VOLLEDIGE LIJST VAN DE DOOR DE BIJZONDERE COMMISSIE GEORGANISEERDE HOORZITTINGEN

LISTE COMPLÈTE DES AUDITIONS ORGANISÉES PAR LA COMMISSION SPÉCIALE

INTEGRALE VERSLAGEN

COMPTES RENDUS INTÉGRAUX

Datum **Date**	**Gehoorde persoon** **Personne auditionnée**		
03.05.2016	Kristof Clerix,	*journalist (Knack)*	journaliste (Knack)
	Alain Lallemand,	*journalist (Le Soir)*	journaliste (Le Soir)
10.05.2016	Kristof Clerix	*journalist (Knack)*	journaliste (Knack)
	Lars Bové	*journalist (De Tijd)*	journaliste (De Tijd)
	Xavier Counasse	*journalist (Le Soir)*	journaliste (Le Soir)
	Joël Matriche	*journalist (Le Soir)*	journaliste (Le Soir)
17.05.2016	Frank Philipsen	*Administrateur-generaal , Bijzondere belastinginspectie, FOD Financiën*	Administrateur général, Inspection spéciale des impôts, SPF Finances
	Patrick Seré	*Directeur van de Dienst Coördinatie Anti-Fraude (CAF), Bijzondere belastinginspectie, FOD Financiën*	Directeur du service de coordination anti-fraude (CAF), Inspection spéciale des impôts, SPF Finances
	Tom Verschueren	*Jurist, Bijzondere belastinginspectie, FOD Financiën*	Juriste, Inspection spéciale des impôts, SPF Finances
	Philippe Jacquij	*Administrateur –generaal, Algemene Administratie van de Fiscaliteit, FOD Financiën*	Administrateur général, Administration générale de la fiscalité, SPF Finances
	Robert De Mulder	*Adviseur-generaal, Algemene Administratie van de Fiscaliteit FOD Financiën*	Conseiller général, Administration générale de la fiscalité, SPF Finances

	Peter Chiau	*Hoofd van de cel « Transfer pricing », Algemene Administratie van de Fiscaliteit FOD Financiën.*	Dirigeant de la cellule « prix de transfert », Administration générale de la fiscalité, SPF Finances
	Jan Helsen	*Gewestelijke Directie Antwerpen, Bijzondere belastinginspectie, FOD Financiën*	Direction régionale d'Anvers, Inspection spéciale des impôts, SPF Finances
	Hildegarde Bertin	*Gewestelijke Directie Antwerpen, Bijzondere belastinginspectie, FOD Financiën*	Direction régionale d'Anvers, Inspection spéciale des impôts, SPF Finances
	Sonja Van Duerm	*Gewestelijke Directie Brussel, Bijzondere belastinginspectie, FOD Financiën*	Direction régionale de Bruxelles, Inspection spéciale des impôts, SPF Finances
	M. Patrick Cassiman	*Gewestelijke Directie Brussel, Bijzondere belastinginspectie, FOD Financiën*	Direction régionale de Bruxelles, Inspection spéciale des impôts, SPF Finances
	Yannic Hulot	*5de directie, Bijzondere belastinginspectie, FOD Financiën*	5ème direction, Inspection spéciale des impôts, SPF Finances
24.05.2016	Rik Vandenberghe	*CEO ING Belgium*	CEO ING Belgium
	Birgit Van Camp	*Head of Compliance ING Belgium*	Head of Compliance ING Belgium
	Philippe Wallez	*Head of Private Banking ING Belgium*	Head of Private Banking ING Belgium
	Marc Raisière	*CEO Belfius*	CEO Belfius
	Dirk Vanderschrick	*Head of Retail & Commercial Banking Belfius*	Head of Retail & Commercial Banking Belfius
	Nathalie Delaere	*Tax Director Belfius*	Tax Director Belfius
31.05.2016	Philippe Masset	*CEO Degroof/Petercam*	CEO Degroof/Petercam
	Katia Wastchenko	*Head of Group Tax Degroof/Petercam*	Head of Group Tax Degroof/Petercam
	Gilles Firmin	*Chief Risk Officer Degroof/Petercam*	Chief Risk Officer Degroof/Petercam
	Jonny Van De Casteele	*Director Private Banking Brussels Degroof/Petercam*	Director Private Banking Brussels Degroof/Petercam
	Johan Thijs	*CEO KBC*	CEO KBC

	Erwin Schoeters	*General manager retail & Private Banking KBC*	General manager Retail & Private Banking KBC
	Dag Wyntin	*General manager Fiscaliteit en Kostenbeheer KBC*	General manager Fiscalité et gestion des coûts KBC
	Maxime Jadot	*CEO BNP Paribas Fortis*	CEO BNP Paribas Fortis
	Yves Verdingh	*Fiscaal departement BNP Paribas Fortis*	Département fiscal BNP Paribas Fortis
	Stéphane Vermeire	*Private banking and wealth management BNP Paribas Fortis*	Private banking and wealth management BNP Paribas Fortis
07.06.2016	Wouter Devriendt	*Chief Executive Officer, Dexia SA.*	Chief Executive Officer, Dexia SA.
	Michèle Colin	*Chief Compliance Officer, Dexia SA*	Chief Compliance Officer, Dexia SA.
14 et 21.06.2016	Jan Smets	*Gouverneur, Nationale Bank van België*	Gouverneur, Banque nationale de Belgique
	Jean-Paul Servais	*Voorzitter, FSMA*	Président, FSMA
	Koen Algoet	*Dienstchef prudentieel toezicht banken, Nationale Bank van België*	Chef de service contrôle prudentiel des banques, Banque nationale de Belgique
	Jozef, Swyngedouw	*Dienstchef prudentieel beleid en financiële stabiliteit, Nationale Bank van België*	Chef de service politique prudentielle et stabilité financière, Banque nationale de Belgique
	Jean-Michel Van Cottem	*Directeur, FSMA*	Directeur, FSMA
21.06.2016	Karel Anthonissen	*Gewestelijk directeur, Bijzondere Belastinginspectie, Gewestelijke Directie Gent, FOD Financiën*	Directeur régional, Inspection spéciale des impôts, Direction régionale Gand, SPF Finances.
	Marc De Geyndt	*Adviseur-generaal, Bijzondere Belastinginspectie, FOD Financiën*	Conseiller général, Inspection spéciale des impôts, SPF Finances
28.06.2016	Koen Maerevoet	*Head of Tax & Legal, KPMG Belgium*	Head of Tax & Legal, KPMG Belgium;
	Ferdy Foubert	*Partner, KPMG Belgium*	Partner, KPMG Belgium
	Herwig Joosten	*Managing partner Tax Belgique, EY*	Managing partner Tax Belgique, EY
	Wout Coppens	*Partner private client services, EY*	Partner private client services, EY;

	Piet Hemschoote	*Partner bedrijfsrevisor - regulatory leader, EY*	Partner, réviseur d'entreprises - regulatory leader, EY
	Laurence Van Eyken	*Director Risk Management - Independence, EY*	Director Risk Management - Independence, EY
05.07.2016	Patrick Boone,	*Managing Partner, PwC Tax Consultants bcvba*	Managing Partner, PwC Tax Consultants sccrl
	Philippe Vanclooster	*Partner, Head of Technical Committee, PwC Tax Consultants bcvba*	Partner, Head of Technical Committee, PwC Tax Consultants sccrl
	Thierry Smets	*Gedelegeerd bestuurder, voorzitter van het directiecomité Puilaetco Dewaay*	Administrateur-délégué, président du comité de direction, Puilaetco Dewaay
	Sabine Caudron	*Gedelegeerd bestuurder, verantwoordelijke van de verkoopteams, Puilaetco Dewaay*	Administrateur-délégué, responsable des équipes commerciales, Puilaetco Dewaay
	Xavier Bocquet	*Head of Wealth & Tax Structuring, Puilaetco Dewaay*	Head of Wealth & Tax Structuring, Puilaetco Dewaay
	Piet Vandendriessche	*CEO Deloitte Belgium*	CEO Deloitte Belgium
	Geert Verstraeten,	*Chief Operating Officer, Deloitte Belgium*	Chief Operating Officer, Deloitte Belgium
	Marc Bafort,	*Partner Business Tax, Deloitte Belgium*	Partner Business Tax, Deloitte Belgium
07.07.2016	Luis Miguel Hincapié	*Viceminister van Buitenlandse Zaken van de Republiek Panama;*	Vice-ministre des Affaires étrangères de la République de Panama
	Eyda Valera de Chinchilla	*Viceminister van Financiën van de Republiek Panama*	Vice-ministre des Finances de la République de Panama
20.09.2016	Christian Denoyelle	*Voorzitter van de Hoge Raad voor de Justitie (HRJ);*	Président du Conseil Supérieur de la Justice (CSJ)
	Annick Baudri	*Lid van de HRJ*	Membre du CSJ
	Caroline Vandresse	*Auditeur bij de HRJ*	Auditrice au CSJ
	Michel Claise	*Onderzoeksrechter bij de rechtbank van eerste aanleg van Brussel.*	Juge d'instruction auprès du tribunal de première instance de Bruxelles
28.09.2016	Paul Gérard	*Substituut-procureur des Konings bij het parket te Brussel*	Substitut du procureur du Roi près le parquet de Bruxelles
04.10.2016	Patrick Ludinant	*Directie voor de bestrijding van de zware en georganiseerde criminaliteit (DJSOC), Federale Politie*	Directeur de la Direction de la lutte contre la criminalité lourde et organisée (DJSOC), Police Fédérale
	Benoit Wolter	*Directeur Operaties DJSOC, Federale Politie*	Directeur des Opérations DJSOC, Police Fédérale
	Christian Van Wambeke	*Onderzoeksrechter bij de rechtbank van eerste aanleg te Antwerpen*	Juge d'instruction auprès du tribunal de première instance d'Anvers

25.10.2016	Steven Vanden Berghe	*Voorzitter van de Dienst Voorafgaande Beslissingen in fiscale zaken (DVB), FOD Financiën*	Président du Service des Décisions Anticipées en matières fiscales (SDA), SPF Finances
	Véronique Tai	*Lid van het College van de DVB, FOD Financiën*	Membre du Collège du SDA, SPF Finances
	Piet De Vos	*Afdelingschef Bilaterale akkoorden, Stafdienst Beleidsexpertise en Ondersteuning, Dienst Reglementering, Directie Internationale Inkomstenbelastingen, FOD Financiën*	Chef de section Accords bilatéraux, Service d'encadrement Expertise et Support stratégiques, Service de la Réglementation, Direction Impôts sur les revenus internationaux, SPF Finances
08.11.2016	Philippe de Koster	*Voorzitter van de Cel voor Financiële Informatieverwerking (CFI)*	Président de la Cellule de Traitement des Informations Financières (CTIF)
	Jean-Claude Delepière	*Gewezen voorzitter van de CFI*	Ancien président de la CTIF
	Perry Timmerman	*Adjunct inspecteur-analist, CFI*	Inspecteur-analyste adjoint, CTIF
	Ari Epstein	*CEO van het Antwerp World Diamond Center (AWDC)*	CEO de l'Antwerp World Diamond Center (AWDC)
	Trisevgeni Stavropoulos	*Head of Legal & Compliance, AWDC*	Head of Legal & Compliance, AWDC
	Karla Basselier	*Head of Public Affairs, AWDC*	Head of Public Affairs, AWDC
22.11.2016	Arnaud Zacharie	*Secretaris-generaal van het "Centre national de coopération au développement (CNCD)"*	Secrétaire général du Centre national de coopération au développement (CNCD)
	Jan Van de Poel	*Diensthoofd beleidsdienst, 11.11.11*	Responsable du département politique, 11.11.11
	Daniel Puissant	*Secretaris van het "Réseau pour la Justice Fiscale (RJF)"*	Secrétaire du Réseau pour la Justice Fiscale (RJF);
	Yve Rosseel	*Medewerker studiedienst ACV, lid van het Financieel Actie Netwerk (FAN)*	Collaborateur au service d'études "ACV", membre du "Financieel Actie Netwerk (FAN)"
30.11.2016	Pierre Moscovici	*Europees commissaris verantwoordelijk voor economische en financiële zaken, belastingen en douane-unie*	Commissaire européen aux Affaires économiques et financières, à la Fiscalité et à l'Union douanière
10.01.2017	Olivier Ruysschaert	*Substituut-procureur des Konings bij het parket te Gent*	Substitut du procureur du Roi près le parquet de Gand
	Kristof Lammens	*Substituut-procureur des Konings bij het parket te Gent*	Substitut du procureur du Roi près le parquet de Gand
	Adrien Masset	*Buitengewoon hoogleraar aan de Rechtenfaculteit van de Universiteit van Luik*	Professeur extraordinaire à la Faculté de Droit de l'Université de Liège
28.03.2017	Didier Claisse	*Raadsheer bij het Rekenhof*	Conseiller à la Cour des comptes

	Rudi Moens	*Raadsheer bij het Rekenhof*	Conseiller à la Cour des comptes
	Mark Stas	*eerste auditeur-revisor bij het Rekenhof*	1er auditeur réviseur à la Cour des comptes
	Véronique Simonis	*eerste auditeur-revisor bij het Rekenhof*	1ere auditrice réviseuse à la Cour des comptes
26.04.2017	Werner Langen	*Voorzitter van de onderzoekscommissie belast met de witwaspraktijken, belastingontwijking en belastingontduiking (PANA) van het Europees Parlement*	Président de la commission d'enquête sur le blanchiment de capitaux, l'évasion fiscale et la fraude fiscale (PANA) du Parlement européen
	M. Jeppe Kofod	*Co-rapporteur van de onderzoekscommissie belast met de witwaspraktijken, belastingontwijking en belastingontduiking (PANA) van het Europees Parlement*	Co-rapporteur de la commission d'enquête sur le blanchiment de capitaux, l'évasion fiscale et la fraude fiscale (PANA) du Parlement européen
	M. Petr Jezek	Co-rapporteur *van de onderzoekscommissie belast met de witwaspraktijken, belastingontwijking en belastingontduiking (PANA) van het Europees Parlement*	Co-rapporteur de la commission d'enquête sur le blanchiment de capitaux, l'évasion fiscale et la fraude fiscale (PANA) du Parlement européen
	M. Sven Giegold	*Lid van de onderzoekscommissie belast met de witwaspraktijken, belastingontwijking en belastingontduiking (PANA) van het Europees Parlement*	Membre de la commission d'enquête sur le blanchiment de capitaux, l'évasion fiscale et la fraude fiscale (PANA) du Parlement européen

BIJZONDERE COMMISSIE FRAUDE PANAMA PAPERS

van

DINSDAG 03 MEI 2016

Namiddag

_____

COMMISSION SPÉCIALE FRAUDE PANAMA PAPERS

du

MARDI 03 MAI 2016

Après-midi

_____

La réunion publique de commission est ouverte à 14.11 heures et présidée par M. Ahmed Laaouej.
De openbare commissievergadering wordt geopend om 14.11 uur en voorgezeten door de heer Ahmed Laaouej.

Les dossiers Offshoreleaks, Swissleaks et Luxleaks - audition de
- M. Kristof Clerix, journaliste (Knack);
- M. Alain Lallemand, journaliste (Le Soir)
De dossiers Offshoreleaks, Swissleaks en Luxleaks - hoorzitting met
- de heer Kristof Clerix, journalist (Knack);
- de heer Alain Lallemand, journalist (Le Soir)

Le **président**: Chers collègues, je souhaite saluer la présence de M. Lallemand et de M. Clerix, que nous avons invités dans le cadre de nos travaux.

Je ne sais pas si c'est, pour vous, une chance; en tout cas, pour nous, je dirais que c'est un honneur de vous recevoir, compte tenu de la qualité des travaux que vous avez fourni ces dernières années. Le Panama Papers n'est pas le premier dossier sur lequel vous travaillez; il y en a eu d'autres. À ce sujet, il a semblé préférable à la commission de refaire une petite rétrospective de ce que furent les autres dossiers, les autres scandales révélés par votre consortium de journalistes, à savoir Offshoreleaks, Swissleaks et Luxleaks. Nous aimerions vous demander de nous en dresser un topo général et vous entendre, si possible, sur votre méthodologie, sur la manière dont vous abordez cette problématique relativement complexe. Et ainsi de nous aider à dessiner les contours de l'ampleur du phénomène.

Je vais sans plus attendre vous céder la parole. J'imagine que vous vous êtes réparti la présentation. Je vous invite donc, si vous le voulez bien, à débuter les travaux.

Kristof Clerix: Mijnheer de voorzitter, beste Kamerleden, dank u voor deze uitnodiging. We beschouwen het als een eer om vandaag, op de dag van de persvrijheid, in dit Parlement gehoord te worden. Deze week zullen we inderdaad terugblikken op het pad naar de Panama Papers, van Offshoreleaks over Luxleaks tot Swissleaks. Volgende week zullen we hier met vijf collega's zitten, de vijf journalisten die hebben meegewerkt aan Panama Papers. Dan zullen we dat onderzoek meer in detail bespreken.

Wat is ICIJ, het internationaal consortium van onderzoeksjournalisten, waarvan Alain Lallemand en ikzelf deel uitmaken? Dat is een internationale club die ongeveer twintig jaar geleden is opgericht door een Amerikaanse onderzoeksjournalist binnen het Center for Public Integrity. Daar werken maar elf mensen, een heel kleine non-profit, maar daarnaast hebben ze wel een netwerk dat bij oprichting 76 journalisten uit 41 landen vertegenwoordigde en vandaag liefst 190 journalisten telt uit zowat een derde van de wereld.

Alain Lallemand: Nous ne nous occupons pas simplement de sujets fiscaux. Nous nous occupons en fait de tout sujet qui aurait un intérêt mondial, dans lequel on peut aborder des problèmes systémiques et dans lequel nous pouvons, en tant que journalistes, arriver à des résultats concrets.

Cela veut dire, par exemple, que, si vous ne l'avez peut-être pas vu lors de la dernière décennie, la Belgique a travaillé notamment avec ICIJ sur les trafiquants d'armes belges et les mercenaires belges. Ce n'était pas du data, mais de l'enquête de terrain. Nous avons travaillé sur les dommages collatéraux de la campagne antiterroriste américaine, notamment en nous intéressant au rôle central que jouaient Djibouti ou de micro-États dans l'ordre international. ICIJ a aussi mené une grande enquête en 2010 sur les trafics de cigarettes des Chinois de Jinling à Ostende, et puis vers la Grande-Bretagne.

Kristof Clerix: De afgelopen jaren zijn er

inderdaad wel vier opeenvolgende onderzoeken geweest met als *common base* een eerlijke fiscaliteit. In 2013 waren er de Offshoreleaks, met heel veel parallellen met het dossier van vandaag, de Panama Papers. Daarna volgden Luxleaks, Swissleaks en, ten slotte, de Panama Papers. Daar zit voor alle duidelijkheid geen verborgen agenda achter. Dat is in 2013 toevallig begonnen met een datalek over de offshorewereld. Vervolgens zijn nieuwe klokkenluiders en bronnen komen aankloppen met nieuwe documenten. Dat is organisch gegroeid.

Als men nu terugblikt, ziet men dat ICIJ vier jaar op rij een groot lek heeft gepubliceerd, maar van binnenuit kunnen we stellen dat dit organisch is gegroeid en niet een soort groot, geheim project is. Trouwens, vorig jaar, op 28 mei 2015, hebben wij in de hoorzitting over de internationale fiscale fraude – dat was in de Kamercommissie voor de Financiën – deels toelichting gegeven over deze onderzoeken. Ik zou iedereen willen verwijzen naar het publieke verslag daarover.

Laten wij nu beginnen met 5 april 2013, de dag dat Offshoreleaks publiek werd gemaakt. Het waren 86 journalisten uit bijna vijftig landen die de details onthulden achter meer dan 120 000 offshorebedrijven. Het verschil met de Panama Papers is dat wij nu over 200 000 offshorebedrijven spreken en dat wij vooral veel meer gedetailleerde informatie hebben over de totstandkoming van die offshorewereld.

Vandaag komt de informatie van Mossack Fonseca, het Panamese advocatenkantoor. Destijds, bij Offshoreleaks, was het afkomstig van twee soortgelijke bedrijven, kleinere bedrijven weliswaar, Portcullis TrustNet in Singapore en de Commonwealth Trust Limited op de Britse Maagdeneilanden. Dat toenmalig datalek heeft geleid tot wereldwijde onthullingen, onder meer over belangrijke overheidsambtenaren en hun entourage in landen als China, Azerbeidzjan, Rusland enzovoort. Bleek dat al die personen betrokken waren bij offshorebedrijven op belastingparadijzen.

Alain Lallemand: Ce que nous avons trouvé dans cette première vague, c'est que 90 fichiers-maîtres étaient liés à des Belges ou à des sociétés *offshores* derrière lesquelles se trouvaient des intérêts belges. Dans ce Offshoreleaks, on trouvait déjà *grosso modo* ce qu'on va retrouver dans les trois autres opérations, à savoir un déséquilibre régional tout à fait récurrent et tout à fait explicable qui nous donne l'impression que la Flandre serait davantage consommatrice d'*offshore* que la Wallonie (quatre fois plus en fait). Mais ce déséquilibre est nettement dû à la concentration sur le code postal d'Anvers (2000, 2018). Nous sommes ici confrontés à un problème lié aux diamantaires. Notons que sur la totalité des enquêtes, nous avons toujours interrogé le monde diamantaire, l'AWDC, pour savoir s'il y avait une raison particulière liée à l'activité diamantaire qui ferait que les diamantaires, parce qu'ils ont besoin d'agir dans des zones diamantifères africaines sensibles, ont besoin des *offshores* en particulier. AWDC ne parvient pas à nous donner une explication cohérente, crédible sur ce point-là. Dans la dernière salve de révélations, sur les Panama Papers, ils ont même préféré se taire.

On va également trouver un certain ordre de préférence des Belges pour certains paradis *offshore*. Les Îles Vierges britanniques évidemment, pour le Offshoreleaks, c'est plus de la moitié (54 %). Il y a sans doute une surreprésentation dans Offshoreleaks de Singapour pour une raison très simple: les deux sociétés qui ont fuité étaient des sociétés du Pacifique et il est donc normal que Singapour se trouve surreprésenté dans cette fuite, tout comme Labuan en Malaise (11 %) et les Îles Cook.

J'attirerai votre attention sur une chose qu'on va retrouver dans touts les fuites, le jeu de double nationalité auquel vont se prêter certains Belges pour échapper à leurs obligations et au contrôle judiciaire. On peut donner le nom de M. Patokh Chodiev. Il revient, de la première enquête jusqu'à la dernière, dans des montages qui sont parmi les plus problématiques. C'est aussi un problème des Finances de savoir ce qui est fait avec nos passeports, avec les titres d'identité qui sont émis en Belgique, notamment lorsqu'il s'agit d'ouvrir des banques *offshores* ou lorsqu'il s'agit d'obtenir des certificats de bonne vie et mœurs sur les parquets les plus complaisants.

Puisque vous allez commencer à interroger les relais de ces *offshores*, avec l'Offshoreleaks, on a trouvé le rôle de relais que jouaient en Belgique certaines personnes qui sont, soit des Belges, soit des résidents belges liés soit au Luxembourg, soit aux fondations qu'ils ont créées au Pays-Bas et qui vont permettre à la Belgique de jouer un rôle de relais, de plaque tournante dans des montages dans lesquels, normalement, nous n'aurions pas dû apparaître. Nous sommes simplement des relais pratiques pour amoindrir la capacité de pister les relais de blanchiment.

Je prends l'exemple d'un juriste néerlandais qui

s'était installé à Hamoir, au sud de Liège, notamment pour monter des *offshores* aux Îles Vierges au bénéfice de clients belges et néerlandais mais aussi au bénéfice de clients russes.

Vous êtes ici en commission des Finances mais n'oubliez jamais que la fiscalité n'est pas le seul motif illégitime de ces *offshores*. Il y a un tas de motifs légitimes pour les *offshores* mais il y a aussi une diversité de motifs illégitimes. Je pense notamment à un des pharmaciens les plus proches de ce bâtiment qui avait construit une *offshore* avec une fiduciaire au Lichtenstein, simplement pour essayer de détourner les obligations qui lui étaient faites en droit belge en matière de suppléments nutritionnels.

On voit donc que la Belgique sert non seulement de relais mais aussi parfois de couveuse. Un *trader* américain spécialisé dans les délits d'initiés va créer en chapelet des sociétés *offshore* aux Îles Cook mais va utiliser une adresse belge. C'est un problème de surveillance de nos résidences. Un multimillionnaire suédois qui est en déroute va s'installer à Uccle et, au départ d'Uccle, va bâtir aux Îles Cook des *offshores* destinées à camoufler au Brésil la fortune qu'il essaie de cacher aux tribunaux suédois.

Kristof Clerix: Tijdens Offshoreleaks drie jaar geleden merkten wij ook al op dat banken een belangrijke rol speelden in het opzetten van offshores. Wij hebben de afgelopen week bekengemaakt dat de Dexia Groep en de Fortis Groep in de Panama Papers opdoken, maar dat mag eigenlijk niet als een verrassing komen, want dankzij Offshoreleaks wisten wij al dat banken – destijds ging het over grote, internationale spelers als UBS, Credit Suisse en Deutsche Bank – hun klanten hielpen bij het oprichten van schermbedrijven op allerhande belastingparadijzen. Ook boekhouders, advocatenkantoren en andere tussenpersonen speelden destijds een rol. Alles wat wij vandaag naar boven brengen, zat dus drie jaar geleden ook al vervat in het grote onderzoek naar Offshoreleaks.

Na de onthullingen in de media publiceerde het ICIJ zelf online een doorzoekbare databank. Die kan vandaag nog altijd geraadpleegd worden. Het is trouwens aan die databank dat volgende week maandag ook de nieuwe gegevens uit de Panama Papers toegevoegd zullen worden. De databank, zoals die nu bestaat, bevat 120 000 offshorebedrijven en informatie daarover. Daaraan worden dus 200 000 offshorebedrijven uit de Panama Papers toegevoegd. Vanaf komende maandag, om 20 u 00, kunt u dus zelf op zoek gaan naar wie de Belgen zijn. Wij hebben destijds, bij onze eerste publicatie, bekendgemaakt dat wij een lijst met 732 Belgen of Belgische inwoners hebben ontdekt. Het gros van die namen zult u hoogstwaarschijnlijk volgende week maandag kunnen terugvinden in de databank die het ICIJ zelf publiek maakt.

Wat gebeurde er na de Offshoreleaks? De Bijzondere Belastinginspectie, de BBI, startte naar aanleiding van Offshoreleaks verschillende onderzoeken op. De heer Adyns, de woordvoerder van de FOD Financiën, heeft een paar weken geleden laten verstaan dat een groot aantal van die onderzoeken intussen afgesloten is, bij gebrek aan voldoende relevante gegevens die een verder fiscaal onderzoek rechtvaardigen. Men is dus niet verder kunnen gaan.

Daarnaast zijn er ook nog lopende onderzoeken die hun oorsprong in Offshoreleaks vonden, maar het is volgens de heer Adyns onmogelijk om daarvan al concrete resultaten voor te leggen, om de eenvoudige reden dat de BBI bij buitenlandse belastingadministraties informatie opgevraagd heeft, maar die nog altijd niet gekregen heeft. Als het gaat over belastingparadijzen is dat uiteraard net een van de typische punten. Volgens Europol, de antiwitwascel of speurders van verschillende overheden is hét probleem met belastingparadijzen dat die informatie ofwel niet komt, ofwel dat men er zeer lang op moet wachten, als men die daar opvraagt.

Soms komt de informatie wel en krijgt men die in handen. Dan blijkt een offshorebedrijf uiteindelijk in handen te zijn van een ander offshorebedrijf. De onderzoeken duren heel lang. Dat geeft de BBI ook aan in zijn antwoord over de stand van zaken inzake het onderzoek naar Offshoreleaks. De BBI stelt ook dat de dienst de problematiek verder zal blijven onderzoeken. Ik heb begrepen, mijnheer de voorzitter, dat de BBI ook langskomt in deze commissie. Dat zal een heel bijzondere zitting worden. Het is heel interessant om te horen vanuit overheidsperspectief wat de stand van zaken is met betrekking tot de drie onderzoeken.

Ik weet niet in hoeverre er een aanduidbaar verband is, maar een half jaar na Offshoreleaks werd in de schoot van de BBI een speciale dienst opgericht, namelijk de dienst Coördinatie Anti-fraude. Binnen die dienst werd een speciale cel opgericht, namelijk de cel voor de strijd tegen fiscale paradijzen. Die cel telt een diensthoofd en drie analisten. Die moeten onder meer betalingen

van meer dan 100 000 euro aan belastingparadijzen onderzoeken. De cijfers over het aantal concrete dossiers had FOD Financiën een maand geleden niet voorhanden toen we ze opvroegen.

Een jaar na Offshoreleaks volgde Luxembourg Leaks. Op 5 november 2014 brengen kranten uit de hele wereld en ook andere media het nieuws over Luxemburg als een soort van belastingparadijs. Wat was het nieuws in een notendop? Een aantal grote bedrijven, waaronder Pepsi, IKEA en Deutsche Bank, hebben geheime deals afgesloten met de Luxemburgse fiscus. Door die geheime deals of zogenaamde rulings konden ze wereldwijd hun belastingbijdrage flink verminderen.

In uw aantekening ziet u het gebouw van die beruchte belastingadministratie, Bureau d'Impositions Sociétés 6 van de Luxemburgse fiscus. Daar werden de rulings afgesloten. Wanneer een bedrijf of multinational een dergelijke ruling had, kon het er zeker van zijn dat zijn belastingplannen positief onthaald zouden worden door de Luxemburgse fiscus.

De bedrijven in kwestie stapten niet rechtstreeks naar de fiscus in Luxemburg, maar deden dat via raadgevers zoals PriceWaterhouseCoopers. Zij hielpen om die rulings op te zetten.

Een maand na Luxleaks I werd een tweede lek openbaar gemaakt. Daarbij was er sprake van nieuwe rulings waarbij andere bedrijven betrokken waren, maar die waren opgezet door andere tussenpersonen. Niet enkel PriceWaterhouseCoopers speelde tussenpersoon, maar ook andere organisaties uit de *Big Four*.

Bovendien werd ook het tijdskader verruimd. Blijkbaar ging die rulingpraktijk niet over één of twee jaar, maar minstens tien jaar lang werden in het Groothertogdom Luxemburg door de fiscus welwillend rulings toegekend aan grote bedrijven.
Het gevolg daarvan was dat er miljoenen dollars en euro's werden versluisd via Luxemburgse dochterbedrijven. Het slimme aan de hele zaak is dat er een aantal mismatchen bestaan tussen nationale belastingsystemen. Als die mismatchen tegen elkaar uitgespeeld worden, dan ontstaan er rulings die in de regel legaal zijn, maar ervoor zorgen dat een bedrijf nauwelijks nog belasting betaalt.

Interessant is om te bestuderen wie eigenlijk de Luxemburgse wetgeving in het leven heeft geroepen. We stellen vast dat bijvoorbeeld artikel 50bis over royalties werd ondertekend door Jean-Claude Juncker in zijn toenmalige capaciteit als minister van Financiën van Luxemburg. Dit toont toch wel een duidelijke betrokkenheid.

Eén van de hamvragen is uiteraard: was dit wettelijk? Mocht dit? An sich waren al die constructies inderdaad in de regel legaal. Belastingoptimalisatie of internationale belastingplanning wordt dat genoemd. Dat gezegd zijnde weten we ondertussen dat de Europese Commissie over een aantal rulings heeft geoordeeld dat die wel een vorm van ongeoorloofde staatssteun uitmaken. Legaal is één ding, maar versus de Europese wetgeving zijn er wel een aantal flinke problemen.

Interessant is ook wat men ziet als men in Luxemburg die bedrijven gaat bezoeken. Dan ziet men in veel gevallen een hoop brievenbussen en daarmee houdt het vaak op. We hebben een aantal dagen alle Belgische spelers in Luxemburg bezocht. In het beste geval stoot men dan op een secretaresse die je vriendelijk zegt dat niemand jou kan ontvangen, omdat je geen afspraak hebt. In het slechtste geval is het een brievenbus. Een echte aanwezigheid was er vaak niet, *substance* wordt dat genoemd in het jargon, maar belangrijk ook: dit is legaal in Luxemburg. Zolang men daar een bedrijf heeft waarvan de raad van bestuur ter plekke vergadert, hoeft men daar zelfs niemand op de betaalrol te hebben om er een wettelijk bedrijf, een vennootschap, te hebben.

Dat leidt dan tot absurde situaties zoals hier: in de Guillaume Krollstraat nr. 5 zijn maar liefst 1 600 bedrijven geregistreerd. Dat ontdekten we via een data-analyse op de Luxemburgse *Gazette*, het officiële publicatiemedium.

Dan de rulings an sich. Het ging om een lek van 28 000 pagina's, 548 rulings die werden onderzocht door 80 journalisten uit 26 landen. Het begon allemaal bij *Le Soir.*

Alain Lallemand: Ce qu'il faut bien comprendre, c'est que, vu d'ici, le Luxleaks était quelque chose d'assez local, mais s'il y avait 80 journalistes de 26 pays, cela donne une idée de l'importance. Vous voyez, sur cette salle de rédaction, on était parvenus à faire venir nos confrères japonais d'Asahi Shimbun qui étaient eux-mêmes convaincus qu'ils avaient quelque chose qui les concernait directement dans ces *rulings*. C'est dire si le Luxembourg était… Il faut le reconnaître, ne pas fermer les yeux, parce que nous avons vraiment le nez sur la vitrine, mais le Luxembourg conserve vraiment un impact tout à fait planétaire.

Notre grand problème à nous, en tant que journalistes, et cela a aussi été votre problème à vous en tant qu'élus, c'est que c'était tellement compliqué, qu'il fallait essayer de comprendre et de convaincre nos lecteurs, nos élus et aussi nos rédacteurs en chef - ce qui est aussi un défi - que c'était une matière importante et qui devait être expliquée. Les *rulings* avant Luxleaks étaient quelque chose d'incompréhensible, quelque chose dont nous devions comprendre la portée et l'impact pour nos lecteurs. Il y a eu, au niveau de Luxleaks, je pense que c'est extrêmement important à voir, une véritable montée en puissance des rédactions qui se disaient "attention! L'Offshoreleaks nous est tombé dessus un peu par accident, le Luxleaks est quelque chose de beaucoup plus réduit mais de très important, il faut se préparer à être confronté à des montages qui vont nous donner des maux de crâne." Voilà un exemple d'usine à gaz.

Vous voyez peut-être le texte que vous avez ici. Si quelqu'un peut me faire un résumé compréhensible, au choix en français ou en néerlandais, de ceci en deux phrases, je serais ravi. Moi, en tant que journaliste, je n'y suis pas arrivé. Voilà.

Et pourtant, nous pouvions nous concentrer sur un nombre relativement limité de cas.

Kristof Clerix: In de gelekte data in die 28 000 pagina's rulings doken ook 37 belastingakkoorden op die de Luxemburgse fiscus had gesloten met 26 van de rijkste families en grootste bedrijven van ons land. Ik noem er een paar: de familie de Spoelberch, Belgacom, Lhoist, Artal, GBL, Bank Degroof, Unibra, Accent Jobs for People.

Nogmaals, we zouden nu in detail de rulings kunnen uitleggen van al die bedrijven. We besparen jullie dat. Men kan al die artikels lezen in *Le Soir, MO.be* en *De Tijd*. Ook in de hoorzitting van 28 mei 2015 hebben we er een aantal meer in detail toegelicht. Wat vandaag vooral van belang is, is te onthouden wat eigenlijk de bottomline is. Dat is dat in plaats van het gebruikelijke Luxemburgse belastingtarief voor bedrijven van 28,5 %, die Belgische families en bedrijven in Luxemburg slechts enkele procenten belasting betaalden.

Ik geef twee voorbeelden die we aantroffen in de jaarrekeningen van de betrokken bedrijven. Luxco Vedihold, een Luxemburgs bedrijf met 150 miljoen euro winst had datzelfde jaar een belastingbijdrage van 3 000 euro. Ik herinner mij dat toen ik vijftien jaar geleden als freelance journalist bij *De Morgen* begon, mijn eerste belastingbijdrage ook 3 000 euro bedroeg, maar mijn brutoloon op jaarbasis was ongeveer 16 000 euro. Hier is er echter 150 miljoen euro winst en toch was dit allemaal perfect legaal dankzij die ruling.

Ik geef een vergelijkbaar geval. Dolomies de Marche-les-Dames was een Belgisch bedrijf, waarbij het nog de vraag is in hoeverre dit direct het gevolg was van de ruling. Dat wilde men op de hoofdzetel niet verder in detail bespreken. Daar was de vaststelling 378 miljoen euro winst en daarop in België een kleine 3 000 euro belasting.

Er zijn nog opmerkelijke zaken vastgesteld toen we de gebouwen gingen bezoeken. Ik heb al verteld over de brievenbussen. In dit gebouw, op de eerste verdieping, is een klein kantoortje gehuisvest waar 193 bedrijven officieel gevestigd zijn. Een daarvan is Agemar, een van de Luxemburgse holdings van de familiale aandeelhouders van AB InBev.

Wat was de impact van Luxleaks?

In de eerste plaats heeft het Europees Parlement de TAXE-commissie opgericht, die een paar maanden geleden een eerste rapport heeft afgeleverd. Daarna kwam er een doorstart van de commissie en nu werkt zij aan een tweede rapport dat in juli 2016 wordt verwacht.

De TAXE-commissie heeft niet veel opgeleverd wat nieuwe wetgeving of onthullingen betreft. Belangrijk is wel dat zij het thema heeft warm gehouden en in de politieke actualiteit heeft gehouden. Misschien heeft zij ook de Europese Commissie wat onder druk gezet om wetgevend werk te leveren.

Dat is ook gebeurd. De Europese Commissie heeft een aantal onderzoeken ingesteld. Die liepen al parallel met Luxleaks, met name naar ongeoorloofde staatssteun in de zaak van Apple in Ierland, Starbucks in Nederland, Fiat in Luxemburg en de *excess profit rulings* in België. Ondertussen weten wij dat Nederland en Luxemburg door de Commissie zijn teruggefloten, en ook België met zijn *excess profit rulings*.

Ten tweede, na de publicatie van Luxleaks is besloten om rulings voortaan uit te wisselen tussen Europese lidstaten. Dat was voorheen niet het geval. De rulings waren confidentieel en geheim. België wist niet welke Belgische bedrijven

in Luxemburg een ruling hadden gesloten. Dat is dus een belangrijke stap vooruit.

Een tweede voorstel dat de Commissie een paar weken geleden op tafel heeft gelegd, is het zogenaamde *country-by-country reporting*. Volgens dat idee zullen bedrijven en multinationals die in verschillende landen actief zijn, voortaan moeten rapporteren in welk land zij precies hoeveel winst maken. Niet alle bedrijven van de EU moeten dat doen, enkel de bedrijven met een omzet boven de 750 miljoen euro. Het is toch een duidelijk voorstel.

Ten derde, de heer Moscovici heeft in januari van dit jaar nog een heel pakket van maatregelen aangekondigd, het zogenaamde Anti Tax Avoidance Package.

Luxleaks heeft dus, althans op Europees vlak, echt wel geleid tot enkele nieuwe initiatieven.

Bovendien betekent het ook een *window of opportunity* voor het reeds lopende BEPS-project van de OESO, de club van rijke landen waarvan de belangrijkste *tax officer*, Pascal Saint-Amans, duidelijk heeft gezegd dat het simpelweg onaanvaardbaar is dat bedrijven belastingen ontwijken, terwijl belastingbetalers lijden.

Ook na Luxleaks heeft ICIJ informatie publiek gemaakt, met name zijn op de website van ICIJ de rulings openbaar gemaakt. U kan ze daar nalezen. Alle rulings over de betrokken Belgische bedrijven staan er ook bij.

Voor mij is een belangrijke vraag de volgende. Hoeveel van de honderden rulings hebben geleid tot nieuwe onderzoeken door de Europese Commissie, behalve de onderzoeken die de Europese Commissie al had lopen naar Fiat, Amazon en andere? Ik vrees dat ik het antwoord ken. Het stemt mij echter niet erg positief.

Wij zullen het nu over *les suites en Belgique* hebben.

Alain Lallemand: Au niveau belge, les suites n'ont pas été terribles. Il y avait les dossiers purement belges mais il y avait aussi tous ces dossiers internationaux qui avaient aussi une jambe, une filiale, qui à un moment quelconque passait par la Belgique, comme, par exemple, le dossier IKEA. Si vous regardez le dossier des montages fiscaux d'IKEA, vous passez par le territoire belge. Plusieurs des grands montages qui ont été révélés par nos confrères néerlandais avaient un passage obligé par des sociétés paravent qui se trouvaient sur le territoire belge.

Ce que nous en a dit le cabinet du ministre des Finances, c'est que l'Inspection spéciale des Impôts a bien mené des enquêtes de fonds sur les dossiers belges. Parfois, de nouvelles informations ont été amenées à des dossiers qui étaient déjà ouverts, mais le relèvement total de la base imposable a été de 7,6 millions d'euros dont 2,7 millions ont effectivement été matérialisés en impôts sur le revenu.

Par ailleurs, le cabinet nous dit avoir demandé à ses homologues luxembourgeois d'avoir une transmission de l'ensemble des *rulings* luxembourgeois qui concerneraient des contribuables belges. Le Luxembourg n'a transmis que 13 *rulings* qui ont également été soumis à enquête. Si on en croit la citation reportée par l'agence Belga, il est apparu au total que 8 sociétés belges étaient vraiment concernées. Pour 5 de ces sociétés, il existait des éléments justifiant une enquête fiscale plus approfondie mais ces enquêtes n'ont débouché sur aucun redressement fiscal car aucun impact fiscal belge n'a pu être confirmé.

Nous restons avec ces résultats-là du côté belge. Et pourtant, réaction assez étonnante. Comme vous le savez, le monde judiciaire ne s'est pas véritablement précipité sur ces *rulings*. Par contre, nos confrères journalistes, eux, ont eu tous les ennuis que vous savez.

Kristof Clerix: Ik wil toch nog even onderstrepen dat Luxemburg dertien rulings bezorgd heeft aan België. Daar nemen wij, journalisten, gewoon akte van. Mogelijk zijn het er intussen meer en zal een vertegenwoordiger van Financiën dat hier in de commissie komen verklaren. Dertien vind ik niet veel. Dat is mijn persoonlijke mening. Destijds hebben wij er veel meer kunnen inkijken, die gelekt waren. Hoeveel rulings zijn er nog meer gesloten die van belang zijn voor België? Dat is een vraag die ik graag opwerp.

In april 2015 werd onze Franse collega Edouard Perrin in Luxemburg aangeklaagd en naast hem ook twee klokkenluiders. Het proces tegen de heren Edouard Perrin, Antoine Deltour en Raphaël Halet is vorige week, op 26 april, van start gegaan. Sindsdien is er elke dag een zitting geweest, ook vanmorgen nog, toen de heer Antoine Deltour aan het woord gekomen is.

Wij stellen opnieuw vast: een journalist legt een probleem bloot, en wie zit er uiteindelijk in de rechtbank op het beklaagdenbankje? De

journalist. Dat geeft een zeer wrang gevoel. ICIJ-directeur Gerald Ryle noemde de beschuldiging van Perrin voor het uitoefenen van zijn job als journalist een belediging voor de persvrijheid. Hij zei verder dat klokkenluiders geprezen moeten worden en niet veroordeeld. Enkele van de grootste schandalen uit de recente periode hingen volledig af van moedige mensen die bereid waren samen te werken met journalisten, aldus de heer Gerald Ryle.

Dat bovendien een stichtend lid van de Europese Unie, Luxemburg met name, een journalist aanklaagt wegens een verslag over iets wat publiek van belang is, toont volgens de heer Gerald Ryle een gebrek aan respect voor de belangrijke rol die journalistiek speelt in het verantwoordelijk houden van de machtigen.

Ik wil daaraan toevoegen dat ik vind dat de Belgische politieke wereld behoorlijk stil bleef over het proces in Luxemburg. Er zijn wel enkele Belgische politici die zich duidelijk hebben uitgesproken en een standpunt hebben ingenomen. U weet ook dat de Franse minister van Financiën zich erover heeft uitgesproken. Verder stel ik echter een opmerkelijke stilte vast.

Bovendien is er in België weinig debat geweest, vind ik, over de Europese richtlijn inzake bedrijfsgeheimen, die een belangrijke impact zou kunnen hebben op de werking van de onderzoeksjournalistiek en op de werking van klokkenluiders. Ter zake is natuurlijk vooral het debat in het Europese plenum van belang, maar toch, hierover heb ik in de Belgische politieke wereld weinig debat gehoord.

Als laatste punt gelinkt aan het proces in Luxemburg, heb ik nog een suggestie voor deze commissie. Misschien is het goed eens een stand van zaken op te maken inzake de bescherming van klokkenluiders in België. Wat zit wettelijk al zeer goed en waar kunnen we nog stappen vooruitzetten, opdat ook in de toekomst onderzoeken als Offshoreleaks, Luxleaks, Swissleaks en Panama Papers mogelijk zullen zijn?

Dat brengt ons dan bij het derde onderzoek, Swissleaks, gelanceerd op 8 februari 2015. Zoals jullie weten, lag de Frans-Italiaanse systeemingenieur Hervé Falciani aan de basis van het datalek. In 2006 ging hij aan de slag bij de HSBC Bank in Genève. Hij kopieerde daar klantengegevens, die later tijdens een huiszoeking bij hem thuis in beslag werden genomen door Franse speurders. Het ging met name om bankinformatie over meer dan honderdduizend personen en bedrijven uit meer dan tweehonderd landen. De heer Falciani werd overigens in Zwitserland vorig jaar veroordeeld tot vijf jaar gevangenisstraf voor bedrijfsspionage.

Hier ziet u een afbeelding van die beruchte HSBC Private Bank in Genève.

De gegevens van de Franse politie kwamen uiteindelijk in handen van de Franse krant *Le Monde*, die het datalek deelde met ICIJ. Meer dan 140 journalisten uit 45 landen hebben samen dit gegevenslek onderzocht. Uit de data-analyse bleek dat op die meer dan 80 000 bankrekeningen in Zwitserland meer dan honderd miljard dollar geparkeerd stond. Verder bleek uit ons onderzoek dat de HSBC Bank diensten bleef aanbieden aan klanten die nochtans op allerhande lijsten stonden, zoals lijsten van de Verenigde Naties, klanten die opdoken in vonnissen of die in mediarapporten werden gelinkt aan zaken als wapenhandel, bloeddiamanten en smeergeld. Dat weerhield de bank er blijkbaar niet van om die mensen alsnog diensten aan te bieden.

Bovendien bood HSBC ook financiële diensten aan aan allerhande mensen uit de politieke wereld, zoals aan de *inner circle* rondom de voormalige Egyptische president Hosni Mubarak en aan de naasten van de voormalige Tunesische president. Zelfs de entourage van de Syrische president Bashar al-Assad behoorde tot de klanten van HSBC in Genève.

Bovendien – en dit is toch wel frappant – bespraken bankbedienden met hun klanten hoe zij thuis belastingen zouden kunnen ontwijken. Dat ging dan met name over het omzeilen van de zogenaamde Europese spaarrichtlijn, die in 2004 in het leven is geroepen. Het was ook makkelijk om die te omzeilen, want als men een bankrekening had op zijn naam, moest men belastingen betalen op de winst daaruit. Als dezelfde bankrekening echter op naam stond van een bedrijf, kwam men niet in aanmerking voor die Europese spaarrichtlijn. Wij stelden vast in de correspondentie, in de gelekte documenten van HSBC, dat klanten werden benaderd met de vraag om hun bankrekening om te zetten op naam van een offshore, een thema dat we nu in de Panama Papers opnieuw aan de orde zien komen.

Alain Lallemand: Ce n'est pas pour rien parce qu'en fait, le Swissleaks, c'est exactement le complément bancaire des Panama Papers. Les Panama Papers nous montrent la réalité des *offshore providers* face aux banquiers. Swissleaks

nous montrait le banquier face aux *offshore providers.* Les deux morceaux se complètent de manière remarquable.

De quoi est-il question dans Swissleaks? Pour la Belgique, on parle d'à peu près 6 milliards d'euros qui ont fui le territoire pour placements auprès d'HSBC Private Bank, sans licence bancaire. C'est important de le souligner. Cela n'a donc rien à voir avec le *commercial banking* de HSBC. Cela à voir ici HSBC Private Bank Switzerland qui était véritablement détachée des réalités concrètes du marché local belge, qu'elle considérait comme étant un marché tout à fait secondaire. Par contre, il y avait le (?), le butin à prendre qui était celui des diamantaires.

Au moins 916 diamantaires déclarés ... Pour Swissleaks, nous avons repéré exactement 3 002 Belges qui avaient des comptes bancaires auprès de HSBC Private Bank. Parmi ceux-ci, environ 2 700 acceptaient de déclarer une profession. Et parmi ces 2 700 qui déclaraient une profession, nous en avions au moins 916 qui pouvaient être liés directement à l'activité diamantaire et vous devez bien sûr ajouter à cela tous ceux qui étaient simplement époux ou épouse de diamantaire mais qui ne le déclaraient pas et qui étaient peut-être comptables de diamantaire mais qui ne le déclaraient pas. C'était ce genre de montage. C'est intéressant car, dans le discours qu'ils ont eu vis-à-vis de leur banque, on va retrouver ce même genre de discours, gênés lorsqu'ils se retrouvent face à leurs *offshore providers* dans les Panama Papers.

On pourra toujours dire évidemment qu'avoir un compte à la HSBC, comme nous l'ont dit certains artistes belges à l'époque, c'est tout à fait légal. Soit, mais moi, quand j'ai un compte légal en Suisse, je n'appelle pas mon banquier pour lui demander à mots couverts "quel est le prix du caviar" pour dire "quel est le montant de mon compte en banque". Je ne me fais pas appeler Johan Cruyff et je ne me fais pas appeler Zidane. Je m'appelle Lallemand.

Je pense que les choses sont claires. Nous avions trouvé à ce moment-là dans le Swissleaks les filières qui étaient visiblement illégales et les diamantaires concernés le savaient.

Mais il n'y a pas que le diamant. Sur les 3 002 Belges qui étaient dépositaires auprès de Swissleaks, nous avons retrouvé 32 personnes qui étaient soit déjà condamnées soit formellement inculpées par la justice. Cela veut dire que 1 % des clients belges de HSBC Bank étaient des "clients" du pouvoir judiciaire. C'est extrêmement intéressant, parce que, dans ces clients du pouvoir judiciaire, nous allons retrouver - vous avez raison – quelques diamantaires – on peut être diamantaire et avoir un casier judiciaire - , mais nous allons aussi retrouver des opérateurs africains sur les métaux précieux, sur les minerais précieux, sur le coltan, sur l'or et sur les pierres brutes. Ces personnes que nous voyons apparaître dès le Offshoreleaks, notamment sur des opérations de blanchiment en coltan, nous les voyons réapparaître dans Swissleaks et les Panama Papers, parce que nous y voyons à nouveau des montages qui concernent la manière dont les Belges vont s'enrichir en Afrique noire et devenir impunis, via des *offshores*, dans les localités et territoires où ils opèrent. Pour nous, il est extrêmement signifiant que, sur trois enquêtes, on se soit retrouvé avec ces mêmes constats.

L'autre chose qui nous a interpellés dans cette enquête, c'est la multiplicité des Belges qui étaient simplement sans emploi, mais qui avaient des lignes de dépôt sur HSBC Private Bank de plusieurs dizaines de millions d'euros.

Kristof Clerix : In haar reactie gaf HSBC Private Bank toe dat de normen die de bank een aantal jaren geleden hanteerde, en die overigens in de hele financiële sector golden, duidelijk lager waren dan het geval was toen we Swissleaks uitbrachten. De bank gaf ook aan dat ze zelf belangrijke stappen had gezet om hervormingen door te voeren en een aantal klanten aan de deur te zetten, zeker wanneer het ging over belastingontduiking.

Ik wil ook opmerken dat we er in ons journalistieke werk steeds op gelet hebben dat we in de voorbije vier grote onderzoeken niet zomaar iemand beschuldigen. We beschuldigen de in de Panama Papers of in vorige leaks-onderzoeken vermelde namen ook niet van illegaal gedrag. Dat is niet onze rol als journalist.

Wat wij doen is een systeem blootleggen en een parallelle wereld aan de kaak stellen. Ik nodig u uit om de artikels na te lezen. Wij schrijven niet dat persoon X een wet overtreden heeft. We schrijven wel dat persoon X een offshore heeft.

We geven de mensen ook steeds de mogelijkheid om hun kant van het verhaal te vertellen. Dat was bij Luxleaks en Swissleaks zo, en dat is nu bij de Panama Papers ook zo. Niet iedereen maakt echter gebruik van die mogelijkheid. Ik durf met de hand op het hart zeggen dat wij heel journalistiek

deontologisch te werk zijn gegaan bij deze vier grote onderzoeken.

Wat de Belgische Swissleaks-verhalen betreft, hebben we nog een aantal nieuwe elementen gevonden. U moet weten dat de Belgische fiscus al een deel van die HSBC-data in handen had. Met name via de Franse overheid had de Belgische fiscus al informatie over 2 450 Belgische namen. Uit ons eigen dataonderzoek bleek dat nog eens 722 Belgen een rekening hadden bij die Zwitserse bank.

Dat was een van de vaststellingen. Zoals Alain Lallemand daarnet al aanhaalde, bleken ook een aantal mensen die door de Belgische Justitie voor allerhande soorten misdrijven veroordeeld waren, klant bij de bank te zijn.

Hoe is Swissleaks door de Belgische overheid opgevolgd?

Ik heb het vooral over het fiscale luik. Er is immers ook een gerechtelijk onderzoek naar HSBC Private Bank en de activiteiten die de bank in België ontplooide.

Ik citeer uit wat wij in februari 2015 schreven: “De BBI heeft op basis van de oorspronkelijke lijst van 2 450 namen een kleine 500 dossiers opgestart; 193 daarvan waren toen afgehandeld, goed voor een belastingclaim van 434 miljoen euro.”

Of die 722 nieuwe namen die wij, journalisten, hadden ontdekt, tot bijkomende onderzoeken zouden leiden, moest nog blijken.

Twee maanden later, in april 2015, was er een parlementair antwoord van toenmalig staatssecretaris voor Fraudebestrijding, Elke Sleurs, die er cijfermatig aan toevoegde dat van de 194 dossiers waarin de BBI tot taxatie was overgegaan, 80 dossiers met een akkoord waren afgesloten. Van de 114 overblijvende dossiers waren er ook 34 dossiers afgehandeld met een akkoord.

Ik herhaal dat het om cijfers van 2015 gaat. De huidige stand van zaken heb ik vorige week bij Financiën opgevraagd, maar begrijpelijkerwijze licht Financiën die gegevens liever zelf toe hier in de commissie. Het wordt dus binnenkort uitkijken naar de meest recente stand van zaken in het dossier.

Wij hebben jullie op een klein halfuur tijd meegenomen op het pad van de Offshoreleaks, over Luxleaks tot de Swissleaks, om uiteindelijk bij de Panama Papers te belanden. De slide die wij hier tonen, zegt heel veel, met name over de enorme omvang van het nieuwe datalek Panama Papers. Die omvang is gewoon gigantisch groot. Het gaat om het grootste lek uit de geschiedenis van de journalistiek. Het ging ook om het grootste samenwerkingsverband ooit uit de geschiedenis van de journalistiek.

Het verschil met Offshoreleaks is dat wij bij Offshoreleaks weliswaar ook de namen van de offshores kenden en vaak wisten wie erachter stak. Dat was het echter. Nu bij de Panama Papers zien wij daarentegen de hele dynamiek in gang, vanaf het moment dat iemand via zijn tussenpersoon – een advocaat of een financiële-dienstenleverancier – bij Mossack Fonseca aanklopt. Wij zien wat de communicatie is, welke vragen worden gesteld, wat het doel van de offshore is en wat in die offshore zit.

Het voordeel van Panama Papers in vergelijking met de voorgaande onderzoeken, is dat wij nu een nog veel gedetailleerdere kijk krijgen achter het gordijn van de offshorewereld, waarvan iedereen wel min of meer wist dat die bestond. Wie er dan precies in opduikt en wat er allemaal werd beheerd via offshores, bleef echter lang verborgen, tot nu, tot aan de Panama Papers.

Zoals gemeld, volgende week kom ik terug met de vijf collega’s die hebben meegewerkt aan het onderzoek. Het gaat om Lars Bové van *De Tijd*, Xavier Counasse, Joel Matriche en Alain Lallemand van *Le Soir*, en ikzelf. Ik was voor *MO Magazine* al aan het onderzoek begonnen en ik heb bij mijn overstap naar *Knack* in januari het onderzoek voortgezet.

Wij danken jullie voor de mogelijkheid om vandaag en volgende week te komen spreken.

Le **président**: Merci, mijnheer Clerix et monsieur Lallemand. C'était un exposé relativement dense; beaucoup d'informations.

Je voudrais faire deux petites précisions d'organisation, que j'ai oublié de faire avant, ce dont je m'excuse. Nous aurions Bureau élargi (président, vice-président et rapporteurs) la semaine prochaine, mardi, à midi et demie. La convocation suivra bien évidemment.

Nous allons sans doute changer de salle, parce que, comme vous le voyez, l'éclairage ne permet pas de voir correctement les projections qui nous sont proposées. Tout cela sera réglé avec le secrétariat.

Chers collègues, j'imagine que vous avez des questions. Pourrais-je vous suggérer que les questions soient bien ciblées, afin de permettre à chacun de s'exprimer, parce que nous sommes très nombreux. Ensuite, nous aurons un premier tour de réponses et nous pourrions, éventuellement, encore adresser des questions complémentaires.

Vincent Scourneau (MR): Monsieur le président, je tiens évidemment à remercier les journalistes et saluer le travail qu'ils ont effectué, qui est colossal effectivement, de longue haleine puisqu'il dure depuis des années.

Par rapport à ce qui a été dit, abordé, avancé, je souhaiterais savoir … Vous l'avez souligné ici, il y a cinq minutes: vous n'avez jamais, très déontologiquement, remis en cause qui que ce soit en termes de responsabilités. Vous avez cité des noms, mais sans dire: "cette personne s'est rendue coupable de faits délictueux." Vous avez simplement cité des noms, avec évidemment parfois à la clé des présentations de personnes. Ces derniers jours, on a vu des noms circuler dans la presse.

J'aurais souhaité savoir si certaines personnes se sont déjà manifestées pour vous faire savoir si elles entendaient se défendre, éventuellement via procédures judiciaires, sur des bases de calomnie ou de diffamation, parce qu'elles n'avaient en rien fraudé ou en rien commis tel ou tel délit, qu'elles n'avaient donc rien à se reprocher et qu'il était, évidemment, préjudiciable pour elles, pour leur famille, pour les personnes qui les entourent, parfois pour leur entreprise, d'avoir une telle image, une telle publicité négative à leur encontre?

Peter Vanvelthoven (sp.a): Mijnheer Clerix, u hebt net verwezen naar de hoorzitting van vorig jaar waarop u ook aanwezig was. Ik heb dat verslag eens nagelezen. Die vergadering vond dag op dag bijna een jaar geleden plaats. U hebt toen aangegeven dat het interessant zou zijn na te gaan wat er met de BBI-onderzoeken in het kader van Swissleaks en de HSBC-dossiers is gebeurd.

Wij hebben de resultaten daarvan opgevraagd, alsook de resultaten van de Luxleaks-dossiers. Ik geef de cijfers even mee. Wat Swissleaks en de HSBC-dossiers betreft, hebben de BBI-onderzoeken, die voornamelijk zijn afgehandeld in 2013 en 2014, geleid tot een verhoging van het totaal van de belastbare basis met 775 miljoen euro en 518 miljoen aan ingekohierde belastingen. Inzake Luxleaks hebben de onderzoeken geleid tot een verhoging van de belastbare basis met 7,6 miljoen euro, ofwel 100 keer minder, en tot amper 2,7 miljoen euro ingekohierde belastingen.

U hebt toen gesproken over 37 rulings. U hebt er daarnet naar verwezen. U sprak toen ook over het feit dat er miljarden euro’s mee waren gemoeid. U noemde toen dezelfde twee voorbeelden als daarnet: een vennootschap die 150 miljoen euro winst maakte en ocharme iets meer dan 3 000 euro belastingen betaalde en een andere vennootschap die 378 miljoen euro winst maakte en nog geen 3 000 euro belastingen betaalde. Het mag wel duidelijk zijn dat het over heel veel geld gaat.

Ik wil graag twee dingen van u weten met betrekking tot de resultaten van de BBI-onderzoeken.

Hoe schat u dat nu in? Ik schat het in als bijzonder pover. Wat is uw inschatting ervan?

Misschien hebt u informatie die voor ons interessant kan zijn in het kader van dossiers die in andere landen in onderzoek zijn. Het gaat niet alleen over Belgische dossiers. Hebben de onderzoeken bij uw weten meer opgebracht in die andere landen dan in ons land?

Als we die Offshoreleaks op een rijtje zetten, zie ik in die dossiers twee zaken die telkens terug komen.

Ten eerste, u hebt er in uw presentatie ook naar verwezen: de diamantairs lijken buitenproportioneel in alle leaks betrokken te zijn. Komt u ook tot die conclusie?

Ten tweede, de rol van de tussenpersonen – banken en advocatenkantoren – is fundamenteel in het opzetten van die leaks. Wij zullen ze hier binnenkort ook horen Zijn dat ook uw bevindingen? Als u op al die onderzoeken terugblikt, hebt u nog andere transversale fenomenen vastgesteld?

Rob Van de Velde (N-VA): Ik wil eerst de journalisten bedanken omdat zij in deze openheid willen komen getuigen en informatie meegeven.

Er zijn verschillende debatten te onderscheiden, maar ik wil mij hier beperken tot datgene waarmee u bezig bent geweest, met name het onderzoek, het element definities. Ik denk dat dit ook belangrijk is voor de toekomst. Ik wil mij ook richten op de methode en hoe die verschilt van de methoden die de fiscale organisaties – Financiën,

het parket en de BBI – gebruiken.

Laat mij eerst zeggen dat fraude onbetamelijk is en niet kan. Daar gaan wij allemaal van uit. Ik ben blij dat u een aantal generaliserende termen zoals belastingparadijzen gebruikt. Ik vind het goed dat wij hierover een debat kunnen voeren. Wat is de definitie van belastingparadijs en wat is de positie van de belastingplichtige ten opzichte van de wet?

Onze rol als wetgever is natuurlijk om een sluitend geheel van regels te maken om fraude door duidelijkheid te vermijden en om ze, wanneer ze zich voordoet, ten eerste, te vinden en, ten tweede, te bestraffen.

Dit betekent natuurlijk wel dat men heel duidelijk moet zijn in de definities, in de omschrijvingen en over wat er al dan niet in zit. Een van de mogelijke invullingen van fraude zou het oneigenlijk gebruik van wettelijke gronden kunnen zijn, bijvoorbeeld een kapitaalverschuiving met het oog op belastingontwijking die als een lening gedefinieerd wordt. Dat is het intentioneel misbruiken van een wettelijke figuur om geen verschuldigde belastingen te betalen. Vandaar mijn vraag of u in het onderzoek dat u hebt gevoerd, zowel hier als elders, weet hebt van goede definities. Wie is er vandaag in staat om een precieze definitie te geven, want die zal natuurlijk een gevolg hebben voor ons wetgevend werk.

Ik wil u ook nog een heikele vraag stellen. Ondertussen blijkt dat een aantal van de genoemden zich fiscaal al in het reine had gebracht. Hoe staat u er journalistiek tegenover als namen bekendgemaakt worden die misschien al in een andere procedure zitten? Hebt u daar weet van? Wist u daarvan? Is daarover achteraf op een of andere manier met u gecommuniceerd?

Ik vind het zeer opmerkelijk, mijnheer Clerix, dat u bij de aanvang hebt gezegd dat u vier dossiers hebt, met telkens een lek, maar dat er niets intentioneels achter zit. Er zou geen breder belang bij spelen. Ik wil dat niet in twijfel trekken, maar ik wil wel weten waarom u dat hebt gezegd. Als opener is dat een belangrijk statement. Ik wil weten waarom u dat zegt. Kunt u misschien ook meegeven waarom volgens u een aantal, best wel grote landen buiten schot blijven? Is de wetgeving daar gewoon veel beter? Is er daar geen nood aan allerlei constructies? Waarom? Dat vind ik een belangrijke vraag.

Wat de methode betreft, wat hier gebeurd is, is ontzettend belangrijk op maatschappelijk vlak.

Het rare is dat het lek via de journalistiek tot in de maatschappij is geraakt en niet via andere kanalen. Heel concreet, waar zijn volgens u de fiscus, de controle op de financiële markten en het parket tekortgeschoten?

Ondertussen heb ik mij breed geïnformeerd, door te spreken met Financiën, met de administratie en met een aantal advocaten. Er wordt mij gezegd dat het in 1997 een publiek geheim was dat men hier naar een grote bank kon gaan om voor 150 000 frank ‘een Panameesje’ te kopen. Op een bepaald moment is dat bekend geraakt en daarop werd in de wetgeving beslist dat via kruisjes aangegeven moest worden of men offshoreactiviteiten had. Hoewel er dus wetgevend werk was, is daar nooit iets mee gebeurd. Hoe is het volgens u mogelijk dat een dergelijk publiek geheim, sinds 1997, zonder verdere gevolgen blijft?

Tot slot, voor onze toekomstige werkzaamheden is het belangrijk dat wij ons oriënteren. Wij zouden op verschillende velden kunnen werken, namelijk op wetgevend vlak of op organisatorisch vlak, en binnen de organisaties kunnen wij ons richten op Financiën of op het parket, of op de samenwerking tussen verschillende organisaties, en zo verder. Als u vandaag, met wat u weet, één vakdomein of één gebied zou moeten aanduiden waarvan u zegt dat wij ermee moeten beginnen omdat wij het via die weg het beste zullen oplossen, welk domein is dat dan?

Marco Van Hees (PTB-GO!): Je vous remercie pour vos explications denses. J'ai quelques questions. Tout d'abord sur le rôle des banques. Vous avez affirmé que les banques avaient joué un rôle et ce, pas uniquement dans l'affaire des *Panama Papers*, mais auparavant déjà. Pouvez-vous en préciser les différents rôles? Toutes les banques sont-elles concernées? Certaines d'entre elles sont-elles chaque fois impliquées et d'autres ne le sont-elles, au contraire, jamais?

On se rappelle que, lors de la commission d'enquête qui avait enquêté sur la grande fraude fiscale - je n'étais pas encore élu -, il y avait par exemple l'affaire QFIE où 14 banques des plus importantes étaient impliquées. Est-ce également le cas dans les différentes affaires que vous avez mentionnées? Pensez-vous qu'une autorégulation du secteur des banques suffise? Cela démontrerait-il leur faillite?

Je voudrais vous reposer la même question, non plus sur les banques, mais sur les Big Four, par exemple. Si je vous demande si les Big Four sont-

ils tous concernés, ça limite la série… puisqu'ils ne sont que quatre! Mais au-delà des Big Four, il y a aussi tous les intermédiaires financiers ou avocats fiscalistes et autres. Pouvez–vous en dire plus quant à leurs rôles et leur implication et, également, si vous imaginez des possibilités de contrôle au-delà de l'autorégulation?

Par rapport au travail du fisc et, particulièrement, de l'Inspection spéciale des impôts, vous avez donné beaucoup d'éléments d'information. C'était un peu difficile de vous suivre vu la vitesse de l'exposé. L'impression qui s'en dégage est qu'il y a un premier filtre parce qu'il n'y a visiblement pas d'enquête sur tout, si j'ai bien compris. Pas mal de choses passent entre les mailles du filet, quand on regarde ce sur quoi l'ISI enquête et travaille et, au-delà, deuxième maille du filet, les résultats très limités, ceci dépendant sans doute d'une affaire à l'autre. C'est en tout cas l'impression que donnait vote exposé.

Confirmez-vous cette impression? À votre avis, est-ce dû plus à des problèmes internes à l'ISI, comme par exemple le manque de personnel, ou s'agit-il surtout de causes externes, par exemple, la difficulté d'obtenir des informations dans l'échange entre pays ou d'autres problèmes de ce genre? Je poserais la même question par rapport à la justice. Je ne sais plus à propos de quelle affaire, je pense que c'était le Luxleaks, vous disiez que la justice ne s'était pas précipitée sur la question.

Par rapport à la double nationalité, vous aviez cité le cas de Chodiev. Pouvez-vous préciser ce que vous vouliez dire? Une personne comme celle-là ne prend-elle la nationalité belge qu'à des fins fiscales, frauduleuses ou autres ou bien profite-t-elle de cette nationalité acquise pour d'autres raisons, économiques par exemple?

Au sujet des riches familles belges, vous mentionnez qu'on retrouve un certain nombre de noms. Y a-t-il une récurrence dans les différentes affaires? On sait par exemple qu'on retrouve la famille de Spoelberch dans presque toutes les affaires. Pour les autres grandes fortunes belges, constate-t-on une même récurrence?

En ce qui concerne la liste belge des paradis fiscaux et votre connaissance de ce qu'il en est dans les différentes affaires sur lesquelles vous avez investigué, pensez-vous que la liste belge est adéquate? Correspond-elle à une réalité que vous avez perçue dans vos enquêtes?

Sur les lanceurs d'alertes, vous nous avez dit qu'il y avait en tout cas matière à s'interroger pas seulement sur les dernières discussions au niveau européen mais aussi sur la législation belge. Cette dernière est-elle suffisante pour protéger les lanceurs d'alertes? Il est logique que vous nous lanciez la question mais avez-vous un avis sur la législation belge actuelle en la matière? Cette législation est-elle suffisante?

Existe-t-il, au niveau du consortium, une sorte de centralisation des procédés utilisés dans le recours aux paradis fiscaux, une sort de catalogue des façons de faire types?

Cela permettrait de savoir les façons typiques de faire pour utiliser les paradis fiscaux. Ce genre d'exercice existe-t-il? Quelles sont les données que vous pouvez communiquer par rapport au secret des sources des journalistes? Certaines données sont publiées sur le site du consortium. Quelle information est accessible et quelle information ne l'est pas?

Georges Gilkinet (Ecolo-Groen): Je vous remercie, je trouve que vous faites un travail d'utilité publique. C'est symboliquement intéressant de vous recevoir pour commencer le jour de la liberté de la presse. On inverse les rôles, c'est nous qui posons les questions mais vous avez déjà beaucoup dit.

La première chose qui m'a frappé est de constater que ces informations venaient par le biais de journalistes et pas par le biais d'enquêteurs fiscaux. Comment expliquez-vous cela? Cela veut-il dire qu'il n'y a plus de confiance dans notre administration fiscale ou dans les enquêteurs fiscaux? Notre administration n'est-elle pas organisée de sorte à ce que ça puisse se faire? Manque-t-il de moyens informatiques, humains, légaux? C'est une des premières questions qu'on doit se poser.

Quel diagnostic pouvez-vous poser en tant qu'observateurs sur l'efficacité de nos enquêteurs fiscaux? Que leur manque-t-il aujourd'hui? Que peut-on faire pour que des informateurs se tournent vers eux? Ne faut-il pas des services fiscaux transnationaux, comme vous êtes aujourd'hui un organisme de journalistes transnational? La difficulté n'est-elle pas que la fiscalité est nationale? Comment arrive-t-on à réconcilier ces deux dimensions?

Je voudrais aussi identifier la part de risque. On a vu le sort réservé aux journalistes et aux donneurs d'alerte dans le cadre du procès en cours pour Antoine Deltour au Luxembourg.

Quel est le sentiment des personnes qui viennent vous trouver pour vous donner de l'information? Comment peut-on les protéger pour que, demain, elles puissent faire ce "travail", donner l'alerte par rapport à des faits aussi graves et inquiétants qui ont des conséquences sur la situation budgétaire des États et sur leur politique économique et sociale? Comment peut-on mieux organiser les choses pour qu'elles puissent s'exprimer, non pas envers les journalistes mais à un des trois pouvoirs. Vous êtes le quatrième. C'est ce qu'on dit souvent.

J'en viens à mon dernier élément car je pense que de nombreuses questions ont déjà été posées et il ne faut pas être trop long. Pouvez-vous poser un diagnostic sur l'évolution de la fraude? C'est une des grandes missions de cette commission. Y a-t-il une évolution dans la mise au jour de la fraude ou y a-t-il une évolution dans la fraude elle-même? Vous avez une position d'observateur. M. Lallemand a peut-être un peu plus d'expérience dans la durée que M. Clerix. Sont-ce les méthodes journalistiques qui ont bien évolué et qui nous permettent de mettre au jour ce qui était caché? On se souvient tous du dossier KB-Lux. Ou bien, y a-t-il une véritable accélération de la part de certains acteurs avec l'aide d'intermédiaires qu'il faut pouvoir pointer? C'est aussi le rôle de cette commission. L'évasion fiscale est-elle en train de se démultiplier? Ou est-ce le travail journalistique qui se démultiplie?

Le **président**: Monsieur Gilkinet, je vous remercie.

Je demanderai au secrétariat de verser au dossier des travaux de notre commission le rapport des auditions des journalistes qui avaient eu lieu, sauf erreur de ma part, le 28 mai 2015, pour MM. Lallemand, Bové et Clerix. Je demanderai également au secrétariat d'aller rechercher, dans les tout prochains jours, les questions déjà posées, tant à Mme Sleurs qu'à M. Van Overtveldt, sur le rendement des contrôles et des enquêtes effectuées par l'Inspection spéciale des impôts sur les dossiers Offshoreleaks et Swissleaks et Luxleaks.

[+]
Ce sont des informations purement factuelles qu'il faudrait nous fournir par ordre chronologique pour qu'on puisse les verser au dossier. Ces informations factuelles pourront être de nature à nous éclairer. Bien évidemment, nous pourrons demander un *updating* lors de l'audition des ministres ou de l'Inspection spéciale des impôts.

Peter Vanvelthoven (sp.a): Mijnheer de voorzitter, het is een goed voorstel om op te lijsten wat al gevraagd is. Het zou nog beter zijn dat u de minister onmiddellijk vraagt om van al die dossiers een stand van zaken te geven. Dan hebben we de meest actuele informatie en moeten we niet wachten tot de minister naar de commissie komt. U vraagt gewoon de stand van zaken op van al die dossiers.

Le **président**: Je suggérais de nous permettre d'avoir une évolution chronologique des travaux de l'Inspection spéciale des Impôts afin de voir, étape par étape, comment les enquêtes ont évolué. Il va de soi que, de toute façon, nous devons avoir un état actuel de la situation.

On peut en effet mettre à ma signature un courrier au ministre des Finances lui demandant de refaire le point des états d'enquêtes actuels et des rendements des contrôles effectués par l'ISI.

Je crois que la mise en perspective chronologique est également tout à fait intéressante. De deux choses l'une: soit on demande aussi la mise en perspective chronologique, soit on avise au gré des questions.

Pour les avoir suivis personnellement, j'ai pu observer que les chiffres évoluaient en fonction des informations dont disposait le ministre. Je vois parfois des contradictions dans les chiffres. C'est la raison pour laquelle je souhaiterais qu'on puisse bien fixer les idées entre nous.

Rob Van de Velde (N-VA): Mijnheer de voorzitter, ik wil er gewoon aan toevoegen dat niet enkel de inkohieringen belangrijk zijn, maar ook de reële inningen. Vandaar heel vaak het verschil in terminologie. Weer een kwestie van definitie en juiste terminologie. Als we die cijfers opvragen, zou ik ook graag de inningen over een brede periode bekijken.

Le **président**: En général, la *summa divisio,* c'est avec ou sans accord. Pour ce qui concerne les dossiers sans accord, par définition, on se trouve face à un contentieux.

Cela dit, ce n'est que dans une temporalité plus importante qu'on a l'issue de la perception. Autrement dit, soit, en dernière instance, le tribunal donne tort à l'administration. Dans ce cas, si cette dernière ne se pourvoit pas, on se trouve face à une perte. Soit les tribunaux donnent raison à l'administration, ce qui implique un recouvrement subséquent au bénéfice de cette

dernière.

Mais il n'y a aucun problème pour ce qui concerne la distinction entre "accord" et "sans accord". D'ailleurs, lors de la présentation des chiffres qui nous ont été donnés, aujourd'hui, la distinction a été faite entre ceux qui avaient fait l'objet d'un accord et les autres.

Par ailleurs, pour ce qui concerne ce qui a effectivement été recouvré, les rapports annuels de l'administration fiscale font également état de cette distinction.

Chacun aura donc compris le sens de ma demande. Je souhaite que soit versé au rapport de la commission le rapport d'audition de mai. Je demande également au ministre des Finances, une information quant à l'état actuel des enquêtes en termes de rectification avec accord et sans accord en tenant compte des nuances évoquées par M. Van de Velde. Je souhaiterais également pouvoir disposer d'un relevé des questions et réponses du ministre relatives aux travaux de l'ISI sur les dossiers Leaks. En effet, cette chronologie devrait nous permettre de préparer nos auditions des représentants de l'Inspection spéciale des Impôts.

Dirk Van der Maelen (sp.a): Offshoreleaks, Swissleaks, Luxleaks, al deze lekken zijn een godsgeschenk. Dankzij die lekken en de maatschappelijke verontwaardiging die ermee gepaard gegaan is, slagen we er namelijk eindelijk in om breuken te slaan in één van de sterkste vestingen die in onze samenleving bestaan: een financieel complex, enorm machtig in onze samenleving, als een onzichtbare hand die altijd gezweefd heeft over de debatten over fiscaliteit. Aan zo'n onzichtbare hand zijn er vijf vingers.

De duim staat voor de grote bedrijven in sectoren als de diamantsector, met enorm veel macht op het politieke niveau.

De tweede vinger is een groep van consultants, de *Big Four*, grote fiscale advocatenkantoren die hun invloed hadden tot in de universiteiten en de rechtbanken.

De derde vinger staat voor de banken. De financiële sector weegt enorm op de politieke besluitvorming.

De vierde vinger vertegenwoordigt de politiek, die zelf ook een onderdeel van het probleem is. Ik ga geen namen noemen, maar ik heb verschillende keren met leidinggevende ambtenaren van Financiën gedebatteerd, en ik twijfel niet aan de eerlijkheid van de personen in kwestie. Allen verdedigden ze namelijk met overtuiging de stelling dat fiscale concurrentie onvermijdelijk was en dat het in het belang van het land was dat men fiscale sluipwegen moest creëren om bepaalde activiteiten naar ons toe te halen.

De laatste vinger is de pers.

Het is verdomd moeilijk, het was verdomd moeilijk. Daarom zou ik zeggen: veel respect voor wat dat consortium doet, maar het is atypisch. Men moet maar eens proberen om iets over, bijvoorbeeld, fiscale paradijzen in een Belgische krant te brengen.

Wat de meeste collega's hier allang vergeten zijn, is het volgende. In 2007 is er hier een rapport gemaakt door de commissie Globalisering, het eerste rapport over de fiscale paradijzen. Collega's, daar staan de aanbevelingen in die nu net gerealiseerd zijn of waar nu over gesproken wordt. Wel, over dat rapport heeft er maar een medium geschreven, namelijk *MO*. Ik daag u uit om een andere krant te vinden die iets geschreven heeft over die aanbevelingen. Dus mijn grote dank aan het internationaal consortium.

Het is niet de bevoegdheid van deze commissie, maar ik denk dat een van onze aanbevelingen moet zijn dat journalisten die dit soort maatschappelijk relevante informatie naar buiten brengen, klokkenluiders die dit naar buiten brengen, bescherming verdienen. Die verdienen bescherming.

Nu ligt het open en bloot op tafel, maar de onzichtbare hand geeft het nog niet op. We zijn er nog niet. Er ligt voor ons politici in deze commissie een heel grote uitdaging. Collega's, dit is een vertrouwenskwestie van politiek gezien het allerhoogste belang. Als u uw oor te luisteren legt bij onze bevolking, dan zeggen ze dat ze dit niet pikken. Zij moeten belastingen betalen en de grote bedrijven, de grote vermogens niet of heel weinig. Achter die grote vermogens zitten nochtans mensen die evenzeer genieten van bijvoorbeeld ons uitstekend gezondheidszorgsysteem, ons uitstekend onderwijssysteem, dat wij, eerlijke belastingbetalers, allemaal financieren. Zij genieten daar ook van, maar toch stoppen ze die vermogens en die kapitalen weg in het buitenland.

Dit is echt heel gevaarlijk voor de samenhang en het vertrouwen in onze samenleving. Wij zullen iets op tafel moeten leggen. Vandaar mijn eerste reactie.

Ik heb hier collega's die op economisch vlak heel liberaal zijn omzichtig de vraag horen stellen: is het legaal of is het niet legaal? Het spijt me, zeker in de Panama Papers zit veel fraude, maar zelfs als zo'n constructie legaal is, zeg ik daarover wat president Obama van de Verenigde Staten heeft gezegd: dan moeten wij de wet veranderen.

Als wat hier opgedoken is, miljoenen euro's inkomsten verwerven en 3 000 euro belastingen betalen, legaal is, betekent dit dat de wetgeving fout is en dat wij de wetgeving moeten veranderen. Want dit is niet eerlijk.

Ik heb al gesproken over de onzichtbare hand die het niet opgeeft. Ik moet zeggen, als de drie vorige lekken "een godsgeschenk" waren, dan weet ik niet welke term ik moet gebruiken voor dit Panamalek. Wij hadden het nodig omdat het opnieuw voor verontwaardiging heeft gezorgd. Verontwaardiging, wij kennen dat, is als een steekvlam. Wij politici kennen dat. Er is veertien dagen enorm veel aandacht voor, en dan verslapt die aandacht. Daarvan wordt gebruikgemaakt door die onzichtbare hand om maatregelen die in voorbereiding zijn af te zwakken.

Ik geef een voorbeeld, BEPS. Dit is een project dat twee jaar geleden gestart is. Er is keihard gewerkt door de consultants, de fiscale raadgevers en de grote bedrijven om te proberen aan *damage control* te doen. Zij zijn er niet volledig in geslaagd alle maatregelen van het BEPS-actieplan te ontmannen, maar zij zijn daar wel deels in geslaagd.

Ik kijk persoonlijk uit naar het rendement van die maatregelen.

Nog geven ze het echter niet op. Er wordt nu op Europees niveau over twee richtlijnen gediscussieerd. Ik roep de pers op – wij hebben jullie nodig – om de maatschappelijke verontwaardiging te behouden. Ik roep jullie op om die processen ook van nabij te volgen. Om tegen de verdere ontmanning van de noodzakelijke maatregelen in te gaan en om een herhaling of voortzetting van wat jullie hebben bovengespit, te voorkomen, zullen wij die maatschappelijke druk nodig hebben.

Bijvoorbeeld, *country-by-country reporting* is heel goed. Ik weet echter niet of u weet dat momenteel in de Ecofin-Raad een debat bezig is om vast te leggen dat *country-by-country reporting* enkel tussen de 28 landen mag en dat het geaggregeerd – en dus niet elk land apart – mag voor alles wat daarbuiten ligt.

Bij die discussie willen sommigen *country-by-country reporting* wel voor fiscale paradijzen invoeren. Zij willen immers zien wat de grote bedrijven in die fiscale paradijzen doen. Die maatregel is immers niet verworven. Onze eigen minister van Financiën heeft in de marge van de meest recente Ecofin-Raad verklaard dat hij tegen die maatregel is. Hij is van mening dat te veel publiciteit niet goed is.

Ik geef nog een voorbeeld. Wij weten – jullie weten het beter dan wij allemaal – dat verminderingen van aftrekken op basis van betaalde intresten het meest gebruikte instrument is. Onze minister van Financiën heeft hier in de commissiezaal, op de plaats waar jullie zitten, verklaard dat hij van oordeel is dat wat de Europese Commissie voorstelt, te ver gaat.

Luk Van Biesen (Open Vld): Wat hebben die journalisten daarmee te maken?

Dirk Van der Maelen (sp.a): Wij hebben die journalisten nodig, om de maatschappelijke druk op de ketel te houden.

Mijnheer Van Biesen, ik weet dat u het niet graag hoort. Wij hebben de maatschappelijke druk echter nodig.

Ik rond af, mijnheer de voorzitter.

Mijn pleidooi is om als Parlement en pers op dit dossier goed samen te werken. Laten we op dit punt – het is maatschappelijk enorm belangrijk – tot de best mogelijke samenwerking en uitwisseling van informatie komen, want het zal verdomd nodig zijn. Ik houd mijn hart vast, ik heb schrik. Men legt hier een probleem op tafel waarvan de maatschappelijke verantwoording ongekende hoogten kent en sommigen rekenen erop dat de tijd de zaken zal doen vergeten. We zullen later zien over wie het gaat.

(…): (…)

Le **président**: Chers collègues, on bascule déjà dans une forme de polémique. M. Van der Maelen a la parole; il n'a pas terminé son intervention. Je lui demande de conclure et chacun réagira s'il l'entend. Je rappelle à chacun que nous sommes ici pour poser des questions à nos invités.

Dirk Van der Maelen (sp.a): Je vais terminer ma question en français. Est-ce que la presse est

prête à coopérer avec cette commission pour veiller et pour donner à l'opinion publique l'information nécessaire sur le déroulement des débats politiques qui ont lieu *in camera,* dans l'Ecofin? Ce n'est pas un débat ouvert. Les journalistes sont-ils prêts à reporter les informations sur ce qui se passe derrière les portes fermées sur un problème aussi important que celui qui nous occupe au sein de cette commission?

Le **président**: Merci monsieur Van der Maelen. M. Dispa a la parole maintenant.

Benoît Dispa (cdH): Merci monsieur le président. Je vais essayer de poursuivre sans alimenter la polémique, en tout cas entre nous.

Je voudrais remercier M. Clerix et M. Lallemand pour leur présentation et surtout pour l'œuvre salutaire qui est la leur et celle de leurs collègues. Vous allez nourrir notre travail pendant les mois qui viennent et vous contribuez – sur ce point-là, je suis d'accord avec M. Van der Maelen – à forger une opinion publique mondiale qui réagit par rapport à vos révélations. Cela contribue à créer une pression, qui elle aussi salutaire je le crois.

Vu la qualité de nos intervenants, je voudrais poser trois questions sur l'approche journalistique qui est la leur. La première concerne les lanceurs d'alerte. J'avais été très frappé, le 28 mai 2015 – monsieur le président, vous avez rappelé la date de l'audition de l'année dernière – par les propos de M. Lallemand qui établissait un lien très fort entre les problèmes de fraude fiscale, de blanchiment, de criminalité financière et de criminalité tout court. Vous aviez notamment évoqué le secteur diamantaire, mais pas uniquement. Quand on voit les sommes en jeu à travers les révélations qui sont les vôtres, quand on voit les puissances à l'œuvre, - M. Van der Maelen parle du complexe financier comme on peut parler d'un contexte militaro-industriel -, on arrive à se dire qu'il ne peut pas ne pas y avoir de représailles, ou en tout cas des répliques, des réactions par rapport aux intérêts que vous contestez et que vous mettez en cause.

J'aurais donc vraiment voulu vous demander si vous considérez que les mesures de protection dont disposent les lanceurs d'alerte et les journalistes sont, à votre estime, suffisantes. J'entends dire qu'en Belgique, la loi est plutôt exemplaire. Donc, est-ce que ces protections sont suffisantes ou auriez-vous des propositions à nous faire pour renforcer ces mesures de protection? Je pense en effet que les dangers venant du camp d'en face sont réels.

Deuxième question. Vous contribuez à mettre sur la place publique des éléments particulièrement importants, interpellants. Est-ce que le fait que ces révélations proviennent d'une puissance médiatique, le quatrième pouvoir, est normal? De votre point de vue, considérez-vous que finalement, c'est assez normal parce que la presse est là pour faire ce travail de recherche de la vérité et révéler ce qui est caché au départ? Est-ce que c'est normal ou bien est-ce que cela vous paraît anormal par rapport à l'action qui devrait être celle du pouvoir judiciaire ou de la puissance publique d'une manière générale? Est-ce que de votre point de vue, le fait que la presse ait eu une, voire plusieurs longueurs d'avance par rapport à la puissance publique, est simplement révélateur de l'efficacité de la presse ou est-ce révélateur d'une faiblesse de la puissance publique par rapport au phénomène que vous avez cerné et que vous mettez en lumière?

Troisième question. J'aurais voulu vous entendre sur l'expérience que vous retirez du caractère international de vos recherches et de vos démarches. Vous êtes un consortium international, et on voit bien qu'en matière de lutte contre la fraude fiscale, les États, même lorsqu'ils sont bien disposés, buttent sur leurs propres frontières et ont un peu de mal, même si des tentatives se mettent en place à l'échelle internationale, à avoir une action réellement efficace à travers les frontières et à l'échelle internationale. Vous y arrivez. Quelles leçons en tirez-vous par rapport à ce que par exemple les services fiscaux étatiques pourraient mettre en œuvre, ce que les justices nationales pourraient mettre en œuvre? Est-ce qu'il y a des enseignements à retirer de votre expérience internationale pour renforcer l'aspect international des mécanismes légaux étatiques de lutte contre la fraude fiscale? Merci d'avance pour vos réponses.

Rob Van de Velde (N-VA): Mijnheer Van der Maelen, dit debat verdient het om in alle sereniteit, in alle duidelijkheid en intellectueel eerlijk te worden gevoerd. Als u telkens de minister zult opvoeren, kunnen wij ook naar het verleden verwijzen. Ik zal dat niet doen. Als u de minister opvoert, dan hoop ik dat u dat op een correcte manier zult doen en dat u hem correct citeert.

Bijvoorbeeld wat de BEPS-richtlijnen betreft, heeft hij gezegd dat hij niet verder wil gaan dan wat de OESO vraagt, omdat wij ons anders uit de markt

prijzen. Daar zit een economische en een reële rationele gedachte achter. Dat u die gedachte hier omvormt tot een soort moraliteitsbeginsel, is niet correct in het debat.

Daarenboven, u vertrouwt blind in de BEPS-richtlijnen. Leg dan de renteaftrek maar eens uit die in de richtlijn op 30 % wordt gesteld. Stel dat er twee bedrijven zijn, een Duits en een Portugees bedrijf, in exact dezelfde omstandigheden, met dezelfde activiteit en dezelfde brutowinstmarge. In Duitsland is er een rente van 1 %, in Portugal is er een rente van 3 %. Het Duitse bedrijf heeft de capaciteit om drie keer zoveel te lenen. Dat zijn economische, rationele redenen om het blinde geloof dat u uitstraalt, tegen te gaan. Als u het debat wil voeren, dan moeten wij het correct voeren. Dat is het enige wat ik nog wilde toevoegen.

Le président : Je rappelle que nous avons un thème BEPS et que nous pourrons approfondir la question. Monsieur Massin, vous avez la parole.

Éric Massin (PS): Je vous remercie, monsieur le président. Après ces multiples interruptions, même si elles sont courtes, j'ai donc enfin l'occasion de m'exprimer. Je partage une bonne partie de l'intervention de M. Van der Maelen et je dois dire, en cette Journée de la liberté de la presse, que je suis heureux d'entendre deux journalistes qui viennent s'expliquer clairement devant nous, même si je préférerais être dans le meilleur des mondes, n'ayant pas besoin de lanceurs d'alerte pour faire rentrer l'argent dans les caisses de l'État et où chacun respecterait la législation qui s'applique à tout le monde.

Malheureusement, nous ne sommes pas dans ce meilleur des mondes et nous avons donc toute une série de personnes qui à un certain moment, imaginent et mettent en place des systèmes. Je ne doute pas une seule seconde qu'on mette en place, à certaines occasions, des sociétés offshore pour des besoins légitimes, ça peut exister, mais vous ne m'enlèverez pas de l'idée que le côté dommageable relève évidemment de toutes les raisons illégitimes, et il y en a malheureusement énormément.

Pour ne pas refaire tout le débat et toutes les questions que vous avez déjà entendues, l'un ou l'autre élément m'ont interpellé dans votre présentation. Vous avez parlé de notre système évidemment puisque les lanceurs d'alerte mettent des éléments sur la table, vous vous en saisissez, vous faites vos articles. Évidemment, le fisc peut s'en saisir, s'en saisit, des enquêtes sont ouvertes. La justice aussi. Vous avez également fait part, si j'ai bien compris, de la faiblesse de l'un ou l'autre endroit en Belgique, que ce soit sur le plan administratif, voire même peut-être judiciaire, qui peut faire qu'il y a une certaine facilité à démarcher, à mettre en contact les différentes personnes, à mettre en place des systèmes dormants. Vous avez dit que la Belgique était une couveuse.

Je vais vous dire que le fait que la Belgique est une couveuse en la matière existe depuis des dizaines d'années. C'est que nous avons des faiblesses au-delà des problèmes fiscaux, des faiblesses au sein de notre administration, dans le fonctionnement de notre administration et éventuellement dans le fonctionnement de la Justice. Est-ce à mettre en corrélation avec certains endroits ciblés dans vos déclarations, même sans vouloir tomber à un certain moment dans un communautarisme qui à mon avis ne serait pas de bon aloi ici et aujourd'hui?

Il y a des systèmes… Aujourd'hui on parle de Offshoreleaks, de Swissleaks et de Luxleaks, de même que des Panama Papers, mais le système des sociétés dormantes existe en Belgique depuis des dizaines d'années. Nous avons des intermédiaires qui, à un moment ou à un autre, gèrent des centaines, voire des milliers de sociétés, tout simplement parce qu'ils sont gérants de sociétés. Vous avez pu constater, parmi les intermédiaires, des noms qui pouvaient ressortir, qu'ils soient comptables, avocats ou autres. On sait bien qu'il y a quand même des règles qui existent, comme le secret professionnel. Avez-vous pu constater, de par vos recherches, que ces éléments-là étaient de nature à créer éventuellement des problèmes ou des difficultés?

Merci pour le travail que vous faites, mais ceux qui sont à remercier sont aussi ceux qui vous alimentent, les lanceurs d'alerte. On en a beaucoup parlé. On en discute, en ce compris ici au niveau du Parlement. On se dit qu'il doit y avoir une protection au niveau des lanceurs d'alerte. On parle beaucoup aussi de fiscalité et de lutte contre la fraude fiscale, de lutte contre le blanchiment. Je suppose que quand vous visez les lanceurs d'alerte et la protection de ceux-ci, c'est de manière générale aussi, quelle que soit la matière sur laquelle pourrait porter l'alerte. On peut penser à la protection de la consommation et du consommateur. On peut penser à la protection de l'environnement. On pourrait imaginer demain qu'un lanceur d'alerte nous envoie des *leaks* concernant des centrales nucléaires. Cela pourrait intéresser certains peut-être ici dans ce

Parlement. Je n'en doutais pas une seule seconde, mais je ne pensais pas nécessairement à vous, monsieur Calvo.

Cela doit être vu de manière générale. Là, on se saisit d'un élément. Ce serait peut-être aussi l'intérêt de globaliser la situation et le système.

[Au-delà de ces éléments, on sait aussi pourtant que sur le plan international, des organismes et des listes noires existent, qu'il y a des règles à respecter et à rencontrer. Il y a peu de temps, je me demande si la Belgique n'avait pas un peu peur de se trouver sur la liste des paradis fiscaux.

Que pensez-vous de la pertinence, non pas du travail qui est fait, mais en tant que journaliste - car ici, vous êtes là pour nous refaire l'historique des faits, de la manière dont les données ont été utilisées, de tout ce qui a été mis sur la table, des constats de carence que vous avez constatés? Vous, en tant que journaliste, par rapport à ces instruments - et nous face à ce que nous avons entendu, nous avons énormément de boulot devant nous en matière de lutte contre la fraude fiscale etc. - mais que pensez-vous donc de la pertinence de ces instruments internationaux qui sont là normalement pour servir aussi de lanceurs d'alerte et, éventuellement la pression que peuvent mettre les États quels qu'ils soient, européens ou non, pour que l'un ou l'autre ne se retrouve pas sur ces listes?

Car on sait la filiation incestueuse – si je puis m'exprimer ainsi - qui existe entre certaines places financières européennes et les paradis fiscaux. Je ne parle pas de Bruxelles, évidemment. Je crois que vous m'avez compris.

Je crois qu'il y a certains éléments qui me semblent relativement importants, qu'il faudrait un tout petit peu clarifier et finalement, en venir à une certaine forme de conclusion qui est... Merci pour le travail que vous faites en cette journée de liberté de la presse.

Roel Deseyn (CD&V): Ook ik dank de journalisten voor hun toelichting. Het is natuurlijk waar dat ze met hun onderzoekswerk een groot maatschappelijk belang hebben. Het is ook waar dat, wanneer iets onvoldoende media-aandacht krijgt, het ook politiek onderbelicht blijft. Men moet natuurlijk niet doen alsof de politieke wereld geen weet had van bepaalde praktijken zoals dubbele niet-belasting en een aantal belastingverdragen uit het verleden. Voorbeelden zijn te vinden in allerlei soorten constellaties. Politieke coalities hebben ook een aantal praktijken toegelaten.

Ondertussen zijn de tijdsgeest, het klimaat, de fiscale druk en de economische omstandigheden gewijzigd. Ondertussen kan meer dan ooit, en gelukkig maar, een politieke consensus gevonden worden om niet-toelaatbare praktijken heel hard te veroordelen en ook in de toekomst onmogelijk te maken. Dat laatste is natuurlijk heel het punt. Sommigen zeggen meteen dat de Panamaconstructies illegaal zijn. Bij anderen bestaat daar soms nog twijfel over. Een ding staat vast: het is totaal onverdedigbaar dat er zo’n ongelijke fiscale druk is tussen mensen die correct hun belastingen betalen en anderen die zich optimaal organiseren om aan alle druk te ontsnappen.

Het is dan ook belangrijk dat de pers aandacht heeft voor die dubbelbelastingverdragen, die soms onopgemerkt passeren. Ik wil dan ook een warme oproep doen om die thema’s te belichten. Veel thema’s uit de buitenlandse politiek veroorzaken weinig beroering. In dit geval is er wel degelijk een gegronde reden voor die maatschappelijke verontwaardiging. Als de pers op dat vlak mee de golven kan doen ontstaan, is dat natuurlijk zeer mooi meegenomen voor de collega’s die dit een zeer belangrijk werkpunt vinden. Onze commissie zou namelijk tot niets leiden, mocht er geen verstrenging van de wetgeving mee gepaard gaan of mocht er geen versterking van de BBI, van haar middelen en mensen mee gepaard gaan. Dat moet de uiteindelijke bedoeling zijn van de commissie.

Ik wil de kwestie ook wat opentrekken naar de Europese Unie. Er waren hier al verschillende appreciaties te horen over de rol die de Commissie op zich moet nemen om het actieplan van de OESO al dan niet om te zetten. Het positieve werk op dat vlak is natuurlijk belangrijk, de wil om tot op de bodem te gaan en te proberen de fiscale competitie een halt toe te roepen. Het is ook belangrijk dat dit belicht wordt in de media. We zien in de pers vaak grote artikels verschijnen over zaken zoals de nieuwe verstrengde stofzuignorm van de Europese Unie, waardoor stofzuigers minder krachtig mogen zijn, met verminderde wattages. Zulke artikels geven een wat vreemd beeld van de Unie. Over belangrijke fiscale actieplannen viel nog maar heel weinig te lezen. Ook daar ligt een grote, gedeelde verantwoordelijkheid voor de pers.

De vraag is hoe wij met die positieve daden, in de zin dat het opnieuw een mediatiek en politiek thema is geworden, goed aan de slag kunnen gaan.

Het is natuurlijk interessant om te vragen naar fiscaal-technische en juridische aanbevelingen en de hiaten in het systeem. Het is daarom goed om nu te horen of er in het consortium, op die flank, fiscaal-technisch en juridisch studiewerk gebeurt om die constructies aanschouwelijk voor de lezer te maken.

Als wij met journalisten spreken, is dat een zeer heikel punt. Het gaat om constructies die zeer moeilijk te vatten zijn, zeker voor het grote publiek. Men begrijpt niet helemaal wat er aan de hand is. Ik vraag mij af hoe het consortium is georganiseerd om die pedagogie voor het ruime publiek aan de dag te leggen?

Dan is er de methodiek. Er zijn lekken, soms georganiseerd, soms niet georganiseerd, nu een hele reeks naast elkaar. In welke mate wordt er geïnvesteerd om zaken bloot te leggen die niet altijd op een rechtmatige manier zijn verkregen? Hoe activeert men klokkenluiders binnen die bedrijven? Ik denk dat hier slechts het topje van de ijsberg is onthuld. Het zou toeval zijn als een en ander zich slechts tot enkele landen of enkele kantoren beperkt.

Mijn vraag aan het panel vanmiddag is wat de methodologie is. Wat kan er nog worden blootgelegd? Wat zijn de ambities? Zult u die ook proberen te vertalen? Wat is de deontologie als het gaat over inbreuken in systemen? Of wachten wij op klokkenluiders? Hebben wij een netwerk van klokkenluiders?

Het zou voor ons ook goed zijn om te kijken hoe de informatie kan worden gebruikt. U hebt gezegd dat de politiek zich weinig uitspreekt over de processen in Luxemburg. Het zou goed zijn om te beschikken over een aantal best practices. In het kader van de bewijsvoering, in het kader van de fiscale controles kan men perfect onze informatie gebruiken. Gebruikt men die ook? Geeft dat aanleiding tot een correcte juridische opvolging?

Het is natuurlijk ook pijnlijk. Wij moeten dat ook durven te zeggen. De politieke wereld heeft heel snel gezegd: geef ons alle informatie. Daarop is met een grote aarzeling gereageerd. Men heeft heel snel met contractuele afspraken geschermd.

Daarom wil ik van de gelegenheid gebruikmaken om te vragen waarom het consortium expliciet die politiek voert? Ik heb wel een vermoeden van het ‘saucissoneren’ van scoops. Dat is mediatiek en economisch interessant. Die politiek ondermijnt echter het beeld van een organisatie die zegt dat zij de maatschappelijke verontwaardiging deelt en dat zij zich maximaal als een coöperatieve partner wil opstellen, wat ik dan weer betreur.

Collega’s hebben tot een alliantie opgeroepen. Men zou de geloofwaardigheid op die flank maximaal aan de dag moeten leggen.

Luk Van Biesen (Open Vld): Mijnheer de voorzitter, collega’s, ik wil vanuit onze fractie getuigen van het diepe respect en eerbied voor het werk en het onderzoek dat de leden van het consortium doen. Op de dag van de persvrijheid is het heel belangrijk dat een belangrijk deel van de onderzoeksjournalistiek centraal staat.

Het is daarom goed dat wij dit gesprek voeren. Wij hebben dit vorig jaar ook gehad. Ik moet mij uiteraard beperken tot de werkzaamheden van onze commissie.

Ook al gooi ik terecht bloemen, de essentiële vraag blijft waarom u hebt besloten om aan onderzoeksjournalistiek te doen. Als ik de onderzoeksjournalistiek beoordeel aan de hand van de vier dossiers die u vandaag hebt toegelicht, dan is dat eigenlijk een sorteerknop: Hoeveel uit welk land? Wat is de aard van de activiteit? Welke families zijn er bij betrokken?

Men smijt dit in het forum en in de krant op een ‘gesalamiseerde’ manier, in kleine stukjes. Men brengt elke week een beetje van een groot verhaal. In de onderzoeksjournalistiek maakt men…

Kristof Calvo (Ecolo-Groen): (…)

Luk Van Biesen (Open Vld): Stop daar eens mee, mijnheer Calvo. Zoek nog wat scheurtjes in Doel.

Laat ik terugkeren naar de onderzoeksjournalistiek. Is het bij jullie niet opgekomen om te onderzoeken welke constructies geleid hebben tot fiscale fraude? Is het niet logisch dat men eerst dat had onderzocht? Waarom heeft iemand een rekening in Zwitserland? Waarom had iemand destijds een rekening in Luxemburg? Nee, dat doet men niet. Men bespeelt gewoon de publieke opinie, met als gevolg een aantal oncontroleerbare reacties, zoals de heer Van der Maelen daarjuist zo mooi heeft aangetoond.

Ik hou van onderzoeksjournalistiek. Ik vind de achterliggende constructie belangrijk: Wie heeft gefraudeerd? Hoe heeft men de belastbare basis

verschoven van België naar een ander land? Dat is de essentie. Hebt u die constructies meegedeeld aan de instellingen die ze moeten penaliseren, namelijk de Belgische administratie? Dat is vandaag niet duidelijk.

Het is duidelijk dat bijvoorbeeld in de Luxleaks de BBI nadien alles zelf heeft moeten zoeken en uiteindelijk slechts 2,7 miljoen euro heeft kunnen inkohieren. Laten we hopen dat ze dit ook hebben ontvangen.

Mijn vraag luidt waarom jullie je in de onderzoeksjournalistiek beperken tot het vrijgeven van een aantal namen en het sorteren van een aantal gegevens. Jullie brengen uit dat jullie gevonden hebben dat er ergens wat geld op een rekening staat, waarvan jullie niet weten waar het vandaan komt, maar jullie kunnen vandaag ook niet aantonen dat het geld daar ten onrechte op staat.

U zegt daarbij zelf dat een en ander dikwijls op legale wijze is gebeurd. Ook hebt u geschreven over de rulings.

Peter Vanvelthoven (sp.a): Wat u zegt, is immoreel.

Luk Van Biesen (Open Vld): Wij onderzoeken in deze commissie de internationale fiscale fraude. Wij moeten dus…

(…): (…) aanpakken.

Luk Van Biesen (Open Vld): U voelt al direct dat een aantal mensen…

Sta me toe om het volgende duidelijk te zeggen. In een voorgaande commissie die de fiscale fraude onderzocht, was ik ondervoorzitter en dat ben ik in deze commissie opnieuw. Ik wil ten volle meewerken aan een rapport dat een unanieme goedkeuring kan verkrijgen van alle leden van het Parlement. Echter, als in elke vergadering geïnsinueerd wordt dat een aantal…

Kristof Calvo (Ecolo-Groen): Insinueert u niet?

Luk Van Biesen (Open Vld): Neen, ik insinueer niets. Ik vraag gewoon…

Kristof Calvo (Ecolo-Groen): Wij hebben hier gastsprekers. U valt hen aan!

Luk Van Biesen (Open Vld): Ik val hen niet aan. Ik vraag gewoon waarom zij die methodes van onderzoeksjournalistiek toepassen en wat zij allemaal doen.

Kristof Calvo (Ecolo-Groen): Het is blijkbaar de dag van de relatieve persvrijheid?

Le **président**: La parole est à M. Van Biesen.

Luk Van Biesen (Open Vld): Mijnheer de voorzitter, ik denk werkelijk dat u als voorzitter alles in het werk zult moeten stellen om een aantal mensen ter orde te roepen. Wij moeten uiteindelijk komen tot de essentie van het verhaal, namelijk de bestrijding van de fiscale fraude, en niet het maken van intentieprocessen van om het even wie.

Aan de overigens schitterende journalisten heb ik gezegd dat ik hen bedank, net zoals ik dat vorig jaar heb gedaan.

Heren journalisten, ik herhaal wel mijn vraag waarom u geopteerd hebt voor die vorm van onderzoeksjournalistiek en waarom u niet de constructies van werkelijke fiscale fraude blootgelegd hebt. Waarom hebt u het gehouden op de publicatie van enkele lijsten, waarmee u eigenlijk, met andere woorden, de privacy van sommige mensen hebt geschonden?

Kristof Calvo (Ecolo-Groen): Ik was eigenlijk van plan om heel kort een aantal informatieve vragen voor onze twee gasten te formuleren. Ik moet echter toch zeggen dat ik vind dat deze sessie een vreemde wending neemt. Op het moment waarop instellingen waarvoor wij als wetgever verantwoordelijkheid dragen, samen met de uitvoerende macht uiteraard, tekortschieten, zijn er journalisten in verschillende landen die zich engageren om te zorgen voor een zekere transparantie, die fiscale rechtvaardigheid dichterbij brengen dan de instellingen die daarvoor eigenlijk betaald worden. De manier waarop zij hier onthaald worden, de wending die dit debat neemt in de voorbije veertig minuten, verbaast mij.

Mijnheer Van Biesen, u bent begonnen met te zeggen dat u veel respect hebt, maar de “maar” was wel heel groot. U hebt gezegd dat zij een beetje sorteren. Ik heb het daarnet al gezegd, maar ik zal het nu zeggen door de micro, zodat het ook het verslag haalt: voor collega Van Biesen is de persvrijheid relatief en die relativiteit heeft te maken met zijn ideologische kijk. Sorry, dat is…

Luk Van Biesen (Open Vld): Aanbeveling 1.

Kristof Calvo (Ecolo-Groen): Spoel uw uiteenzetting terug. Er zat maar heel weinig

respect voor het werk van het consortium in uw uiteenzetting. Ik zal daarover kort over zijn, want het was helemaal niet de bedoeling, maar als u met een dergelijke stelligheid het woord voert, dan verdient dat een repliek, wat mij betreft. Zo hebben we collega's die zeggen: jullie doen jullie werk, maar jullie 'salamiseren' dat, jullie verdelen dat in stukjes omdat jullie gazetten willen verkopen. Excuseer…

Le **président**: Monsieur Calvo, je vous interromps trente secondes. Les journalistes sont là et nous consacrent du temps précieux, qu'ils ne consacrent pas à autre chose.

Ensuite, et c'est une remarque générale, qui ne vise donc pas M. Calvo, je vous demande un minimum de respect pour les personnes qui sont présentes. Posons-leur donc nos questions et réservons-nous des échanges plus polémiques à un autre moment. Il me semble que nous avons tout à gagner à rester sur le fond.

Posons les questions aux journalistes. Nous évoquerons ensuite entre nous les leçons à en tirer. Je vous remercie.

Kristof Calvo (Ecolo-Groen): Dat was mijn bedoeling toen ik begon, maar een aantal betogen heeft me aangezet tot deze kleine introductie. Ik begrijp dat het vervelend is, maar u hebt dat alleen maar aan uzelf te danken, collega's. Het is niet aan de politici om tegen het consortium te zeggen dat het de zaken meteen in de openbaarheid moet brengen en dat het coöperatiever moet zijn met de diensten. Ik vind dat ongepast. Dat geldt ook voor de stelling van enkele collega's dat men pedagogisch moet zijn en dat men mee verantwoordelijk is om dit debat te laten leven. De opvolging van dit dossier is in de eerste plaats onze verantwoordelijkheid en onze opdracht. Ik had niet gedacht dat ik dat moest zeggen, mijnheer de voorzitter, maar vanwege de uiteenzettingen van de heren Van Biesen en Deseyn, en ook een beetje vanwege de uiteenzetting van de heer Van der Maelen, heb ik dat toch gedaan.

Wat is het motief van de mensen die de informatie aan jullie bezorgen? Denken ze dat het de enige manier is om informatie naar buiten te brengen of heeft het te maken met de bescherming en het comfort dat het lekken biedt? Is het een soort onmacht of doen ze het omdat ze anders als klokkenluider onvoldoende beschermd zijn? Hoe schat u dat in?

Er zijn een aantal gegevens meteen opgevraagd, onder andere door de minister en zijn diensten. Hoe gaat u daar in de toekomst mee omspringen?

Ik neem graag de interessante vraagstelling van de heer Van de Velde over. U hebt zich maanden verdiept in de problematiek. Als u dan één beleidsmaatregel zou moeten suggereren, welke is dat dan? Ik besef dat het werk zich niet tot één gouden maatregel beperkt, maar het antwoord op die vraag kan ons inspireren.

Stéphane Crusnière (PS): Monsieur le président, je vais essayer de ramener un peu de sérénité dans cette commission. Je voulais bien évidemment remercier nos deux interlocuteurs, les remercier pour leur exposé aujourd'hui mais évidemment pour le travail qu'ils effectuent et les inviter à continuer à se battre afin de défendre de cette façon notre démocratie.

Je partage l'indignation par rapport à ce qui se passe et aux procès actuels. Je viens de lire effectivement qu'Édouard Perrin avait déclaré lors de son audition au tribunal: "Je ne suis ni un voleur, ni un commanditaire. J'ai juste fait mon travail". Il faut que nous gardions cela en tête. Tout le débat que nous avons déjà eu sur la problématique des lanceurs d'alerte, je ne vais pas le refaire, mais je partage évidemment toutes les inquiétudes.

Nous savons que certains journalistes ont subi pas mal de pressions dans d'autres pays. Est-ce le cas pour vous en Belgique? Si oui, comment le vivez-vous, comment y réagissez-vous?

Nous avons une réglementation sur la protection des sources. J'aurais aussi voulu entendre sur ce sujet. Estimez-vous que c'est toujours d'actualité? Ou estimez-vous qu'il faut peut-être aller plus loin?

Nous l'avons vu, il y a quatre affaires différentes: Offshoreleaks, Luxleaks, Swissleaks, Panama papers. Pensez-vous que nous sommes au bout du tunnel ou va-t-on encore découvrir quelque chose? Connaissez-vous déjà le nom de la future affaire? On a un peu l'impression qu'au bout d'un certain temps, il y a toujours quelque chose qui sort. J'aimerais vous entendre à ce sujet également.

Vous avez été assez critiques par rapport aux réponses fournies par l'UE. Je pense plus spécialement au comité Tax leaks, vous l'avez évoqué; un rapport était sorti mais il reste très marginal par rapport à ce que l'on pourrait faire. Vous avez aussi été critiques par rapport à ce qui a été mis en place en Belgique. Vous avez parlé

du service de lutte contre le paradis fiscal, du travail de l'ISI etc. Mais, de par votre expérience au sein de ce consortium, par rapport au partage que vous faites avec vos collègues étrangers, j'aimerais savoir si vous avez pu analyser des réponses apportées par d'autres pays ayant subi la même problématique. Quelles réponses ont-ils apportées? Quelles différences de traitement ont-il appliquées par rapport à notre pays? Quelles suites ont-elles été données?

Je ne reviendrai pas sur la démonstration de mon collègue Dirk Van der Maelen sur la légalité, je la partage tout à fait. Si certains montages sont effectivement dans la légalité, on peut en effet se poser beaucoup de questions sur la moralité. J'ai malgré tout été un peu heurté par la première question posée sur certains"clients" qui auraient pu être tentés de vous poursuivre pour diffamation. J'aurais aimé vous entendre sur l'inverse, c'est-à-dire des gens que vous auriez pu rencontrer et qui auraient pu reconnaître ces faits, comment ils auraient pu se justifier au regard de la mise en danger et des conséquences sur notre économie.

Benoît Piedboeuf (MR): Monsieur le président, j'ajoute quelques questions et remarques par rapport à ce qui a été dit jusqu'à présent.

Par rapport à votre rôle, j'aimerais savoir quelle est la partie "enquête" et la partie "révélation de l'information" parce qu'on parle beaucoup de votre travail et j'aimerais justement le connaître. N'avez-vous pas l'impression que lorsqu'il y a des fuites comme cela, il existe une possible manipulation? On vous donne des noms alors que plein d'autres passent à côté.

Vous faites également le constat et nous le faisons, pas plus tard que ce matin, de savoir quelles étaient les recettes prévisibles des interventions pour essayer de faire payer les gens qui n'ont pas payé leurs impôts et vous trouvez aussi que les résultats sont maigres. À quoi attribuez-vous cela? Est-ce parce que les informations dépassent largement ou ne tiennent pas compte du cadre légal? Est-ce parce que nous n'en avons pas les moyens suffisants? Est-ce parce que nous n'avons pas la volonté – je n'ai pas le sentiment que ça soit cela! Cela m'intéresse d'avoir votre avis par rapport à cela.

Si nous partageons le même but - et je pense que c'est le cas - qui est de lutter contre l'évasion et la fraude fiscale, ne faut-il pas donner les informations le plus vite possible à l'ISI pour lui permettre d'agir? Je pense qu'en commission, lorsqu'on lui posé la question, le ministre a dit qu'il avait écrit officiellement pour avoir la liste afin de pouvoir agir et on lui a répondu que "non, car on s'est engagé par rapport à nos sources à ne pas donner cette liste, en tout cas pas avant un certain délai".

Je voudrais aussi savoir ce que vous pensez des dispositions que nous allons voter même si c'est un tout petit peu extérieur mais cela fait partie du même débat – taxe Caïman, régularisation fiscale, etc.- Le ministre défend et a défendu encore ce matin qu'il s'agissait d'un socle nécessaire pour endiguer et lutter contre cette évasion et cette fraude. Pensez-vous effectivement que ces moyens sont adaptés ou est-ce que vous pensez qu'on se trompe complètement de façon de travailler?

Le **président**: S'il n'y a pas d'autres intervenants, j'ai quelques questions à vous poser.

Premier élément, si on admet le postulat selon lequel un montage fiscal transnational à caractère frauduleux s'adosse le plus généralement sur un circuit financier qui peut être lui-même totalement ou partiellement fallacieux, c'est-à-dire ne correspondant à aucune réalité économique quelle qu'elle soit, avez-vous pu identifier l'impact sur le phénomène de la fraude fiscale transnationale, du développement du système bancaire parallèle?

Je parle ici d'un certain nombre d'opérations financières qui ne transitent pas par le système bancaire traditionnel, considérant que la traçabilité des circuits financiers est moins évidente quand il s'agit du système bancaire parallèle, même si, depuis un certain nombre d'années, la Commission européenne se penche sur le phénomène du système bancaire parallèle.

Pensez-vous que le développement des pays membres *peer to peer* peut aussi avoir un effet sur la fraude fiscale transnationale, notamment celle qui concerne des structures offshore à travers des paradis fiscaux et bancaires?

Cela dit, je peux peut-être me tromper, mais il me semble qu'il est peu question de Hong Kong dans les différentes révélations de ces dernières années. Or, pour différentes raisons, Hong Kong est une des solutions offertes pour les montages de grande envergure, indépendamment du fait que la Chine voisine l'utilise comme base arrière de l'évasion fiscale de la richesse produite par son économie. Estimez-vous que je me trompe dans mon analyse? Ou bien estimez-vous qu'à l'instar

des Îles Vierges, de Panama, de toute une série d'autres zones, Hong Kong fait également l'objet de révélations qui mériteraient que l'on se penche sur elle?

Depuis que le Grand-Duché de Luxembourg a accepté de rentrer dans le système d'échange d'informations et ce faisant d'abandonner, dans une certaine mesure, son secret bancaire, il se repositionne comme une espèce de zone fiscale attractive pour certains types d'opérations, certains types d'avoirs. Luxleaks en est un exemple. Mais considérez-vous que d'autres aspects mériteraient que nous y consacrions un peu de temps et fassent l'objet d'une analyse de notre part? Je pense en particulier aux SOPARFI. En effet, il est question de plusieurs dizaines de milliers de SOPARFI au Grand-Duché de Luxembourg. Vous avez également fait état de sociétés boîtes aux lettres servant à des opérations d'évasion fiscale pour des sociétés d'exploitation avec l'organisation de paiements de rémunérations à partir du Grand-Duché? Ce phénomène existe-t-il encore?

Chers collègues, je voudrais aussi attirer l'attention sur le fait que MM. Lallemand et Clerix ont évoqué la question de la substance économique dans le dossier Luxleaks. C'est un aspect qui devra retenir notre attention. Il me semble que, lors des échanges que nous avons eus ici à propos de Luxleaks voici quelques mois, un intervenant que nous avions auditionné avait finalement considéré qu'il n'y avait rien d'illégal dans Luxleaks. C'est au fond un problème de souplesse de législation du Grand-Duché de Luxembourg dans l'organisation de ces *rulings*. Il me semble que cette réponse laisse un peu à désirer.

Je me demande si nous ne gagnerions pas à approfondir la question des aspects pénaux du LuxLeakx. À partir du moment où certaines opérations de *ruling* s'appuient sur des choses qui sont purement virtuelles, on peut s'interroger sur l'existence ou pas d'un faux de nature intellectuelle. Je me demande dans quelle mesure on ne s'est pas trop rapidement dit qu'il n'y avait pas là quelque chose de pénal. Il y a peut-être une dimension pénale dans le Luxleaks et quand j'entends ce que je viens d'entendre, il me semble qu'il y a matière à poursuivre les investigations.

Voilà mes quelques questions complémentaires. Pour le reste, beaucoup d'autres rejoignent ce qui a déjà été formulé.

Messieurs Lallemand et Clerix, avez-vous besoin de quelques minutes avant de répondre? On peut y aller directement. Je vous cède donc la parole.

Alain Lallemand: Monsieur le président, on va commencer directement car, la dernière fois, j'avais trop râlé d'avoir été "allumé" par un de vos membres qui était parti au moment où je pouvais lui répondre.

Monsieur Van Biesen, soyons clairs, pour nous dire que nos révélations sont faciles, pièce par pièce, et vous demander où est l'investigation, je vous dirai simplement que vous ne nous avez pas lus! Vous ne nous avez pas lus car, moi, j'ai travaillé des mois là-dessus. Je me suis cassé la tête! Si vous pensez qu'il n'y avait pas de travail pour rédiger ces articles, avec la densité qui s'y trouve, je ne comprends véritablement pas votre attaque. Je ne sais pas ce que vous avez perçu du journalisme. Je ne parlerai pas d'irrespect mais plutôt d'une sous-culture en matière de journalisme. Veuillez m'excuser, mais il me semble être totalement cohérent dans cet échange ping-pong.

Le **président**: Monsieur Van Biesen, je suis désolé, mais c'est à MM. Lallemand et Clerix de s'exprimer.

Kristof Clerix: Ik zou daar nog graag het volgende aan willen toevoegen. U sprak op het einde van uw betoog over schending van de privacy. Dat verwijt u ons.

Luk Van Biesen (Open Vld): Ik verwijt u niks. Ik vraag of u daar rekening mee hebt gehouden.

Kristof Clerix: Nee, u sprak over schending van de privacy en niet in de vraagvorm, u dicht ons dat toe. Ik vind dat een ernstige beschuldiging, in die zin dat ik in de vijftien jaar dat ik als journalist werk, echt hecht aan deontologie. In elk artikel dat ik pleeg, maak ik grondige overwegingen. In de vier onderzoeken waarover we vandaag hebben gesproken, zijn er namen gepubliceerd die vallen onder de categorie “publieke figuren”. Ik nodig u uit mij één naam te noemen die niet een publieke figuur is. Dan kan u terecht spreken over het op straat gooien van privégegevens. Over publieke figuren, rijke families, bedrijfsleiders en ga zo maar door, zijn de mediawetten zeer duidelijk: daarover kan je berichten. Het gaat dus niet over schending van de privacy, dat klopt niet en ik nodig u uit het tegendeel te bewijzen. Dat is één.

Ten tweede, ik begrijp uw vraag over de methodologie heel goed en ik wil daarbij graag wat toelichting geven. Nogmaals, elke vraag moet

kunnen, op dat vlak heb ik daar geen enkel probleem mee. Hoe gaat dat in zijn werk, zo'n onderzoek van een jaar lang? Men werkt daar met vijf journalisten aan, over verschillende mediagrenzen heen binnen België, daarnaast ook over grenzen heen wereldwijd, en men begint eigenlijk met een databerg. De bedoeling is op het einde van de rit journalistieke verhalen te brengen die maatschappelijk relevant zijn. Het is niet zo dat men vanaf dag één meteen weet wat alle mogelijkheden zijn en dat men daarover snel en efficiënt een finaal stuk kan schrijven. Zo werkt het niet. Men begint te graven, men stoot op een aantal namen en men onderzoekt pistes verder. U mag niet vergeten dat elk verhaal dat we hebben gebracht, ook moet worden onderzocht en geschreven. Over de Panama Papers hebben we het volgende week meer in detail.

U doet alsof men dat gewoon op dag één allemaal kan uitbrengen. Het klopt dat we die informatie hebben "gesalamiseerd". We hebben die verspreid over de weken. Als men op dag één alles op straat gooit, verdwijnt het nieuws onder mekaar. Het is logisch dat puur omwille van praktische, pragmatische redenen – de stukken moeten worden geschreven en onderzocht – dit niet allemaal op één dag kan gebeuren. Verder wordt het nieuws gespreid om het elkaar niet te laten begraven. Dat zijn journalistiek heel logische principes. De vergelijking met een salami vind ik vreemd gekozen: elke keer een beetje.

U stelt de vraag of het niet onze taak is om uit te brengen welke constructies hebben geleid tot fraude. Moeten we dat er niet uitfilteren en al de rest niet brengen? Neen. Onze taak is een systeem blootleggen dat decennialang heeft bestaan. Iedereen wist wel min of meer dat er rulings waren in Luxemburg, dat mensen bankrekeningen hadden in Zwitserland, dat sommigen offshores hadden. Men wist dat allemaal vaagweg. Nu tonen wij echter zwart op wit aan, met de documenten in handen, hoe het eraan toegaat en welk soort mensen en instellingen erbij betrokken zijn. We leggen het haarfijn uit. We lichten het systeem toe.

U vraagt ons enkel te spreken over de constructies die leiden tot fraude. Eigenlijk zegt u dat wij als journalisten mensen moeten beschuldigen van fraude. Neen, dat willen we net niet. Wij willen in onze journalistiek de realiteit, de waarheid beschrijven, zoals ze is, de realiteit zoals we die op basis van documenten plus bijkomend onderzoek voor ons zien ontplooien. Daarover willen we berichten. Ik meen het, ik zie dat als onze taak: als *watchdog of democracy*, een soort waakhond die problemen aankaart. Het is niet onze taak om op te treden als belastinginspecteur. Het is niet onze taak om speurder van de gerechtelijke politie te worden. Het is niet onze taak om informant te worden van de overheid. Dat is de reden waarom we die elf miljoen documenten niet zomaar blootgeven. Dat is niet onze rol.

Onze rol als journalist is maatschappelijk relevante thema's aankaarten en op tafel leggen. Ik ben zeer dankbaar dat u ze hier oppikt, dat de politieke wereld er verder mee aan de slag gaat. Ik ben echter bang dat de verwachtingen die u in ons stelt, niet overeenkomen met de taak van journalisten, onze maatschappelijke opdracht. Ik wil u wel bedanken voor deze vraag, zodat ik dit thema verder heb kunnen toelichten.

Alain Lallemand: Monsieur le président, mesdames, messieurs, la question de M. Scourneau est excellente. N'y a-t-il pas au moins une personne qui ait entamé une action en justice à notre encontre ou nous ait menacés d'en entamer une? Cette question est véritablement légitime.

Plusieurs personnes nous ont menacés d'entamer une telle procédure. Travailler en réseau est un avantage dans la mesure où il y a toujours plus dans deux têtes que dans une. Ainsi, prenons le cas d'un diamantaire. La question se pose de savoir à partir de quel moment ce dernier est une figure publique.

Nous avons choisi d'épingler les personnes qui ont une surface, une représentativité, qui apparaissent peut-être dans le top 20. Mais des diamantaires extrêmement atypiques pouvaient présenter un certain intérêt. Nous n'avons pas révélé tous les noms des 65 diamantaires, sachant qu'il ne nous a pas toujours été facile savoir quels étaient les noms que nous devions garder pour nous.

Parmi les Belges connus, un a entamé une action en justice à notre encontre parce ce que nous l'avons épinglé comme fraudeur multirécidiviste, ce qu'il était effectivement. Au préalable, nous avions contacté son avocate. Cette dernière n'avait pas fait état du fait qu'elle avait obtenu une réhabilitation de son client, réhabilitation qui a amené la personne concernée à déduire que cela impliquait une amnésie de la part de la presse, ce qui n'est pas le cas. En effet, nous défendons l'idée qu'à partir du moment où nous avons retrouvé de l'argent lui appartenant dans les comptes HSBC, ce même si elle est domiciliée

depuis longtemps à Monaco, son passé de très grand fraudeur rend la révélation légitime. Cela dit, il appartient à la justice de décider si nous avons dépassé la ligne rouge.

Toujours est-il qu'il existe un cas de plainte, ce que nous assumons avec humilité car nous pouvons toujours nous tromper. Comme l'a expliqué Kristof Clerix, nous avons appelé et demandé des explications à chacune des personnes dont nous avons mentionné le nom.

Une question avait trait aux personnes qui auraient admis les faits et qui auraient pu les expliquer. Ceux qui ont lu attentivement nos articles auront constaté que des personnes ont essayé de s'expliquer en long et en large quant aux montages qu'elles ont faits. Il s'agit de montages qui ne sont pas nécessairement fiscaux, mais qui nous ramènent toujours à des pratiques dérangeantes. J'ai fait notamment état d'un pharmacien belge qui, bien qu'il soit financé par l'AWEX, a estimé que la Belgique est un pays propice pour trouver des subsides, mais qu'elle l'est moins quand il s'agit de monter des structures d'exportation. Ce faisant, il a décidé de monter une offshore. Nous avons donc été confrontés à ce genre de cas ou à des personnes que nous avons pu prendre au débotté, dirais-je. Dans ce dernier cas, elles vont s'expliquer en invoquant l'injustice du montant d'imposition, etc. Mais il s'agit d'arguments qui ne résistent pas véritablement à l'analyse.

Je vais commencer par répondre à beaucoup de questions qui concernent le journalisme, la manière dont ICIJ travaille et la façon dont nous allons mener les prochaines enquêtes.

Vous nous avez beaucoup interrogés sur la protection des lanceurs d'alerte et sur ce qui pourrait être amélioré. Rassurez-vous: en tant que Belges, nous sommes extrêmement bien protégés par le droit belge en matière de protection des sources. Il n'y a véritablement aucun problème à soulever. Je pense qu'il y a une tentation chez le législateur de remettre en cause les potentialités de cryptage, mais j'ai vu la réponse du vice-premier Alexander De Croo à ce niveau-là. Je pense qu'il a tout à fait raison. En tant que journalistes, relais des lanceurs d'alerte, nous avons absolument besoin du cryptage. Et nous le ferons, même de manière pirate s'il le faut, parce que le cryptage est un élément clé de la protection du lanceur d'alerte. Vous pouvez faire des textes, vous pouvez multiplier les textes de loi pour le protéger, si le lanceur d'alerte est techniquement connu, il est en grand danger. Le problème n'est pas de trouver une protection juridique, mais, pour des lanceurs d'alerte qui, souvent, ont connaissance de faits qui sont criminels, voire des faits de criminalité organisée, de garantir l'anonymat. La protection juridique n'est qu'un pis-aller si la protection de l'anonymat – qui, aujourd'hui, est technique – n'est pas garantie. Donc, le grand travail des journalistes, aujourd'hui – excusez-moi de faire un peu de plomberie –, c'est d'être sûrs que, dans nos communications, dans nos échanges entre nous au niveau belge et mondial, dans les échanges de sources, nous soyons toujours dans des canaux possibles, si nécessaire, de cryptage et dans une protection absolument certaine, tant au niveau juridique que technologique, des sources qui nous parlent.

La question a été posée et est extrêmement pertinente: nous avons pour l'instant des lanceurs d'alerte qui viennent avec des dossiers et des fuites qui ne sont pas des fuites fiscales. Et c'est tout aussi important de les protéger. Pour nous, le véritable enjeu, aujourd'hui, est de développer un savoir-faire non seulement sur la protection des communications et des lanceurs d'alerte, leur protection technique par le cryptage et autres procédés, mais aussi sur la protection de la fuite de *data*.

Quand vous êtes face à ICIJ, vous avez devant vous une expertise développée depuis 1997, grâce à un *tax shelter* américain qui permet de financer le journalisme d'investigation. Grâce à ce *tax shelter*, vous avez un organisme comme ICIJ, qui a passé 18 ans à développer, à raison d'un budget d'environ 2 millions de dollars par an, une capacité technologique à avoir du *data mining* de dimension, avec la qualité d'une administration d'État, à avoir des forums sécurisés, qui sont absolument au-dessus de toute critique, même s'il convient de les remettre en cause, d'avoir des modèles de théorisation, qui nous permettent de travailler et qui permettent aux lanceurs d'alerte d'avoir aujourd'hui une confiance quasiment absolue dans l'indépendance et la fiabilité des outils technologiques, qui sont mis en œuvre par ICIJ, lorsqu'un lanceur d'alerte vient les trouver.

Les trois membres ICIJ belges, qu'il s'agisse de Lars Bové, Kristof Clerix ou moi-même, ont une particularité: en plus d'être membres de l'ICIJ, ils sont aussi, dans leurs organes respectifs, les trois journaux qui suivent les services de renseignement. Nous avons ainsi une bonne idée de ce que fait le SGRS, de ce que fait la Sûreté de l'État, de ce qu'ils ne savent pas faire, de la capacité *data* qu'ils sont occupés à acquérir depuis 2012, également de nos points faibles en

termes de communication en tant que journalistes, puisque nous voyons ce que nos services de renseignement font. Cela aide à avoir une compréhension de l'autre camp.

Une des idées, qu'il faudrait peut-être creuser lorsque des lanceurs d'alerte se rapprochent de la puissance publique – c'est le terme utilisé –, ce serait peut-être d'adapter le texte de loi, la mission, mais cela signifie aussi l'équipe, le budget de l'un ou l'autre service de renseignement pour inclure dans leurs missions non pas la protection du bien-être, comme le fait la législation sur les services de renseignement britanniques et américains, mais d'inclure, de la même manière que nous le demandons à nos deux services de renseignement, la protection des intérêts scientifiques et économiques du pays.

Il me semble qu'il y a une mission de ratissage, d'Intel, peut-être du Money Intel (MonInt), pour se dire qu'il importe, à l'instar des Britanniques, des Français, des Israéliens, de connaître aussi les montages fiscaux de nos citoyens à l'étranger, car ces montages fiscaux mettent parfois en jeu des intérêts de l'État qui ne sont pas simplement des intérêts fiscaux mais qui peuvent être aussi des intérêts diplomatiques immédiats.

Par exemple, aujourd'hui, si vous regardez les montages qui sont faits dans la région des Grands Lacs, que nous voyons via Offshoreleaks et Panama Papers, qui se font évidemment au détriment des populations de l'Afrique noire, qui se font au grand profit des opérateurs internationaux et des chefs d'État de ces nations, vous voyez que ces montages financiers remontent vers les offshores, le Luxembourg, la province de Luxembourg en Belgique où se trouvent les comptables qui gèrent l'opération. Alors, vous vous dites que c'est quand même intéressant, puisqu'on a un *signal intelligence* géré par le SGRS sur des zones très sensibles d'Afrique, de savoir qu'il faudrait parfois faire aussi un peu de *signal intelligence* dans la province de Luxembourg pour savoir ce que nos comptables luxembourgeois savent des placements offshore des chefs d'État d'Afrique. Ce n'est qu'une idée.

L'autre idée importante pour moi est qu'il faut absolument protéger le cryptage. Je pense que la protection des lanceurs d'alerte – et je vais le reformuler pour être sûr que ce soit acté – passe aujourd'hui par le développement d'un savoir-faire, le développement d'une technologie qui met les lanceurs d'alerte en confiance. Cela a été le cas de ICIJ, c'est maintenant le cas de différents réseaux qui se constituent et qui essaient de reproduire ces conditions de confiance. Je pense qu'au niveau de l'Inspection spéciale des Impôts, puisqu'il y a une unité de *data mining* là-bas, je ne doute pas de sa capacité de faire du *data mining* à très grande échelle et de manière extrêmement professionnelle. Visiblement, il reste un problème au niveau de l'Inspection spéciale des Impôts qui est que lorsqu'elle se trouve vis-à-vis d'un lanceur d'alerte qui a des conditions particulières – je ne parle pas ici de conditions financières mais peut-être de conditions de protection – qui ne seraient pas conformes au droit belge, comment cette antenne de *data mining* peut véritablement passer un pacte avec un lanceur d'alerte pour que les choses se passent avec douceur, discrétion, pour le meilleur intérêt de la puissance publique et du lanceur d'alerte.

On m'a demandé quelles étaient les leçons qu'on tirait au niveau international. Une question est revenue dans l'opinion publique et qui, je pense, est légitime. Est-ce que nous ne sommes pas manipulés dans ces fuites d'information? Est-ce que nous sommes bien sûrs à la fois de la véracité et de l'intégrité des documents dont nous disposons? La tendance, de manière globale, est d'essayer d'avoir accès le plus rapidement et le plus directement possible aux *troves,* donc aux *data sets* d'origine. Mais, pour des raisons évidentes de protection de la source, ce n'est pas toujours souhaitable.

Dans le cas de l'ICIJ, nous ne pouvons pas garantir que sur les différentes fuites, comme Offshoreleaks ou Panama Papers, il n'y ait pas soit des *data* qui auraient été soustraites à notre attention, soit en les enlevant de la fuite originelle, soit en glissant dans le traitement, dans le *data set,* des filtres dans les *queries*, qui feraient que certains sets de données nous échappent. Cela, c'est de la fiction, mais on ne peut pas rejeter la fiction d'un revers de la main. Par contre, ce que nous pouvons faire, en tant que journalistes belges ayant donc accès à de l'information qui est déjà prétraitée pour la rendre lisible par OCR, c'est vérifier auprès de toutes les personnes, poser les questions, ce que nous avons fait.

Est-ce que vous êtes en ordre avec le fisc? *By the way*, est-ce que vous pouvez-nous expliquer à quoi servent ces offshores? C'est une question extrêmement dérangeante, mais que nous avons posée de manière systématique à nos intervenants. Une personne nous demandait: est-ce que vous savez s'il y a eu régularisation des personnes dont vous parlez? Nous nous faisons un plaisir de prendre acte des régularisations qui auraient éventuellement été faites. Évidemment,

dès qu'il y a régularisation, dès que nous en avons connaissance, dès que la personne peut nous parler de cette régularisation, nous soustrayons ce dossier de notre agenda de révélations, puisqu'à partir du moment où il y a eu révélation par l'État, où est encore le rôle de la presse, si ce n'est essayer de noircir, de calomnier la réputation de quelqu'un? Mais la question doit être posée.

Lorsque j'ai un diamantaire qui me dit: "monsieur Lallemand, c'est une question absolument révoltante", je pense que c'est une question délicate à poser, mais légitime. Par ailleurs, en posant cette question frontalement, nous avons eu des opérateurs extrêmement importants qui ont répondu. Si vous regardez ce que nous avons publié sur Rosy Blue, qui est quand même le numéro deux du diamant à Anvers, Rosy Blue explique dans le détail le fait que les Belges qui apparaissent dans ces montages sont des résidents des Émirats arabes unis. C'est la première des choses. Ils disposent déjà de sociétés de droit de Dubaï, des DMCC qui leur permettent véritablement d'échapper à tout impôt et à partir de là, le fait, le scandale, se déplace vers la boîte noire que représente Dubaï, tant en termes fiscaux qu'en termes de suivi des opérations diamantaires et éventuellement de manipulation des cours du diamant. On a vu cela dans le dossier Omega Diamonds il y a deux ans.

Nous tendons l'oreille et nous essayons de comprendre ce qui s'est effectivement passé. Le dossier Rosy Blue est resté public, alors qu'ils avaient expliqué qu'il n'y avait pas de justification fiscale car il y avait eu un autre élément extrêmement intéressant. C'est que Rosy Blue, dans ses montages offshore pour l'Angola, s'était doté d'un partenaire qui est recherché activement par Interpol, ce qui commence à devenir très intéressant et nous ne sommes plus dans le registre fiscal. On voudrait savoir qui est aujourd'hui Mozes Victor Konig et pourquoi il ne répond jamais à nos appels; nous avons interpellé son avocat genevois en lui demandant de faire suivre le courrier ou d'avoir une réponse ou une justification.

J'en viens à d'autres leçons au niveau international. Puisque nous ne pouvons pas entièrement exclure le fait que notre *data set* a été réduit ou manipulé, nous confrontons toujours nos documents aux personnes concernées. Il a été reproché que, dans les Panama Papers, les États-Unis n'étaient pas concernés par ces révélations, qu'il ne figurait pas d'Américains. Bonne pioche! C'est pour cela que j'ai dit, au début de cet exposé, que je travaille avec ICIJ depuis seize ans. J'ai mené des enquêtes de terrain à charge des services secrets américains en Afrique, à charge de leurs ambassades. Je connais l'indépendance de ICIJ par rapport à Washington. C'est la première chose que je voulais dire.

La seconde, c'est que, dans la copie qui faisait la synthèse bancaire, nos confrères américains ont signalé que, si, si peu d'Américains y figuraient et que si on y retrouvait un peu moins d'Allemands que ce qu'on pouvait penser, c'est simplement parce que les Américains et les Allemands sont en train de se ruer sur Miami et le Delaware. Le problème que nous révélons avec les offshores trouve donc d'autres prolongations aujourd'hui au Delaware et dans l'État de Floride et cela représente un thème intéressant pour des investigations ultérieures.

Ceci pour la manipulation possible des fuites.

Monsieur Piedboeuf, vous nous demandez ce que nous pensons de la régularisation fiscale. Je vous dirais que c'est une opinion qui a été délivrée de manière, je pense, magistrale, par l'ancien directeur de la Cellule de traitement des informations financières, M. Jean-Claude Delepière, qui disait, de manière évidente, qu'il n'y a rien de mieux qu'un aveu et une demande de régularisation fiscale pour blanchir l'argent du crime organisé. C'est une évidence quand on regarde les dossiers Swissleaks: en fait, les banquiers n'ont rien à faire de ni l'évasion fiscale, ni la fraude fiscale.

Je rappellerai que, lorsqu'il a été auditionné par le juge Claise, un peu avant le Swissleaks, donc en octobre 2014, David Garrido, qui était le directeur juridique de HSBC, un Suisse qui est venu s'expliquer ici devant le parquet belge, a simplement dit que pour lui, du point de vue juridique suisse, il n'existe aucune obligation légale ou réglementaire de demander, de vérifier, de s'assurer que les avoirs déposés auprès d'une banque sont fiscalement conformes, donc déclarés au fisc.

Vous me demandez si je fais une différence entre l'évasion fiscale et la fraude fiscale. Je vous réponds qu'en droit suisse, il existe une telle différence, mais au niveau de la banque, la question n'est pas de savoir si on a affaire à de l'évasion ou de la fraude, car ni l'une ni l'autre n'est une infraction préalable au blanchiment, donc le banquier s'en fiche.

C'est très intéressant, parce que cela montre en fait que nous ne devons pas nous, en tant que

journalistes, être obsédés par la fraude fiscale. Il faut voir que d'autres montages sont à l'œuvre, que les régularisations fiscales à répétition sont aussi une manière de favoriser le blanchiment. À partir du moment où le surcoût d'une régularisation fiscale ne serait qu'inférieur ou égal à 10 %, vous êtes en dessous du marché des intermédiaires pour les opérations de blanchiment. Et en plus, vous avez le sceau de l'État. Donc, vraiment, vous vous en tirez extrêmement bien.

Pour terminer avec les questions de M. Piedbœuf, nous avons décidé de ne pas donner les informations à l'ISI, c'est vrai, parce qu'elles ne nous appartiennent pas et parce que, si nous devions donner la totalité des informations relatives aux Belges – c'est-à-dire plusieurs centaines de milliers de documents que nous avons lus et traités –, nous ne pourrions pas le faire sous forme papier; nous serions obligés de le faire sous forme électronique. Si nous le faisons sous forme électronique, nous prenons le risque de donner des méta-données qui vont inévitablement identifier le lanceur d'alerte, puisque vous savez que, dans ces méta-données, on va trouver l'origine et le moment des fuites et des défaillances.

Monsieur Calvo, vous nous avez demandé s'il y avait une seule mesure, que devrait-elle être. Je vais commencer par cela, pour parler de quelqu'un qui m'interpelle: M. Chodiev. Celui-ci montre qu'on n'a pas besoin de systèmes bancaires parallèles une fois qu'on ouvre des offshore. Dès l'OffhsoreLeaks, on voit que M. Chodiev s'est doté d'une banque offshore avec une licence classe B, ce qui lui permettait de travailler dans toutes les devises et de faire des emprunts et prêts avec une banque qui, par nature, en offshore, était déjà un premier niveau de blanchiment. Cette banque, il l'a créée en avril 1998, à un moment où il était recherché par la justice belge. Et que fait-il pour pouvoir créer sa banque et parce qu'il a au moins besoin, pour ouvrir une banque de type B en offshore, d'un casier judiciaire vierge? Il va utiliser cette double nationalité. Quand il doit faire œuvre de respectabilité, il montre ses passeports belges. Cela dit, une source russophone nous dit que M. Chodiev circule dans les pays russophones avec deux passeports belges différents, plus son passeport kazakh. Cela me pose déjà un problème de suivi de cette personne en termes de sécurité, ne fût-ce que de renseignement sur la manière dont elle passe les frontières.

Je reviens à ce dossier de création d'une banque offshore. En avril 1998, quand il doit montrer un certain vernis de réputation, il montre son passeport estampillé au duc de Brabant, mais lorsqu'il doit faire parvenir un certificat de bonne vie et mœurs judiciaire, alors qu'il est sous enquête en Belgique depuis plusieurs années, il va demander son certificat au procureur de la capitale kazakh, qui est un grand ami du président kazakh et de M. Chodiev.

Une des premières choses à faire quand on regarde ces dossiers est aussi de se dire qu'il y a des gens qui jouent avec les résidences belges ou avec les passeports belges. Comment peut-on continuer à tolérer ce genre de comportement qui vous porte aussi préjudice? Je ne vais pas vous rappeler tous les avatars de cette législation sur la transaction pénale mais je pense que le citoyen belge mais aussi les députés belges, la réputation du parlement, ont été entachés dans ce cadre-là.

Monsieur le président, vous m'avez demandé si Hong Kong était important. En fait, nous avons parlé ici des Offshoreleaks, Luxleaks, Swissleaks et nous parlerons après des Panama Papers. Offshoreleaks a été coupé en deux pour avoir le Chinaleaks qui est une chose que nous n'avons pas expliquée. En effet, ce dossier est tellement particulier, ne fût-ce qu'au niveau du traitement des *dataset* en termes de caractères chinois, qu'il convient qu'il soit traité par des journalistes d'ICIJ qui sont sinophones et qui comprennent véritablement de quoi il s'agit. On ne rend pas des bases de données "cherchables" en mélangeant des textes en caractères latins et en caractères chinois. Il faut séparer les deux sets de caractères. Cela explique que Chinaleaks a été une enquête subsidiaire mais extrêmement intéressante.

Par ailleurs, sur les Panama Papers, nous avions tellement de révélations que, dans mon journal, j'ai décidé de faire l'impasse sur l'ensemble du volet chinois. Ce volet chinois existe mais il n'existe qu'en langue anglaise sur le site de l'ICIJ. Très sincèrement, nous avons renoncé à le traduire.

On m'a demandé une idée pour le travail de la justice. C'est une évidence, mais je pense que c'est l'endroit pour le répéter. Par-delà le dénuement du parquet financier de Bruxelles, nous nous rendons compte que le non-suivi des dossiers de la CTIF est un gros problème.

Nous avons, à chaque fois que nous avons pu le faire, essayé de tester sur d'importants dossiers, ce qu'était le niveau de révélation que nous avions par rapport à ce que savait l'État. En parlant de

Chodiev, nous savons que sur les 25 sociétés offshore dans les Panama Papers, au moment où nous allons publier, l'État belge n'en connaît pas une seule. Donc, il y a toujours un problème de circulation d'informations et sans doute que les lanceurs d'alerte pourraient parvenir à parler directement à l'État.

Mais nous nous rendons aussi compte dans certains montages, notamment de Swissleaks, que l'État est beaucoup mieux renseigné que nous pourrions le penser a priori, qu'il est même fichtrement renseigné par des paradis fiscaux, notamment Gibraltar, qui donne beaucoup d'informations à la CTIF, mais que cette information, une fois analysée et renvoyée par la CTIF au parquet, n'est pas utilisée parce que le parquet financier n'a juste pas les moyens de la traiter. Il me semble important de le répéter ici.

Kristof Clerix: Vrees niet, beste leden van de commissie, ik zal korter zijn dan Alain.

Mijnheer Scourneau, vervolgt men journalisten voor laster en eerroof? Neen, gelukkig niet. Als ik voor mijzelf spreek, in die vijftien jaar journalistiek heb ik dat nog niet meegemaakt, ook niet bij Swissleaks, Luxleaks en Panama Papers.

Nogmaals, ik hoop dat dat het gevolg is van de deontologie, die wij strikt proberen te volgen. Ik bedoel daarmee dat de informatie begint bij papieren bronnen. Men begint niet zomaar met een gerucht, maar met feiten op papier. Men dubbelcheckt die, onder meer via wederhoren. Er zijn ook andere open bronnen. Bij deze onderzoeken gaat het over bedrijfsgegevens, allerhande databanken enzovoort.

Ik denk te mogen spreken voor zowat alle journalisten van ICIJ. Deontologie is niet zomaar iets waarmee wij rekening moeten houden, maar iets dat aan de basis van ons onderzoek ligt, dat daarvan de kern mee uitmaakt. Ik wil dat echt benadrukken.

Mijnheer Vanvelthoven, u vroeg een reactie op de hoeveelheid geld die is opgehaald via Swissleaks en Offshoreleaks en om daarvan een appreciatie te maken.

Ik vind dat moeilijk, vooral omdat ik nog niet over de meest recente cijfers beschik. Ik moet misschien wel iets aanstippen wanneer men die 518 miljoen met die 7,6 miljoen vergelijkt. Bij die 518 miljoen ging het natuurlijk om meer dan 2 000 Belgen met een bankrekening, terwijl het bij de rulings over een dertigtal dossiers gaat.

Ik geef dat gewoon mee. Dat zijn de feiten. Ik weet niet in hoeverre men die twee naast elkaar kan leggen.

Ten tijde van Swissleaks hebben wij een en ander vergeleken met andere landen, meteen na de publicatie van het geldbedrag dat door de fiscus wordt geclaimd. België kwam wel goed uit die internationale vergelijking. Puur journalistiek hebben we dat vergeleken en wat Swissleaks betreft, zat België wel goed.

Mijnheer Van de Velde, u vroeg of wij goede definities kennen van belastingparadijs enzovoort. Toen wij verschillende partners benaderden, was onze vaststelling als journalisten dat Europol, het Europees samenwerkingsverband van politiediensten, een definitie had en dat professor Luc De Broe van de KU Leuven, een heel gedegen expert ter zake, naar de Belgische wetgeving verwees, waarin verschillende andere definities worden gehanteerd, lijsten van belastingparadijzen die dan ook nog van wet tot wet verschillen. Daarnaast is er de OESO, de club van de rijke landen, met een eigen lijst – zwart, wit, grijs – van belastingparadijzen. Het is dus zeker niet eenvormig. Het is genuanceerd.

Ik denk niet dat u er één definitie uit moet pikken om mee te werk te gaan. In een ideale wereld zouden de Verenigde Naties dergelijke belangrijke internationale begrippen vastleggen. Wij zijn in België, dus ik denk dat wij vanuit de Belgische wetgeving moeten vertrekken om een en ander te definiëren.

Een andere vraag die werd gesteld, is waarom ik bij het begin van mijn exposé zei dat er geen verborgen agenda is. Welnu, het lijstje met de vier onderzoeken na elkaar lijkt aan te geven dat er een rode draad in zit. Die zit er ook in, maar die komt pas *in hindsight*, achteraf gezien, tot uiting. Dat wilde ik toelichten. Het was in 2013 niet het plan van ICIJ om vanaf dan vier jaar lang systematisch fiscaliteit op de agenda te zetten. Achteraf gezien is dat wel de chronologie gebleken. Daartussen hebben er echter ook andere onderzoeken van ICIJ plaatsgevonden, waarvan Alain er enkele genoemd heeft, en verschillende andere hebben we niet vernoemd. Het gaat bijvoorbeeld om onderzoeken naar de Wereldbank. Wanneer mensen getroffen worden door Wereldbankprojecten, waardoor zij moeten verhuizen, dan moeten zij volgens het eigen beleid van de Wereldbank in principe een nieuwe woning krijgen. Dat gebeurde echter vaak niet, zo stelde het ICIJ-onderzoeksproject vast. Dat verhaal

stond niet wereldwijd op alle voorpagina's, omdat het misschien ook iets moeilijker te verkopen was aan de gemiddelde burger, of meer een ver-van-mijn-bedshow was. Ik heb dertien jaar voor *Mo Magazine* gewerkt, een blad dat net dat soort van verhalen zeer vaak brengt, maar dat magazine heeft minder clicks op de site dan, zeg maar, *Het Laatste Nieuws*. Door u dat te vertellen, wil ik maar aangeven dat er niet op voorhand een fiscale rode draad was afgesproken, maar achteraf gezien is die er wel duidelijk.

Blijven sommige landen buiten schot? Alain heeft op die vraag al kort gereageerd. Ik zal één voorbeeld vernoemen. Bij Luxleaks ging een van de straffe verhalen over Lehman Brothers, een van de belangrijkste financiers van de Amerikaanse politiek. De achterliggende vraag is of er landen zijn, zoals de Verenigde Staten, waar ICIJ zijn hoofdzetel heeft, die er misschien minder in zitten.

Wat de vraag over manipulatie betreft, ik heb het al gezegd: informatie die wij hebben als startdocument uit het lek vormt voor ons niet het artikel. Dat is het begin van de journalistieke opdracht: we gaan die informatie checken via open bronnen. Ik denk dan aan dingen als Graydon. Wie zijn de bestuurders van het bedrijf? Kunnen wij die mensen bereiken? Welke informatie vindt men in de bedrijfsregisters? Dat is een heel nuttige tool die wij heel vaak hebben gebruikt in Luxleaks. Daar was wel de vaststelling dat als men, bijvoorbeeld, op de Britse Maagdeneilanden het officiële bedrijfsregister wil raadplegen als journalist, om informatie te dubbelchecken, dit niet gaat omdat het bedrijfsregister gesloten is. Dan zijn we terug bij de kern van de offshorewereld, namelijk informatie, die an sich beschikbaar zou moeten zijn, is niet toegankelijk.

Dat is een van de vragen die u ook stelde. Welke info zal volgende week door de ICIJ worden vrijgegeven? De informatie die volgens de ICIJ in dat soort openbare bedrijfsregisters raadpleegbaar zou moeten zijn. Als je in België nagaat wie een bedrijf heeft, vindt men een aantal basiselementen terug. Die informatie vindt men niet terug in de offshorewereld. Het is die info die ICIJ zal publiceren.

Wat zou de opdracht moeten zijn van de commissie? U peilde naar een tip. Op dat vlak zijn wij inderdaad *compagnons de route*. De opdracht van deze commissie moet volgens mij de waarheidsvinding zijn, zoals die ook onze journalistieke opdracht is. Hoor iedereen die hierin een rol speelt, van de BBI tot de banken en andere tussenpersonen. Vraag hen om hun rol in dit hele gebeuren toe te lichten.

Mijnheer Van Hees, over de rol van de banken zullen wij volgende week zeker meer vertellen als het gaat over de Panama Papers zelf.

De heer Gilkinet vroeg hoe klokkenluiders beter kunnen worden beschermd. Er is sowieso een Europees initiatief op til. In juli zal de Europese Commissie een voorstel ter zake doen. De vraag is wat klokkenluiders zijn. Hebt u het dan over een ambtenaar van een overheid? Een werknemer van een privébedrijf? Gaat de bescherming zover dat de betrokkene zijn job niet mag verliezen als hij ergens mee uitpakt of moet hij ook tegen juridische vervolging worden beschermd? Wat met het leven daarna? Er zijn voorbeelden genoeg van klokkenluiders die inderdaad wel de eerste twee toetsen hebben doorstaan, maar daarna gewoon nooit meer een baan vinden omdat niemand hen nog vertrouwt. Een ex-klokkenluider zal men zeker niet aannemen omdat men vreest dat die informatie zal lekken.

Moet men dan zover gaan dat men ook in die toekomst voorziet? Dat zijn zaken waarover men kan nadenken.

Ik ben geen expert in de Belgische wetgeving inzake de bescherming van klokkenluiders. Toen ik mij heb geïnformeerd bij de journalistenbond en bij andere spelers in de media, vernam ik wel dat de afgelopen jaren geen wetgevende initiatieven ter zake zijn genomen. Vandaar mijn eenvoudige suggestie aan deze commissie om dit eens op te lijsten. Kijk of er lacunes zijn, want zonder klokkenluiders zullen dergelijke lekken er niet komen.

Mijnheer Van der Maelen, wil de pers met deze commissie samenwerken? Ja, vanuit onze rol als pers. Wij zitten hier en we worden gehoord, maar ik denk dat onze rol daar ophoudt. Wij zijn bereid om al onze artikels toe te lichten, maar ik zie niet in welke verdere samenwerking er kan zijn. Wij moeten allemaal zorgen dat wij onze pet blijven ophouden en dat wij niet uit onze rol vallen. De uitgestoken hand om hier te komen spreken nemen wij vol dankbaarheid aan.

Mijnheer Dispa, u had een vraag over de internationale samenwerking. Hoe gaat dat? Deel uw mening en uw ervaring daar eens over. Zeer belangrijk is IT, zoals de heer Lallemand al zei. Deze onderzoeken waren 20 jaar geleden onmogelijk. Offshoreleaks, Luxleaks, Swissleaks

waren onmogelijk.

Ten eerste, wij hadden niet de middelen om wereldwijd met elkaar te communiceren op een veilige manier, op een dagelijkse basis en voor nauwelijks 1 euro. Dit is vrij goedkoop. Dit was 20 jaar geleden ondenkbaar.

Ten tweede, het feit dat men zoveel, meer dan 10 miljoen documenten, kan behappen, doorzoekbaar maken, was 20 jaar geleden ondenkbaar. Hier speelt IT een enorm grote rol. Cyberveiligheid is dus zeker een element. Dat is heel vaag, maar ik geef het toch maar mee. Als u mij vraagt waar de overheid uit de internationale samenwerking van journalisten kan leren, dan is het zeker daar.

Ik denk ook aan een ander aspect, de menselijke netwerken. Als wij voor Luxleaks bij *Le Soir* zijn samengekomen om elkaar te leren kennen, als wij elkaar bij Panama Papers fysiek hebben ontmoet bij de *Süddeutsche Zeitung* in München, dan is dat ook omdat wij weten dat een internationaal netwerk niet functioneert als men elkaar niet kent. Dat is heel eenvoudig.

Wanneer de speurders van de politie, mensen van de fiscus en ga zo maar door, internationaal moeten samenwerken, helpt het als die mensen elkaar kennen, al is het maar door een kortstondig handschudden. Dat is een ervaring die wij als journalisten kunnen meegeven.

Waarom voert ICIJ het beleid om niet alles bloot te geven? Dat is al een paar keer ter sprake gekomen. Ik wil nog een aantal dingen aanvullen, mijnheer Deseyn. Dat was nu precies de kritiek op WikiLeaks. Een jaar of vijf, zes geleden gooide WikiLeaks alle informatie op de straatstenen, ongefilterd en zonder bescherming van de privacy. Toen was dat de methodologie, waarop veel kritiek kwam. Nu is de methodologie veel voorzichtiger en nu klinkt er opnieuw kritiek. Het zal waarschijnlijk nooit goed zijn. Ik sta persoonlijk wel achter de aanpak van ICIJ, waarbij belang wordt gehecht aan privacy. Bij Swissleaks heeft ICIJ geen databank online gezet, omdat het daar ging over bankrekeningen, over privé-informatie met betrekking tot die bankrekeningen. Dat is een andere soort informatie. Bij Panama Papers gaat het over informatie die men normaal zou terugvinden in een bedrijfsregister als dat openbaar was.

Ik meen dus dat ICIJ zeer zorgvuldig omgaat met de vraag welke informatie er openbaar gemaakt wordt en welke niet.

Mijnheer Calvo, u vroeg of wij een beleidsmaatregel kunnen suggereren. Daarover wil ik twee punten meegeven. Dit is geen Belgisch probleem, het is een internationaal thema. Dat krijgt het Belgische Parlement natuurlijk niet opgelost. De enige oplossing voor een eerlijke internationale fiscaliteit is internationaal, via clubs als de OESO, de Verenigde Naties en ga zo maar door. De internationale dialoog is volgens mij dus extreem belangrijk. Zolang er nog één belastingparadijs is ter wereld, zal die zwakste link gebruikt worden.

Om er toch nog iets Belgisch aan toe te voegen, mijn ervaring is dat u iemand moet uitnodigen van het kaliber van de heer Delepière, voormalig voorzitter van de antiwitwascel en van het Vast Comité I, die ook een gedegen kennis heeft van de wereld van veiligheid en criminaliteit in het algemeen. Tijdens de interviews die wij de afgelopen jaren hebben afgenomen, heeft hij altijd zeer pertinente analyses gemaakt. Een van die analyses was het delen van informatie tussen de antiwitwascel, de fiscus, het gerecht en de inlichtingendiensten.

Wat u nu doet, namelijk de verschillende diensten bevragen over één concreet thema en op basis van die info een totaalbeeld vormen, doen zij zelf niet, zei de heer Delepière, vanwege allerhande beperkingen, omdat het niet mag. Verstaat u mij niet verkeerd, het is heel belangrijk dat de wetgever de privacy en de burgervrijheden blijft vrijwaren. Anderzijds moeten een aantal gegevens tussen verschillende overheidsdiensten worden gedeeld om een totaalbeeld te kunnen krijgen. Dat is mijn concrete aanbeveling. U kunt daarover de mening van de heer Delepière vragen. Hij heeft heel veel ervaring en kan op basis daarvan nuttige dingen vertellen.

Helaas kunnen wij niet op elke vraag in detail ingaan, maar ik hoop dat wij een aantal vragen hebben kunnen beantwoorden. Ik dank u nogmaals voor de kans om hier te worden gehoord. Wij zien elkaar volgende week opnieuw voor nog meer informatie, met name over de Panama Papers.

Le **président**: Monsieur Lallemand, souhaitez-vous ajouter quelque chose?

Alain Lallemand: Monsieur le président, je voudrais répondre à une question de M. Gilkinet qui se demandait s'il y avait une évolution de la fraude dans la durée ou une accélération de certains acteurs. L'intérêt des Panama Papers,

c'est qu'on les prend à contre-pied. Les fraudeurs ont été échaudés par Offshoreleaks, Swissleaks et Luxleaks et, tout d'un coup, on a une fuite qui se produit, pour l'essentiel, dans les années qui suivent. On a donc une bonne visibilité de ce que vont être les éléments de réponse et d'adaptation des fraudeurs.

Je reviens à lui car son cas est absolument exemplaire. M. Chodiev, dans un premier scénario avait une banque offshore aux Îles Cook qu'il a créée en 1998. Cela lui permettait de faire des prêts et emprunts qui échappaient au contrôle bancaire. On le retrouve dans de nouvelles structures qu'il essaie de monter en 2015 avec des offshores en Anguilla qui lui servent en fait de banque. Ce sont des entités qui servent, de manière explicite, à faire des prêts non identifiés à des entités. Je vous laisse imaginer ce que pouvez faire avec une offshore dont l'objet est de faire des prêts et des emprunts, dont vous ne pouvez pas connaître l'ayant droit économique. Vous pouvez certainement faire des opérations de dissimulation, éventuellement des opérations d'influence. C'est tout de même ce que l'on a suspecté sur les filières qui apparaissent dans les mains de M. Chodiev. Et vous pourriez même aller jusqu'à faire des opérations de blanchiment. C'est très léger car il suffit, là, non plus de constituer une banque mais de constituer une offshore dans un territoire qui est, rappelons-le, quand même un territoire britannique.

Le **président**: Monsieur Lallemand, je vous remercie. Chers collègues, nous reprenons un petit tour de parole. Je donne tout d'abord la parole à M. Van de Velde.

Rob Van de Velde (N-VA): Ik dank u voor de interessante discussie. Ik wil dat even meegeven. Ik vind het wel spijtig dat een groot deel van het debat over de rol van de pers moest gaan. Wat dat betreft, meen ik dat slechts één ding ons moet interesseren, namelijk de eventuele impact op het verloop van het gerechtelijk dossier in een aantal gevallen. Dit is geen vraag die wij aan u moeten stellen, maar aan de gerechtsdeskundigen en aan het parket: is deze informatie wel of niet op de juiste manier geopenbaard en is er eventueel een impact? Voor de rest vind ik dat u uw job gedaan hebt, en ik wil u daarmee feliciteren.

Men moet natuurlijk opletten niet uitsluitend in verontwaardiging te vervallen. Tegelijkertijd moet men een gedegen debat blijven voeren.

Wat dat betreft, wil ik een paar dingen onderstrepen. Het lijkt een vergezocht idee dat er een ander belang zit achter de manier waarop gewerkt wordt, zeker in de Verenigde Staten. Hoe meer u begon te vertellen over de steun van de fiscus daar aan ICIJ, hoe meer ik begon te denken: oei, er ontstaat wantrouwen in de zaal.

De interne onderzoeken in de VS zijn blijkbaar van minder belang, en het mondiale aspect staat blijkbaar voorop bij ICIJ. Ik zeg dit niet om zomaar vertwijfeling te zaaien. Ik zeg dit ook niet om te proberen een aantal mensen vrij te pleiten. Absoluut niet. Maar wij mogen ook niet naïef zijn. Wij moeten ook kijken naar de parallellen die er bestaan met de aanvallen die, bijvoorbeeld vanuit de Verenigde Staten, worden gelanceerd op de belastingen en de belastingsystemen in andere landen.

Zo is bijvoorbeeld de notionele-intrestaftrek onder de aandacht gekomen. Ik meen dat wij daar niet ongevoelig voor mogen zijn. Waarom zeg ik dat? Ik heb die discussie daarnet nog met de heer Van der Maelen gevoerd. Ik wil gerust discussiëren over de BEPS-richtlijnen enzovoort, maar wij moeten wel opletten dat wij onze individuele verontwaardiging niet laten leiden tot systemen die ons economisch ten gronde richten.

Ik heb het daarstraks al gezegd. Als we die BEPS-richtlijn doortrekken, waarbij de intrestaftrek tot 30 % beperkt is, dan jagen we bedrijven naar Duitsland. Dat is simpelweg zo omdat ze daar veel beter zullen kunnen investeren en kunnen genieten van die fiscale renteaftrek. Wat dat betreft, denk ik dat we dus een zekere vorm van realiteitszin aan de dag moeten leggen. Ik wil daarmee het onderzoek niet in twijfel te trekken. Ik wil wel nagaan welke gezonde maatregelen we kunnen treffen, namelijk maatregelen die tot een rechtvaardiger fiscaal systeem leiden maar tegelijkertijd ook onze economische belangen niet ondermijnen.

Kristof Clerix: Mijnheer de voorzitter, ik wil voor alle duidelijkheid nog even kort ingaan op een element. Het lijkt misschien allemaal wel een Amerikaans gebeuren, maar in het geval van Swissleaks kwam het datalek via de Franse krant *Le Monde* bij het internationaal consortium terecht. In het geval van Panama Papers gebeurde dat via de Duitse krant *Süddeutsche Zeitung*. Dat wil ik voor gewoon even aanstippen, opdat u het hele plaatje zien. Het is zeker niet zo dat dit allemaal vanuit Amerika de wereld ingestuurd wordt. De kwestie is genuanceerder. Ik begrijp wel de nuance die u wil aanbrengen.

Rob Van de Velde (N-VA): Absoluut. Dat is een bezorgdheid.

Le **président**: Monsieur Van de Velde, je vous demanderai de poursuivre et de clôturer. De la sorte, nous éviterons les dialogues.

Rob Van de Velde (N-VA): Terecht.

Een bezorgdheid, maar nogmaals, niet voor de vertwijfeling, maar vooral over de vraag met welk type van maatregelen men achteraf verder gaat en in welk spel men speelt. Ik vind het belangrijk om dat te onderstrepen.

Qua terminologie en definities hebt u in uw antwoord aangetoond dat wij daar een probleem hebben. Er zijn verschillende definities. Er zijn brede, andere gedachten over wat precies wordt bedoeld met een term. Wij hebben nu een belastingparadijs genoemd maar er zijn er meer. Men moet er immers voor opletten dat men fraude blijft onderscheiden van economische optimalisatie. Het ene hoeft het andere niet uit te sluiten, maar men moet daar wel duidelijk in zijn en men moet dat kunnen onderscheiden, anders geraakt men niet verder met het wetgevend werk.

Ik heb wel iets geleerd uit een zeer terechte opmerking van u. Over de Maagdeneilanden zei u bijvoorbeeld dat bepaalde data gewoon niet worden vrijgegeven. Dat is een belangrijk gegeven voor het risicoprofiel dat bestaat in een aantal gebieden/landen. In onze verdragsgedachte moeten wij ervoor zorgen dat dit wordt meegenomen. Er zijn een aantal risico’s die duidelijk in het profiel van dergelijke landen kunnen worden aangeduid. Dat risicoprofiel moet determineren met wie men zaken doet, bij wijze van spreken.

Dan uw tip over wat men nu moet doen. Ik ben blij dat die vraag werd gesteld en dat u daarop een antwoord hebt gegeven. Ik vond dat antwoord mager, maar dat is geen verwijt. Ik ben ook blij. Wij zitten in een ontzettend complexe materie. Eén van de belangrijkste dingen die u hebt meegegeven, is dat wij in die internationale context zitten. Het is niet enkel hier. Met een internationale economie die op alle mogelijke manieren wordt gestimuleerd, kan men moeilijk fiscaal immobilisme verwachten. De belangrijkste zin daarin is dus waar de rechtvaardigheid zit. Hoe gaat men ervoor zorgen dat er voor iedereen rechtvaardigheid bestaat op inningsvlak, ondanks het feit dat wij op alle mogelijke vlakken de internationale economie wensen te stimuleren, wat een zeer groot aantal voordelen heeft? Hoe complexer de situatie wordt, hoe moeilijker het is om het ene van het andere te onderscheiden. Dan zijn wij weer bij de definities.

Een laatste opmerking. U hebt het over samenwerking. Ik hoop effectief dat dit juist is. Ik wil wel even de tegenstelling onderstrepen met de manier waarop u samenwerking met de fiscus, Financiën en de minister hebt afgewezen, terwijl u hier de hand reikt. Ik zou wat dat betreft heel graag hebben dat wij daarin duidelijkheid hebben. Als er samenwerking is en wij hebben daar bij wijze van spreken gezamenlijke belangen — die hebben wij —, dan denk ik dat die samenwerking zich moet uiten in daden en niet enkel in woorden. Ik hoop dat wat dat betreft, met alle respect en medeleven vanuit mijn begrip voor uw positie, wij dit juist doen.

De opmerking dat men graag samenwerking wilde, nadat ze eerder werd geweigerd, was enigszins raar.

Kristof Clerix: Mijnheer de voorzitter, mag ik nog heel kort op dat laatste punt ingaan?

Le **président**: Monsieur Clerix, vous aurez l'occasion de répondre. Sinon, M. Van de Velde voudra de nouveau réagir, et nous ne nous en sortirons pas. Ne le prenez surtout pas mal: c'est pour le bon ordre des travaux.

Y a-t-il d'autres questions, en espérant qu'il s'agisse bien de questions? Entendons-nous, la parole est libre; je ne suis pas un censeur, mais vous aurez largement le temps d'émettre des considérations générales lors de nos travaux. Profitons de la présence des journalistes pour leur poser des questions.

Kristof Calvo (Ecolo-Groen): Mijnheer Clerix, mijnheer Lallemand, ik dank u heel erg voor de antwoorden.

De heer Van de Velde vond de beleidsregisters wat mager. Dat is echter onze opdracht. Ik herhaal dus wat ik daarnet al naar voren heb gebracht, namelijk dat jullie meer dan jullie deel van het werk hebben gedaan. Nu is het aan ons, niet alleen in België maar ook op internationaal niveau.

Ik dank jullie dus van harte.

Ik hoop dat u niet de meest assertieve uiteenzetting van de dag hebt onthouden, namelijk de uiteenzetting van de heer Van Biesen, maar dat u ook de aanwezige dankbaarheid hebt gezien, zodat u uw vertrouwen in het Parlement

ter zake niet dreigt te verliezen.

Ik wou gewoon nog op één punt ingaan, namelijk op een vraag die ik had gesteld, maar waarop ik niet helemaal een antwoord heb gekregen: wat zijn de motieven van de mensen die ter zake op mediadeuren kloppen? Hebt u daar een idee van? Is dat een soort wanhoopsdaad of is dat een vorm van zelfbescherming?

Het antwoord is natuurlijk heel moeilijk. Ik kan niet in het hoofd van die mensen kijken. De profielen kunnen misschien wel eens verschillen. Indien u echter een idee daarvan hebt, is dat wel belangrijk. Immers, is het een soort van wanhoopsdaad, dan gaat het over het functioneren van onze instellingen. Is de motivering de bescherming, dan ligt veeleer op dat vlak de beleidsuitdaging. Indien u daarvan een idee zou hebben, zou mij dat wel benieuwen.

Le **président**: Je voudrais insister sur le problème des circuits financiers alternatifs, en dehors du système financier qui permet une certaine traçabilité à travers les chambres de compensation par exemple. J'ai évoqué le *peer-to-peer*, il y a aussi le *Blockchain*, système qui est lié aux *bitcoins* mais permet d'avoir un compte en dehors d'une banque et qui passe en dehors de systèmes de traçabilité que sont Cleastream, Euroclear et une série d'autres circuits traçables. Pensez-vous que l'augmentation de ce segment particulier de finances alternatives parallèles peut rendre plus difficile la lutte contre les circuits financiers sur lesquels s'adossent des circuits frauduleux, notamment pour des raisons fiscales?

Le Consortium et vous-même vous intéressez-vous à la problématique du démarchage? Vos collègues de France 2, qui, sauf erreur de ma part, sont liés au Consortium, ont produit un documentaire assez impressionnant. On voit des gens qui donnent des rendez-vous dans des hôtels et offrent des solutions pour évacuer de l'argent vers des pays non coopératifs, des paradis fiscaux, des paradis bancaires, et des solutions pour permettre à leurs clients de pouvoir disposer, à travers une série de mécanismes, notamment des cartes de crédit, de leurs avoirs. Vous intéressez-vous à cet aspect de la fraude fiscale internationale, à ces intermédiaires qui rendent possibles ces opérations critiquables?

De la même manière, j'ai évoqué un exemple qui m'a été relaté directement; j'en ai parlé avec mes collègues de la commission. C'est un chef d'entreprise qui a une société tout à fait ordinaire, etc, et qui ne s'intéresse pas vraiment à la planification fiscale. Il paie ses impôts et considère que, payant ses impôts, il échappe peut-être à des contrôles trop stricts de l'administration fiscale. C'est un entrepreneur tout à fait honnête, et, un jour, son banquier l'appelle. Se rendant au rendez-vous, il se retrouve en face d'une personne anglophone qui fait partie du groupe et qui est en tournée en Belgique pour proposer à ce chef d'entreprise des solutions d'évasion fiscale. Il lui dit: "Mais écoutez, vous payez beaucoup d'impôts, on vous propose une solution à partir de Hong Kong, et voilà comment vous allez faire, et faites-nous confiance". Évidemment, la banque présente une facture pour ses services, sous forme de commission.

Est-ce que ce type de pratiques fait l'objet d'une enquête dans l'enquête, autrement dit, est-ce qu'à un moment donné, vous dites: "Tiens voilà, nous avons analysé les montages, les circuits, nous avons identifié les clients, nous avons identifié les intermédiaires. Maintenant, nous allons nous intéresser à la manière dont ces intermédiaires procèdent, très concrètement", de manière telle que cela puisse éclairer l'opinion publique ou les décideurs que nous sommes, pour voir s'il n'y a pas lieu, ici ou là, de renforcer par exemple certains dispositifs législatifs, le cas échéant, voire même de motiver certaines politiques publiques en termes de contrôle, d'investigations, de contrôle prudentiel, pour essayer de limiter, de résorber ce genre de pratiques.

Voilà les deux complémentaires que je souhaitais vous poser.

Je vous recède immédiatement la parole s'il n'y a pas d'autres collègues qui souhaitent intervenir.

Kristof Clerix: Mijnheer de voorzitter, ik zal drie korte antwoorden geven.

Mijnheer Van de Velde, indien het Parlement ons de gegevens had gevraagd waar het ministerie van Financiën om heeft gevraagd, dan hadden wij hetzelfde moeten antwoorden. Het gaat er niet om welke instelling de vraag stelt, wel gaat het erom welke vraag wordt gesteld. Aan de minister van Financiën hebben wij geantwoord dat ICIJ volgende week maandag een aantal gegevens bekend zou maken. Dat is de manier waarop de Belgische fiscus aan gegevens kan geraken. ICIJ voert op die manier een wereldwijd beleid en op dat vlak gaan wij als Belgische journalisten met die vraag niet anders om – wij zijn dus geen uitzondering – dan onze collega's in alle andere landen. Immers, uiteraard heeft de fiscus in elk betrokken land die vraag gesteld, maar overal

werd hetzelfde antwoord gegeven. Dat wilde ik u gewoon even laten weten. Als het Parlement ons dus vraagt om alle documenten te geven, dan zou het antwoord hetzelfde zijn.

Mijnheer Calvo, u vroeg naar de motieven van de klokkenluiders. Daar hebben wij deels het gissen naar. Het zal voor elke zaak anders zijn. In Luxemburg zou u vandaag bijvoorbeeld kunnen gaan luisteren naar de reden van de heer Deltour om informatie te hebben vrijgegeven. Ik spreek mij als journalist niet uit over onze bronnen. Wel las ik vandaag in de Luxemburgse pers dat hij vanwege publieke interesse informatie bekendgemaakt heeft. Daarbij moet ik zeggen dat wij bij ICIJ vaststellen dat het netwerk een zekere reputatie opbouwt. Klokkenluiders weten na een tijd dat, als zij documenten bij ICIJ aanbrengen, er een grote kans bestaat dat er een impact uit voortvloeit. De klokkenluider neemt een risico door met documenten naar buiten te treden, maar het leidt ook ergens toe.

Dat is zeker een motief dat voor sommigen zal meespelen om uiteindelijk naar ICIJ te stappen.

Mijnheer de voorzitter, over alternatieve financiële sporen die worden bewandeld zoals bitcoins, refereer ik onder meer aan het interview dat ik voor *Knack* had met mevrouw Michèle Coninsx, de Belgische voorzitster van Eurojust. Daarin wees zij onder meer op de moeilijkheid om bewijsmateriaal te verzamelen via het zogenaamde *dark web*, dat deel van het internet dat enkel toegankelijk is via bepaalde browsers zoals Tor. Dat zal volgens mij dus zeker een uitdaging zijn, niet enkel wat fiscale fraude betreft, maar ook voor andere vormen van criminaliteit, van terrorisme tot de georganiseerde misdaad.

Het zal een enorme investering vragen van de Belgische politie en andere diensten om mee te zijn met de tijd en om de juiste mankracht en middelen te hebben om in bepaalde cyberdomeinen ook naar sporen te gaan zoeken. Ik denk dat niemand een zicht heeft op de grootte van de financiële stromen in dat soort van parallelle cybercircuits.

Uw laatste punt ging over het meer systematisch onderzoek naar de rol van tussenpersonen. Volgende week zal het zeker gaan over de Belgische banken. Wat de andere tussenpersonen betreft, zoals advocatenkantoren of financiële dienstleveranciers en dergelijke, hebt u samen met mij vastgesteld dat het hier gaat om een artikel dat vooralsnog niet geschreven is. Ik sluit dus niet uit dat dat er nog gaat komen.

Rob Van de Velde (N-VA): Het spijt me, maar ik kan niet anders dan daarop reageren, omdat het gaat om een moraliteitskwestie. In de wetgeving is ingeschreven dat notarissen, bankiers, advocaten enzovoort die op de hoogte zijn van witwaspraktijken en dergelijke meer, verplicht zijn om dat aan te geven. U zegt nu dat u de informatie zult vrijgeven volgens de regels van ICIJ. Dat consortium gaat het beleid bepalen.

Mijnheer de voorzitter, ik zou daarover trouwens heel graag een apart debat hebben. Heren journalisten, van u zou ik graag tegen volgende week vernemen hoe u dat verantwoordt. Ik heb alle respect voor uw job en voor het statuut dat grondwettelijk is vastgelegd en ik wil daar absoluut niet aan tornen, maar in dit dossier moeten we elkaar recht in de ogen kunnen blijven kijken. Als we er op verschillende vlakken werk van maken om de fiscale fraude op te lossen, dan zit er iets heel vreemd in uw redenering dat een journalistenorganisatie in dezen het beleid bepaalt. Ik hoef daar nu geen antwoord op te krijgen, maar ik zou volgende week graag willen horen hoe u daar tegenover staat. Ik vind het belangrijk om het onderscheid te maken tussen de journalist en andere beroepscategorieën, gelet op wat u nu zegt.

Le **président**: Je suis un peu étonné par la question d'un point de vue juridique. Il y a une loi d'ordre public, la loi de 1993 sur le blanchiment, qui identifie un certain nombre de catégories socio-professionnelles qui, lorsqu'elles ont connaissance d'une opération suspecte, ont l'obligation de la dénoncer à la CTIF. Il me semble que pour ce qui concerne les journalistes, mais je peux me tromper, il y a la protection des sources. Comparer ce qui relève du blanchiment avec ce qui relève de la protection des sources ne me semble pas vraiment une comparaison qui va de soi. Je peux me tromper, mais nous aurons l'occasion d'y revenir, je n'ai pas de difficulté avec cela.

Georges Gilkinet (Ecolo-Groen): Je veux réaffirmer aux deux journalistes qui sont ici présents qu'il y a des membres de ce parlement pour lesquels le principe du secret des sources est important et qu'ils le défendront. Aujourd'hui, on l'a dit, c'est le jour de la liberté de la presse. Moi, je retiens surtout, et je suis très alléché par la suite, que si on donne les fichiers sources, les fichiers informatiques, on peut remonter jusqu'à la source et c'est la raison pour laquelle on refuse.

Rob Van de Velde (N-VA): (…)

Georges Gilkinet (Ecolo-Groen): Je ne suis nullement naïf et, en particulier, quant à vos intentions.

Je crois, au contraire, que nous devons nous inspirer des méthodes de travail journalistique dans le cadre de la lutte contre la fraude.

Je retiens un investissement en ICT de 2 millions d'euros annuel par le Consortium. Vous savez que deux personnes travaillent au BISC, l'organe chargé de récolter des informations et de tenter de développer des logiciels pour comparer les informations. Je retiens aussi un dialogue entre les acteurs de la lutte contre la fraude fiscale; en la matière, au-delà du manque de moyens, on se trouve face à un cloisonnement extraordinaire. Il faut une certaine forme de souplesse et du temps. Il est clair qu'il y a des règles à respecter, mais, aujourd'hui, la situation est kafkaïenne.

Je ne pouvais pas rester sans réagir, même si je ne souhaite pas polémiquer. Mais au regard de certains propos tenus ici, je ne peux qu'en arriver à la conclusion que certains, à l'instar des membres de mon groupe, défendront toujours le principe du secret des sources. Sans ce principe, il n'aurait pas été possible de mettre au jour ces dossiers, tout comme d'autres d'ailleurs. J'espère que la pression sera maintenue sur le système pour le corriger.

Le **président**: Chers collègues, je vais maintenant redonner une dernière fois la parole aux journalistes s'ils le souhaitent.

Alain Lallemand: Monsieur le président, je voudrais répondre aux dernières questions qui ont été posées.

Monsieur Van de Velde, nous nous sommes posés la question de savoir, au moment de la demande qui a été faite par le ministre des Finances, quelles sont les obligations en matière de communication des informations. En tant que journaliste, je ne fais pas partie de ces professions qui sont liées par une obligation de *reporting* financier. En revanche, j'ai une obligation de *reporting* en cas de terrorisme.

Effectivement, nous passons à travers la documentation pour voir s'il n'y a pas de terroristes ou de filières suspectes de financement de terrorisme, ce qui revient au même. Je peux vous rassurer sur le fait que, dans les Panama Papers, dans Swissleaks, Offshoreleaks, nous n'avons jamais vu une filière terrorisme qui n'ait pas été publiée et à propos de laquelle les documents n'avaient pas été rendus publics. Certes, je ne suis pas lié par une obligation de *reporting* et je ne suis pas naïf.

Je voudrais également expliquer que je travaille depuis 16 ans pour ICIJ. Il me tient à cœur que nous suivions cet exemple pour monter des capacités de protection et de communication avec des lanceurs d'alerte, qui ne soient pas simplement des capacités globales mais aussi des capacités européennes, voire des capacités belges. Car il importe qu'il existe des écosystèmes au niveau de notre continent, voire de notre pays, pour que le même genre de contrepouvoir puisse se développer avec des lanceurs d'alerte, bénéficiant de la même protection, avec la même expertise, puisque, au fur et à mesure que cette expertise technique se développe, les coûts de la mise en œuvre de cette protection IT diminuent. Il y a quelque chose d'intéressant à faire à ce niveau.

Monsieur Calvo, les profils des lanceurs d'alerte sont très variables, ce qui explique que ICIJ mène en petit comité des enquêtes préalables sur les sources des fuites pour essayer d'avoir autant que possible une idée des motivations de chacune des fuites.

Il n'y aurait pas eu d'enquête Luxleaks s'il n'y avait pas eu une enquête sur le profil des véritables lanceurs d'alerte de Luxleaks, par exemple.

Quant au démarchage, là c'est extrêmement intéressant. Je dois dire qu'à la fois dans Swissleaks et dans Panama Papers se trouve absolument tout ce qu'il faut pour comprendre les logiques de démarchage, les stratégies de démarchage qui ont été mises en œuvre. Nous ne les avons pas systématiquement utilisées. Nous avons puisé dans ces données des éléments qui nous permettent de comprendre quel est l'arrière-plan, quelles sont les arrière-pensées des personnes qui ont été approchées par ces démarcheurs, mais nous n'avons pas mené d'analyse spécifique sur le démarchage, si ce n'est au niveau de Swissleaks.

Comme vous le savez, il existait à Genève, au sein du bureau Medis, le bureau Méditerranée-Israël, un bureau diamantaire qui s'occupait expressément des diamantaires, et pour lequel il y a eu des démarchages physiques qui ont été réalisés à Anvers, notamment avec des rendez-vous à l'hôtel Carlton où se retrouvaient des banquiers genevois et des juristes spécialisés à la fois dans ce qu'ils ont appelé "la sophistication de

l'évasion" – donc la sophistication, c'est le recours à des offshores de plus en plus élaborées – et tout ce qui est de l'ordre de la transmission patrimoniale, donc les régimes de succession.

Mais je mentirais en disant que nous avons été très pointus là-dessus, parce que ce sont des domaines sur lesquels la justice française et puis la justice belge étaient déjà plus avancées que nous au moment où nous avons fait les révélations. Donc je pense que nous n'avons aucune plume à mettre à notre chapeau au niveau des démarcheurs HSBC.

En ce qui concerne les Panama Papers, il existe effectivement des listes et des comptes rendus systématiques sur les clients potentiels qui ont été développés par à la fois Mossack Fonseca et les clients de Mossack Fonseca dans une stratégie de développement des contacts. Mais je n'ai rien vu dans ces *debriefings,* de *potential clients* nous donnant des pistes sur des opérations qui auraient été franchement illégales, commises sur le territoire belge.

Le **président**: Au nom de la commission, je souhaiterais vous remercier pour le travail accompli ainsi que pour votre disponibilité de ce jour, la clarté de vos réponses, le caractère foisonnant et dense des informations que vous nous avez transmises. J'invite évidemment tous mes collègues à relire le compte rendu intégral car nous avons là beaucoup d'éléments nous permettant de rebondir dans la suite de nos travaux.

Je rappelle que, mardi prochain, le mardi 10 mai 2016 à 12 h 30, il y a réunion du Bureau élargi. La convocation suivra avec l'ordre du jour. Les travaux de la commission reprennent également ce mardi 10 mai 2016 à 14 h 00. Nous recevrons à nouveau les journalistes du Consortium pour le volet plus particulier du Panama Papers.

Je vous souhaite une bonne fin d'après-midi.

La réunion publique de commission est levée à 17.40 heures.
De openbare commissievergadering wordt gesloten om 17.40 uur.

BIJZONDERE COMMISSIE FRAUDE PANAMA PAPERS

van

DINSDAG 10 MEI 2016

Namiddag

_____

COMMISSION SPÉCIALE FRAUDE PANAMA PAPERS

du

MARDI 10 MAI 2016

Après-midi

_____

La réunion publique de commission est ouverte à 14.08 heures et présidée par M. Ahmed Laaouej.
De openbare commissievergadering wordt geopend om 14.08 uur en voorgezeten door de heer Ahmed Laaouej.

Le dossier *Panama Papers* - auditions de
- M. Kristof Clerix (Knack);
- M. Lars Bové (De Tijd);
- M. Xavier Counasse (Le Soir);
- M. Joël Matriche (Le Soir).
Het dossier *Panama Papers* - hoorzittingen met
- de heer Kristof Clerix (Knack);
- de heer Lars Bové (De Tijd);
- de heer Xavier Counasse (Le Soir);
- de heer Joël Matriche (Le Soir).

Le **président**: Chers collègues, nous allons débuter nos travaux. Je tiens à saluer la présence parmi nous des journalistes investigateurs, M. Bové, M. Matriche, M. Clerix, et M. Counasse qui nous rejoindra. Il est sur la route entre le Grand-duché de Luxembourg et Bruxelles, parce qu'il assistait, si mes informations sont bonnes, au procès Luxleaks.

Une fois de plus, au nom de l'ensemble de la commission, je tiens à vous remercier pour le travail exceptionnel que vous fournissez depuis déjà un certain nombre d'années, pour la disponibilité dont vous faites preuve pour les travaux de cette commission, et aussi pour les éclairages que vous pourrez nous apporter, s'agissant de la problématique Panama Papers, puisque nos travaux de cette après-midi y seront tout entiers consacrés.

M. Lallemand est excusé, M. Lallemand nous a aussi abondamment parlé des autres dossiers Leaks: Offshoreleaks, Swissleaks etc. J'imagine que le compte rendu intégral sera bientôt disponible pour pouvoir reprendre connaissance des échanges fructueux qui ont été fournis à cette occasion.

Je voudrais aussi saluer la présence parmi nous de M. Marc Bourgeois, professeur à l'université de Liège, qui est l'un des deux experts désignés pour nous accompagner durant les travaux de notre commission. Nous devons encore désigner un deuxième expert. Le bureau s'est réuni aujourd'hui, progresse dans cette voie et ne manquera pas de revenir vers la commission avec le choix arrêté d'un autre expert, néerlandophone bien entendu.

Je souhaiterais également vous informer de ce que nous entendrons la semaine prochaine l'Inspection spéciale des impôts. Il sera proposé d'entendre M. Philipsen, mais aussi le responsable de la cellule "Paradis fiscaux" et le responsable de la cellule "Prix de transfert" de l'Inspection spéciale des impôts, ainsi que deux chefs d'enquête, l'un de la direction régionale de l'ISI d'Anvers et l'autre de Bruxelles, qui ont eu à traiter de dossiers Leaks.

Comme vous le savez, un courrier a été transmis ou adressé au ministre des Finances pour lui demander de nous fournir un état mis à jour du résultat des enquêtes administratives concernant les différents dossiers Leaks, avec un distinguo à porter selon qu'il y a eu accord ou pas et avec un deuxième niveau d'appréciation, de savoir les montants effectivement recouvrés.

Voilà les précisions concernant l'ordre des travaux de la semaine prochaine. La semaine suivante, nous devrions démarrer les auditions du secteur bancaire, mais vous aurez davantage d'informations dans les jours qui viennent.

Marco Van Hees (PTB-GO!): Monsieur le président, je n'ai pas le privilège de faire partie du bureau et donc d'intervenir dans la discussion sur l'ordre des travaux mais je voulais quand même dire deux mots. Tout d'abord, par rapport à l'invitation des fonctionnaires de l'ISI, il serait utile d'entendre M. Karel Anthonissen, directeur régional de l'ISI à Gand, dans la mesure où la

presse a fait état de différends au sein de l'ISI et notamment dans la communication des informations. Ce serait bien de pouvoir l'entendre aussi, peut-être même en même temps que M. Philipsen pour avoir des sons de cloche différents sur la question et les problèmes éventuels qui se posent à l'ISI ou ailleurs dans les institutions de notre pays. Il est important de pouvoir éclaircir ces questions là.

Ensuite, j'ai envoyé d'autres propositions au secrétariat. Je ne sais pas si nous aurons l'occasion de les discuter ici ou si toutes les discussions sur l'ordre des travaux se feront au sein du bureau. Par exemple, j'avais mentionné le professeur Gabriel Zucman qui est une référence en matière de paradis fiscaux, professeur à la London School of Economics et chercheur à l'université de Berkeley mais qui est de nationalité française. Il a écrit un livre très intéressant intitulé *La richesse cachée des nations: enquête sur les paradis fiscaux.*

Le **président**: Chers collègues, par respect pour notre collègue Van Hees mais aussi pour qu'on puisse s'entendre et ne pas se fatiguer mutuellement, je souhaiterais que nous puissions éviter autant que faire se peut les chuchotements.

Marco Van Hees (PTB-GO!): Je parlais de Gabriel Zucman qui a fait toute une analyse statistique des paradis fiscaux mais aussi des propositions très intéressantes. S'il est disponible, cela vaudrait la peine de pouvoir l'entendre. J'avais proposé aussi, parmi d'autres, des responsables du Tax Justice Network.

Le **président**: Monsieur Van Hees, vous avez reçu le tableau avec les propositions de thèmes?

Marco Van Hees (PTB-GO!): Non.

Le **président**: Un tableau des propositions de thèmes a été distribué dans lequel on retrouve Tax Justice Network. J'ai prévu un thème "Société civile". Je crois qu'il est intéressant de pouvoir les entendre. Quant aux travaux de M. Zucman, ils sont en effet très intéressants et il fait partie de la petite rubrique "Chercheurs, économistes" qui nous permettront peut-être d'avoir un éclairage sur les aspects macroéconomiques de la fraude fiscale transnationale, en particulier celle qui recourt aux paradis fiscaux. Donc, c'est bien noté. Je comptais de toute façon revenir avec des propositions concrètes mais peut-être dans un thème différent qui interviendra dans la suite de nos travaux.

S'agissant de M. Karel Anthonissen, je soumettrai la proposition lors d'un prochain bureau.

S'il n'y a pas d'autres interventions sur l'ordre du jour, je propose d'entamer nos travaux. Je remercie, à nouveau, les journalistes d'être présents. Chers collègues, je tiens d'ores et déjà à vous demander de profiter de leur présence pour poser des questions, approfondir certains points, demander des éclairages complémentaires, etc. La fois passée, nous avons eu des impressions des uns et des autres. C'est très intéressant, je n'en disconviens pas et nous aurons de débats politiques de toute façon mais en attendant, profitons de leur présence pour poser des questions.

Je cède la parole à MM. les journalistes qui, je l'imagine, vont se la répartir.

Joël Matriche: Monsieur le président, je me présente, Joël Matriche pour le journal *Le Soir*, ainsi que, à ma gauche, Kristof et, à ma droite, Lars.

Pour vous dire, ou vous rappeler, l'ampleur de la fuite, les Panama Papers c'était 2,6 terabytes de données, c'est donc plus ou moins dix fois Offshoreleaks. On reviendra tout à l'heure sur le nombre de documents.

Les documents se présentaient surtout sous la forme d'emails, la forme de pdf et la forme de fichiers photo, de documents word aussi. Il y avait beaucoup de sortes de documents, donc des échanges de courriels et beaucoup de documents officiels aussi, comme celui-ci donc qui est une part au porteur d'une société offshore, ou celui-ci qui est une attestation de fonction d'une autre offshore. Le point commun, vous le savez bien, entre ces documents c'est qu'ils émanent du bureau et même du groupe Mossack Fonseca Panama, dont voici le siège à Panama sur la 54e Avenue.

Donc c'est un bureau qui n'est pas très grand, qui fait quelques centaines de mètres carrés avec une clinique dentaire au rez-de-chaussée, mais dans ces quelques centaines de mètres carrés sont domiciliées, je pense, un peu plus de 9 100 sociétés. J'ai pu y aller, la semaine passée j'ai été à Panama, j'ai essayé de rencontrer M. Mossack et M. Fonseca mais sans succès mais j'ai pu au moins passer le premier voire le deuxième sas de l'immeuble avant de me faire refouler.

Donc le *Panama Papers*, pour rappel aussi, ce sont 376 journalistes qui ont travaillé sur la

coordination de l'ICIJ, donc le consortium de journalistes d'investigation basé à Washington, 376 journalistes de 76 pays différents et de 109 médias. C'est une enquête qui a duré un an maintenant. Je pense qu'elle a été initiée au mois de mai dernier.

Encore quelques chiffres: 2,6 terabytes de données, comme je vous l'ai dit, c'est dix fois Offshoreleaks, 11 500 000 documents, 244 000 entités dont des sociétés offshore, des trusts, des fondations, et c'est un chiffre même qui est une estimation basse, c'est le nombre de sociétés, de structures qui apparaissent dans les documents, mais il faut savoir qu'une société lorsqu'elle a été radiée, mise en liquidation, elle est effacée des fichiers de Mossack Fonseca dix ans plus tard. Donc Mossack a procédé à l'enregistrement de plus de 214 000 offshore.

Ce sont 14 153 intermédiaires, donc des banques, des avocats, des conseillers fiscaux, etc., 21 paradis fiscaux, 12 chefs d'État qui ont été cités, 61 proches de chefs d'État, de ministres, de grandes familles, 140 politiques et hauts fonctionnaires, 21 milliardaires qui ressortent du classement de Forbes sur les 500 plus grandes fortunes mondiales, 202 pays qui sont cités dans la base de données et donc dans lesquels étaient ancrées des sociétés offshore, 511 banques et 15 579 offshore crées par ces mêmes banques.

Pour la Belgique, c'était une collaboration entre *Knack*, *Le Soir*, *De Tijd* et *MO**.

Voici donc le schéma de publication jusqu'à présent. Tout a commencé le 3 avril et le dernier article a paru le 30 avril sur les spécialistes de l'IT, des hautes technologies, qui avaient des sociétés offshore et qui continuent à en avoir et à les gérer.

Sur le volet analyse, nous avons fouillé et disséqué une grosse partie de ces onze millions de documents. Nous y avons trouvé au moins 732 Belges et sans doute un peu plus maintenant, car je pense que nous en avons trouvé davantage ces dernières semaines, 732 Belges ou résidents en Belgique, dont 452 sont de nationalité belge.

Je vais préciser la manière dont nous avons travaillé. L'ICIJ a scanné et passé à la reconnaissance de caractère (OCR) ces onze millions de documents, a indexé le tout, mis le tout dans une base de données accessible via une plate-forme sécurisée. Sur cette plate-forme sécurisée, il y a un moteur de recherche qui ressemble un peu à *Google.* On peut mettre un mot, "Belgium", "Belgian" etc. On peut travailler avec des opérateurs plus ou moins complexes comme *Google*. Chaque fois, l'on retrouve une occurrence. Par exemple pour la Belgique, en tapant le mot Belgium, on a retrouvé 28 000 et quelque documents sans compter aussi, puisque c'est un bureau de langue espagnole, le terme "Belgica", pour lequel on pouvait aussi trouver des occurrences en français etc. En anglais, sous le terme "Belgium", on trouvait à peu près 28 000 occurrences. C'est ainsi que nous avons à chaque fois travaillé.

Ensuite, il fallait ouvrir le ou les documents. À chaque entreprise correspondait un répertoire. On pouvait y naviguer, voir les échanges de mails, les documents pdf et Word, … et, dans la mesure du possible, retracer l'historique de ces sociétés.

Donc, 732 personnes ayant un lien étroit avec la Belgique soit qu'elles soient belges comme 452 d'entre elles, soit qu'elles y résident: une dizaine de riches Français vivant en Belgique pour la plupart, des Néerlandais,… voilà!
Le tableau est là: beaucoup d'Anglais aussi, quelques Israéliens, pas mal de personnes dont on ne connaît pas la nationalité exacte.

Ces Belges ou ces personnes ayant un lien avec la Belgique ont créé 1 144 sociétés offshore, trusts et fondations.

Une grande partie de ces personnes habitent Uccle. Une grande partie aussi habite Anvers. Parmi ces dernières, pas mal de diamantaires, dont on reparlera un petit peu tout à l'heure. La plupart ont entre 40 et 50 ans.

Ici, on voit par province, cette fois-ci, et puis par ville. La plupart des créateurs des gestionnaires de sociétés offshores ressortissent à la province d'Anvers, puis, c'est Bruxelles et, dans une moindre mesure, les autres provinces.

Les métiers, professions, occupations sont fort différents même si on retrouve beaucoup de fiscalistes, de conseillers fiscaux, de comptables et d'experts comptables et, comme cela a été publié, de nombreux diamantaires. On y reviendra brièvement. Il y a aussi des professionnels de l'immobilier, des commerçants, des professionnels de l'horeca, des industriels, des spécialistes de l'IT et des rentiers.

Ces Belges ont établi leurs sociétés dans onze paradis fiscaux, une grande part aux BVI, les Îles Vierges britanniques, une grande part aussi à Panama. Ils reflètent ainsi la ventilation de tous les clients de Mossack Fonseca: une grande partie

est aux BVI, une grande partie à Panama, le reste est réparti entre les Seychelles, Samoa, etc. Comme je le disais, BVI est la première place de création d'offshores, tant pour Mossack Fonseca que, plus particulièrement, pour les clients belges, les gestionnaires et créateurs belges de sociétés offshores.

J'en viens au premier cas que nous avons traité et publié. Ce sont les riches familles belges à la base de plusieurs sociétés offshores. Visiblement, quelques-unes ne savaient pas qu'elles en avaient créé. Nous le leur avons appris. Chodiev aussi. J'évoquais tout à l'heure la façon dont nous avons mené les recherches. Dans certains cas notamment, il ne suffisait pas de taper *Belgium* pour avoir le bon résultat. Je pense que Chodiev habite en Suisse et il a fallu le trouver autrement. C'est en approfondissant les recherches dans la base de données que nous l'avons trouvé, puisqu'il est citoyen suisse. Citons encore Clemaco et les fournitures de matériel militaire et l'entretien de chasseurs de mines pour la Défense et Dexia dont Lars va vous parler!

Lars Bové: Mijnheer de voorzitter, ik zal minder werken met de slides, maar ik probeer u meer het verhaal te doen van wat wij hebben gevonden over de banken, ongeveer een van de onderzoeken die het meeste stof hebben doen opwaaien, misschien vooral omdat het een systeem blootlegt, nog meer dan individuele gevallen, die op zich ook heel verhelderend kunnen zijn over wat er allemaal mogelijk is en welke rol bijvoorbeeld Luxemburg in het offshoregebeuren speelt.

Zelf heb ik mij de volgende bedenking gemaakt. In 1996 was er het KB Lux-onderzoek, met duizenden klanten, ook Belgische klanten, die rekeningen hadden in Luxemburg. Ik had de illusie dat er sindsdien een evolutie was geweest en dat wij een bepaalde periode achter ons hadden gelaten, maar eigenlijk is dat beeld helemaal doorprikt door wat wij hebben teruggevonden in de meer dan 11 miljoen documenten die de Panama Papers zijn.

Voor alle duidelijkheid, 11 miljoen documenten betekent dus ook dat bijvoorbeeld in een e-mail van een bank melding werd gemaakt van verschillende Belgen die een rekening wilden verbergen achter een offshore. Ik heb dat meegemaakt. In dit geval was dat de vroegere Bank Corluy, een private bank die werd overgenomen door ABN Amro.

Dus een mail uit die 11 miljoen documenten kan twintig namen opleveren van mensen die klant waren bij een bepaalde bank. Het geeft maar aan dat er zoveel meer zit in al die gegevens, waarvan we een deel waarschijnlijk zelfs nog niet hebben kunnen achterhalen.

Mijn punt is dat ik niet echt de indruk had dat de banken een beter leven zijn gaan leiden. Alleen zijn ze zelf geëvolueerd in de manier waarop ze waarschijnlijk te werk gaan om klanten te helpen bepaalde zwarte gelden of andere inkomsten te verbergen voor de fiscus.

Wat daarbij heel opmerkelijk was, om u aan te tonen hoe de banken te werk gaan, is dat heel veel mensen via Luxemburg gaan. Ik zal daarover wat meer zeggen.

Wij zien dat heel veel Belgen op onze offshorelijst, mensen die wij hebben ontmaskerd als eigenaar van offshores, via ons buurland Luxemburg zijn gepasseerd. We zien dat meer dan 70 kantoren, alleen nog maar op onze lijst, behulpzaam zijn geweest om hen aan offshores te helpen. Dat geeft aan dat zij helemaal niet ver moeten gaan om zulke offshores te kunnen opzetten. Vaak ging het om Luxemburgse rekeningen, die werden verborgen gehouden achter offshores, eveneens opgezet vanuit Luxemburg.

Wat ik vooral tekenend vond – Joël heeft dit ontdekt –, is dat de huidige topman van de Luxemburgse bankenwaakhond, de bankentoezichthouder, zelf jarenlang het spel heeft meegespeeld. Zijn naam dook niet gewoon eventjes op in een voetnoot in de Panama Papers. Hoewel hij harde taal sprak na het losbarsten van de Panama Papers, bleek hij sinds de jaren ‘90 gewoon zelf jarenlang te hebben meegewerkt via zijn verschillende functies, tot adjunct-topman bij HSBC Private Bank in Luxemburg. Op een bepaald moment zegt hij in 2010 of 2011 heel duidelijk tegen de mensen van Mossack Fonseca: wij, banken zullen dat toch niet meer rechtstreeks opzetten voor onze klanten, maar geen probleem, wij gaan ermee voort. Alleen zullen wij doorverwijzen naar tussenkantoren, die dan de offshores voor hen opzetten en wij zullen nog altijd de rekeningen blijven leveren die de offshores dan kunnen bezitten.

Het spel wordt dus op een andere manier gespeeld, gewoon om voor de banken de risico’s in te dekken. Maar eigenlijk blijven de banken dat soort systemen mee ondersteunen.

De eerste Panamaroute, die wij hebben ontdekt, was die van Dexia. Wij hebben daarnet verwezen

naar het voorbeeld van de Oostendse familie Verdonck, die tot 2007 eigenaar was van het casino van Oostende en die nu nog altijd eigenaar is van de groep Clemaco, die werkt voor Defensie, de federale politie, de douane, de Civiele Bescherming en noem maar op. Die vennootschap was blijkbaar eigendom van twee Luxemburgse vennootschappen. Dat is publieke informatie, waarmee onze fiscus iets had kunnen doen.

Maar wat zien wij in de Panama Papers? Die Luxemburgse vennootschappen leiden naar een Panamese vennootschap, al sinds 2000, en ook naar een stichting die in 2008 is opgericht. Er werd dus een volledige structuur opgezet waarmee bepaalde inkomsten versluisd konden worden, opnieuw via Luxemburg, naar exotische oorden.

Als ik goed geïnformeerd ben, is de BBI sinds ons artikel bezig met dat dossier. Dat is voor die dienst, meen ik, zeer interessant.

Wat vandaag interessant is voor het bankenverhaal, is dat wij hebben gezien dat die familie met offshores heeft kunnen werken via Experta. Experta duikt er in elk geval in op. Experta Corporate and Trust Services is een tussenkantoor, waar de banken nu graag mee werken. Tot 2012 was dat kantoor ook zelf eigendom van Dexia Banque Internationale à Luxembourg, in Luxemburg dus.

Tot 2002 was er een afdeling Corporate Engineering, die de mensen voorzag van dergelijke structuren. Tot 2012 was die echt eigendom van Dexia. Ze dook natuurlijk ook op in de jaarrekeningen van Dexia.

Een tweede element, niet onbelangrijk, is dat wij zagen dat dezelfde familie jarenlang een rekening had bij Dexia Banque Internationale à Luxembourg. Wij zagen dus al een mogelijk samenspel tussen de twee.

Een tweede voorbeeld, dat tekenend was, is dat van Patokh Chodiev, een van de rijkste Belgen. Wat zagen wij bij hem? We zagen dat hij privéjets, jachten en ook aandelen in bedrijven bij vennootschappen op Anguilla had gestopt.

Die hadden allemaal nietszeggende namen zoals we ze wel al vaker tegenkwamen, Arcus Limited, Mayflower Limited, een heel exotisch netwerk. Wat hier heel belangrijk is, is dat we in die gelekte documenten zagen dat een offshorevennootschap eigenaar is van een privéjet enzovoort, maar in al die documenten kwam telkens hetzelfde voor: alle rekeningen zaten gewoon bij Dexia Banque Internationale à Luxembourg, dus het huidige Banque Internationale à Luxembourg. In een bepaald document zagen we ook dat de bank zelf zei dat de heer Patokh Chodiev al jaren een goede klant was van de bank. We kunnen dus vermoeden dat hij ook al onder de Dexiakoepel klant was bij de bank. Wat hier toch wel tekenend is, is dat de bank duidelijk verder gaat met de klant en er duidelijk geen probleem mee heeft, terwijl zelfs het Panamese advocatenkantoor Mossack Fonseca op een zeker moment wilde stoppen met het leveren van offshores aan de heer Patokh Chodiev, omdat het twijfelde aan de oorsprong van de gelden waarmee hij werkt.

We zijn dan beginnen te zoeken op Dexia zelf. Eigenlijk vonden we daar bedroevend weinig resultaten op. In bepaalde documenten van Mossack Fonseca zelf kregen we meteen het antwoord. Dat was namelijk dat ook Dexia werkte via, in dit geval, zijn eigen offshorefabriek, als ik dat zo mag noemen, zijn eigen kantoor dat ik eerder vermeldde, namelijk Experta. Op de naam Experta vonden we 1 659 offshores. Dat is veel, want dat is het meeste in het hele Panama Papers lek aan offshores die zijn gecreëerd door een bankenfiliaal, maar tegelijk is het ook een onderschatting. We hebben zelf ook namen gezien die duidelijk verbonden kunnen worden met klanten van Dexia, maar die niet terug te vinden waren in onze lijst.

Experta zelf is pas een apart kantoor geworden in 2002. Betekent het dat het fenomeen pas in 2002 werd gestart? Helemaal niet. Er zijn andere documenten die aantonen dat een en ander al sinds de jaren negentig is opgezet. In 1991 heeft het Gemeentekrediet zich ingekocht bij de Banque Internationale à Luxembourg. In 1999 is ze volledig eigendom geworden van Dexia en is dus ook de naamsverandering Dexia BIL ontstaan. Eigenlijk is die praktijk al veel langer aan de gang.

Dan hebben we op een zeker moment opzoekingen gedaan naar de verschillende offshores. Wat zagen we daar bijvoorbeeld? Alleen om u een idee te geven, in de periode april 2011-juni 2012 telden we 114 pdf-documenten van Panamese offshorevennootschappen opgezet door Experta, die alleen in die periode ook weer terug zijn opgedoekt. Er was een va et vient van offshores, die werden opgericht en weer opgedoekt. De documenten waren zeer interessant. De namen zijn totaal nietszeggend: Leaside Inc, Capital Inc, Netscal Inc, Bleyer Inc, Pomati Inc en ga zo maar door. Maar als je dan bijvoorbeeld kijkt naar een van die Incs, Bleyer

Inc, dan zien we in een van die pdf-documenten een aandeel aan toonder zoals we er daarnet één zagen, een offshore die werd opgericht blijkbaar in 2007 en terug opgedoekt in april 2012, via Mossack Fonseca Luxemburg geregeld, maar gecommanditeerd via Experta.

En wat zagen we? Het was een Panamese vennootschap opgericht in 2002, Tendril Inc, die de functie van *attorney-in-fact* kreeg. Lanage SA, een Luxemburgse vennootschap, was president van de offshore, Valon SA, een Luxemburgse vennootschap, *secretary*, en Cofour SA, een Panamese vennootschap, *director*. Dat geeft gewoon een andere invulling aan het fenomeen van stromannen, in dit geval zijn dat dus stromanvennootschappen. We hebben gezien dat die opduiken in al die pdf's. Het was telkens dezelfde structuur, die werd opgezet om eigenlijk de echte klant die schuilging achter de offshore, en die dus ook in de meeste gevallen een rekening had bij Dexia Banque Internationale à Luxembourg, verborgen te houden voor de buitenwereld.

Die vennootschappen zijn niet onschuldig, in die zin dat wie de jaarrekeningen van de Dexia Groep in bijvoorbeeld 2005 nog had geraadpleegd, dezelfde namen had kunnen terugvinden in de filialen, niet geconsolideerd maar die 100 % eigendom waren van de Dexia Groep. Dus op die manier waren er toch misschien – en ik weet niet of de fiscus daarmee dan wat verder had kunnen graven – al indicaties van de publieke vennootschappen, stromanvennootschappen, waarmee werd gewerkt. Als je die dan misschien zou intikken of op een of andere manier opzoeken, dan zou je misschien wel bij tal van Panamese vennootschappen zijn terechtgekomen. Dat is een element.

Een tweede element, behalve dat jaarverslag van Dexia zelf, is natuurlijk dat de Bijzondere Belastinginspectie, zo hadden we vernomen, ook een brief had gekregen van Dexia BIL van 16 juni 2009 over een van die offshores genaamd Kestrel Overseas, waarin men toegaf dat die slechts een scherm was voor een rekening bij Dexia BIL. Nu, de vragen die ik daarbij stel als journalist – en wie daar schuld treft, dat weet ik niet – is waarom niet verder is gegaan op dat spoor. Ik weet dat er in dat document eigenlijk zwart op wit een heel duidelijke aanwijzing werd gegeven dat het natuurlijk geen alleenstaand geval betrof. Ik kan alleen vaststellen dat op dat moment – dit document zit er niet bij – onder andere BBI-directeur Karel Anthonissen naar buiten is getreden met die informatie en dat het in de communicatie ging over een systeem. Weliswaar had hij slechts aanwijzingen voor individuele gevallen, maar mij lijkt het toch raar dat de BBI niet zelf en daarna de toenmalige CBFA en de Nationale Bank, die de fakkel heeft overgenomen, nooit echt verder is gegaan op die piste.

Er leken mij toch al enkele aanwijzingen te zijn van dat systeem dat zoveel groter is. Ik heb u enkele namen van klanten gegeven, maar een gebrek in ons onderzoek is dat wij zelfs niet kunnen achterhalen welke klanten die meer dan 1 600 offshores verbergen. Wij hebben in totaal een tiental Belgen kunnen identificeren die klant waren bij Dexia BIL en op die manier zijn bevoorraad met offshores, maar u ziet al dat het aantal klanten dat, zelfs na dit gigantische lek, nog onder de radar kan blijven, ook gigantisch is.

Waarom heb ik het vermoeden dat men meer had kunnen doen? Omdat wij na Dexia zelf zijn beginnen te graven. Het was niet toevallig dat wij eerst met Dexia naar buiten zijn gekomen. Dexia had nu eenmaal Mossack Fonseca, het Panamese advocatenkantoor, als hofleverancier. Zo was het heel duidelijk wat er zich bij Dexia afspeelde.

Ik heb overigens nog een document bij. Ik heb niet de moeite gedaan om het op slides te zetten, want het zou toch weinig opleveren, maar Kristof heeft het teruggevonden tussen de 11 000 000 documenten die dateren van 2010-2011. Het document in kwestie bespreekt de conversaties tussen de mensen van Experta en de mensen van Mossack Fonseca. Het is heel verhelderend. Men spreekt letterlijk over "many French and Belgian clients. Many people move back to Dexia." Er wordt ook gezegd dat Experta een "important client" was. Ook de structuur die ik daarnet uitlegde, met twee Panamese directeurs, vennootschappen enzovoort, wordt erin bevestigd.

In het document – dit is misschien ook interessant – wordt ook gesproken over de Dexia Groep Brussel, die veel controlling en het beheer van die activiteiten in Luxemburg heeft gecentraliseerd: "Every single decision needs to be approved in the headquarter" – men klaagt dan – "which slows down the business development tremendously". Dat gaf ons een indicatie.

Kristof Calvo (Ecolo-Groen): Kan dat document verspreid worden?

Lars Bové: Daar zitten wij met een probleem, omdat wij onze documenten niet mogen

verspreiden. Wij hebben er voor alle duidelijkheid wel in de artikels naar verwezen en er ook, wat de belangrijkste passages betreft, letterlijk uit geciteerd. Als er duidelijk ook Belgische of groepsbestuurders van Dexia in Luxemburg waren, dan geeft dat toch aan dat er toch wel kennis was – het zou raar zijn als dat niet het geval was geweest, maar hier zien wij het nog eens zwart op wit – van wat er zich überhaupt in Luxemburg afspeelde. Het gebeurde dan ook op zo'n grote schaal dat ik het mij moeilijk anders kan indenken. Ik kan mij ook moeilijk indenken dat bijvoorbeeld twee vennootschappen op de Britse Maagdeneilanden, die tot 2005 in de jaarrekening van Dexia stonden, niet bekend waren bij de groep zelf.

De reden waarom ik ook denk dat de fiscus misschien meer had kunnen doen met de aanwijzingen, is omdat wij ook meer hebben gedaan met de beperkte aanwijzingen die wij hadden, bijvoorbeeld over Fortis. Om eerlijk te zijn, hadden wij heel weinig om mee te beginnen. Wij hadden veel minder hits in onze Panama Papers-databank, maar wij zagen toch wel dat er bepaalde voorbeelden waren van rekeningen die bij Fortis zaten. Ik kan u misschien een aantal voorbeelden geven. Bij verschillende private banken van Fortis – was het nu MeesPierson of andere – waren er op bepaalde momenten toch enkele rekeningen op naam van offshores. Die zijn wij dan nader gaan bekijken. Het had dus minder omvang, maar wij hadden toch duidelijke aanwijzingen dat er iets aan de hand was.

Dan kwam er één naam naar boven, hoewel die geen grote klant was van Mossack Fonseca, en dat was Intertrust. Dat kan men dan een beetje vergelijken met de Experta van Fortis, vanaf 2002 ook onderdeel van Fortis tot de val van Fortis in 2008. Men kan het ook bestempelen als het offshorefabriekje van Fortis, maar daar hadden wij eerlijk gezegd slechts indicaties van.

Wat merkten wij immers? Dexia werkte vooral via Mossack Fonseca, waar dit ene lek van 11 miljoen documenten al over ging. Bij Fortis Intertrust werd duidelijk meer gewerkt met een andere heel grote speler in de offshorebusiness, namelijk Trident. Op de website van Trident claimt het bedrijf zelf dat het werkt voor de helft van 's werelds grootste banken, rijkste families en grootste advocatenkantoren. Dat zou wel eens kunnen kloppen. Het geeft ook weeral aan hoe groot het fenomeen wel is.

Wij zagen nog andere leveranciers van offshores, een ander advocatenkantoor in Panama, een andere groep in Panama, noem maar op.

Pour la petite histoire: wij zouden dit verhaal op zaterdag publiceren. Wij hadden die indicaties en hadden al reacties gekregen van KBC, waar ik misschien nog iets meer over zal zeggen, over de offshores die wij hadden gezien en die gelinkt waren aan verschillende entiteiten van KBL, de privatebankingtak van KBC tot 2012, als ik het mij goed herinner.

Eén antwoord bleef echter steeds maar uit, namelijk van Intertrust. Wij hadden een deadline gesteld van twee uur voor een reactie. Om 12 uur kregen wij dan een mail met de vraag om de deadline wat te verlaten. Dat ging zo door met verschillende mails tot 16 à 17 uur, want ook de laatste deadline had Intertrust niet gehaald. Toen wij het antwoord kregen, werd het ons duidelijk hoe gevoelig de reactie lag, want Intertrust bekende – als ik het zo mag formuleren – op dat moment dat het effectief duizenden offshores voor Fortisklanten had opgezet. Dat bevestigde het vermoeden dat wij hadden op basis van die enkele gevallen dat ook bij Fortis, net als bij Dexia, in de aanloop naar de vraag om staatssteun, er duizenden klanten overal in de wereld zijn bevoorraad met offshores.

Wat nog meer tekenend was aan de reactie van Intertrust, is dat zij eigenlijk zelf aangaven dat dit niet helemaal zuiver op de graad was. Zij gaven zelf aan dat zij bewust al die klanten, 98 %, de deur hebben gewezen en een handvol hebben overgehouden als eigen klanten, wanneer zij zelf zijn voortgegaan.

In een notendop, wij hebben dit voor Dexia vastgesteld, voor Fortis. Betekent dit dat het niet was voor andere banken? Ik denk het niet. Wij hebben hetzelfde gezien voor de bank Corluy, maar op het moment dat zij in 2005 zijn overgegaan naar ABN AMRO hebben wij soortgelijke aanwijzingen van rekeningen die op naam van offshores zijn gezet.

KBC heeft ons een vrij algemeen standaardantwoord gegeven voor wat zich mogelijk heeft afgespeeld bij zijn vroegere dochter KBL, maar daar hebben wij ook gezien dat een Panamese offshore, Chapel Holdings – de naam is andermaal nietszeggend – slechts één actief had, bijvoorbeeld een rekening bij KB Lux in Luxemburg maar ook bij de private banking in Zwitserland, Monaco en de Britse private bank die eigendom was van KBC via KBL Brown Shipley. Ook daar hebben wij verschillende aanwijzingen dat rekeningen op naam van offshores stonden.

Laatste voorbeeld in het hele bankenverhaal is Bank Degroof. Wat dit ook verheldert, is dat opnieuw de banken werken via tussenkantoren. Tot en met 2004 was een Luxemburgs kantoortje, vergelijkbaar met Experta, Fidalux, zelf eigendom van Bank Degroof, maar dat is dan verkocht aan een andere entiteit.

Wat lezen wij dan in een conversatie tussen Mossack Fonseca en deze Fidalux? Fidalux zegt op een zeker moment dat de banken niet meer rechtstreeks offshores aan klanten willen leveren en dus maar passeren via kantoren zoals Fidalux. Dit geeft aan dat Bank Degroof ook samenwerkt in Zwitserland met een lokale bank, Landolt & Cie. Daar lezen we dan weer in de conversaties met Mossack Fonseca: ze houden van Panamese offshores en openen nog altijd rekeningen op naam van offshores. Dat is een communicatie die nog maar dateert van 2013.

Er is nog een indicatie dat het ganse offshoreverhaal niet gaat om een verhaal uit het verleden. We hebben het al gehad over de diamantairs en komen daar straks misschien nog op terug. Men zou kunnen zeggen dat het al lang geweten is dat zij zich hiermee inlieten. We hebben echter ook gesprekken gevoerd met mensen die werken in de IT-sector. Zij behoren eerder tot de jongere generaties van de 732 namen op onze Panamalijst. Niet alleen zijn ze jong, ze werken ook meer in een nieuwe economie of met nieuwe technologie. Waarom gebruikt zo'n IT-bedrijf een offshore op de Britse Maagdeneilanden? Het bedrijf biedt zijn internetdiensten aan hier in België maar maakt bijvoorbeeld ook een website waarop het diezelfde diensten aanbiedt, zogezegd via het Verenigd Koninkrijk. Daar wordt dan natuurlijk niet openlijk gezegd dat men eigenlijk in België opereert. We vermoeden dat de inkomsten die gegenereerd worden via die internationale site, naar de Britse Maagdeneilanden gaan en op die manier ontsnappen aan het oog van de fiscus. Hoe hebben wij dan kunnen achterhalen dat het om hetzelfde Belgische bedrijf gaat? Hiervoor waren niet alleen bepaalde indicaties letterlijk te zien in de Panama Papers, maar de referenties op hun website verwezen ook naar toch wel opvallend Vlaamse voorbeelden.

Wat me ook verontrust heeft, is het volgende. Ik sprak met verschillende eigenaars van of mensen die schuilgaan achter technologische start-ups. Ze gaven me namelijk namen van heel grote advieskantoren, die we allemaal kennen. Een eigenaar zei dat die offshores voor hem een soep waren, maar dat een groot advieskantoor hem aanraadde voor zijn start-up een offshore op te richten in de Seychellen, omdat iedereen uit de IT-sector daar zat.

Je merkt dus dat niet alleen de banken, maar ook de advieskantoren, en ik heb het niet alleen over de kleinere advieskantoren in Luxemburg, dit spel meespelen. Ook de heel grote kantoren geven ondernemers het advies om te werken via offshores.

Het ging zelfs zover dat een van die investeerders in start-ups – en ik spreek hier echt over een miljoeneninvesteerder – beweerde dat hij zelf niet wist dat hij eigenaar was van twee Panamese offshores, waarover hij dus de volmacht had. Toen we gingen zoeken naar de oprichter van die offshores, kwamen we uit bij een juristenkantoor in Nederland dat al in 2010 in het vizier kwam van de Nederlandse fiscus wegens grootschalige belastingontwijking. Ik wil het woord ontduiking nog niet meteen in de mond nemen, want er is volgens mij nog geen veroordeling uitgesproken in dat dossier.

Bedrijven uit de technologiesector zoeken dus hun heil in bepaalde belastingparadijzen omdat daar nu eenmaal een beter reglementair klimaat is, waardoor men kan ontsnappen aan bepaalde regelgevingen die hier van kracht zijn.

Wij hebben gezien dat in de goksector België maatregelen heeft getroffen, omdat bijvoorbeeld bepaalde gokkantoren vooral in Malta opereerden. U ziet dat dit eigenlijk geldt voor de hele IT-sector, maar dat er ook belastingredenen zijn, ook voor de IT-sector, om daar offshores op te richten.

Kristof Clerix: Mijnheer de voorzitter, een andere sector, die wij vorige week al kort hebben aangeraakt, toen wij op Swissleaks terugblikten, is de diamantsector.

Even ter herinnering: ten tijde van Swissleaks bleek dat er minstens 916 betrokkenen waren op de Belgische lijst van zowat 3 000 klanten van HSBC Genève die in de diamantindustrie werkten. Dus destijds was er al een heel opmerkelijke oververtegenwoordiging van die industrie in het lek. Nu, bij de Panama Papers, hebben wij een lijst opgesteld met 732 Belgische burgers of inwoners. Ook daar zien wij dat 65 personen, dus bijna één op tien, in de diamantsector werkt.

Dat is gewoon een opmerkelijke vaststelling.

Misschien zijn er heel goede redenen voor de

diamantsector om met offshores te werken. Wij hebben de vraag ook aan het Antwerp World Diamond Centre gesteld. Dat is de koepel van de industrie. Zij hebben evenwel niet op onze vragen geantwoord. Zij hebben niet aangegeven of er voor de diamantsector, die per definitie internationaal gestructureerd is, goede redenen zijn om met offshores te werken.

Zij kunnen daarover misschien zelf hier in de commissie toelichting komen geven. Ik weet niet of ze uitgenodigd zijn. Wij hebben het antwoord niet gekregen.

Wat is de vaststelling wanneer wij naar die 65 diamantairs kijken?

Zij wonen voornamelijk in Antwerpen, wat niet zo verrassend is. Zij hadden banden met schermvennootschappen op heel exotische plekken, zoals de Britse Maagdeneilanden, Panama en ook – opmerkelijk – op het eiland Niue in Polynesië, waar nauwelijks inwoners zijn, maar waar toch heel wat offshores gehuisvest zijn.

Wanneer wij naar de oprichtingsdatum van die offshores kijken, dan blijkt dat drie kwart van de betrokken offshores die aan diamantairs verbonden zijn, na de jaren 2000 was opgericht, met een uitgesproken piek in 2004.

Het is daar een beetje gissen. Een logische verklaring zou kunnen zijn dat men op die manier kon proberen de Europese spaarrichtlijn, die in 2005 van kracht is geworden, te omzeilen. Voor wie met name een bankrekening in Zwitserland of Luxemburg had en die rekening op naam van een offshore zette, gold die Europese spaarrichtlijn immers niet.

Ten derde, wanneer wij kijken naar de datum waarop die offshores van de diamantairs zijn opgedoekt, dan blijkt dat een kwart van al die vennootschappen vandaag nog altijd niet is opgedoekt.

Ook opmerkelijk is de manier waarop ze tot stand kwamen. De vaststelling is dat meer dan de helft van die offshores tot stand kwam via tussenkomst van Zwitserse banken, advieskantoren en advocatenbureaus.

Ik heb nog een laatste bemerking bij de diamantverhalen die wij hebben bekeken.

Eigenlijk is de vaststelling dat de Antwerpse diamantsector wereldwijd actief is. Wij zien echter dat de sector een nieuwe opportuniteit in Angola, een diamantrijk land, wilde bekijken. De vaststelling is dan dat, om een dergelijk project op te zetten, twee verschillende Antwerpse spelers uiteindelijk voor hetzelfde pad kozen, namelijk een offshorebedrijf in een belastingparadijs oprichten, om vervolgens vanuit die offshore de Angolese markt te verkennen.

Voor ons is het een vraagteken of dat toevallig twee keer is gebeurd, dan wel of er een systematiek achter zit. De diamantsector zou dergelijke vragen kunnen beantwoorden.

Ik wil het verhaal over de diamantsector met nog een andere vaststelling afsluiten. De bestuurders van de helft van de grootste spelers in de diamantsector, van de helft van de toptienbedrijven in die sector, zijn gelinkt aan allerhande offshorevennootschappen op belastingparadijzen. Dat is een feitelijke vaststelling die voor een stuk ook spoort met een conclusie die wij ten tijde van Swissleaks al zagen, met name een duidelijke oververtegenwoordiging van die bedrijfssector in vergelijking met vele andere economische sectoren in het land.

Beste Kamerleden, gisterenavond om 20.00 uur hebt u kunnen vaststellen dat ICIJ, het internationaal consortium van onderzoeksjournalisten dat aan de basis lag van het onderzoek naar de Panama Papers, een databank publiek heeft gemaakt. Ik ga ervan uit dat iedereen in deze zaal daarin gisteren uren heeft zitten zoeken. Als dat niet het geval is, dan kunt op de url offshoreleaks.icij.org een kijkje nemen. U komt daarbij op het zoekvenster dat ik u nu toon. Een van de voordelen van het zoekvenster is dat er per land gefilterd kan worden. Wie op “Belgium” filtert, krijgt de volgende resultaten: 61 offshores, 363 personen, 54 tussenpersonen en 293 adressen. Dat behoeft een woordje uitleg.

Tot nu toe was er vooral sprake van die Belgische lijst met 732 personen. Sta me toe om nog eens goed uit te leggen wat voor een lijst dat is. Die lijst is een Excelbestand dat wij, de vijf Belgische journalisten die bij dat onderzoek betrokken zijn, hebben aangelegd op basis van verschillende puzzelstukjes. Een deel van die informatie is afkomstig van geautomatiseerde lijsten. Dat zijn lijsten met namen en andere informatie die ICIJ heeft kunnen samenstellen op een systematische, automatische manier, op basis van het gegevenslek van 11 miljoen documenten. Zo is er een lijst met shareholders, aandeelhouders, en die lijst kan gefilterd worden op België, waardoor we een lijst van Belgische aandeelhouders verkrijgen.

Die lijst is deels opgenomen in onze lijst met 732 Belgen.

Naast die geautomatiseerde lijst hebben wij, na het doorlezen en doorploeteren van letterlijk duizenden documenten, zelf elementen en Belgische namen gevonden die niet op de geautomatiseerde lijsten staan.

Een voorbeeld is de heer Didier Bellens. Die stond niet op dat lijstje, maar wij hebben die toch ergens teruggevonden in documenten uit het grote lek, in pdf-bestanden enzovoort. Daarom hebben wij de heer Bellens toegevoegd aan onze Belgische lijst met 732 namen.

Een ander voorbeeld is de heer Chodiev, de tweede rijkste Belg, van wie het Belgische paspoort in het documentenlek zit. Die man hebben wij toegevoegd aan onze lijst met 732 Belgen en Belgische inwoners, hoewel hij stricto sensu, vanuit fiscaal perspectief, in Zwitserland woont. Daarom wordt hij in deze database niet op de Belgische lijst vermeld, maar de Zwitserse.

Ik geef jullie voorbeelden om aan te duiden in hoeverre de informatie die gisteren is vrijgegeven, verschilt met de lijst van 732 namen die wij zelf hebben aangelegd. Grosso modo kan men zeggen dat die voor een heel groot stuk matcht. Wij hebben ze niet tot op de letter nageteld, maar onze eigen lijst en deze databank matchen voor een groot stuk, maar soms niet.

Ik heb jullie twee voorbeelden gegeven, Chodiev en Bellens, soms omdat de namen op buitenlandse lijsten staan, soms omdat de naam verborgen zit in de gigantische hooiberg aan informatie. Dat is een kleine speld die wij hebben gevonden en die wij aan onze eigen lijst hebben toegevoegd.

Welke informatie staat er op deze lijst? Wat is er met andere woorden precies vrijgegeven? Het documentenlek van 11,5 miljoen documenten bevat allerhande informatie, gaande van oprichtingsakten van bedrijven, verslagen van de raad van bestuur van die offshores, e-mailcorrespondentie tussen Mossack Fonseca intern, tussen Mossack Fonseca enerzijds en tussenpersonen anderzijds en ga zo maar door.

Al die documenten, de ruwe informatie is door ICIJ niet vrijgegeven. Wat wel is vrijgegeven, is informatie over de offshore, dus de naam, de plaats van oprichting, het jaar van oprichting, de aandeelhouders, de bestuurders in die offshore, in sommige gevallen de begunstigde, de *beneficial owner*, de naam van de jurisdictie waar die offshore is opgericht en de adressen van die betrokkenen. Die informatie staat in die databank. Volgens ICIJ is het informatie die men in een normaal bedrijfsregister zou moeten kunnen terugvinden.

Wij hebben dat vorige week al aangestipt. Als men in de Britse Maagdeneilanden het bedrijfsregister bezoekt zul je vaststellen dat je als buitenstaander, als derde, geen toegang tot die informatie krijgt.

Vanuit die filosofie heeft ICIJ die informatie die eigenlijk publiek zou moeten zijn in een gewoon bedrijfsregister, online geplaatst. Dat is eigenlijk goed nieuws voor de fiscus, want men heeft hier een gestructureerde lijst van Belgische betrokkenen. Ik bedoel daarmee, als de fiscus gaat naar het luikje *officers*, Belgische personen, kan men nagaan welke Belgen in die databank staan en of zij hun buitenlandse constructie hebben aangegeven, zoals verplicht is sinds 2013, ja of nee. Dat is heel eenvoudig te checken door deze bestanden met elkaar te kruisen.

Trouwens, de databank kan volledig gedownload worden, men moet niet altijd in dit zoekvenstertje werken. Overheidsdiensten, zoals de fiscus en het gerecht, kunnen die databank in zijn geheel downloaden en zo een eigen data-analyse doorvoeren.

Ik heb geprobeerd om duidelijk het verschil uit te leggen tussen die lijst met 732 Belgische namen waarvan tot nu toe steeds sprake is geweest, enerzijds, en de info die in de publiek toegankelijke en doorzoekbare databank gisteren is vrijgegeven, anderzijds. De samenvatting van die vergelijking is dat die voor een heel groot stuk matchen, maar niet 100 %, vanwege de redenen die ik heb aangegeven.

Sinds onze uiteenzetting van vorige week is er ook, u hebt dat in de media kunnen lezen, nog een opmerkelijke interventie geweest van de bron, de persoon van wie de documenten afkomstig zijn, de persoon die ze aan de *Süddeutsche Zeitung* en vervolgens aan ICIJ heeft bezorgd, dat datalek.

Deze man of vrouw is nog steeds anoniem, is weliswaar naar buiten getreden maar in de anonimiteit. Hij wordt aangeduid met de naam John Doe. Het is vanuit die naam dat hij voor het eerst een jaar geleden mijn collega's van de *Süddeutsche Zeitung* heeft gecontacteerd. John

Doe is gewoon een naam die in de Engelstalige rechtspraak vaak wordt gebruikt om een anonieme persoon aan te duiden.

De heer Doe heeft zich uitgelaten over een aantal thema's die wij vorige week hebben besproken in de hoorzitting. De heer Doe, de bron van het lek, zei dat het goed is dat ICIJ en de journalisten de documenten niet *en masse* hebben overgemaakt, maar dat hij zelf wel bereid is om dat te doen. Dat is interessant om te weten. John Doe verwijst wel naar zijn voorgangers, hij verwijst naar personen als Edward Snowden en de heer Deltour van PriceWaterhouseCoopers, en stelt vast dat die personen allemaal in de problemen zijn gekomen door naar buiten te treden als klokkenluider. Hij zegt dat de incentive om naar buiten te treden en de documenten te delen met de overheid niet bijzonder groot is in deze tijden, waarin het klokkenluidersstatuut nog steeds te weinig wettelijk verankerd is.

Hij doet dan ook een oproep tot de verschillende regeringen en parlementen om daar stevig werk van te maken. Ik breng nog even in herinnering dat wij dat vorige week zelf ook hebben aangestipt, met name de vraag om te onderzoeken in hoeverre de Belgische klokkenluiderwetgeving vandaag volgens uw Parlement toereikend is. Het gaat erom de ambtenaren of werknemers van privébedrijven, en ga zo maar door, voldoende te beschermen. Tot zover gaat de toelichting van de heer John Doe, die expliciet pleit voor een betere juridische bescherming voor klokkenluiders.

Wij zouden het betoog van vandaag kort willen afsluiten door even te kijken naar de impact van de Panama Papers. Wij zijn tenslotte nog maar vijf weken na de publicatie, maar er is eigenlijk best al wel wat gebeurd. In België is deze bijzondere commissie opgezet en wij weten dat het parket van Brussel een dossier heeft geopend en intussen samen met het parket-generaal bekijkt welke strategie er gevolgd zal worden.

Ook in het buitenland zijn er al heel veel dingen gebeurd. In de eerste dagen na de publicatie vonden eerst en vooral straatprotesten plaats. In IJsland, Malta en Londen kwamen duizenden burgers boos op straat na de eerste publicaties. Dat leidde onder meer tot het ontslag van de premier van IJsland. Ook in Spanje nam een minister ontslag nadat hij werd genoemd in de Panama Papers. In Nederland is een voormalig CEO van de Nederlandse Spoorwegen opgestapt, in Armenië een legergeneraal, iemand van het ethisch comité van de FIFA is opgestapt, enzovoort. Verder heeft premier Cameron in Groot-Brittannië nieuwe transparantiemaatregelen aangekondigd en hij heeft zelf in het Parlement meer toelichting gegeven bij zijn eigen betrokkenheid.

Net zoals de fiscus in België ons als journalisten heeft aangesproken met de vraag om gegevens over te maken, is dat ook in veel andere landen gebeurd. U ziet hier de hele lijst. De fiscus in Finland ging daarin het verst, door te dreigen met een bepaalde wet op basis waarvan er huiszoekingen mogelijk zouden zijn bij journalisten in Finland. De soep werd daar echter ook niet zo heet gegeten als ze opgediend werd.

Wij kunnen ook melden dat er wereldwijd heel wat verschillende soorten onderzoeken zijn gestart, door de fiscus, de antiwitwascel, de bankentoezichthouders, de parlementen of het parket. Dat gebeurde in een heleboel landen, zoals Argentinië, Mexico, Australië, Zwitserland en ga zo maar door.

Het gebeurt toch niet elke dag dat een journalistieke artikelenreeks leidt tot een wereldwijde golf aan onderzoeken. Ik denk dus dat de impact nu, na vijf weken, al heel duidelijk is.

Om nog een voorbeeld te geven, de politie van Uruguay arresteerde vorige week vijf personen op verdenking van witwassen voor een gevaarlijk Mexicaans drugskartel, op basis van informatie uit de Panama Papers. Vorige week heeft ook het Witte Huis in de VS zich uitgesproken en gesteld dat het nieuwe wetgeving zal voorleggen aan het Amerikaans Parlement, met name om een gecentraliseerd federaal register op te zetten over de werkelijke eigenaars van bedrijven.

Ook gisteren werd er een nieuw artikel door ICIJ gepubliceerd — het staat onder meer vandaag in *De Tijd* —, over Amerikaanse klanten van Mossack Fonseca. Ik vernoem dit expliciet, ook verwijzend naar vorige week, toen er wat vragen waren over wat eigenlijk de intentie van het lekken was en of daar niet een of ander Amerikaans offensief achter stak. Nu zijn er ook nieuwe publicaties waarin ook Amerikaanse namen bekend worden gemaakt.

Zoals in de VS een initiatief wordt genomen om een gecentraliseerd federaal register van bedrijfseigenaars op te zetten, zijn er ook plannen in Australië en in Duitsland. Verder nog even melden dat ook het Europees Parlement heeft aangekondigd een onderzoekscommissie naar de Panama Papers op te zetten. Gloednieuw:

gisteren is in Noorwegen een oproep gelanceerd aan alle Noren die in de Panama Papers worden genoemd of die ooit via Mossack Fonseca hebben gewerkt, om zich spontaan te melden bij de Noorse overheid. Als zij dat doen dan zouden zij, in het geval zij ooit worden veroordeeld voor een misdrijf in deze context, strafvermindering kunnen krijgen. Dat is een andere manier hoe daarmee in sommige landen wordt omgegaan.

Tot hier ons betoog. Nog even alle url's meegeven van *Knack*, *De Tijd*, *Le Soir* en *Mo**, en ook ICIJ, waarop alle artikels van de afgelopen vijf weken kunnen worden nagelezen:

www.knack.be/panamapapers
http://www.tijd.be/dossier/panamapapers
http://www.lesoir.be/tag/panama-papers
http://www.mo.be/dossiers/panamapapers
https://panamapapers.icij.org

Dank u voor de uitnodiging om toelichting te geven. Wij beantwoorden met plezier uw vragen.

Le **président**: Chers collègues, j'espère que vous avez pu digérer tout cela. Comme vous le savez, il y aura un compte rendu intégral, ce qui nous permettra de relire à tête reposée tout ce que nous avons pu entendre.

Avant de céder la parole aux collègues, je voudrais m'adresser aux journalistes et leur demander s'ils estiment qu'un certain nombre de documents – je ne parle évidemment pas de ce qui est disponible sur les sites internet du Consortium –, qui ne doivent pas trahir leurs sources mais qui pourraient éclairer les travaux de la commission, pourraient être transmis à la commission pour ses archives, pour son dossier. Je vous laisse apprécier, je n'attends pas de réponse immédiate mais si vous estimez qu'il y a des documents, des fiches d'analyse qui peuvent éclairer nos travaux sans, d'une quelconque manière, vous mettre en difficulté, ni vous ni vos sources, il va de soi que nous nous ferions un plaisir de les recevoir.

Voilà, chers collègues, je vous propose sans plus attendre de vous céder la parole pour un premier tour de réactions et questions.

Georges Gilkinet (Ecolo-Groen): Merci encore pour votre travail et pour vos interventions. Vous avez donc fouillé dans 11 millions de documents et trouvé, parfois par hasard, des pépites. Quel est, sur le volume, le pourcentage de documents qui ont été étudiés? Le travail se poursuit-il? Espérez-vous encore trouver d'autres informations sur le sujet?

Depuis hier, cette base de données a été mise en ligne, dans laquelle on peut faire des recherches intéressantes, des liens entre des sociétés, par exemple sur des personnes que vous avez citées, notamment M. Chodiev. De quels moyens avez-vous disposé pour réaliser cette base de données? Sur le volume de documents, quelle est la proportion reprise dans cette base de données, selon vous?

Nous allons, après vous avoir entendu, nous intéresser au rôle des banques. Vous avez cité dans les documents Dexia, Fortis, KBC. Avez-vous essayé, dans le cadre de votre enquête, d'entrer en contact avec les responsables ou ceux de l'époque quant aux éléments que vous aviez identifiés, c'est-à-dire l'utilisation de filiales luxembourgeoises pour créer des sociétés offshore à Panama de façon systématique? Quels types de réponses avez-vous reçus?

Vous identifiez une augmentation du nombre de créations d'offshore juste avant 2004 et l'entrée en vigueur de la Directive épargne. Est-ce une constante? Vous le dites par rapport au secteur du diamant précisément. Trois quarts des offshore diamantaires ont été créées après 2000 avec un pic en 2004 et la Directive épargne. Est-ce un phénomène que vous avez identifié par rapport à d'autres sociétés offshore non liées au secteur diamantaire?

Le **président**: Monsieur Gilkinet, je vous félicite pour la précision de vos questions.

Peter Vanvelthoven (sp.a): Ik heb ook een paar vragen.

De eerste ligt voor de hand. Wie van u drieën is John Doe? Dat willen wij graag weten, natuurlijk.

Ten tweede, gisteravond ben ik gaan kijken op de site. Ik ben daar via de zoekfunctie gaan kijken om hoeveel Belgen het gaat, en over hoeveel adressen het gaat. Ik kom aan een goede 200. U hebt daarnet al wat uitleg gegeven over wat het verschil is tussen de lijst en de 732. Dat is natuurlijk erg belangrijk. Dat is geen klein verschil. Dat is bijna een derde, of toch meer dan een vierde, van wat de afgelopen weken is aangekondigd.

Waarom is dat voor mij belangrijk? Wij zijn in het Parlement volop bezig met de bespreking van een nieuwe regularisatiewet. Die nieuwe

regularisatiewet zal het mogelijk maken dat ook de mensen uit de Panamadossiers er een beroep op zullen kunnen doen, eens de wet goedgekeurd is. Zij kunnen zo bij wijze van spreken ook gerechtelijke immuniteit kopen.

Ik ben daar bezorgd over. Vorige week, voor de publicatie van de lijst gisteren, ging ik ervan uit dat onze fiscale administratie kon beginnen met het aanschrijven van die 732 Belgen, zodat die niet meer onder de nieuwe regularisatiewet konden vallen. Ik neem aan dat de fiscus vandaag in actie geschoten is op basis van de ongeveer 200 waar ik het nu over heb.

Mijn vragen aan u zijn dan ook de volgende. Ten eerste, mogen wij van de andere 500 nog gegevens verwachten?

Ten tweede, waarom stelt u slechts een beperkt aantal gegevens ter beschikking? Waarom blijft er nog een deel achter het gordijn verscholen? Ik wil graag horen wat daar de reden voor is. Ik vind het belangrijk dat de verschillende fiscale overheden daar nu achteraan kunnen gaan.

Ten derde, ik las afgelopen week in *Het Laatste Nieuws* en *De Tijd* uitspraken van fiscaal advocaat Spagnoli, die het had over manipulatie van gegevens door de onderzoeksjournalisten. Wat bedoelt hij daarmee, meent u? Is er gemanipuleerd?

Onder manipulatie begrijp ik dat gegevens dusdanig worden aangepast, zodat er bepaalde conclusies uit getrokken worden die niet getrokken zouden mogen worden.

Manipulatie gaat voor mij nogal ver. U wordt daarvan beschuldigd. Gaat het hier om het bij elkaar brengen van gegevens of om iets anders? Daar had ik graag wat verduidelijking bij gekregen, precies omdat die fiscale advocaat de stelling poneert dat we er juridisch weinig mee zullen kunnen aanvangen wegens die manipulatie. Dat maakt me natuurlijk eveneens zeer bezorgd.

Dan is er nog een laatste onderwerp waarover ik graag uw mening wil horen. U hebt nu de databank ter beschikking gesteld. Eigenlijk is dat iets wat de overheid zou moeten kunnen doen. In het kader van de vierde witwasrichtlijn is er ook in voorzien dat de lidstaten een centraal register van de begunstigden van vennootschappen en andere structuren moeten oprichten. Dat is een belangrijke tool in de strijd tegen witwassen, tegen financiering van terreur, tegen fiscale fraude enzovoort.

De richtlijn voorziet erin dat het register ook door een ruimer publiek kan worden geraadpleegd, bijvoorbeeld door journalisten voor hun onderzoekswerk. Ik heb de minister daar onlangs over ondervraagd. Hij liet me toen weten dat de toegang tot het register beperkt zou blijven tot personen en organisaties die een legitiem belang kunnen aantonen. De minister heeft daarbij gepreciseerd dat die personen of organisaties vermoedens moeten hebben van fraude, corruptie, witwas of financiering van terrorisme. Er moeten dus vermoedens zijn vooraleer men toegang krijgt tot de databank. Ik had daar graag uw mening over gehoord.

Gaat u daarmee akkoord? Zorgt de omschrijving van de minister niet voor een ernstige beperking? Zal het geen hinderpaal zijn, wanneer men al op voorhand vermoedens moet hebben?

Zijn er volgens u bepaalde inlichtingen die zeker in zo’n register moeten worden opgenomen?

Le **président**: Avant de passer la parole à M. Calvo, nous pourrions nous attarder sur un premier point juridique et demander l'avis des experts - sans pour autant se lancer dans le développement d'un mémoire mais afin d'avoir quelques éléments d'information - sur la question de l'usage en procédure fiscale d'une part, en procédure pénale d'autre part, de documents "subtilisés", c'est-à-dire obtenus sans le consentement de leur propriétaire. Cela permettra, me semble-t-il, de clarifier quelque peu les choses à la lumière de la jurisprudence "Antigone", etc.

Je le répète, il ne s'agit pas d'en faire un mémoire mais de voir l'état actuel de la jurisprudence en Belgique.

Kristof Calvo (Ecolo-Groen): Ik heb een aantal vragen. Ik wil heel kort even het bruggetje maken met vorige week.

Ik heb vorige week gevraagd wat de motieven van de klokkenluiders zijn. Ondertussen is daarop al gedeeltelijk een antwoord gegeven. Vorige week was een aantal collega's nogal stellig en vroeg zich af de journalisten wel hun plicht deden en waarom ze die informatie niet geven. In die zin is de verklaring van de klokkenluider wel heel relevant.

Dit is uiteraard een commissie met een open agenda en een open einde, maar dat er iets moet gebeuren rond het klokkenluiderstatuut is een conclusie die wij in deze fase al samen kunnen

formuleren. Men klopt bij u aan omdat men geen andere weg ziet om dit aan te kaarten. Gelet op de discussie van vorige week is dat toch niet onbelangrijk.

Lars Bové is het meest concreet rond wat de fiscus eventueel had kunnen doen of waar men eventueel heeft gefaald rond 2009, de brief BBI, enzovoort. Zijn er verder nog concrete cases waar u, op basis van de informatie waarover u beschikt, zegt dat dit nu toch tot meer actie had moeten leiden? Daar hebt u het heel concreet benoemd. Zijn er andere zaken waarvan u even stellig kunt zeggen dat er voldoende informatie was om daarmee aan de slag te gaan?

Wat de databank betreft, functioneel interessant, hebt u al een leeswijzer aangereikt. Ik heb een vrij algemene vraag. Wat maakt deze databank volgens u nu mogelijk voor de fiscus? Als u van rol zou veranderen, wat zou volgens u, met de informatie die nu wordt gepubliceerd, een logische stap zijn?

Wat interpretatie betreft, bij de aandeelhouders, de 363 officers, komt de *bearer* vaak terug. Ik heb het even opgezocht. Volgens woordenboek.nl is dat de eigenaar, de houder, de drager. Gaat het telkens over verschillende? Dat betekent dus dat van heel veel aandeelhouders de identiteit nog niet bekend is. Of begrijp ik dat verkeerd? Zijn die wel bekend, maar worden ze niet gepubliceerd? Ik heb ze niet geteld, maar een groot deel van de 363 wordt als *bearer* omschreven. Wat is het statuut van dat soort aandeelhouders? Zijn dat allemaal verschillende mensen, een persoon, bekend of niet bekend?

Wat de banken betreft, hebt u naar een document verwezen. Ik wil uw werk respecteren, ook als het niet de Dag van de persvrijheid is, maar als er bepaalde documenten ter beschikking worden gesteld, bijvoorbeeld het document dat u hebt geciteerd, zou dat ons werk kunnen faciliteren. Dit is geen dwingende, maar een open vraag.

Lars Bové is hierover het meest duidelijk. Dit is een beleidskwestie en dit is een zaak waarvan ook groepsbestuurders op de hoogte zijn. Zijn er ook andere documenten die dat formeel maken, dat dit een praktijk was die ook door bestuurders gekend was binnen de banken? U hebt dat daar, met dat document, heel concreet gezegd voor Dexia. Wordt u daar met andere elementen in gesterkt, ja of neen?

De voorlaatste vraag. Ik vond de vergelijking die u gemaakt hebt met KB Lux interessant. Zeker voor iemand die nog redelijk jong is zoals ik, is het interessant om daar de nodige historische bagage op te doen. In 1996 was ik nog niet bezig met zulke dossiers. U hebt al een stukje het verschil tussen wat toen en nu is vastgesteld aangekaart, met name de tussenpersonen, de tussenkantoren. Wat zijn verder de verschillen die u ziet tussen toen en nu? Voor de werking van onze commissie is dat ook niet oninteressant.

Een laatste vraag. Misschien is het een wat vreemde vraag maar ik vind ze toch belangrijk. Op dit moment beschikt u over meer informatie dan wij. Stel dat dit een onderzoekscommissie zou zijn en u zou elk een persoon of een actor onder ede mogen verhoren, wie zou dat dan zijn en welke vragen zou u stellen? Ik denk dat dit ons kan inspireren voor de genodigdenlijst. Als dan zou blijken dat die mensen die wij uitnodigen niet willen komen, dan meen ik dat dit een belangrijk element is om toch over te schakelen naar een parlementaire onderzoekscommissie.

Stéphane Crusnière (PS): Monsieur le président, je voudrais d'abord remercier évidemment nos orateurs de ce jour pour leur présentation aujourd'hui et pour le travail. J'ai déjà eu l'occasion de le dire la semaine dernière, c'est un travail essentiel pour faire bouger les choses. C'est un peu un coup de pied dans la fourmilière. On peut regretter qu'il faille des fuites comme ça pour se rendre compte de toute une série de choses. Cela pose évidemment beaucoup de questions. En tout cas, merci pour ce travail, quand on constate une trop grande timidité au niveau international à lutter contre la fraude fiscale internationale organisée.

J'ai plusieurs petites remarques, puisque, vous l'avez dit, depuis la KBLux, vous aviez espéré que les choses avaient évolué. Oui, elles ont évolué, mais pas dans le bon sens, malheureusement, vous l'avez dit vous-même. On constate qu'à chaque fois, des nouveaux scandales arrivent. On a eu l'Offshoreleaks, Luxleaks, Swissleaks. Et donc on sait déjà que des réflexions sont lancées sur le prochain. Peut-être que vous avez déjà des informations sur le prochain scandale et sur le nom du prochain scandale. Quels garde-fous peut-on avoir, peut-on mettre en place? Si vous avez des pistes, ce sont évidemment des choses qui sont essentielles pour nous.

Un mot aussi sur le rôle des lanceurs d'alerte. On vient d'avoir l'information que 18 mois de prison sont requis pour les lanceurs d'alerte au Luxembourg, et une amende pour le journaliste. J'aurais aussi voulu avoir votre impression, votre

sentiment par rapport à cela et par rapport à cette problématique.

On sait aussi que, vous l'avez dit, le fisc, l'ISI avait toute une série de données, dès 2009, de données importantes qui auraient pu mettre en lumière toute une série de montages. J'aurais voulu vous demander, monsieur le président, s'il était possible de disposer, dans les documents que vous aviez demandé en début de séance, de ce fameux courrier de 2009 qui a été envoyé à l'ISI. Je crois que vous l'avez évoqué tout à l'heure. Si on pouvait disposer de ce courrier avant l'audition de l'ISI la semaine prochaine, ce serait évidemment très intéressant, parce qu'on pourrait confronter les agents de l'ISI par rapport à ça. C'est une demande que je formule: si on pouvait avoir ce document le plus rapidement possible, ce serait très intéressant.

On sait que cette lutte contre ces paradis fiscaux doit se faire au niveau international. Vous avez évoqué toute une série de mesures qui ont été prises suite aux documents qui ont été divulgués. J'aurais voulu savoir si, dans les différents contacts que vous avez avec vos confrères internationaux, est-ce que vous avez aussi pu constater, dans certains pays, des pays qui avaient déjà pris, eux, toute une série de mesures bien avant ces informations qui ont été divulguées, c'est-à-dire des pays qui avaient eu une information, qui avaient découvert l'information et qui avaient pris toute une série de mesures, de sanctions (quel type de sanction?) et mis en place éventuellement des garde-fous par rapport à ça?

On voit aussi, vous l'avez évoqué dans différents dossiers, le rôle important des intermédiaires. On peut dire qu'ils occupent un rôle essentiel. On l'a vu dans les exemples. Là aussi, on voit que c'est souvent des étrangers. Vous avez parlé de Suisses, de différents cabinets d'avocats, etc.

J'aurais voulu savoir si vous en avez rencontrés, si ces gens se sont montrés disponibles pour expliquer les montages, pour vous expliquer tout ça. Et savoir aussi, par rapport à ces intermédiaires, les mesures voire les sanctions qui ont été prises aussi par les pays concernés dans le cadre de cette lutte-là.

Enfin, pour terminer, vous donnez toute une série de données. On a ici un détail assez important au niveau statistique. J'aurais voulu savoir si les statistiques qui sont reprises ici tiennent bien compte de tous les éléments qui ont été diffusés hier à 20 h 00 ou bien si c'était sur base des éléments précédents.

Alors on peut s'étonner aussi qu'on divulgue toute une série de données petit à petit, des collègues l'ont déjà dit.
Et alors on parle très peu de montants. Dans les données, on voit des noms, on voit toute une série de choses, on voit des montages, mais très très peu de montants. Et donc j'aimerais savoir si on peut avoir une idée effectivement du montant que cela représente et de la hauteur de la fraude effective. On a effectivement toute une série de données sur le type, le secteur, les nationalités, etc., mais très très peu d'informations sur le montant. Je pense que c'est quelque chose qui serait intéressant que l'on puisse avoir.

Enfin, vous avez évoqué aussi dans certains pays les relations qu'il y a eu entre les journalistes et le ministère des Finances, l'administration du fisc. Et nous, quand on avait interrogé il n'y a pas longtemps le ministre des Finances suite à cela, il nous avait dit, à date, qu'il attendait les informations et documents qui seraient transmis.

J'aurais voulu savoir si effectivement depuis lors vous avez eu des contacts avec le ministre des Finances, avec son cabinet ou avec son administration.

Dirk Van der Maelen (sp.a): Collega's, ik ben een man van Buitenlandse Zaken. Ik wil even de internationale toer opgaan met onze gasten.

Denkt u dat er nood is aan een BEPS II? Na de Offshoreleaks – later werd de beweging nog versterkt door Swissleaks en Luxleaks – is er door de OESO een reeks van maatregelen afgesproken, nadien omgezet in een Anti Tax Avoidance Package door de Europese Unie, om te reageren op wat via al die lekken naar buiten gekomen was. Ik zal die reeks maatregelen niet opsommen.

Ikzelf ben van mening dat wij in België een aantal zaken kunnen doen, grotendeels beperkt tot de Belgische namen die in dat dossier opduiken, maar als men echt iets aan het probleem wil doen, dan zal men dat niet via nationale reacties kunnen doen. Men heeft daarvoor een nieuw internationaal kader nodig. Mijn tweede vraag is dus of er, naast de maatregelen die al in het BEPS-pakket zitten, aanscherpingen of aanvullingen nodig of noodzakelijk zijn. Ik heb mij dat al afgevraagd. Ik wil die vraag ook aan jullie voorleggen. Als jullie mij wensen te corrigeren, graag.

De enorme rol die banken, fiscale kantoren en tussenpersonen gespeeld hebben, is duidelijker dan ooit voorheen. Wij hebben in onze Belgische wetgeving al regelgeving daarover. Wij kunnen sanctioneren. Vijf jaar geleden heb ik daarover een vraag gesteld aan de toenmalige minister van Financiën. Toen bleek dat zogoed als geen van die tussenpersonen ooit moeilijkheden heeft gehad, indien in een of ander dossier bleek dat er offshoreconstructies van dubieus allooi waren opgezet. Ik meen dus dat wij onze Belgische regelgeving wel moeten aanscherpen, maar wat wij nog meer nodig hebben, zijn internationale afspraken waarmee wij allemaal onze nationale regelgevingen aanscherpen om die tussenpersonen te kunnen pakken. Als wij het in België en in tien andere landen doen, dan weten wij waar die tussenpersonen hun activiteiten zullen ontplooien: in het twaalfde, dertiende of veertiende land.

Mijn eerste voorstel zou dus zijn om van die tussenpersonen en banken hun licenties af te nemen, sancties tegen ze te treffen, tot en met een beroepsverbod.

Mijn tweede voorstel houdt in dat wij een *crackdown* op fiscale paradijzen nodig hebben. Het heeft nu lang genoeg geduurd. Er werd daarnet gesproken over de bedragen. Collega Van Hees verwees naar Gabriel Zucman, die baanbrekend werk heeft gedaan op dat vlak op basis van informatie van de Bank voor Internationale Betalingen in Bazel. Het zijn bedragen om van te duizelen. Hij heeft het dan nog maar alleen over privépersonen, niet over bedrijven. Er staan ongelofelijke bedragen geparkeerd in fiscale paradijzen. Mijn tweede voorstel is dat er een echte zwarte lijst komt met een verbod van financiële en fiscale betrekkingen met de landen die op die lijst staan. Dat moet liefst geen Belgische lijst zijn, misschien een Europese lijst, maar liever nog een OESO- en mondiale lijst.

Een derde punt dat mij in het dossier opvalt, is de problematiek van het *beneficial ownership*. Daar moet ook – niet alleen in België en Europa, want wij zijn daarmee bezig – een doorbraak in komen. Alle landen – in het begin zal dat maar een beperkt aantal zijn van 50, 60 of 70 landen, want zo gaat dat meestal zo blijkt uit de recente praktijk – moeten worden verplicht om zo'n *beneficial owner list* op te stellen en alle andere landen moeten het recht hebben om toegang te krijgen tot de nationale *beneficial owner lists*. Dat lijkt mij het derde wat wij moeten doen en wat ik zou willen voorstellen.

Een laatste punt, ten slotte, is een beter zicht op het fiscale komen en gaan van multinationals. In BEPS en de Europese regelgeving die in de maak is, is er *country-by-country reporting* opgelegd, maar die blijft volgens mijn informatie in de huidige stand van de onderhandelingen beperkt tot de 28 lidstaten. Er is een aantal landen, waartoe ook België behoort, dat zich verzet tegen het feit dat de verplichting van de *country-by-country reporting* verder moet gaan dan de 28 lidstaten. België behoort tot de groep van landen voor wie het genoeg is als de multinationals de geaggregeerde gegevens geven van hun belastingen betaald in de rest van de wereld.

Mij lijkt het dat het minimum minimorum moet gaan over fiscale paradijzen, maar bij voorkeur over alle landen. Meer zelfs, dat is gebleken uit het recente verleden, men mag de eigen fiscale administraties niet altijd volledig vertrouwen. Soms kunnen ze niet, soms mogen ze niet van hun politieke verantwoordelijken, maar er zijn te veel fiscale administraties die de ogen hebben dichtgeknepen voor het fenomeen van de fiscale paradijzen.

Lars Bové heeft daarstraks een aantal voorbeelden gegeven. De ogen dichtknijpen, soms was het niet willen of niet kunnen, maar het was soms ook van niet mogen.

Men mag de fiscale administraties niet vertrouwen. Daarom mag die *country-by-country reporting*, die informatie, niet beperkt blijven tot de fiscale administraties. Dit moet publiek worden gemaakt.

Dit zijn vier conclusies van internationale actie waarvan ik hoop dat de Belgische regering en de minister van Financiën ze mee op gang trekken, dat ze mee in het koppeloton gaan zitten.

Graag jullie reactie op die vier voorstellen. Hebben jullie anderen ideeën en voorstellen? Maak ons die alstublieft bekend.

Le **président**: Merci, monsieur Van der Maelen. J'ai l'impression que le groupe sp.a va fournir un grand nombre de propositions. Je les en remercie d'avance. Je réitère, néanmoins ma demande d'essayer de formuler des demandes aux journalistes. Chacun fait ce qu'il veut mais c'est une demande que j'exprime pour le bon ordre des travaux et des questions en rapport avec l'exposé même si on peut demander l'avis des journalistes sur des propositions diverses.

En tout cas, nous prenons bonne note des

propositions du sp.a. nous en débattrons. Je salue la présence de M. Counasse, journaliste au *Soir* qui nous a rejoint et qui fait partie du consortium de journalistes.

Pour le reste, les fameux thèmes que j'évoquais tout à l'heure, la liste avait été distribuée au Bureau la semaine dernière et il avait été demandé de réagir. Le fait est que cette liste sera donc distribuée à l'ensemble des membres.

Je rappelle deux points afin qu'il n'y ait pas d'ambiguïté sur le statut de ce document parce que, tout étant couché sur papier, votre humble serviteur prend un risque. Premièrement, c'est un document de travail qui, par nature, est évolutif. Il pourra se nourrir de contributions supplémentaires et être modifié. Par ailleurs, les calendriers qui y figurent sont purement indicatifs et peuvent être modifiés à chaque instant. Il n'est donc pas question de nous y enfermer de l'une ou l'autre manière et de considérer ce texte comme définitif. Je veux que ce soit clair entre nous pour le bon déroulement de nos échanges.

Marco Van Hees (PTB-GO!): Monsieur le président, j'ai donc quelques questions à l'adresse de nos invités. Je voulais savoir, dans ce que vous avez pu analyser, quelle forme de fortune l'on trouve principalement dans les dossiers que vous avez vus. Est-ce sous forme de cash, d'actions ou de fonds? Je pense qu'il s'agit surtout de fonds généralement utilisés dans les paradis fiscaux, mais vous pouvez me dire ce que vous avez trouvé.

Par rapport aux banques belges ou agissant en Belgique, trois ou quatre noms ont été cités. Et si j'ai bien compris, mais c'est ça le sens de ma question, vous n'avez pas découvert d'autres banques belges dans les Panama papers? Y a-t-il d'autres banques? Si oui, lesquelles?

Par rapport aux questions des banques, on sait que Fortis est quand même depuis quelques années une filiale de BNP Paribas. N'y aurait-il pas des branches non belges de BNP Paribas qui seraient intervenues pour des clients belges? Ce point ressort-il? Sachant que Fortis avait beaucoup de filiales dans les paradis fiscaux et que BNP Paribas en avait aussi beaucoup, l'acquisition de l'une par l'autre a produit un gros stock de filiales dans les paradis fiscaux, d'où le sens de ma question.

Quel est le rôle de la banque dans les schémas que vous avez analysés? Est-ce en quelque sorte le gestionnaire global des montages, des schémas? En effet, c'est le rôle de la banque, de trouver l'intermédiaire, de créer des *offshores* ou de donner l'adresse pour les trouver. Sous-question: y a-t-il aussi des dossiers sans banque? Ou la banque est-elle un passage obligé pour recourir aux paradis fiscaux, sauf à créer soi-même des banques, comme on a eu l'occasion de le dire pour Chodiev dernièrement?

Avez-vous une idée de ce que représente Mossack Fonseca dans l'ensemble des recours aux paradis fiscaux? Est-ce un millionième ou un centième? Avez-vous un ordre de grandeur par rapport à cela? Dans le même sens, avez-vous une idée du montant moyen que représentent, par exemple, les dossiers belges? Sait-on valoriser les montants des clients que l'on trouve? Ou a-t-on de simples informations, mais pas de montants?

Par rapport au directeur régional de l'ISI de Gand avez-vous une explication ou une hypothèse sur le fait que les informations fournies par Karel Anthonissen n'auraient pas abouti ou n'auraient pas été utilisées? C'est une question que l'on va évidemment poser à l'ISI, mais si avez déjà des explications, ou ne fût-ce que des hypothèses, cela pourrait être intéressant.

Avez-vous l'impression que le recours aux paradis fiscaux est un phénomène qui diminue avec les années ou est-ce plutôt la façon de les utiliser qui change, par exemple les schémas qui changent? On a notamment précisé le fait que les banques ne créent plus leurs propres intermédiaires, mais recourent à des intermédiaires externes. Peut-être remarque-t-on aussi une évolution de la clientèle, qu'il y a moins de petits patrimoines mais plus de grandes fortunes? Pouvez-vous donner une idée sur l'évolution des recours aux paradis fiscaux?

Par rapport aux banques, quelles sont les réponses que vous ont données les banques? Avez-vous reçu des réponses de la part de Dexia, de Fortis, de la Banque Degroof? Ont-elles donné des explications?

Par rapport à la banque de données qui a été mise en ligne hier, j'ai effectué quelques recherches sur des grands noms, des grandes fortunes belges, par exemple comme de Spoelberch et compagnie. Sauf si j'ai mal utilisé la banque, je n'ai rien trouvé. Cela signifie que tout cela se trouve dans les documents qui ne sont pas mis en ligne. D'où ma question. Cette banque de données est-elle utile si on n'a pas les documents qui vont de pair?

Pour conclure, si, pour vous, il y a une mesure à adopter pour lutter contre les paradis fiscaux - c'est notre job mais je vous pose quand même la question - quelle serait cette première mesure à prendre selon vous?

Rob Van de Velde (N-VA): Beste journalisten, bedankt voor uw nieuwe toelichting van vandaag. U zult mij er niet op betrappen dat ik u mijn programma zal uitleggen, u krijgt dat op eenvoudig verzoek indien u dat wenst. Ik zal u evenmin de gemiste kansen uit het verleden voorleggen, maar dat hebben anderen al gedaan.

Er zijn een aantal dingen uit uw betoog die best interessant zijn en waar ik even op wil doorgaan.

Er is ten eerste de gebrekkigheid van het onderzoek in zijn algemeenheid en niet het onderzoek dat gevoerd werd door ICIJ, maar dat lokaal gevoerd wordt door alle verschillende instanties die hierbij betrokken zijn. In 2009 stonden de Panamadossiers al op de radar van de toenmalige onderzoekscommissie.

Mijnheer Clerix, u zegt dat er intussen een onderzoek werd opgestart. Wij zijn nu in 2016. In 2013 werd via de wet van 30 juli 2013 verplicht om offshoreconstructies aan te geven. *What happened?* Er bestond een radar, er is een wet die een tool creëerde om daar naar te kijken en het eerste onderzoek wordt nu op gang geschoten. Mijn vraag is dus: *what happened*?

Een ander element is internationaalrechtelijk. Het is inderdaad niet eenvoudig om met verschillende data te werken vanuit verschillende landen en in verschillende rechtssystemen. Onderzoeksrechter Claise verklaarde in *Le Soir* dat hij al een tijdje om een rogatoire commissie vroeg, maar dat die er niet is gekomen en dat hij internationaal geen data kreeg. Zijn er wat dat betreft elementen die u naar voren kunt brengen? Naar het waarom kan ik wel gissen. Ik kan begrijpen waarom die data niet worden ter beschikking gesteld en er geen medewerking wordt gegeven. Ten eerste, wat doen andere landen om de druk te verhogen? Ten tweede, hebt u weet van systemen die kunnen toegepast worden om de internationale samenwerking en de rogatoire commissies op gang te krijgen, want dat is een belangrijk gegeven in het verdere verhaal.

Ik wil het onderzoek absoluut niet in twijfel trekken, want daar is het veel te kostbaar voor. Ik wil wel één element aanstippen, met name het internationale belang. De heer Van der Maelen heeft het over de BEPS, en ik vind het belangrijk om daar even op te reageren. Aan de ene kant is er het particulier belang van iemand die als klokkenluider een aantal dingen aan de kaak wil stellen. Dat is absoluut zo. Aan de andere kant moeten wij ook toegeven dat het bredere internationale belang natuurlijk ook speelt. Die discussie hebben wij vorige week ook gehad, maar ik zou van de anderen ook hun mening willen hebben.

Het is niet toevallig dat ICIJ door de Verenigde Staten door middel van een taxshelter wordt gesponsord, waardoor dit onderzoek mogelijk is, wat een goed onderzoek is. Daar kunnen natuurlijk verschillende redenen achter zitten. Tegelijk zijn er internationaal en fiscaal elementen die de vraag kunnen doen rijzen wie hierbij welk belang heeft en wie welk belang dient.

In dat verband zijn die BEPS-richtlijnen volgens mij een potentieel belangrijk gegeven, maar tegelijk een gevaar, en zeker voor kleinere staten, zoals de onze. Ik heb vorige keer ook het voorbeeld gegeven. De OESO-BEPS-richtlijn voorziet bijvoorbeeld in een beperking van de intrestaftrek. Als men twee bedrijven neemt, een Duits en een Portugees, in dezelfde sector, met een gelijkmatige omzet en brutowinstmarge, enzovoort, dan zou men kunnen argumenteren dat het Duitse bedrijf drie keer meer *leverage* heeft dan het Portugese, want de rente in Duitsland bedraagt 1 % en in Portugal 3 %. Potentieel en economisch zou dat een drijfveer kunnen zijn om bedrijven weg te jagen.

Ik wil tot het volgende komen. Er is hier sowieso maatschappelijk en moreel een punt en wij moeten daarvan absoluut werk maken. De Kamer levert het bewijs daarvan met deze commissie. Maar daarachter zit natuurlijk ook nog wat. En dat, het onderzoek naar het onderzoek, de belangen die kunnen spelen op internationaal fiscaal niveau, lijkt mij net zo interessant om onderzocht te worden. Denkt u dat een onderzoek naar het onderzoek en die belangen ook zinvol zou zijn?

Dan kom ik tot de samenwerking tussen Justitie en journalistiek. Wij hebben het daarover vorige week ook heel ruim gehad. Ik behoorde niet tot degenen die de polarisatie wensten te maken, maar ik moet zeggen dat de manier waarop de vrijgave van de data is verlopen, vragen doet rijzen. Immers, op het moment dat om samenwerking gevraagd wordt door Justitie en door Financiën, wordt er eigenlijk geweigerd om inzage te geven. Tegelijk wordt er een moment afgesproken waarop de data wel worden vrijgegeven. Men kan dan zeggen dat ze wat

gefilterd zijn, dat er wat is uitgehaald. Mijnheer Vanvelthoven, ik kan u trouwens verwijzen naar een goede site waarop twaalf manieren worden beschreven waarop manipulatie kan geïnterpreteerd worden. Het is toch wel van belang om te peilen naar een mogelijke andere samenwerking is tussen Justitie/Financiën en de journalistiek in deze. Het zijn toch zeer belangrijke dossiers.

Ik vraag u dus niet om alles op straat te gooien, maar op welke manier zouden wij dat kunnen ondervangen voor de toekomst? Dit is nu de vierde, waarbij het niet alleen gaat om verontwaardiging te creëren, maar daadwerkelijk om degenen die effectief frauderen eruit te pikken. Dat is dan een ander element, waarover u zelf ook geschreven hebt. Ondertussen zijn er 2 500 personen die offshore hebben aangevinkt en dat aantal groeit. Sinds 2014 is het met 150 of 200 gegroeid, als ik mij niet vergis. Het is dus wel van belang om dat te kunnen opvolgen.

U hebt ook heel veel contacten gehad met geviseerde personen. Wij zijn sinds 2013 in verschillende dossiers gevat geweest. Dat betekent enkele honderden geviseerde personen in dit land. U hebt met een aantal ervan contact gehad. Sinds 2010 staat er in artikel 319 van het Wetboek van de inkomstenbelastingen een mogelijkheid tot visitaties. Hebt u tijdens die contacten mensen ontmoeten, of bedrijven, die een visitatie hebben gekregen? Dat is een heel eenvoudige vraag. Als die contacten er zijn geweest, dan verneem ik graag of bij betrokkenen visitaties zijn geweest.

Benoît Dispa (cdH): Monsieur le président, à mon tour je voudrais remercier nos invités pour leur disponibilité ainsi que pour le travail qu'ils mènent maintenant depuis un certain temps et qui est incontestablement un travail d'utilité publique.

Je souhaite vous soumettre quelques questions. La première concerne l'ampleur du phénomène que vous analysez. Vous avez commencé votre exposé en disant que 11 millions de documents c'était très significatif et largement plus important que ce qui avait pu être mis à jour dans le cadre du dossier Offshoreleaks. Mais en même temps vous dites que Mossack Fonseca, c'est 100 mètres carrés au-dessus d'un cabinet dentaire au Panama. Quel est finalement votre sentiment? Est-ce un petit poisson dans l'océan de l'évasion fiscale, un acteur finalement relativement lilliputien ou est-ce une plaque tournante, un acteur important dans le système d'évasion fiscale tel que vous pouvez l'appréhender? Avez-vous la possibilité de faire une sorte d'extrapolation et d'avoir, au départ de ce que vous pouvez mettre à jour, ici, à travers un cabinet d'avocats dans un paradis fiscal, une idée de l'ampleur du phénomène qui pourrait être à l'arrière de ce qui a été mis à jour?

La deuxième question porte sur la réaction du Panama. Si je ne me trompe, il y a eu hier une réaction officielle laissant entendre que désormais – et c'est un revirement complet, semble-t-il – le Panama souscrirait à l'échange automatique d'informations – sans doute une façon d'échapper à l'inscription sur la liste noire des paradis fiscaux. Comment réagissez-vous par rapport à cela? On a un peu du mal à penser que le vice tout d'un coup pourrait se transformer en vertu et que ce soit vraiment un virage à 180°. Est-ce une victoire pour le combat que vous menez en faveur de la transparence? Ou bien est-ce plutôt le signe que même cet échange automatique d'informations peut être un outil pas aussi efficace que cela et auquel un paradis fiscal pourrait souscrire en sachant, sans doute, qu'il pourra le contourner d'une façon ou d'une autre? Est-ce un signal positif ou bien est-ce plutôt inquiétant sur l'efficacité du BEPS?

Troisièmement, j'aurais voulu avoir votre sentiment par rapport à la problématique des lanceurs d'alerte et de l'accès à l'information et par rapport à la directive que le Parlement européen vient d'adopter concernant la protection des affaires. Je sais que ce sujet a suscité, sinon la polémique, en tout cas des divergences d'appréciation.

De votre point de vue, considérez-vous que cette directive, telle qu'elle a été adoptée, facilitera la révélation d'un certain nombre de dérives, comme celle qui apparaît au travers des Panama Papers? Ou bien, au contraire, cela protégera davantage les affaires en les soustrayant, en quelque sorte, au devoir de transparence?

Enfin, ma dernière question vous a déjà été posée. On va évidemment essayer de prendre le relais de votre travail au niveau de cette commission. Quels sont les acteurs vers lesquels vous pourriez nous orienter, à commencer par le secteur bancaire? Y a-t-il une liste de banques que vous pourriez établir et auxquelles nous pourrions, de façon assez inévitable, nous adresser pour les entendre sur la problématique qui nous préoccupe? Au-delà de cette liste des banques concernées, pouvez-vous identifier des structures ou des acteurs dont vous vous dites qu'il serait vraiment intéressant de les faire venir

devant la commission parlementaire pour les entendre et les amener à s'exprimer publiquement sur ce qu'ils ont à dire ou à cacher par rapport à l'affaire des Panama Papers?

Johan Klaps (N-VA): Ik wil hier nog een aantal punctuele vragen aan toevoegen in verband met de rol van de banken.

U hebt drie van de grootbanken die in ons land actief zijn, genoemd. Eentje hebt u niet genoemd, ING. U noemt een aantal kleinere banken dat bekend staat bekend staat voor vermogensbankieren, type Degroof. Wil dat zeggen dat u geen dossiers ING, dossiers Argenta of dossiers Axa gevonden hebt? Ik noem maar wat namen op. Bent u die instellingen totaal niet tegengekomen, of hebt u daar niet genoeg informatie over gevonden?

Als u daar niets over gevonden hebt, hebt u die banken dan ook aangesproken? Hebt u gevraagd of ze bij dergelijke constructies betrokken zijn? Wat was dan hun antwoord?

Van de banken die u wel genoemd hebt, is er, voor zover ik kon terugvinden, geen enkele die toegeeft iets fouts te hebben gedaan. Zij geven toe dat zij de constructies hebben opgezet die u vandaag blootlegt, maar voegen eraan toe dat ze volgens de bestaande wetgeving geen fouten hebben gemaakt. Kunt u dat bevestigen? Of zijn er voorbeelden die volgens u aantonen dat zij volgens de geldende regelgeving wel degelijk hun boekje te buiten zijn gegaan?

Ik stel dezelfde vraag over de rol van de CBFA destijds. Heeft de CBFA volgens u gedaan wat op dat moment haar opdracht was, wat ze op dat moment moest doen? Had ze dingen moeten signaleren of minstens ter discussie stellen? Is dat gebeurd? Is dat niet gebeurd? Wat is uw standpunt ter zake?

Nu is de rol van toezichthouder op de banken overgenomen door de Nationale Bank. Ziet u een verschil in de benadering van de controle van de banken? Wat is uw standpunt ter zake?

Eric Van Rompuy (CD&V): Ik heb drie vragen. Ten eerste, als ik het zo zie, hebt u 220 landen genoemd in de data, 14 000 tussenpersonen, 511 banken in verschillende landen. Jullie zitten in een internationale groep van onderzoeksjournalisten. Jullie zijn Belgen en hebben uiteraard belangstelling voor wat er hier in België gebeurd is. Hebben jullie het gevoel bij het verzamelen van al die data en het ontleden ervan dat er in België, meer dan in andere landen, gaten zijn die toelaten om gelden te onttrekken aan de fiscus en te versluizen naar belastingparadijzen? Als jullie België vergelijken met een aantal andere landen op het vlak van de controle, de wetgeving, ons toezicht op wat er gebeurt in belastingparadijzen met al die constructies en schermvennootschappen, hebt u dan het gevoel dat een en ander van hieruit eigenlijk gemakkelijker is dan vanuit andere landen? Ik heb alle landen niet bekeken, maar zijn er in bijvoorbeeld Duitsland en Nederland proportioneel meer of minder dergelijke praktijken? Waarom? Die vraag kunnen we stellen naar jullie ervaring. Jullie hebben immers herhaaldelijk vergaderd met journalisten uit verschillende landen. Wat is jullie gevoel? Steekt België er toch boven uit of is dat niet zo? Zijn er landen waar men veel minder dergelijke constructies noteert? Waarom is dat eventueel zo? Dat is de eerste vraag.

Ten tweede, jullie hebben schitterend werk gedaan. Ik denk dat jullie met de Offshoreleaks internationaal een aanzet hebben gegeven tot de BEPS-richtlijn. Het Europees Parlement is ook bezig met die aangelegenheid. Er is een werkgroep TAXE in het Europees Parlement, die naar onze commissie komt. Er is heel wat in beweging en dat is jullie verdienste. Uiteindelijk moet dat uitmonden in strafrechtelijke vervolging of in nieuwe wetgeving. Onze commissie heeft als bedoeling na te gaan welke lessen kunnen worden getrokken uit jullie werk. Hoe kunnen wij, naast het Europees vlak en het OESO-vlak, onze wetgeving zo maken dat het net zich meer en meer sluit, zonder te spreken over definitief sluiten?

Nu, op dat vlak heb ik twee bemerkingen. Ten eerste, jullie hebben dat gisteren allemaal op internet gezet. Ik heb het nog niet open gedaan, ik heb pas vanmorgen vernomen dat het erop stond. Wat is echter het statuut van de publicatie? Dat staat nu op een harde schijf. Volgende week horen we hier de BBI. Wanneer komt dat soort dossiers eigenlijk in de sfeer van onderzoek van de BBI of het parket? Worden die overgezonden? Ik meen dat dat ook een juridische vraag is, die de voorzitter al gesteld heeft.

Als wij volgende week de BBI ondervragen over die dossiers, wat hebben zij dan eigenlijk in handen? De heer Vanvelthoven heeft het daarjuist ook gezegd, de dag waarop de BBI onderzoeksdaden stelt, stuit ook de fiscale regularisatie die in het Parlement nog altijd in behandeling is en die wellicht voor de zomer zal goedgekeurd worden. Dat is nog twee maanden.

(*Protest van de heer Van der Maelen*) Mijnheer Van der Maelen, de journalisten zijn hier, laten we hier geen onderlinge discussies voeren.

Heren journalisten, wat is echter eigenlijk het statuut van wat jullie nu naar buiten hebben gebracht? Op basis van die dossiers kan men op dit ogenblik vanuit de BBI geen grote acties ondernemen; men kan wel mensen aanschrijven, omdat daar namen in genoemd worden. Hoe bekijkt men een en ander internationaal? We zijn immers niet alleen in België. Hoe kijken uw collega's daar in de verschillende landen tegen aan? In bepaalde landen moesten zelfs eerste ministers ontslag nemen en dat soort dingen meer. Ik meen dat jullie als onderzoeksjournalisten het spoor hebben aangegeven en dat het spoor op internationaal vlak leidt tot heel wat initiatieven. Hoe kunnen wij hiermee omgaan in België? Wat is eigenlijk het statuut van wat jullie hebben gepubliceerd?

Ten derde, ik heb vandaag in *De Tijd* gelezen – morgen lezen we het wellicht in *Knack* - dat volgens jullie niet alleen in Panama of de Maagdeneilanden, maar ook in sommige Amerikaanse staten dergelijke constructies mogelijk zijn. Als wij een zwarte lijst maken – ik ben daar net zoals de heer Van der Maelen voorstander van – van landen waar dat mogelijk is, dan zou die eindeloos zijn. Ik heb in mijn naïviteit eigenlijk altijd gedacht dat Amerika op dat vlak bijzonder streng was.

Ik ben verkeerd. Ik dacht dat men in Amerika heel streng was voor dat soort van strafrechtelijk fiscale misdrijven. Wat is in jullie ervaring een belastingparadijs? Kan men dat beperken tot de *usual suspects* of zijn er andere? Uit de resultaten van jullie onderzoekingen en de papers blijkt dat er heel wat meer landen zijn dan alleen de belastingparadijzen. Dat maakt het probleem nog ingewikkelder. Jullie beschikken over feitelijke gegevens, waarvan wij alleen via jullie kennis krijgen. Als wij wetgeving maken, dan is het heel belangrijk te weten of die zwarte lijst beperkt kan blijven tot de bekende belastingparadijzen. Wij moeten wellicht veel verder gaan.

Griet Smaers (CD&V): Ik dank jullie voor het geleverde werk, uw toelichting en de publicaties.

Mijn eerste vraag ligt in de lijn van een vraag van collega Van de Velde. Hoe zien jullie jullie opdracht en die van het internationaal consortium? Blijft die beperkt tot het blootleggen van data of stromen, zoals collega Van Rompuy het verwoordde? Jullie hebben heel wat blootgelegd. Anderen kunnen daarmee aan de slag gaan, maar tot waar reikt jullie ambitie? Hebben jullie vanuit dat internationaal consortium een bepaalde opdracht of doelstelling voor ogen? Wat willen jullie met de data doen? Gaat het verder dan alleen maar het blootleggen ervan?

Een heel belangrijk element in de opdracht van onze commissie, maar wellicht ook op internationaal vlak, om fiscale en financiële ontwijking en vooral ontduiking te kunnen aanpakken, is dat wij zorgen voor verhoogde transparantie, internationale transparantie en gegevensuitwisseling tussen landen. In welke mate kunnen jullie, ook vanuit het internationaal consortium, daaraan bijdragen, in een samenwerking met Justitie, de fiscus en andere autoriteiten? Zien jullie ook die opdracht beperkt tot het blootleggen van bepaalde data of stromen of kunnen jullie daarin ook een ruimere rol spelen?

Welke aanbevelingen zouden jullie geven aan ons Parlement over de versterkte internationale samenwerking voor de verhoging van de transparantie? Die transparantie zal namelijk het ultieme doel zijn. Welke extra rol kunnen wij daarin spelen, in samenwerking met andere autoriteiten? Ik vermoed dat de OESO, die een voortrekkersrol speelt op het vlak van financiële en fiscale transparantie, daarin heel belangrijk zal zijn. Welke aanbevelingen hebben jullie op dat vlak voor het Parlement?

Éric Massin (PS): Je vous remercie pour l'ensemble des éléments que vous mettez à notre disposition. Je ne vais pas refaire un exposé complet, d'autant que mon collègue Stéphane Crusnière vous a déjà posé pas mal de questions et a émis pas mal de considérations. Je voudrais intervenir sur trois points, avec des questions sans doute un peu plus précises.

On parle énormément des informations, ce sont donc les *leaks*. Cela se succède ici, certains vous disent que l'étau se resserre, mais manifestement, on passe de *leaks* en *leaks*, avec des données de plus en plus importantes et avec des systèmes montrant que, si on peut remonter pratiquement au début des années 2000, je dirais que le système a pratiquement toujours existé. Si on peut remonter au début des années 2000, on voit qu'au fur et à mesure on se rapproche de plus en plus de notre période actuelle post-2010.

Mais la plupart du temps, alors qu'on pourrait s'attendre à ce que ce soit l'État qui, dans le cadre de la lutte contre la fraude fiscale, puisse disposer des informations, de banques de données, ce sont

donc les lanceurs d'alerte et on en parle beaucoup, qui vous permettent, qui nous permettent d'obtenir des informations. On parle pas mal de ces conditions pour vous permettre, et nous permettre, d'obtenir les informations, et donc de la protection des lanceurs d'alerte.

Cette protection doit-elle se faire pour la personne elle-même, physiquement? Doit-elle se faire par rapport aux données? Doit-elle se faire par rapport à la transmission, à revoir aussi certaines dispositions? Tout à l'heure le président parlait de conséquences juridiques. On peut se dire que demain c'est simple, on protège le lanceur d'alerte, mais si on ne change pas le Code pénal … Il y a quand même un vol qui est présent. Exonérer le lanceur d'alerte du vol qui a été commis, cela peut apparaître relativement difficile. C'est peut-être le Code pénal qu'il faut changer. On parle beaucoup de lois protégeant le lanceur d'alerte, mais n'est-ce pas aussi un petit peu le voile cachant les yeux? D'autant qu'il faudrait peut-être approfondir et modifier certainement d'autres législations, que ce soit sur la protection des données, que ce soit le Code pénal par rapport à certaines incriminations existantes.

On parle aussi pas mal, puisque vous en mettez à disposition, de banques de données, d'échanges d'informations entre États. L'échange d'informations, quelquefois certains y vont avec des pieds de plomb, mais malgré tout, on y passe. Avoir une banque de données qui soit aussi centralisée et qu'il y ait un traitement de l'information, que ce soit au niveau européen ou mondial - mais bon, ne rêvons pas au niveau mondial -, cela ne permettrait-il pas aussi, par l'intermédiaire des croisements entre les États, des identifications qui rendraient les enquêtes moins sujettes à la bonne volonté des lanceurs d'alerte?

Enfin, j'ai été interpellé par vos propos. Vous dites que les informations étaient ou sont à disposition, du moins certains types d'informations. Actuellement, on parle beaucoup des Seychelles, de Turks and Caicos, du Panama, etc. En Europe, on a la Suisse, le Liechtenstein, Jersey, Guernesey, Monaco et bien d'autres. Beaucoup d'États aussi dans les paradis fiscaux dépendent du Commonwealth. On sait les Anglais fort protecteurs de leurs places financières. Parmi ces informations établissant que le fisc aurait pu investiguer, vous avez mis en avant un élément au Luxembourg, à savoir que le patron de la CSSF travaillait avec des offshores. Les informations étaient là et le fisc ou la Justice auraient pu investiguer. Cela vous laisse-t-il sous-entendre qu'il pourrait y avoir des éléments de collusion, collaboration, permissivité qui pourraient être inquiétants au niveau du fonctionnement de l'État belge?

On parle beaucoup des Panama Papers, des Offshoreleaks, Swissleaks et Luxleaks, etc. On a l'impression, tout un chacun, que c'est fort exotique. Ce sont des paradis fiscaux qui sont dans des îles avec de magnifiques cocotiers et des plages de sable blanc. Je viens de vous citer quelques États. Aujourd'hui, vous savez bien que le système de la fiducie existe. Le système de la société en commandite simple existe et avec des opérateurs économiques qui ne sont pas nécessairement connus. Cela se passe au Lichtenstein, dans les îles de Jersey et de Guernesey, sur le territoire européen. Ce sont des choses qui existent. C'est en principe connu de tout un chacun.

Le seul élément indispensable, ce sont les lignes dont vous faites état, des informations qui permettent d'avoir la connaissance au niveau des opérateurs économiques. J'en reviens donc à la nécessité d'avoir sans doute des banques de données permettant de croiser les différentes informations, que ce soit de nature économique ou de nature juridique. Comment les sociétés sont-elles constituées et par qui? Qui sont les porteurs de parts sociales? En Belgique, on n'a plus de titres au porteur mais il y a bien des endroits en Europe où il y a toujours des sociétés avec des titres au porteur. N'y a-t-il pas là aussi toute une série d'éléments à mettre en place?

Je vous remercie de votre attention.

Le **président**: S'il n'y a pas d'autre demande d'intervention, j'ai quelques petites questions complémentaires.

Dans les informations dont vous disposez à propos des avoirs financiers qui sont logés dans les structures offshore, avez-vous comme information le stock d'avoirs à un moment T ou avez-vous aussi l'historique, l'évolution du stock? C'est évidemment important, notamment pour l'administration fiscale car elle est tenue par des délais d'imposition et il est donc important de savoir quelle est l'origine historique, plus exactement la temporalité de présence des avoirs sur les différents comptes offshore pour déterminer, indépendamment de l'origine des avoirs, les flux de revenus qui sont produits par ces avoirs.

Avez-vous dressé une espèce de typologie des motivations qui poussent les personnes identifiées dans les Panama Papers, ne serait-ce que les résidents belges, à développer une structure offshore? Autrement dit, par exemple, sur les 700 et quelques résidents belges, 30 % le font pour des raisons purement fiscales, 20 % pour de la gestion de patrimoine d'organisation familiale, d'autres simplement pour des raisons de confidentialité ou encore pour des raisons de commodité? Avez-vous une espèce de typologie des motivations de recours aux structures offshore?

On voit apparaître de *leaks* en *leaks* les diamantaires, c'est récurrent. Est-ce que vous avez pu identifier un pourvoyeur de solutions offshore ou de solutions de montages fiscaux transnationaux pour le secteur des diamantaires? Est-ce qu'il y a un cabinet d'expertise comptable, un cabinet d'affaires, une fiduciaire?

Évidemment, il y a HSBC dans Swissleaks mais, au-delà de HSBC, est-ce qu'on identifie un ou plusieurs cerveaux qui démarchent typiquement le secteur du diamant pour leur proposer des circuits frauduleux?

Mon autre question porte sur l'un des tableaux que vous nous avez fournis, à savoir celui qui est relatif à la distribution par secteur des Panama Papers. Quand vous évoquez le secteur financier, s'agit-il des banques qui ont des filiales dans les paradis fiscaux? Que représentent les 134? S'agit-il de 134 clients de banques belges ou bien de 134 structures juridiques relevant du secteur financier? Qu'entendez-vous précisément par "secteur financier" pour ce qui concerne ce tableau? S'agit-il de banques ou d'autre chose?

De la même manière, depuis votre Observatoire, avez-vous constaté, depuis que vous vous occupez des différents *leaks*, une forme d'adaptation? Autrement dit, à partir du moment où un scandale ou un premier courant de fraudes est révélé, repérez-vous une espèce d'adaptation? Retrouvez-vous dans les Panama Papers des gens qui figuraient déjà dans Swissleaks ou Offshoreleaks et qui, souhaitant se réorganiser et prolonger leur opacité ou leur système d'évasion fiscale, se retrouvent chronologiquement après dans les Panama Papers? Autrement dit, étant dévoilés d'un côté, se réorganisent-ils pour trouver une autre solution, considérant qu'elle les mettra un peu plus à l'abri?

De même, retrouve-t-on l'un ou l'autre membre des *Big Four* dans les Panama Papers*?* On sait que, dans le Luxleaks, l'un d'entre eux était pourvoyeur de démarches vers le Grand-Duché de Luxembourg. En retrouve-t-on un comme conseiller juridique permettant la création d'offshores au Panama? Même question pour les cabinets d'avocats: retrouve-t-on des cabinets d'avocats belges dans l'organisation des montages? Je vous remercie.

S'il n'y a pas d'autre question, je cède la parole aux journalistes.

Si vous souhaitez un petit moment pour vous organiser, n'hésitez pas. Nous ne sommes pas à quelques minutes près.

Lars Bové: Mijnheer de voorzitter, ik heb een algemene opmerking. Er zijn veel vragen gesteld over hoe wij het beter kunnen doen. Ik denk dat dit ook de bedoeling van de commissie is. Ik volg nu al, niet sinds 1996, de fraudebestrijding als journalist van nabij op. Ik ben spijtig genoeg wel geconfronteerd met veel dossiers uit de jaren 90 omdat ze gewoon nog altijd liepen op het moment dat ik journalist ben geworden.

Men kan bepaalde wetgeving in ons land veranderen, maar eerlijk gezegd, ik heb nog maar weinig hoopgevende signalen opgevangen over de manier waarop er in ons land aan fraudebestrijding wordt gedaan. Vaak word ik geconfronteerd met echt kafkaiaanse toestanden in de manier waarop wij hier aan fraudebestrijding doen.

Ik geef een voorbeeld. De vraag is of de informatie-uitwisseling met andere landen over offshores beter zou kunnen worden. Als men weet dat onze gespecialiseerde politiespeurders die naar fraude moeten speuren lange tijd zelfs geen toegang tot een echte goede bedrijvendatabank zoals Graydon hadden, waar zijn wij dan mee bezig? In heel die fraudebestrijding staat er zo’n grote olifant in de kamer, vind ik soms.

Een andere vraag is hoe effectief ons gerecht kan optreden tegen fraudebestrijding. Dan gaat het niet alleen over politiespeurders maar ook over magistraten. In ons land is dat echt afhankelijk van enkele goede mensen die per ongeluk op een antifraudesectie van een parket zitten. Wanneer die wegvallen, valt er opeens een volledig gat en weet men niet meer wat te doen. Wij zien dan ook dat er ineens geen degelijke fraudedossiers meer uitkomen. Wanneer een sectie goed draait, is dat soms omwille van een gedetacheerde belastingambtenaar die daar zit. Dat is geen strategie. Dat is gewoon geluk hebben dat daar

net iemand zit en elders niet. Bepaalde secties die zich met fraude bezighouden, in Brussel bijvoorbeeld, zijn al jaren onderbemand. Dat is klaar en duidelijk in verband met de witwasmeldingen. Men heeft dan een heel systeem opgezet met de witwasmeldingen vanuit de banken richting de antiwitwascel. Daar wordt een heel werk verricht en dan komen die meldingen tot bij het parket en heeft men ineens veel te weinig mensen en moet het gros worden geseponeerd. Ik begrijp dat bepaalde informatie niet meteen tot een echt onderzoek kan leiden, maar men merkt dat die zelfs niet kan worden gebruikt als aanwijzing om er dan iets meer mee te doen, gewoon bij gebrek aan middelen.

De procedures, bijvoorbeeld strafrechtelijk in ons land, gewoon de grote procedures – het onderzoeksgerecht, het systeem van de raadkamers enzovoort – heeft er al jaren duidelijk toe geleid dat zoveel van die fraudedossiers waarin zoveel middelen worden gestoken, tot niets leiden. Ik kan u er zoveel opsommen.

Het is soms heel pijnlijk wat daar uitkomt. Hoeveel keer heeft de heer Delepière, die voorzitter was van de antiwitwascel, niet moeten zeggen dat er in dit land geen nationale strategie was om gecoördineerd te werken wanneer men aanwijzingen krijgt dat er misschien een systeem van offshores is. Dat wordt weliswaar maar in een concreet geval ontdekt maar men kan dat optillen naar een echte, nationale strategie om na te gaan waar we een lacune hebben en hoe we dat gaan aanpakken?

Ik zeg niet dat het alleen maar een gebrek aan personeel is, want men heeft nu eenmaal een bepaald korps, maar het wordt in mijn ogen dan ook nog eens niet efficiënt ingezet.

Als wij dan nog het verwijt krijgen dat wij alle gegevens niet snel genoeg doorspelen aan de BBI of dat wij bepaalde zaken vertragen terwijl ik de termijnen zie waarbinnen fiscale zaken kunnen worden berecht in ons land, in Brussel, dan is dat niet meer serieus. Dan stel ik mij vragen.

Ik verplaats mij nu even naar de commentaarschrijver. Ik schrijf ook vaak de commentaren voor de krant, dan kan ik dit soort frustraties ventileren. Ik vind dat hallucinant. Het is geen belastingzaak, maar neem nu bijvoorbeeld de Fortiszaak in Brussel. Wanneer we het hebben over de val van Fortis en de communicatie aan de beleggers. Ik had gedacht dat men net in dat dossier een tandje zou bijsteken en dat dit wel snel zou kunnen worden afgehandeld zodat men aan de buitenwereld kan bewijzen dat ons systeem wel werkt. Maar neen, dit is een dossier van 2008 en ook dat dossier, dat zo belangrijk is, heeft nog altijd niet tot een proces geleid.

Mijn conclusie is dat er zoveel te doen valt om de fraudebestrijding veel efficiënter te maken dan ze vandaag is, maar dat dit in ons land al jaren om de een of andere reden blijkbaar niet lukt.

Dat is iets wat ik gewoon even gezegd wilde hebben.

Joël Matriche: Je vais expliquer en quelques mots comment a été faite par l'ICIJ la base de données qui a été mise en ligne hier soir à 20 h 00, heure belge. Cela peut aider à mieux comprendre quelles sont ses limites et pourquoi tout ne s'y trouve pas. Les 214 000 sociétés disponibles ont été enregistrées par Mossack Fonseca. C'est un cabinet juridique très organisé. Chaque fois qu'ils enregistrent une société et à chaque moment clé de la vie de cette société, ils créent et ils adaptent une fiche signalétique. Sur celle-ci, on trouve le nom de la société, l'intermédiaire qui a permis son enregistrement (banque, fiduciaire, etc.), le pays dans lequel cette société a été créée, le paradis fiscal utilisé, les dates clés, etc. On trouve rarement le nom des bénéficiaires ultimes de cette société et donc des actionnaires par souci de prudence parce que le secret est la "principale vertu" (c'est une question de point de vue) de Mossack Fonseca et des pays dans lesquels le bureau opère.

Cette fiche signalétique est structurée de la même façon. C'est un formulaire type qui est rempli et adapté à chaque moment clé de la vie de cette société. Ce sont ces formulaires qui ont été récupérés automatiquement par l'ICIJ dans cette masse de données que constituent les onze millions de documents. Ils ont été indexés et transformés en une sorte de tableur Excel. Celui-ci constitue le moteur de la base de données qui a été mise en ligne hier. C'est pour cette raison que beaucoup de noms d'actionnaires ne s'y trouvent pas, simplement parce qu'ils ne se retrouvent pas dans les formulaires types qui ont été remplis par Mossack Fonseca et par ses agents dans le monde entier.

Pour répondre à M. Gilkinet, la part belge, environ 300 noms, constitue grosso modo 50 % des Belges qu'on a trouvés mais sur un plan mondial, je ne saurais pas vous dire quelle proportion cela constitue. Ce qu'il est aussi important de préciser, c'est qu'on parle d'enregistrements de sociétés. Il y a donc un prestataire de services qui contacte

Mossack Fonseca et ce dernier, au Panama ou via l'un de ses bureaux, enregistre formellement la société auprès du registre de commerce. On ne parle pas de comptes bancaires. On parle de sociétés. C'est pour cette raison qu'il n'y a pas beaucoup de montants qui ont été publiés tout simplement parce qu'ils ne figurent pas sur les formulaires. Le prestataire de services et même le registre du commerce ici ne savent pas ce qui se trouve sur le compte de telle ou telle société.

Parfois les montants sont connus. Cela arrive rarement mais cela arrive, notamment lorsqu'il y a liquidation d'une société. La société ou en tout cas le gestionnaire de cette société doit alors prouver qu'il n'y a plus rien sur le compte. Parfois il reste de l'argent et dans ce cas l'extrait bancaire est joint, mais c'est très rare. Je voulais faire cette distinction et rappeler qu'il s'agissait de sociétés et pas de comptes bancaires, par rapport à d'autres Leaks précédents.

Kristof Clerix: Mijnheer Gilkinet, aanvullend vroeg u ook hoeveel documenten wij hebben bekeken.

Wij, vijf Belgische journalisten, zijn door duizenden documenten gegaan. Het ene document kan men op een halve seconde doorkruisen, terwijl men aan een ander document drie uur bezig is. Het is heel moeilijk er een cijfer op te plakken, omdat een cijfer an sich niet zoveel zegt.

Wat ik u kan zeggen is dat wij na eigen onderzoek tot een lijst van 732 namen zijn gekomen. Die lijst is het resultaat van een jaar lang werken. Dat is geen jaar fulltime werk. In mijn geval heb ik het uitgeteld. Ik heb tot aan de publicatie negentig werkdagen aan het onderzoek besteed. Dat geeft jullie een idee van de werklast.

Die lijst van 732 namen zou misschien een lijst van duizend personen kunnen worden, indien wij er nog eens een jaar langer op zouden werken.

Het is een minimum en geeft aan wat wij op dat jaar tijd hebben gevonden door duizenden documenten te doorkruisen. Ik wil nogmaals aangeven dat men door één document snel door kan geraken, terwijl een ander document bijvoorbeeld een pdf van 200 pagina’s kan zijn, die niet gemakkelijk doorzoekbaar is.

Mijnheer Gilkinet, wij hebben uiteraard de verantwoordelijken van de banken, de tussenpersonen en de eindklanten gecontacteerd, toen wij over hen schreven.

Op dat vlak is er een heel interessant verschil in het antwoord van pakweg Experta, het Luxemburgse filiaal dat destijds onder de Dexia Groep viel, en van de Intertrust Group, die destijds deel uitmaakte van de Fortis Groep.

Er is al mooi gewezen op de parallellen. Zij vervullen een gelijkaardige functie.

Toen wij echter Experta met onze bevindingen confronteerden, was het antwoord heel kort en to the point: wij hebben ons altijd aan de wet gehouden, punt aan de lijn. U kunt dat in onze artikels lezen. Wij citeren hun wederwoord correct. Intertrust daarentegen was heel open en to the point: jullie hebben er een paar gevonden, maar eigenlijk gaat het om duizenden offshores die wij hielpen beheren.

Wanneer u vraagt wat hun antwoord was en wat zij vertelden, kan ik alleen maar meegeven dat het verschilt van bijvoorbeeld Experta tegenover Intertrust, trouwens twee mogelijke spelers die zonder twijfel op deze stoel veel interessantere zaken aan de commissie zouden kunnen melden, mocht u hen willen uitnodigen.

Mijnheer Vanvelthoven, u sprak over 200 Belgen op basis van uw zoektocht.

In alle eerlijkheid, ik weet niet in welke mate dat cijfer accuraat is. Ik heb zelf niet op basis van de cijfers die wij gisteren hebben gezien, namelijk 61 offshores, 363 personen, 54 tussenpersonen en 293 adressen, de oefening gemaakt, om tot een soort finaal cijfer te komen, zoals u dat wel hebt gedaan. Het cijfer van 200 Belgen lijkt mij wel erg weinig.

Ik denk niet dat dat correct is. Ik heb toegelicht wat het verschil is tussen de 732 en hoe wij daaraan zijn gekomen. Nogmaals, het gaat soms ook over Belgen die in Monaco wonen, Belgen die in Zwitserland wonen. Die staan op onze lijst van 732, maar niet op de lijst in de databank als je die filtert met de zoekterm België. Ik wil die verschillen nog eens goed benadrukken.

Er werd gesproken over manipulaties van gegevens door journalisten. Ik zeg er eerst bij dat ik het artikel niet heb gezien, dus ik weet niet wat ons precies wordt verweten. Ik kan alleen zeggen dat wij, zoals ik vorige week ook al heb aangehaald, onze deontologie, zoals die duidelijk is, strikt hebben gevolgd. Ik denk dat ik voor ons allemaal kan spreken als ik zeg dat wij geen gegevens hebben gemanipuleerd. Waarom zouden wij een jaar lang aan waarheidsvinding

doen om dan op het einde van de rit vreemde dingen te doen met de waarheid die wij hebben gevonden?

Lars Bové: Ik kan daar misschien aan toevoegen dat de sterkte juist is dat het lek zo groot en gedetailleerd is. Wij hebben letterlijk mails waarbij wij dag na dag kunnen volgen wat er is besproken met het Panamese advocatenkantoor. Als de klokkenluider bereid zou zijn om de 11 miljoen documenten te delen met overheden, dan zou dat in mijn ogen natuurlijk goud in de handen van de fiscus zijn, alhoewel het natuurlijk een gigantische opdracht is om daarin te beginnen zoeken. Dat is duidelijk.

Wij hebben zoveel precieze documenten. Bijvoorbeeld Didier Bellens staat niet in de elektronische *data search*, maar wij hebben bijna dag na dag documenten van hem, zijn identiteitskaart, elk document dat hij heeft ondertekend. Wij hebben zelfs gegevens over wanneer de financiële toezichthouder op de Britse Maagdeneilanden lastige vragen begint te stellen en die vragen niet mogen worden doorgespeeld aan de klant, om die niet te verontrusten of wakker te maken. Wij hebben zoveel gegevens waardoor wij journalistiek met al wat wij hebben geschreven vrij rustig waren, omdat wij het gewoon allemaal konden lezen.

Dan zijn wij ook nog eens met vijf journalisten die elkaar controleren. Wij hebben alles allemaal samen gedaan. Niemand heeft vertrouwd op de andere om te weten wat er in een bepaald dossier gebeurde. Iedereen heeft het telkens apart gedaan. Dat is dus eigenlijk een vijfdubbele check, of op zijn minst met de drie media een driedubbele check.

Ik vrees dat men hiermee achteraf zal proberen te zeggen dat onze gegevens toch niet te vertrouwen zijn in een rechtszaak. Wij hebben ons alleen gebaseerd op heel concrete documenten.

Kristof Clerix: Mijnheer Vanvelthoven, u vroeg of het een goed idee is dat de toegang tot de databank van de uiteindelijke begunstigden, als er ooit zo'n databank komt, ook voor journalisten zal gelden. Mijn mening is heel duidelijk: ik vind dat die informatie publiek moet zijn voor iedereen. Ik begrijp niet waarom men dat soort dingen geheim zou houden. Dit zou basisbedrijfsinformatie moeten zijn die voor iedereen toegankelijk is. Dat is mijn standpunt. Ook voor journalisten dus.

Mijnheer Calvo, u vroeg hoe de fiscus aan de slag moet met wat tot nu toe publiek gemaakt is. Wel, ik zou twee dingen doen.

Ten eerste, ik zou al onze artikels, waarvan wij daarstraks de linken hebben opgelijst, uitpluizen, gewoon op basis van de artikels die de voorbije 5 weken in de 4 media zijn verschenen. Daar heeft de fiscus al een startpunt.

Ten tweede, op de website van *De Tijd* staat nu een app, een tool waarmee men een lijst kan aanleggen van alle offshores die verbonden zijn aan de 732 Belgische personen. Men kan met een beetje *reverse engineering* die lijst opnieuw samenstellen met de app die nu op de site van *De Tijd* staat.

Ten slotte, als men die lijst kruist met wat er gisteren in de databank van ICIJ is verschenen, kan men de lijst met 732 Belgische namen voor een deel gewoon opnieuw samenstellen. De fiscus kan, meen ik, al zeer veel met al die open data.

Eens men dit vertrekpunt heeft, kan men nagaan of de personen die in de Panama Papers naar voren komen hun offshore hebben aangegeven. Wij hebben daarstraks al gehoord van de heer Van de Velde dat er voor het aanslagjaar 2014 2 156 personen een offshore, of een licht belaste buitenlandse constructie, aangaven. Voor het aanslagjaar 2015 zijn er 2 500.

Ik meen dat een eenvoudige *crosscheck* tussen diegenen die een offshore hebben aangegeven en diegenen die in de Panama Papers naar voren komen, een logische stap is. Met diegenen die geen offshore hebben aangegeven, moet de fiscus natuurlijk praten.

Volgens mij ligt het voor de hand welke stappen ondernomen kunnen worden op basis van de informatie die nu publiek is.

Wat de andere offshores betreft, kan men ook informatie opvragen bij de belastingparadijzen in kwestie, Panama, de Britse Maagdeneilanden enzovoort. Dat gezegd zijnde, zoals wij vorige week al aanhaalden is dit helemaal niet evident. Het kan soms jaren duren voor men uit zo'n jurisdictie een antwoord krijgt.

Dat brengt ons bij de kern van de zaak. Ik begrijp zeer goed de vele vragen over wat er moet gebeuren om dit efficiënter te bestrijden in België.

Ik denk dat Lars Bové al heel tekenende voorbeelden heeft gegeven. Nogmaals, de oplossing is ook hier internationaal. Zolang er

landen zijn die aan eender wie ter wereld anonimiteit blijven garanderen, blijft er een zwart gat. Mensen met frauduleuze plannen zullen de weg van de minste weerstand kiezen. Ik bedoel dus dat de oplossing voor dit probleem natuurlijk bestaat uit het aanpakken van de wettelijke systemen zoals ze nu bestaan in Panama, de Britse Maagdeneilanden, de Seychellen enzovoort. Dat zal onder meer via diplomatiek werk en internationale onderhandelingen moeten gebeuren.

Iemand vroeg wat een belastingparadijs is en of de VS daartoe behoren. Wel, als men kijkt naar wat mogelijk is in staten als Delaware, dan is het antwoord ja. Het kenmerk van een belastingparadijs dat de meeste experts noemen, is tweeledig. Enerzijds kenmerkt een belastingparadijs zich door een lage belastingvoet. Anderzijds wordt er anonimiteit gegarandeerd. De oprichter van een bedrijf blijft volledig buiten beeld. Er is geen enkel document waarop zijn naam of handtekening moet staan, tenzij dan in de interne correspondentie met allerhande tussenpersonen die erbij betrokken zijn en die wij kunnen inkijken dankzij het lek van een klokkenluider. Dat is de kern van de zaak. Eigenlijk is dat voor mij de *bottom line,* na dit een jaar lang te hebben bestudeerd. De uiteindelijke begunstigde, die nu buiten schot blijft en letterlijk buiten het scherm, wiens naam niet vermeld staat in officiële documenten, zou publiek moeten zijn. Dat moet aangepakt worden, in alle landen van deze wereld, want zolang er een land is dat het niet doet, blijft dat een zwakke schakel in de ketting. Maar goed, wij leven niet in de meest optimale of ideale wereld. Op dat vlak is er veel werk aan de winkel. Het antwoord zal voornamelijk internationaal zijn. Het is volgens mij echter wel duidelijk wat het antwoord zou moeten zijn.

Lars Bové: Ik wil daar nog iets aan toevoegen. In de gelekte documenten valt te lezen dat men voorstelt om de zaken toch anders te organiseren en bijvoorbeeld naar Dubai te trekken of toch weer Delaware. Die verschuivingen gebeuren inderdaad constant.

Wat ik voor mezelf als grote conclusie uit dit onderzoek gehaald heb, is hoe cruciaal ons eigen buurland Luxemburg is in dezen. Wij hebben eerst Luxleaks gehad. Dit verliep rechtstreeks via de Luxemburgse overheid. De rulings die wij daar hebben gezien, waren echt nattevingerwerk. Aan multinationals werd gezegd dan hen een superlaag tarief zou worden gegeven en dat zij, na het plaatsen van een postbus, aan de slag konden.

Wat heeft Luxemburg sindsdien gedaan? Onze minister van Financiën heeft terecht de vraag gesteld om de rulings zelf te krijgen. Uiteindelijk hebben wij er een dertiental of zo gekregen. Dat is bijna… Als u weet wat wij hebben gezien in nog maar één lek bij één advieskantoor, PwC, dan is het gewoon lachwekkend dat men enkel dat aan ons land bezorgt. Dan zien wij nu opnieuw dat Luxemburg er maar gewoontjes uit schiet, laten wij zeggen, als springplank naar de offshoregebieden maar als wij kijken naar die 732 Belgische namen, dan merkt men daar toch een heel grote incentive.

Als men een vennootschap in België heeft, hoe vaak hebben wij niet gezien dat bijvoorbeeld… Ik had het daarnet al over de groep die werkt voor Defensie enzovoort, maar evenzeer als men kijkt naar andere vennootschappen, een Antwerpse industrieel die een volledig schaduwnetwerk aan offshores heeft opgezet, die heeft dat niet zelf gedaan vanuit België. Mijn vaststelling is immers ook dat de Belgische adviseurs tamelijk afgeschrikt zijn door de strenge regels die hier in België gelden. Dus dat is toch één ding. Maar anderzijds gaat die gewoon naar Luxemburg en daar is er een hele sector die paraat staat om dit soort constructies op te zetten. *Pour la petite histoire,* die bewuste Antwerpse industrieel zat op dezelfde postbus bij een Luxemburgse adviseur die wij ook al waren tegengekomen in Luxleaks. Hij regelde de offshores voor de familie De Spoelberch. De bewuste industrieel bleek dus ook schuil te gaan achter een van de andere 190 vennootschappen op diezelfde gammele postbus.

Dus men merkt dat er een gans systeem is in Luxemburg, met als anekdote bijna dat er bij die eigen bankentoezichthouder in Luxemburg, denk ik, geen intentie is om die mensen ook maar iets het leven moeilijk te maken. Ik denk dat er daar ergens toch een bepaalde druk mag zijn. Men ziet immers dat men altijd een andere weg zal zoeken om dit soort constructies te kunnen opzetten. Het is natuurlijk heel aanlokkelijk als uw eigen buurland op die manier heel gemakkelijk zulke hand- en spandiensten levert.

Kristof Clerix: Mijnheer Calvo, u vroeg wat *the bearer* was. Als men gaat zoeken in de databank die gisteren online is gekomen en men zoekt op die 363 Belgische personen, ziet men een aantal keren in de plaats van naam en voornaam van een persoon *the bearer*. *The bearer* staat eigenlijk voor degene die een aandeel aan toonder in handen heeft. Dat fenomeen bestaat steeds

minder. Als men vroeger een bedrijf oprichtte en een aandeel aan toonder had, was enkel degene die het fysiek bezat, *the bearer*, degene die het in handen had, ook degene die eigenaar was van het bedrijf. Daarom duiken in die lijst van 363 personen een aantal personen op die *the bearer* heten. Waarom staan die op de Belgische lijst? Omdat daaraan een Belgisch adres is verbonden in de databanken van Mossack Fonseca. Als men dan op dat adres gaat zoeken en daar woont één koppel of één persoon, dan is honderd procent zeker wie *the bearer* is. In andere gevallen zal het adres niet meteen uitsluitsel geven. Dat wat betreft wie *the bearer* is: de persoon die het aandeel aan toonder van de offshore in kwestie op dat moment bezat.

Kristof Calvo (Ecolo-Groen): **…** lijst van de adressen.

Lars Bové: Op onze lijst met 732 namen staan echt namen; daarop staat niet *the bearer*.

Kristof Calvo (Ecolo-Groen): **…** regelmatig terugkomt en dat gekoppeld is aan een adres dat bij de adressen staat. De andere tap van de databank.

Kristof Clerix: Ik ben er niet van op de hoogte of die adressen twee keer dezelfde zijn of elkaar aanvullen. Dat is verder te bekijken.

Wie zou men zeker onder ede verhoren? Lars heeft al gewezen op de belangrijke rol van Luxemburg. Wij weten ook dat Mossack Fonseca de spil is in heel dit verhaal. U kunt Mossack Fonseca Luxemburg uitnodigen op deze commissie. Als u enkel Belgen onder ede zou kunnen verhoren, kunt u misschien nagaan of er Belgen werken in dat kantoor. Die zou ik onder ede verhoren. Dat ligt voor de hand, dat is een cruciale speler in dit geheel.

Lars Bové: Misschien nog een paar namen. Ik denk aan het horen — maar dat zult u doen — van de diensten zelf die al jaren met fraudebestrijding bezig zijn, ook degene die in een moeilijke situatie verkeren, zoals de antifraudesectie van het parket van Gent. Zij hebben toch wel bewezen een en ander te kunnen verwezenlijken. Zij hebben ook veel een beroep gedaan op de verruimde minnelijke schikking.

Daar kan men zeker wat van leren. Ik denk dat ook iemand als professor Axel Haelterman zeer interessante dingen zou kunnen vertellen over hoe het eraan toegaat.

Wij hadden het over de ex-bestuurders van de banken. Dat laat ik aan u over, in welke mate zij veel gaan kunnen vertellen.

Le **président**: Monsieur Bové, pourriez-vous développer quand vous dites que M. Haelterman pourrait nous expliquer des choses intéressantes? Simplement développer pour que l'on comprenne bien!

Lars Bové: Ja, omdat dit een van de experts ter zake is. De heer Luc De Broe ook bijvoorbeeld.

Ce sont des experts qui, en plus d'avoir mon expérience, ont eux-mêmes une grande expérience!

Ik weet niet of men daar bepaalde politieke etiketten op plakt. Daar bemoei ik mij niet mee. Ik denk wel dat er verschillende fiscale experts zijn die u meteen kunnen zeggen wat de overduidelijke gaten in het systeem zijn waarvan misbruik wordt gemaakt.

Het systeem van offshores om de Europese spaarrichtlijn te omzeilen: mocht u dit vijf jaar geleden hebben gevraagd aan heel wat Belgische fiscale experts, ze zouden u het systeem al hebben uitgelegd.

Wij hebben bijvoorbeeld een chat gehad met Luc De Broe. U kunt dat filmpje u op de website van *De Tijd* zien. Hij zegt daarin heel wat interessante zaken, zoals dat hij de volgende golf naar Dubai en andere landen in de Arabische wereld ziet vertrekken. Hij geeft allerlei indicaties waar we naartoe gaan en waar de gaten in het systeem zitten. Ik denk dat hij op dat vlak heel interessant kan zijn.

Le **président**: Non, monsieur Calvo, je ne préfère pas! Vous aurez encore un tour de parole. Sinon, d'autres collègues pourraient légitimement faire la même chose, et nous ne nous en sortirions pas. Nous allons demander aux journalistes de continuer, d'essayer de répondre un maximum et de laisser encore un espace aux parlementaires.

Kristof Clerix: Mijnheer Van der Maelen, u formuleert vier voorstellen en die liggen in de lijn van wat volgens mij persoonlijk inderdaad het antwoord zou moeten zijn. Het gaat onder meer om de klemtoon op internationale maatregelen in reactie op het probleem, het belang van *beneficial ownership*, waarbij de uiteindelijke begunstigden gekend moeten zijn, of het focussen op de tussenpersonen. Verschillende Parlementsleden hebben gevraagd naar het belang van de

tussenpersonen. Welnu, in de databank die gisteren online is gezet, is er ook een categorie van Belgische tussenpersonen, dus u kunt bijvoorbeeld de advocatenkantoren nagaan die een rol hebben gespeeld. Als daarin grote namen zitten, dan zou ik overwegen om die hier ook uit te nodigen.

Het voorstel inzake de rol van multinationals, met de vraag of *country-by-country reporting* publiek zou moeten zijn, is ook een standpunt dat ik helemaal volg. Dat is mijn persoonlijke mening als journalist die een aantal jaren over die thema's heeft geschreven. Persoonlijk ben ik voorstander van zoveel mogelijk transparantie aangaande dat thema.

Lars Bové: Omtrent de tussenpersonen kan ik nog even inpikken. Wij merken wel dat door het Belgisch wetgevend kader de schrik er bij de adviseurs in zit. Het klopt dus niet dat in België om het even welk advies gegeven kan worden. Wellicht om die reden werken die adviseurs of banken via kantoren in Luxemburg of Zwitserland: zij hebben het gevoel dat het daar wel kan en dat er daar minder streng wordt opgetreden.

Er werd gevraagd hoe het zit met de Nationale Bank en het FSMA, de vroegere CBFA. Welnu, ik kan alleen vaststellen dat men in dat ene geval van Dexia, dat ging over een offshore genaamd Castrol Overseas, het materiaal in handen had. Ik heb gemerkt dat de BBI-directeur van Gent, Karel Anthonissen, daarmee overal is gaan shoppen. Wij hebben recent alle partijen nog eens bevraagd over wat er destijds al dan niet mee is gebeurd en daarom hebben wij ons artikel daarover getiteld: "De zwartepiet is doorgeschoven." Niemand heeft er namelijk iets mee gedaan. De CBFA is er even aan begonnen, maar heeft de houding aangenomen dat het om een fiscale aangelegenheid ging, waar de BBI zelf mee aan de slag moest gaan. Net toevallig is de Nationale Bank op dat moment bevoegd geworden, waar men ons antwoordde dat er eigenlijk niets meer mee is gebeurd op dat moment. Wat er daarna al dan niet gebeurd is bij de BBI en wie daar wel wat had moeten doen, dat is nog een andere zaak. Aan de hand van dat voorbeeld merken we toch weer een gebrek aan coördinatie wanneer er zoiets gebeurt. Wij merken dat de bankentoezichthouders ook het standpunt innamen dat het weliswaar gaat om onderdelen van Belgische financiële groepen, maar dat de feiten nu eenmaal in Luxemburg en Zwitserland gebeuren, waardoor zij vinden dat hun bewegingsruimte beperkt was.

Wat de *crackdown* voor fiscale paradijzen betreft, is een zwarte lijst waarschijnlijk wel een effectief instrument. Wij hebben bijvoorbeeld in één dossier gemerkt dat het bestellen van de offshore via Luxemburg gebeurde – daar hebben de tussenpersonen hun rol gespeeld – maar dat de betaling voor de offshore, namelijk de administratiekosten en de beheerskosten, bijvoorbeeld 1 000 dollar per jaar, dan weer gewoon via de Belgische bank of het Belgische bankkantoor gebeurde. De Belgische bank ziet duidelijk dat er bepaalde betalingen gebeuren aan Panama of een ander land. Wij hebben er het raden naar – dit mochten zij ons ook niet vertellen – of die bewuste bank dan bijvoorbeeld een witwasmelding over die betalingen heeft gedaan. Dat mogen zij ons niet vertellen. Wij hebben het dus ook niet kunnen achterhalen, maar misschien oordeelt men dat de bedragen zo klein zijn dat men die niet moet melden. Ik heb er het raden naar.

Kristof Clerix: Mijnheer Van Hees, op uw vraag welk fortuin er op de offshores staat, hebben wij al geantwoord. Wij weten dat niet omdat in de gelekte data die informatie in heel veel gevallen gewoon ontbreekt.

Duiken alleen de drie of vier genoemde banken – Fortis, KBC en Dexia zijn daarvan de drie grootste – op in de Panama Papers? Wij hebben uiteraard naar alle banken gezocht. Geloof mij, als wij die hadden gevonden, dan hadden wij er een artikel over geschreven. Zo eenvoudig is dat. De collega's van *Le Soir* en *De Tijd* zullen dat kunnen beamen. Het antwoord is dus nee, andere Belgische bankgroepen duiken niet significant op in het datalek, anders hadden wij er zeker over geschreven. Ofwel hebben wij die nog niet gevonden en zullen wij er nog over schrijven, maar wij hebben er toch ernstig naar gezocht.

Lars Bové: U mag het ook niet overschatten. Wij moesten natuurlijk wel een selectie maken. Wij hebben eerst voor Dexia gekozen, niet om mediatieke redenen. Wij zagen gewoon dat wij heel veel materiaal daarover hadden. Daarom zijn wij met Dexia begonnen. Dan was de logische vraag of wij verder ook de andere banken zouden bekijken, omdat wij daarover minder informatie hadden, maar ook daarmee zijn wij aan de slag gegaan. Het waren puur menselijke overwegingen. Wij zien echter dat er wel degelijk andere banken bij betrokken waren. Bij uitbreiding zou men kunnen denken dat de hele bankwereld het heeft gedaan.

Op een zeker moment zijn wij bijvoorbeeld samen

met de Fransen uitgekomen op de bank Société Générale in Luxemburg, omdat een belangrijke textielfamilie van hier daar blijkbaar klant geweest was. Wij zagen dat die familie rekeningen had bij de bank Société Générale in Luxemburg. Zo konden wij in de meer dan 400 andere offshores gelinkt aan die bank soortgelijke constructies in kaart brengen.

Er zijn dus wel degelijk nog veel andere banken. Er is in België een gerechtelijk onderzoek naar HSBC Private Bank in Genève. Waarom? Omdat daar het fameuze lek is gebeurd, dat wij dan later Swissleaks zijn gaan noemen, via Hervé Falciani. Eigenlijk is het een beetje pijnlijk – ik weet niet hoe ik het moet formuleren – maar wij zien dat wat daar is gebeurd, misschien wel grover is dan bij andere banken, maar juist hetzelfde is als bij HSBC Private Bank in Luxemburg, om maar één bank te noemen; eigenlijk zien wij hetzelfde bij tal van banken in Luxemburg, Zwitserland, Monaco en noem maar op.

Het is dus bij ons wel degelijk een selectie, maar het fenomeen was in de bankwereld wel heel wijdverspreid en duidelijk om de Europese spaarrichtlijn te omzeilen.

Kristof Clerix: Mijnheer Van de Velde, u vroeg of BEPS geen gevaar is. Ik begrijp de achterliggende redenering, want dat was ook een van de punten van kritiek die na Luxleaks naar voren werden geschoven. De rulings die Luxemburg sloot, waren namelijk incentives om bedrijven te lokken. Net kleine landen moeten dat soort incentives nemen omdat zij andere schaalvoordelen, zoals een groot land, niet kunnen uitspelen. Ik begrijp dus zeker de redenering, die erachter zit, en vind het ook interessant om na te kijken in hoeverre de komende maanden en jaren de verhouding tussen wat kleine landen aan fiscale incentives kunnen bieden en wat grote landen kunnen bieden leidt tot een meer rechtvaardige toestand, al is dat bijna een ethische vraagstelling.

Daarboven ligt echter nog een andere conclusie. De grootste verliezers bij het systeem zoals het bestaat – met systeem bedoel ik dan het feit dat offshores legaal zijn, het feit dat rulings konden worden gesloten enzovoort –, zijn namelijk de staatskassen, voornamelijk in de ontwikkelingslanden. Dat is immers iets wat tot nu toe in ons betoog wat buiten beeld is gebleven. De ontwikkelingslanden en de minst ontwikkelde landen, toevallig ook landen waar corruptie wel eens welig tiert en waar soms geld uit de staatskas op offshorerekeningen belandt, zijn zeker een van de grootste slachtoffers. Laten wij daar ook oog voor hebben. Dat gezegd zijnde, is het zeker niet de bedoeling om ontwikkelingslanden met de vinger te wijzen, want de systemen van corruptie zien wij eigenlijk doorheen het hele wereldwijde onderzoek.

Samengevat heb ik dus begrip voor uw voorzichtigheid wat BEPS betreft, maar ik denk wel dat de bottomline van het hele BEPS-project en van alle maatregelen die de afgelopen jaren internationaal zijn genomen, is dat wij zouden moeten komen tot een meer rechtvaardige fiscaliteit, lees: solidariteit en herverdeling op zo'n manier dat iedereen zijn stukje bijdraagt. Daarvan is de vaststelling dat onder meer de offshorewereld, belastingrulings enzovoort ertoe hebben bijgedragen dat een aantal partijen, ook al hadden zij misschien sterke schouders, toch niet de zwaarste lasten droegen.

Dat is een grote lijn, die komt bovendrijven uit de verschillende onderzoeken. Maar ook daar zijn er nuances, in de Panama Papers gaat het niet alleen over de rijkste families; soms duikt ook een kleine zelfstandige op. Het verhaal is dus niet zwart-wit, het heeft grijswaarden. Een rode lijn die wel doorheen de vier onderzoeken komt bovendrijven, is dat niet iedereen op een even gelijkaardige en rechtvaardige manier bijdraagt. Dat is een conclusie waarin iedereen, vanuit welk politiek gesternte hij ook spreekt, zich kan vinden.

Lars Bové: Er was nog een vraag die daarbij aansluit, over het internationaal belang van ICIJ als consortium van onderzoeksjournalisten. Ik weet dat er dan wordt verwezen naar financiers. Wie financiert ICIJ? Het zit in de Verenigde Staten. Wat is dan het belang van een bron? Ik ken het belang van de bron niet, dat heeft hij zelf aangegeven in de communicatie die er onlangs is geweest.

Ik kan alleen het volgende vertellen over de manier waarop wij, ook bij de vorige leaks, telkens te werk zijn gegaan en ik ontbloot daarmee geen interne keuken. Er is nooit sturing geweest vanuit ICIJ. De enige rol die ICIJ heeft gespeeld in dit alles, is het ons aanreiken van middelen, namelijk van databases die zodanig vlot werken dat wij internationaal, met zo veel journalisten, perfect konden samenwerken en konden zoeken wat wij wilden. ICIJ heeft nooit gezegd wat we moesten publiceren op een bepaalde dag, neen, dat hebben wij zelf beslist. Wij hebben, na al hetgeen wij hebben vastgesteld, gewoon gesteld dat wij daarmee zouden beginnen en dan dat en dan dat. Er is nooit enige sturing geweest.

Er werd gesteld dat ICIJ misschien de Amerikaanse belangen verdedigt of de Amerikanen die erbij betrokken zijn, wil minimaliseren. Ik weet ook niet waarom er nu in dit lek minder Amerikanen zitten. Ik weet echter wel dat in het Luxleakslek, en dan vooral in het tweede, u herinnert zich misschien nog dat er twee lekken zijn geweest, onze perceptie was dat ze nogal veel focusten op de Amerikanen, bijvoorbeeld de Koch brothers, die belangrijke politieke financiers zijn in de Verenigde Staten, Disney enzovoort, terwijl wij bijvoorbeeld andere mensen of bedrijven zagen die veeleer Europees interessant kunnen zijn. Zij gaan wel degelijk ook op zoek naar voor de Verenigde Staten belangrijke betrokkenen.

In elk geval inhoudelijk, in de gegevens die wij onderzoeken, zie ik geen sturing, zie ik geen lijn. Wij en alle andere landen zijn totaal vrij om te doen met die gegevens wat wij wel of niet willen.

Kristof Clerix: Mijnheer de voorzitter, ik wil nog een paar puntjes aanraken, waarna ik graag het woord aan mijn collega's geef.

Mevrouw het Kamerlid, hoever reikt onze opdracht en ambitie? Het antwoord is eigenlijk heel eenvoudig. Wij zijn journalisten. Dat is onze rol; dat is onze ambitie en onze opdracht. Onze opdracht is journalistiek. Daar stopt het ook. Er zijn journalisten die proberen hun functie als een soort *watchdog of democracy*, als vierde macht of als controlefunctie waar te maken. Onze rol in het bewuste onderzoek en in de vorige drie onderzoeken is ook het probleem op tafel leggen en beschrijven. Daar stopt echter onze rol. Onze rol is informatie verstrekken en het grote publiek informeren over een thema dat volgens ons in het publieke belang is. Daar ligt de drijfveer.

Dus ja, onze rol is het blootleggen van zaken. Wij zijn echter geen wetgevers, geen privédetectives en ook geen fiscale ambtenaren.

Ik begrijp dat er tegenover ons veel verwachtingen zijn. Ik kan echter alleen maar zeggen dat onze rol de rol van journalist is en dat wij die functie zo goed mogelijk hebben proberen te vervullen. Op een gegeven moment stopt onze rol echter ook.

Mijnheer de voorzitter, u vroeg onder meer naar de typologie van de motivering. Waarom richten mensen een offshore op?

Er zijn zeker verschillende motieven. De experts waarmee wij spraken, waren echter duidelijk over één punt. Dat is dat men een offshore opricht om zaken te verbergen, zonder daarover een kwalitatieve uitspraak te doen of moraliserend over goed of slecht te zijn. De finaliteit is evenwel dat een bedrijf wordt opgericht, waarbij de oprichter buiten het gezichtsveld kan blijven. Waarom doet hij of zij dat? Dat is om iets te verbergen. Nogmaals, daarvoor kunnen heel legitieme redenen zijn.

Er zijn personen of bedrijven waarmee wij spraken, die ons vertelden dat zij een offshore hadden opgericht om een potentieel nieuw contract te onderzoeken. Zij wilden niet dat bepaalde zakenpartners of concurrenten van hun onderzoek op de hoogte waren.

Dat is dus een manier waarop een offshore wordt gebruikt om iets te verbergen, zonder dat zulks per se illegitiem zou zijn.

Men kan ook een offshore oprichten om zaken voor de fiscus te verbergen, zoals zwart geld of grijs geld. Nogmaals, dat is zeker niet het geval in alle gevallen die wij hebben bestudeerd.

Andere riepen als motief veiligheid in, namelijk verbergen dat men rijkdom heeft. Men zou dan immers potentieel ongewild de aandacht kunnen wekken. Dat is ook een motief.

Verbergen voor de fiscus, voor zakenpartners en voor mensen met slechte bedoelingen zijn zowat de motieven die wij te horen krijgen.

De heer Delepière, de voormalige voorzitter van de antiwitwascel, vatte het goed samen. Hij zei dat gedurende de twintig jaar dat hij rond offshores werkte, hij nog nooit één offshore was tegengekomen die is opgericht om de transparantie te bevorderen.

Ik meen dat dit een vrij duidelijk statement is.

Lars Bové: Ik wil nog aanvullen. Er zijn legitieme redenen, er is belastingontwijking en -ontduiking, maar wij hebben ook voorbeelden gegeven, die u gewoon kunt nalezen in onze artikels, van oplichters en belastingfraudeurs die al in het vizier van het gerecht lopen. Er is een heel spectrum aan mensen die er gebruik van kunnen maken met, zoals de heer Clerix zei, één doel, met name zaken verbergen.

Bij de reacties die wij hebben gekregen, had iedereen wel een uitleg. Sommigen wilden niet reageren, anderen hebben ons afgedreigd, maar mijn conclusie is dat 95 % niet echt een goede reden had om dit te doen. De uitleg die wij kregen,

was soms ook wat lachwekkend.

Xavier Counasse: Mossack Fonseca représente-t-il un petit poisson ou la plaque tournante?

S'il existait des statistiques ou si les bureaux créateurs de sociétés offshore nous fournissaient leurs quotas annuels, nous pourrions sans doute répondre précisément. Mais ce n'est pas le cas. Sur base de plusieurs témoignages, on dit que Mossack Fonseca fait partie du top 5 ou top 10 des plus gros créateurs de sociétés offshore au monde.

Après quelques discussions avec des avocats fiscalistes, certains conseillers belges m'ont dit n'avoir jamais entendu parler de cette maison-là parce qu'il en existe bien d'autres. Je ne peux vous donner de réponse plus précise.

La réaction du Panama de vouloir échanger automatiquement leurs données est plutôt une bonne nouvelle plutôt qu'une mauvaise. Le Panama est loin d'être le seul pays à avoir été cité dans cette affaire des Panama Papers. Pour mémoire, les Îles Vierges britanniques sont numéro un des paradis fiscaux les plus utilisés. Il ne faut pas l'oublier!

L'échange automatique de données sera-t-il aussi utile que ce qu'ils prétendent? Avec un peu de pessimisme, je constate que les dernières directives que nous avons votées à grande échelle, ont rapidement été contournées par la suite. J'espère que le fisc, en Belgique, aura les moyens nécessaires pour traiter l'amas gigantesque de données, que ce soit via l'échange automatique ou via les *rulings* qui interviendront plus tard. Cette question, d'ailleurs, vous devrez la poser à ceux qui passeront après nous.

En ce qui concerne la directive "secret des affaires" et celle de "protection les lanceurs d'alerte", je répondrai aux deux par une seule réponse.

La loi sur la protection des lanceurs d'alerte a-t-elle une chance d'être efficace? Il en existe une au Luxembourg et pas plus tard qu'aujourd'hui, deux personnes ont été jugées devant le tribunal. Le procureur d'État a réclamé dix-huit mois d'emprisonnement avec sursis pour avoir été à l'origine des révélations de l'affaire Luxleaks. Il me semble qu'une loi ne suffit pas ou qu'elle doit être rédigée autrement.

Pour ce qui est de la directive "secret des affaires", je prendrai le même exemple. Je dirai simplement que le procureur d'État, dans cette même affaire, a utilisé cette directive contre les lanceurs d'alerte en disant clairement que cette affaire est la preuve que le secret des affaires est cultivé et inscrit dans l'ADN de l'Europe, car des directives sont créées pour protéger le secret des affaires et non pour la protection des lanceurs d'alerte. Je vous assure que ceci était l'argumentation du procureur.

Je pense qu'en parallèle de cette directive servant à lutter contre l'espionnage industriel par exemple, et qui est une bonne chose, il faudrait prévoir un texte européen sur la problématique. Il est dommage de ne pas avoir fait les deux en parallèle, en particulier, dans le contexte actuel.

Lars Bové: Het is vrij schizofreen dat wij na Luxleaks in het Europees Parlement uitgenodigd werden om te gaan getuigen. Er werd toen geapplaudisseerd. Ons werk werd gewaardeerd. Tegelijk stemt men zoiets, dat ons werk helemaal zou fnuiken.

Dat is vrij schizofreen soms, waarin wij terechtkomen.

Xavier Counasse: Sur cette directive européenne, j'ajouterai qu'il n'y avait rien du tout sur la protection des lanceurs d'alerte. On a ajouté un paragraphe, ce qui est plutôt positif. Dans le sens de la directive actuelle, c'est au lanceur d'alerte de prouver qu'il a agi dans l'intérêt général. Il aurait été bon d'inverser la charge de la preuve.

M. Van Hees a demandé quel est le rôle des banques et s'il y a des banques dans tous les dossiers. Non. Je prends l'exemple d'une personne qui va ouvrir une offshore pour immatriculer son bateau de plaisance. Là, clairement, c'est un bureau luxembourgeois qui intervient souvent mais sans banque. Donc, pas dans tous les cas. Après, le rôle des banques varie. Dans certains cas, les banques sont à l'origine de tout; ce sont elles qui programment, qui font l'ingénierie derrière la structure et qui, via Mossack Fonseca, la créent et gèrent le dossier pour leur client. Dans d'autres cas, c'est un bureau indépendant ou des conseillers fiscaux ou un avocat, même à titre personnel, qui aident un client et la banque sert simplement à fournir un compte offshore et à l'ouvrir par la suite. Un cas n'est pas l'autre. Il est très difficile de généraliser.

Peut-on prouver qu'il s'agit de fraude dans tous les cas? Je pense que l'on a répondu: bien sûr que non. Il faut regarder au cas par cas. Les

documents nous permettaient simplement de savoir que des sociétés offshore avaient été créées et, dans certains cas, à quoi elles servaient. Au-delà, c'est le travail des autorités fiscales, et plus le nôtre. On s'est contenté d'expliquer ce qu'on comprenait et de donner la parole aux personnes concernées pour nous expliquer à quoi servaient leurs sociétés.

M. Van Rompuy a demandé s'il y a plus de trous dans la législation en Belgique que chez nos voisins. Je vous avoue qu'il nous a déjà fallu beaucoup de temps pour étudier l'ensemble des dossiers belges. Dès lors, comparer les résultats qu'on a obtenus avec l'ensemble des résultats dans chacun des pays, je suis incapable de le faire. Je prendrai juste un exemple parce que cela m'a heurté. Les Français qui avaient une équipe presque deux fois plus nombreuse que la nôtre pour travailler au journal *Le Monde* ont trouvé environ 1 000 cas liés à la France. Nous, à deux fois moins, on en a trouvé 730. Or la Belgique est quand même a priori sur papier un pays avec un peu moins d'habitants et un peu moins de superficie. J'ai quand même l'impression qu'on ne doit pas être le meilleur élève de la classe et on n'est sans doute pas le moins bon non plus.

Lars Bové: Heel kort, de wet op de verruimde minnelijke schikking. Wat hebben wij daar vastgesteld, over het nut van dat instrument, zeker met de huidige gerechtelijk complexe toestand in ons land? Er valt veel over te zeggen dat dit misschien nog wel nuttig kan zijn. Anderzijds hebben wij toch ook gemerkt dat bijvoorbeeld iemand als de heer Chodiev die wetgeving expliciet heeft gebruikt om verder te kunnen gaan met zijn offshores. Dan ziet men dat een strafrechtelijke veroordeling niet alleen iets is dat op papier interessant is. Voor die mensen is dat soms levensnoodzakelijk om verder te kunnen gaan met wat zij bezig zijn. Het biedt hen die mogelijkheid — dat hebben wij zwart op wit in de mails van zijn adviseurs gezien — doordat hij in ons land een minnelijke schikking heeft kunnen sluiten. Waarom? Daar is al veel over gezegd en dat heeft zeker ook te maken met wat ik in het begin zei, dat Justitie blijkbaar niet al te vlot deze soort zaken kan aanpakken in ons land. Men ziet dat zij daar gebruik van maken om hem de mogelijkheid te bieden om te zeggen tegen de adviseurs, tegen Mossack Fonseca, dat hij eigenlijk in België volledig is vrijgesproken. Hoe zij het exact formuleren weet ik al niet meer, maar het kwam erop neer dat zij tegen de adviseurs konden zeggen dat er niks van is gekomen in België en dat die dus gewoon verder met hen in zee konden gaan.

Xavier Counasse: Question de M.Laaouej sur les fameuses 134 personnes sous la rubrique Financier. Donc sur la liste des 732, la liste non exhaustive des 732 cas belges ou liés à la Belgique recensés, ce sont 732 personnes physiques. Et systématiquement on a essayé de trouver dans quel secteur ils travaillaient.

Donc on ne parle pas de banque ici, on parle de personnes. Ces personnes travaillaient parfois dans une banque et donc ça fait partie du secteur financier, mais c'était aussi parfois des gens qui travaillaient dans une fiduciaire au Luxembourg ou dans un bureau de conseil, et donc qui n'étaient pas les bénéficiaires économiques de la société offshore mais qui étaient plutôt les conseillers. Eux aussi sont placés dans cette catégorie. Ou parfois c'était des gens, qu'on retrouvait via le registre des sociétés, qui étaient administrateurs ou gestionnaires de sociétés de placement ou des choses comme ça, et on les a tous rangés de façon assez large sous cet onglet.

Est-ce qu'on retrouve des multirécidivistes et est-ce qu'on a des infos chronologiques? Ce serait magnifique mais je pense qu'on n'a pas de cas sous la main à vous proposer. La seule famille qui est revenue, dans les trois derniers en tous cas, c'était les de Spoelberch. Mais il faut quand même reconnaître que dans chacun des cas, c'était souvent une branche différente de la famille et ce n'est pas le même dossier ou les mêmes sociétés qu'on retrouvait dans chacun des cas.

Donc *a priori* non, mais peut-être que dans les 10 ou les 10,5 millions de documents qu'on n'a pas encore pu regarder, on trouvera quelque chose du style.

Lars Bové: Ik wil hieraan iets toevoegen. Ik vind het heel tekenend dat de BBI dan uiteindelijk toch een onderzoek is gestart naar de familie de Spoelberch en dat men dat vrij ruim aanpakt. Dat vergt veel omdat het nu eenmaal oud kapitaal is dat wijdvertakt is.

Ik vind dat dit wel aangeeft dat de diensten, zelfs met de indicaties die er "maar" zijn in die verschillende *leaks,* aan de slag kunnen gaan en dat men daarmee creatief kan omspringen om te gaan kijken, hoe moeilijk het ook is, wat er binnen die familie in kwestie, zonder hen te willen viseren, maar ook bij andere families, doorheen de jaren aan constructies is opgezet.

Xavier Counasse: Il me reste deux points. Quid du *Big Four*? Rien! Sinon on l'aurait écrit! Quid

des cabinets d'avocats belges? Bon, on l'a dit, c'était sans doute le Luxembourg et la Suisse qui revenaient majoritairement, mais si vous avez sous la main une liste avec l'ensemble des cabinets belges, cela vaudrait peut-être la peine qu'on s'amuse à la croiser avec notre fichier, on y retrouverait peut-être encore certaines choses.

Je voulais faire une dernière remarque sur le BEPS. Il y a eu deux ou trois questions quant à savoir si le BEPS allait tuer la Belgique, le petit pays du Luxembourg? Moi, je pense juste que le BEPS, ce que j'en comprends aujourd'hui, c'est une façon de rendre la concurrence fiscale entre États membres, et même au sein de l'OCDE, plus loyale. Mais ce n'est pas du tout une remise en cause de la concurrence fiscale entre États et je pense même l'inverse, qu'il va plutôt renforcer l'autonomie fiscale de chacun des États qui pourra, demain, aller taper sur son voisin plus virulemment s'il ne respecte pas les règles de concurrence.

J'ai l'impression qu'en tout cas, cela permet toujours de faire une concurrence fiscale qu'on veut plus saine, que l'Europe veut plus saine, que l'OCDE veut plus saine et donc peut-être que la Belgique doit changer un ou deux de ses leviers si elle veut pouvoir continuer à jouer sur cette carte-là – je ne dis pas que c'est ce qu'elle doit faire, je raisonne - j'ai l'impression qu'en tout cas, ça lui permettrait toujours de le faire. Et ce n'est pas du tout le BEPS, une harmonisation fiscale via un taux européen qui irait vers une harmonisation et donc un pas en arrière. On donnerait les clés de la fiscalité à l'Union européenne, ce qui, me semble-t-il, n'est pas le cas. Aussi, je ne pense pas, pour faire court et être synthétique, que le BEPS remette complètement en cause le principe de concurrence fiscale et donc puisse nuire à la Belgique. Cela lui demandera peut-être simplement de réagir.

Le **président**: Un élément complémentaire. Pour les collègues qui s'intéressent à la problématique BEPS, dont je rappelle qu'elle fera partie d'un des thèmes retenus, enfin en tout cas proposés, nous avons eu l'audition de Pascal Saint-Amans en commission des Finances de l'OCDE qui nous a expliqué à la fois ce qu'est le BEPS, les enjeux, les limites, l'intérêt du BEPS, dans quelle dynamique européenne et de l'OCDE cela s'inscrit, avec évidemment les points de frottement avec l'harmonisation fiscale.

Ce que je propose, c'est que pour les collègues intéressés, on puisse leur faire parvenir le rapport de l'audition de M. Saint-Amans qui j'imagine est disponible de toute façon aussi sur le site de la Chambre, mais enfin pour faciliter, on peut leur renvoyer. Manifestez-vous auprès du secrétariat! Cela permettra quand même, à mon avis, de ne pas confondre toutes les thématiques. Parce que la fraude fiscale internationale à travers des offshores c'est une problématique qui, me semble-t-il, doit être distinguée de la planification fiscale agressive, d'optimalisation au sein des groupes multinationaux de la manière dont l'OCDE et l'Europe y répondent, etc.

Il y a incontestablement des points de contact. On peut basculer de l'optimalisation vers la fraude, mais ce n'est pas par essence, me semble-t-il, tout à fait le même sujet. Voilà, c'était un point de nuance!

En tout cas, nous avons déjà de la documentation bien charpentée sur le sujet.

Xavier Counasse: Monsieur le président, je vous rejoins. BEPS est naturellement plus une réponse au Luxleaks qu'aux Panama papers. J'ai essayé de répondre à votre question.

Le **président**: Nous enverrons le lien sur l'audition de M. Saint-Amans.

Joël Matriche: Je voudrais simplement deux ou trois précisions supplémentaires. Est-ce que Mossack Fonseca est un gros joueur? Xavier a répondu pour l'essentiel, enfin, ce qu'on en sait. Mais à titre d'exemple, je suis occupé à travailler sur un autre dossier lié aux sociétés, aux Belges qui sont propriétaires ou gestionnaires de sociétés offshores. Pour le moment, sur un échantillon de 300 personnes, j'en ai relevé environ 15 % qui ont immatriculé leur société chez Mossack Fonseca. Je vérifie chaque fois si cette société est dans les Panama Papers. C'est très empirique, ça veut dire ce que ça veut dire, pas davantage, mais ça donne un ordre de grandeur. Ils ne sont pas 90 % à avoir enregistré leur société via Mossack.

Juste un petit détail sur la raison pour laquelle il n'y avait pas beaucoup d'Américains. On ne va pas expliquer pourquoi il n'y en a pas beaucoup, cela a déjà été expliqué. Je voulais juste souligner que, si vous allez sur le site de Mossack Fonseca, donc mossfon.com, vous verrez un communiqué, non, une interview de Jürgen Mossack, donc un des deux fondateurs, qui a été réalisée début avril par une télévision américaine, et où il explique lui-même que les clients américains de son cabinet se comptent sur les doigts des deux mains. Voilà, c'est lui-même qui le dit! Il sous-estime un petit peu; je pense qu'il y en a une vingtaine, mais il n'y

en a effectivement pas beaucoup. La base de données n'a pas été nettoyée. C'est juste ce que je voulais ajouter.

Le **président**: Merci, messieurs. Donc je propose peut-être de vous entendre, chers collègues. J'imagine que les réactions seront plus courtes, évidemment, que les premières interventions. Peut-être, aller à nouveau à l'essentiel avec des questions les plus précises possible, sachant évidemment que MM. les journalistes auront le dernier mot, pour le dire simplement. Qui demande la parole? M. Van der Maelen? M. Van de Velde, M. Van Hees, M. Calvo, M. Gilkinet.

Dirk Van der Maelen (sp.a): Mijnheer de voorzitter, ik heb een suggestie voor u, opdat wij een compleet dossier kunnen hebben. Ik heb daarnet gezegd dat ik vijf jaar geleden een reeks schriftelijke vragen gesteld heb aan de minister van Financiën over sancties opgelopen door fiscale advocatenkantoren of cijferberoepen. Toen bleek dat het om maximum vier of vijf sancties per jaar ging. Is het mogelijk om die informatie te actualiseren?

Ik wil namelijk reageren op wat Lars Bové zegt. Hij heeft gelijk als hij zegt dat wij weinig of geen betrokkenheid terugvinden van Belgische fiscale raadgevers in dit dossier. De heer Counasse heeft echter gezegd dat hij gehoord heeft dat sommige Belgen, die nochtans actief zijn in de sector, nog nooit over Mossack Fonseca gehoord hadden. Misschien werken zij met andere klanten. Ik ken echter voorbeelden van actieve publiciteit die door sommige, zij het kleine, kantoren gevoerd is naar middenstanders en zelfstandigen, in de lijn van “kom bij mij, ik zal voor u een offshore oprichten”. Sommige van die kantoren zijn nog altijd actief. Mijn stelling is dat zij veel te zacht aangepakt worden. Misschien is onze wetgeving in haar formulering wel juist maar wordt zij in de praktijk niet streng genoeg toegepast.

Het is goed dat collega Van de Velde mij kan antwoorden. Hij heeft actief deelgenomen aan de werkzaamheden van de onderzoekscommissie grote fiscale fraude. Ik herinner mij dat de heer Van de Velde toen telkens zei dat België bepaalde maatregelen niet alleen kon nemen omdat wij dan onze bedrijven zouden hinderen. Vandaag spreekt de internationale gemeenschap af om met zijn allen samen dezelfde maatregelen te nemen, bijvoorbeeld via BEPS. Als lid van de Europese Unie tekenen wij allemaal voor een *tax avoidance package*. Ik stel echter vast dat de heer Van de Velde nog steeds problemen maakt. Blijkbaar is dat een zeer gevoelig punt.

Rob Van de Velde (N-VA): (…)

Dirk Van der Maelen (sp.a): Mijnheer Van de Velde, ik heb u ook niet onderbroken. Ik zal u straks ook niet onderbreken.

Elkeen die de technieken van multinationals een beetje bestudeerd heeft, weet dat de meest gebruikte techniek erin bestaat schulden te laten terechtkomen op plaatsen waar grote winsten gemaakt worden, waar men door intrestaftrek de winsten minimaliseert.

Nu is er een regelgeving die zegt dat men dat niet onbeperkt kan blijven doen. Dat staat in BEPS. We zetten daar een bovengrens op. Enkel en alleen wanneer men boven die grens komt, komt men in de problemen.

Een normale schuldfinanciering van bedrijven zal dus altijd mogelijk blijven, maar nu wij het samen doen, is het weer niet goed. Vroeger konden we niet alleen maatregelen nemen, maar nu we het samen doen, is het weer niet goed.

Luk Van Biesen (Open Vld): (…)

Dirk Van der Maelen (sp.a): Neen, maar ik reageer op wat collega Van de Velde heeft gezegd. Nog eens, uw verhaal is totaal achterhaald.

Het verhaal van het schaalvoordeel of het verhaal van kleine landen die fiscale incentives kunnen geven om bedrijven aan te trekken, klopte dertig jaar geleden, vooraleer we de Europese interne markt hadden.

Nu hebben we een Europese interne markt. Een Belgisch en een Duits bedrijf die met elkaar moeten concurreren, zitten in dezelfde positie. Zelfs uw basisargumentatie klopt van geen kanten meer. Het bewijst alleen dat u een fixatie hebt en dat u zegt dat elke belastinginkomst die een overheid kan halen per definitie niet goed is.

Rob Van de Velde (N-VA): U zou verwachten dat ik zou reageren, maar ik zal dat niet doen. Ik word daar moe van.

Uit wat u meegeeft, wil ik één zaak opnieuw op tafel leggen. Ik denk dat er wel nood is aan een andere soort samenwerking tussen zeker dit soort onderzoeksjournalistiek - ik denk dat dit niet kan worden veralgemeend - en de fiscus of wat dan ook.

Als het de bedoeling niet is om een soort langgerekte verontwaardiging te organiseren en vol te houden, als het niet de bedoeling is om namen op de plank te leggen die daar onterecht opkomen, en als het de bedoeling is om samen te streven naar een efficiënter en sneller aanpakken van die fraude, dan denk ik dat er tegelijkertijd een beter statuut voor de klokkenluiders moet komen. Ik ben daarvoor absoluut gewonnen. Ik denk dat dit kader in zijn algemeenheid absoluut moet worden bekeken en herbekeken.

Net zomin als dit Parlement kan blijven hobbelen van schandaal naar schandaal, kan het ook niet de bedoeling zijn dat we vanuit onderzoeksjournalistiek een soort scherm oprichten waarbij we kunnen blijven zeggen, binnen dit en enkele jaren: er is nu nog altijd niets gebeurd, waarbij onterechte namen – en nogmaals, u spreekt over een verhouding van 5 ten opzichte van 95 en ik wil dat hier voor de discussie die we hebben zelfs aanvaarden… Dat kan men niet blijven volhouden. Dat kunnen we ook niet blijven volhouden vanuit een organisatie als ICIJ, dan kan men niet blijven volhouden dat dit alleen maar een soort van benevolentia is, dat dit alleen een soort van maatschappelijke genoegdoening is die we wensen te bieden. Ik denk dat we met zijn allen de verantwoordelijkheid hebben om te gaan naar daar waar het noodzakelijk is en dat is dat we die fraude absoluut oplossen. Dan ben ik het volledig met u eens…

Dirk Van der Maelen (sp.a): (…)

Rob Van de Velde (N-VA): Ik schiet BEPS niet af, ik zeg alleen dat men voorzichtig moet zijn met BEPS. Ik zeg dat u economische wartaal en onzin uitkraamt, mijnheer Van der Maelen. Dat zeg ik.

Wat betreft het blijven hobbelen van schandaal naar schandaal, dat kunnen we ons maatschappelijk – en ook u niet – niet blijven permitteren. Ik roep daar gewoon op tot een manier waarop we tegelijkertijd dat grondwettelijk recht… Vorige keer hebben we een discussie gehad over bronnengeheim en zo verder. Ik wil daar absoluut niet aan tornen, integendeel. Je hebt echter bepaalde belangen waarvan je voelt dat die beginnen te conflicteren, recht op privacy ten opzichte van het bronnenrecht, ten opzichte van het aanpakken van fraude. Dat is een complex kluwen van verschillende begrippen dat, als we dat ongenuanceerd blijven brengen, maatschappelijke schade berokkent die veel groter is dan wat we eventueel nog kunnen oplossen.

Ik zou op dat vlak dus willen oproepen, om toch die deur open te zetten, terwijl tegelijk — het is belangrijk dit mee te geven — een internationale organisatie niet bij wijze van spreken de wetten komt dicteren.

Dat is een heel teer punt in de manier waarop wij vandaag hier met elkaar omgaan.

Ik wijs u absoluut niet met de vinger. Nee, dat doe ik niet. Zij die mij vorige keer …

Kristof Calvo (Ecolo-Groen): (…)

Rob Van de Velde (N-VA): Ik denk alleen dat wij die morele vraag ook mogen stellen. Wij moeten ze in alle ernst kunnen beantwoorden. Wij moeten daarover een discussie houden, om na te gaan of wij op dat vlak op een andere manier kunnen samenwerken, zodat ook dat signaal aan de organisatie *as such* kan worden gegeven.

Ik heb geen antwoord gekregen op mijn vraag of u kennis had van visitaties bij de contacten die u hebt gehad.

Kristof Clerix: Daar kan ik snel op antwoorden. Ik denk dat niemand van ons daarvan kennis heeft gehad.

Rob Van de Velde (N-VA): Ik denk ook ongeveer te weten waarom.

Tot slot wil ik nog een van de belangrijkste gevolgtrekkingen maken. Het gaat niet alleen om wetgeving. Er bestaan vandaag een aantal wetgevende procedures die aan onze organisaties voldoende mogelijkheden geven. Vaak zijn ze veel te lang en aanslepend, zoals wij in de onderzoekscommissie rond fiscale fraude hebben gezien. Daaruit bleek dat vooral op het gebied van justitie het recht op verdediging ongelooflijk uitgesponnen is, wat ons veel te lange procedures oplevert. Dat zijn zaken die wij bij wijze van spreken nu al zeven jaar weten en waaraan wij nu misschien maar eens paal en perk moeten stellen.

De organisatie is echter ook een teer punt. Deze ligt heel weinig onder vuur. Het is echter de manier waarop de onderzoeken worden gevoerd en de manier waarop de wettelijke mogelijkheden die men heeft, worden benut of niet worden benut, die maken dat fraude al dan niet wordt aangepakt.

Daarvan moeten wij de komende maanden absoluut werk maken.

Kristof Calvo (Ecolo-Groen): Heel kort, in reactie op collega Van de Velde. Mijnheer de voorzitter, de wending die deze discussie aanneemt, verbaast mij eigenlijk. De heer Van de Velde zegt: “Ik wil de journalisten in kwestie niet met de vinger wijzen.” Ik stel mij dan de vraag, en wat ik daarnet naast de micro heb gezegd, zeg ik nu wel in de micro: wat gebeurt er dan als u mensen wel met de vinger wijst? Ik stel vast dat de heer Van de Velde, en vorige week de heer Van Biesen, met grotere stelligheid aandringen bij de journalisten om iets anders dan hun job te doen, met name in de plaats te treden van de fiscale administratie en hun bronnengeheim op te heffen. Die stelligheid is groter dan de stelligheid in het verleden tegenover staatssecretaris Sleurs, naar het schijnt ooit bevoegd voor fiscale fraude. Dat kon men raadplegen op de website van de Belgische regering: mevrouw Sleurs was bevoegd voor fiscale fraude naar het schijnt. Die stelligheid toen was veel minder dan nu ten aanzien van mensen die gewoon hun job hebben gedaan.

Luk Van Biesen (Open Vld): (…)

Kristof Calvo (Ecolo-Groen): Nee, nee, die stelligheid is vandaag ten aanzien van die vier mensen daar nog altijd groter dan de stelligheid ten aanzien van Johan Van Overtveldt rond zijn beleid inzake fiscale fraude en fiscale ontwijking. Sorry, die wending opnieuw. Ik dacht dat men vorige week zijn lesje wel geleerd zou hebben, dat het eigenlijk crazy is wat men hier tegen die journalisten komt zeggen: doe eens wat onze wetgever niet doet, doe eens wat onze diensten niet doen, doe eens wat onze ministers niet doen. Ik dacht dat men na vorige week zijn lesje wel geleerd had, maar de heer Van de Velde doet het opnieuw. De heer Van de Velde zegt opnieuw: dit moet u doen, geef die informatie eens, doe eens waar anderen wel voor worden betaald maar het niet doen, nu moet u zich in hun plaats stellen. Ik begrijp dat totaal niet.

U zou geloofwaardig zijn indien u met een grotere stelligheid rond fiscale fraude en ontwijking zou tussenkomen of indien u vandaag zonder enig voorbehoud zou besluiten om iets te doen aan het klokkenluidersstatuut. Zonder enig voorbehoud. U hebt daar meteen voorbehoud bij gemaakt.

Rob Van de Velde (N-VA): Dat is toch niet waar. Welk voorbehoud heb ik gemaakt?

Kristof Calvo (Ecolo-Groen): Wij zullen het integraal verslag raadplegen. U hebt daar voorbehoud bij gemaakt.

Rob Van de Velde (N-VA): Zeer graag.

Kristof Calvo (Ecolo-Groen): Mijnheer de voorzitter, ik begrijp dat eigenlijk niet, eerlijk gezegd.

Le **président**: Vous avez une question, monsieur Calvo?

Kristof Calvo (Ecolo-Groen): Bien sûr.

Le **président**: Merci, monsieur Calvo!

Kristof Calvo (Ecolo-Groen): Mijnheer de voorzitter, het recht om te onderbreken en opinies te spuien, is er niet alleen voor de voorzitter, maar ook voor commissieleden. Ik heb mij daarnet beperkt tot vragen. De uitnodiging van collega Van de Velde kon ik niet onbeantwoord laten.

Ik keer nog even terug. In het kader van een goede samenwerking zou ik zeggen: houd u niet in om te suggereren dat wij de mensen die geen commentaar hebben gegeven op uw telefoontje, hier uitnodigen. Een uitnodiging van het Parlement is immers moeilijker naast zich neer te leggen dan een telefoontje van de media. Opnieuw mijn boodschap: als er mensen die moeten worden gehoord, niet naar het Parlement willen komen, dan is dat voor onze fractie een reden om de commissie zo snel mogelijk om te zetten in een parlementaire onderzoekscommissie.

Rob Van de Velde (N-VA): (…)

Le **président**: Chers collègues, M. Calvo a la parole! On ne va pas commencer à faire des dialogues. Chacun redemande la parole, s'il le souhaite et on voit s'il y a, dans l'esprit de chacun, un intérêt à le faire. C'est votre choix. C'est M. Calvo qui a la parole et je ne doute pas qu'il va poser ses questions.

Kristof Calvo (Ecolo-Groen): Mijnheer Clerix, u bent zeer pedagogisch geweest in uw uiteenzettingen, waarvoor dank, maar op een punt hebt u mij wel in verwarring gebracht. Ik begrijp de verhouding 732 en de databank, maar de verhouding 363 officers versus 293 adressen en de rol van de *bearers* daarin is mij nog niet duidelijk. Kunt u dat punt nog eens uitklaren?

De 54 intermediairen, hoe verhoudt zich dat? Zijn er nog meer Belgische intermediairen waar jullie zijn opgestoten? Is dat hetzelfde als met de 732 namen versus de databank of minus de leeswijzer van de databank? Kunt u dat nog aanvullen? Dat

zou mij vooruithelpen.

Mijnheer Bové, u hebt verwezen naar een concrete mail waaruit blijkt dat de bestuurders bij Dexia op de hoogte moeten zijn geweest. U hebt dat geciteerd. Zijn er andere elementen voor Dexia of voor andere banken die dat even formeel aantonen? Ja of neen?

U bent over 2009, de BBI, de brief Anthonissen en het al dan niet optreden van de BBI, expliciet geweest, maar zijn er andere gelijkaardige, even duidelijke signalen die in jullie onderzoek zijn opgedoken waarover u de vraag stelt waarom daarmee niet aan de slag is gegaan?

De brief is ook uitgebreid in de media gekomen. Zijn er andere gebeurtenissen of aanwijzingen richting onze diensten die even glashelder zijn, naast de globale evaluatie die u ook maakt waarom wij dit debat nog voeren en waarom er zo weinig met die dossiers gebeurt? Ik heb het over heel concrete elementen zoals die brief in 2009.

Marco Van Hees (PTB-GO!): Monsieur le président, je remercie les quatre intervenants pour les précisions qu'ils ont pu apporter après leur exposé initial.

Je retiens notamment la mise en garde préalable de M. Bové, avant les réponses précises, sur cette inaction qu'on constate des pouvoirs publics, qui s'apparente presque à une passivité militante. Quand je mets cela en parallèle avec les déclarations de certains collègues, dont le collègue Van de Velde, j'ai un peu d'inquiétude sur l'issue de cette commission et des actions qui seraient prises, ou pas, pour lutter vraiment contre la fraude fiscale et les paradis fiscaux. J'ai l'impression qu'un danger guette cette commission, surtout quand je me rappelle que le même collègue Van de Velde, il y a quelques mois, défendait l'honneur perdu des diamantaires au sein de la commission des Finances. Mais on ne va pas polémiquer là-dessus.

Le **président**: Monsieur Van Hees, on appelle cela une injonction paradoxale!

Marco Van Hees (PTB-GO!): Merci, monsieur le président, pour cette précision!

Par rapport à Axel Haelterman, il est vrai qu'il serait intéressant de pouvoir l'entendre ici. Je suis sûr qu'il a certainement beaucoup de choses à raconter. Je ne suis pas sûr non plus qu'il veuille forcément les raconter à cette commission, mais s'il pouvait le faire, ce serait quand même assez intéressant.

Je rappelle que dans d'autres affaires, notamment la QFIE, qui remonte quand même à un petit temps, il était dans les conseillers de ceux qui aidaient à mettre en place les montages frauduleux de QFIE. Il avait même fait une notice juridique pour convaincre les clients que cela allait pouvoir être tout à fait légal. Donc, effectivement, j'aimerais bien l'entendre s'il pouvait dire tout ce qu'il sait, mais je ne suis pas sûr qu'il le veuille.

J'ai aussi une question par rapport à la géographie des Panama Papers. On retrouve la commune d'Uccle; c'est la récurrence la plus importante. Cela vient-il de la sociologie de la commune, simplement parce que c'est une commune où il y a beaucoup de personnes fortunées? Ou est-ce parce qu'il y a un système de réseaux, de filières? Je suppose que ce n'est pas parce qu'un ancien ministre des Finances y habite que c'est une commune populaire.

Éric Massin (PS): (…)

Marco Van Hees (PTB-GO!): Et le bourgmestre! Le fait qu'on retrouve souvent cette commune est-il simplement lié à la sociologie de la commune ou est-ce dû au fait qu'il y a des réseaux?

J'avais une question sur les circuits de rapatriement de l'argent. On sait que, quand on utilise les paradis fiscaux, un des problèmes est de pouvoir rapatrier l'argent, de le "blanchir" en quelque sorte pour pouvoir le réutiliser ici en Belgique? Retrouve-t-on dans les Panama Papers, dans les dossiers que vous avez analysés, des circuits de rapatriement de l'argent?

Georges Gilkinet (Ecolo-Groen): Comme d'autres, je ne laisserai pas certains collègues tirer sur les messagers, qu'ils soient les donneurs d'alerte ou les relais. Comme je l'ai dit la semaine passée, le fait que l'information sorte via des journalistes est symptomatique de l'état de notre capacité à lutter contre la fraude. Je me demande, dans ce cadre – peut-être, pourrez-vous poser un diagnostic plus précis, dès lors que vous faites partie d'un consortium international – si c'est effectivement connu et si la Belgique n'est pas une base arrière pour ceux qui seraient tentés de pratiquer la fraude à grande échelle, dès lors qu'on est assez inefficaces pour les poursuivre et qu'il y a toujours moyen de s'en sortir via la transaction pénale amiable que vous avez citée.

La personne la plus citée dans le cadre de ce début de commission spéciale est M. Chodiev. La

façon dont cela s'est passé est assez symptomatique. Je m'étonne qu'au niveau de nos instances judiciaires ou fiscales, plus rien ne se passe depuis la transaction pénale amiable de mauvaise mémoire.

J'ai une question précise: estimez-vous que la Belgique serait une plaque tournante, une base arrière pour ce type de dossier, au regard de vos connaissances et des comparaisons internationales que vous avez pu faire?

Deuxième élément sur lequel on doit vraiment travailler dans cette commission: qui sont les acteurs et qui sont les intermédiaires? On voit l'utilité de la base de données que vous nous fournissez. C'est de savoir à qui on peut s'adresser quand on a quelque chose à cacher, pour monter un système qui permet de le cacher. D'où l'utilité de mettre en œuvre une recommandation de la précédente commission d'enquête, c'est-à-dire d'avoir des sanctions à l'égard des intermédiaires complices de fraude, qui n'a toujours pas été mise en œuvre. C'est ce que la Cour des comptes doit nous dire dans quelques semaines, mais nous le savons déjà.

La question que je me pose est la suivante. Quelles sont les prochaines méthodes et quels sont les prochains pays qui vont être visités par ces fraudeurs? Parce qu'on est toujours deux guerres en retard sur le plan de la fraude. Les dossiers que vous nous révélez datent déjà un peu. C'est formidable que vous les révéliez. Certains sont plus récents. Je me demande comment retrouver le sens de l'anticipation dans les outils de lutte contre la fraude. Ne faut-il pas – et je réfléchis tout haut – imaginer dans nos recommandations la constitution d'un Observatoire des mécanismes de fraude, doter notre administration fiscale et le gouvernement d'une forme d'Observatoire? Des fonctionnaires fiscaux iraient dans les symposiums – ils sont assez chers – organisés par des bureaux d'avocats, pour connaître les nouvelles techniques et essayer d'anticiper dans l'adaptation de la loi, parce que l'on court toujours après. Y a-t-il lieu de corriger les trous à combler, les voies qui sont à empêcher?

C'est vrai qu'on ne peut pas faire une commission d'enquête tous les cinq ans sur la grande fraude fiscale pour constater que cela ne va pas et qu'on est inefficace. À un moment, il faut passer à l'action. Avez-vous entendu parler de ce type d'outils dans d'autres pays que vous fréquentez ou via des collègues du réseau des journalistes d'investigation?

Le **président**: Nous arrivons visiblement au terme du second tour.

Xavier Counasse: Très brièvement, je vais juste aborder deux points. En ce qui concerne Uccle, on s'est contenté de faire des statistiques. On n'a pas fait d'étude. Je peux vous dire que ce qui fait légèrement gonfler les statistiques d'Uccle, ce sont les quelques passeports français mais cela ne devrait pas trop vous surprendre.

Je voudrais encore faire une petite réflexion sur cette collaboration. J'entends votre position. Vous avez, me semble-t-il, déjà discuté de cela la semaine dernière. Je dirai juste que le fisc allemand notamment – je sais qu'il y en a d'autres, notamment dans les pays nordiques – a réussi à se procurer une partie de cette base de données de Mossack Fonseca et étudie actuellement ces éléments. Je ne sais pas quelles sont les procédures mais je ne comprends pas pourquoi les Allemands ont pu avoir une partie du fichier et que le fisc belge ne pourrait pas l'avoir. Je ne comprends pas non plus pourquoi il n'y a pas une collaboration plus accentuée au sein de l'administration fiscale européenne. Peut-être que sans passer par les journalistes, il doit aussi y avoir d'autres voies pour se procurer cette information?

Le **président**: D'autres réactions? Il n'y a pas d'obligation. Je pense qu'il y avait des questions complémentaires notamment de M. Calvo et de M. Gilkinet.

Xavier Counasse: Sur l'Observatoire, monsieur Gilkinet, je n'en sais pas assez sur ce que font actuellement nos inspecteurs fiscaux mais j'ose quand même espérer qu'ils s'informent des nouvelles méthodes qui arrivent sur le marché. S'ils ne le font pas, ce serait une bonne idée d'aller voir ce que certaines sociétés proposent à leurs clients s'il y a des colloques. Vous me demandez s'il faut faire un Observatoire. Je ne crois pas que ce soit mon rôle de me prononcer.

Le **président**: S'il n'y a pas d'autres réactions, nous allons clôturer nos travaux de ce jour. Je voudrais simplement vous réitérer ce que j'ai dit au début, donc d'abord le respect pour votre travail. Il n'y a absolument aucune raison de douter de votre professionnalisme, ni évidemment de votre intégrité au niveau du travail, de la manière dont vous l'accomplissez en fonction du métier de journaliste, qui n'est pas le métier de fonctionnaire fiscal, qui n'est pas la fonction parlementaire. Chacun dans son rôle, qu'il n'y ait

pas d'ambiguïté par rapport à la manière dont nous percevons votre travail. Je voudrais, au nom de la commission, vous remercier grandement pour l'apport que vous nous avez fourni aujourd'hui.

La réunion publique de commission est levée à 17.59 heures.
De openbare commissievergadering wordt gesloten om 17.59 uur.

BIJZONDERE COMMISSIE FRAUDE PANAMA PAPERS

van

DINSDAG 17 MEI 2016

Namiddag

_____

COMMISSION SPECIALE FRAUDE PANAMA PAPERS

du

MARDI 17 MAI 2016

Après-midi

_____

La réunion publique de commission est ouverte à 14.04 heures et présidée par M. Ahmed Laaouej.
De openbare commissievergadering wordt geopend om 14.04 uur en voorgezeten door de heer Ahmed Laaouej.

Audition de
- M. Frank Philipsen, administrateur général, Inspection spéciale des impôts, SPF Finances;
- M. Patrick Seré, directeur du service de coordination anti-fraude (CAF), Inspection spéciale des impôts, SPF Finances;
- M. Tom Verschueren, juriste, Inspection spéciale des impôts, SPF Finances;
- M. Philippe Jacquij, administrateur général, Administration générale de la fiscalité, SPF Finances;
- M. Robert De Mulder, conseiller général, Administration générale de la fiscalité, SPF Finances;
- M. Peter Chiau, dirigeant de la cellule "prix de transfert", Administration générale de la fiscalité, SPF Finances.
Hoorzitting met
- de heer Frank Philipsen, administrateur-generaal, Bijzondere belastinginspectie, FOD Financiën;
- de heer Patrick Seré, directeur van de Dienst Coördinatie Anti-Fraude (CAF), Bijzondere belastinginspectie, FOD Financiën;
- de heer Tom Verschueren, jurist, Bijzondere belastinginspectie, FOD Financiën;
- de heer Philippe Jacquij, administrateur-generaal, Algemene Administratie van de Fiscaliteit, FOD Financiën;
- de heer Robert De Mulder, adviseur-generaal, Algemene Administratie van de Fiscaliteit FOD Financiën;
- de heer Peter Chiau, hoofd van de cel "Transfer pricing", Algemene Administratie van de Fiscaliteit FOD Financiën.

Le **président**: Chers collègues, nous allons débuter nos travaux.

Je remercie les membres de l'Inspection spéciale des impôts (ISI) et de l'administration générale de la fiscalité d'être parmi nous aujourd'hui.

Pour rappel, les auditions se donnent pour objet la problématique des Panama Papers ainsi que, par extension, les *leaks*, fraudes fiscales transnationales à partir ou par le truchement de structures offshore, mais également - à la demande des membres de la commission - un point connexe qui est celui de l'optimalisation fiscale internationale au sein des groupes multinationaux. D'où la présence parmi nous, notamment, de responsables de la cellule "prix de transfert".

Il ne vous aura pas échappé que la presse d'aujourd'hui a fait état d'un certain nombre d'analyses sur les statistiques de l'ISI pour les quatre premiers mois de cette année en comparaison avec les années précédentes – sujet intéressant auquel, du reste, nous consacrons beaucoup de temps. Mais, en même temps, ce n'est pas le sujet du jour, qui est bien les Panama Papers. En bureau de la commission, il a été convenu, avec le président de la commission des Finances, d'y réserver des échanges en commission des Finances. Donc, ce sera mis à l'agenda assez rapidement. Nous en débattrons à un moment donné en ordre du jour. Libre à chacun, évidemment, d'interroger s'il le souhaite, mais, je le répète, nous consacrerons une réunion spécifique sur ces chiffres en commission des Finances. Donc, j'invite les membres à se concentrer, s'ils le veulent bien, sur l'objet de notre après-midi, à savoir les Panama Papers et choses connexes.

Un autre point que je souhaitais évoquer avec vous, c'est que nous vous communiquerons le plus rapidement possible l'ordre du jour des prochaines commissions. Un certain nombre de contacts doivent encore être établis. Pour le reste, je ne doute pas que nous pourrons avoir des confirmations dès demain. Vous serez, bien

entendu, tenus informés.

Un dernier point avant de passer la parole à M. Philipsen. Évidemment, nous avons contacté l'Inspection spéciale des impôts, mais il faut bien reconnaître qu'ils avaient peu de temps pour se préparer. Cela signifie, bien évidemment que, d'abord, la parole est libre, chers collègues – et vous pouvez poser toutes les questions que vous souhaitez - mais si des réponses ne sont pas apportées, on conviendra que ces réponses pourront intervenir ultérieurement. On ne peut pas non plus demander aux services de faire des miracles.

Voilà ce que je souhaitais vous dire. Sans transition, je donne la parole à M. Philipsen pour une présentation.

Frank Philipsen: Mijnheer de voorzitter, geachte leden, wij zijn eigenlijk tevreden dat wij hier vandaag uitgenodigd werden, zodat wij eens in volledige openheid en transparantie met u kunnen praten over alles wat in het kader van de strijd tegen de fiscale fraude, vaak te pas en te onpas, op een hoop gegooid wordt.

Wij hebben een PowerPointpresentatie voorbereid, ongeveer dertig sliders, waarin wij geprobeerd hebben om, in de mate van het mogelijke, zo gedetailleerd mogelijk te zijn. Cijfers zijn natuurlijk grillige elementen, die na verloop van tijd eventueel bijgestuurd moeten worden, als gevolg van de actualiteit, maar ik meen, als u het mij toelaat, dat deze commissie een belangrijke opdracht heeft, namelijk de heel duidelijke afbakening van het kader waarin de fraude bestreden wordt.

Wij hebben in onze presentatie rekening gehouden met de persaandacht van vandaag en met de actualiteit. Wij zullen met andere woorden transparant cijfers geven van onze inkohieringen en invorderingen en wij zullen spreken over de leaks, om vervolgens te eindigen met enkele aanbevelingen en ideeën, die misschien nadien nog verder uitgewerkt kunnen worden.

Ik ben omringd door Tom Verschueren, jurist, en verantwoordelijk voor de juridische afdeling van de centrale administratie van de Bijzondere Belastinginspectie, en Patrick Seré, de directeur van de Dienst CAF, Coördinatie Anti-Fraude.

Wanneer men de kranten openslaat, op eender welk niveau, dan blijkt altijd dat heel veel zaken met elkaar verward worden. Wij spreken over rulings, minnelijke schikkingen, de una via-regeling, de eenmalige bevrijdende aangifte, maal drie, maal vier, en over de permanente fiscale regularisatie. De bevoegdheden van het gerecht, van de federale politie en van de fiscale administraties worden door elkaar gegooid. Sommigen denken dat wij, van de BBI, meer mogelijkheden hebben dan de andere administraties. Het zou echt goed zijn, mocht een keer duidelijk afgelijnd worden wat er in welbepaalde omstandigheden en structuren wel en niet mogelijk is.

Wat volgens mij ook heel belangrijk is, is duidelijk te zeggen binnen welke termijn wij kunnen optreden, want als wij met de volksvertegenwoordigers, met de man en de vrouw in de straat en met de journalisten één frustratie delen, dan is dat het feit dat wij, ondanks alle aan de burgers en de ondernemingen in dit land aangeboden mogelijkheden, nog altijd fraude beleven. Wat is met andere woorden onze opdracht? Ik zal niet alles uit mijn PowerPointpresentatie opsommen, maar wij van de Bijzondere Belastinginspectie zijn belast met de gestructureerde strijd tegen de fiscale fraude, de grootschalige fiscale fraude.

Waar velen denken dat dit puur repressief is, is dit een vergissing. Wij hebben een heel belangrijk luik inzake de preventieve aanpak van de fraude. Wij denken dat het voor de ministers van Financiën en van Begroting veel interessanter is om te weten dat bepaalde onrechtmatige teruggaven vermeden zijn, dan, integendeel, ellenlange juridische procedures te voeren als op het einde van het parcours eventueel zou blijken dat wij wel gelijk krijgen — het grote gelijk —, maar dat er eigenlijk geen geld meer kan gerecupereerd worden. Een kei kan nu eenmaal niet afgestroopt worden.

Maar niet alleen de BBI bestrijdt de fiscale fraude. Ik ben ook vorig jaar in uw commissie geweest en ik heb toen, dacht ik, hetzelfde gezegd: willen wij de fraude met succes aanpakken, dan moet het gaan over een geïntegreerde aanpak, waarbij elkeen weet op het juiste moment, met de juiste prioriteiten, wat wij kunnen doen – una via is het perfecte voorbeeld daarvan – en wat we moeten doen, vanuit de klassieke fiscale administratie, vanuit de BBI, vanuit de CDGEFID en vanuit de substituten en de gespecialiseerde parketten.

Wij werken met strategische plannen, operationele plannen. Deze worden strikt opgevolgd, niet alleen in het Parlement, (…) populair. In het verleden werden gemiddeld per jaar dertig tot veertig vragen gesteld over de

Bijzondere Belastinginspectie. Ik heb het eens nagekeken, en vorig jaar waren het er 104. Op dit ogenblik zijn het er 56. Geen probleem; ik wil alleen maar zeggen dat onze populariteit blijkbaar geen grenzen kent op dit ogenblik, ook eigenlijk in de persaandacht. Wat doen wij? Wij doen zelf jaarlijks een operationeel plan dat niet wordt opgelegd van boven naar beneden, maar dat integendeel elk jaar wordt besproken in plenum met onze vijf gewestelijke directeurs.

De strijd tegen de fraude is natuurlijk een eeuwig populair onderwerp. Iedereen praat erover: in de kroeg, op de trein, op het werk, god weet waar allemaal, in de krant, in de sociale media. Heel vaak merkt men dat er met modder wordt gegooid en dat bepaalde zaken eigenlijk niet ter zake doen.

Vorige regeringen en de huidige regering timmeren ook aan de weg om bepaalde wetgevende, positieve initiatieven naar voren te brengen. Misschien verschillend van andere topambtenaren: ik vind dat men niet altijd om meer wetgevende middelen moet vragen. Het is wel heel belangrijk dat wij er eerst in slagen om het beschikbare arsenaal aan wettelijke middelen daadwerkelijk ook te gebruiken en in de praktijk om te zetten.

En dan, fiscale controle is niet alleen boekhoudkundige controle. Dat is niet alleen nagaan of een bepaalde wettekst correct is toegepast, maar is er vooral rekening mee houden om de vinger aan de pols van de maatschappij te houden. Dat is nagaan wat er gebeurt en wat er verandert. Bijvoorbeeld elektronische handel: vijf of zes jaar geleden had men niet het flauwste benul, niemand denk ik, van de omvang van al wat via het internet aan goederen, diensten en dies meer passeert. Met andere woorden, een moderne administratie zoals de BBI is verplicht om in te spelen op elke actualiteit in onze maatschappij.

En dit vanuit verschillende invalshoeken. Ik heb al vaak een lans gebroken voor de geïntegreerde aanpak. Ik denk dat het inderdaad essentieel is dat met de bevoorrechte partners, binnen het eigen departement — ook bij Financiën moeten wij beter samenwerken — en de andere departementen, namelijk Sociale Zaken, het gerecht, de parketten en met het buitenland, zo vlug mogelijk een selectie dan wel een deselectie wordt gemaakt van de dossiers die moeten worden gecontroleerd.

Het voordeel voor de BBI is dat wij een ruime territoriale bevoegdheid hebben. Wij zijn maar met vijf gewestelijke directies. Met andere woorden, zeer korte communicatielijnen tussen de centrale administratie, enerzijds, en de operationele diensten, anderzijds. Daarin, het preventieve luik, is het risicobeheer essentieel, net als het prioriteren en de scoring van de in aanmerking te nemen fraudedossiers.

Onze kernactiviteiten — onze zogenaamde saisine — zijn eigenlijk de vrij grote klassiekers. U kent ze allemaal: vooral de offshoreconstructies, de internationale btw-fraude, uiteraard de diverse leaks — heel vaak wordt ook vastgesteld dat sommige leaks mekaar overlappen, ik zal het daar straks nog over hebben — de manipulatie van de boekhoudsoftware, zwarte leveringen, valse facturen en dies meer.

Ook een vraag die heel vaak opduikt: over welk personeelsbestand beschikt de BBI? Op dit ogenblik zijn er 681 medewerkers. Wij komen van 481 in 2005. Een eerste kaderuitbreiding vond plaats onder de vorige regering. Nu, na verloop van de tweede kaderuitbreiding van vorig jaar, zijn er 94 nieuwe medewerkers en klokken wij af op 681. Hoe verdeeld? 60 % niveau A, 30 % niveau B en de resterende 10 % niveau C en D. U merkt ook dat de BBI een operationele administratie is *avant la lettre*. Een zeer kleine, opzettelijk zeer klein gehouden centrale administratie. Geen nood aan een waterhoofd. Wij zitten dus met 29 mensen op de centrale administratie, 12 bij Patrick Seré op de Dienst CAF. De buitendienst is de heel grote moot, 640 medewerkers, verdeeld over, enerzijds, vijf gewestelijke directies en daaraan toegevoegd ook nog enkele antennes.

De BBI wordt ook heel vaak vergeleken met de FIOD en de Guardia di Finanza. Wel, ik kan u eerlijk zeggen dat wij niet over dezelfde middelen beschikken in het kader van uitrusting, materiaal, software en dies meer. Het zou misschien een interessante oefening zijn om een eerlijke, objectieve vergelijking te maken ter zake.

Ik wil ook nog heel duidelijk zeggen dat het Wetboek van de inkomstenbelastingen, het Wetboek van de btw, alle fiscale wetboeken in principe exact dezelfde zijn voor de burger, de belastingplichtige en de raadgevers, maar evenzeer voor de AAfiscaliteit en voor de Bijzondere Belastinginspectie.

Met andere woorden, wij hebben niet meer bevoegdheden dan de collega's van fiscaliteit.

Hier ziet u de algemene structuur van de centrale

administratie in onze vijf gewestelijke directies: Antwerpen, Brussel, Gent, Namen en de nieuwe, vijfde nationale directie. Hier ziet u de structuur van elke gewestelijke directie. Eigenlijk is die grosso modo overal exact hetzelfde.

De gewestelijke directeur, onder voorbehoud van zijn beperkt secretariaat, heeft twee grote afdelingen onder zijn of haar bevoegdheid: de afdeling operaties en de afdeling juridische zaken.

Helemaal links onderaan ziet u staan: dienst Inputbeheer. Dat is een nieuwe werkmethode die wij hebben ingevoerd sinds de kanteling, waarbij het erop aankomt om het inputbeheer, de datamining, de risicoanalyse in gespecialiseerde eenheden per gewestelijke directie te laten uitvoeren. Dat valt rechtstreeks onder de bevoegdheid van de gewestelijke directeur.

Er is trouwens maar één persoon die beslist in zijn of haar gewestelijke directie welk dossier op het werkplan komt. Dat is de gewestelijke directeur zelf, op grond van het vooronderzoek.

Ik lees dus heel vaak, nog vorige week maandag in een Franstalige krant, dat 90 % van de dossiers van de BBI via datamining vanuit de centrale administratie worden opgedrongen. Welnu, ik zeg heel duidelijk: dit is pertinent onwaar. Dat is pertinent eigenlijk een leugen.

Dat gaat via de datamining om de selectie gemakkelijker te maken, maar veel belangrijker is dat de datamining wordt gekoppeld aan de lokale kennis, aan de ervaring van de gewestelijke directeur, aan de ervaring van de verantwoordelijke van het inputbeheer.

Na verloop van tijd…. Nadien komen mensen van de buitendienst, zoals u hebt gevraagd, van Antwerpen en van Brussel, onder meer de verantwoordelijke van de inputafdeling van Antwerpen, die de informatie zal kunnen bevestigen.

Waarom hebben wij een inputafdeling gemaakt? Omdat het belangrijk is om informatie te delen. Heel vaak gebeurde het – dat is menselijk uiteraard – dat vroeger een bepaalde controleur over bepaalde informatie beschikte, maar die angstvallig in zijn schuif bewaarde in afwachting die ooit te kunnen gebruiken, zonder erover na te denken dat die moet worden gekoppeld aan informatie vanuit andere invalshoeken.

Wij krijgen informatie uit de meest ongelooflijke bronnen: klachten, anoniem en dies meer, de pers, onze eigen ervaring, vanuit het buitenland, de mechanismen die wij hebben ontdekt en dies meer. Het komt erop aan om informatie te bundelen, te clusteren en daaruit de juiste dossiers te selecteren.

Afdeling operaties met inspecties die instaan voor de controle, met specifieke ondersteuningscellen, de douanecel. Wij hebben de cel Informatica en de cel Patrimoniumdocumentatie, maar die is nog embryonaal en wordt momenteel beheerd vanuit de centrale administratie.

Aan de afdeling Juridische zaken zijn twee cellen verbonden: enerzijds, de cel Geschillen en, anderzijds, de cel Invordering.

Belangrijk in het kader van de geschillen is de responsabilisering van onze controlerende ambtenaren, net zoals bij de AAFiscaliteit trouwens. Het zijn de controleurs zelf die, wat de grond van de zaak betreft, gaan pleiten voor de rechtbank van eerste aanleg en voor het hof van beroep. Voor de procedurezaken worden ze bijgestaan door hun collega's van de geschillencellen.

Elk jaar maken we een operationeel plan. Mocht het u interesseren, ik kan ze u allemaal via het secretariaat bezorgen. Ze worden altijd opgemaakt in samenspraak met onze operationele diensten.

Wat zijn de krijtlijnen voor 2016? Er is de preventieve risicoanalyse; op dit ogenblik heel populair is het verhogen van de inningsgraad van de eigen inkohieringen; het ontwikkelen van thematische en sectorale acties – u leest ook in de kranten over de voetbalsector, in de brede betekenis van het woord; de spaarvermogens die in het buitenland zijn gestald; elektronische handel en dies meer; uitbreiden en versterken van de internationale en interdepartementale samenwerking; una via; focus op e-auditcontroles; interne en externe communicatie en – heel belangrijk – de permanente vorming van onze eigen medewerkers.

Wat lezen wij immers ook heel vaak in de pers? Er komen nieuwe medewerkers bij de BBI. Dus automatisch doen wij de regel van drie: zoveel meer opbrengsten vanaf dag 1. Was het maar zo eenvoudig natuurlijk.

U mag ook niet vergeten dat wij het in het verleden in die mate, inzake personeelspolitiek, gemakkelijker hadden. Wij mochten immers putten uit het personeelsbestand van de

AAFiscaliteit, dus van de AOIF destijds. Een onontbeerlijke norm was dat betrokkene minimaal drie tot vijf jaar relevante ervaring moest hebben in de aanpak van de btw en in de aanpak van de vennootschapsbelasting.

Omwille van het teruglopend personeelsbestand en de lineaire personeelsbesparingen is ook die bron binnen het departement van Financiën voor een groot stuk opgedroogd. Ongetwijfeld zal collega Philippe Jacquij daarover straks meer vertellen.

Dat houdt inderdaad in – het is een uitdaging, het is interessant en het is een verjonging – dat wij nieuwe medewerkers aantrekken, waarvan sommigen, zelfs velen, rechtstreeks van de schoolbanken of de universiteit komen of bij ons hun eerste werkervaring hebben.

Het spreekt voor zich – iedereen kan dit begrijpen – dat wie in een confrontatie komt met gespecialiseerde advocaten, eerst degelijk moet worden opgeleid, niet alleen theoretisch maar ook via een junior-seniorbegeleiding, door de meer ervaren medewerkers binnen onze buitendiensten en het hoofdbestuur.

Ik zal het nu over de cijfers hebben. De kranten van vandaag staan er vol van.

Hier ziet u de inkohieringen in duizenden euro, die de BBI heeft verricht vanaf 2011. Inkomstenbelastingen plus btw geeft het totaal. Cijfers zijn genoeg aan bod gekomen, ook reeds in het begin van het jaar. Dat fluctueert, gemiddeld gaat het over 1,17 miljard euro per jaar (bijna 1 miljard euro vorig jaar).

Men vraagt ons in het kader van de commissie de cijfers zo actueel mogelijk te geven. Goed, wij geven ze u in transparantie. Op dit ogenblik, eind april 2016 is afgerond 803 miljoen euro ingekohierd.

Volgende vraag uiteraard: hoeveel daarvan is er betaald? Welnu, we hebben daarvoor een bijzonder systeem ontwikkeld, zeer recent, om eigenlijk de matching te maken tussen de verschillende databanken die, enerzijds, bij de BBI gehouden worden en, anderzijds, bij de algemene administratie van de inning en de invordering. Een gedeelte van deze inkohieringen gebeurt automatisch en een gedeelte gebeurt manueel, wat het niet evident maakt om altijd de juiste, tijdige vergelijking te maken. Nu, voor 2013, u ziet de cijfers, betaald: op dit ogenblik 17 %, 2014 16 %, 2015 22 %. Inkomstenbelasting ligt hoger dan btw, het percentage is het algemeen percentage.

U kan de vraag stellen: hoe komt het dat er zoveel niet betaald wordt? Daar zijn heel veel redenen voor, heel veel objectieve redenen. Het zijn geen evidente dossiers die de BBI aanpakt, het zijn dossiers die dikwijls op de kant van de interpretatie van de wetgeving berusten, die aanleiding geven tot jurisprudentie, en die vooral aanleiding geven tot ellenlange juridische procedures. Zolang er geen uitspraak is in kracht van gewijsde, is de belastingplichtige niet verplicht te betalen en kan de ontvanger geen uitvoerende maatregelen treffen. Met andere woorden, over een ganse periode kan het zijn dat dossiers blijven duren, blijven duren, blijven duren. Een heel bekend dossier – u weet dat ook – uit Zuid-West-Vlaanderen… Ik heb dat vorig jaar ook gezegd. Ik denk dat het eerste spoor daarvan dateert van ergens in de jaren ’70, begin jaren ’70 of midden jaren ’70. Nog altijd zitten wij met dat dossier op dit ogenblik, elke dag betrokken in onderhandelingen met advocaten, fiscale raadgevers en dies meer.

Het gebeurt natuurlijk ook dat een belastingplichtige – niet iedereen verklaart zich akkoord, maar ook zij die zich akkoord verklaren – na verloop van tijd failliet gaat of onvermogend verklaard wordt, of zich onvermogend laat verklaren. Welnu, wij trachten dat op te vangen door te werken met onze ondersteuningscel, inderdaad, de invorderingscel, om zo vlug mogelijk in samenspraak met de bevoegde ontvangers de passende maatregelen te nemen.

Dat is het repressieve luik, maar een heel belangrijk luik waaraan we de laatste jaren veel meer aandacht besteden is het preventieve. We hebben vorig jaar zes dataminers geworven in het kader van die 94 wervingen. We hadden reeds enkele dataminers in huis, maar eigenlijk is dat een nieuw begrip binnen de fiscale administraties. In het kader van de vijfde directie hebben wij een aparte afdeling inputbeheer opgericht die verantwoordelijk is voor alles wat datamining betreft en eigenlijk kennisdeling en kennisbeheer. En waar dachten wij toe te komen? Dat is eigenlijk om zo vlug mogelijk op te treden tegen welbekende patronen inzake fiscale fraude, zowel directe belastingen als indirecte belastingen. Ik heb het bij het begin gezegd: beter teruggaven vermijden dan na verloop van tijd taxaties niet kunnen uitvoeren. Welnu, inzake de carrouselfraude – ik zeg dat met een zekere fierheid – zijn wij reeds meer dan vijftien jaar een specialist en voorloper in Europa.

Heel vaak stel ik vast dat het veel gemakkelijker is om de 26 andere lidstaten te overtuigen dan het eigen land inzake de goede werking van de administratie. Als het slecht is, dan moet dat gezegd worden. Als het goed is, mag dat ook gezegd worden. Concreet, in 2001 hadden wij een verlies van 1,1 miljard euro. Daarna zijn wij vlugger opgetreden, door vlugger btw-nummers door te halen, eigenlijk door de ketting van de carrousellisten te onderbreken. Een carrouselketting heeft als meerwaarde namelijk dat iedereen in die ketting weet dat hij op tijd en stond een terugbetaling uitbetaald krijgt, die gebruikt kan worden om opnieuw producten te verkopen met zwarte, fictieve facturatie, waardoor altijd een belastingvoordeel gegenereerd kan worden. In 2001 ging het dus om 1,1 miljard euro en vorig jaar hebben wij afgeklokt op 40,69 miljoen euro.

Vorig jaar hebben wij ook een problematiek vastgesteld in verband met de onrechtmatige teruggave van roerende voorheffing. Dat is ook nadrukkelijk in de pers ter sprake gekomen. Welnu, daarin zijn wij geslaagd om te blokkeren en om teruggaven te vermijden a rato van 322,20 miljoen euro. Ik weet wel dat die cijfers niet allemaal in de statistieken komen ter vergelijking. Het zijn wel reële cijfers die op Europees niveau niet betwist worden.

De internationale samenwerking is ook een onderdeel van uw commissie. Welnu, u kunt in dat verband meelezen in mijn presentatie. In het kader van de internationale samenwerking bestaan er talrijke instrumenten zoals richtlijnen, verordeningen, bilaterale overeenkomsten, grensoverschrijdende dispositieven en dies meer. In dat verband bestaat er ofwel automatische, ofwel op verzoek, ofwel spontane informatieverstrekking.

Wij stelden 475 vragen of verzoeken aan het buitenland in de periode 2011-2015. In dezelfde periode hebben wij met de BBI van het buitenland 56 vragen gekregen. Objectief gezien denk ik dus dat wij met de BBI actiever zijn ten aanzien van het buitenland dan omgekeerd.

Spontante informatieverstrekking is heel erg belangrijk voor de controle. Als wij in Brussel iets vaststellen dat geen impact heeft voor de Belgische wetgeving, dan moet onze collega in het buitenland spontaan in kennis worden gesteld van het feit dat er bijvoorbeeld bij hem een carrousel wordt opgebouwd. Het gaat om 78 spontaan verstrekte versus 19 spontaan ontvangen informatie.

De jongste vijf jaar hebben wij 39 multilaterale controles zelf georganiseerd of aan deelgenomen.

Het aantal werkbezoeken in het kader van Fiscalis bedraagt vier tijdens de jongste twee jaar.

Op dit ogenblik zijn de volgende internationale projecten lopende. Met Frankrijk, in verband met het geregistreerd kassasysteem (GKS). Met Nederland, als bevoorrechte partner, de elitepaarden, toezicht op contante geldstromen, de private equity-problematiek en TNA, *transactional network analysis*. TNA is eigenlijk de jongste tool die wij ontwikkeld hebben met de BBI in het kader van de SNA, de *social network analysis*, om zo vlug mogelijk uit een grote massa aan informatie die profielen eruit te halen die vanwege hun bindingen en hun connecties de moeite lonen om al dan niet gecontroleerd te worden. Met Griekenland, internationale btw-fraude, dat eigenlijk een voorwaarde was in het kader van de herstelmaatregelen voor Griekenland.

Er is uiteraard ook de samenwerking met het gerecht. Ik geef een kort overzicht. De laatste vijf jaar hebben wij 359 kennisgevingen op basis van artikel 29, tweede lid van het Wetboek van strafvordering verzonden aan diverse parketten. Recenter zijn wij 186 keer in una via-overleg getreden met de collega's van het gerecht. Trouwens, vorige week dinsdag hebben wij een groot seminarie georganiseerd met het openbaar ministerie onder de titel "Fiscus en openbaar ministerie, partners in de strijd tegen de fiscale fraude". Er waren 372 mensen aanwezig in de Pachecozaal, die volledig uitverkocht was.

Het tweede gedeelte van het onderwerp van deze commissie betreft de verschillende *leaks*. Ik ben ver in het verleden teruggegaan, tot 2008, Liechtenstein, LGT.

Op 17 augustus 2008 kregen wij informatie in Duitsland die ik persoonlijk ben gaan ophalen. Daaruit hebben wij een opbrengst van 101 miljoen euro, inclusief belastingverhogingen, gepuurd. Het ging om informatie die door Duitsland spontaan aan België werd overgemaakt, gebaseerd op rekeninguittreksels met naam en toenaam van de desbetreffende bank. Ik kom daarop straks terug.

Nadien in chronologische volgorde: Swissleaks en HSBC, dat heel vaak door elkaar wordt gehaald, met een eerste en een tweede golf. Concreet

hebben wij cd-roms gerecupereerd, vooral vanuit Frankrijk en bijkomend vanuit Duitsland in twee verschillende periodes, een in 2010 en een andere in 2015.

Wat zijn onze resultaten op 1 april 2016? Een inkomstenverhoging van afgerond 714 miljoen euro, rechten ongeveer 477 miljoen euro. Ik laat die bedragen even doordringen. Het zijn immers belangrijke en grote bedragen.

Geloof dus niet, en ik weet dat u dat niet doet, dat omwille van het feit dat informatie wordt aangereikt of in de pers verschijnt de betaalberichten klaar liggen, dat de betalingen door de betrokken belastingplichtige zijn uitgevoerd.

Heel vaak is het een kat-en-muisspel en wordt het in eerste instantie heel vaak ontkend. Dan trachten wij bijkomende informatie aan te leveren bij de informatie die wij vanuit het buitenland krijgen en zeggen wij aan de betrokkene dat hier misschien wel een fiscale latentie moet worden rechtgezet.

Wat betreft Luxleaks – de rulings – is er een onderscheid tussen, enerzijds, het persbericht van het Internationaal Consortium van Onderzoeksjournalisten. In dat kader hebben wij 46 dossiers onderzocht, wat 2,71 miljoen euro heeft opgebracht. Anderzijds hebben wij begin 2015 via onze minister 13 rulings ontvangen van Luxemburg en onderzocht. Op dit ogenblik zijn de onderzoeken nog niet afgerond en hebben wij nog geen fiscaal resultaat kunnen boeken omdat er geen fiscale impact is op het Belgisch grondgebied.

Dat is natuurlijk wel een probleem. Er bestaat een perceptie, door de aankondiging van zoveel rulings, leaks en dergelijke meer. Wij werken en wonen echter nog altijd in een rechtsstaat. Wij moeten dus de regelgeving respecteren en nagaan of er al dan niet een verjaring is voor de daadwerkelijke inkohiering van fiscaal verschuldigde sommen.

Ook de Offshoreleaks hebben wij opgedeeld in twee delen, van april 2013 tot het persbericht van het internationaal consortium. Wij hebben inzage gekregen van het dossier bij het federaal parket, maar op dat ogenblik stak daar geen fiscaal bruikbare informatie in. Wij hebben opnieuw inzage gevraagd eind september vorig jaar, maar sindsdien nog geen akkoord daarvoor gekregen.

Hoe is het bij ons begonnen? Wij hebben zo vlug mogelijk geschreven naar de Engelse collega's, via de fiscale attaché op de ambassade in Brussel. Nadien hebben wij vragen gesteld aan de USA, Australië en Canada. Zij hebben een gelijklopend antwoord gegeven: "Voor elke informatie met betrekking tot Europa en Afrika, gelieve u tot het Verenigd Koninkrijk te richten", wat wij ook doen.

Op 22 juli 2013 hebben wij een eerste lijst gekregen. Die heeft aanleiding gegeven, met 97 dossiers, tot een inkomstenverhoging van 4,14 miljoen euro en een belasting, inclusief de belastingverhogingen, van 1,07 miljoen euro. Daar was een belofte aan gekoppeld, want in de pers hadden wij uiteraard veel meer gelezen dan amper 97 dossiers. Sindsdien is er heel veel correspondentie vertrokken naar de Engelse administratie, begin 2015, midden 2015 en begin 2016, tot nu toe zonder respons en zonder antwoord. Wordt uiteraard vervolgd.

De UBS-leaks zijn de meest recente. Op 14 april van dit jaar kregen wij spontaan informatie van Duitsland. Daarover is in de pers heel veel verschenen. Wij waren heel tevreden. Wij hebben de informatie die wij kregen meteen vastgegrepen. Wat bleek eruit? In dat bestand stonden noch namen, noch adressen. Er was ook geen enkele informatie te vinden over de manier waarop de informatie verwerkt geweest is. Er stonden wel twee tabellen in: een tabel voor 2006 en een tabel voor 2008, met telkens saldi voor zeer indrukwekkende bedragen.

Ondertussen, vrij recent, is er een overleg opgestart, via de voor de AAFiscaliteit bevoegde autoriteit, met de Duitse autoriteiten, om te weten te komen hoe zij hun lijst hebben kunnen ontkoppelen om er namen en adressen op te kleven. De tabellen voor 2006 en 2008 vielen eigenlijk al in een verjaarde periode, maar wanneer die niet nominatief zijn, dan kan de fiscale administratie niet veel aanvangen.

Wat de Panama Papers betreft, geef ik een chronologisch overzicht van datgene wat wij gelezen, gehoord en gedaan hebben. Op 4 april – dat lijkt al een eeuwigheid geleden, maar is nog heel kortbij – werden de eerste persartikelen gelanceerd, betreffende één advocatenkantoor in Panama. Ik heb mij laten vertellen dat het lang niet om het grootste advocatenkantoor van Panama gaat. Blijkbaar gaat het over 732 Belgen of namen die op een of andere wijze aan België gekoppeld kunnen worden, omdat ze er ooit gewoond hebben, omdat ze er nog wonen, omdat ze er een adres of accomodationadres hadden,

misschien zijn ze overleden enzovoort.

Het betreft de periode 1977 tot en met 2015. Meteen die maandag zijn we gestart met de eerste identificatie van de namen, die verschenen zijn in de pers. We hebben dat gedaan door een double check, enerzijds met opensourcebronnen – wat vindt men terug op het internet over de desbetreffende personen – en verder ook op onze interne bronnen, om te weten of ze ooit al op het werkplan van de BBI hebben gestaan, met welk resultaat, een actief of passief dossier, of ze bekend zijn bij Fiscaliteit en of ze op vroegere leaklijsten stonden.

Natuurlijk maken we ook van de gelegenheid gebruik om dat te koppelen aan andere relevante informatie uit de fiscale aangifte, het vak 1077: de aanwezigheid van juridische structuren in het buitenland. De meest recente cijfers, aanslagjaar 2014: 2 142 personen hebben dat aangeklikt. In 2015 2 548. Stel je dus voor, mocht het cijfer 732 waar zijn, en wetende dat eigenlijk Mossack Fonseca een van de kleinere advocatenkantoren is, dan vrees ik, als dat allemaal waar is, dat het aantal aanduidingen in vak 1077 waarschijnlijk veel te laag en veel te weinig is.

We koppelen het ook aan de bijlage 275F: de betaling aan de belastingparadijzen van meer dan 100 000 euro.

Drie dagen later, 7 april, hebben wij een specifieke *sharepoint* gelanceerd, welke dagelijks bijgewerkt wordt in functie van de namen, stelselmatig nadat ze gelost worden door de journalisten. Midden april zijn we naar Parijs getrokken in het kader van de JITSIC, de Joined International Tax Shelter Information and Collaboration Network. Voor ons is Patrick Seré, directeur van de CAF, daar naartoe gegaan, waarbij eigenlijk een actieplan is uitgewerkt in zeven punten. De belangrijkste daarvan zijn: een brief aan de desbetreffende journalisten, de oprichting van een internationale taskforce, het oplijsten van de typologieën en vooral ook het uitwisselen van informatie en kennis, en de identificatie van de tussenkomende personen en de screening van de 46 MF-kantoren.

Regelmatig, dat is het systeem dat wij toepassen bij de BBI voor die grote dossiers – HSBC, Liechtenstein, ook voor Panama Papers – overleg tussen de vijf gewestelijke directeurs en het hoofdbestuur. En dan, inderdaad, vorige week maandag 9 mei: de publicatie van de eerste lijsten. Ik benadruk het woord “lijsten”. Geen onderliggende stukken, geen mails, geen bestanden, geen uittreksels. Met andere woorden, het zijn de lijsten. We zijn zo vlug mogelijk begonnen met dat uit te kuisen. Op dit ogenblik hebben we als adagium genomen: al wat is geschrapt voor 2011 hebben we voorlopig *out of scope* gelaten. Wegens de verjaringstermijn gaan we natuurlijk na verloop van tijd een en ander uitbreiden naar 2010 en 2009.

Ik heb gemerkt – ik heb uiteraard ook op die site geklikt – dat er heel veel afgesloten zijn in de loop van de jaren 1990, 1991, 1993 of 1997. Ik denk dat dat fiscaal gezien, administratief, niet meer bruikbaar is voor een taxatie.

Wij zijn erin geslaagd zijn om al degenen die nog actief waren vanaf 2011, als vennootschap, in het kader van Panama, te lokaliseren voor 149, met de opdeling per gewestelijke directie Antwerpen, Brussel, Gent en Namen. Dat is eigenlijk min of meer de normale verdeling voor de andere dossiers van de desbetreffende gewestelijke directies. Deze oefening gaat uiteraard continu door naar vorige niet verjaarde jaren.

Bilateraal overleg is gepland met Nederland. Wij hebben een soort taskforce opgericht, uitgaande van de procureur met de belastingdienst, met de politiedienst, met de witwascel en met het Nederlandse DISC, het Dutch Internet Service Center.

Binnenkort is er overleg op het niveau van de Benelux. Op 13 juni is een opvolgingsvergadering in Parijs van JITSIC gepland.

Wat is onze tactiek? Ik heb u beloofd om transparant te zijn. Die is eigenlijk dezelfde als in andere grootschalige acties. Het voortdurend actualiseren van onze *sharepoint*. We verenigen dossiers, als ze de moeite waard zijn om gecontroleerd te worden, als het relevante informatie is, na gecheckt te hebben of ze vroeger op ons werkplan hebben gestaan.

Het kan zijn, territoriaal, dat een dossier van Gent ooit in Antwerpen werd behandeld en vice versa. Dan maken wij natuurlijk gebruik van de ervaring om het opnieuw bij de juiste directie te plaatsen.

De coördinatie gebeurt bij ons in North Galaxy en wordt verrijkt met lokale vooronderzoeken en dan zijn er de eigenlijke onderzoeken zelf, waarvoor wij gevraagd hebben om voor elk dossier una via-overleg te verrichten met de desbetreffende procureur.

Gelijklopende motivatie, opvolging, om te kunnen antwoorden op alle mogelijke vragen die na verloop van tijd binnenkomen.

De volgende twee slides geven een overzicht van de hinderpalen waarmee wij worden geconfronteerd als fiscale administratie, als administratieve overheid bij de leakonderzoeken.

Enerzijds, onze beperkte administratieve bevoegdheden. Ik heb het reeds verteld. Wij hebben geen helikopters. Wij hebben geen snelboten. Wij mogen niet naar het buitenland gaan in het kader van de rogatoire commissie. Wij hebben verjaringstermijnen. Daarmee moeten wij allemaal rekening houden.

Journalisten, wij zijn blij dat die informatie naar boven komt. Zij zijn niet gebonden aan procedures. De journalisten zeggen dat zelf. Zij hebben een jaar gewerkt aan het ontcijferen van al die gegevens in het kader van MF. Men kan moeilijk verlangen, na twee of drie werkdagen, dat de administratie even veel resultaten kan boeken bij de ontleding van de ter beschikking gestelde bestanden.

Belangrijk om te weten is – dit komt altijd opnieuw naar boven –, wat de bewijskracht is van de manier waarop de informatie is verworven. Men spreekt over hacking. Men spreekt over diefstal. Het kan gebeuren dat een bediende uit een bank of een advocatenkant ontevreden wegloopt en op een of andere manier informatie aan een overheid aanbiedt, die dan via de geëigende wegen bij ons terechtkomt.

Belangrijk is natuurlijk ook dat, als er een naam verschijnt in de pers, die naam overeenstemt met de realiteit, met de geïdentificeerde belastingplichtige.

Medewerkingsplicht versus zwijgrecht is een groot probleem. Wanneer wij merken dat iemand met naam vermeld wordt in de pers, dan zullen wij ongetwijfeld een vooronderzoek verrichten. De betrokkene zullen wij ongetwijfeld ook confronteren met vragen. Als de betrokkene niet wenst te antwoorden, dan bestaat voor ons als fiscale administratie de mogelijkheid om een boete op te leggen van zegge en schrijve 625 euro, tenzij wij erin slagen om andere informatie aan te reiken, gekoppeld aan de gepubliceerde informatie, om aan te tonen dat er een fiscale latentie bestaat.

Gebrekkige internationale samenwerking. Ondanks het bestaan van allerlei mogelijke richtlijnen en verordeningen, stellen wij vast dat er nog elke dag op die nagel gehamerd moet worden. In het kader van UBS-Leaks hebben wij nu bijvoorbeeld nog altijd niet de mogelijkheid om een groepsverzoek te richten aan Zwitserland. Ik weet wel dat dit lopende is en dat de ratificatieprocedure nog bestendigd moet worden. De resultaten van rogatoire commissies, vooral met Zwitserland en Luxemburg, zijn niet toegankelijk voor de BBI. Spijtig genoeg mag de BBI het grondgebied van een andere lidstaat niet betreden om te controleren. Heel belangrijk - ik zeg dit altijd opnieuw en al jarenlang -, het is nodig om de fiscale grootschalige fraude geïntegreerd aan te pakken. Met andere woorden, elkeen moet op zijn of haar terrein de juiste prioriteiten leggen.

Wij hebben ook al opgemerkt dat een heleboel van de mensen die in persberichten vermeld werden, ondertussen verhuisd zijn naar het buitenland. Wij moeten rekening houden met de officiële wetgeving, zoals de wet op de openbaarheid van bestuur. Inzage in het dossier wordt gevraagd, maar een en ander draagt ook bij tot vertraging. Ik zwijg dan nog over alle mogelijke manoeuvres die uitgevoerd worden door procedureadvocaten.

Ik kom tot het voorlaatste punt. De basisvoorwaarde voor effectieve fraudebestrijding is volgens ons een echt geïntegreerde samenwerking en daarenboven internationale toegang tot informatie, met uitwisseling tussen alle jurisdicties. De OESO, de G20 en de Europese Gemeenschap schrijven daarover. Vertrouwen tussen de bevoegde autoriteiten van de onderscheiden landen is essentieel om die informatie spontaan dan wel automatisch ter beschikking te stellen. Iedereen zal ja zeggen, want iedereen verklaart zich daarmee akkoord op alle grote topvergaderingen, maar achteraf blijkt in de praktijk dat dat nog heel veel werk vereist.

Wij zullen een massa aan informatie krijgen, onder andere vanwege de bijstandsrichtlijn en de witwasrichtlijn. Het is essentieel dat wij erin slagen om die massaal aangereikte informatie tijdig te verwerken. Daartoe moeten wij beschikken over deftige analysetools voor *big data analytics*.

De juiste prioriteiten: wij moeten ofwel administratief, ofwel gerechtelijk afhandelen.

Voor het personeel zijn de selectie, werving en opleiding niet alleen gericht op snel rendement, op de korte termijn, maar vooral op blijvend rendement. Zodat de mensen bij de BBI blijven werken en blijven investeren in kennis en in deling

van die kennis, om betere opbrengsten te realiseren.

Tot slot, mijnheer de voorzitter, enkele aanbevelingen.

Ik meen dat het nuttig zou zijn een echt geïntegreerde aanpak, eindelijk, naar voren te brengen op nationaal vlak. Of dat gebeurt onder de vorm van een agentschap, of onder de vorm van een staatssecretaris, dat blijft mij eigenlijk eender. Maar heel belangrijk daarin is dat er duidelijke afspraken komen, en dat databanken die interessant zijn voor economische zaken, sociale zaken, fiscale zaken, meteen door een beperkte groep medewerkers in zo'n agentschap geraadpleegd kunnen worden, om een juiste risicoanalyse te verrichten.

Dromen kan nooit kwaad. De BBI draagt verantwoordelijkheid voor het hele gebied van België. Waarom kan men niet een keer nadenken over een BBI op Europees niveau? Dit veronderstelt, weer, vertrouwen tussen de onderscheiden lidstaten. Grensoverschrijdende risicoanalyse.

Ik meen, en dat blijkt ook uit het antifraudeplan van de minister, dat er een modernisering van het Charter van de belastingplichtige moet komen. Dat dateert van 1986, een tijdje geleden, 30 jaar om precies te zijn. Het wordt tijd dat men er een keer over nadenkt. Ik hoop dat de taskforce die wordt opgericht met specialisten van het gerecht en van Financiën met het oog op het antifraudeplan hiertoe kan bijdragen.

Het is een open deur intrappen, natuurlijk, zeker in dit huis, maar wij hebben nood aan een duidelijke en stabiele fiscale wetgeving. Een duidelijke en stabiele fiscale wetgeving, die niet vernietigd wordt door het Grondwettelijk Hof, die niet om de haverklap wordt bijgestuurd. Want rechtszekerheid is zeer belangrijk voor de burger en voor de belastingplichtige, maar even belangrijk voor de raadgever en voor de controleur.

Het zou ons een groot plezier doen, mochten wij eindelijk een eenduidige definitie krijgen van de notie "belastingparadijs". Artikel 203 heeft het over 15 %. Artikel 307 heeft het over 10 %. Er wordt een lijst opgesomd in het kader van de Financiële Actiegroep, name and *shame, w*aar op dit moment niemand meer op staat. Er is ook de lijst die uitgaat van Moscovici, waar Panama wel op staat. Er zijn nog andere lijsten, van het Internationaal Monetair Fonds. Eigenlijk is dit een heel moeilijke oefening, niet alleen voor de controleur, maar evenzeer voor zij die betrokken zijn bij de toepassing van de preventieve witwaswetgeving, uiteraard, die onderworpen zijn aan de wetgeving van 1993.

Wat ook reeds heel vaak is gevraagd, ook door mij vorig jaar in deze commissie, is wanneer wij eindelijk gaan komen tot een echte gelijkschakeling van de procedure tussen, enerzijds, het WIB en, anderzijds, het Wetboek van de btw.

Ik heb vandaag een artikel gelezen van professor-emeritus Vanistendael in *De Standaard*. Ik herinner mij dat hij destijds, eind jaren zeventig, begin jaren tachtig, in het kader van de commissie belast was met de vereenvoudiging en de gelijkschakeling van de fiscale procedures. Hij kan er ongetwijfeld opnieuw een heel boeiend boek over schrijven. Echter, ondanks alle mogelijke inspanningen sindsdien, zijn wij er nog altijd niet in geslaagd een gelijke procedure uit te werken. Bijvoorbeeld, in het kader van de bankonderzoeken inzake btw is het nog niet mogelijk de CAP, het centrale aanspreekpunt, te bevragen.

Sommige artikelen staan reeds een hele tijd in het Wetboek. Artikel 52*bis* bijvoorbeeld staat in het kader van de *flagrance fiscale* in het Wetboek van de btw. Maar om de ene of de andere reden zijn wij er nog altijd niet in geslaagd dat effectief te implementeren in de praktijk. Nochtans is dat een zeer interessant middel met betrekking tot het in beslag kunnen nemen van goederen op het moment dat er ernstige vermoedens zijn dat zij bij een grootschalige fiscale fraude betrokken zijn.

Gekoppeld aan una via, indien voor de penale optie wordt geopteerd, moeten wij eigenlijk ook recht hebben op de nalatigheidsintresten, die ons normaal zouden moeten toekomen op grond van artikel 415 van het WIB, gekoppeld aan de belastingverhoging. Eenmaal men opteert voor het strafrechtelijk luik, missen wij eigenlijk die nalatigheidsintresten.

Herziening en positief sanctiebeleid. Het antifraudeplan voorziet een belangrijke wetswijziging inzake *cloud computing*. Alstublieft, een reparatiewet una via, die sinds een tijdje is verbroken door het Grondwettelijk Hof. Alstublieft, ratificatie van de TIAS, de DBV's of dubbelbelastingverdragen en de andere samenwerkingsakkoorden. In één lijn door, idem avenant met Zwitserland, uiteraard aansluitend op

het recente idee van Duitsland, Italië, Spanje, Engeland en Frankrijk, voor de automatische uitwisseling, wanneer iemand bij een trust betrokken is. Wij vragen onbeperkte toegang, wat vandaag niet het geval is, voor de mensen van de BBI en van uiteraard de cel Transfer Pricing, tot relevante internationale informatie. Wij zouden beter niet op dergelijke spullen besparen. Idem moeten wij ook intern durven te kijken naar alle databanken bij Financiën. Wij vragen het wettelijk verankeren, waarover ik al heb gesproken, van de medewerkingsplicht van de belastingplichtige in het kader van de fiscale controles. Dat betekent dus niet alleen amper neen durven te zeggen en vervolgens met de glimlach 625 euro betalen. Eigenlijk zouden wij tot de verplichting moeten komen dat men ons die informatie meldt, wanneer wij ter plekke komen. Behalve de code 1077, die op dit ogenblik moet worden aangekruist, zouden wij, wanneer iemand in 18, 19 of 20 landen daarover beschikt, een bijlage kunnen overwegen, waarin detailmatig per land staat in welk land een bepaalde persoon een dergelijke structuur heeft.

Performante laptops voor inzonderheid de e-auditspecialisten van de BBI, met permanente internettoegang, een performant netwerk, en dan — ook heel actueel natuurlijk — een debat over de klokkenluidersregeling. Ik hoor dat mijn collega’s in Duitsland beschikken over een budget uit de fiscale administratie in het geval dat mensen informatie komen aandragen. Daar zijn mogelijkheden voor voorzien. Ik heb daar eigenlijk geen a priori over, ja of nee. A priori ben ik tegen verklikken, wanneer ik zeer eerlijk ben, maar natuurlijk, wanneer het gaat over het algemeen belang en over relevante informatie, moet men minstens het debat durven aangaan over, enerzijds, het eventueel nuttig aanwenden van zulke informatie en, anderzijds, het uitwerken van een beschermende regeling voor de desbetreffende klokkenluiders.

Mijnheer de voorzitter, waarde leden, ik hoop dat ik mijn tijd niet heb overschreden. Dit was de inleiding die wij voor u hadden voorbereid. Het spreekt voor zich dat wij tot uw beschikking staan voor alle mogelijke vragen.

Le **président**: On va passer sans transition à l'audition de M. Jacquij et des ses collaborateurs en charge de la cellule "prix de transfert". Je vais vous demander de changer de place. Je souhaitais aussi savoir, monsieur Philipsen, si on pouvait disposer de votre *slide*.

Frank Philipsen: Sans aucun problème.

Le **président**: On peut peut-être donner la clé USB aux services et obtenir dans l'après-midi une photocopie pour l'ensemble des membres de la commission, sans oublier M. Bourgeois, notre expert. Petit intermède. Avez-vous besoin de PowerPoint? On peut demander aux services de lever l'écran s'il vous plaît?

Je donne maintenant la parole à M. Philippe Jacquij de l'administration générale de la Fiscalité pour qu'il nous fasse son exposé introductif relatif aux aspects *transfer pricing* et optimalisation fiscale au sein des groupes multinationaux. Nous attendons de vous, monsieur, de nous indiquer s'il existe des points de frottement entre cette problématique et les différents *leaks* dont nous avons eu connaissance durant ces dernières années.

Philippe Jacquij: Monsieur le président, mesdames et messieurs les commissaires, je ne vous ferai pas l'historique de toute l'administration générale de la Fiscalité car cela prendrait beaucoup de temps.

Je vous dirai simplement qu'il a été décidé, en 2003, de passer d'une administration basée sur des impôts, à savoir l'impôt des personnes physiques, l'impôt des sociétés et la TVA, à une administration axée sur les publics cibles et les processus, ce qui implique pour ce qui concerne ces derniers une séparation très stricte entre la gestion, le contrôle et l'expertise contentieux. Pour ce qui concerne les groupes cibles, il est question des particuliers (P), des PME et des grandes entreprises.

Cette décision prise en 2003 est, enfin, en cours d'application en 2016 puisque le basculement a commencé en 2015 pour se terminer cette année. Vous pouvez ainsi constater que des réformes au sein des Finances peuvent prendre un certain temps mais finissent, finalement, par aboutir.

Pour ce qui concerne les prix de transfert, il faut savoir qu'avant 2006, la Belgique était considérée comme un "ventre mou" au niveau des prix de transfert. Nous n'avions que quelques contrôles épisodiques sans grands résultats. De ce fait, lorsque j'ai été nommé administrateur Grandes entreprises, j'ai proposé au patron de l'époque, Jean-Marc Delporte, administrateur général des Impôts, de créer une petite structure, informelle dans un premier temps, que nous avons appelée "Cellule prix de transfert". Cette cellule a commencé à fonctionner le 1er juillet 2006 au sein du Centre national 1 qui s'occupait notamment des banques et des centres de coordination. Il

s'agissait d'une toute petite cellule puisqu'elle a commencé avec six personnes, à savoir un chef et cinq collaborateurs. Nous avons eu la chance d'avoir, dans le cadre de ce que l'on appelait à l'époque le PUMP, année de formation pour des fonctionnaires fédéraux en relation avec les universités conclue par un stage, une de nos fonctionnaires qui avait fait un stage dans les services "prix de transfert" au Canada et en France.

Je vous signale que, peu après la création au 1er juillet 2006 de cette cellule "Prix de transfert", nous avons eu le plaisir de voir, dans les petites gazettes des grands consultants, des pages marquées "Alerte rouge, la Belgique s'occupe des prix de transfert". Bien! C'est M. De Mulder qui va vous donner les informations nécessaires concernant cette cellule.

Après le Centre national, la cellule est passée au 1er janvier 2010 au Centre Bruxelles GE qui était un centre intermédiaire avant la création de l'administration des Grandes Entreprises. Depuis le 1er juillet 2015, c'est un des services spécialisés du Centre de contrôle de Bruxelles Grandes Entreprises, services spécialisés.

M. De Mulder a l'avantage d'avoir débuté cette cellule en 2006. Il en est devenu le responsable, puis, il est devenu responsable du Centre spécialisé de contrôle de Bruxelles et, pour l'instant, il fait fonction d'administrateur Grandes Entreprises. Je lui donne la parole pour le détail.

Le **président**: Monsieur De Mulder, n'hésitez pas à nous réexpliquer la problématique des *transfer pricing* de manière générale pour, peut-être quelque part, nous rafraîchir la mémoire de ce que sont les *transfer pricing* qui sont évidemment une problématique très importante.

Philippe Jacquij: Monsieur le président, je tiens encore à préciser qu'à l'époque de la création, s'est posée la questions de savoir où on allait mettre cette petite cellule. C'est assez important. À l'époque, Jean-Marc Delporte chapeautait l'ISI, la Fiscalité. On s'est posé la question: faut-il mettre cette cellule à l'ISI? Finalement, comme cela n'a pas été considéré comme de la grande fraude fiscale – il y a des exceptions, il y a des prix de transferts, on va vous expliquer cela dans le cadre de protocoles – en appliquant les principes de l'OCDE, on a estimé que c'était plutôt une optimalisation qu'une grande fraude fiscale. C'est pour cela qu'à l'époque, le service n'a pas été créé à l'ISI mais à la Fiscalité.

Robert De Mulder: Mijnheer de voorzitter, waarde leden, ik heb inderdaad de eer gehad om de cel Verrekenprijzen in 2006 mee op te starten. Aan de zijde van de heer Jacquij zit ook de heer Chiau, die ook een van de eerste medewerkers was van de Cel. Dit om ons even te situeren.

Zoals de administrateur-generaal reeds heeft gezegd, is in België de problematiek van de *transfer pricing*, of in elk geval de controle erop, redelijk nieuw. Alhoewel reeds midden van de jaren ’30 artikel 26 in de wet werd ingevoerd met de motivatie om internationale winstmanipulatie te bestrijden. Zo recent is de problematiek dus eigenlijk ook niet.

Natuurlijk werd er pas aandacht aan gegeven bij de oprichting van de Cel. Zoals de administrateur-generaal gezegd heeft, rees op dat ogenblik de vraag waar die cel moest worden gesitueerd. In de pers werd of wordt namelijk dikwijls de link gelegd tussen *transfer pricing*, belastingontwijking en ook vluchtwegen langs al dan niet verdoken of ontwijkingsmechanismen. Ik weet niet of de meesten onder jullie zondagavond de uitzending hebben gezien over het Welshe stadje Crickhowell. Daar werd op een overzichtelijke manier uitgelegd hoe multinationals te werk kunnen gaan bij het manipuleren van hun winst.

Het begrip *transfer pricing* is in eerste instantie ontwikkeld door de OESO om eigenlijk te komen tot een objectieve winstverdeling tussen de verschillende entiteiten van een multinationale groep. Het is dus geen instrument dat is ontwikkeld om aan winstmanipulatie te doen of om ontwijking van belastingen of ontwijking van geldstromen te coördineren. Nee, het is een principe dat werd ontwikkeld door de OESO om 60 % van de wereldhandel – ongeveer - die zich binnen de multinationale groepen afspeelt, in goede banen te leiden.

Natuurlijk, zoals elk instrument – laat ons een testament nemen dat ook kan worden misbruikt in het kader van successieplanning – kan het systeem van verrekenprijzen worden gemanipuleerd om tot belastingontwijking te komen.

De echte frauduleuze gevallen… zo zijn er enkele tot nu toe geweest, waarbij behalve het aspect van winstoptimalisatie door bijvoorbeeld het verplaatsen van *intangibles* of onlichamelijke goederen, of *stripping* van bepaalde functies… die worden dus samen met de BBI behandeld in het kader van het protocol met de BBI. Maar in de honderden dossiers die de cel Verrekenprijzen tot

nu toe behandeld heeft, in de voorbije tien jaar, van 2006 tot nu, is dat een minderheid van de minderheid. De meeste van die dossiers, waarin we eigenlijk tot redelijk grote supplementen van soms verscheidene miljarden komen, betreffen dus aanpassingen aan de structuur van de multinationale groep en een interpretatie die gegeven wordt aan de structuren van de multinationale groep, zonder dat daar frauduleuze structuren achter liggen.

Dat wou ik toch vooraf zeggen: de link tussen *transfer pricing*, hoewel het een instrument is dat kan gebruikt worden voor winstmanipulatie of misschien juist over de grens van de winstmanipulatie, heeft eigenlijk in een minderheid van de gevallen te maken met frauduleuze structuren. Het concept van *transfer pricing* en de mobiliteit van het kapitaal, van de transacties, en niet te vergeten de nationale wetgevingen die soms of in veel gevallen dat toelaten, bijvoorbeeld de *double-Dutch sandwich* met Nederland, maken het mogelijk om dergelijke structuren op te zetten, los van het internationale kader. Wat mij soms ook een beetje frappeert, is de manier waarop sommige landen twee petjes op hebben of dat staten een petje op hebben, zodra ze op een internationaal forum komen zoals de OESO of de EU, die op dit ogenblik allebei werken aan actieplannen om internationale winstmanipulatie te voorkomen, en het petje als nationaal verantwoordelijke.

Ik wil het even hebben over de evolutie van de cel *transfer pricing*. In vergelijking met de BBI is onze cel maar een klein team. De cel heeft ook nog andere taken behalve de controle uitvoeren.

In eerste instantie was het de bedoeling dat de cel Verrekenprijzen geen controletaken zou uitvoeren, maar in 2006 werd opgericht met de bedoeling van een adviserende rol te spelen voor de controlediensten die op dat ogenblik actief waren binnen de controlecentra.

Vermits wij geen input kregen van die controlediensten, hebben wij zelf dossiers geselecteerd om controles op te verrichten.

Tegelijkertijd was de cel Verrekenprijzen een kenniscentrum, in die zin dat we bijstand verleenden bij onderhandelingen, bijvoorbeeld door de vertegenwoordigers van de centrale administratie bij de OESO. Soms werd ook een medewerker van de cel naar die OESO-vergaderingen gedelegeerd.

Op dit ogenblik zijn we betrokken bij de berekening van de rechtzettingen in het kader van de ex*cess profit rulings*, wat ook een heel belangrijke en intensieve taak is.

Wij behandelen vragen om inlichtingen vanuit het buitenland van een aantal administraties die te maken hebben met *transfer pricing*. Bijvoorbeeld, als Frankrijk een transferpricingcontrole wil lanceren op haar grondgebied voor een vennootschap die een activiteit heeft in België, kan voor zijn verbonden transacties bij ons om inlichtingen vragen die dienstig kunnen zijn voor de Franse fiscus.

Wij werken mee aan bilaterale en multilaterale controles, wat feitelijk een verdere fase is van de vorige manier van samenwerken.

Zoals ik al heb vermeld, is ook het samenwerkingsprotocol met de BBI een belangrijk aspect.

Ik heb ook wat voorbereid over de evolutie van het personeel. Wat betreft de periode 2006-2007, zijn we in 2007 geëindigd met acht medewerkers. Sedert 2013 stabiliseert het aantal medewerkers op 25.

Een belangrijke evolutie is dat wij in 2013, 2014 en 2015 hebben samengewerkt met lokale controleurs, maar vanaf 2016 hebben wij er opnieuw de voorkeur aan gegeven opnieuw te centraliseren in Brussel. Het was een versnippering van efficiëntie en effectiviteit omdat de opvolging van de controles centraal door de cel heel moeilijk is, want de controleurs zitten van Brugge tot Luik.

De kennisdeling is hierbij belangrijk, want het is moeilijk om een *transfer pricing*-controleur van vandaag op morgen productief te maken. Daar gaat een vorming van één à twee jaar aan vooraf omdat het niet alleen de fiscale kennis is die men moet bijbrengen. Het gaat immers dikwijls om een geheel van regels die relatief eenvoudig zijn. Men kan bijvoorbeeld gemakkelijk de voorwaarden voor een DBI-aftrek van buiten laten blokken.

Inzicht krijgen in de werking van een multinationale groep en hoe de verschillende entiteiten zich tegenover elkaar gedragen en wat de economische relevantie is van bepaalde acties of transacties binnen die groep, is uiteraard heel moeilijk of toch veel moeilijker dan het van buiten leren van een paar regels. Daarvoor moet economische kennis worden verworven, bijvoorbeeld over de manipulatie van *intangibles* binnen die groep. Daarom gaat er, behalve de

vorming, een heel intensieve training aan vooraf binnen de cel Verrekenprijzen.

Daarom hebben wij de optie van telkens twee medewerkers in een negental lokale directies verlaten en hebben wij alle medewerkers van de cel weer gecentraliseerd in Brussel, waar kennisdeling veel gemakkelijker is en ervaringen over het aspect verrekenprijzen veel gemakkelijker kunnen worden uitgewisseld. Dat heeft ervoor gezorgd dat bepaalde controleurs niet naar Brussel wilden komen, enkele wel – Brussel is bij de medewerkers van de fiscus niet zo gegeerd, dat sleept al tientallen jaren aan. Wij hebben dat opgevangen door interne mobiliteit en ook door een nu nog lopende werving van 11 medewerkers met een specifiek economisch profiel via Selor. Tegen het einde van het jaar zal de cel daardoor hopelijk rond de 32 medewerkers tellen. Twee derde daarvan zou Nederlandstalig zijn en één derde Franstalig.

Het aantal behandelde dossiers heeft ongeveer dezelfde evolutie gevolgd. In de periode 2006-2007 waren er 28. Het hoogtepunt was in 2013-2014 met meer dan 200. In 2015 was er een terugval tot 190, wat te maken heeft met het niet voortzetten van de samenwerking met de lokale medewerkers in de controlecentra en de opleiding uiteraard van de nieuwe medewerkers.

Een belangrijk aspect ook, in het kader van zowel het personeel als het aantal dossiers dat wij hebben behandeld, is onze selectiewijze vanaf 2006-2007 tot 2012. Doordat er jarenlang geen controle op verrekenprijzen was geweest, waren de *low hanging fruits* gemakkelijk te plukken.

In 2013 hebben wij dan een specifieke risicoanalyse opgezet met onze dienst Tax Audit and Compliance Management, waardoor wij op basis van gegevens van de Nationale Bank en gegevens die bij de fiscale aangiften en de btw aanwezig waren, een risicoanalyse hebben kunnen doen.

Die risicoanalyse is nog niet 100 % wat wij wensen door het gebrek aan specifieke informatie over de transacties, maar waaraan wij hopen een mouw te passen. Ik heb uit goede bron vernomen dat er dit voorjaar in de programmawet een documentatieverplichting zou worden ingevoerd, die vanaf 2017 van toepassing zou zijn. Dat zou voor ons een schat aan informatie opleveren, om echt gerichte datamining, gerichte risicoanalyse te doen voor de groep van ondernemingen, zijnde de 3 000 tot 5 000 Belgische ondernemingen die in een multinationale structuur zitten.

Voor de cel Verrekenprijzen was er weinig controle. Met de cel Verrekenprijzen is de controle ingevoerd. Vanaf 2017 zouden wij dan een gerichte controle kunnen uitvoeren.

Ik kan eventueel nog wat toelichting geven over de resultaten. Laten wij zeggen dat die zowel op het vlak van rechtzettingen aan belastbare basis als aan ingekohierde belastingen soms een fluctuerend karakter vertonen, maar dat die telkens meerdere tientallen miljoenen aan belastbare basis per jaar belopen. Bijvoorbeeld in 2014 was het 35 miljoen, bijna 36 miljoen te betalen belasting. In 2015 was het 25 miljoen.

In 2014 hebben wij meer dan 1 miljard verhoging van de belastbare basis gedaan. Dat was ook een jaar dat wij ons geconcentreerd hebben op verlieslatende ondernemingen, omdat het niet normaal is dat een onderneming verlies blijft maken. Een KMO of een niet-verbonden onderneming kan zich dat niet permitteren, die gaat failliet. Binnen de grote groepen is het dus ook niet normaal dat er filialen zijn die verliezen blijven opstapelen. En 2014 was een jaar dat wij daaraan prioriteit gegeven hebben.

Mocht u nog bijkomende informatie wensen, kunt u uiteraard steeds bij ons terecht.

Le **président**: Merci à vous pour ces explications. Nous allons à nouveau faire un petit jeu de chaises musicales. C'est la raison pour laquelle, du reste, je proposerai à mes collègues que l'on puisse à la fois dire à qui s'adressent les questions, soit à l'ISI soit à l'administration générale, de manière telle qu'on puisse à un moment donné, après avoir entendu les réponses de l'ISI, refaire venir M. Jacquij et ses collaborateurs pour répondre aux autres questions qui concernent le *transfer pricing*. On a quelques éléments à ce sujet mais on peut approfondir.

Je parle sous le contrôle de notre expert mais c'est une matière déjà très ancienne et déjà connue dans le code de 1962 puisque l'article 26 était l'article 24 si je ne me trompe pas. À côté de cette disposition centrale, on trouve d'autres dispositions. On est face à une problématique très ancienne, connue depuis longtemps par l'administration fiscale mais qui a connu une actualité non négligeable avec les révélations sur certains mécanismes d'optimalisation fiscale internationale qui méritent bien évidemment que notre commission y consacre du temps.

Je profite aussi de l'intermède pour informer

l'ensemble des membres de la commission que nous avons reçu un courrier de la Cour des comptes répondant à notre demande d'avoir une actualisation de l'état d'avancement des 108 recommandations de 2009. La Cour des comptes nous indique simplement qu'elle a besoin d'éléments qui émanent d'abord du cabinet des Finances. C'est la raison pour laquelle nous écrirons à M. le ministre des Finances pour lui demander de transmettre le plus rapidement possible les informations dont la Cour des comptes a besoin pour pouvoir répondre à notre demande. On vous tiendra bien entendu informés. Le courrier de la Cour des comptes est disponible au secrétariat de la commission.

Chers collègues, j'ouvre donc le bal des questions: M. Van de Velde, M. Crusnière, M. Van Biesen, M. Van der Maelen, M. Gilkinet, M. Dispa, M. Van Hees et M. Calvo. J'essaie d'équilibrer en fonction des groupes, monsieur Calvo, je ne vous vise pas personnellement.

Rob Van de Velde (N-VA): Mijnheer de voorzitter, heren, allereerst wens ik u, in naam van onze fractie, te danken voor de openheid waarmee u de opdracht hebt aanvaard en uitgevoerd.

Ik ben blij met de mooie resultaten die voorgelegd kunnen worden, maar ook met een van de zinnetjes die u er op een bepaald ogenblik tussen hebt gevoegd, mijnheer Philipsen, namelijk dat het u niet zozeer gaat om wetgevende mogelijkheden, die u extra nodig hebt, maar dat het er vooral over gaat op een accurate manier uw organisatie te kunnen inzetten om maximaal resultaat te boeken.

Ik ben ook blij dat u in twee delen hebt gewerkt, waarbij u eerst een algemeen inzicht hebt gegeven. Ik weet dat dit niet zozeer de opdracht is van de commissie, maar er zijn toch zaken waarover ik wat extra informatie zou wensen, zoals over de algemene werking en de Panama Papers als dusdanig.

Wat de aansturing, de *key performance indices* of KPI's en de doelstellingen betreft, er wordt nogal met cijfers gegoocheld, maar hoe stuurt u uw organisatie daadwerkelijk aan? Wat zijn de doelstellingen en KPI's? U hebt al een deel daarvan meegegeven, maar ik zou graag wat meer duidelijkheid daarover krijgen.

Een aantal zaken staat nu en dan ter discussie. Moet de BBI de autonome gemeentebedrijven controleren? Wat gebeurt er met de voetbalclubs? Welke prioriteiten worden aan welke types organisaties gegeven?

Wat is voor u de visvijver waarin u denkt te kunnen vissen? De bedragen lopen uiteen. Er wordt links en rechts gefluisterd dat er op dit moment een openstaand inkohieringsbedrag van 20 miljard zou zijn. Er blijft een deel open staan. Hoe werkt dat praktisch? Wanneer schrijft u af? Hoe wordt er afgeschreven ten opzichte van de inkohieringen? Wat kan of kon dan effectief niet ingevorderd worden?

Ik ben het volledig met u eens dat er een belangrijk werk voor de boeg ligt op het gebied van definities en het eenduidig maken van het onderwerp. Met de journalisten hebben wij die discussie ook gehad. Het woord "belastingparadijs" blijft een koepelwoord, waaronder heel veel kan huizen, maar niemand kan er de vinger op leggen. Wat is dat nu precies?

Wat mij ter zake bezighoudt, zijn de *do's-and-don'ts*. U hebt er een aantal keren naar verwezen: zodra zaken aanhangig zijn, is er ook veel discussie. Dat is ook logisch: onze fiscale wetgeving laat die discussie ook toe en heeft dat eigenlijk in zich geïncorporeerd. Een duidelijke lijst met *do's-and-don'ts* lijkt mij een verbetering. Daar had ik graag uw mening over gekregen.

In een van uw oplijstingen, van de Panamadossiers denk ik, zie ik namen: 21 dossiers op een totaal van 130. Als ik heel snel reken, zoiets van 16 % tot 17 %. Vandaag lezen we dat er een zeer laag percentage vanuit Wallonië wordt opgehaald. Is dat structureel? Hoe komt dat? Is daar een verklaring voor? Ondanks het feit dat we vandaag die 5 % lezen in het invorderingenbedrag, zie ik wel dat er dan bijvoorbeeld in Panama 17 % van de dossiers zit.

Ik heb misschien nog een structureel puntje: de rol en de samenwerking met CFI. Sinds enkele jaren bestaat de mogelijkheid dat er wel informatie wordt uitgewisseld met de fiscus. Hoe verloopt dat? Het aantal dossiers zie ik dalen, het bedrag zie ik ook dalen in het aantal dossiers dat wordt overgelegd aan het parket. CFI rapporteert nog niet het aantal dossiers dat aan de fiscus wordt overgelegd Hoe zit dat? Hebt u daar een zicht op?

Wat Panama zelf betreft, in 2009 stond Panama al op de agenda. Wat gebeurt er in zo'n organisatie als de uwe? Op een bepaald moment worden dossiers op de een of andere manier aanhangig gemaakt via de pers. U hebt dat ook in uw presentatie voor een stuk meegegeven. Maar wat is er in 2009 expliciet en extra gebeurd, toen de

commissie de vinger heeft gelegd op de Panamadossiers? Wat is daar achteraf mee gebeurd?

Ik zou ook graag weten wat de toepassing van artikel 319, de visitatie, bij u heeft veroorzaakt, om het zo te zeggen, sinds 2010. Wordt daar regelmatig gebruik van gemaakt? Wat heeft geleid tot strafvorderingen? In hoeveel gevallen leidt dat tot effectief verhoogde invorderingen?

Vorige week is beweerd dat de Duitse fiscus de databank van Panama volledig in zijn bezit zou hebben. Hebt u daar zicht op? Waarom hebben wij die dan niet?

U geeft in uw aanbevelingen een belangrijk punt weer, dat is de prioritisering van Justitie en politie. Hebt u met hen uw operating plan ook besproken? Kan dat? Is daar openheid toe? Ontstaat er een wederzijdse focus waardoor manschappen worden toegekend en waardoor aan bepaalde dossiers gewoon sterker en sneller wordt gewerkt? Ik weet dat dit bijvoorbeeld op lokaal vlak mogelijk is en dat er in elk geval mee wordt gekeken naar de handhavingprioriteiten en de manier waarop men die ook justitieel beter kan laten opvolgen. Mijn vraag is dus of dat gebeurd is. Indien ja, wat geeft dat weer? Indien neen, waarom niet?

Dan nog een laatste puntje. Ik zal niet al uw aanbevelingen overnemen want dat zou ons te ver leiden. Er is een puntje dat mij wel is opgevallen, over de databanken. U spreekt over de toegang tot bijvoorbeeld internationale databanken, Graydon et cetera. Hoe gebruikt u de KBO en bent u tevreden over die KBO? Dat waren mijn vragen.

Stéphane Crusnière (PS): Monsieur le président, mon intervention contiendra plusieurs axes. Je sais que l'on ne doit pas parler de chiffres mais je demanderai une petite précision qui me paraît importante par rapport à ceux-ci. Je parlerai ensuite de l'organisation de l'ISI avant d'en venir au dossier *leaks* qui nous importe aujourd'hui et à celui des Panama Papers, bien évidemment, avant de terminer avec l'une ou l'autre question sur la cellule "prix de transfert".

En ce qui concerne les chiffres, sans vouloir m'éterniser, il en est un qui me perturbe, c'est le taux de recouvrement 2015. Vous avez mis dans les *slides* un montant de 22 %. La presse – j'ignore qui a communiqué les chiffres à la presse et comme par hasard aujourd'hui – parle pour 2015 de 36 %. J'aimerais savoir où est la différence et si on parle bien de la même chose. Justement, quand on parle de 2015, s'agit-il de nouveaux dossiers 2015 ou de dossiers 2015 et de dossiers anciens?

Quand on parle en termes de recouvrement, parle-t-on de montants qui servent à éteindre, de façon définitive, la dette ou s'agit-il de montants pour lesquels un acte de recouvrement est établi? Vous comprendrez la grande différence entre les deux. S'agit-il bien de l'extinction définitive de la dette ou d'un acte de recouvrement par rapport à ces montants? J'avoue être surpris de la hauteur du pourcentage. Ce sera le seul point au niveau des chiffres sur lequel j'aimerais vraiment obtenir une précision.

Pour le reste, nous aurons l'occasion d'en débattre en commission des Finances avec, je le présume, le ministre des Finances.

En ce qui concerne l'organisation de l'ISI, vous avez présenté tout à l'heure les chiffres relatifs au nombre de personnes travaillant pour l'ISI. Vous avez montré une évolution. Les deux derniers chiffres que nous avions dataient de 2012, où j'ai noté 623 personnes et pour 2016, j'observe 680 personnes.

J'aurais voulu avoir des chiffres plus précis tant en ce qui concerne 2014 que 2015, puisqu'on parle d'un recrutement d'une centaine de personnes. Or, je constate qu'entre 2012 et 2016, la différence s'élève à 60 personnes. Quand on parle de ces fameuses 100 personnes, j'imagine qu'il y a eu une diminution entre 2012 et 2014 ou 2015 avant d'en revenir à une augmentation. Il aurait été intéressant de savoir ce qu'il en était.

En ce qui concerne ces nouveaux recrutés, vous l'avez dit vous-même, avant il était facile pour l'ISI de recruter des agents qui venaient de diverses administrations fiscales et qui, vous l'avez dit, avaient une certaine expertise. Souvent, ils avaient au minimum cinq ans d'ancienneté et une forte connaissance des dossiers, que ce soit en personnes physiques, en ISOC, en TVA ou autre. Ils pouvaient donc directement se mettre à la tâche. Vous l'avez dit, maintenant, on se tourne vers des plus jeunes avec un handicap bien évidemment, ce sont bien souvent des gens qui sortent de l'école et qu'il faut former avant qu'ils soient opérationnels. J'imagine que cela prend du temps puisque, avant, on avait une formation d'un an quand on rentrait au ministère des Finances, ce qui permettait de voyager d'un service à l'autre. C'était une formation très poussée et très intéressante et maintenant, on sait que ce n'est plus vraiment le cas, puisque le centre de

formation a été supprimé. Donc cette formation est maintenant donnée directement au sein, si je ne m'abuse, des différentes cellules par les collègues, par les gens de bonne volonté. Cela pose question sur la qualité de la formation puisqu'elle n'est plus uniforme. Dans certains services, la formation est plus poussée que dans d'autres ou on a peut-être moins de temps. J'aimerais avoir votre avis sur ce mode de fonctionnement, sur ces formations qui sont données volontairement par les collègues plutôt que par un centre de formation comme on le connaissait avant puisqu'on se retrouve maintenant, comme je le disais, avec une expertise à géométrie variable.

En ce qui concerne ces jeunes recrutés, on sait qu'avant, il y avait un stage d'un an, avant d'être considéré effectivement comme un agent. Pendant cette année-là, l'agent n'avait pas cette fameuse commission qui lui permettait d'aller prester, d'aller travailler sur des dossiers. Qu'en est-il maintenant? Ces nouveaux agents de l'ISI sont-ils directement opérationnels? Peuvent-ils directement, même seuls, consulter des dossiers? Faire des devoirs d'enquête? Travailler de manière effective, etc.? Cela veut dire que, dès l'instant où ils rentrent et qu'ils suivent une formation qui, je le répète, n'est plus aussi poussée qu'avant, ils sont opérationnels à 100% et peuvent donc gérer des dossiers seuls ou accompagnés, pour les dossiers les plus compliqués.

Vous citez 680 dossiers en 2016, mais s'agit-il bien d'équivalents temps plein? Combien de personnes sont-elles effectivement opérationnelles? S'agit-il d'équivalents temps plein ou y a-t-il des gens qui travaillent à mi-temps, etc? On me dit aussi qu'il y a énormément de cas de burn out au sein, pour l'instant, de l'ISI. Pourriez-vous me confirmer ou m'infirmer tout cela?

Il me revient aussi que de plus en plus, malheureusement, au sein de l'ISI … Un bel exemple, effectivement, cette formation qui doit être donnée, c'est que la charge administrative devient de plus en plus importante aussi pour les gens de l'ISI. Dans une récente enquête qui avait eu lieu au sein du SPF Finances, on peut relever qu'actuellement, 25 % de la charge de travail du personnel de l'ISI sont des tâches administratives, au détriment du travail d'enquête, des devoirs d'enquête. Un quart du temps du personnel de l'ISI est maintenant consacré à des tâches administratives. J'aurais voulu avoir votre avis, votre opinion par rapport à cela. Est-ce trop? Faut-il améliorer aussi ce genre de choses?

J'aimerais aussi vous entendre par rapport à la répartition linguistique sur Bruxelles. J'aimerais savoir combien il y a de francophones et de néerlandophones. Il me revient qu'environ 70 à 80 % de ces dossiers sont des dossiers francophones. J'aimerais donc connaître la proportion qui existe actuellement au niveau des différentes directions de Bruxelles. Voilà pour le fonctionnement de l'ISI.

En termes de dossier des *leaks*, vous avez aussi évoqué l'état d'avancement de ces différents dossiers, mais j'aimerais savoir comment cela se passe. De façon spécifique, quand vous avez un dossier de *leaks* qui apparaît … On a vu qu'il y en a quelques-uns qui sont apparus d'année en année, à nouveau ici avec les Panama Papers. Comment cela fonctionne-t-il au niveau de la répartition de ces dossiers? Les attribue-t-on simplement en fonction du lieu, des personnes concernées par ces dossiers? Ou y a-t-il une spécificité des agents qui sont vraiment attachés à ce type d'enquêtes? Y a-t-il une structure spécifique de coordination qui est installée au sein de votre département pour essayer d'avoir une bonne coordination et un partage de bonnes pratiques en la matière dans le traitement de ces différents dossiers?

Vous avez aussi évoqué la nécessité de nouveaux moyens d'investigation. On en prend bonne note. Il faudra qu'on en discute et qu'on y revienne dans les conclusions de cette commission. Mais j'aimerais quand même vous demander si vous estimez que, au niveau belge ou au niveau européen, des modifications législatives doivent être apportées pour lutter contre ces différents *leaks* qu'on a découverts ces dernières années.

Plus spécifiquement, par rapport aux Panama Papers, une première remarque. Vous avez cité la volonté de remonter jusqu'à 2011. C'est évidemment lié à la prescription, mais si je ne m'abuse, dans une de ses déclarations, le ministre des Finances, M. Van Overtveldt, avait évoqué l'idée de prolonger de deux ans les délais de prescription, ce qui veut dire que vous pourriez remonter à 2009. Donc pourquoi avoir parlé de 2011 et ne pas être remonté, ou ne pas penser à remonter avant, jusque 2009?

J'aimerais également savoir si, dans ce dossier des Panama Papers, vous avez eu des contacts avec des journalistes et quel type de documents vous avez reçus. Avez-vous eu des directives précises qui ont été émises par le ministre des Finances là-dessus? Là aussi, on sait que cela

risque de déboucher, puisqu'on a vu le nombre de personnes concernées, sur un travail supplémentaire. Dès lors, j'aimerais savoir si effectivement vous avez besoin de personnel supplémentaire pour traiter ces nouveaux dossiers, et j'imagine, vu l'urgence, de personnel expérimenté.

Selon vos différentes constatations qui sont déjà faites, avez-vous le sentiment que les banques belges travaillent encore avec des paradis fiscaux? Si oui, lesquels avez-vous relevés? Si non, jusqu'à quand estimez-vous leur collaboration avec les paradis fiscaux? Á partir de quand pensez-vous avoir réussi à mettre fin éventuellement à cette collaboration?

Sans parler de dossiers en particulier, j'aimerais avoir une information, que vous nous fassiez le point sur la problématique des intermédiaires qui, d'après ce que l'on a entendu jusqu'à présent dans les auditions, sont vraiment la pierre angulaire dans ce genre de grands dossiers internationaux. Quels sont ces intermédiaires? Quel type d'intermédiaires retrouve-t-on dans ce type de dossiers? Comment agissent-ils? On parle souvent de cabinets d'avocats, des *big four*. Sans entrer dans le détail des dossiers, pourriez-vous éventuellement nous donner par exemple quelques noms, quelques exemples d'intermédiaires qui apparaissent de façon régulière dans ces différents dossiers?

Enfin, un mot sur les diamantaires. Pouvez-vous nous dire que les diamantaires sont effectivement une cible de choix pour ces intermédiaires, et si effectivement, on voit qu'ils sont souvent cités dans les dossiers traités par l'ISI?

Pour conclure, monsieur le président, un mot sur les auditions de la semaine dernière. Les journalistes auditionnés mardi ont évoqué un courrier de 2009 qu'aurait reçu l'ISI de la part de la BIL.

Dans ce courrier, la banque luxembourgeoise évoquait le recours à des sociétés écrans. J'imagine que vous avez également eu connaissance de ce courrier et des suites qui y ont été données.

J'ai demandé au président et aux différents journalistes qui ont été entendus de nous transmettre une copie de ce courrier, mais nous ne l'avons toujours pas reçue. Si vous êtes en possession du courrier dont question, pourriez-vous nous en faire parvenir la copie? D'après le journaliste, Karel Anthonissen, qui a transmis l'information parce qu'il estimait que ce dossier était d'une importance nationale, aucune suite n'aurait été donnée à ce courrier. Pouvez-vous nous confirmer cette version? Pouvez-vous nous donner des précisions quant à ce qui s'est passé? L'information vous a-t-elle été transmise? Pourquoi n'a-t-on pas donné suite à ce dossier?

On sait que M. Van Overtveldt a déclaré vouloir passer une convention d'échange d'informations avec le Panama. Comment peut-on espérer passer une telle convention, vu que le Panama est un des rares pays non-signataire du CRS?

Enfin, pour terminer avec le dossier de la cellule Prix de transfert, vous nous avez expliqué qu'un changement avait été effectué au niveau de l'organisation. Auparavant, des agents travaillaient dans différentes Régions et venaient de temps en temps à Bruxelles. Aujourd'hui, les choses sont un peu différentes puisque vous avez choisi de tout regrouper à Bruxelles; ceci a eu pour conséquence de faire partir toute une série de gens expérimentés et, en tout cas au début, a engendré une perte en termes d'efficacité. En effet, vous avez dû recourir à de nouveaux collaborateurs, des jeunes engagés après avoir passé des tests au niveau du Selor, qui n'ont que peu d'expérience et qu'il a fallu former, comme cela a été le cas pour l'ISI. Quelles sont les formations qui leur sont données? Par qui? Pendant combien de temps?

Vous avez parlé de deux tiers de néerlandophones et d'un tiers de francophones. Comment cette proportion a-t-elle été calculée? Ce calcul a-t-il été effectué sur la base du nombre de dossiers traités par cette cellule?

Je sais que cela vous sera sans doute compliqué aujourd'hui, mais je souhaiterais que vous me communiquiez les statistiques pour 2014, 2015 et 2016 relatives aux montants enrôlés et réellement perçus dans ce cadre?

Luk Van Biesen (Open Vld): Mijnheer de voorzitter, ik dank in de eerste plaats de heren van de BBI hartelijk, om dermate accuraat weer te geven wat allemaal in hun departement gebeurt.

Wat opnieuw belangrijk is — endit is niet de eerste keer—, is dat u ook een reeks aanbevelingen geeft, wat voor de werkzaamheden van onze commissie bevorderlijk is.

Mijnheer de voorzitter, ik hoop dat in de toekomst de meeste mensen die hier voor een hoorzitting worden uitgenodigd, ook een reeks aanbevelingen

geven, zodat wij, politici, iets beter gewapend zijn, om het spook van de fiscale fraude te bestrijden.

Ik zou met de heren eerst een drietal thema's willen behandelen, om te bekijken hoe rond fiscale fraude wordt gewerkt.

In de belastingaangifte is er inderdaad de code 1077, die bepaalt in welke mate men een offshoreconstructie heeft. Er is ook een bijlage 275F, waarop u allusie hebt gemaakt. U hebt ook gezegd dat de code 1077 door 2 500 mensen was ingevuld. De vraag is echter wie daarnaar kijkt. Is dat de BBI of is dat de controledienst zelf? Is dat eerst de controledienst of is er een automatisme, dat ervoor zorgt dat, wanneer de code is ingevuld, de BBI automatisch een onderzoek naar de aard van de offshoreconstructie start? Dat lijkt mij een belangrijk gegeven. Gebeurt dat misschien, zoals ik nu heb begrepen, na een of ander lek of na informatie, bijvoorbeeld van journalisten, waarna u in de dossiers gaat kijken of er een dergelijke aangifte bestaat? Dat lijkt mij een belangrijk onderdeel van de structuur die onderliggend in het systeem is opgenomen. Daarom hebben wij in het verleden er ook op aangedrongen die code aan de belastingbrief toe te voegen. Dat was natuurlijk om een automatisch onderzoek te kunnen doen starten. De vraag is dus of u, de BBI, dat bekijken of het departement van de gewone controlediensten dat doet.

Een tweede element is het volgende. Tegen de verschillende offshoreconstructies hebben wij als wapen de kaaimantaks ingezet. Dat is een belangrijk gegeven. Ik zou van u graag, nu de kaaimantaks is goedgekeurd, willen weten op welke manier die taks nader wordt onderzocht. Gebeurt dat door uw diensten of door een gewone controledienst binnen de FOD Financiën? Op welke wijze wordt de kaaimantaks geanalyseerd en onderzocht? Dat is een tweede belangrijk thema, namelijk de kaaimantaks en, anderzijds, de bepaalde codes die voldoende inlichtingen hadden moeten geven en die wij in het verleden hebben toegevoegd na de grote commissie die wij hier rond de grote fiscale fraudes hebben gehad, waarop een aantal realisaties zijn gevolgd.

Een derde element, een van de grote vraagtekens die iedereen in de straat heeft, is over welk bedrag het gaat als men het heeft over fiscale fraude. Ik ben het voor honderd procent met u eens dat soms belangrijker is, maar moeilijker meetbaar, de fiscale fraude die u hebt kunnen tegengaan of een btw-carrousel die u kunt doen stoppen. Dan hebt u er inderdaad kunnen voor zorgen dat bepaalde btw-ontduikingen zich daarna niet meer hebben voorgedaan.

De cijfers zijn gegeven. De vraag is natuurlijk of u die cijfers vooraf hebt moeten geven aan de minister, of u uw presentatie hebt moeten voorleggen aan minister Van Overtveldt zodat hij vandaag die informatie kon geven, of trapsgewijs via de algemene administratie. Het is misschien wel eens interessant om te weten of mensen vrij van taal en spreken zijn. Niet iedereen is even vrij als de journalisten waren in de vorige hoorzittingen. Het is toch belangrijk om dat even te onderstrepen.

Hoe wordt het bedrag van bijvoorbeeld 226 miljoen vastgelegd? Wat is dat eigenlijk? Zijn dat werkelijk verhogingen van belastbare basissen à rato van BBI-controles, of zit daar eigenlijk veel meer in? Ik zeg maar bijvoorbeeld mensen die geen aangifte hebben gedaan, de ambtshalve aanslag, of zitten daar ook boetes bij als men een bepaald formulier niet heeft ingevuld? Hoe komt men eigenlijk aan dat bedrag van 226 miljoen?

Ik vind het ook heel belangrijk dat in de communicatie nu staat enerzijds de belastbare basis of wat men verhoopt had te bekomen en anderzijds het geïnde. Men zegt dat het spectaculair is dat 1 op de 3 wordt geïnd, maar dit betekent dat in het verleden maar 1 op de 5 werd geïnd. Dat is natuurlijk altijd heel interessant.

Het is ook goed eens te weten welke cijfers worden opgenomen in de rekeningen. Wij zullen dat eens moeten vragen aan de minister. Zijn dat de werkelijk betaalde bedragen tijdens het lopende jaar of zijn dat de ingekohierde bedragen tijdens het jaar? Het kan soms heel interessant zijn om hoge bedragen nog in te schrijven om zo te komen tot een beter resultaat.

De regionale verschillen. Ik wil niet in discussie gaan met mijn collega Van de Velde, maar er zijn ook zeer grote regionale verschillen in Vlaanderen blijkbaar. Oost- en West-Vlaanderen zijn goed voor 40 % blijkbaar en de andere drie provincies… Als men alles goed bekijkt, heeft men daar toch ook te maken met een verschil. Ik zou op dat vlak toch proberen om niet te communautariseren en concreet naar de gevallen te gaan. Hoe komt men aan die 226 miljoen? Welke type van fiscale fraude is dat? Is dat effectief *transfer pricing*? Hoeveel zit er in het departement van de heer Jacquij? Wat komt daar uit? Dat zijn volgens mij cijfers die toch wel van belang zijn voor onze vergadering en voor de verdere werking van onze commissie.

Wij zullen natuurlijk, in de loop van ons onderzoek tot het einde van het jaar, ingaan op uw specifieke aanbevelingen. Ik meen niet dat vandaag het tijdsbestek ons toelaat effectief op elke aanbeveling in te gaan. Ik hoorde er in ieder geval een aantal zeer interessante waarvan wij als fiscalist voelen dat zij een bijdrage kunnen leveren. Het zal de *workload* van de fiscalisten wel weer wat verhogen, maar wij zijn het gewoon bij de aangiften een aantal extra pagina's te moeten steken. Wij hebben zeker geen probleem op dat vlak.

En dan zijn er de offshoreconstructies, de essentie eigenlijk van ons onderzoek. Kunt u van de bedragen die in het verleden geïnd zijn ongeveer zeggen welke uit zo'n offshoreconstructie afkomstig zijn? Ik weet dat dit een moeilijke vraag is, maar dat geeft een algemeen beeld met betrekking tot de vraag wat fiscale fraude is. U weet dat er vandaag gesproken wordt over 226 miljoen.

Mijnheer Philipsen, wij hebben hier ooit twee staatssecretarissen voor de Fiscale Fraude gehad. U weet dat nog. De heer Clerfayt en de heer Devlies stelden elk jaar beiden hun rapport op. Elk jaar was er een hemelsgroot verschil tussen het bedrag dat volgens de ene en de andere werd opgehaald uit de fiscale fraude. Ik spreek nog niet over de heer Crombez, daarna, die er volgens mij gewoon een nulletje achter zette voor de pers. Maar goed, laten wij dat onder elkaar beschouwen. In essentie wil ik eigenlijk wel eens weten wat dat bedrag eigenlijk omvat.

Le **président**: Je rebondis sur ce que M. Van Biesen vient de dire. Si vous souhaitez détailler vos recommandations par des fiches ou un développement, pas un mémoire mais avec un peu plus de substance, on est bien entendu demandeur car cela nourrira le rapport. Cela pourrait d'ailleurs être aussi des recommandations qui pourraient devenir les recommandations de la commission spéciale. N'hésitez vraiment pas, je dirais même qu'on est demandeur.

De la même manière, monsieur Jacquij, si vos services ont des recommandations à faire pour améliorer le dispositif législatif, pour améliorer le fonctionnement, n'hésitez surtout pas. On est demandeur et on accueillera cela avec beaucoup d'intérêt.

Dirk Van der Maelen (sp.a): Mijnheer de voorzitter, ik wil het kort houden. Ik verontschuldig mij, maar om 16 u 00 moet ik de commissie voor de Buitenlandse Zaken voorzitten. Het zou geen stijl hebben om hier een hele reeks vragen te stellen en vervolgens hier weg te lopen. Daarom beperk ik mij tot twee vragen en een voorafgaande opmerking.

Met mijn opmerking reageer ik op collega Van Biesen. Het regeerakkoord van deze regering kan ik samenvatten door te zeggen dat er een nulletje weggenomen wordt van de cijfers die John Crombez haalde als staatssecretaris voor Fraudebestrijding.

Mijnheer Philipsen, nu kom ik tot mijn twee vragen.

Ten eerste, hoeveel tijd denkt u nodig te hebben om een vraag om inlichtingen te kunnen sturen omtrent de 149 dossiers die u vernoemde? Er is immers wetgeving inzake regularisering in de maak. Als die wetgeving ingevoerd wordt vooraleer de vraag om inlichtingen verstuurd is, dan komen de Panamazondaars er goedkoop vanaf, als ik dat zo mag uitdrukken. Politiek gezien lijkt het mij heel belangrijk, hoewel ik niet weet of de meerderheid het daarmee eens is, dat wij snel een vraag om inlichtingen kunnen uitsturen. De publieke opinie zou het namelijk niet kunnen begrijpen dat er een soort van amnestie gegeven wordt aan de Panamazondaars.

Mijn tweede vraag is een korte vraag. Wat denkt u over een agentschap voor de fraudebestrijding? Dat idee leeft al een tijd. Om de grote ingewikkelde dossiers van fiscale en sociale fraude echt goed te kunnen aanpakken, circuleert bij sommigen al lang het idee tot de oprichting van een dergelijk agentschap. Graag zou ik uw mening, of de mening van de BBI, daaromtrent kennen.

Georges Gilkinet (Ecolo-Groen): Messieurs, je vous remercie pour vos exposés et pour votre travail au quotidien. J'ai cinq domaines d'intervention. Je ne serai pas extrêmement long mais j'essaie de hiérarchiser mes préoccupations.

Le premier chapitre concerne la sélection et la répartition des dossiers. Ici nous avons des représentants de l'ISI mais au sein du SPF Finances, il y a l'administration générale de la Fiscalité. C'est vrai que c'est souvent à l'ISI qu'on s'adresse ou par rapport à elle qu'on pose les questions au ministre, mais je pense que le reste de l'administration fiscale a aussi l'objectif de bonne perception de l'impôt.

J'ai une question sur l'articulation et la répartition

des dossiers entre l'administration générale de la Fiscalité et l'ISI. À partir de quel moment un dossier est-il orienté vers l'ISI? L'articulation est-elle optimale? Je ne voudrais pas que demain, il n'y ait plus que l'ISI qui se charge de la lutte contre la fraude fiscale. Comment fait-on pour que l'ensemble des agents ait une forme de responsabilité et des moyens adéquats par rapport à la lutte contre la fraude fiscale?

Dans le même ordre d'idées, vous avez abordé dans l'un de vos *slides* la nouvelle organisation avec une nouvelle forme de gestion de l'input, une répartition des dossiers centralisée à partir de la cellule de l'input. Ne craignez-vous pas de créer un goulot d'étranglement au niveau de la sélection des dossiers au départ de la cellule de l'input, d'une part, et d'autre part, de ne pas laisser suffisamment d'autonomie aux enquêteurs fiscaux qui peuvent avoir développé des réseaux d'informations et une certaine forme d'expérience par rapport à l'analyse de certains dossiers? Comment combiner à la fois l'efficacité d'une gestion centralisée et une forme de responsabilisation de l'ensemble des enquêteurs?

Au niveau de toute la chaîne de la lutte contre la fraude fiscale, il est clair que le SPF Finances et l'ISI ont un rôle de première ligne à jouer mais parfois, il faut collaborer avec les services de police et la justice sur certains dossiers plus importants. On a réglé pour partie la question via la loi "una via", qui est une des recommandations de la commission d'enquête précédente. Pouvez-vous revenir sur l'évaluation que vous faites des améliorations qui ont été permises grâce à la loi "una via"? Que pourrait-on encore modifier?

On mettait en évidence, lors d'auditions précédentes, le fait que les services de police et la justice travaillaient d'autant plus efficacement quand ils pouvaient s'adjoindre des personnes détachées de l'ISI ou du SPF Finances, soit dans une forme de collaboration et d'interaction. Y êtes-vous favorable?

Que pensez-vous des freins qui y sont mis?

J'en viens à la question de l'identification de certains risques et des contrôles plus ciblés. On a vu, notamment dans les Panama Papers, que certaines banques pouvaient être – on va les interroger – des intermédiaires pour des contribuables, des déposants qui voudraient éviter de payer l'impôt sur leurs revenus du capital via des sociétés offshore. Y a-t-il un contrôle spécifique réalisé sur les banques systématiquement, sur la manière dont elles peuvent être des intermédiaires en la matière? Autrement dit, comment se fait-il que ce soient des journalistes qui mettent en évidence ce type de pratiques? L'ISI – peut-être cela fait-il moins les titres des journaux – identifie-t-elle aussi ce type de procédure?

Dernier élément, on en parle de plus en plus au plan international et cela fait partie des recommandations de l'OCDE, il s'agit de contrôles indiciaires, de contrôles focalisés sur certaines catégories de revenus, les plus hautes notamment, comme il y a un contrôle spécifique pour les députés.

Deuxième chapitre, c'est la question de l'efficacité du recouvrement. Ce qui est frappant dans les chiffres que vous présentez et dans les chiffres qui ont été publiés, c'est la différence entre l'enrôlement et le recouvrement. Quand on a enrôlé, on n'a pas encore fait grand-chose… C'est important de le faire. C'est une des conditions pour le faire mais, si on enrôle beaucoup et qu'on recouvre très peu, il y a évidemment un problème.

Vous avez donné quelques premiers éléments d'explication sur le taux d'enrôlement autour des 20 % mais c'est néanmoins inquiétant. Êtes-vous suffisamment armés pour pouvoir enrôler? Le fait que ce sont les agents qui défendent les dossiers en justice est-il plutôt positif selon vous ou est-ce un frein à l'efficacité de l'enrôlement? Sur des dossiers complexes, ne serait-il pas plus utile d'avoir recours vous-même à des juristes extérieurs?

Je ne fais pas trop le débat sur les chiffres qui ont été publiés ce matin car on y reviendra. Cependant, certains collègues les ont cités. J'ai donc une courte question sur les différences non seulement entre la Wallonie et la Flandre mais aussi direction régionale par direction régionale.

Je suis étonné de voir les chiffres de Gand comparés à ceux d'Anvers. Y a-t-il une volonté d'avoir des pratiques équivalentes entre directions régionales? Ou avez-vous une difficulté à travailler de façon cohérente entre directions régionales?

Eu égard aux chiffres, j'ai appris qu'il y avait des chiffres STIR, Système de Traitement intégré du Recouvrement, qui est une norme européenne. Est-il possible de mettre ces chiffres systématiquement à disposition du grand public et du parlement? Selon vous, ces chiffres sont-ils les plus fiables? En effet, on peut faire dire ce qu'on veut aux chiffres et il y a une bagarre entre les différents secrétaires d'État qui se succèdent. La

publication des chiffres ce matin n'est sans doute pas anodine. Je cherche une norme universellement reconnue, non discutable et qui nous permette de mesurer dans le temps l'évolution de l'efficacité du travail.

Le troisième chapitre porte sur les différents *leaks*. C'est un phénomène nouveau, raison pour laquelle il y a une commission spéciale, pour lequel nous disposons par un ou l'autre biais, souvent via des journalistes ces derniers temps, d'informations venant de l'étranger concernant des comptes en banque, des sociétés offshore détenues par des citoyens belges.

L'impression par rapport aux chiffres que vous nous fournissez, c'est que ces données à ce stade ne sont pas encore exploitées de façon maximale. Vous nous avez dit: "Parfois, on a juste un nom ou un numéro de compte sans l'identité de la personne. Donc, c'est objectivement difficile." Mais cette nouveauté internationale a-t-elle conduit à une évolution de l'organisation de votre travail? Avez-vous une cellule spécialisée dans l'exploitation de ce type de données? Ne faudrait-il pas la mettre en place? Au niveau de l'échange d'informations entre administrations fiscales, quand une administration fiscale, allemande, française ou anglaise dispose d'une information – vous avez expliqué les difficultés que vous aviez à obtenir des informations – pourquoi ne la met-elle pas automatiquement à disposition de l'autre administration fiscale?

Quatrième chapitre, la collaboration au plan international. Dans vos suggestions de recommandation, qui sont très intéressantes et je vous en remercie – elles peuvent déjà nous inspirer pour l'objectif final de cette commission qui est d'émettre de nouvelles recommandations – vous parlez d'une sorte d'ISI européenne. On sait que la compétence fiscale est nationale. C'est une des difficultés qu'on a de collaborer de façon plus efficace qu'aujourd'hui sur le plan européen, mais que se passe-t-il d'ores et déjà dans l'échange d'informations et dans l'échange de bonnes pratiques avec vos collègues au plan international?

Par exemple, discutez-vous avec vos collègues français du fonctionnement du FICOBA, le Fichier national des comptes bancaires et assimilés, de TRACFIN, qui est un peu l'équivalent de la CTIF chez nous? J'ai l'impression, mais elle est peut-être fausse, que ces outils sont plus efficaces dans le support donné aux administrations fiscales pour lutter contre la fraude. Quand il y a de bonnes pratiques dans un pays, vous êtes le bon vecteur pour essayer de les importer chez nous, en Belgique. La revendication abordée dans le cadre de la cellule Prix de transfert d'instaurer un *country-by-country reporting* (pays par pays) serait-elle une façon de vous aider à faire votre travail?

Enfin, cinquième point, je suis particulièrement heureux que vous ayez abordé la question de l'informatique, de façon très explicite. Comment se fait-il qu'en 2016, votre administration ne soit pas mieux équipée sur le plan informatique? Qu'est-ce qui bloque? On me dit, mais vous allez peut-être me détromper, que tous les travailleurs du SPF Finances disposent exactement des mêmes laptops, quelles que soient leurs fonctions, qu'ils doivent eux-mêmes essayer d'y ajouter de la mémoire, que parfois ils doivent essayer de télécharger des informations à partir de leur propre connexion internet chez eux parce que c'est trop lent au niveau de l'administration fiscale.

Monsieur Philipsen, vous avez abordé assez rapidement, dans vos revendications, une revendication en matière d'équipements informatiques. Pouvez-vous être plus précis sur l'état des lieux, aujourd'hui, en la matière et sur vos revendications? J'ai l'impression que cela pourrait être des *quick wins*, des gains rapides. Aujourd'hui, équiper correctement l'administration fiscale sur le plan informatique ne doit pas être un investissement démesuré, mais c'est peut-être un premier élément très pragmatique pour vous faire sortir de l'ère du lance-pierre ou du pistolet à eau pour lutter contre la fraude fiscale. Je pense qu'il y a des personnes d'une extrême bonne volonté mais qui sont sous-équipées. Confirmez-vous ce diagnostic? Je développe un point que vous avez abordé très rapidement, mais je veux vous laisser la possibilité de le préciser dans le cadre de vos réponses.

Le **président**: Merci, monsieur Gilkinet, de ne pas avoir été trop long.

Benoît Dispa (cdH): Monsieur le président, je serai beaucoup plus bref que M. Gilkinet pour permettre aux intervenants de prolonger leurs propos. Je tiens vraiment à les remercier dès à présent pour leur exposé très intéressant. Je voudrais me borner à poser quelques questions.

La première, monsieur Philipsen: vous êtes venu, déjà, en 2009 devant la commission d'enquête à l'époque. Vous devez vous dire que la vie est un éternel recommencement. J'aurais envie de vous poser une question personnelle. Vous avez de ce

fait, évidemment, une expérience et un recul inestimables. En prenant un peu de distance ou de hauteur, finalement, quel est votre sentiment par rapport à l'évolution des choses? Par rapport à ce que vous avez exposé devant la commission en 2009, quelles sont les évolutions positives dont vous pouvez faire état? Quels sont finalement, les facteurs négatifs qui continuent, peut-être, à compliquer le travail de l'ISI? Quel est le recul que vous pouvez prendre et quelle est l'évaluation que vous pouvez faire avec quelques années de recul sur ce qui évolue dans le bon sens ou ce qui serait désespérément négatif?

Deuxième question. Vous avez fait une explication de tout ce qui a été réalisé par l'ISI depuis la révélation des Panama Papers. Votre calendrier remonte au 4 avril 2016. Mais je voudrais vous entendre un peu sur la capacité d'action qu'a l'ISI par rapport à ces révélations médiatiques. Êtes-vous vraiment condamné à intervenir après coup sur base d'un *input* médiatique ou avez-vous, sans nécessairement que ce soit connu ou public, la capacité d'anticiper, de prendre les devants, d'intervenir en amont? Finalement, êtes-vous envieux par rapport aux collègues journalistes qui ont certains moyens d'investigation ou bien considérez-vous que vous avez des moyens suffisants pour éventuellement anticiper par rapport à des affaires qui éclatent, comme celle-ci. Ou êtes-vous condamnés à intervenir en réaction, finalement, et au gré des scandales successifs.

Troisième question. J'aurais, en termes méthodologiques, voulu comprendre le mode de fonctionnement de la problématique du recouvrement. Pouvez-vous nous dire clairement, c'est un débat important et plusieurs collègues l'ont soulevé, quelle est la méthodologie suivie pour que le recouvrement soit réalisé bien après l'enrôlement? Quel est le rôle précis de l'ISI dans cette problématique? Je trouve que ce serait intéressant que l'on puisse avoir une explication méthodologique ou procédurière sur ce qui se passe, de façon à comprendre ce différentiel entre les montants enrôlés et les montants recouvrés. On peut comprendre qu'il y ait évidemment un différentiel, mais comment peut-on le réduire structurellement? Ce serait intéressant d'avoir votre avis par rapport à cela.

Enfin, une dernière question peut-être plus générale. On a tendance à considérer que l'échange automatique d'informations est une solution structurelle à moyen ou à long terme. Est-ce vraiment la panacée? Derrière cet outil, qui est sans doute bon, ne faut-il pas redouter des effets pervers? Le moment venu, vos services seront-ils en capacité de gérer des informations sans doute beaucoup plus nombreuses? Disposerez-vous de moyens suffisants pour les traiter? Quel est votre diagnostic par rapport à cet outil sans doute nécessaire, mais peut-être pas suffisant ou, en tout cas, avec quelques effets pervers?

Merci, monsieur le président, pour la qualité de ces échanges.

Kristof Calvo (Ecolo-Groen): Mijnheer de voorzitter, ik dank beide teams om een en ander toe te lichten.

Ik heb een voorafgaande opmerking. Er werd de vorige commissie al gediscussieerd over de aanpak en de meerwaarde van het journalistiek werk. Als ik hoor dat u ondertussen al 149 landgenoten hebt weten te lokaliseren, denk ik dat die meerwaarde buiten kijf staat.

Er zijn nog een aantal struikelblokken en u hebt die geschetst. Ik denk dat dit een heel concrete indicatie is dat het werk dat werd verricht door het consortium nuttig is.

Dit gezegd zijnde, heb ik een aantal vragen voor u, mijnheer Philipsen, over uw medewerkers. Uit de cijfers die u hebt gegeven, blijkt een ontegensprekelijke groei de laatste jaren. Is die groei voldoende? De vraag is of iemand ooit zal zeggen dat hij voldoende medewerkers is, maar ik ga ervan uit dat u die inschatting op een redelijke manier wilt maken. De recente problematiek waarop u hebt gewezen, heeft mijn aandacht getrokken. U zegt dat de rekruteringsvijver bij Financiën interessant was en de inlooptijd beperkte. Wat betekent dat op dit moment concreet? Hoe groot is die uitdaging?

U hebt geen enkele garantie dat de mensen die u opleidt zich langdurig zullen nestelen in uw werking. Ik wil u daarover bevragen, want dat is meer dan een HR-gegeven. Dat is iets heel relevant.

Ten tweede, u hebt nogal de nadruk gelegd op de gewestelijke autonomie. Ik denk dat ik weet waarom. Ik zal straks wat vragen stellen over 2009. Ik denk dat het een met het ander te maken heeft.

Ik vraag mij af hoe het precies zit met die overweging. Uw collega's hebben gezegd dat een zekere centralisatie en het delen van informatie en expertise in hun métier heel belangrijk is. U hebt nogal sterk op het decentrale karakter van uw werking gewezen.

Is die decentrale aanpak vandaag, met zaken die alsmaar complexer en internationaler worden, nog wel de juiste? Misschien helpt dat om een aantal zaken uit het verleden te verklaren en toe te wijzen, maar is het voor de toekomst wat beleid betreft wel de juiste aanpak?

Ten derde, u hebt terecht gewezen op de relevantie van sectoriële acties. Kunt u iets meer vertellen over de sectoriële acties die u al dan niet hebt ondernomen richting de diamantsector? Uit de voorbije vergaderingen is toch gebleken dat dit een vast gegeven is in de verschillende *leaks*.

Ten vierde, de inningspercentages. Collega Van Biesen was nogal benieuwd naar de totstandkoming van uw PowerPointpresentatie, of die al dan niet mee opgesteld werd door de communicatiedienst van de heer Van Overtveldt. Ik zou zo concreet niet willen zijn, maar de inningspercentages die u hebt opgelijst, verschillen wel met de inningspercentages die vandaag in *De Tijd* staan. Dat vind ik raar. Dat zijn andere cijfers. Mocht dit een onderzoekscommissie zijn, dan zou ik meteen ook de communicatiedienst van de heer Van Overtveldt kunnen interpelleren – ze zijn aanwezig – maar misschien kunt u al het verschil uitklaren. Wat mij nog meer benieuwt, is welke hefbomen u ziet om de inningspercentages in de toekomst nog verder op te krikken. Dat is uiteraard niet evident.

Ten vijfde, kunt u iets concreter zijn over de problemen met de bewijskracht? Welke problemen ondervindt u daarbij?

Ten zesde, u hebt een pleidooi gehouden voor een geïntegreerde aanpak. Er is al een vraag gesteld over een eengemaakt agentschap. Wat zijn de grootste problemen van desintegratie die u vandaag meemaakt? U had het over een staatssecretaris. Men zou echter ook kunnen denken dat een minister van Financiën die ook bevoegd is voor fiscale fraude net een vorm van integratie is. Omdat u net dat voorbeeld aangehaald hebt, trok het mijn aandacht. Hebt u het bijvoorbeeld ook over de desintegratie in sociale en fiscale fraude? Speelt die u parten?

Ten zevende, er zijn vragen te stellen over het feit dat journalisten die zaken bovenspitten en onze diensten niet. Dat frappeert mij. Hoe kijkt u daar zelf naar? Ik wil u wel al bedanken. U hebt gezegd dat u er al 149 gelokaliseerd hebt. Dat toont aan dat u meteen aan de slag bent gegaan met de informatie die zij hebben bovengespit, met alle beperkingen. Ik wil de collega's bijtreden door u te vragen om snel de volgende stappen te zetten, met de vraag om inlichtingen, wegens de link met de fiscale regularisatie. Wij doen als oppositie onze uiterste best om die regularisatie af te houden en die minstens op de lange baan te schuiven. Het Kamerreglement helpt ons daar uiteraard bij, maar wij kunnen dat natuurlijk niet eeuwig doen. De kans is klein dat wij deze meerderheid nog van gedachten zullen doen veranderen. Bent u bereid om snel stappen te zetten, om te vermijden dat de Panamatoeristen voor fiscale regularisatie in aanmerking komen?

Ten achtste, soms is het voor u moeilijk om de nodige informatie te verzamelen. Soms hebt u in het verleden informatie kunnen verzamelen, maar struikelde u over uw bevoegdheden en de beperktheid ervan. In het Optimadossier, in het verleden, had u heel veel informatie kunnen verzamelen. Ik heb in de pers gelezen dat het zelfs om meer terabytes ging dan in het dossier waarover wij nu spreken. Er was wel een heel lange discussie over de vraag of u, volgens uw bevoegdheden, daarmee wel aan de slag mag gaan.

Is er ondertussen ten opzichte van het Optimadossier al iets veranderd? Zou u dat vandaag wel kunnen behandelen, ja of nee? Even belangrijk als welke informatie u weet te verzamelen, is welke bevoegdheden u hebt om met de informatie die u toch al kunt verzamelen, aan de slag te gaan.

Ten achtste, UK offshore. Het is mij opgevallen dat u verschillende vragen hebt gesteld aan het Verenigd Koninkrijk. Dat werd aangewezen als dossier-Spock in Europa, maar u krijgt daar geen antwoord. Waarom is dat? Hoe werkt dat in de praktijk? Stuurt u een brief naar uw Britse collega? Of wordt u daar politiek en diplomatiek in ondersteund? Hebt u ook al gevraagd om politieke en diplomatieke ondersteuning in dit dossier? Als u vier of vijf brieven hebt gestuurd, zou dat misschien toch de moeite waard zijn.

Een laatste vraag voor u, mijnheer Philipsen. Ik denk dat het logisch is dat die vraag ook wordt gesteld. De Panama-route en 2009, dat roept bij mij heel veel vragen op. We hebben daar ook allerlei dingen over kunnen lezen in de pers. U hebt vandaag de kans om een en ander in perspectief te plaatsen of eventueel te corrigeren.

Wij lezen dat één van uw directeurs zegt: "Al in 2009 waren wij op de hoogte. Al in 2009 hebben wij dat aangekaart. Sterker nog, in 2009 heb ik

gewezen op de betrokkenheid van vier banken." Er is al gesproken over Dexia.

Ik zat hier nog niet in 2009, ik was toen net mijn thesis aan het afronden, mijnheer Van de Velde.

Uw gewestelijke directeur zegt dat hij gewezen heeft op zelfs meer dan alleen Dexia. Wat is daar gesignaleerd? Zouden wij die brief kunnen inkijken, ja of nee? Ik denk dat dit best ook spontaan gebeurt, dat we hier geen parlementaire onderzoekscommissie van moeten maken om zulke dingen te kunnen inkijken.

Uw reactie daarop is: in het kader van de gewestelijke autonomie is er centraal geen verbod geweest. Is dat de gangbare manier van werken, dat u zegt: er is geen verbod, dus doe dat maar regionaal? Uw werking minder kennende dan uzelf, zou ik ervan uitgaan dat er dan een signaal komt om daarmee aan de slag te gaan. Geen verbod lijkt mij een beetje magertjes. De waakhond CBFA werd destijds geïnformeerd. Hun argumentatie luidde: het is niet onze bevoegdheid, want een fiscaal dossier is de verantwoordelijkheid van de BBI. Bent u het met die analyse eens, ja of nee? Was er daar effectief een rol weggelegd voor uw collega's van de CBFA?

Dat zijn mijn vragen voor u in deze fase, mijnheer Philipsen.

Mijne heren van de dienst Verrekenprijzen, u hebt gewezen op een nakend gegeven in het kader van de programmawet rond de documentatieplicht. Onze fractie heeft een wetsvoorstel rond rapportering van multinationals land per land. Ik begrijp dat u niet alle wetsvoorstellen van de Ecolo-Groen-fractie kunt lezen, want wij dienen er veel in, maar kunt u misschien reeds iets meer vertellen over die documentatieplicht en over hoe zich dat verhoudt ten opzichte van de rapportering land per land?

Kunt u ook iets meer vertellen over de samenwerking die u al dan niet hebt – ik weet dat niet, het is een pedagogische vraag – met de rulingcommissie en hoe zich dat tot mekaar verhoudt? Dat benieuwt mij immers wel.

Marco Van Hees (PTB-GO!): Merci, monsieur le président. J'ai une première question, adressée à M. Philipsen, par rapport au nombre de collaborateurs. Effectivement, ce nombre est en hausse mais est-il suffisant par rapport à l'augmentation des affaires, des *leaks* et autres Panama Papers, qui à mon avis demandent quand même beaucoup de temps et d'investissement?

Deuxièmement, j'aimerais savoir, monsieur Philipsen, quelle est la source des dossiers traités par l'ISI. Il y a évidemment je suppose, des dossiers qui viennent de la Justice, même si le but était plutôt l'inverse, d'avoir des dossiers ISI qui vont vers la Justice. Il y a peut-être des dossiers qui viennent des autres services du SPF Finances. On a des dossiers du style Swissleaks et autres. Pouvez-vous nous expliquer quelles sont les différentes sources? Il y a peut-être des proportions, des dossiers qui sont traités par l'ISI.

Troisièmement, on avait entendu dire, lors de je ne sais plus quels *leaks*, parce qu'ils sont impliqués dans tous les *leaks*, que la famille de Spoelberch allait faire l'objet d'une enquête spécifique, ciblée, de l'ISI. Pouvez-vous confirmer cette information et nous dire si c'est étendu à d'autres grandes fortunes belges?

Par rapport à cela, il y a la question du secteur diamantaire mais plusieurs collègues l'ont déjà mentionnée. Je reformule ou je répète leur question, mais je ne vais outre dans le détail de cette question. Par rapport à ces grandes fortunes, ne pensez-vous pas que l'existence d'un cadastre des fortunes pourrait être quelque chose d'efficace en matière de contrôle fiscal? En comparaison avec le point de contact central actuel, un peu fermé, même s'il y a des portes pour l'ouvrir, je pense qu'en matière de *data mining,* pouvoir travailler sur des données financières ouvrirait évidemment beaucoup de possibilités de contrôle, notamment dans les corrélations entre revenus et patrimoine. Pouvoir comparer les deux, comme cela peut se faire en France, par exemple.

Par rapport aux données communiquées par l'étranger, j'ai l'impression que la situation est très différente de pays à pays. Mais vous êtes passés assez rapidement sur la question. Pouvez-vous nous expliquer: avec ce pays-là, cela marche bien; avec tel autre, cela ne marche pas bien, et pourquoi cela marche bien avec les uns et pas avec les autres? Quels sont les freins?

En ce qui concerne le rôle des banques dans la grande fraude, je pense que depuis les affaires QFIE jusqu'aux affaires des Panama Papers, on voit quand même une implication des banques dans la grande fraude fiscale. Selon vous, ce rôle des banques est-il important? Dans les dossiers que vous traitez, retombez-vous

souvent sur des banques et quel est leur rôle? Quelles seraient, selon vous, les mesures à prendre pour limiter ou mieux contrôler ce rôle des banques dans la grande fraude fiscale?

Je ne vais pas répéter la question que plusieurs collègues ont posée sur les informations que Carla Antonissen vous avait communiquées. Vous avez bien entendu la question. En ce qui concerne toutes les pistes que vous donnez ou les freins dans les différents *leaks*, il est vrai que vous êtes allés très vite sur cette question qui mériterait plus de développements. Un des aspects, c'est la question de la politique de sanctions. En cette matière, y a-t-il à votre avis des choses à faire? Faudrait-il les alourdir? Cela serait-il efficace en matière de lutte contre la grande fraude d'alourdir les sanctions et de quelle manière? Avez-vous des idées ou des pistes dans ce domaine?

Par rapports aux exposés de MM. Jacquij et De Mulder, sur les *excess profit ruling*, M. De Mulder disait que la cellule "prix de transfert" était aussi active dans ce domaine. N'y a-t-il pas selon vous un problème d'ailleurs soulevé par la Commission européenne dans la double non-taxation qu'on rencontre dans l'*excess profit ruling*? Ne pensez-vous pas que dans l'article 185 du CIR, il n'est pas déjà indiqué quelque part – c'est une lecture du texte – qu'on ne peut pas détaxer une filiale si on n'a pas taxé préalablement la filiale étrangère? Quelle est votre lecture de cet article, et ce, également à la lumière de l'interprétation ou de la critique qu'en fait la Commission européenne?

Vous avez fait une différence entre la fraude et l'optimalisation fiscale en matière de prix de transfert. Pouvez-vous préciser en donnant peut-être un exemple et en expliquant aussi quels sont les suppléments qui sont réalisés par la cellule "prix de transfert"? Dans ce cas-là, quand il y a des suppléments qui sont faits, s'agit-il de fraude ou d'autre chose? Ce n'était pas très clair, je n'ai pas bien compris votre explication à ce propos.

Vous sembliez dire que ce n'était pas de la fraude fiscale mais de l'optimalisation, mais qui donnait quand même lieu à un supplément, ce qui peut sembler un peu paradoxal. Si vous pouviez l'expliquer.

Au sujet du supplément réalisé par la cellule "prix de transfert", si j'ai bien noté, vous parliez pour 2015 par exemple de 25 millions d'euros pour environ 200 dossiers, ce qui porterait la moyenne à 125 000 euros par dossier, si je divise. N'est-ce pas un peu faible comme montant? Je ne sais pas quel sont les dossiers en jeu mais je me disais qu'en matière de transaction de "prix de transfert" … Je m'attendais à des montants plus élevés. Mais voilà! J'attends votre réponse, vos précisions à ce propos.

Benoît Piedboeuf (MR): Monsieur le président, je serai bref car je n'ai pas les mêmes accaparements obsessionnels que certains de mes collègues.

On dit que l'on ne lutte pas assez contre la grande fraude fiscale. Certains évoquent une question de moyens alors que pour d'autres, c'est parce que l'ISI s'occupe de plein d'autres dossiers plutôt que des dossiers de fraude grave et organisée. Quel est votre point de vue à cet égard? Il y a quelques années, on a cité l'exemple des correspondants de presse qui faisaient l'objet de vos attentions. S'agit-il ici d'une question de moyens ou de concentration sur la fraude fiscale grave et organisée?

Vous dites que ce n'est pas nécessairement un problème de recrutement, mais que c'est un problème d'organisation et d'utilisation de ce qui existe déjà. Pourriez-vous nous donner des précisions à ce sujet?

Vous dites aussi, ce que l'on peut comprendre, que vous n'êtes pas favorable à la dénonciation. Il est vrai que ce genre de comportement est critiquable d'un point de vue moral. Mais s'il n'y avait pas des dénonciations et des fuites, arriveriez-vous aux mêmes résultats?

Dans le cadre du dossier des Panama Papers, lors des auditions des journalistes, on a évoqué le fait que les informations communiquées sont intéressantes, mais qu'elles ne font pas état de l'ensemble des gens dont on pourrait penser qu'ils sont concernés. Ainsi, par exemple, les États-Unis ne sont pas très présents dans la liste des personnes citées. Vous est-il possible, à votre niveau, de trouver les pièces manquantes du puzzle?

Pour ce qui concerne le recrutement, vous recrutez maintenant de jeunes collaborateurs qu'il faut former. Auparavant, c'était souvent des agents en interne qui demandaient à être mutés à l'ISI. Selon certains, les agents ne sont plus intéressés par cette mutation parce que les primes ont été supprimées. Cette information est-elle exacte? Pensez-vous qu'un système de primes serait de nature à augmenter soit les bons recrutements, soit l'efficacité du service.

Pour revenir aux Panama Papers, comment organisez-vous le travail, sur la base des informations en votre possession? Comment sont répartis les dossiers? Qui fait quoi?

Pour ce qui concerne le Luxleaks, comment peut-on interpréter ou comprendre le fait que si peu de dossiers soient transmis par les Luxembourgeois? En effet, il est question de treize dossiers.

Enfin, on parle de l'échange automatique d'informations dans peu de temps. Cela veut dire qu'il y aura un flux constant d'informations. Dans ce contexte, comment allez-vous organiser le travail?

Eric Van Rompuy (CD&V): Mijnheer de voorzitter, ik dank de heren van de BBI voor hun toelichting. Ik zou ze willen feliciteren met de werking. Ik ben hier nog een van de enige overblijvenden die, toen de heer Calvo waarschijnlijk nog niet geboren was, begin jaren 80 de stichting van de BBI meegemaakt hebben. Ik maakte toen ook deel uit van de commissie. Toen was Freddy Willockx de grote woordvoerder van de oppositie. Hij had zelf mee de BBI opgericht in 1980. Ik herinner mij nog levendig zijn interpellaties aan Willy De Clercq en later aan Mark Eyskens en Maystadt over de BBI, omdat die bevoogd werd, niet genoeg middelen had en niet de slachtkracht had die ze zou moeten hebben. Dat is dus een verhaal dat we al zeer lang meemaken.

Ik meen dat de BBI haar plaats heeft verworven in de loop van de jaren als ik zie welke resultaten ze heeft geboekt. Ik kan mij er alleen over verheugen dat de kwaliteit van de medewerkers bij de BBI verhoogt, dat hun middelen verhogen en dat de BBI werk verricht waar men voor de stichting van de BBI nooit van had kunnen dromen. Sinds de BBI bestaat, werkt dat op die manier.

Vooraleer ik mijn vragen stel, maak ik van de gelegenheid gebruik om mijn ontgoocheling erover uit te spreken dat de minister van Financiën het nodig vond om vandaag in de pers, vooraleer de BBI hier verschijnt, een aantal statistieken naar voren te brengen, ten eerste communautaire statistieken, voor Wallonië en Vlaanderen en Brussel.

Kristof Calvo (Ecolo-Groen): (…)

Eric Van Rompuy (CD&V): Wablieft? Dat weet ik nu niet.

Hoe dan ook, ik betreur dat men de indruk wekt dat de BBI op een zeer ongelijkmatige manier werkt, dat men in Wallonië soepeler is dan in Vlaanderen en in Brussel en dat daar dus ook een soort strategie achter zit. Ik zou de directeur van de BBI op dat vlak toch een en ander willen vragen, ook al zullen we dat punt in de commissie voor Financiën nog bespreken. Alleszins kan ik dat soort verdachtmakingpolitiek niet appreciëren.

Een tweede zaak betreft de statistieken, die ook door de oppositie naar voren worden gebracht. De heer Crombez onderstreept dat, toen hij het voor het zeggen had, er 1,4 miljard euro was aan belastingverhogingen en sancties. Nu is dat gedaald tot 969 en de inning vorig jaar was maar 200.

Men geeft de indruk – en dit stoort mij – dat naargelang er regeringen komen en gaan, de BBI op een andere manier functioneert. Die verdachtmaking beantwoordt niet aan de realiteit en zaait bovendien twijfel over de noodzaak, de professionaliteit en de objectiviteit van de BBI. Dat is een eerste punt. Dat is geen vraag, maar een opmerking, omdat de BBI hier toch gevraagd is.

Ik heb een paar vraagjes. Ik zal ze heel kort stellen.

De offshoreconstructies zijn veelal door banken gemaakt. Wij zullen in de volgende weken – zo heeft onze voorzitter gezegd - de grootbanken systematisch naar hier vragen. Maakt het voor jullie een verschil indien die banken meldingsplicht van hun cliënten hadden? Eigenlijk moet daarvoor het interne bankgeheim worden opgeheven. Dit is de stelling van mijn fractie. Wij moeten het interne bankgeheim opheffen om de financiële instellingen, mijnheer Van Biesen, te dwingen een melding te doen, want anders zal men nooit resultaten boeken.

Mijn eerste vraag is. Is de meldingsplicht voor banken geen essentiële voorwaarde bij het zoeken naar offshoreconstructies? Wij zullen dat ook aan de banken vragen.

Tweede zaak, er begint grote verwarring te ontstaan over wat een offshore is. Ik lees vorige week in de pers dat er in Amerika meer offshorebelastingparadijzen zijn dan in Panama. De vraag is daar de volgende. Wij concentreren ons nu op Panama, maar als wij geen zwarte lijst van offshores hebben, rijst de vraag wat een belastingparadijs is. Is dat een plaats waar men belastingen kan vermijden of ontduiken? Dat is een hele discussie als wij het over dé Panama Papers hebben. Hoe bekijkt de BBI de gelden die

belegd zijn in die fiscale paradijzen? Wat is uw relatie daarmee? Wat kunt u daarmee bereiken?

Het derde punt is dat het duidelijk heel moeilijk is om informatie te ontvangen. U zegt dat u nog steeds niets hebt ontvangen in verband met de Offshoreleaks vanuit Groot-Brittannië. Wat zal het lot zijn van de Panama Papers, want tenslotte zijn die feiten uitgebracht door de journalisten. Ik denk dat zij daar formidabel werk hebben verricht. Maar vooraleer men effectief komt tot het onderzoeken en het vorderen van bedragen, laat staan ze te innen, moet toch nog wel een enorm parcours worden afgelegd.

Inderdaad, collega's zeggen hier ook dat wij met een fiscale regularisatie bezig zijn. Daarover zal de komende weken ongetwijfeld worden gestemd. Dat is toch de wil van de meerderheid.

Is het juist dat in de komende maanden misschien geen onderzoeksdaden door het parket – dat is nog een andere zaak – of door de BBI zullen worden gedaan? Is het zo dat men op grond van het ontwerp inzake fiscale regularisatie niet kan regulariseren, wanneer het onderzoek van de Panama Papers is begonnen? Wat is het startsein van een onderzoek, dat zou maken dat men zich niet verder fiscaal kan regulariseren?

Een laatste punt, hoewel er nog vele zaken zijn, is een punt dat door Luk Van Biesen al is aangehaald, namelijk de relatie kaaimantaks-BBI.

Er zijn in artikel 1077 2 548 rekeningen aangegeven. De kaaimantaks is nu operationeel.

Heeft men een zicht op de rekeningen die daar niet onder vallen? Welke rekeningen ontsnappen aan het zicht, om de invorderingen te doen?

Is het de BBI of de gewone fiscale administratie, die daarvoor medeverantwoordelijk is?

Men verwart immers heel dikwijls de zaken met elkaar.

Hoe kijkt de BBI aan tegenover de kaaimantaks? Is dat een taks die het net steeds meer sluit?

Wat is de invordering daarvan?

Immers, voor wie zijn geld in het buitenland belegt, is op die rekeningen een taxatie, die wij ook in de commissie hebben besproken.

Wat is daarvan de reële impact op het innen van een aantal belastingen die uit dat vermogensrendement zouden moeten voortkomen, zijnde een soort van vermogenwinstbelasting, die wij ook hebben ingevoerd en waarover ik graag eens de mening van de BBI zou willen horen?

Mijnheer de voorzitter, dat waren een aantal vragen.

Le **président**: J'ai aussi quelques questions à vous poser. J'ai peut-être manqué l'une ou l'autre information car j'ai dû régler quelques problèmes d'organisation de la commission. Veuillez m'en excuser si vous aviez déjà apporté des réponses.

Ma première question, c'est de savoir si l'Inspection spéciale des impôts a déposé une plainte dans les dossiers Panama Papers. Autrement dit, une plainte a-t-elle déjà été adressée à la justice avec constitution de partie civile? De la même manière – on peut peut-être refaire le topo – dans les autres *leaks* l'ISI a-t-elle, d'une manière ou d'une autre, été à la base du déclenchement d'une action publique?

Dans le même registre, l'ISI, ayant ciblé des intermédiaires qui reviennent régulièrement dans les dossiers *leaks* (des banques, des cabinets d'avocats, des fiduciaires, que sais-je encore), des gens qui reviennent systématiquement comme étant à la base de montages que vous considérez comme étant frauduleux, avez-vous déposé là aussi des plaintes pour permettre à la justice de démarrer une information, une instruction, etc.?

Une deuxième série de questions concerne les bases de données pour traiter les dossiers *leaks*, Panama Papers et tous les autres. Peut-on reclarifier les bases de données dont vous disposez? Il me revient que vous disposez d'une base de données qui s'appelle SAS Net, qui est une base de données privée avec une licence que vous devez payer. On me parle aussi d'autres types de bases de données qui pourraient ajouter à l'efficacité et dont, me dit-on, vous ne disposez pas encore, comme Orbis, par exemple. Quel serait l'apport d'une base de données comme celle-là? Des demandes particulières ont-elles été formulées parce que j'imagine qu'il y a une enveloppe supplémentaire à obtenir? Je ne sais pas si c'est le cas. En tout cas, de quoi s'agit-il? La base de données Euro DB avec laquelle travaille la police fédérale, l'OCDEFO, en tout cas jusqu'à une période récente puisqu'il me revient qu'à un moment donné, l'abonnement à cette base de données Euro DB avait été coupé – j'avais d'ailleurs interrogé M. Jambon à ce sujet – pourrait-elle également être utile dans le cadre de

vos enquêtes Panama Papers?

Á propos des Panama Papers et des autres dossiers *leaks*, on voit régulièrement apparaître le secteur du diamant. Il y aurait une sensibilité particulière de ce secteur à des montages fiscaux internationaux. Dès lors, ce secteur fait-il l'objet d'une méthodologie particulière pour se dire "on va essayer de l'assainir une bonne fois pour toutes en mettant le paquet" et en veillant à ce que d'autres noms de ce secteur ne réapparaissent à travers de futures et aléatoires révélations? Á partir du moment où on voit ce secteur apparaître dans HSBC, Panama Papers, voire d'autres dossiers, un traitement spécifique ne devrait-il pas, selon vous, être accordé à ce secteur? Peut-être est-ce déjà le cas? Peut-être notamment au niveau de l'ISI Anvers, peut-être ailleurs, peut-être au niveau des services centraux, y a-t-il une approche intégrée de la problématique?

Nous aurons l'occasion de revenir tout à l'heure sur l'ISI Bruxelles, mais je souhaiterais qu'on puisse nous rassurer sur le nombre d'agents francophones suffisant à la direction de Bruxelles pour pouvoir traiter les dossiers francophones. Cela pourra peut-être faire partie des auditions qui suivront.

Autre point qui me semble important: la problématique du Grand-Duché du Luxembourg. On sait qu'il y a un nombre impressionnant de SOPARFI qui sont un des véhicules à partir desquels on organise de l'optimisation fiscale ou de la fraude fiscale, il s'agira d'entendre votre avis sur le sujet. Mais il y a en tout cas le fameux courant de fraude qui a été identifié comme tel et sur lequel vous avez produit des résultats – ne le perdons pas de vue –, qui est le problème des sociétés boîtes aux lettres. On me dit que la convention préventive de double imposition belgo-luxembourgeoise empêcherait de défendre le territoire fiscal belge de manière efficace contre ce type de pratiques, des sociétés écrans présentes au Luxembourg où l'on retrouve parfois le même administrateur gérant à la tête de plusieurs centaines de sociétés boîtes aux lettres, toutes logées dans le même immeuble. Éprouvez-vous des difficultés à lutter contre ce courant de fraude fiscale? Si oui, y-a-t-il des obstacles de nature juridique ou d'autres obstacles? Je parle de ces sociétés écrans parce que, dans Panama Papers par exemple, ce qui est tout à fait spectaculaire, c'est que les montages révélés font état régulièrement de sociétés écrans mais aussi de sociétés relais puisque l'opacité est organisée à travers toute une série de couches d'interposition. Autrement dit, il serait peut-être bon de s'interroger sur l'état actuel de la situation chez notre voisin.

Plus fondamentalement, le Grand-Duché de Luxembourg est-il aujourd'hui considéré par vos services comme une source de problèmes structurels? Pensez-vous que cela appelle, dans le chef du législateur que nous sommes, des mesures plus pointues, plus précises? Et bien évidemment, dans le chef aussi de l'exécutif, mais à charge pour nous peut-être de le lui indiquer si c'est nécessaire.

Le ministre des Finances – il l'a en tout cas déclaré – a adressé une demande d'information aux journalistes de l'ICIJ, en tout cas des Belges, pour avoir un maximum d'informations sur les 732 noms qui se retrouvaient sur les différentes listes. Les journalistes ont, sauf erreur de ma part, opposé le secret des sources. Ce qui évidemment provoque à ce niveau-là un blocage.

Comme vous l'avez souligné, depuis le 9 mai, vous avez un accès direct à l'ensemble de la base de données. Vous en avez indiqué en même temps les limites, puisque vous n'avez pas accès à tout. C'est la raison pour laquelle je m'interroge sur la stratégie actuelle que développent vos services en termes de réseaux d'information. Vous recevez tous les jours des informations. Il y a d'abord l'accès aux dossiers répressifs, etc, les informations que vous recevez d'autres administrations belges, fiscales, non fiscales. Vous recevez, j'imagine, aussi des informations qui vous viennent de l'étranger. Il y a la manière dont vous vous saisissez du flux d'informations à travers les médias, les réseaux sociaux, etc.

Vous faites votre travail, mais est-ce que aujourd'hui, l'Inspection spéciale des impôts dispose d'un réseau organisé d'information pour essayer d'aller rechercher – dans le cadre de ce que vous autorise la loi, bien évidemment – l'information là où elle se trouve? Pensez-vous avoir suffisamment de moyens? Autrement dit, les moyens dont dispose l'ISI pour aller rechercher les informations à partir desquelles un début d'enquête administrative est possible sont-ils suffisants? Plus fondamentalement encore, comment faites-vous pour aller rechercher ces informations précieuses vous permettant de diligenter des enquêtes fiscales?

Pensez-vous que la taxe Caïman va résoudre tous les problèmes? Je pose la question très clairement. Elle a été posée par certains

collègues. J'évite la polémique sur le rendement escompté par le gouvernement. On en a déjà parlé abondamment, mais pensez-vous que les gens, du fait de l'obligation de déclaration des structures offshore, les nouvelles obligations liées à la taxe Caïman, vont progressivement résoudre tous les problèmes? Ou pensez-vous que, malgré tout cela, il continuera à y avoir des gens qui, de toute façon, continueront à s'organiser au niveau international pour ne payer aucun impôt, parfois de manière légale, parfois de manière illégale?

De ce point de vue, j'aimerais avoir une information complémentaire sur le fonctionnement de la cellule "paradis fiscaux". La cellule "paradis fiscaux" qui, j'imagine, est aujourd'hui surchargée de travail, compte tenu de l'obligation de déclaration qui a été mise en place par le législateur, développe-t-elle aussi une approche plus générale, plus intégrée pour apporter des solutions qui permettent à l'administration fiscale de contrer, le plus efficacement possible, donc le plus en amont possible, les montages à travers les paradis fiscaux? Je n'ai bien évidemment pas été inattentif au problème que vous posez et qui est un problème pour nous, législateur, pour nous, sphère politique, c'est-à-dire le manque de clarté sur la liste ou sur ce qu'il y a lieu d'entendre par "paradis fiscaux" sur la liste intégrée, liste commune, etc.

Quelques questions pour les services en charge de la cellule "prix de transfert". Cela concerne aussi l'ISI. Si l'ISI veut répondre, c'est aussi très bien, mais cela concerne davantage la cellule "prix de transfert". Que pensez-vous du nouvel article 344 sur l'abus fiscal? Le considérez-vous comme étant suffisamment opérationnel pour le dire simplement ou en tout cas praticable? Est-il mobilisable pour, en tout cas, résoudre efficacement les problèmes liés au *transfer pricing* et, plus généralement, sur la planification fiscale agressive ou continuez-vous à rencontrer des difficultés sur le plan probatoire, sur le plan de la rencontre des conditions prévues par cet article 344, qui est évidemment une nécessité mais qui, peut-être, doit être amélioré, le cas échéant, dans sa substance? Ou au contraire, dites-vous: "Non, c'est un bel outil. On doit le mettre en œuvre. Cela suppose évidemment de pouvoir être dans les conditions, mais clairement cela nous permet de résoudre ou de faire face à certains problèmes"?

Je reviens à l'Inspection spéciale des impôts et je souhaiterais vous demander votre avis sur la transaction pénale. Depuis que la transaction pénale a été reconfigurée (elle existait déjà au fond), cela vous aide-t-il? Dans certains dossiers où vous estimez que si on s'engage dans une procédure maximaliste, on pourrait finalement assez rapidement se heurter à des problèmes de longueur de procédure avec une issue aléatoire, la transaction pénale permet-elle dès lors de clôturer des dossiers? Ou pensez-vous qu'elle n'apporte rien à l'efficacité de votre travail?

Enfin, dernière question, considérez-vous depuis votre observatoire, depuis votre expérience et votre pratique qu'il y a à l'étranger des administrations qui font le même job que vous et dont on pourrait s'inspirer du fait d'une organisation générale différente, de pouvoirs différents? Le cas échéant, cela nécessiterait-il, peut-être, qu'on les invite ici dans cette commission pour nous expliquer comment ils travaillent? Voilà mes questions.

Je propose que M. Philipsen réponde aux questions. Si vous le souhaitez et si vous l'estimez nécessaire, vous pouvez évidemment passer le relais à l'un de vos collaborateurs ou vous concerter avec l'un d'entre eux pour l'un ou l'autre élément. Après, nous passerons à M. Jacquij et à la cellule "prix de transfert". Je vous remercie.

Frank Philipsen: Dank u, mijnheer de voorzitter. Ik heb het eens opgeteld, het aantal vragen dat aan de BBI is gesteld, is 103. Dus, inderdaad, u hebt het record van vorig jaar, 102, gebroken. Dit veronderstelt een nog groeiende belangstelling van het Parlement, van de commissie, voor onze werkzaamheden.

Ik heb twee algemene opmerkingen – het is niet mijn gewoonte – die veeleer van politieke aard zijn.

Ten eerste, de PowerPoint die ik u heb gepresenteerd is uitsluitend en autonoom binnen de Bijzondere Belastinginspectie. Concreet, en u mag dat gerust weten, zijn twee van de drie dagen van het Pinksterweekend daaraan opgegaan. Die PowerPoint is uiteraard niet vooraf voorgelegd aan de minister van Financiën, en is uiteraard niet voorgelegd aan de kabinetschef. Dat is gewoon intern bij ons gedaan. Dat is eigenlijk deze morgen rond 12 u 15 of 12 u 30 gefinaliseerd.

Ten tweede, ik vind het volgende belangrijk om te zeggen in het algemeen, ik lees uiteraard ook heel veel kranten, maar ik vind het echt belangrijk wat ik nu zal zeggen. De resultaten van de BBI zijn te wijten aan de activiteiten van de controleurs van de BBI, van het hele personeel. De 681 medewerkers van ongeacht welke afdeling

dragen bij tot het welslagen of mislukken van bepaalde acties. Ik wil dat heel duidelijk zeggen. Het zijn wij die op controle gaan en geen andere instanties. Ik denk dat dat vrij duidelijk is.

Ik wil trouwens ook heel duidelijk zeggen: ik ben de patroon van de BBI sinds 1 juni 2005; dat is bijna elf jaar. In die periode heb ik gewerkt voor staatssecretarissen en ministers van minstens vijf onderscheiden politieke families en politieke kleuren. Ik denk niet dat ik met een van hen een echt fundamenteel probleem heb gehad. De loyauteit was wederkerig, zowel vanuit de politiek naar de BBI als omgekeerd, vanuit de BBI naar de politiek, ongeacht de politieke kleur van de bevoegde staatssecretaris of minister. Dat zijn toch zaken die ik heel duidelijk naar voren wil brengen.

Dan ga ik trachten om de 103 vragen in een notendop te beantwoorden. Ik ga ze beantwoorden in de volgorde waarin ze werden gesteld.

Mijnheer Van de Velde, wij hebben bij de BBI inderdaad een traditie van interne controle, van beheerscontrole. Wij hebben in het kader van de Algemene Inspectie reeds sedert het begin van de jaren 2000 KPI's opgelegd, dat is een slecht woord, besproken met onze buitendiensten om te zien in welke mate bepaalde activiteiten vooruitgang boeken.

Ik ga er enkele opsommen. Worden de bezwaarschriften tijdig behandeld, binnen de termijn van zes dan wel negen maanden? Slagen wij erin internationale informatie binnen de vooropgestelde termijn van drie maanden buiten te sturen? Doen onze taxaties voldoende een beroep op bijvoorbeeld de geschillendiensten? Slagen wij erin het vooropgestelde kwantum van bedrag per controledag te realiseren? Er zijn ongeveer vijftien verschillende criteria, parameters die wij aanwenden. Ik heb er geen enkel probleem mee om die in een lijst te geven in extenso via het secretariaat aan uw voorzitter.

Ik wil heel duidelijk het volgende zeggen. Die KPI's kunnen rood, oranje of groen kleuren. Wanneer ze rood kleuren, werkt de betrokken dienst slecht. Het is heel duidelijk de bedoeling om aan te duiden waar er moet bijgestuurd worden. De grote uitdaging daarbij is de omschrijving, smartomschrijving uiteraard, van die KPI's, zodat ze voor iedereen hetzelfde zeggen, zodat ze in dezelfde mate geïnterpreteerd en begrepen worden.

Dan heb ik hier een vraag met betrekking tot de visvijver. Wij spreken over de ontheffingen of het niet-invorderbaar gedeelte vanaf dag 1 dat wij een dossier opstarten. Wij hebben dus in onze operationele afdeling een cel in het kader van de ondersteuning voor de inkohiering en de invordering. Wij vinden het superbelangrijk dat wij meteen in kaart kunnen brengen wat de mogelijkheden zijn voor het financieel recupereren van het geleden verlies. Wij zijn geen ontvangers, daardoor valt dat onder de hoedanigheid en de verantwoordelijkheid van de ontvanger van Inning en Invordering, maar het spreekt voor zich dat er een zeer intense samenwerking is tussen onze invorderingscellen en de ontvangers van Inning en Invordering. Wij gaan meteen met de taxateurs spreken om ervoor te zorgen, wanneer wij vaststellen dat er een mogelijkheid is dat er bepaalde gelden, bezittingen of wat dan ook zouden wegvloeien, dat deze kunnen veiliggesteld worden; dat zijn bewarende maatregelen. Uitvoerende maatregelen voor onze ontvangers zijn pas mogelijk op het moment dat het hele juridische verhaaltje afgelopen is.

Dan is er een vraag over regionale verschillen. Dat vind ik een zeer gevaarlijke discussie. Wat ik lees in de kranten, ongeacht waarover het gaat, gaat steeds zo'n beetje over de waan van de dag; wat er vandaag gebeurt, is blijkbaar fantastisch en ongelooflijk belangrijk en binnen twee dagen wordt er niet meer over gesproken. Het is interessanter voor uw commissie, wanneer ze later spreekt over de resultaten van de Bijzondere Belastinginspectie, op langere termijn te kijken dan amper bijvoorbeeld twaalf maanden. Het is beter om eens terug te gaan naar bijvoorbeeld de jaren 2005 tot en met 2015.

Ik heb er ook geen probleem mee om die gegevens mee te delen. Dan zult u merken dat die regionale verschillen van jaar tot jaar verschillen. Dat is geen constante. Wij moeten daar heel eerlijk in zijn. Wij moeten daar zeer eerlijk in zijn. Het gebeurt sommige jaren dat Brussel en Gent bovenaan staan en evenzeer hebben wij al jaren gehad dat Antwerpen en Namen bovenaan stonden. Met andere woorden, ik zou toch willen pleiten voor — hoe noemt men dat? — een zekere communautaire voorzichtigheid om daar zeker niet te kort door de bocht te gaan.

De samenwerking met de witwascel is eigenlijk zeer goed. Wij hebben zelfs een protocol gesloten met de witwascel, met de huidige voorzitter, de heer de Koster, en de vorige voorzitter, Jean-Claude Delepière. Wij kennen elkaar al jaar en dag, bij wijze van spreken. Die wisselwerking,

interactie en intellectuele ondersteuning zijn in hoge mate aanwezig.

Natuurlijk zijn wij gebonden door de wetgeving, hetgeen concreet inhoudt — en dat is verbeterd door een van de vorige regeringen op het vlak van de informatie — dat de fundamentele elementen meteen ook aan ons ter beschikking worden gesteld wanneer het parket een melding ontvangt van de witwascel. Dat is voorzien in de preventieve antiwitwaswet. Het is dus meteen al voor een stuk een antwoord op uw vraag. Het is een van de elementen die wij gebruiken bij het al dan niet opstarten van een dossier.

Wat gaat er gebeuren met de Panama Papers? Ik hoop zoveel mogelijk, maar ik herhaal mijn uiteenzetting van daarnet: alleen een krantenartikel of een naam die verschijnt, is tot mijn grote spijt niet voldoende om te zeggen dat bijvoorbeeld persoon x daadwerkelijk betrokken is in zulk een constructie. Dat is nu juist een uitdaging voor ons: om van dat punt te vertrekken, dat te koppelen aan een andere informatie, die kan worden gekoppeld aan de desbetreffende persoon, om na te gaan of ja dan nee zijn fiscale aangifte overeenstemt met de fiscale waarheid.

Wij hebben hetzelfde probleem gehad in het kader van de andere Leaksdossiers. Ik heb reeds bij mijn inleiding verteld dat in eerste instantie vele zaken halsstarrig worden ontkend. Dan ziet men een evolutie in het kader van het onderzoek, want onze onderzoeken slepen natuurlijk wel een bepaalde periode aan: overtuigingskracht, via advocaten, via fiscale raadgevers om toch maar tot een akkoord te komen.

Een heel interessant item, dat ook voorzien is in het antifraudeplan van onze minister, is het visitatierecht. Over het visitatierecht wordt ook heel veel geschreven, dat niet altijd werkelijk correct is. Wij hebben het visitatierecht al een paar keer toegepast in bepaalde dossiers, gelukkig maar. Het is ook de taak van de Bijzondere Belastinginspectie om de wetgeving zo correct maar ook zover mogelijk toe te passen conform de rechtsregels. Wanneer wij erin slagen onverwachts een massa informatie binnen te krijgen — in rechtsgeldige vorm die wij dan natuurlijk tot op het bot analyseren — dan is dat voor ons een belangrijke winpositie. Het zou inderdaad zeer interessant zijn, mocht artikel 319 van het WIB 92 wat dat betreft in de juiste context worden geplaatst.

De hele databank is blijkbaar ter beschikking in Duitsland zegt u. Ik ben tevreden voor de Duitsers. Ik hoop vooral voor hen dat zij niet alleen de databank hebben maar ook de onderliggende documenten, want dat is essentieel voor de wakkere controleur.

Over het operationeel plan dat opgemaakt wordt, dit gebeurt altijd overleg tussen de centrale en de buitendiensten binnen de Bijzondere Belastinginspectie. Met andere woorden, wij vertrekken van het strategisch plan 2012-2018, nadien van de bestuursovereenkomst 2015-2018. Elke algemene administratie van Financiën maakt een eigen operationeel plan op. Per jaar. Dat wordt opgevolgd, door KPI's, door parlementaire vragen, uiteraard via interne discussie, Algemene Inspectie en dies meer.

Wij overleggen altijd voorafgaandelijk, ruim voorafgaandelijk, op strategische seminaries met onze gewestelijke directeurs. Wij vragen de insteek van iedereen van de buitendiensten, bottom-up, om naar boven te komen. Al die ideeën worden in plenum besproken. Dan komen wij altijd, meestal in de maand januari, tot een akkoord, waarvan gezegd wordt: dit is nu het gedragen operationeel plan, jaar per jaar.

De opvolging gebeurt enerzijds via de interne controle, maar ook naar boven toe, door mijn voorzitter, de heer Hans D'Hondt, via bilaterales. Om de vier maanden worden wij verwacht op de 27e verdieping van de B-toren, waar ons voorgelegd wordt: dit moest u bereiken, heb u het bereikt of hebt u het niet bereikt, waarom, en dies meer. Klassieke onderhandelingen tussen de patroon en zijn ondergeschikte.

Maken wij gebruik van de KBO? Dit is één van de databanken die wij gebruiken, uiteraard. Yannic Hulot, die hier twee plaatsen verder zit, is onze specialist inzake datamining en het kruisen van gegevensbanken. De KBO is één van de elementen die wij gebruiken.

Er is een vraag, blijkbaar?

Rob Van de Velde (N-VA): (…)

De **voorzitter**: Nee, mijnheer Van de Velde. Il y aura peut-être un deuxième tour pour les questions — nous verrons — sinon ce sera ingérable.

Frank Philipsen: Ik vermoed dat ik weet wat de heer Van de Velde wil vragen. Heb ik daarover overleg gepleegd met de parketten en met de politie? Nee. Maar het wordt wel besproken, uiteraard. Een ideaal platform daarvoor is het

College voor de Strijd tegen de Fiscale en Sociale Fraude.

Wat doe ik wel? Mijn operationeel plan sturen naar de procureur-generaal en naar de patroon van de CDGEFID. U weet echter even goed als ik dat er wat de CDGEFID betreft een interne organisatie loopt bij de federale politie en dat ik eigenlijk niet goed weet, op dit ogenblik, tot wie ik mij moet richten wat die zaken betreft.

Het operationeel plan van de BBI wordt uitsluitend binnen de BBI gemaakt, maar kadert uiteraard in het strategisch plan en de bestuursovereenkomst.

Pour M. Crusnière, j'ai vu la question au niveau des taux de recouvrement. Je pense que la différence entre les chiffres qui ont été cités dans la presse aujourd'hui – 36 % contre 22 % -, c'est sans doute que les 36 % sont en corrélation uniquement avec les impôts sur les revenus, sur les contributions directes, tandis que les taux que j'ai avancés dans mon PowerPoint sont les taux globaux – les impôts sur les revenus et la TVA.

Kristof Calvo (Ecolo-Groen): (…)

Le **président**: Non, je m'excuse; c'est ingérable! M. Philipsen a la parole. Il répond à toutes les questions. Sinon, ce ne sera pas possible.

Frank Philipsen: Monsieur le président, je vous remercie.

Au niveau du personnel, effectivement: 623 en 2012, 681 en 2016. Mais on est quand même confrontés à un grand problème au niveau des cheveux gris au sein de la fonction publique, qu'on le veuille ou non. Chaque année, même au sein de l'ISI, une grande partie des personnes partent pour une retraite bien méritée.

Voilà, c'est le calcul des plus et des moins. Heureusement, car cela n'a pas été évident au tout début. Avec le premier élargissement du personnel en 2012, il y avait pas mal de patrons qui disaient: "On doit encore former tous les jeunes". Certes, on le sait, c'est un grand travail. Après, je vous expliquerai que ce n'est pas seulement une formation interne, mais aussi une formation externe que nous appliquons. Mais les mêmes qui étaient un peu dubitatifs il y a deux, trois ou quatre ans disent: "Heureusement que tous ces jeunes sont arrivés!". Cela a donné un *boost* au sein de l'ISI. Cela confirme aussi qu'on peut continuer à exister, parce que si on avait continué à ne plus engager personne et donc à uniquement faire état des personnes qui partent à la retraite, évidemment quelqu'un aurait mis la clé sous le paillasson deux ou trois ans après et l'ISI aurait été fermée. Je suis donc vraiment très reconnaissant envers les différents gouvernements qui ont octroyé cette extension du cadre de l'ISI.

Et puis, nous sommes confrontés au problème de la jeunesse, de la formation, mais je pense d'autre part que c'est une richesse de pouvoir combiner les plus expérimentés avec les jeunes pour pouvoir enrichir les possibilités de collaboration au sein de l'ISI. Donc, non, ce n'est pas du tout un handicap.

Quelle formation prévoyons-nous? C'est très clair. Ce n'est plus comme à l'époque avec une année complète où les gens étaient partis. Nous coupons la poire en deux, avec des formations théoriques et sur le terrain. Jamais de la vie quelqu'un qui vient d'entrer à l'ISI part lui-même après seulement deux jours directement en contrôle dans un dossier délicat. On ne veut pas non plus qu'il soit guillotiné par les grands bureaux d'avocats. Cela coule de source. Il faut vraiment chérir son personnel.

Au niveau des formations, il y a donc la formation d'accueil. Il y a des formations qui sont données par les collaborateurs de l'ISI aux nouveaux arrivants. C'est ce que font notamment les personnes présentes aujourd'hui devant vous. Ces formations sont données dans le contexte de coopération internationale, de lutte contre le blanchiment, de coopération interdépartementale. Par ailleurs, on coupe toujours la poire en deux. Ainsi, certains agents suivront, pendant quarante jours, des cours sur l'impôt des sociétés ou des cours sur la TVA. L'année suivante, la moitié des agents qui ont suivi des cours sur la TVA suivront des cours allégés en matière d'impôt sur le revenu et inversement.

Pour le reste – cela figure dans notre plan opérationnel –, il a été convenu d'organiser en interne des cours donnés par les directeurs, les directeurs régionaux, le personnel de la centrale. Nous offrons également la possibilité de suivre des formations en externe, comme des séminaires, mais ce à certaines conditions. Ainsi, il ne faut pas que quinze personnes s'inscrivent au même cours. Cela coule de source. Il faut aussi et surtout que les personnes qui ont suivi un cours transmettent les informations qu'elles ont acquises.

À titre d'information, sachez que P&O m'a récemment fait savoir que, l'année passée, en

moyenne, 8,5 jours de formation ont été suivis par les collaborateurs de l'ISI en interne et en externe. Est-ce beaucoup? Est-ce peu? On peut en discuter. Il est ici question du verre à moitié vide ou à moitié plein. Quoi qu'il en soit, je crois pouvoir dire que nous faisons de grands efforts en termes de formation. En outre, c'est en collaboration avec le service d'appui de P&O que nous devons continuer à organiser les formations et faire en sorte que les agents restent chez nous.

En 2012, nous avons pu engager 122 nouvelles recrues – pour la moitié, il s'agissait de candidatures internes – et 95 % de ces recrues travaillent toujours au sein de l'ISI. Cela veut dire que le taux de rétention n'est pas négligeable.

Vous avez parlé de *burn out*, ce qui m'a beaucoup étonné. Il y a sans doute au sein de l'ISI – ce qui est malheureux –, comme ailleurs, des cas d'agents souffrant de *burn out*. J'ai d'ailleurs lu aujourd'hui un article de presse relatif aux personnes confrontées à des problèmes psychologiques. Mais les chiffres sont les chiffres. Vous devez savoir que, si on considère le département des Finances, l'ISI enregistre le taux le plus faible d'absentéisme pour maladie. Cette situation s'explique peut-être partiellement par le nombre de jeunes qui travaillent, aujourd'hui, au sein de l'ISI.

J'en arrive ainsi aux tâches administratives. Il est vrai qu'un grand problème se situe à ce niveau. D'ailleurs, et à juste titre, nos collaborateurs s'interrogent, dans le cadre des enquêtes de satisfaction, sur le nombre de tâches administratives. Nous sommes malheureusement confrontés – et je vous demande de ne pas prendre mal ce que je vais vous dire – à un grand nombre de questions parlementaires. En soi, cela n'est pas grave, mais cela vient en surplus du travail administratif et opérationnel.

Vous pensez peut-être que c'est négligeable mais moi, je reçois pas mal de questions le lundi à midi avec un projet de réponse pour 14 h 00, je me permets de vous le dire. Souvent, les questions contiennent plusieurs questions supplémentaires ou sous-jacentes. On ne peut pas nier que c'est très bien que les politiques s'intéressent à notre travail quotidien mais il faut quand même assumer ce travail. Il faut faire des statistiques. Il faut faire des comptes rendus. Toutes ces choses-là, on essaie de les limiter au maximum mais ce sera un travail éternel que la simplification administrative. C'est une remarque à titre personnel que je me permets de faire, face aux avalanches de questions. Souvent, ce que je constate aussi, c'est qu'un article de presse donne lieu à une question parlementaire qui donne lieu à un autre article de presse qui donne à nouveau lieu à une question parlementaire. Il faut donc apprendre à vivre avec cela.

En ce qui concerne Bruxelles et la répartition linguistique, tout à l'heure la directrice régionale de Bruxelles, Mme Sonja Van Duerm, viendra ici parler de vive voix. C'est vrai que dans l'état actuel des choses, le management de Bruxelles est composé de deux néerlandophones bilingues. Nous avons fait une ouverture de nouveaux postes de niveau A4 de conseiller général aussi bien de directeur régional que de chef de division. Il est clair que ces postes sont ouverts. Tout le monde peut postuler et déposer sa candidature. Je ne m'avancerai pas sur la répartition du personnel, mais j'entends quand même parler pas mal le français dans les couloirs. Je suis au cinquième étage et l'ISI de Bruxelles aux quatrième et deuxième étages.

La répartition au niveau des Panama Papers et des *leaks* ne se fait pas seulement en fonction des règles de territorialité. Il faut bien savoir que l'ISI dispose d'une territorialité étendue. Concrètement, la direction régionale de Gand comme celle d'Anvers, a en charge toute la Flandre. La direction régionale de Namur a en charge toute la Wallonie, y compris les cantons ou les cantons de l'Est, tandis que Bruxelles a à sa charge tout le territoire, sous réserve des cantons de l'Est.

Une affaire de fraude n'est jamais uniquement liée à un village ou à une ville. C'est une structure. Une affaire de fraude a des liens qui vont à gauche et à droite. Là où il y a le point le plus important, le plus lourd, nous décidons, en corrélation entre les différents directeurs régionaux, qui prend en charge un dossier. Il se peut effectivement que des dossiers soient pris en charge par les collègues de Namur ici à Bruxelles. Pour cela, nous avons légalement invoqué ce qu'on appelle le système de la section spécifique. Dès qu'un directeur régional veut agir sur le territoire d'un autre directeur régional, il doit le demander et le motiver à l'administration centrale. Là, c'est moi qui accorde une section spécifique en notant bien spécifiquement pour quel type de dossier et pour quel quelle inspection.

Les moyens d'investigation. Vous ne m'avez sûrement pas entendu dire qu'il faut plus de moyens légistiques. Je n'ai même pas demandé d'avoir plus de moyens humains. Vous vous imaginez. Mais, les moyens d'investigation, le plus

important, c'est de savoir si ce qui est prévu dans les législations est appliqué à 100 % par chaque contrôleur.Là, sans mentir et cela a toujours été comme cela, c'est un exercice de prise de conscience des possibilités qui existent au niveau de notre législation. J'ai en exemple, la solidarité. J'ai l'impression que c'est invoqué trop peu.

Le nouvel article 344 sur lequel le président a posé une question. Il est très important que l'on puisse quand même savoir dans quel contexte on peut provoquer, le cas échéant, une jurisprudence. Effectivement, si d'abord on commence à appliquer amplement les différentes possibilités, il me semble que c'est déjà pas mal à ce niveau-là.

Les contacts avec les journalistes. Oui, j'ai aussi lancé cette demande quand cela a été la publication des Panama Papers. Pourquoi les journalistes ne mettent-ils pas ces informations à notre disposition? J'ai même rencontré des journalistes qui m'ont dit qu'eux-mêmes aimeraient bien avoir ces informations. Vous avez donc reçu les journalistes la semaine passée et il y a deux semaines. Moi, je suis vraiment très content que des informations de n'importe quelle source viennent à la surface pour que cela puisse être une source d'information pour entamer, oui ou non, un contrôle. J'y reviendrai encore un peu plus tard.

Le fonctionnement des banques avec les paradis fiscaux. Je pense effectivement que ce n'est pas quelque chose de nouveau que nous constatons. C'est quelque chose que nous constatons.

Vous posez la question au niveau de la lettre de 2009 dans le cadre des Panama Papers ainsi que d'autres de vos collègues. Monsieur le président, ce que je propose, c'est que … Dans ce contexte, le ministre a demandé une enquête interne. Cette enquête interne est donc clôturée maintenant. Par le biais du ministre, l'enquête en termes de résultat, le rapport viendra chez vous. Il sera alors mis à la disposition de tous les membres de la commission et, puis, en connaissance de cause, chacun et chacune pourra poser des questions à ce niveau-là. Cela me semble être ce qu'il y a de plus honnête si je suis très honnête parce que, si d'un côté, on ne parle jamais de dossiers concrets, moi je ne parle jamais non plus sur des fonctionnaires concrets en séance publique. Cela me semble être une question logique de loyauté et de secret professionnel.

Les diamantaires ont souvent été cités. Oui. Mais ce n'est pas seulement les diamantaires. Il y a encore d'autres secteurs qui sont très populaires à l'ISI: les banques. Ceux qui se souviennent du passé se rappelleront l'affaire KB-Lux, le prorata en matière de TVA, l'article 46: *forfaitaire buitenlandse belastingen*, QFIE en français si je m'en souviens bien. Il n'y a aucun secteur qui est exclu du terrain d'attention de l'ISI. Que ce soit clair!

Pour les diamantaires, on a créé depuis un certain temps une inspection spécifique à Anvers, qui s'occupe principalement, pas seulement donc, des dossiers à contrôler dans le secteur des diamantaires.

Pour le TIEA avec le Panama, vous faites allusion au CRS. Je me permets de vous dire qu'un grand pays qui n'a pas soussigné le *Common Reporting Standard*, c'est justement les États-Unis. C'est vraiment le grand débat, que j'ai aussi lu dans la presse aujourd'hui. Quand on cite les États du Delaware, du Nevada, du South Dakota, il y a peut-être quelque part encore un débat à faire avec les Américains au niveau de la franchise, au niveau de la transparence dans l'échange d'informations. J'espère avoir répondu à toutes vos questions.

Mijnheer Van Biesen, u stelde vragen over de vakken 1077 en bijlage 275 F. Dat is een van de elementen die wij gebruiken in onze risicoanalyse. Vanaf het moment dat wij de namen hebben gelezen inzake de Panama Papers in de diverse kranten, hebben wij meteen nagegaan in welke mate de betrokken belastingplichtige, na juiste identificatie, al dan niet dat vak heeft aangekruist of al dan niet een bijlage bij zijn aangifte heeft gevoegd. Bijlage 275 F is, zoals het woord zelf zegt, maar een bijlage bij de fiscale aangifte, waarmee iemand de verrechtvaardiging vraagt van een door hemzelf uitgeoefende aftrek in het kader van betalingen boven 100 000 euro aan belastingparadijzen. Wij hebben dus echt niet gewacht op de *leaks* alvorens die risicoanalyses uit te voeren via SNA, *social network analysis*, door het koppelen van gegevens en het bij elkaar brengen van informatie, om uit heel die hoop van informatie bepaalde patronen te pikken die ons het controleren waard lijken.

Over de kaaimantaks werden enkele vragen gesteld. Als ik mij niet vergis, ging die in voege sinds 1 januari 2015, dus vanaf aanslagjaar 2016. Die aangiftes zijn op dit ogenblik nog niet ingediend, dus wij hebben op dit ogenblik nog geen controles kunnen verrichten in verband met de kaaimantaks. Dat geldt niet alleen voor de BBI, maar evengoed voor collega Philippe Jacquij bij

de AAFiscaliteit. Het gaat om hetzelfde wetboek en wij hebben dezelfde belangstelling met het oog op de aanpak van fraude, misschien met de nuancering dat dossiers van echt grote fiscale fraude tot de bevoegdheid van de BBI behoren en dat wij, omwille van de massa te behandelen dossiers, vaak dossiers met vertakkingen naar de collega's van de AAFiscaliteit sturen. Ongetwijfeld zal de kaaimantaks een zeer interessante bron van informatie betekenen voor onze risicoanalyse.

Hoe schatten wij de fraude en de resultaten in? Dat is een zeer moeilijke oefening. Als u die vraag aan vier universiteitsprofessoren zou stellen, dan zou u vier verschillende inschattingen van fiscale fraude krijgen. Ik zou mij willen veroorloven om die vraag diplomatisch te beantwoorden door te zeggen dat het antwoord een momentopname is in functie van datgene wat al dan niet aangereikt wordt. Die vraag kan eigenlijk worden beantwoord in functie van de gehanteerde parameters. Ik herinner mij nog indertijd, lang geleden – ik werk ondertussen al vele jaren bij de administratie –, professor Max Frank van de ULB. Hij nam alle mogelijke elementen in aanmerking om fiscale fraude te definiëren. Een toepassing van het forfait was voor hem ook fiscale fraude, om maar een voorbeeld te geven.

Het loont zeker de moeite om een dergelijke discussie eens te voeren, want we zouden zo kunnen komen tot gelijklopende uitgangspunten en parameters, wat tot een heel interessant debat kan leiden over de inschatting, over de grootte van de fraude. Welnu, wie is het meest ontgoocheld in het feit dat de mensen vandaag de dag frauderen? Dat ben ik persoonlijk, uiteraard, ondanks alle mogelijke pedagogische projecten, wetgevende en operationele initiatieven. Laat het mij als volgt vergelijken. In deze zaal zitten enkele burgemeesters, die ongetwijfeld weten op welke kruispunten op het grondgebied van hun gemeente er verkeerslichten staan. Zij kunnen echter niet exact zeggen hoeveel auto's er vandaag door het rood licht zijn gereden in hun gemeente. Met andere woorden, het komt erop aan om het net zo klein en zo kort mogelijk te maken, om fraude onmogelijk te maken.

Regionale verschillen: ik heb er al op gealludeerd, het historisch overzicht. Ik denk dat het eerlijker is dat men het over een langere periode spreidt.

Ik heb hier ook nog voorspelling van offshoreconstructies opgeschreven. Wanneer wij er niet in slagen worldwide een eenduidige definitie van het begrip belastingparadijs te hebben en wanneer we er niet in slagen om alle landen worldwide akkoord te laten gaan met spontane gegevensuitwisseling, met het in realtime beantwoorden van verzoeken, enzovoort, dan zullen wij jammer genoeg nog een periode krijgen met oneerlijke fiscale concurrentie.

Ik denk dat instellingen, zoals de OESO, het Internationaal Monetair Fonds en dies meer, daaraan meer dan genoeg aandacht besteden. Heel vaak, ook in mijn discussies met de Europese Commissie, zegt men echter dat er heel veel beleidsverklaringen worden opgesteld en veel instrumenten aangeboden, maar dat de omzetting naar de praktijk soms wel eens vreemd durft lopen.

Wat betreft de vragen van de heer Van der Maelen over de correlatie met de vooropgestelde fiscale regularisatie, wij zullen er alles aan doen, uiteraard rechtsgeldig, om te zien of er een mogelijkheid is om specifieke onderzoeksdaden te doen in hoofde van betrokken namen.

Het moet echter gaan om specifieke onderzoeksdaden. Dat wil zeggen dat het gewoon in de krant aankondigen dat wij al die dossiers zullen onderzoeken volgens mij niet voldoende is.

Specifieke onderzoeksdaden wil heel duidelijk zeggen dat het bijvoorbeeld gaat over het verrichten van een bankonderzoek of het stellen van een gefundeerde vraag om inlichtingen aan de betrokken belastingplichtige. Dit zijn elementen die aan bod komen.

Er bestaat jurisprudentie over gewone onderzoeksdaden en specifieke onderzoeksdaden. U zou het mij en mijn collega's later ongetwijfeld kwalijk nemen mochten wij bepaalde zaken lanceren, waarvan achteraf blijkt dat wij ons onderzoek van bij het begin hebben geaborteerd.

Ik wil ook een opmerking maken. Dat is niet te persoonlijken titel. Ik zeg het gewoon. Ik heb in de pers gelezen dat IRS heeft gezegd: "Go to our central contact point before we come to you." Dat hebben wij teruggevonden in de pers. Amerikaanse instanties en ook Noorwegen geven blijkbaar de hint om eerst naar het centraal contactpunt voor fiscale regularisatie te gaan en dat zij nadien op bezoek komen. Ik kan mij indenken dat als dan blijkt dat de regels niet toegepast zijn, de sancties heel hoog kunnen zijn.

Wij van onze kant zullen proberen, wanneer mogelijk, specifieke onderzoeksdaden te stellen.

Wat betreft een agentschap van de fraude. Zoals ik vorig jaar ook ten persoonlijken titel heb gezegd, ik vind dat belangrijk. Ik heb de reacties nadien gelezen van de onderscheiden politieke partijen. Noem het een agentschap of een departement, dat blijft mij allemaal eender, maar ik vind dat al die informatie onder de hoede van een iemand zou moeten worden geplaatst.

Ik bevestig wat ik vorig jaar ook heb gezegd, namelijk dat ze eigenlijk meteen onder de hoede zouden moeten vallen van de eerste minister, waarbij de relevante gegevensbanken inzake fiscaliteit, sociale zaken, economische zaken en dies meer in één entiteit zitten.

Dat moet een beperkte populatie zijn, die over uitgebreide bevoegdheden beschikt om meteen fraudestructuren in kaart te brengen. Wanneer het gaat over fiscale fraude, hebben we ook vaak subsidiefraude, gekoppeld aan fraude inzake sociale aangelegenheden. Ik denk dat we er alleen maar bij kunnen winnen door zo vlug mogelijk die informatie aan elkaar te linken, met respect voor de bescherming van de persoonlijke levenssfeer. Het is ook niet de bedoeling dat dit beperkt agentschap alle controles verricht die in België nodig zijn, maar ook wel insteken geeft en dan doorstuurt naar de klassieke administraties bij Economische Zaken, bij Financiën en bij Sociale Zaken.

Ik herhaal het, mijnheer de voorzitter, dat is eigenlijk iets wat ik persoonlijk graag naar voren breng. Ik vind dat het idee zeker de moeite waard is om eens een keer deftig te bespreken. Natuurlijk houdt dat veel gevolgen in: herziening van het charter van de belastingplichtige, eventuele toekenning van de hoedanigheid van OGP aan zij die daar werken, maar al die zaken zijn volgens mij de moeite waard om een keer over na te denken.

Pour M. Gilkinet, la sélection des dossiers. Alors, il faut d'abord savoir qu'il y a une très bonne entente entre les différentes administrations, donc, générales, aussi bien de la fiscalité que de l'ISI. Preuve de quoi que tout récemment encore est conclu un protocole de coopération. Et alors évidemment avec les 681 collaborateurs, quand nous constatons quelque part un mécanisme de fraude, il est impossible, s'il y a par exemple 1 000 opérateurs là-dedans, que l'ISI contrôle tous les 1 000 opérateurs. Qu'est ce que nous faisons à ce moment-là? C'est donc ce qu'on appelle le dossier à ramifications. Nous faisons donc le contrôle modèle avec un manuel modèle, avec des taxations à l'appui, que nous transmettons chez les collègues pour leur demander, avec la liste, avec la méthodologie et surtout que nous espérons plus tard de recevoir donc le *feed-back* donc jusqu'à vraiment rapporter dans ce contexte-là.

Évidemment, nous ne vivons pas dans des mondes complètement séparés. Nous échangeons nos plans de travail. Ce serait trop bête que quelqu'un de l'ISI parte en contrôle chez quelqu'un où l'AG de la Fiscalité est déjà sur place et inversément.

En ce qui concerne les gestions d'*inputs*, la centralisation par directions régionales. Pour cela, donc, nous avons fait un long parcours au sein des Finances, qu'on appelle un parcours Coperfin qui a commencé quelque part en 2001 et qui vient d'être finalisé à l'AG de la Fiscalité, je pense en 2016. Dans ce cadre, plein de travail a été effectué. Les choses étaient certes plus faciles, plus petites administrations, plus gérables ça c'est clair. Mais donc, au niveau des groupes de travail, notamment sur la gestion des données, il y avait des groupes de travail dans lesquels trois des quatre directeurs régionaux actuellement présents étaient vraiment présents et actifs eux-mêmes. Et on a décidé de dissocier d'un côté la récolte d'information, l'analyse d'information, et d'autre part les enquêtes spécifiques. Et c'est pour ça que ça a été mis directement sous la responsabilité du directeur régional.

Interaction avec la Justice. Pas plus tard que la semaine passée, l'SI a organisé avec les parquets, avec le ministère public et là plusieurs bonnes idées ont été donc suggérées. Par exemple, nous nous posons la question *una via* concertation. Dans l'état actuel des choses, uniquement pour les dossiers concrets, ponctuels. Pourquoi est-ce qu'on ne pourrait pas prévoir aussi, dans la législation *una via*, une concertation stratégique? Si on constate dans la presse qu'il y a un phénomène qui est rappelé, dans lecture de la presse étrangère et tout ça, moi je pense que c'est intéressant que les responsables de l'ISI concertent avec les responsables des parquets pour dire: qu'est-ce qu'on pourrait faire au niveau tactiques/stratégique?

Alors moi je suis le premier partisan pour les mises à disposition des fonctionnaires qui partent à la police fédérale ainsi que au parquet. Mais je sais déjà tout de suite que l'année prochaine j'ai la question, parce que ceux qui partiront sont évidemment ceux qui ont le plus d'expérience, le plus de qualités. J'ai entendu deux fois quinze,

donc le doublement des mises à disposition auprès des parquets. Ils partiront avec tous mes respects. Parmi les plus jeunes, les procureurs, le commissaire général, ils aimeraient bien avoir les plus expérimentés. D'accord qu'ils quittent pendant deux fois six ans le cas échéant, qu'après ils reviennent pour avoir donc une récolte d'information et créer ce qu'on appelle un réseau, mais inévitablement, si on le veut oui ou non, cela a des influences sur les statistiques de l'ISI l'année prochaine.

De même, une modification de législation a une influence sur les résultats de l'ISI et de toute administration fiscale d'ailleurs.

En ce qui concerne le contrôle spécifique des banques, je fais allusion à l'article 318 que vous connaissez aussi bien que moi et qui prévoit que, dans ce contexte-là, si on effectue des contrôles auprès d'une banque, on ne peut jamais utiliser ces informations pour taxer les différents clients de la banque, les différents contribuables à moins que nous ne constations que, quelque part, il y a une contribution à la mise en place d'un réseau, d'un mécanisme de fraude.

La différence entre enrôlement et recouvrement. Je vais donner en toute transparence les chiffres aujourd'hui. Pour moi, il n'y a aucun souci. Au niveau d'un pourcentage global pour les années 2013, 2014 et 2015, il y a beaucoup de causes. Pourquoi ce recouvrement ne suit-il pas toujours ce qu'on espère avoir comme enrôlement? Tout d'abord, en raison du fait qu'il n'y a pas toujours un accord dans un dossier, ensuite la procédure judiciaire qui prend pas mal de temps, puis le fait que des gens tombent en faillite, organisent leur insolvabilité et que sais-je encore?

On ne peut pas oublier non plus que des plans d'apurement sont accordés par le receveur, ce qui signifie que ce n'est pas parce qu'on signe "pour accord" au mois de mars 2016 que, deux jours plus tard, la somme totale est tout de suite payée. C'est encore un des éléments qu'il faut prendre, en toute franchise, en considération.

Les chiffres du STIR. C'est une nouvelle application que nous sommes parvenus à normaliser à partir de 2013 et qui fait toujours la distinction; nous reprenons dans nos statistiques dès qu'un dossier est clôturé administrativement. Ce qui veut dire que, normalement, il peut par exemple avoir lieu un enrôlement dans le courant du mois de décembre 2015, mais qu'en fait, l'apurement administratif, pour l'une ou l'autre raison, n'a lieu que dans le courant 2016. Ce ne sont pas des normes politiques mais des normes appliquées au sein de l'administration elle-même.

Pour les *leaks*, a-t-on, oui ou non, créé une cellule spéciale? On a déjà créé cette cellule spéciale depuis le basculement qui a eu lieu au 1er septembre 2014 au sein de la cinquième direction. Nous avons créé deux unités au niveau de l'input. Une de ces unités est plus spécifiquement chargée de faire de l'analyse de risques sur la base de *datamining.* Cela signifie qu'elle ne s'inspire pas uniquement des *leaks* pour avoir plein d'informations pour pouvoir faire cette *social network analysis*, qui est effectivement liée à ce système de sas.

L'information spontanée que nous avons reçue de l'Allemagne, oui! Mais dans le cadre d'UBS, je vous ai communiqué les problèmes auxquels nous sommes confrontés actuellement. Je pense aussi qu'il y a un grand problème si on négocie avec l'Allemagne, qui compte en son sein différents *Bundesländer* avec chacun leur propre secret professionnel.

Souvent, nous sommes confrontés au fait que nous posons des questions par exemple à Bonn qui disent qu'ils doivent téléphoner à Berlin pour pouvoir oui ou non nous donner ces informations. C'est la réalité, c'est très dur. Dans le cadre de différentes plates-formes internationales telles que par exemple Eurofisc, nous constatons que le responsable en Allemagne doit toujours rendre compte vis-à-vis de ce secret de législation interne, il faut en tenir compte. C'est la réalité.

Une ISI européenne? D'un côté vous dites que les impôts ont toujours une vocation locale et nationale, certes, mais si je prends par exemple de la TVA, c'est un impôt européen, sur base de directives approuvées par tous les États membres. Néanmoins, nous constatons que l'application en pratique diffère d'État membre à État membre. Je pense que si nous avions vraiment une confiance à ce niveau-là entre les différents États membres, avec un accès aux différentes banques de données de manière transfrontalière, ce serait, à mon humble avis, un avantage très important, dans le cadre d'analyses de risques, surtout en matière de TVA.

Nous avons des contacts privilégiés, notamment avec la France, le Royaume-Uni, les Pays-Bas, le Luxembourg. Avec le Luxembourg, surtout en matière de TVA. La France et le Royaume-Uni disposent d'attachés fiscaux à l'ambassade à Bruxelles. Pour le reste, pour échanger l'information, le *knowledge*, nous avons les fiches

qui sont créées par l'OCDE. Les *anti tax agressive fiches* sont nourries par les différents membres de l'OCDE, dont la Belgique. Il y a un engagement de donner des mécanismes que nous avons constatés et qui sont remis à disposition de tous les membres de l'OCDE.

Monsieur Gilkinet, votre dernière question concerne l'équipement informatique. Oui, il y a beaucoup de choses qui ont été écrites et dites. J'ai lu dans la presse que le *datamining* se faisait pour 90 % au sein de l'ISI. Je l'ai déjà dit, je ne suis pas du tout d'accord avec cela. C'est contraire à la réalité et à la vérité. Nous avons créé des celluels ICT et e-audits spécifiques au sein de nos directions régionales. Il est clair que ces gens doivent disposer d'autres laptops, d'autres softwares, d'autres matériels. C'est la même chose pour le Belgian Internet Service Centre (BISC). Nous y travaillons mais vous savez aussi bien que moi que les budgets ne sont pas toujours illimités jusqu'au niveau du ciel.

Monsieur Dispa, qu'ai-je vu à titre personnel depuis 2009? D'abord, une attention accrue pour la lutte contre la fraude. C'est vraiment incroyable au niveau de la sensibilisation, dans les médias, partout, au parlement et aussi au sein de notre propre administration.

Ce qui est positif, c'est qu'au niveau de la politique, et je le répète, les différents gouvernements essayent de mettre en pratique les constatations qui ont été faites par l'ISI sur le terrain pour modifier, au fur et à mesure, les différentes législations.

Ce qui est négatif, c'est que ce n'est jamais parfait. C'est clair. Mais ce qui est négatif, c'est le fait que, malgré toutes les mesures qui sont proposées légistiquement et opérationnellement (extension de l'ISI), nous constatons à notre grand regret qu'il y a encore toujours de la fraude. Pas seulement de la grande fraude. Je pense que chacun sait dans son propre quartier qu'il arrive encore qu'il y ait des gens qui travaillent au noir le samedi, le dimanche, que sais-je, et qui vivent d'un autre statut que le statut d'appointé ou de salarié.

Mais pour travailler anticipativement et pour détecter, le plus vite possible, la mise en place d'une structure de fraude, nous n'avons vraiment pas attendu l'arrivée des journalistes avec les différents *leaks*.

Négativement, je constate aussi, au niveau des contrôles qui sont effectués, que la durée juridique des différentes enquêtes ne raccourcit pas. Pour beaucoup de raisons. Il y a la mini-instruction. Il y a donc des éléments de procédure qui sont à avancer. Je pense réellement qu'il serait intéressant d'en discuter. Quid sans les nécessités? Pourquoi cela doit-il durer toujours aussi longtemps en justice avant qu'une enquête ne soit clôturée à titre définitif avec les questions préjudicielles et que sais-je encore? Mais je sais qu'il faut respecter les droits qui sont prévus.

Quant au recouvrement, je pense avoir déjà répondu partiellement à cette question. C'est le receveur (donc l'administration de la Perception) qui est personnellement responsable de la mise en recouvrement, qui décide au niveau des mesures exécutoires mais toujours en proche collaboration – il s'agit là d'une réelle interaction humaine – avec nos cellules mobiles de recouvrement.

Échanges automatiques d'informations: à mon avis, c'est un des plus grands défis pour les prochaines années. Avec la directive "assistance", avec la directive "épargne", avec les TIA, avec tout ce qui arrivera, il faudra que nous puissions traiter en temps utile l'arrivée des informations en temps utile – j'insiste "en temps utile". Recevoir maintenant, en 2016, des informations par exemple pour l'année 2010 ou plus tôt, cela nous met dans une position difficile, précaire. Une certaine réciprocité doit avoir lieu entre les différents États membres. De nouveau, il faut une confiance au niveau des différentes administrations responsables dans ce domaine-là. Nous devons disposer du matériel pour pouvoir analyser ces big data. C'est vraiment quelque chose de crucial pour ne pas perdre du temps. Je répète: ce n'est pas sur base d'une information qu'on fait un contrôle, c'est sur base de très nombreux éléments que nous mettons ensemble.

Mijnheer Calvo, ik heb hier opgeschreven “149 België”. Wat was die vraag nu weer?

Kristof Calvo (Ecolo-Groen): (…)

Frank Philipsen: De Panama Papers. Wij hebben dat gedaan met die bijzondere afdeling van de vijfde directie van inputbeheer, om na te gaan hoeveel van de initieel 732 die vorige week maandag gepubliceerd zijn, eigenlijk nog in België actief zouden zijn. Dan komen we op dit ogenblik inderdaad aan het cijfer 149. We hebben die ook geografisch omgedeeld. Dat blijkt uit de slide van de PowerPointpresentatie. We hebben dat territoriaal omgedeeld over de verschillende gewestelijke directies. Maar dat is weer niet

voldoende om te zeggen we beginnen een controle.

Wat doen we dan? We overleggen met elke gewestelijke directeur gezamenlijk om juist die dossiers te verdelen om te bekijken welke de mogelijkheden zijn om hier met kans van slagen een controle te verrichten.

Hebben wij genoeg personeel? Dat is natuurlijk een vraag die altijd gesteld wordt. Ik denk veel belangrijk is om te zeggen welke is de inlooptijd die personeel nodig heeft. Waar vroeger blijkbaar algemeen aanvaard werd, om bij de BBI echt goed te kunnen werken moet men er tussen drie en vijf jaar relevante ervaring hebben, durven sommigen tegenwoordig blijkbaar zeggen ja ze zijn amper binnen en ze moeten meteen dus productief zijn. Ik denk dat nieuwe politiemensen, nieuwe journalisten ook niet meteen productief zijn. Ook die hebben een stageperiode nodig, ook die hebben een inloopperiode nodig. We hebben dus geopteerd – ik heb het uitgelegd daarnet – voor een opleidingstraject intern-extern. De koppeling junior-senior-begeleiding waarbij de betrokkene dus samen met een meer ervaren ambtenaar op stap gaat om eigenlijk het vak op het terrein te leren, is zeer belangrijk.

Het inningpercentage. Dat is de uitleg, dat is die nuance daar, wat verschenen is in de pers vandaag. Ofwel het algemeen cijfer dat ik gegeven heb van het percentage ofwel het hogere inzake inkomstenbelasting.

Bewijskracht van de leaks. Dat is een zeer belangrijke vraag uiteraard. Dat komt ook aan bod in het dossier HSBC. Het is ook aan bod gekomen in het dossier van Liechtenstein. Het zal ongetwijfeld ook aan bod komen in het dossier Panama Papers. Gebeurde informatievergaring via hacking, via diefstal? Hoe is het eigenlijk in het bezit gekomen van een andere lidstaat? In Duitsland wordt het misschien gekocht, allemaal die zaken. Wat voor ons belangrijk is als Belgische administratie is dat wij de voorgeschreven procedure respecteren van bevoegde overheid naar bevoegde autoriteit op grond van een dubbelbelastingverdrag, op grond van de richtlijn of de verordening.

Problemen van de huidige integratie. Dat is een beetje de discussie over de aanpak, het agentschap. Ik denk dat het College voor de strijd tegen de fiscale en sociale fraude daarin een belangrijke rol kan spelen, moet in spelen, alsmede het Ministerieel Comité ad hoc.

Ik kom tot het afhouden van de regularisatie. Het zijn soms dubbele vragen. Ja, vanaf het moment dat wij voldoende elementen hebben om werkelijke specifieke onderzoeksdaden te kunnen stellen zullen wij dit zeker doen. Daarmee hoort u mij niet zeggen, voor u sceptisch kijkt, dat we het niet gaan doen, neen, dat zeg ik helemaal niet, maar wij gaan elk dossier op zijn merite beoordelen wat die zaken betreft.

Ik kan mij niet voorstellen, mijnheer Calvo, mocht uw naam figureren in de krant, dat u daarvoor van mij een brief krijgt om te zeggen dat ik alleen op grond van een krantenvermelding een dossier lastens u open. Ik kan mij dat niet voorstellen. Dat zal trouwens ook geen bewijskracht ten opzichte van het gerecht hebben.

De zaak-Optima, artikel 318. Ook al op geantwoord. Zeer belangrijk. Zo veel mogelijk informatie binnenkrijgen. Wanneer wij teruggefloten worden voor *fishing expedition*, voor een stuk in dat dossier, dan staan wij daar niet heel ver. Daarom zou het ook interessant zijn, in het kader van deze commissie en de taskforce inzake fiscale en sociale fraude die door de minister is opgesteld, dat over die problematiek zeker en vast moet kunnen worden gesproken.

De brief van 2009 die enkele weken geleden in de pers is verschenen met de allusie op de gewestelijke directie van Gent en van de centrale administratie in Brussel, maakt deel uit van een intern onderzoek, gevraagd door onze minister. Dat wordt u bezorgd via de voorzitter van de commissie, met goedkeuring van de minister uiteraard. Dat lijkt mij het meest eerlijke debat. Dan kunt u daarvan kennisnemen. Dan kunt u lezen wat daarin staat en kunt u mij daarover alle mogelijke vragen stellen.

Frank Philipsen: Monsieur Van Hees, vous permettez que je ne prenne pas les mêmes questions que celles qui ont déjà été posées?

Kristof Calvo (Ecolo-Groen): (…)

Le **président**: Monsieur Philipsen, donc, vous ne répondrez pas à la question. Il y aura encore une réplique après, mais vous continuez avec M. Van Hees si vous le voulez bien.

Frank Philipsen: Au niveau du personnel, je pense qu'on en a déjà assez parlé. Au niveau des *leaks*, évidemment, si demain… je ne sais pas combien de *leaks* vont encore apparaître. Le risque est qu'on doive faire une évaluation de la charge de travail et le cas échéant, objectivement,

demander au niveau du personnel si travailler avec 681 personnes est encore suffisant. Il faut aussi savoir qu'il y a dix ans, je pense, mais mon collègue me corrigera le cas échéant, nous étions 32 000 personnes au département des Finances. Maintenant, c'est réduit à 22 000, à 20 000. Dans ce contexte-là, en peu de temps, pas mal de personnes sont parties. Il faut aussi en tenir compte, même pour une petite administration en général. De nouveau, je suis très content des extensions de cadre que nous avons eues en 2012 et 2015.

Les sources des dossiers de l'ISI sont toutes les sources imaginables: ce peut être la justice, la CTIF, ce qu'on lit dans la presse nationalement et internationalement, des plaintes anonymes ou nominatives qui sont déposées, les résultats de nos propres enquêtes, le *feed-back* que nous recevons, l'information qu'on reçoit d'autres unités et enfin notre propre curiosité intellectuelle pour retracer dans ce domaine. C'est justement le rôle de ce qu'on appelle une gestion de données et une analyse de risques dignes de ce nom.

Vous m'avez posé une question sur une famille bien connue. Évidemment, je ne vous répondrai pas. Le secret professionnel m'interdit de donner, ne fût-ce que le moindre détail. Je n'ai pas envie d'enfreindre l'article 458 du Code pénal. Le cas échéant, vous viendrez me rendre visite en prison.

Le cadastre des fortunes, quelle est donc mon opinion là-dessus? C'est très clair. D'abord, c'est une décision politique à prendre. Mais plus nous disposerions d'informations, plus je serais heureux. Le plus d'informations fiables, c'est aussi très important.

Alors, l'interaction avec les autres pays, j'y ai déjà répondu au niveau des dossiers fiscaux. Avec l'Allemagne. Mais il n'y a aucune exclusive. En principe, nous sommes toujours prêts à parler et à entrer en discussion. Et pas plus tard… Par exemple, dans le cadre de la TVA, le règlement 904/2010 a créé l'Eurofisc. C'est M. Yannic Hulot qui en a été le premier président et qui a été prolongé à deux reprises. À ce moment-là, des groupes de travail ont été créés dans le cadre de la lutte contre la fraude internationale à la TVA. Donc, tous les trois mois, nous avons des séminaires, des groupes de travail et des groupes de visite au sein desquels nous parlons de phénomènes très concrets au niveau des échanges d'informations et de l'assistance mutuelle.

En ce qui concerne le rôle des banques. Je ne peux que conclure avec vous ce que j'ai lu dans le Panama papers, évidemment, les intermédiaires de toutes sortes… Le cas échéant dans le passé, et de moins en moins dans le futur je l'espère, de jouer ce rôle de donner des conseils qui sont contraires aux différentes législations.

Pour la politique des sanctions. C'est un sujet vraiment sensible aussi. Il y a quelque part une hiérarchie des normes. Il y a aussi ce qu'on appelle le caractère pénal au niveau des sanctions administratives. Il y a la discussion de savoir la corrélation entre les sanctions administratives et donc correctionnelles. Tout cela figure dans le plan anti-fraude du ministre. Je pense effectivement qu'un grand débat doit avoir lieu à ce niveau-là.

Encore au niveau des intermédiaires, il est important de vous dire que quand nous faisons des dénonciations en justice (article 29, 2ème alinéa du Code d'instruction criminelle), nous reprenons les noms de ceux qui sont intervenus pour rendre possible la structure de fraude. Ça peut aussi bien être un avocat qu'un conseiller fiscal, qu'un notaire, le cas échéant.

Monsieur Piedboeuf, mon écriture à ce niveau-là devient un peu moins lisible, mais donc notre saisie, ce sont les dossiers complexes. Quand nous avançons au début de l'année avec notre plan opérationnel, il peut arriver que nous constations que l'une ou l'autre enquête ne relève pas vraiment de notre saisie. Alors nous clôturons le plus vite possible. Nous mettons donc l'information, avec notre *know how,* à la disposition de l' AG Fiscalité. Il est clair que ce n'est pas à nous de contrôler l'épicier au coin de la rue. Mais il se peut aussi de temps en temps que des mécanismes s'annoncent prometteurs et se révèlent ensuite apparemment trop maigres pour poursuivre. Il me semble donc aussi important de sélectionner que de dé-selectionner des dossiers ou des actions qui ont été avancés.

De loin, les plaintes anonymes ne sont pas notre seule source d'information. Je pense l'avoir bien expliqué. La suppression des primes a-t-elle provoqué une révolution au sein de l'ISI? Je ne vais pas vous cacher que j'ai eu peur pour ça. C'est vrai. C'est clair. Maintenant, nous n'étions pas les seuls à avoir ces primes. On parle toujours de la prime de l'ISI, mais la même prime est donnée aux collègues de la Fiscalité, aux cellules de *ruling*, aux cellules des investissements étrangers, aux cellules de la conciliation fiscale. Ce qui veut dire que ce qui était prévu pour un groupe initialement très limité -

je parle encore des services spéciaux - , avant 1979, vous imaginez alors au fur et à mesure, je ne sais pas sous quelle pression, ceci a été étendu à d'autres groupes destinataires au sein du département des Finances. Soit. Concrètement, on a donc fait le grand basculement au sein des Finances. Je peux vous dire que 21 fonctionnaires ont quitté l'ISI et on en a reçu 28 à la place, qui ont donc montré leur intérêt pour venir travailler chez nous. Donc, sûrement, ça n'a pas été un dégât incroyable.

Il ne faut pas oublier non plus que l'ISI n'est donc présente que dans neuf localités, comparé avec les collègues de la fiscalité qui sont beaucoup plus nombreux. Par exemple, nous ne sommes pas à Arlon, nous ne sommes pas à Bastogne, nous ne sommes pas à Courtrai, etc. Néanmoins, malgré toutes ces annonces négatives, des scénarios de 'sinistres', nous avons encore eu un plus de sept personnes qui ont rejoint les rangs de l'ISI en 2014.

Comment on répartit les dossiers au niveau des Panama Papers? Comme tous les autres dossiers, donc en fonction de la nécessité et du poids pondérant. De nouveau, ce n'est pas la centrale qui donne les dossiers. Les dossiers sont sélectionnés directement les directeurs régionaux eux-mêmes. C'est vrai, cette discussion entre centralisation et décentralisation, chez nous, vous l'avez vu sur le *power point*, nous estimons qu'il y a beaucoup d'importance pour ce volet opérationnel autonome.

Cela ne veut pas dire qu'ils sont libres de faire ce qu'ils veulent, n'importe quoi. Effectivement, nos dossiers doivent répondre à notre saisine. C'est pour cela qu'il y a un contrôle interne, l'inspection générale et souvent – vous n'avez qu'à demander aux directeurs régionaux que vous verrez tout à l'heure – il y a des réunions plénières organisées au sein de l'ISI, chaque fois avec un compte rendu.

Pourquoi je n'ai pas reçu de *ruling* du Luxembourg. Je propose que vous posiez la question au premier ministre au Luxembourg. Je ne peux que déplorer cela.

En ce qui concerne l'organisation maximale des flux d'informations, j'ai déjà répondu. Ce sera le plus grand défi dans le futur, ce qui veut dire aussi donc le soutien au niveau informatique, qu'on dispose du *software* intéressant à ce niveau-là.

Mijnheer Van Rompuy, de discussie over de historische resultaten zou ik graag in de juiste context plaatsen, te weten namelijk dat het ene jaar van het andere jaar kan verschillen. Ook op dat vlak zal ik echter transparante cijfers van de voorbije tien jaar geven zodat de leden van de commissie daarover een objectief oordeel kunnen vormen.

Wat zijn volgens mij de redenen voor de terugloop van 1,4 miljard euro in 2014 en 969 miljoen euro in 2015?

Ten eerste, er is de aanpassing van de wetgeving over de geheime commissielonen. Wanneer het tarief verandert van 309 % naar 101 %, heeft dat een rechtstreeks gevolg op de taxaties die wij verrichten.

Ten tweede, ja, wij hadden behoorlijk wat dossiers. Ik zal dat niet ontkennen, ook bij de verliezen. Dat ging over geheime commissielonen.

Er is misschien ook wel de consequentie van una via. Una via houdt in dat wordt gekozen voor ofwel administratief ofwel voor strafrechtelijk recht. Wanneer voor strafrechtelijk recht wordt gekozen, doen wij op dat moment niet langer de inkohiering van de belastingverhogingen en van de boetes. In onze resultaten zijn altijd inbegrepen de belastingverhogingen en de boetes, wat mij vrij logisch lijkt.

Daarenboven zijn wij in 2015 ook geconfronteerd met het probleem dat wij nagenoeg dezelfde inkomstenverhogingen hebben gedaan in 2015 als in 2014, namelijk per werkdag afgerond 25 000 euro, maar dat wij wel met grote fiscale latenties zijn geconfronteerd, dus met nog overdraagbare verliezen vanuit het verleden, waarbij wij in grote dossiers belangrijke inkomstenverhogingen hebben vastgesteld, maar die, wat de nominale rechten betreft, niet meteen tot een inkohiering hebben geleid.

Voorts is er uiteraard ook de opleiding van de nieuwkomers.

Een ander element dat ik zou moeten aankaarten, is het feit dat wij ook steeds meer aandacht besteden aan het preventieve element, namelijk het vlugger aanpakken en het vermijden van onrechtmatige teruggaven.

Ongetwijfeld is het onderwerp het nog waard een breder debat te houden over de oorzaken en gevolgen van wetgeving op de operationele organisatie en dus op de cijfers van de BBI.

Wat is een offshore? Dat is natuurlijk de perfecte

vraag, die wij onszelf ook stellen. Wij zoeken naar een vaste omschrijving van een belastingparadijs. Ik zou het fantastisch vinden, mocht die omschrijving er op wereldniveau of op OESO-niveau komen.

Ik heb ook gelezen dat de heer Saint-Amand daarover een lichtelijk andere mening heeft.

Ik zou heel tevreden zijn, mocht in België één definitie worden gehanteerd in het kader van de kaaimantaks, van de definitief belaste inkomsten en van de 275F.

Het zou heel tof zijn, mocht er een criterium zijn voor een uniforme lijst. De heer Moscovici heeft in het kader van zijn Tax Avoidance Package naar voren geschoven dat over dat idee moet worden nagedacht, zodat wij eindelijk beschikken over dezelfde lijst, die door iedereen in Europa wordt aanvaard en dat het niet meer kan dat sommige landen wel op de ene dan wel op de andere lijst figureren. Dat maakt de zaken echt niet gemakkelijk.

Op gevaar af van een diplomatiek incident uit te lokken, kan ik alleen maar uit de persberichten vaststellen dat de Verenigde Staten van Amerika zeer sterk voorstander zijn van FATCA en heel veel verplichtingen opleggen aan buiten Amerika gevestigde organisaties, maar ik stel vast dat zij tot nu toe de CRS, de Common Reporting Standards, niet mee hebben onderschreven. Ik vind dat wel een beetje vreemd, wanneer ik zeer eerlijk ben.

Ik heb ook de artikelen gelezen over bepaalde staten, zoals Delaware, Nevada en South Dakota. Vroeger werd altijd gezegd dat elk land ergens een fiscaal paradijs is, al naargelang welke fiscale prioriteit wordt gegeven door de lokale regering.

De hinderpalen van de leaks zijn uitdrukkelijk aan bod gekomen, denk ik. Wij leven in een rechtsstaat. Met andere woorden, wij moeten rekening houden met datgene wat kan binnen de mogelijkheden van de BBI. De parketten kunnen ongetwijfeld veel meer dan wij, maar dan moet het dossier ook worden verschoven naar de parketten. Wij zitten nu eenmaal met de verjaringstermijnen en met bepaalde proceduredaden waar wij rekening mee moeten houden.

De kaaimantaks tegenover de BBI. Zodra de aangiften voor het jaar 2015 zijn ingediend, zal zij ongetwijfeld een interessante bron van informatie voor ons zijn om te koppelen aan andere elementen voor onze risicoanalyse, zoals vak 1077 maar ook de andere vakken van levensverzekering buitenland, van een financiële rekening buitenland, van andere elementen die ons meer dan normaal interesseren in het kader van onze risicoanalyse.

Pour terminer avec les questions du président, a-t-on entre-temps déjà fait une dénonciation concernant les Panama Papers auprès de la justice? La réponse est non. Nous ne l'avons pas encore faite. Je sais qu'entre-temps, une concertation a eu lieu au niveau des différents parquets. Étant donné la séparation des pouvoirs, je ne connais donc pas le résultat de cela. Je peux imaginer que vous recevrez aussi des responsables de l'OCDEFO ainsi que des parquets qui sont beaucoup plus aptes que moi à répondre à cette question.

Nous sommes-nous constitués partie civile? Nous l'avons fait dans le cadre de l'affaire HSBC et nous sommes en train de réfléchir, comme chaque fois, s'il est opportun de le faire dans d'autres dossiers. Cela a été fait et signé par notre ministre dans le dossier HSBC. Dans le cadre de cette affaire, nous avons fait 320 dénonciations en justice. Ce chiffre ne figurait pas dans mon powerpoint, qui ne reprenait que les résultats.

Concernant le secteur diamantaire, j'ai déjà répondu avec l'inspection spécifique à Anvers.

Les sociétés boîtes aux lettres constituent un débat vraiment très intéressant au niveau opérationnel. C'est vrai, monsieur le président, que cela fait de nombreuses années (nous n'avons pas attendu les leaks pour cela) qu'on essaie de se battre dans des dossiers bien connus, relayés par la presse. Nous n'avons pas toujours gagné devant les juridictions. Nous sommes confrontés à des sociétés qui sont soi-disant gérées à une certaine place et qui en réalité, selon nous, ne sont pas gérées de cette place-là. Nous avons des discussions de concertation et des discussions pour convaincre la contrepartie et le cas échéant, pour convaincre les juges.

Avons-nous de grands problèmes structurels avec le Luxembourg? J'ai les mêmes problèmes avec chaque autre État membre dont il faut convaincre les autorités compétentes de recevoir les informations en temps utile. Concrètement, pour le Luxembourg, en matière de TVA, la collaboration se passe vraiment très bien. Je ne peux pas le nier et ce sera sans doute confirmé

par le directeur régional de la 5è direction.

De nouveau, dans le cadre des journalistes d'investigation, que faisons-nous? Nous n'avons pas attendu la liste. Dès que la liste a été publiée, nous avons comparé chaque nom apparu dans la presse avec des informations *open source*, des informations à l'intérieur.

La Caiman Tax va-t-elle résoudre tous les problèmes? J'ose l'espérer mais je crains que non. Il faut continuer à mieux gérer la situation. D'ailleurs, un groupe de travail a été créé au sein du département des Finances, au sein du service d'appui - Beleidsexpertise en Ondersteuning - dans lequel figureront les responsables des différentes administrations fiscales.

Comment vois-je le futur de l'attitude fiscale? J'ose espérer que le débat au niveau de l'éducation, de la déontologie dans les différents groupes de travail tant dans le secteur privé que public, avec le suivi accru au niveau des médias et de la politique, permettra d'arriver un jour à un climat plus correct en matière fiscale.

L'article 216*bis* - *de verruimde minnelijke schikking* - la plus-value pour l'ISI. C'est la discussion que nous recevons. Des avocats vont se présenter aux différents parquets, ils sont souvent envoyés chez nous parce que l'initiative ne peut venir que du procureur et de personne d'autre. Ce n'est pas le contribuable ni l'avocat qui vient proposer une *minnelijke schikking*, une transaction à l'amiable. Nous sommes d'accord pour autant que la somme totale fiscale, intégrale, y compris les intérêts, soit payée, sinon aucun accord, tout veto sera dressé par les directeurs régionaux.

Inspiration de l'étranger. L'inspiration pour nous – je me permettrai de clôturer avec ce point – vient de tous les côtés. Vous verrez aussi, quand vous lirez notre plan opérationnel, qu'il y a donc un sujet au niveau implementatie des *best practices* de l'étranger. Ce qui est mieux appliqué, développé à l'étranger. On serait bête, quand on constate à la Direction nationale des enquêtes fiscales DNEF, bij de FIOD, à la Guardia di Finanza, de meilleures méthodes de travail, de ne pas essayer de les appliquer en Belgique, évidemment en tenant compte de la législation qui risque de différer d'un État membre à un autre.

Ik hoop dat ik al uw vragen in een notendop beantwoord heb.

Le **président**: Monsieur Philipsen, je tiens à vous remercier pour votre marathon, votre sprint ou encore votre course de demi-fond.

Je vais maintenant donner la parole à M. Jacquij et à M. De Mulder à qui je demande de bien vouloir répondre depuis leur place. Cela nous permettra de gagner du temps, d'autant que les membres auront encore l'occasion de répliquer.

Philippe Jacquij: Monsieur le président, je ne serai pas aussi long que mon collègue. Il est vrai que 103 questions ne m'ont pas été posées, ce qui est un avantage.

Ma réponse sera globale. Mais je précise ici que certains points seront repris par mon collègue.

Il est vrai que nous avions, tout d'abord, opté pour la centralisation et, ensuite, pour une décentralisation pour ce qui concerne certains centres de contrôle. Cette décision résultait surtout du fait que personne ne voulait venir à Bruxelles. Faut-il le dire? Il en va ici un peu du serpent qui se mord la queue.

Après expérience, vu le type de matière, vu la mise en commun des connaissances nécessaires, le travail d'équipe, mais aussi la perte de temps liée résultant du fait d'avoir deux personnes par-ci, deux personnes par-là, nous avons "réopté", dans le cadre de la mise en place de l'administration des entreprises, pour un service centralisé. Le *benchmark* est simple. Dans la plupart des pays qui sont beaucoup grands que le nôtre, ces services sont centralisés. Nous sommes un petit pays.

Il est vrai que sur les quatorze personnes concernées, quatre sont venues, dans le cadre de la centralisation, dans le nouveau service et que dix sont restées en province. D'un côté, je le regrette. Mais si on fait une comparaison avec les administrations étrangères, chez nous – et c'est un des maux de notre administration –, on prend plutôt en considération la proximité du lieu de travail plutôt que l'intérêt de son travail. J'ajoute que les dix personnes dont question ont profité du fait que je créais des centres "grandes entreprises" près de chez elles. De plus, nous n'avons nullement perdu le contact avec ces gens. Ce sont des points de contact dans les centres de contrôle "grandes entreprises". Nous avons des contacts réguliers avec eux. Ils nous donnent des informations sur certains dossiers, etc. Ces gens continuent donc de travailler avec nous.

Bien. Alors, c'est vrai que les juniors, il faut les former. Mais, bon, vous savez que, quand on a fait le basculement, on avait lancé un certain

nombre de postes ouverts à la cellule "prix de transfert". Il faut constater aussi que des postes ont été, par exemple, donnés à des gens qui ne sont pas venus. On a le *ruling*, par exemple. C'est quelque chose qu'on n'oublie pas. Quand on parle de prix de transfert, il est fondamental – et on en parlera tout à l'heure – de voir que le *ruling* emploie à peu près vingt personnes qui s'occupent aussi de prix de transfert. Donc, on a sept ou huit personnes qui sont nommées dans la cellule "prix de transfert" mais qui ne sont pas venues et qui travaillent au *ruling*.

Alors, je voulais dire aussi que juniors, oui mais nous avons maintenant lancé, via le Selor, des recrutements spécifiques directement au niveau A2 pour essayer d'avoir des gens qui travaillent à l'extérieur qui ont déjà une expérience, soit dans des boîtes de consultance, soit comme conseillers fiscaux. On voit de plus en plus ce type de profils qui arrivent chez nous et on en tire de plus en plus profit.

La répartition un tiers (francophone), deux tiers (néerlandophones), c'est une constatation sur la base des dossiers que nous avons traités. N'oublions pas qu'au sein des grandes entreprises, quand on a constitué l'administration des Grandes Entreprises, on a fait des calculs: 20 % des grandes entreprises sont en Wallonie selon nos critères, 20 % sont à Bruxelles et 60 % sont en Flandre. Cela correspond à peu près à ce qui a été pris comme répartition pour la cellule "prix de transfert" mais je répète que cela a été fait sur la base de l'expérience que nous avons quand même depuis dix ans.

Alors, que pourrais-je encore vous dire? Je pourrais vous dire … Est-ce que l'on connaît les chiffres de ce qui rentre réellement dans les caisses de l'État? Je vais dire "quasiment". Je n'ai pas de chiffres. On peut le voir, on peut le transmettre à la commission sans problème mais il faut dire que le travail dans une cellule "prix de transfert" n'est pas un véritable travail de contrôle fiscal, tel qu'on l'entend.

C'est plutôt une longue négociation qui aboutit dans à peu près 90 % des cas à un accord et qui ne donne quasiment jamais lieu à un avis de rectification. Il y a parfois des avis de rectification, mais c'est généralement quand les personnes de la cellule "prix de transfert" et de l'entreprise en Belgique se sont déjà mis d'accord. Ils demandent un avis de rectification pour pouvoir avoir une justification pour leur maison-mère à l'étranger. Donc à peu près 10 % se font sans accord et là, généralement, les gens ne vont pas en réclamation mais vont en procédure d'arbitrage (système européen) ou bien dans les négociations, les arbitrages prévus dans les conventions bilatérales.

Donc, quand on cite des chiffres de rentrées théoriques, elles sont aussi en principe quasiment les rentrées pratiques. C'est toute la spécificité des prix de transfert. Et je vais dire que cette spécificité est liée à la problématique même des prix de transfert. C'est pour cela que je ne veux pas parler de fraude quand on parle des prix de transfert. Il est évident qu'il y a des prix de transfert liés à une structure frauduleuse. Cela, c'est encore plus spécifique. Mais quand nous tombons sur ce genre de structures mêlées aux prix de transfert, nous avons un accord pour transférer le dossier à l'ISI. Il y a une série de cas, peu nombreux, mais une série de cas, où des dossiers ont été transférés à l'ISI.

Qu'est-ce que c'est que, finalement, un prix de transfert? Je vais dire de manière très globale, en se basant sur le principe de l'OCDE. C'est examiner si les opérations qui se sont passées auraient été les mêmes si les entreprises n'avaient pas été liées et ce dans un contexte global de pleine concurrence. Donc cela se joue parfois sur des fifrelins. Mais des fifrelins au niveau par exemple du taux d'un emprunt, au niveau de royalties, sur des montants très importants, mais sur des petits pourcentages. Et donc c'est toute une discussion qu'il faut avoir et que des gens ont.

Finalement, le côté fiscal n'est pas énorme. Le côté travail fiscal pour la détermination des prix de transfert n'est pas énorme. Ce sont tous les économistes qui ont une formation poussée qui se servent de bases de données comme la base de données Orbis, base de données que nous avons, que le service du ruling, qui s'occupe des prix de transfert, a, mais je pense que l'ISI l'a aussi – ou ne l'a pas. L'ISI ne l'a pas. Il serait peut-être intéressant … , mais l'ISI puise chez nous quand des renseignements sont nécessaires.

C'est vrai qu'on a les accords pour augmenter des bases imposables, mais je ne peux pas dire qu'on parle de fraude. C'est une véritable négociation.

On a aussi parlé de l'articulation des dossiers ISI et AGFisc. Il est exact qu'il y a une excellente collaboration entre les deux administrations. Nous recevons régulièrement des dossiers dits "à ramifications". Entre 2010 et 2015, nous avons reçu cinquante-six dossiers qui ont donné lieu à de nombreux contrôles. Généralement, comme

M. Philipsen l'a dit, les gros dossiers sont gardés par l'ISI, qui ne va pas perdre son temps quand il s'agit de petits montants. Les petits montants arrivent chez nous, ce qui me semble logique. Nous faisons encore une analyse de risques pour éliminer les tout petits montants. Á l'AGFisc nous n'avons pas une augmentation du nombre de personnes qui font du contrôle fiscal, mais une franche diminution. C'est un autre débat qui n'entre pas ici, mais il faut quand même le dire.

Je pourrais vous donner les chiffres concernant les dossiers "ramifications", mais je vous renvoie à la question parlementaire n° 273 de M. Gilkinet, dans laquelle tout a été fourni pour les années 2012-2014.

Je voudrais encore faire un petit point. On a parlé de l'avalanche d'informations nous arrivant de l'étranger. C'est comme une avalanche: au début, il y a peu, mais de plus en plus nous allons avoir des renseignements qui viennent de l'étranger. Pour moi, c'est un énorme défi pour l'AGFisc, parce qu'il est évident que l'ISI ne va pas s'occuper de savoir si M. et Mme Untel ont une propriété en Italie ou en Espagne et qu'ils ne l'ont pas mise dans leur déclaration. C'est cela, pour une grande majorité. Ou telle pension qui est versée à l'étranger et qui n'a pas été… Tout ceci est un énorme défi pour nous. Ainsi, nous commençons à avoir, notamment au niveau des propriétés à l'étranger, des chiffres de certains pays. Pour l'année 2014, dans un premier temps, nous avons décidé de les mettre à la disposition des contribuables dans leur myMinfin, c'est-à-dire dans leur boîte fiscale électronique. Pour qu'ils le sachent. On l'a dit lors de la conférence de presse: qu'ils aillent voir – nous le savons maintenant – et qu'ils rectifient eux-mêmes. Et puis, nous allons procéder aux différentes rectifications, mais ce sont des tâches qui, pour une majeure partie, seront des tâches de l'AGFisc. On verra si on peut le faire avec la diminution des effectifs. Mais c'est l'un de nos grands défis.

Je pense que j'ai donné la plupart des éléments que je voulais souligner.

Le **président**: Monsieur Jacquij, je vous remercie. Je propose de joindre la réponse à la question de M. Gilkinet au rapport. Cela permettra d'avoir les informations statistiques pour 2012, 2013 et 2014.

Philippe Jacquij: Nous avons aussi une question qui est importante, la question parlementaire n° 273 en 2015 de M. Peter Vanvelthoven concernant les dossiers HSBC qui ont été traités par nous, puisque l'ISI n'a pas traité tous les dossiers HSBC et que nous en avons traité 335.

Le **président**: Monsieur Jacquij, pourrions-nous convenir de vous adresser un courrier pour les informations d'ordre statistique qui nous sembleraient pertinentes? Nous verrons la forme; j'imagine qu'il faut passer par le ministre des Finances. Cela étant, nous demanderons à ce que ce soit vous qui y répondiez mais nous passerons par le cabinet du ministre des Finances qui, je pense, a un observateur ou une observatrice dans la salle. Je propose aux collègues de réfléchir, en liaison avec le *transfer pricing*, aux questions d'ordre statistique que nous pourrions adresser à l'administration.

Robert De Mulder: Ik zal het antwoord van de administrateur aanvullen op bepaalde punten.

Een vraag was welke opleiding aan de nieuwe medewerkers van de cel verstrekt wordt. Behalve dan de klassieke opleidingen die in het traject voorzien zijn voor elke medewerker in het kader van de stage, wordt er dus voor elke medewerker van de cel Verrekenprijzen een specifieke opleiding voorzien door de medewerkers van de cel zelf, die hierin reeds meerdere jaren ervaring hebben. Vermits die opleiding niet voorzien was binnen AAFisc, hebben we die dus altijd zelf verzorgd. Het is een traject dat uit verscheidene fases bestaat en dat eigenlijk bijna *à la tête du client* verstrekt wordt voor kleine groepjes meestal. Aan elke nieuwe medewerker van de cel wordt ook een coach toevertrouwd, die instaat voor de persoonlijke opleiding en de persoonlijke opvolging, dus ook bij controles ter plaatse bijvoorbeeld.

In het kader van die opleiding worden ook regelmatig bijscholingscursussen voorzien. In de loop van het jaar zelf wordt telkens een viertal studiedagen of *workshops* georganiseerd rond specifieke thema's. De voorbije week nog is dus in samenwerking met de BBI en AAFisc grote ondernemingen een eerder grootschalig seminarie georganiseerd, Building the future. Dat ging eigenlijk over het BEPS-actieplan grotendeels en ook over de initiatieven van Europa daaromtrent in het kader van de internationale fiscaliteit.

Laten we zeggen dat dat het opleidingstraject is voor de nieuwkomers van de cel Transfer Pricing. Er was een vraag van de heer Gilkinet, denk ik, over *country-by-country reporting* en de impact die dat zou hebben op de werkwijze van de cel Verrekenprijzen en dan eigenlijk grotendeels op de risicoanalyse of in verband met datamining.

Laten we zeggen dat de CBC-reporting is voorzien voor bedrijven met een geconsolideerde omzet van 750 miljoen. Dat zouden een paar honderd ondernemingen zijn die in België daaraan onderworpen zouden zijn. Ik zou daaraan het antwoord op de vraag van de heer Calvo willen koppelen over de documentatieverplichting.

De documentatieverplichting werd ons aangekondigd, vorige week ter gelegenheid van het seminarie waar al gedeeltelijk naar verwezen werd door de administrateur-generaal van de BBI, over de samenwerking tussen de administratie en Justitie.

De minister van Financiën is daar de inleiding komen geven. Het eerste punt wat hij aanhaalde aangaande de versterking van de fiscale controle, was de documentatieverplichting. Die zou opgelegd worden vanaf aanslagjaar 2017.

Het zou gaan om een standaardformulier dat moet worden ingevuld en dat als bijlage ingediend wordt bij de aangifte van de vennootschapsbelasting. De standaardinlichtingen zouden allemaal betrekking hebben op de verbonden transacties die de onderneming heeft met ondernemingen binnen dezelfde groep.

Ik heb daar daarstraks naar verwezen in mijn inleiding. Dit zou onze risicoanalyse in principe in belangrijke mate moeten versterken en een uitgebreider toepassingsveld hebben dan de CBC-reporting. Meer ondernemingen zouden eraan onderworpen zijn, en het formulier zou ook vlugger moeten worden ingediend.

Inzake de samenwerking tussen de Rulingcommissie en de Cel Verrekenprijzen is in principe bepaald dat zij verloopt via het contactpunt van de Dienst Voorafgaande Beslissingen (DVB,) die zich bevindt bij de diensten van de voorzitter van de FOD Financiën.

Wij hebben reeds enkele dossiers besproken waarover dergelijk overleg geweest is. Laten wij zeggen dat de rulingdienst nogal erg op haar onafhankelijkheid staat. Dat kan ik begrijpen. Maar soms kan de toepassing van een ruling wel tot vragen leiden. Daar de interpretatie door de administratie en die door de betrokken onderneming niet altijd op dezelfde manier gebeurt, kan dat tot misverstanden leiden. Dan is het nuttig via het contactpunt van de DVB die samenwerking op te starten en de visie van de Rulingcommissie af te toetsen met de visie van de administratie.

Er zijn al enkele dossiers. Het gaat om een minderheid van de dossiers, maar er zijn toch al een tiental dossiers die het onderwerp uitgemaakt hebben van een poging tot gezamenlijke zienswijze tussen de DVB en de administratie. Maar een echte samenwerking is er niet. Als er een rulingaanvraag ingediend wordt, gebeurt de evaluatie autonoom door de rulingdienst.

Dan was er nog een vraag van de heer Van Hees over de EPR en de dubbele niet-taxatie zoals voorzien in artikel 185, of die daarvan het gevolg kan zijn. Uiteraard ga ik mij hier als ambtenaar niet uitspreken over de toepassing van dat artikel vermits wij gebonden zijn aan de toepassing van de wet zoals die is goedgekeurd. Maar ik kan wel verduidelijken dat de cel Verrekenprijzen aangezocht is als contactpunt door het kabinet van de minister van Financiën om de correctieberekeningen te maken zoals die gevraagd zijn door de commissie.

De commissie heeft gevraagd de toestand te herstellen, of quasi te herstellen, in de mate van het mogelijke, dus de toestand van elk fiscaal dossier te herstellen zonder dat de *excess profit ruling* zou hebben plaatsgehad. Dat is een enorm werk omdat wij voor tal van die dossiers uiteraard verscheidene jaren terug moeten gaan in de tijd en met verschillende simulaties rekening moeten houden. Maar laten wij zeggen dat dit werk toch tot een goed einde is gebracht en dat dit voor de meeste betrokken dossiers — dus de berekeningen voor de verschillende aanslagjaren — gemaakt werd.

Ik denk dat de heer Jacquij op het andere aspect van de vraag van de heer Van Hees heeft geantwoord, over het verschil tussen fraude en optimalisatie, zoals verwijzen naar het tarief over royalty's, het tarief over het intrestpercentage toegepast op leningen, toegepast met verschillende ratings bijvoorbeeld. Dat is dikwijls een kwestie van interpretatie of van voldoende argumenten op tafel te kunnen werpen door de betrokken partijen, zijnde wij als administratie en de tegenpartij, dus de ondernemingen of hun fiscale raadgevers.

De resultaten waarnaar werd verwezen — de 190 dossiers op 25 miljoen. Die 190 dossiers waren in principe de dossiers die door de risicoanalyse werden aangeduid als zijnde risicodossiers Ik heb daar in mijn inleiding naar verwezen, maar door de beperkte efficiëntie van de risicoanalyse en door het gebrek aan informatie vooraf over de transacties — in principe zal vanaf 2017 daaraan tegemoet worden

gekomen — zijn wij verplicht ons te baseren op gegevens van de Nationale Bank en uit de fiscale aangifte.

Die gegevens zijn eigenlijk niet bedoeld om gebruikt te worden in een risicoanalyse over verbonden transacties, wat ertoe leidt dat eerst de risicoanalyse moet gebeuren over welke dossiers verbonden transacties hebben. Daarin falen wij dikwijls al voor ongeveer 50 % door de niet-adequate informatie-input die wij hebben. Dan moet er binnen de fiscaal verbonden transacties ook nog een risicoprofiel zijn. Dat is een tweede element. Pas dan zijn het nuttige dossiers die tot een resultaat kunnen leiden, zijnde een fiscale aanpassing op de verbonden transacties.

Van die 190 dossiers kan men quasi zeggen dat de helft niet voldoende fiscale transacties hebben vertoond om zelfs in aanmerking voor een controle te komen. Over de rest kan ik mij nu niet zo voor de vuist uitspreken, over hoeveel correcties er zijn gebeurd die niet alleen een fiscale correctie tot gevolg hebben gehad, die niet alleen een inkohiering tot gevolg hebben gehad maar die ook in eerste instantie hebben geleid tot een verhoging van de fiscale basis. Ik kan dat niet precies zeggen, maar laten wij zeggen dat wij ongeveer 50 % als niet nuttig geselecteerd kunnen beschouwen.

Die 25 miljoen te betalen belasting moet tegenover de nuttige dossiers worden afgezet. Binnen die nuttige dossiers is de vraag hoeveel er daarvan zijn met een afgeleid effect van rechtzitting in de toekomst, waarvan wij nu een deel van de fiscale of de volledige fiscale verliezen hebben verworpen.

Er was nog een opmerking over Orbis, maar daarop is ondertussen geantwoord.

Dan was er nog de vraag van de voorzitter over artikel 344, de rechtsmisbruikbepaling, *l'abus fiscal*. Tot hiertoe hebben wij er de voorkeur aan gegeven om de verrekenprijsproblematiek aan te kaarten of te proberen te counteren via de specifieke instrumenten die ons daartoe aangereikt zijn door de OESO-richtlijnen en dus ook door de Belgische wetgeving die in het kader van de OESO-richtlijnen is ontwikkeld of die toch beantwoordt aan de principes van de OESO-richtlijnen.

Het feit dat wij de rechtsmisbruikbepaling zouden inroepen, zou bijvoorbeeld kunnen worden gebruikt in een constructie die wordt opgesteld en die niet volledig beantwoordt aan de voorstelling van zaken zoals die door de ondernemingen wordt gegeven. Bijvoorbeeld, een *stripping* van functies kan een realiteit zijn. Bepaalde activiteiten kunnen worden overgeheveld naar een andere staat, een ander land, maar het zou ook kunnen zijn dat ze pro forma worden overgeheveld, terwijl die functies in België nog kunnen blijven uitgeoefend worden. Als wij dan op weerstand van die onderneming zouden stuiten, om toch de vergoeding voor België te blijven behouden die er zonder de *stripping* zou zijn geweest, geeft ons dat wel een mogelijkheid om op terug te vallen, door artikel 344, maar dat hebben wij tot op heden nog niet toegepast.

In die context wil ik ook zeggen dat de vijftien actiepunten van BEPS ons volgens mij ook heel wat mogelijkheden zullen geven in de toekomst. Zelfs al geven de actiepunten 8, 9 en 10 van BEPS de mogelijkheid om iets meer dan vroeger contractuele bepalingen te herzien of te herkwalificeren, blijft de OESO, hoewel er een kleine toegeving gedaan is, in zeer grote mate weerstand bieden tegen het feit dat wij contractuele bepalingen zouden herkwalificeren.

Le **président**: Je veux juste rappeler que nous aurons l'occasion de revenir en profondeur sur le BEPS. Il est plus que vraisemblable que nous aurons à nouveau besoin de votre expertise. Je vous remercie.

J'ai dû interrompre MM. Van de Velde et Calvo, à qui j'ai promis la possibilité d'une réplique. À la suite de leurs interventions, s'il y a encore des questions supplémentaires ou des demandes de précisions, je demande qu'elles soient les plus brèves et les plus précises possible, sinon nous serons là encore pour très longtemps.

Rob Van de Velde (N-VA): Mijnheer de voorzitter, even voor alle duidelijkheid, want er zijn nog een aantal dingen die ik wens mee te geven. Ik zal eerst mijn korte vraag stellen, zoals de heer Calvo, en kan ik daarna verder gaan? Hoe ziet u dat?

Le **président**: Je m'adresse à l'ensemble des collègues. Nous devons encore entendre les directions régionales, pas toutes mais celles d'Anvers et de Bruxelles et la cinquième direction, avec lesquelles nous allons pouvoir approfondir un peu les aspects que je ne vais pas qualifier de concrets car beaucoup ont déjà été évoqués mais d'aspects plus opérationnels et portant sur la manière dont les choses sont gérées dans les directions régionales.

Vous allez encore entendre de hauts fonctionnaires, puisque nous avons des gens qui ont quand même des responsabilités importantes dans les directions régionales. Vous allez avoir la possibilité de poser des questions en lien avec les Panama Papers ou en lien avec le fonctionnement opérationnel de l'ISI. Je vous suggère de garder ces questions-là pour nos autres interlocuteurs.

Par rapport à ce qui a été dit par M. Philipsen, si vous avez un complément d'informations à demander, faites-le mais je vous demande si vous le voulez bien, - ce n'est pas une exigence, c'est un souhait -, soyez précis et *to the point* en essayant de rester dans les Panama papers. Plus vous élargirez le *scope*, plus on aura une masse d'informations. C'est très bien mais il faudra à un moment donné qu'on puisse l'utiliser en fonction des objectifs qu'on nous a assignés.

Rob Van de Velde (N-VA): Ik zal de twee doen, mijnheer de voorzitter. Ik zal enerzijds een kleine politieke interventie doen en aan de andere kant ook een klein stukje de *compléments* zoals u ze noemt duidelijk meegeven. Ik moet zeggen, ik ben teleurgesteld in een aantal mensen in deze commissie omwille van de negatieve sfeerschepping waaraan men met alle plezier wenst deel te nemen. Als het echter gaat over de werking en de goede werking van een dienst, dan mag dat niet gezegd worden. Dan moet de minister zwijgen. Ik moet zeggen, ik vind dat nogal kleingeestig. Wanneer duidelijk kan worden aangetoond dat de inkomsten of de invorderingen op een goede manier verlopen, dan mag dat ook gezegd worden.

(…):

Rob Van de Velde (N-VA): Neen, dat mag gezegd worden. Wat dat betreft, we zijn allemaal op zoek naar een rechtszekere en een rechtvaardige maatschappij: dat maatschappelijk belang mag onderstreept worden. Ik denk dat we veel te weinig in de bloemen zetten wat er aan goede, effectieve ondernemingen zijn rond fraude. De terugbetaling van de roerende voorheffing aan het buitenland waar 322 miljoen wordt ingehouden, de onregelmatigheden in de bedrijfsvoorheffing die worden aangepakt: allemaal dossiers die een voor een op een perfecte manier op dit moment worden opgevolgd.

Wat de *compléments* betreft, zoals u ze noemt, heb ik geen antwoord gekregen op de vraag wanneer u de afschrijving doet van de inkohieringen. Hoe werkt dat? U hebt op een bepaald moment – zoals in de cijfers die u geeft voor 2013 en 2014 – 1,4 miljard of 1,3 miljard, het maakt niet uit; 200 miljoen vordert u daarvan in. Wanneer wordt dat op een bepaalde manier afgeschreven? Zoals in een bedrijf, gaat u op een bepaald moment ook zeggen dat iets niet invorderbaar is geworden. Wanneer gebeurt dat en hoe gebeurt dat?

Daaraan gekoppeld, de invorderingen die u realiseert in het jaar, worden die toegewezen aan die inkohieringen en vergelijkt u de inkohieringen met de bedragen correct of doet u dat op basis van uw budgetjaar waarin de invorderingen worden gerealiseerd, om op die manier een relatie te kunnen krijgen tussen dat bedrag aan inkohieringen en het bedrag van de invorderingen?

Kristof Calvo (Ecolo-Groen): Een korte repliek op collega Van de Velde, zonder al te polemisch te worden. Niemand neemt het de minister kwalijk om af en toe iets positiefs te communiceren, wel integendeel. Alleen, de sfeerschepping van minister Van Overtveldt vanochtend in de krant, het communautariseren van dit dossier, dat wordt door een aantal commissarissen betreurd.

Bovendien, als de minister zegt dat de Waalse directie nog geen 6 % van de totale inningen binnenbrengt en dat die cijfers in de lijn liggen met de trend van de voorbije jaren, dan wordt dat vandaag door de heer Philipsen tegengesproken. Hij heeft gezegd dat als wij het over de jaren heen bekijken, …

Rob Van de Velde (N-VA): Mijnheer Calvo, weet u sinds wanneer …

Le **président**: Je suis désolé, monsieur Van de Velde, c'est M. Calvo qui a la parole.

Poursuivez, monsieur Calvo, et essayez de ne pas interpeller M. Van de Velde. Répondez de manière générale.

Kristof Calvo (Ecolo-Groen): Mijnheer de voorzitter, wij stellen daar gewoon koudweg het verschil vast, punt. Laat dat een aanbeveling zijn aan minister van Overtveldt om nog zorgvuldiger om te springen met zijn communicatie. Mocht zijn beleid wat assertiever zijn geweest, zou die nood ook wat minder groot zijn geweest.

Mijnheer Philipsen, wij zullen een aantal maanden werken met de commissie. Ik hoop in elk geval dat wij het rapport van deze commissie niet moeten afwachten om u de juiste laptops, servers en

software te bezorgen. U hebt die aanbeveling gedaan. Het is de meest concrete en eenvoudigste aanbeveling die u hebt gedaan. Laat ons hopen dat het sneller kan gaan dan het schrijfproces van deze commissie en dat u niet met uw diensten of de vakbond voor het kabinet moet gaan staan en ruzie moet maken, zoals wij vandaag in een ander dossier hebben gezien, en dat wij die fase snel voorbij zijn.

U hebt niet geantwoord op een bepaalde vraag, waarover ik u toch wil bevragen, omdat ik die vraag ook aan uw regionale collega's wil stellen. Het gaat over de keuze tussen centraal en decentraal. Die vraag hebt u nog wat aangewakkerd door te stellen dat u nu met de regionale directies aan de slag gaat over de 149 Panamese Belgen die al geïdentificeerd zijn. Er is bij mij geen vooringenomenheid. Of het nu centraal of decentraal gebeurt, maakt mij niet uit, als het maar werkt. Kunt u de afweging die wordt gemaakt, echter nog eens duiden? Zijn er ondertussen misschien elementen die pleiten voor een meer centrale of een volstrekt decentrale aanpak? Dat dubbel spoor roept bij mij vragen op. Ik heb u die vraag daarnet gesteld, maar u hebt daar nog niet op kunnen antwoorden.

Kunt u iets meer vertellen over de Noorse aanpak? Wat heeft men daar exact rond gedaan? Welke ondersteuning krijgt de diplomatie of de politiek betreffende de vraag aan de UK rond Offshoreleaks? Hoe gaat dat in zijn werk? Is dat via briefwisseling louter tussen u en uw Britse collega, ja of neen?

Collega Laaouej vroeg welke stappen u al hebt gezet: klacht ingediend, burgerlijkepartijstelling enzovoort. U zei dat u dat nog niet hebt gedaan. De vraag is welke overwegingen daar spelen. U hebt dat wel bij HSBC gedaan. Ik stel vast dat u daar vrij goede cijfers kan voorleggen. Heeft de burgerlijkepartijstelling daar een rol in gespeeld, ook omdat een van uw gewestelijke directeurs vandaag in de krant zegt dat het stellen van een burgerlijke partij soms de druk verhoogt? Hij verklaart dan ook de regionale verschillen. Dan begrijpt u dat ik die vraag ook stel. Welke overwegingen spelen daar mee? Waarom gebeurt dat, waarom gebeurt het niet? Waarom is het in dezen nog niet gebeurd?

Mijnheer Philipsen, u verwijst naar een onderzoek over 2009. Wat u zegt, kan ik eigenlijk niet aanvaarden. U hebt in de pers namelijk gecommuniceerd over de rol van de banken in 2009 en wat er daarmee binnen het BBI al dan niet is gebeurd. Ik vind het logisch dat u in het Parlement daarover al een en ander kunt vertellen, in afwachting van het intern onderzoek. In de krant hebt u gezegd dat er geen verbod was. Is dat een gangbare manier van werken? Is dat wat u denkt te moeten doen ten aanzien van uw regionale entiteiten? Aangezien u daarover in de pers gecommuniceerd hebt, kunt u daarover vandaag ook hier iets zeggen. Anders versterkt u alleen onze reeds bestaande parlementaire honger om over te schakelen naar een parlementaire onderzoekscommissie.

Mijnheer Philipsen, in dat verband heb ik ook een vraag over de zienswijze van de CBFA, wanneer die stelt dat het niet tot haar bevoegdheden behoort. Het intern onderzoek van de BBI hoeft u niet af te wachten om aan te geven of u het al dan niet eens bent met de zienswijze van de CBFA. Was er een rol voor de CBFA weggelegd, en zo ja, wat is er daarmee al dan niet gebeurd? Of kwam die rol louter uw diensten toe, al dan niet op regionaal niveau?

Ik hoop dat u op die vragen in deze fase al een antwoord kunt geven.

Rob Van de Velde (N-VA): Mijnheer de voorzitter, ik wil daar kort iets aan toevoegen.

Mijnheer Philipsen, sinds 2013 wordt op regionaal niveau de inningsgraad gemeten.

(…): (…)

Rob Van de Velde (N-VA): Ja, dat houdt er wel mee verband.

Ik denk dus dat het antwoord over tien tot vijftien jaar uit de inkohieringen gehaald zal worden. Misschien zal er al dan niet een verschil vastgesteld worden; dat weet ik niet. Maar de inningsgraad wordt in ieder geval sinds 2013 gemeten. Al de rest is in dat verband non-existent.

Le **président**: Chers collègues, je pense qu'il n'y a pas nécessité d'autres répliques. Je ne pense pas. Monsieur Dispa?

Benoît Dispa (cdH): Je serai bref et je ne serai pas polémique, monsieur le président. Ce n'est pas mon genre. Mais je ne voudrais pas laisser repartir nos intervenants sans les remercier vraiment très sincèrement pour la qualité de leurs interventions. Je trouve qu'un des défis de notre commission, ce sera manifestement de réconcilier finalement deux éléments un peu antagonistes.

D'une part, il y a une réelle expertise qui a été

encore démontrée aujourd'hui, si besoin en était, dans nos services et en tout cas dans le chef des intervenants. D'autre part, il y a, c'est incontestable, et c'est d'ailleurs à l'origine de la création de notre commission, un sentiment d'injustice fiscale qui a été créé, qui est alimenté par la révélation de différents scandales financiers.

Donc j'espère qu'on parviendra, au travers de nos débats, indépendamment des polémiques qui peuvent surgir çà et là, à essayer de conforter à la fois l'expertise qui existe déjà et qu'il faut évidemment renforcer sans cesse, et en même temps essayer de parvenir à réduire ce sentiment d'injustice fiscale qui est à l'origine de la création de cette commission. C'est le défi qui nous attend et on aura manifestement une aide et des ressources à notre disposition. J'en remercie encore les intervenants.

Le **président**: Merci. Monsieur Philipsen, si vous le souhaitez, vous pouvez encore reréagir.

Frank Philipsen: Ik heb al zoveel tijd van jullie in beslag genomen. Mijn excuses daarvoor, omdat het een lange uiteenzetting was.

Mijnheer Van de Velde, hoe worden niet-geïnde bedragen eigenlijk afgeschreven? Er zijn twee mogelijkheden. Ofwel gebeurt er een ontheffing. Die ontheffing kan gebeuren na bezwaarschrift binnen de Bijzondere Belastinginspectie zelf, in het kader van de administratieve procedure, ofwel na het parcours voor de rechtbank, het hof van beroep of hof van Cassatie in voorkomend geval. Dan kan het zijn dat wij een bedrag hebben ingekohierd jaren geleden of korter geleden, en dat dan blijkt dat de taxatiegrond wegvalt, dan zijn we dat uiteraard kwijt en kan dat niet meer geïnd worden.

Wat ook mogelijk is, is dat het niet invorderbaar is. Dat is de tweede piste. De taxatie is rechtsgeldig verricht, bevestigd in gerechtelijke instantie, maar op het moment van de betaling is de betrokkene niet meer solvabel. Op dat moment maakt de ontvanger de staat op om dat volledig af te schrijven. Want de ontvanger is persoonlijk verantwoordelijk voor elk artikel dat in zijn kantoor geopend wordt, dat is verantwoordelijkheid tegenover het Rekenhof. Hij moet kunnen aanduiden dat alle middelen echt zijn aangewend om de betaling te bewerkstellingen. Dat zijn de twee mogelijkheden: ofwel via ontheffing, ofwel via oninvorderbaarheid.

Ik denk dat het soms wel de vergissing is dat men tracht die zaken allemaal heel kort bij elkaar te brengen, dus enerzijds de controle en de inkohiering en anderzijds de effectieve betaling. Spijtig genoeg, het zou mooi geweest zijn mochten al onze dossiers met een minnelijk akkoord afgesloten worden, met meteen een betaling door de belastingplichtige. Maar spijtig genoeg, dat is de realiteit niet. Een behoorlijk aantal van onze dossiers wordt zonder akkoord afgesloten en gaat dan de weg op van de juridische betwisting. Maar dat is een nuance die je moet maken. Ik denk dat ik daarmee op uw vraag geantwoord heb, namelijk hoe worden niet geïnde bedragen afgeschreven.

Mijnheer Calvo, wat eigenlijk de interne werking van de BBI betreft, dat is in se een operationele administratie. Met andere woorden, bij ons wordt er geen wetgeving geschreven, bij ons worden er geen circulaires gemaakt, behalve voor de interne werking, bij ons worden ook geen boeken geschreven. Wij vinden het zeer belangrijk, de reden waarom wij opgericht zijn is heel duidelijk, dat wij eigenlijk vlug kunnen ageren op ingewikkelde fraudemechanismen. Als er nu één ding in deze wereld is dat inventief is, dan is het wel de fraudeur. Ook inventief zijn sommige raadgevers van die fraudeurs. Dan denken wij, en dat is een optie die al lang bestaat binnen de Bijzondere Belastinginspectie, dat eigenlijk in een sfeer van loyauteit, in een sfeer van interactie tussen centrale en buitendiensten, dat we eigenlijk een grote operationele autonomie geven aan onze gewestelijke directeurs. Ik ben daar persoonlijk een uitgesproken voorstander van. Ik kom persoonlijk van de buitendiensten, ik kom persoonlijk van het terrein en ik vind het heel belangrijk dat men ergens wel aangestuurd wordt, maar niet gedirigeerd wordt.

Ik denk dat het heel belangrijk is dat men die nuance maakt. We doen gemiddeld 1 300 dossiers per jaar. Stel u eens voor dat ik voor elk van die 1 300 dossiers in Namen, Gent, Antwerpen en Brussel en in de antennes ja of neen zou moeten zeggen. Dan zou ik niets anders doen dan op een knop duwen en in voorkomend geval ja of neen zeggen. Het is een verantwoordelijkheid, een responsabilisering, om de eigen taxaties te verantwoorden. Dat staat ook in het Wetboek van de btw en in het Wetboek van de Inkomstenbelastingen 1992.

Wil dat dan zeggen dat er carte blanche wordt gegeven? Neen, verre van. Zoals ik duidelijk heb gezegd in mijn exposé, hebben wij voor de grote fraudemechanismes altijd een strategie die wordt afgesproken met onze gewestelijke directeurs.

Daarbij wordt gezegd wat de motivatie is voor de behandeling van de bezwaarschriften, voor de bankonderzoeken, dat is het una via-overleg, dat zijn de sancties en zo moet men zijn taxatie motiveren.

Wat gebeurt er dan? We komen minstens een keer per maand samen om de stand van zaken te bespreken. Ik denk dat dit een gezonde verhouding is tussen het centrale en het decentrale, waarbij iedereen op het gepaste moment de juiste verantwoordelijkheid neemt.

De burgerlijke partijstelling heeft niets te maken met de kwaliteit of het succes van onze taxaties, maar dient om de onderzoeksrechter te ondersteunen, zoals in de zaak-HSBC, ter ondersteuning van de Brusselse onderzoeksrechter Michel Claise, die u ongetwijfeld kent, wanneer hij bank zelf wil aanpakken.

Dat toont dus duidelijk aan dat de administratie maar al te goed weet dat het niet omwille van het feit dat de fraudeur een rekeningnummer had bij een bepaalde bank, dat hij daardoor zulk een verborgen vermogen heeft kunnen uitbouwen. Hij werd daarin ergens geholpen en dat werd mogelijk gemaakt.

Het is daarvoor dat wij dan burgerlijke partijstelling stellen. Doen wij dat vaak of niet? Dat is een eeuwige discussie, en gelukkig maar, daarover is er af en toe ook discussie tussen onze gewestelijke directeurs onderling en met onze centrale administratie. Een klein beetje debat moet kunnen binnen een organisatie als de Bijzondere Belastinginspectie.

Vervolgens hebt u het over mijn tussenkomst in de pers over 2009. Laat ik dat even in de juiste context plaatsen. 's Morgens bij het opstaan hoor ik dat de centrale administratie iets niet gedaan heeft. Dan zijn er twee mogelijkheden. Ofwel doe ik alsof ik doof ben en vragen mijn 680 andere medewerkers me of ik het niet gehoord heb, ofwel reageer ik wanneer dat nodig is.

Ik sta al elf jaar aan het hoofd van de BBI en u kunt niet van me zeggen dat ik om de haverklap in de pers kom. Daar heb ik helemaal geen zin in. Het is mijn taak, opdracht of ambitie niet. Wanneer ik van mening ben dat er ergens iets moet recht worden getrokken wat misschien op een andere manier verwoord is of anders geschreven is dan dat het de betrokkene zou uitgedrukt hebben – u weet allemaal welke mogelijkheden er bestaan in mediatieke artikelen -, dan is het denk ik toch mijn verdomde opdracht op dat moment om daarop objectief tussen te komen.

Ik heb gezegd dat een dossier nooit verboden wordt aan onze gewestelijke directeurs. De betrokken gewestelijke directeur heeft dat nadien ook in een Franstalig interview toegegeven. Hij zei dat hij hierin nooit belemmerd werd. Dat is heel duidelijk. Ik heb dat ook gelezen. U kunt het ook vragen aan de andere gewestelijke directeurs straks.

Aan de andere kant, wanneer we geconfronteerd worden met bepaalde verklaringen, hebben we ook een verantwoordelijkheid tegenover de totaliteit van de BBI. Toen heb ik, net als mijn minister, gezegd dat er een intern onderzoek zou moeten gebeuren. Wat is er nu precies gebeurd in die zaak van 2009?

Welnu, dat intern onderzoek is recent afgesloten en er is een verslag van gemaakt. U begrijpt wel dat ik dat intern onderzoek niet zelf heb uitgevoerd. Het gedane aanbod lijkt me een eerlijk aanbod: via mijn voorzitter, via mijn minister aan de voorzitter van deze commissie. Dan kunt u in extenso lezen wat daarin staat en dan achteraf daarop opnieuw interpelleren of andere personen die u nuttig acht uitnodigen om daarover te praten. De methode van debat en contradebat is volgens mij de eerlijkste.

Achteraf heeft men altijd makkelijk praten. Het is erg gemakkelijk om na acht jaar te vragen wat ik gedaan heb en wat ik niet gedaan heb. Volgens mij zou het geen kwaad kunnen om af en toe de oefening te maken om zich terug te plaatsen in een situatie van acht jaar geleden, en daarbij rekening te houden met de toenmalige wetgeving bij ons en in de andere lidstaten. Het kan geen kwaad om ook die intellectuele oefening eens te maken.

In 2016 zou ik bijvoorbeeld tegen mijn kinderen kunnen zeggen dat ze bepaalde zaken heel slecht gedaan hebben op het moment dat ze in het zesde leerjaar zaten, ondertussen 15 jaar geleden. Dat is een beetje gemakkelijk als papa op dat moment, vind ik eerlijk gezegd.

Een onderzoek moet objectief gebeuren, maar rekening houden met alle elementen. Nog eens, ik blijf erbij dat dat de meest eerlijke methode is tegenover uw commissie en tegenover alle betrokkenen in die zaak.

Tot slot, kennisgeving vanuit de BBI aan andere

instanties van linken naar belastingparadijzen. Geloof mij gerust, ik kan dat bewijzen met documenten. Dat wil ik ook doen de volgende keer. Ook andere gewestelijke directies van de BBI, concreet die van Antwerpen hebben daarover informatie verstrekt aan de gerechtelijke instanties.

Le **président**: Merci, chers collègues. Je vous propose de clôturer à ce stade l'audition de M. Philipsen et de ses adjoints. Ça ne clôt pas les questions relatives à M. Antonissen, la FSMA, etc. Nous allons voir entre nous quelle attitude nous prenons. Il y a une indication qui nous est donnée par M. Philipsen quant à la clôture d'une enquête interne. Je pense qu'il sera peut-être utile de voir avec le ministre des Finances comment avoir un complément d'informations, selon quelles modalités, avec quelles précautions puisqu'il s'agit d'un cas personnel et d'une enquête interne. Nous verrons. Nous n'avons pas d'option définitive. Je propose de clôturer ici l'audition de M. Philipsen pour nous permettre de poursuivre nos travaux.

Je veux donc remercier, en notre nom, M. Philipsen et l'ensemble de ses adjoints d'avoir consacré du temps à nos travaux. Nous remercions également M. Jacquij et ses adjoints. Nous les libérons en leur disant deux choses. La première, c'est que nous serions vraiment ravis d'avoir une contribution en termes de recommandations sur base des échanges que vous avez pu avoir avec nous. Vous voyez un peu les préoccupations des membres, ce qu'il vous semble nécessaire d'améliorer de votre point de vue, selon les modalités qui vous conviennent mais idéalement, avec un peu de substance et le plus rapidement possible autant que faire se peut. Ce serait pas mal.

Deuxièmement et bien évidemment, il n'est pas impossible que nous vous demandions de revenir pour une seconde session puisque peut-être qu'après avoir entendu d'autres intervenants, les autres intermédiaires financiers, la FSMA, la CTIF, le parquet, etc. nous aurons peut-être besoin de vous entendre à nouveau. Je vous remercie beaucoup.

Nous allons donc maintenant passer au deuxième panel. Je vais donc demander aux personnes des directions régionales de nous rejoindre. Dans l'intervalle, nous allons faire une petite pause de dix minutes pour pouvoir manger un petit sandwich. Et puis, nous reprendrons nos travaux.

La réunion publique de commission est suspendue de 18.42 uur à 18.52 heures.

De openbare commissievergadering wordt geschorst van 18.42 uur tot 18.52 uur.

Audition de
- M. Jan Helsen et Mme Hildegarde Bertin, Direction régionale d'Anvers, Inspection spéciale des impôts, SPF Finances;
- Mme Sonja Van Duerm et M. Patrick Cassiman, Direction régionale de Bruxelles, Inspection spéciale des impôts, SPF Finances;
- M. Yannic Hulot, 5ème direction, Inspection spéciale des impôts, SPF Finances;
- Mme Fabienne Dielens.
Hoorzitting met
- de heer Jan Helsen en mevrouw Hildegarde Bertin, Gewestelijke Directie Antwerpen, Bijzondere belastinginspectie, FOD Financiën;
- mevrouw Sonja Van Duerm en de heer Patrick Cassiman, Gewestelijke Directie Brussel, Bijzondere belastinginspectie, FOD Financiën;
- de heer Yannic Hulot, 5de directie, Bijzondere belastinginspectie, FOD Financiën;
- mevrouw Fabienne Dillens.

Chers collègues, nous reprenons nos travaux. Je souhaite remercier pour leur présence parmi nous Mme Van Duerm, Mme Bertin, M. Cassiman, M. Hulot et d'autres membres de l'Inspection spéciale des impôts, je vois notamment Mme Dielens. Pour rappel, nous avions convenu de demander à l'ISI d'avoir bien sûr les services centraux mais aussi d'avoir les représentants des directions régionales pour avoir le point de vue plus opérationnel. Avec les services centraux, une vision plus générale. Avec les directions régionales, ce sont des services d'enquête sur le terrain: nous aurons donc une approche plus opérationnelle. Il y aura une présentation globale par Mme Van Duerm qui est directrice régionale de l'Inspection spéciale des impôts à Bruxelles. Il s'agit de la plus grande direction. Il y aura, par intermittence, des interventions des autres directions, de M. Hulot, la cinquième direction, mais aussi de la direction d'Anvers.

Je cède la parole à Mme Van Duerm. Je le dis maintenant et je le répéterai tout à l'heure, essayons peut-être de poser des questions en rapport avec l'objet de la commission spéciale. On peut refaire à nouveau un débat sur le fonctionnement général de l'ISI. C'est intéressant mais on l'a déjà fait l'année passée en juin, je le rappelle. Essayons de rester *to the point* si vous le voulez bien, chers collègues. Mme Van Duerm, vous avez la parole.

Sonja Van Duerm: Mijnheer de voorzitter, vooraleer te antwoorden op jullie vragen, had ik

graag enige toelichting gegeven over de werking van onze diensten. Hoe pakken wij de internationale fraude aan binnen de directies zelf? Ook wil ik het hebben over de problemen die er zich voordoen – er zijn er wel degelijk – binnen de internationale fraudeaanpak. Daarna bekijken wij onze theoretische benadering binnen de directies en wat wij in de praktijk in elk van die *leaks* gedaan hebben en welke resultaten wij daarin konden bereiken.

Tot slot wil ik een klein voorstel formuleren tot een wetswijziging.

De heer Cassiman zal beginnen met een toelichting van de taken van de BBI.

Patrick Cassiman: Mijnheer de voorzitter, u hebt ons gevraagd om over concrete dossiers te praten. Dat moet ik eerst en vooral vertalen naar de aanpak van de internationale fraude op zich. Sta me toe om uit te gaan van de kerntaken van de BBI, onze missie. De BBI is belast met de gestructureerde strijd tegen de fiscale fraude voor alle belastingen, rechten en taken waarvan de vestiging, de inning en de invordering aan de FOD Financiën zijn toevertrouwd. In onze missie komt het aspect internationale fraude onmiddellijk voor, want onze kernopdracht heeft inzonderheid betrekking op zowel het opzoeken, voorkomen als bestraffen van ernstige fiscale fraude, al dan niet georganiseerd. Daarbij gaat het uiteraard prioritair om de ontmanteling van op grote schaal en vaak met een internationale dimensie uitgewerkte bijzondere mechanismen en ingewikkelde structuren.

De component internationale fraudebestrijding werd reeds meerdere jaren opgenomen in het operationeel plan van onze centrale administratie. Ik ben zo vrij te verwijzen naar het operationeel plan van 2016, waarin onder meer in de concrete initiatieven werd opgenomen dat wij de thematische en de sectoriële acties moeten voortzetten inzake het spaarvermogen, gestald in het buitenland, en ook de acties inzake domiciliefraude, zowel voor particulieren als voor vennootschappen, zullen voortzetten.

Daarnaast werd ook de uitbreiding en de versterking van de internationale samenwerking naar voren geschoven, meer specifiek wat betreft de opvolging van het regeerakkoord inzake de samenwerking met de stafdienst Beleidsexpertise en Ondersteuning, samen met de AAFisc, en daarnaast via performantiemanagement, het bepalen van een aantal indicatoren, waarmee globaal gemeten wordt in hoeveel onderzoeken er gebruikgemaakt wordt van internationale samenwerking.

Het operationeel plan op het niveau van de administraties wordt, zoals u weet, ook vertaald naar iedere directie. Binnen onze directie hebben wij dat verder geconcretiseerd in vergaderingen met onze diensthoofden, waarbij het belang van de internationale dimensie nogmaals werd onderstreept. Zo werd onder meer gevraagd om de dossiers te selecteren waarin internationale bijstand ingeroepen kan worden.

Binnen onze directie werd sinds eind 2014 een speerpunt gemaakt van deze aanpak, zodra wij met het verzoek tot het opmaken van een OP werden belast.

Concreet kunnen wij volgende cijfers naar voren schuiven voor de directie Brussel. Het aantal opgemaakte vragen om inlichtingen aan het buitenland bedroeg in 2014 55, in 2015 bedroeg dat 104 en thans hebben wij reeds 24 opgemaakte vragen voor het buitenland. Hiermee overschrijden wij ruimschoots de objectieven van onze centrale administratie.

U mag ook niet vergeten dat wij “een beroep doen op internationale samenwerking” mee hebben opgenomen in de concrete doelstellingen van al onze medewerkers. Dat maakt deel uit van de evaluatiecycli van de medewerkers. Daarbij wordt aandacht besteed onder meer aan het aantal keer dat die medewerker internationale bijstand inroept, het correct aanwenden van modelformulieren en het correct vermelden van de betrokken artikels uit de dubbelbelastingverdragen.

Geachte leden, ik geef deze inleiding om duidelijk te maken dat op het terrein binnen de BBI men zich reeds jaren onverdroten inzet om de internationale fraude daadwerkelijk aan te pakken. Dat belet niet dat wij bijzonder tevreden zijn met initiatieven van derden, zoals het International Consortium of Investigative Journalists, om fiscale wanpraktijken op internationale schaal bloot te leggen, en wel om een drievoudige reden.

Ten eerste is er het bewerken van de publieke opinie. Kapitaalkrachtige vermogens worden immers gesteund door gespecialiseerde raadgevers, ingezet om complexe internationale structuren op te zetten, om op die manier te ontsnappen aan fiscale regelgeving.

Ten tweede is er het aanwakkeren van de alertheid bij onze politici met betrekking tot de noodzaak van wetgevende initiatieven. Onder

meer het probleem van het afsluiten en ratificeren van dubbelbelastingverdragen is daadwerkelijk aanwezig. Het ontbreken van afdoende verdragen is schrijnend en bijzonder nefast voor de aanpak van de fiscale fraude.

Ten slotte zijn wij blij omdat ook de frauderende belastingplichtigen gealarmeerd worden. Het gevoel van fiscale onveiligheid door die anonimiteit moet absoluut verdwijnen. Dergelijke initiatieven dragen er juist toe bij dat belastingplichtigen zich meer en meer gaan confirmeren aan de wet.

Het kan niet anders dan dat de onderscheiden successen van de opeenvolgende regularisatierondes en recenter nog het aantal spontane inregelstellingen hier ongetwijfeld sterk mee te maken heeft. Onze directie kreeg concreet 944 verzoeken tot spontane inregelstellingen te verwerken.

Sonja Van Duerm: (…) Buiten die algemene zaken is onze directie reeds lang voor de leaksperiodes bezig met onderzoek op internationaal vlak in heel concrete dossiers. Ik geef u twee voorbeelden. Een van de voorbeelden is wat wij bij ons het onderzoek “Portage” noemen. Waaruit bestaat dat? Dat beoogt eigenlijk de winsten en bezoldigingen belastingvrij proberen uit te keren. Portageproblematiek vinden wij vooral terug in de IT-sector waar mensen onder meer gebruikmaken van zogezegde verzekeringscontracten in de Britse Maagdeneilanden waar dan elke keer elke dag het kapitaal zou kunnen worden opgehaald, waar zij gebruikmaken van speciale kredietkaarten, naamloos, waarmee zij op de hoek van de straat waar zij wonen, mooi hier in België, geld kunnen afhalen zonder dat iemand weet dat die rekening bestaat. Dergelijke systemen proberen wij dan te bevechten, omdat dat werkelijk gaat over multinationals die zich organiseren om van in alle landen een stukje te gaan factureren aan Belgische klanten. Die Belgische klanten zijn grote ondernemingen en misschien zelfs wel de Staat, of de Europese Commissie, die een aantal mensen in dienst neemt en die niet weten op welke manier die eigenlijk vergoed worden door hun werkgever. Dus de multinationals en hun personeel frauderen op dat moment.

Nu het opsporen van dat probleem, van die onderzoeken, is wel een probleem. Wij hebben geprobeerd dat op een structurele manier te doen, maar eigenlijk is dat niet mogelijk. Wij kunnen bijvoorbeeld enkel gaan consulteren via internet , met bevraging “payroll management” en dan gaan kijken welke nu eigenlijk op een verdachte manier bezig zijn en daar dan onderzoek gaan voeren. Wij hebben geprobeerd om toegang te krijgen tot de databanken van de sociale zekerheid. Dat is een vraag die ik sinds 2008 heb gesteld. Wij hebben daarmee heel veel problemen gekregen: omwille van de mogelijkheden van eventuele privacyschending werd toegang geweigerd tot die gegevens. Wij kregen die wel nominatief, dus individueel, maar niet “en masse”. Dit wil dus zeggen dat wij de databank niet in zijn geheel konden bevragen, dus geen cross-checking van gegevens konden doen en nog veel minder datamining.

Nu om iemand zijn dossier te bevragen in die toepassingen moeten wij natuurlijk de naam van die persoon kennen en dat is juist wat wij zochten. Welke ondernemingen bezondigen zich daaraan? Dus daar hadden wij op die manier geen mogelijkheid en wij moesten dat dus individueel gaan bevragen. Wat er wel mogelijk is, is sinds eind 2013 – dat is vijf jaar later – krijgen wij zelf toegang tot het systeem Dolsis van de sociale zekerheid waar wij dus zelf de bevraging kunnen doen en niet meer afhangen van de goodwill van een ambtenaar van sociale zekerheid die ons zal antwoorden wanneer hij niet te veel werk heeft.

Dat is een van de onderzoeken en dat heeft bij ons al tamelijk veel – als ik zeg “tamelijk veel” dan spreken we toch over 40 à 50 miljoen – belastingen opgebracht waarvan het merendeel betaald is. Die informatie delen wij ook met sociale zekerheid want uiteraard wanneer men spreekt over wedden of lonen in het zwart betalen dan zien wij ook dat daarop geen socialezekerheidsbijdragen zijn betaald.

Een ander mechanisme is het LPS-probleem, de Libre Prestation de Services in de verzekeringswereld, de vrije dienstverlening.

Wat is eigenlijk het probleem? Wel, buitenlandse verzekeringsmaatschappijen die in België aan een Belg een contract willen verkopen, die moeten daarvoor een vergunning hebben. Wel, wanneer die maatschappijen die vergunning krijgen, maar zich fiscaal niet melden, blijven zij onder de radar, niet alleen zij maar ook de makelaars die die producten verkopen en ook de Belgische contractanten die misschien een tak 23 afsluiten voor een zeer groot bedrag en fiscaal niet in de kijker willen lopen. Veel van die gelden worden ten andere ook betaald vanuit buitenlandse rekeningen. Dus buitenlandse vennootschap, een buitenlandse rekening van de persoon dient om die premies te storten. Hoe hebben we dat

proberen op te sporen? Wel, daar ging het een beetje gemakkelijker in die zin dat al de maatschappijen die een vergunning ontvangen hebben, op de website staan van de FOD Economie. Daar staat een lange lijst en daar zijn wij gaan uit putten. Nu, wij dachten het is simpel, wij gaan vragen aan het buitenland sturen. Wij hebben bijvoorbeeld aan de Ierse administratie gevraagd of zij ons voor een bepaalde verzekeringsmaatschappij kon zeggen welke de Belgische contractanten waren, makelaars en klanten. De Ierse fiscale administratie antwoordde ons dat dat niet mocht, dat zij ons niet konden antwoorden, dat dit een fishing expedition was en dat zij daar geen antwoord op mochten geven. Bulkinformatie opvragen zegt Ierland kan niet. Dat zijn maar twee voorbeelden om aan te tonen dat wij er daarvoor al mee bezig waren. Die concrete problemen komen achteraf uiteraard altijd weer terug. Ze zijn niet van voorbijgaande aard.

Er is al gesproken over de werking van de diensten. Wel, ik zou eens willen uitleggen hoe de buitendiensten in het algemeen werken, hoe een onderzoek verloopt. Wel, het onderzoek start met wat wij noemen een signaal. Een signaal wordt opgevangen, niet met een antenne maar omdat wij informatie krijgen van iemand, bijvoorbeeld van een andere administratie, of klachten al dan niet anoniem van belastingplichtigen die het – sarcastisch dan bedoeld – zeer goed menen met de medemens. Die komen een klacht indien. Andere mogelijke signale zijn info van justitie, info van het CFI, datamining, de pers en natuurlijk ook info uit onze eigen onderzoeken. Wat mogen wij niet doen? Dat is betalen voor informatie.

Dat signaal wordt dan beoordeeld op zijn waarde. Wat is dat waard? Kunnen wij daarmee iets aanvangen? Indien het iets waard is, wordt er een vooronderzoek gestart. Tijdens het vooronderzoek worden er bijkomende gegevens opgespoord, bijvoorbeeld in consulteerbare databanken. Men heeft hoogstwaarschijnlijk al gezegd dat er ook zijn die wij niet kunnen consulteren. Maar dus alle consulteerbare databanken worden geraadpleegd, ook dossiers enzovoort, om te kijken of de bijkomende gegevens matchen met het signaal. Eventueel wordt een gerechtsdossier geconsulteerd indien dat al bestaat. Dan wordt er een analyse van het totaal gemaakt. De mensen van de dienst vooronderzoek, dienst input, maken dan een voorstel voor oriëntatie op.

Het speciale daaraan is dat er tijdens het vooronderzoek, omwille van het verrassingseffect dat bewaard moet worden voor een eventuele controle, geen contact opgenomen wordt met de belastingplichtige. Er worden dus geen vragen gesteld. Het blijft gewoon puur intern, zonder vraagstelling. Na het vooronderzoek wordt er dan een beslissing genomen over de oriëntatie: wat gaan we er nu mee doen? Dat valt onder de verantwoordelijkheid van de gewestelijk directeur. Hij kan die beslissing delegeren, maar hij blijft wel verantwoordelijk.

Wat zijn de mogelijke oriëntaties? De simpelste is “zonder gevolg”: we kunnen er niets mee doen. Dat komt voor. Mensen schrijven ons soms de meest waanzinnige dingen. Het kan ook zijn dat we het dossier naar een andere administratie sturen. Zoals de heer Jacquij daarstraks al zei, krijgen zij ook meldingen van de BBI, die dan naar fiscaliteit gaan, indien het gaat om een minder complex dossier. Soms gaat het ook naar een andere directie van de BBI. Dan spelen we onder elkaar. Dat gebeurt als vastgesteld wordt dat we daar elders al mee bezig zijn, of met daaraan verbonden dossiers. Een laatste en natuurlijk meest interessante optie, is het onderzoek starten. Dat onderzoek noemen we dan een “zaak”. Binnen het onderzoek hanteren we drie begrippen, namelijk zaak, dossier en luik. Een zaak is eigenlijk een verzameling van belastingplichtigen die samen bij het onderzoek betrokken zijn. We hebben bijvoorbeeld een doelwit, die echter ook klanten heeft, en leveranciers, personeel, bestuurders en dergelijke. Allemaal samen vormen zij een zaak. Wij volgen dus een zaakbenadering.

Wanneer we die zaak lanceren, wordt de strategie van de zaak bepaald: op welke manier gaan we dat aanpakken? Bij wie gaan we starten? Welke belastingplichtige is de eerste waar we naartoe gaan? Moeten we op dat moment de informatie al delen met Justitie of is het nog te vroeg? Dat wordt allemaal bepaald bij de lancering. Voor een aantal onderzoeken – bijvoorbeeld de leaks, waarvoor we hier vandaag aanwezig zijn – wordt de strategie gezamenlijk bepaald met de centrale administratie en de gewestelijke directeurs. Daarover worden dan opvolgingsvergaderingen gehouden om eventueel bij te sturen, naargelang de reactie van de belastingplichtige.

In die zaak zitten dus dossiers. Een dossier is eigenlijk een individuele belastingplichtige, die zowel een fysiek persoon als een vennootschap kan zijn. Tijdens het onderzoek gebruiken we alle mogelijke wettelijke onderzoeksmiddelen, die nodig zijn voor dat onderzoek. Wanneer er dan voldoende bewijskrachtige elementen verzameld zijn, gaan we over tot taxatie. En omgekeerd: als

er niet voldoende elementen zijn, gaan we niet taxeren, want dat is verloren werk.

In eenzelfde zaak worden niet alle personen op hetzelfde moment belast. Dat gebeurt naargelang de informatie binnenkomt.

Het is dus niet omdat wij aan een zaak werken met verschillende belastingplichtigen dat ieder dossier op hetzelfde moment zijn beloop krijgt.

Dan hebben wij ook de notie luik. Dat is eigenlijk de benaming van de belastingtak waar wij een onderzoek over voeren. Bij eenzelfde belastingplichtige kunnen wij bijvoorbeeld inkomstenbelasting onderzoeken, btw, douane- en accijnsrechten, successierechten, noem maar op. Dat kan allemaal tegelijk worden onderzocht. Elk van die belastingtakken noemen wij een luik.

Wij proberen om zoveel mogelijk de verschillende luiken tegelijk te behandelen. Als wij een akkoord willen bereiken met iemand, dan gaan wij niet zomaar op één stuk waar wij sterk staan, een akkoord aanvaarden, en op zaken waar wij zwakker staan, alles uit handen geven. Wij proberen te kijken wat er maximaal te halen is uit de discussie in elke materie. Om zich te verdedigen op het vlak van de inkomstenbelasting, moet hij misschien iets toegeven op het vlak van de btw, wat dan ook weer belastbaar is, of omgekeerd. Wij proberen dat op dezelfde, gelijke manier te behandelen.

Al die dingen zijn het werk van de inspecties. Zij krijgen bijstand van ondersteunende diensten: de geschillendienst, de invorderingsdienst, de e-audit, de douane- en accijnzencel. Die verschillende cellen werden gecreëerd om ondersteuning te bieden.

Wat doet onze geschillencel? Zij beantwoordt vragen om advies van de inspecties. De inspectie kan, voor zij een bericht naar iemand stuurt, aan de juridische dienst of geschillendienst, vragen of een zaak voldoende onderbouwd is en of er voldoende elementen zijn die juridisch kunnen worden gebruikt om de taxatie te verantwoorden. De juridische dienst zal dan een antwoord geven en eventueel worden er aanpassingen gedaan.

De administratieve geschillen vormen de tweede taak van de geschillendienst, de bezwaarschriften van de belastingplichtigen dus. Sinds niet zo lang geleden, sinds 2014, worden de gerechtelijke geschillen binnen de inspecties behandeld. Vroeger werd alles binnen de geschillendienst behandeld, maar omwille van de verantwoordelijkheid van de taxatiediensten voor hun eigen taxatie worden zij nu behandeld binnen de taxatiediensten.

De heer Philipsen heeft al gezegd dat wij niet echt aan invordering doen. Wij zijn helpers bij de invordering, indien het dossier een bijzonder solvabiliteitsrisico inhoudt, waarbij de ontvanger er alleen misschien niet aan uit kan. Wat doen wij dan? Wij gaan adviezen verstrekken, maatregelen voorstellen en ook actief deelnemen aan de opvolging van die dossiers. De ontvangers zelf blijven dus echt verantwoordelijk voor de inning van die belastingen.

De e-auditcel heeft als voornaamste taak het verzamelen, bewaren, analyseren en ter beschikking stellen van de inspecties van elektronische gegevens, die wij verzamelen al dan niet tijdens een controle ter plaatse. Zij gaan mee op controle ter plaatse in een onderneming. Zij capteren daar gegevens, die zij nadien analyseren en ter beschikking stellen. Zij doen ook een onderzoek naar de betrouwbaarheid van de gegevens: zijn deze coherent enzovoort?

Daarom is die e-auditcel ook belangrijk.

Vandaag is de taak van de cel Douane en Accijnzen minder belangrijk. Voor ons is de cel wel belangrijk omwille van de contacten met de douane.

Het personeel van BBI Brussel telt momenteel 139 ambtenaren. Daarvan zitten 70 ambtenaren bij de inspecties en 69 bij directie en bijstand. U zal opmerken dat slechts ongeveer de helft aan inspectie doet. Die andere zijn de diensthoofden van de respectieve diensten, behalve de directie, zijnde mijzelf en de heer Cassiman, alsook 12 medewerkers op de dienst Gerechtelijke Geschillen, 9 medewerkers op de dienst Administratieve Geschillen, enzovoort. Ook zijn er nog mensen in de e-auditcel die meegaan.

Zij helpen eigenlijk allemaal mee aan het onderzoek. Puur op de inspectiediensten werken 70 medewerkers.

Sedert 2012 zijn er 107 medewerkers bijgekomen. Sinds de eerste golf van toegewezen ambtenaren aan de BBI zijn er 107 medewerkers toegekomen, waarvan 77 mensen nog bij ons zijn. Dertig van hen zijn alweer vertrokken. Brussel is dus eigenlijk een duiventil, zoals ik dat noem, omdat mensen komen en gaan. Wij steken onze energie in hun opleiding en daarna zijn zij ineens weer ergens anders naartoe. “Hopelijk renderen ze daar”, denk

ik daar dan altijd bij.

Hebben die mensen ervaring? Neen, dat hebben ze niet. Die mensen hebben geen ervaring, want ze worden aangeworven als stagiair. Zij moeten dus een opleiding krijgen en cursussen doorlopen. Pas vanaf het tweede jaar dat zij effectief in dienst zijn en niet her en der naar cursussen moeten gaan, kunnen zij een helpende hand toesteken.

Om een zelfstandig onderzoek te voeren, moet men toch al een klein beetje ervaring hebben. Men moet dus rekenen dat zij hopelijk vanaf hun derde dienstjaar renderen.

Ondertussen kunnen zij natuurlijk wel de anderen helpen en ook iets van hen opsteken. Het is immers op het terrein dat men iets leert.

Het grote aantal nieuwkomers sinds 2012, dus die 107 medewerkers, hebben natuurlijk ook aan onze ervaren medewerkers die er al werkten, tijd en energie gekost, omdat zij als coach optreden. Wij hebben voor een soort parrainage gezorgd, namelijk altijd een ervaren persoon met een andere medewerker erbij. Wanneer u naar de aantallen kijkt, begrijpt u wel dat zulks op die manier moest – soms was er één ervaren medewerker voor twee stagiairs –, om hen te helpen.

De opeenvolgende aanwervinggolven – 36 in 2012 en 25 in 2015 – zijn natuurlijk heel welkom als versterking, waarvoor natuurlijk onze dank. Zij kunnen echter nog niet op hun resultaten worden afgerekend. Ik wil dat die mensen niet aandoen. Men moet iemand die begint, de mogelijkheid laten om zich in te werken. Daarna kunnen wij pas zeggen: “Nu is het aan u!”

Dus, ten vroegste vanaf dit jaar verwachten wij in Brussel resultaten van die mensen.

Die opleidingen worden dus georganiseerd door de academie. Vroeger was dat de Nationale School voor Fiscaliteit en Financiën. Dat is nu de academie.

Die worden ook voor een deel georganiseerd door de centrale administratie, maar die worden grotendeels ook binnen de directies verzorgd. Telkens wanneer wij zien dat mensen nood hebben aan bepaalde informatie over een onderwerp gaan wij eens bij elkaar zitten, zoals ik dat noem. Een halve dag uitleg krijgen die mensen dan over dat onderwerp en dan kunnen zij vragen stellen, zodat wij heel to the point kunnen antwoorden op concrete noden. Zo hebben wij dat dus aangepakt.

Daarstraks vroeg iemand naar de verdeling Franstalig-Nederlandstalig. Dat is in Brussel heel lang een probleem geweest. Momenteel is dat bij ons opgelost, meen ik te weten, bij ons door die nieuwkomers, omdat wij zelf hebben mogen kiezen. Elke directie heeft mogen zeggen hoeveel mensen. Antwerpen, Gent en Namen konden geen taalrol kiezen, maar Brussel en de vijfde directie hebben mogen zeggen: wij hebben zo veel Franstaligen en zo veel Nederlandstaligen nodig. Dat hebben wij proberen te balanceren.

Bij de samenstelling van de inspectiedienst hebben wij er elke keer ook voor gezorgd dat er even veel van niveau A, met ervaring, Franstalig, Nederlandstalig, konden worden aangewezen. Dat is een heksentoer om dat te realiseren, maar wij zijn daar ongeveer toch in geslaagd.

Natuurlijk, als er binnenkomen en die 30 zijn weer weg, dan moeten wij zien dat die opnieuw op een equivalente manier vervangen worden. Dat blijft dus een spelletje.

De resultaten dan. Over de globale resultaten heeft de heer Philipsen u al een en ander gezegd. Ik wil het met u nog even hebben over het heikele punt van de spontane rechtzettingen. Waarom? Omdat dat ook een stuk strijd tegen internationale fraude is. Dat zijn de mensen die met hun vreemd vermogen, een buitenlands vermogen, naar België komen en die vragen: alstublief, wilt u mij belasten? Dat is heel nieuw voor ons. Wij hebben dat nooit meegemaakt dat mensen komen vragen: alstublieft, wilt u mij belasten?

Die kwamen in eerste instantie voor een deel bij de BBI, omdat bepaalde raadsmannen die weg kenden. In een later stadium werd door de hiërarchie beslist dat al die dossiers bij de BBI moesten komen, dus ook de dossiers die al bij fiscaliteit ingediend waren.

Binnen BBI Brussel hadden wij er 944 in totaal, want veel advocatenkantoren zitten in Brussel. Dan komen ze per definitie daar waar ze terechtkunnen. Dat is het gemakkelijkst, dicht bij de deur, voor een aantal dossiers tegelijk. Daarvan zijn er al 638 volledig afgehandeld. Daar zitten er ook een aantal bij die *du menu fretin* zijn, werkelijk kleine dossiertjes die, omdat we ze allemaal moesten nemen, daar ook tussen zitten.

Er zijn 638 dossiers volledig afgehandeld. Voor 286 is er reeds een akkoord binnen maar daar wachten wij op fiscaliteit die de inkohiering moet

doen. Wij kunnen zelf geen inkohieringen doen. Wij moeten dat naar hen sturen en dan wachten tot dat meedraait in de hoop. Pas als de inkohiering komt, kunnen wij ons dossier afsluiten en rapporteren.

Dan zijn er ook nog twintig in behandeling.

Al die dossiers samen hebben ongeveer 20 miljoen opgebracht, allemaal met akkoord. U zal me zeggen dat het heel vreemd is dat dit allemaal met akkoord gebeurd is. Welnu, wanneer een raadsman naar ons toe kwam met een dossier en zijn uitleg over het kapitaal voor ons niet voldoende was, dan kon die advocaat gewoon weggaan met zijn vraag om rechtzetting. Wij zouden dat niet regelen en raadden hem aan om naar Justitie te gaan, want er is een probleem.

Met een niet-akkoord gaan we niet proberen een regeling te treffen. Dat levert voor ons namelijk een nieuw probleem op, waarover ik straks meer uitleg zal geven. Alle gevallen zijn bij ons dus met akkoord.

Ondertussen is 98 % van die taxaties betaald. Na de taxatie is er twee maanden de tijd om te betalen. De marge van 2 % zal daardoor te verklaren zijn. Daarnaast is er ook nog een netto bijvoeglijk actief gesignaleerd van 137 miljoen euro in de successierechten, ook alles met akkoord. Die mensen hebben we al een bijvoeglijke aangifte laten ondertekenen die via ons is ingediend bij de registratiediensten, bij de regionale besturen.

Wanneer we die 137 miljoen ook naar “te betalen” zouden omrekenen en daarbij veronderstellen dat alles in rechte lijn gebeurt –hetgeen niet het geval is-, dan komen we aan ongeveer 45 miljoen euro successierechten met de bestraffing erbij. Dat is dus een beetje meer dan het dubbele van wat we aan inkomstenbelastingen kunnen vragen.

Maar het is wat het is. De exacte berekening, of de inkohiering zoals dat in Vlaanderen heet, gebeurt dan door de regionale diensten. De resultaten inzake successierechten worden nooit in onze statistieken opgenomen omdat dat niet voorzien is op de formulieren van de statistiek. Maar de resultaten zijn er wel.

Dat brengt ons bij de internationale fraude. Dat gaat mijnheer Cassiman verder toelichten.

Patrick Cassiman: Dankuwel. Ik zou graag opnieuw eventjes terugkoppelen naar het wetgevend kader. Het wetgevend kader is datgene, uiteraard, waarin steeds onze praktijk zich kan realiseren. Vandaar misschien toch wel even kort het schetsen van het kader waarin we moeten opereren om vervolgens nadien echt concreet in te gaan op uw vraagstelling. Zoals reeds gezegd hebben onze diensten reeds lang oog voor het internationaal aspect van die fraude en die fraudestructuren. De voorbeelden zijn door mevrouw Van Duerm reeds aangehaald: de portageproblematiek, de LPS-problematiek. Wat betreft de gerichte strijd tegen de internationale fraude, stellen zich een aantal problemen in de praktijk en dan voornamelijk wat betreft de toegang tot de informatie uit het buitenland.

Eerste mogelijkheid. Er zijn nog steeds landen, voornamelijk belastingparadijzen, waar geen vragen kunnen gesteld worden bij gebrek aan een dubbelbelastingverdrag, of minstens een TIEA, dus een Tax Information Exchange Agreement, dat in uitwisseling voorziet. Daar worden gewoon onze vleugels afgesneden. Wij kunnen geen vragen stellen aan het buitenland wat betreft rekeningstanden, wat betreft titularissen, wat betreft verloop op de rekeningen. Wij kunnen geen vragen stellen aan het buitenland, wij hebben geen middelen naar dat land toe om vragen te stellen.

Tweede mogelijkheid. Er zijn een aantal landen waar België wel degelijk een verdrag mee heeft ondertekend, een dubbelbelastingverdrag met andere woorden. Er zijn, zoals misschien reeds aangehaald door mijnheer Philipsen, negen landen waarmee we reeds een Tax Information Exchange Agreement hebben ondertekend, doch waarvan de bepalingen nog niet in werking zijn getreden bij gebrek aan voltooiing van de ratificatieprocedure. Idem dito wat betreft de dubbelbelastingverdragen. Zo zijn er 32 reeds goedgekeurde, maar nog niet geratificeerde verdragen. Dus op dat vlak zijn we weer 41 keren vleugellam gemaakt: wij kunnen naar die landen toe geen gerichte vragen stellen. In die omstandigheden, als er dan lekken zijn in de pers of wat dan ook, kennen wij in het beste geval enkel de naam van een belastingplichtige, een link naar een bepaald land, misschien een rekeningstand op een bepaald ogenblik, een ogenblik dat in veel gevallen fiscaal verjaard is en buiten onze onderzoekstermijnen valt.

Derde mogelijkheid. We hebben een verdrag, maar dat verdrag geeft ons slechts een beperkte werking. Het typevoorbeeld is helaas de overeenkomst met Zwitserland. Ik verwijs voor straks naar de uiteenzetting Swissleaks. Het verdrag zelf is in werking sinds 1980 en voorziet in

een beperkte wederzijdse bijstand, ter vermijding van dubbele belasting. Dat is artikel 27 van het verdrag. Het voorziet echter niet in de uitwisseling van gegevens voor de interne Belgische fiscale wetgeving. Met andere woorden, we kunnen elkaar informatie toesturen om te beletten dat er dubbele belasting is, maar wij als Belgische fiscus kunnen aan Zwitserland niet vragen om van persoon X de rekeningstanden mee te delen. Dat kan dus niet, er is een beperkte bijstand op dit ogenblik. Wij hebben ons de voorbije twee jaar slechts viermaal op het verdrag beroepen, maar uiteraard niet om ons een bijkomende taxatie op te leveren, maar enkel in het kader van het vermijden van dubbele belasting.

Onze noorderburen staan een heel stuk verder dan wij op dat vlak. Zij hebben het verdrag aangepast en het is ondertussen ook in werking getreden. Op grond daarvan heeft de Nederlandse fiscus vorig jaar een groepsverzoek gericht aan de Zwitserse bank UBS om het vermogen te kennen van Nederlandse rijksinwoners. Wij kunnen dat niet op dit ogenblik.

Het wetsontwerp houdende instemming met het avenant voorziet onder meer in het uitwisselen van inlichtingen die naar verwachting relevant zijn voor de toepassing of de tenuitvoerlegging van de nationale wetgeving. Dat is een hele stap vooruit. Daarnaast kunnen de Zwitsers – dat is een tweede stap vooruit – zich ook niet langer verschuilen achter een eventueel bankgeheim om te weigeren inlichtingen te verschaffen of uit te wisselen die in het bezit zijn van een bank. Jammer genoeg werd het avenant voorlopig helaas enkel door de Kamer gestemd op 18 februari laatstleden en, zoals u weet, moeten wij in België zeven maal stemmen vooraleer de ratificatie een feit kan worden. Wij kijken dus uit naar de volgende stemmingen.

Ik wil daarnaast nog een belangrijk punt onder uw aandacht brengen, de inwerkingtreding van het avenant. Met betrekking tot de aan de bron verschuldigde belastingen geldt het avenant met betrekking tot inkomsten die zijn toegekend of betaalbaar gesteld vanaf 1 januari van het jaar volgend op de inwerkingtreding. Wat betreft de andere geviseerde belastingen, geldt het avenant met betrekking tot belastbare tijdperken die aanvangen vanaf 1 januari van het jaar volgend op de inwerkingtreding. Met andere woorden, zelfs al is er een snelle inwerkingtreding – die is meer dan wenselijk – op grond van het avenant moeten wij ons geen enkele illusie maken wat het verdrag en het avenant zelf betreft naar het verleden toe. Het is daarvoor niet bruikbaar. Het zal enkel naar de toekomst toe bruikbaar zijn.

Dan is er nog een vierde en laatste mogelijkheid, ook reeds door mevrouw Van Duerm aangehaald, namelijk dat er wel degelijk een verdrag aanwezig is dat in uitwisseling voorziet, maar waarbij onze vragen door de buitenlandse administratie worden afgeketst als zijnde een *fishing expedition*.

Ik wil ook nog even stilstaan bij een ander belangrijk obstakel in de praktijk. In een niet gering aantal gevallen beroept de belastingplichtige zich immers op het zwijgerecht. Het zwijgrecht vindt zijn herkomst in het strafrecht. De belastingplichtige krijgt van ons een vraag om inlichtingen. In plaats van ons de antwoorden te verschaffen, want hij heeft een medewerkingsplicht en is hiertoe dus wettelijk verplicht, beroept hij zich op het zwijgrecht. Hij zegt dan dat hij mogelijks een strafbaar feit boven het hoofd hangen heeft en dat hij kan worden vervolgd, waardoor hij op de vraag van de fiscus niet kan antwoorden. Hij beroept zich dus met andere woorden op het verbod van zelfincriminatie.

Uiteraard is dat niet wettelijk. Wij kunnen daarmee niet akkoord gaan, maar als hij dat toch doet, kunnen wij alleen een administratieve boete van een relatief miniem bedrag opleggen, zeker gelet op het feit dat hij mogelijks probeert te ontsnappen aan belastingen. Eventueel kunnen wij uiteraard ook Justitie informeren, als wij al over de informatie beschikken die aanleiding kan geven tot een ambtelijke kennisgeving 29, ten tweede, of eventueel een overleg, 29, ten derde, in het Wetboek van strafvordering.

Het verhaal is echter niet helemaal negatief. Gelukkig zijn er ook landen waarmee de uitwisseling vlot verloopt. Voor de gewone onderzoeksdaden, andere dan in het kader van de leaks, kan er wel informatie worden verkregen. Ik verwijs naar de eerder geciteerde getallen en ik geef graag het woord terug aan mevrouw Van Duerm.

Sonja Van Duerm: Zo komen we bij de leaks, eindelijk.

In het algemeen kunnen wij stellen dat, wanneer er informatie in de pers komt, onze ambtenaren allemaal, zonder uitzondering, heel enthousiast zijn om eraan te beginnen. Zij denken elke keer: joepie, wij hebben informatie, deze keer gaan wij er iets aan kunnen doen.

Spijtig genoeg moeten wij elke keer opnieuw gas

terugnemen en zeggen: ja, de publicatie door journalisten confronteert ons met een aantal problemen.

Het eerste probleem is de identificatie van de belastingplichtige. Het tweede probleem is het land waar het vermogen zich bevindt. Het derde probleem zijn de verjaringstermijnen.

De identificatie is een probleem, omdat de informatie meestal in bulk bestaat. Een heleboel informatie is verzameld en wij moeten daar maar “ons gerief” uithalen.

Onze eerste taak is dan ook om de achterman te gaan opzoeken. Dat zouden wij weer eventueel met informaticatools kunnen doen. De heer Hulot gaat straks uitleggen hoe wij dan eventueel te werk kunnen gaan, maar dat moeten wij proberen te doen. Jammer genoeg loopt het daar soms al spaak, want wij kunnen niet altijd zien wie de juiste persoon is.

Wanneer in de krant staat: de familie x, y of z, dan kan die familie zeer groot zijn. Wanneer in de pers staat: de groep x, dan weten wij wel wie bedoeld wordt, maar we kunnen niet de persoon identificeren. Wij hebben als administratie een persoon nodig, een vennootschap, een rechtspersoon of een fysieke persoon om een onderzoek te voeren.

De dossiers waarin wij geen duidelijke identificatie hebben leiden dus al zeker niet tot resultaat.

Dan het land waar het vermogen zich bevindt. De informatie van de pers is geen aanwijzing van fraude. Het is wel een alarmsignaal voor ons van: kijk er eens naar, probeer er iets mee te doen. Maar een aanwijzing van fraude om een onderzoekstermijn uit te breiden is wel iets helemaal anders. Dat is iets meer dan, sorry voor de term, “gazettenpraat”.

Over het land waar het vermogen zich bevindt, vinden we in de pers dus geen aanwijzing. Bovendien moeten we dan terugvallen op onze klassieke onderzoeksmogelijkheden. Er is geen uitbreiding van de termijn, dus hebben we nog drie jaar om te onderzoeken, om inlichtingen te vragen, bezoeken ter plaatse te doen, mensen uit te nodigen op kantoor, indiciaire afrekeningen te maken als we cijfermateriaal hebben enzovoort. Maar we zitten daar wel met een probleem.

We zullen op dat moment dus afhangen van de bijkomende informatie die we dan in België kunnen verzamelen en jammer genoeg ook van de bereidheid tot medewerking van die belastingplichtigen.

In sommige gevallen bestaat er al een gerechtsdossier of wordt er één gecreëerd aan de hand van de informatie die verschijnt. Het gerecht kan ook initiatieven nemen om een onderzoek in te stellen. Dan bestaat de mogelijkheid, zonder verplichting, dat justitie een rogatoire opdracht uitstuurt naar het desbetreffende land, al dan niet een belastingparadijs voor ons.

Indien en voor zover het verdrag tot rechtsbijstand daarin voorziet, kunnen we later die gegevens die we via rechtsgeldige consultatie van het gerechtsdossier zien, benutten voor een fiscaal onderzoek. Dat is een soort omweg om toch de informatie te zien, maar die wel wettelijk is.

Nu, wanneer het gaat om fiscale paradijzen, is het vaak zo dat het verbod op mededelen aan de fiscus ingeschreven staat in het strafrecht bij de uitwisseling van de verschillende departementen van justitie. Op dat moment hebben we dus ook weer geen mogelijkheid om die consultatie te doen.

Wanneer we die informatie niet vinden, levert dat ook weer een twijfelachtig resultaat op. Vandaar de vraag van mijn medewerker en afdelingshoofd van de BBI Brussel die bijna altijd geconfronteerd wordt met het probleem of we nu wel vragen mogen stellen. Daarom zijn er dus zoveel mogelijk verdragen nodig met fiscale paradijzen, om die antwoorden te kunnen krijgen. Voor onze medewerkers is het erg frustrerend dat ze informatie hebben die niet voldoende is. Er is voldoende zin om er iets mee te doen, maar geen cijfermatige bewijskrachtige elementen om te kunnen belasten. Dat is heel frustrerend.

Zwitserland is een speciaal geval. Daar mogen ook geen gegevens ter kennis gebracht worden van de fiscale administratie. Daar – weer voor Swissleaks – kunnen we dus ook niet terecht om informatie te gaan zoeken, gesteld dat Justitie die zou gezocht hebben.

Indien het vermogen zich in een land bevindt waarmee wel uitwisseling mogelijk is, dan kunnen wij wel ten volle onze rol spelen en zullen wij dat zeker niet nalaten. De verhoging van het aantal vragen naar het buitenland heeft daar onder meer mee te maken. Dan kunnen wij de belastingplichtige natuurlijk confronteren met de gegevens. Dan kunnen wij verder met ons onderzoek.

U moet ook weten, de vermelding op de aangifte is strafbaar, maar de bestraffing is fiscaal niet zo zwaar. Het zou eventueel interessant zijn als justitie daar het heft zou kunnen overnemen.

Een laatste probleem is de verjaring. Waarom? Op fiscaal vlak zijn de verjaringstermijnen van openbare orde. Eigenlijk gelukkig maar, want anders is er geen rechtszekerheid meer. Anders zouden wij tot in de tijd van de middeleeuwen kunnen teruggaan om te kijken wat daar in die familie is gebeurd. Dat is toch niet de bedoeling, dacht ik.

De verjaringstermijnen zijn van openbare orde, maar wij stellen dan ook vast dat wij met de informatie die via de pers komt, wanneer wij ze gaan identificeren, in een verjaarde periode terechtkomen. Wanneer wij lezen dat de informatie van de Panama Papers uit de jaren '70 komt, dan zullen er een aantal bestuurders ofwel overleden zijn, ofwel zal de vennootschap niet meer bestaan enzovoort.

Penale vervolging blijft misschien mogelijk, maar onze rol beperkt zich dan tot het meedelen aan Justitie voor eventuele vervolging. De alinea's 2 en 3 van artikel 29 van het Wetboek van strafvordering voorzien daarin.

Ik wou het dan ook nog hebben over onze frustratie tegenover de pers. Wij zijn tevreden dat ze iets doen, maar wij zijn ook soms gefrustreerd dat zij dingen mogen doen die wij niet mogen doen. Zij mogen informateurs betalen. Wij mogen dat niet. Wij kunnen dus niet zeggen: alstublieft, kom met de informatie, u krijgt er iets voor. Dat kan niet.

Wij hebben ook geen toegang tot betalende databanken: OpenCorporates, Graydon, Orbis. Voor zover ik weet is er toegang tot Orbis voor de dienst Transfer pricing. Dat is één toegang. De BBI heeft dat niet. Wij mogen ook geen bulkinformatie opvragen. Dat heb ik daarstraks al gezegd.

Kristof Calvo (Ecolo-Groen): (….)

Sonja Van Duerm: Dat zou heel gemakkelijk zijn. Dank u.

Luxleaks. Zo komen we tot de vragen die gesteld zijn. Luxleaks, dat zijn de rulings van 2008 en 2009 in Luxemburg. Het onderzoek is bij ons opgestart in november 2014. In Brussel zijn daarvoor 14 dossiers in analyse genomen. Na de eerste analyse zijn er 9 vooronderzoeken zonder resultaat. Waarom? Omdat in de ruling die wij toegestuurd kregen niet eens een Belgische entiteit werd vernoemd. Wat is dan de link met België?

Of omdat in een aantal rulings stond dat in Luxemburg een vrijstelling zou komen omdat het financieel vehikel waarvan sprake was, in Luxemburg werd beschouwd als een soort vermogen waarvan het inkomen, een dividend, in Luxemburg werd vrijgesteld. In België of in andere landen werd dat als een lening beschouwd. Het is dus niet een vermogen bij de ene en een lening bij de andere, maar zo werd het wel in die ruling geïnterpreteerd. Wij konden daar niet meer van afwijken. In België zou het dan als een lening worden geïnterpreteerd, waar de interesten die erop worden betaald aftrekbaar zijn. Ja, zo zijn wij goed bezig.

Er waren er dus 9 dossiers afgesloten na vooronderzoek. Ik heb u daarnet uitgelegd wat een vooronderzoek is. Dan bleven er 5 over in onderzoek, waarvan er ondertussen ook 2 zijn afgehandeld zonder resultaat. Er zijn er nog 3 in behandeling. Het is misschien spijtig om te moeten zeggen, maar niet omwille van de ruling maar door naar de ruling te kijken hebben wij een ander probleem ontdekt. Ook goed dat het ontdekt is, dat ander probleem gaan wij dan onderzoeken.

Dat is het verhaal bij ons van Luxleaks.

Offshoreleaks, daar is de start in april 2013, voor Luxleaks. Wij hebben via de pers vernomen dat er een gerechtsdossier bestond. Wij hebben inzage gevraagd, al de eerste keer in 2013. Dat is altijd afgeketst al zijnde voorbarig. Wij hebben dat hernieuwd in 2015 en wij hebben dan een toelating gekregen. Tot onze spijt zat er in dat gerechtsdossier niets anders dan een aantal fiscale gegevens die Justitie bij ons had opgevraagd en persartikelen. Wij hebben dan een nieuwe vraag gestuurd, eind september, maar daarop hebben wij nog altijd geen antwoord gekregen. Tot daar het verhaal van Justitie daarin.

Administratief dan. Binnen de BBI Brussel zijn er 113 signalen binnengekomen. Van die 113 signalen zijn er na vooronderzoek 61 zonder gevolg geklasseerd, waarin wij dus geen houvast hadden. Dan werden er 5 naar andere diensten gestuurd, naar andere directies van de BBI of naar een andere administratie. Er zijn er 17 toegevoegd aan reeds bestaande onderzoeken. Dan moesten wij geen nieuw onderzoek starten, want het onderzoek bestond al. Dan zijn er 30 in onderzoek genomen omwille van de problematiek van

Offshoreleaks alleen. Wij hadden geen andere aanknopingspunten ervoor. Daarvan zijn er nog 13 lopende en 17 inmiddels afgehandeld.

Wij hebben daar een heel klein resultaat behaald. Ik ben beschaamd om het te zeggen: tot nu toe 600 000 euro. Dat is niets. In 3 dossiers, gelukkig met akkoord en betaald, maar goed. Nochtans zijn er door onze mensen heel veel controles uitgevoerd ter plaatse, inlichtingen gevraagd in België, in het buitenland als het mogelijk was, Luxemburg, Frankrijk, Amerika, Hongkong. Hongkong heeft niet geantwoord, de andere wel.

Wij hebben ook spontaan informatie gestuurd naar het buitenland: naar Engeland, naar Amerika. Wij hebben geen bedanking gekregen, maar wij hopen dat zij dat op hun beurt ook ooit eens doen. Dus, wij hebben daar wel iets mee gedaan, maar spijtig genoeg met heel weinig resultaat tot nu toe.

Dan Swissleaks. Daar is de oorsprong info van de Franse fiscus, van de HSBC-bank. Dat is in twee keer gegaan. Wij hebben initieel 93 dossiers opgenomen en bij de tweede zending bleek dat er al een heleboel overlapping was en zijn er 7 bijkomend opgenomen. Wij hebben er dus 100 in onderzoek genomen. Daarvan is er eigenlijk in totaal 14,2 miljoen aan belastingen gevorderd, waarvan 5,7 met akkoord en 8,5 zonder akkoord. Wij hebben 54 kennisgevingen aan Justitie gestuurd. Wij hebben daar heel weinig retour van gekregen, er is heel weinig gevolg aan gegeven.

Ik zou toch wel even willen zeggen dat wij, volgens mij, dat globale resultaat hebben bekomen, in tegenstelling tot die andere leaks tot nu toe, omdat hier cijfermateriaal beschikbaar was. Dan kan men daar natuurlijk als fiscaal ambtenaar mee aan de slag. Cijfermateriaal dat gelukkig voor het oudste jaar niet verjaard was. Wij hebben ons moeten reppen voor dat oudste jaar, maar dat was niet verjaard.

Ik zou toch nog een kleine kanttekening willen maken, ook bij die taxaties van Swissleaks. Bij een taxatie zonder akkoord — u ziet dat het daar 8,5 miljoen is — kan de belastingplichtige zich uiteraard, dat is zijn volste recht, wenden tot de fiscale rechtbank. Hij mag zich daar gaan verdedigen. Daar gaat de burgerlijke rechter vragen of het bewijsmateriaal wel rechtsgeldig verkregen is en of het wel overeenkomt met het origineel. Want, zal hij zeggen, u toont mij hier gegevens op een document dat u gekregen hebt van de Franse fiscale administratie, maar dat komt niet overeen met wat er bij die bank is. Ja natuurlijk, het is dezelfde info, maar anders gepresenteerd. Dat moeten wij dan ook voor de rechtbank proberen aan te tonen, fiscaal dan, om onze taxatie te behouden, dat het inderdaad om hetzelfde gaat.

Dan hebben wij ten slotte de Panama Papers, begin april, op 4 april het eerste persartikel. Ondertussen zijn er ook vergaderingen geweest op de centrale administratie, maar ik leg u uit wat de directies gedaan hebben. Op 18 april is er de eerste vergadering met de centrale administratie en de directies, met een bespreking van globale aanpak en hoe wij de dossiers eventueel gaan verdelen. Op 9 mei werd er een vrijgave van de namen gedaan door de pers. Op 13 mei is er een tweede vergadering geweest, waar afgesproken werd dat wij zouden doen zoals wij altijd doen wanneer er zo'n massa informatie toekomt, namelijk de dossiers behandelen ofwel daar waar ze gekend zijn, ofwel via een verdeling per directie naargelang het fiscaal domicilie.

Dat lijkt mij nogal evident, maar wij zullen natuurlijk te maken krijgen met diezelfde problematiek van identificatie, lokalisatie en verjaring. Voor ik het woord geef aan Yannic om uit te leggen hoe die identificatie verloopt, wil ik toch nog uw aandacht vragen voor een bepaald punt, namelijk de fameuze taxatie van het beginkapitaal, waarover altijd zoveel te doen is.

De fiscale wetgeving vormt een probleem: wij kunnen normaal dat beginkapitaal niet belasten, tenzij de belastingplichtige daarmee akkoord gaat. Dat hadden wij wel in de rechtzettingen. Als men zegt: "Belast mij maar, want ik ga mijn bedrag dat daar staat indiciair niet verantwoorden." Dan doen wij maar. Wanneer men echter, in dit geval met een onderzoek, zich zal proberen te verantwoorden, dan hebben wij niets over om te zeggen dat het bedrag daar ook niet stond op 31/12 van het voorgaande jaar. Dan moeten wij ons tot Justitie richten. De ervaring leert dat Justitie daar niet altijd mee aan de slag gaat.

Soms, in een aantal gevallen – dat was ook zo in het kader van Swissleaks en bij de spontane rechtzettingen – kunnen wij, na overleg met Justitie, als Justitie zegt dat men er niets mee zal doen, toch een taxatie vestigen. Dat is de fameuze indiciaire taxatie.

De vennootschappen kunnen wel belast worden op het beginkapitaal. Wij hebben dat gezien bij de spontane rechtzettingen. Soms komt men naar ons en zegt men dat men een vennootschap in België heeft met Luxemburgse of Zwitserse

bankrekeningen die nooit in de boekhouding opgenomen zijn. Leuk om te horen. Wat doen wij dan? Wij zeggen dat het beginkapitaal voor ons een onderschatting van het actief is en dat het voor ons belastbaar is op het moment dat wij het vaststellen. Het gaat dus om een onderschatting van het actief bij het begin van de periode. Dat kunnen wij de laatste jaren belasten. Voor particulieren bestaat zoiets niet.

Indien de regularisatiewetgeving er komt, zoals voorzien, dan moeten de mensen wel belasting betalen op hun kapitaal, behoudens tegenbewijs, namelijk als zij kunnen bewijzen dat het wit is. In dat geval moeten zij geen belasting betalen, maar zij moeten het dan wel zelf bewijzen. In ons geval moeten wij bewijzen dat het niet koosjer is. Wij kunnen het dan ook niet belasten.

Daar is er een probleem en daarvoor wil ik een wetsaanpassing voorstellen. Het is mijn fantasie. Ik spreek niet voor de BBI. Mijn idee is gewoon het niet-aangegeven vermogen op de buitenlandse rekening belastbaar te maken aan dezelfde tarieven en condities uit de regularisatiewetgeving, binnen de fiscale administraties, zodat er geen voordeel ontstaat door bij de fiscale administratie een onderzoek te hebben – dat zou nogal kras zijn – tenzij Justitie het dossier naar zich toetrekt. Dan zal zij, eventueel in het kader van de witwaswetgeving, bestraffen. Dan is er geen dubbele bestraffing en moeten wij niets meer doen. Dat zou een mogelijkheid zijn. Anders vrees ik dat wij met handen en voeten gebonden zijn, wat de particulieren betreft.

Yannic wou uitleggen hoe de datamining in zijn werk gaat. Ook voor de Panama Papers is dat interessant.

Yannic Hulot: Je dirige la cinquième direction qui, historiquement, s'occupait de la lutte contre les fraudes au carrousel TVA. On a une tradition et une expertise en matière de *data management* et d'*analytics*, notamment par la détection ultra précoce des carrousels TVA. Frank Philipsen vous en a présenté les résultats tout à l'heure.

Il y a environ cinq ans, on a décidé d'appliquer ces méthodes de *data mining* à la lutte contre les fraudes fiscales au sens large. On a notamment lancé des projets à l'époque, avant les *leaks,* en matière de *profit shifting*, des projets liés au BEPS, à la simulation d'extranéité, au portage, aux remboursements frauduleux et aussi, déjà à l'utilisation des offshores dans laquelle on a employé l'analyse par réseau qui nous permet vraiment de traiter les informations de masse. Pour cela, nous avons l'outil nécessaire, mais c'est quelque chose à pérenniser. Donc, on n'a aucune difficulté à traiter toutes les informations de masse. Philippe Jacquij en parlait tout à l'heure.

Dans les directives, une dizaine d'échanges sont prévus pour vingt-sept États membres. Cela arrive chaque année. Il y a ce qui va être prévu par l'OCDE et le G20 – toute une série de données. Le challenge pour nous, c'est de prévoir une structure pour pouvoir accueillir ces données et les traiter efficacement.

Les grandes quantités d'informations ne sont plus un désavantage, comme c'était le cas avant où l'on pouvait s'y perdre. Maintenant, c'est vraiment un avantage. On arrive à gérer ces informations. Chaque fois qu'on a une information supplémentaire dans un réseau qui, pour nous, est important, l'information vient se rajouter et permet de consolider notre dossier – pas simplement sur un article de presse, car on va avoir toute une série d'informations.

Dans Panama Papers, de la même manière, on a agi d'une façon qui peut paraître centralisée, mais c'est plutôt par économie d'échelle. En s'étant concertés au préalable entre directeurs régionaux et sous l'égide de l'administration centrale, on a mis au point une technique pour, au départ, collecter les informations qui étaient dans la presse, puis, à partir du 9 mai, quand les informations étaient mises à disposition par les journalistes, à traiter ces informations de masse et à faire le nettoyage. Donc, ce chiffre de 732 qui a été avancé par les journalistes, on l'a vu, s'est réduit maintenant à 149 unités. Là, on a vraiment collecté les informations, préparé ces données, retiré les erreurs qui étaient liées avec la Belgique et qui, simplement, ne devaient pas avoir lieu. On a retiré les personnes qui, effectivement, n'avaient jamais été résidentes en Belgique. On a fait l'identification précise des personnes. On a lié ces informations en réseau. On a lié des indicateurs, comme on l'a cité tout à l'heure; je pense à la case 1077 permettant de voir si, effectivement, ces personnes qui sont dans des constructions juridiques l'avaient bien déclaré comme tel.

C'est de cette manière que l'on travaille. Cette technique, que l'on utilise, est relativement reconnue à l'étranger: Elle permet de créer ces *clusters*, ces réseaux, à partir de toutes informations qui se viennent se rajouter. Les informations, auxquelles on attribue un *scoring,* sont ensuite classées par ordre d'importance ce

qui permet de s'intéresser aux plus pertinentes. De cette façon, l'enquête débute pour les dossiers pour lesquels nous avons un maximum d'informations. Voilà comment on fonctionne.

Hildegarde Bertin: Ik reageer nog kort namens BBI Antwerpen. Ook voor er sprake was van Luxleaks en andere leaks hadden we al een aantal internationaal geïnspireerde onderzoeken lopen. Ik verwijs hierbij onder andere naar het dossier meerwaarden op aandelen en het abusievelijk gebruik ervan, vooral in een internationale context, waar bedrijven uit het buitenland het systeem van de meerwaarde op aandelen misbruikten. We zagen daar een aantal spelers die dat systeem systematisch hebben gepromoot vanuit het buitenland en daarbij de Belgische weg hebben verkozen. Inzake btw hebben we ook het misbruik van het stelsel van de aansprakelijke vertegenwoordigers aangekaart.

Bij gebrek aan nuttige gegevens over Offshoreleaks, zijn we niet daadwerkelijk aan een onderzoek begonnen, in tegenstelling tot BBI Brussel. We hebben aan aantal van die schema's uiteraard wel bekeken. Hetzelfde geldt voor Luxleaks: we hebben wel een tiental dossiers bekeken maar niet behandeld. Voor Swissleaks geldt dezelfde opmerking als voor Brussel: we hebben daar zeer goede resultaten mogen boeken, omdat we daar over zeer nauwkeurige gegevens konden beschikken.

De opmerking die mevrouw Van Duerm is echter zeer pertinent: we moeten afwachten wat de rechtbanken en hoven daarvan zullen maken. De vragen die ze aan het stellen zijn, laten niet veel goeds vermoeden. Ze stellen zich ernstige vragen bij de bewijskracht van de voorliggende gegevens.

Voor de Panama Papers geldt hetzelfde: we wachten nog even af over welke gegevens we kunnen beschikken. We hebben hierover al wel contacten met Justitie: over de gegevens die we al kennen uit de media, hebben we una via-overleg gevraagd met de desbetreffende parketten.

Le **président**: Merci beaucoup. Je donne immédiatement la parole à M. Calvo avant vos questions parce qu'il demandait la parole tout à l'heure et j'ai oublié de la lui donner. C'était pour l'ordre des travaux, je crois.

Kristof Calvo (Ecolo-Groen): Mijnheer de voorzitter, ik wil twee zaken aanhalen.

Een vergelijkend perspectief in de tijd en per regio hebben we niet afgesproken, maar het kan wel interessant zijn, aangezien die discussie woedt, om aan de BBI te vragen om daarover informatie aan ons te bezorgen. Wij hebben cijfers gevraagd aan de dienst Verrekenprijzen, maar wij hebben niet expliciet die opdracht gegeven aan de BBI.

Ten tweede, uw toelichting wekte bij mij het gevoel dat u nog niet helemaal doorhad dat de heer Philipsen zei dat het intern onderzoek omtrent 2009 was afgerond. Hij heeft expliciet gezegd dat dat onderzoek afgerond is, maar misschien hebt u dat zo niet begrepen. Daarom stel ik voor dat u meteen contact opneemt met de minister of met de BBI om dat document op te vragen.

Le **président**: J'ai compris que l'enquête interne était terminée et les conclusions ont été envoyées vers la haute autorité. Ensuite, nous allons prendre ensemble l'attitude. On peut faire un premier tour d'horizon en bureau de la commission par exemple, où vous avez un représentant, et on verra la meilleure marche à suivre compte tenu du fait qu'il s'agit d'un dossier nominatif. Nous verrons. On ne va pas s'attarder là-dessus pour le moment et je renvoie au prochain bureau qui aura lieu mardi prochain à 12 h 30.

Rob Van de Velde (N-VA): Allereerst, bedankt voor uw open en goede communicatie. Ik zal proberen heel precieze vragen te stellen.

Hebt u in het operating plan als regionale directie een input? Als u het op een schaal mag zetten ten opzichte van wat nationaal gevraagd wordt en ten opzichte van wat eventueel door het kabinet wordt ingebracht, wat is dan uw aandeel in de beslissing waaraan u uw middelen zult toewijzen? In hoeverre bent u geresponsabiliseerd in het totale pakket?

Ik heb op verschillende slides verschillende aanpakken gezien. Er is een thematische oppak naargelang van de verschillende sectoren. Er is er een op basis van risicoprofiel en analyse. Er zijn twee scholen die ter zake heersen, als ik het zo mag zeggen. Hebt u een voorkeur of een ervaring die u wenst te delen, over beide aanpakken?

Zijn er vandaag gebieden die u afdekt, waarvan u meent dat u daar om een of andere reden beter mee stopt? Het zou kunnen. Ik kan alleen de vraag stellen en kijken of er interessante dingen uit komen.

Wat mij heel hard opviel tijdens het gesprek met de heer Philipsen, is – dit is redelijk ontluisterend – dat er in de samenwerking met Justitie niet echt

parallellen zijn. Dan druk ik mij nog zacht uit. Het operating plan wordt bijvoorbeeld niet besproken met Justitie. Dat is geen verwijt aan een van beide partijen, maar ik vind het wel straf dat dat niet gebeurt.

Het betekent ook dat de prioriteiten niet volledig parallel kunnen liggen en dat de toekenning van de middelen eraan, afhankelijk van de verschillende gebieden die u vandaag als prioritair bestempelt, waarschijnlijk bij Justitie anders is?

Stemt u lokaal wel af met het parket welke de prioriteiten zijn? Is daarvoor een samenwerking mogelijk? Ik wil gewoon weten hoe die contacten verlopen.

Op het vlak van de invordering – dat valt ook nog onder het deel justitie – gaat u ofwel naar een akkoord – laten we het een minnelijke oplossing noemen – vanuit de eigen fiscale administratie en zal er een betaling en een invordering volgen, ofwel bent u afhankelijk van een rechtbank.

Hebt u er weet van hoeveel van de zaken die u hebt afgerond, vandaag wachten op verdere behandeling door Justitie? Het is natuurlijk belangrijk dat, als men weet waar men naartoe wilt en wat men zou moeten invorderen, daar bij Justitie ook gevolg aan wordt gegeven. Ik hoop dat ik mij duidelijk heb uitgedrukt.

U spreekt over 54 kennisgevingen aan Justitie in het kader van de Swissleaks. Wat gebeurt daar dan mee? Worden die opgevolgd? Wat betekent dat?

Ik kom dan nog even terug op de KBO's. U maakt ook de opmerking dat u geen toegang hebt tot bepaalde databanken, zoals Graydon. De kruispuntbank is er en heeft zowat dezelfde informatie. Wat is het verschil? Is er een verschil in de kwaliteit van de data of is er een grote blinde vlek en moeten er zaken in worden opgenomen? Men kan natuurlijk verschillende databanken op een rijtje zetten, maar wat is het verschil?

Georges Gilkinet (Ecolo-Groen): Mesdames, messieurs, merci pour vos interventions. Excusez-moi, mais j'estime qu'il y a un déséquilibre, parce que nous avons eu une intervention très complète de l'ISI Bruxelles et puis, M. Hulot a été particulièrement succinct. Ce n'est pas un reproche. Néanmoins, j'ai une petite frustration par rapport au rôle central que joue le *data mining*, raison pour laquelle j'aimerais que vous soyez plus précis dans un second tour.

Vous savez sans doute que j'ai posé plusieurs questions au ministre sur les moyens du BISC, que des moyens vous ont été promis en personnel (plus 6 équivalents temps plein) et en matériel. Je voudrais faire le point avec vous sur le nombre de personnes qui travaillent sur le *data mining*.

En effet, si j'entends les difficultés que rencontre l'ISI Bruxelles pour aboutir dans des dossiers, la difficulté est de partir de données parcellaires mises au jour via des sources diverses, notamment journalistiques et de construire un récit, des éléments de preuves, identifier les personnes et il manque des pièces au puzzle. Le *data mining* doit effectivement pouvoir jouer un rôle dans le rassemblement de ces pièces.

Les journalistes que nous avons vus au cours des deux précédentes séances de cette commission ont dit n'avoir exploité qu'une petite part des données dont ils disposaient. Si vous aviez accès aux mêmes sources qu'eux, il y aurait peut-être un travail plus important à réaliser, mais on entend que d'autres administrations fiscales auraient davantage d'informations.

En tout cas, monsieur Hulot, j'aimerais que vous me précisiez combien de personnes travaillent à la fois au BISC et sur le *data mining*, puisque ce sont deux équipes différentes si je comprends bien. Quels sont les moyens informatiques? C'est une question que nous avons abordée et qui était assez notable dans l'exposé de M. Philipsen, qui disait: "On n'a pas le matériel suffisamment puissant pour faire le travail. On voudrait des laptops plus puissants pour nos enquêteurs."

Vous, dans votre fonction de *data mining*, vous auriez, en comparaison, besoin de matériel 10 ou 20 fois plus puissant. Êtes-vous mieux doté que les autres services de l'ISI ou avez-vous cette même difficulté? Si oui, c'est d'autant plus grave, car vous êtes justement à la fonction de traitement de l'information et vous pouvez transformer des informations brutes en des informations exploitables pour les différentes directions de l'ISI.

Je voudrais également creuser davantage la question du rapport avec la justice. J'entends de la part de la représentante de l'ISI Bruxelles et de la représentante de l'ISI Anvers – peut-être faudrait-il avoir un moment, monsieur le président, au moins sur papier, une vision pour l'ensemble des directions régionales – une difficulté d'avoir des retours de la justice. Vous dites: "On envoie des informations et on ne sait pas ce qui en est fait. Le traitement n'est pas suffisamment rapide." Pouvez-vous préciser ces difficultés?

De même, je voudrais que vous développiez, M. Van de Velde l'a reprise, la question de l'accès à des bases de données qui vous permettrait parallèlement à ce que pourrait vous fournir le *data mining*, de retrouver des pièces du puzzle via de bonnes bases de données.

Dernier élément quant aux fameux résultats présidant 2016 qui ont fait l'objet de plusieurs polémiques et qui ont été publiés ce matin; M. Van Rompuy et M. Van de Velde sont intervenus à ce sujet-là. On va y revenir en commission des Finances mais à entendre les différents intervenants, je pense qu'il y a au moins deux éléments d'explication aux résultats plutôt importants pour le début de l'année 2016.

Le premier, c'est qu'il y a eu des externalités. De l'information est arrivée via les différents *leaks* vers les services de l'ISI et a permis de traiter certains dossiers, comme cela a été présenté. Il y a évidemment encore du travail une fois qu'on a l'information brute.

La deuxième explication, c'est que dans les chiffres qui ont été expliqués ce matin, il y a pas mal de régularisations spontanées. J'aurais voulu comprendre quelle est la proportion de régularisations spontanées et comment vous expliquez que soudain des contribuables, comme vous nous l'avez dit, viennent vous trouver pour vous dire: "Je voudrais payer tout de suite, dites-moi ce que je vous dois." C'est très bien dans l'absolu pour les finances publiques mais qu'est-ce qui explique cette situation?

Monsieur le président, que ce soit en commission des Finances ou en commission des Panama Papers, je trouve que l'on devrait avoir pour chacune des directions de l'ISI un détail des montants qui ont été récupérés et qui auront été classés dans les différentes catégories: régularisation spontanée, Offshoreleaks, Swissleaks, Luxleaks, Panama Papers. On devrait connaître la proportion de dossiers pour lesquels on a pu aboutir, identifier ce qui a empêché l'aboutissement de certains dossiers et là, on aura alors une approche plus fine en tant que commission pour voir exactement quel levier on doit actionner pour améliorer l'efficacité de nos services.

On a déjà identifié l'informatique, des sources de données qu'on devrait rendre accessibles aux directions régionales, ce qui permettrait d'avoir une approche plus scientifique et objective des phénomènes. Par exemple, dans les Panama Papers, pour les collègues qui s'étonnent, moi, je suis namurois, vous le savez, monsieur le président de la commission. Dans les Panama Papers, sur les 700 Belges cités, il y en a trois dans ma province, 150 ou un peu plus à Anvers, il y en avait pas mal à Uccle. Donc, il est aussi normal que des directions régionales aient plus de chiffres puisqu'elles ont plus de contribuables identifiés dans le cadre de ces phénomènes.

Le **président**: Avant de donner la parole à M. Calvo, je tiens à dire à M. Gilkinet que nous sommes en train d'empiler les demandes statistiques. Plutôt que de les envoyer au compte-gouttes, nous allons essayer de rassembler l'ensemble des questions statistiques qui ressortent de nos auditions d'aujourd'hui et les envoyer en une seule fois au SPF Finances. Sinon, il y aura, à chaque fois, des rajouts.

À titre d'exemple, nous avions, lors de la première commission Panama Papers, déjà convenu d'envoyer un courrier au ministre des Finances. Je l'ai sous les yeux. On y demandait déjà un certain nombre d'éléments statistiques sur l'évolution chronologique par année des dossiers d'enquête ouverts, le nombre de taxations, régularisations opérées à la suite de ces enquêtes, etc. Ici, vous demandez une dimension supplémentaire, la répartition régionale compte tenu, j'imagine, de la presse d'aujourd'hui. On va la rajouter. Monsieur Gilkinet, je vous demande de bien vouloir adresser un petit mail reprenant votre demande au secrétariat de la commission, en mettant bien évidemment tous les membres du Bureau en copie.

Quant aux autres aspects sur lesquels on a demandé des informations – je pense notamment à la cellule "Prix de transfert" –, nous veillerons par ailleurs à faire un package global que l'on enverra. Sinon, on ne s'en sortira pas.

Kristof Calvo (Ecolo-Groen): Mijnheer de voorzitter, ik wil eerst en vooral de verschillende sprekers danken voor hun uiteenzettingen, ook mevrouw Van Duerm, die met een ongelooflijk enthousiasme sprak over een thema als fraudebestrijding.

Het klonk bijna als AC/DC gisteren op de weide van Werchter. Dat is een hele prestatie in deze materie. Chapeau daarvoor. Eigenlijk is het jammer dat niet meer landgenoten dat enthousiasme hebben kunnen volgen.

Ik heb een aantal vragen, allereerst met

betrekking tot de regeringsmededeling van vanochtend, de communicatie van minister Van Overtveldt. Ik ga ervanuit dat u vanuit uw betrokkenheid, maar zeker vanuit uw terreinkennis, de commissie iets kunt vertellen over de regionale verschillen die in die communicatie nogal sterk werden gearticuleerd. Hoe moeten wij dat juist interpreteren?

Wat die communicatie betreft, collega Gilkinet heeft er al naar verwezen, klopt onze indruk dat een deel van de stijging kan worden verklaard door het recente fenomeen van de spontane rechtzettingen? U hebt met veel enthousiasme gezegd dat het helemaal nieuw is. Verklaart dat misschien ook geen deel van de stijging, eerder dan een aantal zaken die beleidsmatig variëren?

Ik heb de heer Philipsen een aantal vragen gesteld over de verhouding centraal-decentraal. Hij heeft gezegd laat ons maar van de terreinkennis en dynamiek gebruikmaken om zaken te doen, wij zijn een operationele dienst, wij vergaderen zo weinig mogelijk en doen zoveel mogelijk. Ik vind dat fantastisch. Ik vind dat een interessante redenering en ik word daarin gesterkt door uw enthousiasme.

Wat mij echter niet duidelijk is, is wat de notie van afstemming en strategie rond grote dossiers is. Ik verklaar mij nader. Vanaf wanneer stemt u af? Als u stuit op de betrokkenheid van een financiële instelling, is dat iets dat onder de modus strategie van grote fraudedossiers valt, of is dat niet strategisch genoeg en is dat eerder decentraal?

Wat de cijfers van mevrouw Van Duerm betreft, u zegt dat u voor een aantal *leaks* gestart bent en dat u die nadien doorschuift naar een andere regionale directie.

Ik denk dat u het mij niet kwalijk zal nemen dat dit bij mij een vraag oproept van gebrek aan afstemming en coördinatie. Ben ik dan fout of niet? Wat kan de reden zijn om in Brussel te beginnen aan *leaks*, iets dat toch complex is en dat mij van strategische aard lijkt, en die dan te moeten doorgeven? Is dat door de plaats van de persoon in kwestie? Misschien wel, en dan is het geen verhaal van afstemming. Of is het van wij hadden beter al initieel de plannen en acties op elkaar moeten afstemmen? Dat viel mij op.

Ik treed de heren Van de Velde en Gilkinet bij in hun vragen over de afstemming met Justitie. Voor Swissleaks hebt u heel concreet gezegd: 54 kennisgevingen, weinig gevolg van Justitie. U hebt iets gelijkaardigs gezegd: weinig opvolging van Justitie in het kader van de Offshoreleaks. Kunt u dat iets meer duiden om dat goed te begrijpen? Hoe zou die afstemming beter kunnen gebeuren?

Mijnheer Hulot, voor mij is duidelijk geworden dat u met uw diensten, met de vijfde directie, een voortrekkersrol hebt opgenomen naar aanleiding van de Panama Papers, datamining, beschikbare informatie aanwenden.

Men is gekomen van 732 tot een lijst van 149 op dit moment. Dat toont aan dat u daarmee meteen aan de slag bent gegaan. In hoeverre is dat een afgerond iets? Is de conclusie nu: er zijn er maar 149 waar we op uitkomen of kan dat nog evolueren? Ja of neen?

Mevrouw Bertin, ik woon in de provincie Antwerpen, dus ik heb daar uiteraard ook een vraag over. Sommige collega's willen vooral bewijzen dat er ergens anders dingen aan de hand zijn en niet in hun eigen regio. Ik vind dat wij voor elke regio evenveel interesse moeten hebben, dus ook voor de regio waar men woont.

U hebt aangekondigd dat er serieuze vragen zijn over de bewijskracht inzake de Panama Papers. Is dat al een aankondiging, ik wil u geen woorden in de mond leggen maar zo heb ik het begrepen, dat de opbrengst van de onderzoeken die de BBI opstart inzake de Panama Papers eerder mager zal zijn? Welke inschatting kunnen wij daarvan voorlopig maken?

Ik heb in elk geval iets genoteerd: alle serieuze vragen bij de bewijskracht inzake Panama Papers. Ik dacht dat u dat over twee Leaks en over de Panama Papers had gezegd. Verklaar dat vooral. Als dat een misverstand is, help dat vooral de wereld uit.

De heer Philipsen heeft naar aanleiding van vragen over de diamant iets gezegd over de knowhow van Antwerpen. Er is zelfs een speciale dienst die bijna exclusief werkt rond de diamant. Kunt u daarover iets meer zeggen? Het zou mij interesseren, gelet op uw korte toelichting, om meer te weten over wat die specifieke dienst ter zake doet. Daarom niet nu, maar misschien op een later moment of schriftelijk. Dat zou mij wel benieuwen.

Ik heb dan een vraag voor de verschillende directies. Het is duidelijk met de fiscale realisatie die op til is dat de timing in de onderzoeken die worden gesteld inzake de Panama Papers relevant is. De heer Philipsen heeft gezegd dat specifieke onderzoeksdaden daar van tel zijn.

Zijn er regionale directies die al specifieke onderzoeksdaden hebben gesteld naar aanleiding van bevindingen inzake de Panama papers? Zo ja, dan zou ik dat graag vernemen. Zo nee, wat is de timing binnen dewelke jullie denken dat te kunnen realiseren, zodat wij weten binnen welke tijdspanne wij de eventuele afhandeling van dat stuk in het Parlement kunnen voortzetten?

Dat waren voor deze fase mijn vragen, in afwachting van een eventuele tweede ronde.

Le **président**: Merci. J'aurais aussi quelques petites questions, mais, avant cela, je propose de donner la parole au professeur Bourgeois qui a peut-être deux petites questions à poser, ce qui permettra d'éclairer, sans doute, nos travaux.

Marc Bourgeois: Merci, monsieur le président, de me donner la parole. J'ai deux questions techniques qui sont de nature à éclairer le législateur sur les éventuelles adaptations législatives opportunes ou nécessaires.

La première concerne *una via*. On en a parlé; on en parlera à mon avis beaucoup dans le courant de l'ensemble des travaux. La loi existe, mais elle n'est pas sans poser un certain nombre de problèmes, tout d'abord parce qu'elle a été annulée partiellement par la Cour constitutionnelle. J'aurais voulu voir si au sein des services, vous éprouviez quelques difficultés du fait de cette annulation partielle par la Cour constitutionnelle, et on sait d'ailleurs qu'il y a un certain nombre de problèmes, de blocages de la pénalisation d'une affaire, quand des sanctions administratives sont imposées désormais par le fisc et donc par l'administration fiscale. J'aurais voulu voir si vous aviez adapté des processus de ce point de vue-là.

La deuxième question concerne le traitement des éléments de preuves irrégulièrement acquis, donc ce que l'on a l'habitude, enfin, de qualifier de "jurisprudence Antigone". Dans quelle mesure des éléments de preuves irrégulièrement acquis sont-ils utilisables pour réprimer pénalement? Aujourd'hui, on a traduit cette "jurisprudence Antigone" en loi, donc le travail a été fait. Par contre du point de vue fiscal, il n'existe pas encore de loi, mais maintenant il existe, peu à peu, une jurisprudence de la Cour de cassation, qui ne manque pas de laisser un certain nombre de questions ouvertes, mais j'aurais voulu voir si vous aviez adapté vos processus internes à ce traitement des éléments de preuves, puisque vous en aviez parlé tout à l'heure, des preuves irrégulièrement acquises. Ici, évidemment, dans le cadre des Panama Papers, il peut y avoir un certain nombre de questions de ce point de vue. Et cela peut, peut-être, être l'occasion d'une recommandation au législateur concernant l'adoption d'une loi en la matière, mais proprement fiscale cette fois-ci.

Le **président**: Merci, monsieur Bourgeois.

Sauf erreur de ma part, Mme Fabienne Dillens est une des responsables juridiques de l'ISI Bruxelles, donc si elle le souhaite, elle peut évidemment répondre aux questions de M. Bourgeois, mais je vous laisse voir cela entre vous.

J'ai quelques questions complémentaires à vous poser. Premièrement, j'ai peut-être mal compris, mais y-a-t-il encore des régularisations en cours sur base de la fameuse circulaire ISI tellement controversée à un certain moment? Plus que controversée puisque portée devant le Conseil d'État. J'ai peut-être mal compris, mais peut-être faut-il clarifier ce point-là, d'autant que M. le ministre des Finances, interrogé pas nos soins, a confirmé qu'il y avait un moratoire. Peut-être pouvez-vous nous dire un peu ce qu'il en est.

Deuxièmement, il me semble avoir entendu que vous confirmiez le fait que nous n'aviez pas la base de données Orbis. Si j'ai bien compris, vous exprimez le souhait de pouvoir en disposer. Il me semble que cela doit attirer notre attention mais ce serait effectivement bien qu'on puisse continuer à clarifier.

Troisièmement, je pense que M. Gilkinet a raison, il serait intéressant d'avoir le même exercice présenté pour l'ISI Bruxelles pour l'ensemble des autres directions régionales. Pourrions-nous éventuellement avoir l'ensemble de ces éléments? Nous allons, comme je l'ai dit, envoyer un questionnaire récapitulatif au SPF Finances, mais je vous l'annonce ici, cela va peut-être nous permettre de gagner un peu de temps.

Quatrièmement, j'avais posé une question à M. Philipsen et je me permets de vous la poser également: dans les dossiers que vous traitez, y-a-t-il quelques noms d'intermédiaires qui reviennent régulièrement? Des gens qui font profession d'aider à la fraude fiscale? Cela peut être des cabinets d'avocats, des fiduciaires, toute une série d'autres intermédiaires. Et dans ce genre de situations, si vous observez – je ne vous demande pas des noms ici – qu'on voit arriver les mêmes intermédiaires, les mêmes cerveaux, est-ce que l'ISI Bruxelles, l'ISI Anvers, ne se dit pas

"Mais bon, on doit marquer un coup et déposer plainte au pénal" pour X raisons? Ou en tout cas se dire: visons les cerveaux parce que ce sont les grands pourvoyeurs de montages frauduleux.

Sur les diamants, Mme Bertin pourrait-elle nous en dire un peu plus sur la manière dont l'inspection spéciale mise en place par l'ISI fonctionne? Quelle est la méthodologie? Quels sont les objectifs? Comme je l'ai dit tout à l'heure, il ne s'agit pas de pointer un secteur en particulier, mais force est de constater que celui-là apparaît régulièrement et on pourrait se dire "on doit assainir le secteur". Peut-être que des choses se font avec les représentants du secteur, mais il y a là en tout cas quelque chose d'interpellant et je me dis qu'une bonne façon d'y arriver c'est de prendre le taureau par les cornes pour ne plus avoir des feuilletons à répétition qui déstabilisent l'opinion publique. Il y a le fantasme de la représentation collective des diamantaires face à tous les gens qui, chaque mois, se voient retenir un précompte professionnel, pour le dire simplement.

J'ai senti, madame Van Duerm – mais je me trompe peut-être – une différence de sensibilité en termes d'approche entre vous et M. Philipsen sur la question de l'apport de sang neuf et de jeunes dans les services. M. Philipsen a parlé de manière assez convaincante en précisant que la présence de ces jeunes permettait de redonner une certaine énergie, etc. Pour ce qui vous concerne, vous avez pointé le fait que cela représente, au départ, une charge de travail supplémentaire. Quel est donc le point d'équilibre? Tout le monde a-t-il raison? Faut-il être plus nuancé? Finalement, le bilan tiré est-il positif? L'important n'est pas de juger le passé. Mais si une nouvelle opération de renforcement des services devait avoir lieu, ne vaudrait-il pas mieux avoir une autre approche en allant, par exemple, rechercher des anciens et remplacer les personnes détachées par des jeunes? Ou considérez-vous qu'il faut continuer à engager des jeunes?

Cela dit, je ne m'inscris pas dans le communautarisme, mais il me semble néanmoins que l'ISI Bruxelles traite beaucoup de dossiers francophones. Estimez-vous que vous disposer de suffisamment d'agents francophones pour traiter ces derniers, sachant – je n'en disconviens pas – qu'il y a des agents néerlandophones qui sont de parfaits bilingues et qui peuvent traiter des dossiers francophones?

Je voudrais encore poser une question supplémentaire qui rejoint celle qui posée à M. Hulot. Pourriez-vous nous préciser les missions de la cinquième direction? Vous avez déjà évoqué la question, mais je souhaiterais que vous preniez un peu plus de temps pour les inventorier.

Pour "*una via*", je remercie M. Bourgeois d'avoir permis de clarifier un peu les choses.

Pour le reste, je me demande où en sont les fameuses enquêtes sectorielles qu'on a connues dans le passé (les enquêtes "notaires", les enquêtes "dentistes", les enquêtes "prothésistes", les enquêtes "huissiers", etc.? Les enquêtes sectorielles sont-elles toujours d'actualité? L'ISI Bruxelles, l'ISI Anvers, … proposent-elles des enquêtes sectorielles? N'y a-t-il pas lieu de développer des enquêtes sectorielles en lien avec les *leaks* et les informations qui sont données par le *data mining*, par exemple?

Sonja Van Duerm: Ik kom tot de vragen van de heer Van de Velde: over welke middelen kunnen wij beschikken of wat is onze inbreng bij het operationeel plan? Wel, onze inbreng is – zoals de heer Philipsen daarjuist al gezegd heeft – dat er aan ons een insteek wordt gevraagd: wat zouden jullie nieuw willen doen dit jaar? Dan geven wij een aantal elementen die wij denken eraan toe te moeten voegen, vooral op operationeel vlak, niet over de grote denkpistes en dingen die de centrale op het vlak van organisatie zou moeten doen, maar dus werkelijk over het concrete werk op het terrein. Wij geven daar zelf een aantal elementen aan. Dat kan evengoed zijn: wij zijn met iets bezig, dat is goed, we gaan dat verder zetten. Zoals daarstraks de heer Cassiman al aanhaalde, gaan we verder ageren tegen de domiciliefraude. Dat is een neverending story, vrees ik. Maar we kunnen ook nieuwe dingen doen, zoals het voorstel van de directie (…) – daarover zal nog gepraat worden, veronderstel ik – inzake het vreemd vermogen dat gestald is in het buitenland. Kunnen we dat aanpakken? Dus er komen initiatieven vanuit elke directie om een aantal dingen te doen en die worden dan verzameld en besproken in een vergadering, waar alle directeurs en afdelingshoofden ook aanwezig zijn. Uiteindelijk wordt er besloten wat wij er nu mee doen. Dit betekent dat we de schop niet te vol maken, maar het moet natuurlijk ook wel iets zijn dat een deugdelijk operationeel plan uitmaakt. En dan worden daar timings gesteld, waarin ook weer iedereen zich ongeveer kan vinden. Op die manier wordt dat opgebouwd. Dus dat is werkelijk in overleg.

Dan onze aanpak. Op welke manier pakken wij

dingen aan? Wel, ik zou bijna willen zeggen: wij gaan voor de twee methodes, niet tegelijk maar afwisselend, naargelang het onderwerp waarover wij een onderzoek moeten voeren. Als het gaat om informatie die wij krijgen via die leaks in bulk, dan gaan wij beginnen met datamining. Gaat het over een dossier dat wij ter kennis kregen van Justitie – ik heb daarstraks bij de signalen gezegd dat een van de mededelingen van het antifraudecomité of het gerecht afkomstig kan zijn – dan gaat het over een gerechtsdossier met een aantal personen erin. Dan moeten wij niet eerst dingen gaan analyseren. Daar gaat het over. Daar hebben wij een andere *approach*. Dan zeggen wij: “Ja, die kennen wij al, daar moeten wij aan werken.” We hebben dus twee manieren van werken. Ik heb eigenlijk geen voorkeur, het is naargelang het onderwerp dat wij behandelen.

Welke gebieden zouden we eventueel niet meer moeten behandelen? Wel, dat zijn de gebieden waarvan we uit het verleden weten dat ze niet veel opbrengen. Een van de dingen die daarin aan bod komen, is – wij hebben daar een verbeterpunt van gemaakt – weer in de relatie met Justitie. Wanneer wij van Justitie informatie krijgen over het bestaan van een gerechtsdossier – dat wordt via de antifraudecoördinatie naar de fiscale administratie gestuurd – hebben wij Justitie al gevraagd om toch een beetje explicieter te zijn in de melding. Een dossier lastens persoon X: Wordt er één persoon genoemd? Zijn er elementen van fraude op grote schaal? Welke zijn die? Dus momenteel moeten wij dan eerst voor zo’n dossier een vooronderzoek doen, consultaties vragen, om achteraf vast te stellen dat het bijvoorbeeld een pitabar betreft, waarboven de man woont die de pitabar uitbaat en die per maand 500 euro in het zwart verdient. Ja, dat is verloren energie.

Dat is een gebied dat wij niet meer zouden moeten behandelen en waarvan wij geprobeerd hebben Justitie ervan te overtuigen om een beetje explicieter te zijn. Dan vragen wij zelfs niet dat het dossier door de BBI wordt behandeld en gaat het rechtstreeks naar de administratie Fiscaliteit om van daaruit de benadering van het onderzoek te gaan doen. Dat is een van de voorbeelden.

Prioriteiten, afstemming met Justitie. Ja, wij zouden dat heel graag doen, afstemmen met Justitie, maar wie is Justitie? Eigenlijk hebben wij in al onze dossiers te maken met individuele substituten die al dan niet tijd of ruimte of – weet ik veel – goesting hebben om aan een bepaald onderzoek te werken. Hebben zij nu veel onderzoeken lopende in een bepaald kader, dan zal dat ene, dat wij daar ook bij brengen, veel gemakkelijk passeren dan iets helemaal nieuws. Maar afstemming? Nee, die is er niet.

En wij hebben daar, denk ik, een probleem met het Charter van de belastingplichtige, dat niet toelaat dat wij zomaar gaan praten over dossiers. Wij moeten elke keer via 29, alinea 2 een kennisgeving doen, en via 29, alinea 3 kunnen wij een overleg hebben. Zomaar gaan praten… Wij kunnen wel eens kijken welk hun beleid is, in het groot. Ik heb ooit aan het parket van Brussel gevraagd: “Domiciliefraude, interesseert u dat?” Dan hebben zij mij gezegd: “Daar hebben wij nu geen tijd voor, want wij gaan dat en dat en dat doen.” Oké, waarvan akte.

Wij kunnen hen niet beïnvloeden. Er is dus geen echte afstemming.

De heer Philipsen heeft het daarstraks reeds over dit onderwerp gehad. Ik zat hier straks al toen wij verwacht werden op een bepaald tijdstip. Ik heb gehoord dat hij zei dat wij ook zouden moeten kunnen – zoals artikel 29, alinea 3 overleg voorziet voor een dossier – overleg plegen over strategieën, mogelijkheden. Ja, graag.

Dan voor de invordering. Hoeveel onderzoeken hebben wij met een niet-akkoord, waar de zaken nog voor Justitie hangen? Ja, dat is een statistisch gegeven, waarop wij misschien wel kunnen antwoorden wanneer wij de databank Geschillen consulteren en daaruit al de geschillen BBI kunnen filteren. In welk stadium dat dan zit, is een ander verhaal. Hoeveel kans er is om dat te winnen, is nog een ander verhaal.

Bovendien, wanneer wij in eerste aanleg zouden winnen, bestaat er beroep en eventueel cassatie. Het is soms een heel lang verhaal, om aan het eind van de rit vast te stellen dat de persoon zich insolvabel gemaakt heeft of overleden is, of weet ik veel.

Nu, de kennisgevingen aan Justitie. Wat gebeurt er nadien? Wel, bij een kennisgeving van informatie aan Justitie, vragen wij na een aantal maanden aan Justitie om inzage te kunnen krijgen van dat dossier en om na te gaan wat Justitie ermee gedaan heeft.

Het overleg voorzien bij artikel 29, alinea 3 biedt de mogelijkheid om dit in één stap te doen. Daar praten wij over het dossier en vragen wij: wat gaat u ermee doen?

Dat is een kortere versie van wat vroeger reeds bestond in artikel 29, alinea 2: wij sturen

informatie en nadien komen wij kijken wat men ermee gedaan heeft.

Die kennisgevingen worden in elk geval altijd opgevolgd. Maar wanneer er in het gerechtsdossier niets zit, of het wordt geklasseerd zonder gevolg, staan wij daar.

Wij hebben daar uiteraard geen inspraak in. Er is de scheiding der machten. Wij gaan niet tegen Justitie zeggen wat zij moeten doen.

Over de toegang tot de databanken die werd gevraagd: wat is het verschil tussen de KBO en de databanken die wij vragen? Wel, in de databanken die wij vragen zit informatie over buitenlandse ondernemingen. Ik ben op een bepaald moment in OpenCorporates een aantal van die Panama Papersverhalen gaan opzoeken. Ik had er blijkbaar al te veel opgezocht, want OpenCorporates zei: indien u dit wil gebruiken voor beroepsdoeleinden, moet u nu betalen. Oké, geen toegang meer. Ik had er een aantal geconsulteerd als particulier persoon, en zo heb ik een beetje info gekregen. Beperkt, want voor de netwerken moet men ook weer betalen. Daar stond ik dan. Men kan nog altijd vragen stellen op naam van een collega, maar dan is men amateuristisch bezig.

Er zijn databanken waartoe wij toegang vragen, omdat die verschillend zijn van de KBO. Zij zijn complementair.

Kristof Calvo (Ecolo-Groen): (…)

Sonja Van Duerm: Monsieur Gilkinet, le rôle du *data mining* est une question pour M. Hulot.

Le **président**: Monsieur Hulot, profitez-en peut-être pour répondre à l'ensemble des questions liées à cet aspect.

Yannic Hulot: Quant au plan opérationnel des différentes directions régionales, je confirme qu'on a toute autonomie pour la créativité, l'initiative lors de l'élaboration du plan opérationnel dans les directions régionales, notamment par des actions thématiques sectorielles. Dans ma direction, le BISC, j'ai une attention particulière à l'e-commerce pour cette année.

Pour la centralisation-décentralisation, c'est important, c'est tout le contraire de quelque chose d'inefficace. On se met tout à fait d'accord sur une stratégie, on partage les idées entre directeurs régionaux sur ce qu'il y a moyen de faire dans les circonstances. Lors de l'analyse, les résultats sont mis en ligne et il n'y a pas d'exclusion. Il y a là l'autonomie pour un directeur régional, même si mon analyse avait mis un peu sur le côté un élément. Imaginons un Belge qu'on considère non-résident, qui est officiellement non-résident, mais qu'une collègue directeur régional veut initier en disant "je crois qu'il n'est pas non-résident" et repêcher. L'enquête peut tout à fait avoir lieu. Ils peuvent suivre *online* les travaux de tri sur les données sur une plate-forme.

Sur les *data miner* et le BISC, il y a eu des questions sur les deux dossiers. Ce sont des dossiers bien différents. Nous n'avons pas les problèmes que nous connaissons avec le BISC pour l'infrastructure *data mining*. Notre infrastructure *data mining* est pour l'instant extraordinaire, en fait encore pour dix-huit mois. C'est pour cela que je disais que c'est quelque chose qu'il faut pérenniser car on sait qu'on ne pourra bénéficier de ces outils-là que pour dix-huit mois. Puis, effectivement, une question va se poser de pouvoir toujours utiliser les outils *data mining* qu'on utilise pour l'instant.

Le **président**: Puis-je vous demander d'éclairer la commission sur cet aspect-là, les dix-huit mois. Je sais que M. Gilkinet est un habitué des questions mais c'est pour mettre tout le monde au même niveau d'information. L'enjeu des dix-huit mois.

Yannic Hulot: Pour le moment, nous travaillons avec le fournisseur SAS Institute. Dans dix-huit mois, le contrat expire. Alors il faudra voir ce qu'il est possible de faire: peut-être un nouveau marché public ou ce genre de choses. Cela peut être quelque chose de délicat. Il ne faudrait pas qu'il y ait d'interruption dans nos possibilités de travailler.

Je n'ai pas insisté non plus, mais c'est très important: parallèlement aux *data mining* qui est l'aspect technique, on a ce qu'on appelle la création de connaissances. On inventorie l'ensemble des typologies, que ce soit justement de l'exil fiscal, des typologies liées au BEPS, des fraudes organisées en matière de TVA. Enfin, on a l'inventaire total. Cela permet justement de faire du *clustering*. On est en train de bâtir un outil avec un projet de *data mining*, qui permet de faire du *reporting*, de l'analyse de résultats et de la prévision. On arrive tout de suite à voir les statistiques, comment elles évoluent, comment ça rapporte, comment ça rapporte moins et à orienter stratégiquement. Cela peut être utile opérationnellement pour les chefs d'inspection, mais cela peut être aussi utile pour les directeurs régionaux et même à l'administrateur général pour

orienter nos politiques de sélection, notamment en essayant de diminuer les contrôles qui sont plutôt improductifs ou peu productifs, qui n'entrent pas tellement dans la saisine de l'ISI. Donc, on essaie de travailler là-dessus pour pouvoir concentrer nos ressources sur ce qui est important.

Au sujet du BISC, pour l'instant, il y a deux personnes, plus une qui vient juste de se rajouter, donc trois personnes travaillent en tant qu'experts au BISC. Deux *data miner* leur sont dédiés. Les experts sont là pour extraire de l'internet les données en *open source*. Les *data miner* sont là pour, principalement, croiser ces données avec les données internes que l'on possède au sein du ministère des Finances. Par exemple, une plate-forme e-commerce dont on va pouvoir extraire l'information. On va comparer après dans les bases de données si, effectivement, ces gens qui sont actifs sur la plate-forme ont un numéro TVA, sont des déposants, quel est leur chiffre d'affaires, est-ce que c'est possible.

Par contre, dans ce qui avait été promis au BISC, la grande difficulté est de réaliser les investissements en logistique (infrastructure, software). On attend des résultats à très court terme pour nous. On doit être confrontés aux services d'appui IT, budget, logistique, l'Inspection des Finances. Visiblement, on a des difficultés à réaliser ces achats.

La seule chose qu'on a pu réaliser pour l'instant, parce que c'était super important, ce sont les logiciels de *scraping* justement, qui permettaient d'extraire des informations sur le net et qu'on a pu réaliser à très court terme parce qu'ils n'atteignaient pas le montant de 8 000 euros. Mais les autres investissements prévus dans la note, qui avaient été validés n'ont toujours pas pu être réalisés parce que, effectivement, le service logistique, budget IT, ne travaille pas de la même façon. Et puis ils ont été eux-mêmes confrontés à des restrictions budgétaires.

À propos de la question sur "*una via*", ce qui va se passer, c'est qu'on va aller en concertation pour voir si le procureur nous confirme qu'il ne poursuivra pas pour qu'on puisse appliquer les sanctions. Et dans le cas où il poursuit, voir éventuellement pour quelle entité on va pouvoir appliquer des sanctions ou même taxer sans sanction pour les entités qu'il va poursuivre.

C'est vrai qu'on a lancé cette idée qu'il y a un réel besoin dans le fonctionnement de notre coopération avec la Justice. Parce qu'on ne peut pas … La charte du contribuable ne nous permet pas de discuter directement sur les dossiers, mais on a ce besoin de concertation stratégique, dans les dossiers de *leaks* particulièrement. Donc, on ne parle pas ici de dossiers particuliers, mais au départ d'une fuite comme celle dont nous parlons aujourd'hui, on a besoin d'aller voir le procureur et de lui dire "ben voilà, qui fait quoi?". Donc, je crois qu'en matière d'efficacité et pour utiliser au mieux les compétences de chaque département, ce serait une chose à laquelle il faudrait bien penser.

Je voudrais dire aussi un mot sur les jeunes recrutements. Ce à quoi on est confronté est très simple. On n'a pas différents points de vue. Les jeunes sont réellement un investissement à long terme. À court terme, disons que cela a un coût en termes de temps que l'on doit leur consacrer, mais à long terme, il n'y a pas photo, ces jeunes sont bien sûr une grande plus-value.

Donc effectivement, moi, je n'aurais aucun problème à avoir accès à ce qu'ils appellent la *metadata* de la fuite ICIJ. Je suis d'ailleurs aussi allé voir les collègues journalistes pour voir dans quelle mesure on pourrait avoir accès à ces informations. Apparemment, ce n'est pas possible mais je ne désespère toujours pas d'avoir accès aux informations, notamment aux documents sous-jacents qui pourraient être des documents probants dans le cadre de nos enquêtes.

Pour l'instant, on a des noms et des chiffres dans la presse sur un site internet mais il y a derrière ça, dans la *metadata*, des documents probants en lien avec ces dossiers. Nous avons bien sûr les techniques pour extraire ces documents et les utiliser dans nos enquêtes. L'argument qui m'a été avancé, c'est que la mise à disposition de la *metadata* mettrait en danger la personne qui a révélé l'information.

Le **président**: Pseudonyme, John Doe.

Hildegarde Bertin: Wat het stukje una via betreft, zien wij dat, na een overleg met Justitie en met het openbaar ministerie, het openbaar ministerie ons zegt dat het de zaak strafrechtelijk zal afhandelen en dat wij nadien wachten en wachten en wachten en in de onwetendheid zijn over wat effectief met het dossier gebeurt. Wij zijn dus absoluut niet zeker dat Justitie, wanneer zij de zaak in handen neemt, er ook effectief iets mee doet.

Uiteraard is dat een probleem. Wij gaan immers ondertussen zonder verhogingen of boetes aanslagen vestigen. Op de duur ontspringen zij de dans op alle mogelijke manieren, zonder enige

bestraffing.

Ik wil graag nog een stukje toevoegen over una via. Ik mis ter zake een belangrijke partner in het overleg. Dat zijn de onderzoeksrechters. Zij spelen een belangrijke rol in het strafonderzoek. Wij mogen hen eigenlijk niet spreken.

Het zou dus misschien ook een oplossing zijn, indien wij niet alleen het openbaar ministerie mogen spreken, maar ook de onderzoeksrechter ter zake.

Le **président**: Il y avait une deuxième question du professeur Bourgeois. Souhaitez-vous y répondre maintenant? Elle portait sur la jurisprudence Antigone.

Fabienne Dielens: La question était s'il est utile d'avoir une loi Antigone sur le plan fiscal. Il y a deux problèmes. Sur le plan pénal, la loi Antigone a réglé le problème en décidant dans quelle mesure le juge pénal peut retenir un élément de preuve irrégulièrement acquis ou, au contraire, l'écarter, mais sans annuler pour autant la totalité de l'enquête pénale. Donc, sur le plan pénal, le point est relativement éclairci.

Le problème que nous avons, c'est l'application de cette nouvelle loi Antigone en matière fiscale, mais à propos d'éléments tirés du dossier pénal. Je m'explique. Nous consultons un dossier pénal. Nous prenons les éléments de ce dossier pour taxer un contribuable, que ce soit pendant le cours de l'instance pénale ou par après. Donc, le problème qui se pose à nous, c'est lorsque, après notre taxation, pendant encore la phase de contentieux fiscal, la procédure pénale est annulée ou certaines pièces sont écartées par le juge pénal sans pour autant annuler toutes les poursuites. Si, sur le plan pénal, le problème ne se pose plus, notre problème c'est de convaincre un juge fiscal d'appliquer le même raisonnement en matière fiscale. Autrement dit, d'accepter l'idée que, dans la mesure où, nous administration fiscale, nous n'avons pas commis la moindre faute de procédure, nous avons obtenu les éléments de façon tout à fait régulière, nous avons demandé l'autorisation, nous l'avons obtenue, les éléments ont été obtenus par un fonctionnaire qui est habilité à cela, notre taxation sur le plan de l'établissement de l'impôt est tout à fait régulière et défendable, il faut quand même convaincre le juge fiscal que l'annulation des poursuites ou l'écartement de la pièce en question ne porte pas préjudice à son utilisation sur le plan fiscal – et donc, pour la défense de la taxation. Cela n'est pas encore gagné. Nous n'avons pas énormément de jurisprudence à ce niveau-là. Mais, pour le passé, et je pense notamment au dossier des affaires KB Lux, les résultats ont été extrêmement défavorables.

Bien entendu, depuis lors, la loi Antigone, au plan pénal, est passée. Donc, on peut espérer qu'avec le temps les juges fiscaux vont appréhender ce nouveau concept et accepter de l'appliquer. Je dirais: "*Wait and see*". Mais nous sommes réellement maintenant confrontés à une affaire tout à fait récente où les poursuites ont été annulées – je ne cite pas le dossier, mais je suppose que vous savez de quoi je parle – et toutes nos taxations sont en contentieux. Nous devons maintenant défendre l'idée que les éléments que nous avons utilisés pour taxer, et qui sont tirés de cette procédure pénale annulée, restent valables sur le plan fiscal. Et là je n'ai encore aucune indication sur le sens que cela va prendre.

Le deuxième point est de savoir s'il faut envisager une loi Antigone purement fiscale. Là ce sera beaucoup plus controversé. C'est une décision qui ne relève pas de nous et qui consiste à savoir si on va envisager que certaines fautes de procédure ou certaines irrégularités dans l'obtention des pièces – mais dans le cadre de la procédure fiscale – pourraient aboutir à autre chose qu'à une annulation de la taxation. Autrement dit, le juge fiscal pourrait-il dire: "Voilà, cette pièce, fiscalement vous ne l'avez pas obtenue de façon tout à fait régulière mais, compte tenu des mêmes conditions que celles prévues en matière pénale, soit j'écarte simplement la pièce et je maintiens la taxation, soit j'annule la taxation, soit je considère que la faute n'est pas suffisamment grave pour entraîner la nullité." C'est un débat qui est beaucoup plus délicat. Parce que les procédures fiscales sont d'ordre public également. Là où éventuellement il y aurait matière à discussion, c'est vraiment sur l'obtention des pièces. Je crains que sur la procédure d'établissement de l'impôt, la marge de manœuvre soit extrêmement limitée.

Le **président**: Voilà, chers collègues, qui nourrira nos échanges et nos débats. Je sens que sur ce point-là, les avis seront intéressants à entendre.

Sonja Van Duerm: Wat de regionale verschillen betreft, het verschil zit soms in één onderzoek. Naargelang een belastingplichtige in een bepaald landsdeel of een bepaalde streek woont en dat onderzoek brengt heel veel geld op, dan krijgt men soms een piek in sommige resultaten. Dat

kan men een *lucky shot* of “goed gewerkt” noemen, maar dat onderzoek zal dan in grote mate de resultaten van een bepaalde directie beïnvloeden.

U hebt ook gevraagd, betreffende de strategie voor grote dossiers, centraal of decentraal, wanneer er afgestemd wordt. U gaf het voorbeeld van een bank. Wordt er dan afgestemd? Wanneer die bank een invloed zal hebben op onderzoeken die in verschillende directies gebeuren, dan zal er zeker afgestemd worden. Wanneer de problematiek in andere directies aan bod komt, dan zal er zeker afgestemd worden, om te proberen zo efficiënt mogelijk te werken en dus geen verloren energie te steken in iets dat door iemand anders al onderzocht of benaderd is.

U zei dat het vreemd is dat er doorgeschoven wordt en u vroeg of dat betekent dat er een gebrek aan afstemming is. Eigenlijk niet. Voor OS-leaks is een aantal dossiers doorgeschoven naar andere directies, omdat wij bij de eerste benadering opmerkten dat betrokkene reeds elders aan een onderzoek onderworpen werd. Als wij bijvoorbeeld één persoon in een onderzoek kennen en die opgenomen wordt in een zaak dan gaan wij na bij wat hij nog betrokken is. Soms stellen we plots vast dat wij bijkomende personen bij het onderzoek moeten betrekken, bijvoorbeeld zijn schoonvader en een bedrijf waarin hij actief is, die in een andere directie of een administratie in een onderzoek bekend zijn. Dan bekijken wij wat het belangrijkste stuk is. Desgevallend staan wij dossiers af aan iemand anders, in die zin dat het belangrijker wordt om onze informatie bij die andere te voegen dan omgekeerd. Dan wordt er doorgeschoven.

De heer Hulot heeft al geantwoord op de vraag over 732 naar 149 dossiers, maar de vraag was of dat definitief was.

Yannic Hulot: Donc, le tri, très large, a été fait pour identifier, pour permettre en fait aux directeurs régionaux de pouvoir traiter l'ensemble des cas pertinents, même si ces 149 paraissent réduits par rapport aux 732 annoncés, il s'agit bien des 149 cas de façon très large. Cela ne veut pas encore dire qu'ils étaient bien résidents à la période, et qu'on a la possibilité d'enquêter.

Si vous avez regardé le 9 mai le site dès qu'il a été ouvert, il s'agissait de 732 liens. Il y avait une adresse qui revenait 100 fois, 101 fois, qui avait été mise en lien avec la Belgique, qui en fait n'avait rien du tout à voir, il s'agissait d'une erreur matérielle. Donc il y avait ce type d'erreurs, et notamment des redondances, il y avait des itérations, des noms qui étaient repris 15 fois, 20 fois, 30 fois. C'est pour cette raison que le nombre a pu être réduit à 149, nombre qui paraît maintenant beaucoup plus faible. Mais en tous cas il y a 149 cas qui sont réellement rattachés à la Belgique et qui présenteraient un début de pertinence.

Le **président**: Vous aurez le droit de réagir.

Hildegarde Bertin: Wat de bewijskracht van de Panama Papers betreft, ik had eigenlijk wel gezegd, en toch ook wel bedoeld, de HSBC-zaak. Dat wij daar vragen krijgen van de rechtbank van eerste aanleg naar de bewijskracht van de onderliggende stukken en dat dat weinig goeds doet vermoeden voor de toekomst van andere onderzoeken, waar wij veel minder gegevens hebben en waar wij veel meer zelf gaan moeten zoeken. Wij vernemen nu al dat er inderdaad ook sprake is van gegevens die al dan niet zijn gestolen bij derde partijen.

Ik wil maar zeggen, altijd voorzichtig zijn met al die gegevens die wij van allerhande wegen krijgen. Als wij al goede gegevens hebben, is het al vaak moeilijk genoeg om de cirkel rond te krijgen tot en met het hof van beroep en het Hof van Cassatie.

In de zaak-HSBC zijn wij daar concreet mee geconfronteerd.

Ik zal het aansluitend ook hebben over de diamantsector. Voor onze kanteling naar de nieuwe structuur hadden wij binnen BBI Antwerpen de derde inspectie, die zich vooral bezig hield met de diamantonderzoeken. Vanaf de kanteling in de nieuwe structuur vorig jaar is dat voornamelijk gesitueerd in de eerste inspectie binnen BBI Antwerpen. Wij hebben daar een aantal dossiers met heel veel succes kunnen afronden, maar dat waren voornamelijk dossiers die gestuurd waren vanuit het parket in Antwerpen, die een zeer grondig onderzoek gedaan hadden naar de fraudesystemen binnen die diamant.

Wij hebben ook een aantal dossiers in eigen onderzoek, maar dat is relatief beperkt. Tot hier toe lag de klemtoon altijd op de fraudezaken die binnen het parket in Antwerpen werden gedaan.

Ik hou natuurlijk mijn hart vast, want wij hebben het daarnet al gehad over een aantal mensen die kandidaat zijn om te worden gedetacheerd naar de parketten. Het kan nu een toeval zijn, maar er zijn een aantal stevige kandidaten die de wens

hebben geuit naar het parket in Antwerpen, Gent of Brussel te worden gedetacheerd. Het zou wel eens een echte braindrain kunnen worden binnen het team, als al die mensen inderdaad ook effectief gedetacheerd zullen worden.

Bovendien dien ik vast te stellen dat een aantal mensen daar zeer bedreven in zijn en dat dit een aantal mensen zijn van reeds gevorderde leeftijd en die kort bij hun pensioen staan. Wees gerust, ik heb gevraagd om aan overdracht van kennis te doen naar jongere mensen binnen de dienst. Van de 19 stagiairs op de 100 medewerkers binnen BBI Antwerpen zijn er toch al een aantal mensen die bereid zijn om zich verder in de diamant te gaan verdiepen.

De onderzoeksdaden naar de Panama Papers. Ik heb het daarnet al gezegd. Wij hebben nog geen specifieke onderzoeksdaden gesteld naar de belastingplichtigen. Maar wat hebben wij wel al gedaan? Een una-viaoverleg gevraagd. Is dat al dan niet een onderzoeksdaad? Wij zijn er in elk geval wel mee bezig en zeer concreet voor twee zaken.

Sonja Van Duerm: J'en arrive aux questions de M. le président. En ce qui concerne les régularisations spontanées, vous dites que j'ai fait allusion aux dossiers qui sont encore en cours. Oui, effectivement, jusqu'au 6 janvier 2016, des dossiers ont été introduits. La grande majorité est terminée et les vingt qui sont encore en cours sont ceux où les discussions sont terminées mais où on attend le retour de l'avocat. En termes de sécurité juridique, on pouvait difficilement dire à ces gens-là: "on a négocié avec vous, on a discuté avec vous et maintenant stop, c'est fini!". Ce ne serait quand même pas très correct!

Pour les dossiers dans lesquels certains noms reviennent régulièrement, que fait-on? On appelle cela des organisateurs de fraude dans notre jargon. Quand on constate une fraude dans certains dossiers, on mentionne particulièrement dans notre information ou dans la concertation avec le parquet, la personne qui organise. On la met en évidence.

Pour le moment, par exemple, à Bruxelles, on est occupé avec quelqu'un qui organise au départ de la province de Luxembourg. On dit toujours qu'ils sont près de la frontière. Il s'agit d'un organisateur de délocalisations. Des sociétés Luxembourgeoises sont créées purement sur papier. Elles existent, c'est tout. Là, on essaie de monter un dossier dans lequel on démontre que certains de ses clients qui habitent près d'Ostende ou dans le Limbourg peuvent difficilement faire le déplacement qu'ils prétendent faire chaque jour pour aller au Luxembourg dans un bureau de 3 m sur 3 m, fonctionner et avoir un chiffre d'affaires quand même assez conséquent.

En fait, que se passe-t-il? Les achats et les ventes font un petit tour papier via le Luxembourg pour écrémer le bénéfice. C'est cela que nous essayons de démontrer. On a donc monté trois, quatre enquêtes pour dire "voilà, dans tel ou tel cas". Nous nous sommes ensuite adressés à la justice via une concertation pour voir si elle prenait cette enquête en main ou pas.

Au sujet du personnel complémentaire, je suis effectivement très contente qu'il y ait des nouveaux chez nous. Vu mon âge, il faut bien renouveler. J'essaie aussi, comme disait Mme Bertin tout à l'heure, de transmettre ma connaissance. Malheureusement, je ne sais pas la mettre sur un disque dur et la transposer comme cela. J'essaie donc d'expliquer un maximum les choses aux gens qui sont là avec des cours, des mini-formations et tout ce que vous voulez.

Les nouveaux sont bien entendu les bienvenus. Une meilleure chose serait effectivement d'avoir un mix entre du recrutement et des gens qui viennent d'une autre administration. Mais la question est: comment les attirer avec les mêmes conditions de travail à l'ISI que dans les autres administrations? C'est pour moi un réel problème. On ne sait pas attirer les gens et les conserver après. On peut les attirer mais il faut pouvoir les conserver. Il faut pouvoir leur proposer quelque chose, de n'importe quelle façon, mais il faut pouvoir les fidéliser, si je peux le dire ainsi. C'est ce qu'on ne veut pas de notre clientèle, de nos contribuables, qu'ils soient fidèles à l'ISI. Ce n'est pas un bon signe.

Y a-t-il assez d'agents francophones? Oui, dans la mesure où on a pu faire un choix.

Mme Hildegarde veut peut-être encore répondre à la question relative aux enquêtes sectorielles.

Hildegarde Bertin: Puur sectoriële acties worden minder gedaan, maar wij hebben momenteel wel een hele hoop thematische acties lopen. Binnen de BBI Antwerpen zijn wij bijvoorbeeld aan de slag met in het buitenland gestalde patenten. Wij zijn ook bezig met specifieke acties rond kapitaalverhogingen en –verminderingen. Dat zit allemaal op het randje van fraude dan wel optimalisatie en belastingvermijding.

Wij beginnen altijd met de insteek dat het gaat over belastingvermijding, maar wij stellen vast dat het vaak meer is dan alleen vermijding en dat men inderdaad bepaalde fouten gaat maken en wij dan inderdaad in de fraude en de veinzing terechtkomen.

Ik kan ook nog tal van andere voorbeelden geven.

Le **président**: J'ai l'impression que nous avons fait le tour. Chers collègues, je pense que nous avons du bon grain à moudre. Je vois que M. Gilkinet, M. Van Biesen et M. Calvo ont encore des répliques. Commençons peut-être par M. Van Biesen, et puis M. Gilkinet et M. Calvo, et puis je pense que nous pourrons clôturer.

Luk Van Biesen (Open Vld): Mijnheer de voorzitter, het betoog van de heer Hulot is bijzonder belangrijk. Hij heeft iets gezegd wat bij mij de wenkbrauwen deed fronsen, zeker als ik de weerslag van de vergadering van vandaag al in de pers zie. Er wordt gezegd dat er reeds 149 dossiers zijn na één week en men vraagt wat de BBI al niet kan doen met de documenten van de Panama Papers.

Het is echter juist omgekeerd: er zijn al 580 dossiers gesloten, omdat men er niets van vindt. In de breedste zin kan men proberen er 149 te detecteren. Zo heb ik de heer Hulot begrepen. Ik hoop dat ik hem juist heb begrepen. Dat betekent iets totaal anders dan dat men zou zeggen dat na één week al 149 van de 732 dossiers getraceerd zijn. Neen, het is omgekeerd: er zijn al 580 dossiers geschrapt, omdat zij eigenlijk niet bestaan.

Gelet op de verklaringen van de journalisten in de vorige hoorzittingen is het belangrijk dat wij dat onderstrepen. Het is bijzonder belangrijk dat dat wordt gezegd en naar de journalisten wordt overgebracht.

Le **président**: Pour la bonne organisation des travaux, je pense que nous devons, en effet, demander à M. Hulot de préciser sa pensée. Il m'avait semblé comprendre, après avoir entendu M. Philipsen que, jusqu'à présent, 149 sur les 732 avaient été identifiés. Cela ne signifie pas qu'il n'y en a que 149. Voilà ce que j'ai compris. C'est la raison pour laquelle je souhaiterais que M. Hulot nous donne des précisions à cet égard. J'attire ici l'attention sur le fait que, le cas échéant, nous pourrions l'entendre une nouvelle fois, s'il nous fait savoir qu'il possède des analyses complémentaires, des éléments concrets.

Georges Gilkinet (Ecolo-Groen): Monsieur le président, je n'ai pas la même orientation que M. Van Biesen.

Lors de l'audition de M. Hulot, j'ai été particulièrement interpellé par la constatation suivant laquelle les budgets nécessaires à l'efficacité du travail en matière de *data mining* et de lutte contre la criminalité financière via le net n'étaient pas mis en œuvre. Autrement dit, la question des moyens est absolument problématique. J'ai déjà interrogé le ministre des Finances sur le sujet et je ne manquerai pas de l'interroger à nouveau.

Pour le reste, notre expert a pointé un élément central, à savoir la question de la recevabilité des preuves. Il faudra donc absolument travailler sur la question.

Par ailleurs, après avoir entendu les représentants des deux directions régionales, le lien avec la justice est particulièrement interpellant. Je pense ici en particulier aux dossiers qui, dans le cadre de "*una via",* sont transférés à la justice, qui ne font pas l'objet d'un retour et, ce faisant, sur lesquels on ne peut pas travailler. Le traitement de ces dossiers dépend de la motivation, de la disponibilité, de l'intérêt, des compétences de ceux qui en sont chargés au niveau de la justice. Cette situation est réellement problématique. Il faut donc inscrire, à l'ordre du jour d'une prochaine commission, l'audition du ministre de la Justice et des représentants du SPF Justice, spécialisés dans ces questions, pour comprendre exactement ce qui se passe.

Monsieur le président, le témoignage des représentants des deux directions régionales est très utile. Selon moi, nous ne pourrons donc pas faire l'économie d'entendre l'ensemble des directions dans la mesure où il est question d'éléments concrets sur lesquels il y a matière à agir.

Enfin, je voudrais revenir un instant sur la question des organisateurs de fraude. Je rappelle que l'une des recommandations de la première commission d'enquête sur la grande fraude fiscale visait ces personnes qui démarchent des candidats fraudeurs et qui les aident. Nous avions prévu pour elles un régime de sanctions spécifiques. Aujourd'hui, on se trouve face à une forme d'impunité à l'égard de ces personnes qui est problématique, si on veut réellement agir contre la fraude. Il est vrai qu'en cas de fraude, il est question de personnes qui ne déclarent pas certains revenus, mais il y a des personnes qui les

aident à organiser cette fraude. Si on arrivait à toucher les intermédiaires, on pourrait, selon moi, diminuer le phénomène de fraude de façon manifeste.

Ce que vous avez dit, madame Van Duerm, au sujet des personnes que vous avez identifiées est, selon moi, essentiel pour la suite de nos travaux.

Le **président**: Il est prévu d'entendre des représentants des parquets.

Kristof Calvo (Ecolo-Groen): Daarop aansluitend en eigenlijk voor een stuk ook al in de geest van wat de heer Van de Velde op een bepaald moment heeft gezegd: het is niet altijd een zaak van nieuwe instrumenten uit te vinden, het is soms ook een zaak om de bestaande instrumenten beter te benutten door meer samenwerking. Ik denk dat jullie getuigenis van op het terrein onderstreept dat er meer en betere samenwerking met Justitie mogelijk is. Wij gaan die actoren horen.

Het zou, denk ik, voor ons nuttig zijn, mochten jullie op dat vlak concrete aanbevelingen voor een stuk kunnen suggereren van op het terrein. Zonder een voorafname te willen doen, is dit misschien wel een van de cruciale uitdagingen voor ons. Als u ons daar nog een en ander kan bezorgen, al dan niet schriftelijk, graag.

Mijn interpretatie is anders dan die van collega Van Biesen, maar ik denk dat wij het statuut van die 149 best uitklaren. Ik had ook begrepen dat wij er al 149 hebben kunnen lokaliseren. Voor anderen lukt dat niet. Het statuut van de rest. Ik heb daar geen scrupules over. 149 vind ik nog altijd relevant genoeg, maar mijnheer Hulot, ik zou ook willen wijzen op… de 732 is meer dan wat er in de databank staat die online raadpleegbaar is. De journalisten hebben ook op basis van fysieke controle van een aantal bronnen meer mensen — die Belg zijn, hier gedomicilieerd zijn of in aanraking komen met Belgen — geïdentificeerd. Wat men online gepubliceerd heeft — zo heeft men het ons uitgelegd — is maar een deel van de België-connectie.

De uitdaging is denk ik niet alleen… Ik weet dat er een beperking is inzake beschikbaarheid van informatie, maar er zijn meer Belgen betrokken — zeggen de journalisten en ik kan alleen maar zeggen wat zij hebben gezegd — dan wat er online is gepubliceerd.

Rob Van de Velde (N-VA): … wat de journalisten bedoelden met hun databank en hoe zij die hebben samengesteld. Ik moet zeggen: dit is kafka.

Le **président**: M. Calvo, terminez votre intervention.

Kristof Calvo (Ecolo-Groen): Ik doe alleen maar, zonder enige vooringenomenheid, want sommigen willen dat zo laag mogelijk en anderen zo hoog mogelijk, ik probeer alleen maar de informatie, die ik op dit moment heb, te delen in een proces waardoor iedereen — hopelijk — verstaat wat er echt aan de hand is. Die 732 mag men niet gelijkschakelen, zeggen de journalisten, met wat er online is gepubliceerd. Ik probeer het verschil dat men ons vorige week heeft uitgelegd… Ik had er ook wat tijd voor nodig om het te begrijpen. Jullie misschien minder dan ik. Maar ik ben er vorige week op teruggekomen, vandaar dat ik het ook hier een plek geef in het gesprek.

Het statuut van die 149 — ik ben daar niet over bevreesd — mag uitgeklaard worden.

Mevrouw Bertin, u hebt de uitdaging op HR-vlak geschetst voor uw diamantteam. Wat mij toch opviel, terwijl u de problematiek toch leek te erkennen en onderstrepen, is dat u hebt aangegeven dat u maar een beperkt aantal dossiers in eigen beheer heeft.

Voor mij ligt dat op gespannen voet met signalen die wij hebben gekregen. Hoe verklaart u dat verschil?

Ik heb nog twee punten. Ik zal ze gewoon vermelden, zodat u de kans hebt ze rustig te noteren. Ik heb gepeild en u hebt geantwoord, maar de andere regionale directies nog niet. Zijn er al dan niet al specifieke onderzoeksdaden in het kader van Panama gesteld? U hebt gezegd dat die nog niet zijn gebeurd. Wel is al een una via-overleg opgestart over twee dossiers. Is dat een specifieke onderzoeksdaad of niet? Kunt u dat nader verklaren? Is dat al dan niet voldoende, om niet meer in aanmerking te komen voor een eventuele fiscale regularisatie volgens het nieuwe regime dat zou worden goedgekeurd?

Ik heb ook uw andere collega's van de regionale directies bevraagd over de onderzoeksdaden die zij al hebben gesteld. U hebt daarop geantwoord, maar uw collega's nog niet.

Mevrouw Van Duerm, ik heb nog een laatste vraag. Ik beloof daarna echt te stoppen. Ik dank u, omdat u hebt toegelicht waarom dossiers kunnen schuiven. Voor mij hebt u duidelijk gemaakt dat

zulks niet per definitie en zelfs vaak niet een probleem is van een gebrek aan afstemming. Integendeel, bij het bundelen van de krachten leeft een dossier elders. U gaat daarmee dan aan de slag.

Wat voor mij minstens even relevant is, is dat u zei dat, wanneer iets alle regio's aanbelangt, bijvoorbeeld een financiële instelling, daarover afstemming en overleg moet plaatsvinden. Mij lijkt het dan dat de conclusie over het Dexiadossier van 2009 vrij logisch is, namelijk dat het dossier niet alleen op het niveau van de regionale directie wordt besproken maar ook in samenwerking en in afstemming. Vergis ik mij daarin? Ik kan mij niet voorstellen dat de rol van Dexia in die constructie iets was wat alleen maar Oost-Vlaanderen aanbelangde.

De redenering die u rond afstemming opbouwt, noopt mij tot een bepaalde conclusie voor de signalen uit 2009 en de rol van Dexia en drie andere banken in de media. Daarop zullen wij echter misschien later nog terugkomen.

Le **président**: J'ai identifié trois questions complémentaires. Le reste consistait en considérations. Peut-être conviendrait-il, monsieur Hulot, de donner une précision concernant les 149-732. Quel est le statut des 149? Ensuite, je donnerai la parole à Mmes Bertin et Van Duerm pour conclure. J'ai le sentiment qu'il y a moyen de répondre brièvement mais précisément.

Yannic Hulot: Monsieur le président, je vais clarifier ma pensée. Effectivement, on a bien identifié 149 personnes, principalement 144 personnes physiques, 5 personnes morales en lien avec la Belgique. Donc, réellement des résidents belges que nous avons identifiés. Les autres ont été écartés.

Dans le calcul des journalistes, un lien, une entité comptait pour un. D'ailleurs, si vous prenez la sélection belge sur le site et que vous additionnez les *officers, intermediaries, address, companies*, vous obteniez le chiffre de 732, parce que s'il y en a d'autres que ces 149 identifiés, où sont ces noms? Alain Lallemand m'a expliqué sa technique avec les mots "*Belgium*", etc.. À Washington, ils ont mis en évidence sur la plate-forme les produits de cette sélection, qu'ils ont pu retirer de la *metadata* et c'est ce qui a été mis en ligne. On peut quelquefois avoir un réseau pertinent avec une personne mais avec sept liens et six entités. Vous avez ainsi 13 occurrences belges.

Le **président**: Il n'est pas faux de dire que, à ce stade, 149 personnes physiques ou morales ont été identifiées sur la base des données fournies par ICIJ dans le cadre des Panama Papers. Et non des occurrences, les 149 identifiés!

Hildegarde Bertin: Mijnheer de voorzitter, ik heb u daarnet al toevertrouwd dat wij vanuit het Antwerps parket een flink aantal grote fraudezaken toebedeeld hebben gekregen. In navolging daarvan werd een groot aantal belastingplichtigen getaxeerd. Zo volgde er vandaag bijvoorbeeld een uitspraak in een belangrijke fraudezaak bij het parket in Antwerpen, waarin wij actief geweest zijn na het werk van Justitie.

In de verschillende Leaksdossiers komen uiteraard meerdere diamantairs aan bod. Daarmee hebben wij de afgelopen jaren dan ook de handen vol gehad. Los daarvan hebben wij al een aantal dossiers geselecteerd in een eigen onderzoek, vanuit een eigen optiek. Het gaat daarbij niet om de massa aan gegevens uit de Swissleaks of uit de grote fraudedossiers bij het parket in Antwerpen. Het gaat om een zeer beperkt aantal. Wij beschikken namelijk niet over de tijd en de middelen. Wij hebben maar een aantal specialisten. Tot nu toe is er maar een handvol medewerkers met de diamantsector bezig.

Sonja Van Duerm: De laatste vraag gaat over de precisering van het schuiven en afstemmen. Ik dacht dat u intussen mee was met het verhaal van wanneer er geschoven wordt. In verband met de afstemming spreekt u over een specifiek dossier. Over één specifiek dossier wens ik niet te antwoorden. Ik kan u wel zeggen dat de manier van samenwerken van de directies over de tijden heen heel veel verbeterd is.

Le **président**: Je remercie, au nom de l'ensemble de la commission, l'Inspection spéciale des impôts, dans ses différentes composantes, M. Philipsen qui est resté avec nous jusqu'au bout, Mme Van Duerm, Mme Bertin, M. Hulot, M. Cassiman, Mme Dillens et tous les autres fonctionnaires. Je pense que nous avons du bon grain à moudre. Je vous donne rendez-vous mardi prochain à 12 h 30 pour un Bureau.

La réunion publique de commission est levée à 21.16 heures.
De openbare commissievergadering wordt gesloten om 21.16 uur.

BIJZONDERE COMMISSIE FRAUDE PANAMA PAPERS

van

DINSDAG 24 MEI 2016

Voormiddag

_____

COMMISSION SPÉCIALE FRAUDE PANAMA PAPERS

du

MARDI 24 MAI 2016

Matin

_____

La réunion publique de commission est ouverte à 10.03 heures et présidée par M. Ahmed Laaouej.
De openbare commissievergadering wordt geopend om 10.03 uur en voorgezeten door de heer Ahmed Laaouej.

Audition de
- M. Rik Vandenberghe, CEO ING Belgium;
- Mme Birgit Van Camp, Head of Compliance ING Belgium;
- M. Philippe Wallez, Head of Private Banking ING Belgium;
- M. Edward Jago, Head of Tax, ING Belgium.
Hoorzitting met
- de heer Rik Vandenberghe, CEO ING Belgium;
- mevrouw Birgit Van Camp, Head of Compliance ING Belgium;
- de heer Philippe Wallez, Head of Private Banking ING Belgium;
- de heer Edward Jago, Head of Tax, ING Belgium.

Le **président**: Chers collègues, je rappelle que nous avons Bureau de la commission demain. Il nous a fallu en effet décaler l'horaire de la commission, parce que nous avions aujourd'hui les auditions d'ING et de Belfius. Les agendas étant compliqués, il n'y avait pas d'autre solution.

Je souhaite la bienvenue au staff d'ING. Je les remercie pour leur présence. Comme convenu, nous démarrons un cycle d'auditions des intermédiaires. Pour rappel, nous débutons par le secteur bancaire pour les deux semaines à venir, puis nous devrions prolonger par les *Big Four*, mais j'aurai l'occasion d'en reparler.

Nous accueillons M. Rik Vandenberghe, CEO d'ING, Mme Birgit Van Camp, qui est *Head of Compliance*, M. Philippe Wallez, *Head of Private Banking* et M. Edward Jago, *Head of Tax*. Sans plus attendre, je vais leur céder la parole. J'imagine que vous vous êtes organisés pour la présentation.

Une des questions qui vous sera évidemment posée aujourd'hui - et je vous la pose, mais des collègues vous la poseront aussi plus que vraisemblablement – c'est bien entendu de savoir, aujourd'hui, comment ING gère la problématique offshore et si elle propose des solutions offshore. Plus généralement, comment abordez-vous la question lorsque des clients ou autres acteurs, d'une manière ou d'une autre, vous sollicitent à cet égard?

Voilà ce que je vous propose et je vous cède immédiatement la parole.

Rik Vandenberghe: Monsieur le président, je vous remercie.

Vous avez cité les noms des collègues. Je ne vais donc pas les répéter. L'idée, c'est qu'à tour de rôle, on prenne brièvement la parole pour ensuite répondre à vos questions.

Misschien een korte toelichting: ING België is vandaag een bank met 8 000 medewerkers en ongeveer 2,5 miljoen klanten. ING België is een universele bank, zowel actief voor particulieren, bedrijven, institutionele klanten als grote ondernemingen. Wij werken met diverse distributiekanalen. Natuurlijk hebben we de klassieke kantoren, maar daarnaast is het internet en het mobiele bankieren steeds belangrijker geworden. Dat noemen we onze *omni-channel approach.*

Wij bieden allerlei financiële diensten aan, van spaarproducten, zichtrekeningen tot – natuurlijk – het financieren van de economie, die voor ons een belangrijk gegeven is, zowel voor de particulieren, met de hypothecaire leningen, als voor financieringen van bedrijven en natuurlijk ook financiering van de overheid.

In de kanalen zou ik zeggen dat het onlinekanaal en het mobiele kanaal steeds meer de overhand nemen, steeds meer op de eerste plaats komen.

Klanten zijn meer en meer vragende partij om zoveel mogelijk diensten zelf online te kunnen uitvoeren. Eigenlijk is de bank geëvolueerd van een bank die vroeger actief was van maandagochtend 8 uur tot vrijdag om 17 uur, naar een bedrijf dat vandaag 24 uur op 24 en 7 dagen op 7 actief is. Dat heeft veel wijzigingen gebracht in de manier van werken van onze medewerkers.

Vandaag hebben wij in België 726 kantoren. Dat is belangrijk, omdat wij een politiek hebben waarin wij werken aan het verbeteren van de klantenervaring. Wij doen dat op een manier waarbij wij het extreem digitale combineren met het extreem persoonlijke. Daarmee bedoel ik: we gaan eigenlijk op een digitale manier ervoor zorgen dat de *human touch* duidelijk aanwezig is. Het persoonlijke, het advies dat we geven aan klanten op allerlei domeinen, bijvoorbeeld bij de aankoop van een woning, gaan we ondersteunen met digitale instrumenten.

Wij zijn een belangrijke bank, ook op het vlak van het segment *private banking* in België. Dat is toch een van de problematieken die hier aan bod komen. We behoren vandaag eigenlijk tot de top 3 in *private banking* in België.

We hebben een heel sterke positie ten aanzien van bedrijven. We financieren de economie. Als we de grote bedrijven bekijken, de echte *big corporates*, zoals wij die noemen, staat ING België vandaag op nr. 2 in België. Als men de kmo-markt neemt, de *mid-corp*, globaal voor gans België, zijn we vandaag nr. 1 in België. Wij hebben een marktpenetratie van bijna 70 procent in dat segment. Zeker ten aanzien van Belgische familiebedrijven hebben we eigenlijk een heel sterke positie.

Pour ce qui concerne les plus grandes entreprises, les *corporates*, ce qu'on appelle chez nous le département *wholesale banking*, bien évidemment, nous collaborons beaucoup avec des collègues d'autres pays, parce que ce sont des entités et des groupes qui sont souvent actifs dans de nombreux pays. ING étant active dans 40 pays, on a donc un *network* où on peut suivre ces sociétés dans leur développement.

Peut-être quelques chiffres: en 2015, nous avons réalisé un bénéfice après impôts de 956 millions – ce qui est un chiffre important mais qu'il faut toujours mettre en rapport, comme vous le savez, avec nos fonds propres. Bref, on a fait un *return on equity* aux alentours de 10 %, mais en réalité, on a quand même connu une baisse – et je le dis ici parce que de nombreuses personnes de la finance sont présentes – une baisse des revenus sur intérêts de 4 % et en fait, je pense que c'est le début de la diminution des *incomes*, des revenus d'une banque comme ING à la suite des taux extrêmement bas que nous connaissons aujourd'hui.

ING heeft een sterke kapitaalbasis, 14,5 % Tier 1 ratio, en een totale kapitaalratio van 16,9 %. We hebben een comfortabele *leverage ratio* van 4,9 % en een heel solide liquiditeitspositie.

Zoals aangegeven, is voor ons het ondersteunen van de economie heel belangrijk. Vorig jaar groeide onze kredietportefeuille met 4 miljard, opgesplitst in kredieten aan particulieren en kredieten voor bedrijven.

Ten slotte nog een laatste element van mijn kant. ING België levert een belangrijke financiële bijdrage aan de samenleving. We zijn een belangrijke betaler van vennootschapsbelasting. In 2015 heeft ING België 355 miljoen euro vennootschapsbelasting betaald. Ik heb in het begin van het jaar een kleine analyse gemaakt: als men het gemiddelde neemt over drie jaar, is ING België vandaag gemiddeld de grootste bijdrager van vennootschapsbelasting, alle bedrijven bij elkaar, van België. Ik denk dat we dat ook mogen zeggen.

Dat is vennootschapsbelasting. Daarbovenop betalen we nog een belangrijke enveloppe – zoals jullie weten – aan bankheffingen en banktaksen. Vorig jaar was dat 170 miljoen.

Soms geven we aan dat de bijdragen naar moeilijke niveaus stijgen… Dit jaar zullen onze bankheffingen stijgen. Vorig jaar was het 170 miljoen, in 2012 was het bijvoorbeeld 69 miljoen. Dit jaar zal het stijgen tot boven de 200 miljoen. Dat wordt echt wel heel veel.

Tot zover een globaal overzicht van ING België.

Je passe la parole à ma collègue Birgit Van Camp, *Head of Compliance*. Il faut peut-être dire ce que *Compliance* signifie, car c'est une question qui m'a déjà été posée. Elle va vous expliquer ce qu'on fait dans ce département.

Le **président**: Madame, n'hésitez pas à être très pédagogue!

Birgit Van Camp: Dan zal ik daarmee starten.

Compliance is een functie binnen de bank, eigenlijk binnen alle banken, die beantwoordt aan

een circulaire van 2012 van zowel de Nationale Bank als de FSMA. Wat doet Compliance binnen een bank? Wij gaan kijken naar wat juridisch verplicht is, maar ook hoe men daarmee moet omgaan. Wij gaan verder dan het juridische. Wij gaan kijken naar mogelijke reputatieschade voor de bank en naar mogelijke schade aan belangen van cliënten. Daarbinnen zoeken wij een juiste context om te handelen. Dit eventjes ter inleiding.

Ter aanvulling van wat de heer Vandenberghe reeds zei, is het misschien nuttig dat ik u nu een kader schets van hoe het beleid binnen ING België tot stand komt en hoe wij onze interne controlestructuur hebben opgebouwd.

ING België is als financiële instelling, als entiteit, georganiseerd volgens het model van de drie lijnen van verdediging. Wat verstaan wij daaronder?

De eerste lijn van verdediging is met name de business, de departementen binnen de bank die een direct contact hebben met de cliënten, via de verschillende kanalen die de bank vandaag gebruikt.

De tweede lijn is de lijn waarop de ondersteunende activiteiten zijn geplaatst. Zij geven advies en zullen bijdragen aan het tot stand komen van het beleid. Binnen die tweede lijn situeert zich de compliancefunctie, maar ook het fiscale departement van mijn collega, de heer Jago.

De derde lijn is de lijn van de interne audit, die met regelmaat verschillende controles zal uitoefenen binnen de eerste en de tweede lijn.

Als we spreken over beleid, en zeker over fiscale paradijzen en offshoremodellen – wat u vandaag interesseert – is het zo dat het beleid binnen ING België van oudsher tot stand is gekomen door een samenwerking tussen de eerste en de tweede lijn. Het zal dus niet puur door de eerste of de tweede lijn worden opgelegd, het zal een samenwerking zijn.

Het beleid in het algemeen wordt aangestuurd vanuit het directiecomité, maar ING België is, zoals u weet, ook onderdeel van ING Bank nv, de groep rond ING. Wij krijgen ook beleidslijnen opgelegd vanuit onze Amsterdamse basis.

Het beleid van ING komt tot stand, zeker als we spreken over fiscale paradijzen en offshorestructuren, vanuit een zeer voorzichtige benadering. Onze vertrekbasis is heel duidelijk: *we act with integrity*. Als we zeggen dat we integer proberen en zullen handelen, dan betekent dit dat wij alle internationale wetgeving zullen respecteren, maar uiteraard ook, in de verschillende lokale ING-instellingen, de lokale wetgeving.

Het fiscaal beleid is, zoals ik reeds aangaf, rond fiscale paradijzen en offshorestructuren een voorzichtig beleid. Dat betekent verder concreet dat wij geen advies geven rond belastingontduiking.

Advies rond fiscale optimalisatie is bespreekbaar, maar opnieuw: zolang dat past binnen de lijnen van de wet.

Als wij het beleid van ING opstellen, als wij daarover discussiëren, is er eigenlijk een samengaan van verschillende factoren. Wij vertrekken vanuit de wettelijke context, vanuit het reglementair kader, maar daarbij komen een heleboel andere factoren, zoals commerciële aspecten, marktomstandigheden, fiscale aspecten, fiscale risico's, reputatierisico's, eventueel ook de rol van de bank in de maatschappij, de verwachtingen van het cliënteel en dergelijke. Dat wordt allemaal samen genomen. Dat geheel brengt ons tot wat wij een "riskappetijt" noemen. Die riskappetijt zal dan vertaald worden in interne procedures en beleidslijnen.

Die riskappetijt is niet iets dat wij statisch noemen. Hij is ook niet statisch, hij wordt bijgestuurd in functie van, bijvoorbeeld, veranderende wetgeving, maar ook naar aanleiding van externe omstandigheden; bijvoorbeeld naar aanleiding van de Panama Papers bekijken wij ons beleid opnieuw en gaan we zien of het al dan niet bijsturing behoeft.

Als wij spreken over fiscale paradijzen en offshorestructuren, dan zijn voor ING België de volgende procedures zeker van belang.

Eerst en vooral hebben we het cliëntaanvaardingsbeleid, waarbij we een cliënt aanvaarden in lijn met de internationale wetgeving, dat wil zeggen de derde directive "antiwitwas". Wij lopen op een heel aantal punten ook reeds voor op de vierde directive. Uiteraard, omdat we spreken voor ING België, volgen we ook het hele Belgische wettelijk kader. Niet alleen de wetgeving, maar elke circulaire of elke aanbeveling die van de Nationale Bank komt, wordt daarin opgenomen.

Vervolgens hebben wij ook een beleid rond het nagaan van de oorsprong van de fondsen. Wij hebben eveneens procedures die kijken naar de transacties van cliënten, het binnenkomen en uitgaan van cliënten, waarbij we de internationale FATF-maatregelen respecteren. Wij hebben ook een beleid – dat is zeker typisch Belgisch – rond bijzondere mechanismen. Zoals u zich zal herinneren, betreft dat een circulaire van de toenmalige CBFA van 1997. Ter uitvoering van die circulaire zijn reeds sinds die tijd verschillende procedures in onze bank van toepassing.

Ten slotte, het verstrekken van financiële planning, wat een meer recente wet is, van 25 april 2014, waarbij in de context van *private banking* een heel duidelijk verschil wordt gemaakt wie advies kan geven en wie niet. Mijn collega Philippe Wallez van Private Banking zal daarop zodadelijk verder ingaan.

Naast het hebben van een beleid en het bepalen van dat beleid, is het ook belangrijk dat het beleid binnen de instelling wordt gerespecteerd.

Daarbij zijn een aantal aspecten zeker van belang.

Vooreerst de training. Wij gaan ervan uit dat al onze mensen op al deze aspecten getraind moeten worden. Voor sommigen is die training algemeen, omdat ze niet altijd met deze materie – fiscale paradijzen en offshorestructuren – in aanraking zullen komen. Voor de medewerkers die daarin wel adviseren en die daarover wel vragen van cliënten kunnen krijgen, zijn intensieve trainingen voorzien. De trainingen kunnen gaan van *e-learning* tot *classroom training*. Het is ook van belang dat die instructies op regelmatige wijze herhaald worden en ook permanent beschikbaar zijn op de intranetsite van de bank, zodat medewerkers deze instructies ten allen tijde kunnen raadplegen.

Daarnaast is het ook belangrijk dat we handelen naar die instructies. In dat kader worden ook de objectieven van de medewerkers in die zin aangepast. U zal ook merken – dat zal mijn collega Wallez verder toelichten – dat er een kwalitatief aspect bekeken wordt in de objectieven van verschillende medewerkers van Private Banking. Het gaat precies over het naleven van die procedures.

Tot slot is er de controle. Wat de interne controle betreft, gaf ik daarstraks aan dat wij georganiseerd zijn volgens de drie lijnen van verdediging. De controles bevinden zich ook in deze drie lijnen van verdediging. Er is een controle die, bijvoorbeeld, door de eerste lijn, de business, zal worden uitgevoerd: bijvoorbeeld bij de aanvaarding van een cliëntrelatie, kan worden gecontroleerd of deze cliënt afdoende geïdentificeerd is. Als het gaat over een rechtspersoon: hebben wij transparantie over de hele structuur waarover wij spreken?

Een tweedelijnscontrole, die bijvoorbeeld door mijn departement zal worden uitgevoerd, heeft te maken met de financiële transacties. Als wij verrichtingen zien waarbij wij twijfels hebben, zullen we niet aarzelen deze verrichtingen door te zenden naar de Cel voor Financiële Informatieverwerking.

De derdelijnscontrole, door de Interne Audit, gaat vooral de correctheid en effectiviteit van onze processen nakijken.

Als ik een en ander samenvat, hebben wij inderdaad een voorzichtig beleid, waarbij wij de dag van vandaag avers staan tegenover fiscale paradijzen en offshorestructuren. Onze cliënten kennen dat beleid van ING en op vandaag worden wij dan ook heel weinig geconfronteerd met vragen voor het opzetten van een dergelijke structuur, om niet te zeggen dat we ze bijna niet krijgen.

Het is ietwat anders als we spreken over een *corporate* structuur. In de internationale economische wereld is het vandaag de dag nog steeds van toepassing dat vroeg of laat een internationaal bedrijf langs een fiscaal paradijs zal passeren, zij het met geldstromen, of zij het omdat zij daar om een of andere reden een structuur wensen op te zetten. Het beleid van ING daarover is dat wij volledige transparantie willen zien rond een dergelijke structuur of rond een dergelijke vraag.

Wij willen ook weten of daar een economische realiteit achter zit en dus geen pure fiscale gedrevenheid. Het zal u dan ook niet verbazen dat wij, als wij geen antwoord of geen afdoend antwoord krijgen op die vragen, en na een kritische analyse van onze kant, er niet voor zullen terugschrikken om de vraag van de cliënt te weigeren, om eventueel de relatie te weigeren of om een bestaande relatie af te sluiten.

Ik hoop hiermee een eerste aanzet gegeven te hebben.

Rik Vandenberghe: Dan gaan we over naar Philippe Wallez, hoofd van ons *wealth management*, Private Banking bij

ING België.

Philippe Wallez: Ik zal een korte presentatie houden over onze privatebankingactiviteiten in België.

Les activités de Private Banking Belgique chez ING ont démarré en 1999 et sont intégrées au sein de la banque universelle ING Belgium. Il n'y a donc pas d'activité ou d'entité indépendante *private banking.* L'activité *private banking* est complètement intégrée dans la banque. Nous travaillons ensemble avec le réseau d'agences et avec ce que nous appelons, pour les entreprises, les *business centers*.

Nos services de *private banking* s'adressent à la clientèle privée, qui dispose d'un million ou plus d'avoirs investissables chez nous. C'est donc une clientèle qui a clairement ce niveau de fortune. Nous sommes numéro trois sur le marché belge et nous gérons environ 21 milliards d'euros d'*assets* pour servir environ dix mille familles en Belgique. Nos clients sont très majoritairement des entrepreneurs belges, propriétaires ou ex-propriétaires d'entreprises en Belgique. La majorité de nos clients sont d'ailleurs encore professionnellement actifs et gèrent encore leur entreprise ou leurs affaires en Belgique.

Notre activité de *private banking* est organisée en quatre zones géographiques: la zone Centre (Bruxelles), la zone Ouest (*in Oost-Vlaanderen*), Antwerpen/Leuven-Limburg et la Wallonie. Dans chacune des zones d'activité *private banking*, nous disposons d'équipes locales pour servir la clientèle locale. Il y a donc des équipes de *private bankers*, qui se chargent de la relation au quotidien avec nos clients en banque privée. Ils sont épaulés par une équipe de gestionnaires, toujours en locale, qui se chargent de la gestion des investissements de nos clients. Il y a également dans nos zones en local des juristes. Ceux-ci donnent des conseils en matière de planification patrimoniale.

À côté des équipes locales, il y a évidemment un certain nombre de services centraux dans mon équipe, principalement des juristes qui, eux, suivent l'évolution de la législation et donnent les instructions aux juristes en locale pour offrir le meilleur service à nos clients. À côté des juristes, il y a le service *investment office* (le département responsable pour définir la stratégie d'investissement). Là aussi, les instructions sont données aux gestionnaires locaux de la part d'*investment office* dans mes équipes en centrale.

Je pense qu'il est important de signaler ici que, tel que le prescrit la loi assez récente en matière de planification financière, comme l'a souligné Birgit, les *private bankers* en locale peuvent donner des informations par rapport au patrimoine de nos clients, mais ne peuvent pas donner de conseils globaux en planification financière.

Les conseils globaux en planification patrimoniale sont donnés par nos juristes qui sont formés en local.

Si des questions plus complexes se posent, les juristes locaux peuvent faire référence aux juristes en central pour examiner certains dossiers ou aller plus avant par rapport aux conseils à donner à nos clients. Je souligne ici aussi que mon département, qui rassemble les juristes, travaille en étroite collaboration avec le département *Tax* de la banque et le département *Legal* de la banque pour examiner, là aussi, le meilleur conseil à donner à nos clients.

Notre mission est de conseiller et d'accompagner nos clients en matière de protection, de gestion et de transmission de patrimoine en Belgique. Les produits et les services offerts concernent donc le marché belge et nos conseils se concentrent exclusivement sur l'optimisation des avoirs de nos clients en Belgique suivant le prescrit de la législation belge. Nos principes d'affaires chez ING sont très clairs et ne permettent en aucune manière de donner des conseils en matière de structures étrangères.

Voilà en quelques lignes les activités de la banque privée!

Le **président**: Je vous remercie. Afin qu'il n'y ait pas de malentendu, vous êtes à la disposition de la commission jusqu'à 13 heures si j'ai bien compris. C'est bien cela?

(…): Oui!

Le **président**: Chers collègues, j'ouvre le débat.

Johan Klaps (N-VA): Allereerst bedank ik u om naar onze commissie te komen om een en ander uiteen te zetten. Ik heb nog enkele vragen, vooral vragen ter verduidelijking.

Wij zijn geconfronteerd met het feit dat verschillende banken effectief hun klanten geholpen hebben bij het ontwijken van belastingen, bij het opzetten van offshorebedrijven en dergelijke. Er werd zelfs hulp geboden bij het

beheer van schermvennootschappen. Andere banken hebben dat niet zelf gedaan, maar daar gebeurde het bij dochtermaatschappijen en de betrokken banken waren daarvan wel op de hoogte, zo is nu gebleken.

Als ik jullie uiteenzettingen goed begrepen heb, dan zeggen jullie dat jullie daar niet aan meegewerkt hebben. Kunnen jullie formeel bevestigen dat jullie dergelijke constructies als bank niet toegepast hebben?

Als dat het geval is, waar ligt dat dan aan? De wet is immers voor iedereen hetzelfde en geldt voor alle banken. De richtlijn inzake het installeren van bijzondere mechanismen geldt voor iedereen en is voor iedereen hetzelfde. Wat is er typisch aan jullie beleid, dat bij andere banken niet of minder strikt wordt toegepast?

U hebt verwezen naar het acceptatiebeleid. Er wordt een kwalitatieve controle uitgevoerd op het aanbrengen van klanten. Kunt u verduidelijken op welke manier dat gebeurt? Een lokale dossierbeheerder of relatiebeheerder wordt voor een stuk immers ook vergoed voor het aanbrengen van klanten. In eerste instantie zal de verleiding dus groot zijn om nieuwe klanten te aanvaarden, vanuit een verkoopstandpunt. Hoe wordt daar tegengewicht tegenin gebracht? Hoe wordt dat onder controle gehouden?

U hebt ook gesproken over het bankentoezicht, de controlediensten van de FSMA en later de Nationale Bank. Uit bepaalde pers blijkt dat de toezichthouder wist of had moeten weten dat dergelijke constructies bestaan. Is die controletaak volgens jullie correct uitgevoerd? Worden, met andere woorden, de juiste vragen gesteld door de controlediensten en worden de juiste dingen gecontroleerd? Bestaat er daarin een evolutie, waarbij er tegenwoordig andere vragen worden gesteld dan pakweg vijf jaar geleden of vóór 2009? Op welke manier kan de controle nog geoptimaliseerd worden? Dat lijkt mij namelijk een van de belangrijkste doelstellingen van onze commissie. Wat is jullie idee daarover?

U zegt dat u bepaalde transacties echt controleert.

Ik weet dat inkomende transacties – stel dat men een storting uit bijvoorbeeld Panama krijgt – door alle banken zeer nauwgezet worden bekeken, vooraleer zij worden vrijgegeven, los van eventuele meldingen achteraf. Dat is de eerstelijnscontrole.

Ligt de controle bij uitgaande overschrijvingen van een Belgische rekening naar een van de belastingparadijzen echter op hetzelfde niveau? Men heeft natuurlijk een rekeningnummer en naam van de begunstigde, maar begin als bank maar eens te zoeken hoe die hele constructie in elkaar zit. Dat is vandaag niet evident. Hoe kan men die controle toch uitvoeren en eventueel nog verbeteren in de toekomst om een en ander te vermijden?

Mijnheer Vandenberghe, ik vond uw opmerking over het belastingbedrag nogal frappant. U hebt blijkbaar een heel slechte belastingafdeling.

Rik Vandenberghe: Men heeft mij dat nog gezegd.

Johan Klaps (N-VA): Uw boekhouding slaagt erin de grootste belastingbetaler van ons land te zijn wat de banken betreft.

Rik Vandenberghe: Alle sectoren bij elkaar.

Johan Klaps (N-VA): Zelfs van alle sectoren. Moet u daar dan niet dringend een reorganisatie doorvoeren? Hoe komt dat? Waarom betalen andere banken merkelijk minder? U bent niet de grootste bank in ons land, dus ik kan mij voorstellen dat het qua winstcijfers ook niet altijd hetzelfde is. Hoe komt het dat die bedragen zodanig verschillen?

Rik Vandenberghe: Mijnheer de voorzitter, ik zal misschien op de eerste vraag al een aanzet tot antwoord geven.

Le **président**: Je vous propose d'abord d'entendre l'ensemble des commissaires, c'est la tradition. Cela étant, si vous estimez, à un certain moment, que, sur un élément factuel, il est préférable d'intervenir immédiatement pour ne pas qu'on répète les mêmes questions, libre à vous de demander à le faire, il n'y a pas de souci. La tradition est plutôt qu'on entende l'ensemble des commissaires mais si, parfois, sur un chiffre par exemple, vous souhaitez réagir immédiatement, n'hésitez pas et je vous donnerai la parole.

Luk Van Biesen (Open Vld): Mijnheer de voorzitter, ik wil eerst en vooral de mensen van ING bedanken om hier zo talrijk, en als eersten, aanwezig te zijn. Het is belangrijk te onderstrepen dat zij meteen wilden komen en uitleg wilden verschaffen, alhoewel zij niet vermeld staan in de Panama Papers, zelfs niet in de fantasie van de journalisten. Zij zijn wel vermeld in een ander dossiers, de Offshoreleaks, waarover wij het straks nog even kunnen hebben. Het is echter

belangrijk te benadrukken dat zij niet vermeld zijn in de Panama Papers.

Mijnheer Vandenberghe, ik heb aandachtig geluisterd en wil u een vraag stellen, gezien uw dubbele functie. U bent immers ook voorzitter van Febelfin. Misschien praat u op de vergadering van Febelfin onder collega's over de verschillende *leaks* die er geweest zijn — Swissleaks, Luxleaks, Offshoreleaks en Panama Papers — en over in welke mate het systeem sluitend is.

U hebt niet meegewerkt aan die constructies, maar is er op de een of andere manier communicatie tussen de verschillende banken in België over die materie, zeker wanneer er daarvoor op een bepaald ogenblik journalistieke aandacht of bijzondere aandacht in het Parlement bestaat? Houdt u dan ook een vergadering, als bankiers onder elkaar, om na te gaan in welke mate u wel degelijk niet meewerkt aan belastingontduiking als dusdanig of aan het opzetten van structuren om belastingontduiking mogelijk te maken?

Mevrouw Van Camp, u had het over een aantal meldingen van fraude bij de CFI. Onze aandacht gaat uiteraard uit naar de constructies van fraude. Wij zullen het niet hebben over de zaken zelf. Welke constructies van fraude hebt u ontdekt? Het is voor deze commissie belangrijk om dat te weten, want het is immers onze bedoeling om onze wetgeving dermate sluitend te maken dat belastingontduiking onmogelijk wordt.

Met andere woorden, als u bepaalde meldingen hebt gedaan, op welke basis hebt u dat kunnen doen? Wat was er significant? Welke constructies zaten daarachter? Het is voor deze commissie bijzonder interessant om te weten welke gaten in de Belgische wetgeving wij op dat vlak moeten dichten.

Wat het cliëntaanvaardingsbeleid betreft, zegt u dat u zich conformeert en slechts datgene aanvaardt wat mogelijk is volgens de derde antiwitwasrichtlijn en dat u zelfs iets verder gaat. U denkt voorafgaandelijk zelfs al een beetje aan de vierde richtlijn. Waarin ligt het verschil tussen de derde en vierde richtlijn op het vlak van cliëntaanvaarding?

Mijnheer Vandenberghe, worden dergelijke richtlijnen ook besproken in “de club van de bankiers”, de haute finance of uw Febelfinorganisatie, die toch tot doel heeft de bankiers van dit land te verzamelen? Wordt die richtlijn ook daar besproken? Wordt het cliëntaanvaardingsbeleid tussen de verschillende banken onderling afgestemd?

De **voorzitter**: Mijnheer Deseyn, u hebt het woord.

Roel Deseyn (CD&V): Namens de CD&V-fractie dank ik u voor uw aanwezigheid en de inleiding. U hebt de perimeter geschetst van de activiteiten van de privatebankingpoot en de link met het hoofdkantoor in Amsterdam. Het is voor onze werkzaamheden belangrijk te weten wat, structureel gezien, het verdere verhaal van de dochterondernemingen is, als het gaat over samenwerking met externe partners.

Het voordeel is dat ING niet meteen genoemd werd in het hoofdthema van deze commissie. U bent bij uitstek geplaatst om te getuigen van wat er in de bancaire sector gebeurt — volgens de belastingratio’s als goede leerling in de sector — en over hoe de mechanismen werken, hoe die verbeterd kunnen worden en hoe de praktijken met cliënten in elkaar zitten. Het zou voor deze commissie zeer interessant zijn dat te weten.

U zult zich wellicht niet in grote mate onderscheiden van andere spelers in het bankenlandschap, als het gaat over de samenwerking met filialen en kantoren in Luxemburg en Zwitserland. Voor Luxemburg, als EU-partner, hebben wij daar een zekere mate van vertrouwen in, want het is aan dezelfde antiwitwasregelgeving onderworpen. Voor Zwitserland kan het een ander verhaal zijn. Daarom interesseert het mij bijzonder hoe in klantenrelaties bij bepaalde planningsproblemen een samenwerking opgezet wordt met de dochtervennootschappen. Wat is de rol van de externe adviseur daarbij? Wij kennen het klassieke schema met een consultant, die een link legt met een advocatenkantoor. Op die manier kan een offshore gecreëerd worden.

U zegt dat het niet uw beleid is dat te doen. Als het gebeurt, is het op expliciete vraag van de klant en alleen als alle regels in acht kunnen worden genomen. U bevestigt dat het zeker geen beleidslijn of een product bij u is. U hebt geen standaardfiche om zo’n circuit op gang te zetten. Los van de offshores of belastingparadijzen zou het interessant zijn te weten hoe bancaire relaties gediversifieerd worden binnen een groep en binnen de dochterondernemingen.

U bent ervaringsdeskundige in het toepassen van de wetgeving, met een heel team juristen op verschillende niveaus. De overheid of de controlediensten rekenen op het centraal

aanspreekpunt, het CAP, en de Cel Financiële Informatieverwerking.

Wij als overheid, als controlediensten, rekenen voor wat er gebeurt op het Centraal Aanspreekpunt, het CAP en ook op de Cel voor Financiële Informatieverwerking. Voor ons is dat een beetje hoofdbreken. Dat zal een output moeten zijn van deze commissie: hoe kunnen de tools versterkt worden, om betere fiscale controles toe te laten en de financiële transparantie te vergroten?

In dat verband wil ik u enkele vragen voorleggen.

Wanneer het gaat over het voeden van databases is ING voor het melden van problemen natuurlijk een zeer belangrijke partner. U zult wellicht weet hebben van bepaalde best practices, zoals in Frankrijk, waar er regelmatige updates zijn. In andere landen zijn de instrumenten al samengenomen. Bij ons is het basisprobleem dat de CFI voor de antiwitwaswetgeving bevoegd is. Eigenlijk zou er een overlapping, een integratie met het CAP moeten zijn. Men zou dat binnen de administratie verruimde toegang kunnen geven en de schotten wegwerken, zodat die zaken gemakkelijk consulteerbaar worden.

Ik verwacht natuurlijk niet dat de mensen van ING zeggen dat zij voor de helft meer administratieve lasten willen organiseren. Maar u hebt waarschijnlijk zeer goede ideeën over wat kan werken. Wat kan interessant zijn dat nu nog niet in de rapportageverplichting zit? Wat kan interessant zijn dat nu nog niet in de consultatiemogelijkheden van de overheid zit?

Wanneer wij spreken over een faire competitie binnen de banksector, hebt u ongetwijfeld goede ideeën voor een betere taxatie en invordering, en voor een op een *level playing field* georganiseerde situatie. Zeker voor de centralisatie van informatie bij het CAP zou dit interessant zijn.

Ook wat betreft informatie over de transacties. Wat wordt gerapporteerd over welke volumes? Met welke frequentie? Hoe ervaart u de opvolging van zulke zaken? Wordt de bank daar verder over geïnformeerd? Is er feedback? Leiden de rapportage-inspanningen tot iets? Leiden zij eventueel tot een bijsturing van het interne beleid? Dat zijn zeer interessante vragen, die ons moeten toelaten het wettelijk kader in de toekomst beter aan te scherpen.

Ik heb nog een laatste vraag. Bij andere Nederlandse groepen, of groepen die daar hun oorsprong hadden, is er inzake echte transparantie over het aandeelhouderschap een hele discussie geweest over de zogenaamde *nominee shareholders*. Een bank heeft vaak dochtervennootschappen waarin zij participaties heeft. Maar men weet niet wie de echte eigenaars zijn, omdat die achter de *nominee shareholders* van de dochtervennootschappen verscholen zitten.

Op zich is dit een fascinerende zaak. Ik vraag mij af of dat nog een gangbare praktijk is, bij ING of collega's van u? Het zou goed zijn die mechaniek te verduidelijken, en wat precies het issue is. In bepaalde dossiers wordt op die praktijk gewezen. Het zou goed zijn dat de commissie even bekijkt waarover het effectief gaat.

Ten slotte wil ik het hebben over een dossier dat in de Belgische pers werd geëvoceerd.

U zegt dat u geen actieve politiek voert van offshorevennootschappen, maar voor bepaalde kredietlijnen en voor uw buitenlands beleid is de relatie met Congo en de kredietlijn met een lokaal bedrijf via ING met offshore toch interessant. Waarom zou men voor bepaalde kredietlijnen dan wel een offshore moeten gebruiken? Dat is ook een informatieve vraag naar verduidelijking. Waarom is zo'n circuit in de Rawji-zaak opgezet? Dit komt nu ook onder vuur te liggen. Politiek moet daarop ook een antwoord worden gegeven. Daarom wil ik daarover graag een woordje uitleg.

Benoît Dispa (cdH): Monsieur le président, je voudrais à mon tour remercier les responsables de la banque ING de leur présence et de leur exposé. C'est vrai qu'a priori ING n'apparaît pas du tout dans les Panama Papers. Vous faites donc plutôt office de bon élève de la classe. Ce qui n'empêche que l'expérience qui est la vôtre est certainement très intéressante.

J'aurais voulu vous poser quelques questions. La première concerne une polémique qui a eu lieu voici quelques années. En 2013, un article de presse faisait mention de la présence d'ING dans certains paradis fiscaux, en Malaisie notamment, et dans les Îles Vierges. Á l'époque, la ligne de défense de la banque était, je crois, de dire que ces activités-là avaient été vendues en 2007 ou en 2009. Je souhaiterais donc savoir s'il y a eu, dans l'histoire de la banque, une rupture ou, à un certain moment, des phases d'assainissement par rapport à des pratiques antérieures que vous auriez jugé devenues inacceptables ou auxquelles vous auriez souhaité mettre fin.

Ma deuxième question porte plutôt sur la comparaison avec les autres banques. Vous nous avez expliqué que les balises que vous avez mises en place touchent, pour résumer, à des considérations personnelles, notamment l'effort de formation qui est fait à l'égard des agents. Il y a des balises en termes de procédures; puis il y a une volonté affichée de respecter le prescrit légal. J'imagine que toutes les banques pourraient venir devant nous et tenir un propos similaire. D'où ma question: qu'est-ce qui fait finalement la différence entre ING et d'autres banques? Y a-t-il, au sein de votre structure, des spécificités qui n'existeraient pas ailleurs? Ou y a-t-il des failles qui pourraient se trouver ailleurs et que vous avez comblées chez vous? Qu'est-ce qui fait la différence entre votre approche et celle de concurrents?

Troisième question. Mme Van Camp a notamment évoqué les procédures de contrôle interne. Au-delà de ces procédures, des mécanismes de contrôle externe existent-ils? Dans quelle mesure y a-t-il une articulation entre l'approche interne et l'approche externe? Y-a-t-il des mécanismes auxquels vous seriez soumis et qui permettent finalement de renforcer un peu cette approche que vous avez en interne?

Dernière question: compte tenu des mécanismes de garanties, des balises, des garde-fous que vous avez mis en place, avez-vous néanmoins été confronté à des situations où cette éthique dont vous vous revendiquez n'aurait pas été respectée? Y-a-t-il eu, en interne par exemple, au sein de l'ensemble de vos 8 000 collaborateurs, des faits que vous auriez jugés non conformes à votre philosophie, à votre éthique et qui auraient par exemple donné lieu à une remise, un licenciement ou une mesure de redressement?

Pour ce qui concerne les clients extérieurs, avez-vous été confronté à des faits ou à des agissements qui vous auraient conduit à en faire la dénonciation auprès des autorités judiciaires, etc.? Autrement dit, vous est-il arrivé d'avoir dû transmette des informations au sujet de comportements que vous estimiez inacceptables?

Kristof Calvo (Ecolo-Groen): Mijnheer de voorzitter, ik dank de vertegenwoordigers van ING om de spits af te bijten en meteen ook een aantal woorden van toelichting te verschaffen. Er zijn zeker dingen die mij als muziek in de oren klinken. Ik zou mij eerst en vooral willen aansluiten bij de vraag van de heer Klaps. Die heeft u eigenlijk de vraag gesteld om toch bijzonder formeel te zijn over het feit dat ING België vandaag aan dergelijke constructies niet deelneemt. Ik denk dat zulke dingen te belangrijk zijn om daar enige flou over te laten. Ik zou mij graag willen aansluiten bij de vraag van de collega.

Ten tweede, onze commissie is uiteraard gericht op het zoeken naar oplossingen en zoeken naar verbeteringen maar heeft denk ik ook de mogelijkheid om een stuk de evolutie van de voorbije jaren in kaart te brengen, omdat dat ook een deel is denk ik of een grondstof zou kunnen zijn van oplossing. In die zin, toen u sprak – ik denk dat het mevrouw Van Camp was – over de riskappetijt en het steeds averser zijn ten opzichte van fiscale ontwijking zou ik het wel interessant vinden mocht u daar enige duiding over kunnen verschaffen. Ik ga er uiteraard van uit dat bijvoorbeeld de leaks daar een rol in spelen, maar als u ook een stuk die context wat kunt verscherpen en misschien dan duiden wat voor u de doorslaggevende elementen zijn, dat zou mij wel benieuwen.

Ten derde, collega Van Biesen heeft denk ik al herinnerd aan een aantal meldingen die u hebt gedaan rond eventuele frauduleuze constructies. Daar is mijn vraag hebt u dan enig idee van de opvolging daarvan. Nog in de sfeer van meldingen, een van de punten die minister Van Overtveldt al voorlopig naar voren heeft gebracht, is het aanscherpen van de meldingsplicht van financiële instellingen. Is dat iets waar u brood in ziet?

Daaraan gekoppeld iets wat ook mijn en onze overtuiging is, is het ook niet relevant om de meldingsplicht van eventuele tussenpersonen en contactpersonen aan te scherpen en die niet te beperken tot de perimeter van de financiële instellingen? Ik kan mij voorstellen dat dat ook voor jullie een stuk garantie inbouwt in de contacten en in de dossiers die jullie hebben. Dat was een derde punt.

Het vierde punt. Als u spreekt over aversie ten opzichte van constructies in fiscale paradijzen, is mijn spontane vraag: welke fiscale paradijzen en op welke lijst baseert u zich dan? Een van de pijnpunten die tot nu toe al naar boven gekomen zijn, is dat er bijna zo veel lijsten zijn als er mogelijk fiscale paradijzen zijn. Ik stel het wat op scherp, met het oog op een duidelijk antwoord. Welke *policy* hanteren jullie daarin? Wat is de lijst die jullie hanteren? Is dat de optelsom van verschillende lijsten om maximale voorzichtigheid in te bouwen?

Ik wil u gerust geloven wanneer u zegt daar avers in te zijn en, volgens bijna een conclusie die een

aantal collega's trekken, een van de betere leerlingen van de klas. U zult mij niet kwalijk nemen dat ik een aantal vragen stel om dat te toetsen. De Panamaroute is in 2009 op tafel gekomen bij de BBI, begrijpen wij uit artikels in de media en uit de hoorzitting met de BBI. Er werd al expliciet verwezen naar Fortis en Dexia, maar er zouden informatie en aanwijzingen geweest zijn in 2009 over de deelname van vier Belgische banken aan eventuele Panamaroutes. Bent u destijds, als ING België, daar een deel van geweest? Bent u het voorwerp geweest van eventueel een vooronderzoek door de BBI? Bent u kortom, niet specifiek voor 2009, maar globaal eigenlijk al voorwerp geweest van onderzoek door de BBI rond dergelijke constructies?

Last but not least, het stond ook op mijn lijstje: Maleisië is al gevallen door collega Dispa. ING België is niet genoemd in de artikels rond de Panama Papers, maar ING Nederland is dat op één of andere manier wel. U hebt zelf verwezen naar de nauwe interactie met Nederland. Ik verklaar mij zo meteen nader over de vermelding die ik in artikels heb gelezen. U hebt zelf verwezen naar de samenwerking met ING Nederland, het moederhuis, zeg maar. De vermelding van ING Nederland in de Panama Papers is naar mijn informatie de volgende. In 2009 werd ING Nederland genoemd rond de vestigingen in Maleisië, Labuan. Daar duikt dan een aantal bestuurders op van ING Nederland, omdat het om een vestiging gaat van ING Nederland. Daar is dan mijn vraag: zou dat vandaag ook gebeuren binnen de ING-groep, ja of nee. Een specifieke naam van de bestuurders die in het Maleisiëdossier opduiken, duikt nu ook op als een van de Nederlanders die delen in de Panama Papers.

Hebt u daarvan weet? Ik kan mij voorstellen dat zoiets voorwerp van gesprek is binnen de ING-groep.

Ik heb misschien nogal veel vragen in één beweging gesteld, maar ik vat even samen. 2009, 4 banken naar verluidt, was ING daarvan deel? Of bent u tout court ooit voorwerp geweest van onderzoek van de BBI in het kader van dergelijke constructies?

Ten slotte, de Maleisische link uit 2009, is dat vandaag nog policy? Ja of neen? Wat is uw reactie op het feit dat ING-bestuurders genoemd worden in de Nederlandse media rond Panama Papers? Ik stel die vraag, omdat u zelf ook verwezen hebt naar de nauwe interactie tussen ING België en ING Nederland.

Peter Vanvelthoven (sp.a): Mijnheer de voorzitter, ook mijn dank aan de mensen van ING voor de uitleg die zij gegeven hebben.

Ik denk, mijnheer de voorzitter, als we het hebben over policy en over instructies - ik zal er dadelijk wel iets meer in detail op ingaan - dat het misschien wel goed zou zijn dat wij de interne richtlijnen van de verschillende financiële instellingen die wij gaan horen, zouden mogen ontvangen. Ik denk dat dit ook goed is om voor onszelf de vergelijking te kunnen maken tussen het beleid dat de verschillende banken wat betreft offshore enzovoort voeren, in plaats van telkens aan hen te moeten vragen wat het verschil is met de andere banken.

Laat mij beginnen met te zeggen wat mij in heel deze Panama Papers en voorgaande bijzonder ergert. Wat mij bijzonder ergert, is dat telkens blijkt dat er afbreuk gedaan wordt aan de essentie van onze samenleving, onze solidariteit en ons belastingstelsel. Het komt er heel simpel op neer dat mensen die hier een economische activiteit hebben hier belastingen betalen, punt. Moeilijk is dat niet.

Wij zien telkens bij elke nieuwe leak dat er gepoogd wordt om aan die heel eenvoudige regel te ontsnappen. Men zoekt naar constructies in het buitenland om zo weinig mogelijk of geen belastingen te betalen. Ik vind dat op zich verwerpelijk. Of dat onwettig is of niet, is een andere discussie. Ik vind dat verwerpelijk.

Wanneer constructies worden opgezet -, we zien dat telkens opnieuw terugkomen - komen die erop neer dat men probeert in de anonimiteit weg te vluchten, men probeert te verbergen wie de eigenaars zijn van die kapitalen. Dan moet er toch ergens bij iemand een belletje gaan rinkelen dat dit toch niet zomaar is. Er wordt hier in de commissie dikwijls gezegd: belastingontduiking mag niet, belastingontwijking mag wel. Als er belastingontwijking is, waarom is er dan nog de nood om de identiteit van de betrokkene te verbergen? Belastingontwijking is immers niet onwettig.

Vandaar ook mijn eerste vraag aan u. Als u de vraag in het verleden heeft gekregen – ik heb begrepen dat dit vandaag blijkbaar niet meer het geval is – om de anonimiteit te verzekeren van uw klanten door constructies op te zetten, is dat dan niet voldoende om in het kader van compliance te zeggen dat dit niet is wat u wenst of verwacht? Is daar dan niets aan de hand? Is dat niet per

definitie iets waaraan u uw medewerking moet weigeren?

Ik had dus graag uw mening daarover gehoord. Bij elke leak wordt immers gesteld dat zij niks onwettigs doen en dat alles conform de regels gebeurt. Vervolgens wordt daaraan gekoppeld dat zij interne richtlijnen hebben en dat de interne procedures zijn verscherpt. Telkens opnieuw, na elke nieuw leak, volgen daarna echter andere leaks.

Graag kreeg ik dus uw aanvoelen daarover.

Er wordt hier herhaaldelijk geopperd dat ING in het kader van de Panama Papers niet is genoemd. In het kader van de Offshoreleaks was dat wel het geval.

Sommigen hebben de vraag al gesteld, maar ik wil ook graag vandaag een duidelijk antwoord daarop. Het is immers niet omdat iets niet in de leaks zit en journalisten er niet over spreken, dat het niet zo is. Ik wil dus graag van u horen dat ING België niet bij de Panama Papers betrokken is. Dat is een klaar en duidelijke vraag. Ik wil er dus ook een klaar en duidelijk antwoord op krijgen, zodat wij morgen in alweer andere leaks niet iets anders moeten vaststellen.

Mijnheer de voorzitter, ik zei al dat ik een paar vragen heb. Het is misschien goed dat wij ze tijdens het bureau even op een lijstje zetten, omdat ze ongetwijfeld voor de verschillende banken zullen gelden.

Is er bijvoorbeeld een verbod voor het personeel van de bank, om rechtstreeks of onrechtstreeks een offshore te helpen oprichten?

Ik heb daarnet van mevrouw Van Camp immers een uitleg gehoord over de manier waarop die beleidslijnen tot een bepaalde vorm komen. Er is een heel voorzichtige benadering en de internationale regelgeving wordt gerespecteerd. Mevrouw van Camp heeft er de nadruk op gelegd dat over belastingontduiking geen advies wordt gegeven.

Moet ik daaruit dan afleiden dat er over belastingontwijking via internationale fiscale paradijzen en offshoremodellen wel advies is?

Ik heb daarna de heer Wallez horen zeggen – ik vermoed dat er geen contradictie is, maar ik begrijp het niet helemaal en heb het daarom genoteerd – dat de bank in het kader van *private banking* geen adviezen over buitenlandse constructies geeft. Indien daarover geen adviezen worden gegeven, begrijp ik de uitleg van mevrouw Van Camp niet dat de bank een voorzichtige benadering heeft. De woorden van de heer Wallez behelzen immers een benadering die zegt dat het niet wordt gedaan.

Misschien moet u mij dat even verduidelijken.

Van de instructies aan het personeel had ik graag, indien het kan, de interne richtlijnen gekregen.

Ik wil ook de hiernavolgende simpele vraag stellen, die eigenlijk dezelfde vraag als daarnet is.

Indien ik bij ING kom aankloppen met een bepaald kapitaal en met de vraag dat kapitaal via internationale constructies voor de fiscus te verbergen, hoe gaat u dan met die vraag om?

Ik vermoed dat u dat zult onderzoeken en dat u, als het naar uw mening niet fris ruikt, daarin niet meegaat. Destijds bestond echter de ING Trust, waarvan ik begrepen heb dat die in 2007 beëindigd is. Onlangs heb ik een studie gelezen, waarin wordt vastgesteld dat sedert de invoering van de spaarrichtlijn, met andere woorden vanaf het moment dat het bankgeheim onder druk is gekomen, het gebruik van offshoreconstructies gestegen is. Als er bij u klanten komen, dan kunt u wel zeggen dat ING niet geïnteresseerd is, maar misschien bestaan er wel doorverwijsmechanismen. Daarmee bedoel ik de vraag of er relaties bestaan naar wie u verwijst, waar de klanten terechtkunnen. Ik heb namelijk het gevoel, als de financiële instellingen zeggen dat zij daaraan tegenwoordig niet meer meewerken, dat er een vorm van outsourcing bestaat, waardoor die kapitalen op een andere manier toch hun weg vinden naar fiscale paradijzen.

Mevrouw Van Camp, u hebt ook gesproken over de interne instructies voor het personeel. Zijn die van recente datum? Zijn die op een bepaald ogenblik ingevoerd naar aanleiding van bepaalde dossiers die naar boven zijn gekomen? Wanneer zijn die instructies desgevallend verscherpt? Misschien kunt u daarover nog een en ander verduidelijken.

Ik heb nog enkele vragen in verband met de witwas en de CFI. U hebt gesproken over meldingen aan de CFI.

Voor ons is het belangrijk om te weten, zonder dat u namen vernoemt, over welke soort van constructies het gaat. Collega Van Biesen heeft er

al op gealludeerd. Het is belangrijk dat wij dat weten, zodat wij daaromtrent desgevallend in deze commissie kunnen voortwerken.

Welk gevolg werd er daaraan gegeven? Dat zullen wij uiteraard ook aan de CFI zelf moeten vragen.

Zijn er binnen de ING gevallen bekend waar de *compliance officer* uiteindelijk werd overruled? Is hij degene die de eindbeslissing neemt, of bestaat er boven hem nog een directiecomité dat een beslissing kan overrulen? Is dat al dan niet gebeurd?

Georges Gilkinet (Ecolo-Groen): Merci pour votre venue. C'est intéressant de comprendre les mécanismes appliqués quand des clients plutôt fortunés viennent vous trouver. J'ai retenu le chiffre de 10 000 clients pour 21 milliards d'euros. Cela dit l'importance économique pour une banque d'accueillir ce type de personnes. Et la difficulté aussi de les refuser si vous avez un doute quant à leur intégrité.

C'est un peu la question, parce que la logique dans d'autres dossiers a été, jusqu'ici, le "pas vu, pas pris". Vous dites bien que vous avez eu des démarches prudentes et des contrôles de première, deuxième et troisième ligne, mais si quelqu'un vous sollicite et que vous avez un doute, comment cela se passe-t-il? Quel est le pourcentage de refus? Quel est le type de clients que vous refusez? Et si vous le refusez, est-ce que vous vous contentez de le refuser? Est-ce qu'il y a signalement à ce stade à la CTIF? Vous avez parlé de signalement à la CTIF dans le cas de doutes par rapport à des opérations de votre propre client. En volume, qu'est-ce que cela peut représenter par année, ce type de signalement? Quels types d'opérations peuvent-ils faire l'objet d'un signalement? Pour essayer de bien comprendre. Et si vous refusez un client, en fait, où va-t-il? Notre objet, aussi, et c'est peut-être votre intérêt, c'est de créer un *level playing field* correct, d'avoir des conditions de concurrence correctes entre les banques. Est-ce que certaines banques et je ne vous demande pas de les citer évidemment, ont une attitude moins prudente, ont moins d'exigences internes que la vôtre? C'est important pour nous de bien comprendre l'efficacité du contrôle, si un client dit: "Voilà, j'ai autant d'argent, je n'ai pas envie de payer des impôts, est-ce que vous pouvez me trouver une solution? Et j'ai entendu dire que si j'utilisais par exemple le Panama ou un autre paradis fiscal, je pouvais m'en sortir à bon compte. Est-ce qu'ING peut m'aider?" Comment cela se passe-t-il dans ces cas-là?

Deuxième élément, vous avez cité à plusieurs reprises la loi de 2014 sur les planificateurs financiers, c'est une loi nouvelle, je me rappelle d'en avoir débattu au sein de cette commission des Finances. J'aurais voulu un retour de votre part sur les effets de la loi. Est-ce que, pour vous, c'est plus contraignant qu'avant ou est-ce qu'au contraire, cela a permis le développement de vos activités de *private banking*? Est-ce que la FSMA exerce un contrôle efficace sur le sujet? Est-ce que des régimes de sanctions sont prévus? En avez-vous déjà débattu avec la FSMA?

Troisième élément que je voudrais vous poser. ING a été pointée à plusieurs reprises, par exemple par l'ONG *Tax Justice Network*, quant au manque de transparence de ses rapports financiers. Je parle ici de la maison mère, mais cela vous concerne aussi évidemment. *Tax Justice Network* comptabilisait en 2009 près de 61 entités du groupe néerlandais localisées dans des paradis fiscaux.

Donc cela concerne votre maison-mère. J'ai examiné votre rapport annuel pour préparer cette audition, pour savoir par exemple quelles sont les filiales étrangères d'ING Belgique. On trouve effectivement quelques filiales au Grand-Duché de Luxembourg, en Suisse.

J'aurais voulu que vous nous expliquiez l'utilité économique de ces filiales, que vous nous disiez si ces filiales ont elles-mêmes des filiales dans d'autres pays, puisque apparemment, si je comprends ce qui a été raconté dans le cadre des Panama Papers sur les pratiques de Dexia - qui est une autre banque, ce n'est pas vous, évidemment, je ne vous demande pas un commentaire -, Dexia utilisait sa filiale Experta au Grand-Duché de Luxembourg comme un *hub* vers le Panama.

Quelle est la réalité économique des filiales d'ING situées au Luxembourg? Est-ce qu'elles ont elles-mêmes des filiales? Où peut-on trouver la liste de ces filiales? Est-ce que ce qui figure dans votre rapport est totalement complet?

J'aurais voulu aussi un commentaire sur l'importance économique de ces activités via le Grand-Duché de Luxembourg et la Suisse. Ce sont des montants, si j'en crois votre rapport annuel, qui sont quand même importants, proportionnellement à la taille du Grand-Duché de Luxembourg. On peut me dire qu'il y a une activité économique qui est soutenue via ING Belgium International Finance (Luxembourg). Mais, voilà,

en même temps, le Grand-Duché est un petit pays.

Vous êtes présents aussi avec des filiales aux États-Unis, mais les États-Unis, c'est vague. On sait qu'il y a différents États avec des régimes fiscaux divers. Je pense notamment au Delaware. Est-ce que vous pouvez être plus précis quant aux activités qui sont hébergées dans le cadre de ces sociétés aux États-Unis? Voilà quelques premières questions que je voulais vous poser.

Vincent Scourneau (MR): Merci, monsieur le président. Je remercie également la banque ING d'avoir fait l'effort de démarrer nos débats au niveau bancaire. D'autre part, je me joins évidemment à l'ensemble des questions qui ont été posées par les collègues et qui sont évidemment très pertinentes.

À cela, je souhaiterais ajouter, si ING veut bien me répondre, qu'on examine la qualité et l'honorabilité d'une banque vraisemblablement à son niveau de contrôle et finalement, à la qualité du régulateur qu'est la FSMA. La FSMA a, en effet, des moyens de contrôle qui sont vraisemblablement efficaces. Je n'oserais pas demander à la banque s'il y a éventuellement moyen de les renforcer. Mais ce que j'ai cru comprendre au travers du mécanisme de la FSMA, c'est que ce régulateur a une compétence territoriale. Cela signifie qu'il peut juste examiner ce que fait ING Belgique. Par voie de conséquence, si nous avions une structuration de holding avec des structures un peu perdues dans différents pays européens, voire au-delà, ces sièges ou bien ces filiales pourraient effectuer des transactions en dehors d'un contrôle qui reviendrait à la FSMA.

Par voie de conséquence, je souhaiterais savoir si, en la matière, nous pouvions imaginer qu'à un moment donné, une banque installée quelque part pouvait continuer des constructions offshore, des constructions très ambiguës eu égard à tout ce qui a été dénoncé ces derniers temps. ING Belgique pourrait-elle se sentir d'une quelconque manière responsable? En clair, les informations remontent-elles, à un certain moment, vers ING Belgique?

J'aurais souhaité vous demander une deuxième chose. Au fond, toutes ces banques qui travaillent de la même manière - et toutes vont vraisemblablement nous faire part de ce qu'elles travaillent de la manière la plus honnête qui soit - n'ont-elles par moment aucun doute sur la qualité d'un client, c'est-à-dire qu'elles imaginent parfaitement bien que ce client a finalement un capital "douteux"? J'imagine qu'elles contactent, de manière singulière, les autorités (la CTIF ou le parquet), tiennent-elles une liste noire qu'elles se communiquent entre elles? Y a-t-il des échanges d'informations au niveau de l'ensemble des banques qui permettraient, finalement, de réduire le champ de risques par rapport à des clients potentiels qui seraient plutôt des clients douteux?

Voilà, monsieur le président, les deux seules questions que j'aimerais ajouter à l'ensemble des nombreuses questions déjà posées ce matin.

Le **président**: À ce sujet, nous sommes en train de battre le record de la semaine dernière. En effet, la semaine dernière, 103 questions avaient été adressées à l'Inspection spéciale des Impôts et selon ma comptabilité, on en est déjà à 105.

Benoît Piedboeuf (MR): Dans votre exposé introductif, vous avez dit que vous ne donniez pas de conseils en matière d'évasion fiscale. Vous avez ajouté: "En optimisation, on peut en discuter". Quand on examine certains des dossiers, notamment le récent LuxLeaks, on s'aperçoit qu'il est question d'optimisation mais en toute légalité. C'est vrai, à l'époque actuelle, moralement les gens n'acceptent plus cela et les journaux sont remplis de toute une série de commentaires par rapport à ces opérations légales d'optimisation fiscale.

Je voulais vous demander si, dans le cadre de l'optimisation fiscale, mais pas de l'évasion fiscale illégale, vous avez, oui ou non, des relations avec des structures, des sociétés, des conseillers, qui réalisent ce genre d'opérations? Si ING Belgique n'en a pas, le groupe ING dans son ensemble entretien-il des relations avec des filiales qui organisent ce genre d'optimisation légale?

Le **président**: J'aurai aussi quelques petites questions mais avant cela, le Professeur Bourgeois souhaitait aussi pouvoir adresser quelques questions. M. Bourgeois est professeur de droit fiscal à l'Université de Liège et il est expert de la commission.

Marc Bourgeois: Monsieur le président, je vais m'en tenir à deux questions de nature évidemment technique. Tout d'abord, vous avez évoqué, tout à l'heure, l'éventuel contrôle de substance économique d'une société à l'étranger. Comment remplissez-vous juridiquement cette notion de substance économique? Quels sont les éléments concrets que vous vérifiez pour déterminer qu'il y a une activité économique à l'étranger? Je pense à un certain nombre d'indices

ou de questions qui sont posées.

Je pense que c'est une notion qui, aujourd'hui, fait l'objet de nombreuses discussions sur la manière de la remplir.

La deuxième question, c'est que, d'un point de vue juridique, il y a les structures illégales, on l'a dit, et les structures légales. Dans les structures légales, il y a des structures qui peuvent, le cas échéant, être inopposables sans devenir illégales. Ce sont des structures qui peuvent être abusives ou tomber – par exemple, on interpelle notamment la section *private banking* – dans le cadre d'un abus fiscal ou de mesures spécifiques anti-abus ou alors l'abus fiscal, la mesure générale anti-abus.

Est-ce que le traitement, si je puis dire, de ces deux questions – la légalité et ensuite, à l'intérieur de la légalité, ce qui est inopposable et ce qui est opposable au fisc, avec toutes les incertitudes – est effectué par les mêmes services? Dans le cadre des mêmes politiques, quelle est la politique entreprise par rapport à cela du point de vue juridique et de l'interprétation de cette notion d'abus?

Le **président**: Merci, monsieur Bourgeois.

Avant que je n'oublie, petite communication de service: je vous indiquais qu'après les banques, il y avait l'audition des *Big Four* qui était prévue. En réalité, le 14 juin, nous aurons l'audition de la Banque nationale et de la FSMA, comme il en avait été convenu, ce pour éviter toute ambiguïté. Donc, nous aurons l'occasion d'entendre le Gouverneur de la Banque nationale, M. Smets, et le président de la FSMA, M. Servais, qui ont confirmé leur présence. Voilà, je voulais corriger pour qu'il n'y ait pas de malentendu.

Je tiens aussi à vous remercier pour votre disponibilité et les explications que vous avez pu nous donner. Je crois que ce qui est important, c'est en effet la clarté. Je crois que, pour une entreprise comme la vôtre, il importe d'être clair par rapport à un certain nombre de choses, parce que les Panama Papers ont ému l'opinion publique à juste titre, avec une couverture dans la presse assez substantielle. C'est la raison pour laquelle la Chambre a estimé nécessaire de mettre en place cette commission spéciale.

Je retiens, dès lors, de votre exposé introductif que vous ne proposez pas de solution offshore dans les paradis fiscaux illégaux, et que, par contre, vous pouvez accompagner ou fournir du conseil en matière d'optimalisation fiscale dans le cadre de la jurisprudence Brepols, le choix de la voie la moins imposée. Je pense que, sur ce point-là en tout cas, vous avez été clairs.

La question que je souhaite vous poser et qui rejoint celle de certains collègues, c'est en effet de savoir, non pas si ING Belgique, mais si le groupe ING dispose encore aujourd'hui de filiales dans des paradis fiscaux et si ING Belgique a des relations d'affaires avec ces filiales – donc, autrement dit, des sociétés qui pourraient être qualifiées de sociétés sœurs, mais pas des filiales à proprement parler d'ING Belgique, mais peut-être des filiales d'autres entités de l'ensemble du groupe ING qui, au fond, est un groupe mondial.

Je souhaiterais aussi insister sur la question posée par M. Calvo relative à la liste des paradis fiscaux que ING retient pour mettre en œuvre les fameuses trois lignes de défense dont vous avez parlé.

J'anticipe, évidemment, mais une des conclusions de nos travaux aura pour objectif de clarifier la notion de paradis fiscal. En effet, objectivement, en la matière, nous sommes actuellement en plein brouillard. Mais, pour ce qui vous concerne, vous devez avoir des référents opérationnels. Quels sont ces référents? Vu l'ambiguïté actuelle, votre liste pourrait être différente de celle d'une autre institution financière, d'un autre observateur ou d'un autre acteur du monde économique, voire même de l'administration. En la matière, il faudrait donc que les choses puissent être clarifiées.

Par ailleurs, quelles sont vos relations avec la FSMA et la Banque nationale? Existe-t-il des échanges relatifs à la problématique de la fraude fiscale, en particulier la fraude fiscale organisée qui recourt à des paradis fiscaux? Il existe cette très ancienne circulaire "Mécanismes particuliers". À partir de cette circulaire ou à partir d'autres éléments de la législation, un dialogue est-il organisé avec les autorités de contrôle prudentiel sur les limites à ne pas dépasser? Comme nous allons auditionner des représentants de la Banque nationale et de la FSMA, nous souhaiterions avoir votre point de vue à ce sujet.

Pour le reste, les questions fondamentales ont été posées. Je n'y reviendrai donc pas et je vous cède immédiatement la parole. Toutefois, si vous avez besoin de quelques minutes pour vous organiser, je vous invite à les prendre.

Chers collègues, je vous demande de bien vouloir

écouter les réponses qui vous seront données en évitant d'interrompre, ce dans un souci d'efficacité, sachant que vous aurez l'occasion de répliquer, en tout cas si le temps le permet.

Rik Vandenberghe: Monsieur le président, en effet, il faut peut-être que l'on nous donne quelques minutes pour bien se coordonner et déterminer qui va répondre à quoi. Il y a beaucoup de questions.

Le **président**: Chers collègues, je vous distribue un dossier paru dans le *Nouvel Observateur* de la semaine dernière et qui relate les travaux du Pr Zucman que certains membres ont proposé pour l'audition. C'est un économiste qui fait partie, je dirais, de la dynamique Piketty et qui s'intéresse aux aspects macroéconomiques des paradis fiscaux avec un certain nombre de chiffres intéressants. C'est pour votre documentation personnelle.

Kristof Calvo (Ecolo-Groen): Mijnheer de voorzitter, aangezien de vergadering momenteel even stilligt, wil ik een suggestie formuleren. Ik weet dat u morgen met het Bureau van deze commissie samenkomt. Voor de werkzaamheden van de commissie zou het volgens mij interessant kunnen zijn dat wij over tijdelijke verslagen zouden kunnen beschikken. Dat is veel gemakkelijker om te werken. Mijn vraag is dus of u morgen met het bureau kunt bekijken of er verslagen ter beschikking kunnen worden gesteld.

Ten tweede, hebt u eventueel al nieuws van het kabinet van Financiën over het rapport van 2009 en de BBI?

Le **président**: Oui, mijnheer Calvo. Première question: le sujet a été évoqué en Bureau la semaine dernière déjà, et donc demain, nous adopterons une position, parce qu'il paraît qu'il y a des coutumes. J'ai demandé à ce qu'on puisse m'informer des coutumes, et puis les coutumes, on peut en changer aussi. Ne soyons pas conservateurs.

Quant à la deuxième question, cela a été également, rappelez-vous, renvoyé en Bureau; j'ai dit, et cela n'avait pas été contredit, que la question du rapport 2009 avec M. Anthonissen etc., serait évoquée en Bureau. Voilà, donc, n'hésitez pas à briefer votre collègue Gilkinet pour qu'il puisse défendre votre position harmonisée, puisque paraît-il vous vous concertez beaucoup.

C'est un peu un examen oral, finalement.

Rik Vandenberghe: On va essayer de répondre au maximum de questions, bien évidemment, soyons clairs. Est-ce un problème si on ne le fait pas totalement dans l'ordre?

Le **président**: Pas de problème.

Rik Vandenberghe: En fait, certaines questions se rejoignent. D'abord, la question: est-ce que vous pouvez vraiment dire que vous ne faites rien au niveau Panama, etc.?

Ik zou misschien heel duidelijk willen stellen dat het heel duidelijk is dat wij niet wensen mee te werken aan het opzetten van offshorestructuren met het oog op belastingontduiking. Dat is een activiteit waar we als bank niet aan meewerken. Ik meen dat in de inleiding duidelijk aangetoond is dat we daar heel duidelijke regels toepassen, goede en belangrijke controles hebben. Het enige dat ik misschien als element zou willen aangeven is: zeg nooit nooit. Daarmee bedoel ik, als wij op iets vallen dat niet koosjer is, dat wij dan ingrijpen. Maar we doen er alles aan opdat dit niet kan gebeuren. We hebben dat ook vandaag niet. Ik denk dat dit een heel duidelijk beeld is. We willen dat gewoon niet doen. Dus we werken daar niet aan mee. We hebben duidelijke spelregels. We zeggen altijd: integriteit staat voorop. We hebben een duidelijke wat wij noemen deontologische code binnen de bank, we noemen dat de oranje code, *orange code*, met drie belangrijke luiken daarin maar elke keer wordt er herhaald: integriteit boven alles.

Ten tweede, er is verwezen naar een aantal jaren terug. Ik dacht dat men gesproken heeft over Maleisië in 2013 in de Offshoreleaks. Ik heb misschien in mijn inleiding aangegeven dat ING op het vlak van *wholesale banking* actief is in meer dan veertig landen. Dat is eigenlijk het volgen van *corporates* in hun *business*. Ik zeg maar iets, een bedrijf is actief in land Y, Z dus we gaan daar in die landen met hen samenwerken, dienstverlening doen. Maar als we dan over Maleisië spreken, dan moet je weten dat ING daar inderdaad actief is maar actief puur naar *corporate business*, dus ondernemingsbusiness. Het is zo dat de lokale regering van Maleisië eigenlijk, indien je bepaalde transacties wil doen – en dan spreek ik over betalingen, over *letters of credit*, over bankgaranties –, je verplicht om dat te doen vanuit het financiële centrum Labuan. Dat is eigenlijk datgene waarnaar verwezen wordt. Dat is een pure commerciële activiteit met substantie waar dan inderdaad – aangezien het opgericht is door ING Bank nv, de moedercompagnie – alle directieleden van ING Bank nv weergegeven

worden. Maar dat is puur een officiële activiteit om eigenlijk de commerciële activiteit van de bank, het is te zeggen het uitschrijven van kredietbrieven en het verstrekken van bankgaranties, voor Maleisische operaties te kunnen doen. Dat is dus eigenlijk niets abnormaals en dat is ook al verschillende keren door de groep bekendgemaakt.

Een derde element dat op die vraag aansluit, is de vraag of wij met ING België contacten hebben met bepaalde structuren in belastingparadijzen. Neen, wij hebben die niet. Wij volgen dat heel duidelijk op en gaan die zaken na.

Wij zullen de overige vragen nog meer in detail beantwoorden, maar in een inleidend antwoord wilde ik die zaken alvast beklemtonen.

Birgit Van Camp: Ik zal starten met de vraag waarom ING België niet is gemeld in de Panama Papers en andere instellingen wel.

Ik wil eerst even terugkomen op het feit dat ING Bank nv, de naam van onze groep, inderdaad wordt vermeld met betrekking tot twee dossiers. Ik kan daar niet in detail op ingaan. Die dossiers zijn mij ook niet bekend, die worden door de groep bekeken, maar het zou gaan om vennootschappen die door Mossack Fonseca werden opgericht en waarvan ING de vennootschap die de vraag heeft gesteld voor het oprichten van de offshorestructuur in de boeken heeft. Dus ook daar is vandaag niet duidelijk of onze groep daarin een rol heeft gespeeld. Dat wordt verder onderzocht.

De andere melding die de heer Vandenberghe noemde, was een melding van onze huidige voorzitter van de raad van bestuur, de heer Eric Boyer, maar dat was in zijn vorige capaciteit van lid van het directiecomité van ING Bank nv, dus van de groep, en daar hebt u net de uitleg over gehoord.

Rik Vandenberghe: Dat was de maatschappij in Labuan.

Birgit Van Camp: Ik wil eraan toevoegen dat, op het moment dat de zaak naar boven kwam, het federale Parlement hierover reeds een vraag had gesteld, niet met betrekking tot de heer Boyer, maar met betrekking tot de heer Michel Tilmant die een van onze vroegere voorzitters is. Wij hebben daar op dezelfde manier als vandaag geantwoord.

Wat maakt ING zo anders? Ik denk dat wij, zoals ik in mijn inleiding zei, een beleid hebben dat voorzichtig is maar dat ook van oudsher in elkaar zit, met constitutieve bestanddelen, waarbij het een het ander opvolgt. Wij beginnen heel duidelijk met een voorzichtig beleid, *integrity above all*, dat onze beleidslijnen inspireert.

Als wij een cliënt aanvaarden, worden verschillende factoren in rekening gebracht. Uiteraard moet een cliënt volledig geïdentificeerd worden. Er was ook een vraag naar *nominees*. Dat is een praktijk die ons niet bekend is. Een cliënt moet worden geïdentificeerd aan de hand van zijn identiteitskaart. Er wordt dus niet met stromannen gewerkt. Als er een poging daartoe zou zijn, wordt die relatie uiteraard niet aanvaard.

Bij de *onboarding* of aanvaarding van een cliënt worden verschillende criteria in aanmerking genomen. Die leiden in elk geval tot een risicoclassificatie van elke cliënt die bij ons in de boeken komt. Dat risico kan laag, medium of *high* zijn. Vanaf het moment dat er een link is met een belastingparadijs – stel dat iemand daar woonachtig is en bij ons een rekening wenst te openen – dan wordt de potentiële relatie onmiddellijk gekwalificeerd als *high*.

Relaties die risico *high* zijn, worden kritisch bekeken bij de aanvaarding. Er moet dan, in dergelijke gevallen, een economische realiteit zijn waarom deze persoon bij ING cliënt wenst te worden en als die er niet is, zullen wij die relatie inderdaad niet openen. Maar ik wil vooral de nadruk leggen op de kritische houding die wij aannemen ten opzichte van dergelijke cliënten die met dergelijke factoren cliënt wensen te worden van de bank, of het nu een individu is of een rechtspersoon.

Verder kijken wij ook naar de financiële transacties, dus de inkomende, maar ook de uitgaande financiële transacties worden door ons gemonitord. Wij hebben een algemene monitoring op binnenkomende en uitgaande betalingen die voor elke cliënt gelden. Specifiek voor de fiscale paradijzen en de offshorecentra, hebben wij een meer toegespitste monitoring die echt gaat kijken: wat zijn de betalingen die binnenkomen, wat zijn de betalingen die buitengaan? Wij kijken daar naar verschillende bedragen die redelijk laag zijn ingesteld. Wij spreken hier over bedragen tussen 5 000 tot 25 000 euro. Vanwaar komen deze bedragen? Die zijn opgebouwd uit de ervaring van ING: naar wat moeten wij kijken om een goed beeld te hebben? Dat zijn de bedragen die wij reeds verschillende jaren toepassen en die ook regelmatig geëvalueerd worden. Jaar na jaar gaan

wij kijken of die controles nog steeds pertinent zijn.

Het zijn ook geen eenmalige transacties die gecontroleerd worden: er is ook een cumulatief effect. Dat wil zeggen dat als iemand onder de *treshold* van 5 000 euro wenst te blijven, maar hij doet dat dan in verschillende verrichtingen van 1 000 euro, hij uiteindelijk ook tegen de lamp zal lopen. Die controles zijn echt wel doorgedreven.

Verder is er ook nog een controle op wat wij noemen *peer group*. Dat wil zeggen dat iemand in een bepaalde *peer group* zit. Laten wij een student als het meest gemakkelijke voorbeeld nemen. Studenten ontvangen wel eens zakgeld van de grootmoeders bijvoorbeeld. Dat zijn normale binnenkomende transacties voor een student. Als daar plots een student is die éénmalig of cumulatief een groter bedrag heeft, dan gaat die uit de *peer group*. Dat zijn dus ook zaken die wij opmerken. Dus de controles daar zijn doorgedreven.

Ik sprak ook reeds eerder in mijn inleiding over de training, over de objectieven die vastgesteld worden. Dat geheel van maatregelen maakt dat wij toch wel zeker zijn dat wij daar in de goede richting gaan. Maar zoals de heer Vandenberghe zei, wij zeggen nooit nooit. Wij vertrouwen op onze controles, wij kijken daar regelmatig naar, wij sturen bij waar nodig, maar dat betekent misschien niet dat wij voor alles zeker zijn.

Aansluitend hierop is het misschien goed om ook even terug te gaan in de tijd. De heer Calvo, als ik het mij goed herinner, vroeg hoe wij zijn geëvolueerd in de tijd. Ik denk dat wij een goede evolutie hebben gekend, die inderdaad is gestart in 1997 met de bijzondere mechanismen. Toen werd door de Belgische overheid heel duidelijk aangegeven dat banken niet konden meewerken aan het faciliteren van een fiscale fraude gelet op de Belgische fiscale wetgeving. Die wetgeving is sterk doorgedreven in onze entiteit door middel van procedures en opleidingen. Zij is op de dag van vandaag nog even helder en even dwingend voor onze medewerkers als dat in 1997-1998 was.

De verdere evolutie is geïnspireerd door wijzigende wetgeving met betrekking tot het aanvaarden van cliënten en met name het identificeren van cliënten. Wij hebben daar de hele evolutie van de Belgische antiwitwaswetgeving, die start in 1993 maar die doorheen de jaren verschillende updates heeft gekend. Ik denk dan ook dat het heel belangrijk is dat binnen onze groep, gelet op externe factoren, zoals de aanvaardbaarheid van bepaalde praktijken, een beslissing is genomen om afscheid te nemen van de trustactiviteiten die in de groep aanwezig waren in 2007.

Het is ook belangrijk om aan te duiden dat het afscheid niet enkel een beslissing is geweest van de groep, maar dat men dat ook vertaald ziet naar de interne procedures bij ING België. Voor *private banking* heeft dat heel duidelijk betekend dat wij niet langer offshorestructuren in onze boeken zouden aanvaarden. In de periode 2001-2007 was het heel duidelijk voor ons dat wij geen structuren opzetten vanuit de WAP-dienst. Vanaf 2007 was het ook heel duidelijk dat cliënten die met een dergelijke structuur bij ons kwamen en een rekening wensten te openen, niet meer zouden worden aanvaard.

Een tweede evolutie was het afscheid van de privatebankingactiviteit in 2009 binnen de groep. Wij zijn ook verder geëvolueerd en de verschillende *offshoreleaks* hebben er inderdaad toe bijgedragen dat wij vanaf 2011 heel actief met onze cliënten aan tafel zijn gaan zitten. In overleg met de cliënten hebben wij toen afscheid genomen van de enkele structuren die nog in onze boeken aanwezig waren. Ik denk dat het er op dat moment nog zeven waren voor *private banking*. Dat schetst een beetje de evolutie van het kader.

Ik denk dat wij daarop reeds van in het begin heel duidelijk en scherp hebben ingezet, op verschillende momenten heel duidelijk een standpunt hebben ingenomen, dat standpunt ook heel duidelijk naar onze medewerkers hebben vertaald en van hen hebben gevraagd om dat te respecteren. Onze controles zijn daarin telkens meegegaan. Er zijn dus telkens controles geweest om te zien of onze medewerkers inderdaad deden wat wij van hen vroegen.

Als ik spreek over zeven structuren in 2011, begrijpt u wel dat het aantal bijzonder beperkt is.

Ik denk dat ik hiermee verschillende vragen heb beantwoord.

Philippe Wallez: Er waren nog enkele vragen over het commerciële beleid van de ploeg Private Banking. Ik wil eerst nog herhalen dat onze activiteiten voornamelijk geconcentreerd zijn op entrepreneurs in België, die eigenaar zijn van een onderneming of ex-eigenaar zijn van een onderneming. Dat is duidelijk de focus van onze activiteit. Daarvoor zijn wij geïntegreerd in de businesscenters en werken wij samen met onze

relationship manager onderneming. Dat is eigenlijk de bron van onze business in België.

Dan kom ik aan de acceptatie van de klant. Ik wil het volgende toevoegen aan hetgeen mevrouw Van Camp heeft gezegd. Wij hebben verschillende trainingen elk jaar, instructies en training van onze mensen. Die moet absoluut opgevolgd worden. Er worden daar duidelijke instructies gegeven. Ook geven wij aan onze *private bankers* een intake questionnaire. Hij moet dus eigenlijk duidelijk vragen stellen aan onze prospecten of toekomstige klanten, om zeker te zijn van hun integriteit. De instructies zijn daar heel duidelijk.

Toch wil ik ook toevoegen dat wij ook aan onze *private bankers* vragen om gecertificeerd te zijn door de PBAB, de Private Banking Association Belgium. Wij hebben daar een training samen Febelfin Academy. Binnen vijf jaar moeten al onze *private bankers* deze cursus volgen en gecertificeerd zijn. Een heel belangrijk stuk van deze cursus gaat over ethiek, deontologie, hoe wij cliënten accepteren en of wij ze accepteren, ja dan neen.

Je pense qu'il est également important de souligner que nous avons en interne ce que nous appelons un cadastre des *private bankers*. En fait, il s'agit d'un monitoring extrêmement précis des activités des *private bankers* avec un certain nombre d'obligations qui doivent être remplies. Nous avons parlé de CIA, *Customer Indentification and Acceptance*. Vous savez que les clients doivent passer par un certain nombre de questions pour être acceptés. Les *private bankers* doivent suivre ces instructions. S'il y a des retards par rapport à des CIA, ils sont fichés. De même, s'il y a des transactions pour lesquelles nous avons des doutes, cela entre dans le cadastre. De même s'il y a des formations pour lesquelles un *private banker* a du retard, c'est dans le cadastre. Tout ce qui concerne la contractualisation de nos relations est suivi dans le cadastre. Tout ce qui concerne la matière MiFID et les tests qui doivent être réalisés avec nos clients pour déterminer leur profil de risque, c'est suivi dans le cadastre. Ce cadastre a pour objectif de monitorer l'activité des *private bankers*, avec une conséquence très claire pour eux: s'ils apparaissent à plusieurs reprises dans le cadastre, il y a alors une conséquence sur leur rémunération. Pour nous, le principe d'affaires qui repose sur la confiance et la transparence avec nos clients est extrêmement important. Nous le mettons au-dessus des objectifs commerciaux. Le cadastre est suivi, avec une conséquence sur la rémunération si nous constatons un certain nombre de déviations par rapport aux instructions pour un certain nombre de *private bankers*. Voilà pour l'acceptation et l'aspect commercial.

Pour répondre à une question précise qui était posée sur des chiffres de refus de clients, vous comprendrez que pour des raisons de confidentialité évidente, nous respectons à 100 % la confidentialité des données concernant nos clients ou nos *prospects*. Les *private bankers* sont chargés de pouvoir appliquer les instructions. S'ils jugent qu'un client ne doit pas être accepté, ils ne l'acceptent pas, mais ce n'est pas pour autant que nous fichons ces clients ou ces *prospects,* évidemment.

Edward Jago: J'en viens à quelques questions plus techniques au niveau fiscal.

Au niveau de la transparence il nous a été demandé si les rapports annuels actuels permettent suffisamment de transparence sur la présence directe ou plutôt indirecte vers des paradis fiscaux.

D'abord, je peux confirmer que notre société à Luxembourg est une banque locale au départ, qu'elle soit au niveau du *retail* du Luxembourg et également du *wholesale*, mais qu'elle n'a pas de filiale dans des paradis fiscaux.

On l'a dit tout à l'heure, les activités off shore de *private banking* ont été vendues en 2009, principalement par la vente de la filiale que nous avions en Suisse à l'époque. Nous avons actuellement toujours dans nos bilans une activité en Suisse mais c'est une activité de crédit *wholesale* essentiellement qui se trouve, pour l'ensemble des banques d'ailleurs, située en Suisse. Cela n'a donc absolument rien à voir avec le *private banking*, les comptes off shore ou quoi que ce soit.

Au niveau de la transparence, un élément peut-être intéressant, c'est qu'en Hollande, la réglementation oblige notre maison mère à ajouter dans son rapport annuel un tableau avec l'ensemble de ses filiales directes et indirectes, avec quelques chiffres du bilan et du compte de pertes et profits mais y compris avec le montant d'impôts, et donc le pourcentage d'impôts des sociétés payé par cette société. Pour l'ensemble du groupe ING, on arrive à un taux moyen de 25 % d'impôts effectivement payés.

Je rebondis alors sur une question plus directe sur ING Belgique et sur le fait que je vais ou pas garder mon job parce que nous payons

effectivement beaucoup d'impôts ici en Belgique. Il y a plusieurs raisons à cela. La première, c'est que beaucoup de banques ont fait de très grosses pertes en 2008 et 2009. Ces pertes sont reportables au niveau fiscal et font donc que beaucoup de banques importantes en Belgique ne paient pas ou ne paieront pas encore d'impôts avant un certain temps, le temps pour elles de compenser les pertes fiscales en question tandis qu'ING Belgique n'a pas fait de pertes en 2008 ni en 2009, au moment de la crise.

Par ailleurs, un point qui est aussi très important, c'est que notre banque est maintenant fort centralisée sur la Belgique et, donc, les activités que nous avons sont imposées directement en Belgique. D'autres entreprises sont des entreprises actives en Belgique, sans aucun doute, mais ont des activités beaucoup plus importantes dans des pays étrangers. De ce fait, pour ces sociétés belges actives en Belgique, mais qui ont donc également un rôle de holding de toutes les filiales de la société, il est certain que la rémunération qu'elles reçoivent de ces sociétés sous forme de dividendes qui sont exemptés d'impôt en Belgique ... Et donc leur taux d'imposition peut être excessivement bas. Il y a d'autres choses à dire mais une dernière qui est évidemment importante est qu'il n'est pas dans la politique du groupe de le faire de l'ingénierie fiscale agressive pour diminuer les taux d'impôt des sociétés du groupe.

Une question importante peut-être qui venait du Pr Bourgeois portait sur les mesures anti-abus que nous pouvions éventuellement tenter d'utiliser ici en Belgique. Effectivement, il y a vraiment deux voies très importantes. Il y a la fraude fiscale. On l'a bien dit. On essaie de ne pas y toucher du tout. Et il y a, ce que M. le président a également repris, la voie la moins imposée. Nous avons deux principes que nous appliquons à ce niveau-là. Un principe est un principe non légal qui est le principe de la *compliance* qui est le mot *legal but harmful*. Là, il s'agit d'analyses assez subjectives que nous faisons régulièrement au sein de la banque quant à vérifier si effectivement, une structure – je parle moins ici de *private banking* qu'au niveau du *wholesale* – qui pourrait être tout à fait légale mais que nous estimons néanmoins ne pas devoir encourager parce que nous estimons que nous avons un risque de réputation, si nous soutenons cette structure ou ce client. Là, ce sont des analyses moins techniques, plus subjectives. Par contre, d'un point de vue plus technique au niveau fiscal, il y a effectivement des dispositions anti-abus qui permettent à l'administration fiscale d'attaquer des structures qui seraient légales mais dont l'esprit serait contraire à l'esprit de la loi.

C'est quelque chose que nous prenons très au sérieux, au niveau de la banque ING, mais également au niveau du secteur. Parce qu'effectivement, là il y a un *level playing field* au niveau de Febelfin qui est que, surtout en matière de crédit, l'abus peut être favorisé par une banque. Donc, nos commissions de crédit interrogent très régulièrement le département fiscal - dans lequel je suis -, pour s'assurer qu'effectivement, la structure un peu bizarre, éventuellement, que le client met en place est une structure qui ne peut pas être abusive. À ce niveau-là, dans le *level playing field,* il est prévu qu'il y ait de la part du client, s'il y a suspicion de la banque à ce niveau-là, la fourniture d'une *legal opinion* d'un cabinet reconnu en Belgique qui explique pourquoi il n'y a pas d'abus. Et je rejoins alors votre première question, professeur. C'est celle, effectivement, du fait que la transaction n'est pas motivée essentiellement par des motifs fiscaux ou juridiques ou autres, mais qu'elle est motivée effectivement par des opérations saines de marché.

Une autre petite question plus technique et assez vicieuse, effectivement, en tout cas vis-à-vis du législateur, est celle de la liste des paradis fiscaux. Plusieurs dispositions en Belgique reprennent des listes différentes en la matière. Il ne faut peut-être pas en exagérer l'importance, parce que le *core* des sociétés reprises dans l'ensemble de ces dispositions est quand même le même, mais il y a des exceptions effectivement.

Jusqu'à présent, nous, d'un point de vue interne, nous appliquons en fait la loi en question. Donc, nous n'allons pas, lorsque … Un exemple précis en la matière est que tous les contribuables, sociétés belges, doivent annexer à leur déclaration la totalité des paiements qu'elles font vers des paradis fiscaux. Là, nous allons remplir le document tel que la loi l'impose. Et on ne va pas y inclure un paradis fiscal qui se trouverait éventuellement sur une autre liste, la liste des RDT par exemple, en l'occurrence, et vice-versa. Mais il est clair que les fiscalistes seront bien plus à l'aise le jour où ces listes seront uniformisées d'un point de vue national, mais d'un point de vue international également.

Rik Vandenberghe: De bankensector heeft in het verleden verschillende keren gepleit om meer duidelijkheid te krijgen, bijvoorbeeld een duidelijke definitie over wat precies wordt bedoeld met ernstige fiscale fraude.

Wij hebben daarop geen antwoord gekregen. Dat maakt het niet altijd gemakkelijk.

Ik heb begrepen dat dat door sommigen wordt geïnterpreteerd als een manier door de banken om de zaken moeilijker te maken, maar eigenlijk is het zoeken naar oplossingen. Hoe duidelijker een definitie is, hoe gemakkelijker men zaken kan detecteren.

Als het flou blijft, is het niet gemakkelijk. Hetzelfde met die lijsten. Er zijn vandaag drie lijsten over belastingparadijzen. Dat maakt het allemaal niet gemakkelijk.

Wij pleiten echt voor duidelijkheid, voor duidelijke definities rond fiscale fraude en voor een duidelijke lijst, zodat we goed weten waar we aan toe zijn en waaraan niet. Dan moet men niet beginnen te interpreteren.

Het is een duidelijke vraag vanuit de sector, als antwoord op een van de vragen die werden gesteld, om het werk eenvoudiger en duidelijker te maken.

Birgit Van Camp: Tot slot misschien nog een laatste aanvulling voor de lijsten van de fiscale paradijzen. Als ik daarnet sprak over de controles in en out op de geldtransacties, dan houden wij vanuit Compliance rekening met de lijsten die zowel de fiscale paradijzen als de offshorecentra aanbelangen. Panama stond wel degelijk op de lijst die wij nakijken.

Ik ga over naar de vraag over de Cel voor Financiële Informatieverwerking, of naar de verschillende vragen die daarover zijn gesteld.

Inderdaad, als wij een vermoeden hebben, door een controle die opduikt maar soms ook door zaken die onze mensen in de kantoren of onze relatiegelastigden opmerken, gaan wij verder onderzoeken of ons vermoeden gestaafd is, ja of neen. Hoe gebeurt dat concreet? Wij gaan een vraag richten aan de cliënt, omdat een bepaalde transactie – zoals terecht door u werd aangegeven – voor de bank niet altijd op het eerste gezicht duidelijk is. Wij gaan proberen de context te bekijken en te zien hoe de cliënt daarop reageert. Als het antwoord dat de cliënt ons verstrekt na een kritische analyse voor ons onvoldoende is of omdat wij, bijvoorbeeld, gelijkaardige zaken hebben gekregen in het verleden en wij zien daar vergelijkingsbasissen, dan zullen wij eventueel besluiten, opnieuw na een kritische analyse, om de zaak te melden aan de Cel voor Financiële Informatieverwerking.

Febelfin heeft algemene cijfers over het aantal aanzeggingen die op jaarbasis gedaan worden bij de Cel door de banken. Ik geloof dat het ongeveer over achtduizend meldingen gaat. Die meldingen betreffen natuurlijk vermoedens op het vlak van witwassen; ze betreffen niet alleen meldingen in het kader van fiscale paradijzen of offshorecentra. Ik denk dat de bijdrage van ING daarin op jaarbasis rond de vijfhonderd meldingen ligt.

Wij zien dat wij elk jaar een lichte evolutie kennen in het aantal meldingen, maar dat voornamelijk het aantal meldingen die uit onze eerste lijn komen, uit onze business, daarin toenemen. Dat is voor ons een positief teken dat onze medewerkers onze cliënten heel goed kennen en weten waarmee zij bezig zijn.

Hebben wij reeds vragen gekregen van gerechtelijke overheden? Als er een vraag komt van een gerechtelijke overheid, dan werken wij daar uiteraard aan mee. Als wij bepaalde transacties hebben overgemaakt aan de Cel voor Financiële Informatieverwerking, kan het inderdaad gebeuren dat daarin achteraf een gerechtelijke instantie een initiatief neemt en dat wij op die manier ook opnieuw bij het dossier betrokken worden. In het merendeel van de gevallen is dat dan uiteraard als informatieverstrekker voor de gerechtelijke overheden.

Er was ook een vraag of wij reeds als bank betrokken zijn geweest in zo’n dossier. Bij mijn weten hebben wij welgeteld één dossier, maar vermits het een lopende procedure betreft, zal u begrijpen dat ik daarover geen verdere uitleg kan verstrekken.

Welke zaken maken wij inhoudelijk over aan de Cel voor Financiële Informatieverwerking? Ook daarvoor kan ik niet in details treden, maar een aantal zaken hebben zeker betrekking op de repatriëring van fondsen, dus de verschillende initiatieven die er in de loop der jaren zijn geweest. Waar ligt daarbij hoofdzakelijk onze bezorgdheid? Dat er geen duidelijkheid is in de stukken die door de cliënten kunnen overgemaakt worden met betrekking tot de regularisering van de intresten dan wel van het onderliggend kapitaal. Daar merken wij vaak dat er geen duidelijkheid over is en hebben wij als bank vaak niet de keuze om er tegenin te gaan. Dat zijn zaken die buiten onze bevoegdheid vallen. Dergelijke zaken zouden eventueel inderdaad aan de Cel voor Financiële Informatieverwerking overgemaakt worden.

Welke andere zaken kunnen overgemaakt worden? Als wij vragen hebben bij een cliënt die zijn constructie heeft opgedoekt en de fondsen naar zijn ING-rekening wenst over te schrijven, wensen wij daarover helderheid te krijgen.

Zaken die wij vorig jaar zeker frequent gezien hebben – dan spreek ik niet over de context van de individuele cliënten, maar gaan we over naar de *corporate* betalingen – betreffen de onzorgvuldigheid die soms nog gebeurt bij de internationale overmakingen. De FATF heeft heel duidelijke richtlijnen opgesteld dat zowel de ontvanger als de instructiegever steeds te allen tijde geïdentificeerd moet worden. Wij zien, vaak naar fiscale paradijzen, dat de ontvangende bank als ontvanger wordt gemeld in plaats van de uiteindelijke begunstigde. Mochten wij dergelijke zaken hebben, dan kaarten wij die uiteindelijk aan bij de bank die de instructie gegeven heeft. In dat kader hebben wij vorig jaar afscheid genomen van enkele – ik spreek over een handvol – *correspondent banks*, zoals wij die noemen. Dat zijn wel zaken die wij heel intensief opvolgen.

Misschien een woord over de samenwerking met onze *regulators*, de Nationale Bank en de FSMA.

Wat fiscale paradijzen en offshorestructuren betreft, is hoofdzakelijk de Nationale Bank bevoegd. De FSMA is inderdaad bevoegd betreffende de wet voor de financiële planning.

De samenwerking met de Nationale Bank is goed. Wij zien elkaar op frequente basis, één keer per trimester. De Nationale Bank ontvangt langs onze kant een jaarrapport Compliance, dat wij in eerste instantie opstellen om uiteraard ons management binnen de bank te informeren over de stand van zaken met betrekking tot compliance. Een dergelijk rapport wordt ook in het auditcomité heel uitvoerig besproken en is ook ter beschikking van onze externe auditor.

Het compliancerapport wordt doorgenomen met de Nationale Bank en wij krijgen daarover verschillende vragen. Dat is zeker een vorm van feedback die er bestaat.

Doorheen de jaren en met de verschillende wetgevingen zien wij ook een evolutie bij de Nationale Bank. Er is vandaag een vragenlijst die reeds verschillende jaren wordt ingevuld door alle Belgische financiële instellingen en die eigenlijk het laatste jaar ook met cijfergegevens vervolledigd is. Voor het opstellen van die cijfergegevens heeft de Nationale Bank het initiatief genomen om contact op te nemen met de Vereniging van Compliance Officers, het Compliance Forum. In samenspraak met de *compliance officers* van verschillende financiële instellingen, zowel banken als verzekeraars, is die inhoud opgebouwd.

We zien ook, nu de vierde AML-richtlijn wordt uitgerold, dat de Nationale Bank bezig is met een circulaire op te stellen. Ook die circulaire wordt verwacht in de periode juni-juli, zodat de financiële instellingen daarop commentaar kunnen geven.

De rol van Febelfin is in dezen belangrijk. Dergelijke contacten verlopen vaak via Febelfin. Febelfin heeft een compliance comité, waarop dergelijke initiatieven worden besproken, maar elke bank zal individueel commentaar geven. Die commentaren zullen bij Febelfin verzameld worden. Het is niet zo dat wij als banken samen zitten om samen één gezamenlijk commentaar op te stellen of om ons beleid gezamenlijk af te stemmen.

Het kan wel gebeuren dat rond bepaalde onderwerpen – de remuneratie is er één van – een *level playing field* wordt opgesteld, omdat er toch belangrijke zaken zijn waarover niet altijd veel transparantie bestaat. Binnen Febelfin werd inderdaad rond het remuneratiebeleid een *level playing field* opgesteld, dat deze keer door de FSMA werd nagekeken en goed bevonden. Het is een *level playing field* dat voor ons als ING België geen nieuwigheid was. De zaken die erin vermeld staan, zoals de heer Wallez u heeft uitgelegd, zijn bij ons eigenlijk al wel praktijk.

Dan kom ik even terug op een vraag die in het begin werd gesteld.

Een cliënt die de bank wenst binnen te komen. Zal dat een impact hebben op de vergoeding van de individuele medewerker? Ik kan u geruststellen dat dergelijke zaken niet op cliëntbasis of op individuele basis worden vastgelegd. Er zijn inderdaad objectieven, maar die worden in algemene termen – dikwijls voor teams of voor departementen – vastgelegd. Dat wil eigenlijk zeggen dat veeleer naar de inspanning van het geheel wordt gekeken dan naar de inspanning van het individu.

De samenwerking met de FSMA is in dezen natuurlijk beperkt, maar wij hebben wel met de FSMA een uitgebreide samenwerking, zeker in het kader van de MiFID-wetgeving, bij het ervoor zorgen dat het juiste product bij de juiste cliënt komt. De FSMA is inderdaad nationaal

georiënteerd. Het is niet aan mij, denk ik, om hierover een waardeoordeel te geven, maar ik wil wel even aanstippen dat wij merken dat zij een heel internationale benadering hebben, dat zij ook heel vaak lid zijn van internationale commissies en dat zij daarmee de internationale praktijk naar België brengen.

Er was een vraag in verband met de externe controle. Ik overloop de lijst van vragen…

Le **président**: Monsieur Dispa, quand vous évoquiez le contrôle externe, vous évoquiez la Banque nationale, la FSMA?

Benoît Dispa (cdH): (…)

Le **président**: L'administration fiscale éventuellement aussi?

Birgit Van Camp: Ik kan er misschien aan toevoegen dat wij, wat externe controle betreft, ook geauditeerd of geïnspecteerd worden door de Nederlandsche Bank en door de Europese Centrale Bank. Bijvoorbeeld, de compliancefunctie is vorig jaar geauditeerd door de Europese Centrale Bank. Er waren ook twee mensen van de Nationale Bank bij de samenstelling van het team. Wij zijn goed bevonden. Wij zijn blij dat wij u dat kunnen melden.

Le **président**: Merci pour toutes ces réponses. Chers collègues, si vous souhaitez encore intervenir, vous en avez le loisir. Je propose que ce soient des points d'éclaircissement ou des questions complémentaires. *To the point*, si je puis dire!

Peter Vanvelthoven (sp.a): Ik zou graag nog enige verduidelijking krijgen. Ik heb daarstraks gevraagd of er nu al dan niet medewerking wordt verleend aan offshorestructuren. Ik heb u horen zeggen, mijnheer Wallez, dat u niet meer wenst mee te werken aan offshorestructuren met het oog op belastingontduiking. Vervolgens heb ik mevrouw Van Camp horen zeggen dat er niet langer offshorestructuren aanvaard worden. Is dat een verschil tussen *private banking* en de ondernemingen? Ik heb het gevoel dat u niet helemaal hetzelfde zegt.

U wenst niet mee te werken aan offshorestructuren met het oog op belastingontduiking. Dat lijkt mij nogal logisch, maar het is mij niet duidelijk of u weet of het om belastingontduiking gaat. Hoe weet u dat? Controleert u daarna de belastingaangiftes van de betrokkenen? Het gaat er uiteindelijk om wat zij met de inkomsten uit de verborgen kapitalen zullen doen. Geven zij die aan of niet? Moet men misschien gewoon een vragenlijstje invullen en op zijn communiezieltje beloven dat alles correct aangegeven zal worden? Hoe weet u of het al dan niet om belastingontduiking gaat?

U geeft instructies aan het personeel en de *private bankers*. Kunnen wij daarover beschikken? U hebt een paar voorbeelden, in het algemeen, gegeven maar ik zou heel precies willen weten welke instructies de medewerkers krijgen als zij vragen van potentiële klanten krijgen. Hoe moeten zij daarmee omgaan? Ik heb daarop geen antwoord gekregen. Kunnen wij daarover beschikken? Ik vermoed dat dit op zich geen probleem zal zijn.

Wat de meldingen aan de CFI betreft, u zegt dat er meldingen zijn, wanneer u een vermoeden hebt. Ook daarover zullen wel interne instructies bestaan. Is het feit dat u kennis hebt van een offshoreconstructie van een mogelijke klant al dan niet voldoende om een melding te doen?

U wordt vandaag niet vermeld, maar mijn vraag om heel duidelijk en klaar te zeggen dat u op geen enkele manier betrokken bent bij de Panama Papers werd ook niet beantwoord.

U hebt een beleid om bepaalde zaken niet of niet meer te doen. Wordt er dan doorverwezen naar anderen, die misschien wel behulpzaam zouden kunnen zijn? Is er een beleid op dat vlak? Zijn er relaties die op zo'n ogenblik worden aangesproken om die klanten verder te kunnen helpen?

Benoît Dispa (cdH): Monsieur le président, merci. Je voudrais juste revenir sur deux points précis. D'abord en ce qui concerne les signalements à la CTIF, Madame Van Camp, vous avez que, environ, sur base annuelle, 500 faits pouvaient être notifiés à la CTIF. Je voulais vous demander: quelle est la procédure interne? Y-a-t-il une procédure qui détermine qui donne cette information-là? Y-a-t-il une sorte de filtre ou d'examen préalable avant l'envoi à la CTIF? Est-ce que tous les agents ont la possibilité de le faire où y-a-t-il un intermédiaire? Comment ça se passe en termes de communication? Et, en sens inverse, une fois que la communication est faite, y-a-t-il un feed-back de la CITF à propos des informations que vous avez communiquées?

Deuxième éclaircissement, que j'aurais voulu avoir de la part de M. Wallez, vous avez signalé que dans le cadre du cadastre sur les *private bankers*, il y avait la possibilité d'un impact négatif

sur la rémunération en cas de manquement avéré. Pouvez-vous quantifier ce type de situation? Ça se produit exceptionnellement ou bien est-ce une situation qui peut se reproduire? Au-delà de cet impact sur les rémunérations, y-a-t-il éventuellement d'autres sanctions? Je ne sais pas s'il faut appeler ça comme ça, mais mesures de mise en garde, de rétorsion, au-delà de cet impact financier sur les intéressés?

Roel Deseyn (CD&V): Ik kom nog even terug op de samenwerking met dochters of buitenlandse filialen. Wie is verantwoordelijk wanneer de klantenrelatie hier wordt opgezet en wanneer een bepaalde constructie gewenst is? U zegt dat dit allemaal netjes legaal gebeurt en goed gecontroleerd wordt, maar wie is de uiteindelijke verantwoordelijke om het te melden? Ontsnapt het dan helemaal aan de Belgische wetgeving?

Ook in het kader van de bankenwet als er bijzondere mechanismen worden opgezet, zoals in de wet staat, moet men dat melden. Het is mijn aanvoelen dat er niet veel moet worden gemeld omdat het gewoon niet in de perimeter zit.

Vandaar mijn expliciete vraag wie er uiteindelijk verantwoordelijk is als voor een Belgische cliënt, een filiaal of een buitenlandse partner een samenwerking met de dochters wordt georganiseerd. Wie moet dat melden of valt die meldingsplicht helemaal weg?

Wat betreft de Rawbank bvba in Congo, waar ING België de kredietlijn heeft georganiseerd via een aantal offshoremaatschappijen op de Maagdeneilanden, is die informatie gevalideerd? Wat is daar de inspiratie om het via die weg te organiseren?

Georges Gilkinet (Ecolo-Groen): Je vous ai posé des questions quant à vos filiales en Suisse et au Grand-Duché de Luxembourg. À l'occasion de vos réponses, vous avez expliqué la réalité économique de ces filiales.

Ce qui m'intéresse notamment, c'est la capacité de contrôle des citoyens et des parlementaires des activités dans les filiales des banques.

Vous avez fait référence à une nouvelle réglementation aux Pays-Bas qui oblige votre maison mère à être plus précise quant aux filiales directes et indirectes détenues avec des chiffres en matière d'impôts payés, d'emplois. Cela pourrait faire l'objet d'une des recommandations de notre commission. Nous cherchons ici de bonnes idées pour améliorer la transparence, le contrôle, la pression sur le système pour diminuer l'évasion fiscale. Êtes-vous prêt, en tant que banque ING, à appliquer, d'ores et déjà, avant la modification de la législation, une communication plus exhaustive quant à vos filiales en Suisse, au Luxembourg ou ailleurs? Je pense aussi aux États-Unis. Pensez-vous qu'une évolution de la législation en ce sens serait utile?

Par ailleurs, prenons l'exemple d'un riche client qui se présente chez vous avec beaucoup d'argent, à qui vous opposez un refus, estimant que l'origine des fonds dont question n'est vraiment pas nette, que cela ne correspond pas à la politique de votre maison. Je suis conscient du fait qu'il n'est pas facile de répondre à cette question. Et vous me direz sans doute que ce que fera, ensuite, le client ne vous regarde pas. Mais si l'on considère notre objectif d'avoir une politique de concurrence loyale entre les établissements bancaires, quelles sont les autres solutions possibles pour ce genre de personnes? Sur quoi devons-nous travailler pour éviter que d'autres banques qui se montreraient moins exigeantes que vous en matière d'éthique "emportent le morceau" en gérant les portefeuilles de clients riches quelle que soit l'origine de leurs fonds? Sans dénoncer l'un ou l'autre établissement bancaire, avez-vous une vision des échappatoires encore possibles et des domaines dans lesquels nous devons orienter nos travaux?

Le **président**: Je pense que cela clôture les questions des commissaires et je vous redonne une dernière fois la parole pour répondre aux quelques questions complémentaires.

Birgit Van Camp: Ik dacht dat wij duidelijk waren geweest. Wanneer wij zeggen dat wij geen structuren aanvaarden, dan aanvaarden wij die zeker niet, dan spreek ik over individuele cliënten. Als ik spreek over *corporates*, ook daar hebben wij slechts een handvol structuren en gaan wij kijken, samen met onze cliënt, naar de economische realiteit. Wij hebben Belgische cliënten met internationale activiteiten, die bedrijvig zijn in landen die als paradijzen worden gekenmerkt, bijvoorbeeld in Dubai en Panama. Daarvoor kunnen vennootschapsrechtelijk en economisch gerechtvaardigde redenen bestaan. In een dergelijke situatie zouden wij kunnen samenwerken met een cliënt.

In verband met het doorverwijzingsbeleid, op die vraag hebben wij niet geantwoord, omdat het op ons niet van toepassing is. ING België heeft geen doorverwijzingsbeleid naar zijn Luxemburgse entiteit. Wij maken ook geen gebruik van externe

consultants of adviseurs die dat dan wel voor onze cliënten in orde zouden maken. Wij hebben daar effectief geen doorverwijzingsbeleid. De vraag over de verantwoordelijkheid lijkt mij voor ING België niet relevant.

Philippe Wallez: Om heel duidelijk te zijn, wil ik het volgende toevoegen. Ik herhaal het, geen advies aan buitenlandse structuren vanuit de privatebankingactiviteit. Er is natuurlijk een screening van alle transacties. Als er transacties zouden komen vanuit buitenlandse structuren waarvan wij geen weet hadden en waarvoor wij geen advies hadden gegeven, dan moet ofwel dat kapitaal totaal geregulariseerd worden en moet die structuur afgesloten worden, ofwel stoppen wij de relatie met deze cliënten.

Il y avait une dernière question sur le cadastre. Il y a évidemment un impact rémunératoire. L'année dernière, trois collaborateurs ont vu leur rémunération réduite sur base du cadastre. Je précise que le cadastre est un suivi des instructions. Si, de la part de *Compliance* ou de la part de la ligne commerciale, nous avons un doute sur un certain nombre d'opérations, la sanction peut aller jusqu'au licenciement de la personne. Sous ma direction, il y en a eu une.

Rik Vandenberghe: Wij hebben dus duidelijk een nultolerantiebeleid in die domeinen.

Er werd een vraag gesteld over Congo.

Peter Vanvelthoven (sp.a): Mijnheer de voorzitter, mag ik heel even een vervolgvraag stellen?

Le **président**: Non, monsieur Vanvelthoven, on va d'abord laisser répondre. Si je crée un précédent, on ne s'en sortira pas. Donc, on va laisser répondre. Vous aurez encore la possibilité d'une dernière réplique, d'une ultime réplique. Et puis, on clôturera tout doucement pour pouvoir poursuivre l'ordre du jour.

Rik Vandenberghe: Je voulais juste dire qu'il y avait une question autour du Congo.

Die vraag kunnen we nu niet helemaal situeren. Wij zijn zeker bereid om dat te onderzoeken.

Roel Deseyn (CD&V): Ik zal die vraag kort schetsen en verduidelijken. De broers Rawji, uit een familie van Indische oorsprong, zijn al decennia actief in Congo. Zij vertegenwoordigen in de Democratische Republiek Congo een van de grootste banken, de Rawbank.

Het is een feit dat er een constructie is gemaakt of een kredietlijn is opgezet met ING België. Die constructie is vandaag de dag voor 95 % in handen van een holdingmaatschappij naar Mauritiaans recht. Op haar beurt is die in gelijke delen verdeeld tussen de broers Rawji en erfgenamen van een andere familie.

Mijn vraag daarbij luidt waarom die kredietlijnen zijn opgezet door ING België via allerlei offshorevennootschappen, onder andere op de Maagdeneilanden. Dat lijkt mij tegen de *policy* te zijn die u hier vandaag verdedigd hebt. Die case is ook van belang voor België en ons buitenland beleid. Ik vraag mij af waarom die faciliteiten en die services door ING België worden aangeboden. Wat is de ratio van zo’n complexe structuur om daar aan kredietverlening te doen?

In het kader van wat wij bespreken, de antiwitwaswetgeving of de bankenwet, valt dat volgens u niet onder de perimeter om te rapporteren? Hoe schat u dat in?

Birgit Van Camp: Nu kunnen wij die vraag beter kaderen, maar het blijft moeilijk voor ons om erop te antwoorden, omdat het ook een vraag betreft over een mogelijke cliënt. Ik kan daarop dus onmogelijk antwoorden, noch in de positieve noch in de negatieve zin. Rawbank komt inderdaad in de Panama Papers naar voren. Wij gaan daarnaar kijken, of het een cliënt zou zijn of niet. Dat kan ik u daarop antwoorden.

Er was ook een belangrijke vraag over de instructies van ING. De Nationale Bank heeft steeds toegang tot al onze instructies. Als u graag instructies van banken zou willen zien, is de meest aangewezen manier misschien om de Nationale Bank daarvan kopieën te vragen. Zij vraagt die niet systematisch op, maar in het kader van inspecties en dergelijke.

Hoe gebeuren de instructies? Er zijn verschillende beleidslijnen in de bank. Het kan gaan om algemeen beleid, maar ook om wat wij *workplace*-instructies noemen, die heel concreet zijn. Zoals ik al zei, staan alle instructies ook op het intranet van onze bank, zodanig dat zij dagelijks voor elk personeelslid ter beschikking zijn.

Dan was er ook de vraag wat wij zouden doen met een cliënt die zich toch aanbiedt met de vraag voor een fiscale constructie. Ik denk dat wij daar ook al op hebben geantwoord. Wij gaan die cliënt weigeren. Is het een corporate cliënt, dan gaan wij dat kritisch onderzoeken, maar wij aarzelen niet

om de cliënt niet te aanvaarden of om afscheid te nemen van een bestaande cliënt. Dat heeft uiteraard commerciële implicaties, maar dat is het beleid dat binnen ING is gekozen.

Er is in de vragenlijst ook gevraagd of ik als *compliance officer* daarbij werd overruled. Ik kan u bevestigen dat ik op het vlak van fiscale paradijzen of offshoreconstructies nooit ben overruled geweest. Dat is ook niet nodig, omdat dat beleid echt in samenspraak wordt vastgelegd. Ik ben ook de voorbije jaren nooit overruled geweest, dus ik ben heel zeker van wat ik zeg.

Peter Vanvelthoven (sp.a): Mijnheer de voorzitter, het is misschien soms voor het gemak dat men op een bepaald antwoord nog even kan doorgaan, maar goed.

De vraag is heel simpel. Als een klant wordt geweigerd of hij wordt afgestoten, wat blijkbaar gebeurt, al zal het wel niet zo frequent gebeuren, dan bent u van de klant af, maar wordt dat dan ook gemeld aan CFI? Is daar een melding? Of is het een kwestie van: we zijn ervan af en er wordt niets meer gemeld?

Als tweede en laatste in verband met de instructies, mevrouw Van Camp. U doet de suggestie dat wij het maar moeten opvragen bij de Nationale Bank. Ik kan niet beoordelen of de Nationale Bank al uw instructies heeft. Vandaar de vraag rechtstreeks aan u om ons alle instructies die in de bank gebruikt worden, ter beschikking te stellen. De weg er naartoe maakt mij niet veel uit, maar ik wil ze wel hebben natuurlijk.

Birgit Van Camp: Als het de mening is van de commissie dat dat een toevoeging zou kunnen zijn, dan zijn wij als ING bereid om daaraan mee te werken.

Wat de melding naar de CTIF betreft, het is niet bij elke cliënt die afgewezen wordt, dat er automatisch een melding is naar de CTIF. Meldingen naar de CTIF zijn inderdaad het voorwerp van een procedure waarbij verschillende elementen in aanmerking gaan genomen worden. Maar onze ervaring is dat het bijzonder moeilijk is om daar een vast kader rond te maken. Elk dossier op zich heeft zijn eigen kenmerken. Wij kunnen niet automatisch zeggen: dit gebeurt; we maken automatisch een melding over.

Ik denk dat het ook belangrijk is om te noteren dat de meldingen die aan de CTIF worden overgemaakt, subjectieve meldingen zijn waar wij als bank op een onafhankelijke wijze, in functie van een aantal afwegingen die door onze ervaring belangrijk zijn, gaan beslissen of wij gaan doorzetten of niet. Daar kan onze ervaring verschillen van de ervaring van onze collega's.

De feedback die wij krijgen vanuit de Cel voor Financiële Informatieverwerking, is dat ING wat dat betreft aan hun verwachtingen voldoet. Wij hebben ook met hen op trimestriële basis meetings en er worden verschillende indicatoren uitgewisseld. Recent zijn die niet gegaan over fiscale paradijzen, maar lag dat eerder in de context van het terrorisme. Dat zult u wel begrijpen.

Le **président**: Je vous remercie pour toutes vos réponses apportées aux questions des commissaires. Je propose de clôturer ici nos travaux de cette matinée. Une fois encore, merci pour votre disponibilité. Je rappelle qu'à 13 h 00, nous auditionnons le staff de Belfius. Voilà, je vous souhaite une bonne pause.

La séance est levée à 12.27 heures.
De vergadering wordt gesloten om 12.27 uur.

BIJZONDERE COMMISSIE FRAUDE PANAMA PAPERS

van

DINSDAG 24 MEI 2016

Namiddag

_____

COMMISSION SPÉCIALE FRAUDE PANAMA PAPERS

du

MARDI 24 MAI 2016

Après-midi

_____

La réunion publique de commission est ouverte à 13.05 heures et présidée par M. Ahmed Laaouej.
De openbare commissievergadering wordt geopend om 13.05 uur en voorgezeten door de heer Ahmed Laaouej.

Audition de
- M. Marc Raisière, CEO Belfius;
- M. Dirk Vanderschrick, Head of Retail & Commercial Banking Belfius;
- Mme Nathalie Delaere, Tax Director Belfius.
Hoorzitting met
- de heer Marc Raisière, CEO Belfius;
- de heer Dirk Vanderschrick, Head of Retail & Commercial Banking Belfius;
- mevrouw Nathalie Delaere, Tax Director Belfius.

Le **président**: Chers collègues, je vous propose de reprendre notre ordre du jour. Nous avons le plaisir d'accueillir le staff de Belfius. Nous accueillons en particulier M. Marc Raisière, son CEO; M. Dirk Vanderschrick, Head of Retail & Commercial Banking Belfius et Mme Nathalie Delaere, qui est Tax Director.

Comme je vous l'ai annoncé, nous avons un calendrier qui, les prochaines semaines, nous conduira à entendre d'autres banques. Nous avons entendu ING ce matin. Nous poursuivons avec Belfius. Il y aura aussi BNP Paribas Fortis et la KBC. Il y aura la Banque Degroof. Il y aura aussi Dexia, bien entendu. À ce sujet, pour que les choses soient claires et, d'un point de vue méthodologique, nous entendons aujourd'hui Belfius. Dexia, ce sera dans quelques semaines. Cela va nous permettre de cibler nos questions pour les rendre aussi pertinentes que possible.

Chers collègues, je vais maintenant céder la parole, en les remerciant d'abord pour leur présence et leur disponibilité, aux membres de la direction de Belfius.

Je vais demander aux services de bien vouloir descendre l'écran afin de rendre possible la projection d'un *PowerPoint*.

Jusqu'à quelle heure êtes-vous disponibles? Je pense que vous aviez mis une limite en raison d'une obligation.

Marc Raisière : Monsieur le président, j'ai en effet une obligation. Idéalement, j'aimerais quitter vers 16 h 30.

Le **président**: Chers collègues, intégrez cela de telle manière que vos questions soient, si possible, *to the point*!

Je vous remercie et cède la parole à M. Raisière.

Marc Raisière: Monsieur le président, merci. Mesdames, messieurs les parlementaires, bonjour. Ce que nous vous proposons dans un premier stade, c'est de vous faire une présentation basée sur quatre piliers: une courte présentation de ce qu'est Belfius depuis 2011; Nathalie Delaere, notre directrice taxes, vous présentera de manière extrêmement claire notre *Tax policy*; Dirk Vanderschrick, qui est membre du comité de direction de Belfius Bank, en charge, entre autres, du *private banking* mais également de tout ce qui est *retail* au sein de Belfius, vous présentera une analyse spécifique que nous avons menée sur le dossier Panama Papers; ensuite, je me permettrai une première conclusion et je cèderai la parole à Nathalie, de nouveau, pour qu'elle vous fasse quelques projections sur ce que nous pourrions, ensemble, envisager.

Si cela vous convient, monsieur le président, mesdames, messieurs…

Afin que les choses soient bien mises en perspective à votre égard, j'aimerais vous rappeler rapidement l'historique du groupe Belfius. Fin 2011, en octobre 2011, l'État belge a racheté, pour 4 milliards d'euros, Dexia Bank Belgique. L'objectif était de racheter ce qui était nécessaire au maintien des activités belges du groupe Dexia, à savoir: le *retail banking*, le *private banking*, le financement aux PME, le financement aux

entreprises et également le financement au secteur public et au secteur social; et, effectivement, également ce qui était nécessaire pour assurer les obligations issues des activités précédentes du groupe Dexia, logées au sein du groupe Dexia Bank Belgique, à savoir un portefeuille d'obligations internationales et de garanties de crédit que nous appelons dans nos communications vis-à-vis de nos actionnaires ou vis-à-vis de la presse ou du monde extérieur, notre portefeuille Legacy.

Om er zeker van te zijn dat iedereen een goed beeld heeft, hebben wij de kleine organigram in een vereenvoudigd schema op papier gezet. U ziet Dexia nv.

Puis, vous voyez la partie belge Dexia Banque Belgique mais également Dexia Insurance Belgique qui étaient effectivement scindées, au sein du groupe Dexia, des autres entités ou filiales internationales.

Ik kom tot de volgende slide. Wat was de situatie van de Groep Dexia en Dexia Bank België eind 2011? Ik meen dat wij een verdeling kunnen maken tussen twee soorten van assets.

D'abord, ce que nous étions, ce que Dexia Banque Belgique était fin 2011. Dexia Banque Belgique était une banque qui avait un rôle crucial pour l'économie belge puisque trois Belges sur dix au niveau du *retail* sont clients de Belfius Banque. Au niveau des clients que nous appelons *business*, c'est-à-dire les PME et les indépendants, 30 % étaient clients de notre banque fin 2011. Le *corporate business*, c'est-à-dire les entreprises, représentait 30 % des clients de Belfius. Vous le savez aussi bien que moi, avec quasiment 70 % de parts de marché, Dexia Banque Belgique à l'époque était la banque de la quasi-totalité des institutions du secteur public et du secteur social.

Dexia Banque Belgique, aujourd'hui Belfius, je vais y revenir, représente environ 10 000 familles. Nous avons au travers de la Belgique 1 000 bureaux ou agences.

Dat was het sociale luik van Dexia Bank België eind 2011.

Wat de financiële situatie betreft, ziet u op de rechterkant van de slide een ander beeld. De situatie van Dexia Bank België destijds, dus eind 2011, was moeilijk in financieel opzicht. De reden waarom België 4 miljard aan de Dexia Groep heeft betaald, was niet omdat de financiële situatie van Dexia Bank België schitterend was. U ziet dat wij in het jaar 2011 een verlies van 1,4 miljard hebben gekend.

Je peux dire également que la solvabilité de la compagnie d'assurance qui dépendait de la banque était extrêmement faible, à savoir proche de 0 %. Autrement dit, il n'y avait plus de capital. Par ailleurs, la solvabilité au niveau de Dexia Banque Belgique était inférieure à 5 %. Enfin, la liquidité était essentiellement assurée par la Banque nationale et la Banque centrale européenne. À l'époque, nous estimions avoir 20 milliards de *gaps* de liquidités.

Face à cette situation, vu le rachat, par l'État belge, de Dexia Banque Belgique, et afin de scinder dans l'esprit de nos concitoyens ce que représentait Dexia Banque Belgique, nous avons très rapidement changé le *branding*. De là est née la marque Belfius et donc Belfius Bank.

En dan hebben wij onmiddellijk een nieuw strategisch plan uitgetekend, met een belangrijke focus. Wij wilden ons namelijk in de eerste plaats concentreren op de commerciële franchise die in België aanwezig was. Dat stond volledig los van de Dexia Group.

Je ne vais pas parler de ce qu'on a fait au niveau de la gestion du *legacy*, parce que c'est une gestion passive très active en termes de gestion. C'est un portefeuille passif que nous essayons, avec l'équipe de Belfius, de gérer de la manière la plus efficace possible.

Avant d'entrer dans notre *tax policy*, il nous paraissait important de partager avec vous l'ambition et la stratégie de Belfius, que nous avons dessinées en 2012 et qui devaient livrer des résultats extrêmement positifs fin 2016.

Notre stratégie est basée sur un *business model* de bancassureur, qui a pour objectif essentiel de soutenir l'économie belge d'abord, et d'assurer une pérennité de l'entreprise au travers d'un résultat opérationnel récurrent. J'entends par résultat opérationnel récurrent un résultat qui est durable, qui est essentiellement dû à notre manière avec laquelle nous gérons, nous accompagnons nos clients en Belgique. C'est pour cela que vous avez les deux piliers principaux de notre stratégie qui sont:

Ten eerste, de tevredenheid van de cliënt, *la satisfaction du client qui est au cœur de notre stratégie*, en dan de operationele efficiëntie. Dat betekent dat wij zeer efficiënt moeten zijn qua het beheer van de relatie met onze cliënt, maar beheer in het algemeen.

Gezien het specifieke statuut van Belfius, wij

hebben een unieke aandeelhouder, dat is de Belgische Staat, is het evident dat wij een ongelooflijke aandacht geven aan *risk management*, aan de manier waarop wij onze investeringen doen — binnen enkele minuten zal mevrouw Delaere daarop terugkomen — en aan onze *tax policy*.

Toujours en fonction du positionnement de Belfius, nous estimons que nous avons un engagement sociétal fort, important et une nécessité d'être ancré localement.

Dat was de strategie en die strategie hebben wij uitgedrukt in een businessmodel en een nieuwe bankcultuur.

Sur ce point, je m'arrêterai quelques secondes, mais il est important de partager, je crois, avec vous, que … Que sous-entendons-nous par "Belfius, un bancassureur 100 % belge avec un *business model* simple"? Cela signifie qu'on est revenu aux racines de ce qu'est une banque locale. Cela signifie que notre objectif est de récolter l'épargne de nos clients; protéger les *assets* de nos clients, parce que nous sommes bancassureurs; et utiliser cette récolte d'épargne pour assurer le financement de l'économie belge.

Cela signifie que, sur base de ce *business model*, et vous voyez la cohérence par rapport au fait que nous souhaitons avoir un résultat récurrent opérationnel, c'est ce bénéfice récurrent opérationnel qui nous intéresse. À titre d'exemple, il n'y a plus de trading pour compte propre au sein de Belfius. Zéro euro.

Nous nous sommes fixés à horizon 2020 que Belfius soit l'image de la nouvelle culture bancaire.

De slides zijn niet gemaakt om een presentatie voor de commissie te brengen. Dat is het strategie- en businessluik, dat ik al verschillende keren heb uitgelegd, intern maar ook extern, in verschillende presentaties.

Quels sont les résultats que nous avons pu atteindre, sur base de cette stratégie – je ne vais pas tous les parcourir avec vous – à fin 2015? Le première chose, c'est qu'en termes de résultats, effectivement, nous avons pu atteindre un résultat au-delà de 500 millions, de nouveau, opérationnels qui nous ont permis, dès cette année, d'assurer le service d'un premier dividende à notre actionnaire. Deuxième élément, pour la pérennité de l'entreprise, à côté du résultat opérationnel, c'est la solvabilité qui est importante. Je vous ai parlé de la situation très fragile dans laquelle le groupe Belfius se situait fin 2011. Fin 2015, nous avions, tant pour notre compagnie d'assurance que pour la banque, un niveau de solvabilité confortable, au-delà des 15 % pour la banque et au-delà des 200 % pour l'assurance.

Il est important également de constater qu'en termes de *klant tevredenheid, customer satisfaction*, we hadden een objectief.

Wij hadden één doel, namelijk dat 95 % van onze klanten tevreden zouden zijn eind 2016. Wij hebben dat doel al bereikt, eind 2015.

Wat de financiering van de Belgische economie betreft, wij hebben meer dan 13 miljard langetermijnenleningen toegekend.

Wat ons maatschappelijk engagement betreft, nous avons décidé de revoir totalement la stratégie de sponsoring de Belfius, pour la concentrer sur trois piliers essentiels.

C'est *Viva for Life* en Wallonie. De Rode Neus in Vlaanderen en nationaal gezien, de Special Olympics.

Dat was in een notendop de manier waarop wij Belfius hebben proberen te positioneren. Ik heb het gezegd: wij hadden grote aandacht voor het management, voor finance, maar ook voor ons tax policy.

Et dans ce cadre, je préfère céder la parole à notre directrice "Taxes", Nathalie Delaere.

Nathalie Delaere: Zoals Marc zonet heeft gezegd, wenst Belfius een solide en duurzaam beleid te voeren. Dat solide en duurzaam beleid vinden wij ook terug in de tax policy, in het fiscale beleid van de Belfiusgroep en in de compliance policy.

U zult op de slides zien dat wij een aantal policies hebben die ik een voor een zal overlopen. Ik zal beginnen met de tax policy.

Wat zien wij daar? Dat Belfius een verantwoorde belastingbetaler wenst te zijn, dat Belfius alle fiscale wetgeving scrupuleus respecteert, zich onthoudt van iedere fraude, zowel voor eigen rekening als voor rekening van de klanten, dat Belfius zich op een fiscaal efficiënte manier wenst te organiseren, maar fiscaliteit gaat steeds de business volgen.

Dus, alles wat wij doen moet onderbouwd zijn door economische overwegingen en moet substance hebben. Ten slotte zal Belfius niet in een belastingparadijs gevestigd zijn.

Dat is niet zomaar een papiertje dat wij hebben gemaakt. Dat *tax policy* is goedgekeurd op het niveau van de raad van bestuur en is echt onze driver binnen de hele Belfiusgroep.

U zult zeggen, allemaal goed en wel, zo'n policy, maar wat gebeurt daar nu mee in de praktijk? Die policy wordt heel uitdrukkelijk toegelicht aan alle medewerkers binnen Belfius en is ook vertaald in een aantal concrete richtlijnen.

Een tax policy klinkt heel wollig. Ik moet heel vaak mijn tax policy toelichten. Wat ik dan vaak gebruik, is een beeldspraak. Wat u in uw hoofd moet hebben, is uw schoonmoeder. Alles wat u doet, moet u kunnen uitleggen aan uw schoonmoeder zonder rood te worden. Als men die regel volgt, staat men al heel ver.

Wij hebben natuurlijk niet allemaal dezelfde schoonmoeder en de een wordt al wat vlugger rood dan de ander, maar dat is echt de baseline van de tax policy.

Dat is een boutade. Dat is niet zo concreet. Daarom zijn wij ook overgegaan tot het verder uitwerken van die tax policy in instructies voor de verschillende afdelingen van de bank.

In die verschillende instructies aan retail en private banking zult u lezen dat Belfius geen gepersonaliseerde fiscale structuren voor klanten opzet. Dat doen wij niet. Oké, men heeft de instructies. Wat als een agent of een commercieel persoon inderdaad wordt geconfronteerd met een potentiële fiscale fraude? Wat moet die doen? Ook daar hebben wij heel duidelijke guidelines over wat die persoon precies moet doen.

Die persoon detecteert het, hij moet een dossier maken, hij doet zelf een eerste analyse en vervolgens stuurt hij het door naar het compliancedepartement en dan zal de compliance officer oordelen of hier inderdaad iets mis of niet. Ik kom daar later op terug.

Ik had het daarnet over compliance. Die voorzichtige politiek die wij binnen Belfius hebben vinden wij ook terug op het niveau van de acceptatie van de klanten.

Een keer dat de mensen klant zijn bij ons zijn we ook hun transacties gaan monitoren in het kader van de antiwitwaswetgeving.

Wat is het risico daar? Het is hier een fiscale commissie dus ik zal mij hier beperken tot de fiscaliteit. Het risico daar is dat de bank fondsen zou aanvaarden die afkomstig zijn van ernstige fiscale fraude. Door dat te doen maakt de bank zich schuldig aan witwassen en daarvoor vlieg je in het gevang. Ik meen dat geen van ons dat wenst. Dus een eerste politiek in verband met het aanvaarden van klanten. Wanneer kan je klant worden bij ons? Een, als je volledig bent geïdentificeerd. Dat spreekt voor zich. Twee, je moet een significatieve link hebben met België door er ofwel gevestigd te zijn, ofwel er een duurzame bron van inkomsten te hebben. Drie, die band moet ook gecheckt kunnen worden. Het volstaat niet dat iemand een verhaaltje ophangt. Neen, die ban moet effectief gecheckt kunnen worden. Ten vierde, de bedoeling als wij een klantrelatie aangaan met iemand is dat die klantrelatie lange tijd duurt en actief is. Met andere woorden, als wij voor ons iemand hebben uit een belastingparadijs die bij ons een rekening wil openen, dan zullen wij eerst vragen waarom die persoon in dat belastingparadijs zit. Kan die persoon geen goede uitleg geven over waarom hij in dat belastingparadijs zit, dan gaan wij die klant weigeren. Nu, wat kan een goede reden zijn om gevestigd te zijn in een belastingparadijs? Heel eenvoudig, een Belgische inwoner kan getrouwd zijn met iemand uit een belastingparadijs en daar wonen. In zulke omstandigheden zullen wij mogelijks wel overwegen om die klant binnen te nemen. Dat is de politiek op het moment waarop iemand klant wordt.

Ook als iemand klant is gaan we eigenlijk in het kader van de antiwitwaswetgeving een permanente screening doen van de transacties van die klant. Merken we iets verdachts op… Wat kan dat zijn, iets verdachts? Dat kunnen betalingen zijn uit belastingparadijzen, naar belastingparadijzen, dat kunnen deposits zijn van belangrijke cashbedragen. Als wij iets verdachts opmerken, opnieuw dezelfde procedure. De agent signaleert het aan het compliance departement. Het compliance departement onderzoekt het dossier. Indien er inderdaad een vermoeden is van witwassen of een vermoeden van ernstige fiscale fraude die aanleiding zou kunnen geven tot witwassen, dan gaan wij over tot een melding van de klant aan de CFI. Die screening gebeurt door de mensen in de kantoren, mensen die contacten hebben met de klanten enerzijds maar anderzijds ook via een tool, een geautomatiseerde tool die dagelijks heel veel transacties screent en daar de verdachte transacties uitpikt.

Dat is onze algemene politiek.

Wij hebben ook een heel bijzondere politiek voor tegoeden uit het buitenland. Wij zijn heel erg beducht voor de repatriëring van fondsen uit het buitenland. Belastingparadijs of niet, dat maakt in deze context weinig uit.

Om deze transfers heel goed te monitoren hebben wij een specifieke procedure opgezet en een specifiek comité opgericht. Iedere repatriëring naar Belfius Bank maakt het voorwerp uit van een dossier dat besproken wordt in dat comité.

Dat comité zal enkel transfers uit het buitenland aanvaarden, ten eerste, wanneer de transfer interbancair is. Iemand die met een valiesje cashgeld komt, komt bij ons niet binnen. Ten tweede, wanneer de oorsprong van de fondsen heel duidelijk is. De klant moet dus kunnen aantonen vanwaar die gelden komen. Ten derde, wanneer de fondsen een volledige fiscaliteit hebben ondergaan. Verjaarde fraude of geen verjaarde fraude, bij ons moeten de fondsen in principe een volledige fiscaliteit hebben ondergaan.

Wekelijks zal dat comité een halve dag al die transferdossiers verifiëren, en zijn goedkeuring geven als de transfer effectief mag gebeuren.

Ik hoor u al denken: er kunnen ook wilde repatriëringen zijn. Inderdaad, soms gebeurt het dat klanten belangrijke sommen uit het buitenland overschrijven. Wel, ook die wilde repatriëringen worden, uiteraard post factum, opgepikt, en maken het voorwerp uit van een screening, en als wij van oordeel zijn dat de fondsen geen volledige fiscaliteit hebben ondergaan, zullen wij ze melden aan de CFI.

Ik kom nu tot iets wat vaak uit het oog verloren wordt: de informatie-uitwisseling die de Belgische banken reeds doen en vanaf volgend jaar nog veel meer zullen doen.

Ik kan drie belangrijke dingen citeren.

Ten eerste geven wij informatie over onze klanten aan het Centraal Aanspreekpunt binnen de Nationale Bank. Vandaag reeds wisselen wij informatie over onze klanten uit met het Centraal Aanspreekpunt, en de fiscus kan in geval van een vermoeden van fraude het Centraal Aanspreekpunt consulteren. De fiscus zal daar bijna alle bancaire informatie van die klant vinden.

Ten tweede, begin van dit jaar hebben wij onze eerste rapportering gedaan onder de FATCA. De FATCA is een Amerikaans systeem dat banken wereldwijd verplicht personen met een Amerikaanse link te identificeren en info uit te wisselen met de Amerikaanse fiscus. De Amerikanen zullen, als een vorm van wederkerigheid, ook info over Belgen met tegoeden in de Verenigde Staten uitwisselen met de Belgische fiscus. Oké, dat is een goed begin.

Wat er in 2017 echter aankomt, is de *common reporting standard*, de zogenaamde CRS, waaraan meer dan tachtig landen zullen deelnemen. In die tachtigtal landen zitten niet enkel Luxemburg, Frankrijk en Nederland. Neen, het betreft ook de British Virgin Islands, Zwitserland en een aantal andere landen waarvan men niet onmiddellijk zou denken dat zij aan gegevensuitwisseling zullen doen.

Vanaf 2017 zullen alle financiële instellingen in die landen echter hun klanten-niet-inwoners identificeren en de informatie over die klanten-niet-inwoners naar de fiscus van die klanten-niet-inwoners sturen.

Met andere woorden, Belfius zal informatie over al haar klanten-niet-inwoners in CRS-landen via de Belgische fiscus naar de fiscus van die klanten doorsturen. Bijvoorbeeld, de info over een Fransman die bij ons tegoeden heeft, zal met de Franse belastingautoriteiten worden uitgewisseld. Omgekeerd betekent dat ook dat de Belgische fiscus van die om precies te zijn 82 landen informatie zal krijgen over Belgen die in die 82 landen tegoeden aanhouden.

Men moet er zich dus goed van bewust zijn dat de Belgische fiscus zal worden overspoeld met informatie over Belgische inwoners in meer dan tachtig landen.

Belfius werkt uiteraard volop aan die informatie-uitwisseling mee. Gewoon ter illustratie geef ik u mee dat de implementatie van die wetgevingen bijzonder zwaar is en ons tot nu toe al meer dan drie miljoen euro heeft gekost. Daarmee wil ik nogmaals aantonen dat wij voor onze klanten heel sterk bezig zijn met het verhinderen van alles wat fiscale fraude is.

Ik heb zodoende mijn toer van het compliance en fiscaal beleid gedaan. Nu kan ik terug het woord aan de heer Raisière geven.

Marc Raisière: Vous avez eu une première présentation sur Belfius, sa stratégie et son positionnement et une application de ces stratégies au travers de notre *tax policy.* Et puis, il me paraissait important de partager avec vous les constats que nous avons pu établir au niveau des Panama Papers. Je vais céder la parole à Dirk Vanderschrick qui, je le rappelle, est membre du comité de direction de Belfius Banque et qui est en charge du retail, du business (les petites entreprises) mais également du private banking, au sein de Belfius.

Dirk Vanderschrick: Ik wil beginnen met een paar cijfers. Wij beheren bij Belfius van onze

klanten een kleine 100 miljard. Daarin is 32 miljard van het segment private. Bij onze bank wordt private gedefinieerd als klanten die bij ons meer dan 500 000 roerend vermogen hebben.

Die worden gevolgd door private bankers. We hebben zowel een approach door het netwerk - onze agentschappen - als een centrale approach van op de hoofdzetel.

Die private bankers zijn allemaal gecertificeerd en moeten een opleiding van een twintigtal dagen volgen bij de Private Banking Academy. Compliance en het hele fiscale luik maken daarvan een essentieel deel uit.

Na die opleiding moeten zij daarover examens afleggen en ze krijgen elke drie maand een update om goed op de hoogte te blijven van alle regelgeving die is gewijzigd.

Met zo veel klanten en zo veel private banker officers hebben wij natuurlijk heel wat controles in plaats. De eerste controle situeert zich op mijn domein, in de frontoffice, in het commercieel departement. Wij noemen dat de eerstelijnscontrole.

Hoe gebeurt die? Ik begin met het netwerk. In het netwerk is het evident omdat wij, naast de commerciële mensen, in clusters zijn georganiseerd, meestal zelfstandige agenten in CVBA's hebben. Elke CVBA heeft een directeur-bestuurder, die erop moet toezien dat de processen en procedures in zijn cluster goed worden gevolgd.

Elke cluster heeft ook een lokale compliancemanager, die ook als opdracht heeft toezicht te houden op alle operaties die zich in die cluster bevinden.

Dan gaan we over naar het toezicht in de tweede lijn. Dat is ons compliancedepartement, dat aan de hand van een systeem, waarnaar Nathalie daarnet heeft verwezen, alle verdachte operaties kan detecteren, opvolgen en, indien nodig, melden aan de CTIF.

Dan hebben we onze derdelijnscontrole, dat is de audit, die regelmatig en heel veel auditonderzoeken doet in dit domein.

Naar aanleiding van de Panama Papers hebben wij onze auditeur-generaal gevraagd om een speciaal onderzoek te realiseren naar de mogelijke implicatie van Belfius Bank in die activiteiten, zoals ze in de pers naar voren zijn gekomen.

Ik ben heel blij u te kunnen meedelen dat Belfius Bank geen mechanismen of structuren heeft om klanten te helpen om offshoreactiviteiten of schermvennootschappen op te zetten. Ik wil daar heel duidelijk in zijn.

Wij hebben vandaag 722 bankkantoren, meer dan 1 000 verkooppunten als men, zoals Marc heeft gezegd, de verzekeringen meerekent. Wij hebben 4 000 verkopers in ons net.

Wij kunnen natuurlijk niet garanderen dat er een of andere persoon soms buiten de lijntjes zou kleuren. Wel is het heel duidelijk dat onze procedures op dat vlak zeer duidelijk zijn. Mocht dat gebeuren, dan zou dat een inbreuk zijn op onze procedures. Wij hebben vandaag geen enkele indicatie dat dat zou gebeurd zijn. Ik wil de bemerking toch wel maken, met 4 000 mensen weet men nooit wat er op een bepaald ogenblik gebeurt, maar wij hebben daarover geen indicaties na onderzoek.

Om ons meer zekerheid te verschaffen, zijn wij toch gaan kijken naar alle klanten in onze database die ook resident zijn in Panama. Wij zijn die heel specifiek gaan onderzoeken. U zult zich afvragen waarom iemand resident zou zijn in Panama en toch klant zou zijn bij een Belgische bank. Mevrouw Delaere heeft daarstraks één voorbeeld gegeven, namelijk een gemengd huwelijk tussen een Belg en iemand uit Panama. Verder zijn er ook sectoren, Belgische groepen die economische activiteiten hebben in Panama. Ik denk dan aan de scheepvaart, daar is dat zeer duidelijk het geval. Wij zien ook in de toeristische sector Belgische vennootschappen die toch activiteiten hebben in Panama. Dat zijn drie voorbeelden. Heel belangrijk is dat wij daarvan een detailanalyse hebben en dat er geen enkele indicatie is dat er daar een schermvennootschap bij is.

Wij hebben van de gelegenheid gebruikgemaakt om nog eens al onze fiscale procedures en complianceprocedures te gaan nakijken en te bekijken waar eventueel naar aanleiding van de Panama Papers versterking moet gebeuren en wij zijn tot de conclusie gekomen dat onze politiek, zoals mevrouw Delaere daarstraks heeft toegelicht, een zeer solide politiek is, waaraan wij geen bijsturingen nodig achten.

Marc Raisière: Vous avez une vision extrêmement transparente de ce qu'est Belfius, son positionnement, notre *tax policy*, les divers éléments que nous avons retirés des investigations que nous avons demandées à notre auditeur général. Il nous paraissait important aussi de partager avec vous quelques pistes

d'amélioration que nous pourrions, collectivement d'ailleurs, mettre en place. Pour cela, je passe la parole à Nathalie Delaere.

Nathalie Delaere: Wij denken eigenlijk dat men kan werken op drie domeinen. De eerste twee domeinen – daar vervoegen wij ons volledig bij de BBI, wat misschien vreemd is, maar toch is het zo – betreffen het uitwisselen van informatie. Wij denken dat het daar heel belangrijk is dat België op bilateraal niveau, maar ook op OECD-niveau voortgaat met de uitwisseling van informatie, ook met belastingparadijzen.

Een tweede punt is, zoals ik daarnet al zei, dat de Belgische fiscale overheden vanaf volgend jaar massa's informatie zullen krijgen uit een tachtigtal landen. De fiscale administraties moeten goed worden uitgerust om die informatie te kunnen verwerken. Informatie-uitwisseling heeft maar zin als er aan de ontvangende kant van de informatie mensen en middelen ter beschikking zijn om de informatie te analyseren.

Een derde punt – misschien een beetje verrassend, maar waarschijnlijk niet zo verrassend dat het van Belfius komt, want wij dragen alles wat digitaal is heel hoog in het vaandel – is dat wij ons heel ernstig afvragen of cash geld nog zijn plaats heeft in de maatschappij van morgen. Wanneer alle betalingsverkeer via elektronische of digitale platformen zou verlopen van gereglementeerde spelers – ik benadruk gereglementeerde spelers – dan is alle betalingsverkeer traceerbaar en dan moet het mogelijk zijn om een correcte belastingheffing te doen.

De strijd tegen fiscale fraude wordt gevoerd door de Belgische overheid. De Belgische overheid verliest geld door fiscale fraude. Dat is ook het geval voor ons. Wij zijn een Belgische bank. Als wij klanten hebben die buiten België gaan, weg van Belfius, dan verliezen wij ook geld. Wij hebben dus een heel duidelijk gemeenschappelijk objectief met de Belgische overheid, onze aandeelhouder, in de strijd tegen de fiscale fraude. Wij zijn dan ook bereid om constructief mee te werken met mogelijke initiatieven.

Ik denk dat wij al een stuk van uw vragen hebben beantwoord. Ik hoop het, maar ik vermoed dat er nog zullen zijn.

Marc Raisière: Monsieur le président, nous avons terminé pour cette première partie, en ce qui nous concerne.

Le **président**: Je remercie le management de Belfius pour cet exposé introductif, cette présentation. Je pense qu'il était utile de retracer la genèse de Belfius, et puis aussi un certain nombre d'aspects plus contemporains.

Johan Klaps (N-VA): Bedankt voor uw toelichting. Ik begrijp dat u hier natuurlijk spreekt voor Belfius Bank. U bent nu uiteraard los van Dexia Groep. Historisch kunnen wij dat natuurlijk niet volledig los zien van mekaar. Er zijn dingen gebeurd vóór de oprichting van Belfius, vóór de overname door de Belgische Staat. Ik heb een aantal vragen om misschien het contrast te zien tussen wat er toen gebeurde en hoe het nu zit, inbegrepen dat, als mijn informatie correct is, twee onder u in 2009 ook al bij de groep waren en dus hopelijk toch wel wat informatie daarover hebben.

Men had de constructie binnen Dexia via de BIL in Luxemburg en Experta, waarbij er schermvennootschappen werden opgericht. Volgens de journalisten was men daar in Brussel te allen tijde van op de hoogte, van heel die manier van werken. Ik zou dan willen weten hoe dat concept destijds werd opgezet. Waar werd dat beslist? Is het in Brussel gebeurd dat men zei: wij zitten hier met een probleem; wij gaan dat in België niet doen, maar wij gaan dat via Luxemburg structureel opzetten? Of is dat via de lokale kantoren gegaan? Wat is daar toen gebeurd?

Waren er toen überhaupt cliëntenacceptatieprocedures? Niet elke richtlijn die vandaag van toepassing is, was toen al in voege, maar er waren er wel. Is dat toen wel gebeurd? Bestonden er bij Dexia toen strafmaatregelen voor mensen die de regels overtraden? U zei daarnet dat er strikte procedures zijn en dat als die niet gevolgd worden, zulks een formele inbreuk is op de procedure; wat intern gesanctioneerd zal worden. Is dat destijds ook gebeurd, ja of nee? En wat was dat dan?

Als dat allemaal klopt wat er is uitgekomen, zijn er toen natuurlijk op controlevlak toch wel een aantal dingen misgelopen, denk ik. Nu zit uw structuur blijkbaar veel beter in mekaar. Als ik uw uitleg hoor, dan klinkt dat op het eerste gezicht goed. Maar men zal op commercieel vlak altijd met een frictie blijven zitten tussen het acceptatiebeleid, aan de ene kant, en de commerciële druk om resultaten te behalen, aan de andere kant.

Hoe gaat u om met die tegenstand? Ik kan mij voorstellen dat een lokale bankier— vaak zelfstandigen, die op commissiebasis werken — een klant liever wel dan niet accepteert. Als blijkt dat dossiers niet helemaal volledig zijn doorgespeeld, volgens alle richtlijnen, hoe gaat u

dan in de praktijk daarmee om? Wat doet u concreet als blijkt dat iemand, de klant of de tussenpersoon, niet de volledige waarheid verteld heeft? Vanaf dat moment geldt uw verantwoordelijkheid natuurlijk.

Stel dat ik zo'n structuur zou willen opzetten, vijf jaar geleden of vandaag, en dat ik zelf niet heel goed op de hoogte ben, dan zou ik dat in de eerste plaats met mijn lokale bankier bespreken, die mij dan eventueel binnen de groep doorverwijst. Komen er ook vandaag nog dergelijke vragen van klanten? Zijn die er vandaag nog? Wanneer zijn die gestopt? Werd dat soort constructies vijf jaar geleden wel nog heel regelmatig aangevraagd? Gebeurt dat nu nog of veel minder?

Ik kan mij voorstellen dat heel complexe structuren tot op het directieniveau doorsijpelen en dat u er minstens weet van heeft dat die gevraagd worden. Ik zeg niet dat u erop ingaat, maar vragen staat vrij, zegt de klant. Weigert u vandaag effectief veel dergelijke constructies? Weigert u vandaag veel klanten wegens onduidelijkheden op fiscaal vlak of connecties met belastingparadijzen? Wat moet ik mij daarbij voorstellen? Zijn het er 2 of 200 per jaar? Hoe zit dat ongeveer?

U hebt er de nadruk op gelegd dat inkomende overschrijvingen uit het buitenland zeer strikt gecontroleerd worden. Dat begrijp ik. U hebt zeer duidelijk de verantwoordelijkheid om dat te doen. Uitgaande overschrijvingen zijn echter veel moeilijker. Kent men altijd de uiteindelijke begunstigde van zo'n betaling? Het kan best zijn dat men alleen maar de gegevens van de bank in het buitenland heeft, als correspondent. Is dat vandaag nog altijd een courante praktijk? Hoe gaat u daarmee om?

Luk Van Biesen (Open Vld): Mijnheer de voorzitter, in de eerste plaats spreek ik mijn hartelijke dank uit aan het managementteam van Belfius voor de uiteenzetting. Het maakt ons allemaal natuurlijk blij te horen dat Belfius een paar jaar geleden maagd geworden is, zich heel goed heeft gedragen en zichzelf een stringente policy heeft opgelegd. Ik denk dat het voor onze commissie een verademing betekent, te horen dat er de jongste jaren toch heel wat gewijzigd is op dat vlak.

Geachte sprekers, uw bank was voorafgaandelijk — daarin volg ik mijn collega — wel betrokken bij het opzetten van bepaalde constructies.

Mevrouw Delaere, u zegt dat u het bekijkt wanneer er geld terugkomt. Meestal komt dat uit vroeger opgezette constructies van cliënten van het vroegere Dexia, thans cliënten van het Belgische Belfius. Op de een of andere manier willen zij hun vroegere structuren opdoeken en dat geld terugbrengen. Ik veronderstel dat het min of meer op die manier gebeurt. U zegt nogal stellig — ik wil dat perfect aanvaarden, want het is goed om te horen — dat u nakijkt of alle fiscale verplichtingen uit het verleden nagekomen zijn. Mijn vraag is hoe u die controle uitvoert. Hebt u een rechtstreekse link met de BBI of vraagt u aan uw cliënt een detail van zijn aangifte om aan te tonen of de intresten van die gelden uit het buitenland werden aangegeven? Hoe verifieert u, bij de repatriëring van geld, of uw cliënten voor honderd procent aan de fiscale verplichtingen hebben voldaan, alvorens u dat geld aanvaardt?

Als u die informatie niet krijgt, weigert u die cliënten dan, of stuurt u op de een of andere manier die informatie door naar derden met de mededeling dat er iemand geld wilt repatriëren, maar dat die cliënt niet voldoet? Hebt u een mogelijke link met onze belastingdiensten of de CFI om te melden dat iemand die geld wilt repatriëren, volgens u niet in orde is met zijn fiscale verplichtingen uit het verleden? Maakt u daarvan ook melding aan derden, aan het CFI of aan andere instellingen, om die piste te onderzoeken, of eventueel zelfs aan de belastingdiensten? Voor een stuk bent u uiteindelijk de Belgische Staat en de BBI is ook voor een stuk de Belgische Staat. Op dat vlak zou een perfecte samenwerking dus wel kunnen.

Ik heb ook een vraag naar de structuren die in het verleden zijn opgezet.

Ook over de gelden die naar het buitenland zijn weggegaan, heb ik een vraag over bepaalde gelden waarvan u weet dat zij in het verleden door structuren naar het buitenland zijn gegaan. Onderzoekt u deze nog, indien ze niet voor repatriëring worden aangeboden? Ik geef een klein voorbeeld. Belfius was vroeger Dexia, de huisbank van het ACV waarvan iedereen weet dat het een oorlogskas heeft, die het in het buitenland werd geplaatst.

Ten eerste, geeft u bijvoorbeeld op de een of andere manier, wanneer dat geld niet wordt gerepatrieerd, toch nog informatie door aan derden, indien bepaalde constructies vóór de Belfiusperiode zijn gebeurd en indien de betrokkenen vandaag nog niet wensen te regulariseren of te repatriëren? Of is dat voor u een afgesloten zaak, waarbij u geen informatie ter beschikking van derden wil stellen? Ik wil het enkel weten. Begint u het onderzoek pas op het

ogenblik dat u de aanvraag voor repatriëring krijgt? Dat is eigenlijk de vraag.

Ten tweede, hoe controleert u de fiscale zuiverheid van die gelden?

Roel Deseyn (CD&V): Mijnheer de voorzitter, dank u aan de mensen van Belfius voor de inleiding en de interessante conclusies die ik absoluut deel, maar de bedoeling van deze commissie is om wat output te kunnen genereren naar het wettelijk kader en precies om wat wetgeving te aligneren, strakker te maken zodat er een, ik weet niet of dat de juiste woorden zijn, echte budgettaire fiscale orthodoxie aan de dag kan worden gelegd door de overheid en of wij ook over voldoende informatie over alle klanten beschikken.

Er zijn drie pijlers. Daarover wil ik u ondervragen, niet als verantwoordelijke, maar als ervaringsdeskundige binnen het fiscale. Er zijn de meldplichten. Er is het centraal aanspreekpunt binnen de pijler antiwitwaswetgeving met de cel Financiële informatieverwerking. Dan is er ook de bankenwet, waar de bijzondere mechanismen worden geviseerd.

Die drie onderscheiden wetgevingen hebben andere finaliteiten, maar hebben ook andere definities en andere drempels van meldingen. Dat lijkt mij ook uiterst problematisch en weinig gebruikersvriendelijk voor de instellingen, de banken die daarmee moeten omgaan. Voor ons is dat ook vrij problematisch omdat, niet alleen wanneer de databases gegenereerd zijn, er ook nog sterke tussenschotten zijn tussen wie wat kan raadplegen met welke doelstellingen.

Ook kunnen vragen worden gesteld over die tweetrapsraket. Eerst wordt de klant ingelicht over al dan niet verdachte transacties en men kan zich dan verantwoorden. Is dat volgens Belfius een goede manier van werken? Zou het niet goed zijn dat dit volgens heldere parameters en criteria gebeurt en dat er de facto meldingen zijn en dat het aan de overheid is, om te kijken of er verdere onderzoeksdaden of controles aan de orde zijn?

Nu is het een beetje de klant die eerst moet reageren in eerste lijn. Misschien kan dat ook de relatie met de bank vertroebelen. Misschien kan men zeggen: als de criteria en de parameters helder zijn, sluizen wij de facto informatie door aan de overheid en zij kan bepalen, met haar discretionaire macht, of dat het voorwerp kan zijn van een dossier of een verder onderzoek.

Het zou mij bijzonder interesseren om vanuit te praktijk te horen wat die drempels zijn. Ik heb de indruk dat elke bank daarin een andere policy volgt van wat men als verdacht aanmerkt, ook binnen de onderscheiden wetgevingen, ook de feedback die door de overheid wordt gegeven van de inspanningen. Heeft men de indruk dat uw collega's in de banksector daarin strenger of minder streng zijn?

Als de basisinformatie niet door de financiële instellingen wordt gegenereerd, is elk efficiënt antifraudebeleid quasi onmogelijk. Dus wij moeten bijzondere aandacht hebben voor de input van die basis van het systeem.

Ik zou daarover heel graag uw mening horen, ook over de integratie van CFI en CAP, over hoe die bijzondere mechanisme zich tot elkaar verhouden.

U zegt: wij hanteren een zeer strikte aanpak voor wij een *clearing* geven, vooraleer tegoeden bij ons terechtkunnen, ook voor verjaarde kapitalen.

Uiteraard kan dat niet los gezien worden van heel de huidige discussie inzake regularisatie. Bedoelt u dat u heel concreet een behandeling afwacht volgens de nieuwe rondzendbrief of nieuwe wetgeving? Worden die kapitalen ondertussen ergens on hold geplaatst, bij u of bij iemand anders? Waar wordt dat geparkeerd? Wanneer wordt het dan wel aanvaard?

U spreekt over de fiscale behandeling. Heel de problematiek van de dubbelbelastingverdragen speelt daarin natuurlijk mee, maar dat is de verantwoordelijkheid van de wetgever. Het is niet omdat men een behandeling heeft ondergaan, dat de belasting fair is geweest, maar dat is onze verantwoordelijkheid.

Ik wil maar zeggen dat u volledig in het speelveld zit. Het is fascinerend om te zien.

Bestaat de verleiding niet om klanten bijvoorbeeld naar een bankfiliaal of geaffilieerde instelling door te verwijzen? Of denkt u dat andere banken desgevallend misschien sneller zouden verwijzen, bijvoorbeeld naar een dochteronderneming of een filiaal in het buitenland?

Heel concreet wil ik u vragen welke aanbevelingen u voor ons kunt formuleren inzake goede parameters en werkbare mechanismen, om na te gaan wat er gerapporteerd wordt en of er informatie is over follow-up. Ik wil u daarvoor alvast danken.

Peter Vanvelthoven (sp.a): Mijnheer de voorzitter, mevrouw, mijne heren, uw toelichting gaat vooral over de manier waarop de bank vandaag met die structuren omgaat. Ik wil graag

even terugkomen op het dossier dat ook in de pers gekomen is, in het kader van toen nog Dexia Bank. Dat dossier is interessant voor onze commissie in het kader van hoe de toezichthouder omgaat met offshore- en andere constructies die op een bepaald ogenblik boven water komen. Ik wil het specifiek hebben over een dossier van de Dexiadochter waar een Belgische klant werd toegelaten om in Luxemburg een rekening te verbergen achter een offshorevennootschap.

Mevrouw Delaere, u hebt ons uitgelegd wat vandaag de policy is als dergelijke klanten bij u langskomen. Ik neem aan dat die policy toen niet bestond. Is dat een nieuwe policy? Of is er destijds in strijd met de policy gehandeld?

Ik begrijp dat het een Luxemburgse dochter is. Uit de PanamaLeaks begrijp ik dat de Belgische moeder daarvan op de hoogte was. Is dat juist? Was de Belgische moeder daarvan op de hoogte?

Om welke reden is die Luxemburgse dochter destijds opgericht? Op een bepaald moment is ze immers ook weer afgestoten. Werd ze opgericht om specifiek die constructies mogelijk te maken via een omweg?

Dat zijn allemaal vragen waarop ik graag antwoord had gekregen.

Volgende vraag kwam ook reeds naar boven. Als de Belgische moeder effectief wist dat via de Luxemburgse dochter constructies werden opgezet, was dan ook de raad van bestuur daarvan op de hoogte? Want ook daarover werden vragen gesteld, of de toenmalige raad van bestuur van de Belgische moeder op de hoogte was dat er via Luxemburg bepaalde constructies plaatsvonden.

Ik heb ook begrepen dat de dochter van die Luxemburgse dochter, namelijk Experta, in 2012 zou zijn opgedoekt. Dat lijkt mij redelijk laat.

Als u er niet op kunt antwoorden, mag u dat zeggen, maar dat zijn vragen die wat mij betreft wel spelen.

In 2012 is dat blijkbaar opgedoekt. Dat lijkt me laat omdat er een dossier is waarvan u toch op een bepaald ogenblik via de BBI kennis hebt genomen, een dossier van 2009. Dus dat wat het verleden betreft.

Het tax-policybeleid dat u hebt uiteengezet, mevrouw Delaere, van wanneer dateert dat? U hebt het over concrete instructies die naar de medewerkers gaan. Ik neem aan dat die op schrift staan, op papier staan, dat we daarover kunnen beschikken, dat dit geen probleem is.

U hebt het ook gehad – en dat is inderdaad absoluut belangrijk – over de gegevensuitwisseling die vanaf begin 2017 internationaal gaat gebeuren vanuit de financiële instellingen naar de fiscus van de landen waar hun cliënten ik zal maar zeggen rijksinwoner zijn. Dat geldt vandaag niet voor Belgische klanten die in België woonachtig zijn. Hebt u het gevoel dat daar ook vordering in gemaakt wordt of dat we ook daar naartoe gaan, dan wel dat u vindt dat we daar naartoe moeten gaan? Het is een beetje raar dat er gegevensuitwisseling gebeurt naar het buitenland, naar de buitenlandse fiscus, maar dat er geen gegevensuitwisseling zou zijn voor onze eigen fiscus.

Ik begrijp dat u dat grondig onderzoekt in het kader van klantenacceptatie. Er zijn verschillende niveaus van dat onderzoek. Op een bepaald ogenblik zou kunnen blijken dat u zegt: goed die klant gaan we niet accepteren. Is er dan een bepaalde doorverwijsprocedure of zegt u gewoon: we accepteren niet? Betekent dit ook dat u automatisch doorverwijst naar de CFI of zijn er weer andere criteria die daarvoor gelden? Zijn er ook anderen die niet binnen de groep van Belfius thuishoren die desgevallend die klanten wel behulpzaam willen zijn om die offshoreconstructies op te zetten?

Dan het laatste nog wat ik niet goed begrijp. U zegt we hebben door onze auditeur onder meer laten nagaan hoe het met onze mensen zit die een link met Panama hebben.

Ik kan mij bijna niet voorstellen dat daar iets uit is gebleken, want wat ik leer uit de Panamadossiers is vooral dat Panama net werd gebruikt om de identiteit te verbergen en dat men met constructies werkt zodat men niet weet dat men in Panama is. Ik denk dus niet dat wij moeten onderzoeken of iemand in Panama woont, met een Panamees is gehuwd of daar een feitelijke, reële economische activiteit uitoefent. Het is vooral in de schemerzone dat wij het moeten zoeken.

Le **président**: Petite communication de service. J'ai vérifié auprès du secrétariat. Nous aurons l'audition de Dexia le 7 juin après-midi. Voilà qui est précisé!

Benoît Dispa (cdH): Monsieur le président, ce matin, on avait l'impression que les représentants de la banque ING étaient les bons élèves de la classe. En réalité, les bons élèves de la classe sont devant nous cet après-midi. J'espère qu'à chaque audition, on ne va pas se dire qu'on a

vraiment devant nous les…

Le **président**: Comment va votre belle-mère, monsieur Dispa?

Benoît Dispa (cdH): Elle est décédée, monsieur le président!

Il est quelque peu embarrassant tout de même d'avoir le sentiment qu'on a affaire - et je ne mets pas du tout en doute, évidemment, la sincérité des propos qui sont tenus devant nous - à des organismes qui finalement font assaut de vertu, d'éthique et de déontologie. Lorsque vous présentez votre nouveau modèle bancaire, vous le présentez vraiment sous un jour on ne peut plus favorable. Manifestement, le jour s'est levé. Belfius donne un peu l'impression d'être innocent comme l'agneau qui vient de naître. Et c'est vrai que vous n'avez pas un long passé, mais…

Bon, ce qui serait intéressant, c'est d'avoir votre lecture du passé. En effet, ce modèle nouveau que vous avez construit, que vous nous présentez, se nourrit, je le présume, un peu en opposition par rapport à un modèle antérieur. Aussi, ai-je envie de vous demander, quelles sont, parmi les différentes caractéristiques que vous nous avez présentées, celles qui s'inscrivent vraiment en opposition ou en changement par rapport au passé? Quels sont les éléments de rupture? Dexia aurait-elle pu nous faire la même présentation que celle que vous venez de faire? Ou bien, de véritables changements, oppositions marquent-ils une rupture en venant donner du crédit, finalement, aux propos que vous tenez?

Par ailleurs, je voulais vous demander quelques informations chiffrées. Combien avez-vous de clients résidant au Panama, puisque vous avez fait une enquête via les services d'audit? Quel que soit le nombre, n'est-il pas un peu paradoxal, par rapport au modèle que vous avez présenté et qui vise à privilégier vraiment les activités commerciales en Belgique? Quelques années après la création, combien de clients résidant au Panama avez-vous? N'y a-t-il pas là un paradoxe?

Deuxième question très pratique: pouvez-vous nous dire approximativement combien de signalements vous communiquez à la CTIF? Sur base annuelle, en moyenne, combien d'informations sont communiquées?

Troisième question très pratique. Évidemment, l'expérience est relativement limitée dans le temps, mais depuis le lancement de la banque Belfius, avez-vous déjà dû, d'une manière ou d'une autre, adopter en interne des sanctions (en termes de rémunération ou autres) à l'égard de membres du personnel dont vous auriez considéré qu'ils avaient dérogé aux principes que vous vous êtes fixés? Merci beaucoup.

Georges Gilkinet (Ecolo-Groen): Merci pour votre présentation très claire. Vous êtes les héritiers d'une histoire qui n'est pas évidente et, dans le cadre de notre commission, nous devrons essayer d'éclaircir exactement la façon dont Dexia - qui vous précédait - a travaillé avec le Panama. Je ne vais pas vous en attribuer la responsabilité, évidemment, comme un petit enfant n'est pas responsable de ce qu'ont fait ses parents ou ses grands-parents. Mais je voulais savoir dans quelle mesure, en tant qu'hériter de Dexia, vous pourrez collaborer avec notre commission pour nous communiquer des éléments qui seraient à votre disposition, soit des personnes qui étaient responsables de ces dossiers, soit des documents qui seraient communicables à notre commission. Il s'agit pour nous de comprendre comment, soit, on démarchait des clients, soit, on les aidait à s'installer au Panama fictivement pour ne pas payer d'impôts. C'est important.

Je ne vais pas vous embêter longtemps avec cela; on va entendre les responsables actuels de Dexia, mais ils ne sont pas ceux qui géraient la banque; ils ne font pas le même métier. Ils gèrent aujourd'hui une *bad bank*. Donc il faut que nous ayons accès aux informations de l'époque. Y a-t-il chez vous des personnes, autres que vous, qui pourraient revenir dans cette commission sur le volet du passé? Avez-vous des documents? Je pense que c'est important que vous puissiez vous exprimer sur le sujet.

Effectivement, il s'agit pour nous d'avoir cette comparaison avec ce que vous annoncez aujourd'hui comme une politique très rigoureuse à l'égard des clients qui voudraient ne pas respecter totalement les règles. ING nous a dit à peu près la même chose ce matin. Je veux faire une comparaison entre le présent et le passé.

Sur l'actualité et la manière dont vous travaillez, les choses apparaissent relativement claires, je l'ai dit. Je partage les questions des collègues, par exemple combien de signalements à la CTIF? Et je me pose une question: si un client, manifestement avec des fonds à l'origine suspecte, vient vous trouver et que vous le refusez, où va ce client? Un des objectifs de notre commission, c'est d'établir des règles communes suffisamment sévères pour créer une concurrence qui soit loyale. Si vous, vous jouez le jeu en refusant du capital d'un riche client, mais qu'il peut aller dans un établissement concurrent, alors vous êtes effectivement éthiques et loyaux vis-à-vis de

l'État, mais on n'a pas solutionné l'objectif de justice fiscale qui est le nôtre et dont vous dites qu'il est également le vôtre.

Je me pose une autre question qui est un peu en lien avec cela. Vous êtes quelque part dans un poste d'observation avancé des nouvelles techniques de fraude. On peut l'imaginer. Des gens avec pas mal d'argent viennent chez vous et moi je constate que nos services fiscaux sont toujours deux ou trois guerres en retard, et je ne leur en veux pas en disant cela. Mais comment peut-on mieux organiser l'échange d'informations entre les établissements bancaires, les intermédiaires et les services fiscaux pour que nos législations s'adaptent plus rapidement à l'évolution de l'ingénierie fiscale, para-fiscale qui peut être mise en oeuvre?

Par exemple, Belfius, qui a un statut particulier puisque c'est une banque composée à 100 % de capitaux publics, peut-elle collaborer avec l'ISI ou avec un organe agréé qui serait un peu un observatoire de l'évolution de la fraude et qui pourrait essayer de réduire notre retard par rapport aux techniques utilisées?

J'apprécie assez les suggestions concrètes que vous avez formulées. Elles sont relativement de bon sens. Elles ont déjà été identifiées. Dans cette ligne, j'aurais voulu connaître votre appréciation du fonctionnement du point de contact central. Par rapport à votre fonctionnement, s'agit-il aussi d'un allègement administratif? C'est vrai qu'il faut faire l'effort de communiquer vers la Banque nationale annuellement ou plus régulièrement encore, des comptes bancaires, mais cela peut se faire de façon informatique. Avant, vous étiez interrogés, à mon avis, plus régulièrement par les services fiscaux pour vérifier la présence de contribuables parmi vos clients. Peut-on encore améliorer ce système? De quelle façon?

Vous avez parlé de la limitation des transactions en cash. Une des thématiques actuelles, c'est la suppression du billet de 500 euros. Dans votre pratique, constatez-vous que c'est effectivement un vecteur de fraude, de blanchiment d'argent, de dissimulation d'argent?

Enfin, j'ai fait le même exercice qu'avec ING en analysant votre rapport annuel. La banque Belfius d'aujourd'hui a évidemment beaucoup moins de relations internationales que la banque Dexia d'hier. Néanmoins, je constate que vous êtes encore présents au Luxembourg et en Irlande. Pouvez-vous simplement nous expliquer les activités qui s'y déroulent, la réalité économique, la nécessité de cette présence? Cela fait-il partie de votre héritage? Est-ce en train de s'éteindre? Quelle est la vocation internationale de Belfius? Confirmez-vous que c'est une banque qui a bien les deux pieds ancrés dans l'économie belge, comme vous le déclarez? En effet, il faut que les faits le démontrent aussi.

Peter Dedecker (N-VA): Bedankt voor uw uitgebreide toelichting. Ik zal even een aanvulling doen op collega Klaps, die het al uitgebreid heeft gehad over de acceptatiepolitiek van Belgische klanten bij de bank.

Ik wil er nog een luik aan toevoegen, namelijk de internationale relaties met anderen. U herinnert zich ongetwijfeld nog de heisa die we hier de vorige legislatuur gehad hebben, omdat tot kort voor de nationalisering het management van Belfius contracten verlengde met Canadese banken op Barbados om die Canadese banken en verzekeraars te helpen aan ontwijking te doen. Het was dus niet Belfius die aan ontwijking deed, maar men faciliteerde wel de ontwijking voor de Canadese banken en verzekeraars. Het ging om een constructie die nog is opgezet door de leiding van de organisaties die vandaag in Brussel aan het betogen zijn. Dat is toch ook wel typerend.

Mijn vraag is: hoe is dat verhaal intussen afgelopen? Er werd toen gezegd dat het beëindigd zou worden. Is dat intussen gebeurd? Hoe is dat verlopen? Hebt u meer informatie over de historiek van dat verhaal?

Collega Vanvelthoven had het al over het dossier van de BBI van 2009 over Experta. Dat lijkt me bijzonder interessant. Kristof Clerix, een van de journalisten die hier is geweest, verwees naar een e-mail met interne instructies, waaruit bleek dat alles via Brussel gebeurt. Ik neem aan dat u enige reactie heeft op die bemerkingen van Kristof Clerix. Ik neem aan dat u die hoorzitting ook hebt laten volgen. Ik krijg daarop dus graag een reactie. Misschien kunnen we, voor zover dat mogelijk is, ook inzage krijgen in de zaken waarover toen gesproken werd. Meer algemeen, wat is uw ervaring op dat moment, ten eerste met de BBI en later met de CBFA, aan wie Karel Anthonissen de informatie heeft doorgegeven via Jean-Paul Servais.

Griet Smaers (CD&V): Bedankt voor uw toelichting. Ik heb nog een paar specifieke vragen, onder meer over uw conclusie. Op de laatste slide stelt u dat u meer wenst samen te werken met de autoriteiten om de strijd tegen de fiscale fraude beter te kunnen voeren. Hoe ziet u dat? Hebt u daarvoor zelf voorstellen? Wat kunt u meer doen om de strijd tegen de internationale fiscale fraude sterker aan te gaan? Ik hoorde tijdens de

hoorzitting met ING dat zij een aantal zaken aankaarten. Zij vroegen zich af of er niet beter werk kan gemaakt worden van één uniforme lijst van belastingparadijzen bijvoorbeeld. Zij vroegen zich ook af of er niet kan gewerkt worden aan een eenvoudiger begrippenkader in functie van wetgeving inzake fiscale fraude, in het bijzonder inzake ernstige fiscale fraude.

Hebt u zelf dergelijke aanbevelingen? Steunt u die vragen en aanbevelingen? Wat met onze antiwitwaswetgeving? Is ze voldoende dekkend om die internationale stromen een stukje af te breken en vooral in kaart te brengen? Of ziet u vanuit de praktijk een aantal *mismatches* en leemtes, waarvoor u met het oog op een internationale aanpak en transparantieverhogingen goede aanbevelingen hebt?

Wat uw eigen organisatie, holding en groep betreft, ook in de internationale context, het volgende. Wanneer wij zelf veel meer zicht willen krijgen op maatregelen die de internationale transparantie kunnen verhogen — wat een belangrijke taak zal zijn om internationale fiscale fraude en ontwijkingsgedrag op dat niveau te kunnen aanpakken — dan moeten wij op zoek gaan naar hefbomen om die stroom en die internationale aanpak beter in zicht te krijgen en meer te kunnen aanpakken. Wanneer u vanuit verschillende vestigingen opereert — u spreekt nu namens de Belgische vestiging, maar u hebt een aantal dochtervennootschappen, gelieerde vennootschappen, gelieerde banken en filialen in andere landen —, hoe gaat u daarmee om? Hebt u daar aanbevelingen over, inzake bijvoorbeeld de meldingsverplichtingen? Stel dat de regels in België worden nageleefd, maar dat de klant dezelfde aanvraag in een ander land doet: hoe kunt u als Belgische bank daarin nog opereren en welke zaken kunt u doorgeven? Welke aanbevelingen hebt u voor de wetgever?

Kristof Calvo (Ecolo-Groen): Heel kort.

Ik wil mij excuseren omdat ik jullie mondelinge toelichting niet heb kunnen bijwonen. Ik heb de slides kunnen inkijken. Het zijn drukke tijden. Ik wil jullie uitdrukkelijk danken voor de duidelijke toelichting, waardoor het ook mogelijk is om aan te pikken.

Eerst en vooral, de slides geven inzicht in wat u hebt ondernomen sinds Panama en uw bevindingen. Ik verwijs naar pagina 19 en volgende. U bent gestoten op een individueel geval waar u zelf meteen van aangeeft dat het ingaat tegen uw eigen procedures en richtlijnen.

Mijn vraag is tweeledig. Ten eerste, hoe bent u concreet met de beschikbare informatie aan de slag gegaan? Ik vermoed dat u zich baseert op de onlinedatabank of elementen in de pers. Ik vraag het, omdat er ook wel wat twijfels en discussies zijn, ook in onze commissie, bij de relevantie en de bruikbaarheid van die gegevens. Waar hebt u zich op gebaseerd? Hoe bent u daarmee aan de slag gegaan?

Wat zijn de stappen die u gezet hebt, nadat u stuit op een geval waarvan u zegt dat het op gespannen voet leeft met uw policies? Wat gebeurt er dan?

Dat is mijn eerste pakket van vragen.

Ten tweede, er is al een aantal keren - en nu ook door collega Dedecker - verwezen naar de BBI en de signalen in 2009 rond Dexia. De vraag rijst voor Belfius, zeg maar als bevriende bank van dit Huis op dit moment al is het maar wegens uw statuut, welke rol u nog kunt spelen om mee te zorgen voor de nodige klaarheid. Ik denk dat u ook wel begrijpt dat dat gegeven niet alleen voor veel aandacht zorgt, maar dat het ook logisch is dat daar enige verontwaardiging over bestaat.

Wat mij ook wel benieuwt, is het volgende. Als men zegt en schrijft dat Dexia een rol speelde in zaken zoals Panama, hoe hebben jullie een en ander dan concreet aangepakt bij de transitie en de omwenteling? Welke roadmap is daar gevolgd om dat alles uit de doos te duwen? Ik vraag het, omdat het in deze concrete case interessant is, alsook omdat het misschien een weg is die een stuk tot norm kan verheven worden.

Ten derde, ik heb vanochtend over de meldingsplicht dezelfde vraag aan uw collega's van ING gesteld. Mijnheer Van Overtveldt heeft aangekondigd dat hij de meldingsplicht voor financiële instellingen wil aanscherpen. Ik denk dat hier ook een uitdaging ligt in verband met intermediairen. Ik denk zelfs dat financiële instellingen wel eens mee vragende partij zouden kunnen zijn om de meldingsplicht van intermediairen aan te scherpen. Als zij ter zake hun rol niet moeten spelen, wordt jullie opdracht om jullie policy in de praktijk uit te voeren ook moeilijker.

Hoe ervaart u dat in de praktijk? Welke concrete verbeterpunten ziet u daar?

Voorlaatste vraag, de policy die u hier hebt uiteengezet, in welke mate is dat een beleidskwestie, een kwestie van bestuursorganen? In welke mate is dat on the field? Kunt u de interactie tussen bestuursorganen

en de dagelijkse praktijk schetsen? Is daar, vergeleken met pre 2011 - Dexia - iets veranderd? Is er meer of minder interactie?

Ten slotte, wij hebben dit ook gevraagd aan uw collega's van ING en collega Smaers heeft daarnet ook een vraag gesteld. Er zijn meerdere lijsten met belastingparadijzen. Op welke baseert u zich? Wat zou een interessante harmonisatie kunnen zijn?

Eric Van Rompuy (CD&V): Ik sluit mij aan bij de laatste bemerkingen van Kristof Calvo. Wij zitten hier niet om het proces van het verleden te maken. Dat is wat het is. Ik denk dat we het daarover al voldoende hebben gehad in het Parlement.

Met het oog op de toekomst is een van de stellingen die wij in het dossier verdedigen, dat het intern bankgeheim zou moeten worden opgeheven. Eens een zwarte lijst van belastingparadijzen voorhanden is – en die krijgt gelet op de internationale ontwikkelingen alsmaar meer vorm; een aantal landen zegt nu al met een vijftal landen niet meer te willen handelen, omdat het fiscale paradijzen en offshores zijn -, zou het openbaar moeten worden wie gelden belegt in fiscale paradijzen en offshores. Voor dat aspect zou het intern bankgeheim moeten worden opgeheven.

Voor een instelling als Belfius, waarvan de overheid toch 100% aandeelhouder is, is het groot probleem van het intern bankgeheim het detecteren van een aantal fondsen die in die landen worden belegd.

U zegt dat als het gaat om belangrijke cashbedragen - *versements en provenance de paradis fiscaux ou d'autres pays sont sous embargo* -, u zich verplicht om die te melden aan de CTIF, Cellule de Traitement des Informations Financières.

Maar er worden evenzeer gelden in fiscale paradijzen belegd om belasting te ontwijken, wat geen frauduleuze praktijken zijn.

Ik kom dus tot mijn tweede vraag, een vraag die al een paar keren gesteld is. Vroeger werden in uw bank via Dexia Banque Internationale Luxembourg en zo die constructies opgezet. Inmiddels is Belfius losgekomen van Dexia. Maar er is toch een overgangsperiode geweest toen een heleboel mensen via constructies van Dexia in België en in Luxemburg en via schermvennootschappen in fiscale paradijzen zijn terechtgekomen? Van de ene op de andere dag is Belfius losgehaakt. Het functioneert nu los van de vroegere structuur. Ik kan mij echter indenken dat er in de overgangsperiode nog een heleboel dingen gebeurd zijn? Hoe is men daarmee omgegaan? Ik meen dat ook de heer Calvo opgemerkt heeft dat een en ander uit die overgangsperiode vragen oproept.

Ten derde, zoals de heer Dispa heeft gezegd, zal elke bank die hierheen komt getuigen - volgende week komen onder andere KBC en Fortis – verklaren dat men dat op het ogenblik niet meer doet, dat men helemaal bevrijd is van het verleden en gestart is met een nieuwe basis. Ik kan aannemen dat dat inderdaad zo is, want de jongste 5 jaar is de wetgeving op internationaal vlak aangepast. In een aantal landen zijn er ook bewustmakingscampagnes geweest.

Welke aanbevelingen zou u doen, op wetgevend vlak? Wij zijn hier ten slotte om de wetgeving zo sluitend mogelijk te maken. Ik meen dat een bank die met overheidsgeld gered is, het publieke belang maximaal zou moeten garanderen. Kunt u een aantal suggesties doen inzake wetgeving in de toekomst? Wij weten dat de wetgeving dikwijls internationaal is, bijvoorbeeld de BEPS. Wij hebben ook contacten in Europa, bijvoorbeeld met de werkgroep TAXE. Het gaat dan dikwijls over rulings, multinationale bedrijven, enzovoort, en ook over de terreinen waar de Panama Papers zijn ontstaan, namelijk het beleggen in belastingparadijzen om belastingen te ontwijken, waaraan financiële instellingen hun medewerking verlenen.

Welke instrumenten zou men bijkomend moeten kunnen inzetten om dergelijke zaken te voorkomen?

Marco Van Hees (PTB-GO!): Monsieur le président, je souhaiterais poser quelques questions.

En tant qu'organisme avec actionnariat public, avez-vous une politique ou des objectifs en termes de taux de profit pour la banque? Si oui, quels sont-ils? Dans quelle mesure des impératifs de profit pourraient-ils justifier ou induire, à certains moments, une politique qui pourrait s'écarter des sentiers convenus? Vous comprenez le sens de ma question. N'y voyez, en tout cas, aucune marque d'hostilité de ma part.

Belfius a en son sein un service de *private banking*. Sur votre site, il est notamment question de gestion, de structuration et de transmission du patrimoine. Le conseil fiscal fait-il partie de ces missions? Si oui, j'imagine que vous me direz que ce service s'inscrit dans les balises légales. En quoi consiste ce conseil fiscal?

Pouvez-vous me donner des informations quant aux contours dudit conseil?

Cela dit, vous vous êtes engagé à ne pas recourir à des paradis fiscaux. Sans mettre en doute vos propos, pouvez-vous me dire s'il est possible de vérifier si cet engagement est effectivement respecté? Outre le contrôle qui est effectué en interne, existe-t-il des contrôles externes d'institutions publiques comme la Banque nationale, la FSMA, etc.? Existe-t-il un contrôle quant à l'éventuel usage de paradis fiscaux? Si oui, de quelle manière est-il exercé?

Le **président**: Quelqu'un demande-t-il encore la parole? (*Noni)*

Dans ce cas, je passe la parole à M. Bourgeois.

Marc Bourgeois: J'ai quelques techniques. Généralement, dans la littérature juridique, dans la doctrine, les praticiens se sont plaints de l'absence de définition de la notion de fraude fiscale grave. Est-ce que cela pose un problème chez vous? Vous en avez parlé tout à l'heure.

Quelle position avez-vous adoptée par rapport à ce concept?

Une deuxième question a trait à cette fameuse frontière, qui est au centre de tous les travaux, entre la fraude fiscale qui est interdite et sanctionnée et l'évitement licite de l'impôt. Il est licite mais il n'est pas toujours opposable au fisc. Il y a là une sous-distinction entre ce qui est opposable au fisc et ce qui ne l'est pas pour cause d'abus. Quels ont été les processus mis en œuvre pour appliquer cette mesure générale anti-abus? S'agit-il de processus qui sont communs avec toute la réflexion sur la fraude fiscale qui a mené aux prises de position qui sont celles de la banque?

Quelle est la cohérence entre les activités bancaires et les activités d'assurance puisqu'une partie des planifications peuvent aussi avoir lieu par le biais de contrats d'assurance-vie? Comment s'est organisée la cohérence entre les deux personnes juridiques distinctes?

Par rapport à la régularisation fiscale, pour vous, quand il y a une régularisation – aujourd'hui, il n'y a plus de cadre légal pour la régularisation –, cela peut-il constituer un blanc-seing pour l'acceptation d'un client? Il a régularisé, avec les doutes juridiques sur ce qui a été régularisé; cela peut-il constituer juridiquement, pour vous, un blanc-seing pour l'acceptation d'un client?

À votre avis, est-ce que Febelfin pourrait jouer, en tant que plate-forme, un rôle d'information? Pourrait-on imaginer que le législateur introduise une espèce d'obligation de déclaration de montage dont Febelfin aurait connaissance par cette plate-forme qui est constituée? C'est vrai qu'on crée des obligations de déclaration individuelles. On en crée de plus en plus: des comptes à l'étranger, les constructions juridiques, etc. Pourrait-on imaginer que Febelfin joue un rôle d'alerte, différent de ceux qui le font et qui sont des anciens employés d'entreprise, auprès des journalistes? Pourrait-on imaginer de construire une obligation de concertation entre Febelfin et l'administration fiscale, par exemple, et de communication, de manière abstraite, des montages qui sont en cours?
La toute dernière question porte sur les processus qui ont été mis en œuvre pour appliquer juridiquement la taxe Caïman. Cela a-t-il changé quelque chose concrètement au sein de la banque et du conseil? Dans le cadre d'un *level playing field* entre les différents organismes bancaires – certains sont plus catholiques que d'autres –, y a-t-il, selon vous, des trous dans cette taxe Caïman en vue d'organiser la réaction par rapport au comportement qui occupe la commission?

Le **président**: Merci, professeur Bourgeois.

Comme tout à l'heure, je vais suspendre cinq minutes pour vous permettre de structurer vos réponses et, éventuellement, de vous concerter.

Cinq minutes de suspension, chers collègues.

Je donne à présent la parole aux représentants de Belfius.

Marc Raisière: Monsieur le président, effectivement, beaucoup de questions ont été posées.

Wij gaan ons best doen om alle vragen te beantwoorden. Indien dit niet het geval is, ben ik er zeker van dat u zult reageren.

Ten eerste zou ik graag opnieuw de situatie van Dexia Bank België goed verduidelijken. Dexia Bank België binnen de Dexia Groep, voor zover ik begrepen heb, was een onafhankelijke onderneming en filiaal. Ten tweede, binnen de Dexia Groep was de BIL een dochter van de Dexia Groep en Experta was een dochter van de BIL. Wanneer men in de pers spreekt over Brussel, moet u goed beseffen dat “Brussel” betekent: Dexia nv, Dexia Groep.

Sans doute, ma réponse – je vais la continuer – va vous décevoir. Et je comprends bien, avec mes

collègues, la difficulté de cette commission de vouloir revenir, pour le groupe Dexia en tout cas, sur le passé.

C'était deux entreprises autonomes. Ce que j'ai déduit depuis 2012, année durant laquelle j'ai rejoint le groupe Dexia, d'abord comme patron de l'assurance et, puis, comme président du comité de direction depuis le 1er janvier 2014 de Belfius Banque, le rôle fondamental de Dexia Banque Belgique, au sein du groupe Dexia, était d'assurer la liquidité du groupe. Premier élément.

Ten tweede, het ging om twee onafhankelijke ondernemingen binnen Dexia Groep. U moet weten — en dit is ook nu nog het geval — dat het voor Belgische ondernemingen verboden is om, ten eerste, intermediair te zijn van een Luxemburgse bank. Dat is verboden. Het was dus absoluut niet de rol van Dexia Bank België om dat te doen. Het management was, ten tweede, totaal onafhankelijk van de BIL en zeker van Experta.

Om totaal transparant tegenover u te zijn, geef ik mee dat ik het bestaan van Experta persoonlijk heb ontdekt, toen ik op een zaterdag in maart of april 2016 de pers heb gelezen, toen de Panama Papers waren verschenen. Ik was niet op de hoogte van het bestaan van Experta.

Vous allez interroger dans quelques semaines le management de Dexia, pour qui j'ai beaucoup de respect, parce qu'il ne vous aura pas échappé que ce management gère le passé au quotidien. Et c'est un passé complexe à gérer. Je crains que, pour le management de Dexia, mais vous le vivrez au mois de juin, il sera extrêmement difficile d'expliquer la structure avec laquelle était gérée, ou la stratégie dans laquelle était gérée, que ce soit la BIL, que ce soit Experta. Je crois que les personnes qui vous aideront le plus dans ce besoin de transparence par rapport au fonctionnement d'un groupe qui a des propriétés internationales c'est d'interroger les personnes qui étaient à la direction à cette époque, ce soit M. Richard, M. Mariani, M. Miller, M. Stefaan Decraene. En termes de compréhension de la manière avec laquelle le groupe Dexia était géré à l'époque, ce sont eux qui d'un point de vue de gestion de cette filiale bancaire au Luxembourg, et puis d'Experta filiale de cette banque au Luxembourg, sont plus à même pour vous répondre.

Nathalie Delaere heeft al in haar introductie gezegd dat alle klanten die België verlaten, klanten zijn die niet bij ons blijven. Dat is een evidentie, maar het is zo. Ik kan mij inbeelden dat voor het management van Dexia Bank België alle klanten die met BIL of Experta bezig waren, niet meer voor 100 % met Dexia Bank België of andere Belgische banken bezig waren.

Ik zal misschien onmiddellijk de vraag van de heer Dedecker beantwoorden over de herverzekering in Ierland. U hebt gelijk: tot 2013 was daar een herverzekeringsactiviteit van Dexia Insurance. Dat was een herverzekeringsfiliaal in Ierland, dat – het is zeer technisch – een *sharing* of *hedging* van het risico genomen in Ierland heeft gedaan met een Canadese bank die een filiaal heeft in Barbados.

Ik heb dat ontdekt toen ik voorzitter van het directiecomité van Belfius Insurance ben geworden. Juridisch gezien was de constructie helemaal correct, denk ik. Ik antwoord hiermee ook op de vraag van de heer Dispa. Wat ons betreft, was dat soort van activiteiten voor de raad van bestuur in 2013, nadat wij goed hadden begrepen hoe het functioneerde, echter niet aanvaardbaar. Dat is de reden waarom wij hebben beslist die activiteit stop te zetten.

Er was in Ierland natuurlijk een echte herverzekeringsonderneming. Het contract was nog bestaand tussen de Canadese bank en ons Ierse filiaal. Het heeft dus anderhalf jaar geduurd om alles te sluiten. Er is geen herverzekeringsfiliaal van Belfius Insurance meer actief in Ierland. Alles is gestopt. Alles is gesloten, maar het heeft tot 2014 geduurd voordat alles gesloten was.

Ik hoop dat ik uw vraag heb beantwoord.

Peter Dedecker (N-VA): (…)

Nathalie Delaere: Mag ik misschien even aanvullen? De vraag werd gesteld: leeft die tax policy wel? Ik meen dat dit het beste bewijs is. Wij waren van oordeel dat die constructie perfect wettelijk was, economisch verantwoord was, substantie had. En toch hebben wij beslist de transactie te stoppen? Waarom? Dat kun men niet uitleggen aan zijn schoonmoeder.

Marc Raisière: Wat Natalie gezegd heeft, heb ik ontdekt. Het is een goede uitdrukking, vind ik.

Ik moet onderstrepen dat de tax policy waar Nathalie het over had natuurlijk ook van toepassing is op onze verzekeringsdochter.

La politique fiscale qu'a expliquée Nathalie est applicable non seulement à Belfius Banque, mais à Belfius Insurance également.

Ensuite, et comme cela j'évacue ce sujet avec Dirk, on a toujours aujourd'hui une activité, une

société d'assurances au Luxembourg.

Et je vais être totalement transparent avec vous, même si, d'un point de vue stratégique – vous allez comprendre pourquoi – ce n'est pas évident pour moi de l'être. Dès 2012, nous avons pris la décision de vendre notre filiale d'assurances au Luxembourg. Un *process* de vente a été entamé en 2012-2013. On a reçu une offre qui, en fonction des circonstances de marché, et, je crois, à la suite de la fragilité du groupe Belfius en Belgique, était inacceptable. Aussi avons-nous décidé mi-2013 d'arrêter ce *process* de vente, de gagner un peu de temps. Depuis fin 2014, nous avons relancé le *process* de vente de notre compagnie d'assurances au Luxembourg et j'espère que, cette année encore, cette société d'assurances qui respecte la législation luxembourgeoise, bien évidemment, sera vendue.

Dernier point que je voulais encore souligner et que j'ai oublié de mentionner, je crois, par rapport aux relations entre la Belgique et le Luxembourg – et si c'est une redite, vous voudrez bien m'en excuser mais elle me paraît fondamentale – il est interdit pour le management belge d'une entreprise belge, de consulter, à ce jour, les *datas* d'une entreprise luxembourgeoise, même si cette entreprise est filiale d'une société belge. Donc, en tant que responsable opérationnel de Belfius Bank, je ne peux pas aller consulter les *datas* de notre compagnie d'assurances au Luxembourg.

Dat was de eerste vraag die ik wilde beantwoorden.

Nathalie, je crois qu'il y a énormément de questions auxquelles tu vas répondre.

Nathalie Delaere: Dat denk ik ook. Een eerste vraag betrof de taxpolicy. Leeft die? Ja, die leeft. Worden de inbreuken gesanctioneerd? Ja, inbreuken, zowel op het fiscale als op het compliance- en MiFID-beleid, worden gesanctioneerd. Inbreuken door *commerciëlen* worden inderdaad gesanctioneerd.

Dirk Vanderschrick: Ik kan daar misschien cijfers aan toevoegen. Vorig jaar hebben wij 195 nieuwe cliënten geweigerd die in relatie met ons wouden treden. Wij hebben gezegd: “Nee, wij denken niet dat jullie aan de voorwaarden voldoen om met ons business te doen.” Voor 666 cliënten met wie wij business deden, hebben wij geoordeeld dat het beter was om ermee te stoppen. In totaal zijn er dus, als ik goed kan rekenen, 861 cli¨renten met wie wij niet wouden starten of van wie wij afscheid genomen hebben.

Iemand merkte op dat die zaken af en toe spanningen geven bij de zelfstandige agenten. Ja, die geven spanningen, maar de zelfstandige agenten weten ondertussen dat wij daar geen duimbreed van afwijken. Zij hebben een kader, waarbinnen zij kunnen werken, maar wij, op de hoofdzetel, of de regionale zetels beslissen of de cliënt al of niet voldoet aan onze voorwaarden. Het is niet de zelfstandige agent die daarover beslist. Als hij komt met een cliënt die niet aan die voorwaarden voldoet, dan spijt het ons, maar wij nemen die niet aan. Dat heeft men goed begrepen.

Als er zijn die toch onze ethische code niet respecteren — het gaat over drie aspecten, namelijk het fiscale, de *compliance*, maar ook over de bescherming van de consument, de MiFID-regels dus — dan worden er sancties genomen. Wij vragen altijd eerst om bij te sturen, maar als dat niet gebeurt, dan volgens er sancties, die verschillende vormen kunnen aannemen. Ze zijn ook verschillend naargelang het gaat om mensen die bij ons op de loonlijst staan of mensen die werken bij onze zelfstandige agenten. Want als zelfstandige agent heeft men een commissioneringsovereenkomst met de cvba. De aanpak is die gevallen natuurlijk anders.

Welke sancties zijn er al geweest? Die gaan van het uitspreken van een geldboete tot het schorsen van mensen, zelfs in een cvba. Als zij zelf de medewerker niet aan de deur willen zetten omdat hij over de schreef is gegaan, dan zal dat effecten hebben in de relatie en zullen wij sanctioneren. Wij zijn de laatste tijd in ons commissioneringssyteem echter veel verder gegaan. Zij kunnen namelijk voor een groot deel de commissies pas opstrijken als zij volledig aan de ethische code voldoen. Om aan de commissioneringspot te raken, moet men alle ethische elementen respecteren. Dat is een voorwaarde voor de zelfstandige agent.

Voor degenen die op onze loonlijst staat, is het een normale relatie met de werkgever. Als zij de regels niet respecteren, krijgen zij normaal een eerste verwittiging. Als het dan nog doorgaat, dan volgt, zoals meestal, een tweede verwittiging waarbij het ontslag volgt. Dus ja, wij spreken dat uit. Wij hebben een piek gehad dat er iets of wat meer waren, maar ondertussen is dat iets dat zich als een lopend vuurtje verspreidt en de mensen weten dat daar niet kan van afgeweken worden.

Nu ik het toch over de cijfers heb — en daarna geef ik terug het woord aan mevrouw Delaere — kom ik terug op de vraag over Panama, waarbij u zei dat het niet bij die cliënten is dat men direct moet gaan zoeken. Maar wij vonden het wel

belangrijk. Het cijfer is 31. 31 cliënten die aan die voorwaarden voldoen. Maar wij wilden toch zeker zijn dat er tussen die 31 geen enkele schermvennootschap zat. Dat was toch wel belangrijk, om daar ook zeker van te zijn.

Marc Raisière: En 30 cliënten waren klant bij Belfius voor 2011, dit voor alle duidelijkheid.

Dirk Vanderschrick: En eentje na 2011 en dat gaat over dat koppel, half-Belgisch en half-Panamees, waar totaal gejustifieerd is dat zij rekeningen in de twee landen hadden.

Nathalie Delaere: Aanbevelingen om de strijd tegen de internationale en nationale fiscale fraude aan te gaan. Het is hier een paar keer aan bod gekomen. Vindt u dat de ernstige fiscale fraude, al dan niet georganiseerd, moet verduidelijkt worden? Ja, heel duidelijk, want vandaag weten wij niet meer wat een ernstige fiscale fraude, al dan niet georganiseerd, is. Misschien denkt u dat dit goed uitkomt omdat wij dan extra streng zijn. Inderdaad, dat is zo, wij zijn extra streng. Maar het zou toch wel goed zijn om een *level playing field* te creëren voor iedereen en dat begrip heel duidelijk te definiëren, zodat iedereen weet waaraan men zich dient te houden.

Een tweede vraag van dezelfde orde betreft de fiscale paradijzen. Wat is een fiscaal paradijs precies? Er is het Wetboek Vennootschappen en een lijst met fiscale paradijzen. Daarnaast hebben wij de Moscovici-lijst, wij hebben de OECD-lijst, wij hebben verschillende OECD-lijsten. Ja, ook daar zou het heel goed zijn mocht er duidelijkheid komen over de precieze definitie van wat een fiscaal paradijs is.

Daar zou ik toch willen aandringen dat men het houdt op landen en niet op onderdelen van landen zoals men de laatste tijd hoort, want onderdelen van landen kunnen wij niet detecteren in onze systemen. Wij kunnen zien van welk land een cliënt afkomstig is, maar in onze systemen staat niet gespecifieerd van welke provincie die cliënt afkomstig is.

Wij zijn bereid alle mogelijke informatie door te spelen. Wij moeten echter uiteraard in het bezit zijn van die informatie.

Ik wens daaraan toe te voegen dat wij nog altijd een financiële instelling zijn. Wij beschikken niet over de onderzoeksmogelijkheden van een parket of een onderzoeksrechter. Dat kunnen wij niet. Indien u ons dus vraagt actief fiscale fraude te detecteren, dan moet ik er u op wijzen dat wij niet over de onderzoeksmogelijkheden daartoe beschikken.

Wat wij wel kunnen doen, is binnen onze systemen nagaan of er aanwijzingen van fraude zijn. Dat doen wij vandaag al onder FATCA en CRS.

Het is hier ook een aantal keer aan bod gekomen: moeten wij het bankgeheim niet afschaffen?

De vraag is eigenlijk of het bankgeheim de facto al niet is afgeschaft. Indien dat nog niet het geval is, zal dat dan in 2017 met de invoering van CRS niet het geval zijn?

Vandaag blijft er eigenlijk niet veel meer over van dat bankgeheim. Er is de informatie-uitwisseling met het Centraal Aanspreekpunt binnen de Nationale Bank van België. Die maatregel op zich leidt er voor mij al toe dat er bijna geen bankgeheim meer is. Vanaf 2017 is er CRS, waarbij in 2017 de eerste uitwisseling plaatsvindt. Dat gaat echter over klanten die al geïdentificeerd zijn vanaf 1 januari 2016. Eigenlijk loopt die uitwisseling dus al. Er is bovendien ook FATCA.

Uw vraag is of wij het bankgeheim niet moeten afschaffen. Wij als bank hebben geen fundamentele bezwaren bij de afschaffing van het bankgeheim. De facto bestaat het eigenlijk al niet meer.

Cash geld was uiteraard ook een van onze maatregelen. Wij zijn er inderdaad voorstander van om het gebruik van cash geld te limiteren en alle betalingsverkeer via elektronische platforms of op digitale manieren te laten verlopen.

Ik herhaal dat het belangrijk is dat zulks door een gereglementeerde entiteit gebeurt. Niet-gereglementeerde entiteiten hebben geen complianceverplichtingen. Ik denk niet dat zij al veel van een *tax policy* hebben gehoord. Ik herhaal dus dat wij voorstander zijn van een absolute stimulans en incentives voor of van sancties op het gebruik van cash geld, maar dan wel op een verantwoorde manier.

Er was een vraag over taksplanning en het onderscheid tussen fiscale fraude en taksplanning.

Er is sprake van fiscale fraude, wanneer twee elementen aanwezig zijn. Dat is, enerzijds, de wil om minder belastingen te betalen. Dat element is ook aanwezig bij taksplanning. Er is, anderzijds, ook een inbreuk op de wetgeving, die er bij taksplanning niet en bij fiscale fraude wel is.

Taxplanning en antimisbruik, het is inderdaad zo dat men perfect de regels van de wet kan volgen,

maar als het niet de bedoeling was van de wetgever om een aantal transacties een bepaald fiscaal voordeel te geven, dan kan de fiscus die fiscale voordelen weigeren, dat is onze zogenaamde antimisbruikbepaling artikel 344.

Hoe heeft Belfius dit opgelost? Wij hebben dat expliciet voorzien in onze tax policy. Wij wensen ons op een fiscaal efficiënte manier te organiseren, maar fiscaliteit volgt steeds de business.

In eerste instantie moet er een economische overweging zijn waarom je bijvoorbeeld zou overgaan tot het oprichten van een bepaalde entiteit.

Ten tweede, die entiteit moet over voldoende *substance* beschikken en ook daartoe hebben wij een policy, die uitdrukkelijk voorziet waaraan moet zijn voldaan om te kunnen beoordelen of er voldoende *substance* aanwezig is. Wat zijn die criteria? Wel, de entiteit moet mensen op haar payroll hebben, de entiteit moet haar raden van bestuur daadwerkelijk in het land houden waar de entiteit zich bevindt, de bestuurders van die entiteit moeten voor minstens de helft inwoner zijn van het land waar de entiteit gevestigd is. Op die manier hebben wij reeds een hele weg afgelegd om tegemoet te komen aan die *substance*.

Ik kreeg ook vragen over de kaaimantaks. Hebben wij die geanalyseerd? Ja, wij hebben die geanalyseerd, maar niet van superdichtbij. Door ons voorzichtige beleid hebben wij immers weinig klanten die geconfronteerd zijn met die taks.

Zijn er gaten in die taks? Er is onlangs een vraag geweest aan de minister van Financiën. Ik denk dat die taks voor verbetering vatbaar is.

Aan welke concrete maatregelen kunnen wij nog denken? Er is de uitwisseling van informatie. Die uitwisseling is heel belangrijk, zowel op internationaal vlak als op Belgisch vlak. Op internationaal vlak moet wij ervoor ijveren om ook informatie te krijgen uit belastingparadijzen. Eens de fiscus die informatie heeft, zal hij de Belgische belastingplichtigen op een correcte manier kunnen gaan belasten.

Men kan ook verder gaan. Men zou ook de identificatieverplichting en de uitwisseling die van toepassing is onder CRS mutatis mutandis gaan toepassen in de Belgo-Belgische context. Mijnheer Vanvelthoven, ik denk dat het een vraag van u was. Wij hebben vandaag de uitwisseling aan het CAP, die verschilt enigszins van de uitwisseling die wij doen onder CRS. Een eenvoudig voorstel zou zijn om CRS ook van toepassing te maken op een Belgo-Belgische context.

Ik denk dat ik de belangrijkste vragen heb beantwoord. Er rest er misschien nog eentje. In het vennootschapsrecht bestaat zoiets als een aandeelhoudersregister, waarom zou men niet overgaan tot het aanleggen van een register van *beneficial owners*? Het is inderdaad zo dat het niet altijd evident is om te weten wie *beneficial owner* van een vennootschap is. Er zou dus op internationaal vlak kunnen nagedacht worden over het maken van een register van *beneficial owners*.

Dirk Vanderschrick: Als ik nog een kleine aanvulling mag doen, dat wij binnen de bank voorzien hebben om daar op elk moment ook het vierogenprincipe te hebben. Dat zijn de mensen die belast zijn met estate-planning of met financiële planning. Die behoren niet tot de commerciële equipes, die zijn gescheiden tot op het niveau van het directiecomité, zodat we op elk moment zeker zijn dat die totaal onafhankelijk en zonder enige druk van commerciële resultaten, kunnen werken.

Je pense que c'était l'une de vos questions. Il n'y a pas de pression en la matière.

Je voulais aussi vous dire qu'on a fait 650 déclarations à la CTIF en 2015.

Nathalie Delaere: Krijgen wij feedback over onze meldingen aan het CFI? Neen, wij horen daar niets van. Wij doen de melding en verder vernemen wij daar niets van.

Dirk Vanderschrick: Als wij op dat vlak een suggestie mogen formuleren, dan zou die luiden dat wij aanbevelen om het CFI voldoende uit te rusten en daarin voldoende personeelsleden te voorzien, zodat zij met de meldingen die wij doen, ook effectief aan de slag gaan en er de nodige gevolgtrekkingen aan kunnen koppelen. Waarschijnlijk of misschien gebeurt dat, maar wij hebben daaromtrent in ieder geval geen informatie. Wij hebben het gevoel dat er daar toch enige onderbemanning is om met alle informatie die wij doorspelen aan de slag te gaan.

Le **président**: Chers collègues, je rappelle que nous avons programmé d'auditionner la CTIF.

Marc Raisière: Monsieur le président, je voudrais ajouter deux points. Je crois que l'échange d'informations est fondamental pour aider votre commission à avancer. Maintenant, c'est comme tout ce que nous vivons sur les *datas*. Tout le monde parle de *datas* au niveau bancaire, au

niveau des entreprises digitales. Il faut vraiment, dès l'instant où il y a un tel échange d'informations, que les entreprises ou les entités ou les services qui reçoivent ces *datas* soient capables, d'un point de vue informatique et d'un point de vue humain, de les exploiter.

Une recommandation sur la base de l'expérience que nous avons, c'est qu'il faut des moyens. Je crois que Nathalie a parlé, à un moment donné, d'un investissement de 3 millions d'euros que nous avons fait essentiellement pour pouvoir mettre en place le système CRS à partir du 1er janvier de l'année prochaine. Cela vous montre effectivement l'investissement extrêmement important, et je ne parle pas encore des investissements qui devront être faits d'un point de vue humain pour avoir des personnes pouvant analyser ces *datas*.

Une autre question nous a été posée: Pourquoi toutes les banques belges que vous allez rencontrer… On va vous donner l'impression, peut-être, qu'elles sont devenues – je ne connais plus votre expression – des entreprises avec une éthique extrêmement importante, en tout cas donnant l'impression d'être plus importante que par le passé. Je crois effectivement que, ce qui s'est passé en 2008, puis pour Dexia en 2011 et donc pour Belfius, a changé les mentalités de manière extrêmement profonde et Dieu merci! Je crois que la Belgique et les banques belges – je ne parle pas spécifiquement pour Belfius ici – ont réagi de manière extrêmement, de mon point de vue, rapide et efficace. Il suffit de voir au niveau européen l'évolution du bilan des banques belges, des grandes banques belges et de comparer. Depuis 2008, plus de 50 % des bilans des banques belges ont disparu.

Ik denk dat wij het land zijn, dat het vlugst heeft gereageerd. Dat ten eerste.

Ten tweede, het is ook een kwestie van management. Het management van veel grote banken is anders dan in 2008.

Des actions extrêmement fortes ont donc été prises au niveau du management et au niveau de la réduction de la taille des banques.

Troisième ajout que je voulais faire à une question qui nous a été posée. Pourquoi est-ce que Belfius ne se comporte plus en termes de perception mais en termes de réalité comme Dexia Groupe semblait se comporter? On est une banque autonome qui doit gérer l'ensemble des piliers qui constituent un groupe de bancassurance. Comme je l'ai dit, selon ma compréhension, Dexia Banque Belgique dans le cadre du groupe Dexia avait comme mission principale d'assurer la liquidité du groupe. Ici, nous devons assurer la liquidité pour soutenir l'économie belge comme seule et unique priorité. C'est notre business modèle. Je crois que c'est cela qui fait effectivement toute la différence avec évidemment, et vous l'avez rappelé de nombreuses fois, le statut particulier d'avoir l'État belge comme seul actionnaire de notre entreprise, ce qui fait que nous avons un devoir d'exemplarité qui me paraît en tous cas être la première de nos préoccupations.

Le **président**: Chers collègues, comme convenu, on refait un petit tour. Si je peux me permettre, c'est une suggestion, on pourrait en venir à des questions qui ajoutent, je dirais, à la réflexion.

Luk Van Biesen (Open Vld): Als men geld repatrieert, zegt u 100 % zeker te zijn dat de ontvanger van al die gelden aan alle fiscale verplichtingen in België heeft voldaan. Ik heb daarjuist begrepen dat u alleen kunt kijken binnen uw eigen bank. Hoe kunt u dan met enige stelligheid zeggen vandaag dat het effectief over geld waarvoor aan alle fiscale verplichtingen is voldaan en dat de begunstigden effectief de intresten daarop hebben aangegeven in het verleden? Dat begrijp ik niet zo goed als fiscalist, sorry.

Nathalie Delaere: Je vous propose de répondre immédiatement.

Iedere klant die wenst gelden te repatriëren, moet een dossier aanleggen waarbij heel duidelijk de oorsprong van de gelden verklaard wordt. Wij gaan de klant vragen of hij inderdaad belasting betaald heeft over die gelden, of niet. Zegt hij ja, maar is het heel duidelijk dat het niet zo is, dan gaan wij die klant doorverwijzen en hem zeggen: mijnheer, ga eerst een regularisatie doen – uiteraard als er een regularisatieprocedure mogelijk is – en niet alleen van de intresten van de voorbije zeven jaar, maar van uw volledige dossier. Voor ons, wanneer wij zeggen dat de klant moet regulariseren, bedoelen wij een volledige regularisatie, ook van de verjaarde fiscale fraude. Op die manier zijn wij zeker dat de fondsen een volledige fiscaliteit hebben ondergaan.

Luk Van Biesen (Open Vld): … (*zonder micro*)

Nathalie Delaere: Nee, als er een regularisatie heeft plaatsgevonden, dan vragen wij het regularisatiedocument.

Luk Van Biesen (Open Vld): … (*zonder micro*)

Nathalie Delaere : Geen probleem!

Le **président**: Vous pouvez demander une dernière précision, monsieur Van Biesen, mais je vous demande d'enclencher votre micro.

Luk Van Biesen (Open Vld): Om het 100 % goed te begrijpen. De man zegt: dat is volledig. Als u enige twijfels heeft, dan vraagt u het volledige regularisatiedossier?

Nathalie Delaere: Als er een fiscale regularisatie heeft plaatsgevonden, vragen wij altijd het regularisatiedossier. Heeft er geen fiscale regularisatie plaatsgevonden, dan zal de klant met stukken moeten aantonen dat de gelden een belasting hebben ondergaan.

Le **président**: Nous allons clore cet échange ici. Essayons d'abord d'entendre l'ensemble des questions, sinon on ne s'en sortira pas.

Johan Klaps (N-VA): Mijnheer Raisière, als ik een aantal vragen stelde, ook over Dexia, dan is dat duidelijk niet met de bedoeling u te viseren. Ik hoop dat dat niet zo is overgekomen. Ik meen dat Belfius blijk geeft van een andere manier van werken op dat vlak.

Ik vraag het wel, omdat u zicht hebt op de werkwijze van toen. Hoe ging het toen, ten opzichte van nu?

U bent ideaal geplaatst, meen ik, om die vergelijking te maken. Wij wilden de toenmalige directie van Dexia wel ondervragen, maar dat zijn over het algemeen mensen die vandaag niet meer aan banking doen, of toch niet meer dezelfde job uitoefenen. U bent perfect geplaatst om de vergelijking te maken en te zeggen of de geldende regels van toen allemaal gevolgd, ja of neen. Dat interesseert mij ten zeerste. Ik begrijp dat het een klein beetje verder gaat dan de oorspronkelijke opdracht, maar dat is de drijfveer van mijn vragen.

Waarop ik nog geen antwoord heb gehoord, is mijn vraag over buitenlandse correspondenten. Als men een overschrijving doet naar een Panamese bank, hebt u dan te allen tijde zicht op de uiteindelijke begunstigde? Dat lijkt mij bijna onmogelijk. Als dat niet zo is, hoe gaat u dan met die transactie om? Zult u dan meer uitleg vragen aan die bank? Zult u die transactie weigeren?

Ik heb nog een kleine bijkomende vraag, naar aanleiding van wat u zei. U zei dat u met een x-aantal klanten de relatie hebt beëindigd. Dat wil zeggen dat zij volgens uw *policy* niet meer passen in het huidige kader. Waar gaan die dan naartoe?

Ik kan mij voorstellen dat zij hun fondsen dan naar een andere Belgische bank transfereren. Is daarover dan communicatie? Wordt dat ook aan de CFI, de antiwitwascel, doorgegeven? Zo kan het probleem zich niet constant verplaatsen en rondjes blijven draaien. Ik meen dat we via die piste dergelijke praktijken sneller zouden kunnen detecteren.

Benoît Dispa (cdH): Monsieur le président, je voulais remercier l'ensemble des intervenants et notamment remercier pour les chiffres précis qui nous ont été communiqués. Je voulais revenir simplement sur la relation avec la CTIF. Ce matin, les représentants d'ING nous ont renseigné un chiffre de 500 signalements à la CTIF; vous avez dit 650. Ce sont des chiffres importants. Vous dites que vous ne recevez aucun *feed-back*. Ce matin, on nous a dit qu'il y avait une réunion trimestrielle et qu'à la faveur de cette réunion, la CTIF disait sa satisfaction par rapport aux informations reçues. Mais n'était-ce pas un peu anormal de votre point de vue de n'avoir aucun retour, ou bien est-ce prévu ainsi par la législation? J'imagine que dans les informations que vous communiquez, il y a sans doute des éléments d'incertitude, des questionnements, des interrogations, et si vous n'avez aucune réaction par rapport à ces signalements, vous vivez avec vos interrogations, vos soupçons, et d'une année à l'autre, vous les prolongez sans jamais pouvoir lever le doute, finalement. N'y a-t-il pas là une déficience dans le système? Ne devrait-il pas y avoir d'une façon ou d'une autre un *return* pour que finalement vous connaissiez un peu la jurisprudence que la CTIF s'impose, et qu'elle pourrait vous communiquer pour que vous puissiez en tenir compte dans la pratique quotidienne?

Roel Deseyn (CD&V): Twee kleine puntjes. U zegt dat de systemen niet zijn aangepast aan de regionale diversiteit binnen een bepaald land. In de fiscale praktijk is het natuurlijk zo dat, als wij bijvoorbeeld een land als Zwitserland nemen met de kantonale verschillen en bepaalde kantons die zich ook fiscaal sterk profileren, het zeer nuttig is als men die adresgegevens kan invoeren. Dan denk ik dat het logisch is dat de legitieme vraag kan volgen dat de systemen zich aanpassen aan de praktijk want die moeten juist de controlemechanismen van de praktijk gaan ondersteunen.

U hebt gezegd dat u al veel geïnvesteerd hebt in al die complianceverplichtingen en controlepraktijken maar ik denk dat men niet kan zeggen dat het systeem het niet aankan. Vroeg of laat zal men daar toch moeten… Het is niet alleen voor Zwitserland, men kan een aantal andere

jurisdicties citeren waar er een grote regionale diversiteit is.

Tweede punt. Ik ben ook blij met de stelling die is ingenomen rond de Belgo-Belgische context wat de transparantie betreft voor het rapporteren van rekeningen. Nu is het volledig absurd, wat wij eigenlijk aan de anderen leveren onthouden wij onszelf. Het is vanuit CD&V al langer een vraag. Wij hopen dat alle fracties ook met de steun van op het terrein tot het inzicht zullen komen dat het absoluut noodzakelijk is als wij daar geen fiscale discriminatie willen organiseren.

Peter Vanvelthoven (sp.a): Bedankt voor uw antwoorden, die voor mij in grote mate volstaan.

Ik heb nog twee bijkomende vragen;

U hebt terecht nog eens verduidelijkt, wanneer wij over het toenmalige Dexia spreken, dat het dan over twee aparte banken gaat, twee aparte bedrijven binnen de Dexia Groep. Ik neem echter aan dat aan het toenmalige Dexia Bank België regelmatig, net zoals aan andere banken, gevraagd werd om offshoreconstructies op te zetten. Hoe ging dat dan? U hebt ons uitleg gegeven over de huidige policy, maar hoe ging men in die tijd met dergelijke vragen om?

Daaraan wil ik de vraag koppelen vanaf wanneer de nieuwe policy geldt en of die verscherpt is naar aanleiding van wat er de afgelopen jaren bekend is geworden.

Ik dank u ook voor de cijfers die u gegeven hebt inzake het aantal klanten waarmee u niet werkt of waarmee u de samenwerking beëindigd hebt, namelijk 861 in totaal. Hoeveel van die cliënten hebben ook aanleiding gegeven tot een melding bij de CFI? Geen enkele, allemaal, of hangt het cijfer er ergens tussen? Ik weet niet of u over dat cijfergegeven beschikt.

Georges Gilkinet (Ecolo-Groen): Je comprends, et je m'attendais à votre réponse sur le dossier Dexia. Comprenez qu'elle ne me satisfait pas totalement. Moi, sans vous tenir pour responsables de faits du passé où vous n'étiez pas là, je vous demandais clairement quelle était la capacité de collaboration de Belfius actuellement pour la communication à notre commission de documents du passé, de rapports de conseils d'administration dont vous auriez hérité dans le partage des biens et qui pourraient nous éclairer sur la manière dont cela fonctionnait. Pour rappel, dans les articles de presse que vous avez lus, il est indiqué clairement que rien ne pouvait se faire sans l'accord du conseil d'administration. C'est ce qui est indiqué. Est-ce vrai ou non? C'est une autre question.

Moi, je ne demande pas mieux que de revoir M. Richard, M. Mariani, M. Decraene. On a déjà essayé de le faire dans le cadre de la commission Dexia. Viendront-ils ou pas, on verra. Pouvez-vous nous aider à éclaircir les choses, les responsabilités ou les non-responsabilités des uns ou des autres. Je me permets d'être insistant.

Je vous avais posé la question également de votre présence au Grand-Duché de Luxembourg et en Irlande. Sur le Grand-Duché, j'ai cru comprendre que c'était cette compagnie d'assurance que vous essayez de revendre. Est-ce uniquement cela ou y a-t-il d'autres choses? Qu'en est-il de la présence aujourd'hui encore de Belfius en Irlande? S'agit-il aussi d'un reste de l'histoire et d'une présence dont vous essayez de vous défaire? Si vous pouviez clarifier cela, ça me plairait.

Kristof Calvo (Ecolo-Groen): Ik dank u voor uw antwoorden. Ik apprecieer dat u de evolutie wil schetsen en dat u op verschillende punten suggesties doet om de wetgeving te verbeteren. Dat is heel belangrijk voor deze werkzaamheden.

In die sfeer wil ik nog even mijn vraag hernemen over de meldingsplicht van intermediairen, met name in welke mate een aanscherping daarvan u al dan niet zou helpen op het terrein. U mag daarop uiteraard ontkennend antwoorden.

Nathalie Delaere: Misschien kunt u even verduidelijken wat u precies verstaat onder intermediairen zodat de vraag voor ons duidelijk wordt.

Kristof Calvo (Ecolo-Groen): Ik heb begrepen dat de minister dat voor financiële instellingen wil doen. Er zijn natuurlijk ook nog de economische beroepen, waarmee u in interactie treedt, die wellicht ook klanten vertegenwoordigen en die een muur bouwen tussen u en de klant en misschien meer weten dan u.

Dit is een informatieve vraag. Ik wil gewoon weten wat u in de meldingsplicht van intermediairen, economische groepen, nog kan helpen om in de praktijk uw policy te handhaven en te realiseren.

Het voordeel aan de laatste vraag stellen, is dat men de vragen van een aantal collega's kan versterken. Ik moet zeggen dat het aantal opgezegde en geweigerde klanten mij verbaast. Ik vind dat veel.

Ik ga ervan uit dat hun traject niet stopt. Zeker gelet op het hoge aantal geweigerde en

doorgestuurde klanten, is de vraag van een aantal collega's van wat er nadien gebeurt heel belangrijk. Daar blijf ik voorlopig wat op mijn honger zitten.

Ik kan mij voorstellen dat u wat meer kunt vertellen over de samenhang tussen de klanten die worden geweigerd en opgezegd versus de meldingen ten aanzien van de CFI en dat u hier dan zegt de indruk te hebben dat daarmee niet bijzonder veel wordt gedaan.

U maakt dan de link met onderbestaffing. Dat baart mij zorgen. Als u dat iets concreter kunt maken, kan dat alleen maar helpen.

Last but not least, ik begin met Dexia en Belfius. Ik begrijp natuurlijk dat het niet evident is, noch de globale situatie, noch wat uw persoonlijke rol daarin betreft.

Ik zal misschien beginnen met het positieve. Het zou ons kunnen helpen als u de roadmap sinds de transitie schriftelijk zou kunnen overmaken aan de commissie, ook voor het vragen stellen aan uw collega's.

Dat is het positieve, maar waar ik op mijn honger blijf zitten, is de rol van Dexia Bank België. U hebt gezegd dat het Luxemburg is. U hebt geprobeerd dat maximaal naar Luxemburg te duwen.

Wat was de policy bij Dexia Bank België? Ik zou graag hebben dat u daarover wat meer vertelt. Ik denk dat dit het minimum minimorum is dat we mogen verwachten.

Dan nog iets over de vraag van de heer Gilkinet. Wij zijn geen onderzoekscommissie. Wij kunnen eventueel nog beslissen om dat wel te worden, maar dat hoeft niet zo te zijn om de stukken en de informatie die u hebt over die periode met ons te delen. Ik zou de vraag die de heer Gilkinet terecht heeft gesteld dan ook willen bijtreden. Ik denk dat transparantie op dat vlak absoluut prioritair is. U hebt de vraag niet helemaal beantwoord in welke mate u nog wilt meewerken aan de werkzaamheden van onze commissie.

Uiteraard vind ik de suggestie om een aantal mensen uit te nodigen een heel goede suggestie, maar dat is maar een deel van ons werk.

Marco Van Hees (PTB-GO!): Monsieur le président, je souhaiterais poser quelques questions précises.

Tout d'abord, vous avez fait savoir qu'il existe plusieurs listes de paradis fiscaux. Mais pouvez-vous me dire quelle est votre liste en la matière? Sur quoi vous basez-vous pour établir votre liste? Vous basez-vous sur la législation belge ou allez-vous plus loin?

Ma deuxième question a trait au nombre de clients refusés et de déclarations à la CTIF. Si on additionne les chiffres 195 et 166, cela donne un total de 361 clients refusés ou rejetés. Ce nombre est important, mais il est moins important que le nombre de déclarations à la CTIF.

Par ailleurs, vous avez déclaré ne pas avoir de retour à ce sujet. Cela signifie qu'une partie ou que la totalité de vos clients qui font l'objet d'une déclaration à la CTIF restent vos clients. Cette déclaration n'a-t-elle aucune incidence au niveau des relations que vous entretenez avec ces clients? Que deviennent ces derniers? Les gardez-vous en leur réservant un traitement spécial? Que faites-vous?

Le **président**: Chers collègues, j'observe que les missions et le rôle de la CTIF reviennent régulièrement. Le fait est qu'il est prévu d'entendre la CTIF, mais pas tout de suite. Je me demande dans quelle mesure nous ne devrions pas disposer d'une petite note technico-juridique sur le rôle de la CTIF, sinon on va à chaque fois poser la même question aux banques, et finalement sur la façon dont se passe le processus d'information. J'ai ma réponse car, en quelque sorte, les éléments se trouvent dans le rapport de la CTIF et nous avons déjà pu entendre M. Delepière dans d'autres enceintes. De fait, une fois que le CTIF reçoit ces informations, on est après dans un processus qui, potentiellement, peut devenir judiciaire. Qu'il n'y ait pas de retour vers les banques qui sont source d'informations, c'est quelque chose qui a été expliqué dans le processus.

Souhaitez-vous qu'on nous fournisse une petite note répondant à votre question, autrement dit, pourquoi, une fois les infos transmises à la CTIF n'y a-t-il pas de retour vers les banques? Ou bien attendons-nous l'audition de la CTIF qui nous l'expliquera? Je n'ai pas de difficulté à attendre mais la question revient systématiquement. À un moment donné, … On en discutera en Bureau.

Marco Van Hees (PTB-GO!): Monsieur le président, on peut entendre la réponse à la question.

Le **président**: J'y viens, monsieur Van Hees. Le problème n'est pas là. Le problème, c'est que la question que vous posez a déjà été posée à plusieurs reprises, à savoir pourquoi la CTIF ne renvoie, ne fait pas un *reporting* vers les banques? À mon avis, le problème doit d'abord

être creusé juridiquement.

Marco Van Hees (PTB-GO!): Monsieur le président, ma question n'était pas celle-là. C'était de savoir ce qu'ils faisaient avec ces clients. C'est une autre question.

Le **président**: Monsieur Van Hees, je ne parle pas de vous en particulier. J'évoque la question posée par des collègues. Cela étant, je pense qu'il faudra peut-être un éclairage de nature juridique.

Avez-vous besoin d'une minute ou deux? Non, et bien voilà, je vous cède la parole.

Marc Raisière: Avant toute chose je voudrais reclarifier le fait que je ne me sens pas, et mes collègues non plus, du tout attaqué. Je trouve plutôt que la manière avec laquelle vous nous posez des questions est plutôt une manière extrêmement participative. Nous avons de notre côté essayé, au travers du document que nous avons partagé avec vous, à avoir des postulats extrêmement précis et forts, courant le risque et, sans doute, c'est le seul point où vous me sentez peut-être sur la défensive, c'est que nous avons énormément de clients, plus de 3,5 millions de clients, je ne peux pas exclure qu'un client ne viendra pas en disant "Vanderschrick, Raisière et Delaere, regardez, ils n'ont pas vu mon cas!" C'est pour cela que vous me sentez parfois sur la défensive.

Et je vais revenir maintenant sur l'expérience vécue, dans le cadre des Panama Papers, expérience personnelle mais également partagée tant avec Nathalie que Dirk.

Natuurlijk zijn we nu sinds meer dan vier jaar gewoon de problematiek van de *legacy* van de Dexia Groep te beheren. Ondanks de gewoonte die wij hebben, was die fameuze zaterdag van de Panama Papers opnieuw geen aangename zaterdag voor mij, want ik wist dat opnieuw iets zou gevraagd worden aan Belfius. Ik was ervan overtuigd dat onze *tax policy*, onze *legal policy*, onze strategie van toepassing was sinds nu vier jaar. Ondanks dat heb ik de zaterdagvoormiddag aan onze auditeur-generaal gevraagd die *investigation* te doen, om mij en mijn collega te herverzekeren dat onze *policy* wel van toepassing was. Daarom zijn wij op ons gemak vandaag om die *statement* te doen en een schriftelijk *statement* te doen.

J'étais effectivement extrêmement rassuré. Pour autant, j'ai demandé d'aller plus loin. J'ai dit: ne nous arrêtons pas à 2011; regardons ce qui s'est passé depuis 2008. La presse a en effet mentionné la question de savoir s'il était logique que Dexia Groupe entre 2008 et 2011, lorsqu'elle avait bénéficié d'une aide publique en termes de capital, continue à faire ces constructions? Je vais peut-être et sans doute vous décevoir, c'est que les études et les investigations qui ont été faites pour voir ce qui se passait entre 2008 et 2011, les constatations que nous avons mises noir sur blanc sur papier sont également d'application entre 2008 et 2011.

Wij hebben niet gevonden dat Dexia Bank België in die periode geholpen heeft aan het opbouwen van een schermvennootschap. Wij kunnen dat niet zeggen, want het is niet waar. Als persoonlijke conclusie kan ik met jullie delen dat er destijds een grens bestond tussen Dexia Bank België en de Groep en de BIL. Ik weet dat ik jullie zal ontgoochelen, maar dat is de situatie. Ik ben effectief op mijn gemak, als ik dat zeg. Ik kan alleen maar zeggen dat het zo is.

Op het level van de groep hebben wij een presentatie uit 2006 teruggevonden over de rol en het businessmodel van Experta.

Monsieur Gilkinet, j'ai bien compris votre question et je ne me sens pas du tout agressé. On aimerait vous donner les documents qui existaient au sein de Dexia Banque Belgique mais moi et mes équipes ne les avons pas trouvés. Je ne peux pas vous dire comment cela fonctionnait. Ce que je peux vous dire, c'est que, de ce que j'ai compris des investigations que notre auditeur général a faites, même avant 2011 aucun *incentive* de commission, aucun système particulier n'était mis en place, aucune *target* à court terme pour vendre Experta. Cela n'existait pas.

U moet de vraag stellen aan de mensen die destijds de leiding hadden van de Dexia Groep en van BIL of de bestuurders ervan. Dat is de realiteit van vandaag die ik ken.

Monsieur le président, je vérifie si j'ai dit tout ce que j'avais envie de dire.

Ik hoop dat ik duidelijker ben geweest over wat wij met u kunnen delen. Voordat ik het woord geef aan Dirk Vanderschrick voor bepaalde vragen en aan Nathalie Delaere, wil ik nog zeggen dat wij tot uw beschikking zijn om verder te analyseren wat wij samen kunnen doen. Aangezien wij een Belgische bankverzekeraar zijn, hebben wij veel interesse om de fiscale fraude naar het buitenland te stoppen.

Dirk Vanderschrick: Ja misschien toch eerst een misverstand wegwerken. Het is niet omdat wij niet met een klant werken dat er absoluut een vermoeden is dat wij iets moeten aangeven aan

de CFI. Ik wil u dat met een voorbeeld illustreren dat ik vorige week heb meegemaakt, zonder de naam want u zult begrijpen dat ik niet de naam geef. Ik geef het voorbeeld dat zeer illustratief is. Een Fransman komt in België wonen, heeft hier zijn residentie en vraagt natuurlijk om hier een lokale bank te hebben. Wij treden in die relatie, perfect als privéklant van de bank. Die man krijgt dan het idee om een vennootschap op te richten waarbij hij specifieke activiteiten op de Engelse markt wil ontwikkelen. Het gaat over *events,* enkel op Engeland. Er is niets mis met wat die persoon gaat doen maar wij oordelen dat zijn bankier, hoewel hij dat vraagt, om die Engelse activiteiten op te zetten puur in Engeland niet Belfius Bank is, dat hij daarvoor veel beter een lokale bank neemt die daar deze activiteiten kan volgen. Op dat moment zeggen wij sorry maar met de vennootschap die u opgericht hebt willen wij niet werken. Wij denken dat dit niet past in onze regels want wij gaan nooit weten wat uw echte substanties is in Engeland. Wij hebben geen goesting om altijd van hier naar daar te gaan controleren. Wij denken dat die vennootschap niet voor Belfius Bank is. En ja, onze agent is daar – om op de vragen van daarstraks te komen – niet gelukkig mee want die zou natuurlijk een ganse relatie kunnen verloren zien gaan met die klant. Maar wij oordelen op dat ogenblik als Belfius dat het niet zinvol is dat wij die klant bancair begeleiden voor iets dat puur in Engeland gebeurt. Maar er is niets mis mee dat die persoon een onderneming gaat starten in Engeland en daar zijn kans wil wagen. Dus men moet niet altijd onmiddellijk de vergelijking maken tussen de twee.

Dan wil ik even terugkomen op de vraag die hier gesteld is op het controleren van rekeningen naar. Het is inderdaad zo dat het gemakkelijker is voor ons om alles te controleren wat naar België komt. U moet weten, bij Belfius gaat dat toch - ik weet dat ik veel cijfers citeer – over een 400 miljoen transacties per jaar die er zijn. Dus we hebben dan een ploeg van 12 mensen – dat is toch al een behoorlijk team – die dagdagelijks niet anders doen dan die screenen. Die maken een aantal criteria. Wij hebben dat absoluut ook willen doen voor de buitengaande gelden. Wat hebben we daar als belangrijkste criteria naar voren gebracht? Wij controleren als dat met een land onder embargo is of als dat een land is op onze lijst – Nathalie zal die straks toelichten want dat is een andere vraag – van fiscale paradijzen. Daar gaan wij dat toch doen. Wij proberen dan zoveel mogelijk aan die informatie te geraken. Dat is niet altijd gemakkelijk. Als uit dat onderzoek het vermoeden rijst dat we het niet allemaal weten of niet kunnen weten, is dat een reden om te zeggen dat we stoppen. Dat behoort dan bijvoorbeeld tot die 666 die ik gemeld heb. Maar u hebt een punt, het is veel gemakkelijker om het omgekeerde te meten dan de uitgaande. Maar dat is geen reden om het niet te doen.

Dan wou ik nog zeggen, er was een vraag over Ierland.

Oui, nous avons eu des activités en Irlande. Elles font partie de la partie que Marc a décrite comme la *legacy* de la banque. La création de ces sociétés date de 1994. C'était la première création qui a été faite à l'époque par la banque BACOB. Dans le cadre du Groupe Dexia, c'est devenu le centre d'investissements pour des portefeuilles d'investissements, une activité qui était fortement développée dans le groupe Dexia. Notre véhicule fonctionnait comme centre des compétences. C'était aussi assez normal parce que le marché, surtout pour certaines catégories de portefeuilles, je pense à l'*asset-backed securities*, se trouvait surtout en Irlande. Nous avons décidé, dès la reprise par l'État belge, d'arrêter ces activités. Mais il y a la gestion d'un portefeuille en *run off.* Pas mal d'obligations ont une durée très très longue. Cela prend beaucoup de temps. On ne connaît pas aujourd'hui la date exacte de la clôture de nos activités en Irlande. Mais je pense que l'on ne va pas rester un jour de plus que nécessaire. On veut gérer cela de façon efficace et dans l'intérêt de notre actionnaire, l'État fédéral.

Dan de vraag over de roadmap. Ja, dat was met de losmaking van Dexia. Er wordt in een weekend een beslissing genomen. Dan moet men een analyse doen van heel punten die moeten worden geregeld. Er is een hele roadmap geweest om dat op te zetten. Dat heeft enige tijd in beslag genomen, maar vrij snel is dat samengekomen, zoals Nathalie Delaere heeft gezegd, in de nieuwe policies op fiscaal vlak. Was dat van de ene op de andere dag? Neen, dat kan niet. Sommigen zullen zich dat herinneren. Dat bewuste weekend is het zeer snel gegaan. Van dat moment zijn wij losgemaakt. Op dat ogenblik moet onderzocht worden welke punten die geregeld moesten worden en waarin wij onze eigen politiek opzetten. Ik mag toch wel zeggen dat dit zeer snel en efficiënt is gebeurd en dat wij vandaag volledig losgemaakt zijn.

Pour la question de la CTIF, je pense que la suggestion du président est la bonne.

Wij hebben in Luxemburg nog een vennootschap, namelijk Belfius Financing Company. Die vennootschap gebruiken wij voor de uitgifte van commercial paper. Het commercial paper omvat instrumenten om een bankier – ook ondernemingen maken er gebruik van – te *funden*

op relatief korte termijn. Die vennootschap bevindt zich in Luxemburg omdat die markt ook in Luxemburg zit en omdat de clearingstelsels in Luxemburg daarvoor veel beter geschikt zijn.

Daarnaast gebruiken wij dat ook voor een aantal retailemissies, maar retailemissies vallen buiten het depositogarantiestelsel, om de concurrentie aan te gaan met een aantal *corporate bonds*.

Het feit dat die activiteiten in Luxemburg zitten, brengt geen enkel fiscaal voordeel bij voor de klanten. Er wordt daar evenmin enige klantenactiviteit ontwikkeld.

Marc Raisière: Je voudrais vraiment insister sur ce point. Lorsque nous avons récupéré Dexia banque Belgique, des activités d'assurance en Irlande sont arrêtées. On avait une activité de gestion de portefeuille et d'investissement en Irlande – cela fait partie de notre *legacy* - ; malheureusement, ce sont des investissements de long terme et c'est très dur pour nous de gérer par le seul fait que c'est un *run-off* et, malgré cela, il faut qu'on parvienne à gérer des hommes et des femmes de compétence.

Au Luxembourg, nous avons une compagnie d'assurance qui s'appelle IWI. Nous avons lancé un *process* de vente en 2012 qui n'a pas fonctionné; nous aurions perdu trop d'argent, notre actionnaire également si nous l'avions vendue à ce moment-là. J'espère que pour la fin de l'année, même plus tôt que la fin de l'année, cette entreprise sera vendue.

Ensuite, nous avons ce que Dirk a expliqué, la *Belfius financial company*, qui me permet de rebondir sur la nécessité pour Bruxelles et pour la Belgique, de devenir un centre financier. Il y a un projet, porté par le ministre des Finances qui est *Brussel european financial center*.

Indien wij daarin slagen, dan zal de markt voor een stuk verplaatst worden naar Brussel, maar vandaag is het voor een bank met de omvang van Belfius onmogelijk dat soort van activiteiten niet in Luxemburg te plaatsen, want de markt bevindt zich daar.

Nathalie va maintenant prendre la parole pour la suite de la réponse aux questions.

Nathalie Delaere: Er bleven nog enkele kleine technische vragen over.

Ik zei eerder dat wij geen geïndividualiseerde feedback van de CFI krijgen. Wij krijgen wel een algemene feedback, maar niet case per case. Voor ons zou dat nochtans interessant zijn, want op die manier zou de CFI een soort van “case law” kunnen maken waarbij het begrip ernstige fiscale fraude verduidelijkt wordt.

Geven wij klanten die wij weigeren, door aan andere banken? Neen, want de privacywetgeving laat ons dat niet toe. Ik wil ook nog eens herhalen dat wij niet de rol hebben van een onderzoeksrechter of het parket. Wat een klant die bij ons geweigerd wordt, vervolgens doet, daar hebben wij niets in te zeggen. Dat is volledig de autonome beslissing van de klant.

Wat de vraag in verband met de deelstaten van belastingparadijzen betreft, is de identificatie zo moeilijk? Alles kan. Het kan zeker in onze systemen opgenomen worden, maar de SWIFT-codes voorzien daar niet in. Als men een betaling doet naar het buitenland, dan is er een SWIFT-code. Een land heeft een SWIFT-code. Een deelstaat heeft die echter niet. Een dergelijke wijziging is heel ingrijpend voor heel het financiële systeem en moeilijker dan het op het eerste gezicht lijkt.

De lijst van de fiscale paradijzen die wij gebruiken, is de lijst uit het Fiscale Wetboek, artikel 307 van het WIB.

Ik denk dat wij daarmee op de meeste van jullie vragen geantwoord hebben.

Le **président**: Je vous remercie. Tout d'abord, au nom de la commission, je me réjouis de l'ensemble des réponses que vous avez apportées aux très nombreuses questions. Je trouve que vos réponses étaient très précises, très instructives. Et, dès lors, je vous remercie en tout cas pour votre disponibilité.

Je vais clôturer les travaux, non sans rappeler aux membres du bureau que demain, nous nous voyons à 12 h 30, salle 3. Et nous nous revoyons pour l'ensemble de la commission mardi prochain à 13 h 00. Merci à toutes et tous.

La réunion publique de commission est levée à 15.47 heures.
De openbare commissievergadering wordt gesloten om 15.47 uur.

BIJZONDERE COMMISSIE FRAUDE PANAMA PAPERS

van

DINSDAG 31 MEI 2016

Voormiddag

COMMISSION SPÉCIALE FRAUDE PANAMA PAPERS

du

MARDI 31 MAI 2016

Matin

_____

La réunion publique de commission est ouverte à 13.05 heures et présidée par M. Ahmed Laaouej.
De openbare commissievergadering wordt geopend om 13.05 uur en voorgezeten door de heer Ahmed Laaouej.

Audition de
- M. Philippe Masset, CEO Degroof/Petercam;
- Mme Katia Wastchenko, Head of Group Tax Degroof/Petercam;
- M. Gilles Firmin, Chief Risk Officer Degroof/Petercam;
- M. Jonny Van De Casteele - Director Private Banking Brussels Degroof/Petercam.
Hoorzitting met
- de heer Philippe Masset, CEO Degroof/Petercam;
- mevrouw Katia Wastchenko, Head of Group Tax Degroof/Petercam;
- de heer Gilles Firmin, Chief Risk Officer Degroof/Petercam;
- de heer Jonny Van De Casteele - Director Private Banking Brussels Degroof/Petercam.

Le **président**: Chers collègues, bonjour à tous. Nous accueillons aujourd'hui le management de la banque Degroof/Petercam que je remercie d'être présent. Nous accueillons M. Philippe Masset, CEO, Mme Katia Wastchenko, Head of Group Tax, le département fiscal, M. Gilles Firmin, Chief Risk Officer, et puis M. Jonny Van De Casteele, qui dirige le *private banking*.

Nous allons débuter nos travaux. Je vous laisse évidemment vous répartir la parole entre vous. J'imagine bien évidemment que M. Masset introduira. Je vous demanderai, si possible, de rester dans un timing de 30 minutes, ce qui nous permettra d'avoir un échange avec les commissaires.

Comme vous pouvez l'imaginer, ce que nous attendons évidemment de vous c'est que vous puissiez nous expliquer comment vous abordez la question de la planification fiscale mais aussi de la problématique offshore, en particulier lorsque vous êtes sollicités par des clients qui souhaitent, d'une manière ou d'une autre, pouvoir avoir des solutions qui recourent à des paradis fiscaux. Autrement dit, comment gérez-vous le chose de manière générale? Bien entendu aussi, vous devez vous attendre à ce que les commissaires vous demandent si, aujourd'hui encore, vous avez un certain nombre d'opérations qui transitent ou qui proviennent de ce qu'il est convenu d'appeler des paradis fiscaux, des sociétés offshore. Et, à la lumière bien entendu des révélations de ces derniers mois, de ces dernières années, comment la banque Degroof/Petercam est positionnée?

Avant de vous donner la parole, je voudrais aussi saluer la présence parmi nous de notre deuxième expert, M. Mark Delanote, que je vous propose d'accueillir et qui, aux côtés de M. Bourgeois qui a déjà assisté à quelques auditions, nous éclairera de sa science sur un certain nombre d'éléments de nature juridique. Vous avez bien évidemment la possibilité aussi, si vous le souhaitez, de poser des questions d'ordre juridique, d'ordre technique, de nature à nous éclairer.

Je vous cède immédiatement la parole, monsieur Masset, en vous remerciant une fois encore pour votre présence.

Philippe Masset: Monsieur le président, mesdames, messieurs, ce que je propose comme agenda pour cette partie introductive, c'est, tout d'abord, de dresser rapidement le portrait de la banque Degroof Petercam, qui est, en fait, une institution toute récemment formée. Ensuite, je dirai avec mes collègues quelques mots importants concernant la façon dont nous examinons la fiscalité et la fonction *compliance* avant de conclure préalablement à la séance de questions et réponses.

La banque Degroof Petercam a quatre activités principales. Nous nous positionnons vraiment comme un intermédiaire actif jouant son rôle d'allocation de ressources dans l'économie, chose essentielle – c'est notre mission – ce, via les investissements et des activités précises au service des entreprises et donc aussi de

l'économie.

Plus spécifiquement, les quatre activités sont: le *private banking*, c'est-à-dire la gestion d'actifs pour compte de particuliers et de familles (des clients de tout type et de toute taille). Le deuxième métier est la gestion d'actifs tant en Belgique qu'à l'étranger, pour des institutionnels de différents secteurs, en ce compris le secteur public. Le troisième métier est celui de la banque d'investissements, de la banque d'affaires, du *corporate finance*, du M&A (activités de marché) où nous sommes extrêmement proches des entrepreneurs avec toute une série d'activités autour de ceux-ci. Le quatrième métier est celui dénommé en langage technique *asset service*, soit l'administration de fonds, et toute une série de services administratifs par rapport aux instruments de placements collectifs, activité exclusivement basée dans notre filiale à Luxembourg.

Zoals u weet, heeft de fusie tussen de twee entiteiten enkele maanden geleden plaatsgevonden, in oktober van vorig jaar. Ik ben zelf CEO van de bank Degroof sinds september 2014.

Wij beschrijven onszelf als een multidisciplinaire bank op maat van de Belgische economie; dat is voor ons zeer belangrijk. Wij hebben uiteraard een zeer sterke Belgische verankering; dat is voor ons zeer belangrijk. Wij hebben uiteraard twee verschillende entiteiten, twee private banken, samengebracht, namelijk nummer vier en nummer negen in de Belgische markt. Dat bewees onze ambitie ten aanzien van onze klanten en bevestigde onze ambitie voor de toekomst. Dankzij die fusie hebben wij ons palet aan producten en diensten voor onze klanten uitgebreid. Wij hebben een sterk familiaal langetermijnaandeelhouderschap. Ook dat is belangrijk. De proximiteit van onze klanten is ook een punt van onze organisatie.

Zoals al gezegd, ambitie is waardecreatie voor onze klanten — dat spreekt, wat mij betreft, voor zich — en dat gebeurt door een multidisciplinaire dienstverlening, op maat van de Belgische economie, via een aantal producten en diensten. Wij betekenen een lokaal alternatief voor grote banken en internationale spelers op het vlak van activiteiten als *corporate advisory*, kapitaaluitgifte en marktactiviteiten.

Wij hebben ook — en dat is zeer belangrijk — een zeer sterke marktaanwezigheid bij kmo’s en familiebedrijven. Wij zijn uiteraard zelf entrepreneurs en wij werken ook graag voor entrepreneurs.

Comme je l'ai dit, la nouvelle entité Degroof Petercam a été créée au mois d'octobre de l'année passée, ce bien entendu par la fusion de deux entités préexistantes et avec une vision clairement tournée vers le client et le futur.

Nous sommes contrôlés de près puisque nous tombons non seulement sous l'autorité des régulateurs nationaux, mais également sous le contrôle de Francfort, de la Banque centrale européenne. Nous avons d'ailleurs passé, il y a quelques trimestres, le *asset quality review* et les tests y afférant avec succès.

Nous avons une position financière extrêmement solide. De plus, point important en tant que groupe indépendant en Belgique, nous n'avons pas d'activité de *trading*. Nous avons une gestion de notre bilan très conservatrice aussi bien au niveau de la liquidité que de l'exposition au risque. Nous avons une position forte en termes de capital. Nous ne dépendons en aucune manière du marché interbancaire ou de prêts interbancaires. Par ailleurs, il est inutile de rappeler que nous n'avons, en aucune manière, été incommodés, si je puis m'exprimer de la sorte, par la grande crise et obtenu un quelconque soutien de l'État. Nous sommes aussi un citoyen "actif" notamment au niveau du monde financier dans l'acceptation du moratoire qui a été imposé par la FSMA au niveau des produits financiers complexes. Et comme cela va vous être expliqué dans un instant, encore renforcée par la fusion, notre politique en matière de *compliance* est solide au niveau du groupe.

Zoals daarnet gezegd, is de bank een fusie van twee entiteiten met een lange traditie en expertise. Bank Degroof werd opgericht in 1871 en Petercam iets later, in 1919. Er is een zeer sterke aandeelhoudersstructuur. De meerderheid is in handen van een familiale groep, het personeel, het management en een aantal financiële partners. Solide resultaten, stabiliteit en de menselijke dimensie zijn voor ons belangrijk.

Nous opérons, c'est important, en termes de proximité de nos clients. C'est sans doute moins connu mais nous sommes présents dans le pays avec des bureaux de représentation. Au total, nous avons onze sites sur le territoire belge avec un peu moins de 900 collaborateurs sur notre *payroll*.

Wij zijn echter ook actief in andere landen. Ik heb het al over Luxemburg gehad, maar wij zijn ook actief in Frankrijk, Spanje en Zwitserland. Wij hebben daar lokale filialen, die het bankstatuut hebben. Voorts hebben wij ook activiteiten in

Duitsland, Italië, Nederland en Hongkong. Het betreft altijd zeer specifieke activiteiten, meestal de verkoop van onze assetmanagementactiviteiten, maar ook, in Nederland bijvoorbeeld, marktactiviteiten. In Hongkong zijn een paar mensen bezig met onze assetservicesactiviteiten in Azië.

Sans être trop long, je vais évoquer quelques chiffres parce que je pense que la volumétrie est importante. Si je comprends bien, vous avez reçu et allez recevoir des collègues banquiers mais qui ont une taille et un *scope* d'activités très différents.

Je voudrais juste mettre les choses en perspective en ce qui concerne la banque Degroof Petercam qui est clairement une banque de taille moyenne voire une petite banque. On a déjà parlé de notre ancienneté. Le nombre de collaborateurs totaux dans le groupe est de l'ordre de 1 400. Au niveau des actifs sous gestion, j'y reviendrai, nous gérons pour comptes de clients un montant de l'ordre de 50 milliards d'euros. Nous avons également une enveloppe de crédits puisque notre bilan nous sert de façon conservatrice et prudente à soutenir nos clients dans certaines activités. Là, nous avons un encours de l'ordre de 1,7 milliard.

Nous avons un nombre de clients relativement limité, moins de 30 000, et des clients de tous types, de toutes tailles et de différentes typologies. Nous sommes également actifs dans la gestion notamment des fonds de pension. Nous sommes le leader en matière de gestion des fonds de pension en Belgique en nombre de clients.

Het balanstotaal bedraagt een kleine 8 miljard. De core Tier 1-ratio, een *key indicator*, die voor ons zeer belangrijk is, bedraagt 16 %. Dat is een mooi niveau. Ook qua liquiditeit staan wij sterk, met een LCR in de buurt van 250 %. De deposito's van onze klanten bedragen 6,4 miljard. Het eigen vermogen, dat ook belangrijk is, en een link heeft met de core Tier 1, bedraagt ongeveer 900 miljoen. De nettowinst ligt in de buurt van 100 miljoen.

Je vous avais dit que je reviendrais un instant sur les actifs que nous gérons. J'ai cité le chiffre d'une cinquantaine de milliards. Vous en voyez ici la ventilation. Vous voyez qu'il y a à peu près 36 milliards pour les clients privés – je répète, de tout type et de toute taille – et également un montant non négligeable pour des clients institutionnels, que ce soit sous la forme d'un mandat ou sous celle d'une distribution de nos fonds.

En dat is wat die activiteit betreft nog duidelijker op de volgende slide. Daar zien wij dat wij ongeveer 250 mandaten hebben voor institutionele klanten. Dat is een bedrag van een kleine 9 miljard en *on top of that* de distributie van onze fondsen naar derde partijen. Op de *pie chart* vindt u een verdeling van onze klanten.

On voit clairement qu'il y a des clients à travers les secteurs et les pays, y compris le secteur public.

Ce qui est aussi important, c'est de dire un mot de notre troisième métier, qui est celui de banque d'affaires, puisque nous jouons un important rôle indépendant par rapport à l'économie belge et aux entreprises belges. Quelques chiffres pour placer le décor. L'année dernière, nous avons été actifs dans un certain nombre de transactions par rapport à nos clients en termes de placements privés: près de cinq milliards, ce qui n'est pas négligeable. Nous avons assumé plus de cent missions en matière de *corporate finance*, M&A, activités de marchés et d'avis directs. Nous sommes spécialement actifs, à titre indicatif, dans les sciences de la vie qui est un secteur, comme vous le savez, qui est très florissant en Belgique – ce qui est positif pour le pays – et dans le domaine immobilier.

Nos équipes sont essentiellement basées à Bruxelles, mais nous avons également une antenne importante dans notre filiale à Paris, avec également quelques personnes qui se trouvent à Lyon.

J'ai parlé de notre enveloppe crédit: 1,7 milliard, ce n'est pas négligeable, avec un profil très défensif –ce qui a été attesté par la Banque centrale. Une équipe de recherche, donc d'analyse financière, ce qui est, je crois, important pour le suivi des entreprises cotées en bourse – qui est l'une des plus importantes en Belgique. Et une activité également importante sur les marchés.

Dat was een beetje *in a nutshell* de beschrijving van de nieuwe bank Degroof Petercam en onze belangrijkste activiteiten.

Ik geef nu graag het woord aan mijn collega, Jonny Van De Casteele, verantwoordelijk voor *private banking* en lid van het management team van de Private Banking Group, voor een verdere beschrijving van onze privatebankingactiviteiten.

Jonny Van De Casteele: Dames en heren, *private banking* is eigenlijk een verzamelnaam en omvat vele aspecten. Het betreft een

gepersonaliseerde en geïntegreerde benadering van het globale vermogen van de cliënt waarbij de gespecialiseerde diensten en de technische expertise van de bank ter beschikking worden gesteld, ten dienste van de cliënt.

De private banker fungeert daarbij als centraal aanspreekpunt en vertrouwenspersoon van de cliënt die proactief en oplossingsgericht meedenkt en langetermijnrelaties bestendigt. De expertise van de bank met betrekking tot macro-economie, investeringsstrategie, beleggingsinstrumenten en vermogensstructurering worden aangeboden, zowel op het luik van het roerend vermogen, door middel van discretionair of raadgevend vermogensbeheer, maar eveneens in de ruimere zin op het volledig patrimonium, waar zowel vastgoed, kredieten als niet-beursgenoteerde investeringen en kunst deel van uitmaken.

Ook aan het maatschappelijk engagement wordt niet voorbijgegaan en het departement Filantropie begeleidt en adviseert privatebankingcliënten bij het nadenken, structureren en uitvoeren van hun filantropische projecten. Investeringen met maatschappelijke voetafdruk komen daar eveneens in aan bod, alsook sociaal en verantwoordelijk investeringsbeleid.

Voor familiale ondernemers is eveneens in een specifieke omkadering voorzien en wordt een netwerk aangeboden.

Zoals u merkt, is *private banking* een huis met vele kamers.

Katia Wastchenko: En ce qui concerne la fiscalité, nous souhaitons exposer quelques éléments démontrant que la Banque Degroof Petercam est un acteur responsable en cette matière.

Tout d'abord, sa structure est simple et transparente puisqu'elle n'est présente que dans les pays sur les territoires desquels elle exerce effectivement une activité professionnelle. Philippe Masset vient de vous présenter la cartographie du groupe. C'est essentiellement l'Europe qui est couverte par l'activité de la banque.

Ensuite, c'est un contribuable responsable puisque chaque entité est taxée sur son territoire au régime normal de l'impôt des sociétés. L'année dernière, le groupe a payé un taux moyen à l'impôt des sociétés de 25 %, qui correspond très exactement à la moyenne belge de l'impôt des sociétés (impôt effectif) et qui est même légèrement supérieur à la moyenne européenne, laquelle tourne autour des 21, voire 22 %. Par ailleurs, il faut savoir que la banque est, comme toutes les institutions financières, contrôlée chaque année par l'administration fiscale, ce qui garantit une grande transparence en ce qui concerne les comptes et les activités de la banque vis-à-vis de l'administration fiscale belge.

Ensuite, la banque s'engage à contribuer à la transparence fiscale de différentes manières. Tout d'abord, elle respecte les lois et leur évolution. Vous savez probablement que la législation fiscale évolue de façon permanente mais une forte accélération s'est fait ressentir ces dix dernières années. Ces changements concernaient notamment, la transparence, les échanges d'informations et, dans ce contexte, les banques jouent un rôle important étant donné qu'elles fournissent les informations notamment dans le cadre des CRS ou du point de contact central. Dans ce contexte, la banque effectue des investissements importants en terme d'engagements humains ou en termes de *process* afin d'assurer la bonne application et la mise en œuvre de ces législations.

La banque soutient également les initiatives gouvernementales en participant aux différents groupes de travail, notamment Febelfin. Nous avons, au sein de la banque, cinq fiscalistes qui participent régulièrement aux groupes de travail relatifs aux changements législatifs, ce qui nous permet non seulement d'apporter notre expertise fiscale opérationnelle mais également d'anticiper ces changements législatifs car il arrive qu'il y ait un très court laps de temps entre la promulgation d'une loi et son entrée en vigueur; or, comme les banques jouent un rôle important et doivent adapter leur *process*, il est d'autant plus important pour nous d'avoir une connaissance de ces changements, de manière à pouvoir anticiper pour nous adapter et être prêts en temps et en heure.

J'ai déjà évoqué le fait que la banque joue un rôle important dans les échanges d'informations. Par exemple, depuis 2014, elle communique les informations au point de contact central de la BNB; depuis 2015, ont lieu les échanges d'informations dans le cadre de FATCA pour les personnes qualifiées de *US persons*; à partir de 2017, auront lieu les échanges d'informations dans le cadre des CRS. Ce ne sont que des exemples et il y en d'autres. L'idée n'était pas d'être exhaustifs mais de démontrer que la banque est un contribuable responsable et qu'elle joue un rôle actif dans le cadre de cette transparence fiscale.

Mais il y a maintenant également tout le volet relatif à la relation de la banque avec son client. Et pour cela, je cède la parole à Gilles Firmin.

Gilles Firmin: Bonjour mesdames et messieurs, je vais aborder le sujet de l'organisation de la fonction *compliance* au sein de la Banque Degroof Petercam. Il faut d'abord souligner que la Banque Degroof Petercam suit strictement le cadre légal qui est défini en Belgique.

Ce cadre est défini essentiellement dans la circulaire FSMA de décembre 2012. Cette circulaire impose aux banques de disposer d'une fonction de *compliance* indépendante. On verra plus loin que l'indépendance de la fonction de *compliance* est un des éléments-clés du dispositif au sein de la banque; donc de disposer d'une fonction de *compliance* adéquate pour garantir le respect par la banque de ses obligations en matière de règles de droit relatives à l'exercice de l'activité bancaire. À noter que ces règles s'appliquent aussi bien à la banque qu'aux collaborateurs, aux administrateurs et aux mandataires.

Il y a deux éléments importants repris dans la circulaire dans le domaine qui nous occupe: ce sont les obligations en matière de devoir de vigilance, particulièrement en matière de prévention du blanchiment de capitaux, et les éléments de politique relative à la prévention dans le domaine fiscal et dans la prévention des mécanismes particuliers.

Pour remplir ces missions, la Banque Degroof Petercam, au niveau de sa *compliance*, dispose d'une série de politiques et de procédures. Vous retrouvez ici les politiques les plus pertinentes. Le contrôle de la prévention du blanchiment va s'appuyer sur la politique d'intégrité qui inclut la politique de prévention en matière fiscale. Elle va s'appuyer également sur notre politique d'acceptation des clients et des capitaux, sur des procédures en matière de transferts internationaux et des procédures en matière d'identification des clients.

Je rentre un peu plus dans le détail, notamment dans la matière de la politique d'acceptation des clients. La première politique dont la Banque Degroof Petercam s'est dotée en 2001, c'est une politique d'intégrité qui traitait notamment de principes généraux dans le domaine de la prévention en matière de blanchiment, de la prévention en matière fiscale et des mécanismes particuliers.

Cela a été suivi plus tard par une politique d'acceptation des clients et des capitaux qui est régulièrement mise à jour pour suivre les évolutions législatives et qui a été mise à jour pour la dernière fois l'année passée, lors de la fusion entre Degroof et Petercam pour harmoniser nos politiques d'acceptation.

Ce qui est particulièrement pertinent dans les matières de blanchiment, c'est la cartographie des risques dans laquelle on définit les critères qui sont utilisés pour déterminer si une transaction doit faire l'objet de contrôles particuliers. On a donc trois niveaux de risque qui sont définis dans la politique: un niveau de risque normal, le niveau de risque accru dont on va parler de manière plus approfondie par la suite, et le niveau de risque inacceptable. Donc le niveau de risque inacceptable étant des transactions qui sont de toute façon tout à fait prohibées, typiquement les fonds en provenance d'activités criminelles.

Pour revenir sur la question du risque accru, nous considérons comme opérations à risque accru, toutes les opérations qui traitent des fonds d'origine étrangère, des transferts internationaux et des transactions dans lesquelles apparaissent des structures offshore.

Pour expliquer un peu mieux quels sont les contrôles qui sont appliqués sur les transferts entrants, plus particulièrement en cas de risque accru, il faut souligner que tous les transferts qui proviennent de l'étranger sont soumis à un triple niveau de contrôle. Vous allez d'abord avoir le contrôle effectué par le chargé de relations au niveau du département de gestion privé qui va être en charge de l'identification du client, de la collecte des informations sur la raison économique et sur l'origine des fonds; vous allez avoir ensuite l'intervention de l'*estate planning* qui va se pencher sur le volet fiscal du transfert; et enfin un niveau de contrôle en seconde ligne par la *compliance* qui va ré-examiner tous les aspects, y compris la fraude fiscale belge et étrangère.

Pour les transferts qui ne sont pas à dimension internationale, il y a également certains contrôles à partir d'un certain montant. Ces contrôles sont réalisés là aussi par la *compliance* et généralement déclenchés par le fait que les fonds rentrent sans demande préalable auprès des départements de contrôle. Il faut encore souligner que tous les virements, qu'ils soient entrants ou sortants, sont soumis à un contrôle automatisé sur la base de bases de données internationales de type *Watchlist*.

Dernier point important au niveau des transferts sortants: nous avons une politique de contrôle spécifique pour tous les transferts qui vont vers des pays autres que l'Union européenne et pays jugés équivalents du point de vue de la prévention du blanchiment. Donc il existe une liste définie par

arrêté royal qui liste, je pense, une quarantaine de pays qui ont des standards de prévention du blanchiment comparables. Dès qu'un transfert est effectué par un de nos clients vers un pays qui est en dehors de cette liste, il y a un contrôle spécifique réalisé par la *compliance*.

Pour terminer la description des contrôles réalisés par la *compliance*, il faut rappeler évidemment qu'il y a des contrôles comme dans toutes les banques sur les opérations en cash. Il y a également des contrôles sur tout ce qui est transactions atypiques, c'est-à-dire des transactions qui impliquent des entrées et sorties rapides de fonds.

Un point très important dans l'indépendance de la *compliance* de la Banque Degroof Petercam, c'est le domaine de la déclaration à la CTIF. Il faut savoir que c'est le *compliance officer* seul qui décide de déclarer ou non à la CTIF des soupçons de blanchiment.

La déclaration n'est certainement pas communiquée au client car ce n'est pas autorisé, mais en plus, elle n'est pas communiquée en interne, ce qui permet à la *compliance* de bénéficier d'une entière liberté dans ses déclarations.

Deux autres points importants au niveau *compliance*, la formation. Notre département *Compliance* dispense de nombreuses formations aux collègues, particulièrement de la gestion privée, pour leur expliquer leurs obligations et les risques qu'ils courent en matière de blanchiment.

Enfin, il faut rappeler qu'en matière d'identification, la banque identifie complètement les bénéficiaires économiques de l'ensemble des personnes morales en compte chez elle. Cet exercice a été revu par la Banque nationale en 2014 et n'a pas fait l'objet de commentaires particuliers, ce qui donne à penser que c'était satisfaisant. Voilà qui donne un aperçu de la manière dont la *compliance* est assurée au sein de la banque.

Philippe Masset: Monsieur le président, mesdames, messieurs, après ces éléments sur la *compliance* et l'acceptation client …

Als conclusie wil ik een paar elementen herhalen die belangrijk zijn voor onze discussie van vandaag.

Bij het beleid staan voor ons drie punten centraal.

Ten eerste, de algemene politiek van Bank Degroof Petercam is altijd geweest advies en diensten te verlenen conform de lokale, Europese en internationale wetgeving. De wetgeving is doorheen de jaren sterk geëvolueerd. Wij hebben ons beleid natuurlijk telkens aangepast. De context van fiscale transparantie van vijftien jaar geleden is inderdaad niet met de context van vandaag te vergelijken.

Ten tweede, Degroof Petercam hanteert een rigoureus beleid, dat erop is gericht geen activiteiten met offshoreconstructies voor enkel fiscale doeleinden toe te staan.

Ten derde, Degroof Petercam werkt natuurlijk samen met de toezichthouders in alle landen waarin ze actief is. Daarbij worden ook individuele dossiers overgemaakt. Wij hebben doorheen de jaren uiteraard ook een aantal acties ondernomen. Ondertussen werden alle offshoredossiers binnen de groep gescreend en, indien nodig, gesloten.

Pour le mot de la fin, je vais passer la parole à Katia Wastchenko puisque je comprends que ce que vous attendez aussi de nous, ce sont quelques commentaires sur ce qui pourrait évoluer pour encore renforcer cet environnement.

Katia Wastchenko: Effectivement, nous voulions partager avec vous quelques pistes de réflexion que nous avons identifiées et qui pourraient être explorées pour renforcer encore la lutte contre la fraude fiscale et le blanchiment.

Une première piste de réflexion concerne la définition de la fraude fiscale grave. Vous le savez probablement, c'est un concept qui n'est pas défini dans la loi. En pratique, cela peut donner lieu à des interprétations difficiles. De manière générale, nous sommes demandeurs de lois claires et faciles à mettre en œuvre. Pour nous, ce sont des éléments clés pour qu'une législation soit effectivement efficace. À cet égard, il nous semble que ce concept de fraude fiscale grave pourrait être précisé et clarifié.

Une seconde piste de réflexion repose sur le fait que quand on parle de fraude fiscale et de blanchiment, très souvent, il y a un élément d'extranéité. Lorsqu'on est en présence de législations qui sont différentes, ce sont souvent des obstacles à une application harmonieuse de la législation. Donc, avoir une harmonisation européenne voire internationale faciliterait l'application des législations.

La troisième idée concerne le point de contact central qui existe depuis peu et qui concentre des informations qui pourraient être intéressantes pour d'autres autorités. On pense par exemple

aux autorités judiciaires qui pourraient avoir un intérêt à consulter ce point de contact central dans le cadre de leurs missions.

Comme on l'a expliqué, il y a eu beaucoup de changements législatifs qui renforcent l'échange d'informations. Il y en a encore qui vont arriver puisque bientôt, il y aura encore des échanges d'informations en matière de *ruling*. Une quatrième idée, c'est qu'il nous semble important que les autorités fiscales et judiciaires soient suffisamment armées pour pouvoir gérer toutes ces informations, que ce soit au niveau humain ou informatique. Cela nous semble important.

Enfin, dernière idée, il nous semble que les paiements en cash devraient être limités autant que possible. Ce sont des mesures qui visent à renforcer la lutte contre la fraude fiscale et le blanchiment.

Voilà quelques idées que nous voulions partager avec vous. Il est évident que la banque est disposée à participer à tout groupe de travail qui pousserait encore la réflexion pour améliorer la lutte contre le blanchiment et la fraude fiscale.

Le **président**: Je remercie la banque Degroof pour cet exposé introductif.

Chers collègues, je vais bien sûr vous donner la parole non sans vous suggérer, fort de notre expérience de plusieurs auditions maintenant, d'essayer de tenir compte des questions déjà posées par les collègues, ce qui permettra d'éviter les redites mais surtout la multiplication de questions déjà posées par d'autres. Évidemment, vous avez le choix de poser toutes les questions que vous souhaitez mais je me dis que cela pourrait être un gage d'efficacité et de rapidité, vu notre agenda très chargé, que de se dire: si une question a déjà été posée par un collègue, pourquoi finalement la poser une seconde fois? C'est une suggestion. Libre à vous d'en tenir compte ou pas. Mon souhait est bien sûr que vous puissiez en tenir compte.

Roel Deseyn (CD&V): Ik dank de mensen van het panel voor deze interessante inleiding. Ik kan zeker de conclusies delen. Ze liggen ook een beetje in het verlengde van vragen die ook in vorige hoorzittingen aan uw collega's van andere banken zijn voorgelegd.

In het korte tijdsbestek van deze middag had ik graag wat meer informatie gekregen over die screening en die cartografie. Op een bepaald moment werd beslist om bepaalde constructies te weren, diegenen die niet in participatie zaten, die waren afgesloten maar die echt in de eigen portefeuille zaten. Mijn vraag is of dat ook naar aanleiding is van bepaalde zaken die gereveleerd zijn. Zit dat in de standaardprocedures? Is dat een circuit interne controle? Is dat met externe auditing? Wat is exact dan de reden geweest om bepaalde constructies te weren? Hoe is die mechaniek eigenlijk verlopen en die timing, op welke parameters? Want u hebt het sterk verhaal gebracht van *compliance* met de internationale wetgeving maar blijkbaar volstaat die *compliance* op zich dan niet opdat er in de structuur geen… Als men een fijnmazige analyse doet dan blijkt toch dat bepaalde constructies plaatsvinden die er eigenlijk - ook zoals u zelf zegt - niet in thuishoren. Het zou zeer interessant zijn te weten waarom, wanneer en hoe die geweerd worden. Voorzitter, gezien het korte tijdsbestek wil ik het daarbij laten.

Johan Klaps (N-VA): Ook namens ons bedankt voor de interessante toelichting. Ik ga net als collega Deseyn maar een paar korte vragen stellen gezien het grote aantal sprekers en de beperkte tijd.

Mijn eerste punt ligt een beetje in dezelfde lijn. Ik heb van u ook wel verklaringen in de pers altijd gelezen dat u altijd conform de Europese en internationale wetgeving en ook de lokale wetgeving hebt gehandeld. Die is natuurlijk wel geëvolueerd en we zijn dan meegegaan. Ik zie in uw presentatie een rigoureus beleid om geen activiteiten met offshoreconstructies toe te staan voor fiscale doeleinden. Sinds wanneer wordt dat beleid op die manier exact toegepast? Naar aanleiding van welk feit hebt u daar eventueel de switch gemaakt? Voor de periode ervoor begrijp ik dat, aangezien het niet verboden was, u de wetgeving hebt gevolgd zoals ze was. Dat hebt u gezegd. Begrijp ik het dan goed dat u in het verleden wel geassisteerd hebt bij het opzetten van dergelijke vennootschappen? Gebeurde dat vanuit België? Gebeurde dat via Luxemburgse dochters? Gebeurde dat via andere tussenpersonen? Dat zou ik graag wel eens horen. U zegt dat een aantal offshoredossiers is afgestoten, is gesloten. Kunt u daar een cijfer op plakken? Is dat 90 % van het totaal aan constructies dat aanwezig was? Is dat 10 %? Hoe zit dat in absolute cijfers?

Welke actie is er eventueel nog nodig om de complianceprocedures aan te passen?

Hetzelfde voor de cliëntacceptatiepolitiek: weigert u vandaag veel klanten op basis van dat gegeven of stoot u klanten af op basis van de huidige reglementering?

Nog één korte vraag. U zegt dat op

overschrijvingen naar het buitenland bepaalde controles worden toegepast, maar wij weten dat het niet altijd evident is om de uiteindelijke begunstigde van een overschrijving naar het buitenland te kennen. Hoe kunt u er zeker van zijn dat de uiteindelijke begunstigde voldoet aan alle richtlijnen en dat er niet slechts een scherm wordt opgetrokken waar u niet door kunt kijken, zodat het toch belandt waar het niet zou mogen belanden?

Luk Van Biesen (Open Vld): Mijnheer de voorzitter, in de eerste plaats gaat mijn dank naar de heren en dame van Bank Degroof voor hun toelichting bij de actuele situatie.

Wij hebben uw bank vandaag gevraagd omdat zij in het verleden wel degelijk voorkwam in bepaalde constructies. Een aantal bankrekeningen bij Bank Degroof stond op naam van offshorebedrijven. Fidalux, een bank waarin Degroof tot 2004 een participatie aanhield, liet in 2001 16 offshores oprichten op de Seychellen. Met de fusie in 2005 tussen Bank Degroof Luxemburg en Banque Nagelmackers Luxembourg hebt u van die laatste het beheer van heel wat offshoreconstructies geërfd. Op dat vlak was het logisch dat wij u hebben gevraagd om hier aanwezig te zijn.

Het is natuurlijk mooi om vast te stellen dat alles vandaag perfect volgens de regels zou verlopen. Op een bepaald moment zegt u dat u alleen nog offshoreconstructies doet indien zij niet voor fiscale doeleinden worden opgericht. Op welke manier zult u controleren of dergelijke constructies niet een louter fiscaal karakter hebben? U sprak van een bepaalde *substance*, een bepaalde werkelijkheid die moet aanwezig zijn. In welke mate gebeurt de analyse over de economische activiteit en de noodzaak van deze structuur? Op welke wijze gaat u daar te werk?

Er werd al gevraagd naar de weigering van klanten. U hebt een aantal offshorestructuren afgebouwd. Het is wel interessant om daarvan de grootteorde te weten, maar voornamelijk is het interessant om te weten op welke wijze u hebt vastgesteld dat het ging om constructies die voor fiscale doeleinden waren opgezet. Hoe hebt u toen voor die klanten kunnen definiëren dat zij eruit moesten, omdat wat zij deden niet met de wetgeving strookte?

Hetzelfde, hoe repatrieert u vandaag wit geld van klanten, dus geld dat de toetsing van alle fiscaliteit heeft doorstaan? Welke wegen bewandelt u fiscaal om dat te doen?

Ik zou graag hebben dat u een beetje uit de biecht klapt. Kunt u ons meedelen om welke redenen u bepaalde klanten weigert, zelfs wanneer uw bank vandaag stricto sensu dergelijke activiteiten zou mogen ontwikkelen?

Wanneer beslist u dat liever niet te doen omdat het duidelijk is er een fiscale constructie achter zit? Over welke type van fiscale constructie spreken we dan?

Dit zou ons immers toelaten om wetgevend werk te kunnen doen om dergelijke structuren in de toekomst te vermijden. U hebt een aantal keren gezegd dat u bepaalde klanten niet meer wilt. Welke constructies hadden zij voor ogen die u vandaag wettelijk had kunnen doen, maar dat niet wilde? Hoe kunnen wij deze constructies herkennen?

Een specifieke vraag is of u aanbeveelt om cash te verminderen? Ik meen dat wij daaromtrent in de vorige legislatuur heel wat werk hebben verricht. Ik geloof dat er vandaag alleen maar aankopen in cash mogen worden gedaan tot 3 000 euro.

Hebt u een idee van het bedrag of hebt u het aantal transacties voor ogen? Dit is immers een aanbeveling die de andere banken hier hebben gedaan, zonder evenwel een bepaald bedrag voorop te stellen.

Stéphane Crusnière (PS): Monsieur le président, beaucoup de choses ont été dites. Je partage évidemment les différentes questions de mes collègues.

Pour nous, ce qu'il est important de comprendre, c'est – et vous nous avez exposé effectivement tous les contrôles que vous avez faits dans la *compliance* – cette notion de limite: à partir de quand, sur la base de quelle évaluation de la *compliance*, vous dites qu'il y a un problème. Quelles sont les sanctions? Y a-t-il systématiquement un refus de client et de transaction? Pourrions-nous avoir le nombre de clients qui ont été vraiment refusés? Cette limite de refus et d'évasion fiscale, comment la jugez-vous? Quel est le cheminement?

J'aurais aussi voulu vous demander si vous utilisez parfois des intermédiaires pour créer des montages pour certains clients. Si oui, comment cela fonctionne-t-il en termes de mise en contact entre le client et l'intermédiaire? Restez-vous maîtres du jeu? J'aimerais avoir quelques précisions à ce sujet. Si vous utilisez des intermédiaires, comment cela se passe-t-il? Qui propose? Quand un client assez fortuné arrive et vous demande toute une série de montages, répondez-vous? Le mettez-vous en rapport avec certains intermédiaires? Quelle est votre attitude

par rapport à cela, avec tous les contrôles qui sont effectués dans ce cadre-là?

À un moment donné, vous parlez dans les *slides*, dans la *compliance*, de "transactions atypiques". J'aurais voulu vous entendre. Pour vous, qu'est-ce qu'une transaction atypique? Quelle en la définition?

Enfin, au niveau des informations et des données qui sont fournies, pouvez-vous être un peu plus précis sur le nombre de dossiers que vous avez transmis à la CTIF ces dernières années? Quels est aussi le lien que vous avez avec la FSMA et quelles informations lui communiquez-vous? Je vous remercie.

Peter Vanvelthoven (sp.a): Mijnheer de voorzitter, ik wil vandaag graag herhalen dat uit de Panama Papers en de Offshoreleaks telkens weer blijkt dat er constructies worden opgezet om identiteit, inkomens en vermogens te verhullen. Dat stoort mij bovenmatig.

De grondslag van ons belastingsysteem is natuurlijk dat iedereen op een correcte manier zijn belasting betaalt. Dan is er af en toe wel het verweer dat het eigenlijk wel conform de wet is, maar constructies opzetten op een manier dat zaken worden verborgen, geeft op zich al aan dat het hetzij niet wettelijk is, maar dat het tenminste niet moreel is en dat wij eigenlijk onze medewerking daaraan niet zouden moeten verlenen.

Ik heb uw inleiding goed beluisterd. Deze commissie heet de Panamacommissie. Bank Degroof wordt genoemd in de Panama Papers, zoals wij hebben kunnen vernemen van de verschillende journalisten. U hebt daar niet over gesproken in uw toelichting. Ik had graag van u vernomen in welke mate Bank Degroof betrokken kan zijn in de Panama Papers. Wat is uw rol daarin geweest? Over hoeveel dossiers gaat het volgens u? Hoe dikwijls hebt u de Panamaconstructie gebruikt, de Panamapiste aangereikt aan uw klanten? Het is toch iets wat deze commissie interesseert.

Ik lees in uw conclusies: de algemene politiek van Bank Degroof Petercam is altijd geweest om advies en diensten te verlenen, conform de lokale, Europese en internationale wetgeving.

Het is wat wij van de meeste banken te horen krijgen, dat men altijd binnen het wettelijk kader heeft gewerkt.

Het doet mij soms denken aan wat er in het wielrennen met doping gebeurt. Elke keer als er een dopingaffaire is, is het de laatste keer geweest en enige tijd later is er weer een nieuw dopinggeval.

Het verweer, de uitleg die wij van de banken krijgen, komt eigenlijk een beetje op hetzelfde neer.

Ik heb een beetje moeite, als ik dat lees in uw conclusies, om dat te geloven. Waarom?

Ik wil even de zaak-Dejager in herinnering brengen, die van 2007 dateert. Dat is dus geen vijftien jaar geleden. U verklaarde immers dat de context nu anders is dan vijftien jaar geleden.

In 2007, dus negen jaar geleden, is toch een constructie opgezet. Het parket heeft die constructie op een bepaald ogenblik ook voor de rechtbank gebracht. Petercam heeft dan een minnelijke schikking getroffen.

Als ik echter het vonnis van de Gentse rechtbank lees, dan lees ik daarin toch een paar citaten, die ik u wil meegeven: “Op een bijeenkomst bij het advocatenkantoor Tiberghien samen met mensen van Petercam is vooraf een scenario afgesproken ten aanzien van de regularisatiecommissie.”

Ik geef nog een ander citaat: “De onderzoeken hebben duidelijk aangetoond dat zowel Petercam als Tiberghien de ogen heeft gesloten voor talrijke nieuwe kapitaalstortingen en aankopen van beleggingsproducten na 1997. Petercam wist alles.”

U hebt verklaard dat u altijd binnen het wettelijke kader hebt gewerkt. Ik lees nu het voorgaande in het vonnis van een rechtbank. Die twee punten zijn in mijn ogen minstens tegenstrijdig.Daarom heb ik een heel directe vraag voor u in het dossier in kwestie. U verklaart immers dat Petercam altijd conform de wet heeft gewerkt.

Ontkent u dat u in dat dossier wist dat uw cliënt, in dit geval de broers Dejager, niet alles regulariseerde. Dat was immers het probleem dat op een bepaald ogenblik is opgedoken.

Met andere woorden, u verklaart hier dat u conform de wet hebt gewerkt. Ik lees hier in het vonnis dat zulks niet het geval is.

Voorts lees ik in uw conclusies dat Degroof/Petercam een rigoureus beleid hanteert, dat erop is gericht geen activiteiten met offshoreconstructies toe te staan.

Daarom is mijn eerste vraag aan u hoe het met die Panamadossiers zit. Uw naam is daarin

vernoemd. In welke mate ging dat over fiscale of over andere doeleinden?

Als ik alles lees wat daarover in verband met de Panamapapers publiek is gemaakt, blijkt dat inderdaad constructies worden opgezet die niet met de economische realiteit overeenstemmen. U licht hier toe dat u die constructies enkel met fiscale doeleinden hebt toegestaan. Uit de Panama Papers zijn andere gegevens gebleken. Ik weet niet of dat op uw bank van toepassing is. Niettemin had ik graag uw commentaar daarop gehoord.

Ik begrijp dat er tegenwoordig een verbod is voor het personeel van de bank om rechtstreeks of onrechtstreeks offshoreconstructies op te zetten of te adviseren. Ik neem aan dat dat ook formeel bevestigd wordt.

In uw conclusies zegt u dat alle offshoredossiers ondertussen gesloten werden. Wanneer gebeurde dat? Over hoeveel dossiers gaat het? In uw toelichting staat: “Indien nodig gesloten.” Kunt u die “indien nodig” even toelichten? In welke gevallen is het al dan niet nodig om een offshoredossier te sluiten?

Ik heb nog enkele algemene vragen die ik ook aan de vertegenwoordigers van andere financiële instellingen gesteld heb.

Hoeveel meldingen aan het CFI hebt u verricht nadat u had vastgesteld dat een klant over een offshoreconstructie beschikte? Ik weet niet of u die cijfers bij hebt, maar ik had dat graag vernomen, ook verspreid over een aantal jaren.

Ik heb nog een laatste vraag in verband met de betaling aan belastingparadijzen. Artikel 307, § 1, vijfde lid van het Wetboek van de inkomstenbelastingen betreft, zoals u weet, de aangifteplicht voor ondernemingen van betalingen aan belastingparadijzen. In dat verband zou ik graag de bedragen kennen die Petercam en Degroof gemeld hebben bij de fiscus sinds de invoering van die aangifteplicht.

Georges Gilkinet (Ecolo-Groen): Merci pour cet exposé.

Il y a quelques années la Banque Degroof a été citée dans le cadre des Panama Papers. Cela mérite un complément d'explication de votre part. À l'époque, comment avez-vous mis fin à ces collaborations à la constitution de sociétés offshore? Je rappelle que vous étiez client du bureau Mossack Fonseca.

Pour préparer votre venue, je suis allé consulter vos rapports annuels. Lorsque l'on considère vos activités dans des pays en dehors de la Belgique, il est frappant de constater qu'il s'agit principalement d'activités au Grand-Duché de Luxembourg et en Suisse. Pour ce qui concerne la Suisse, je ne sais pas pourquoi, mais le rapport n'est pas disponible sur votre site. J'aurais bien aimé pouvoir le consulter.

Vous développez des activités en Asie. Vous avez cité Hong Kong, Singapour et la Malaisie qui, outre le fait que ces pays sont des puissances économiques en développement, sont connues pour figurer sur des listes grises ou noires en matière de paradis fiscal. Ce faisant, je souhaiterais exactement connaître le type d'activités que vous développez dans ces pays. Quelle est la réalité économique? Sont-ce vos clients qui ont un intérêt pour ces pays? Outre leur discrétion bancaire, pour quelles raisons?

Vous avez dit être très attentif à ce que vos clients respectent leurs obligations en matière fiscale. J'ai bien pris note de votre volonté en la matière. Mais concrètement, comment pouvez-vous vérifier que ces obligations fiscales ont bien été respectées? Techniquement, demandez-vous à vos clients de vous donner la preuve qu'ils ont déclaré leurs revenus à l'étranger au fisc belge? Pourriez-vous me donner un peu plus de précisions quant à ce principe important – principe dont je vous félicite – et la manière dont la vérification peut être organisée?

Comme d'autres banques, vous nous avez expliqué trois degrés de contrôle, le dernier étant la fonction de *compliance*, comme dans d'autres banques. Pouvez-vous me donner des précisions à ce sujet? Combien de personnes sont-elles concernées à l'intérieur de la banque?

Vous avez insisté sur l'indépendance, mais votre fonction est clairement difficile. En effet, les commerciaux aiment avoir des clients, ce qui est normal pour une banque avec des dépôts importants. Si le responsable de la *compliance* estime que quelque chose n'est pas net, le risque existe de perdre un client important et donc des revenus conséquents. Comment pouvez-vous gérer cette tension?

Comment peut-on, à la fois, être indépendant et salarié par la banque elle-même? Car, à la limite, au sein de la banque, vous ne devez pas être la personne la plus appréciée et vos collaborateurs non plus! Dès lors, comment – je pourrais poser cette question et je le ferai aux responsables de la *compliance* dans d'autres banques - évite-t-on aussi une forme de syndrome de Stockholm? En effet, l'un de vous quatre est responsable du

contrôle. Comment peut-il exercer ses fonctions de contrôle sans que, à un moment donné, l'un d'entre vous ne le lui reproche et lui demande s'il n'est pas plus regardant que l'ISI et le fisc? Il pourrait s'exprimer comme suit: "Ta présence ne doit pas faire en sorte que les résultats de notre établissement soient en recul parce que tu as été plus catholique que le pape".

En la matière se pose une véritable question sur l'organisation de notre paysage bancaire. La fonction doit-elle être interne à la banque ou externe? Comment organise-t-on l'indépendance? Si j'ai les mêmes questions que mes collègues concernant les déclarations que vous faites à la CTIF, un élément m'a particulièrement étonné. Vous avez évoqué trois degrés de risque: le risque normal, le risque accru et le risque inacceptable.

Dans le risque accru, vous inscrivez les sociétés offshore. Ainsi, vous estimez que le fait pour un de vos clients de détenir une société offshore, c'est-à-dire une société dans un paradis fiscal, n'est pas une clause d'exclusion. Dès lors, à quelle condition acceptez-vous que l'un de vos clients soit effectivement détenteur d'une société offshore et que cela ne vous pose pas de difficultés? Où situez-vous la limite? Quelle est la proportion de détenteurs de sociétés offshore figurant dans la catégorie "risque accru", que vous acceptez, néanmoins, de conserver parmi vos clients? Est-ce la moitié d'entre eux qui figurent dans la section "risque inacceptable" et leur dites-vous soit d'abandonner soit de changer de banque?

Ma dernière question subsidiaire, à laquelle aucune des banques ne m'a fourni de réponse – j'essaye quand même – est la suivante: où s'adressent les clients que vous refusez ou rejetez? Si toutes les banques nous disent ne pas accepter les clients dont le profil n'est pas net, comment font-ils à part créer leur propre banque? On nous avait expliqué que M. Chodiev avait créé sa banque offshore. C'est une méthode, mais tout le monde ne peut évidemment pas se le permettre.

Je voudrais comprendre où vont les clients quand vous avez été trop durs avec eux.

Benoît Dispa (cdH): Monsieur le président, pour respecter vos consignes, j'ai biffé les questions qui avaient déjà été posées par les collègues et je ne vais pas y revenir. Il m'en reste deux.

La première concerne le cadre juridique dans lequel s'exerce la fonction de *compliance*. Vous faites référence, dans l'exposé, à une circulaire de 1997 concernant la prévention dans le domaine fiscal. J'aurais voulu vous demander si cette circulaire vous paraissait toujours adaptée. On est vingt ans plus tard. Depuis lors, les phénomènes, les pratiques ont largement évolué. Dans l'application que vous faites de cette circulaire, n'y a-t-il pas des éléments qui vous amènent à penser qu'il faudrait peut-être la faire évoluer, l'adapter aux pratiques les plus récentes?

La deuxième question que je souhaite vous poser porte sur l'une de vos recommandations. Vous avez insisté sur la nécessité de limiter le paiement en cash et ce n'est pas la première foi qu'une banque nous fait cette proposition, avec laquelle, a priori, on peut être tous d'accord. J'aurais voulu comprendre en quoi le phénomène de cash est lié à la grande fraude fiscale. L'image de la valise pleine de billets a-t-elle encore une réalité? En quoi les pratiques de cash alimentent-elles ou contribuent-elles à la grande fraude fiscale? On peut comprendre que sur le travail au noir, par exemple, l'utilisation du cash soit un instrument utile mais, par rapport à la grande fraude fiscale, quelles sont les opérations qui se déroulent en cash, qui vous paraissent problématiques et auxquelles il faudrait éventuellement remédier par une modification de la législation?

Le **président**: Monsieur Dispa, merci d'avoir appliqué la demande que je formulais. Je crois qu'on y gagne vraiment, chers collègues. Souvent les mêmes questions reviennent, donc essayons d'y être attentifs et, quelque part, d'amener des éléments neufs ou des questions neuves. Finalement, ce n'est pas grave si c'est un autre collègue qui a posé la question qu'on voulait poser. L'essentiel est d'avancer.

Kristof Calvo (Ecolo-Groen): Mijnheer de voorzitter, ik ga ervan uit dat het geheel toevallig is dat u dat nog eens herhaalt voorafgaand aan mijn vragen.

Mijne heren en mevrouw sprekers, wij hebben reeds een aantal collega's van u ontvangen en dat waren steeds leerrijke toelichtingen. Het spreekwoord is echter vandaag reeds gevallen, ik heb toch wel de indruk dat men bij elke presentatie opnieuw zich steeds probeert voor te doen als katholieker dan de paus.

Een vergadering als deze, in een commissie als deze vereist een geloofwaardige en heel open toelichting. Als ik de oefening maak en ik tik De Groof in in de databank met betrekking tot de Panama Papers, waarover hier ook reeds heel veel is gepraat, dan levert dat 536 resultaten op. Er zijn concrete verhalen verschenen rond losse medewerkers van De Groof, die een rol spelen in

bepaalde dossiers. Ik voel mij dus toch verplicht om aan u te vragen om daarbij de nodige tekst en uitleg te geven en om dat niet zomaar over te slaan in de vergadering. Misschien kan ik daarop straks nog concreet terugkomen, de voorzitter heeft gevraagd om kort te zijn, dus ik wil u eerst en vooral de kans geven om daarover toelichting te geven.

Ik sluit mij aan bij de collega's die vragen hebben gesteld rond het aantal weigeringen en het aantal meldingen aan de CFI. U spreekt in uw slideshow ook zelf over het overleggen van individuele dossiers aan de toezichthouders. Kunt u daarover iets concreter zijn?

Vorige week is mij bij de passage van een collega van u de substantie en het aantal opgevallen. Vrij veel, leek toen. Hoe zit dat bij u?

Dan heb ik een vraag specifiek over de CFI, ook omdat het een van uw aanbevelingen is, samen met andere organen, om de cel voldoende middelen te geven. Vorige week haalde een van uw collega's aan dat men wel meldingen deed maar weinig zicht had op de opvolging ervan en hij vroeg of men daar wel voldoende uitgerust was om aan de slag te gaan met de meldingen. Wat is uw praktijkervaring daarmee, zeker omdat u het ook vermeldt in uw uiteenzetting?

Het volgende betreft een punt waarover de discussie reeds een aantal keren heeft gewoed, zowel in onze commissie als hierbuiten, namelijk de omschrijving van ernstige fiscale fraude. U suggereert een aanpassing. Zou u dan concreet kunnen suggereren welke aanpassing?

Voorts zegt u dat het de interne policy is om daar alles aan te doen. Een van de struikelblokken die al zijn opgedoken, is het bestaan van verscheidene lijsten van fiscale paradijzen. Welke hanteren jullie? Als we evolueren naar uniformisering, wat zijn dan volgens jullie relevante criteria? Dat zou vele mensen het leven makkelijker kunnen maken en ik vermoed ook jullie werk intern.

Ten slotte, de website www.sagadegroof.com is u wellicht bekend. De geschiedenis van de bank is behoorlijk pittig. De Kamer hoeft geen erfeniskwesties te beslechten, maar de informatie die daar wordt gedeeld, roept toch ook wel vragen op. Er is namelijk de historische Panamaconnectie van Bank Degroof, met name het feit dat toch gedurende geruime tijd een van de aandeelhouders, Mupagemo, als aandeelhouders Panamese vennootschappen zou hebben. Een van de erfgenamen wijdt er een hele website aan, een hele geschiedenis. Ik zou toch ook willen vragen om daar even bij stil te staan. In de laatste persartikels die daarover verschenen zijn, kunnen of wensen woordvoerders van de bank daar eigenlijk weinig over te vertellen. Ondertussen is er twee jaar overheen gegaan en is Panama nog centraler komen te staan in het publieke debat. Ik kan me niet voorstellen dat u die tijd niet nuttig hebt benut om daar meer informatie over te verzamelen. Ik denk dat het ook interessant zou zijn om dat te delen met de Kamercommissie.

Éric Massin (PS): Comme mes collègues, je vais essayer de ne pas être redondant afin d'aller directement à l'essentiel. M. Gilkinet vous a posé une question. Je vais être un peu plus clair et plus direct que lui. Vous avez la *compliance* d'un côté et le *private banker* de l'autre. Qui gagne? La *compliance*? C'est ce que je souhaite. Je n'en suis pas particulièrement sûr et certain.

Au-delà de cela, vous précisez que vous respectez le cadre légal, que vous avez une politique de prévention dans le domaine fiscal. Vous respectez donc une circulaire de 1997 – c'est ce que vous annoncez – de même que les mécanismes particuliers. Or, il apparaît que jusqu'en 2004, vous avez des liens avec Mossack Fonseca. Vous venez de nous affirmer que vous respectez la politique de prévention dans le domaine fiscal et la politique de prévention dans les mécanismes particuliers.

Il faut quand même m'expliquer comment vous pouvez affirmer que vous respectez cette circulaire de 1997 alors qu'il apparaît, grâce à une enquête faite par des journalistes, vous avez toujours des liens et des participations jusqu'en 2004 dans Fidalux, avec des sociétés écrans aux Seychelles par l'intermédiaire de Mossack Fonseca.

Cela nous fait dire que des montages ont existé, ce que vous ne contestez d'ailleurs pas. Cela explique peut-être la vingtaine de démissions qui ont eu lieu en 2016 dans votre société. Y en a-t-il encore? Êtes-vous sûrs et certains qu'il n'y en a plus? Avez-vous fait toutes les vérifications qui s'imposaient en la matière? Si c'est le cas, vous allez certainement trouver des choses et je suppose que vous allez dénoncer des dossiers à la CTIF voire au point de contact de la BNB.

À cet égard, je constate que vous insistez sur le fait qu'en 2014, vous dénoncez tout et vous transmettez les informations au point de contact de la BNB. Je vous rappelle qu'avant, si vous aviez connaissance de montages en matière de fraude fiscale ou de blanchiment, vous deviez transmettre les dossiers à la CTIF.

Je ne peux que confirmer la demande de mes collègues. Quel est le nombre de dossiers que vous avez pu dénoncer auparavant à la CTIF puisque vous reconnaissez vous-même que vous pouvez être confrontés à des problèmes de montage pour fraude fiscale ou pour blanchiment et puisque vous avez de la *compliance* en la matière? Ne croyez-vous pas, puisqu'on constate que c'est lorsqu'il y a des modifications législatives que vous vous adaptez, qu'il faudrait un cadre beaucoup plus régulateur que ce qu'il est actuellement?

Marco Van Hees (PTB-GO!): Merci pour vos exposés.

J'en viens, tout d'abord, à votre présence au Luxembourg et en Suisse, comme on le voit sur un des *slides*. Pourquoi, selon vous, est-ce important d'être présent au Luxembourg et en Suisse? On sait que la gestion de fortune y a une place importante, mais le recours aux paradis fiscaux et aux places off shore également. Dès lors, comment justifiez-vous cette présence?

En matière de *private banking* est-il économiquement viable, dirais-je, de ne pas avoir recours à des sociétés off shore? Á partir du moment où l'on sait qu'il y a une concurrence très importante dans le secteur du *private banking* et que beaucoup d'établissements recourent aux activités off shore, économiquement, pouvez-vous faire l'impasse sur ce genre de structures?

Quels sont les contrôles externes que vous avez de la part d'institutions comme la FSMA, la Banque nationale ou d'autres? Pouvez-vous quantifier ces contrôles? Combien de contrôleurs viennent-ils? Quelle est la périodicité? Pourriez-vous apporter des précisions à ce sujet? Combien de personnes de la FSMA viennent-elles? Est-ce une fois tous les dix ans ou sont-elles à 53 présentes tous les jours? Vous voyez la marge qu'il peut y avoir!

La liste des paradis fiscaux, on vous a déjà posé la question.

Il y a la question du risque accru à la page 25 de votre présentation où l'on voit que la présence dans les structures off shore ne fait pas partie du risque inacceptable mais du risque accru. Comment expliquez-vous cela? Cela veut-il dire qu'il existe une tolérance vis-à-vis de la présence dans des structures off shore? Dans votre exposé, vous avez évoqué des buts non fiscaux de la présence off shore. Quels sont ces buts et comment peut-on concilier cela avec l'absence de buts fiscaux? Comment peut-on départager les deux?

En matière de fraude fiscale grave, vous trouviez qu'il était important d'avoir un éclaircissement. Personnellement, j'aimerais avoir un éclaircissement sur votre demande. Est-ce que c'est parce que vous êtes amenés à gérer régulièrement des cas supposés de fraude non grave qu'il est important de connaître la différence avec la fraude fiscale grave? Dans quel contexte, dans vos dossiers précis, le problème se pose-t-il? Vous pouvez le poser de manière théorique, globalement, mais je suppose qu'ici vous le posez de manière plus précise par rapport à des situations auxquelles vous êtes confrontés.

Quelles sont ces situations pour lesquelles la nuance entre fraude fiscale ordinaire et grave est importante?

Que faites-vous des clients dont vous communiquez les opérations à la CTIF? Nous savons que dès que l'on communique à la CTIF, le suivi n'est pas fait immédiatement et qu'il est rare d'avoir des suites. Même lorsque des suites sont données, rares sont les suivis réels au niveau de la justice. Avez-vous un suivi particulier avec ces clients? Les mettez-vous sur une liste noire ou rouge? Les excluez-vous de la banque? Que faites-vous?

Concernant Fidalux (au sujet de laquelle mes collègues ont déjà posé un certain nombre de questions quant aux révélations, dans le cadre des Panama Papers, que vous n'avez pas évoqués spontanément ici), la presse parle notamment d'une société dont on se demande si elle toujours active étant donné qu'aucune date de sa clôture n'a été annoncée. À votre avis, est-ce encore le cas?

Dans la réponse très lapidaire que vous faites aux journalistes, vous répondez: "Nous conseillons et accompagnons nos clients pour qu'ils se conforment à la réglementation." C'est une formulation très douce et peu vigoureuse en termes de lutte contre la fraude pour mettre vos clients dans le droit chemin! Le conseil et l'accompagnement sont des termes un peu légers à l'égard de personnes qui auraient des pratiques frauduleuses. Pouvez-vous nous éclairer par rapport à cette citation?

Quant à Fidalux même, pouvez-vous en dire un peu plus sur cette société? Je suis tombé, en creusant un peu, sur un article du *Le Parisien,* du 17 décembre 2000, titré "La banque du gotha impliqué dans une arnaque", dans lequel il est évoqué une fiduciaire De Groof, en deux mots, surnommée "la banque du gotha" qui serait

devenue Fidalux ensuite. De Groof en un ou deux mots, cela n'explique pas dire grand-chose mais il y a beaucoup de chances pour qu'il s'agisse au départ de la banque Degroof à Bruxelles.

Par rapport aux articles récents sur les Panama Papers qui affirment simplement que la banque Degroof avait pris une participation dans Fidalux, on a l'impression que c'est quand même plus que simplement prendre une participation par hasard dans cette société, qu'il s'agit véritablement d'une fiduciaire que la banque Degroof avait créée à Luxembourg.

L'article paru dans *Le Parisien* pointe une affaire en particulier. Je peux citer son nom car il figurait dans la presse. C'est un certain Philippe Dumontier qui avait lancé son affaire – cela ne nous rajeunit pas – en1993. "Sans aucune mise de fonds, il a miraculeusement obtenu de la banque Degroof la constitution de la Medical Trustee Bank basée à Dublin", l'institution qui posait problème. L'article ajoute: "Sans prendre la peine de vérifier les antécédents judiciaires de son client, la banque a également accepté de constituer un conseil d'administration pour cette nouvelle société avec deux de ses membres, et non des moindres, puisque l'un d'eux n'était autre que le prince Henry de Croÿ" qui, comme beaucoup le savent, est impliqué dans une gigantesque fraude dans le dossier des "*cash companies*" en Belgique.

Le jugement est assez sévère pour cette institution, cette fiduciaire Degroof devenue Fidalux, puisque les magistrats ont épinglé la conduite de la banque luxembourgeoise qui souhaitait se constituer partie civile et dont la demande a été rejetée. Les magistrats disent: "Force est de constater que Fidalux a pour le moins agi avec une certaine légèreté." Plus loin, les juges soulignent que la banque a permis à plusieurs escrocs, Dumontier en tête, "de trouver des instruments à la mesure de leur activité délictueuse et, si sa réputation s'en est trouvée salie, elle ne le doit qu'à ses propres errements". Voilà donc ce que disent les magistrats de cette fiduciaire Degroof créée au Luxembourg et qui est devenue Fidalux impliquée dans les Panama Papers. Par rapport à cela, quelles explications pouvez-vous donner? Comme c'est passé, ce sont peut-être vos prédécesseurs qui avaient mis cela en place mais je suppose que vous êtes au courant de l'histoire de la banque.

Le **président**: Monsieur Van Hees, pour la clarté de la commission, pouvez-vous nous dire de quand date l'article?

Marco Van Hees (PTB-GO!): C'est un article du journal *Le Parisien* du 17 décembre 2000.

Le **président**: Nos interlocuteurs peuvent ainsi situer cela dans une ligne du temps. Puis-je vous demander d'envoyer le lien par mail au secrétariat?

Marco Van Hees (PTB-GO!): Je termine par une dernière question. Dans le cadre de cette commission, il faudra se poser des questions sur la politique en matière de sanctions à l'égard de la fraude fiscale. Avez-vous des idées ou positions sur la question? Et je vous demande de manière un peu provocatrice: serait-il normal qu'un dirigeant de banque qui a permis ou construit des mécanismes frauduleux faisant usage à des paradis fiscaux se retrouve en prison? Serait-il normal qu'une personne ayant commis de tels agissements se retrouve en prison?

Serait-il normal qu'un banquier qui a permis de la fraude se retrouve en prison?

Eric Van Rompuy (CD&V): Geachte sprekers, ik heb een vraag in verband met de manier waarop de bank Degroof tegen de kaaimantaks aankijkt. U weet dat dergelijke juridische constructies al sinds 2014 gemeld moeten worden in een bepaald vak in de fiscale aangifte. Momenteel is het de kaaimantaks, de doorkijktaks, die inkomsten van zulke constructies belast bij de bezitter van de constructie, alsof de constructie niet bestaat. Het is een doorkijkbelasting, waarvan de minister van Financiën zegt: “Het doel is om belastingplichtigen te stimuleren om buitenlandse juridische constructies te ontbinden.”

In uw slides heb ik gezien dat ondertussen alle offshoredossiers in de groep die consulteerbaar is, werden gescreend en indien nodig gesloten. Ook zegt u dat, indien nodig, de *compliance procedures* nog aangescherpt worden. Wat bedoelt u met de woorden “indien nodig”? In uw cartografie spreekt u over “risques inacceptables; fonds en provenance d’une activité criminelle” — dat is maar normaal, denk ik. U hebt het ook over “risques accrus, origine étrangère des fonds, présence de structure offshore, transfert international”. Welke criteria hanteert u uiteindelijk? Ik kan wel aannemen dat dossiers in verband met criminele activiteiten gesloten worden, maar de rest lijkt mij toch nog altijd *un risque accru*.

Wat vindt u van de kaaimantaks? Advocaten zeggen in dat verband dat zij geen toename zien van het aantal ontbonden juridische constructies. Er worden dus weinig juridische constructies ontbonden, niettegenstaande de kaaimantaks toch al enkele maanden geleden goedgekeurd is

en sindsdien van toepassing is. U geeft hier uw goede intenties, maar zal de kaaimantaks — een kaaiman is een vis met tanden — echt bijten?

Ik zeg dat niet alleen aan u, maar ook aan de vertegenwoordigers van andere financiële instellingen. U hebt goede intenties en niemand twijfelt daaraan. Momenteel beschikken wij over een aantal instrumenten zoals de kaaimantaks, die voor de financiële instellingen een aanzet zouden moeten zijn tot maximale transparantie.

Het is zo dat die constructies sinds de kaaimantaks veel meer details moeten geven. Zij moeten ook naam, adres enzovoort van de constructies vermelden. Er zijn heel wat elementen die daar meer inzicht in en transparantie over moeten geven. Zonder de medewerking van uw financiële instelling… Mijn stelling is dat de cliënten van de belastingparadijzen via de financiële instellingen ook zouden moeten zichtbaar worden gemaakt en dat voor een stuk het interne bankgeheim zou moeten worden opgeheven, als men daar ooit zicht op wil krijgen, anders blijft het een vrome intentie.

Het net sluit zich echter meer en meer, ook internationaal. Er zijn heel wat elementen van informatie-uitwisseling tussen de fiscus van verschillende landen, ook van openbaarheid van transacties enzovoort.

Vormen de tanden van de kaaimantaks voor uw bank een aanzet om op dat vlak nog veel strikter te zijn dan de vrome intenties die ik lees? Misschien wordt dat al te voorzichtig geïnterpreteerd.

Vincent Scourneau (MR): Monsieur le président, je voudrais évidemment, en qualité d'un des derniers intervenants ou le dernier, tenter de ramasser au mieux les questions préparées, puisqu'il y en a eu plus d'une cinquantaine, ce qui veut dire qu'évidemment, cela élimine le tir groupé de questions qu'on aurait pu faire en début de séance.

Mais cela étant, j'ai entendu la semaine dernière un collègue parler de "banque vertueuse", qu'on ne doutait pas que nous étions confrontés à des banques vertueuses, en tout cas certainement pour celles qui venaient spontanément par-devers nous pour se présenter et s'exprimer.

Aujourd'hui, on est un peu monté d'un cran. J'ai entendu certains collègues comme le collègue Vanvelthoven dire qu'il ne croyait pas nécessairement à tout ce qui avait été dit. Je l'ai entendu notamment faire référence à une jurisprudence qui mettait, ou émettait certains doutes quant à certaines considérations. Et donc c'est une jurisprudence qui a déjà quelques années.

Mais plus précisément, je souhaiterais poser une question à la banque, notamment au sujet d'une publicité qui est faite sur son site et qu'on peut découvrir aujourd'hui. Elle dit qu' "on peut compter sur l'appui de spécialistes de la structuration juridique fiscale et successorale qui pourront notamment vous aider à transmettre votre patrimoine ou à créer les structures (c'est ici évidemment que ça devient intéressant) les plus adéquates de détention de votre patrimoine tout en tenant compte, le cas échéant, des aspects nationaux et internationaux".

Que veut dire ce petit paragraphe, qui est complété d'ailleurs par un autre plus loin, où vous disposez notamment, et vous en faites référence, de filiales qui ont été citées à Hong Kong, en Suisse, etc.; vous mentionnez également "une étroite collaboration avec ces différentes filiales, ce qui permet de nombreux et fructueux échanges de savoir-faire et d'expériences dans de nombreux domaines".

Dès lors, j'aurais souhaité savoir quel était ce genre d'expérience. Que tirez-vous comme expérience de ces comparaisons entre le système belge et d'autres systèmes, qui peuvent d'ailleurs être qualifiés de systèmes parfois offshore? Nous les avons déjà présentés ici à différentes reprises à l'occasion de cette commission. Quelles sont vos explications et, à partir de là, comment bien faire la frontière entre l'optimisation et ce qu'il conviendrait de dénoncer?

J'ai déjà posé une question la semaine dernière. Je me permets d'y revenir parce que je n'ai pas eu véritablement la réponse, en tout cas celle que je souhaitais. Je crois même qu'il n'y a pas eu expression sur le sujet. C'était de savoir si au niveau des *compliances* bancaires, il y avait une sorte de communication entre eux. Les banques ont-elles une *shortlist*, une *blacklist*, en tout cas une liste de clients indésirables?

Au-delà de cela, nous sommes confrontés à certaines personnes, certaines familles, certaines sociétés qui sont citées par la presse. Cela provoque-t-il directement des clignotants au niveau des *compliances*? Cela provoque-t-il directement un rejet? Quelle est votre attitude par rapport à cela?

Décidez-vous immédiatement et a priori d'écarter cette clientèle, citée de manière assez négative dans la presse ou fait-elle également l'objet,

malgré tout, d'une enquête interne et, partant, d'un jugement de votre *compliance* par rapport ou non à son intégration au Private Banking?

Le **président**: Monsieur Scourneau, puis-je vous demander de faire parvenir au secrétariat de la commission le document que vous avez trouvé sur le site internet de la Banque Degroof Petercam aux fins de le joindre au rapport en illustration de la question que vous avez posée?

Vincent Scourneau (MR): Évidemment, monsieur le président!

Le **président**: Nos experts ont-ils des questions à poser?

Marc Bourgeois: Monsieur le président, je serai bref. En matière fiscale, il existe cette fameuse distinction entre la fraude qui est illicite et l'évasion fiscale, en tout cas l'évitement licite de l'impôt, qui est en principe opposable, mais qui peut être rendu inopposable en raison de l'application de mesures anti-abus et parmi lesquelles figure la mesure générale anti-abus, l'abus fiscal, et la manière dont vous avez pris en compte cette mesure générale anti-abus. Cela ne relève plus de la fraude mais de l'inopposabilité. Par ailleurs, comment avez-vous adapté vos structures par rapport à ces mesures dont l'interprétation est, pour le moins, difficile? Vous parlez de la fraude fiscale grave, mais dans le cas présent, nous avons aussi une mesure qui engendre un certain nombre d'incertitudes. Quelles ont été les adaptations en la matière?

En second lieu, vous avez parlé de l'identification des bénéficiaires économiques des personnes morales. Quels sont les critères que vous avez retenus pour déterminer qui est bénéficiaire économique, question à laquelle il ne sait être répondu par un plus un égale deux, mais quels sont les critères qui permettent de remplir juridiquement cette notion de bénéficiaire économique?

La troisième question rejoint effectivement une question posée par plusieurs commissaires sur la détermination de ce qu'est une société offshore utilisée uniquement à des fins fiscales? Juridiquement, comment remplit-on la fameuse exigence de substance économique, qui suscite évidemment des interprétations contradictoires, des controverses en droit, notamment aussi en ce qui concerne l'utilisation d'une holding à l'étranger? En effet, la Cour de Justice de l'Union européenne stipule: "La substance économique s'identifie à partir de l'équipement du personnel, des locaux". Or, pour avoir une holding, il ne faut pas avoir plus d'une pièce ni de nombreux membres du personnel ni beaucoup d'équipement pour pouvoir gérer des participations.

Faites-vous preuve d'une très, très grande prudence à ce propos? Comment remplit-on cette notion de "substance économique", a priori abstraite?

Mark Delanote: Ik heb nog een paar vraagjes. Ik ga meteen naar uw conclusies waarin u pleit voor een maximale duidelijkheid omtrent het begrip ernstige fiscale fraude. Het is hier al een paar keer aan bod gekomen. Er zit daar uiteraard een zekere zone in die, zoals het Grondwettelijk Hof ook bevestigt, een zekere mate van onvoorzienbaarheid oplevert, maar dat is uiteraard maar een zone in het midden. Wat echt ernstig is, moet in principe onderkend worden.

Mijn vraag is dan of de essentiële vraag niet veeleer is: hoever reikt de taak van de *compliance officer* om na te gaan of er effectief sprake is van ernstige fraude?

Een van de elementen die de wetgever destijds ook heeft aangereikt, die ook in de rechtspraak aan bod komt, is onder meer het gebruik van valse stukken. Als er valse stukken zijn, is er ernstige fiscale fraude. Dan lijkt mij de meest cruciale vraag: hoever moet de bank gaan in haar intern onderzoek om na te gaan of dat stuk vals is? Volstaat de hypothese van een extern advies waarin geattesteerd wordt door een illustere onbekende advocaat dat alles in orde is? Stopt daar het onderzoek van de bank? Of gaat de bank daarin verder?

Een andere vraag, u spreekt over het harmoniseren van het begrip fiscale fraude op Europees niveau. Dat is uw tweede suggestie onder de conclusies. Ik heb daar een klein beetje de boot gemist. Wat bedoelt u daarmee? Spreekt u daar over ernstige fiscale fraude? Wenst u een visie van de Europese Unie over het begrip fiscale fraude? Bestaat daar zoveel onduidelijkheid over? Dat is mijn vraag.

Een derde vraag is ook al een paar keer aan bod gekomen, specifiek over de *compliance*. Daar zit men uiteraard met een eventueel — ik zeg niet dat het zo is — belangenconflict. U bent adviseur en controleur tegelijkertijd. Dat zijn uiteraard andere personen, maar niettemin. Zou het een aanbeveling kunnen zijn om de compliancetaak volledig te externaliseren? Is dat iets wat u logisch lijkt? Of vindt u dat in eerste instantie een interne taak van de bank zelf?

Le **président**: J'aurais deux questions. Et comme

vous pouvez l'imaginer, la révélation à répétition des OffshoreLeaks, LuxLeaks, Panama Papers etc. suscite un émoi dans la population. Et bien évidemment, il nous faut, à travers cette commission, pouvoir y répondre. C'est la raison pour laquelle, moi ma question sera directe. Est-ce qu'aujourd'hui Degroof/Petercam est encore, d'une manière ou d'une autre, directement ou indirectement en relation d'affaires ou en relation juridique avec des sociétés offshore situées dans des paradis fiscaux? Première question.

Deuxième question: avez-vous des clients qui, aujourd'hui, ont des avoirs qui sont logés dans des sociétés offshore situées dans des paradis fiscaux et dont vous êtes, directement ou indirectement les gestionnaires ou à l'origines desquels vous êtes – s'agissant de leur création?

Et enfin, je souhaiterais vous entendre sur LuxLeaks. Alors, ce n'est pas le sujet direct de la commission, mais en même temps, on sait que l'Inspection spéciale des impôts a été chargée d'analyser ce volet et que, par ailleurs, le ministre des Finances nous expliquait qu'il avait reçu un certain nombre de *rulings* de l'administration fiscale luxembourgeoise et qu'il était en attente d'autres. On sait que la banque Degroof a été citée pour quelques cas en particulier. Je souhaiterais pouvoir vous entendre là-dessus. Considérez-vous que, pour une banque comme la vôtre, il est admissible de pouvoir, au fond, vous inscrire dans ce genre de facilités qu'offre le Grand-Duché du Luxembourg pour une localisation de matières imposables avec un objectif d'optimalisation fiscale mais avec des questions subséquentes quant à la réalité des circuits économiques qui sont sous-jacents à ces pratiques, et dès lors, quant à la réalité de la substance économique, pour ne prendre que cet aspect des choses? Donc, pensez-vous finalement ou, pour le dire autrement, est-ce qu'à refaire, vous le referiez?

Voilà. Je vais suspendre 5 minutes pour laisser, évidemment, à la banque Degroof la possibilité de restructurer un peu l'ensemble et de voir comment ils se répartissent les réponses.

La réunion publique de commission est suspendue de 14.40 heures à 14.46 heures.
De openbare commissievergadering wordt geschorst van 14.40 uur tot 14.46 uur.

Chers collègues, nous reprenons les travaux. Les questions sont très nombreuses. Je pense qu'à l'instar des autres banques auditionnées jusqu'à présent, il y a certaines questions qui peuvent être regroupées et d'autres qui appellent des réponses plus précises. Un peu de silence, chers collègues. Franchement, vraiment c'est… Merci à toutes et tous. Je cède immédiatement la parole à M. Masset.

Gilles Firmin: Nous essayerons de répondre dans la mesure du possible à la majorité des questions. Je propose de commencer par une question très pratique: qui sont les Panama Papers? Les informations qui sont disponibles sur internet concernant la Banque Degroof.

La Banque Degroof Luxembourg est citée pour 72 sociétés offshore sur le site des Panama Papers. Parmi ces 72 sociétés, nous avons fait une recherche interne. Il faut bien avouer qu'il y a 20 sociétés qu'on ne retrouve absolument pas. Nous partons du principe qu'il doit s'agir d'une erreur car nous sommes remontés assez loin dans le passé sans retrouver aucune trace de ces 20 sociétés. Pour le reste, les 52 sociétés pour lesquelles Banque Degroof Luxembourg est citée ont toutes été créées par la Banque Nagelmackers au Luxembourg et ont été récupérées par Banque Degroof Luxembourg lors de l'acquisition de Nagelmackers en 2005.

Dans les années qui ont suivi l'acquisition de Nagelmackers, nous avons fermé toutes ces sociétés. Certaines immédiatement, d'autres avec un peu plus de temps, la dernière étant fermée en 2008 ou 2009.

Par ailleurs, la société Fidalux est citée pour 23 références. Il est important de rappeler que la banque n'a plus aucun lien avec Fidalux depuis 2004 et était minoritaire depuis 2000. C'est quand même une société avec qui les liens sont relativement loin dans le passé. Fidalux est citée pour 23 sociétés. Là aussi, nous avons quelques sociétés qui sont inconnues, quatre pour être précis. Les 17 autres sont à nouveau liées à Nagelmackers car il semblerait que Fidalux ait travaillé à constituer des sociétés pour Nagelmackers.

Parmi ces sociétés restantes, 17 ont été clôturées. Il en reste deux qui, selon nous, paraissent ne présenter aucun problème fiscal. C'est l'occasion de souligner que les sociétés offshore ne sont pas toujours, par définition, des problèmes au niveau fiscal.

J'en profite pour répondre aux questions relatives aux déclarations à la CTIF, puisque nous sommes dans les chiffres. La Banque Degroof Petercam fait, en moyenne par an, une vingtaine de déclarations. C'est plus bas que les chiffres que vous avez pu entendre de la part de grands acteurs du marché. Il faut les rapporter à la taille de notre clientèle qui est inférieure à 30 000

clients. Dans ces conditions, il n'est pas anormal, dans notre chef, d'en déclarer une vingtaine par an à la CTIF.

Je tiens à préciser que, même si dans notre *slide* nous avons mentionné le point de contact de la BNB en 2014, nous n'avons pas attendu le point de contact de celle-ci pour faire des déclarations à la CTIF. Cela fait de nombreuses années que nous déclarons nos soupçons de blanchiment à la CTIF. En outre, nous sommes interrogés environ entre vingt et trente fois par an pour des dossiers qui ne sont pas des déclarations de notre part et pour lesquels nous répondons bien entendu.

Ceci nous amène la réponse à la question de l'équilibre des pouvoirs entre la *Compliance* et le business. La *Compliance* a sa propre indépendance. La C*ompliance Officer* décide seule de faire une déclaration à la CTIF. Je désire être très clair sur ce point: le comité de direction n'est ni impliqué ni au courant des déclarations qui lui sont faites. Ni M. Masset, ni moi-même (qui suis le *Chief Risk Officer* (CRO) supervisant la C*ompliance*) ne savons quels clients ont été déclarés à la CTIF. La *Compliance* a une arme ultime lui permettant de se couvrir et de dénoncer ses soupçons de blanchiment.

Par ailleurs, l'équilibre est garanti par la présence d'une fonction de contrôle indépendante au comité de direction puisque nous avons un CRO désigné et c'est une des demandes de la loi bancaire de 2014 au comité de direction, en l'occurrence moi-même, qui n'a que des fonctions de contrôle – *Risk et Compliance*.

Quant à la tentation que pourrait avoir le comité de direction d'accepter un client qui serait refusé par la *compliance*, il faut bien se rendre compte que le comité de direction, ne sachant pas si le client a fait l'objet ou non d'une déclaration à la CTIF, ne va jamais prendre le risque d'accepter un client sur lequel la *compliance* a des doutes en matière de blanchiment, puisque nous accepterions un client qui potentiellement aurait été dénoncé. Donc il n'y a pas eu, en tout cas depuis que je suis au comité de direction, de cas où la *compliance* ait été overrulée par le comité de direction dans l'acceptation d'un client.

Philippe Masset: Juste pour autant que de besoin, je confirme bien sûr cette réalité. C'est un point auquel moi-même je suis extrêmement sensible. Je peux vous assurer qu'à ma connaissance, le dispositif légal et réglementaire qui est en place, s'il est pratiqué avec sérieux et compétence, garantit effectivement une approche équilibrée des sujets et le respect des lois et des réglementations dans ces différents aspects; on n'est absolument pas, dans le prescrit actuel, dans une situation de quelconque inféodation du *compliance* par rapport aux objectifs commerciaux. C'est quelque chose que je ne soutiendrais en aucune mesure, qui n'est pas la réalité et qui serait, si jamais quelqu'un avait cette idée, une vue extrêmement à court terme de sujets et une élusion de nos responsabilités.

Gilles Firmin: Je vais juste encore répondre à une question de chiffres qui avait été posée. Au niveau du refus de clients, nous refusons environ une cinquantaine de clients ou transferts par an. Il faut bien se rendre compte cependant que tous ces clients ou ces transferts ne sont pas systématiquement refusés pour des questions étant liées au blanchiment, mais on peut être dans d'autres considérations, de risque de réputation ou tout simplement de client avec qui nous n'avons pas envie de travailler parce qu'on estime qu'il n'y a pas de lien économique. Je vais passer la parole à ma collègue.

Katia Wastchenko: Pour répondre aux questions relatives aux suggestions que nous avions faites de modifications législatives, il y avait une première question concernant la limitation des paiements en cash. Alors, on n'a pas à ce stade d'idée très précise, puisqu'il faudrait examiner la situation en profondeur pour avoir des suggestions de mesures à prendre.

Ce qui est important, ou en tout cas intéressant, de relever, c'est que dans les autres pays européens, les limitations de cash sont supérieures à la limitation que nous connaissons en Belgique. Et je crois qu'au sein du gouvernement, il y a déjà eu des discussions de relever ce niveau. Je pense que ce genre de débat serait contraire par exemple à la lutte contre la fraude fiscale et le blanchiment.

Une autre question portait sur la définition de "fraude fiscale grave". Pour expliquer la problématique, c'est une définition qui ne se trouve pas dans la loi et la gravité de la fraude fiscale est appréciée suivant deux critères. Le premier critère c'est la fabrication ou l'utilisation de faux – je crois qu'il n'y a pas de difficultés pour comprendre ce que cela signifie -, mais le second critère il doit s'agir de montants élevés. Je pense que si je vous posais la question, il y aurait autant de réponses que de participants ou en tout cas les débats seraient animés. C'est justement le genre de situations que l'on trouve dommage. Il faudrait qu'il y ait une définition très claire de ce que l'on entend par "fraude fiscale grave" pour qu'on puisse l'appliquer de façon univoque.

Une question portait également sur la taxe

Caïman; je rejoins tout à fait la réflexion de M. Van Rompuy. Je crois qu'il y a tout un arsenal législatif qui a été pris, et notamment la taxe Caïman, pour rendre toutes les opérations beaucoup plus transparentes et que pour que le contribuable, soit déclare lui-même ses revenus étrangers, soit que cela se fasse via les CRS. Donc l'échange d'informations et ce genre de mesures devraient effectivement faire perdre l'appétit aux contribuables de recourir aux structures offshore.

Gilles Firmin: Je vais reprendre la parole concernant les questions relatives à la liste des paradis fiscaux, à la notion de risque accru et à la manière dont on s'assure que des obligations fiscales ont bien été remplies. Au niveau de la liste des paradis fiscaux, nous utilisons la "liste Moscovici" qui définit une trentaine de paradis fiscaux. Par ailleurs, comme je l'ai dit dans le contrôle des transferts sortants, nous utilisons la liste des pays respectant les obligations de prévention du blanchiment et équivalente à celle de l'Union européenne qui a été publiée par arrêté royal.

Au niveau de la question de la vérification du respect des obligations fiscales par les clients, nous allons forcément interroger le client et lui demander de nous fournir tous les documents relevants. Quels sont-ils? Il peut s'agir de documents en provenance de l'administration fiscale quand il s'agit, par exemple, d'une régularisation. Nous allons parfois faire des demandes si nous avons des doutes de déclaration des clients. Nous allons aussi généralement demander, si des avocats sont impliqués, les documents fournis par les avocats et une attestation, éventuellement, que l'avocat a assisté le client dans sa déclaration fiscale.

Au niveau de l'identification des bénéficiaires économiques pour les virements vers l'étranger, nous avons la chance, comme je le disais, d'avoir une clientèle relativement réduite qui nous permet normalement de toujours identifier quels sont les bénéficiaires économiques des virements réalisés par nos clients. De nouveau, je renvoie aux contrôles sur les transferts sortants. On ne va pas accepter un transfert vers un pays qui n'est pas sur la liste des pays ayant une politique de prévention du blanchiment similaire à l'Europe, si le bénéficiaire économique n'est pas clairement identifié et n'a pas un minimum de substance, selon nous. Donc, nous allons faire ce type d'analyse et nous allons éviter les virements vers des pays du type paradis fiscal où l'on pourrait trouver une société-écran, puisqu'elle ne répondra pas aux contrôles qui sont réalisés par la *compliance*.

Les risques accrus, j'y ai répondu.

On en arrive à la question de notre politique en matière d'offshore. Comme je l'ai dit, la présence d'une offshore dans un transfert de fonds est un facteur de risque accru, mais pas de risque inacceptable. Maintenant, il est très clair que, si une offshore est impliquée, les contrôles vont être particulièrement importants, comme je l'ai expliqué avec l'intervention de l'*estate planning* et de la *compliance*. Donc, la personne qui détient l'offshore va devoir fournir toutes les explications, documents à l'appui, sur l'origine des fonds, le traitement fiscal qui a été appliqué, etc. Toutes les obligations de prévention du blanchiment vont être remplies comme pour un transfert qui aurait une autre nature.

De nouveau, nous avons réalisé au cours des dernières années, et particulièrement en 2015, tout un travail de *screening* des comptes offshore. Donc, nous avons aujourd'hui une vision relativement claire de la conformité fiscale des offshores qui sont en compte auprès de la Banque Degroof Petercam.

Philippe Masset: Pour rebondir là-dessus et pour peut-être encore reclarifier le plus possible les choses, je voudrais souligner plusieurs éléments. Tout d'abord, je dirais que le fait d'avoir une structure offshore ne correspond pas toujours à des motivations fiscales même dans des temps lointains. Le fait d'utiliser ce genre de structure peut tout à fait se justifier pour des raisons totalement différentes. Exemple: l'utilisation ou le recours à certains produits ou formes juridiques qui sont possibles dans un pays mais qui ne le sont pas dans un autre. Je pense par exemple au Luxembourg où il y a toute une série d'évolutions en matière de structure pour le *private equity* qui ne correspondent en rien à une quelconque volonté fiscale. C'est juste un instrument qui, *by the way*, permet des investissements utiles pour l'économie.

Il y a également des éléments de discrétion. La discrétion et les éléments fiscaux sont deux sujets tout à fait différents. Il y a des personnages publics, il y a des gens importants qui ont une participation importante ou qui ont des activités importantes et qui ne veulent pas nécessairement que ce soit connu de tout le monde dans le village dans lequel ils habitent. C'est quelque chose qui, à ma connaissance, n'est pas condamnable.

Par ailleurs, il y a aussi des gens qui ont des activités qui sont directement résidents dans les pays dont on parle. Un de nos prédécesseurs a dit que le fait que le Panama est un pays où il y a

des gens qui travaillent et où il y a notamment une activité maritime, c'est une réalité.

En termes de politique de la banque, j'espère qu'on s'est bien fait comprendre. Le point est que la Banque Degroof/Petercam a respecté dans le temps les dispositions réglementaires fiscales qui étaient d'application ainsi que les bonnes pratiques bancaires dans un environnement qui, reconnaissons-le, a quand même au cours des vingt dernières années et même au cours des cinq dernières années et même au cours de la dernière année fondamentalement évolué. Je pense qu'il faut quand même regarder… C'est toujours facile de regarder avec les lunettes d'aujourd'hui une situation d'il y a quinze ans.

J'ai dit que nous avons une politique totalement rigoureuse et imperméable au niveau de l'interdiction totale de construction avec des objectifs fiscaux. Je voudrais aussi ajouter que notre point, aujourd'hui et hier, n'a jamais été d'être des structurateurs de structures par définition de notre activité. Nous nous occupons de clients dans une vision globale, énormément d'entrepreneurs d'ailleurs. Il se peut très bien que, dans le cadre de cet examen, on en arrive à tomber sur des structures offshore.

On l'a dit: énormément de structures ont été clôturées. En reste-t-il aujourd'hui une série dans nos livres? La réponse est oui. Bien sûr, là je rejoins tous les commentaires faits par mon collègue sur le fait que, bien sûr, toutes ces structures ont été acceptées, ont montré patte blanche et, en soi, ne posent pas de problèmes. Je réinsiste sur le fait que notre activité n'est pas de faire du conseil en termes de structure ou de structuration. Le cadre est bien sûr beaucoup plus large.

Je voudrais également faire le point sur nos activités dans les différents pays car je me suis peut-être mal exprimé.

Le Groupe Degroof est effectivement un acteur indépendant important dans ces métiers en Belgique, ce dont nous sommes fiers. Ce groupe est international. Nous avons effectivement des activités dans une série de pays. Je tiens ici à souligner que ces activités correspondent à une logique de groupe, mais également à la logique propre aux pays dans lesquels nous sommes présents. Le plus bel exemple – je fais ici le lien avec une question du président – est celui du Luxembourg où nous avons une filiale importante employant 350 personnes. C'est une filiale qui a plusieurs métiers, dont un métier important très consommateur de ressources humaines, à savoir le métier de *l'asset services*. Ce métier est localisé à Luxembourg. Il n'a aucune connotation fiscale, Luxembourg étant un centre européen, voire mondial en matière d'OPCVM. L'année prochaine, il y aura 30 ans que nous avons une banque à Luxembourg occupant 350 personnes. Cette banque respecte, bien sûr, les dispositions réglementaires et fiscales dans ce pays.

Si nous avons été cités à l'occasion des LuxLeaks, nous avons une organisation et une situation fiscale spécifiques totalement en ordre par rapport au Luxembourg dans le cadre d'une activité plus que développée avec ces 350 personnes.

On a cité nos activités en Suisse qui sont très mineures. Il s'agit essentiellement d'activités de *private banking* pour des clients qui pour une partie ne sont pas Belges.

Il a également été question d'activités dans certains pays en Asie. Vous devez savoir que Hong Kong est le seul pays où nous sommes présents en Asie avec cinq personnes. Cette filiale a été créée l'année passée. On y exerce qu'un seul métier, à savoir le métier d'*asset services*. Notre objectif était ici de faire le relais de notre métier luxembourgeois dans un autre fuseau horaire.

Je tiens également à répéter que le Groupe Degroof est présent dans une série de pays dont je viens de citer les principaux. Nous y avons des activités opérationnelles, réelles, concrètes avec une logique claire par rapport à nos clients qui sont en grande partie des clients locaux ou internationaux.

Il était important de préciser ces éléments car plusieurs questions tout à fait légitimes ont été posées sur ce sujet importants.

Jonny Van De Casteele: In verband met de publicatie op onze website en wat daar de bedoeling van is.

Enerzijds is het uiteraard belangrijk dat onze cliënten het nut ervan inzien de koopkracht van hun kapitaal te bewaren en te dragen in de toekomst, maar anderzijds ook eens stil te staan bij de overdracht naar de volgende generaties. Dat gaat van heel eenvoudige vragen tot zich de vraag te stellen wie wat erft als u er morgen niet meer bent. Wie erft de volle eigendom? Wie erft het vruchtgebruik? Wie erft wat? En is dat, mocht het zich onverwacht voordoen, ook wat u wil? Wij gaan dan kijken naar eventueel het opmaken van een testament. Eventueel kijken wij of het nuttig is om een generatiesprong in te voeren in het testament. Eventueel kijken wij naar een

bescherming voor de langstlevende echtgenoot, middels het invoegen van keuzebedingen. Anderzijds kijken wij of er bepaalde zaken in het patrimonium aanwezig zijn die de ouders zeker willen behouden, bijvoorbeeld dat een kunstcollectie niet wordt versnipperd over verschillende partijen. Wij kunnen kijken om het vermogen eventueel centraal te beheren, ook om versnippering ervan tegen te gaan. Als het een familiaal bedrijf is, wordt er gekeken of er niet moet worden gedacht aan het opstellen van een aandeelhouderspact om de relaties tussen de nieuwe aandeelhouders achteraf vlotter te laten verlopen en niet tot blokkeringen te komen.

Het is eigenlijk volledig in deze context dat wij eens samen met de cliënten willen nadenken over het moment dat zij er niet meer zullen zijn. Hebben zij wel aan verschillende aspecten gedacht in het kader van de overdracht als zij er niet meer zijn om de kinderen rond de tafel te plaatsen?

Wat betreft de vraag rond *anti-abus*, wij geven eigenlijk nooit agressief fiscaal advies dat nog maar aanleiding zou kunnen geven tot de toepassing van de antimisbruikbepaling. Wij informeren ons cliënteel ook herhaaldelijk aangaande hun fiscale verplichtingen desbetreffend.

Philippe Masset: Nu misschien een paar vragen, misschien een beetje meer *dans le désordre*.

Er was een punt rond het vertrek van een 20-tal mensen bij ons en een link met de Panama Papers. Natuurlijk is er absoluut geen link. Wij zijn bezig met een zware fusie. Dat is een zware oefening. Wij bouwen aan de positie van marketleider in België. Dat maakt dat van tijd tot tijd een aantal van onze collega's spijtig genoeg niet akkoord gaan met ons project en onze ambitie. Zij beslissen dan dat voor hen de beste keuze is om te zoeken naar een andere job.

Er werd ook een vraag gesteld over de controles door de regulatoren. Op dat vlak staan wij op een zeer goede positie, als ik dat zo mag zeggen. Er worden controles uitgevoerd op alle niveaus. Zoals ik in de presentatie al aangaf, wij zijn *ECB-regulated*. Wij hebben dus min of meer dagelijks controlecontact met Frankfurt. Dat is relatief zwaar; er zijn *calls*, brieven, elke dag of ten minste elke week, over veel verschillende zaken. Om u een voorbeeld te geven, gedurende de AQR is er een oefening met meer dan 20 personen. Op het einde van de dag hebben wij een boek van 1,7 miljard en bijna al onze *finance* werd nagekeken. Is dat zwaar? Ja, dat is zwaar, maar er zijn wel goede redenen voor. Wij hebben daarop, zoals reeds gezegd, een zeer goede score behaald.

De ECB en NBB werken samen, dus wij hebben altijd contact en voeren ook alle discussies met beide partijen samen. De NBB bekijkt bepaalde zaken soms meer specifiek. Zo werkt het ook in andere landen, bijvoorbeeld in Frankrijk met ACPR of in Luxemburg met CSSF. Dat is relatief zwaar. Bij ons is ook de FSMA nog een controlerende instantie.

Mijn collega Gilles Firmin kan daar misschien nog dieper op ingaan.

Gilles Firmin: Je voulais ajouter peut-être un point justement par rapport à ce contrôle par la Banque centrale européenne, qui de prime abord, ne vous paraîtra peut-être pas avoir de lien avec les problématiques qui nous occupent.

La réalité est en fait que nous sommes, à ma connaissance, la seule banque privée qui soit directement sous le contrôle de la Banque centrale européenne et donc, forcément, le régulateur examine comme un risque prudentiel les problématiques de compliance. Pour un BNP ou un Belfius, le régulateur va plutôt se préoccuper des questions de bilan et de ce genre de problématiques. Ce sont des problématiques qui sont examinées dans notre cas.

Nous sommes un "animal" un peu à part parmi les 130 banques qui sont soumises au contrôle direct de Francfort, la Banque centrale européenne qui coordonne tous les régulateurs qui nous contrôlent. La Banque centrale a un accès direct à la CSSF, à l'ACPR, à tous les contrôleurs des pays de l'Union européenne. C'est ainsi qu'elle va traiter les problématiques de *compliance* et de conformité comme potentiellement un risque prudentiel pour la banque. Elle va donc examiner assez en détail la manière dont nous sommes organisés, nos dossiers, les problématiques de conflits d'intérêts et le cas échéant, confier des missions spécifiques au régulateur dans les différents pays. Donc je crois que c'est une spécificité assez unique en Europe dans le cas de la banque Degroof Petercam, qui renforce le contrôle dans le chef d'autorités qui, normalement, ne regardent pas trop les problématiques de *compliance*.

Par ailleurs, je tiens à souligner que si on parle spécifiquement des Panama Papers, tous les pays dans lesquels nous sommes présents nous ont interrogés sur nos expositions et la présence de sociétés off shore dans notre bilan. Le régulateur luxembourgeois se livre à des analyses assez poussées en utilisant un contrôleur externe.

Je pense qu'au niveau de tout ce qui est contrôle par le régulateur, nous sommes assez bien servis dans les matières de *compliance*.

Philippe Masset: Pour répondre à des questions très spécifiques et ne pas éviter les questions très précises, il y a cette procédure qui a été évoquée – l'affaire Dejager. Je veux juste dire que Petercam, et j'en suis l'héritier même si je suis un jeune CEO de l'entité banque Degroof Petercam – je ne parle pas de moi, mais de la fonction –, a toujours maintenu ne pas avoir commis de faute pénale dans ce dossier de régularisation d'un client. Je m'en tiendrai à cela.

Par rapport à la saga Degroof, qui défraie parfois la chronique, je voudrais aussi dire que c'est une affaire extrêmement ancienne, qui remonte aux années septante – donc très loin avant mon temps. C'est une affaire qui concerne une famille et des affaires privées dans lesquelles il ne m'appartient pas d'apparaître. Je peux juste préciser que, depuis de très, très nombreuses années, la famille Degroof n'a plus rien à voir ni dans le capital ni dans le management de la banque Degroof et a fortiori de la banque Degroof Petercam.

Gilles Firmin: Pour revenir aux Panama Papers, vous avez mentionné l'article dans le journal *De Tijd*. Je ne peux pas donner de réponse par rapport aux 530 références qui sont faites, puisque nous n'avons pas accès à ces données. Je vous ai expliqué les justifications des informations qui nous sont accessibles, c'est-à-dire ce qui se trouve sur le site internet des Panama Papers.

Par rapport à la question de ce collaborateur, Alexander O. en Suisse, il faut souligner que cette personne a travaillé pendant une période assez limitée pour notre filiale en Suisse. Il a travaillé là pendant environ un an et demi. Cette filiale a, depuis, été cédée. Donc, le problème est qu'aujourd'hui nous n'avons plus accès aux dossiers se rapportant à Banque Degroof Suisse, puisqu'elle a été cédée à la banque Landolt. Mais on peut, en tout cas, dire que, concernant cette personne, Alexander O., le fait qu'il ait utilisé de manière assez intensive une adresse mail privée hotmail nous donne à penser que beaucoup de ses activités n'étaient certainement pas coordonnées avec la direction du groupe – on peut vous le garantir –, mais de plus certainement, enfin fort probablement, pas coordonnées avec la direction locale. Je pense que c'est un accident de parcours sur un personnage individuel. Je rappelle aussi que, dans les éléments qui sont mentionnés dans le *De Tijd* concernant la Suisse, on parle de personnes qui, de l'aveu même du journaliste, n'ont – et je pense à la personne citée comme Philippe B. – rien à voir avec Banque Degroof. Donc, je pense qu'il ne faut pas faire d'amalgame entre certains éléments qui sont mentionnés, la personne qui a travaillé pour nous et la politique générale de la banque.

Dans les varia, je vois qu'il y avait une question par rapport à comment nous nous assurons de la substance économique des sociétés avec lesquelles nous travaillons. Vous avez cité une série d'éléments qui sont, bien entendu, utilisés: l'existence de locaux, les activités réellement constatées, la présence de personnels, le fait que des bilans sont déposées et que des impôts sont payés dans le pays. On va utiliser un faisceau d'indicateurs pour essayer de s'assurer que la société a une réelle existence économique. De nouveau, nous n'avons pas du tout comme politique de travailler avec des boîtes aux lettres.

On retombe sur cette question d'opérations avec des pays qui sont hors des pays appliquant une politique de blanchiment équivalente à celle de l'Union européenne. De toute façon, on est dans un set up où les critères de contrôle, notamment sur la substance économique, vont être particulièrement mis en exergue.

En ce qui concerne la question de savoir où vont les clients que nous déclarons à la CTIF, pour être tout à fait franc, je suis absolument incapable de vous répondre, je suis désolé. Peut-être juste un point, il y a les clients qu'on refuse, et je suis incapable de vous répondre. Le fait qu'un client soit déclaré à la CTIF ne signifie pas nécessairement qu'on va le mettre instantanément dehors. Ce qu'il va se passer, c'est qu'on va le mettre sous monitoring accru. Tous ses transferts vont faire l'objet de contrôles spécifiques et nous allons attendre le retour de la CTIF, sauf si nous avions vraiment des éléments supplémentaires. Mais a priori, dans le chef du banquier, le fait d'avoir déclaré à la CTIF est la bonne action à mener. Il faut savoir aussi que dans certains cas, la CTIF n'a pas spécialement envie que nous expulsions le client pour pouvoir continuer à monitorer les transactions qui sont faites par celui-ci.

Philippe Masset: Monsieur le président, nous restons bien sûr à votre disposition mais je crois qu'en thématiques et en n'évitant pas les points précis, nous avons essayé d'éclairer la commission de la façon la plus professionnelle et transparente possible.

Le **président**: J'ai fait le tour des différents groupes pour veiller à ce qu'on puisse *aller to the*

point si c'est possible, parce que nous avons un agenda de travail chargé. Qui demande la parole?

Éric Massin (PS): Pour être relativement clair et précis et rester toujours dans le même ordre d'idées, tout à l'heure, vous nous avez déclaré que sur 30 000 clients, il y en avait une vingtaine qui sont déclarés à la CTIF. Vous avez un refus de plus ou moins 50 clients par an. Le refus n'est pas nécessairement lié à une déclaration à la CTIF si je comprends bien. Ou alors pourriez-vous m'apporter des précisions?

Par contre, j'aimerais bien avoir quelques explications parce que vous nous dites que, vous, vous avez un retour de la CTIF ou vous devriez avoir un retour de la CTIF. Ça n'a pas l'air d'être le cas de tout le monde. Si vous pouviez m'expliquer, quand vous avez un retour de la CTIF, de quel ordre, de quelle nature? Qu'est-ce que ça a donc à ce moment-là comme conséquences? Si je comprends bien, vous avez un monitoring, vous les tenez en suspens et puis, en fonction de ce que dit la CTIF, vous les refusez ou vous ne les refusez pas. J'aimerais bien que vous clarifiez un petit peu parce que ça ne me semble pas clair.

J'ai bien entendu les explications par rapport à la démission de plus ou moins 20 personnes. Vous dites: "Nous restructurons, nous avons fusionné. C'est normal, il y a des gens qui partent, etc.". Je peux bien vous entendre. Malheureusement, ce n'est pas ce que la presse laisse entendre ou sous-entendre. C'est plutôt, selon eux, une conséquence des Panama Papers. C'est bien pour ça que je vous ai posé la question. Maintenant, je vous ai bien entendu.

De l'autre côté, votre Chief Risk Officer, il ne pourrait pas venir nous dire bonjour. Vous dites qu'il y a une indépendance de la *compliance*. On ne donne pas d'ordre, nous on applique mais c'est le Chief Risk Officer qui est là pour apprécier.

Le **président**: Monsieur Massin, vous l'avez en face de vous. C'est M. Firmin.

Éric Massin (PS): Ce n'est pas ce que j'ai cru comprendre, monsieur le président. Ce n'est pas ce que j'ai cru comprendre.

Le **président**: Juste pour la clarté, il me semble vous avoir présenté en disant que vous étiez Chief Risk Officer.

Éric Massin (PS): Oui mais, tout à l'heure, dans l'explication, ce n'est pas ce que j'ai cru comprendre. Il y a la *compliance* qui est indépendante et puis il y a une décision qui est prise. Ou alors c'est que vous vous êtes mal expliqué.

Philippe Masset: On va clarifier.

Georges Gilkinet (Ecolo-Groen): Monsieur Masset, trois éléments de clarification complémentaires. En ce qui concerne le respect de l'obligation fiscale par les clients, vous dites interroger le client, lui demander de fournir des éléments relevants, parmi lesquels vous citez soit une attestation fiscale soit des déclarations du client, soit un document d'un avocat. L'attestation fiscale, si j'ai bien compris, est destinée à des cas de régularisation fiscale. Par exemple, si un de vos clients en Belgique décide de faire un investissement dans un des pays où vous avez une filiale, vous assurez-vous que, sur les revenus générés via les investissements dans cette filiale au Luxembourg ou en Suisse, déclaration est faite au fisc belge? Y a-t-il une demande annuelle de présentation d'un document, avertissement-extrait de rôle ou que sais-je, qui stipule qu'il y a déclaration et paiement d'impôts sur les revenus réalisés? S'agit-il d'une demande annuelle ou est-elle introduite au moment où vous acceptez le client?

Par ailleurs, en décrivant le métier d'*asset services* que vous réalisez avec votre filiale au Luxembourg, vous vous assurez que les obligations réglementaires et fiscales au Grand-Duché de Luxembourg sont respectées. Nous en arrivons à une des questions centrales de notre travail: c'est le défaut d'harmonisation fiscale entre les États européens. Vous pouvez me dire que les règles sont respectées au Luxembourg, mais en Belgique, ce ne sont pas les mêmes règles qui seraient en application. Nous avons l'exemple du LuxLeaks, à savoir la possibilité pour des entreprises d'obtenir, au niveau de l'impôt des sociétés, un *ruling*, qui leur permet de ne pas payer beaucoup d'impôts. Cela correspond clairement au respect de leurs obligations au Grand-Duché de Luxembourg, mais s'ils étaient en Belgique et parce que les administrations fiscales ne communiquent pas entre elles, cela poserait un problème. Comment parvient-on à concilier les incohérences fiscales entre un pays et l'autre?

En d'autres termes, vérifiez-vous le respect des obligations fiscales de façon globale ou uniquement par rapport aux pays dans lesquels les investissements ont été réalisés? Ainsi, un citoyen belge qui réalise des investissements par votre intermédiaire au Grand-Duché de Luxembourg peut respecter la législation fiscale du Grand-Duché, mais comment vérifiez-vous que déclaration est faite en Belgique et qu'il n'y a pas

une manière d'utiliser l'absence d'harmonisation fiscale pour ne pas déclarer certains revenus, ce qui est l'un de nos soucis dans le cadre de cette commission?

Kristof Calvo (Ecolo-Groen): Mijnheer de voorzitter, eerst en vooral moet ik zeggen dat het wel een bijzondere goednieuwsshow is. De bank zoals vroeger, aandeelhouders van de Panamese vennootschappen, dat is allemaal verleden tijd en het dossier dat opduikt in de Panama Papers, dat is een individueel geval.

Aangezien de bank ook regelmatig opduikt in dit dossier, al zijn het uw voorgangers, vind ik dat u er zich wat gemakkelijk van afmaakt. Ziedaar mijn vaststelling of opmerking.

Daarnaast sluit ik mij aan bij de woorden van mijn collega van de PS, in die zin dat ik graag iets meer wil weten over welke stappen er worden gezet wanneer er meldingen worden gedaan en er weigeringen zijn. Dat is mij onvoldoende duidelijk.

Le **président**: C'est tout, monsieur Calvo? Exceptionnel !

Marco Van Hees (PTB-GO!): D'abord, c'est quelque chose dont je n'ai pas parlé, mais on voit sur internet des références – et il ne me semble pas que vous en ayez parlé – à une Bearbull-Degroof International aux Bahamas. Cela ne fait pas partie de ce dont vous avez parlé, de l'implantation que vous avez évoquée, sauf si j'ai raté quelque chose. Je pense que les Bahamas sont quand même un paradis fiscal notoire. Ce serait intéressant de savoir comment vous expliquez cette présence.

Globalement, vous nous dites que les différentes affaires mentionnées appartiennent au passé, que ce n'est pas vraiment vous et que les choses ont changé. On aimerait évidemment vous croire, mais on n'a pas vraiment d'éléments qui nous permettent d'être rassurés que les choses ont fondamentalement changé.

Par rapport à l'affaire Fidalux, ancienne fiduciaire Degroof, si j'ai bien compris, quand vous parliez de "saga Degroof", c'était de cela que vous parliez? C'était autre chose?

Philippe Masset: Non, pour être précis: c'est autre chose. C'est la réponse de M. Calvo par rapport à des questions sur l'actionnariat historique de la banque dans certaines composantes. Ce sont deux choses différentes.

Marco Van Hees (PTB-GO!): Ce sont deux choses différentes mais cela reste interpellant. Quand vous nous dites que vous n'êtes pas des structurateurs, j'ai l'impression que cette fiduciaire – enfin, c'est plus qu'une impression... On présente Fidalux comme une structure qui était spécialisée dans… un intermédiaire spécialisé dans les structures offshore. À partir du moment où Fidalux – vous n'avez pas confirmé, mais vous n'avez pas infirmé non plus, donc je pense que c'est une manière de confirmer que Fidalux est une création de la Banque Degroof, puisque c'était la fiduciaire Degroof au Luxembourg. Cela veut dire que la Banque Degroof, située ici tout près à Bruxelles, a créé – je ne sais plus quand – la fiduciaire Degroof au Luxembourg comme structure structuratrice, c'est le cas de le dire, pour créer des instruments offshore. Entre-temps, c'est devenu Fidalux, puis vous n'avez plus été actionnaire de cette société. Mais il y a eu apparemment cette démarche de la Banque Degroof de créer une fiduciaire Degroof pour utiliser des instruments offshore.

Cette démarche, en tout cas dans le passé, est constatée. Sauf contre-indication et démenti, elle est avérée, cette démarche de structuration d'instruments offshore. Après coup, vous pouvez dire: "Ce n'est plus notre démarche", mais c'est différent de dire: "Cela n'a jamais été notre démarche" ou "Ce n'est plus notre démarche".

Par rapport à vos actionnaires, les collègues savent que j'aime bien citer la famille de Spoelberch. Je constate que, sauf erreur de ma part, cette famille fait partie de votre actionnariat. À partir du moment où l'on retrouve le nom de cette famille dans les différentes affaires de fraude, dans tous les Leaks et autres Papers, cela peut poser question. Mais, là, on en est uniquement au niveau de la suspicion.

Philippe Masset: Merci de le souligner.

Le **président**: Voilà, il y avait une communication de service pour les journalistes.

Peter Vanvelthoven (sp.a): Ik had nog graag een drietal zaken verduidelijkt gezien. Eerst wat de CFI betreft. Ik heb een paar cijfers genoteerd die u hebt genoemd. Wat de Panama Papers betreft, van de 72 offshoredossiers vindt u van 20 niets. De 52 dossiers die u vervolgens hebt afgestoten, zijn die ook gemeld aan de CFI of niet? Hetzelfde inzake de weigering van transacties, een 50-tal jaarlijks, zegt u. u zegt dat er een 20-tal per jaar aan de CFI worden aangegeven. Ik denk dat nog iemand anders het ook heeft gevraagd, maar wat zijn de criteria op basis waarvan u op zo'n moment beslist om iets door te sturen naar de CFI of niet?

Ten tweede, wat de constructies betreft. Ik mag toch noteren dat u vandaag nog altijd offshoreconstructies aanbiedt, behalve wanneer het gaat om fiscale doeleinden. Met andere woorden, voor offshoreconstructies kan men bij u nog terecht, behalve als het enkel en alleen gaat om fiscale doeleinden. De vraag werd daarstraks gesteld vanaf wanneer u dat onderscheid hebt gemaakt. Ik ben er niet zeker van of ik heb meegekregen op welk moment u die beslissing hebt genomen. Voorts weten wij allemaal dat er in de belastingaangifte een vak is waarin men als belastingplichtige er melding van moet maken wanneer men dergelijke constructie in het buitenland aanhoudt. Zou het ook niet goed zijn dat financiële instellingen, los van het doeleinde waarvoor de constructie wordt opgericht, dat in elk geval zouden moeten melden aan de CFI, de fiscus, zodat deze tenminste die kennis hebben en vervolgens kunnen nagaan of de constructie inderdaad conform de juiste doeleinden — economische realiteit — werd opgezet.

Ten derde, in verband met de zaak Dejager, ik noteer dat u daar kort op zegt dat u zich houdt aan wat daar destijds over werd gezegd. Destijds werd daarover gezegd in de officiële communicatie dat men van mening is dat er geen strafrechtelijke fout werd begaan in het dossier en dat men nooit fiscale fraude heeft gepleegd, maar betrokken werd bij mogelijke fraude van een cliënt. Ik heb u daarstraks een aantal citaten uit het latere vonnis voorgelezen, waar de rechter tot een andere conclusie komt, dat Petercam wel degelijk op de hoogte was van een en ander.

Ik noteer dat u, ondanks het feit dat het achteraf door de rechter anders werd beoordeeld, toch blijft volhouden dat zulks niet het geval was.

Als u daar niet verder wilt op ingaan, wil ik toch graag weten of er ten minste intern, na de minnelijke schikking die u hebt getroffen, consequenties zijn geweest. Heeft die zaak tot gevolg gehad dat inzake *compliance* een aantal zaken veranderden? Is er een intern onderzoek geweest, dat ervoor heeft gezorgd dat misschien mensen uit de organisatie zijn gestoten, omdat zij hun medewerking hebben verleend aan dingen die de bank niet graag zag?

U zegt vandaag dat u zich aan de toenmalige verklaringen houdt, maar zijn er intern gevolgen geweest door die zaak?

Gilles Firmin: Pour clarifier les relations avec la CTIF, quand est-ce qu'on déclare un dossier à la CTIF? Quand on a des soupçons de blanchiment et de fraude fiscale graves. Comme je l'ai dit, ces déclarations peuvent se produire quand un client arrive et, dans ce cas-là, on peut éventuellement refuser le client et le rejeter mais ces déclarations peuvent aussi se produire pour des clients existants. Les cas relativement faciles seraient des cas de clients refusés qui seraient déclarés à la CTIF. Quand il s'agit de clients existants, on rentre dans toute la problématique que j'ai décrite de monitoring accru car ce n'est pas parce que nous déclarons un client à la CTIF que nous allons nécessairement immédiatement le mettre dehors. Dans ce cadre-là, la CTIF peut être amenée à nous poser des questions supplémentaires. Nous pouvons éventuellement être contactés par le juge d'instruction s'il y a une décision de poursuivre ou nous pouvons, dans beaucoup de cas, ne jamais avoir de retour ni de la CTIF ni du parquet. Cela explique un peu la manière dont on fonctionne. Comme je l'ai dit, une cinquantaine de clients ont refusé, mais pas spécialement toujours pour des questions de fraude fiscale.

Pour clarifier un peu la question posée par rapport à l'organisation Chief Risk Officer - Compliance Officer, le Chief Risk Officer, c'est moi. Je fais partie de la direction, je supervise les activités de Risk et de Compliance. La fonction de Chief Risk Officer au comité de direction vient de la loi bancaire de 2014. C'est le Compliance Officer qui prend la décision de dénoncer à la CTIF sans avoir spécialement à m'informer ou à demander mon aval. Ce choix est fait d'abord parce que le Compliance Officer a une responsabilité personnelle et il paraît donc normal qu'on ne puisse pas imposer à une personne d'endosser une responsabilité personnelle sur instruction de sa hiérarchie. D'autre part, parce que cela nous assure dans notre organisation interne que le Compliance Officer n'est pas soumis à des pressions de la part du comité de direction.

Éric Massin (PS): (…)

Gilles Firmin: Je suis son chef, tout à fait!

Philippe Masset: Ik kom nog even terug op de vraag over het vertrek van mensen. Ik wil officieel herhalen dat het vertrek van die mensen niets te maken heeft met de Panama Papers en andere zaken. Wij hebben *by the way*, ter informatie, al minstens een veertigtal personen aangeworven en wij hebben nog een zestigtal openstaande posities. Het verhaal van Degroof Petercam is een positief verhaal. Het heeft niets te maken met wat in de pers is geschreven.

Gilles Firmin: Je prends le cas Dejager et les conclusions qui en ont été tirées. Comme vous

l'avez souligné, je précise que le cas Dejager s'est passé du côté ex-Petercam. La politique d'acceptation des clients est en fait issue de l'ex-Degroof. Et donc, lors de la fusion, nous avons appliqué, pour l'institution, la politique d'acceptation de ex-Degroof aussi bien au périmètre Degroof qu'au périmètre Petercam. On ne peut évidemment pas tirer comme conclusion du cas Dejager que la politique actuelle d'acceptation des capitaux n'est pas correcte, puisqu'en fait, elle vient d'une autre institution et était aujourd'hui appliquée aux deux institutions. C'est juste pour expliquer les leçons qui sont tirées de ce cas.

Katia Wastchenko: Pour répondre à la question de M. Gilkinet relative au contrôle par la banque du respect par ses clients des obligations fiscales, je pense qu'il faut clarifier les rôles et les responsabilités de chacun. Le rôle et la responsabilité de la banque est bien sûr de respecter la législation. Dans ce contexte-là, elle retient le précompte quand il y a lieu. Elle communique les informations au point de contact central de la BNB. Elle le fera très prochainement dans le cadre de CRS et, comme on l'a déjà expliqué, elle conscientise son client et lui donne toutes les informations nécessaires pour que le client remplisse sa déclaration fiscale. Ensuite, c'est à chaque client d'être responsable de la déclaration de ses propres revenus.

Gilles Firmin: Au niveau de l'harmonisation européenne, on peut ajouter que l'arrivée en application de la quatrième directive qui impose de traiter des problématiques de fraude fiscale étrangères contribue assez fortement, combinée au CRS, à harmoniser toutes les problématiques de déclaration.

Philippe Masset: Je reviens encore sur deux autres questions qui ont été posées de façon additionnelle. Par rapport à la question sur l'imposition au Luxembourg et notre activité *d'asset service*, je voudrais repréciser que cette activité est basée à Luxembourg parce que le contexte réglementaire légal à Luxembourg permet, je dirais, harmonieusement de développer cette activité. Ce n'est absolument pas un choix de politique fiscale. Ayant cette activité au Luxembourg, on a des revenus importants à Luxembourg. On a des équipes importantes. On a des coûts importants au Luxembourg. On a une base fiscale sur laquelle on paie des impôts et on respecte la réglementation fiscale luxembourgeoise. Je voudrais juste répéter que le choix de la localisation de cette activité n'a rien à voir avec le contexte fiscal et qu'il n'y a pas de transfert d'un pays à l'autre.

Gilles Firmin: Quand on parle *d'asset services*, on parle essentiellement d'OPC et de sicav et pas de gestion privée.

Philippe Masset: Absolument. Et donc, cela n'a pas de lien direct avec le point que vous aviez fait sur des clients particuliers. Ce sont deux sujets différents.

Un point sur la question des Bahamas parce que je voudrais être clair sur ce que j'ai dit sur notre environnement géographique. L'entité aux Bahamas est un résidu ancien d'une activité qui a désormais été cédée. Dans cette société qui est en liquidation, il y a encore un seul petit immeuble, une maison, qui est à vendre. Donc, nous n'avons plus aucune activité directe depuis longtemps dans ce pays mais le fait que vous mentionnez est exact. Je voulais le préciser.

Le **président**: Monsieur Masset, pourriez-vous nous préciser de mémoire quand vous avez cédé l'activité aux Bahamas?

Philippe Masset: Les activités aux Bahamas étaient une filiale de nos activités en Suisse qui ont été cédées il y a quelques années, avant mon arrivée. Ici, il y a juste un résidu qui est la maison.

Le **président**: Si éventuellement, on pouvait avoir l'information précise. Vous pouvez la transmettre au secrétariat de la commission.

Marco Van Hees (PTB-GO!): Pourriez-vous nous préciser quelle était l'activité de cette filiale aux Bahamas?

Le **président**: Monsieur Van Hees, ce n'est pas pour vous censurer. Vous allez poser votre question mais pour la forme, c'est une règle que j'ai imposée dès le départ, vous demandez au président de séance, votre modeste serviteur, la parole et je vous la donne pour que vous puissiez rajouter une question, mais après les réponses fournies, si vous le voulez bien. On applique ainsi la même règle à tout le monde, sinon on ne s'en sort pas.

Marco Van Hees (PTB-GO!): M. le président peut-il demander quelle était l'activité de cette filiale aux Bahamas?

Le **président**: Monsieur Van Hees, vous me remercierez plus tard de procéder de la sorte.

Gilles Firmin: Pour répondre à la question, cette société a été acquise. Elle n'a pas été créée par Degroof. C'était en fait une filiale d'une filiale de Bearbull Belgique. Nous avons acheté Bearbull Belgique dans les années 2000. Elle avait une

filiale en Suisse qui était Bearbull Suisse, qui avait elle-même une filiale aux Bahamas dans laquelle travaillait une personne que nous avons acquise par ricochet. C'était une société qui faisait de la gestion privée pour des clients aux Bahamas.

Le **président**: Y a-t-il d'autres réponses dans le chef de la banque Degroof?

Gilles Firmin: Non, monsieur le président.

Le **président**: Chers collègues, nous avons un peu de retard sur l'agenda. Nous avons encore deux banques à auditionner. Monsieur Gilkinet, à moins que ce soit vraiment une question très précise et courte, vous avez la parole.

Georges Gilkinet (Ecolo-Groen): Sur la responsabilité de la déclaration fiscale, j'entends que vous prélevez le précompte, que vous donnez les informations au point de contact central de la BNB. En fait, il ne s'agit que du numéro de compte en banque. Il n'y a aucune information au-delà des comptes en banque et de l'identité des bénéficiaires. Et puis, vous conscientisez le client. Dans les prochaines recommandations que vous nous ferez quand nous vous ré-interrogerons, ne pourriez-vous pas ajouter le fait que les établissements bancaires communiquent directement aux services fiscaux les revenus générés par les placements réalisés par les clients de banques? Parce que cette transparence existe par ailleurs pour tout salarié. Donc, n'est-ce pas, justement, une manière de réconcilier les revenus générés par les placements et le paiement effectif d'un impôt? Par principe êtes-vous opposés ou êtes-vous favorables, pour dire les choses positivement, à cette communication complémentaire, par exemple via le point de contact central?

Katia Wastchenko: De façon générale, nous sommes tout à fait favorables à ce qu'il y ait une bonne perception de l'impôt. Ceci dit, il faudrait alors changer la législation pour que les banques communiquent ce genre d'informations à l'administration fiscale.

Le **président**: La balle est donc dans le camp du législateur.

Je remercie une fois encore M. Masset, Mme Wastchenko, M. Firmin et M. Van De Casteele pour leur disponibilité et toutes les réponses qu'ils ont bien voulu nous apporter.

La réunion publique de commission est suspendue de 15.48 heures à 15.56 heures.

De openbare commissievergadering wordt geschorst van 15.48 uur tot 15.56 uur.

Audition de
- M. Johan Thijs, CEO KBC;
- M. Erwin Schoeters, general manager Retail & Private Banking KBC;
- M. Dag Wyntin, general manager Fiscalité et gestion des coûts KBC.
Hoorzitting met
- de heer Johan Thijs, CEO KBC;
- de heer Erwin Schoeters, general manager Retail & Private Banking KBC;
- de heer Dag Wyntin, general manager Fiscaliteit en Kostenbeheer KBC.

Chers collègues, je vous propose de reprendre nos travaux non sans remercier le management de KBC Group. En particulier M. Johan Thijs, son CEO, M. Schoeters, qui est general manager Retail et Private Banking, et M. Dag Wyntin, qui est general manager Fiscalité et gestion des coûts.

Je vous remercie bien évidemment pour votre présence. Nous nous excusons évidemment pour le décalage mais, comme vous le voyez, c'est une matière complexe qui appelle certains développements.

Je vous cède immédiatement la parole en vous demandant, parce que j'ai vu que votre présentation faisait plus de 50 pages, si vous voulez bien faire preuve d'une certaine concision, d'aller peut-être à l'essentiel s'agissant de la problématique qui nous occupe aujourd'hui et, pourquoi pas, d'essayer de tenir dans un espace de 20 minutes pour votre présentation générale sachant que, après les questions des commissaires, vous aurez l'occasion de revenir sur l'un ou l'autre aspect que vous estimez important. Monsieur Thijs, je vous cède immédiatement la parole.

Johan Thijs: Goedemiddag, dames en heren. U hebt gelijk, het is een complexe materie. Twintig minuten is dan bijzonder weinig om door al die slides te gaan. Maar we zullen alleszins ons best doen.

On va faire de notre mieux. D'abord, l'agenda reprend toutes les choses qu'on veut présenter. Commençons par le groupe KBC aujourd'hui.

Le **président**: Monsieur Thijs, excusez-moi, vous disposez de trente minutes. Le secrétariat m'indique qu'on avait convenu d'un temps de parole de trente minutes. Ce qui a été convenu doit être respecté. Trente minutes donc.

Johan Thijs: Parfait, merci. Donc, vous savez que KBC est un groupe qui a été restructuré il y a peu. Nous sommes devenus un groupe bien focalisé. Si on considère le groupe aujourd'hui, il est bien capitalisé, très liquide, le groupe Banque-Assurances, mais aussi un groupe avec un centre de décision ici en Belgique. Pour mémoire, vous savez que KBC a été fondé en 1998, à la suite de la fusion entre trois institutions, la Kredietbank, la banque CERA et l'assureur ABB. Une croissance remarquable fut enregistrée jusqu'en 2008. En 2008, il y a un problème, il y a une crise défavorable au secteur financier, en particulier à KBC. J'ai indiqué sur le *slide* les éléments qui ont eu un effet important pour KBC. Tout d'abord, nous étions supportés par l'État belge et le gouvernement flamand avec, comme vous le savez, deux fois trois milliards et demi. Et nous avons un plan de restructuration avec l'Europe, qui s'est clôturé il y a deux ans, en 2014.

In het plan – en dit is toch wel belangrijk – zijn een aantal dingen fundamenteel veranderd, onder andere helemaal boven aan de slide, de verkoop van een aantal entiteiten, Centea, Fidea en Secura, Belgische entiteiten, wat opgelegd was door de Europese Commissie. Maar daarnaast was er ook – en die initiatieven hebben wij zelf in het plan gestoken – onder andere de verkoop van KBL European Private Bankers in Luxemburg, die in twee fasen gebeurd is. De verkoop is gestart in 2009, vlak na de goedkeuring van het plan door Europa. Dit is in de eerste fase getekend geweest, maar niet afgerond geweest, na verkoop aan de Hinduja-groep, en in 2010 opnieuw opgestart geweest met uiteindelijk een positieve afsluiting in juli 2012.

Ook heel belangrijk is dat vanaf 2010 KBC Group zijn activiteiten die te maken hebben met *financial products*, dus in essentie derivaten, donc les produits dérivés de telle sorte, en ook onze cdo-portefeuille, heeft afgesloten in de loop van 2014. Samen met de afsluiting van die *desinvestment programs* is eind 2015 de laatste staatssteun terugbetaald. In essentie hebben we dat gedaan, ik ga daar dan niet te lang bij stilstaan om wat tijd te winnen. We hebben ons gefocust op onze coreactiviteiten; we hebben onze organisatie fundamenteel vereenvoudigd; we hebben onze kapitaalratio's ook zelfs op Europees niveau op hoog niveau gebracht, liquide waren we al en dat hebben we behouden, en we hebben ultiem de staatssteun die we gekregen hebben en waar we zeer dankbaar voor zijn, terugbetaald.

Wat is er gedesinvesteerd geweest? Dat kunt u terugvinden op bladzijde 7. Ik ben het vergeten te vragen. On a déjà distribué les copies, je pense? Op bladzijde 7 staan de belangrijkste zaken die we gedesinvesteerd hebben. U kunt daar alle bedrijven zien. U kunt ook zien waar die bedrijven gevestigd waren. Het gaat over de fundamentele herstructurering op een aantal kernlanden na. KBC Group is 43 % gekrompen in *size*. We zijn wat dat betreft gegaan van, afgerond, 360 miljard *balance sheet total* naar vandaag 255 miljard euro *balance sheet total*. De groep is dus fundamenteel kleiner geworden. We zijn zeer goed gekapitaliseerd, bij de best gekapitaliseerden in Europa. Dat zeg ik zelf niet, dat zijn de analisten die die analyse maken. Ook qua liquiditeit zitten we ver boven alle wettelijke normen. U ziet dat aan de rechterzijde van deze slide staan. Wat ook heel belangrijk is, is dat de funding van KBC voor 74 % betrokken wordt vanuit de klantenbasis.

Winstgevendheid is een kernvereiste voor een duurzame bank- en verzekeringsgroep op termijn. Ook KBC is wat dat betreft zeer winstgevend en is wat dat betreft, ook volgens de analisten, bij de betere performers in Europa.

Wat het eindplaatje van KBC eind vorig jaar betreft, ik ga daar niet in detail op in: tien miljoen klanten, achtendertigduizend medewerkers uitgedrukt in zesendertigduizend VTE's, verspreid over nog een hele hoop landen, waarvan 52 % van onze medewerkers niet in België werkt. Dus 44 % werkt nog in België. De *balance sheet* heb ik al vermeld, 250 miljard. Alle andere producten staan daarin opgesomd, ik stel voor dat ik daaraan geen tijd spendeer. U kunt dat achteraf rustig nalezen.

Ce qui est important à dire aussi, c'est qu'avec la restructuration du groupe KBC, on a implémenté une nouvelle structure de l'entreprise, une nouvelle culture, sous l'acronyme PEARL. Ça a vraiment changé les mentalités dans notre groupe, de telle sorte que tout le monde est bien focalisé sur les choses à faire.

Wat dat in essentie betekent, staat op deze slide. Persoonlijk beschouw ik dit als dé reden voor de snelle *recovery*. Het is maar hoe men het bekijkt. Het heeft toch nog een aantal jaren geduurd.

De snelle *recovery* van KBC is te danken aan het feit dat wij die cultuur groepswijd, over 38 000 medewerkers, hebben kunnen implementeren.

Waar staat PEARL voor?

Que veut dire PEARL. Chaque lettre a sa propre signification. P pour *performance*. C'est-à-dire que toutes les promesses qu'on fait sont réalisées.

E staat voor *Empowerment*, alle *skills* van onze

mensen die aanwezig zijn, willen wij ook gebruiken voor het welzijn van onze klanten en onze groep.

Accountability, c'est un élément très important également. Het betekent in het Engels hetzelfde als *responsabilité* in het Frans en verantwoordelijkheid in het Nederlands.

Accountability in het Engels betekent dat een en ander per definitie persoonlijke verantwoordelijkheid is.

C'est donc une responsabilité individuelle. Ce sont des choses importantes aussi pour la suite du récit que je vais expliquer.

Responsiveness is het proactief invullen van *customer needs. Local embeddedness* is dat wij als groep 40 % kleiner zijn geworden en dat we onze kracht vooral halen uit de betere interpretatie van klantenbehoeften op lokale basis.

Autre élément important également: les trois valeurs. Ce sont respectivement *respectful, responsiveness* (la façon de traiter proactivement les besoins financiers de notre clientèle) et *results-driveness,* it speaks for itself: what we promise, we deliver.

In termen van *business strategy* wil ik toch ook even stilstaan bij het volgende. KBC heeft zijn *business strategy* op deze manier gedefinieerd in 2014. Eigenlijk betekent dit dat wij een bankverzekeraar zijn die zich focust op retail, les personnes individuelles, op SME – dat betekent kmo-pme – en midcaps, of bedrijven van een bepaalde grootteorde, zoals Bekaert. Wij doen dat in kernmarkten die we op voorhand hebben gedefinieerd. U hebt de lijst gezien van onze desinvesteringen. Die zijn wat dat betreft vrij talrijk. Wij zijn nog actief in zes kernlanden, maar ik kom daarop straks terug.

Door die rol op een heel kostenefficiënte manier te spelen, willen wij ultiem tot de best presterende financiële groepen in Europa behoren. Het accent ligt hierbij op een duurzame en uiteraard winstgevende groei. Die twee gaan hand in hand. Als u ons echter vraagt om te kiezen tussen groei of winstgevendheid, dan zal het de winstgevendheid zijn.

Il n'y a pas de discussion là-dessus. On va établir ces éléments dans un *framework* d'un *risk capital and liquidity management*. C'est vraiment important pour un groupe financier comme le nôtre, à la fois pour la banque et la compagnie d'assurances. On veut créer une satisfaction pour notre clientèle, qui est supérieure. On va le faire pas seulement avec un réseau tel que vous le connaissez, donc les agences bancaires ou d'assurances, mais aussi d'une approche combinant tous les moyens et réseaux possibles: *call center*, approches *on line*, le réseau 'agence', *brick and mortar,* et les applications mobiles, par téléphone.

Last but not least, iets wat wij allemaal hebben geleerd na de financiële crisis, is dat een financiële instelling als de onze duidelijk haar rol in de samenleving moet opnemen, niet dat wij dat niet deden voor de crisis, maar het is nu nog veel explicieter ingeschreven in onze strategie.

Ultiem is de missie van KBC Group om een referentie te zijn in bank en verzekeren. Wat dat concreet betekent, is niet dat alle mensen hun producten bij KBC zouden moeten kopen - niet dat ik dat erg zou vinden, dat is wat anders. Het is niet de bedoeling om die pretentie te hebben, maar het is wel minstens zo dat mensen de overweging zouden maken om eens te kijken bij KBC.

Wat zijn onze kernlanden?

Quels sont nos pays-clés? Il y en a 6. D'abord, c'est la Belgique, évidemment mais aussi la Tchéquie, c'est notre marché le plus important après la Belgique, la Slovaquie, la Hongrie, la Bulgarie mais aussi l'Irlande. Il y a une petite différence entre ces pays, c'est-à-dire les cinq premiers pays sont des pays où nous avons une banque et une compagnie d'assurances et où nous avons établi notre modèle bancassurance *at full range*. En, Irlande, nous avons seulement une banque en notre possession. Nous vendons des produits d'assurance mais ce ne sont pas les nôtres. C'est un peu différent mais quand même, c'est un marché-clé. Il y a six marchés-clés mais dans tous les autres pays, nous avons désinvesti notre banque ou nos activités de leasing par exemple, ou notre compagnie d'assurances.

Wat betekent dat nu heel concreet, om een referentie te zijn in *bank and insurance* in onze kernmarkten.

On peut dire, en se basant sur une approche avec le client au centre de nos préoccupations, qu'on veut vraiment remplir de façon proactive tous les besoins financiers de notre clientèle. On veut avoir un business ancré localement, c'est-à-dire qu'on va respecter les marques. La marque KBC, vous pouvez la trouver ici en Belgique mais cela n'existe pas à l'étranger, où nous avons les marques d'origine. On va respecter les valeurs locales mais aussi les traditions. Le management est toujours une combinaison de management

local et du management qui vient du groupe, c'est-à-dire des managers qui viennent de Belgique. Ce ne sont pas nécessairement des Belges. On va aussi utiliser le levier de connaissance du marché local.

Il est extrêmement important que les managers respectent les mêmes règles, pas seulement en Belgique mais c'est applicable dans tous les pays. Il y a un cadre et c'est explicitement défini dès le moment où on établit la structure et la culture PEARL. Nous avons un cadre au niveau du groupe basé sur quatre dimensions: une dimension bénéfice, une dimension capital, une dimension liquidité, c'est l'approche normale, mais on a défini en plus une dimension *people*, c'est-à-dire les clients, les employés et les actionnaires. On a des KPI pour toutes ces dimensions et on oblige tous les pays à respecter ces quatre dimensions. Toutes ces dimensions sont implémentées dans un cadre qui est le même pour tous les pays en matière de *risk* et de *compliance*. C'est vraiment important pour comprendre que toutes ces choses sont applicables dans tous les pays de la même façon.

Last but not least, on veut stimuler les initiatives transfrontalières et on veut transmettre toutes les *best practices* dans tout le groupe. Par exemple, la Slovaquie est notre centre de compétences pour tout ce qui a trait au *mobile banking*, les applications pour mobiles.

Quelle est notre stratégie pour l'avenir et quel est notre portefeuille après la crise de 2008? Quelle est donc notre *legacy*?

Het belangrijkste wat wij hierover moeten meegeven – dat verklaart al de rest wat nu over de legacyportefeuille zal volgen – is dat alle legacyactiviteiten die er nog zijn binnen KBC Group – de groep is 43 % kleiner geworden – er nog zijn omwille van *litiges*, omwille van een aantal aflopende dossiers met wettelijke verplichtingen enzovoort. Het basisprincipe is echter heel duidelijk dat de groep al zijn activiteiten die met *legacy* te maken hebben *as soon as possible* afbouwt. Met *legacy* heb ik het dan uiteraard over de crisislegacy.

De activiteiten die wij hebben in de zogenaamde *tax havens* zijn daarom ook al veel eerder in alle transparantie *gedisclosed* geweest.

Toutes ces activités sont divulguées en toute transparence. Je vais en expliquer les détails dans ce *slide*. Rappelez-vous que nous avons déjà, le 6 avril 2013… Une mise à jour a été faite le 30 avril 2013, ainsi qu'après le changement de la situation. Le 16 janvier 2014, nous avions donné un aperçu complet de notre présence dans les différentes îles (Cayman Islands, British Virgen Islands, Ile de Man). Nous avions aussi déjà expliqué notre présence en Irlande et au Luxembourg, qui est d'un ordre tout à fait différent. Toute cette communication est facilement accessible sur notre site web.

Voor een goed begrip: al deze informatie staat op de website sedert de data die hier vermeld werden.

Omdat het in het kader van het debat van vandaag van groot belang is, zal ik misschien toch eens duiden wat er vandaag op die eilanden allemaal actief is.

Eerst en vooral, de Kaaimaneilanden.

Il y a deux sociétés. Ce sont deux sociétés qui sont vraiment liées aux activités *legacy* de KBC Financial Products. De quoi s'agit-il? C'était notre filiale de produits dérivés. Ce peut être des produits dérivés de fonds, d'*equity* – toutes les choses, y compris les CDO's. Ces entités seront liquidées aussitôt que le démantèlement des activités *legacy* le permettra. C'est tout à fait lié à des *maturity dates* de ces produits.

Il faut savoir que tous les bénéfices réalisés sont certainement soumis à l'impôt au Royaume-Uni. Les entités en question sont des sociétés commerciales qui traitent exclusivement avec des contre-parties financières professionnelles et qui ne détiennent pas de licence bancaire.

Voor een goed begrip: deze instellingen hebben geen bancaire licentie en kunnen als dusdanig geen deposito’s van klanten, op welke manier dan ook, onder hun hoede hebben. Met andere woorden, het zijn louter activiteiten die te maken hebben gehad met de uitgifte van derivaten, van toenmalige CDO’s.

In Jersey hebben wij zeven entiteiten.

Ce sont des entités qui font des émissions de CDO et sont, de nouveau, liées aux activités *legacy* de KBC Financial Products. Donc ce sont des entités liées à des émissions de CDO. Ces entités ne réalisent aucun bénéfice. Elles ont été constituées dans l'unique but d'émettre des CDO auxquels les clients de KBC mais aussi certaines sociétés de KBC Group ont souscrit. Pour être clair, elles ne génèrent aucun résultat comptable ou taxable puisque tous les revenus sont intégralement reversés au souscripteur. C'est important. C'est indiqué dans les contrats de ces CDO. Par conséquent, il n'y a aucun résultat échappant à l'impôt dans ces sociétés établies à

Jersey.

Quelle est la situation aujourd'hui? Le processus de liquidation d'une entité a été amorcé en janvier 2016, parce que les titres étaient arrivés à échéance. Tous ces produits ont une *maturity date* et cette date d'échéance est liée à la fin de 2017 pour le dernier produit. Dès lors, le processus de liquidation devrait être achevé dans le courant de cette année et les six entités restantes – ce sont des produits CDO, des produits de KBC Financial Products – seront liquidées aussitôt que tous les CDO seront parvenus à échéance. Á partir du moment où la *maturity date* sera passée, on pourra liquider ces produits. Pas avant. Comme je viens de le dire, la dernière échéance est prévue dans le courant de 2017.

Next Island, I would say. Il y a une société aux Îles Vierges britanniques. Cette société s'appelle Tee Square. C'était une filiale de CSOB Bank.

Dat is er gekomen op het moment dat KBC CSOB en IPB, een Tsjechisch bedrijf, heeft overgenomen.

Tee Square est une société qui a spontanément déclaré tous ces revenus en Tchéquie, en République tchèque, où tous ces revenus étaient d'ailleurs taxés. Cette société n'exerce plus aucune activité et sera liquidée dès que ce sera possible. Dans le courant de 2015, tous les actifs avaient déjà été liquidés et le processus de liquidation a été amorcé cette année. Il n'y a pas de bénéfice dans la compagnie Tee Square.

Ook op het eiland Man hebben wij een kleine activiteit gehad, namelijk Rolata, een filiaal van KBC Bank Ireland. Het werd indertijd opgezet om investeringen te doen in het Verenigd Koninkrijk.

Tous ces investissements ont été liquidés et il en résulte que cette société n'a plus exercé d'activité depuis 2009. Donc, cette activité ne dégage par conséquent plus de résultats. Il n'y a donc aucun revenu n'ayant pas été taxé.

Voor een goed begrip, er is een overdracht gebeurd van de taksresidentie van de entiteit. Die werd naar Ierland verplaatst. In de tussentijd werden alle nodige maatregelen genomen om die entiteit te liquideren. In 2016 zullen wij dat doen.

Par ailleurs, tout bénéfice possiblement réalisé est soumis à l'impôt en Irlande.

Ik geef een voorbeeld van hoe idioot het soms is en waarom wij moeten wachten om die zaken te liquideren. Een van de instellingen heeft een geschil over een parkeerplaats. Voordat er een uitspraak is, kunnen wij die dus niet opheffen.

Onze activiteiten in Ierland en Luxemburg zijn als dusdanig van een andere categorie dan de voorgaande.

KBC a vraiment des activités en Irlande mais aussi au Luxembourg. Soyons clairs, nous avons une filiale bancaire en Irlande où travaillent plus de mille personnes. Nous avons des sociétés d'*asset management* en Irlande, qui comptent 32 employés si je ne me trompe pas. Nous avons également une compagnie d'*asset management* au Luxembourg. Vingt-cinq personnes y travaillent. Ce sont deux entités, deux pays où le *management* est *fund*, vraiment *core business*. Nous avons également une compagnie de réassurance à Luxembourg – KBC Group Re.
Toutes ces entités au Luxembourg et en Irlande sont soumises à l'impôt dans leurs pays respectifs.

J'ai déjà expliqué que toutes ces sociétés emploient pas mal de personnes et sont gérées conformément aux règles de gouvernance internationales applicables aux banques, compagnies d'assurances, *asset management*, etc. N'oublions pas que toutes ces sociétés sont surveillées par les autorités de contrôle locales et/ou européennes.

De ECB controleert een aantal van deze instellingen, onder andere de bank in Ierland.

Verder hebben wij ook nog de Antwerp Diamond Bank.

La Banque diamantaire anversoise. Pour être très clair, cette banque déployait des activités d'octroi de crédits, mais non de gestion de fortune. C'est un élément important. Elle appliquait les principes *Know Your Costumer and beneficial ownership* et toutes les transactions faisaient l'objet d'un *monitoring*, même a priori dans ces entités, dans ces activités spécifiques.

Vous le savez peut-être, dans le cadre du plan de désinvestissement dont j'ai parlé il y a quelques minutes - le plan de désinvestissement convenu avec la Commission européenne -, les activités de financement du secteur diamantaire ont été démantelées ou sont en cours de démantèlement depuis 2014, à la suite d'une condition imposée par la Commission européenne à KBC; normalement, la *Antwerp Diamond Bank* devait cesser d'exister s'il n'y avait pas d'acheteur, ce qui était le cas. KBC a donc été obligée de fusionner *Antwerp Diamond Bank* avec KBC. C'était en 2015. Dans ses activités, KBC est, comme je l'ai

déjà dit, en train de démanteler le reste de ses activités *Antwerp Diamond Bank*.

Nous avons aussi démantelé les activités d'*Antwerp Diamond Bank* à l'étranger, par exemple à Dubaï, mais aussi à New York et autres endroits.

Eigenlijk is het dat wat betreft de activiteiten die wij hebben uitgebouwd in *so-called tax havens* en in een aantal landen die daar wat dat betreft mogelijk tegen aanleunen.

Misschien kom ik even terug op onze *fiscal and compliance policies* en hoe wij die opvolgen. Ik heb het op dezelfde tijdslijn laten zetten. KBC is ontstaan in 1998. Op dat ogenblik was de KB Lux-affaire al twee jaar bezig. In 1998 hadden wij al een policy rond *fiscal fraud prevention*.

C'est-à-dire la prévention de la fraude fiscale. Die policy is door de jaren heen eigenlijk continu geüpdatet geweest. In 2000 hadden wij al regels wat betreft de identificatie van *beneficial ownership*. Ook die regels zijn continu, ook door aanpassingen van de wetgeving, geüpdatet geweest en – laat ik het zo samenvatten – almaar verstrengd geweest.

Wat de algemene policy betreft die wij daarover toepassen in KBC Group, hebben wij de vertaling van de *fiscal fraud prevention policy* opengetrokken in 2002 in een policy die wij het integriteitsbeleid noemen, *integrity policy* in het Engels. *By the way*, in KBC Group is Engels de voertaal, vandaar ook Engelse slides, waarvoor mijn excuses. Die *integrity policy*, zoals u op de volgende slide kunt zien, is door de jaren heen continu geüpdatet geweest. Dat heeft te maken met bijkomende wetgeving en met bijkomende inzichten. De *tax fraud prevention policy* is eigenlijk een onderdeel van de *integrity policy*.

Wat houdt dat nu specifiek in? Wat betekent het concreet? Eigenlijk is dat het best samengevat op deze slide: wij hebben een *integrity policy* die alle andere *policies* overkoepelt. Het is dus een *overarching policy*, die veel verder gaat dan de gewone fraudepreventie. Zij omvat onder andere ook *know your customer*, *know your transaction*, alles wat te maken heeft met *money laundering*. Zij omvat ook de manier waarop wij omgaan met de implementatie daarvan, onder andere hoe wij communiceren, hoe wij ons personeel opleiden en hoe wij alles opvolgen wat monitoring betreft binnen de verschillende lijnen in ons bedrijf en hoe wij dat desgevallend bijsturen.

Heel belangrijk om te weten is dat de *integrity policy* in KBC overkoepelend is. Het is een interne wet van algemeen belang die voorrang heeft op alle andere regels die wij in het bedrijf hebben. De *integrity policy* is volledig in overeenstemming met alle circulaires ter zake, onder andere die van de Nationale Bank. De eerste versie dateert van 2002, zoals aangeduid in eerdere slides, maar zij is dus continu geüpdatet geweest door de jaren heen.

Een inclusief onderdeel van de *integrity policy* is de *tax fraud prevention policy*, waar wij het vandaag over zullen hebben. Voor een goed begrip: de eerste versie daarvan binnen KBC Group dateert van twee jaar na de KB Lux-affaire, van 1998.

Heel belangrijk om te weten is dat de KBC-*integrity policy* niet kan worden veranderd zonder de goedkeuring van de raad van bestuur. Wij doen op kwartaalbasis een rapportering aan het directiecomité en aan het *audit risk and compliance committee* van de groep. Wij doen per definitie eenmaal per jaar een *assessment* van de toepassing van de KBC-*integrity policy*, dat wij volledig rapporteren niet alleen aan het *risk committee* maar ook aan de raad van bestuur.

Waarom is dat zo belangrijk? Omdat voor ons de les die we geleerd hebben uit het verleden, wel degelijk is dat *compliance* een onderdeel is van onze activiteit, dat heel sterk een basiselement benadrukt waar wij als financiële instelling voor staan, namelijk het vertrouwen dat wij moeten hebben en krijgen van onze klanten, en dat wat dat betreft *compliance* een onderdeel is dat dat vertrouwen kan beïnvloeden, zowel in positieve als in negatieve zin. Dus ook daarom hebben we de definitie van *effective compliance* gedefinieerd als: elke werknemer gedraagt zich volgens die richtlijnen die wij geschreven hebben wanneer ze geconfronteerd worden met situaties die mogelijk conflicteren met de waarden die KBC Group nastreeft. En KBC Group mag u vervangen door elk land, elke businessentiteitnaam die wij hebben.

Wat zit er dan precies in en hoe gaan wij daarmee om? Heel concreet, de *integrity policy* bevat eigenlijk guidelines voor onze medewerkers. Die bevat procedures en ethische codes over hoe om te gaan met een specifieke situatie. Het gaat niet alleen om fiscale fraude voor een goed begrip, het gaat ook over hoe wij moeten omgaan met klanten, hoe wij hen moeten behandelen op een eerlijke en professionele manier in hun belang en ook hoe wij moeten omgaan met informatie die wij ter beschikking hebben of informatie die wij krijgen van onze klanten. Het is een policy die heel duidelijk triggert het bewustzijn van ons personeel over waar zijn alle dagen mee bezig

zijn en hoe dat ons bedrijf kan helpen maar ook kan schaden. De policy definieert ook hoe derdenpartijen, dus buitenstaanders, met ons in contact kunnen treden, hoe wij met die partijen zelf omgaan. Een van die externe partijen is uiteraard de Cel voor Financiële Informatieverwerking maar ook andere autoriteiten, nationale banken, privacycommissies, noem maar op. Ook en vooral beschrijft die hoe we omgaan met de follow-up en met het onderzoek naar mogelijke breaches van de directieven allerhande.

Hoe doen we dat? Dat is toch wel belangrijk. Eigenlijk bestaat het uit drie fasen. We selecteren klanten en we voeren daar op een gezonde manier een *due diligence* op uit. Dat betekent eigenlijk in verschillende fasen: 1 bij de acceptatie van een klant; 2. als we die klant geaccepteerd hebben en we komen tot de conclusie dat er iets fout is, hoe gaan we om met het discontinueren van die relatie en last but not least, hoe volgen we klantentransacties op en op welke basis doen we dat?

Wat wij uiteraard ook continu moeten doen, is de opvolging van de wijziging in wetgeving die gebeurt. Dat gebeurt volledig centraal. Dat implementeren wij in een model van drie verdedigingslijnen (three Lines of defence) in de hiernavolgende betekenis. Dat is ook heel belangrijk.

Ten eerste, iedereen die in business zit, is verantwoordelijk voor de implementatie van die regels. De eerste lijn is dus business.

Ten tweede, de tweede lijn is *risk and compliance*. Zij helpen de business daarin. Dat neemt de verantwoordelijkheid van de business echter niet weg. Zij assisteren en volgen mee op, maar dat neemt de verantwoordelijkheid van de business niet weg.

Ten derde, audit volgt in principe elke implementatie van de regels op en controleert daarbij niet alleen de business maar ook de tweede lijn.

De Compliance heeft een heel specifieke rol. Wat is *compliance risk*? Zij adviseren het directiecomité en de raad van bestuur. Zij zijn per definitie lid van de tweede lijn.

Last but not least worden zij allemaal niet alleen intern maar ook extern geaudit.

Wat houdt de *integrity policy* bij KBC precies in?

Ik ga de punten niet allemaal in detail uitleggen. Dat zou ons te ver leiden. Kort samengevat, zijn de hiernavolgende prioriteiten belangrijk: *money laundering* en uiteraard *tax fraud prevention*, waarin de speciale mechanismen zeker een belangrijke rol zullen spelen en, ten tweede, de *investor protection*, waarbij wij het over alle regels hebben die de voorbije vijf jaar aan de financiële sector kenbaar zijn gemaakt.

Het gaat ook over *data protection*, inclusief het bankgeheim, en onze *duty of confidentiality*, dus de verantwoordelijkheid die wij dragen op het vlak van de confidentialiteit van gegevens.

Het gaat tevens over *ethics and fraud fighting*, waarbij ik twee zaken wil aanduiden. Het gaat, ten eerste, over een *gift policy*. Wat kan een medewerker accepteren als een *gift* van een klant? Dat zijn heel lage bedragen. Ten tweede, hoe gaan wij in het algemeen om met *whistleblowers*?

Uiteraard gaat het ook over antidiscriminatie, bescherming van de consument, het respecteren van de Belgische bankenwet, die een aantal jaar oud is, en antitrust, zijnde de juiste manier om met competitie om te gaan.

Last but not least gaat het ook over het respecteren van sectorcodes over alles wat met *compliance* te maken heeft.

Heel specifiek is de *tax fraud prevention* in mei 2009 goedgekeurd en wordt dat systeem sedert 1998 continu geüpdatet. Het heeft, zeker in onze groep, een heel speciale betekenis met de *special mechanisms*, omdat het daarbij om wetgeving gaat die enkel in België van toepassing is, maar die wij ook in andere landen buiten de groep toepassen.

U weet dat er daaromtrent in andere landen een bepaalde wetgeving is. Die wetgeving moet uiteraard worden gerespecteerd, maar wij raden onze entiteiten aan om ook de Belgische wetgeving toe te passen. Dat is ingeschreven in de *integrity policy*.

Wat is *die tax fraud prevention*? Heel simpel gezegd, het zijn richtlijnen die een hele duidelijke policy geven van wat wij van ons personeel verwachten wanneer het gaat over mogelijke *tax evasion*.

Ik ga hier snel over. Hoe werkt dat? Dat is heel strikt van toepassing op de banken in onze groep en in een aparte policy code ook op KBC Verzekeringen, en daarmee bedoel ik de hele verzekeringsgroep.

Het is per definitie niet enkel van toepassing op

België, maar ook op onze buitenlandse activiteiten. Daar ook wordt de Belgische politiek van bijzondere mechanismen toegepast.

De principes zijn uiteraard de principes u die kent en die onder andere door de FSMA zijn voorgeschreven. Zeker wat de speciale mechanismen betreft die daarin worden beschreven, worden die principes strikt toegepast.

Hoe we dat in de praktijk doen, eigenlijk is het heel eenvoudig. Er is een heel duidelijke set van regels. Meer nog, voor de speciale mechanismen geven wij voor elk type voorbeeld dat we tegenkomen ons personeel een voorbeeld hoe zij daarmee moeten omgaan en hoe ze dat kunnen tackelen.

Hoe wordt dat in huis georganiseerd? Ik heb daar al iets van gezegd. Elke manager, elke business manager en elke business representative is hiervoor persoonlijk verantwoordelijk. Er is een follow-up door de tweede lijn, Risk and Compliance, en een follow-up door de derde lijn, audit van de twee eerste.

Training is belangrijk. Het creëren van bewustwording van al wat er aan de hand is, is een zaak, maar onze medewerkers continu trainen in wat er gebeurt is ook cruciaal. Vorig jaar zijn meer dan 5 000 medewerkers in België in dit domein getraind.

Dat bestaat uit twee delen: een basiscursus, waar we de financiële ethiek en onze politiek uitleggen, met al die verschillende scenario's en guidelines. Heel specifiek krijgen medewerkers die in een adviesfunctie rechtstreeks in contact komen met onze klanten, een heel gespecialiseerde opleiding, speciaal voor het detecteren van scenario's die aanleiding zouden kunnen geven tot issues met onze klanten.

Dat gebeurt op een reguliere basis. U zult begrijpen dat die policy en alle mogelijke transacties continu *à jour* worden gezet en dat alle trainingen continu worden geüpdatet.

Wat de *reporting* betreft, elke drie maand wordt gerapporteerd aan het managementcomité van België, aan het directiecomité van de groep, aan de board of directors en aan het auditcomité. Het is eigenlijk niet alleen het auditcomité, maar het Risk-, Compliance- en het Auditcomité. Dat is nog de oude omschrijving. Zeker wanneer er een mogelijke *breach* is bij onze klanten, wordt dit niet alleen voorgesteld maar ook hoe men kan remediëren.

Een ander aspect van de *integrity policy* is *know your customer*. Samengevat, het gaat over de klant. Wie is hij? Identificatie van de klant door de verificatie van zijn naam, plaats en datum van geboorte en het adres van de klant en al zijn vertegenwoordigers en, last but not least, telkens de vertegenwoordiger, *if applicable*, van zijn *beneficial owners*, alweer met dezelfde gegevens.

Know your transaction. Ook dat is op dezelfde leest geschoeid. Dat betekent dat alle transacties in lijn zijn met het profiel van de klant, waar de *assets* vandaan komen en vooral, dat is heel belangrijk, bij de repatriëring van *assets* willen wij ook weten, niet alleen wie de klant is, maar waar die fondsen vandaan komen. Al die informatie moet in volledige transparantie bezorgd worden. Mocht het nodig zijn, moet de klant zich laten bijstaan door een professionele partij, zijnde een advocaat of *whatever*, om regularisatie tot een goed einde te brengen. Ook hier geld heel duidelijk de *policy* dat bij elke vorm van mogelijke betwisting of mogelijk malversatie dit wordt gerapporteerd aan de Cel voor Financiële Informatieverwerking.

Monitoring follow-up is eindelijk hetzelfde als wat ik tot nu toe heb gezegd. Eerstelijn, tweedelijn, derdelijn. Ik ga dat niet herhalen. Wat betekent dat concreet? Wat hebben wij in 2015, het voorbije jaar, gedaan? Op basis van *know your customer* hebben wij op het hoofdkantoor, niet in de kantoren … Dus wij hebben veel meer klanten geweigerd dan hier staat, ik ken het juiste aantal niet omdat die niet gedeclareerd worden, maar wat wij hebben geweigerd op het hoofdkantoor na een onderzoek voor *know your customer* is 154 klanten. Wij hebben op basis van AML en mogelijke frauduleuze transacties met 1 453 klanten in 2015 de relatie beëindigd en wij hebben meldingen gedaan aan de Cel voor Financiële Informatieverwerking van 1 909 dossiers.

Anderzijds, wat hebben wij gedaan met de Panama Papers? Op het moment dat die zaken in de pers zijn verschenen, hebben wij uiteraard, zoals de Nationale Bank en meerdere instellingen hebben gevraagd, gerapporteerd aan de Nationale Bank, maar daarnaast hebben wij ook nog bijkomende onderzoeken verricht. Alle namen die in de Belgische pers zijn gepubliceerd hebben wij onderzocht. Alle namen die niet alleen in de pers zijn gepubliceerd, maar ook die op de lijst van de internationale journalistenvereniging en die mogelijke linken met België hadden, hebben wij geanalyseerd. Wij hebben daarnaast alle mogelijke klantenlinken met Panama onderzocht. Ook daar hebben wij de nodige acties ondernomen.

Die acties gaan van verder onderzoek als het niet

duidelijk was, tot meldingen bij de Cel voor Financiële Informatieverwerking wanneer dit nog niet zou gebeurd zijn. Laten wij goed beseffen dat het niet is omdat een bedrijf een activiteit heeft in Panama, dat dit per definitie fout is. Het is wel duidelijk dat een activiteit in een *tax haven* altijd met de nodige voorzichtigheid wordt benaderd.

Wat hebben wij sowieso gedaan, los van de Panama Papers? Sinds 2010, dus de voorbije vijf jaar, hebben wij wat betreft de materie waar het hier over gaat 102 groepwijde audits gedaan, om te kijken op welke manier het bedrijf omgaat met de richtlijnen die wij uitvaardigen, waarbij, zoals gezegd, de echte focus was deze van het debat van vandaag, dus *money laundering* en dan ook het niet respecteren van de regels inzake *beneficial ownership*. Wat *compliance* betreft, hebben wij over dezelfde periode 279 *compliance monitoring programs* gedaan, ook weer over hoe klanten geaccepteerd worden en ook dat is groepswijd, en wij hebben in die 279 onderzoeken 42 onderzoeken gedaan die enkel gefocust waren op *beneficial ownership* en *tax prevention policy*, met andere woorden de doorlichting van onze klantenbestanden in de verschillende landen waar wij actief zijn.

Ik heb al gezegd dat wij wat betreft communicatie de politiek voeren om transparant te zijn, in de meest brede betekenis van het woord. *Tax havens*, daar heb ik al over gesproken. Alle mogelijke rulings, wat vooral te maken heeft met uitgifte van kapitaalproducten die wij gedaan hebben voor het versterken van onze kapitaalpositie, zijn vermeld. Dan uiteraard over de Panama Papers. De dag dat de media KBC/KBL European Private Bankers (EPB) vermeldden in het kader van de Panama Papers, hebben wij een uitgebreide *press release* gezet op onze website, om te duiden wat wij doen, wat wij gedaan hebben. Ik bedoel daarmee wat wij geschreven hebben aan de Nationale Bank.

Samengevat. KBC is niet meer de KBC van acht of negen jaar geleden, vóór de crisis. Wij hebben sinds 1998 een heel parcours afgelegd, met een piek en een dip. Wij hebben ondertussen onze schulden,onze staatsondersteuning, terugbetaald. Wij hebben wat betreft het onderwerp van vandaag sinds 1998 al een *policy* die wij continu geüpdatet hebben. Wij hebben sinds 2000 een heel strikt beleid over *beneficial ownership*. Wij hebben continu onze organisatie uit de lessen die wij geleerd hebben sinds 1996, geüpdatet over hoe wij ons moeten gedragen in onze werking van dag tot dag. Wij hebben wat dat betreft, omwille van het feit dat wij Belgisch gebaseerd zijn, natuurlijk heel specifiek de wet op de bijzondere mechanismen die wij ook uitrollen in de niet-Belgische landen waar andere wetgeving van toepassing is. Wij zijn heel duidelijk: wij geven geen advies noch *support* aan onze klanten in verband met offshore-instructies, van welke vorm ook.

Zeker als klanten wat dat betreft aanstalten maken of duidelijk kenbaar maken dat zij dit willen doen, zijn de meldingen naar de Cel voor Financiële Informatieverwerking een gegeven. Iedere medewerker weet dit. Iedere medewerker moet dit respecteren. Dat is ook wat wij aan de Nationale Bank hebben laten weten… *To the best of our knowledge* hebben wij op geen enkele manier geholpen bij het opzetten van *offshore centers* via Mossack Fonseca, noch via elke andere *law firm*.

Wat KBL betreft en wat in de kranten stond, ook KBL heeft bevestigd dat zij met de wetgeving in Luxemburg *compliant* zijn en dat zij wat betreft *beneficial ownership*, *offshores* en *money laundering* alle wetten hebben gerespecteerd. U moet weten dat wij KBL epb verkocht hebben en zoals u weet hebben wij geen toegang meer tot die informatie. Wij moeten u voor verdere detailinformatie over KBL European Private Banking verwijzen naar die vragen.

Monsieur le président, je vous demande de bien vouloir m'excuser de m'être exprimé aussi longtemps. Mais j'espère ainsi avoir répondu à quelques éventuelles questions.

Le **président**: Chers collègues, je vous propose de poursuivre nos travaux sans attendre.

Le passage en revue des structures présentes dans toute une série de territoires qualifiés de "paradis fiscaux" ou "paradis bancaires", nous permet effectivement d'avoir une vision d'ensemble. Bien entendu, cela ne vous empêche pas de poser des questions complémentaires. Qui demande la parole?

Johan Klaps (N-VA): Ik dank u om tot hier te komen en een uiteenzetting te geven. Er is de laatste jaren in onze banksector blijkbaar zeer veel ten goede veranderd. Als ik alle uiteenzettingen op een rijtje zet, dan is er blijkbaar al bijzonder veel opgelost, wat op zich natuurlijk een goede zaak is, maar toch heb ik enkele bijkomende vragen bij uw uiteenzetting.

U zegt dat ook de KBL, die tot 2012 deel uitmaakte van de groep, geen constructies heeft opgezet via Mossack Fonseca, maar zegt u dan ook dat KB België ook vóór 2012 geen klanten heeft doorgestuurd naar het Luxemburgse filiaal om van daaruit bepaalde constructies op te

zetten? Is dat vanuit Belgische KBC-filialen nooit gebeurd? Die zaken gebeurden natuurlijk wel. Is daar bij uw weten aan meegedaan? Hoe is dat in de praktijk gebeurd? Er zijn wel heel wat inwoners van België die dergelijke constructies hebben opgezet. Hoe ging dat bij u in het verleden? Ik begrijp dat het nu niet meer gebeurt.

Wat uw overblijvende activiteiten in het buitenland betreft, ik heb die in detail op uw presentatie gezien en ik dank u voor de openheid en de duidelijkheid op dat vlak, maar ik heb toch nog een vraag. U hebt zeven dochters in Jersey, die geen winst genereren. Ik begrijp dat u die nu afbouwt en dat u ervanaf wilt, maar waarom zette men een structuur op in Jersey als die geen winst genereert? Ik kan mij indenken dat er bepaalde belastingvoordelen aan verbonden waren, ofwel voor de bank ofwel voor de klanten of voor beide. Er moet toch een redenering achter gezeten hebben, zeker als zo'n structuur – zoals u zegt – niets zou opbrengen.

In diezelfde filosofie denk ik aan de herverzekeraar, die vandaag in Luxemburg zit en daar uiteraard aan de wetgeving voldoet en er waarschijnlijk ook lokaal personeel gebruikt en lokale activiteiten heeft, maar waar bevinden zich de herverzekeringen van de risico's? Bevinden die zich ook in Luxemburg of bevinden die zich voor 90 of 95 % in België? Zo ja, waarom zit u dan in Luxemburg en niet hier?

U voldoet uiteraard aan de wetgeving; dat trek ik niet in twijfel. Ik vraag wel naar de reden om die activiteiten in Luxemburg uit te voeren.

Ook heb ik nog een korte vraag in verband met de klanten die u opzegt. Als u afscheid neemt van klanten, gaat hun geld niet in rook op. Kunt u ons een idee geven van wat die klanten dan doen? In het geval van de Diamantbank weten wij bijvoorbeeld dat veel diamantairs naar het buitenland trekken, omdat zij hier voor hun kredieten nauwelijks tot niet meer terechtkunnen. Wat gebeurt er met de klanten van wie u afscheid neemt? Gaan die allemaal naar een welbepaalde andere bank of verspreiden zij zich als in een diaspora? Als u klanten vanwege een goede reden opzegt, dan kan ik mij indenken dat zij, gelet op de door de banken gevoerde acceptatiepolitiek, bij geen enkele Belgische bank binnen mogen. Wat gebeurt er dan met die klanten?

Peter Vanvelthoven (sp.a): Ik ga mijn vragen koppelen aan de slides die wij gezien hebben. Op pagina 28 verwijst u zelf naar de KB Lux-fraudezaak van destijds. U zegt dat er vanaf dan toch wel het een en ander veranderd is. U mag het mij niet kwalijk nemen dat ik het volgende zeg. Die zaak is geseponeerd, er is geen uitspraak gekomen, ze is verjaard, de redelijke termijnen waren overschreden. De topman van destijds, Remi Vermeiren, zei toentertijd: "Wij hebben helemaal niets verkeerd gedaan. In een grote organisatie worden hier en daar altijd wel foutjes gemaakt." Vandaag zegt u dat u sedertdien toch wel het een en ander hebt moeten veranderen. Ik wil maar aangeven dat men toen zei dat er niets aan de hand was, dat men deed wat men moest doen.

Een gelijkaardig verhaal, het zijn allemaal gegevens van voor 2000, in het bankgeheimvonnis, dat op een bepaald moment werd uitgesproken, heeft men toch vastgesteld dat er voldoende aanwijzingen van fraude waren om in te gaan op de vraag van BBI om het bankgeheim op te heffen. Blijkbaar zijn er bij KBC toch dingen gebeurd.

Naar aanleiding van die laatste affaire, zijn er daarmee zaken gebeurd? U spreekt hier vooral over policies. Ik kan mij voorstellen dat als men vaststelt en toegeeft – of intern tenminste toegeeft – dat er dingen zijn gebeurd die echt niet kunnen, er stappen worden genomen naar het personeel toe, dat er afscheid wordt genomen van mensen die zich bezondigd hebben aan het een en ander.

Dan wil ik even naar pagina 48 gaan. Daar zegt u dat u naar aanleiding van de publicatie van de Panama Papers van alles hebt gecheckt intern, in welke mate er betrokkenheid is. U zegt dat er een diepgaand onderzoek is geweest en dat de noodzakelijke maatregelen zijn genomen. Wat zijn die noodzakelijke maatregelen geweest? Ik neem aan dat er klanten zijn afgestoten, dat het daarover voor een stuk gaat. Zijn er nog andere maatregelen genomen? Zijn er interne maatregelen genomen? Het is dezelfde vraag als daarnet. Is men tot de conclusie dat er zaken zijn gebeurd die eigenlijk niet zouden mogen gebeurd zijn? Zijn er intern vervolgens gevolgen aan gegeven?

U zegt, en dat hebben wij al verschillende keren gehoord, dat het niet is omdat het in Panama gebeurt dat het daarom verkeerd is. Iedereen geeft daar dan ook voorbeelden van. Op zich is het niet verkeerd, maar ik heb heel de tijd de indruk dat men de bedoeling heeft om vooral te benadrukken dat men die paar gevallen, die dan correct zijn omdat men economisch daar bepaalde activiteiten heeft, gebruikt om te zeggen dat het allemaal niet zo erg is. Als men naar Panama of elders gaat om dingen te verbergen, is dat in mijn ogen per definitie verkeerd, maar daarom nog niet onwettelijk. Als men niets te

verbergen heeft, waarom gaat men dan naar Panama?

Ik kom dan op pagina 52. Daar zegt u uitdrukkelijk dat u geen advies of andere ondersteuning geeft aan klanten in relatie tot offshoreconstructies die door de klant kunnen worden gebruikt in het kader van het niet vervullen van de belastingplicht. Wat betekent dat? Ik hoor dikwijls zeggen dat er wettelijk niets aan de hand is. Het is belastingontwijking en dat betekent inderdaad dat men probeert geen belastingen te betalen. Met andere woorden, als ik dat in de omgekeerde richting lees dan betekent dit dat u nog wel offshoreconstructies adviseert en erbij helpt wanneer het gaat om belastingontwijking. Als het gaat om zogezegd wettelijke constructies, ingevolge internationale regels, meent u dat het toch kan omdat er dan niet echt een verplichting is om belastingen te betalen.

Dan het laatste. Er is daarnet ook over gesproken. U kunt bevestigen dat u op geen enkele wijze betrokken bent bij dossiers van Mossack Fonseca. U moet mij dat verder uitleggen. Ik heb immers begrepen dat u eerder naar aanleiding van de Panama Papers hebt gezegd dat u dit hebt onderzocht en dat u de nodige maatregelen hebt genomen. De Panama Papers komen hier toch uit voort? Ik zie het verschil niet tussen de twee.

Ofwel bent u niet betrokken en dan had u niets moeten doen, ofwel zijn er wel dossiers en heeft u ondertussen maatregelen genomen.

Éric Massin (PS): Monsieur le président, monsieur, je tiens, tout d'abord, à vous remercier pour vos explications et les précisions que vous nous avez apportées au sujet de votre banque.

Je voudrais, cependant, vous poser quelques questions afin que vous nous donniez des précisions quant à votre mode de fonctionnement, quant à certains constats qui ont été faits, et quant à votre manière de procéder.

Vous avez dit que la banque actuelle n'est plus du tout la même que par le passé. Je pense ici en particulier à des affaires qui ont quelque peu secoué la Belgique.

Pour ce qui concerne la *compliance*, vous dites avoir tout mis à jour en 2002, qu'une plus grande sévérité était de rigueur, etc. Vous avez également déclaré que, tous les trimestres, un rapport d'intégrité est transmis au comité de direction.

Président: Luk Van Biesen.
Voorzitter: Luk Van Biesen.

Par ailleurs, vous nous avez expliqué que les filiales sont contrôlées par des organes propres aux pays.

Permettez-moi de prendre l'exemple de la KBL qui est, en fait, selon les informations que nous avons pu obtenir, votre filiale bancaire au Luxembourg qui arrangeait des pratiques *offshore* dans toute une série de lieux. Selon ce que vous nous avez dit, cette filiale a fait l'objet d'un contrôle par des institutions propres au Luxembourg. Je suppose donc que les rapports vous sont transmis, y compris les rapports d'intégrité remis au comité de direction. En effet, il s'agit d'une filiale qui, au regard de vos propres documents, était à 100 % consolidée chez vous. À l'époque, vous aviez donc un pouvoir de contrôle sur cette filiale. Je suppose également que vous étiez à même de leur demander de faire remonter des informations. Et si une surveillance avait effectivement lieu, ces informations vous étaient, en principe, transmises naturellement.

Les informations que vous avez obtenues ou que vous auriez pu obtenir ont-elles été transmises à la FSMA? Vous exercez un contrôle qui vous est propre en Belgique. À partir du moment où votre filiale était totalement consolidée, je suppose qu'elle faisait l'objet d'une certaine surveillance.

Imaginons que les règles soient plus souples dans le pays d'établissement de la filiale, mais que nos règles soient plus strictes, vous contentez-vous de l'application des règles plus souples ou allez-vous plus loin en demandant l'application des règles plus strictes et éventuellement des règles belges?

Cela me semble important de recevoir de votre part une réponse à ce sujet. Selon vos dires, tout a été vérifié sur base des *Leaks*. Je suppose que vous parlez d'aujourd'hui mais peut-être pas pour ce qui est du passé. Je le suppose également à partir du moment où, en 2012, votre institution bancaire (votre filiale) n'était plus chez vous. N'avez-vous néanmoins pas recherché dans vos archives l'un ou l'autre élément qui confirmerait les choses et qui pourrait vous amener à dénoncer?

Dans ce cadre-là, vous dites avoir dénoncé, en 2015, 1 909 dossiers à la CTIF dont 1 453 ont entraîné des fins de relation. La différence entre les deux étant d'un peu plus de 450, ces 450 dossiers sont-ils toujours clients au sein de l'institution bancaire? La raison en est-elle que la CTIF vous aurait déclaré que rien ne pouvait leur être reproché? N'y avait-il aucun montage particulier ni aucun système d'offshore, de

blanchiment, de fraude? Avez-vous des retours de la part de la CTIF?

Vous nous dites que vous ne donnez ni avis ni conseil aux clients sur des montages – je suppose que vous parlez de la KB. Lorsque vous parlez de montages, visez-vous la fraude, le blanchiment, l'évasion fiscale, la fraude fiscale grave et caractérisée? J'aimerais de plus amples informations car c'est important: si le client vous demande de faire un montage, le déclarez-vous automatiquement à la CTIF?

Je suppose que les montages sont réguliers. On a lu dans la presse que certaines personnes utilisent les offshores de manière tout à fait régulière même si l'on peut, par moment, douter de la pertinence de ces déclarations.

À partir de quel moment, lorsque le client vous propose un montage, faites-vous la déclaration à la CTIF? Ceci expliquerait la différence des chiffres. Vous dites ne pas avoir aidé à la construction de montages par Mossack Fonseca mais je suppose que c'était avant 2012, puisque votre filiale consolidée à 100 % était clairement visée dans ce cadre-là.

Merci de votre attention et d'ores et déjà de vos réponses.

Georges Gilkinet (Ecolo-Groen): Merci pour votre exposé.

Manifestement, vous avez bien écouté les exposés précédents et les questions déjà posées, ce qui nous permet d'avoir déjà des réponses à des questions posées de façon récurrente. Quand vous étiez venu en 2012 devant la commission spéciale de suivi chargée d'examiner la crise financière et bancaire, présidée à l'époque par M. De Croo père, je vous avais interrogé justement sur la présence de KBC dans des paradis fiscaux.

En préparant votre venue, j'ai regardé, dans votre rapport annuel, l'ensemble des filiales. Vous en avez cité une série en disant: "C'est le passé. On est en train de désinvestir: Caïman, Jersey, Îles Vierges" mais il y a aussi le Delaware et Monaco dont vous n'avez pas parlé. Y êtes-vous toujours?

Je vois aussi que l'ensemble des sociétés sont très nombreuses au point que je me demande quel contrôle on peut exercer. N'est-ce pas un problème d'avoir autant de filiales, des *trustees*, etc. qui sont des appellations génériques souvent utilisées pour créer des offshores. Je me réjouis que vous ayez décidé de tourner une page de votre histoire et de quitter les paradis fiscaux mais qu'en est-il du Delaware et de Monaco? La même démarche est-elle entreprise par rapport aux sociétés qui y sont situées.

Historiquement, pouvez-vous nous réexpliquer quelle était cette histoire par rapport à laquelle vous voulez pratiquer différemment dans le futur? Y avait-il une réalité économique derrière la volonté de s'installer dans ces pays et de proposer la possibilité à vos clients d'y investir?

S'il y avait un problème d'évasion fiscale, avez-vous collaboré avec les services du fisc et de l'ISI dans le passé? Ce n'est pas parce que vous dites que c'est fini pour le futur, qu'il n'y a pas d'enquête à mener pour ce qui a pu se passer dans ces différentes structures antérieurement. Par rapport à ces filiales dans des paradis fiscaux, des enquêtes ont-elles été menées par le passé ou sont-elles en cours par l'ISI?

Y collaborez-vous pour permettre à l'ISI de faire son travail, dans l'hypothèse où des clients de la KBC qui auraient bénéficié de ces structures n'auraient pas payé d'impôt?

Je pense que c'est la question la plus spécifique qu'on peut vous poser, eu égard à votre exposé et à la réalité de la KBC. À côté de cela, je voudrais reposer trois questions qui ont été déjà posées à vos prédécesseurs. Quel est le contrôle par la KBC du respect des obligations fiscales par ses clients? Peut-on expliquer le chiffre assez élevé par rapport à d'autres banques de dénonciations à la CTIF, ou de relations commerciales auxquelles vous avez mis fin, par un constat de problème en matière fiscale? Est-ce la preuve que vous êtes particulièrement rigoureux, et encore plus que d'autres, en la matière?

Deuxième question générique: comment est assurée l'indépendance de la fonction de *compliance* et d'audit à l'interne de la banque, dans cette relation difficile d'être à la fois salarié d'une banque et de devoir dire: "Voilà un bon client, mais il faut s'en séparer parce qu'il est problématique"? Cela ne doit pas faire toujours plaisir aux commerciaux qui sont en charge de ces clients et qui voient peut-être plus l'intérêt du bénéfice, ainsi qu'aux actionnaires de la banque, à un moment.

Comment organisez-vous l'indépendance? Ne faut-il pas préciser encore la loi sur le sujet? Par rapport au nombre important de cas dénoncés ou signalés à la CTIF, quelle est votre collaboration avec la CTIF? Avez-vous souvent des retours sur les dossiers que vous avez signalés? La banque Degroof nous disait juste avant vous: "Parfois, la CTIF nous demande de ne pas rompre la relation

commerciale avec quelqu'un qu'on suspecte, ce qui permet éventuellement d'avoir davantage d'éléments de preuve s'il y a un problème." Cela se passe-t-il aussi avec la KBC? Est-ce une chose avec laquelle vous êtes en difficulté, ou collaborez-vous sans difficulté dans ces cas-là avec la CTIF? Le dialogue est-il optimal selon vous? Y a-t-il des choses à améliorer? Voilà les questions que je voulais vous poser.

Roel Deseyn (CD&V): Mijnheer de voorzitter, ik dank de panelleden van KBC.

Geachte sprekers, u hebt een tijdslijn geschetst met een aantal structurele veranderingen, die uw organisatie vorm hebben gegeven. Het probleem blijft wel overeind inzake de vraag wie er verantwoording kan afleggen over de concrete praxis van de jaren toen KBL nog tot de groep behoorde als dochtervennootschap van KBC, tot augustus 2012, vóór de verkoop aan Precision Capital. Ik denk dat wij dat goed moeten kunnen analyseren, om precieze lering te trekken uit het verleden en om de toekomst beter voor te bereiden.

Dit probleem komt naar boven in de hele reeks hoorzittingen: de directie of de groepsstructuur is veranderd. Dat maakt het bijzonder moeilijk om de fenomenen goed in kaart te brengen, waarover er verontwaardiging is ontstaan. Dat is een analyse en vaststelling, geen verwijt.

Wel is het een oproep met de vraag waar wij verantwoording en inzicht in de praktijken van vroeger kunnen vinden. U hebt een vrij lange reeks van vertrouwenwekkende maatregelen opgesomd, zoals controles en interne audit. Wij kunnen echter onvoldoende afwegen of die maatregelen alle praktijken van het verleden zouden dekken. Als wij die praktijken niet voldoende in de vingers krijgen, weten we niet of ze nu adequaat bestreden worden waar nodig.

KBC kwam via de filialen en de connecties ook ergens in beeld. De vraag is altijd wie er aan wie moet rapporteren en in welke mate een dochtermaatschappij verantwoordelijk is. Misschien is er een rol weggelegd in de policy van wat toelaatbaar is voor het hoofdbestuur. U hebt gezegd dat bepaalde regels voor de hele groep gelden. De vrees van ons als commissieleden is echter dat wij altijd maar een zeer fragmentair beeld geschetst krijgen, omdat de verantwoordelijkheden verspreid zitten. Vaak wordt er dan ook nog gewerkt met een tussenpersoon. Het zou dus goed zijn om te weten of zaken zoals het transfereren, of als er iets gebeurt in een filiaal, of als een tussenpersoon wordt geëngageerd, systematisch mee in de rapportageverplichting worden opgenomen.

Het volgende is niet uw professionele bezorgdheid, maar zeker wel de onze. Ik bekijk de verschillende kanalen, met name de justitiële pijler in het kader van de witwaswetgeving en de rapportageverplichting aan de Cel voor Financiële Informatieverwerking enerzijds, en anderzijds de zaken die onder de fiscale controle vallen, bijvoorbeeld via het Centraal Aanspreekpunt, welke informatie naar de Belgische Belastingsinspectie gaat. Het is natuurlijk zeer moeilijk omdat u zelf het onderscheid moet maken in wat er aan wie gerapporteerd moet worden, en ook of het om een witwaszaak dan wel om een zaak van fraude gaat. Heel concreet vraag ik mij daarom af hoe uw bank daarmee omgaat. Er bestaan immers weinig reglementaire bepalingen omtrent bepaalde definities – in dat verband hebt u met uw collega's de vinger op de wonde gelegd. Hebt u vanuit de praktijk sterke aanbevelingen – niet vanuit een comfortpositie, maar vanuit een efficiëntiebezorgdheid – voor een eventuele integratie van het CAP en de CFI? Wie daarin over informatie kan beschikken, is dan in een tweede fase aan de orde.

Voorzitter: Ahmed Laaouej.
Président: Ahmed Laaouej.

Het lijkt mij problematisch voor de bankspelers op het terrein dat zij in verschillende kokers moeten werken.

Hun personeelsbestand daarover briefen, lijkt mij niet evident. Wanneer wij echter wat getuigenissen zouden kunnen krijgen die heel praktisch en heel praktijkgericht zijn, zou dat zeker het werk van de commissie vooruithelpen.

Over het aantal gerapporteerde transacties zijn enkele cijfers gecommuniceerd. Wij moeten die echter afzetten tegen de klantenportefeuilles en het aantal bewegingen. Het zou dan ook goed zijn eens in een tabel te kunnen zien over hoeveel banktransacties het gaat en over welke financiële volumes het gaat waaraan offshoreparadijzen zijn gelieerd of waarvoor tussenpersonen worden ingezet.

U zegt dat jullie geen doorverwijsbeleid meer hebben. Dat zijn verklaringen, die nu heel acceptabel zijn. Niettemin zou het goed zijn wat meer te weten over de manier waarop klanten actief of passief via een speler binnen de groep aan een offshoreconstructie geraken. Die komt immers niet zomaar uit de lucht gevallen.

De feiten en de indicaties zijn er. Vooraleer wij

daarover een waardeoordeel kunnen vellen, moeten wij heel goed weten wat de ontstaansgeschiedenis of genese is van dergelijke constructies, die nu zijn komen bovenborrelen en waarover heel veel commotie is. Wij moeten echter met veel kalmte en een grote vastberadenheid nagaan hoe een en ander is ontstaan.

Wanneer wij naar vandaag kijken, zouden wij ook moeten weten of er in de boeken nog klanten en vennootschappen zijn die aan schermvennootschappen gelieerd zijn. Hetzelfde geldt voor de bank en ook voor wat in de klantenportefeuille aanwezig is.

In tegenstelling tot een natuurlijke persoon, die soms na jaren kan worden vervolgd voor feiten van tien of twintig jaar geleden, is de vluchtigheid van het vennootschapsbestaan in die mate groot dat het moeilijk is om, indien nodig, tot een adequate bestraffing te komen.

U hebt ook verklaard – dit is heel interessant – dat de interne audit vooral op antiwitwas inzet. Ik vroeg mij af of men een dergelijk beleid ook ontwikkelt, wanneer het over antimisbruik en antifraudebepalingen gaat.

Is ter zake ook een even actief beleid uitgewerkt? Wat zijn de parameters en concrete praktijken?

U hebt op een van de slides aangegeven dat in de filialen een praktijkgids of een sterke briefing met een aantal scenario's wordt voorgelegd. Het zou interessant zijn dat die gids of briefing ook, eventueel confidentieel, aan de commissie zou worden bezorgd en dat er een toelichting bij wordt gegeven. Ik heb immers de indruk dat op die manier in de praktijk via een bepaalde vragenlijst of via een bepaald parcours of scenario keuzes kunnen worden gemaakt tussen rapportering of niet-rapportering en tussen aanvaarding of niet-aanvaarding.

Mijnheer de voorzitter, dat intellectueel werk zou heel nuttige input kunnen opleveren, ook voor de commissie.

Ik rond af met een thema dat vandaag actueel is door het ontwerp rond de regularisatie. Wanneer het gaat over repatriëring van fondsen of kapitalen, heeft de bank ongetwijfeld te maken met een probleem van inschatting of die al dan niet onderworpen zijn geweest aan het belastingregime. Het lijkt mij absoluut weinig evident voor een bank om te zeggen welk belastingregime, volgens welk belastingverdrag, volgens welke interpretatie.

Kunt u schetsen met welke concrete problemen u af te rekenen krijgt en wat de symptomen zijn waardoor het voor u moeilijk is om fondsen op een veilige, cleane manier te aanvaarden en te repatriëren met het oog op de komende regularisatie, zodat wilde repatriëringen worden vermeden. Is dat een beleid dat overlegd is met de andere spelers in het Belgisch bankenlandschap of is dat werk dat u op het niveau van KBC presteert?

Marco Van Hees (PTB-GO!): Mesdames, messieurs, c'est vrai qu'il y a un certain passif de la banque en matière de fraude fiscale. On ne va pas reciter les vieilles affaires (KB-Lux, QFIE, fraude à l'impôt des sociétés, etc.). Ce passif, vous nous dites que c'est du passé. Vous nous dites que la KBC qu'on connaît aujourd'hui n'est plus du tout celle d'il y a dix ans.

La première question que je voudrais vous poser par rapport à cela est la suivante. Y a-t-il des éléments tangibles qui nous permettent de vous croire? Doit-on vous faire confiance, vous croire sur parole? Ou bien pouvez-vous nous dire: "Et bien, voilà, il y a tels éléments qui démontrent que cela a fondamentalement changé"?

Autre question. Vous nous dites que la KBC d'aujourd'hui est différente de celle d'il y a dix ans. Vous dites dix ans. C'est une formule, une façon de dire. Y a-t-il une année charnière dans l'histoire de la banque où clairement on aurait tourné le dos à des pratiques douteuses du passé? Ces pratiques sont avérées; je ne pense pas que vous ayez voulu les contester ici. Á partir de quel moment a-t-on radicalement changé et sur la base de quels éléments? Quels éléments déclencheurs ont-ils joué?

Vous nous dites qu'il y a dix ans, la banque était fondamentalement différente. Serait-il possible de nous dire quels étaient les dispositifs en vigueur voici dix ans et qui permettaient des choses que vous ne vous permettez plus aujourd'hui? Cela nous aiderait à partir du moment où vous dites qu'aujourd'hui, vous avez une politique totalement saine en matière fiscale mais que ce n'était pas le cas dans le passé. Je pense que cela nous aiderait dans nos travaux de nous décrire les mécanismes que vous pouviez mettre en place éventuellement avec des structures off shore bien au-delà du Luxembourg, des structures off shore plus exotiques, par exemple. Dans ces pratiques du passé, puisque cela a totalement changé aujourd'hui, pourriez-vous nous dire à quel niveau se prenaient les décisions des structures ou mécanismes à mettre en place?

Était-ce au niveau de la direction générale de la

banque que les décisions étaient prises de mettre en place certains mécanismes répréhensibles ou s'agissait-il d'initiatives plus décentralisées?

Au niveau des Panama Papers, vous avez apparemment consulté les noms des clients de la banque qui pouvaient être impliqués dans cette affaire. Combien de noms avez-vous trouvés et qu'avez-vous fait? Vous nous dites également ne pas travailler avec Mossack Fonseca. Avec quels autres cabinets travaillez-vous éventuellement?

Vous nous dites que KBC a tourné le dos aux pratiques mettant en place des structures off shore. Je suppose que cela comprend le *private banking*. Savez-vous si des concurrents auraient recours à de telles structures et si des clients qui viennent chez vous ou qui hésitent à le devenir feraient valoir ce genre d'élément en prétextant de meilleures propositions de la part de tel ou tel banquier? Certains clients potentiels pourraient hésiter à venir chez vous si vous ne leur faites pas telle ou telle proposition. Dans votre politique économique, pour gagner ces clients, comment prenez-vous cela en compte? Avez-vous connaissance de pratiques d'autres banques qui ne seraient pas aussi nettes que la vôtre? Comment réagissez-vous à cet égard?

Parmi l'ensemble des transactions que vous gérez pour vos clients, pouvez-vous communiquer un ordre de grandeur du nombre de sociétés off shore que l'on retrouve? Est-ce 100, 1 000, 10 000?

Rob Van de Velde (N-VA): Ik zal mij beperken tot één enkele vraag. Op uw document, pagina 28, staat dat u in 1998 de *fiscal fraud prevention policy* hebt geïntroduceerd. Er rommelde toen al wel een en ander. De CDO-markt was heel actief tussen 2000 en 2003. Dat was het moment waarop daar volop werd ingezet, waar projectproducten werden ontwikkeld bij verschillende banken, niet enkel bij u. Ik heb ook een verklaring van een advocaat, waarbij deze zei dat dit de periode was waarin men nog altijd de Panameesjes kon kopen, de Panamese vennootschapjes. Het was in die periode dat het zich afspeelde.

In 2008 en 2009 zijn er twee *events*. Ik ga de periode daarvoor beschrijven zoals in het wielrennen. Onder druk van de markt kon men niet anders dan doping nemen, want men moest presteren, men moest resultaten halen en als onderneming was men bijna overgeleverd aan de marktwerking, waarbij men niet anders kon dan meestappen in een aantal ontwikkelingen die zich op die markt voordeden. Wielrenners kennen hetzelfde: zij dopen zich, maar zij kunnen niet anders, want de rest doet het ook. In 2008 en 2009 is er een keerpunt, een belangrijk keerpunt: op dat moment is er de crisis, de controles worden verscherpt, de verschillende overheden moeten tussenkomen. Dat geeft een heel ander beeld, dus ik kan mij voorstellen dat er sindsdien wel een en ander veranderd is.

Belangrijk is wel te noteren dat de *run offs* van u en ook anderen — u zit hier nu, maar dit heeft zich op Europees vlak afgespeeld — die op dat moment worden gecommandeerd, eigenlijk vanuit een Europese strategie, vanuit competitiegeest, worden gevraagd. Tegelijkertijd is er immers een aantal tussenkomsten geweest en daar tegenover staat dat de ondernemingen een aantal activiteiten moeten afstoten. En ja, de Diamantbank, daar ben ik triest om, want ik zie dat heel wat diamantairs vertrekken omdat zij op dit moment geen financiering en zelfs geen rekening kunnen openen in het Antwerpse, maar dat volledig terzijde.

Wat mij vooral interesseert, is het volgende. U had een *policy* en u bent daar niet anders dan de andere, dus beschouw dit alstublieft niet als een KBC-verwijt. Ik wil wel het volgende weten. Ondanks het feit dat die *policy* bestond, zijn er best wel heel akelige producten en een aantal *businesses* ontwikkeld die zich gedurende die periode — 1998-2008 — verder hebben afgespeeld. Hoe kon dat, volgens u?

Ten tweede, is de druk om te presteren en resultaten te behalen, waaronder volgens mij op dat moment verschillende stonden, met een aantal negatieve neveneffecten tot gevolg, er vandaag ook? Die resultaatsdruk is er uiteraard, maar is die van dezelfde orde?

Ten derde, de productontwikkeling is een punt dat geen enkele controlerende organisatie echt onder controle heeft. Er zijn wel stappen gezet bij de FSMA om meer inzage te hebben in de producten en in de manier waarop producten worden geafficheerd en gecommuniceerd. De productontwikkeling *as such* is nog altijd, en terecht, een vrije substantie van ondernemingen en dus ook van banken. Er was in die eerste periode ook een *fiscal policy*, maar toch zijn er een aantal zaken gebeurd. De grote angst die vandaag binnen dit wetgevend gremium leeft, is welke garanties er nu zijn. Ondanks het feit dat dit allemaal werd geïnstalleerd, is de vraag of de druk om resultaten te behalen, niet zal leiden tot nieuwe technologieën en nieuwe producten die bepaalde mogelijkheden bieden. Misschien zal dit hier niet gebeuren maar zal dit zich voltrekken in het buitenland, waardoor men op een bepaald moment wel zal verplicht zijn om mee te gaan om

resultaten te behalen. Ik ken graag uw visie hieromtrent.

Le **président**: Monsieur Van de Velde, vous deviez poser une question. J'en ai identifié au moins cinq. C'est votre droit le plus strict.

Kristof Calvo (Ecolo-Groen): Ik dank u voor de uitgebreide en gedocumenteerde toelichting.

Het is niet persoonlijk, maar ik krijg toch steeds meer de indruk dat onze commissie voor een uitdaging staat. Wij zijn nu een tijdje bezig en hebben een aantal banken gehoord. Alle verhalen lijken heel sterk op elkaar. Het is uiteraard goed dat een en ander evolueert, maar een nadrukkelijke doelstelling van deze commissie is de waarheid boven te spitten over wat er is gebeurd en de rol bloot te leggen die banken daarin hebben gespeeld.

Nu lijken wij een soort van proces mee te maken waarin wij de collectieve herwonnen maagdelijkheid mogen vieren. Dat baart mij wel wat zorgen. Er is voor de commissie een uitdaging weggelegd, niet alleen om de nieuwe verantwoordelijken te horen, maar ook de oude verantwoordelijken, die geen enkel excuus kunnen hebben om ons niet te vertellen wat er is gebeurd en welke dossiers op welke manier beheerd zijn.

Ik verwelkom hervormingen en stappen vooruit, maar ik hoop dat u begrijpt dat wij, als commissie, ook de ambitie hebben — collega Deseyn heeft die ook geuit — om te weten te komen wat er is gebeurd en welke rol de Belgische banken daarin hebben gespeeld.

Ik zou zelfs aan u willen vragen wie wij moeten uitnodigen, als wij, wat KBL betreft, alles goed willen begrijpen en weten. Ik meen dat u uitstekend geplaatst bent om ons de geschikte genodigdenlijst aan te leveren. Dat is de minste medewerking die wij van u mogen verwachten.

Nogmaals, het is prima dat er stappen vooruit worden gezet. Het was niet gemakkelijk om een bank een nieuwe richting uit te sturen en dat die richting is ingezet, dat is prima, maar ik kan er geen vrede mee nemen dat een aantal banken hier komt zeggen dat ondertussen alles veranderd is, dat alles nu prima is en dat men weinig over het verleden kan vertellen. Ik hoop dat u dat begrijpt.

U kunt een genodigdenlijst suggereren.

Ten tweede, – ik treed daar de vraag van collega Klaps bij –, u moet ons toch meer kunnen vertellen over de samenwerking, de samenhang, de interactie tussen KBC België en KBL voor 2012. Ik kan mij niet voorstellen dat u niet over enige informatie beschikt over hoe actief daar werd doorverwezen en hoe er werd samengewerkt. In afwachting van andere genodigden zou ik de vraag van collega Klaps willen ondersteunen. Opnieuw, de doelstelling van deze commissie is uitdrukkelijk om oplossingen te suggereren, maar ook om zaken te weten te komen en in kaart te brengen.

Een tweede element zijn de statistieken rond geweigerde en beëindigde klanten. Men moet dat natuurlijk altijd in relatie plaatsen tot het cliënteel. Ik ken uw cijfers niet exact, dus misschien kunt u daar al iets over vertellen. Dat zijn er toch behoorlijk veel voor een jaar, vind ik. Ben ik daar fout in? Als u dat wenst te nuanceren, graag, maar mijn spontane inschatting is toch dat het over flinke aantallen gaat: 154 geweigerde klanten, bijna 1500 stopgezette klanten, wat toch niet onbelangrijk is, en dan 1 900 CFI-meldingen. Ik vind dat veel. Ben ik mis?

U bent de vierde of vijfde bank die passeert. Als ik dan de gegevens over het laatste jaar van de verschillende banken optel, dan komt men aan een stevig pak klanten, waarbij de vraag rijst waar die nu zitten. Waar zijn zij met hun geld naartoe?

Rob Van de Velde (N-VA): (…)

Kristof Calvo (Ecolo-Groen): Kunt u vertellen wat uw inschatting daarvan is?

Ik denk dat het interessant zou zijn, mijnheer de voorzitter, mochten wij proberen de synthese van de verschillende statistieken te formaliseren. Dat zou onze werkzaamheden kunnen helpen. In sommige gevallen hebben wij statistieken gekregen van het laatste jaar, in sommige gevallen van een aantal jaar. Het zou interessant zijn mochten wij de verschillende banken vragen om alle verschillende statistieken ter beschikking te stellen.

Ik wil u ook bevragen over de noodzakelijke maatregelen inzake de Panamadossiers, wat op uw slides staat. Een andere collega heeft die vraag ook gesteld.

Ten slotte, een aantal van uw collega's heeft ook heel expliciet een aantal beleidsaanbevelingen geformuleerd. Dat vond ik fijn en een meerwaarde. U bent zo bescheiden geweest om dat niet zo formeel te doen. Ik zou u willen vragen om dat toch te doen, omdat het voor ons interessant is om dat van verschillende actoren te horen.

Le **président**: Avant de passer la parole à M. Dispa, une petite interpellation de M. Calvo. Ce n'est vraiment pas un reproche. Votre groupe est représenté au Bureau de la commission. Il y a été convenu que chaque groupe pouvait transmettre des suggestions de personnes à entendre, et notamment à la lumière des auditions qui ont déjà eu lieu. J'imagine qu'entre M. Gilkinet et M. Calvo, on resserrera un petit peu le canal d'information. En tous cas, cela a été tranché la semaine dernière et nous aurons encore une réunion du Bureau demain. On pourra donc le réitérer. C'est juste pour vous informer.

Kristof Calvo (Ecolo-Groen): Mijnheer de voorzitter, het is niet alleen een procedurele kwestie, het is niet alleen een kwestie voor het Bureau. Ik ga daar heel kort over zijn. We kunnen morgen in het Bureau de genodigdenlijst samenstellen en collega Gilkinet zal daar uiteraard een heleboel suggesties voor doen.

Ik wil toch ook wel hier in de open zitting de vaststelling doen dat we als commissie stilaan voor een cruciaal punt staan. Keer op keer worden we geconfronteerd met de boodschap dat alles prima gaat, dat alles veranderd is en dat men daar eigenlijk weinig over kan vertellen. Dat is niet alleen een procedurele kwestie, dat is een fundamentele politieke kwestie die ook gaat over de doelstellingen die we ons samen hebben gesteld. Ik wens dat dit niet alleen wordt vastgesteld in het Bureau, dat dit niet wordt verengd tot wie we uitnodigen om dat dan te bespreken met de vertegenwoordiger in het Bureau. Dat is stilaan echt een cruciaal punt voor deze commissie waar wij ons over moeten buigen en waarmee ik ook onze genodigden wens te confronteren in deze fase.

Le **président**: Je réitère, monsieur Calvo, que le point a été évoqué par votre collègue Gilkinet mais il n'y a pas de problème à ce que vous le répétiez ici. Je n'ai aucun souci avec cela. C'est tellement vrai que nous avons décidé en bureau de suivre la recommandation de M. Gilkinet.

Par ailleurs, il nous faudra de toute façon nous réunir au niveau de la commission, à huis clos cette fois, pour pouvoir évaluer, d'un point de vue politique, le résultat des premières auditions, et voir quelles leçons on peut en tirer sur la méthodologie pour la suite des travaux. Donc, votre intervention était tout à fait pertinente, monsieur Calvo, tellement pertinente que nous en avions déjà parlé en bureau.

La parole est à M. Dispa.

Benoît Dispa (cdH): Merci monsieur le président. Si vous me le permettez, je commencerai par une boutade pour rester dans l'humeur qui est la nôtre en cet instant précis. Je crois que la délégation de la KBC est la première à se présenter devant nous à être totalement masculine. Je n'en tire aucune conclusion sur le caractère macho ou non de la banque, mais je constate simplement que les collègues des autres banques avaient une stratégie de communication un peu différente, qui comprenait une présence féminine qui donnait peut-être un peu d'humanité à la délégation. Je ne sais pas trop…

Johan Thijs : Notre directeur de communication est une femme.

Benoît Dispa (cdH): Au-delà de la boutade, je voudrais vous dire que votre exposé est très solide. Il est solidement charpenté. On a effectivement l'impression que d'une audition à l'autre, des enseignements sont retirés des passages précédents. Au total, vous avez fait un exposé convaincant; vous exprimez une certaine repentance pour le passé, vous battez un peu votre coulpe et vous jouez la carte de la transparence en nous donnant spontanément des chiffres intéressants sur le nombre de clients refusés, sur les dénonciations à la CTIF ou les pratiques de contrôle interne. Donc, on a envie de vous croire sur parole et de prendre cette analyse pour argent comptant.

J'ai quand même deux états d'âme que je voudrais exprimer sous forme de questions. La première concerne un peu ce qui est à l'origine de ce changement dont vous vous faites un peu l'acteur et le porte-parole. Vous avez retracé une forme de chronologie et vous indiquez qu'il y a effectivement une évolution dans les pratiques de la banque. Qu'est-ce qui est finalement à l'origine de ce changement? J'imagine que ce n'est pas l'esprit sain qui est descendu; est-ce une forme de prise de conscience personnelle à portée déontologique? Est-ce que c'est le changement dans le management? Est-ce que ce sont des affaires judiciaires? Est-ce que c'est une forme de pression médiatique ou une pression de l'opinion publique? Est-ce que c'est un changement de la législation, un renforcement des contrôles? Avec le recul finalement, à quoi attribuez-vous cette évolution positive dont vous voulez nous faire part?

La deuxième question touche un peu à un paradoxe puisque finalement, à vous entendre, on aurait maintenant le système bancaire à peu près le plus vertueux, avec des gardes-fou, des principes déontologiques qui au-delà des principes, sont mis en pratique. Pourtant, on est

quand même dans un pays qui conserve une certaine affinité pour la fraude fiscale, qui reste un peu le sport national. En tout cas, les chiffres que vous communiquez sont eux-mêmes assez inquiétants puisque vous avez fait part d'un nombre important de communications à la CTIF par exemple. Il y a manifestement une pratique qui reste dans des proportions peut-être à définir mais entachée d'une certaine tentation vers la fraude fiscale et en même temps, il y a un système bancaire qui se présente, d'audition en audition, comme de plus en plus vertueux. Il y a là comme un paradoxe. J'ai envie de vous demander vers quel secteur vous nous orienteriez ou vers quel secteur vous orienteriez nos recherches pour essayer de traquer les éléments qui expliquent finalement cette fraude fiscale qui perdure, alors que le système bancaire se dit plus vertueux, plus efficace que par le passé. Où faut-il aller traquer les failles, les défaillances du système si elles ne sont plus dans le système bancaire lui-même?

Eric Van Rompuy (CD&V): Mijnheer de voorzitter, ik zou ook mijn gevoelens willen uiten na een paar banken te hebben gehoord. Wij hebben nu de KBC gehoord. Wij hebben Degroof en Dexia gehad. Het is eigenlijk altijd hetzelfde scenario. Of we het nu aan Belfius of aan u vragen, het is altijd hetzelfde: men maakt een cesuur tussen het verleden en wat er in de toekomst zou moeten gebeuren.

Ik persoonlijk verschil dan wel een beetje van mening met de heer Calvo. De bedoeling van deze commissie is niet om terug te graven naar een periode van vijf of tien jaar geleden. Er zijn toen gigantische fouten gemaakt, ook door uw bank. Uiteindelijk heeft de overheid 9 miljard moeten geven om u te redden. Dat is allemaal terugbetaald, maar er zijn gigantische fouten gemaakt door verschillende banken, door heel het banksysteem en ook op het vlak van speculate, ik denk aan de CDO's. We gaan die geschiedenis niet herschrijven.

Als ik dan uw presentatie zie, dan zegt u dat constructies op de Kaaimaneilanden zullen worden geliquideerd in 2016. De zeven entiteiten in Jersey genereerden geen profits. Dat liquidatieproces is bezig. Virgin Islands, het eiland Man, enzovoort… U hebt voor elk een uitleg om te zeggen dat dit geliquideerd is. Ik neem dit ook wel aan. Voor de toekomst zegt u, ik citeer: "We don't give any advice or any other support to our customers in relation to offshore constructions which could be used by customers as a means for not fulfilling his or her tax obligations." Als het gaat over de Panama Papers, zegt u dat het daarbij niet alleen gaat over constructies waarmee belastingen worden vermeden of ontweken. Het gaat volgens u ook over constructies die perfect legaal zijn.

Dat is het probleem dat ons bezighoudt. Welke garanties hebben wij dat er geen offshoreconstructies meer bestaan of indirect worden opgezet? Ik zal de vraag stellen die ik daarstraks ook heb gesteld, namelijk over de kaaimantaks. Er werden 2 160 buitenlandse constructies gemeld. Er is nu een nieuwe wetgeving waarmee een doorkijktaks wordt ingevoerd voor constructies die de Belgische fiscus tot nu toe niet kon belasten. U kent de wetgeving inzake de kaaimantaks. Minister Van Overtveldt zegt daarvan, ik citeer: "Het doel is belastingplichtigen ertoe te stimuleren buitenlandse juridische constructies te ontbinden."

Als ik jullie echter aan het woord hoor, vraag ik mij af of onze commissie nog zin heeft. U zegt immers dat u daar niet meer aan meedoet, en dat hebben we ook van de verantwoordelijken van de banken Belfius en Degroof gehoord. Ondertussen is wel het dossier van de Panama Papers bekend geworden, waarin grote aantallen cliënten vernoemd zijn. Dat dateert weliswaar van enige tijd geleden, maar ik kan mij niet van de indruk ontdoen… Als Parlementsleden hebben wij geen zicht op die dossiers, want de BBI en de FOD Financiën moeten die bekijken.

Kunt u de rol verduidelijken van de financiële instellingen inzake de kaaimantaks, opdat bepaalde constructies ter inzage van de fiscus gebracht worden? Welke bijdragen kunnen de financiële instellingen daartoe leveren?

Persoonlijk vind ik dat het intern bankgeheim moet worden opgeheven, zodat cliënten die in offshoreconstructies zitten, door de financiële instellingen gemeld worden aan de fiscus. Dat moet een automatisme worden. In een vorige uiteenzetting hebben wij al gehoord dat dit voor een stuk al het geval is, omdat er op dat vlak al internationale wetgeving geldt.

Ik wil nog een tweede element aanhalen. Er zit enige dubbelzinnigheid in datgene wat u zegt. U zegt dat u niets te maken hebt gehad met de Monsecaconstructies, maar KB-Lux staat niet los van KBC. Indertijd kon bijvoorbeeld wel gezegd worden dat de BIL in Luxemburg los stond van Dexia. Een en ander is echter toch verweven. Volgens mij is *niemals wieder* een taak van onze commissie. Daartoe moet de wetgeving internationaal gezien steeds meer sluitend worden gemaakt.

Als wij bijkomende maatregelen nemen, dan kan

dat alleen als de financiële instellingen daaraan meewerken. Nu krijgen wij een plejade in onze commissie. Straks zullen we ook nog verantwoordelijken van de Fortisgroep horen. Ik deel voor een keer de mening van collega Calvo. Spitten in het verleden dient tot niets; de banken hebben daar trouwens een prijs voor betaald. Wij zitten hier met experts om ons te begeleiden naar wetgeving. Welnu, ik vraag mij af of er nieuwe wetgeving nodig is als ik u *niemals wieder* hoor zeggen.

We hebben nu al de topbanken gehad, met straks Fortis dat waarschijnlijk hetzelfde zal vertellen. Dan blijf ik enorm op mijn honger zitten omdat we het moeten hebben van de goede trouw. Welk soort van wetgeving? Ik denk dat u daar mee een rol in moet kunnen spelen, dat het intern bankgeheim moet worden opgeheven, anders zal deze commissie geen enkele zin hebben, en zal ook de kaaimantaks waarvan men nu zegt dat hij 460 miljoen euro zal opbrengen, achterwege blijven. Als wij niet de elementen hebben om dat soort constructies te belasten of te laten ontbinden of te laten melden zodat zij fair belastingen betalen…

Sorry dat ik dit aan de KBC-mensen zeg, gezien mijn speciale sympathie voor u, want ik heb nog vijf jaar voor u in Brussel gewerkt. Ik heb nog weekberichten geschreven over de internationale financiële markten en ik moest zelfs rapporteren aan Eddy Wauters die toen de grote chef was van de arbitrage. Ik heb een verleden bij de Kredietbank. Hij is hier nu niet, maar de heer Van Hees spreekt wel over de Van Rompuys die de Panama Papers behandelen, omdat wij daar vroeger gewerkt hebben. Mijn vader trouwens ook.

U bent ook van de serieuze banken, laat het mij zo zeggen. Ik heb het gevoel dat we u blijkbaar moeten vertrouwen op uw erewoord, dat er niks meer van komt in de toekomst. U weet natuurlijk veel meer dan wij weten, maar ik vind het iets te simpel om zomaar te zeggen: ja, kijk, *we give any advice or any support in relation to offshoreconstructies*. In de feiten denk ik dat er toch nog heel wat constructies zijn waar wij geen zicht op hebben.

Le **président**: Je rappelle l'acte constitutif de notre commission spéciale. Elle peut muter en commission d'enquête. Car j'entends certains collègues dire que les réponses sont insuffisantes et qu'il faut croire sur parole! Jusqu'à preuve du contraire, les personnes auditionnées doivent être, à mon avis, considérées de bonne foi. Si certains collègues estiment qu'il faut aller plus loin, vous êtes représentés en Conférence des présidents, je ne peux rien dire d'autre que ceci.

Comme je l'ai précisé à M. Calvo, je reste sur ma méthodologie. Je vous l'ai présentée: nous commençons par entendre le management actuel des différentes banques que nous auditionnons. Nous évaluerons ensuite le résultat de ces auditions et verrons quelles suites y donner. Je reste sur ma méthodologie sinon la situation deviendra rapidement kafkaïenne et ingérable.

Je passe la parole à M. Calomne.

Gautier Calomne (MR): Monsieur le président, je vous remercie. Je voulais à mon tour remercier M. Thijs pour son exposé relativement développé et les autres représentants de la KBC pour leur présence parmi nous. Je me joins aux nombreuses questions évoquées par les précédents intervenants mais j'aurais voulu vous entendre davantage sur les conséquences de la crise de 2008 par rapport à la lutte contre la fraude au sein de votre banque. Pourriez-vous dire si la lutte s'est renforcée et, le cas échéant, de quelle manière? Pouvez-vous nous en dire plus?

Votre établissement est cité dans les Panama Papers via la KBL *European Private Bankers* qui fut jusqu'en 2012 la branche *private banking* de votre banque, qui a arrangé des pratiques offshore en Suisse, à Monaco et encore au Royaume-Uni. Vous avez répondu et je vous cite: "Le groupe suit aujourd'hui une politique très claire. Il n'est pas impliqué dans la création de sociétés-écrans".

Pouvez-vous nous éclairer sur ce qui a changé et nous indiquer comment, à ce stade, vous pouvez être aussi affirmatif à cet égard?

Stéphane Crusnière (PS): Monsieur le président, une question me turlupine. J'aimerais savoir de qui dépend précisément chez vous, le département *Compliance*? De qui, dans l'organigramme de votre banque, dépend ce département spécifique et à qui doit-il rendre des comptes?

Marc Bourgeois: Monsieur le président, je voudrais poser une première question. D'autres établissements se sont plaints du fait que la notion de "fraude fiscale grave" était imprécise. Cela pose-t-il un problème chez vous? Demandez-vous une clarification législative à cet égard?

Ma deuxième question a trait à l'identification du *beneficial ownership*. Quels sont les critères que vous retenez pour identifier et caractériser cette

notion?

Ma troisième question a trait à la fameuse distinction entre la fraude et l'évasion, évasion qui, dans certains cas, peut être opposable ou inopposable, qui peut être abusive et, ce faisant tomber dans le champ de l'abus fiscal. Quelle est votre politique en termes de gestion des risques en matière fiscale. Je ne parle pas ici des risques de fraude, mais d'abus. Comment caractérisez-vous cette notion qui présente un certain nombre d'incertitudes?

Ma dernière question porte sur la taxe Caïman. Certains fiscalistes disent, aujourd'hui, que cette taxe est très facile à éviter, notamment par le biais de structures intermédiaires. Cela rejoint ma question précédente sur la mobilisation des mesures anti-abus. Il existe, d'ailleurs, une mesure anti-abus spécifique dans le cadre du régime de la taxe Caïman. Quelle est votre politique en la matière? Suffit-il, par exemple, de détenir des parts dans une SOPARFI luxembourgeoise pour détenir des sociétés offshore? Selon vous ce type de situation serait-il une situation de recours indirect par le biais d'intermédiaires à une société offshore? Estimez-vous qu'il s'agit d'une pratique abusive que vous allez totalement déconseiller ou estimez-vous que la lettre de la loi semble respectée, que la mesure anti-abus semble ne pas devoir être appliquée. Estimez-vous que, comme il s'agit de structures intermédiaires, vous pouvez les conseiller tant que le législateur n'est pas intervenu en modifiant le régime de la taxe Caïman?

Mark Delanote: Er waren nog twee kleine vraagjes die een beetje aansluiten bij wat collega Bourgeois ook gevraagd heeft, nogmaals over ernstige fiscale fraude. Er zijn wat banken geweest die niet hun beklag hebben gedaan, maar toch geopperd hebben dat dit begrip wat duidelijker zou moeten omschreven worden.

Is het volgens u een valabel meetinstrument om die onduidelijkheid na te gaan, te meten in hoeveel gevallen jullie interne audit het oneens was met Compliance bij de kwalificatie van al dan niet ernstige fraude? Ik kan mij indenken dat misschien in bepaalde dossiers de grenzen zijn opgezocht van het niet-ernstige, waarbij na audit een meningsverschil ontstaat en de audit oordeelt dat het toch een ernstig geval is. Is dat een valabel meetinstrument? Zo ja, hebt u er ook een idee van hoeveel dergelijke gevallen er intern per jaar voorkomen? Hoeveel meningsverschillen bestaan er intern omtrent dat begrip? Dat lijkt mij toch minstens een meetinstrument te zijn dat een indicatie kan geven van hoe onduidelijk dat begrip in de praktijk dan wel precies is.

Daarnaast spreekt u ook over special mechanisms, bijzondere mechanismen. U duidt aan dat er intern een gedetailleerde beschrijving bestaat van wat dat begrip dan precies inhoudt. Kunt u dat misschien een klein beetje duiden, wat illustreren? Kunt u misschien eens aangeven wat de bank dan precies begrijpt onder die bijzondere mechanismen? Het is misschien zo'n dubbelstructuur om de kaaimantaks te ontlopen. Is dat zo'n bijzonder mechanisme bijvoorbeeld en zijn er nog andere?

Le **président**: Merci, monsieur Delanote. Je vais suspendre la réunion pendant quelques minutes, le temps que vous restructuriez un peu les choses et que vous répartissiez peut-être les réponses. Puis, nous reprenons immédiatement les travaux non sans m'excuser auprès du management de BNP Paribas Fortis qui est déjà présent parmi nous et qui patiente un peu. Je suis désolé mais, comme vous le voyez, la matière est complexe.

La réunion publique de commission est suspendue de 17.56 heures à 18.05 heures.
De openbare commissievergadering wordt geschorst van 17.56 uur tot 18.05 uur.

Chers collègues, nous reprenons. Je rappelle qu'il y a bureau demain, de 13 h 00 à 14 h 00. Nous avons quelques points à régler. Monsieur Thijs, je vous recède la parole.

Johan Thijs: D'abord, je veux m'excuser de n'avoir pas de femme dans notre petit comité, mais si vous voulez vraiment avoir une femme dans le comité, je peux inviter Viviane Huybrecht, notre directrice de communication. Votre président a remarqué que la commission, de votre côté, ne comporte pas trop de femmes non plus.

Dag Wyntin: Mijnheer de voorzitter, ik zal proberen zoveel mogelijk vragen te beantwoorden. Er is uiteraard een waterval van vragen geweest. Ik zal er dus enigszins selectief op ingaan en ze volgens de thematiek proberen te groeperen.

De eerste thematiek is het voorwerp van de commissie, namelijk de problematiek van de offshores.

Ik zal heel duidelijk zijn. De heer Calvo spreekt over oude verantwoordelijken. Ik ben fiscaal directeur bij KBC sinds 1994. U kunt u dus de moeite besparen, om mij nog eens apart op te roepen.

Wat is het scharniermoment geweest? Dat was een vraag van de heer Van Hees over de

problematiek. Een Belgische bank heeft offshores in rekeningen, ongeacht of dat nu Panamese holdings of Liechtensteinse *Anstalten* zijn. Som ze maar op. Er zijn ongelooflijk veel soorten.

Het scharniermoment voor KB of KBC is 1998 geweest. Noteer alstublieft 1998 en niet 2008. Het juiste jaartal is 1998.

Waarom is dat het scharniermoment geweest? Ik zal ook op dat punt open zijn. Het gaat over de KB Luxaffaire. Ze stond ook op een van de slides. Dat is het moment geweest waarop men toentertijd binnen de Kredietbank heeft beslist de boeg om te gooien.

Zal ik nu enige uitspraken doen over de KB Luxzaak? Neen, dat zal ik niet doen. Ik kan enkel en alleen zeggen dat er een vonnis, een arrest van het hof van beroep en ook een arrest van het Hof van Cassatie in de KB Luxzaak is. Die vonnissen hebben allemaal tot de vrijspraak geleid, niet wegens verjaring maar wegens schending van de fundamentele rechten van de verdediging, wat toch een belangrijke nuance is, die ik hier wil aanbrengen.

Mijnheer Van de Velde, ga ik uitspraken doen of wij doping pleegden vóór 1998? Ik zal daar geen uitspraken over doen.

Mijnheer Calvo, ga ik uitspraken doen of wij vóór 1998 maagdelijk waren of niet? Ik zal daar geen uitspraken over doen. Dat heeft het voorwerp uitgemaakt van een gerechtelijk onderzoek. Voor mij is dat een afgesloten hoofdstuk.

Het is wel een feit, vanaf 1998 is de ambitie van KBC geweest: geen doping en streven naar geen offshorestructuren in de rekeningen. Met andere woorden, alle offshores die een rekening hadden bij de Belgische bank zijn allemaal opgezegd. Ze zijn verdwenen, ze zijn vermoedelijk naar een buitenlandse bank gegaan of ze zijn geliquideerd.

Wanneer we spreken over Panamese offshorestructuren, opnieuw Liechtensteinse *Anstalten*, en som ze maar allemaal op, heeft KBC die in rekening sinds 1998? De heer Van Hees vroeg hoeveel KBC er in rekening heeft. Als het gaat om structuren of particulieren die daarmee hun vermogen willen afschermen van de buitenwereld, om te antwoorden op de vraag van de heer Van Hees: nul. Ik hoop dat dit duidelijk is.

Ik pik nog even in op wat de heer Vanvelthoven zei over het vonnis-Bankgeheim. Ik moet u proficiat wensen, want u hebt een heel goede dossierkennis. Op een bepaald moment hebben een aantal van die klanten KBC, toentertijd Kredietbank, bedreigd met een aansprakelijkheidsclaim indien wij informatie zouden vrijgeven. Zij zeiden dat we het bankgeheim zouden schenden als we die informatie aan de fiscus zouden bezorgen.

Aangezien we niet wisten of we het bankgeheim al dan niet schonden, hebben we die zaak voorgelegd aan de rechter. De rechter heeft in eerste aanleg heel duidelijk gezegd dat we daarmee het bankgeheim niet schenden. Dan heeft toendertijd Kredietbank alle informatie over die offshorerekeningen aan de BBI bezorgd, ook in het kader van het gerechtelijke dossier KBL. Wij hebben geen beroep tegen dat vonnis aangetekend. Wij hebben berust in dat vonnis en wij hebben die informatie bezorgd.

Dat is het deeltje offshorestructuren of hoe men dat ook mag noemen, in rekening bij Kredietbank of KBC Bank.

Dan over de aanwezigheid van KBC zelf in fiscale paradijzen, wij hebben over dat punt transparant gecommuniceerd. Wij hebben nog twee Caymanvennootschappen. Oorspronkelijk waren dat er een stuk of vijf. Wij hebben nog iets van een zeven Jerseyvennootschappen. Oorspronkelijk waren dat er ook meer.

Dat past allemaal in de CDO's-CRO's, die werden aangeboden aan cliënteel en die ook intern werden verhandeld en dergelijke meer. Dat is wat mijn voorzitter noemt de *legacy business*, meer bepaald de *financial products legacy business*.

Het opzetten van die entiteiten – sommigen onder jullie zullen mij niet geloven maar ik kan het enkel en alleen nogmaals heel krachtig benadrukken – heeft met fiscaliteit niets maar dan ook niets te maken. Het gaat meestal om boekhoudkundige, vennootschappelijke, soms regulatoire redenen. Eigenlijk heeft het allemaal te maken met flexibiliteit, de snelheid, het gemak waarmee men die structuren kan opzetten.

Die structuren: Cayman versus de Verenigde Staten, Jersey versus de UK, we waren op dat punt volledig transparant tegenover de regulatoire autoriteiten. We rapporteerden daarover naar de FED in de USA en voor de UK rapporteerden we daarover naar de Bank of England.

Wat de fiscaliteit van die vennootschappen betreft, die werd geregeld volgens wat men — excuseer mij voor de technische term — een transferpricingregeling noemt. Daarbij beslist men eigenlijk hoe de winsten en de verliezen verdeeld worden, deels aan de VS, deels aan het VK. Naar

aanleiding van de stopzetting van de FP-vennootschappen, zowel in de Verenigde Staten als in het Verenigd Koninkrijk, werd er door de fiscale autoriteiten een zeer uitgebreid fiscaal onderzoek gevoerd. Het heeft twee of drie jaar geduurd. Wij hebben ellenlange vragenlijsten daarover gekregen. Wij hebben die allemaal beantwoord. Zowel in de Verenigde Staten als in het Verenigd Koninkrijk hebben wij de stempel “alles in orde, geen onregelmatigheden” gekregen. De vennootschappen konden geliquideerd worden.

Dat was het antwoord op de vragen over de Kaaimaneilanden en Jersey.

Ik spring misschien een beetje van de hak op de tak, maar er werd hier ook over beleidsaanbevelingen gesproken, in verband met de kaaimantaks. Ik probeer altijd het beeld van de Russische popjes, de matroesjka’s, te gebruiken. De fysieke persoon, de belastingplichtige, is het kleinste popje. Of men dat popje in een ander popje stopt en in nog een ander, en in nog een ander, zou vanuit een fiscaal-technisch wetgevend oogpunt geen enkel, maar dan ook geen enkel verschil mogen maken. De kaaimantaks beoogt fiscale transparantie, om doorheen al die popjes te kijken en bij het kleinste popje, de belastingplichtige, uit te komen.

Mijn suggestie is de volgende: maak de wetgeving alstublieft zo duidelijk en scherp mogelijk dat het helemaal geen enkel belang heeft hoeveel tussenstructuren men plaatst. Dat is absolute fiscale transparantie. U kunt daarvoor ook inspiratie opdoen in de wetgeving van andere landen.

Le **président**: Excusez-moi, monsieur Wyntin. Quels autres pays, par exemple? Vous nous suggérez de nous inspirer de législations d'autres pays. À quelle législation pensez-vous en particulier?

Dag Wyntin: Bijvoorbeeld in de Britse wetgeving staan daarover heel duidelijke en scherpe regels.

Ik ga in op de vraag over de ernstige fiscale fraude. Ik denk dat het in het belang van eenieder is dat wij een duidelijke en scherpe definitie krijgen van wat ernstige fiscale fraude is. Er wordt hier veel ophef gemaakt over het aantal meldingen aan de Cel voor Financiële Informatieverwerking, maar het aantal meldingen heeft precies te maken met het feit dat de wetgeving niet duidelijk is en dat veel banken, ook KBC, het zekere voor het onzekere nemen. Bij de minste indicatie doen zij dus een melding aan de CFI.

Veel interessantere en belangrijkere informatie, die u uiteraard aan de CFI moet vragen, is hoeveel van alle gemelde dossiers tot een effectief gerechtelijk onderzoek leiden. Ik denk dat men op basis van die informatie factoren, elementen enzovoort kan oppikken, waardoor men de definitie van ernstige fiscale fraude scherper kan stellen.

Er zijn waarschijnlijk nog andere maatregelen, maar ik denk dat wij daar in de loop van de verdere Q&A op terug kunnen komen.

Johan Thijs: Zoals Dag daarnet heeft gezegd, hebben wij een aantal vragen proberen te clusteren.

Ik kom misschien terug op de vraag waarmee Dag is geëindigd, namelijk het aantal opgezegde klanten. Er is een aantal keer geopperd dat dat een significant aantal is en dat dat in verhouding moet worden gezien tot de *size* van de instellingen en de omvang van de banken. Het spreekt voor zich dat KBC wat dat betreft natuurlijk geen kleine instelling is. De tweede reden waarom wij een significant aantal klanten melden, zit vervat in het ontbreken van een juiste definitie van fiscale fraude.

Ik weet dat Febelfin er herhaaldelijk voor heeft gepleit om ter zake een scherpere definitie van te krijgen, omdat het ons toelaat om veel scherper onze richtlijnen te definiëren naar onze medewerkers en omdat wij dan een heel zuivere aflijning krijgen van wat wij aan de Cel voor bijzondere informatie melden en wat niet.

Een van de vragen is ook: waarom de kentering in het beleid van de instelling, de bank en/of de verzekeraar? Dat heeft te maken met het feit dat er na 2008 wel degelijk een en ander veranderd is in de sector. Ik ga spreken over de Belgische sector, die het kortst bij is en u wellicht het meest aan het hart ligt. Ik denk dat ik kan stellen voor de collega’s in het algemeen dat er wat dat betreft in de Belgische financiële sector wel degelijk een mentaliteitswijziging is inzake de manier waarop we onze business doen, niet alleen voor de thematiek waarover u praat maar ook inzake de manier waarop we omgaan met risico’s en de manier waarop we omgaan met onze instelling in het algemeen.

Wat de definitie van ernstige fiscale fraude betreft, is het dan ook logisch dat we vragende partij zijn om een scherpere definitie te krijgen. Hoe strikt die ook is, eerlijk gezegd zijn we vragende partij om duidelijkheid te krijgen. Strikt of niet strikt is niet relevant als we ten minste duidelijkheid

hebben, want op dit ogenblik is het zeker voor onze instelling zo dat we het ons niet kunnen permitteren om daar risico's mee te nemen, wat dus het aantal meldingen onherroepelijk omhoog jaagt. Zoals Dag gezegd heeft, weet dat dat niet noodzakelijk resulteert in een vervolging via het parket.

Wat gebeurt er dan met klanten die wij weigeren, wat gebeurt er dan met klanten die wij opzeggen? In principe, gelden die opgevraagd worden, als die niet opgevraagd worden, zijn geblokkeerd. Zo hebben we er nog altijd een aantal. Als die klanten vertrekken, worden die, als er ernstige fiscale fraude is, uiteraard gemeld aan de Cel voor Financiële Informatieverwerking. Al het overige, wat dat betreft hebben we het raden ernaar waar die klanten met hun tegoeden naartoe gaan, of die naar buitenlandse banken gaan, of die naar Belgische banken gaan. In principe, dat is een andere vraag die er geweest is en ik combineer de twee, wanneer het in België is, dan is het met toepassing van de huidige regels of de bijzondere mechanismen. Als wij klanten weigeren om een expliciete reden die te maken heeft met het onderwerp van jullie commissie, dan is het in België in principe niet mogelijk dat die geaccepteerd worden, tenzij onze interpretatie van bijzondere fiscale mechanismen, bijzondere fiscale fraude te scherp is, dat wij dus wat dat betreft te veel veiligheid inbouwen of *whatever*.

Voor een goed begrip, als wij klanten weigeren kan het ook perfect zijn dat wij klanten weigeren omdat er bijvoorbeeld een kredietaanvraag komt waar geen terugbetalingscapaciteit voor is. Dan weigeren we uiteraard dat krediet. In de totale weigeringen, die we hebben, zitten dus ook een aantal andere zaken.

Kristof Calvo (Ecolo-Groen): …slideshow.

Johan Thijs: Het cijfer van de slideshow, dat honderdvijftigtal, is gelieerd aan het onderwerp van deze thematiek. Maar we weigeren dus veel meer klanten dan dit.

Welk soort van financieel systeem gaan we naartoe? Uiteraard ben ik niet het financieel systeem. Sorry, dat is pretentieus. Uiteraard is KBC niet het financiële systeem in België. Voor zover ik mijn collega's mag engageren, ik denk dat wij wat dat betreft naar een financieel systeem gaan dat de thematiek waar u naar kijkt, de regels strikt, alleszins een heel stuk strikter dan misschien in het verleden, toepast. Wat dat betreft, laten we ook niet vergeten dat de regels ook fundamenteel anders zijn dan een aantal jaar geleden. De wet op de bijzondere mechanismen is in de loop van de jaren gekomen, was er niet meteen.

Er is ook een vraag over productontwikkeling. Ik weet niet precies waar u naartoe ging met de vraag. Als ik het gewoon neem in de context van deze commissie: u verwees naar de periode 2008, u maakte ook de vergelijking met doping. Als ik het toespits op producten die te maken hebben met het onderwerp van deze commissie, dan kan ik u heel duidelijk zeggen dat voor structuren, laat staan dat soort van producten, wij daar niet mee bezig zijn. Daar gaan wij niet mee bezig zijn en dat is per definitie in ons beleid uitgebannen. Wat dat betreft, kan ik u echt wel garanderen dat wij daar niet mee bezig zijn en niet mee gaan bezig zijn.

Als het gaat over een andere thematiek – u hebt even verwezen naar CDO's – dan wil ik u dat wel eens uitleggen, wat dat was, maar dat is niet het voorwerp van deze commissie. Dat zal ik u dan wel buiten deze commissie eens uitleggen, als u dat wilt.

Wat resultaatsdruk betreft. KBC is een instelling die geen doelstelling heeft van *return on equity* om deze reden, omdat wij zijn één van de weinige beursgenoteerde bedrijven, die geen *return on equity target* heeft. Dat is doelbewust gekozen, omdat wij als instelling ons richten op de lange termijn, ook met klantenrelaties, en dat dat niet gaat om op korte termijn resultaatsoptimalisatie te doen. *Return on equity*, zeker als er een target is, wat per definitie gelieerd is aan de omstandigheden waarin men werkt, zou aanleiding kunnen geven tot puur kortetermijndenken. Dat is de hoofdreden waarom wij vandaag geen *return on equity target* hebben.

Een andere resultaatsdruk. Met alle respect, de enige druk die wij hebben in onze lange termijn politiek is die van onze klanten, op welk moment dan ook. Dat betekent dan wel degelijk dat wij winstgevend moeten zijn. Hoe groot die winstgevendheid is en dat die gemaximaliseerd moet worden, is totaal niet aan de orde.

Ik ga nog eens even door de vragen, want het waren er heel veel.

Er was nog een andere vraag over grote transparantie. Er is aangehaald dat wij een redelijk grote transparantie aan de dag leggen, niet alleen vandaag maar ook eerder. Waarom die wijziging? Is dat van persoonlijke aard of is dat onder mediadruk? Mediadruk, met alle respect, hebben wij daar nooit bij ervaren. Het is gewoon een politiek die wij nu al een hele hoop jaren in het bedrijf hanteren. Die transparantie legt ons

geen windeieren. Wij hebben niets te verbergen. Waarom zouden wij dan niet transparant zijn in onze communicatie?

Als ik kijk naar onze kwartaalrapportering aan de financiële markten dan krijgen wij dezelfde opmerking, namelijk dat de KBC bijzonder veel informatie geeft aan de financiële markten, dat wij zeer transparant zijn. Ook dat leert de analisten die ons opvolgen het bedrijf beter kennen en dat legt ons geen windeieren. Ook in dezen hebben wij een heel duidelijk beleid inzake duurzaamheid. Ook in de context van duurzaamheid is er transparantie over wat we doen en hoe we het doen. Dit is uiteraard meegenomen en het is ook gewoon ingebed in onze bedrijfscultuur.

Dan waren er een aantal vragen die eerder te maken hebben met *governance*. Onder andere van wie hangt Compliance af en hoe is dat ingebed in de organisatie? Compliance is tweede lijn en rapporteert aan de *Chief Risk Officer* van de KBC Group. De *Chief Risk Officer* is een dame – we hebben dus wel degelijk dames in het directiecomité – en die dame is onafhankelijk van de business. De *Chief Risk Officer* heeft Compliance onder haar hoede en zij heeft in het directiecomité wat dat betreft volledige autonomie, escalatierechten en een escalatieplicht naar de raad van bestuur. Met andere woorden, zij valt onder mijn verantwoordelijkheid, ik ben nu eenmaal groeps-CEO, maar zij heeft wat dat betreft *the right to raise the flag*, waardoor zij escaleert naar het *Risk Committee* dat wordt voorgezeten door een lid van de raad van bestuur.

Er was een verwijzing naar het feit dat Compliance gesalarieerde mensen bevat. Betekent dit dan niet dat zij moeten kiezen tussen de kool en de geit? In dit geval rapporteren onze compliancemensen aan een persoon die een onafhankelijke koers kan varen in het directiecomité en dus ook onafhankelijk van mij. Wat dat betreft kan die persoon dus rechtstreeks rapporteren aan het *Risk Committee*.

Wat audit betreft, is het zo – en dit is volledig *compliant* met de Belgische bankenwet – dat de auditfunctie per definitie onafhankelijk is en rechtstreeks rapporteert aan de voorzitter van het auditcomité, die een bestuurder is uit de raad van bestuur, met andere woorden volledig onafhankelijk van de business en van mij.

Deze twee elementen moeten ertoe leiden dat Compliance, maar ook audit in volledige autonomie kunnen werken van de business, en als u het graag scherper definieert, zelfs in volledige autonomie van mij kan werken. Ik kan dus niets achterhouden.

Dag Wyntin heeft al gezegd dat we inderdaad een aantal adviezen kunnen geven. We hebben een aantal aanbevelingen over een aantal *policies*, ook over de manier waarop we kunnen samenwerken….

Excuseer, er was daarover nog een vraag. Hoe is de wisselwerking met de cel Financiële Informatieverwerking? Die wisselwerking is heel goed. U weet dat wij nogal wat meldingen doen. Wat dat betreft, werken wij in volledige transparantie en openheid, voor zover dat tweeledig is. U weet immers dat dit wettelijk is gereglementeerd en dat het niet noodzakelijk in twee richtingen is. We hebben een goede wisselwerking en een goede relatie met deze autoriteiten.

We kunnen een aantal aanbevelingen doen over de werking van een aantal instituten en van een aantal wetgevingen. Dag Wyntin is daarnet al even ingegaan op de kaaimantaks. Er zijn er nog een aantal, zoals het CAP.

We hebben daarnet al de definitie van fiscale fraude aangehaald. We kunnen u er nog een aantal geven, maar gelet op het tijdsbestek, stel ik voor om dit even over te slaan.

Erwin Schoeters: Mijnheer de voorzitter, ik heb nog een kleine aanvulling bij de vraag van de heer Van de Velde over de productontwikkeling.

Sinds een aantal jaren werken wij met een *new and active product* comité.

Dat is dus een comité waar, naast de mensen van de *product provider*, ook de verschillende risicofuncties in aanwezig zijn. Juridische zaken zit daar, Risk zit daar, Compliance zit daar. Eigenlijk worden er geen nieuwe producten gelanceerd vooraleer zij de goedkeuring hebben van dat comité. U mag producten hier ruim interpreteren, dat gaat ook over services. Bijvoorbeeld ook over *estate planning services*. Het gaat niet alleen over nieuwe producten die daar ter goedkeuring worden voorgelegd, maar er is ook sowieso een driejaarlijkse review voor alle bestaande producten en alle bestaande services. Het feit dat we daar de risicofuncties alle drie mee rond de tafel hebben zitten, geeft ons ook heel wat extra comfort dat we eigenlijk vroeger niet hadden bij het lanceren van nieuwe producten en nieuwe diensten.

Ik heb ook een aantal keren de vraag gehoord of er werd samengewerkt tussen KBC Private Banking België en KBL. Eigenlijk is het antwoord

impliciet al gegeven door Dag Wyntin, omdat we sinds 1998 een heel strikte *policy* hebben intern die een heel duidelijk verbod op bijzondere mechanismen uitspreekt. Elke doorverwijzing valt mee onder dat verbod. Dus er zijn geen doorverwijzingen gebeurd van KBC Private Banking naar KBL in die periode waarover sprake. Ik zou zelfs eerder zeggen, wat we eerder hebben gezien in die periode, en dat is mee een gevolg van de verschillende repatriëringsregelingen die er sindsdien geweest zijn, is dat er eigenlijk gelden van Luxemburg naar België zijn teruggekomen. De vragen die wij dus eigenlijk van klanten kregen, waren eigenlijk vragen over de omgekeerde route, hoe men gelden terug kon repatriëren, hoe men eigenlijk dood kapitaal dat in de offshorecentra vastzat, op een wettige manier kon terugbrengen. Dat betekent dan ook dat we, wanneer die gelden terugkomen, er dan ook heel aandachtig op toezien dat, waar nodig, er een regularisatie gebeurd is, dat er ook een regularisatieattest kan voorgelegd worden van de regularisatiecommissie. Naast het attest dat moet worden voorgelegd, kijken wij ook altijd heel scherp toe wat de oorsprong is van de gelden. Dus het loutere attest op zich volstaat dan ook niet, ook de oorsprong van de gelden moet op dat moment dan heel duidelijk zijn, voor we die gelden kunnen accepteren.

Le **président**: Merci à vous. A-t-on répondu aux questions des experts? Je n'ai pas l'impression. Je ne pense pas. Est-ce que vous pourriez éventuellement… Je crois que ça s'adressait davantage peut-être au département fiscal. Ce sont des questions assez précises. Voir si vous pouvez répondre aux questions posées par les experts. Monsieur Wyntin, oui? Vous voulez qu'ils les répètent, peut-être? Ça concernait… Il y avait plusieurs questions, je ne peux pas…

Dag Wyntin: Ik zal proberen nog iets meer te preciseren, zonder dat ik in detail ga of bepaalde uitspraken doe. Het KB-Luxdossier was een zeer ingewikkeld dossier, een zeer complex luik, met verschillende onderdelen. Het is evident dat als men daar als financiële instelling mee geconfronteerd wordt, men in de eerste plaats een intern onderzoek doet.

Er is een uitvoerig intern onderzoek geweest, zeg maar in de jaren 1996-1997. Dat intern onderzoek heeft geleid tot een aantal aanbevelingen. Eén van die aanbevelingen was dat bij de Kredietbank eind 1997 onmiddellijk, maar dan ook onmiddellijk, alle offshorestructuren die in rekening waren bij de Kredietbank moesten worden stopgezet. Die moesten worden opgezegd, met andere woorden, beëindigd.

Dit heeft geleid tot een heel duidelijke *policy*, in juni 1998, toen er al werd gesproken over KBC, namelijk de *tax fraud prevention policy*. Het woord zegt het zelf: het fiscaal voorkomingbeleid. Dat was er eigenlijk op gericht dat bepaalde praktijken die zich pakweg vóór 1996 hadden voorgedaan, zich niet meer zouden herhalen.

Ik meen dat dit het verhaal *in a nutshell* is.

Le **président**: Il y avait une question sur l'abus fiscal. Je pense qu'on n'a pas répondu non plus à vos questions.

Marc Bourgeois: Il y avait aussi une question relative à la politique de gestion des risques en matière d'abus de droit, pas seulement en termes de fraude, et une autre question sur le *beneficial ownership*: quels sont les critères?

Dag Wyntin: Is er een fiscaal beleid van KBC omtrent het nemen van fiscale risico's? Zoals wij allemaal weten is de fiscale wetgeving niet altijd eenduidig. Fiscale wetgeving is vatbaar voor interpretatie. Er zijn interpretaties die veeleer, wat ik zou noemen, conservatief zijn, dus die gaan in de richting van het standpunt van de fiscale administratie en er zijn, zeg maar, standpunten die veeleer agressief zijn, dus standpunten die gaan naar, zeg maar, meer agressieve taxplanning en dergelijke, waarbij men de limieten van de fiscale wetgeving opzoekt.

Sinds 2006 heeft KBC ook een *tax strategy policy*. Een korte samenvatting kunt u vinden op de website van KBC. Wat betreft fiscale risico's nemen wij een aantal duidelijke standpunten in. Beleidsbeslissingen worden eigenlijk nooit genomen op basis van fiscale redenen alleen. Beleidsbeslissingen moeten worden genomen op basis van financiële economische businessmotieven. In het Engels noemt men dat de *valid business purposes*.

Wat betreft dan de risico's zelf, wij proberen die te meten in de zin van: 0 is het standpunt van de fiscus, 10 is een extreem agressief standpunt. Het beleid van KBC is dat wij veeleer geneigd zijn om een conservatief standpunt in te nemen. Dus men probeert altijd ergens *the middle of the road* te vinden, maar KBC stelt zich iets meer conservatief op dan *the middle*. Wij noemen dat, ik weet, dat is misschien een slogan, de *number four position*. Het betekent dat, als de wetgeving niet volledig duidelijk is, wij toch meer balanceren in de richting van een eerder conservatief standpunt.

Het managen van fiscale risico's is heel belangrijk. Dat is ook een van mijn

verantwoordelijkheden. Het is ook evident dat wij dat regelmatig evalueren en dat wij uiteraard ook de nodige stappen, acties ondernemen om waar mogelijk, die risico's te minimaliseren.

De tweede vraag gaat over de *ultimate beneficial owner*, of in het Nederlands de uiteindelijke genieter, de uiteindelijke gerechtigde of de uiteindelijke belanghebber. Het gaat om een verplichting die ook door de CBFA opgelegd werd aan de Kredietbank in 1998. Er werd daaromtrent heel drukke correspondentie gevoerd tussen de CBFA, toentertijd de Bankencommissie, en de toenmalige Kredietbank, dat vanaf 1998 KBC geworden is. Eigenlijk heeft de CBFA aan de KBC gezegd dat indien zij nog rekeningen zou hebben van offshorebedrijven, zij moet weten wie de *beneficial owner* is, wie er achter de structuur zit. Die verplichting werd aan KBC opgelegd in het kader van de *know-your-customer*-regels, om te weten wie de uiteindelijke gerechtigde is. Waren er nog offshorerekeningen bij KBC? Ja, want er waren nog altijd oliemaatschappijen en verzekeringsmaatschappijen met een adres op de Bahama's en dergelijke. Daar hebben wij intern alle attesten van *beneficial ownership*. Pas op een latere datum, ik dacht in 2002, heeft de CBFA dat geformaliseerd in een circulaire die van kracht werd voor alle banken.

Ik wil daar ook aan toevoegen dat een dergelijke verplichting tot identificatie van *beneficial owners* ook in Luxemburg bestaat. Met andere woorden, als Luxemburgse banken offshorerekeningen hebben, dan zijn zij daar ook wettelijk toe verplicht. In tegenstelling tot wat vaak wordt gedacht, heeft Luxemburg een heel strenge anti-witwaswetgeving en ook wetgeving tegen ernstige fiscale fraude, wat daar *escroquerie fiscale* wordt genoemd. Ook in Luxemburg hebben de fiscale autoriteiten de mogelijkheid om bij een onderzoek het attest van *beneficial ownership* op te vragen. KBL heeft ons nogmaals verzekerd dat zij zeer stipt ook de wetgeving omtrent de identificatie van de *beneficial owners* hebben toegepast.

Ik hoop dat ik de vragen daarmee beantwoord heb.

Le **président**: Chers collègues, avez-vous des questions à ajouter? M. Calvo bien sûr!

Kristof Calvo (Ecolo-Groen): Mijnheer Wyntin, u bent zo dapper geweest om uzelf historisch te situeren, maar toch bent u vrij kort geweest over wat geweest is. Mijnheer Schoeters, u zei dat er geen enkele interactie was tussen KBL en uw Belgische activiteiten. Hebt u toch geen suggesties voor de genodigdenlijst, om voor de groep een beter zicht te krijgen wat geweest is? Mijnheer Thijs, ik had immers initieel de indruk dat u wel bereid was om daar een stuk inzicht in te geven en daarop te antwoorden, zodat wij dat beter kunnen begrijpen en weten wie wij nog moeten horen en zien.

Dag Wyntin: Indien u mensen van KBL zou willen uitnodigen, dan zeggen wij dat u even naar de jaarverslagen moet kijken, dan weet u ook precies wie verantwoordelijk was waarvoor op welk moment binnen KBL. Ik ga hier niet voor de vuist weg enige namen noemen, dat is niet mijn taak en niet mijn opdracht.

Ik wil heel kort nog even inpikken op KBL. U hebt hier gehoord in de commissie dat sommige Belgische banken via hun dochtervennootschap een gespecialiseerde vennootschap hadden in het oprichten van offshorestructuren. KBL had ook een dergelijke vennootschap, namelijk Kredietrust. Die is in 1998, ik herhaal nogmaals dat dit het scharniermoment was, ook verkocht.

Met andere woorden, KBL had sinds 1998 geen dochtervennootschap gespecialiseerd in de oprichting van offshorestructuren. KBL leefde de wetgeving na inzake attestatie van de uiteindelijke gerechtigden. Zoals mijn voorzitter ook zei, er was duidelijk een beleid bijzondere mechanismen, dat voor heel de groep gold, dus ook voor KBL.

Het enige dat ik kan zeggen is dat wij ook hebben moeten vaststellen in de pers dat er daar een paar e-mails vermeld worden van klanten bij KBL die doorverwezen werden naar Mossack Fonseca, maar voor zover ik die zaken kan lezen, gaat het er alleen over dat die klanten doorverwezen worden naar dat kantoor. Ik heb daarover ook niet meer informatie dan wat er in de pers staat, want KBL is verkocht. Wij hebben op dat punt ook niet meer dan hetgeen wij in de krant lezen.

Le **président**: Mijnheer Vanvelthoven? Et puis on clôture avec M. Vanvelthoven. Très bien.

Peter Vanvelthoven (sp.a): Mijnheer de voorzitter, mijnheer Wyntin, ik heb daarnet iedereen beluisterd met de boodschap – we zullen het daarover in een aparte vergadering nog hebben – dat het niet volstaat de huidige situatie en het goede werk dat vandaag al gebeurt, te bekijken; wij willen ook nagaan wat in het verleden is misgegaan.

De vraag van de heer Calvo was wie wij dan moeten oproepen. Ik hoor dat het antwoord is dat in de jaarverslagen moet worden gekeken om te weten wie toen verantwoordelijk was.

Indien iedereen zou komen vertellen wat u vertelt, dan hebben wij daar niet veel aan. U hebt daarnet immers verklaard dat u niets over die periode zult vertellen. Mijnheer de voorzitter, indien iedereen dat hier zou komen zeggen, dan kunnen wij de boeken hier sluiten.

In alle eerlijkheid, mijnheer Wyntin, ik verhaal gewoon wat u hebt gezegd. U zult mij wel corrigeren als ik u verkeerd heb begrepen. Ik ben dus enigszins verbaasd over uw woorden.

U verklaart dat KBC de vrijspraak heeft gekregen omwille van het feit dat de rechten van de verdediging geschonden zijn. U hebt ook aangegeven dat er opluchting was omdat die vrijspraak er is gekomen. Dat betekent niettemin – u verwijst naar het scharniermoment van 1998 – dat er op dat vlak zaken fundamenteel zijn misgegaan.

Daarom wil ik graag weten wat toen is misgegaan. Er is een intern onderzoek geweest. Kunnen wij van dat intern onderzoek kennisnemen? Indien u het zelf niet wil vertellen, kunnen wij dan van dat onderzoek kennisnemen, om vervolgens te weten hoe een en ander is aangepakt en of er zaken zijn die wij niet meer herhaald willen zien? Dat zijn de zaken uit het verleden die wij graag willen bovenspitten.

Ten tweede, ik heb al verwezen naar wat ik het “bankgeheimvonnis” zal noemen. Over dat punt heb ik in *Trends* een heel artikel van de heer Niemegeers gelezen, die daarin zaken vertelt, ook over u, zoals dat er stukken zijn vernietigd.

Ik heb daar vragen bij als dat zo is. Als er stukken worden vernietigd om ervoor te zorgen dat niemand erachter komt, dan vraag ik mij af hoe de bank daarmee omgaat. Ik heb daar eigenlijk ook geen antwoord op gekregen.

Ik wil dus duidelijkheid hebben over wat er in het verleden is misgegaan. Ik wil de collega’s die toen in de onderzoekscommissie zaten, eraan herinneren dat deze affaire een van de aanleidingen voor de onderzoekscommissie was. De onderzoekscommissie had echter beslist – niet onverstandig – om de zaak niet onder de loep te nemen omdat er een gerechtelijk onderzoek bezig was. Dat wij dan vandaag horen dat wij ze opnieuw niet onder de loep nemen, want het is toen gebeurd en de boeken zijn dicht, gaat voor mij te ver, in alle eerlijkheid.

Rob Van de Velde (N-VA): Mijnheer de voorzitter, ik wil daar heel kort op aansluiten. Ik heb ook met recht en rede de vragen daarover gesteld.

De grote problematiek waarmee wij te kampen hebben, is dat u hier vandaag zit als vertegenwoordigers van een onderneming, een merk met een imago dat u vandaag in de markt hebt en wilt houden. Dat staat natuurlijk haaks op waar wij als commissieleden naartoe wensen te gaan, in die zin dat wat u vandaag uit het verleden naar boven zou kunnen laten komen, mogelijkerwijs ook schadelijk is.

Mijnheer de voorzitter, voor de volgende vergadering van het Bureau wil ik dan ook vragen dat wij naar een oplossing zoeken, waarmee wij aan de mensen die vandaag zijn geconfronteerd binnen de banken of ondernemingen, op een of andere manier de mogelijkheid geven met een soort ventiel dat los van het merk, los van de naam van de bank, los van de onderneming… Dan weet men tenminste hoe het is verlopen.

Ik vind dat een zeer legitieme vraag, want dat is nu net waar wij tegenaan willen. Dat is waar wij nu al een aantal weken over aan het praten zijn. Wij kunnen niet van schandaaltje naar schandaaltje blijven hobbelen en dan zegt men ons dat men het niet meer doet en dat het gedaan is. Blijkbaar niet, want het blijft bovenkomen. Het zijn allemaal dingen uit het verleden. Dat klopt, mijnheer Van Rompuy. De wetgever heeft vandaag echter – dat is waarvoor wij hier zijn – te weinig zicht op hoe het precies is verlopen om de juiste structuren aan te pakken, zowel binnen het parket als de BBI als in de wetgeving die wij vandaag willen opstellen.

Wij blijven dus in datzelfde cirkeltje draaien, en daar willen wij uit. De vraag die ik graag zou willen meenemen, is dat wij de mogelijkheid van een ventiel geven om, los van het merkimago, de structuren en wat er in het verleden is gebeurd eens op een rijtje te kunnen zetten.

Le **président**: Je veux juste rappeler aux collègues qu'il existe un rapport d'une commission d'enquête qui s'est penchée sur la KBLux. Je pense qu'il y a déjà là un certain nombre d'éléments d'information intéressants. Moi j'ai pris la peine de le relire pour préparer notre commission spéciale. On peut refaire une commission sur la KBLux, moi je n'ai pas de problème. La question qui se pose c'est de pouvoir dresser un ordre de priorité, compte tenu du temps qui nous est imparti, pour pouvoir produire un rapport dans un délai raisonnable. Deuxième élément, comme je l'ai dit, nous faisons un premier tour avec le management actuel et il nous appartiendra de voir la suite que l'on donne aux premières auditions. Mais vous ne m'entraînerez pas, comme président de

commission, sur, pour reprendre l'expression des poupées gigognes, ou les poupées russes, où dossier par dossier et banque par banque on doit se dire "oui mais là on va gratter un petit peu plus" et finalement nous serons incapables de couvrir l'ensemble des points pour lesquels on nous a mandatés. Je rappelle qu'il y a une feuille de route qui nous a été imposée par la Chambre des représentants dans son ensemble.

Donc, procédons de manière méthodologique, avec rigueur. On fait un premier tour avec le management actuel des banques et puis on tire les leçons tous ensemble des auditions que nous pouvons récolter et nous verrons la suite à donner. Mais procédons par ordre. Chaque fois, vous… Enfin, vous faites ce que vous voulez chers collègues, mais "oui on reste sur notre faim, on n'a pas de réponses à toutes nos questions". Chaque fois vous allez le dire. C'était déjà vrai la semaine passée, c'est visiblement encore vrai cette semaine, ce sera sans doute encore plus vrai la semaine prochaine. Et bien on va tirer les leçons ensemble de ce qu'il convient de faire. Mais procédons avec méthode.

Je vais donc moi redonner la parole maintenant à… Monsieur Calvo, s'il vous plaît… redonner la parole au staff de la KBC et puis on avance parce que nous avons encore l'audition de BNP Paribas Fortis.

Kristof Calvo (Ecolo-Groen): Mijnheer de voorzitter, de vaststelling die collega Van de Velde maakt, is door een aantal collega's gemaakt, ook door mij. Wij willen een aantal dingen weten en we worden daarin niet geholpen. Het lukt niet. We moeten daarbij niet eeuwig blijven stilstaan, maar het is belangrijk om samen die vaststelling te maken.

Mijnheer Van de Velde, u suggereert de methode "ventiel", los van het merk… Sorry, maar dit is geen commissie "imagomanagement". Als de heer Wyntin duidelijk dingen weet omdat hij daarin een historische rol heeft gespeeld, als hij hier wordt uitgenodigd en dan daarover vragen krijgt, dan antwoordt hij daarop. Punt.

Le **président**: Monsieur Calvo, je vais clôturer.

Kristof Calvo (Ecolo-Groen): Zeggen dat u daarover niets kunt of zult vertellen, zo werkt dat toch niet? Sorry.

Le **président**: On a entendu l'argument, monsieur Calvo. Vous l'avez dit à plusieurs reprises. On a compris le message. On poursuit en donnant la parole à KBC et on reste sur la méthodologie. On en rediscute de toutes façons demain au bureau mais moi, je ne vais pas commencer à changer mon fusil d'épaule à chaque fois.

Johan Thijs: Misschien toch een beetje in het algemeen, ik begrijp wellicht uw argumentatie, ik begrijp wellicht uw honger. U hebt het daarjuist gezegd, het huidige management zegt heel duidelijk dat wat dat betreft de *policy* veranderd is. Dat geldt niet voor KBC alleen, dat geldt voor iedereen die u tot nu toe gehoord hebt. Zo meteen zal BNP Paribas Fortis ook wel praten over hun huidige politiek.

Ik denk in eerste instantie dat het een opluchting moet zijn dat het beleid, als het al anders was in het verleden, vandaag zeer strikt is, in overeenstemming met de wetgeving. Ik denk dat het de eerste opluchting moet zijn die u moet hebben. Ik denk dat we een omgeving moeten creëren waarin – dat was een van uw vragen trouwens – wij zekerheid krijgen dat wat dat betreft het in de toekomst *niemals wieder,* niet meer opnieuw gebeurt. Het enige wat ik kan zeggen daarover is heel duidelijk: KBC voert een politiek die niet toelaat dat er offshorestructuren worden opgezet, of dat er actief noch passief wordt meegewerkt aan enige vorm van witwassen *whatsoever*. Wij gedragen ons daar zeer consequent naar, niet alleen in België maar ook in de andere landen waar wij actief zijn. Wij doen de meldingen die wij vinden dat we moeten doen aan de Cel voor bijzondere Informatie met de definities die we vandaag hebben en we voeren daar een zeer conservatieve politiek in.

Dat is, denk ik, de eerste stap die moet toelaten tot een landschap te komen dat ertoe kan leiden dat dit soort commissies in de toekomst niet meer nodig zijn. Ik denk dat dit in eerste instantie een opluchting moet zijn.

Hoe we dat moeten gaan verbeteren, vind ik een bijzonder legitieme vraag. Er zijn mogelijkheden om te verbeteren, daar is geen discussie over. Wij kunnen tal van definities aanscherpen en wij zijn maar wat bereid om daaraan mee te helpen. KBC is geen vragende partij om morgen een boete te krijgen voor de overschrijding van een of andere regel in welk domein dan ook. We hebben er dus alle belang bij om samen met jullie de verfijning te doen van definities, die ervoor moet zorgen dat in de toekomst dergelijke commissies niet meer nodig zijn. Ik denk dat dit de eerste betrachting moet zijn.

De geschiedenis kan men niet veranderen, hoe dan ook, de toekomst kan men wel degelijk veranderen. Wij hebben bij KBC een heel duidelijke politiek die lessen trekt uit het verleden wanneer dat nodig is. De heer Van de Velde heeft

een opmerking gemaakt over het maken van producten. De heer Schoeters heeft er al op geantwoord. We hebben vandaag een structuur die bij elke productontwikkeling niet alleen de business betrekt, maar ook het risicodepartement dat een onafhankelijke rol speelt, Compliance betrekt en zonder consensus – dat is dus geen democratisch proces – wordt een product niet meer gelanceerd. Ik kan u garanderen: dat is één van de lessen die we getrokken hebben uit de financiële crisis. Transparantie, ik heb juist al geduid waarom wij dat doen.

Wij willen niets verbergen, wij willen samen met jullie een gezond banklandschap waarin wij een gezonde rol gaan spelen. In die context willen wij bouwen aan die toekomst. Eerlijk gezegd, ik ben wat dat betreft een beetje ontgoocheld in de reactie. Ik begrijp het, maar ik ben een beetje ontgoocheld. Wij moeten bouwen aan de toekomst. Die toekomst, daar moeten wij wat dat betreft samen aan werken.

Le **président**: Chers collègues, je propose de clôturer ici l'audition de la KBC. Je remercie le staff pour sa disponibilité. Nous tirerons ensemble les leçons des auditions.

Il est vrai que M. Wyntin n'a pas répondu à vos questions! Monsieur Wyntin, souhaitez-vous répondre aux questions de M. Vanvelthoven?

Dag Wyntin: Ten eerste, ik begrijp dat deze commissie geen onderzoeksbevoegdheden heeft. Dat klopt, nietwaar?

Ten tweede, indien het een commissie met onderzoeksbevoegdheden zou zijn, en ik meen dat u dat allemaal wel weet, moet u letten op het element zelfincriminatie. U mag van niemand, maar dan ook van niemand, enige uitspraak verwachten waardoor hij of zij… Vul de rest zelf in.

Ik zal nog op één iets inpikken. U leest een vonnis. U leest de aantijging: vernietiging van stukken. Ik ontken dit formeel. Ik vind dit belangrijk voor het verslag. Ik ontken dit formeel. Ik ben daarover een aantal keren door de gerechtelijke politie ondervraagd. Ik heb het altijd glashelder ontkend. Dat is het enige wat ik over dat dossier wil zeggen.

Dank u.

Le **président**: Très bien. Nous clôturons ici l'audition de la KBC en vous remerciant une fois encore.

Audition de

- M. Maxime Jadot, CEO BNP Paribas Fortis;
- M. Yves Verdingh, département fiscal BNP Paribas Fortis;
- M. Stéphane Vermeire, private banking and wealth management BNP Paribas Fortis.
Hoorzitting met
- de heer Maxime Jadot, CEO BNP Paribas Fortis;
- de heer Yves Verdingh, fiscaal departement BNP Paribas Fortis;
- de heer Stéphane Vermeire, private banking and wealth management BNP Paribas Fortis.

Chers collègues, nous accueillons maintenant le management de BNP Paribas Fortis. M. Jadot, CEO, M. Yves Verdingh, département fiscal, et M. Stéphane Vermeire du *private banking*. Monsieur Jadot, je vous donne la parole.

Maxime Jadot: Monsieur le président, bedankt voor de mogelijkheid die wij krijgen om onze activiteiten en ons beleid toe te lichten. Ik zal starten met een korte toelichting, vooraleer ik het woord geef aan Stéphane Vermeire, hoofd van Private Banking, en daarna aan Yves Verdingh, hoofd van het fiscaal departement. Mijn toelichting gaat kort over BNP Paribas Fortis en ik geef ook een aantal kerncijfers.

Wij zijn, zoals jullie allemaal weten, een universele bank, met een brede waaier aan klanten, gaande van particulieren over ondernemingen tot overheden. Wij hebben in België bijna 800 agentschappen en daar reken ik de agentschappen van Fintro niet bij en evenmin 50 % van de Bank van de Post. Eind 2015 stelden wij bijna 15 000 mensen tewerk. Wij hebben 3 600 000 klanten, waarvan meer dan 3 100 000 in retail en 450 000 ondernemers, klanten van alle tailles. In die cijfers is Fintro, met 300 000 klanten, opnieuw niet inbegrepen. Wij hebben 110 miljard euro aan deposito's in euro in ons land. Die deposito's zijn gegroeid met 24 % sinds 2010. Wij zijn de grootste verschaffer van hypothecaire kredieten in België, want één huis en appartement op vier in dit land wordt gefinancierd door BNP Paribas Fortis, waarmee wij dus een marktaandeel van 25 % hebben. Misschien is het niet goed geweten, maar de portefeuille hypothecaire kredieten bedraagt 44 miljard euro en is op zes jaar tijd met 40 % gestegen. De stijging van de stock is dus veel groter dan de stijging van de deposito's. De ondernemingskredieten (48 miljard euro) zijn gestegen met zowat 10 % in de jongste vijf jaar. Het gaat daarbij om een kleiner bedrag, maar het behoort vandaag niet tot mijn taak om u dat uit te leggen.

De bank is alweer, na de crisis, een sterke bank,

zowel qua solvabiliteit als qua liquiditeit, dankzij onze klanten en dankzij de Staat in 2008. Het nettoresultaat is ook vrij positief.

Wij vertegenwoordigen ook een consolidatiekring.

Wij hebben een belangrijke participatie van 50 % in BGL BNP Paribas, naast de Luxemburgse Staat, die daarin voor 34 % onze co-aandeelhouder is.

We hebben 50 % in de Leasinggroep van BNP Paribas, we hebben een kleine 40 % in de Turkse bank TEB, een fusie van de bank van Fortis en de bank van BNP Paribas in dat land. We hebben ook participaties in AG Insurance (25%), ruim 25 % in *Investments Partners* van BNP Paribas, en 28 % in de Poolse bank BGŹ.

Ik heb dat op deze slides proberen te tonen. Wij hebben inderdaad een overgroot deel van onze activiteiten in België. Dit is niet een consolidatie van de balans, maar heeft wel degelijk met de activiteiten te maken o.a per land.

Daar ziet u dat bijna 70 % Belgisch is, dat er drie grote evenwaardige blokken zijn: Luxemburg, de Leasing company en Turkije, en dan kleinere blokken.

In mijn introductie wil ik het ook hebben over Intertrust. In de krant werd Intertrust genoemd in de Panama Papers en gelinkt aan Fortis. Intertrust behoort echter sinds ruime tijd niet meer tot onze Groep. Intertrust werd door Fortis gekocht op 5 juli 2002. De beslissing tot verkoop werd genomen door het directiecomité van Fortis Bank op 29 juli 2008. Door de Fortiscrisis verliep dat proces heel snel.

Vijfenzeventig procent van de aandelen zijn overgekocht door de Nederlandse Staat, samen met alle Nederlandse activiteiten van Fortis. Intertrust was immers een filiaal van Fortis Bank Nederland en stond daardoor onder toezicht van de Nederlandse bank. Het saldo werd eind 2009, begin 2010 verkocht aan Waterland Private Equity Investments.

Ik zal het tweede hoofdstuk van mijn presentatie heel kort houden.

Wij voeren uiteraard een zeer strikt beleid, waarvan de gevolgen zichtbaar zijn op het terrein, op verschillende vlakken. Ik zal u niet de uitleg geven die ik voorbereid had, over welke wetgevingen wij, uiteraard, respecteren. U kent ze: KYC. Know Your Customer, Customer Follow-Up, Ultimate Beneficial Owner…

Al deze wetgevingen en reglementeringen zijn overgebracht naar interne procesnota's. Er zijn in deze materie ook twee belangrijke rondzendbrieven: de rondzendbrief Bijzondere Mechanismen van de CBFA en de rondzendbrief Fiscaal Preventiebeleid.

Ik zal dit niet allemaal in detail uitleggen. Voor een groot stuk zal dit, meen ik, reeds door de andere banken voorgesteld zijn. In alle geval, mijn twee collega's zullen erop terugkomen.

De bank voert in deze materie een zeer strikt beleid.

Nog een aantal specificiteiten. Wij hebben een zeer zwaar controlesysteem uitgebouwd. Wij hebben een drielagencontrolesysteem.

Ten eerste is er de *business line* zelf, die de verantwoordelijkheid draagt voor het toepassen van de regelgeving, de wetten en de *policies*.

Daarnaast is er een tweede niveau, met onafhankelijke controlefuncties: Compliance, Legal, Tax. Het hoofd Compliance wordt op dit ogenblik benoemd door de ECB, anders had u ook een dame aan de tafel gehad. Haar dossier is nog niet goedgekeurd. Dat zal nog een paar weken duren. Anders hadden wij kunnen antwoorden op twee vragen tegelijkertijd. De *compliance officer* hangt van mij af. Het zou een dame zijn, als zij al benoemd was.

De derde lijn is de auditfunctie, die zoals de heer Thijs correct gezegd heeft, voor de Belgische wetgeving afhangt van de voorzitter van het auditcomité. Die hangt dus niet van mij af. Audits zijn uiteraard ook belangrijke elementen in de toepassing van onze controles.

Even misschien een kleine *zoom* op dit auditdepartement. Daar werkt een honderdtal mensen. Om de vier jaar komt het auditdepartement overal in de bankgroep. Zijn opdracht is gebaseerd op risicoanalyse, die wij intern en extern doen, en op de regelgeving.

Een inspectiemissie duurt in het algemeen tweeënhalf tot drie maanden. Het team van drie of vier mensen heeft uiteraard toegang tot alle informatie. Dat resulteert per missie in een rapport van ongeveer honderd pagina's, met zeven à tien concrete aanbevelingen, die door de *business* moeten worden opgevolgd binnen een zekere termijn. De audit komt daarop terug indien zij niet afgewerkt zijn.

Zoals ik al zei, rapporteren ze aan het auditcomité, met name aan de voorzitter van het

auditcomité.

De gevolgen op het terrein van dat strikte beleid zijn de volgende.

Ten eerste, onze medewerkers krijgen intensieve training. Wij willen een certificering van alle medewerkers die in *private banking* actief zijn door interne en externe opleiding. De heer Vermeire zal daarop terugkomen. Uiteraard zijn er trainingen over alles wat met *compliance* en regelgevingen te maken heeft.

Ten tweede, een tweede element op het terrein is dat het Compliancedepartement sinds 2009 van 60 medewerkers naar 145 medewerkers is gegroeid. Dat is dus een stijging van 2,5 keer het oorspronkelijke aantal.

Over het auditdepartement heb ik het al gehad. Daar werken een honderdtal mensen in België, die echter deel uitmaken van een groep van 1 200 auditmensen op het niveau van de BNP Paribas Groep.

Een ander specifiek element is dat onze bank uiteraard met evaluatiescores werkt. *Compliance* is een van de elementen van de evaluatiescore. In 2015 hebben 24 van de 15 000 medewerkers een negatieve evaluatiescore gekregen omwille van *compliance*. Die score had een invloed op hun variabele vergoeding, die over het algemeen tot nul werd gereduceerd.

Inzake de activiteiten van de bank kan ik meegeven dat wij geen filiaal in Panama hebben. Wij hebben nog één privéklant, die niet Belgisch is en waarvan de vennootschap in Panama is gevestigd. Wij zijn bezig met diens *exit*.

Wij hanteren ook een strikt beleid tegenover onze klanten. Wij kennen alle klanten van ons ten gronde. Wij volgen ze ook in de tijd. Uiteraard hebben wij een aantal doorverwezen klanten naar de CTIF. In 2015 ging het om 1 248 klanten. Bij doorverwijzing naar de CTIF wordt in de regel de rekening bij ons gesloten. In 95 % van de 1 248 dossiers is dat het geval.

Dat is een specifieke maatregel, die verder gaat dan de Belgische wetgeving.

Wij hebben nog een specifieke maatregel die verder gaat dan de Belgische wetgeving. Wij eisen van alle niet-residente klanten die in een OECD-land of in de Europese Gemeenschap zijn gebaseerd, een *tax conformity statement*. Dat geldt voor alle filialen van BNP Paribas Fortis en voor alle vennootschappen binnen de BNP Paribas Groep. Elke niet-residente klant, bijvoorbeeld in België, moet een *tax conformity declaration* ondertekenen. Doet hij dat niet, dan moet hij de bank verlaten. Die maatregel geldt ook in Luxemburg.

Ik zal mijn introductie kort houden en het woord aan de heer Stéphane Vermeire laten. Ik had het veel langer kunnen maken, maar dat is niet nodig, omdat u al veel over de wetgeving in België hebt gehoord.

Je passe donc la parole à Stéphane Vermeire qui vous détaillera plus en détail la banque privée et tout ce qui a trait aux procédures, aux formations, aux obligations. Et ensuite, je passerai la parole à Yves Verdingh qui est le responsable Tax et qui vous donnera une évolution dans le temps - je crois que c'est intéressant, j'ai entendu vos questions tout à l'heure – depuis quinze ans: comment les législations et les réglementations ont évolué au niveau taxes dans ce pays et au niveau européen. Je passe d'abord la parole à Stéphane et nous allons essayer de garder le timing comme promis au président dans la vingtaine de minutes, vingt-cinq minutes.

Stéphane Vermeire: Monsieur le président, je vous présente deux choses: d'une part, la banque privée de BNP Paribas Fortis, et d'autre part et surtout, notre dispositif très rigoureux de lutte contre la fraude fiscale et le blanchiment.

Je vous parlerai d'abord en quelques mots de notre banque privée. La banque privée chez BNP Paribas Fortis sert des clients qui ont plus de 250 000 euros d'actifs mobiliers chez nous. Quelques chiffres: 67 000 relations - une relation étant un couple – 67 milliards en cours, un peu moins de 1 000 collaborateurs dont la moitié sont des chargés de relation aidés dans leur travail par des assistants, des spécialistes notamment, en matière d'investissements et de crédits ou de structurations patrimoniales. Nous estimons avoir de 20 à 25 % de parts de marché.

En ce qui concerne notre approche, très importante chez BNP Paribas Fortis, le banquier privé est le point de contact central entre la banque et le client. Concrètement, cela signifie que le banquier privé couvre l'ensemble des besoins du client allant de la banque au quotidien, aux investissements, aux crédits, aux assurances et autres. C'est important pour nous du point de vue commercial mais aussi du point de vue *compliance* car cela permet au banquier privé d'avoir une vue globale sur la relation que la banque entretient avec son client. C'est très important.

Je vais vous décrire à présent le dispositif très

rigoureux qui a été mis en place pour lutter contre le blanchiment et la fraude fiscale. Cette approche repose sur quatre piliers très importants: une connaissance très approfondie du client; la responsabilisation de nos banquiers privés; les procédures de contrôle très strictes et l'adoption de mesures qui vont, dans certains cas, au-delà des obligations et règles élémentaires.

La connaissance du client (premier pilier) est essentielle dans le métier de la banque privée et certainement pour le respect de nos obligations. Ce pilier repose sur différentes briques: des règles d'acceptation très strictes en matière d'acceptation de nouveaux clients; une approche très structurée de revue périodique de nos clients; une politique rigoureuse en matière d'acceptation de fonds; un monitoring constant des transactions.

Je reviendrai sur chacun de ces éléments.

L'acceptation de nouveaux clients est très rigoureuse et repose sur les principes suivants: lorsqu'un nouveau client souhaite ouvrir des comptes dans notre banque privée ou plus généralement dans la banque, la collecte d'informations est obligatoire sur les éléments comme la carte d'identité, la preuve de l'adresse. S'il existe une structure, il nous faut connaître les bénéficiaires économiques ultimes, les statuts de la société, l'organigramme de détention, etc.

Ensuite des contrôles sont organisés par le *Middle office* ou *Compliance* sur certains éléments notamment, si le client est une *politically exposed person*. On réalise également une sorte de contrôle sur des sanctions éventuelles qui existeraient sur le compte de la personne à travers des outils très spécialisés à la disposition de *Compliance*, mais également s'il existe des *negatives news* sur des outils tels que Google.

Cela repose donc évidemment sur une ségrégation des fonctions, ces contrôles étant réalisés par Compliance ou le *Middle office*, qui ne font pas partie de la fonction commerciale. Il y a ensuite un contrôle de qualité réalisé par Compliance avant l'activation du compte. Tous les documents sont ensuite très strictement archivés.

Nous avons ensuite, c'est le deuxième point, une procédure qu'on appelle de "revue périodique", mais également "recertification", qui a pour but, sur une base périodique, de s'assurer que les critères qui sont d'application pour l'acceptation de nouveaux clients continuent bien d'être valables pour tous nos clients existants. Cette revue se fait sur une base périodique. Elle peut se faire éventuellement plus rapidement sur une base "incident". J'y reviendrai.

Il y a trois catégories. Donc, la périodicité dépend du risque associé à un client. Il y a trois catégories de risque - *high*, *medium*, *low*. Je vais vous donner un exemple. Un client qui serait *publicly exposed person* serait considéré comme *high risk*. La revue, la périodicité de revue et de recertification est de tous les ans pour un client *high risk*, tous les deux ans pour un *medium risk* et tous les trois à cinq ans pour un *low risk*. Cette revue peut également être anticipée si un incident éventuel est détecté. Un incident, c'est par exemple quelqu'un qui changerait de domicile et qui irait vers un pays qui serait considéré comme non coopératif ou quelqu'un qui change plusieurs fois d'adresse sur une année.

Cette revue suit les mêmes quatre principes que j'ai décrits pour l'acceptation, avec notamment la ségrégation de fonctions. Et on demande au banquier privé de confirmer par écrit qu'il n'a pas d'autres informations qui pourraient être importantes pour décider du maintien ou non de la relation. À l'issue de cette revue, il est décidé ou non de garder le client.

Ensuite, troisième brique essentielle de ce premier pilier: une politique très rigoureuse en termes d'acceptation de fonds. Indépendamment que le client a été accepté et qu'il est recertifié régulièrement, nous avons une politique très claire en matière d'acceptation de fonds. Le *private banker* doit systématiquement connaître l'origine des fonds. S'il a le moindre doute en matière fiscale ou de blanchiment, il doit en référer à Compliance, il doit introduire un formulaire en tant que tel.

C'est Compliance qui décidera de la suite à donner à ce dossier. On demandera éventuellement des informations complémentaires. S'il y a encore un doute au niveau de Compliance, il y aura dénonciation à la CTIF. Qui dit dénonciation à la CTIF implique chez nous de mettre fin à la relation avec le client. Il peut éventuellement y avoir appel de cette décision de mettre fin à la relation avec le client. Il y a alors un *customer acceptance committee* qui se réunit avec les hiérarchies respectives mais Compliance garde un droit de veto par rapport à la décision finale.

Nous procédons également – surtout Compliance – à un screening ou un monitoring constant des transactions à travers des outils très sophistiqués qui nous permettent d'identifier des transactions atypiques. Ce sont par exemple des transactions vers un pays qui serait considéré comme à risques, des transactions qui ne

correspondent pas au profil du client. Chaque *private banker* va donc ensuite être interrogé. S'il y a eu une transaction atypique, chaque *private banker* doit justifier la transaction atypique concernant son client et répondre ainsi à la question de Compliance. Il y a un suivi très systématique pour s'assurer que toutes ces questions sont bien traitées. Cela peut entraîner, sur base d'une décision de Compliance, une dénonciation à la CTIF et la fin de la relation avec le client. Cela, c'était pour le premier pilier.

Le deuxième pilier, c'est la responsabilisation des banquiers privés. Cette responsabilisation repose en premier lieu sur la déontologie fiscale qui existe et qui s'impose à tout collaborateur. Ensuite, il y a le volet de la formation qui est constante et intense. Chaque banquier privé, lorsqu'il commence dans ses fonctions, qu'il vienne de l'interne ou de l'extérieur, doit suivre une formation avec un élément *compliance* dans cette première partie. Il y a ensuite des formations *e-learning*, donc électroniques, qui s'imposent à l'ensemble du personnel de la banque avec des nuances. Il y en a notamment une par exemple aujourd'hui sur l'*automatic exchange of informations* qui s'adresse à plus de 13 000 collaborateurs au sein de la banque. Les banquiers privés doivent évidemment la suivre.

Chaque banquier privé doit ensuite, dans les deux premières années de sa nomination dans sa fonction, être certifié. Pour cela, il doit suivre un trajet de formation qui dure 16 jours. Le premier jour est entièrement consacré à la dimension *compliance*. Cela se termine par un examen qui comporte également des questions relatives à tout ce qui est *compliance*, acceptation de fonds, problématiques fiscales et autres.

Il y a ensuite des formations régulières pour assurer une mise à nouveau constante des banquiers privés. Le troisième élément de ce deuxième pilier consiste en un système de sanctions sur lequel M. Jadot est déjà revenu avec un score *compliance and risk* qui peut avoir des conséquences financières mais également en termes de sanctions.

Troisième pilier très important, la banque a développé des procédures de contrôle très strictes qui reposent sur trois lignes qu'on appelle des lignes de défense. La première se compose de deux volets. Toute une série de contrôles sont faits de manière automatique. Par exemple, on vérifie que les cartes d'identité sont encore valables mais on contrôle également par exemple tous les clients qui auraient dû être recertifiés. S'ils ne l'ont pas été dans les six mois comme prévu, on met fin à la relation avec le client.

Le deuxième niveau de cette première ligne de défense, ce sont les contrôles effectués par Permanent Control qui effectue sur base d'un échantillon, des contrôles d'un certain nombre de dossiers de nouveaux clients mais également de recertification et d'autres transactions, de manière à vérifier que les procédures ont été respectées. Cela se traduit dans un score donné par Permanent Control et qui va influencer la performance de chacun des centres de banque privée et donc de la hiérarchie mais également des banquiers privés.

Le troisième niveau de contrôle est réalisé par Compliance notamment mais également par Tax & Legal. Compliance, à son tour, va réaliser un certain nombre d'échantillonnages sur des dossiers et va vérifier, au-delà du simple respect de la procédure, le fond des dossiers. Troisièmement, il y a l'audit, l'inspection générale. Pour le moment, il y a un audit en cours qui a été planifié depuis bien longtemps sur nos procédures en matière d'acceptation et de recertification des clients.

Le quatrième pilier très important, c'est le fait que nous ayons adopté, de notre propre initiative, un certain nombre de mesures qui vont au-delà des obligations légales et/ou réglementaires comme le fait que lorsqu'il y a dénonciation, il y a en principe systématiquement arrêt de toute la relation avec le client. On a également parlé de la *tax conformity declaration* qui est d'application. Nous avons 900 clients non résidents en banque privée qui ont signé cette *tax conformity declaration*. Ceux qui ont refusé de la signer ont dû quitter notre banque. Nous avons également mis fin à une fonctionnalité qui s'appelait *hold mail* ou *branch mail* qui consistait à donner la possibilité à certains clients de faire en sorte de ne pas recevoir leurs extraits bancaires chez eux, donc notamment dans leur pays de résidence, en annulant l'envoi ou en le transmettant à l'agence ou au centre de banque privée. Cela pouvait être utilisé dans certains cas par certaines personnes qui voulaient absolument cacher le fait qu'elles avaient un compte chez nous. Nous avons mis fin à cette possibilité en 2014, ce qui a nécessité de contacter beaucoup de clients.

Voilà tout ce que nous avons mis en place pour assurer le respect de nos obligations légales et réglementaires et dans certains cas au-delà, par rapport à la lutte contre la fraude fiscale et le blanchiment. Je vous remercie.

Yves Verdingh: Goedenavond.

Ter vermijding van misverstanden, een *tax*

conformity declaration komt erop neer dat elke klant een papier moet ondertekenen waarin hij zegt en declareert dat hij in orde is met alle fiscale wetgevingen waaraan hij onderworpen wordt. Dat betekent dus dat ook een Belgische klant bij BGL BNP Paribas Luxemburg een document zal moeten ondertekenen waarin hij officieel verklaart dat hij in orde is met alle fiscale wetgeving.

Ik achtte het nuttig om een kort historisch overzicht te geven van wat er zowel op Belgisch als op internationaal niveau gebeurd is.

De eerste maal dat een Belg in zijn aangifte moest erkennen of toegeven dat hij een buitenlandse rekening had, dateert van 1997. Dat is bijna 20 jaar geleden. Toen was er dus al een vakje in de aangifte van de personenbelasting.

In 2010 werd de fameuze FATCA-wetgeving van kracht. Die is er gekomen omdat de Amerikaanse belastingdienst ontdekt had dat UBS een aantal Amerikanen geholpen had om hun gelden op Zwitserse rekeningen te plaatsen. Daardoor heeft de Amerikaanse overheid bijna alle financiële instellingen ter wereld vriendelijk verzocht — dat mag u op zijn Amerikaans interpreteren — om alle informatie die zij bezitten over Amerikanen elk jaar automatisch mee te delen aan de Amerikaanse autoriteiten. Het heeft bankgroepen van de grootte van BNP Paribas trouwens meerdere honderden miljoenen euro gekost om de IT-systemen zo te programmeren dat al die informatie opgeleverd kan worden.

Het logische vervolg was dat andere landen zeiden dat, als men die informatie voor de Amerikanen kan opsporen, men dat ook voor alle andere landen kon doen. Dat is wat er ook gekomen is met het fameuze *common reporting system*. Dat betekent — en u ziet dat op de slide — dat er vanaf 2017 een eerste automatische uitwisseling komt van alle financiële gegevens in 55 landen, waaronder Luxemburg. Ik heb het lijstje voor mij liggen. Het gaat niet alleen over Luxemburg. Er staan ook landen op als de Maagdeneilanden, de Kaaimaneilanden en Liechtenstein. Die zullen dus volgend jaar alle informatie over 2016 automatisch mededelen aan de Belgische, Franse fiscus en noem maar op. In 2018 komen daar nog eens 46 landen bij, waaronder Panama.

Vanaf volgend jaar, en eigenlijk nu al, vanaf dit jaar, is er dus eigenlijk een complete transparantie, waarbij alle informatie automatisch uitgewisseld wordt. Dat is belangrijk voor toekomstige wetgevende initiatieven, want het betekent heel concreet dat een rekening hebben in Panama een fiscale fraudeur geen meter meer verder helpt, omdat die informatie vanaf volgend jaar automatisch uitgewisseld zal worden, en dus niet alleen met Panama.

Ik heb misschien nog een suggestie op wetgevend vlak. Het is natuurlijk per definitie een internationale materie, maar een van de lacunes is nog altijd dat er alleen financiële gegevens, zoals interesten, dividenden en rekeningstanden, worden uitgewisseld.

U weet ongetwijfeld dat het vermogen uit meer bestaat dan alleen financiële inkomsten. Ik denk ook aan onroerend en zo, maar dat valt hier bijvoorbeeld niet onder.

Het is misschien ook belangrijk te noteren dat die wet zeer goed in elkaar zit in die zin dat niet alleen de gegevens moeten meegedeeld worden maar dat ook het louter sluiten van rekeningen moet meegedeeld worden. Dus als iemand in Panama nog vlug zijn rekening wil sluiten want het gaat uitgewisseld worden, ook dat wordt automatisch meegedeeld. Dat is toch een belangrijk element.

Dan ziet u ook dat het op Belgisch niveau natuurlijk vrij ver is gegaan. In 2010 hebt u de eerste rapportering gehad van alle betalingen aan belastingparadijzen. In 2011 werd het bankgeheim versoepeld en in 2012 werd — waarover de collega's van KBC ook al verteld hebben — het fameuze centraal contactpunt, het CAP, opgericht.

U weet waarschijnlijk dat de Belgische fiscus het CAP kan consulteren als zij bijkomende inlichtingen wensen. Misschien even een kleine statistiek. In 2015 heeft de Belgische fiscus ongeveer 10 000 maal dat contactpunt gecontacteerd, 10 000 maal. Dat is eigenlijk 200 maal per week dat financiële gegevens worden opgevraagd door de Belgische fiscus bij het CAP. Dat zegt eigenlijk voldoende over wat er nog overschiet van het bankgeheim zogezegd. Ik wou dat toch wel even meegeven.

In 2013 is dan de wijziging gekomen met de fameuze bewoordingen "'ernstige fiscale fraude" waarvan u ongetwijfeld ook al gehoord hebt, suggesties voor wetgevende verduidelijking. In 2014 is dan eigenlijk de eerste maal gekomen dat men niet alleen de buitenlandse bankrekening moest vermelden maar ook de private vermogensstructuren, hetgeen natuurlijk de rechtstreeks aanleiding was voor het jaar daarop, wat men noemt de kaaimantaks. Ik heb net even met veel interesse de discussie gevolgd over de kaaimantaks. Wel, die wet is er. Is die perfect? Waarschijnlijk niet. U hebt dat ook gelezen. Wel,

dan zou ik gewoon zeggen maar ze duidelijker, verfijn ze gewoon. Ik denk dat dit vrij eenvoudig is, door er het woordje “onrechtstreeks” bij te zetten.

Voor de toekomst, 2016, is er een nieuw initiatief dat vorige week aangekondigd is door de Europese Unie. Er komt een Europese lijst van belastingparadijzen want een van de problemen is dat elk land zo’n beetje zijn eigen lijst heeft. België heeft twee lijsten, Frankrijk heeft een aparte lijst. De Europese Unie dus ook. Ik wou hier eigenlijk bij meegeven dat men toch in een fundamenteel andere situatie zit, waarbij wat wij verdachte landen noemen, vluchtlanden zogezegd, ook automatisch informatie gaan uitwisselen over intresten, dividenden, rekeningstanden, het sluiten van rekeningen en dergelijke dingen meer.

Ik hoop dat dit het een beetje verduidelijkt. U ziet dat er op Belgisch niveau — het is interessant om te noteren — elk jaar een nieuw initiatief is geweest, dat bijkomende informatie moet opgeleverd worden en dergelijke meer.

Nu misschien even iets over het fiscaal departement. Ik ben sinds 2002 de trotse niet eigenaar maar hoofd van een fiscaal departement van 44 fiscalisten, uiteraard universitair geschoold, met bijkomende specialisatie fiscaliteit. Is dat groot? Ja, dat is groot maar natuurlijk niet groot genoeg om bij elke individuele transactie zomaar even mee te kijken. Dus men werkt per definitie met policies, met beleidslijnen.

Ik sta niet aan het hoofd van een fiscaal advocatenkantoor of consultingkantoor. Ik heb geen contact met externe klanten.

Wij doen grosso modo twee dingen. Wij doen de eigen fiscale aangiften van de bank en fiscale controles. Daarnaast komen wij in contact met de collega’s van de *businesses* en dergelijke.

Ik geef u een voorbeeld. U weet ongetwijfeld dat wij verantwoordelijk zijn voor het inhouden van de correcte roerende voorheffing, als er een dividend of interesten worden betaald. Ik heb het even opgevraagd: vorig jaar hebben wij 1 500 vragen verwerkt van collega’s die vragen welke roerende voorheffing moet worden ingehouden en dergelijke. Dat is eigenlijk de voornaamste rol van ons departement.

Ik ben onafhankelijk van de *business lines*. Ik rapporteer rechtstreeks aan de *chief operating officer* van de bank. Ik krijg geen commerciële bonussen. De missie is eigenlijk heel duidelijk: ik draag bij tot de langetermijnwaarde voor de aandeelhouder, voornamelijk door ervoor te zorgen dat wij *compliant* met de fiscale wetgeving blijven.

Over de controle en de vorming kan ik het volgende zeggen. Zolang dat ik het mij kan herinneren, staat er in de controlesystemen dat alle producten die worden gecommercialiseerd de voorafgaande toestemming moeten hebben van Tax, niet alleen van Tax, maar ook van Compliance trouwens. Zonder onze toestemming mag een product niet worden gecommercialiseerd. Met andere woorden, de commerciële medewerkers moeten aan mijn departement alle producten voorleggen die zij willen commercialiseren.

Ik kan dat natuurlijk maar doen als men ervoor zorgt dat de commerciële medewerkers beseffen dat wat zij willen commercialiseren mogelijkerwijs een fiscale impact heeft. Wij besteden dus zeer veel tijd aan vorming en opleiding voor de commerciële medewerkers. Afhankelijk van het departement krijgen zij opleidingen. Vorig jaar hebben wij ongeveer 350 opleidingen gegeven aan commerciële medewerkers. Wij noemen dat ‘Tax do’s and don’ts’. Wij zeggen wat men mag doen en wat niet. Het voornaamste doel van de opleiding is natuurlijk niet om er allemaal fiscale experten van te maken, maar vooral om ze bewust te maken van mogelijke fiscale gevolgen.

U weet dat er de circulaire van de CBFA over fiscaal voorkomingsbeleid was met een fiscale deontologie die op intranet staat en die deel uitmaakt van de vorming. Om geen tijd te verliezen, stel ik voor dat wij het daar niet meer over gaan hebben.

Het laatste punt waarover ik u wil spreken, is mijn relatie met *private banking*. Afgezien van het feit dat wij sowieso alle producten moeten goedkeuren, heeft elke *private banker* het formele recht om mij te betrekken bij zijn beoordeling, als hij vindt dat zijn onafhankelijkheid om de ene of andere reden in het gedrang komt of als hij vindt dat hij fiscaal te agressieve producten moet pushen, of wat dan ook. Dat is tot nu toe nog niet gebeurd, hetgeen ik persoonlijk een goed teken vind, maar het staat uitdrukkelijk in de interne policies. Wij doen ook tweedelijnscontroles, zoals ik daarnet heb gezegd, hetgeen betekent dat wij steekproefsgewijs in de dossiers van *private banking* gaan. Wij halen daar elk jaar *at random* 40 à 50 dossiers uit en kijken of er niets in staat wat eventueel zou kunnen ingaan tegen de policies.

Dat is mijn boodschap. Ik geef het woord aan mijn CEO.

Maxime Jadot: Mijnheer de voorzitter, ik had

beloofd kort te zijn.

Je ne vais pas répéter les choses que vous avez peut-être entendues avant. Mais, bien entendu, nous sommes prêts à répondre à toutes vos questions.

Le **président**: Je vous remercie pour cette présentation.

Comme vous vous en doutez, les questions de nos commissaires porteront notamment sur l'état actuel de la situation, vraisemblablement aussi sur le passé. Mais, en tout cas, la chose importante est de s'assurer aujourd'hui que vous n'avez pas de relations d'affaires avec des filiales offshore que vous auriez dans des paradis fiscaux ou des paradis bancaires – selon une définition dont il reste à convenir, soit dit en passant.

S'assurer aussi que vous ne proposez pas à vos clients, soit à leur demande soit d'initiative, des montages qui, d'une manière ou d'une autre, se situeraient ou transiteraient par ces paradis fiscaux et bancaires. Par rapport à cela, il va nous falloir de la clarté.

Stéphane Crusnière (PS): Monsieur le président, je ne serai pas très long parce que l'heure avance. J'imagine que mes collègues auront encore l'occasion de poser des questions. J'aurais voulu avoir une réponse par rapport au lien avec Intertrust puisqu'on sait qu'à travers ce lien-là, toute une série d'offshore avaient été mises en place. On a parlé de plusieurs milliers d'offshore dans les différents articles qui sont sortis dans le cadre de cette affaire des Panama Papers. J'aimerais savoir quel a été le lien avec cet intermédiaire. Comment cela s'est-il terminé? Quid de toutes ces offshore qui avaient été créées à l'époque? Je rejoins en cela la question qui a été posée par le président sur leur localisation. Pour nous, c'est vraiment quelque chose de crucial et d'important. Je pense que cela a été clôturé en 2009. Qu'est-ce qui a été mis en place par la suite? J'aimerais avoir quelques précisions à ce sujet.

Enfin, une question précise, vous avez parlé des relations avec la CTIF. Quel est le nombre de dossiers qui ont été transmis à la CTIF ces dernières années? Pourriez-vous me confirmer que, systématiquement, dans votre cas, lorsqu'une transmission est faite à la CTIF, vous mettez automatiquement fin à la relation avec le client? Je pense que c'est ce qui a été dit, si je ne m'abuse mais je voudrais être sûr et avoir cette précision.

Roel Deseyn (CD&V): Mijnheer de voorzitter, dank aan het panel van BNP Paribas Fortis.

U hebt gesproken, wat wel een goed punt is, over de hele groep. Het is soms moeilijk, als er te geïsoleerd wordt gediscussieerd, dan ontsnappen wat interessante elementen aan ons onderzoek en onze aandacht.

Mijn collega heeft er al over gesproken. Het ging over Intertrust, andere filialen. Het was opvallend in de presentatie dat over de corebusiness van deze commissie bijzonder weinig werd gesproken, ook over de relatie met Trident, ook met kleinere kantoren in belastingsparadijzen waarmee Fortis heeft samengewerkt, maar inderdaad veel is structureel veranderd.

Als u zegt dat geen enkel advies in die richting wordt gegeven, is het belangrijk om te weten of dat geldt voor de hele groep dat er geen ofsshoreconstructies zouden worden opgezet. Het klinkt natuurlijk bijzonder goed, maar hoe zit het met de actuele samenwerking met Trident? Hoe en waarom wordt daar nog mee samengewerkt? Wordt daar nog naar verwezen of naar andere tussenpersonen, naar offshoredienstverleners?

In de praktijk kan het ook zo zijn dat men stricto sensu, zeker op Belgisch niveau zit dat in onze perimeter van het aanbod aan klanten, maar het kan natuurlijk altijd onrechtstreeks dat offshores worden aangeboden of dat er minstens verwijzingen gebeuren. Is de policy in die mate streng dat men het gewoon afkeurt of meteen rapporteert als iemand daarover een aanvraag doet?

Ook de identificatie van klanten. U hebt een paar keer gezegd dat men alle klanten kent, dat er een strenge identificatie is, maar hoe gaat het met de schermvennootschappen? ING heeft daarover getuigd dat ze een extra verificatie doen om deze klanten ook van de boeken te laten verdwijnen. Het zou interessant zijn te weten hoe ver de ambitie van zuiverheid reikt.

Ook van andere collega's in de banksector, van uw collega's, hebben wij gehoord dat zij actief gaan weren. Voor bepaalde activiteiten is het perfect legitiem. Een zuivere parameter is de echte economische activiteit die wordt ontwikkeld. Men zegt ook dat voor de verzekeringssector….

Zijn er activiteiten waarvan u zegt dat ze in uw bancair beleid absoluut verdedigbaar zijn, waarom bepaalde mechanismen daar zouden worden ingezet als een deeltje in de schakel of als ankerpunt. Ofwel zegt men: wij hebben daar helemaal niets meer mee te maken, of wij hebben daar natuurlijk nog wat linken die ook volledig

verdedigbaar zijn. Het zou goed zijn om hierover bijzonder klare wijn te schenken, zeker in de ruime structuur in de dochter- of gelieerde vennootschappen.

Als het gaat over de interne controlemechanismen die opgezet zijn, hebben wij ook vaak in de retoriek van de banken gehoord dat de algemene directie of het centraal bestuur niet altijd op de hoogte zijn en dat er een bepaalde autonomie is bij de werkingscircuits. Quid met u? Moet dan een bepaalde clearing worden gegeven op het hoogste niveau als een product wordt opgezet in die markten?

Johan Klaps (N-VA): Collega Crusnière haalde het reeds aan en verwees naar Intertrust. Die groep is afgesplitst van de groep BNP Paribas Fortis. Volgens de verklaringen van mevrouw Metz van Intertrust hebben zij toen ook hun klantenrelatie beëindigd met de klanten die via Fortis bij hen waren. Wat heeft uw groep dan met die klanten gedaan? Zijn die dan gewoon gebleven of zijn die naar elders gegaan? Wat is daar eigenlijk het proces geweest?

Hoe is uw aanvoelen momenteel en vroeger ten aanzien van de rol van de toezichthouder, eerst de FSMA en nu de Nationale Bank? Al die procedures die u nu opnoemt, zien er op het eerste gezicht heel solide uit, maar is daar ook een strenge controle op, in de zin van dat u niet meer anders kunt, zelfs al zou u willen, dat het op bepaalde manieren door de toezichthouder naar boven gebracht gaat worden? Controleren zij alleen op het niveau van de hoofdzetel? Gaan zij ook private bankers zelf controleren? Gaan zijn naar filialen? En dergelijke meer.

Ten slotte, u zei dat als u meldt aan het CFI, die rekeningen daarna meestal worden afgesloten en de klantenrelatie wordt beëindigd. Volgens de witwaswet mag men aan zijn klant niet vertellen dat men hem meldt. Is dat niet in tegenspraak? Als men tegen een klant zegt dat hij dingen doet die echt niet kunnen, dat men de rekening gaat opzeggen, dan weet die klant automatisch dat hij gemeld is of gaat gemeld worden. Is dat in overeenstemming met mekaar? Het is een open vraag.

Marco Van Hees (PTB-GO!): Tout d'abord, selon la presse, Intertrust est une filiale qui serait responsable de la création de milliers d'offshore et parmi celles-ci, 300 sont passées par Mossack Fonseca alors que des milliers d'autres passaient par d'autres intermédiaires. Ces informations méritent, de votre part, des éclaircissements.

Pour ma part, dans les années 2009-2010, je m'étais déjà penché sur cette société Intertrust. J'avais découvert qu'il n'y avait pas une unique filiale de Fortis qui portait ce nom mais bien 56 autres avec cependant des variantes comme Fortis Intertrust Antibes ou Fortis Intertrust Curaçao ou encore Fortis Intertrust Administration service, etc.! Cela donnait l'impression d'un système tentaculaire. Dès lors, l'on peut se demander quelle était la structuration de ces filiales? Comment cela fonctionnait-il? Vous argumentez disant qu'aujourd'hui la politique a changé mais nous aimerions bien avoir des éclaircissements sur le fonctionnement de ces filiales.

Pouvez-vous mettre tout ceci en lien avec le fait que Fortis, lors de la première décennie 2000 (en 2008), était reconnu pour être le champion belge du nombre de filiales dans les paradis fiscaux? Fortis avait même obtenu un article dans *Le Monde diplomatique* pour son cumul de 300 filiales dans des paradis fiscaux!

Depuis, Fortis a été racheté par BNP Paribas qui apparaissait ou apparaît – le passé est-il de mise ou le présent encore de rigueur? – également comme le champion des filiales dans les paradis fiscaux. En conséquence, l'on peut constater que nous avions la fusion des deux champions en nombre de filiales dans les paradis fiscaux. Ces faits sont interpellants, tout comme l'est également cette possibilité dont il était question à l'époque, de retirer de l'argent avec une carte bancaire en Belgique avec une carte Primo qui – selon mes informations à l'époque –pouvait s'obtenir par la filiale luxembourgeoise de Fortis BGL. Pouvez-vous nous en dire davantage sur cette carte Primo et sur son fonctionnement?

Par rapport à la situation actuelle, on voit que dans votre rapport 2015, on a encore des filiales qui sont mentionnées aux Bermudes, Jersey, Îles Caïman, Luxembourg, qui est un paradis fiscal plus commun. C'est vrai que le nombre a visiblement a été réduit mais il reste des filiales dans des paradis fiscaux. Pouvez-vous nous dire à quoi elles servent?

Je ne peux que me rappeler que Fortis, comme d'autres banques belges, a aussi fonctionné via des filiales, notamment les filiales luxembourgeoises. Avant vous, on a entendu les représentants de KBC, dont on connaissait le voyage qui s'effectuait de Bruxelles vers Luxembourg par rapport à l'affaire KB-Lux. Je cite ici l'affaire de la carte Primo. Une chose est de présenter la politique de la banque telle qu'elle se déroule en Belgique mais on sait qu'il y a aussi parfois des relais vers des filiales étrangères.

Donc, à travers cela, une politique n'est-elle pas possible? C'est vrai que vous appartenez à un groupe qui chapeaute la banque au niveau belge. Je pense que c'est un peu court de présenter la politique de contrôle uniquement au niveau belge si on n'a pas une vision de l'ensemble de la politique de contrôle de l'ensemble du groupe, y compris de filiales qui pourraient être nichées dans certains pays, qui pourraient avoir des fonctions qui sont déléguées et qui permettent de laisser *clean* la maison en Belgique.

Kristof Calvo (Ecolo-Groen): Dank u wel voor uw toelichting. Ik moet zeggen dat ik de tijdslijn erg geapprecieerd heb omdat zij een hoopvolle boodschap brengt. Zij maakt onze werkzaamheden niet overbodig, maar brengt wel in kaart dat er nu al heel veel mogelijkheden zijn, en binnenkort nog meer mogelijkheden zullen zijn, in de strijd tegen de fiscale ontwijking en, tout court, voor een rechtvaardigheidsagenda. Ik heb erg geapprecieerd dat u, heel pedagogisch trouwens, veel aandacht aan gespendeerd hebt.

Wat mijn vragen betreft, die hebben het risico u te ontgoochelen, zoals zij dat blijkbaar voor uw collega hebben gedaan. Ik wil stilstaan bij Intertrust in het verleden. De substantie van hun activiteiten is geschetst door een aantal collega's.

Wat ik mij toch afvraag, en ik ken uw curriculum vitae binnen de groep niet, is of men zoiets niet weet in de familie? Of niet? Die vraag wil ik u toch stellen.

Collega Klaps heeft er al subtiel naar verwezen, in de pers lezen we dat woordvoerders van Intertrust zeggen dat men na de afscheiding ook die werkzaamheden heeft afgestoten.

Ik vond dat een opmerkelijke statement. Hoe verklaart u dat? Dat is al bijna alsof u vragende partij was voor dergelijke activiteiten. Dat lijkt er toch op. Ik denk niet dat u het raar vindt dat ik die vraag stel naar aanleiding van die verklaringen.

Wat betreft de doorverwijzing naar de C4 en het automatisch stopzetten van de samenwerking, hebt u nadrukkelijk gezegd dat dit verdergaat dan de wetgeving. Men kan zich afvragen of dat een aanbeveling is om dat te generaliseren. Men zou dat kunnen percipiëren als voorzichtigheid en proactiviteit, maar misschien - en dit is een open vraag zonder vooringenomenheid - heeft het te maken met wat u doorstuurt en meldt.

Daarnet zeiden uw collega's dat zij heel veel melden omdat ze heel voorzichtig willen zijn. Mag ik uit het feit dat u meteen de samenwerking stopzet, afleiden dat u terughoudender bent in het melden? Wat meldt u en wat meldt u niet?

Ik zal mij daartoe beperken, gelet op het gevorderde uur.

Le **président**: L'espoir fait vivre.

Georges Gilkinet (Ecolo-Groen): Je commencerai mon intervention en reprenant quelques éléments de votre exposé.

Tout d'abord, vous faites référence à deux reprises à la déclaration de conformité fiscale dans votre document. S'agit-il d'un document maison? S'agit-il d'un document établi suivant des standards internationaux? S'agit-il de faire une déclaration sur l'honneur? Demandez-vous des éléments de preuve concernant la conformité fiscale de vos clients entrants ou non? Pouvez-vous nous fournir un modèle de ce document qui pourrait, peut-être, inspirer d'autres?

Par ailleurs, vous avez dit que la taxe Caïman pourrait être plus précise et plus efficace. Pouvez-vous nous donner des informations plus précises à ce sujet afin de nous permettre d'être encore plus efficaces dans notre travail? Quels sont les éléments que vous avez identifiés comme étant problématiques? Des informations en la matière pourraient nous être utiles.

Je voudrais également vous interroger au sujet de la politique de Fortis en matière de personnel. Il apparaît en tout cas qu'en la matière, la politique consiste de plus en plus à externaliser certaines fonctions et à supprimer de l'emploi dans notre pays. Vu les éléments d'autorégulation que vous mettez en évidence, cette politique n'est-elle pas problématique? N'est-il pas nécessaire de maintenir une relation de proximité en termes de conseil, mais aussi pour la détection de problèmes? L'absence de travailleurs en Belgique pour remplir ces tâches peut être problématique.

Je ne reviendrai pas sur *Intertrust* situé au n°29 de la rue Royale car mes collègues ont posé des questions précises à ce sujet, auxquelles j'attends que vous répondiez.

Je voudrais vous interroger aussi sur la manière dont Fortis a évolué depuis son intégration dans BNP Paribas dont vous êtes aujourd'hui une filiale. Fortis a été dénoncée pour sa présence dans de nombreux paradis fiscaux. Aujourd'hui c'est moins le cas. Mais votre maison-mère a tout ce qu'il faut. BNP Paribas est pointée comme étant une des banques françaises les plus présentes dans les paradis fiscaux. Elle est d'ailleurs régulièrement pointée du doigt pour cette raison. Elle va – semble-t-il – jusqu'à

démarcher des clients intéressants dans ses filiales pour les attirer, par exemple, vers BNP Genève, BNP Suisse. À l'occasion de questions parlementaires, elle a très régulièrement été pointée du doigt pour des produits comme Luxumbrella, pour spéculation des matières premières alimentaires.

Ce que vous dites sur Fortis vaut-il pour l'ensemble du groupe ou vous n'utilisez pas, pour dire les choses platement et explicitement, cette présence dans le groupe pour avoir tous les véhicules possibles pour aider des clients qui le souhaiteraient à masquer certains revenus financiers, comme ça s'est passé via le bureau Mossack Fonseca et le Panama, et comme cela a été dénoncé dans d'autres dossiers?

Quelle est la relation avec BNP Paribas Paris et avec l'ensemble du groupe dans la gestion des clients les plus fortunés qui seraient demandeurs de solutions créatives pour rester discret quant à leurs revenus financiers?

Le **président**: Merci, monsieur Gilkinet. Comme vous êtes le dernier intervenant - monsieur Vanvelthoven, je vous oublie, excusez-moi -, je voudrais simplement attirer votre attention sur le fait que le Sénat français a auditionné la semaine passée, le groupe BNP Paribas. Nous allons vous transmettre le rapport de l'audition, s'il n'est pas déjà disponible sur le site. Mais on le joindra, le cas échéant, si vous le souhaitez, au rapport de nos travaux. C'est juste pour votre documentation.

Georges Gilkinet (Ecolo-Groen): M. Baudouin Prot a été accusé de faux témoignage face au Sénat français quant à la présence du groupe dans des paradis fiscaux. J'espère que ça ne va pas arriver aujourd'hui.

Le **président**: Je sens poindre une menace, de la part de M. Gilkinet. Monsieur Vanvelthoven, vous avez la parole.

Peter Vanvelthoven (sp.a): U bent uitgenodigd voor de Panamacommissie. Het heeft mij een beetje verbaasd dat u op hetgeen waarvoor u genoemd wordt in de Panama Papers, in uw voorbereiding niet bent teruggekomen.

Door een aantal collega's is al verwezen naar Fortis Intertrust. Ik wil gewoon van u weten hoe u, nu de tijdslijn is gegeven van wat er ondertussen allemaal is gebeurd, daarop terugkijkt. Dikwijls komt er wetgeving naar aanleiding van vaststellingen van feiten die wij niet wilden en die wij hebben rechtgezet. Iedere keer komen wij achteraf tot inzicht en proberen wij wetgevende initiatieven te nemen.

Hoe kijkt u zelf terug op het feit dat bankrekeningen verborgen werden achter schermvennootschappen in belastingparadijzen?

Ik heb het commentaar gelezen van de verantwoordelijken voor Intertrust, die na de splitsing onderstreepten dat het allemaal wel wettelijk was, maar dat toch niet meer zouden doen. Hebt u ook het gevoel dat het allemaal wettelijk was?

Los van het wettelijke, *compliance* is nog iets anders dan het puur wettelijke. Pasten die feiten in het compliancebeheer van de bank? Ik wil graag weten wat uw mening daarover achteraf is. Hoe kijkt u daar tegenaan? Meent u dat het allemaal in orde is, aangezien het wettelijk was, en dat u er zich voor de rest niets van hoeft aan te trekken?

Wat de doorverwijzing naar de CTIF betreft, ik heb begrepen dat u in 95 % van de gevallen de klantenrelatie beëindigt en in 5 % van de gevallen niet. Kunt u misschien een paar voorbeelden geven in welke gevallen u dat niet doet?

Hoe maakt u die evaluatie? Wanneer verwijst u door? Ik kan mij voorstellen dat het in een aantal gevallen heel gemakkelijk is door te verwijzen. In een aantal gevallen zal het gemakkelijk zijn niet door te verwijzen. Maar ik neem aan dat er ook een aantal oranje knipperlichten zijn, gevallen die u als moeilijk beoordeelt.

Het zou voor onze commissie misschien interessant zijn van u te vernemen waarover precies de twijfelgevallen gaan?

U hebt ook gesproken over de automatische uitwisseling van financiële informatie vanaf volgend jaar, die niet alleen Europees, maar wereldwijd in de steigers staat. Ik heb deze vraag ook de voorgaande keren gesteld.

Dit geldt natuurlijk niet intern, in ons eigen land. Vindt u dat dit er ook zou moeten komen? Hoe kijkt u daartegenaan? Men is daar mee bezig in het kader van internationale fiscale en financiële plannen, maar hoe kijkt u daartegenaan wat onze eigen organisatie, binnen de landsgrenzen, betreft?

Le **président**: Y a-t-il d'autres demandes d'intervention à ce stade. Non? Je redonnerai donc la parole à BNP Paribas Fortis. On voit bien, messieurs, qu'Intertrust est au coeur des préoccupations des commissaires; je crois donc que cela vaudrait la peine d'y consacrer quand même un volet important de vos réponses, pour

qu'on puisse approfondir un peu la question. Je vous donne la parole.

Maxime Jadot: Monsieur le président, je propose de répondre d'abord à votre toute première question, si je peux me permettre, parce qu'apparemment, certains membres de la commission disent que nous n'avons pas répondu à cette question-là.

La politique est claire, nous ne proposons pas à nos clients des montages dans des soi-disant paradis fiscaux et nous ne transmettons pas de clients à des filiales ou à la maison-mère - puisqu'on a fait le lien dans les deux sens -, ni à des tiers. J'espère que c'est une réponse claire à des questions claires qui ont été posées. Mais je crois que ça a été clair dans l'exposé donc… Mais je préfère quand même y répondre.

En ce qui concerne Intertrust, je propose que…

Le **président**: Avant cela, excusez-moi, j'ai oublié de donner la parole aux experts, pour voir s'ils n'avaient pas de questions à poser. C'est vrai qu'on n'inscrit pas leur nom. Je vous en prie, monsieur Bourgeois.

Marc Bourgeois: La question que j'ai posée à tous les établissements bancaires était de savoir quelle est la politique de gestion du risque fiscal, non pas ce qui est frauduleux mais ce qui est abusif, ce qui peut entrer dans le champ de la mesure générale anti-abus, l'abus fiscal ou des mesures anti-abus qui contrent des pratiques d'évitement de l'impôt inopposables et pas des pratiques de fraude.

Une deuxième question était ressortie d'auditions de la semaine dernière. On pouvait laisser transparaître l'idée qu'il y avait un système un peu atypique où on avait le *common reporting standard* qui s'inscrivait dans la réalité dans les rapports internationaux, mais pas dans le contexte belgo-belge, avec quelque chose d'un peu tarabiscoté puisqu'on a un système qui passe par le point de contact central avec quelques garanties. Est-ce que vous pourriez considérer comme une recommandation l'introduction d'un CRS à l'échelle belgo-belge, de la même manière qu'à l'échelle internationale?

Le *Common reporting standard*, c'est l'échange automatique de renseignements et la communication des renseignements directement par les établissements bancaires aux administrations fiscales sans passer par la case Banque nationale avec les difficultés que cela engendre.

La dernière question est de dire effectivement, on ne travaille pas avec des sociétés offshore mais jusqu'où va-t-on? Une société luxembourgeoise n'est pas une société offshore si on s'en tient aux listes des paradis fiscaux, mais c'est un objet de discussion. Il y a des constructions indirectes qui peuvent être mises en place. Jusqu'où vont les mécanismes de contrôle dans ce cas de figure?

Mark Delanote: Ik heb nog twee korte vragen, aansluitend op wat al gevraagd is.

De eerste vraag gaat over het begrip ernstige fiscale fraude. De vraag luidt of het beleid van de bank bij twijfelgevallen of oranje knipperlichten, zoals hier mooi werd verwoord, erin bestaat om die eerder niet te melden, dan wel of de bank een voorzichtigheidsbeleid hanteert, waarbij er bij twijfel sowieso een melding gebeurt. Ik ben er dan ook in geïnteresseerd te weten wat die twijfelgevallen dan precies zijn, dus een illustratie daarvan zou wel leuk zijn.

Een tweede vraag gaat over de *tax conformity declaration*. U zegt dat u eigenlijk verder gaat dan wat de wet vereist. Nu speel ik even advocaat van de duivel als ik u voorleg dat dit lijkt op een gemakkelijkheidsoplossing. U vraagt immers aan de klant om te attesteren, waardoor de bank vrijuit gaat als er ooit hommeles van komt. Als u dat zo bekijkt, vindt u dan niet dat u eigenlijk minder ver gaat dan wat de wet vereist?

Dat zijn mijn twee vragen.

Le **président**: Merci, monsieur Delanote. Je rends donc la parole à BNP Paribas Fortis

Yves Verdingh: Ik zal een aantal fiscale vragen beantwoorden.

Intertrust is, puur toevallig trouwens, gekocht op het moment dat ik net bij Fortis binnenkwam, als *head of tax*. Men hoeft natuurlijk geen groot fiscalist te zijn om het te weten dat, als men als fiscalist het woord trust hoort, er plots toch wel een aantal zaken spelen. Automatisch werden toen alle *policies* losgelaten op Intertrust, net als bij eender welk filiaal dat toen gekocht werd. Er werden fiscalisten aangeworven om ter plekke in het hoofdkantoor van Intertrust te werken. Men kan natuurlijk wel een policy zetten, maar ik heb nog altijd liever dat er iemand vlakbij zit. Er is uitgebreid onderzoek gebeurd, samen met een externe consultant, naar verschillende activiteiten. Net zoals wij in het verleden nooit genoemd zijn in eender welk fraudeverhaal, kan ik nu alleen maar bevestigen dat, op basis van hetgeen wij toen gezien hebben, samen met een externe adviseur, er daar niets onwettigs gebeurd is. Ik ben zeer gerustgesteld te horen dat blijkbaar ook een

vertegenwoordiger van Intertrust gezegd heeft dat er toen niets onwettig gebeurd is.

Mijnheer Vanvelthoven, daarmee wil ik inpikken op uw opmerking. Een terugblik is natuurlijk altijd goed: na een tijdje moet men gaan kijken wat men heeft gedaan. Ik was zeer verheugd toen onze CEO van BNP Paribas Groep, de heer Bonnafé, zei dat men nu eigenlijk voor elke transactie moet kijken of men vijf jaar later nog steeds met eer en geweten kan zeggen dat het juist was. Men moet steeds dat beleid hebben. Dat is volkomen terecht.

Alleen, Intertrust was natuurlijk een groep die een Nederlandse oorsprong had, die gekocht was via Fortis Bank Nederland, die onderworpen was aan de Nederlandse regulator. Dat is trouwens de reden is waarom ik een Nederlandse fiscalist op intertrust gezet heb.

Dat is natuurlijk ook de reden waarom u inderdaad ziet dat Intertrust ook wel aanwezig was in de Antillen en Curaçao, want dat is de Nederlandse diaspora. Op zich was dat dus naar Nederlandse normen niet zo abnormaal voor de groep Intertrust.

Ik wil even het volgende herhalen. Intertrust heeft ook het voorwerp uitgemaakt van 19 rapporten van interne audits, 19 en het is geen tien jaar in de groep geweest. Het heeft voorwerp uitgemaakt van een controle door het fiscale departement samen met externe consultants. Ik denk dus dat wij daaraan meer dan voldoende management time hebben gegeven.

Mijnheer Bourgeois, dan wil ik even inpikken op uw vraag, namelijk hoe ver wij gaan. Dat is een interessante beleidsvraag. Zoals ik u daarstraks op de tijdslijn getoond heb, vanaf 2018 gaat Panama alle informatie uitwisselen. De vraag is überhaupt of men in de toekomst nog zal kunnen zeggen dat Panama een belastingparadijs is, als het toch alle informatie uitwisselt. Dat is een zeer interessant debat. Daarom kijk ik trouwens ook uit naar de lijst van belastingparadijzen waarmee de Europese Unie naar buiten gaat komen.

Ik kan mij best voorstellen dat Panama het niet zal appreciëren als zij alle informatie uitwisselen en tegelijkertijd toch ergens op een zwarte lijst terechtkomen. Dat over die opmerking.

Volgende vraag gaat over de aanwezigheid van Fortis in een aantal vluchtlanden zogezegd. Wel, volgens het jaarverslag zijn er eigenlijk drie waarvan er twee dezelfde zijn. Dat zijn namelijk TCG en Cronos, want TCG is het fonds wat Cronos hield. Cronos is een entiteit uit de Kaaimaneilanden actief in *container shipping,* maar dat is verkocht eind vorig jaar. Dat is dus weg. Het fonds TCG is ook geliquideerd. Dat is dus verdwenen uit de groep. Dan blijft nog over Scaldis. Scaldis is gevestigd in Jersey en is een effectiseringsvehikel. Ik verwijs even naar mijn homoloog bij KBC, die zei dat dit in Jersey speciaal werd opgericht omwille van reglementaire redenen. Op dat moment bestond in België nog niet het kader van wat nu heet “de vennootschap voor belegging in schuldvorderingen”, wat daarna in België gecreëerd is. Ik kan u trouwens meegeven dat Scaldis in de pers is gekomen bij de Fortisaffaire in 2008 en het onderwerp heeft uitgemaakt van een BBI-onderzoek. Dat is zonder gevolg geklasseerd, daar zat geen enkele fiscale planning achter, wat trouwens de minister van Financiën ook op een parlementaire vraag heeft geantwoord. Dus dat is allemaal bekende informatie. Dus eigenlijk vanaf 2016 rest alleen nog Scaldis in Jersey, een effectiseringsvehikel. Dat is eigenlijk het enige filiaal dat wij nog overhouden.

Ik kom terug op het onderwerp van de kaaimantaks. Ik heb net een wetsverbetering gesuggereerd. Het belangrijkste is eigenlijk geweest dat er überhaupt een kaaimantaks kwam. Natuurlijk kan ik ook wel begrijpen dat tot nu toe in de geschiedenis in welk land ter wereld ook nooit van in het begin een perfect waterdichte wet is geschreven, want men kan onmogelijk alle situaties bedenken. Het loutere feit dat daar al de onvolmaaktheden in de pers zelf komen, volstaat volgens mij als afschrikkingseffect, want ik kan me niet indenken dat er een adviseur in dit land is die nog aan zijn klanten durft aan te raden of een en ander indirect te doen. Iedereen beseft dat de lacune zal gedicht worden. Zo nodig zal er toch altijd wel voorbehoud gemaakt worden voor de een of andere antimisbruikbepaling. Dus ik denk dat we de onvolmaaktheden in de wet – daar zijn voldoende voorbeelden uit de geschiedenis van België van - wel wetgevend zullen oplossen. Voeg er gewoon het woord "onrechtstreeks" in en klaar is Kees. Maar nogmaals, ik blijf erbij, het loutere feit dat die onvolmaaktheden al de pers gehaald hebben, volstaat al op zich, denk ik, als afschrikkingsmiddel. Maar de wetgever doet natuurlijk zijn werk.

Feit is wel – en daarover krijg ik wel vaker een vraag – dat we geconfronteerd worden met de bizarre situatie dat de Belgische fiscus perfect te weten zal komen hoeveel euro's op welke buitenlandse bankrekening, maar niet de inhoud van een Belgische bankrekening kent. Er is het contactpunt en dat is vorig jaar al tienduizendmaal geconsulteerd geweest door de fiscus. Ik laat ook

opmerken – ik hoop dat de experten dit kunnen bevestigen - dat het bankgeheim alleen speelt in de directe belastingen, dus niet in de successierechten, en zelfs dan nog zeer beperkt. Dus ik denk dat er nog weinig overschiet. Daarvan zou men kunnen zeggen dat het niet logisch is dat de Belgische fiscus dat niet allemaal weet. Maar nogmaals, als de Belgische overheid de minste inlichtingen krijgt uit het buitenland of indicaties van uiterlijke tekenen van welstand heeft en wat dan ook, dan worden automatisch gegevens opgevraagd.

Ik zou willen inpikken op de opmerking van de heer Wyntin over het bankgeheim. Ik heb dus vernomen van de collega's van KBC dat ze dan aan de rechter hebben voorgelegd of het bankgeheim speelt of niet. Wel, wij doen dat niet. Wij hebben al verschillende gevallen gehad waarbij wij een vraag krijgen tot opheffing van het bankgeheim door de BBI, waarna we onmiddellijk gecontacteerd worden door de advocaat van de tegenpartij die eist dat wij die informatie niet geven, omdat men meent dat de BBI geen zaak heeft. Onze policy is heel duidelijk: als de overheid het vraagt, geven wij de informatie. Dan is het maar aan de belastingplichtige om het voor de rechtbanken te gaan uitvechten of die vraag wel terecht gesteld werd of niet. Maar ik kan me echt niet bezighouden met al die indicaties na te kijken. Ik heb daar geen tijd en noch minder zin voor. Het is ons beleid om de informatie te geven en dat is ook gebeurd in de praktijk.

Er werd ook gevraagd of de *tax conformity declaration* geen gemakkelijkheidsoplossing is. Dat is uiteraard een terechte vraag voor wie advocaat van de duivel speelt. Ik kan alleen maar zeggen dat toch heel wat klanten er niet mee opgezet waren dat zij plots een document moesten ondertekenen van de bank. De klanten vroegen ons wie wij wel dachten dat wij waren en merkten op dat wij geen belastingcontroleurs waren, of weet ik wat allemaal. Het is dus een zeer verregaande *policy*.

Ergens houdt het ook wel op. Immers, wij hebben de plicht om ons zo goed mogelijk te informeren, maar de uiteindelijke controletaak ligt bij de overheid. Ik kan alleen maar zeggen dat wij soms ook aan een externe consultant vragen om te bevestigen dat zijn klant effectief correct ondertekend heeft. Soms gaan wij dus zelfs zo ver dat wij een bevestiging van een handtekening vragen aan een advocaat. U kunt misschien zeggen: tja, die advocaten… Ik weet het ook. Ik kan alleen maar zeggen dat dit binnen die groep, en vooral bij de buitenlandse filialen, het een grote schok was dat al die klanten dat plots moesten ondertekenen. Ik kan alleen maar dat zeggen. Dat was vrij verregaand, want eigenlijk hebben wij inderdaad die bevoegdheid niet. Wij kregen opmerkingen over het recht op privacy, dat wij geen controleurs zijn, dat wij ons moesten moeien met onze eigen zaken. Ik zeg het zoals het letterlijk werd gezegd, gelukkig niet tegen mij, maar wel tegen Compliance.

Maxime Jadot: Ik wil nog antwoorden op de vraag wat er gebeurd is met de klanten van Intertrust. Ik heb dat artikel, net zoals u, ontdekt in de krant. Ik heb geen antwoord op de inhoud daarvan of op de vraag wat er met die klanten gebeurd is. Het gaat om verklaringen van een beursgenoteerd bedrijf dat van ons geen familie is, zelfs geen verre familie. Die groep heeft onze groep acht jaar geleden verlaten. Voor het antwoord op die vraag denk ik dus dat u zich tot Intertrust moet richten. Ik heb geen antwoord op de vraag wat er met die klanten gebeurd is.

Ik stel voor dat wij nu, met goedvinden van de voorzitter, dieper ingaan op de relaties met CTIF.

Stéphane Vermeire: En 2015, le nombre de déclarations à la CTIF s'élève à 1 250. Je peux vous assurer qu'en cas de doute, *compliance* n'hésite pas et opte pour une déclaration. Nous procédons donc de manière excessivement conservatrice s'il y a le moindre doute en la matière.

Comme je l'ai expliqué, une politique prévoit que toute dénonciation à la CTF entraîne automatiquement la fin de toute relation avec le client. Le business peut, toutefois, demander une exception. Cette exception doit être traitée dans le cadre d'un *client acceptance* comité auquel participe la hiérarchie du business, mais également la hiérarchie *compliance*. In fine, c'est c*ompliance* qui prend la décision puisqu'elle a un droit de veto pour ce qui concerne la décision de maintenir la relation. Pour ce qui concerne les dénonciations, il est décidé de rester en relation avec le client dans 5 % des cas seulement

Vous m'avez demandé de vous donner un exemple concret. Je vais éviter de donner trop de détails pour éviter qu'un client puisse se sentir concerné. Prenons le cas d'un client qui nous annonce qu'il veut rapatrier des fonds qu'il a régularisés. Dans le cadre de cette régularisation, il a régularisé des latences fiscales prescrites. Il déclare l'origine des fonds. Il peut s'agir notamment de fonds résultant d'une succession dans les années 90 qui n'a pas été déclarée. Il s'agit donc d'une latence fiscale qui était prescrite qui n'a pas été régularisée. Si nous considérons que c'est un problème, dans la mesure où cela représente un des éléments importants du

dossier, nous pouvons décider, comme c'est régulièrement le cas, de refuser les fonds même s'ils ont fait l'objet d'une régularisation. Dans ce cas, nous devrions mettre fin à la relation avec le client. Mais, compte tenu du fait, par exemple, que ce client est depuis longtemps chez nous, qu'il a procédé à une régularisation à l'occasion de laquelle il a expliqué l'ensemble de la situation, nous avons demandé de pouvoir ne pas mettre fin à la relation. En revanche, nous allons nous interdire de faire la moindre structuration du patrimoine de ce client puisque si nous voulons réfléchir avec le client sur la structuration de son patrimoine, nous devrions tenir compte d'actifs que nous avons refusés. Nous nous interdirons donc de faire la moindre structuration patrimoniale pour ce client.

J'espère que ce cas concret en est une bonne illustration! Je voudrais revenir sur la *Tax conformity declaration*. Si vous désirez le texte, je peux vous l'obtenir. En effet, je peux vous assurer que beaucoup de clients, comme l'a précisé M. Verdingh, étaient échaudés et ont refusé disant qu'il n'était pas de notre droit de leur faire signer un tel document.

Je rappelle les critères: il s'agit de clients non résidents ayant plus de 50 000 euros d'actifs chez nous et qui sont résidents d'un pays de l'Union européenne ou de l'OCDE. Dans ce texte, nous leur demandons de confirmer qu'ils ont bien déclaré leurs revenus et les comptes y afférents selon les modalités du pays de résidence. Ils doivent le signer. Ils comprennent bien - et c'est écrit - que si nous avions la moindre information ou le moindre soupçon par rapport à cela, nous mettrions fin à la relation avec le client.

Énormément de clients ont refusé de signer et ont décidé de clôturer leurs comptes. Il y en a plus de mille sur l'ensemble de la banque, retail et banque privée compris. Nous avons également envoyé à tous les non-résidents, ayant moins de 50 000 euros d'avoirs, une lettre leur rappelant leurs obligations en terme de déclaration dans leur pays de résidence.

Maxime Jadot: Les non-résidents!

Stéphane Vermeire: En effet. Une lettre leur rappelant leurs responsabilités. Dans ce cas, nous ne leur demandons pas de signer puisque cela concerne des montants de moins de 50 000 euros. Par ailleurs, nous avons adapté nos conditions générales afin que le client non résident veille à déclarer ses revenus dans son pays de résidence.

Georges Gilkinet (Ecolo-Groen): Vous comptez juste sur l'honneur. Ne demandez-vous pas d'éléments de preuve?

Stéphane Vermeire: Nous n'avons pas de responsabilité en matière de contrôle des déclarations de nos clients. Mais si nous avons le moindre soupçon - et à ce sujet, il faut s'en référer à toutes les procédures que je viens d'expliquer - si dans nos procédures d'acceptation de client, de revue périodique de client, s'il y a le moindre incident c'est-à-dire un virement atypique ou une information qui viendrait à notre disposition et qui nous permettrait de mettre en doute ce que le client a certifié, nous devrons informer *Compliance* et mettrons fin à la relation avec le client.

Maxime Jadot: En ce qui concerne votre remarque à propos de l'avocat du diable, je pense qu'il vaut mieux allumer la lumière que maudire l'obscurité! La *Tax conformity declaration* fait partie de cela. Elle est certainement loin d'être parfaite. Mais cela me permet de faire un point sur l'intervention de BNP Paribas auprès de la commission spéciale du Sénat français la semaine passée et M. d'Estais en a également parlé. Le directeur adjoint y présentait la position de BNP Paribas. Il l'a effectivement dit - et vous pouvez le retrouver dans le texte qui vous sera envoyé - et a parlé d'aller au-delà, que le groupe réfléchissait à des éléments qui pouvaient amener davantage de questions ou de demander des attestations allant plus loin que les simples attestations sur l'honneur.

Non seulement le texte de M. d'Estais est bientôt disponible, mais la déclaration télévisuelle existe déjà. Je peux vous la transmettre si vous le souhaitez. Il était rejoint par le *head of compliance* du groupe et le responsable fiscal. Cela dure 1 h 30.

Ceci me permet de dire également que, dans cet exposé, ils parlent d'un certain nombre d'activités offshore que je ne commenterai pas étant donné que c'est à BNP Paribas de commenter ce qui la concerne mais il y est dit également à propos des Iles Caïman - et je suppose que tout le monde est bien au courant car c'est bien un fait que je cite – qu'elles ne font plus partie de listes OCDE et cela depuis des années. Ce fait est répété par la présidente de la commission au moment où la question est posée par l'un des membres du parlement.

Il est important que les faits exacts soient connus. Nous n'en sommes plus à des centaines de sociétés sous consolidation de Fortis Groupe. J'ai les copies de rapports annuels avec moi. Pour autant que l'on puisse définir des sociétés

offshore, il en reste effectivement trois définies comme étant des participations dans un groupe de logistique vendu d'ailleurs fin de l'année passée et qui datait de la période où nous avions un portefeuille de *private equity.*

Je crois que c'est un élément important à considérer autant sur la *Tax conformity declaration* que sur la déclaration de M. d'Estais au niveau du groupe BNP Paribas: il faut être bien certain de savoir quelle liste on manie. Caïman ne fait plus partie de la liste de l'OCDE et du nombre de filiales, si je peux me permettre, dans notre groupe.

Alors dans la relation avec BGL, une question bien spécifique…

Er was nog een specifieke vraag – ik weet niet meer van wie – of onze regulators ook de filialen bezoeken. Werd de vraag in het Nederlands of het Frans gesteld? Ik weet het niet meer.

Il y a eu deux visites des régulateurs belges auprès de la filiale BGL. Il y a eu une visite de la CBFA en 2010. Il y a eu une visite de la Banque nationale de Belgique en 2012. Ces visites ont, bien entendu, eu lieu dans le cadre d'une procédure de contrôle, mais je ne dispose pas des rapports et/ou des conclusions de ces visites. Toutefois, je peux vous assurer qu'elles ont bien eu lieu. J'ai fait des recherches, mais je n'ai pas trouvé de trace de ce genre de visite dans les autres filiales de BNP Paribas Fortis. Pour ce qui concerne BGL, je suis certain que des visites ont eu lieu. Je peux donc vous le faire savoir.

Je crois avoir ainsi répondu à un grand nombre de questions. Comme vous le souhaitiez, je vous ai donné des exemples. Je ne sais pas si nous avons répondu à toutes les questions des experts. Je pense ici notamment aux questions relatives aux mesures anti-abus.

(…): Vous y avez répondu.

Le **président**: Monsieur Verdingh, vous souvenez-vous du nombre de demandes à votre banque de levées de secret bancaire par l'ISI en 2015? Si vous ne vous en souvenez pas, ce n'est pas grave. Vous nous communiquerez le chiffre ultérieurement. Par ailleurs, un certain nombre de ces demandes résultait-il de soupçons relatifs à des structures offshore? Il n'est pas ici nécessairement question de BNP Paribas. Mais il pourrait s'agir, au départ d'un compte présent chez vous, d'un montage plus complexe transitant par une offshore.

Yves Verdingh: Dat soort vragen komt meestal binnen bij het juridische departement, dus eigenlijk nooit bij mij. Ik heb alleen weet van twee dossiers omdat het *publicly exposed persons* waren. Dat ging niet over offshoreconstructies.

Le **président**: Chers collègues, y a-t-il d'autres questions? Monsieur Van Hees.

Marco Van Hees (PTB-GO!): Je voudrais préciser certaines questions auxquelles je n'ai pas eu de réponse. Que faisaient les 300 filiales que Fortis possédait en 2008? Vous venez de parler des trois restantes. Vous dites qu'il n'en reste plus qu'une de trois. Là, vous en aviez 300. Que faisaient-elles? J'avais aussi parlé de la carte Primo - cette carte permettant de retirer en Belgique de l'argent se trouvant dans des paradis fiscaux aux distributeurs de billets et qui fonctionnait par le biais de la filiale luxembourgeoise BGL.

Au sujet d'Intertrust, vous nous dites qu'il n'y avait rien d'illégal à l'époque où elle appartenait à Fortis. Quelles étaient donc les activités légales menées par Intertrust?

Yves Verdingh: Misschien even over de activiteiten van Intertrust. Intertrust is dus een klassiek trustkantoor, wat voor een groot stuk doet, wat men noemt, *corporate housekeeping*. Zij zorgden er eigenlijk voor dat de jaarrekeningen werden ingediend, dat er een algemene vergadering was en dergelijke dingen meer.

Zij deden dat ook voor niet-individuele klanten. Dus een groot bedrijf, ik zeg maar iets, Shell heeft een entiteit nodig in Panama en vraagt aan Intertrust of zij dat kunnen oprichten. Net zoals Intertrust nu in België ook werkt voor waarschijnlijk cliënten die zeggen: ik wil een Belgische vennootschap omdat ik een overname wil doen in België. Dan richten zij dat op en zij zorgen dat de *corporate housekeeping* gebeurt, de publicatie in het *Belgisch Staatsblad* en dergelijke.

Wat ik daarmee wil zeggen is, in mijn tijd, toen ik er zicht op had, waren dat niet noodzakelijk individuele klanten die vennootschappen offshore hadden. Dat waren ook grote bedrijven die klassiek aan Intertrust een uitbesteding deden van al het soort werk dat zij anders gaven aan een lokaal accountancykantoor of een big4-consultingkantoor. Op zich zat daar niet noodzakelijk een individu achter die wat dan ook te verbergen had. Dat was dus een belangrijke activiteit die ze hadden.

Maxime Jadot: Je n'ai pas la réponse à la question sur les 300 filiales. Les exemples que

vous avez cités étaient des exemples d'*Intertrust*, si je me souviens bien de votre question. Si c'est ce cas-là, c'est parti, par définition, lors de la vente de la partie hollandaise de Fortis. Je vais devoir me replonger dans le rapport de 2008. Celui que j'ai consulté date de 2015 et là, je vous confirme que le nombre a été cité. En tout cas, les exemples étaient totalement dans la ligne de cette filiale qui a été écartée du groupe à ce moment-là lors de la crise Fortis.

En ce qui concerne le produit carte Primo, je ne peux pas répondre à votre question, je ne connais pas ce produit.

Le **président**: Y a-t-il d'autres questions, chers collègues? Si ce n'est pas le cas, je clôture ici nos travaux, non sans remercier le management de BNP-Paribas Fortis pour sa disponibilité. Merci à tous.

La réunion publique de commission est levée à 20.38 heures.
De openbare commissievergadering wordt gesloten om 20.38 uur.

BIJZONDERE COMMISSIE FRAUDE PANAMA PAPERS

van

DINSDAG 07 JUNI 2016

Namiddag

_____

COMMISSION SPECIALE FRAUDE PANAMA PAPERS

du

MARDI 07 JUIN 2016

Après-midi

_____

La réunion publique de commission est ouverte à 14.11 heures et présidée par M. Ahmed Laaouej.
De openbare commissievergadering wordt geopend om 14.11 uur en voorgezeten door de heer Ahmed Laaouej.

Audition de
- M. Wouter Devriendt, Chief Executive Officer, Dexia SA;
- Mme Michèle Colin, Chief Compliance Officer, Dexia SA.
Hoorzitting met
- de heer Wouter Devriendt, Chief Executive Officer, Dexia NV;
- mevrouw Michèle Colin, Chief Compliance Officer, Dexia NV.

Le **président**: Chers collègues, nous allons maintenant procéder à l'audition de Dexia SA. Nous accueillons pour ce faire mijnheer Wouter Devriendt, CEO de Dexia, et Mme Michèle Colin qui est Chief Compliance Officer de Dexia. Donc je rappelle que nous procédons… On va peut-être attendre avant de faire disparaître le président derrière l'écran, merci. Je vois là un fort attachement à ma personne, c'est très appréciable.

Je rappelle que nous entendons d'abord Dexia et que vous aurez le loisir de poser des questions. Je rappelle d'ores et déjà que mon souhait habituel est que les questions ne se chevauchent pas, qu'on puisse si possible apporter à chaque fois des questions neuves. Et puis alors, il y aura encore la réponse de Dexia et encore un moment de répliques.

Je cède immédiatement la parole à M. Devriendt.

Wouter Devriendt: Mijnheer de voorzitter, geachte commissieleden, dank u wel dat ik hier vandaag mag zijn. Als nieuwe CEO is het een bijzondere aangelegenheid natuurlijk dat ik de kans krijg om de huidige missie van Dexia toe te lichten maar om u ook te informeren over de aard en de mate van betrokkenheid van Dexia in de Panamadossiers.

Ik doe dat samen met mijn *compliance officer*. Dat is de complianceverantwoordelijke voor de groep-Dexia, Michèle Colin. Zij zal mij straks bijstaan bij het beantwoorden van specifieke technische vragen over dit dossier en over Dexia.

Ik zal mijn toelichting in het Nederlands doen. Dat is voor mij een stuk eenvoudiger. Trouwens, de powerpointpresentatie is grotendeels in het Frans. Ik hoop dat dit voor iedereen voldoende praktisch is.

Alvorens ik jullie door de presentatie meeneem, wil ik toch even iets verduidelijken. Dat is dat Dexia, in tegenstelling tot een groot aantal banken dat u voordien hebt gezien, een zeer atypische bank is. Wij zijn vandaag nog steeds een bankengroep, maar bijzonder atypisch zoals jullie ongetwijfeld weten.

Wat bedoel ik daarmee? Dat is dat wij vandaag geen enkele commerciële activiteit meer verrichten, behalve in Israël. Wij hebben geen private klanten meer, dat betekent geen retailklanten meer, geen privatebankingklanten meer. Wij bieden ook geen commerciële producten meer aan. Wij voeren ook geen promotie meer, sponsoren geen voetbalploegen meer. Wij proberen eigenlijk ons werk zo goed mogelijk te doen, buiten de media, zonder de publiciteit zelf op te zoeken.

Toch hebben mijn medewerkers en ik een opdracht van groot maatschappelijk belang, waarvan ik hoop dat jullie daar voldoende begrip voor hebben.

Ik heb een presentatie opgebouwd rond vier punten. Het eerste punt is het Dexia van vandaag. Karel De Boeck heeft hier een tijd geleden een toelichting gegeven over waar wij staan. Ik zal dat proberen redelijk vlot te doen, maar ik zou toch bij

een aantal punten willen stilstaan, om de eenvoudige reden dat het belangrijk is om aan te geven wat Dexia vandaag is in vergelijking met het Dexia waarover men het had in de Panama Papers.

Bovendien is het ook belangrijk dat jullie gewoon goed begrijpen uit die presentatie dat wij niet langer actief zijn in *private banking*, dat wij niet langer bezig zijn met commerciële activiteiten en dat dus de risico's naar de toekomst op het vlak van *compliance* voor ons van een andere orde zijn dan voor de andere spelers in de financiële sector.

Een tweede stuk van onze presentatie gaat over de reactie die wij gehad hebben, intern binnen Dexia, toen de Panama Papers naar buiten kwamen. Wij hebben daar, zoals het jullie niet zal verbazen, toch redelijk snel op gereageerd en intern ook de middelen gemobiliseerd om te begrijpen wat daar allemaal gebeurd is. Ik zal een korte toelichting geven over wat we concreet gedaan hebben, maar het belangrijkste is daarbij dat niet alleen ikzelf, maar ook mijn collega's, natuurlijk ook vragen hadden bij datgene wat gepubliceerd werd en dat wij het onderzoek wat we intern gevoerd hebben, niet alleen gedaan hebben om hier vandaag aan jullie antwoorden te geven, maar ook de vele vragen die mijn collega's hebben, intern te kunnen beantwoorden.

Tot slot zal ik stilstaan bij wat resultaten van ons onderzoek. Ik zal daarbij ook een toelichting geven van wat Banque Internationale Luxembourg en Experta, die beide sterk in het vizier gekomen zijn in de Panamadossiers, wat die beide instellingen zijn. Ik zal daarbij ook toelichten, in de mate van het mogelijke en beschikbare, wat ik had, wat wij daar concreet aangetroffen hebben in het kader van Panamadossiers. Maar ik zal ook stilstaan bij de maatregelen die Dexia genomen heeft, nadat de staten aandeelhouder geworden zijn in 2008-2009, in de Dexia-groep. Want ook dat is heel belangrijk, dat wij duidelijkheid verschaffen over hoe dat onder de aandacht gebracht is van het toenmalige management, van de raad van bestuur, en welke beslissingen daarop genomen zijn. Ten slotte zal ik daar ook enkele conclusies aan verbinden en dan zal het aan jullie zijn om vragen te stellen aan mij.

De eerste slide die ik wil presenteren is een kort overzicht van de geschiedenis sinds 2008 en die kennen jullie hopelijk goed. Dexia heeft dus twee crisissen doorstaan. De eerste crisis was in 2008. Dat is vooral getriggerd geweest door de vastgoedcrisis in Amerika, met een onmiddellijke impact op de investeringsportefeuilles van veel financiële instellingen, waaronder ook Dexia. Dexia heeft toen voor het eerst bijzondere staatssteun nodig gehad, bestaande uit garanties, kapitaalverhogingen, met name uit Frankrijk en België.

Vervolgens is er ook een herstructureringsplan geweest bij de Europese Commissie maar dat heeft niet bijzonder veel geholpen want bij de soevereine crisis in 2011 is Dexia voor de tweede keer min of meer geïmplodeerd. Er is een liquiditeitscrisis geweest, er is opnieuw de problematiek geweest rond solvabiliteit. Het is ook in die context dat Dexia toen eigenlijk Dexia Banque Belgique, Dexia Bank België, van de hand gedaan heeft. Dat is vandaag Belfius. Dat is heel kort na de crisis in de zomer van 2011 gebeurd.

Kort nadien heeft Dexia ook Banque Internationale à Luxembourg verkocht aan Precision Capital en aan de Luxemburgse overheid.

Maar eigenlijk sinds 2011 is Dexia heel duidelijk in een ontmantelingproces gegaan. Wat is daar concreet gebeurd? Voor de goede orde, Dexia heeft toen een herstructureringsplan moeten indienen bij de Europese Commissie. De Europese Commissie heeft geoordeeld dat de groep niet langer levensvatbaar is en dat die commerciële entiteiten die wel levensvatbaar zijn op een stand-alonebasis verkocht moesten worden. De rest moest ontmanteld worden op een ordentelijke manier. Het is die ontmanteling op een geordende manier waar we vandaag de dag mee bezig zijn.

Deze slide illustreert wat de groep was in 2008, een groep met 508 entiteiten, naar wat het vandaag is, een groep met een veertigtal entiteiten. De donkere blokken die u ziet zijn eigenlijk wat Dexia vandaag nog is, dus de onderdelen van Dexia in de huidige afbouw, in de huidige ontmantelingfase. De andere onderdelen in lichtblauw, dat zijn de onderdelen die inmiddels allemaal afgestoten zijn.

De groep voor 2008, dus vóór de eerste crisis, was een groep die gedecentraliseerd was, met een enorme expansiedrang. Die expansiedrang, dat was met name een acquisitiedrang. Men heeft toen banken gekocht in Turkije, entiteiten gekocht in Noord-Amerika. Die entiteiten werden slechts in heel beperkte mate geïntegreerd in de groep. Dat karakteriseert ook een beetje de manier waarop men vanuit Dexia NV, de holding, die entiteiten controleerde of aanstuurde.

Elke entiteit had een grote mate van autonomie.

De raad van bestuur en het management op het niveau van Dexia nv handelden eigenlijk als een raad van bestuur en een management in een financiële holding, met heel beperkte operationele betrokkenheid. Dat neemt niet weg dat zij een belangrijke verantwoordelijkheid hadden.

Dan komen wij aan vandaag. Laten wij nu heel snel door de onderdelen lopen. De lichtblauwe onderdelen zijn verkocht. Wij benadrukken daarbij het onderdeel Banque Internationale à Luxembourg, omdat dat centraal staat in de Panama Papers als het gaat over Dexia.

Dan kom ik aan de andere onderdelen. Dexia Crédit Locale, dat is onze dochter in Frankrijk, in Parijs, is vandaag de centrale entiteit in de Dexiagroep.

Daarna ziet u nog een entiteit in Duitsland, namelijk Dexia Kommunalbank. Die entiteit is nog operationeel, maar ze is weliswaar in afbouw.

Daaronder ziet u Dexia Crediop, dat is onze bank in Italië. Die is gericht op de financiering van de Italiaanse publieke sector. Die is eveneens volledig in afbouw.

Dan is er Dexia Sabadell, de entiteit in Spanje en Portugal. Die is eveneens volledig in afbouw. Die was in het verleden gespecialiseerd in de financiering aan de Spaanse publieke sector, maar ook in de financiering van grote infrastructuurprojecten, onder andere ook energieprojecten, windenergie, zonnepanelen.

Daaronder is er Dexia Israël, de enige entiteit die wel nog commercieel actief is. Het is de bedoeling dat wij zodra wij dat kunnen, die entiteit verkopen. Die is levensvatbaar. Voor alle duidelijkheid, die is actief in het financieren van de publieke sector in Israël. Die is niet actief in *private banking*. Ik benadruk dat maar even voor de goede orde.

Het geeft een overzicht van de geografieën waarin wij actief zijn. Zoals ik daarnet zei, het gaat om Italië, Spanje, Portugal, Duitsland en Israël. De resterende kredietportefeuille, de investeringsportefeuille, bevindt zich wereldwijd, in alle geografieën van onze wereld, met onder andere een heel groot deel nog steeds in Noord-Amerika, vandaar ook het belang van onze aanwezigheid in New York. Dat is trouwens een *branch*, een *succursale* van de bank in Parijs.

Een korte samenvatting van het mandaat en de missie die wij vandaag hebben.

Dat is heel belangrijk om te benadrukken. Ik heb daarnaast proberen te benadrukken dat wij een bank in afbouw zijn, die niet langer commercieel actief is en al helemaal niet meer actief is in *private banking*.

U kan zich dan echter de vraag stellen wat die 1 200 mensen daar dan nog doen. Ik wil graag benadrukken dat die 1 200 mensen samen met mij elke dag in het belang van ons allemaal proberen de bank, die in balans nog even groot is als KBC vandaag – het gaat nog steeds over ruim 230 miljard euro –, op een heel ordelijke manier af te bouwen.

Waarom doen wij dat ordelijk? Dat is, om de risico's te minimaliseren voor de staten die voor de bank garant staan en die in 2011 en 2012 nog eens 5,5 miljard euro kapitaal in die bank hebben gepompt, en voor ons allemaal, dus ook voor de belastingbetaler.

Dat is uiteindelijk de centrale missie van alle personeelsleden en alle medewerkers bij Dexia vandaag. Wat doen wij dus? Wij beheren de financiering van de bank, zo goed en zo zorgvuldig mogelijk. Het is die financiering van de bank die gebruikmaakt van de garanties die wij vandaag van België, Frankrijk en Luxemburg krijgen. Die garanties lopen vandaag nog steeds op tot 69 miljard euro.

U herinnert zich dat het programma dat in 2011 en 2012 werd goedgekeurd, een programma van 85 miljard euro was. Intussen is het gebruik ervan enigszins afgenomen naar 69 miljard euro. Ik wil echter niet te veel valse hoop wekken. Dat bedrag zal voor lange tijd zeer hoog blijven. Dexia kan zichzelf niet financieren en kan niet in leven blijven zonder die garanties.

Een tweede belangrijke rol van de bankgroep, die wij nog steeds zijn – wij staan nog steeds onder toezicht en staan onder het toezicht van het SSM van de ECB –, is dat wij aan kapitaalratio's moeten voldoen alsook aan alle andere vereisten die op de andere financiële instellingen en de grootbanken in België van toepassing zijn.

En dat betekent dat wij heel voorzichtig omgaan met ons kapitaal, omdat wij ook die kapitaalvereisten moeten respecteren. Wij kunnen dus niet zomaar alle activa overboord gooien en daar heel snel grote verliezen bij nemen, want dan gaan wij regelrecht door onze kapitaalvereisten heen en dan moet ik niet uitleggen wat dat betekent voor de staat en de belastingbetaler.

Finaal, en dat is heel belangrijk, wij moeten ook de operationele risico's beheren. Het gaat niet alleen om financiële risico's. Wij moeten met zijn allen zorgen dat het licht blijft branden bij Dexia. En dat betekent dat wij moeten blijven investeren in mensen, in systemen en zorgen dat de infrastructuur blijft functioneren zoals elke onderneming in onze maatschappij.

Kort samengevat – en deze slide kent u –, dit geeft aan hoe de omvang van de groep de afgelopen jaren is gereduceerd. Vóór de crisis was dat ruim 400 miljard euro. Er zijn toen in een snel tempo een aantal grote bedrijfsonderdelen verkocht, waaronder de bank in België, de bank in Turkije en de bank in Luxemburg. Verder is er een afbouw geweest van de balans. Dat gebeurt gedeeltelijk op natuurlijke wijze, maar ook op een manier – wanneer deze opportuun is – zonder te grote verliezen te nemen.

Zoals ik daarnet al aangaf, is de balans nog steeds 237 miljard euro, grootteorde van een bank zoals KBC.

Er zijn toch een aantal dingen die ik nog even wil benadrukken. Wij zijn niet enkel bezig met afbouw. Wij zijn ook heel actief geweest, de afgelopen jaren, met het afbouwen van de risico's, ook voor die andere belangrijke bank in België – Belfius. Wij hebben onmiddellijk nadat Belfius in handen gekomen is van de Belgische overheid gewerkt aan de afbouw van de risico's die Belfius had op Dexia. Dat betekent concreet dat wij de afgelopen vier jaar 56 miljard euro terugbetaald hebben aan Belfius. Dat hebben wij natuurlijk kunnen doen, ook dankzij de garanties die Dexia gekregen heeft van de overheden.

Zoals ik daarnet aangaf, zijn wij er ook in geslaagd om de garanties van 85 miljard naar 69 miljard euro terug te brengen en dat doen wij gewoon door de samenstelling van de financiering van de groep te verbeteren. Wat betekent dat? Wij proberen – en dat is vanzelfsprekend op verzoek van de Europese Centrale Bank – om de financiering die wij krijgen van de Europese Centrale Bank, af te bouwen.

Wij gaan dus op zoek naar andere financieringsbronnen. Gedeeltelijk gaat het om financiering die wij in de financiële markten ophalen met de steun van de overheden, maar wij proberen ook zelf de activa op onze balans als onderpand aan te bieden aan banken die ons financieren. Dat zorgt ervoor dat wij de garanties waaraan de overheden blootgesteld zijn, kunnen afbouwen. Dat is echter een werk van lange adem. Het is een heel moeilijke opdracht. De eerste twee jaar is het hervinden van een financieel evenwicht voor de groep een echte evenwichtsoefening geweest. Vandaag is de situatie veel stabieler, mede dankzij de stabiliteit die in de financiële markten teruggekomen is, maar ook dankzij de vakkundigheid van heel veel mensen die ondanks alles bij Dexia gebleven zijn. Ik benadruk dat ik die mensen nodig heb om dit verhaal tot een goed einde te brengen.

In 2012 ging de groep in ontmanteling. Heel kort na de nationalisering of na de overname van Belfius door de Belgische overheid, is ook de bank in Luxemburg verkocht, met name aan een *private equity*-fonds in Qatar, aan Precision Capital. Ook de Luxemburgse overheid is voor 10 % aandeelhouder geworden in die bank. Na de verkoop van Banque Internationale à Luxembourg in 2012 zijn ook alle privatebankingactiviteitein uit de Dexia Groep verdwenen. Dat betekent dat Dexia vandaag geen privatebankingactiviteiten meer heeft en ook niet meer ontwikkelt, geen domiciliëringsactiviteiten meer doet en geen administratie meer doet van trust voor klanten. Ik benadruk ook dat er binnen de Dexia Groep vandaag geen enkele relatie meer bestaat met het kabinet Mossack Fonseca, waar het in de Panama Papers allemaal om draait, en evenmin met eender gelijkaardig kabinet.

Anticiperend op uw vraag, maar ook omdat wij dat gewoon zelf eens goed in kaart willen brengen, wil ik nu situeren waar wij vandaag wel nog zitten. Welnu, wij hebben vandaag nog twee entiteiten in de Kaaimaneilanden.

Dat zijn twee entiteiten die wij beheren in afbouw, zoals de rest van de groep. Deze entiteiten bevinden zich daar niet met het oog op fiscaal gewin. Zij bevinden zich daar al lange tijd. Zij zijn via een acquisitie binnengekomen en wij hebben er nooit fiscaal voordeel mee gehaald. Ik licht dat zo meteen toe.

Wij hadden voordien nog een aantal andere activiteiten op de Kaaimaneilanden. Het ging om drie entiteiten die sinds 2011 alledrie gesloten zijn. Er was een filiaal van de bank in Italië, Dexia Crediop, dat gesloten is in 2011. Er was een entiteit van de bank in New York, die gesloten is in december 2012. En er was een entiteit van FSA, een verzekeraar die Dexia overgenomen heeft in 2000. Deze entiteit van FSA op de Kaaimaneilanden is gesloten in 2014.

Wat overblijft, zijn twee entiteiten die in de groep gekomen zijn als onderdeel van de overname van

FSA. Wat is FSA? FSA is een herverzekeraar, die Dexia Groep in zijn expansiedrift overgenomen heeft in het jaar 2000. Het is een herverzekeraar die heel grote projecten verzekert en die heel grote complexe financieringen aan de publieke sector herverzekert.

Deze groep had entiteiten op de Kaaimaneilanden. Wat deden die entiteiten? Die entiteiten dienden in hoofdzaak voor de financiering en het kunnen financieren van complexe transacties, complexe structuren, bijvoorbeeld het financieren van infrastructuurprojecten, enzovoort.

Die entiteiten zijn niet opgericht met een fiscaal doel maar omdat de regelgeving op de Kaaimaneilanden toeliet de financiering op te zetten waar zij binnen de regelgeving in Noord-Amerika veel moeilijker zou zijn geweest. Het belangrijkste in dat verhaal is dat wij die entiteiten helaas niet konden mee verkopen toen FSA verkocht is in 2009. Net na de crisis van 2008-2009 is FSA verkocht. De entiteiten die de koper niet wenste over te nemen, zijn achtergebleven en zij worden nu gewoon zoals de rest van de groep in de *run-off* afgebouwd.

Dan kom ik tot het punt waar we vandaag staan binnen de Dexia Groep. Wij hebben, net zoals u, natuurlijk kennis genomen van de Panama Papers. Ik was er toen nog niet, maar het management heeft toen heel snel een intern proces opgezet om te bekijken wat zij heel concreet hierover nog konden vinden binnen de beschikbare archieven. De bedoeling is gewoon om de vele vragen die wij zelf hebben, te kunnen beantwoorden, vragen van het personeel te kunnen beantwoorden en op aangelegenheden zoals vandaag, toelichting te kunnen verschaffen.

Een intern onderzoek in de archieven, wat betekent dat bij Dexia? Dat betekent concreet dat wij alles wat vandaag nog in ons bezit is, hebben doorgenomen. Wij hebben daarbij de nadruk gelegd op de documenten die gemaakt zijn voor directiecomités, voor raden van bestuur, maar ook de *data room* die opgezet werd in het kader van de verkoop van Banque Internationale à Luxembourg. Wij hebben de afgelopen maanden een tiental medewerkers gehad, doorheen de resterende groep, die op zoek gegaan zijn om te begrijpen wat toen gebeurd is, hoe dat is kunnen gebeuren, maar ook, en veel belangrijker, wat daar vervolgens allemaal mee gebeurd is.

Wat ik wil benadrukken is dat heel veel archieven, en dan met name over BIL en Experta, niet langer in ons bezit zijn. Die banken zijn verkocht en dat betekent dat de archieven mee verkocht zijn. Ik hoor enige ontgoocheling, ik zal er meteen ook nog maar aan toevoegen dat wij in die verkoop als bank ook vertrouwelijkheidsovereenkomsten hebben moeten ondertekenen en dat wij dus beperkt zijn voor wat betreft het delen van vertrouwelijke informatie die de belangen van de huidige aandeelhouders kan schenden. Daarmee bescherm ik niet alleen het belang van het management of het personeel, daarmee bescherm ik ook het belang van de aandeelhouders, want het delen van gevoelige informatie stelt ons regelrecht bloot aan rechtszaken. En daar hebben wij er vandaag al genoeg van.

Wij hebben wel concrete informatie die ik met u hoop te kunnen delen. Voor ik daarop inga wil ik toch nog even voor de goede duidelijkheid BIL en Experta schetsen. Want het zijn BIL en Experta die centraal staan als het gaat over Dexia en die ook de nodige aandacht gekregen hebben in de Panama Papers.

Banque Internationale à Luxembourg is opgericht in 1856 in Luxemburg en is de oudste privébank in Luxemburg. Die bank is binnen de Dexia Groep gekomen via het acquisitieproces, maar de historiek gaat terug naar 1991, toen het toenmalige Gemeentekrediet 25 % verwierf van Banque Internationale à Luxembourg. Kort nadien is dat aandeelhouderschap toegenomen naar 51 %. Vier jaar later, in 1996, is Dexia opgericht en is BIL binnen de Dexia Groep verworven. Het is bij het herschikken van aandeelhouderstructuren enzovoort van de Dexia Groep dat Dexia NV, de holding dus, de rechtstreekse aandeelhouder geworden is van Banque Internationale à Luxembourg, dat was in 1999.

De activiteiten van BIL bestaan uit *retailbanking* en *private banking*, maar het is ook een bank voor ondernemingen, waarbij 30 à 40 % van de inkomsten uit *private banking* kwam. In 2011, vóór de verkoop van Banque Internationale à Luxembourg, waren de inkomsten van die bank 485 miljoen euro, dus ongeveer een half miljard. De grootteorde, als we het hebben over activa onder beheer, dan hebben wij het met name over retail en vooral *private banking*, is 28 miljard euro. Banque Internationale à Luxembourg, zoals alle banken in Luxemburg, stond en staat vandaag nog steeds onder toezicht van de Luxemburgse toezichthouder CSSF, de *Commission de Surveillance du Secteur Financier*.

Zoals ik reeds herhaald heb, werd de bank in

2012 verkocht aan Precision Capital, dat is een fonds uit Qatar dat ook KBL gekocht heeft in dezelfde periode. Maar het Groothertogdom Luxemburg kocht ook 10 %.

Experta is een 100% dochteronderneming van BIL. Het is met name Experta waarover u uitgebreid hebt kunnen lezen in de Panama Papers.

Experta was een activiteit, vroeger een divisie, binnen BIL, met de naam *Engineering d'entreprises*, noem dat *financial engineering*. Dat was een activiteit met een voorgeschiedenis van tientallen jaren, maar die in 2002 in een afzonderlijke dochterentiteit werd opgezet.

Wat waren de hoofdactiviteiten van Experta? Dat waren het opzetten van structuren in het kader van vermogensbeheer en successieplanning en het beheer van beleggingsvennootschappen en fondsen. Zonder dit vandaag te willen goedpraten, wil ik benadrukken dat die activiteiten werden ontwikkeld binnen het toenmalige regelgevend en wettelijk kader, ook wat witwassen en terrorismebestrijding betreft. Dat verliep allemaal volgens de toen geldende regels en verplichtingen.

Experta, binnen de context van de groep, was onderhevig aan de regels met betrekking tot interne controle van de BIL. Dat betekent dat Experta als entiteit werd geauditeerd binnen de groep.

Experta heeft ook een licentie gekregen. Het was een erkende financiële dienstverlener, in het Frans een PSF - *Professionel du secteur financier*. Experta heeft die licentie gekregen van de Luxemburgse toezichthouder CSSF, *Commission de Surveillance du Secteur Financier*. Dit toch even om te verduidelijken waarover wij het hier verder zullen hebben.

Deze slide schetst nog even wat het nieuwe management in 2008 en de nieuw samengestelde raad van bestuur eind 2008 hebben vastgesteld bij BIL met betrekking tot de activiteiten in niet-coöperatieve gebieden.

Banque Internationale à Luxembourg had acht bedrijven in de niet-coöperatieve gebieden, waarin zij een rechtstreekse participatie hield.

Ik zal ze hier niet opsommen maar het betreft entiteiten in Gibraltar, de Nederlandse Antillen, Jersey, Singapore, Monaco, Bahrein. Later kom ik terug op de maatregelen die de raad van bestuur en het management in 2009 genomen hebben toen zij gedetailleerd kennis genomen hebben van deze activiteiten. Zoals ik reeds herhaald heb, dit alles onder toezicht van de Luxemburgse toezichthouder.

Experta, zoals ik daarnet aangaf, zet de structuren op, successieplanning, vermogensbeheer en dergelijke. Experta had in 2009 twee soorten activiteiten wat betreft structuren in dergelijke gebieden. Experta onderhield rechtstreekse participaties in vennootschappen in niet-coöperatieve gebieden maar Experta verkocht ook structuren die gevestigd zijn in die gebieden.

Rechtstreekse participaties, wat betekent dat? 9 vennootschappen op de Bahama's, 3 in Panama, 1 vennootschap in Jersey met 3 dochters en zij had ook een zusterbedrijf Experta in Zwitserland met een gelijkaardig businessmodel. Ik kom ook zo meteen terug op de maatregelen die genomen zijn toen dit de nodige aandacht kreeg van het management in 2008-2009.

Ter herinnering, 2008 crisis, eind 2008 nieuw management, de benoeming onder andere van Pierre Mariani, een hernieuwde samenstelling van de raad van bestuur onder voorzitterschap van Jean-Luc Dehaene. Dat was een context van pompen of verzuipen. De focus zat op twee dingen, gewoon de bank gefinancierd houden, de solvabiliteit versterken en *survival*. Veel andere woorden zijn daar niet voor. Maar wat men wel gedaan heeft, men heeft toen een herstructureringsplan ontwikkeld voor de Europese Commissie omdat die bank toen nog een tweede kans kreeg van de Europese Commissie. Die kans die de groep ontnomen werd na 2011 hebben zij toen nog gekregen. Een herstructureringsplan betekent ook een volledige herziening van de strategie van de groep.

Dat is een oefening die in de zomer van 2009, dus ruim 6 maanden na de benoeming van het nieuwe management en de hersamenstelling van de raad van bestuur, ongeveer een half jaar nadien, werd opgestart. Dat was een oefening die doorheen de hele bank gebeurde en die gebeurde met de hulp van externe adviseurs, onder wie Weyn.

Wij hebben in het doorzoeken van onze archieven presentaties teruggevonden die werden gegeven over de strategie van de BIL, waarin kennis werd genomen van de activiteiten van experts. Dat zijn presentaties die aan het directiecomité werden gegeven in december 2009 en vervolgens met dezelfde feiten en met de nodige aanbevelingen

aan de raad van bestuur geleverd zijn.

Wat hebben wij kunnen vaststellen in deze documenten? Dat het management en de raad van bestuur kennis hebben genomen van de gevolgen van de financiële crisis voor de commerciële activiteiten van de BIL en de commerciële activiteiten van experts. Door de implosie van Dexia was het vertrouwen bij de groep heel ver te zoeken. Dat had ook een bijzonder negatieve impact op de commerciële activiteiten van de BIL en Experta. Veel belangrijker is dat ook het reputatierisico van die activiteiten heel duidelijk onder de aandacht van het management werd gebracht en door het management onder de aandacht gebracht werd van de toenmalige raad van bestuur van Dexia NV.

Het is ook de context waarin de G20 duidelijk beslissingen heeft genomen om werkzaamheden op te starten rond het bankgeheim, waarover u de afgelopen weken ongetwijfeld al voldoende hebt gehoord. Het is ook een context van snel veranderende regulering van de financiële sector, maar het is ook zo, en dat is heel duidelijk onder de aandacht gebracht, dat de context van Dexia niet alleen was veranderd door die gegevens maar ook door het nieuwe aandeelhouderschap van Frankrijk en België in Dexia.

Wat heeft men daarmee gedaan? Dat is de evidente vraag. Ik kan met een zekere gemoedsrust vertellen dat men snel en doortastend gehandeld heeft. Het management heeft daarbij een reeks aanbevelingen gedaan die door de raad van bestuur gevolgd zijn. Men heeft gezegd dat men weg moet van de offshoreactiviteit, en de aanbieding daarvan aan klanten, naar fiscaal transparante en lokale activiteiten. Daar is ook de beslissing genomen om de directe aandelenparticipatie die de BIL, dan wel Experta, had in de niet-coöperatieve van de hand te doen, om dergelijke structuren af te bouwen, maar ook om de governance, zowel bij de BIL als bij Experta, grondig aan te pakken.

De volgende slide gaat daar dieper op in. Zoals ik zei, probeerde men weg te gaan van de fiscaal niet-transparante offshorestructuren voor onze klanten naar fiscaal transparante structuren, weg van offshore — offshore is een begrip dat voor verwarring kan zorgen — en weg van structuren in niet-coöperatieve gebieden naar lokale structuren. Dat betekent niet dat er een beslissing genomen is om te stoppen in het adviseren over successieplanning enzovoort. Het betekent wel dat men ook de beslissing genomen heeft om rechtstreekse participaties in vennootschappen die gedomicilieerd zijn in niet-coöperatieve gebieden in vereffening te stellen of te verkopen.

Op de slide ziet u de verschillende concreet uitgevoerde beslissingen en maatregelen. De rechtstreekse participaties van de Banque Internationale à Luxembourg, als moedermaatschappij, werden vereffend of verkocht, zoals in Gibraltar in 2010. In de Nederlandse Antillen werden die vereffend, net als in Jersey en in Singapore. In Monaco werden die verkocht. Dat gebeurde allemaal in de loop van enkele jaren nadien. De negen entiteiten die er nog waren op de Bahama's zijn ook allemaal verkocht, in 2010. De drie vennootschappen in Panama, die tussen 2010 en 2013 verkocht of vereffend werden, staan ook in de lijst.

De vennootschap met haar drie entiteiten in Jersey is verkocht in 2009. Experta in Zwitserland is verkocht in januari 2010, een maand na het directiecomité en de raad van bestuur waarin die zaken onder de aandacht gebracht werden.

Finaal is men ook begonnen met de afbouw van de vennootschappen in niet-coöperatieve gebieden voor rekening van klanten. Daarover kan ik zeggen dat tussen 2008 en het tijdstip van de verkoop van de BIL het aantal van die entiteiten — het gaat dan over activiteiten in Panama, op de Bahama's en dergelijke — met 40 % afgebouwd werd bij Experta.

In dat soort van dingen is governance, goed bestuur en goed management, fundamenteel. Op dat vlak werd dan ook hard en onmiddellijk ingegrepen met de aanstelling van het toenmalig hoofd *compliance* binnen de groep, eerst als *deputy CEO* en vervolgens als CEO van Experta, om vanaf de top orde op zaken te stellen in dat bedrijfsonderdeel. Er werd ook een nieuwe persoon benoemd als verantwoordelijke voor *private banking* in de Banque Internationale à Luxembourg in maart 2010. De functie van secretaris-generaal werd eveneens ingevoerd. En de nodige comités werden opgericht om het beheer van dergelijke fiscale risico's en reputatierisico's onder controle te krijgen in de groep. Kort nadien is de BIL, samen met Experta, verkocht.

Nu kom ik tot mijn samenvatting van dit alles. De BIL en Dexia hebben een lange historiek. De BIL is de oudste bank in Luxemburg, *private banking* een heel belangrijk bedrijfsonderdeel. Experta is een relevant onderdeel, maar als wij kijken vanuit de bijdrage aan de winstgevendheid van de groep,

was dat bijzonder marginaal; niettemin een bijzonder problematisch bedrijfsonderdeel.

In 2008 kwam er een nieuw management en kwamen er grondige veranderingen in de raad van bestuur. De problematiek is onder de aandacht gebracht en men heeft heel snel gehandeld.

De rechtstreekse participaties van Experta in vennootschappen maar ook de activiteiten van BIL zijn ofwel afgestoten ofwel verkocht. De offshore-entiteiten van Experta zijn met 40 % teruggebracht tussen 2008 en de verkoop van BIL.

In 2012 was er de verkoop van BIL.

Vandaag zijn wij, zoals ik bij de inleiding heb gezegd, een bank in afbouw, zonder commerciële activiteiten en zonder *privatebankingactiviteiten*. Sindsdien – laat ons zeggen sinds 2012 – zijn wij een groep met 1 200 mensen, die alle aandacht en energie aan de ordelijke afbouw van Dexia besteden, met als enige prioriteit de risico's voor de samenleving te beperken.

Vooraleer wij tot de vragen overgaan, vraag ik in de mate van het mogelijke toch enig begrip voor die 1 200 mensen die het schip niet hebben verlaten en nog bij Dexia blijven. In de voorbije twee en een halve week die ik bij Dexia heb doorgebracht, heb ik aan heel veel mensen kunnen vragen waarom zij nog bij Dexia zitten. Ik moet bekennen dat ik heel vaak als motivatie hoor dat zij het gevoel hebben dat zij het gemeenschappelijk belang dienen. Dat kan misschien verbazing opwekken, maar dat is de motivatie van velen. Velen hebben immers de kans gehad en hebben ze nog steeds, om het schip te verlaten.

Velen van hen heb ik nodig, om het verhaal tot een goed einde te kunnen brengen. Zij zijn experts op alle domeinen, die ervoor zorgen dat de bank wordt gefinancierd en dat de bank voldoet aan de regelgeving, die elke dag complexer en strenger wordt voor elke bank, dus ook voor Dexia. Zij zijn de mensen die, zoals ik al eerder zei, ervoor zorgen dat het licht niet onverwacht uitgaat.

Graag vraag ik dus enig begrip voor die mensen. Want ook zij hebben vragen, ook zij hebben hier niets mee te maken, maar zij worden hier wel op aangesproken, en dus hoop ik dat we voor hen een voldoende sereen debat hierover kunnen voeren. Dank u.

Le **président**: Chers collègues, merci à M. Devriendt pour cet exposé. Je vous passe immédiatement la parole.

Luk Van Biesen (Open Vld): Mijnheer de voorzitter, collega's, mijnheer Devriendt, mevrouw Colin, hartelijk dank in de eerste plaats voor de toelichting. Ik denk dat wij in ieder geval wat wijzer geworden zijn in de moeilijke structuur die Dexia kende op het ogenblik van de eerste economische crisis, gevolgd door de tweede golf.

Het zal u niet doen verbazen dat wij natuurlijk wat perplex staan als men die cijfers ziet. Hoeveel vennootschappen er indirect of direct hebben gewerkt met toch vooraanstaande leden in hun raden van bestuur. Experta is daarjuist al genoemd. BIL is genoemd. Zo blijkt bijvoorbeeld uit die Panama Papers, en uit de geschriften die wij daarrond kennen, dat 1 659 bedrijven opgericht werden op vraag van of met tusseninteractie van Experta. Dat is toch niet niets te noemen. Dan hebt u daar nog een hele reeks andere belastingparadijzen of toch belastingparadijsroutes aangetoond. Daarjuist Singapore, Monaco en andere.

Wat mij eigenlijk de essentie van de zaak lijkt te zijn, is het volgende. Wij hebben het volle besef in deze commissie en in deze bijzondere commissie dat jullie voor een immense taak staan om ertoe te komen dat het resultaat en de interventie, die de Belgische Staat heeft gedaan, naar een goed einde kan leiden, dat men de afbouw van de vennootschap van Dexia in goede banen kan leiden en dat het effect daarvan op de Belgische belastingbetaler zo klein mogelijk is.

Daar zit volgens mij juist de toegevoegde waarde die jullie kunnen hebben voor deze commissie. Het is uiteraard bijzonder interessant te weten hoeveel bedrijven u direct of indirect hebt gehad, maar mij lijkt toch het moment te komen… En dat is eigenlijk ook iets, mijnheer de voorzitter, dat wij zouden moeten kunnen stellen aan de andere banken die wij hebben gehoord.

Jullie zijn nu bijvoorbeeld een bank in afbouw. Jullie hebben meegewerkt, op een directe en indirecte wijze, aan ontsnappingsroutes, belastingontwijkingsroutes naar het buitenland. U hebt dat grotendeels verkocht en dat is nu in andere handen. Maar ongetwijfeld zijn er na Panama andere escape clausules geweest of zijn er andere wegen, belastingontwijkingsroutes tot stand gekomen via dezelfde expertise die er bijvoorbeeld bij Experta zat.

Ik weet dat dit een rare vraag is aan u, maar

uiteindelijk zou u een grote dienst kunnen bewijzen aan deze commissie wanneer op een of andere wijze de structuren, wij hebben het dus niet over de individuele gevallen, ons zouden worden bekendgemaakt waarop er meegewerkt is aan fiscale fraude, niet alleen in de periode-Panama, maar ook daarna. Ik ben er vast van overtuigd dat u met al die vennootschappen die u gekend hebt, toch op een of andere wijze weet of eens de Panamaroute afgesloten of grotendeels afgesloten werd, zij vervangen is door een andere. Negen kansen op tien weet u welke andere routes er bestaan.

Ik weet dat het moeilijk is om dit publiek te maken, maar voor ons gaat het niet over wie, waar en hoe, maar wel over welke structuren er zouden bestaan die vandaag nog steeds bewandeld kunnen worden wat belastingontwijking betreft, maar die wij zouden kunnen dichten of zouden kunnen doen vermijden in de toekomst, door middel van nieuwe wetgeving. De Kaaimantaks is daarin een van de elementen en wij hopen in deze commissie dat deze voldoende sluitend zal zijn om dergelijke doorschuiving van belastbare basis, en dus met andere woorden fiscale optimalisatie op een frauduleuze manier, tegen te gaan.

Wij hebben u nodig, niet alleen om die bank als dusdanig tot een goed einde te brengen. Uiteindelijk heeft de Belgische Staat toch ook veel gedaan om u de mogelijkheid te geven het goed af te sluiten. De Belgische belastingbetaler heeft een serieuze injectie gedaan in de structuren van Belfius en dergelijke, die uit Dexia gevloeid zijn. Het zou deze commissie helpen wanneer u zou kunnen zeggen welke structuren volgens u worden opgezet en dat u met uw kennis van de fiscaliteit kunt zeggen welke gaten er vandaag nog bestaan.

Ik weet dat het een moeilijke vraag is, maar ik durf ze hier toch stellen. Mijnheer de voorzitter, wij moeten deze vraag ook stellen aan de meeste andere banken, want het kan toch niet blijvend zijn dat wij telkenmale na de feiten geconfronteerd worden met mensen die hun geld op een of andere wijze kwijtraken in andere landen zonder dat de fiscus daarvan zijn rechtmatig deel gehad heeft. Op dat vlak is het een bijzonder rare vraag. Ik ga niet roeren in de pot van Experta, maar ik hoop eigenlijk de wegen te kunnen krijgen die volgens u nu bewandeld worden en de wegen waarvan u zegt dat het goede aanbevelingen zijn om de wetgeving stringenter te maken, zodat in de toekomst dergelijke frauderoutes niet meer kunnen bestaan.

Le **président**: Je me permets d'intervenir. Je trouve que c'est une excellente suggestion du collègue Van Biesen de demander aux banques – nous aurons l'occasion de le faire lors du débriefing que nous aurons sur les auditions des banques – une description des montages identifiés au moment elles ont opéré le prétendu nettoyage de leurs structures offshore. Cela permettrait effectivement d'identifier les techniques utilisées. Je demande au secrétariat de d'ores et déjà noter cette question qui s'ajoutera certainement à d'autres questions que nous poserons par écrit voire d'une autre manière aux banques.

Roel Deseyn (CD&V): Mijnheer de voorzitter, aansluitend bij wat u daarnet zei over extra informatie meen ik dat wij in de hoorzitting met KBC gezegd hebben dat het interessant zou zijn inzage te krijgen in de inventaris, het repertorium dat in de kantoren ligt ter ondersteuning van de medewerkers bij het opzetten van bepaalde constructies. Dit sluit ook aan bij de vraag van collega Van Biesen om die structuren samen te ontdekken en die expertise maximaal te gebruiken.

Ik bedank de mensen van Dexia voor hun toelichting. Het panel dat voor ons zit, bestaat uit nieuwe verantwoordelijken, en kent een nieuwe structuur.

Ik neem aan dat u kunt spreken voor Dexia in de brede zin van het woord, met alle tentakels en vertakkingen. Het is precies een voordeel dat u tot een nieuwe generatie behoort. Dat kan een groot voordeel zijn. U kunt vrijuit spreken over wat het oude bestuur allemaal inhield.

Als men in de pers beweert: de directie en de centrale diensten waren indertijd op de hoogte van bepaalde constructies die gerapporteerd zijn, is het voor mij…

Le **président**: Monsieur Deseyn, il y a un problème avec votre micro et la traduction vous demande d'en changer.

Roel Deseyn (CD&V): Ik hoop dat het op deze manier wel gaat.

Het zou dus ook interessant zijn om te weten, als er gerapporteerd werd en een soort *clearing* werd gegeven, op welke criteria dat dan was gebaseerd. Was dat een loutere rapportering? Werd het aan enig oordeel onderworpen? Werd er een waardeoordeel over uitgesproken? Waarom zag men daar in het verleden geen graten in, als

er dan toch een stap op het niveau van de centrale diensten is gebeurd? Waarom is de goedkeuring er gekomen en volgens welke evaluatie?

Natuurlijk is het ook belangrijk eens te kijken naar de rechtstreekse link. De onrechtstreekse link via de dochtervennootschappen… Dat is altijd het probleem als wij geïsoleerd naar één entiteit kijken. Daar situeert zich niet het probleem, omdat de montages in die mate complex zijn dat er overal stukken van de constructie zijn en dat de dochtervennootschappen daar een zeer belangrijke rol in spelen, niet het minst, zeker in het verleden, wat de offshoredienstverlening betreft.

Dan is het zeer interessant te bekijken welk parcours er wordt afgelegd met een cliënt die bepaalde zaken een voordelige fiscale behandeling wil geven of niets aan de fiscus wil reveleren. U zegt dat dat onder het actuele beleid zeker niet meer de bedoeling is, maar men kan niet omheen het feit dat er heel wat constructies zijn geweest. De vraag is dan ook hoe die dienstverlening werd gestructureerd en hoe zo'n constructie werd opgezet. Wat is de rol van de filialen, van de dochtervennootschappen en zeker ook van de tussenpersonen, advocatenkantoren en andere financiële bemiddelingsinstanties in het opzetten van zo'n constructie? Het zou zeer interessant zijn om te weten of er een beleid van doorverwijzing naar geprivilegieerde partners was.

Laten wij dan even verder kijken naar de fase van de opkuis, die op een indrukwekkende wijze gestalte kreeg de voorbije jaren. Het was een volledige trendbreuk. Dat zal niemand betwisten, maar de vraag is wat het lot van alle klanten en kapitalen was. Is er een grote overdracht bijvoorbeeld naar Precision Capital na de verkoop van Dexia BIL? Is daar een specifiek onderzoek naar gevoerd? Was er een actieve exitstrategie van klanten en kapitalen of was het louter een kwestie van afstoting en verkoop?

Kijken wij dan even naar een nog later stadium, de repatriëring van fondsen, waarbij mensen zich opnieuw financieel in Belgische bodem willen integreren en hun fondsen repatriëren. Hoe wordt dan bekeken of de kapitalen inderdaad een bepaald belastingregime hebben ondergaan?

Er was ook een bezorgdheid van uw collega's in de banksector. Misschien is het ook een appel aan de overheid om in duidelijke procedures inzake controle te voorzien, want uit de hoorzitting met ING bijvoorbeeld is gebleken dat daar een eigen beleid rond wordt ontwikkeld, omdat het niet altijd gemakkelijk is die inschatting te maken en een grote voorzichtigheid dus geboden is.

Het zou dus zeer interessant zijn om te weten wat er exact is gebeurd, met concrete scenario's.

Mijnheer de voorzitter, eigenlijk is het ook een kwestie van *goodwill*. Het kan toch niet zijn dat we ons moeten omturnen tot een onderzoekscommissie om feiten uit het verleden, waarvan men nu zelf afstand neemt, wat niet meer tot de praxis van vandaag behoort, gewoon samen te kunnen ontdekken. Als het moet, dan moet het. Ik meen echter dat met wat coöperatieve zin van alle kanten we echt aan de slag kunnen gaan.

Men moet het verleden niet ontkennen. Dat verleden moet op een objectieve manier gereguleerd worden om er samen lering uit te trekken, ten behoeve ook van de financiële sector, zeker voor Dexia en Belfius, en ook om onze verantwoordelijkheid als parlementsleden maximaal te kunnen opnemen.

Georges Gilkinet (Ecolo-Groen): Monsieur le président, monsieur Devriendt, merci. Je ne vais pas vous interroger sur la gestion actuelle de Dexia. C'est votre travail principal. On vous réentendra certainement sur le sujet. C'est toujours utile.

Ce qui nous intéresse, c'est le passé effectivement, que nous avons étudié dans le cadre d'une commission spéciale qui a assez peu abordé cet aspect de la participation active de Dexia, à l'époque, dans la construction de montages d'évasion fiscale. Et c'est ça qui nous intéresse, et je pense que ce qui serait utile, c'est qu'on comprenne mieux comment ça a fonctionné, par votre intermédiaire ou si vous nous indiquez les personnes que nous pouvons interroger.

Et donc, on comprend bien, après vous avoir entendu, que la filiale luxembourgeoise de Dexia, via une autre filiale Experta, était assez active dans l'aide à la construction de sociétés offshore, que depuis lors ça a été revendu. J'aurais voulu davantage d'indications sur le poids économique, le nombre de clients, le bilan d'Experta et de la BIL, que vous avez revendus. C'est quelque chose que vous devez savoir.

Quel était le type de clients d'Experta et de la BIL? Est-ce qu'il s'agit de privés, d'institutionnels, d'entreprises? Alors on voit qu'il y a une forme

d'étanchéité du contrôle, puisque c'est le contrôleur luxembourgeois qui s'occupait de la BIL et d'Experta. C'est une des difficultés qu'il y avait dans le groupe Dexia. Mais est-ce que la même étanchéité existait par rapport aux clients? Est-ce que les clients belges de Dexia pouvaient être clients facilement à la BIL et, via Experta, construire des sociétés offshore?

Comment étaient organisés la gouvernance et le contrôle internes sur Experta au départ de Dexia? Vous savez que dans les Panama Papers, il est indiqué dans une note interne au cabinet Mossack Fonseca que rien ne pouvait être entrepris sans l'accord du conseil d'administration de Dexia. Est-ce qu'il y avait une unité de gestion et de gouvernance? Est-ce qu'il y avait un contrôle par Dexia de ce qui se passait au sein d'Experta?

Je comprends que ce sont des questions difficiles parce que vous avez parlé de la confidentialité, que vous n'étiez pas là à ce moment-là. J'ai une question subsidiaire: si éventuellement, vous ne pouvez pas nous répondre plus précisément que vous l'avez fait dans votre premier exposé, est-ce que vous pouvez nous indiquer les personnes que nous pourrions inviter dans le cadre de cette commission – j'ai quelques idées, mais peut-être que vous en avez aussi – qui pourraient nous expliquer comment ça se passait à l'époque?

Dernier élément, vous avez revendu la BIL et Experta. Je suppose que vous avez revendu avec l'actif, le passif, les clients de la banque. Expliquez-nous si, effectivement, vous avez vendu l'ensemble de l'activité. Ou bien avez-vous gardé un héritage, une partie de dettes ou d'autres choses? Avez-vous aujourd'hui une vision de l'évolution autonome dans le cadre de ce partenariat État luxembourgeois avec un investisseur qatari d'Experta? Font-ils la même activité qu'ils ne le faisaient avant la revente, la cession que Dexia a organisée car vous n'étiez pas encore là. Voilà mes quelques questions.

Peter Dedecker (N-VA): Mijnheer Devriendt, allereerst bedankt voor uw toelichting. Omdat het de eerste keer is dat u in uw nieuwe rol hier in het Parlement bent ook mijn felicitaties. De job die u werd toevertrouwd is een job van groot belang. U weet als geen ander hoe groot de risico's van onze samenleving zijn, die u hebt meegekregen van de voorganger, van uw voorgangers; en de bestuurders van destijds.

Ik sluit mij eerst aan bij de vraag van de heer Van Biesen naar uw aanbevelingen. Dat is een zeer belangrijke vraag die wij aan iedereen hier stellen, de aanbevelingen van de betrokken spreker, en dan niet alleen vanuit uw rol als CEO van een bank, een *run-off*, maar ook vanuit de maatschappelijke opdracht waarnaar u hebt verwezen en die u vandaag vervult, samen met uw personeel. Dat is een maatschappelijke opdracht van algemeen belang die u en uw personeel vandaag is toevertrouwd en waartoe uw personeel vandaag bijdraagt.

Ik heb een vraag over die constructies en praktijken, gezien het internationale karakter van Dexia. Dexia had via DCL filialen over bijna heel de wereld. U hebt een zicht op die praktijken in heel de wereld, zowel de praktijken van toezichthoudende overheden als de praktijken in die samenlevingen in de verschillende landen en hoe men daar al dan niet vluchtwegen opzocht en de houding van de banken, de voormalige dochters van Dexia, in die landen ter zake. Daaruit zullen toch wel een aantal interessante aanbevelingen kunnen komen, een aantal mooie vergelijkingen.

Ik heb nog een aantal andere vragen. U hebt een toelichting gegeven over Experta. Ik vond het een beetje vreemd wat u zegt dat een vertrouwelijkheidclausule speelt. Wij kunnen hier natuurlijk zeggen dat de enige manier om dat op te lossen een onderzoekscommissie is of een beperkte onderzoekscommissie met alleen de opdracht Dexia, maar misschien zijn er nog andere mogelijkheden. Ik denk bijvoorbeeld aan de rol van de bestuurders van Dexia NV tussen 2002, dus de oprichting van Experta, en 2009. Ik denk dat daarover toch heel wat kan worden gezegd, zonder dat het uw vertrouwelijkheidclausule over BIL en haar overnemers schaadt?

Wat de vertrouwelijkheidclausule betreft, kunt u iets meer zeggen over het type clausule dat werd getekend bij de overname van BIL? In hoeverre verschilt de vertrouwelijkheidclausule die uw voorgangers hebben getekend bij de overname van BIL met vertrouwelijkheidclausules die getekend zouden zijn bij de verkoop van andere voormalige onderdelen van de bank? Ik vraag daar specifiek naar omdat uit uw presentatie en uw toelichting blijkt dat men in 2009 duidelijk al op de hoogte was van het grote imagorisico dat men had met die activiteiten bij de BIL en de dochter Experta. Ik ga er dan van uit dat, als men weet had van dat imagorisico, men daar nog een tweede keer over nadenkt op het moment dat men die vertrouwelijkheidclausule opstelt en tekent.

Als men zelf een zwijgplicht aangaat, weet men

wellicht wel dat men een bijkomend risico creëert voor Dexia zelf, een risico dat op Dexia zal blijven afstralen bij het uitlekken van die informatie, want er zou een sfeertje ontstaan rond Dexia dat nefast is voor de groep en voor haar personeel, zoals u hier hebt toegelicht. Ik neem dus aan dat er toen toch een tweede keer over nagedacht werd. Daarom vraag ik u of er een verschil is in de vertrouwelijkheidsclausules en welke mogelijkheden er nog geboden worden.

Ik vraag u ook specifiek naar de rol van de bestuurders tussen 2002 en 2009. Die specifieke vraag stel ik, omdat u ook wel vernomen hebt dat onder meer journalist Kristof Clerix in deze commissie vermeld heeft dat mails duidelijk aangeven dat de aansturing van experts gebeurde vanuit Brussel. In die mails stond dat de boel werd vertraagd vanuit Brussel. Met 'vanuit Brussel' bedoelde men volgens Belfius uiteraard niet Dexia Bank België, maar wel Dexia NV, de groep die u vandaag leidt. U weet dat er onder de bestuurders toen ook mensen waren die, naast hun verantwoordelijkheid als bestuurder, een maatschappelijk engagement hadden in de politiek, in het middenveld en dergelijke. Om die reden stel ik u die vragen.

In 2009 werd er een comité opgericht voor het beheer van het reputatierisico binnen de BIL. Als ik het goed begrijp, ging het over het reputatierisico binnen de BIL en werd dat comité ook binnen de BIL opgericht. In hoeverre werd er een gelijkaardig comité opgericht op het niveau van Dexia zelf? Of gaat het toch om een comité binnen Dexia? Dat heb ik misschien niet zo goed begrepen.

U zei voorts dat er nog twee activiteiten zijn op de Kaaimaneilanden, zonder fiscaal voordeel. Ik vraag mij af welk voordeel er dan wel nog is. Vertegenwoordigers van een andere bank verklaarden hier eveneens dat er op de Kaaimaneilanden nog activiteiten zijn, maar dat die niet winstgevend zijn. Ik vraag mij af wat u daar als bank doet als de activiteiten aldaar niet winstgevend zijn. Waarom worden die activiteiten daar dan georganiseerd? Dat was een enigszins vreemde incentive. Daarom vraag ik ook aan u wat de activiteiten daar uitmaken en welke de winstbijdrage van die activiteiten aan de bank is.

U vermeldde de financiering van infrastructuurprojecten, onder meer in de States. Waarom kan dat dan niet vanuit andere landen, waarmee ik coöperatieve landen bedoel? Ik begrijp namelijk best dat er een belastingparadijs wordt gebruikt als er activiteiten worden opgezet in landen met een niet zo stabiel klimaat, landen met een onstabiel investeringsklimaat, zoals er in Zuid-Amerika en Afrika wel een aantal landen te vinden is. Dat men voor die landen werkt vanuit een zeer stabiel land, een belastingparadijs, kan ik nog begrijpen. Voor infrastructuurfondsen in de Verenigde Staten ligt dat echter anders. De VS is bij mijn weten geen apenland. Daarom vraag ik mij af wat er daar gebeurt, dat ergens anders niet kan gebeuren.

Benoît Piedboeuf (MR): Merci, monsieur le président, merci, monsieur Devriendt, de nous livrer certaines des informations que vous possédez. Vous le faites avec courtoisie et élégance. Effectivement quand on vient après, on peut se permettre ce genre de distanciation puisqu'on n'est pas censé avoir participé à ce qui s'est passé. Vous appelez notre mansuétude et notre vigilance par rapport au personnel. Pas de problème. Je pense qu'on est tous convaincus que le problème ce n'est pas le personnel qui reste, c'est plutôt celui qui est parti.

J'ai la même question que M. Dedecker. Vous avez dit qu'il y avait encore des structures au Panama qui n'étaient pas des structures avec une volonté fiscale. J'ai la même question: alors, qu'est-ce qu'elles font? Et si elles restent au Panama parce que cela permet de réaliser certaines opérations, je voudrais savoir lesquelles, et en quoi le fait d'être au Panama rend certaines choses plus faciles.

Vous avez parlé d'Experta en disant qu'Experta répondait aux normes et respectait les normes en matière de blanchiment. OK. Mais je ne pense pas qu'Experta vende de la crème solaire, et donc si Experta ne vend pas de la crème solaire à ceux qui vont au Panama, elle fait forcément quelque chose et elle organise des choses, et donc j'ai le sentiment qu'on est plutôt devant une association de malfaiteurs qu'autre chose. Donc je ne vois pas comment une structure installée et qui crée 1 950 sociétés qui vont s'installer au Panama n'organise pas quelque chose d'illégal. Donc ça, je voudrais bien que vous m'expliquiez en quoi Experta a toujours respecté les règles.

Je ne vous parlerai pas de l'épisode évidemment où notamment la Région wallonne recommandait aux communes de recapitaliser Dexia parce que c'était une bonne opération à faire. Certaines communes l'ont fait, la mienne pas, heureusement, parce que tout le monde s'est ramassé. Tout a été réduit à néant. Plus eu de dividendes etc. À ce niveau-là, les communes crient vengeance aussi. Je ne peux pas penser

qu'il n'y avait pas une sorte de collusion, mais je ne peux pas le prouver, donc je ne vais pas le dire.

Vous dites: on a découvert certaines choses. Alors en effet cela faisait partie de votre rôle, de la responsabilité du management mis en place pour assurer finalement les règlements de tout l'actif, essayer effectivement de défendre les intérêts de l'État etc. Quand j'entends que l'on découvre des choses, mais que cela date de 2009, et que finalement on est là aujourd'hui en 2016 parce qu'il y a eu des informations concernant les Panama Papers, je ne peux pas penser que certaines choses n'ont pas été découvertes en 2009 et si elle l'ont été, est-ce qu'elles ont été communiquées au moins aux États qui ont permis de sauver la banque? Si elles ne l'ont pas été, pourquoi?

Le juge a-t-il été informé? L'ISI a-t-elle été informée de tout ce que vous avez découvert par après? Quand on vient après, on peut se permettre de découvrir et de dire que l'on a découvert! Des informations ont-elles été données au fisc, à l'État ou aux actionnaires résiduels?

Un jour, au cours d'un débat électoral, j'ai dit que j'avais le sentiment qu'il n'y avait pas assez de banquiers en prison. Je me le demande franchement. Ne pensez-vous pas qu'un certain nombre de prédécesseurs ou d'administrateurs devraient s'y trouver afin d'éviter des situations comme celle-ci?

Eric Van Rompuy (CD&V): Collega's, ik zou willen aansluiten bij een aantal vragen.

Ik dank de heer Devriendt en de mensen van Dexia. Als men ziet welke verantwoordelijkheid zij hebben, over welke bedragen men spreekt; zij beheren nog 237 miljard euro en zij komen van 413. Het blijft 237 miljard euro waarvan de staatsgaranties vandaag nog bijna 70 miljard euro bedragen. Het is dus een enorme maatschappelijke verantwoordelijkheid. De jongste jaren was het beheer in goede handen met de heer De Boeck en ik hoop dat ook de heer Devriendt en al de medewerkers dat belangrijk maatschappelijk werk voortzetten. Ik denk dat zij ook een grote verantwoordelijkheid dragen en ik denk ook dat zij de steun hebben van eenieder die het goed meent met het geld. De staatsgaranties zijn tenslotte belastinggeld van ons allemaal. Ik denk dus dat u een heel belangrijk werk verricht.

Het blijft ook ongelooflijk, als men de structuur bekijkt die u getoond hebt van Dexia van 2008 tot 2015, van 508 entiteiten naar 46, welke tentakels Dexia had ontwikkeld. Ik zat hier ook nog. Op uw stoel zat in 1990-1991 François Narmon. Dat was de tijd toen Fons Verplaetse een rapport had gemaakt over de fusie van de publieke financiële instellingen. Dat ging toen over de spaarkas, over de NMKN, over het Gemeentekrediet, het Beroepskrediet enzovoort. Ik zie nog altijd dat François Narmon met grote fierheid hier kwam zeggen dat het Gemeentekrediet buiten de grenzen ging en dat zij in de BIL een participatie hadden genomen van 25 % en dat een bank zoals het Gemeentekrediet, met zo'n expertise over lokale financiering, op de internationale toer moest gaan, anders konden zij niet overleden.

Als men dan ziet, zoveel jaren later, wat er van het Gemeentekrediet en de BIL geworden is, dan roept dat enorme vragen op, ook over verantwoordelijkheden van mensen die in die jaren de beslissingen hebben genomen. Ik denk niet dat het de taak is van de commissie om terug te grijpen naar wat er in die jaren is gebeurd, bijna twintig jaar geleden.

Men zegt dat het allemaal ontwikkelingen zijn die men niet kon voorzien, maar uiteindelijk heeft men toch enorme risico's genomen.

Mijn vragen sluiten een beetje aan bij wat door andere collega's werd gezegd. De activiteiten van de Experta-groep in 2009 en de activiteiten van de BIL, daarbij spreekt men in 2009 bijvoorbeeld over 9 vennootschappen op de Bahama's, 3 vennootschappen in Panama, 1 vennootschap in Jersey, Experta AG Zwitserland. Ik merk dat in de loop van de jaren, tussen 2009 en 2010, al die participaties van de BIL of via Experta enzovoort; werden verkocht. U hebt er ergens allusie op gemaakt en ik geloof dat de heer Dedecker er iets over heeft gezegd: op het moment dat u die verkocht, aan wie? Was de verkoop van dat soort dingen inclusief de offshoreconstructies? U spreekt over een vertrouwelijkheidsclausule, maar ik weet niet wat u daar juist mee bedoelt. Tussen 2009 en 2010, dat is toch de periode toen eigenlijk iedereen voor een stuk van het bestaan daarvan wist. Dat men dat zomaar heeft kunnen verkopen en dat die offshorevennootschappen onder een andere naam zijn blijven voortbestaan!

Het blijft voor mij toch wel een groot vraagteken nu op dit ogenblik, dat wij er nog altijd geen zicht op hebben waar ze zitten, waarom ze daar zitten en wat de meerwaarde is. U zegt, over fiscale constructies, dat '*aucun avantage fiscal n'a été recherché ni obtenu'.* De vraag die de commissie zich stelt is de volgende. Dexia heeft er vandaag

niets meer mee te maken. KBC heeft gezegd: zie KB Lux; zij hebben er ook niets mee te maken. Bank Degroof heeft ook op haar communiezieltje beloofd dat zij er ook niets meer mee te maken hebben. De BBL als eerste ook. Wij krijgen van iedereen hier een soort cesuur tussen het verleden en de toekomst.

Ik neem aan dat wij niet in het verleden moeten gaan graven, maar wie garandeert ons dat de constructies die toen werden opgezet, ook niet via andere structuren werden opgezet? U hebt die verkocht. In Gibraltar werd het vereffend, andere zijn verkocht. De BIL Invest werd vereffend, in Monaco werd het verkocht, 9 entiteiten in de Bahama's werden verkocht.

Aan wie is dat echter verkocht en welke garanties zijn er dat die constructies… Mij maakt het immers niet uit dat het constructies van Dexia of iemand anders zijn. Mij maakt het uit dat zij blijven bestaan en dat zij door die structuren blijvend een probleem van fiscale fraude en fiscale ontwijking vormen. De taak van de commissie is zicht te krijgen op die tentakels en er via de wetgeving voor te zorgen dat dat soort constructies niet meer voorkomen. Tot nu toe blijven wij op onze honger. Ik denk dat verschillende leden van de commissie graag dieper zouden kunnen graven in die constructies. Op dit ogenblik kunt u alleen zeggen dat zij verkocht zijn.

Trois entités fermées depuis 2011, deux entités vendues, entité gérée en extinction, entité de référence dans le rapport annuel de Dexia, enzovoort.

Wij hebben die vraag al een paar keer gesteld, mijnheer de voorzitter.

Kunt u ons meer informatie geven? Dat moet daarvoor niet publiek zijn.

Er is ook de Kaaimantaks, die via de doorkijkbelasting probeert klaar te zien in constructies in belastingparadijzen of dergelijke landen, om te kunnen komen tot een faire inning van belastingen. Wij raken in de commissie echter niet verder dan vaststellen wat er vandaag gebeurt. Wij geloven u. Er is aan de andere kant ook het verleden, waar het bijna niet meer mogelijk is om…

Sommigen hebben ook gesuggereerd de verantwoordelijken van de BIL of Experta of degenen die toen in de raad van bestuur van Dexia zaten en die blijkbaar op de hoogte waren van die constructies, hier te vragen om onder ede te komen getuigen in een onderzoekscommissie over wat er toen is gebeurd. Volgens mij heeft dat totaal geen zin. Ik denk echter wel dat u, die Experta verkocht heeft, wel in staat moet zijn te weten aan wie Experta is verkocht.

U zegt dat er nog een aantal van die constructies zijn. "Présence de Dexia dans les îles Caïman limitée à deux entités en extinction", enzovoort. Ik zou eens willen weten wat achter "*en extinction*" zit. Wie zit daar achter? Het is blijkbaar nog altijd in uw handen op de Kaaimaneilanden. De commissie heeft er echter geen zicht op welke soort constructies dat zijn.

Zijn die illegaal? Welke soort fiscaliteit is daarop van toepassing? Welke soort financieringstechnieken worden daar gehanteerd? Als wij dat willen bestrijden, moeten wij dat weten.

Ik hoop dat wij op dat vlak, en het moet daarom niet publiek zijn, een zicht kunnen krijgen op wat daar gebeurd is. Ik steun wat daarnet gezegd is over de vertrouwelijkheidclausules. Als die niet op een of andere manier opgeheven kunnen worden, zullen wij daar nooit een zicht op krijgen. Ik meen dat het een groeiende frustratie is in deze commissie dat wij nog altijd geen greep krijgen op wat er vandaag nog aan constructies bestaat. Het is onvoorstelbaar hoeveel er werden opgezet in de loop van die jaren en hoe weinig zicht wij, ook vandaag, hebben op wat daar allemaal achter zit.

Tot daar mijn vragen, mijnheer de voorzitter.

Le **président**: Puis-je insister sur un point? C'est la concision, si possible. Mais surtout, autant que faire se peut: des questions. Des questions précises, qui nous permettent d'aller un peu plus loin dans la compréhension de ce que fut la gestion de Dexia sur ce problème particulier des offshore, des paradis fiscaux, Panama Papers en particulier.

Je répète que nous aurons un débriefing sur l'audition des banques, qui est prévu au mois de juillet.

Benoît Dispa (cdH): Monsieur le président, je vais essayer d'aller *to the point*, selon votre suggestion habituelle.

Je voudrais d'abord dire à M. Devriendt que j'ai bien entendu son message en guise de conclusion, quoiqu'il fasse appel à notre compréhension à l'égard de ses collaborateurs, notamment les 200 collaborateurs qui sont restés sur le bateau alors que d'autres l'ont quitté.

En ce qui me concerne, il n'y a aucune hésitation par rapport à cela, tant à votre égard qu'à l'égard de l'ensemble de vos collaborateurs. On peut, bien sûr, faire preuve de beaucoup de compréhension, même de reconnaissance par rapport au travail que vous réalisez, puisque vous assumez les soins palliatifs, si je peux utiliser cette image-là, par rapport à l'organisme dont vous avez la responsabilité. Ce n'est évidemment pas à vous que l'on doit adresser des critiques.

Cela dit, pour que notre reconnaissance soit pleine et entière, je pense que ce serait bien que vous puissiez, davantage encore que vous ne l'avez fait dans votre exposé, nous aider à comprendre réellement ce qui s'est passé. Vous êtes l'héritier d'une histoire dont vous ne devez pas assumer la responsabilité, mais vous en assumez tous les jours les conséquences. Vous savez ce qu'est le côté obscur de la force puisque vous y êtes confronté tous les jours.

Les questions que je voudrais vous poser sont de deux ordres. L'une pour le passé, l'autre pour le présent. Pour le passé, d'abord: quelle est l'ampleur de ces pratiques dont vous assumez aujourd'hui les conséquences? On voit bien que, au sein du groupe Dexia, c'étaient des pratiques structurelles, systémiques. Vu le nombre de structures créées notamment, cela paraît assez clair.

Avez-vous le sentiment que dans le secteur bancaire d'une manière générale, ces pratiques étaient monnaie courante? Ou bien Dexia était vraiment la *bad bank* de l'époque et, partout ailleurs, les pratiques n'étaient pas gérées de la même façon? Dexia est-elle vraiment le mauvais élève de la classe? Ou bien ce que l'on peut reprocher à Dexia est-il exemplatif de pratiques qui étaient couramment répandues dans l'ensemble du secteur?

Et puis surtout, quelles sont les causes que vous avez identifiées qui permettent de comprendre le recours aussi intensif à ces structures offshore?

Il est important que l'on comprenne bien et je ne cherche pas ici à avoir des dénonciations de personnes ou à épingler des responsabilités individuelles. Mais de façon systémique, vu le regard que vous portez sur cette période, quelles sont les causes qui permettent de comprendre cette situation? Les mêmes causes produisent souvent les mêmes effets. Il est donc important qu'on sache exactement ce qui a rendu possible cette dérive. Est-ce la pression des clients? Est-ce un intérêt personnel du management? Est-ce une certaine forme de mégalomanie de certains dirigeants qui, à un moment donné, se sont cru les rois du monde? Sont-ce des organes de contrôle défaillants? Est-ce une législation un peu passoire? Est-ce la concurrence des autres banques, le sentiment que si on ne le fait pas soi-même, ce sont d'autres qui le feront? Je voudrais avoir votre point de vue d'expert, non pas en tant que responsable des faits mais en tant que gestionnaire de leurs conséquences, pouvoir comprendre ce qui, dans votre esprit, est à l'origine de ce phénomène.

J'en viens au présent. On a entendu beaucoup d'organismes bancaires nous expliquer que les temps avaient changé et que les banques étaient entrées dans un nouveau paradigme, avec des règles claires, des procédures de *compliance*, une déontologie, une éthique… Désormais tout doit vraiment nous rassurer. Et, en même temps, je dois vous dire que nous ne sommes pas totalement rassurés.

Vous nous avez dit, s'agissant de la BIL ou d'Experta que les normes, à l'époque, étaient respectées, que les organismes de contrôle et notamment cette commission de surveillance du secteur financier étaient à l'œuvre, que, finalement, les choses se déroulaient dans une apparence de normalité. On sait bien que ce n'était pas le cas.

Aujourd'hui on nous tient le même discours en nous disant "qu'il y a des règles, des procédures, des organismes de contrôle". Qu'est-ce qui nous permet de croire à ce changement de paradigme? Qu'est-ce qui nous permet de penser que ce qui a été possible hier, malgré une apparence de respectabilité, ne le serait plus aujourd'hui? Le secteur s'est-il vraiment amendé, s'est-il corrigé, a-t-il structurellement pris des mesures qui rendent impossibles les pratiques du passé? Ou bien fait-on du "façadisme" et se donne-t-on une apparence de respectabilité parce qu'on sait bien que le risque "réputationnel" est lourd? Ou bien un réel changement structurel est-il intervenu? Pouvez-vous nous en convaincre? Pouvez-vous nous dire que ce que vous avez identifié comme étant des facteurs de dérives dans le passé n'existe plus et que, au contraire, des mesures ont été prises et permettent de dire "plus jamais ça"?

Peter Vanvelthoven (sp.a): Mijnheer de voorzitter, vooraleer mijn vragen te stellen, onderstreep ik dat ik het niet eens ben met collega Van Rompuy als zou het geen zin hebben om over het verleden te spreken. Ik denk dat dat net wel

leerrijk kan zijn. Er staat trouwens in de opdracht van onze commissie dat we ook het verleden onder de loep nemen.

Ik kom tot mijn vragen. We hebben hier van de woordvoerders van de verschillende financiële instellingen die in onze commissie al gepasseerd zijn – de *compliance officer* was daarbij steeds aanwezig –, telkens de verzekering gekregen dat alle constructies en transacties nauwgezet door de complianceafdeling in de gaten werden gehouden en dat de *compliance officer* in onafhankelijkheid kon beslissen wat kan en wat niet kan. Hetzelfde geldt natuurlijk ook voor het verleden.

Ik heb begrepen dat u, mevrouw Colin, destijds bij de Dexiagroep de *compliance officer* was. Ik heb daar dus een paar vragen over. Had u toen kennis van de constructies die werden opgezet via Luxemburg? Beoordeelde u die toen als correct, conform de regelgeving, conform wat normatief opgelegd is? Als dat destijds door uw complianceafdeling beschouwd werd als de correcte manier van werken, dan moeten we vandaag misschien nagaan in welke mate ook vandaag de complianceafdelingen wel heel secuur nagaan wat kan en wat niet kan. Vandaar de simpele vraag of u wist van die constructies. Als u dat wist, werd dat onderzocht? Is er daarvoor na onderzoek blijkbaar toch groen licht gekomen?

Ten tweede, aanvullend daarop, we stellen vast dat men steeds via Luxemburg werkte als het ging om allerhande constructies. Wat was de reden daarvoor? Was dat omdat daar het bankgeheim veel strikter werd toegepast? Was dat omdat daar wettelijk andere praktijken mogelijk waren dan in ons land? Wat was de reden waarom de constructies niet vanuit België zelf konden worden opgezet? Waarom moesten daarvoor constructies in Luxemburg opgezet worden?

Tot slot, ik heb vastgesteld dat u een intern onderzoek hebt gevoerd in uw archieven. Daaruit zijn resultaten gekomen, die geleid hebben tot een aantal maatregelen. Kan onze commissie beschikken over het rapport, dat daarover ongetwijfeld is opgesteld?

Éric Massin (PS): Monsieur le président, comme mes collègues, je vais essayer d'éviter les redondances, même si une commission s'est déjà tenue lors de laquelle la problématique Dexia a déjà été évoquée à de nombreuses reprises. Des conclusions ont déjà été mises sur la table. Mais il est ici question d'un autre système, même si on sait que cette grenouille qui a voulu devenir plus grosse que le bœuf, comme le raconte la fable, a finalement explosé en plein vol.

Le côté ennuyeux, dans le cadre de ce dossier, c'est évidemment qu'il y a eu deux interventions de l'État. Or, à chaque fois, on doit constater que c'est sur la base de révélations extérieures que sortent toute une série de choses ou qu'on met fin à toute une série de pratiques et de systèmes. Il a donc fallu ces quelques difficultés, ces interventions de l'État pour que, par exemple, on aille vers une vente, une cession d'actifs au niveau de la BIL.

Plusieurs éléments ont été mis sur la table mais je comprends qu'à un certain moment, un héritier doit gérer, sauf qu'il existe en droit l'héritage sous bénéfice d'inventaire. Faire l'inventaire, c'est, oui, aller voir ce qu'il y a dans les archives, oui, aller voir ce qui crée des problèmes. C'est donc se poser des questions, comme nous le faisons là maintenant, apporter des réponses et gérer; par exemple, la cession de toute une série de choses difficiles et délicates, comme une banque au Luxembourg ou une société de montage. Cela peut être la réalisation de l'inventaire. La question que l'on se pose, c'est que vous avez fait cet inventaire. Elle a déjà été posée par un collègue mais il faut, à mon sens, fortement insister à ce sujet-là. Vous savez qu'il y a des obligations, même lorsqu'on cède et que le contrat de cession est confidentiel, … Je crois avoir compris qu'on ne pourrait pas avoir à disposition le contrat de cession de la BIL, d'Experta et des filiales car il contient des informations confidentielles mais ces informations confidentielles, il y a quand même une limite, à savoir le pénal, voire la fraude fiscale. Donc, je suppose qu'aujourd'hui, vous pouvez nous confirmer que, dans le droit d'inventaire que vous avez exercé, dans tout ce que vous avez constaté au niveau des archives et par rapport à l'ensemble des opérations qui ont été menées par ces différentes sociétés, ces filiales, il n'y a pas d'infraction de nature pénale au regard du droit belge évidemment et qu'il n'y a pas, dans le même sens, de fraude fiscale. C'est important que vous puissiez nous le redire.

Vous nous dites que, dans le cadre de l'inventaire, il y a des contrôles qui ont donc été effectués. Vous n'êtes pas le premier à nous le dire. Par exemple, au niveau des institutions qui pouvaient exister au Luxembourg, la commission de surveillance du secteur financier a fait les contrôles, qui ont été transmis à la maison-mère, laquelle a obtenu le contrôle de la commission de surveillance du secteur financier. Ok, les informations sont bonnes. Sauf qu'on constate aujourd'hui que les informations ne le sont pas

nécessairement. C'est ce que M. Dispa vous disait.

Concevez-vous, en tout cas aujourd'hui, que l'on puisse se satisfaire de cette manière de procéder? J'ai posé une question à l'un de vos prédécesseurs: qui gagne, du *private banking* ou de la *compliance*? La réponse a été: la *compliance*.

Dans la vérification des données et des renseignements qui sont transmis, de l'absence ou non de montage, de l'absence ou non de fraude fiscale, de montage favorisant la fraude fiscale, est-ce le *banking* ou la *compliance* qui doit gagner? J'ai tendance à dire que c'est la *compliance* qui doit gagner. Cela veut donc dire qu'il ne faut pas prendre non plus pour argent comptant, parce que les règles seraient plus souples dans un autre État, les affirmations des régulateurs des autres États, par exemple la commission de surveillance du secteur financier au Luxembourg, selon quoi tout est correct et ne présente aucune difficulté. Je suppose qu'aujourd'hui, vous allez me répondre qu'il n'y a pas de problème. Mais, dans le cadre du droit d'inventaire que vous avez fait – des archives, vous nous l'avez dit, que vous êtes allé vérifier – était-ce le cas à l'époque?

Cela pose aussi la question du contrôle qui peut être effectué par la FSMA. Je sais que les règles ont changé entre-temps. Mais considérez-vous qu'à l'époque, les règles qui étaient à disposition étaient suffisantes pour pouvoir être averti, pour avoir éventuellement des éléments de suspicion afin de voir plus loin, pour se dire qu'il y avait un risque. S'il y en avait un, normalement, la *compliance* devait faire un choix en disant: "On ne court pas ce risque. Point à la ligne". Était-ce exactement la même chose dans le chef de la FSMA?

Beaucoup de collègues se posent la question de la raison pour laquelle, alors que ces montages pouvaient se faire au départ de la Belgique, on passe par le Luxembourg, on passe par Singapour, on passe par d'autres endroits. Pouvez-vous nous confirmer que c'est un simple problème d'étanchéité pour éviter le Titanic à la banque? Evidemment, en fonction des réponses que vous allez me donner, c'est clair que si on applique à ces filiales ou on applique à ces correspondants ou ces sociétés auxquelles on recourt ou dans lesquelles on a une partie de parts mais pas une intégralité, les règles propres de l'État, cela crée une cloison étanche. Et si, évidemment, on ne doit pas procéder aux vérifications et on se satisfait de ne pas procéder aux vérifications, donc on ne fait pas jouer la *compliance*, l'étanchéité joue à fond et, à ce moment-là, on n'est coupable et responsable de rien. Pouvez-vous me confirmer ces éléments?

Marco Van Hees (PTB-GO!): Une première question qui n'a pas vraiment de rapport avec la question qui nous occupe mais que je vais me permettre de poser puisque vous l'avez évoquée, concerne votre filiale Dexia Israël. Y aurait-il une vente imminente? Pouvez-vous en dire plus sur la situation de cette filiale à l'heure actuelle, qui a défrayé la chronique à une époque et sur laquelle il reste des questions? Y a-t-il une échéance prévue pour cette vente ou est-ce toujours l'incertitude? Quels seraient les obstacles éventuels? Je me permets de prendre un petit peu du temps de M. Devriendt pour cela.

Sinon, pour ce qui nous occupe plus directement, je voudrais savoir, monsieur Devriendt, ce que vous avez, d'une manière générale, en matière d'archives sur les questions qui nous occupent et si vous avez, par exemple, les PV de tous les comités de direction et de conseils d'administration de Dexia sur les périodes qui précèdent 2008, qui suivent 2008, jusqu'à aujourd'hui. Je pense que ce sont des choses qui peuvent être intéressantes, qui peuvent nous intéresser dans la mesure où on se pose la question de la connaissance que pouvait avoir à la fois la direction et aussi les administrateurs, de montages fiscaux faisant intervenir les paradis fiscaux. Peut-être même pouvez-vous vous-même éventuellement créer un fonds, pas un fonds d'investissement mais un fonds d'archives qu'on appellerait le "Fonds Devriendt" par exemple; vous mettriez à disposition ce fonds et vous y placeriez tous les documents qui peuvent intéresser ceux qui travaillent sur l'usage des paradis fiscaux, des paradis offshore, de la fraude fiscale.

Toujours concernant ces archives, qu'en est-il de celles d'Experta et de la BIL? Tout a-t-il été cédé au repreneur ou en avez-vous gardées, concernant cette filiale luxembourgeoise?

Au sujet de la confidentialité que vous évoquiez, de quel document s'agit-il? Cela concerne-t-il Experta et la BIL ou autre chose? Pouvez-vous préciser la nature de cette confidentialité et nous fournir copie de la convention qui la mentionne de façon à nous rendre compte de son expression d'un point de vue légal?

Par ailleurs, ne pensez-vous pas qu'il faille faire la balance entre, d'une part, l'obligation de

confidentialité et, d'autre part, les obligations morales au regard d'opérations relativement douteuses. Cela permettrait, peut-être, d'éviter des perquisitions de la justice qui ne seraient pas bienvenues pour votre institution.

Vous avez mentionné un changement qui se serait produit au moment de l'arrivée de MM. Dehaene et Mariani. En quoi leur arrivée aurait-elle eu un effet ? Pourquoi y aurait-il eu un effet s'il y en a eu un?

Je ne veux pas mettre mes collègues CD&V en colère, mais je me permets quand même de rappeler que M. Dehaene avait siégé dans de nombreux conseils d'administration, notamment AB InBev.

Eric Van Rompuy (CD&V): Un peu de respect! Il est décédé. Il a été un membre important à la Chambre.

Marco Van Hees (PTB-GO!): Je pense que le délai exigeant le respect est passé. Je me rappelle, néanmoins, que M. Dehaene avait reçu des bonus pour plusieurs millions d'euros de la part d'AB InBev et que cela ne s'était pas déroulé dans une transparence totale.

J'abrège, mais je me demandais en quoi cette arrivée de M. Dehaene allait tout d'un coup offrir un regain de moralité à la banque?

D'après vos propos, la BIL et Experta, en 2009, cèdent 40 % des activités offshore. J'en conclus qu'il en reste 60 %. Il y a une différence quantitative mais quelle est la différence qualitative? Qu'a-t-on fait de ces 60 % restants? On sait par la presse, par ailleurs, que les constructions via Mossack Fonseca se sont poursuivies jusqu'en 2011. Je m'interroge sur cette période de 2008-2011. Quelle était la nature des changements qui ont eu lieu à ce moment-là? À qui ont été vendues les filiales offshore de la BIL et d'Experta?

En ce qui concerne les sociétés, des questions ont déjà été posées sur celles que vous avez encore dans des localités offshore. Il y en avait deux ou trois. Pouvez-vous nous donner, si vous en disposez, la valorisation de ces sociétés? Je suppose que vous vous inscrivez à ce moment-là dans une démarche de cession de la plupart des activités. Est-ce un problème d'arriver à les vendre à un prix convenable? Dans ce cadre-là, il serait intéressant de connaître leur valorisation pour savoir quels sont les problèmes pour céder ce genre de société.

Monsieur Devriendt, vous avez un long parcours dans le secteur bancaire. Vous êtes passé par plusieurs institutions: ABN Amro, Fortis, etc. Vos fonctions ne vous donnaient peut-être pas une vue sur ces activités, mais avez-vous gardé un sentiment général ou une appréciation générale sur les usages des banques en matière de paradis fiscaux et de fraude fiscale? Avez-vous une connaissance particulière ou une vue en la matière? Avez-vous eu connaissance de faits? Avez-vous une impression à partager à ce sujet?

Meyrem Almaci (Ecolo-Groen): Mijnheer Devriendt, dank u voor uw uiteenzetting. Wij hebben hier al een aantal jaren commissies gehad, specifiek over Dexia, maar ook over de geschiedenis van Dexia. Ik weet wat u geërfd hebt. Het is begonnen met een onoverzichtelijk kluwen na de eerste redding en dan in afbouw.

Uiteraard is het ook belangrijk om het werk te erkennen dat nu nog wordt gedaan. De taak die wij hier vandaag hebben, is om te voorkomen dat wat wij nu ontdekken zich in de toekomst opnieuw voordoet.

In die zin sluit ik mij aan bij de vragen die al zijn gesteld. Ik heb daarbij ook nog een aantal specifieke vragen.

Eerst en vooral de vragen met betrekking tot Experta. Klopt het dat Experta voornamelijk bezig was met het beheren van grote vermogens, dus expliciet zich richten op een marktsegment? U hebt daarnet verwezen naar het aandeel van Experta, dat het in de groep op zich niet zo veel uitmaakte. Klopt het dat zij zich echt op die grote vermogens richtten?

Experta was de volle dochter van BIL. BIL was de volle dochter van Dexia. U bent ook de eerste die ons hier heeft gezegd, en dat apprecieer ik enorm, dat het management en de raad van bestuur op de hoogte waren van deze constructies. Dat staat in schril contrast met de uitspraak van bijvoorbeeld de heer Miller die, toen hij naar de Panamaroute werd gevraagd, zei dat hij de kranten niet had gelezen en dat hij niet op de hoogte was. Door dergelijke uitspraken is de bevolking uiteraard geschandaliseerd.

U hebt verwezen naar december 2009, toen het management de raad van bestuur heeft geïnformeerd. Zouden wij het verslag van die vergadering kunnen krijgen?

Als het management de raad van bestuur heeft

geïnformeerd, aangezien Dexia op dat moment al een eerste redding had gemaakt en het toenmalige CBFA, het huidige FSMA, zeer dicht op de huid van die bank zat, in opdracht van ons allemaal, was de Belgische toezichthouder in 2009 op de hoogte?

U zegt immers dat in 2009 in dat verslag was vastgesteld dat er enorm veel offshoreconstructies waren, u noemt het constructies in niet-coöperatieve landen, en daarop is men in actie geschoten. In actie schieten, betekent dat dan ook dat men op dat moment de Belgische toezichthouder van de situatie op de hoogte heeft gesteld?

Ik stel die vraag omdat ook in 2009 de Bijzondere Belastinginspectie in een zeker geval op het spoor was van die Panamaroute. Het ging om Kestrel Overseas, denk ik. Ik kan mijn eigen geschrift niet meer lezen. U moet het mij vergeven. Het ging om een specifiek dossier, waarin de BBI stootte op een voorbeeld van de Panamaroute. Ik wil weten in hoeverre de toezichthouders op dat moment met de fiscus al dan niet in contact waren, mochten zij op de hoogte zijn geweest?

U stelt terecht dat veel mensen het schip Dexia verlaten hebben en dat het nu uw taak is het drijvend te houden. Maar er zijn toch heel wat mensen die de geschiedenis hebben meegemaakt? Eén ervan is mevrouw Colin, die naast u zit. Sinds 1999 is zij in de bank aanwezig.

De vraag naar de reconstructie van het verleden is wel relevant. Ik wil weten of onze Bijzondere Belastinginspectie nu, ik heb het niet over deze commissie, de experts van deze commissie of een onderzoekscommissie, die vertrouwelijkheidclausule nog kan omzeilen. Is er een technische mogelijkheid om te weten te kunnen komen welke soort constructies zijn opgezet, in het licht van het ontwikkelen van adviezen aan de bevoegde minister over hoe dit soort constructies kan worden voorkomen? Los van de klanten.

Ik vind dit wel relevant. Wij hebben hier vele discussies gehouden over Dexia. Ons is verteld dat FSA een dochter was die totaal oncontroleerbaar was in de Verenigde Staten. FSA is nu verkocht. Op de andere zou men wel een redelijk goed zicht gehad hebben.

Het is interessant om te zien… Wij weten aan wie zij verkocht zijn. De vorige Dexiacommissie heeft die opvolging gedaan. FSA is verkocht aan Assured Guaranty Corporation, in de Verenigde Staten. BIL is verkocht aan een Qatarees investeringsbedrijf, dat weten wij. De naam ontglipt mij even, maar wij weten dat BIL nu in Qatar zit, en niet volledig is verkocht. De legacyportefeuille is hier gebleven.

Mijn vraag is: wat zit er allemaal in die legacyportefeuille die hier gebleven is? En wat kunnen wij over de erfenis van het verleden te weten komen van de gespecialiseerde mensen, die toegang hebben tot meer informatie, of die de wettelijke mogelijkheid hebben aan meer informatie te komen. Is er nog een mogelijkheid ondanks de clausules die er zijn om die constructies as such te ontleden, en op die manier te kijken hoe wij onze wetgeving ter zake kunnen aanpassen?

Zo is de voorbije dagen bijvoorbeeld het verhaal van de *free ports* in de pers gekomen. De raad van bestuur was op de hoogte en had inzage. Heeft die de toezichthouder op de hoogte gebracht? Was de toezichthouder op de hoogte? Heeft die vervolgens de belastingdiensten op de hoogte gebracht?

Welke mogelijkheden hebben onze belastingdiensten vandaag om wat er toen is gebeurd te reconstrueren? Op welke manier liepen de routes, op welke manier kunnen wij dat vandaag verhelpen? Welke mogelijkheden bestaan er vandaag nog om onze rol op te nemen?

Wat ik bijzonder interessant vind, mevrouw Collin, is dat u bij de bank bent sinds 1999 en ook bevoegd was voor *risk management* bij Dexia Crédit Local. U hebt een internationale synergie moeten opzetten. De heer Dehaene heeft hier getuigd dat de koterij immens was. Wat was uw aanvoelen daarvan? Welke invloed had dit op het opzetten van dit soort routes, waar men blijkbaar van op de hoogte was?

Ik begrijp het, de wetgeving is veranderd. Vroeger konden er in bepaalde landen dingen die in andere landen niet konden. Via dochters werd het mogelijk dat zulke koterijen bepaalde grote vermogens hielpen om de weg van de minste weerstand te vinden en de minste belastingen te betalen.

Hoe hebt u dat zien evolueren? Vooral, welke maatregelen zijn er genomen binnen die internationale synergie om dergelijke routes in te dijken? Immers, als ik kijk naar het groot aantal dat via Dexia bij Mossack Fonseca heeft aangeklopt, dan is het toch wel opmerkelijk dat die

bank, die moloch die op ontploffen stond en uiteindelijk twee keer is ontploft, zo lang, tot na 2009, dergelijke constructies heeft volgehouden. Is die klik er dan pas echt gekomen in 2009? Met die vraag zit ik echt, aangezien het bekend was en aangezien er ook gewerkt werd aan de internationale synergie om informatie door te geven.

Tot slot heb ik nog een feitelijke vraag. Vandaag vraag ik u naar een reconstructie van het verleden, gelet op het algemeen belang en gelet op het grote risico. Dat risico zal nog tientallen jaren bestaan, ongeacht wie de bank leidt. Ik ben diegenen dankbaar die de leiding vandaag in handen nemen. We kenden eerst het verhaal van de FSA met de rommelkredieten. Daarnaast kwam het verhaal van de offshoreconstructies. Nu merken wij dat het verhaal van de offshoreconstructies nog verre van ten einde is. Ik denk dus dat wij elke kans moeten aangrijpen. Het komt u toe om vandaag duidelijk te maken welke richting wij kunnen uitgaan in de toekomst, al is het misschien niet meer bij Dexia, dan wel bij andere banken, of bij Qatarese investeringsfondsen en grote vermogens die eventueel mee verhuisd zijn. Ik vraag u om ons inzicht te geven in wat er mogelijk is om dat aan te pakken.

In het Parlement zijn er daaromtrent in het verleden enkele voorstellen besproken. Had een vermogenskadaster het mogelijk gemaakt om de vermogens binnen Experta zichtbaar te maken? Dat is een heel concrete vraag die kadert in het debat over het bankgeheim. Enkele van uw collega's hebben aangegeven dat er aan die wetgeving toch wel wat haken en ogen zitten en dat die wetgeving verbeterd moet worden. Hetzelfde geldt voor de wetgeving inzake de Kaaimantaks. Als u terugkijkt op die dossiers, zonder iets over de inhoud te zeggen, wat had dan van de kant van de wetgever kunnen helpen om dergelijke constructies sneller te achterhalen, er sneller de belastingsinspectie op te kunnen zetten en dus sneller te remediëren? Dat wil ik vandaag weten. Dergelijke debatten hebben in de afgelopen tien jaar namelijk de commissie voor de Financiën gekleurd en er is veel over gesproken, maar wij zien vandaag dat wij nog lang niet ver genoeg zijn gegaan. Ik wil daarom onder andere uw mening als expert kennen, mevrouw Colin. U hebt het immers zien gebeuren. Daarom wil ik van u weten wat er op dat moment nodig was om dat te kunnen hebben doorzien.

Le **président**: Je vais passer la parole à M. Delanote pour des questions éventuelles de nature juridique ou technique.

Mark Delanote: Ik heb eigenlijk één enkele vraag. De meldingsplicht, het meldingskader zoals Dexia dat kent en in de betrokken periode heeft gekend, lijkt mij het kader bij uitstek om het reilen en zeilen van de klant na te gaan. Als u aangeeft dat er eigenlijk nooit een schending is geweest van het reglementaire kader, wordt dan niet verward met de eventuele betrokkenheid van de bank zelf bij een ontduikings- of ontwijkingsschema?

Ik wil dat misschien eventjes nog meer concreet duiden, om dan echt tot de vraag te komen. De bank faciliteert of creëert als het ware bepaalde producten, zo kan men dat noemen. Dat zijn juridisch rechtspersonen, maar ik begrijp en mag aannemen, gelet op de omvang van het fenomeen, dat dit toch wel min of meer als een product werd behandeld. Het is natuurlijk wel een product met een bijzonder lange handleiding. Als de klant die handleiding niet volgt, dan weet iedereen dat die klant riskeert om in de sfeer van de belastingontduiking te belanden. Dat is een open vraag. Meer nog, de klant riskeert om van het voorgewende fiscale optimalisatieschema in feite bijna meteen te springen naar ernstige fraude. De grens is vrij dun, maar één en ander hangt uiteraard af van de manier waarop de klant dat product heeft gebruikt, al dan niet conform die handleiding.

Dan is mijn eigenlijke vraag of er niet een onwezenlijk belangenconflict zit bij de banken. Mijn vraag is eigenlijk vrij algemeen. Zit daar niet een onwezenlijk belangenconflict tussen het uitwerken en aanbieden van structuren enerzijds ten aanzien van de meldingsplicht anderzijds? Is het niet bijzonder onwezenlijk om van een bank te verlangen dat men de eigen producten zou melden? Dat is een beetje mijn vraag.

Ik denk luidop. Men zou nog een stap verder kunnen gaan en misschien een algemene meldingsplicht invoeren voor het ontwikkelen van producten waarbij een heel lange fiscale bijsluiter zit. Ik hoop dat mijn vraag min of meer duidelijk is. Dat is een beetje de insteek van mijn vraag.

Le **président**: Je vous remercie. Pour ce qui me concerne, je voudrais vous poser la question de savoir s'il existait ou s'il existe toujours un système d'intéressement pécuniaire d'un certain nombre d'employés de Dexia quant à la mise en place et à l'organisation de montages fiscaux pour les clients de Dexia.

Chers collègues, nous allons laisser le temps aux représentants de Dexia de préparer leurs réponses.

Je voudrais également vous informer que M. Bourgeois nous demande de bien vouloir l'excuser de ne pas être présent parmi nous aujourd'hui, comme annoncé, car il préside un colloque à l'étranger sur la substance économique.

Je voudrais également dire au *staff* de Dexia qu'il leur appartient de répondre aux questions en rapport avec l'objet de leur audition, autrement dit aux questions relatives aux Panama Papers, à la fraude fiscale, aux montages fiscaux transfrontaliers, offshore, etc., ce sur quoi portaient, d'ailleurs, la quasi-totalité des questions ont été posées. Pour que les choses soient tout à fait claires, j'assume mon rôle de président de ce point de vue.

De vergadering wordt geschorst van 16u20 tot 16u42.
La séance est suspendue de 16h20 à 16h42.

Le **président**: Chers collègues, nous allons reprendre nos travaux. Monsieur Devriendt, je vous redonne la parole pour une réponse aux questions qui ont été posées, en vous remerciant bien évidemment pour, je dirais, le caractère concis, mais néanmoins complet, des réponses que vous pourrez apporter.

Wouter Devriendt: Mijnheer de voorzitter, er waren heel veel vragen. Ik zal proberen ze *at random* te beantwoorden.

Er zijn twee zaken welke veel vragen oproepen.

De eerste is de vertrouwelijkheidclausule, die duidelijk voor verwarring heeft gezorgd of in elk geval wantrouwen heeft opgewekt. Wij hebben het net met de juridische dienst van Dexia geverifieerd.

Op het moment dat BIL wordt verkocht, gaat Experta gewoon mee. Experta is een bedrijfsonderdeel. Op het moment dat BIL wordt verkocht, is er een verkoopovereenkomst. Er wordt uiteindelijk een handelsfonds verkocht. Het is de koper en niet Dexia die om geheimhouding over de inhoud van het handelsfonds vraagt. De reden is vanzelfsprekend. De koper wil niet dat wij met die informatie waar dan ook te koop lopen, waardoor het handelsfonds kan worden beschadigd en in waarde kan afnemen.

Wij hebben, omdat de vraag hier ook is gesteld, gevraagd of Dexia, om het deksel op de pot dicht te houden, een strengere geheimhoudingsclausule heeft onderhandeld. Het antwoord daarop is neen. Het is dus een clausule die totaal standaard is en ook in alle andere overeenkomsten rond verkopen werd toegepast.

Ik herhaal dus dat de geheimhouding er op vraag van de koper is gekomen. Het gaat om een standaardclausule.

Wat ik ook nog wil herhalen, is wat de gevolgen zijn, indien wij de clausule niet zouden respecteren.

Wij hebben hier een koper, een *private equity fund* uit Qatar. Wat betekent dat? Dat is een koper die niet kan worden geïdentificeerd als een strategische koper, die de bank gedurende vijftig jaar zal vasthouden. Dat is een koper die er op een bepaald moment iets mee zal doen, wellicht verkopen.

Hij wil vanzelfsprekend niet dat wij die informatie – welke informatie dan ook – in de markt zetten. Het kan over gevoelige informatie rond de offshoreactiviteiten gaan. Het kan ook gaan over het aantal klanten of over heel gedetailleerde winstcijfers in bepaalde klantensegmenten. De koper wil gewoon niet dat die informatie de markt opgaat, omdat geïnteresseerden of wat dan ook daar hun voordeel mee zouden kunnen doen of misbruik van zouden kunnen maken.

Veel meer kan ik daarover niet zeggen. De clausule beperkt ons. Indien wij ze niet respecteren, leidt dat tot rechtszaken.

Wij hebben met de koper aan de nasleep van de verkoop geen al te gemakkelijke relatie overgehouden. Alles wordt betwist, wat juridisch niet eenvoudig is voor ons. Indien ik hier te veel transparantie zou geven die de vertrouwelijkheidverplichting overstijgt – maak u ook geen illusies; het is niet dat wij heel veel informatie hebben –, kan dat schadeclaims met zich brengen.

Dat wil ik even verduidelijken.

Voorts wil ik een en ander snel verduidelijken in verband met onze twee entiteiten op de Kaaimaneilanden. Ik heb proberen uit te leggen dat dat niet om fiscale redenen is en ook daar heb ik duidelijk niet goed mijn werk gedaan. Waar dienden de twee entiteiten op de Kaaimaneilanden voor? Die haalden financiering op en die

gebruikten dat om te investeren of kredieten te verlenen. Zo'n vehikel zou je in elk land kunnen neerzetten.

Waarom is dat dan in de Kaaimaneilanden neergezet en niet in Amerika? Dat is gewoon omdat de regelgeving en administratieve verplichtingen er voor het opzetten van zo'n activiteit – het ophalen van geld en het doorgeven naar de eindbestemming – veel minder complex is dan in Amerika. Wat betekent het als men zo'n entiteit opzet in Amerika? Dan is men gebonden aan allerlei verplichtingen, waaronder publicaties. Dat kan opportuun zijn voor een entiteit die heel veel emissies doet van obligaties en die een lange levensloop heeft.

Hier zijn dat relatief kleine entiteiten die wij vandaag niet kunnen dichtgooien, van de ene dag op de andere. Ik zal het proberen conceptueel uitleggen. Het betreft een entiteit die een obligatielening uitgegeven heeft, soms met een looptijd van 30 jaar. Iemand heeft dus voor 30 jaar geld gegeven aan zo'n entiteit. Wat doet de entiteit? Die gebruikt dat geld om investeringen te doen, om infrastructuurprojecten te financieren met dezelfde looptijd, 30 jaar.

Vandaag is de entiteit niet in staat om dat geld terug te betalen aan de partij die dat geld aan de entiteit gegeven heeft. Wij moeten dat uitzitten tot op de vervaldag. Dat is eigenlijk wat die entiteiten doen. Die zitten daar en die wachten gewoon tot alles op de natuurlijke wijze op vervaldatum komt.

Samengevat, de reden is dus de regelgeving, die gewoon veel eenvoudiger was. Het gaat niet om fiscaliteit. Ik heb geen zicht op winstbedragen die daar gemaakt worden, maar ik heb mij laten zeggen dat dat eigenlijk totaal irrelevante bedragen zijn. Het is dus een vehikel opgezet voor de eenvoud, voor het gemak van het regelgevende kader op de Kaaimaneilanden.

Er was ook een vraag over de relevantie van Experta.

Une question a été posée concernant l'ampleur économique d'Experta. Les revenus d'Experta au sein du groupe en 2010, c'est 0,02 %. C'est assez relatif. Les actifs d'Experta sont 2,5 % de la BIL. Je parle de 2010. Les bénéfices apportés par Experta à la BIL étaient moins de 1 %. Donc dans la totalité de la BIL, et même dans la totalité de Dexia, d'un point de vue de bénéfice direct, de bénéfice financier, c'est assez limité.

Il serait important que Mme Colin explique la *compliance*, les changements que nous avons connus mais aussi l'approche de Dexia à l'égard de ce genre d'activités dans le passé. De quelle façon ont-elles été considérées, acceptées, tolérées ou pas et qu'est-ce qui a changé à partir de 2009 avec cette approche?

Michèle Colin: Je vais revenir sur un certain nombre de questions au sujet des structures, des routes et de potentielles fraudes.

Il faut nous replacer dans un contexte réglementaire qui était celui de l'époque avant 2008/2009 qui n'est pas le contexte réglementaire actuel. Vous savez que nous avons eu beaucoup de changements en la matière au cours de ces dernières années.

Vous vous posez des questions légitimes. On peut les replacer dans le contexte réglementaire de l'époque, sachant que cela n'excuse rien. Le contexte réglementaire de l'époque était une réglementation, en matière de blanchiment essentiellement, qui devait veiller à ce que chacune des banques identifie ses clients, identifie ses bénéficiaires finaux et soit à même de tracer, si nécessaire, des scénarios de blanchiment.

En l'occurrence, toutes les sociétés du groupe Dexia ont appliqué la réglementation de l'époque. C'est-à-dire que tous les bénéficiaires étaient régulièrement identifiés selon les réglementations, puisque tous les pays n'ont pas transposé la réglementation sur le blanchiment tout à fait de la même manière, avec quelques différences entre les entités ou entre les pays, la Belgique n'ayant pas transposé comme le Luxembourg qui ne l'a pas fait à l'égal de la France. Sous la réserve des réglementations, toutes les sociétés du groupe appliquaient bien la réglementation.

Vous avez parlé de fraude et de scénarios de fraude. Non, il n'y a pas eu de scénario de fraude. A l'époque, l'obligation de demander à un client sa situation fiscale et d'en juger, n'était pas une obligation pour les établissements bancaires sauf à soupçonner un montage aggravé et criminel auquel cas il devait être dénoncé de manière très précise, dans le cadre des dénonciations en matière de blanchiment.

Depuis, la réglementation a beaucoup évolué. Vous avez entendu parler de FATCA. Vous avez entendu parler de l'accord ou l'engagement de plus de 60 pays de renter dans un dispositif un peu similaire au dispositif américain qui est le

CRS, le Common Reporting System, qui va obliger tous les pays quelque part à avoir une identification fiscale de tous les bénéficiaires. Et puis, vous avez surtout l'échange automatique d'informations qui va entrer en vigueur à partir de 2017 et de 2018. Vous appeliez de vos vœux, mais beaucoup de banques l'ont aussi appelé de leurs vœux, c'est que ce système de transfert automatique d'informations est évidemment une des clés de la transparence fiscale puisque, à partir du moment où les banques vont transférer toutes les données afférentes à leurs clients à leur fisc national qui va lui-même les échanger avec les pays de résidence, automatiquement, on met fin à un système qui était un système éventuel d'évasion fiscale, d'optimisation fiscale.

Quelqu'un d'entre vous a dit que la différence entre l'optimisation fiscale et l'évasion fiscale n'est pas toujours aussi simple à repérer. Vous avez aujourd'hui une modification fondamentale de toutes ces réglementations qui conduisent à ce qu'à la lumière d'aujourd'hui, vos questions sont effectivement complètement légitimes parce que c'est vrai qu'aujourd'hui, on a une prise de conscience et, je dirais, un souhait de transparence fiscale. Ce n'était pas la réglementation de 2007-2008, voire avant. Je pense qu'il faut aussi se replacer dans le contexte de l'époque, contexte dans lequel il n'y avait pas de fraude, il n'y avait pas de situation de fraude. On était dans un contexte différent. Je pense que d'autres établissements bancaires l'ont dit devant vous

Je reviens sur la question de savoir ce qui s'est passé, quel était le rôle de la *compliance*, ce que nous avons fait en matière de *compliance* et de conformité durant toutes ces années? Je pense que M. Devriendt vous l'a dit. À partir de fin 2009, un certain nombre de décisions ont été prises par le conseil d'administration de Dexia. Il était évident que ces décisions qui visaient à mettre des activités en *runoff*, à céder des activités, à demander à ce que un certain nombre de codes de conduite soient suivis, avaient été préparées avant cela. Cela faisait plusieurs mois que les services de conformité des différentes entités travaillaient à préparer ces mesures. On demande ce qu'a fait la *compliance*? Elle a préparé les mesures et les décisions du conseil d'administration de 2009 en partie avec le business car ce type de décision ne se met pas en œuvre sans évidemment que le business y soit associé.

Qu'a fait la conformité ou la *compliance*? Elle a travaillé à la mise en place de toutes ces mesures et, quelque part, a œuvré pour la décroissance, ce qui est son rôle, pour la décroissance de ses activités.

Quelle était l'organisation du groupe en la matière et comment était-il organisé? On vous l'a déjà dit dans cette intervention et dans d'autres; le groupe était organisé de manière décentralisée; il avait évidemment des missions au niveau de tout ce qui est code de conduite, de politique et charte… Vous le savez, il y avait des chartes en matière de conformité, des chartes en matière d'audit. Toutes les entités du groupe ont dû transposer toutes ces politiques et normes du groupe.

Ensuite, quelle était la responsabilité des entités? Chaque entité avait évidemment une organisation locale, avec des *compliances* locaux, avec des audits locaux et ils devaient adhérer ou transposer les politiques du groupe, prendre leurs propres politiques opérationnelles, leurs propres procédures opérationnelles. Ainsi, lorsqu'on parle de l'identification des clients, parce que c'est au cœur des débats, celle-ci ne peut se faire que dans le contexte d'une entité locale. Encore une fois la réglementation - je reviens un petit peu en arrière - les réglementations sur le blanchiment sont, jusqu'à la 4ème directive, des réglementations transposées localement. Par conséquent, la responsabilité d'un patron d'une banque est, vis-à-vis de ces autorités locales. La 4ème directive va changer cette perspective, puisque vous savez qu'il n'y aura plus une directive; il y aura une directive et un règlement. Et le règlement va permettre d'unifier les pratiques. Encore une fois, évolution réglementaire, la 3ème directive aboutissait à des discrétions nationales et donc des applications différentes.

Il y avait donc un partage de responsabilités entre le groupe et les entités qui était tout à fait organisé. Remontaient vers le groupe les données consolidées, les audits ou les alertes qui pouvaient être faits par une entité locale. Le système de contrôle était organisé. S'il n'y avait pas d'alerte ou s'il n'y avait pas d'éléments particuliers, il n'y avait aucune raison que les informations remontent. En tous cas, les informations relatives aux clients, notamment lorsqu'il s'agissait du Luxembourg, étaient protégées par le secret bancaire. Le groupe n'avait évidemment pas accès à l'identité des clients eux-mêmes. Je crois qu'il faut le préciser.

Une question a été posée par rapport à mes anciennes fonctions. Je veux juste préciser qu'avant septembre 2009, avant d'être responsable de la *compliance* du groupe, j'étais

sur l'univers des risques de Dexia Crédit Local. On vous a expliqué les activités de Dexia Crédit Local qui n'étaient pas des activités de banque privée. Dans mes fonctions précédentes, je n'avais pas à prendre de mesures en matière de banque privée, ce qui n'a effectivement pas été le cas à partir de septembre 2009. Je vous ai expliqué que c'est à partir de ce moment-là mais, préparées par toute une équipe évidemment et non pas uniquement par moi, qu'on a pris un certain nombre de mesures visant à limiter certaines évolutions de la banque privée.

Monsieur le président, vous avez posé la question des systèmes de rétribution. Sur celle-ci, les intéressements avaient trait aux résultats des sociétés. Donc, très clairement, il y avait des systèmes d'intéressement sur le résultat. Il n'y a jamais eu d'intéressement par rapport à des montages particuliers ni par rapport à des montages fiscaux. Les systèmes d'intéressement étaient globaux par rapport à des résultats de sociétés et non par rapport à une spécificité de montage.

Wouter Devriendt: Ik loop nog even door een aantal vragen.

Zowel de BIL als met name Experta hebben entiteiten verkocht die zij zelf opgezet hebben. De vraag is wie ze koopt en waar ze naartoe gaan. Leeft dat verder? Het antwoord dat ik daarop heb, is dat de BIL zelf een aantal rechtstreekse investeringen had, participaties. Zij heeft er 1 van verkocht en 7 dichtgegooid. Als wij kijken naar Experta, daar zijn er veel meer verkopen geweest. In het antwoord dat wij gekregen hebben op die verkopen, als wij kijken naar de Bahama's, in 2010 zijn daar 9 entiteiten verkocht.

Waar gaat dat naartoe? Naar een speler met een gelijkaardige activiteit als Experta in de Bahama's. Andere entiteiten, wie koopt die? Spelers die in dezelfde business, om het zo te zeggen, zitten als Experta. Er is dus een markt van spelers die doen wat ook Experta deed. Wat niet gesloten werd kon dus verkocht worden.

Of dat vandaag nog kan, of die markt er vandaag nog is, daar heb ik eigenlijk geen zicht op. Ik heb nooit gewerkt in het domein van *private banking* dus ik heb er eigenlijk totaal geen zicht op hoe dat vandaag werkt. Maar die entiteiten werden dus verkocht aan gelijkaardige spelers.

Le **président**: La question des collègues, qui était assez précise, visait à identifier ceux à qui ont été revendues les activités. Peut-être que vous n'avez pas les réponses, je peux le comprendre, mais peut-être pouvez-vous aider la commission à identifier les personnes qui ont acquis lesdites activités?

Wouter Devriendt: Je devrais vérifier. Personnellement, je n'ai pas le nom mais je dois vérifier si nous pouvons partager cette information. Aujourd'hui, je ne peux pas le faire, je n'ai pas l'information. Je ne sais pas si on est en capacité de partager les noms de ceux qui l'ont acheté.

Le **président**: Le cas échéant, peut-être pourrez-vous nous faire un retour d'information sur base de ce que vous aurez pu récolter.

Wouter Devriendt: Er was ook een vraag over het feit dat Dexia heel sterk naar voren komt in de Panama Papers. Is Dexia een uitzondering in de markt of hoe zit dat? Het zal u niet verbazen dat Dexia geen uitzondering is. Alleen heb ik geen zicht op volumes bij andere banken. Ik weet dus niet of Dexia marktleider was of Experta marktleider is, het enige dat ik gezien heb, is hetgeen u gezien hebt, namelijk dat het gaat om grote volumes aan offshore-entiteiten in Panama en dat deze opgezet door Experta bijzonder omvangrijk zijn in vergelijking met andere spelers.

De vraag is gesteld hoe het komt dat dit hier niet gebeurt en wel in Luxemburg. Ik denk dat de meesten van u daarop het antwoord kennen. In marketingtermen wordt de term *unique selling proposition* gebruikt. De USP van Luxemburg is heel eenvoudig: het bankgeheim, een fiscaal gunstig regime en er werd door de jaren heen heel veel expertise opgebouwd in vermogensbeheer, in *succession planning*, in het beheer van grote fortuinen. Dat hebben wij in België nu eenmaal niet. Er is daar een cultuur, een expertise, een heel zakenmodel opgebouwd, niet alleen rond dat soort offshoreactiviteiten, maar door het verlenen van diensten aan vermogende particulieren.

Dan kom ik aan de aansturing van die activiteiten binnen de Dexia Groep. Op basis van de documenten die wij gezien hebben, de documenten die in het directiecomité besproken zijn of in de raad van bestuur, zien wij nergens een directe top-downaansturing van dat soort activiteiten. Wij hebben in 2009 de evaluatie daarvan gezien, met de daaruit voortkomende beslissingen, de maatregelen die genomen zijn. Maar wat voordien gepresenteerd werd, is nergens gebeurd in de context van concrete maatregelen of in een operationele context. Dat was meer informatief, zonder dat het aanleiding

gaf of voorgesteld werd in de context van noodzakelijke beslissingen.

Zoals ik echter eerder zei, en het werd mij ook opnieuw gevraagd, het businessmodel, de strategie van de bank en haar dochterentiteiten, is een aantal keren voor 2009 onder de aandacht van de raad van bestuur gebracht.

Kristof Calvo (Ecolo-Groen): Ik begrijp dat er belemmeringen zijn inzake informatie, maar het moet toch mogelijk zijn om ons een concrete tijdslijn van 2002 tot 2009 te bezorgen, al is het maar over de informatiemomenten die er geweest zijn voor de bestuurders? Uit wat u net hebt toegelicht, leid ik af dat u zelf die reconstructie hebt gemaakt. Die tijdslijn moet ter beschikking gesteld kunnen worden, door de mensen die nu nog bij Dexia aanwezig zijn. Of vergis ik mij?

Wouter Devriendt: Ik zal ernaar kijken, maar ik zal u meteen ook een antwoord geven. U moet niet in de raad van bestuur van Dexia gezeten hebben om te weten wat de BIL en Experta en wat andere banken in Luxemburg deden. Laten wij eerlijk zijn, dat vereist echt geen managementervaring in een bank en al helemaal geen positie in de raad van bestuur van de Dexia Groep. Ik denk dat heel veel mensen in die tijd zeer goed geweten hebben wat het businessmodel was van een aantal onderdelen in die sector.

Ik zal bekijken wat de tijdslijnen zijn op het vlak van presentatie en inlichting daaromtrent, maar de meeste volwassenen met een beetje gezond verstand hebben in dat tijdsbestek geweten dat dergelijke activiteiten mogelijk waren en aan de man gebracht werden in Luxemburg. Hoe omvangrijk die waren en hoever die strekten in de richting van Panama, is een ander issue, maar het algemeen begrip en het algemeen besef dat men dergelijke activiteiten ontwikkelde in Luxemburg, dat mag toch niemand verbazen.

Kristof Calvo (Ecolo-Groen): Dat vermindert toch niet de relevantie van die…

Le **président**: Monsieur Calvo, on va laisser M. Devriendt continuer ses réponses. Je rappelle qu'il y a des répliques. Je m'étais permis tout à l'heure d'intervenir, parce que je pense qu'un grand nombre de commissaires ont posé des questions très précises sur l'identité de ceux à qui les activités avaient été remises. Je peux accepter des interventions, évidemment, mais elles doivent être courtes et uniques. Après, il y aura encore les répliques.

Wouter Devriendt: Er werd ook een vraag gesteld over repatriëring. Er zijn maatregelen genomen om gelden terug te halen uit bepaalde landen.

Wat wij daarvan hebben gezien, bijvoorbeeld in het geval van Dexia Bank België, het huidige Belfius, is dat zij dat volledig autonoom controleerden, dat dit niet gebeurde in een tandem met BIL.

Als er middelen uit het buitenland terugkomen, of dat nu vanuit BIL is of elders, zij hadden autonome controlesystemen en strikte procedures om de oorsprong van die middelen en de wettelijkheid ervan te controleren. Dat gebeurde niet in een gecoördineerd groepsverband doorheen de Dexia Groep.

Er is ook een vraag gesteld over toezicht en de fiscus. Wij hebben geen feiten gevonden waarbij er dialoog is geweest of melding werd gemaakt aan de Belgische toezichthouder over dit soort zaken. Wij hebben ook nergens feiten gevonden over een dialoog met of rapportering aan belastingdiensten daaromtrent.

Wat betreft de uitwisseling van informatie tussen de belastingdiensten en het toezicht, daarover weet ik niets.

Over BIL en Experta vandaag weet ik ook niets. Ik heb dit weekend op internet gekeken en vastgesteld dat Experta nog steeds bestaat, maar er wordt een bijzonder algemene omschrijving van de activiteiten gegeven, waaruit ik alvast niet kan opmaken of zij nog actief zijn in de activiteiten die zij in de jaren 2000 hebben ontwikkeld.

Er werd opnieuw gevraagd naar de rol van de bestuurders tussen 2002 en 2009 en mails die zouden hebben aangegeven dat de aansturing gebeurde vanuit Dexia NV. Zelf heb ik die feiten niet gezien. Uit het analyseren van de archieven is niets gebleken over een directe aansturing van dergelijke structuren, laat staan van transacties.

Individuele transacties zijn nooit tot op het niveau van de Groep gekomen. Het bankgeheim stond dat in elk geval in de weg.

Wat betreft specifieke structuren die in hun algemeenheid aan klanten zouden zijn aangeboden, wij hebben in de archieven niets teruggevonden over de wisselwerking tussen het directiecomité en BIL.

Ik ga even snel door de vragen.

Een vraag over de toekomst. Opnieuw, ik voel mij daar eigenlijk niet goed voor gepositioneerd. Ik ken de business niet goed. Ik heb redelijk wat archeologie gedaan, de afgelopen dagen, om dit hier voor te bereiden. Ik wil meegeven dat ik op geen enkel dossier in de afgelopen twee en een halve week meer heb gestudeerd dan op dit dossier. Dat is een beetje zonde van mijn tijd moet ik zeggen. Er zijn een aantal heel belangrijke dingen die ik dringend moet aanpakken voor de toekomst, maar dat terzijde.

Voor de toekomst voel ik mij dus weinig geroepen om iets te zeggen over die activiteit.

La question de l'ampleur des pratiques a été clarifiée. J'en arrive ainsi aux causes identifiées pour lesquelles de telles structures ont été créées.

Onze focus is natuurlijk fiscaliteit, maar er zijn ook andere aanleidingen waarom mensen dergelijke structuren opzetten. Dat gaat soms in successieplanning, maar ik neem aan dat dat niet de hoofdzaak is van de motieven waarom het gebeurt. Er zijn vermogende mensen in landen met bijzonder grote politieke risico's en onstabiele regimes die ervoor kiezen hun patrimonium onder te brengen in een dergelijke entiteit offshore, dus buiten het land waar zij resideren. Veel van die activiteiten gebeuren via dat soort landen. Dat is nu eenmaal ook een realiteit. Het is niet altijd pure fiscaliteit waarom men met dat soort activiteiten bezig is.

Waarom steeds Luxemburg? Dat heb ik aangegeven. De financiële sector in Luxemburg is een bijzonder omvangrijke sector. Het is een sector die ook bijzonder heeft bijgedragen tot de welvaart van de economie. Luxemburg is al decennialang het land met het grootste bruto nationaal product per inwoner. Dat wordt echt niet gerealiseerd op basis van de wijnbouw.

Ook over FSMA is concreet een vraag gesteld. Over de uitwisseling FSMA/Nationale Bank in het verleden hebben wij niets teruggevonden. Het toezicht daarop gebeurde lokaal, in Luxemburg. Daarvan is eigenlijk nooit iets buiten de landsgrenzen geraakt.

Er is ook een vraag geweest over het effect van de veranderingen in 2009 met de benoeming van Pierre Mariani en Jean-Luc Dehaene. De reden van hun benoeming was niet om de bank gewoon verder te begeleiden zoals in het verleden. Ik meen te kunnen oordelen dat zij dat ook niet hebben gedaan, zoals het in het verleden gebeurde. De kortetermijnprioriteiten heb ik aangehaald. Het ging over het veiligstellen van de liquiditeit en de solvabiliteit, het herorganiseren van de groep en het heroriënteren van de strategie. Het is in het kader van de reorganisatie en heroriëntatie van de strategie dat er een nieuwe houding werd aangenomen ten opzichte van die activiteiten. Het is dus in elk geval ook iets positiefs, wat over Pierre Mariani ook mag worden gezegd.

Er was een misverstand over BIL Experta, dat 40 % van de activiteiten offshore waren. De 40 % die ik gemeld heb, slaat op de afbouw van de offshore-entiteiten tussen 2008 en de datum van verkoop van BIL. U hebt in de Panama Papers gelezen dat een aantal offshore-entiteiten in Panama werd opgezet door Experta. Van het exacte cijfer heb ik geen bevestiging kunnen vinden.

Ervan uitgaand dat het om 1 000 of 1 500 entiteiten gaat, dat aantal is in de loop van de jaren tussen 2008 en 2011 bewust met 40 % afgebouwd. Dat gebeurt, telkens opnieuw, in overleg met de achterliggende belanghebbenden, dan wel de klanten van BIL en Experta.

Er was ook een vraag over meldingsplicht in het belangenconflict, intern. Ik heb geen zicht op de meldingsplicht bij dat soort transacties, maar ik ga ervan uit dat als men inderdaad te maken heeft met witwaspraktijken of wanneer het gaat waarvan men niet van kan aangeven waar het op wettelijke wijze vandaan komt, men gewoon niet aan zo'n transactie begint en dat men vervolgens de noodzakelijke regelgeving hanteert.

In elk geval hebben wij niets teruggevonden waaruit blijkt dat Experta of BIL actief betrokken was bij witwassen, actief betrokken waren bij het financieren van terrorisme, of gewoon proactief illegale activiteiten commercialiseerden.

Ik meen dat dit het ongeveer is.

Peter Vanvelthoven (sp.a): Mijnheer de voorzitter, ik had toch graag nog een paar verduidelijkingen gehad.

Ik had u gevraagd: "Waarom Luxemburg en waarom kan dit niet hier?". U hebt daar de uitleg gegeven dat dit eigenlijk gewoon te maken heeft met het feit dat Luxemburg wat dat betreft veel meer expertise in huis heeft. Een *unique selling position* hebt u het genoemd.

U bent ervan overtuigd dat het niet is omdat er in Luxemburg bepaalde mogelijkheden waren die in ons land verboden waren. Dat was niet de drijfveer om naar Luxemburg te gaan. Het was gewoon omdat de expertise daar hoger was dan hier. Het heeft niets te maken, volgens u, met het feit dat daar meer mogelijkheden waren om die constructies op te zetten dan hier?

Ik wil dit graag verduidelijkt krijgen want ik heb het gevoel dat men naar Luxemburg is gegaan omwille van zaken die hier niet mogen. Daarnet heb ik begrepen dat het was omdat…

Wouter Devriendt: Een van de belangrijke elementen is het bankgeheim. Dat is een gegeven dat de vorige banken, die hier waren, ook aangegeven hebben.

Iets wat het opzetten van dergelijke structuren… Het bankgeheim hebben wij niet in die mate. Wij hebben bankgeheim, maar het uitwisselen van die informatie, die beperking ligt in Luxemburg helemaal anders. Op het niveau van het individu kon men vroeger in Dexia geen informatie uitwisselen van BIL naar Dexia, maar ook niet van BIL naar Dexia Bank België. Die uitwisseling werd onmogelijk gemaakt door het bankgeheim. Dat is het bankgeheim in Luxemburg. Dat is niet het bankgeheim zoals wij dat kennen in België.

Wij hebben hier ook een bankgeheim dat de belangen van consumenten, van rekeninghouders, van klanten beschermt, maar dat ligt anders dan in Luxemburg. In Luxemburg is dat nog veel groter. En dat beschermt vanzelfsprekend de klant in Luxemburg en dat faciliteert een dergelijke activiteit.

Peter Vanvelthoven (sp.a): Ik begrijp dat men daar een grotere bescherming, een grotere geheimhouding heeft, maar dat is de keuze van de klant. Het is dus niet zo dat daar mogelijkheden waren, buiten het feit dat men meer beschermd was of dat men meer kon doen dat het daglicht niet mocht zien, maar er waren geen zaken die hier onwettig zouden zijn en in Luxemburg wettig zouden zijn? Dat speelt niet mee?

Wouter Devriendt: Mijn begrip is dat het niet gaat over de wettelijkheid en ook niet over een verschil in moraliteit tussen de Luxemburger en de Belg.

Peter Vanvelthoven (sp.a): Goed.

Ik heb nog een tweede vraag. Ik heb u beiden een paar keer horen zeggen dat het gaat om ontwijking en niet om fraude. Heb ik dat zo goed begrepen? Het onderzoek van de BBI in het kader van Panama draait immers wel om fraude, met name over de vraag of er sprake is van schermvennootschappen die op illegale wijze de bedoeling hadden om belastingen in ons land niet te hoeven betalen. U zei nogal fors dat er geen sprake is van fraude, maar dat het om fiscale ontwijking gaat. Trekt u die conclusie niet wat te snel?

Ten derde wil ik vragen of de moraliteit op een bepaald ogenblik gespeeld heeft. Ik heb begrepen dat u in 2009 een verantwoordelijkheid kreeg over de Dexia Groep. Die fiscale constructies via Luxemburg werden sindsdien nog twee jaar voortgezet. Hebben de mensen die toen in de leiding zaten bij Dexia niet het gevoel gehad, los van de wetgeving, maar na de bankencrisis, waarbij de overheid zoveel geld in de banken gepompt heeft, of de klanten niet moesten worden ontraden om belastingen te ontwijken? U bent namelijk gered door belastinggeld, maar u laat die constructies vervolgens toch nog enkele jaren plaatsvinden voor sommige klanten, die daardoor geen belastingen hoeven te betalen. Is dat moreel aspect ooit ter sprake gekomen?

Tot slot, ik had gevraagd of het rapport van het intern onderzoek beschikbaar kon worden gesteld van onze commissie, maar daar heb ik nog geen reactie op gekregen.

Georges Gilkinet (Ecolo-Groen): Je dois vous dire mon insatisfaction et ma frustration par rapport aux principes d'une clause de confidentialité. Je comprends que dans un rapport commercial entre un vendeur et un acheteur, cela puisse exister mais ici, nous sommes dans le cadre d'une commission parlementaire, qui n'est pas une commission d'enquête, mais qui essaie de mettre les choses au jour, de comprendre, d'avoir le maximum de transparence.

Je comprends, chacun joue son rôle. Je joue le rôle du parlementaire qui essaie de savoir, vous jouez le rôle du représentant de Dexia qui essaie d'éviter des problèmes mais au total, il reste des zones d'ombre importantes, des choses qui ne sont pas explicites quant au boulot que réalisait Experta, à ses clients, éventuellement à des échanges de clients avec la Belgique.

Par la suite, vous décrivez assez bien les choses. Vous dites: "Nous, on respectait les règles de l'époque. Peut-être que les règles ont évolué et qu'on ne peut plus faire ce qu'on faisait à l'époque." Vous décrivez assez bien les

avantages, et on les connaît, du Grand-Duché du Luxembourg: une certaine expertise (c'est le coté positif) mais le secret bancaire – on ne peut même pas échanger des informations au sein d'un même groupe –, des systèmes fiscaux assez agressifs – clairement, on paie moins d'impôts au Grand-Duché qu'en Belgique. Au total, les pays concernés, les pays d'origine des contribuables concernés ont une perte fiscale importante et cela, dans le cadre d'une banque à capitaux publics, à l'époque Dexia, avec des administrateurs désignés par des partis politiques, avec le holding communal, c'est-à-dire les communes qui sont actionnaires. Je m'étonne que personne, à l'époque, ne se pose la question de savoir si c'est bien de voler le pouvoir public en favorisant l'évasion fiscale de certains. Je ne vais pas vous torturer puisque vous n'étiez pas là à l'époque, monsieur Devriendt. Par contre, Mme Colin y était, et c'était intéressant d'avoir quelqu'un qui ait un peu la continuité du dossier.

J'en reviens à ma question du premier tour, et c'est peut-être une question pour Mme Colin. Qui peut-on entendre qui était en responsabilité à l'époque et qui peut peut-être nous dire de façon plus précise que ce que M. Devriendt fait – et je souligne l'effort pour quelqu'un qui vient d'arriver, vous faites le maximum de ce que vous pouvez en fonction des informations dont vous disposez – comment fonctionnaient la BIL et sa filiale Experta? Quelles sont les personnes en responsabilité à l'époque au sein de Dexia que nous devons réinviter dans un deuxième tour pour mieux comprendre comment fonctionnaient, au sein du groupe Dexia, la BIL et sa filiale Experta?
Il y a manifestement, et vous ne le niez pas, l'utilisation d'un contexte réglementaire et d'un contexte fiscal spécifique à l'époque et au Grand-Duché du Luxembourg pour générer des avantages pour certains. Des avantages pour certains, ce sont des désavantages pour d'autres, en l'occurrence le Trésor public.

Pour ce qui me concerne, je ne peux me satisfaire du flou qui continue d'exister, malgré vos efforts que je tiens à souligner.

Vous avez donné des chiffres pour ce qui concerne l'importance économique d'Experta pour 2010. Pourriez-vous nous communiquer par écrit ces données pour la période 2000-2010? 2010 étant, selon moi, une année assez particulière, ces données doivent exister. L'objectif de ma demande est de tenter d'évaluer l'importance économique dans le groupe de la BIL et d'Experta. Peut-être n'est-ce pas grand-chose puisque vous avez cité les chiffres de 0,02 % et de 2,5 % des actifs de la BIL. Je serais en tout cas heureux si vous pouviez m'apporter des informations complémentaires.

La question qui me laisse insatisfait est celle qui a trait à la manière dont s'organisaient les échanges de clients au sein du groupe et au partage des responsabilités. Pouvez-vous nous donner une liste des personnes que nous pourrions auditionner afin que nous puissions, après la trêve estivale, reprendre nos travaux en entendant des personnes qui avaient des responsabilités à l'époque? Cette question s'adresse à Mme Colin.

Luk Van Biesen (Open Vld): Mijnheer de voorzitter en collega's, ik blijf wel op mijn honger zitten. Ik heb sterk de indruk dat gespeeld wordt met een belangrijk element: wij hebben alles legaal gedaan. Eigenlijk wist men zeer goed, door de weg te bewandelen en door de constructies op te zetten, dat men een activiteit die in België niet legaal was, toch duidelijk in andere landen tot stand heeft proberen te brengen. Met andere woorden, op een of andere manier wist u toch duidelijk dat de constructies die worden opgezet via zusterbedrijven zoals BIL of Experta, wel degelijk de toetsing met de legaliteit in dit land, wanneer ze in dit land zouden zijn opgericht, niet zouden kunnen doorstaan. Ik heb sterk dat vermoeden uit de verschillende gegevens die naar voren zijn gekomen.

Daarenboven wordt dat een beetje bevestigd in een nota die wij niet krijgen, maar die de journalisten op een bepaald ogenblik wel naar voren brachten. De nota dateert van 27 mei 2010 en het hoofdkantoor van Dexia te Brussel zegt in die nota eigenlijk dat in de toekomst alleen nog de eigen klanten zullen geholpen worden met het oprichten van een Panamese vennootschap via Experta.

Dat betekent dus dat, tot 27 mei, mensen die binnenstapten met een koffer geholpen werden door Dexia om via een constructie offshores of andere bedrijven op te richten, zonder dat zij enige binding hadden met Dexia als dusdanig. Dat staat in die nota die wij niet krijgen en die ook niet terug te vinden is in de publicaties over de Panama Papers, maar waarvan wel gewag gemaakt wordt door Kristof Clerix. Op 27 mei werd het systeem beperkt en alleen degenen die al jaren klant waren bij Dexia kon men nog helpen dergelijke constructies op te zetten.

Ik zit met een gevoel, niet alleen ten aanzien van uw bank, maar eigenlijk ten aanzien van alle banken, dat de werkelijke wil om daaraan paal en

perk te stellen.... De bancaire sector heeft in ons land qua fiscaliteit vele jaren een heel gunstig regime gekregen. Het is nog niet zo lang geleden dat wij geen minister van Financiën hadden maar een "*ministre de haute finance*". Dat was een andere terminologie. De vorige keer is in de onderzoekscommissie naar boven gekomen dat men op vrijdag bij elkaar kwam, in een gebouw niet ver hiervandaan. De top van de banken zegde toen aan de minister hoe en op welke manier bepaalde taxaties konden gebeuren. Zoiets bestond op dat ogenblik. Dat werd hier ook verklaard, in de vorige onderzoekscommissie. Het werd effectief bevestigd. Dat was in het begin van de jaren 2000. Het is dus nog niet zo verschrikkelijk lang geleden.

De bancaire sector heeft veel middelen, mogelijkheden en kracht gekregen bij ons, maar is ook uitzonderlijk belangrijk voor onze economie. Laat ons eerlijk zijn. Er zijn gewichten aan de ene kant en aan de andere kant, maar de banken hebben in het verleden daaraan geparticipeerd. Dat hebben wij duidelijk gezien bij KB Lux, maar ook bij u. U kunt toch onmogelijk zeggen dat er enige fundamentele economische waarde is aan het oprichten van 1 660 bedrijven in één fiscaal paradijs, namelijk Panama, en beweren dat er helemaal geen fiscale connotatie was? Dat zou mij werkelijk vreemd overkomen.

Daarenboven is iedereen in deze zaal ervan overtuigd dat u en de andere banken, meer weten over hoe dergelijke constructies op dit moment verlopen, dat u dat op een of andere wijze wel weten. Wij zouden het ernstig vinden indien deze commissie, die de taak heeft de deuren naar de laatste fiscale uitwegen te sluiten, daartoe de kans niet zou krijgen, omdat ons bepaalde informatie niet wordt meegedeeld.

Ik zou dat dus werkelijk willen vragen.

Mijnheer de voorzitter, ik meen dat wij anders in een volgende reeks eens moeten nadenken over de vraag of geen wetsvoorstellen moeten worden gemaakt die het derivatieve karakter van het ontwijken van belastingen kan opleggen aan zij die op indirecte wijze aan het maken van bepaalde constructies hebben meegeholpen.

Er bestaan in de fiscale wetgeving al heel veel mogelijkheden, om bepaalde mensen die concreet alles in dit land legaal doen, maar die onderliggend toch hebben geholpen met het opzetten van bepaalde constructies om fiscale redenen, mee de prijs te laten betalen. Er bestaat in de btw-wetgeving al een hele reeks dergelijke wetgevingen.

Wij denken bijvoorbeeld aan de brouwers, die, indien zij niet de juiste factuur voor de cafés maken, zelf daarvoor moeten opdraaien of een verhoogde taxatie krijgen, omdat zij de eindbestemmeling hebben geholpen of hebben meegeholpen aan het tot stand brengen van het niet uitbrengen van de juiste omzet per klant.

Ik zou aan de banken hier nogmaals willen vragen om open en eerlijk met ons te zijn. Wij vragen geen enkele constructie met naam en toenaam. Wij vragen gewoon ons te helpen zoeken naar waarheen de constructies zijn. Indien Panama wordt gesloten, is het dan Delaware of zijn het andere landen die overnemen? Geef ons de constructies die u vandaag in de sector nog altijd ziet gebeuren.

Voor Dexia zou het iets makkelijker moeten zijn, om ons daarbij te helpen. Dexia is immers een bank die qua looptijd een einde zal kennen, wanneer de laatste activiteiten zijn opgelost. Dexia doet geen nieuwe commerciële activiteiten meer. Dexia zou ons dus op dat vlak iets breder kunnen helpen.

Le **président**: M. Van Biesen, nous vous remercions pour votre proposition très concrète. Nous l'actons évidemment. Elle me semble de grand intérêt.

Marco Van Hees (PTB-GO!): Monsieur le président, je développerai quatre points. Le premier concerne cette clause de confidentialité conclue avec les repreneurs de la BIL. Suite aux déclarations de M. Devriendt aujourd'hui, je pense que je comprends son souci, mais je me demande s'il n'y a pas lieu du coup de réfléchir à légiférer pour rendre ce genre de choses impossibles à l'avenir. C'est-à-dire qu'on ne puisse pas conclure une convention de cession d'activités avec des clauses de confidentialité dès lors que cette confidentialité porterait sur des éléments de non-respect de la loi, fraude fiscale, blanchiment et autres. Je pense que c'est sans doute la leçon à tirer de l'argument qui nous est opposé aujourd'hui.

Autre point, par rapport aux déclarations de Mme Colin. Elle nous dit que le cadre réglementaire avant 2008 était très différent. D'abord, je pense qu'on a quand même des cas qui nous sont cités, notamment dans les médias, de situations avec la BIL ou Experta qui se poursuivent jusqu'à la cession de la BIL. Donc, on voit qu'après 2008, les pratiques de ce genre ont

perduré. Madame Colin, vous dites qu'il fallait seulement respecter la législation anti-blanchiment et pas d'obligation de donner des informations sur la situation fiscale des clients. Cela suscite chez moi une double réaction. D'abord je pense que la situation fiscale des clients, la fraude fiscale conduit aussi à une forme de blanchiment. Le blanchiment à partir de la fraude fiscale, cela existe parce que, à partir du moment où on fait de la fraude fiscale, même si ce ne sont pas des activités criminelles de trafic de drogue, de trafic d'êtres humains, etc. on est toujours, en matière de fraude fiscale dans un cadre de blanchiment, à partir du moment où on veut réutiliser cet argent. C'est un point. Ensuite, je pense aussi que ce qu'on a appris sur les pratiques de la banque c'est qu'on dépassait le simple fait de fermer les yeux sur des pratiques douteuses des clients, mais qu'Experta allait jusqu'à construire des hommes de paille; donc on construisait des "sociétés-hommes-de-paille". On offrait à une certaine clientèle un service d'organisation de la fraude. C'est quand même plus que simplement fermer les yeux ou ne pas informer les autorités compétentes de la situation fiscale des clients, comme vous l'exprimez.

Je me demande donc dans quelle mesure une responsable de la *compliance* n'est pas au courant de ce genre de choses, même si on peut dire que cela se passait dans une filiale au Luxembourg, mais c'est difficile de ne pas être au courant, je pense.

Je me demande dans quelle mesure il existait à l'époque un *private banking* en Belgique et ses liens avec les activités de *private banking* au Luxembourg. On a connu cela dans d'autres banques, où il y avait une sorte de renvoi de la clientèle vers le Luxembourg pour certaines opérations. On peut se demander dans quelle mesure cela n'existait pas aussi au niveau de Dexia.

Un troisième point, monsieur Devriendt, vous nous dites quelque chose qui m'interpelle: "Toute personne" – je ne sais plus comment vous avez dit exactement – "tout adulte intelligent ne pouvait pas ignorer la structure des activités de la BIL". C'est plus ou moins ce que vous avez dit. J'essaie de comprendre ce que vous voulez dire, de qui vous parlez et de quelle structure d'activité. Structure d'activité, je pense que c'est clairement les activités pour permettre aux clients d'échapper à l'impôt. Et toute personne intelligente, je suppose que vous parlez des membres du conseil d'administration, du comité de direction. C'est comme cela que j'ai compris votre déclaration.

Je conclus, mais vous pouvez infirmer ou confirmer, que tous les membres du conseil de direction, du comité de direction et du conseil d'administration, par exemple de Dexia, étaient au courant des activités de la BIL, et savaient qu'il s'agissait d'activités qui n'étaient pas vraiment légales, enfin, peut-être légales selon la législation luxembourgeoise, mais pas forcément belge.

Un quatrième et dernier point concerne les 40 %. Monsieur Devriendt, vous nous dites: "On m'a mal compris sur les 40 %." Mais je dois avouer que votre deuxième explication sur les 40 % était pour moi moins claire que la première. Donc l'interrogation reste. J'ai l'impression que vous nous avez dit que Experta, ou la BIL, avaient cédé 40 % de leurs filiales offshore entre 2008 et 2011. Donc, pour moi, il reste 60 % de ces filiales qui sont toujours là. Et cela confirme ce qu'on voit dans les révélations de la presse, à savoir que des activités via Mossack Fonseca continuent effectivement jusque la cession d'Experta au repreneur en 2011 ou 2012. Voilà, c'est comme cela que je comprends cette proportion de 40 %.

Eric Van Rompuy (CD&V): Ik dank de vertegenwoordigers van Dexia voor hun uitleg en analyse, maar ik sluit mij aan bij wat hier door verschillende collega's is gezegd.

U zegt dat de beheerders van Dexia natuurlijk wisten dat er offshorevennootschappen bestonden en dat zij wisten dat er in fiscale paradijzen werd belegd; dat iedereen dat wist op dat moment.

Mevrouw Colin heeft gezegd dat de tijdsgeest dan is veranderd, met de internationale ontwikkeling, FATCA, en een aantal andere zaken, en dat men zich geleidelijk aan ervan bewust is geworden dat dergelijke constructies verkeerd waren.

Als ik al die statistieken hier bekijk tussen 2010 en 2013: rechtstreekse participatie van de BIL, vereffend of verkocht, 9 entiteiten op de Bahamas verkocht. Wie heeft die verkocht? Was het beheer van Dexia mee verantwoordelijk voor de verkoop? Wie verkoopt dat? Konden die dat doen zonder dat de leiding van Dexia daar iets van wist?

In 2009 was een van de opdrachten van het nieuwe Dexia om die activiteiten af te bouwen, wat voor een stuk ook gebeurd is. Beslissingen van de Dexia Groep in december 2009: "afbouw van structuren voor rekening van klanten in niet-coöperatieve gebieden, versterking van de *governance* van de BIL/Experta". Zij moeten dan toch ergens het probleem hebben onderkend. Zij

beschikten niet over de concrete dossiers, dat kan ik mij voorstellen, maar de verkoop van de rechtstreekse participaties van de BIL had toch financiële repercussies? Zij waren toch participant daarin. Er was toch een aantal mensen die in de twee zaten. Ik kan mij moeilijk inbeelden dat dit niet gebeurde.

Dan heb ik nog een tweede vraag, een vraag die iedereen zich stelt. U zegt dat iedereen wist dat dit bestond. U zegt nu ook dat dat allemaal werd verkocht, maar dat u niet kunt zeggen dat dit niet meer bestaat. Niet meer in uw hoofde, maar verschuift het zich niet? Dat is misschien een vraag die wij later aan de *big four* moeten stellen. Gebeurt dat nu buiten het bankcircuit, niet door andere structuren, die nu op dit ogenblik de rol van de banken overnemen, omdat die op dat vlak zo sterk worden gecontroleerd en daar ook alle gevolgen van dragen?

Wie dat doet, dat heeft voor mij geen enkel belang; als wij maar vlees kunnen hebben, als wij maar, zoals de heer Van Biesen zegt, resultaat boeken. Dat heeft onze expert daarstraks ook naar voren gebracht. Wij zitten dus in een ongrijpbare situatie en uw uiteenzetting heeft mij eigenlijk nog meer ongerust gemaakt. Dat is geen kritiek op u, of op uw werking bij Dexia. Maar als u, met uw expertise, zegt dat het nog altijd gebeurt…

Kristof Calvo (Ecolo-Groen): Ik dank u voor de antwoorden. Ik denk dat u zelf hebt aangevoeld dat er in de vraagstelling eigenlijk heel veel empathie was van de commissieleden voor de moeilijke positie waarin u verkeert.

Ik hoop dat u ook aanvoelt in de replieken dat er grenzen zijn aan die empathie en dat er een grotere en actievere bijdrage wordt verwacht van Dexia tot de uitvoering van de opdracht van onze bijzondere commissie. Ik deel de overtuiging van de collega's die gezegd hebben dat wij op onze honger blijven.

Men zou zelfs kunnen zeggen dat als er nu één bank de rol van klokkenluider – om een groot woord te gebruiken – kan opnemen, dat toch wel Dexia zou kunnen zijn. Als nu één bank de vrijheid heeft om met het Parlement transparant te zijn, ideeën aan te geven voor de hervormingen, die noodzakelijk zijn, dan is dat Dexia. Zo lijkt mij toch.

Mijnheer Devriendt, wanneer u dan zegt dat er belangrijkere dingen zijn om mee bezig te zijn, dat u zich helaas 2,5 weken moet verdiepen in het verleden, dan betreur ik dat enigszins. De zoektocht naar het verleden heeft immers alles te maken met de ambitie om het in de toekomst beter en anders te doen. Opnieuw, ik vind dat er daar een actievere rol voor u is weggelegd.

Mijnheer de voorzitter, ik wil mij beperken tot de dingen die wij als commissie mijns inziens mogen verwachten van Dexia. Ik heb daarnet in mijn korte onderbreking reeds gesproken over de tijdslijn, die interactie, ook op het niveau van het bestuur, 2002-2009. Ik onderschrijf de vraag van collega Vanvelthoven over het intern rapport. Er is de uitnodiging van collega Van Biesen om meer inzicht te krijgen in constructies van destijds en eventueel nog steeds bestaande constructies.

Ten slotte zou ik toch graag inzage kunnen krijgen in het juridisch advies, waarover u normaal gezien beschikt, hoe u moet omgaan met de vertrouwelijkheidclausule ten opzichte van het Parlement. U beroept zich op die vertrouwelijkheidclausule. Ik zou daarover toch graag iets meer informatie krijgen. U begrijpt toch dat gewoon akte nemen van een standaardvertrouwelijkheidclausule voor ons niet voldoende is. Ik zou u willen vragen om het juridisch advies of de concrete insteek ter beschikking te stellen.

Mijnheer de voorzitter, ik denk dat het interessant zou zijn mocht de commissie, hetzij onze experts, hetzij iemand anders, activeren rond die vertrouwelijkheidclausule, zodat wij daarvan de beperkingen proberen te ontdekken, want het mag geen blanco cheque zijn om de zaak niet uit te puren.

Mijnheer Devriendt, dat zijn concrete suggesties, die ik wil doen. Misschien hoort daar ook wel een tweede komst van Dexia naar de commissie bij, want ik vind dat u voorlopig nog niet gedaan hebt wat wij van u mogen verwachten in de zoektocht naar beleidsaanbevelingen.

Dat is een keuze, die ik wil respecteren, maar dan moet u wel maximaal bijdragen tot de analyse van het verleden wat Dexia betreft.

Le **président**: En ce qui concerne les clauses de confidentialité, nos experts devront se pencher à la fois sur leur raison d'être et sur les sanctions auxquelles s'expose une personne qui y serait partie prenante. Une telle personne s'exposerait au plan civil ainsi que, éventuellement, à d'autres domaines du droit. Cette question mériterait d'être clarifiée. Elle permettrait également de savoir si une commission d'enquête peut avoir accès à ces

documents? N'y aurait-il pas une modalité intermédiaire, un huis clos, qui nous permettrait d'avoir accès à ces informations?

Il faudra en discuter à nouveau en bureau de la commission. Monsieur Calvo, je vous remercie pour la suggestion.

Monsieur Devriendt, souhaitez-vous deux minutes d'interruption pour vous concerter?

Wouter Devriendt: Oui!

La séance est suspendue de 17h51 à 17h58.
De vergadering wordt geschorst van 17u51 tot 17u58.

Le **président**: Monsieur Devriendt, vous avez la parole.

Wouter Devriendt: Ik begrijp dat u op uw honger blijft wat de informatie betreft. Ik wil echter opnieuw bevestigen dat wij alles hebben gedaan om te kijken wat wij kunnen vinden en om te proberen te delen wat relevant is. Het is nu eenmaal zo dat wij daarbij zijn gestoten op de limieten van de vertrouwelijkheid, maar wij zullen kijken naar een juridisch advies welke flexibiliteit wij hebben in het delen van relevante informatie.

Le **président**: Monsieur Devriendt, pourriez-vous nous communiquer le libellé de la clause de façon telle que les professeurs d'université qui nous accompagnent en qualité d'experts puissent l'analyser.

Wouter Devriendt: Je pense que cela ne devrait pas poser de problème car il s'agit d'une clause standard.

Ik hoor dat er verdere medewerking van mij en mijn collega's wordt verwacht. Het is duidelijk dat wij die zullen geven. Alleen, ook daar zal ik op de limieten stuiten, al was het maar op die van mijn eigen ervaring. Ik heb heel weinig visie op *private banking*, vermogensbeheer, het structureren, op hoe dat vandaag gaat, maar ook op hoe het vroeger werkte.

Ik wil iets ontkrachten. Iemand heeft mij in de mond gelegd dat dit vandaag nog op grote schaal gebeurt. Ik bevestig het tegendeel. Ik denk serieus dat er een belangrijke mentaliteitswijziging is geweest. Mijn voorgangers hebben er hier op gewezen dat zij niet meer actief zijn in dat soort activiteiten. Ik denk oprecht dat er heel veel leergeld is betaald in 2008 en 2009 en dat wij blij mogen zijn dat men daaruit wat heeft geleerd.

Ik zie een mentaliteitswijziging in de financiële sector. Misschien is het moeilijk om dat spontaan te aanvaarden, maar ik heb de afgelopen vier jaar in het bestuur van Belfius gezeten en heb gezien welke kentering er daar is gekomen op het vlak van moraliteit, van vraagstelling en van het wegwerken wat vandaag niet meer kan. Ik twijfel er niet aan dat dit bij banken als KBC ook het geval is. Er is een generatiewissel, een nieuw management en een totaal andere tijdsgeest. In het algemeen durf ik te stellen dat er bij de Belgische banken wel degelijk een kentering is geweest.

Ik wil het nog even hebben over de 40 % en 60 %. Pourquoi n'a-t-on pas arrêté les 60 %? La réponse est très simple. Pour arrêter une activité offshore, il faut avoir l'accord du client. Et si le client n'est pas d'accord, on ne peut pas mettre fin à l'activité. Finalement, on a vendu la totalité de la BIL et Experta et leur structures sont également parties. Aujourd'hui, je n'ai aucune idée si ces structures sont encore en place. Je ne connais pas la stratégie de la BIL aujourd'hui ni celle d'Experta. Il se peut qu'ils aient mis fin à ce genre d'activités et qu'ils aient entamé des négociations à ce sujet avec les clients. Je ne le sais pas.

Mais, ce que je peux confirmer, c'est qu'en 2009, et cela répond aussi à la question de M. Van Rompuy, une décision très claire est intervenue pour mettre fin à ce genre d'activités. Le document que nous avons vu, c'est un document qui a été présenté au comité de direction avec des recommandations, ensuite au comité d'administration. Et là, on a fait une liste avec les points que j'ai présentés: le changement de régulation, la crise financière, le changement d'actionnariat, une révision sur tout ce qui constitue le secret bancaire et le risque de réputation. Tout cela a mené à une décision au niveau du CA pour agir, pour être beaucoup plus opérationnel qu'avant et pour au moins donner des instructions aux responsables de la BIL ou d''Experta pour mettre fin au maximum à ce genre d'activités ou, au moins, pour changer la stratégie ou le genre de services offerts à leurs clients. C'est, en tout cas, ce qui transparaît fortement de ces documents-là.

On fait aussi référence à quelques documents que je n'ai pas vus. Document van 27 mei 2010. Dat heb ik zelf niet gezien, dat hebben wij ook niet teruggevonden. Mijn collega's hebben dat ook niet. Wij gaan kijken of het bestaat, daar is geen enkel probleem mee. Als ik daar iets over terugvind, dan ben ik gerust bereid om daarover

terugkoppeling te geven.

Je vais quand même encore une fois passer la parole à Michèle Colin pour vous expliquer l'élément fraude, l'évasion fiscale, la perception dans le passé, la perception 2008-2009, la perception d'aujourd'hui, le contexte juridique, le contexte des régulations, pour bien clarifier les choses d'un point de vue spécialisé.

Michèle Colin: Quelles sont et quelles étaient les responsabilités d'une banque indépendamment du fait que ce soit Dexia ou une autre banque? Quelles sont les responsabilités de tout établissement financier en matière de lutte contre la fraude et en matière de blanchiment notamment?

La responsabilité de la banque, elle l'exerce à deux moments. Premièrement, elle l'exerce au moment de l'entrée en relation avec un client et, ensuite, elle l'exerce au moment où il y a des transactions, où il y a des mouvements financiers. Dans les deux cas, quelle est l'obligation de la banque? Son obligation sera de vérifier la connaissance qu'elle a de son client, de vérifier qu'il a tous les éléments de justification de la transaction, du bien-fondé de la transaction et de sa rationalité.

L'établissement bancaire, s'il a des suspicions, doit le déclarer à des organismes qui sont les organismes de lutte contre le blanchiment ou de lutte contre la fraude; donc, en Belgique la CTIF, au Luxembourg la CSSF, en France Tracfin. La banque n'a pas de pouvoir d'investigation. La banque va livrer ses soupçons et c'est son obligation, mais le pouvoir d'investigation repose sur des entités de l'État, des organismes d'intelligence financière qui, eux, ont les moyens de l'enquête contrairement à la banque.

Quelles sont les responsabilités de la banque? C'est de s'assurer qu'elle a tous les éléments qu'elle doit rassembler en sa possession, qu'elle les a analysés et que dans tous ces documents-là, il n'y a avait pas d'éléments pouvant l'amener à formuler une suspicion.

Donc, si un client cache des éléments à la banque et ne les révèle jamais et que la banque n'est pas en mesure de croiser, parce qu'elle n'est pas, par exemple, teneur de compte de cette personne, elle ne va pas avoir tous les éléments de ressource. Si elle n'est pas à même de les tracer ou si elle n'est pas à même de connaître certaines transactions qui sont cachées, ce n'est pas la responsabilité de la banque. Si elle a regardé de manière sincère et complète ce que lui donnait le client et si elle n'a pas de moyens de suspicion… La banque, sa responsabilité n'est pas de faire des enquêtes. Ce n'est pas sa responsabilité. La banque va déclarer une suspicion. L'enquête sera faite par des organismes spécialisés dans les enquêtes sur le blanchiment.

Après, je souhaite reclarifier le blanchiment de fraude fiscale. Je crois que ce terme a été prononcé à un moment. Le blanchiment de fraude fiscale se définit par le biais de la troisième directive et va se définir par le biais de la sanction pénale qui est accrochée. Selon les pays, la sanction pénale est définie en six mois ou un an d'emprisonnement. C'est par cette définition de la sanction pénale qu'on va définir quel est le type d'infraction qui est commis. Selon les pays, parce que la troisième directive a été appliquée de manière légèrement différente selon les pays, la définition de ce qu'est le blanchiment de fraude fiscale n'est pas égale en Belgique, en France et au Luxembourg, pour ne prendre que ces trois pays. Chacun des pays a une définition légèrement différente. Là encore, ce n'est pas au groupe Dexia de se prononcer. Il applique un cadre réglementaire qui lui est donné. Il suit la réglementation, mais le groupe n'a pas vocation à émettre des normes, sinon à se prononcer ou avoir un avis dans le cadre de groupes de travail. Ce sont les seuls éléments qu'il peut réunir.

L'autre élément, c'est le secret bancaire. Je crois qu'on a parlé plusieurs fois du secret bancaire. Tous les pays ont un secret bancaire. La Belgique a un secret bancaire, la France en a un de même que le Luxembourg. La particularité du secret bancaire luxembourgeois jusqu'à maintenant, c'est qu'il n'y avait pas d'échanges d'informations. C'était l'élément complémentaire du secret bancaire luxembourgeois.

Mais dans tous les groupes bancaires, personne n'échange les données d'entité à entité. Toutes les banques ont évidemment des politiques en matière de protection des données. On ne peut échanger des données sur un client entre deux établissements bancaires, indépendamment de parler du Luxembourg ou pas. Nous ne pouvons échanger des renseignements sur des clients que dans des cas qui sont limitativement énumérés. Quand le client a donné son accord, vous avez des pratiques qui instituent l'accord automatique du client, qui donne son accord à l'échange des informations le concernant entre les membres, entre des succursales ou des filiales. Soit il est prévu, dans les cas très spécifiques, en matière d'alerte ou de blanchiment. Mais par exemple en

matière de blanchiment, cet élément-là est très strictement encadré par les régulateurs. Je crois que vous verrez les régulateurs et vous pourrez leur poser la question. Il est très strictement encadré, c'est-à-dire que l'information ne s'échange que par des canaux très spécifiques dans des cas spécifiques de suspicion.

Il n'y a pas d'échange généralisé d'informations dans un groupe où on pourrait dire, parce qu'il y a un groupe, tout se partage à l'intérieur d'un groupe bancaire. Non, aucun groupe bancaire ne peut le faire. Simplement parce que si un groupe bancaire le faisait, il serait en défaut de respect de la réglementation. Donc tous les groupes organisent les circulations d'informations à l'intérieur du groupe pour que les données des clients soient toujours protégées, ce qui est normal. Les données du client, c'est la propriété du client d'abord. Donc aucun client n'aimera que ses données soient échangées. Donc il y a des règles en matière d'échanges d'informations et de protection du secret bancaire, pour la France ou la Belgique. En Belgique, il y a le même type de réglementation, avec des spécificités, chacun dans son cadre légal.

Voilà pour la question relative au secret bancaire. Tous les pays ont leur secret bancaire dont l'Italie. Tous les pays ont un dispositif de protection des données clients.

Le **président**: Je remercie les membres du staff de Dexia.

Georges Gilkinet (Ecolo-Groen): Monsieur le président, je voudrais revenir sur deux questions auxquelles il n'a pas été répondu, me semble-t-il. L'une a trait à la mise à disposition de notre commission de la fameuse note interne qui a conduit à un changement de cap par rapport à la BIL et Experta. Je pense que ce document peut nous être particulièrement utile. L'autre a trait aux noms de personnes à auditionner qui occupaient, à l'époque, une fonction à responsabilités pour avoir des informations plus précises que celles que vous avez pu nous donner.

Marco Van Hees (PTB-GO!): Monsieur le président, je voudrais revenir sur question relative à l'existence de l'organisation d'hommes de paille ou de sociétés hommes de paille dont la presse a fait état. Aviez-vous ou avez-vous, aujourd'hui, connaissance de ces faits?

Wouter Devriendt: Pour ce qui concerne la note interne, je ne vois pas d'inconvénient à ce qu'elle vous soit transmise.

Pour ce qui concerne les personnes susceptibles d'être auditionnées, je vous propose d'entendre les membres de l'ancien comité de direction.

Le **président**: Il y avait aussi la question de M. Van Hees.

Michèle Colin: Sur la question relative aux hommes de paille, je ne sais pas à quelle révélation vous faites allusion mais je pense que vous parlez de conseils d'administration de sociétés qui étaient des sociétés logées dans des territoires offshore. C'est des conseils d'administration avec des membres de conseils d'administration. Je ne sais pas si c'est ce à quoi vous faites allusion mais effectivement, quand on parlait de sociétés dans les territoires offshore, c'était des sociétés avec des conseils d'administration. Il y avait des personnes dans les conseils d'administration qui étaient nommées. Je vous laisse employer le mot de "homme de paille" parce que je ne revendique pas ce qualificatif mais j'imagine que c'est ce à quoi vous faites allusion. C'est des membres de conseils d'administration, comme toute société qui doit avoir un conseil d'administration.

Le **président**: Voilà chers collègues, nous allons clôturer. Je répète que nous allons évaluer ensemble les réponses qui nous ont été données, le 12 juillet. Cela nous permettra de relire les comptes rendus attentivement et de tirer les premières leçons ensemble.

Chers collègues, en remerciant une fois de plus les membres de Dexia pour leur disponibilité.

La réunion publique de commission est levée à 18.15 heures.
De openbare commissievergadering wordt gesloten om 18.15 uur.

BIJZONDERE COMMISSIE FRAUDE PANAMA PAPERS

van

DINSDAG 14 JUNI 2016

Voormiddag

_____

COMMISSION SPÉCIALE FRAUDE PANAMA PAPERS

du

MARDI 14 JUIN 2016

Matin

_____

La réunion publique de commission est ouverte à 12.07 heures et présidée par M. Ahmed Laaouej.
De openbare commissievergadering wordt geopend om 12.07 uur en voorgezeten door de heer Ahmed Laaouej.

Audition de
- M. Jan Smets, gouverneur, Banque nationale de Belgique;
- M. Jean-Paul Servais, président, FSMA;
- M. Koen Algoet, chef de service contrôle prudentiel des banques, Banque nationale de Belgique;
- M. Jozef Swyngedouw, chef de service politique prudentielle et stabilité financière, Banque nationale de Belgique;
- M. Jean-Michel Van Cottem, directeur, FSMA.
Hoorzitting met
- de heer Jan Smets, gouverneur, Nationale Bank van België;
- de heer Jean-Paul Servais, voorzitter, FSMA;
- de heer Koen Algoet, dienstchef prudentieel toezicht banken, Nationale Bank van België;
- de heer Jozef Swyngedouw, dienstchef prudentieel beleid en financiële stabiliteit, Nationale Bank van België;
- de heer Jean-Michel Van Cottem, directeur, FSMA.

Ahmed Laaouej (PS): Bonjour à toutes et tous. Je commence notre réunion par une petite information qui va vous réjouir. J'en suis sûr.

Le Pr Marc Bourgeois a été élu "Taxman" de l'année, ce qui rehausse, je pense, la qualité de nos travaux et qui va même renforcer leur crédibilité. Nos félicitations au Pr Bourgeois. *(Applaudissements)*

Nous avons le plaisir aujourd'hui et l'honneur d'accueillir les représentants de la Banque nationale et de la FSMA dans le cadre de nos travaux. Nous suivrons en cela l'agenda. Après avoir entendu les banques, nous entendons les régulateurs. Tout cela est bien évidemment très cohérent. Nous aurons donc l'occasion d'entendre M. Smets, gouverneur de la Banque nationale, M. Servais, président de la FSMA. Ils seront accompagnés de M. Algoet, chef de service Contrôle prudentiel des banques, de M. Swyngedouw, chef de service Petit prudentiel et stabilité financière de la Banque nationale et de M. Jean-Michel Van Cottem, directeur à la FSMA.

Conformément à ce qui a été convenu en bureau, il a été demandé aux deux institutions de procéder à une présentation qui aille à l'essentiel, s'agissant de l'objet de la commission spéciale Panama Papers, à savoir la manière dont ces institutions déploient leurs compétences en matière de prévention, de détection et donc de réaction à la fraude fiscale et, en particulier, la fraude fiscale organisée, notamment celle qui utilise les structures offshore.

Avant de leur donner la parole, je voudrais attirer votre attention sur le fait que, la semaine dernière, nous avons appris que BaFin, le régulateur allemand, a ouvert une enquête sur une dizaine de banques allemandes pour cerner leur rôle dans les Panama Papers. C'est dire si, évidemment, nous sommes ici au cœur du sujet. Nous verrons, à la lumière de ces informations, comment, en Belgique, les choses se passent, s'agissant de ce contrôle particulier qu'est le contrôle prudentiel.

Je cède donc immédiatement la parole à la Banque nationale et à la FSMA dans l'ordre qu'ils auront déterminé.

Jan Smets: Monsieur le président, Si, vous le permettez, c'est moi qui interviendrai le premier.

Dans un premier temps, je m'attacherai à répondre aux questions qui viennent d'être posées. Ensuite, en tant que gouverneur de la Banque nationale, je commenterai deux domaines qui ne concernent pas la Banque en tant qu'autorité de supervision, mais en tant que centre d'enregistrement des comptes bancaires et en

tant que centre d'approvisionnement de *cash*.

Par la suite, le président de la FSMA fera un exposé largement complémentaire.

Nous vous ferons, enfin, et si vous le permettez, quelques recommandations de nature à faire progresser les choses en termes de lutte contre la fraude fiscale internationale, que nous réprimandons autant que vous.

Il faut savoir qu'il s'agit d'une manière extrêmement technique. J'essaierai autant que possible de vous exposer la situation de la manière la plus didactique que possible. Vous jugerez vous-même du résultat. Mais, à toutes fins utiles, nous avons préparé une note technique sur le cadre régulateur, que je me propose de communiquer, aujourd'hui, à l'ensemble des membres.

Sur la base du *slide* qui n'est pas très visible – mais je suppose qu'une copie des différents *slides* à été distribuée à tous les membres de cette commission – je voudrais vous énoncer quelques principes de base ainsi que le contexte. Ces principes de base devraient vous aider à comprendre qu'en tant qu'autorité de surveillance, nous surveillons les institutions ainsi que la manière dont ces dernières s'organisent, notamment en termes de *compliance*, l'objectif étant d'arriver à ce qu'une gouvernance d'organisation puisse veiller elle-même à ce que les banques ou les autres institutions financières respectent les dispositions légales.

C'est pour cela que je parlerai d'abord des deux mécanismes en place à respecter par les banques et autres intermédiaires financiers en termes d'anti-blanchiment et de mécanismes particuliers suscitant éventuellement de la fraude fiscale, puis de la fonction de *compliance*, puis de la pratique du contrôle par la Banque. Je dirai un mot de l'enquête *ad hoc*, sans déjà pouvoir vous dire quel est le résultat final de cela, que nous avons menée cette année suite à ce qui a conduit notamment à cette commission. Au point 6, j'évoquerai quelques autres actions en termes d'enregistrement des comptes et des *cash,* avant de conclure.

En termes de principe de base et de contexte, ce schéma est très important parce qu'il explique assez clairement la manière dont nous menons la supervision. Dans la première colonne, vous voyez les engagements que les banques (en disant "banques", je vise aussi les sociétés de bourse et d'autres, etc.), que les institutions doivent respecter en termes de lutte contre le blanchiment, qui ne se limite pas à la fraude fiscale. Il s'agit aussi d'actes terroristes, mais où, parfois, notamment en Belgique mais pas dans chaque pays, la fraude fiscale peut être l'acte criminel sous-jacent. Je vais y revenir. D'autre part, il y a l'interdiction de faciliter ce qu'on appelle les mécanismes spéciaux visant à la fraude fiscale. Je dis d'emblée que, dans les deux matières, au vu du lien avec la fiscalité et le droit pénal, la dimension est territoriale. Je vais expliquer cela tout à l'heure et cela implique qu'on peut vérifier certaines choses en Belgique qu'il est impossible de vérifier dans d'autres pays, sauf si ces pays appliquent fondamentalement les mêmes critères légaux que nous.

Dans la deuxième colonne, vous remarquerez que les banques doivent s'assurer de la mise en place d'une organisation interne satisfaisante que pour leur permettre de respecter les obligations de la première colonne (blanchiment, mécanismes spéciaux), c'est-à-dire qu'il faut une bonne organisation, une gouvernance solide et adéquate dans le chef du conseil d'administration, du comité de direction, etc. Cela exige évidemment une fonction adéquate de la *compliance,* de façon générale, mais aussi de respect par les banques des engagements dont je viens de parler eu égard au blanchiment et à l'aspect fiscal. Je dirai un mot quant à la fonction *compliance* qui est très importante en la matière.

La troisième colonne évoque la surveillance exercée par l'autorité de surveillance depuis 2011, à savoir la Banque nationale de Belgique. La banque elle-même n'a pas de pouvoirs fiscaux. Pour ce faire, il y a la législation et l'administration fiscales, mais notre surveillance, qui est intégrée dans l'ensemble du monitoring exercé à l'égard des intermédiaires, est conçue de façon à surveiller - d'où les flèches que vous voyez en bas - si les banques disposent d'une bonne organisation interne, d'une bonne gouvernance, si les dirigeants sont par exemple *fit and proper*, s'il existe une bonne organisation visant à assurer le respect des engagements auxquels je me suis référé.

Om het nog even te resumeren en dat is tamelijk essentieel, het toezicht van de Nationale Bank, van de toezichtsautoriteit is er eigenlijk op gericht om in de instellingen een goede organisatie in de hand te werken. Een juiste omgeving die dan op haar beurt de instellingen in staat moet stellen hun verplichtingen op het vlak van de antiwitwaswetgeving en de bijzondere mechanismen te vervullen.

Het is een beetje volgens deze structuur dat ik dan verder zou willen gaan. Vooraf misschien nog even aangeven, maar ik ga daar heel snel over, dat wij uiteraard die toezichtsopdracht, voor deze materies zoals voor andere, vervullen in een context die relatief complex is en waar veel nationale en ook internationale acteurs aan zet zijn. U ziet ze hier allemaal, ik denk niet dat ik ze allemaal zal vermelden. Er is natuurlijk wel de Financial Action Task Force die belangrijk is omdat het een internationaal lichaam is dat eigenlijk aanbevelingen formuleert in de vorm van het vastleggen van standaarden om *money laundering* en witwassen onmogelijk te maken.

Ik ga hierbij niet lang stilstaan. Ik wil er ook op wijzen, voor zover nodig, dat wij in de toezichtsarchitectuur in België geëvolueerd zijn van wat men een onepeaktoezicht noemt, dat vroeger berustte bij de CBFA waar zowel het prudentiële toezicht, zeg maar het toezicht op de soliditeit van instellingen – solvabiliteit, rendabiliteit, liquiditeit, governance, risico's, enzovoort -, als de marktsupervisie geconcentreerd waren, naar een twinpeaksmodel vanaf 2011 waarin de wetgever een onderscheid heeft gemaakt tussen aan de ene kant dat prudentiële toezicht, dat toevertrouwd is aan de Nationale Bank sinds 1 april 2011 en waaraan – dat is ook tamelijk recent - een laag is toegevoegd, die vroeger veel minder aanwezig was vóór de crisis, van macro-prudentieel toezicht en waken over financiële stabiliteit, en aan de andere kant de bevoegdheden van de FSMA van markttoezicht en consumentenbescherming.

Ik moet daar nog aan toevoegen, gewoon om de context duidelijk te maken dat sinds november 2014 dit beeld wat ons betreft nog eens is bijgesteld. Zoals u waarschijnlijk weet, is in principe het toezicht op alle banken, zowel grote als kleine, overgeheveld naar de Europese Centrale Bank. De Europese Centrale Bank oefent direct toezicht uit op de grote banken, op laten wij zeggen de systeembanken. Daaronder vallen bijvoorbeeld 7 banken naar Belgisch recht, genre KBC, Argenta, Belfius en uiteraard ook, via hun Belgische entiteiten Fortis en ING. Dat spreekt vanzelf.

Kleinere banken vallen onder het toezicht van de Nationale Bank, maar wat een aantal acties betreft, zoals het beslissen over licenties, vallen zij onder de voogdij en de hoede van de Europese Centrale Bank.

Dat is uiteraard een context die een en ander heeft bijgesteld. Ik wil daar wel al één belangrijke bemerking bij maken, want u zult ongetwijfeld onmiddellijk vragen of dat een belangrijke rol speeltin de materie die ons hier bezighoudt, met name *anti money laundering*. Eigenlijk niet zozeer. Wel in zekere mate. De handhaving van de antiwitwaswetgeving blijft wel een bevoegdheid van de nationale autoriteiten, zelfs voor de banken die onder toezicht staan van de ECB.

Wil dat nu zeggen dat het feit dat een bank zich hiermee zou inlaten, zeker als het een grote bank zou zijn, de ECB onverschillig zou laten? Zo ver zou ik ook niet gaan. Een en ander kan natuurlijk leiden tot reputatieproblemen, schadeloosstelling achteraf. Het heeft eventueel ook een grotere financiële impact, u ziet wat er in sommige landen is gebeurd, in termen van boetes.

Het zou voor de ECB ook aanleiding kunnen zijn om zich als finaal toezichthouder te interesseren in de manier waarop zo'n bank georganiseerd is om zich van de antiwitwasverplichtingen te kwijten. Maar strikt genomen is de antwitwaswetgeving eigenlijk nog gedecentraliseerd en valt onder de nationale toezichthouders.

Dan een woordje over die drie blokken. Wat zit erachter? Hoe moet men dat begrijpen?

Ten eerste, wat zijn de verplichtingen voor de instellingen zelf? Er zijn er twee grote in België: antiwitwas en bijzonder fiscale mechanismen. Ik zeg onmiddellijk dat in de twee domeinen, ik denk te mogen zeggen dat het Belgisch wetgevend kader eigenlijk al relatief progressief is, in vergelijking met andere landen. Ik zal dat direct uitleggen.

Eerst over de antiwitwas en de ernstige fiscale fraude. U weet ondertussen waarschijnlijk beter dan ik wat in de wet staat ter vermijding of preventie van het witwassen. Het gaat om het dissimuleren van gelden of akten die hun oorsprong hebben in iets onwettigs, iets wat niet juist is.

C'est, par exemple, la conversion ou le transfert des capitaux ou d'autres biens dans le but de dissimuler; c'est l'acte de blanchiment. L'origine illicite suppose donc un acte criminel d'origine, au départ.

Il faut répéter que l'origine illicite est donc définie au départ d'une liste d'actes criminels sous-jacents dans les législations respectives des différents pays et que l'incidence de ces dispositifs est donc, par définition, territoriale. Un principe de

territorialité qui a pour effet qu'est visée ici la criminalité de blanchiment – encore une fois la dissimulation de l'origine illicite des fonds sur le territoire national – cumulée avec une criminalité sous-jacente qui relève du champ d'application de la législation *anti-money laundering* (AML), c'est-à-dire anti-blanchiment, *antiwitwassen,* de ce pays. Il faut donc que les deux conditions soient remplies de façon cumulative. Force est de constater qu'en Belgique, lorsque j'évoque le deuxième aspect, la criminalité sous-jacente, cela inclut la fraude fiscale sérieuse. Dans pas mal d'autres pays, cela ne l'inclut pas.

Je vais, au travers d'un exemple concret tout à l'heure, essayer de vous expliquer ce que cela comporte. Vous vous posez peut-être la question: tiens, c'est curieux cela! Ce n'est qu'en Belgique et pas, par exemple, dans certains pays limitrophes. C'est comme cela. N'y a-t-il pas une évolution sur la base des constats que l'on a pu faire et de l'évolution des évènements? Oui.

Il y a très heureusement une récente avancée sur le plan international en termes d'harmonisation. En fait, dans ses recommandations, le FATF ou le GAFI en français, a fait savoir, en 2012, qu'il faudrait inclure *tax crimes* partout. Contrairement à ce qui a été le cas dans la directive existante en termes de *anti-money laudering* qui date de 2005, avec le projet de quatrième directive qui devrait être d'application à partir du 1e janvier 2017, les actes criminels d'ordre fiscal se rapportant à des impôts directs ou indirects comme décrits dans les législations nationales qui restent la base seront repris, partout en Union européenne, dans la liste des actes criminels sous-jacents. Alors, la grande restriction en termes d'action juridique possible par rapport à des pays autres que la Belgique qui freine, en fait l'action, y compris l'action prudentielle, sera levée, ce dont je me réjouis encore une fois.

En fait, le niveau européen rattrapera, en quelque sorte, le niveau belge. En Belgique, déjà depuis 1995, la fraude fiscale est considérée comme une criminalité sous-jacente au blanchiment. Cela existe donc déjà depuis 1995 D'ailleurs, un arrêté royal de 2007 concrétise quels sont les indicateurs que nous devons examiner pour juger s'il y a lieu de transmettre une information à la CTIF. L'un de ces indicateurs est précisément l'intervention de sociétés fantômes ou de centres *offshore* dans des paradis fiscaux.

Om toch nog even duidelijk te maken wat het wettelijke kader is waarbinnen wij opereren, maar dat gelukkig – ik herhaal het – op het einde van 2016 via een Europese harmonisering zal veranderen, geef ik het volgende mee.

Stel dat bank A een maatschappelijke zetel in land A heeft. Laat ons zeggen dat land A België is. In België is de fiscale fraude immers een criminele daad, die onderliggend kan zijn aan een witwaspraktijk en die dus een aangifte dient te triggeren. Stel dat die bank in ons land de moeder is van een bank B in land B. Laat ons zeggen dat land B in het verleden en tot eind 2016 Luxemburg kan zijn. Stel dat in land A een belangrijke fiscale fraude heeft plaatsgevonden. In land B gebeurt de witwaspraktijk. De fiscale fraude gebeurt hier in België, maar het verdoezelen ervan of van de fondsen gebeurt in land B. *La transaction sur fonds issus de la fraude*, zoals de uitspraak het zegt, vindt plaats in land B. Er kan in dat geval een communicatie zijn van B naar de cel van land B. Indien het onderliggende misdrijf, namelijk in dit geval fiscale fraude, in dat land B, met name in Luxemburg, echter geen criminele daad is die in de onderliggende lijst van misdaden in de antiwitwaswetgeving is opgenomen, kan de financiële cel van Luxemburg geen gevolg geven aan die melding van bank B. Daarom ziet u een rood kruisje. De actie is in voorkomend geval buitengewoon beperkt.

Het is dus pas, indien men naar land C gaat – land C zijn gelukkig alle Europese lidstaten vanaf 1 januari 2017, omdat er op Europees vlak een harmonisering komt dankzij de nieuwe vierde richtlijn – dat de dochteronderneming aangifte zal kunnen doen en de financiële cel gevolg kan en zelfs bijna zal moeten geven aan de mededeling van de betrokken bank.

Dit is, om het u toch duidelijk te maken, wat het huidige kader is, wat het kader was in het verleden, maar gelukkig ook hoe het kader zal veranderen vanaf begin volgend jaar.

À cette législation AML correspond, dans notre chef, une action préventive qui résulte d'engagements de base de la part des intermédiaires financiers. Il s'agit d'engagements de base, consistant en l'obligation, pour la banque, de vérifier le client, de le connaître, de l'identifier, de récolter une information sur l'objectif et la nature de toute relation observée et ce, en vue d'exercer une vigilance constante à l'égard des opérations, notamment l'origine des fonds, et d'identifier des opérations atypiques qui pourraient donner lieu à une déclaration de soupçon à la CTIF.

Il y a donc, d'une part, une obligation pour la

banque de connaître le client, de le suivre et de montrer une extrême vigilance dans le cadre d'une gestion des risques générale. Et il y a, d'autre part, l'obligation pour la banque, s'il y a un soupçon, et a fortiori, un élément de conviction, de connaissance qu'une transaction tend à blanchir de l'argent, d'en avertir la Cellule immédiatement. Elle doit aussi avertir immédiatement la Cellule lorsqu'elle a connaissance d'un fait qui pourrait indiquer un acte de blanchiment, même sans transaction.

Si le client est une société, une construction juridique, la dimension "connaître le client" implique la nécessité de connaître aussi les personnes physiques qui, en dernier ressort, possèdent, détiennent ou contrôlent les clients, c'est-à-dire les bénéficiaires effectifs. C'est évidemment très important. S'il n'est pas possible de connaître ou de vérifier certaines identités, ou de mettre à jour cette connaissance, il y a interdiction de nouer ou de maintenir la relation d'affaires.

Cette dimension préventive est très importante. Je vous communiquerai, tout à l'heure encore, l'action transversale que nous avons menée à cet égard en 2012-2013.

En termes de contribution du secteur bancaire belge à cette mécanique de prévention, entre 2012 et 2014, sur la base des statistiques publiées par la CTIF, environ un quart des déclarations suspectes vient des banques. Tout le reste, ce sont les notaires, les avocats, les *accountants*, etc. qui sont aussi tenus de transmettre l'information. Ensuite, 80 % des dossiers qui ont été transmis par la CTIF au parquet proviennent de déclarations faites par des banques.

Dat is het eerste domein. Over het tweede domein zal ik zeer kort zijn omdat ik weet dat mijn collega, de voorzitter van de FSMA, daar waarschijnlijk wat meer over zal zeggen. Ik weet dat hij dat zal doen omdat ik zijn presentatie gezien heb.

Het gaat om de bijzondere fiscale mechanismen. Men heeft de antiwitwaswetgeving, maar men heeft ook de bijzondere fiscale mechanismen. Daarom zeg ik dat België zeer progressief was. Progressief omdat wij de fiscale fraude al lang als onderliggend misdrijf hebben erkend voor het antiwitwassen, in tegenstelling tot vele andere landen die nu dus *rattraperen*. Anderszijds omdat wij al lang, sinds 1975, specifieke Belgische bepalingen hebben die niet voortvloeien uit een Europese reglementering, maar eigenlijk uit het feit dat men in 1975 op een trein naar Luxemburg een postzak heeft gevonden met coupons.

Dat zijn bepalingen die ertoe strekken om banken, instellingen te verbieden om mee te werken aan bijzondere mechanismen die tot gevolg hebben fiscale fraude door derden te bevorderen. Ook die bepalingen hebben een fiscaal oogpunt en zijn per definitie territoriaal. Zij hebben dus een territoriale dimensie.

Er wordt ter zake een onderscheid gemaakt tussen mechanismen van administratiefrechtelijke en van strafrechtelijke aard. Als de toezichtsautoriteit, dus nu de Nationale Bank, stelselmatige procédés ziet — systemen met een herhaling van operaties die worden uitgevoerd in een context waar een normale bankpraktijk niets mee te maken heeft en die als doel hebben belastingontduiking door derden, hoofdzakelijk door klanten, te bevorderen — dan moet zij daarop reageren, maatregelen treffen, dat mechanisme doen stopzetten. Dat is een administratieve bevoegdheid omdat zij zich in het prudentiële situeert. Zij strekt ertoe om de bank nogmaals in termen van organisatie en good governance te beschermen tegen de reputatie en de eventuele financiële implicaties die dergelijke handelingen tot gevolg kunnen hebben.

Er zijn daarnaast, sinds de wet van 1980, de strafrechtelijke bijzondere fiscale mechanismen waardoor de Nationale Bank aangifte moet doen bij het gerecht van bijzondere mechanismen die opgezet zijn om, nogmaals, fiscale fraude door derden te bevorderen, wanneer zij kennis heeft dat die bijzondere mechanismen voor de instelling zelf — als dader, mededader of medeplichtige — een fiscaal misdrijf vormen dat strafrechtelijk kan worden bestraft.

Met andere woorden, er moet een strafrechtelijke component zijn. Er is opzet vereist.

Ik vestig er de aandacht op, zoals de *slide* toont, dat volgens de voorbereidende werkzaamheden de toezichtautoriteit niet bevoegd is inzake belastingaangelegenheden en dus zelf niet dat soort van indices moet opsporen. Zij moet in dezen reageren als zij bij haar normale controleopdracht kennis krijgt van een bijzonder mechanisme. Het is dus niet iets, om het lapidair te zeggen, waar men actief inspecteurs op kan loslaten, want wij hebben natuurlijk geen fiscale bevoegdheid, maar als wij naar aanleiding van inspecties van prudentiële aard dat soort strafrechtelijke inbreuken zien, dan moeten wij ze melden.

Et j'essayerai, monsieur le président, d'accélérer. C'est la fonction…

Le **président**: Précision d'ordre technique. Si, à l'occasion d'une enquête de supervision, vous constatez des infractions de nature pénale, vous nous dites que vous avez le devoir de les dénoncer au parquet. Des informations sont-elles transmises à l'administration fiscale? Ou, selon vous, le cadre légal, de ce point de vue, ne vous permet-il pas de le faire?

Jan Smets: Non, c'est uniquement au parquet!

Le **président**: Je souhaiterais interroger nos experts à ce sujet, parce qu'il me semble qu'il existe, dans le Code des impôts sur les revenus, notamment, une disposition qui est libellée de la façon suivante, mais je la résume évidemment, je n'ai pas le Code des impôts sur les revenus sous les yeux: "Les services de l'État ne violent pas leur secret professionnel lorsqu'ils transmettent des informations à l'administration fiscale lui permettant d'établir des impôts".

Donc je souhaiterais avoir de la part des experts un point d'éclaircissement sur cet aspect précis et, en particulier, si mon raisonnement est correct, si mon raisonnement s'applique aussi à la Banque nationale et à la FSMA. Je vous remercie.

Je m'excuse, monsieur le gouverneur. À titre d'information, je signale que vous vous exprimez depuis une demi-heure environ. De cette façon, nous gérons un peu le temps. Il faut aussi laisser évidemment la possibilité aux commissaires de poser des questions. Je vous rends bien évidemment la parole, mais ce faisant, vous avez une notion du temps.

Jan Smets: Je pense que M. Van Cottem y répondra tout à l'heure, mais on remarquera que la communication était adressée au ministre des Finances. À cause du secret professionnel et du caractère pénal, on l'a remplacée à un certain moment par une communication au parquet. Je propose que M. Van Cottem revienne à ce sujet tout à l'heure.

Je passe à la suite et vais essayer d'accélérer.

Il y a lieu de vous exposer l'importance, à l'intérieur des banques, de la fonction de *compliance*. Vous savez que, dans tous les organismes, y compris dans les banques, il faut une gestion des risques très efficace en général sur la base de ce que l'on appelle les trois lignes de défense. Les entités commerciales doivent évidemment constituer la première ligne de défense, où s'exerce déjà la responsabilité d'identifier les risques. Il y a une deuxième ligne qui est évidemment le contrôle. C'est la fonction de gestion des risques et la *compliance* qui doivent veiller à ce que les risques soient identifiés et gérés selon les règles et procédures convenues. La troisième ligne, c'est l'audit interne qui vérifie en général si les procédures sont correctement appliquées par les deux autres lignes. Tous ces mécanismes valent aussi pour ce qui vous intéresse, pas uniquement, mais notamment. Ce qui vous intéresse ici, c'est que la deuxième ligne comprend cette fonction de *compliance* très importante, qui, justement, doit faire en sorte que l'organisation soit efficace en termes de lutte contre le blanchiment et de politiques de prévention fiscale.

Dans la fonction de *compliance* ou sous cette fonction, il importe d'ailleurs de désigner un responsable AMLCO (*Anti-Money Laundering Chief Officer*), dont les missions font partie de cette fonction de *compliance*. Je pourrais ajouter qu'en vertu de la quatrième directive à venir, un membre du comité de direction devra être particulièrement responsable de cet aspect.

Om de vereisten inzake anti-money laundering na te leven, moeten de financiële instellingen een aangepaste interne organisatie opzetten. Dat is, ik zou zeggen, een verbijzondering van de antiwitwaswet van de algemene regels op het vlak van deugdelijk bestuur. Dat wil zeggen dat vertaald naar die wetgeving, zoals daar staat, de organisatie wettelijke territoriale AML-bepalingen moet kunnen laten naleven. De verantwoordelijkheid daarvoor ligt bij het directiecomité. Zij moet die aangepaste organisatie, die interne controles, installeren. Er moet een onafhankelijke interne-auditfunctie zijn, een compliancefunctie, een passend integriteitsbeleid. Die verantwoordelijkheid wordt uiteraard nageleefd onder leiding van de raad van bestuur.

De vraag is of dat ook toepasbaar is in groepscontext. Dat is ook in groepscontext toepasbaar, maar nogmaals, onverminderd het territorialiteitsbeginsel. Dat wil zeggen dat men op het groepsniveau er eigenlijk voor moet zorgen dat de organisatie zo is dat ze in alle lidstaten waar de bank entiteiten heeft, de nationale AML-wetgevingen efficiënt kan respecteren. Maar het gaat dus inderdaad niet zo ver dat men de organisatie in het ene land ertoe zou kunnen verplichten, gelet op het territorialiteitsprincipe

waarvan ik heb gesproken, om principes die bijvoorbeeld in het moederland van toepassing zijn, ook te laten toepassen indien de wetgeving er minder ver gaat.

Nogmaals, daar heb ik al op gewezen, zal de groepswijde aanpak door de vierde richtlijn aanzienlijk worden aangepast en daarover kunnen we ons alleen verheugen. In termen van het voorkomingsbeleid en in termen van het fiscaal voorkomingsbeleid moet elke bank, elke kredietinstelling beschikken over een passende beleidsstructuur, een goede organisatie om een voorkomingsbeleid te kunnen voeren dat een aantal actiepunten omvat. Er moeten richtlijnen zijn voor de medewerkers, er moeten procedures zijn, er moeten interne controlemaatregelen zijn enzovoort. Dat is ook een heel belangrijke dimensie. Ik ga daar nu ook niet in detail op in.

Ik haal voorts aan, voor ik naar de toezichtspraktijk ga, maar ik neem aan dat de voorzitter van de FSMA daar ook nog even op terugkomt, dat er natuurlijk in het prudentieel toezicht ook een rol is weggelegd voor de commissaris-revisor.

Dat systeem is tamelijk eigen aan België. Het bestaat in weinig andere landen. Het moet een erkende revisor zijn. Het is evident dat ook hij een medewerkingsopdracht heeft en een signaalfunctie vervult in termen van de beoordeling van de kwaliteit van de interne organisatie, met inbegrip van het vermijden van reputatierisico’s in het licht van het respect voor de antiwitwaswetgeving, ten opzichte van feiten die een mogelijke inbreuk op de wetgeving impliceren.

Troisième volet sur la pratique du contrôle.

Het toezicht door de toezichthouder, met name de Nationale Bank, op deze domeinen kan moeilijk geïsoleerd worden gezien van al de rest. Wij oefenen een toezicht uit dat heel risicogebaseerd is. Het is een toezicht dat kijkt naar financiële risico's en uiteraard ook naar governance en *compliance*.

Het toezicht op het respect van AML en de eventuele medewerking aan bijzondere fiscale mechanismen is ingeschakeld in dat bredere toezicht op die organisatie en op de omgeving die deze risico's moet vermijden.

Wat doen wij ter zake? Wij werken met risicoprofielen om toezichtacties te kunnen ontplooien die op risico zijn gebaseerd. Wij houden daarbij rekening met de aanbevelingen van de Financial Action Task Force. Wij doen dat op grond van specifieke jaarlijkse vragenlijsten.

Wanneer wij zien dat dit niet de gewenste gevolgen heeft, nemen wij maatregelen - herstelmaatregelen, boetes, verplichte vervanging van de persoon die de AML-wetgeving moet doen naleven, enzovoort.

De techniek waarmee we een en ander bekijken - u ziet dit hier samengevat -, is eigenlijk identiek aan de techniek die wij voor heel het prudentieel toezicht gebruiken. Het berust op *off-site*-toezicht op grond van rapportering, analyses van risicoprofiel en uiteraard controleactie *off-site*, zoals vergaderingen met de leiding, vragen, correspondentie, enzovoort, en op de technieken van *on site* - inspecties, controles, interviews, inspectieverslagen, enzovoort.

Wat het specifieke *anti-money laundering* betreft, vestig ik uw aandacht erop dat wij de inspecteurs al sinds enkele jaren in een afzonderlijke entiteit hebben gecentraliseerd. Hier ziet u een illustratie van hoe dat werkt.

Wij doen jaarlijks in ons controleplan een analyse van de *compliance*-rapporten die naar de directiecomités gaan en van de actieplannen, de middelenomschrijving, de acties.

Wij analyseren de rapporten van *anti money laundering*-functie in de banken zelf, die vooral slaan op hoe verdachte transacties worden aangepakt.

Wij doen uiteraard ook interviews met de verantwoordelijken voor de *compliance* en de antiwitwaswetgeving. Wij kijken ook altijd terug naar wat de banken hebben gerapporteerd en wij kijken vooruit naar mogelijke acties.

In een aantal gevallen hebben wij inderdaad vaststellingen ter zake gedaan. Het werkt vooral preventief, maar als wij bijvoorbeeld naar de laatste 10 jaar kijken, dan hebben alle analyses, rapporteringen en interviews, zoals ik die heb vermeld, geleid tot gemiddeld negen zendingen per jaar, negen inspecties over *compliance* en de antiwitwaswetgeving, meestal gericht op het onvoldoende functioneren van de *compliance*-functie. Die hebben geleid tot actieplannen, die de organisatie en de interne controlesystemen en dus het respect voor de wetgeving hebben gefaciliteerd.

Wat het prudentiële hoofdstuk betreft, wil ik nog enkele woorden zeggen over een drietal punten

van de toezichtacties die gelinkt zijn met *anti-money laundering* en de bijzondere fiscale mechanismen. Die tonen aan dat ons toezicht daarop niet geïsoleerd gebeurt.

Ten eerste, in het beoordelen van het *fit and proper*-gehalte van bestuurders en effectieve leiders kijken wij, ingevolge de reglementering, expliciet naar eventuele antecedenten van medewerking aan antiwitwassen, wat uiteraard het proper karakter zou ontnemen. Het is evident dat ook degene die belast is met de *compliance* en het toezicht op de AML helemaal proper moet zijn.

Ten tweede, wanneer er sprake is van het verwerven van een belangrijke deelneming in een financiële instelling is een van de expliciete criteria ook dat de nieuwe aandeelhouder of de bestuurders die daaruit voortvloeien en de betrokken transactie niet gekoppeld zijn aan niet naleving van de antiwitwaswetgeving. Wij zullen bijvoorbeeld vragen stellen over de financiering. De bestuurders moeten uiteraard ook aan de fit en proper-vereisten voldoen.

Ten derde, in termen van variabele vergoedingen is reeds expliciet in de regulering opgenomen dat, indien er variabele vergoedingen zijn waarbij een malus kan toegepast worden, dus een recuperatieclausule, die automatisch wordt toegepast wanneer men een participatie, een medewerking aan een mechanisme vaststelt dat fiscale fraude heeft gefaciliteerd.

Je vous disais également que lorsque le client d'un établissement est une société, une personne morale ou une structure juridique, la banque doit identifier les personnes physiques qui sont les bénéficiaires effectifs. En 2010, suite à une recommandation de la Financial Action Task Force (FATF), la définition de ces bénéficiaires effectifs a été revue et restreinte. Auparavant, il était fait référence à une détention de 50 % de la société juridique. Aujourd'hui, ce seuil a été abaissé à 25 %.

Suite à cela, une période de transition de deux ans s'est ensuivie pour permettre aux établissements d'actualiser cette identification. Ensuite, la banque a procédé à un contrôle transversal de la réalisation de ce nouvel engagement auprès des institutions financières. Cette action a eu de fortes incidences, je vous l'affirme. J'ai le sentiment que si des banques privées vous ont affirmé, au cours des dernières semaines, avoir procédé à une régularisation de leurs comptes, l'action menée par la Banque nationale n'y est pas étrangère étant donné que nous avons dû imposer à quelques établissements des délais de redressement formels pour rétablir la situation. Il m'apparaît que l'on peut, dans ce cas, parler d'un mouvement de correction tout à fait intéressant.

J'en viens au cinquième point. Au moment où l'affaire des Panama Papers est sortie, à l'instar d'un certain nombre d'autorités de contrôle, nous avons lancé une enquête ou plutôt nous avons rappelé aux institutions sous notre contrôle la réglementation en vigueur en matière de mécanismes particuliers de nature fiscale et en matière de vigilance dans le cadre de la législation "blanchiment de capitaux". Nous avons requis l'information, par la Compliance, quant aux missions menées sur ce thème par des services d'audit interne, depuis 2010.

Nous avons demandé une information quant à une éventuelle contribution de l'établissement à la mise en place de structures dans un centre dit "off shore" et, le cas échéant, le nombre de clients des structures concernées. L'analyse de cet examen est en cours. Pour le moment, de manière générale, les banques disent qu'elles n'ont pas collaboré ou contribué à l'établissement de structures off shore; que s'il y a des clients disposant de structures off shore, leur nombre est très limité et conforme à la politique de prévention. Et certaines banques ont aussi des cas spécifiques: par exemple, le *shipping* parce qu'il y a certains projets industriels, notamment au Panama, dans ce cadre-là.

Il est évident que pour des établissements disposant d'entités étrangères, la même dimension territoriale à laquelle j'ai déjà fait référence joue; à cet égard, les réponses varient un peu en fonction de la situation de chaque établissement. Mais en général, on répond soit que la filiale est sous contrôle local, respecte la législation nationale et qu'on peut se renseigner là, soit que la filiale a entre-temps été cédée.

Wij zetten dat onderzoek voort. Ergens bevestigt het natuurlijk wel dat het hele toezichtkader efficiënt maar met een belangrijke beperking, met name de territorialiteit, heeft gewerkt en dat het eigenlijk wel tot een resultaat heeft geleid, dat u ook hier in deze enquête min of meer naar boven ziet komen. Dat is namelijk dat in de Belgische financiële instellingen op het vlak van het antiwitwassen, met als onderliggende misdaden ook de criminele daden die in de Belgische wetgeving zijn opgenomen, waarschijnlijk niet veel onregelmatige situaties meer voorkomen. Dat komt natuurlijk, nogmaals, omdat, zeker in de loop

van de periode die achter ons ligt, op een doeltreffende manier is gewaakt over wat binnenin de banken gebeurt. Indirect is dat ook gebeurd via het toezicht over organisaties die dergelijke mechanismen vermeden.

Ik wil, vooraleer ik besluit, nog een klein woordje doen over enkele andere functies.

Le **président**: Monsieur le gouverneur, j'ai parcouru le document. Pour la gestion du temps et pour ne pas prendre de risques, car je veux vraiment permettre aux commissaires de poser des questions, si nous avons le temps, je propose que ces points-là soient développés par la suite.

Il me semble qu'après votre description, ce qui est évidemment important pour nous, ce sont les mesures que vous avez prises une fois qu'il y a eu les révélations sur les *leaks* et en particulier les Panama Papers, autrement dit sur l'enquête en cours.

Je propose, monsieur le gouverneur, de céder la parole à M. Servais, à moins que vous ne souhaitiez un ou deux points de conclusion.

Jan Smets: Monsieur le président, je n'évoque pas mais je vais y associer ma conclusion.

Je pense que ma conclusion serait que, d'une part, la surveillance qui a largement un caractère préventif comme vous le voyez - surveillance qui s'adresse aux intermédiaires financiers qui doivent s'organiser de telle manière à ce qu'effectivement, ils assurent le respect des engagements anti-blanchiment et non-collaboration à des mécanismes de fraude fiscale -, a bien fonctionné sur le territoire belge.

D'autre part, je pense qu'il faut aider à créer une situation où sur le territoire belge il y a encore peu ou pas de comportements irréguliers. D'autant plus qu'entre-temps, comme vous le savez depuis la crise financière, il est vrai et les banques vous l'auront dit, par les programmes de restructuration imposés souvent par la Commission européenne dans le cadre du sauvetage des banques et sous aussi la pression de l'Autorité de surveillance - je vise par exemple le cas de Dexia -, beaucoup de grandes banques se sont défaites de leurs structures offshore ou des opérations de la nature suspecte que vous examinez ont pu être localisés. C'est une conclusion.

Deuxièmement, j'observe que cette action évidemment, par sa nature territoriale, car liée à des infractions d'ordre fiscal ou anti-blanchiment, où j'expliquais la dimension territoriale, n'a pas su s'appliquer à des actes possibles.

En effet, beaucoup d'aspects ont disparu, comme je vous le disais, parce que les entités ont été vendues ou cédées entre-temps. Cette législation n'a pas pu s'appliquer en vertu de ce principe de territorialité à des actes dans certains autres pays, notamment parce qu'il n'y a pas de législation sur la collaboration en matière de mécanismes de fraude fiscale ou bien parce qu'il n'y a pas d'actes criminels sous-jacents relatifs à la fraude fiscale à la législation anti-blanchiment. Honnêtement, je le regrette.

Je me réjouis d'autant plus qu'ici, comme dans beaucoup d'autres domaines en Europe, on fait une avancée européenne. Les marchés financiers sont européens. L'argent ne s'arrête pas à la frontière. Il est très bien qu'on prenne des mesures qui ont une dimension internationale européenne. La quatrième directive est cruciale à cet égard. Il faut tout faire pour qu'elle soit d'application à partir du 1er janvier. Si vous êtes d'accord, dans les propositions qu'on fera, je pourrai y revenir.

Mijnheer de voorzitter, geachte leden, sorry dat ik wat lang ben geweest in mijn uiteenzetting.

Mijn derde en laatste punt is het volgende. In naam van de Nationale Bank kan ik zeggen dat inzake de prudentiële acties het internationaal kader zeker verbetert. Ik ben absoluut *gecommit* om de resources ter beschikking te stellen die voor een meer efficiënte en bredere prudentiële actie nodig kunnen zijn.

Wij zijn absoluut ook *gecommit* — daar heb ik niet meer over gesproken — voor de rol als centraal aanspreekpunt bankrekeningen, zelfs al is dat niet echt een functie voor een centrale bank, zoals u weet. Sommigen zouden ons kunnen aanwrijven dat wij ons als centrale bank bezighouden met dingen die niet echt centrale bank zijn. Ik zeg u dat als de wetgever het huidig mechanisme van centraal aanspreekpunt bankrekeningen nog wil uitbreiden om het efficiënter te maken en om de toegang mogelijk te maken tot andere entiteiten om fiscale fraude te bestrijden, dat wij daaraan onze volle medewerking zullen verlenen. Net zoals wij bereid zijn om onze medewerking te verlenen in de strijd tegen fiscale fraude. Dat blijkt uit het feit dat wij in het kader van het Europees centraal banksysteem ook hebben beslist dat wij geen *seigneuriage*, geen centrale-bankontvangsten willen innen op grond van frauduleuze transacties.

Om die reden hebben wij een beslissing genomen omtrent het 500-eurobiljet. Iedereen weet dat dat biljet met name gebruikt wordt voor ongeschikte transacties. Weliswaar gradueel en met behoud van de geldigheid van de bestaande in omloop zijnde biljetten, om het vertrouwen in het geld niet te verstoren, hebben wij de emissie van het 500-eurobiljet geschrapt.

Daarvan wilde ik u verzekeren.

Le **président**: Merci, monsieur Smets. Je vais demander aux services d'opérer le changement pour la présentation Powerpoint. J'imagine bien évidemment, monsieur le gouverneur, que mes collègues réagiront sur un point particulier qui est celui de l'enquête en cours et des questions qui ont été adressées aux banques qui sont dans le champ de vos compétences. En même temps, là où il me semble ne pas avoir compris c'était sur le suivi qui allait être apporté aux réponses. J'imagine que vous n'allez pas nécessairement vous contenter des réponses qui vous sont adressées mais que vous allez peut-être aussi déléguer ou envoyer des inspecteurs vérifier *in concreto* les dires des banques. Parce que, pour ne rien vous cacher – et je pense ne pas trahir un sentiment assez partagé au sein de la commission – les réponses apportées parfois par certaines banques que nous avons auditionnées nous laissent un peu sur notre faim pour ne pas dire beaucoup. En l'occurrence, certaines se sont réfugiées derrière le devoir de discrétion voire parfois le secret bancaire pour ne pas répondre à certaines de nos questions notamment quand il s'est agi de savoir dans quelles conditions la vente de certaines filiales s'était opérée et vers quels destinataires. Sans compter aussi parfois un refus de répondre sur certaines opérations qui avaient un certain caractère d'ancienneté.

Nous avons aussi, monsieur le gouverneur, monsieur le président, entendu avant de vous entendre l'Inspection spéciale des impôts, autrement dit une autre institution, une administration qui relève cette foisdu SPF Finances. Elle nous a expliqué la manière dont elle envisageait la problématique des Leaks et notamment des Panama Papers, la méthodologie qu'elle avait mise en place. Elle nous a même expliqué qu'elle avait identifié une centaine de contribuables directement concernés par les révélations et sur lesquels les enquêtes étaient en cours. Évidemment, chacun son métier. L'administration fiscale va contrôler et établir les impôts dans le chef des contribuables, le cas échéant, et vous comprenez aussi que ce que nous attendons de vos institutions c'est qu'elles puissent, elles, procéder à un contrôle de la pratique des banques elles-mêmes. Du point de vue des législations applicables, vous avez évoqué la législation sur le blanchiment, bien évidemment, vous avez évoqué la circulaire mécanismes particuliers. Il faudra clarifier les obligations qui pèsent sur vos institutions tant à l'égard de la justice, du parquet qu'à l'égard de l'administration fiscale. C'est là où me semble-t-il, il y a quelque chose à clarifier.

Mais surtout, je pense qu'il nous faudra peut-être un peu approfondir la question des procédures que vous avez mises en place. Vous me l'avez détaillée en deux pages mais si je fais cette petite incise c'est, à mon avis, pour préparer ce que seront certainement les questions d'un certain nombre de mes collègues, c'est-à-dire, concrètement, quel va être l'agenda de travail pour aller au fond des choses s'agissant des différentes révélations.

Chers collègues, j'ai demandé à ce qu'on vous distribue la fameuse circulaire de 1997 sur les mécanismes particuliers. Elle arrive. Je vois que maintenant, techniquement, les choses sont prêtes. Je cède donc la parole à M. Servais en lui demandant vraiment de respecter l'accord que nous avions d'être particulièrement concis. Je lui demande vraiment s'il veut bien, en vingt minutes, nous expliquer aujourd'hui le rôle de la FSMA sur la question particulière des révélations dont nous avons connaissance en matière d'offshore et particulièrement de Panama Papers. Nous aurons l'occasion de toute façon de nous revoir, monsieur Servais. Pourquoi pas à l'occasion du rapport annuel de la FSMA où vous pourrez être plus disert?

Jean-Paul Servais: Mijnheer de voorzitter, dames en heren, eerst wil ik zeggen dat ik natuurlijk volledig op dezelfde golflengte zit als de gouverneur op het vlak van een aantal vaststellingen en conclusies, die hij op het einde van zijn speech gegeven heeft.

Mijnheer de voorzitter, ik ga proberen een korte en bondige uiteenzetting te geven in het verlengde van de talrijke technische aspecten die reeds uiteengezet werden door de gouverneur. In dat perspectief dacht ik dat het goed zou zijn om op een korte en bondige manier vier punten in de verf te zetten.

De cette manière, monsieur le président, je crois que je réponds à vos demandes. Oui, nous allons parler de la circulaire de 1997. Donc, je serai là dans une capacité que je n'ai pas, puisque je suis

ici en tant que président de la FSMA et que cela concerne l'histoire du contrôle bancaire, que ce soit la Commission bancaire, la Commission bancaire et financière, Commission bancaire, financière et des assurances, et maintenant la Banque nationale. Je crois à cet égard, qu'il y a beaucoup de confusion sur les rôles, les compétences des uns et des autres. Dans cette perspective, il me semble utile, notamment pour les débats et les préoccupations des membres de cette commission spéciale d'aborder, si vous me le permettez, les quatre points suivants.

1. Quelles sont les compétences dévolues à la FSMA depuis sa création il y a un peu plus de cinq ans, le 1er avril 2011? Il y a énormément de confusion à ce sujet.

2. Sous l'angle juridique et historique, nous n'éviterons pas les questions et les débats à propos des compétences des autorités de supervision du secteur financier en matière de mécanismes particuliers. Le gouverneur aurait pu présenter cela, puisque, depuis cinq ans, cela fait partie des compétences de la Banque nationale. Pour éviter de bégayer ou de faire de *overlappings*, nous avons convenu d'une répartition des tâches.

Comme vous avez pu le voir, le gouverneur s'est centré sur les aspects en matière de blanchiment, surtout avec les nouveaux développements qui sont intervenus après le Twin Peaks en matière législative, en matière de recommandations du GAFI, qui donnent de nouvelles armes aux autorités de contrôle. Je me suis permis de proposer de prendre en charge l'autre aspect pour les besoins des débats et des préoccupations des membres de cette commission spéciale en matière de mécanismes particuliers même si, dans les deux cas, je crois pouvoir dire que la notion de compétences territoriales, les compétences, les méthodes de travail, les hommes et les femmes sont les mêmes avant ou après le Twin Peaks.

3. Nous aborderons un point dont il a été fait état dans la presse.

Dit op een ordentelijke manier. Een aantal aspecten over een bron van verwarring, het zogenaamde dossier in verband met het contact tussen de BBI en de CBFA, net voor de Twin Peaks tussen december 2010 en maart 2011. U zult onmiddellijk begrijpen dat het eigenlijk gaat over een vals probleem, in de mate dat het ook overeenstemt met het resultaat op basis van de lezing van een aantal krantenartikels over de interne audit van de BBI.

4. Je voudrais faire quelques commentaires rapides, avec M. le gouverneur, afin de renforcer le cadre réglementaire actuel.

Misschien op een heel snel tempo een overzicht van de bevoegdheden van de toezichthouders in verband met het nieuwe stelsel - het bestaat reeds meer dan vijf jaar – met de Nationale Bank van België en de FSMA. Het is een zogenaamd twinpeaksmodel, zoals in Nederland en Australië, maar met een aantal duidelijke verschillen met wat men kent bij onze noorderburen. Met andere woorden, vanaf het begin was er een heel duidelijke tendens om alle overlappingen te vermijden tussen de NBB en de FSMA.

Ce sont des tâches qui se veulent complémentaires, chacun agissant de manière complémentaire par rapport aux méthodes et aux compétences de contrôle, ce qui est une différence avec d'autres pays comme les Pays-Bas où on a créé une compétition entre la Banque centrale et nos collègues de l'AFM, ce qui n'est peut-être pas la meilleure philosophie dans la mesure où, parfois dans un certain nombre d'aspects en matière de dumping, on se marche sur les pieds. Ce n'est absolument pas le cas et je crois pouvoir dire, quel que soit le gouverneur en place, que la collaboration a toujours été exemplaire, harmonieuse, le but étant de contribuer à protéger l'intérêt général, les consommateurs financiers, la stabilité et aussi la qualité des produits et des services offerts par les différents acteurs financiers.

En un mot, qu'est-ce que cela veut dire dans ce *slide* qui se veut simple? À vous de juger. D'abord, le Twin Peaks en tant que tel, c'est très simple. La Banque nationale prend en charge de manière transversale tout ce qui concerne le contrôle prudentiel *sensu stricto*, c'est-à-dire ce qu'on appelle traditionnellement une gestion prudente des banques, des assureurs, des réassureurs, des sociétés de bourse (c'est une catégorie des entreprises d'investissement qui peuvent gérer des fonds de tiers) et des organismes de liquidation. Une couche nouvelle est apparue, comme l'a souligné le gouverneur, depuis le 1er novembre 2014, pour les banques qui sont actives au sein de la zone euro et pour les banques systémiques, au-delà des aspects de licences et de retraits de licences qui, eux, sont soumis également à un accord de la Banque centrale européenne à Francfort. Il s'agit d'une couche supplémentaire puisque la Banque nationale est le porte-parole de la Banque centrale

pour un certain nombre de ces aspects.

La FSMA, elle, n'intervient pas dans le contrôle prudentiel de ces mêmes acteurs du secteur financier mais elle intervient de manière décidée, forte. On nous le reproche même. Certaines banques se plaignent de notre approche intrusive, très forte sur le terrain, et je me réjouis de pouvoir le dire. Cela veut dire que les tâches d'intérêt général et de protection des consommateurs sont clairement mises en avant dans le cadre de notre *mission statement*. Nous ne faisons pas le même métier que la Banque nationale. La Banque nationale s'occupe de tout ce qui concerne les aspects de rentabilité, liquidité, solvabilité, risques de marché, qualité d'organisation, contrôle micro et macro. Nous, le point de départ c'est vous.

Het vertrekpunt is Jan met de pet, de financiële consument. Dat is ons uitgangspunt bij alles wat wij doen, opdrachten, initiatieven, een proactieve houding, off-site en *on-site*.

Cela se traduit en matière de contrôle des produits financiers et du respect des règles de conduite MiFID (surveillance de marchés) avec un petit appendice – si vous me permettez d'utiliser ce terme – où nous fonctionnons comme contrôleur unique pour les fonds de pension – c'était une demande du secteur et des autorités politiques – les sociétés de gestion de sicav, un certain nombre de conseillers, les intermédiaires, – ils sont nombreux en Belgique puisque leur nombre est de 16 000 – et une nouvelle compétence Euribor qui est aussi un signe de crédibilité de la FSMA.

La FSMA existe depuis plus de cinq ans. Nous n'avons aucune compétence fiscale pour ce qui concerne le contrôle des banques et des entreprises d'assurances.

We hebben geen enkele bevoegdheid in verband met fiscale aangelegenheden. Het is zo verwoord in artikel 46 van onze zogenaamde organieke wet van 2 augustus 2002.

La FSMA ne connaît pas des questions d'ordre fiscal. Par contre, nous avons toute une série de compétences complémentaires concernant le contrôle des produits, le contrôle du respect des règles de conduite et d'éducation financière, sur lequel je vais revenir très rapidement, car ce n'est pas l'objet central de vos préoccupations, à tout le moins aujourd'hui, et je me permettrai d'y revenir si vous avez la possibilité de m'inviter pour présenter le rapport annuel. Ofwel door de voorzitter van de commissie voor de Financiën, dat staat trouwens zo verwoord in de wet.

Le **président**: Si je peux me permettre, je saisis la balle au bond. Je ne veux pas m'immiscer évidemment dans les travaux de la commission des Finances, mais je pourrais le suggérer très aisément. (…) Merci, monsieur le président. Je pense que c'est avec grand plaisir qu'on pourra vous entendre… le rapport annuel et…

Jean-Paul Servais: C'est pour cela que je vais aller plus vite. Je suis conscient que les sandwiches ne sont plus là.

Le **président**: Et je vois M. Van Biesen en face de moi, M. Vanvelthoven, d'autres collègues qui, je pense, ont travaillé sur la réforme Twin Peaks et qui la connaissent par cœur. Donc, je crois qu'on connaît vraiment les missions de la FSMA. Mais donc si on pouvait, je pense, pour l'intérêt de notre commission, aller vraiment à l'essentiel aujourd'hui sur les Panama Papers.

Jean-Paul Servais: C'est ce que je comptais dire avec la conclusion suivante. Et cela, c'est le dernier point de ce transparent, qui est particulièrement important. La FSMA n'est pas le successeur de la CBFA. Il y a en fait deux successeurs juridiques, et c'est affirmé dans la réforme dont vous venez de parler, l'arrêté de pouvoirs spéciaux du 3 mars 2011 qui a été ratifié par le Parlement fédéral belge, qui dit bien qu'il y a deux successeurs.

Il y a, d'une part, la Banque nationale pour tous les aspects prudentiels. Je dis cela, parce que parfois, j'ai encore vu cela dans certains transparents présentés cette dernière semaine. Ce ne sont pas des circulaires FSMA; ce sont des circulaires CBFA, qui sont utilisées par les représentants de la Banque nationale, par exemple en ce qui concerne le volet anti-blanchiment sur lequel, rassurez-vous, je ne vais plus revenir après les différents points exposés de manière adéquate par le gouverneur, et les mécanismes particuliers.

Par contre, vous me permettrez juste de montrer deux *slides*, monsieur le président, parce qu'il y a quand même beaucoup de confusion dans le cadre d'un certain nombre de présentations. La FSMA a clairement sept piliers qui, tous, ont comme point de départ l'intégrité des acteurs financiers, la qualité du conseil, la simplicité des produits, bref tout ce qui concourt à la confiance ou qui peut contribuer à la confiance nécessaire des citoyens belges et des consommateurs financiers par rapport aux produits et aux services

donnés par le secteur financier.

C'est notre antienne, c'est notre point de départ. Cela se décline en sept piliers, sur lesquels je ne m'étendrai pas: la surveillances des marchés, métier classique, contrôle de la Bourse, contrôle des sociétés cotées; nous ne sommes pas un contrôleur prudentiel et nous n'avons pas de compétences en matière fiscale. C'est tout ce qui concerne les délits d'initiés par exemple. C'est ce qui fait notre politique pro-active de suspension: nous suspendons 35 fois par an quand il y a une inadéquation entre l'information disponible et l'évolution significative d'un cours ou d'un volume.

Contrôle des produits: en plein développement, j'y reviens dans un instant. Contrôle des règles de conduite: c'est un aspect majeur de la doctrine de la nouvelle FSMA, avec des résultats très concrets, notamment mentionnés par des personnes qui n'ont aucun lien avec la FSMA, les deux ombudsmen du secteur financier et des assurances. Le contrôle sur les nombreuses entreprises qui ne sont pas sous statut prudentiel.

C'est à dire: de verschillende soorten verzekeringstussenpersonen. Er zijn er meer dan 16 000. Dat is uniek. Als wij dat moeten uitleggen aan het IMF hebben wij het moeilijk. Wij staan bekend als een land van distributie, via een aantal kanalen, van makelaars en agenten. Dit beeld stemt al lang overeen met de realiteit van de financiële sector in België.

Wat het toezicht op de pensioenen betreft, nous sommes là comme contrôleur unique, *financiële vorming*, et le contrôle sur l'Euribor. Cela signifie que, depuis cinq ans… Normalement, vous disposez d'une copie compréhensive du document, contrairement à ce qui est le cas, mais soyez assurés qu'il n'y a pas d'agenda caché, ni de secret professionnel. Nous sommes seulement confrontés ici à un petit problème de traduction.

Toujours est-il que, depuis cinq ans, six points d'approche sont déterminants.

Dat zijn de volgende: markttoezicht in het signifiëren van het sanctiebeleid, aanwezigheid op het terrein via inspectie in heel veel bankagentschappen en mysteryshopping, screening van complexe producten en verbod op bepaalde producten, uitbreiding van het toezicht tot alle types tussenpersonen en pensioenen. Ik geef een aantal voorbeelden van wat dat betekent, met betrekking tot producttoezicht.

Quelques jours après la création de la FSMA, nous avons pris l'initiative unique en son genre, nous sommes le seul contrôleur au monde à avoir développé ça pour obliger les banques à signer de manière volontaire, pour obliger les banques à signer de manière volontaire – j'assume la contradiction *in terminis* – un moratoire qui a permis de simplifier fondamentalement les produits structurés. À notre grande surprise, parce que ce n'était pas attendu, 93 % des assureurs-vie ont également signé cela ainsi que de très nombreux intermédiaires. Cela veut dire quoi? Qu'au lieu d'avoir ce que vous retrouvez dans le portefeuille de beaucoup de Belges, des sicav structurées, des tak 23 ook op een gestructureerde wijze, avec 10, 11 ou 12 critères pour le calcul du rendement ou la protection du capital, en 5 ans de temps et grâce à ce moratoire, la complexité des produits a diminué de 2,5 à 3 fois. Tous les *teasers*, que j'appelle personnellement dans un langage un peu imagé tout ce qui est *wild wild west*, c'est-à-dire le rendement qui ne vaut que pour six mois, ont également disparu. On a également éliminé des valeurs sous-jacentes. Ce n'est rien moins que 3 000 produits que nous avons structurés en 5 ans de temps. Cela veut dire que l'année passée, nous avons *screené* 76 lignes de nouveaux produits et que nous avons retiré la moitié. Je crois que les succès sont là. J'en veux pour preuve pas ce que Jean-Paul Servais voudrait dire, avec toute la subjectivité nécessaire, mais ce que le FMI a souligné dans le cadre d'un *assessment* en soulignant que c'était une approche interventionniste et innovative qui devait être copiée à l'étranger.

Même chose pour d'autres AP que produkt toezicht, non seulement simplification de l'offre des produits structurés mais aussi clairement interdiction, approuvée par les deux ministres en charge de ces matières-là, pour un certain nombre de produits qui sont considérés comme trop complexes pour une distribution *retail*, *life settlement*.

Pour tout ce qui concerne l'aspect Forex et options binaires, cela a également été supprimé avec une extension qui n'est pas prévue.

Le **président**: Monsieur le président, je suis obligé de réitérer ma demande, c'est d'aller vraiment à ce qui nous occupe dans la commission spéciale, c'est-à-dire les Panama Papers. Je vous remercie.

Jean-Paul Servais: La même chose pour un certain nombre de constats en matière d'assurance pour lesquels vous verrez toutes les campagnes qui ont été faites. Une présence forte

dans le cadre des compétences qui ne concernent pas les aspects fiscaux de la FSMA avec des inspecteurs qui vont voir 10 % des agences. Cela veut dire que pour des grandes banques avec 700 agences, il y a une présence dans 70 agences. Cela a permis d'infliger 144 injonctions en deux ans pour tout ce qui concerne belangenconflict et zorgplicht. Et également recours au *mystery shopping* avec une diminution nette des plaintes. Rien que l'Ombudsfin, l'ombudsman en charge du secteur financier, vient de signaler que les plaintes concernant le conseil en placement ont diminué de 80 % en trois ans. C'est important, c'est majeur. Ce n'est pas le cas dans les autres pays au sein de l'Union européenne et singulièrement dans les pays environnant. Et cela concerne également des actions de *mystery shopping* qui permettent de faire évoluer.

Je n'aborderai pas les aspects en matière de fonds de pension mais, là aussi, nous avons opéré une évolution majeure en termes de suivi et de redressement des fonds de pension depuis la crise financière. Il n'y a aucun problème de liquidité et très peu de fonds de pension sont en mesures de supervision (?). Cela va également avec une politique décidée en matière de sanctions. Par exemple, depuis l'installation de la nouvelle commission des sanctions au sein de la FSMA, il y a pas moins de 28 décisions de sanctions qui ont été prises en 3 ans de temps dans un organe qui est composé majoritairement de magistrats nommés *qualitate qua*. Cela veut dire que c'est nettement au-dessus de la moyenne. Si vous voyez les chiffres aux Pays-Bas, il n'y a eu aucune sanction l'année passée dans un marché qui est deux fois plus grand. Pour tout ce qui concerne la France, 6 fois plus grande, il n'y a eu que 5 décisions. On est nettement plus loin.

Ceci me permet d'arriver à la deuxième partie qui est une présentation sous l'angle juridique et historique des compétences des autorités de supervision des secteurs financiers en matière de mécanismes particuliers. Compétences, je me permets de souligner que, la FSMA n'a en aucune manière sedert de oprichting van de FSMA voor de banken en de verzkeraars vijf jaar geleden.

Dat is zo sedert de oprichting van de FSMA voor de bank en de verzekeraar vijf jaar geleden.

Je crois que c'est important à souligner. Mais nous croyons utile, avec le gouverneur, d'apporter ces éclairages sous l'angle juridique et historique avec le concours de vos experts parce que, à nouveau, il y a un certain nombre d'aspects qui doivent être soulignés pour bien éclairer la portée historique et les moyens de contrôle qui ont été affectés à cet égard. Raison pour laquelle, étant donné ces aspects, je vous propose de céder la parole à Jean-Michel Van Cottem qui est le chef du service juridique, service juridique qui a piloté un certain nombre d'aspects en matière de contrôle.

Jean-Michel Van Cottem: Monsieur le président, je me propose de faire un zoom sur la problématique des mécanismes particuliers. Ce zoom devrait ensuite permettre d'aborder la question des informations échangées entre la CBFA et l'Inspection spéciale des impôts entre le mois de décembre 2010 et le mois de mars 2011. Ce zoom historique est nécessaire dans la mesure où les compétences ont significativement évolué au cours de temps.

Le principe de base, vous le connaissez. Il a déjà été rappelé. C'est que les autorités de contrôle ne connaissent pas des questions d'ordre fiscal. Ceci est l'affirmation du…

Le **président**: Excusez-moi, pourriez-vous utiliser le micro de M. Servais?

Jean-Michel Van Cottem: Ce zoom historique est nécessaire dans la mesure où, comme je le disais, les compétences en la matière ont évolué au fil du temps. Elles ont été introduites dès 1935. C'est le principe de spécialisation qui prévoit que les autorités de contrôle ne connaissent pas des questions fiscales. Trois tempéraments ont toutefois été apportés au fil du temps qui sont très importants. C'est tout d'abord, en 1975, l'introduction de la notion de mécanismes particuliers et donc la compétence dévolue aux autorités de contrôle de faire cesser ces mécanismes particuliers lorsqu'elles en ont connaissance.

Le deuxième tempérament à ce principe de base est la possibilité qui a été introduite dès 1980, mais plus encore en 1999, qui vise à permettre aux autorités de contrôle de dénoncer au pouvoir judiciaire les mécanismes dès lors qu'ils sont caractérisés par des infractions pénales.

Enfin, le troisième tempérament à cette question, à ce principe de base, est la politique de prévention imposée par les autorités de contrôle aux établissements de crédit.

Ces tempéraments, vous le verrez ou cela a déjà été dit, sont uniques en leur genre, en ce sens qu'il n'y a aucun autre État membre de l'Union

européenne dans lequel les autorités de contrôle connaissent des tempéraments de ce type. Ceci est encore singulièrement le cas aujourd'hui et est évidemment lié au progressisme de la Belgique en la matière.

Le premier tempérament, comme je l'ai dit, est de faire cesser.

Als de CBFA vaststelt dat een kredietinstelling naar Belgisch recht een bijzonder mechanisme heeft ingesteld, legt zij een termijn op waarbinnen een einde aan de praktijk moet worden gesteld. Dat is het administratieve mechanisme. Dat is een. Wanneer het wordt vastgesteld, moet het worden gestopt.

Quelles sont les conditions? Il faut évidemment qu'il s'agisse d'un mécanisme ayant un lien bien défini avec la fraude fiscale. L'initiative doit procéder de l'établissement financier lui-même ou impliquer, de toute évidence, la coopération active de cet établissement financier et, enfin, il faut une répétition avérée d'un ensemble de comportements, de manière à distinguer un mécanisme, d'un acte isolé d'un employé indélicat.

Il y a des limites à ces tempéraments. Elles ont été évoquées. Ce sont les limites qui sont liées au principe de spécialisation. Nous avons repris, dans la présentation, des extraits des travaux préparatoires de l'époque, de manière à ce qu'il ne s'agisse pas, pour vous, de mots, mais bien de faits. Vous pourrez ainsi prendre connaissance des déclarations qui ont été faites tant à la Chambre des représentants qu'au Sénat, lors de l'adoption des dispositions en 1975 et qui rappellent le principe de spécialisation.

L'autre limite à cette disposition vise à faire cesser ce mécanisme administratif et est liée au principe de territorialité. Les autorités de contrôle ont un pouvoir, mais qui est limité par les entités sur lesquelles il s'exerce. En d'autres termes, ils ont un pouvoir sur les établissements de droit belge ou sur les établissements installés en Belgique. Ce pouvoir ne s'étend pas au-delà des frontières.

Je voudrais encore faire trois remarques qui me semblent importantes au niveau des mécanismes particuliers administratifs. Ceux-ci ont fait l'objet d'une circulaire en 1997 qui actualisait les premier et deuxième documents établis en 1976 et en 1977. Je tiens à le dire car cette circulaire n'a pas été établie en chambre, au sein de la Commission bancaire, à l'époque, mais elle est le fruit d'un groupe de travail associant les services de la Commission bancaires, du Trésor, les représentants des finances, de manière à avoir un travail collectif en la matière. La circulaire reprend également, en annexe, un ensemble d'exemples non exhaustifs de comportements qui ne sont pas admissibles dans le chef des établissements de crédit de droit belge.

J'en arrive ainsi à ma deuxième remarque qui a son importance puisque tout ceci constitue une sorte d'ensemble. Il y a un *continuum*. Cette circulaire de 1997 n'a pas seulement été adressée aux établissements de crédit. Suite aux travaux du groupe de travail, l'administration des Affaires fiscales a adressé une copie de cette circulaire à l'ensemble des services de l'administration fiscale, en demandant aux services concernés d'informer la Commission bancaire et financière de mécanismes particuliers, s'ils devaient en constater à l'occasion de l'exercice des contrôles.

Il y a donc un ensemble collaboratif qui est mis en place avec cette circulaire de 1997, aussi bien au niveau de sa conception qu'au niveau de sa mise en œuvre. La CBFA n'a depuis lors jamais été informée de l'existence de mécanismes particuliers dans le chef d'une banque de droit belge par l'administration fiscale. Qu'est-ce que cela veut dire? Cela signifie soit qu'ils n'ont pas été constatés, soit que les dispositions existantes ont permis de sanctuariser la Belgique et de faire en sorte que ces mécanismes particuliers soient expulsés du pays. Il y a donc là probablement des leçons importantes à tirer. On comprendra mieux à ce moment-là le déroulé des faits dans l'échange d'informations en la matière.

Le **président**: Si je puis me permettre, car il s'agit là d'une information assez saisissante, j'attire l'attention des commissaires sur ce point. Les choses ont-elles changé depuis Twin Peaks? La Banque nationale a-t-elle reçu des informations s'agissant de mécanismes particuliers émanant de l'administration fiscale en général? La réponse est visiblement non. Merci pour l'information.

Jean-Michel Van Cottem: Vous trouverez dans le *slide* suivant certaines remarques qui ont été faites par des auteurs considérant que la CBFA à l'époque était entrée dans une zone de crise. Elle était allée au-delà, à la limite de ses compétences.

De CBFA komt mijns inziens daardoor in een grijze zone terecht en heeft waarschijnlijk de grens van haar bevoegdheid bereikt.

Certains auteurs considéraient en effet qu'on

avait, sinon atteint les limites du pouvoir, voire même qu'on les avait excédées dans la mesure où la Commission bancaire se mouvait sur le terrain de la fraude fiscale et non plus du contrôle. Ces sont des critiques doctrinales, qui ont été faites par rapport à cette circulaire, qui sont intéressantes à relever, non pas pour dédouaner les uns et les autres, mais pour montrer que non seulement le dispositif légal était particulièrement pro-actif en la matière mais que les autorités sont allées au bout de leur pouvoir pour empêcher ou faire cesser ce type de pratiques, à tout le moins en Belgique.

Dat is de tweede nuancering, aangifte doen. Jullie hebben daarover reeds gesproken, er is de mogelijkheid sinds de wet van 1999 om aangifte te doen bij het parket wanneer de CBFA het bestaan van zo'n mechanisme vaststelt. Er is niettemin een aantal voorwaarden aan deze aangiftemogelijkheid, met name dat er een dubbele incriminatie nodig is. Er moet een strafrechtelijke inbreuk in hoofde van de cliënt zijn, fiscale fraude, maar er moet ook een aparte strafrechtelijke inbreuk in hoofde van de bank zelf zijn om die aangifte te kunnen doen.

Vous aurez constaté vous-même le caractère extrêmement restrictif de la disposition. Ceci n'est pas un hasard dans la mesure où il y a eu de longues discussions lors de l'élaboration de cette disposition quant à sa conformité au droit européen. Il a fallu donc trouver un système qui permette à la fois à la CBFA d'informer vers l'extérieur tout en se conformant aux obligations de secret professionnel qui existent et qui sont prévues par les directives bancaires et qui ne connaissent d'exception qu'en matière d'infraction pénale.

Le système qui a donc été mis en place est ce système de dénonciation aux autorités judiciaires, qui n'est pas parfait puisqu'il ne permet pas… Ce n'est pas une dénonciation aux autorités fiscales. En revanche, il existe au niveau des autorités judiciaires aussi des passerelles et des modes d'information de l'autorité judiciaire vers l'autorité fiscale et ainsi, la Belgique a permis de boucler la boucle tout en respectant la directive européenne.

C'est un point qui a fait l'objet de longues discussions et d'échanges de correspondance avec la Commission européenne quant à la conformité de cette disposition par rapport à la directive bancaire. Ceci est le résultat auquel il a été abouti.

Le troisième point, le troisième tempérament au fait que les autorités ne connaissent pas les questions en matière fiscale, est l'action préventive. Dès 1997, une circulaire a été adressée aux établissements de crédit rappelant que

De kredietinstellingen dienen een beleid te voeren om inbreuken op fiscale wetgeving en bijzondere fiscale mechanismen te voorkomen, en meer algemeen om te voorkomen dat de reputatie van de instelling of van de sector wordt aangetast door onzuiver fiscaal handelen.

C'était assez prémonitoire quand on voit la situation qui a été créé par tout ces Leaks autour des Panama Papers qui est de dire que le système bancaire doit rester en dehors, doit être exemplaire et doit rester en dehors des constructions et de la fraude fiscales.

Comment s'exerce le contrôle sur ces dispositions préventives? Je cite ici le rapport annuel 1996 de la FSMA, de la CBFA qui dit: "Il appartient tout d'abord aux réviseurs agréés, dans le cadre de leur mission de première ligne, de vérifier si les établissements mènent une politique interne adéquate ou s'ils ont pris à cet effet, les mesures organisationnelles requises. Tout manquement éventuel devra être signalé à la commission." Ça c'est la fonction traditionnelle de signal du commissaire et du réviseur agréé vis-à-vis de l'autorité de contrôle. De son côté, la commission procède à ce contrôle à l'occasion d'inspections sur place, ce qui est la traduction du principe de spécialisation. Il n'y a donc pas d'inspections qui sont spécialement dirigées vers la détection de fraudes fiscales, mais si, à l'occasion de contrôles, des mécanismes sont constatés, il doit y être mis fin.

Vous remarquerez que des recours à des réviseurs agréés, en tant que membres d'un institut spécifique, est une situation qui est unique en Belgique, sauf un autre pays qui est la Suisse. Ce système de cercles concentriques où le réviseur est en première ligne pour vérifier la conformité de l'organisation ou de la structure de la banque par rapport aux règles et avec le contrôleur qui est en deuxième ligne.

Ceci me permet ainsi d'aborder la question de l'échange des….

Le **président**: Si je peux me permettre de vous interrompre, j'ai peut-être mal lu le document. Est-ce qu'on a une information statistique sur le nombre de dénonciations au parquet, de la CBFA, voire lus tard de la Banque nationale, dans le

cadre de la circulaire mécanismes particuliers?

Jean-Michel Van Cottem: Il n'y en a pas à ma connaissance et ceci n'est pas surprenant.

Le **président**: Donc, depuis les 20 dernières années, finalement…

Jean-Michel Van Cottem: Voilà. Lorsque vous regardez la disposition, il faut, pour pouvoir faire une dénonciation au parquet, une fraude fiscale consommée dans le chef du contribuable; il faut une infraction pénale distincte dans le chef de la banque, par exemple, ne pas avoir retenu le précompte mobilier. Il y a donc ce double verrou, cette double infraction pénale qui est le vecteur… qui permet de transmettre l'information.

Mais dès lors que vous n'avez pas la preuve ou des indices sérieux de l'existence de cette double infraction pénale, il n'y a pas de possibilité de transmettre de l'information au parquet. Par ailleurs, il n'y a pas de mécanisme particulier qui ait été dénoncé par les autorités fiscales. L'un est un petit peu lié à l'autre.

Le **président**: Est-il faux de dire que, depuis vingt ans, depuis que cette circulaire existe, jamais l'administration fiscale n'a informé la CBFA et, ensuite, la Banque nationale de l'existence de mécanismes particuliers découverts dans le chef des banques? La CBFA et, ensuite, la Banque nationale, sur la base soit des informations qui leur ont été transmises, soit des inspections qu'elles ont elles-mêmes diligentées, n'ont jamais dénoncé à la justice ou au parquet des mécanismes particuliers, tels que définis par la circulaire de 1997? En disant cela, est-ce que je me trompe?

Jean-Paul Servais: Oui et non, si vous me permettez, monsieur le président.

Le **président**: Je vous en prie.

Jean-Paul Servais: Je crois qu'il est tout à fait exact et vous avez tout à fait raison d'attirer l'attention des membres de cette commission sur ces aspects-là. Que ce soit la CBF, la CBFA ou la BNB, elles n'ont jamais reçu une quelconque dénonciation de la part de l'administration fiscale et de l'ISI et singulièrement pendant la fameuse période pour un dossier qui n'en est pas un et sur lequel M. Van Cottem va revenir dans un instant.

Mais, en parallèle, et je crois que c'est quand même particulièrement judicieux que Jean-Michel Van Cottem ait pu attirer votre attention là dessus, nous étions Jean-Michel et moi, à l'époque, cadres à la Commission bancaire et financière pas en charge de ces matières-là, il faut se rappeler quand même que cette circulaire a été mise à jour, les deux circulaires dont une que vous avez distribuée, la 97/9 et il y a la 97/10 pour les aspects de prévention. Elle est intervenue au moment du choc provoqué par le problème KBL avec des tensions préventives de M. Wigny. Cela a été une prise de conscience majeure du secteur financier belge qui a fait l'objet de cette circulaire, qui n'a pas été rédigée sur un coin de table par l'une ou l'autre personnes qui sont d'ailleurs actives maintenant à la Banque nationale, puisqu'il y a un continuum mais qui a fait l'objet d'une réflexion de place très importante, qui a été communiquée à la demande des autorités de contrôle de l'époque, en l'occurrence la CBF mais cela aurait pu être la CBFA ou la BNB, à l'administration fiscale pour que ceci soit propagé au sein de tous les services de contrôle.

Mais, en même temps, vous avez eu un effort de responsabilisation et de sensibilisation qui a été très fort. Ce sont des circulaires qui ont fait date dans l'histoire des autorités de contrôle. Il n'est pas, je crois, exagéré de rappeler qu'il y a eu de fortes critiques de différents fiscalistes, vos deux experts les connaissent.

Zij zijn bekend, maar zij zijn niet noodzakelijk objectief, om een kat een kat te noemen. Ik ken een aantal van die fiscale experts. Ik zit niet noodzakelijk op dezelfde golflengte als de auteur, maar toch.

Il est évident que s'il n'y avait pas eu de développement de type "crise du siècle" ou autre, les mesures au niveau international, il y aurait eu vraisemblablement des litiges évidents si les banques belges avaient été impliquées. Des actions auraient été portées devant le Conseil d'État pour souligner les problèmes de bases légales fragiles de ces deux circulaires.

Il est évident que la commission bancaire, la CBF ont été au bout de leurs compétences voire au-delà puisqu'on se trouve à la lisière entre le fiscal et le prudentiel. Mais parallèlement et grâce à ces circulaires, les banques belges ont subi un choc – cela se voit de manière historique, plus la directive épargne plus la crise – et surtout, il y a une mise en avant du rôle des réviseurs agréés. Les réviseurs agréés par la CBF, la CBFA et la BNB ont comme mission de donner une appréciation raisonnable de la qualité de la mise en œuvre par la banque et notamment de cette circulaire. Ils attestent, signent et engagent leur

responsabilité personnelle.

Cela fait partie des rapports de contrôle périodique de la fonction d'alarme et du dialogue. C'est la raison pour laquelle nous avons, en Belgique, des réviseurs agréés. Ce n'est pas le cas dans d'autres États membres. J'ai cru comprendre, et je parle sous contrôle du gouverneur, que c'est une spécificité qui est revendiquée y compris au sein de la zone Euro où la Belgique fait office d'*outlier.* Est-ce que c'est een negatieve outlier of een positieve outlier le fait d'avoir des réviseurs? Je rappelle que toutes les banques internationales ont des commissaires aux comptes. Ici, il s'agit d'un deuxième corps de réviseurs

Het gaat hier over de zogenaamde erkende bedrijfsrevisor, met specifieke opdrachten, die verder gaan dan loutere attestering van de kwaliteit van de cijfers voor het opstellen van de jaarrekening.

C'est important à souligner. Cela fait aussi l'objet de missions dévolues au *compliance officer* et au service d'audit.

Le **président**: Je demande au secrétariat de noter le fait qu'il me faudra sans doute proposer au bureau d'entendre l'Institut des réviseurs d'entreprises et en particulier les réviseurs agréés.

Jean-Paul Servais: C'est un deuxième institut.

Le **président**: L'Institut des réviseurs d'entreprises agréés qui opère au sein des banques. À mon avis, c'est une étape indispensable. Je comprends bien la mise en contexte monsieur Servais.

Jean-Paul Servais: Moi aussi.

Le **président**: Cela doit être entendu. Mais mes deux constats ne sont pas faux factuellement avec évidemment la mise en contexte que vous venez de donner. Je vous rends la parole en m'excusant de vous avoir interrompu.

Jean-Paul Servais: Monsieur le président, je crois que c'était utile. Si nous pouvions apporter peut-être quelques précisions pour ce dont il a été fait état dans la presse.

L'échange d'informations entre l'ISI suite à un article paru sous la plume de M. Bové, op 15 decembre 2010, qui sont en fait des échanges d'informations à la demande de la CBFA de l'époque puisqu'il n'y a eu aucune dénonciation apporté par l'ISI.

C'est simplement une réaction proactive de la CBFA et de ses services pour aller chercher de l'information sur base d'une information existant apparemment uniquement dans un article de journal dont vous retrouverez une copie dans vos *slides* qui s'est avéré en fait d'une toute autre nature que ce qui avait été escompté.

Je le répète, ce sont des initiatives prises en public par la CBFA puisque vous-même, monsieur le président, à l'époque en votre qualité de député, ainsi que M. Gilkinet, vous avez posé aussi cette question.

De heer Verherstraeten heeft daarover ook vragen gesteld.

Cela se faisait en public suite à la parution de cet article dans *De Tijd*.

Jean-Michel Van Cottem: Monsieur le président, ce cadre me permet d'aborder la dernière partie de la présentation qui est le rappel de l'échange d'informations entre l'ISI et la CBFA à l'époque.

Comme le président l'a rappelé, la CBFA n'a pas reçu de dénonciation des autorités fiscales à l'époque. En revanche, il est un fait que des informations ont été échangées entre l'Inspection spéciale des impôts et la CBFA pendant la période de décembre 2010 à mars 2011.

Tout ceci fait effectivement suite à la parution d'un article dans le journal *De Tijd* mentionnant que des dossiers de régularisation fiscale comportent des attestations émises par des banques selon lesquelles des contribuables belges sont les ayants droit économiques de comptes bancaires détenus à l'étranger par des structures offshore. Ceci se traduit par un article en première page qui est intitulé "Banken bieden cliënt valse identiteit".

C'est un article qui a évidemment interpellé le contrôleur et, dès le 15 décembre 2010, soit le lendemain de la parution de l'article, la CBFA prend l'initiative et, avec l'Inspection spéciale des impôts, prend contact en vue de demander s'il est possible de recevoir de plus amples informations par rapport aux articles qui sont parus dans la presse et par rapport aux déclarations qui y sont faites par certains représentants de l'Inspection spéciale des impôts.

Le 17 décembre, a lieu un nouveau contact téléphonique entre la CBFA et l'Inspection spéciale des impôts suite auquel un article de doctrine établi par un de ses collaborateurs est

transmis relativement à cette problématique. Le 23 décembre 2010, l'Inspection spéciale des impôts transmet, toujours à la demande de la CBFA, des extraits de trois dossiers de régularisation. Les premier et deuxième dossiers contiennent des attestations rédigées par des banques de droit étranger: de droit suisse et de droit luxembourgeois. Le troisième dossier contient un échange de mails entre l'Inspection spéciale des impôts et un avocat.

Vous trouverez ici sur la présentation, même si cela n'est pas particulièrement lisible, l'exemple d'une attestation extraite du dossier de régularisation qui a été transmise à la CBFA à l'époque et qui se lit comme suit:

"Madame, Monsieur,
Faisant suite à votre demande du … juin 2009, nous vous confirmons que sur base des informations en notre possession, les revenus, montants et capitaux des comptes ouverts sous le numéro X ainsi que du dépôt-titres portant le numéro X détenus par la société Y sont gérés et peuvent être prélevés à votre unique profit.
(signé) Banque S.A. Luxembourg"

Le deuxième dossier contient une attestation qui est comparable.

"Messieurs, suite à votre demande nous avons le plaisir de vous confirmer que le compte X est bien ouvert dans nos livres. Nous vous confirmons également qu'à teneur de la documentation bancaire que vous avez signée, il apparaît que Monsieur est le seul ayant droit économique, au sens de la convention relative à l'obligation de diligence des banques, des valeurs confiées à notre banque. (Signé) Banque Y, Suisse."

Je pense qu'il était utile de montrer les documents qui ont été reçus dans la mesure où on a parlé abondamment de dossiers. En réalité, il s'agit d'attestations établies par des banques étrangères et ceci se résume essentiellement à un feuillet.

Au mois de janvier 2011, toujours en termes de chronologie, il y a différentes questions parlementaires qui sont posées dans la mesure où le Parlement lui-même a eu l'attention éveillée par les articles publiés dans le journal *De Tijd*. Vous trouverez dans l'exposé écrit les réponses qui ont été faites à l'époque par le ministre.

Le 31 janvier, l'Inspection spéciale transmet un quatrième dossier, des extraits d'un quatrième dossier et les extraits de ce quatrième dossier sont comparables aux documents précédents. Il s'agit à nouveau en substance d'une attestation dans laquelle il est indiqué "Madame, Monsieur, nous vous confirmons par la présente que la société XYZ, connue dans notre banque depuis… Nous vous confirmons que Monsieur X est l'ayant droit économique de ce compte. (Signé) Banque Y, Luxembourg."

Ceci a fait l'objet d'une analyse par les services de la CBFA et de l'analyse interne dont il résulte que les documents ou les pièces ainsi transmis ne permettent pas de conclure à l'intervention d'une banque de droit belge dans ce qui est suspecté par l'Inspection spéciale des impôts comme étant une fraude à l'identité. Il est donc nécessaire de poser des questions supplémentaires quant aux raisons qui amènent l'Inspection des impôts à penser le contraire.

Et donc, le même jour – cette note est du 21 février 2011 – le même jour la CBFA contacte plusieurs établissements de crédit afin de les interroger quant aux articles qui sont parus dans la presse. La réponse qui est reçue est que ces établissements nous disent ne pas être impliqués dans de telles pratiques.

Le 22 février, soit le lendemain de la note des services, une lettre est adressée à l'Inspection spéciale des impôts par la CBFA, et vous trouverez les questions qui sont posées et qui chaque fois tournent autour de la même problématique. Cette problématique est liée au rappel du cadre historique que j'ai fait, qui est: dans quelle mesure des établissements belges sont impliqués dans le processus, s'agissant de banques de droit luxembourgeois ou de banques de droit suisse? Je rappelle que ce qui est interdit, pour une banque belge, c'est de participer ou d'organiser ou de faciliter la fraude fiscale par ses clients.

Le 11 mars 2011 se tient une réunion entre l'Inspection spéciale des impôts et la Commission bancaire, financière et des assurances dont l'objet est de discuter les questions posées par la CBFA et les informations en possession de l'Inspection spéciale des impôts, toujours dans le but d'établir un lien éventuel entre ces faits et des banques de droit belge.

Le 16 mars 2011, une note de synthèse est établie par les services qui constatent que l'Inspection spéciale ne dispose pas d'éléments qui révèlent l'implication d'une banque belge dans les constructions suspectes. Quant à l'implication des banques belges, je cite un extrait de la note des services:

“De BBI Gent gaat ervan uit dat Belgische cliënten wellicht in contact blijven met hun Belgische bank, ook over hun in het buitenland aangehouden vermogen. Concrete aanwijzingen of documenten waaruit dit zou blijken, zijn er evenwel niet.”

En conclusion, évidemment, ceci nous paraît un peu insuffisant pour conclure. En conclusion de l'entretien, il est convenu entre les services et les services de l'Inspection spéciale ce qui suit:

“De BBI Gent vraagt haar medewerkers om bij de verdere behandeling van het derde dossier of bij eventuele toekomstige dossiers aandacht te hebben voor aanwijzingen van betrokkenheid van in België gevestigde banken. Als de dossiers hierover aanwijzingen zouden bevatten, zullen deze aan de CBFA worden overgemaakt”.

Il n'y a pas eu de suites à cette réunion, pas d'information complémentaire transmise par l'Inspection spéciale des impôts à la FSMA et, je parle sous le contrôle, à la CBFA et je parle évidemment sous le contrôle de la BNB, postérieurement au 1er avril 2011 qui est la date de la modification de l'architecture de contrôle transférant les compétences de contrôle prudentiel y compris en matière de mécanismes particuliers à la Banque nationale de Belgique.

Voilà, ceci termine la présentation des faits. Nous nous sommes permis de présenter sous une forme anonymisée les extraits des documents de manière à ce que vous puissiez matérialiser ce qui a été transmis et mieux comprendre les démarches qui ont été faites et les conclusions qui en ont été tirées. Je vous remercie

Le **président**: Merci beaucoup. Je sais que vous avez un quatrième point: évaluation et propositions en vue de renforcer le cadre réglementaire, donc les recommandations. Je vous propose peut-être de les délivrer au moment des réponses aux questions des commissaires, parce que je vois que l'heure avance. Mais bien évidemment, nous sommes intéressés à les recevoir par écrit. Donc adressez-nous par écrit vos recommandations. La Banque nationale, nous les avons. Si la FSMA pouvait aussi nous envoyer ses recommandations par écrit. Ce sont les mêmes? D'accord.

Je vais céder la parole à la commission. J'ai une question mais il ne faut pas y répondre immédiatement. Je crois comprendre de ce qui vient d'être expliqué que le fait d'avoir une filiale, elle-même organisatrice de mécanismes particuliers, ne suffit pas pour la banque belge d'être considérée comme étant impliquée dans l'organisation de mécanismes particuliers. Il y a là quelque chose qui m'échappe, mais j'imagine que vous aurez l'occasion d'y répondre.

Jean-Paul Servais: L'explication viendra directement de M. Van Cottem pour éviter toute confusion. Je crois que cela doit être un petit peu affiné, si vous le permettez.

Le **président**: Vous pourrez y répondre au moment des répliques. C'est une des questions de la commission. Je vois que les commissaires s'impatientent.

Benoît Piedboeuf (MR): Monsieur le président, vous allez être content, parce que je vais dans le même sens que vous. Je voulais aborder la question de la territorialité.

Vous êtes des gens cultivés, donc vous connaissez *Tartuffe*: "Cachez ce sein que je ne saurais voir". Mais je me demande dans quelle mesure, quand la Banque nationale a connaissance de toute une série de filiales installées dans le monde entier, notamment dans des endroits particulièrement favorables à toute une série de pratiques, quand elle a connaissance – parce qu'apparemment tout le monde le savait – de l'existence de bureaux d'expertise spécialisés dans les montages "légaux", nous dit-on - quand on a auditionné Dexia, tout était légal et tout était très bien –, de près de 2 000 sociétés offshore, je ne peux pas comprendre qu'elle ne pose pas de questions. Je voudrais savoir comment la Banque, dans ce cas-là, s'intéresse aux filiales et à la façon dont la banque belge organise ses relations avec toutes ses filiales.

Le **président**: Merci à M. Piedboeuf, qui a toujours cette qualité d'aller *to the point*.

Rob Van de Velde (N-VA): Mijnheer de voorzitter, eerst en vooral dank ik de heren voor hun heldere toelichting.

Het belangrijkste doel van onze samenwerking hier is te komen tot een sluitende wetgeving en organisatie. De belastingbetaler krijgt vandaag heel sterk de indruk, als ik een compilatie maak van de eerste gesprekken die wij hier hebben gehad, dat er eigenlijk ongelooflijk veel jachthonden zijn, maar dat zij ofwel zeer zwaar verkouden zijn of in het verkeerde seizoen en op het verkeerde wild jagen. Extra jagers bij de BBI, betere controle van de tussenpersonen, een overwerkt parket… Iedereen doet het fantastisch,

maar ondanks dat komen wij uiteindelijk toch telkens tot de vaststelling dat er ontzettend veel dossiers— en geen kleintjes— opduiken die blijkbaar al die jachthonden kunnen omzeilen. Daarom ligt mijn focus steeds op de praktische werking en zou ik u twee vragen willen stellen.

Ten eerste, u zegt op pagina 14 in de presentatie van de Nationale Bank Contributions du secteur belge à la prévention, dat u tussen 2012 en 2014, op basis van de statistieken van de CFI, een kwart van de dossiers hebt overgemaakt. Dat is veel. Dat betekent, even omgerekend, in 2012 een goede 1 000, in 2013 1 250 en in 2014 1 750. Dat zijn veel dossiers. 80 % daarvan gaat naar het parket, zegt u. In uw presentatie zegt u: "*80 % des montants des dossiers transmis par la CTIF au parquet.*" Begrijp ik dat juist? Gaat het over 80 % van dossiers of van de bedragen? Het is een van de twee, maar uiteindelijk maakt het ook niet uit. In de verkoop zijn dat zeer directe *leads* die u doorgeeft.

Ik zou eigenlijk willen weten wat er met zo'n aangifte van een verdachte beweging gebeurt. Wat is het praktische gevolg daarvan? Volgt daar direct actie op van het parket? Komt er zicht op een beslag? Er moet natuurlijk eerst een titel zijn om daar iets mee te doen. Of doet die rekeninghouder gewoon verder? Krijgt u achteraf informatie over wat er met uw aangifte is gebeurd?

U kunt natuurlijk heel goed uw job doen en zaken aangeven, maar wij moeten nagaan wat daarmee gebeurt. Aangeven op basis van een verdachte beweging, als het een tijd duurt alvorens er een interventie is, dat heeft niet veel zin. De vraag is dus wat er praktisch gezien gebeurt. U doet een aangifte, maar wat volgt daaruit?

Ik heb nog een tweede korte vraag.

Le **président**: Monsieur Van de Velde, vous parlez des déclarations des banques à la CTIF?

Rob Van de Velde (N-VA): Tout à fait. Il s'agit de savoir ce qui se passe exactement.

Le **président**: Chers collègues, je vous informe que nous aurons l'occasion d'entendre la CTIF qui nous expliquera comment elle traite les dénonciations faites par les banques, etc.

Rob Van de Velde (N-VA): Zeer terecht, maar ik zou willen weten wat er aan de kant van de bank gebeurt. Op het andere stuk, het parket enzovoort, daar komen we nog op. Ik zou willen weten wat er aan de kant van de bank gebeurt.

Ik ga ervan uit dat daar een rekening bij betrokken is, dat daar een rekeninghouder bij betrokken is en dat er, op het moment dat er een aangifte wordt gedaan, wordt verwacht dat er iets gebeurt. Ik vraag mij af wat daar dan gebeurt.

Een tweede korte vraag betreft de rol en de plaats van de compliance officer binnen de bank. U zegt dat die een onafhankelijke rol moet hebben. Ik zou graag een overzicht hebben hoe dat zit in de tien belangrijkste banken.

Ik kan dat niet direct thuisbrengen, ik kan daar niet direct de vinger op leggen, maar ik heb het gevoel dat dit in de banken die wij tot nu hebben gehoord niet overal zo is en dat dit verschillend is. Als u ons een overzicht kunt geven van hoe dat bijvoorbeeld bij de tien belangrijkste banken is georganiseerd, dan hebben wij daar een beter zicht op.

Peter Vanvelthoven (sp.a): Mijnheer de voorzitter, mijne heren, er werden een paar dingen uitgeklaard. U kunt ons best nog wat bijkomende informatie bezorgen van onderzoeken die gebeurd zijn en die ons kunnen helpen in het uiteindelijke werk dat wij met deze onderzoekscommissie willen doen. Ik heb nog een aantal vragen en bedenkingen.

In verband met de bijzondere mechanismen, die zijn omgeschreven in een circulaire uit 1997, wat houdt die circulaire precies in? Die circulaire is bijna 20 jaar oud. Kunt u ons meedelen over hoeveel zaken u in die periode, in die 20 jaar in dat verband onderzocht hebt? In hoeveel van die gevallen heeft dat aanleiding gegeven tot sancties en dergelijke? Het zou voor de commissie echter ook zinvol zijn om, al is het maar geanonimiseerd, de rapporten daarvan te kunnen inkijken, zodat wij zicht krijgen op wat u onderzocht hebt en welke gevolgen daaraan gekoppeld zijn.

In het kader van die bijzondere mechanismen, er is hier een meldingsplicht - is dat een plicht of een mogelijkheid die u hebt, ik vermoed dat het een plicht is - om bij fiscale fraude of bij het vaststellen van dergelijke bijzondere mechanismen, gekoppeld aan fiscale fraude, dat aan het parket mee te delen.

Begrijp ik het goed dat er in al die jaren geen enkel dossier aan het parket is meegedeeld? U hebt dat daarnet toegelicht, denk ik. U zei dat vooraleer u dat kunt doen, u moet weten dat het gaat om fiscale fraude. Tegelijkertijd hebt u

terecht onderstreept dat u fiscale fraude niet mag onderzoeken. Wat voor zin heeft het dan uiteindelijk allemaal? Er moet fiscale fraude zijn, u kunt dat niet onderzoeken en vermits er geen fiscale fraude is, moet u het niet aan het parket meedelen. Wat is dan de concrete finaliteit van die bepaling dat u een meldingsplicht hebt aan het parket?

Sinds 1999 is er ook geen, u hebt daarvan melding gemaakt, geen meldingsplicht meer aan de fiscale administratie. Is het verstandig om die meldingsplicht niet meer te hebben? Of lijkt het u verstandig om de fiscale administratie daarvan wel op de hoogte te stellen?

Is er een reden waarom dat vandaag niet het geval is? Ook daar had ik graag nog wat duidelijkheid van u over gekregen. In het algemeen, welke maatregelen zou u kunnen suggereren om het toezicht op die bijzondere mechanismen nog te verbeteren?

De tweede reeks vragen gaat over de witwaswet. De Nationale Bank heeft op een bepaald ogenblik vastgesteld dat er een verruiming is geweest van de meldingsplicht van banken in het kader van het witwassen. Ik zou van u willen weten of op het moment dat men die meldingsplicht verruimd heeft dat ook geleid heeft tot een aanpassing van het witwasbeleid in de banken. Heeft dat gevolgen gehad, gevolgen ter verbetering neem ik aan? Gekoppeld daaraan, ik heb u horen zeggen dat in een negental gevallen er problemen waren of dat er situaties waren waarin er inzake compliance en witwaswet problemen waren. De afgelopen tien jaar is er in een negental gevallen onderzoek geweest. Als gevolg van het onderzoek zijn er actieplannen opgesteld. Kunnen wij daarover beschikken? Dat is ook iets wat we bij de horing van de verschillende banken van hen vernomen hebben, dat dit allemaal prima loopt vandaag. Het zou wel goed zijn om te weten wat er in het verleden niet goed liep, welke actieplannen er door jullie zijn opgelegd. Misschien moeten we ons afvragen of we op basis van die actieplannen niet voor alle banken iets gelijkaardigs zouden kunnen opleggen zodat daar toch enige eenvormigheid aan te pas komt.

Iets anders wat ik toch onder de aandacht wil brengen want ik heb begrepen dat u het gevoel hebt dat het hier in België goed geregeld, goed georganiseerd is, dat we binnen Europa dikwijls het land zijn waar we veel verder staan inzake toezicht, inzake regelgeving. Vorig jaar, in 2015, is de GAFI hier langs geweest en heeft het toezicht op de financiële instellingen geëvalueerd. Voor bepaalde aspecten – dan heb ik het vooral over money laundering en terror financing – vond men het aantal inspecties te beperkt, en vond men dat daar te weinig aandacht voor was.

Men schatte ook de risico's die hiermee verbonden zijn, te minimaal in. Dat is een evaluatie van vorig jaar. Heeft de Nationale Bank daar ondertussen, op basis van de zorgwekkende vaststellingen van de GAFI, gevolg aan gegeven? Welke maatregelen zijn er genomen?

Tot slot wil ik het hebben over het territorialiteitsgegeven, waar wij het al over hebben gehad. Op basis van de Panama Papers en de andere Papers hebben wij vastgesteld dat best veel Belgen gebruikmaken van buitenlandse constructies. Die Belgen weten niet allemaal hoe zij dat moeten doen. Zij zijn ook allemaal klant van een Belgische bank.

In de dossiers die onder de aandacht zijn gekomen, zien wij ook dat onder meer banken in Luxemburg die daartoe worden gebruikt, vaak tot de groep behoren waartoe ook de Belgische financiële instellingen behoren. Het zou dus bijzonder straf zijn dat de Belgische financiële instellingen van niets zouden weten wanneer hun Belgische klanten in een andere bank in Luxemburg van dezelfde groep ook klant zijn en daar gebruikmaken van buitenlandse constructies die in België niet mogen.

Dat is ook de reden waarom, als ik het goed begrijp, de BBI op een bepaald ogenblik concludeert dat er een ernstig vermoeden is dat het een met het ander te maken heeft. U hebt zopas ook een uittreksel voorgelezen uit de conclusie van de nota dat er evenwel geen concrete aanwijzingen of documenten zijn waaruit zou blijken dat Belgische cliënten wellicht in contact zijn gebleven met hun Belgische bank, ook voor hun in het buitenland aangehouden vermogen. Er zijn geen concrete aanwijzingen en daarom beëindigt u de zaak gewoon, als ik het goed begrijp.

Als dat vermoeden bestaat bij de BBI - en dat is toch niet de minste instelling - maar er zijn geen concrete aanwijzingen, is het dan niet net uw taak om daarnaar onderzoek te verrichten? Is het niet te gemakkelijk om, als het bewijs niet is geleverd, de zaak zonder meer te sluiten en over te gaan tot de orde van de dag? Mij komt dat nogal gemakzuchtig over. Als er aanwijzingen zijn van de BBI, zou het goed zijn dat u die grondig zou onderzoeken.

Ik heb het over een grondig onderzoek. Op pagina 49 geeft u aan dat de FSMA telefonisch contact heeft genomen met diverse Belgische banken. Is dat de gebruikelijke manier van onderzoeken: even een telefoontje plegen en tot de conclusie komen dat er niets aan de hand is?

Als men weet heeft van dergelijke constructies, waarvan het land vandaag overhoop ligt, omdat men daarover verontwaardigd is, moeten we volgens mij, in plaats van te zeggen dat er veel Belgische banken mee gemoeid zijn, die Belgische banken ten minste schriftelijk ondervragen en hen schriftelijke verklaringen laten afleggen.

Vervolgens moet men, wat mij betreft, een aantal van die cliënten op het matje roepen en vragen hoe het mogelijk is dat zij in Luxemburg zijn terechtgekomen, of dat via een Belgische bank of via andere kanalen is gebeurd.

In mijn ogen had dat best grondig mogen worden onderzocht. Ik stel vast dat men zich beroept op het territorialiteitsbeginsel – het gaat om een buitenlandse bank - om te zeggen dat men er niets mee te maken heeft.

Ik weet ook niet of de FSMA of de Nationale Bank, als men vaststelt dat er geen Belgische bank mee is gemoeid, maar men toch kennis heeft van de constructie in het buitenland, contact neemt met de buitenlandse toezichthouder en daarover melding geeft. Ook daarover krijg ik graag enige duidelijkheid.

Kristof Calvo (Ecolo-Groen): Mijnheer de voorzitter, ik heb twee heel korte vragen voor de gouverneur.

Mijnheer de gouverneur, u hebt aan het einde van uw uiteenzetting over het CAP – u hebt moeten versnellen – openheid getoond om aan het probleem te werken. Dat is een interessante openheid omdat ze niet alleen voor fiscale fraude maar voor fiscale rechtvaardigheid tout court relevant is of zou kunnen zijn, indien ze, wat ons betreft, zou kunnen evolueren naar een volwaardig vermogenskadaster.

U hebt openheid getoond om over het CAP na te denken en eraan te werken.

Mijnheer Van Biesen wordt al zenuwachtig.

Luk Van Biesen (Open Vld): Ik heb niet gezegd dat moet (…).

Kristof Calvo (Ecolo-Groen): Mijnheer de gouverneur, ik heb mijn mening gegeven en ik heb uw openheid geconstateerd om aan het CAP te werken.

Zou u bereid zijn aanbevelingen ter zake vanuit de Nationale Bank van België te concretiseren?

Een tweede specifieke vraag gaat over de negen *compliance* missies de voorbije tien jaar. Het gaat over de missies rond *compliance* die u vanuit de Nationale Bank van België hebt geïnitieerd.

Kan u de aanleiding en de reikwijdte van een dergelijke missie even verduidelijken en schetsen? Wanneer initieert u een dergelijke missie? Wat gebeurt er concreet op het terrein tijdens een dergelijke missie?

Op die manier kunnen wij een en ander goed begrijpen.

Mijnheer Smets, iets uitgebreider wil ik u bedanken.

Een van de zaken die ik had voorbereid, ligt in de lijn met wat de heer Laaouej helemaal aan het begin heeft gezegd over het Duitse voorbeeld bij het onderzoek van de financiële instellingen.

Het nieuws dat u vandaag hebt gebracht, namelijk dat uw diensten een onderzoek zijn gestart, is belangrijk en goed. Het is voor ons belangrijk te weten – dit had de bijzondere commissie al langer moeten weten – dat de Nationale Bank van België een onderzoek heeft geïnitieerd naar de rol van Belgische banken en financiële instellingen naar aanleiding van de Panama Papers.

Mijn vraag is de volgende.

Wat hebt u concreet gevraagd en wat hebt u concreet aan informatie gekregen?

Toen wij hier de voorbije weken de banken hebben gezien, waren zij heel schaars in het ter beschikking stellen van informatie. De rode draad doorheen hun uiteenzettingen was dat ondertussen alles in orde is en dat wij ons geen zorgen hoefden te maken.

Welke informatie krijgt u ter zake? Hoe verhoudt ze zich tot de werkzaamheden van de BBI? Wordt een en ander op elkaar afgestemd? Ik ben daar vragende partij voor. Het onderzoek moet immers tot op het bot gebeuren door iedereen vanuit zijn bevoegdheden, namelijk door de BBI en de Nationale Bank van België. Ook de bijzondere

commissie is van oordeel dat zij daarin een rol heeft te spelen. Laat ons dus een en ander wel goed op elkaar afstemmen.

Bent u bereid om de informatie die u ondertussen al vergaard hebt, te delen met deze bijzondere commissie zodat de honger die er is in deze commissie, de drang naar een stuk analyse en waarheid omtrent de rol van de banken, kan gestild worden? We zijn de voorbije weken heel erg op onze honger gebleven. Ik zou heel erg graag weten welke rol de Nationale Bank zichzelf daarin ziet spelen, ook ten aanzien van dit Parlement.

Ik richt mij tot de mensen van de FSMA, de heer Servais in het bijzonder. U hebt een aantal dingen met ons gedeeld rond de BBI en Dexia BIL die in lijn liggen van het intern onderzoek van de BBI, waar wij ook al kennis van hebben kunnen nemen. U zegt van nee, maar wat ik nu nog zeg, is eigenlijk vrij gunstig voor u. Het zou mij vreemd lijken, moest u daar al meteen twijfels bij hebben. Maar toch blijf ik daar heel erg op mijn honger zitten en ben ik dat beeld van totale onverantwoordelijkheid eigenlijk hartstochtelijk beu. Het rondje zwartepieten dat in heel dat verhaal bezig is, moet nu maar eens ophouden.

Ten eerste, als er een vermoeden is in hoofde van de BBI - daar treed ik collega Vanvelthoven bij - dan begrijp ik niet waarom u daar destijds zo weinig mee hebt gedaan.

Ten tweede, als u zegt dat er geen probleem was omdat het niet om Belgische banken ging, dan zie ik in uw documentatie nergens een stap richting uw Luxemburgse collega's. Dat had u dan minstens moeten doen.

Ten derde, Dexia BIL maakte deel uit van de Dexia Groep, die destijds wel onder uw verantwoordelijkheid viel. Waarom hebt u daar niks mee gedaan? Waarom hebt u op dat moment van die mogelijkheden die u had, geen gebruik gemaakt? Dexia Groep viel toch, tenzij ik mij vergis, mijnheer Servais, wel onder uw bevoegdheden.

Ten vierde, u zegt dat u de banken gecontacteerd hebt. U hebt de banken blijkbaar gebeld. Dat is blijkbaar de manier waarop onze toezichthouder destijds gewerkt heeft: u hebt de banken gebeld. Mij lijkt dat een heel vreemde manier van werken. U presenteert hier een reeks van vergaderingen die u samen met de BBI gehouden hebt, maar in die vergaderingen ging het niet over de Belgische banken. Ik houd het volgende beeld over aan uw uiteenzetting. U hebt blijkbaar alle moeite van de wereld gedaan om te vergaderen, waarbij u vaststelde dat het niet onder uw bevoegdheid viel, en dat hebt u vandaag nog eens gedocumenteerd. De stappen die u ten aanzien van de Belgische banken hebt gezet, komen erop neer dat u ze gebeld hebt. Hebt u ze zelf gebeld, mijnheer Servais, of hoe verloopt dat in zulke gevallen? Wat hebt u gezegd of welke vragen hebt u gesteld? Hoelang duurt zo'n telefoongesprek eigenlijk?

Luk Van Biesen (Open Vld): Mijnheer Calvo, u moet het niet ridiculiseren.

Kristof Calvo (Ecolo-Groen): Niet mijn vraag, maar die aanpak is ridicuul.

Mijnheer Servais, wij moeten hier vandaag ontdekken dat u de banken destijds telefonisch hebt geconsulteerd. Ik vind dat totaal onbegrijpelijk. U had de verantwoordelijken bij u kunnen roepen. U had een ernstig onderzoek moeten starten. U had stappen moeten zetten, net zoals u met de BBI ook stappen hebt gezet om uiteindelijk tot de conclusie te komen dat het niet uw verantwoordelijkheid was. Over dat laatste hebt u namelijk wel vergaderd, want daaromtrent hebt u zelfs de briefwisseling bij. U toonde daarnet trots welke documentatie u allemaal bij hebt. De documentatie die u goed uitkomt, hebt u meegebracht.

Eric Van Rompuy (CD&V): Mijnheer Calvo, een beetje respect. Wij horen hier getuigen. Zij verwijzen naar een van 22 februari 2011 van het CBFA aan de BBI. Daarin worden zeven vragen gesteld, maar er wordt geen antwoord op gegeven. Een van de vragen gaat over de eventuele betrokkenheid van Belgische banken bij offshoreconstructies in vier concrete dossiers. Daarbij wordt gevraagd om welke het gaat en op welke wijze dat verlopen is.

Peter Vanvelthoven (sp.a): (…) Er mogen in deze commissie toch vragen worden gesteld?

Eric Van Rompuy (CD&V): Mijnheer Vanvelthoven, die vijf vragen werden door de CBFA niet beantwoord. Dat mag dan toch ook gezegd worden? De heer Calvo insinueert hier nu juist het tegenovergestelde. Wij zitten hier in een commissie om een en ander na te gaan. De *smoking gun* is ontploft…

Peter Vanvelthoven (sp.a): (…) Waarom gaat u niet op de plaats van de getuigen zitten?

Eric Van Rompuy (CD&V): De *smoking gun* is ontploft in de slides die hier gepresenteerd werden. De heer Calvo probeert hier de zaken terug te draaien.

Kristof Calvo (Ecolo-Groen): Mijnheer Servais, er is goed nieuws. Als u ooit eens vervangen moet worden, dan hebben we hier alvast een kandidaat, want collega Van Rompuy wil nu zelfs al in uw plaats antwoorden.

Ik zal factueel blijven.

Le **président**: M. Calvo a la parole.

Monsieur Calvo, ce n'est absolument pas pour limiter votre intervention, mais uniquement pour essayer d'avoir une répartition équitable entre les collègues, sachant qu'à 16 h 00 nous devons clôturer.

Kristof Calvo (Ecolo-Groen): Mijnheer Van Rompuy, ik wil alles vertellen, ik heb het intern onderzoek van de BBI ook gelezen.

Ik stel inderdaad vast dat bijvoorbeeld door de BBI van Gent geen formeel onderzoek is gevraagd. In de schoot van de BBI heeft men geen formeel onderzoek gevraagd. Ik stel ook vast dat de BBI u destijds in de contacten geen elementen heeft kunnen bezorgen die wijzen op een rechtstreekse betrokkenheid van de Belgische banken. Daar ben ik het totaal mee eens. Dat hebben wij allemaal kunnen lezen.

Wat ik ook vaststel, is dat u geen deftige stappen hebt ondernomen om de banken te consulteren, dat u hen hebt gebeld. Ik vind dat onbegrijpelijk.

Vervolgens, over het verhaal van de buitenlandse banken, weet u wat de heer Coene daarover heeft gezegd? De heer Coene heeft over het argument met betrekking tot buitenlandse banken, op 12 april in *De Morgen* gezegd dat het geen steek houdt. De heer Coene, ex-gouverneur van de Nationale Bank die de architectuur vrij goed kent, denk ik, en die geen lid is van de oppositie.

Nogmaals, u had perfect actiever aan de slag kunnen gaan met die vermoedens. Dexia Groep viel wel onder uw bevoegdheid. U kunt misschien zeggen dat u ze gebeld hebt, maar dat is absoluut onvoldoende.

Dan nog twee concrete elementen.

Ten eerste verwijs ik naar pagina 17 van uw toelichting, mijnheer Smets, over de bijzondere mechanismen. De heer Vanvelthoven heeft daarover ook al een vraag gesteld. Als u zegt met betrekking tot de controleopdracht inzake bijzondere mechanismen, dat men deze moet aangeven bij het gerecht, waarom ging dat destijds dan niet op in dit dossier? Zijn er geen redenen om te zeggen dat de argumentatie die u opbouwt, de precisering, de voorbereidende werken, destijds toch moesten kunnen gebeuren?

Ten tweede, over Dexia, de overdracht, in 2011. Daar wordt een beetje mee gespeeld. Het maakt in elk geval deel uit van de toelichting. In 2011 wordt het uw bevoegdheid. Deze vraag geldt voor u beiden.

Waarom is die informatie destijds bij de overdracht niet mee overgedragen? U knikt van wel. U zegt dus dat die informatie wel is overgedragen. Sorry, maar de heer Coene zegt in *De Morgen* van 12 april dat hij daar nooit informatie over gekregen heeft. Het is dus het een of het ander. Ofwel, mijnheer Servais, hebt u de Nationale Bank destijds bij de overdracht daarover wel geïnformeerd om het hen mogelijk te maken hun nieuwe opdracht terdege uit te voeren, ofwel hebt u dat niet gedaan. Het is het een of het ander. Ik zou u in elk geval willen uitnodigen om daar te zorgen voor klaarheid.

Ik had beloofd om kort te zijn en ik zal dan ook hier afronden.

Éric Massin (PS): Dans le cadre de ce dossier où l'on apprend certaines choses, je peux comprendre que des collègues, à un certain moment, s'énervent quelque peu dans un sens ou dans l'autre. Cela peut se comprendre. On a quelquefois l'impression d'être confrontés à un mur, de courir très vite, de vouloir des choses rapidement et de malheureusement se heurter à un mur. Il y a quand même des questions qui se posent même si c'est pour se rendre compte que ce mur existe, que nous sommes là pour cela et que nous devons essayer d'améliorer les choses.

Monsieur Servais, vous étiez vice-président de la CBFA depuis 2002, ensuite président en 2008. J'ai une petite question un peu taquine de prime abord. Je suppose qu'avant que ne sortent les articles dans la presse, le nom de Mossack Fonseca ne vous était pas inconnu? Vous devez quand même être au courant de pas mal de choses? Je suppose que ce nom ne vous était certainement pas inconnu de la même manière que le cabinet était localisé au Panama, l'un des pays qui met en place énormément de systèmes offshore. Je suppose que vous me répondrez oui

à ces deux questions qui me semblent simples. Je vais y venir, monsieur Van Biesen.

Troisièmement, il ressort ou il pouvait ressortir ou pouvait-on constater d'une manière ou d'une autre que ce cabinet, en fonction des informations qui pouvaient être transmises, avait des contacts avec la BIL, laquelle travaillait avec une autre société qui était aussi l'une de ses filiales et qui a, paraît-il, été cédée depuis 2012 à un groupe qatari? D'une manière ou d'une autre, pouvait-on connaître ces informations?

Quatrièmement, c'est toute la chaîne qui est concernée et il nous faut voir où sont les problèmes dans la chaîne. Tout cela pouvait-il être porté à votre connaissance compte tenu de la structure dans laquelle s'intégrait la BIL? En effet, la société vendue aux Qataris était consolidée à 100 % dans la BIL, elle-même consolidée à 100 % dans Dexia qui est une banque belge. La BIL était une société de droit luxembourgeois, certes, mais Dexia est quand même une banque belge avec une consolidation à 100 %!

Et donc avec toute une série d'instruments qui devaient être là, qui devaient être présents. Le fait est de savoir comment vous interprétez la territorialité. Est-ce que la territorialité s'arrête au fait que j'ai en face de moi une banque belge, point, elle est belge, je ne contrôle que la banque belge. Ou est-ce que la territorialité elle peut aller jusqu'à prendre des informations, obtenir des informations en ce compris sur les filiales de cette banque fusse-t-elle d'une autre législation, relevant d'une autre législation? Toute la question elle est là.

Donc, c'est une interprétation jurisprudentielle qui n'a jamais été soumise aux cours et tribunaux. Est-ce qu'elle a fait l'objet de questions parlementaires? Mais qui est fondamentale. Certains juristes vous diraient "à partir du moment où une entreprise est consolidée à 100 % dans le cadre d'une entreprise de droit belge, vous avez le droit d'aller procéder à des vérifications de cette entreprise consolidée à 100 %". Une interprétation autre par d'autres éminents juristes mais sans doute plus restrictifs dans leur interprétation, voulant restreindre les pouvoirs d'intervention de l'autorité, à ce moment-là vous diront "non, ce n'est pas possible". La question qui se pose c'est où est la volonté et quel est le caractère actif et proactif qui peut être mené? Au-delà, bien évidemment, est-ce qu'il ne faudrait pas étendre quelque peu la législation en se disant "autorisons les organes de contrôle qui demain ne sont plus vous mais qui avant étaient vous, demain qui seraient la BNB, de pouvoir contrôler en ce compris une filiale consolidée par exemple à plus de 50 %"?

Je crois que c'est relativement important et c'est sans doute une des questions les plus importantes.

Deuxième chose, M. Calvo vous l'a posée tout à l'heure, c'est que ces informations qui étaient à disposition, parce que tout cela figure et était à disposition. Si vous aviez voulu, vous pouviez les obtenir, je crois qu'elles étaient là ou, à tout le moins, vous aviez des sonnettes d'alarme qui pouvaient s'agiter, de voir que, dans les comptes consolidés de Dexia, il y a la BIL, laquelle BIL a une consolidation avec une autre société qui travaille avec les cabinets Mossack Fonseca en ce compris au Panama mais aussi à Singapour, aussi au Delaware, etc. Et ce n'est pas la seule, je prends Dexia ici, mais ce n'est pas la seule. Il y a, à ce moment-là, des signaux d'alarme qui doivent sans doute intervenir sauf si on se retranche en disant "moi, tout ça, c'est pas de la Belgique, je m'en fous, c'est pas mon problème".

Je peux comprendre, mais je préfère que ça soit dit clairement, alors. Pourquoi ne pas poser, aux organismes de contrôle, par exemple luxembourgeois… Est-ce que vous avez procédé à des vérifications? Est-ce que vous avez constaté que dans le cadre de cet organisme, de cette banque, il n'y a pas en place des mécanismes particuliers, qui devraient vous amener, en fonction, soit de la législation luxembourgeoise, soit, si vous nous tenez au courant à dénoncer les mécanismes aux autorités compétentes en la matière, par exemple en Belgique? Parce que dans ces dossiers, Dexia c'est quand même 1 600 dossiers de plus de 900 belges!

Alors la territorialité elle n'existe peut-être pas par rapport à la Bill, Experta, KBLux a l'époque, etc. mais les 1 600 dossiers de plus de 900 belges, avec des intermédiaires concernés, qui sont belges. C'est les dernières révélations qui ont été faites dans la presse il y a 15 jours, 3 semaines. Donc, la question se pose, en ce compris par rapport aux intermédiaires qui eux, à mon sens, sont de droit belge. Il semblerait qu'il y ait des conseils qui aient été apportés afin de faire des montages.

Et donc, la question est quelle est la forme de coopération que vous avez avec vos collègues? Quelles sont les limites de la collaboration que vous avez avec vos collègues? Est-ce que ça se

limite uniquement à prendre pour argent comptant les déclarations de vos collègues? Est-ce que… C'est comme pour les coups de téléphone avec les banques où, je suis désolé, je partage l'avis de mon collègue de Groen… Un simple coup de téléphone pour se dire, alors qu'il y a une suspicion dans le chef de l'ISI, ben ça va la banque n'a rien fait parce qu'elle me l'annonce, je crois que c'est peut-être un petit peu court, mais bon…dont acte.

Mais donc, par rapport aux banques, il y a toute l'organisation interne dans toute la prévention, tout ce qu'on appelle la *compliance*. Est-ce que vous alliez jusqu'à vérifier que, au niveau de la *compliance* mise en œuvre par les banques – mais pas rien que les grands règlements, mais l'application réelle de la *compliance* – est-ce qu'il y avait des vérifications qui étaient faites, des sondages au niveau des banques, en se disant: "ben tiens, je débarque avant 2012 chez Dexia et je vérifie toute la *compliance*, voir si c'est les règles de la *compliance* qui priment, par exemple, le *private banking* ou pas"? Les départements qui auraient été contrôlés ou pas. Quelles sont les règles? Est-ce qu'ils se satisfont, par exemple, d'une déclaration de la commission de vérification luxembourgeoise et pas plus? Ou sont-ils peut-être allés un peu plus loin par rapport à des contacts que la banque pouvait avoir, par exemple avec un cabinet situé au Panama.

Je crois que c'est important parce que ces règles de *compliance* peuvent changer d'un organisme à l'autre. Est-ce qu'il y a une certaine forme de recommandation, d'unification qui est mise en place et qui nous permettrait dès lors soit d'avoir les mêmes règles pour tout le monde, soit peut-être se dire: "ben, on va peut-être aller un tout petit peu plus loin parce que dans la *compliance*, c'est peut-être moins le principe de territorialité"? Parce que, là, ce ne sont pas des règles établies, il n'y a pas les mêmes contraintes bien évidemment. Avec ceci, c'est que les banques, dans ce cadre-là, s'il y avait eu cette volonté aussi de pouvoir… puisqu'on le sait quand même depuis des années maintenant suite aux constatations qui ont été faites par les journalistes que cela existait depuis des années et des années. C'est de se dire que ça aurait pu amener chez vous une remontée d'informations qui auraient pu permettre dès lors de dénoncer aux autorités judiciaires certains mécanismes particuliers. Si j'ai bien compris tout à l'heure, dans ce que le gouverneur et vous-même avez annoncé, c'était qu'il y avait eu zéro dénonciations aux autorités judiciaires de mécanismes particuliers.

(…): (…)

Éric Massin (PS): Et ça, vous m'excuserez, je suis particulièrement interloqué sauf évidemment, je reviens à ça, si on se retranche uniquement sur le principe de la territorialité en disant: "Je ne contrôle que ce qui est établi en Belgique. Et même s'il y a des filiales à 100 %, je ne contrôle pas parce que ce n'est pas mon problème". Voilà la question centrale et fondamentale ici. Je suppose que vous êtes prêts à prendre plus de pouvoir et d'initiatives et de proactivité puisque vous disiez tout à l'heure que certains se plaignaient que vous soyez intrusifs au niveau de la FSMA en espérant que vous continuiez à l'être si on vous donnait plus de moyens et de pouvoirs de contrôle et donc d'extension d'obligations légales éventuellement pour vous d'agir. Cela pourrait être intéressant. Par ailleurs, je suppose que vous êtes tout à fait disposé et disponible à porter au niveau européen une demande de collaboration avec l'ensemble des acteurs, c'est-à-dire vos collègues, pour que puissent être mis en place de réels mécanismes de contrôle. Merci de votre attention.

Le **président**: Monsieur Dispa.

Benoît Dispa (cdH): Après les auditions de cet après-midi, je suis tout à fait rassuré. Je suis confiant. Je suis sûr qu'on va gagner l'Euro. Aucun doute: on est déjà en finale, on l'a gagnée, la finale. On est champions d'Europe. On est même champions du monde. On est sur le toit du monde. On a, de toute évidence, des individualités d'exception et, en plus, on a le meilleur système de jeu, une organisation impeccable, parfaite.

Je m'excuse de donner l'impression de manier l'ironie, mais honnêtement, quand on lit à tête reposée les documents qui nous ont été remis et quand on s'imprègne un peu de ce qui nous a été dit, on ne peut pas se départir du sentiment qu'effectivement, on a un système qui est plus que parfait. Les tempéraments qui ont été apportés au fait que la Commission bancaire, depuis toujours, ne peut pas s'occuper des questions fiscales sont formulés d'une façon vraiment convaincante. Ils sont uniques en leur genre au niveau européen et international. Peu importe, finalement, qu'ils soient totalement inopérants. Car c'est bien cela la conclusion que l'on peut tirer de l'exposé; c'est qu'il n'y a pas de dénonciations et il n'y a pas de mécanismes particuliers mis au jour. Mais peu importe! Les tempéraments tels qu'ils sont là, sont uniques en leur genre.

Et le système de réviseur, par exemple, est à nul autre pareil. C'est le troisième tempérament, pour la prévention. Aucun autre pays n'a un système aussi sophistiqué que celui-ci.

Et je crois même avoir entendu dire que le système bancaire était exemplaire. C'est, je crois, une formulation qui a été utilisée. Le système bancaire est exemplaire. À tel point qu'on peut se demander si on a vraiment besoin de recommandations et de propositions pour améliorer le cadre réglementaire actuel, puisqu'on est au top!

Le seul problème, monsieur le président, c'est qu'hier, on a pris deux buts. On a beau être les champions du monde, les meilleurs, avoir le jeu parfait, on a pris deux buts. Et j'ai un peu l'impression qu'on est dans la même situation ici, en matière de lutte contre la grande fraude fiscale. On a quand même encaissé quelques buts, objectivement.

Je veux bien croire que notre défense est infranchissable, mais hier en tout cas, ce n'était pas le cas. Et dans la presse d'aujourd'hui, on peut lire que la Belgique est peut-être un peu présomptueuse, a peut-être un complexe de supériorité. C'est le cas en matière footballistique, mais je me demande si ce n'est pas le cas en matière de lutte contre la grande fraude fiscale.

Moi, je voudrais simplement faire trois demandes, en quittant le registre humoristique.

D'abord, puisque la Banque nationale, dans son rapport, nous indique qu'en moyenne, neuf rapports sont rédigés par an, est-ce qu'on peut recevoir copie de ces rapports? Quitte à les rendre anonymes ou à les frapper de confidentialité; ce que je pourrais comprendre. Est-ce qu'on peut avoir connaissance de ces rapports pour se rendre compte, concrètement, du travail qui est réalisé?

Combien de personnes sont-elles affectées à cette mission de contrôle? Combien d'agents sont-ils à la rédaction de ces rapports?

Et, troisième demande, dans la foulée des interventions précédentes, je crois vraiment qu'on ne peut pas faire l'économie, monsieur le président, d'une nouvelle rencontre sur le cas spécifique de Dexia, vu du point de vue des autorités de contrôle. Je ne fais pas d'attaque *ad hominem*, je ne fais pas de procès d'intention. Mais je peux comprendre que Belfius nous dise que n'ayant pas accès aux archives, ils ne peuvent rien dire au sujet de Dexia.

Mais j'imagine que dans les documents, les bases de données des instances officielles chargées du contrôle bancaire, on doit trouver des rétroactes nous permettant de dire comment le contrôle s'est effectué à l'égard de Dexia. Ce n'est pas pour chercher des coupables et brûler des sorcières. Mais pour qu'on comprenne comment le système s'est finalement avéré défaillant.

Je pense que ce serait bien que l'on puisse prendre le cas Dexia comme un cas d'école et avoir vraiment un dossier qui nous serait présenté par nos interlocuteurs de ce jour pour nous dire, chronologiquement, comment ils ont contrôlé cette banque, au même titre que les autres, quels sont les constats qu'ils ont pu faire ou ne pas faire, quels sont les signaux d'alarme qui ont été lancés ou non. Et comment, finalement, on en est arrivé à ce naufrage sans, peut-être, avoir pu le prévenir, sans l'avoir vu venir.

Je crois que c'est vraiment sur base d'un cas d'école qu'on pourra se rendre compte de la difficulté de la tâche, de la façon dont elle est menée et des corrections que l'on doit apporter par rapport aux systèmes de contrôle. Si on ne le fait pas, je pense que cette commission passera à côté d'un rendez-vous important.

Eric Van Rompuy (CD&V): Op dat laatste punt wil ik tussenbeide komen. Eén van de redenen waarom wij met deze commissie onder meer het CBFA hebben gevraagd, is de hele discussie over de rol van de BBI in de relatie met de CBFA in de jaren 2010-2011. In de pers is daar een hele polemiek over geweest. Ik ben blij dat wij vandaag zwart op wit de versie van de CBFA kunnen horen, want die lees ik nooit in de pers. Wat ik lees, en wat hier ook zwart op wit staat voor het Verslag, is dat de CBFA nooit door de fiscale autoriteiten geïnformeerd was over het bestaan van een bijzonder mechanisme in hoofde van Belgische banken.

U toont hier ook aan dat u alles gedaan hebt. U hebt de BBI gevraagd: welke informatie hebt u, hoe moeten wij daarmee omgaan? U hebt zeven vragen gesteld. Heel duidelijke vragen. Betreft het hier vier concrete dossiers over Belgische kredietinstellingen waar de oorspronkelijk Belgische bankrelatie werd aangehouden? Zo ja, dewelke? Op welke plaatsen en wanneer hebben de Belgische instellingen geholpen bij het verplaatsen van de cliënt? Enzovoort.

Ik meen dat dit één van de punten is. Die

offshoreconstructies die opgebouwd zijn door de BIL en Luxemburg zijn verwerpelijk en onaanvaardbaar, maar de rol van onze toezichthouder hierin…

Hij zegt in alle duidelijkheid: de BBI beschikt niet over elementen waaruit de betrokkenheid van een Belgische bank bij verdachte constructies blijkt. In het document dat in het bezit is van de BBI komen dus enkel banken naar buitenlands recht voor.

Luc Coene heeft in een interview gesproken over buitenlandse banken in België, niet over Belgische banken die een filiaal hebben naar buitenlands recht.

Wij zijn op zoek naar een smoking gun in deze commissie. Volgende week, of over veertien dagen, zullen wij de BBI van Gent horen. Ik meen dat wat wij hier horen… Ik maakte mij zo boos op de heer Calvo omdat hij de indruk blijft geven dat er vanuit de CBFA geen antwoorden zijn gekomen. Ik meen dat zij in alle duidelijk zeggen van wel, en dat zij de bal voor een stuk bij de BBI van Gent leggen, die een aantal dingen naar buiten heeft gebracht.

De heer Anthonissen komt ook naar hier. Wij zullen een kat een kat noemen.

Trouwens, u hebt hem ook, met foto, genoemd in uw slides. Wij als commissie mogen niet menen dat wij grote conclusies kunnen trekken over de onmacht van de CBFA. Want dat is ten slotte de politieke conclusie die men zou kunnen trekken: de CBFA heeft haar rol niet gespeeld, heeft die zaak toegedekt, heeft meegespeeld, enzovoort.

Wel, uit wat ik hier gehoord heb blijkt dat absoluut niet het geval. Dat is mijn interpretatie. Ik heb het recht om die interpretatie ook te geven. Als we de mensen van de CBFA naar hier vragen is het om hun versie te krijgen. We zijn een bijzondere commissie en we gaan politieke conclusies moeten trekken. Uit wat zij hier brengen kan ik niet de politieke conclusie trekken dat de CBFA niet gedaan heeft wat ze wettelijk eigenlijk zou moeten doen.

Een tweede vraag die ik zou willen stellen is aan de gouverneur. We zitten hier in heel de discussie over de offshoreconstructies, klanten die buitenlandse rekeningen hebben. De financiële instellingen, zouden die dat ook niet echt kenbaar moeten maken? Welk soort bankgeheim bestaat daar? Zouden we dat intern bankgeheim niet moeten opheffen?

Een subvraag daarin. We hebben de kaaimantaks die nu lopende is, een voor ons belangrijk instrument om die vermogenswinstbelasting, maar dan vermogensrendement op buitenlandse rekeningen, rendementbelasting, om daar… Men spreekt daar volgens de Nationale Bank dat het 60 à 70 miljard euro zou zijn die onder die kaaimantaks valt. Men gaat bij de berekening van het rendement uit van 3 %. Als men daar dan 25 % op zou heffen, dan komen we tot een rendement van die kaaimantaks op jaarbasis van ongeveer 400 à 500 miljoen euro. Mijn vraag aan de Nationale Bank is hoe u aankijkt tegen die kaaimantaks. Hebben wij greep op dat soort rekeningen, inzicht? Het is een doorkijkbelasting maar wat betekent doorkijkbelasting op het moment waarop we geen zicht hebben bij die financiële instellingen op met welke klanten zij werken. Ik denk dat daar ook een vraag is naar de Nationale Bank, hoe die doorkijkbelasting gekoppeld ook aan de discussie over het intern bankgeheim kan worden geïnterpreteerd.

Marco Van Hees (PTB-GO!): J'ai d'abord une impression générale que je voudrais exprimer par rapport à vos interventions et d'ailleurs à d'autres qu'on a déjà pu entendre les semaines précédentes dans cette commission: les grands fraudeurs et les banques qui les aident ont encore de beaux jours devant eux.

Le premier point – je me permettrai de rejoindre d'autres collègues - c'est cette question de la territorialité. Cela me semble un peu facile de dire que dès qu'il y a un problème de territorialité, on n'est plus apte à faire quoi que ce soit. C'est un peu comme si vous aviez reçu une habilitation d'impuissance. Cela ressemble un peu, pour faire une comparaison boiteuse, à des policiers qui diraient que quand un hold-up se fait avec des armes, ils ne peuvent pas intervenir. C'est un peu simple, pour faire une comparaison, c'est l'impression que cela donne. Et après cela, vous dites que la Belgique est en avance sur les autres pays. C'est assez étonnant!

Deuxième point, après 1980 d'après ce que vous nous dites, les dénonciations au parquet sont possibles et donc si je note bien: dénonciation de la CBFA vers le parquet, zéro cas; de la Banque nationale vers le parquet – vous confirmerez ou pas -, zéro cas; dénonciation du fisc à la CBFA ou à la Banque nationale, zéro cas. Si vous confirmez ces chiffres, c'est effectivement assez interpellant. Mais en effet, à partir du moment où on met toutes les conditions de territorialité ou de double infraction au pénal, à la fois du client, à la fois de la banque et des infractions différentes,

effectivement, on met en place quelque part les conditions pour ne pas être efficace.

Troisièmement, par rapport à cette efficacité, les grandes affaires de fraude fiscale qui ont impliqué des banques, dans l'histoire de notre pays, sont connues: la KBLux que vous avez d'ailleurs citée, les affaires QFIE qui mettaient en cause 14 banques belges – pas leurs filiales –; toutes les affaires de société de *cash*, de liquidités qui impliquaient aussi des banques et, plus récemment, tous les *leaks* et tous les *papers*. Dans toutes ces affaires-là, comment ont fonctionné vos contrôles? Est-ce qu'il y a eu zéro constatation de la CBFA et de la Banque nationale sur ce genres d'affaires et, si c'est le cas, quid de la qualité des contrôles que vous mettez en place?

C'est quand même une question à laquelle vous devez répondre, cette qualité du contrôle, outre les limitations qu'il peut y avoir.

Autre exemple, c'est celui de Fortis. Fortis avait plus de 300 filiales dans les paradis fiscaux. Est-ce que c'est le genre de choses qui, comme organe de contrôle, vous interpelle? Quand vous voyez qu'une banque belge est parmi les champions européens du nombre de filiales dans les paradis fiscaux, plus de 300, jusqu'à être citée dans *Le Monde Diplomatique*, journal français? Est-ce que c'est le genre de choses qui vous interpelle et est-ce que cela suscite une action, un questionnement et un contrôle de votre part? Je m'adresse autant à une institution qu'à l'autre.

Par rapport à l'affaire de l'ISI Gand, on a l'impression, dans la manière dont vous présentez les choses, que votre façon de fonctionner est plutôt de fermer les portes. Effectivement, on va trouver l'ISI à Gand mais pour pouvoir fermer les portes et dire "rien à signaler, on n'est pas concerné par ce genre de choses" plutôt que de vous interroger sur le fait de savoir si ce secteur financier est sain ou pas et pas simplement vous limiter à directement ce qui vous permet d'échapper à la chose. Par rapport à ce dossier-là, je voulais vous demander aussi, et je vais répéter la question de M. Calvo, mais je la répète parce que c'est important puisqu'on va entendre le directeur de l'ISI Gand, de savoir ce qu'il s'est passé ensuite, notamment en termes d'informations transmises ou non à la Banque nationale.

Un autre point, c'est de revenir sur la question de la crise financière. Je ne m'éloigne pas M. le président parce que ce qu'on constate tout de même, c'est que tant la CBFA que la Banque nationale en 2008 ont quand même fait montre d'une certaine incapacité à avoir des contrôles efficaces par rapport à la crise financière sur des institutions comme Fortis et Dexia, qui sont justement les deux institutions qu'on retrouve liées, mêlées, et fortement, dans l'affaire des Panama Papers. Donc, quelque part, on, constate un parallélisme entre la déficience des contrôles sur les questions de solvabilité et autres de ces institutions dans le cadre de la crise financière et aussi de la fraude fiscale. Il y a un parallélisme là dans l'inefficacité ou le manque de qualité des contrôles, je ne sais pas comment il faut le dire. Et ce parallélisme me semble assez interpellant.

Monsieur Smets, vous nous dites que les banques ont changé. Cela correspond tout à fait à la déclaration des responsables bancaires qu'on a entendu les semaines précédentes. Je ne sais pas si c'est rassurant ou, à l'inverse, si c'est inquiétant ce genre de déclaration. Moi, je trouverais cela plutôt inquiétant, cette similitude du discours: "dormez braves gens, tout va bien, les banques ont compris, il n'y a plus aucun problème".

J'ai envie de vous demander ce qui vous permet de dire cela, qu'aujourd'hui les banques ont changé et que ce serait devenu *clean*. Sur base des échecs des contrôles passés, quelle valeur peut-on attacher à ce genre d'affirmation? Par rapport à cela, la question qui se pose aussi est la suivante: quelle est la valeur des contrôles actuels, en particulier de la Banquer nationale, la valeur des contrôles qui sont effectués aujourd'hui par rapport à ce qu'il faut bien qualifier d'échec des contrôles du passé?

Par rapport aux contrôles actuels de la Banque nationale, y a-t-il les mêmes limites? J'ai l'impression que votre réponse était plutôt de dire oui. Y a-t-il les mêmes limitations qu'auparavant en matière de territorialité? Pouvez-vous préciser un peu plus en pratique comment vous contrôlez, comment cela se passe de manière très terre à terre? Vous dites "on travaille sur les profils de risques, etc." mais pouvez-vous être un peu plus précis et plus factuels? Pouvez-vous nous donner des données chiffrées? Quand on a une grande banque, je ne vais pas citer de nom, mais parmi les grandes banques qu'on dit systémiques, combien de jours/hommes par an contrôlent-ils une banque comme celle-là? Combien de jours/hommes travaillent-ils sur les questions de contrôle des mécanismes de fraude? Par rapport à cela, il y a ce que vous avez dit et qu'on retrouve à la page 27, ce chiffre de neuf missions de *compliance* et AML par an. Que signifie ce chiffre

de neuf missions? On contrôle neuf banques par an? Je n'ai pas bien compris ce que vous vouliez dire exactement. Jusqu'où vont les pouvoirs de contrôle de la Banque nationale? Cela veut-il dire, par exemple, qu'un contrôleur de la Banque nationale peut assister au comité de direction et au conseil d'administration d'une banque? A-t-il accès au système informatique de manière autonome? A-t-il accès à tous les documents ou y a-t-il des limitations? Pouvez-vous nous en dire plus sur ces contrôles?

Contrôle-t-on les filiales *private banking* des banques? Pouvez-vous donner des chiffres?

Vous avez cité parmi les sanctions possibles au niveau de la Banque nationale, l'interdiction professionnelle. Pouvez-vous nous dire s'il existe des cas d'application de ce genre de sanctions? D'autres sanctions sont-elles appliquées? Existe-t-il des sanctions qui ont été appliquées dans les années passées spécifiquement en matière fiscale?

Par rapport à l'excellent rapport annuel que la Banque nationale livre chaque année, pensez-vous qu'il serait concevable d'y intégrer une étude annuelle ou un calcul annuel de l'importance de la fraude fiscale dans notre pays sur base de données macro-économiques? Des études ont été effectuées de manière très ponctuelle par certaines universités. Cela pourrait-il rentrer dans le cahier des charges de la Banque nationale dans son rapport annuel? Elle pourrait y intégrer un volet sur l'estimation de la fraude fiscale. Cela permettrait de suivre l'efficacité des plans gouvernementaux de lutte contre la fraude fiscale.

Le **président**: Monsieur Van Hees, pouvez-vous préciser votre question? Visez-vous l'économie souterraine ou visez-vous à la fois l'économie souterraine et les avoirs déclarés ou non déclarés présents dans les structures offshore appartenant à des résidents belges? Que visez-vous par fraude fiscale?

Marco Van Hees (PTB-GO!): Monsieur le président, je pense que les deux éléments seraient intéressants. Ils sont assez utiles. Nous parlons ici d'un certain type de fraude.

Avoir une estimation globale de la fraude serait évidemment très précieux. Il serait intéressant d'avoir une estimation des avoirs dans les paradis fiscaux. Des économistes ont fait ce travail. Des chiffres sont cités pour la Belgique. Il serait bien de disposer de ces informations annuellement.

Par rapport à un éventuel cadastre des fortunes, est-il possible de taxer les 1 % des plus riches? Mais ce n'est pas le débat du jour.

Ce qui, par contre, nous intéresse fortement, c'est qu'un tel cadastre, outre le fait de pouvoir taxer les 1 % des plus riches, permettrait aussi de lutter efficacement contre différentes formes de fraude, c'est-à-dire des fraudes à différentes formes d'impôts: droits de succession, impôts sur les revenus, etc. C'est en tout cas une question que notre commission doit envisager.

Monsieur Smets, par rapport à cela et selon les déclarations de votre prédécesseur qui disait que c'était en fait assez faisable et pas très difficile à réaliser techniquement, partagez-vous cette considération? Pensez-vous que pour la Banque nationale, il serait facile d'élaborer un cadastre des fortunes qui aille au-delà du point de contact qui existe aujourd'hui?

Luk Van Biesen (Open Vld): In de eerste plaats wens ik de heer Smets en de heer Servais te danken voor hun uiteenzettingen en de verduidelijkingen die zij op dit ogenblik al gebracht hebben.

De essentie van het verhaal, waarmee wij hier altijd zitten, is hetgeen men uitgebracht heeft in journalistieke termen, enerzijds, en de concrete fiscale fraude en de bestrijding ervan, anderzijds.

Eén zaak moet mij toch van het hart, collega's. Vandaag wordt hier opnieuw, zoals dit al een aantal weken achter elkaar door de banken gebeurd is, gesteld dat wij nu plotseling zouden leven in een land zonder fiscale fraude, waar alles onder controle is. Ik kan mij moeilijk van de indruk ontdoen dat wij eigenlijk in een andere wereld leven.
Iedereen die wij ondervragen — vandaag is dit opnieuw het geval met de Nationale Bank en de FSMA — verstopt zich een beetje en maakt analyses. Het is mooi dat de Nationale Bank direct een onderzoek gestart is en daaromtrent gewerkt heeft, maar het onderzoek is eigenlijk beperkt tot de vraag of de problematiek binnen haar bevoegdheid viel. Ook de FSMA vroeg zich af of het binnen haar bevoegdheid viel. Bij de volgende actoren op het terrein zal dat systematisch terugkeren. Ook de revisoren en boekhouders zullen zich afvragen of het binnen hun bevoegdheden viel.

Ik zeg hiermee niets nieuws, maar om fiscale fraude te bestrijden, moet men de financiële stromen kennen die fiscale fraude begeleiden.

Daarom was ons appel, vorige keer aan de banken en vandaag aan de toezichthouders op de banken, zeer groot. Wij willen inderdaad de financiële stromen kennen die de fiscale fraude in dit land als dusdanig organiseren. Wij willen daarvoor voldoende sluitende wetgeving maken. De vraag van de heer Van Rompuy in dat verband is terecht. Ik verwijs naar de kaaimantaks. Is dat een voldoende wapen in uw ogen?

Kunnen wij niet overstappen naar een andere vorm van toezichthouders dan deze die wij vandaag kennen, namelijk toezichthouders die binnen hun beperkingen en binnen hun wetgevend kader handelen? Kunnen zij niet de partners van het Parlement worden om fiscale fraude werkelijk, en niet alleen theoretisch, op papier, te verbannen? Zouden wij niet kunnen komen tot een soort partnership met de Nationale Bank en de FSMA, waarin zij ons telkenmale voeden wanneer er door de economische actoren bepaalde initiatieven worden genomen waarmee zij bepaalde fiscale fraude organiseren?

Ik herhaal dat fiscale fraude altijd gelijkstaat met een financiële stroom. U bent degenen die de financiële stromen in ons land kennen. Indien u bepaalde beperkingen kent waardoor u niet kunt optreden tegen die financiële stromen, dan moet u ons dat zeggen, ons daarbij helpen. Wij zijn wetgevers, wij zijn partners op dat vlak. Wij moeten partners worden ter bestrijding van de fiscale fraude.

Daarom doe ik een appel: werk dieper dan alleen het nagaan of het tot uw bevoegdheid hoort of hoorde dat u iets moest hebben gezien op een bepaald ogenblik. Zowel van de Nationale Bank als van de FSMA mogen wij meer verwachten. Vorige keer deden wij dat appel aan de bank, nu doen wij het aan u, omdat u echt deel uitmaakt van de entiteit België, en er ook naar moet streven fiscale fraude in de toekomst te vermijden. Daarom moeten wij van u weten wat u met bepaalde informatie doet, die echter strikt genomen niet onder uw bevoegdheid valt.

De FSMA doet bijvoorbeeld aangifte bij het gerecht van de bijzondere mechanismen die door een onderneming die onder haar toezicht staat, zijn opgezet met als doel of gevolg fiscale fraude door derden te bevorderen, wanneer zij er kennis van heeft dat deze bijzondere mechanismen van de onderneming, zelfs als dader, mededader of medeplichtige, een onder het strafrecht vallend fiscaal misdrijf vormen, dat strafrechtelijk kan worden bestraft krachtens de wet van 2 augustus 2002.

Wanneer u bijvoorbeeld zou constateren dat het een onderneming is die niet onder uw toezicht valt, wat doet u dan vandaag met die informatie? Als het niet gaat om “door derden te bevorderen”, wat doet u dan met de informatie? Dan zou het stricto sensu niet onder uw toezichtsveld vallen. Dat zijn mijn concrete vragen. Wat doet u met alle informatie die u krijgt, maar waar u stricto sensu vandaag niet moet ageren, hoewel zowel de Nationale Bank als de FSMA ons hiermee informatie zouden kunnen geven?

Mijnheer de voorzitter, het stukje over het centraal aanspreekpunt is geskipt tijdens de uiteenzetting van de heer Smets. Betekent dat dat wij nog een aparte bespreking over het CAP krijgen?

Le **président**: On demande la permission de photographier. Il s'agit du photographe du parlement.

Luk Van Biesen (Open Vld): C'est le bon moment, il n'y a pas de problème!

Le **président**: Monsieur Calvo, on appelle cela "l'expérience politique"!

Luk Van Biesen (Open Vld): Mijnheer de voorzitter, kunnen wij het CAP nog apart behandelen? Kunnen wij de vragen dienaangaande vandaag nog aan de vertegenwoordigers van de Nationale Bank stellen?

Le **président**: Chers collègues, je vais être franc avec vous. Il est 15 h 20. J'ai encore quelques inscrits en plus des experts et votre humble serviteur qui a aussi deux ou trois questions. Je pense que nous allons clôturer les questions aujourd'hui et que nous allons à nouveau inviter la Banque nationale et la FSMA pour une séance de deux heures maximum durant laquelle ils pourront répondre.

Nous avions prévu d'aller jusque 16 h 00. J'ai encore plusieurs inscrits. Je ne compte pas le nombre de questions qui ont été posées. On a dépassé les cent questions! Il faut être raisonnable! Ils auront le temps d'y répondre et vous aurez encore le temps de répliquer.

Dans ce cadre-là, pour répondre à votre question, monsieur Van Biesen, on peut demander à M. le gouverneur de développer l'aspect relatif au point de contact central.

Rob Van de Velde (N-VA): Mijnheer de

voorzitter, ik hou van een man met een mening, die vooruitstrevend is en voortwerkt zoals u dat doet. Kan in dit geval de vraag worden gesteld of de heren iets later kunnen blijven dan tot 16 uur, zodat wij de koffie, het nagerecht en het voorgerecht niet moeten opbreken? Als de mogelijkheid bestaat om nog even voort te werken, zou ik die vraag stellen alvorens te beslissen om op te breken.

Le **président**: Monsieur Van de Velde, la raison pour laquelle nous travaillons aujourd'hui jusqu'à 16 h, c'est qu'à cette heure une commission commence. Elle concerne un grand nombre de membres de la commission Panama Papers. Par respect de ce qui a été convenu, je propose d'arrêter les travaux à 16 h.

J'imagine que du côté de la FSMA et de la Banque nationale, il n'y pas d'objection à revenir dans un délai raisonnable pour répondre aux questions. Cela vous permettra de faire l'inventaire des questions qui vous ont été posées et d'apporter un certain nombre de réponses. Pas mal de questions appellent des développements.

Luk Van Biesen (Open Vld): Mijnheer de voorzitter, ik had een vraag over het CAP. Als het echter later aan bod komt, zal ik mijn vraag tijdens de volgende vergadering wel stellen.

Le **président**: M. Smets n'a pas eu l'occasion de développer; je propose donc qu'il le fasse la fois prochaine.

Georges Gilkinet (Ecolo-Groen): Monsieur le président, monsieur Servais, l'objet de la réunion, ce n'était pas Twin Peaks, ce n'était pas les contrôles que vous faites sur les assurances. C'est de comprendre la façon dont l'articulation existe entre la Banque nationale et la FSMA aujourd'hui en matière de contrôle des banques, et le rôle qu'a joué la CBFA par rapport à certains dossiers qui ont été mis au jour, à la fois dans le cadre des dossiers Panama Papers mais aussi, je dois vous le dire, dans le cadre des auditions que nous avons déjà tenues dans le cadre de cette commission.

Quand nous recevons les responsables de Dexia, aujourd'hui, M. Devriendt, qui n'est pas là depuis longtemps, dit: "Aujourd'hui, je peux vous dire qu'il n'y a plus rien, mais il s'est passé des choses." KBC dit: "À un moment, on a décidé de sortir des offshore." Une autre banque nous a parlé de Nagelmackers.

Á l'époque, c'est la CBFA qui était en charge du contrôle prudentiel des banques qui, pour moi, dans ma conception, implique également la question du contrôle des pratiques fiscales des banques. Je pense que pour un effet ne serait-ce que de réputation, il n'est pas acceptable qu'une banque participe de façon active à des montages fiscaux qui ont pour objectif d'éviter l'impôt.

Je voudrais comprendre – et cela vous permettra de le préparer pour la fois prochaine – comment, à l'époque, la CBFA a agi par rapport aux filiales des banques belges dans des paradis fiscaux. Estimez-vous que ce n'était pas du tout votre rôle pour une question de territorialité, que c'était en dehors de vos missions? Estimez-vous que vous étiez pieds et poings liés? Cela vous satisfaisait-il? Vous êtes-vous exprimés à l'égard de l'autorité en disant: "Il faudrait peut-être nous donner davantage de missions"? Vous êtes-vous exprimés dans le cadre de réunions au plan international pour dire: "On a vraiment un problème avec ces banques qui ont des filiales à l'étranger et qui les utilisent pour masquer certaines opérations qui ne sont pas tout à fait positives"?

La question que nous nous posons est la suivante: que doit-on changer dans le contrôle prudentiel, peut-être en comparant nos systèmes avec d'autres systèmes à l'étranger, pour que vous participiez de cet objectif de la justice fiscale et du contrôle fiscal?

Par exemple, mais est-ce que c'est juste un effet d'annonce, monsieur le gouverneur, vos collègues allemands ont dit: "Suite aux révélations en matière de Panama Papers, on va procéder à un *screening* des banques qui sont concernées". Le gouverneur de la banque allemande cite même des banques, a des propos très précis et très durs à l'égard notamment de la Deutsche Bank.

J'ai entendu, et c'est une des informations du jour, que vous aviez décidé de vous intéresser à ce qui se passait, mais je ne sens pas de la part des autorités belges – peut-être que je me trompe et que c'est simplement une manière différente de s'exprimer – la même volonté d'agir, la même volonté d'aller au bout des choses.

J'ai l'impression que les deux instances que vous représentez, dont la CBFA – monsieur Servais, vous en êtes le responsable, il y a donc une continuité à assumer –, se contentent de cette impuissance créée par les conditions du cadre légal.

Ce qui est étonnant dans ce que vous expliquez,

c'est qu'il n'y a eu aucune dénonciation au fisc depuis des années, aucune sanction de quelque sorte que ce soit. Soit la vertu des banques est totale, soit le contrôle est inopérant. Moi, je ne crois pas, excusez-moi, à la vertu totale des banques. Je pense que nous avons, collectivement, et cela vous implique aussi – vous êtes des serviteurs de l'État –, à identifier où sont les lacunes dans notre droit et à voir comment on peut améliorer les choses.

Comment peut-on imaginer qu'une banque qui découvre une pratique pas tout à fait correcte de la part d'un de ses clients doive faire une dénonciation à la CTIF et que vous, organe de contrôle, vous estimiez que vous n'avez aucune capacité d'intervenir sur le plan fiscal? Il y a là quelque chose qu'il faut pouvoir réconcilier.

Un des éléments que vous pouvez nous fournir, peut-être explicitement pour la prochaine fois, ce sont des statistiques en matière de sanction. J'ai déjà posé plusieurs fois la question à différents ministres des Finances sur le caractère *fit and proper* de certains dirigeants de banque qui avaient été concernés dans des dossiers qui n'avaient pas été gérés de façon optimale. La Banque nationale décide-t-elle régulièrement que quelqu'un n'est pas *fit and proper*, n'est pas en capacité de gérer une banque? Dans d'autres pays, il y a une utilisation de la sanction comme un exemple de ce qu'il ne faut pas faire. Je pense que les sanctions, dans le cadre de ce que vous réalisez, ont cette vertu – y compris des banquiers qui sont condamnés à des dommages et intérêts. J'ai l'impression qu'on est largement dans un cadre d'impunité en Belgique par rapport à des faits qui ne sont pas issus de notre imagination. Je répète que nous avons eu des dirigeants de banque qui disaient: "Aujourd'hui, tout va bien, mais il est vrai que, par le passé, on n'a pas vraiment les documents que vous demandez, mais il était de notoriété publique que ce n'était pas optimal. Maintenant tout va mieux."

Au moins, il faut pouvoir avoir des réponses. Je n'ai pas connaissance que, dans un passé récent, des dirigeants qui auraient été trop loin dans la complicité de montages frauduleux aient été condamnés.

J'ai bien lu vos recommandations. Elles ne me posent pas de difficultés. Je pense qu'il manque un volet: la capacité de collaboration avec les services fiscaux, la capacité de sanction, la publicité des sanctions, l'harmonisation des règles européennes vers le haut par rapport à d'autres pays qui seraient peut-être plus offensifs que le nôtre – on pourrait même sortir du cadre européen. Je ne prends pas souvent les États-Unis en exemple. Mais je pense que, par rapport à des responsables d'établissement bancaire ou de la haute finance qui auraient fauté, là, il y a, en tout cas, une tradition de sanction et d'exemple qui doit pouvoir donner un signal à ceux qui seraient tentés, demain, de suivre la même voie que celle décrite dans les Panama Papers, notamment à propos de Dexia jusqu'en 2008-2011.

Peter Dedecker (N-VA): Mijnheer de voorzitter, ik zal mijn uiteenzetting uiteraard zo kort mogelijk proberen te houden.

Iedereen was en is nog altijd even verontwaardigd over wat daar is kunnen gebeuren met Belgische banken en dochters van Belgische banken, met Dexia en Experta als koplopers.

Op dat vlak wil ik het verhaal in drie delen opsplitsen: de oprichting van Experta, *ongoing business* en uiteindelijk de verkoop ervan.

Over de oprichting hebben wij vorige week hier Wouter Devriendt gehoord. Hij kon er niet zo heel veel over zeggen vanwege de NDA, waarop ik straks nog terugkom. Hij was ter zake echter vrij duidelijk. Hij wees erop dat, wanneer in 2002 een dochter in Luxemburg wordt opgericht, dat niet is om wijn te verbouwen. Iedereen weet wel wat daar aan de gang was.

Ik zou dus aannemen dat daar minstens een belletje gaat rinkelen en dat zulks een trigger is om effectief de nodige stappen te zetten en een aantal zaken te onderzoeken. Ik sluit mij ter zake aan bij de heer Van Biesen, die voorstelt minstens een onderzoek te doen, om het probleem aan te pakken en te signaleren waar het vastloopt.

Wanneer ik naar de slides kijk, dan stond op een aantal slides de titel “Nuanceringen”, met allerlei argumenten over de zwaarte van de bewijslast, zoals het feit dat de inbreuk van de bank en de cliënt moet zijn bewezen. Een ernstig vermoeden is blijkbaar niet genoeg om verdere stappen te zetten. Dat was meer een oplijsting van argumenten om het probleem niet aan te pakken, terwijl wij toch een zekere proactiviteit, inzet en een bepaalde houding verwachten om wel verder te gaan.

Dat is dus iets wat wij kunnen missen. Dat waren een aantal excuses en redenen, om niet te moeten ingrijpen, terwijl toch wordt verwacht dat wij die zaak aanpakken. Een belangrijke taak, het

voorkomen van dergelijke zaken bij de banken, was immers een van de zaken uit de circulaire van 1997, waarin stond dat een beleid moest worden opgezet om dergelijke zaken te voorkomen.

Wij konden op dat vlak dus stappen verder zetten. Wanneer is geweten dat een Belgische bank ginds een dochter opricht, moeten dergelijke praktijken worden voorkomen en alle maatregelen daartegen worden getroffen.

Ik ga nu over naar deel 2.

Dexia wordt in 2009 gered. Wouter Devriendt vertelde dat zij zich vanaf de redding in 2009 direct bewust waren van het probleem Experta en het mogelijke imagorisico ter zake. Zij hebben toen een taskforce opgericht en een aantal maatregelen getroffen.

Het was op dat vlak een goede uiteenzetting van de heer Devriendt. Wanneer men dat echter vaststelt, vraag ik mij af wat de rol van de toezichthouder is. Wat is zijn rol, op het moment dat iets dergelijks wordt vastgesteld en dat dergelijke strategische beslissingen op de raad van bestuur worden genomen? Er is op dat moment reden te meer om in te grijpen en stappen te zetten.

Dat was dan deel 2.

Als laatste deel, Experta en BIL worden verkocht in 2012. Bij de verkoop van die bank moet er uiteraard een goedkeuring komen van de toezichthouder. De toezichthouder wordt betrokken bij het verkoopproces. Dat was in 2012, dus net na de overheveling naar de Nationale Bank, maar het is een proces dat daarvoor al even bezig was, dus het is een gemengd verhaal.

De toezichthouder wordt betrokken bij dat verkoopproces en dan komt men daar met de MDA, een standaardclausule, volgens Wouter De Vriendt. Bij de verkoop van een bank belooft men inderdaad dat men geen informatie zal vrijgeven over cliënten en over allerlei concurrentieverstorende zaken.

Men weet op dat moment dat men met een situatie zit, dat men een bank verkoopt waaraan een aantal tricky points zijn. Men zit met een bank waarvan men zelf weet dat het een gigantisch imagorisico is omwille van de activiteiten van die bank.

Als men dan een MDA tekent, blijft men zitten met dat imagorisico. Men weet immers dat men daarover achteraf niets kan zeggen. Blijkbaar wilde men daarover bewust zwijgen. Dan vraag ik mij opnieuw af of de toezichthouder, die betrokken was bij het verkoopproces van BIL en Experta en die dat proces heeft begeleid, zich bewust was van die MDA en van de gevolgen daarvan.

Heeft hij die MDA mee goedgekeurd? Staat hij mee achter de MDA? Wat zijn daarvan vandaag de gevolgen? Op dat moment zwijgt men het hele verhaal dood en vermijdt men dat men die sporen achteraf opnieuw volgt, die constructies opnieuw ontleedt en verder kan aanpassen.

Men wist sporen. Men wist bij wijze van spreken bewijsmateriaal. Dat zou een te zware beschuldiging zijn, maar het begint daar heel sterk op te lijken. Was uw voorganger zich bewust van de impact van die MDA en hebt u die mee goedgekeurd?

Vincent Scourneau (MR): Ces dernières semaines, nous avons eu l'occasion de rencontrer, de réunion en réunion, des banques vertueuses et par moments, j'ai pu partager le doute, l'effroi aussi, en tout cas, le sentiment généralisé des commissaires d'être parfois confrontés à des déclarations particulières. Ici, nous rencontrons deux autorités, les plus hautes en matière de contrôle au niveau bancaire. Je pars donc d'un *a priori* tout à fait favorable. Je suis d'ailleurs un peu déçu de voir les procès d'intention qui sont, de manière liminaire… je pense que nous sommes dans le même camp, que ce soit au niveau de monsieur le gouverneur ou de monsieur le président. Et par voie de conséquence, nous sommes là pour réfléchir à un modèle encore plus efficace. J'entends, et je dis *a priori* y être favorable, j'entends que, effectivement, des choses se passent très bien en Belgique. Nous sommes parfois initiateurs, précurseurs, soulignés par des instances supranationales, lorsque tout n'est pas mauvais. Tout est toujours perfectible mais tout n'est pas mauvais et par voie de conséquence, nous pourrons aller au-delà du modèle actuel.

Mais pour aller au-delà du modèle actuel, je tiens à poser une question à M. le gouverneur, qui mentionne souvent et fait d'ailleurs souvent référence à la BCE, la Banque centrale européenne, comme à un des contrôleurs prudentiels. N'est-ce pas l'instance qui serait la plus appropriée? Et on sent aujourd'hui, au niveau des débats, et on sent évidemment que ce dossier est porté au niveau supranational et au niveau européen. Le Parlement européen a décidé d'une commission d'enquête. J'imagine qu'un jour, nous

pourrons vraisemblablement utilement faire part de nos travaux. Mais en fin de compte, n'est-ce pas à ce niveau-là, au niveau de la BCE, que nous devons porter les matières en termes de lutte anti-blanchiment et de lutte contre la fraude fiscale? En d'autres termes, n'est-il pas envisageable que la BCE puisse se substituer à nos autorités de contrôle? C'est la question que je voulais poser à M. le gouverneur.

J'ai une question également pour M. le président. On a beaucoup ressenti - c'est un sentiment qui a été partagé -toute l'ambiguïté au niveau bancaire entre le *compliance* et le *private banking.* Cela a encore été souligné aujourd'hui. Cette ambiguïté, finalement, provient du fait que nous avons des services qui peuvent être concurrents par principe. J'ai appris aujourd'hui - très objectivement, je trouve cela très enrichissant - qu'il existait un *compliance* indépendant, une sorte de réviseur d'entreprises, agréé depuis quelques années par la FSMA et qui permettait d'avoir un contrôle davantage prudentiel que ne doit déjà l'être au fond un réviseur qui approuve les comptes de telle ou telle institution. J'aurais donc souhaité savoir si cette méthode, ce mode de double examen, était un mode obligatoire, et si on pouvait déjà estimer sa plus-value dans le modèle qui été mis sur pied ces dernières années.

Et enfin, la question suivante s'adresse à tous les deux, puisque ce sont des compétences partagées et qui se croisent, j'imagine, au quotidien. En avril 2011, vous avez mis sur pied, le modèle Twin Peaks. Avez-vous le sentiment que ce modèle peut aller plus loin que ce qui a été mis sur pied il y a cinq ans? Ce modèle bi-polaire, qui se traduit par un meilleur contrôle, une meilleure protection des consommateurs, peut-il encore monter en puissance par rapport à une expérience quinquennale?

Monsieur le président, je me limiterai à ces trois questions, qui n'ont pas encore été abordées au cours de cette audition très riche en émotions.

Le **président**: Avant de céder la parole à nos experts, je poserai deux petites questions.

Tout d'abord un point de droit. Il concerne la circulaire de 1997 sur les mécanismes particuliers. En page 6 de la circulaire, sous la section B, il est mentionné ce qui suit: "Est considéré comme un mécanisme particulier, l'intermédiation dans le cadre d'une collaboration contractuelle ou de fait avec un établissement de crédit étranger ou une entreprise d'investissement étrangère ayant pour but ou pour effet de favoriser la fraude fiscale par des résidents ayant ouvert un compte auprès de cet établissement étranger".

Je me dis qu'un tel libellé ouvre des perspectives sur le plan de la territorialité, en particulier lorsqu'une banque belge est en relation contractuelle ou de fait avec un établissement de crédit de droit étranger, situé à l'étranger, qui, par exemple, est ou peut être sa filiale; établissement de crédit situé à l'étranger, à partir duquel s'organisent des mécanismes de fraude fiscale, notamment de dissimulation d'avoirs non déclarés, entre autres.

On peut lire, dans la même circulaire, d'autres paragraphes qui, me semble-t-il, rendent également possibles des investigations précises, particulières permettant de détecter, dans le chef de banques belges, l'existence de mécanismes particuliers.

J'ai bien évidemment été attentif au fait que vous évoquiez la contestation, par certains courants de doctrines, de la validité de cette circulaire, de sa légalité. J'observe que, dans son introduction, elle rappelle qu'elle se fonde sur l'article 57, § 3 de la loi du 22 mars 1993 relative au statut et au contrôle des établissements de crédit et sur l'article 104, § 3 de la loi du 6 avril 1995 relative aux marchés secondaires, au statut des entreprises d'investissement et à leur contrôle ainsi qu'aux intermédiaires et conseils en placements, dispositions légales qui, bien évidemment, dans l'intervalle, ont été profondément modifiées.

On a donc quand même là une circulaire qui a un fondement légal au dire mêmes des rédacteurs de ladite circulaire, en l'occurrence la CBF à l'époque. La question que je me pose, c'est de savoir si vous n'avez pas fait une lecture non pas stricte mais restrictive de la circulaire de 1997.

J'en viens, dès lors, à ma deuxième question. C'est une question de bon sens. À partir du moment où, depuis votre observatoire, il vous était donné de constater que certaines banques belges avaient un courant d'affaires avec des filiales ou avec d'autres établissements, pas nécessairement des filiales, établis dans ce qu'il était convenu d'appeler des "paradis bancaires", par la suite "territoires non coopératifs", ne considérez-vous pas qu'il vous fallait d'initiative diligenter une enquête pour examiner l'existence éventuelle d'un mécanisme particulier au regard de la circulaire? Voilà donc mes deux questions.

Troisième point. Je souhaitais rebondir ce que

disait M. Van Biesen sur le rapport qu'on pourrait demander et qui permettrait d'informer le parlement. On se rappellera que, sous la présidence du président Van Rompuy, on a, à un moment donné, entendu le Service des Décisions Anticipées sur la question de savoir ce que devait contenir son rapport annuel. Il est notamment prévu que le Service des Décisions Anticipées doit publier des avis. On se demandait si c'était tous les avis ou des avis par catégorie. En tout cas, il ressort de l'expérience que ce rapport très intéressant décrit aussi les montages qui sont proposés – évidemment de manière anonyme – au Service des Décisions Anticipées et qui sont rejetés car considérés comme étant illégaux.

D'ailleurs, dans la foulée, le même rapport du Service des Décisions Anticipées formule des recommandations au législateur. En rebondissant sur la demande de M. Van Biesen, on pourrait imaginer que le futur rapport de la Banque nationale contienne des informations relatives à des montages ou à des pratiques qui sont détectées et identifiées et qui appelleraient peut-être des réactions dans le chef du législateur.
Voilà, chers collègues, ce que je souhaitais ajouter!

Monsieur Delanote, vous aviez des questions.

Mark Delanote: Ik heb enkele vraagjes rond de strafrechtelijke meldingsplicht voor bijzondere mechanismen. In het algemeen, hoe verhoudt die bepaling, die, zoals ik nu begrijp, opgenomen staat in de wet organiek statuut van de Nationale Bank, zich tot de algemene meldingsplicht in artikel 29 van het Wetboek Strafvordering? Dus de meldingen van misdrijven, zijn jullie daaraan onderworpen? Nee? Dan is dat meteen duidelijk.

Ik heb een tweede vraag, ook een beetje in ’t algemeen over de meldingsplicht. Ik begrijp dat voor het concept “bijzondere mechanismen” ook een beetje gekeken wordt naar de fiscale administratie, dus wat men daaronder begrijpt. Heeft de meldingsplicht dan uiteindelijk nog wel zin of welke toegevoegde waarde heeft ze?

Ik begrijp dat jullie niet actief op zoek kunnen en mogen gaan naar bijzondere mechanismen; jullie hangen een beetje af van wat men daaronder begrijpt, wat ook in de circulaire staat ingegeven. Beperkt dat de draagwijdte van de meldingsplicht eigenlijk niet aanzienlijk? Is het dan niet veel logischer dat dergelijke mechanismen in eerste instantie onderzocht worden door de fiscale administratie zelf? Of is de uiteindelijke betrachting volgens jullie dat dankzij de meldingsplicht dergelijke bijzondere mechanismen in ieder geval gemeld worden bij het parket, dat men niet de omweg moet maken via de fiscus, waar men dan eventueel op de filter stoot van de doormelding aan het parket? Dat zijn zo’n beetje algemene vragen die ik heb bij jullie perceptie rond de meldingsplicht.

In de tekst valt het me op dat het moet gaan om mechanismen die zijn opgezet. Heb ik het dan juist voor dat het misdrijf moet voltooid zijn en zolang men in een voorbereidende fase zit - men is een misdrijf aan het opzetten - er dan geen meldingsplicht geldt? “Opgezet” lijkt mij toch te veronderstellen dat het mechanisme ook al in gang gezet is, dat men daarmee aan het werken is.

Dan zie ik daar toch een discrepantie met artikel 318 van het WIB, waar men destijds eigenlijk telkenmale sprak over mechanismen. Zowel in artikel 327 paragraaf 5 van het WIB, dat eigenlijk de voorloper was van de huidige meldingsplicht, zo sprak men ook in artikel 318 van mechanismen. Men heeft dan op een bepaald moment artikel 318gewijzigd, waarbij een voorbereiding van een mechanisme volstaat - dat kadert in het toenmalige bankgeheim - om in feite verder onderzoek te voeren.

Waarom is dat concept niet doorgesijpeld naar de toenmalige fiscale meldingsplicht van de toenmalige commissie? Heeft dat een bepaald nut? Met andere woorden, zou het niet nuttiger zijn dat ook mechanismen die voorbereid worden, moeten gemeld worden?

Wat de medeplichtigheid betreft, u zegt dat er sprake moet zijn van een mogelijke dubbele incriminatie, zowel van de cliënt als van de instelling zelf. Nu, ik heb daar toch een tekstueel probleem. Ik zie de tekst: “dat de bijzondere mechanismen moeten zijn opgezet met als doel of gevolg fiscale fraude door derden te bevorderen”. Dan voegt men daar nog een voorwaarde aan toe “voor zover deze instelling zelf als dader, mededader of medeplichtige voor dat fiscaal misdrijf verantwoordelijk is”. De zinsnede “met als doel of gevolg fiscale fraude door derden te bevorderen” is toch al een bijzonder deelnemingsopzet lijkt mij. Is dat niet al een bijzonder opzet, dat in feite de draagwijdte van die bepaling nog verder verengt? Kunnen we dat niet beter gewoon schrappen en hoogstens vereisen dat de bank op zijn minst medeplichtig is aan de fiscale fraude?

Het zijn maar losse denkpistes. Ik vind het een

bijzonder moeilijk gelibeleerde tekst, die misschien op zijn minst kan verduidelijkt worden. Maar ik hoor wel graag uw visie op hoe die twee zinsneden zich tot elkaar verhouden. Mijn eerste perceptie is dat het eigenlijk een bijzonder deelnemingsopzet vereist dat dan als het ware die meldingsplicht nog meer verengt.

Mijnheer Van Cottem, ik heb u ook horen spreken over de vereiste in het licht van de bankenrichtlijn voor de meldingsplicht, dat de instelling zelf dader of op zijn minst medeplichtige moet zijn. U hebt daar gesproken over een reeks contacten met de Europese Commissie. Ik zou dat graag ook eens toegelicht zien, wat die reeks contacten was. Voor zover het mij nu – ik geef dat wel toe, uit een zeer beperkt wetshistorisch nazicht – duidelijk is, betreft het eigenlijk een brief van de Europese Commissie. Ik zal dat hier niet voorlezen, maar ik heb daarbij de indruk dat de Europese Commissie eigenlijk antwoordt op een voorgekauwde vraag.

Wat bedoel ik daarmee? Voor zover ik het heb begrepen, heeft men eigenlijk aan de Commissie gevraagd of er een probleem is met het beroepsgeheim van de instelling wanneer wij een meldingsplicht opleggen aan die instelling, in de mate dat die instelling een bijzonder mechanisme vaststelt en daarbij zelf dader, mededader of medeplichtige is aan dat misdrijf. De Commissie lijkt te antwoorden dat er dan geen probleem is, voor zover het uiteraard, ik citeer: "… c'est un acte qui relève du droit pénal belge." Dat antwoordt men dan.

Men vervolgt dan wel, ik citeer: "Mes services ne disposent pas d'éléments leur permettant d'effectuer un tel examen". Blijkbaar is men dus toch niet zo uitvoerig. Op basis van de stukken die ik hier heb, is men toch niet zo ver in overleg getreden.

Ik hoor uiteraard graag van u wat dan de werkelijke achtergrond en de werkelijke draagwijdte daarvan is geweest. Op het eerste gezicht -, dit is natuurlijk maar een buikgevoel - zou het mij verwonderen dat het beroepsgeheim een probleem zou opleveren om een melding te doen van een strafrechtelijke inbreuk, zelfs al is de bank daar niet rechtstreeks als dader, mededader of medeplichtige bij betrokken. Dat is in ieder geval een vraag die verder juridisch moet worden uitgespit, maar waar ik uiteraard graag ook uw visie op hoor.

Marc Bourgeois: Monsieur le président, je souhaiterais poser quatre questions très courtes.

Tout d'abord, pensez-vous qu'il serait opportun que la circulaire soit coulée dans un autre instrument juridique?

Marc Bourgeois: Devrait-elle faire l'objet d'aménagements au niveau de son contenu, notamment depuis l'évolution de la notion de fraude fiscale grave? Pourriez-vous suggérer des aménagements à ce propos?

Par ailleurs, on a beaucoup parlé de la quatrième directive relative au blanchiment et de l'intégration en tant que délit sous-jacent, désormais à l'échelle européenne, de la fraude fiscale. Ne craint-on pas que des conceptions différentes en matière de fraude fiscale puissent avoir pour résultat que l'objectif d'harmonisation ne soit pas totalement atteint? Des garanties sont prévues dans la directive puisqu'il est question de sanctions. Mais des différences en termes de définition de fraude fiscale et de l'approche répressive demeurent encore, selon moi, en cette matière. Cela ne risque-t-il pas de tempérer l'enthousiasme exprimé quant à l'apport de cette quatrième directive?

Que faites-vous si un quidam, un employé d'une banque par exemple, vient vous trouver pour vous décrire un mécanisme particulier qu'il estime avoir été mis en place par l'établissement dans lequel il travaille? Quelles sont les réactions que suscite ce genre de comportement, au regard du cadre juridique qui est le vôtre?

Enfin, ma dernière question rejoint toute une série de questions relatives à la territorialité. L'approche économique que je pourrais qualifier de *substance over form* vous a-t-elle parue trop risquée d'un point de vue juridique? Le législateur pourrait-il faire quelque chose pour vous habiliter à adopter une position plus économique en termes d'extension de votre champ de contrôle, ce dans le cadre européen?

Jan Smets: D'abord, je veux remercier tous les membres de la commission pour la série de questions. Nous allons essayer effectivement de préparer des réponses qui aideront à clarifier encore, dans la mesure du possible, le cadre dans lequel nous travaillons ainsi que l'action que nous menons.

Je voudrais simplement éviter que cette session se termine avec certaines interprétations et impressions que, délibérément, je n'ai pas créées, je n'ai pas voulu créer.

D'abord, s'il est vrai que la situation des banques

s'est améliorée depuis la crise financière, et je pense pouvoir apporter certains éléments de cela, honnêtement, je pense que le contexte a aidé, la régulation a aidé, la BCE, tout le contexte international a aidé à cela. Je pense aussi qu'une partie de cette amélioration est due au travail journalier de tous les collaborateurs qui se mettent à cela à la Banque nationale; ils sont 320 pour le moment contre 190 en 2008. C'est notamment grâce à tous ces éléments que l'amélioration peut être constatée, en plus du travail de prévention.

On ne peut pas tout mesurer. On ne peut pas mesurer toute l'efficacité d'une action au départ du nombre de cas qui in fine, *at the end of the day*, sont remis au parquet. Tout un travail de prévention se fait dans un cadre et avec des processus que je veux bien faire détailler.

Ik wil eraan toevoegen dat ik zeker niet gezegd heb dat de wereld *plus que parfait* is, wel integendeel. Ik heb gezegd dat het Belgisch kader de *précurseur* was voor het Belgische territorium, en dat zulks ongetwijfeld heeft geholpen om een aantal toestanden in hoofde van Belgische banken voor hun eigen territorium te vermijden.

De zwakte van de *précurseur* te zijn, in de mate waarin de rest van Europa nog niet is gevolgd — het is een zwakte, die wij duidelijk naar voren hebben gebracht — is dat in de rest van Europa dat kader er niet is. Dat creëert de hele moeilijkheid van de groepsdimensie. Een groepsdimensie waar wij een controlebevoegdheid hebben, bijvoorbeeld prudentieel naar solvabiliteit, voor de groep, rendabiliteit enzovoort, maar niet voor *anti-money laundering* en zeker niet voor bijzondere fiscale mechanismen want dat bestaat alleen in België.

Dus is er absoluut geen sprake van zwarte pieten door te spelen. Dat wens ik absoluut niet. Ik wens u alleen attent te maken op het kader waarin wij prudentiële, geen fiscale, autoriteit hebben. Ik denk ook niet dat u zou willen dat wij dat zijn. Als u het wilt, moet u de wetgeving aanpassen, denk ik. Het kader waarin wij als prudentiële autoriteit onze missie vervullen impliceert inderdaad beperkingen voor wat wij, lokale toezichthouders, in andere landen met andere nationale wetgevingen kunnen doen of laten.

Weet u, wij komen uit een tijd waarin de lokale autonomie zelfs op het voorplan stond, omdat men niet wilde dat, wanneer banken deel uitmaakten van grote groepen, zij instructies kregen van de groepen en men het eigen maatschappelijk belang nog altijd moest nastreven. Er zijn trouwens belangrijke Belgische banken die dochters zijn van buitenlandse banken, zoals uw weet. Hier is de trend inderdaad anders. Nogmaals, ik prijs mij daar gelukkig mee. Ik ondersteun dit ten volle dat wij in deze materie van een puur nationale naar een groepsdimensie kunnen evolueren. Dat is precies de grote realisatie van de vierde richtlijn waarvan ik duidelijk zeg, samen met de voorzitter, dat wij die zo snel mogelijk moeten goedkeuren.

En outre, nous avons certaines propositions pour renforcer dans ce cadre la directive. Mes gens y travaillent: au niveau européen, ils gèrent des groupes de travail pour y contribuer, améliorer la directive davantage et pour qu'il y ait un échange d'informations et partant, une lutte contre la fraude fiscale internationale plus efficace, objectif auquel je souscris entièrement.

Jean-Paul Servais: Dans le prolongement des propos de M. le gouverneur, propos auxquels je souscris, je pense, comme peut-être aussi votre expert, M. Bourgeois, ou M. Massin qui a beaucoup travaillé en comptabilité, que l'approche groupe *substance over form* est primordiale. C'est ce que nous faisons dans un certain nombre de cas pour des groupes.

M. Gilkinet citait le cas de la Deutsche Bank. Jusqu'en 2010, la Deutsche Bank ne disposait d'aucun collège de superviseurs alors que ce groupe est important. La succursale à Londres était gérée par la (…) finalement.

Nous avons développé cela, comme le gouverneur l'a dit à juste titre, pour les aspects quantitatifs. En ce qui concerne les aspects qualitatifs et des dossiers individuels à connotation fiscale, nous dépendons de l'administration fiscale pour tout ce qui est "remontée de l'information" et le principe de territorialité s'applique "malheureusement". Je le précise pour M. Calvo. Je précise cela car ces deux dernières années – et j'attire l'attention des commissaires sur ce que je vais dire – nous avons transmis 120 dossiers à l'autorité judiciaire, tous pour des cas de pratiques d'acteurs financiers.

Binaire optie, Forex en andere. Hetzelfde, en recenter nog, door de Nationale Bank. Ik zal geen naam citeren, maar het is overduidelijk op basis van de lezing van een aantal kranten. Wij zijn dus heel proactief. Wat de gerechtelijke overheid betreft, zien wij systematisch magistraten en mensen van het parket, elke week, met kanttekeningen. Mijn mensen zijn systematisch constant bezig met hun rol van experts.

Mais pour cela, il faut nous donner des armes. Je ne vais pas jouer le rôle de celui qui dit: "Donnez-nous des armes, messieurs et mesdames les parlementaires, et nous agirons". Je crois qu'il y a un problème de territorialité qui est évident et qui ferait que les porte-parole de l'intérêt général, que nous représentons par rapport à la collectivité que vous représentez, ne peuvent pas jouer leur rôle dans un certain nombre de cas.

À cet égard, je crois que la quatrième directive qui n'est pas encore transposée – les textes sont prêts à vous être soumis – plus le fait que la Banque centrale pourrait se substituer à des autorités de contrôle étrangères que nous ne sommes pas, malgré que nous soyons en contact avec elle, serait important pour autant que ces cadres juridiques évoluent aussi. Nous ne pouvons pas envoyer d'inspecteurs à l'étranger. Nous n'avons pas accès, c'est très clair. Mais, en plus, il faudrait que le cadre – et ça c'était la remarque tout à fait sage du gouverneur – soit aussi évolutif et progressif que le nôtre. Ça, c'est peut-être la question fondamentale.

Le **président**: Je vous remercie. Nous allons donc nous revoir assez rapidement. Je vais me concerter avec le président Van Rompuy pour voir comment on peut s'organiser. Cela vous laisse du temps pour pouvoir répondre.

Nous allons vous transmettre le projet de compte rendu intégral ce qui vous permettra, MM. Smets et Servais, d'avoir les questions qui vous ont été posées. Cela vous permettra, au-delà de votre prise de notes… On vous enverra ça dans les meilleurs délais. Merci, chers collègues.

La réunion publique de commission est levée à 16.06 heures.
De openbare commissievergadering wordt gesloten om 16.06 uur.

BIJZONDERE COMMISSIE FRAUDE PANAMA PAPERS

van

DINSDAG 21 JUNI 2016

Voormiddag

_____

COMMISSION SPÉCIALE FRAUDE PANAMA PAPERS

du

MARDI 21 JUIN 2016

Matin

_____

La réunion publique de commission est ouverte à 10.04 heures et présidée par M. Ahmed Laaouej.
De openbare commissievergadering wordt geopend om 10.04 uur en voorgezeten door de heer Ahmed Laaouej.

Continuation de l'audition de
- M. Jan Smets, gouverneur, Banque nationale de Belgique;
- M. Jean-Paul Servais, président, FSMA;
- M. Koen Algoet, chef de service contrôle prudentiel des banques, Banque nationale de Belgique;
- M. Jozef Swyngedouw, chef de service politique prudentielle et stabilité financière, Banque nationale de Belgique;
- M. Jean-Michel Van Cottem, directeur, FSMA.
Voortzetting van de hoorzitting met
- de heer Jan Smets, gouverneur, Nationale Bank van België;
- de heer Jean-Paul Servais, voorzitter, FSMA;
- de heer Koen Algoet, dienstchef prudentieel toezicht banken, Nationale Bank van België;
- de heer Jozef Swyngedouw, dienstchef prudentieel beleid en financiële stabiliteit, Nationale Bank van België;
- de heer Jean-Michel Van Cottem, directeur, FSMA.

Le **président**: Chers collègues, l'heure c'est l'heure, même avec quatre minutes de retard!

Nous allons donc débuter nos travaux. M. Van de Velde demande la parole.

Rob Van de Velde (N-VA): Mijnheer de voorzitter, wij hebben via verschillende kanalen moeten vaststellen dat er vorige week aan de voorzitter van deze commissie, en ik veronderstel ook aan het secretariaat, documenten zijn bezorgd door Karel Anthonissen van de BBI, die niet rondgedeeld zijn aan de commissieleden.

In plaats van daar hier een hele scène over te maken zal ik u zeggen dat mijn partij absoluut niet de intentie heeft er hier een schijnvertoning van te maken. Als er dergelijke documenten worden verspreid, die trouwens van toepassing zijn op wat wij vanochtend zullen bespreken, moeten die rondgedeeld worden.

Wij willen u vragen vanmiddag uitzonderlijk een vergadering van het Bureau in te lassen. Ik wil graag van u een verklaring, en ik wil dat wij afspraken maken die ervoor zorgen dat wat wij hier doen inhoudelijk correct is en dat wij ons werk fatsoenlijk kunnen verderzetten. Als dit soort informatie wordt achtergehouden, moeten wij verdergaan op wat wij lezen in de pers, en dat kan absoluut niet.

Le **président**: Y a-t-il d'autres interventions sur ce point?

Peter Vanvelthoven (sp.a): Mijnheer de voorzitter, ik heb u schriftelijk gecontacteerd met de vraag om de documenten van de heer Anthonissen niet alleen ter inzage te leggen op het secretariaat maar om ze ook aan de collega's te bezorgen. Die vraag wil ik vandaag opnieuw ondersteunen. Als wij onze werkzaamheden ernstig nemen, dan moeten wij ze ook goed kunnen voorbereiden. Met andere woorden, als wij een kopie krijgen van de documenten die onder anderen door de heer Anthonissen worden overgemaakt, dan moeten wij die ook rustig kunnen bestuderen om de hoorzittingen goed te kunnen voorbereiden.

Roel Deseyn (CD&V): Mijnheer de voorzitter, ik sluit mij aan bij de vorige sprekers. Er zijn hier nog veel gevoeligere documenten en brieven rondgedeeld, die ons nochtans onmiddellijk ter beschikking werden gesteld. Volgens mij is het een goede geplogenheid als die documenten naar u als voorzitter worden gestuurd. Dat gebeurt niet onder embargo, want er werd uitgebreid over gecommuniceerd in de pers. Het laatste wat wij moeten bekomen, is dat de schijn wordt gewekt als zouden de parlementsleden geen gevolg geven aan een en ander. Het feit dat bepaalde documenten niet ter beschikking werden gesteld, wordt bij dergelijke berichten echter nooit meegedeeld. Ik vind dit dus een zeer belangrijke

zaak.

Luk Van Biesen (Open Vld): Mijnheer de voorzitter, voor het vervolg van de drie interpellaties wens ik even duidelijkheid te krijgen over de documenten die ter inzage liggen. Zijn dat effectief de documenten die de heer Anthonissen ter beschikking heeft gesteld? Ik heb vernomen dat hij drie delen heeft gebracht, waarvan slechts één deel ter beschikking van de parlementsleden zou zijn. Van twee delen zou nog worden onderzocht of wij die wel zouden mogen zien. Klopt dat verhaal of klopt het niet?

Het lijkt mij zeer eigenaardig dat leden moeten wachten tot andere krachten in dit Huis beslissen of wij iets mogen zien of niet mogen zien. Klopt het dat de heer Anthonissen drie delen heeft binnengebracht, waarvan de parlementsleden slechts een derde zouden mogen inkijken? Alleen zijn onuitgegeven boek, dat geen enkele uitgever wil uitgeven, zou te onzer beschikking zijn, maar delen twee en drie zouden wij niet mogen zien. Die zouden eerst worden voorgelegd aan andere diensten alvorens de parlementsleden er inzage van krijgen. Klopt dat verhaal of klopt het niet?

Eric Van Rompuy (CD&V): Ik wil mij aansluiten bij wat hier gezegd is. Vanmiddag hebben wij een hoorzitting met de heer Anthonissen. Wij hebben die beperkt tot de discussie over 2009 en de brief van de persoon die wij om 17.00 uur zullen horen. Het gaat dus over bepaalde offshoreconstructies van Dexia die door de heer Anthonissen via de BBI Gent aan de toezichthouders zijn aangemeld. De heer Servais heeft vorige week zelfs 15 slides daarover gegeven. Ik heb gekeken naar wat de heer Anthonissen ons bezorgd heeft, mijnheer Van Biesen. Het is een heel boek, maar het gaat niet over Panama. Het is een verzameling van alle interviews en lezingen die hij ooit gegeven heeft, maar als wij vanmiddag de heer Anthonissen horen, dan gaat het toch over de Panama Papers?

Rob Van de Velde (N-VA): En over de buitenlandse filières en wat er al dan niet gebeurd is rond… en rond de dossiers die hij heeft overgemaakt. *(zonder micro)*

Eric Van Rompuy (CD&V): Ja, daarover gaat het. Maar wat hij heeft neergelegd, dat is een bloemlezing van 150 bladzijden van alle mogelijke interviews en alle mogelijke dingen.

(…): (…)

Eric Van Rompuy (CD&V): Ik ben daarjuist gaan kijken. Dat is zo'n turf van 150 bladzijden of nog meer met alle mogelijke beschouwingen die hij ooit gegeven heeft over fiscale fraude.

Ik stel voor dat wij deze namiddag het boek dat hij gaat publiceren… Ik vind het inderdaad straf dat men, terwijl men in de namiddag door het Parlement wordt opgeroepen om uitleg te geven over een specifieke problematiek, in de pers twee keer na mekaar grote interviews geeft. Ik steun wat de collega's zeggen over wat wij in de kranten allemaal lezen. Dat is voor het Parlement eigenlijk alsof wij als laatste in de beurt hem nog even mogen horen.

Ik heb er alle begrip voor, mijnheer de voorzitter, dat u, toen u die turf binnenkreeg, waarin ook een aantal zeer vertrouwelijke interne documenten zitten, hebt gezegd dat de parlementsleden dit mochten inkijken. Het feit dat hij dit allemaal in de pers heeft laten zetten, terwijl hij hier was uitgenodigd voor een hoorzitting over een bepaalde problematiek, is volgens mij ongezien. Vorige week is dit trouwens al behandeld door de heren Servais en Van Cottem. Bovendien hebben wij daar ook de slides van.

Le **président**: D'autres membres souhaitent-ils intervenir sur ce point? *(Non)* Je vais donc vous faire part de mes considérations.

Chers collègues, nous représentons le pouvoir législatif; ce faisant, nous nous devons de respecter les lois.

Par ailleurs, nous nous retrouvons face à un fonctionnaire tenu par le secret professionnel qui a décidé de communiquer des documents couverts par le secret professionnel. Ces documents ont été communiqués à votre modeste serviteur, président de votre commission.

Je ne perds pas de vue que les documents qui nous ont été transmis peuvent, un jour, servir de base à une taxation. Imaginez l'argument qui pourrait être invoqué sur la base de la divulgation et de la violation du secret professionnel par le fonctionnaire et les conséquences que cela pourrait avoir sur le bon déroulement de l'impôt à venir. Autrement dit, il pourrait y avoir une invalidation d'une taxation en raison d'un problème de procédure dont nous serions responsables.

Vous comprendrez que, dans ces conditions, je souhaite m'entourer d'un certain nombre de précautions, ce que j'ai fait en répondant à l'email de M. Vanvelthoven. J'ai saisi le service juridique de la Chambre à qui j'ai demandé un avis dans l'urgence. Cet avis m'a été transmis, hier, à 11 h 15. Je tiens d'ailleurs à remercier le service juridique qui a travaillé dans l'urgence et de façon

très rapide.

Cet avis juridique renvoie la responsabilité de la divulgation de ces pièces à la commission tout en apportant quelques tempéraments. Vu le fait qu'un certain nombre d'expressions ont été utilisées, nous ne pouvons que penser qu'on nous cache certaines choses. Cette façon de faire me heurte quelque peu dans la mesure où, pour ce qui me concerne, je ne cache rien. J'essaie de faire en sorte que notre commission puisse travailler correctement, sérieusement, dans le respect de la légalité et des missions qui sont les siennes. Je vous lis cet avis du service juridique: "Monsieur le président, le dossier qui a été communiqué au secrétariat de la commission est adressé aux membres de la commission, mais il appartient à la commission de décider selon quelles modalités les membres peuvent le consulter.

Dans la mesure où ce dossier contient des documents internes à l'administration fiscale, couverts par le secret professionnel, la commission peut en effet être d'avis que la procédure de consultation au secrétariat s'impose.

Même s'il est vrai que M. Anthonissen a communiqué le dossier sous sa responsabilité, toujours est-il que la commission doit veiller à éviter que les documents, dont on peut raisonnablement penser qu'ils sont couverts par le secret professionnel, ne soient divulgués. Le choix de la procédure appartient à la commission qui décidera, en prenant en compte tant la nécessité de garantir la confidentialité de certains documents que les exigences d'un examen approfondi par ses membres.

Par ailleurs, le dossier contient, en particulier, une copie d'un document précédemment transmis par le ministre des Finances pour lequel la commission avait déjà décidé qu'il pouvait être consulté selon la procédure de consultation au secrétariat. Il serait donc logique de suivre la même procédure au moins pour ce document. M. Goris, directeur du service juridique."

Voilà, chers collègues, je vous réponds en pleine transparence. Pour le reste, M. Van de Velde demande la convocation d'un Bureau. Je rappelle qu'un Bureau est déjà convoqué à 13 heures. Si je l'ai fait, c'est précisément pour anticiper la difficulté à laquelle nous sommes confrontés. Je m'en remets à l'avis de la commission.

Je continuerai à y défendre le point de vue que nous devons réfléchir à deux fois. Et pour le reste, en termes de diligence, il me semble, mais je peux peut-être me tromper, que la semaine dernière, un mail est parti du secrétariat pour vous inviter à venir consulter les dossiers de M. Anthonissen.

J'ajouterai qu'il faut être de bon compte. À vue d'œil, ce sont des dossiers qui font plus d'une centaine de pages, dans lesquels on retrouve, entre autres, des coupures de presse, des espèces d'articles de doctrine et, par intermittence, des pièces qui sont concernées par le secret professionnel. Autrement dit, si vous voulez aller à l'essentiel, consulter ces dossiers ne vous prendra pas des heures et des heures. Ces choses peuvent se faire rapidement.

Voilà ce que je tenais à vous dire. Pour le reste, nous avons un Bureau à 13 heures; nous pourrons donc continuer à en parler.

Rob Van de Velde (N-VA): Mijnheer de voorzitter, mijn excuus, maar wat we hier doen aan inhoudelijk werk is veel te gevoelig om daarover te pingpongen met de administratie, zonder er meteen het Bureau over te consulteren. Dat is niet de juiste praktijk. U neemt ter zake zelf beslissingen, misschien met een schermpje ervoor om uzelf te beschermen, maar dit zijn dingen die we meteen met de commissieleden en met het Bureau moeten bespreken om te zien wat het standpunt is. U hebt al onze nummers en al onze mailadressen. Zomaar een mailtje sturen met de boodschap om eens een document te komen consulteren, dat gaat niet. Ik wil daar gerust op het Bureau verder over discussiëren, maar ik wil al wel duidelijk stellen dat dit niet de juiste praktijk is en dat dit zeker niet past bij het gevoelige dossier dat we hier bespreken.

Le **président**: Je voudrais répondre à M. Van de Velde. C'est votre appréciation mais vous m'autoriserez à ne pas la partager. Pour le reste, j'ai fonctionné en fonction du calendrier que m'imposait la divulgation des documents, la transmission des documents erratique de M. Anthonissen. C'est-à-dire que tous les jours, il y a quelque chose qui arrivait.

À un moment donné, on avait développé une forme de jurisprudence par rapport à la note interne de l'administration fiscale, décision à laquelle vous aviez adhéré, monsieur Van de Velde, je m'en souviens. Et pour le reste, partant du même principe, je l'ai appliqué aux autres documents internes à l'administration. Donc j'ai fonctionné par cohérence.

Que les choses soient claires: je ne cherche pas à me protéger. Je cherche à préserver la commission contre toute erreur. Et pour le reste, un bureau est convoqué. Nous pourrons encore

en rediscuter.

Luk Van Biesen (Open Vld): Mijnheer de voorzitter, het is nobel dat u ons wenst te beschermen tegen onszelf, maar ik denk toch dat we na zoveel jaren als parlementslid weinig bescherming van derden nodig hebben.

Ten eerste, u hebt geen antwoord gegeven op de vraag waarom bepaalde delen die de heer Anthonissen ter beschikking gesteld heeft nog steeds niet ter inzage liggen van de commissieleden. U hebt daar niet op geantwoord. Deel twee en deel drie, later toegekomen, zijn nog steeds niet ter beschikking. Er worden dus documenten achtergehouden. Het is toch niet logisch dat wij als commissie…

Eric Van Rompuy (CD&V): (…)

Luk Van Biesen (Open Vld): Mijnheer van Rompuy, dat is wel waar. Dat ligt er niet. Er zijn documenten van de heer Anthonissen…

Eric Van Rompuy (CD&V): …om 9 u 30 gaan zien…

Luk Van Biesen (Open Vld): 9 u 30 deze morgen.

Eric Van Rompuy (CD&V): Er is een document toegekomen dat de diensten er deze morgen hebben bijgestoken.

Luk Van Biesen (Open Vld): Deze morgen is er al een deel bijgekomen en morgen komt er een deel bij.

Eric Van Rompuy (CD&V): (…)

Luk Van Biesen (Open Vld): Mijnheer Van Rompuy, het is toch niet normaal dat wij elke dag moeten gaan kijken wat er nu ligt, of er iets bijgekomen is of niet.

Ten tweede. Mijnheer de voorzitter, wat de heer Anthonissen betreft, zegt u iets heel ernstigs. Ik weet niet of u goed beseft wat u hier als voorzitter daarnet gezegd hebt. U zegt de heer Anthonissen eigenlijk ook te beschermen tegen zichzelf want hij zou het initiatief kunnen nemen om hier dossiers te brengen die dan later geen taxatie meer tot gevolg zouden hebben. Dat is eigenlijk een zeer zware beschuldiging die u hier doet rechtstreeks aan het hoofd van de BBI van Oost-Vlaanderen. U zegt daar letterlijk in: “U geeft documenten aan deze commissie die wij gelukkig eerst laten checken of de commissieleden ze wel mogen zien want hij heeft de intentie of zou de intentie kunnen hebben om daarmee taxatie in de toekomst te verhinderen”. Dat vind ik persoonlijk een zeer erge appreciatie die ik echt niet kan smaken.

Le **président**: Non, monsieur. En premier lieu, les documents sont consultables. Aussi, cessez d'être abusif dans le langage. Les documents sont ici. Personnellement, je ne reçois rien directement. Tous les documents reçus par le secrétariat sont consultables. Il n'y a donc pas une partie des documents qui serait consultable et l'autre pas. Cela signifie que tout vous est accessible. Si vous avez des problèmes d'agenda pour les consulter, je peux le comprendre. Mais pour le reste, vous appelez le secrétariat et vous fixez un rendez-vous. Au fur et à mesure que les pièces arrivent, elles sont ajoutées au dossier consultable.

En deuxième lieu, vous me reprochez de proférer des accusations. Je n'accuse personne! Je constate que des documents internes concernent un certain nombre d'institutions financières et de contribuables potentiels. Je dis qu'un jour, cela peut se retrouver dans une procédure fiscale et que, donc, on doit y être très attentif.

Je vous rappelle qu'il n'y a pas si longtemps, un grand dossier pesait plus de 400 millions d'euros. Après 14 ans de procédure, il a abouti à un abandon des poursuites devant le tribunal pour vice de procédure. Vous souhaitez prendre ce risque? Je ne le prendrai pas!

Georges Gilkinet (Ecolo-Groen): Monsieur le président, chers collègues, d'une façon générale, nous sommes favorables à un maximum de transparence dans le cadre des travaux parlementaires et de commissions spéciales. Ce n'est pas pour rien que nous étions demandeurs d'une commission d'enquête sur le sujet, que nous n'avons pas obtenue. J'ai beaucoup regretté, eu égard à la commission Dexia, que nous n'ayons pas eu facilement accès à des pièces importantes.

En l'occurrence, j'estime que les propos de M. Van de Velde et de M. Van Biesen sont excessifs. En effet, si vous aviez fait l'inverse, c'est-à-dire diffuser l'ensemble des documents pour constater, par la suite, que vous avez été trop loin, le mal était fait! Ici, il n'y a encore rien de mal fait, car vous avez été prudent. Mais on peut encore changer d'avis, puisqu'une réunion de bureau se tient à 13 h.

Nous avons face à nous les représentants de la BNB et de la FSMA. Je suis très curieux de connaître leurs réponses aux très nombreuses questions qui ont été posées mardi dernier.

En conséquence, je propose de passer à l'ordre du jour par respect pour nos invités et parce que c'est l'essentiel du travail et à 13 h, de remettre cette question de procédure en débat et de décider éventuellement, en bureau, d'autres modalités de consultation des documents ou de diffusion, mais passons à l'ordre du jour, s'il vous plaît!

À ce stade, rien n'a été mal fait. Si le président était déjugé un peu plus tard dans la journée, cela peut arriver, et je suppose qu'il l'accepterait. Mais s'il avait fait l'inverse, c'est-à-dire diffuser des documents et puis se rendre compte qu'il avait commis une erreur, le mal était fait et pour le moment, il ne l'est pas. Donc, passons à l'ordre du jour, s'il vous plaît.

Le **président**: Merci, monsieur Gilkinet, c'est bien la logique qui était la mienne.

Stéphane Crusnière (PS): Mon intervention va exactement dans le même sens que celle de mon collègue, M. Gilkinet. Je ne comprends pas comment on peut parler de manque de transparence alors qu'effectivement, les consultations étaient possibles. J'ai moi-même consulté le dossier pas plus tard que ce matin et les dernières pièces s'y trouvaient. Le secrétariat m'a confirmé que certaines pièces qui avaient été fournies par M. Anthonissen étaient bien dedans. Et en plus du dossier avec le bouquin, il y avait effectivement la dernière note qui a été envoyée.

Venir ici, en commission, faire son show et parler de manque de transparence sans aller consulter les dossiers, je trouve que c'est un peu de la provocation et on peut difficilement entendre cela!

Ensuite, il y a effectivement un bureau qui se réunit tout à l'heure. Je pense que ce débat, il doit effectivement se faire au bureau et pas au sein de cette commission.

Maintenant, je rejoins les propos de M. Gilkinet et je propose qu'on passe effectivement à notre ordre du jour, qu'on entende nos orateurs et les réponses importantes qu'ils doivent nous fournir.

Le **président**: Nous avons la chance d'avoir parmi nos deux experts M. Delanote, qui est aussi spécialisé en procédure. S'il n'y a pas d'inconvénient, je demanderai à ce que nos deux experts participent au début de la réunion de bureau, à 13 h, où on évoquera en premier lieu ce point particulier de procédure, dont, je vous, le rappelle, il est crucial parce que les lois fiscales sont d'ordre public. Je cède donc la parole maintenant à M. Smets, je pense, dont il est convenu qu'il commence, pour répondre aux questions de la semaine dernière.

Peter Dedecker (N-VA): Mijnheer de voorzitter, nog een klein puntje. U weet natuurlijk dat er nu nog een tweede zaak prominent in de media aan bod komt over de ontwijking naar Luxemburg, met de val van Optima Bank. Ik stel voor dat wij geen ronde houden met de parlementsleden, maar dat wij vragen aan de toezichthouders om enige klaarheid te scheppen over hoe zij dit dossier hebben behandeld, dat zij dit meteen in hun antwoord meenemen.

Le **président**: Il y a un ordre du jour, qui fait foi parmi les membres de la commission – cela me paraît assez évident. Il fait aussi foi pour le monde extérieur, en particulier les gens que nous auditionnons. Je rappelle que plusieurs dizaines de questions leur ont été adressées la dernière fois. Donc, je leur demande de bien vouloir y répondre pour essayer d'avancer dans l'ordre du jour de nos travaux.

Marco Van Hees (PTB-GO!): Monsieur le président, nous gagnerons du temps si…

Le **président**: Monsieur Van Hees, nous avons un ordre du jour. Nous le respectons. Je suis désolé. Vous voulez changer les règles. Cela se fera sans moi.

Monsieur le gouverneur, vous avez la parole.

Jan Smets: Monsieur le président, conformément à votre demande, je commencerai par quelques réponses aux questions qui ont été posées la semaine passée.

Si vous le permettez, je reviendrai – parce qu'il y a eu pas mal de questions à ce sujet – sur ce principe de la territorialité et la surveillance prudentielle ou sa portée par rapport aux entités d'un groupe.

Ensuite, je m'étendrai sur les questions qui ont porté sur l'anti-blanchiment et les actions ou la politique que mène la Banque, la réaction que la Banque a formulée à la suite des recommandations du GAFI.

J'évoquerai peut-être encore quelques questions plus ponctuelles.

Je cèderai alors la parole à M. Algoet, qui est le chef du contrôle prudentiel des banques à la Banque nationale et qui, à la suite des nombreuses questions qui portent là-dessus, expliquera le processus de surveillance que nous menons. Il pourra parler de l'aspect *compliance*, qui a aussi fait l'objet de pas mal de questions.

J'ai compris que le président de la FSMA et son collègue parleront plus des mécanismes spéciaux, entre autres.

Ten eerste, ik heb inderdaad gezegd – dit heeft ook veel vragen uitgelokt, wat ik absoluut begrijp – dat wij zowel in de antiwitwaswetgeving als bij de bijzondere fiscale mechanismen te maken hebben met fiscale materies waar territorialiteit speelt.

Dat impliceert bijvoorbeeld dat inzake het witwassen van geld het territorialiteitsbeginsel tot gevolg heeft dat enkel wordt geviseerd het misdrijf van het witwassen van geld dat op het nationaal grondgebied wordt gepleegd en het witwassen van geld afkomstig van een onderliggend misdrijf dat ook onder het toepassingsveld van de nationale antiwitwaswet valt.

Dat impliceert dat ook ingeval een moederonderneming van een groep gevestigd is in een land waar ernstige fiscale fraude wel degelijk in de lijst van onderliggende misdrijven is opgenomen, terwijl zulks niet het geval is in het land waar de dochteronderneming gevestigd is, wat bijvoorbeeld op dit moment de situatie is tussen België en Luxemburg, de dochteronderneming geen aangifte kan doen aan de witwascel van haar land. Het witwassen van de opbrengsten van ernstige fiscale fraude valt immers niet onder de antiwitwaswetgeving van dat land, met name bijvoorbeeld Luxemburg.

Ik wil, vertrekkend van dat gegeven, even ingaan op het toezicht. Het principiële uitgangspunt van het toezicht is het toezicht op de vennootschappelijke positie van de onderneming. De juridische realiteit is er een van vennootschappen. Het zijn eigenlijk geen groepen. Het vennootschapsrecht kent immers alleen vennootschappen.

Het toezicht wordt gevoerd op het niveau van de individuele onderneming. Het is daar dat de toezichthouder zijn volle verantwoordelijkheid voor alle domeinen van het toezicht draagt.

Het is dus, ingevolge dat principe, de toezichthouder van het land waar de dochter-onderneming is gevestigd die verantwoordelijk is voor het toezicht op de dochteronderneming.

De Nationale Bank is dat dus heel duidelijk voor de Belgische moederinstelling en de toezichthouder in bijvoorbeeld Luxemburg is verantwoordelijk voor de Luxemburgse dochter.

Er is in prudentiële materie, naast dat vennootschappelijke solotoezicht, wel een geconsolideerd toezicht. Dat is absoluut juist, dat is er. Zoals ik vorige week reeds zei, dat is in de eerste plaats gericht op de financiële gegevens, de financiële consolidatie, de boekhoudkundige consolidatie van de financiële positie van de moeder ten opzichte van haar dochters.

Het is inderdaad zo dat wanneer wij kijken naar solvabiliteit, dat is natuurlijk een basisconcept in het toezicht, naar rendabiliteit, naar liquiditeit, naar prudentiële normen, en naar het beheer van risico's bij een bank, de vraag of deze niet te veel kredietrisico's, marktrisico's, operationele risico's neemt, de consolidatie helemaal op de voorgrond komt.

Dat is niet zo voor het toezicht op meer kwalitatieve aspecten van het toezicht, waar die territoriale beperkingen wel spelen. Die slaan in eerste instantie, zoals ik vorige week heb uitgelegd, op het feit dat de bank, de instelling onder controle, een gepaste organisatie moet hebben, een gepaste interne controle, een drielijnscontrole. De bepalingen die deze organisatievoorschriften opleggen, zijn echter nationaal, dat zijn nationale verplichtingen, die wij alleen kunnen afdwingen ten aanzien van instellingen van Belgisch recht en niet ten aanzien van entiteiten in het buitenland. Er is ook geen enkele rapporteringplicht van de buitenlandse dochter aan de toezichthouder van de moeder wat dat betreft.

Wat betekent dat concreet? Want ik begrijp dat u daarover vele vragen hebt.

Wat betekent dat concreet? Dat betekent inderdaad dat wij geen inspectie kunnen uitvoeren bij een dochteronderneming in het buitenland om de naleving van lokale wetgeving, nationale wetgeving te verifiëren. Dat kunnen wij niet doen. Wij kunnen vanuit België niet verifiëren of een Luxemburgse entiteit de nationale Luxemburgse wet respecteert. Wij kunnen zeker al niet nationale wetgeving exporteren. Ik bedoel daarmee nationale wetgeving extraterritoriaal vantoepassing verklaren op buitenlandse entiteiten.

Wij kunnen als toezichthouder van de moeder ook niet interveniëren ten aanzien van entiteiten in het buitenland waarvan de activiteiten niet strijdig zijn met de lokale wetgeving.

Wat kunnen wij wel? Nogmaals, conform dat kader waarin onze actie zich beweegt, kunnen wij wel financiële posities, prudentiële ratio's, bijvoorbeeld solvabiliteit, beoordelen op geconsolideerde basis voor de groep. Wij kunnen

uiteraard wel overleggen en samenwerken met toezichthouders van andere entiteiten over de financiële positie, over de risico's van de groep.

Wij kunnen desgevallend, als toezichthouder van de moeder, ook een inspectie voeren bij de dochterentiteit over specifieke prudentiële risico's. Dat gebeurt uiteraard in overleg en meestal samen met de toezichthouder, lokaal, om de financiële risico's te beoordelen, om na te gaan of de dochter een voorzichtige bankactiviteit uitoefent, bijvoorbeeld in termen van kredietrisico's: zijn ze te onvoorzichtig?

Wij kunnen desgevallend ook aan de lokale toezichthouder vragen of de lokale entiteit, als het gaat om bepalingen van kwalitatieve aard zoals de organisatie, de lokale regels goed toepast.

Maar wij kunnen dus niet verder gaan dan dit.

Ik wijs er op dat zelfs in de financiële dimensie die visie op het geconsolideerde karakter van het toezicht – ik heb daar ook op gealludeerd vorige week - in de tijd geëvolueerd is. Er bestond - sommigen zullen zich dat misschien herinneren - indertijd een protocol op de autonomie van de bankfunctie, waarbij eigenlijk het omgekeerde bedoeld werd dan hetgeen wat nu vaak aan de orde is, namelijk een bescherming van een dochter van een bank ten opzichte van ongewenste inmenging door de moeder-aandeelhouder. Geleidelijk en ingevolge diverse Europese richtlijnen is wel dat financieel geconsolideerde toezicht ingevoerd als aanvulling op dat primair vennootschappelijk toezicht. Maar nogmaals, inzake organisatie, interne controle, *compliance* met bijvoorbeeld antiwitwaswetgeving, is dat niet zover gegaan.

Het is zo dat wij, zeker wat de grote banken betreft, nu wel in de feiten meer en meer evolueren naar een meer centraal toezicht. Dat is natuurlijk doordat de Europese Centrale Bank voor de grote banken nu verantwoordelijk is voor het banktoezicht, met gemengde toezichtteams trouwens, zowel van de moeder als van de dochter. Maar ik moet u zeggen dat de Europese Centrale Bank niet echt verantwoordelijk is voor *anti-money laundering* bijvoorbeeld, en ook uiteraard geen enkele fiscale bevoegdheid heeft in de uitoefening van haar toezicht.

Met mijn tussenkomst over de territorialiteit tracht ik te antwoorden op de vragen van een heel aantal parlementsleden, de heren Piedboeuf, Vanvelthoven, Massin, Van Hees, Gilkinet en Dedecker. Ik denk dat met name de heer Dedecker ook heeft gevraagd naar het toezicht ten aanzien van het concrete geval Dexia BIL-Experta.

Toegepast daarop kan ik zeggen dat Dexia BIL een Luxemburgse bank was. Die viel, zoals ik al uitlegde, onder toezicht van de Luxemburgse toezichthouder. De BIL was een dochter van de Belgische holding Dexia, die onder geconsolideerd toezicht van de Belgische toezichthouder stond. Hoe werkte dat toezichtsmodel concreet? Welnu, Dexia was een financiële holding. Daar moet ik aan toevoegen dat Dexia tot voor de bankenwet van 2014 overigens zelfs geen volwaardig prudentieel statuut had. De enige dimensie van het geconsolideerd toezicht ten aanzien van een financiële holding is van financiële aard. Als Luxemburgse bank had Dexia BIL geen directe rapporteringsverplichtingen aan de Belgische toezichthouder, niet kwantitatief, waarmee ik een cijfermatige rapportering bedoel, en evenmin kwalitatief, waarmee ik de activiteiten inhoudelijk bedoel. In dat opzicht heeft Dexia BIL de Belgische toezichthouder dan ook niet geïnformeerd over de manier waarop de Luxemburgse bank in Luxemburg haar bedrijfsmodel in de praktijk bracht.

De vraag daarbij luidt of de Dexia Holding ons als toezichthouder op de hoogte moest brengen van het beroep op Experta in Luxemburg. Eigenlijk niet, het antwoord is dus neen. Anders dan de kwantitatieve consolidatie die de boekhoudkundige en financiële cijfers van alle entiteiten uit een consolidatiekring samenbrengt tot op een niveau voor de moeder, en trouwens met respect voor het internationaal normenkader met de fameuze IFRS-regels, is er inderdaad geen vergelijkbare kwalitatieve consolidatie van gegevens die niet financieel, niet boekhoudkundig van aard zijn.

In dit hoofdstuk wil ik als volgt concluderen. Ik ben persoonlijk zeer gelukkig - ik denk dat dit ook geldt voor mijn collega's - dat wij vanaf volgend jaar toepassing zullen krijgen van de vierde AML-richtlijn. Een van de voorstellen voor de toekomst die ik straks misschien nog kan formuleren, gaat er precies over om dat nog een beetje meer vlees, meer sterkte, te geven. De omzetting van die vierde AML-richtlijn is gepland.

Een omzetting die ik absoluut aanbeveel, uiteraard. Die zal zorgen voor een geharmoniseerde regelgeving.

Ook inzake onderliggende misdrijven en inzake informatie-uitwisseling binnen de groep zal zij ons in staat stellen de regelgeving in Europa op coherente en consistente wijze te handhaven.

Zij is, meen ik, het essentiële antwoord op het lacunaire, als ik dat zo mag zeggen, van de situatie waarin het toezicht zich bevond.

Deuxièmement, comme je l'ai annoncé, je veux vous dire quelques mots sur l'*Anti-money laundering* (AML), la loi anti-blanchiment des capitaux et financement du terrorisme. Il y a eu notamment des questions de M. Van de Velde et de M. Van Biesen sur l'identification des flux financiers. Il y a eu aussi la question de M. Van Rompuy sur le secret professionnel en termes de flux intragroupe.

Quel est le rôle principal de la Banque nationale en la matière? Au risque de répéter un peu ce que j'ai dit la semaine passée, le rôle principal consiste en fait à contrôler que les institutions financières qui relèvent de nos compétences disposent d'une organisation interne adéquate pour produire la vigilance nécessaire pour voir les flux suspects. Ces intermédiaires doivent disposer de procédures, de mécanismes de contrôle interne indispensables pour qu'ils puissent identifier et déclarer alors à la Cellule les opérations suspectes d'être liées au blanchiment de capitaux ou au financement du terrorisme. Et ce sont ces intermédiaires qui doivent s'appuyer sur la connaissance des clients, sur la nature de la relation d'affaires, qui doivent exercer une vigilance constante en fonction du risque à l'égard des opérations de leurs clients.

Quel est le rôle de la Banque? Dans l'exercice de cette compétence, et donc cela se fait tant hors site, au départ d'analyses sur base des risques, que par le biais d'inspections sur place, la Banque adresse donc aux institutions financières des recommandations si elle constate des faiblesses dans l'organisation.

Pour quand même permettre une bonne vision du schéma légal qui s'impose, en qualité d'autorité de contrôle, ce n'est évidemment pas la Banque nationale, ce n'est pas l'autorité de surveillance qui est chargée de rechercher elle-même les opérations susceptibles d'être liées au blanchiment de capitaux. C'est une recherche qui ressort évidemment de la responsabilité de chacune des banques.

Het zijn de instellingen die de instrumenten hebben, zoals ik vorige week heb uitgelegd, en niet de toezichthouders. En dat is ook het antwoord op de financiële stromen. Wij kunnen niet zelf de financiële stromen identificeren bij de banken. Het zijn zij die in het kader van de witwaspreventie de financiële stromen in beeld moeten kunnen brengen en moeten brengen.

Compte tenu de cette mission, je rappelle que, sur 2012, 2013, 2014, un quart du nombre total des déclarations d'opérations suspectes vient du secteur financier qui est sous supervision. C'est aussi le secteur financier qui est responsable pour près des deux tiers, en 2014, des déclarations d'opérations suspectes à la Cellule. Si on exprime cela en montants, parce qu'il y avait peut-être un peu de confusion la semaine passée, quels sont les montants significatifs d'opérations suspectes ayant fait l'objet de transmission de dossiers par la Cellule au parquet? Car la Cellule sert quelque part d'appréciateur, de filtre; c'est elle qui en décide. Là, 80 % des montants proviennent du secteur financier.

Est-ce que la situation peut encore s'améliorer? Je pense que oui. On était déjà en train, dans le passé, de le faire, on poursuit. Un souci en ce qui nous concerne est d'améliorer la lutte contre le blanchiment de capitaux, de promouvoir la coopération effective. Nous voulons absolument encore renforcer notre propre coopération avec la Cellule. Pourquoi? C'est la Cellule qui reçoit les données. Pour bénéficier des informations détaillées, périodiquement remises à jour, la Cellule pourrait nous communiquer, par exemple le nombre et la qualité des déclarations suspectes que les banques lui transmettent. C'est une information qui nous permet, et qui nous permettra encore mieux, d'exercer un contrôle approprié à l'égard des institutions financières au sujet de leur organisation efficace.

Wat de intragroepsoperaties betreft, moet ik zeggen dat daar ook een zeer belangrijk verschil zal geïnduceerd worden door de vierde richtlijn. In de derde richtlijn, die nog altijd van toepassing is en die dateert van 2005, is het zo dat wanneer een entiteit in een financiële groep een informatie ontvangt van een bepaalde klant betreffende operaties, voordat een melding van een verdachte transactie aan de cel gebeurt, er eigenlijk geen verplichting is of mogelijkheid voor die entiteit om die informatie te delen. Eigenlijk is er geen goede regeling ter zake in de derde antiwitwasrichtlijn. Die regeling komt er nu wel met de vierde richtlijn, die vanaf volgend jaar van toepassing zou moeten zijn. Ik citeer in het Frans:

"Le partage d'informations au sein du groupe sera autorisé. Les informations concernant les soupçons selon lesquels des fonds proviennent d'une activité criminelle ou sont liés au financement du terrorisme qui ont été transmises à la cellule sont partagées au sein du groupe".

Wij kunnen ook daar stellen dat de nieuwe richtlijn, eenmaal omgezet in intern recht, een zeer sterk verbeterd juridisch kader zal creëren

voor een efficiëntere informatie-uitwisseling tussen alle entiteiten van de groep.

Wat de anti-money-launderingrichtlijn betreft, wil ik nog antwoorden aan de heer Vanvelthoven, die gevraagd heeft naar onze reactie op de vaststellingen van de FATF-GAFI. Wij hebben recentelijk inderdaad een aantal aanbevelingen gekregen dat zich richt op België, onder meer op ons. Dat gebeurde naar aanleiding van de vierde evaluatie die geresulteerd heeft in een rapport in april 2015.

De quotering inzake de doeltreffendheid van de controles die door de bevoegde autoriteiten worden uitgevoerd om het respect voor de antiwitwaswetgeving en de wetgeving tegen de financiering van het terrorisme na te gaan, die daarin aan België gegeven is, was matig. Dat wil zeggen dat zij niet heel goed was. Zij was matig, modéré.

Die quotering sloeg niet alleen op de praktijken in de financiële sector, maar op het geheel van de controles ten opzichte van de antiwitwaswetgeving. Zij ging dus ook over de medewerking of de efficiëntie van de actie van de andere operatoren. U weet dat de antiwitwaswetgeving buiten de financiële instellingen ook geldt voor notarissen, advocaten, revisoren, boekhouders, casino’s en spelproducenten, de diamantsector, enzovoort.

Inzake de niet-financiële sector citeer ik wat de GAFI zegt:

"En général, le contrôle des professions non financières demeure encore très limité, voire inexistant. L'approche fondée sur les risques, lorsqu'elle existe, se limite à l'appréciation portée sur le rapport annuel d'anti-blanchiment qui détermine les entreprises à contrôler de manière prioritaire, tandis que les contrôles exercés sont ensuite uniformes."

Dat heeft natuurlijk de globale quotering enigszins gekleurd. Wil dat nu zeggen dat er - ik kom nu tot wat ons meer aanbelangt - geen opmerkingen waren over wat er in de financiële sector gebeurde? Geenszins, ook daarover waren er opmerkingen. Er waren opmerkingen die vooral als oogmerk hadden erop te wijzen dat wij wel toezicht houden op antiwitwaspraktijken, in het kader van een risicogebaseerd toezicht, waarover ik verleden week gesproken heb, terwijl wij meer specifiek naar antiwitwaspraktijken zouden moeten gaan, ook in de controleplannen en ook zouden moeten trachten meer vat te krijgen op de onderliggende – hier komt de notie terug – misdrijven voor de antiwitwaspraktijken. Er was ook een vraag naar een meer systematische en meer gecentraliseerde aanpak van dat domein.

Ik moet eraan toevoegen dat die evaluatie eigenlijk vooral refereerde aan de aanbevelingen van de GAFI zelf, die dateren van 2012, en die nog niet in Belgisch recht waren omgezet. Nu zullen die wel worden omgezet, naar aanleiding van de vierde richtlijn. De vierde richtlijn komt in belangrijke mate tegemoet aan die aanbevelingen. Dan luidt de vraag rekening houdend met het nieuwe kader welke gevolgen de bBank daaraan heeft gegeven.

Quelles sont les suites données par la Banque? Nous nous sommes immédiatement interrogés sur notre organisation. Il est vrai qu'auparavant, cette organisation était répartie sur différents secteurs (contrôle des banques, contrôle des sociétés de bourse, etc.). Suite à cette évaluation de 2015, nous avons procédé, toujours durant l'année précitée, à une réorganisation de cette activité. Nous avons rassemblé les ressources humaines allouées à l'exercice de cette compétence au sein d'une entité spécialisée qui est également chargée de l'élaboration des politiques prudentielles en la matière. Autrement dit, aujourd'hui, une série de personnes ne se consacrent qu'à cette matière dans laquelle elles se spécialisent, ce qui n'était pas le cas, auparavant. Nous avons aussi renforcé les ressources humaines consacrées à cette activité. Ces décisions nous ont permis de rencontrer les attentes du GAFI quant à une accentuation de l'efficacité du contrôle.

Depuis lors, nous avons également accru significativement le nombre d'inspections sur place. Nous constatons que le nombre de dossiers que nous transmettons à notre propre auditeur de la Banque en vue de procédures de sanctions est en augmentation. Cette création d'un groupe nous permet également d'avoir une action plus transversale, qui nous a, d'ailleurs, permis, après les attentats de Paris et de Bruxelles, de vérifier que tous les établissements sous contrôle disposent effectivement des systèmes requis, de mener une action transversale.

Heel punctueel nog enkele korte antwoorden op enkele vragen die ik gehoord heb, alvorens ik aan de heer Algoet het woord geef.

De heer Van Hees heeft gevraagd naar de middelen voor het toezicht. Die middelen zijn aanzienlijk opgevoerd: sinds 2011 met ongeveer 70 %. Het hele toezicht vertegenwoordigde ongeveer 190 fulltime equivalenten in 2011. Wij zitten nu aan 320. Dat gaat natuurlijk over het

toezicht op alle financiële instellingen en structuren, inclusief de missie van macro-financiële stabiliteit die wij ook invullen.

Wij spreken van 320. Men mag zich niet voorstellen dat dit duizenden en duizenden mensen zijn. Er is geen enkele toezichthouder in de wereld die over dat soort van effectieven beschikt, tenzij natuurlijk in de zeer grote landen waar men buitengewoon veel instellingen onder toezicht heeft. Wij denken dat wij dit met deze equipe en ook steeds meer onder toezicht van de Europese Centrale Bank, zeker voor de grote banken, efficiënt kunnen doen.

Ik zal de heer Algoet toelaten — want anders ga ik te veel in detail en ik wil niet te lang praten zoals de vorige keer — om even in detail te gaan omtrent het toezichtproces.

Une deuxième question avait été posée par M. Scourneau. Il s'interrogeait sur le fait de savoir si le modèle Twin Peaks fonctionne bien. Je pense qu'il fonctionne bien, effectivement, et qu'il existe peu de conflits entre les institutions. Monsieur le président, le président de la FSMA est là pour me contredire s'il souhaite le faire.

Je pense que pour ce qui concerne la Banque, cela a permis de centraliser au sein d'une institution la surveillance macro-prudentielle, c'est-à-dire sur le système financier et les risques qui peuvent apparaître suite, par exemple, à l'endettement trop élevé de certains acteurs dans l'économie, et la surveillance micro-prudentielle, c'est-à-dire celle sur les institutions individuelles, et d'organiser un échange d'informations très performant entre les deux niveaux. Je peux vous dire que cette surveillance se fait avec beaucoup de contrôles, dit "de quatre yeux", y compris au sein du comité de direction, où on a des discussions très importantes sur de nombreux sujets, avec des inputs des différents collègues du comité de direction responsables pour différentes matières.

Sur le rôle de la Banque centrale européenne que M. Scourneau a évoqué, je pense que j'ai déjà répondu. La BCE en tant que telle n'est pas compétente pour la surveillance *anti-money laundering* (anti-blanchiment). Il n'empêche, et je pourrai y revenir plus tard, qu'il y a certainement à accentuer la dimension européenne dans les propositions pour l'avenir.

Ten slotte, mijnheer Van Biesen, u hebt het geëvoceerd, hoe kunnen wij ten opzichte van deze ingewikkelde realiteit, de interactie, de samenwerking tussen toezichthouders en andere verantwoordelijken versterken? Wij kunnen daarover nadenken. Wij hebben natuurlijk een prudentiële bevoegdheid, geen fiscale, dat moet het uitgangspunt blijven. De fiscale bevoegdheid ligt bij de fiscale autoriteiten, onder toezicht van de minister en dus het Parlement, neem ik aan.

Ik wil zeker nadenken over het volgende. In die mate dat wij binnen ons prudentieel kader er meer zicht op kunnen krijgen, mede dankzij die vierde richtlijn en mede dankzij, hopelijk, de concretisering van sommige voorstellen voor de toekomst, die ik straks wil formuleren, bijvoorbeeld ook wat het voorkomingsbeleid van de banken betreft en meer transparantie, dat wij uit het microprudentieel toezicht dat wij uitoefenen, rapporteringen kunnen distilleren, bevindingen kunnen distilleren, zouden wij deze met het Parlement kunnen delen, zodat wij in het kader van een *macro outcome* tot inderdaad gunstige prestaties kunnen komen.

Als u mij toestaat, geef ik nu kort het woord aan mijn medewerker, de heer Algoet.

Le **président**: Monsieur le gouverneur, vous évoquiez des recommandations. Vous entendez les présenter après l'exposé de M. Servais?

Jan Smets: Oui.

Le **président**: Très bien.

Koen Algoet : Mijnheer de voorzitter, tijdens de toelichting van vorige week hebben wij gesproken over een aantal transversale enquêtes die de Nationale Bank van België in 2012 en ook nog in 2016 heeft gevoerd.

Naar aanleiding daarvan hadden de commissieleden een aantal vragen over de werking en de organisatie van het toezicht. Het is mijn bedoeling daarover even een aantal belangrijke punten mee te geven.

Er waren vragen van commissielid Van de Velde over de praktische organisatie van het toezicht. De heer Calvo vroeg hoe complianceopdrachten juist in elkaar zitten. De heer Dispa vroeg naar het aantal controles en de variëteit ervan. De heer Van Biesen heeft de vraag gesteld over het in kaart brengen van de financiële stromen bij banken. De heer Scourneau had enkele vragen over de rol van de erkende commissarissen.

Ik heb die vragen gegroepeerd. Als eerste punt zou ik graag even een zicht op de bankpopulatie geven. Eind 2015 waren er 116 kredietinstellingen in België. Van die 116 instellingen zijn er 37 banken naar Belgisch recht en 52 Europese bijkantoren. Bijkantoren zijn entiteiten van

Europese banken die in België actief zijn, maar geen aparte rechtspersoon hebben.

Er zijn 10 niet-Europese bijkantoren. Dat zijn bijkantoren van banken van buiten de Europese Unie die in België een activiteit hebben, opnieuw zonder een aparte rechtspersoon.

Er zijn ook een aantal andere instellingen, zoals een zevental financiële holdings, vier financiële dienstengroepen en ook een categorie van gespecialiseerde dochters van banken, die ook op de lijst van de kredietinstellingen zijn ingeschreven.

Naast de 116 kredietinstellingen zijn er ook 34 beleggingsondernemingen. De Nationale Bank van België is bevoegd voor beleggingsondernemingen die gelden en effecten van cliënten mogen ontvangen. Van de 34 beleggingsondernemingen zijn er 20 ondernemingen naar Belgisch recht, opnieuw 12 bijkantoren van Europese beleggingsondernemingen en 2 financiële holdings.

Hoe zit de organisatie van het banktoezicht in elkaar?

Wij zullen het hier over het microprudentieel toezicht en niet over het macroprudentieel toezicht hebben. Dat is een andere activiteit van de Nationale Bank van België.

Wat is het budget van de Nationale Bank van België voor het microprudentieel toezicht? Dat is een budget voor 107 voltijdse equivalenten op de 320 equivalenten waarnaar de gouverneur verwees. Bij die 107 equivalenten zitten 80 voltijdse equivalenten die voornamelijk off-site opereren, die dus vanop het kantoor op basis van documenten werken, die ik straks zal preciseren. Vanuit het kantoor betekent niet dat zij altijd op kantoor zitten: zij hebben vaak vergaderingen met bestuurders, directieleden en personeelsleden in de kantoren van de bank.

Hoe worden de 80 medewerkers toegewezen? Ik had gezegd, we hebben 116 kredietinstellingen. Sedert de inwerkingtreding van het Europese toezichtssysteem binnen het eurogebied, het Gemeenschappelijk Toezichtmechanisme, is het zo dat er een nieuwe classificatie is ontstaan, de Belgische bankenpopulatie. Men spreekt over *significant institutions*, de belangrijke instellingen en de *less significant institutions*, de minder belangrijke instellingen. Men gebruikt kwantitatieve criteria om deze classificatie te maken. De ECB oefent rechtstreeks toezicht uit op de *significant institutions*. Wanneer het gaat over *less significant institutions*, zal de Nationale Bank in eerste lijn staan voor het toezicht, maar de eindverantwoordelijkheid voor het banktoezicht sedert 4 november 2014 ligt bij de ECB. De ECB is de uiteindelijke beslisser in het banktoezicht.

Van de 80 medewerkers die wij hebben, zal de helft werkzaam zijn op de *significant institutions*. De ECB heeft daartoe *joint supervisory teams* gemaakt. Een *joint supervisory team* staat onder de leiding van een coördinator van de ECB. Die heeft dan een team ter beschikking van mensen die zowel in Frankfurt zullen werken als bij de NBB of in Frankrijk of in Nederland of in Duitsland, naargelang de groep waarover het gaat in die lidstaten van het eurobied een vestiging heeft.

Om een voorbeeld te geven van belangrijke instellingen: de grote instellingen die een Belgische moeder hebben en waarvoor in Frankfurt een *joint supervisory team* bestaat zijn Argenta, Axa, Belfius, Degroof Petercam, Dexia KBC en The Bank of New York Mellon.

Zijn ook belangrijke instellingen, de dochters in België van buitenlandse *significant institutions*, zoals BNPP Fortis, Credit Mutuel, Monte Paschi, ING. Bijvoorbeeld Monte Paschi, zelfs als de vestiging in België een kleine bank is, is het deel van die *significant institutions*, omdat in Italië de bank Monte Paschi een *significant institution* is.

De helft van onze resources gaan dus naar de *significant institutions*. Dan hebben we de *less significant institutions*, die instellingen die kleiner zijn en waar de NBB het rechtstreeks toezicht op uitoefent. Daar gaat het over een veertiental lokale banken en ook over een aantal niet-Europese bijkantoren. Daar gaat 15 % van onze resources naartoe. Wij zetten 6 % van onze staf op de beursvennootschappen.

We hebben ook een transversale ondersteuning om gemeenschappelijke thema's op een gecoördineerde manier te bekijken. Dus 80 medewerkers zijn offsite.

Dan hebben we een ploeg van 20 inspecteurs die hun activiteiten on-site uitvoeren. Het gaat om inspecteurs van bankmateries, maar u weet ook dat banken hun eigen vermogensvereisten kunnen berekenen met wiskundige modellen. Wel, we hebben een aantal medewerkers– het zijn eigenlijk wiskundigen –die interne modellen bekijken en nagaan of die modellen van de banken goed in elkaar zitten. We hebben ook een ploeg, een IT auditploeg, die in feite in de gaten houdt of banken genoeg aandacht besteden aan cybersecurity. Samengevat beschikt de Nationale Bank dus over een ploeg van 20 inspecteurs die als hoofdtaak hebben ter plaatse te gaan. Ik zal

straks uitleggen hoe die opdrachten worden uitgedeeld. Tot slot hebben we de nieuwe cel van specialisten in anti-money laundering. Dat zijn vandaag een zevental specialisten plus 3 inspecteurs die zich fulltime bezighouden met inspecties in verband met witwassen en financiering van terrorisme. Dus dat is het budget.

Welke zijn onze toezichtinstrumenten? Enerzijds hebben we een prudentiële rapportering. De banken zijn verplicht om aan de NBB op recurrente wijze gegevens te rapporteren. Welke gegevens zijn dat? Het zijn kwantitatieve gegevens, boekhoudkundige gegevens, ratio's en allerhande andere gegevens, die wij opvragen. Naast de kwantitatieve zijn er ook kwalitatieve gegevens die vaak gericht zijn op compliance. Banken zijn verplicht om op recurrente basis bijvoorbeeld compliancerapporten te sturen, een jaarlijks verslag over de maatregelen die de bank neemt in het kader van het voorkomen van witwassen en financiering van terrorisme. Zij moeten ook jaarlijks een beoordeling maken van hun interne controle. Er zijn governancedocumenten. Naast die recurrente rapportering is er ook ad-hocinput. Wij rekenen niet alleen op de banken om ons gegevens te verstrekken. Het is ook zo dat ad-hocinput bijvoorbeeld betrekking kan hebben op de informatie van andere toezichthouders.

De vraag was ook wat doet de commissaris. De erkende commissaris heeft een dubbele opdracht. Zijn eerste opdracht is een vennootschappelijke opdracht. Hij ondertekent de jaarrekeningen. Dat is zijn eerste opdracht. Hij heeft ook een publieke opdracht. Wanneer hij in zijn vennootschappelijke opdracht zaken vaststelt waarvan hij vindt dat ze niet stroken met de reglementering, dan is hij verplicht om de Nationale Bank - dat is de signaalfunctie - daarvan in kennis te brengen.

Andere input is bijvoorbeeld klachten en klokkenluiders. Wij krijgen heel regelmatig klachten van cliënten die vinden dat ze onheus behandeld zijn door hun bank. Er zijn ook klokkenluiders, soms mensen van binnen de bank die naar de NBB komen met elementen die zij ons ter kennis willen brengen. Wat doen wij daarmee? Wij onderzoeken die. Vaak gaat het gewoon over een klacht die al hangende is voor een rechtbank. De NBB heeft geen bevoegdheden om individuele geschillen te beslechten. Wij mogen niet tussenkomen om te zeggen aan een bank dat wij vinden dat een cliënt gelijk heeft en dat zij gevolg moet geven aan de vragen van die cliënt. Wat wij wel doen, is kijken of die klachten wijzen op een patroon, op gedragingen van de bank die wijzen op een slechte organisatie, op foutieve *compliance*. Dan gaan wij tussenkomen en gaan wij die klachten verder bekijken maar zonder de klager op de hoogte te houden van onze bevindingen. Dus dat is de prudentiële rapportering recurrent ad hoc.

Welke zijn de analyses en de acties die de NBB onderneemt? Eerst en vooral is het belangrijk om opnieuw de *governance* onder het gemeenschappelijk toezichtmechanisme in herinnering te brengen. Het is de ECB die vandaag eindverantwoordelijke is voor het banktoezicht en dus zullen een hele reeks beslissingen genomen worden door de ECB, de *supervisory board*. Dit is standaard zo voor de *significant institutions*. Voor de *less significant institutions* staat de NBB nog voor een aantal elementen in eerste lijn, maar wij rapporteren aan de ECB op een zeer regelmatige basis over de manier waarop wij *less significant institutions* gaan opvolgen.

Hoe komen wij tot het jaarlijkse actieplan? De NBB maakt jaarlijks een *risk review*. Een *risk review* gaat uit van de macroprudentiële collega's die kijken welke de risico's zijn die naar boven komen, die gesignaleerd moeten worden als zijnde belangrijke thema's voor het banktoezicht van het volgende jaar.Een tweede reeks acties zijn de transversale acties. Op een bepaald moment, zoals bijvoorbeeld de inwerkingtreding van een nieuwe regelgeving, zoals onze transversale actie van 2012, als wij weten dat een nieuwe regel wordt ingevoerd, gaan wij vaak aan alle instellingen onder ons toezicht dezelfde vragen stellen op hetzelfde ogenblik, zodanig dat wij een goed beeld hebben van waar de banken staan met de implementering van de nieuwe regels.

Er zijn ook individuele toezichtsacties. Wij hebben algemene richtlijnen, wij hebben transversale plannen en wij gaan ook een risicoprofiel maken van elke instelling individueel, waarbij wij nagaan wat wij gaan controleren.

Het kan zijn dat wij dat doen op basis van externe input of op basis van onze eigen risicobeoordeling. Daarbij beslissen wij hoeveel inspecties ter plaatse en hoeveel transversale acties wij het jaar nadien zullen houden. Wij detailleren die per onderneming, zodat we een todolijst hebben per bank.

Aangaande de individuele acties en analyses zal ik niet in detail ingaan op alle goedkeuringen die wij moeten geven voor *fit and proper*, voor strategische beslissingen die aan de NBB moeten worden voorgelegd. Wel denk ik dat het belangrijk is dat ik de inspecties *on-site* nader bespreek.

Welke bevoegdheden heeft de Nationale Bank bij inspecties? Het zijn geen politionele bevoegdheden. Wij kunnen dus niet onaangekondigd binnenvallen, de kasten openen en personen meenemen voor ondervraging. Wel kunnen wij ter plaatse gaan en kennis nemen van alle documenten die wij wensen in te kijken en die kopiëren. Ook hebben wij toegang tot de agenda's en de notulen van de vergaderingen van de organen.

Een maal per jaar, houden wij een *governance check*. Daarbij gaan wij na welke beslissingen er in de afgelopen periode genomen zijn door de raad van bestuur en bekijken wij of de raad van bestuur goed geïnformeerd is. Bij punten die op de raad van bestuur besproken zijn, evalueren wij de interactie tussen de bestuurders en gaan wij na of de onafhankelijke bestuurders hun rol spelen. In de *governance checks* bekijken wij dus of de *governance* goed werk levert.

In het kader van de ECB hebben wij vorig jaar bij *significant institutions* zelfs deelgenomen aan de raad van bestuur als waarnemer. Zo kunnen wij zien welke thema's daar aan bod komen en horen wij hoe die raad van bestuur interageert en hoe er geïntervenieerd wordt. Wij evalueren ook of de leden goed geïnformeerd zijn, dan wel of het veeleer gaat om een passieve raad van bestuur die veel te weinig tegengewicht biedt ten aanzien van de managers.

Welke thema's selecteren wij zoal voor onze inspecties? Zoals ik al zei, gaat het om de *governance*. Ook gaat het om controlefuncties: compliance, risicobeheer en interne audit. Straks ga ik nog dieper in op de compliancefunctie. Het gaat ook om *anti-money laundering* en wij selecteren ook transacties. Wij verifiëren ook de rapportering en bekijken het distributienet. Alle thema's die tot het prudentieel toezicht behoren, kunnen het voorwerp uitmaken van inspecties ter plaatse.

Het proces verloopt als volgt. Meestal kondigen wij een inspectie op voorhand aan en wij zeggen daarbij wat wij willen inspecteren. De bank maakt daartoe een aantal documenten klaar, die wij inkijken.

Ook onze mensen die financiële en risicoanalisten zijn, gaan ook heel vaak ter plaatse. Zij gaan niet zozeer ter plaatse om in de boekhouding verificaties te doen, maar wel om de CEO te spreken, om de voorzitter van de raad van bestuur te spreken enzovoort

Er waren ook vragen over de *compliance*-functie. Dat is een onafhankelijke functie binnen de bank die gericht is op de naleving van de wettelijke en reglementaire bepalingen waaraan een bank is onderworpen. Men spreekt van het *compliance*-risico. Dat is het risico dat een bank loopt wanneer zij regels niet naleeft. Ten eerste, haar reputatie kan worden geschaad. Ten tweede, zij kan verliezen lijden doordat zij boetes moet betalen of inbreuken pleegt, die dan gesanctioneerd worden.

Het is de verantwoordelijkheid van de raad van bestuur om de *compliance* te organiseren. Wanneer men spreekt van de onafhankelijkheid van de *compliance*, dan betekent dat niet dat het over een zelfstandige gaat of dat het een externe persoon is. Het is iemand van de bank zelf, maar iemand die onafhankelijk is van de business. De grootste kwaliteit van de *compliance officer* is dat hij kan kijken naar de businessverrichtingen. Hij kan zich daartegen verzetten. De onafhankelijkheid bestaat er ook in dat de *compliance officer* zijn verzet kenbaar kan maken aan het management, aan de CEO, CFO of CRO. Wanneer hij daar geen gehoor vindt, heeft hij ook nog toegang tot de raad van bestuur. Als de *compliance officer* vindt dat het management een gevaarlijke koers aan het varen is, dan kan hij in het auditcomité of riskcomité verhaal halen en daar verslag uitbrengen over de activiteiten waarvan hij vindt dat die niet stroken met de regels die van toepassing zijn.

Wat betreft de thema's die in de *compliance*-inspecties aan bod komen, wij gaan kijken naar de organisatie van die functie. Dekt de *compliance officer* alle materies af die hij moet afdekken? Is hij wel onafhankelijk? Zien wij daar iemand die een status heeft binnen de organisatie, die weegt op de business en ook gehoor heeft bij het management en bij de raad van bestuur? Wij bekijken ook of hij een charter heeft op basis waarvan hij niet blootstaat aan represailles van de business of van mensen die hun activiteiten niet kunnen voeren zoals zij willen, omdat de *compliance officer* ertegen is. Wij bekijken of de bestaffing voldoende is en wij kijken naar de kwaliteit van het werk.

Een aantal zeer specifieke thema's zijn bijvoorbeeld *know your customer*, in het kader van de MiFID, voor 2011, en de *anti-money laundering identification* van de uiteindelijke begunstigde. In 2012 hebben wij transversale controles gedaan. Ook de transaction monitoring is heel belangrijk. Een van de vragen was of de bank zicht heeft op de financiële stromen die door de bank passeren.

Er is een eerstelijnsbewaking waarbij de business zelf moet identificeren of bepaalde transacties van de klant normaal zijn, in het licht van zijn profiel.

Maar de bank heeft ook een tweedelijnsmonitoringsysteem dat in feite, aan de hand van een aantal parameters, gaat kijken waar het geld vandaan komt op de rekeningen van hun klanten en waar het geld naar toe gaat. Zij kunnen op die manier een profiel maken van klanten zodat zij kunnen nagaan of de stromen, die zij op een bepaalde rekening zien, normaal vinden in het licht van het profiel van die klant. Is dat een zelfstandige? Is dat een student? Is dat een werkloze? Is dat een industrieel? Dat zijn allemaal elementen die dan worden meegenomen om te kijken of die stromen normaal zijn.

Bijvoorbeeld ook om embargo's na te kijken. Er zijn landen waartegen een embargo bestaat. Welnu, een bank kan niet meewerken aan stromen naar de landen waartegen een embargo bestaat. Die systemen moeten dit ook op een performante manier tegengaan. Dit is ook het voorwerp van onze inspecties.

Ik denk dat ik hiermee een aantal belangrijke elementen van het prudentieel toezicht heb afgedekt.

Le **président**: Merci. J'imagine que l'on peut maintenant passer à M. Servais. Visiblement, les plombs ont sauté. Je parle du système électrique. Je ne parle pas de certains membres de la commission. Pouvons-nous faire la projection *Powerpoint*? Apparemment, cela fonctionne. Quelqu'un du service technique peut-il me dire assez rapidement si on peut faire descendre l'écran? Cela fonctionne. Très bien! Peut-on faire un essai? Parfait, je cède la parole à M. Servais.

Jean-Paul Servais: Monsieur le président, je vous remercie pour votre sollicitude. Je suis désolé de devoir vous déranger pour faire descendre cet écran que nous croyons utile pour autant qu'il n'y ait pas de problème avec les *slides*. J'ai deux problèmes. Nous avons repris les très nombreuses questions posées à juste titre par les membres de votre commission.

U zult dus op het scherm vele terechte vragen terugvinden.

Le **président**: Excusez-moi, monsieur Servais! Nous devrons malheureusement nous passer de la projection, semble-t-il! C'est bien dommage!

Jean-Paul Servais: Ce sera plus compliqué pour l'aspect pédagogique, car il y avait pas mal de questions techniques.

Le **président**: Souhaitez-vous que l'on photocopie le support?

Jean-Paul Servais: Ce sera difficile si je commence maintenant! On le fera parvenir par la suite!
Par ailleurs, je dois vous avouer que, malgré mes lunettes, je vois difficilement. Donc, de temps en temps, je dois me référer à mes transparents, mais je veux bien le faire, puisque je ne voudrais pas que vous soyez bloqués dans vos travaux.

Le **président**: On peut l'imprimer et le diffuser pendant votre exposé, mais c'est votre seul exemplaire peut-être?

Jean-Paul Servais: Oui!

Ce que je voudrais vous proposer, malgré les conditions un peu compliquées de présentation, c'est de reprendre nos réponses aux différentes questions posées par les membres de votre commission, de les lister et de les regrouper, dans toute la mesure du possible, nominativement, car un certain nombre de questions, à juste titre, étaient partagées par différents membres de la commission. On a évité de donner systématiquement la même réponse aux différents types de questions qui avaient le même objectif.

Je voudrais les diviser en quatre parties. Premièrement, revenir sur cette circulaire que le président Laaouej a distribuée en début de séance. Nous nous sommes aperçus, Jean-Michel Van Cottem et moi, qu'elle méritait peut-être d'être affinée en termes de présentation, pas tellement sous l'angle des pouvoirs des compétences des uns et des autres mais sous l'angle des exemples. Ceci permet également de répondre à de nombreuses questions.

Il y aura ensuite une série de réponses aux nombreuses questions posées par les commissaires sur ce que revêt cette notion de mécanisme particulier; bien évidemment, en tenant compte aussi de principes de spécialisation qui, comme le gouverneur l'a souligné, ne permettent pas de nous considérer comme des administrations fiscales. Nous sommes des autorités dans le cas de la Banque nationale contre (…), ce que nous étions du temps de la CBFA, et, pour un nombre d'aspects très limités, pour la FSMA; avant d'en arriver à ce principe qui, dans le prolongement des réponses données par le gouverneur et par Koen Algoet, doit être encore affiné pour tenir compte d'un certain nombre de questions judicieuses en matière de territorialité.

Ik zou graag ook een aantal antwoorden geven op de meer – en ik hoop dat ze mij dat niet kwalijk nemen – technische vragen van de twee experts van deze commissie. Het is trouwens de

bedoeling dat de experts technisch zijn.

Si le temps et l'électricité le permettent, je reviendrai peut-être après sur un certain nombre de propositions concrètes.

Er zal dan ook gelegenheid zijn om te antwoorden op de voorstellen van bijvoorbeeld de heer Van de Velde en de heer Scourneau.

Je précise, parce qu'il y a beaucoup de confusion, que cet exposé est fait à titre historique et ne rentre pas dans les compétences de la FSMA, qui n'en a aucune en ce qui concerne les banques et les entreprises d'assurances en matière de contrôle prudentiel. Cela implique que la FSMA, depuis sa création il y a plus de cinq ans, le 1er avril 2011, n'a aucun moyen d'action, aucune compétence et ne peut en avoir, d'ailleurs, sinon elle agirait sur les plates-bandes de la Banque nationale. Comme le gouverneur l'a rappelé à juste titre, c'est un régime qui se veut harmonieux, sans *overlapping*. Les précisions que nous donnerons, Jean-Michel Van Cottem et moi-même, en termes de mécanismes particuliers, tiendront compte de la répartition des réponses entre la Banque nationale et la FSMA ainsi que de nos *backgrounds* juridiques, et nous permettront de revenir sur ces mécanismes, même si je précise que cela ne concerne en rien la FSMA.

En ce qui concerne l'une des circulaires de 1997 qui a impliqué un effort de responsabilisation très sérieux – je rappelle qu'on sortait de l'affaire KBL, avec un certain nombre de personnes en détention préventive – et qui a marqué les esprits, il y a eu une responsabilisation forte avec de nombreuses parties prenantes et une diffusion de cette même circulaire assurée au sein du ministère des Finances auprès de tous les services de contrôle opérationnel. Il est aussi utile de rappeler que cette circulaire est un outil qui permet aux contrôleurs, en l'occurrence maintenant la Banque nationale, de déterminer sur la base d'un faisceau de preuves concordantes si un établissement de crédit ou une entreprise d'assurances placés sous le contrôle prudendiel, à l'époque, de la CBFA et, maintenant, de la Banque nationale, a mis en place de manière active, "positive" comme on dit – "positif" en droit ne voulant pas dire la même chose que dans le langage quotidien – un mécanisme particulier. Cette question, et nous citons à cet égard la circulaire, parce que c'était aussi une question posée ou un *statement* donné par différents parlementaires, doit être tranchée au cas par cas, s'agissant de procédures de type quasiment judiciaire pour un certain nombre et sur la base d'un examen a posteriori.

Toutefois, cela n'a pas empêché la commission de l'époque de juger souhaitable que ces dispositions soient précisées à la lumière d'un certain nombre d'opérations types que M. Van Cottem va brièvement présenter, parce qu'il y avait aussi pas mal de questions à ce sujet. Ceci nous permet de compléter l'exposé donné la semaine passée, qui comportait surtout des aspects relatifs aux compétences des uns et des autres.

Jean-Michel Van Cottem: Nous avons repris un certain nombre d'exemples de mécanismes particuliers qui avaient été identifiés à partir des années 75-76, mis à jour dans la circulaire de 1997, dans la mesure où ils permettent de clarifier ce qui était entendu par cette notion. Cela permettra de tirer un certain nombre de conclusions quant à la portée de la notion de mécanisme particulier et ainsi de répondre aux questions qui avaient été posées à ce sujet.

Certains exemples sont un petit peu historiques, évidemment. Par exemple, le premier qui est cité date encore de l'époque antérieure à la dématérialisation des titres. Vous ne serez donc pas étonnés de voir qu'il concerne les revenus mobiliers passibles du précompte mobilier pour des revenus d'origine étrangère. Ce qui était visé, c'était toute prestation de service dans le chef d'une société de droit belge relative au transport ou à l'envoi à l'étranger de coupons échus ou du premier coupon à échoir détachés de la feuille de coupons. Il s'agit donc clairement du fait dans le chef de l'établissement de crédit de participer à un mécanisme qui permet au client belge d'encaisser à l'étranger ses coupons sans déplacement de sa part. Ce qui était visé aussi, c'était la mise à disposition ou le paiement de chèques ici en Belgique représentant ces revenus ou l'exécution d'ordres de transfert de tels revenus. Ce qui a été constaté par le passé, c'est que dans certains cas, les coupons étaient encaissés sur les comptes propres de l'entreprise et ensuite payés en cash ou via des chèques au porteur au client sans retenue du précompte, l'entreprise, la société de bourse ou l'établissement de crédit n'étant pas, lui, soumis à l'obligation de retenue du précompte professionnel.

Ce sont tous ces comportements qui ont trait à la problématique de l'encaissement des revenus et à la retenue du précompte immobilier qui étaient ciblés.

De la même manière, autre exemple cité dans la circulaire, le fait, pour un établissement de crédit ou une entreprise d'investissement de droit belge, d'attribuer ou de payer des revenus mobiliers d'origine belge sans retenue du précompte

mobilier, ce qui est une évidence, mais c'est ce qui est rappelé dans cette circulaire.

L'exemple suivant peut paraître une évidence, mais tout ce qui est dit ici peut constituer des évidences. Le fait de mettre ou de tenir à la disposition du bénéficiaire des chèques au porteur tirés par un établissement de crédit établi à l'étranger. Donc, le fait, pour quelqu'un qui détient des avoirs à l'étranger, de pouvoir les encaisser en Belgique via un établissement de crédit belge.

Le point suivant, qui avait été cité par M. Laaouej, et qui est un des points fondamentaux, est l'intermédiation dans le chef d'un établissement de crédit belge pour compte d'un établissement de crédit étranger ou une entreprise d'investissement étrangère, favorisant la fraude fiscale par des résidents belges. Ce que dit la circulaire, et c'est important, chaque mot a son importance: "Est considéré comme un mécanisme particulier l'intermédiation dans le cadre d'une collaboration contractuelle ou de fait avec un établissement de crédit étranger ou une entreprise d'investissement étrangère, ayant pour but ou pour effet de favoriser la fraude fiscale par des résidents ayant ouvert un compte auprès de cet établissement étranger ou de cette entreprise étrangère, ou ayant conclu avec celui-ci une convention de gestion de fortune ou de conseil en placement, lorsque cette pratique permet à des résidents de s'adresser à un établissement belge pour les services bancaires ou de placement liés au compte ou à la convention en question." La dernière partie de la phrase est importante.

C'est donc véritablement l'intermédiation de l'établissement belge dans la relation qui existe, par ailleurs, à l'étranger entre un résident et une banque étrangère.

Est également considéré comme mécanisme particulier le fait d'accepter qu'un établissement de crédit étranger ou une entreprise d'investissement étrangère verse directement ou indirectement à l'établissement, aux membres de son personnel ou à des agents délégués, une rémunération calculée proportionnellement à l'ampleur des avoirs que des propres clients détiennent en compte ou en dépôt auprès de cet établissement étranger. Ce qu'on vise ici, c'est l'apport d'ordres à des établissements étrangers, la rémunération de l'entreprise belge pour des apports de clients. Le fait de recevoir une rémunération pour des apports de clients est un mécanisme particulier au sens de la circulaire.

Les deux exemples suivants repris dans la circulaire, ce sont chaque fois des catégories qui sont explicitées dans la circulaire. Ce sont les pratiques permettant aux clients d'induire l'administration fiscale en erreur: l'absence de mention des garanties dans l'acte de crédit, l'usage impropre de comptes internes, l'envoi d'arrêtés de compte relatifs à des comptes fonctionnant comme un compte unique, l'absence de mention sur le bordereau, des ordres croisés d'achat ou de vente d'instruments financiers, donc un ensemble de pratiques qui, en réalité, dissimulent des informations significatives à l'administration fiscale.

Enfin, la dernière catégorie de mécanismes qui avait été identifiée à l'époque est le fait pour un établissement ou une entreprise de ne pas respecter les obligations qui lui incombent. Ici, on vise les obligations fiscales qui sont propres aux établissements de crédit ou aux sociétés de bourse, comme le fait de retenir et de payer la taxe sur les opérations de bourse ou d'omettre un bordereau ou encore d'omettre de retenir le précompte mobilier lors du paiement de revenus.

Jean-Paul Servais: En d'autres termes, et en conclusion à ce premier aspect, et ceci permet déjà de répondre à un certain nombre de questions, sous réserve d'y revenir dans quelques instants dans des questions plus spécifiques et individuelles, il est important de souligner quatre choses. Première chose, reprise en termes juridiques, ce dont je m'excuse, la notion de mécanisme particulier implique à chaque fois un acte positif dans le chef d'une banque ou d'une compagnie d'assurance belge. Sans acte dit positif, c'est-à-dire une trace d'une intervention avérée dans la chaîne de l'établissement belge, nous ne pouvons pas qualifier cela de mécanisme particulier.

Deuxième chose, que je présente, j'espère, de manière suffisamment délicate parce que c'est quelque chose qui ne choquera pas vos experts, juristes avérés, mais dont la formulation peut toujours être sujette à un certain nombre de réactions, j'en suis conscient moi-même. Il faut être conscient parce que sans base légale et sans encadrement légal, il n'y a pas moyen de contrôler; il est important de souligner, surtout dans le prolongement de ce que le gouverneur à dit à juste titre, c'est que pour l'instant, nous sommes quand même sur une île, seuls, en raison de la législation progressive qui s'est dégagée depuis un certain nombre d'années et qui, malgré la directive épargne, n'a été suivie d'aucun effet dans aucun des autres 27 États membres de l'Union européenne.

Ik zeg dat niet om rekening te houden met de reactie van de heer Van Biesen, waar ik achter sta. Het kan defensief gepresenteerd zijn, maar

dat is niet de bedoeling. Wij zouden graag over dezelfde tools beschikken in alle landen van de Europese Unie, maar dat is niet het geval. Dat betekent wat het betekent voor het grensoverschrijdend toezicht.

Il est important de souligner, ce d'autant que cet aspect a fait l'objet de questions de différents députés dont le président, M. Van Rompuy, qu'en termes juridiques, le fait qu'une filiale étrangère, qu'une sous-filiale étrangère, voire qu'un membre d'un groupe étranger dont une banque serait un membre sans être à la tête, puisse avoir des pratiques qui permettraient à des clients belges de dissimuler des avoirs à l'administration fiscale belge n'est pas nécessairement illégal à l'étranger. Vous pouvez interpréter cette information de manière positive ou négative, mais il n'en reste pas moins que ce n'est pas forcément illégal à l'étranger, tout dépend du droit local. Pour appeler un chat un chat: le droit local, si on devait appliquer la recette belge en matière de lutte contre les mécanismes particuliers, la recette serait inexistante dans tous les autres 27 États membres de l'Union européenne. En d'autres termes, pour ce qui concerne cette notion de mécanisme particulier – je sais ce que cela veut dire pour des parlementaires du Royaume fédéral de Belgique – aucune loi de ce type qui pourrait constituer un appui pour les contrôleurs – il n'est pas ici question de la BNB ou de la CBFA puisque, à l'époque, on parlait d'autres organismes – n'a été votée par vos homologues à l'étranger. Cela peut paraître étonnant, mais telle est la réalité en termes de droit.

Si vous me permettez de retourner la question du président M. Van Rompuy, on pourrait se demander si, à l'époque, des demandes d'informations de collègues de l'étranger ont été adressées à Jan Smets, à mes prédécesseurs, à Luc Coene ou à moi-même. On me pose toujours la question de savoir si on discutait avec les autres contrôleurs? Bien évidemment, outre la Banque nationale, des collègues se réunissaient. Mais nous n'avons jamais reçu de telles de demandes de l'étranger. Il était important de le souligner pour bien expliquer ce qu'il en est en termes d'isolement au regard des réalités des autres pays. En effet, si on devait traduire – mais je sais que c'est réducteur juridiquement – la notion de mécanisme particulier dans d'autres réalités juridiques, cela ne serait pas possible puisque cette notion n'existe pas à l'étranger.

Cela signifie-t-il que nous tirons la couverture et que nous disons: "C'est bon! Circulez! Il n'y a rien à voir!"? Ce serait caricatural. Il convient, dès lors, de compléter cela avec le troisième élément, qui concerne les banques belges.

À cet égard, il importe de souligner que ce comportement peut, toutefois, amener un mécanisme particulier dans le chef de l'établissement belge, placé sous le contrôle prudentiel de la Banque nationale (auparavant de la CBFA et non de la FSMA). Pour cela, il faut qu'il y ait intermédiation de la banque belge, à savoir – comme M. Van Cottem l'a souligné en réponse à différentes questions notamment du président Laaouej – avoir prêté son concours, d'une manière ou d'une autre, dans la pratique permettant au client d'induire l'administration fiscale en erreur. Mais à nouveau, *substance over form* ou pas, cela ne se présume pas, cela se démontre! Sinon, on construit des dossiers et dix ans plus tard, on est nulle part! Cette intermédiation ne se présume pas. Elle doit être établie sur la base d'éléments de fait.

J'enchaîne directement avec l'une des nombreuses questions du président Laaouej qui a été mise en évidence dans le projet de rapport: "Je crois comprendre de ce qui vient d'être expliqué que le fait d'avoir une filiale, elle-même organisatrice de mécanismes particuliers, ne suffit pas pour la banque belge d'être considérée comme étant impliquée dans l'organisation de mécanismes particuliers."

La réponse est la suivante, que je vous livre de manière factuelle, parce qu'elle correspond à l'état du droit. Cela ne signifie pas que cela nous réjouit, nous, autorités de contrôle, impliquées depuis très longtemps dans le concert européen, notamment la Banque nationale, au sein de laquelle travaillent de nombreux ex-collaborateurs de la CBFA. Nous avons toujours été catalogués comme étant des autorités de contrôle impliquées dans le jeu européen. Mais voici ce que cela signifie clairement par rapport à la question précise du président Laaouej: c'est que la notion de mécanisme particulier implique à chaque fois un acte positif de l'établissement belge. En clair, le seul fait de disposer à l'étranger d'une filiale n'est pas suffisant en tant que tel pour établir l'existence d'un mécanisme particulier dans le chef d'un établissement de droit belge.

De même, le fait que cet établissement étranger, ou plus précisément qu'une sous-filiale, voire même un membre du groupe ou une autre société étrangère, puisse avoir des pratiques qui pourraient permettre le cas échéant à des clients belges de dissimuler des avoirs à l'administration fiscale belge, ne suffit pas en tant que tel à établir l'existence d'un mécanisme particulier dans le chef de la banque belge, qui est la seule sous notre contrôle dans ces matières-là. Je ne reviens pas sur les aspects longuement évoqués par le

gouverneur et M. Algoet en matière de contrôle consolidé sur les aspects solvabilité, organisation du groupe, politique de prévention. Ici on est dans les cas particuliers, qui sont soumis au principe de spécialisation et au principe de territorialité. Un lien de parenté, si je peux dire, en tant que tel, n'est pas suffisant à établir une intermédiation.

Ik heb, als u mij dat toestaat mijnheer Vanvelthoven, een van uw verschillende vragen daaraan gekoppeld. U hebt inderdaad een vraag gesteld in verband met de bijzondere mechanismen, die zijn omschreven in de circulaire, die wij net hebben gepresenteerd.

Wat houdt die circulaire precies in? Ik vermoed dat u dat kan terugvinden in de gedetailleerde presentatie zoals die werd meegedeeld door mijn medewerkers. Die circulaire is inderdaad bijna 20 jaar oud. Ik zal op het einde van mijn speech terugkomen op een mogelijke actualisering.

Wij mogen ook niet naïef zijn. Ik ben niet van plan jullie iets te verkopen dat goed zo zou zijn voor het verslag van de commissie en dat goed is voor mijn reputatie en die van Jan Smets, maar ik denk ook aan mijn opvolgers en die van Jan Smets. Als ik zou zeggen dat met een nieuwe circulaire alles in orde zal zijn, zou dat niet verantwoord zijn vanwege beide toezichthouders.

Wij hebben iets anders nodig om ervoor te zorgen dat wij in staat zijn, in het kader van de bescherming van het algemeen belang, om iets te doen, op het vlak van reputatierisico, aan een aantal grensoverschrijdingen. Een circulaire of zelfs een aangepaste wettelijke basis, behalve dan voor het parket, is niet voldoende. Daar was ook een vraag over, onder andere van de heer Vanvelthoven.

Ik presenteer eveneens een enkele aspecten van de aangehaalde gevallen in het verlengde van een van de vragen van de heer Vanvelthoven en andere commissieleden.

Wat de twee belangrijkste aspecten betreft, namelijk de inhoud en de reikwijdte van de circulaire, verwijs ik naar wat al werd gezegd. Ik herhaal wat wij al hebben gezegd. Blijkbaar was dit een bron van verrassing, waarvoor mijn excuses. Nochtans wordt er elk jaar een jaarverslag gepubliceerd. Dat geldt ook voor de NBB.

Wij hebben nooit, sedert de publicatie van die circulaire, een enkele aanmelding van de fiscale administratie of de BBI gekregen. Is dat een probleem? Men zou kunnen zeggen dat de wet niet is nageleefd.

J'étais cadre à l'époque, c'était au temps de KBL, cette circulaire a été un choc. M. Calvo me dira à juste titre "un choc n'est pas suffisant pour faire respecter la loi", tout à fait d'accord, mais cela a été le fruit d'une réflexion intense. Il y a eu des travaux parlementaires importants, il y a eu un groupe de travail placé sous l'égide du ministre des Finances et du cabinet des Finances, toutes les administrations. Cette circulaire, et je n'en connais qu'une comme cela …

Ik meen dat ik mij niet vergis als ik dat zeg.

Cette circulaire est la seule qui a été transmise via, à l'époque, ce qu'on appelait "l'affaire", à tous les services de contrôle régionaux. C'est dans tous les outils de travail des fonctionnaires fiscaux.

Donc, on ne peut pas dire que c'est un travail en chambre, zogenaamd gepubliceerd in een voetnoot op bladzijde 344 van het jaarverslag. Zelfs in het jaarverslag van, als ik het goed heb 1997 of 1998, wordt duidelijk verwezen naar het feit dat die circulaire ook bezorgd was op instructie van het hoogste niveau van de fiscale administratie, aan alle controlecentra op lokaal en regionaal vlak.

Nous n'avons eu aucun cas, à une exception près – parce que je m'en suis voulu après la présentation. Il y a quand même eu un cas qui est commenté dans le rapport annuel, mais que nous ne pouvons pas rattacher en tant que tel au système qui a prévalu, parce qu'à l'époque il s'agissait d'une dénonciation en ce qui nous concernait, à la suite d'une dénonciation ou d'autres cas qui étaient apparus dans nos pratiques courantes de contrôle, mais qui se faisaient sous l'angle d'une autre qualification juridique du temps où le dossier que nous pouvions éventuellement déceler n'était pas appelé à être transmis au parquet, mais au ministre des Finances. Je répète surtout … Je dirais que la pierre angulaire du système, l'effet de levier (zelfs als ik niet graag spreek over een hefboom-effect voor dit aspect), c'est de puiser l'information des gens qui sont chargés de collecter l'impôt, de chasser la lutte fiscale, c'était le sens de cette circulaire. Maintenant, il faudra peut-être voir un petit peu pourquoi il y a un certain nombre d'aspects qui ont fait, mais il n'y a jamais eu de dénonciation de l'administration fiscale à ce sujet, même dans les cas concernant l'intervenant de cet après-midi. J'aurai aussi l'occasion d'y revenir dans un instant, puisqu'il y avait également un certain nombre d'aspects qui portaient là-dessus.

J'ai également repris dans le prolongement une question, notamment, du président Laaouej, qui concerne la circulaire de 1997, la page 6. Je ne vais pas en reprendre toutes les pages, Jean-Michel l'a déjà fait, mais elle est importante, parce que le président Laaouej souligne à juste titre, met en évidence un aspect de la page 6 de cette circulaire, qui dit ceci et qui s'interroge sur le fait de savoir s'il nous était donné de constater que certaines banques belges avaient un courant d'affaire avec des filiales ou avec d'autres établissements (pas nécessairement des filiales) établis dans ce qu'il était convenu d'appeler à l'époque des "paradis bancaires, fiscaux" – il faut encore s'entendre sur la notion de "paradis fiscal", mais c'est en dehors de mes compétences -, par la suite "territoires non coopératifs". "Ne considérez-vous pas qu'il fallait d'initiative diligenter une enquête pour examiner l'existence éventuelle d'un mécanisme particulier au regard de la circulaire?"

Dat was een vraag van de heer Van Rompuy en van de heer Van Biesen, als ik het goed heb.

Je crois à cet égard, je le dis en termes délicats, qu'il importe de souligner les aspects suivants, qui nous permettent de répondre de manière précise à ces questions que je comprends et que je partage.

D'abord, et j'ai déjà fait allusion et Jean-Michel aussi, la notion de mécanisme particulier peut, je le répète, être une source d'étonnement pour les membres de cette commission, je crois que vous n'êtes pas les seuls. Cela peut être une source d'étonnement pour certains journalistes présents dans la salle. Cela peut être une source encore plus d'étonnement pour de très nombreux citoyens belges, mais c'est la réalité du droit. Le texte qui existe en Belgique n'existe qu'en Belgique.

Donc il n'y a pas de lois de compétence universelle dans nos métiers, qui nous permettraient d'envoyer des inspections dans la terre entière. Personnellement, ça ne me gênerait pas, puisque comme toutes les personnes ici présentes, notre vie, c'est comme l'a souligné à juste titre, je l'en remercie, M. Van Rompuy, notre vie, c'est essayer comme vous de défendre l'intérêt général et dans notre cas, c'est d'être flic. C'est ce que nous faisons et c'est ce que je fais depuis vingt ans. Et j'en suis très fier. Et c'est le cas aussi de tous mes collègues.

Mais au-delà de cela, il faut être conscient que la notion de mécanisme particulier est une notion qui n'existe qu'en droit belge. Alors, peut-être, le problème, comme l'a souligné le gouverneur, c'est qu'on n'a pas vu que le monde n'évoluait pas comme on aurait bien voulu qu'il évolue en Belgique.

Peut-être qu'on a fondé trop d'espoir sur la directive épargne, qui est intervenue après. Et puis après, il y a eu la crise. Et puis après, il y a eu le rapatriement d'un certain nombre d'aspects dans l'hinterland. Tout cela a joué sociologiquement.

Mais il est clair, et quand M. Gilkinet me dit à juste titre: "Oui mais enfin, de quoi vous parlez au niveau international, monsieur Servais? De quoi vous parlez?", je peux vous dire, monsieur Gilkinet, que je parle des Panama Papers. Et Jan Smets aussi, mais je ne connais pas beaucoup de gens qui parlent de cela à l'étranger dans le monde des autorités. Et cela, c'est la réalité qu'il faut savoir.

Et il faut un peu voir comment nous doter. J'ai cru comprendre que un des *mission statements* de votre commission, c'est se dire: "C'est bien le droit belge, mais il faut surtout savoir ce qu'on peut essayer d'en dériver en termes de pouvoir de contrôle au niveau international." Et on sait que le débat (…) Alors pour vous, ce n'est pas très gratifiant. J'en suis bien conscient.

Als ik het zo mag uitdrukken, u wilt een Belgisch verhaal of een federaal verhaal.

Maar om ons de tools te geven die wij nodig hebben, moet het debat gevoerd zijn met uw collega's in een aantal fracties, niet noodzakelijk in het buitenland, want ik weet niet of iedereen een fractie heeft met dezelfde kleur in het Groothertogdom Luxemburg, maar ten minste op Europees vlak.

Et là où peut-être, pour une fois – je m'en excuse auprès du gouverneur avec qui j'ai d'excellentes relations pour le reste –, je fonderais plus d'espoir sur la Banque centrale. Parce que là, elle a une capacité de se substituer à une capacité à se substituer à d'autres autorités de contrôle. S'il y a un problème, la Banque centrale peut se substituer à la CSSF, avec qui j'ai d'excellents résultats et d'excellents contacts. Elle peut le faire. Jan Smets ne peut pas le faire. À l'époque, je ne pouvais pas le faire. Luc Coene ne pouvait pas le faire non plus. Peu importe qui ce soit à titre personnel.

Mais je ne suis pas sûr qu'à Francfort, il y ait de l'enthousiasme pour faire cela, parce qu'on sait très bien que calculer des ratios – je m'excuse, j'en ai calculé beaucoup dans ma vie; moins que certains de mes experts -, calculer des ratios de

solvabilité, c'est intéressant intellectuellement, c'est passionnant pour des mathématiciens, mais ce n'est pas là qu'il y a des risques. Les risques, c'est ce qui fait l'objet de votre commission. Et c'est pour ça qu'on est devant vous. Ce sont des dossiers individuels, des dossiers de gouvernance, des dossiers de comportements individuels. Ce sont des choses qui passent sous le radar de Solvency II, de Bâle III, de Bâle IV, de Bâle V, VI, VII, VIII, IX, X …

C'est là-dessus. Et ça, ça ne peut être fait que quand il y a des choses au niveau européen. Et la Banque centrale peut le faire, mais la Banque centrale n'aime pas le belgo-belge, n'aime pas les particularités nationales. Et bien sûr, on aura, comme le gouverneur l'a à juste titre souligné – cela, c'est en dehors de mes compétences – mais à titre personnel, je souscris entièrement, par définition, à ce qu'a dit le gouverneur. On peut fonder beaucoup d'espoirs sur la nouvelle directive AML …

Maar ik heb ook begrip voor wat uw expert, de heer Delanote, zegt: let op, dit is geen maximale harmonisatie. Inderdaad, dit is geen maximale harmonisatie. Men kan dus vrezen voor een beperkt aantal uiteenlopende inschattingen van de draagwijdte van het begrip.

Et ça, c'est ce qui explique ce transparent, qui est ce qu'il est dans l'état actuel des choses. La notion de mécanisme particulier est une notion qui n'existe que dans le droit belge et qui n'existe que dans le chef d'établissements belges. C'est ce que Koen Algoet, le chef du service de contrôle prudentiel, a rappelé à juste titre. Donc, que peuvent faire des autorités de contrôle prudentiel en Belgique? Elles peuvent s'occuper de l'architecture. Et c'est fait ! Avec en première ligne, parce qu'on oublie souvent dans les commissions, quel que soit leur statut, on oublie souvent qu'il y a un contrôle interne, qu'il y a des auditeurs internes qui peuvent venir expliquer ce qui s'est passé. Il y a peut-être aussi et surtout - comme dans un dossier dont on parle beaucoup aujourd'hui…

Er is misschien ook, zeker in een dossier waarover men vandaag spreekt, een bedrijfsrevisor, erkend door de NBB of door de FSMA, die moet zeggen dat een aantal facturen overeenstemt met de realiteit van de uitgaven. Dat heeft niets te maken met het toezicht dat wij doen.

Dat is wat bedrijfsrevisoren in België doen voor 9 000 naamloze vennootschappen. Dat is hun taak.

Et ça, ça en fait aussi partie. Et d'ailleurs la circulaire de '97 a fait l'objet d'une deuxième circulaire dont on a parlé la semaine passée et qui explique bien qu'on attend des réviseurs qu'ils s'engagent personnellement.

Zij moeten een soort van eed afleggen. Zij moeten elk jaar duidelijk zeggen: ja, in het verslag ter attentie van, destijds de toenmalige CBFA en nu de NBB en in de toekomst de ECB. Zelfs bij de ECB is het, denk ik, niet noodzakelijk om te werken met een erkende bedrijfsrevisor.

Et je crois que c'est une spécificité belge que l'on partage avec un seul autre pays. Autant l'utiliser. Ils ont des gens sur place. Et ça fait partie de leur métier comme contrôleur, réviseur agréé, de s'engager à ce qu'ils aient une appréciation raisonnable. On connaît toute la prudence légendaire des réviseurs quand ils s'engagent personnellement. C'est le cas. Ils doivent s'engager de manière raisonnable, en leur nom personnel et au nom de leur firme d'audit, que l'essentiel des régulations est contrôlé. 'Substantial overform', c'est ça dans leur chef. Et c'est ce qu'on leur demande sur base d'une circulaire expresse qui a d'ailleurs été commentée à l'époque dans les circulaires de l'Institut des réviseurs agréés.

Par la suite à ce moment-là, dans le cadre du contrôle via ces cercles concentriques, au-delà des réviseurs agréés, du rôle du conseil d'administration *by the way*, l'autorité de contrôle intervient avec, je dirais, des aspects forts en matière de rôles, à l'époque, d'auditeur interne et de *compliance officer*.

Ik heb kunnen begrijpen dat de heer Van de Velde veel belangstelling heeft voor de evolutie van het metier van *compliance officer*. We hebben trouwens een erkenning ingevoerd. Dat is nog niet het geval wat de NBB betreft. Dat gaat goed. Ik zal misschien terugkomen want ik heb begrepen dat de heer Calvo een beetje verrast was door wat ik zei over onze discussie met de *compliance officer*. Zeggen dat een discussie tussen de soep en de patatten wordt gevoerd met een *compliance officer*, dat is niet het geval. Dat zijn mensen die erkend zijn. Wanneer ik een leider van een bank ontmoet, dat is iemand met een fit and proper beoordeling en als ze niet antwoorden op een vraag per telefoon, per brief, per e-mail, per fax per aangetekende brief is hij buiten. Dat is duidelijk. Dat is niet een discussie met mijn vriend of mijn buur, dat is een discussie met iemand onder toezicht. Dat is duidelijk. Maar ik kom terug op die aspecten.

Cela, je crois que c'est important à souligner,

notamment en matière de blanchiment, avec cette circulaire qui est aussi axée sur une forte responsabilisation.

Et ces fonctions *compliance*, on peut y croire ou pas; soyons clair. Avoir une fonction *compliance* en entreprise, …

Er is een aantal uiteenlopende beschouwingen. Ik denk dat het meer geloofwaardig is als er telkens een individuele aansprakelijkheid is in hoofde van een individuele persoon, die daarvoor benoemd is op basis van diplomavereisten, ervaring en voldoende onafhankelijkheid ten opzichte van andere functies.

Je crois que c'était aussi une remarque de M. le député Scourneau: c'était de dire qu'il fallait de la tension entre des équipes de *compliance* et des équipes de *front* en matière de marketing, et il a tout à fait raison. Mais ces fonctions de *compliance*, c'est ça, c'est le contrôle d'architecture, que le gouverneur et M. Algoet faisaient. Elles incluent une vérification de la mise en place d'une politique de prévention lorsqu'il s'agit de groupes belges ayant des filiales étrangères. Mais ce contrôle s'exerce en termes de contrôle de l'architecture au niveau de la mère et porte, d'une part, sur les actes de la mère en termes de politique de prévention, et, d'autre part, sur l'existence d'une politique de prévention certifiée par les réviseurs.

Par contre, et ça c'est la nuance, qui est ce qu'elle est et avec laquelle nous devons vivre, parce qu'elle n'est pas d'application dans d'autres États membres de la même manière qu'en Belgique. Les questionnements sont forcément différents selon qu'on est de ce coté-ci de la frontière ou de l'autre. C'est que le contrôle consolidé ne peut, ne peut, je ne dis pas "ne s'étend pas", j'ai même corrigé le *slide*, j'ai dit :"ne peut" malheureusement s'étendre à la vérification à l'étranger de la conformité des actes des filiales étrangères ou des sous-filiales étrangères par rapport au droit belge.

Mijnheer Van Biesen, u stelde terecht een vraag over de informatie die wij verzamelen buiten onze bevoegdheid of binnen onze bevoegdheid. Het gaat over het zogenaamde beroepsgeheim.

Jean-Michel Van Cottem: De vragen waren de volgende. Mochten wij constateren dat het een onderneming is die niet onder ons toezicht valt, wat doen wij vandaag dan met die informatie? En als het er niet om gaat derden te bevorderen, wat doen wij dan met de informatie? Dan zou het stricto senso niet onder ons toezichtveld vallen. Dat zijn concrete vragen. Wat doen wij met alle informatie die wij krijgen maar waarop wij stricto senso vandaag niet moeten ageren, hoewel zowel de Nationale Bank als de FSMA u hiermee informatie zouden kunnen geven?

Dat zijn in feite geen gemakkelijke vragen. De realiteit is dat het slechts uitzonderlijk is dat wij informatie krijgen die geen betrekking heeft op onze wettelijke opdrachten. Het gebeurt van tijd tot tijd dat wij effectief een kopie krijgen van memorandums of brieven die naar de procureur des Konings of naar andere instellingen gestuurd worden. In het algemeen zijn wij in dat geval niet de enige geadresseerde, hoogstwaarschijnlijk krijgt u ook kopieën daarvan. Het kan gebeuren, maar het is uitzonderlijk.

In het algemeen, wanneer wij informatie krijgen, moeten er twee tests gedaan worden. De eerste test is nagaan of het gaat om vertrouwelijke informatie. Zo ja, dan moeten wij nagaan of er een wettelijke uitzondering bestaat die ons toelaat die informatie met derden te delen.

Wanneer het om informatie gaat die niets te maken heeft met onze wettelijke opdrachten, kunnen wij ervan uitgaan dat het effectief en hoogstwaarschijnlijk niet om vertrouwelijke informatie zal gaan en dat wij effectief deze informatie met derden zullen kunnen delen. Maar in het algemeen gaat het hierbij over kopieën van informatie die reeds aan andere instellingen of autoriteiten zijn gestuurd.

Het kader is effectief dwingend. Het is restrictief of heeft een rationale, die in het arrest van het Europees Hof van Justitie van 2014 in herinnering is gebracht. Dat is de reden van het bestaande beroepsgeheim dat de samenwerking tussen autoriteiten in de verschillende landen moet toelaten. Het Hof heeft effectief in herinnering gebracht dat op het algemeen verbod op het openbaar maken van vertrouwelijke informatie geen uitzonderingen bestaan, behalve de situaties die specifiek in dat artikel van de richtlijn zijn bepaald.

Er zijn bijvoorbeeld uitzonderingen in geval van strafrechtelijk misbruik. Er zijn ook een aantal andere uitzonderingen. Telkens moeten wij echter de twee tests doen. Wij moeten ons, ten eerste, afvragen of het om vertrouwelijke informatie gaat en, ten tweede, zo ja, of er een uitzondering is. Op basis daarvan moet een beslissing worden genomen.

Ik moet zeggen dat over dat concept van vertrouwelijke informatie geen unanimiteit bestaat in Europa. Er zijn landen en autoriteiten die een zeer brede benadering ervan hebben. Ik denk dat

wij meer moderne aanpak hanteren. Wij doen eerst die tests om na te gaan of het al dan niet om vertrouwelijke informatie gaat.

Er is nu een case hangende bij het Europees Hof van Justitie, precies over de definitie van vertrouwelijke informatie. Wij zullen met enorm veel belangstelling het arrest lezen, wanneer wij het ontvangen, omdat hoogstwaarschijnlijk de contouren van de vertrouwelijke informatie en van het beroepsgeheim van de autoriteiten daar nader zullen worden bepaald.

Jean-Paul Servais: Toujours pour répondre à vos différentes questions – il y en avait beaucoup, comme vous le savez –, posées notamment par le président Laaouej en matière, cette fois-ci, de coopération avec d'autres autorités nationales. Je me suis permis avec mes collaborateurs et dans le cadre de la division du travail sous l'angle des *backgrounds* avec la Banque Nationale de prendre, me semble-t-il, les éléments qui permettaient d'apporter des précisions utiles par rapport à nos obligations, pour citer le président Laaouej, " les obligations qui pèsent sur les institutions, en l'occurrence la BNB et avant la CBFA, tant à l'égard de la Justice, du parquet qu'à l'égard de l'administration fiscale. Ne faut-il pas clarifier les choses?"

"Deuxième chose, si à l'occasion d'une enquête de supervision, vous constatez des infractions de nature pénale, vous nous dites que vous avez le devoir de les dénoncer au parquet." Je cite M. Laaouej. "Des informations sont-elles transmises à l'administration fiscale ou, selon vous, le cadre légal de ce point de vue ne vous permet-il pas de le faire?" Autre question tout à fait utile, comme toutes les autres questions: "Les services de l'État ne violent-ils pas leur secret professionnel lorsqu'ils transmettent des informations à l'administration fiscale lui permettant d'établir des impôts? Ce règlement s'applique-t-il à la Banque Nationale et à la FSMA?" Et les autres aspects dont on a déjà parlé avec un dernier aspect découlant d'une remarque du député Scourneau: "Les choses ont-elles changé depuis le Twin Peaks?" Je crois pouvoir dire, mais je parle sous le contrôle du gouverneur, que la réponse est exactement la même. Ce n'est pas étonnant puisque les hommes, les femmes, les outils ont été transférés dans une optique de continuité. Les méthodes sont les mêmes sous réserve des développements intervenus en matière de lutte contre le blanchiment en 2012 qui ont permis de faire avancer les choses après le Twin Peaks pour un certain nombre d'aspects aussi en termes de cartographie et tenant compte des recommandations du GAFI et de développements de type législatifs.

Il y a une autre question que je regroupe aussi et qui vient de M. Laaouej. "Est-il exact que l'administration fiscale n'a informé la CBFA et ensuite la Banque Nationale de l'existence de mécanismes particuliers (…)?" Vous connaissez déjà la réponse. Je ne vais pas y revenir.

Que pouvons-nous en déduire, nous semble-t-il, de manière synthétique et pour être utile aux travaux de la commission mais aussi à vos préoccupations que nous partageons? Je ne suis pas sûr que nous avons été suffisamment clairs et je tiens à m'en excuser. Il y a deux volets distincts. C'est, d'une part, le volet administratif et, d'autre part, les rapports avec le parquet. C'est important à souligner parce que cela ne se joue pas de la même manière. En d'autres termes, et c'est un peu délicat à gérer mais je vais le présenter de manière un peu brusque, les choses sont plus simples à gérer dans le chef d'une dénonciation de la part de l'administration fiscale par rapport aux autorités de contrôle que sont la Banque Nationale et, à l'époque, la CBFA, que pour ce qui concerne le volet pénal où, à tort ou à raison, *terecht of onterecht*, on a renforcé le dispositif en termes de double incrimination avant qu'une autorité de contrôle, comme la CBFA et la BNB, puisse dénoncer les faits au parquet. C'est un choix politique qui a été fait à l'époque.

Dat was om ook rekening te houden met een aantal aspecten die te maken hebben met de realiteit van het Europees recht. Uw expert, de heer Delanote, heeft daar trouwens terecht naar verwezen.

Qu'est-ce que cela veut dire? Cela veut dire qu'en ce qui concerne la coopération entre les autorités nationales, il y a d'abord un système basé sur le volet administratif "faire cesser"; mais pour cela, nous devons avoir un cric. Notre métier, ce n'est pas de percevoir l'impôt. Notre métier, c'est de contrôler la solidité prudentielle des banques et je ne vais pas revenir sur ce qu'on fait à la FSMA puisque j'ai cru comprendre la semaine passée que votre intérêt, à juste titre, n'était pas nécessairement d'avoir de longs développements là-dessus, mais nos métiers sont en dehors de cela. La BNB, et à l'époque la CBFA, ne sont pas le bras armé du fisc, et de manière générale partout dans le monde.

Par contre, il faut voir à d'autres aspects s'il y a une application "actif". Mais pour ce faire, il faut avoir un cric qui était peut-être attendu et qui n'est pas venu. Et je le dis factuellement parce que tous les métiers de contrôle sont ce qu'ils sont et les choses ont évolué aussi en termes d'outils. Ça

c'est pour le volet administratif "faire cesser" et puis il y a des obligations de dénoncer au procureur du Roi. Qu'est-ce qu'il en est par rapport au procureur du Roi? Nous avons l'obligation, ce n'est pas une question en opportunité…

Wij kunnen daarover niet zelf oordelen. Het is een verplichting van de NBB en de toenmalige bankencommissie CBF en CBFA.

Nous ne pouvons le faire qu'en cas d'indice sérieux d'infraction pénale, et ça c'est le problème.

Dat is het probleem van de heer Vanvelthoven. Dat kunnen wij eventueel, als u dat wil, want de wet is uw verantwoordelijkheid. Wij kunnen dat eventueel verzwakken.

Dat was nu eenmaal een politieke keuze, om een aantal redenen waarvoor ik nog steeds begrip kan hebben, ten wetenschappelijke titel.

Là, pour le parquet, la chose a été … Et ce n'est pas, j'espère, parce que M. Van Biesen va être fâché sur moi, dit de manière défensive; c'est simplement la réalité du droit. Les choses sont plus compliquées en ce qui concerne les autorités de contrôle. Je sais bien que ce que je dis peut être pris de manière mitigée, en disant: "Il essaie de défendre son *bollewinkel*". Ce n'est pas mon genre. Je suis désolé, nous faisons des métiers complémentaires en termes de défense et de protection des consommateurs, que nous soyons autorité de contrôle prudentiel, administration fiscale ou (?) Mais, pour pouvoir dénoncer, il y a une double incrimination. Jean-Michel va y revenir dans un instant. Là, il y a peut-être des choses à faire. Et pourquoi a-t-on changé la loi en 1999 (avant, c'était auprès du ministre des Finances)? Pour que, sur la base de cette double incrimination, le procureur du Roi puisse, sur la base de cette information et de l'examen qui a fait apparaître des indices de fraude en matière d'impôts directs, en informer à son tour le ministère des Finances et le SPF Finances.

En d'autres termes, et pour être sûr que mon message passe bien, il existe donc une obligation pour les services fiscaux d'informer les autorités de contrôle, mais l'inverse n'est pas permis. Nous ne pouvons pas le faire. Si vous demandiez l'avis d'autres Servais ou Smets étrangers – je m'excuse de parler en ton nom, Jan -, on vous dirait: "Ah non, bien sûr, ce n'est pas dans nos métiers. Sinon on dénature la fonction". Personnellement, je n'ai pas trop de problèmes à le faire, parce que j'estime que la perception est ingérable, notamment pour des membres du parlement fédéral belge. Mais ce n'est pas le cas du droit, ce n'est pas le cas du droit belge dans la mesure où nous devons passer par l'intermédiaire du Roi moyennant des conditions plus compliquées.

Pour revenir à la dernière précision attendue par MM. Delanote, Bourgeois et Laaouej, il convient aussi de souligner, pour être tout à fait précis, que les autorités de contrôle ne sont pas soumises à l'article 29 du Code d'instruction criminelle et à l'article 327, §1er du Code des impôts sur les revenus. Ceci explique un peu la construction de l'article 46 de notre loi à nous, FSMA, qui constitue bien, comme on dit dans le jargon en droit romain, une *lex specialis*. Cela explique bien, puisque la base légale n'est pas la même, en tout cas la formulation, qu'on n'était pas soumis au paragraphe 1er de cet article-là.

In verband met de meldingsplicht, beantwoord ik de vragen van de heer Vanvelthoven over het concrete doel van die bepaling inzake meldingsplicht aan het parket, alsook de vragen van de heer Calvo.

Qu'est-ce que je peux rajouter à ce sujet?

Ik herhaal dat wij nooit een aangifte hebben gekregen van de fiscale administratie. Ik herhaal ook, zoals ik uiteengezet heb in de Franse taal een minuut geleden, dat de verplichting aangifte te doen bij het gerecht een uitzondering vormt op de algemene beginselen die van toepassing zijn op internationaal vlak. Dat is meer dan duidelijk.

De mogelijkheid dat er een uitzondering is op ons beroepsgeheim, is zeldzaam, zeker in deze materie. België is één van de meest proactieve landen op dat vlak. Nee, het meest proactieve land, laat dat duidelijk zijn op internationaal vlak, wat de financiële toezichthouder betreft.

Het is in dat perspectief dat men deze bepaling moet begrijpen. Destijds is, in de historische context van het omschrijven van de bevoegdheden, duidelijk gezegd dat de aangifte bij de procureur des Konings ertoe strekt de feiten te kunnen kwalificeren en zo nodig de belastingautoriteit te kunnen informeren. Maar, dat is tweemaal moeilijk want die verplichting vereist in feite, in tegenstelling tot een gewone aangifte door de fiscus, een dubbele strafbaarheid, wat de uitvoering ervan uitzonderlijk maakt in de praktijk.

Ik zal hier over enkele minuten op terugkomen.

Et peut-être qu'on peut envisager une simplification. Peut-être. Parce que les choses ont

évolué, surtout en droit européen, d'où l'échange un peu byzantin avec la Commission européenne.

Inderdaad, dat maakt misschien deel uit van het Volapük, van de woordenschat die door de Europese Commissie gebruikt wordt. Ik heb na uw vragen die brief gelezen. Ik kan begrijpen dat u een beetje uitleg vraagt, maar ik denk dat het destijds zo geconcipieerd werd. Ik ken de mensen die die brief geschreven hebben. Dat zijn mensen die dag en nacht geloven iets te kunnen doen op het vlak van Europees recht. Die mensen hebben vooral vragen over de mogelijkheden die in het Europees recht aangeboden worden. Daarvoor werd die brief naar de Europese Commissie gestuurd, om dat te toetsen. Misschien kunnen wij daarop terugkomen, als u dat interessant vindt, in het kader van uw voorstellen en het verslag van uw commissie.

Je ne voudrais pas toutefois que M. Gilkinet considère que nous essayons d'éviter de prendre nos responsabilités, tout au contraire. Voici les chiffres au parquet de manière générale. De manière générale, je précise: hors mécanisme particulier pour la FSMA qui n'a aucune compétence prudentielle. Si vous connaissez beaucoup d'autorités de contrôle qui envoient autant de dossiers au parquet, dites-le moi. Nous n'arrêtons pas de voir le parquet, tous les jours. Toutes les semaines, j'ai des demandes des différents parquets pour que mes collaborateurs et mes collaboratrices soient et puissent être utilisés comme experts, pour témoigner, pour donner une expertise. Je vous donne un exemple qu'on a consolidé, et encore, je n'ai pas tout repris par exemple chaque fois qu'on envoie un dossier en matière de délit d'initié à la commission des sanctions avec un volet qui peut être qualifié pénalement (?), ce n'est même pas dedans.

C'est uniquement, si je peux dire, *urbi et orbi* comme on dit à Rome, l'ensemble des statistiques en matière d'autorité judiciaire. Voyez même que c'est en extension: 26 en 2013, 85 en 2015. C'est quand même une fois tous les trois jours, pour des problèmes pour lesquels nous sommes compétents. Si le but est d'envoyer au parquet, comme l'a souligné M. Laaouej, à juste titre dans un autre cas, tous ces dossiers s'empilent et tombent par terre et pourrissent sur place, parce que c'est en dehors de nos compétences et de celles du parquet, je n'en vois pas l'utilité.

Moi, j'ai connu des comptes annuels qui pourrissaient dans des greffes aux tribunaux de commerce avant que la Banque nationale ne reprenne la réception de ces comptes annuels. Cela a fait grandement avancer la qualité de la révision des comptes en Belgique, pour 200 000 comptes de sociétés belges. Nous pouvons le faire pour autant que nous soyons compétents. Et pour autant que nous soyons compétents dans le cadre du principe de spécialisant et avec cette chose très certainement très sous-estimée par tout un chacun, qui est le principe de territorialité dans des matières fiscales qui ne sont pas des matières etc. mais cela explique également le caractère proactif, je dirais, et ce dans toutes les Régions du pays.

Pour revenir sur les aspects plus particuliers, d'un cas dont il était question (…)

Er was daar sprake van in een artikel van een collega van een welbekende journalist, hier aanwezig in de zaal, de heer Lars Bové.

Je crois quand même utile de rappeler les choses. Pas sur base de ce que Jean-Paul Servais ou Jean-Michel Van Cottem disent, sur base de ce que j'ai lu dans la presse, sur base de ce que …

Een lezing door de leden van de commissie van de dienst Interne Audit van de BBI. De Interne Audit, het is wat het is. Dat zijn onafhankelijke mensen. Dat is niet Jan met de pet die dat schrijft.

Et deux, sur base aussi d'une note commune établie par la Banque nationale, de concert avec la FSMA, puisque toutes ces personnes sont passées.

Ik zeg tegen de heer Calvo: in volle continuïteit.

Toutes les personnes qui s'occupaient de ce dossier-là sont, de A à Z, depuis l'huissier jusqu'au directeur adjoint, passées à la Banque nationale, avec les notes de service. Cela a été voulu comme cela au détriment de la FSMA.

Kristof Calvo (Ecolo-Groen): (…)

U hebt gelijk. Er is een punt.

J'ai discuté de beaucoup de choses avec Luc Coene à l'époque. Par exemple, quand j'ai expliqué à Luc Coene que j'avais refusé un dossier d'agrément d'un actionnaire qualifié pour la reprise de Ethias Banque Optima. Tout cela est expliqué. D'ailleurs, je n'avais même pas besoin de le faire puisqu'il y avait des tonnes de dossiers comme cela, sur base de la décision négative du 15 février. Je ne devais même pas expliquer cela à Luc Coene puisqu'il était président du comité de pilotage.

Dat was belast met het beleid. Dat was een opdracht van de federale regering, voor alle systemische banken.

Gedurende zes maanden hebben wij een comité voor systeemrisico met alle leden van het directiecomité van beide instellingen aan boord gehad. De continuïteit lag bij de NBB. Dat was terecht.

En effet, dans ces aspects de crises systémiques, il fallait la continuité absolue. Du côté de la FSMA, *by the way* on a reconstitué *from scratch* un certain nombre d'équipes. Mais dans le cas présent, de quoi s'agit-il? De quelque chose qui, effectivement, ne devait pas, en tant que tel, être expliqué par A plus B, puisque cela figurait dans les dossiers des services, dans les notes internes et clairement en dehors des compétences des autorités de contrôle, ce qui explique les quelques *testings* informels, par voie téléphonique, etc.

Que se passe-t-il? Nous lisons dans un journal très sérieux, *De Tijd*, un article de Lars Bové, insinuant qu'il y a matière à investigation, ce sur la base d'une étude d'une personne de la BBI à Gand. Nous vérifions avec les services s'il y a une dénonciation du fisc. Il n'y en a aucune! Nous appelons les services et demandons: "Peut-on nous dire de quoi il s'agit?" On nous envoie l'étude – j'ignore si c'est un des documents dont il est question –publiée un an plus tôt dans une revue fiscale dont j'ai oublié le nom. Nous demandons: "Á la suite de l'article de M. Bové, deux ou trois aspects interviennent concernant des demandes de régularisation DLU introduites par… Nous ne recevons pas de dossiers, juste quelques feuilles, quelques relevés, etc., qui concernent quatre banques de droit étranger différentes, dont la plupart sont de simples sociétés, membres d'un groupe, dont une banque belge. Nous ne parlons plus d'Experta *by the way*.

Sur la base de ces relevés, aucun élément concret ne permet d'établir une intermédiation d'un établissement belge. Nous pourrions donc très bien arrêter, puisque c'est l'administration fiscale qui doit nous dénoncer ce fait. Néanmoins, nous poursuivons. Nous demandons des informations, que nous recevons, quelque temps plus tard, sous la forme de plusieurs articles. Comme nous ne voyons toujours pas de quoi il s'agit, nous testons un certain nombre d'aspects avec des *compliance officers* agréés et avec des gens sous *Fit & Proper*. Mais surtout, comme M. Van Rompuy l'a souligné, nous adressons une lettre et demandons: "Pouvez-vous nous expliquer en quoi, dans le cadre de nos compétences que nous assumons pleinement, il y aurait intermédiation d'une banque belge?" Nous n'obtenons aucune réponse. Nous testons de nouveau avec quelques personnes et convoquons une réunion, qui se tient dans les locaux de la personne concernée avec deux de ses collaborateurs, et nous expliquons les mécanismes particuliers. La personne nous dit la chose suivante.

“De BBI Gent gaat ervan uit dat de Belgische bank wellicht in contact blijft met hun Belgische bank, ook voor in het buitenland aangehouden vermogens. Concrete aanwijzingen of documenten waaruit dat zou blijken, zijn er evenwel niet". Dat staat zo in de nota van de dienst van de CBFA en die is nu aan de NBB bezorgd. De auteur van die nota is ook bij de NBB actief.

Cette note dit ceci très clairement: "nous expliquons, puisqu'il n'y a pas de précédent, aux personnes concernées comment se qualifie le mécanisme particulier dans le chef de la banque belge qui serait partie." Et puis après arrive la synthèse.

BBI vraagt bij eventueel toekomstige dossiers aandacht te hebben voor aanduiding van betrokkenheid van in België gevestigde banken. Als de dossiers hierover aanwijzingen bevatten, zullen ze aan de CBFA worden bezorgd.

En d'autres termes, et je dis ça factuellement, la balle est évidemment dans le camp, en droit et en fait, de la part des personnes qui souhaitent en attirer (?). J'ai cru comprendre, et d'ailleurs cela a été attesté dans le rapport d'audit interne, même par les personnes concernées qui m'ont dit de manière tout à fait honnête, tout à fait transparente, tout à fait responsable "non, nous n'avons pas transmis de dossier". Malgré le *testing*, malgré que nous avons vérifié d'une manière ou d'une autre et conformément aux recommandations du FMI qui exige qu'on soit alerte et qu'on prenne directement toutes les mesures pour appeler, etc., l'administration fiscale dit "non, je n'ai pas de 'aanwijzing'." Ceci, je crois, permet de donner les réponses adéquates à ce sujet.

Daarmee heb ik ook een aantal vragen en opmerkingen van voorzitter Van Rompuy beantwoord.

Si vous me le permettez, je voudrais ajouter un dernier mot à ce propos. Je voudrais insister sur la fonction de *compliance* – je me réfère ici à une remarque du député M. Scourneau – qui permet de répondre à un certain nombre d'aspects.

Pour ce qui concerne la question de M. Piedboeuf relative à la territorialité, je crois pouvoir dire que le gouverneur et moi-même nous sommes déjà beaucoup expliqués sur le principe de territorialité.

Toutefois, je ne voulais pas passer sous silence cette question tout à fait judicieuse qui rejoint aussi une question de MM. Vanvelthoven et Van Hees, d'autres aspects soulevés par MM. Calvo et Vanvelthoven que vous retrouvez dans les *slides*, mais aussi l'aspect évoqué par MM. Massin, Gilkinet et Dispa concernant la *substance over form.*

J'ai déjà longuement évoqué, tout comme Jean-Michel Van Cottem et surtout le gouverneur qui a pris la hauteur nécessaire pour s'exprimer en termes moins techniques, le principe de territorialité. Selon moi, il est utile de rappeler, tout en évitant que les clarifications apportées ne puissent occasionner des interprétations différentes – en effet, chacun sait que mon style n'est pas celui de Jan Smets – que le principe de territorialité ne veut pas dire que la Banque nationale et, à l'époque, la CBFA, mais aussi que les autorités belges ferment les yeux, dès que les irrégularités ont lieu au-delà d'une autoroute qui va vers le sud-est ou dans d'autres pays. Bien entendu, en cas de participation d'une entité belge à ces irrégularités – je vous demande de bien vouloir m'excuser de dire les choses de cette façon, d'autant que je ne m'en suis pas ouvert au gouverneur qui est en charge de ces matières, et pas la FSMA – je crois pouvoir dire de manière factuelle qu'un mécanisme particulier de l'entité belge intervient. Et ceci constitue inévitablement et immanquablement un manquement dans le chef de cette dernière. En revanche – et je pèse mes mots –, il faut admettre, même si cela n'est pas totalement satisfaisant – et c'est un euphémisme –, que les règles en matière de mécanismes particuliers sont d'intérêt général, d'autant – et c'est ce qui explique réaction mitigée de ma part, tout comme de votre part et de la part du gouverneur – que la juridiction des autorités belges pour des règles d'intérêt général ne s'étend pas au-delà des frontières, que nous ayons un collège ou pas.

Bien sûr qu'il y avait des collèges! Bien sûr que nous discutons avec les autres autorités de contrôle! Mais, à partir du moment où il est évident que ce que nous connaissons ne s'applique pas ou n'est pas traduit de la même manière, même en droit européen – mais on peut fonder des espoirs sur la quatrième directive à cet égard, puisque cela permettra d'avoir un *grip* à tout le moins pour avancer dans l'action –, tant qu'il n'y a pas de tels mécanismes sous l'angle juridique, même avec une circulaire revisitée, et même, dirais-je, avec des conditions simplifiées de dénonciation du parquet, et même avec des dénonciations de l'administration fiscale, il restera toujours l'aspect européen. On pourrait envisager des aspects bilatéraux, qu'on ait des discussions entre les parlements de différents États membres. Ce genre de conventions bilatérales de prévention de double imposition ou de lutte contre la fuite fiscale a eu son heure de gloire, mais je crois pouvoir dire quand même que ce n'est plus le *mood* et qu'on agit surtout au niveau européen. Ce ne sera pas simple, mais c'est, me semble-t-il, la seule manière d'avancer.

Bien sûr, du côté des autorités de contrôle, et singulièrement avec l'avènement de la Banque centrale, il y a un contrôle consolidé sur les groupes belges et autres, mais il s'agit d'un contrôle d'architecture et quantitatif, qui ne s'étend pas à des actes individuels des filiales et des sous-filiales des autorités belges, comme rappelé et mis en exergue par le gouverneur. Cela veut dire que ce contrôle individuel relève de la compétence exclusive des autorités du pays d'accueil. Mais, à la limite, cela pourrait suffire. Je crois qu'il ne faudrait pas non plus se cacher derrière son petit doigt. Ce contrôle pourrait être suffisant, pour autant que l'on ait des normes communes, qu'on ait un acquis européen, mais qui ne s'est pas développé. C'est ce que disait à juste titre Jan Smets. Il ne faudrait pas que nous soyons les victimes de cette législation prohibitive et qu'on essaie de consolider cela au niveau européen.

C'est le problème en l'espèce, puisque les comportements dénoncés, même pas dénoncés dans certains cas, ne constituaient pas des infractions dans les pays concernés et que les autorités de contrôle n'ont jamais été informées par leurs homologues étrangers de faits dans le chef de succursales pouvant établir l'existence d'un mécanisme particulier. Mais je rappelle qu'on peut aussi poser la question dans l'autre sens: quand la CBFA ou la BNB ont-elles reçu des informations? Aucune, parce que, forcément, il n'y a pas d'outil de qualification dans ces autres États membres. Et je parle bien de l'Union européenne, et même singulièrement de la zone euro. Mais, comme souligné, et je ne vais pas y revenir pour éviter d'être trop long, je crois que les choses peuvent changer, avec les réserves d'usage.

Veranderingen zijn mogelijk als er voldoende waakzaamheid is op het vlak van de kwalificatie van een aantal begrippen, op basis van de nieuwe, vierde richtlijn inzake witwassen.

Ce qui a quand même pris plus vingt ans. Et j'en termine par là, avant de céder la parole brièvement, pour une ou deux questions techniques pour les experts. Cela a quand même pris vingt ans de définir le *tax crime* comme délit sous-jacent à l'infraction de blanchiment. On a été plus vite en Belgique, mais quand vous êtes dans

des groupes européens, je crois que ce ne serait pas rendre service à nos concitoyens que tout peut être géré par la Belgique. C'est impossible, en droit, cela se gère en droit européen. Il y a beaucoup de choses qui ont été faites encore récemment, mais c'est là que le débat doit être porté, c'est au niveau européen pour un certain nombre d'aspects.

Et ceci me permet, en tout cas Jean-Michel, à qui j'ai demandé d'être court, de répondre à quelques questions du professeur Bourgeois en van professor Delanote. Je propose, Jean-Michel, que tu ailles assez vite au début, parce que je crois que la première question, c'est le principe de spécialisation, que nous ne sommes pas le bras armé de l'administration fiscale, que c'est une *legislation-specialist*, que l'administration fiscale conserve l'entièreté de ses compétences de contrôle. Vous retrouverez tous les travaux parlementaires qui ont été publiés à l'époque, du temps de vos prédécesseurs dans le cadre du vote de ces lois de contrôle qui sont d'application. C'est ce qui apparaît, que ce soit des réponses du ministre, des discussions au sein de la commission des Finances de l'époque, en 1997-1998.

Et également, rappeler qu'il n'appartient pas à la commission d'enquête, mais maintenant à la Banque nationale, créée pour veiller au bon fonctionnement de l'appareil bancaire, de s'occuper de l'établissement et de l'interception. Et puis tu peux peut-être prendre les autres aspects plus rapidement, avant d'en venir, éventuellement, si c'est possible, je sais que l'heure avance, à quelques propositions.

Jean-Michel Van Cottem: Il y avait une question également qui était très pratique. Comment réagissez-vous si un employé d'une banque dénonce à la FSMA et à la BNB un mécanisme particulier d'établissement de crédit? Et donc je pense que ceci rejoint également les propositions qui seront faites ultérieurement. Tout dépendra du degré de précision, évidemment, de la dénonciation. Et de récolter de l'information pour compléter ce qui nous est transmis. Après, en fonction de l'information reçue, des compléments d'information et des qualifications, soit on sera dans le mécanisme administratif, soit on sera dans le mécanisme pénal, et dans ce cas, il y aurait une obligation de dénoncer au procureur du roi. Cette question des *klokkenluiders* sera ré-abordée lors d'une des propositions.

Votre autre question était de savoir si les mécanismes particuliers englobent les actes de préparation. Là aussi, cela dépend si on est sous l'angle pénal ou sous l'angle administratif. Sous l'angle pénal, la tentative de fraude fiscale n'est, à notre connaissance, pas incriminée et donc il n'y aura pas de possibilité de dénoncer au procureur du Roi. En revanche, sous l'angle administratif, la tentative suffit, la tentative de mettre en place un mécanisme suffit pour que les dispositifs administratifs soient mis en œuvre.

Jean-Paul Servais: Trois dernières considérations très rapides. Il y avait une considération très judicieuse du député Massin, rejoint par vos experts, qui est une considération que je connais bien et partage dans le cadre d'enseignements et que nos inspecteurs connaissent bien. Pourquoi privilégier *substance over form*? C'est ce que tout le monde veut faire en droit comptable et en comptabilité. C'est ce qui permet de reprendre à l'actif d'un bilan une voiture détenue en leasing financier sans être le propriétaire juridique.

Dat is iets dat men vaak terugvindt in de Angelsaksische boekhouding, *substance over form*. Dat is wat wij kunnen aankaarten en gebruiken bij het begin van ons onderzoek. Dat is wat onze inspecteur of de inspecteur van de NBB kan doen.

Privilégier l'approche d'inspection d'inspiration anglo-saxonne. Cela peut être utile dans une première phase d'investigation pour tester la crédibilité d'un certain nombre d'aspects de feeling ou récolter des informations d'éléments de fait. Mais cet aspect, malheureusement, *substance over form*, parce que c'est un bien beau principe en matière de consolidation des groupes mais qui est uniquement comptable, n'est jamais reconnu sous l'angle juridique, sauf certains aspects bien spécifiques dans des matières spécifiques. De manière générale et singulièrement dans tout ce qui est collection et confection de dossiers qui peuvent avoir une connotation judiciaire, il faut ensuite, dans un second temps, qualifier, de manière précise et sous l'angle juridique, les informations recueillies afin de pouvoir appliquer un régime juridique adéquat et, le cas échéant, puisque là on touche au pénal éventuellement, des sanctions prévues par le législateur.

Cela veut dire que quand on passe à la phase d'*enforcement*, notamment pour l'application des exceptions au secret professionnel qui sont toujours des exceptions dans un environnement très strict puisque ayant des liens potentiels avec le droit pénal, il est donc nécessaire que la substance et la forme se rejoignent. Nous ne pouvons pas en tant que tel appliquer, *substance over form.* C'est une constante dans tous les pays d'Europe.

Le **président**: Vous concevez que c'est une matière particulièrement complexe ou en tout cas qui nécessite un certain degré de connaissances. Je ne sais pas s'il existe, au sein de la FSMA, une espèce d'étude doctrinale sur la question. Si c'est le cas, peut-être, pourriez-vous nous la transmettre? Nous pourrions la mettre dans les annexes pour comprendre un petit peu de quoi il s'agit et de bien cerner le problème.

Jean-Paul Servais: Monsieur le président, (…) la réaction des experts, il y a l'article 344 qui (…) un peu une consécration mais malheureusement, ce sont des choses que nous ne pouvons pas dans des dossiers de ce type-là. Nous voudrions bien.

Le **président**: Mais s'il existe une espèce d'analyse interne juridique, purement juridique.

Jean-Paul Servais: Cela va de soi. Nous sommes à la disposition du parlement.

Dernière chose car je sais que c'est une question qui tient à cœur du député Vanvelthoven et qui fait aussi partie de l'évaluation. Un petit mot, si vous le voulez bien, pour la notion de mécanisme particulier avec cet aspect de double incrimination dans le chef de la banque et du client.

Pour votre bonne information, nous avons repris une note relative au rôle de la Commission bancaire qui est reprise dans les documents parlementaires que vos experts connaissent certainement, qui datent de 1979-1980 et qui explique le pourquoi qui a été affiné par la suite. Je ne sais pas si Jean-Michel veut donner un petit commentaire très rapide. Et puis j'en viens à la conclusion, notamment pour voir s'il n'y a pas moyen d'alléger ce dispositif.

Jean-Michel Van Cottem: Sous l'angle historique, il y a ce choix qui a été fait de la double incrimination. Après, on peut réfléchir et se reposer la question (tout cela date d'un certain nombre d'années, on est en 2016) sur la possibilité…

In fine, ce que disent les directives européennes, c'est qu'il y a une exception pour les matières qui relèvent du droit pénal. Ceci a été interprété comme signifiant qu'il fallait des indices sérieux d'infraction pénale et dans le chef du client et dans le chef de l'établissement de crédit. Est-ce qu'à l'époque, on a été un peu trop restrictif? Est-ce qu'il y a des ouvertures? Ce sont là des points qui, je pense, peuvent faire l'objet d'une analyse.

Jean-Paul Servais: Si vous me permettez, monsieur le président, dames en heren, pour répondre à une préoccupation van onder anderen de heer Vanvelthoven en ook van andere leden van de commissie.

Qu'est-ce qu'on peut prévoir par rapport aux outils de contrôle et sous réserve des autres aspects qu'on pourra peut-être, le gouverneur et moi, commenter par la suite? Utilité de prévoir des aménagements des circulaires. Effectivement, une circulaire qui a 20 ans, soit elle est très bien faite… Et cette circulaire était très bien faite, et les communications aux réviseurs agréés étaient très bien faites, et la diffusion auprès de tous les services de contrôle au niveau régional et local de l'administration fiscale était très judicieuse. Mais ça n'empêche pas de se demander s'il n'y a pas moyen de mettre à jour.

Bien entendu, si les membres de cette commission, et même si ça regarde, et je m'excuse, je ne veux pas parler en son nom, mais je parle sous son contrôle, si ça concerne presque essentiellement la Banque nationale, il est évident qu'on peut envisager une mise à jour de ces circulaires. Il y un certain nombre d'opérations, d'exemples cités par Jean-Michel Van Cottem au début qui ne sont plus d'application.

Ce qui est, par contre, tout aussi fondamental, et avec un *reporting* à votre commission dans le cadre d'un suivi, où les travaux peuvent être commencés avant la finalisation de vos rapports - à vous de voir, vous avez la légitimité politique, nous ne l'avons pas –, c'est peut-être de rappeler que les conditions qui avaient été mises en œuvre et qui étaient quand même assez pertinentes, c'était que ça avait été établi par un groupe de travail composé de ce qu'on appelait le secrétaire général du ministre des Finances, Aloïs Van de Voorde, si je ne me trompe, des représentants de l'autorité ministérielle, en l'occurrence le cabinet Finances, des administrations fiscales et de la Trésorerie et de la Commission bancaire.

C'est un bel exemple de collaboration. Toutes les autorités étaient là. Peut-être qu'il serait utile de conserver cette manière de procéder avec un *reporting*, mais ce serait faire état de trop d'optimisme en disant qu'avec ça, la Banque nationale est parée.

Non, il y a bien entendu le rôle de la Banque centrale mais il faut que cela aille de pair avec des développements nettement plus importants et harmonisés au sein des autres 27 États membres. À défaut, cette démarche belge restera sans effet.

Il y a des espoirs avec la kern directive mais il y a peut-être...

…een aantal andere aspecten, die ook bijgestuurd moeten worden op Europees vlak.

Pour le reste, nous sommes à votre disposition et à celles de vos experts pour envisager toute évolution utile en la matière.

Le **président**: Merci, monsieur Servais. Moi, je pense qu'il faut déjà avancer en la matière. Si vous avez des suggestions de modifications de la circulaire de 1997, émanant - pourquoi pas? - d'un travail conjoint de la Banque Nationale et de la FSMA, je pense que la commission est tout à fait preneuse évidemment. N'hésitez vraiment pas à prendre des initiatives. De toute façon, immanquablement, on reviendra vers vous. Gagnons peut-être un peu de temps.

Il appartiendra sans doute aussi à la commission, mais là je m'avance un peu, de voir s'il ne faut pas couler cela dans une loi à un moment donné, pour vraiment clarifier les choses et donner à ce dispositif la portée juridique qu'il mérite. Je vais demander qu'on puisse relever l'écran et on va poursuivre les débats.

Jean-Paul Servais: Les propositions communes que vous attendez pour faire évoluer, il y en avait sept….

Le **président**: Pour ne pas que mes collègues trépignent, je vais leur rendre la parole et on ponctuera avec vos sept recommandations. Je vais donner la parole aux commissaires pour les répliques et puis, vous ponctuerez avec vos sept recommandations. J'annonce déjà qu'on va un peu déborder sur l'heure. Consacrer une demi-heure au Bureau me semble suffisant. On peut peut-être aller jusque 13 h 20, 13 h 25.

Benoît Piedboeuf (MR): Messieurs, j'ai bien entendu que vous ne pouviez pas avoir connaissance de ce qui se faisait hors frontières, en vertu du principe de la territorialité; que, lorsque vous en aviez connaissance, en l'absence d'illégalité, vous ne pouviez pas non plus intervenir. OK! C'est davantage la moralité qui prévaut sur la légalité! Pas de problème! Mais il y a un élément sur lequel je ne pense pas avoir obtenu de réponse: les opérations menées par certaines banques en difficulté, de cession d'actifs, d'activités, etc., et dans le cadre desquelles elles ont non seulement cédé des branches entières mais avec des archives et une clause de confidentialité. Il en résulte qu'elles se présentent par-devant nous en pointant leurs ex-filiales. Étant donné qu'elles sont cédées et en raison de la clause de confidentialité, on ne peut pas en parler.

Avez-vous eu ou pouviez-vous avoir un œil quant à ces opérations de libération d'actifs pour essayer de redresser une situation? Dans le cadre de l'observation de ces activités, avez-vous des remarques à formuler ou s'agit-il, comme dans le problème de la territorialité, de cuisine intérieure, à l'égard de laquelle vous n'avez aucun pouvoir d'action? Nous serons, dans ce cas, toujours au plan de la moralité et plus de la légalité.

Le **président**: Étant donné l'heure avancée - nous devions clôturer à 13 h - je demanderai aux collègues d'être *to the point*.

Luk Van Biesen (Open Vld): Heren Smets en Servais, in ieder geval bedankt. De vorige keer hadden wij het vooral over het feit dat financiële stromen meestal, of bijna altijd, fiscale fraude begeleiden. U hebt de duidelijke suggestie gedaan om in de toekomst, zeker met de mogelijkheden die vanaf 1 januari 2017 bestaan, bijkomende enquêtes uit te voeren en bijkomende rapportering te doen inzake bepaalde stromen die werden vastgesteld.

Mijnheer Servais, u hebt duidelijk gewezen op de vertrouwelijke informatie en alles wat daarbij hoort. Ik wil kort een voorbeeld aanhalen dat deze week naar voren is gekomen, met name dat bekend werd dat er door een bepaalde bank in het verleden zwart geld gerepatrieerd werd. Een bank die een licentie gekregen heeft, en waarop op dat ogenblik toezicht was door de Nationale Bank, blijkt een stroom zwart geld gewoon te hebben gerepatrieerd. Wat gebeurt er op dat ogenblik dan bij de Nationale Bank en bij de FSMA?

Als dan ook duidelijk blijkt dat dit zwart geld via een constructie van verzekeringen en tak-23 belegd wordt in Luxemburg, waar het een paar jaar staat om dan terug te komen, dan is er natuurlijk een tweede duidelijke inbreuk. Wat gebeurt er dan op dat ogenblik?

Was u ervan op de hoogte dat deze bank dat deed? Wat zijn de rapporteringen op dat ogenblik? Wat voor mogelijkheid hebt u vandaag? Zou u zeggen: wij hebben bepaalde mogelijkheden vandaag niet, maar die en die extra mogelijkheid zou ik willen in de toekomst?

Ik vraag dit aan de hand van het concrete voorbeeld dat vandaag in de media komt, met name het repatriëren van zwart geld naar Belgische rekeningen zonder fiscale regularisatie. Als u constateert dat die rekeningen dan verplaatst worden naar Luxemburg, via

verzekeringen, wat doet u dan? Welke middelen zou u willen om zulke praktijken in de toekomst aan banden te kunnen leggen?

Le **président**: Simplement, une petite précision, parce que je vois évidemment revenir ce dossier qui fait l'actualité, sans qu'on ait cité le nom - mais tout le monde voit bien de quoi il s'agit -, pour informer les membres de la commission que, la semaine prochaine, il y aurait en commission des Finances, mardi ou mercredi - cela reste à déterminer, puisqu'il appartient évidemment au président Van Rompuy de fixer l'ordre du jour -, une audition spécifique sur Optima, avec des personnes qui seront invitées à venir s'exprimer. C'est la raison pour laquelle, messieurs de la Banque nationale et de la FSMA, comme vous étiez invités aujourd'hui à répondre aux questions qui vous avaient été posées la dernière fois, je souhaite comme président que ce soit prioritairement à cela qu'il soit répondu, sachant que nous aurons l'occasion en commission des Finances, qui reste une compétence générale, de discuter du dossier Optima. C'est mon avis, et j'entends m'y tenir. Sinon, nous ne nous en sortirons pas et nos travaux seront perturbés chaque fois qu'il y a l'actualité. Des questions ont été posées. Il est essentiel de pouvoir y répondre.

Rob Van de Velde (N-VA): Mijnheer de voorzitter, ik denk dat wij in het Bureau terug moeten komen op de organisatie van de werkzaamheden. We moeten die goed bespreken. Er is immers een link tussen beide dossiers, Optima en Panama met de buitenlandse route, net zoals de heer Van Biesen zopas heeft beschreven.

In de commissiewerking, in ons onderzoek, kan er een rol gespeeld worden door de specialisten, door onze experts. Als wij elementen verschuiven naar de commissie voor de Financiën, dan zal ik daaraan graag meewerken, maar ik wil dan wel duidelijkheid over de manier waarop de experts daarin betrokken worden. Er zijn namelijk heel veel raakvlakken tussen beide dossiers. Dat wilde ik nu gewoon meegeven. We zullen het straks in het Bureau bespreken.

Le **président**: Il y a certainement des points de contact mais, en même temps, tout ne se recouvre pas. Il me semble avoir lu la presse correctement. Le dossier Optima est bien plus large que la simple question des paradis bancaires, des Panama Papers etc. Cela étant, on m'informe, et évidemment je ne dois pas me substituer à M. Van Rompuy, que demain il y a également un point à l'ordre du jour en commission des Finances.

Par respect pour les membres de la commission des Finances qui ne sont pas membres de la commission Panama Papers, il faut aussi pouvoir respecter cela. Voilà, que les choses ne se décident pas ici alors que cela les concerne, eux.

Kristof Calvo (Ecolo-Groen): Ik denk dat dit inderdaad een materie is voor het Bureau en de commissie voor de Financiën, maar aangezien de verschillende commissies betrokken zijn en er een waardevol voorstel is om een parlementaire onderzoekscommissie over Optima op te richten denk ik dat dit ook coördinatie vereist in de schoot van de Conferentie van voorzitters morgen.

Ik begrijp de honger van collega's over Optima. De verschillende commissies naast elkaar mogen er in elk geval niet voor zorgen dat een aantal vragen onbeantwoord blijven.

Ik ga die vragen hier niet hernemen, maar ik had wel verwacht dat, zeker gelet op de actualiteit, dat u met nog meer openheid zou antwoorden op een aantal vragen over de rol van de toezichthouder.

U had aangekondigd om concreet in te gaan op de tegenstelling of de spanning die er is over wat de heer Servais zegt enerzijds, met name dat de continuïteit gegarandeerd was na de overdracht van die bevoegdheid, het hele team verhuisd was en alles bij de Nationale Bank zat, versus, anderzijds de verklaringen van de ex-gouverneur in de media. De heer Coene heeft op 12 april in *De Morgen* gezegd dat hij nooit informatie heeft gekregen over de dossiers van 2011: Dexia BIL, BBI et cetera.

Mijnheer Smets, mijnheer Servais, het is het een of het ander. Ik zou graag hebben dat u vandaag uitklaart welke van de twee versies de juiste is, zeker in de post-Optimawereld waarin er heel wat vragen zijn over de manier waarop onze toezichthouders met zulke dossiers omspringen. Ik kan niet verdragen dat er vandaag, na jullie tweede komst, nog vragen zijn daarover. Het is ofwel de versie-Coene ofwel de versie-Servais, maar de twee zijn moeilijk met elkaar te combineren.

Ten tweede. Mijnheer Servais, u hebt niet geantwoord op de vraag welke initiatieven u hebt genomen richting uw Luxemburgse collega's op het moment dat de BBI zaken aankaartte over Dexia BIL. Ik zou dat graag willen weten. U zegt dat u niet kon ingrijpen. Luc Coene betwist dat in *De Morgen* van 12 april. Hij zegt dat het larie en apekool is, dat het argument dat het over de Luxemburgse dochter gaat geen steek houdt. Zegt Luc Coene, ik ga ervan uit, een man met meer kennis ter zake dan ikzelf. Hij zegt dat het

argument dat het over Luxemburgse dochter gaat en de FSMA toen niets kon doen, geen steek houdt. Wat is uw reactie daarop? Vooral ook, wat hebt u gedaan richting uw Luxemburgse collega's? Graag een concreet antwoord daarop.
Een derde vraag, dat was een vraag van de heer Dedecker aan het einde van de vorige zitting, een heel belangrijke vraag. Hebt u destijds bij de overname groen licht gegeven voor die vertrouwelijkheidclausule? Waarom heeft dat uw aandacht niet getrokken als u dat dossier voordien al op uw bureau hebt gekregen?
Ik vond dat een heel belangrijke vraag van collega Dedecker waarop ik vandaag geen antwoord heb gekregen. Ik wil er duidelijk over zijn dat ik u daarin bijtreed, collega Dedecker.

Dan last but not least, mijnheer Servais, u gaat er nogal licht over maar ik vind het werkelijk problematisch dat u destijds telefonisch contact heb genomen met de *compliance*diensten van de banken en dat een normale gang van zaken vindt. Ik vind dat dus niet normaal. Ik vind dat echt niet te begrijpen. Op het moment waarop u met de BBI in gesprek gaat, op het moment waarop de BBI bij u dingen aankaart… De tekortkomingen van die strategie, de tekortkomingen van dat traject heb ik ook kunnen lezen in het intern onderzoek van de BBI. Die vragen zal ik straks aan de heer Anthonissen ook stellen. De vraag die ik voor u nog altijd heb, is de volgende. Op het moment dat u daarover met de BBI in gesprek treedt, waarom houdt u het in godsnaam bij een telefoontje? Hoe kan u dat uitleggen? U zegt dat is een normale manier van werken, dat zijn *compliance officers*, fit and proper etc. Ik ben daar niet tevreden mee. Ik begrijp niet waarom destijds de waakhond gebeld heeft. U hebt documenten allerlei over uw contacten met de BBI. Maar wat u gedaan hebt richting de banken, daarvan kan u tot op vandaag nog altijd niets concreets voorleggen, behalve het feit dat u destijds hebt getelefoneerd. Dus ik wil daar vandaag als laatste meer uitleg over van de heer Servais, zeker in het post-Optimatijdperk waarin meer en meer mensen zich de vraag stellen wat die waakhonden en die toezichthouders in dergelijke dossiers doen. Doen die wel voldoende? Een vraag die ik heb en die u alvast voor het Panama-luik en voor Dexia BIL vandaag moet beantwoorden. Of we kunnen hier ook een onderzoekscommissie van maken, dat is ook nog altijd een mogelijkheid.

Peter Vanvelthoven (sp.a): Mijnheer de voorzitter, regelmatig komen hier de werkzaamheden van deze commissie en de commissie voor de Financiën ter sprake. Ik heb begrepen dat u al een akkoord hebt met de voorzitter van de commissie voor de Financiën over het verloop van Optima en zo verder. Laat mij duidelijk zijn, dat zal hier niet zomaar passeren in een commissie en boeken dicht. Laat dat even duidelijk zijn.

Ik wil de heren danken voor de uitgebreide toelichting. Ik ben voor een aantal zaken wijzer geworden. Absoluut. Ik denk dat u ook heeft aangegeven dat het wellicht goed is om de toezichtopdracht, de toezichtstaken, op een aantal punten toch wel te verbeteren. Ik zal het zo zeggen, we moeten daarover discussiëren. Ik begrijp dat daar beleidsafwegingen moeten gebeuren die wij als Parlement zullen moeten maken.

Ik vermoed dat er daarover wel wat discussie zal zijn, maar ik ben zeer geïnteresseerd, ook in de suggesties die er van uw kant zullen komen.

Ik wil vooral één punt onder de aandacht brengen, een punt waar het vooral over gaat in deze Panamacommissie. Ik blijf voor een stuk op mijn honger. Het gaat erom dat de heer Anthonissen aan de bel heeft getrokken en zegt dat er bepaalde constructies zijn via de Panamaroute, richting Luxemburg en verder. Wij zien die ook gedeeltelijk terug in de zaak-Optima. Hij zegt dat er zaken aan de hand zijn. Er worden witwaspraktijken, fiscale constructies of offshoreconstructies opgezet die tot doel hebben belastingen die men in België moet betalen niet te betalen. Men heeft aanwijzingen dat die zaken opgezet worden via buitenlandse banken. Hij meldt dat en geeft het ons aan. Wij hebben straks de gelegenheid om daar met hem verder op in te gaan. Hij heeft het ook bij u aangegeven. U zegt vandaag en vorige week dat u er, gelet op het territorialiteitsbeginsel, niets mee kunt aanvangen, omdat er geen Belgische bank in gemoeid is. U maakt simpelweg de verwijzing naar het Belgische wettelijke kader.

Dat is lastig. Als die zaken vandaag allemaal wettelijk gebetonneerd zijn en u niets kunt doen, dan vind ik dat wij de wet sowieso moeten aanpassen. Als er indicaties zijn en als er attesten worden bezorgd waaruit zou kunnen blijken – ik druk mij voorzichtig uit – dat er iets aan de hand is, dan moet er ten minste iemand in dit land zich verantwoordelijk voelen om dat te onderzoeken. Het maakt mij niet uit of het de BBI dan wel de toezichthouder is, maar iemand moet dat onderzoeken. Ik ging ervan uit dat dit tot uw opdrachten behoorde. U hebt dat waarschijnlijk ook voor een stuk zo aangevoeld, want ik begrijp dat u op een bepaald ogenblik telefonisch contact hebt opgenomen met een aantal banken om te vragen of er al dan niet iets aan de hand was.

Men heeft u geantwoord dat er niets aan de hand

is. Als dat het onderzoek is dat u dan toch meende te moeten doen, is dat toch een zeer beperkt onderzoek. Het minste wat men zou kunnen verwachten is dat er verklaringen zouden afgenomen worden, dat mensen die verantwoordelijkheid hebben in de bank, schriftelijk een verklaring ondertekenen dat zij hun Belgische klanten niet doorverwijzen naar buitenlandse dochters, om op die manier de Belgische fiscale wetgeving te omzeilen. Als ze dat zouden gedaan hebben, dan vallen ze wel binnen het kader van medeplichtigheid en binnen het kader van de meldingsplicht.

Iedereen ontkent enige medeplichtigheid, maar het lijkt mij bijzonder onwaarschijnlijk dat de klanten van die Belgische banken vanzelf weten dat ze naar Luxemburg moeten gaan om daar constructies op te richten. Dat niemand hun dat hier in België heeft ingefluisterd, is zeer onwaarschijnlijk. Ik denk dat er verder grondig onderzoek had moeten gebeuren, dat een telefonische vragenronde veel te weinig was en dat de verklaringen op schrift en ondertekend hadden moeten gebeuren. Ik twijfel eraan of personen die verantwoordelijkheid hadden binnen de bank, dergelijke verklaring op papier hadden willen zetten en ondertekenen. Immers, als achteraf was gebleken, dat ze gelogen hadden, dan hadden ze wel een groot probleem.

Ik vind en ik had het gevoel nog altijd dat dat uw taak was. Het mag ook de taak van de BBI zijn, het maakt niet uit. Als conclusie van onze commissie moet duidelijk worden in de toekomst dat, als daar dergelijke aanwijzingen zijn: iemand die moet kunnen onderzoeken. Dat heeft in mijn ogen gefaald en dat betreur ik ten zeerste. Als we vandaag de boodschap geven, ook vanuit de toezichthouder, dat we dat helaas niet kunnen onderzoeken allemaal, welke boodschap geven we dan aan de burgers in ons land? Dan luidt de boodschap om maar verder te doen, want we kunnen het toch niet onderzoeken. Dat zouden we met z'n allen moeten betreuren en de commissie moet nagaan hoe we dat in de toekomst kunnen vermijden.

Peter Dedecker (N-VA): Ik sluit mij, ten eerste, aan bij de vraag van de heer Calvo naar de NDA, die ik vorige week ook gesteld heb, de goedkeuring van de vertrouwelijkheidsclausule bij de verkoop van de BIL. Misschien is het mij ontgaan in de hoeveelheid antwoorden die u gegeven hebt, maar daar heb ik geen antwoord op gehoord.

Ten tweede, collega Vanvelthoven merkt terecht op dat u inderdaad misschien niet bevoegd bent voor de banken of dochters van banken in Luxemburg. De medewerking van de Belgische banken aan de route in de richting van hun eigen dochter of van andere banken in Luxemburg, valt echter wel onder het Belgisch toezicht. Daarom wil ik u vragen hoe ver u daarin kon gaan en waarom u niet verder ging.

Die vraag koppel ik ook aan Optima. Wij weten dat er in Optima een voor sommigen interessante route bestond naar tak 23-producten in Luxemburg. In hoeverre kan dat meespelen bij de goedkeuring van de overname van Ethias Bank? Het was immers bekend dat Ethias Bank verkocht werd aan een organisatie die meewerkt aan het versluizen van geld naar Luxemburg. Uiteraard kijk ik uit naar een verdere, diepgaande behandeling van het Optimadossier, zeer binnenkort. Het antwoord op mijn vraag kan daartoe al een eerste aanzet zijn.

Marco Van Hees (PTB-GO!): Monsieur le président, je remercie évidemment tous les intervenants pour leurs explications. Je vous fais part de l'impression qu'ils me laissent, tant ceux qui ont donné leur expérience historique, c'est-à-dire la CBFA, que les responsables de la Banque nationale. J'ai l'impression que vous n'êtes pas les représentants de la puissance publique mais plutôt les représentants de l'impuissance publique. D'ailleurs, le résultat chiffré, c'est zéro dénonciation au parquet sur les questions qui nous occupent.

Je vais prendre deux exemples pour illustrer les deux aspects de cette impuissance publique. Il y a d'abord l'exemple de l'ISI de Gand, des dossiers transmis par Karel Anthonissen. Effectivement, vous nous dites – vous êtes tous sur la même longueur d'onde – qu'il y a le principe de territorialité et que, donc, on ne peut rien faire. On ne peut pas investiguer sur les filiales étrangères. C'est évidemment une marque d'impuissance assez forte. Il est clair que, si en matière de fraude fiscale, on ne peut pas investiguer sur des filiales bancaires dans les paradis fiscaux, on est évidemment très, très limité en termes d'investigation.

On a l'impression aussi que vous êtes contents de pouvoir fermer les portes très rapidement, en tout cas dans l'affaire de l'ISI Gand, puisque tant la CBFA que la BNB ne fait plus rien. On en saura peut-être plus cet après-midi. Aussi, vous n'allez pas, me semble-t-il, gratter pour voir ce qui se passe au niveau de l'établissement belge ou pour déterminer quelle est la connaissance que l'on a ou l'éventuelle implication que peut avoir l'établissement belge dans cette affaire, par exemple. Je n'ai pas entendu que vous avez gratté pour voir ce qu'il y avait là. Ca, c'est un

exemple.

J'en viens à mon deuxième exemple. Si, dans les établissements étrangers et les filiales étrangères, vous n'avez pas de pouvoir, on se dit alors: espérons qu'au moins, dans les établissements belges, là, vous avez une action. Mais, là aussi, j'ai l'impression qu'on est au constat zéro dénonciation au parquet.

Et là je prends l'exemple d'Optima, parce que, monsieur Smets, vous nous dites: "Voilà, on a assez de gens pour faire un contrôle efficace." Mais quand je lis la presse et vos déclarations dans la presse par rapport au dossier Optima, là vous dites l'inverse. Vous dites: "On n'a pas assez de gens pour contrôler et on dépend de la coopération des banques mêmes." Voilà, moi j'aimerais savoir quelle est la bonne version, celle que vous nous donnez ici en disant: "On a assez de gens, ça va, quand c'est un établissement belge il n'y a pas de problème pour contrôler", mais quand on lit vos propos dans la presse à propos d'Optima, vous nous dites une version qui est l'inverse. Moi j'ai envie de savoir quelle est la bonne version.

Mais donc la conclusion, effectivement, c'est qu'on est, je trouve … Parce qu'on vous a plusieurs fois entendus, vous vous vantez de l'avancée de la Belgique par rapport aux autres pays. Moi j'ai l'impression que le bilan est très négatif sur le contrôle des établissements bancaires et financiers à propos de la lutte contre la fraude fiscale et notamment, en particulier, celle qui passe par les paradis fiscaux.

Rob Van de Velde (N-VA): Mijnheer de voorzitter, mijne heren van de Nationale Bank en de FSMA, bedankt voor de uitgebreide toelichting. Ik zal het kort houden, er zijn heel veel zaken die ik nog wilde toelichten, maar ik zal dat niet doen. Wat mij vooral opvalt is de gelatenheid die u over het verleden tentoonspreidt. De verdediging die u opbouwt rond de territorialiteit is mijns inziens vooral een verdediging die u opbouwt. Daaruit spreekt relatief weinig assertiviteit om dat ook aan te pakken. Mijnheer Servais, ik ben blij dat u zich over bepaalde punten hebt opgewonden, want ik deel dat gevoel ook.

Het is alleen spijtig dat wij nu vijf jaar na de koffie moeten vaststellen dat die territorialiteit de basisoorzaak geweest is om ruimer in te grijpen, terwijl ondertussen voldoende voorbeelden werden geleverd waarin duidelijk te zien was op welke manier de verschillende constructies, en de collega’s hebben ernaar verwezen, verliepen.

Mijnheer Vanvelthoven, dit heeft niet alleen te maken met lokale wetgeving. Ik steun daar volledig wat de Nationale Bank zegt. Dit heeft te maken met internationaal verdragsrecht, dit heeft te maken met afspraken die tussen staten moeten worden gemaakt. En effectief, ik denk dus ook dat de ECB en Europa daarin een belangrijke rol kunnen en moeten spelen, wellicht.

Wat is er ondertussen gebeurd, want die territorialiteit, die u weerhield om die witwaspraktijken tegen te gaan, moet u gekend hebben gedurende heel die periode? Ik vraag mij dus af wat u daarmee ondertussen gedaan hebt. Is er contact geweest richting ECB? Is de minister bij u geconvoceerd geweest?

Ongelooflijk vind ik het schrille contrast met de manier waarop de Nationale Bank gedurende de hele tijd communiceert over alle mogelijke economische themata. U bent niet weg te slaan uit de media met allerlei objectieve en goede studies en interviews rond wat er zich afspeelt op economisch vlak.

Toch, tenzij ik mij vergis, heb ik u nooit horen klagen over de onmacht die u had om een belangrijk misdrijf, witwas, tegen te gaan. Ik heb u ook nooit de lokale of internationale politiek tot een veranderingsproces horen oproepen. Ik heb dat nooit gehoord. Dat vind ik straf.

Ik vind het niet echt erg dat u zegt dat u ter zake een probleem hebt. Dat vind ik absoluut niet erg. Op die manier kunnen wij immers vooruit. Wat ik wel erg vind, is dat u gedurende die hele periode op geen enkele manier een sein van leven hebt gegeven, tenzij ik mij daarover vergis. In dat geval zult u ons vertellen wat u wel hebt gedaan.

Le **président**: Monsieur Gilkinet, j'imagine que vous pourrez ramasser toute votre pensée en quelques phrases.

Georges Gilkinet (Ecolo-Groen): Ce que vous nous avez exposé longuement, c'est effectivement votre impuissance en tant que régulateur pour agir quant aux pratiques fiscales déloyales des établissements bancaires. Une forme d'inégalité des armes qui me fait craindre – toutes choses restant égales par ailleurs – que les banques qui pratiqueraient encore comme cela dans le futur peuvent dormir sur leurs deux oreilles. Et ceci ne peut pas me satisfaire.

La principale question que l'on peut se poser, puisque votre base légale est une circulaire de 1997 – vous avez donné des exemples qui vont jusqu'aux coupons qui sont complètement dépassés par les faits –, c'est pourquoi ce cadre n'a pas évolué depuis 1997? Quelle est l'évolution

des banques après 1997? Elles s'internationalisent de plus en plus. Donc, par rapport au critère de la territorialité, vous ne disposez pas des armes suffisantes.

Par exemple, après la directive Épargne, on utilise des assurances-vie pour contourner ladite directive. Il y a eu des questions parlementaires, des propositions de loi sur le sujet. Et personne n'a réagi. Donc, la question que je voudrais vous poser en tant qu'outil de l'État belge sur la régulation bancaire, c'est: est-ce que la FSMA, et avant elle la CBFA, ou la BNB ont un jour interpellé une autorité ministérielle en lui disant: "ce n'est pas tout à fait notre job, on ne peut pas saisir la justice pour les raisons que vous avez expliquées, mais on constate des évolutions problématiques au niveau du secteur bancaire … ou on a le soupçon de … Est-ce qu'il ne faudrait pas changer le cadre? Est-ce qu'il ne faut le faire évoluer, actualiser la circulaire de 1997?" Est-ce que ce type de démarche a été entrepris, d'initiative, par vos deux organes?

De façon plus structurelle, puisque l'objectif de cette commission est d'aboutir à des recommandations, ne doit-on pas justement créer un espace de dialogue, un système plus dynamique qui permet à la législation de s'adapter plus rapidement, à la FSMA et à la BNB de conseiller le législateur en disant: "Ce qu'on a pensé, il y a cinq ans, est dépassé par les faits, par la créativité des établissements bancaires et de leurs conseillers. On attire votre attention sur telle nouvelle pratique qui n'a été prévue ni par la législation européenne ni par la législation belge. Il faudrait adapter le cadre"? Pourquoi ne fait-on jamais cela en Belgique, pourquoi attend-on les catastrophes? C'est la même question qu'on vous posait au moment de (et après) la crise bancaire et financière? Ne pouvez-vous pas, avec le nombre de personnes hautement qualifiées que vous occupez, aider le législateur à prévenir les problèmes? C'est la question qui reste après votre venue mardi dernier et vos réponses aujourd'hui. C'est ma question principale.

J'ai une question subsidiaire et précise, monsieur le président, à M. Smets. Une des informations importantes que vous nous avez données mardi passé, c'est que la BNB avait entamé une enquête à l'égard des banques à la suite des Panama Papers, un peu à l'image de ce qui a été réalisé ou est en cours de réalisation en Allemagne. Dans le cadre de nos travaux, pouvez-vous vous engager à nous communiquer, et dans quel délai, les conclusions de cette enquête - ce sera peut-être pour le mois de septembre – et à collaborer avec nous en venant nous présenter les résultats de cette enquête de la BNB pour nous aider dans la suite de notre travail?

Le **président**: Il est 13 h 16. Je vais vous demander de réussir l'exploit de répondre en vingt minutes et, dans les vingt minutes, de nous présenter vos recommandations, lesquelles pourront, de toute façon, nous être transmise par écrit. Merci.

Jan Smets: Monsieur le président, je réagirai à certains points. Mes collaborateurs feront des ajouts dans la mesure où j'aurais omis ou oublié certaines choses. Ils répondront plus ponctuellement.

Sur la continuité, il y a évidemment continuité dans les dossiers

Nogmaals, de aandacht in elk geval in hoofde van de Nationale Bank, sinds zij het toezicht heeft overgenomen, is, dat zult u ook wel begrijpen, met name en vooral uitgegaan, in het belang van de spaarders en de deposanten en van de belastingbetaler, naar het oplossen van een groot aantal problemen zoals zich die nog stelden ook in 2011-2012, met name de herstructurering van Dexia waarin wij een heel actieve rol hebben gespeeld.

Als ik één ding mag zeggen over mijn voorganger, dan wil ik hem daarvoor complimenteren; ik denk dat wij daar een heel goeie job hebben gedaan. In het kader van dat dossier dat onder meer voor wat Experta betreft, heeft geleid tot een cessie, tot een verkoop van die activiteiten. We hebben naar aanleiding van dat verkoopsproces, die *business lines* ontdekt in het kader van de herstructurering van de groep.

Voor het overige, sorry dat ik dat moet herhalen, voor zover het *compliance* aangelegenheden betrof, natuurlijk met de reglementeringen in termen van wat deze commissie bezighoudt, speelde nogmaals de territorialiteit. Ik ga niet herhalen wat ik daarnet gezegd heb over de grenzen van het toezicht op de BIL, maar in dat kader lijkt het mij heel natuurlijk dat de heer Coene heeft kunnen zeggen daarover nooit gehoord te hebben.

Deuxièmement, sur l'enquête. L'enquête qu'on a lancée est en cours. Il faut encore en explorer les résultats en respectant évidemment les contraintes du secret professionnel, parce que en général il y a des prescrits dans la supervision prudentielle lorsqu'il s'agit de situations individuelles.

Mais je m'efforcerai de vous remettre un rapport

qui en tout cas synthétise, ou qui éclaire sur les conclusions, les constats principaux auxquels nous serions arrivés une fois l'enquête terminée, ainsi que leur analyse.

Mijnheer de voorzitter, ik denk dat heel veel bekommernissen van de parlementsleden, die ik overigens deel, inderdaad kunnen worden opgevangen indien wij wat stappen verderzetten.

Ik zal het niet meer herhalen, maar in termen van AML-richtlijnen zullen de beperkingen die u frustreren grotendeels worden weggewerkt door de vierde AML-richtlijn. Ik kan herhalen dat wij actief meewerken aan secundaire regelgeving, met andere woorden regelgeving die allemaal moet worden uitgevoerd, om de *risk based supervision* met name, die dat had moeten ondersteunen, zo efficiënt mogelijk te maken.

Indien ik een suggestie mag toevoegen, denk ik dat de richtlijn an sich inderdaad niet volstaat, in die mate dat zij de samenwerking tussen autoriteiten, die in een dossier van internationale fiscale fraude buitengewoon belangrijk is, niet voldoende of niet voldoende efficiënt operationaliseert.

Waarom is dat? Dat is bijvoorbeeld, omdat in een aantal andere landen dan ons land het respect voor de antiwitwaswetgeving niet binnen de scoop valt van het prudentiële toezicht van de toezichthouder die wij zijn, maar door andere instellingen wordt waargemaakt. Men zou er dus absoluut alles aan moeten doen om in die richtlijn – de tendens na de aanslagen is ook om die richtlijn nog te trachten te verbeteren – in te schrijven dat er nieuwe expliciete bepalingen komen, om op een geharmoniseerde wijze info-uitwisseling en samenwerking te kunnen produceren.

Ik voeg daaraan toe dat het mijns inziens goed zou zijn om de duidelijkheid daaromtrent te verbeteren, zodat men behalve de lijst van de Europese Commissie van landen met een verhoogd witwasrisico ook werk zou maken van een lijst van landen die voor de doeleinden van de antiwitwaswetgeving als fiscaal paradijs moeten worden beschouwd.

Dat zou de waakzaamheidplicht verhogen. Dat vergt echter een wettelijke basis.

Je pense aussi qu'il faudrait, qu'on pourrait en tout cas envisager d'assujettir par exemple des entreprises de conseil aux entreprises en matière de structure de capital, de stratégie industrielle, des juristes d'entreprise par exemple, de les associer au respect des dispositions anti-blanchiment.

Onderwerping aan de antiwitwasbepalingen, omdat deze constructies allicht heel vaak zeer vroeg het licht zien, wanneer men bepaalde herstructureringen of operaties overweegt.

Er is hier over moraliteit gepraat. Moraliteit houdt ook in dat het toezicht zich situeert in een wettelijke context, die een prudentiële context is wat ons betreft en natuurlijk geen fiscale. Dat is natuurlijk ook een beetje de beperking voor de ECB, van wat wij Europees kunnen doen in de prudentiële sfeer. Ik kan u verzekeren dat dat ook in jaarverslagen van de Nationale Bank aan de orde is geweest in het kader van onze oproep voor de strijd tegen de fiscale fraude. Ik ben er absoluut voor dat daarin verdere stappen worden gezet, maar het prudentiële kader leent zich niet voor alles. In elk geval zijn er op Europees vlak nog altijd beperkingen. Nogmaals, de vierde AML-richtlijn zal die voor een stuk wegnemen. Voor de bijzondere mechanismen – daar moet ik ook eerlijk over zijn – denk ik dat dat iets gecompliceerder zal zijn, omdat wij natuurlijk met de specifieke Belgische wetgeving te maken hebben.

Ik kom terug op het punt van de moraliteit.

Je pense qu'il serait très bon d'envisager dans la législation l'établissement d'un comité éthique de *compliance*, een ethisch comité, qui serait composé d'administrateurs non exécutifs, de le rajouter aux autres comités qui existent déjà, de façon à ce qu'il y ait effectivement clairement un message *tone at the top*, et qu'on en fasse ou bien une *best practice* à laquelle tout le monde devra s'adapter, ou bien une obligation légale.

Je veux terminer, monsieur le président, parce que bon, le mot est tombé quand même quelques fois. C'est Optima. Il est évident que nous sommes disponibles pour venir donner des explications.

Ik wil vandaag alleen zeggen: in 2007 en 2008 zijn er geen banken failliet gegaan, maar was de schade enorm, indien niet voor de deposanten, dan zeker voor de belastingbetaler en voor de economie in brede zin.

Wat is de les die de Nationale Bank en het hele systeem van supervisie en financiële stabiliteit daaruit heeft geleerd? Wij hebben geleerd dat de eerste opdracht van de toezichthouder erin bestaat - en nu gaat het niet over faillissement of niet - om, wanneer zich problemen aandienen, de belangen van de deposanten en van de belastingbetaler in eerste instantie te dienen. Dat

is de reden waarom de Nationale Bank zich sindsdien inschrijft in de filosofie van *deleveraging*, risicovermindering.

Ik herinner mij nog steeds zeer goed die dagen in 2007 en 2008 toen de Nationale Bank tientallen miljarden liquiditeitssteun moest verlenen. Ik herinner mij nog steeds zeer goed de enkele tientallen miljarden, die de belastingbetaler heeft moeten voorschieten om banken te redden en te verhinderen dat zij failliet gingen.

U verwacht nu terecht dat dat nu niet opnieuw gebeurt. De filosofie is veranderd. De filosofie is nu trachten te voorkomen, veeleer dan te genezen. Het is in dat perspectief dat wij sinds 2008, op macrovlak, het balanstotaal van de Belgische banken hebben zien verminderen van 1 500 naar 1 000 miljard. Van een risicovermindering gesproken!

Het is in die context - ik heb er al naar verwezen - dat wij onze actieve medewerking, om niet te zeggen meer dan actieve medewerking, hebben geleverd aan de herstructurering van Dexia, waarbij wij de Belgische bank uit het vaarwater hebben gehaald. Wij hebben de waarde ervan behouden, een waarde die inmiddels aan het toenemen is. Het is in dezelfde *spirit* dat wij vanaf een bepaald moment in het najaar van 2014, overgeschakeld zijn van de filosofie van enkel prudentieel toezicht op de filosofie van afwikkeling.

Het gevolg was dat wij het betrokken risico van bijna 700 miljoen euro, dat ook al bij Ethias Bank bestond, hebben gereduceerd tot 90 miljoen euro en zelfs minder, zoals u hebt kunnen lezen.

C'est ce que je tenais quand même à dire aujourd'hui.

Le **président**: Je vous remercie, monsieur le gouverneur.

Cela dit, si certains collègues estiment ne pas avoir reçu de réponse à leurs questions, je leur propose de nous les adresser par écrit. Nous les transmettrons à la Banque nationale à qui nous demanderons d'y répondre par écrit pour que nous puissions leur communiquer les réponses qu'elle nous aura fait parvenir.

Jean-Paul Servais: Monsieur le président, je voudrais réagir à la remarque de M. Van Hees que je comprends, par ailleurs.

Pour ma part, je considère les choses de manière quelque peu différente. En effet, des outils existent notamment quand il s'agit de lutter contre l'implication prouvée "positive "de banques belges par rapport à ce qui se passe dans un certain nombre d'autres établissements étrangers, à partir du moment où il y a des mécanismes particuliers qui seraient prouvés dans le secteur du contrôle prudentiel des banques et des assurances. Il est ici surtout question de la Banque nationale. Je crois d'ailleurs savoir qu'un certain nombre de résultats ont pu être obtenus notamment en termes préventifs.

Je voudrais également revenir très rapidement sur le dossier de 2011 avec les contacts entre l'ISI et la CBFA. Tout d'abord, je ne crois pas que le point de vue de Luc Coene et le nôtre soient différents.

Je crois que quand on lit ce qu'il a dit et ce qu'il a dit aussi dans un autre journal après, il agit dans la perspective, et, en tout cas, il resitue dans le contexte qu'il a connu et qu'il a très bien géré, qui est un petit peu la suite de 2008, et notamment la restructuration du groupe Dexia. Quand j'ai pu comprendre sa pensée, cela revient à dire que, par rapport à ce qu'on pouvait croire dans le cadre des mécanismes particuliers, quand vous avez un groupe belge qui, dans le cadre de restructurations imposées par la force des choses par la Commission européenne et pour des questions de stabilité, doit vendre des filiales étrangères, il est clair que l'autorité de contrôle de la compagnie financière est impliquée dedans, et c'est ce qu'il a fait. Quand on lit ses déclarations, je crois qu'il avait surtout égard à cela, c'est-à-dire oui, nous étions impliqués dans l'encadrement de la vente de telle ou telle filiale étrangère. Nous n'avons pas laissé les filiales étrangères.

Deuxièmement, il est important de souligner que dans une autre interview après, il a précisé que "*at the end of the day*", c'est le plus important, il n'est pas sûr qu'il serait arrivé lui-même à d'autres conclusions, tenant compte du principe de spécialisation et surtout du principe de territorialité. Il l'a dit dans un autre journal un peu plus tard.

Troisièmement, ce qui est aussi important, c'est de souligner que cela s'est fait dans la continuité. Par rapport aux questions de M. Gilkinet, les "*lessons to be learned*", ce qui pose question en termes de perception, c'est que nous avons vécu dans une situation inverse.

En un mot, il n'y a pas eu de dénonciation de l'ISI, ce qui était la chose attendue. Cela n'a pas empêché les services, sur la base d'un article paru dans un quotidien spécialisé, qui lui-même renvoyait essentiellement à une étude publiée un an plus tôt, d'essayer de comprendre ce que cela signifiait concrètement. Et ils ont cherché des

exemples. On a donc la situation inverse, c'est-à-dire pas de dénonciation et après *testings* et la réunion avec l'intéressé, où il y a eu un devoir d'explication. Je pense que M. Anthonissen l'a très bien dit, il a confronté son approche d'une législation qui n'est pas la sienne: qu'est-ce qu'un mécanisme particulier? Et il a reconnu lui-même d'après le PV des services de la CBFA, maintenant dans les dossiers de la BNB, que cela ne concernait pas des banques belges.

Ce que j'en déduis – mais c'est en dehors de mes compétences puisque cela concernait Jan Smets – c'est qu'au lieu d'avoir une logique où l'on envoyait une circulaire, qui a été décentralisée dans des tas de services régionaux, il faudrait peut-être avoir un *meldpunt* ou une centralisation. C'était également la question posée par M. Vanvelthoven: ne faudrait-il pas revoir les structures de concertation et avoir un point central avec des spécialistes de ces matières à l'administration fiscale, qui puissent communiquer? Mais en même temps, l'évaluation, oui bien sûr, monsieur Gilkinet, qui a des exemples qui datent quelque peu! Mais si nous sommes appelés, c'est pour que nous puissions vous délivrer des messages qui sont utiles aux activités des représentants du peuple. Or, dire que tout figure dans la circulaire ne serait pas correct. Je ne peux vous tenir ces propos, même à titre scientifique ou en qualité de professeur d'université, tout comme M. Smets. Cette circulaire doit être évaluée là où il faut, au niveau européen. Et oui, monsieur Gilkinet, nous avons porté la bonne parole! Le seul problème, c'est que de temps en temps, j'ai l'impression de m'appeler Jean-Baptiste au lieu de Jean-Paul. Je vous invite à venir avec nous dans les discussions au niveau européen, et c'est la même teneur pour l'ensemble des ministres des Finances.

Los van hun kleur, los van de verschillende opeenvolgende ministers van Financiën. Ja, België staat alleen voor een aantal aspecten. Ja, inderdaad, hebben wij weinig steun voor deze aspecten. Ja, inderdaad, wij hebben over Panama papers gediscussieerd.

Zelfs op internationaal vlak, als vicevoorzitter van de IOSCO, de wereldorganisatie van toezichthouders, heb ik daarover gesproken. Ik zou echter liegen als ik zou zeggen dat er evenveel enthousiasme was bij de leden van die internationale commissie. Ja, wij leven in verschillende realiteiten. Ja, België neemt een proactieve houding aan, maar zelfs in vergelijking met andere lidstaten in de Europese Unie staan wij enigszins alleen. Dat mag niet onderschat worden. De vierde richtlijn biedt daaromtrent natuurlijk een aantal voorstellen.

En ce qui concerne la force de frappe, dont parlait M. Gilkinet à juste titre, moi, je serais quand même plus optimiste. Beaucoup de vos recommandations ont été traduites, les recommandations d'il y a quelques années. Par exemple, la CBFA n'avait pas de *verklaring van geen bezwaar*, ne pouvait pas s'opposer à des opérations stratégiques de vente ou d'achat de filiales. J'ai plaidé vigoureusement dans cette même salle et devant un certain nombre de mêmes parlementaires. Grâce à votre soutien, nous avons pu aller de l'avant.

Plus récemment, grâce à l'action décidée de différents ministres successifs, nous avons pu faire passer ces deniers mois, une extension très importante des compétences de la FSMA pour le contrôle de l'agrément de tout ce qui est crédits à la consommation. Tout cela résulte de propositions des autorités de contrôle qui peut être traduit et, de la même manière, je rappelle que le prescrit de la loi me permet d'envoyer aux deux présidents de deux commissions ici présents, le rapport annuel et que je suis à votre disposition pour proposer des tas de choses. Nous en avons d'ailleurs qui sont reprises par exemple dans le dernier rapport annuel de la FSMA. Ceci simplement pour dire que vous retrouverez, dans les *slides* qui ont été diffusés la semaine passée, les sept propositions communes à la Banque nationale et à la FSMA.

Á titre personnel, je crois qu'il est important que vous puissiez envisager – je sais que ce n'est pas unanime, y compris entre les différentes fractions de cette même commission – une extension des obligations de dénonciation de blanchiment auprès des personnes qui font ce qui vous intéressent, c'est-à-dire des personnes qui sont dans le conseil externe, dans des grandes firmes d'audit et qui ne sont pas des experts comptables ou des conseillers fiscaux membres d'une profession comme l'IPCF, l'IEC ou l'IRE. C'est là où le bât blesse. Il est important de pouvoir prévoir une extension.

Deuxième chose, Jan Smets y a déjà fait allusion, les juristes d'entreprise. Les juristes d'entreprise ont même un secret professionnel qu'ils peuvent invoquer. Ils sont membres depuis 1999. Ils ne sont pas soumis à cette obligation de dénonciation. Le seul problème, c'est qu'ils sont sur le *payroll* de leur employeur. C'est un peu plus compliqué à gérer en termes juridiques mais cela peut être envisagé. Enfin, au-delà du *bankierseed* qui est très populaire au Pays-Bas, si ce n'est qu'on ne sait pas très bien ce que cela veut dire juridiquement…

Er zijn talrijke uiteenlopende publicaties in juridische tijdschriften.

Moi, j'y suis personnellement favorable mais avec un *cooling-off* (?) pour éviter que des personnes qui étaient actives dans des paradis fiscaux, mais pas uniquement pour des voyages limités, puissent être coincées. Le tout est de savoir ce que vous attendez de nous, *bankierside*, parce que prêter serment, c'est très facile, mais il faut surtout connaître les conséquences juridiques pour nous, contrôleurs, et nous donner des armes.

En ce qui concerne les *compliance officers*, nous y croyons fortement. Nous avons 143 *compliance officers* agréés. Je sais que la Banque nationale y pense de son côté. Ce devrait être utile et permettre de maîtriser un certain nombre d'efforts. C'est ce que M. Scourneau appelle la dualité ou la tension interne entre les équipes marketing et les équipes *compliance*.

De klokkenluider bestaat al in de bankwet. U hebt al een klokkenluiderregeling goedgekeurd in de bankwet.

C'est aussi en projet dans un nouveau projet de directive "*market abuse*".

Personnellement, je crois qu'il faut aller plus loin. Il s'agit d'un débat philosophique pour lequel nous pourrions revenir.

En Grande-Bretagne, la FCA a des équipes qui gèrent cette question, sans r*eward*. À la SCC (?), ils disposent d'équipes avec *reward*. Il y a donc un grand débat philosophique. Mais pourquoi pas? En effet, peut-être que des *klokkenluiders* et un régime légal qui pourrait évoluer grâce à vos travaux renforceraient les armes des autorités de contrôle.

Le **président**: Monsieur Servais, puis-je vous demander de nous faire un petit *memorandum* de deux ou trois pages reprenant vos constats et vos recommandations précises? Cela nous permettrait d'affiner nos travaux.

Je remercie M. le gouverneur Smets et M. Servais ainsi que toutes les personnes qui les ont accompagnés.

Kristof Calvo (Ecolo-Groen): Monsieur le président, je ne peux que constater que M. Servais n'a pas voulu répondre aux questions sur 2011, tout comme la question de M. Dedecker n'a pas reçu de réponse.

Le **président**: J'en suis conscient.

Kristof Calvo (Ecolo-Groen): Faut-il considérer cela comme une invitation à créer une commission d'enquête?

Le **président**: Je tiens quand même à attirer l'attention sur le fait que l'on a perdu un quart d'heure à parler de procédure.

Kristof Calvo (Ecolo-Groen): (…)

Le **président**: Monsieur Calvo, souhaitez-vous ajouter quelque chose sur le sujet? Si tel est le cas, votre intervention ne peut dépasser une ou deux minutes car il y a une réunion du bureau dans le cadre de laquelle certains de vos collègues souhaiteraient que l'on tranche certaines questions.

Monsieur Servais, souhaitez-vous apporter de nouvelles précisions ou estimez-vous avoir donné suffisamment d'éléments?

Jean-Paul Servais: Je crois que nous avons répondu. Il n'y a pas eu de versions contradictoires dans la mesure où tout s'est déroulé dans la continuité. Les dossiers ont été transmis à la BNB. Les services ont rédigé des notes qui ont été envoyées à tous les responsables des services.

Selon moi, Jan Smets et moi-même avons été précis à ce sujet et avons apporté des explications dans le cadre d'une approche proactive qui a été à la recherche de l'information qui ne faisait pas l'objet de dénonciation.

Jozef Swyngedouw: In antwoord op de vraag van verschillende Kamerleden over de vertrouwensclausule die afgesloten is bij de verkoop. Die verkoop en de vertrouwensclausule, dat is een regeling tussen koper en verkoper waar de toezichthouder derde partij is en geen betrokken partij. Omdat het een verkoop betrof van een buitenlandse dochter komen wij terug op het verhaal van de territorialiteit, maar dat ga ik niet herhalen. Die clausule was echter geen bijkomende beperking als zodanig voor onze analyse van de verrichting. Het was geen element in het prudentieel toezicht. Dat is een loutere zaak tussen koper en verkoper waar de toezichthouder als zodanig geen betrokken partij is. Wij zijn, zoals de gouverneur heeft gezegd, geïnformeerd in het kader van het verkoopproces, aangezien Experta deel uitmaakte van de groep. In die context werd de verkoop mede opgevolgd, in het kader van de beoordeling van de prudentiële impact. Maar die clausule als zodanig is geen element dat relevant is voor het prudentieel toezicht.

Le **président**: Je donne la parole à M. Van de Velde. Une personne par groupe. Ensuite je lève la séance quoi qu'il arrive.

Rob Van de Velde (N-VA): Het zijn twee totaal verschillende opmerkingen. Ik zal de mijne zeer kort maken. Ik wil dat dit in het verslag wordt genoteerd.

Ik zou graag weten van de heer Servais waarom hij tot dan toe weigerde om de banklicentie toe te kennen. De reden waarom de Nationale Bank heeft toegestemd snap ik wel. In elk geval, het *convenient* voordeel was wel dat aan Optima een bankscherm, een scherm van bankgeheim…

Le **président**: Il y aura des auditions la semaine prochaine.

Rob Van de Velde (N-VA): Ik wil dat in het verslag komt dat die vraag tenminste wordt gesteld.

Le **président**: Puisque ça concerne Optima et qu'il y aura des auditions la semaine prochaine, il sera répondu la semaine prochaine. Monsieur Dedecker, vous avez la parole.

Peter Dedecker (N-VA): Ik vind het dan toch een beetje vreemd dat men zegt van het een verkoop is van een buitenlandse bank. Ik bedoel de NDA en de vertrouwelijkheidclausule. Men zegt dat het de verkoop is van een buitenlandse dochter en dat men daar dus niets over te zeggen heeft. Ik vind dat bijzonder vreemd omdat die buitenlandse dochter een duidelijk groot risico was voor de Belgische bank waarvoor u wel bevoegd was. Zij hebben dat zelf gezegd. Zij hebben daar zelfs een apart risicocomité voor opgericht, om het reputatierisico Experta te behandelen in detail. Men wou daar een NDA over sluiten en u zegt u daar niet in tussengekomen bent. Dus hebt u eigenlijk impliciet mee uw goedkeuring gegeven aan de vertrouwelijkheidclausule. Eigenlijk hebt u op die manier goedkeuring gegeven om de grote route richting Luxemburg stil te houden voor altijd, om het potje gedekt te houden. Ik vind dat toch bijzonder vreemd. Als uw taak ook erin bestaat de medewerking van Belgische banken aan belastingontduiking tegen te gaan, dan hebt u daar toch wel een steek laten vallen, denk ik.

Le **président**: Monsieur Servais, monsieur Smets, souhaitez-vous répondre de manière ultime ou estimez-vous avoir déjà répondu? Sinon je lève et on passe au Bureau.

Kristof Calvo (Ecolo-Groen): Moi, je ne comprends pas. C'est un élément très, très important.

Le **président**: Alors, monsieur Calvo, nous supprimons la réunion de Bureau. Je n'ai pas de problème et on continue encore un quart d'heure, mais les demandes de vos collègues de la N-VA de faire un bureau sur les problèmes de procédure ne seront pas satisfaites. J'avais quelques points me semble-t-il importants au Bureau, mais cela ne vous intéresse pas. Moi, je n'ai pas de problème.

Kristof Calvo (Ecolo-Groen): Dan stellen wij de uiteenzetting van de heer Anthonissen een kwartier uit. Ik denk dat hij daar geen probleem mee heeft.

Le **président**: Sauf qu'il est déjà là, et d'aucuns m'expliqueront après qu'on ne respecte pas les horaires, etc. Moi j'essaye de tout combiner. Et pour tout ce qui concerne Optima, je pense qu'il faut renvoyer en commission des Finances. Il y a un ordre du jour demain et quasi visiblement une option pour mener des auditions la semaine prochaine. Pour ce qui concerne les deux dernières questions, avez-vous encore des réponses à apporter? Monsieur Van de Velde, vous avez posé une question, laissez-les répondre.

Koen Algoet: Misschien nog deze laatste toelichting. Die clausules tussen partijen zijn inderdaad niet tegenstelbaar aan ons. Alles wat wij weten, kunnen wij blijven gebruiken. Wat wij toekomstig nog willen weten, kunnen wij ook vragen. Die geheimhoudingsclausule tussen partijen geldt niet ten aanzien van de toezichthouder. Alleen is de vaststelling dat door de verkoop de Dexia BIL-Groep uit de Dexia Groep is gelicht. Vanaf dan verdwijnt de verkochte entiteit uit de perimeter van het geconsolideerde toezicht, terwijl de Nationale Bank evenmin toezichthouder van de verwervende Qatarese groep is. Die clausule heeft ons niet belemmerd of zou ons niet belemmeren mochten wij op dat ogenblik vragen hebben willen stellen. Het is iets wat Dexia kan opwerpen als verkoper, maar dat heeft geen enkele invloed op de manier waarop wij naar het dossier zouden kunnen kijken en vragen kunnen stellen.

Le **président**: Je pense qu'on va lever la séance en remerciant les personnes qui se sont déplacées pour répondre aux questions.

Je propose de passer au Bureau, parce que nous devons purger la question de procédure avant d'entendre M. Anthonissen. Je demande maintenant le huis clos pour la réunion de Bureau. Rendez-vous à 14 h 15 pour reprendre nos travaux.

La réunion publique de commission est levée à 13.45 heures.
De openbare commissievergadering wordt gesloten om 13.45 uur.

BIJZONDERE COMMISSIE FRAUDE PANAMA PAPERS

van

DINSDAG 21 JUNI 2016

Namiddag

_____

COMMISSION SPECIALE FRAUDE PANAMA PAPERS

du

MARDI 21 JUIN 2016

Après-midi

_____

La réunion publique de commission est ouverte à 14.36 heures et présidée par M. Ahmed Laaouej.
De openbare commissievergadering wordt geopend om 14.36 uur en voorgezeten door de heer Ahmed Laaouej.

Audition de M. Karel Anthonissen, Directeur régional, Inspection spéciale des impôts, Direction régionale Gand, SPF Finances.
Hoorzitting met de heer Karel Anthonissen, Gewestelijk directeur, Bijzondere Belastinginspectie, Gewestelijke Directie Gent, FOD Financiën.

Le **président**: Chers collègues, juste un petit compte rendu du bureau sur la question de l'accès au dossier qui nous a été transmis par M. Anthonissen.

Le dossier vous sera transmis dans son intégralité si ce n'est les pièces dont on considèrera, avec les experts, qu'elles sont potentiellement liées au secret professionnel. Celles-ci seront consultables au secrétariat. Voilà ce qui a été décidé en bureau.

Monsieur Anthonissen, bienvenu. Nous avons donc convenu de vous donner la parole pour un exposé introductif. En suite de quoi la parole sera donnée aux commissaires qui vous poseront un certain nombre de questions, et avec lesquels vous pourrez interagir.

Vous avez la parole, monsieur Anthonissen. Vous ne serez pas interrompu durant l'exposé introductif. Par contre, au moment des répliques et de leurs réponses, les commissaires auront la possibilité de vous interrompre brièvement pour préciser l'un ou l'autre élément.

Karel Anthonissen: Dames en heren volksvertegenwoordigers, mijnheer de voorzitter, ik ben heel erg blij dat u mij hebt willen uitnodigen. Ik heb begrepen dat er wat discussie geweest is over de documentatie die ik rondgestuurd heb of bezorgd heb. Soit, dat is een half jaar geleden, op vraag van uitgeverij Van Halewyck, die mij in mei vorig jaar – toen ik net geschorst was - vroeg of ik geen boek wilde schrijven over “de slag om het zwart geld”. Dan hebben we het natuurlijk over zwart geld, belastingparadijzen, omzeiling van de spaarrichtlijn. Dat is het thema dat eigenlijk al sinds 2009 in mijn verslagen van de gewestelijke directie van de BBI Gent terug te vinden is.

Ik wil in een inleiding de boodschap samenvatten, voor de toekomst, die ik belang vind. En dan kunnen we zien, aan de hand van documenten die u al dan niet hebt, of wij de situatie of de gebeurtenissen tussen de vorige parlementaire commissie van 2009 en nu een beetje kunnen reconstrueren, uiteraard alleen maar beperkt tot het blikveld dat ik heb uit de coulissen van de BBI en dan nog maar de coulissen van de BBI Gent.

Ik ben er mij van bewust dat heel wat anderen uit de financiële sector, de administratie en de politieke wereld meer over bepaalde dingen kunnen vertellen dan ikzelf.

Als gewestelijk directeur van de belastingen heeft men als opdracht te waken over de handhaving van de belastingwet, maar tezelfdertijd zijn wij ook degenen die mee bepalen of de strafvordering wordt uitgeoefend. U weet dat de gewestelijke directeur van de douane dat zelf kan doen. Tussen 1926 en 1981 was dat ook de bevoegdheid van de gewestelijke directeur van de directe belastingen. Nadien is die bevoegdheid overgegaan naar het parket, maar had en heeft de gewestelijke directeur nog altijd een rol, hetzij door kennisgevingen aan de procureur, hetzij door nu – sinds de vorige commissie - het una via-overleg. Het is eigenlijk nog altijd de gewestelijke directeur die in zijn gewest waakt over de belastingwet, maar ook over de toepassing van de strafwet inzake belastingen, en – de laatste tijd zeer belangrijk - witwassen.

In die rol was en is het voor mij onaanvaardbaar oplossingen na te streven waarbij een groot deel van het zwart geld, het zogenaamde verjaard kapitaal, zonder enige restitutie van ontdoken belasting witgewassen zou worden. Dat heb ik

nooit gewild. Ik was dan ook erg tevreden toen in 2013 het begrip “verjaard kapitaal” voor het eerst in de wetteksten van de regularisatiewet opdook, uiteraard samen met de mogelijkheid om er 35 % van te restitueren. 35 % is te veel en te weinig. Ik meen dat het een redelijke oplossing is voor situaties van zwart geld, alleszins redelijker en beter dan de eenmalige bevrijdende aangifte, de regularisaties en de amnestiewetgeving, die daaraan voorafgegaan zijn en waarmee soms maar 6 % en soms nog minder van het totale spaarpotje, het totale verjaarde kapitaal, werd gerestitueerd.

Dat is het debat dat nog altijd voortduurt. Ik heb er jarenlang middenin gezeten, u allicht ook. Het is één zaak – het is ook een beetje de zaak van de Panama Papers – om massaal zulke rekeningen op te sporen. Ondertussen zijn er niet alleen de Panama Papers, maar ook de “Optima Papers” en er komen er wellicht nog. Maar het is een andere zaak om er een oplossing voor te bieden. Massaal rekeningen opsporen, opjagen, de mensen verontrusten, controleren en in uitzonderlijke gevallen strafrechtelijk vervolgen, heeft weinig zin, als men de grote groep geen oplossing aanbiedt. Sinds 2013 was dat het verhaal van de toenmalige regularisatie. Tussenin kwam het gesukkel van de BBI, in 2014 en 2015, met gelijkaardige oplossingen. Nu komt er een nieuwe regularisatiewet, waarover ik vanmorgen weer in de krant las dat het Brussels Gewest er moeilijk over doet. Ik ben daar toch een grote voorstander van.

Ik sluit mijn inleiding af met een boodschap die ik u vandaag wilde brengen. Ik gebruik er graag het woord restitutie voor, dat in het Nederlands zowel herstellen als teruggeven betekent. In de praktijk zijn er vier mogelijke oplossingen.

Ten eerste, de regularisatie bij het contactpunt.

Ten tweede, de rechtzettingen bij de BBI.

Ten derde, de mogelijkheid tot minnelijke schikking bij het parket.

Ten vierde, in laatste en uitzonderlijke instantie, de mogelijkheid tot verbeurdverklaring of confiscatie door de strafrechter.

Als wij spreken over een illegaal vermogensvoordeel uit vroegere fiscale fraude, zouden die vier oplossingen allemaal ongeveer hetzelfde resultaat moeten bieden. In de strafwet is er sprake van illegaal vermogensvoordeel, wel, het kan niet afhangen van de oplossing of het verschillend is. De bestraffing daarentegen, de sanctionering kan natuurlijk een beetje crescendo gaan naarmate men dichter bij de strafrechter komt, zodat de confiscatie, de verbeurdverklaring bij de strafrechter een beetje meer kan zijn dan de minnelijke schikking, zodat de minnelijke schikking een beetje meer moet zijn dan de rechtzetting bij de BBI en zodat de rechtzetting bij de BBI misschien nog een beetje meer moet zijn dan de spontane regularisatie bij het contactpunt. Maar dan spreken wij natuurlijk alleen maar over de sanctionering, de bestraffing en niet over het grote pakket, het grote bedrag van recht te zetten belastingen zelf.

Dat was de boodschap die ik wilde brengen. Ik denk dat dit een beetje positief is voor de toekomst. Er is nog wel werk aan de winkel, maar de internationale situatie en ook de binnenlandse situatie zijn gunstig om daarvoor oplossingen te vinden. Ik begrijp dat het doel van uw commissie eerder het verleden uitspitten is, om te bekijken wat er sinds 2009 tot nu gebeurd is.

Ik denk dat ik vandaag niet ga meedoen aan het klassieke potje zwartepieten, wie heeft in het verleden wat gedaan of niet gedaan. Daarover moet u dan maar vragen stellen. Ik heb daarover reeds een paar uitlatingen gedaan, ik zal die kort situeren.

U weet dat ik vorig jaar, op 9 maart 2015, in een tweet, die mij zes maanden extra vakantie heeft opgeleverd, schreef: “De onwil om veel zwartgeld of verborgen geld te vangen, kwam van de vorige regering.” Ik heb dan ook de verantwoordelijken voor Financiën in de vorige regering genoemd, degene die administratief verantwoordelijk is, namelijk de voorzitter van Financiën, en degene die politiek verantwoordelijk was, namelijk de minister. Dat was ook niet persoonlijk bedoeld, maar dat zijn de verantwoordelijken. De laatste tijd is ook de staatssecretaris in het blikveld gekomen als verantwoordelijke die blijkbaar bepaalde stappen daarin gezet heeft.

Mijnheer de voorzitter, ik denk dat dit het voornaamste is.

Le **président**: Monsieur Anthonissen, on vous a invité essentiellement en rapport avec la fameuse route Panama, par Dexia Luxembourg. Cela étant, soit vous développez ce point en particulier, soit, je donne immédiatement la parole aux commissaires.

Roel Deseyn (CD&V): Mijnheer Anthonissen, als wij iets geleerd hebben uit de vele hoorzittingen van de jongste weken, dan is het zeker dat er voor de Panamaroute zoals u die zonet hebt beschreven, geen hapklare dossiers zijn. Er moet steeds bijkomende informatie worden opgevraagd

en dat is allerminst evident. Gelukkig hebben enkele landen het voortouw genomen om een database op te zetten om meer informatie te delen.

Vooral wil ik bekijken hoe het recente verleden aangepakt kan worden en hoe er geremedieerd kan worden met het oog op de toekomst. Het is dan interessant te weten, vanuit uw ervaring in Gent, in Oost-Vlaanderen, of de BBI al concrete dossiers heeft opgestart en hoe dergelijke dossiers worden geïnitieerd. U zegt dat het belangrijk is om uit die grote database namen te distilleren, waarmee er meteen een officieel onderzoek start. De betrokkene kan daardoor ook niet zomaar in de molen van de regularisatieronde terechtkomen. Het zou daarom heel interessant zijn om te weten hoe de praktijk op het terrein verloopt, of er al iets beweegt, dan wel of er nog niets aan de orde is.

Blijkbaar hebben Noorwegen en Duitsland al informatie gecapteerd. Zullen zij dat delen met de Belgische administratie?

Ten gronde, u hebt gezegd dat u in 2009 al bepaalde mechanismen beschreven hebt. Een vraag daarover had u wellicht wel verwacht. Naar dergelijke mechanismen zijn wij als commissieleden bijna wanhopig op zoek. Wij hebben veel sprekers uit de bankenwereld gehoord, maar niemand van hen kon die mechanismen omschrijven, omdat het volgens hen zaken uit het verleden zijn of omdat er een nieuw management of een nieuwe generatie aan het werk is, die beweren dat zij daar allemaal niets mee te maken hebben. Niemand kan ons op een heldere wijze reveleren hoe die fiscale praktijk werkt die zo laakbaar is en te veroordelen valt en waarvan mensen binnen en buiten de politiek zeggen dat die nooit meer mag plaatsvinden, omdat het spel zo niet eerlijk wordt gespeeld. Uw toenmalige diagnose en analyse interesseren mij dus bijzonder, en ook in welke remedie er toen werd voorzien.

Is die remedie überhaupt mogelijk binnen een Belgische context? De toezichthouders hebben ons deze morgen namelijk gewezen op problemen met de extraterritorialiteit, waardoor het allerminst evident is om zaken aan te pakken. Misschien heeft het ook te maken met een gebrek aan mensen en middelen, ook een element dat we uit de hoorzittingen opgenomen hebben, men heeft niet altijd de adequate tools of het ontbreekt aan budgetten voor rogatoire commissies voor verdere onderzoeksdaden. Het zou zeer goed zijn, mocht dat heel concreet worden toegelicht.

Nu kom ik tot een belangrijk institutioneel probleem dat hier al vaak naar voren is gekomen. Er wordt verwezen naar buitenlandse dochtermaatschappijen of er wordt gewerkt met tussenpersonen en dan houdt de jurisdictie op. Hebt u in dat verband indicaties van een overslag, dat er wordt doorverwezen of dat er kapitalen worden getransfereerd naar dochters of gelieerde adviseurs? Dergelijke zaken moeten wij vanuit de praktijk echt goed kunnen begrijpen.

Kan informatisering of datamining nieuwe perspectieven bieden voor de toekomst?

In de veelheid van dossiers en van moeilijk te aanvaarden praktijken moeten immers steeds beleidskeuzes worden gemaakt op controlevlak. Het zou dan ook heel goed zijn – daar wil ik mee afronden, mijnheer de voorzitter – om heel concrete aanbevelingen te krijgen over waar het wettelijk arsenaal en de outillage van de diensten tekortschieten. Zo kunnen wij samen aanpakken wat moet worden aangepakt.

Peter Dedecker (N-VA):Dank u, mijnheer Anthonissen, om op voorhand heel wat informatie te bezorgen. Dat is niet alleen door u gebeurd, trouwens, maar ook door anderen. Dat maakt het altijd interessant, want we kunnen altijd direct de vragen stellen.

Een van de zaken waarover ik vragen heb, is de Expertaroute. U bent op die route gestoten en heb vervolgens uw informatie bezorgd aan de CBFA toen, die er vervolgens bitter weinig mee deed. Nu, we hebben een rapport gekregen van de BBI, waarin wordt vermeld dat de CBFA verschillende keren informatie opgevraagd heeft bij u, maar dat ze geen bijkomende informatie bij u kon krijgen. U zou bovendien, aldus de BBI-top, geen toestemming hebben gevraagd om verder onderzoek te verrichten naar die route.

Ik had daar graag een beetje een reactie op gehad. Welke mogelijkheden waren daar nog? Wat zijn de eventuele hinderpalen geweest om daarin verder te gaan? Zijn er wettelijke hinderpalen geweest? Zijn er praktische hinderpalen geweest? Wat waren de hinderpalen om die route verder te onderzoeken? Wat heeft u ervan weerhouden om een toestemming te vragen om het dossier grondig te onderzoeken? Collega Van de Velde zal straks trouwens nog een stukje dieper ingaan op de andere zaken.

De tweede zaak die ik met u wil bespreken, is uw communicatie van gisteren. Ik had daar trouwens zelf ook al op gealludeerd zondag in de Zevende Dag. U had daar een inval gedaan bij Optima. Eindelijk, zou ik zeggen, na al die jaren van geruchten. Men wist in de sector dat dat niet de

meest propere speler was. Er waren heel veel geruchten daarrond. Vraag geen advies, eis een plan, was de slogan, maar iedereen kreeg hetzelfde plan, namelijk Tak 23 in Luxemburg en vastgoed van Optima. U was daar dan binnengevallen. Die inval is achteraf onrechtmatig verklaard. U hebt verklaard dat dat was om druk te zetten om degenen die daar eventueel nog zaten met zwart geld, ervan te overtuigen dat geld te regulariseren aan toen nog een vrij voordelig tarief, zeg maar, een correct tarief van 34 %, later 35 %. U hebt dan ook het bezoekje van de heer Crombez betreurd, omdat dat, bewust of onbewust - dat laat ik in het midden, maar ik neem aan onbewust -, het beeld gaf dat het met het onderzoek allemaal wel zou meevallen, zeker gelet op de nogal ongelukkige samenloop met de rechtszitting waarbij dat bezoek onrechtmatig verklaard werd.

Een aantal cliënten had intussen al geld geregulariseerd of aangegeven. Hebt u enig idee wat de impact daarvan was, kortom hoeveel geld we in de aangiftes zijn misgelopen?

Ten tweede, u zult ook gezien hebben dat minister Van Overtveldt vandaag aan de BBI heeft gevraagd om van het onderzoek naar de klandizie van Optima opnieuw een prioriteit te maken. Hij heeft gevraagd om dat ofwel aan de BBI Gent, aan uw jurisdictie, over te laten of centraal, afhankelijk van de benodigde middelen.

Hebt u enig idee wat daar nog te rapen valt, wat de mogelijkheden zijn en vooral ook, wat de gevolgen vandaag zullen zijn van de voortzetting van het onderzoek voor de klanten met zwart geld daar? Kunt u daarover iets meer vertellen?

Peter Vanvelthoven (sp.a): Mijnheer Anthonissen, de reden waarom wij u op het lijstje hebben gezet, hebben wij al kort aangekaart. Die reden is natuurlijk het gegeven dat u op een bepaald ogenblik hebt gecommuniceerd dat u de centrale administratie van de BBI en de toenmalige toezichthouder CBFA over de Panamaroute van Dexia had geïnformeerd. Er is daaraan geen gevolg gegeven. Wij hebben hier vorige week en vandaag de toezichthouders gehoord. Zij hebben daarover omstandig uitleg gegeven.

Er zijn gesprekken geweest met de BBI. Er is ook een vergadering geweest. Er is daarop een concluderende nota gekomen, waaruit werd geciteerd. Ik wil u het citaat even voorlezen: “De BBI Gent gaat ervan uit dat de Belgische cliënten wellicht in contact blijven met hun Belgische bank, ook over hun in het buitenland aangehouden vermogen. Concrete aanwijzingen of documenten waaruit dit zou blijken, zijn er evenwel niet.”. Het gaat nog verder: “BBI Gent vraagt zijn medewerkers om bij de verdere behandeling van het derde dossier of bij eventuele toekomstige dossiers aandacht te hebben voor aanduidingen van betrokkenheid van in België gevestigde banken. Als de dossiers daarover aanwijzingen zouden bevatten, zouden deze aan de CBFA worden overgemaakt.”

Ik concludeer daaruit dat u een document hebt doorgespeeld waarin te weinig aanwijzingen zaten. Ik heb deze ochtend mijn bezorgdheid daarover uitgedrukt, omdat er hier een aanvoelen is dat er iets misloopt. Er zijn offshoreconstructies die de expliciete bedoeling hebben om hier de fiscale wetgeving te omzeilen. Iedereen voelt met de kleine teen aan dat die Belgische cliënten niet zomaar plotseling in Luxemburg terechtkomen en daar plots het licht zien.

Het mankement aan de hele affaire is natuurlijk dat die zaak niet nader is uitgespit. Ik ging ervan uit dat dergelijk onderzoek een zaak voor de toezichthouders was. Zij geven vandaag echter aan dat zij daaraan niet veel kunnen doen, omdat ter zake het territorialiteitsbeginsel speelt. Het gaat immers over buitenlandse banken, waarop zij geen toezicht hebben. Zij kunnen dus niets met die dossiers doen.

Ik meen nochtans dat zij wel toezicht moeten houden wanneer Belgische banken mogelijkerwijze medeplichtig zijn aan die constructies. Maar dat hebben zij niet onderzocht. Zij hebben een paar telefoontjes gepleegd, heb ik begrepen, maar zij zijn daar niet dieper op ingegaan en hebben geen grondiger onderzoek gedaan. Zij hebben dat niet met zoveel woorden gezegd, maar uit de nota begrijp ik dat zij de bal terugkaatsen naar de BBI met de vraag hen op de hoogte te brengen van de resultaten van het verdere onderzoek.

Ik wil graag van u horen hoe u daar tegenaan kijkt. U hebt de CBFA toen niet zomaar gevraagd daarnaar te kijken. U had toch het gevoel dat de CBFA dat verder moest onderzoeken? Hoe kijkt u daar nu tegenaan? U stelt samen met mij vast dat het niet verder is onderzocht.

Wat moet er veranderen opdat zulke zaken in de toekomst niet meer voorkomen? Het heeft weinig zin om vast te stellen wat niet kan, terwijl iedereen zijn handen in de lucht steekt en zegt dat iemand anders dat maar moet onderzoeken. Daarover had ik graag uw mening gekend.

Ik wil ook graag weten, want de jongste weken

komt dat telkens naar boven, of u het gevoel hebt dat er bij het niet onderzoeken van deze zaken politieke inmenging is geweest. Ik wil die vraag expliciet stellen, en ik wil graag het antwoord hebben. Is er van een of andere kant politieke beïnvloeding geweest?

Ik wil het ook even hebben over het fraudemechanisme in de Panama Papers. Het gaat om het opzetten van schermconstructies om zwart geld te verdoezelen, of daarvan kennis te hebben gehad. De afgelopen jaar zijn enkele wettelijke maatregelen genomen om te proberen daar paal en perk aan te stellen. Wij hebben de aangifteplicht voor buitenlandse levensverzekeringen, de aangifteplicht voor offshoreconstructies, de antiwitwaswetgeving is aangepast, ernstige fiscale fraude werd een misdrijf. Kortom, een aantal maatregelen is getroffen. Ik had graag van u de analyse daarvan gehoord. Wat vindt u daarvan? Werkt dat goed of werkt dat onvoldoende? Ook hier stel ik expliciet de vraag of deze maatregelen ook na regularisatie een blijvende impact zullen hebben?

Met andere woorden, maar ik denk dat u daar wel zult op ingaan, welke maatregelen denkt u nog nodig te hebben in het kader van de aanpak van fiscale fraude? Over welke tools zou u nog willen beschikken om dat nog beter en grondiger te kunnen doen?

Mijnheer Anthonissen, de bedoeling van deze commissie is natuurlijk ook aanbevelingen te formuleren. Heel wat fracties in deze Kamer hebben in dat verband wetsvoorstellen ingediend. Er is ook een wetsvoorstel van collega Van Biesen in het kader van het visitatierecht. Ik twijfel er niet aan dat u dat wetsvoorstel kent. Ik weet dat collega Van Biesen geen gelegenheid voorbij laat gaan om die visitaties cowboypraktijken te noemen. Wij weten ondertussen wel dat, als rechters zich daarover moeten uitspreken, zij toch bijna altijd de fiscus gelijk hebben gegeven in de toepassing van het visitatierecht. In de rechtspraak aanvaardt men dat de fiscus een actief zoekrecht heeft. Ik wil graag uw mening kennen over het wetsvoorstel van collega Van Biesen. Is het al dan niet een beperking van uw mogelijkheden tot visitatie? Zal het uw opdracht bemoeilijken?

Ten slotte, in verband met wat wij zonet hebben gezien, namelijk dat minister Van Overtveldt communiceert dat hij het onderzoek in het kader van Optima wenst te heropenen. Ik had begrepen dat dit onderzoek niet gesloten was. Het is een beetje bizar dat hij een onderzoek dat lopende is, wil heropenen. Ik had graag van u vernomen of dat onderzoek ooit is gestopt. Ook daarover is de afgelopen dagen heel wat commotie geweest. Hebt u in dat dossier van wie dan ook enige politieke druk gekregen om het op halt te zetten of wat dan ook?

Kristof Calvo (Ecolo-Groen): Mijnheer Anthonissen, ik dank u voor uw aanwezigheid en voor de uitgebreide documentatie vooraf.

Ik zou eerst willen focussen op het dossier van 2011. Ik ben blij dat u niet wenst mee te doen aan een spelletje zwartepieten. Ik zou een beroep willen doen op uw maximale openheid om vandaag een punt te zetten achter het spelletje zwartepieten dat ondertussen al enkele weken aan de gang is. Dat zou de werkzaamheden van onze commissie ook een beetje zuurstof kunnen geven.

Ik verklaar mij nader. Wij hebben ondertussen de banken zien passeren. Zij zeggen dat alles in orde is. Wat er onder hun voorgangers is gebeurd, weten zij niet. Ik weet niet of u de werkzaamheden hebt gevolgd toen de FSMA en de Nationale Bank hier zijn geweest. Ik hoop dat wij die pagina vandaag kunnen omslaan.

Ik wil u meer concreet bevragen over 2011. Wij hebben kennisgenomen van het intern onderzoek van de BBI. Een aantal collega's heeft daar al naar verwezen. Er wordt gezegd dat er geen concreet onderzoek is gevraagd en dat er geen directe aanwijzingen van de betrokkenheid van Belgische banken waren, maar wel een vermoeden.

Mijn vraag betreft eerst en vooral het samenspel tussen de regionale werking en de centrale directie van de BBI, want toen het dossier weer opdook in de media, was er – als ik dat van u mag zeggen – toch enigszins sprake van zwartepieten. U zegt dat u daar niet meteen steun in hebt ervaren, terwijl de heer Philipsen zegt dat u in Gent de bevoegdheid had om zelf op te treden. Wat is daar juist gebeurd?

Ik heb uw collega's van de regionale directies bij hun passage ook eens ondervraagd over de verhouding tussen het centrale en regionale niveau en wanneer er wordt samengewerkt. Uw collega van Brussel zegt dat, als iets van strategische aard is en opduikt in de verschillende regio's, er daar dan rond wordt samengewerkt. Dan is mijn spontane vraag of dit concrete geval, waarbij het vermoeden bestaat dat een Belgische bank aan een Panamaroute meewerkt, in principe geen materie voor de centrale directie en voor samenwerking is. Dat leek mij van strategische aard. Vergis ik mij of niet?

Wat betreft het optreden van de CBFA op dat moment, is de heer Servais bangelijk concreet geweest over de contacten die hij met u en met uw diensten heeft gehad. Hij was heel offensief en legde die verantwoordelijkheid maximaal bij u en uw diensten. Dat is het zwartepietenspel dat bezig is.

Hoe verliepen die contacten? Hebt u op dat moment ervaren dat het werkelijk de ambitie van de CBFA was om dat uit te spitten, ook wat de Belgische banken betreft? Bent u destijds in kennis gesteld van een of ander initiatief van de CBFA richting Luxemburgse collega's?

Als men het principe van territorialiteit inroept en zegt dat men dat niet kan omdat het over Dexia BIL gaat, heeft men dan destijds aangegeven dat men het zou opnemen met de Luxemburgse collega's? Wanneer men uitgaat van die redenering lijkt mij dat een evidente stap. Is dat toen ter sprake gekomen?

Ik weet niet of u dat hebt gehoord, maar de heer Servais heeft ons verteld dat toen u het probleem aankaartte hij daaromtrent al behoorlijk wat initiatieven heeft genomen. Hij had ze met name gebeld. Misschien hebt u dat op Twitter gevolgd, aangezien u een vrij actief twitteraar bent. Dat gebeurt er op dat moment bij de CBFA. U klopt aan en zegt een vermoeden te hebben, maar dat u moet toegeven dat niet hard te kunnen maken. De rol van onze waakhond op dat moment is bellen naar die banken. Was u daarvan toen al op de hoogte? Wat is uw mening daarover vandaag? Dat wat 2011 betreft.

Wat betreft de Panama-dossiers, wij hebben een tijdje geleden uw collega's gehoord. Zij hebben toen inzicht gegeven over hoe men met de Panama-onthullingen aan de slag is gegaan. Uw collega van de 5de directie heeft toegelicht hoe hij is omgegaan met de databank die door journalisten was gepubliceerd. Kunt u daaromtrent een update geven? Hoe springt u daarmee vandaag om binnen uw regio? Wat is de interactie met de centrale directie en met de andere collega's? Dit lijkt mij opnieuw een dossier van strategische aard. Het benieuwt mij heel erg om te vernemen wat u daarmee kunt doen en aan het doen bent en tot welke vaststellingen u al kon komen.

Een laatste punt, u bent beknopt geweest in uw toelichting. Ik wil u uitnodigen om u zeker niet in te houden wanneer het gaat over het formuleren van aanbevelingen - dat is immers de belangrijkste opdracht van deze commissie - ook wat de werking van de BBI zelf betreft.

Uw collega's hebben ons bijvoorbeeld gezegd dat zij al jaren vragen om bepaalde databanken, onder andere Graydon, waarop elke krantenredactie en elke studiedienst van een politieke partij een abonnement hebben. De goedkoopste abonnementen zijn dan ook belachelijk goedkoop. Uw collega's zijn komen zeggen dat zij daarop geen abonnement hebben.

Het is nog betaalbaar. Er worden zottere kosten gedaan. De consultancy van de heer Vandeput in het kader van redesign kosten meer dan een abonnement op Graydon, mijnheer Dedecker, om maar een voorbeeld te geven.

Zij waren heel concreet in de punten die zij nog zien om het werk van de BBI en van hun mensen nog te verbeteren en te faciliteren. Ik wil van u graag gelijkaardige suggesties horen. Wat wilt u de commissie hierover nog meegeven?

Gautier Calomne (MR): Monsieur le président, comme les collègues, je voudrais remercier M. Anthonissen pour sa présence parmi nous aujourd'hui, pour son exposé.

J'en viens directement à mes questions.

Dans plusieurs articles récents, *De Morgen* le 8 juin dernier ou encore *Le Vif* le 10 juin 2016, vous avez dit subir des pressions et ne pas être soutenu dans vos actions pour la lutte contre la fraude. Est-ce que vous pourriez nous dire, avec des éléments concrets, pour quels dossiers, à quel moment et par qui vous avez subi ces intimidations?

D'autre part, un directeur régional de l'ISI bénéficie en principe d'une grande indépendance et d'une autonomie d'action. Vous pouvez par exemple sélectionner des enquêtes, poser des questions, investiguer à l'étranger. L'administration centrale de l'ISI vous a-t-elle empêché d'ouvrir ou de mener des enquêtes? Le cas échéant, nous aurions aimé savoir quand et à propos de quelles affaires précises.

Dans le même article du *Vif* du 10 juin dernier, vous mentionnez qu'il n'est pas facile d'obtenir des autorisations spéciales pour enquêter sur Bruxelles. Vous a-t-on refusé ce droit à un moment donné? Pourriez-vous nous dire combien d'autorisations pour enquêter sur Bruxelles vous avez sollicitées ces dernières années, et surtout, combien vous ont été refusées?

Dans ces articles vous faites également référence à un droit d'injonction qui aurait pu venir de l'administration centrale. A-t-on besoin d'un tel droit quand on désire faire une enquête et qu'on

bénéficie d'une autonomie totale?

Enfin, et j'en terminerai par-là, ces 12 derniers mois vous êtes intervenu régulièrement dans la presse - j'ai pu dénombrer environ 512 articles. Ne pensez-vous pas que ces sorties à répétition peuvent à un moment donné nuire à votre administration? Et ne pensez-vous pas qu'un devoir de réserve ainsi que le secret professionnel devraient peut-être davantage être respectés? Je vous remercie.

Marco Van Hees (PTB-GO!): Merci pour votre présence, monsieur Anthonissen, et merci aussi de vous exprimer dans les médias parce que je pense que c'est utile de pouvoir entendre les problèmes que peuvent rencontrer des fonctionnaires du fisc et de l'ISI. C'est faire œuvre de salubrité publique que de s'exprimer.

Selon l'expérience que j'ai ici, de nombreux invités sont beaucoup restés dans les balises, dans les clous, avec un discours assez convenu. C'est notamment le cas des banques qui nous disent qu'elles ont changé. Les représentants des banques qui sont venus ici ne se sont pas prononcés sur le passé parce qu'ils ont dit qu'il concernait d'autres personnes, qu'aujourd'hui, en tout cas, les services de *compliance* sont bien étoffés et fonctionnent. Donc, aujourd'hui, les banques sont *clean*, il n'y a plus aucun problème, selon elles. Suivant votre expérience, partagez-vous cet avis ou pensez-vous qu'il y a toujours des problèmes au niveau de la fraude fiscale de la part des banques?

Toujours sur le même sujet et je m'interroge sur un élément tout à fait précis et particulier que j'ai évoqué avec des représentants des banques qui n'ont pas pu ou qui n'ont pas voulu me répondre, je ne sais pas. Il s'agit de cartes bancaires utilisées en Belgique mais relatives à des comptes bancaires qui se trouvent dans des paradis fiscaux. La presse en a fait mention. Êtes-vous au courant? Connaissez-vous ce genre de mécanisme? Y avez-vous été confronté?

Ce matin, des représentants de la Banque nationale et de la FSMA qui parlaient davantage de l'expérience de la CBFA, nous ont dit qu'il y avait un principe de territorialité en vertu duquel ils ne peuvent rien faire concernant des établissements bancaires belges par rapport à des filiales qui auraient des pratiques de fraude fiscale. En effet, ce sont des banques sises à l'étranger et la Banque nationale, comme la CBFA avant elle, n'a pas de pouvoir sur les filiales étrangères de banques belges.

Comme beaucoup sans doute, je m'interroge. Les clients de ces banques généralement situées en Belgique et qui se retrouvent avoir recours aux services de filiales étrangères suivent un certain chemin. Pouvez-vous nous éclairer? Avez-vous des expériences sur la façon dont on procède? Comment un client d'une banque belge est-il éventuellement mené par celle-ci – si tel est le cas - vers des filiales étrangères? Dans votre pratique, avez-vous eu connaissance de tels procédés?

Par rapport au dossier de 2010, qui a connu des suites, où vous pointez quatre banques: BNP Paribas Suisse, BNP Paribas Singapour, Dexia Luxembourg et Van Lanschot Suisse, vous informez l'administration centrale de l'ISI. Il y a un contact aussi avec la CBFA, à l'époque, et l'OCDEFO. La CBFA dit qu'elle transmet à la Banque nationale. Donc beaucoup d'instances sont au courant et, apparemment, personne ne fait rien avec ces informations. C'est l'impression qu'on en retire.

Comment percevez-vous cette apparente inaction par rapport aux informations que vous fournissez? Comment l'expliquez-vous et qu'auraient-ils pu faire? Même si ce n'est pas votre job, avez-vous une idée de ce qu'ils auraient pu faire, de ce que la CBFA aurait pu faire avec ces informations? Qu'est-ce que l'ISI, administration centrale aurait pu faire avec ces informations?

Dans votre travail comme directeur régional de l'ISI, quelles difficultés éventuelles rencontrez-vous? Et de quel ordre? Par exemple, dans des dossiers comme je viens de citer, où il est question de banques importantes, de grandes institutions bancaires, avec des filiales à l'étranger. Les difficultés éventuelles que vous rencontrez comme directeur régional de l'ISI sont-elles plus de l'ordre d'entraves volontaires, de freins à votre action? Ou s'agit-il plus de limitations réglementaires parce que vous êtes ISI régional et que vous manquez de certains dispositifs réglementaires pour agir? Ou votre difficulté relève-t-elle plus du fait que vous êtes simplement une direction régionale et vous manquez de moyens pour vous attaquer à des affaires qui sont des affaires assez importantes et qu'il serait plus logique que ce soit au niveau de l'ensemble de l'ISI qu'on mène la lutte contre ce genre de grande fraude fiscale? Dans toutes ces difficultés, quelles sont celles que vous rencontrez le plus? Il peut s'agir de plusieurs éléments, évidemment.

Avez-vous subi ou subissez-vous des pressions politiques ou du secteur privé, voire même d'organismes publics, par exemple du secteur financier? Avez-vous ou votre administration

directement, fait l'objet de quelconques pressions?

Le ministre des Finances, entre autres, nous dit souvent que des agents supplémentaires ont été mis à la disposition de l'ISI et qu'aucun problème de personnel ne se pose, par conséquent, au niveau de l'ISI, même s'il s'agit la plupart du temps de transferts de l'administration des Finances. On dépeuple éventuellement d'autres services du SPF Finances. Mais, en votre qualité de directeur régional, estimez-vous que vous disposez de suffisamment d'agents pour effectuer votre travail correctement ou vous propose-t-on d'office X agents en vue d'une meilleure efficacité du travail?

Si vous deviez citer trois mesures pour lutter contre la grande fraude fiscale, en particulier celle qui a recours à des paradis fiscaux, quelles seraient les trois mesures les plus importantes selon vous?

Eric Van Rompuy (CD&V): Mijnheer Anthonissen, u hebt uw komst goed aangekondigd, want op zaterdag 18 juni kregen wij een hele pagina van u. Wij hadden u gevraagd om te spreken over de Panamaroute en de discussie die daaromtrent over de FSMA is ontstaan. U hebt ons echter een heel boek ter beschikking gesteld. Ik weet dat klokkenluiders in de media tegenwoordig sympathiek zijn. U schrijft over “wat de staat met uw geld doet en u niet weet”, “als de belastingbetaler alles zou weten”, “witgewassen met de groeten van de BBI”. U bent ambtenaar van de BBI en schrijft een grote titel als “witgewassen met de groeten van de BBI”. U zult dat waarschijnlijk nuanceren.

Kristof Calvo (Ecolo-Groen): Dat is de *freedom of speech*.

Eric Van Rompuy (CD&V): Ja, mijnheer Calvo, dat mag, maar het Parlement heeft de wet op de BBI in 1980 goedgekeurd. Ik was toen al in het Parlement, ten tijde van Willockx.

De heer Anthonissen spreekt over “witgewassen met de groeten van de BBI”, waardoor hij zijn instelling totaal verdacht maakt. Ik herhaal dan ook wat de heer Calomne zopas heeft gevraagd. Door wie wordt u beïnvloed? Is er politieke beïnvloeding die maakt dat de BBI niet doet wat zij zou moeten doen? Hoe komt het dat de BBI in allerhande activiteiten verwikkeld is en eigenlijk geen oplossingen vindt? Dat zegt u eigenlijk. Uw boek gaat daarover. Ik heb erin gebladerd. Het gaat natuurlijk over veel meer dan dat, maar goed, u bent hier nu.

U bent hier gevraagd gezien de discussie over de Panamaroute, Experta, Dexia en de BIL. U hebt beweerd dat u daarover informatie hebt gegeven aan de CBFA, die daar volgens u niets mee heeft gedaan. Wij hebben hier de heer Servais gehoord. De vergaderingen dienen toch tot iets. Hij zei dat er een brief is van 22 februari 2011 van de CBFA aan de BBI met zeven vragen.

De CBFA heeft van uw kant geen antwoord op die vragen gekregen. U zegt dat u daar niets meer van gehoord hebt. Men heeft u zeven vragen gesteld. Op 11 maart – het staat op de slides die wij daarjuist gezien hebben – zijn uw vragen besproken tussen de BBI en de CBFA. In de conclusies in de synthesenota, van 16 maart, naar aanleiding van die vergadering, staat: “De BBI beschikt niet over elementen waaruit de betrokkenheid van een Belgische bank bij verdachte constructies blijkt. In de documenten in het bezit van de BBI komen dus enkel banken naar buitenlands recht voor".

U komt hier dus verklaren dat de CBFA dat dossier links heeft laten liggen. Wij zijn ook niet van gisteren, mijnheer Anthonissen. U geeft de indruk dat er druk is uitgeoefend op de CBFA of binnen de BBI om de informatie niet door te geven en op die manier het onderzoek naar de Panamaroute te boycotten.

U kunt ermee lachen, mijnheer Calvo, maar u wou op basis van de verklaringen van Anthonissen een onderzoekscommissie over Panama. Wij hebben nu de CBFA gehoord, mijnheer Anthonissen. Ik zou u willen vragen om hier de waarheid te komen vertellen. Liegt de heer Servais, wanneer hij zegt dat hij bijkomende vragen heeft gesteld? Straks horen wij de heer De Geyndt. Wij hebben in dat verband een interne nota gekregen. Hij heeft ook gezegd dat er op dat vlak op geen enkele manier aan geheimhouding gedaan is en dat men niets heeft willen afdekken.

Mijn vraag gaat niet over uw boek van 150 bladzijden, mijnheer Anthonissen. Ik zal het met veel plezier lezen en u zult daardoor in de publieke opinie natuurlijk veel succes hebben, maar u maakt wel de BBI totaal verdacht, alsook het fraudebeleid, dat wij ook hier in het Parlement voeren. In 2009 is er een onderzoekscommissie geweest. U noemt “een geslaagd stuk politiek theater. U kunt daarmee lachen, mijnheer Anthonissen, maar wij proberen hier op een ernstige manier te werken. Wij hebben niets aan een show van mensen die over de grond van de zaak mist proberen te spuiten en die ons verhinderen om ons werk te doen.

Kristof Calvo (Ecolo-Groen): (…)

Eric Van Rompuy (CD&V): Ik hoop dat u tegen iedereen op dezelfde manier kunt…

Kristof Calvo (Ecolo-Groen): (…)

Eric Van Rompuy (CD&V): Zitten wij hier in een politiek theater? Staat u toe dat zoiets gezegd wordt? Een minister zou eens op zaterdag een interview moeten geven, als hij op dinsdag met alle elementen naar het Parlement moet komen. Het kot zou te klein zijn.

Luk Van Biesen (Open Vld): Mijnheer Anthonissen, wij zitten hier terug, zoveel jaren later. Ik herinner mij nog zeer goed de toenmalige hoorzittingen, met ongeveer dezelfde inhoud of strekking, met name een antwoord te vinden op de vraag hoe wij tot een stringentere en betere wetgeving kunnen komen om fiscale fraude in de toekomst onmogelijk te maken. Dat is eigenlijk de essentie van de opdracht van deze commissie. In dat kader bent u hier uitgenodigd, zoals wij ook de BBI van Brussel en Antwerpen en de heer Frank Philipsen, hoofdverantwoordelijke van de BBI, hier hebben ontvangen. In de hoorzittingen met de BBI was het een verademing om te horen welke inspanningen er op dat vlak geleverd worden.

In schril contrast met het artikel waar de heer Van Rompuy naar verwijst, staan de resultaten van dit jaar, en de BBI van Gent draagt daar in Vlaanderen een groot deel toe bij. Op dit ogenblik zitten wij reeds aan bijna 1 miljard euro aan inkohieringen en ongeveer 360 miljoen euro aan invorderingen, tijdens het jaar 2016. Dat komt door de gezamenlijke inspanning van alle ambtenaren van de BBI, van de verschillende diensten, waarbij de BBI van Gent, onder leiding van Karel Anthonissen, een groot stuk van het werk levert. Het moet toch even duidelijk gemaakt worden dat er op dat vlak goed werk wordt verricht. Dat zeg ik even in parenthese.

Mijnheer Anthonissen, tegenover die resultaten staat toch een hele reeks andere elementen. Daarin treed ik collega Van Rompuy grotendeels bij. In de pers geeft u in bepaalde artikelen via bepaalde zinswendingen vaak de indruk dat er altijd veel meer achter zit. Ik zal vier citaten aanhalen van zeer recente datum, uit de periode van 11 april tot 8 juni.

In een artikel van 11 april 2016 in *De Tijd* maakt u allusie op het feit dat u de Panamaroute van Dexia destijds hebt aangekaart bij de top van de BBI. Verder staat er niets bij. Daarbij rijzen de volgende vragen. Wat hebt u toen concreet gevraagd aan de top van de BBI? Heeft de centrale administratie u enig verbod van handelen opgelegd? Waarom hebt u vanuit uw functie als gewestelijk directeur, aangezien u toch die mogelijkheid hebt, geen klacht ingediend bij het gerecht, conform artikel 29, 2de lid, van het Wetboek van Strafvordering? Als we dat krantenartikel van 11 april diagonaal lezen, dan lijkt het precies alsof de top van de BBI u iets verhinderd heeft. Dat zouden wij toch graag uitgeklaard zien.

Op 12 april in *La Libre Belgique* en op 10 juni in *Le Vif/L'Express* wordt u als volgt geciteerd: "Mais lorsqu'un contribuable flamand utilise une banque dont le siège est à Bruxelles, j'ai besoin d'une autorisation de Frank Philipsen, et elle n'était pas toujours facile à obtenir."

Kunt u ons even verduidelijken over welk soort van vergunningen het hier gaat? In hoeveel gevallen heeft de hoofdverantwoordelijke deze vergunning aan u geweigerd? Hoeveel van zulke vergunningen vraagt u gemiddeld jaarlijks? Binnen welke termijn worden deze vergunningen dan wel uitgereikt? Zijn er problemen wat betreft de onderzoekstermijnen gelet op het feit dat hier toch de indruk wordt gewekt dat het heel moeilijk was om ze te krijgen. Met andere woorden, heeft dat de onderzoekstermijn niet in gevaar gebracht?

We gaan dan even verder van 12 april naar 17 mei. Tijdens de hoorzitting van 17 mei 2016 in onze bijzondere commissie zei uw verantwoordelijke, de heer Philipsen, dat de gewestelijk directeurs over een grote operationele autonomie beschikken. In die artikelen wordt u geciteerd: "Une certaine autonomie dont vous disposiez sur votre territoire."

Hebt u het akkoord nodig van de centrale administratie voor de inschrijving van een dossier op uw werkplan? Heeft de centrale administratie u reeds verboden om bepaalde dossiers op uw werkplan op te stellen?

Dan gaan we even naar *De Morgen* van 8 juni. Daar zegt u: "We doen ons best maar we kunnen veel meer doen als men ons in dat beleid wil steunen. Dat is voorlopig niet het geval". Kunt u zeggen wie "men" is? Werkt het beleid u dan tegen in uw opdracht? Dat staat dan toch in schril contrast met de zeer goede resultaten die u daarstraks toch kon meedelen.

Laat het ons nu even hebben over de dossiers waarover we het hier vandaag echt moeten hebben, die Panamaconstructies. U hebt gezegd dat u daar informatie over had, dat u dat voorgelegd hebt en dat daar eigenlijk bijzonder weinig is uitgekomen. Mijn vraag is waar het dan fout loopt. Kunt u ons zeggen dat of dat zou er in

de wetgeving moeten wijzigen want daar heb ik die en die beperkingen? Dit geldt zeker op het vlak van Luxemburg. Als gewestelijk directeur beschikt u ongetwijfeld over kennis over de internationale samenwerking. Over welke wettelijke mogelijkheden beschikte u in 2009 om de door u aangekaarte situatie aan het Groothertogdom Luxemburg voor te leggen? Met andere woorden, kon u toen al zelf initiatief nemen in het Groothertogdom Luxemburg om bepaalde informatie te bekomen?

Heeft men u op hoger niveau - in de politiek, door de minister of door het hoofd van de FOD Financiën - gezegd dat u niet buiten de grenzen mag ageren, dat u geen vragen mag stellen aan de Luxemburgse autoriteiten? Hebt u dat voorgelegd en hebt u antwoorden vanuit Luxemburg gekregen?

U zegt op een bepaald ogenblik dat het instrumentarium niet het probleem is, want dat u de mensen en de middelen hebt. Wij horen in het Parlement altijd graag dat er een dienst bestaat waar men voldoende middelen heeft.

U hebt de mensen en de middelen. Alleen zit het allemaal versnipperd en er wordt in verspreide slagorde opgetreden. Als wij Duitsland als voorbeeld nemen, daar werd één rechtbank bevoegd voor alle dossiers. Eén cel nam al de dossiers voor haar rekening.

U pleit ervoor om in dezelfde richting te gaan en voornamelijk meer mensen te werk te stellen binnen de parketten. U stelt zelfs voor om van uw 100 man 10 % ter beschikking te stellen van het parket, want dan ligt het rendement vijf keer hoger.

In het nieuwe fiscale fraudeplan is er een duidelijke verhoging van het aantal fiscale ambtenaren aan de parketten. Stemt dat overeen met uw wens? Is de beslissing van de regering en het Parlement om het aantal fiscale ambtenaren te verhogen, van een grootteorde waarmee u kunt leven en waarvan u zegt dat het inderdaad het rendement met vijf keer zal doen toenemen, zoals u hier voorspelt, of zijn er andere zaken die nog moeten gebeuren op het niveau van het parket, zoals samenwerking tussen BBI en parket, om zo tot een hoger resultaat te komen?

Wat de Panama Papers zelf betreft, we hebben hier allemaal de schrijfsels en documenten van de journalisten mogen lezen en aanhoren. U bent meteen een vooronderzoek gestart binnen de BBI Gent.

De eerste reactie is inderdaad dat het om de grootste invordering tot nog toe op dat vlak gaat. Kunt u mij zeggen wat er al concreet is gebeurd vanuit die Panama Papers, niet wat dossiers, maar wat grootteorde betreft?

Hoeveel dossiers hebt u geopend wat constructies betreft? Hebt u daaruit bepaalde fiscale constructies kunnen halen die tot op heden voor onze administratie onbekend waren, zoals verschuivingen en specifieke constructies?

Tot zover wat het Panamaonderzoek betreft. Ik wil van de gelegenheid gebruikmaken om het over Optima te hebben.

Wij horen met betrekking tot Optima dat er twee fiscalefraudedossiers zijn. Het eerste is het fraudedossier van mensen die gewoon geld repatrieerden om het hier op een rekening te zetten zonder het fiscaal te regulariseren. Op dat vlak heeft de rechtbank uiteindelijk geoordeeld dat de documenten niet rechtmatig verkregen zijn, waarna het werd drooggelegd. Normaal gezien, of heb ik het verkeerd voor, hadden de verantwoordelijken op dat ogenblik, de BBI en uiteraard ook de politieke verantwoordelijke op dat ogenblik, toch moeten zien dat er een witwasoperatie was gebeurd. Men heeft proberen wit te wassen in de eerste fase, maar ook in de tweede fase, wanneer het geld naar Luxemburg werd verstuurd om daar via Tak 23-verzekeringscomponenten te worden geparkeerd, om het binnen een aantal jaren te repatriëren zonder dat er enige boete of fiscale regularisatie gebeurt.

Waarom heeft men na het onderzoek daarvan niets meer gehoord? Waarom is men niet echt naar de bank gegaan om de bank verantwoordelijk te stellen voor het witwassen? Als u niet aan de klanten kon, omdat deze documenten niet rechtmatig verkregen waren, lijkt het mij toch logisch dat u, ofwel als hoofd van de BBI Gent ofwel na een vraag van de politieke verantwoordelijke, het dossier naar de bank voert. U weet dat het in vele fiscale onderzoeken beter is om op dat ogenblik de bank als dusdanig aan te pakken, de bank verantwoordelijk te stellen, dan zullen ze na een tijdje wel met informatie komen, aangezien ze het anders zelf moeten ophoesten.

Waarom is dat toen niet gebeurd? Hebt u toen enige informatie of vraag gekregen? Ik stel u deze vraag vrij kort na de laatste uiteenzetting van de heer Smets van de Nationale Bank, die daarstraks op de vraagstelling die wij gedaan hebben over deze constructie zei: “Wij als Nationale Bank hadden maar één doel voor ogen, namelijk het risico voor de klanten, het risico voor de Staat te minimaliseren. Die 700 miljoen potentieel risico

hebben wij kunnen verminderen naar 90 miljoen. Al de rest moest eigenlijk wijken. Met andere woorden, al de rest moesten wij ondergaan of hebben wij geen initiatieven voor genomen om die fiscale fraude te gaan bestrijden." Zo heb ik hetgeen de heer Smets zei, onthouden.

Hebt u hetzelfde gevoel gehad, namelijk dat men op een of andere wijze heeft gezegd dat u aan de bank zelf niet moest aankomen, dat als u aan die klanten niet mocht aankomen, u het maar blauwblauw moest laten? De dag nadat wij hier in de Kamer een uiteenzetting gegeven hebben, horen wij plotseling dat er nu wel initiatief zou genomen worden naar die witwaspraktijken als dusdanig. Wat is de stand van zaken in dat dossier? U moet uiteraard niet in detail treden. Wat zijn de grote lijnen wat betreft constructie, zonder het onderzoek in gevaar te brengen?

Stéphane Crusnière (PS): Monsieur le président, je serai bref car beaucoup de choses ont déjà été dites. La semaine dernière et ce matin, nous avons eu l'occasion d'entendre la BNB et la FSMA qui ont tenu un discours relativement positif, malgré le fait que les affaires se succèdent: SwissLeaks, LuxLeaks, OffshoreLeaks, Panama Papers. Vous êtes beaucoup plus critique à cet égard. Vous avez même dit dans votre exposé de tout à l'heure: "et d'autres affaires suivront". Pouvez-vous être un peu plus précis? Avez-vous déjà des informations ou des indices sur le fait que d'autres éléments vont sortir?

C'est un peu difficile de se retrouver là entre ce monde presque parfait et les critiques que vous évoquez. La FSMA nous dit que c'est un montage international, que c'est une fraude internationale. On le sait. C'est souvent le cas dans ce type de dossier et d'enquête. La FSMA nous dit qu'elle n'est pas liée en l'absence de liens avec la banque belge. L'ISI nous dit qu'elle n'est pas non plus concernée. En ce qui concerne ces différentes positions, vous avez été très critique par rapport à tout cela en 2009 déjà et ces derniers temps encore.

Si vous aviez été à la direction générale de l'ISI, qu'auriez-vous fait? Quel est l'élément qui aurait été nécessaire pour pouvoir aller plus loin dans ces dossiers? Selon vous, quel était l'élément manquant? Quel a été l'argument pour ne pas aller plus loin? Quel est l'élément fondamental qu'on pourrait mettre en avant pour permettre d'aller beaucoup plus loin dans ce dossier? Avez-vous l'impression que cet élément existait déjà, qu'on pouvait effectivement aller plus loin et que, malheureusement quelqu'un – l'ISI ou d'autres – a voulu enterrer ce dossier? Il serait vraiment intéressant pour nous de mieux comprendre cet élément-là.

En 2009, vous aviez toute une série d'informations. Vous aviez même pu reconstituer un peu le mécanisme complet que vous avez exposé. J'aimerais savoir par quel biais vous avez obtenu toutes ces informations. Comment avez-vous pu reconstituer ce mécanisme?

Dans votre exposé, tout à l'heure, en introduction, vous avez dit que le directeur régional pouvait transmettre ces dossiers à la justice. Je reviens un peu sur l'intervention précédente de mon collègue. Pourquoi cela n'a-t-il pas été fait à ce moment-là? Pourquoi n'a-t-on pas transmis toutes ces informations à la justice?

Enfin, dans l'une de vos dernières déclarations à la presse – si je ne m'abuse, c'était au mois d'avril –, relatives aux Panama Papers et l'enquête qui est actuellement en cours, vous déclariez ce qui suit: "Quand je vois comment des affaires semblables ont été traitées dans le passé, les chances de sanctions sont très petites". Vous faisiez référence au Liechtenstein Leaks en 2008. À l'époque, 42 dossiers avaient été ouverts. Un seul d'entre eux avait fait l'objet d'une condamnation et quatre autres avaient fait l'objet d'un accord à l'amiable. Je suppose que vous savez à quelle interview je me réfère.

J'aimerais vous entendre à ce sujet. Quelles sont vos craintes? In fine, de quoi aurait besoin l'ISI pour faire aboutir ces dossiers et pour que des sanctions puissent être prises?

Rob Van de Velde (N-VA): Mijnheer Anthonissen, bedankt dat u uw licht wou komen laten schijnen. In tegenstelling tot een aantal andere collega's vind ik het niet zo erg dat u zo nu en dan eens iets naar buiten brengt.

Ik zal niet te veel over verschillende instellingen spreken, maar vooral over feitelijkheden. Ik heb een viertal onderverdelingen. Ik zou graag weten of er op een bepaald moment - want ik dacht dat de vraag is gesteld en daarover hebben uw collega's van de BBI over gesproken – gevraagd is naar een soort globaal plan. Er konden items worden voorgesteld, die vanuit de regiodirecteurs konden worden voorgedragen, om in het plan op te nemen.

Ik zou van u willen weten of er op dat moment geopperd is om van de internationale witwaspraktijken een prioriteit te maken. Kunt u even kort toelichten in welke periode dat was en wat is daarmee gebeurd? Men zou, op basis van alle voorbeelden en nadat u in 2009 reeds over

Panama sprak, verwachten dat iedereen zou staan springen om daaraan te beginnen.

Misschien iets over behandeling van dossiers binnen de BBI. U sprak daarnet over verjaard kapitaal. Kunt u zeer kort duiden hoe een en ander er vandaag uitziet? Gaat het bij verjaard kapitaal over het verschil tussen de termijn van 7 jaar en het eventueel in rekening brengen van intresten op de rest?

Ik vind het wel belangrijk te weten of er verschillen in behandeling zijn bij verschillende BBI-kantoren ten opzichte van verjaard kapitaal? Dat is een belangrijk gegeven in de manier waarop wij in de toekomst al dan niet verder gaan met regularisatie.

Ik ga kort in op het dossier betreffende Optima in het kader van het onderzoek naar internationale praktijken. In november 2011 gaat Ethias Bank over naar Optima. U valt binnen in februari 2012. Ik zou van u graag weten hoe lang er al een vooronderzoek liep. Maakte die tak 23-route al dan niet deel uit van dat vooronderzoek?

Het is toch opmerkelijk dat op een bepaald moment in heel het banklicentiedossier de CBFA absoluut negatief heeft geoordeeld. Na de overgang naar de NBB wordt het een positief verhaal en wordt de banklicentie toegekend zodat Ethias kan worden verkocht. Het is belangrijk – en dit ontgaat erg velen -, dat hiermee ook het bankgeheim werd toegekend aan de financiële planner waar al een belangrijk onderzoek naar werd gevoerd.

Dat beide samen op dat moment gebeuren, lijkt mij heel raar. Ik zou dus van u willen weten of het toeval is dat de CBFA die banklicentie niet toekende dan wel of er effectief vanuit de toenmalige CBFA al aanwijzingen waren dat er een probleem met het zwart geld was, misschien met de tak 23-groep.

Ik zou van u heel kort drie antwoorden wensen op vragen over de huidige wetgeving.

Wat vindt u van de kaaimantaks? Wat vindt u van de karaattaks? Hebt u al dan niet in voldoende mate visitatierecht?

Georges Gilkinet (Ecolo-Groen): Monsieur Anthonissen, merci pour votre venue et votre travail.

Je ne m'associerai pas aux critiques virulentes de certains collègues, qui sont évidemment libres de parole. Notre commission a pour objectif de trouver de nouvelles mesures pour mieux lutter contre la fraude fiscale, pas d'interdire aux journalistes d'écrire ni aux fonctionnaires de s'exprimer quand ils l'estiment nécessaire.

Vous étiez intervenu dans le cadre de la première commission en 2009. Je voudrais avoir quelques éléments d'évaluation des évolutions depuis 2009 quant à la mise en œuvre de votre travail sur certains points précis. On a régulièrement remis en question la sélection des dossiers et le *datamining*, qui peut être une très bonne chose, mais qui, nous dit-on souvent, est mal utilisé, avec des œillères, qui ne permet pas l'expertise des agents de terrain et qui oriente trop fortement le travail vers des dossiers qui ne sont pas intéressants et en laisse de côté d'autres qui le sont. Confirmez-vous cette analyse? Avez-vous des propositions pour améliorer la situation?

Quant à l'évolution des besoins humains et informatiques mis à votre disposition pour mener à bien votre tâche, quel est votre diagnostic? L'ISI est-elle également victime des mesures d'austérité décidées dans différents services fédéraux? Ne s'agit-il pas là de fausses économies dès lors que chaque agent de l'ISI et des services fiscaux rapporte en termes d'impôts beaucoup plus qu'il ne coûte?

Pouvez-vous nous donner une description de l'évolution des mécanismes de fraude depuis 2009? On sait qu'ils sont toujours plus sophistiqués. Les moyens ont-ils suivi cette évolution?

Quel est, selon vous, l'impact des régularisations fiscales à répétition et de la loi sur la transaction pénale amiable, y compris en matière fiscale?

Quant aux risques pris par certains contribuables, frauder c'est un choix. On peut se dire que, s'il y a des échappatoires faciles, plus elles sont nombreuses – vous en avez cité quatre –, plus on peut prendre ce risque. Au pire, on peut encore transiger quand on est convoqué au tribunal jusque et y compris la veille d'un procès, même si cela est aujourd'hui remis en cause par la Cour constitutionnelle.

La multiplication des opérations de régularisation fiscale, qui ne sont donc pas uniques, et la mise en place de la transaction pénale amiable ne sont-elles pas des incitants à la fraude, créant psychologiquement l'idée que de toute façon, on pourra quand même toujours s'en sortir pour un coût raisonnable? N'y a-t-il pas là un problème voire un renoncement de la part des services de l'État quant à la bonne perception de l'impôt?

Dernier mot sur le dossier Optima. Il va peut-être

faire l'objet d'une commission d'enquête; c'est à l'ordre du jour de la commission des Finances demain. Nous allons devoir organiser nos travaux de façon subtile au niveau de ce parlement. Dans le journal *De Tijd* de ce matin, vous faites des déclarations assez fortes et des critiques à l'égard d'une visite du secrétaire d'État Crombez à l'époque chez Optima et sur ses conséquences sur le comportement en matière de régularisation fiscale des clients. Je voudrais que vous l'exprimiez oralement peut-être encore plus clairement dans le cadre de votre intervention et de vos réponses. Selon vous, quel type de réaction cela a-t-il pu créer chez les clients d'Optima?

Par rapport aux soupçons qui existent d'utilisation systématique par Optima des branches 23 d'assurance vie, notamment au Grand-Duché de Luxembourg, pour permettre une régularisation d'argent noir, pourquoi, si c'est le cas, n'a-t-on pas pu agir plus rapidement? L'utilisation des branches 23 au moment de la directive Épargne a fait l'objet d'articles de presse, de questions parlementaires et de propositions de loi, notamment de mon groupe pour essayer de fermer une nouvelle porte d'évasion fiscale. Et pourtant, on n'a pas agi. Qu'est-ce qui a empêché à l'époque d'agir? Voilà mes questions, monsieur Anthonissen. Des collègues en ont posé de nombreuses avant moi, fort intéressantes.

Le **président**: Chers collègues, avant de passer la parole aux experts, j'ai quelques petites questions à poser. Je viens d'apprendre qu'en commission de la Justice, un certain nombre de projets de loi seraient passés et notamment celui qui vise à ce que la CTIF ait accès directement au point de contact central des comptes bancaires. Cela me paraît être une grande avancée.

On me parle également du projet de loi concernant l'augmentation du nombre de fonctionnaires fiscaux mis à la disposition des parquets, ainsi que l'obligation de déclaration systématique vers la CTIF de liens des banques et des paradis fiscaux. Voilà ce que je lis dans la dépêche *Belga*. C'est à confirmer. Je ne vous cache pas que c'est autant de choses que j'allais formuler comme recommandations dans cette commission. Si ces points sont déjà adoptés, tant mieux. Cela reste néanmoins à vérifier. Cela me paraît aller dans le bon sens.

Monsieur Anthonissen, sauf erreur de ma part, un directeur régional de l'ISI peut déposer plainte au parquet. Il ne doit pas passer par l'administration centrale. Ma question est donc assez simple: pourquoi, dans le dossier de la route Panama, n'avez-vous pas déposé plainte au parquet? Pourquoi n'avez-vous pas informé le parquet immédiatement pour ouvrir une procédure pénale qui allait certainement déboucher sur un contexte où la justice à plus de pouvoir que l'administration fiscale?

Deuxièmement, je sais que vous êtes directeur régional de l'ISI Gand et pas de l'ISI Anvers. Cependant, j'aimerais avoir votre sentiment général sur la problématique de la fraude qui est endémique dans le secteur du diamant, qui apparaît vraiment comme étant gangrené par la fraude fiscale. N'avez-vous pas le sentiment qu'il y a là quelque chose à faire de manière un peu spécifique, en termes d'organisation, dans le dispositif à mettre en place pour envisager ce phénomène? On parle beaucoup de commissions spéciales et de commissions d'enquête. Personnellement, je me dis qu'un jour ou l'autre, il serait peut-être bon d'avoir une commission spéciale ou d'enquête sur le secteur du diamant parce que plus je m'informe, plus je constate qu'il y a là une poche qui apparaît incompressible en matière de fraude fiscale et notamment de paradis bancaires.

Mark Delanote: Mijnheer Anthonissen, ik heb een paar technische vragen. Dat is mijn opdracht binnen deze commissie.

Het gaat eigenlijk een beetje over het parallel bestaan van fiscale en strafrechtelijke onderzoeken.

Ten eerste, de fiscus kan een strafklacht neerleggen. Bestaan daar richtlijnen voor? Bestaan er opgelegde criteria wanneer tot het neerleggen van een strafklacht wordt overgegaan? Zo ja, wat zijn dan die richtlijnen? Heeft dat te maken met de medewerking van de betrokkene? Heeft dat te maken met de complexiteit, met de omvang van het dossier? Zijn die richtlijnen in voorkomend geval nationaal opgelegd of wordt dat opnieuw op het niveau van de directie bepaald?

Een daarbij aansluitende vraag: als men ondertussen in een una via-overleg zou zitten, bestaan er dan op dat niveau strategische afspraken welk type van dossiers strafrechtelijk worden vervolgd dan wel fiscaal-administratief worden afgehandeld? Bestaan daarvoor centrale richtlijnen en duidelijke criteria om dat te bepalen?

Mijn volgende vragen passen misschien een klein beetje meer in het kader van het zoeken naar oplossingen.

Wij hebben hier al de banken en de toezichthouders gehad. Daaruit blijkt… Dat is

natuurlijk een vrij eng gegeven, dat niettemin zeer belangrijk is: het gegeven van de bijzondere mechanismen op het niveau van de banken. Het gaat om mechanismen van ontduiking. Dan zien we eigenlijk dat daar drie partijen bij betrokken zijn. Dat zijn de banken… Beter gezegd, dat is de toezichthouder. Die toezichthouder kijkt een beetje naar de input van de fiscus om te bepalen wat men onder “bijzondere mechanismen” moet begrijpen. De toezichthouder moet vervolgens het parket informeren, dat op zijn beurt onmiddellijk de fiscus moet informeren, op basis van de wet van 1999. De idee zou kunnen bestaan – het is hier al geopperd – dat de tussenkomst van meerdere entiteiten in feite kan leiden tot een vertraging in het onderzoek.

Het zou er zelfs toe kunnen leiden dat de ene partij een beetje naar de andere kijkt om het onderzoek af te ronden. Dan is uiteraard de vraag: centraliseert men niet beter alle knowhow met betrekking tot een bepaalde problematiek binnen één dienst? Is het voor u denkbaar om, bijvoorbeeld, van de BBI, die nu een eentrapsorganisatie is, in feite een tweetrapsraket te maken? Een eerste niveau functioneert, denk ik, zoals het vandaag functioneert, maar daarnaast zou er een tweede niveau zijn, een soort super-BBI, met ambtenaren die zelf de hoedanigheid van officier van gerechtelijke politie zouden hebben. Daarbij zouden dan de heel zware en ernstige toestanden terechtkomen.

Daarop voortbouwend – dat zijn natuurlijk maar denkpistes – is het ook een idee om te evolueren, volgens uw inschatting, naar een uniforme rechtbank? U weet, vandaag zitten we met fiscale kamers die moeten oordelen over het fiscaal mechanisme op zich; ze moeten niet noodzakelijk gaan oordelen over de bestraffing, althans niet indien er een correctioneel luik aan verbonden is. Niettemin moeten die kamers toch ook altijd oordelen of het mechanisme al dan niet frauduleus is. Daarnaast heeft men dan de correctionele rechtbanken, die in voorkomend geval moeten gaan oordelen over de bestraffing. Is het niet veel simpeler om dat dan in één hybride rechtbank te gaan groeperen? Dan is meteen ook uw bekommernis opgelost, die we nu vandaag zien, dat afhankelijk van de weg die bewandeld wordt de ene zus bestraft wordt en de andere zo. U hebt gesproken over de verbeurdverklaring en de taxatie. Dat zou eigenlijk altijd allemaal hetzelfde moeten zijn. De bestraffing kan een beetje fluctueren naarmate men dichter bij de strafrechter komt. Als ik dat dan een beetje vertaal naar die denkpistes, dan zou men kunnen zeggen dat de bestraffing kan fluctueren in de mate waarin men hoger op de ladder komt bij de BBI, bij de super-BBI.

Dat zijn denkpistes, maar het is een beetje mijn aanvoelen dat het centraliseren van onderzoeksbevoegdheden kan leiden tot een vlottere en efficiëntere afhandeling van dossiers, eerder dan de situatie die we nu hebben en die we ook een beetje bevestigd weten, onder andere in de hoorzitting van deze ochtend: dat instanties in feite een beetje naar elkaar kijken.

Marc Bourgeois: Monsieur Anthonissen, quelques brèves questions. Suggèreriez-vous au législateur d'introduire un dispositif du type "Antigone" qui existe aujourd'hui pour ce qui a trait aux poursuites pénales mais pour les redressements fiscaux à proprement parler? Si oui, quelles seraient vos suggestions à cet égard? Une autre question a trait à *una via* aussi. Depuis l'arrêt de la Cour Constitutionnelle qui a sanctionné le dispositif, sous prétexte que le principe *non bis in idem* du point de vue des sanctions n'était pas consacré par le dispositif législatif, quelle est la pratique aujourd'hui en termes de politique de sanctions administratives pour faire fonctionner quand même ce mécanisme en dépit des défaillances qui sont les siennes? Feriez-vous des recommandations au législateur d'amélioration, de réintervention dans le dispositif en question? Enfin, avez-vous des suggestions à faire du point de vue de l'obligation de déclaration des constructions à l'étranger ainsi que de la taxe de transparence, la taxe Caïman, des suggestions peut-être d'amélioration parce que l'on peut bien imaginer que ce mécanisme-là facilite l'identification des structures à l'étranger et leur traitement fiscal, aussi du point de vue de la distinction entre la fraude et l'évitement licite? Avez-vous des suggestions d'amélioration de ce point de vue-là à faire au législateur?

Le **président**: Merci, monsieur Bourgeois. Chers collègues, je suspends la séance dix minutes pour permettre à M. Anthonissen de préparer un peu sa réponse et nous permettre aussi un peu de souffler, puisque certains d'entre nous sont en flux continu depuis 10 h.

La réunion publique de commission est suspendue de 15.59 heures à 16.19 heures.
De openbare commissievergadering wordt geschorst van 15.59 uur tot 16.19 uur.

Le **président**: Nous reprenons nos travaux.

Karel Anthonissen: Mijnheer de voorzitter, ik neem aan dat ik een klein uurtje tijd heb om alle vragen te beantwoorden. Ik zal proberen niet te veel in herhaling te vallen en ook niet te veel citeren van wat al ergens gezegd en geschreven is in de kranten of in de documenten die ik u

bezorg. Ik mag natuurlijk niet veronderstellen dat u het allemaal gelezen hebt, maar gezien de beperkte tijd lijkt het mij het beste dat ik probeer dingen te zeggen die nog niet geweten zijn en die voor een stuk antwoorden zijn op de vragen die u hebt gesteld.

Wat de documenten betreft, ik heb aan het secretariaat twee stukken opgestuurd. Het boek lag klaar om uit te geven. De uitgever heeft gezegd dat hij dat niet zou doen, maar dit leek mij een mooie gelegenheid om het aan u te bezorgen. U zou mij kunnen verwijten, als het later wel zou worden uitgeven, dat ik het niet aan u heb gegeven. Bij deze is dat gebeurd.

Ik heb later aan de voorzitter ook nog een samenvatting bezorgd van uittreksels uit activiteitenverslagen van de BBI Gent van 2010 tot 2015, specifiek uittreksels over het thema “omzeiling van de spaarrichtlijn”. Dat is eigenlijk ook het debat van vandaag en behelst niet alleen Dexia, Panama of Optima, maar omzeiling van de spaarrichtlijn is de noemer waaronder wij al een jaar of zes, zeven werken. Daar staan wel bepaalde elementen van beroepsgeheim in en daar zou ik willen vragen om op te letten. Ik zou een versie kunnen maken waarbij ik misschien 5 % van de tekst, met vooral namen, uitwis en de rest mag u dan wel lezen. In ieder geval, er staan namen in die ik morgen liever niet in de krant zou willen lezen.

Eerst wat de geschiedenis van 2009 tot 2012 betreft. Ik zal dit een beetje als kapstok gebruiken voor heel wat vragen. Eerst wat mij persoonlijk betreft, wij zijn in 2009 bescheiden begonnen. Van de heer Calomne heb ik daarstraks gehoord dat hij al 512 persartikelen geteld heeft. Daar schrik ik ook even van.

In 2009 heb ik drie dingen gedaan. Ik heb getuigd in de parlementaire commissie. Ik heb mijn lezing gegeven aan de Fiscale Hogeschool waar ik al heb gezegd dat ik met eigen ogen heb vastgesteld dat er Belgische klanten van Belgische banken in Luxemburg een oplossing krijgen om aan de spaarrichtlijn te ontsnappen. In 2009 heeft de BBI – dat was ook ergens een vraag van de heer Van Biesen – naar aanleiding van het plan-Devlies, toenmalige staatssecretaris, aan de gewestelijke directeurs een inbreng gevraagd. Ik heb toen voorgesteld dat de banken in 2008 in moeilijkheden waren geweest, het voorwerp zouden worden van BBI-controle.

Wij zijn daar, als fiscus, bijna nooit binnengeraakt. Het visitatierecht en het bankgeheim waren toch een probleem. Nu was het moment. Dat is niet in het plan-Devlies opgenomen. In de documentatie vindt u ergens dat Philipsen op de vergadering van de gewestelijke directeurs gezegd heeft dat het met de heer Delporte besproken werd en dat van de voorstellen een aantal punten overgenomen zou worden. De andere punten, die niet overgenomen werden, werden niet vergeten, maar kwamen toch niet in het plan-Devlies.

Enige tijd later had ik dan die lezing van de Fiscale Hogeschool, waarin dat al stond. Het is door Lars Bové in *De Tijd* met een megafoon versterkt. De CBFA heeft daar correct op gereageerd. Ook het federaal parket is mij komen vragen wat ik aan informatie had. Ik heb daarop gezegd dat ik een aantal regularisaties had. Het ging om mensen die zelf zijn komen regulariseren of waarvan wij door een strafonderzoek de nodige elementen hadden waaruit wij konden afleiden dat Belgische banken, weliswaar misschien in Luxemburg of in Zwitserland, hun klanten assisteerden om aan de Spaarrichtlijn te ontkomen, via twee grote mechanismen. Ondertussen zijn die welbekend.

Ten eerste, het mechanisme van de Panamese vennootschap, die ertussen geschoven wordt. Dat is niet meer dan een valse identiteit, een valse naam die op de rekening geplakt wordt.

Ten tweede, het mechanisme van de levensverzekering, Tak 23. Dat is een polisnummer, die om een of andere onbegrijpelijke reden buiten het blikveld of buiten het toepassingsgebied van de Europese Spaarrichtlijn gehouden werd.

Dat waren precies de twee mechanismen die men gebruikt heeft om aan de Spaarrichtlijn, die eraan kwam, te ontsnappen. Eerst kwam er in Luxemburg en Zwitserland een woonstaatheffing, later kwam ook de uitwisseling van gegevens.

Onmiddellijk na die artikelen heb ik reacties gekregen, maar eerder ten aanzien van de boodschapper dan in verband met de boodschap. Ik heb de opmerking gekregen dat ik toch moest opletten met wat ik in de pers zei. Er is met name ook een mail van Febelfin aan Hans D’Hondt, bijlage 9 in de documentatie, waarin, nadat ik het in *Knack* nog eens herhaald had, het volgende gezegd wordt: “De uitlatingen van de ambtenaar van de BBI in *Knack* deze week zijn, naar wij weten, nooit voorwerp geweest van overleg met de sector en plaatsen de sector in een slecht daglicht.” Er werd dus een beetje gemopperd of geschoten op de boodschapper, eerder dan de boodschap ernstig te nemen.

Tot 2012 hebben wij op dat vlak de actie opgebouwd. Wij moesten niet per se bij Dexia

zijn. Dat is een antwoord dat ik nog moet geven naar aanleiding van het feit dat *La Libre Belgique* schrijft dat het moeilijk was, om een dossier in Brussel te doen omdat Frank Philipsen daarvoor de toestemming niet gaf. Dit is niet juist; dit moet ik corrigeren. Ik had tegen de journalist van *La Libre belgique* gezegd dat het voor ons vanuit Gent moeilijk was om in Brussel in het Frans te functioneren. Wij kunnen wel een telefoontje doen en vragen stellen. Wanneer wij echter voor de rechtbank moeten procederen over ingewikkelde zaken als het visitatierecht, dan bedank ik ervoor om die procedure in het Frans te voeren.

Wij zijn in Gent bevoegd voor het Nederlandse taalgebied. Wij kunnen, mits een bepaalde machtiging, toestemming vragen om ook in Wallonië en Brussel acties te ondernemen. Er is daarbij echter, indien ik het zo mag stellen, een natuurlijke barrière. Ik heb geen tweetalige medewerkers. Wij beperken ons in die zin enigszins vrijwillig tot het Nederlandse taalgebied.

Er zijn daarover ook heel veel vragen gesteld waarom dat niet met de parketten is overlegd.

Het antwoord is dat wij dat wel hebben gedaan. Naar aanleiding van mijn communicatie is het federaal parket dezelfde gegevens als de gegevens die de CBFA heeft gekregen, komen ophalen. Daarop heb ik maar weinig reactie meer gehoord. Uiteraard zijn wij met de parketten van Gent en Antwerpen bijna dagelijks in overleg.

Rond 2011 heb ik dan, met name onder andere met het parket van Antwerpen en met Peter Van Calster, gezegd dat Brussel voor ons moeilijk is, maar dat wij voor eigen deur moeten vegen.

Van Calster behandelde op dat moment, in 2011, het dossier-HSBC. HSBC was de eerste bank waarvan wij duidelijke bewijzen hadden dat zij Panamese constructies tussenschoof. In 2010 hadden wij enkel aanwijzingen die wij aan de CBFA hebben bezorgd. Uit de HSBC-gegevens blijkt echter duidelijk dat die bank Panamese constructies tussenschoof.

Dat zou het parket van Antwerpen onderzoeken.

Wij hebben er dan op gewezen dat voor het tweede aspect het centrum in Gent lag, namelijk de spaarverzekeringen. Wij zouden een visite aan Optima brengen.

Op die manier wilden wij door gerechtelijke dan wel fiscale onderzoeken het omzeilen van de spaarrichtlijn in Antwerpen en in Gent op de agenda te plaatsen.

Eigenlijk moet ik dan zeggen dat wij daarin begin 2012 zijn stilgelegd, al is stilgelegd een zwaar woord, maar toch hebben wij de wind van voren gekregen. Op 5 januari 2012, ik zal de datum nooit vergeten, is er de huiszoeking door procureur-generaal Liégeois bij Peter Van Calster, die het dossier HSBC meeneemt. Op 30 januari 2012 was er ons berucht bezoek aan Optima. En dan, moet ik zeggen, op 8 februari 2012 heb ik de wind van voren gekregen in *Het Laatste Nieuws*, vanwege onze Europese commissaris, die in de aanval gegaan is. Ik moet u zeggen dat vanaf dan zowel Van Calster als ik, wat dit thema betreft, ons in de verdediging hebben gevoeld. Wij kunnen zeggen dat wij voordien in de aanval waren en het thema wilden opentrekken, maar vanaf dan was er…

Le **président**: Excusez-moi, de quel commissaire européen parlez-vous?

Eric Van Rompuy (CD&V): De Karel De Gucht.

Karel Anthonissen : U hebt het artikeltje van *Het Laatste Nieuws* in uw documentatie. Bijlage 15: “Belastinginspectie speelt een politiek spel.”

Wat er na 2012 gebeurd is, is veeleer defensief wat mij betreft. Wij hebben altijd geprobeerd het thema op de agenda te houden, met artikelen, met lezingen, met commentaren en columns. Maar tussen 2012 en nu is er in die zin vier jaar verloren. Maar goed, dat is niet erg; witwassen verjaart niet. Eigenlijk voel ik mij nu opnieuw zoals wij ons eind 2011 voelden: wij gaan bij de financiële instellingen, bij de verzekeraars, bij de financiële planners naar binnen, wij gaan er vragen stellen en wij gaan er massaal informatie verzamelen over buitenlandse beleggingen.

Ik ben dus optimistisch.

Eric Van Rompuy (CD&V): Wie heeft u gedurende vier jaar tegengehouden? Ik zou graag naam en toenaam horen. Wij gaan ervan uit dat de BBI op een correcte en harde manier optreedt. U verklaart hier echter dat u niet kon doen wat u wilden doen. Daarom vraag ik u wie u daarin als ambtenaar verhinderd heeft. U blijft daaromtrent namelijk altijd in het vage.

Karel Anthonissen: Ik heb van niemand een telefoontje gekregen; niet van Frank Philipsen, niet van John Crombez, niet van Karel De Gucht.

Eric Van Rompuy (CD&V): Van wie dan wel?

Karel Anthonissen : Mijnheer Van Rompuy, het gaat om een sfeer van tegenwind. Ik denk dat u zich dat maar moeilijk kunt inbeelden. Andere

ambtenaren in mijn functie zouden er al lang ziek van thuis hebben kunnen zitten. Ik vernoem tuchtprocedures, een schorsing, artikelen in kranten, beschuldigd worden een machtswellusteling te zijn,, *whatever*. Dat is niet simpel. Voor collega Van Calster geldt net hetzelfde. Hij beweert nu, in een mail die hij mij gestuurd heeft, dat wij in die periode zelfs door de gerechtelijke diensten zouden zijn afgeluisterd. De procureur van Antwerpen en de gewestelijk directeur van Gent werden dus langs alle kanten… er was de sfeervorming… Ik noem het geen obstructie. Ik heb eigenlijk alleen het woord tegenwind gebruikt in mijn documentatie en ik heb het woord onwil gebruikt in mijn *tweet* van 9 maart van vorig jaar. Onwil en tegenwind. U kunt een en ander zelf ook waarnemen, als u zich probeert te documenteren.

Eric Van Rompuy (CD&V): In de politiek kennen wij dat ook.

Karel Anthonissen: Ja, zeker.

In een *tweet* werd mij gevraagd wanneer John Crombez zich bij mij zou komen verontschuldigen. Ik heb daarop geantwoord dat ik met John Crombez nog altijd *on speaking terms* ben. In de politiek en bij de belastingen moet men namelijk tegen een beetje tegenwind kunnen. Dus, ja, het is *part of the game*.

Peter Vanvelthoven (sp.a): Met wat u nu zegt, suggereert u dat u tegenwind hebt gehad door John Crombez.

Karel Anthonissen: Ik heb in mijn *tweet* gezegd dat de vorige regering…

Peter Vanvelthoven (sp.a): U zegt net dat u met tegenwind om kunt en noemt dan John Crombez. Ik wil dus even uitgeklaard zien of u in dat dossier tegenwind hebt gehad door John Crombez.

Karel Anthonissen: Ik zal het tegenovergestelde zeggen. Bij momenten heb ik een vrij vijandige sfeer ondervonden. Van sommige advocaten kan dat geen kwaad, want zij doen hun werk voor de tegenpartij en dreigen soms om mij persoonlijk te dagvaarden, omdat ik het bedrijf heb geschaad. Dat is *part of the game*. Binnen Financiën, ja. U kent de verhalen over het parket-generaal van Antwerpen. Dat is niet simpel. Door John Crombez voelde ik mij nog gesteund. Hij heeft een interview met mij gegeven in *Humo,* hij is twee keer op bezoek geweest in Gent en hij belde geregeld. Ik had dus het gevoel dat wij niet alleen stonden, maar zijn bezoek aan Optima … Kijk, daar is al veel over gezegd. Ik denk dat dat niet zijn beste moment was. Dat mag u toch wel toegeven.

Ik zei dat wij vanaf 2012 in de verdediging hebben gespeeld, als BBI Gent. Dit is misschien weer een moment dat wij kunnen herbeginnen. In de financiële wereld zou ik 2012 ook als een keerpunt beschrijven. In 2009, met de parlementaire onderzoekscommissie, hadden Febelfin en de banken al gezegd dat de kasgeldvennootschappen tot andere tijden behoorden, en dat de cultuur en de normen nu anders waren. *Mon oeil*! Op dat moment, in 2009, waren zij volop bezig, weliswaar in Luxemburg of Zwitserland, met het omzeilen van de spaarrichtlijn. Het verhullen als element van het misdrijf witwassen was dat.

Vanaf 2012 — dat hebben zij hier gezegd en ik denk dat dat juist is — is dat fenomeen gestopt. Vanaf 2012 kreeg men het andere aspect van het misdrijf witwassen, het onthullen of repatriëren van het geld, want het is niet omdat een financiële instelling of verzekeraar zegt dat hij iets niet meer doet, dat ineens het hele verleden is witgewassen of weggeveegd.

Vanaf 2012 leeft in de financiële wereld de vraag hoe men een en ander kan repatriëren en hoe men een en ander kan onthullen. Er zijn na 2012, ook dankzij de regularisatie van 2013, duizenden, misschien een paar tienduizend mensen die op een wettelijke manier hun zwart geld onthuld en gerepatrieerd hebben. Ik heb daarstraks nog eens de cijfers gezien: 1,7 miljard heeft die repatriëring in 2012 en 2013 opgebracht. Maar er zijn ook nog altijd andere mechanismen van mensen die liever niet via de kassa van de BBI of het contactpunt hun geld repatrieerden.

Dat is wat we nu toch wel zien in de Panama Papers, in een aantal dossiers, op het belangrijke arrest-De Jaegher waar we niet tot een oplossing gekomen zijn en waar de strafrechter, het hof van beroep in Gent, een zeer zware verbeurdverklaring heeft uitgesproken. Dat kan dan toch weer als waarschuwing dienen denk ik voor al die duizenden mensen die nog met een probleem zitten van voor 2012.

Er is ook gevraagd wat ik vind van de kaaimantaks. Wel, de kaaimantaks is daar een oplossing voor vanaf nu en voor de toekomst. Maar de kaaimantaks is een kleine beetje belasting op een klein beetje intrest op uw geld in het buitenland. Niemand zal daar veel problemen over maken. Maar ik maak natuurlijk nog wel problemen over het verleden. De kaaimantaks kan en mag geen excuus zijn om dat verleden gratis wit te wassen, zoals ik dat noem. Ik moet de

heer Vanvelthoven ook nog even tegenspreken in die zin dat de kaaimantaks samen moet gaan met de mogelijkheid tot regularisatie. Die regularisatie is het tweede luik als het ware van de kaaimantaks om ook het verleden te regulariseren. De BBI-instructie, ik geef dat toe, was een geconstrueerde poging. U hebt die laten vernietigen, maar dat was wel de oplossing.

Peter Vanvelthoven (sp.a): U had het zopas heel terecht, mijnheer Anthonissen, over de opbrengsten van de regularisatie en wat er wettelijk is teruggekomen. Dit was net mijn probleem met de instructie, dat die tegen de wet was.

Het Grondwettelijk Hof heeft ons daarin gelijk gegeven. En dus zeg ik dat als de meerderheid regularisatie wil, het Parlement daarover moet beslissen. We bespreken de mogelijke regularisatie de komende week, maar dat zal er nooit komen, want zowel Wallonië als Brussel trekken opnieuw naar de rechtbank. De kaaimantaks hoeft niet per se uit te monden in een regularisatie. Zoals u net zelf zei, gaat de kaaimantaks immers over de toekomst, terwijl de regularisatie het verleden betreft.

Daarvan hebben we in 2013 stop gezegd en vanaf dat moment gelden de wettelijke tarieven voor al wat er nadien nog bovenkomt en niet de verminderde tarieven in de instructie. Wij verschillen misschien van mening.

Karel Anthonissen: De volumes zijn zo groot. Daarnet heeft de heer Gilkinet gevraagd wat ik vind van minnelijke schikkingen en regularisaties en of die de mensen niet aansporen om te blijven frauderen.

Ja, dat is zo. Alleen moeten we weer een onderscheid maken tussen de fraude van het verleden, waar we een beetje kunnen regulariseren. Er zijn al verschillende stappen geweest, ook in de wetgeving, die zeggen dat het vanaf nu gedaan moet zijn en dat we de fraude die men vanaf dan begaat, niet meer zo mild zal behandelen.

Wij zitten echter nog met die enorme *litige*, met voor de Staat een enorm tegoed op het verleden. Minister Van Overtveldt zegt 57 miljard verdoken spaargeld in buitenlandse constructies, Luxemburg en Zwitserland nog niet inbegrepen. Vanochtend had Pascal Dendooven het in *De Standaard* over 147 miljard euro in Luxemburgse spaarverzekeringen, waarvan een groot deel Belgisch. Dat gaat over grote bedragen. Dat zijn vaak verjaarde kapitalen.

In de zaak-Optima heb ik 34% gezegd, u hebt als wetgever 35% gezegd en nu zegt de nieuwe regering 36%. Om het in het Gents te zeggen *het goat omhuge*. Dat is nodig. Dat is onvermijdelijk voor duizenden dossiers. Het is ook een piramide.

Peter Vanvelthoven (sp.a): (…) U hebt gelijk. Regularisatie gaat voor het verleden. De vorige regering had beslist om daarmee in 2013 te stoppen. Het verleden moet dan op de blaren zitten. Die dossiers gaan voor de rechter komen, die de tarieven zal bepalen die in de wet staan.

Dat is wat de regering toen heeft beslist voor het verleden. Deze regering wil daarop terugkomen. Dat is haar goed recht, maar ik denk dat het een verkeerd signaal is aan al die fraudeurs.

Karel Anthonissen: Als ambtenaar zeg ik dat er in de praktijk nog duizenden te gaan zijn. Men moet toch de normale piramide van de werking voor ogen houden. De administratie kan er duizenden verwerken. Dat geldt ook voor het contactpunt Regularisatie. Bij de BBI gaat het over honderden en bij de parketten gaat het over tientallen.

Om tot een proces à la Dejager te komen, met gevangenisstraffen en verbeurdverklaring, … De mensen in Gent, Antwerpen en Brussel kunnen niet heel die massa verwerken. Dat was eigenlijk de strategie, die ik ook met Peter Van Calster als procureur had afgesproken. Het parket moet voor de nodige stok achter de deur zorgen en de nodige strafrechtelijke dreiging waarmaken, en onder die onvermijdelijke strafrechtelijke dreiging… Trouwens, dit was ook een vraag, er moet veel meer volk zijn. Ik heb gezegd dat ik 10 % van mijn mensen wil afstaan. Hun individuele opbrengst is zeker maal vijf.

Wat de regering nu voorstelt, is goed, maar het kan nog veel meer zijn. Ofwel laat je de fiscus – de BBI – de strafvervolging organiseren, want wij zijn met 5 à 600, ofwel zorg je dat de parketten, die zeker de strafvervolging voor witwassen moeten organiseren,… Daar zitten telkens maar drie substituten, drie fiscale ambtenaren en enkele goede politiemensen. In Gent en Antwerpen kan ik bevestigen dat zij goed bezig zijn, maar, om de mogelijkheid te creëren om meer strafrechtelijke vervolgingen en af en toe ook eens een gevangenisstraf uit te spreken, moet daar inderdaad veel meer capaciteit komen. Zolang die capaciteit er niet is of was, probeerden wij onder andere met de instructie van 29 januari 2014 een praktische oplossing te bieden.

Ik zal misschien nog even de vragen overlopen.

Ik zal eerst misschien de technische vragen bekijken. Er is de vraag naar richtlijnen. De gewestelijke directeur is bevoegd om de filter te zijn naar de strafvordering. Artikel 29, tweede lid gaat over de kennisgeving. Artikel 29, derde lid, bepaalt het una-viaoverleg. Zijn daar richtlijnen? Ja. Zijn die nationaal? Ja. Ik heb ze niet bij me, maar die zijn een paar jaar geleden – u kunt dit straks misschien aan Marc De Geyndt vragen – tot stand gekomen op vraag van het Rekenhof.

De gewestelijke directeur heeft de bevoegdheid om fraudeurs aan te melden bij het parket, maar heeft ook de bevoegdheid om ze niet aan te melden, om het zelf op te lossen. Dat is weer die piramide, 90 % doen we zelf en de top 10 proberen we met het parket te behandelen.

De heer Delanote heeft ze daarstraks al een beetje geciteerd: de ernst van de feiten, de bereidheid om mee te werken, de oplossingsgerichtheid, de moeilijkheidsgraad om in het buitenland rogatoire commissies te doen enzovoort. Dat staat concreet in die richtlijnen en daar houden de gewestelijke directeurs zich aan.

In het zoeken naar oplossingen was ook een vraag over alle toezichthouders ten opzichte van de banken. Ik dacht bij die vraag meteen aan het Nederlandse voorbeeld van het FEC, het Financieel Expertisecentrum. U vindt in mijn documentatie mijn lezing die ik in Amsterdam ben gaan geven over deze materie voor het FEC in Amsterdam.

Het FEC in Nederland is een overlegplatform tussen alle toezichthouders van de financiële wereld: de Nederlandsche Bank, het Openbaar Ministerie, het Ministerie van Justitie, het Ministerie van Financiën, de FIOD en nog een ergens een informaticadienst.

Misschien is dat een aanbeveling. Creëer zoiets als het FEC in Amsterdam. U hebt het een super-BBI genoemd. Ik zou niet in die richting denken. Ik zou eerder in de richting van het FEC denken.

Die uniforme rechtbank, zoals de heer Delanote heeft gezegd, dat is juist, ik moet het in fiscale dossiers soms 12 keer gaan uitleggen. Bericht van wijziging, eerste aanleg, tweede aanleg, dan strafrechter, procureur, dat is veel te verspreid.

Ik denk dat er een voorstel van deze regering is om de una via-gedachte verder door te zetten. Niet alleen bij de voordeur van: wie doet het onderzoek en gaan we de strafrechtelijke of de administratieve weg volgen, maar ook bij de achterdeur zodat, op het moment dat een zaak voor de strafrechter ligt, de strafrechter ook de burgerlijke fiscale vorderingen er zal bijnemen. Dat zit ook in de pipeline.

Minister Van Overtveldt was trouwens gisteren in de vergadering van de directeurs van de BBI. Daar hebben ze dat voorstel nog eens toegelicht. Ik neem aan dat u dat ook al besproken hebt.

Antigoonrechtspraak waarnaar de heer Bourgeois verwijst? Uiteraard. Met respect voor de privacy, de mensenrechten en de rechten van verdediging. *Una via* heb ik al vermeld.

Kaaimantaks verbeteren? Ik ben geen specialist inzake de kaaimantaks. Sommige specialisten zeggen dat de kaaimantaks in bepaalde gevallen een voordeel oplevert tegenover het verleden.

Een buitenlandse vennootschap, waarvan wij vroeger – denk aan de zaak-Massive –zagen dat zij zich op de Nederlandse Antillen bevindt maar waarvan wij konden bewijzen dat de werkelijke leiding zich in België bevindt, plaatsten wij vroeger onder de vennootschapsbelasting. Met de kaaimantaks zou dat een beetje moeilijker worden, want de wet spreekt over transparantie, en dan kunnen wij daar niet meer de vennootschapsbelasting… Maar soit, dat is een detail.

Over politieke inmenging meen ik dat ik genoeg gezegd heb. Niet concreet. Niet rechtstreeks. Maar een algemene sfeer.

De samenwerking, of de meningsverschillen…

Le **président**: Monsieur Anthonissen, vous devez comprendre que pour les commissaires, entendre parler d'un contexte général reste très abstrait. Je comprends très bien ce à quoi vous faites allusion mais, en même temps, il faut mesurer que cela laisse un peu sur sa faim. La question directe qui était posée était: y a-t-il eu des pressions politiques directes? Si je comprends bien, vous répondez non. Dois-je comprendre cela? C'est pour préciser. C'est un point important.

Karel Anthonissen: Op 30 januari 2012 was er een succesvolle operatie bij Optima. Mijn inspecteurs waren zeer enthousiast. 3,5 terrabyte. Vergelijk: Panama Papers, Optima Papers. Dat smaakte naar meer. Op dat moment, in de strategie van “Wij gaan in Antwerpen en Gent beginnen, Brussel volgt later wel,” hadden wij plannen voor wat wij een tweede Optima noemden. Ik zal de naam niet noemen van die financiële planner. De plannen lagen klaar voor een Optima-bis-operatie.

Maar na 8 februari 2012, de interventie van de u

wel bekende Europese commissaris in *Het Laatste Nieuws,* heb ik gezegd: sorry mensen, laat maar, dit kunnen wij op dit moment niet hebben. Ik neem dus mijn eigen verantwoordelijkheid wel op om binnen de maatschappelijke omstandigheden die er zijn…

Is dat concreet genoeg?

Le **président**: Je laisse le soin aux commissaires d'apprécier.

Karel Anthonissen: Ik overloop even de vragen die ik opgeschreven heb.

De heer Van Hees vroeg wat de moeilijkheden zijn? De BBI heeft eigenlijk de capaciteit niet, heeft onvoldoende toegang. Dat zijn beperkingen. Maar de grootste moeilijkheid om in witwaszaken door te zetten, is vooral de beperkte capaciteit bij de parketten, zoals ik trouwens al gezegd heb. De strafvordering uitvoeren moet daar door een paar mensen gebeuren. Wij, als BBI, voelen ons dan ook verantwoordelijk om de instroom van dossiers onder controle te houden en het in maar liefst 99 % van de gevallen zelf op te lossen met de mogelijkheden die er administratief zijn.

Enerzijds is het goed dat vele zaken una via, administratief, afgedaan worden. Anderzijds is het wel nodig dat daar meer capaciteit komt en dat daar meer mogelijkheid ontstaat om witwassen te vervolgen.

Welke mechanismen zijn er sinds 2009? Ik heb gezegd: tot 2012 ging het vooral om het verhullen van buitenlandse vermogens, vanaf 2012 eerder de terugkeer, het onthullen.

Klachten bij het parket. Ik heb nu gezegd dat er altijd overleg is geweest met de parketten van Gent en Antwerpen. Over de zaak-Optima kan ik u niet veel vertellen, maar uiteraard, als we met het parket van Gent voortdurend in overleg zijn, dan komt dat ook ter sprake. Als ik in 2013 besliste om niet in beroep te gaan, had ik daar een aantal argumenten voor, onder andere de tegenwind in de samenleving die nogal groot leek, ook tegen het visitatierecht. De slaagkansen voor het Hof van Beroep in Gent werden laag ingeschat. We moesten een symbolische euro schadevergoeding betalen, dat kon in beroep misschien erger worden. Onze strategie was geslaagd: we hadden de oproep naar duizenden klanten van Optima kunnen brengen, in de hoop dat die dan zouden ingaan op de mogelijkheid tot regularisatie in 2013.

In geval van winst in beroep, een paar jaar later, zouden wij onnoemelijk veel informatie gehad hebben, honderd keer meer dan wat we nu krijgen uit de Panama Papers, en we zouden dat gewoon niet kunnen bolwerken. Daarstraks is gevraagd: zijn er vijftig mensen meer nodig bij de BBI?.Nee, maar er zitten bij de AA FISC, bij de gewone belastingdienst, vijfduizend controleurs, die ook zulke dossiers kunnen doen, die ook rechtzettingen kunnen doen, die dat thema ook kunnen behandelen. Onder andere in 2014, toen de braderij weer bezig was, want de advocaten liepen overal en gingen kijken bij welke diensten men het goedkoopst het geld kon repatriëren, heb ik een oproep gedaan naar de collega's van de AA FISC, naar alle inspecteurs van de directe belastingen, om mee te delen dat wij een model hadden, een standaardoplossing die ook het verjaard kapitaal mee in rekening bracht, want anders zouden we meewerken aan gratis witwassen van het verjaard kapitaal, als wij oplossingen voorstellen die daar geen rekening mee houden.

Ik denk, samengevat, dat wij dat thema op de kaart gezet en gehouden hebben en dat het nu aan u is om, dankzij de Panama Papers en dankzij het opnieuw naar boven komen van al die informatie, daar iets mee te doen.

Er is gevraagd naar de stand van zaken in de Panama Papers. Gisteren is de minister bij ons geweest. Yannic Hulot, de directeur van de 5e directie van de BBI,heeft een korte samenvatting gegeven. Wij hebben alle informatie centraal geanalyseerd. Wij hebben die vergeleken met de informatie die wij al hadden, en nagegaan of die mensen de laatste vakjes in de aangifte aangevinkt hadden. Wij zijn, om te beginnen, tot een selectie gekomen van een 150-tal zaken. Dikwijls gaat het om een paar zaakvoerders of een paar vennootschappen. Het kan dus over een groter aantal aan individuele belastingplichtigen gaan. Dat aantal is hanteerbaar. Als men over 2 000 mensen spreekt, zoals in de HSBC-zaak, of misschien duizenden, in de zaak-Optima, dan zijn het er te veel, maar de Panama Papers an sich, stricto sensu, zijn voor de BBI hanteerbaar om die inderdaad te behandelen en om te vervolgen. Doordat wij die benaderen met onderzoeksdaden, sluiten wij ook de weg naar de regularisatie, die er eventueel komt, af. Ik herhaal dat dat alleen kan, doordat het aantal redelijk beperkt is.

Luk Van Biesen (Open Vld): (…) 146, dat de heer Philipsen hier 14 dagen geleden heeft aangehaald.

Karel Anthonissen: Dat zal het zijn en die worden dan regionaal verdeeld. Wij doen er geen van Brussel, want die zijn in het Frans. Wij doen die van West- en Oost-Vlaanderen. De lijsten zijn

al met het parket van West- en Oost-Vlaanderen overlegd. Er zitten er bij die wij gewoon kunnen seponeren, omdat die mensen in de voorbije jaren al een serieuze regularisatie gedaan hebben. Dat is dan opgelost. Het aantal zal daardoor nog verder slinken.

Le **président**: Monsieur Anthonissen, j'ai l'impression que vous n'avez pas répondu à certaines questions. Je peux me tromper mais il me semble que la question de M. Van Rompuy sur la fameuse lettre était importante, avec les points évoqués entre vous et la CBFA.

Kristof Calvo (Ecolo-Groen): Mijnheer Anthonissen, op de vraag over de contacten met de CBFA in 2011 bent u niet ingegaan. Wij hebben kennisgenomen van het interne onderzoek. U hebt ook aangegeven dat wij ter zake veeleer op het niveau van vermoedens dan op het niveau van concrete gegevens zitten.

Over de rol die de waakhond toen heeft gespeeld, over de contacten en vergaderingen die u toen hebt gehad alsook over het feit dat de CBFA louter telefonisch contact heeft opgenomen met de banken, verwacht ik van u nog tekst en uitleg.

Karel Anthonissen: Wat de CBFA nadien heeft gedaan, weet ik niet. Ik heb ook nooit beweerd – dit maken journalisten ervan – dat er niks mee is gebeurd. Kijk de artikels na. Die woorden zullen niet uit mijn mond zijn gekomen en op die manier zijn geciteerd.

Eric Van Rompuy (CD&V): (…) *(Zonder microfoon.)*

(…) van 18 juni. Ik zie de heer Anthonissen op de grote foto. Als titel staat erbij: “Van de kennisgevingen die wij hadden gehad, hebben wij niets meer gehoord".

Karel Anthonissen: Dat is iets anders. Zij moeten mij daarvan niet op de hoogte brengen.

Eric Van Rompuy (CD&V): Het staat er letterlijk, tenzij ik niet kan lezen. De ondertitel is: “Ik wil mijn job kunnen doen".

Karel Anthonissen: Dat is juist.

Eric Van Rompuy (CD&V): U kunt die dus nu niet doen.

Karel Anthonissen: Ik ben die nu aan het doen.

Alle gekheid op een stokje, u hebt mijn lezing aan de Fiscale Hogeschool en het artikel in *De Tijd* beschreven. Zij zijn zelf naar ons gekomen, wat hen siert. Zij zijn de vragen komen stellen. Ik heb hun de drie of vier dossiers die ik had, bezorgd. Ik heb erbij gezegd dat soortgelijke bewijzen of aanwijzingen van witwassen in honderdvoud of in duizendvoud bij de regularisatiecommissie te vinden zijn.

Van elk dossier van een regularisatie of een rechtzetting bij de BBI hebben wij de documentatie: de contracten, de papieren, informatie over de bank of bemiddelaar die erbij betrokken is en eventuele aanwijzingen van diens actieve betrokkenheid. Echter, tussen 2005 en 2013 zijn bij het Contactpunt voor Regularisaties 20 000 regularisaties gebeurd, waarvan toch wel enkele duizenden op buitenlandse constructies betrekking hebben.

Ik heb tegen de CBFA gezegd dat men daar moest zijn. Misschien kunnen ze er niet heen. Dat bijzonder beroepsgeheim dat de regularisatiecommissie heeft, geldt voor ons, ik kan het daar niet gaan halen, en geldt misschien ook voor de toezichthouder. Oké, dan is de enige instantie die al die gegevens daar kan opvragen, een gerechtelijke instantie, de procureur of u eventueel in de vorm van een onderzoekscommissie. Daar vindt men duizendvoudig hetgeen ik aan de CBFA bezorgd heb.

Kristof Calvo (Ecolo-Groen): Wij hebben kennis kunnen nemen van het feit dat er een aantal vergaderingen geweest is in die periode.

Karel Anthonissen: Die mensen zijn bij mij geweest, ze waren heel vriendelijk, ze waren zelfs enthousiast. Ze zeiden: ja, maar kijk Karel, je hebt toch geen duidelijke aanwijzingen van betrokkenheid van de Belgische hoofdkwartieren. Ik zei: ja, maar het is eventueel aan u om dat uit te zoeken. Ik signaleer maar een probleem. Het is alsof de boodschapper die het probleem signaleert, ook nog alles moet bewijzen.

Kristof Calvo (Ecolo-Groen): Dat was ook mijn spontane reactie toen de heer Servais het traject van dat dossier schetste. Zijn er toen concrete pistes ter tafel gekomen die de CBFA had kunnen volgen. Wat had men op dat moment volgens u kunnen en moeten doen?

Karel Anthonissen: De mensen hebben tegen mij gezegd, in februari 2010, dat ze vanaf de volgende maand overgingen naar de Nationale Bank. Zoals de heer Van Rompuy zei, daarna heb ik van de Nationale Bank niets meer gehoord. Geen vragen meer. Ik heb ook geen antwoorden meer gegeven. Ze wisten het en ik ging ervan uit dat het ergens een zaadje was, een informatie die

zijn gang ging. Ik moest zelf Dexia ook niet gaan controleren. Wij hadden gezegd dat we voor eigen deur zouden vegen in Gent en Antwerpen.

Kristof Calvo (Ecolo-Groen): De CBFA heeft wel iets gedaan, zegt men. Men heeft telefonisch contact opgenomen met de banken. Was dat ongeveer wat u in gedachten had op het moment dat u mee aan het vergaderen was?

Karel Anthonissen: Ja, mijn idee toen was een administratieve vervolging. Een BBI-onderzoek bij de banken heeft op dat moment weinig nut. Strafvervolging, oké, het parket is langs geweest, het parket van Brussel kan dat dan doen. De voornaamste instantie op dat moment naar de banken toe was het prudentieel toezicht, niet meteen repressief maar eventueel raadgevend of bijsturend of controlerend, om te doen wat ze een paar jaar eerder beloofd hadden aan de heer Van Biesen in de parlementaire commissie, namelijk dat ze hun gedrag zouden verbeteren. Niet elk corrigerend of handhavend optreden moet repressief zijn.

De instantie die het minst repressief was, maar het meest invloed had, meen ik, was de FSMA, of toen nog de CBFA. Als die begint te bellen, is dat een goed begin. Iemand aanspreken en zeggen: wij moeten toch eens praten, zo beginnen wij soms ook onze controles.

Kristof Calvo (Ecolo-Groen): U zegt dat zij enthousiast waren tijdens die vergadering. Waarom heeft hun enthousiasme dan geen concreet gevolg gekregen, volgens u?

Karel Anthonissen: Met de inspecteurs van de CBFA hebben wij een zeer goed gesprek gehad, zeer uitvoerig. Wij hebben het probleem uitvoerig toegelicht. Zij waren het er ook mee eens dat het een probleem was, of kon zijn, en dat zij dat meenamen.

Kristof Calvo (Ecolo-Groen): Uit de gesprekken die wij nu hebben gehad met onder andere de heer Servais, lijkt het dat u op dat moment iets van niets aan hen hebt bezorgd. Was het dat maar? Terwijl u zegt dat u er tijdens de gesprekken een andere dynamiek was, met name dat u terecht iets aankaartte?

Karel Anthonissen: Dat was geen *smoking gun*. Dat waren vier flikkerende lichtjes, waarvan ik zeg: er zijn er zo nog verschillende bij andere delen van de administratie en het is een probleem binnen de bankenwereld.

Eric Van Rompuy (CD&V): Mijnheer Anthonissen, wij horen straks uw overste, de heer De Geyndt. Die zegt in de interne nota die wij gekregen hebben en die u bij uw dossier gevoegd hebt: daar was eigenlijk niets aan de hand.

Als ik de tekst lees en ik heb hem niet mogen kopiëren, maar de heer Van Biesen heeft een exemplaar, zegt hij eigenlijk: dit is voor ons, op basis van de interne nota, op een correcte manier afgehandeld. Hij heeft u eigenlijk terechtgewezen.

Karel Anthonissen: Dat kan zijn.

Eric Van Rompuy (CD&V): Ja maar, dat is ook zo. Hij heeft u eigenlijk terechtgewezen. U hebt daar, ook in de media, een enorm punt van gemaakt, en hij zegt in zijn slot… Mijnheer Van Biesen, ik heb de nota niet mogen meenemen… “Het enige objectief van dit intern onderzoek was vast te stellen of er in 2009 een voorstel tot onderzoek bij Dexia was ingediend vanwege BBI Gent, en zo ja, waarom de centrale administratie daar geen gevolg aan gaf. Uit de analyse van de beschikbare documenten en rapporten en de besprekingen met (…) is gebleken dat er geen dergelijk voorstel is geweest.

De conclusie kan nauwelijks verwonderen, vermits het beschikbaar document, dat ook in de pers werd vermeld, betrekking heeft op Dexia BIL Luxemburg en geen enkel spoor naar Dexia België bevat. Nalatigheid van deze centrale administratie is derhalve zonder voorwerp. BBI Gent vestigt sinds jaren de aandacht op de problematiek van de schermvennootschappen. Vijf jaar geleden was dat al in hoge mate aan de orde in de commissie Financiën. Naar aanleiding van onthullingen van Dexia in de pers omtrent de Panama Papers werd dat ene Luxemburgse document uit 2009 buiten proportie opgevoerd om het verzuim van Belgische instanties er ten onrechte als conclusie aan vast te knopen".

Ik kan niet meer voorlezen dan wat er in dat verslag staat.

Kristof Calvo (Ecolo-Groen): Collega Van Rompuy is wel het…

Eric Van Rompuy (CD&V): Mijnheer Calvo, hebt u dat dossier gelezen?

Kristof Calvo (Ecolo-Groen): Ja. Ik vind het gewoon grappig dat u hier uit een document dat geheim moest blijven, begint te citeren.

Eric Van Rompuy (CD&V): Wij hebben aan de heer Anthonissen gevraagd…

Le **président**: Pas tous en même temps. C’est impossible pour la traduction.

M Van Rompuy, vous avez la parole.

Eric Van Rompuy (CD&V): Ik praat uit het geheugen. Ik heb die tekst gelezen en ik heb nu letterlijk gezegd wat erin staat.

De heer Anthonissen is naar onze commissie gevraagd als getuige, net zoals we straks Marc De Geyndt horen over de zaak van de Panamaroute van Dexia.

Mijnheer Anthonissen, ik moet zeggen dat u mij niet overtuigd hebt, integendeel. Vanochtend hebben we hier ook vertegenwoordigers van het CBFA gehoord. Beiden, het CBFA en Marc De Geyndt, ontkennen wat u gezegd hebt.

Marco Van Hees (PTB-GO!): Monsieur le président, je m'étonne un peu de la réaction de notre collègue Van Rompuy. En effet, imaginons que l'administration centrale de l'ISI recevant ce genre d'informations. Selon moi, elle devait, tout d'abord, se demander ce qu'elle allait faire de ces documents. J'aimerais avoir le point de vue de M. Anthonissen.à ce sujet.

Selon vous, qu'aurait pu faire l'administration centrale de l'ISI avec ces documents? Pour ce qui me concerne, je pense qu'elle aurait pu donner une autre ampleur à ces informations et mener une enquête assez vaste, y compris à Bruxelles ou à l'étranger.

Peter Vanvelthoven (sp.a): Mijnheer de voorzitter, heel kort. Mijnheer Anthonissen, ik noteer dat uw beleving van dat overleg met de CBFA toen was dat ze best tevreden en zelfs enthousiast waren over het feit dat ze die informatie kregen aangeleverd. Ik heb daarstraks voorgelezen uit de conclusie van dat gesprek, waarin men besluit dat er geen concrete aanwijzingen noch documenten zijn. Vandaag en vorige week hebben de Nationale Bank en de andere toezichthouder zich hier uitgeput om te zeggen dat zij daar niks mee konden doen, dat het allemaal buitenland was en zij daar geen bevoegdheid hadden.

Het komt mij een beetje tegenstrijdig over, enerzijds de beleving die u had van dat overleg waar iedereen enthousiast was en, anderzijds wat we vandaag horen dat men daar allemaal niets mee kon doen. Dat verbaast mij een beetje, dat we dezelfde dag zo’n totaal verschillende conclusie krijgen van diezelfde vergadering. Mijn conclusie is wel - ik heb het daarstraks gezegd - dat er blijkbaar veel versnipperd zit, dat iedereen een bepaalde taak heeft en dat uiteindelijk als het gaat om hier de vis te vangen, men niet eens geprobeerd hebben om te vissen, bij wijze van spreken.

Kristof Calvo (Ecolo-Groen): Ik heb het daarnet ook al gezegd: het is jammer dat u er daarnet niet bij was, mijnheer Anthonissen, dan zou u zelf het verschil hebben kunnen vaststellen. Ons werd net niet verteld dat wat u destijds hebt voorgelegd, waardeloos was. Dat verklaarde eigenlijk waarom de CBFA daar nadien niet verder mee aan de slag is gegaan. Als u dan vandaag zegt dat er toen in die werkvergadering een heel andere sfeer was, met name dat dit iets relevants was en moest worden uitgeput of uitgezocht, dan zijn dat twee andere dingen. Ik vind het dan wel belangrijk u daarover te bevragen, om daar meer over te weten en zeker te zijn dat u die vergadering bij manier van spreken niet hebt gedroomd. Collega Van Rompuy zou dat bijna nog durven suggereren.

Ten tweede. De interactie tussen de regionale directie en de centrale directie op dergelijke punten zou ik graag uitgeklaard zien. Ik heb in mijn initiële vraagstelling verwezen naar uw collega’s die zeiden dat iets van strategische aard, iets dat zich in verschillende regio’s voordoet, wordt gedeeld en dat daarrond wordt samengewerkt.

Dan vind ik het vreemd dat men bij dit dossier zegt dat men het maar regionaal had moeten oplossen. Dat lees ik ook in de pers. In het intern onderzoek wordt gesuggereerd dat u alle mogelijkheden had om dit regionaal aan te pakken. Mij lijkt dit een dossier van strategische aard. Dat zijn de twee punten die ik nog uitgeklaard zou willen zien.

Le **président**: Vous parliez de la régionale de Gand. Ça m'a un peu perturbé. Sur le sujet, monsieur Gilkinet?

Georges Gilkinet (Ecolo-Groen): Monsieur le président, nous sommes maintenant face à un point central de notre commission. Il existe un service fiscal qui obtient des éléments convergents par rapport à l'organisation par une banque de mécanismes permettant à des citoyens d'échapper à l'impôt. Elle fait son boulot et au total, nous ne sommes pas parvenus à mener l'enquête jusqu'au bout, à arrêter ces pratiques, à condamner l'un ou l'autre banquier par défaut de coordination, par incompréhension, par politesse, par manque de volonté. C'est un des éléments fondamentaux que nous allons pouvoir éclaircir.

Monsieur Anthonissen, si c'était à recommencer, le referiez-vous autrement? Pensez-vous que l'on

doit changer quelque chose dans la manière dont vos services fonctionnent en articulation avec la BNB? Faut-il créer autre chose? Est-ce un manque de moyens? Un manque de volonté? Comment pouvons-nous faire en sorte que cela ne se produise plus jamais? En d'autres termes, lorsqu'une personne fait son boulot au niveau d'une Inspection spéciale de l'impôt dans une région, va chercher des preuves, que cela ne reste pas lettre morte pour constater, cinq ans plus tard, juste un fameux gâchis, car on n'a pas pu faire le travail nécessaire à la bonne perception de l'impôt et à la sanction de ceux qui l'empêchent.

Éric Massin (PS): Monsieur le président, complémentairement à l'intervention qui vient d'être faite par M. Gilkinet, sans refaire tout l'historique, il y a donc des moyens qui existent. La CBFA se retranche derrière le principe de la territorialité – c'est ce que M. Servais nous a dit - en ce compris même pour les filiales à 100 %, en déclarant ne pas être concernée pas, la filiale ne relevant pas du droit belge et elle considère ne pas avoir à se positionner, à investiguer et à prendre les éléments en considération. Monsieur Anthonissen, estimez-vous qu'étendre les pouvoirs en disant aux filiales de devoir procéder à des vérifications, surtout en cas de suspicion, de fraude, de blanchiment ou autre, est de nature à améliorer le modèle?

J'ai été assez interpellé par vos propos de tout à l'heure au sujet de la transmission d'informations qui avait eu lieu au parquet général d'Anvers: un avocat général s'occupait du dossier et ensuite, un procureur général serait venu chercher le dossier dans son bureau, ce qui est assez interpellant! Aujourd'hui, vous ignorez où se trouve ce dossier, je suppose. Eu égard à cet élément, ne devrait-il pas y avoir une avancée au niveau de la gestion des parquets généraux, surtout dans des matières aussi sensibles?

En effet, vous, vous dénoncez! Vous représentez les intérêts de l'État. Certes, le parquet général représente aussi les intérêts de l'État. Il me semble normal que l'on vous tienne au courant de l'évolution d'un dossier. Or, manifestement, ce n'est pas du tout le cas. Une amélioration ne devrait-elle pas également être apportée à ce niveau?

Le **président**: Collègues, nous allons laisser M. Anthonissen répondre. Je suggère que nous le laissions développer son exposé sans l'interrompre.

Karel Anthonissen: Ten eerste, Marc De Geyndt heeft gelijk wanneer hij in zijn intern verslag schrijft dat ik nooit heb voorgesteld om vanuit Gent Dexia voor dat probleem te controleren.

Ik heb ook gezegd dat anderen dat maar moesten doen en wij hebben andere zaken voorgesteld. Men heeft mij dat ook niet verhinderd, alhoewel er daar een taalprobleem zou zijn.

De heer Gilkinet heeft gevraagd wat er eigenlijk binnen de BBI is gebeurd om vier jaar tijdverlies te veroorzaken. Ik denk dat er een algemeen meningsverschil bestond binnen de BBI, maar ook in deze zaal, over de vraag wat we met verjaard kapitaal doen.

Ik zal die hele discussie nu niet ontwikkelen, maar dat is een probleem. De BBI kan niet meer taxeren, de BBI kan alleen maar uitnodigen om te restitueren en anders moet alles gebeuren via de witwaswet en via confiscatie, verbeurdverklaring of minnelijke schikking.

Wij hadden daarvoor in Gent een model ontwikkeld om geen akkoorden af te sluiten. Met ons viel niet te praten als dat verjaard kapitaal niet meer op tafel kwam. Dat was in andere afdelingen van de FOD Financiën niet het geval. Ik was daar dus een beetje een uitzondering of een pionier, noem het zoals u dat wilt. Ik stond alleen, zeker in het begin. Ik heb heel veel mensen - advocaten, academici en politici - kunnen overtuigen van die stelling, en anderen ook niet. Die discussie heeft binnen de politiek aangesleept en….

De heer Massin vraagt wat er met dat dossier van Antwerpen is gebeurd. Daarin is ook vier jaar verloren. De procureur van Antwerpen heeft dat op 5 januari 2012 uit zijn kast zien verdwijnen en dat dossier ligt nu bij onderzoeksrechter Claise in Brussel. Maar geen nood, witwassen verjaart niet. Dat komt nog wel. Eigenlijk dezelfde teneur: wij hebben wat tijd verloren, maar het kalf is nog niet verdronken.

Rob Van de Velde (N-VA): Mijnheer Anthonissen, u spreekt over een verschillende behandeling in verschillende kantoren. Over hoeveel verschil gaat dat dan precies?

Karel Anthonissen: Het gaat over een substantieel verschil. Als ik mij niet vergis, was het in *Trends* dat ik het voorbeeld heb gegeven van 1 miljoen euro op een buitenlandse constructie, waar 800 000 euro beginsaldo – 7 jaar geleden – in zit, en waar 200 000 euro aangroei is van de voorbije 7 jaar.

De beperkende stelling is dat alleen die 200 000 euro door de BBI kan worden belast, aan 25 of 50 %, ergens tussen die tarieven. Men

spreekt dan maximaal van een belasting van 50 tot 100 000 euro. Als men het verjaarde kapitaal – 800 000 euro – in rekening brengt, omdat er in het verleden ook een probleem was, en men hanteert het standaardtarief van 34, 35 of 36 %, dan spreken wij ineens over een rechtzetting die 3, 4 of 5 keer zo veel is. Het gaat dus niet over marginale verschillen.

Rob Van de Velde (N-VA): Als ik het goed begrijp, zijn er dus wel degelijk regionale verschillen, zij het dat zij niet per se geografisch zijn, maar wel in de kantoren.

Stéphane Crusnière (PS): Monsieur Anthonissen, vous avez cité un dossier "Optima *bis*". Qu'entendez-vous précisément par là? Qu'y a-t-il derrière?

Dans votre introduction, vous aviez l'air très sûr de vous en disant que d'autres dossiers allaient suivre. Était-ce à celui-là que vous pensiez ou bien avez-vous d'autres informations sur certaines choses qui vont sortir dans les prochains jours et les prochaines semaines? Ou bien était-ce ce dossier "Optima *bis*"? Qu'y a-t-il derrière?

Le **président**: En complément de M. Crusnière, je n'ai pas compris ce que couvrait Optima *bis*. Qu'est-ce qui a fait que c'était interrompu? Je ne l'ai pas bien compris.

Karel Anthonissen: Mijnheer de voorzitter, ik kan niet in detail treden, maar toen ik sprak over de omzeiling van de spaarrichtlijn, vermeldde ik al Panama-constructies of spaarverzekerings-constructies. Als wij er nog eens een wilden doen, dan dachten wij aan een financiële planner, een financiële instelling of een bankinstelling, waar wij hetzelfde zouden kunnen proberen te doen als wat wij bij Optima hebben gedaan.

Waarom heb ik dat niet gedaan? Omdat ik op dat moment zo onder vuur kwam te liggen door de actie van de heer De Gucht, dat ik aan mijn inspecteurs heb gezegd te stoppen, omdat ik dat er niet meer bij kon hebben. Ik speelde vanaf dan, zoals ik daarnet al zei, in de verdediging, en dan was aanvallen niet meer mogelijk.

Er werd ook gevraagd of er nog *leaks* zijn. Ik weet niets van *leaks*, maar de informatie die wij nu hebben over Panama, Optima en een aantal bronnen… Ook de belastingaangifte wordt een belangrijke bron. Men moet in het laatste vak van de aangifte immers de informatie hierover aankruisen. Er is dus nog werk op de plank om de instroom van alle signalen over buitenlandse rekeningen en vermogens op de een of andere manier te verwerken. Dat bedoelde ik toen ik zei dat er nog meer dan Panama en Optima is.

Le **président**: Pour ne rien vous cacher, je connais un peu le fonctionnement de l'administration fiscale. Ce que je ne vois pas, c'est comment un commissaire européen peut empêcher un fonctionnaire de l'ISI de poursuivre une enquête. J'aimerais bien comprendre comment cela fonctionne et comment cela s'est passé. C'est important. En général, on dit que c'est l'administration centrale ou, éventuellement, un cabinet. On peut y réfléchir. Mais comment un commissaire européen peut-il entraver une enquête ponctuelle de l'ISI sur un courant de fraude particulier ou sur un dossier particulier? Je n'arrive pas à le comprendre. Comment les choses se sont-elles passées?

Karel Anthonissen: Wij hadden er de moed en de kracht niet meer voor.

Eric Van Rompuy (CD&V): Over wat ging dat precies?

Karel Anthonissen: Dat kan ik u niet zeggen.

Eric Van Rompuy (CD&V): We zijn in een parlementaire commissie en u wordt ondervraagd over …

Karel Anthonissen: Moet ik u de naam van de vennootschap noemen?

Eric Van Rompuy (CD&V): … Optima *Bis* en De Gucht. Ik weet niet wat u eigenlijk bedoelt. U zegt dat u ontmoedigd was, door wie, door De Gucht? Die was Europees commissaris en had toch niets te maken met de Belgische administratie of politiek? U beweert dat hier.

Karel Anthonissen: Ik stel voor dat u even naar Google gaat en mijn naam ingeeft samen met het woord machtswellusteling. Gewoon op Google ingeven Anthonissen en machtswellusteling. U moet eens kijken naar het aantal hits dat u dan vindt.

Eric Van Rompuy (CD&V): Wat bedoelt u daarmee, want ik ben niet mee? Bent u een machtswellusteling?

Karel Anthonissen: Dat heeft de heer De Gucht gezegd.

Eric Van Rompuy (CD&V): De Gucht heeft dat gezegd?

Karel Anthonissen: Urbi et orbi.

Luk Van Biesen (Open Vld): Het geeft

327 resultaten.

Eric Van Rompuy (CD&V): Dit antwoord ontgoochelt mij, mijnheer Anthonissen. Ik denk dat er hier een soort van verdachtmakingpolitiek, een soort van intimidatiepolitiek wordt gespeeld, waarop u ingaat en u geeft de indruk dat u als ambtenaar onder invloed van een bepaalde sfeerschepping uw werk niet kunt doen.

Karel Anthonissen: Dat is geen indruk, ik bevestig dat.

Eric Van Rompuy (CD&V): U bevestigt dat en u insinueert dat een BBI-ambtenaar onder zware druk komt te staan psychologisch en zijn werk niet kan doen. Dat is een zeer zware verklaring, die u bevestigt.

Mijnheer de voorzitter, dit is toch belangrijk voor onze commissie, als de BBI haar werk niet meer kan doen, dan rijst er een groot probleem.

Le **président**: Je ne vous cache pas que je reste un peu sur ma faim. Je peux comprendre évidemment que vous ne souhaitiez pas nécessairement entrer dans les détails, c'est votre droit le plus strict. Mais, en même temps, j'aimerais quand même qu'on puisse savoir si, oui ou non, quelqu'un d'aussi haut placé que M. De Gucht comme commissaire européen a eu les moyens d'empêcher une enquête ISI. On parle ici de quelque chose de particulièrement grave. Donc, on doit vraiment clarifier.

M. Massin propose de le faire à huis clos. Je m'en remets à la sagesse de la commission. Je n'ai pas de difficulté.

Kristof Calvo (Ecolo-Groen): Ik heb op zich geen probleem om nog verder te gaan, eventueel in gesloten vergadering, maar als ik de heer Anthonissen goed begrijp is hij heel expliciet rond twee punten. Hij is expliciet rond het feit dat hij geen directe politieke inmenging heeft ervaren. Hij heeft dat ook meerdere keren herhaald. Ik denk dat dit voor eenieder hier een geruststelling is.

Karel Anthonissen: Dat is toen wij daarstraks over zwarte pieten spraken, ik ben daar ook heel duidelijk in.

Kristof Calvo (Ecolo-Groen): Het is ook belangrijk, mijnheer Anthonissen, dat u daar duidelijk over bent. Als daar geen concrete elementen zijn, dan moet u daar duidelijk over zijn. Eén punt waarover u expliciet bent.

Anderzijds, collega's, en hier vind ik collega Van Rompuy iets te offensief in zijn benadering, is er het feit dat de heer Anthonissen, in zijn hoedanigheid, zegt dat in die context, geschapen door een Europees Commissaris, en in een bredere context — ik ging er nog een aantal elementen aan toevoegen — er een zekere moedeloosheid optreedt in zijn hoofd en in de hoofden van zijn medewerkers. Dat kunnen zij er niet bijnemen. Eerste punt.

Tweede punt. U zegt dat in het concreet dossier van Optima dat bezoek uw werk niet gemakkelijker heeft gemaakt, dat het eigenlijk uw strategie wat onderuit heeft gehaald. Daaromtrent bent u ook expliciet.

Dit tweede element dat de heer Anthonissen naar voren brengt is niet onbelangrijk. Hij zegt de twee; geen directe politieke inmenging maar in zaak A en zaak B hebben die elementen ertoe geleid dat hij vindt dat zij niet alles hebben kunnen doen wat zij zouden willen doen.

En dan kunnen wij zeggen dat het niet concreet genoeg is, dat het niet wordt hard gemaakt, er is geen mail van maandag x februari… Of wij kunnen zeggen, collega's, dat wij ervoor moeten zorgen dat dergelijke dingen niet meer gebeuren, dat die context verandert waardoor de medewerkers van de BBI zich niet geremd voelen in hun werkzaamheden. Omdat u het eerste ook gezegd hebt, mijnheer Anthonissen. Mocht u het eerste niet gezegd hebben, over de directe beïnvloeding, en daarover twijfel hebben laten bestaan, dan zou ik collega Van Rompuy nog kunnen begrijpen. Maar u bent over de twee punten heel expliciet en vrij eerlijk, ervaar ik. Laten wij dat tweede vooral niet weggooien en daar ook mee aan de slag gaan in de verschillende dossiers, zeker in de toekomst.

Le **président**: Monsieur Anthonissen, si, à un moment donné, vous souhaitez nous parler à huis clos, sachez que cela est possible.

Marco Van Hees (PTB-GO!): Monsieur le président, je peux comprendre que le climat, le contexte font que les choses deviennent difficiles. En effet, si j'ai bien compris, il n'y a pas que la pression du commissaire européen, M. De Gucht, il faut également tenir compte du fait que le parquet a été dessaisi, des sanctions administratives dont vous avez fait l'objet ainsi que d'une divergence de vues sur les capitaux prescrits.

Je me pose la question de savoir s'il existe un lien entre l'institution financière que vous appelez Optima *bis* dont vous ne pouvez pas divulguer le nom et le commissaire De Gucht ou s'il s'agit d'un contexte général sans lien direct.

Karel Anthonissen: Ik kan daarover niet in detail treden. Geen commentaar.

Le **président**: Je ne vous cache pas que la dernière réponse de M. Anthonissen m'interpelle grandement. Je vais réfléchir à la manière dont les choses doivent évoluer, parce que nous sommes objectivement face à quelque chose de problématique.

Luk Van Biesen (Open Vld): Ik wil nog de volgende vraag stellen. Het is duidelijk dat u, na het dossier De Gucht, dat u persoonlijk genomen hebt en waaruit ook een aantal elementen qua sancties zijn voortgevloeid naar u toe, op dat ogenblik zelf besliste om daaraan niet meer mee te werken; u besliste toen om niet meer verder te werken rond dossiers inzake banken en constructies.

Karel Anthonissen: Nee, ik ben natuurlijk blijven het thema…

Luk Van Biesen (Open Vld): … bekendmaken, maar concreet bent u, zoals u zei, gestopt met het dossier, op vier jaar tijd, en u bent gaan vissen, met vakantie geweest, op pleziervaartuig gezeten. Nee?

Karel Anthonissen: Nee, er is nog de voortzetting. De zaak Dejager, een belangrijk succes voor het Hof van Beroep in Gent, de zaak Nulens, Publi Belgium, een belangrijk succes voor de rechtbank in Tongeren.

Luk Van Biesen (Open Vld): Andere dossiers.

Karel Anthonissen: Het is het belangrijkste thema van BBI Gent gebleven. Nog eens een tweede visitatie… U noemde ons, wat was het, de cowboys van de fiscus?

Luk Van Biesen (Open Vld): U had ook de indianen van de fiscus genoemd kunnen worden, ’t is te zien wat u het liefste speelde, want u hebt het daarjuist zelf een game genoemd.

Karel Anthonissen: Misschien hebt u mij ook wel een beetje doen denken dat ik mij een beetje moest inhouden.

Le **président**: Nous allons essayer de relever le débat.

Rob Van de Velde (N-VA): Mijnheer Anthonissen, we zijn toegekomen op een redelijk cruciaal punt. De geloofwaardigheid van verschillende mensen wordt hier in vraag gesteld. Ik vind het redelijk belangrijk om daar even op door te gaan.

Tegelijkertijd wordt ook de geloofwaardigheid van het fiscaal systeem hier op de rooster gelegd.

Daarom wil ik u de volgende vraag stellen. Indien onze commissie een onderzoekscommissie zou zijn, waarbij u achter gesloten deuren kunt spreken, zou u dan een ander antwoord geven dan het antwoord dat u nu gegeven hebt, of blijft u bij uw antwoord? Ik vind het wel belangrijk om aan te voelen of er een soort van bescherming nodig is. U behandelt niet altijd iedereen even zacht en u bent zelf ook niet altijd even zacht behandeld, dus ik begrijp dat u enigszins voorzichtig bent. Ik wil echter goed proberen te begrijpen of u eigenlijk een soort van roep geuit hebt, waarbij u zegt dat er meer is en ons vraagt om er iets mee te doen, dan wel of u hier verklaard hebt hoe u de zaken hebt aangevoeld en daarbij blijft, punt.

Karel Anthonissen: Om in algemene termen te spreken, ik heb erop gelet geen namen te noemen die nog niet gekend zijn. Dat vind ik een belangrijk element van beroepsgeheim. Ik kan bijvoorbeeld over de Voetbalbond spreken, want iedereen weet dat wij bij de Voetbalbond een controle gehouden hebben. Dat praat wat gemakkelijker, hoewel ik alsnog bepaalde details niet zal bekendmaken. Een nieuwe naam noemen, van een bedrijf of een burger als belastingplichtige, doe ik hier niet en ook nooit in de pers. Een gerechtelijke instantie kan dat soort van beroepsgeheim eventueel wel opheffen, maar dan heeft die gerechtelijke instantie op zijn beurt de plicht tot respect voor de privacy van de betrokkene.

Rob Van de Velde (N-VA): U begrijpt mij verkeerd. Mijn vraag gaat vooral over de inmenging en de druk, waarvan u zegt dat u die aangevoeld hebt. Zou u daaromtrent een ander antwoord geven achter gesloten deuren? Of meer details?

Karel Anthonissen: Neen.

Benoît Dispa (cdH): Monsieur le président, je ne suis pas encore intervenu parce qu'à la différence de certains commissaires, n'ayant pas eu l'occasion de rencontrer M. Anthonissen lors de la précédente commission en 2009, je voulais prendre le temps de mieux connaître notre interlocuteur.

Monsieur Anthonissen, vous êtes précédé d'une réputation qui est très ambivalente puisque pour certains, vous êtes un peu un chevalier blanc qui lutte contre vents et marées et contre le système et, pour d'autres, vous êtes un peu un agitateur

médiatique qui n'est pas totalement fiable. Finalement, après vous avoir entendu aujourd'hui, j'ai le sentiment que les choses sont plus simples que cela. Vous êtes un fonctionnaire qui fait son travail, avec la volonté d'assumer les missions qui sont les siennes et qui se heurte à des difficultés, à des pesanteurs, à des résistances. Ceux qui sont amateurs de révélations un peu scandaleuses en sont sans doute pour leurs frais parce que vous avez vous-même relativisé certains propos, notamment sur la question des pressions politiques. Je n'ai pas compris qu'une pression politique se serait exercée et vous aurait vraiment empêché de faire votre travail. Mais il est vrai que vous avez expliqué toutes les difficultés de votre métier, la pression médiatique globale, le morcellement des procédures, les contraintes administratives, le temps qui passe, etc. Finalement, je tiens à vous remercier pour votre témoignage. J'ai le sentiment qu'on a eu à travers vous une illustration de ce qu'est la réalité administrative de l'administration fiscale dans ce pays, c'est-à-dire sans doute une volonté d'assumer le travail au mieux et d'atteindre des objectifs et, sans qu'il y ait nécessairement un grand complot, une série de difficultés qui font que ce métier est difficile à assumer.

Entre la volonté de bien faire et le sentiment que l'efficacité n'est pas aussi totale qu'on le souhaiterait, on se retrouve avec les grandeurs et les vicissitudes de votre métier.

Monsieur le président, j'ai le sentiment que plutôt que de s'échiner à sentir ça et là un parfum de scandale, notre commission doit pouvoir apporter un message de soutien à travers ses recommandations pour que l'ensemble de nos fonctionnaires, et M. Anthonissen en est un parmi d'autres et non le moindre, puissent vraiment se sentir soutenus. On ne pourra pas évacuer toutes les difficultés qui existent mais, au moins, si on peut apporter un soutien par des recommandations sur le plan juridique, par des changements légistiques ou simplement par un message d'ordre symbolique mais néanmoins important, on pourrait faire œuvre utile. C'est davantage sur cette voie-là que notre commission devrait s'orienter pour que ces difficultés qui sont bien réelles soient assumées, parce que cela fait partie du métier, et qu'elles puissent être dépassées, dans le meilleur des cas, pour améliorer encore l'efficacité du travail qui est réalisé.

Kristof Calvo (Ecolo-Groen): Het is een gevoelig punt. Ik heb geprobeerd te schetsen welke twee punten u probeert duidelijk te maken. Als u daaromtrent nog iets wenst mee te geven, doe dat vooral. Het is misschien de gelegenheid bij uitstek.

Collega Van Biesen, eigenlijk wil ik u interpelleren. Ik vind het bizar dat u zich nu afvraagt waarom men er destijds zo weinig mee gedaan heeft. U vraagt waarom de heer Anthonissen zich heeft laten doen, toen dat over hem in de kranten verscheen. Mijnheer Van Biesen, ik vind dat vreemd omdat u destijds mee op de eerste rij stond om de acties van de BBI aan te klagen als cowboypraktijken, u zei dat dit niet kon, vroeg zich af waar de privacy is, zei dat men wild te keer ging en dat dit moest ophouden.

In die zin vind ik dat u niet helemaal goedgeplaatst bent, mijnheer Van Biesen om de heer Anthonissen te vragen waarom hij er zo weinig mee gedaan heeft. U hebt op dat moment mee bijgedragen aan de sfeer die de heer Anthonissen probeert te schetsen.

Le **président**: Merci, monsieur Calvo.

(…): (…)

Le **président**: Bien sûr. Ne vous inquiétez pas, M. Anthonissen va encore répondre. Je veux juste loger le fait que, moi, j'avais une question que j'avais posée sur le secteur du diamant anversois. Est-ce que vous ne pensez pas, face à ce phénomène vraiment impressionnant, quand on s'y intéresse un peu, de la fraude fiscale organisée, notamment à travers les paradis fiscaux et bancaires, au profit de la place diamantaire d'Anvers, qu'il y a là des failles dans l'organisation de la lutte contre la fraude et qu'il faut pouvoir, peut-être, prendre un peu le taureau par les cornes et revoir la manière dont on approche ce secteur? Maintenant, il y a différentes approches. En tout cas, du point de vue du contrôle fiscal, et notamment de la solidité du contrôle fiscal. Je voudrais avoir votre avis, vous qui avez beaucoup d'expérience.

Karel Anthonissen: Ik ben geen specialist in de diamantsector dus ik ga ook niet diep ingaan op die vraag.

Misschien toch heel kort algemeen. Er zijn, met name in Antwerpen, sectoren zoals de diamant- en ook de scheepvaartsector die zeer sterk aan de internationale concurrentie gebonden zijn en waar wij dus een evenwicht moeten zoeken tussen het gelijkheidsbeginsel inzake belastingen en de realiteit. Ik ben op dat vlak, zowel voor de scheepvaart- als de diamantsector, wel voorstander van bepaalde protocols, regelingen om te komen tot bepaalde oplossingen om bepaalde Antwerpse of Belgische sectoren te beschermen tegen de internationale concurrentie.

Ik ga dus zeker niet alle zogenaamde voordelen van die sectoren bekritiseren. Anderzijds is het natuurlijk zo dat als men aan bepaalde sectoren bepaalde fiscale, wettelijke gunstmaatregelen toekent, mag men ook niet overdrijven om van de hand die men krijgt een arm te maken. U gaat in mij net zo goed een sterke verdediger vinden van de acties van procureur Peter Van Calster met zijn zaken Omega Diamonds, Monstrey, etc. Hij heeft ook successen geboekt. Dat is een evenwicht, meer kan ik daar niet over zeggen.

Nous avons l'audition de M. De Geyndt dans la foulée mais, à nouveau, je ne veux pas frustrer les commissaires. Peut-on clôturer l'audition? Tout le monde est d'accord? *(Assentiment)*

Monsieur Anthonissen, je vous remercie. Je vous demanderai néanmoins de rester à la disposition de la commission, le cas échéant, si on devait souhaiter vous réentendre. Ce qui vaut pour vous vaut, rassurez-vous, pour toutes les personnes qui sont auditionnées.
Nous allons procéder à l'audition de M. De Geyndt dans 5 minutes.

La réunion publique de commission est suspendue de 17.40 heures à 17.49 heures.
De openbare commissievergadering wordt geschorst van 17.40 uur tot 17.49 uur.

Audition de M. Marc De Geyndt, Conseiller général, Inspection spéciale des impôts, SPF Finances.
Hoorzitting met de heer Marc De Geyndt, Adviseur-generaal, Bijzondere Belastinginspectie, FOD Financiën.

Le **président**: Nous allons commencer l'audition. Nous accueillons M. De Geyndt, auditeur général auprès de l'Inspection spéciale des impôts. Nous vous accueillons dans le contexte particulier de ce rapport interne dont il a été question au moment de l'audition de M. Anthonissen et qui concerne la transmission d'informations ou l'absence de transmission d'informations entre M. Anthonissen, d'un côté, l'ISI Administration centrale, de l'autre, et la CBFA/FSMA.

Vous avez été l'auteur d'un rapport qui a été mis à la disposition de la commission. Il nous a semblé utile de pouvoir vous entendre sur le sujet pour nous rappeler le contexte dans lequel le rapport a été rédigé, son contenu pour ce qui concerne l'essentiel, vos conclusions et puis surtout, monsieur De Geyndt, parce que je connais votre expérience déjà longue et déjà très importante au sein de l'ISI, je ne doute pas que vous puissiez aussi aider cette commission en lui donnant un certain nombre d'avis, de recommandations sur ce qu'il y a lieu de faire pour améliorer la lutte contre les paradis fiscaux même si je sais que votre administration a déjà envoyé des recommandations. Si vous souhaitez ajouter des choses en plus, n'hésitez pas.

Monsieur De Geyndt, vous avez la parole.

Marc De Geyndt: Mijnheer de voorzitter, dames en heren, ik dank u omdat ik dat in extremis aan het einde van mijn loopbaan nog mag meemaken. Ik heb geen PowerPointpresentatie. Ik heb ook geen boek. U hebt dus ook geen foto's van mij, wat ik een voordeel vind.

De directe aanleiding, zoals de voorzitter zegt, is het artikel dat in *De Tijd* van 11 april 2016 is verschenen en dat direct aanleiding heeft gegeven tot een intern onderzoek, omdat – ik wil het in niet mis te verstane bewoordingen zeggen – de centrale diensten van de BBI onder vuur werden genomen, doordat zij niet zijn ingegaan op een voorstel vanwege de Directie Gent, waardoor zij helemaal hadden verwaarloosd de Panamaroute bloot te leggen.

Er werd bij die gelegenheid verwezen naar één welbepaald document met een bepaalde datum. Dat zou de aanleiding moeten zijn geweest tot dat onderzoek en tot het blootleggen van de hele Panamaroute, wat niet was gebeurd.

Ik heb het onderzoek aanvaard en vestigde direct de aandacht op het feit dat een intern onderzoek waarbij beschuldigingen van schuldig verzuim en grove nalatigheid worden verweten aan de instantie waarvan men zelf deel uitmaakt, niet evident is qua perceptie achteraf. Dat is trouwens achteraf ook in de pers gebleken. Zodra mijn verslag klaar was, belandde het immers blijkbaar ook bij de pers.

Men heeft op dat verslag gereageerd door te stellen dat de BBI zichzelf witwaste. In een ander artikel was er sprake van hypocrisie. Ik moet bekennen dat ik not amused was, toen ik dat las. Dat nemen we er echter ook nog bij. We zijn immers toch veel gewoon.

Het uitzonderlijke aan het artikel dat aan de basis van het intern onderzoek lag, was precies dat het in de stroom van alle andere artikelen iets anders had aangeklaagd, met name het schuldig verzuim, terwijl alle andere artikels de voorbije tijd over onze resultaten gingen, die op alle mogelijke manieren waren gemeten en waarbij de bestaande terminologie rond de resultatenmeting vaak door elkaar was geklutst. Dat belette echter

niet dat in die artikels conclusies en aanbevelingen naar voren werden gebracht.

Alhoewel het al vrij uitvoerig aan bod is gekomen in de loop van deze namiddag, kan ik u nog wat meer vertellen over het onderzoek zelf.

Ik wil van de gelegenheid gebruikmaken om iets meer te zeggen over die meting van resultaten. Er worden daarover enorm veel mondelinge vragen gesteld en er bestaat daarin ook een zekere tendens. Men spreekt niet meer alleen, zoals vroeger doorgaans het geval was, over hoeveel inkohieringen er zijn geweest en hoeveel er wordt gevorderd. De klemtoon begint stilaan te verschuiven naar hoeveel er effectief is betaald.

Een tweede verschuiving die gebeurt, in plaats van geïnteresseerd te zijn in het totale resultaat van de BBI, is men hoe langer hoe meer geïnteresseerd in een regionale uitsplitsing van die resultaten, in een uitsplitsing per directie en in alle mogelijke deelresultaten van bepaalde acties.

Ik zal straks een toelichting geven over de valkuilen wanneer men op basis van bepaalde cijfers gaat beoordelen, of in bepaalde gevallen veroordelen.

Ik weet dat de lijst van al wat wordt voorzien in antifraudeplannen en de lijsten met aanbevelingen die u al hebben bereikt niet mis zijn, maar om af te sluiten, wil ik er nog een paar aan toevoegen.

Wat het intern onderzoek betreft, ik heb dat in twee fasen afgewerkt. De eerste fase was nakijken wat er bij ons gekend was, binnengekomen was van Gent, in verband met dat probleem en wat dan niet bij ons zou zijn behandeld of geen gunstig gevolg zou hebben gekregen.

Dat was de eerste fase, waarna ik met een aantal vragen bleef. Dan ben ik bij de heer Anthonissen geweest. Wij hebben een heel gemoedelijk, lang gesprek gehad en alle punten zijn daarin, wat mij betreft, uitgeklaard. Hij heeft deze namiddag een aantal van die zaken aangehaald en bevestigd.

Mijn eerste vaststelling was dat, in wat er bij de BBI Gent werd vastgesteld, er helemaal geen enkel spoor was. Als ik zeg geen enkel spoor bedoel ik daarmee: geen enkel spoor waarvan men bij de Belgische bank weet had, laat staan van een passieve of een actieve echte betrokkenheid, dus zonder meer geen spoor.

Dat was natuurlijk een probleem, als men vaststelt dat het niet alleen over die ene bank ging die ook in België actief was, maar dat er ook andere waren waar dergelijke vaststellingen gebeurden en die even goed in België actief waren.

Als men bovendien dan weet, Karel Anthonissen heeft er allusie op gemaakt, dat het bewuste document dat in de kranten is aangehaald min of meer een model was dat stelselmatig door buitenlandse banken werd gebruikt om mensen in aanmerking te laten komen voor een fiscale regularisatie, dan kan ik niet anders dan zeggen dat het ene document waar zo een heisa rond is gemaakt een van de honderden was dat bij de fiscus gekend was, hetzij via spontane regularisaties hetzij via een andere wijze, vanuit gerechtsdossiers enzovoort.

Dat document was dus geen unicum. Als er al een onderzoek zou zijn geweest, dan hadden wij zo veel andere gelegenheden om dat ook in onderzoek te brengen.

De mogelijkheid daartoe, als men geen enkel punt heeft dat verwijst naar de Belgische bank, dan is er gewoon geen mogelijkheid van onderzoek. Ik zou zelfs nog een stap verder durven te gaan. Als men zich dan gaat wenden tot een Belgische bank waarvan men geen enkel spoor van betrokkenheid heeft en men gaat daar uiteenzetten wat men weet over de relaties van een buitenlandse bank van dezelfde groep met een Belg, wel, dan zou men goed aan het flirten moeten gaan met het beroepsgeheim.

Geen spoor hebben bij die derde, dat betekent dat die ook geen zaken heeft bij hetgeen men vastgesteld heeft bij twee andere belastingplichtigen, waarvan er dan één in het buitenland gesitueerd is. Dat is mijn opinie. Dat probleem van het beroepsgeheim heb ik in dit kader nog niet horen vermelden, maar ik denk dat er daarmee serieus rekening moet worden gehouden.

Ik heb ook in mijn verslag op verschillende plaatsen ten volle erkend, en de heer Karel Anthonissen heeft daarop ook de nadruk gelegd, ten volle erkend - dat is een verdienste - dat zij sinds zoveel jaren de aandacht voor die problematiek van schermvennootschappen vanuit buitenlandse banken voor Belgische belastingplichtigen gaande gehouden hebben. BBI Gent heeft zowel, u hebt er een ruime bloemlezing van gekregen als ik mij niet vergis, extern, via publicaties, lezingen en persberichten, als intern, en dan spreken wij over de plannen die gemaakt zijn in het kader van de opeenvolgende staatssecretarissen, dan spreken wij ook over de activiteitsverslagen, over de operationele plannen van de BBI, steeds gedacht in de richting van die

problematiek. Dat is weliswaar steeds gebeurd in vage algemene termen, met het probleem in zijn geheel, en nooit gecibleerd naar bank X of bank Y. Ik heb het u al gezegd, de reden was eenvoudig, want attesten zoals men voor die ene had, heeft men ook voor zoveel andere banken. Er was dus ook geen reden om er één specifieke bank uit te halen.

Die publicaties en lezingen hebben in golven aanleiding gegeven tot een aantal reacties, een aantal mondelinge vragen en besprekingen in de commissie. Ik heb ook vastgesteld en ik denk niet dat dit met zoveel woorden in mijn rapport stond, dat het probleem van de vorm waarin die attesten zijn opgemaakt, reeds aangekaart werd bij minister Reynders door voormalig staatssecretaris Carl Devlies. Dat was niet in 2010 en 2009 maar begin 2007, denk ik. Als ik mij niet vergis, het zou eens moeten worden nagetrokken, was er een motie van wantrouwen inbegrepen.

Op dat ogenblik was men immers van oordeel dat de aanvaarding van een dergelijk attest in feite boven op de mogelijkheden van de regularisatie werd toegevoegd, om aan meer belastingplichtigen meer kansen te geven tot regularisatie, en vooral ook om transparantie te bekomen, en ook nog om daardoor aan een lager tarief te kunnen regulariseren.

Er is ook vastgesteld dat niet alleen de CBFA die informatie gekregen heeft, op hun vraag, na een persartikel, maar dat dezelfde informatie ook werd bezorgd aan, de heer Anthonissen had het over het federaal parket, maar het ging in dat geval om de CDGEFID, de OCDEFO.

Dat is hetgeen ik zowat over dat intern onderzoek kan vertellen, met de daaraan gekoppelde conclusies.

Ik wil nog een woordje zeggen over een element dat trouwens deze namiddag ook al aan bod is gekomen, alhoewel ik er niet te zwaar aan til, maar ik beschouw het eerder als de eerste naweeën of de eerste reacties op het artikel van 11 april, eerst van Frank Phlipsen en nadien weer de reactie van Karel Anthonissen. “Als u vond dat het moest worden gedaan, waarom hebt u het dan niet zelf gedaan? De mogelijkheid bestaat.” In de repliek ging het erom dat de vergunning niet altijd even gemakkelijk te verkrijgen is.

Aangezien ik eveneens betrokken was bij dat onderzoek, ben ik dat ook eens nagegaan. Gent heeft regelmatig, waarmee ik ongeveer twintig per jaar bedoel, dergelijke aanvragen ingediend. Nooit werd er een aanvraag geweigerd. De juiste cijfers staan in het verslag: 22 aanvragen in 2014, 19 in 2015 en 6 tot halverwege april 2016. Waarover gaat het? Wie een onderzoek voert dat moet worden voortgezet buiten het eigen territoriaal gebied, kan daarvoor een bijzondere afdeling vragen. Via die bijzondere afdeling wordt men door de administrateur-generaal gemachtigd om voor de duur van dat welbepaald onderzoek buiten het eigen ambtsgebied op te treden.

Dat is de essentie van die toelating.

Ik kom nu tot het meten van resultaten. We hebben in feite drie meetniveaus die we kunnen hanteren als we het alleen maar willen hebben over het cijfermatig totaalresultaat, of per directie, dat kan uiteraard ook. Het systeem is in feite gelijkaardig - de termen verschillen wat - voor inkomenstenbelasting en voor btw. Het eerste niveau is het verhogen van de inkomsten, dus de inkomstenverhoging, of voor de btw, de basis van de btw die verhoogd wordt. Dus niet-aangegeven inkomsten, netto-inkomsten, worden toegevoegd. Daar kunt u zeggen: dat is eigenlijk het werk van de BBI en uitsluitend het werk van de BBI. Dus als men daarop voortgaat, dan meet men het werk van de BBI. Of dat goed of slecht is, op basis van mijn jarenlange ervaring kan ik zeggen dat dat voor een heel groot deel te maken heeft met het feit of men al dan niet een voltreffer heeft gehad. Dat is enorm bepalend voor het totale eindresultaat.

Dan is er het tweede niveau. Dat is niet meer de inkomstenverhoging, maar dan zal men nagaan, wat vroeger het meest gevraagd werd, namelijk hoeveel er werd ingekohierd en hoeveel er wordt gevorderd. Dan spreken we over een belastingbedrag en dan begint het probleem, want als men meet hoeveel belasting de BBI vordert, meet men wel het werk van de BBI, maar tegelijk ook andere dingen, onder andere het belastingtarief. Als het belastingtarief daalt, dan daalt uiteraard ook dat cijfer voor de BBI. Maar u kunt moeilijk aan de BBI wijten dat de belastingtarieven gedaald zijn.

Wat meet men dan nog? Men meet ook de tegoeden die bepaalde belastingplichtigen hebben voor aftrek uit het verleden. En wat meet men dan nog? De toegepaste sancties. En ook op dat vlak zijn wijzigingen gebeurd in het kader van una via. Dus door de inkohieringen te meten, meet men nog altijd voor een deel uiteraard het werk van de BBI, maar tegelijkertijd wordt dat al beïnvloed door een aantal factoren die vreemd zijn aan de BBI, waar de BBI geen vat op heeft.

Dan hebben wij het derde niveau, dat hoe langer hoe meer interesse wekt, namelijk hoeveel er effectief is betaald. Budgettair is dat natuurlijk het

interessantste gegeven. Als men dat doet, is er natuurlijk niet alleen de invloed van de factoren die ik al heb opgenoemd, naast het werk van de BBI, maar dan meet men daarbij ook nog eventueel de inspanningen, groter of kleiner, vanwege de administratie Invordering. Dan meet men ook het resultaat van de geschillenbehandeling, van uitspraken van rechters, van de evolutie van de rechtspraak. Ik kan u verzekeren dat de evolutie van de rechtspraak ook haar impact heeft. Denk maar aan het hele sanctiebeleid en alle sancties die vroeger alledaags waren en die men ineens, hoe langer hoe meer, is gaan kwalificeren als sancties met een penaal karakter en die dus niet meer administratief toe te passen zijn. Dat is dus een hele evolutie.

Ik moet er ook bij vertellen dat, als men op basis van effectieve ontvangstinningen wil redeneren, men veel tijd moet hebben. Dan moet men langer dan 10 jaar wachten om een uiteindelijk, definitief resultaat te krijgen. Dat komt omdat heel veel van die dingen belangrijk zijn en de belangrijkste bedragen eerst heel belangrijk zijn. Zij krijgen dus een hele nasleep, tot cassatie enzovoort.

Daar komen ook faillissementen bij kijken. Dat is ook nog zo’n invloedsfactor. Daar komt het probleem van de btw-tarieven. Dit is iets wat men mij soms ook verweet, als ik resultaten begon te vergelijken: zij werken veel in sectoren met hoge btw-tarieven, dus men moet bij ons niet dezelfde opbrengst verwachten, want wij werken de voorbije tijd vooral met sectoren met 6 % btw, wat automatisch een impact heeft.

Er zijn nog factoren die maken dat men heel lang moet wachten. Ik weet dat 10 jaar wachten op een resultaat in het politieke milieu moeilijk is.

Wat over resultaten en meten nog moet worden gezegd, is dat wij toch wel met resultaten zitten die niet in de cijfers is begrepen. Wij hebben bijvoorbeeld zeer regelmatig belangrijke zaken, waarvan wij het moederdossier en een paar uitlopers doen, en al de rest verhuist, bij wijze van spreken, als gesneden brood naar de gewone controlediensten. Dat zit niet in onze resultaten, hoewel wij een groot deel van het werk hebben gedaan.

Men moet ook rekening houden met het preventieve karakter. Dat bestaat inderdaad. Als men circuits stopzet, heeft men op zijn minst gewonnen wat die in de toekomst gekost zouden hebben.

Men moet ook opletten voor wat ik het terugverdieneffect noem. Men kan bij iemand een belangrijk resultaat boeken, die voelt zich natuurlijk gepakt en de volgende jaren proberen het verlies zo snel mogelijk terug te verdienen door nog meer te frauderen. Het is van belang dat er voor de zaken die wij behandelen, een opvolgingscontrole is.

Vroeger, toen wij nog werkten met papieren dossiers, werd speciaal vermeld in de controleverslagen wat de komende jaren speciaal opgevolgd moest worden. Wij hebben ook in het protocol met AAFisc laten zetten dat een en ander gesignaleerd kan worden en speciaal opgevolgd kan worden. Het gaat om opvolgingscontroles.

U mag ook niet onze resultaten vergeten die wij boeken inzake successierechten ook niet in onze statistieken staan. Ik kan u verzekeren dat wij al dossiers gehad hebben waardoor de begrotingen van de Gewesten er anders uitzien, alleen al door wat zij aan successierechten ten gevolge van het BBI-onderzoek kunnen binnenbrengen.

Er is nog een puntje.

Marco Van Hees (PTB-GO!): Monsieur le président, excusez-moi, j'ai un problème de compréhension. Monsieur De Geyndt, cela a-t-il un lien avec le dossier qui nous occupe ou pas? J'essaie de comprendre.

Le **président**: Monsieur Van Hees, il s'agit d'informations statistiques complémentaires. Je laisse M. De Geyndt développer.

Marco Van Hees (PTB-GO!): Il n'y a pas de lien avec l'affaire précédente?

Le **président**: Je vous rassure, vous n'avez pas perdu le sens commun!

Marc De Geyndt: Nog een puntje, over het algemeen wordt er vergeleken en de evolutie opgevolgd, jaar per jaar. Bij de BBI is dat uiteraard een vrij artificiële benadering, omdat het resultaat dat in een jaar geboekt wordt, feitelijk niet het werk van dat jaar is. Op het ogenblik dat de resultaten geboekt zijn, zit er heel veel werk in van de voorgaande jaren. In het jaar waarin die resultaten geboekt zijn, is men ook bezig met andere dingen die pas de volgende jaren statistieken zullen opleveren. Het is dus geen systeem van een lopende band, waar men de teller op 1 januari opzet en hem op 31 december uitschakelt en dan telt hoeveel stukken er van de band zijn gerold. Dus liever een beetje op langere termijn.

Ter illustratie, meer dan 20 % van wat momenteel aan dossiers op het werkplan staat, dat is iets

meer dan een op vijf, is ouder dan twee jaar, dus loopt al twee jaar of langer onderzoek. Hoe kom dat? Wachten op toelating van gerechtsdossiers, de omvang van gerechtsdossiers, van de analyse die moet gebeuren, wachten op informatie uit het buitenland, aanslepende onderhandelingen met raadgevers en advocaten. Die elementen maken dat heel wat zaken niet sneller afgehandeld kunnen worden.

Wij hebben bij de BBI wel… Om de heer Van Hees een plezier te doen, zal ik dat houden voor een eventueel andere gelegenheid. Trouwens, Frank Philipsen heeft er al even allusie op gemaakt. De manier waarop wij de activiteiten zelf meten binnen onze dienst, bestaat uit een hele set van indicatoren die in feite de volledige activiteit van de BBI probeert te dekken. De BBI doet niet alleen controle. De BBI moeten ook geschillen behandelen, de zaken voor de rechtbank verdedigen, invorderingsbijstand leveren. Het zijn dus niet alleen statistieken uit controle.

Ik rond af met een paar overwegingen en suggesties.

Een eerste punt is het hele probleem dat steeds meer aan bod komt, met name het probleem van samenwerking.

Samenwerking bestaat uit het volgende. Er wordt gedecreteerd dat voortaan informatie zal worden uitgewisseld. Voortaan mogen ze eventueel samen de baan op voor onderzoek. Wij zullen een protocol tussen beide diensten sluiten. Dat zijn allemaal formules die worden aangekondigd en die niet altijd een garantie op succes geven.

Al bij al vinden wij niet in het buitenland en niet in het binnenland partners die daarom niet even goed zijn – daar heeft het niks mee te maken –, maar die eenzelfde invalshoek hebben qua doelgroep, qua draagwijdte van onderzoek en qua multidisciplinair zijn of niet. Dat is voor ons moeilijk te vinden. Nochtans is dat een voorwaarde om op het terrein een goede samenwerking te hebben.

Er zijn heel veel diensten die ook inspecties en controles doen, maar die meer een systeem of optiek hebben van een vaststelling te doen, een proces-verbaal op te stellen en dat eventueel naar het parket te sturen. Dat zijn punctuele dingen.

Wanneer de BBI met die diensten moet samenwerken, ligt dat gewoonweg moeilijk.

Indien wij zouden aannemen dat zij er wel zouden zijn, dan is er nog een tweede voorwaarde. Daaraan kan eventueel een klein beetje worden verholpen door de samenstelling van de teams. Die voorwaarde is echter heel belangrijk. Wanneer twee verschillende diensten moeten samenwerken, moet het klikken tussen personen. Die klik heeft te maken met vertrouwen en met inzet.

Als dat wederzijds is tussen die twee controlediensten, is dat de tweede voorwaarde om daarvan een succesformule te maken.

Inzake de protocols. Die opgedrongen gedecreteerde samenwerking kan maar het zijn geen succesformules. In de huidige omstandigheden geloof ik niet - dat is dan in tegenstelling tot mijn baas, ik mag die soms tegenspreken - om de reden die ik aanhaal - draagwijdte van het onderzoek - in een soort agentschap waar al die controlediensten worden samengebracht.

Ik vrees dat de BBI op die manier niet zal opgaan in een groter geheel, maar misschien in rook zal opgaan. Ik ben daar dus geen voorstander van.

Er zijn rechten voor de burger, de belastingplichtige. Ik denk aan openbaarheid van bestuur en aan de privacy. Ik ben voorstander van allebei, maar die openbaarheid van bestuur, dat speelt ons soms wel eens parten.

Dat komt er eigenlijk op neer dat men met de kaarten speelt en uw tegenspeler op het moment dat hij wil, hij u kan verplichten al uw kaarten, troeven inbegrepen, op tafel te leggen. Ik weet dat er een kaartspel bestaat dat als men dat doet, maar dat is dan wel op eigen initiatief dat u veel geld kunt verdienen, maar bij ons in fraudebestrijding is dat echte miserie.

Ik heb nog een puntje. Dat is dat men een valorisatie zou doen van de eerste B van BBI, dat bijzondere. Er wordt heel veel verwacht van de BBI, op alle mogelijke momenten en ik denk dat het elitaire ervan ook op andere manieren een beetje meer naar voren mag komen. Ik denk daarbij aan selectie.

Ik weet dat er, met de beste bedoelingen, een grote kaderuitbreiding geweest is, maar hoofdzakelijk met nieuwkomers. Men moet toch nog altijd een onderscheid maken tussen een opleidingscentrum en een centrum voor fraudebestrijding. Daar waar er een concentratie van nieuwkomers was, was in het eerste jaar dat onderscheid op bepaalde momenten nog moeilijk te maken. Vroeger was er een systeem waarin men drie jaar ervaring moest hebben vooraleer men voor de BBI kon meedingen. Dat was niet

voor niets zo geregeld.

Ik zou ook graag wat meer aantrekkelijkheid hebben. Vroeger waren er een aantal voordelen. Door alle hervormingen zijn die – ik weet niet welke uitdrukking ik moet gebruiken – tussen de plooien gevallen of van tafel geveegd. Ze zijn er in elk geval niet meer. Wat voor de komende periode ook belangrijk is, is dat er wat meer stabiliteit en continuïteit komt.

Luk Van Biesen (Open Vld): Welke voordelen zijn er nu niet meer?

Marc De Geyndt: Er zijn twee belangrijke zaken weggevallen. Ten eerste, de BBI-vergoeding is opgeheven.

Luk Van Biesen (Open Vld): Wat hield die in?

Marc De Geyndt: Dat was een kostenvergoeding voor verplaatsing en controle. Die bestond sinds vele jaren. Degenen die de vergoeding er ooit door gekregen hebben, waren er terecht fier op dat die gerealiseerd was. Achteraf is die vergoeding uitgebreid naar andere diensten. Nu is die er niet meer.

Ten tweede, de assimilaties waardoor vermeden werd dat iemand louter voor een benoeming de BBI even moest verlaten, om dan, omdat men een echte BBI'er was, kort nadien toch terug te keren. Die persoon werd dan voor die promotie geassimileerd zodat hij zijn carrière bij de BBI kon voortzetten.

Ik zal het daarbij laten.

Le **président**: Il y aura encore des répliques, et donc vous aurez encore l'occasion de rebondir sur l'un ou l'autre sujet.

Marc De Geyndt: Ik heb veel verteld. Ik hoop dat ik daarmee bereikt heb dat er nog minder vragen zullen zijn.

Le **président**: C'était très intéressant, et je pense que de fait, M. De Geyndt nous a permis aussi de mieux comprendre le fonctionnement de l'ISI, parce que là, avec lui, on est au cœur du réacteur nucléaire. Mais il y a aussi des enjeux qui sont liés à la création d'une agence qui serait finalement dissociée du reste de l'administration. Il a évoqué certains dangers. J'ai trouvé ça intéressant.

Chers collègues, est-ce que vous avez des questions?

Marco Van Hees (PTB-GO!): En ce qui concerne la mesure des résultats, je trouve cela intéressant, effectivement, parce que je vois aussi cette évolution et je pense aussi qu'il y a un danger à ne plus voir les suppléments et ne voir que le résultat financier. Mais voilà, je ne voyais pas le lien direct.

En vous entendant et aussi en lisant votre note, j'ai un peu l'impression d'entendre les représentants de la FSMA, - qui parlaient avec leur ancienne casquette CBFA tout à l'heure -, dire qu'ils sont impuissants par rapport à la situation, qu'ils ne peuvent rien faire. Et dans vos suggestions à la fin de votre exposé, c'est un peu la même chose.

C'est un peu donner toutes sortes de raisons pour lesquelles le travail de l'ISI est difficile, pourquoi il est difficile d'obtenir des choses. Cela ressemblait plus à des explications qu'à des suggestions. On croyait entendre que la situation est trop compliquée pour avoir des résultats. Quand on entend M. Anthonissen, on a un peu l'impression inverse et parfois trop dans l'autre sens; à l'entendre, il suffit de se baisser pour avoir des résultats dans la lutte contre la fraude. C'est assez étonnant d'avoir ce grand écart de discours de part et d'autre.

C'est un peu l'impression que j'ai. Par rapport à cela, j'ai quand même un doute sur le dossier que vous avez fait, sur le fait qu'il n'y aurait rien eu à faire par rapport aux informations obtenues. On a des fausses identités qui sont fournies et il n'y a rien moyen de faire parce que c'est dans des filiales étrangères. Il n'y a donc rien à faire ici. J'ai l'impression que, si l'administration centrale en tout cas de l'ISI a des informations comme celles-là, elle doit quand même, à un moment donné, se poser la question de savoir quel plan entreprendre pour combattre ce phénomène. C'est un phénomène important. Vous dites vous-même qu'il a été constaté à de nombreux endroits. Apparemment, il n'y a pas que M. Anthonissen qui l'avait constaté dans de nombreux dossiers de régularisation. Et l'ISI ne fait rien alors; je veux dire l'ISI dans son ensemble, au niveau national.

Si ce n'est pas la zone, le territoire de l'ISI de Gand mais que c'est ailleurs, à Bruxelles, par exemple où l'on utilise le français, pourquoi l'ISI ne confie-t-elle pas cela à l'ISI Bruxelles alors ou à je ne sais qui d'autre? C'est un peu un étonnement que de dire: voilà, l'ISI Gand a fait ou n'a rien fait avec les éléments qu'elle avait. Quand on lit votre note et à vous entendre, c'est un peu comme si c'était la responsabilité de l'ISI de Gand, comme s'il n'y avait pas une ISI au niveau national qui peut prendre en charge ce genre de choses. Cela m'étonne un peu.

Par rapport à ce que M. Anthonissen nous disait tout à l'heure, je ne sais pas si c'est lié, mais c'est la question que je vous pose … Il parlait aussi d'une divergence de vues qui existait sur le traitement et la taxation des capitaux prescrits, en disant que lui, il considérait que les capitaux prescrits, il fallait les taxer, notamment dans le cadre de la régularisation. Apparemment, c'était sa position mais elle ne semblait pas être partagée. On n'a pas bien compris si c'était au niveau de l'ISI mais c'est comme cela que je l'ai compris. Y avait-il une divergence de vues ou existe-t-elle toujours, sur le traitement des capitaux prescrits dans le cadre des régularisations? Cela expliquerait-il aussi qu'il y avait moins d'enthousiasme au niveau de l'ISI, administration centrale, pour régler ce problème?

Il y a quelque chose qui n'est pas tout de suite lié, mais peut-être avez-vous une réponse? M. Anthonissen nous a parlé d'un dossier Optima *bis* et il a dit qu'au moment où il voulait se lancer dans ce dossier il a été découragé par, notamment, ce qu'il présentait un peu comme des campagnes de presse liées à l'affaire De Gucht. Êtes-vous au courant de cela? Savez-vous en dire plus? Savez-vous s'il y a une affaire Optima *bis* qui n'a pas été menée par l'ISI de Gand alors qu'elle aurait pu l'être? Quelle est la position de l'administration centrale par rapport à cela? L'administration centrale de l'ISI a-t-elle fait quelque chose sur ce dossier ou pas?

Dirk Van der Maelen (sp.a): Mijnheer de voorzitter, ik kon de vergadering van deze voormiddag niet bijwonen omdat ik was weerhouden in het buitenland, waarvoor mijn excuses. Misschien ga ik dus iets zeggen dat vandaag reeds aan bod is gekomen, waarvoor nogmaals mijn excuses.

Mijnheer De Geyndt, na uw nota gelezen te hebben en uw uitleg gehoord te hebben, zit ik met een probleem. Ik beperk mij tot het Panamadossier. Als ik het goed heb begrepen, is het zo dat de heer Anthonissen een viertal documenten had, ongeveer vier elementen, regularisatiepapieren zal ik het maar noemen. Ik heb ook vernomen dat collega Devlies, ik neem aan in de periode dat hij in de oppositie zat, een interpellatie heeft gericht aan minister Reynders, wijzend op een probleem met betrekking tot de manier waarop die regularisatiedocumenten waren opgesteld.

Door die regularisatie was de fiscus, was de BBI op de hoogte van het bestaan van een fraudeschema of een ontwijkingsschema, noem het zoals u wilt, waarvan men wist dat het op grote schaal gebruikt werd. Ik spreek over de periode van 2007 tot 2014 of zelfs tot vandaag. Dat stel ik vast, als u het er niet mee eens bent, moet u het mij zeggen. Via de regularisatie wist men het. Uw collega Devlies heeft er een interpellatie over gehouden. De heer Anthonissen had vier dossiers. In de plannen van de BBI staat er dat het spaarvermogen van Belgen in het buitenland in het programma zat. Dat zijn feiten, denk ik.

Eric Van Rompuy (CD&V): Dat werd allemaal reeds besproken.

Dirk Van der Maelen (sp.a): Ja, dat weet ik. En ik weet dat u het niet graag hebt.

Eric Van Rompuy (CD&V): (…)

Le **président**: Monsieur Van Rompuy, parlez dans le micro s'il vous plaît.

Dirk Van der Maelen (sp.a): Ten tweede moet ik vaststellen dat volgens de BBI zij daar niets aan kon doen, want haar onderzoeksbevoegdheid zou beperkt zijn, terwijl de FSMA vanochtend heel uitgebreid heeft uitgelegd waarom zij evenmin iets kon doen, eraan toevoegend dat zij dat aan de CDGEFID heeft gemeld. In uw nota staat dat u niet weet wat de CDGEFID ermee gedaan heeft of niet.

Mijn vraag nu, collega Van Rompuy, is waarom men, als men er niets aan kon doen, niet bij de politici heeft aangeklopt met de vraag om de nodige instrumenten te bezorgen, zodat men er wel iets aan kon doen. Welke instrumenten had men tussen 2007 en 2014 nodig? Is die vraag ooit gesteld geweest?

Dan heb ik twee andere vragen. Het betreft een punt dat vanochtend niet besproken werd. Geregeld hebben we het over de prestaties van de BBI. U hebt hier gezegd dat die cijfers onderhevig zijn aan allerhande factoren. Ten eerste, in welke mate heeft de wijziging in de regeling van de aanslag geheime commissielonen een impact gehad op de inkohieringen? Ten tweede, u hebt gezegd dat men sommige jaren geluk heeft als men echt een voltreffer heeft. Zijn er in 2015 en 2016 voltreffers geweest?

Was het kort genoeg, collega Van Rompuy?

Kristof Calvo (Ecolo-Groen): Ik wil u allereerst danken voor uw toelichting.

Ik zal mij beperken tot twee vaststellingen. Ten eerste, het valt mij op dat u van de gelegenheid

gebruikmaakt om een aantal pijnpunten aan te kaarten.

Terwijl de scoop van uw interventie in principe was om het intern onderzoek toe te lichten, maakt u van het moment gebruik om bij de parlementsleden een aantal zaken aan te kaarten, onder andere de moeilijkheden op het vlak van rekrutering en het relatieve karakter van bijkomende aanwervingen, zeker op korte termijn.

Mijnheer de voorzitter, dat schrijft zich voor mij in in signalen die wij ook van andere vertegenwoordigers van de BBI hebben gekregen over hoe moeilijk hun werk op het terrein soms is.

Mijnheer De Geyndt, ik neem het u helemaal niet kwalijk dat u van de gelegenheid hebt gebruikgemaakt. Ik wil die vaststelling alleen nog eens articuleren voor de collega's, zeker gelet op het gevorderde uur en het feit dat er vannamiddag wat spanning is geweest. Dat is een beetje de dynamiek van vannamiddag.

Ik vind het opvallend dat u die pijnpunten hebt willen benoemen en niet alleen louter factueel het intern onderzoek hebt willen toelichten. Ik wil u daarvoor danken en hoop dat die ook worden hernomen in onze aanbevelingen.

Een tweede vaststelling in verband met het intern onderzoek, ik ken het organogram van de BBI niet uit het hoofd. Wat is uw plek in het organogram van de BBI? Waar moet ik u situeren?

Marc De Geyndt: Nummer 2. Is dat duidelijk?

Kristof Calvo (Ecolo-Groen): Onder de heer Philipsen. Ik ben blij dat u dat verduidelijkt en zegt dat u nummer 2 bent onder de heer Philipsen.

Sta me dan toe om te zeggen dat ik het eigenlijk ongelukkig vind dat aan u is gevraagd om het intern onderzoek te voeren, maar daaraan kunt u niets doen.

Ik vind het al opmerkelijk dat iemand van de BBI de werking van de BBI moet evalueren en het is sowieso opmerkelijk dat dan de rechterhand of de nummer 2 van de Algemene Directie zich moet buigen over een zaak waarin er ook vraagtekens zijn over het al dan niet goed functioneren van de Algemene Directie.

Marc De Geyndt: Ik heb dat ook zelf geschreven in mijn rapport.

Kristof Calvo (Ecolo-Groen): Het is niet alleen merkwaardig, het is zelfs niet goed voor u, noch voor de heer Philipsen, noch voor de heer Anthonissen, tout court niet goed voor de BBI.

Dat onderzoek had door derden moeten worden gevoerd. Wellicht, of misschien, was men tot dezelfde conclusie gekomen, maar was dat de geloofwaardigheid ten goede gekomen.

Sta mij toe, uw rapport zegt dat er op het niveau van de Algemene Directie geen fouten zijn gemaakt en dat de heer Anthonissen alle mogelijkheden had, maar u bent het toch met mij eens dat u moeilijk een andere conclusie op papier had kunnen zetten, gelet op het feit dat u actief bent bij de BBI en uw plaats in het organogram?

Dat is niet goed, zeker niet omdat het om een heel centrale vraag in het kader van onze werkzaamheden gaat.

Marc De Geyndt: Mijnheer Calvo, indien het erop zou aankomen, kent u mij niet goed genoeg.

Kristof Calvo (Ecolo-Groen): Mijnheer De Geyndt, wij maken nu kennis. U zegt dat, mochten er zich op het niveau van de algemene directie pijnpunten situeren, u dat ook wel zou hebben geschreven, waarvoor ik u dank. Het blijft niettemin een vreemde werkwijze.

Over het onderzoek wil ik nog het volgende meegeven.

In krantenartikels is geïntroduceerd en geschreven dat er met die suggesties niks is gebeurd. U hebt in uw rapport aangetoond dat er wel iets mee gebeurd is. Er zijn met name vergaderingen geweest. Er is ook de kans geweest om een en ander op het niveau van de regionale directie nader te onderzoeken. Er zijn interacties met de CBFA geweest.

Echter, de vraag die wij vooral moeten stellen, is of er wel genoeg is gebeurd. Formeel en procedureel is er het argument dat het regionale niveau alle vrijheid had om de zaak te onderzoeken. Dat zal formeel en procedureel wel kloppen. Kan echter ook niet de vraag worden gesteld of een dergelijk strategisch dossier – opnieuw duikt het onderscheid tussen strategie en een regionaal dossier, dat hier al eerder is gemaakt, op – niet het voorwerp had kunnen zijn van meer daadkracht en meer proactiviteit, misschien binnen de BBI en zeker daarbuiten?

Ik wil gerust uw vaststelling dat er wel iets met de suggesties is gebeurd aannemen en dat er dus niet niets mee is gebeurd. Ik heb niettemin het gevoel dat er meer mee had kunnen gebeuren.

Ik heb ondertussen al behoorlijk wat mensen over de kwestie gehoord, met alle nuances en zaken die erbij komen kijken. Hun verklaringen zijn uiteraard genuanceerder dan het eerste artikel wat erover is verschenen.

Stéphane Crusnière (PS): Je remercie bien évidemment notre orateur pour sa présentation. Juste une petite question par rapport à un point bien précis: la communication vers le pouvoir judiciaire. Vous nous avez dit que ça n'avait pas été transmis devant le procureur, comme nous l'a dit M. Anthonissen, mais auprès de l'OCDEFO. Est-ce bien cela? Donc les informations ont été communiquées à l'OCDEFO.

Marc De Geyndt: C'est repris dans mon rapport.

Stéphane Crusnière (PS): C'est ce que vous aviez dit. Est-ce la procédure habituelle? Est-ce uniquement via l'OCDEFO que vous devez transmettre? Et par rapport à cela, comment se passent les relations, justement, avec l'OCDEFO puisqu'on sait qu'on est en train, petit à petit, de démanteler l'OCDEFO. On est en train de couper toute une série de moyens.

On a eu le débat en commission vendredi, en commission terrorisme. Et donc, j'aimerais avoir aussi votre regard par rapport à ce démantèlement. N'y a-t-il pas un risque d'une perte d'une certaine valeur et plus-value par rapport à l'expertise qu'ont ces gens, qui partent même – selon ce qu'on nous a dit vendredi – vers la police locale ou vers les arrondissements? Comment cela se passe-t-il? Et comment voyez-vous cette différence par rapport à ce démantèlement en comparaison avec ce qui se faisait avant?

Le **président**: S'il n'y a pas d'autres questions, je repasse la parole à M. De Geyndt pour les réponses aux questions qui ont été posées, pour essayer d'être le plus précis possible.

Marc De Geyndt: Ik begin bij de verwondering die wordt uitgedrukt dat wij met dat intern onderzoek in feite tot dezelfde bevinding komen als wat u al had gehoord van de CBFA. Ik moet zeggen dat ik niet de finesses ken van wat juist de bevoegdheden van de CBFA of de FSMA zijn, maar het verwondert mij aan de andere kant niet dat wij tot dezelfde bevinding komen, omdat er maar één werkelijkheid in deze zaak is, en dat is dat er tegenover Belgische banken nul spoor en nul informatie waren.

Men kan daar alle mogelijke dingen bij veronderstellen, ook hetgeen de heer Van der Maelen zegt over zoveel attesten op de dienst van de fiscale regularisaties. Om te beginnen, hebben wij daar geen toegang toe, maar goed, dat is zelfs geen probleem. Dat zijn ook attesten afgeleverd door buitenlandse banken. Ik weet dat men in die persartikels ook dikwijls vaag blijft: men noemt de naam van de bankengroep, men noemt de naam van de Belgische bank en dan spreekt men weliswaar over de Luxemburgse vestiging, hoewel dat meer dan een kleine nuance is. Dat zijn verschillende juridische entiteiten en daar kan men niet naast kijken.

Hadden wij meer kunnen doen? Ik zie niet in dat wij naar Luxemburg of naar Zwitserland kunnen gaan en daar een onderzoek beginnen bij een buitenlandse bank. Dat is uitgesloten. Ik vermoed een beetje dat de teneur van de besprekingen met de CBFA tot datzelfde resultaat hebben geleid: de territorialiteit van de onderzoeksbevoegdheid.

Dan zijn er nog de gelijke tarieven of niet. Dat wordt ook nogal opgeklopt, moet ik zeggen. Ik heb het opgevolgd voor al wat ten tijde van onze instructie gebeurde in de verschillende directies en ik moet zeggen dat dit een zeer aanvaardbaar gemiddelde was, dat ook in alle directies werd gerespecteerd. Op dat gebied was er dus geen probleem. Men moet ook opletten met directies die zichzelf zouden vooruitschuiven als alleen zaligmakend. Er was vroeger een tv-programma *Alles kan beter*. Dat was zelfs een goed programma. Ik denk dat dit ook voor alle BBI-directies geldt, voor de ene op dit punt, voor een andere directie misschien op een ander punt. Alleen zaligmakend bestaat dus ook binnen de BBI niet.

Dan was er een vraag over het moeilijke werk van de BBI. Het is zeker juist dat dit moeilijk werk is. Daarom heb ik gezegd dat die eerste B ook eens op een andere manier gevalideerd mag worden dan door moeilijke opdrachten. Ik heb vooral respect voor mensen die normaal een reden zouden hebben om zich ongemakkelijk te voelen in hun job en toch met overtuiging hun job doen. Ik wil ze van hieruit een eresaluut brengen.

Ik ga u nog een cijfer citeren. Wij hebben vijf directies. Ik laat de vijfde buiten beschouwing omdat ze nog in opbouw is. Dan hebben wij er nog vier. In elk van die vier is er een gewestelijke directeur, een afdeling Operaties en een juridische afdeling. Er zijn dus drie directieleden, laat mij ze zo noemen. Er zijn vier directies met elk drie directieleden, dat zijn er twaalf.

Wel, het is reeds een tijd zo dat er van die twaalf twee zijn die geen reden hebben om zich ongemakkelijk te voelen. Wat versta ik onder zich

ongemakkelijk voelen? Ofwel is er tegen hun benoeming een procedure bij de Raad van State, hangt het zwaard boven hun hoofd en weten ze niet of ze er morgen nog zullen zitten. Ofwel is hun functie open verklaard, weliswaar onder een andere functienaam, maar toch. Ofwel zijn het interimarissen. Slechts twee van de twaalf zitten niet in zo'n moeilijke situatie.

Dan kom ik aan Optima *Bis*. Ik weet wat hij daarmee bedoelt, maar ik ga daarover niet meer zeggen. Het is bij ons ook geweten wat de heer Karel Anthonissen daarmee bedoelt.

Le **président**: Quand il dit Optima *bis*, c'est une image: il s'agit d'une autre institution, qui n'est pas Optima, mais qui y ressemble.

Marc De Geyndt: Disons que c'est dans le même secteur. Cette institution n'a rien à voir avec Optima elle-même, mais il l'appelle Optima *bis* parce que c'est le même secteur.

Over de aanslag geheime commissielonen zijn cijfers gevraagd. Inzake geheime commissielonen zijn dat er in aantal – dan bedoel ik, elke keer als er een aanslag wordt gevestigd, in welke mate dat dan een aanslag geheime commissielonen is – niet zo veel. Ook qua bedrag van inkomsten die daaraan onderworpen worden, is dat ook niet zo veel. Zowel de frequentie als het totale bedrag liggen niet zo hoog. Natuurlijk, de implicatie van het verschil in tarief – vroeger tot nu – maakt dat het verschil uiteraard relatief significant is. Het is uiteraard, daar kan men niet omheen, ook een van de factoren die meegespeeld hebben zodat, sinds die nieuwe regeling, de geboekte resultaten in belastingen uitgedrukt lager liggen.

Hetzelfde geldt voor de btw-resultaten. Als men in een sector actief is en het btw-tarief daalt, en men blijft ook volgend jaar nog actief in die sector, dan zal het rendement inzake btw lager liggen.

Zijn er voltreffers geweest in 2015/2016? In 2016 heb ik weet van 1, maar ook daar is dat niet het resultaat van werk van deze maanden, maar van een hele tijd geleden. Het werd echter dit jaar geboekt. 2015 was niet in de orde van wat wij een echte voltreffer noemen, zoals er vroeger een paar geweest zijn. Daar is wel sprake van een voltreffer die geen resultaat "te betalen belasting" opgeleverd heeft voor dat jaar zelf en dit om de redenen die ik daarstraks ook aangehaald heb. Het is gewoon een beperking geweest van wat overdraagbaar was aan aftrek naar volgende jaren. Dat was een van de voltreffers van vorig jaar.

Mijnheer Calvo, het intern onderzoek, ik zeg het, ik heb het zelf geschreven. Ik ben het met u eens. Waarom heeft men dat aan mij toevertrouwd? Ik stel vast dat mijnheer Calvo er niet meer is.

Waarom heeft men dat aan mij toevertrouwd? Wel, de dienst die ik vroeger leidde, heette de Algemene Inspectie. Dat was normaal alleen bedoeld voor de buitendienst en niet voor de centrale diensten.

Voor de rest kan ik nog zeggen dat ik tussen mijn twee lange BBI-periodes zes jaar op de interne audit, bij de opstart van de interne audit, bij Financiën heb gewerkt. Misschien heeft men ook aan de kwaliteiten die ik daar verworven heb gedacht om dat aan mij toe te vertrouwen.

Toch ook niet vergeten, geloofwaardigheid of niet, wat men er ook over geschreven heeft in de pers, dat Karel Anthonissen zelf bevestigt wat er op dat vlak geweest is en niet geweest is. Hij zegt ook niet dat hij voorgesteld heeft om een onderzoek bij die specifieke Belgische bank te doen.

De laatste vraag is de reden van het opvragen van de informatie door OCDEFO. Ik heb het vastgesteld. Het was eigenlijk een anoniem voorbeeld over wat er gebeurt. Ik heb wel een vermoeden naar de reden. Het zijn ook mensen die actief zijn in financiële en fiscale fraude en zij doen vooral dergelijke dossiers. Zij hebben ook, want het was kort nadien, de persberichten daarover gelezen. Ik vermoed dat zij, uit algemene interesse omdat ze in dat domein altijd werken, waarschijnlijk geïnformeerd hebben welk soort informatie dat was. Ik weet daar niet meer over.

De samenwerking daarmee hangt in grote mate samen met de gerechtszaken, waar het onderzoek aan hen wordt toevertrouwd. Op die manier gaan wij het resultaat van hun werk via de raadpleging van gerechtsdossiers kunnen consulteren en daar de fiscale vertaling van maken naar inkomstenbelastingen, btw en eventueel andere dingen.

Zoals u weet is de samenwerking op het terrein zelf sinds zeer geruime tijd niet meer aan de orde. Dat is het charter van de belastingplichtige, omdat het een politiedienst is.

Le **président**: Y a-t-il d'autres observations?

Marco Van Hees (PTB-GO!): Je trouve cela un peu inquiétant. Comme la CBFA, vous faites part de difficultés en matière de territorialité. Je veux bien accepter que ce ne soit pas facile. Mais nous sommes, dans la commission Panama Papers, au

cœur de la question: comment une grande fraude fiscale internationale peut-elle être organisée via des paradis fiscaux? On pourrait dire que la Belgique en est un. Mais il y a forcément un problème de territorialité, puisque ce sont des filiales étrangères de banques qui nous occupent ici.

Comment est ressortie cette affaire? Dans le cadre des Panama Papers, on s'est dit qu'on avait déjà été confronté à ces questions par le passé. Quand un problème aussi essentiel, une question-clé vous est apportée par l'ISI de Gand, qu'en faites-vous? Classement vertical? Vous ne vous en occupez pas? Il me semble plutôt qu'il faudrait plancher sur la question, même si ce n'est pas facile, et essayer de la régler. Mais vous nous dites simplement que vous ne pouvez rien faire.

Le **président**: Une réplique, moniseur De Geyndt?

Marc De Geyndt: J'ai déjà dit où se situait le problème.

Dirk Van der Maelen (sp.a): Zou de CDGEFID wel de mogelijkheid hebben daarop door te gaan? Als de BBI het niet kan, als de CBFA of de FSMA het niet kan, als de Nationale Bank het niet kan, zou de CDGEFID er wel op kunnen doorgaan?

Ik volg wat collega Van Hees zegt, en wat u ook zegt: het territorialiteitsprincipe is een grote hinderpaal om iets te doen in de strijd tegen fraude en ontwijking via fiscale paradijzen.

Mijn vraag is: welke aanbeveling moeten wij formuleren om ervoor te zorgen dat hier in de toekomst iets aan gedaan kan worden? Als elke keer als er een fiscaal paradijs bij betrokken is, onze BBI, de Nationale Bank of de DCGEFID er niets aan kunnen doen, dan kunnen wij stoppen met deze commissie.

Le **président**: Ne perdez pas de vue que, à la rentrée, fin septembre, octobre, on écoute tout le volet judiciaire: les parquets, l'OCDEFO et des magistrats instructeurs pour voir dans quelles conditions ils travaillent sur les dossiers de fraude internationale. Nous verrons comment eux-mêmes collaborent avec l'administration fiscale et comment l'administration fiscale peut parfois passer le relais à la justice quand, à un moment donné, ses pouvoirs se trouvent limités.

Pour le reste, ne perdons pas de vue non plus la problématique de l'échange de renseignements. Cela fera aussi partie des auditions que nous aurons à mener pour essayer de comprendre comment les administrations fiscales échangent des renseignements pour lutter contre la fraude fiscale internationale. Alors, bien évidemment, nous aurons à nous pencher sur l'état, aujourd'hui, de la lutte internationale et européenne contre la fraude fiscale.

Effectivement, comme vous l'avez souligné, la fraude fiscale ne connaît pas de frontière. Or, du fait que l'impôt est un des attributs de la souveraineté d'un État, il y a une liaison directe avec la territorialité, c'est-à-dire que la souveraineté s'exerce sur un territoire donné, notamment au niveau des pouvoirs d'investigation, etc.

On l'a vu avec l'affaire KBLux: on identifiait un courant de fraude fiscale à partir du Grand-Duché de Luxembourg, on identifie les clients belges et on redresse les clients belges. Malheureusement dans les conditions chaotiques que vous connaissez mieux que moi, monsieur Van der Maelen, puisque vous étiez dans la commission de 2009, on poursuit même des membres de la direction de la banque mais avec un résultat qui s'est malheureusement avéré insatisfaisant.

Donc, dire qu'on ne peut rien faire ou que l'ISI ne peut rien faire, non. Elle doit juste avoir les éléments qui lui permettent, me semble-t-il, de pouvoir le faire. Là où, je crois, le bât blesse, c'est que les fraudeurs s'organisent à une vitesse plus rapide que les administrations fiscales. Je crois que là, nous devons continuer à creuser.

Je me permettais de faire cette petit incise qui me semblait complémentaire.

Nous pouvons clôturer ici l'audition. Merci, monsieur De Geyndt. Je remercie les commissaires qui sont restés jusqu'au bout.

La réunion publique de commission est levée à 18.55 heures.
De openbare commissievergadering wordt gesloten om 18.55 uur.

BIJZONDERE COMMISSIE FRAUDE PANAMA PAPERS

van

DINSDAG 28 JUNI 2016

Namiddag

_____

COMMISSION SPÉCIALE FRAUDE PANAMA PAPERS

du

MARDI 28 JUIN 2016

Après-midi

_____

La réunion publique de commission est ouverte à 14.05 heures et présidée par M. Ahmed Laaouej.
De openbare commissievergadering wordt geopend om 14.05 uur en voorgezeten door de heer Ahmed Laaouej.

Audition de
- M. Koen Maerevoet, Head of Tax & Legal, KPMG Belgium;
- M. Ferdy Foubert, partner, KPMG Belgium.
Hoorzitting met
- de heer Koen Maerevoet, Head of Tax & Legal, KPMG Belgium;
- de heer Ferdy Foubert, partner, KPMG Belgium.

Le **président**: Nous accueillons aujourd'hui les représentants de KPMG Belgique, M. Koen Maerevoet, *Head of Tax and Legal*, et M. Ferdy Foubert, *Partner* chez KPMG Belgium. Il a été convenu qu'ils nous fassent une courte présentation d'un quart d'heure. Ensuite, chers collègues, vous aurez le temps de poser des questions. Je vous invite à poser des questions précises, courtes, peut-être en évitant de reposer les questions deux fois si un collègue en a déjà posé une qui porte sur le même objet, de manière telle à pouvoir alors entendre les répliques de nos invités du jour.

Je cède la parole aux représentants de KPMG.

Koen Maerevoet: Dank u wel. Ik zal ons eerst even voorstellen. Ik ben Koen Maerevoet, *managing partner* van KPMG belastingconsulenten. Ik werk reeds dertig jaar bij KPMG en heb mij in die jaren met verschillende aspecten van de fiscaliteit beziggehouden.

Naast mij zit Ferdy Foubert, eveneens vennoot bij KPMG. Ferdy is gespecialiseerd in personenbelasting en houdt zich bezig met alles in verband met onze klantenacceptatieprocedure en alle formaliteiten die daarmee verband houden.

Ik begrijp dat deze commissie opgericht is in het kader van de zogenaamde Panama Papers en enkele andere *leaks* die daaraan voorafgaan. In verband met de Panamadossiers en de Panama Papers kan ik eigenlijk enkel zeggen dat KPMG nooit betrokken is geweest bij de oprichting van schermvennootschappen in Panama of in andere fiscale paradijzen. Dus, daar kan ik eigenlijk niet veel meer over zeggen.

Wel denk ik dat het nuttig is om van de gelegenheid gebruik te maken om toe te lichten wat wij wel doen en waar wij mee bezig zijn, zodanig dat u een goed inzicht hebt in wat wij doen, specifiek in het kader van de internationale fiscaliteit.

Sta mij toe om eerst KPMG even voor te stellen. KPMG belastingconsulenten, KPMG België, maakt deel uit van het internationaal KPMG-netwerk. Internationaal gezien is KPMG een globaal, wereldwijd netwerk van professionele dienstverleners op het vlak van audit, fiscaliteit en bedrijfsadvies. Wij zijn aanwezig in 156 landen met in totaal ongeveer 155 000 medewerkers. Belangrijk om te weten is dat elk KPMG-kantoor, in elk land, juridisch onafhankelijk staat en gehouden wordt door de lokale vennoten in elk van de betrokken landen.

KPMG Internationaal verleent de naamlicentie, de licentie op het gebruik van de naam en het logo van KPMG. In dat verband is het belangrijk te weten dat KPMG Internationaal toekijkt op het respecteren van de kwaliteitsstandaarden, die wereldwijd opgelegd worden, en de processen, bijvoorbeeld op het vlak van klantenacceptatie, en daarnaast ook de kwaliteitscontrole en de uniforme manier van handelen in klantenzaken.

Ik ben vergeten te melden dat wij hier met twee personen zitten. In de oproepingsbrief was gevraagd om met drie personen te komen, waaronder ook iemand van de *Private wealth department*. Wij hebben dat niet binnen KPMG,

vandaar dat we hier maar met twee zijn.

Wat doet KPMG Belastingconsulenten? Wij geven uiteraard assistentie en advies op het vlak van fiscaliteit. Wat wij proberen, is de klanten door ons advies het vertrouwen te geven dat zij op het vlak van hun lokale en internationale activiteiten handelen conform de wetgeving die van toepassing is.

Wij doen dat op drie grote gebieden: een afdeling vennootschapsbelasting, een afdeling indirecte belastingen en een afdeling personenbelasting. Ik zal straks wat specifieker ingaan op wat wij doen op het vlak van internationale fiscaliteit omdat dit relevant zal zijn in het kader van deze commissie.

Op het vlak van vennootschapsbelasting, en dat is een heel groot deel van onze activiteiten, helpen wij onze klanten met het invullen van hun belastingaangifte en met alle andere procedures en formaliteiten die daarmee verband houden.

Verder geven wij advies over vennootschapsbelasting, zowel lokaal als internationaal. Zoals u weet, is de fiscale wetgeving vrij complex. Wij proberen onze klanten daarin hun weg te laten vinden.

Meer recent zijn wij ook vrij actief op het vlak van takstechnologie. Daaronder verstaan wij een aantal tools die het mogelijk maken alle mogelijke formaliteiten op het vlak van fiscaliteit zo efficiënt mogelijk te maken en zo geautomatiseerd mogelijk te laten verlopen.

Wij proberen daar een automatisme in te bouwen door middel van technologie opdat alle formaliteiten en aangiftes zoveel mogelijk automatisch en zo efficiënt en correct mogelijk zouden verlopen.

Dat is belangrijk, ook in het kader van de toekomst. Zoals u wellicht al weet, zullen er in het kader van de internationale afspraken rond BEPS meer rapporteringen worden ingevoerd. Ook daar is het belangrijk dat wij die technologie zoveel mogelijk toepassen om alles zo efficiënt en correct mogelijk te laten verlopen.

Op het vlak van indirecte belastingen, btw, registratie, douane en accijnzen, doen wij hetzelfde. Wij helpen klanten bij het invullen van hun btw-aangiftes. Wij adviseren rond de toepasselijke btw-regels, de btw in een internationale context. In het kader van de gewone bedrijfsactiviteit is dat uiteraard ook zeer belangrijk omdat dat op alle handelsstromen weegt.

Ook hier passen wij zo veel mogelijk technologie toe, ook belangrijk omdat op het vlak van btw het aantal rapporteringen veel uitgebreider is dan op het vlak van vennootschapsbelasting.

Op het vlak van btw wil ik nog vermelden dat wij ook als aansprakelijke vertegenwoordiger optreden voor buitenlandse ondernemingen die geen entiteit in België hebben, maar die omwille van hun activiteiten in België toch een btw-registratie nodig hebben.

Wat betreft personenbelastingen ook weer dezelfde activiteiten. Wij helpen klanten bij het indienen van hun aangifte. Wij adviseren over de toepasselijke wetgeving.

Wie zijn onze klanten op het vlak van personenbelasting? Dat zijn vooral Belgische en buitenlandse werknemers die in een internationale context actief zijn. Wij werken bijvoorbeeld heel veel voor buitenlandse werknemers die door hun bedrijf naar België of tijdelijk naar België worden gezonden. Wij helpen die bij het vervullen van fiscale verplichtingen in België. Hetzelfde geldt voor Belgen die door hun werknemer naar het buitenland worden gestuurd. Ook daar, met de hulp van onze kantoren in andere landen, assisteren wij waar nodig.

Wij adviseren ook rond zaken zoals alles wat te maken heeft met de fiscale aspecten van verloning. Ook daar is onze klant niet de particulier of de werknemer, maar de werkgever of het bedrijf waarvoor men actief is.

In beperktere mate werken wij ook voor particulieren, vooral dan op het vlak van assistentie, op het vlak van het invullen van aangiften van personenbelasting en ook in het kader van zaken zoals de successiewetgeving.

Wat doet KPMG op internationaal vlak. Dat is misschien minder belangrijk, maar ook daar vervullen wij een aantal formaliteiten of helpen wij met een aantal formaliteiten die noodzakelijk zijn in het kader van internationale activiteiten, bijvoorbeeld het invullen van aangiften inzake roerende voorheffing.

Internationaal hebben wij in de loop der jaren ook heel veel geprobeerd om buitenlandse investeringen in België aan te moedigen, door middel van een aantal fiscale kenmerken die België bood. Ik denk daarbij bijvoorbeeld aan de coördinatiecentra, de distributiecentra, *infocap rulings*, *excess profit rulings*, notionele intrest,

initiatieven op het vlak van onderzoek en ontwikkeling.

In de loop van de voorbije 20 à 30 jaren, zolang die regimes van toepassing waren of zijn, hebben wij via ons internationaal netwerk in andere landen seminaries gegeven, waarbij wij geprobeerd hebben om buitenlandse bedrijven te motiveren om in België te investeren. Wij gaan ook regelmatig mee op regionale en federale handelsmissies, ook weer om de fiscale kenmerken die België biedt, mee in de kijker te zetten en toe te lichten.

Onze ervaring is dat fiscaliteit op het vlak van internationale investeringen toch een grote rol gespeeld heeft in het verleden, nu nog, maar daarop kom ik straks nog even terug. De regimes die België gekend heeft in het verleden, hebben in bepaalde gevallen er toch voor gezorgd dat buitenlandse groepen in België geïnvesteerd hebben eerder dan in onze buurlanden.

Wij komen hier dan eigenlijk ook op het vlak van de rulings. Dat was een zeer actueel thema de voorbije periode en jaren. Die rulings zijn niet eigen aan België. U weet dat de discussie rond rulings en nichefiscaliteit, om het zo te noemen, in een stroomversnelling is gekomen door de discussies rond de BEPS-actiepunten van de OESO, dus *Base Erosion and Profit Shifting*, waarbij men probeert om op internationaal vlak regels op te leggen om belastingvermijding op internationaal niveau zoveel mogelijk te vermijden.

Naast de BEPS-actiepunten zijn er uiteraard ook evoluties op Europees vlak. Wij kennen de discussies rond de staatssteun voor de *excess profit rulings*. In het verleden was er de *harmful tax competition*, die gemaakt heeft dat de coördinatiecentra, *infocap rulings* en dergelijke meer niet meer mogelijk waren in België of niet meer mochten toegepast worden.

Behalve de maatregelen die op internationaal vlak van toepassing worden of zijn, zijn er ook de gevolgen van de discussies rond allerlei *leaks*, die hebben gemaakt dat bedrijven – dit zien wij in de praktijk steeds meer – de BEPS-actiepunten bijvoorbeeld heel hoog op hun agenda hebben staan. Wij zien dat bedrijven proberen in alles wat zij doen, ervoor te zorgen dat er geen risico is en ook dat zij meer dan ooit transparant zijn op het vlak van fiscaliteit.

Die transparantie zal alleen maar toenemen, indien de richtlijnen of de maatregelen die internationaal worden opgelegd of mogelijkerwijze zullen worden opgelegd, van toepassing worden. Een extra rapportering zal dan immers noodzakelijk zijn.

Wat wij nog zien, is dat landen zich op fiscaal vlak aan het gewijzigde klimaat aanpassen. De nichefiscaliteit verdwijnt. Door de maatregelen inzake staatssteun, de BEPS-actiepunten en de anti-avoidancerichtlijn van de Europese Unie beseffen landen dat het moeilijk is met de nichefiscaliteit door te gaan. Wij zien dat in plaats van die lokale maatregelen naar een verlaging van het vennootschapsbelastingtarief wordt overgestapt. Landen zoals Nederland, Luxemburg, Ierland, Zwitserland en zelfs het Verenigd Koninkrijk, dat tegen 2020 een belastingtarief van 17 % heeft aangekondigd, concurreren in plaats van met de nichefiscaliteit met hun verlaagde tarief of laag tarief in de vennootschapsbelastingen.Die discussie zal wellicht ook in België worden gevoerd. In de praktijk zien wij echter het belang van een laag belastingtarief.

Ik wil, ten slotte, nog een woordje over ons klantenacceptatiebeleid doen.Zoals ik gezegd heb, legt KPMG Internationaal een aantal richtlijnen en procedures op inzake het soort klanten waarvoor wij mogen werken. De Belgische wetgeving heeft ook haar eigen regels, zoals de antiwitwaswetgeving. Bovendien is er de deontologie van het IAB, het Instituut van de Accountants- en belastingconsulenten, waarvan wij lid zijn en wiens deontologie wij uiteraard moeten volgen en die in de praktijk ook wordt gecontroleerd.

Wij volgen dus de procedures die daar worden opgelegd.Dat betekent in de praktijk dat wij een mogelijke klant, die zich aanbiedt, zullen screenen. Wij onderzoeken onder andere in publieke databanken en financiële rapporteringen of we kunnen en willen werken voor die klant. We houden rekening met de sector waarin die klant actief is. Ook in de Belgische antiwitwaswetgeving wordt een aantal sectoren als hoog risico beschouwd. Indien een klant of een potentiële klant in die sectoren actief is, dan hebben wij bijkomende procedures. Bijvoorbeeld voor een klant aanvaard wordt, moet die goedgekeurd worden door twee vennoten. In het geval van een hoogrisicosector zijn dat vier vennoten. We kijken daar streng op toe.

Indien een klant aanvaard wordt en nadien blijkt dat hij toch zaken doet die wettelijk niet kunnen of die niet door de beugel kunnen, dan stoppen wij de relatie met die klant. Indien de wet het oplegt,

doen wij de nodige notificatie aan het CFI via onze *compliance officer*, die wij ook hebben en zoals door de wet voorgeschreven is en in onze procedures opgenomen is.

Dat is eigenlijk wat ik in het kort wou zeggen over wat wij doen, onze niet-betrokkenheid bij de Panamaroute. Ik veronderstel dat er nog wel een aantal vragen is, waardoor ik u nog meer informatie kan geven over wat wij doen of wat wij denken.

Le **président**: Merci à vous. Je crois que c'est la première fois dans cette commission qu'une personne qui est entendue respecte le délai qui lui est imparti pour la présentation. Pour cela, soyez remercié. Si je comprends bien, KPMG n'est pas impliqué dans les Panama Papers. C'est ce que vous nous dites. Est-ce que ça veut dire aussi que, de manière générale – je vais vous donner la parole, chers collègues – KPMG ne propose jamais de solution juridique et fiscale à ses clients qui passeraient par des structures *offshore* situées dans des paradis fiscaux bancaires? Au-delà des Panama Papers, est-ce que KPMG s'interdit quoiqu'il arrive et vis-à-vis de toute demande de clients ou de propositions faites d'initiative au client de proposer des montages, des opérations qui transiteraient par des paradis fiscaux ou bancaires? Voilà, c'était ma question. Chers collègues, le débat est ouvert. Qui demande la parole? M. Piedboeuf. M. Deseyn. Je prends note des noms. M. Vanvelthoven. M. Van Biesen. M. Van Hees. M. Gilkinet, excusez-moi. Voilà, nous pouvons y aller, monsieur Piedboeuf.

Benoît Piedboeuf (MR): Monsieur le président, je remercie évidemment nos invités d'être là. C'est juste une réflexion parce que finalement depuis le début de nos auditions dans la commission Panama, on reçoit des banquiers qui n'ont jamais rien fait, on va maintenant recevoir des opérateurs de fiscalité, de conseil fiscal, qui n'ont jamais été impliqués non plus. Je me demande si finalement les Panama Papers ça existe et s'il y a des choses qui existent parce que finalement personne n'a jamais rien fait.

Alors, vous avez posé justement la question de l'optimisation fiscale. Quand on a un client important devant soi qui souhaite essayer, légalement bien entendu, le fait qu'il ne déclare pas après, ça, c'est vrai que ce n'est pas votre responsabilité ni votre problème, mais quand un client important vient dans un bureau comme le vôtre ou dans un bureau conseil comme le vôtre demander comment il y a moyen d'optimiser sa fiscalité en répartissant ses sociétés ou ses revenus dans le monde entier, je suppose que vous apportez quand même des réponses aux questions.

Roel Deseyn (CD&V): Mijnheer de voorzitter, ik wil daar even op voortborduren. De belastingparadijzen zijn natuurlijk geen virtuele settings. Het zijn reële settings voor bepaalde financiële, fiscale engineering, niet zelden gefaciliteerd door mensen met een zeer grote expertise. Wij doen vandaag uiteraard geen uitspraken over wie betrokken is in wat, maar het is belangrijk dat wij genieten van de kennis die in huis is op een groot kantoor om te kijken hoe bepaalde mechanismen en belastingparadijzen in dergelijke constructies worden betrokken.

De financiële instellingen, en bij uitbreiding ook de adviesverleningssector, moeten volgens het huidig wetgevende kader ook verdachte transacties melden aan de Cel voor Financiële Informatieverwerking. In de toekomst zal dat veel uitgebreider zijn en zal ook de systematiek misschien wat duidelijker zijn.

De vraag is dan ook of de administratie, de BBI, daarmee aan de slag kan omdat er ook geen echte overslag is tussen de Cel voor Financiële Informatieverwerking en het centraal aanspreekpunt.

Het zou goed zijn om van de experts vandaag te horen wat hun mening is over de aanmeldingsprocedures. Is dat duidelijk? Wat verwacht men daarvan in de toekomst?

De vraag ten gronde die voorligt, is wat tot op heden de praktijk is. Hoe evalueert u de meldingen die er zijn gebeurd? U hebt in uw inleiding opvallend genoeg niets gezegd over de meldingen of de aanleiding tot meldingen. Ik kan mij voorstellen dat u zegt dat u te goeder trouw een oplossing tracht te vinden of een administratieve verplichting vervult, maar dan wordt u, met de dossiers die u worden voorgelegd, ongetwijfeld in een aantal gevallen geconfronteerd met links, transacties, activa die worden aangehouden op belastingparadijzen. Wat is daar de frequentie? Hoe wordt die aanmeldingstool gebruikt? Is dat een reden om de samenwerking stop te zetten omdat u op geen enkele wijze wil worden gelieerd met dergelijke praktijken? Ik kan mij niet voorstellen dat daar zo’n grote orthodoxie is. Als het legaal is en als een planningstool kan worden ingezet, is het natuurlijk niet de verantwoordelijkheid van de adviesverlener, maar wel van de parlementaire commissie en de wetgevende macht om dat te verhelpen.

In de praktijk moeten toch een aantal zaken zijn geconstateerd binnen het eigen klantenbestand. Het is zeer interessant om te reconstrueren wat er werd gedetecteerd, aangemeld en geadviseerd. U bent ook actief in een netwerk. Het zou goed zijn te weten of het opzetten van montages — zonder daarover een waardeoordeel uit te speken — gebeurt met geaffilieerde maatschappijen binnen de KPMG-groep, of met bepaalde banken of dochterondernemingen van Belgische banken.

Men kan niet zeggen dat niemand ooit betrokken is geweest, maar er zijn wel indicaties naar honderden dossiers die niet op de fiscale radar verschijnen in België. Dat is natuurlijk een bijzonder vreemde zaak. Het zou dus goed zijn om toch even vanuit de praktijk te getuigen van wat wel werd gedetecteerd.

Peter Vanvelthoven (sp.a): Ik dank u voor uw toelichting. Het spreekt voor zich — u bent daarmee begonnen — dat KPMG nooit betrokken is geweest bij de oprichting van schermvennootschappen. U bent de specialisten van wat ik de wettelijke belastingontwijking zal noemen.

Wat ons in deze commissie bezighoudt, en wij hebben het ook aan de bankinstellingen voorgelegd, is de vaststelling dat wat in het ene land onwettig is in een ander land wel wettig kan zijn, vandaar de route via Luxemburg naar Panama. Tot hiertoe moeten wij de conclusie trekken dat alle cliënten van die financiële instellingen zelf verstandig genoeg waren, wanneer zij tot ontwijking of zelfs ontduiking via Panama overgingen, daarvoor zelf de parate kennis hadden en dat de bankinstellingen het hun niet hebben voorgekauwd.

Andere leden hebben deze vraag al gesteld. Als u zo'n verzoek krijgt of als u mogelijkheden ziet via Luxemburg of andere landen waar iets wel wettig is dat hier niet wettig is, adviseert u dan uw cliënten om naar een ander land te gaan met hun centen, omdat daar zaken kunnen die hier niet kunnen?

Ondertussen heeft men in Luxemburg blijkbaar, in het kader van de rulings, een ietwat andere manier van werken afgesproken. De cliënt, degene die de ruling afsluit, zou blijkbaar geen kopie meer krijgen van de ruling die met de Luxemburgse administratie afgesloten werd. Er zou wel een kopie worden bezorgd aan de raadgever. U kunt er zich vanaf maken door te zeggen dat u geen Luxemburgse dienstverlener bent en dat de vraag daar gesteld moet worden, maar ik kan mij voorstellen dat u daarvan kennis hebt, in het kader van de contacten met — u hebt er een slide aan gewijd — KPMG International. Klopt dat verhaal? Klopt het dat — KPMG is raadgever in Luxemburg — de raadgever wel de tekst van de ruling mee krijgt, naast de administratie, die er uiteraard een exemplaar van heeft, maar dat de betrokken belastingplichtige er geen kopie van krijgt?

Voorts heb ik begrepen dat de grote advieskantoren intern lijsten bijhouden van wat mogelijk onderhandelbaar is in het kader van belastingafspraken in de verschillende landen. Klopt het dat er interne lijsten bestaan? Ik kan mij voorstellen dat dit bestaat. Als dat zo is, is het misschien interessant om die inlichtingen desgevallend over te maken aan de Europese commissaris die bevoegd is voor staatssteun. Daarover ook graag enige duidelijkheid.

Over de *excess profit rulings* heb ik nog deze vraag. Het spreekt voor zich dat u daar advies over geeft. U zei dat u dat u dat al jaren doet. Uiteraard. Hebt u een zicht op het aantal dossiers? Dat is misschien geen parate kennis, maar hoe dikwijls hebt u een dergelijke ruling voor een van uw cliënten, een belastingplichtige, aangevraagd?

Ik neem aan dat er ook een zogenaamde *client note* is die bij een afgesloten ruling aan de klant wordt overhandigd. Zit er bij die *client note* ook een disclaimer in het kader van uw verantwoordelijkheid dat wanneer de regeling in de toekomst als staatsteun zou worden beschouwd, die discussie over de excess profit rulings met Europa bestaat vandaag, uw kantoor daarvoor niet verantwoordelijk kan worden gesteld?

Bevat die disclaimer een verwijzing naar het feit dat de *excess profit rulings* door de Belgische administratie niet worden meegedeeld aan de fiscale administratie van andere landen? Want dat blijkt het geval te zijn. Staat dat daar ook in? Ik had graag die verduidelijking van u ontvangen.

Luk Van Biesen (Open Vld): Mijnheer de voorzitter, het stond in de sterren geschreven. Het is ook zo bij de banken gebeurd en het is ook daarvoor reeds gebeurd. Wij deden gisteren alles perfect volgens de regels en vandaag doen wij zelfs nog beter.

Wij doen vandaag zelfs nog meer volgens de regels, wat natuurlijk wijst op een grote

eigenaardigheid, want iedereen komt ons telkens vertellen dat er vandaag eigenlijk geen fiscale fraude is of dat er toch niet een of andere georganiseerde vorm van fiscale fraude is.

Ik moet eerlijk bekennen dat ik van jullie een andere uiteenzetting had verwacht, hoewel ik uiteraard enorm veel respect heb voor uw firma en de werkzaamheden in ons land. Ik had echter verwacht dat u coöperatief aan de commissie zou meewerken, door aan te geven wat u in het verleden hebt vastgesteld en door aan te geven op welke manieren vandaag nog bepaalde routes worden uitgetekend.

De Panamaroute is al jaren drooggelegd, zoals u en iedereen weet. Niemand durft echter te zeggen welke de nieuwe routes zijn of op welke manier de nieuwe routes worden gecreëerd.

Ik had gehoopt en ik hoop nog altijd van u een substantieve bijdrage te krijgen over de manier waarop wij de fiscale fraude beter kunnen aanpakken, over de manier waarop wij ze samen kunnen aanpakken, over de wijze waarop wij als beroepsmensen metgezellen kunnen zijn en ervoor kunnen zorgen dat fiscale fraude in dit land kan worden tegengehouden alsook over de manier waarop wij die fraude samen kunnen bestrijden.

Daartoe hebben wij nog meer sluitende wetgeving nodig.Daarom heb ik nogmaals de hiernavolgende vraag voor u. Welke aanbevelingen zou u doen, mocht u een opdracht krijgen die door het Parlement zou zijn betaald, waarbij het Parlement aan KPMG zou vragen een studie over fiscale fraude te maken en ons de aanbevelingen ter zake te geven? Geef ons eens de aanbevelingen die u zou doen om de fiscale fraudewetgeving beter en de wetgeving stringenter te maken. Dat lijkt mij een opdracht die wij ook van u mogen verwachten. Daarom hoop ik dat u als bijlage aan onze commissie alsnog een aantal aanbevelingen voor een beter beleid inzake fiscale fraude zult sturen.

Ik wil het nu even over uw uiteenzetting zelf hebben. U spreekt over klantenacceptatiebeleid. Wanneer weigert u een cliënt? Dat zou ik graag willen weten.

U zegt dat wanneer beslist wordt voor welke klanten u nog mag werken daar een bepaalde soort financiële rapportering aan voorafgaat. Welke elementen bevat die financiële rapportering? Zijn dat de algemene financiële ratio’s als solvabiliteit, liquiditeit en dergelijke? Is de klant wel bij machte zijn factuur ooit te betalen?

Wat zijn de elementen die u uit de rapporten haalt op basis waarvan u zegt dat wij voor deze klanten nog mogen werken? Of zegt u effectief dat bepaalde klant op de grens van de fiscale fraude loopt, waarvan wij vermoeden dat hij ons de opdracht zal geven bepaalde gelden te repatriëren of veilig te stellen in een ander oord, zodat die in België niet kunnen worden belast?

Indien u dat doet, en het zou u sieren als u die klanten zou weigeren, wat gebeurt er dan met die kennis van weigering? Is er op een of andere manier een aangifte bij de antiwitwascel, de CFI? Of wat gebeurt er eigenlijk met de klanten die u om die redenen niet aanvaardt? Ik heb het over de klanten waarvan u vermoedt dat zij u willen gebruiken om een bepaalde toetsing van het fiscaal recht te doen, of die met andere woorden een fiscale fraude willen organiseren?

Over de belastingparadijzen zelf is de vraag hoe u daar de selectie uitvoert. Op welke wijze? Wanneer is voor u een land een belastingparadijs? Volgt u wat dat betreft stricto sensu de OESO-lijsten en -bepalingen, of zegt u internationaal binnen KPMG onze eigen standaardregels afgesproken te hebben over welke landen het gaat?

Tot daar mijn vragen.

Marco Van Hees (PTB-GO!): Merci tout d'abord à nos hôtes pour leur présence.

J'aurai d'abord une question sur leur présence à deux plutôt qu'à trois. Vous nous avez dit qu'il n'y avait pas de gestion de fortune chez KPMG Belgique, mais je vois sur votre site internet, si je suis bien sur le bon site, qu'il y a quand même une branche d'activité de *family business*, où l'on règle notamment les questions de droits de succession. N'est-ce pas une forme de gestion de fortune ou bien est-ce quelque chose que vous ne faites pas du tout? J'ai quand même un peu de difficulté à le croire. Pouvez-vous être plus précis à ce sujet?

Vous nous parlez de secteurs ou de clients à risque, où il faut quatre associés plutôt que deux pour accepter un client. Pouvez-vous nous préciser quels sont ces clients et ces secteurs à risque? Avez-vous des clients dans le secteur diamantaire? Dans ce cas, quelle est votre façon d'agir? Quelle est, par exemple, votre prévention des risques dans un tel secteur? Nous avons besoin de choses concrètes. Donc, vous pouvez nous expliquer à partir d'un secteur sans nous

dévoiler des noms de clients – cela va de soi.

Pouvez-vous aussi nous expliquer comment vous agissez par rapport à des clients qui ont des filiales dans des paradis fiscaux? Paradis fiscaux, au sens large du terme, car nous pouvons avoir des définitions différentes. En tout cas, la plupart des grands groupes ont des filiales dans de tels pays. Vous travaillez pour de nombreux grands groupes. Je pense que la probabilité est faible, voire nulle parmi vos clients. Comment gérez-vous cela chez vos clients? Je n'ai évidemment pas dit que c'était vous qui conseilliez de créer de telles filiales. Je vous demande seulement comment vous agissez quand la situation se présente – et je suis sûr qu'elle se présente.

Vous pouvez peut-être également nous expliquer quel est le lien dans votre société entre les activités d'audit et de conseil fiscal. Y a-t-il une étanchéité totale ou y a-t-il des liens? Je suppose qu'il doit y en avoir. Pouvez-vous nous préciser de quel genre?

J'ai bien entendu que vous insistiez sur le fait qu'il s'agit de KPMG Belgique et pas d'un autre pays. Au Canada, on sait qu'il y a eu une affaire, appelée d'ailleurs là-bas l'affaire KPMG, où une vingtaine de riches clients de KPMG ont dissimulé 130 millions de dollars, canadiens je suppose, via des sociétés écrans à l'Île de Man. Vous allez nous dire que vous n'avez rien à voir avec KPMG Canada – je pourrais le comprendre. Comment gère-t-on cela au niveau de KPMG mondial? Si KPMG Canada le fait, quelles explications pouvez-vous nous donner pour affirmer que chez KPMG Belgique, on ne le fait pas, parce qu'il y a une différence fondamentale entre KPMG Canada et KPMG Belgique, et c'est celle-là?

Introduisez-vous des *rulings* qui ont un rapport avec des paradis fiscaux? Introduisez-vous des *rulings* où un paradis fiscal intervient d'une manière ou d'une autre, que ce soit pour une société ou pour une personne physique, pour des droits de succession, ou que sais-je?

Georges Gilkinet (Ecolo-Groen): Monsieur le président, comme l'ont dit d'autres collègues, une constante parmi les personnes que nous recevons, c'est qu'elles nous disent toutes être, sur le plan éthique et de la légalité, absolument irréprochables. Nous, nous cherchons justement là où il y a un problème. Donc, désolé si, par la suite, je suis discourtois en pointant deux faits. Le premier, c'est que KPMG et, globalement, ceux qu'on appelle les *Big Four*, dont vous faites partie, sont pointés par le Consortium journalistique (ICIJ) à l'origine des Panama Papers comme étant des conseillers actifs des sociétés qui essayent d'échapper à l'impôt.

Le site en question fait référence à une étude du Sénat étasunien qui a lui-même mené une enquête et explique des calculs qui auraient été réalisés par des consultants de KPMG disant: "Le risque que nous encourrons est de x millions de dollars, mais le bénéficie potentiel est de dix fois ces x millions de dollars, donc prenons le risque." Quelle est votre réponse par rapport à cela? Pouvez-vous nous garantir que ce type de calcul de risque n'existe pas?

Deuxième élément auquel je voudrais faire référence, c'est une affaire récente dans laquelle des conseillers de KPMG ont été condamnés en Belgique, en avril 2015, au tribunal d'Anvers pour avoir aidé une société allemande à échapper à l'impôt lors la revente de leur société. Avez-vous un commentaire à faire sur ce dossier qui n'est pas très ancien et qui est en contradiction avec des éléments que vous avancez? Et si effectivement ce n'est pas votre société, ce n'est pas KPMG qui conseille ces personnes qui essaient d'échapper de façon illégale à l'impôt, qui sont les personnes qui les conseillent? C'est une question que j'ai déjà posée à d'autres personnes avant vous. Ce n'est jamais une banque, ce ne sont pas les *Big Four*. Pouvez-vous nous aider à orienter nos recherches? Étant dans le secteur, je pense que vous avez une vision globale de la question. Y a-t-il des groupements et des personnes que nous n'avons pas encore auditionnés, que nous devrions auditionner dans le cadre de nos travaux pour essayer de trouver là où cela ne fonctionne pas?

Troisième élément, vous faites partie d'un groupe international, présent dans 556 pays. Pouvez-vous nous détailler ces pays? Ne faites pas de grimace, monsieur le président, ne vous émouvez pas!

Le **président**: Vous avez dit "556 pays".

Georges Gilkinet (Ecolo-Groen): Il s'agit de 156 pays, excusez-moi. Parmi ces pays, dans combien de paradis fiscaux êtes-vous présents? Quel est le pourcentage du chiffre d'affaires réalisé par KPMG qui est réalisé dans ces paradis fiscaux? Au sein de votre groupe KPMG, y a-t-il une collaboration entre KPMG Belgique et les filiales de KPMG dans ces paradis fiscaux? Comment cela fonctionne-t-il? Etes-vous des entités totalement autonomes ou existe-t-il des collaborations structurellement organisées?

Enfin, vous êtes soumis, comme les autres firmes dans le secteur du chiffre, à l'obligation de déclaration à la CTIF en cas de soupçon de fraude. Pouvez-vous, comme d'autres l'ont fait avant vous, nous citer sur les cinq dernières années, par exemple, le nombre de dénonciations à la CTIF que vous avez réalisées? Essayez de nous donner une typologie! Quels types d'éléments vous ont-ils mis la puce à l'oreille et vous ont-ils conduits à dénoncer certains clients à la CTIF?

Comment gérez-vous à l'interne le risque de réputation que cela peut engendrer? J'imagine que si vous dénoncez trop de personnes, finalement, des clients vont se dire: "On ne va pas travailler avec KPNG parce qu'ils ont la détente un peu facile." D'un point de vue commercial, ce n'est pas si évident pour une firme comme la vôtre de dénoncer. C'est un choix qui doit être difficile. Je me mets à votre place, je le comprends tout à fait. Comment gérez-vous cette contradiction apparente entre le fait d'être le plus accueillant possible, le plus attirant pour un investisseur et, en même temps, le fait d'être rigoureux par rapport à une loi qui ne lui plaît pas toujours?

Rob Van de Velde (N-VA): Mijnheer de voorzitter, ik heb een vijftal heel concrete vragen.

Ten eerste, wat betreft het profiel van uw cliënteel ten opzichte van de betrokkenen in alle fiscale fraudezaken, ziet u daar parallellen of eerder een duidelijk onderscheid?

Ten tweede, gezien uw internationale positie en gezien het feit dat er internationaal ook totaal andere wetgevingen gelden, kan ik mij indenken dat het opmaken van een eenvormige en eenduidige deontologische code voor een operatie als die van u, niet zo eenvoudig is. Ik vraag mij af in hoeverre die deontologische code op internationaal vlak bestaat of wordt dat lokaal aangepast aan de situatie?

Ten derde, is het begrip “ernstige fiscale fraude” voldoende of is dat een begrip waar ook u mee worstelt?

Ten vierde, hebt u bewijzen van of inzicht in, of hebt u oefeningen gemaakt in uw groep naar de relatie tussen de complexiteit van fiscaliteit en eventuele ontwijking, al dan niet fraude?

Tot slot, heel dit verhaal speelt zich natuurlijk af in een economische omgeving en met een machtsstrijd op de achtergrond. Het gaat immers om de macht om het kapitaal. Wie de economische factor “kapitaal” het beste kan beheren en aantrekken, zal daar economisch ook de vruchten van plukken. Heel dit verhaal, met op de achtergrond een gesteund offensief door journalisten, heeft natuurlijk een keerzijde. Die keerzijde heeft te maken met kapitaal en macht.

Om daar inzicht in te krijgen, vraag ik mij af of grondige fiscale wijzigingen binnen verschillende landen of in een land, direct kapitaalverplaatsingen tot gevolg heeft bij uw cliënteel.

Over welke volumes spreken we dan? Zijn dat veel bedrijven, alle bedrijven, een paar bedrijven? Is er een profiel van een bepaald type bedrijf dat zich daarmee bezighoudt? Of heeft dat gewoon te maken met een marktwerking, waarover elke goede bedrijfshuisvader zich ontfermt?

Die productiefactor kapitaal is immers net zo valabel als arbeid en grondstoffen en als de grondstoffen in prijs veranderen, dan wordt er geshopt. Dit is een van de grondstoffen die ontzettend belangrijk is voor uw economisch proces en die heel volatiel en beweeglijk is.

Ik kan mij indenken dat wanneer de kostprijs van die grondstof wijzigt, dit een gevolg heeft op de plaats daarvan. Ik vraag mij af of u daarop zicht hebt en of u dat kunt kwantificeren. Dat is natuurlijk moeilijk, want u hebt veel klanten. Het zou evenwel nuttig zijn om daarvan een aanduiding te hebben.

Aldo Carcaci (PP): Merci, monsieur le président. Comme mes collègues, je m'associe aux remerciements adressés à nos orateurs de cet après-midi. Mais je voulais quelques petites précisions, et poser une question bien précise. Si j'ai bien compris la présentation que vous nous avez faite, finalement KPMG est une grande fiduciaire; on s'occupe des déclarations fiscales, de la TVA etc., sauf que, contrairement à d'autres fiduciaires, le *core business* de KPMG n'est pas le citoyen lambda ou nos petites et moyennes entreprises; ce sont de grandes entreprises et des multinationales.

Et donc, je peux comprendre que rien ne se passe peut-être au niveau belge, car je suis convaincu que les sociétés belges qui sont impliquées dans les Panama Papers ne l'ont pas nécessairement fait via la Belgique. Mais vous êtes aussi une société de conseil, et là on peut s'imaginer, je me pose la question, pourquoi ne pas répondre aux besoins du client? Sauf que la partie qui gêne un peu plus, on peut lui conseiller de s'adresser à la

filiale luxembourgeoise qui, elle, n'a peut-être pas le même problème que la filiale belge. Car, quoiqu'on dise, quand même, le Luxembourg, c'est quand même la place où tout cela se produit. Le Luxembourg, c'est *the place to be*, je crois, en matière de, - comment dirais-je? - de montages fiscaux et autres.

Je voulais vous poser une question bien précise et je crois que le collègue en a parlé tout à l'heure. C'est concernant le code de déontologie. Est-ce que vous êtes, dans votre corporation, tenu par un code de déontologie, et quel est-il? Que dit brièvement… quelle est la substance de ce code de déontologie que vous êtes tenus de respecter? Je vous remercie.

Vincent Scourneau (MR): Merci, monsieur le président. J'ai le sentiment que, au Panama, plus le canal s'élargit, et plus la vertu financière s'élargit aussi. J'entends par là évidemment tout ce qui a été changé par les collègues, et je m'inscris dans le prolongement de ce qu'a dit mon collègue Benoît Piedboeuf, avec une petite question à poser à KPMG.

Dans le prolongement des Panama papers, le 3 mai 2016, KPMG a fait une annonce sur son site internet. Cela part des États-Unis mais j'imagine qu'une publicité faite au nom de KPMG rayonne sur l'ensemble du groupe et sur l'ensemble des pays où siège KPMG. Cette publicité annonce que les personnes qui sont dans les problèmes Panama papers peuvent s'adresser à KPMG qui propose les services suivants: service d'assainissement, analyse des conséquences fiscales, gestion de la crise, atténuation des risques futurs, conseils légaux, bref, je dirais quelque part, tout ce qui permet de contourner le problème du Panama papers en tant que tel, pour les personnes directement concernées par un compte au Panama.

J'imagine que ce message s'adresse surtout aux personnes en difficulté, c'est-à-dire aux personnes qui ont contourné les modalités légales préalablement à l'ouverture d'un compte au Panama. J'aurais souhaité savoir, monsieur le président, si par rapport à cette publicité qui de manière indirecte, concerne KPMG Belgique, certaines personnes en Belgique se sont adressées sur cette base à KPMG Belgique.

Je m'arrêterai là parce qu'évidemment, c'est l'objet principal de l'intervention mais elle s'inscrit de manière plus générale dans le débat sur la moralité a posteriori de cette déontologie. Doit-on finalement ne l'avoir qu'à titre préalable ou cette déontologie et cette moralité doivent-elles soutenir la politique d'un groupe jusqu'après la crise?

Marc Bourgeois: Tout d'abord, lors d'une précédente audition, il a été fait état du fait que la loi relative au blanchiment avait un champ d'application qui pouvait encore être élargi et notamment - la suggestion avait été émise - aux personnes qui travaillent dans les grandes firmes d'audit et qui n'ont pas la qualité d'experts comptables ou de conseillers fiscaux couverts par les instituts et qui donc n'entrent pas dans le champ d'application de cette obligation de dénonciation. Pareille extension vous apparaît-elle inopportune?

La deuxième question a trait à l'abus fiscal. Depuis son introduction, est-ce que vous pouvez dire que cette norme a quelque peu changé? Les pratiques et la culture d'optimisation, la manière de s'attacher au texte et de tracer la ligne entre ce qui est licite et illicite? Cette ligne demeure la même, je pense, mais les inopposabilités se sont accrues grâce à l'abus fiscal. Est-ce que c'est un fait ou est-ce que c'est un coup d'épée dans l'eau si je puis dire? Est-ce que ça a changé vos pratiques à cet égard?

Une troisième question a trait à la taxe Caïman. La doctrine fiscale fait état de nombreuses défectuosités caractérisant le régime de cette taxe. Est-ce que vous auriez des suggestions à faire en termes d'amélioration au législateur?

Enfin, la dernière question a trait à ce que les journalistes appellent les lanceurs d'alerte. Le Parlement, le législateur va probablement s'interroger sur la création d'un cadre ou en tout cas réfléchir à la création d'un cadre relatif au traitement de ces personnes qui dénoncent à des destinataires a priori inattendus, des journalistes, des informations qui sont a priori couvertes par le secret d'entreprise. Est-ce que vous auriez un certain nombre de recommandations à faire de ce point de vue-là, dans la recherche du point d'équilibre qui sera celui qui sera la tâche primordiale du législateur? Est-ce qu'il y aura des barrières à ne pas franchir selon vous? Je vous remercie.

Mark Delanote: Ik heb maar één kleine vraag. U hebt heel terloops gezegd dat u ook adviseert over successiewetgeving. Is dat dan successieplanning? Hoe ver gaat die successieplanning? Dat is een puntje dat ik niet goed begrepen heb in uw uiteenzetting.

Le **président**: Merci. S'il n'y a pas d'autres

questions, chers collègues, je vais laisser comme à l'accoutumée quelques minutes aux représentants de KPMG pour leur permettre d'organiser leurs réponses. Puis nous nous revoyons tout de suite.

La réunion publique de commission est suspendue de 15.02 heures à 15.11 heures.
De openbare commissievergadering wordt gesloten van 15.02 uur tot 15.11 uur.

Chers collègues, je vous propose de reprendre nos travaux. Je redonne immédiatement la parole aux représentants de KPMG.

Koen Maerevoet: Mijnheer de voorzitter, wij hebben alle vragen genoteerd en ik zal proberen ze te beantwoorden. Als de antwoorden niet overeenkomen met de bedoelde vraag, dan zegt u het maar.

Eén, KPMG stelt nooit oplossingen voor die via offshorestructuren gaan. Ik zal dat misschien even kaderen. De problematiek die in de Panama Papers naar voren is gekomen, betreft vooral individuen of particulieren die hun persoonlijk vermogen hebben verstopt, bij wijze van spreken, in Panama of andere offshorevennootschappen. Zoals gezegd zijn wij daar niet bij betrokken. Dat betekent ook dat wij geen structuren voorstellen die via offshorestructuren gaan, toch niet met de bedoeling om vermogens te verbergen of om puur fiscale redenen.

Wat ook belangrijk is, is dat de fiscale planning voor ons cliënteel in de mate van het mogelijke probeert rekening te houden met de zaken die zij doen. Daar is de substantie belangrijk. Bedrijven vestigen zich dus in landen waar zij activiteiten hebben. Ik kan dus inderdaad antwoorden dat wij geen offshorestructuren voorstellen.

Wie doet dat wel? Ik denk dat de lijst die kan worden geraadpleegd via de website van het international consortium duidelijk is. Het gaat inderdaad om particulieren.

Er was ook een vraag over wat belastingparadijzen zijn. Wij bekijken dat in functie van de Belgische fiscale wetgeving. In het fiscaal wetboek staat een aantal — niet altijd duidelijke— criteria die bepalen wat een fiscaal paradijs is, wanneer bijvoorbeeld een dividendinkomen uit een bepaald land niet kan worden vrijgesteld in België. Dat is de enige houvast die wij op dat vlak hebben. Wij proberen daar zoveel mogelijk de wet en de bedoeling van de wetgever te interpreteren om te zien wat een belastingparadijs is en wat volgens de Belgische fiscale wetgeving de gevolgen zijn van het werken vanuit of via een belastingparadijs.

De volgende vraag ging over de aanmeldingprocedures in de praktijk tot op heden, en de frequentie daarvan. Ferdy, wil jij dat uitleggen?

Ferdy Foubert: Wij hebben, zoals al gezegd, een klantenacceptatiebeleid, waarbij een onderzoek gedaan wordt om beter te weten wie de klant is. Er kan worden gekeken naar alle mogelijke bronnen. Er komt dan een aantal financiële rapporten. Zelfs een eenvoudige *search* via Google kan in een aantal gevallen heel wat indicaties aanleveren over wie de klant is.

Wij zullen kijken naar de rekeningen van de internationale groep. Wij zullen kijken hoe de structuur van de groep in elkaar zit. Als wij op een gegeven moment zien dat er verdachte transacties zijn die gemeld moeten worden, komt er binnen het kantoor een hele procedure op gang. Waarom zo’n procedure? Omdat wij er als organisatie voor gekozen hebben te werken met een *compliance officer* voor de antiwitwaswetgeving. Dat is mogelijk wanneer men een samenwerkingsverband heeft tussen economische beroepers. Wij hebben iemand die verantwoordelijk is voor heel KPMG België. Dat is toevallig iemand van onze afdeling bedrijfsrevisoren, maar het zou ook iemand anders kunnen zijn. Daar wordt bekeken of er gemeld moet worden, en indien nodig wordt er wel degelijk melding gemaakt aan de CFI.

Het juiste aantal meldingen dat KPMG gedaan heeft, moet ik u helaas schuldig blijven. Ik kan u geen getal noemen. Ik kan u wel zeggen dat het niet schering en inslag is dat zulke meldingen gebeuren.

Het eventueel doen van een melding na het zien van een verdachte transactie zal inderdaad aanleiding geven tot ofwel het niet aangaan van de relatie met de cliënt, ofwel het stopzetten van de relatie met de cliënt. Eens een cliënt aan boord is, zijn er twee dingen. Het klantenteam wordt geacht constant op de hoogte te blijven van wat er bij zijn klant gebeurt. Maar, om de drie jaar is er ook een formeel moment waarbij de cliënt opnieuw bekeken wordt alsof hij als nieuwe klant aan boord zou worden genomen.

Wij hebben dus een aantal procedures om dat te ondervangen. Om een voorbeeld te geven, ik ben onlangs gecontacteerd door een individu dat zei

dat hij binnenkort waarschijnlijk door zijn werkgever ontslagen zal worden — het gaat om een internationaal bedrijf — en dat hij op zoek is naar iemand die hem wil helpen om een agressieve fiscale planning op te zetten in verband met zijn vertrek bij dat bedrijf en de ontslagvergoeding. Wij hebben daar vriendelijk voor bedankt. De man had letterlijk gezegd: “ik zou graag hebben dat daar nul belastingen op betaald wordt.”

Op dat moment is gezegd dat die man niet door onze procedure zou komen; dat wij daar niet zouden assisteren. Er is op een gegeven moment gezegd: er wordt gemeld aan de CFI, zou er geen overdracht moeten gebeuren van de gegevens van de CFI aan de BBI? Dat was eigenlijk een vraag naar de wetgever toe, of het daar moet gebeuren. Bij ons is eigenlijk de opdracht dat wij de melding moeten doen. Het gaat naar de CFI. Voor ons eindigt het daar. Om even te anticiperen op een vraag die nog komt over de reputatie van de kantoren: houden een eventuele meldingsplicht en publiciteit naar de markt, dat een kantoor dit zou doen of niet zou doen, ons commercieel tegen. Het antwoord is nee want de antiwitwaswetgeving heeft zelf in mechanismen voorzien. Die bepaalt namelijk dat wij onze klanten niet mogen verwittigen dat wij een melding aan de CFI gaan doen. Daar zit dus een anonimiteittoets op die tegelijkertijd ook een bescherming is voor ons als beroepsbeoefenaar om die meldingen in alle openheid te kunnen doen.

Koen Maerevoet: Dan was er de vraag of wij klanten adviseren om naar een ander land te gaan. Er was nog een andere vraag die er verband mee hield, over het eventueel verplaatsen van kapitaal. Wij adviseren geen klanten om naar een ander land te gaan. Wat wij wel zien bij klanten op het ogenblik waarop het fiscaal regime in een bepaald land fundamenteel verandert, is dat er inderdaad een vorm van kapitaalverschuiving is. Om een voorbeeld te geven, door de vermindering van het belang van de notionele intrestaftrek en het afschaffen van coördinatiecentra in het verleden zagen wij dat de financieringscentra van internationale groepen die in de jaren ’90, begin 2000 zeer talrijk aanwezig waren in België, zich verplaatsen naar andere landen, zoals Zwitserland en Ierland. Dat heeft dus inderdaad wel degelijk gevolgen. De bedrijven passen zich inderdaad aan het gewijzigd fiscaal regime aan.

Adviseren wij klanten om dat te doen? Nee, wij hebben ook liever dat zij in België blijven, dat is ook goed voor onze business. Het is echter uiteraard de klant zelf die beslist waar hij actief gaat worden. Wij kunnen hem niet tegenhouden.

Dan een paar vraagjes in verband met Luxemburg. De rulings. Ik heb ook gehoord dat de Luxemburgse belastingadministratie inderdaad geen schriftelijke rulings geeft maar mondelinge. Ik heb dat gehoord, ik kan het niet bevestigen.

Wat ik niet gehoord heb, ook niet opgevangen van onze collega’s in Luxemburg, is dat er een kopie aan de raadgever zou worden gegeven. Bij mijn weten is dat niet het geval.

Bestaan er lijsten met zaken die onderhandelbaar zijn? Niet in ons netwerk. Wat wij wel hebben, zijn netwerkvergaderingen. De mensen die met internationale fiscaliteit bezig zijn, komen af en toe samen. Er wordt uiteraard wel informatie uitgewisseld over wijzigingen in de fiscale wetgeving. Er is een uitwisseling van informatie op een informele basis, maar er zijn bij ons geen lijsten met wat onderhandelbaar is.

Excess profit rulings. Op ons kantoor hebben wij een beperkt aantal dossiers. Ik denk dat wij er 2 of 3 hebben, maximum. De disclaimer valt onder onze gewone opdrachtbrief. Dus voor elke job, elke klant die wij doen hebben wij een opdrachtbrief waarin de voorwaarden van onze activiteiten staan en waarin ook onze aansprakelijkheid wordt omschreven.

Wordt daar uitdrukkelijk naar staatssteun verwezen? In die opdrachtbrief zelf niet, omdat het een algemene opdrachtbrief is. In de advisering daarrond is dat een thema dat inderdaad wel aan bod is gekomen, maar ik zou in elk concreet dossier moeten kijken om te zien wat daarover precies op papier is gezet.

Het is natuurlijk ook een vrij moeilijke zaak, in die zin dat een klant een akkoord met de overheid, met de belastingadministratie afsluit, waarop dan nadien moet worden teruggekomen door diezelfde overheid.

Hoe fiscale fraude beter aanpakken? Aanbevelingen. Dat is een vraag van de heer Van Biesen, denk ik. Daar moeten wij een onderscheid maken tussen de fiscale fraude door particulieren. De vraag is ook aan bod gekomen. Niemand die hier komt adviseert blijkbaar over offshorevennootschappen. Wie dan wel? Ik denk dat de lijst van het consortium toch wel heel wat duidelijkheid gaat geven. Wij hebben die lijst doorgenomen. Er is geen enkel Big Four-kantoor daarin vermeld wordt. De Belgische adviseurs die

worden vermeld, ken ik eigenlijk niet. Dus ik denk dat wij daar meer in de niches zitten en dat er advisering gebeurt door personen die niet noodzakelijk de nodige competentie hebben.

Ik kom terug op de opmerking van de heer Bourgeois, om eventueel strengere regels op te leggen aan fiscaal adviseurs. Nu mag eigenlijk iedereen fiscaal advies geven. Enkel de benaming 'belastingconsulent' is beschermd. Zolang men zichzelf niet een belastingconsulent noemt, maar iets anders, vallen verschillende regels en ook meldingsverplichtingen weg. Een optie, een mogelijkheid, bestaat erin om het beroep van fiscaal adviseur beter te regelen, door in plaats van enkel de naam te beschermen, de activiteit te reguleren.

Op het vlak van fiscale fraude of belastingvermijding – een juiste benoeming ervan ligt altijd moeilijk – voor vennootschappen denk ik dat het belangrijk is om de BEPS-actiepunten te implementeren in de Belgische wetgeving. Dat geldt ook voor de Europese anti-avoidancerichtlijn. In de praktijk zien wij – daarmee beantwoord ik ook een van de gestelde vragen – dat bedrijven zeer voorzichtig omgaan met de BEPS-actiepunten. Waar er vroeger meer gekeken werd naar wat de wet oplegt, wordt nu ook nagegaan wat er aanvaardbaar is en op welke manier een bedrijf naar buiten kan komen met zijn fiscale positie. De implementatie van de internationale richtlijnen zal volgens mij op dat vlak zeker een stap vooruit betekenen.

Wanneer is een land een belastingparadijs? Die vraag heb ik eigenlijk al beantwoord.

De 'Family Business' op onze website gaat inderdaad niet over vermogensadvisering. Wel adviseren wij families op het vlak van fiscaliteit, eerder in het kader van successieplanning. Zo bestaan er regels voor de opvolging in familiebedrijven en in dat verband verlenen wij adviezen. Wij adviseren niet over vermogensplanning.

De vraag over de risicosectoren laat ik door mijn collega beantwoorden.

Ferdy Foubert: Hebben wij klanten in sectoren met een verhoogd risico? Daar kan ik zeer direct op antwoorden: ja. Zulke klanten worden echter geaccepteerd op basis van een verscherpte procedure.

De normale procedure verloopt als volgt. Wanneer een klant met ons wil samenwerken, dan wordt eerst het onderzoek gevoerd, voor zover dat voor ons mogelijk is, naar de antecedenten van die klant.

Daarna wordt van dat onderzoek een rapport opgesteld volgens een gestandaardiseerd systeem, waarbij, afhankelijk van de sector waarin men zit, bepaalde vragen al dan niet openklappen. Wordt "verhoogde risicosector" aangeklikt, dan komen er een aantal extra vragen, waarmee moet worden bekeken of de potentiële klant al dan niet aan de vereisten voldoet.

Bijvoorbeeld een klant die in de wapenindustrie actief is, vormt uiteraard een verhoogd risico. Wil dat zeggen dat die klant automatisch wordt geweigerd? Neen, dat gebeurt niet noodzakelijk.

Op dat punt zal bijvoorbeeld worden nagegaan of die klant in België de nodige vergunningen heeft gekregen, om de activiteit te kunnen doen die hij doet. Is die klant bijvoorbeeld met wapenexport bezig, dan wordt nagegaan of hij de nodige vergunningen heeft gekregen. Is het antwoord neen, dan zullen wij duidelijk niks met die klant doen. Is het antwoord ja, dan kan de oefening worden voortgezet.

Zodra dat rapport is gemaakt, wordt het in detail bekeken door de vennoot die voor die klant verantwoordelijk zal zijn. Het betreft dus de eerstelijnverantwoordelijke voor die klant. Hij zal op basis van alle gegevens die hij heeft, een beoordeling maken. Is het voor hem in orde, dan bevestigt hij de klantacceptatie.

Vervolgens gaat dat automatisch naar een tweede vennoot. De procedure waarbij de tweede vennoot wordt betrokken, is voor alle klanten dezelfde.

Wat doet de tweede vennoot? Hij doet het werk van de eerste vennoot nog eens opnieuw. Hij bekijkt nogmaals of alle regeltjes zijn gerespecteerd en ook of het werk door de eerste vennoot goed is gedaan. Heeft hij daarbij vragen, zal hij naar de eerste vennoot teruggaan, om verduidelijking over een punt of over meerdere punten te vragen. Is de tweede vennoot daarmee tevreden, dan zal hij de acceptatie goedkeuren.

Gaat het niet om een klant met een hoog risico, dan stopt de procedure op dat punt. Gaat het wel om een klant met een verhoogd risico, dan komt hij terecht bij de vennoot die verantwoordelijk is voor het risicobeheer binnen onze taksafdeling.

Concreet komt dat dan bij mij terecht. Ik doe nog eens een derde keer de hele oefening.

Betekent zulks dat ik ervan uitga dat mijn twee collega's per definitie hun werk goed hebben gedaan? Ik ga er niet van uit dat ze hun werk slecht hebben gedaan. Ik zal hun werk echter wel kritisch beoordelen en nagaan of het ook voor mij door de beugel kan, alweer volgens dezelfde procedure. Heb ik daar vragen bij, dan ga ook ik opnieuw naar de twee andere vennoten met de vraag om meer uitleg over bepaalde punten te geven of om, wanneer zij een evaluatie hebben gemaakt, te vragen of zij meer toelichting kunnen geven bij de reden waarom zij bij hun conclusie zijn uitgekomen.

Er komt nog een vierde vennoot tussen omdat wij vinden dat hoogrisicoklanten misschien ook eens moeten worden beoordeeld door de rest van de KPMG-organisatie in België. Het gaat nog naar een vierde vennoot. Dat is de vennoot die op Belgisch niveau verantwoordelijk is voor het risicobeheer. Dat is iemand van onze auditafdeling, die dus minder economisch gebonden is aan een klant en nog onafhankelijker een klant kan beoordelen.

Is het dan nog goed, dan accepteren we die klant. Loopt het fout in een van die vier stadia, dan wordt die klant automatisch geweigerd. Op dat moment kan men de vraag stellen of dat een aanleiding is om die klant te melden bij de CFI.

Er werd ook gevraagd of we ook naar de financiële situatie van een klant kijken en of het belangrijk is dat wij het comfort hebben dat die klant onze facturen zal kunnen betalen. Uiteraard. Wij zijn een bedrijf en zoals elk bedrijf kijken wij naar de financiële gezondheid van een klant.

Dat maakt deel uit van het klantacceptatiebeleid, maar van een ander luik daarvan. Na de vraag of wij met die klant in zee willen gaan op basis van wat wij weten over zijn management, is er nog de subsidiaire vraag of het economisch interessant is om een samenwerkingsovereenkomst met hem aan te gaan.

Koen Maerevoet: Wat klanten met dochterondernemingen in fiscale paradijzen betreft, ik denk dat heel veel internationale groepen inderdaad dochterondernemingen hebben in fiscale paradijzen. Dat betekent echter niet noodzakelijk dat dit verkeerd is. Iemand die baggerwerken uitvoert in het Panamakanaal zal wellicht ook een vennootschap hebben in Panama.

Hoe gaan wij daarmee om? Wat rechtmatig is, is geen probleem. Voor het overige, als wij daarover om advies worden gevraagd, beschrijven wij de Belgische fiscale gevolgen van het hebben van een dergelijk filiaal op een correcte manier. Dat betekent bijvoorbeeld dat inkomsten uit die dochterbedrijven, mochten zij al inkomsten uit die bedrijven aan België betalen, in België, als het dividenden zijn, niet vrijgesteld zijn.

De band tussen audit en fiscaliteit is in volle ontwikkeling zoals jullie misschien weten. Ook is de EU-audithervorming sinds vorige week van toepassing. De bigfourkantoren hadden in het verleden een zeer sterke auditachtergrond. Fiscaal advies werd ook gegeven aan auditklanten. In Europa, door de audithervorming en in andere landen door lokale wetgeving is die band tussen audit en andere diensten in grote mate losgeknipt. Het is niet alleen de wetgeving die daar een rol speelt, we zien eigenlijk in de praktijk ook dat klanten waarvan wij auditor zijn geen fiscaal advies vragen bij ons. Het is eigenlijk een stuk zelfregulerend, ook weer omwille van een aantal internationale regels en door een veranderend idee over de band tussen audit en andere diensten die door de auditor geleverd worden. Daar zitten we in een andere wereld dan vroeger. Vroeger kon men zeggen dat een auditklant per definitie een klant van de fiscale praktijk is. Nu is het eigenlijk omgekeerd. Een klant waarvoor wij de audit doen zal geen of waarschijnlijk geen fiscale diensten vragen aan ons.

Dan is er Canada. Ik ken het concrete geval niet. Hoe beheren wij dergelijke zaken in België? Wij hebben onze procedures en wij proberen via die procedures te vermijden dat er zaken gebeuren die niet wettelijk zijn.

Hebben wij rulings in verband met fiscale paradijzen? Dan komt men natuurlijk wel bij de vraag wat een fiscaal paradijs is. Ik weet dat wij bijvoorbeeld in het verleden rulings afgesloten hebben in verband met inkomsten uit Dubai. In bepaalde regio's van Dubai is er geen belasting. In de mate waarin men Dubai als een fiscaal paradijs zou gaan beschouwen is het inderdaad zo dat wij rulings afgesloten hebben op dat vlak. Het betreft dan vooral Belgische bedrijven die investeren in de Emiraten of in Dubai en zich afvragen hoe de inkomsten die zij uit die landen repatriëren belast worden.

Er was een verwijzing naar een artikel op de website van het internationale consortium. De uitspraak die daar gedaan is, ik heb het artikel ook gelezen. Ik denk trouwens niet dat het van KPMG

was, maar wel van een andere *Big Four*, maar dat doet niet ter zake. Dat zijn zaken die wij uiteraard niet doen en die niet door de beugel kunnen.

Dan onze veroordeling, nee, niet onze veroordeling, maar de veroordeling, de zaak waarnaar verwezen wordt. Er is inderdaad een aanklacht geweest tegen KPMG wegens het oprichten van een Belgische vennootschap, dus geen offshorevennootschap, maar een vennootschap in België. KPMG is daarin vrijgesproken. Twee vroegere medewerkers zijn veroordeeld, maar niet omwille van fiscale fraude, maar voor zaken die zijdelings betrekking hadden op de zaak.

Wie zijn de consulenten die dan wel adviseren over Panama? Die lijst is beschikbaar, denk ik, of toch voor een groot stuk, dat is duidelijk.

Onze aanwezigheid in de 150 landen. Eigenlijk proberen wij als netwerk de hele wereld af te dekken. Wij proberen actief te zijn in alle landen. In die 156 landen hebben wij een kantoor. Ook in belastingparadijzen, maar weer hetzelfde voorbehoud: in die landen zijn er ook economische activiteiten en is er ook behoefte aan advies op allerlei vlak.

Welk percent van de omzet wordt daar gerealiseerd? Dat weet ik niet, dat zijn zelfs cijfers die niet beschikbaar zijn omdat, zoals gezegd, elk kantoor juridisch onafhankelijk is en ook zijn eigen omzet heeft. Dus daar bestaat zelfs geen antwoord op.

Is er samenwerking tussen KPMG België en KPMG in de belastingparadijzen? Er is geen georganiseerde samenwerking. Er kan ad-hocsamenwerking zijn, net zoals dat kan met elk ander land van de wereld.

Dan was er een vraag rond de aanmelding en reputatierisico vermijden vanuit commercieel standpunt.

Ferdy Foubert: Ik denk dat ik dat al even afgedekt heb door te zeggen dat de anti-witwaswetgeving daar zelf in een beschermingsmaatregel voorziet voor degenen die de verplichting hebben om te melden door het verbod om hun klant daarvan te informeren. De klant weet dus niet dat er een melding is gebeurd.

Daaraan gekoppeld was er een vraag naar het profiel van de KPMG-klanten in vergelijking met een deel van de klanten die in de fraudezaken genoemd zijn. Daar is ook al op gealludeerd. De absolute grote meerderheid van de klanten van KPMG zijn bedrijven, geen individuen.

Onder individuen mag u ook vennootschappen, kleine structuren zetten die gebruikt worden voor vermogensplanning. Dat is niet ons type cliënteel. Dat is wel het type aan belastingplichten dat regelmatig terugkomt in de lijst van de Panama Papers.

Hebben wij een deontologische code binnen KPMG en KPMG Internationaal? Ja, die deontologische code bestaat. Uiteraard is die niet dezelfde in alle landen, maar die is wel gebaseerd op dezelfde ruggengraat van een aantal zaken.

Een van de belangrijke leidmotieven van die code is dat wat er gebeurt, binnen de wettelijke regels moet gebeuren en in lijn moet zijn met de heersende moraliteit, maar ik ben de eerste om toe te geven dat dat een moeilijk te interpreteren begrip is.

Is de deontologische code een vodje papier, iets dat bestaat en waar niets mee gebeurt? Het antwoord daarop is neen. Gelukkig hebben wij dat in België nog niet mogen meemaken, maar er zijn binnen de KPMG-organisatie in het verleden een aantal gevallen geweest waar bepaalde landen toch wel een klein beetje buiten de lijnen aan het kleuren waren. Er zijn binnen de KPMG-organisatie ook maatregelen genomen. Die zijn onder curatele gezet. Er is gekeken om, om het heel direct te zeggen, de stal uit te mesten, en om te zorgen dat men meer op de rechte lijn komt.

Dat werkt ook door naar de verdere organisatie. Om daar een voorbeeld van te geven, in een bepaalde land is KPMG op een gegeven moment in de pers gekomen, omdat een aantal vennoten buiten de KPMG-organisatie om een investering hadden gedaan die fout is gelopen. Dat bleef buiten KPMG, maar dat straalde wel af op de reputatie van KPMG. Daar is naar die mensen ingegrepen. Er is daarnaast ook een bijkomende richtlijn uitgerold waarbij dergelijke investeringen niet meer mogen, tenzij er via allerlei stappen toelating wordt gegeven en er controle op wordt gehouden.

Er is dus een internationale deontologie, die ook wordt afgedwongen.

Koen Maerevoet: Of er van de relatie tussen de complexiteit van de fiscale wetgeving en fraude bewijzen zijn, weet ik niet. Ik kan het alleen maar veronderstellen. Ik weet zelfs niet of een complexe fiscale wetgeving fraude tot gevolg heeft. Fraude

is het bewust, wetens en willens ontduiken van de wet. Complexiteit van de fiscale wetgeving zal veeleer gevolgen hebben voor het investeren of niet investeren in een bepaald land.

Over de economische machtsstrijd heb ik al iets gezegd. Een grondige fiscale wijziging die een zwaardere belastingdruk tot gevolg heeft, leidt ertoe dat kapitaal en zelfs andere productiemiddelen naar andere landen worden verplaatst.

Ik wil het voorbeeld van Engeland geven, dat nu toch actueel is. Engeland heeft de voorbije jaren zijn belastingregime zodanig aangepast dat het erg bedrijfsvriendelijk is geworden. Het heeft gunstige holdingregimes en een aanzienlijke verlaging van het belastingtarief.

Wat hebben wij de voorbije jaren gezien? Dat is dat, terwijl Engeland vroeger niet of in beperktere mate dan andere Europese landen als investeringsland voor Amerikaanse bedrijven in aanmerking kwam, de voorbije jaren toch heel wat investeringen in Engeland zijn gebeurd.

Het klassieke voorbeeld is Ierland, dat een belastingtarief van 12,5 % heeft. In Ierland zijn ook duidelijk veel investeringen gebeurd.

Fiscaliteit heeft zeker een invloed op de plaats waar bedrijven lokaliseren.

Waren de aanbevelingen dan niet om via Luxemburg te werken? Neen, wij hebben in het kader van offshorevennootschappen geen cliënten naar Luxemburg verwezen.

Er was een vraag over publiciteit op de KPMG-US-website.

Le **président**: Permettez-moi de vous interrompre pour vous poser une petite question complémentaire. KPMG en tant que telle a-t-elle des antennes dans des paradis fiscaux, des paradis bancaires? Autrement dit, KPMG y a-t-elle des filiales ou des succursales?

Koen Maerevoet: Ja, ik heb net vermeld dat KPMG probeert overal aanwezig te zijn, in alle landen waar er economische activiteiten zijn. KPMG heeft dus inderdaad kantoren in fiscale paradijzen. Zoals gezegd, daar is ook een economische activiteit en daar is ook een behoefte aan advisering op allerlei vlakken.

In verband met de website van KPMG Amerika werd gevraagd of wij in België gecontacteerd zijn voor remediëring ten gevolge van die publiciteit in Amerika. Nee, wij zijn niet gecontacteerd, noch door Belgen noch door anderen die betrokken zijn bij die offshorevennootschappen.

Dan was er een vraag in verband met de antiwitwaswetgeving, of die zou kunnen verbreed worden.

Ferdy Foubert: Over de antiwitwaswetgeving, voor een goed begrip, wij zijn als organisatie blij dat er een dergelijke wetgeving is, want die helpt ons om evaluaties te maken. Er werd terecht aangegeven dat slechts een beperkt aantal actoren onder die antiwitwaswetgeving valt.

Er was de vraag of die eventueel moet uitgebreid worden naar andere adviseurs die actief zijn in het domein van de fiscaliteit. Er werd daarstraks aangegeven dat voor belastingconsulenten, lid van het Instituut van de Accountants en de Belastingconsulenten, op zich slechts één bescherming geldt, namelijk de titelbescherming. Gelijk wie kan fiscaal advies geven.

Als wij gaan kijken binnen ons kantoor, dan zien wij dat dit vandaag geen thema is, om volgende eenvoudige reden. Elk dossier heeft een eindverantwoordelijke, die eindverantwoordelijke is een van de vennoten. Wij hebben als regel in het huis dat om vennoot te kunnen worden bij de belastingconsulenten men ook de titel van belastingconsulent moet hebben. Bij ons is het dus vandaag geen thema.

Ik vind het echter terecht, er moet nagedacht worden om ofwel andere beroepsgroepen van mensen die fiscaal advies geven, daarin onder te brengen ofwel te gaan bekijken of de bijna lege doos die belastingconsulent vandaag is, niet op een of andere manier beter kan ingevuld worden en ervoor te zorgen dat mensen die vandaag ook actief zijn in de fiscale dienstverlening ook onder de belastingconsulenten gebracht worden.

Koen Maerevoet: Er was ook een vraag over de verandering in normen. Ik heb het al een paar keer gezegd, wij zien inderdaad in de praktijk een aangepast gedrag ten gevolge van de publieke discussie rond transparantie en fiscaliteit, en ten gevolge van de verschillende internationale actiepunten die hopelijk geïmplementeerd worden in het Belgisch recht. Daar is er inderdaad duidelijk, althans bij ons cliënteel, een vraag naar meer transparantie, ook op het vlak van rapporteringen en dergelijke. Ik denk dat dit enkel maar zal toenemen in de toekomst.

Ferdy Foubert: De vraag over de kaaimantaks is uiteraard een zeer technische vraag. Ik denk dat dit niet helemaal het juiste forum is om daarover de discussie te voeren. Het kadert uiteraard in de toegenomen vraag naar transparantie, op alle manieren, die men ook ziet in de uitwisseling van gegevens in BEPS-initiatieven.

Als u mij mijn eerste reactie vraagt op de kaaimantaks dan vind ik dat dit in de praktijk op zich een zeer ingewikkelde materie is die dan ook aanleiding zal geven tot heel wat discussies en toepassingsmogelijkheden. Nadenken over een systeem om het wat eenvoudiger te maken. Er zit bijvoorbeeld een toets in om inkomsten uit vennootschappen, die laag belast zijn, te melden. Laag belast is minder dan 15 %, maar berekend op een Belgische basis. Op zich wil dit zeggen dat men een soort hypothetische vennootschapsbelasting moet maken van een buitenlandse vennootschap. Men moet een aangifte maken voor buitenlandse vennootschappen alsof zij in België belastbaar zouden zijn. Het klinkt makkelijk, maar begin daar in de praktijk maar eens aan. Daar zitten een aantal interpretatiezaken in want de Belgische vennootschapsbelasting vertrekt van het Belgisch boekhoudrecht dat per definitie niet van toepassing is op die buitenlandse vennootschappen. Dat is een lastige toepassingsvoorwaarde.

Dan was er nog de vraag over de successieplanning. Het klopt dat wij dat aanbieden, maar niet in de zin van vermogensplanning. Wat zijn de dingen waar wij naar kijken in successieplanning? Dat zijn de puur Belgische dingen. In een aantal gevallen wordt gevraagd om een overdracht te doen van de ene generatie naar de andere. In vele gevallen, in het kader van de familiale opvolging, hebben de Gewesten toch in een aantal bijzondere regimes voorzien om dat op een gunstige manier te laten verlopen. Bedrijven en gezinnen hebben nood aan begeleiding daarbij want die systemen zijn niet zo eenvoudig als zij op het eerste gezicht lijken. Daar gaat men helpen om dat juist te doen en aan risicobeheersing te doen.

Een ander stuk van de successieplanning waarmee wij regelmatig geconfronteerd worden, is, zoals in de inleiding gezegd, dat wij inzake personenbelasting heel veel bezig zijn met internationaal mobiele mensen. In heel wat landen, ook in België, is de toepassing van het successierecht gebonden aan het inwonerschap. Men is, in vele gevallen, onderworpen aan het successierecht van het land waar men overlijdt, wat betekent dat heel wat buitenlandse individuen daar vragen over hebben.

Ook stellen zij soms vragen over hoe zij met bepaalde dingen kunnen omgaan, hoe zij een aantal dingen kunnen aanpassen, vooral omdat zij in bepaalde gevallen te maken kunnen hebben met een situatie waarin zij in twee landen tegelijk successierechten moeten betalen. Dat is uiteraard geen ideale situatie.

Koen Maerevoet: Volgens mijn lijstje zijn alle vragen beantwoord. Ik hoop dat ik niets gemist heb en dat de antwoorden duidelijk waren.

Le **président**: Je vais à nouveau permettre aux membres de la commission de poser des questions. Monsieur Piedboeuf, c'est bien noté. Souhaitent encore s'inscrire: MM. Gilkinet, Vanvelthoven et Van Hees.

J'ai une question. KPMG dispose d'antennes dans ce qu'on qualifie de paradis fiscal ou bancaire. Vous nous avez rappelé qu'il y avait une autonomie, une indépendance de chacune des entités de KPMG. Néanmoins, KPMG Belgique développe-t-elle des relations d'affaires avec les antennes présentes dans les paradis fiscaux et bancaires? Si oui, quels types d'opérations cela couvre-t-il? J'imagine qu'il doit y avoir des opérations de nature économique avec une vraie substance mais y a-t-il d'autres types d'opérations qui, d'une manière ou d'une autre, toucheraient à la question de la planification fiscale voire à d'autres types d'opérations fiscales?

Benoît Piedboeuf (MR): Monsieur le président, je suis content d'avoir entendu toutes ces réponses. Dans le cadre de vos réponses, vous avez aussi donné une définition finalement de la fraude fiscale sur laquelle on peut s'accorder puisqu'il y a une intention de nuire. On est tous d'accord qu'il faut réprimer la fraude fiscale. Maintenant, je voudrais savoir, pour nous aider dans nos travaux, si vous pouvez définir l'évasion fiscale. Quelle différence faites-vous entre évasion fiscale et optimisation fiscale? Faites-vous une différence entre les personnes physiques et les sociétés? Vous sembliez faire cette distinction au départ. S'agissant de l'évasion fiscale, pourriez-vous éventuellement nous donner votre avis? On n'est plus dans l'avis technique mais moral car toute une série de discussions qui ont lieu ici tiennent plus à la moralité qu'à la technique, pour peu qu'on puisse le comprendre.

Vous avez donné un avis quant à la taxe de transparence. C'est intéressant puisque vous dites

que c'est un mécanisme compliqué. Justement, pour nous aider dans notre réflexion et nos travaux, avez-vous des suggestions à nous faire sur la façon d'éviter l'évasion fiscale, puisque, même si elle est légale dans le cadre d'une optimisation, elle fait partir des caisses des États en général énormément de recettes. En dehors d'une harmonisation fiscale internationale à laquelle on peut rêver mais à laquelle on ne croit pas beaucoup, pourriez-vous nous donner des suggestions par rapport au travail à mener pour essayer d'optimiser nos recettes fiscales à nous, État? Nous en avons fort besoin.

Une dernière question, plus anecdotique: que pensez-vous du Delaware?

Georges Gilkinet (Ecolo-Groen): Par rapport à l'extrait d'un document qui figure sur le site du Consortium journalistique qui cite bien KPMG, d'après cet article, je n'ai pas vérifié l'origine de la source, KPMG est cité dans un rapport du Sénat aux États-Unis. Soit!

J'ai une insatisfaction par rapport à une réponse que vous avez donnée sur les signalisations à la CTIF. J'entends qu'en séance, vous ne pouvez pas donner de chiffres et de statistiques. Pouvez-vous vous engager à nous communiquer par écrit cette donnée, qui est un indicateur parmi d'autres pour les cinq dernières années? Je répète la question: combien de déclarations ont-elles été faites par KPMG à la CTIF? Pouvez-vous être plus précis, et cela peut être par écrit postérieurement à cette séance, sur le type de faits qui ont conduit KPMG à estimer devoir saisir la CTIF? Quand on rencontre les responsables de la CTIF, ils s'étonnent parfois du peu de signalisations par certains acteurs. J'ai bien entendu votre suggestion d'élargir la liste de ceux qui devraient répondre à cette législation, elle est intéressante. Pour ce qui est de KPMG, je pense que, pour nous aider à faire notre travail, des données plus précises seraient utiles.

Peter Vanvelthoven (sp.a): Bedankt voor de antwoorden. Ik denk dat ik op al mijn vragen een antwoord heb gekregen. Ik had nog de vraag genoteerd of u ook doorverwijst, maar ik heb uit uw antwoorden begrepen dat u klanten – mensen uit de Panama Papers zitten niet in uw klantenkring, zo begrijp ik – niet doorverwijst. U zegt dat sommigen dat wel doen, maar dat die niet bij de big four zitten, maar veeleer bij de nichesbanken.

Mijnheer de voorzitter, misschien moeten wij daar ons oor eens te luisteren leggen, want misschien kunnen we daar de tussenpersonen vinden die wij zoeken. Zo dalen we stilaan naar beneden.

Ik heb nog een erg praktische vraag. Ik had gevraagd of er iets over staatssteun wordt gezegd in uw disclaimers en u hebt geantwoord dat u gewoon een algemene disclaimer hebt. In welbepaalde concrete dossiers zal daar ongetwijfeld toch iets over gezegd zijn. U zegt dat u dat zou moeten nagaan. Ik ben niet geïnteresseerd in de dossiers zelf of in de betrokkenen uit die dossiers, maar het zou mij – en ik vermoed ook enkele andere commissielieden – wel interesseren wat er in die concrete dossiers desgevallend op papier gezet zou zijn in verband met staatssteun. Als u ons dat zou kunnen bezorgen, dan zou dat interessant voor ons kunnen zijn.

Marco Van Hees (PTB-GO!): D'abord, par rapport à l'affaire KPMG Canada, dans votre réponse, ou votre non réponse, je ne sais pas très bien ce qui s'est passé, je ne connais pas très bien la situation KPMG Canada. Excusez-moi, c'est une réponse qui m'inquiète! Elle m'inquiète parce que soit, cette affaire de dissimulation de capitaux de riches clients de KPMG Canada dans un paradis fiscal est un signal d'alerte. Je veux dire qu'on tire la sonnette d'alarme au niveau du groupe KPMG et de grandes discussions sont menées au sein de KPMG pour savoir comment une telle chose a pu se produire et comment on va faire pour éviter qu'elle ne se reproduise ailleurs, ou de nouveau au Canada, ou ailleurs, en Belgique, en France ou que sais-je. Soit c'est cela, la réaction, soit la réaction est *business as usual* et c'est tellement ordinaire qu'on n'en parle pas. Moi, je reste coincé dans cette alternative et donc dans les deux cas, il y a un problème. Visiblement, on n'en saura pas plus sur cette question!

J'avais déposé aussi une double question. Avez – vous parmi vos clients des clients qui ont de grandes sociétés, des filiales dans les paradis fiscaux? Vous avez répondu oui. Je vous ai aussi posé la question de savoir si des clients ont des *rulings*, pour lesquels vous avez introduit des *rulings* liés à des paradis fiscaux? Vous avez dit oui. Vous avez parlé de Dubai.

Moi, j'ai un exemple. Il n'y a pas de problème de secret professionnel puisque c'est largement sorti dans la presse à l'époque. C'était la filiale belge financière de Total, qui entretenait des relations avec la filiale Total aux Bermudes. C'est un truc qui avait défrayé les chroniques fiscales à l'époque, puisqu'un *ruling* avait été passé en la

matière et ce *ruling* avait été tellement fort que le ministère des Finances avait modifié une circulaire relative aux paradis fiscaux suite au *ruling* qui avait été passé.

Normalement, c'est l'inverse! On prend les règles générales et on fait des *rulings* particuliers selon les règles générales. Dans ce cas-ci, c'était l'inverse. Moi je constate, par exemple, que c'est KPMG qui est la société qui, en tout cas, fait l'audit de la filiale financière de Total en Belgique. Apparemment, vous me dites que si KPMG réalise l'audit, c'est qu'elle ne fait pas forcément le conseil fiscal – vous allez certainement me répondre cela. Mais cela m'interpelle parce que vous nous dites "oui si on agit dans les paradis fiscaux, c'est parce qu'il y a des paradis fiscaux où, en fait, il y a une activité réelle, cas classique, Panama, dragage… on a des grands dragueurs en Belgique donc, on le sait… Sauf que, dans le cas qui nous occupe pour Total, il y avait effectivement une activité réelle qui était l'exportation de pétrole, sauf qu'il n'y a pas beaucoup de pétrole aux Bermudes. Hormis peut-être les avions qui ont crashé dans le triangle des Bermudes, je pense qu'il n'y a pas beaucoup de pétrole. Donc voilà, cela pose problème et du coup… Excusez-moi, mais il y a un petit cheminement… je regarde sur les sites de KPMG quel est le… cela rejoint d'ailleurs la question du président… KPMG Bermudes, par exemple, qu'est-ce que ça représente? Êtes-vous présent aux Bermudes, puisque c'est l'exemple que j'utilise ici? Et je constate que vous avez 180 collaborateurs aux Bermudes. Alors vous pouvez dire, évidemment, tant tout pays, il y a une activité réelle, il y a des sociétés, il y a des habitants, etc. Oui, il y a 70 000 habitants aux Bermudes. 180 collaborateurs pour 70 000 habitants, ils sont bien choyés au niveau du conseil fiscal ces habitants. Un de vos collaborateurs pour chacun des 389 habitants des Bermudes. Chapeau! Transposition à l'échelle belge: cela ferait 28 000 collaborateurs. On va dire que vous feriez marcher l'emploi en Belgique si c'était le cas. Alors, on regarde les îles Caïman, le décalage est encore plus grand. Il y a encore moins d'habitants et vous avez encore plus de collaborateurs: 300 collaborateurs.

À partir du moment où KPMG peut maintenir l'artifice que chaque KPMG de chaque pays est différent et n'est pas lié aux autres… Mais je pense que personne n'est vraiment dupe à ce point-là. À partir du moment où vous avez une telle présence dans les paradis fiscaux, il est difficile d'imaginer que vous y êtes par hasard et que ça ne sert pas à mettre en place des mécanismes qui peuvent concerner, dans votre cas, les grandes sociétés uniquement, dans d'autres cas, les grandes fortunes.

Mais il est difficile de croire que vous n'utilisez pas les paradis fiscaux, si ce n'est par hasard, parce que vous avez un client qui est implanté. On peut quand même conclure de ces chiffres-là que c'est une politique délibérée de KPMG. J'ai la faiblesse de croire que, si c'est le cas pour KPMG Canada ou KPMG États-Unis, ce le sera aussi pour KPMG Belgique. Je ne vois pas ce qui expliquerait une différence de politique par rapport à cela.

Le **président**: Je vous remercie, chers collègues, puis-je clôturer ici les demandes d'intervention? Je rends donc la parole à KPMG.

Koen Maerevoet: Ik zal misschien beginnen met de eerste en de laatste vraag, omdat die gelijkaardig zijn. Zoals ik gezegd heb, KPMG heeft inderdaad kantoren in landen die als belastingparadijs aangemerkt worden. KPMG België heeft geen enkele economische band met die kantoren. Er is ook geen enkele juridische band; die kantoren zijn volledig onafhankelijk. Wij hebben daar normaal gezien geen contact mee.

Le **président**: Pour gagner en clarté, cela veut-il dire que KPMG Belgique n'envoie jamais de dossiers vers les antennes présentes dans les paradis fiscaux ou bancaires? C'est ce que vous dites.

Koen Maerevoet: Oui, sauf s'il y a des raisons économiques et légitimes.

Le **président**: À tire d'exemple …

Koen Maerevoet: Bijvoorbeeld, voor alles wat met economische activiteiten te maken heeft, zoals constructiefirma's, bouwfirma's en baggerfirma's, die in die landen zouden aanwezig zijn, worden die kantoren wel ingeschakeld. Wij sturen echter geen klanten naar die landen om pure offshoreactiviteiten.

Over het aantal werknemers kan ik melden dat er niet enkel fiscaliteit is. Er zitten ook audit- en bedrijfsadviseurs. Die landen spelen een andere rol of kunnen een andere rol spelen ten opzichte van Amerika dan van Europa. Daar moeten wij bekijken wat de wetgeving is en wat het legitieme karakter is van de vennootschappen die daar zijn gevestigd.

Het verschil tussen *évasion* en *optimalisation* is een moeilijke discussie. Het gaat om het verschil

tussen belastingontwijking en belastingoptimalisatie en belastingvermijding.

Zoals reeds gezegd, ben ik van mening dat veel kan worden opgelost door de BEPS-actiepunten in onze wetgeving te implementeren. Die actiepunten willen immers juist erin resulteren dat de fiscaliteit en de fiscale regels de economische substantie volgen. Ze willen dat men niet om puur fiscale redenen in een land aanwezig is, maar dat echt de winst wordt belast waar hij wordt gerealiseerd.

Het staat bedrijven natuurlijk vrij om de winst te realiseren waar zij willen. Wij kunnen bedrijven niet opleggen in een bepaald land actief te zijn. Het belastingregime zal bij die keuze zeker een rol spelen.

Over Delaware begreep ik de vraag niet goed. De vraag was: *qu'est-ce que vous trouvez de Delaware*?

Le **président**: J'imagine que c'était sur l'État du Delaware en tant que paradis fiscal.

Koen Maerevoet: Voor zover ik weet, is Delaware niet zozeer een fiscaal paradijs, maar het wordt vooral gebruikt wegens de soepele structuur op het vlak van de oprichting van vennootschappen.

Ik denk niet dat het als een belastingparadijs gebruikt wordt. Het heeft vooral te maken met de soepelheid van de regels op het vlak van vennootschapsrecht.

Ferdy Foubert: Ik wil daar nog aan toevoegen dat ook een aantal andere fiscale paradijzen, de Kaaimaneilanden, om ze niet te noemen, in heel wat structuren niet om fiscale redenen gebruikt worden, maar omdat het vennootschapsrecht daar heel soepel is en er een aantal zaken tussen aandeelhouders geregeld kunnen worden die op zichzelf niet moreel laakbaar zijn, maar die niet zouden kunnen in striktere systemen van vennootschapsrecht, zoals die in Europa gelden.

Koen Maerevoet: Wat betreft de verwijzing naar KPMG Canada: wij denken dat de procedures, zoals wij die in België hebben, voldoende zouden moeten zijn om dergelijke zaken te vermijden.

Georges Gilkinet (Ecolo-Groen): Sur ma demande d'un complément écrit quant aux dénonciations à la CTIF, pouvez-vous vous engager ici à nous communiquer les informations pour les cinq dernières années, en volume et en type de dossier?

Koen Maerevoet: Wij zullen intern bekijken wat mogelijk is.

Georges Gilkinet (Ecolo-Groen): Cela signifie donc que vous ne dites pas "oui", mais "peut-être", *misschien*?

Koen Maerevoet: Ik moet bekijken wat wij mogen doen op het vlak van de wetgeving zelf en op het vlak van het beroepsgeheim en de anonimiteit.

Georges Gilkinet (Ecolo-Groen): Pour être très clair et pour ne pas être mal compris par vous, je ne vous demande pas de nous communiquer les dossiers avec les noms des sociétés et les montants mais simplement, comme les établissements bancaires l'ont fait avant vous, nous dire: "Nous avons fait 5 dénonciations en 2016, 4 en 2015, 26 en 2014, etc.". Je pense que ce n'est pas un problème par rapport au secret professionnel. Et deux, dans les dossiers où on avait un soupçon de blanchiment d'argent, un soupçon de ceci, un soupçon là, de façon typologique et anonymisée. Donc, ne me répondez pas "non, nous ne pouvons pas vous transmettre les dossiers", ce n'est pas ça que je vous ai demandé. C'est le nombre et le type de dossiers au sens large sans les noms des sociétés concernées.

Si vous répondez non, on en prendra acte aussi. C'est une information quant à la volonté de KPMG de collaborer plus ou moins avec notre commission. Enfin, je n'ai pas trouvé que vous collaboriez beaucoup mais ce serait un signal complémentaire.

Le **président**: Merci, monsieur Gilkinet. Y a-t-il d'autres collègues qui souhaitent faire une dernière intervention? Je n'en vois pas. Je vais donc lever ici l'audition de KPMG en remerciant une fois de plus de vous être déplacés.

La réunion publique de commission est suspendue de 16.11 heures à 16.15 heures.
De openbare commissievergadering wordt geschorst van 16.11 tot 16.15 uur.

Audition de
- M. Herwig Joosten, managing partner Tax Belgique, EY
- M. Wout Coppens, partner private client services, EY
- M. Piet Hemschoote, partner réviseur d'entreprises - regulatory leader, EY
- Mme Laurence Van Eyken, director Risk

Management - Independence, EY.
Hoorzitting met
- de heer Herwig Joosten, managing partner Tax België, EY
- de heer Wout Coppens, partner private client services, EY
- de heer Piet Hemschoote, partner bedrijfsrevisoren - regulatory leader, EY
- mevrouw Laurence Van Eyken, director Risk Management - Independence, EY.

Le **président**: Chers collègues, nous poursuivons nos travaux. Nous accueillons maintenant EY, Ernst & Young. Peut-on encore Ernst & Young ou dit-on EY?

(…): (…)

Le **président**: EY maintenant. Nous avons en particulier le plaisir d'accueillir M. Joosten, managing partner Tax, M. Coppens, partner private client services, M. Piet Hemschoote, partner réviseur d'entreprises et Mme Laurence Van Eyken, director Risk Management.

Il a été convenu avec EY d'avoir d'abord une présentation de vingt minutes. Je leur demanderais de tenir vraiment dans les vingt minutes. Puis, chers collègues, vous aurez la parole pour une séance de questions/réponses. Messieurs d'EY, vous avez la parole.

Herwig Joosten: Mijnheer de voorzitter, vooreerst danken wij u voor de uitnodiging. EY is voor een degelijke, transparante, eerlijke en consistente benadering van fiscaliteit. Ik denk dat het goed is dat wij hier zijn.

Wij zullen het heel snel over EY hebben, dan over onze *approach* van fiscaliteit in het algemeen, onze *client acceptance procedures* en de huidige wetgeving. Op het einde van de vergadering zullen wij een aantal belangrijke aanbevelingen geven. Ik denk dat dit heel belangrijk is.

Wij willen daarvoor zeker voldoende tijd hebben, dus ik zal heel snel over de presentatie gaan om de nodige tijd te kunnen besteden aan de aanbevelingen.

Eerst wat over EY. EY is een *Big Four*, een van de vier, aanwezig in 140 landen, waar wij werken met onafhankelijke partnerships, die een onderdeel zijn van eenzelfde netwerk met eenzelfde deontologie.

Wij zijn een *global firm* en worden geleid op vier *areas* in 140 landen, met 230 000 medewerkers.

Als we kijken naar EY in België, we zijn heel erg lokaal verankerd, met 11 kantoren verspreid over 3 Gewesten en met ongeveer 2 000 medewerkers. Wij focussen voornamelijk op het stimuleren van ondernemerschap, waarbij wij voornamelijk de starters begeleiden en onder andere de drijvende kracht zijn achter een aantal initiatieven, zoals Onderneming van het Jaar, dat iedereen wel kent, en Overheidsorganisatie van het Jaar, dat vandaag niet zover hiervandaan plaatsvindt.

Wij hebben bijzondere aandacht voor kmo's. Dat is voor ons heel belangrijk.

Het aantal medewerkers is heel goed verdeeld wat betreft diversiteit. Diversiteit is heel belangrijk voor ons. Gender is heel relevant.

We plannen belangrijke aanwervingen in het *fiscal year* 2017. Zoals u op het diagram kunt zien, zijn wij een heel jong bedrijf. Als u kijkt naar het aantal mensen boven 45 jaar, dat zijn er niet zoveel.

Wij zijn ook *top employer* in België - wij hebben die *award* al verschillende keren gewonnen - en ook *best workplace*.

Als men kijkt naar dienstverlening, wij hebben vier grote *service lines* en die worden voor onze *area* in de MIA-centrale aangestuurd vanuit de UK. Dat is, enerzijds, *insurance* en, anderzijds, fiscaliteit, mijn verantwoordelijkheid als CEO.

Le **président**: Chers collègues, puis-je vous demander un peu d'attention? Si on parle en même temps, ce sera fatigant et on perdra de l'information.

Herwig Joosten: Wij hebben 350 medewerkers in onze fiscale afdeling, die zich voornamelijk concentreert op *compliance*, indirecte fiscaliteit en *reporting*. Er is een twintigtal medewerkers dat werkt in de internationale fiscale sfeer. Wij hebben ook *advisory* en *transaction advisory services*, die eigenlijk meer te maken hebben met M&A-transacties.

Ik geef een aantal algemene posities inzake onze rol als fiscaal adviseur mee. Wij treden op als adviseur. De belangrijkste activiteit is compliance, *reporting* en *indirect tax*. Wij geven advies over mogelijke wettelijke posities die kunnen worden aangenomen in bepaalde situaties. Op basis van dat advies kan de cliënt dan de uiteindelijke beslissing nemen. Ons advies houdt rekening met de vigerende nationale en internationale

wetgeving en administratieve commentaar bij jurisprudentie over algemene rechtsleer. Als een cliënt voor een bepaalde positie kiest waar wij menen dat de interpretatie van de wet niet duidelijk is, dan gaan wij altijd adviseren een voorafgaand akkoord of wat men in vaktermen een ruling noemt, te vragen. Er is ook geen positief advies – dat is wel heel belangrijk – als de keuze van de cliënt afwijkt van onze eigen deontologische policy.

Wat vindt EY van het belastingssysteem? Wat is haar visie op het belastingssysteem? Zoals ik al heb gezegd, zijn transparantie, consistentie en rechtszekerheid van fundamenteel belang voor EY. EY is ook actief in een zeer gereguleerde sector. Wij zijn ook voorstander van transparantie. Daarom werken wij ook heel nauw samen met de OESO en verwelkomen wij ook alle initiatieven inzake *base erosion profit shifting*. U weet dat de ATA-directieve vorige week is goedgekeurd. EY is een absoluut voorstander van de invoering van alle initiatieven van het BEPS-project in België.

Mijnheer Coppens, kunt u iets vertellen over de PCS-afdeling?

Wout Coppens: *Private Client Services* is een afdeling die voornamelijk diensten levert aan vermogende particulieren en eigenlijk voornamelijk familiale ondernemers. Ik wil van bij aanvang benadrukken dat wij nooit betrokken zijn geweest bij het opzetten van private vermogensstructuren in belastingparadijzen of waar dan ook die tot doel hadden om vermogens te verbergen voor de Belgische belastingadministratie of welke autoriteit in België dan ook.

Uiteraard worden wij benaderd door potentiële klanten om een uitspraak te doen over de fiscaliteit van bepaalde structuren die zijn opgezet, maar daar is de positie van EY dat wij altijd in overleg zullen gaan met die potentiële klant en van hem eisen dat er een proactieve houding ten opzichte van de fiscus is. Wij zullen heel transparant en open met de fiscus praten over de fiscaliteit.

Desgevallend, zoals de heer Joosten al aangaf, zullen we ook een voorafgaandelijk akkoord sluiten. Onze afdeling hanteert dus uiteraard ook de hoge ethische eisen die we ons allemaal opleggen. Nu, wat ik bij mijn klanten wel zie is dat zij, uiteraard omdat zij familiale ondernemers zijn, geen imagoschade willen oplopen. Zij willen in orde zijn met alle regels. Dat is ook belangrijk voor het imago van hun bedrijf. Dat betekent dat ook daar transparantie en rechtszekerheid belangrijk zijn en dat we altijd in overleg gaan met de belastingadministratie.

We zien ook dat door het feit dat we die kwaliteit bieden en hoge ethische standaarden willen naleven meer en meer mensen de weg vinden naar ons kantoor voor de fiscale formaliteiten, bijvoorbeeld het aangiftewerk. Men wil gewoon in orde zijn. Men wil het risico niet lopen dat bepaalde inkomsten verkeerdelijk niet zouden zijn aangegeven.

Nu geef ik graag het woord aan mijn collega Piet Hemschoote voor de blind-acceptanceprocedures.

Piet Hemschoote: Ik zal even stilstaan bij de procedures die we hebben om te beslissen of wij een klant aanvaarden en ook eventueel welke opdracht wij zullen aanvaarden.

Wij hebben sinds enkele jaren een set of policies die eigenlijk wordt opgelegd door de International Accountants Federation. Die hebben we al meer dan tien jaar, dat is goed ingebouwd. Sindsdien hebben we de lokale wetgeving ingebouwd maar mijn collega Laurence zal daar even op toespitsen.

Laurence Van Eyken: Comme M. Hemschoote vous l'a expliqué, nous avons enrichi et complété le système de contrôle de qualité par toute une série de règles à la fois locales ou particulières. C'est ce que nous avons fait par rapport à la législation anti-blanchiment et lutte contre le terrorisme. Nous avons rajouté des contrôles afin de nous conformer et de vérifier la conformité de la firme et de nos professionnels à cette réglementation. Nous avons également tenu compte, dans nos contrôles de qualité, des normes issues par les organismes professionnels tels que l'Institut des réviseurs d'entreprises ou l'Institut des experts comptables et *tax consultants* ou encore des barreaux, puisqu'il y a aussi une firme d'avocats qui travaille avec nous.

Piet Hemschoote: Misschien eventjes verder ingaan op de algemene principes van witwasregelgeving en u zult zien in de volgende slides dat dan meer in detail wordt gegaan. Het principe is een *risk based approach*. Elke klant krijgt een reeks vragen, krijgt een profiel afhankelijk van zijn locatie, zijn industrie en het type van vragen: hebben we meer of minder risico's?

Een tweede principe is: dat is één uniform proces

voor alle dienstverleningen die we hebben bij Ernst & Young, ook de dienstverleningen die niet onderhevig zijn aan dezelfde wetgeving, bijvoorbeeld *advisory* collega's of andere collega's vallen andermaal onder hetzelfde systeem. Dat leidt in onze beleving tot een consistente aanpak van onze procedures *across the firm*, wat zeker belangrijk is, ook voor de policy.

De volgende slide is een beetje druk. Ik zal stap voor stap doorlopen in welke mate het proces loopt. We beginnen links met wat staat daar, GIS, wereldwijd *company* record systeem. Wat we eigenlijk doen is: we kopen gegevens aan van ondernemingen, in dit geval van Dunn & Bradstreet, dat eigenlijk lijsten heeft van alle vennootschappen wereldwijd. Wie is de moeder? Wie is de dochter? Wie is de zuster? Dat zijn volledige mappings van structuren. Voor een cliënt ooit binnenkomt, als wij de telefoon opnemen, is het: ja maar, wie is dat? Dan gaan wij kijken in de structuur wie dat is. Dat is al een eerste fase.

Dan gaan we naar het tweede luik. Als we met de klant willen verder gaan, dan gaan we naar de acceptatieprocedure. Dat noemt GTAC (*Global Tool for Acceptance and Continuance*). U ziet misschien daarboven dat er een aantal boxen zijn. Dat systeem wordt gevoed voor witwas en door een aantal subsystemen. Eentje is er de lijst van hogerisicolanden. Wij gebruiken meerdere landen: GAFI (*Groupe d'Action Financière*), Belgische wetgeving, internationale wetgeving. Die lijsten worden samengevoegd, dat is de lijst van landen met hoog risico. Er is ook een lijst van hogere activiteiten. Wij doen bijvoorbeeld geen internet *gambling*. Er is een aantal businesses dat wij niet doen, een aantal businesses die een hoog risico krijgen. Het derde blok is *sanctions and black lists*. Daar bestaan ook officiële lijsten van, van de Verenigde Staten, van Europa, van de United Nations die we gebruiken. En nog een laatste lijst zijn de *politically exposed* contacts. Dat kopen we aan van Factiva en dat wordt gebruikt. Ik wil gewoon aangeven dat geen enkele *client acceptance*, geen enkele engagement *acceptance* het proces kan doorlopen zonder dat die subsystemen zijn geconsulteerd en positief zijn bevonden. Om misschien al een idee te geven over de kost en de efforts die wij daarin steken: de *politically exposed person* rechts bovenaan kost ons 25 000 dollar per jaar, gewoon om de gegevens te krijgen.

Dan heb ik het nog niet over het systeem daarrond. Wij investeren. Wij vinden dat dit juist en correct is en zo wordt dat constant toegepast.

Onderaan ziet u dan, onder de gele box, dat dit proces kan leiden tot verschillende risiconiveaus 1, 2 en 3. Bij 1 moet men altijd een partner accepteren, maar afhankelijk van het risico kan de vragenlijst van 20 naar 50 gaan. Voor een opdracht kan men van 30 naar 70 vragen gaan. Afhankelijk van hoe men die vragen en die risicofactoren heeft beoordeeld, komt men tot hogere risico's. Dat kan zijn tot 2 of 3 of 4 partners. Stel dat er een witwasrisico is, dan teken ik. Stel dat er een onafhankelijkheidsrisico is, dat tekent Laurence. Vanaf een bepaald niveau zijn er echt 3 of 4 partners die mee consulteren om te bekijken of we daarmee verder gaan. In een aantal gevallen, bij risico 3 gaan we niet verder en komt de klant niet binnen.

Dan gaan wij naar het accountingsysteem. Men komt enkel in het accountingsysteem binnen als men dat proces heeft doorlopen. Men kan geen facturen schrijven. Men kan niets doen voor ik dat systeem heb doorlopen. Wij verifiëren ook of dat niet via achterdeurtjes of iets anders gebeurt. Dat wordt dus gemonitord.

Onderaan links op de slide ziet u een aantal monitoringcontroles van EY die wij dagelijks doen. In de interest of time, kijk ook even onderaan rechts. Het proces is, zoals u ziet, gereviseerd door het Instituut van Bedrijfsrevisoren en door de IAB, de accountancevereniging, en het systeem is goed bevonden. Ik wil maar aangeven dat wij appreciëren dat wij worden gecontroleerd. Wij vinden dat goed omdat het ons toelaat om onze systemen te verbeteren, maar die systemen zijn goed bevonden.

De volgende slide gaat over het rapporteringsysteem, in het geval er mogelijks een gevoelen van een witwasactiviteit mocht zijn. Helemaal links ziet u dat partners, managers en staff elk individueel kunnen rapporteren. U ziet daar wat verticale pijlen. Wij raden onze mensen aan om te consulteren op verschillende niveaus.

Stel dat een bepaalde manager vanuit zijn persoonlijke beleving vindt dat iets niet kan en hij wil rapporteren, dan kan hij rapporteren. Hij rapporteert in de database van de reporting tool. Dat is confidentieel. Alleen hij kan die record zien en natuurlijk ook het AML-team. Dan komt het bij het AML-team terecht, aan de rechterkant van de slide. Dat is de *compliance officer*, mijzelf en een team van experts dat wij uitbreiden, indien nodig, voor intern of extern advies. Dan gaan wij al dan niet over tot een rapportering aan de authorities, aan de witwascel. Ik wil hier aanstippen dat elk individu die op een bepaald ogenblik vanuit zijn

beleving vindt dat iets niet kan bij ons wordt opgedragen om te rapporteren en dat gebeurt ook.

Dat ziet u op deze slide.

Ik geef het woord nog even aan mijn collega Laurence voor bijkomende toelichtingen.

Laurence Van Eyken: Le présent *slide* vous donne un peu l'*overview* qui complète tous les contrôles de qualité et les activités de *compliance* et d'acceptation des clients. On insiste également très fort sur la formation de nos professionnels. Les professionnels doivent connaître la réglementation. Sur la communication et l'importance de celle-ci qui doit venir du management. Il y a des principes que l'on doit appliquer et que l'on répète de manière assez régulière. Il faut accepter les clients, les bons clients, accepter les bons engagements, travailler de manière objective et indépendante, travailler tout en respectant les réglementations et les standards de qualité. Ce sont des principes directeurs chez EY et on répète tout cela de manière régulière à nos employés.

La surveillance, donc il y a des activités de *monitoring*. Nous avons mis en place des procédures et des *processes*, et nous mettons également en place des contrôles de façon à faire en sorte qu'on puisse vérifier si les gens respectent bien les *processes*.

Enfin, dernier point, il y a la GPPM, c'est ce qu'on appelle les sanctions des associés, ou plutôt l'évaluation des associés. Les associés sont évalués selon des critères de qualité et la conformité aux critères de qualité fait partie de cette évaluation. Et donc si jamais un associé venait à ne pas respecter ces standards de qualité, cela a un impact sur leur évaluation, avec peut-être d'autres conséquences tout à fait possibles.

Quelques chiffres maintenant. Nous avons en Belgique 10 000 clients, nous avons en Belgique 15 000 engagements, 15 000 dossiers d'identification, et nous avons 13 000 cartes d'identité.

Piet Hemschoote: Ik wil even bij de linkerkant van de slides stilstaan, om u een gevoel te geven van de manier waarop wij een en ander controleren en monitoren.

Wanneer ik puur bekijk of de *AML-records complete* zijn, hoewel er altijd kleine foutjes kunnen gebeuren, hebben onze vennoten de voorbije achttien maanden vijftien *completeness reports* getoond en gekregen. Een *completeness report* toont aan dat op bepaalde vorken de informatie mogelijks niet volledig accuraat lijkt en vraagt om dat te onderzoeken.

Die achttien rapporten worden periodiek opgevolgd. Er wordt bekeken of het *percentage of completion* verbetert.

Achttien takspartners zijn specifiek getest op hun *AML-records*, waarbij wordt nagegaan of de ID-kaart juist is, of de *ultimate beneficiary* juist is en of de statuten juist zijn. Alle vennoten worden op de *compliance* van hun acceptatieproces gecontroleerd. Daarbij worden elk jaar drie tot vijf klanten gescreend. Dat gebeurt altijd.

Wij trekken *credits by industry* na. Een klant heeft bijvoorbeeld een industrie in de *real estate*. *Real estate* is door de wet als een hoog risico aangegeven. Wij bekijken of hij als dusdanig in het systeem heeft geïdentificeerd dat het om een hoog risico gaat.

Wij doen hetzelfde voor de *high-risk countries*. Wij mappen de *countries* en gaan bekijken of de juiste beslissingen zijn genomen en of er voldoende *approvals* zijn geweest. Als er bij terroristen of zwaar banditisme namen in de krant verschijnen, gaan wij na of die personen in onze systemen zitten.

Voor Panama *queries* hebben wij specifiek gekeken naar Panama BVI en ook of wij in die landen entiteiten hebben. Het resultaat was negatief. Qua FTI's of mensen die daarmee bezig zijn, zijn vijftien personen in België constant en dagelijks bezig om die processen te monitoren en testen op *compliance* uit te voeren, waarmee ik wil aantonen dat wij de zaak ernstig nemen en er voldoende in investeren.

Bijkomend ziet u de referenties. Ikzelf ben lid van de antiwitwasgroep bij het Instituut van de Bedrijfsrevisoren. Ik geef les aan het IBR maar ook aan de accountants. Mijn collega Laurence Van Eyken is IBR-vertegenwoordiger binnen de interprofessionele groep waarin ook de andere accountantverenigingen aanwezig zijn. Daarmee wil ik enkel aantonen dat wij bereid zijn om ook daar in normgeving en regelgeving te investeren.

Ik geef het woord terug aan de heer Herwig Joosten.

Herwig Joosten: Zonder veel tijd te verliezen zal

ik het hebben over de huidige wetgeving. Ik zal niet alle artikels uitleggen. Dan ben ik waarschijnlijk een dag bezig. Ik zal alleen zeggen dat de interne gerechtelijke bepalingen, of zoals wij ze noemen de GAAR, de *Generally Accepted Anti-Abuse Rules*, voor vennootschappen en ook voor natuurlijke personen vergelijkbaar zijn met die in andere landen als de VS, Duitsland, Frankrijk. Het arsenaal is ruim voldoende, ten minste als het *in the field* correct gebruikt wordt.

Ik wil vooral ingaan op het wetgevend initiatief. Zoals ik al zei, *Base Erosion and Profit Shifting* (BEPS) omvat 15 actiepunten. Actiepunt 5 en 13 moeten op dit moment omgezet worden naar Belgische wetgeving, meer bepaald de verplichtingen inzake *Transfer Pricing Documentation*. Eindelijk, zou ik zeggen. Ons land is het laatste van het peloton, na alle andere Europese landen. Men kan vragen hebben waarom het zo lang geduurd heeft.

Wat ook heel goed is, is CBCR. Multinationals met meer dan 750 miljoen aan omzet moeten per land aangeven wat hun situatie is. Dit gebeurt ook ter omzetting van BEPS.

Dan is er natuurlijk ook het aantal directieven dat vorige week goedgekeurd is en dat voorziet in intrestbeperkingen en in een ruimere definitie van Nexus en de CFC-regels die multinationals ervan weerhouden laag belast inkomen in het buitenland te parkeren zonder er in België op belast te worden.

Ook de programmawet van 2 juni 2016, die voorziet in een langere aanslagtermijn van 24 maanden bij internationale uitwisseling, is heel belangrijk. Dit geeft de mogelijkheid opnieuw aan te slaan en boetes te heffen bij het niet aangeven van buitenlandse constructies. Of die boetes voldoende zijn of niet, laat ik aan u.

Er is de uitbreiding van de aangifteplicht voor binnenlandse vennootschappen voor investeringen boven 100 000 euro. Dat geldt ook voor betalingen aan landen met een nominaal tarief dat lager is dan 10 %, en effectief 15 %. Een beetje overkill, zeker binnen de Europese Unie, maar toch is het een goede maatregel. Ik meen dat men daar inzake wetgevend initiatief wel goed zit.

Wout Coppens: Ook op het vlak van natuurlijke personen meen ik dat wij in België een voldoende arsenaal aan wetgeving hebben om fiscaal misbruik en fraude aan te pakken. Op deze slide staat een aantal maatregelen dat in het verleden of het recente verleden genomen is. Heel recent is de kaaimantaks.

Eerlijk gezegd, ik sluit mij aan bij collega Herwig, bepaalde van die maatregelen hadden wat ons betreft veel eerder genomen mogen worden. Wat u ziet op deze slide is een transparantieregeling die, u hoort mij goed, reeds in 1963 werd ingevoerd.

In België werd die wetgeving pas twee jaar geleden ingevoerd. Ook in Nederland, waar wij ons uiteindelijk op hebben geënt, werd die wetgeving al enkele jaren geleden ingevoerd. Die wetgeving zorgt in elk geval voor een eerlijkere taxatie van inkomsten uit kapitaal, net datgene wat wij wilden bereiken.

De uitwisseling van informatie zien wij zeer sterk op gang komen en dat is uiteraard een zeer positief element.

Herwig Joosten: Sta mij toe om tot besluit enkele aanbevelingen te formuleren.

Ik denk aan harmonisering en standaardisering binnen de EU. Ook denk ik aan alle maatregelen die door de Moscovi-groep genomen worden inzake datadirectieven en de uitbreiding van de lijsten met inlichtingen. Dat zijn goede zaken en die moeten op Europees niveau geharmoniseerd en gestandaardiseerd worden.

Ook belangrijk is dat de internationale coördinatie, tussen de Belgische fiscus en het buitenland, geoptimaliseerd wordt. De richtlijnen en dubbelbelastingverdragen bestaan reeds. Nu moet de informatie ook effectief uitgewisseld worden.

Er moeten voldoende mensen en middelen zijn in de BBI en in de antiwitwascel, maar ook in Controle 1. Wij vinden dat er meer geïnvesteerd moet worden in *transfer pricing* en de controle daarop.

Dezelfde regelgeving en performante, consistente kwaliteitscontrole voor alle professionele beroepscategorieën die fiscaal, juridisch en boekhoudkundig advies verlenen. Dat vind ik een zeer belangrijke aanbeveling, misschien wel de belangrijkste van alle. Als revisoren en belastingconsulenten is ons beroep gereglementeerd en wij worden geïnspecteerd door het IAB. In België mag echter iedereen fiscaal advies verlenen: de bakker, de slager mogen fiscaal advies geven. Maar las men niet de titel van belastingconsulent heeft, dan is men niet

aan de antiwitwaswetgeving onderhevig. Ik geef u daarvan een mooi voorbeeld. Ik toon u nu een extract van een website van een firma in Brasschaat, die ook heel gemakkelijk te vinden is door te googelen naar bespaarbelastingen.be. Op die site is er sprake van offshores. Het is geen fiscaal advieskantoor, maar gewoon een consulent, dus niet onderhevig aan de antiwitwaswetgeving. U moet eens nalezen hoe op die site de OESO, de Organisatie voor Europese Samenwerking en Ontwikkeling, gedefinieerd wordt. Er staat: “Dat zijn de mensen die denken dat gelijke en hoge taksen goed zijn voor iedereen.” Dergelijke mensen worden niet gecontroleerd. Ik denk dat er op dat vlak veel ruimte is voor verbetering en controle, door dergelijke beroepen op dezelfde lijst te zetten. Ik kan u verzekeren dat wij dergelijke publiciteit niet maken.

Ook vragen naar uniforme behandeling van fiscale vragen en problemen van individuele familieleden voor meer rechtszekerheid, zeker met de invoering van de kaaimantaks, kunnen welkom zijn, naar Nederlands voorbeeld, waar er een platform bestaat tussen rijke families of vermogenden en de overheid, om tot een vergelijk te komen.

Piet Hemschoote: Ik kan nog wat voorstellen suggereren in de antiwitwassfeer. De identificatie van de uiteindelijke begunstigde moet beter en kan worden geoptimaliseerd. Ik herinner eraan dat wij vandaag een middelenverbintenis hebben. Wij moeten dus voldoende middelen inzetten om die personen te identificeren. Als dat niet lukt, dan moeten wij beslissen of wij daarmee verder wensen te gaan. Als wij in de praktijk iemand in Malta of Cyprus niet zouden vinden, dan zullen wij waarschijnlijk niet verder gaan, want de toetsing kost veel geld en tijd. Uiteindelijk maken bepaalde partijen daar ook gebruik van. Vanuit de wetgeving moet er internationaal betere informatie beschikbaar gemaakt worden om te weten te komen wie de begunstigde is en hoe snel men die kan vinden.

Een tweede voorstel, dat waarschijnlijk ook al door collega’s is aangehaald, is een betere verduidelijking van de ernstige fiscale fraude. Ik zal het opsplitsen. Wat is ernstig? De witwascel zelf heeft advies gegeven over wat mogelijk niet ernstig is. Het Instituut van de Bedrijfsrevisoren heeft dat ook gedaan, omdat er onzekerheid over was bij de leden. Er is dus al een zeker niveau van *guidance* in de markt beschikbaar, maar wij vinden dat het nog beter kan. Wat is fiscale fraude en wanneer wordt die ernstig?

Een laatste punt sluit aan bij wat mijn collega Herwig zei, maar ik ga misschien nog een stap verder. Niet alleen moeten alle beroepscategorieën in de juridische, fiscale en adviesstructuur ergens een bepaalde regelgeving krijgen, die regelgeving moet ook gecontroleerd worden. De GAFI, de wereldwijde antiwitwasorganisatie, heeft die vorig jaar in België onderzocht en kwam ook tot de conclusie dat onze wetgeving vrij goed was, maar dat er te weinig toetsing was of die effectief wordt gebruikt. Wij worden vaak gecontroleerd en wij vinden dat goed, want elke controle leidt tot een verbetering van onze systemen, maar ik weet zeer goed dat wij in de markt een van de weinige zijn die gecontroleerd worden. Ik kan dus alleen aanraden meerdere partijen in al die beroepscategorieën effectief te controleren, onder andere om te vermijden wat wij daarnet via die website gezien hebben.

Le **président**: Je crois donc comprendre de votre exposé que EY n'est ni directement ni indirectement impliqué dans l'affaire des Panama Papers, en tout cas en ce qui concerne EY Belgique. Ma question est de savoir si EY n'est pas du tout impliqué dans les différents *leaks* et si EY s'interdit de proposer à des clients, soit à leur demande soit d'initiative, des opérations à caractère fiscal qui utiliseraient des structures offshore dans ce qu'il est convenu d'appeler des paradis fiscaux bancaires. Je vous pose également la question que j'ai posée à vos prédécesseurs: EY dispose-t-elle au niveau international d'antennes dans les paradis fiscaux et EY Belgique est-elle en relation d'affaires avec ces antennes, non pas au niveau de relations juridiques mais bien d'affaires? Arrive-t-il à EY d'orienter les clients, entreprises, particuliers vers ces antennes situées dans les paradis fiscaux?

Benoît Dispa (cdH): Je ne voudrais faire aucune comparaison entre les différents intervenants, chacun venant ici avec sa propre logique. Mais, je soulignerai la qualité du document qui nous a été remis et que je trouve intéressant.

Je reviendrai sur les recommandations formulées en fin d'exposé pour vous demander d'expliciter les risques que vous pouvez identifier dans certains segments professionnels tel le cas de ce site web au départ d'une petite société de Brasschaat. C'est exemplatif mais y a-t-il des secteurs de la profession qui vous paraissant davantage à risque que d'autres et sur lesquels il faudrait peut-être faire peser davantage de contrôles ou de réglementations?

Par ailleurs, pouvez-vous me dire s'il existe des procédures ou des pratiques que vous pourriez dénoncer car vous estimez qu'elles sont préjudiciables et non conformes aux règles en vigueur dans la profession?

Peter Vanvelthoven (sp.a): Ik wil u op mijn beurt bedanken voor uw uitleg maar ook voor de aanbevelingen, want het is een belangrijk gegeven van onze commissie om de mazen in het net toch weer wat kleiner te maken.

Het tweede stuk van de opdracht van de commissie is het onderzoek naar wat er mis is gegaan. In verschillende leaks zoals de Panama Papers moeten wij herhaaldelijk vaststellen dat heel wat Belgen gebruik hebben gemaakt van schermvennootschappen.

Wij hebben hier verschillende bankinstellingen gehoord. Nu horen we de *Big Four* graag over hun eventuele rol in het verhaal. Telkens stuiten wij op de vaststelling dat van al die Belgen die naar het buitenland zijn gegaan om via een omweg schermvennootschappen op te richten, blijkbaar niemand iets afweet. Dat zijn klanten van banken, ik weet niet of het klanten bij u zijn geweest, en die hebben allemaal spontaan de weg gevonden naar Luxemburg.

U hebt vandaag wel een piste aangegeven door te verwijzen naar spareninbelgie.be of wat was het ook alweer?

Wout Coppens: Spaarbelastingen.be.

Peter Vanvelthoven (sp.a): Dat zijn dan misschien de tussenpersonen, die wij zoeken, want ik kan mij niet voorstellen dat al die Belgen inderdaad zelf al kennis hebben van bijzondere constructies via buitenlandse kanalen.

Wat dat betreft en even voor de duidelijkheid, u zegt dat de Belgische poot niet betrokken was bij het opzetten van structuren om personen achter bepaalde zaken te verbergen. Mag ik aannemen dat het ook verder gaat dan dat? Ik bedoel daarmee het volgende. Ik kan mij voorstellen dat mensen bij u komen met die vraag. Die hebben misschien ergens opgepikt of vernomen in hun kennissenkring dat er dergelijke constructies bestaan die weliswaar in België problematisch zijn, maar misschien in andere landen wel wettig zouden kunnen zijn.

Als dergelijke klanten bij u komen aankloppen, wat doet u daarmee? Zegt u gewoon niet geïnteresseerd of zegt u dat u een poot in Luxemburg of elders hebt en beveelt u die aan? Met andere woorden, is er een bepaalde doorverwijzing, zodat u hier kunt zeggen dat u met de Belgische poot als dusdanig niet betrokken bent, terwijl uw klanten uiteindelijk toch geholpen zijn?

Ik heb ook begrepen dat de grote advieskantoren interne lijsten zouden bijhouden van wat mogelijk kan worden onderhandeld in welk land, met andere woorden wat daar de onderhandelingsmogelijkheden zijn. Bestaan dergelijke lijsten inderdaad?

Wij hebben in de pers kunnen lezen dat de manier van werken in Luxemburg gewijzigd is wanneer we het hebben over rulings. Blijkbaar zou daar de mogelijkheid bestaan dat rulings worden gesloten, maar dat de belastingplichtige geen exemplaar ervan meekrijgt.

Die ruling zou in handen blijven van de Luxemburgse fiscale administratie. Ik heb ook gelezen dat een kopie daarvan aan de raadgever zou worden bezorgd. Ik weet niet of u daarvan kennis hebt. U zult dat vanuit België wellicht niet doen, maar kan de zustervennootschap in Luxemburg eventueel bevestigen of die praktijk vandaag nu al dan niet bestaat?

In verband met de *excess profit rulings*, kunt u een indicatie geven over hoeveel van dergelijke rulings via uw kantoor zijn gesloten? Zijn dat er maar een paar of best veel?

Zoals dat gebruikelijk is, is een disclaimer van toepassing op dergelijke klantenrelaties. Is er wat de *excess profit ruling* betreft, een bijzondere disclaimer of valt dat onder de algemene disclaimer, die de verantwoordelijkheid van u als dienstverlener omschrijft?

Wanneer *excess profit rulings* worden gesloten, wordt dan ook nagedacht over de mogelijkheid dat zulks door de Europese Commissie kan worden beschouwd als staatssteun. Ik verwijs naar de actuele discussies ter zake. Wordt die met de klant besproken? Zit daarvan iets in het dossier? Is er een algemene bepaling in de disclaimer wanneer Europa de ruling zou beschouwen als staatssteun?

Georges Gilkinet (Ecolo-Groen): Monsieur le président, pour commencer, je vais poser une question identique à celle de vos prédécesseurs concernant les dénonciations à la CTIF pour avoir une idée du volume. Peut-être ai-je été distrait

mais, parmi les données chiffrées que vous nous avez transmises, vous ne donnez pas d'indications ni quantitatives ni qualitatives quant au nombre de dénonciations que vous feriez à la CTIF par rapport à des soupçons à l'égard de certains clients. Ou alors, peut-être que les contrôles préalables que vous réalisez ont pour résultat qu'il n'y a pas de dénonciation parce que tout se déroule parfaitement.

Sur le fait que vous appartenez à un groupe international, comme votre prédécesseur et d'autres bureaux de conseil, pouvez-vous nous expliquer vos relations avec les autres entités, notamment celles qui sont présentes dans les paradis fiscaux? Allez-vous nous répondre, comme KPMG, que s'il y a présence dans les paradis fiscaux, c'est uniquement par rapport aux activités économiques réelles qui s'y déroulent?

Par ailleurs, je vous remercie vraiment pour les recommandations que vous avez pris le temps de nous formuler. Quelques questions complémentaires par rapport à cela. Juste avant les recommandations, vous avez fait un commentaire très rapide sur la dernière loi qui a été adoptée dans ce parlement et sur le principe d'une amende à ceux qui ne respecteraient pas leur obligation de communiquer leur présence ou leurs avoirs dans des paradis fiscaux. Vous avez dit: "Je ne me prononce pas sur le fait que l'amende est suffisante ou pas". Cela m'intéresserait de connaître votre avis. De mémoire, le montant fixé par la loi est exactement de 6 350 euros. On a essayé de l'amender. Par rapport aux volumes financiers parfois concernés par ces placements ou les avoirs dans les paradis fiscaux, pensez-vous que cette amende soit de nature à pousser quelqu'un qui ne voudrait pas déclarer ses avoirs à le faire? Avez-vous une proposition alternative, puisque vous maniez cela plus souvent que nous le faisons. Mon intuition en tant que législateur est que l'amende n'est pas suffisante.

Par rapport aux recommandations que vous formulez, je souhaiterais avoir quelques précisions. En matière de fiscalité, vous proposez une coordination entre le fisc belge et les administrations étrangères. On ne peut que vous rejoindre sur ce point. Avez-vous un avis particulier sur la possibilité d'échange de données bancaires renforcé vis-à-vis de chaque administration fiscale nationale? Vous connaissez certainement le système français FICOBA (Fichier national des comptes bancaires et assimilés), et TRACFIN (Traitement du renseignement et action contre les circuits financiers clandestins). Il me semble que le système est plus intégré en France. Ne faudrait-il pas l'adopter en Belgique et organiser des flux d'informations plus systématiques entre États? Est-ce ce que vous visez avec la recommandation n° 2?

En ce qui concerne le fait de traiter de la même façon les conseillers fiscaux, juridiques et comptables, c'est en convergence avec ce que vient de nous dire KPMG. C'est intéressant. Vous avez cité un exemple. En termes de volume, sentez-vous que ce type d'expertise un peu sauvage est en train de se développer? Avez-vous l'impression que ce phénomène de conseillers fiscaux qui ne respectent pas tout à fait les mêmes règles que vous est beaucoup plus important qu'hier? Vous avez cité un exemple à Braschaat. Est-ce vraiment commun?

Sur le traitement uniforme, la cinquième recommandation, pouvez-vous un peu développer le modèle néerlandais auquel vous faites référence? Est-ce que je comprends bien qu'il y a des services fiscaux spécialisés dans le contrôle fiscal des plus grands patrimoines qui permettent une meilleure connaissance des techniques éventuellement utilisées? Vous évoquez un rapport de confiance. Recommanderiez-vous cela ici, au niveau belge?

Sur votre dernière recommandation relative à la loi anti-blanchiment, quand vous dites "renforcer la supervision et l'inspection des différentes catégories professionnelles", vous parlez d'inspections par l'IRE et par l'IEC. S'agit-il d'inspections dont le cadre est réglé par la loi ou d'autorégulation décidée par l'IRE et l'IEC?

C'est la question que je voulais vous poser de façon à ce que nous puissions envisager une transposition à d'autres secteurs.

Marco Van Hees (PTB-GO!): Monsieur le président, je vais poser plus ou moins les mêmes questions qu'on avait posées aux prédécesseurs. Mais avec peut-être quand même une différence, puisque vos prédécesseurs n'avaient pas de gestion de fortune, ce qui n'est pas votre cas.

Par rapport à la gestion de fortune, par rapport aux clients fortunés que vous pouvez avoir, y a-t-il un recours, sous l'une ou l'autre forme, aux paradis fiscaux pour la gestion de fortune? De manière légale, évidemment. Vous n'allez pas, je suppose, venir nous dire ici qu'il y a un recours illégal aux paradis fiscaux. Mais y a-t-il un recours légal - cela m'intéresse évidemment de savoir sous quelle forme -, aux paradis fiscaux pour la

gestion de fortune?

Par rapport à ces clients fortunés, j'ai bien noté ce que vous indiquez, c'est que ces clients ont besoin de sécurité juridique, ils ont une image à ne pas ternir. Mais on sait aussi qu'ils ont une volonté, en tout cas un désir de voir réduire au maximum leur facture fiscale. Voilà, on est dans cette tension entre d'une part la sécurité juridique, l'image et de l'autre côté, la facture fiscale. Par rapport à cette tension, que proposez-vous à vos clients fortunés? Qu'est-ce qui vous permet de maintenir une position concurrentielle par rapport à d'éventuels concurrents?

Sur la banque de données de l'ICIJ, il y a 12 occurrences avec Ernst & Young, qui donne des références, pas à la Belgique, mais à des adresses comme l'Iran, la Chine, le Costa Rica, les Îles Vierges britanniques, Taïwan, l'Inde, les Bahamas. Avez-vous des informations par rapport à cela ou vous occupez-vous strictement de la cuisine belge et pas de ce qui concerne Ernst & Young à l'international?

Dans vos clients, y a-t-il des entreprises multinationales qui ont des filiales dans des paradis fiscaux? Si oui, pourquoi ces grandes sociétés ont-elles de telles filiales? Quel contrôle éventuel effectuez-vous par rapport à cela, par rapport au respect des législations?

De la même manière, introduisez-vous pour vos clients des *rulings* qui impliquent des paradis fiscaux? Si c'est le cas, pouvez-vous nous dire quel est le pourcentage de ces cas par rapport au nombre de *rulings*? Combien de *rulings* introduisez-vous par an? Parmi eux, combien de *rulings* impliquent-ils des paradis fiscaux? Cela nous permettrait d'avoir un ordre de grandeur.

Quant à la présence de Ernst&Young dans les paradis fiscaux, qu'en est-il exactement? Quelle est cette présence? Par exemple, je vois qu'aux îles Caïman, vous êtes présents. Je suppose que si on faisait le même exercice pour d'autres paradis fiscaux, on verrait également une présence. Qu'est-ce qui justifie la présence dans de tels pays qui, je l'avais noté pour vos prédécesseurs, ont une population dérisoire? On se doute que ce n'est pas pour la population locale que vous êtes présents là. Comment une telle présence se justifie-t-elle?

Le **président**: Je me tourne vers nos experts pour voir s'ils ont une autre interrogation.

Marc Bourgeois: Quelques petites questions techniques, comme lors de la précédente audition. Il a été fait état de l'opportunité, peut-être, de combler un vide dans le cadre de la législation sur le blanchiment et dans le cadre des obligations de dénonciation. Vous avez parlé du fait que beaucoup de personnes exercent le métier consistant à donner des conseils fiscaux sans tomber dans le cadre du titre de conseil fiscal notamment. Mais il y a aussi des gens qui travaillent dans votre entreprise et qui n'ont pas non plus ces titres-là. Paraîtrait-il opportun d'étendre l'obligation de dénonciation à ces personnes qui ne sont pas couvertes, si je puis dire, par les titres en question?

Pour ce qui concerne la taxe Caïman, avez-vous des recommandations techniques à formuler pour améliorer le régime? Vous avez dit que l'introduction de cette taxe était une bonne chose, en dépit du fait qu'elle avait été instaurée trop tard. Et vous savez très bien que la doctrine a déjà identifié un certain nombre de défectuosités dans le régime de cette taxe.

J'en arrive ainsi aux pratiques non pas frauduleuses, mais abusives. Vous avez fait état de l'existence de la disposition générale anti-abus en vigueur depuis 2012. Il est question de l'abus de droit en matière fiscale. Cette disposition suscite beaucoup de discussions. Certains disent qu'en fait, elle n'est pas aussi efficace qu'on aurait pu l'espérer, qu'elle est peu invoquée par le fisc qui a peur de développer une pratique sur la base de ce dispositif. Cette disposition a-t-elle modifié vos pratiques en termes d'optimalisation fiscale, au demeurant tout à fait légales? En effet, la disposition ne rend pas les pratiques illégales ou illicites, mais inopposables.

Pensez-vous que la notion de paradis fiscal mériterait d'être légiférée? Faut-il laisser cela à la réglementation? Faut-il laisser cela à l'Europe qui pourrait prendre une initiative en la matière? Il existe plusieurs listes en Belgique. Cela pose probablement question. Pouvez-vous nous donner un avis d'ordre technique à ce sujet?

Ma dernière question a trait à la volonté, résultant probablement d'une volonté de l'opinion publique, d'introduire un cadre pour les personnes qui, à l'intérieur des entreprises comme la vôtre, s'adressent à des journalistes, par exemple, pour révéler des informations qui relèvent du secret, qu'on appelle les lanceurs d'alerte. La création d'un cadre législatif vous paraît-il techniquement possible? Si oui, sur la base de quels équilibres? Autrement dit, vous semble-t-il concevable de trouver un dispositif équilibré pour donner une

marge de manœuvre par rapport aux obligations de confidentialité de vos employés de manière à pouvoir alerter l'extérieur et non l'intérieur de certaines pratiques qui se développeraient dans certaines entreprises comme la vôtre?

Mark Delanote: Ik heb twee kleine vraagjes. Met betrekking tot uw aanbeveling rond de fiscaliteit vind ik dat toch iets waarover moet worden nagedacht. Als u zegt: "… eenzelfde regelgeving en performante, consistente kwaliteitscontrole voor alle beroepscategorieën die zich met fiscaal-juridisch advies inlaten."

Hoe ziet u dat precies? Betekent dit dat eigenlijk iedereen de titel "belastingconsulent" zou moeten hebben om zo'n advies te geven? Kunt u eventueel, als u vanuit zo'n kader nadenkt, ook niet onrechtstreeks die verplichting introduceren door bijvoorbeeld adviseurs veel sneller te sanctioneren of aan de wetgever een tool aan te reiken om adviseurs – eender wie die zich met advies inlaat – te sanctioneren via bijvoorbeeld de administratieve weg?

Dat is nu een beetje een vacuüm. Zolang het dossier administratief wordt afgehandeld, gaat de adviseur meestal vrijuit. Hij wordt in feite maar in het sanctiegeding betrokken wanneer het dossier de strafrechtelijke weg opgaat. Het is dus een tool om de adviseur te sanctioneren, waarbij wij er moeten vanuitgaan dat degenen die niet hoog oplopen met hun beroepseer wellicht ook veel sneller in dat sanctieapparaat zullen verzeilen.

Dan heb ik nog een tweede vraagje. U hebt in uw klantenbestand ondernemingen, uiteraard met veel buitenlandse entiteiten, desgevallend entiteiten gevestigd in belastingparadijzen. De aanwezigheid, de substantie op de plaats van vestiging is uiteraard altijd een belangrijk element dat u moet meenemen wanneer er over transacties tussen eventueel de Belgische vennootschap en die buitenlandse entiteit wordt geadviseerd. Hoe gaat u in concreto na of in dat buitenland effectief substantie aanwezig is?

Dat zijn mijn twee vragen.

Le **président**: Merci, monsieur Delanote. Je me tourne vers Ernst&Young. Vous pouvez commencer à répondre.

Herwig Joosten: Het zijn heel veel vragen dus ik heb het zo goed als mogelijk genoteerd. Als ik een of andere vraag oversla, gelieve mij daar attent op te maken. EY is niet geïmpliceerd in de Panama Papers, EY België. Bij die 117 zit EY niet.

Hebben wij antennes in fiscale paradijzen? Ten eerste moet men zich de vraag stellen wat een fiscaal paradijs is. Als ik kijk naar de lijst van Moscovici, dan zit Hongkong erbij. Hongkong is misschien een fiscaal paradijs omdat men een offshoreregime heeft. Men belast alleen lokale activiteiten maar daar wonen wel 7 miljoen mensen. Dat is wel de *gateway* tot China. Die hebben ook een dubbelbelastingverdrag met België. Dubai is nog een voorbeeld. Als men mij de vraag stelt of er ooit rulings in verband met belastingparadijzen zijn gevraagd door EY België, fiscaal, ik denk niet met Bermuda, ik denk ook niet met de Virgin Islands. Ik sluit echter niet uit dat dit gebeurt met Dubai, ik sluit ook niet uit dat het gebeurt met Hongkong. Het enige is als wij dan commerciële transacties doen of commerciële relaties hebben met zulke landen die genoemd worden als fiscaal paradijs in welke lijst dan ook, dan is het enkel op basis van het feit dat de cliënt daar lokaal wel degelijk activiteiten heeft of ontplooit. We gaan dus nooit een ruling vragen – de rulingcommissie gaat daar trouwens op staan – als er niet voldoende substantie aanwezig is in die landen. Dan heeft het zelfs geen zin om voor een voorafgaand akkoord te gaan want de rulingcommissie gaat dat akkoord gewoon niet geven.

Men heeft mij ook de vraag gesteld of het soort van advies dat gegeven wordt door andere kantoren dan belastingconsulenten wel van die orde is dat het zo belangrijk is. Ik denk dat het soort advies dat daar gegeven wordt anders is dan het advies dat wordt verstrekt door EY. Ik lees hier voor: "Als offshoredienstleverancier bieden wij verschillende diensten aan in vertrouwelijkheid en in functie van de offshorebedrijven die we verzekeren. Enkele van deze diensten kunnen het voorzien zijn van individuele of bedrijfsdirecteurs, het voorzien van aandelen aan toonder, het voorzien van een e-mailadres, het voorzien van taxdoorsystemen, documentatiebeheer, herhalingsdiensten, het behandelen van telefoontjes, inleiding van bankrekeningen etc". Dat soort diensten doet EY niet. EY verstrekt dat soort diensten niet. Dat is geen fiscaal advies. Maar het wordt wel op de website gepromoot. Ik denk dat dit niet de enige website is. Wat ik zeg is dat deze mensen, deze firma's, niet onderhevig zijn aan de controle van het IAB. Wij als belastingconsulenten zijn dat wel en we zijn ook gecontroleerd. We zijn goed bevonden, net zoals de andere drie.

Ik denk dat daar toch wel een belangrijk verschil bestaat.

Wout Coppens: De vraag van de heer Vanvelthoven was hoe die klanten vroeger terechtgekomen zijn bij bepaalde partijen. Ik moet eerlijk zeggen dat er een hele periode geweest is dat er druk gesolliciteerd werd naar vermogende particulieren in België. Mijn klanten kwamen ook bij mij omdat ze gecontacteerd werden door filialen van banken in het buitenland, door trustkantoren in het buitenland, door kantoren inderdaad zoals die waarnaar Herwig verwijst.

Ik heb altijd gezegd dat dit geen goed idee was. EY wou op dat vlak geen enkel risico lopen. Wij kijken gewoon naar wat de wetgeving in België is en wat er past binnen de wetgeving van België past. Die structuren die daar werden aanbevolen, waren allemaal structuren waarvan men wist dat het op een gegeven moment ging mislopen, ook al waren dat structuren die op dat ogenblik misschien legaal waren. Met de kaaimantaks ziet men nu toch ook weer dat het verstoppen van vermogen geen enkele zin heeft. Dat is iets wat ik in alle eerlijkheid altijd heb gehanteerd voor mijn klanten.

Zij werden druk gesolliciteerd. Wij werden overigens ook druk gesolliciteerd. Wij kregen zelf ook, het stopt zelfs niet…In alle eerlijkheid, ik had vorige week nog een kantoor in Curaçao..

Men zou denken dat, met alles wat er in de kranten staat en ook internationaal ook wordt gepubliceerd, die mensen op Curaçao gaan denken dat het nu wel genoeg geweest is met dergelijke structuren, maar toch bellen ze met EY om te vragen of wij bereid zijn om eens rond de tafel te gaan zitten om eens te bekijken welke structuren er dan nog mogelijk zouden zijn in Curaçao. Het antwoord is voor mij heel duidelijk. Wij gaan niet met zo'n partijen rond de tafel te zitten.

Het was voor klanten heel gemakkelijk om die informatie te krijgen, op websites enerzijds. Anderzijds werden zij ook gewoon rechtstreeks gecontacteerd door buitenlandse kantoren.

Benoît Piedboeuf (MR): Monsieur Coppens, ce que vous venez de dire est très intéressant pour nous. Vous avez dit que certains de vos clients avaient été contactés par des filiales de banques établies à l'étranger. Les banquiers qui sont venus ici ont dit qu'ils avaient des filiales mais qu'ils n'avaient jamais de relations et qu'ils ne s'en étaient jamais servi. Est-ce que ce sont des filiales de banques belges qui ont contacté certains de vos clients pour savoir comment évacuer leur capital?

Wout Coppens: Ik heb niet gezegd dat het dochterondernemingen van buitenlandse banken zijn. Er zijn inderdaad heel wat buitenlandse banken geweest. Vooral als ik kijk naar de partijen waarmee wij zijn geconfronteerd geweest, dan waren dat onder andere banken in Liechtenstein en Zwitserland die heel wat Belgische klanten – ik zeg niet onze banken – in hun portefeuille hadden en wel toegang hadden tot de Belgische markt. Ik spreek niet over Belgische banken. Daar moeten de banken zelf maar op antwoorden. In elk geval is dat zeker en vast het geval geweest.

Herwig Joosten: Er was een vraag over de rulings in Luxemburg en wat mijn ervaring daarmee is. Luxemburg is een zusterkantoor. Het betreft dus een onafhankelijk partnership. Wij worden aangestuurd door de UK en hebben geen rechtstreekse relatie met Luxemburg, maar wij leven *globally* door het netwerk heen wel dezelfde deontologie na. Ik heb geen weet van zogenaamde verbale of mondelinge rulings die worden afgegeven in Luxemburg en waarbij de cliënt geen kopie van de ruling krijgt. Ik weet niet vanwaar dat gerucht komt, maar op basis van mijn informatie is dat niet het geval. Ik kan fout zijn. Er kunnen individuele gevallen zijn, maar wij hebben daar, als EY België, geen weet van.

Hoeveel *excess profit rulings* zijn er door EY gegeven? Er is een aantal gegeven. Als u mij nu precies vraagt hoeveel, dan denk ik dat het er niet meer zijn dan bij de andere drie. Ik denk dat alle vier *excess profit rulings* hebben gegeven op basis van een voorafgaande beslissing van de Belgische overheid. Ik denk ook dat de definitie van staatssteun zoals die bestond in 2005, en de definitie van staatssteun zoals zij bestaat in 2015 en gehanteerd wordt door onze commissieverantwoordelijke Vestager, volledig anders zijn. Er wordt vandaag een veel ruimere interpretatie aan gegeven, zij het om politieke redenen.

Natuurlijk hebben wij de cliënten op het risico gewezen, net zoals wij cliënten hebben gewezen op het risico van coördinatiecentra en zoals mijn buitenlandse collega's wijzen op elke vorm van risico's in Europa. De rechtszekerheid in Europa is tegenwoordig immers een beetje zoek. Ook door het feit dat tegen de staatssteuninitiatieven zowel door de Luxemburgse, de Nederlandse als de Belgische regering verhaal werd aangetekend, zal die zaak over enkele jaren voor het Hof van Justitie komen. Het enige is dat staatssteun geen fiscale zaak is, maar eigenlijk een

Europeesrechtelijke zaak. Fiscaliteit heeft daar heel weinig mee te maken, maar de specialisten ter zake zijn het er wel over eens dat het Hof van Justitie zou kunnen oordelen dat het geen staatssteun is. De toekomst zal dat uitwijzen.

Kunnen wij iets zeggen over het volume van de meldingen, mijnheer Hemschoote?

Piet Hemschoote: Er was een vraag over het volume van de meldingen en de typologie van de meldingen.

Wat het volume betreft, was het volume bij het begin van de antiwitwaswetgeving hoger dan vandaag. Ik vermoed dat een aantal partijen niet meer naar de grote kantoren komt. Een en ander heeft een afstotend effect gehad. Wij rapporteren nu dus minder dossiers dan tijdens de eerste twee of drie jaar van de wetgeving. Dat is een eerste feit.

Een tweede feit is dat, wanneer ik naar het getalvolume van de rapporteringen kijk, er twee factoren zijn. Er is zwart geld of de indicatie van echt cash die in de vennootschap wordt binnengebracht. Er is ook de zware fiscale fraude.

Wanneer ik naar het begin van de meldingen kijk, stel ik vast dat wij meer meldingen kregen van cash die op een bankrekening werd gezet of van cashtransacties. De voorbije jaren zien wij dat heel zelden of gebeurt het veeleer per toeval, omdat ze een filiaal in Afrika hebben, waar in cash wordt betaald. De tak van cashreporting zag ik in het begin wel en zie ik nu veel minder.

Na de zware fiscale fraude, aangezien de wetgeving is veranderd met de derde directieve, heb ik nu meer rapporteringen van zware fiscale fraude.

Ik moet even consulteren of wij dat kunnen doen, maar ik kan u wel zeggen dat ik op basis van wat ik rapporteer en van wat de officiële statistieken van de witwasautoriteiten zijn, weet dat ik per jaar soms tussen 10 en 15 % van alle rapporteringen doe. Wij hebben geen 10 tot 15 % van de volledige markt.

Zijn onze klanten daardoor slechter? Neen, onze klanten zijn goed. Ik denk echter wel dat wij een strikt beleid hebben.

U had ook een vraag over de kwaliteitscontrole van IAB of IBR, IRE en ISC en het juridische kader.

Het IRE/IBR mag vandaag voor de toepassing van de witwaswetgeving alle dossiers controleren waarvoor de revisor een wettelijke opdracht heeft, zijnde *les mandats de la mission légale*, maar niet voor een andere opdracht die de revisor daarnaast doet. Die mag het IBR niet controleren.

Het IAB heeft vandaag naar aanleiding van de suggestie van de GAFI om meer controles te doen, controles opgestart Daarvoor is het *framework* ietwat anders. Daar heeft het GAFI gesuggereerd bijkomende controles te doen en neemt het IAB dat ter harte en doet dat nu ook.

Herwig Joosten: Nog een aantal andere vragen. (…) misgegaan. Ik denk dat het in het verleden veel te gemakkelijk was. Ik denk dat men veel te lang heeft gewacht met wetgeving, zoals in eerste instantie het aangeven van buitenlandse bankrekeningen, dan levensverzekeringen, dan juridische constructies en uiteindelijk het belasten van juridische constructies indien men daarin passief inkomen heeft.

Ik denk dat men daarmee te lang heeft gewacht als men het voorbeeld van andere landen bekijkt. Met de wetgeving zoals die momenteel is, zal een fiscaal adviseur, als hij tenminste echt een fiscaal adviseur is, het nooit in zijn hoofd halen om een *tax haven* aan te raden die op de lijst staat omdat de persoon in alle transparantie dat moet aangeven aan de fiscus en daarop een Belgische belasting betaalt.

Als wij een opinie geven, gaan wij altijd uit van de veronderstelling dat de fiscus alles weet en alles ziet. Dat betekent dat men op dat niveau van ons geen positieve opinie kan krijgen. Wij geven geen opinie over zaken die niet wettelijk zijn of waarvan de interpretatie, de rechtsleer of de jurisprudentie zodanig is dat ze niet past binnen onze deontologie.

Piet Hemschoote: Er was een specifieke vraag over onze competitieve positie en onze ethische positie. Als dat leidt tot verlies van klanten, dan is dat zo. Ik wil daarin duidelijk zijn. Wij hebben een apart departement risicomanagement dat daarover waakt. Wij nemen dat risico niet. Is dat competitief negatief voor ons, dan is dat maar zo.

Herwig Joosten: Er was ook de vraag wat wij vinden van grote multinationals die aanwezig zijn in belastingparadijzen.

Een belastingparadijs, zoals dat is gedefinieerd onder Belgisch recht, heeft duidelijke antimisbruikbepalingen. In bepaalde jurisdicties,

zoals de Verenigde Staten, bestaat het concept *tax haven* als dusdanig niet omdat men daar regels heeft om die daar rechtstreeks in de US te belasten.

Bermuda en Puerto Rico zijn jurisdicties die vaak worden gebruikt door heel grote Amerikaanse multinationals en dat is gewoon een onderdeel van de Amerikaanse fiscaliteit omdat dat geld uiteindelijk wordt belast in Amerika op het moment dat het wordt gerepatrieerd. Dat is een *foreign tax credit system*.

In België heeft men andere systemen, zoals de deelnemingsvrijstelling voor vennootschappen. Het heeft geen enkele zin om een filiaal op te richten in Bermuda of op de Kaaimaneilanden, want op het moment dat u dat geld repatrieert, wordt het belast. Men moet duidelijk kijken onder welke jurisdictie het moederhuis valt.

In ieder geval, als wij dan al adviseren in zaken in een belastingparadijs, en dat zijn eerder landen zoals Dubai of Hongkong, dus commerciële centra, dan zullen wij dat alleen doen op basis van substantievereisten.

Wij zullen in dergelijke gevallen zeggen hoeveel directives ze moeten hebben, waar alle strategische beslissingen genomen moeten worden, waar de functionaliteit moet zitten, enzovoort. Wat wij niet kunnen doen, is een bedrijf oprichten, ergens in een *tax haven*, en zeggen dat het werkt. Op papier kan dat er allemaal heel goed uitzien, maar als de Belgische fiscus uiteindelijk de zetelleer gebruikt en de BBI komt controleren waar de beslissingen effectief genomen worden, op basis van e-mailverkeer en telefoongebruik, en als daaruit blijkt dat de beslissingen in België genomen worden, dan heeft een dergelijke structuur als oplossing geen enkele zin. Het bedrijf zou in dat geval immers in België belast worden, gewoon op basis van de zetelleer.

Wout Coppens: Er was een vraag naar het Nederlandse systeem van overleg tussen vermogende familiale groepen en families en de Nederlandse belastingadministratie. Ook in België is de wetgeving alsmaar complexer geworden. Bij heel wat van die families ontstaat er grote onzekerheid over de toepassing van de wetgeving.

Ik merk dat trouwens zelf. In Nederland, om een concreet voorbeeld te geven, kregen wij de problematiek van een bepaalde familie voorgeschoteld. Stel dat iemand een vordering op een vennootschap heeft. Die vennootschap zit in de problemen. De bank zegt: die vordering mag niet uitbetaald worden en ook de rente mag niet meer uitbetaald worden. Die moet geblokkeerd worden, achtergesteld worden. Dan is de vraag of dat nu aangegeven moet worden in de personenbelasting of niet. Op het ogenblik dat de rente wordt bijgeschreven, of op het ogenblik dat zij werkelijk wordt ontvangen? Dat is een vraag die wij heel concreet kregen.

Ik kan u zeggen: dit lijkt een eenvoudige vraag, maar in de praktijk blijkt dat dan toch geen eenvoudige vraag te zijn, want men moet dan voor zo'n familielid naar een lokale belastingcontroleur die in een bepaalde stad of gemeente gevestigd is. Voor een ander familielid moet men naar een andere gemeente of stad. En dan krijgt men twee, of zelfs drie, verschillende interpretaties van de wetgeving.

Dat zorgt natuurlijk voor een grote rechtsonzekerheid en dat is iets wat men niet wil en zelfs niet begrijpt.

Wij zien in Nederland twee zaken.

Ten eerste is er een belastingdienst tot stand gebracht die werkelijk gespecialiseerd is in grote familiale ondernemingen en vermogende families. Men kan vragen om de volledige vennootschappengroep of familie op een uniforme manier te behandelen. Wij merken dat dat heel wat toegevoegde waarde biedt en dat men daar heel tevreden over is in Nederland.

Ten tweede organiseert de belastingdienst overlegmomenten met vermogende families en familiale ondernemers om te kijken wat de plannen voor de toekomst zijn en om misschien al te anticiperen op bepaalde vragen.

In elk geval, ik heb heel veel contact met onze Nederlandse collega's en ik merk dat hun klanten dat erg waarderen. Ook mijn collega's waarderen dat erg. Daardoor ontstaat er een proactieve samenwerking. Ook het vertrouwen tussen de belastingadministratie en de belastingplichtige vergroot daardoor sterk.

Marco Van Hees (PTB-GO!): Excusez-moi, c'est une forme de *ruling*, ce dont vous nous parlez là, aux Pays-Bas? Ou quelle est la différence?

Wout Coppens: Nee, dat is in Nederland en het is absoluut geen ruling. Het gaat absoluut niet over een ruling. Het gaat erover ervoor te zorgen dat voor een groep van familieleden met dezelfde problematiek of voor een groep van bedrijven met

een bepaalde problematiek dezelfde behandeling wordt toegepast. Ook wanneer men aangiftes indient, dan worden die allemaal gebundeld bij dezelfde belastingdienst. Ik meen dat dat een heel efficiënte manier van werken is voor de belastingadministratie.

Herwig Joosten: Een ruling noodzaakt ook een voorafgaand karakter. Men kan geen ruling vragen over een bestaande situatie. Verschillende van die families worden natuurlijk geconfronteerd met een nieuwe belasting, de kaaimantaks. Daarover is er heel veel interpretatie. Die mensen willen gewoon rechtszekerheid. Op basis van het bestaande rulingsysteem kunnen zij geen akkoord hebben, omdat het akkoord niet voorafgaand is. Het is een bestaande situatie. Zij zoeken dan contact met de fiscus. Zij kunnen dat doen via een lokaal kantoor, maar er is geen consistentie ter zake. Het zou goed zijn om daarvoor een afzonderlijke dienst in het leven te roepen, die zich specifiek daarmee bezighoudt.

Er was ook een vraag over artikel 344, ten eerste. Dat is een nieuw en goed artikel. Het is heel goed vergelijkbaar met de antimisbruikartikelen in andere landen, bijvoorbeeld l'abus de droit of het fraus legis in Nederland, en heel vergelijkbaar met alles wat binnen de ATA-richtlijn, de antimisbruikrichtlijn van de EU, die vorige week is goedgekeurd, wordt voorgesteld. Het is ook vergelijkbaar met beslissingen van het Hof van Justitie. Ik denk dat het niet veel heeft veranderd aan de manier waarop wij advies geven, in die zin dat het vroegere artikel 344, ten eerste, enkel gebruikt kon worden wanneer men een andere juridische kwalificatie kon geven. Nu is er een duidelijk economisch element, dat een rol speelt, in die zin dat zelfs als de herkwalificatie leidt tot een andere juridische conclusie, men het uiteindelijk niet kan *dénieren*, indien de economische onderliggende redenen niet voldoende groot zijn. E&Y zal uiteindelijk nooit advies geven over een structuur die puur en alleen fiscaal en juridisch gemotiveerd is. Als er geen duidelijke onderliggende businessmotivatie is, dan zullen wij daarover in principe niet positief adviseren. Voor of na 2011 is dat niet veel veranderd. Dat is hetzelfde gebleven.

Er werd ook gevraagd hoe wij personen controleren die niet onderhevig zijn aan het Instituut, voor het geven van fout advies. Ik denk dat onze algemene normen voor cliëntacceptatie en deontologie voor iedereen spelen. Het is bovendien zo dat wij als onderneming uiteindelijk ook erkend zijn door het IAB en het IBR. Als wij zaken zouden doen die niet binnen de deontologie van de beroepscode passen, dan kunnen wij onze licentie kwijtraken.

Dus het is niet alleen het individu, maar het is ook de organisatie als dusdanig die erkend is, zeker op het niveau van belastingadvies.

Ik weet niet of er nog vragen waren die ik misschien overgeslagen heb. Het doorbreken van het bankgeheim zoals in Frankrijk, ik vind dat dit vrij vergaand is. Dat is natuurlijk een beslissing die toebehoort aan het Parlement. Ik denk dat met de verplichte vermelding van buitenlandse bankrekeningen en de uitwisseling die verstrekt wordt na 2017 binnen Europa, dat er al heel veel kan gedaan worden. Dus men moet effectief de fiscus inlichten van het moment, of de Nationale Bank inlichten van het moment dat men een buitenlandse bankrekening heeft, of een individuele levensverzekering, of een juridische constructie, op de aangifte.

Wat eventueel goed zou zijn als recommandatie voor de kaaimantaks is, dan vind ik het een beetje spijtig, aan de ene kant moet men de juridische constructie vermelden in de aangifte, maar het roerend inkomen dat eigenlijk in de constructie zit, moet vermeld worden samen met de roerende inkomsten. Dus men kan niet duidelijk afleiden uit de aangifte zelf welk deel van de roerende inkomsten relatief is of relateert aan de buitenlandse structuur. Ik weet dat de aangifte al zoveel verschillende codes heeft, maar ik ben zeker dat die codes die ik wil aanvullen, niet veel verschil zullen maken voor de meerderheid van de Belgen. Maar het zou mooi zijn dat op zijn minst er een link kan gemaakt worden in de aangifte zelf tussen het inkomen dat aangegeven wordt en de juridische structuur die gedisclosed wordt. Op zijn minst kan dan een controle uiteindelijk zien of er effectief ook geld wordt aangegeven naar aanleiding van het opgeven van die structuur. Dat is één ding.

En dan met betrekking tot de redelijkheid van de boete. Dat is ook weer een beslissing die toebehoort aan het Parlement. Ik kan alleen zeggen dat ik niet weet, in het geval van zeer grote vermogens, of het afschrikkingseffect van een vast bedrag voldoende hoog is. Ik laat dat aan het Parlement over, dat is een beschikking die ik niet kan nemen. Misschien zou een vorm van proportionaliteit aangewezen zijn, maar dat is iets wat u moeten voorstellen.

Wout Coppens: Ik ben het daarmee eens.

Wij mogen ook niet vergeten dat er ook mensen

België binnengekomen zijn met een bepaalde constructie die perfect legaal was in het land waar zij woonachtig waren. Zo denk ik aan de Angelsaksische landen, waar heel vaak gebruik wordt gemaakt van trusts. Daar is absoluut niets illegaal aan.

Ik ben het absoluut eens met de boetes. Het risico is natuurlijk wel… Dikwijls komen die mensen pas na een hele tijd bij ons terecht om te vragen naar de situatie. In dergelijke gevallen moeten wij rechtzettingen doen. Ik denk dat in sommige gevallen, als de mensen proactief naar de belastingadministratie stappen, er een uitzondering gemaakt kan worden. Ik ben er absoluut voorstander van om de boetes te verhogen en ook om er proportionele boetes van te maken.

Herwig Joosten: Er moet een relatie zijn tussen de twee. Enerzijds moet er een afschrikkingseffect zijn. Anderzijds moet voor bestaande situaties de mogelijkheid van rechtszekerheid bestaan en moet een dialoog met de fiscus ontwikkeld kunnen worden want anders zal het afschrikkingseffect onvoldoende groot zijn, of wel hoog genoeg maar zal het geen goed effect hebben. Het een moet met het ander samengaan: rechtszekerheid en een afschrikkingseffect.

Ik weet niet of wij daarmee alle vragen, of althans de meeste vragen, beantwoord hebben.

Le **président**: Il y avait une question du Professeur Bourgeois sur les lanceurs d'alerte. Comment verriez-vous la possibilité pour des personnes qui sont appointées dans une organisation, une société, une compagnie d'informer les institutions concernées, l'opinion publique sur des courants de criminalité financière?

Laurence Van Eyken: C'est quelque chose qui vaut la peine d'être envisagé mais, pour l'instant, dans l'état actuel de la législation, puisque nous sommes tenus à un secret professionnel, si nous nous lançons dans cette activité de lanceur d'alerte, nous sommes en contravention avec une autre loi pénale. Pour l'instant, l'état de la réglementation ne nous permet pas d'aller dans ce sens. Pour le moment, la réponse est malheureusement ou heureusement, je ne sais pas: non, ce n'est pas possible pour l'instant.

Le **président**: La balle est dans le camp du législateur. C'est ce que vous voulez dire.

Piet Hemschoote: Ik ga daar wel iets aan toevoegen.

U heeft het systeem getoond waar elke bediende bij ons in de centrale database kan rapporteren als hij uit zijn persoonlijke beleving vindt dat dit niet kan. Als wij een controle krijgen van het IBR of het IAB dan zit dat daar in. Stel dat er 25, 30 of 40 personen in de database een *issue* rapporteren en ik geef daar persoonlijk geen gevolg aan, of ik persoonlijk ga dat niet documenteren waarom ik daaraan geen gevolg geef, kan het IBR of het IAB dat zien. Ik kan daar dus niet zomaar losjes overgaan.

De bedrijven, zoals wij, die gecontroleerd worden en die gestructureerd zijn, moeten er gevolg aan geven als iemand rapporteert. Dat moet goed gedocumenteerd zijn. Ik moet eventueel juridisch advies inwinnen. Pas dan kan ik beslissen om niet te rapporteren, anders krijg ik persoonlijk problemen.

Georges Gilkinet (Ecolo-Groen): Merci pour votre volonté de vouloir répondre à toutes les questions. En ce qui concerne le contrôle par l'Institut des Réviseurs et l'Institut de Experts Comptables, y a-t-il une base légale ou s'agit-il de l'application de règlements internes? Ces contrôles sont-ils systématiques et proposez-vous leur transposition à d'autres secteurs? Mais il faut encore avoir une base.

Laurence Van Eyken: Il y a une base légale puisqu'en matière de lutte contre le blanchiment d'argent et le financement du terrorisme, les organes professionnels sont chargés d'instaurer un contrôle. Donc, c'est sur cette base que l'Institut des Réviseurs et des Experts Comptables et *Tax Consultants* a mis en place ce type de contrôles. Nous pensons que ce n'est pas inutile de changer la loi pour étendre ce contrôle à d'autres professions qui devraient peut-être être davantage ou différemment réglementées et retomber dans le *scope* de ces contrôles. Je fais notamment référence au GAFI parce que je sais que son dernier rapport a épinglé qu'il y avait des contrôles qui n'étaient pas suffisamment exercés. C'est peut-être là que la question va se poser.

Georges Gilkinet (Ecolo-Groen): La loi sur le blanchiment prévoit un contrôle via les organismes professionnels mais ne prévoit pas les modalités du contrôle qui sont, elles, organisées sur base d'une décision autonome de ces instituts. On pourrait imaginer que la loi précise également les modalités du contrôle. C'est quand même un contrôle par les pairs. Je ne dénie pas sa qualité mais, néanmoins, ce n'est

pas un organe totalement extérieur.

Piet Hemschoote: Ten eerste, over de aard van de vragen, de vragenlijst bij de revisoren is publiek, dat is een publiek document, ik kan u dat doorsturen. Men kan zien wat de vragen zijn voor witwas en die haken de wet af, elke paragraaf per wet: doet u dit?, doet u dit?, doet u dit?. Het is gewoon de wettekst vertaald in een vragenlijst. Die is vrij duidelijk en in mijn beleving volledig.

Ten tweede, er is een wetswijziging aan de gang voor het auditberoep, naar aanleiding van de *audit reform* op Europees niveau, beter bekend als Barnier. Sinds 17 juni van dit jaar is het IBR niet meer verantwoordelijk voor het doen van de kwaliteitscontrole, maar is het overgegaan naar de FSMA. *Going forward* zal het de FSMA zijn die kwaliteitscontroles doet bij de bedrijfsrevisoren, inclusief voor de aspecten van witwassen.

Marco Van Hees (PTB-GO!): J'avais posé une question sur la présence de Ernst & Young dans les pays comme les Îles Caïman ou les Bermudes. Là, vous avez des bureaux. Effectivement, pour Hong Kong, on peut dire que c'est un pays avec des millions d'habitants. Ici, il s'agit de micro-États qui ne sont pas plus grands qu'une petite commune belge? Qu'est-ce qui justifie votre présence dans ces États qui sont reconnus comme étant des paradis fiscaux au sens large du terme? Je n'entre pas dans des débats de définition. Il n'y a pas d'activités économiques réelles dans ces pays. Que faites-vous là-bas?

Herwig Joosten: E&Y is in 140 landen dus ik weet niet of er veel landen zijn waar we niet aanwezig zijn.

Ik denk dat de notie belastingparadijs verschilt van land tot land. Een definitie van belastingparadijs voor België heeft een heel andere connotatie dan de definitie van belastingparadijs voor een Amerikaans bedrijf of voor een multinational met Zuid-Amerikaanse activiteiten. Bijvoorbeeld voor multinationals met Zuid-Amerikaanse activiteiten is Panama een zeer gebruikelijke, normale jurisdictie voor het opzetten van een holdingbedrijf. Ik kan mij niet uitspreken over andere jurisdicties en ik kan mij ook niet uitspreken over andere zusterkantoren, maar ik denk dat wij net zoals de andere drie een aanwezigheid hebben in elk van die landen.

Wat belangrijk is hier, is dat wij geen commerciële relaties creëren met die landen met betrekking tot zaken die wij adviseren aan onze cliënten indien daar niet de nodige onderliggende economische motivatie voor is en de nodige substantie voor is. Ik zit hier niet als vertegenwoordiger van E&Y Global. Wij zijn afzonderlijke afgescheiden partnerships in een netwerk dat dezelfde deontologie nastreeft. Net zoals de andere drie hebben wij ook kantoren in elk van die landen. Dat spreek ik niet tegen.

Betekent het dat wij aan agressieve belastingplanning doen? Dat moet beoordeeld worden vanuit de optiek van de moedermaatschappij en waar die gebaseerd is. Ik heb al gezegd landen zoals Amerika vinden het niet meer dan normaal om ondernemingen te gebruiken in Delaware en in Puerto Rico en in de Bahama's. Voor een Amerikaanse multinational is dat geen abnormale manier voor de organisatie en het aanhouden van buitenlandse bedrijven. Betekent dat noodzakelijk dat daar agressieve belastingplanning achter zit? Mogelijks, dat kan zijn, ik weet het niet.

Het enige is dat ook veel van die jurisdicties zich lenen tot andere zaken dan fiscale planning. Delaware is een heel mooi voorbeeld. Delaware heeft een heel gemakkelijke wetgeving voor het organiseren van een bedrijf en het nemen van beslissingen. Een LLC in Delaware is vergelijkbaar met de bvba van bij ons. Delaware is ook een state binnen Amerika. Ieder bedrijf in Amerika betaalt overal federal taxes, 35%, maar state taxes in Delaware zijn 0. Daar zijn ook veel bedrijven die in Delaware opzetten, omdat er geen state taxes zijn. Het is nog altijd aan het bedrijf om te beslissen over de jurisdictie, want dat maakt deel uit van de investeringsbeslissingen. Zolang het dat niet doet op een manier die enkel puur fiscaal gemotiveerd is, maar als er de nodige substantie en economische redeneringen achter zitten, dan is een en ander toch correct?

Piet Hemschoote: Ik ben bedrijfsrevisor en wij doen kwaliteitscontrole. Misschien anders dan andere kantoren is dat een apart regime dat *across the firm* en all the service lines is gecontroleerd. Ik ben geen fiscalist, maar ik voer controles uit op mijn fiscale collega's om na te gaan of de *firm* procedures zijn ingevoerd. Dat is op een globaal niveau.

Als ik daarnet de systemen toonde van GTAC en GIS:, 140 landen, 140 keer hetzelfde systeem, 140 keer dezelfde programma's van engagement testing, wat wij moeten doen. Wij worden daarop *globally* gecontroleerd. Dezelfde principes van ethiek en dezelfde principes. Wij geven alleen een advies als er *substance* is. Die zijn wereldwijd

toegankelijk en die zijn wereldwijd van toepassing. Wij zijn daarin misschien meer dan andere kantoren zeer internationaal georganiseerd. Dat wordt internationaal consistent toegepast.

Le **président**: Chers collègues, je propose de clôturer ici l'audition en remerciant le staff d'Ernst&Young à la fois pour leurs présentations et pour les réponses aux questions qu'ils ont bien voulu apporter

La réunion publique de commission est levée à 17.45 heures.
De openbare commissievergadering wordt gesloten om 17.45 uur.

BIJZONDERE COMMISSIE FRAUDE PANAMA PAPERS

van

DINSDAG 05 JULI 2016

Namiddag

_____

COMMISSION SPÉCIALE FRAUDE PANAMA PAPERS

du

MARDI 05 JUILLET 2016

Après-midi

_____

La réunion publique de commission est ouverte à 12.34 heures et présidée par M. Ahmed Laaouej.
De openbare commissievergadering wordt geopend om 12.34 uur en voorgezeten door de heer Ahmed Laaouej.

Audition de
- M. Patrick Boone, Managing Partner, PwC Tax Consultants bcvba/sccrl;
- M. Philippe Vanclooster, Partner, Head of Technical Committee, PwC Tax Consultants bcvba/sccrl.
Hoorzitting met
- de heer Patrick Boone, Managing Partner PwC Tax Consultants bcvba/sccrl;
- de heer Philippe Vanclooster, Partner, Head of Technical Committee, PwC Tax Consultants bcvba/sccrl.

Le **président**: Chers collègues, nous accueillons aujourd'hui PwC après avoir entendu EY et KPMG.

Nous avons le plaisir d'accueillir M. Patrick Boone, Managing Partner (PwC Tax Consultants bcvba/sccrl) et M. Philippe Vanclooster qui est également Partner et Head of Technical Committee, mais aussi au sein de PwC Tax Consultants bcvba/scrrl.

Messieurs, je vais vous donner immédiatement la parole en vous demandant de nous faire une petite présentation et en vous rappelant que l'objet essentiel de cette commission ce sont les Panama Papers et, plus généralement, les paradis fiscaux, les paradis bancaires, les structures offshore. Je vous invite donc à aller à l'essentiel du sujet.

Par ailleurs, vous n'êtes pas sans savoir que la commission des Finances s'est beaucoup penchée sur la question des LuxLeaks et le nom de PricewaterhouseCoopers (PwC) a été très souvent cité. Beaucoup de réunions spécifiques ont été organisées dans le cadre desquelles beaucoup de questions ont été posées au ministre compétent. C'est la raison pour laquelle nous ne manquerons pas de vous interroger sur le sujet.

Bien entendu, des procédures sont en cours au niveau administratif. Mais il va de soi que le volet LuxLeaks planification fiscale est un des volets sur lesquels nous nous penchons également.

Patrick Boone: Vooreerst bedankt voor de uitnodiging om hier vandaag aanwezig te zijn en om wat toelichting te geven vanuit ons perspectief met betrekking tot de topic die de scope uitmaakt van de discussie die wij vandaag hebben.

Ik ben Patrick Boone, managing partner voor Tax & Legal Services voor PwC in België. Aan mijn rechterzijde zit Philippe Vanclooster die ook vennoot is in PwC, maar specifiek het hoofd is van ons Technical Committee. Dit Technical Committee is wel belangrijk, gelet op de complexiteit van de fiscale topics die wij ook vandaag zullen bespreken.

Bovendien is de heer Vanclooster ook lid van de raad van bestuur van het IAB en ook onze contactpersoon bij het IAB. Dat is ook wel belangrijk en daar komen wij straks nog op terug om te zien wat de link is tussen een "*firm*" zoals PwC en het IAB qua deontologie en dergelijke meer.

Het is dan ook belangrijk om op te merken, vooraleer wij in detail gaan, dat wij eigenlijk vandaag hier zitten als belastingconsulenten. Belastingconsulent is, zoals u ongetwijfeld weet en al gehoord zult hebben, een erkend beroep met een aantal regels die ermee verband houden. Ook daar is het volgens mij belangrijk om dit voorafgaandelijk al eventjes te benadrukken.

Natuurlijk is het belangrijk om rekening te houden met de scope van de discussie die wij vandaag voeren. Wat wij vandaag zullen proberen te doen,

is kort toelichten wat PwC eigenlijk is, wat wij doen, hoe wij georganiseerd zijn. Misschien hebt u vorige week al een aantal dingen gehoord van onze collega's. Toch is het volgens mij belangrijk om een aantal dingen ook vanuit ons perspectief duidelijk te stellen.

Ten tweede, gelet op het feit dat u aanbevelingen zult wensen te doen op het einde van de rit, ik veronderstel ook qua wetgevend kader, zullen wij even toelichten wat onze ervaringen zijn met de bestaande wetgeving en wat de potentiële aanpassingen zijn die kunnen worden overwogen in het licht van de scope die wij hebben kunnen lezen.

Aan de hand van de discussie en de vragen zullen wij zien hoever wij in de details moeten gaan.

Wij zijn vennoten van PwC Tax Consultants in België, maar PwC is een netwerk van firma's, aanwezig in 157 landen. Wij zijn eigenlijk een netwerk van onafhankelijke firma's. U zult die opmerking wellicht nog hebben gehoord. Wij dragen dezelfde naam, wij hebben hetzelfde deontologisch kader, maar wij zijn onafhankelijke vennootschappen. Wij kunnen vandaag dus enkel het standpunt vanuit een Belgisch perspectief geven, niet vanuit een buitenlands perspectief.

Hoe groot zijn wij in België? PwC heeft in België ongeveer 1 700 medewerkers. De afdeling Tax, waarvan wij vennoot zijn, is goed voor ongeveer 500 man. Wat de organisatie van PwC Tax betreft, is er een stukje dat betrekking heeft op *people and organisation*. Daaronder valt alles wat betrekking heeft op de personenbelasting, zowel voor Belgen als expats en sociaal recht. Er is ook het stukje Indirect Tax wat btw, douane en accijnzen omvat. Er is ook Corporate Tax, waar wij allebei vennoot zijn, dat het restant van de populatie omvat.

Vijfhonderd mensen is veel, omdat wij slechts adviseurs zijn en niet meer dan dat. Per jaar werven wij meer dan 100 pas afgestudeerde mensen aan. Een aantal daarvan ambieert een langetermijncarrière in een firma als PwC, een aantal anderen wil eigenlijk gebruikmaken van het platform, van trainingen enzovoort. Voor hen is het eigenlijk opnieuw een verlengstuk van hun universitaire opleiding.

Het is ook belangrijk natuurlijk dat we dat moeten doen. We zijn eigenlijk een lerende organisatie. Zeker doordat we erkend zijn door het IAB, moeten we permanente vorming geven. Het aantal uren dat we investeren in training, bedraagt gemakkelijk veertig, vijftig uur per individu per jaar. Dus dat is wel belangrijk. Dat is geen marketing naar de studenten toe, maar het is wel belangrijk omdat het ons quality label impacteert, omdat we natuurlijk actief zijn in een topic die bijzonder complex is en hoe sneller en hoe meer ook aan verandering onderworpen is.

Ik ben begonnen in '94, dus diegenen die rap kunnen tellen, weten ongeveer hoe oud ik ben. Maar toen was de regelgeving compleet anders dan ze nu is. Ze was ook veel minder aan wijzigingen onderworpen. Dat is een belangrijk element dat ook een uitdaging vormt voor mensen die nu starten, om gewoon nog maar bij te blijven met de wijzigingen die plaatsvinden. Als u nog maar kijkt naar het aantal pagina's dat de OESO publiceert op een quasi maandelijkse basis, dat is eigenlijk impressionant. Dat is een uitdaging die wij hebben en, denk ik, dat de sector in het algemeen heeft, om daar het hoofd aan te bieden.

Tax doet eigenlijk twee belangrijke stukken. Er is een deel *compliance*, wat wij noemen *compliance*, en dat is eigenlijk alles met betrekking tot het naleven van de formaliteiten die opgelegd worden vanuit een fiscaal perspectief. De fiscale aangifte is daar een schoolvoorbeeld van, maar natuurlijk, als we spreken over *compliance,* is dat veel meer dan dat. Dus dat is niet enkel een kost voor ondernemingen, maar het is ook een uitdaging voor vele ondernemingen, groot en klein, om opnieuw bij te blijven: wat is er nu effectief vereist? Hoe kunnen we dat zo kostenefficiënt mogelijk doen? Dat is een belangrijk stuk van wat wij eigenlijk doen. Ongeveer de helft van de personen die we tewerkstellen zijn quasi fulltime betrokken in het naleven van die regels.

Straks zullen we een aantal aanbevelingen doen naar wat we denken dat er zou moeten kunnen gebeuren. Wel, het simpeler maken van die regelgeving en van die regels kan ook helpen, denk ik, omdat het op die manier toch wel een belangrijke vereenvoudiging kan zijn en ook het checken van de naleving ervan kan simplificeren.

Het andere deel, de andere 50 % van onze populatie zal zich inderdaad meer richten op advisering en op het nagaan wat specifiek de wetgevingen zijn die op bepaalde feitenpatronen van toepassing zijn, gelet op de plaatsen waarop de activiteiten worden gericht en op de aard van de substantie die wordt verricht.

Wanneer wij daarover spreken, spreken wij typisch over consulting en niet over *compliance*. Wanneer wij echter over consulting spreken,

hebben wij het ook over alles wat betrekking heeft op niet alleen het plannen maar ook op het beperken van risico's. Dat wordt soms onderschat. De complexiteit van regels betekent immers ook dat niet iedereen het eens is met de interpretatie van die regels. Dat is het geval binnen België. De ene controlecel kan een andere interpretatie van bepaalde regels hebben dan een andere cel. Dat is zeker relevant voor de internationale transacties.

Mijn achtergrond initieel was *transfer pricing*, vooraleer ik *managing partner* werd. Het belangrijkste syndroom van *transfer pricing* is, mijns inziens, nog altijd het vermijden van dubbele belasting.

Wanneer wij naar de statistieken kijken die de OESO heeft uitgevaardigd met betrekking tot 2014, dat het laatste jaar is waarover zij informatie hebben, dan wordt daarin gesproken over 5 000 gevallen van discussies tussen OESO-landen onderling over de manier waarop bepaalde regels moeten worden geïnterpreteerd. Het gaat over 5 000 gevallen.

Vaak worden die gevallen niet opgelost. De gevallen die worden opgelost, worden gemiddeld in een tijdspanne van 24 maanden opgelost. Houden wij dan rekening met het feit dat men dan al in een situatie is beland waarin controles en aanpassingen zijn gebeurd en interrechtelijke stappen zijn ondernomen en dat men pas dan discussies tussen de staten heeft, waarna er dan nog eens een periode van 24 maanden is, dan kunnen wij weten wat de onzekerheid is die door dat hele verhaal wordt gecreëerd.

Daarom benadrukken wij in de manier waarop wij naar de fiscaliteit kijken heel sterk – dit is ook de reden waarom wij de helft van onze populatie op *compliance* laten focussen – dat wij ervoor moeten zorgen dat de problemen worden vermeden, vooraleer ze rijzen. Wij moeten met andere woorden ervoor zorgen dat wij en onze klanten zo *compliant* mogelijk zijn. Dat is wel belangrijk als kader wanneer men kijkt wat een firma zoals PwC eigenlijk doet in het fiscaal perspectief.

Belangrijk, zeker gelet op de scope van deze commissie, is dat wij geen diensten verstrekken inzake private banking, noch inzake *wealth management*, noch inzake vermogensbeheer. Wij zijn geen vermogensbeheerder; dat doen wij gewoonweg niet.

Wie gesurft heeft naar onze website, heeft ongetwijfeld andere dingen gezien. Zo is er ook een sectie met betrekking tot successieplanning. Het klopt dat wij die dienst wel verstrekken. Dat slaat inderdaad op successierechten en registratierechten. Dienaangaande moet u ook even de historiek bekijken. Het gaat om een activiteit die nu heel beperkt is. Er houden zich vier tot vijf personeelsleden op het totaal van zowat vijfhonderd personeelsleden mee bezig. In het verleden is die sectie iets groter geweest, voornamelijk in de periode waarin Nederlandse rijksinwoners de grens overstaken en nederbelgen werden, met allerhande gevolgen inzake successie- en registratierechten. Die activiteit is typisch *inbound*, wanneer er mensen naar België komen. Wij zijn namelijk Belgische adviseurs. Het aantal Nederlanders dat die stap nu nog zet, is aanzienlijk minder dan een aantal jaren geleden, wat zich vertaalt in een significante vermindering van die activiteit. Opnieuw zeg ik daarbij dat het niet gaat over de verkoop van producten of het opzetten van structuren en dergelijke. Wij spreken niet over vermogensbeheer. Andere getuigen zijn misschien beter geplaatst om over vermogensbeheer te spreken. Wij doen dat niet.

Alle activiteiten die wij uitvoeren, vallen onder de noemer van belastingconsulent. Door onze medewerkers (staff) wordt dat vaak beschouwd als een belangrijke last, als ik dat zo mag uitdrukken. Alle bestuurders van de vennootschap, enkele mensen uitgezonderd die echt in een niche zitten en onvoldoende breed fiscaal adviseren, zijn erkende belastingconsulenten en PwC is ook een erkend belastingconsulent. Dat betekent dat wij ook aan alle regels moeten voldoen, en dergelijke. De policy binnen onze firma is dat dit niet enkel beperkt is tot de bestuurders of de mensen die onze vennootschap kunnen verbinden. Iedereen moet in principe door dat proces.

Ik weet niet of er mensen zijn die met dat proces ervaring hebben. Als het IAB daarover gehoord wordt, dan zal men ongetwijfeld daarover verder toelichting kunnen geven. De stages en examens zijn belangrijk. Iedereen moet door dat verhaal gaan. Dat is niet enkel een investering voor ons, maar ook voor de individuen. Het is een belangrijk kwaliteitslabel.

Wat de aanbevelingen betreft, zou men de vraag kunnen stellen of de regelgeving niet strikter moet, door het beroep van belastingadviseur te beschermen, veeleer dan de term "consulent". Misschien komen wij daar straks nog op terug. Ook in de vragen kunnen wij daar nog over uitweiden.

Doordat wij een belastingconsulent zijn, zijn wij onderworpen aan een aantal regels en deontologische codes, wat ook betekent dat alles wat wij doen in overeenstemming moet zijn met de wet. Dat is evident. De wet werd door de tijd heen natuurlijk gewijzigd. De linken naar de finaliteit en de bedoeling van een wetgevende tussenkomst zijn ook belangrijk, maar voor ons zijn die al lang een evidentie. Ik ben geen publiciteit aan het maken, maar reeds in 2009 hebben wij een boek gepubliceerd met als titel Substance 2.0.

Fiscaliteit volgt altijd de realiteit. In 2009 probeerden wij al een lans te breken en te zeggen dat wat iedereen in het dagelijks taalgebruik “substantie” noemt niet evident te verduidelijken is. Wat is voldoende substantie in een bepaald land voor een bepaalde activiteit, om te zien wat de fiscale gevolgen zijn? Wij hebben geprobeerd uit te leggen wat “voldoende substantie” zou kunnen betekenen. Het is niet zomaar een lijst die men kan opstellen. Men moet weten wat de onderliggende bedoeling is van een businessmodel en wat de economische realiteit is. Al de rest volgt.

Natuurlijk, degenen die de OESO-werkzaamheden rond base erosion hebben gevolgd, dat gaat in dezelfde richting. Daar is het ook de bedoeling om te zien of de economische realiteit volledig gealigneerd is met het fiscale. Ik denk dat dit belangrijk is.

Als je kijkt naar onze code of conduct, dat is ons leidmotief. Het gaat er niet alleen over of we binnen de wettelijke normen vallen. Je moet dat iets ruimer bekijken. Dat is ook belangrijk in de context van welke klanten wij bedienen. We gaan een klant alleen bedienen als we comfortabel zijn, niet alleen over wie die klant is maar ook over de informatie die wij hebben gekregen die ons moet toelaten om een advies te verstrekken.

Zeker nu in de context van de transparantie die ruimer en ruimer wordt, moeten en kunnen wij alleen advies geven wanneer we comfortabel zijn, niet alleen als we het advies geven binnen de vier muren, zoals men dat zegt, maar dat is nu niet zo. We moeten veronderstellen dat alles op een bepaald moment wel publiek wordt.

Er is het verhaal van *country-by-country reporting*. Er is het verhaal van de publicatie van rulings die steeds meer gebeuren. Wij moeten dus advies geven met een open vizier. Dat is ook de manier waarop wij het doen.

Dat is dan volledig gelinkt aan de vraag welke klanten wij bedienen en wat ons proces voor *cliënt acceptance* is, zoals wij dat noemen.

Misschien kan de heer Vanclooster meer toelichting geven over onze normen om een klant te aanvaarden of niet.

Philippe Vanclooster: Goedemiddag, ik ga even verder in op de *client acceptance* om dan verder in te gaan op de bestaande wetgeving die volgens ons een invloed heeft op de materie ter zake.

Als wij kijken naar het aanvaarden van klanten, kijken wij naar het aanvaarden van klanten en opdrachten. Dat zijn twee zaken die wij bekijken. Wij proberen vooral te werken met klanten in zaken en financiële transacties die betrouwbaar, legitiem, integer zijn. Dat is iets waar wij echt naar gaan zoeken.

Vooraleer wij een klant aanvaarden of er verder mee samenwerken, willen wij zeker zijn dat die klant zegt wat hij doet en ook de belastbare regels gaat respecteren wanneer wij hem erop wijzen, dat hij reglementair werkzaamheden uitvoert.

We denken hierbij aan verschillende zaken. Wij bekijken de reputatie van een klant, gaan na hoe hij zijn activiteiten uitvoert, wie zich achter die klant bevindt, hem beïnvloedt en zeggenschap over hem heeft en welke eventuele financiële belangen daarachter zitten.

We gaan ook kijken naar de integriteit en de betrouwbaarheid van het management of van natuurlijke personen die betrokken zijn bij een bepaalde klant. In bepaalde industrieën zullen wij ook nog bepaalde ethische en professionele reglementering moeten nagaan.

Verder bekijken wij ook belangenconflicten. Het gaat dus veel breder dan alleen of ze de factuur kunnen betalen.

De antiwitwaswetgeving is het uitgangspunt voor dit alles. Wij gaan na of die regels worden gevolgd. De basis zijn de regels en de circulaire van het IAB die met de CFI en de GAFI werd besproken. Daarin staat wat men moet nagaan vooraleer een klant te aanvaarden.

Eenmaal wij de informatie van een klant hebben gekregen, gaan wij die checken in de World Compliance databank. Dat is een speciale licentie die wij hebben aangenomen van een wereldwijde databank waarin heel wat gegevens worden verzameld over veroordelingen van bedrijven en

van natuurlijke personen.

Zo krijgen wij wat achtergrond bij bepaalde ondernemingen of mogelijke klanten en kunnen we nagaan of wat we krijgen juist is. Wij doen dat zowel voor Belgische als voor buitenlandse vennootschappen of personen.

Als we de klant aanvaarden, gaan wij in tweede instantie kijken of we de opdracht willen aanvaarden. Dat kan een verschil zijn. We kunnen de klant aanvaarden, maar de opdracht kan iets zijn dat PwC niet kan of wil doen.

Zoals mijn collega heeft gezegd, krijgen onze medewerkers continu opleiding en vorming. De regels veranderen en evolueren immers. Wij hebben ook heel veel nieuwe mensen, dus wij moeten hen steeds blijven opleiden.

In dat kader kan ik ook zeggen dat wij begin dit jaar een grondige controle door het IAB hebben gekregen, waarbij dossiers van al onze bestuurders werden nagekeken en werd nagegaan of de antiwitwaswetgeving werd gerespecteerd.

Het rapport is net binnen. Alle dossiers werden zonder enige opmerking goed bevonden door het IAB, wat betekent dat wij duidelijk al de regels van de antiwitwaswetgeving respecteren.

Ik heb ook gezegd dat we kijken of het opdrachten zijn die we willen aannemen. Omdat wij proberen te doen wat we kunnen en wat we denken te kunnen controleren, hebben wij recent intern geoordeeld dat voor de laatste regularisatieronde die er is geweest wij dergelijke klanten niet hebben aanvaard omdat we vonden dat we daar onze regels met betrekking tot klantenacceptatie niet konden garanderen. We hadden geen achtergrond van die klanten. Dus daar hebben wij collectief de beslissing genomen dat wij dergelijke klanten die naar ons zouden komen zouden doorverwijzen naar andere specialisten omdat wij vonden dat wij daar niet het juiste kanaal voor waren. Dus dat is zeker een element.

Natuurlijk hebben we dan ook de witwaswetgeving die ons verplicht alle verdachte transacties bij de CFI aan te geven. Daarom misschien is het ook interessant om even te kijken naar de evolutie de laatste jaren. Als u het jaarrapport van de CFI bekijkt, dan ziet u dat het wat betreft de cijferberoepen ook continu stijgt. Dat komt ook juist door die meer stringente toepassing die er continu verder is. Het gaat van een honderdtal in 2012 naar 130, 133 in 2014. Recent is aan het IAB, gepubliceerd in de nieuwsbrief van het IAB vorige week, door de CFI gemeld dat de cijferberoepen in 2015 162 meldingen hebben gemaakt in het kader van de witwaswetgeving. U ziet daar ook dat een continue stijging doorgang vindt.

Het is ook zo dat de CFI aan het IAB heeft meegedeeld dat in 2014 21 % ongeveer van die meldingen werden doorgegeven aan het parket. In 2015 was dat 24 %. De CFI heeft, zoals in die nieuwsbrief van het IAB staat, duidelijk gemeld dat het IAB in die zin een betrouwbare partner is precies omdat er aandacht is voor de voortdurende inspanning van opleiding en het sensibiliseren tegen die antiwitwaswetgeving, wat wij als PwC ook volledig ondersteunen en waaraan wij proberen ons steentje bij te dragen.

Dat is belangrijk.

Als u gaat kijken in het jaarverslag van de CFI, zult u zien dat volgens de CFI 7,5 % van alle meldingen betrekking had op ernstige fiscale fraude. Dat betekent mijns inziens voornamelijk dat er duidelijk aanwijzingen zijn dat de huidige wetgeving langzaam doeltreffend begint te worden. Het voordeel in België is dat er geen grijze zone is. Ernstige fiscale fraude, al of niet georganiseerd, moet worden gemeld aan de CFI. Dat is duidelijk. Er is dus geen grijze zone: als er ernstige fiscale fraude is, moet men die melden. Het is goed dat die wettelijke verplichting en die duidelijkheid er zijn, zodat daar verdere evolutie mogelijk is.

Het begrip ernstige fiscale fraude is natuurlijk op zichzelf niet altijd zo duidelijk en kan aanleiding geven tot interpretatie of evolutie. Ik heb begrepen dat de CFI dat verder zal bekijken. Er zal waarschijnlijk een werkgroep worden opgericht om dat, ook via het IAB, te verduidelijken of richtlijnen ter zake aan de beroepsbeoefenaars te geven.

De commissie heeft, zoals gezegd, als doel maatregelen in België om belastingfraude tegen te gaan te evalueren. Laten wij even kijken wat wij in positieve zin hebben inzake dat punt.

Het eerste positieve punt is zeker de antiwitwaswetgeving, die heel ruim is. Dat heb ik al gezegd. Het minder goede puntje hieraan is voorlopig nog een stukje onduidelijkheid op bepaalde punten: wat is ernstige fiscale fraude? Dat kan soms aanleiding geven tot onduidelijkheid en waar onduidelijkheid is, is er mogelijkheid voor misbruik of perceptie van misbruik, wat soms even erg kan zijn. De CFI heeft blijkbaar aan het IAB

gevraagd om mee te kijken of dat meer kan worden verduidelijkt. Wij onthalen dat zeker als positief.

Er is nog een ander aspect dat heel wat evolutie heeft gekend en dat een grote impact op het fiscale landschap heeft gehad in de voorbije jaren. Er was oorspronkelijk – voor wie al langer in de fiscaliteit zit – artikel 250, nu is dat artikel 343 paragraaf 2, de antimisbruikbepaling die maakt dat bepaalde handelingen van belastingplichtigen niet tegenstelbaar waren aan de administratie als zij een belastbaar inkomen bijvoorbeeld in hun holding 29 in Luxemburg zouden plaatsen.

Wanneer men belastbare materie verplaatst naar een entiteit in het buitenland, die niet normaal belast was, dan hadden wij in onze wetgeving het artikel, nu 344, paragraaf 2. Dat artikel is het oudste artikel, zou ik bijna zeggen, in onze wetgeving en dat was ergens wel onduidelijk. Er was heel wat literatuur omtrent, maar het was onduidelijk en dat is waarschijnlijk ook voor een stukje de reden geweest dat het voor de administratie moeilijk bruikbaar was en in de praktijk ook, mijn inziens, weinig is gebruikt. Het was er wel, maar het was niet echt actief.

Later hebben wij de invoering gehad van de echte anti-misbruikbepaling 344, paragraaf 1. Daar hebben wij de eerste versie gehad, de oudere versie, die nogal juridisch geformuleerd was. Het was een heel juridisch artikel omdat wij ook een juridische wetgeving hebben want wij zijn geen Commonwealth, geen UK. Het continent is iets meer juridisch qua benadering. Het was zeer juridisch geformuleerd. Wij hebben gezien, na een aantal jaar, dat enerzijds het misschien af en toe onhandig is toegepast door de administratie maar anderzijds dat de rechtbanken het heel streng en juridisch hebben beoordeeld waardoor de perceptie ontstond dat het misschien minder bruikbaar werd of minder verregaand was.

Dan hebben wij de reactie van het Parlement gezien die daarop het nieuwe artikel 344, paragraaf 1 heeft ingevoerd. Het huidige artikel geeft eerder de economische benadering, wat veel meer in de lijn ligt van de OESO en het BEPS-verhaal om te kijken naar wat de economische bedoeling is en te kijken of er misbruik is. Ik denk dat dit artikel een veel grotere impact heeft in de dagelijkse praktijk van fiscale adviseurs omdat men effectief moet gaan kijken naar wat de economie is die er achter zit.

Een vraag die ik bijvoorbeeld heb, is het gecombineerde artikel 344, 1 en 2 en is waarschijnlijk iets dat de administratie in de context van de Panama Papers in bepaalde gevallen zou kunnen gebruiken.

Een andere evolutie, die wij relatief recent hebben gehad in onze wetgeving, en die vrij ingrijpend en doeltreffend was, is de kaaimantaks. In feite heeft die ervoor gezorgd dat het maken van offshorestructuren geen middel meer is om belastingen te vermijden omdat er voor natuurlijke personen door trusts, stichtingen en schermvennoten wordt gekeken.

Activa verbergen zoals in de PanamaLeaks achter de structuren is voorgekomen, lijkt mij moeilijk of niet langer mogelijk. Die structuren houden fiscaal geen stand, want dat is er zeker van op toepassing.

Hier en daar natuurlijk is er nog wel een gebrek aan duidelijkheid. Ik denk dat het altijd belangrijk is duidelijkheid te geven. Het element dat soms tot onzekerheid aanleiding geeft, is soms de plotse terugwerkende kracht bij maatregelen ook, wat belastingplichtigen onzekerheid geeft. Voor de belastingplichtigen is duidelijke wetgeving, en zoveel mogelijk ook op voorhand, een heel goed middel is om iedereen de weg te wijzen, ik zou zeggen: naar de toekomst.

Dat is, denk ik, zeer belangrijk. Het is ook belangrijk dat als wetgevingen niet volledig duidelijk zijn, experts en task groups dit verder verfijnen om te zien dat de doelstelling wel wordt bereikt en klaarheid wordt gebracht voor iedereen die het moet toepassen. Ik denk dat dit al de eerste paar maatregelen zijn en misschien kan de heer Boone nog een aantal andere zaken verder toelichten.

Le **président**: Messieurs, je vous propose d'interrompre ici votre exposé introductif sachant que les commissaires vont vous poser un certain nombre de questions et qu'à l'occasion des réponses, vous pourrez compléter votre intervention.

Je vous remercie pour les explications que vous nous avez données. La commission formulera des recommandations selon ses objectifs mais ce qui est important aussi, c'est de mettre fin à ce genre de pratiques de recours à des paradis fiscaux, à des structures offshore dans les paradis fiscaux et donc de s'assurer que ceux qui, aujourd'hui en Belgique, opèrent à tire d'intermédiaires – bien évidemment nous avons fait le choix d'auditionner les quatre grandes sociétés de conseils, le

message s'adressant à l'ensemble de la profession – auront la volonté claire de mettre fin à ce genre de pratiques.

C'est la raison pour laquelle certains commissaires vous poseront des questions très directes. Pour ma part, je me permets de le faire également très directement. Pour ce qui vous concerne, nous voudrions être assurés qu'il n'existe pas de propositions de montage ou de construction passant par les paradis fiscaux élaborées à l'intention de clients, soit d'initiative soit à leur demande. Cela demande une réponse la plus claire possible. Cela pose également la question de savoir si vous avez des relations avec des filiales ou des succursales de PricewaterhouseCoopers à travers le monde qui se situent dans ce que l'on peut qualifier de paradis fiscaux. J'espère que nous pourrons obtenir des réponses claires.

Rob Van de Velde (N-VA): Ik dank u voor uw toelichting.

U geeft een aantal voorzetten, wat absoluut toe te juichen is. Echter, behalve de duidelijkheid die in onze wetgeving ontbreekt en waarmee ik het trouwens eens ben, speelt ook de complexiteit. Hoe staan de grotere bedrijven waarmee u vandaag te maken krijgt, tegenover dat gegeven? Als u met hun taksmensen werkt, wordt daarover dan gesproken? Hoe wordt daarnaar gekeken? Hoe wordt dat met het buitenland vergeleken?

Ik heb nog een tweede vraag. Er bestaat in de economie het begrip elasticiteit. Bij uitbreiding is er een soort takselasticiteit op de fiscaliteit en het kapitaal. Dat betekent dat bedrijven, zeker bedrijven die multinationaal zijn georganiseerd, gedurende een bepaalde periode evalueren of het al dan niet nuttig is met kapitaal in een bepaald land of op een bepaalde plek te blijven. Ik zou graag van u input krijgen bij de vraag hoe u dat aanvoelt. Speelt dat? Zodra er fiscale wijzigingen in bepaalde landen zijn, hebben deze dan een impact op de kapitaalposities van de grotere bedrijven? Hoe gaat dat in zijn werk?

De onderliggende reden van die vraag is, ten eerste, dat het Parlement vandaag de verontwaardiging over fiscale ontduiking moet vastgrijpen en er iets aan moet doen. Wij mogen, ten tweede, ook niet naïef zijn. Er speelt zich hier een soort internationaal kapitaalmachtsspel af, waarvan ook wij deel uitmaken. Wij moeten ervoor zorgen dat wij ter zake de juiste beslissingen nemen. Dat betekent dat, wanneer wij ingrijpen met het oogmerk te proberen de fraude uit onze maatschappij weg te krijgen, wij er ook voor moeten zorgen dat wij de economie niet wegjagen.
Wij zullen dus een goed evenwicht moeten vinden tussen de parameters waarmee wij moeten landen.

Daarom stel ik de vraag naar de elasticiteit van het kapitaal. Hoe snel beweegt dat kapitaal, zodra er fiscale wijzigingen opduiken?

Éric Massin (PS): Messieurs, nous avons mis le doigt sur un élément important, à savoir les liens que pourrait entretenir le bureau de Charleroi avec d'autres bureaux. En effet, après avoir surfé sur le site de PricewaterhouseCoopers, nous aimerions connaître les liens qui existent entre vous et certains bureaux au Panama, à Singapour, aux îles Turks and Caicos, aux îles Caïman. Vous êtes dans la même entreprise consolidée. Je suppose que vous avez une seule et même unique *compliance* en la matière, un seul et même code de bonne conduite. Je suppose que s'il s'applique, ici, en Belgique, il doit s'appliquer là-bas aussi. Cela pose légitimement des questions.

Lorsque des clients viennent vous voir, cela vous arrive-t-il de les renvoyer vers ce type de bureau pour obtenir d'autres conseils que les vôtres? Vous nous avez dit que vous demandiez à vos clients de, d'abord, vous fournir des informations, que vous procédiez à une vérification de vos clients, puis ensuite de leur mission (j'y reviendrai sans doute tout à l'heure), que vous acceptiez le client en fonction de toutes les règles, y compris internes. Vous avez avancé que leur localisation et leur situation comptaient aussi. En fonction des renseignements qu'ils ont pu vous donner, si vous n'acceptez pas le client et/ou la mission, cela vous arrive-t-il de les renvoyer vers d'autres bureaux de votre entreprise, qui pourraient peut-être s'en charger un petit peu mieux? Il serait utile que vous nous précisiez les relations et les renvois, et surtout vos règles internes. Sont-elles particulières en Belgique? Cela me semble être une belle manière de vous présenter. Ou les règles sont-elles les mêmes partout?

Quand vous parlez de "planification successorale", nous comprenons ce que c'est. "L'optimalisation fiscale", je vais y revenir tout à l'heure. Vous parlez de "fraudes fiscales graves", en disant que vous devez effectuer une déclaration à la CTIF dans ce cas-là, ce qui, de toute façon, est une obligation légale. Vous précisez que, parfois, il y a des problèmes d'interprétation, tout en suggérant de mettre un groupe de travail en place afin de lever toutes ces difficultés. Avez-vous effectué des

déclarations à la CTIF?

Si oui, combien? Avez-vous fait des déclarations à la CTIF concernant les missions que voulaient vous confier certains de vos clients considérant qu'il s'agissait de fraude fiscale grave? Si oui, combien?

Pour ce qui concerne l'optimalisation fiscale – l'histoire éclaire parfois la situation actuelle et future et il faut en tirer des leçons – nous connaissons tous le problème du LuxLeaks dans lequel vous occupiez une position centrale via un ou deux de vos anciens employés. Avez-vous, en Belgique, des relations avec le Service des Décisions Anticipées en cas de problème d'envoi de clients vers le Luxembourg? En effet, vous avez dit que les informations devaient être déclarées par les clients, que les renseignements relatifs à ces derniers et aux missions étaient vérifiés Cela m'amène à me poser des questions quant au LuxLeaks. Je pense ici, en particulier, à votre ancien employé, M. Deltour. Chacun sait qu'une série de montages fiscaux ont été mis en place. Peut-être me direz-vous qu'il s'agissait d'optimalisation fiscale. Toujours est-il que je voudrais vous entendre à ce sujet. En effet, des sociétés belges ou qui ont des filiales en Belgique ont eu recours à l'équivalent du Service des Décisions Anticipées au Luxembourg. Avez-vous renvoyé des clients qui étaient venus vous voir au Luxembourg? La réponse à cette question est extrêmement importante, notamment au regard de vos règles de *compliance*.

Marco Van Hees (PTB-GO!): Monsieur le président, messieurs, je voudrais, tout d'abord, vous dire bonjour chers collègues. En effet, les médias nous ont appris que PwC avait rédigé la loi sur les *excess profit ruling*. À partir du moment, où vous rédigez les lois, je vous considère un peu comme des collègues.

Par rapport à cette question des *excess profit rulings*, même si ce n'est pas totalement le sujet, je pense que cela rentre quand même dans le périmètre de cette commission. Sur les *excess profit rulings* en eux-mêmes, comment considérez-vous la chose? Estimez-vous que c'est la loi, que c'est un article du Code des impôts sur les revenus et que toute discussion est superflue? Ou cela fait-il partie d'une de vos réflexions sur la façon dont il faut le considérer? Au niveau de la loi fiscale belge, quoiqu'on puisse la lire de différentes façons en ce qui concerne l'article relatif aux *excess profit rulings*, pourriez-vous nous donner un éclairage si, pour vous, il n'y a aucune ambiguïté sur l'article même du Code des impôts sur les revenus et par rapport à la légalité vis-à-vis de la législation européenne? Pourriez-vous également nous donner un élément statistique? En effet, on parle de 35 dossiers d'*excess profit rulings*. Sur ces 35 dossiers, combien de dossiers sont-ils introduits par PwC? Comme point de comparaison, pouvez-vous nous dire combien de *rulings* en général, pas *excess profit rulings* mais tous *rulings* confondus, vous introduisez par an au Service des décisions Anticipées? Ainsi, nous pourrions savoir quelle proportion cela peut représenter.

Vous nous dites et vos collègues des autres Big 4 nous ont dit la même chose: "Nous, c'est Belgique et on n'a rien à voir", pour caricaturer un peu, "avec les neuf autres, nos collègues à l'étranger"." Aussi, nos collègues du Parlement britannique se sont-ils penchés sur un point: le fait que PwC dans ce pays aurait encouragé l'évasion fiscale d'une centaine d'entreprises. On cite: Amazon, IKEA, Coca Cola, Vodaphone, etc. Il s'agit de recours à des pratiques dans des paradis fiscaux, notamment via le Luxembourg. On observe effectivement de leur part une activité internationale qui recourt à des paradis fiscaux. Êtes-vous au courant de ce dossier en Grande-Bretagne? Pouvez-vous nous en dire davantage?

Vos pratiques sont-elles différentes? Et en quoi, et pourquoi? Par rapport au LuxLeaks, Wim Piot, de PwC Luxembourg, a déclaré, je cite: "Pour tout praticien de la fiscalité, il est extrêmement difficile de prendre la morale comme norme." Cette considération est-elle la vôtre aussi ou avez-vous une vue plus nuancée à ce sujet?

On sait que dans le LuxLeaks – c'est l'actualité récente - les lanceurs d'alerte dans ce dossier, des employés de PwC, ont été condamnés par la justice luxembourgeoise. J'aimerais connaître votre sentiment en la matière. Pour pouvoir établir un parallèle avec la situation en Belgique, si une situation comparable devait se présenter en Belgique, c'est-à-dire qu'un de vos employés fasse parvenir aux médias, par exemple, des informations de dossiers que vous traitez, comment considéreriez-vous la chose, c'est-à-dire dans quelle mesure considéreriez-vous que c'est légitime ou que c'est illégitime? Dans certains cas, considéreriez-vous que c'est légitime? Si oui, quelle est la frontière, où fixez-vous la frontière entre ce qui est légitime comme activité de lanceur d'alerte et ce qui ne l'est pas? Ou considérez-vous que, dans tous les cas, c'est totalement illégitime et que la notion d'un lanceur d'alerte ne se justifie pas? En tout cas, un lanceur d'alerte qui serait immunisé de poursuites ou

d'actions de votre part, puisqu'on sait que dans le cas luxembourgeois, PwC était, je pense, à l'initiative, enfin c'est le parquet, mais je pense que le parquet a travaillé de concert avec PwC, en tout cas PwC Luxembourg était partie civile dans le dossier.

Par rapport au LuxLeaks, évidemment, on peut partir du principe selon lequel le LuxLeaks est légal. On a respecté la législation luxembourgeoise, donc cela ne présente aucun problème de légalité. Ce qui pose évidemment un problème, surtout dans une commission comme la nôtre, où on enquête sur les paradis fiscaux, parce que c'est rare, évidemment, que dans le paradis fiscal où on se trouve, on viole la loi. Généralement, les paradis fiscaux sont faits, justement, pour que la loi locale soit propice à attirer des personnes qui violent par contre souvent la loi de leur pays d'origine, là où ils fraudent l'impôt.

Quelle est votre attitude par rapport aux paradis fiscaux? À partir de quel moment considérez-vous qu'on est dans la zone grise ou noire? Quand est-on dans la zone blanche où l'on peut travailler avec des paradis fiscaux? J'imagine que vous avez une série de dossiers, une série de clients qui sont actifs dans ce qu'on appelle au sens large du terme des "paradis fiscaux". Quelle est votre politique? Qu'est-ce qui est autorisé et qu'est-ce qui ne l'est pas?

Il serait intéressant que vous nous expliquiez comment cela fonctionne au niveau de la structure internationale de PwC? Je crois savoir que, pour ce qui est des prix de transfert et des *rulings*, vous travaillez à un niveau international. D'après les articles que j'ai lus, ce n'est pas la structure belge qui travaille toute seule en vase clos. Vous avez des collaborateurs qui travaillent, si j'ai bien compris, pour d'autres branches nationales de PwC. Il y a donc un travail international. Sinon à quoi servirait une structuration internationale si chacun travaillait de manière totalement autonome?

Sur quels aspects travaillez-vous? Par exemple, y a-t-il des contacts avec PwC dans d'autres pays qui sont considérés comme des paradis fiscaux (Panama, Îles Vierges, etc., puisque vous avez des bureaux là-bas)?

La planification successorale, vous avez dit que les activités avaient été réduites à cinq collaborateurs. Pouvez-nous expliquer un petit peu ce qu'ils font? Vous n'avez pas vraiment expliqué leur travail.

Dernière question, quand on tape PwC dans la base de données de l'ICIJ, on retrouve cinq ou six occurrences qui vous concernent. Enfin, pas à nouveau PwC Belgique! On ne sait d'ailleurs pas très bien de quel pays il s'agit. On parle de Hong Kong… Vous êtes cités dans l'Offshore Leaks ou dans le Panama Papers. Est-ce quelque chose que vous regardez ou bien dites-vous: "Cela ne concerne pas PwC Belgique. Donc, on n'est pas au courant de ce genre de choses"?

Eric Van Rompuy (CD&V): Mijne heren van PwC, bedankt voor uw uiteenzetting. Wij hebben reeds uren vergadering achter de rug, wij hebben de banken gehoord, de Big Four en er volgen er nog. Wij kunnen echter moeilijk vat krijgen op wie betrokken is bij de Panama Papers. De banken zijn niet betrokken. De financiële instellingen zijn niet betrokken. U bent niet betrokken. Wie is er dan wel betrokken?

U test de reputatie van de klanten, kijkt wie erachter zit, welke financiële belangen er zijn, of ze fit and proper zijn, men moet bijna maagd zijn om bij u fiscaal advies te krijgen. U bent geen vermogensbeheerder, u bent gewoon taksadviseur. Ik heb in dat verband een paar vragen.

Het net wordt nauwer, zo zei u. Het net met de BEPS en de internationale ontwikkelingen maken dat het steeds moeilijker wordt om in he internationaal circuit van financiële stromen dingen verborgen te houden. Wat vindt u eigenlijk belangrijk aan BEPS, richtlijn die nu geleidelijk aan omgezet wordt in maatregelen? Neem nu de LuxLeaks. Landen moeten bijvoorbeeld informatie uitwisselen. Het Europees Parlement houdt zich ook meer en meer bezig de excess profit rulings of notionele intrest. Het net sluit zich. Hoe bekijkt u dat als taksadviseurs? Als wij naar oplossingen zoeken, is dat omdat het net moet sluiten.

U hebt het over ontwijken of fraude. U zei dat het heel moeilijk is om dat te definiëren. Mijnheer Boone, u stelde de vraag wat fiscale ontwijking is en wat fiscale fraude is. De definitie daarvan is ook erg belangrijk, ook internationaal.

U zei ook dat er 162 meldingen zijn geweest in verband met witwaspraktijken bij CFI en GAFI, en dat 25 % daarvan fraude was, of hoe moet ik het noemen.

Maar over welke dossiers gaat het dan? U hoeft geen namen te noemen. Gaat het over grote

ondernemingen? Gaat het over particulieren? Gaat het over successiezaken? Gaat het over grote voetbaltransfers? Waarover gaat het uiteindelijk als u zegt dat u witwaspraktijken aangeeft en u dus aanvoelt dat een en ander fout zit, terwijl er uiteindelijk maar 25 % ervan als echte witwaspraktijken worden aangemerkt?

Wij spreken in verband met de Panama Papers over fraude, want men verstopt zijn geld in offshoreconstructies. Maar eigenlijk weten we, buiten wat we in de krant over de Panama Papers hebben gelezen, niet waarover het eigenlijk gaat. U zegt dat u daar niets mee te maken hebt wanneer wij om een uiteenzetting ter zake vragen. Maar u hebt toch wel een en ander aangegeven. Waarover gaat dat dan?

Ten derde, u hebt gesproken over de kaaimantaks. De kaaimantaks is een doorkijkbelasting. U vindt het een vooruitgang, dat men kan zien dwars door de constructies heen, wie in de structuren actief is. De minister van Financiën heeft gezegd dat het over ongeveer 60 miljard gaat. Daar rekenen we een fictief rendement op van 3 % en dan heffen we een belasting van 25 %. In onze begroting kaaimantaks staat genoteerd voor dit jaar voor ongeveer 500 miljoen, omdat men ervan uitgaat dat het gaat om ongeveer 50 miljard tot 70 miljard. Waarom staat u daar zo positief tegenover? Zal men met dat instrument inderdaad doorheen de constructies kunnen kijken?

Wij krijgen alsmaar meer signalen dat het rendement van de kaaimantaks absoluut niet meevalt. De eerste berekeningen die gemaakt zijn, geven een probleem.

Is volgens u, als fiscale adviseurs, de kaaimantaks een doelmatig instrument voor de overheid om alsnog inkomsten te verwerven uit belasting op kapitalen die voor een stuk in het buitenland belegd en verborgen zijn? Hoe kunnen wij de kaaimantaks nog scherper maken? Hoe scherper de zaken, hoe meer advies men nodig heeft en hoe meer men zich tot u zal wenden. De complexiteit van de wetgeving is dus ook in het voordeel van PwC en de big four, want hoe complexer de wetgeving, hoe meer advies men moet krijgen.

Mark Delanote: Acht u de algemene antimisbruikbepaling, artikel 344, § 1, van toepassing wanneer België gebruikt wordt als tussenstop in het kader van een bredere fiscale structuur? Ik kan die vraag illustreren aan de hand van een aantal zaken die de fiscale koppen hebben gehaald en waarbij Belgische vennootschappen gebruikt werden in het kader van zogenaamde flashverkopen. Daarbij worden aandelen ondergewaardeerd aangekocht van een buitenlandse overdrager. Die aandelen passeerden destijds in België en werden enkele weken of dagen later verkocht, met een grote vrijgestelde meerwaarde. De wet werd uiteraard een beetje aangepast. De houdperiode werd gewijzigd, maar in principe kan men, als men voldoende geduld heeft, nog dergelijke transacties doen.

Daarbij aansluitend verwijzen artikel 344, § 1 en de navenante bepalingen in het Wetboek der registratierechten, de Vlaamse Codex Fiscaliteit en het Wetboek der successierechten altijd naar een miskenning van het doel van het fiscaal recht.

Is het niet raadzaam in uw ogen om in die bepaling op te nemen dat voornamelijk de miskenning van het doel van het achterliggend recht moet worden aangepakt? Wat bedoel ik daarmee? Als u kiest voor een bepaalde structuur en u leeft de gevolgen na, dan denk ik dat u kunt argumenteren dat u niet zozeer het fiscaal recht miskent maar misschien wel het achterliggend recht, het vennootschapsrecht, het contractenrecht, de opstalwet of erfpachtwet in het kader van planningstructuren, meer op het vlak van successieplanning dan. Is dat geen noodzakelijke explicitering?

Als men kijkt naar de Europese rechtspraak, Halifax, dat werd niet het fiscaal recht als dusdanig, maar wel het Europees recht misbruikt. Men misbruikt het Europees recht, het achterliggend recht, met als gevolg dat er een fiscale optimalisatie mogelijk wordt.

Dat is uiteraard veeleer een academische vraag, maar ik vermoed dat die denkpiste vroeg of laat voor de rechtbank komt. Misschien is het aan te bevelen om daarop te anticiperen.

U hebt ook over de regulering van de beroepen gesproken. Die denkpiste intrigeert mij ook. Ik zou graag weten hoe u dat ziet. Impliceert dat volgens u dat er eigenlijk een verbod moet komen om fiscaal advies te geven aan alle personen die niet kwalificeren als belastingconsulent, accountant? Ik neem aan dat de fiscale advocaat ook advies mag geven. Is dat dan met uitsluiting van alle andere beroepen?

In aansluiting daarop, wat denkt u over de invoering van een administratieve sanctie, dus geen strafsanctie, die zijn er al, voor de adviseur

die meegeholpen heeft aan het opzetten van een minder gezonde fiscale constructie? Hoe ver kan de aansprakelijkheid gaan? Ziet u dat alleen in het kader van het frauduleus opzetten van constructies maar ook bij uitbreiding, bij mislukte constructies wanneer iemand verkeerd advies heeft gegeven.

Vindt u het redelijk dat men als adviseur mede met de cliënt aansprakelijke zou zijn voor de opgelegde administratieve sancties?

Ik heb nog vragen over uw klantenacceptatiebeleid. U verwijst net zoals woordvoerders van een van de Big Four naar de world-compliancedatabank. Als ik het goed begrijp, is dat een bestand waaraan u de input die u krijgt van uw cliënt, kunt toetsen, waarschijnlijk om te zien of er nog andere zaken opduiken die relevant zijn om het fit-and-propergehalte van uw cliënt te toetsen. Ik neem aan dat de toegang tot zo'n databank niet verplicht is. Dat is iets wat u supplementair doet om zeker zo goed mogelijk de compliancetaak te vervullen. Ik neem echter ook aan dat de toegang tot zo'n databank betalend is. Is het dan redelijk, gelet op onder andere de kostprijs van zo'n bijkomende tool, om van consulenten die in een kleinere structuur zitten dan u zelf, eenzelfde niveau van compliance te verlangen? In feite, als ik het goed begrijp, de grote jongens doen hun compliancewerk heel goed, die investeren daar ook in. Dat leidt waarschijnlijk tot heel goede resultaten. De vraag is dan echter of men een zelfde niveau van compliance wel kan verlangen van de kleinere spelers, gelet op de kostprijs. Wat is dan eventueel de remedie daarvoor? Is dat misschien een taak die de instituten op zich moeten nemen, dat alle leden samenleggen om toegang te krijgen tot zo'n databank, zodanig dat alle leden ook die databank kunnen gebruiken?

Marc Bourgeois: Vous avez insisté sur le fait que le conseil fiscal était donné chez vous par des personnes qui étaient assujetties aux législations de protection de la profession et qui, en tant que telles, sont destinataires des obligations de notification en matière de législation de blanchiment. D'un autre côté, mon collègue Mark Delanote vient de le souligner, le conseil fiscal en soi n'est pas réglementé à tous égards, en ce sens que beaucoup de conseillers fiscaux peuvent exercer cette activité sans être couverts par ces obligations déontologiques d'appartenance à un institut et, en tant que conséquence, ne tombent pas dans le champ d'application des obligations de notification à la CTIF découlant de la législation en matière de blanchiment. Quelle suggestion pourriez-vous faire au législateur à cet égard puisque l'occasion vous est donnée?

Vous avez développé une expérience, dont j'ai pu prendre connaissance les années passées, une expérience théorique, une expertise en matière d'analyse de la notion de substance économique, qui est un critère fondamental dans la thématique qui nous occupe aujourd'hui. Cette exigence n'est-elle pas, à certains égards, quelque peu artificielle? N'est-elle pas en soi toute relative en tant que critère de référence pour la prévention de la constitution de sociétés à des fins uniquement fiscales dès lors que l'exigence de substance, par exemple une société holding, à laquelle on a bien évidemment très souvent recours, ne nécessite que très peu de substance? Détenir des parts de manière passive ne nécessite pas de locaux, ne nécessite pas d'infrastructure, ne nécessite pas de personnel. Par voie de conséquence, d'une certaine manière, cette exigence de substance est vidée de toute substance. Quel commentaire pourriez-vous faire à ce propos?

Vous avez parlé de la notion de fraude fiscale grave en indiquant – et c'est très intéressant – le fait que la CTIF avait sollicité l'IEC pour préciser les critères.

Dans quelles perspectives ce travail sera-t-il effectué? S'agit-il de faire ensuite des suggestions au législateur pour essayer de préciser par voie légale cette notion de fraude fiscale grave? Ou s'agit-il de précisions qui devront être précisées par arrêtés ou par circulaires? Ou va-ton se contenter, si je puis dire, d'une précision, par la voie de l'ISC qui deviendrait une espèce de source informelle du droit qui vaudrait aussi vis-à-vis des acteurs, des opérateurs qui ne sont pas couverts … qui n'appartiennent pas à l'Institut des experts comptables?

Deux dernières questions. La notion de paradis fiscal. Vous avez des questions qui sont posées par les commissaires: "Travaillez-vous avec des paradis fiscaux et quelle est votre notion de paradis fiscal?" Nous le savons, c'est une notion qui fait l'objet de définitions multiples officielles ou officieuses. Quelle est votre conception de cette notion? Quelles suggestions pourriez-vous faire à la Belgique, au législateur belge, au législateur fédéral belge en cette matière? Peut-être que la suggestion serait de ne rien faire et d'attendre que les décisions se prennent au niveau européen. Mais quelle est votre position par rapport à cela?

Une dernière question a trait à la réflexion que le parlement pourrait faire sur l'opportunité

d'introduire un statut et un régime équilibré de droits et d'obligations pour les éventuels lanceurs d'alerte. Puisque nous sommes dans la commission Panama Papers. Est-ce que l'introduction d'un régime légal pourrait être souhaitable? Devrait-il s'inspirer du régime de *whistleblower*, le régime américain, moyennant les adaptations nécessaires à notre tradition juridique? Cela vous paraîtrait-il inconcevable sur le plan des principes? Vaudrait-il mieux laisser la réalisation de ces équilibres à la jurisprudence?

Le **président**: Merci beaucoup à nos deux professeurs. Avant de rendre la parole à PwC, je voudrais soumettre deux réflexions à nos experts, pour lesquelles je n'attends pas de réponse immédiate, mais il s'agit de deux réflexions que m'inspirent les auditions des *Big Four* jusqu'à présent. On a souvent entendu, à propos du LuxLeaks en particulier, l'argument selon lequel, puisque c'est légal au Grand-Duché de Luxembourg, nous n'avions pas à nous interroger sur la légalité des opérations du point de vue du droit belge. On a souvent entendu cela.

Dès lors ma question c'est, un peu à l'instar – et je sais que comparaison n'est pas raison – mais à l'instar de ce qui existe en droit international privé, est-ce qu'on ne pourrait pas imaginer une exception d'ordre public fiscale autrement dit, la possibilité en phase contentieuse pour un juge de dire: " Écoutez, certes, du point de vue du droit luxembourgeois votre opération est légale mais, du point de vue de l'ordre public belge, elle ne l'est pas. Ou plus exactement, elle heurte à ce point l'ordre public belge que je la considère comme étant non opposable"? En droit international privé, cela permet de rejeter un certain nombre de figures juridiques qui, tout en étant légales à l'étranger, sont considérées comme n'étant pas admissibles en Belgique. C'est donc un cadre de réflexion.

Deuxième sujet de réflexion. Lorsqu'il y a eu la crise financière de 2008, on s'est beaucoup penché, en particulier au niveau européen, sur ce qu'on appelle les fonds alternatifs qui sont des fonds spéculatifs. Ce qui a en particulier été identifié c'est que ces fonds se situaient pour une large part dans des paradis bancaires, des territoires connus pour leur opacité. Si bien que lorsqu'il s'est agi de mettre en place un agrément pour ces fonds d'investissement leur permettant d'opérer dans le marché européen, la question de la transparence était un des critères. Autrement dit, il fallait pour obtenir l'agrément que ces fonds puissent démontrer qu'en effet ils répondaient à un certain nombre d'exigences de transparence parmi lesquelles on retrouvait en effet la présence ou pas dans un paradis fiscal, plus exactement un paradis bancaire pour ce qui les concerne.

Mutatis mutandis, ne pourrait-on pas imaginer que pour des institutions financières, des intermédiaires en matière de conseils fiscaux qui cherchent à opérer en Belgique voire en Europe, il y aurait la nécessité d'obtenir un agrément, agrément qui comprendrait l'interdiction de disposer d'antennes dans des paradis fiscaux qui créent mécaniquement un espace propice à des montages transfrontaliers qui, le cas échéant, peuvent être qualifiés soit de planification fiscale agressive soit de fraude fiscale? Autrement dit, l'idée d'un agrément… Si demain - à nouveau je réfléchis en théorie -, si demain un des Big Four souhaite pouvoir opérer en Belgique, il doit pouvoir faire la démonstration qu'il n'a aucun lien, ni fonctionnel, ni juridique, ni opérationnel, ni de quelconque nature que ce soit avec une antenne - je ne la qualifie pas autrement, je ne dis pas succursale, je ne dis pas filiale -, une antenne du groupe dont il relève et qui se situerait dans un paradis fiscal ou bancaire.

Avant de rendre la parole à PwC, je vais leur accorder quelques minutes pour qu'ils préparent leurs réponses.

(…): (…)

Le **président**: Messieurs, si vous êtes prêts, je vous redonne la parole.

Patrick Boone: Mijnheer de voorzitter, enkele vragen houden verband met elkaar. Ik zal ze random proberen te beantwoorden en te bundelen, zodat de belangrijke topics zeker aan bod komen.

Ik zal starten met de vragen over de complexiteit, onzekerheid en elasticiteit. Volgens mij moeten wij vertrekken van de volgende premisse. Bij een discussie over de fiscale behandeling van een bepaalde transactie, bestaat het risico dat men vertrokken is, als ik mij zo mag uitdrukken, voor een discussie van jaren. Als een groep een investeringsbeslissing neemt, dan maakt deze natuurlijk een business case. Daarbij is onzekerheid de ergste vijand. Dat merken wij ook in de huidige context, want de dossiers die wij momenteel behandelen zijn, jammer genoeg, steeds minder investeringsdossiers. Een reden is misschien dat de belastingdruk of de gepercipieerde belastingdruk hoger ligt dan in andere landen. De elasticiteit speelt dus wel degelijk een rol.

Het wapen daartegen is volgens mij een systeem dat simpeler is. Wij hebben een fiscaal stelsel met een hoog tarief, maar wel met een reeks aftrekposten, vrijstellingen en dergelijke. Dat valt bijzonder moeilijk uit te leggen aan een buitenlandse investeerder. Doordat er aan elke regel vijftien voorwaarden verbonden zijn, komt dat de voorspelbaarheid zeker niet ten goede.

De vraag werd gesteld of dat dan wel goed is voor een adviseur. Welnu, als op een bepaald moment de onzekerheid of de complexiteit zodanig groot is, dan zijn wij eigenlijk allemaal verliezers, de adviseurs incluis. Een zeker niveau van voorspelbaarheid is echt wel positief, zou ik zeggen.

In dat verband wil ik een lans breken voor een reeds bestaand systeem, namelijk het systeem van de voorafgaande akkoorden, de rulingcommissie, zoals die soms wordt omschreven. Op basis van onze ervaring werkt die bijzonder performant en in transparantie, ook met andere landen.

Zij heeft bewezen, tijdens de jaren dat zij opereert, dat, met de nodige transparantie, zekerheid kan worden gegeven. Dat helpt om investeringen aan te trekken. Dat staat als een paal boven water.

Bij de toonzetting in het discours over de rulings en over het vermeende gebrek aan transparantie, moeten wij volgens mij toch oppassen dat wij het kind niet weggooien met het badwater. Het systeem is namelijk wel performant. Het is ook belangrijk omdat het een alternatief is voor een hele reeks fiscale controles achteraf. Dat wordt soms over het hoofd gezien.

Ons voorstel is om in de richting te gaan van een systeem zoals in Nederland en andere landen, waar er meer een continue relatie en discussie bestaat tussen de fiscus of een rulingdienst en de belastingplichtige, in volle transparantie, niet enkel onder elkaar maar ook naar de buitenwereld toe. Daar is niks mis mee. Op die manier bespaart men een aantal kosten achteraf. Het zorgt ook voor een belangrijke efficiëntiewinst op het moment van de controles. Ik denk dat dit duidelijk is. Wij moeten niet dom doen: iets dat werkt, moeten wij niet in gevaar brengen.

Waarom is dat belangrijk? Vandaag werd opnieuw de link gelegd met *excess profit rulings*. Bij *excess profit rulings* is het zo dat *the jury is still out.* Wij zijn nog niet aan de eindstreep; wij weten nog niet wat het uiteindelijke resultaat zal zijn en wat Europa zal zeggen met betrekking tot *excess profit rulings*. Het enige wat ik kan zeggen is —en dat is volgens mij ook het standpunt is van de regering — dat wij een systeem hebben met een wettelijke basis.

Ik ben tevreden met het pseudocompliment dat wij de wetgeving hebben geschreven. Ik denk echter dat dat te veel eer is, want eerlijk gezegd is onze rol daarin relatief beperkt geweest. Wij moeten echter wel kijken naar de context van deze regel, namelijk het puur toepassen van internationale verdragen, waar wij al jaar en dag achter staan.

Nogmaals, wij zullen zien wat Europa daarvan zegt, maar dit is opnieuw een specifiek type van ruling en heeft niets te maken met het concept van een rulingdienst.

Een van de vragen was of wij contacten hebben met de rulingdienst. Jazeker. Het is immers een fundamenteel principe om in een aantal dossiers investeerders over de streep te kunnen trekken en te kunnen zeggen dat, als wij aan de voorwaarden voldoen en als wij de activiteiten ontplooien die wij in alle transparantie hebben omschreven, wij safe zitten wat controles achteraf betreft. Ik denk dat dit heel belangrijk is.

Er was ook een vraag over de elasticiteit, over hoe gemakkelijk het is om kapitaal en dergelijke te verplaatsen. Ik denk dat de vraag ruimer moet worden gesteld. Het gaat niet enkel over kapitaal, maar ook over activiteiten. Men kan dit vergelijken — en hiermee kom ik terug op de vraag wat fiscale planning en fiscale fraude zijn — met hoe bedrijfseconomisch een beslissing tot investering wordt genomen: dat gaat onder andere over kosten. Tot nader order is belasting ook een kost. Er is niemand die denkt dat men kan gebruikmaken van een lagere salariskost als de activiteit niet in dat land is. Natuurlijke moeten je mensen daar hebben om van een lagere salariskost te kunnen genieten. Wel, onze insteek naar fiscaliteit is net hetzelfde. Er is geen enkel probleem om te werken in landen waar het fiscaal tarief lager is, op voorwaarde dat de activiteiten daar ook zijn. Het zou een heel bevreemdende tendens zijn, denk ik, om te gaan naar een systeem waar bepaalde landen niet enkel *blacklisted* zijn in de context van omkering van bewijslast, maar waar ook een beroepsverbod wordt opgelegd om daar activiteiten te verrichten, terwijl bepaalde sectoren, zoals allerhande projectactiviteiten op het water, gewoon bedrijfseconomische activiteiten verrichten in die landen. Om daar dan een beroepsverbod op te leggen, dat is volgens mij een brug te ver. Maar

het richtsnoer om te weten of iets eerbaar, oorbaar of geoorloofd is, is volgens ons of er effectief activiteiten worden verricht in dat land.

Als dat zo is, dan is het een kwestie van het tarief dat daar tegenover staat.

Een aantal vragen ging over wat België moet doen om een aantal maatregelen aan te passen. U hebt het antwoord zelf grotendeels gegeven. België is geen eiland; wij maken deel uit van een ruimere context, waar sinds jaar en dag fiscaliteit deel uitmaakt van de monetaire politiek. Dat is niet alleen in België zo, dat geldt ook voor de ons omringende landen. Ik kan alleen maar adviseren om bijzonder aandachtig te zijn en om voorzichtig te zijn, zodat wij onze concurrentiepositie ten opzichte van het buitenland niet volledig in gevaar brengen. Dat wil natuurlijk niet zeggen dat alles kan, dat heb ik ook niet gezegd. Opnieuw, het richtsnoer is dat als activiteiten worden verricht in een bepaald land, wat ook het tarief mag zijn, er volgens mij op zich geen probleem is.

Er werd ook gevraagd wat voor ons het belangrijkste is rond BEPS. Voor mij is het belangrijkste van BEPS niet het feit dat wij nivelleren naar tarief toe, maar dat er openheid is, dat er transparantie is. Transparantie tussen de autoriteiten, niet transparantie op de voorpagina van een krant. Want de dag dat wij alle bedrijfsgeheimen gaan moeten *disclosen*, of het nu is via *country-by-country reporting* die publiek wordt gemaakt of via een toegestane politiek van het lekken van confidentiële informatie, zijn wij als rechtsstaat niet noodzakelijkerwijze vooruitgegaan. Wij moeten een verhaal kunnen creëren waar overheden over dezelfde informatie beschikken en dan kunnen oordelen of zij onder elkaar bepaalde procedures moeten starten om te zien of de koek eerlijk verdeeld is. Dat moet zeker kunnen, maar dan moeten wij wel maken dat de processen en procedures simpeler zijn. Ik heb in mijn inleidend betoog al verwezen naar die 5 000 cases die in 2014 *pending* waren.

Het moet dus simpeler, het moet efficiënter en het kan ook transparanter.

Ik zou het hierbij willen laten, want de punten over BEPS, rulings enzovoort… Misschien kunnen wij even op de technische zaken ingaan en dan eventueel een tweede ronde inlassen voor de algemenere punten.

Philippe Vanclooster: Misschien een punt, om duidelijk te zijn wat betreft de werkgroep die in de *Newsletter* stond van het IAB. Het CFI zou die werkgroep samenstellen en niet het IAB. Voor het IAB kan ik natuurlijk ook niet spreken, maar ik had begrepen dat het CFI van plan was om een dergelijke werkgroep te organiseren om daar meer duidelijkheid in te geven.

Er was ook een vraag met betrekking tot de meldingen. Het is natuurlijk zo dat de cijferberoepen, wanneer er een vermoeden is van witwassing, dit moeten melden aan het CFI. Het is dan de discretionaire bevoegdheid van het CFI om te bepalen wat zij met die informatie doet. Wat daar in zit, wat wordt doorgegeven en waarom, dat ligt volledig in de bevoegdheid van het CFI en daarop hebben wij geen zicht. Dat is misschien toch wel te verduidelijken.

Een ander punt betreft de kaaimantaks, de doorkijkbelasting. Er werd gezegd dat wij dit positief vinden. Het is positief in de zin dat het een zekere klaarheid brengt en dat de wetgever zegt dat bepaalde zaken, bepaalde vermijdingen van belastingen niet worden getolereerd. Er wordt daarover duidelijkheid gebracht en in die zin is dat positief. Wat de opbrengst betreft, ik heb echt geen zicht op het waarom en hoeveel dat kan of zou moeten zijn.

Wat het klantenacceptatiebeleid betreft, is het correct dat dergelijke databanken geld kosten, vrij duur zijn, en niet door alle kantoren kunnen worden aangeschaft en gebruikt. Ik denk dat het de vraag is van de GAFI en het CFI om een redelijkheidsoefening te doen. Ik denk dat daar moet worden gekeken, naar gelang de cliënten van bepaalde kantoren, wat redelijk is om het klantenacceptatiebeleid te doen. Het is een middelen- en geen resultaatsverplichting. Men moet de klanten identificeren en zoveel mogelijk nagaan. Ik kan mij inbeelden dat kleinere kantoren minder complexe cliënten hebben en dat daardoor dergelijke zaken misschien zelfs niet nodig zijn. Wij hebben geoordeeld dat wij dat wel moesten doen, gezien de omvang.

Patrick Boone: Maar het is ook wel zo dat zelfs voor de kleinere organisaties toch wel een olympisch minimum zou moeten worden opgelegd om te vermijden dat wij in eindeloze discussies verzeild geraken zoals nu eigenlijk het geval is waarbij het de vraag is waar de oorsprong ligt van bepaalde adviseringen. Dat is wel belangrijk, maar dan inderdaad op een pragmatische manier. Zeker en vast.

Philippe Vanclooster: Er was de vraag over artikel 344, § 1, met name of dat van toepassing is op de Belgische structuren.

Dat is een heel technisch debat met veel ins en outs. Het is heel moeilijk om op die vraag hier in een-twee-drie een klaar antwoord te geven. In bepaalde situaties zal het echter wel van toepassing zijn.

In het algemeen is de teneur dat bij een fiscale structuur, zeker intern, wordt bekeken wat de volledige opzet is en wat de economisch achterliggende situatie van de structuur is. Dat is wat wij in het technisch comité waarvan ik voorzitter ben, proberen te bekijken, namelijk of er een economische draagkracht achter zit en ook of het puur om papier gaat dan wel of er echt een transactie met een fiscaal gevolg plaatsvindt.

Artikel 344 kadert daarin. In die zin kan, zonder dat ik ja of neen op de vraag antwoord, het artikel zeker een rol spelen in dergelijke structuren.

Er was ook de vraag wat de vijf personen van een successieplanning bij PwC doen. Zij doen basic zaken. Zij bekijken bij bepaalde personen effectief wat hun mogelijke successiebelasting is bij overlijden en wat de situaties zijn. Bijvoorbeeld, in Vlaanderen kan worden overwogen voor een notaris zaken te schenken. Daarover bestaan allerlei wettelijke regelingen. Dat zijn zaken waarmee die vijf personen zich heel veel bezighouden. Er zijn natuurlijk ook vragen van buitenlanders die naar België verhuizen. Welk successierecht is op hen van toepassing? Daarover wordt een algemeen advies gegeven. Het gaat dus niet om iets heel exotisch. Het is basisbegeleiding bij menselijke factoren van het leven, zoals de vraag waarop successie moet worden betaald en of daaraan via schenking iets kan worden gedaan. Het betreft dus de toepassing van de Belgische wetgeving.

Patrick Boone: Er is nog het luik administratieve sancties.

Philippe Vanclooster: Er is ook de administratieve regulering van beroepen en het verbod op fiscaal advies.

Dat is veeleer een politiek element. Het is voor mij moeilijk op die vraag ja of neen te antwoorden.

Ik weet niet of het ermee te maken heeft, maar wanneer men zich de vraag stelt wie achter de Panama Papers zit, moet men aan het volgende denken. Bij een gereglementeerd fiscaal beroep als het onze zijn er bepaalde verplichtingen.

Als de verplichtingen voor de beroepsbeoefenaars heel zwaar worden en anderen hebben die niet, dan kan natuurlijk een verschuiving plaatsvinden. Dan moet men zich de vraag stellen of dat wenselijk is of niet. Ik ben hier niet om mijn beroep te bevoordelen, maar men moet daar zeker over nadenken.

Er kan bijvoorbeeld worden gedacht aan de relatie met de administratie en dat daar eerder vertrouwen wordt gegeven wanneer het erkende beroepen betreft – het zijn denkpistes – omdat mensen die onderworpen zijn aan de regels van het IAB toch een bepaalde deontologie hebben en een beroepsethiek aan de dag moeten leggen. Daar kan misschien ook wel een onderscheid in worden gemaakt, natuurlijk ook wat betreft andere beroepen als advocaten en dergelijke meer. Dat zou misschien kunnen bijdragen tot een algemeen serener debat op bepaalde punten.

Wat betreft de administratieve sanctie, is dat weer een studie op zichzelf, denk ik. Ik hoor ook over de problematiek van de dubbele sanctie. Wij mogen immers niet vergeten dat er bijvoorbeeld in de witwaswetgeving al een medeplichtigheid is als men het niet meldt. Er is dus al een strafrechtelijke sanctie van toepassing op de belastingconsulent als er sprake zou zijn van een witwastransactie die hij niet heeft gemeld en had moeten melden. Daar is dus al een heel zware sanctie, die bepaalde mensen misschien onderschatten, maar zij is toch al aanzienlijk. Een administratieve sanctie is misschien toepasselijker, maar men kan dan weer een dubbele sanctie krijgen, met alle grondwettelijke discussies daaromtrent.

Er was ook een vraag over *substance* en de holding. Ik denk dat *substance* geen hol begrip is, wanneer men het echt toepast in de brede discussie van de transactie, de organisatie en de economische doelstellingen van een klant of partij. Als men kijkt of men ook handelt zoals men zegt, kan men heel wat zaken verduidelijken en dan komt men toch tot bepaalde oplossingen, bepaalde dingen die kunnen en andere die niet kunnen. *Substance* is nog maar het begin van de discussie. Het boek ligt er al lange tijd. Het is ook een element dat in de OESO speelt en in volle ontwikkeling is. Het is in feite ook een beetje wat het Europees Hof van Justitie heeft gebruikt in het Cadburry Schweppes arrest over de misbruiken: zijn er artificiële situaties, is er echt een activiteit? De facto ging dat ook over *substance.*

Het woordje *substance* kan voor heel veel verschillende aspecten gebruikt worden. In zekere zin zit er bij artikel 344 ook een element van

substance. Er kunnen nog veel debatten gevoerd worden over *substance*.

Patrick Boone: Het is duidelijk dat dat debat in de toekomst gevoerd zal worden tot er specifieke regels zijn. Die regels zullen echter nooit 100% van de gevallen kunnen omschrijven. In de traditionele leer bestaat substantie uit stenen en mensen. In de oude economie bevond de substantie zich daar waar er effectief een fabriek was en waar de meerderheid van het personeel tewerkgesteld was.

Bepaalde landen zullen voor de *country by country reporting* proberen die definitie van substantie te gebruiken. Iets als intellectuele eigendom en innovatie behoort daar echter niet toe. Nochtans is dat een belangrijke groeipool voor Europa en voor België. Dat zit niet in dat verhaal, tenzij er eventueel brevetten zijn of beschermde zaken. Voor een flink stuk van de intellectuele eigendom is dat echter niet het geval. Daarover zal natuurlijk in de toekomst blijvend gedebatteerd worden.

Ook op dat vlak is het belangrijk dat België zich inschrijft in een ruimer verhaal en niet probeert cavalier seul te spelen. Economieën zijn namelijk veel transparanter, veel opener en veel dynamischer en stoppen niet aan de grenzen van een land.

Philippe Vanclooster: Het element van de *substance* is ook een antwoord op structuren met belastingparadijzen. Als partijen niets hebben in een belastingparadijs, dan kan men dat ook niet adviseren. Als men daar wel echt iets heeft, dan kan men moeilijk een beroepsverbod opleggen. Als men bijvoorbeeld echt in Panama baggert, dan is er daar *substance*. We zullen echter in principe nooit adviseren als er geen *substance* is, want dan is er geen economische transactie.

Patrick Boone: Ik kom terug op de vraag over het netwerk omdat dit een vraag is die een aantal keren terugkomt.

Verwijzen wij bepaalde klanten door naar andere landen? Wanneer bepaalde klanten geconfronteerd worden met fiscale vraagstellingen die geen betrekking hebben op België, dan zijn wij verplicht om te zeggen dat wij niet kunnen adviseren, maar als wij een netwerkfirma hebben in het betrokken land, doen wij een doorverwijzing. De klant bepaalt dan effectief of hij in zee gaat met dat kantoor of niet.

Het volgende is natuurlijk wel belangrijk. Wij kunnen geen klanten doorverwijzen als wij zelf niet overtuigd zijn dat de klant zal geaccepteerd worden evenals het project. Dat is hetgeen wij daarstraks zeiden. Dat wordt intern natuurlijk zeer sterk bekeken omdat, zeker in de huidige context, wanneer wij relaties opbouwen met klanten wij zeker moeten zijn dat wij erachter staan.

In principe, als wij in die situatie zitten, gebeurt er een dubbele check. Het kantoor dat initieel de basisrelatie heeft, doet de eerste check. Het kantoor dat de activiteit moet verrichten, ofwel als onderaannemer van ons ofwel rechtstreeks, zal opnieuw een check doen. Daarover bestaat er weinig ambiguïteit.

Evenmin over de relatie tussen de verschillende kantoren, de verschillende landen. Wij zijn, zoals wij reeds hebben gezegd, afzonderlijke partnerships, maar natuurlijk opereren wij onder dezelfde *brand*, de naam is hetzelfde. Een klant ziet ons als één, niet als afzonderlijke partnerships. Ook al hebben wij intern afzonderlijke organisaties, wij hebben geen *profit sharing* enzovoort.

Dat betekent voor ons dat wij een gezamenlijke verantwoordelijkheid hebben. Daarom hebben wij een gezamenlijke *code of conduct* enzovoort, om te maken dat wij de *brand* hoog houden, gezamenlijk. Daarom worden die interne procedures effectief toegepast in al die landen, ook al zijn wij geen corporate. Dat is een belangrijk statement.

Philippe Vanclooster: Het is ook logisch, de wetgeving in België is heel complex, maar dat geldt ook voor alle andere landen. Als iemand een vraag of transactie heeft met betrekking tot de UK, de US, Frankrijk of zelfs Luxemburg, dan gaan wij dat nooit vanuit België kunnen doen. Wij kunnen algemene principes geven, maar wanneer het effectief gebeurt, gebeurt het duidelijk in het andere land. Wij zijn opgeleid voor de Belgische fiscale wetgeving, niet voor de buitenlandse fiscale wetgeving. Die is veel te complex.

In dat kader kan ik ook duidelijk zeggen dat wij geen relatie hebben met de Luxemburgse rulingcommissie. Dat zullen wij nooit doen. Dat is Luxemburgse wetgeving, dat kunnen wij niet, zoals wij ook geen Engelse wetgeving kunnen, geen Amerikaanse wetgeving kennen. Het is al complex genoeg in onze eigen materie.

Éric Massin (PS): Monsieur le président, j'ai été assez attentif aux réponses données par nos invités. Je ne crois pas qu'ils aient répondu à mes questions relatives au nombre de déclarations qui

auraient été faites à la CTIF et au nombre de clients refusés.

Comme ils viennent de le dire, même si les bureaux semblent être relativement indépendants et qu'il n'y a pas de règles de *corporate*, il n'en reste pas moins qu'ils appliquent plus ou moins tous les mêmes règles. Ce faisant, si j'ai bien compris, si vous refusez un client et que ce dernier se rend au Luxembourg, il devrait également y être refusé? Si des règles écrites existent, pourriez-vous nous en communiquer un exemplaire?

Georges Gilkinet (Ecolo-Groen): Je me suis abstenu au cours du premier tour car certains de mes collègues ont posé des questions que j'aurais posées. Il ne sert à rien d'être répétitif.

Je dois dire que je vous trouve évasifs, en ce qui concerne l'éthique fiscale – mais cela reste difficile à définir –, à une éventuelle complicité dans la construction de montages fiscaux, la perméabilité entre les différents bureaux de PwC. Vous êtes la filiale belge mais si je représente une société qui a envie de faire un montage dans un autre pays, montage qui serait légal au regard de la législation de ce pays mais pas par rapport au droit belge, que feriez-vous exactement? Tout cela n'est pas clair et ne l'était pas non plus de la part de deux sociétés concurrentes qui sont déjà venues témoigner.

Vue la non-coordination des règles fiscales y compris au niveau européen, nous sommes face à une mobilité des capitaux dont des bureaux de conseils comme le vôtre, en tout cas par le biais de filiales distinctes, peuvent être complices, chacun respectant le droit de son État. C'est ma conviction.

Je vous poserai une question précise au sujet de la transparence. Vous dites à la fois que celle-ci est importante mais qu'il ne faut pas que les choses soient trop publiques! Etes-vous favorable à la publication des *rulings*? Vous en parlez comme d'un outil important. Vous appréciez le travail du Service des décisions anticipées. Mais nous trouvons qu'il n'est pas transparent. Lorsqu'une société bénéficie d'un *ruling*, cela n'est pas publié. Il ne peut être facilement contrôlé par une administration fiscale étrangère ou par les citoyens car ils peuvent eux-mêmes aussi avoir un avis sur le fait que la société dont ils sont clients respecte ou non ses obligations fiscales. J'ai la conviction qu'une meilleure transparence en matière d'impôts payés par chaque société dans chaque pays, de bénéfices réalisés, de subventions obtenues, d'emplois dans chaque pays serait une façon de rendre le système plus sain.

Cela répondrait à des objectifs, que je peux comprendre et que vous énoncez, de prévisibilité, de plus grande logique dans les systèmes fiscaux. Seriez-vous favorable à ce qu'il y ait une plus grande transparence, y compris dans la publication des *rulings*, y compris dans les pays étrangers, pas seulement en Belgique? Cela ne serait-il pas une réponse à toutes les questions que vous posez sur la stabilité des systèmes fiscaux par rapport à une concurrence loyale entre systèmes fiscaux et entre États?

Marco Van Hees (PTB-GO!): Monsieur le président, sans vouloir être désobligeant, je n'ai pas ressenti beaucoup de substance, pour reprendre un mot qui a été utilisé dans les réponses de nos hôtes.

Messieurs, on a l'impression, à vous entendre, que la compétitivité sur une échelle des valeurs est au-dessus de la justice fiscale.

J'ai deux questions plus précises. Quand vous parlez de l'opacité prétendue des *rulings*, pouvez-vous nous expliquer en quoi vous les juger transparents? Dans le cas des *excess profit rulings*, qui, j'en conviens, constituent une forme toute particulière de *ruling*, il n'y a aucune publication. Même concernant les autres *rulings*, il s'agit d'une publication très limitée. Je me demande dans quelle mesure, quand les *rulings* concernent des sociétés, il ne faudrait pas une publication *in extenso* avec les noms des sociétés. Des comptes annuels sont publiés par des sociétés. Je veux bien que pour les personnes physiques ce soit différent. Mais je ne vois pas pourquoi il y a toutes ces craintes, ces *rulings* non publiés sous prétexte d'éléments de concurrence qui pourraient mettre à mal certaines sociétés. Ces prétextes me semblent fallacieux. Vous parlez d'opacité prétendue. Moi, je pourrais dire qu'il y a une transparence prétendue. Dès lors, je souhaiterais que vous argumentiez cette opacité prétendue et que vous nous disiez en quoi vous trouvez que c'est transparent.

J'avais aussi posé une question assez précise sur le nombre d'*excess profit rulings* que vous avez introduits sur les 35 dénombrés. J'avais également demandé en point de comparaison de nous dire combien de *rulings* vous introduisez par an. Vous ne m'avez pas répondu. Je ne sais pas si c'est un oubli, si c'est parce que vous ne disposez pas des données ou que vous

considérez que ce sont des données que vous ne pouvez pas communiquer. J'aimerais savoir ce qu'il en est.

Le **président**: Comme il n'y a pas d'autres questions, je rends la parole pour une dernière fois à PwC. Messieurs, essayez de répondre aux questions précises qui ont été posées par les commissaires.

Patrick Boone: Om met de rulings en de transparantie te beginnen, ik ben 100 % voorstander van een transparante uitwisseling van rulings, maar onder de overheden, niet met het bredere publiek. Dat is trouwens een bestaande Europese aanbeveling. De Belgische rulings worden, zij het anoniem, op de website gepubliceerd.

Georges Gilkinet (Ecolo-Groen): Vous me donnez un argument de fond selon lequel les *rulings* devraient être cachés au grand public. Est-ce un argument commercial ou avez-vous une justification à laquelle je n'ai pas pensé et qui ferait que ce serait un scandale de donner accès … ?

Patrick Boone: Daar zijn een aantal commerciële redenen voor, want het is niet de bedoeling dat de concurrenten bedrijfsgeheimen vinden in een ruling. De rulings beslaan meer dan één pagina. Een aantal rulings bevat informatie die betrekking heeft op de *value drivers*, de concurrentiepositie, de strategie en de marge van de onderneming. Die zaken moeten niet openlijk in de markt gevoerd worden. De bedoeling van de uitwisseling van de rulings is trouwens dat de fiscussen in de verschillende landen over dezelfde informatie zouden beschikken. Dat is uiteindelijk de doelstelling van het uitwisselen van rulings. Dat zal ook gebeuren. België heeft al in meerdere omstandigheden gezegd dat het dat zal doen.

Georges Gilkinet (Ecolo-Groen): Je souhaite creuser ce sujet-là. N'estimez-vous pas que la loi fiscale est opposable à tout le monde? Il y a un principe d'équité des citoyens et des entreprises face à l'impôt. Ici, le *ruling* est une forme d'interprétation de la loi fiscale. Si une firme A bénéficie d'une forme d'interprétation de la loi, pourquoi l'ensemble des firmes et leurs clients ne peuvent-ils y avoir accès ou en prendre connaissance? Y a-t-il quelque chose à cacher parce que cela crée une inégalité entre deux firmes, celle qui bénéficie du *ruling* et celle qui ne sait pas qu'elle pourrait aussi en bénéficier?

Patrick Boone: Neen. U gaat uit van de veronderstelling dat een ruling een fiscaal cadeau is. Een ruling is de toepassing van de wetgeving. Dat is het basispunt.

Men heeft inderdaad rollen en verantwoordelijkheden, men heeft de scheiding der machten en het is dan aan de fiscale administraties in de respectievelijke landen om de *checks and balances* te doen om te zien of de zaken gebalanceerd worden toegepast.

Georges Gilkinet (Ecolo-Groen): On demande rarement un *ruling* pour payer plus d'impôts.

Philippe Vanclooster: Een verduidelijking. In bepaalde rulings beschrijft men het volledige proces van de onderneming, wat zijn concurrentievoordelen zijn. Dat wordt allemaal uitgelegd aan de administratie om een correct en transparant inzicht te geven.

In bepaalde rulings wordt bijvoorbeeld het voordeel van een bepaald patent weergegeven, wat de waarde daarvan is. Als men dat openbaar maakt, heeft men een concurrentieel nadeel en heeft men morgen in België geen enkel deftig bedrijf meer, want dan heeft men geen rulings en geen transparantie meer.

In een echte ruling, die transparant een proces beschrijft, legt men immers de bedrijfsgeheimen bloot bij de administratie. Er is beroepsgeheim voor de belastingadministratie omdat men in bepaalde rulings zelfs beursgevoelige informatie blootlegt.

Dan zou men ook problemen krijgen met beursmanipulatie. In een transactie wil men zekerheid voordat een overname gebeurt. Dan moet men toch zeker zijn dat het bij de administratie blijft en niet openbaar wordt gemaakt. Dan zou men geen zekerheid meer hebben en zal men in de rulings niets meer aantonen.

Het gaat gewoon om een toepassing van de wet.

Éric Massin (PS): Le *ruling* est là pour assurer, par rapport à certaines opérations, une stabilité au niveau du paiement de l'impôt et par rapport à la conformité du montage proposé, avec l'application de la loi fiscale pour appliquer un taux, des dégrèvements, des exonérations, etc. et normalement rien d'autre.

Ce que vous êtes en train de faire, en essayant de justifier la non-publication des *rulings*, c'est, quelque part, de donner un droit d'auteur, qui n'en

est pas, sur votre raisonnement intellectuel de montage fiscal. Cela constitue un premier élément.

J'en viens au deuxième élément. Si c'est donc une interprétation de la loi fiscale, jusqu'à preuve du contraire, le fisc lui-même publie ses interprétations, au niveau de circulaires, de commentaires, etc. Dans l'absolu, rien ne s'opposerait à ce que ces *rulings* figurent dans les commentaires de la loi fiscale.

Troisièmement, si des brevets existent, une loi protège les brevets. S'il y a des secrets commerciaux, des lois protègent les secrets commerciaux. Il n'y a pas de raison qu'à un moment ou un autre, nous ne puissions avoir ne fût-ce qu'une publication de la décision, voire même de la décision, peut-être expurgée de l'un ou l'autre secret défense qui ne pourrait pas être mis dans les mains du public ou dans les mains de méchants concurrents qui viendraient piquer les bonnes idées.

Le **président**: Nous pourrions "anonymiser", comme nous disons de manière un peu barbare …

Patrick Boone: (…) anoniem gepubliceerd. De insteek gaat echter verder en is niet anoniem. Dat is voor ons een brug te ver.

Philippe Vanclooster: Dan kan men ook alle aangiftes openbaar maken. Dat is hetzelfde.

Le **président**: Si je vous comprends bien, monsieur Gilkinet, vous souhaitez que ce soit rendu public.

Par contre, on peut "anonymiser" certains éléments qui seraient liés aux secrets de fabrication, au processus industriel, aux marges. Il est, à mon avis, possible de trouver un bon équilibre.

D'ailleurs, je pense, chers collègues, qu'il nous faudra auditionner le Service des Décisions anticipées, d'autant plus qu'ils viennent de rendre leur rapport annuel, qui est riche d'informations, notamment parce qu'il contient des suggestions en matière de modifications législatives, etc. Je crois donc que cela vaudrait la peine d'auditionner le SDA.

Marco Van Hees (PTB-GO!): Vous dites que les *rulings* sont publiés. Les responsables du *ruling* étaient venus en commission des Finances et avaient dit que si celui qui bénéficie du *ruling* le demandait, ils peuvent obtenir que celui-ci soit publié. Est-ce que vous confirmez cela?

Philippe Vanclooster: Dans le passé.

Marco Van Hees (PTB-GO!): Ce n'est plus le cas maintenant?

Le **président**: Suite à nos travaux, d'ailleurs.

Marco Van Hees (PTB-GO!): Les *excess profit rulings* n'ont jamais été publiés

Le **président**: Je propose de prévoir l'audition du SDA. Mais je vous rends la parole pour vos réponses.

Philippe Vanclooster: Wat het aantal meldingen betreft, wij hebben zeker meldingen gedaan. Ik weet niet juist hoeveel, maar ik weet dat wij meldingen gedaan hebben.

Ik weet dat het regelmatig gebeurt dat wij klanten weigeren, maar u zou onze dienst moeten vragen daar cijfers op te plakken. Regelmatig moeten wij klanten weigeren, niet enkel omdat zij geen aanvaardbare klanten zijn maar ook soms omdat er *conflict of interest* is.

Independance, is zeker ook het geval.

Er was nog een bijkomende vraag over de regels?

Éric Massin (PS): Monsieur le président, comme M. Vanclooster n'est pas en mesure de répondre à ma question très précise – ce que je peux comprendre – ne serait-il pas possible que PwC transmette, par courrier, à la commission, les informations dont question sur les dix dernières années?

Le **président**: Monsieur Massin, j'estime qu'il s'agit d'une bonne idée, mais je suggère que lesdites informations soient données pour l'ensemble des Big Four afin de les mettre sur un pied d'égalité.

Marco Van Hees (PTB-GO!): J'ai demandé combien d'*excess profit rulings* sur les 35 ont été introduits par PwC et, d'une manière générale, combien de *rulings* vous introduisez par an pour vos clients. Pourriez-vous nous donner un ordre de grandeur?

Philippe Vanclooster: Je ne le connais pas par cœur. Probablement que la Commission des *rulings* est plus apte à vous répondre.

Le **président**: À mon avis, le SDA va se retrancher derrière… Par contre, on peut ajouter votre question à celles que l'on pose et on enverra un courrier spécifique pour les quatre.

Chers collègues, je propose de lever notre séance, non sans remercier les représentants de PwC. Nous nous retrouvons à 15 pour l'audition de la dernière banque, Puilaetco Dewaay, qui a repris les activités d'UBS.

La réunion publique de commission est suspendue de 14.39 heures à 15.00 heures.
De openbare commissievergadering wordt geschorst van 14.39 uur tot 15.00 uur.

Audition de
- M. Thierry Smets, Administrateur-délégué, président du comité de direction, Puilaetco Dewaay;
- Mme Sabine Caudron, Administrateur-délégué, responsable des équipes commerciales, Puilaetco Dewaay;
- M. Xavier Bocquet, Head of Wealth Planning & Structuring, Puilaetco Dewaay.
Hoorzitting met
- de heer Thierry Smets, gedelegeerd bestuurder, voorzitter van het directiecomité Puilaetco Dewaay;
- mevrouw Sabine Caudron, gedelegeerd bestuurder, verantwoordelijke van de verkoopteams, Puilaetco Dewaay;
- de heer Xavier Bocquet, Head of Wealth Planning & Structuring, Puilaetco Dewaay.

Le **président**: Chers collègues, je vous propose de reprendre nos travaux. Je pense que d'autres collègues vont nous rejoindre parce qu'ils sont en pause et sont à l'étage. Mais nous allons démarrer parce que l'heure, c'est l'heure.

Nous accueillons donc la dernière des banques à être entendue après les auditions de KBC, ING, BNP Paribas Fortis, Belfius, Dexia et la Banque Degroof. Nous accueillons aujourd'hui le management de Puilaetco Dewaay et plus particulièrement M. Thierry Smets, administrateur-délégué, président du comité de direction, Mme Sabine Caudron, administrateur-délégué, responsable des équipes commerciales, et M. Xavier Bocquet, qui est Head of Wealth Planning & Structuring de Puilaetco Dewaay.

Comme il en a été convenu avec la banque, nous allons leur donner la parole pour un exposé d'un quart d'heure, vingt minutes, dont j'ai demandé qu'il puisse se concentrer sur l'objet de notre commission à savoir la question des structures offshore, des paradis fiscaux et de voir comment leur institution se positionne ou appréhende les choses.

Je vais donc immédiatement vous donner la parole non sans demander à M. Calvo, s'il le veut bien, soit de rester à l'extérieur soit de raccrocher son téléphone. Merci, monsieur Calvo. Vous avez la parole. J'imagine que c'est M. Smets qui parle en premier.

Thierry Smets: Mijnheer de voorzitter, dames en heren, wij gaan onze presentatie opdelen in vier of vijf hoofdstukken.

Ten eerste ga ik zeer vlug een globaal overzicht geven van de bank, wie we zijn, wat we doen.

Ten tweede zal ik het woord laten aan mevrouw Sabine Caudron. Zij is bij ons lid van het directiecomité en is verantwoordelijk voor de commerciële afdeling van de bank. Zij zal u een beetje uitleg geven over de diensten die wij onze klanten aanbieden.

Ten derde zal ik het woord laten aan de heer Xavier Bocquet. Hij is bij ons verantwoordelijk voor de dienst Estate Planning en Wealth Structuring. Wij dachten dat het in het kader van deze commissie zeer interessant zou zijn voor u om een beetje dieper in te gaan op wat *estate planning* en *wealth structuring* precies betekent in een bank als Puilaetco Dewaay.

Ten vierde gaan wij een uitleg geven over het *control framework* bij de bank.

Ten slotte zal ik u de conclusie van het management geven.

Très rapidement, puisque nous n'avons que quinze minutes, une introduction sur la banque Puilaetco Dewaay. Qui sommes-nous? Ce qu'il est important de retenir, c'est que nous sommes une banque qui ne fait qu'un seul et unique métier, par différence aux différentes institutions que vous avez pu voir jusqu'à présent ici à cette table. La banque Puilaetco Dewaay ne fait qu'un seul métier qui est la banque privée, ce qui a des conséquences en matière commerciale mais aussi en matière de contrôle puisque nous ne sommes "focussés" que sur un seul et unique métier.

Assez fortement corrélé avec cela, nous sommes très attachés à expliquer que nous souhaitons garder une banque à taille humaine, c'est-à-dire que nous nous définissons assez volontiers

comme une "grande petite" banque, que nous souhaitons rester. Cela signifie que cette taille humaine se décline vis-à-vis des collaborateurs bien sûr mais aussi vis-à-vis des clients. Cela signifie qu'il nous tient à cœur d'avoir une relation très proche et très personnalisée avec nos clients. En ce sens, nous pensons que nous connaissons vraiment très bien l'histoire de nos clients, ce qui est un point important sur lequel Sabine reviendra très certainement plus tard.

Ce que je peux également vous dire d'important par rapport à la banque, est lié à notre présence géographique. Vous verrez que nous sommes dans différentes régions du pays, cela illustre notre volonté d'être proches de nos clients. Nous faisons également partie d'un groupe européen. Nous sommes 100 % filiale de la KBL *European Private Banker* à Luxembourg. Dans ce cadre-là, cela signifie également par rapport à la commission, que nous bénéficions et nous sommes soumis à l'ensemble du *control framework* du groupe. Cela signifie que nous nous soumettons à toute une série de standards qu'on aura l'occasion de vous décrire plus tard dans la présentation. Cela signifie également qu'en termes de relations vis-à-vis des autorités de contrôle, nous sommes contrôlés bien entendu par la FSMA et par la BNB, mais également par la BCE à travers notre rattachement à KBL. Je pense que c'est important de le signaler.

Quelques chiffres pour vous donner une idée de qui nous sommes. Nous sommes une banque qui gère environ 10 milliards d'euros d'actifs pour le compte de nos clients, pour environ 10 000 clients. Un seul métier; 250 collaborateurs aujourd'hui. En termes de solidité financière, quelques indications, notamment notre ratio Tier one s'élève à plus de 15 %, juste pour vous donner une idée du type de structure que nous avons.

Peut-être en termes d'histoire également … Vous avez vu que nous allons fêter d'ici deux ans les 150 ans de la banque. Autant qu'on remonte aux origines à la fois de Puilaetco et de Dewaay, qui étaient deux maisons d'agents de change au départ. Nous avons repris dans les *slides*, parce que cela nous paraissait important dans le cadre toujours de cette commission, au niveau de l'historique, un zoom sur la dernière et la plus récente évolution importante, qui est la reprise des activités d'UBS Belgique, qui a eu lieu à cheval sur la fin de 2014 et le début de 2015. Donc la reprise par Puilaetco-Dewaay de UBS Belgique s'est faite bien évidemment à l'issue d'un processus normal de *due diligence* qui s'est déroulé avant l'acquisition, mais qui s'est déroulé également après l'acquisition dès lors que nous avons eu accès à l'ensemble de la base de données clients avec ce que nous appelons un CFR, c'est-à-dire un *client file review* complet, qui a commencé par les clients les plus risqués et qui continue aujourd'hui avec les clients que nous qualifions de *medium* et *low risk*. Nous reviendrons plus tard sur la manière dont nous classifions ces clients en différentes catégories de risques.

Important à signaler par rapport à la reprise d'UBS: il s'agissait de ce qu'on appelle un *asset deal*. C'est-à-dire que nous avons racheté ou repris certains actifs, mais non pas l'ensemble de l'activité, non pas l'ensemble de l'entité juridique de UBS Belgique. Nous avons repris bien entendu les capitaux, les *assets under management*, la base de données clients et le personnel, à l'exception, quand même notoire, du CEO de l'époque, qui n'a pas été repris.

Nous avons également mentionné, parce que je pense que c'est important, que cette transaction mentionnait, je pense classiquement dans ce type de transactions, l'exclusion de toute une série de différentes responsabilités qu'UBS Belgique avait pu avoir par le passé. Notamment, puisque vous le savez, c'était dans la presse, nous n'avons pas repris tout ce qui était de près ou de loin lié aux investigations qui étaient en cours et aux affaires que UBS Belgique avait en cours avec la justice belge au moment du rachat.

Voilà en ce qui concerne l'historique et la présentation rapide de la banque. Je propose maintenant de passer la parole à Sabine Caudron, qui va rentrer en détail dans notre offre de services et dans les services que nous offrons à nos clients.

Sabine Caudron: Goedemiddag allemaal. Ik ga u op een paar minuten de commerciële organisatie van Puilaetco Dewaay toelichten.

Notre mission est de protéger et de faire fructifier les patrimoines de nos clients au travers des générations. Nous visons donc le long terme et prenons le temps d'apprendre à connaître nos clients. Cela commence déjà dans le stade de la prospection. En effet, comme nous nous concentrons uniquement sur un métier qui est la banque privée, nous n'avons pas de réseau *retail* ni *corporate*. Donc, nous n'avons pas de réseau pour nous nourrir de prospects.

Nos banquiers privés développent un propre réseau en faisant beaucoup de *networking* entre

autres dans des cercles d'affaires, des services clubs et des clubs de sport. Il nous faut donc en moyenne neuf à douze mois et plusieurs rendez-vous entre la première rencontre et la signature du contrat. Ceci fait qu'à la signature, nos banquiers privés connaissent déjà assez bien leurs clients.

Le banquier privé va prendre le temps et va d'abord bien écouter le client afin de comprendre ses besoins. Notre approche est une approche holistique mais le cœur de notre métier est bien évidemment la gestion de fortune. Nous allons, avec le client, déterminer ses besoins en ce qui concerne les avoirs qui sont déposés chez nous. Le questionnaire MiFID est un parfait outil pour nous aider à déterminer la situation personnelle, familiale et professionnelle du client ainsi que ses besoins et ses attentes, son horizon d'investissement, ses objectifs, ses connaissances, ses expériences, etc. Mais, à côté de cela, nous allons bien évidemment aussi déterminer quels sont le *background* et la provenance de ses capitaux. Je vous reviendrai sur le sujet d'ouverture de comptes plus tard.

Notre approche est donc holistique et hautement personnalisée. À côté de la gestion de portefeuille qui peut être discrétionnaire, conseils ou *execution only*, le banquier privé va explorer d'autres besoins du client, tels que des placements durables par le biais d'un partenariat exclusif que nous détenons avec la Banque Triodos ou à l'aide d'experts internes des services tels que les crédits, le conseil en art ou encore la planification patrimoniale et successorale.

Je laisse maintenant la parole à Xavier Bocquet qui vous parlera de son département *Wealth planning and structuring*.

Xavier Bocquet: Zoals mevrouw Caudron net heeft aangehaald, is onze métier gebaseerd op een langetermijnperspectief en dat geldt ook inzake onze activiteiten op het vlak van ons departement Wealth Planning and Structuring. Wij willen met de cliënt een relatie bouwen op lange termijn. Dat is inherent aan ons businessmodel.

Dans ce cadre, en tant que banque privée *pure player*, il va de soi que nous accompagnons nos clients en leur offrant également un service de planification et structuration patrimoniale. L'activité en elle-même ne consiste pas dans le fait de donner des conseils fiscaux purs. En d'autres termes, il ne s'agit pas de montages fiscaux au sens dans lequel on peut parfois l'entendre et au sens auquel la commission s'intéresse ici, spécifiquement. C'est-à-dire, il n'y a une réflexion quant à une dimension fiscale que dans le cadre d'une opération qui est, au départ, de nature économique, civile ou autre. Le département, les collaborateurs de la banque ne mettent, par exemple, pas en place de structures offshore dans des paradis fiscaux ni n'assistent ou réfèrent des clients vers de tierces parties pour ce faire.

Par contre, la mission première du département et des collaborateurs de la banque formés à ce type d'activités, est d'assister la clientèle pour qu'elle puisse disposer des bonnes bases de référence en matières juridiques et fiscales, dans le cadre des opérations que cette clientèle a décidé de poser ou d'envisager.

Les domaines principaux d'intervention sont reliés aux matières qui concernent de près les personnes physiques. On pensera aux contrats de mariages, aux testaments, aux donations, à l'accompagnement de la transmission d'une entreprise familiale ou à la transmission d'une collection d'œuvres d'art, par exemple. L'approche de la banque, dans ces matières, est une approche prudente qui prend notamment en compte, les points de vue publiés par l'administration fiscale.

Les points de vue en question ainsi que les évolutions de la législation font l'objet d'un suivi continu par les collaborateurs du département et font l'objet d'une formation permanente. Ce service est accessible à l'ensemble de la clientèle de la banque et est soumis à l'ensemble, bien sûr, des règles de *compliance*, sur lesquelles nous reviendrons dans deux minutes, ainsi qu'à un code de déontologie spécifique.

L'activité du département se répartit fondamentalement en trois dimensions.

De eerste dimensie is eigenlijk het antwoorden op punctuele juridische of fiscale vragen van de cliënten, altijd, zoals ik al heb gezegd, in het kader van een concrete verrichting die door de klant wordt overwogen of die wordt voorzien, bijvoorbeeld met zijn notaris, bedrijfsrevisor, boekhouder of zijn kinderen.

Bij de tweede dimensie gaat het om advies geven inzake *financial planning* in de zin van de wet van 25 april 2014.

Last but not least, on rend également un certain nombre de services de type *"execution only*", c'est-à-dire quand un acte a été prévu, conseillé, il peut y avoir un second avis qui est donné sur le

contenu juridique de l'acte. Il peut y avoir également une assistance à la clientèle pour la mise en place des solutions, soit conseillées par un professionnel externe, soit contenues dans le cadre des conventions de planification financière.

Enfin, chose importante à souligner aussi, vu que dans l'ensemble de notre banque se trouvent un certain nombre de compétences particulières au sein de ce département, dans le cadre des processus d'acceptation – tant dans le cadre des processus d'acceptation des clients que des processus d'acceptation de fonds en provenance de l'étranger, l'assistance du département peut être assurée pour les équipes du *compliance officer*, ainsi que, d'ailleurs, pour les équipes de nos départements crédits, par exemple, ou le département de conseil en art.

Je repasse la parole à M. Smets.

Thierry Smets: Rapidement, parce que le temps passe.

Notre système de contrôle est basé – je pense que c'est assez classique – sur un système qu'on appelle "trois plus deux lignes de défense". La première ligne de défense, c'est tout ce qui concerne le business, en l'occurrence les banquiers privés, mais pas uniquement. Toutes les personnes qui sont en contact avec la clientèle et qui sont amenées à exercer une vigilance de premier niveau, comme Sabine l'a décrit tout à l'heure. Cette première ligne de défense est complétée ensuite par deux lignes de défense qui interviennent à la suite l'une de l'autre. La deuxième ligne de défense sera la *compliance*, dont on va décrire la fonction plus en détail tout à l'heure. La troisième ligne de défense sera l'audit, qui interviendra, lui, *a posteriori* également suivant un plan d'audit qui vise à parcourir l'ensemble des activités de la banque au moins une fois sur les trois ans. Cela veut dire que chaque *process* ou chaque service est classifié en fonction de son niveau de risque. Et en fonction du niveau de risque, l'audit va passer soit annuellement, soit une fois tous les deux ans, soit une fois tous les trois ans, dans le service ou sur le *process*. Cela signifie qu'au moins tous les trois ans, l'ensemble de la banque a été revue par l'audit interne.

Vient ensuite, classiquement, l'audit externe, qui repasse derrière tout le monde, ainsi que le régulateur. Ainsi que je l'ai dit tout à l'heure, nous sommes suivis par trois régulateurs, puisque nous devons rendre compte à la FSMA, à la BNB, mais également à la BCE à travers notre appartenance au Groupe KBL.

La fonction *compliance*, comme vous le savez, est une fonction-clé dans le dispositif de contrôle de la banque. Chez Puilaetco Dewaay, cela représente un service de 7 personnes, directement rattaché hiérarchiquement à moi-même, au CEO de la banque et au président du comité de direction.

Fonctionnellement, il y a un lien très fort avec la fonction *Compliance Group* qui se trouve à la maison-mère chez KBL à Luxembourg et qui rapporte également trimestriellement à ce que nous appelons le comité *Risk & Compliance* qui réunit nos administrateurs indépendants et dépendants, en tout cas une partie d'entre eux. Le comité *Risk & Compliance* fait lui-même rapport au conseil d'administration tous les trimestres de ce qui lui a été dit. Voilà un peu le *set up*.

L'indépendance de la fonction *compliance* – je sais que c'est un sujet qui vous tient à cœur et qui a déjà fait l'objet de débats dans d'autres présentations -, est assurée par le fait qu'elle a en permanence accès à ce comité *Risk & Compliance* auquel elle peut remonter les points qu'elle souhaite remonter. Il faut aussi rappeler que, par ailleurs, la fonction *compliance* a également tout loisir de remonter en direct, sans passer par le management, les points qu'elle souhaite remonter auprès du régulateur. Je pense que ce sont deux garde-fous qui permettent d'être relativement confortables avec le niveau d'indépendance de la fonction *compliance*.

Notre *set up* de contrôle – je ne sais pas rentrer en détail ici -, c'est aussi toute une série de procédures diverses et variées dont on peut parler plus en détail si vous le souhaitez dans les questions réponses mais je pense qu'on en a listé les principales dans notre documentation.

Ce que vous devez savoir c'est que ces procédures font l'objet d'une mise à jour régulière qu'elles soient sur base d'une nouvelle réglementation, d'une nouvelle directive ou sur base d'événements qui se sont passés ou d'incidents qu'on a pu détecter à un moment donné qui nous amènent à revoir nos politiques en matière de contrôle. Elles sont mises à jour régulièrement. Elles font également l'objet de formations régulières auprès de notre personnel qui doit suivre un certain nombre de formations chaque année. Elles font également l'objet de *newsletters* ou de messages d'*awareness* qui sont régulièrement envoyés à l'ensemble du personnel également.

Le lien au régulateur, j'en ai déjà parlé.

Dans le cadre de ce processus de contrôle, il y a tout un point qui concerne la politique d'acceptation des clients pour lequel je vais repasser la parole à Sabine qui va détailler ce point.

Sabine Caudron: Oui, en effet. Je vais maintenant vous expliquer les dispositifs que nous avons mis en place en ce qui concerne notre KYC et notre KYT. Notre KYC, c'est-à-dire l'identification des clients et des bénéficiaires effectifs, se fait au moment de l'ouverture de comptes et de la revue périodique des comptes. Notre procédure d'ouverture de comptes est rigoureuse et se base sur plusieurs éléments.

La banque n'ouvre aucun portefeuille sans une identification complète de son client et, dans certains cas, du bénéficiaire effectif et du mandataire. L'obligation d'identifier les clients est une obligation de résultat dans le chef de la banque. Le rôle du banquier privé est primordial puisqu'il ressort de sa responsabilité d'effectuer préalablement à toute entrée en relation toute une série de vérifications concernant son client.

Nous demandons, par exemple, à nos banquiers d'être vigilants et de porter une attention particulière à tous signes même ceux paraissant subjectifs. Le formulaire d'entrée en relation rempli par le banquier privé reprend également la liste des facteurs de risques d'application dans le cadre de l'AML *risk scoring*. Cette liste détermine la catégorie de risques dans lesquels le client va se trouver.

Dès que le banquier privé a soumis la demande d'entrée en relation, notre département *Client administration* revoit les dossiers sous l'angle administratif. Ensuite, la *compliance* analyse tous les dossiers. La validation finale dépendra de la catégorie de risques dans laquelle le client se trouve. Tous les dossiers sont analysés par le département *compliance* et lorsque le niveau de risque est élevé, le dossier est validé par un comité d'acceptation en plus du département précité.

Ce comité est composé de trois membres permanents: le *Head of* du département *Client administration*, un responsable du *Front* – de la banque privée – ainsi qu'un responsable du département *compliance*. Dans le cadre du rapatriement, la présence d'un *wealth planner* est exigée comme Xavier l'a souligné plus tôt.

Après l'ouverture des comptes, la revue des comptes. La fréquence de celle-ci est déterminée par la catégorie de risque dans laquelle le client se trouve et dont je viens de parler. Les "PEP" sont revus annuellement et les résultats sont soumis au CD. Les clients *high risks* sont revus tous les trois ans et soumis à nouveau au comité d'acceptation. Tous les clients *low et medium risks* sont revus tous les cinq ans par la première ligne renforcée par le *quality management*. Ceci est contrôlé par le département *compliance* sur base d'un échantillonnage.

Au sujet des bénéficiaires effectifs, notre procédure impose un formulaire spécifique qui doit être signé par la personne habilitée à représenter la société. En outre, des documents de corroboration s'avèrent nécessaires tels que l'acte de constitution, une copie du registre des actionnaires, la liste des présences aux assemblées, etc.

Je voudrais également vous parler de l'attention particulière que nous donnons aux dossiers de rapatriements. Pour chaque dossier, nous analysons aussi bien le volet fiscal que le volet blanchiment. Le volet fiscal est sous la responsabilité du département de *Wealth planning* tandis que le volet blanchiment ressort de la responsabilité du département *Compliance.* Tous les dossiers de rapatriement de plus de 10 000 euros doivent être soumis au comité d'acceptation.

Ceci est valable même pour les pays qualifiés à *low risk* comme la France et les Pays-Bas. En revanche pour tout rapatriement d'un pays à *medium risk* comme l'Italie ou la Roumanie ou à *high risk* comme le Luxembourg ou la Suisse le seuil est fixé au premier centime. Il va de soi qu'un dossier de rapatriement d'un dossier *high risk* nécessite une *due diligence* plus approfondie se basant sur un dossier plus étoffé en termes de documents.

Xavier Bocquet: Monsieur le président, pour répondre à la préoccupation de la commission, nous avons voulu communiquer quelques chiffres relatifs à la fonction *Compliance* et aux dénonciations qui sont faites auprès de la CTIF. Ces chiffres figurent dans la documentation qui vous a été transmise.

Pour compléter ce qu'a dit M. Smets, sachez que c'est également un domaine dans lequel l'indépendance du *compliance officer* est très grande. En effet, vu notamment la dimension en termes de responsabilité individuelle que cela implique, c'est ce dernier qui prend seul la

décision de transmettre, sans aucune implication du management.

Vous aurez pu constater qu'en 2015, nous avons transmis 28 dossiers à la CTIF et que, durant les six premiers mois de cette année, 21 dossiers ont été transmis à cette dernière.

Si vous me le permettez, je passe la parole à M. Smets pour les conclusions.

Thierry Smets: Monsieur le président, mesdames, messieurs, vous aurez sans doute constaté que, vu la contrainte de temps, nous ne vous avons pas présenté quelques *slides*. Mais nous pourrons le faire, si vous le souhaitez.

Pour conclure, je souhaiterais que vous reteniez que Puilaetco Dewaay est une banque qui entretient des relations extrêmement proches et personnalisées avec ses clients, ce qui nous permet d'avoir un assez grand confort quant à la qualité de l'histoire qui nous est racontée par ces derniers, mais aussi en termes de sécurité lorsqu'il s'agit d'accepter ou non un client.

En aucun cas – notre politique est assez claire en la matière – nous ne favorisons la fraude fiscale. Nous consacrons énormément de temps, de ressources et d'énergie à la prévention du blanchiment. Nous pensons, nos auditeurs et nos autorités de contrôles partagent cet avis, que nos systèmes de contrôle internes sont appropriés. En tout cas, nous sommes toujours attentifs à les maintenir à jour de façon à ce que ce soit toujours le cas.

Monsieur le président, vous nous avez demandé de vous donner, en conclusion de nos interventions, un certain nombre de recommandations. Nous n'en avons repris que deux dans notre PowerPoint. Ces recommandations ont trait à la définition de la fraude fiscale grave et le besoin d'une législation fiscale européenne harmonisée.

La raison pour laquelle nous avons repris ces deux points-là est évidente. Notre point d'attention est essentiellement de faciliter le travail de la *compliance*, dans la mesure du possible, en définissant des règles claires pour tout le monde, facilement contrôlables, qui se mettent en place facilement et qui laissent peu de place à l'interprétation et au subjectif. Ceci nous permettra, d'une part, d'obtenir plus de confort pour nos *compliance officers*, et, d'autre part, de nous assurer que l'ensemble des acteurs financiers de la place ou même d'Europe travaillent tous sur base de mêmes critères, ce qui permettrait un peu plus de confort pour tout le monde. Nous sommes à votre disposition pour toute autre question.

Le **président**: Je vous remercie pour votre exposé introductif. Pourriez-vous prendre quelques minutes complémentaires pour développer la reprise des activités d'UBS Belgium? Pour répondre anticipativement aux questions que poseront inévitablement les commissaires, un développement complémentaire serait utile. En particulier, lorsque vous intégrez les activités d'UBS Belgium, le faites-vous sous bénéfice d'inventaire? Procédez-vous à une analyse? Élaguez-vous un certain nombre de dossiers? Comment appréhendez-vous la situation à la lumière de la politique de votre maison, que vous nous avez expliquée, qui semble faire grand cas du respect de la législation, de la volonté de ne pas vous inscrire dans les processus offshore, etc.

Thierry Smets: Pour vous donner une idée en termes de timing, de mémoire, et vous m'excuserez si cela n'est pas exact à la semaine ou au jour près, entre le moment où nous commençons à regarder le dossier UBS et le moment où nous signons le contrat, plusieurs mois s'écoulent, plus de six mois, sauf erreur de ma part. Cela signifie que durant ces six mois, nos équipes, notre maison mère et des équipes externes, ont examiné l'ensemble des documents qui nous ont été remis en *data room*, documents qui ont trait à l'activité d'UBS Belgique sous tous ses aspects (activités clients, bilan de la banque, éventuels litiges qu'ils pourraient avoir, etc.). L'ensemble des activités de la banque sont screenées par nos équipes. Nous sommes aidés en cela par notre maison mère et des équipes externes.

Un élément important à savoir, c'est que durant cette période et jusqu'au *closing* final, jusqu'au transfert des données d'informations, nous n'avons pas accès aux données des informations clients individuelles. Nous avons accès à des données agrégées et non pas à des informations nominatives. Nous avons accès à toutes les procédures. Nous pouvons évidemment porter un jugement sur les procédures qui étaient en cours, mais nous n'avons pas accès aux données ni aux dossiers individuels des clients.

Ce que nous avons repris, c'est, comme je vous l'ai dit, l'ensemble des clients d'UBS. Nous avons également repris l'ensemble de leurs avoirs. Dans ce que nous avons repris, nous n'avons rien

détecté et cela a été confirmé. Nous avons bénéficié de tout le confort possible compte tenu de l'exercice que nous avions fait en *data room*. Cela a été confirmé par l'exercice de CFR (*Client File Review*) que nous avons réalisé a posteriori et que je vous ai exposé tout à l'heure.

Lors de cet exercice, il a été confirmé que nous n'avions repris, dans notre base de données, aucun client qui disposait, au moment de la reprise, d'une structure ou d'une société qui nous poserait problème par rapport à nos standards d'acceptation de clients. Par rapport à ce qui a pu se passer avant, nous n'avons évidemment aucune vue. Nous prenons une photo à un moment donné, à savoir au mois de juin 2015, sauf erreur de ma part. Il s'agit plus précisément du 29 mai 2015.

En termes de personnel, nous avons repris l'ensemble du personnel qui était sur le *payroll* à la date de la reprise. Ce personnel ne comptait ni fiscalistes ni conseillers fiscaux. Il n'y avait absolument pas de service *d'estate planning* ni de *wealth structuring* dans le staff que nous avons repris. Comme je vous l'ai dit, le CEO qui était directement impliqué dans une investigation et qui faisait l'objet de poursuites par la justice belge n'a pas été repris dans le *staff* ni de Puilaetco Dewaay ni du groupe KBL. Il est resté chez UBS.

J'espère que ceci répond à vos souhaits.

Le **président**: Je vous remercie.

Georges Gilkinet (Ecolo-Groen): Monsieur le président, madame, messieurs, je vous remercie pour l'exposé très clair. Vous avez anticipé quelques questions que nous avons posées à quelques-uns de vos prédécesseurs. C'est l'avantage d'arriver un peu plus tard.

J'aurais posé des questions sur la reprise d'UBS si le président ne l'avait pas fait. Il y a des faits interpellants qui précèdent la reprise par Puilaetco mais qui mériteraient néanmoins d'être pris en compte par notre commission. Cela ne vous concerne pas.

J'aurais deux questions de clarification à vous poser. C'est d'une part sur l'évaluation du niveau de risque des clients ou des relations clients entre *low, medium* et *high*. Quels sont les critères que vous utilisez? D'autre part, vous avez parlé des cas de rapatriement. Je suppose qu'il s'agit de cas de régularisation fiscale. Vous avez indiqué les mesures de précaution que vous preniez en fonction des pays d'origine des fonds. Pouvez-vous nous donner une idée agrégée évidemment du volume de fonds rapatriés au cours des dernières années au niveau d'une banque comme la vôtre pour nous donner un indicateur de l'importance et des conséquences concrètes des politiques de régularisation fiscale qui existent depuis quelques années en Belgique?

Marco Van Hees (PTB-GO!): Par rapport à ce que vous venez de dire sur UBS, j'avais quelques questions. Vous nous dites que vous n'avez pas d'accès aux données individuelles des clients mais bien accès aux procédures. Qu'est-ce qu'il faut entendre par procédure? Ça veut dire que des montages… D'éventuels montages frauduleux seraient-ils apparus dans les données auxquelles vous avez eu accès? Si c'est le cas, est-ce que vous pouvez nous les décrire? Par rapport à votre clientèle, vous nous dites, si j'ai bien compris, que vous avez repris tous les clients? 100 % des clients? Et qu'il n'y avait aucun problème sur aucun client? Ça veut dire qu'aucun client d'UBS Belgique n'était concerné par des problèmes de montages frauduleux? Si c'est le cas, est-ce que vous pouvez nous dire comment ça fonctionnait? Est-ce que c'était UBS Suisse qui… Est-ce que ces clients allaient directement chez UBS Suisse? Enfin, voilà, est-ce que vous pouvez éclaircir ce lien?

Alors quand vous nous dites que vous avez repris tout le personnel à l'exception du CEO qui est poursuivi en justice, est-ce que ça voudrait dire qu'un CEO peut avoir des agissements douteux tout seul au sein d'une société, sans avoir des collaborateurs qui ont été impliqués aussi? Ça me semble difficile à imaginer. Donc voilà, si vous avez eu 100 % moins une personne qui est le CEO, forcément il y a des collaborateurs du CEO qui ont été, enfin me semble-il, en toute logique, liés à des agissements suspects également. Est-ce que vous pouvez nous expliquer ce qu'il en est?

Quels sont les liens avec votre maison-mère au niveau de la gestion de la clientèle? On se souvient que la tristement célèbre affaire KBLux faisait un système de rabattage de la Belgique vers le Luxembourg. Ça m'étonnerait que vous me disiez que c'est le cas aujourd'hui de votre part, mais quelles sont précisément les relations commerciales ou autres existant avec votre maison-mère? Est-ce que vous pouvez nous expliquer cela?

Vous nous avez parlé de la connaissance que vous avez de vos clients, et notamment, s'il y a un propriétaire effectif et un mandataire, est-ce que

vous connaissez l'identité de chacun des deux? Pouvez-vous nous donner des exemples où il y a des situations avec un propriétaire effectif et un mandataire?

Je suppose que cela se passe dans un cadre non frauduleux. Et donc, pouvez-vous nous expliquer de quelle situation il s'agit?

Pouvez-vous nous dire, nous donner un nombre, peut-être un ordre de grandeur, des contrôles, des régulateurs. Si je prends, par exemple, la Banque nationale: quelle est l'importance de ce contrôle? À quelle périodicité y a-t-il un contrôle effectif, sur place, chez vous? Combien de personnes passent combien de temps à contrôler les aspects de respect de la législation fiscale ou des règles en matière de lutte contre le blanchiment? Pouvez-vous nous donner un ordre de grandeur? Sachant que votre institution – vous l'avez dit vous-même – est limitée, j'aurais voulu savoir ce que cela représentait.

Est-ce que vous avez connaissance de concurrents en matière de gestion de fortune qui proposent des solutions fiscales plus ou moins frauduleuses à …

Éric Massin (PS): Plus ou moins frauduleuses? Qu'entendez-vous par là? Soit, ça l'est, soit ça ne l'est pas!

Marco Van Hees (PTB-GO!): Bien sûr, bien sûr.

Est-ce que vous avez connaissance de concurrents qui proposent cela à leurs clients?

Et comme vous pêchez dans le même bassin, celui d'une clientèle fortunée qui n'aime pas forcément toujours payer des impôts, comment cela se pose-t-il en termes concurrentiels? Si vous avez connaissance d'institutions concurrentes qui proposent cela à leurs clients et que vous ne le proposez pas, vous perdez peut-être des clients à cause de cela. Est-ce que vous vivez ce genre de situation? Ou est-ce quelque chose dont vous n'avez jamais entendu parler?

Le **président**: Vous songez en fait à l'existence d'une éventuelle concurrence déloyale dans le secteur. C'est ce que vous voulez dire, n'est-ce pas?

Marco Van Hees (PTB-GO!): C'est cela. Il est clair que si on a des banques privées qui proposent des solutions clairement frauduleuses, le recours à des constructions *offshore* frauduleuses, cela peut, peut-être, attirer une certaine partie de la clientèle et cela peut poser un problème de concurrence entre ceux qui le font et ceux qui ne le font pas. Donc, est-ce que vous avez connaissance de cela? Y a-t-il des clients qui vous disent: "chez votre concurrent, on propose cela. Est-ce que vous n'avez pas quelque chose à me proposer du même type?". Ce sont des choses qui doivent tout de même apparaître de temps en temps dans des dossiers.

Dernière question: quand vous avez des transactions, par exemple des arrivées d'argent d'un compte provenant d'une place *offshore*, comment traitez-vous ce genre de situation?

Éric Massin (PS): Monsieur le président, l'exposé était relativement complet. Je vais poser des questions précises.

Quelle est la différence d'analyse entre l'identification des clients et des bénéficiaires? Vous êtes dans la procédure d'ouverture de compte. Vous avez des dossiers *low risk*, *medium risk* et *high risk*. Vous avez expliqué ce qu'il en était au niveau des rapatriements en donnant des exemples - la France, l'Italie, le Luxembourg -, mais pas nécessairement sur les procédures d'ouverture de compte que peuvent être des dossiers *low risk*, *medium risk* et *high risk.* J'aimerais bien avoir une vision de la différence.

Il y a aussi une différence dans la démarche. Tous les dossiers passent par le département *compliance*, mais je suppose que des documents doivent être fournis. Vous dites: "revue des dossiers sous l'angle administratif par le département clients et administration". Le client est "scoré", mais quelles sont les pièces que vous pouvez lui demander? Vous le détaillez bien dans le dossier plus étoffé sur le rapatriement en donnant les documents justifiant l'origine de fonds, la conformité fiscale, etc. Mais en est-il de même lorsqu'il est question d'une ouverture de compte? Vous pouvez avoir des éléments de blanchiment, de fraude fiscale tout simplement parce que quelqu'un vient vous demander une ouverture de compte. Demandez-vous, là aussi, l'origine des fonds?

Vous passez tous ces dossiers en matière d'ouverture de compte par la *compliance*. Ma question, quoique formulée différemment, rejoint celle qui vient de vous être posée. Qu'est-ce qui prime? La *compliance* ou le client? La réponse peut être facile. Je ne dis pas qu'elle doive être nécessairement compliquée. Cela me semble relativement important.

Vous parlez de dossiers dénoncés à la CTIF et des ouvertures de compte refusées. Je ne vous demande pas de me dire qui cela concerne. Mais, de manière générale, quelles sont les opérations concernées? Sont-ce des opérations liées à du rapatriement et, potentiellement, à de la fraude fiscale grave, à du blanchiment, de la même manière, au niveau des ouvertures de compte refusées? Merci de votre attention.

Eric Van Rompuy (CD&V): Mijnheer de voorzitter, mijn vragen gaan in dezelfde richting als deze van de heer Massin.

Indien wij de statistiek erbij nemen, zien wij staan: "dossiers dénoncés à la CTIF: 28 en 2015 et 21 en 2016; ouvertures de comptes refusées: 2 en 2015 et 4 en 2016".

Mijn vraag is over welke dossiers het gaat. U moet geen namen noemen.

Hoe ontdekt u dat? Hoe beslist u dat u een bepaald dossier aan de CFI zult overmaken, omdat het om zwartgeld of om witwasgeld of om bepaalde praktijken gaat? Zijn dat bestaande cliënten, die met hun geld een bepaald circuit willen volgen? Of zijn dat nieuwe cliënten? Hoe ontdekt u dat eigenlijk? Dat is mijn vraag. Dat geld komt immers ergens vandaan. Dat komt er zomaar niet. Dat zit dus ergens in.

Ons onderzoek betreft de Panama Papers. Dat geld was ergens in een offshoregebied geparkeerd. Wanneer dat geld terugkomt, kan dat dan op een perfect legale manier terugkomen en fiscaal worden onderworpen? Of is dat zwartgeld dat ergens geparkeerd is en dat moet worden witgewassen?

Op welk moment wordt over "dossiers dénoncés à la CTIF" beslist? Waarover gaat dat? Ook de heer Massin vraagT dat. Over welke soort geld gaat het? Gaat het over grote bedragen? Gaat het over een circuit van drugs of criminaliteit? Zij zullen waarschijnlijk niet bij u komen.

U ziet er allen respectabele mensen uit, die dergelijke zaken verplicht moeten aangeven, maar toch zijn er nog altijd 21 dossiers die op de ene of de andere manier via u naar de CTIV gaan.

Bij "ouvertures de comptes refusées" gaat het om slechts twee of vier gevallen. Is het in het kader van uw "comité d'acceptation" dat u bepaalde cliënten… Mevrouw heeft een uiteenzetting gegeven over de manier waarop dat werkt. Twee gevallen in 2015, dat is toch een marginaal gegeven. Uiteindelijk zijn er slechts twee bij u gekomen.

Ik weet niet hoe het mechanisme precies in elkaar zit. Voor ons is het echter belangrijk dat wij weten op welke manier dat geld daar in de loop van de tijd is geparkeerd en ook op welke manier het kan worden teruggehaald en op een normale wettelijke manier fiscaal worden belast.

Ik kom tot mijn tweede vraag. Wij zien dat er op internationaal vlak heel wat beweegt. Denk aan BEPS. Ook op Europees vlak zien wij heel wat zaken. Bepaalde systemen als de *excessive profit rulings*, hebben wel niets me fraude te maken, maar de Europese Commissie wordt toch strenger en strenger. Er waren ook de LuxLeaks. Informatie moet in verschillende landen verplicht doorgegeven worden. Er is de informatieplicht, er zijn de rulings die toch ook wel bekeken worden.

U behoort tot de *big four*. Welke maatregel vindt u echt belangrijk? Ik denk dat het voor u ook heel belangrijk is dat het allemaal op een correcte, legale manier gebeurt, in dat soort van circuits. Welke vindt u de belangrijkste internationale richtlijnen van de voorbije jaren? Wat zou er eigenlijk nog moeten bijkomen om dergelijke discussies zoals wij nu voeren, en waarbij u altijd in verdenking wordt gesteld, niettegenstaande uw com*ité d'acceptation* en al die zaken, te vermijden? Ik denk niet uw persoonlijke eerlijkheid in in twijfel wordt getrokken, maar iedereen stelt zich toch vragen want de *big four* komen ook naar deze commissie. Wij hebben een nieuwe vorm van maagdelijkheid ontdekt, die van de banken en van de *big four* als het gaat over die dingen. Wat zijn, op internationaal vlak, de belangrijkste ontwikkelingen van de jongste jaren, althans die voor u ook belangrijk zijn? Wat zou er aan de wetgeving nog moeten verbeteren?

Le **président**: Il y a-t-il d'autres questions ? Si ce n'est pas le cas, je me tourne vers les experts.

Marc Bourgeois: En ce qui concerne la précision de la définition de la fraude fiscale grave, avez-vous une idée ou une recommandation à faire quant à la source dans laquelle cette notion pourrait être précisée par voie légale, par voie réglementaire, par voie de circulaire, par voie, disons, extra-étatique, par des organismes professionnels qui pourraient peut-être s'accorder sur un texte? Avez-vous quelques critères à suggérer dans ce cadre?

J'aurais bien voulu aussi vous faire la question par rapport aux listes de paradis fiscaux qui circulent.

Avez-vous une recommandation à faire à ce propos? En guise de dernière question, le parlement pourrait s'interroger à propos des révélations Panama Papers sur l'opportunité d'introduire un statut régime équilibré de droits et d'obligations pour les éventuels lanceurs d'alerte qui pourraient peut-être, le cas échéant, s'inspirer, avec les adaptations requises, du régime du *whistleblowing*, du *whistleblowers*, tel qu'il est en vigueur aux États-Unis. Avez-vous des recommandations à faire? L'introduction d'un régime de ce type vous paraît-elle inconcevable sur le plan des principes? Vous paraît-il plus recommandable de laisser à la jurisprudence le soin de fixer les équilibres requis? Je vous remercie.

Le **président**: Merci, monsieur Bourgeois. Avant de rendre la parole à la banque, je souhaiterais attirer l'attention de nos experts sur le fait qu'il est beaucoup question de substances économiques. C'est vraiment quelque chose de récurrent. Nous ne sommes peut-être pas tous familiarisés au sein de cette commission avec les enjeux de cette notion et son rapport avec le problème qui nous occupe. Il faudra, me semble-t-il, avoir un feuillet explicatif sur ce que représente cette notion et ses enjeux en rapport avec nos travaux. Il est vrai que la notion de substance économique revient régulièrement.

Voilà, je me retourne vers la Banque. Avez-vous besoin de deux à trois minutes pour structurer vos réponses? Vous vous concertez quelques minutes. Très bien, je suspends alors la séance quelques minutes.

La réunion publique de commission est suspendue de 15.51 heures à 16.01 heures.
De openbare commissievergadering wordt geschorst van 15.51 uur tot 16.01 uur.

Le **président**: Chers collègues, nous reprenons nos travaux. Je recède donc immédiatement la parole au staff de Puilaetco Dwaay.

Thierry Smets: Monsieur le président, je vous remercie. Je ne promets pas qu'on va répondre aux questions dans l'ordre dans lequel elles ont été posées mais on a essayé de les regrouper par thématiques.

Par rapport à la reprise d'UBS, puisqu'il y avait encore quelques questions résiduelles par rapport à cette reprise, il y avait une question relative aux procédures que nous avions examinées et vous nous demandiez si parmi ces procédures on avait retrouvé des descriptions de montages ou des choses comme ça. Je me suis peut-être mal exprimé mais par procédure ce qu'on entend c'est toutes les politiques qu'UBS avait mises en place pour encadrer son *business* et également tout ce qui est procédure opérationnelle pour s'assurer que les opérations étaient réalisées dans un *framework* de contrôle qui nous paraissait répondre aux bons standards.

Je peux imaginer que si jamais ils avaient dû conseiller leurs clients dans des montages frauduleux, ils n'allaient pas le documenter dans les procédures qu'ils nous avaient données. Je peux l'imaginer. En tout cas, on a rien vu de ce type-là, je peux vous rassurer.

Par rapport à la reprise des clients, effectivement, ce que nous avons repris c'est 100 % des clients d'UBS, 100 % des clients qui étaient clients à la date à laquelle nous les avons repris évidemment. Tout ce qui s'est passé au préalable, on ne l'a pas vu. Les clients qui auraient clôturé leur compte avant la reprise, on ne les a évidemment pas vus. Moi, ce que je peux vous assurer, c'est que par rapport aux actifs qui ont été transférés chez nous, la *due diligence* que nous avons faite avant et après, quand nous avons été en possession de l'ensemble des pièces et de l'ensemble des documents, ne nous a pas posé de problèmes. Si jamais il devait y avoir des cas pour lesquels des documents complémentaires étaient demandés par notre *compliance officer*, et bien ils ont été demandés. Si jamais notre *compliance officer* devait avoir un doute ou un soupçon – et je vais répondre en cela aussi à une question posée sur la CTIF tout à l'heure – sur l'un ou l'autre document, il n'est pas impossible que parmi les 21 ou 25 dossiers, je ne sais plus, qu'on a dénoncés depuis le début de cette année, il y ait des dossiers des anciens clients d'UBS. Mais ça, honnêtement, en tant que management, je n'en sais rien puisque, comme vous le savez probablement, la *compliance* dispose d'un droit absolu de dénonciation et nous, management, nous ne sommes pas au courant des cas qu'elle dénonce.

Pour la question de reprendre tout le personnel sauf le CEO, on peut se demander si le CEO peut à lui seul monter quelque chose de frauduleux sans que son staff ne participe ou ne soit au courant.

La seule chose que je peux vous dire c'est que la justice fait son travail. Pour l'instant, il y a une personne inculpée, le CEO. Nous suivrons avec attention le développement de l'affaire en justice et, le cas échéant, nous prendrons les mesures.

Aujourd'hui, je ne peux rien vous dire d'autre qu'il y a une investigation en cours et que la justice suit son cours.

En ce qui concerne le nombre de contacts que nous avions avec le régulateur et le type de contrôles auxquels nous étions confrontés, dans une banque comme la nôtre, je ne pense pas que nos contacts avec le régulateur soient quotidiens. J'ai personnellement une réunion avec ce qu'on appelle le *Joint Supervisory Team*, c'est-à-dire un team composé de personnes de la Banque nationale et de la BCE. Je les vois en moyenne six ou sept fois par an pour évoquer l'ensemble de l'évolution du *business*, la solidité de la banque et ce genre de choses, les évolutions principales auxquelles nous sommes confrontés. Je les vois avec le *Risk Officer* et avec des gens du groupe. Par ailleurs, la FSMA et la BNB mènent des inspections de contrôle sur le terrain comme vous le savez. Nous en avons eu une de la BNB en 2014, sauf erreur de ma part. Il s'agit d'une inspection qui a duré sur le terrain deux ou trois mois, et à l'issue de laquelle la BNB a émis toute une série de recommandations auxquelles nous nous sommes bien évidemment conformés et nous avons mis à jour nos procédures et nos dispositifs de contrôle suivant leurs recommandations. La FSMA a, quant à elle, mené une inspection de contrôle chez Puilaetco en 2015, sur une thématique particulière qui était le respect des règles MiFID. Suite à l'inspection de la FSMA, une série de recommandations ont été émises suite auxquelles nous avons adapté nos processus de contrôle.

La FSMA a entamé d'autres types de missions sur le terrain avec d'autres thématiques, comme la *best execution*, par exemple. Ce sont les missions d'inspection que nous avons régulièrement et qui sont plus longues sur le terrain et qui ne sont pas des contrôles ponctuels. Nos contrôles avec les régulateurs sont de ce type-là : soit des réunions avec le management cinq ou six fois par an, soit via des inspections sur le terrain menées par la FSMA ou la BNB.

Par ailleurs, il est vrai que nous participons, à travers KBL, à des exercices de contrôle. Tout ce qui est stress tests et revue de la qualité des débiteurs se fait en direct vers la BCE mais à travers KBL. Là, nous ne sommes pas en première ligne vis-à-vis des autorités de contrôle.

Vous nous aviez également posé la question de savoir si nous étions au courant de concurrents qui proposeraient des solutions frauduleuses ou dites frauduleuses. À ma connaissance, il n'y en a pas. Mais je sais que d'autres questions ont été posées par cette commission à nos prédécesseurs, à savoir "lorsque vous refusez un client, lorsque vous refusez des fonds, où ces fonds vont-ils? Où le client va-t-il?" C'est une excellente question. Je suis aussi frustré que vous car je n'ai pas la réponse. L'un est peut-être lié à l'autre… C'était peut-être un peu à l'origine de notre recommandation de dire qu'il faut avoir une définition claire de ce qui peut être accepté et ce qui ne l'est pas. Il faut une définition très objective sur base de critères très objectifs, de manière à ce qu'il n'y ait pas une interprétation personnelle qui soit liée à cela. Cela facilitera les choses, je pense.

Il restait encore la question relative au volume des rapatriements. Qu'est-ce que ça représente pour une banque comme Puilaetco Dewaay? Tout d'abord, il ne faut pas faire la confusion entre rapatriement et régularisation. Je pense qu'à un moment donné, les deux notions ont été citées. Il peut y avoir un rapatriement sans régularisation pour autant que les fonds aient déjà été officialisés à Luxembourg ou en Suisse, ou dans le pays d'où ils viennent. Il peut y avoir un rapatriement accompagné d'une régularisation fiscale si jamais ça n'a pas encore été le cas. Les deux ne sont pas nécessairement liés.

Quant au volume que cela représente pour une banque comme Puilaetco Dewaay ces dernières années, je crois que depuis le début de l'année, on est environ à 200 dossiers de rapatriement. Ça doit représenter des capitaux, cette année-ci… Je vous avoue que je n'ai pas les montants en tête, on pourra vous les communiquer. Je ne voudrais pas vous dire de bêtises mais je pense que sur les deux dernières années 2014-2015, cela doit représenter des montants de l'ordre de 150 à 200 millions d'euros de capitaux par année, qui sont rapatriés des centres offshore chez Puilaetco.

Par rapport à la manière dont on classifie les clients en *low risk*, *high risk*, *medium risk* pour les ouvertures de compte et les transactions, Xavier Bocquet peut répondre éventuellement.

Xavier Bocquet: Vous étiez effectivement plusieurs à avoir posé la question de ce point de vue-là. La classification se base sur une grille de lecture reprenant plus d'une quinzaine de critères particuliers et qui permettent, lors de la collecte d'informations préalable à l'entrée en relation, de déterminer une catégorie *a priori*. Les éléments les plus frappants et les plus illustratifs de ce propos sont les secteurs d'activité qui sont généralement, de notre point de vue, considérés

comme étant à risque: celui du pétrole, du diamant ou du tabac, par exemple. Ce sont des faits objectifs. Au niveau de la classification des risques, nous cherchons à nous baser sur des données objectives.

Un autre type de critère qui déclenchera ou non un certain type de contrôle complémentaire est l'importance des montants ou le pays de résidence. Par exemple: une personne de nationalité belge, résidant au Nigeria et active dans l'industrie du pétrole, réunit une série de critères qui peuvent propulser ce client vers une catégorie plus élevée au niveau risques. Le résident belge en tant que tel n'attire pas spécialement notre attention.

Concernant la question des dossiers refusés de MM. Massin et Van Rompuy, comme Mme Caudron vous l'a expliqué tout à l'heure, un banquier privé qui travaille dans une organisation dépourvue de réseau commercial, qui n'est pas appelé par une agence du village ou de la ville l'informant d'un besoin spécifique d'un client, doit travailler à l'extension de son réseau de relations grâce auquel il va pouvoir rencontrer quelqu'un.

L'investissement en temps nécessaire dans ce type de modèle d'affaires pour rencontrer quelqu'un fait que le commercial de lui-même - et dans le modèle des lignes de défense, il est la première ligne de défense - n'a pas envie d'investir du temps s'il ne se sent pas à l'aise ou confortable avec une personne rencontrée "comme ça". Si en cours de discussion, le commercial a la perception que le temps ou l'effort n'est pas en relation avec ce qu'il peut espérer conclure comme contrat ou simplement qu'il n'est pas à l'aise avec les réponses reçues dans un premier temps, même sans connaître la personnalité du client, il ne poursuivra pas plus loin. Le commercial a le rôle de première ligne de défense dans l'ensemble de nos organisations, la seconde ligne étant effectivement le *compliance*.

Vous aviez posé la question de manière plus explicite: pourriez-vous nous donner un exemple d'un dossier refusé? Oui, je vais vous en donner un. C'est un cas que nous avons vécu tout récemment, le cas de l'abus de confiance qui est aussi l'une des infractions primaires pour le blanchiment. On a une personne plus faible, un abus de la confiance que cette personne a placée dans quelqu'un d'autre. Il faut se rendre compte que nous pouvons refuser des dossiers non seulement pour des questions de sensibilité fiscale ou autre mais également pour des notions d'image ou autres, que nous considérons comme pesant plus lourd finalement que l'intérêt commercial que la banque a d'entrer en relation avec une personne déterminée.

Cela me permet de répondre aussi à la question de savoir ce qui prime, le *compliance* ou le commercial? Je pense que c'est vous aussi qui avez posé la question. À ce niveau-là, il n'y a aucun doute possible en ce qui nous concerne. Le *compliance* a déjà la possibilité, dans nos procédures, de refuser à un moment donné une entrée en relation. C'est très clair. D'autre part, je rappelle à la fois ce que Thierry Smets disait tout à l'heure et ce que je vous ai dit précédemment, à savoir que notre *compliance officer* a la possibilité de prendre une décision de manière tout à fait autonome. Nous ne savons pas fondamentalement ni individuellement sur quel dossier il prend la décision de transmettre à la CTIF. C'est une des manières pour nous de vraiment laisser la possibilité à notre *compliance officer* d'intervenir sans interférence de la part du management.

Sabine Caudron: J'aimerais revenir sur la classification des clients et votre interrogation sur le genre de documents que nous demandons au client *low*. Nous demandons d'office les documents requis minimum, à savoir la carte d'identité, le profil MiFID. Nous allons toujours poser la question sur l'origine des fonds. Par exemple, quand il s'agit de la vente d'un bien immobilier, nous allons demander la copie de l'acte.

Thierry Smets: Concernant les relations avec la maison mère et l'allusion faite à l'affaire KBL, j'aimerais rappeler que cette affaire KBL est largement antérieure à la reprise de Puilaetco par KBL. Ayant été confrontés à cette affaire, ils ont pris un certain nombre de mesures pour éviter que ce genre de problème ne puisse se reproduire, très certainement avant bien d'autres banques à Luxembourg.

Aujourd'hui, nos relations commerciales sont relativement *light*. Dans les chiffres de rapatriement que je vous citais tout à l'heure, il n'y a vraiment qu'une infime minorité de clients qui viennent de notre maison mère. Cela se compte vraiment sur les doigts d'une main, par an. Dans la mesure où, aujourd'hui, KBL offre un service de *private banking* de façon tout à fait officielle à des résidents, qu'ils soient luxembourgeois, belges, français, hollandais, des gens qui ont des raisons bien claires, bien officielles et déclarées pour ouvrir et maintenir un compte à Luxembourg. Les clients qui sont chez eux aujourd'hui n'ont pas de

raison de venir en Belgique. Nos clients belges n'ont pas non plus de raison d'aller à Luxembourg. Cela limite pas mal le genre de collaboration que nous pouvons entretenir au niveau commercial.

Sabine Caudron: Je vais traiter la question qui concerne les bénéficiaires effectifs et les clients mandataires. Le mandataire typique – nous en avons beaucoup – c'est le papa qui fait une donation à ses enfants et qui se réserve l'usufruit, et qui est mandataire sur le compte. C'est ce type de mandataire que nous avons le plus fréquemment.

Wat betreft de vraag over de rekeningen die niet geopend zijn, dus geweigerde rekeningen, Xavier heeft daarop al geantwoord. Thierry heeft daarover heel even gesproken, maar een heel belangrijk deel is de opleiding van de private bankers.

De laatste jaren hebben wij heel veel geïnvesteerd in opleidingen. Heel regelmatig, minstens twee keer per maand, krijgen alle private bankers van de groep een compliancebericht, dat de *awareness* van de private bankers onderhoudt.

Dat is iets dat er sinds twee, drie jaar echt ingebakken zit. Zij gaan geen relatie willen aangaan omdat ze weten dat zij daar heel veel inspanningen moeten leveren - aangezien wij geen netwerk hebben - om dan uiteindelijk van de *compliance* toch een weigering te krijgen. Dat wordt heel vroeg afgestopt.

Thierry Smets: Pour répondre à la dernière question ayant trait à nos recommandations en matière de fraude fiscale grave, il faudrait que la source soit au plus haut niveau possible, autrement dit à un niveau qui puisse s'appliquer au plus grand nombre d'acteurs possible et sur la base de critères les plus objectifs que possible.

Aujourd'hui, il est fait référence, dans la loi, à des montants d'une certaine importance ou à de grands montants – je ne sais plus exactement quels sont les termes utilisés. Il serait souhaitable que, demain, un chiffre soit mentionné.

Pour ce qui concerne la liste des paradis fiscaux, il serait souhaitable que nous puissions travailler sur la base de la même liste et que cette dernière soit déterminée de la même manière, sans équivoque. Cela nous aiderait également beaucoup.

Le **président**: Madame, messieurs, sachez que nous avons beaucoup apprécié la clarté de vos propos. Nous vous remercions pour les explications que vous nous avez données. Le cas échéant, nous vous demanderons un complément d'informations d'ordre technique ou statistique, comme ce fut le cas pour d'autres banques.

La réunion publique de commission est suspendue de 16.20 heures à 16.50 heures.
De openbare commissievergadering wordt geschorst van 16.20 uur tot 16.50 uur.

Audition de
- M. Piet Vandendriessche, Chief Executive Officer, Deloitte Belgium;
- M. Geert Verstraeten, Chief Operating Officer, Deloitte Belgium;
- M. Marc Bafort, Partner Business Tax, Deloitte Belgium.
Hoorzitting met
- de heer Piet Vandendriessche, Chief Executive Officer, Deloitte Belgium;
- de heer Geert Verstraeten, Chief Operating Officer, Deloitte Belgium;
- de heer Marc Bafort, Partner Business Tax, Deloitte Belgium.

Le **président**: Chers collègues, j'ai fait dépêcher un sms à tous les membres de la commission pour leur indiquer que nous allions commencer un peu plus tôt. C'était il y a à peu près un quart d'heure. Je vais donc prendre sur moi de débuter nos travaux sans plus attendre d'autant plus que, par quiproquo, c'est nous qui avions suggéré au staff de Deloitte de venir plus tôt et donc voilà…

Je vais donc céder la parole au staff de Deloitte.

Nous avons le plaisir d'accueillir M. Piet Vandendriessche, CEO de Deloitte, M. Verstraeten, Chief Operating Officer de Deloitte, et M. Bafort, Partner Business Tax, toujours de chez Deloitte Belgium.

J'ai convenu avec eux qu'ils feront une petite présentation de 15 à 20 minutes maximums. À la suite de quoi, comme à l'accoutumée, il y aura des questions/réponses avec la commission.

Chers messieurs, je vous cède la parole.

Piet Vandendriescche: Geachte voorzitter, geachte leden van de bijzondere commissie, dank u om even naar ons te luisteren. Wij zijn met genoegen hierop ingegaan. Wij hebben in een korte presentatie voorzien. Met het risico van te veel in herhaling te vallen, wat de collega's over de organisatie verteld hebben, zal ik in het belang van de efficiëntie de inleiding zo kort mogelijk houden. Mijn collega's zullen het daarna ook

hebben over enerzijds de fiscale afdeling en anderzijds meer specifiek over de klantenacceptatie.

Misschien toch twee woorden uitleg over Deloitte zelf. De voorzitter heeft ons reeds ingeleid, dus dat zal ik niet meer doen. Wij zijn een Belgisch partnership dat deel uitmaakt van het globale Deloitte netwerk dat wereldwijd actief is in professionele dienstverlening, audit, fiscaal advies. Wij zitten verspreid over heel de wereld met 230 000 medewerkers. Wij zijn een Belgisch partnership dat deel uitmaakt van dit netwerk, maar wij opereren als onafhankelijke entiteit in België. De klanten worden met andere woorden onafhankelijk bediend door de diverse juridische entiteiten, overal ter wereld.

Deloitte Global staat in voor een gemeenschappelijke benadering van de klanten, zowel qua manier van dienstverlening als qua processen. Ook bepaalde systemen zijn gemeenschappelijk. Bepaalde processen inzake rekrutering, enzovoort zijn gemeenschappelijk. Uiteraard, wat ons verbindt, is onze *global brand* – Deloitte – waaronder wij opereren en die ons zeer dierbaar is.

Deloitte in België staat voor 3 200 medewerkers. Wij zijn actief in heel het land, op 11 locaties. Wij hebben vorig jaar 814 nieuwe medewerkers aangetrokken, waarvan ongeveer de helft jonge medewerkers die pas afgestudeerd zijn. De andere helft zijn ervaren medewerkers.

3 200 medewerkers in totaal. Wij opereren eigenlijk in vijf domeinen: audit en *enterprise risk services*. Ik moet mij misschien excuseren, ik zal dit maar een keer doen, omdat wij nu en dan nogal wat jargon gebruiken en nogal wat specifieke, Engelse termen. Dat is een beetje eigen aan ons beroep. Wij opereren ook in het Engels omdat wij ook nogal wat internationale medewerkers hebben in onze Belgische vestiging.

Ik denk dat wij 42 nationaliteiten hebben in België. Vandaar dat wij de Engelse taal gebruiken als voertaal.

Audit and enterprise risk services. Audit dat kennen jullie, dat is bedrijfsrevisoraat. *Enterprise risk services* staat voor interne audit, beheersen van risico's, cyberrisico's, *contract assurance* enzovoort.

Accountancy, deze afdeling richt zich specifiek op de KMO-markt, de kleine en middelgrote ondernemingen, familiale ondernemingen en voorziet ook in wat we noemen *business process outsourcing*, dus op korte of relatief korte termijn ter beschikking stellen van medewerkers in geval van tekortkoming binnen de onderneming zelf.

De afdeling *financial advisory* staat in voor de M&A-activiteit, *mergers and acquisitions*, onroerend goed, en crisismanagement.

Onze consultingafdeling staat in voor strategisch advies rond HR, rond andere beleidsdomeinen, transformatie, grote transformatieprocessen binnen ondernemingen.

De afdeling fiscaal advies – dat is waarschijnlijk diegene die ons vandaag het meest interesseert – heeft vier afdelingen. De afdeling wat we noemen global business tax staat in voor vennootschapsbelasting, *transfer pricing* en internationale fiscaliteit. De afdeling GES, global employer services, staat in voor personenbelasting en belasting voor niet-verblijfhouders. De afdeling indirecte belastingen staat in voor btw- en douaneadvies en de afdeling global tax centre Europe staat in voor het verzorgen van de aangifteformaliteiten overal in Europa van ondernemingen rond directe en indirecte belastingen. Dat is de manier waarop onze fiscale afdeling is gestructureerd binnen Deloitte Belgium.

Deloitte, zoals de meeste van onze vennoten, is erkend belastingconsulent bij het Instituut der Accountants en Belastingconsulenten, zij het dat enkel de titel beschermd is. Deze bescherming van de titel brengt toch heel wat verplichtingen voor ons met zich mee waar we volledig achter staan rond opleiding, deontologie, permanente vorming enzovoort. In dit land kan echter uiteraard iedereen fiscaal advies geven, het is enkel de titel die beschermd is. Fiscaal advies wordt gegeven door diverse andere beroepsgroepen maar misschien ook door anderen waarvan we geen weet hebben.

In elk geval, wij treden op als erkend belastingconsulent.

Geachte voorzitter, daarmee heb ik Deloitte als organisatie in België zeer kort ingeleid. Als er daarover straks vragen zijn, dan kan ik daar nog op terugkomen.

Nu zal ik het woord geven aan mijn collega Marc Bafort die zal ingaan op onze visie omtrent fiscaliteit.

Marc Bafort: De fiscale dienstverlening,

waarover collega Vandendriessche het daarnet al had, verstrekken wij in een kader. Dat kader is in eerste instantie gemaakt door Deloitte Global. Wij hebben dat kader met het oog op de dienstverlening aangepast aan de Belgische context. In dat proces hebben wij ook rekening gehouden met alle opmerkingen van het IAB. Dat kader is dus zowel een samenvatting van de verzuchtingen van Deloitte als organisatie, als van het Belgisch Instituut, namelijk het IAB.

Waarom vinden wij het zo nodig om een kader te hebben en daarover behoorlijk formeel te communiceren? Welnu, de principes die wij straks zullen bespreken, zijn geen principes die gehuldigd moeten worden door de top van de organisatie alleen. Het heeft geen zin dat louter mijn collega's Vandendriessche, Verstraeten en ikzelf die principes aanhangen. Wij werken met vijfhonderd tot zeshonderd fiscaal medewerkers en wij willen dat die principes ook voor hen een kader betekenen en dat zij zich daarvan bewust zijn. Heel wat medewerkers verlaten onze organisatie spijtig genoeg, maar in de loop van het jaar hebben ook heel veel medewerkers de organisatie vervoegd. Wij zoeken naar een kader waarin zij zich kunnen situeren en waarop zij zich kunnen oriënteren als zij advies verstrekken aan een klant.

Sta me toe om enkele van die principes toe te lichten.

Het eerste principe lijkt misschien vanzelfsprekend, maar ik wil het toch vermelden: respect voor de wet. Als wij advies verstrekken, dan gebeurt dat binnen het kader van de wet. Bij het advies dat wij verstrekken, zijn wij er intens van overtuigd dat onze visie de juiste visie is. Af en toe wordt dat geloof niet gedeeld en dat leidt soms tot een dispuut of een geschil. Echter, in essentie, als wij een advies geven, dan is het onze overtuiging dat het advies correct is en dat onze lezing en interpretatie van de wetgever conform zijn aan datgene wat de wetgever bedoelt.

Een andere leidraad is dat wij geen generiek advies verlenen. Wij willen alleen fiscaal advies geven, gekaderd in een bepaalde context, waarbij wij weten wat de onderneming wenst en welke substantie die onderneming in een bepaalde omgeving heeft. Generieke antwoorden op generieke vragen geven wij niet meer, in het bijzonder om ons te vrijwaren van problemen die uit een gebrek aan substantie zouden kunnen voortkomen.

Als we advies verstrekken, doen we dat in alle transparantie. Dat betekent dat wie adviezen wil verstrekken de baan moet houden, correct moet zijn, ook als alle partijen, alle stakeholders in het proces over alle informatie beschikken. Het idee van, het zal wel juist zijn als we het niet weten, is ondenkbaar. Dat willen we absoluut niet honoreren. Dat willen we eigenlijk wel bestraffen.

Onze relatie met de belastingsautoriteiten stoelen we op wederzijds respect en wederzijds vertrouwen. Wij vragen, wij eisen eigenlijk van al onze medewerkers dat zij hoffelijk, eerlijk, volledig en correct zijn en we vragen dat er ook op die manier met ons zou worden gecommuniceerd.

Een laatste en niet onbelangrijk punt is dat wij meer en meer beseffen dat als wij fiscaal advies verstrekken, dat niet aan de CFO, de financiële directeur of de tax manager verstrekken, maar dat wij eigenlijk organisaties adviseren.

De impact van een fiscaal probleem of een fiscale vraagstelling overstijgt vandaag de dag regelmatig de werkkamer van de CFO. Fiscaliteit is voor veel ondernemingen een materie geworden van een raad van bestuur. Fiscaliteit is voor veel ondernemingen een materie geworden die de reputatie kan schaden.

Ik verwijs naar wat Starbucks, Google en Amazon zijn overkomen. Dat is duidelijk een problematiek die de CFO-bevoegdheid oversteeg. Dat is de raad van bestuur geworden. Zelfs de aandeelhouder is daardoor geaffecteerd. Telkens als wij van oordeel zijn dat fiscale stellingnames een reputatierisico zouden kunnen inhouden voor de klant, dan gaan wij in ons advies daarop wijzen.

Is dat een vrijblijvend kader waarvan iedereen een kopietje krijgt, dat iedereen kan consulteren op het intranet of kan traceren? Neen, dit wordt gebackt, ondersteund door een disciplinaire policy, waar overtredingen gesanctioneerd worden, van een berisping tot het andere uiterste, ontslag.

Wat is nog belangrijk voor jullie om te weten? Dat is dat wij een functie van national tax officer hebben. Dat is iemand die is vrijgesteld van klantenadvies, maar die als klankbord dient om er zeker van te zijn dat wat wij denken correct is, dat wij niet als enige overtuigd zijn van ons groot gelijk, maar dat dit getoetst is, dat wij het vierogenprincipe hebben toegepast en om erover te waken dat wij als organisatie consistent uit de hoek komen.

Het heeft geen zin dat ik consistent hetzelfde

vertel. Neen, de organisatie moet consistent hetzelfde vertellen. Dat is exact wat de national tax officer gaat doen. Hij gaat maken dat er een firmastandpunt is over een bepaalde materie en daarover waken.

Initiatieven door de EU en door de OESO genomen om ons fiscaal stelsel aan te passen aan de noden van vandaag en aanleiding te geven tot rechtvaardigheid en meer transparantie: natuurlijk ondersteunen wij dat soort initiatieven, in de wetenschap dat iedereen natuurlijk in deze materie zijn rol te spelen heeft, ook de belastingconsulent. Competitie tussen lidstaten, want fiscale competitie bestaat nu eenmaal, is in se niet verkeerd. Er is, denk ik, een gezond element in competitie, maar die competitie moet gebaseerd zijn op substantie, op transparantie en ultiem ter ondersteuning van de lokale werkgelegenheid.

Geert Verstraeten: In het verlengde zou ik misschien aan de geachte commissie enkele toelichtingen willen geven hoe wij omgaan met cliëntenacceptatie. Mijn collega's Vandendriessche en Bafort hebben daarnet verwezen naar een kader waarin wij opereren. Wij bewaken dat sterk vanuit het center. Wij hebben redelijk strikte beleidsregels en procedures om de homogeniteit en de consistentie van aanpak te vrijwaren, niet dan enkel hier, maar doorheen heel het netwerk. De bedoeling daarvan is eigenlijk om een redelijke zekerheid te verschaffen dat de opdrachten die wij aanvaarden, dat als wij die aanvaarden, dat wij daarvoor bekwaam zijn, dat die opdracht of wat men ons vraagt, dat wij daar aan alle deontologische vereisten kunnen voldoen en dat degene die dat vraagt, dat we die voldoende kunnen identificeren en dat de integriteit van die organisatie of persoon kan worden geïdentificeerd.

Dat gebeurt op twee niveaus. Wij zijn een grote organisatie met verschillende samenstellende delen, maar cliëntenacceptatie gebeurt in eerste instantie op het niveau van de operationele entiteit, maar er gebeurt een centrale monitoring. Dit is ook om te vrijwaren dat dit consistent gebeurt en dat er geen twee maten en twee gewichten zijn. Wij screenen eigenlijk op twee niveaus: eerst de cliënt en dan pas de opdracht. Het is zo, en dat is belangrijk om te noteren, dat wij geen opdrachten zullen aanvaarden als wij die cliënt niet hebben kunnen identificeren. Er komt niks door ons systeem voor een opdracht die gevraagd wordt als wij niet eerst de cliënt hebben kunnen identificeren.

Daarbij kijken wij naar verschillende elementen. Wij kijken naar de aandeelhouders, de groepsstructuur, de ultieme begunstigden, de mandaten van de bestuurders en dies meer. Wij zullen ook, zoals de wet bepaalt, de nodige identificaties doen van de mensen, die wij in het kader van de antiwitwaswetgeving moeten doen.

Ik wil hier toch even aanstippen dat, wanneer wij die activiteiten doen, zulks niet noodzakelijkerwijs is voor het kader waarvoor wij hier zitten. Risicomanagement is voor ons een breder begrip, dat de fiscale problematiek waarvoor wij hier samen zijn, overstijgt.

Elke cliënt krijgt bij ons een bepaald risicoprofiel op basis van checklists of vragen die in onze systemen zitten. Afhankelijk van de antwoorden daarop wordt bijkomend onderzoek gedaan of worden bijkomende mensen bij het acceptatieproces betrokken.

Afhankeljik van de graad van risico wordt dat aan de operationele entiteit onttrokken, zodat er geen *conflict of interest* bestaat. Dat is eigenlijk de taak van het *centre*, dat los van de commerciële belangen van de operationele entiteit staat. Op die manier kunnen wij dat ook bewaken.

Bovendien herhalen wij die procedure jaarlijks, zeker voor bepaalde opdrachten die over verschillende jaren lopen. Het is niet omdat iemand in jaar 1 is goedgekeurd, dat die goedkeuring automatisch doorloopt. Wij herhalen de procedure dus jaarlijks.

Er zijn een paar schema's, die ik u onthoud. U vindt ze terug in de *hand-outs*. Ze zijn vrij gedetailleerd, omdat wij een multidisciplinaire firma zijn. Er zijn ook andere wetgevingen. Bepaalde zaken kunnen niet worden gecombineerd. Men kan geen auditor zijn en toch bepaalde zaken doen. Dat wordt dus geverifieerd.

Wij opereren ook globaal. Wij moeten dus met verschillende stelsels rekening houden. Wij hebben Belgische stelsels en andere stelsels uit andere landen. Wij hebben ook een Amerikaans stelsel. Die regels staan allemaal apart. Onze checklist en onze checks zorgen ervoor dat wij ten minste aan alle standaarden voldoen en dat wij niet ergens een overtreding maken.

In het kader van de antiwitwaswetgeving — dit is misschien relevant in dit kader van acceptatie — hebben wij bepaalde vereisten. In het bijzonder houden wij echter rekening met de activiteitensector of de sector waarin het bedrijf

actief is, met de geografische ligging en met de reputatie. De heer Bafort heeft dat daarstraks al bekeken.

Wij gebruiken daarvoor een aantal interne databanken, die eigen zijn aan Deloitte, maar ook een aantal externe databanken, zoals World-Check, Bel-First, Orbis, de kruispuntbank. Dat zijn allemaal databases die wij gebruiken. Sinds kort hebben wij ook heel sterk geïnvesteerd in *analytic tools.* Wij hebben mensen die *profiling* doen, om zoveel mogelijk relevante data naar boven te halen.

Wij gaan ook na, zeker bij buitenlandse personen die wij niet kennen, of ze PEP's zijn, *politically exposed persons,* en in welke mate zij als bestuur optreden of UBO zijn, *ultimate beneficial owner*. Dat zijn elementen die centraal worden gecheckt alvorens er een ris*k rating* of antiwitwasscore wordt toegevoegd en uiteindelijk eventueel goedkeuring wordt gegeven.

Ik wens voor de commissie het volgende aan te stippen. Onlangs, in december 2015, werd er bij ons een audit uitgevoerd door het IAB, specifiek inzake het nakomen van de antiwitwaswetgeving. Wij hebben die test zeer goed doorstaan. Het IAB had geen enkele fundamentele opmerking, integendeel, het was verbaasd over de diepgang van sommige van onze controles.

Ik heb nog een laatste *slide*. Zoals gezegd checken wij twee niveaus, namelijk eerst de cliënt en dan de opdracht. Een gouden regel bij ons is "R tot de derde macht". Mijn collega's weten dat. Ik propageer dat nogal eens als *risk and reputation leader*: Wij wensen enkel te werken voor de juiste cliënten met de juiste mensen onder de juiste voorwaarden. *If not*, dan doen wij het niet. Het klinkt pretentieus maar is absoluut niet zo bedoeld. Wij hebben nu eenmaal een bepaalde omvang waardoor wij een opdracht niet moeten aannemen. Als wij niet overtuigd zijn van iets, dan kunnen wij dat ook weigeren.

Nadat een cliënt is geïdentificeerd, kijken wij naar de opdracht. Wat vraagt men ons? Kunnen wij dat? Willen wij dat doen? Hebben wij daar de juiste mensen voor? Leunt dat aan bij onze bedoeling? Ik verwijs ook naar wat mijn collega Marc Bafort eerder heeft toegelicht. Dan gebeurt er een risicoanalyse op het niveau van het proces. Afhankelijk van het risico dat wij daar identificeren, worden er bijkomende experts of een tweede paar ogen bijgehaald.

Ik heb het daarnet al even vermeld, opdrachten die over verschillende jaren lopen, worden elk jaar opnieuw tegen het licht gehouden om na te gaan of er geen elementen of omgevingsfactoren veranderd zijn, waardoor wij de oorspronkelijke inschatting moeten herzien.

Tot zover mijn korte voorstelling. Nu staan wij ter beschikking voor uw vragen.

Le **président**: Messieurs, je vais maintenant donner la parole aux membres de cette commission.

J"image qu'on va vous demander si, aujourd'hui, Deloitte est active d'une manière ou d'une autre dans les paradis fiscaux et bancaires, si elle dispose d'antennes, si Deloitte Belgium a des relations opérationnelles, contractuelles ou d'affaires avec ces dernières et, si, dans le cas qui nous occupe, le courant révélé du Panama Papers concerne d'une manière ou d'une autre votre société.

Benoît Piedboeuf (MR): Monsieur le président, je commencerai mon intervention par une remarque. Je poserai, ensuite, une question.

Messieurs, lorsque des bureaux spécialisés comme le vôtre se présentent à la clientèle, il est assez amusant de constater qu'ils insistent sur leur rayonnement mondial en présentant cela comme une qualité en termes de connaissance du terrain. Et quand on évoque des dossiers comme celui de Panama Papers, chaque groupe prétend être indépendant, en Belgique, de tout le reste. Je constate donc une petite contradiction dans la façon de se présenter.

Cela dit, nous n'avons aucun doute quant au sérieux de vos bureaux. Nous sommes certains que vous ne contribuez pas à l'organisation d'une fraude fiscale. Vous avez parlé de relations de confiance avec le fisc, etc. Nous sommes, évidemment, persuadés que vous exercez correctement votre métier à ce niveau. Mais quand on consulte la liste de toutes les entreprises, de toutes les familles, de tous les noms qui figurent dans les différents dossiers d'optimalisation fiscale – je ne reprendrai pas ici l'inventaire de mon collègue M. Van qui y fait régulièrement référence. Il dispose de panneaux reprenant les noms, et force est de constater que ce sont souvent les mêmes noms qui apparaissent – on ne peut pas ne pas penser que ces sociétés et familles célèbres passent pas des conseillers de haut niveau à tout point de vue. Et il est certain que les Big Four font probablement, la plupart du temps, partie des conseillers de ces

sociétés, familles, professions. Je ne citerai pas les professions concernées, mais je sais que certains pensent, tout particulièrement, à certaines professions.

Quand on retrouve à la fois les conseillers d'un côté et les familles, noms, etc. dans les dossiers d'optimisation fiscale, on se dit qu'il doit quand même y avoir un lien. Si aucun des bureaux spécialisés ne fait de l'optimisation fiscale au niveau mondial, qui la fait? Des bureaux sont-ils spécialisés uniquement dans l'évasion et l'optimisation fiscale?

On peut parler d'évasion fiscale et on peut aussi penser qu'il s'agit de conseils donnés à de très bons clients. Vous dites faire le *check up* avant d'accepter des clients. On s'en doute mais il est clair que tous ces noms et ces sociétés concernent des gens parfaitement fréquentables et qui ont aussi réussi dans les affaires, ce qui n'est pas en soi un défaut. On se doute bien que ce sont des clients fiables et dont on ne vérifie pas chaque année l'honorabilité. Il y a quand même bien quelqu'un qui conseille tous ces groupes, ces familles, tous ceux qui font de l'optimisation fiscale. Si ce n'est pas vous, qui est-ce?

Georges Gilkinet (Ecolo-Groen): Je partage presque totalement les propos de M. Piedboeuf et je le remercie. La difficulté, c'est effectivement de comprendre la façon dont les Big Four (vous êtes les quatrièmes à venir auprès de nous) fonctionnent au plan international. Comment procédez-vous avec les autres bureaux de la galaxie Deloitte qui pourraient vous envoyer des clients pour bénéficier de caractéristiques de la législation fiscale belge, de façon légale ou des entreprises ou des citoyens belges qui voudraient aller voir dans d'autres pays ce qui s'y passe?

On vient d'adopter la taxe Caïman ou *doorkijktax*. Vous la connaissez bien! Parmi les sociétés ou les particuliers que vous conseillez - je ne vous demande pas de les citer – en avez-vous aidé certains à héberger une partie de leurs revenus dans un paradis fiscal comme les Îles Caïman? Je ne dis pas que c'est illégal. Pour moi, c'est problématique du point de vue de l'évasion fiscale.

Si quelqu'un vient vers vous en disant qu'il a un capital important et qu'il voudrait recourir à une manière légale de ne pas payer d'impôts sur ce capital, un bureau comme Deloitte peut-il l'aider à constituer le véhicule nécessaire? Ou est-ce quelque chose que vous refusez totalement de faire allant même jusqu'à ne pas envoyer ce client vers une autre filiale de Deloitte? C'est la question que je veux poser.

Eric Van Rompuy (CD&V): Ik heb enigszins dezelfde vraag als de heer Piedboeuf en de heer Gilkinet.

U bent de vierde van de *big four* die wij horen en als het gaat over aanvaarding van cliënten horen wij steeds identiek hetzelfde, met name dat u een risicoanalyse doet van de activiteit, de geografische ligging en de reputatie, dat u alles nakijkt, ook de internationale databank, dat u niet elke opdracht aanvaardt. Deloitte zal ook rekening houden met de risicoanalyse. U hebt het over grote principes, doorzichtigheid, integriteit van de klant, relevante deontologische vereisten.

Wij hebben hetzelfde meegemaakt met de banken. Bij KBC zei men dat wij naar hen op een andere manier moeten kijken na de KB-Luxaffaire in 1998. Hetzelfde hoorden wij van Dexia, dat wij naar hen op een andere manier moeten kijken na 2006. Ik denk ook aan ING.

Verwondert het u dat wij u vragen in deze commissie. Als wij de Panama Papers lezen, zien wij toch dat een aantal van de *big four* genoemd worden in de Panama Papers, niet de Belgische divisies, maar de meer internationale divisies. De heer Piedboeuf zei het al, wij krijgen steeds het antwoord dat het niet de Belgische afdelingen zijn, dat op bepaalde websites, bijvoorbeeld van KPMG Canada, men wel dingen ziet staan, maar dat dit niet geldt voor de Belgische afdelingen.

Er is toch een probleem met de fiscale paradijzen. Ten eerste, wat is een fiscaal paradijs? Ten tweede, wat is fiscale ontwijking en fiscale fraude? Ten derde, wij hebben daarnet gehoord van uw voorgangers, van Dewaay, dat zij eenentwintig cliënten hebben gedetecteerd bij de witwasoperaties en dat zij twee cliënten geweigerd hebben.

Hebt u ook statistieken van mensen die bij u komen, maar die u aan de CFI signaleert? U wordt daar toch mee geconfronteerd? Niet iedereen komt bij u om… Het gaat dikwijls om grote vermogens met gelden die ook in het buitenland hebben gezeten en die op een of andere manier willen terugkeren, door middel van een regularisatie of onder bepaalde omstandigheden. Wij krijgen daar geen greep op. Wij hebben nu al 50 tot 60 uur vergaderd, maar wij krijgen geen greep op vanwaar die gelden eigenlijk komen en u hebt er eigenlijk niets mee te maken en de banken hebben er ook niets mee te maken. Wie doet dat dan wel? Hoe gebeuren zulke constructies en wie

zet ze op? Dat kunnen toch moeilijk individuele advocaten zijn? Dat moeten toch financiële intermediairs zijn, dat moeten grote firma's zijn die internationale fiscale optimalisatie doen. Ik hoor de uiteenzettingen en het verwondert mij dat wij in de commissie eigenlijk heel weinig voeding krijgen.

Ik heb daarbij de volgende vraag. De wetgeving is de voorbije jaren erg aangepast. Er zijn de Europese richtlijnen, de BEPS-richtlijnen, er zijn heel wat akkoorden gesloten na de LuxLeaks en de SwissLeaks, er zijn heel wat dingen gebeurd ook in verband met de optimalisatie van de fiscaliteit, denk maar aan de *excessive profit rulings*, de notionele interest en al die dingen, die echter geen fraude zijn. Er is toch een enorme beweging bezig de voorbije jaren. Ik denk dat u er ook belang bij hebt dat er zo weinig mogelijk malversaties gebeuren, ook voor de sérieux van uw instellingen. Wat zou er in de volgende jaren nog moeten gebeuren voor doorzichtigheid ook naar de politiek en het beleid?

Er is ook gesproken over de kaaimantaks. Iedereen is daar enthousiast over. Wij gaan nu door de rekeningen en constructies heen kunnen kijken. Wij zullen daar een vermogenswinstbelasting op kunnen heffen, de kaaimantaks. Op rekeningen in het buitenland wordt een fictief rendement van 3 % berekend en dan gaat men 25 %… Dat zou 500 miljoen euro opbrengen, omdat het gaat over 60 miljard. Dat wordt ons gezegd, ook door de minister van Financiën.

Een instelling als de uwe kan toch inschatten of dat realistisch is. Gaat men daardoor één buitenlandse rekening meer onder de ogen van de Belgische fiscus brengen? Wij krijgen daar geen antwoord op. U spreekt daar ook nooit over.

Marco Van Hees (PTB-GO!): Monsieur le président, j'allais citer William Welsh Deloitte qui a créé la maison en 1845. Je suppose que vous êtes briefé sur l'histoire de cette maison? Cet homme était petit-fils d'immigré ou même de réfugié de la révolution française, qui avait introduit un cadastre des fortunes. Dans la mesure où Gabriel Zucman, qui a publié un livre pas mal sur les paradis fiscaux, propose un cadastre mondial des fortunes, je fais donc le lien avec la révolution française et l'ancêtre de votre fondateur pour vous demander ce que vous pensez d'un cadastre des fortunes, qu'il soit national ou international, comme le propose Zucman.

Par ailleurs, Zucman pointe les paradis fiscaux et notamment, un trio infernal, comme il les nomme, constitué de la Suisse, des Îles Vierges britanniques et du Luxembourg. (Je pense qu'il y aussi Hong Kong mais c'est un statut à part). On constate justement que Deloitte est bien représenté, notamment par des bureaux aux Îles Vierges britanniques, au Panama, dans les différentes îles des Caraïbes (Îles Caïman, les Bermudes, etc.) On se demande dès lors quelle est donc l'activité de Deloitte. Vous allez nous répondre ainsi que vos autres collègues des *Big Four* que vous êtes indépendants de Deloitte global! Mais on se dit que les collaborateurs de Deloitte sur ces îles ont certaines fonctions, certains rôles. Pouvez-vous nous expliquer quels sont-ils, ce qu'ils font concrètement? Vous n'êtes pas directement liés à eux mais vous faites partie du même groupe et cela peut être intéressant.

Pour rejoindre les questions de mes collègues, le même Gabriel Zucman a calculé les milliards planqués dans les paradis fiscaux car, sur base de calculs macroéconomiques, il est possible de déterminer, pays par pays, et ce même pour la Belgique ainsi que pour un grand nombre de pays, les milliards perdus.

Effectivement, pour rejoindre la question des collègues, il faut que les personnes qui détiennent ces milliards puissent connaître des personnes, des institutions, des sociétés qui les aident à dissimuler cet argent dans les paradis fiscaux. À partir du moment où cela n'est pas Deloitte qui s'en occupe, puisque vous êtes de fins connaisseurs du monde financier, pourriez-vous me dire qui le fait? Pour l'instant, ce ne sont pas les *Big Four*, puisque vous êtes le quatrième des *Big Four* à venir ici. Ce ne sont pas les banques, puisque les banques qui ont été auditionnées ici sont aussi vierges que les îles du même nom. Auriez-vous une idée, et rencontrez-vous dans votre clientèle, des gens ou des sociétés, à qui ce genre de service, qui recourt aux paradis fiscaux, est proposé?

Autre question liée, à partir du moment où vous avez des clients, faites-vous de la gestion de fortune, de la planification successorale? Car certains *Big Four* le font, d'autres pas. Mais si vous avez un client, qu'il soit particulier ou que cela soit une société, qui a des capitaux dans un paradis fiscal, que faites-vous? Quelle est la marche à suivre dans ces cas-là? Comme j'ai également posé la question à vos collègues des *Big Four*, pourriez-vous nous donner le nombre *d'excess profit rulings* que vous avez introduits car il est question de 35 bénéficiaires des *excess*

profit rulings. Quelle part avez-vous là-dedans? Si vous disposez de ces données, en point de comparaison, pourriez-nous nous donner un ordre de grandeur du nombre de *rulings* que vous introduisez par an au service des décisions anticipées et le nombre de dénonciations à la CTIF par an? Sinon, le président réalisera sans doute un suivi par écrit de ces questions …

Quelle est votre appréciation? Je sais que c'est en cours d'évaluation au niveau de l'Union européenne. Que pensez-vous des *excess profit rulings?* Trouvez-vous ce mécanisme normal? C'est inscrit dans la loi mais il y a une discussion effectivement au niveau de l'interprétation de la loi belge, de savoir s'il faut une contrepartie à l'étranger. En Belgique, il y a une défiscalisation, sans qu'une fiscalisation correspondante existe à l'étranger. Quand je lis l'article du code, j'ai l'impression que la défiscalisation belge implique une taxation à l'étranger. Mais, visiblement, cela n'est pas l'interprétation qu'en fait le service des décisions anticipées. Mais, peut être, avez-vous un avis là-dessus et un avis sur la conformité de cela à la législation européenne? Comme nous attendons l'avis de la Commission européenne, peut-être n'allez-vous pas vouloir marcher sur leurs plates-bandes?

Le **président**: Merci, monsieur Van Hees. D'autres collègues souhaitent-ils intervenir? Si tel n'est pas le cas, je me retourne vers nos experts pour voir s'ils ont des questions. Monsieur Delanote, vous avez la parole.

Mark Delanote: Wat was de impact van de algemene antimisbruikbepaling op jullie adviespraktijk? Daarop voortgaand, achten jullie het artikel 344 van toepassing bij het opzetten van internationale fiscale optimalisatiestructuren, waarbij men enerzijds de hypothese heeft waarbij België gebruikt wordt om van een bepaald gunststelsel te genieten in het kader van een internationale operatie en anderzijds, als er vanuit België naar het buitenland gehinkt wordt om daar te genieten van een fiscaal gunststelsel?

Dan een meer technische vraag over artikel 344. Ik heb dat ook aan de anderen gevraagd, maar ik heb geen duidelijk antwoord gekregen. Artikel 344 of de navenante bepalingen in de andere fiscale wetboeken bepalen dat de handelingen het doel van de fiscale wet moeten miskennen.

Ik vraag mij af, dat is misschien een vrij theoretische vraag, of het niet raadzamer en duidelijker is voor de praktijk om daaraan toe te voegen dat het doel van het achterliggende recht moet worden miskend? Wat bedoel ik daarmee? Bij het opzetten van structuren, bijvoorbeeld een tussenplaatsing van een Belgische vennootschap, kan men per definitie genieten van de gunstmaatregelen, zoals die in de vennootschapsbelasting zijn opgenomen. De vraag is dan meer essentieel. Als die vennootschap louter wordt opgericht om van zo'n regime te genieten, schendt men dan niet het doel van de vennootschappenwet?

Ik verwijs ook naar de Europese rechtspraak, de oorsprong van onze antimisbruikbepalingen, waar het miskende recht niet het fiscaal recht was maar wel het Europees recht, met name de vrijheid van vestiging die een ruime invulling kent maar die toch op de grens van het rechtsmisbruik stoot.

Dat is misschien een theoretische vraag, maar ik wil jullie mening daar toch over horen.

Marc Bourgeois: Bonjour, quelques questions brèves. La législation en matière de blanchiment prévoit une obligation de notification à charge, notamment, des conseillers fiscaux qui appartiennent à une profession réglementée. Il existe évidemment toute une pratique de conseil fiscal dans un cadre qui est hors profession réglementée. D'abord, est-il possible qu'un conseil fiscal soit donné et assumé à l'intérieur de l'entreprise en dehors de l'appartenance à cette profession réglementée? Je pense que vous avez répondu que tous appartenaient par exemple à l'Institut des experts-comptables.

Mais n'y a-t-il pas un problème, justement, du fait de l'existence d'une liberté de conseil fiscal en dehors de toute réglementation de la profession, avec la conséquence aussi que ce conseil fiscal est donné sans qu'il y ait une obligation de notification dans le cadre de la législation sur le blanchiment? Des suggestions pourraient-elles être faites pour adapter la législation à cet égard, puisque le but de cette commission est de faire aussi des recommandations d'aménagements de la législation?

Une autre question a trait à une notion qui revient de manière récurrente dans les discussions, c'est la notion de fraude fiscale grave. Beaucoup d'acteurs appellent une précision du contenu de cette notion. Je suppose que cela fait ou fera aussi partie de vos suggestions. Par le biais de quelle source cette précision devrait-elle venir? Faudra-t-il agir par voie légale, par voie réglementaire, par voie de circulaire? Faut-il laisser les professions, les organismes représentatifs des professions réglementées agir

elles-mêmes et s'accorder, peut-être, sur une pratique de dénonciation sur la base de ce concept? Existe-t-il, selon vous, des critères que vous pourriez suggérer à cet égard?

La dernière question a trait à la réflexion que le parlement pourrait avoir sur l'opportunité d'introduire un statut et peut-être un régime légal équilibré de droits et d'obligations pour les éventuels lanceurs d'alerte, puisqu'on se trouve dans le cadre de la commission Panama Papers.

Sur l'opportunité d'introduire un statut et peut-être un régime légal équilibré de droits et d'obligations pour les éventuels lanceurs d'alerte, puisqu'on se trouve dans le cadre de la commission Panama papers, est-il envisageable, selon vous, de réglementer cela, d'introduire un régime légal, peut-être inspiré du système américain des *whistleblowers* mais qui serait adaptable à notre tradition juridique? Cela paraît-il inconcevable sur le plan des principes? Ce genre d'équilibre devrait-il être réalisé plutôt par les cours et tribunaux et par la jurisprudence que par le législateur?

Le **président**: Je vous remercie, monsieur Bourgeois. Je souhaitais vous poser une première question que j'aurais pu poser à vos collègues des autres Big Four. Imaginons que je sois une société de taille moyenne. Je suis votre client. Vous assurez chez moi le révisorat ou l'audit. Le fait est que, du point de vue des gens qui chez vous sont dans les départements audit ou contrôle révisoral, il apparaît clairement que ma société, qui est florissante et qui a une belle activité économique, paie beaucoup d'impôts, je dirais même pas loin de son taux facial, ce qui est plutôt rare pour les sociétés. D'une manière ou d'une autre, au sein de Deloitte, cette information est-elle communiquée du département audit, par exemple, ou révisorat vers le département taxes? Des informations de ce genre sont-elles transmises pour signaler un client qui paie, selon vous, beaucoup d'impôts? Dès lors, comment, en interne, les choses se gèrent-elles? Comment s'organisent-elles? Ou bien, y a-t-il vraiment un découpage strict entre les différentes activités?

Ma deuxième question est directe. Je pense qu'il serait vraiment bien que nous puissions avoir une clarification la plus éclatante qui soit. Si je comprends bien, Deloitte Belgium n'est en rien concerné par les Panama Papers. C'est ce que j'ai cru comprendre. Pouvez-vous confirmer cela? Je vous remercie.

Avez-vous besoin de deux ou trois minutes pour vous concerter? Dans ce cas, je suspends la séance pour deux ou trois minutes.

Piet Vandendriessche: Mijnheer de voorzitter, ik zal beginnen met de laatste vraag. Omdat u die vraag formeel gesteld hebt, wil ik ze ook formeel beantwoorden. Deloitte België is op geen enkele manier betrokken bij wat er in de pers verschenen is omtrent de Panama Papers. Wij hebben daar helemaal niets mee te maken.

Ik wil ook ingaan op uw vraag naar de audit van het cliënteel. Daartoe zal ik het woord geven aan mijn collega Verstraeten, die bedrijfsrevisor is.

Geert Verstraeten: Mijnheer de voorzitter, er is een duidelijk afgelijnd kader binnen het revisoraat en een deontologie over wat een revisor mag en kan, bijvoorbeeld inzake onverenigbaarheden.

Als er zich bepaalde fiscale problemen voordoen waarvoor de auditstaf technisch onvoldoende onderlegd is, dan gebruiken wij daarvoor experts, om ervoor te zorgen dat de rekeningen en de nodige provisies correct worden opgesteld. Er is evenwel geen automatische doorstroming. Indien die er wel zou zijn, dan zou dat trouwens een fout tegen de deontologie zijn. Er geldt duidelijk een beroepsgeheim. De doorstroming verloopt dus niet automatisch. Wij gebruiken in ons auditproces wel experts om ervoor te zorgen, als een cliënt bepaalde posities inneemt, dat wij die met de juiste expertise kunnen inschatten en ons daarover akkoord verklaren. De informatie wordt echter niet automatisch doorgegeven aan taxdiensten.

Als een cliënt uitleg vraagt binnen wat de deontologie en het wettelijk kader ons toelaten, dan zullen wij uitleg verschaffen. Wij kunnen echter geen vertegenwoordiging doen – de wet verbiedt ons dat overigens, zoals de experts wel zullen weten –, wij kunnen niet actief sturen en wij kunnen geen managementbeslissingen nemen. Dat staat duidelijk omschreven. Die informatie is trouwens niet nieuw, want voor ons ligt dat aan de grond, aan de basis van de onafhankelijkheid van het revisoraat.

Wij moeten er wel eerlijk in zijn te melden dat wij soms experts gebruiken, om ervoor te zorgen dat de rekeningen correct zijn. Wanneer de gegevens de kennis van de auditstaf overstijgen, dan doen wij een beroep op experts.

Piet Vandendriessche: Wat de vraag van de heer Piedboeuf betreft, wij maken deel uit van een internationaal netwerk. In die zin zijn wij niet

volledig onafhankelijk. Wij volgen de principes en de regels die Deloitte Global ons oplegt. Ook de deontologische code waarnaar Marc Bafort verwezen heeft, is internationaal dezelfde.

Maar goed, ik kan alleen spreken voor Deloitte België. Dat is de bevoegdheid die ik heb. Wij zijn, in elk geval wat Deloitte België betreft, niet actief op het vlak van fiscale fraude. Dat voor de goede orde.

De vraag was: wie adviseert die families dan? In elk geval, wij niet. Wat dat betreft, kan ik enkel zeggen wat wij niet doen. Wie het dan wel doet, weet ik eigenlijk niet.

De heer Gilkinet vroeg naar de kaaimantaks. Ook daar kan ik formeel op antwoorden dat wij geen cliënten naar fiscale paradijzen zullen helpen sturen. Wat dat betreft, kan ik heel formeel zeggen dat wij aan dat soort praktijken niet meewerken.

Er was nog een vraag van de heer Van Rompuy over de fiscale paradijzen. Misschien kan de heer Bafort daar iets over zeggen.

Marc Bafort: Ik merk dat er verschrikkelijk veel paradijzen moeten zijn. Volgens wat ik in de pers lees, zijn sommige paradijzen vlakbij. Luxemburg is een paradijs. Straks ligt er ook ten noorden van België een paradijs, want men vreest dat het VK zich als een fiscaal paradijs zal voorstellen. Een klein beetje verder hebben wij Ierland, een land van de EU met een belastingtarief van 12 %. Dat is eigenlijk niet heel slecht.

Ik merk dat de wetgever toen die het Wetboek op de Inkomstenbelastingen gemaakt heeft er niet in geslaagd is één concept van “een paradijs” te hebben. Er zijn paradijslijsten voor wanneer het gaat over betalingen doen aan iemand. Er zijn andere paradijslijsten voor wanneer het gaat over dividenden ontvangen. En er zijn paradijslijsten om te zien of een transactie van een derde partij tegenstelbaar is. Het is een begrip dat vandaag niet juridisch is, maar meer - populair durf ik niet zeggen, het is een begrip dat door de pers wordt gegrepen - de aandacht trekt.

Is er nood aan een eenvoudige en een eenvormige definitie? Waarschijnlijk wel. Het zou mijn leven vereenvoudigen. Ik ben daarvoor, ik heb liever een eenvoudig leven. Maar als de vraag is: is er nu een definitie van “belastingparadijs?” Neen, er is geen definitie van “belastingparadijs.”

Dat is, denk ik, duidelijk.

Wat is fiscale fraude? Daar kunnen we heel eenvoudig op antwoorden. Dat is adviesverlening die ingaat tegen de wet met overtreding van de wet. Daar doen wij ook niet aan, punt. Ik heb gezegd dat wie zich daaraan bezondigt, gesanctioneerd wordt en/of verwijderd.

In wat belastingontwijking betreft, voor alle duidelijkheid, dat is advies binnen het kader van de wetgeving, maar waar wij erover gaan waken dat dit ook strookt met de werkelijke intenties, de substantie, de omgevingsfactoren van een klant. Ik heb daarnet gezegd dat wij niet in abstracto adviseren. Het moet in een bepaald kader zijn. Als wij in een bepaald kader adviseren en dat noemt belastingontwijking, dan is dat het toepassen van de wet, maar aan de juiste kant; geruggensteund, bij wijze van spreken, door fysieke activiteiten en substantie.

Ik ga een voorbeeld geven. Het Panamakanaal is er niet zomaar gekomen. Daar is economische activiteit aan gekoppeld. Het adviseren van de Belgische dredging-activiteiten – wij hebben dat niet gedaan, daarom kan ik er een woord over zeggen -, wel ik ga er van uit dat dit geen belastingontwijking is. U adviseert een cliënt over Panama, punt.

Eric Van Rompuy (CD&V): Vindt u het werk van een parlement die een bijzondere commissie heeft opgericht naar de Panama-routes en de mogelijkheid om binnen het kader van Europese en nationale wetgeving maatregelen te nemen zodat dit soort dingen niet kan gebeuren, zinvol? Degene die daar het dichtste bij staan… U zegt daar niet aan mee te doen. Tot wie moeten wij ons dan richten? Welk soort wetgeving laat dingen toe? Of vindt u het eigenlijk zinloos wat wij aan het doen zijn?

Als ik u hoor, u niet alleen maar de big 4… Ik blijf hier totaal op mijn honger zitten en ik heb de indruk dat niemand schuldig is. Fiscale paradijzen, daarvoor bestaan er 20 definities. Fiscale fraude, daarvoor zijn er 50 definities. Belastingontwijking, zolang men binnen die het kader blijven, is er geen probleem.

Wij zitten ons hier uit te putten en wij botsen op een muur. Misschien is die muur er niet? Misschien verloopt het allemaal perfect legaal en zitten wij ons hier druk te maken omwille van de Panama Papers die in de gazetten zijn verschenen waarvoor het Parlement dan een bijzondere commissie heeft opgericht. Ik blijf op

mijn honger zitten en de voorzitter weet dat. U relativeert dat allemaal.

Marc Bafort: Ik ga u van uw honger verlossen.

Eric Van Rompuy (CD&V): U bent totaal vrij om te zeggen wat u wil, maar u begrijpt dat het Parlement, dat wettelijk op zoek is naar wat daar eigenlijk gebeurt, zich de vraag stelt of dit onwettelijk is, zich afvraagt welke routes er bestaan en wie hen daarbij helpt… Ik kan de weg niet vinden naar Panama en mijn advocaat zal dat ook niet weten.

Mijn lokale bankier zal moeten…

Verwondert het u dat dit soort dingen nog gebeurt of zegt u dat het uit de tijd is, zoals de bankiers ons allemaal hebben gezegd: KBC is KB Lux, Dexia gebeurde in de gloriejaren van Dexia. Fortis is hier ook van alles komen verklaren en zei dat wij ons eigenlijk bezighouden met een hoofdstuk dat is gesloten. Bij u is het hoofdstuk ook nooit opengegaan, als ik het goed begrijp.

Wij doen onze plicht als parlementslid om te vragen wat er aan de hand is. Iedereen heeft een grote morele verontwaardiging betuigd. In het Europees Parlement is er zelfs een onderzoekscommissie opgericht. Toch botsen wij bij de Belgische banken of de Belgische big 4 systematisch op de vraag waarmee wij bezig zijn. Het spijt mij voor de voorstelling, maar het vertaalt eigenlijk wat het Parlement voelt.

Kunt u ons niet helpen? U weet toch wat er gebeurt. U moet daarvoor geen namen noemen, geen feiten noemen, maar er zijn toch wegen die leiden naar dat soort activiteiten.

Marc Bafort: Voor alle duidelijkheid, als wij Panama-route als terminologie gebruiken, dan begrijpen wij dat als het gebruiken van die jurisdictie zonder dat daar enige substantie of economische activiteit achter ligt.

Eerlijk gezegd, de Kamer en het Europees Parlement hebben reeds heel wat stappen gezet om de Panama-routes uit te schakelen. Zij zijn bijna knock-out. BEPS, *base erosion and profit shifting*, het initiatief van de OESO, doet die structuren pijn. Het is heel, heel moeilijk geworden, als ik mijn wetboek hanteer, om daar geld naartoe te sturen. Het is heel, heel moeilijk geworden om daar geld terug uit te ontvangen. De interpretatie van dubbelbelastingverdragen is aan het evolueren. Er zijn wetgevende initiatieven die het WIB zullen aanpassen. Er is de Anti Tax Avoidance Directive (ATAP) die heel wat dingen wijzigt.

Het net is zich rond dit soort organisaties en jurisdicties aan het sluiten. Is het vandaag al gesloten? Neen, maar de snelheid waarmee het gebeurt, is verbazingwekkend. Het hele BEPS-initiatief is geen tien jaar oud, maar twee jaar, bij manier van spreken, en wij zijn reeds in een wetgevende fase. Het gaat heel snel.

Er is inderdaad nog wat loslopend wild, maar eerlijk gezegd denk ik niet dat dit nog heel lang gaat duren, mijnheer Van Rompuy. Er zijn heel veel stappen gezet, maatregelen die pijn doen en ontradend zijn en die de mensen die er al in zitten, wanhopig maken.

Benoît Piedboeuf (MR): J'interviens sur le même sujet, évidemment. Moi, cela ne me dérange pas qu'on se moque de moi, mais pas trop longtemps! Ne le prenez pas que pour vous, mais quand on entend tous les partenaires que l'on a auditionnés, on a quand même du mal à penser que, quand un client qui a pignon sur rue vient vous trouver en vous disant "écoutez, mes affaires marchent vraiment du tonnerre, mais je paye trop d'impôts, pouvez-vous m'aider?", vous lui répondiez "ah non, on ne fait pas cela, nous, il faut aller voir ailleurs". Vous avez dit que le réviseur a sa déontologie, qu'il ne va pas conseiller tout cela.

Moi, j'ai rencontré des tas de gens dans ma vie qui avaient des sociétés qui marchaient. La première chose qu'ils demandaient était comment faire en sorte de payer moins d'impôts. Quand on a des réviseurs, on leur demande si l'on ne pourrait pas arriver à payer moins d'impôts. C'est quand même l'obsession de beaucoup d'entreprises sans que ce soit illégal. Quand on gagne bien sa vie, on essaye aussi de pouvoir utiliser son argent à plein d'autres choses qu'à payer des impôts. C'est critiquable ou cela ne l'est pas. Quand on parle d'optimisation fiscale, ce n'est pas une insulte, c'est normal que les gens aient envie d'optimiser, mais il faut quand même que ce soient des spécialistes de la matière qui puissent donner des conseils.

Vous venez nous dire, les banques viennent nous dire: "Ce n'est pas nous, ce sont peut-être des filiales, mais ce n'est sûrement pas nous!" Quand on est un super bureau comme le vôtre, venir nous dire: "Ah non, nous, nous ne savons vraiment pas faire cela, allez voir ailleurs!" est peu crédible. On a du mal à croire que vous nous dites la vérité. Vous ne vivez pas d'expédients à faire des petites déclarations fiscales de contribuables

pensionnés. Vous faites quand même des affaires. Les affaires, il faut les faire avec des gens qui ont de l'argent pour payer un service de qualité. Et nous n'avons aucun doute sur la qualité du service que vous pouvez offrir, avec les spécialistes que vous avez, avec les différents compartiments que vous avez, nous sommes persuadés que vous pouvez apporter à une société qui a pignon sur rue et qui a envie de réaliser une optimisation fiscale les conseils nécessaires.

Nous, nous ne sommes pas là pour embêter ceux-qui l'ont fait, puisque maintenant c'est fini et que plus personne ne le fait. Nous sommes là pour essayer, comme vous le dites très bien, d'aller dans le même sens que l'Union européenne, le BEPS, le plan de l'OCDE. Tout le monde dit partout, et nous les premiers, qu'on en a marre de l'évasion fiscale, parce que cela fait perdre aux pouvoirs publics les moyens de mener leurs actions. Il ne faut pas nous reprocher de ne plus vouloir cela. Vous dites que c'est bien, que le BEPS est un beau plan et que tout cela va vraiment dans le bon sens. Si vous êtes d'accord avec nous, alors aidez-nous et ne nous racontez pas des carabistouilles! Dites-nous comment nous pouvons agir, quelles sont les dispositions que nous pouvons prendre pour essayer d'améliorer les choses!

Le **président**: Chers collègues, avant de poursuivre, je voudrais vous dire, ainsi qu'à la presse qui est présente, qu'il me semble que nous devrons faire revenir l'Inspection spéciale des impôts dans le courant du mois de novembre pour voir l'état d'avancement de leurs procédures. Non pas pour connaître le détail des clients, ce n'est pas l'objectif de la commission, mais pour qu'ils puissent nous transmettre les résultats de leurs investigations et nous dresser, catégorie par catégorie, les montages qu'ils ont pu détecter, la nature des personnes qui en sont les bénéficiaires, la nature des personnes qui les ont conseillées, qui les ont accompagnées pour mettre en place ces montages, et puis la manière dont l'ISI a réagi.

L'objectif n'est pas de faire pression sur l'ISI pour leur demander de travailler rapidement. Plus d'une centaine de noms ont été identifiés par l'ISI. C'est moins que le nombre annoncé par le Consortium, mais cela reste un chiffre important. Á partir de là, on a un échantillon qui me paraît intéressant.

Aussi, je pense que vers le mois de novembre, il nous faudra faire revenir l'ISI avant d'aller vers nos conclusions définitives, pour voir les résultats de leurs investigations. Je crois que c'est nécessaire. Et c'est une façon de répondre à M. Van Rompuy, pour ne pas, en effet, rester sur une frustration, ce qui n'est pas l'objectif de la commission.

Je redonne la parole à Deloitte.

Piet Vandendriessche: Er was een vraag van de heer Van Rompuy over het aantal cliënten dat we hebben geweigerd. Dat varieert en mijn collega kan daar iets meer over zeggen.

Geert Verstraeten: Er was een concrete vraag van hoeveel witwasmeldingen wij gedaan hebben. Vijf. En die cliënten zijn naar ons gekomen, wij hebben die geweigerd en wij hebben die gemeld. Maar het aantal cliënten dat naar ons komt voor bepaalde van die zaken, is zeer beperkt, omdat zij weten dat wij een zeer streng aanvaardingsproces hebben. Er is dus een ontradend effect.

Eric Van Rompuy (CD&V): …twee rekeningen waren geweigerd door Dewaay. Dat waren twee rekeningen geweigerd, dus cliënten die met geld kwamen op een rekening was geweigerd. Twee. Er waren er 21 in de witwas…

Geert Verstraeten: Mijnheer Van Rompuy, ik ga u zeggen, wij behandelen geen cash. Dat is verboden. Wij laten dat niet toe. Wij doen geen cash management.

Le **président**: La question portait sur les 5.

Piet Vandendriessche: (…) Ik denk dat dit iets is voor het Parlement.

Wat is onze activiteit in de zogenaamde fiscale paradijzen, Luxemburg, Maagdeneilanden enzovoort? Wij zijn daar inderdaad actief als Deloitte. We hebben daar auditafdelingen, consultingafdelingen, daar is economische activiteit. Ik denk dat daar economische activiteit is, zoals in veel andere landen. Luxemburg is een financieel centrum, dat een zeer goede economie heeft. Wij zijn daar inderdaad actief in de diverse afdelingen die wij daarnet hebben genoemd.

Doen wij aan gestion de fortune? Neen, dat zit niet in onze activiteiten. Het aantal excess profit rulings dat wij hebben begeleid, is een vijftiental. Ik wil toch even het volgende zeggen over de excess profit ruling. Een excess profit ruling is een voorafgaande afspraak die u maakt met de fiscus. Ik wil toch even een pluim geven aan de goede werking van de rulingcommissie, waar wij regelmatig een beroep op doen. Een van de

belangrijkste vragen die wij krijgen van buitenlandse investeerders die naar België willen komen, is fiscale rechtszekerheid. Als wij die rechtszekerheid niet zelf kunnen geven, dan doen wij daarvoor een beroep op de rulingcommissie.

Dat is een heel goed werkende commissie, die heel degelijk werk aflevert, die haar werk heel grondig doet. Wij doen daar heel regelmatig een beroep op, omdat het een belangrijke commissie is, doordat zij fiscale zekerheid verschaft aan buitenlandse investeerders.

By the way, op fiscale zekerheid scoort ons land niet altijd heel goed. In dit kader is het een spijtig voorval dat de *excess profit rulings* nu onder vuur worden genomen door de Europese Commissie wegens staatssteun.

Wij betreuren dat ten zeerste, omdat het een grote impact heeft op België als land, dat aantrekkelijk moet zijn. België is een kleine, open economie die niet alleen leeft van familiebedrijven, maar ook van buitenlandse investeerders.

Wij merken dat de *excess profit rulings* een negatieve smet werpen op België als investeringsland. De EPR-discussie is een spijtige discussie en wij hopen dat het Europees Hof de aantijgingen van de Europese Commissie niet zal volgen. Dat wilde ik even kwijt over de *excess profit rulings*.

Opnieuw, het rulingbeleid in dit land werkt heel goed, wat jammer genoeg door de Luxleaksdiscussie in een minder goed daglicht is gekomen. Dat is naar ons oordeel volledig ten onrechte.

Terugkomend op de vraag van de heer Van Rompuy naar wat er nog meer moet gebeuren, een ander aspect wat wij zien, is meer en meer transparantie in wat ondernemingen doen. Dat is een goede zaak.

Er is een grote vraag naar meer transparantie. De uitwisseling van rulings is een goede zaak. België heeft spontaan het initiatief genomen om de rulings uit te wisselen. Ik denk niet dat dat overal al gebeurt in omgekeerde richting.

Wij gaan ervan uit dat transparantie de nieuwe norm is voor de toekomst. Bedrijven gaan ook ervan uit dat wat men vandaag doet, in de mate van het mogelijke in een transparant daglicht zal moeten gebeuren.

Dat is de norm tegen dewelke wij ook ons fiscaal advies verlenen. Met andere woorden, wij kunnen, als dat fiscaal advies ooit publiek wordt, daarachter staan. Dat is de norm tegen dewelke wij vandaag opereren. Uiteraard gebeurt dat binnen het kader van ons beroepsgeheim, ten eerste, en binnen het kader ook van het bedrijfsgeheim, wat daar is. Bedrijven zijn natuurlijk concurrenten van elkaar en willen niet dat hun beroepsgeheim, hun R&D, allemaal publiek wordt. Maar los daarvan gaan wij ervan uit dat er meer en meer transparantie zal komen. Dat is ook wat Europa en de OESO proclameren en dat is het kader binnen hetwelk wij vandaag opereren.

Ik wil toch misschien nog iets zeggen over de vraag van de heer Bourgeois. Dat is een andere vraag naar wat moet er dan nog gebeuren. Er is toch wel iets fout met het statuut van belastingconsulent vandaag en wie er in dit land fiscaal advies kan geven. Wij worden onderworpen aan de regels van deontologie, die ons opgelegd worden door het IAB. Opnieuw, wij hebben daar uiteraard geen enkel probleem mee. Maar wij zullen onze mensen verplichten om belastingconsulent te worden, om het toegangsexamen te volgen, om de opleiding te volgen, de permanente opleiding enzovoort. Maar wij stellen vast dat in dit land iedereen fiscaal advies kan geven. Dus zitten we inderdaad met een problematiek wie adviseert. Inderdaad kunnen er bepaalde mensen zijn, die het niet goed menen. Wij niet, maar iemand anders wel.

Ik denk dat er eens goed nagedacht moet worden over niet alleen de bescherming van de titel van belastingconsulent, maar ook over de vraag wie in dit land fiscaal advies kan verlenen. Dat is vandaag een multitude aan beroepen, erkende beroepen, vrije beroepen, maar ook anderen die inderdaad mensen kunnen bijstaan en op die manier wellicht voor een stuk de professie bevuilen. Die zijn inderdaad op die manier, en dat was ook uw vraag, niet onderworpen aan de witwaswetgeving. Ik denk dat er eens goed over moet worden nagedacht om het statuut van belastingconsulent meer inhoud te geven en op die manier toch een onderscheid te maken tussen de bonafide adviseurs en wellicht de anderen.

Dan is er de vraag van de heer Delanote over de impact van de antimisbruikbepaling, artikel 344, op onze activiteit. Die is er eigenlijk niet geweest. Wij hebben onze cliënten altijd al geadviseerd in het kader van het concept van substantie dat er moet zijn. Artikel 344 heeft dat versterkt, maar het heeft fundamenteel onze manier van dienstverlening niet veranderd.

De andere vragen waren van meer technische aard. Ik ben geen artikel 344-specialist. Ik weet niet of de heer Bafort daarover iets kan zeggen.

Marc Bafort: De vraag was of artikel 344 een vennootschapsrechtelijke inbreuk zou kunnen impliceren. Ik ga mij even onthouden, want ik heb al moeite om met fiscaal recht overweg te kunnen, laat staan het vennootschapsrecht.

Piet Vandendriessche: Dan was er ook nog een vraag of er een bescherming van het regime van de klokkenluiders moet komen. Wij zitten vandaag inderdaad met de problematiek van het beroepsgeheim. Ik denk dat inderdaad in het Parlement moet nagedacht worden of een regime moet worden ontwikkeld. De problematiek is vandaag inderdaad niet evident.

Eric Van Rompuy (CD&V): Het probleem met klokkenluiders is ook het probleem van deze commissie. Men lanceert dingen in de internationale pers, maar wij hebben die dossiers niet. Wij zijn dus afhankelijk van wat in de pers staat. Er circuleren internationaal duizenden namen van cliënten. Die staan in de kranten. Maar wat heeft het Parlement? Dat geldt ook voor de fiscus, hoeveel dossiers hebben zij waarmee zij iets kunnen doen? Dat is ook beperkt.

De klokkenluiders komen met een groot moreel zaken zeggen, maar wat doet de politiek daarmee? Wetgevend kunnen wij daarmee heel weinig doen. Ik vind dat de klokkenluiders beschermd moeten worden, maar dan moeten zij ook alle kaarten op tafel leggen, wat zij nu niet doen.

Als men aan de journalisten in België die de Panama Papers hebben uitgebracht, vraagt om brood op de plank, dan is dat er niet. De BBI probeert dan onderzoeken te doen, maar zoals onze voorzitter ook zegt, zij hebben een beperkt aantal dossiers waarvan wij ook niet weten… Ik weet niet wat onze experts daarvan denken, maar ik denk dat dit het grote probleem is van commissies zoals deze.

Ik wil maar duiden in welke context wij hier in het Parlement, met de beste bedoelingen en over de partijgrenzen heen, proberen om wetgeving te maken zodat iedereen op een rechtvaardige manier belastingen betaalt en zodat ons land niet moet worden geconfronteerd met stakingen van de cipiers, voor 50 miljoen euro, terwijl er miljarden zijn waar wij niet aankunnen. Dat is meer en meer de maatschappelijke frustratie. Wij kunnen u niets verwijten, maar onze vraag is wie ons daarbij kan helpen.

Dat was een beetje een outing.

Le **président**: C'est une question philosophico-politique, mais fondamentale, que je partage.

Dans votre secteur - les professionnels du chiffre, les intermédiaires, le secteur bancaire, le secteur des conseillers fiscaux et autres -, il faut bien mesurer que nous avons aujourd'hui un problème de cohésion sociale. Les gens n'admettent pas l'injustice, quand ils lisent dans la presse que d'autres arrivent à échapper parfois à tout impôt, alors que, tous les mois, sur leur fiche de paie, il y a la retenue du précompte professionnel. Ce problème de cohésion sociale n'est bon pour personne. C'est mauvais pour tout le monde.

Avez-vous encore des réponses à apporter, pas nécessairement philosophiques?

Piet Vandendriessche: Mijnheer de voorzitter, ik wil graag nog terugkomen op een vraag van de heer Piedboeuf.

Wat doen onze mensen eigenlijk? Wij assisteren onze cliënten vooral bij het vervullen van hun fiscale verplichtingen. U mag de huidige fiscale wetgeving niet onderschatten. Die materie is bijzonder complex, té complex. Tegenwoordig voldoen aan alle fiscale verplichtingen, met alle bijbehorende formulieren, is een hele opgave voor het bedrijfsleven. Ik ben specialist in btw en ik kan u meedelen dat ook de btw-wetgeving navenant bijzonder complex is, zowel in België als op Europees niveau. Heel wat van onze mensen zijn ermee bezig, ze zorgen ervoor dat onze cliënten doen wat de wet hen voorschrijft. Dat houdt inderdaad ook in het betalen van de belastingen die de wet voorschrijft.

Wij moeten toch een goed onderscheid maken tussen fiscale optimalisatie en gewoonweg de goede toepassing van een fiscale aftrekpost. Bijvoorbeeld, een holding heeft recht op een definitief belastingregime, een DBI-regime. Heeft de holding al belastingen betaald in het buitenland, dan betekent dat dat er niet nogmaals belastingen moeten worden betaald in België. De wet schrijft dat zo voor. Als een cliënt een notionele-intrestaftrek kan inroepen, dan is het onze plicht om die cliënt erop te wijzen dat hij daarop een beroep kan doen. Als een kmo de keuze heeft tussen een lineaire en een degressieve afschrijving, dan is het onze plicht om onze cliënt erop te wijzen dat er twee regimes bestaan

waarop hij een beroep kan doen. Dat lijkt mij niet meer en niet minder dan de toepassing van de wet.

Wij moeten dus goed het onderscheid maken tussen datgene wat gemeenzaam fiscale ontwijking genoemd wordt, of welke term er ook voor gebruikt wordt, en gewoonweg de toepassing van de wet. De grens daartussen is soms heel vaag. Als belastingconsulent is het onze plicht om onze cliënten te wijzen op wat zij als inkomsten moeten aangeven en op wat zij als fiscale aftrekposten kunnen uitoefenen. Wanneer wij dat als fiscaal adviseurs niet zouden doen, dan vervullen wij onze plicht niet.

Dat maakt het overgrote deel uit van wat wij als fiscaal adviseurs onze cliënten in begeleiden, binnen het kader van de wet.

Le **président**: Il y a en tout cas une réflexion dont je souhaitais vous faire part: il est une chose dont vous n'êtes pas responsable, c'est la tension qui existe entre le service des décisions anticipées d'un côté et l'administration fiscale de l'autre. C'est un vrai problème qui devrait nous interpeller. Parfois, l'ISI n'est pas d'accord avec certaines options, certains avis rendus par le SDA. C'est un vrai souci, parce que ces tensions se manifestent par le fait que l'administration fiscale va essayer, en dehors de l'avis qui a été rendu, de trouver néanmoins des éléments qui vont permettre de requalifier la situation. Je crois que dans l'architecture générale, il y a un problème structurel. Vous n'en êtes pas responsable. C'est de notre faute à nous, législateur, exécutif, etc. Il faut le dire.

Piet Vandendriessche: Ik kan alleen maar akkoord gaan, mijnheer de voorzitter, met wat u zegt want het is toch niet normaal dat, als u naar de ruling commissie stapt en u krijgt een voorafgaandelijk akkoord, in alle transparantie, over een bepaalde investering, transactie, *whatever*, en enkele jaren later wordt diezelfde transactie door diezelfde fiscale administratie gechallenged. Dat is toch niet normaal? Dat creëert toch geen rechtszekerheid?

Ik wil toch even een pleidooi houden, geachte leden van dit Parlement, dat fiscale rechtszekerheid creëren voor een buitenlandse investeerder het belangrijkste aspect is waarnaar hij op zoek is. Wij leven voor een groot stuk van deze buitenlandse investeringen. Wij merken dat vandaag België als investeringsland niet meer zo aantrekkelijk is als vroeger en dat komt precies omwille van het feit dat men merkt – en de discussie over de EPR's heeft daarin niet geholpen - dat er een probleem rond de fiscale rechtszekerheid in dit land.

Wij maken ons daar zorgen over. Wij maken ons daar zorgen over omdat wij merken dat Nederland, Ierland, Luxemburg en nu ook de UK heel hard bezig zijn om zich te positioneren als investeringsland, ook na de Brexit. Wij moeten ons als België, denk ik, competitief opstellen wat dat betreft. Dat betekent niet dat wij terug andere regimes moeten creëren. Nee, wij moeten vooral inzetten op een competitief tarief in de vennootschapsbelasting en wij moeten inzetten op rechtszekerheid. Dat zijn twee aspecten die voor mij fundamenteel zijn om investeerders aan te trekken.

Le **président**: À la lumière de cela, il faut reclarifier le protocole qui existe entre le SDA et l'administration fiscale. Le SDA ne peut pas rendre des décisions, des avis qui vont lier toute l'administration fiscale sans lui soumettre préalablement le dossier pour avis. Après, que l'avis ne la lie pas, c'est à voir mais que l'administration ne puisse pas rendre son avis … Après, on peut anonymiser, peu importe, il faut trouver des formules mais il y a une frustration au sein de l'administration fiscale qui se manifeste par des réactions. Pour pouvoir, en amont, régler le problème, à mon avis, le dossier doit pouvoir être soumis pour avis.

Il existe un protocole, je n'ai pas envie de raconter des carabistouilles, mais ce point-là doit être clarifié.

J'entends qu'on veut de la sécurité juridique. Quelque part, la sécurité juridique pourrait y gagner aussi, puisque personne ne gagne à ce qu'il y ait une tension permanente entre les différents départements de l'État.

Marco Van Hees (PTB-GO!): Cette tension n'existe pas qu'avec l'ISI, elle existe avec l'ensemble de l'administration fiscale des contrôles ordinaires également. Pour moi, la tension principale, c'est la tension qu'il y a entre quelques privilégiés qui ont accès aux *rulings* et qui ont les concours des *Big Four* pour ce faire et la large majorité des contribuables qui sont effectivement confrontés à une fiscalité complexe, à une absence de sécurité juridique ou fiscale. Le simple consommateur voit sa TVA sur l'électricité passer de 21 à 6 % puis de 6 à 21 %.

(…): (…)

Marco Van Hees (PTB-GO!): Quand j'entends parler de sécurité juridique pour quelques investisseurs ou quelques multinationales mais qui ont accès aux *rulings* parce qu'ils ont les moyens d'y accéder et la grande majorité des contribuables qui sont soumis à une fiscalité réellement complexe, l'impôt des personnes physiques est quand même d'une complexité assez rare, pour moi la véritable tension, c'est là qu'elle se situe.

Eric Van Rompuy (CD&V): Mijnheer Vandendriessche, u zegt dat het grote probleem voor u van het voorbije laatste jaar is dat de Europese wetgeving alsmaar meer transparantie oplegt: er moet informatie worden uitgewisseld en men probeert de ondernemingen op eenzelfde basis hun winst te doen betalen enzovoort. Zo worden de excess profit rulings als staatssteun beschouwd en wij zullen ons moeten verantwoorden voor het Europees Hof van Justitie. Hetzelfde geldt voor de notionele-intrestaftrek. Die is nu nog niet direct in het vizier, maar het staat in de sterren geschreven dat die ook in het vizier komt.

Het probleem waarmee wij hier zitten, is dat vanwege, en terecht, het aantrekken van grote bedrijven, van multinationale bedrijven fiscale gunstregimes werden ingesteld, die nu op Europees vlak worden verworpen. Wij krijgen dan het verwijt dat wij geen rechtszekerheid bieden. Het zijn wij niet, het is de Europese Commissie, die de stelsels ter discussie stelt.

Minister Van Overtveldt probeert bij het Europees Hof van Justitie de excess profit rulings te redden, maar dat werd nooit aangemeld, u kent heel die discussie ook. Hij doet er trouwens geen meer, hij kan er ook geen meer doen. Dat systeem zal verdwijnen.

Hetzelfde geldt voor de notionele-intrestaftrek. Ik lees daarover ook voortdurend dingen. Ik ben naar het Europees takscomité in het Europees Parlement geweest en de heer Moscovici begon daarover ook.

Rechtszekerheid kan men alleen creëren als men in de Europese context ook rechtszekerheid heeft, maar daar komt men op een heleboel beslissingen terug. Zal men dan de rechtszekerheid verhogen door de tarieven te verlagen, zoals de Britten nu doen, heb ik vandaag gelezen? Voor de multinationals zijn dat heel andere systemen dan een waarbij men het algemeen tarief van de vennootschapsbelasting verlaagt.

Wij voelen ons meer en meer gesandwicht tussen enerzijds de Europese harmonisering of wetgeving, die probeert om een en ander doorzichtiger te maken en de fiscale basis te harmoniseren, en anderzijds het feit dat we systemen met de beste bedoelingen hebben opgezet, die u trouwens steunt en blijft verdedigen. Dat is een groot probleem.

Piet Vandendriessche: Inderdaad, de Europese wetgeving ter zake en de OESO maken het moeilijker en moeilijker om dat soort nichefiscaliteit als land te hanteren. Ons advies is om volop in te zetten op een competitief laag tarief van de vennootschapsbelasting en dan bedoel ik minder dan 20 %, anders zijn we niet competitief.

Ierland heeft het vijftien jaar geleden aangedurfd een competitief tarief van 12,5 % in te voeren. Ik kan u zeggen dat de Ierse economie daar wel bij gevaren is. Het is immers een eenvoudig systeem geweest, dat voor iedereen transparant was.

Het gaat inderdaad om voortschrijdend inzicht en om de invloed van Europa en de OESO, die nu inderdaad een aantal nichesystemen onder druk zetten. Daarom hopen wij sterk dat België op een substantieel lager tarief in de vennootschapsbelastingen inzet, met dan wellicht minder aftrekken aan de andere kant.

Le **président**: Chers collègues, nous sommes un peu en dehors du sujet. Ne perdons pas de vue que, si j'ai bien compris la presse, M. Van Overtveldt travaille sur un projet de réforme de l'impôt des sociétés. Il me semble avoir compris ça. Nous aurons l'occasion d'en reparler, mais dans la commission présidée par M. Van Rompuy. Je prends les deux dernières petites interventions. M. Van Hees et puis M. Piedboeuf. Monsieur Van Hees, sur les Panama Papers.

Marco Van Hees (PTB-GO!): J'ai une question toute simple par rapport à ce qui vient d'être dit. Est-ce que vous ne pensez pas que ce serait plus simple et plus efficace de supprimer l'impôt des sociétés?

Le **président**: On est un peu hors sujet, chers collègues.

Benoît Piedboeuf (MR): Monsieur le président, vous avez suggéré que nous réentendions l'ISI. Je trouve que c'est une bonne idée.

Il y a, en tout cas, une conclusion à l'audition des Big Four, c'est qu'ils sont tous d'accord pour dire

qu'il y a des conseillers fiscaux peu scrupuleux. Donc, je suppose qu'en confrontant la liste des 140 dossiers retenus par l'ISI, avec celle de leurs conseillers - pardon, la liste Panama -, on va trouver ces bureaux, on va savoir qui c'est. On va donc pouvoir travailler. Et puis, on va voir s'il n'y a pas des bureaux étrangers, parce que j'ai un ami et collaborateur qui est dans le conseil fiscal international qui m'a encore envoyé un mail tout à l'heure, que je vous ai fait suivre – et aussi à M. Van Rompuy. Ce sont des Chinois qui font tout un recrutement par rapport à une liste de paradis fiscaux, avec des liens qui sont intéressants à aller voir.

Le **président**: Merci, monsieur Piedboeuf. Voilà, je crois que cela n'appelle pas nécessairement de réactions dans le chef de Deloitte. Si vous n'avez rien à ajouter, je souhaite vous remercier pour votre présence, les réponses que vous avez bien voulu apporter et pour votre apport à notre petit débat philosophique de fin d'audition.

Je vous donne rendez-vous jeudi pour la commission Panama Papers à 10 h 30.

La réunion publique de commission est levée à 18.30 heures.
De openbare commissievergadering wordt gesloten om 18.30 uur.

BIJZONDERE COMMISSIE FRAUDE PANAMA PAPERS

van

DONDERDAG 07 JULI 2016

Voormiddag

_____

COMMISSION SPÉCIALE FRAUDE PANAMA PAPERS

du

JEUDI 07 JUILLET 2016

Matin

_____

La réunion publique de commission est ouverte à 10.30 heures et présidée par M. Ahmed Laaouej.
De openbare commissievergadering wordt geopend om 10.30 uur en voorgezeten door de heer Ahmed Laaouej.

Échange de vues avec
- le vice-ministre des Affaires étrangères de la République du Panama;
- le vice-ministre des Finances de la République du Panama.
Gedachtewisseling met
- de viceminister van Buitenlandse Zaken van de Republiek Panama;
- de viceminister van Financiën van de Republiek Panama.

Le **président**: Chers collègues, je vous propose de débuter nos travaux.

Je tiens bien évidemment à accueillir et, surtout, à remercier l'importante délégation panaméenne, qui a accepté notre invitation pour une audition dans le cadre de notre commission spéciale Panama Papers. Nous avons le plaisir et l'honneur d'accueillir M. Luis Miguel Hincapié, vice-ministre des Affaires étrangères de la République de Panama. Nous accueillons également Mme Eyda Valera de Chinchilla, vice-ministre des Finances de la République de Panama et son Excellence Dario Ernesto Chiru Ochoa, ambassadeur de la République de Panama auprès du Royaume de Belgique. Merci à eux d'être présents parmi nous.

Je voudrais avant toute chose, et pour ne pas l'oublier, leur indiquer qu'ils peuvent, bien entendu, comme cela a été convenu, s'exprimer en espagnol. Un service d'interprètes est prévu. Je voudrais également leur dire qu'ils ne doivent pas s'étonner, ils le savent sans doute, mais la Belgique est un pays trilingue où l'on parle le néerlandais, le français et l'allemand. Donc, certains de mes collègues s'exprimeront aujourd'hui soit en français soit en néerlandais, mais l'ensemble des propos seront traduits. J'en profite pour voir si le système fonctionne bien et si un interprète traduit mes propos. Tout est parfait. Tant mieux.

Madame la vice-ministre, monsieur le vice-ministre, Excellence, comme vous le savez, les révélations liées aux Panama Papers par le Consortium international de journalistes ont suscité beaucoup de réactions à travers le monde, beaucoup d'émotion aussi vu l'ampleur inédite des informations révélées. Un grand nombre de pays ont pu ainsi découvrir qu'ils étaient touchés par ce nouveau courant d'évasion fiscale à échelle internationale dont le centre de gravité a été identifié à Panama, et plus particulièrement dans le bureau de conseils avocats spécialisés Mossack Fonseca.

Évidemment, cela a suscité toute une série de réponses. La Belgique a, en particulier, mis en place la commission spéciale dans laquelle vous êtes invités aujourd'hui, commission spéciale qui est chargée d'examiner la problématique pour formuler des recommandations qui seront à portée nationale et internationale.

Parallèlement, les autorités belges, en particulier le ministère des Finances et son département spécialisé, l'Inspection spéciale des impôts, a ouvert une vaste enquête. C'est ainsi que déjà plus d'une centaine d'acteurs et de bénéficiaires de ce courant d'évasion fiscale ont été identifiés. Des suites judiciaires et pénales ne sont bien évidemment pas à exclure.

Pour cerner le problème, il nous a semblé utile d'avoir le point de vue des autorités de Panama. En effet, nous avons la conviction, conviction largement partagée, que rien ne pourra se faire sans la coopération et la collaboration de l'ensemble des pays qui peu ou prou sont concernés par la problématique de l'évasion fiscale. Il s'agit de pays où résident des gens qui

sont concernés ou qui ont été bénéficiaires de ces mécanismes, mais aussi des territoires à partir desquels cette évasion fiscale s'organise parmi lesquels le Panama dont le nom est régulièrement cité. C'est la raison pour laquelle nous souhaitons vous entendre sur le sujet.

Sachant que votre agenda est chargé, je vous propose de nous donner votre point de vue durant une durée totale d'une vingtaine de minutes. Durant ce temps, nous souhaiterions également que vous nous fassiez connaître votre façon d'aborder la problématique puisque Mossack Fonseca est installé à Panama. Je vous invite à vous concerter afin que vous puissiez déterminer sur quel volet chacun de vous interviendra.

Après vos interventions, mes collègues parlementaires vous poseront un certain nombre de questions. Il a été convenu que trois questions par groupe pourront vous être posées. Vous aurez, ensuite, l'occasion d'y répondre. Et nous verrons, en temps opportun, si un second tour de questions est possible.

Je vais donc vous céder immédiatement la parole dans l'ordre que vous souhaitez en vous priant de bien vouloir m'excuser de vous demander, une fois de plus, pour le bon ordre de nos travaux, de respecter les 20 minutes qui vous sont imparties.

Luis Miguel Hincapié: Muchas gracias, presidente, por la invitación.

La verdad es que estamos muy contento de estar aquí y es propicia la ocasión para poder manifestar el punto de vista de Panamá de lo que ha sucedido con los mal llamados Panama Papers.

Primero de todo, Panamá se siente muy afectado por la connotación que se le ha dado a la publicación periodística. Rechazamos de manera categórica que se le ha puesto el nombre Panamá a la información. Si bien la información se (…) de una firma de abogados se debería enfocar en esta firma de abogados. La información que (…), primero, no tiene ningún banco panameño involucrado y no tiene tampoco una cantidad grande de sociedades panameñas involucradas. Entonces, habría que mirar también a otras jurisdicciones para cuestionar los procedimientos de esta jurisdicciones en cuanto al establecimiento de corporaciones para el mal uso o para la evasión fiscal, como ustedes bien lo han llamado.

Segundo, el gobierno de Panamá, tomando control de la situación y poniendo en marcha una estrategia para atender a las necesidades de una forma balanceada, hemos tomado medidas y mediditas para contrarrestar el tema. Porque hemos considerado después de un análisis bien dedicado y bien detallado que ésto no es un problema solamente de Panamá; es un problema global.

Como lo dije al principio, no está involucrado solamente Panamá, hay varias jurisdicciones involucradas y es injusto, y nosotros lo hemos rechazado en varios foros, que se señale solamente a Panamá como el culpable de la situación cuando eso viene pasando con anterioridad y viene pasando en varias jurisdicciones además de la nuestra.

Panamá, como ustedes saben, tiene un centro financiero, uno de los centros financieros más importantes del mundo, con un probado récord de solidez y que, con el esfuerzo del sector privado y público, ha logrado fortalecer y cumplir con los más altas estándares de transparencia. Y el gobierno también, desde que tomamos posesión en julio del 2014, ha tomado unas medidas para cumplir con los estándares de transparencia al nivel internacional.

El presidente, en su mensaje en las Naciones Unidas en septiembre de 2015, expuso la posición de Panamá en cuanto al tema de la transparencia cuando mencionó que Panamá se iba a optar al intercambio automático de información de manera bilateral. Así lo hemos estado haciendo de hecho y aquí los colegas del ministerio de Finanzas que están acompañándonos no nos dejarán mentir. Y eso es una buena noticia: Panamá acaba de acordar la negociación en un acuerdo de intercambio de información con Bélgica a partir de cuando ustedes, cuando ellos dispongan que vamos a sentarnos a negociar. Eso creo que es una buena noticia y eso demuestra el compromiso que tiene Panamá con la transparencia y con ayudar y cumplir con los países que han sido en alguna forma, o que se han visto en una forma involucrados sus ciudadanos en el asunto.

Panamá, hasta ahora lo ha manifestado, cooperará vigorosamente con cualquier solicitud o asistencia que sea necesaria en caso que sea requerida por el país. Así lo ha dicho el presidente, así lo ha dicho nuestro canciller, el ministro de las Finanzas, en varios foros lo hemos reiterado que Panamá va a cooperar con los países que así lo requieran. Esto no puede dejarse de pasar desaparecido.

Que ha hecho Panamá luego de los mal llamados Panama Papers, incluso anteriormente?

Panamá tiene una robusta serie de tratados firmados ya, más de 25 tratados firmados, de doble tributación e intercambio de información fiscal. Panamá se ha comprometido con la OCDE y ha cumplido con el estándar de ellos. Recientemente, en febrero, nosotros estuvimos en París, reunidos con la OCDE y hemos pues entablado un dialogo abierto y cordial, y oficializamos nuestro compromiso de intercambio de información bajo el mecanismo (…). La OCDE y varios países han manifestado el compromiso de los miembros de prestar a Panamá toda la asistencia técnica necesaria de la implementación de las nuevas legislaciones y sistemas tecnológicos de intercambio de información. Es decir, luego de los mal llamados – no voy a utilizar el nombre de Panamá – de los Papeles, Panamá tomó una serie de medidas para garantizar el cumplimiento con el estándar de intercambio de información. Y así, lo vamos a seguir haciendo.

Reiteramos nuevamente el presidente y la vicepresidente y los ministros, cuando les ha tocado en foros: vamos a apoyar y vamos a comprometernos y vamos a cooperar con los países que así lo requieran, que se dé la información de sus ciudadanos que han cometido un delito de evasión fiscal.

Entonces, quisiera también decirles lo que además hemos hecho en materia de transparencia. La viceministra entrará en más detalles, pero la viceministra lideró a un grupo donde el resultado positivo fue que Panamá salió de la lista del GAFI. Esto es un reconocimiento a los avances que ha hecho Panamá en materia de transparencia.

Panamá hizo modificaciones a varias leyes de conozco a su clientes y materia de sociedades y materia bancaria también, de conocer a sus clientes. En Panamá, teníamos una ley de acciones al portador que era un mecanismo para quizás esconder la identidad de los beneficiarios. Panamá tomó una decisión de eliminar las acciones al portador o de tener una sociedad de acciones al portador y movilizarlas, y obliga a los abogados y obliga a los bancos a conocer a los beneficiarios finales de la misma. Entonces, eso es un cumplimiento, es lo mismo que tiene otras jurisdicciones que tienen un sistema financiero igual o parecido al de Panamá.

Quiero también decirles que Panamá, en eso compromiso inquirido, ha enviado 18 solicitudes de inclusión de (…) de intercambio de información y/o compromiso de negociar acuerdos de intercambio de información o doble tributación a 18 países, que incluyen 10 jurisdicciones de la Unión europea, que no teníamos antes.

Es decir, lo que quiero demostrar aquí es que Panamá ha tomado los pasos necesarios para adecuarse a los estándares de transparencia mundial y para cumplir con los estándares, a comprometerse con la OCDE, a comprometerse con el Foro, a comprometerse con los países de la Unión europea. Ya lo hicimos con Bélgica. Venimos también de Alemania, donde también nos comprometimos con ellos a firmar un acuerdo.

Lo que quisiera es que, primero, se reconozca el esfuerzo que ha hecho Panamá, que no se entienda que el problema es un problema de Panamá, y que no se señala a Panamá como el único culpable del asunto de la evasión fiscal o de los Papeles.

Lastimosamente, los periodistas le pusieron el nombre de Panamá, lo cual a nosotros nos ha traído un daño reputacional grande, pero estamos trabajando en corregirlo y estamos tomando la medidas necesarias para hacerlo. Entonces creo que eso demuestra la intención de Panamá.

Quisiera también agradecerles por dejarnos explicar lo que hemos hecho.

La viceministra va entrar en algunas detalles que ella maneja. En Panamá, está dividido el manejo de los temas: la cancillería maneja el tema de la OCDE y los acuerdos de intercambio de información, el ministerio de Finanzas maneja el tema del GAFI. Así que ambos están manejando los temas de transparencia y demuestran el interés y el compromiso de Panamá con los estándares de transparencia.

Presidente, le agradezco por la oportunidad, a los diputados también, le agradezco la oportunidad de que nos han invitado para expresar nuestra posición.

No se trata de venir excusar, se trata de venir a decir lo que Panamá está haciendo en materia de transparencia y reiterarles del compromiso del presidente y de su gobierno en cumplir con los estándares de intercambio de información y transparencia al nivel mundial. Panamá no puede ser señalado como un país que no cumplí (…)

cuando tiene une sistema financiero de una reputación conocida donde ha venido trabajando con una plataforma de servicios desde hace muchos años y ha sido una plataforma exitosa. No ha sido cuestionada, y ahora por una investigación periodística ha sido señalada cuando no debería hacer, porque no es la única que está involucrada en el tema.

Así que agradecido presidente, muchas gracias, y paso a la viceministra para que cubra su parte.

Eyda Varela de Chinchilla: Muchas gracias por la invitación que nos han dado de poder explicar un poco el tema, presidente Ahmed Laaouej y todos los diputados aquí presentes y medios de comunicación.

Yo quisiera, un poquito antes de entrar en materia, contarles un poco o ampliarles lo que el vicecanciller les ha comentado de nuestro trabajo y del esfuerzo que Panamá ha venido haciendo. Quisiera contarles un poco sobre Panamá, sobre que es Panamá porque creo que es importante el desollamiento de nuestra economía.

Nosotros somos un país que ha venido creciendo a tasas de doble dígitos en promedio de 8 % los últimos 10 años. En esta época donde el mundo se proyecta crecimiento de 2,4 % y donde Latinoamérica donde nos situamos tiene una proyección de un decrecimiento por el ano 2016, nosotros mantenemos un crecimiento del 6 %. Esto no es algo que sucede por obra mágica, sino porque realmente nosotros somos una economía sólida en donde dos tercios de la economía son del sector servicios y en donde cada sector de la economía representa menos del 20 % del producto interno bruto.

Es decir, somos una economía diversificada en donde el sector bancario y financiero representa el 8 % de nuestra economía, y el sector logístico representa más del 20 % incluyendo el canal, incluyendo los puertos y el aeropuerto internacional de Tocumen, en donde los pasajeros que transitan en el aeropuerto es más del doble de la cantidad de habitantes de Panamá que es un país de 4 millones de habitantes. Transitan en el aeropuerto más de 10 millones en donde se están haciendo importantes inversiones en todo el sector logístico incluyendo el aeropuerto y el canal de Panamá que acaba de ser inaugurada la expansión del canal. Y tenemos una fortaleza muy importante en nuestra economía como es la posición geográfica en donde hemos sido una imagen de atracción de inversión extranjera directa. Nosotros somos un país de 50 000 millones de producto interno bruto y la inversión extranjera directa del año pasado superó los 5 000 millones.

Después de las economías más grandes de Latinoamérica como son Brasil, México, Chile, Perú, Argentina, Colombia, les sigue Panamá en inversión extranjera directa con casi más del 50 % de la inversión de Centroamérica. Y el crecimiento de la inversión extranjera directa fue el año pasado de 17 %. Es decir, con una posición de moneda de dólar, con una seguridad.

Así que, más que nada, quería contarles un poquito antes de entrar en materia lo que es nuestro país. Tenemos cuidado de inversión, también las calificadoras nos han manifestado que con todas la proyecciones futuras que se ven con la nueva ampliación del canal, se mantenga, no solamente se mantenga sino que las perspectivas pueden ser positivas es decir mejorar en el corto plazo la calificación del grado de inversión.

Y, por último, tenemos un sistema financiero y transparente. Quería planear un poquito lo que hemos hecho.

Ya el viceministro nos contó sobre todo lo de la OCDE y los intercambios fiscales. Yo quería contarles un poco sobre el trabajo que hicimos en GAFI. Nosotros entramos al poder en el año 2014, el primero de julio del 2014. Nosotros fuimos incluidos oficialmente en la lista gris del GAFI por deficiencia de nuestro régimen de reprehensión del blanqueo de capital y financiamiento del terrorismo el 30 de junio, es decir un día antes de entrar al poder.

Desde el día 1 en que nosotros entramos, hicimos un equipo interinstitucional el cuál trabajó en reformas importantes y que no solamente nos están ayudando a combatir el régimen de reprehensión del blanqueo sino también nos están ayudando al fortalecimiento de las instituciones que también colaboran con todo el tema del intercambio de información.

Específicamente, nosotros aprobamos cinco legislaciones. Pero lo importante en ellas es que se fortaleció toda la parte de penal, de criminalización del terrorismo. También se fortalecieron nuevos delitos precedentes para blanqueo de capitales, y finalmente se creó una institución que supervisa y regula a sujetos no financieros.

Qué significa esto? Que, no solamente tenemos a

un regulador de la industria financiera – bancos, seguros y valores – sino que también tenemos desde el 27 de abril del año 2015 un nuevo regulador que supervisa y regula a profesionales que se dedican por ejemplo a las actividades de abrir sociedades anónimas y de *offshore*, que es un poco el motivo de los Papeles, los mal llamados Papeles de Panamá.

Esta institución ya está haciendo supervisiones de que estas profesionales que son en Panamá los abogados tienen la obligación de conocer a sus clientes, tienen la obligación de conocer al cliente final y de hacer una debida de diligencia. Y también tienen la obligación de reportar cualquier transacción sospechosa a la unidad de análisis financiero. Igualmente se fortalecieron todo lo que es intercambio de información en materia penal y también de intercambio de información de la unidad de análisis financiero con sus homólogos.

Básicamente, todo este cambio de legislación nos permitió este fortalecimiento que estábamos en proceso de implementación cuando surgieron los mal llamados Papeles de Panamá.

Solamente quería, para reforzar, adicionalmente de los comentarios de los trabajos que se han hecho en la OCDE, además de que teníamos ya casi cerca de 30 acuerdos de doble tributación para evitar utilización o tratados de intercambio de información. Además de que el presidente en la ONU, el año pasado en octubre del 2015, manifestó el compromiso con el intercambio automático de información.

Igualmente, recientemente, hemos hecho algunos avances en estos acuerdos.

En abril de este año, se firmó el IGA, que es el acuerdo intergubernamental de intercambio automático de información con Estados Unidos. Estamos en negociaciones para un tratado para evitar la doble tributación con Colombia. Se negoció ya completamente un tratado bilateral de intercambio de información y con los estándares de la OCDE con Japón. Con Alemania también estamos avanzando las negociaciones de un tratado bilateral de intercambio de información con las clausuras de los estándares CRS de la OCDE. Con Singapur también tenemos un *commitment* para iniciar un tratado de intercambio de información con la clausura de los estándares CRS.

Y hoy también se acordó esto mismo compromiso de iniciar un tratado de intercambio de información con los estándares de OCDE con Bélgica. Igualmente, para finalizar, estamos analizando seriamente la convención multilateral de la OCDE.

Así que estamos, digamos, en ambas áreas, en un estado, tomando pasos firmes, en relación a la transparencia, no desde hace dos meses sino desde hace dos años que inició este gobierno.

Finalmente, con relación a los mas llamados Papeles de Panamá, quiero volver a enfatizar que la ha hecho un daño reputacional importante a nuestro país de una manera muy injusta. Porque, realmente, los Papeles de Panamá, lo que han demostrado es que hay un inmenso problema global. Y en este problema global es importante que el mundo entero y cada uno de los países también avancen en este compromiso con la transparencia. Porque, realmente, nosotros tenemos que ser buenos ciudadanos corporativos mundialmente y evitar tanto el tema de invasión fiscal pero también combate al terrorismo y combate al blanqueo de capital o al lavado de dinero.

Estos Papeles de Panamá demostraron que habían 50 000 de las 200 000 sociedades fueron incorporadas en Panamá. Las otras fueron incorporadas en otras partes del mundo. Y el dinero de las personas que estaban abusando de la estructura legal estaba depositado en países que no son Panamá. Así que, en resumen, más del 80 % de las compañías fueron incorporadas en otras jurisdicciones que no son Panamá. Y el 100 % de la información, hasta la fecha, de los dineros depositados de estas sociedades off-shore, fueron depositadas en jurisdicciones que no son Panamá. Y esto demuestra claramente que los países en donde está el dinero o en las jurisdicciones en donde también se... y se abuzaron de la sociedades deben también hacer cambios importantes en sus estructuras jurídicas para combatir este problema global de manera conjunta y responsable.

Esto es, básicamente, lo que yo tenía para decirles.

Es importante, en el día de hoy, con la preguntas que nos hacen, que se pueda comprender un poco mejor la situación y seguir trabajando de manera conjunta con Bélgica y con los demás países que conforman la Unión europea, para esta lucha contra las malas prácticas y la corrupción.

Dirk Van der Maelen (sp.a): Mijnheer de voorzitter, ik wil eerst aan beide viceministers en

de delegatie van Panama zeggen dat ons vertrouwen in het land inderdaad zwaar geschokt is. Vooraleer de Panama Papers uitlekten, bestonden er al ernstige vermoedens, maar wat door de Panama Papers is onthuld, is nog erger dan wij ooit gedacht hadden. Het land zal dus zware inspanningen moeten leveren om het vertrouwen te herstellen.

Tot voordat de Panama Papers uitlekten heeft Panama zich in mijn herinnering eigenlijk alleen maar sleepvoetend en zoveel mogelijk op de rem staande, ingeschreven in de inspanningen van de OESO om internationale belastingontwijking en belastingfraude tegen te gaan.

Mijn eerste vraag, en meteen ook een illustratie van wat ik net kom te zeggen, is de volgende.

Een belangrijk element in de nieuwe internationale afspraken was de Common Reporting Standard (CRS). Panama was, tot op het moment dat de Panama Papers uitlekten, nog niet toegetreden tot deze operatie. Pas in mei, een maand nadat de Panama Papers het licht zagen, heeft Panama zich daarin ingeschreven, onder druk van een verontwaardigde internationale publieke opinie. Hoever staat het daarmee?

Ik kom tot mijn tweede vraag. De Common Reporting Standard zou eigenlijk gecompleteerd moeten worden. Zal Panama die stap zetten? Zal Panama ook toetreden tot de Convention on Mutual Administrative Assistance in Tax Matters? Deze conventie werd ontwikkeld door de OESO en de Raad van Europa. Al meer dan 100 landen zijn daartoe toegetreden, wat toelaat dat de fiscale administraties gemakkelijk kunnen werken. Zal Panama tot deze conventie toetreden?

Als ik het goed begrepen heb, heeft de delegatie deze ochtend onze minister van Financiën gesproken, waar de delegatie toegezegd heeft dat er een TIEA komt, een Tax Information Exchange Agreement. Werd daaromtrent een datum afgesproken? Vooral interesseert ons het antwoord op de vraag in hoeverre Panama bereid is om terug te gaan in de tijd.

Wat wij hier in België en in andere Europese landen hebben gehoord, is immers dat wij heel graag die informatie zouden hebben, niet alleen voor de toekomst, maar ook voor wat er in het verleden allemaal is gebeurd. Mijn tweede vraag rond de Tax Information Exchange Agreement is hoever Panama in de tijd wil teruggaan: 5 jaar, 10 jaar, 15 jaar? Wat mij betreft, kan het niet ver genoeg zijn.

Tenslotte, het derde punt, dat ook al even is aangeraakt, wij dringen allemaal erg sterk aan op garanties of stappen van Panama inzake *beneficial ownership*. In alle uitgelekte dossiers hebben wij gezien dat er veel schermvennootschappen in Panama zijn opgericht. Achter die schermvennootschappen gaan bepaalde personen schuil. Wij willen de identiteit kennen van alle personen, rechtspersonen of natuurlijke personen, die achter de schermvennootschappen schuilgaan. Hoever is Panama bereid te gaan op dit vlak? Van zondaar Panama verwachten wij dat het daar het verst van allemaal in gaat. Alleen dat zal een manier zijn om het geschokte vertrouwen te herstellen.

Luis Miguel Hincapié: Quisiera saber, presidente, si vamos a escuchar a todas las preguntas primero y luego responder?

Le **président**: Tout à fait, c'est la tradition.

Je pense que c'est mieux, parce que ma modeste et courte expérience de président de commission m'a appris que les mêmes questions étaient souvent posées. Pas toujours, mais parfois.

Roel Deseyn (CD&V): Bedankt aan de excellenties om hier te zijn en toelichting te geven.

Het is belangrijk dat wij even kijken naar de rol van de heer Fonseca, die in al de dossiers wordt genoemd. Als presidentieel adviseur had hij toch een bevoorrechte toegang tot de politieke wereld. De vraag is wat dan de interferentie was om een actief antioffshorebeleid of een fiscaal transparantiebeleid te promoten. Was dat geen rem, als men vanuit die twee posities in het spel betrokken is?

Een tweede vraag gaat over de onderhandeling met België. U hebt er, mevrouw de minister, op gealludeerd. Het zou voor onze commissie interessant zijn als er eventuele knelpunten worden geïdentificeerd of obstakels of zaken die u als problematisch ervaart in de onderhandelingsagenda.

Mijn derde vraag is een zeer belangrijke vraag. U hebt verschillende keren verwezen naar de uiteenzetting van de president op de algemene vergadering van de Verenigde Naties in oktober 2015. Merkwaardig is dat de OESO op 4 april 2016, dus vrij recent, een mededeling heeft gedaan, die toch zeer duidelijk is. Er staat letterlijk: "*Panama is the last major holdout that continues to allow funds to be hidden offshore*

from tax and law inforcement authorities". Verder staat er nog: "*Just a few weeks ago*" – dan spreken we over april 2016 – "*we told G20 Finance Ministers that Panama was back-tracking on its commitments to automatically exchange of financial account information. The consequences of Panama's failure to meet international tax transparency standards are now out there in full public view*".

Le **président**: Monsieur Deseyn, faites peut-être une légère traduction en substance, parce que je pense que, même pour les interprètes, cela va trop vite.

Roel Deseyn (CD&V): Vertaald is het dat Panama op de rem gaat staan als het gaat over transparantie en over in offshorestructuren verborgen fondsen.

Enkele weken geleden nog, zo verklaarde de OESO in april van dit jaar, moest de organisatie de ministers van Financiën waarschuwen dat Panama een stapje achteruit aan het zetten was in zijn engagement voor automatische uitwisseling van rekeninggegevens. Zij vreest dan ook het ergste voor de *compliance* met de internationale Tax Transparency Standards.

Mijn derde vraag luidt bijgevolg of de ministers kunnen verduidelijken of Panama nu ja dan nee de OESO-standaarden volledig implementeert en het volledige BEPS-actieplan zal onderschrijven, gezien de moeilijke evaluatie die de OESO recent heeft gemaakt?

Benoît Piedboeuf (MR): Bonjour Excellence, bonjour madame et monsieur les vices-ministres, vous vous êtes engagés à l'OCDE à l'échange d'informations à partir de 2018. Or on sait que des publications sur la liste des paradis fiscaux, la liste noire, vont intervenir dans les prochains mois. Ne pensez-vous pas que 2018, c'est beaucoup trop loin? Vous vous êtes engagés par rapport à la Belgique mais quel est votre échéancier par rapport aux travaux de notre commission? Et puis, vous avez procédé à des perquisitions. Allez-vous nous donner le contenu de vos investigations pour que nous puissions avancer dans nos travaux?

Madame, vous dites que l'argent de la majorité des sociétés constituées au Panama se trouve ailleurs: en Europe, au Brésil, etc. Vous avez un recteur d'université, je pense qu'il s'appelle Rolando Gordon, qui dit que le Panama n'est plus un paradis fiscal mais que des bureaux comme celui qui a été mis en cause, il y en a au moins une centaine, spécialisés dans la constitution d'entreprises qui n'existent pas, qui existent juste sur papier et puis qui sont revendues ensuite à des personnes riches dans le monde entier. Il y a donc une distorsion entre les entreprises sur papier et la réalité économique. Trouvez-vous cela tolérable? Est-il normal d'accepter la constitution de sociétés qui sont juste des enveloppes, dont les activités et les fonds sont à l'étranger?

Ensuite, une question fondamentale n'a pas encore été posée. Quand on parle du développement du Panama au niveau économique – vous avez parlé des taux de croissance, vous avez parlé du développement du Panama –, nous, évidemment, quand on voit le taux de croissance, on est étonné, on est atterré par ce genre de taux de croissance. Mais qu'en est-il de la vie des gens? Qu'en est-il de la pauvreté au Panama? Quand on défend les échanges économiques, quand on défend le développement d'un pays tiers, effectivement, on est content de voir que ce pays se porte bien économiquement. Mais les gens sur place se sentent-ils bien? Existe-t-il une pauvreté importante au Panama?

Le **président**: Chers collègues, je vous rappelle que j'ai toujours demandé à ce qu'on reste dans le sujet de la commission spéciale. Nous sommes là pour échanger sur les Panama Papers, donc restons sur le sujet de l'évasion fiscale.

Georges Gilkinet (Ecolo-Groen): Monsieur le président, c'était bien mon intention.

Je vous remercie pour votre visite.

Ce n'est évidemment pas facile. Je comprends votre point de vue. Ce n'est pas agréable pour un État d'être pointé du doigt comme étant responsable de crimes importants car la fraude fiscale est un crime important. Je comprends mais vous devez comprendre le nôtre. Les paradis fiscaux et les États qui permettent à certains citoyens de ne pas payer les impôts dans leur pays sont vraiment un problème pour l'économie mondiale et y compris pour les finances publiques de notre État. Par rapport à cela, nous essayons de trouver des solutions. J'ai trois questions à vous poser pour respecter les règles du jeu.

Première question, dans le cadre des enquêtes menées aujourd'hui en Belgique sur le dossier appelé Panama Papers, quel est votre engagement de coopérer avec les autorités belges pour essayer de mettre au clair des dossiers et y compris de revenir sur des éléments passés et sur des contribuables, entreprises ou

particuliers, qui auraient évité de payer l'impôt chez nous en utilisant des structures offshore créées au Panama? Êtes-vous prêts à collaborer avec les autorités belges fiscales et judiciaires et à nous transférer des informations dont vous disposez pour le passé, en acceptant de remonter jusque quand? Ou estimez-vous que cela fait toujours partie du secret et que cela vous mettrait en danger que de le communiquer?

Deuxième question. En matière de réformes, vous annoncez des réformes, notamment par rapport à la possibilité de créer des sociétés offshore, ce qui est la spécialité du bureau Mossack Fonseca et d'autres bureaux à Panama. Une réforme a-t-elle été décidée ou est-elle envisagée, par exemple, pour donner une condition de réalité économique tangible à la création d'une société? On ne peut pas créer des sociétés virtuelles. Elles doivent avoir un objet économique avec des travailleurs, des *process*, des dépenses d'investissement et des bénéfices. Je pense que la difficulté de l'offshore, c'est l'absence de réalité économique. Et, deuxième condition dans cette réforme que vous envisagez au niveau des droits des sociétés, acceptez-vous le principe d'un échange, d'un transfert automatique d'informations vers les administrations fiscales étrangères également concernées par l'entreprise, par exemple les pays d'origine des capitaux d'investissement? Pensez-vous qu'une telle réforme soit possible?

Troisième et dernière question. Je pense que s'il y a de tels montages, c'est que des personnes y collaborent, soit des bureaux d'avocats, soit des personnes physiques qui acceptent d'être des prête-noms, des administrateurs fictifs de ces sociétés. C'est la condition pour y parvenir. En droit panaméen actuel, existe-t-il des législations pour pénaliser les intermédiaires qui seraient complices de fraude ou est-ce en projet? Pour que des personnes sachent, chez vous, mais également chez nous aussi, que si elles collaborent à de l'évasion fiscale, elles peuvent être pénalisées. C'est une manière aussi de donner un signal clair que vous vous voulez que les choses changent en profondeur chez vous.

Mais je m'en excuse parce que c'est vous qui êtes face à nous, d'autres pays sont aussi des paradis fiscaux et ils sont aussi condamnables que le Panama, je tiens à le préciser.

Luk Van Biesen (Open Vld): Mijnheer de voorzitter, ik wil, ten eerste, de Panamese delegatie bedanken om ons hier te woord te staan.

Ten tweede, heren, alles bij elkaar genomen, moeten wij vaststellen dat u de situatie minimaliseert. U zegt dat er slechts een aantal offshorebedrijven zijn en dat de meeste bedrijven zich in andere landen bevinden. U mag echter niet vergeten dat de Panama Papers slechts over één advocatenbureau gaan. Er zijn een aantal dergelijke bureaus in uw land. Met andere woorden, de grootteorde die men openbaar had kunnen maken, was veel groter dan wat vandaag in de Panama Papers staat. Er zijn er veel meer dan enkel Fonseca. Er zijn verschillende Fonseca's in uw land geweest die operaties hebben gedaan en dus aan de internationale fiscale fraude hebben meegewerkt.

In plaats van de zaak te minimaliseren, zou het dus juister zijn ons in het juiste perspectief te brengen.

Ten derde, voor ons is het belangrijk te weten op welke manier die constructies tot stand zijn gekomen. Wij zijn een commissie die werkt binnen Financiën en Fiscaliteit. Voor ons is het dus belangrijk na te gaan op welke manier dergelijke constructies in de toekomst niet meer mogelijk zijn en in welke mate de Panamese overheid zal bijdragen om dat in de toekomst te verhinderen.

U hebt daarstraks een bezoek gebracht aan de minister van Financiën. Daar hebt u reeds duidelijk aangegeven dat u bereid bent bepaalde gegevens uit te wisselen. De minister noemt dat een aanzienlijke stap. Wat is die aanzienlijke stap? Kunt u concreet vertellen wat u tijdens uw onderhoud daarstraks met de minister van Financiën hebt beloofd betreffende concrete, aanzienlijke stappen qua gegevensuitwisseling? Is het, zoals bepaalde leden hier hebben gesteld, dat vanaf 2018 een embryo van gedachtewisselingen en financiële transactiewisselingen zal gebeuren of is het fundamenteel, namelijk dat u, indien buitenlanders gelden op rekeningen plaatsen en firma's oprichten, op dat ogenblik actief zult meewerken aan het aan ons land ter beschikking stellen van die gegevens?

Ten vierde, heel belangrijk daarbij zijn natuurlijk de dubbelebelastingverdragen die wij met alle landen sluiten en dus ook met Panama hebben gesloten. Het is misschien interessant – dit geldt minder voor de hier aanwezige delegatie – te weten dat het dubbelebelastingverdrag met Panama nog altijd niet is geratificeerd, omdat dat verdrag in ons land door verschillende niveaus moet worden geratificeerd. Dat is natuurlijk iets waaraan Panama niets kan doen. Door hen is het

immers getekend, maar door ons is het slechts door bepaalde niveaus geratificeerd. Indien ik mij niet vergis, is het hier al deels geratificeerd, maar is dat in de de Gewesten en Gemeenschappen nog niet gebeurd.

Men zou toch eens moeten bekijken op welke manier dergelijke belastingverdragen door een eenvormige ratificatie kunnen worden goedgekeurd, in plaats van een ratificatie op elk niveau. Dit is eigenlijk een vraag die wij in onze commissie moeten bespreken. Betreffende het uitwisselen van gegevens rijst immers de vraag of dit inderdaad telkens moet worden geratificeerd door de verschillend niveaus.

Ik heb een zeer duidelijke vraag. Hoe ziet u die gegevensuitwisselingen? Hoe concreet zullen die zijn? Vanaf wanneer kunnen wij daar effectief over beschikken? Met welke diensten komt er een rechtstreeks lijn tussen de belastingdiensten van België en die van Panama? Hoe concreet hebt u het akkoord gemaakt? Hoe ziet u de 'aanzienlijke stap' zoals die in de pers staat concreet?

Le **président**: Je me tourne vers notre expert, le Professeur Delanote, qui n'a pas de question. J'en profite d'ailleurs pour excuser l'absence du Professeur Bourgeois qui, malheureusement, était retenu par d'autres engagements.

J'aurais trois questions à adresser à la délégation panaméenne.

Tout d'abord, s'agissant de Mossack Fonseca, j'ai cru comprendre que des enquêtes étaient en cours au Panama. Qu'en est-il? Ce bureau a-t-il cessé ses activités? Font-ils l'objet de poursuites? Dans la mesure évidemment de ce qu'il est possible de nous indiquer comme informations, qu'est-ce qu'il en est concrètement aujourd'hui pour Mossack Fonseca?

Ma deuxième question: Panama compte-t-il adopter un cadre légal pour interdire ce genre de pratiques, donc les mêmes pratiques que Mossack Fonseca, autrement dit d'abriter des sociétés boîtes aux lettres qui ne sont, au fond, que le passage pour des flux financiers, le plus souvent fictifs, et qui cachent de l'évasion fiscale?

Je tiens d'ailleurs à vous dire que Panama, à travers l'histoire, n'est pas le seul exemple. La Belgique a beaucoup souffert de certaines pratiques au Grand-Duché de Luxembourg, par exemple. Que les choses soient tout à fait claires entre nous: il ne s'agit pas de pointer Panama en particulier. Il s'agit de pointer des pays qui, d'une manière ou d'une autre, n'en ont pas fait suffisamment pour éviter ce genre de pratiques! Vous êtes loin d'être les seuls, bien évidemment.

Troisième question, qui rejoint celles d'autres collègues. Avez-vous déjà aujourd'hui transmis des informations précises aux autorités belges, et en particulier à l'administration fiscale belge, le cas échéant par le biais du ministre des Finances? Et, sous-question, l'administration fiscale belge a-t-elle déjà demandé des informations à Panama concernant des contribuables résidant en Belgique ou ayant un lien économique avec la Belgique? Voilà mes trois questions!

Je vais donc vous rendre la parole pour vous permettre, bien évidemment, de répondre. Mais je peux vous proposer, comme c'est de coutume dans la commission, quelques minutes pour vous concerter entre vous, pour préparer les réponses, le cas échéant vous concerter avec vos collaborateurs. C'est vraiment comme vous le souhaitez, mais j'ai toujours laissé quatre ou cinq minutes aux personnes entendues pour répondre.

Souhaitez-vous disposer de ces quatre ou cinq minutes d'interruption?

Luis Miguel Hincapié: Presidente, yo creo que estamos bastante claro con las preguntas y tenemos las respuestas. Si se escapa alguna pregunta, quiero pedir al diputado que la formuló que vuelva a preguntarla porque fueron tantas. Tratamos de notar lo más posible...

Le **président**: Je comprends tout à fait.

Mais si vous avez besoin de deux ou trois minutes, on peut suspendre la séance.

Luis Miguel Hincapié: Sí, danos dos minutos para ordenar las respuestas.

Le **président**: Voilà, donc je suspends pour deux ou trois minutes la séance.

La réunion publique de commission est suspendue de 11.21 heures à 11.29 heures.
De openbare commissievergadering wordt geschorst van 11.21 uur tot 11.29 uur.

Le **président**: Chers collègues, je rends donc la parole à la délégation panaméenne qui va répondre aux questions des différents membres. Nous verrons, en fonction du temps, si un second tour est possible.

(…): (…)

Le **président**: Ah, ils doivent partir à midi. Ils doivent partir à midi, c'est confirmé. Je vous rends la parole.

Luis Miguel Hincapié: Gracias, presidente.

Trataré de responder a las preguntas en bloque.

En primer lugar, entendemos el malestar que hay sobre los Panama Papers, pero reiteramos que rechazamos que se haya llamado Panamá, que se haya llamado sin meditación con el nombre de Panamá. Porque, a pesar de que sí viene de un estudio legal en Panamá Hay muchos mecanismos utilizados en otras jurisdicciones que quizás haya que cuestionar en su mecanismo también, no solamente el mecanismo de Panamá. Hay varias jurisdicciones donde probablemente se utilizaron – no probablemente – donde se utilizaron sociedades donde los controles para identificar al beneficiario y identificar al uso de las sociedades no era el adecuado.

Yo quiero decir que, porque conozco perfectamente el funcionamiento de una sociedad en Panamá, abrir una sociedad no es como llegar a un lugar y simplemente buscar el internet y establecer una sociedad. Hay unos controles muy rigurosos para abrir una sociedad. El que va a abrir una sociedad tiene que cumplir con entregarlo al estudio legal cierta información para identificar al beneficiario de la sociedad, el beneficiario final, incluso antes de que ésto sucedía a Panamá. Estábamos ya modificando su ley para identificación de su cliente y no se puede abrir una sociedad sin que el abogado tenga en su poder quien es el beneficiario final de la sociedad.

Si hay un banco, si hay un intermediario que pruebe una información no adecuada, se hace un documento como una declaración donde el abogado, el intermediario dice proporcionar la información adecuada. Igual con los bancos. Yo les invito a venir a Panamá y a tratar de abrir una cuenta bancaria, es casi imposible abrir una cuenta bancaria en Panamá por toda la información que te piden, por los controles que insisten.

Entonces, Panamá ya tenía suficientes controles como para decir que Panamá es el lugar donde se genera toda la información, toda la evasión fiscal.
Así que esto quiero dejarle claro, y también dejar claro que Panamá está haciendo todos los esfuerzos necesarios para limpiar esa imagen que tiene. Por eso estamos aquí, por eso venimos a Alemania, por eso hemos venido a la OCDE: para que, de una forma, nos ayuden en ese camino, a cumplir con lo que nos han pedido. A pesar de que ya lo habíamos hecho nuevamente. Y yendo a la pregunta específica a la carta. Esa carta tampoco es falsa porque ya la OCDE nos ha reconocido los avances que ha hecho Panamá en materia, ha reconocido el compromiso que ha tenido Panamá.

Lo que sucede es que Panamá tiene un sistema fiscal, una plataforma de servicios que ha funcionado por muchos años. No solo sociedades, tiene los bancos, tiene el Canal de Panamá, tiene los puertos, tiene la colectividad aérea. Es un centro logístico. Y Panamá no podía dar pasos inadecuados para que su sistema sufriera algún cambio, sin antes consultarlos, sin antes ver las consecuencias de ese cambio. Lo que nosotros hicimos fue adaptar el estándar automático, el intercambio de información automático al 2018. Eso fue lo que el presidente dijo en las Naciones Unidas el año pasado.

Sin embargo no estábamos adoptando el estándar de la OCDE. Pero eso no significa que no estábamos comprometidos con el intercambio de información fiscal. Ya lo habíamos dicho que íbamos a hacerlo. Teníamos una red de tratados robusta que quizás somos el país de Latinoamérica con más tratados firmados en materia de intercambio de información. Solo que no estábamos en el estándar pero sí estábamos dispuestos a dar la información que tenía que darse.

Porque al 2018? Porque en el 2018 es donde está el compromiso con la OCDE.

La implementación del (…) también reformas legales domésticas que requieren tiempo y que Panamá está trabajando en conjunto con la OCDE con la finalidad de estar listos en el *timeline* que se está establecido, que es 2017, 2018. Nosotros hemos dicho que en el 2018 vamos a estar empezando los intercambios de información. Es como todos los países se han comprometido a hacerlo.

Con relación al papel del abogado Fonseca en todo este tema. El abogado Fonseca no tenía absolutamente nada que ver con cómo se estaba manejando el tema de los compromisos de Panamá. Panamá crea una comisión que tiene componente público – me refiero al gobierno – y componente privado. Esa comisión especial, que está liderada por la vicepresidenta, es la que estaba habiendo el tema del compromiso que

Panamá iba a adquirir. En esa comisión está un banquero, está un abogado, están miembros de la comisión de valores, están miembros de la Superintendencia, de seguros. Había una serie de miembros tanto del sector público que del sector privado que recomiendan a Panamá los pasos a seguir, porque Panamá tiene nuevamente una plataforma de servicios que hay que cuidar.

Panamá no es un país productor, Panamá no es un país industrializado, Panamá es un país que exporta servicios. Entonces, cada paso que Panamá da tiene que ser muy bien analizado antes de tomar una decisión.

El tema de la OCDE, creo que ya lo respondí. Nuevamente lo reitero. El documento no era que nosotros no estábamos comprometidos al intercambio de información. Nuevamente, nosotros habíamos dicho: estamos comprometidos con intercambio de información automática al 2018 de manera bilateral. Pero no lo habíamos comprometido con el estándar de la OCDE. Ahora Panamá está comprometido, Panamá ya fue y formalizó su compromiso con el estándar de la OCDE y estamos analizando otras formas de comprometernos que están en la mesa.

Yo quiero reiterar aquí que Panamá tiene ese compromiso con todos los países que con los que tiene acuerdos y, en relación a los acuerdos, yo no podría decir en detalles ahora mismo "aquí hemos acordado con Bélgica", porque no hemos negociado todavía nada. Lo que hicimos hoy fue comprometernos en negociar un acuerdo de intercambio de información automática y lo hemos reiterado al ministro de las Finanzas que nuestra intención es firmarlo lo antes posible, pero eso va depender de los equipos negociadores y eso es más acordado con el equipo negociador de Bélgica.

Para nosotros, créanme, mientras más rápido tenemos los acuerdos, más fácil es para nosotros porque así se reconoce que Panamá está avanzando en esta materia. No es nuestra intención de (…) ninguna firma, ningún acuerdo. Por lo cual – se lo reiteramos igual a Alemania – mientras más rápido tenemos el acuerdo firmado, mejor para nosotros en la calificación en los foros, y en multilaterales, especialmente en el foro global de la OCDE, que viene una revisión pronto.

El tema de los BEPS. Panamá está analizando que impacto tiene ésto en el régimen local. Estamos trabajando activamente en conjunto con los (…) internacionales y de hecho Panamá fue invitada y participamos en la primera reunión del marco inclusivo que se realizó en Kioto. Así Panamá está analizando esa posibilidad pero, también, como le dije al principio, eso requiere un análisis serio dentro de nosotros. Dentro del país hay que cambiar legislaciones, tanto en ese marco como el marco de intercambio de información, y siempre protegiendo la competitividad del sistema y de la plataforma de servicios panameña que es lo que más le genera riquezas a Panamá. Por cumplir con lo compromiso.

Nosotros entendemos la necesidad de ampliar los mecanismos de cooperación, por lo cual Panamá se encuentra analizando detalladamente la entrada de la comisión multilateral de asistencia mutua, que es el próximo paso a seguir. Ahora mismo estamos comprometidos con el estándar bilateralmente, pero no hemos cerrado la puerta y el presidente lo ha dicho así, no hemos cerrado la puerta a entrar al convenio multilateral que nos incluiría, creo que fue la pregunta del diputado, nos comprometería con los 29 países que han firmado la convención.

Sin embargo, nosotros seguimos la negociación de acuerdos bilaterales, como les dije al principio. Tenemos una serie de acuerdos ya firmados. Acabamos de mandar y enviar unas notas a 18 países adicionales. Diez de ellos son de la Unión europea. Es decir: Panamá continua el esfuerzo de tener acuerdos bilaterales con la mayoría de los países que así lo requieran.

En cuanto al tema de la retroactividad – fue una pregunta de varios. Quiero dejar claro que los estándares internacionales no prevén en el tema del cero retroactivo. Sin embargo, para casos criminales, nosotros sigamos la información de manera retroactiva, así que si eso fuera el caso, Panamá está en disposición de entregar información en casos criminales y de evasión fiscal. En Panamá hay dos instancias donde se puede entregar la información: está la parte fiscal que lo da el ministerio de Economía y de Finanzas, está la parte criminal que es a través de la parte legal.

Pero, reitero nuevamente, Panamá sí se ha comprometido. El presidente incluso lo ha dicho que Panamá va a cooperar en los casos en que es necesario cooperar, siempre que esto requerimiento venga por los mecanismos adecuados. Unos de esos mecanismos es el ministerio de Finanzas en casos de delitos fiscales, y el otro caso es por la vía legal en casos de delitos criminales. Para eso necesitamos firmar

acuerdos, esos acuerdos, lo que permiten es precisamente darles información. Entonces por eso, en el ejemplo más claro con Bélgica, acabamos de acordar el proceso de negociar un acuerdo.

Había una pregunta del acuerdo que nosotros teníamos negociado con Bélgica de doble tributación. Quiero dejar claro que este acuerdo no está firmado todavía. Se había aguantado la negociación porque había una clausula en la cual habían ciertas discrepancias. Hoy, se lo reiteramos hacia el ministro. Sin embargo acordamos entre ambos de que íbamos a negociar un nuevo tratado que es el tratado de intercambio de información automática que es el que ustedes han conocido ya y han podido leer las noticias. Este acuerdo tendrá como finalidad hacer el intercambio mucho más rápido, así que es conveniente tenerlo lo antes posible y para nosotros también es importante tenerlo lo antes posible porque nos facilita muchas cosas al nivel de foros.

En cuanto a las regulaciones de las sociedades, las nuevas regulaciones de *know your client* o de 'conozca a su cliente' prevén que esas personas que pertenecen a servicios y gente residente, incluso los bancos, tienen por ley en todas circunstancias conocer al beneficiario final. Se quedaron obligaciones para supervisar la partición de esos servicios que no existían anteriormente y esto fue parte de las recomendaciones del GAFI para poder salir de la lista gris. Es decir, Panamá ha tomado medidas para hacer cambios de legislaciones para poder tener la información de manera obligatoria.

Recuerden – hay que hacer un poco de historia – que la información que salió en los Papers es de 40 años. Antes no existía la regulación (XX).

Entonces, nosotros hemos ido cambiando las regulaciones de manera que podamos tener la información precisa y al día de las personas que o abren una cuenta bancaria o solicitan una sociedad anónima. Incluso, Panamá tomó la decisión de incluir otros comercios que no tienen nada que ver con por ejemplo el alquiler de carros. Hay varias otras entidades que no estaban dentro del marco de conozca a su cliente – creo que son 33 otros negocios o comercios que no estaban incluidos – y Panamá les incluyó en su marco legal para que la información del beneficiario final esté a la mano. Incluso, se creó una entidad para regular estos sujetos, los que llamamos sujetos no regulados, lo cual demuestra el compromiso que Panamá está tomando en esta materia.

Creo que he podido de alguna una forma responder la mayoría de las preguntas.

El negocio de sociedad no es un negocio solamente para evadir impuestos, eso quiero dejarlo claro. Vengo de una firma donde también se dedica a esas sociedades. Esas sociedades no son solamente para evasión fiscal, hay muchos otros usos. Tachar el mecanismo de hacer una sociedad de delincuencia es irresponsable porque existe también para tener propiedades privadas, para protección patrimonial.

Tengan en cuenta que en Panamá, en Latinoamérica, hay un problema de seguridad, que no solamente es un tema de evasión fiscal, hay otras temas que hay que tomar en cuenta. En los usos sociales es muy amplio, como para decir que solamente somos utilizados para la evasión fiscal.

Entonces creo que ahí cierro mi período de repuestas.

Le doy la palabra a la viceministra Varela de Chinchilla para que ella, si se me escapó alguna repuesta, pueda entonces ella aclararla.

Muchas gracias, presidente.

Eyda Varela de Chinchilla: Bueno, muchas gracias.

Voy a tratar de complementar para no repetir ya la mayoría de las aclaraciones del viceministro.

Nuevamente, con relación al compromiso del CRS, palabra del presidente, de intercambio automático de información, en octubre del 2015, fue, digamos, ese *statement* que se dió. Sin embargo, para ese entonces estamos analizando Common Reporting Standard, porque nosotros como país nos comprometemos cuando realmente hemos hecho un análisis, entendido y que sabemos que vamos cumplir con el compromiso, porque no es comprometerse por comprometerse.

Con relación al Common Reporting Standard, analicé el percibido que estamos haciendo en aquel entonces que nos preocupaba era la parte del *security*, o sea de la confidencialidad de la información en este sistema de Common Reporting Standard, lo cual es una plataforma tecnológica en la cual se incluye la información de todos los países.

Sin embargo, después del análisis que se realizó por parte del gobierno de Panamá y con la ayuda también de la OCDE, de que este sistema va a tener garantía de *security* o de que la confidencialidad de la información se va a mantener. Y los países que no cumplan con ésto no van a ser añadidos. Es uno de los puntos importantes por los cuales nosotros tomamos la determinación finalmente.

Igualmente hemos estado trabajando en alternativas de sistema en estos momentos para comprar, para poder entonces iniciar intercambio automático con los Estados Unidos inicialmente, que ya tenemos un acuerdo firmado con el compromiso de FATCA. Y en esta alternativa que estamos analizando en este momento, estamos analizando que precisamente este sistema también pueda cumplir con lo Common Reporting Standard hacia futuro cercano que es el año 2018.

Con relación también con los criterios de BEPS, volviendo a enfatizar, nosotros fuimos a la primera reunión de marco inclusivo en Kioto el 29 y 30 de junio. Fuimos invitados y igualmente en esta etapa de vez estamos analizando. Igualmente fuimos esta semana al Forum on Harmful Tax Practices, que está teniendo lugar o acaba de pasar en Francia. Y entendemos que los criterios están en construcción o sea que realmente es un trabajo que se está trabajando (…) la redundancia en este momento y no está totalmente definido cuáles son esos criterios de prácticas *harmful.*

Con relación a la información, que si la posterioridad de Panamá está dispuesta en cooperar con la autoridades belgas, reitero nuestro compromiso que no solamente es compromiso sino que con las leyes que fueron aprobadas en abril del 2015, ese compromiso de intercambio de información o de cooperación en materia penal es un hecho. Entendemos que el ministerio público, porque hay separación de poderes y el ministerio público es el órgano judicial que en esto caso y en estas solicitudes de información, así que si el gobierno de Bélgica tiene algún caso digamos penal, el ministerio público tiene la obligación de su (…) de apoyar en ese caso, siempre y cuando cumpla con nuestra legislación local el delito penal que está en el caso.

Igualmente, con relación a la parte de que se manifestó del señor Fonseca, el señor Fonseca renunció para atender a estos, los *issues* internacionales que está teniendo su firma del gobierno. Y el señor Fonseca está tratado de la misma manera que cualquier otro individuo o cualquiera otra empresa en este caso. Panamá respeta la presunción de inocencia, pero en este momento se está haciendo la investigación que inició una semana después del anuncio o de la divulgación de los mal llamados Papeles de Panamá.

Se está haciendo la investigación respetando, digamos, el debido proceso. Pero esta investigación está llegando al fondo de las actividades legales, y estas investigaciones están siendo realizadas en el ámbito penal por el ministerio público que es, nuevamente, el órgano judicial.

Igualmente, se estuvieron llevando a cabo investigaciones del sistema de la Superintendencia de Bancos de Panamá y también de la intendencia de sujetos no financieros, que es la intendencia creada en abril del 2015 para velar que industrias vulnerables abuso como este caso, como esta industria. También están incluidas 15 otras industrias. Deben cumplir con el conocimiento de su cliente y, en este momento, la investigación, digamos, o la auditoría que realizó la intendencia de los sujetos no financieros.

Finalizó, eso está adjunto al ministerio de Finanzas, la junta directiva, la cual yo presido. Se está reuniendo al principio del mes de agosto para escuchar en la determinación de lo encontrado y dependiendo de lo que la intendencia haya encontrado, tomará las decisiones de sanciones en el caso de que estamos hablando.

Con relación al tema de los abogados. Se dice que se dedican las ventas de la sociedades a gente rica. Bueno, volvemos a reiterar que en las sociedades anónimas no es de por sí un delito y es una práctica que tienen muchos países de hecho. Reiteramos que, en el caso específico, 20 % de estas sociedades fueron inscritas en sociedades anónimas panameñas, por donde hay un 80 % que demuestra que es un tema mundial y de muchos otras jurisdicciones. En este sentido, hemos hecho muchos avances.

Se creó un comité de alto nivel presidido por la canciller. Ese comité de alto nivel, en este momento, está haciendo revisiones de que más se requiere para seguir fortaleciendo esta área. Pero tenemos que tomar en cuenta que esta información divulgada no fue un tema Panamá, como lo hemos dicho, sino un tema mundial. Y, segundo, fueron 40 años de información. Así que

eso es muy importante de tomarlo en cuenta porque en todos los países, incluyéndonos, hemos estado a través del tiempo fortaleciéndonos, nosotros específicamente los últimos dos años de manera muy importante. Entonces, la información publicada es una información que la mayoría es más allá de los últimos dos años.

Con relación a la pregunta que si aceptaríamos el derecho de intercambio de información automática. Este tema ya creo que lo hemos conversado dentro del Common Reporting Standard. El acuerdo que estamos iniciando, que se planea iniciar con Bélgica es de acuerdo al estándar de la OCDE que es intercambio automático de información o sea que la respuesta es que una vez se tenga finalizado este acuerdo, va a ser de los mismos parámetros de la OCDE. Los cuales parámetros no solamente se establece la obligatoriedad automática, sino también que, específicamente, se intercambian.

Bueno, esto es básicamente lo que tenía que adicionar para añadir.

Yo quería también, con relación al tema del conocimiento del cliente, que no solamente es un obligación en estos momentos, desde hace dos años, de una manera más fuerte como un regulador y con un régimen sancionatorio implementado para las profesiones que se dedican a hacer a estas sociedades cuando se aprietan para una actividad ilícita, tienen caminada todo el régimen, pero también, de parte de la Superintendencia…

Me gustaría pasarle la palabra a la representante de la Superintendencia de Bancos de Panamá para que ustedes puedan comprender un poquito mejor, porque es importante.

Un tema es la creación de la sociedad – que lo hemos hablado esta mañana – otra cosa es donde está el dinero depositado de este caso específico que demuestra que el régimen nuestro es un régimen sólido, debido que el dinero no está depositado en Panamá, y no es por casualidad que nos está depositado en Panamá sino porque nosotros, en Panamá, tenemos un régimen de conocimiento al cliente muy sólido y implementado desde hace muchos años.

Así que me gustaría pasarle la palabra a la Superintendencia de Bancos de Panamá para que pueda, en los minutos que nos quedan, explicar un poco en qué consiste esta supervisión.

Le **président**: Madame la vice-ministre, je vais peut-être vous demander de présenter la personne, ses nom et prénom, mais aussi sa fonction précise.

Merci.

Eyda Varela de Chinchilla: Kathy de Guardia es directora de Asuntos y Proyectos internacionales de la Superintendencia de Bancos de Panamá.

Le **président**: C'est donc la responsable de l'autorité de surveillance du secteur financier panaméen? (*Assentiment*)

Kathy de Guardia: Para repetir lo que está diciendo la viceministra, en el caso del sector bancario, la Superintendencia de Bancos de Panamá, anteriormente a la ley 23 que trata sobre todo el tema de Anti Money Laundering y combate al terrorismo, inició una serie de regulaciones para fortalecer aún más nuestro régimen regulatorio.

Entre ellas, está el tema de *bearer shares* o acciones al portador, donde esta regulación especificaba, en su momento de entrada en vigor el año pasado, que si una sociedad tenía acciones al portador, automáticamente tenía que inmovilizarlas o cambiarlas a que fuesen nominativas. ¿Qué significa esto? Nosotros entonces podríamos estar seguros quien era el beneficiario final. Es decir que un banco en Panamá solamente puede tener acciones donde hay un *disclosure* de quien es su beneficiario final, de quien es el dueño de las acciones.

Y ésto, la mayoría de que hizo la Superintendencia, es que antes de la ley que pasó en el 2015, lo que tenían que hacer las sociedades era inmovilizar las acciones. Es decir que la Superintendencia de Bancos de Panamá era la que tenía que autorizar los custodios de estas acciones. Nosotros teníamos una lista de quien podían ser. Además si las personas no recuperaban sus acciones, no le daban información los bancos, automáticamente podían cancelar a ese cliente y esa persona o esa sociedad no podía entonces entrar o estar dentro del centro financiero de Panamá porque sencillamente no podía registrarse como una sociedad o como un vehículo para poder tener cuentas in nuestro sistema. Entonces, esto fue mucho antes de que pasara la ley de acciones al portador.

Ahora mismo todas las acciones que están dentro de nuestro sistema financiero, todos los accionistas son conocidos. No pueden tener ya

más accionarios al portador. Están movilizados y nosotros... Lo justo es que debían ser bancos registrados dentro de la Superintendencia de Bancos de Panamá tienen que ser conocidos.

Esto yo creo que fue un gran labor y quisiera arreglar, ya para finalizar que hasta antes de que la Superintendencia de Bancos de Panamá tomara esta regulación, la pusieron en vigor, los bancos de Panamá eran bastante rígidos con este tema del acción al portador. Habían algunos bancos, también los principales 4 o 5 que siempre sencillamente no aceptaban sociedades con acciones al portador. Así que si ustedes querían abrir una cuenta donde tuviera acciones al portador, lo más probable es que la mayoría de los bancos no se los aceptaran a menos que usted hiciera un *disclosure* de quien eran la personas que tenían las acciones.

Le **président**: Merci, madame de Guardia.

Je pense que nous arrivons au terme des réponses de la délégation panaméenne. J'ai donc cru comprendre que vous aviez d'autres engagements à midi.

Je tiens donc à vous remercier, et à m'excuser auprès de mes collègues, mais il n'y aura donc pas de réplique comme à l'accoutumée.

J'imagine que vous n'avez eu de réponses à toutes vos questions. Je suis bien évidemment, comme président de votre commission, à votre disposition pour transmettre des questions complémentaires, via M. l'ambassadeur. J'imagine qu'elles pourront trouver leurs réponses.

En conclusion je voudrais simplement vous dire qu'il y a beaucoup d'engagements de la part du Panama. Nous espérons évidemment que tous ces engagements seront concrétisés le plus rapidement possible. Enfin, je veux vous dire que, comme il est de tradition, j'aurai l'honneur et le plaisir de vous remettre un petit cadeau, un petit ballottin de chocolats belges, qui représentent une part non négligeable du PIB belge. Vous devez le savoir, très certainement.

Merci à vous tous très chers collègues, et merci encore, Excellence, madame et monsieur le vice-ministre. Merci beaucoup.

La réunion publique de commission est levée à 12.01 heures.
De openbare commissievergadering wordt gesloten om 12.01 uur.

BIJZONDERE COMMISSIE FRAUDE PANAMA PAPERS

van

DINSDAG 20 SEPTEMBER 2016

Voormiddag

_____

COMMISSION SPÉCIALE FRAUDE PANAMA PAPERS

du

MARDI 20 SEPTEMBRE 2016

Matin

_____

La réunion publique de commission est ouverte à 10.02 heures et présidée par M. Ahmed Laaouej.
De openbare commissievergadering wordt geopend om 10.02 uur en voorgezeten door de heer Ahmed Laaouej.

Hoorzitting met
- de heer Christian Denoyelle, voorzitter van de Hoge Raad voor de Justitie (HRJ);
- mevrouw Annick Baudri, lid van de HRJ;
- mevrouw Caroline Vandresse, auditeur bij de HRJ.
Audition de
- M. Christian Denoyelle, président du Conseil Supérieur de la Justice (CSJ);
- Mme Annick Baudri, membre du CSJ;
- Mme Caroline Vandresse, auditrice au CSJ.

Le **président**: Chers collègues, bonjour et, à tous, bienvenue en commission spéciale Panama Papers pour le redémarrage de nos travaux. Nous aurons l'occasion de détailler tout à l'heure, en Bureau, le planning pour les semaines à venir. Mais à l'ordre du jour ce matin, nous avons le Conseil supérieur de la Justice qui, comme vous le savez, a rendu un rapport qui se penche sur l'état de la justice en matière de lutte contre la criminalité financière, et qui est d 'ailleurs très intéressant. Il formule déjà un certain nombre de recommandations.

Nous vous l'avons fait parvenir, mais nous aurons l'occasion d'entendre les représentants du Conseil supérieur de la Justice pour nous expliquer davantage l'état de la situation, nous donner leur analyse, leur point de vue, et peut-être répondre à cette question qui, au fond, anime nos travaux depuis le début de la commission spéciale: sommes-nous suffisamment armés, en Belgique, que ce soit dans les services administratifs, que ce soit dans l'appareil judiciaire, dans les autres services de l'État, pour lutter contre la criminalité financière, la grande fraude fiscale en particulier, et plus particulièrement encore, pour lutter contre la problématique des paradis fiscaux?

Nous accueillons M. Christian Denoyelle, président du Conseil supérieur de la Justice, Mme Annick Baudri, qui est membre du Conseil supérieur, et Mme Caroline Vandresse, qui est auditrice. Vous êtes venus en voisins, puisque vos bureaux sont situés rue de la Croix de Fer. Je vous remercie, cela étant, pour votre disponibilité. Je vous cède immédiatement la parole pour un exposé dont je pense qu'il sera appuyé par une présentation Power Point. C'est bien cela? Je vais donc me déplacer et demander au service technique d'abaisser, s'il veut bien, le panneau. Voilà, vous avez la parole.

Christian Denoyelle : Mijnheer de voorzitter, geachte leden van de commissie, ik denk dat ik moet bescheiden zijn. Ik ben nog maar tien dagen voorzitter van de Hoge Raad voor de Justitie. Ik heb totaal geen bijdrage geleverd aan de totstandkoming van het rapport.

Ik heb het wel helemaal doorgenomen maar ik ben zo vrij geweest om de specialisten van op het terrrein mee te nemen. Dat is mevrouw Annick Baudri die ook rechter is in de Franstalige rechtbank te Brussel en zij behandelt ook financiële dossiers. Zij heeft met andere woorden terreinkennis en zij maakte in het vorige mandaat deel uit van de advies- en onderzoekscommissie die het onderzoek heeft gevoerd.

Aan de andere kant zit mevrouw Caroline Vandresse. Zij was eigenlijk de penhouder en de echte onderzoekster achter de schermen van heel het onderzoek.

Als u nog heel veel vragen heeft, die u gerust mag stellen, dan zal ik graag naar hen doorverwijzen.

Ik zal zelf een heel kort overzicht geven van de bevindingen van het rapport.

Ik moet misschien nog even vertellen dat de Hoge Raad voor de Justitie – het merendeel onder u zal

dit grondwettelijk orgaan wel kennen – zich situeert tussen de drie staatsmachten in. We zijn geen rechterlijke macht, we zijn geen uitvoerende macht en ook geen wetgevende macht want dat bent u. Wij bewegen ons een beetje overal tussenin. Dit geeft ons een mooi helikopterzicht en ook een heel onafhankelijke positie om de rechterlijke macht of de andere machten te bekritiseren.

Er is een rapport opgesteld. Ik zal misschien onmiddellijk beginnen met de conclusies zijnde er is goed nieuws en er is slecht nieuws, zoals altijd met alles. Wat is het goede nieuws. Er is heel veel ophef geweest over het verleden en over lang aanslepende zaken. Er werd dan wel eens met de vinger gewezen naar de magistratuur. Ik denk dat we kunnen concluderen dat er in de loop der jaren wel een *mindshift* is geweest. Er is veel meer aandacht voor de problematiek. Ik denk dat het merendeel binnen de magistratuur beseft dat er iets moet veranderen en dat lang aanslepende onderzoeken niet zouden mogen. Daar zijn ook stappen in ondernomen.

Wat is er minder goed? Zoals altijd, er is nog veel werk aan de winkel. Een aantal dingen verandert men niet zomaar. Wat is de voornaamste conclusie in de hele strafrechtketen, beginnend bij de recherche, de politie. Vanaf het begin is er eigenlijk een capaciteitstekort. Iedereen zal zeggen dat er te weinig mensen en middelen zijn. Wij specificeren het nog: een capaciteitstekort aan gespecialiseerde mensen die zich exclusief met fraudeonderzoeken kunnen bezighouden.

Uiteindelijk is er wel een aantal specialisten op het terrein werkzaam, maar zij moeten dan bij voorrang fraudeonderzoeken doen. De praktijk leert echter dat zij ook nog zoveel ander werk hebben en dat het dan wel eens durft ondergesneeuwd te geraken. Dat is een probleem.

Wat is nog een heel belangrijke conclusie? Justitie — en dat is een oud zeer — ontbeert eigenlijk een performant informaticasysteem, dat ook een performant opvolgingssysteem mogelijk kan maken. Dat is nog altijd niet aan de orde op dit ogenblik. Er is wel een aantal initiatieven, maar er is bij wijze van spreken geen systeem waarmee door een knopje in te drukken een rappel te voorschijn komt.

Hoe is het onderzoek gegaan? Er zijn een macro-onderzoek gedaan en een microanalyse gebeurd. Hoe is het macro-onderzoek gegaan? Wij hebben eigenlijk naar een aantal rapporten gekeken, naar hoorzittingen van commissies van het Parlement. Er zijn in het verleden nog al onderzoeken van het Parlement naar dergelijke ophefmakende dossiers geweest, dus daar heeft de Hoge Raad kennis van genomen, maar ook van verslagen van externe organisaties.

Wat gebeurt er immers meestal in dergelijke commissies? Daar worden ook magistraten gehoord, die hun licht laten schijnen en wij wilden ook wel een iets objectiever beeld van het geheel geven. Wij hebben dus ook kennisgenomen van rapporten van de Cel voor Financiële Informatieverwerking, het Rekenhof, de Financial Action Task Force en verslagen van de OESO. Op die manier kregen wij eigenlijk een overzicht van de zwakke punten in het beheer van fraudedossiers, of toch minstens van die punten die het vaakst werden aangehaald en problemen die werden gesignaleerd door al die verschillende instanties. Zo konden wij bij wijze van spreken elke keer afpunten wat waar werd gezegd.

Wat kwam daaruit? Het zal u niet verbazen, wij zullen enkele keren op dezelfde nagel kloppen. Wat werd er vaak geciteerd? Personeelstekorten, ontbrekende informaticatools, ontbrekende statistische instrumenten, opleidingen, de interne organisatie en zelfs legale vertragingsmanoeuvres werden gesignaleerd als oorzaak van aanslepende dossiers.

Er is ook een microanalyse gebeurd. Drie dossiers werden uitgekozen, toevallig in Brussel. Dat heeft op zich niets met Brussel te maken, maar Brussel is nu eenmaal een grootstad, waar ook veel internationale instanties, organisaties en bedrijven zijn gevestigd. Dat verklaart waarom daar veel meer dossiers van die aard behandeld worden, waardoor er dus ook meer kan misgaan.

Wij hebben bewust de dossiers gekozen waarin zowat alles is misgegaan wat er kon misgaan in een dossier, tenminste vanuit het oogpunt van fraudebestrijding. Andere partijen zullen daar misschien anders naar kijken. Het gaat over onderzoeken die soms 10 jaar of meer hebben geduurd, om uiteindelijk te verzanden in een vonnis waarin de rechter iemand schuldig verklaarde, zonder dat er een verdere sanctie volgde, of te verjaren.

Uiteindelijk is de conclusie dat alle gebreken die op microniveau werden vastgesteld ook terugkomen op macroniveau. Ik zal het bij die grote lijnen laten en geef graag het woord aan Annick Baudri, die onmiddellijk met de aanbevelingen zal beginnen. Als wij nog tijd over

hebben, kunnen wij meer in detail ingaan op het verloop van het onderzoek.

Annick Baudri : Monsieur le président, c'est en qualité de témoin privilégié que j'assisterai mes collègues du Conseil supérieur de la Justice. En effet, comme on vous l'a dit, je suis également juge en droit pénal et financier auprès du tribunal de première instance de Bruxelles et j'étais membre de la commission d'avis et d'enquête qui s'est occupée d'établir ce rapport.

Mon collègue, Christian Denoyelle, vous a déjà exposé les grandes lignes des recommandations. Je peux évidemment aller plus en détail. Il vous appartient d'en déterminer la limite. C'est peut-être par le biais des questions que vous pourrez approfondir certains points.

Cela dit, en parlant de l'évaluation des besoins en personnel, il faut se rendre compte qu'il y a dans la chaîne pénale financière de multiples intervenants. Ce dont nous nous sommes aperçus à Bruxelles, c'est que dans un premier temps, nous avons augmenté la capacité au niveau du parquet en adjoignant quatre personnes qui ont tracé des réquisitions dans différents dossiers. Cela a créé un engorgement au niveau du tribunal. Dès lors, on a renforcé le tribunal et, à présent, on assiste à un engorgement au niveau de la cour d'appel et la situation actuelle de la cour d'appel de Bruxelles est devenue problématique, mais au moment des questions, nous pourrons vous apporter quelques éclaircissements.

En ce qui concerne les applications informatiques performantes qu'il faudrait certainement adjoindre à ce genre de traitement de dossiers, elles sont de deux ordres. Tout d'abord, pour pouvoir gérer efficacement une enquête financière, à savoir gérer non seulement au niveau de l'enquête mais également au niveau du tribunal en gérant les remises, en gérant les problèmes de citation, d'interprètes, etc. mais également au niveau du traitement en lui-même du dossier, il est clair qu'en tant que juge du fond, si j'ai un dossier numérisé, il est d'autant plus facile et d'autant plus rapide à traiter. Pourquoi? Parce que vous pouvez faire des recherches par mot-clé. Vous pouvez directement retrouver sur 80 cartons l'audition nécessaire pour justifier une décision et vous pouvez faire des copier/coller pour …

Le **président**: Excusez-moi, madame Baudri, pour les interprètes …

Annick Baudri : Je parle trop vite!

Le **président**: Voilà! Si je peux me permettre! Merci à vous!

Annick Baudri : Donc, je disais l'importance de numériser les dossiers. Et l'on constate que si un dossier est mis à l'instruction - vous savez qu'il y a deux sortes d'enquête - soit le parquet nomme un juge d'instruction, où il y a constitution de partie civile, soit c'est le parquet qui fait une information et il mène l'enquête de A à Z.

Ce sont vraiment deux traitements totalement différents, à savoir que s'il y a une instruction, le dossier va être numérisé (en tout cas à Bruxelles), alors que s'il y a information, le dossier n'est pas numérisé, et il peut comporter autant de cartons qu'une instruction. Le traitement est vraiment totalement différencié, mais il est vraiment important, au jour d'aujourd'hui, de pouvoir avoir des armes, des outils – je ne vais pas dire aussi performants que ce que la Défense va pouvoir nous opposer, mais quand même d'être à même d'avoir les outils les meilleurs possibles.

Par rapport aux outils et aux armes qu'a la défense, je parle évidemment en matière de formation. L'institut de formation judiciaire va vous offrir des bases de formation, par exemple en matière de comptabilité, de savoir ce qui va être inscrit à l'actif ou au passif, mais il est clair que ce n'est pas cela qu'il nous faut en tant que juge financier, là où les personnes … Ce sont des montages qui parfois prennent deux à trois jours à décortiquer pour comprendre ce qu'on a voulu faire. Et souvent, il suffit de tirer un fil et tout se détricote. Mais il faut prendre le temps. Nous n'avons pas ce genre de formation, si ce n'est sur le tas, par nous-mêmes.

Des dossiers durent beaucoup trop longtemps, que ce soit au stade de l'enquête, au stade du traitement. Et au stade de l'appel, c'est encore nettement pire. Au stade de l'enquête, il y a des efforts qui ont été fournis de raccourcir les temps d'instruction, mais je voudrais directement attirer votre attention sur la dernière ligne de ce *slide*, à savoir qu'il y a un gros problème en matière de commission rogatoire internationale. Et cela, c'est un problème administratif. Lorsqu'on fait une enquête à l'étranger, on va mandater, on va requérir une autorité étrangère de faire une enquête sur place, et les résultats de cette enquête, la mise en mouvement mais également les résultats de cette enquête, prennent beaucoup trop de temps.

Quand je disais qu'il y avait des améliorations tant au niveau de l'instruction qu'on essaie de

raccourcir (vous allez recevoir M. Claise cet après-midi) à un an. Il essaie de faire des dossiers en un an de temps. Mais il faut savoir que si on a des commissions rogatoires internationales, cela va rallonger le temps. Et vous avez au niveau du parquet général la volonté de M. Delmulle de demander que des réquisitions soient tracées par le parquet dans un délai de quatre mois. Il y a une volonté d'améliorer le système, mais on est encore un peu contraints par le manque d'effectifs principalement.

Alors, on a aussi relevé le fait qu'il n'y avait pas réellement de coordination entre les différents services. Vous allez avoir au niveau du traitement à l'audience … vous avez un manque de gestion de l'audience, en ce sens que vous avez non seulement un juge mais aussi un parquet qui doit citer à temps, convoquer les interprètes, … Alors, là, on peut remercier véritablement le parlement de l'avancée qu'offre "pot-pourri II", puisqu'on ne doit faire une citation qu'une seule fois. C'est quelque chose qui nous a fort aidés puisque vous devez bien vous rendre compte que, dans un dossier, on cite une première fois et, si la personne n'est pas là, et qu'on doit remettre pour une raison ou pour une autre, on ne doit plus reciter. S'il y a quelque chose qui nous ennuie très, très fort, ce sont les délais de citation. C'est resté inchangé. Vous devez bien vous dire qu'en matière financière, les personnes sont souvent situées dans des États hors Europe, aux États-Unis, au Japon, à Dubaï, en Israël. Cela nécessite donc à chaque fois un délai de citation de trois mois, ce qui est quand même extrêmement important. Ceci pour parler de la gestion des audiences.

Il y a également, si je reviens au niveau de l'enquête et de l'instruction pénale, la chambre des mises en accusation – c'est une juridiction d'instruction qui se trouve au-dessus de la Chambre du conseil au niveau de la cour d'appel –qui va, peut et doit même, contrôler le bon exercice des instructions. Cela ne vise que les dossiers mis à l'instruction. Cela ne va pas viser les informations. Ceci dit, on constate bien, de nouveau sans doute par une surcharge de travail, que les chambres des mises en accusation ne font pas effectivement ce contrôle qui devrait être beaucoup plus exercé d'office. Il faudrait également que les chambres des mises en accusation puissent dire: "veuillez terminer votre instruction dans tels délais ou veuillez effectuer vos devoirs dans tels délais." Ce n'est pas le cas pour l'instant.

On relevait, dans le rapport d'enquête, l'exemple de la France où, à un moment donné, le juge d'instruction, qui voit en fin d'instruction que le parquet ne va pas tracer ses réquisitions, peut initier le règlement de la procédure. Donc, il y a quand même des pistes de réflexion à différents niveaux où on pourrait améliorer. Il faudrait que la chambre des mises en accusation, lorsqu'elle fait son contrôle, puisse donner un temps coercitif dans lequel les réquisitions doivent être tracées à la fin d'un dossier et, si elles ne sont pas faites, il faudrait que le juge d'instruction puisse initier le règlement de la procédure. Mais cela vaut toujours uniquement dans le cadre de l'instruction. Ce genre de contrôle n'est pas exercé au niveau des informations, donc les enquêtes faites par le parquet uniquement.

Les recommandations n'étaient pas tout à fait uniformes. Au niveau du ministère public, il y a pour l'instant le parquet d'instance financier et en matière de droit pénal social, il y a l'auditorat.

Dans le cadre d'une répression de la criminalité des entreprises, il serait intéressant – en tout cas je suis une franche partisane d'un tel système – de pouvoir rassembler ces deux forces pour n'en faire qu'une. On gagnerait ainsi aussi en effectifs. C'est une hypothèse de travail. Beaucoup de gens vous diront qu'au contraire, il faut rester séparé, qu'ils ne travaillent pas dans la même logique, etc. Moi je pense qu'on pourrait récupérer des effectifs sans difficulté à ce niveau.

Je voudrais aussi attirer votre attention sur ceci. Lorsque je disais que l'instruction et l'information sont deux choses différentes, le gros problème de l'instruction, ce sont les devoirs complémentaires qui sont demandés. Effectivement, une convocation part pour que le dossier passe en chambre du conseil et vous avez dix demandes de devoirs complémentaires. C'est également une piste de réflexion à examiner.

J'explique pour ceux qui sont moins familiarisés avec les procédures: quand vous avez une instruction, vous pouvez faire des demandes de devoirs complémentaires à partir du moment où il y a une inculpation. Cette inculpation prévue par le Code ne se fait pas automatiquement. C'est ce qui fait que des gens qui ne sont pas inculpés avant la chambre du conseil demandent des devoirs complémentaires à la chambre du conseil.

Donc, il faut véritablement que cette inculpation soit tout à fait obligatoire au niveau de l'instruction. Les devoirs partiraient de là. Et je pense qu'il faudrait prévoir que si une demande faite devant le juge d'instruction est refusée, elle peut aller

devant la chambre des mises en accusation mais ne devrait pas revenir devant la chambre du conseil. On assiste ainsi à des demandes successives, devant le juge d'instruction, devant la chambre des mises en accusation puis à nouveau devant la chambre du conseil, voire encore devant le tribunal du fond.

Il faudrait limiter cela à un moment donné, tout en respectant les droits de la défense. Je pense que si les personnes qui ont eu accès au dossier ont été inculpées, elles peuvent dire à un moment donné quels devoirs complémentaires elles souhaitent demander, mais il ne faut pas nécessairement multiplier les occasions de demander, car chaque fois les dossiers sont reportés.

Je m'aperçois que je parle de nouveau très vite et j'ignore si la traduction suit. Je parlais de l'instruction…

Le **président**: Je me permets de vous interrompre, parce que l'on est vraiment au cœur de l'évocation d'un gros problème, celui de l'usage de la loi Franchimont. Sur la limitation des possibilités de demander des devoirs complémentaires d'enquête, avez-vous un dialogue avec l'Ordre des avocats? Ou sentez-vous, du côté des avocats, autrement dit de la défense, des réticences à aller vers une réforme de la loi Franchimont, qui permettrait d'éviter l'abus de la loi Franchimont, qui induit, en matière de criminalité financière, des retards conséquents? Avez-vous un dialogue avec…?

Annick Baudri : À Bruxelles, nous avons organisé les états généraux de la justice avec le barreau. Il faut bien se dire qu'en matière financière, vous avez des avocats tout à fait chevronnés et tout à fait outillés. Pour eux, c'est un moyen de reculer également les délais. Ils ne sont pas franchement favorables à une limitation de leurs droits en la matière. Je suis une partisane du respect des droits de la défense. Donc, il faut véritablement trouver une solution, qui permette à un moment donné de solliciter des devoirs complémentaires, parce que le juge d'instruction peut avoir une vue que je ne qualifierai pas de biaisée, mais qui peut aller dans un sens et on peut lui apporter un autre éclairage. C'est indispensable. Mais, il faut véritablement que ces demandes ne puissent se multiplier.

Un accord, non! Nous ne sommes pas allés vers un accord… On a marqué des accords avec le barreau au niveau de l'organisation des audiences, de la non-multiplication des remises, etc. mais au niveau de l'enquête, il n'y a rien!

Le **président**: Une demande d'ordre technique. Lorsqu'un inculpé demande un devoir complémentaire, quel traitement le juge d'instruction peut-il lui réserver? S'il y répond favorablement, il n'y a pas de difficulté. Mais peut-il ne pas y répondre favorablement? Dans cette hypothèse, quelle est la suite des événements?

Annick Baudri : Si une demande de devoir complémentaire est faite devant le juge d'instruction, - cela suppose inculpation - soit, il dit oui - il va parfois dire oui simplement pour gagner du temps, il ne faut pas se leurrer - soit, il dit non et la personne a un recours devant la chambre des mises en accusation, qui statuera en la matière.

Et une nouvelle demande peut être faite dans les trois mois. Et après, quand le juge d'instruction a terminé son enquête, il va communiquer ce dossier au parquet pour que le parquet trace ses réquisitions. Une fois que les réquisitions sont tracées, le parquet fixe l'affaire devant la chambre du conseil pour que l'affaire soit renvoyée devant le tribunal. Et à ce moment-là, c'est le deuxième stade, on s'aperçoit qu'au moment où les gens sont convoqués devant la chambre du conseil, il y a de nouveau une floppée de nouvelles demandes qui apparaissent.

Mais j'insiste: au niveau technique, cela ne vaut que pour les instructions. Parce qu'on voit se développer beaucoup d'informations, et là, les demandes de devoirs complémentaires se font - c'est encore pire à mon sens - devant le tribunal du fond. Or, le tribunal du fond n'est pas le juge de l'enquête, il est véritablement le juge qui doit juger du fond. Et donc de dire: on va abandonner l'instruction parce que ça prend trop de temps, parce qu'il y a trop de demandes de devoirs complémentaires, ce n'est pas forcément le meilleur des choix dans la mesure où, au niveau de l'information, vous allez avoir ce même genre de demandes, mais postposées au niveau du tribunal.

Le **président**: Je retiens de ce que vous dites que depuis votre observatoire et compte tenu de votre expérience, un certain nombre d'avocats chevronnés en matière de dossiers de criminalité financière, utilisent cette possibilité de demande de devoirs d'enquêtes complémentaires à des fins dont on peut penser qu'elles visent à retarder la procédure.

Annick Baudri : Il est surprenant en tout cas que

ce soit au moment de la convocation, juste la veille de l'audience, qu'une dizaine de demandes arrivent. Ceci dit, je vais vous répondre franchement: pour moi ça appartient également au métier d'avocat. Lorsque je vous disais qu'il y avait des problèmes à la cour d'appel de Bruxelles, il est clair que ce genre de matière, le droit pénal financier, va vers un appel automatique. Les dossiers vont automatiquement en appel.

Mais maintenant que la cour d'appel de Bruxelles n'est pas dans une situation où elle peut traiter facilement ce genre de dossier, parce qu'il y a vraiment de gros problèmes d'effectifs pour l'instant à la cour d'appel de Bruxelles, je dirais que ce serait une faute professionnelle de l'avocat de ne pas aller en appel pour essayer d'avoir la prescription. J'ai été aussi pendant 16 ans avocat d'affaires et je pense que l'avocat d'affaires est payé également pour pouvoir obtenir un acquittement de son client, par la porte ou par la fenêtre, malheureusement.

Je suis désolée si ça vous choque mais je pense que si l'avocat n'utilisait pas toutes les armes que lui réserve la loi, il faillirait à son mandat.

Christian Denoyelle : Misschien moet ik toch nog even specificeren dat de Hoge Raad zelf in het verslag daaromtrent een heel neutrale positie heeft ingenomen. Wij hebben gewoon gekeken naar de manier waarop de zaken zijn verlopen. Of de destijds uitgevoerde bijkomende onderzoeksdaden al dan niet gerechtvaardigd waren, daarover heeft de Hoge Raad geen uitspraak gedaan. Wij hebben simpelweg vastgesteld dat er een zitting gepland was voor de raadkamer en dat die zaak uitgesteld is, omdat er bijkomende onderzoeksdaden gevraagd werden. De Hoge Raad heeft zich totaal niet uitgesproken over de vraag of die bijkomende onderzoeksdaden al dan niet gefundeerd waren. Wij zijn gewoon het hele tijdsverloop nagegaan en wij hebben gezien welke de oorzaken waren van het uitstel en dergelijke.

Annick Baudri : Je répondais en fonction de mon expérience personnelle évidemment…

Christian Denoyelle : Ja, dat wilde ik ook nog verduidelijken. Vanuit de Hoge Raad heeft er immers ook geen overleg plaatsgevonden met de balie om dat op te lossen. Met het rapport hebben wij enkel willen signaleren waar de knelpunten zitten.

Roel Deseyn (CD&V): Ik heb een technische vraag ter zake.

Wanneer een bijkomende onderzoeksdaad wordt gevraagd, die vervolgens wordt geweigerd, ook met de bijkomende termijn van drie maanden, is er dan een soort beroepsprocedure, vooraleer het dossier voor de raadkamer komt?

Indien men met de motivering van de weigering niet akkoord gaat, is er dan in die fase een beroepsprocedure?

Christian Denoyelle : Men vraagt, indien ik het goed begrijp, hoe een en ander verloopt. U corrigeert mij maar, want mijn kennis van financiële zaken is ook al tien jaar geleden ondertussen.

De onderzoeksrechter brengt verslag uit voor de raadkamer. Voor de raadkamer wordt een aantal zaken opgeworpen. De verdediging vraagt op dat moment een aantal onderzoeksdaden, die nog niet zijn gebeurd of in het dossier niet zijn teruggevonden.

In dat geval zijn er twee mogelijkheden. Ofwel beslist de raadkamer over die vraag ofwel wordt de zaak uitgesteld en wordt de kwestie opnieuw in de boot van de onderzoeksrechter geduwd, die een uitspraak zal doen en inderdaad zal beslissen of die onderzoeksdaden al dan niet zullen worden verricht.

De onderzoeksrechter moet zijn beslissing motiveren. Daar kruipt ook wel enige tijd in. Het betreft eigenlijk een rechterlijke beslissing, waartegen de verdediging bij de kamer van inbeschuldigingstelling in hoger beroep kan gaan.

Dat is het systeem dat daarnet is uitgelegd. Telkens geeft dat een bijkomende vertraging.

Het kan echter natuurlijk ook gerechtvaardigd zijn dat die onderzoeksdaden zijn gevraagd. De rechten van verdediging, zeker op het niveau van de onderzoeksrechter, zijn à charge en à décharge. Dergelijke vraag is dus in die zin normaal.

Het resultaat betekent echter wel dat het onderzoek veel langer duurt, zeker indien om een rogatoire commissie naar Abu Dhabi, zoals in een van de dossiers, zou worden gevraagd. Met Abu Dhabi heeft België ook geen akkoord of wederzijdse rechtshulp. Dat betekent dat, indien men een dergelijke rogatoire commissie een onderzoek in het buitenland laat doen, een en ander wel enige tijd kan duren, zeker indien de

rechter en de verdediging van oordeel zijn dat een dergelijke commissie echt wel nodig is, om exact te weten hoe de vork aan de steel zit.

Het resultaat is echter wel dat de zaak veel langer duurt.

Annick Baudri : Le problème est toujours de concilier la rapidité avec la nécessité d'obtenir la preuve de l'infraction. En matière financière, l'argent part vite à l'étranger et, donc, il est nécessaire de recourir à ces commissions rogatoires. Mais, pour gagner du temps, bien souvent, la chambre du conseil ou le juge d'instruction vont accéder, vont dire oui à la demande de devoirs complémentaires pour justement éviter le temps de l'appel et le fait de prolonger encore l'enquête. Je ne sais pas si on a répondu à votre question.

Le **président**: (…)

Annick Baudri : J'en avais quasiment terminé. Ce que le Conseil supérieur a mis en exergue, c'est qu'il fallait véritablement, dans ce genre d'enquête, qu'il y ait des accords entre tous les intervenants. Lorsqu'on parle "d'intervenants", c'est vraiment les intervenants de la phase judiciaire, entre magistrats et moins avec les avocats qui ont un autre rôle très certainement, pour justement contraindre au maximum tous les délais, tout en sauvegardant l'effectivité de la preuve qui doit être rapportée si on veut aboutir à une condamnation. Et, il est véritablement essentiel … Enfin, le groupe de travail a relevé qu'il serait essentiel que le juge d'instruction soit véritablement spécialisé, comme on l'a déjà dit dans les premières recommandations, en matière fiscale et exclusivement mais … C'était la position du Conseil supérieur.

Le **président**: Excusez-moi; était-ce en matière fiscale ou en matière de criminalité financière?

Annick Baudri : Voilà! C'est là où moi, personnellement, je n'ai pas nécessairement la même vision que celle du groupe de travail.

Caroline Vandresse : Dans les dispositions légales actuelles du Code judiciaire, on prévoit que le tribunal, le chef de corps peut désigner un juge d'instruction qui traiterait de manière prioritaire les affaires en matière fiscale. Effectivement. Et la discussion portait effectivement sur le fait qu'il serait peut-être bon de prévoir dans le Code judiciaire qu'un juge d'instruction soit désigné exclusivement, parce que la difficulté actuellement, c'est que le juge d'instruction qui est désigné pour traiter de manière prioritaire un certain nombre de dossiers est également en charge de dossiers, je dirais, "de droit commun". Cela complique quelque peu la gestion de son cabinet. Et, donc, effectivement, la recommandation porte essentiellement sur la disposition de mémoire qui est l'article 151 du Code judiciaire mais, effectivement, il y a aussi l'importance, en plus de ce juge dit d'instruction qui serait exclusivement spécialisé en matière fiscale, d'étendre aussi cela aux matières financières et pas uniquement fiscales.

Annick Baudri : En matière financière et pas uniquement en matière fiscale, je vous exposais ma réserve à titre personnel, ce n'est vraiment pas la position du Conseil supérieur de la Justice. J'ai, personnellement, une toute petite réserve parce que je trouve que cela peut conduire à l'inverse du bien. Prenons l'hypothèse des sociétés de liquidités, les *kasgeldvennootschappen*, où les dossiers qui sont soumis aux tribunaux sont purement fiscaux. Vous avez des préventions purement de fraude fiscale et là, vous avez une armada d'avocats qui vont vous démontrer que c'est le choix de la voie la moins imposée, que tout cela s'explique par A+B=C, alors qu'en étendant cela à des préventions financières, des infractions financières, le dossier serait beaucoup plus fort, et je m'explique. Qu'est-ce qu'une société de liquidités? On vide la société pour apporter le fonds de commerce à une autre société et on paie sur la bête ce transfert. Parallèlement, lorsque vous cédez ce fonds de commerce à une nouvelle entité, il y a une plus-value qui est réalisée qui est imposable, mais comme on va vider la société de départ, il n'y aura plus d'argent pour payer l'impôt. Cela se traduit comment en termes pénaux? Cela se traduit par un abus de biens sociaux, *een misbruik van vennootschapsgoederen*, et par une organisation frauduleuse d'insolvabilité. Abus de biens sociaux parce qu'on prend les biens de la société pour en faire autre chose et organisation frauduleuse d'insolvabilité parce qu'on s'arrange frauduleusement pour ne pas payer une dette d'impôt, qui est aussi importante que le reste. Je constate que les dossiers sont constitués de manière tellement fiscale qu'on n'a pas ce genre d'infraction qui nous permettrait d'éviter un argumentaire qui est inutile. C'est pour cela que, personnellement, à titre personnel puisque ce n'est pas ce que le Conseil supérieur a dit dans son rapport, je serais plutôt pour la formation d'un juge d'instruction financier mais qui serait déchargé de ses services de droit commun, il ne devrait plus aller faire une descente sur les lieux en matière d'homicide.

Christian Denoyelle : Daar wou ik eigenlijk toe komen, om het wat te nuanceren. Waarom moet die exclusiviteit er zijn? Om natuurlijk er zeker van te zijn dat er iemand is die zich met dergelijke zaken kan bezighouden. Dat heeft dan weer te maken – u hoort mij al aankomen – met het capaciteitstekort. Iedereen weet dat er bij Justitie moet bespaard worden, maar doordat er minder personeel is en minder magistraten die dergelijke onderzoeken voeren in het algemeen en dus ook die dergelijke onderzoeken voeren, krijgt men natuurlijk wel de situatie dat die mensen zich niet alleen met fraudedossiers moeten bezighouden, maar ook met – ik zeg maar wat – mensen die aangehouden worden, omdat ze een overval hebben gepleegd en dergelijke meer, wat ook een heel ernstige vorm is van criminaliteit. Dus gewoon doordat uw capaciteit maar is wat ze is, gaat de aandacht moeten verdeeld worden. Dat is natuurlijk een van de redenen waarom we op beide punten ook wel de nadruk leggen, die specialisatie is nodig, die exclusiviteit is nodig. Maar ja, mocht het natuurlijk de ideale wereld zijn dat er zo veel volk is dat iedereen zich kan specialiseren en dat het ook makkelijker intern te regelen is, dan zou het misschien niet nodig zijn.

Annick Baudri : Monsieur le président, je me permets d'ajouter que la loi prévoit déjà qu'au niveau du tribunal … Votre parlement a inséré dans le Code judiciaire des dispositions telles que la nomination de juges pénaux spécialisés en matière fiscale. C'est également le cas au niveau du parquet, où vous avez des substituts spécialisés en matière fiscale. Ce n'est pas vrai au niveau des juges d'instruction et de la cour d'appel. Au sein de celle-ci, ce genre de place spécifique n'est pas prévu.

Christian Denoyelle : *By the way*, daar hangt ook een prijskaartje aan. De procureurs gespecialiseerd in fiscale zaken, krijgen volgens mij ook nog een premie. Daarover heeft de Hoge Raad zich evenmin uitgesproken, maar het hangt allemaal wel wat samen.

Le **président**: Vous n'allez pas jusqu'à proposer ou recommander la création d'un parquet financier, à l'instar de l'auditorat du travail?

Annick Baudri : À Bruxelles, il en existe un.

Le **président**: Mais un parquet qui, dans l'organisation judiciaire, ne s'occuperait que d'affaires financières?

Christian Denoyelle : Daarover heeft de Hoge Raad volgens mij geen uitspraak gedaan.

Caroline Vandresse : Il y a eu une discussion sur ce point-là mais il y avait effectivement des positions différentes. Les recommandations mentionnent donc le fait qu'il y aurait lieu de réfléchir à cette question-là en pesant le pour et le contre. Ça présente des avantages et des inconvénients et c'est dans ce cadre-là qu'on s'est exprimé, en étant relativement nuancé.

Le **président**: Quels seraient les pours et les contres de la création d'un parquet financier qui dans l'organisation judiciaire ne s'occuperait que d'affaires financières?

Caroline Vandresse : Un des éléments avancés à l'époque était le suivant. Si vous avez un parquet financier, une partie du personnel, déjà insuffisant, n'est affectée qu'à la gestion de ce type de dossiers. Cela empêcherait peut-être une facilité de gestion au niveau du personnel. Cela présente l'avantage de la spécialisation, ce qui est très favorable pour la gestion de ce type de dossiers. Cela présentait pour certains l'inconvénient de perdre une facilité dans les transferts éventuels au niveau des magistrats.

Annick Baudri : À Bruxelles, il existe de facto un parquet financier.

Christian Denoyelle : Ja, er zijn er verschillende.

Annick Baudri : Les affaires financières sont soit à Bruxelles, soit à Anvers. Il n'y a pas tellement d'affaires financières sur les autres arrondissements. De facto, il y a un parquet financier à Bruxelles.
Il y a un seul souci: allez savoir pourquoi mais c'est une section du parquet qui est vue comme un tremplin. Vous avez donc un *turnover* extrêmement grand à Bruxelles. Sur 14 ans, il y a eu six chefs à la section financière du parquet. C'est énorme.

Le **président**: Un tremplin dans une carrière pour aller ailleurs…?

Annick Baudri : Oui, ailleurs. Au parquet, vous pouvez être facilement délégué à droite ou à gauche. Vous allez à l'OCC (?), au service des missions internationales,…

Georges Gilkinet (Ecolo-Groen): Bonjour à tous. Merci pour votre exposé et le très intéressant rapport. Par rapport à cette question de la spécialisation. Un arrondissement judiciaire n'est pas l'autre. Vous dites qu'il y a une concentration des affaires financières sur Bruxelles ou Anvers. Est-ce que la question de la territorialité est si

importante en matière financière? Ne pourrait-on pas justement centraliser ces dossiers-là dans l'un ou l'autre parquet pour instaurer cette spécialisation que vous réclamez?

Annick Baudri : C'est une vieille discussion qui est intéressante. Il y a dix ans, on parlait plutôt de déplacer les juges pour traiter les dossiers financiers dans tous les arrondissements.

Maintenant, je vous dirais que de facto, du côté francophone, tout se centralise à Bruxelles, parce que si Nivelles ou Arlon ont un dossier financier, ils vont toujours trouver une petite société qui a un siège à Bruxelles pour pouvoir le renvoyer à Bruxelles. Du côté néerlandophone, comme les dossiers sont principalement traités à Anvers, ils restent à Anvers.

Le **président**: Je vais demander qu'on puisse remonter le panneau, et nous débuterons l'échange questions-réponses.

Christian Denoyelle : Ik wil het antwoord op de vraag van de heer Gilkinet nog even aanvullen. U mag namelijk ook niet vergeten dat de gerechtelijke arrondissementen sinds zowat twee jaar vergroot zijn. De parketten en de rechtbanken hebben de mogelijkheid om een aantal zaken te centraliseren. De facto gebeurt dat al en dat geldt voor verscheidene materies, niet alleen financiële, want in sommige arrondissementen worden bijvoorbeeld zaken in verband met milieurechten meer gecentraliseerd. Centralisatie kan op dit ogenblik dus al wel.

Caroline Vandresse : Tous les éléments ont déjà été dits mais il y a un élément important qui doit quand même être indiqué et sur lequel je voudrais insister. C'est dans le rapport, et je crois que ça doit également être entendu, et je ne suis pas magistrate donc je ne prêche pas pour ma chapelle, mais avec mon regard d'auditeur, il faut dire qu'on constate quand même depuis ces dernières années une évolution relativement importante en matière de gestion des délais au sein des tribunaux.

C'est vrai qu'ils ne disposent pas d'outils informatiques très performants qui leur permettent d'avoir une vue transversale sur l'ensemble des dossiers, d'avoir une gestion vraiment très performante de la gestion du temps. Il n'en demeure pas moins qu'on constate - et on a travaillé essentiellement sur Bruxelles à partir des décisions qui avaient été évoquées par le collège des PG - qu'afin d'illustrer l'ensemble des dysfonctionnements en matière de délinquance économique et financière, ils avaient mis à disposition un certain nombre de décisions judiciaires qu'on a analysées.

Et il apparaît – et c'est pour ça qu'on a travaillé sur Bruxelles, ce n'était pas du tout une volonté de pointer les instances bruxelloises. Mais il faut quand même insister, et c'est pas propre à Bruxelles, parce qu'on a également ça à Anvers notamment, la mise en place par les procureurs généraux, mais pas uniquement, on voit ça dans les tribunaux, de directives très précises pour mettre en place un management de l'enquête, pour assurer un contrôle des délais. Et donc il y a des réunions très régulières avec des rapports circonstanciés qui permettent de s'assurer qu'effectivement, des dossiers ne traînent pas ou, quand il y a une difficulté particulière, que des dispositions structurelles soient prises pour que ces dossiers arrivent – ou ne fassent pas l'objet d'une prescription ou d'un dépassement d'un délai raisonnable.

C'est un élément effectivement important. C'est souvent souligné dans les rapports de fonctionnement qu'on reçoit: effectivement ils essaient tant bien que mal, et les moyens humains ne sont pas nécessairement toujours là pour soutenir la mise en place d'un contrôle qualité, d'un contrôle interne au sein des instances judiciaires, mais en tout cas il y a une évolution relativement importante au niveau de la culture judiciaire par rapport à ce contrôle interne. Je pense que c'est un élément qui doit être également entendu par votre commission.

Le **président**: Je vais vous donner la parole, chers collègues. Je vois M. Crusnière, M. Deseyn, M. Gilkinet, mevrouw Smaers, mevrouw Gabriëls. Je vais donc donner la parole – qui l'a demandée en premier? M. Deseyn.

Avant cela, je souhaiterais vous demander ce que vous pensez de la procédure "una via". Est-ce que vous pensez qu'elle a apporté quelque chose de positif dans le traitement des dossiers fiscaux à dimension pénale? Et ce que vous pensez aussi de la transaction pénale, qui a fait couler beaucoup d'encre.

Nous avons le temps qu'il faut. C'était une des recommandations de la précédente commission d'enquête parlementaire sur la fraude fiscale. Et puis alors il y a eu un certain nombre de polémiques, je ne vais pas les rappeler. Donc, dans la pratique, qu'en pensez-vous? La parole est à M. Deseyn.

Roel Deseyn (CD&V): Mijnheer de voorzitter, dank u wel. Dank ook aan het panel voor de toelichting en ook voor het toesturen van de voorbereidende stukken waarin heel wat beleidsaanbevelingen staan en ook werkbare informatie voor deze commissie.

De grote pijnpunten, het personeel en ook de middelen waar een kleine allusie is op gemaakt. Rond de inzet van het personeel zou ik graag wil weten of de hervorming van de gerechtelijke arrondissementen enig soelaas heeft gebracht? Want dat maakt de facto een zekere specialisatie mogelijk. U zegt dat wij voor Brussel en Antwerpen links moeten zoeken zodat dat zou kunnen wijzen op een stiefmoederlijke behandeling in andere gerechtelijke arrondissementen, specifiek voor fiscale fraude.

Informatica. Vroeger was men heel ambitieus met de grote Phoenixen en Cheopsen. Nu heeft men meer een bottum-upbenadering, een meer realistische en pragmatische aanpak. Het zou goed zijn om daar een aantal echo's van te horen. Gaat dat de goede weg op?

U zegt dat we slachtoffer zijn van legale vertragingsprocedures of legale vertragingsmanoeuvers. Ik denk dat het dan vooral gaat over het gebruik van de bestaande procedures waarbij u toelichting heeft gegeven. Ik hoop dat wij niet als Kamer van volksvertegenwoordigers onder dat eticket van legale vertraging vallen. Voor ons is het vooral belangrijk om het arsenaal aan wettelijke middelen te bekijken. Wat er moet gebeuren. U heeft al een aantal suggesties gedaan die, als ik mij niet vergis, het voorwerp uitmaken van potpourri IV. Bijvoorbeeld aan het indienen van *lastminute* verzoekschriften rond bijkomende onderzoeksdaden wordt paal en perk gesteld. De vraag is of dat overlegd is met uw orgaan? Is daar een dialoog over geweest? Wordt dat samen voorbereid met de magistratuur, u heeft daar nog niet op gealludeerd? Worden de suggesties vanuit het rapport daarin verdisconteerd?

Ik heb het ook geapprecieerd dat buiten het rapport een aantal denkpistes worden aangereikt om daarmee aan de slag te gaan. Eén van de verantwoordelijken, die ook lid is van de Raad, wijst op de kwalificaties en de vorming van de magistraten. Niet echt het beleid, maar het is toch belangrijk als wij een aantal fraudetechnieken zien die terugkeren. In welke mate worden de generieke competenties aangereikt aan de magistraten? In welke mate is daar dialoog rond met de Bijzondere Belastingsinspectie?

Er zijn vroeger reeds zaken gesignaleerd, bijvoorbeeld de Panamaroute – waarmee ik terugkom tot onze corebusiness. Zijn dat standaardmodellen, - procedures of –fiches die regelmatig gehanteerd worden en die ook gerechtelijk moeten worden opgevolgd? Het zou heel interessant zijn voor deze commissie de schema's te zien die daar in kaart gebracht zijn waarmee de magistraten concreet aan het werk moesten. Om te kijken of dat in een structuur van misbruik was. De BBI bijvoorbeeld werkt met modeltaxaties. Dienen die tot inspiratie of zijn dat twee verschillende werelden? Is daar regelmatig overleg? Dat sluit een beetje aan bij de vraag naar modeltechnieken van offshore-constructies.

Want het is heel moeilijk om zicht te krijgen waarover het concreet gaat en waar de illegaliteit zit. Wij hopen daar input te krijgen van de dossierbehandelaars. Want de actoren, bijvoorbeeld de banken die hier zijn gepasseerd, geven weinig concrete informatie. Zij stellen dat het over het verleden gaat.

Iedereen kent het thema van deze commissie maar het blijkt bijzonder moeilijk om op pedagogische wijze te tonen hoe het gebeurt en een overzicht te geven van de legale tools om tot een bestraffing te komen, los van alle praktische problemen.
Wat de voorzitter daarnet heeft geëvoceerd, het una-via, dat is ook cruciaal. Over het overleg in de praktijk worden veel vragen gesteld. Wat zijn daar de suggesties of tekortkomingen die te signaleren zijn?
U heeft ook gesproken over de hele keten die start met de recherche en het werk van de politie; het aanreiken van de pv's. Het zou ook goed zijn om te horen of daar eventueel knelpunten bestaan of zaken die voor verbetering vatbaar zijn?
Het zijn nogal generieke vragen. Ik zou over elk onderdeel serieus in detail kunnen gaan maar dat zou ons te ver leiden. Maar het zou toch belangrijk zijn te vernemen wat het concrete is dat kan aangereikt worden voor hier en wat de suggesties ter verbetering van de keten zijn.
Ik dank u.

Stéphane Crusnière (PS): Monsieur le président, à mon tour, je remercie bien évidemment les orateurs du jour pour la qualité de leurs exposés, et surtout pour la qualité de leur rapport, qui est très intéressant et interpellant à plus d'un titre. Ce rapport met clairement en lumière – on le savait déjà, bien évidemment - la particularité de la gestion des dossiers en matière de délinquance économique et financière, de par l'ampleur,

évidemment, mais aussi la technicité de ces dossiers, et aussi par le fait que les personnes qui sont impliquées bénéficient bien souvent de conseils d'avocats et d'experts spécialisés alors que, vous l'avez dit, de l'autre côté, les acteurs judiciaires qui travaillent dans ces dossiers-là doivent accomplir bien évidemment d'autres tâches.

Une des pistes évoquées concerne le personnel. Une des recommandations est d'établir, de manière circonstanciée, les besoins en personnel spécialisé pour la gestion de ce type de dossiers et, sur la base de cette analyse, d'adapter le cadastre et le nombre de magistrats. Mais est-ce que vous avez-déjà, au Conseil supérieur de la Justice, une idée du minimum qu'il faudrait engager, en termes de juges et de policiers, pour pouvoir effectivement répondre au constat et à la demande que vous avez faits?

À un moment donné aussi, dans les différentes recommandations, vous signalez qu'il serait intéressant de veiller à attirer des fonctionnaires de l'Inspection spéciale des impôts, l'ISI, voire même de l'Inspection sociale, vers la magistrature. On sait effectivement, et vous l'évoquez aussi, que la mise en place d'équipes pluridisciplinaires, avec des agents du fisc, de la police, de la justice, éventuellement aussi de l'Inspection sociale, rendrait l'action plus efficiente. Nous en sommes tous conscients. Mais en essayant d'attirer aussi des gens du personnel de l'ISI, cela risque aussi de diminuer aussi le quota d'agents ISI qui est déjà un peu … pas suffisant, et que l'on a du mal à renouveler. Je pense qu'il faut plutôt essayer d'aller vers un partenariat et de faire en sorte que tant l'ISI que la police et la justice puissent travailler ensemble.

J'avais aussi la même question que le président a posée sur l'idée d'un véritable parquet financier. J'ai entendu que la position était un peu modérée, mais je pense que cela vaut la peine, monsieur le président, que l'on ait ce débat ici au sein de cette commission, et éventuellement que l'on auditionne. Cela marche en France. On pourrait voir si, à un moment donné, on ne pourrait pas avoir un partage d'expériences avec ce qui se fait en France. Nous pourrions entendre les "pour" et les opposants, pour qu'on puisse se faire une idée concrète en la matière.

Vous avez aussi cité le manque de moyens en termes d'applications informatiques performantes. C'est un problème crucial puisque nous savons qu'elles permettent un gain de temps évident. Une évaluation a-t-elle déjà été faite par rapport aux besoins réels? Des demandes ont-elles été exprimées auprès des différentes autorités? Quelle réponse est-elle systématiquement fournie?

Nous avons eu un débat très intéressant sur les demandes d'accomplissement et d'actes d'instruction complémentaires, qui retardent évidemment les choses. J'ai bien entendu ce que vous avez dit. On se rend compte que certains usent et abusent de ce droit, mais vous dites qu'il faudrait mettre en place un délai raisonnable. Qu'entendez-vous par là?

Cette question des délais revient assez souvent dans votre rapport. D'un autre côté, c'est, je ne vais pas dire "contradictoire", mais un peu logique puisque l'on sait que la justice est en sous-effectifs et qu'elle manque de moyens. C'est un peu le chat qui se mord la queue. On nous dit: "Nous manquons de moyens et de personnel. Il faut augmenter les délais". Or si l'on vous donnait des moyens supplémentaires tant en termes humains que financiers et matériels, cela suffirait-il à raccourcir les délais? Quelle part du problème pourrait-elle être réglée grâce à des moyens supplémentaires et quelle part pourrait-elle être résolue en imposant des règles plus contraignantes? Cela vaut la peine pour nous, législateurs, de voir quelles sont les priorités: jouer sur les délais ou sur les moyens.

Vous avez redit qu'il fallait, en concertation avec les partenaires de la chaîne pénale, fixer un délai idéal. Je ne parle pas seulement des devoirs complémentaires. J'aimerais savoir ce qu'il en est sur la base de l'état actuel de la justice et, j'ose le dire, du désinvestissement de ce gouvernement en matière judiciaire.

En termes de formation, vous l'avez évoqué et j'allais aussi vous poser la question sur l'état de la formation, j'ai cru entendre qu'on a une formation comptable et quasi uniquement comptable. Je pense que c'est primordial aussi qu'il y ait une formation économique ou fiscale qui devrait être dispensée. Des demandes ont-elles été faites dans ce sens-là et quelle a été la réponse apportée dans ce cas-là?

Encore une fois, ce rapport pose quand même des constats alarmants. Donc, il est intéressant de savoir, monsieur le président, quelles suites on va donner à ce rapport. J'imagine que le ministre de la Justice a été régulièrement informé des différents problèmes. Dans mes questions, je l'ai déjà évoqué. Quelles sont les pistes d'action et les avancées qu'il a déjà permises aujourd'hui?

Je crois qu'un des constats, c'est qu'effectivement la justice est déjà "à l'os"; on ne peut pas aller plus loin dans des économies sans mettre à mal le fonctionnement de la justice, spécifiquement dans le cadre de la délinquance financière.

Monsieur le président, suite à ce constat et suite à ce débat que nous avons aujourd'hui, je pense qu'il serait aussi intéressant d'auditionner, au sein de cette commission, le ministre de la Justice par rapport à ces constats pour voir un peu quelles réponses il pourrait y apporter.

Georges Gilkinet (Ecolo-Groen): Monsieur le président, je réitère mes remerciements par rapport au travail remarquable du Conseil supérieur. En effet, le constat est très clair et les recommandations le sont tout autant. Elles doivent nous inspirer pour la suite.

Je réagirai en cinq points et poserai des questions complémentaires. Le premier point frappant, c'est l'inégalité des armes entre les juges et les personnes suspectées de fraude. Vous expliquez être confronté à des bureaux d'avocats spécialisés, souvent avec davantage de moyens que ceux des juges qui consacrent leur carrière ou une partie de celle-ci à la lutte contre la fraude. La question fondamentale est de connaître la façon de rééquilibrer les choses en termes de moyens et aussi de motivation. J'ai également cru comprendre que ce qui attire une personne qui veut consacrer sa carrière à la magistrature n'est pas spontanément - cela dépend de la nature de chaque personne, car nous avons un contre-exemple face à nous - la matière fiscale ou financière. Comment recréer de la motivation - je pense qu'elle vient aussi du soutien que l'on peut avoir et de la reconnaissance sociale - à embrasser la carrière de juge financier ou fiscal? Des choses doivent-elles être mises en place au sein de la magistrature en ce sens, au-delà de ce que vous écrivez déjà dans vos recommandations?

Quant à l'aspect international des phénomènes de criminalité financière, nous sommes réunis en commission Panama, liée à des révélations sur l'utilisation de certains bureaux d'avocats au Panama pour organiser de la fraude dans tous les pays, y compris en Belgique. La caractéristique de la criminalité financière est qu'elle est internationale, peut-être beaucoup plus que de nombreux autres dossiers, auxquels la justice est confrontée en Belgique ou ailleurs. Eu égard à ce caractère international de la fraude, ne faut-il pas des réponses spécifiques? Vous avez parlé de la difficulté des commissions rogatoires, des délais. Au niveau de la justice, car les commissions rogatoires revêtent un coût, suffisamment de moyens sont-ils mis en place? Ne doit-on pas au niveau international améliorer les mécanismes de collaboration entre les justices des différents États. La justice est un domaine qui appartient aux États nationaux et cela demeurera encore longtemps. Mais eu égard aux recommandations que nous formulerons dans quelques mois, n'y a-t-il pas quelque chose à faire par rapport au caractère international des mécanismes de fraude?

En lien avec cela également, vous avez fortement insisté – c'est le point trois – sur les problèmes de procédure et les manœuvres que l'on peut parfois considérer comme dilatoires des avocats de la défense dans ces dossiers, même si vous insistez sur le droit à la défense, ce que je peux évidemment rejoindre. N'y aurait-il pas lieu, puisqu'il y a eu plusieurs lois dites "pot-pourri", lois portant dispositions diverses en matière de justice, d'en proposer une qui serait relative à la grande fraude fiscale et d'y faire figurer tous ces éléments qui, au niveau de la procédure, constituent des handicaps pour le juge? En tout cas, nous devons avoir pour objectif d'obtenir des décisions plus rapides, quelles qu'elles soient, qu'elles condamnent ou qu'elles disculpent la personne suspectée. Ne pourrait-on pas rassembler dans une loi l'ensemble des éléments de procédure qui peuvent améliorer les choses?

Le quatrième point concerne la transaction pénale amiable. Il a été relevé par le président, mais je voudrais être plus précis dans ma question. Mon groupe a contesté ce principe. J'ai bien conscience que, dans certains dossiers, cela permet d'avancer plus rapidement, mais j'ai surtout l'impression que cela offre une échappatoire supplémentaire aux personnes qui auraient fraudé et qui peuvent utiliser – et c'est mon problème sur lequel je voudrais vous interroger – tous les éléments de procédure, après lesquels ils peuvent encore recourir à la transaction pénale amiable en dernier ressort pour échapper à un jugement. Certes, il faut payer, mais quelques-uns en ont les moyens ou évaluent ce qu'ils versent par rapport à ce qu'ils ont gagné. N'y a-t-il pas lieu, à tout le moins, de modifier la loi sur la transaction pénale amiable pour ne plus permettre d'aboutir à une transaction? Cela ne vous enlève-t-il pas un moyen de pression et d'action?

Enfin, je trouve que le document que vous avez fourni est très utile. À la limite, c'est la pièce la

plus utile que nous ayons reçue, mais ce n'est pas anormal par rapport à la séquence, depuis le début de ces travaux. Je me dis qu'il manque un lieu de concertation systématique entre les différents acteurs de la lutte contre la criminalité financière: les volets policier et judiciaire, éventuellement la société civile.

Je voudrais tester auprès de vous l'hypothèse de la mise en place d'un Conseil supérieur de la lutte contre la fraude fiscale ou la criminalité financière, qui pourrait être un observatoire des nouvelles formes de criminalité financière. On voit qu'elles vont très vite, plus vite que la loi. Des juges pourraient y être confrontés à des responsables de la police financière sur les difficultés qu'ils ont et ils pourraient émettre des recommandations de façon permanente – nous le faisons ici de façon ponctuelle en tant qu'organe du parlement – qui permettraient de rendre une certaine égalité des armes aux différents acteurs, ceux qui sont soucieux que l'impôt soit payé, qu'on ne puisse pas frauder, et ceux qui ont la tentation de commettre ce type de faits. Voilà, cinq questions, cinq domaines de réaction.

Griet Smaers (CD&V): Leden van de Hoge Raad, dank u wel voor jullie toelichting. Het was zeker interessant, ook de PowerPoint die we hebben gekregen.

Eerst en vooral, wat jullie aanbevelingen betreft, daar zitten heel wat nuttige aanbevelingen in. Ik wou wat betreft de vraag over de mogelijkheid om in een recherchemanagement te voorzien nog wat bijkomende toelichting krijgen. Ik zie dat u voorstelt om dat principe, het beginsel van recherchemanagement, in het Wetboek van strafvordering in te schrijven.

U spreekt ook over vooral inzetten op betere controle binnen het openbaar ministerie, de parketten, om die onderzoeken beter te controleren, te managen – daar wordt ook wel van gesproken – de termijnen beter te managen. Maar wat zijn dan de zaken die effectief in het Wetboek van strafvordering zouden moeten worden voorzien? Ik neem immers aan dat het dan enkel over vooral termijnen gaat, bindende termijnen. Als het echt het management is, afspraken en richtlijnen rond de opvolging, rond het managen van die onderzoeken, is dat dan niet vooral iets dat intern binnen de openbare ministeries zelf moet worden aangepakt? Ik zie niet goed in wat er dan wettelijk daar rond moet worden aangepast of voorzien. Dat zou ik nog wel graag horen, wat u dan precies verwacht of voorstelt om in het Wetboek van strafvordering te voorzien.

Graag ook wat meer toelichting over hoe dat momenteel al gebeurt. Ik neem immers aan dat de parketten-generaal nu ook al wel richtlijnen geven rond het managen van die onderzoeken. Het zou mij vreemd lijken als dat niet het geval zou zijn. Hoe kan dat dan beter? Zijn er acties voorzien binnen het parket-generaal om die onderzoeken meer te managen zoals u voorstelt en te stroomlijnen?

Ten tweede, wat betreft de samenwerking nu tussen een aantal instanties die bedoeld is om toch meer efficiënt te kunnen optreden op het vlak van financiële onderzoeken, hoe ziet u zelf de huidige samenwerking verlopen tussen het Centraal Aanspreekpunt Fraudebestrijding, de CFI, de BBI en het gerecht? Hoe loopt dat momenteel? Hebt u ook aanbevelingen voor een verbeterde samenwerking op het terrein? Zijn er daar ook aanbevelingen vanuit de parketten-generaal nodig? Zijn er algemene aanbevelingen of bent u voorlopig tevreden over die samenwerking op dit moment op het terrein? Wordt dat voldoende aangestuurd en georganiseerd?

Mijn derde vraag gaat over het CAP, het Centraal aanspreekpunt zelf. Hoe staat u daar momenteel tegenover? Hebt u aanbevelingen voor een betere werking? Het wordt immers toch als een belangrijk element gezien in die verbeterde samenwerking en voor bepaalde opsporingen in het raam van antifraudeonderzoeken.

Tot slot heb ik een vraag over de digitalisering. U haalt terecht aan dat er, om nog efficiënter te kunnen optreden, een gebrek aan personele middelen is, maar daarnaast ook aan digitalisering. Er wordt al jaren geïnvesteerd in een betere digitalisering van Justitie, maar toch is dat nog volkomen onvoldoende. Welke projecten lopen er momenteel om de digitalisering in fiscale en financiële onderzoeken te verbeteren, los van andere digitaliseringsprojecten in Justitie of bij de rechtbanken? Hebt u daarop een zicht? Welke aanbevelingen kunt u formuleren inzake digitalisering om juist het knelpunt inzake financiële en fiscale processen en betere samenwerking en gegevensuitwisseling te kunnen aanpakken?

Katja Gabriëls (Open Vld): Ook onze fractie wil u bedanken voor uw komst en de zeer concrete uiteenzetting. Die ontbreekt soms in dit huis, maar jullie zijn zeer concreet geweest in jullie rapport, dat door de commissieleden aandachtig gelezen werd.

U bent zelf al dieper ingegaan op de drie belangrijkste problemen, namelijk het tijdsverloop van grote dossiers, dat een moeilijk pijnpunt blijft, het beschikken over voldoende gekwalificeerd personeel om de moeilijke financiële dossiers te behandelen en, mevrouw Smaers had het er net over, het ICT-probleem, het beschikken over een performant informaticasysteem. Na talrijke pogingen zijn wij daarin nog niet helemaal op de goede weg. Misschien kunt u dus nog wat verder daarop ingaan.

Mijn vragen sluiten aan bij die van de collega's. Wat de termijnen betreft, u hebt terecht gezegd dat het meestal draait om het verzamelen van voldoende bewijsmateriaal en de snelheid van de dossierbehandeling. Welke termijnen zijn volgens jullie redelijk en passend en, vooral, realistisch in het kader van de rechten van de verdediging en het zware werk dat van de onderzoekers gevraagd wordt. Zijn er nog uitgebreide wettelijke ingrepen nodig? Mevrouw Baudri verwees ernaar dat er inspanningen geleverd zijn op het vlak van de onderzoekstermijnen. Zijn de meeste problemen misschien te herleiden tot capaciteitsproblemen? Voor dit huis is het belangrijk te weten of de nadruk moet liggen op het wettelijk ingrijpen of het voorzien van extra middelen.

U hebt terecht gezegd dat men in een degelijk strafdossier naar de hele keten moet kijken. Hoe verloopt de interactie met de fiscale ambtenaren, met de BBI en alle anderen die betrokken zijn bij de fiscale administratie? Verloopt die goed? Kan die worden verbeterd? Is er over het algemeen een vlotte samenwerking?

De gerechtelijke hervorming heeft de mogelijkheid gegeven, u verwees ernaar, om door schaalvergroting op het niveau van de provincies meer gespecialiseerd te werk te gaan. Dat is een goede zaak, maar de vraag is of dat nu al gebeurt voor financiële dossiers in elk arrondissement. Zijn er nog arrondissementen die achterblijven? Is er met andere woorden een gelijke behandeling van soortgelijke dossiers over de verschillende provincies of parketten heen of merkt men nog steeds een groot verschil naargelang de plaats in dit land waar bepaalde dossiers behandeld worden?

Tot slot, alles draait uiteraard om voldoende middelen, maar de middelen zijn niet oneindig. De moeilijkheid ligt erin de juiste profielen naar de zetel en het parket te halen. De aantrekkingskracht van de privésector is nog altijd zeer hoog. Kunnen wij ergens ingrijpen om de juiste mensen en profielen naar Justitie te halen? Hebt u suggesties daarvoor?

Eric Van Rompuy (CD&V): Mijnheer de voorzitter, ik dank de Hoge Raad voor de Justitie voor hun analyse en ook voor hun suggesties.

Er zijn al heel wat vragen gesteld. Ik zou mij daar gewoon bij willen aansluiten.

Jullie analyse is belangrijk. Wij zitten hier immers met de Panama Papers.

Het is ongelooflijk dat het een aantal journalisten is die de zaak via een internationaal forum via de media aankaarten. Nu valt een en ander terug op België. Eigenlijk zou dat echter via de juridische instanties, de gerechtsinstanties of de BBI moeten gebeuren.

Het is dus eigenlijk de omgekeerde wereld. Er wordt gesteld dat in die offshoregebieden bepaalde ontwijkingen gebeuren. Daarna komt de kwestie naar België. Er wordt dan gevraagd of de BBI geen dossiers kan openen en ook of op het niveau van het parket geen dossiers kunnen worden geopend.

Jullie analyse bevestigt de reden waarom dat niet gebeurt, namelijk een tekort aan gespecialiseerde kennis. Er zitten, ook op de parketten, bekwame mensen, die hun dossiers beheersen. Indien ik mevrouw Baudri bezig hoor, staat dat ook buiten kijf.

Er is echter een gebrek aan mensen en gespecialiseerde rechercheurs. Er zijn ook politionele capaciteitsproblemen. De informatica schiet te kort. Er is een gebrek aan expertise inzake boekhouding en een overbelasting van de rechtbanken.

Alle problemen komen daarbij naar voren en maken dat men deels onmachtig is.

Dat is een zaak voor de commissie. Wij moeten maken dat dergelijke Panamaschuiloorden voor de grote fiscale ontwijkers in de toekomst niet meer mogen en dat die ontwijkers ook worden onderworpen.

Mijn vraag is heel precies. Mevrouw Smaers heeft ze ook al gesteld.

Er is de BBI, die vanuit de overheid bevoegd is voor fiscaliteit en fraude. Er is de CFI, die ook heel actief is.

Is er op dat niveau voldoende samenwerking?

Een en ander laat immers een bepaalde indruk op mij na. De dossiers die op het niveau van het parket worden behandeld, worden wellicht op een andere basis behandeld dan de dossiers die de BBI behandelt. U geeft immers ook aan dat er een gebrek aan samenwerking is binnen de gerechtelijke instanties maar ook met het Parlement.

Eigenlijk vanuit het Parlement zitten wij ook… De BBI is eigenlijk het instrument van de overheid om op te treden, de gerechtelijke macht ligt buiten onze bevoegdheid. Wij kunnen wel wetten wijzigen enzovoort maar de feitelijke evolutie op dat terrein ligt buiten onze macht. We hebben morgen een Optima-commissie. Dat is daar een van de voorbeelden van, waar de BBI een dading heeft gemaakt, waar er heel wat onderzoek is gebeurd maar waar op het niveau van ja, op dit ogenblik wordt het op het niveau van de parketten bekeken.

Er is onvoldoende interactie tussen de verschillende organen om, zoals jullie ook zeggen, de competenties die schaars zijn, die wellicht in die instanties kunnen gedeeld worden, om te zien hoe daar de ontwikkeling is.

Maar ik denk dat jullie suggesties zeker voor onze commissie zeer belangrijk zijn.

Benoît Dispa (cdH): Monsieur le président, je voudrais me joindre aux collègues non seulement pour remercier les intervenants de ce matin mais également les féliciter. Je trouve effectivement que le document que vous nous avez remis est l'un des plus instructifs que nous ayons reçu. Je suis admiratif devant le travail réalisé, l'exposé que vous en avez fait, car cela met en lumière de nombreux aspects de la problématique à laquelle nous sommes confrontés.

Si l'accueil ici au sein de la commission est assez enthousiaste, j'aurais voulu vous demander si vous avez également ressenti cet enthousiasme dans d'autres retours que vous avez eus depuis la présentation de votre rapport. Quelles ont été les réactions que vous avez reçues? Y en a-t-il eu? Y a-t-il un feed-back du ministre de la Justice? Est-ce que dans les procédures, il est prévu qu'il puisse lui-même se saisir du rapport et réagir?

Je souscris en tout cas à la proposition d'entendre le ministre de la Justice. J'imagine que cela doit être possible dans cette commission. Je pense qu'effectivement, sur base du rapport que vous venez de nous présenter, il y aurait vraiment matière à l'interroger pour avoir sa lecture de ce rapport et son état d'esprit par rapport aux recommandations que vous formulez.

Par ailleurs, j'aurais voulu vous demander de lister les recommandations qui vous paraissent les plus prioritaires, notamment à destination du pouvoir législatif. En ce qui concerne les compétences du parlement, quels sont les points sur lesquels vous voudriez vraiment attirer notre attention pour que l'on puisse entamer un travail de modification de textes aussi rapidement que possible.

J'aurais aussi voulu vous inviter à élargir encore le champ d'analyse si possible, à la fois dans le temps et dans l'espace. Dans le temps - vous avez une longue expérience -, quel est le regard rétrospectif que vous portez sur les 10, 15, 20 dernières années par rapport à la lutte contre la criminalité économique et financière? Est-ce que vous avez le sentiment que l'on a fait des progrès, même s'ils sont insuffisants? Avez-vous le sentiment au contraire d'une dégradation ou d'une impuissance croissante par rapport à cette problématique? Également dans le temps et dans l'espace, est-ce que vous avez des éléments vous permettant de comparer la situation que vous décrivez en Belgique par rapport à celle d'autres pays?

Est-ce que des comparaisons, des parallèles peuvent être faits? Est-ce qu'il y a des bonnes pratiques qui pourraient être importées chez nous ou des remises en question qui pourraient naître de cette comparaison internationale?

J'aimerais aussi avoir votre sentiment plus précis encore sur la situation du parquet de Bruxelles. J'imagine bien que c'est un point sensible par rapport à la lutte contre la criminalité économique et financière. En quoi est-ce que la situation au sein du parquet de Bruxelles peut constituer un problème spécifique? Y a-t-il des mesures particulières que vous pourriez recommander par rapport à cette situation? Enfin, je voulais votre sentiment par rapport à une thématique qui s'implémente progressivement dans le monde judiciaire mais avec beaucoup de réticence, c'est celle des indicateurs.

En matière de lutte contre la criminalité économique et financière, est-ce que l'on ne pourrait pas essayer de mettre en place des indicateurs qui nous permettraient notamment d'avoir des données chiffrées, statistiques plus précises… Est-ce que ça vous paraît possible, souhaitable? Est-ce que vous seriez prêts à

éventuellement pousser un peu la réflexion dans ce cadre-là ou au contraire, y a-t-il des inconvénients ou des impossibilités par rapport à cette volonté ou cette possibilité d'objectiver par les chiffres les données que vous traitez?

Voilà quelques questions, monsieur le président, mais je veux en tout cas confirmer les remerciements et les félicitations à adresser à nos intervenants.

Le **président**: Je me joins bien évidemment à vos remerciements. Je me tourne vers nos experts. Professeur Delanote et professeur Bourgeois, vous avez des questions?

Marc Bourgeois : Dans le rapport, à la page 15, au numéro 5, je lis qu'au niveau des enquêtes, l'absence de corps spécifiques d'enquêteurs spécialisés et les problèmes de capacités policières ainsi que les obstacles posés par la charte du contribuable à la collaboration entre le fisc et la police sont soulignés. Un peu plus loin, on parle de l'inexistence d'une fonction de juge d'instruction spécialisé en matière fiscale ainsi que l'absence de cadres de fonctionnaires mis à la disposition des juges d'instruction. On retrouve ce constat-là à la page 16.

Quels sont ces obstacles précis posés par la charte du contribuable? Dans quelle mesure peut-on les lever? Il y a là matière à adaptation législative.

Je retrouve aussi matière à réflexion à la page 16, sous le petit point 6.1. On parle de la mise en œuvre insatisfaisante de la fonction de substitut du procureur du Roi spécialisé en matière fiscale. On dit qu'une des raisons de cette insatisfaction est que ces substituts spécialisés ont également été intégrés dans le fonctionnement normal du parquet et ne peuvent pas suffisamment faire appel à l'expertise détenue par l'administration fiscale.
Donc, ma question porte essentiellement sur la possibilité de faire évoluer la législation, compte tenu aussi des contraintes internationales, en termes d'indépendance et d'impartialité du juge, en adaptant, le cas échéant, la charte du contribuable, de manière à intégrer davantage les compétences de l'administration fiscale au sein des parquets, et le cas échéant, de la police. Mais nous aurons l'occasion d'auditionner la police lors d'une séance ultérieure.
Une autre question a trait aux commissions rogatoires. Est-ce que vous pointez des évolutions récentes déjà du cadre normatif international qui permettent de faciliter, d'accélérer le traitement de ces commissions rogatoires? Des conventions qui sont conclues ou qui sont sur le point d'être conclues. Est-ce que vous avez l'impression que le mouvement normatif va dans le bon sens? Est-ce que ça se répercute déjà sur le terrain aujourd'hui ou est-ce que tout est encore à faire de ce point de vue-là?
Je vous remercie.

Mark Delanote : Mijnheer de voorzitter, ik heb nog enkele korte vragen die aansluiten bij wat er al gezegd is. Met mijn vragen wil ik focussen op drie zaken.

Als het gaat over de afhandeling van dossiers door de fiscale administratie of door Justitie, ook in het kader van de una-viaproblematiek, wordt vaak gezegd dat Justitie nodig is voor de meer complexe dossiers, omdat Justitie daarin ook over meer verregaande onderzoeksbevoegdheden beschikt dan de fiscus. Wat ik nu zeg, sluit wel aan bij wat u ook al gezegd hebt. De expertise inzake het fiscaal recht met zijn techniciteit en complexiteit, ligt eigenlijk veeleer bij de fiscale administratie dan bij de parketten, onderzoeksrechters of correctionele rechters. Is het vanuit die wetenschap dan niet beter, in plaats van te pleiten voor een versterking van de expertise bij Justitie, om het omgekeerd pleidooi te houden en veeleer te pleiten voor meer armslag voor de fiscus in het kader van de vervolging? Met andere woorden, zou het niet opportuun zijn om aan een deel van de fiscale ambtenaren de hoedanigheid van officier van gerechtelijke politie toe te kennen? Daarbij denk ik bijvoorbeeld aan een afdeling van de BBI, die zich toch op natuurlijke wijze met dergelijke problematiek inlaat. Is het ook niet hoog tijd, zoals u zelf al aangegeven hebt, om dringend het charter van de belastingplichtigen te herzien? Daarbij beoog ik een nieuw samenwerkingsmodel tussen de fiscus en het parket.

Een van uw aanbevelingen luidt dat sommige onderzoeksrechters zich uitsluitend zouden moeten bezighouden met fiscale fraude. Dat idee ben ik genegen. De aanwezigheid van een dergelijke onderzoeksrechter lijkt mij ook belangrijk indien fiscale misdrijven samengaan met andere misdrijven, wat uiteraard vaak het geval is.

Zo’n onderzoeksrechter alleen kan natuurlijk niet alles doen. Het onderzoek op het veld moet ook uitgevoerd worden. Dan stelt zich de vraag welk soort teams er daar op het veld werkzaam moeten zijn. Er bestaat een wetgevend kader rond de zogenaamde multidisciplinaire onderzoeksteams.

Dat is opgenomen in de wet op de geïntegreerde politie. Maar aan de wet is eigenlijk tot op heden, bij mijn weten, geen verdere concrete uitvoering gegeven middels KB. Hoe ziet u in de praktijk zo'n multidisciplinair onderzoeksteam? Moet dat een vast team zijn met een aantal vaste leden, klassieke politieagenten maar bijgestaan door een vast kader van bijvoorbeeld fiscale ambtenaren, mensen van de sociale inspectiediensten en dergelijke?

Tot slot, misschien ook een beetje een steen in de kikkerpoel, dat raakt een beetje aan het onderscheid tussen agressieve fiscale planning, noem het fiscale planning, noem het agressieve planning, noem het misbruik enerzijds tegenover fiscale fraude anderzijds. U weet dat enkel de fiscale fraude strafbaar is. Het andere is misschien ethisch laakbaar maar is niet strafbaar op vandaag. Als men veel ophefmakende dossiers uit het verleden bekijkt — ik heb u die dossiers ook horen noemen, en laten wij ze ook maar benoemen, de dossiers rond de kasgeldvennootschappen — dan kan men uiteraard de vraag stellen waar hier eigenlijk het strafrechtelijk beteugeld element zit. Dan is dat — en ik maak de zaken eventjes simpel — eigenlijk het doel van die operaties geweest om die vennootschappen leeg te melken. Dat is het doel geweest. En dat is uiteraard iets wat vervolgd moet worden, uiteraard. Voorafgaan aan het leegmelken van die vennootschap zijn daar een aantal fiscale stappen gezet. Dan is mijn vraag of die stappen, die fiscale stappen, eigenlijk wel thuishoren in dat strafrechtelijk onderzoek.

Is het niet net doordat die stappen meegenomen worden in het onderzoek dat de dossiers dermate verzwaard worden? Want, en dat wordt in het rapport ook aangehaald, uiteraard zullen de advocaten, en niet onterecht, pleiten dat die fiscale stappen op zich legaal zijn. Of waren. Ik spreek mij niet uit over de inmiddels gewijzigde wetgeving. Zij zullen pleiten dat die stappen legaal waren. Is het met andere woorden voor de aanpak van zulke dossiers niet logischer dat het fiscale luik eerst door de fiscale administratie wordt beoordeeld. Bij betwisting wordt dan eerst geoordeeld door de fiscale rechter, de fiscale kamer, die kan oordelen of die stappen legaal of illegaal waren. Kan dit deze, vermeend complexe noem ik ze, dossiers niet heel wat verlichten? In feite hoeft dan slechts het echt laakbare element van het dossier, zijnde het leegmelken van de vennootschappen, beoordeeld worden door een correctionele rechtbank.

Ik bedoel hier niemand kwaad mee, maar ik ben ervan overtuigd dat nu heel wat dossiers nodeloos complex worden gemaakt.

Uiteraard gebeurt dit ook op aansturen van de fiscale administratie. Dit lijkt mij een logische redenering te zijn: laat eerst de fiscale problematiek opklaren door de fiscale rechtbank, en eventueel pas in tweede orde wordt er dan geoordeeld over de schuldvraag.

Dit zijn bedenkingen.

Le **président**: Merci, professeur Delanote. Il y a beaucoup de questions. Je vais en ajouter une ou deux.

Quelque chose m'a toujours frappé. Le fisc est parfois dans l'impossibilité d'établir des impôts du fait d'un dossier répressif. Autrement dit, il est confronté à une situation où la fraude fiscale est à ce point importante qu'elle fait l'objet d'un procès pénal. Il est vrai qu'existent des délais extraordinaires d'imposition qui permettent au fisc de remonter dans le temps à partir du moment où le jugement a été rendu, mais cela peut se révéler insuffisant. Cela signifie qu'il se peut que certains revenus échappent néanmoins aux délais d'imposition, même extraordinaires. Une façon d'y répondre a été, dans le chef du fisc, de se constituer partie civile dans les procès pénaux pour obtenir réparation du dommage subi.

Je voulais savoir où nous en étions dans la jurisprudence liée à la constitution de partie civile du fisc. Le cas échéant, si nous n'avons pas de réponse aujourd'hui, nous creuserons ce sujet. Dans l'hypothèse où la jurisprudence se serait faite restrictive sur la possibilité pour le fisc d'obtenir réparation du dommage subi en raison de l'impossibilité pour lui d'établir dans les délais son imposition parce que le fraudeur qui aurait été reconnu comme tel aura créé une opacité telle que le fisc a été empêché d'établir les impôts dans les délais, ne pensez-vous pas qu'il y ait lieu de légiférer pour permettre au fisc de récupérer ce qu'on lui doit, au-delà même des délais administratifs d'imposition, par le biais du procès pénal?

Pour le deuxième point, je vous avoue que je ne suis pas convaincu par l'angle que vous prenez pour l'arbitrage entre création d'un parquet financier en tant que tel ou pas, à l'aune de la question de la pénurie. Autrement dit, "comme nous craignons qu'on ne puisse pas, à l'avenir, affecter des substituts à des dossiers de droit commun parce qu'il y aurait un besoin accru en ce domaine, pour cette raison-là, il ne faut pas nous

enfermer dans une organisation du parquet qui serait figée".

Je comprends l'argument, mais cela reste un argument qui procède de la gestion de la pénurie. La pénurie est un problème éminemment politique. Indépendamment de cela, il me semblerait intéressant de savoir, si dans l'absolu, dans la perspective d'une politique de lutte contre la criminalité financière efficace, il est justifié, à l'instar d'autres pays, d'avoir vraiment un parquet financier, où les substituts qui y sont versés et, parallèlement, des juges d'instruction, ne font que cela. Autrement dit, sortir du contexte de pénurie afin de savoir ce qu'il y a lieu de faire ou pas.

Je suis également interpellé par la problématique de la formation ou la détection des montages fiscaux frauduleux. J'imagine que les juristes n'apprennent pas à l'université la façon de fabriquer des montages fiscaux frauduleux. Vous nous expliquez que vous vous formez sur le tas au gré des dossiers, mais n'y aurait-il pas nécessité de pouvoir disposer, notamment à l'école de criminalistique ou dans une autre institution, de cours où seraient invités, par exemple, des fonctionnaires de l'ISI, des magistrats dotés d'une solide expérience, et qui viendraient, le temps nécessaire, former les nouveaux magistrats financiers?

Voilà les quelques questions que je voulais ajouter! Avez-vous besoin de disposer de cinq minutes pour organiser vos réponses? (*Non*)

Christian Denoyelle : Mijnheer de voorzitter, ik dank de leden van de commissie voor hun heel interessante vragen. Ik moet eerlijk zeggen, en ik ben ook zo begonnen, dat ik bescheiden moet zijn. Dat is niet alleen omdat uw vragen heel interessant zijn. Als ik op al die vragen een uitgebreid antwoord zou moeten geven dan moet de Hoge Raad met nog tien auditors moeten uitgebreid om een antwoord te kunnen formuleren.

Bovendien plaatst u ons een beetje in een moeilijke positie want we zijn hier als vertegenwoordigers van de Hoge Raad voor de Justitie. Wij hebben een rapport uitgebracht. Daarbuiten kunnen wij eigenlijk niet veel vertellen zonder voor onze beurt te spreken ten aanzien van de leden van de commissie die nu trouwens gewijzigd is in samenstelling. Ik kan dus moeilijk spreken voor de collega’s die het advies enkele maanden geleden nog maar hebben geschreven.

Wat ik er wel kan over vertellen of wij, want mevrouw Baudri en mevrouw Vandresse zijn meer gespecialiseerd. Als het gaat over de minnelijke schikking, dat is natuurlijk een heel heikel punt. Dat is op zich niet nieuw. Het enige dat daarover in het verslag staat, is dat de Hoge Raad wel begrijpt dat door al die moeilijkheden die de parketten ondervinden er wel eens wordt gegrepen naar de mogelijkheid die de minnelijke schikking bood. Zoals u weet heeft het Grondwettelijk Hof daarover uitspraken gedaan zodat dit nu een beetje op de helling staat. Als u mij vraagt wat wij daarover denken dan moet ik u gewoon verwijzen naar het rapport dat eigenlijk wel in het midden laat of dat opportuun is dat dit systeem bestaat.

Ik kan daar heel veel over vertellen maar als voorzitter van de Hoge Raad kan ik daar niets over kwijt, denk ik.

Wat betreft de vorming en specialisatie. Er is een Instituut voor de Rechterlijke Opleiding en de Hoge Raad voor de Justitie kan ook richtlijnen uitvaardigen ten aanzien van het IGO, het instituut dat die opleidingen verzorgt. Wat dat betreft zouden wij zelf een aantal aanbevelingen kunnen richten tot het IGO. Dat zal de nieuwe commissie dan ongetwijfeld doen. Er zijn nog een aantal andere punten die we moeten bespreken met het IGO. Wij zitten ook in de raad van bestuur. Wat dat betreft kunnen we daar wel impulsen geven.

Ik kan daar nog het volgende aan toevoegen. Wij hebben potpourri V – want wij zijn inderdaad reeds bij het vijfde ontwerp – in ontwerp gekregen waarover wij ook een advies zullen uitbrengen trouwens. Als ik het goed heb gezien is er ergens een artikel voorzien, althans in de memorie van toelichting, om de deuren van het IGO wat meer open te zetten. Zodat er ook mensen van andere overheden daar opleiding kunnen volgen en vice versa. Ik denk dat dit de achtergrond van dit artikel is. Wat dat betreft, opent dat wel perspectieven voor de directeuren en de mensen van het IGO.

Daar blijkt ook uit dat in het algemeen de minister van Justitie ons regelmatig wetsontwerpen voorlegt. Dat is trouwens wettelijk ook zo voorzien. Ook het Parlement kan ons altijd vragen stellen indien gewenst.

Dan was er een vraag over de personeelsbehoeften en hoe concreet wij dat kunnen maken. U heeft in het verslag gezien dat wij dat niet concreet maken omdat het natuurlijk samenhangt met heel wat andere problemen en problematieken zodat wij ons niet gewaagd hebben om daar effectief een getal op te kleven. Zoals iedereen ook weet, dat is ook een oud zeer

binnen Justitie, een werklastmeting van heel de magistratuur en al het personeel daar is een begin van gemaakt maar om te zeggen dat dit reeds helemaal klaar is….of dat we materie-overschrijdend zouden kunnen zeggen hoeveel werk een rechtbank van koophandel ten aanzien van een rechtbank van eerste aanleg of een vredegerecht heeft? Daar zijn op dit ogenblik nog geen cijfers van. Dan is het ook heel moeilijk om daar uitspraken over te doen.

Als het ging over het Charter van de Belastingplichtige en de rol van de BBI in het algemeen. Ook daar moeten wij voorzichtig en bescheiden zijn. U zal in het rapport misschien gezien hebben dat die uitspraak over het Charter van de Belastingplichtige niet van ons komt. Dat was in de macro-analyse waar wij gewoon hebben aangehaald dat de politie, de recherche of de BBI dat aanwees als een van de elementen waardoor het moeilijk is om een onderzoek tot een goed einde te brengen. Toevallig – alhoewel zo toevallig is het niet want ik het mij ook voorbereid op de commissie van vandaag – was ik even aan het grasduinen op het internet. Ik vond online een ganse masterthesis, ik weet niet meer van welke universiteit, die heel duidelijk uitlegt hoe het Charter van de Belastingsplichtige in elkaar zit. Welke muren er destijds tussen Justitie en de fiscus zijn opgetrokken. Maar dat er ondertussen wel een aantal initiatieven zijn geweest om die muren wat meer doordringbaar, *perméable*, te maken…U heeft hier specialisten aanwezig die u daar ongetwijfeld meer uitleg over kunnen geven. Het enige dat wij in het rapport gedaan hebben is verwijzen naar die opmerking die gemaakt werd door iemand anders.

Er zijn heel veel vragen geweest. *Le délai raisonable*: de bijkomende onderzoeksdaden en wat is een redelijke termijn? Dat is heel moeilijk te zeggen. Zeker vanuit het oogpunt van de Hoge Raad voor de Justitie. Wij hebben een aantal concrete dossiers geanalyseerd en dan hebben wij telkens gekeken of een uitstel te lang was, of dit had gemogen gebeuren of niet…

Ik denk dat die redelijke termijn door de verschillende actoren op het terrein samen moet bepaald worden. Dat overleg waarvoor we pleiten om een ideaal plaatje te bepalen. Maar nog eens, dat laten wij over aan de actoren. Voor alle duidelijkheid, het is de Hoge Raad voor de Justitie, wij zijn niet Justitie. Ik denk dat u die vragen dan ook beter kunt stellen aan het parket-generaal of aan het College van procureurs-generaal om te zien welke initiatieven daar genomen zijn in het algemeen.

Waar moet er juist worden op ingezet om die resultaten te boeken? Wat dat betreft, hebben wij ook geen uitspraak gedaan. Deze vraag kunt u misschien beter stellen aan het College van procureurs-generaal of aan het College van het openbaar ministerie of andere mensen zoals onderzoeksrechters. Die kunnen daar meer concreet uitspraken over doen.

De motivatie van de financiële specialisten: zijn er nog mensen die het willen doen en hoe kunnen wij dat verbeteren? Daarover zult u in het rapport niets vinden. Ik denk, dat is een algemene tendens binnen Justitie, dat geld niet gelukkig maakt en dat dit ook niet de kern van het probleem is. Het gaat meer over die andere zaken die wij hebben opgesomd. Het te veel aan werk en het ontbreken van informaticatools die maken dat het zo lastig is. Als daar iets kan aan gebeuren zal de rest wel volgen. Als je ook tijd genoeg hebt om een vorming te gaan volgen in fiscaal recht, dan zal het ook beter gaan en is het ook aangenamer om te werken.

Er zijn een aantal vragen gesteld over het internationaal karakter.

Moeten die zaken gemeenschappelijk aangepakt worden? Dat zal wel natuurlijk. Ik denk dat bij grensoverschrijdende onderzoeken ook het federaal parket een belangrijke rol heeft. Ik zal wat dat betreft ook mevrouw Baudri nog het woord geven om te zien of daar evoluties zijn.

Er is ook een vraag gesteld naar de wetgevingstechniek. Of die wetten diverse bepalingen en de potpourri's een goede zaak zijn? Ik heb mij niet te moeien met de wijze waarop de wetgevende of uitvoerende macht te werk gaat om bepaalde wetten te stemmen. Als u kiest voor een groepering dan laat ik dat aan jullie over.

Er was ook een vraag over het recherchemanagement en het al dan niet inschrijven daarvan in het Wetboek van strafvordering. Waarom zou dat dan in het wetboek moeten ingeschreven worden? Mevrouw Baudri, verbeter mij als ik aan het freewheelen ben, maar in het begin van uw uiteenzetting hebt u verwezen naar het onderscheid tussen opsporingsonderzoeken en gerechtelijke onderzoeken. Dat staat wel in het rapport en dus kan ik er ook iets over zeggen. Het is natuurlijk wel zo dat wij het een aantal keren gehad hebben over de hele strafrechtsketen. Dat betekent dat die maar zo sterk is als de zwakste schakel. Als daar één of meerdere elementen niet in dezelfde

richting gaan, krijg je natuurlijk wel wat problemen.

Een opsporingsonderzoek heeft als voordeel dat het parket heel wat stappen kan zetten maar een aantal ook niet. Dat is eigenlijk een beetje een beleidskeuze. Vanaf wanneer doe je als parket een beroep op een onderzoeksrechter. Want zodra het bij de onderzoeksrechter is, heb je daar als parket veel minder impact op. Ik kan mij levendig inbeelden dat die onderzoeksrechter zal zeggen dat het heel belangrijk is dat hij in alle onafhankelijkheid zijn werk kan doen. Dat is dan natuurlijk de pendant. Als u zegt, we moeten de hele keten bekijken maar tegelijkertijd is er een onderzoeksrechter die zegt: 'al die algemene beschouwingen, ik heb hier één dossier gekregen en ik concentreer mij op dat dossier en ik wil die en die recherchecapaciteit van de politie loskrijgen'. Maar dat stemt dan niet helemaal overeen met de politiek die het parket of parket-generaal zou voeren. Dan zit men vast. Bovendien zal de onderzoeksrechter dan zeggen: 'Jij hebt mij niks te zeggen want dat staat niet in de wet'. Dus wat dat betreft is dat misschien iets om over na te denken door de commissie of door het Parlement.

Misschien kan men bekijken in welke mate men de onderzoeksrechter daarin een rol geeft of hem minstens toestaan om ook overleg te hebben. Sommige magistraten, van de zetel zeker, zijn eerder niet geneigd om snel te gaan praten in het algemeen of beleidsvoorstellen te gaan doen en dit om hun onafhankelijkheid niet in het gedrang te brengen.

Er zijn zo van die gevoeligheden die als ze in de wet worden ingeschreven wel duidelijk zijn voor iedereen.

Ik ga even over naar de projecten inzake informatica in de verschillende arrondissementen. Is er een gelijkheid in behandeling: ja of neen. Daar zegt het rapport ook niets over, denk ik. Wij hebben wel vastgesteld dat de meeste van deze onderzoeken zich de facto in Brussel, Antwerpen en ook Gent concentreren. Dat heeft natuurlijk te maken met de aanwezigheid van vennootschappen en ook internationale vennootschappen.

Fraude bestaat overal maar waar men gaat zoeken, zal men ook meer vinden. Hoe meer capaciteit van politie er op een bepaalde plek is gevestigd en er wordt geïnvesteerd, hoe meer zaken men zal hebben. Als er iets duidelijk is, dan is het dat elk ketentje een invloed heeft op een ander. Men kan heel veel personeel inzetten in het parket maar op een bepaald moment krijgt men dan een flessenhals bijvoorbeeld op het niveau van het hof van beroep. Dan zit men daar weer vast. Dus als men ergens iets versterkt, zou men het overal moeten versterken.

Is het niet straf dat de zaak van de Panama Papers eerst in de pers moet komen? Wat heeft Justitie in het verleden dan gedaan om dat onmogelijk te maken of is daar nog niet op gewerkt? Er is natuurlijk wel op gewerkt. De Panama Papers dateren van 2016, denk ik. Een van de redenen van dit bijzonder onderzoek was juist een hoorzitting in dit Parlement met vertegenwoordigers van het College van procureurs-generaal die al hadden aangekondigd en gezegd dat er heel wat problemen zijn. Ik denk, dat is mijn persoonlijke inschatting, dat die problematiek in het verleden een aantal keren is naar voren gebracht. Er is ook op problemen geduid door de magistratuur in dat geval, maar ook door diverse andere instanties. Wij hebben die rapporten ook opgenomen in ons rapport. Het is niet nieuw. Er is zeker al iets veranderd.

En dan wil ik nog eens benadrukken wat er geëvolueerd is in de loop der jaren. Dat was immers ook een van de vragen. Ik denk dat, met de middelen die er zijn, er veel meer bewustzijn is gekomen bij al die mensen die deel uitmaken van die keten, ook bij de magistratuur. De parketten-generaal hebben heel wat *calls* uitgebracht, zoals dat heet. Dat zijn omzendbrieven of dwingende richtlijnen eigenlijk zodat van hoog naar laag de parketmagistraten heel goed weten welk beleid men wil voeren en hoe dat moet gebeuren.

Er zijn is een aantal initiatieven om die zaken op te volgen. Met de beperkte informatica die er is, zijn er ook initiatieven. Ik weet dat er in Antwerpen al verschillende jaren een project gaande is om effectief dossiers te gaan monitoren, om dossier die te lang blijven liggen actief te gaan opvragen zodat die mensen bij wijze van spreken niet in slaapvallen, maar dat er een management in gebeurt.

De vaststelling is wel dat die *mindshift* er wel is maar de rest volgt niet altijd mee, wat betreft de middelen die we reeds hebben aangehaald.

Het parket van Brussel zal ik aan mevrouw Baudri overlaten.

Het ontbreken van statistieken was inderdaad één van de pijnpunten. Dat is ook aangehaald door iemand.

Ik heb ook genoteerd: wederzijdse rechtshulp in strafzaken, is daar een verbetering vastgesteld met de middelen die er nu zijn. Dat zal ik ook aan mevrouw Baudri overlaten.

Het was een heel interessante denkpiste die u heeft opgeworpen om de fiscus al dan niet meer armslag te geven. Dus eigenlijk de redenering om te draaien. Ook wat dat betreft moet ik mij houden aan het rapport. Misschien kunnen we daar op een andere manier of ander moment over debatteren.

Hoe zo een multidisciplinaire teams er moeten uitzien. Ik denk dat u dat beter zou vragen aan de parketten-generaal, de onderzoeksrechters of andere mensen die u nog zal horen want uiteindelijk zijn zij het die de facto die onderzoeken zullen voeren.
De fiscus als burgerlijke partij had ik begrepen, daar zal mevrouw Baudri ook nog iets over zeggen.

Le **président**: Je tiens à faire une rectification car il me semble avoir commis une petite erreur dans la question que je vous ai posée. Le délai d'imposition extraordinaire dont dispose le fisc lorsqu'il y a une action judiciaire se compte à partir de l'intentement de l'action judiciaire et non pas à partir du jugement. Je tenais à corriger cette grosse erreur technique pour le rapport.

Annick Baudri : Monsieur le président, l'exercice que vous me demandez de faire est un peu difficile. Comme l'a rappelé le président du Conseil supérieur de la Justice, je suis ici en tant que membre du Conseil supérieur de la Justice et donc, je suis attachée au rapport et aux conclusions de ce rapport. Bien évidemment, j'aurais des réponses à vous fournir de par mon expérience personnelle sur pas mal de points, notamment "una via", les transactions… Ceci dit, la transaction pénale a été, comme vous le savez, abrogée par la Cour constitutionnelle et l'arrêt a été publié le 1er juillet 2016. Il vous appartiendra donc, à vous, parlement, de revoter quelque chose le cas échéant. Et là, j'espère que le Conseil supérieur de la Justice aura éventuellement l'occasion de faire un avis et on pourra ainsi concrétiser… mais il y a évidemment beaucoup beaucoup à dire en matière de transactions. "Una via" également…

Le **président**: Votre avis nous intéresse parce que vous êtes praticienne et il serait utile…

Annick Baudri : Dans ce cas, je vais d'abord dégager ce qui est dans le rapport et peut-être répondre à titre personnel ensuite.

Le **président**: D'accord.

Annick Baudri : "Una via", c'est un peu la même chose mais j'avais envie de vous donner une piste de réflexion. Vous devez savoir que Mme Elke Sleurs, lorsqu'elle avait le portefeuille de la fraude fiscale, a mis en place une équipe pour essayer d'élaborer un bout de texte législatif qui pourrait rencontrer tous les obstacles qu'avait offert "una via". Je le sais car M. de Formanoir de la Cazerie qui est à la Cour de cassation m'en avait parlé et faisait partie de ce groupe. Ce serait intéressant mais, apparemment, Mme Sleurs a été déchargée de ce portefeuille et je ne sais pas si ce projet est tombé dans les limbes ou pas mais il serait intéressant en tout cas. Là, il y a certainement quelque chose à faire.

Pour répondre aux questions qui sont vraiment en rapport avec le travail du Conseil supérieur de la Justice, on a demandé quels sont les changements législatifs concrets qu'on pourrait proposer. Vous voyez qu'on vous parle beaucoup de numérisation du dossier répressif. C'est peut-être une piste, c'est de modifier le Code d'instruction criminelle et de prévoir que tout dossier répressif doit être numérisé. Si c'est dans le Code, il faudra bien le faire. Il faudra bien trouver les employés et le greffe qui vont numériser effectivement le dossier. Cela, c'est assez facile.

Au niveau des effectifs, on vous a assez souligné l'importance d'avoir un cadre suffisant. Faut-il prévoir un sous-cadre en matière financière? C'est une chose, mais en tous cas, il faut maintenir ce cadre, voire l'actualiser. Tout à l'heure, j'avais dit qu'il y avait des problèmes à la cour d'appel de Bruxelles. Vous devez savoir que le cadre de la cour d'appel de Bruxelles n'a pas été revu. Parce que par exemple le cadre du tribunal, les cadres des tribunaux de Bruxelles, ont été revus lors du dédoublement des tribunaux bruxellois. Et en plus, le cadre des tribunaux bruxellois, tant francophones que néerlandophones, est rempli à 100 %, alors que la cour d'appel de Bruxelles répond avec son ancien cadre, qui n'a pas été actualisé, à un remplissage de l'ordre de 90 %. Vous voyez directement qu'il y a là un souci. Selon l'information du collège du siège (?) qui s'est tenu hier, apparemment les besoins financiers, budgétaires, ne permettront pas de remplir les cadres à 90 %. Il y a donc là un effet d'engorgement. Le cadre, ça c'est vraiment quelque chose, législativement, qui est possible.

En matière de délais, on vous a parlé beaucoup de délais. Et là, pour l'instant, beaucoup de choses sont réglées par COL, c'est-à-dire par circulaires au niveau des parquets. Avant, en préparant notre entrevue d'aujourd'hui, j'en parlais avec Mme Vandresse et on se disait: faut-il véritablement légiférer en la matière? Vous devez savoir que le code d'instruction criminelle au jour d'aujourd'hui prévoit par exemple qu'on doit rendre les jugements sur les bancs. Cela veut dire immédiatement, à la fin de l'audience ou à la première audience utile. Et on vous met dans les recommandations qu'il faudrait réintroduire un

délai, peut-être, lorsqu'il faut tracer les réquisitions. Mais l'ancien délai était de trois jours.

Ce ne sont évidemment pas des délais praticables en matière financière. Mais c'est un exercice bien difficile de légiférer dans une matière particulière. Et donc, est-ce qu'on va prévoir des règles spécifiques à la matière financière, ou est-ce qu'il ne faut pas plutôt garder la généralité de la loi, et prévoir des délais qui puissent s'appliquer en toutes matières? Vous avez l'émergence de règles spécifiques en matière de terrorisme. Voilà. On ne s'est pas prononcé là-dessus, mais c'est vraiment une interrogation qu'il faut poser: savoir si c'est la meilleure manière de faire que de légiférer en matière de délais.

En ce qui concerne les commissions rogatoires internationales, puisque j'en avais parlé tout à l'heure et que cela figure au rapport, je m'exprimerai selon mon expérience personnelle. Il est très clair que l'évolution est perceptible. On constate que les États coopèrent nettement plus. Parfois, certains États spécialisés en offshore répondent. Oui, il y a une amélioration!

De nouveau, à titre personnel, en matière de transactions, je pense qu'il est primordial d'envisager une transaction globale. Il ne faut pas oublier que le tribunal correctionnel est saisi de faits et non du cas de personnes bien déterminées. Au niveau d'un concept de justice sociale, il est extrêmement difficile d'envisager des cas de transactions où vous avez une affaire avec dix prévenus et seul le commanditaire de l'affaire aura les moyens financiers suffisants pour transiger. Vous allez avoir tous les hommes de paille, toutes les petites mains qui seront également prévenues et qui n'auront pas la surface financière pour transiger. Ils seront amenés devant le tribunal et nous devrons poursuivre un procès à deux vitesses. En effet, il ne faut pas oublier que la transaction pénale telle qu'elle était prévue dans l'ancienne loi, qui a été annulée par la Cour constitutionnelle, est que vous transigez, mais il n'y a pas de culpabilité. Donc, vous avez un casier judiciaire vierge, alors qu'à côté, toutes les petites mains auront un casier judiciaire bien rempli. C'est une question essentielle en matière de transaction. Et il faudrait - la Cour constitutionnelle a invité le législateur à le faire - envisager la possibilité pour le tribunal du fond d'apprécier la hauteur de la transaction. Je ne peux pas vous citer des cas pratiques, mais il serait extrêmement intéressant d'avoir une relecture, comme cela se fait dans d'autres États, du montant qui a été retenu pour la transaction.

J'essaie de passer vite en revue ce que j'avais noté.

En matière de formation, j'ai dit tout à l'heure que des formations ont été prévues en matière comptable. C'était un simple exemple que je donnais, c'est-à-dire qu'en matière comptable, la formation donnée était basique mais je pourrais dire cela de beaucoup d'autres choses. C'est vraiment d'une formation un peu plus pointue dont le personnel judiciaire a besoin.

J'ai entendu "recréer la motivation". C'est quelque chose qui m'importe. Oui, il faut recréer la motivation pour l'instant au niveau judiciaire. Je pense que tout le monde est motivé, a envie de faire aboutir les dossiers mais les difficultés sont telles qu'effectivement, c'est un élément assez important.

Je pense que j'ai répondu en ce qui concerne les commissions rogatoires internationales. Au niveau du Conseil supérieur de la Justice,… Monsieur le président a oublié de dire que le rapport, puisque cela avait été demandé, a été reçu. Tout rapport est envoyé au ministre de la Justice. Sauf erreur de ma part, il n'y a pas eu de réponse qui a été réservée. On n'a pas eu de réaction à ce jour.

Caroline Vandresse : On va le vérifier mais pas à ma connaissance. Non.

Annick Baudri : Effectivement, tout rapport d'enquête, tout avis, tout rapport d'audit est envoyé au ministre de la Justice qui peut en prendre connaissance et l'analyser.

Le **président**: Je soumettrai au Bureau tout à l'heure la proposition de M. Dispa de prévoir un moment d'audition du ministre de la Justice. Je crois que cela s'impose, pour ce point mais aussi pour la question de l'évaluation des mesures prises sur la base du rapport de 2009. Nous aurons l'occasion d'en reparler.

Annick Baudri : Concernant les questions qui venaient des experts, je voudrais rajouter que permettre aux fonctionnaires de l'administration fiscale d'aller plaider en matière pénale supposerait une formation en procédure pénale qui n'est pas négligeable. Et puis, comme je l'ai indiqué, il y a souvent d'autres infractions que les infractions purement fiscales. C'est un peu reporter sur l'administration fiscale le manque d'effectifs du parquet ou de la Justice en général, alors que – là aussi, c'est tout à fait d'expérience personnelle – à Bruxelles, par exemple, où il y a un très gros arriéré au niveau fiscal civil – je ne

parle plus du fiscal pénal – l'administration fiscale, lorsqu'on veut ouvrir une nouvelle chambre dit: "Non, non, non, nous, on ne peut pas. On ne peut pas. Il n'y a pas assez de fonctionnaires pour aller plaider les affaires". Je pense que c'est du pratico-pratique mais cela n'apportera rien comme solution.

Le détachement de fonctionnaires fiscaux. Il y en a déjà, mais tout cela se fait dans la problématique d'una via évidemment, mais il y en a encore qui sont détachés au parquet. Je les vois en tout cas.

En ce qui concerne le fait de faire d'abord juger le fiscal par une chambre fiscale. C'est ce qui se passe parfois dans certains dossiers où vous avez un jugement fiscal qui a été rendu plus vite. Alors, il faut savoir que vous avez toute une problématique technique qui veut qu'en principe, le pénal tient le fiscal en état aussi. Le juge fiscal devrait attendre. Cela ne se fait pas pour des raisons diverses et variées.

Mais vous devez vous rendre compte que le juge fiscal a finalement un dossier composé de la réclamation, des écrits que veut bien lui apporter le contribuable, et du dossier fiscal pur. Mais il n'a évidemment pas toute l'enquête pénale qui, elle, comporte souvent des dizaines de cartons. Un dossier de 60 ou 80 cartons, c'est assez habituel en matière de fraude fiscale. Tout cela, le juge fiscal ne peut y avoir égard, puisqu'il ne l'a pas.

Et c'est là où j'aurais quand même un petit scrupule. Parce que bon. Ou alors on fait déplacer le juge fiscal au pénal. Par exemple c'est ce que je suis: je suis un juge fiscal détaché au pénal. Et là ça peut devenir plus intéressant.

Le **président**: Si je peux me permettre, vous répondiez à la question de M. Delanote, ce faisant. J'ai peut-être mal compris monsieur Delanote, mais vous évoquiez plutôt l'idée d'une séquence. C'est-à-dire que le dossier est d'abord traité sur le plan fiscal civil et puis dans un deuxième temps seulement en procédure pénale, c'est bien cela? Ce n'était pas l'idée d'une interpénétration concomitante, mais plutôt d'une séquence, si j'ai bien compris.

Annick Baudri : Il y a déjà cette séquence qui peut se passer. Mais donc votre dossier ne va pas du tout être le même. Ou bien alors vous prenez votre dossier pénal et vous le faites d'abord passer au civil. Mais alors à ce moment-là, autant prendre le juge civil et le faire siéger au pénal. Vous voyez, c'était ça que je…

Je ne vais pas m'attarder sur les sociétés de liquidités, puisque chacun a son opinion sur ce sujet.

Pour les constitutions de partie civile de l'administration fiscale, elles se font. Mais il y a un souci, monsieur le président, c'est qu'une solidarité existe au niveau du code fiscal, une solidarité qui est prévue par la loi, par le code des impôts sur les revenus, par le code de la taxe sur la valeur ajoutée, qui prévoit que tous les auteurs d'infractions qui ont amené à une fraude fiscale sont solidairement tenus des conséquences dommageables de l'infraction fiscale.

Du coup, lorsque l'État belge se constitue partie civile devant un tribunal répressif, bien souvent on dit simplement qu'il y a une solidarité légale qui existe déjà et vous avez alors déjà un titre de par la loi. Nous ne recondamnons donc pas, dans la jurisprudence actuelle en tout cas, les auteurs des infractions au principal de l'impôt. Le principal de l'impôt est visé par cette solidarité.

Je ne sais pas si j'ai répondu à toutes les questions. Il y en avait tellement. C'est un exercice assez difficile.

Le **président**: Je rends la parole à mes collègues, s'il y a d'autres questions, des compléments d'information. Moi j'ai une question. Est-ce que vous disposez d'un état précis des effectifs affectés à la criminalité financière, donc parquet et magistrats instructeurs? Ou nous renvoyez-vous vers le ministre de la Justice pour ce genre d'informations? Vous ne disposez pas d'un tableau de bord vous permettant de cerner les besoins?

Annick Baudri : Je vais me renseigner… L'année dernière, le Conseil a fait un état des lieux de la situation des effectifs. Je vais vérifier dans quelle mesure une précision quant aux affectations éventuelles des uns et des autres à certaines chambres fiscales n'avait pas été faite dans ce cadre-là. On vous communiquera éventuellement les informations, mais à ma connaissance, ce n'était pas le cas. On pourra vérifier. Je vous communiquerai les chiffres le cas échéant.

Ceci dit, monsieur le président, il existe un cadre. Par exemple à Bruxelles, il existe un cadre déterminé de substituts financiers qui sont prévus. J'ai envie de dire qu'il suffirait de remplir les cadres.

Le **président**: Chers collègues, s'il n'y a pas d'autre question, je vais lever la séance en remerciant une fois de plus les membres du Conseil supérieur de la Justice pour leur disponibilité, pour les réponses à nos questions et aussi pour le rapport qui nous servira pour formuler nos propres recommandations. Je vous remercie.

L'audition se termine à 12.16 heures.
De hoorzitting eindigt om 12.16 uur.

BIJZONDERE COMMISSIE FRAUDE PANAMA PAPERS

van

DINSDAG 20 SEPTEMBER 2016

Namiddag

_____

COMMISSION SPECIALE FRAUDE PANAMA PAPERS

du

MARDI 20 SEPTEMBRE 2016

Après-midi

_____

La réunion publique de commission est ouverte à 14.08 heures et présidée par M. Ahmed Laaouej.
De openbare commissievergadering wordt geopend om 14.08 uur en voorgezeten door de heer Ahmed Laaouej.

Audition de M. Michel Claise, juge d'instruction auprès du tribunal de première instance de Bruxelles.
Hoorzitting met de heer Michel Claise, onderzoeksrechter bij de rechtbank van eerste aanleg van Brussel.

Le **président**: Chers collègues, nous reprenons nos travaux. J'invite évidemment tous les membres qui ne sont pas présents au Bureau de la commission de s'enquérir de ce qui a été décidé en Bureau. Il y a quelques aspects très concrets. Pour ceux qui ne sont pas représentés au Bureau, ils pourront venir me voir, j'expliquerai les différents éléments, notamment en termes de transmission d'information, les réponses des banques, les réponses des professionnels du chiffre. L'extension aussi de l'accès aux documents classés confidentiels par un collaborateur par groupe, pour autant qu'il s'engage par écrit à respecter, conformément au règlement d'ordre intérieur, le devoir de confidentialité. Et puis alors aussi quelques éléments de planning qu'on pourra vous transmettre. Je ne vais pas les transmettre par écrit, ces éléments de planning, parce qu'ils sont encore provisoires pour certains. Nous ne les transmettrons qu'une fois qu'ils seront figés.

Chers collègues, nous avons le plaisir d'accueillir M. Michel Claise, juge d'instruction auprès du tribunal de première instance de Bruxelles, magistrat instructeur donc, familiarisé avec les dossiers de criminalité financière, au sens large, et donc en ce compris la fraude fiscale, mais pas exclusivement la fraude fiscale, sachant bien évidemment que très souvent, un même dossier peut avoir différents aspects.

Comme de coutume, je vais demander à notre interlocuteur de faire une présentation d'ensemble d'une demi-heure, trois quarts d'heure. Et puis alors, nous procéderons à une séance de questions-réponses. Cela étant, vous savez que jusqu'à présent, j'ai souhaité qu'on n'interrompe pas les personnes entendues et que les questions soient posées après. Je vais peut-être vous proposer une autre méthode. Si sur un point particulier, vous souhaitez un complément d'information, vous demandez la parole et à ce moment-là, je demanderai à M. Claise de répondre immédiatement. Cela nous permettra peut-être d'avoir ainsi une dynamique dans nos échanges qui sera plus profitable.

Je cède immédiatement la parole à Michel Claise pour qu'il puisse nous faire part, depuis son observatoire, depuis son expérience, depuis son savoir, de ce qu'il pense de l'état actuel de la lutte contre la criminalité financière, de la lutte contre la fraude fiscale transnationale en particulier. Constats, pistes, recommandations, monsieur le juge, vous avez la parole.

Michel Claise: Monsieur le président, je vous remercie. Avant toute chose, je tiens à préciser que j'interviens en mon nom propre, très humblement. Je ne suis ni membre d'un syndicat, ni chef de corps. C'est en mon nom personnel que je vais m'exprimer.

Je suis donc juge d'instruction en matière financière. Je suis donc juge d'instruction, c'est-à-dire une espèce en voie de disparition, semble-t-il, traqué par des braconneurs qui traquent également la démocratie.

Le sujet est vaste, monsieur le président, et vous m'avez déjà plusieurs fois entendu sur cela. Alors, me contenter de mon expérience de magistrat est une chose, mais je ne peux évidemment commencer par parler que du phénomène lui-même de la criminalité financière. Avec tout le respect que je dois à cette honorable assemblée,

permettez-moi de m'étonner de votre étonnement. Bon sang de bonsoir! Cela fait quand même des décennies que des professionnels, dont je fais partie, dénoncent les phénomènes dont vous êtes en charge aujourd'hui d'étudier d'éventuelles conséquences! Comment est-il possible que dans le passé, rien, et je dis bien rien, de sérieux n'ait été fait pour lutter contre ce phénomène international et donc national qu'est la criminalité financière? Bon sang de bonsoir! Il y a eu une commission parlementaire dont les conclusions étaient véritablement d'actualité aujourd'hui encore, la commission dite de Donnéa. Tant de choses avaient été, par les parlementaires à ce moment-là, mises en évidence. Le seul problème, c'est que la chute du gouvernement a entraîné ô combien de temps de gouvernement provisoire. On s'est d'ailleurs demandé si la rue tout près, la rue du gouvernement provisoire, ne devrait pas être rebaptisée la rue Leterme.

Mais pourquoi ne pas avoir embrayé? Que ce soit dans le passé ou sous le gouvernement actuel, la situation a toujours été la même, avec un léger sursaut lors de la précédente législature, grâce à la création du secrétariat d'État à la lutte contre la fraude fiscale et la fraude sociale, dirigé par M. Crombez. Mais, chose incroyable, à peine l'actuelle législature mise en place et l'actuel gouvernement, non seulement ce gouvernement ne prévoit, dans son texte de départ, aucune référence à la lutte contre la criminalité financière, mais en outre, ô surprise, nous assistons, nous, les professionnels, au démantèlement du secrétariat d'État de M. Crombez, avec une séparation entre, d'une part, un secrétariat d'État à la Mer du Nord – j'admets qu'il y ait des problèmes avec les crevettes grises -, à la pauvreté – certainement, c'est un problème dramatique -, et à la fraude fiscale. Et, d'autre part, un secrétariat de lutte contre la fraude sociale.

Le secrétariat à la lutte contre la fraude fiscale, vous en connaissez le sort: démantelé après le départ de Mme Elke Sleurs. Oui, maintenant, c'est le ministère des Finances qui a repris cette fonction. Mais quelle fonction? C'est épouvantable! Quant à la fraude sociale, nous assistons à quoi? Á une chasse aux chômeurs. Et vous savez, vous pouvez demander 30 millions à des chômeurs; demandez-les leur. Je ne suis pas certain qu'il y ait 10 cents qui arrivent dans les caisses de l'État.

Le phénomène de la criminalité financière est pourtant quelque chose de terrible, si vous prenez les chiffres mondiaux. Je vous engage à relire la recommandation du Parlement européen de novembre 2013, où l'analyse en termes de chiffres, reprenant les chiffres communiqués par le FMI et par la Banque mondiale, fait état de ce que nous connaissons actuellement: un tourbillon. Et ce tourbillon est là depuis les années 80, depuis la chute du mur de Berlin, très certainement un des facteurs de cela. Nous sommes dans le monde face à une crise financière qui mélange à la fois le problème de l'argent propre dévoyé et de l'argent des mafias.

7 % du PIB brut mondial: corruption. 6, 7 %: blanchiment d'argent. Mais ces montants se cumulent d'année en année, et c'est cela qui fait que notre société mondiale est en danger. Rendez-vous compte: nous sommes en Belgique, donc en Europe, autour de nous qu'y a-t-il? Vous avez au nord la Russie, où 80 % des entreprises sont détenues par les mafias. Huit cents banques ont été créées pour le blanchiment d'argent. Si vous dérivez, il y a des pays comme la Bulgarie et la Roumanie, entièrement dominés par la corruption et qui souhaitent frapper à la porte de Schengen. Pensez-vous vraiment que c'est pour participer à un mouvement démocratique chez eux ou pour bénéficier des informations policières dont ils pourraient profiter?

Regardez la Turquie, regardez dans quel état se trouve actuellement la Turquie, pays épouvantablement noyé dans la corruption. Oui, il faut oser le dire. Continuez, descendez. Vous arrivez dans l'hémisphère sud: le Pakistan. Extraordinaire! Transparency International estime que c'est le pays le plus corrompu au monde. Continuez. Bon, bien sûr, il y a l'Australie et la Nouvelle-Zélande. On peut au moins trouver cela, mais poursuivez. Vous arrivez en Afrique noire, vous continuez en Amérique latine. On remonte vers les États-Unis, où l'on peut peut-être se poser la question de savoir si ce sont les lobbies, éventuellement, qui tiennent le pouvoir ou, le cas échéant, les femmes et hommes politiques qui se battent pour le pouvoir. Est-ce la peste ou le choléra, Charybde ou Scylla? Oui, il y a le Canada, ça va. Mais si on fait le plan international, c'est monstrueux.

Vous vous rendez compte que l'Europe reste encore, avec nos valeurs démocratiques, parmi les derniers pays au monde à pouvoir dire que, s'il existe des problèmes de criminalité financière et de corruption, nous ne sommes pas néanmoins touchés de plein fouet pour la perte de nos valeurs démocratiques? Mais alors pourquoi, chez nous, autant de mièvrerie à vouloir admettre l'immensité du phénomène international et son

existence dans notre pays? Parce que, dans notre pays, il ne faut pas non plus penser que nous sommes à Disneyland, cette criminalité financière existe.

On a cité des chiffres. 30 milliards d'évasion fiscale par an, est-ce possible? Ce n'est pas moi qui décide. Est-ce que vous vous rendez compte qu'on est en train de se gratter pour tenter de trouver une rectification de budget à 2 milliards alors que le pognon s'en va tous les ans. La question est, et c'est peut-être un peu le but de votre réunion: qu'est-ce qu'on peut faire pour empêcher cela?

Je vous dirais qu'il y a des pistes. Je vais vous parler de mon métier, c'est-à-dire des enquêtes, des moyens que nous avons. Ça va être difficile parce qu'assez curieusement, dans notre système normatif, en Belgique, nous nous sommes dotés de lois que je qualifierais peut-être de meilleures en Europe si pas dans le monde. Nous disposons notamment d'un système législatif assez serré sur le plan de tout ce qui est fiscalité, bien sûr, mais aussi d'articles tels que le 505, §2, du Code Pénal: la lutte contre le blanchiment d'argent.

J'ouvre une parenthèse. Serait-il possible un jour de cesser de parler dans ce type d'assemblées de lutte contre la fraude fiscale? Là n'est pas le problème. Non, la fraude fiscale est un petit élément du problème. Le vrai problème, c'est la criminalité financière. La criminalité financière implique au plus petit niveau la fraude fiscale simple, la fraude fiscale grave et organisée, l'infraction commise par des gens telle que la prise d'intérêt et la corruption, les facilitateurs, les banques qui le permettent, ceux qui commettent dans la criminalité financière des infractions pures qui touchent, par exemple, à la fraude "carrousel TVA". La fraude TVA de type carrousel n'est pas une fraude fiscale où on ne paie pas l'impôt. Ce sont des gens qui font des opérations bidon, avec des sociétés bidon et des hommes de paille pour s'emparer tout simplement du trésor de l'État. 250 milliards par an en Europe. Ça c'est le butin de la fraude carrousel TVA.

Si vous saviez à quel point il est facile de faire un carrousel TVA … Pourquoi la Belgique – je le dirai tout à l'heure, monsieur le président – s'en est-elle sortie de manière remarquable ces dernières années en réduisant en 2002 de 1,3 milliards environ de fraude TVA à 40 millions en 2014? C'est parce que nous avons mis au point un système extraordinaire de lutte contre ce type de fraude qui, aujourd'hui, par l'actuel gouvernement est totalement démantelé.

Dans ce type de criminalité aussi, vous avez ceux qui braquent l'État. Pas avec des kalachnikovs, cela ne sert plus à rien. Vous êtes au courant, voici six mois, de la fraude au précompte mobilier. Donc le SPF Finances reçoit des fausses attestations de non-résidents avec des fausses retenues de précomptes mobiliers. Sans le moindre contrôle, notre administration fiscale – je vous rappelle que nous sommes en train de gratter pour 2 milliards – va virer à Dubaï, via les bons services d'une banque belge, une somme de 450 millions d'euros. Et croyez-moi bien que, dans ce cas-ci, Dubaï rime avec bye bye! Ça, c'est la criminalité financière aussi.

Et puis, vous passez au stade suivant. C'est la grave criminalité financière. C'est le trafic de stupéfiants. C'est évidemment la contrefaçon, la cybercriminalité dont je parlerai tout à l'heure dans les moyens de lutte.

Le trafic de stups, bon sang de bonsoir! Nos petits jeunes qui aiment bien fumer un joint le vendredi soir et on les comprend … C'est leur génération. Vous savez que le trafic de résine de cannabis qui vient du Maroc représente, estimé par l'OCDE, 11 milliards de blanchiment détectés par an en Europe. Vous rendez-vous bien compte de cela? Mais qu'attendons-nous pour libéraliser cette crasse? Franchement! Vous savez aux États-Unis le nombre de milliards que cela rapporte aux États américains notamment? C'est extraordinaire! Vous cassez les mafias et vous ne favorisez pas la consommation. Bon et bien alors!

On en arrive après ce type de criminalité au terrorisme. Je me suis exprimé à ce micro d'ailleurs à cet égard sur le financement du terrorisme.

Nous nous trouvons donc dans une situation internationale et nationale épouvantable avec la question: "Bon sang de bonsoir, comment c'est possible? Et dans le cadre de Panama Papers, qu'est-ce qu'on peut faire?"

Je vous l'ai dit, cadre normatif: et bien, tout est prévu. Je vous ai décrit sept points de criminalité financière. Tous sont parfaitement jugulés par les normes. Bon. Alors la question – je pense que vous avez entendu ce matin les représentants du Conseil supérieur de la Justice – comment se fait-il que nous assistions à une telle problématique de lutte contre cette criminalité financière?

Moi, je pense très sincèrement: parce qu'il y a, dans un premier temps, l'absence totale de

reconnaissance des gouvernants de l'importance de cette lutte. En conséquence de quoi, du manque total de moyens qui est donné aux professionnels, policiers, magistrats et experts, pour intervenir efficacement.

L'enquête. Quand j'ouvre un dossier, actuellement, par exemple en matière de carrousel TVA, ou de corruption, et que je l'adresse à la police fédérale, je reçois une fois sur deux une lettre qui me dit: "On n'a pas les moyens, on classe le dossier." Et je fais quoi, moi?

Tous les moyens de la police, actuellement, sont dirigés vers le terrorisme. Et en attendant, nous nous retrouvons, nous, les professionnels autres, face à une situation épouvantable où on nous répond qu'on n'a pas de policiers pour travailler pour nous. Problème. Les policiers spécialisés en matière de lutte contre la criminalité financière, petit à petit, sont affectés à d'autres tâches et ne sont pas renouvelés.

Les dossiers transmis par la Cellule de traitement des informations financières, qui pourtant sont les premiers détecteurs - je suis certain que vous avez entendu dans cette commission la Cellule de traitement des informations financières, je ne vais pas faire la redondance de cela - ces dossiers sont transmis au parquet. Par manque de moyens au parquet, ces dossiers ne sont pas examinés, ou peu.

Est-ce que vous vous imaginez que nous sommes à Bruxelles, là où ça se passe? Deux magistrats instructeurs dans le cadre de la lutte contre la criminalité financière! Est-ce que vous vous imaginez que le parquet classe sans suite un nombre considérable de dossiers par manque de moyens de les traiter? Alors, il faut savoir ce que l'on veut. En plus, si dans le cadre de l'enquête avec les policiers, actuellement, non seulement la police fédérale est exsangue, mais le ministre de l'Intérieur a jugé qu'il fallait casser l'Office central de lutte contre la délinquance économique et financière organisée, l'OCDEFO, qui est justement cet organe qui a permis l'éradication du carrousel TVA sur notre territoire, en disant qu'il en était assez des offices centraux, et qu'il fallait tout régionaliser… Mais cela ne va pas, n'est-ce pas? Ça ne va pas!

Et si dans un an ou deux, les gens apprenant cela, nous repassions à un milliard de fraude sur notre territoire? Quelqu'un aura-t-il le courage de dire que la responsabilité dépasse la responsabilité politique pour arriver à une responsabilité de type civil? Je vous assure. En termes d'enquêtes, on ne rigole pas. Et quand l'actuelle criminalité, qu'elle soit d'ailleurs, et de plus en plus nous allons la vivre, je sais bien qu'on me croit toujours quand c'est arrivé, jamais quand je le dis avant… Le terrorisme de demain, c'est la cybercriminalité. Le jour où les terroristes auront la possibilité, par l'informatique, de détruire nos systèmes bancaires, de piloter nos avions pour les jeter au sol, et cela va arriver, on est foutus.

Quels sont les moyens qui sont donnés aujourd'hui à la cyberpolice, que ce soit la RCCU ou la FCCU (*federal computer crime unit*) véritablement, pour prendre en mains les choses du présent et du futur? La réponse est, en termes de budget, zéro! Et on assiste même, toujours dans le cadre de cette régionalisation, au démantèlement de la *federal computer crime unit*, qui appartient à l'OCDEFO. Vous comprenez quelque chose à cela, vous?

Et pourtant, dans la lutte contre la criminalité financière, il est absolument évident que les éléments informatiques sont fondamentaux. Alors pourquoi, bon sang de bonsoir, pourquoi est-ce que ces moyens sont non seulement inexistants, mais que quand ils existent, on procède à leur démantèlement? La cybercriminalité, c'est le *hacking*, c'est le *phishing*. Vous en êtes vous-même, j'en suis certain, et chacun d'entre vous, déjà victime, sans nécessairement le savoir.

Nous n'avons plus de vie privée. C'est d'une facilité incroyable. Lutter contre cela, c'est se donner toutes les possibilités techniques d'être simplement à la hauteur de ceux qui nous attaquent. Et ce n'est pas le cas aujourd'hui!

Il n'y a pas que l'enquête. Et puis, il y a la phase judiciaire. Cela fait des années, et je me retourne vers le président - n'est-ce pas, monsieur le président? -, que je le dis. Dans le cadre des procédures, il y a tant de choses à faire. J'admets que notre ministre de la Justice ne fait pas que des choses aberrantes. Il y en a, mais il y a de temps en temps de bonnes choses qui se font pour tenter d'alléger les procédures. Mais quand va-t-on, en termes de procédures, supprimer cette loi Franchimont ou l'aménager dans le cadre des devoirs complémentaires quand nous sommes en règlement de procédure - notez qu'on peut supprimer celui-ci; moi, je suis pour - en disant "je vais demander des devoirs", alors que, pendant quatre ans, un dossier n'a pas abouti, si ce n'est arriver à la chambre du conseil? Pourquoi encore donner la possibilité à la défense de demander des devoirs complémentaires, qui vont tout

retarder d'un, deux ou trois ans? Ce sont des choses simples à faire. Il suffit d'écrire deux phrases dans une loi sans que cela ne coûte un franc, un cent. Cela n'a jamais été fait.

L'allègement de la procédure est fondamental, surtout en matière de lutte contre la criminalité financière, parce que c'est dans ce cadre de lutte-là que les pires stratégies judiciaires sont utilisées, notamment par les grands cabinets d'avocats. Il faut être clair. Vous savez, dans les devoirs complémentaires qu'on me demande en dernière minute, on me demande parfois d'aller, comme je dis toujours, sur la planète Mars! "Comment, vous n'êtes pas allé voir mes comptes à Moscou? C'est quand même triste - Enfin, monsieur, si ce sont vos comptes, donnez-les moi. - Ce n'est pas facile. Demandez-les en commission rogatoire". C'est-à-dire: impossibilité, longueur, coût. Je l'ai vécu. On m'a demandé d'entendre des morts. "Vous êtes sûr qu'ils sont morts?". Si je refuse, ils vont en appel. On n'est pas sûrs qu'ils sont morts, n'est-ce pas…

Toutes les stratégies sont bonnes à ce moment-là, et il faut lutter contre elles. Mais rien n'est fait en termes législatifs actuellement pour y arriver. L'ennemi de la procédure, l'ennemi de la justice, c'est le temps. Tout est utilisé pour casser l'efficacité de la lutte contre la criminalité financière par le temps. Tirer sur la ficelle du temps par tous les moyens. Dans un premier temps, ce n'est pas difficile: le parquet est désossé; avant d'avoir des réquisitions, cela dure.

Ils sont trop peu nombreux. Hyper compétents mais trop peu nombreux.

Alors vous arrivez devant les tribunaux. Je suppose que ce matin, vous avez pris connaissance du rapport du CSJ. Moi ça me fait sourire. Vous verrez que les seuls magistrats qui s'en sortent bien, je vous le rappelle, monsieur le président, ce sont les juges d'instruction. Ce sont ceux qu'on veut supprimer!

C'est un problème global. La justice est dépecée actuellement en termes de moyens et de matériel humain. Que voulez-vous… Devant les cours d'appel actuellement, les magistrats ne sont pas remplacés. Pourquoi s'énerver à se faire condamner en première instance alors qu'il suffit d'aller en appel pour bénéficier de la prescription. Les affaires ne sont pas fixées avant deux ans, si pas trois. C'est dur hein, c'est difficile…

Et dans tout cela, à mon sens, quand on quitte un peu la justice, je pense qu'il y a un réel problème au sein même du corps judiciaire et du corps de l'Intérieur. À considérer que la lutte contre la criminalité financière doit figurer au même rang que le terrorisme - ils sont d'ailleurs étroitement liés! Il y a aussi un problème de population. Les gens conçoivent difficilement ce qu'est véritablement l'impact de la criminalité financière, l'impact démocratique que cela peut avoir. Il y a des pays qui sont foutus en termes de corruption. Pourvu que le nôtre un jour ne tombe pas dans cela!

Il est important de trouver des systèmes – et je pense que c'est votre rôle en entendant les experts qui passent devant vous – pour tenter de convaincre, pour arriver à des luttes qui n'existent pas encore. Je vais vous donner quelques pistes.

Un: refinancer la justice. Arrêtez de nous casser! Cela suffit! C'est indécent! La justice est un pouvoir. J'ai entendu le ministre de la Justice dire un jour dans une interview en flamand "le service public judiciaire". Non! Nous ne sommes pas un service public! Nous sommes un pouvoir, tel que Montesquieu l'avait déterminé dans l'esprit des lois. Toucher au caractère de pouvoir de notre institution, c'est toucher à la démocratie. Il faut refinancer globalement la justice! Et arrêter des projets tels que le financement par ressort des cours d'appel! Est-ce que vous vous imaginez, monsieur le président, qu'on enlève la fille, la sœur ou la femme de l'un d'entre vous en cette honorable assemblée au mois d'octobre d'une année et que nous avons épuisé le budget qui nous permet de faire des écoutes téléphoniques? Est-ce que vous vous imaginez qu'on va dire "il faudra attendre le mois de janvier pour enquêter…"? C'est cela que vous voulez?

Indépendamment de cela, il est fondamental de spécialiser les forces de police et de les renforcer. Arrêter de toucher à l'OCDEFO! C'est un scandale! Il faut spécialiser les magistrats. Combien sommes-nous en Belgique? Ridiculement peu eu égard à l'immensité du phénomène. Il faut redynamiser les enquêtes au départ de la cellule de traitement des informations financières (CETIF), qui sont jetées à la poubelle pour l'instant et dans laquelle se trouvent aussi – j'ose le dire - des dénonciations en matière de financement du terrorisme! Il faut trouver des pistes intelligentes. Il faut, en réalité, donner comme à l'OCDEFO la possibilité d'agir de façon proactive. De temps en temps, je vous donne un petit exemple: il se tient à Bruxelles des salons où se réunissent des entrepreneurs. Je me suis baladé dans ces salons. Vous n'allez pas me croire, mais il y a toujours deux ou trois stands de

fiduciaires, qui se proposent tout simplement de vous organiser l'évasion fiscale sans le moindre problème. Et bien, ces gens, il faut les identifier et procéder à des enquêtes extrêmement minutieuses sur l'impact qu'ils ont dans l'évasion fiscale.

Je pense que nous avons vécu dans le passé quelque chose d'étonnant avec l'Allemagne. L'Allemagne a procédé à un acte de corruption que je qualifierai de pénal, au Lichtenstein. Ils ont donc détourné des informations. Ce n'est pas délicat. Mais d'un autre côté, ne devons-nous pas considérer que nous sommes face à l'immensité du problème en guerre? Je rappelle que lorsqu'on doit se gratter pour deux milliards, on a peut-être extrêmement de facilité à trouver dix fois plus ailleurs que dans la poche de ceux qui sont déjà, ô combien laminés! Á partir de ce moment-là, ne pourrait-on envisager de trouver légalement des moyens, qui consisteraient à procéder à l'achat d'informations? Ne faut-il pas non plus repousser l'administration fiscale, comme elle avait commencé à le faire, à réanalyser tous les patrimoines immobiliers appartenant à des *Anstalt* et autres paradis fiscaux? Ne faut-il pas à notre tour, alors que nous sommes mis en examen par le Groupe d'actions financières, leur poser la question suivante: comment se fait-il qu'il y a quelques années, ils aient déterminé dans leurs recommandations une liste de pays voyous qu'ils ont, petit à petit, écartés, alors que je constate avec terreur, je prends l'exemple de Monaco … Monsieur le président, baladons-nous un mois de novembre à 02 h 00 à Monaco.

Dans le restaurant où nous aurons été préalablement, il n'y avait personne. Sur la baie de Monaco, il n'y avait personne. Mais à 02 h 00, la baie de Monaco est éclairée comme en plein jour avec ses immenses tours où chaque appartement a une lumière allumée. Pensez-vous qu'il y ait des gens dans ces appartements? Pour faire fortune à Monaco, il faut être concierge. Vous passez votre temps à allumer le gaz et l'électricité. Pourquoi? Parce que l'article 1 du décret qui permet d'être résident fiscal monégasque, c'est d'y résider et la seule preuve qu'on vous demande quand vous avez été accepté, ce sont les factures du gaz et de l'électricité.

Pourquoi le GAFI a-t-il écarté ce pays-là de la liste des États voyous? N'y aurait-il pas lieu de refaire la liste de ces pays? N'y a-t-il pas un travail au sein de la structure de notre gouvernement à refaire? Je voudrais encore vous dire et je tape sur ce clou depuis ô combien de temps! Il suffit de parler de la lutte contre la fraude fiscale et sociale. Il faut parler de la lutte contre la criminalité financière. Et Panama, vous savez, les pays offshore, ce n'est rien d'autre que d'accueillir le blanchiment de cet argent, du plus petit au plus haut niveau, comme je vous l'ai décrit tout à l'heure. Alors, s'il vous plaît, n'est-il pas temps de créer un secrétariat d'État à la lutte contre la criminalité financière qui est une interface entre les ministères concernés, c'est-à-dire la Justice bien sûr, l'Intérieur fondamentalement, les Finances, c'est évident et les Affaires étrangères?

Il faut, dans les relations internationales, peaufiner les entraides et, d'un autre côté, se mettre ensemble pour contraindre les pays inaccessibles à cesser cette inaccessibilité. Il suffit, les Îles Caïmans, les Îles Vierges britanniques et autres. Notez que je m'étais amusé un jour à imaginer, dans une nouvelle que j'avais écrite, une intervention militaire avec un porte-avions qui était envoyé par les États-Unis et qui prenait possession militairement des Îles Caïmans avec des *geeks* qui pirataient leurs ordinateurs. C'est amusant. Et toujours replacer bien sûr la lutte à sa juste place. Il n'y a pas nécessairement paradis fiscal et fraude.

Je ne sais pas si vous connaissez cet auteur français, Michel Déon. Il a écrit un livre magnifique qui s'appelle *Un taxi mauve* qui se passe en Irlande car Michel Déon a habité l'Irlande. Savez-vous pourquoi Michel Déon habitait l'Irlande? Parce que ce pays ne prend pas, en termes de fiscalité, le moindre cent sur les droits d'auteur.

Cela, c'est légal. Il y a aussi l'optimalisation fiscale. Alors, indépendamment de la lutte contre la criminalité financière, il faut repenser aussi l'optimalisation fiscale sur notre territoire, réexaminer la transparence, les *rulings.* Allez, entre nous: vous n'allez quand même pas me dire qu'à Caterpillar, il n'y avait pas un *ruling.* Est-ce que vous ne pensez pas, vu la gravité des choses, que les citoyens devraient pouvoir être informés de l'existence de ce *ruling*? Est-ce que ça ne vous paraît pas évident?

Voilà autant de pistes, monsieur le président, et il y en a encore d'autres. Mais, très sincèrement, je pense que le plus dur, ici, c'est de ne pas se limiter à l'effet d'annonce qui a suivi les Panama Papers. Parce que, il y a quelques années, on avait connu OffshoreLeaks. La situation n'est pas différente. Et après OffshoreLeaks, en termes de mesures, qu'est-ce qui a été pris? Rien! Au contraire, on a assisté à un recul. Alors voilà. Et demain?

Le **président**: Merci, monsieur Claise. Je pense que nous avons là le décor bien planté. Je prends les prises de parole. Je vois M. Deseyn, M. Vanvelthoven, M. Van Hees. Nous démarrons avec M. Deseyn.

Roel Deseyn (CD&V): Mijnheer Claise, bedankt voor uw getuigenis. Ik heb er een dubbel gevoel bij, want ik had een waslijst van technische vragen voorbereid maar die haken eigenlijk niet in op uw inleiding. Die is eigenlijk zeer maatschappelijk bewogen, om niet te zeggen zeer politiek geweest. U schotelt eigenlijk een ongemakkelijke waarheid voor, dingen uit de praktijk waarvan u zegt dat u het op deze of gene manier ziet, ongetwijfeld waar, met de beste intenties, maar soms minder aansluitend bij de techniciteit van de opvolging van de commissie Panama Papers maar daarom niet minder maatschappelijk belangrijk, zeker als u concreter wordt. U had het over de btw-fraude, de carrousels, het vele geld dat er te rapen valt voor de overheid, mocht daar een adequaat antifraudebeleid tegenover geplaatst worden. Dan spreekt u opnieuw van de recul, men doet minder, men bouwt de verdedigingsmechanismen af. Dan had ik graag heel concreet geweten – want het is als het ware een verwijt aan deze regering – waarover het concreet gaat.

Ik ga wel akkoord wanneer u pleit voor meer middelen en mensen. Dat is een lijn die we van veel van uw collega's in de ruime zin van het woord horen. Het staat of valt met middelen en mensen, er moet geïnvesteerd worden. Er zijn heel wat wettelijke tools voorhanden, ook antifraudeplannen, ook wat de minister van Financiën heeft voorgesteld. Mochten we al beginnen met dat plan uit te voeren, dan zouden we al een stukje dichter bij de oplossing zijn. U mag het natuurlijk niet laten uitschijnen alsof de regering zich beperkt tot een aankondigingpolitiek. Kijk maar naar de potpourri 3, 4 en zelfs 5-wetten, de hervorming van de wet-Franchimont en de discussie over de beperking van de bijkomende onderzoeksdaden. U bent misschien heel negatief geweest in het beeld schetsen alsof er geen politieke follow-up of awareness zou zijn. Rond andere maatschappelijke thema's, als het gaat over drugs, dan verschil ik grondig van mening als het gaat over de oplossing, maar dat is niet het debat van vandaag.

U had wel voldoende aandacht voor cybercrime, een totaal politieke onderschat issue, heel versnipperd ook, waarrond in de praktijk slechts weinig mensen werken. In die zin had ik graag even gepeild naar uw evaluatie van het fenomeen bitcoin in het kader van witwassingen terrorismefinanciering. Als ik de antwoorden van de regering daarrond lees, dan denk ik dat een en ander zeer zwaar onderschat wordt. Misschien is het goed om daar wat praktijkvoorbeelden van te geven.

Wat de heel technische vragen over procedures in verband met het Panamadossier betreft, die blijven voor ons een mysterie. Vanmorgen werd het iets concreter met de voorstelling van het rapport door de Hoge Raad voor de Justitie, maar wij zijn nog altijd op zoek naar goede pedagogen die kunnen zeggen welke schema's gehanteerd worden en in welke zin magistraten moeten worden opgeleid om te detecteren wat de risico's zijn en wie de niet-meewerkende partijen zijn.

U hebt een aantal procedurele aspecten rond de timing toegelicht, maar voor ons zou het bijzonder interessant zijn, zeker in het licht van de aanbevelingen – onze commissie wordt geacht sterke aanbevelingen te doen – een nog duidelijkere identificatie te krijgen van mechanismen waarop gewerkt moet worden. U hebt al enkele allusies gemaakt, maar wij krijgen graag heel concrete tips over de nodige legale tools. Met het huidige arsenaal aan wetgeving zou men al heel veel kunnen doen, mocht men, in de beste van de werelden, alle mensen en middelen daarvoor hebben. Het zou echter goed zijn om nog even na te gaan waar er nog haperingen zijn en waar wij niet voor georganiseerd zijn, aan welke legale tools het ons ontbreekt en waarvoor wij voldoende of onvoldoende input krijgen.

Het is mij echt opgevallen dat u heel weinig gezegd hebt over de andere actoren, zoals de Cel voor Financiële Informatieverwerking, en de relatie met de banken, politie en recherche. Vanmorgen werd goed geïllustreerd dat in een ketenbenadering het systeem volledig vastloopt bij de zwakste schakel. Het zou misschien goed zijn van u te horen waar het systeem in de praktijk stropt.

Peter Vanvelthoven (sp.a): Mijnheer Claise, uw verhaal is weinig bemoedigend, maar het spoort helemaal met een gelijkaardige noodkreet die ik in mijn provincie in de afgelopen maanden gekregen heb, zowel van het parket, de onderzoeksrechters als de gerechtelijke politie. Men gaf mij zeer uitdrukkelijk de boodschap dat men inzake financiële criminaliteit – men had het over motorbendes en de maffia – nauwelijks de middelen heeft om die grondig te kunnen bestrijden. Ondertussen werd dat probleem aangekaart bij de bevoegde ministers, maar u brengt vandaag in het kader van de

Panamacommissie opnieuw zo'n verhaal. Ik hoorde collega Deseyn vragen waar het stropt. Ik heb het gevoel dat het op heel veel momenten stropt. Wij hebben problemen op heel veel momenten.

U zegt dat ons wettelijk kader en middelen best goed in orde zijn. Zelfs internationaal hebt u de middelen, die nodig zijn. Er moet echter ook mankracht zijn om de middelen aan te kunnen wenden. Het zal wellicht ook niet zo eenvoudig zijn dat de problemen worden opgelost door er veel meer mensen op te zetten, want men zal gespecialiseerde mensen nodig hebben. Op een bepaald moment zullen wij hier echter toch mee moeten beginnen.

Een deel van de verklaring is – in het begin gaf u dit ook aan – dat financiële criminaliteit door de mensen maatschappelijk, niet alleen in het Parlement of bij de uitvoerende macht, niet direct wordt beschouwd als iets wat dagelijks levensbedreigend is. Ook dat hebt u breder gekaderd, zelfs in die mate dat dergelijke criminaliteit volgens u democratiebedreigend is. Dat is eigenlijk nog veel erger. Ik heb het dan niet alleen over financiële criminaliteit, maar over bijvoorbeeld het zwartwerk van de loodgieter – ik spreek dan vooral over Vlaanderen, want ik weet niet hoe dat in Wallonië is – dat met de mantel der liefde wordt bedekt. Maatschappelijk is er zelfs niet het gevoel dat hier veel aan moet gebeuren.

Ik heb hierbij de volgende vraag. De aanpak van financiële criminaliteit brengt geld op. U hebt bedragen genoemd die natuurlijk heel moeilijk verifieerbaar zijn. Het is een beetje nattevingerwerk. In de voorbije weken hoor ik alsmaar vaker het pleidooi van de regering voor een investeringsregering. Investeren in gerechtsgebouwen mag voor mij, maar het zou misschien beter zijn om te investeren in Justitie in de brede zin van het woord.

Is er op de een of andere manier met Justitie een afspraak of resultaatsverbintenis te maken die inhoudt dat, als een bepaalde hoeveelheid middelen extra wordt geïnvesteerd in Justitie – vandaag wordt er afgebouwd op Justitie, net zoals overal – een bepaald rendement moet worden gehaald? Ik spreek dan heel specifiek over een financieel rendement. Dat is niet gemakkelijk, maar ik stel u de vraag maar. Zijn dergelijke afspraken eventueel mogelijk, want dat is misschien de beste investering die een regering zou kunnen doen, zonder wolligheid, waarbij de aanwerving van x aantal extra magistraten en onderzoekers x rendement oplevert. Misschien moeten wij er eens over nadenken of wij die link veel sterker kunnen maken. Als wij vandaag naar de bank gaan voor een belegging, dan weten wij wat het rendement zal zijn. Kan er bij investeringen in Justitie ook een meetbaar rendement worden afgesproken?

Marco Van Hees (PTB-GO!): Je voudrais d'abord remercier M. Claise pour son exposé assez fort. Je retiens de cet exposé que non seulement on n'avance pas dans la lutte contre la criminalité financière mais même on recule. On recule. Vous avez exposé des manquements à la fois législatifs, organisationnels comme ce qui se passe vis-à-vis de l'OCDEFO et, évidemment, les manquements humains. Moi, j'ai tendance à dire qu'effectivement, c'est assez justement dit, la criminalité financière, ça fait un tout. Mais c'est un tout dans lequel on retrouve des acteurs sans doute différents. Entre certaines grandes fortunes – je sais que dans cette commission on aime bien quand je cite le nom de la famille de Spoelberch – ou un trafiquant de drogues, ils se retrouvent.

(…): (…)

Marco Van Hees (PTB-GO!): Ça, je connais moins bien les noms des trafiquants de drogues. Ils se retrouvent dans ce grand ensemble de la criminalité financière. Peut-être que si on ne veut pas toucher aux uns, on ne touche pas aux autres non plus. C'est peut-être de là que vient, de la part du gouvernement, cette réticence voire plus, cette réticence presque militante parfois à ne pas avancer voire à reculer en matière de lutte contre la criminalité financière.

J'avais quelques questions plus précises. Justement, par rapport à l'OCDEFO, plusieurs parlementaires avaient dénoncé les attaques qui avaient été menées. Pouvez-vous nous en dire plus où ça en est actuellement? Le blocage est-il total? Voit-on déjà les effets ou va-t-on les voir plus tard? C'est un aspect.

Sur le projet vague ou précis de s'attaquer aux juges d'instruction, vous avez dénoncé la situation quand on en a parlé et le danger que cela représente par rapport au respect des principes démocratiques. Pouvez-vous en dire plus sur la disparition des juges d'instruction en matière de criminalité financière? Je pense que vos interventions à l'époque étaient globales.

Pouvez-vous aussi expliquer certaines techniques qui sont utilisées et les moyens que vous avez dans votre travail ou que d'autres services peuvent avoir? Par exemple, sur les cartes de

crédit anonymes pour prendre un exemple particulier. Qu'est-ce qu'on pourrait faire par rapport à cela?

En matière de transactions pénales, ce qu'on constate c'est que des gens dont le nom apparaît dans les Panama Papers sont aussi certains qui ont bénéficié de la transaction pénale. Je pense à un dossier particulier du côté de Waterloo. Comment jugez-vous la transaction pénale? Y a-t-il à boire et à manger ou est-ce quelque chose qui est à condamner totalement si je puis utiliser une expression de ce genre? Dans votre pratique, comment voyez-vous ça?

Il y a aussi des dossiers… Je pense que dans le même dossier où il y a l'utilisation aussi de la nationalité belge, qui est parfois utilisée par certains criminels financiers pour avoir des accès auxquels ils n'auraient pas.

La question de la fraude fiscale ou de la criminalité financière en général pose aussi la question des lanceurs d'alerte. Je ne sais pas si vous avez été confronté directement à cette question de la protection des lanceurs d'alerte dans votre métier. Pouvez-vous nous faire part de vos réflexions sur la question?

Vous avez évoqué la question du patrimoine immobilier d'acteurs qui passent par des paradis fiscaux. J'avais d'ailleurs introduit une question au ministre des Finances sur ce sujet. Que pensez-vous, pour élargir le propos, de la création de fichiers globaux nationaux voire internationaux en matière de cadastre des fortunes ou autres? Il y a des économistes qui défendent la création d'un cadastre mondial des fortunes pour lutter contre les paradis fiscaux.

Enfin, on a reçu dans cette commission une série d'acteurs, des banques, on a reçu quatre représentants des Big 4, on a reçu plein d'acteurs financiers qui, chaque fois, viennent nous dire "peut-être que, dans le passé, il y a eu des pratiques douteuses mais on n'était pas là à l'époque mais en tout cas, aujourd'hui, tout est *clean*, il n'y a plus aucun problème, on a vraiment assaini le secteur financier". Je reste un peu sceptique et d'autres collègues restent un peu sceptiques par rapport à ces propos rassurants, surtout quand on voit les statistiques. Statistiquement, il y a moyen de voir qu'il y a des capitaux qui partent vers les paradis fiscaux. On constate que rien ne change, que du contraire.

À votre avis, quels sont les intermédiaires en Belgique de l'évasion fiscale? Est-ce que ce sont les banques, est-ce que ce sont des cabinets d'avocats, les Big 4, les fiduciaires? Ou tous? Est-ce que, selon vous, il y a des intermédiaires financiers particulièrement impliqués dans cette activité?

Éric Massin (PS): Monsieur Claise, merci de parler sans détour. Mais je crois qu'on a l'habitude de vous entendre de cette manière-là et on aurait été déçu du contraire. Au-delà de ça, je ressens un profond désarroi, une profonde inquiétude par rapport au fonctionnement démocratique, un profond désarroi par rapport à tout ce que vous pouvez constater mais aussi toute une série de difficultés que vous pointez aujourd'hui. Ce n'est pas la première fois. Est-ce que je pourrais dire que j'espère que ce soit la dernière? Vous me permettrez aujourd'hui de rencontrer votre désarroi en disant que j'en doute fortement.

Michel Claise : À moins que je ne sois plus réinvité!

Éric Massin (PS): Vous serez toujours le bienvenu dans cette maison. Je crois que nous avons besoin de discours qui mettent les uns et les autres au pied du mur et qui, heureusement, appellent un chat un chat, même si quelquefois cela ne nous fait pas plaisir.

Il n'en reste pas moins que vous faites le relevé de toute une série de constats sur lesquels je ne reviendrai pas. L'OCDEFO est un instrument très important. Je suis originaire de Charleroi et je sais le travail que l'OCDEFO y a accompli. On a pu le critiquer. J'aurais pu être le premier à en demander le démantèlement, parce qu'on pointait les politiques du doigt.

Michel Claise : C'était l'OCRC (Office central pour la répression de la corruption).

Éric Massin (PS): Et l'OCRC aussi. Mais c'est exactement le même comportement vis-à-vis de l'un et de l'autre. À un certain moment, il faut pouvoir se regarder en face et se dire que certains instruments fonctionnent et prouvent leurs capacités. La moindre des choses, c'est de les accompagner et de leur donner les moyens de fonctionner.

Au-delà de cela, le débat sur le refinancement de la justice, la lutte contre la criminalité financière ou contre la fraude fiscale et la fraude sociale sont des concepts de nature politique. Nous devrons certainement en discuter lorsqu'il sera question de budget, de loi-programme, etc. Au-delà des questions que vous avez soulevées, il y a l'un ou

l'autre élément pratique sur lesquels j'aimerais bien vous entendre.

Vous avez parlé de responsabilité financière au niveau de la justice, qu'on ne considère plus comme étant un troisième pouvoir, mais comme étant un service public devant rendre des comptes. C'est une position qui est prise par le gouvernement actuel, que je ne partage pas du tout. On a aussi parlé d'éventuelles affectations au budget de la justice d'un pourcentage de récupérations qui auraient été faites dans le cadre de condamnations. Cela peut être le cas lorsqu'il s'agit de dossiers de grande criminalité. Je voudrais bien avoir votre avis; j'ai le mien. Il est possible qu'on se rencontre à un moment ou un autre, mais j'aimerais bien avoir votre avis de professionnel par rapport à cette proposition.

Deuxièmement, on le sait, même si on ne le dit pas clairement, les groupes de pression amènent à des législations sur mesure. En Belgique, ce n'est pas du tout réglementé.

Et nous avons parfois des lois qui sont taillées sur mesure. Je ne parle pas de la taxe Carat - cela, c'est un moindre mal –; je parle de législations, qui concernent les institutions financières, les experts, les exclusions de catégories professionnelles en matière de blanchiment, avec toute une série de groupes de pression qui prêchent pour leur propre chapelle. Je mets peut-être les pieds dans le plat, mais il faudrait que ce soit nettement organisé, avec des définitions claires, des objectifs clairs et que l'on connaisse, au niveau du parlement, lorsque des législations sont proposées ou prises, les intérêts soit politiques, soit économiques, soit financiers qui sont derrière. Cela aurait, à mon avis, le mérite de clarifier certaines choses.

On parlait tout à l'heure de lanceurs d'alerte. On a évoqué le cadre juridique par rapport aux lanceurs d'alerte. J'aime bien votre proposition d'acquisition d'informations, parce que nous avons été, hélas, confrontés, dans certaines affaires, à la mise en déroute complète d'un travail gigantesque qui avait été mené, de moyens gigantesques qui avaient été affectés, d'enquêtes complètes, tout simplement parce qu'il y avait une obtention illégale d'informations. Donc, le système d'acquisition d'informations me semble important, de même que la définition de lanceur d'alerte. Mais n'avez-vous pas l'impression d'en revenir à un débat sur la légitimité de la guerre? Un débat a été mené au Moyen Âge. Il a pris énormément de temps et a fait l'objet de nombreux écrits sur la question de savoir ce qu'était une guerre légitime. Nous sommes à peu près dans le même concept. Qu'est-ce qui est légitime dans le chef de l'État pour se défendre?

Ici, je ne demande pas au magistrat de s'exprimer mais plutôt peut-être à l'écrivain de nous faire part de sa manière de voir les choses sur le caractère légitime, dans le chef d'un État, de prendre des mesures qui sont quelquefois des mesures hors du cadre légal. Vous avez fait référence à la lutte contre le terrorisme, où on prend des mesures d'exception. Certains préconisent des mesures d'urgence ou un état d'urgence. Est-ce que, vis-à-vis de la lutte contre la criminalité financière, et donc tout ce qui peut en découler par après, et toute une série d'exceptions, en ce compris en matière procédurale, cela ne participe pas de la même logique? Est-ce qu'on ne pourrait pas se référer à cette même logique?

Ne croyez-vous pas (puisque vous avez fait égard au fait que, lorsque vous fréquentiez certains endroits, vous aviez des gens qui faisaient encore une certaine forme de publicité), que nous aurions clairement à nous pencher sur la réglementation des conseils des banques, des fiduciaires, des avocats, des experts, des experts-comptables etc., de tous les régimes d'exception, tous les régimes de complicité d'infractions qui ont aujourd'hui un caractère pénal. Parce qu'on parle de ça.

Je ne parle pas de l'optimalisation fiscale, même si je vais y revenir, mais des infractions à caractère pénal. Il y a des conseils qui sont donnés par des professionnels. Et là, est-ce que nous donnons aujourd'hui, dans le cadre de la législation actuelle, vraiment les armes, au niveau de l'enquête et au niveau de la procédure judiciaire, aux serviteurs de l'État pour remplir véritablement leur fonction?

Exemple: on peut, à un moment, se retrouver avec un expert fiscal ou un avocat qui a donné un conseil et qui devient, par la suite, défenseur dans le cadre de la procédure. Ça peut exister. Ça existe même souvent.

(…):C'est normal.

Éric Massin (PS): Oui, c'est normal. Mais il y a des règles déontologiques. De l'autre côté, il y a des incriminations qui peuvent exister. Il suffit de les étendre. Et ça, c'est un problème législatif et ce n'est plus un problème de corps. Donc ma question elle est là; c'est sur le problème législatif et éventuellement l'extension.

Vous parlez de repenser l'optimalisation fiscale et toute la pratique des *rulings*. Personnellement, je crois que tout cela devrait être clairement mis sur la table, certainement les *rulings*. Quant à l'optimalisation fiscale, il est vrai que, parfois, il y a une limite qui est difficilement déterminable entre l'optimalisation fiscale et la fraude fiscale. À cet égard, avez-vous quelques conseils à donner au législateur que nous sommes – en voulant rester modeste –, sachant que nous nous situons avant l'enquête, avant la procédure judiciaire en tant que telle?

Je terminerai sur l'international. C'est un leitmotiv; on dit tous que tout cela doit être réglé au plan international. On sait que des accords internationaux existent, qu'il y a des organisations d'enquête au niveau international. À ce jour, si je me mets uniquement au niveau européen, … Et je ne parle pas des paradis fiscaux, etc., même si nous avons des paradis fiscaux au niveau européen. Vous avez parlé de Monaco tout à l'heure, mais il y a aussi le Lichtenstein, la Belgique pour d'autres. On est tous le paradis fiscal de quelqu'un d'autre! On a parlé d'un Interpol européen. Y a-t-il, au-delà de la situation actuelle, des mesures qui pourraient faciliter et les enquêtes et la procédure? Au-delà des enquêtes et de la procédure, en tout cas dans le cadre d'accords qui pourraient être facilement mis en œuvre au niveau européen, tout ce qui permettrait de toucher là où ça fait mal, ce sont les saisies. Est-ce que nous sommes armés aujourd'hui en matière de saisie et de confiscation?

On sait que pour l'instant, des dispositions fiscales sont applicables en Belgique sur les biens qui se trouvent en Belgique. Est-ce qu'un juge d'instruction, aujourd'hui, est suffisamment armé pour une fraude fiscale découverte en Belgique (un carrousel à la TVA) pour aller procéder à la confiscation d'un compte bancaire au Luxembourg d'une maison qui se trouverait, par exemple, en Campanie? Si vous me dites que cela se fera sans problème, d'accord.

Je vous remercie de votre attention

Georges Gilkinet (Ecolo-Groen): Merci, monsieur Claise, votre exposé, quoiqu'un peu plus rentre-dedans, rejoint assez bien l'exposé qui a été fait ce matin par le Conseil supérieur de la Justice. Le premier élément qui me frappe régulièrement en vous entendant, c'est que je me demande s'il n'y a pas, au sein du monde judiciaire, des espaces de dialogue avec nos autorités pour que des juges, comme vous, des fiscalistes, comme d'autres qui sont venus témoigner dans les commissions d'enquête, notamment celle de 2007 à laquelle vous avez fait référence, puissent s'exprimer pour pouvoir pointer de nouvelles formes de fraude que vous identifieriez, pour faire des propositions d'évolution du cadre législatif, pour faire part de leurs constats. Est-ce que le fait que vous exprimiez par la voie de livres, via les médias, dans ce parlement, avec une liberté de parole qui n'est pas commune, est un symptôme du fait que cette parole que vous exprimez ou que d'autres pourraient exprimer, n'est pas organisée au sein de l'appareil public ou plutôt au sein des trois pouvoirs – je sens que vous allez me reprendre -?

J'ai la faiblesse de croire dans l'organisation d'un pouvoir public qui doit aussi être à l'écoute de ses serviteurs, de ceux qui, au quotidien, avec leur caractère, avec leur approche du métier, sont en première ligne. C'est comme cela que l'on peut faire évoluer les législations, les pratiques et les moyens en fonction de ce qui est nécessaire, en l'occurrence dans le cadre de la lutte contre la fraude fiscale.

C'est une question que j'ai posée de différentes manières à d'autres interlocuteurs: est-ce qu'on ne devrait pas organiser une forme de collège de la lutte contre la fraude fiscale, qui réunirait nos hauts fonctionnaires, des juges, etc., pour essayer d'être un observatoire et d'agir? En l'occurrence, ne faudrait-il pas le remettre en place?

Un deuxième élément qui me frappe de façon générale, avant de passer à quatre questions précises, c'est la difficulté d'avoir de la transparence sur ce qui se passe en matière de justice et de lutte contre la fraude, sur le nombre d'affaires, des affaires qui ont dépassé le terme normal pour être jugées, sur le nombre de transactions pénales qui sont conclues, sur les montants qui ont été réclamés par rapport aux affaires, sur l'argent qui a été rapporté. Encore que, là, il y a des communications régulières. Mais disons que les indicateurs évoluent au fil du temps et l'on fait dire aux chiffres à peu près ce que l'on veut.

Et je me demande si une plus grande transparence ne nous rendrait pas plus efficaces, à la fois pour donner des objectifs et de la reconnaissance à ceux qui mettent en œuvre la lutte contre la fraude fiscale, mais aussi à l'égard de tous les fraudeurs et les criminels financiers, pour leur montrer qu'en Belgique, les actes qu'ils posent ne restent pas impunis.

Et pourquoi laisse-t-on tous ces éléments cachés?

Je me pose la question. Est-ce qu'il y a des propositions à formuler en la matière? Voilà deux remarques générales. Est-ce qu'il ne manque pas d'espaces de dialogue au sein de l'appareil judiciaire et policier pour mieux lutter contre la fraude? Quid de la transparence?

Ensuite, j'ai quatre questions plus précises et techniques.

1. Vous dites, par rapport aux carrousels TVA, que l'on est en train de démanteler les outils de lutte contre la fraude. J'ai déjà posé quelques questions parlementaires sur les moyens qui étaient mis à disposition des cellules en charge de la lutte contre la criminalité informatique au sens large. Est-ce cela que vous visez? Pouvez-vous être plus précis?

2. L'OCEDFO et de l'OCRC sont deux organes avec lesquels vous travaillez beaucoup. Quelles sont les conséquences des mesures qui ont été décidées par le gouvernement sur le moral des troupes, leur efficacité, la capacité d'aller mener des enquêtes à l'étranger? Je me suis laissé dire que les enquêteurs ou les juges devaient avancer de leur poche, à présent, l'argent nécessaire pour aller faire une commission rogatoire à l'étranger, face à des phénomènes qui sont de plus en plus internationaux. Est-ce que vous confirmez? Est-ce que c'est une bonne mesure d'économie? Ou est-elle catastrophique pour le moral et l'efficacité des troupes? Je vous pose la question, même si je crois connaître la réponse.

3. La transaction pénale amiable. Quel est l'impact de cette nouvelle législation sur votre capacité à mener correctement votre travail? Je pense notamment au fait – je l'ai relevé tout à l'heure avec le Conseil supérieur de la Justice – qu'on peut conclure une transaction jusqu'à la veille du procès, ou même pendant le procès. Ceci fait que l'on peut jouer la procédure vraiment jusqu'au bout. Vous avez développé les problèmes de procédure; cela a été fait aussi ce matin. Je pense que cela doit vraiment être une des recommandations de notre commission. Est-ce que le fait qu'il y a toujours une échappatoire possible jusqu'à la veille du jugement, n'est pas un handicap pour votre travail? N'est-ce pas un parachute supplémentaire pour la personne qui aurait fraudé? "Je vais tirer sur la ficelle de la procédure jusqu'au bout et, au pire, je peux conclure une transaction pénale amiable." Donc, votre capacité à faire peur, etc., est quand même atténuée par ce dispositif. Je ne le sais pas; c'est une question que je pose.

4. Dernier élément: la légalité des éléments de preuve. C'est la fameuse jurisprudence Antigone qui a été interprétée de façon un peu restrictive dernièrement par certains de vos collègues juges – par rapport au fait qu'au niveau international, il y a de plus en plus de fichiers bancaires qui ont été rachetés, qui sont arrivés dans le circuit d'une façon… grâce à des donneurs d'alerte.

Est-ce qu'aujourd'hui, le cadre légal belge est suffisant pour vous permettre de traiter ces dossiers, ou est-ce qu'une des recommandations que vous pourriez nous suggérer est de dire clairement (je crois que oui): il faut améliorer les choses de façon à ce que ces éléments de preuve puissent être utilisés par un juge pour mener à bien des dossiers? J'ai toujours bien en tête le dossier KB-Lux où on n'a pas pu aboutir puisqu'on avait contesté, non pas sur le fond mais sur la forme, le dossier. Est-ce que c'est un des éléments qu'on doit à nouveau relever dans le cadre de nos recommandations? C'est la dernière question que je voulais vous poser.

Rob Van de Velde (N-VA): Bedankt voor uw toelichting. Ik heb ongelooflijk genoten van uw opinies. Trouwens, ik heb steeds veel respect voor wie voor zijn mening uitkomt. Laat ik evenwel vooral ingaan op de analyse van de problematiek. In uw discours hebt u alvast de complexiteit, die zich uitstrekt van lokale wetgeving tot internationaal verdragsrecht en internationaal rechtskader onderstreept. Wij moeten dat alles hier ontrafelen, zodat we met het juiste draadje de juiste beslissing nemen.

Ten eerste, ik heb de procesmatige aanpak in heel het dossier gevolgd. Welnu, hoe komt het dat wij in dit land ongelooflijk veel middelen ter beschikking hebben, maar er niet in slagen om die te doen belanden waar ze moeten belanden, met name de detectie van de fraudedossiers en de snelle justitiële afhandeling ervan? U pleit voor meer middelen en getuigt dat u niet efficiënt kunt zijn en uw handen gebonden zijn, omdat u niet genoeg middelen hebt.

Ik draai de oefening om: bent u al nagegaan hoe u met de beschikbare middelen wel efficiënt kunt zijn. Begrijp me goed: dit is geen verwijt, maar in Nederland slaagt men er wel in om een strafzaak binnen een zeer korte tijd voor de rechtbank te brengen en af te handelen. Wij slagen daar niet in. Is er een platform waar u de coördinatie met de andere actoren kunt bespreken en desgevallend verbeteren?

Als dat platform er is, welke voorstellen hebt u al

gelanceerd, waarmee tot vandaag niets is gebeurd?

Ik verwijs even naar het initiatief rond de kasgeldvennootschappen. Gedurende zeven jaar zijn er enorm veel middelen geïnvesteerd met extra onderzoekscapaciteit voor Justitie, terwijl één wettelijk initiatief, namelijk de wettelijke regeling in verband met de hoofdelijke aansprakelijkheid van de verkoper, ervoor gezorgd heeft dat het hele circus rond de kasgeldvennootschappen stilgevallen is.

Eén wetgevend initiatief volstond, ten opzichte van 7 jaar miserie. Ik vraag mij af of wij geen overshoot riskeren? Riskeren wij op het moment dat wij meer middelen investeren, geen overshoot, doordat wij bij wijze van spreken het lontje aanpakken terwijl wij de plek waar het vuur aangaat, missen en niet zien vanwaar wordt geschoten?

U geeft aan dat u iets meer vertrouwen hebt in CDGEFID voor fraudebestrijding in btw-dossiers. In 2015 werden 35 dossiers geopend met 40 medewerkers. In Griekenland - en ik wil ons niet vergelijken met Griekenland - gaat onze BBI de Grieken bijstaan voor btw-dossiers. De BBI doet dat trouwens naar volle tevredenheid van de Grieken.

Mijn vraag is waarom in uw ogen de CDGEFID beter is dan de BBI om btw-fraude te bestrijden, tenzij ik u verkeerd begrepen heb, en dat niet zo is. Dan hoor ik dat graag.

Ik heb nog een pikante vraag. U hebt, als ik het goed begrijp, 2 jaar gewacht op een antwoord inzake een rogatoire commissie naar Panama? Of u wacht daar nog altijd op? U hebt daarom gevraagd in 2014 en u hebt ze nog altijd niet gekregen? Is dat niet juist? Zeg maar.

Michel Claise: Je ne parle jamais de mes dossiers (…).

Rob Van de Velde (N-VA): Ik meende dat u dit in de pers al had verklaard. In 2009 komen de Panamadossiers, wat ons betreft, voor het eerst, althans officieel, op de radar. Wat gebeurt er dan? Hoe gaat u daarmee om? Veroorzaakt dat een hoop vraagtekens? Worden er instructies gegeven? Wordt uitgekeken naar wat er gebeurt? Ik wil gewoon praktisch even weten wat er gebeurt.

Benoît Dispa (cdH): Monsieur Claise, en vous écoutant, j'ai entendu un homme en colère. Manifestement. Et on sent bien que c'est une colère qui vient de loin, qui se nourrit sans doute de votre expérience professionnelle et de ce que vous vivez au jour le jour dans le combat que vous menez. C'est une colère qui se renforce sans doute un peu par le sentiment de prêcher dans le désert et de lancer des cris d'alarme qui sont insuffisamment entendus ou pas suffisamment relayés. Je suis interpellé par cette colère d'autant plus qu'en ce qui me concerne, n'étant pas un ancien de cette commission et de cette assemblée, je n'ai pas eu l'habitude de vous entendre très souvent. J'entends donc cette colère et elle m'interpelle.

D'autant plus que sur bien des points, je suis d'accord avec vous sans difficulté. Je ne vais pas refaire votre exposé mais j'ai pris bonne note du lien que vous établissez entre la fraude fiscale qui n'est qu'une des facettes de la criminalité financière laquelle est liée au trafic de stupéfiants. On peut ainsi faire un continuum jusqu'aux activités terroristes. On voit bien qu'on est face à un phénomène qui est profond et multiforme.

J'adhère à votre propos sur l'indépendance de la justice, la nécessité de la voir comme un vrai pouvoir et non pas comme un service administratif comme un autre. J'adhère tout à fait à votre analyse sur l'OCDEFO. À plusieurs, nous avons essayé de dénoncer le démantèlement de l'OCDEFO.

J'ai pris bonne note aussi avec beaucoup d'intérêt de votre proposition, par exemple, d'un secrétariat à la lutte contre la criminalité financière qui aurait une mission un peu transversale en regroupant la Justice, l'Intérieur, les Finances et les Affaires étrangères. Il y a beaucoup de choses qui me paraissent tout à fait justes, pertinentes et auxquelles j'adhère.

Cela dit, je ne peux pas non plus m'empêcher de penser que votre discours est véhément, un peu vindicatif mais que, puisque manifestement il ne produit pas ses effets, peut-être gagnerait-il à être approfondi, en particulier dans notre travail, celui que nous devons faire ici au sein de cette commission, que votre analyse puisse nous nourrir de façon peut-être plus technique ou plus précise.

Je voulais vous poser deux, trois questions d'ordre général.

D'abord, vous faites un portrait de notre environnement international très sombre en parlant de phénomène de maffia, de corruption,

etc. En Belgique, vous faites le constat que, même ce qui marche bien est progressivement démantelé, remis en question avec des reculs. Vous avez notamment cité des mesures qui relèvent de ce gouvernement. Vous faites également un constat très sombre sur la situation belge.

J'ai envie de vous pousser un peu plus loin dans la réflexion. Compte tenu de ce que vous savez, de ce que vous percevez, redoutez-vous que soit à l'œuvre, ici en Belgique au sein de l'appareil de l'État, des forces je ne dirais pas maffieuses mais qui quelque part relayeraient un peu des intérêts financiers que vous combattez par ailleurs? Moi, personnellement, j'ai un peu de mal spontanément à adhérer un peu à la théorie du grand complot. Mais, en même temps, c'est quand même interpellant, d'une part, de faire ce constat de pratiques maffieuses, d'un démantèlement en Belgique. Quel que soit le banc sur lequel on siège, que ce soit dans l'opposition ou la majorité, je veux croire ici qu'il y a des personnes qui, en toute bonne foi et politiquement honnêtes, veulent vraiment relayer votre combat.

Comment interprétez-vous finalement ces manœuvres de démantèlement, ces régressions dans la lutte contre la criminalité financière? Quelles sont les causes profondes que vous voyez à l'œuvre? Y a-t-il chez vous des suspicions par rapport à des collusions éventuelles à l'égard d'acteurs ou d'intérêts privés?

Deuxième champ de réflexion sur lequel je voulais vous entendre, c'est un peu sur la problématique des moyens. Vous dites – c'est un peu votre leitmotiv – qu'il y a un manque de moyens et que, dans les enquêtes, c'est un vrai handicap. Je suis *a priori* d'accord avec vous. Nous sommes plusieurs à dénoncer un pilotage budgétaire qui ne paraît pas très clairvoyant avec, depuis le début de la législature, une réduction linéaire des moyens attribués en personnel, en fonctionnement, etc. Je pense qu'il y a effectivement beaucoup de critiques à formuler. Mais, en même temps, les moyens publics sont rares, on le sait bien. On n'est pas dans une période où il y a des marges à partager, où on pourrait réinvestir de manière volontariste dans différents secteurs. Dieu sait s'il y en a beaucoup qui paraissent sous-financés. La question de l'affectation des moyens que note collègue Van de Velde vous posait me paraît tout à fait légitime. En termes de sélectivité, je voulais vous demander où vous estimez nécessaire de réallouer des moyens, de réinvestir prioritairement sachant qu'on ne pourra pas investir partout? Y a-t-il des postes, des fonctions, des missions sur lesquelles vous estimez vraiment qu'il y a un effort budgétaire à faire? Et de quelle ampleur? Avez-vous une analyse un peu chiffrée ou des propositions par rapport à cette thématique, au-delà du constat plus large de l'insuffisance de moyens?

Enfin, troisième réflexion, et je ne veux pas du tout être embarrassant, vous interpellez durement le gouvernement, donc le pouvoir exécutif. On sent aussi une certaine lassitude par rapport au pouvoir législatif et à ce dialogue qui sans doute existe, qui a le mérite d'exister mais qui ne porte pas ses effets. Quel regard portez-vous sur le fonctionnement du pouvoir judiciaire? N'y a-t-il pas, au sein de la justice elle-même, un certain nombre de manquements, de défaillances, de difficultés, de pesanteurs? On imagine bien qu'il y a quelques personnes qui s'investissent vraiment avec intensité dans leur mission et avec conviction mais n'y a-t-il pas des éléments qui, finalement, atténuent l'efficacité du pouvoir judiciaire lui-même de l'intérieur? De nouveau, je ne fais pas la théorie du complot mais n'y a-t-il pas là aussi une autocritique qui pourrait être faite pour que l'amélioration puisse être portée par tous les pouvoirs, y compris le pouvoir judiciaire?

Rob Van de Velde (N-VA): Monsieur le président, j'aimerais ajouter une petite annexe, car j'ai une bonne mémoire. Le 8 avril dans *Le Soir*, vous avez dit: "Toute collaboration est impossible avec des pays comme le Panama ou les îles Vierges britanniques. J'ai par exemple envoyé une demande de commission rogatoire dans l'un de ces pays il y a un an et demi afin d'identifier les bénéficiaires économiques d'une offshore".

Michel Claise: Et je n'ai jamais eu de réponse.

Rob Van de Velde (N-VA): Et vous n'avez jamais eu de réponse. Si c'est dans le dossier Panama, que s'est-il passé entre 2009 et 2014? L'autre dossier m'intéresse aussi.

Vincent Scourneau (MR): Monsieur le président, je voudrais remercier le juge Claise pour sa présence et son engagement que nous connaissons et qui a été rappelé par plusieurs collègues. C'est un engagement passionné sûrement, très certainement, mais qui, pour ma part, verse de temps en temps dans la caricature. Je m'explique.

J'entends le juge Claise et je sais qu'il connaît bien son sujet, puisque j'ai parcouru tout à l'heure son essai sur la criminalité financière qui est très

bien écrit et qui m'a appris qu'elle existe depuis plus de vingt-cinq siècles. On peut donc se dire qu'en vingt-cinq siècles, beaucoup de gens ont réfléchi à la manière dont on pouvait essayer d'éviter tout cela. Donc, dire qu'aujourd'hui rien ne va, je trouve que c'est un peu caricatural, d'autant plus que les organes supranationaux tels que le GAFI estiment qu'en Belgique on se défend plutôt bien au niveau de la lutte contre la criminalité financière. Nous sommes d'ailleurs reconnus comme l'un des pays les plus proactifs sur le sujet. Ces dernières années, sous ce gouvernement, parce qu'évidemment j'entends vos réflexions - et, surtout, la manière dont vous appréhendez l'action du gouvernement -, mais on ne peut quand même pas nier que, sous ce gouvernement, une loi a été prise, la taxe Caïman, qui devrait faciliter le travail.

(…): (…)

Vincent Scourneau (MR): La taxe carat n'a rien à voir avec la taxe Caïman. Celle-ci donne des moyens… Je ne vais pas vous faire l'injure de vous rappeler la *ratio legis* de la taxe Caïman. J'imagine qu'un juge d'instruction l'a mise dans son arsenal de droit positif et qu'il compte s'en servir.

C'est un nouveau moyen, c'est indéniable. Alors, évidemment, monsieur le juge, on peut toujours dire: je veux plus de moyens. Chaque fois que j'ai rencontré un fonctionnaire à qui on demandait des résultats, il me disait: donnez-moi plus de moyens. Je vous renvoie au commissaire Juve dans Fantomas 2, qui dit: "donnez-moi plus de moyens et j'arrêterai Fantomas". C'était Louis de Funès, cela faisait rire tout le monde. Je veux dire par là qu'une institution, à un moment donné, doit aussi réfléchir sur elle-même. Et il n'est pas choquant, dans une enveloppe budgétaire, de demander, en termes d'efficacité, de réfléchir, par exemple, au juge d'instruction: comment on peut améliorer son rôle, sa fonction? Ce n'est pas choquant. Il n'y a pas plus conservateur que de tenter d'éviter le débat, en disant non, c'est scandaleux, on veut toucher à l'institution, pas question. Je rencontre des magistrats qui disent oui, on pourrait, à tout le moins, réfléchir et voir comment nous pourrions nous réorganiser. Une réorganisation n'est pas nécessairement quelque chose de négatif. Mais toucher à un système installé, parce que certains défenseurs remontent au droit romain pour dire que certaines institutions sont immuables. Aujourd'hui, à l'heure actuelle, se dire qu'on peut réfléchir à des systèmes peut-être plus performants et différents, cela ne doit pas bloquer qui que ce soit à titre liminaire.

Je voulais vous dire, il y a la taxe Caïman. Je ne sais pas si vous la jugez utile. Je crois qu'à vos sourires, vous l'avez déjà mise au panier. Vous aurez vraisemblablement l'occasion de vous exprimer. Mais on ne peut pas nier non plus que les échanges d'informations qui se systématisent augmentent l'échange, justement, d'informations à traiter. L'ISI a été renforcée ces derniers mois, vous le savez. On peut nier les faits, mais on a augmenté le nombre de fonctionnaires au sein de l'ISI. On a également augmenté auprès du contribuable, l'obligation de déclarer, notamment à la Banque nationale, des informations concernant des comptes ouverts à l'étranger. Donc dire que rien n'a été fait et qu'on détricote, c'est peut-être exciper rapidement le droit positif qui se renforce et qui devrait donner de nouveaux moyens.

Cela ne veut pas dire évidemment qu'il ne faudra pas en trouver d'autres, puisque vous reconnaissez vous-même que depuis vingt-cinq siècles, depuis Aristote, depuis Platon, on en cherche. Et donc il faut toujours se renouveler, vraisemblablement, et je suis assez sensible à vos considérations sur la cybercriminalité. Il va falloir s'atteler tôt ou tard à cet aspect.

Je ne vous cache pas que je pensais avoir stupidement la solution, mais elle était stupide évidemment, dans le sens où tous les systèmes s'améliorent lorsqu'on veut les combattre. C'était de se dire, mais au fond, s'il n'y a plus de cash, il n'y a plus de possibilités de fraude. Si on n'a plus d'argent en monnaie, et qu'il y a une traçabilité sur tous les échanges de flux financiers, c'est clair qu'on pourra à un moment systématiser les recherches, essayer de remonter les filières, bref. Mais en parlant de cybercriminalité, j'imagine déjà que vraisemblablement, certains ont pensé à éviter cela, et cet écueil, et donc je suis persuadé que tout continuera à évoluer.

Je veux simplement dire par là, monsieur le juge, que depuis la nuit des temps, on arrive toujours avec un appareil qui présente peut-être une longueur de retard par rapport à ce qui s'organise en face. On peut accorder tous les moyens que l'on veut, ce ne sera jamais suffisant. À votre avis, s'il restait un seul État au niveau de l'ensemble des pays, qui ne joue pas le jeu, à ce moment-là, serait-il impossible de lutter contre la fraude internationale? En d'autres termes, si un seul État fermait ses frontières à vos demandes d'informations, à vos réquisitoires, à vos commissions rogatoires, etc., pourrait-on alors véritablement lutter contre la fraude et ces montages financiers?

Ma réflexion était de vous dire que de nouveaux moyens sont mis à votre disposition, mais n'arrivent-ils pas trop tard et si un seul État ne jouait pas le jeu, seriez-vous désespérément démuni?

Marc Bourgeois: Monsieur le juge, j'aurai quelques petites questions techniques. Tout d'abord, au niveau des pouvoirs d'investigation du juge d'instruction, y a-t-il des trous? Des règles techniques pourraient-elles être adoptées afin d'améliorer les pouvoirs d'investigation qui se trouvent dans vos mains aujourd'hui? Y a-t-il des suggestions ponctuelles à faire au parlement?

Ma seconde question a trait à l'utilisation par le juge d'instruction des ressources de l'administration fiscale, puisque celle-ci a aussi ses propres pouvoirs d'investigation, a aussi effectué un certain nombre d'investigations. Quel est l'état de la collaboration, de la concertation, de l'utilisation de ces ressources de l'administration fiscale? Faut-il améliorer les systèmes de détachement de fonctionnaires de l'administration fiscale et les mettre, le cas échéant aussi, à la disposition du juge d'instruction?

En ce qui concerne Antigone, on l'a évoqué tout à l'heure aussi.

Michel Claise: Il y a une loi…

Marc Bourgeois: Oui, justement. Est-ce que la loi apparaît suffisante? C'est une première question. Il y a, du point de vue fiscal, des difficultés aujourd'hui sur l'utilisation de ce qui n'est pas encore une loi, mais une jurisprudence, mais en tout cas, d'un point de vue pénal, c'est une loi. Il y a des éléments qui donnent à penser, à tout le moins en matière de TVA, que cette loi ne soit pas exactement totalement – mais c'est la discussion qui est lancée aujourd'hui – parfaitement en conformité avec l'orientation de la jurisprudence de la Cour de justice de l'Union européenne, avec ce fameux arrêt de décembre *WebMindLicenses* qui pose en tous les cas question. Est-ce que vous avez un avis par rapport à ça? Et est-ce que cette loi doit faire l'objet d'aménagements ou est-ce qu'elle paraît claire dans ses principes? Elle utilise des concepts quand même assez généraux: fiabilité, respect des droits de la défense, etc. Est-ce que c'est une loi qui paraît utilisable en soi?

En ce qui concerne la transaction pénale, on a déjà posé des questions. Mais je veux savoir, effectivement, de manière très concrète, quels sont les aménagements techniques qui paraîtraient souhaitables si on conserve le principe même de la transaction pénale. Est-ce qu'il y a moyen d'aménager techniquement la loi qui existe, compte tenu de toute manière de l'invalidation de cette loi par la Cour constitutionnelle?

Et enfin, vous avez parlé d'optimisation fiscale, donc de l'aménagement du cadre de l'optimisation fiscale, tout ce qui relève non pas de la fraude fiscale, mais de l'évasion fiscale, de l'exercice du droit de choisir la voie la moins imposée. Mais vous savez qu'il existe des mécanismes anti-abus spécifiques, un mécanisme général aussi maintenant, des mécanismes généraux en tout cas pour les impôts. Est-ce que le bagage normatif paraît suffisant aujourd'hui pour pouvoir encadrer, dans une certaine mesure, l'optimisation fiscale?

C'est vrai qu'on ne se trouve pas dans le domaine des infractions pénales. On se trouve dans des mécanismes plutôt d'inopposabilité au fisc. Donc ce n'est pas précisément, en tous les cas, une catégorie de comportements qui relève de votre activité au quotidien. Mais vous avez évoqué la nécessité d'aménager l'optimisation fiscale aussi. Est-ce que vous pensez que les dispositifs actuels sont insuffisants? Et est-ce qu'ils permettent, de manière suffisamment claire, de faire la distinction entre ce qui relève de la répression pénale, si je puis dire, et ce qui relève simplement de l'inopposabilité au fisc, sans sanction à la clé? Je vous remercie.

Mark Delanote: Ik wil een aantal feitelijke of statistische vragen stellen. Ik weet niet in hoeverre u daar een antwoord op kunt geven. Als ik even naar de kern ga. Wij kunnen ons inbeelden dat er achter de Panamaproblematiek een fraude schuilt. In eerste instantie een fiscale fraude. Ik denk dat wij daar een onderscheid kunnen maken tussen twee typedossiers.

Een eerste soort waar de fiscale fraude het zuivere basismisdrijf was en waarbij het opzetten van schermvennootschappen een middel is om het vermogen te verbergen.

Het tweede type is zeker zwaarwichtiger. Het zijn de vennootschappen die als scherm gebruikt worden in het kader van ruimere criminele feiten: terrorisme, drugshandel en dergelijke meer en waarbij de niet-aangifte een soort gevolgmisdrijf is van het achterliggende misdrijf, het echte doel van de betrokkene.

Als u vanuit uw ervaring kijkt naar de typedossiers

die op uw bureau belanden. Welk type komt daar het meest voor. Is dat een evenwichtige samenstelling? Vooral type 2, dat dacht ik wel.

Mijn bijkomende vraag is daaraan gelinkt. Hoe komen die dossiers op uw bureau. Is dat proactieve recherche die daar gespeeld heeft? Is dat een klacht die binnengekomen is? Komt dat via de fiscus? Ik bedoel de initiële ingang. Uiteraard komt alles via het parket. Maar hoe komt het dossier initieel bij het parket terecht. Is dat een proactieve recherche die bepaalde zaken aan het licht heeft gebracht? Is er een klacht geweest van iemand? Eventueel de fiscus uiteraard, dat interesseert mij ook, en de witwascel.

Hoe zit die verhouding in elkaar? Heeft de fiscus een aanzienlijk meer belangrijke rol dan bijvoorbeeld de witwascel? Ik denk dat dat ook belangrijke feitelijke gegevens zijn die moeten gekend zijn opdat wij zouden weten waar de detectie van deze misdrijven zit.

Een laaste vraag betreft meer de berechting of de procedure op zich. Het vragen van bijkomende onderzoekshandelingen door de in verdenkinggestelde. Wij kunnen ons inderdaad afvragen of dat recht moet worden toegekend in elk stadium van de procedure. Wij hebben ondertussen ook een regeling gekend op het vlak van de verjaring, met name een bijkomende schorsingsgrond. Die is evenwel tenietgedaan door het Grondwettelijk Hof. Het betreft hier de schorsing die aanvangt op het moment dat er bijkomende onderzoekshandelingen worden gevraagd in het kader van de rechtspleging.
Ziet u daar een oplossing? Een schorsingsgrond om te vermijden dat dilatoire procedures worden ingesteld. Hoe moet zo een schorsingsgrond, als u zich daar mee kunt verzoeken, er idealiter uitzien?

Le **président**: Merci professeur. Voilà déjà pas mal de questions. J'en rajouterai quelques-unes. J'ai été très interpellé parce que vous disiez sur l'OCDEFO. Je pense qu'il est essentiel de pouvoir y revenir. Je me joins aux questions qui ont été posées par mes collègues. Idem d'ailleurs sur la transaction pénale, compte tenu de l'arrêt rendu par la Cour constitutionnelle.

Concrètement, comment est-ce que vous utilisiez cette possibilité? Comment est-ce que le parquet utilisait cette possibilité? Quel est votre point de vue sur le sujet?

Troisième question, cela concerne l'abus de personne morale. Vous évoquiez tout à l'heure les hommes de paille et pour créer l'opacité, les organisateurs de circuits frauduleux interposent des personnes morales, des personnes physiques, des cascades, etc. Pour approcher le problème, est-ce que ce dont vous disposez actuellement dans le code pénal vous suffit ou est-ce que vous pensez qu'il est peut-être nécessaire de créer une infraction spécifique d'abus de personne morale qui serait plus facile à mettre en œuvre? Ou est-ce que vous utilisez l'incrimination de faux par exemple? Est-ce que ça suffit? En fait, en gros, est-ce que, pour lutter contre la problématique des sociétés-écran, des hommes de paille, etc., il vous semble nécessaire d'adapter le droit ou ce dont vous disposez est suffisant?

Autre point. On en parle très peu et vous avez eu la pudeur d'à peine l'évoquer, c'est le problème de la pression voire des menaces qui peuvent s'exercer sur un magistrat instructeur. Ce sont des choses qui au fond, sont réelles. Est-ce que dans votre travail de juge d'instruction, il vous est déjà arrivé d'être menacé physiquement, de subir d'autres formes de pression, d'une autre nature? De ce point de vue, pensez-vous qu'une fonction comme la vôtre, qui est particulièrement exposée, puisqu'en effet, vous êtes confronté à des organisations criminelles, mériterait peut-être qu'il puisse y avoir, dans le chef du législateur, un écho, en tout cas une réflexion sur la manière dont on peut faire en sorte que vous puissiez travailler dans de bonnes conditions? Ce serait peut-être intéressant de vous entendre sur le sujet.

Pour éviter les redites car de nombreuses questions ont déjà été posées, combien d'affaires votre bureau traite-t-il aujourd'hui? Combien y a-t-il de dossiers ouverts pour le moment dans votre office? Et combien s'ajoutent-ils en moyenne par an?

Voilà, monsieur le juge, chers collègues, les questions que je souhaitais ajouter. Je rends donc la parole à M. Claise sans plus attendre.

Michel Claise : Bien, on va essayer de ne pas durer jusqu'à minuit parce que c'est "fourni" comme matière.

Avant toute chose, je souhaite dire en préalable que le combat contre la criminalité financière n'est pas de nature politique. Qu'importe les partis, elle est de nature démocratique. Cela me paraît important.

Pas mal de questions se croisent. Donc, je prendrai les sujets en fonction de ces croisements. Dans les deux premières interventions qui touchaient essentiellement aux moyens et en même temps la conversation qu'on pouvait avoir disant: "finalement, par rapport à vos résultats comment allez-vous justifier peut-être des moyens complémentaires?" Je vous dirais que nous n'avons pas à justifier des résultats que nous faisons. Il y a des techniques de statistiques qui pourraient être utilisées mais qui ne le sont pas.

Pour ce qui me concerne, il y a, dans mon cabinet, évidemment pas mal de dossiers qui ont été résolus par des transactions financières, des arrangements fiscaux, des confiscations prononcées par les tribunaux. Vous ne serez point surpris d'apprendre que cela représente des montants importants. Je ne vais pas commencer à les citer. Mais évidemment, c'est dans les cabinets financiers que cela se passe parce que c'est leur spécificité.

Par contre, ce qui est intéressant, c'est en termes de développement de ces moyens. C'est un point que je n'ai pas abordé et que je voudrais aborder très rapidement. Ce sont les moyens européens. Nous disposons de trois institutions européennes majeures: Europol, Eurojust et Eurofisc. Je travaille énormément avec les institutions Europol et Eurojust dans le cadre des enquêtes internationales dans la mesure où, notamment, nous avons cette possibilité extraordinaire, grâce à Europol de croiser… Admettez tout de même qu'un grand dossier financier, c'est un grand dossier international. D'office!

Donc, si vous voulez, nous avons ce moyen extraordinaire de bénéficier des forces croisées policières pour l'échange de renseignements et la facilitation que nous avons dans les enquêtes dans les territoires étrangers au sein de Schengen et parfois même, avec des pays proches comme l'Ukraine – je vous assure que cela marche très, très bien -, Israël – où j'ai obtenu des résultats -. Je ne vais pas entrer dans les détails, bien entendu, mais ce sont des choses qui fonctionnent.

Ne faudrait-il pas étendre cela? Prenez Eurojust, par exemple. Nous travaillons dans ce que nous appelons des équipes communes d'enquête. C'est-à-dire que les autorités judiciaires des pays signent un accord, qui est une convention en application de – je crois – l'article 40 de Schengen, qui nous permet de travailler sans commission rogatoire. Parce que tout le problème de la répression, c'est évidemment les murs des frontières. Quand on doit aller ailleurs, on doit poser une échelle contre le mur, etc., pendant que la criminalité, elle, continue.

Pour les équipes communes d'enquête, je vais vous donner un exemple que j'ai vécu sans entrer dans les détails. J'ai besoin d'une commission rogatoire, pays d'emprunt en Pologne, à 16.00 heures; j'ai besoin d'une perquisition. Grâce à l'équipe commune d'enquête signée avec les autorités polonaises, j'envoie un mail à ma collègue à 10.00 heures du matin et à 15.00 heures, la perquisition est exécutée. Donc, vous imaginez qu'il y a des moyens. C'est ce qu'il faut évidemment développer. Et ça, c'est fantastique.

Pourquoi ne pas envisager, au sein de l'Union européenne, la création d'un "Eurofinance", qui serait alors, à l'instar des deux précédentes, une institution qui serait uniquement spécialisée dans le domaine de la lutte contre la criminalité financière. Cela me paraîtrait être une extraordinaire avancée, parce que c'est non seulement un échange quant au *modus operandi* des différentes infractions existantes sur le territoire mondial et sur le territoire de l'Europe, mais également les possibilités d'échange des moyens que nous avons et, en termes d'enquête, bien entendu, c'est le transfert des compétences et l'utilisation de nos compétences communes sur les autres territoires.

Ça, ce serait vraiment fantastique! D'autant qu'on ne serait pas obligés de signer un contrat qui implique un préalable, c'est que l'autre État dispose, lui aussi, d'une infraction commise sur le sien. Là, on pourrait travailler sur un autre territoire sans qu'il y ait nécessairement une infraction commise sur ce territoire-là. Ce serait vraiment fantastique! Ça, c'est une idée de moyens qu'on pourrait développer.

OCDEFO. Je vais un peu regrouper le tout. Où est-ce qu'on en est dans l'OCDEFO? On avait annoncé son démantèlement. Nous étions quelques-uns à nous y être opposés. Il y a eu un recul, mais un recul apparent, en ce sens que la plupart des affectations de l'OCDEFO en dehors de la TVA ont été supprimées, telles que le blanchiment, le délit d'initiés, notamment, les enquêtes proactives. Et donc, on a supprimé leur secrétariat.

Il y a un mois, les policiers, verts de rage, sont descendus dans mon bureau pour me dire qu'ils étaient déménagés au sein du 202 de la rue Royale. Ils sont aujourd'hui dans des petits

espaces minables, disent-ils. Je ne les ai pas vus. En tout cas, ce sont de tout petits bureaux. C'est une réduction épouvantable en termes de moyens matériels. En plus, la plupart d'entre eux, actuellement, s'en vont parce qu'ils sont purement et simplement écœurés. Voilà où on en est dans le cadre de l'OCDEFO.

Néanmoins, j'ai appris que le parquet général avait souhaité que l'OCDEFO participe aux enquêtes Panama Papers. C'est une bonne chose que de relancer cette machine. Mais il faut bien se dire à un certain moment que pour que ça marche, il faut qu'il y ait encore des pièces pour que cette machine fonctionne. Et là, je suis dans la crainte la plus totale.

Pour répondre également à l'une de vos questions, qui rejoint l'intervention de M. Van de Velde: l'avantage de l'OCDEFO, c'est la collaboration parfaite au sein d'une loi entre l'administration fiscale et les forces de police. Donc, l'OCDEFO, c'est à la fois des policiers et des agents de fisc. Est-ce que vous imaginez que grâce à eux, point besoin d'expert. Nous pouvons parfaitement travailler sur des dossiers de fraude fiscale sans qu'il soit nécessaire de faire appel à des experts extérieurs. En plus de cela, le contact que nous avons avec l'administration fiscale dans le respect de la séparation des pouvoirs – cela se fait par voie de réquisitions – est quand même largement facilité par les contacts que les agents fiscaux au sein de la police fédérale ont avec leurs collègues. C'est la raison pour laquelle en matière de TVA, je vous rappelle que cela a remarquablement fonctionné avec l'OCDEFO. Pourquoi? Parce qu'ils ont créé un *datamining* qui permet le contrôle des 600 000 personnes morales en Belgique pour déterminer quels sont les *missing traders*, c'est-à-dire quelles sont les sociétés défaillantes, ce qui nous a permis de casser les carrousels TVA en Belgique. Or, c'est cet outil-là que l'on veut démanteler et qu'on est en train de démanteler.

Petite parenthèse: à l'Inspection spéciale des Impôts, qui a également des moyens tout à fait particuliers – je répondrai d'ailleurs en partie également à l'intervention de notre expert -, il y a effectivement des enquêtes menées et il n'y a pas de concurrence entre l'administration fiscale et le pouvoir judiciaire. Au contraire, il y a une complémentarité, toujours avec le respect de la séparation des pouvoirs, sous forme de réquisitions que l'institution judiciaire prendra pour avoir accès au dossier. Ou alors, sur base des dénonciations faites par l'Inspection spéciale des Impôts, … Je vous rappelle cette loi très importante qui n'a pas été évoquée encore aujourd'hui, de septembre 2013, qui est la loi Una Via. Quand nous avons affaire à une fraude fiscale, qui est forcément de nature pénale, il existe, dans la détection de celle-ci, une collaboration entre le pouvoir judiciaire et l'administration fiscale pour déterminer qui prendra la gestion du dossier.

Dans l'hypothèse où des pouvoirs spéciaux sont demandés, c'est le pouvoir judiciaire qui décidera, parce qu'il a ce dernier pouvoir de décision, qu'il prendra ce dossier. Et cela fonctionne très bien.

Les dossiers de l'Inspection spéciale des impôts, quand ils nous arrivent à l'information ou à l'instruction, sont des dossiers déjà largement préparés. Et nous avons l'opportunité, en joignant les dossiers de la CTIF, d'avoir des moyens. Tout le problème de la lutte contre la criminalité financière et de Panama Papers en particulier, c'est la détection des infractions. C'est le plus important.

La détection des infractions, c'est notamment le phénomène des lanceurs d'alerte. Que faut-il en penser? Déjà, ça existe dans le droit français, en matière sociale. Vous avez aussi le *whistleblower act* aux États-Unis.

D'un autre côté, à Luxembourg, vous avez le procès de M. Deltour qui se fait condamner par le tribunal correctionnel de Luxembourg. C'est effectivement une infraction pénale commise à l'époque sur la dénonciation (?), certes, mais comment éviter cela? Et comment favoriser ce qui représente très certainement un des moyens de détection les plus importants, c'est-à-dire ceux qui au sein des administrations et des entreprises sont en contact avec une éventuelle infraction commise par un supérieur et comment les protéger dès lors? Il faut légiférer tout simplement.

J'avais entendu M. Sapin, le ministre des Finances français, dire qu'il fallait une loi de protection et peut-être un fonds d'indemnisation des *whistleblowers*. Il faut y penser car ils sont, en termes de détection, un outil très important.

En ce qui concerne les techniques, cartes de crédit et autres, j'avais suggéré d'entendre des policiers. Dans les techniques d'utilisation des paradis fiscaux, où cela intervient forcément à un certain moment, d'une manière générale, ce sont des techniques de blanchiment d'argent. Il en existe ô combien! Je pense que vous allez entendre des policiers qui vont vous décrire comment l'argent passe de Belgique à – biffez les

mentions inutiles – Luxembourg, Singapour, Chypre, pour se retrouver à Hong Kong et terminer dans les Îles Caïmans ou les Îles Vierges britanniques. Tout cela est d'une facilité dont vous n'avez pas idée! Mais il faut, pour cela, bien entendu, des fiduciers et des fiduciaires. Ces techniques-là vont vous être décrites. Je vais m'y référer, mais je vous assure que c'est terrorisant de savoir comme c'est facile. C'est épouvantable!

Je continue. La transaction pénale - et je regroupe les questions -, assez bizarrement, est la plus extraordinaire inégalité sociale qui est un mal nécessaire: "Suivant que vous serez puissant ou misérable, les jugements de cour vous rendront blanc ou noir" (*Les Animaux malades de la peste*, par Jean de La Fontaine). Oui, c'est cela, la transaction pénale: si vous avez de l'argent, vous pouvez vous reconstruire un hymen, un peu comme dans certains mariages. Cela signifie que, si vous avez de l'argent, vous pouvez éviter un casier judiciaire.

Alors, pourquoi suis-je favorable à la transaction pénale dans son principe? C'est parce qu'effectivement, cela permet avec certitude de récupérer des montants. La transaction pénale est divisée en trois niveaux. Un, c'est l'amende. Première chose à faire. Le maximum de l'amende possible, c'est 1,5 million d'euros. Quand vous pensez que les amendes européennes peuvent monter à un milliard, pourquoi n'imaginerait-on pas, dans la réforme de la transaction pénale, de hausser le montant des amendes, indépendamment des infractions visées qui ont justifié les poursuites pénales? Deuxièmement, la transaction pénale, c'est viser le produit de l'infraction. Alors là, quand on a du blanchiment, on peut y aller. Le troisième volet, c'est l'indemnisation de la partie civile. Les deux seules parties civiles qui peuvent s'opposer à une transaction pénale sont l'administration fiscale et l'administration sociale.

Tout cela est très bien. Mais disons que, pour ma part, indépendamment de ce principe inégalitaire qui me heurte comme humaniste, je dois bien reconnaître que c'est un outil qui n'a pas mal fonctionné, encore avec des cahots, mais qu'il est pour moi regrettable, sur deux points, de ne pas aller plus loin.

Comme la Cour constitutionnelle vient de contraindre le législateur à revoir sa copie, pourquoi ne pas en profiter pour dire qu'une transaction pénale est une déclaration de culpabilité? Ce qui implique évidemment, à partir de ce moment-là, un casier judiciaire pour la personne morale. Il est temps de créer le casier judiciaire des personnes morales aussi ou pour la personne physique qui l'a consentie et avec aussi, une chose que l'on oublie: justifier l'origine des fonds qui ont servi à payer la transaction pénale. Ce n'est pas une machine à blanchir! C'est finalement un peu comme la DLU. On peut se demander si on n'a pas affaire à une espèce de blanchiment légal! Je taquine un peu! Donc, transaction pénale, oui, mais revoir la copie!

La Cour constitutionnelle estime que le juge doit être plus impliqué. Oui, bien entendu! Mais il y a pour ma part un réel travail du parquet qui est fait. Mais une personne qui a flanqué un coup de poing sur la figure de sa petite amie peut payer une transaction pénale pour s'en sortir. Ce n'est pas uniquement les diamantaires anversois qui vont bénéficier de ce régime. Assez curieusement, je suis quelque peu embêté actuellement, mais je ne peux pas parler de mes dossiers. Disons que je suis embêté parce que je me sens coincé dans certains dossiers et je voudrais que cela se termine et que tout le monde est d'accord pour en terminer. Or, actuellement, tout est bloqué. Aussi, si vous avez l'occasion d'activer le turbo pour refaire la loi de réparation, cela arrangerait pas mal de gens.

En ce qui concerne le patrimoine immobilier, les fichiers, il y a le cadastre. Créer un cadastre européen serait intéressant. Ce qui m'intéresserait dans les cadastres, c'est la vérification systématique qui avait été faite tout un temps pour connaître le propriétaire et si c'est une personne de droit moral étranger, vérifier s'il ne s'agit pas d'un pays "offshore". Le grand classique des années 1960-1970, c'était les *Anstalt* du Lichtenstein. Maintenant, tout le monde a compris que ce n'était pas ainsi qu'on allait procéder et il y a d'autres techniques. Il faut s'adapter à ces techniques.

Monsieur Gilkinet, vous aviez posé une autre question dont je ne me souviens plus. Je ne me relis pas bien. L'utilisation de la nationalité belge? Est-il encore bien nécessaire d'avoir la nationalité belge pour frauder en Belgique? Je ne pense pas que ce soit un critère d'appréciation efficace de lutte. Disons que les nationaux fiscaux belges sont intéressants. Il y en a quelques-uns! On les appelle les SDF qui habitent à Uccle (les Sans Difficultés Financières). Bien entendu, ils obéissent aux lois du peuple belge comme aux règles internationales. Je ne pense pas que ce soit intéressant.

Alors, la loi Antigone. Oui, c'était la loi, monsieur

Gilkinet. Je vous ai repris, je suis désolé. C'est important, parce que – et je réponds également à la question – suite à la jurisprudence Antigone, vous avez décidé de faire la loi Antigone. Elle est très bien, je ne vois pas en quoi … D'ailleurs, le gros procès qu'on a évoqué tout à l'heure, ce n'est pas parce qu'il y avait un problème de preuve illégale qui a entraîné la nullité des procédures. Non, pas du tout, ce n'était pas cela. C'était tout autre chose.

Il y a, effectivement, la possibilité de dire que nous pouvons disposer d'éléments qui ont été détournés au sein d'une société, mais à condition que les personnes de l'État ne soient pas celles ayant provoqué ce détournement. D'où, tout à l'heure, ma suggestion: je repense à l'Allemagne qui avait acheté des informations au Lichtenstein. Cela ressemble quand même fort à de la corruption. Pour éviter cela, je pense qu'il n'y a qu'une loi qui pourrait arriver à contourner ce problème que je considère comme illégal. Et même sur le plan éthique, je trouve cela d'ailleurs un peu fort.

Mais enfin bon, d'un autre côté, c'est vrai que c'est dur. Nous sommes quand même dans une situation très dure par rapport à la lutte contre la criminalité financière. Et nous sommes très certainement, parmi ceux qui luttent contre la criminalité financière, ceux qui ont le moins de moyens. Comme je dis toujours, lutter contre la criminalité financière, c'est poursuivre des Porsche avec des 2 CV. Ce n'est pas la peine de faire la course. L'art, en réalité, c'est de créer les embouteillages.

Alors, les récupérations … Nous avons pas mal de lois internationales. Vous avez notamment la convention anti-blanchiment et la possibilité de gel. Pour répondre directement à la question de M. Laaouej, cela fonctionne très bien. L'autre question que vous aviez posée, cela fonctionne très bien. Nous avons des possibilités de récupération internationale en matière de blanchiment pour tous les pays qui ont souscrit à cette convention. Il y a des pays un peu plus difficiles d'accès, où il est plus facile de skier que peut-être d'obtenir des renseignements qui permettent les saisies. Mais bon, en attendant, dans la plupart des cas, il m'est arrivé quand même dans le monde entier de procéder à des saisies en vue de confiscation. Dans l'application de cela, le gel permet justement de bloquer les biens, les comptes en banque et les immeubles. Cela fonctionne. Il n'y a pas un côté totalement négatif dans mon intervention aujourd'hui. Vous l'apprécierez. Mais d'un autre côté, il faut pour cela une collaboration internationale efficace. Ce n'est évidemment pas toujours le cas.

L'optimisation fiscale, la fraude, c'est le *no man's land* qui pose problème. Nous sommes tous bien d'accord. Je suis en tout cas tout à fait partisan de la dépénalisation de la fraude fiscale. Cela peut vous sembler bizarre. Moi, je laisserais un maximum de pouvoir à l'administration fiscale pour s'occuper des fraudeurs. Il n'en est pas de même pour la fraude grave et organisée, avec les facilitateurs, bien sûr, les co-auteurs. Mais la simplification du système fiscal devrait être une priorité, parce que le mot "transparence" devient très important. Il est difficile, aujourd'hui, pour les entrepreneurs de s'en sortir dans la complexité des règles. Le docteur Knock disait que toute patient est un malade qui s'ignore. Je dirais que tout entrepreneur est un prévenu qui s'ignore tant les règles sont complexes. Et cela ne va pas. La sécurité juridique passe d'abord par la transparence de ces règles et leur compréhension. Vous savez qu'en matière environnementale, sociale et fiscale, c'est épouvantable. Je suis tout à fait persuadé qu'une dépénalisation de ces règles serait favorable à la lutte contre la criminalité financière. J'entends par là les criminels. Je tiens, et j'insiste beaucoup encore aujourd'hui, à dire que je fais une grande différence entre fraude fiscale et criminalité financière. Très sincèrement, c'est la criminalité financière qu'il faut attaquer. Panama Papers, et rien d'autre.

L'égalité, c'est fait. L'espace dans le monde judiciaire, monsieur Gilkinet, oui, il y avait le Collège contre la fraude fiscale et sociale que M. Crombez avait lancé. J'avais été invité à y participer. Il y avait M. Philipsen de l'ISI, etc. C'était un échange intéressant. Ce Collège pourrait être réinstitutionnalisé, parce qu'il a été supprimé. Je suis évidemment tout à fait d'accord. Un jour, à la CETIF, nous avions tenu une réunion informelle avec des représentants des administrations fiscales, sociales et communales et nous nous étions tous posé la question entre professionnels sur la manière de favoriser les passerelles entre les administrations et la justice, bien entendu, et d'étendre à la CETIF les communications qui peuvent se faire pour la détection – c'est un mot fondamental - des infractions pénales. Nous en sommes arrivés à la conclusion que c'était extrêmement difficile, parce qu'il fallait des règles légales pour y arriver. C'est un point très important. Cela concerne aussi le terrorisme, bien sûr. Imaginez-vous que c'est le croisement des informations qui permet la détection des infractions. Or ce croisement

n'existe pas, ou très peu.

Nous l'avons constaté. Là, monsieur Gilkinet a raison, il met le doigt sur un point très important. Dès qu'un collège est créé, il faut un échange d'informations. S'il est institutionnalisé, cela va au-delà de l'échange d'informations, cela va également, à partir de ce moment-là, dans l'efficacité des enquêtes.

La légalité Antigone (?), on en a parlé.

La Grèce, c'est très amusant, n'est-ce pas, vous l'avez évoqué. L'administration fiscale belge a été donner cours à Athènes et a apporté notamment un programme informatique de lutte contre la fraude à la TVA. Cela avait été particulièrement efficace bien sûr.

Je pense que chacun a son travail et c'est justement grâce à l'OCDEFO – on en parle beaucoup – que nous arrivons à des résultats surprenants parce que vous avez ce mélange entre le pouvoir judiciaire et le pouvoir fiscal qui, je le répète, ne sont pas en concurrence, qui permet d'arriver au meilleur résultat en termes de lutte contre ces phénomènes.

Alors, qui sont les méchants? Parce que vous avez entendu des gens dire "nous sommes des banques, nous sommes les *big four*, on n'est pas des méchants". J'espère. Il y a incontestablement en tout cas une toilette qui a été faite depuis la loi de 1993 sur la lutte contre le blanchiment et le financement du terrorisme. Il est absolument évident que l'instauration de la CTIF et l'obligation de déclaration de suspicion des opérations suspectes par les professionnels du chiffre, c'est une avancée. Je pense que les grands procès ont fait peur. Il y a eu des reculs de comportements. Je pense néanmoins qu'il existe toujours au sein des banques des *corporate* qui s'occupent des paradis fiscaux. Car un paradis fiscal, en soi, ce n'est pas pénal. Non. Cela le devient par rapport à son détournement, c'est-à-dire l'évasion fiscale ou la dissimulation de l'argent sale provenant d'une infraction pénale. Mais il existe encore bien sûr des tas de facilitateurs.

Vous êtes sur vos ordinateurs, là. Je vous engage à taper sur Google "paradis fiscal". Est-ce que vous vous imaginez que vous aurez l'information qu'on tient cette après-midi une commission parlementaire sur Panama Papers? Non, vous aurez 150 fiduciaires qui apparaîtront pour vous proposer des services d'évasion fiscale. C'est ça qu'il faut viser. Que peut-on faire là en termes légaux?

Je pense qu'il y a effectivement des choses qu'il faut réenvisager par rapport aux facilitateurs.

Les lois de corréité, c'est-à-dire "je suis co-auteur d'une infraction pénale parce que je suis un professionnel qui l'a conseillée, et j'ai mis la main à la pâte pour la réaliser". Entre le complice et le co-auteur, cela existe déjà. On l'avait évoqué d'ailleurs ici à cette tribune, une loi… C'était notamment un projet déposé par M. Gilkinet et par M. Daerden, je pense, à l'époque. C'est évidemment bien, mais cela existait déjà. Je veux dire, nous étions déjà, dans le panel législatif, en possession de suffisamment de moyens pour les atteindre. La seule chose, c'est qu'il faut, à mon sens, réfléchir en termes de facilitateurs. Qu'est-ce qu'on entend par eux? Mieux les déterminer, mieux les définir, parce que ce sont eux, également, qui permettent cette évasion fiscale.

Tout cela a déjà été abordé. Antigone, c'est fait. Transactions pénales, c'est fait. Optimisation fiscale, je pense que c'est fait. Alors, d'où viennent les dossiers? Le juge d'instruction est saisi. Alors, est-ce que moi, en tant que juge d'instruction, j'ai besoin de plus de moyens que je n'en ai? La réponse est non. La seule chose dont j'ai besoin, ce sont évidemment les moyens matériels d'exécuter ma mission, ce que je n'ai plus aujourd'hui.

Alors, en général, évidemment, les dossiers viennent par plainte ou par constitution de partie civile entre les mains du juge d'instruction, ou alors le parquet reçoit des informations venant des institutions spécialisées, c'est-à-dire la CTIF, l'Inspection spéciale des impôts. Parfois la FSMA ou la Banque nationale. Donc là, ce sont des institutions chargées de dénoncer les infractions qu'elles supposent être, et les informations peuvent aboutir à des instructions pénales si on a besoin des pouvoirs spéciaux du juge d'instruction. Bon, c'est comme ça que ça marche.

Quel est le pourcentage? Mais le pourcentage, ça, c'est un petit peu mélangé. Je dirais qu'on a quand même de temps en temps une dénonciation CTIF, mais malheureusement pas assez. Il y a pas mal de dénonciations fiscales qui sont prises en compte. Je dirais que de temps en temps, il y a des dossiers spectaculaires qui naissent sur la base de plaintes déposées par des parties civiles. C'est assez étonnant de trouver, de temps en temps, effectivement, de gigantesques fraudes dénoncées par des gens qui se plaignent. C'est arrivé.

Mais de là à dire qu'il faut faire des statistiques, c'est extrêmement difficile!

La question du regard sur le pouvoir judiciaire. Je pense que le pouvoir judiciaire pêche par un réel manque de communication. C'est fou comme les magistrats ont une espèce de réserve. On appelle cela le devoir de réserve et concerne les dossiers que nous traitons. Jamais un magistrat ne parlera d'un dossier qu'il traite. Personnellement, j'avais imaginé, avec l'apparition du Conseil supérieur de la Justice, une plus grande communication extérieure du système judiciaire lui-même et de ses problèmes, mais c'est peu. Ainsi, s'il existe des dichotomies et des problèmes de dysfonctionnement, de grands résultats sont aussi obtenus par le pouvoir judiciaire, mais il y a peu de communication et c'est ce qui fait que le pouvoir judiciaire est considéré par le grand public comme anachronique. Et c'est dommage. Moi, je plaide en faveur d'une plus grande communication. Elle peut d'ailleurs commencer par une plus grande lisibilité des jugements, lesquels s'adressent aux citoyens. Je vous recommande la lecture de quelques arrêts. Par moments, on se demande dans quelle langue ils sont écrits.

Le juge d'instruction. Je suis d'accord, on doit toujours aller vers un mieux, mais pourquoi aller vers un mieux signifie-t-il casser quelque chose d'important et qui marche? Le parquet serait amené à remplacer le juge d'instruction. Le parquet est hiérarchisé. Il n'y a pas d'indépendance. Si un substitut doit être déplacé pour un motif ou l'autre, il le sera, ce qui est impossible avec un juge d'instruction. L'indépendance de ce dernier vient aussi du fait qu'il juge à charge ou à décharge. On n'a pas de patron, parce que nous touchons aussi, dans nos pouvoirs, aux choses les plus importantes de la vie privée, telles que les perquisitions, les détentions préventives et les écoutes téléphoniques.

Le problème du parquet, d'une part, outre sa hiérarchisation, vient de son côté aujourd'hui, quel que soit le ressort, complètement désossé. Vous imaginez-vous que, du jour au lendemain, vous allez donner à un pouvoir plus proche de l'exécutif que du pouvoir judiciaire hiérarchisé le soin de diriger les grandes enquêtes? Où serait alors l'indépendance? Vous allez aussi supprimer les constitutions de partie civile, qui permettent aux citoyens de contraindre la justice à s'occuper de leur dossier, ce qui signifie qu'actuellement, la politique criminelle, qui dépend du parquet, en termes d'infractions, classements sans suite, auteurs connus: 20 000 dossiers par an à Bruxelles.

Le parquet a le choix du classement sans suite. Mais si le citoyen se constitue partie civile, le dossier aboutira, jusqu'au bout! Va-t-on ôter ce pouvoir au citoyen? Ce sont autant de points d'interrogation que je vous laisse. Pour moi, c'est extrêmement sensible. Vous savez, j'arrive à la fin de ma carrière. Je ne défends donc pas mon business personnel mais en tant que citoyen, c'est une chose qui, pour moi, constituerait, en termes démocratiques, un recul de civilisation sans précédent. Berlusconi a essayé; il a réussi. Sarkozy a raté. Allons-nous suivre ces exemples?

Pour ce qui est de l'abus de personne morale, monsieur le président. Je pense que le problème n'est pas en aval quand les choses sont commises mais il est en amont quand les gens constituent des sociétés et demandent un numéro de TVA. Il n'y a rien de plus simple. Il suffit de remplir des formulaires. N'y aurait-il pas moyen, à un certain moment, sur le plan strictement administratif, de pratiquer un contrôle par rapport au constituant. J'ai constaté souvent que pas mal d'hommes de paille reconstituaient des sociétés avec des passifs. Ne pourrait-on, à tout le moins, procéder à un contrôle préalable? Actuellement, il n'y a rien de plus simple que de fonder une personne morale qui est évidemment le premier moyen de démarrer une fraude si vous en avez l'intention.

Quant au nombre de dossiers traités par un juge d'instruction financier, j'ai dans mon cabinet à peu près 300 dossiers ouverts mais je dois vous dire que nous sommes trop peu nombreux. Donc, j'assume 20 % de services de droit commun. Je descends sur les scènes de crime. Je m'occupe de vols, de trafics de stups, de tout ce que vous voulez qu'on peut ramasser le week-end, à 20 %. J'ai des affaires de grand banditisme qui me tombent dessus parce que vous avez un hold-up qui est commis le week-end. C'est aussi du boulot, bien sûr!

Ces 300 dossiers ouverts ne sont pas 300 dossiers qui tournent. À peu près les deux tiers sont en attente de réquisition au parquet. Dans certains dossiers financiers, vous devez compter entre quatre et cinq ans quand le dossier est terminé à l'instruction avant que le parquet trace ses réquisitions. C'est long!

Parmi les dossiers importants, j'estime avoir 40 dossiers que je qualifierais de complexes. Ces dossiers représentent évidemment des déplacements internationaux, des études très

poussées et représentent, en termes de cartons, des montants assez fournis. C'est évidemment beaucoup mais, en toute sincérité, c'est tout à fait faisable. Je ne me plains en aucune manière, ni d'un stress quelconque, ni d'une surcharge de travail. Tout cela est réglé.

Le seul problème, c'est que nous sommes deux à Bruxelles. Ma collègue vient de demander à être nommée à la cour d'appel et si elle est nommée à la cour d'appel, je ne sais pas très bien comment on va faire. On ne s'instaure pas juge financier du jour au lendemain, c'est une spécialité.

Avant de répondre à la dernière question, un petit retour à la caricature. Merci d'avoir lu mon essai mais si vous aviez été jusqu'au bout des vingt-cinq siècles, vous seriez arrivé en 1980, où il se produit quelque chose de terrible, un emballement que nous n'avons jamais connu par le passé. Il y a quatre rasions fondamentales et historiques à cet emballement. Il y a d'abord la chute du mur de Berlin. Quand on s'imaginait que les démocraties allaient pénétrer la Russie, ce fut l'inverse qui s'est produit. La deuxième raison, c'est en réalité le développement des techniques, notamment l'informatique. Nous sommes dépassés aujourd'hui par l'e-commerce frauduleux, par la cybercriminalité. La Terre est une circonférence plane pour les entreprises illicites. Ça, c'est une conséquence. La troisième raison. 2008, la crise financière, ce n'est pas le début de la prise de pouvoir par le monde de la finance sur le monde, c'est sa constatation. Qu'ont fait les entreprises bancaires ce jour-là? À la question "Si vous ne nous aidez pas, on ferme", que faites-vous? Les États ont cédé sauf un: l'Islande, qui se porte très bien aujourd'hui. Ils ont fermé les banques, ils ont mis les banquiers en prison. En attendant, aucune régulation sérieuse n'a été posée pour surveiller ce pouvoir financier dont il faut bien constater le mélange, de plus en plus, avec l'argent sale. Actuellement, l'OCDE détermine qu'en Italie, 35 % des prêts privés sont octroyés par les mafias. La quatrième raison, c'est le terrorisme, qui bouleverse nos habitudes et qui nous crée des conséquences sur le plan économique dramatiques. C'est la raison pour laquelle, si vous avez le sentiment que je caricature quoi que ce soit dans les descriptions que je fais tant de l'importance du phénomène que de ses conséquences dramatiques en termes de démocratie, et bien soit! Parce que finalement, j'ai une grande sympathie pour les caricaturistes et que je sais que, de temps en temps, ils prennent des risques. Ces risques, monsieur le président, vous m'avez posé la question. Oui, j'ai déjà été menacé. Oui, j'ai été sous protection.

Les pires menaces que nous avons, est-ce que ce sont ceux qui sont prêts à nous matraquer un soir ou ceux qui nous attaquent en déposant plainte de manière systématique ou en nous attaquant sur notre vie privée?

Je l'ai déjà dit, monsieur le président. Quand est-ce que le législateur prendra une loi identique au droit de la *common law* en disant qu'il faut une *attempt to Court* et que celui qui s'en prend à un magistrat, à ce droit, dans l'hypothèse où il succombe, il en subira financièrement des conséquences importantes. Alors, là, je serais quand même très content!

Voilà. Je ne sais pas si j'ai répondu à tout le monde. Mais si vous avez, maintenant, un petit rappel de ce que je n'ai point abordé, avant de terminer. Mais ça fait déjà pas mal.

Le **président**: Merci, monsieur Claise. Je pense que pas mal de réponses ont pu être apportées. Y a-t-il des collègues qui souhaitent un complément? Je vois M. Scourneau, M. Massin. D'autres intervenants? (*Non*)

Vincent Scourneau (MR): Monsieur Claise, j'ai posé une question que je crois précise: s'il restait un seul État qui ne joue pas le jeu de l'échange d'informations, qui se referme à toute demande, est-ce que tous les combats que nous menons en Europe, en Belgique, partout, ne seraient pas stériles? Parce que la personne pourrait toujours se réfugier derrière l'obscurité d'un pays.

Michel Claise: Si cet État est, par exemple, un État groupant la Russie, la Turquie et des tas d'autres pays, cela poserait problème. Si c'est un État comme Andorre, j'en dormirais encore.

Vincent Scourneau (MR): C'est un rapport de force.

Éric Massin (PS): De là à dire qu'il ne faut rien faire, c'est tout à fait autre chose. Ne tombons pas non plus dans la caricature, vous avez raison!

Je vous avais posé une question, mais je peux comprendre, vu le nombre de celles qui vous ont été posées aujourd'hui, qu'elle soit passée au travers. C'est celle concernant le pourcentage de récupérations, des montants qui seraient affectés au budget de la justice. Clairement, pour moi, c'est une forme de …

Michel Claise: Oui, tout à fait, monsieur Massin. En réalité, est-ce qu'en ayant les enveloppes dans

les ressorts, il y aurait une espèce d'incitant, disant que ceux qui ont récupéré un peu plus auraient un "bénéfice" par rapport à cela?

Moi, je pense qu'il ne faut pas réfléchir à cela. Il faut se dire qu'il ne faut pas donner des enveloppes aux ressorts.

Éric Massin (PS): Mais c'est dans l'air du temps. Il y en a qui y réfléchissent.

Michel Claise: Oui, je veux bien. Mais alors, supposez que … Je vous donne un exemple. À Anvers, une grosse enquête aboutit et vous avez une transaction pénale d'un milliard. Tant mieux pour Anvers! Mais vous avez un développement de criminalité, de grand banditisme dans la région de Charleroi, …

Éric Massin (PS): Ça n'arrive jamais!

Michel Claise: … sans le moindre moyen. Est-ce que vous pensez que c'est une bonne idée?

Éric Massin (PS): J'avais ma réponse mais je préfère que vous nous en fassiez part.

Des législations concernant les groupes de pression qui agissent sur le législateur lui-même. On parle de pressions sur les magistrats, mais il arrive qu'il y ait des pressions sur le législateur.

Michel Claise: Non. C'est le problème des lobbies. Vous avez trois types de lobbies. Vous avez le lobby qui vend son produit. Vous avez le lobby qui insiste pour dire que son produit est vraiment excellent. Et vous avez le lobby qui tombe dans la corruption ou dans la menace.

Le lobby, c'est essentiellement européen. Nous assistons quand même de temps en temps à des choses un petit peu surprenantes.

Une loi anti-lobby, ça existe déjà. Les deux premiers cas, c'est légal; pour le troisième, les lois existent: ce sont les menaces et les tentatives de corruption.

Maintenant, je pense qu'une publicité sur l'existence de ces lobbies, ça, ça m'intéresse. Et là, c'est le citoyen qui parle. C'est revenir toujours, toujours, à ce mot extrêmement important: détection. Et le deuxième mot important aujourd'hui, c'est transparence. Il faut beaucoup plus de transparence dans tous les systèmes et les fonctionnements pour permettre aux citoyens d'apprécier où nous en sommes. Et j'insiste sur le plan des accords fiscaux. C'est toujours le citoyen qui parle, ce n'est pas le juge, parce que je n'ai rien à voir avec ces accords parfaitement légaux. Mais est-il normal que nous soyons privés de cette information? D'autant que ceux-ci peuvent déboucher – et je crains que cela fut le cas récemment – sur des situations sociales dramatiques.

Éric Massin (PS): En ce qui concerne les acquisitions d'informations que vous aviez évoquées vous-même, il y a potentiellement un vice à la base. Comment couvrez-vous le vice?

Michel Claise: Légalement, sinon ce n'est pas possible.

Éric Massin (PS): Donc, on met la possibilité pour le ministère des Finances (le fisc) ou pour les services d'enquête (la police) de procéder à l'acquisition d'informations quelle que soit leur nature?

Michel Claise: Quelle que soit leur nature. Vous savez, ça existe déjà. Je ne sais pas si vous vous souvenez que, suite à l'assassinat d'André Cools, les assassins ont été identifiés moyennant la dénonciation de quelqu'un qui a perçu, à l'époque, un montant de 10 millions de francs belges. On appelle cela les indicateurs.

Le **président**: Chers collègues, y a-t-il d'autres questions? Nous pourrions encore échanger des heures. Monsieur Van Hees.

Marco Van Hees (PTB-GO!): Ce n'est pas une remarque mais, par rapport à ce que le juge Claise nous disait sur le fait de pouvoir interroger des enquêteurs pour avoir des réponses sur les organismes précis qui sont utilisés, je ne sais pas si c'est prévu.

Le **président**: L'audition d'enquêteurs de terrain est prévue dans le planning. Si ça ne suffit pas on peut en convoquer d'autres.

Je clôturerai par là. Il y a une question assez directe qui a été posée sur le fait de savoir si, à certains moments, pour des raisons budgétaires, la hiérarchie du parquet vous refuse ou vous empêche de mener des commissions rogatoires. Est-ce que cela vous est déjà arrivé?

Michel Claise: Oui, j'ai oublié de répondre. C'est d'autant plus extraordinaire qu'en termes de budget, c'est à la fois un échange entre la commission de frais de justice et le parquet. Mes collègues et moi avons eu beaucoup de

commissions rogatoires refusées alors qu'on visait des montants extrêmement importants. D'un autre côté, quand je pars en commission rogatoire, je dois avancer les frais de ma poche. La dernière commission rogatoire que j'ai faite, je les ai récupérés six mois plus tard. J'ai donc financé l'État d'un montant de 1 400 euros. Quand un ministre part en mission, avance-t-il les frais de sa mission de sa poche? C'est une question que j'aimerais bien poser. Cela pourrait être intéressant.

Si les commissions rogatoires sont évidemment très difficiles à exécuter, il faut aussi dire – c'est la raison pour laquelle j'aime travailler avec Eurojust – que quand j'ai un accord d'Eurojust, je peux faire tomber dans le budget de l'Europe jusqu'à deux tiers de mes frais. C'est la raison pour laquelle je suis un grand consommateur d'Eurojust et des équipes communes d'enquête.

Le **président**: Je vous remercie. Chers collègues, je pense qu'on peut remercier le juge Claise pour sa disponibilité, pour les réponses apportées à vos nombreuses questions. S'il n'y a pas d'autres observations ou d'autres questions, je vais lever la séance en vous remerciant tous.

La réunion publique de commission est levée à 16.34 heures.
De openbare commissievergadering wordt gesloten om 16.34 uur.

BIJZONDERE COMMISSIE FRAUDE PANAMA PAPERS

van

WOENSDAG 28 SEPTEMBER 2016

Namiddag

_____

COMMISSION SPÉCIALE FRAUDE PANAMA PAPERS

du

MERCREDI 28 SEPTEMBRE 2016

Après-midi

_____

La réunion publique de commission est ouverte à 14.06 heures et présidée par M. Ahmed Laaouej.
De openbare commissievergadering wordt geopend om 14.06 uur en voorgezeten door de heer Ahmed Laaouej.

Audition de M. Paul Gérard, substitut du procureur du Roi près le parquet de Bruxelles.
Hoorzitting met de heer Paul Gérard, substituut-procureur des Konings bij het parket te Brussel.

Le **président**: Bonjour chers collègues, membres de la commission spéciale Panama Papers. Nous nous réunissons pour poursuivre nos travaux visant à explorer le volet justice, judiciaire, policier, au sens large du terme, du dossier Panama Papers, le dossier lui-même, bien évidemment, mais également les différents volets connexes.

L'objectif de notre commission étant de formuler des recommandations, nous attendons des personnes que nous auditionnons qu'elles puissent formuler des recommandations pour le futur, afin d'améliorer la lutte contre la criminalité financière en général, la fraude fiscale transnationale en particulier.

Nous accueillons, aujourd'hui, M. Paul Gérard, substitut du procureur du Roi près le parquet de Bruxelles. Je le remercie pour sa présence. Je dois signaler l'absence de M. Van Calster, substitut près le parquet d'Anvers, pour des raisons de maladie. Nous l'auditionnerons à un autre moment.

Comme je m'y étais engagé, j'ai fait partir un courrier vers le ministre des Finances pour lui demander instamment de se mettre en rapport avec le ministre de la Justice afin que nous puissions enfin disposer de l'évaluation du suivi des recommandations de la commission d'enquête de 2009, comme il en a été convenu lors du bureau. Si nous n'avons pas de réaction endéans une semaine, puisqu'il s'agissait la fois passée de 15 jours, nous procéderons à l'audition des deux ministres. Je ne vois pas d'autre solution.

Je passe immédiatement la parole au groupe MR, et puis à M. Van de Velde. Je me permets, monsieur Van de Velde, de commencer par le groupe MR car ce dernier m'a adressé un courrier la semaine dernière. J'ai d'ailleurs été impressionné par la rapidité de réaction. À peine parlait-on des Bahamas Leaks que déjà je recevais un courrier. Cela venait à peine de frémir sur internet que j'avais un courrier de M. Scourneau. Je donne donc la parole à M. Piedboeuf.

Benoît Piedboeuf (MR): Monsieur le président, vous avez une gâchette rapide mais on a essayé d'être plus rapide que vous. Entre-t-il dans vos intentions de joindre le dossier Bahamas Leaks à nos travaux?

Le **président**: Je reçois et j'accueille la demande du MR. Je mets le point en discussion. Quelqu'un a-t-il des objections à ce que nous étendions le champ de nos auditions, de nos travaux aux Bahamas Leaks, selon des modalités restant à déterminer en bureau (agenda, personnes à entendre ou à réentendre)?

Eric Van Rompuy (CD&V): (…)

Le **président**: Je demande au secrétariat de noter la demande du président Van Rompuy de fusionner les deux commissions. Y a-t-il des objections?

Georges Gilkinet (Ecolo-Groen): Monsieur le président, je suis d'accord avec M. Piedboeuf et je le remercie. C'est suffisamment rare pour être souligné. Vous allez aborder les aspects pratiques. Je pense que notre commission doit se saisir de tout élément neuf qui interviendrait sur cette question large de la fraude fiscale au plan international et l'utilisation des paradis fiscaux.

En termes de méthode, on ne doit pas perdre de vue l'objectif et le timing car on pourrait y passer notre vie, même si c'est passionnant. À un moment, nous devrons atterrir; c'est la seule réserve que je peux formuler. On doit bien circonscrire le sujet sur lequel nous travaillons, pour nous donner une capacité d'aboutir à de nouvelles recommandations, ceci dans un délai suffisamment court pour que le gouvernement actuel puisse s'en saisir et ne pas reporter à d'autres ni à je ne sais quand, les mesures urgentes qui sont à prendre.

Le **président**: Nous décidons d'élargir nos travaux aux Bahamas Leaks. Nous tenons compte de la remarque de M. Gilkinet, c'est-à-dire qu'il faut prendre en considération le délai que nous avons fixé pour aboutir. Nous déterminerons les modalités de tout cela en bureau. Je renvoie en bureau pour les modalités pratiques, pour savoir qui on réentend, ce qu'on fait concrètement, etc. J'attire votre attention sur le fait que les services de l'État et la justice de manière générale viennent d'être informés de ce nouveau courant de fraude. Il faut peut-être leur laisser le temps de digérer tout cela avant de procéder à des auditions, sinon cela ne servira pas à grand-chose. Je renvoie vers le bureau pour le suivi.

Benoît Piedboeuf (MR): Monsieur le président, on peut peut-être gagner du temps en n'écoutant pas les banques, puisqu'elles n'ont rien fait!

Le **président**: Je propose d'acter cela au procès-verbal de nos travaux!

Rob Van de Velde (N-VA): Mijnheer de voorzitter, het gaat over een ander onderwerp. Ik wou u gewoon even een vraag stellen. We kunnen dit volgende week nog meenemen op het Bureau maar ik had graag nu een antwoord gekregen. Ik verneem dat een aantal sprekers gevraagd is om ruim op voorhand hun presentatie te bezorgen. Klopt dat? Misschien heb ik iets gemist – ik heb het nog eens nagekeken – maar ik heb nog geen toekomstige presentaties gekregen. Dat is een eerste punt.

Le **président**: Il s'agit du Service des Décisions Anticipées sur la base des questions posées par M. Vanvelthoven. Comme certains collègues le savent, j'ai reçu pendant les vacances parlementaires pas mal de mails de collègues me demandant des questions complémentaires, parfois aux banques. Une singularité de M. Vanvelthoven, c'est qu'il posait des questions au Service des Décisions Anticipées, plus exactement le point de contact central pour la régularisation. Qu'ai-je alors fait? J'ai fait suivre par le secrétariat vers le service des décisions anticipées et celui-ci a envoyé un fichier *Power Point* qui a été adressé aux membres. C'est tout. Pour le reste, les réponses aux questions aux banques, vous les avez eues.

Rob Van de Velde (N-VA): Het gaat dus om een PowerPointpresentatie.

Le **président**: Pour le reste, nous tiendrons un Bureau peut-être la semaine prochaine. Rien n'est encore fixé.

Je cède maintenant la parole à M. Gérard, que je remercie une fois encore.

Monsieur le substitut, comme vous pouvez l'imaginer, nous souhaitons évidemment savoir comment le parquet s'empare de la question des Panama Papers, quels dispositifs il met en place, comment les choses fonctionnent au fond.

Je vous demanderais aussi de nous faire part, dans un deuxième temps si vous le voulez bien, de votre vision du fonctionnement actuel de l'appareil judiciaire dans son volet parquet en matière de lutte contre la criminalité financière. Je vous remercie d'ailleurs de nous avoir transmis des documents qui déjà balisent bien votre exposé.

Je vous cède la parole, monsieur Gérard. Comme M. Van Calster n'est pas là, n'hésitez pas, 30 ou 45 minutes.

Paul Gérard : Merci, monsieur le président. Je remercie avant tout la Chambre de m'avoir invité et de m'avoir donné cette occasion d'exposer à la fois l'état et la situation du dossier Panama Papers au niveau judiciaire, et ensuite de pouvoir formuler quelques recommandations.

Je me présente: je suis Paul Gérard, je suis substitut au parquet de Bruxelles depuis 2001. En 2006, j'ai intégré la section financière du parquet de Bruxelles. J'ai donc eu, effectivement, de l'expérience pour traiter certains des dossiers financiers qui se sont parfois mal terminés, malheureusement.

Ici, je vais structurer mon intervention en trois parties. En premier lieu, je vous donnerai un peu l'état d'avancement de l'enquête au niveau judiciaire, au niveau pénal. En deuxième lieu, je profiterai d'un exposé qui a été fait la semaine dernière par la délégation allemande à Eurojust, qui m'a gentiment autorisé à utiliser les

documents aujourd'hui sur un schéma de fraude constaté dans le cadre des Panama Papers.

Et puis, en troisième lieu, j'aborderai le volet recommandations, suivi de vos questions.

Tout d'abord, en ce qui concerne l'enquête en cours, et pour répondre à votre question: comment est-ce que le dossier démarre? Le dossier démarre évidemment par la presse, qui révèle, donc, qu'une source, au sein ou en dehors de Mossack Fonseca, a toute une série de données à sa disposition, et cette source a choisi de les transmettre à des journalistes en Allemagne qui, eux-mêmes, ont fait un travail assez conséquent avec le consortium de journalistes pour mettre ces données en ligne, avec la distinction importante: tout n'a pas été mis en ligne. Certains choses sont toujours aux mains des journalistes. Et donc, nous sommes un peu dépendants pour le moment de ce qui est mis en ligne sur ce site internet.

Au vu de ces révélations qui sont importantes, le parquet de Bruxelles a demandé à l'OCDEFO d'ouvrir ce qu'on appelle un dossier-mère, c'est-à-dire le dossier qui va demander à l'OCDEFO, en tant qu'organe national, d'étudier l'ensemble de la problématique, sous la supervision du parquet, et les questions de validité de la preuve. Les questions de validité de la preuve proviennent du fait que vraisemblablement les données ont été volées. Mais il y a un autre volet qui est important, c'est l'authenticité des données. Comment sont-elles parvenues aux journalistes? Est-ce qu'elles ont été modifiées dans la banque en ligne, etc.? Ce sont des questions qui doivent être soulevées assez rapidement.

En effet, pour tout dossier qui découlerait de ce dossier-mère, donc en dossier individuel, chaque conseil qui va défendre son client ou son contribuable soulèvera ces questions devant le juge, soit le juge d'instruction, soit le juge du fond. Ce sont donc des questions importantes. Alors, le travail de l'OCDEFO est en cours pour récupérer les données et lister toutes les entités belges qui sont concernées, à la fois les contribuables mais également les facilitateurs de la fraude. Ce dossier est en cours. Une coordination est effectuée sous la supervision du procureur général de Bruxelles et du parquet fédéral. Il y a une collaboration avec l'ISI qui est totalement prête, puisque l'ISI, elle-même, travaille de son côté, à la fois analyse, envoie des demandes de renseignements aux différents contribuables et est en train de réceptionner certaines réponses.

L'autre volet, c'est la coordination internationale où, sur l'initiative de la délégation allemande, une réunion Eurojust s'est tenue la semaine dernière à La Haye où étaient représentés l'ensemble des États membres plus une délégation américaine. Il y avait deux objectifs à cette réunion: d'une part, adopter une position commune vis-à-vis du Panama et, d'autre part, améliorer la coopération judiciaire, coopération bilatérale ou même multilatérale entre les différents États membres, parce que certains États, notamment l'Allemagne, sont à un stade nettement plus avancé que le nôtre, dans le sens où les Allemands, autant que les Danois, ont acheté les données. Ils ont donc déjà pu traiter cela et avancer nettement plus rapidement dans leurs dossiers judiciaires.

Le **président**: Excusez-moi, monsieur le substitut. À qui ont-ils acheté les bases de données?

Paul Gérard : C'était une réunion, si vous voulez, qui était générale. Je n'ai pas pu poser cette question mais c'est soit aux journalistes, soit à la source elle-même. Je ne peux donc pas vous répondre précisément.

Le **président**: Très bien, je vous remercie.

Paul Gérard : L'avantage de cette réunion, c'était de faire un point sur la situation. La délégation allemande a diffusé une présentation que je reprends ici en partie car elle est assez longue, mais vous l'avez en tant que support auprès de vous, sur le schéma de fraude qui leur a été révélé à la suite de l'achat des données. Je suppose qu'ils l'ont recoupée avec d'autres informations. De toute façon, c'est assez complet. Ces informations ont révélé l'activité d'une filiale de la Commerzbank au Luxembourg. Donc, ils ont reçu ces informations, envoyé une demande d'entraide judiciaire au Luxembourg qui a répondu positivement. Et ils ont pu alimenter le dossier grâce à cette coopération judiciaire. Je vais vous exposer ici un schéma de fraude qui n'est pas le seul. Il y en a d'autres mais c'est le schéma de fraude qui est le plus pertinent, dans le sens où il met en évidence le rôle des facilitateurs, des intermédiaires et notamment de cette filiale de la Commerzbank au Luxembourg.

La présentation commence par savoir quel est ce bureau d'avocats qui prétendent être avocats, Mossack Fonseca, créé par deux personnes comme le nom l'indique. C'est un bureau qui a quarante sous-bureaux dans le monde entier, et souvent dans des paradis fiscaux. C'est donc une entreprise assez importante.

Peut-être l'avez-vous déjà entendu, mais je le répète, parce que cela a un intérêt pour la suite: les avantages de la création d'une société offshore est qu'elle est rapide (trois jours), qu'elle permet au véritable propriétaire, au bénéficiaire économique de ne pas apparaître. Elle a aussi comme avantage d'avoir comme écran non pas les bénéficiaires économiques, mais des directeurs qui seront désignés par les actionnaires. On remarque que, parfois, les directeurs de ces sociétés offshore sont des employés de Mossack Fonseca. Il y a cette distinction à faire entre les directeurs écrans, qui servent à dissimuler les véritables bénéficiaires économiques qui sont les actionnaires.

Ces créations de sociétés offshore sont de droit panaméen, et la structure commerciale qui est utilisée est une structure anonyme par une loi de 1927. L'avantage de l'immatriculer au Panama est de n'avoir aucune obligation comptable et de n'avoir aucune taxation.

Comment fonctionne cette offshore? Je prends ici le cas de base. C'est un client qui est géré par une banque au Luxembourg ou en Suisse, qui a donc un compte individuel, lequel est, généralement, un compte qui n'est pas déclaré au fisc des différents États européens.

Il y a ici une caractéristique assez intéressante, c'est que, pour la création des sociétés offshore, on va relativement assez loin: au Panama, aux îles Caïman, aux îles Vierges britanniques, mais on a besoin d'une structure bancaire solide, qui va être offerte en général par le Luxembourg ou la Suisse parce que, pour gérer des documents bancaires, il faut être rigoureux et il faut avoir évidemment une sécurité de pouvoir retrouver ses fonds à la fin.

C'est une relation triangulaire qui a été découverte par l'enquête allemande où vous avez un client. Il y a deux options: soit c'est le client qui prend l'initiative de vouloir créer cette société offshore soit c'est la banque qui le lui propose. En général, la banque s'adresse alors à Mossack Fonseca pour créer cette société offshore au nom du client de la banque.

La procédure comptable suivie pour la formation d'une société offshore est la suivante. Parce qu'une société offshore coûte de l'argent, Mossack Fonseca va facturer des frais de constitution et de gestion de la société offshore, non pas au client, mais à la banque, laquelle va imputer dans son compte-charge, dans sa propre comptabilité. Donc, le client lui-même ne reçoit pas la facture en tant que telle.

Les documents qui sont importants à récupérer sur le plan judiciaire et qu'ont pu récupérer les Allemands sont de trois ordres. Ce sont ceux qui sont générés par la création de la société offshore. C'est tout d'abord ce qu'on appelle "*power of attorney*"; c'est une procuration qui va donner au véritable bénéficiaire économique un accès illimité au compte. C'est ensuite un registre des actions et, enfin, un procès-verbal d'assemblée générale qui va désigner les directeurs de la société qui vont servir d'écran.

L'étape suivante, c'est qu'au niveau de la banque, donc de cette filiale en général de grande banque – et la Commerzbank n'est pas l'unique banque impliquée dans ce type de fraude –, la banque au Luxembourg va supprimer le compte individuel du client pour transférer l'ensemble du patrimoine sur le compte ouvert au nom d'une société offshore dont le bénéficiaire économique sera donc le client.

Le mobile de ce type de fraude est l'application de la directive sur l'épargne.

Cette directive est applicable depuis 2005 et impose à tous les États membres de récupérer un précompte mobilier, qui sera progressif à partir de l'année 2005-2006, pour les résidents européens qui ne sont pas des nationaux. Cette directive s'applique à l'ensemble de l'Europe, mais vous avez, par exemple, un accord bilatéral qui a été signé entre l'Union européenne et la Suisse pour que les résidents européens ayant un compte individuel en Suisse soient également visés par cette directive sur l'épargne. Cela a incité toute une série de banques à proposer à leurs clients: "Pour éviter cette taxation, nous vous proposons de passer sur le compte d'une société offshore." C'est donc le même schéma qui s'applique ici par rapport à ce qu'a révélé l'enquête allemande.

Je voudrais revenir sur une méthode qui a pu être mise en évidence. C'est une technique qui a été utilisée pour augmenter l'opacité de la structure. Je vous ai parlé d'une relation triangulaire entre la banque, son client et Mossack Fonseca qui crée la société offshore. On peut avoir une relation à quatre, avec l'intervention devant le client où celui-ci n'apparaît pas comme le bénéficiaire économique, mais mandate une fiduciaire ou un trust. Le trust ou la fiduciaire agit comme écran supplémentaire, ce qui rend évidemment les recherches nettement plus difficiles. En effet, vous savez que le trust est un démembrement de la propriété qui n'existe pas en droit belge. Vous

avez trois intervenants.

C'est finalement celui qui gère la somme qui est le propriétaire du patrimoine. Donc, cela rend les choses nettement plus difficiles.

Sur votre support écrit, vous avez des exemples de tous types de documents qui ont pu être révélés par cette fraude dont les Allemands sont en charge.

En ce qui concerne la deuxième partie de mon exposé, je veux faire le lien entre cet exposé et des recommandations que je vous soumets pour améliorer le système, sachant que vous vous concentrez beaucoup sur le fonctionnement de l'appareil judiciaire en Belgique. Moi, je voudrais insister sur ceci, c'est qu'on peut effectivement maîtriser le temps de traitement d'une enquête pénale dans les dossiers financiers en Belgique par différentes réformes au plan judiciaire, avec de meilleures concertations. Mais il y a également cette question de pouvoir maîtriser ce qu'il se passe à l'étranger, parce qu'on est face – dans les enquêtes financières – à une collaboration qui est nécessaire avec tous ces paradis fiscaux; collaboration qui est parfois totalement inexistante, puisqu'ils refusent de répondre aux demandes d'entraide qui proviennent des États européens et d'autres pays également.

Mes recommandations et propositions précises vous ramènent à ce que le monde politique peut faire par rapport à ces paradis fiscaux. Je pense surtout au travail qui est en train d'être effectué par l'Union européenne, qui est de vouloir créer des listes noires de paradis fiscaux. Je crois qu'il est important de pousser les États membres à les adopter. Je vous ai mis en annexe un article que j'ai pris dans le journal français *Les Échos*, qui indique que la liste noire est en cours de création au niveau européen et qu'elle doit être finalisée fin 2017. Un rendez-vous rassemblant les ministres des Finances des vingt-huit États membres est prévu fin novembre 2016 pour définir une première liste de pays qui feront l'objet d'un examen plus poussé de l'Union. C'est donc un premier stade.

Le deuxième stade qu'il est possible de mettre en œuvre, c'est de donner des effets juridiques à ces listes noires. Car, lorsqu'une société offshore est créée à l'étranger, il est possible que celle-ci ne passe jamais sous les radars des autorités belges.

Un trafiquant de stupéfiants peut générer beaucoup d'actifs illégaux qu'il va aller placer dans une société aux Îles Caïmans. Il réside en Belgique et décide d'arrêter son activité et de s'installer à Miami car il dispose de son compte dans un paradis fiscal. A partir de ce moment, il sort des radars des autorités belges et devient très difficile à détecter. Parfois, c'est possible par une dénonciation.

Par contre, de temps en temps, certaines sociétés offshore réapparaissent sur le territoire belge car certaines familles ou certains gros fraudeurs ou délinquants veulent en profiter ou veulent en faire profiter leur entourage. Elles vont donc peut-être acquérir un bien immobilier en Belgique par la façade d'une société offshore.

Une autre situation serait celle d'une banque qui ouvrirait un compte bancaire au nom d'une société offshore.

Je crois qu'à partir du moment où l'Union européenne place, sur une liste noire, différents États sachant que ces États sont des paradis fiscaux et permettent la création de sociétés fictives, il faudrait avoir dans la législation belge une loi qui permette d'annihiler ou de neutraliser tous les effets juridiques de cette structure à partir du moment où celle-ci est créée dans un pays figurant dans cette liste noire.

Cela permettrait de résoudre le problème actuel des commissions rogatoires qui oblige les juges et les enquêteurs à courir après l'information. Car, si on se trouve face à des sociétés qui sont enchevêtrées les unes dans les autres, on peut faire le tour du monde pendant cinq ans et on n'aura aucun résultat.

Si, dès le départ, il est établi que la structure est fictive et qu'elle n'aura aucun effet juridique en Belgique, il sera possible, si elle touche le territoire belge, de saisir les montants, de bloquer la transaction et rapporter la preuve que là derrière se trouve une fiction frauduleuse.

J'ai donc un peu analysé la jurisprudence et il y a des éléments qui permettent d'asseoir ce type de proposition législative. Je dispose ici d'un arrêt de la Cour de cassation du 7 octobre 2004, que je cite dans mes notes, dans lequel il est stipulé ceci: "Est frappée de nullité absolue, la convention dont le but est de porter atteinte aux droits de l'administration fiscale protégés par une législation d'ordre public dès lors qu'une partie a contracté à des fins illicites, sans que la connaissance de celles-ci par le cocontractant ne soit requise."

Donc, ici, la Cour de cassation se réfère aux

prescrits des articles 1108, 1131 et 1133 du Code civil qui subordonnent la licéité d'une convention à la justesse de sa cause. A mon sens, les contrats de société créés dans un paradis fiscal n'ont pas une juste cause. Ce sont des écrans, une fiction totale destinée à frauder l'administration fiscale. Il s'agit ici de l'application de l'adage *fraus omnia corrumpit* (la fraude corrompt tout) qui signifie que tout acte juridique entaché de fraude peut être l'objet d'une action en nullité.

Il serait donc possible de légiférer pour interdire de contracter avec une entité dont le siège social est situé dans un pays ou un territoire de la liste noire établie par l'Union européenne. Il y a des exemples qui existent déjà au niveau européen adoptant ce système de liste noire.

Il y a le système en vigueur actuellement pour le droit aérien. L'Europe possède un espace aérien assez sûr, c'est grâce à l'application des normes de sécurité de l'Union européenne qui a établi une liste noire de compagnies aériennes qui sont interdites de vol ou d'atterrissage dans un aéroport de l'Union européenne.

Un autre exemple très intéressant parce qu'il est tout à fait comparable aux paradis fiscaux est celui de la lutte contre les pavillons de complaisance. C'est, en général, à l'État du pavillon qu'il appartient avant tout de veiller à ce que les navires soient conformes aux normes, mais certains États permettent l'immatriculation de navires en négligeant toutes les normes, que ce soit concernant la sécurité, la double coque, l'agréation du navire par une société, la formation de l'équipage ou le fait que les navires en question aient plus de 25 ans et puissent circuler sur les eaux internationales.

Les catastrophes sont donc assez nombreuses et nous en avons fait l'expérience en Europe avec le naufrage de l'Erika qui a poussé l'Union européenne a lancé un paquet de mesures pour protéger les eaux et les ports européens de ce type de pollution. Vous avez donc une directive 2009/16/CE qui est relative au contrôle de l'État du port qui va également fonctionner avec le système de listes noires.

Ces listes noires seront établies par un consortium d'États sous l'égide de l'Organisation maritime internationale. Cela s'imbrique dans toute la coopération internationale maritime, mais ce qui est intéressant de noter ici, c'est qu'il existe une disposition légale au niveau européen, qui est l'article 16 de la directive 2009/16, qui permet à un État de refuser le mouillage à tout navire qui bat le pavillon d'un État qui en raison de son taux d'immobilisation, figure sur la liste noire adoptée conformément au mémorandum d'entente de Paris.

J'ai mentionné le site internet où il est possible d'aller voir la liste des navires bannis de ce mémorandum d'entente de Paris. Là, vous avez tout ce travail de sélection des pays qui ne respectent pas la législation en matière de sécurité maritime. Il me semble que si l'on parle de sécurité, je veux dire, de garantir l'application des lois fiscales, on pourrait également aller vers cette direction. Voilà un des axes que je propose.

Un autre axe: sachant que tous les pays, tous les paradis fiscaux ne vont pas se retrouver sur des listes noires, il est possible pour la Belgique d'établir ses propres listes, ou au niveau de l'Union européenne, d'établir une liste grise ou de procéder autrement, mais en tout cas d'améliorer l'identification des bénéficiaires économiques des sociétés offshore. Dans la présentation qui a été faite et dans ce que vous avez déjà entendu, l'opacité se crée en effet par la multitude d'écrans, qu'il s'agisse de personnes morales ou le fait de les placer dans des territoires qui ne coopèrent pas.

Il y a des travaux qui sont effectués à la fois par le GAFI (Groupe d'action financière) qui recommande à tous les pays d'obtenir et d'encourager l'obtention d'informations sur les bénéficiaires, les constituants de trusts de ce type de sociétés.

On voit dans la législation belge des avancées assez notables puisque chacun d'entre vous a déjà pu remplir sa déclaration fiscale au mois de juin pour ce qui concerne les revenus de 2015. J'ai vu avec joie que figure à présent la question "avez-vous des constructions juridiques… Êtes-vous détenteur de comptes ou de constructions juridiques pour lesquelles vous êtes bénéficiaire économique?" dans la déclaration de revenus du contribuable au fisc. C'est une avancée.

Il y a également des avancées au niveau de la loi préventive anti-blanchiment où tous ces acteurs qui doivent dénoncer les transactions suspectes à la CETIF doivent également poser des questions; enfin, il y a des obligations par rapport à toutes les entités afin de pouvoir identifier les bénéficiaires effectifs de structures qui auraient des relations financières ou bancaires en Belgique.

Une autre avancée est la quatrième directive anti-blanchiment qui prévoit la création de registres

centraux des bénéficiaires économiques. Il s'agit d'éléments positifs.

Néanmoins, on se trouve, au niveau judiciaire, avec pas mal de difficultés. Lorsque vous avez une entité offshore détectée par la CETIF, il faut pouvoir voir exactement qui se cache derrière. Là, je trouve que pour le moment, les juges ou les procureurs ne sont pas totalement armés pour obtenir les bonnes informations. Je reprends ici ce qui existe finalement depuis 1999, c'est la loi sur la responsabilité des personnes morales. Vous pouvez à présent attraire une personne morale devant le juge lorsqu'on voit qu'elle a fraudé ou qu'elle a blanchi l'argent de différentes infractions. Mais on aura toujours ce problème d'imputabilité des personnes physiques qui se cachent derrière.

Le juge, lorsqu'une personne morale est poursuivie par le parquet, a la possibilité de demander plus d'informations. Une personne morale, c'est comme une personne physique, elle peut être représentée par un avocat. Lorsqu'on a l'avocat d'une personne morale à l'audience, on n'en apprend pas beaucoup sur les véritables bénéficiaires économiques.

Le juge a alors la possibilité d'ordonner la comparution personnelle de la personne morale prévenue. S'il y a une comparution personnelle, ce sera forcément le représentant légal de la société, mais qui sera par exemple directeur de la société offshore mais pas le véritable actionnaire.

Donc, on a cette situation où le représentant légal sera attrait devant le tribunal. Le juge lui pose des questions mais cette personne pourrait très bien se retrancher derrière le droit au silence en disant "monsieur le juge, moi je ne vous donne pas les noms des véritables bénéficiaires économiques parce que j'ai un droit au silence". Ça pose un problème. Le droit au silence est réellement un obstacle mais à mon sens, il pourrait être contourné si on permettait cette comparution personnelle des prévenus, personnes morales, à tous les stades de la procédure, et si possible devant le juge du fond. Il serait intéressant d'avoir cette possibilité en tant que procureur dès qu'un dossier judiciaire est initié, ou dès la réception d'une dénonciation au CETIF.

Ce serait également intéressant pour le juge d'instruction de pouvoir obtenir cette comparution personnelle des représentants de la société offshore qui seraient effectivement questionnés. Soit ils répondent positivement à la question "quels sont les bénéficiaires effectifs de la structure offshore", soit ils décident de ne pas répondre, ou ils répondent de manière incohérente au fur et à mesure qu'ils sont interrogés. C'est là où ça devient intéressant; un questionnement répétitif pourrait être mis en place pour essayer que les autorités judiciaires belges obtiennent l'identité des bénéficiaires économiques. Parce que ce questionnement répétitif peut être mis en analogie avec des décisions en matière judiciaire, en matière de blanchiment.

Il existe une jurisprudence de la cour de cassation qui est reprise également dans un jugement que j'ai mis en annexe, où des personnes sont poursuivies pour blanchiment parce qu'elles ont été interceptées à l'aéroport ou dans une gare avec un montant dont elles n'arrivent pas à justifier l'origine licite. Elles s'emmêlent les pinceaux. Finalement, on arrive à une enquête où on a dix mille versions sur l'origine des fonds saisis, mais le parquet se trouve également face à la difficulté de ne pas pouvoir déterminer qu'il s'agit certainement d'une origine illicite par rapport à une infraction qui aurait été commise à l'étranger. Vous avez une jurisprudence qui permet de dire qu'à partir du moment où on peut exclure toute origine licite des fonds, une condamnation pour blanchiment est possible. Je vous ai mis un exemple d'un jugement récent de 2016 où effectivement, sans qu'on puisse déterminer de quel type d'infraction primaire les montants étaient générés, donc avaient circulé sur le territoire belge, le juge a néanmoins condamné par rapport à de mauvaises explications du prévenu.

Le **président**: Monsieur le substitut, nous sommes sur un point de procédure pénale assez complexe et j'ai l'impression que nous sommes au cœur du problème. Qui concrètement peut invoquer le droit au silence pour ne pas vous renseigner le bénéficiaire économique d'une organisation, d'une structure offshore? Est-ce que ce sont des professions qui peuvent se revendiquer du secret professionnel ou est-ce que, plus largement, d'autres intermédiaires peuvent également se réfugier derrière le droit au silence?

Dans l'hypothèse où ça concerne par exemple uniquement les avocats, est-ce que, pour pouvoir les contraindre à répondre à vos questions, il y a la nécessité d'une adaptation du cadre légal, code d'instruction criminelle ou autre segment de la législation?

Effectivement, la question que vous évoquez nous interpelle depuis le début de nos auditions. On a

l'impression que les organisateurs des montages voire les intermédiaires, les interfaces des montages sont souvent intouchables.

Paul Gérard : Monsieur le président, donc ici, il y a clairement une difficulté. Il faut d'abord voir en face de quelle profession on se trouve. Un avocat va défendre son client et le défend en fonction de la stratégie qu'il a mise en place avec son client. Ici on parle des clients poursuivis devant un tribunal correctionnel. On a donc des intermédiaires. Vous mettez en évidence deux points importants: à la fois le droit au silence et le secret professionnel.

Le droit au silence fait partie des droits de la défense qui sont protégés par la Cour européenne des droits de l'homme et on ne peut pas obliger quelqu'un à s'auto-accuser. C'est clair.

Il y a juste quelques limitations possibles, dans la mesure où justement, ce droit au silence n'est pas absolu. Notamment dans le cas que j'expose ici en matière de blanchiment, où, même si la personne se retranche derrière ce droit, elle n'a pas fourni d'explications et donc, avec toute une série de caractéristiques contextualisées de manière extérieure, on peut se dire que, comme dans le blanchiment, la cause de la création de la société ne peut pas être licite. Pourquoi? Parce qu'elle proviendrait d'un paradis fiscal. C'est un peu ce schéma que je propose de mettre en oeuvre. Vous parlez de modifications législatives. Ici, je reprends l'article 185 § 2 du code d'instruction criminelle, qui permet au juge du fond d'ordonner la comparution personnelle de la personne morale poursuivie devant le juge du fond. Moi, je propose d'étendre l'application de cet article 185 § 2, non seulement au juge du fond, mais aussi aux autres acteurs de la procédure judiciaire (le parquet, le juge d'instruction), de manière à ce qu'il y ait ce questionnement répétitif.

Vous savez, quand vous questionnez de manière répétitive quelqu'un, parfois il a oublié ce qu'il a dit la fois d'avant, et on arrive finalement à des incohérences qui font qu'à la fin, on peut se convaincre que la cause, derrière cette société, n'a pas d'origine licite. C'est évoluer, mais en respectant le droit au silence.

En ce qui concerne le secret professionnel… Celui-ci est souvent invoqué mais il n'existe pas à partir du moment où on reproche une fraude à l'intermédiaire en question. Cependant, il pourra toujours l'invoquer, mais c'est au juge à déterminer si fraude il y a ou pas.

Alors, je peux citer ici l'extrait qui figure dans le jugement que j'ai placé en support. C'était dans le cas du blanchiment. L'extrait, ici, est: "la défense du prévenu a insisté sur le fait que la preuve de l'infraction incombait au parquet. En matière de blanchiment, elle consiste à exclure une origine licite possible, ce que le parquet ne ferait pas en l'espèce. Toutefois, si le droit au silence et de ne pas s'auto-incriminer, ainsi que leur corollaire, l'absence de collaboration du prévenu, sont explicitement protégés par l'article 6 de la convention européenne des droits de l'homme et des libertés fondamentales, ces droits ne sont pas absolus". Ici, le juge reprend des références d'arrêts rendus par la Cour européenne.

"S'il est manifestement incompatible avec ces droits de fonder une condamnation exclusivement ou essentiellement sur le silence du prévenu ou sur son refus de répondre à des questions ou de déposer, il est tout aussi évident que ces droits protégés ne peuvent et ne sauraient empêcher de prendre en compte le silence de l'intéressé dans des situations qui appellent assurément une explication de sa part pour apprécier la force de persuasion des éléments à charge. En l'espèce, le tribunal ne peut entrevoir quelle serait l'origine licite possible de cette détention de sommes, et considérera qu'il s'agit de sommes constitutives de blanchiment, au sens de l'article 505 du code pénal."

Voilà, cette jurisprudence pourrait être étendue en ce qui concerne les constructions juridiques qui n'ont pas de cause légale. La question est évidemment: "comment articuler cela dans le code d'instruction criminelle?"

Voilà, je vous ai donc fourni en même temps un support écrit plus détaillé et je suis ouvert à toutes vos questions.

Le **président**: Très bien, merci monsieur Gérard. Chers collègues, qui demande la parole? M. Gilkinet, M. Scourneau, M. Vanvelthoven, M. Dispa.

Georges Gilkinet (Ecolo-Groen): Trois éléments, si vous le permettez. Le premier… je voudrais revenir sur le fait que les données des Panama Papers seraient à disposition des autorités allemandes et danoises, si je vous ai bien entendu. Par achat, on ne sait pas à qui, soit à la source initiale, soit aux journalistes. On a vu dans d'autres dossiers plus récents, et peut-être de moindre ampleur, qu'il y avait transmission automatique, notamment par des autorités

régionales allemandes, de fichiers qu'elles avaient racheté aux autorités fiscales belges. Est-ce que, ici, l'intention que vous avez comprise lors cette réunion Eurojust est de transférer ces données vers la Belgique, ou est-ce que l'intention est inverse? Est-ce que la Belgique doit faire une démarche en ce sens? Est-ce que cette question de l'échange des informations achetées a été abordée?

Deuxième question, d'un tout autre ordre. Vous nous recommandez de considérer toute transaction réalisée par une société dans un paradis fiscal comme non opposable. Je trouve que la piste est tout à fait intéressante. Néanmoins, ce qui nous est répondu quand on essaie de faire ce type de proposition, c'est que parfois, il y a une activité économique substantielle, réelle, mesurable. Par exemple, si on parle du Panama, on peut parler de son canal et de contrats obtenus par des sociétés de dragage belges au Panama, ce qui est tout à fait honorable et qui permet de valoriser un savoir-faire existant en Belgique.

Ne faudrait-il donc pas rajouter une deuxième condition? Est-ce qu'on ne peut pas créer un système d'exception, si on peut prouver l'objet économique réel? Autant nous voulons lutter efficacement contre la fraude, autant il ne s'agit pas d'empêcher, dans des cas précis, de développer une activité économique. Par contre, je ne suis pas d'accord qu'on utilise cette activité économique subsidiaire pour ne rien faire à l'égard des paradis fiscaux.

Troisième élément par rapport à la dernière suggestion que vous nous avez faite, qui est quelque part un renversement de la charge de la preuve. C'est à la personne qui détient des sommes suspectes de pouvoir prouver qu'elles sont licites, et si elle ne le prouve pas, elles sont considérées comme illicites. Puisque vous participez à des réunions internationales, avez-vous connaissance d'autres États qui pratiquent les mêmes règles et appliquent non seulement cette jurisprudence, mais l'ont intégrée dans leurs lois? Je pense que ce serait aussi une façon supplémentaire de donner du poids à votre suggestion, et de nous permettre d'utiliser, par comparaison, des législations étrangères pour intégrer un tel dispositif dans la législation belge.

Vincent Scourneau (MR): Merci monsieur le président. Je tiens à remercier M. Gérard pour ses explications et pour le document écrit qui permettra de revenir sur certains points. À l'entame de votre analyse, vous avez expliqué qu'en fait, lorsqu'on voit les montages offshore, on s'aperçoit qu'il y a deux attitudes possibles pour provoquer ce montage: soit à la demande du client, soit sur proposition de la banque. Donc en fait, j'imagine que quand un banquier s'aperçoit qu'une personne a des dépôts consistants, elle pourrait éventuellement lui proposer, sans initiative de la personne, ce type de montage. Vous ne l'avez pas précisé, mais vous avez dit que cela pourrait être proposé par la banque.

J'aurais souhaité savoir, dans le cadre de l'imputabilité morale au niveau de l'information ou de l'instruction qui va suivre, lorsque l'initiative d'un tel montage se fait par l'entremise de la banque, est-ce que vous avez le souci de devoir démontrer l'intention, néanmoins, du client? Donc en clair, est-ce que c'est une circonstance aggravante pour le professionnel, ou alors, ce serait éventuellement, par manque d'intention du client initial, une cause d'excuse par rapport au montage? Et donc en clair, un abandon de poursuites, un classement sans suite, une attitude du parquet par rapport à cette situation.

Ma deuxième question: j'ai cru comprendre qu'il était assez facile finalement de bénéficier d'une forme d'immunité par rapport à d'éventuelles poursuites lorsqu'on a comme attitude, celle de sortir des radars très souvent, c'est-à-dire de déménager. J'imagine que c'est ce qu'il y a de plus facile pour sortir des radars. Est-ce que vous rattachez cela à ce qui avait été expliqué ici par la presse, c'est-à-dire que très souvent les plus grands fraudeurs ont plusieurs nationalités, et que c'est un indice qui permettait éventuellement de faire un lien entre certains systèmes de construction fiscale et des demandes de multinationalités?

Enfin, j'aurais souhaité savoir… Beaucoup de personnes ont été citées. Plusieurs centaines de Belges dans le cadre des Panama Papers. Dans le cadre des Leaks, on peut encore en ajouter beaucoup plus. Certaines personnes n'ont évidemment rien à se reprocher. Elles sont citées mais elles ont parfaitement respecté la loi, elles ont fait les déclarations idoines.

Aujourd'hui, vous l'avez signalé d'ailleurs, c'est assez nouveau dans les déclarations fiscales, on doit spontanément dire si on a ou non un compte à l'étranger. C'est clair qu'on peut avoir un compte à l'étranger si on a suivi toutes les formules de procédure obligatoires. Donc certaines personnes se trouvent citées et sont pourtant sans reproche.

Est-ce que vous pourriez être amené, de manière

plus large par rapport à vos compétences, à devoir monter des dossiers éventuellement pour ces personnes dans le cadre de calomnies ou de diffamations? Quelle serait l'attitude du parquet par rapport à cela? Le parquet pourrait-il éventuellement s'attacher à cette mission, ou bien estime-t-on que ce serait non pertinent parce que dans tout ce qui a été fait, a été dit, il va de soi qu'il y a des dégâts collatéraux et que certaines familles peuvent se retrouver citées en première page dans la presse, dans les journaux télévisés et que c'est comme ça, c'est quelque chose qu'il faut vivre?

Voilà pour mes trois questions.

Peter Vanvelthoven (sp.a): Mijnheer Gérard, bedankt voor uw toelichting en de suggesties die u aan deze commissie doet.

U bent begonnen met te verwijzen naar de CDGEFID, omdat die het 'moederonderzoek' doet naar een aantal zaken. Deze regering had – ik moet in de verleden tijd spreken – de intentie om gespecialiseerde eenheden, gedeconcentreerd in de gerechtelijke directies, op te richten, wanneer het over gespecialiseerde onderzoeken gaat. De CDGEFID zou ook worden afgebouwd en men zou de expertise verdelen onder de zogenaamde MOTEM's.

Ik weet niet hoe u daar nu tegenaan kijkt, want ik heb van de minister van Justitie begrepen dat hij daarop terugkomt. Hebt u het gevoel dat er nog voldoende gespecialiseerde capaciteit aanwezig is om dergelijke, heel gespecialiseerde onderzoeken te kunnen doen? Wat is uw mening daarover?

U hebt recentelijk een Europees overleg gehad. U hebt hier aangegeven dat men in een aantal landen al verder staat in de onderzoeken, wat vooral te maken heeft met het feit dat men informatie heeft kunnen aankopen. Hoe kijkt u daarnaar?

Zou het, op basis van de Belgische wetgeving, mogelijk zijn dat wij van de moederbron of van de journalisten – dat laat ik in het midden – informatie zouden aankopen die wij dan zouden aanwenden in gerechtelijke onderzoeken? Men kan namelijk de vraag stellen of die informatie al dan niet legaal verworven is. Als dat niet het geval is en wij zouden die informatie aankopen, kunt u daar dan vervolgens iets mee doen en denkt u dat die informatie nuttig zou zijn om ook het onderzoek in ons land op een hoger ritme te krijgen?

Ik heb ook nog een vraag over de dossiers die afkomstig zijn van de witwascel.

De Cel voor Financiële Informatieverwerking ontvangt en bekijkt die meldingen. Indien blijkt dat er ernstige aanwijzingen zijn van het witwassen van geld, dan wordt die informatie aan de procureur of aan de federale procureur meegedeeld. Uit de cijfers die mij op een bepaald ogenblik ter beschikking zijn gesteld, blijkt dat voor de jaren 2011 tot en met 2015 ongeveer 5 % van de dossiers die door de CFI aan de parketten zijn meegedeeld ofwel tot een gerechtelijke uitspraak ofwel tot een verwijzing naar de correctionele rechtbank heeft geleid ofwel tot een gerechtelijk onderzoek aanleiding heeft gegeven. Dat is een beperkt percentage. Hebt u enig idee van de reden waarom dat percentage maar 5 % bedraagt? Hebt u daar zicht op? Krijgt u onvoldoende informatie? Is er onvoldoende capaciteit om dat allemaal te onderzoeken?

Ik zou graag uw mening daarover horen.

Benoît Dispa (cdH): Monsieur le président, à mon tour, je remercie M. Gérard pour son intervention et pour les propositions très précises qu'il nous soumet dans un cadre tout à fait législatif. J'aurais voulu sortir de ce cadre pour connaître votre avis sur les moyens dont vous disposez pour faire face à l'ampleur de la tâche. Cela rejoint la question sur l'OCDEFO, mais de manière générale, estimez-vous qu'au niveau du parquet, vous avez les moyens suffisants et nécessaires pour gérer tous les dossiers ouverts? Ces moyens ont-ils évolué dans le temps dans le sens d'un renforcement ou, au contraire, d'une difficulté croissante à mobiliser les moyens? Dans les contacts que vous avez avec vos collègues, par exemple dans le cadre d'Eurojust, avez-vous la possibilité d'établir une sorte de comparaison entre les ressources techniques, humaines ou autres à disposition des différents États européens? Sous l'angle des moyens dont vous disposez, estimez-vous que la situation est satisfaisante ou souhaiteriez-vous exprimer des demandes que nous pourrions relayer?

Griet Smaers (CD&V): Dank u voor uw toelichting, mijnheer Gérard.

Voortgaand op uw betoog en een van uw aanbevelingen om in te zetten op het verwijderen van de juridische effecten van de offshoreconstructies in ons land, om zo de natuurlijke personen erachter te kunnen identificeren en aanspreken, vroeg ik mij af of dat mogelijk is via een wetgevend initiatief hier?

Er gelden namelijk al een aantal bepalingen in de Europese context, zoals vrijheid van vestiging van vennootschappen. In de Europese context is er een redelijk absolute vrijheid van vestiging. Er bestaat op dat vlak ook rechtspraak van het Europees Hof van Justitie. Ik weet niet of het arrest-Centros u bekend is. Daarin wordt de redelijk absolute voorwaarde van de vrijheid van vestiging van vennootschappen in de Europese context bevestigd. Uw aanbeveling lijkt mij op het eerste gezicht een nobele en goede aanbeveling, maar ik vraag mij af of wij die ook in intern recht, in een Belgische context, kunnen realiseren.

Mijn tweede reeks vragen heeft betrekking op zaken die wij vorige week in deze commissie hebben vernomen van de Hoge Raad voor de Justitie, die hier een toelichting heeft gegeven.
Vorige week hoorden wij van de Hoge Raad voor de Justitie dat er wel wat problemen zijn met het charter van de belastingplichtige. Dat is van belang voor de goede samenwerking tussen de administratie en het parket, om de gezamenlijke strijd tegen fiscale fraude op te voeren. Het is ook van belang in het *una via*-overleg, in navolging van een omstandige rondzendbrief van de procureurs-generaal, waarin bepaald is hoe het *una via*-overleg in zijn werk moet gaan. Ook in dat perspectief is het charter van de belastingplichtige van groot belang.
Hebt u, in navolging van wat de Hoge Raad voor de Justitie hier vorige week meedeelde, ook een aantal aanbevelingen betreffende het charter van de belastingplichtige? Kunt u verduidelijken welke obstakels er zijn, binnen het charter van de belastingplichtige, voor een goede samenwerking en goede afspraken? Zijn er volgens u nog andere obstakels vanuit het charter van de belastingplichtige? Hebt u, vanuit uw diensten, aanbevelingen om dat charter eventueel te moderniseren?

Hoe evalueert u zelf, vanuit het parket, de huidige samenwerking? Hebt u eventueel aanbevelingen daaromtrent?

Er is ondertussen wel al wat gebeurd om de samenwerking tussen het Centraal Aanspreekpunt voor fraude, de CFI, de BBI en het gerecht te verbeteren en die te intensifiëren door data- en informatie-uitwisseling. Hoe evalueert u die samenwerking momenteel? Hebt u nog aanbevelingen over de samenwerkingsmogelijkheden? Wat vindt u zelf van de rol van het Centraal Aanspreekpunt? Zijn er op dat vlak al dan niet nog verbeteringen mogelijk?

Le **président**: Chers collègues, j'avais oublié d'excuser l'absence de nos deux experts, qui ont d'autres engagements, puisqu'ils s'étaient organisés pour être libres le mardi après-midi. Or, nous sommes mercredi.
Monsieur Gérard, pourriez-vous nous donner quelques informations sur l'organisation du parquet de Bruxelles s'agissant des questions de criminalité financière? En effet, on parle de parquet financier. Mais existe-t-il à proprement parler un véritable parquet financier avec un pôle financier et qui ne traite que des matières financières? Dans ce domaine, il y a la criminalité financière au sens large. Derrière la fraude fiscale, il y a le blanchiment, les fraudes bancaires, les délits d'initié … Cela fait beaucoup. Mais, par exemple, vous, monsieur Gérard, vous transmet-on parfois des dossiers de droit commun? Vous demande-t-on de vous en occuper à un moment donné, parce que vos collègues sont débordés?

Dans l'hypothèse où il n'y aurait pas à proprement parler un véritable parquet financier, à l'instar de l'auditorat du travail, par exemple, qui ne fait que ce pour quoi il a été constitué, ne serait-il pas souhaitable d'avoir dans l'organisation du parquet, un dispositif qui vous permette de ne faire que cela?
Disposez-vous de moyens suffisants? Vous nous avez indiqué qu'il y avait certainement ici et là dans la législation des points à améliorer, mais sur le plan matériel, sur le plan du personnel, êtes-vous suffisamment nombreux, suffisamment outillés pour faire face aux dossiers, qu'ils émanent d'une instruction ou de votre propre gestion? Le Conseil supérieur de la Justice nous a expliqué qu'il y avait la filière instruction et la filière strictement parquet, qui au fond se saisit d'un dossier et diligente lui-même les informations nécessaires que pour pouvoir être en état, le cas échéant, de renvoyer vers le tribunal correctionnel.

L'OCDEFO a été grandement évoqué lors de l'audition du juge Claise qui, visiblement, tirait la sonnette d'alarme en disant qu'on est occupé à démembrer cette force de frappe qui, jusque là, amenait un support centralisé, une force, une puissance opérationnelle centralisée, alors que visiblement, ceux qui sont chargés d'organiser les services de police, essayent plutôt de pousser l'idée d'une décentralisation.

J'imagine que la décentralisation va arranger ceux qui, dans les arrondissements, sont en charge de certaines enquêtes et, en même temps, n'a-t-on pas besoin d'un service suffisamment doté, où les expertises s'échangent, où il y a des agents qui

ont des horizons différents, des enquêteurs qui viennent de la police, mais aussi des experts de l'administration fiscale mis à la disposition de l'OCDEFO? Bref, quel est votre regard sur ce point crucial, qui ne manquera pas de retenir notre attention dans les jours à venir?

J'ai le sentiment, de ce que j'entends depuis le début des auditions, qu'il est impossible d'avoir de grandes organisations frauduleuses transnationales, en l'absence d'un cerveau qui conçoit le montage. Bien évidemment, on peut poursuivre les clients, les intermédiaires financiers, les banques, le cas échéant, si leur implication est établie, selon les formes, les procédures appropriées, mais quid des cerveaux, des conseillers fiscaux, quid des avocats, le cas échéant? Ne pensez-vous pas que notre ordre juridique souffre de l'absence d'un véritable cadre permettant d'engager la responsabilité pénale de ceux qui conçoivent des montages frauduleux?

En ce qui concerne l'abus de la loi Franchimont, en particulier cette possibilité de demander des devoirs d'enquête complémentaires à n'importe quel stade de la procédure, partagez-vous le constat de ceux qui pensent qu'il y a parfois une approche dilatoire, une volonté manifeste de retarder l'évolution des procédures avec, le cas échéant, comme gain possible de faire dépasser le délai raisonnable? Ne pensez-vous pas qu'il y a là matière à légiférer si vous partagez le constat de l'abus de la loi Franchimont?

On nous a également expliqué qu'il y avait un déficit de juges assis, au niveau de la cour d'appel, si bien qu'il semblerait que, dans la sociologie judiciaire, les avocats savent qu'en cour d'appel, ils sont débordés. Dès lors, on est condamné en première instance. On se pourvoit en appel et on est quasi sûr d'avoir plus de clémence. Confirmez-vous cette observation, qui a été explicitement formulée par le juge d'instruction Claise? La confirmez-vous depuis votre observatoire, le parquet, c'est particulièrement interpellant.

En effet, en raison d'un manque de moyens et de personnel, on est dans un système d'impunité pénale. Ce serait particulièrement grave!

Quel est votre point de vue sur la transaction pénale? Elle a fait couler beaucoup d'encre. Si vous le souhaitez, vous pouvez porter un jugement moral en la matière. Vous êtes un substitut, mais vous êtes également un juriste et vous avez certainement une vision de notre État de droit. Considérez-vous que la transaction pénale est, néanmoins, un outil de gestion qui vous permet, le cas échéant, de vous dire qu'effectivement, cela peut donner l'impression que ceux qui ont les moyens de se sortir d'un mauvais pas le font et qu'à côté de cela, les petits continuent à faire les frais de la dureté de la loi?

Par ailleurs, vous dites-vous qu'en clôturant une affaire, cela vous permet de vous occuper d'autres affaires, dès le moment où le butin a été saisi et où une amende proportionnée suffisante été payée? Dans ce cadre-là, quels sont les critères pour fixer le niveau de l'amende à payer au niveau de la transaction? On sait que, pour ce qui concerne la fraude fiscale – la loi le dit –, elle ne peut être moindre que l'impôt dû, mais ne devrait-elle pas être supérieure? Autrement dit, n'y aurait-il pas, en matière de fraude fiscale, l'idée selon laquelle on leur demande de payer l'impôt éludé et l'affaire est clôturée? Les critères applicables ne devraient-t-ils pas, néanmoins, comprendre un volet punitif et pas uniquement compensatoire - l'impôt éludé plus quelque chose pour évidemment dissuader?

Pour dire les choses franchement, lors de l'affaire Bois Sauvage, de mémoire, la transaction oscillait autour des 8 millions, mais ce qui frappait, c'était l'absence de critères. Cela ne concerne pas une affaire de fraude fiscale, mais un délit d'initié. Quels sont les critères qui ont amené à fixer ce montant? À cet égard, le législateur, qui est aussi le représentant de la population, a, me semble-t-il, comme mission de s'interroger sur ce genre de choses et de vous demander les critères appliqués en la matière.

Voilà les quelques questions que je souhaitais vous poser, en vous remerciant des réponses que vous voudrez bien apporter.

Je tiens aussi à dire que j'ai trouvé le descriptif des montages assez intéressant. Donc, nous pourrions les joindre en annexe du rapport. Cela me paraît vraiment très utile. Merci.

Si vous voulez quelques minutes pour préparer vos réponses …

Paul Gérard : Je crois qu'il est peut-être plus utile que vous me rappeliez, que les membres rappellent les questions auxquelles je n'aurais pas répondu totalement, parce que certaines se rejoignent. Je vais peut-être commencer par les vôtres; elles ne sont pas réellement difficiles en termes de réponses puisque c'est ma vie quotidienne.

Je vais commencer par les vôtres. Certaines se recoupent avec d'autres. Et puis il y aura toutes les questions plus en rapport avec les recommandations. J'y reviendrai également.

Vous posez la question de l'organisation du parquet de Bruxelles: y a-t-il un pôle financier en Belgique? Il n'y a pas de parquet financier national en Belgique, la compétence nationale étant conférée au parquet fédéral qui a évidemment des compétences particulières en matière de terrorisme, mais qui les a également en matière de corruption, surtout lorsqu'il s'agit de corruption de personnes des institutions européennes; il a également comme compétence de traiter les dossiers qui concernent plusieurs arrondissements judiciaires.

Le souci, actuellement, c'est que le parquet fédéral est – je ne sais pas quel pourcentage utiliser – fortement concentré sur les affaires de terrorisme, si bien que dans les échanges que nous avons – puisque chaque parquet de première instance qui constate que les critères de prise en charge du dossier par le parquet fédéral sont remplis, fait une notification au parquet fédéral –, on constate que parfois, ceux-ci reviennent en disant: traitez-le. Parce qu'on comprend très bien la priorité, il y a énormément d'effectifs qui sont consacrés au terrorisme.

Donc, il n'y a pas de parquet national financier tel qu'en France, par exemple. En France, vous avez le parquet national financier qui a une compétence sur tout le territoire et sur les infractions importantes: blanchiment aggravé, fraude fiscale. Et pour en avoir discuté avec mon collègue la semaine dernière lors de la réunion d'Eurojust, il regrettait finalement, enfin il se sentait parfois un peu mal à l'aise par rapport à cette compétence, parce qu'il n'avait pas le financement du terrorisme dans ses compétences.

Or, ici, en Belgique, on a cette compétence du financement du terrorisme, qui est également une des compétences importantes du parquet fédéral. Il se sentait mal à l'aise par rapport au fait qu'ils avaient certaines infractions, mais pas toutes les infractions.

Et donc, pour moi, la structure actuelle au niveau belge est bonne, mais dans le sens où il faudrait effectivement renforcer les effectifs, autant au niveau du parquet fédéral pour les dossiers financiers où ils sont compétents, qu'au niveau des différents parquets d'instance.

En ce qui concerne les moyens, avons-nous les moyens suffisants? Non. Il y a vraiment une discussion, et finalement, c'est une discussion qui s'opère entre ceux qui sont dans le financier – autant les juges d'instruction que les parquetiers – par rapport aux autres membres des parquets ou les autres juges d'instruction, qui ne comprennent pas toujours la spécificité des dossiers financiers. Dans le sens où ce sont des montages complexes, qui nécessitent des connaissances, que ce soit en matière comptable, fiscale – enfin on est vraiment à l'intersection de plusieurs matières, que ce soit le droit commercial, le droit fiscal, le droit civil. Et on a du mal à expliquer qu'il faut le temps pour nous de digérer les dossiers, de gérer les enquêtes. Idem pour les enquêteurs.

Et finalement, pour chaque dossier entrant, on sait qu'on va devoir passer un nombre d'heures assez important pour pouvoir le défendre correctement. Parce qu'en face de nous, je peux vous dire qu'il y a des cabinets d'avocats qui sont très affûtés, qui sont très bien payés, qui envoient des conclusions qui font parfois 50 cm de haut, auxquelles on devrait répondre. Mais on n'a pas le temps matériel pour répondre, et donc on arrive parfois à l'audience non préparés, mal préparés, et on voit le prévenu défendu par, en général un, mais parfois par trois conseils en même temps, et qui prennent le dessus lors de l'audience, parce qu'ils monopolisent la parole, leur présence. Autant les enquêteurs que les magistrats sont parfois attaqués sur leur méthode de travail, parfois même discrédités.

Et donc on est seul, on se sent seul, parfois; et on se sent seul parfois au sein des parquets à justifier auprès du procureur, ou bien parfois d'autres collègues, qu'on aurait besoin d'être renforcé. Je crois qu'au niveau des juges d'instruction, la discussion est identique avec leur président du tribunal.

Troisième question que vous avez posée, par rapport à l'OCDEFO. Je suis, moi, également partisan du maintien de l'OCDEFO, qui a pu démontrer par le passé vraiment une compétence particulière pour lutter contre les mécanismes de fraude TVA, à tel point que l'étranger prend exemple sur les méthodes mises en place par l'OCDEFO. Ce sont des enquêteurs d'une grande qualité.

Ils ont un appui à donner à différentes PJF (les polices judiciaires déconcentrées). Il est important, et je crois que cela a déjà été dit, qu'ils gardent une capacité de pouvoir mener des enquêtes. L'OCDEFO est le point de contact vis-à-vis de

l'étranger. Il faut avoir un point de contact national pour la coopération judiciaire et policière internationale. Vous aurez toujours un meilleur service lorsque ce sont des enquêteurs qui font en même temps des enquêtes. Parce qu'automatiquement, ils ont le feedback sur le terrain, si dans la même équipe certains s'occupent d'enquêtes et les autres de la coopération internationale.

Quatrième question, quid des cerveaux? Ne manque-t-on pas d'un cadre législatif pour s'attaquer à ces cerveaux qui sont souvent des conseillers fiscaux? La législation me paraît suffisante par rapport aux règles de participation criminelle. On peut appliquer l'article 66 du Code pénal sur les règles de corréité, c'est-à-dire que quelqu'un qui apporte une aide indispensable à la commission de la fraude peut-être puni de la même manière que celui qui a commis la fraude.

M. Scourneau, je crois, s'interrogeait sur l'initiative qui était prise par un intermédiaire pour favoriser la fraude. Là, il en va de même: on a l'article 66 du Code pénal sur les règles de participation criminelle, où on pourrait considérer l'intermédiaire comme le commanditaire de la fraude, par rapport au client qui aurait effectivement une position plus retranchée. À ce moment-là, vous pouvez exactement condamner avec un taux de peine identique le commanditaire, forcément, par rapport au client qui, s'il n'a pas toutes les connaissances requises en matière financière, pourrait avoir un rôle plus passif.

Cinquième question concernant les devoirs Franchimont: s'agit-il d'une matière à légiférer? Effectivement, les devoirs Franchimont sont utilisés, de temps en temps, par certains conseils qui automatiquement vont introduire une demande de devoir complémentaire la veille de l'audience de la chambre du conseil, ce qui fait qu'on remet l'affaire sine die, le temps de l'accomplissement de ces devoirs complémentaires.

J'ai quelque chose à ajouter par rapport à la chambre du conseil. On a toute une chaîne spécialisée au niveau des enquêteurs (OCDEFO, PJF avec des enquêteurs spécialisés en matière financière), on a des juges d'instruction financiers, on a des parquetiers financiers, on a des juges financiers (vous en avez auditionné une la semaine dernière), même chose à la cour d'appel – mais on n'a pas de chambre du conseil financière. Nous, on passe en général à 11 h 30, après le droit commun.

C'est un manque. On doit attendre en général les gros dossiers. Parfois une audience est consacrée aux dossiers financiers, mais vous n'avez pas cette sensibilité au niveau des juges de la chambre du conseil sur les matières financières, que la plupart n'aiment pas particulièrement, ou bien abordent de manière réticente.

Á l'heure actuelle, lorsque je rédige un réquisitoire, je l'envoie au juge d'instruction pour fixation devant la chambre du conseil. Je n'aurai à défendre le dossier, logiquement, devant le juge du fond, que deux ans plus tard. Cela veut dire qu'il y a deux ans de procédure devant la chambre du conseil, avec ces devoirs complémentaires qui sont parfois dilatoires.

Il me semble qu'on pourrait – et c'est là où il y a une recommandation à faire – imposer des délais à tous les stades de la procédure. Autant pour un dossier d'instruction que pour le parquet dans la rédaction de ses réquisitoires (parce que le parquet est aussi parfois en retard dans la rédaction de ses réquisitoires), pour la fixation devant la chambre du conseil et la fixation devant le juge du fond. Le fait de mettre des délais, ou d'agir à travers un management de l'enquête, permettrait d'améliorer les choses.

Vous avez abordé en sixième point l'abcès à crever absolument au niveau de Bruxelles. C'est le déficit de juges à la cour d'appel. C'est catastrophique. Cela décourage toute la chaîne, parce que vous avez énormément de travail d'enquêteurs, de juges, de frais qui sont engagés – parce que le financement des enquêtes à l'étranger coûte énormément au SPF Justice. J'ai reçu des décisions de la cour d'appel – franchement, on a envie d'arrêter!

Des dossiers ont bien suivi toute la chaîne pénale avec des confiscations de montants importants, des centaines de milliers d'euros. Puis, vous recevez la décision de la cour d'appel: c'est prescrit, et il faut restituer ces 400 000 euros aux personnes. De plus, on a investi: dans ce dossier-là, comme dans d'autres, des enquêteurs sont partis à l'étranger; des commissions rogatoires coûtent entre 10 et 20 000 euros, etc.

C'est un gaspillage de ne pas vouloir, par exemple, en ce moment, remplir 100 % des cadres des juges, que ce soit à la cour d'appel ou ailleurs. J'ai les échos d'enquêteurs; je n'ose parfois pas les regarder en face en leur annonçant la décision de la cour d'appel.

C'est vraiment le gros point. Si un message doit

être transmis aujourd'hui, c'est celui-là. Certes, des dossiers arrivent convenablement devant la cour d'appel. Cependant, il y a un gros souci à ce niveau-là.

Le **président**: La situation que vous décrivez est-elle propre à Bruxelles ou bien l'observe-t-on aussi dans les autres grands parquets (Anvers, Gand, Liège, Charleroi)?

Paul Gérard : Je ne peux pas parler pour les autres parquets; c'est vraiment uniquement Bruxelles.

Le **président**: C'est néanmoins un point qu'il nous faudrait pouvoir approfondir selon des modalités à réfléchir. Je ne sais pas à qui nous pourrions adresser la question mais nous allons y réfléchir.

Paul Gérard : Vous avez posé une question sur la transaction pénale. Vous avez eu connaissance des suites et de l'arrêt de la Cour constitutionnelle. En fait, puisque, à Bruxelles, la cour d'appel nous renvoie des dossiers soit avec dépassement déraisonnable, soit avec des prescriptions, on a tendance à vouloir se retrancher derrière la transaction pénale pour obtenir au moins quelque chose, sachant que ce n'est pas la solution idéale. En ce moment, je crois effectivement qu'il existe une justice à deux vitesses, mais qu'on emploie et où on se sent mal à l'aise, surtout par rapport à la question que vous soulevez qui est: quels sont les montants à réclamer? J'ai fait une transaction pénale avec une banque par un schéma frauduleux qui passait par l'étranger. Je suis limité par la loi dans le sens où, d'une part, je peux demander, dans le montant de la transaction pénale, les montants qui ont été blanchis. Mais, d'autre part, au niveau de l'amende, je ne peux pas dépasser le maximum de l'amende, sauf pour les personnes morales où il y a moyen de doubler le maximum de l'amende. Ici, on se trouve avec de grosses sociétés. En l'occurrence, c'était une transaction aux alentours de 2 millions d'euros. Mais quand je regardais le bilan de la société, c'était des milliards de bénéfice net. Ce qui est amusant, c'est que cette banque a finalement accepté la transaction et a payé 2 millions d'euros. Par la suite, le dossier a été prescrit et j'ai revu l'avocat de la banque qui m'a dit: "Mes clients m'ont reproché finalement d'avoir accepté votre transaction."

Le **président**: C'est très interpellant. Quand vous parlez de prescription, il s'agit de la prescription ordinaire?

Paul Gérard : Oui, c'est en général dix ans, sauf en cas d'usage de faux pour lequel il y a moyen de dépasser un peu les dix ans. Mais ce n'est pas l'idéal de juger quelqu'un dix ans plus tard.

Le **président**: J'en viens à une question d'ordre technique et procédural. Une fois que vous avez fait votre réquisitoire, c'est renvoyé vers les tribunaux. Lorsque vous avez connaissance d'un délai qui commence à devenir menaçant et où il y a un risque de prescription, est-il encore possible, d'une manière ou d'une autre, d'interrompre la prescription? Ou dès le moment où c'est renvoyé? Si la réponse est affirmative, comment, dans l'organisation judiciaire, pouvez-vous être informé d'une menace de prescription vous permettant, le cas échéant, d'éviter qu'elle ne se produise? Existe-t-il un système d'autodéfense de l'appareil judiciaire?

Paul Gérard : Par rapport à votre première question, oui, il est possible d'éviter la prescription. Mais ce n'est pas garanti. Il m'est arrivé, pour éviter cela, de vérifier si d'autres dossiers étaient ouverts à charge de la même personne, des dossiers qui étaient plus récents et, à ce moment-là, d'ajouter une citation directe. Mais pour que cela puisse être joint au fond, il faut qu'il s'agisse de la manifestation de la même intention délictueuse. Parfois, il m'est arrivé de joindre un dossier d'une faillite d'une société qui était impliquée dans la fraude, mais la faillite était intervenue plus tard et le curateur avait découvert toute une série d'anomalies.

Cela se déroule en interne par rapport à cette situation à la cour d'appel et le procureur général de Bruxelles est tout à fait au courant de la situation. Avec le ministre? Je ne sais pas ce qui se passe entre eux deux mais je suppose qu'il y aura des contacts. Je parle pour Bruxelles.

Pour terminer concernant la transaction pénale, on peut effectivement augmenter les montants qui pourraient être prévus.

Je reviens aux premières questions qui ont été posées par M. Gilkinet. Quelles seraient les démarches à accomplir pour obtenir ces informations au niveau des délégations allemande et danoise qui ont des informations qu'elles ont pu acheter? Toute l'activité au niveau d'Eurojust va permettre de savoir si ces autorités ont des éléments intéressants concernant des contribuables ou des intermédiaires belges.

Cette démarche sera effectuée, notamment par le biais d'Eurojust où une déléguée permanente sollicite les autres délégués qui se trouvent sur

place à La Haye. Eurojust est vraiment un instrument très intéressant. Et vous avez aussi Europol. Europol s'est saisie également du dossier et a annoncé qu'elle allait alimenter les différents pays par rapport à leurs propres analyses.

Sur la question des sociétés offshore et la proposition de les rendre non opposables, vous mentionnez un élément qui est effectivement un moyen de défense parfois avancé dans les dossiers, à savoir que les conseils nous disent: "Vous savez, ce n'est pas une société offshore, il y a véritablement une activité économique, une réalité économique." D'une part, on constate que, dans les paradis fiscaux, ce sont des coquilles vides qui sont créées, c'est-à-dire sans activité économique. Vous avez même des législations, notamment aux îles Caïman, qui posent comme condition à la création de la société de surtout exercer leur activité économique en dehors du territoire. Là, on sait que c'est une coquille vide. D'autre part, vous avez des dossiers où des conseils ont obtenu l'acquittement, parfois pour de bonnes raisons, lorsqu'une société offshore était impliquée parce qu'ils avaient amené la preuve d'une réelle activité économique, avec des factures de vente de biens ou de prestations par exemple. Cela avait convaincu le juge du fait qu'il ne s'agissait pas d'une société offshore. La question est celle-là: soit c'est une société fictive, soit c'est une société offshore. Vous pouvez avoir une société où l'activité réelle, où le siège de direction de la société est effectivement à cet endroit-là. Mais c'est l'enquête qui devra l'établir.

La troisième question que vous avez posée concerne le renversement de charge de la preuve. Ce que j'exposais, c'est plutôt un système de partage de la charge de la preuve. Ce n'est pas totalement un renversement. Le renversement serait de dire "à vous de prouver que ce montant n'est pas d'origine illicite". Ce renversement de la charge de la preuve, il existe pour le moment en droit belge en matière de stupéfiants, si je ne dis pas de bêtise. Une personne qui a été condamnée ou inculpée à une certaine date, doit pouvoir prouver que l'augmentation de son patrimoine a une origine licite.

Je ne sais plus de quel article il s'agit mais cela figure dans la loi sur les stupéfiants. D'autres États appliquent-ils cette règle? Je ne sais pas vous répondre mais il me semble que le droit au silence fait obstacle à un renversement complet de la charge de la preuve. Je ne voudrais pas m'avancer car je ne connais pas toutes les législations étrangères.

Pour ce qui se rapporte aux questions de M. Scourneau, j'ai déjà répondu à la première. La seconde était: quid des grands fraudeurs qui ont plusieurs nationalités? Je ne sais pas si cette question vise les personnes physiques ou les personnes morales.

Vincent Scourneau (MR): Les personnes physiques. C'est ce qui avait été évoqué par les journalistes qui avaient dénoncé les Leaks.

Paul Gérard : À partir du moment où ils sont résidents sur le territoire et que la fraude a un élément qui s'est commis sur le territoire, les tribunaux belges sont compétents et on pourra avoir une procédure initiée en Belgique, comme une procédure parallèle dans un autre pays.

Vincent Scourneau (MR): Je citais la référence de M. Gilkinet, sans m'appesantir sur le nom. Cette personne est citée mais elle est résidente suisse depuis des années. Comment pourrait-elle être impliquée dans un scandale financier en Belgique? Elle a un bien en Belgique mais elle n'a plus aucune attache avec la Belgique, si ce n'est ce bien. Comment peut-on agir au niveau belge puisqu'elle est résidente suisse et qu'elle a peut-être passé six mois dans sa vie en Belgique? Mais elle a la nationalité belge.

Paul Gérard : À mon sens, il faut faire la distinction entre une procédure fiscale, où on demanderait effectivement qu'elle soit résidente belge pour découvrir si, oui ou non, elle déclare bien ses revenus, d'une procédure pénale où, dès qu'on a un élément de rattachement avec la Belgique, par exemple l'acquisition d'un bien immobilier ou le fait d'avoir peut-être même commandité à sa banque belge de faire une transaction ou de transférer un montant d'un compte belge vers un compte à l'étranger. On a un élément de territorialité belge qui permet de lancer une procédure pénale et on l'a encore plus rapidement en matière de criminalité informatique, par exemple. Le fait d'envoyer un mail de l'étranger qui arrive en Belgique, les tribunaux belges peuvent se déclarer compétents pour une enquête pénale. Oui, oui!

Vous posiez également la question par rapport aux personnes qui sont citées et qui sont sans reproches. Ont-elles la possibilité de porter plainte pour calomnie et diffamation? Oui. Que faites-vous des dégâts collatéraux? Là, c'est le type de dossier qui arrive souvent sur constitution de partie civile où la personne s'estime injustement accusée. Il est vrai qu'on aurait tendance à leur conseiller de se constituer partie civile plutôt

qu'une simple plainte au parquet, parce que, vu le problème d'effectifs et le fait qu'on est relativement dépassé par certains événements, le classement sans suite suivrait plus facilement, tandis qu'une constitution de partie civile donnerait au moins la garantie d'avoir une enquête et d'être prévenu des suites.

Par rapport aux questions de M. Vanvelthoven dont celle relative aux suites à l'OCDEFO quant à savoir s'il dispose d'une capacité de recherche suffisante, je reviens à ce que j'ai dit tout à l'heure. Je crois qu'on est en train de démanteler l'OCDEFO – c'est dommage – au profit des polices judiciaires décentralisées. Je crois que les deux doivent rester en parallèle. Vous posiez la question par rapport à l'évolution des enquêtes en Allemagne et au Danemark. Peut-on acheter les données? C'est une question intéressante. Je l'ai soumise au procureur général. C'est nouveau. J'avais posé la question à la délégation allemande. Sur quelle base législative avez-vous acheté ces données? Ils m'ont dit: "Écoutez, on l'a fait avec les fonds qui servent à rémunérer les indicateurs". Donc, voilà, si on est dans les méthodes particulières de recherche. En Allemagne, cela a été validé par les tribunaux. Je ne suis pas sûr que cela soit validé, ici, en Belgique. C'est effectivement un chantier nouveau.

À mon niveau, je peux le suggérer. C'est effectivement nouveau.

Le **président**: Estimez-vous que cela pourrait améliorer l'efficacité dans la lutte contre la criminalité financière de haut niveau? On nous interpelle beaucoup, nous, responsables politiques, en nous disant qu'il faut que ce soit la presse qui révèle les scandales financiers pour que, tout d'un coup, on se rende compte qu'il y a un problème.

Si les appareils de l'État - l'administration fiscale, le parquet - disposaient d'un cadre légal leur permettant d'avoir accès directement à l'information, il y aurait, au fond, un traitement plus régulier, très certainement, de cette criminalité financière. Donc, quelque part, il faut bien se rendre compte qu'il y a aussi un dégât dans l'opinion publique où les gens se disent qu'il faut attendre que ce soit la presse qui le révèle. Donc, que fait l'État? L'État, c'est un peu tout le monde. Ce sont les élus, l'administration fiscale, la justice … Nous sommes face à un vrai problème. Ne pensez-vous pas qu'il serait utile d'avoir un cadre légal qui permet en effet de pouvoir acquérir des informations comme celles-là?

Paul Gérard : J'ai du mal à répondre à cette question car quelque part, on se met en demande par rapport à des personnes qui en font un commerce.

D'un autre côté, vous avez la stratégie très pragmatique de l'Allemagne et du Danemark qui consiste à investir. Combien d'argent? Je n'en sais rien mais cela va rapporter nettement plus. Je crois effectivement que cela vaut la peine de peut-être lancer ce type de projet. Mais il y a ici une spécificité par rapport aux Panama Papers, c'est que la source a choisi de révéler aux journalistes tandis que, parfois, vous avez d'autres dossiers où la source, ce sont simplement des lanceurs d'alerte, ayant un idéal un peu plus élevé, qui l'ont directement donné aux autorités.

Alors, la troisième question de M. Vanvelthoven concernait les dossiers de la CETIF, ce que le parquet en faisait, avec le constat qu'en 2011, il n'y avait que 5 % des dossiers qui finalement aboutissaient à une réaction judiciaire. Pourquoi seulement 5 %? En fait, on est relativement … Enfin, on est débordés. On est débordés. Il y a plusieurs problématiques avec la CETIF. Tout d'abord, elle-même est dépendante des dénonciations que font non seulement les banques mais également les autres intermédiaires (avocats, notaires). Par contre, son analyse apporte vraiment une plus-value dans le rapport. Elle est vraiment très intéressante. Mais, à mon sens, elle n'a pas toujours des dénonciations qui révèlent les grosses fraudes. On a parfois, parmi les rapports CETIF, une banque qui dénonce parce qu'elle a reçu un réquisitoire bancaire d'un parquet ou d'un juge d'instruction. Et donc, le *compliance office* de la banque se dit: "Ah tiens! Puisque je dois répondre aux questions des autorités judiciaires, c'est que, peut-être, il y a anguille sous roche". Et donc, "Oui, je vais constater et on va faire une dénonciation" parce qu'à la fin de l'année, il faut effectivement avoir des chiffres qui permettent de dire que la banque a respecté la loi préventive anti-blanchiment.

Une impression qui m'est laissée, c'est que parfois on s'attaque au menu fretin, c'est-à-dire au travail au noir, aux mains-d'œuvre illégales. Vous avez auditionné les cabinets d'audit. J'aurais bien voulu être là car le boulot des cabinets d'audit, c'est de certifier les comptes de grosses entreprises et d'émettre des réserves s'ils constatent des fraudes dans la fiabilité des comptes. Je ne sais pas quel est le pourcentage des dénonciations qui proviennent de cabinets d'audit ou des réviseurs d'entreprises.

Il est vrai qu'au niveau des parquets, on ne répond pas de manière suffisante, satisfaisante à ces rapports de la CETIF. C'est vraiment un manque.

Un autre point concernant notre charge de travail, c'est qu'on doit faire énormément de *reporting* au niveau du parquet de première instance, à la fois au niveau de la CETIF qui – on peut le comprendre –, veut savoir ce qu'on fait de ses rapports, mais également au niveau des parquets généraux qui veulent savoir ce qu'il en est des dossiers, également des dossiers qui proviennent du SPF Économie, du Conseil supérieur de la Justice, des questions parlementaires. Tout cela est légitime mais demande du travail de terrain qui est fait par les substituts des procureurs et qui sont un peu la main à différents dossiers devant répondre urgemment pour une audience du lendemain ou à une question parlementaire pour laquelle le parquet général demande une réponse dans les deux jours. Nous sommes dans une situation assez difficile. Effectivement, certains acteurs avec qui on travaille ne sont pas tout à fait contents et heureux de la réaction du parquet.

Un autre exemple, ce sont les curateurs en matière de faillite. Les curateurs établissent un mémoire à destination du parquet, disant: "Voilà, il y a tel détournement" ou bien "Je n'arrive pas à joindre le gérant qui est convoqué. Faites quelque chose". Le parquet en a les moyens. Il peut engager la police mais, par rapport au nombre, et surtout à Bruxelles, on peut le faire pour quelques dossiers mais on ne peut pas le faire pour l'ensemble. On reste donc là avec une réaction insuffisante.

Par rapport aux questions de M. Dispa relatives aux moyens dont on dispose. Le parquet a-t-il les moyens? Là, je crois que je viens de répondre. Avec l'évolution de ces moyens, il y a quand même des choses qui sont positives. En matière informatique, on a quand même maintenant le scanning des dossiers qui se fait au niveau de l'instruction. Cela permet en fait au juge d'instruction de poursuivre son travail et le parquet a un accès à l'instruction. Il m'arrive d'aller voir dans le dossier pour répondre aux différentes questions mais parfois également pour établir mon réquisitoire déjà avant la fin de l'instruction, à partir du moment où des inculpations ont déjà eu lieu.

J'en viens aux questions de Mme Smaers qui n'est plus là. Il y avait une question sur la libre entreprise et la libre circulation des sociétés. Et, donc, par rapport aux recommandations, se posait la question de savoir si elles n'étaient pas en opposition avec le droit européen qui permet la libre circulation ou la liberté d'établissement des différentes entreprises. Effectivement, les sociétés ont le choix de leur siège social au sein de l'Union européenne. Je dirais ici que la lutte se fait contre les sociétés offshore, en général, les sociétés qui se situent en dehors du territoire européen, pour ce qui concerne en tout cas une liste noire à établir par l'Union européenne. Par contre, vous avez des possessions qui appartiennent aux grands pays que sont la France avec des structures commerciales comme les sociétés civiles immobilières de droit monégasque qui posent problème. Vous avez aussi Jersey et Guernesey qui posent problème ainsi que l'Île de Man. Vous avez donc des territoires, au sein de l'Union européenne, où effectivement, vous avez le problème des sociétés "coquille vide" qui existe également.

Une autre question de Mme Dispa concernait la Charte du contribuable, la concertation "una via". Quelles recommandations? La concertation "una via" se déroule mais j'ai le sentiment qu'un des problèmes, c'est qu'il est possible que ni le parquet, ni le fisc, à un certain moment, n'agissent et ne prennent l'initiative. De par mon expérience, c'est plus souvent l'ISI qui prend l'initiative par rapport au parquet parce que nous sommes inondés de travail. Il serait peut-être intéressant d'avoir une supervision par un organe, une entité, qui prenne bien la précaution que quelqu'un a pris l'initiative par rapport à cette concertation. C'est une piste.

Cela rejoint la question sur la coopération entre la CAF, le fisc et le procureur du Roi.

Il y avait également une question sur le point de contact central. Je vois ce que c'est, mais j'ignore où cela en est, si les réquisitoires bancaires adressés par les procureurs ou les juges d'instruction sont directement acheminés au point de contact central de la BNB. Je ne sais vous répondre.

Le **président**: Je vous remercie, monsieur Gérard, avec des réponses qui confirment ce qu'on a déjà pu entendre dans le chef du Conseil supérieur de la Justice et du juge Claise. J'ai trouvé vos renseignements très pédagogiques et très instructifs. Je vous remercie également pour les documents que vous avez bien voulu nous transmettre.

Chers collègues, je lève la séance et vous donne rendez-vous la semaine prochaine.

La réunion publique de commission est levée à 16.02 heures.
De openbare commissievergadering wordt gesloten om 16.02 uur.

BIJZONDERE COMMISSIE FRAUDE PANAMA PAPERS

van

DINSDAG 04 OKTOBER 2016

Namiddag

_____

COMMISSION SPÉCIALE FRAUDE PANAMA PAPERS

du

MARDI 04 OCTOBRE 2016

Après-midi

_____

La réunion publique de commission est ouverte à 14.11 heures et présidée par M. Ahmed Laaouej.
De openbare commissievergadering wordt geopend om 14.11 uur en voorgezeten door de heer Ahmed Laaouej.

Audition de
- M. Patrick Ludinant, Directeur de la Direction de la lutte contre la criminalité grave et organisée (DJSOC), Police Fédérale;
- M Benoit Wolter, Directeur des Opérations DJSOC, Police Fédérale.
Hoorzitting met
- de heer Patrick Ludinant, Directie voor de bestrijding van de zware en georganiseerde criminaliteit (DJSOC), Federale Politie;
- de heer Benoit Wolter, Directeur Operaties DJSOC, Federale Politie.

Le **président**: Chers collègues, nous poursuivons nos auditions dans le volet "justice et police". Aujourd'hui, nous avons le plaisir d'accueillir deux représentants de la Direction de la lutte contre la criminalité grave et organisée de la police fédérale (DJSOC): MM. Patrick Ludinant, directeur de la DJSOC, et Benoit Wolter, directeur des opérations à la DJSOC. Nous allons donc leur demander de nous faire une présentation du dossier Panama Papers vu depuis leur observatoire très particulier, qui est celui de la police fédérale en charge de la lutte contre la criminalité financière. Nous allons aussi leur demander de nous expliquer la charpente des services de l'État qui permettent, du côté de la police, de lutter contre la criminalité financière, en particulier la fraude fiscale. Puis, nous ouvrirons évidemment un échange de vues.

Combien de temps avez-vous prévu pour la présentation?

Patrick Ludinant: Monsieur le président, je pense que quinze minutes devraient suffire.

Le **président**: Très bien. Je vous donne la parole.

Patrick Ludinant: Merci, monsieur le président.

Mesdames et Messieurs en vos titres, grades et qualités, vous voyez ici le premier *slide*, qui montre l'organisation de la police fédérale à ce jour. Vous retrouvez, à la tête de la police fédérale, le commissaire général avec un état major où nous retrouvons la politique internationale et les moyens de communication entre autres. Ensuite, nous avons trois directions générales. La première, en haut, à gauche, c'est celle qui est responsable du recrutement du personnel, des finances, des moyens. Nous avons deux autres directions générales: celle de la police administrative et celle de la police judiciaire. Tout en dessous, vous voyez les directeurs coordinateurs dans les arrondissements et les directeurs judiciaires dans les mêmes arrondissements.

La DJSOC est une des quatre directions centrales de la direction générale. Directement sous les ordres du directeur général, vous observez la direction pour les opérations et la direction centrale pour les unités spéciales, DSU, la direction centrale pour le laboratoire de police technique et scientifique et, bien entendu, la DJSOC, qui est la dernière, qui est en charge de la lutte contre la criminalité grave et organisée, nationale et internationale.

L'optimalisation est une loi du 26 mars 2014. En ce qui concerne la DJSOC, cette loi avait la particularité de regrouper quatre anciennes directions centrales en une seule: la direction en charge des attaques contre les personnes, la direction centrale en charge de la lutte contre le crime organisé, la direction centrale en charge de la lutte contre les phénomènes et les atteintes aux biens et la direction centrale en charge des enquêtes financières et de la criminalité informatique.

Si vous additionnez ces chiffres avant

optimalisation, cette direction centrale, la DJSOC, aurait dû compter 486 membres mais, après l'effet de l'optimalisation, lorsque je suis arrivé au 1er juillet 2015 dans ma fonction, il restait, dans le calcul de l'optimalisation, 268 collaborateurs. Suite à une décision politique qui date du mois de septembre 2015, il y a eu l'ajout de 24 enquêteurs: 16 enquêteurs financiers et 8 enquêteurs en charge de la lutte contre la criminalité informatique. Plusieurs d'entre vous doivent s'en souvenir.

Bien entendu, je ne vais pas parler aujourd'hui de la criminalité informatique. Mais le résultat est que la capacité de la DJSOC est montée à 292 collaborateurs. Ce qui veut dire que 194 collaborateurs ont donc fait mouvement vers d'autres services: 50 dans les autres directions centrales - avec bien entendu leur charge de travail propre - et 144 vers les arrondissements, vers d'autres unités ou vers des polices locales.

Comment ai-je donc organisé à ce moment-là, la DJSOC? La DJSOC a une particularité. Nous avons des sections qui sont 100 % opérationnelles; j'ai des sections qui ont une partie opérationnelle à 100 % mais également une partie stratégique; j'ai des sections qui sont uniquement stratégiques. La première section en partant de la droite, la DJMM, ce sont les policiers dans le monde militaire. Nous avons en effet des policiers qui interviennent sur les théâtres d'opérations militaires lorsqu'il y a des infractions et qu'une enquête est nécessaire. Nous avons la criminalité informatique, la FCCU, d'une part bien entendu, les enquêtes, mais d'autre part, tout le côté stratégique: le suivi de l'image, le *Research & Development* au profit des arrondissements, les formations. Nous avons l'OCDEFO sur lequel je reviendrai par après. Nous avons l'OCRC, c'est-à-dire l'Office central de répression de la corruption, qui est à 100 % opérationnel. Nous avons la section "terrorisme" qui ne mène aucune enquête sur le terrain mais s'occupe de l'analyse, de la contextualisation et, si possible, de l'optimisation d'informations pour une meilleure opérationnalisation sur le terrain. C'est également un point d'entrée international pour nos partenaires. Et nous avons les différents programmes liés au PNS qui a été validé, il y a quelques mois.

L'effet de l'optimisation sur l'OCDEFO. Avant optimisation, il y avait 54 enquêteurs et 16 fiscalistes; après optimisation, les 16 enquêteurs remis en activité au sein de la DJSOC et les 16 fiscalistes qui sont restés.`À cela nous pouvons ajouter bien entendu deux policiers prévus dans l'optimisation, qui sont des policiers coordinateurs des cellules de soutien dont je parlerai un peu plus tard, et quatre officiers de liaison, deux à la CTIF et deux à l'OCSC. Ces officiers de liaison n'ont pas été prévus lors de l'optimisation et sont donc repris sur les capacités classiques de la DJSOC.

Ce retour de l'OCDEFO aux affaires s'est accompagné de deux points principaux: en premier lieu, une lettre des procureurs généraux datée de la fin du mois de juin, laquelle limite de manière très précise les matières dans lesquelles l'OCDEFO peut investiguer de manière autonome. Il s'agit uniquement de fraudes au moyen des instruments financiers visés à l'article 2, §1er de la loi du 02 août 2002 à savoir les délits boursiers, les fraudes aux intérêts financiers de l'Union européenne, les escroqueries à la TVA de type carrousel de grande envergure et portant gravement atteinte aux intérêts financiers de l'État et les dossiers complexes à dimension internationale particulièrement peu fréquents et nécessitant une expertise spécifique.

À côté de cela, nous menons de manière autonome des dossiers temporaires tels que les carrousels TVA: parfois quelques heures sont suffisantes pour pouvoir saisir l'argent avant qu'il ne s'en aille. Nous prenons les premières mesures: nous protégeons le bien puis nous passons la main aux enquêteurs d'arrondissement tout en leur offrant un appui, ce dont je vous reparlerai ensuite.

Dernier point, nous donnons un appui dans les matières particulières telles que les matières fiscales, la fraude sociale. Nous donnons le soutien de nos fiscalistes et de nos enquêteurs de l'OCDEFO. Ces matières sont en effet réservées à l'enquête dans les arrondissements.

À la lecture de ceci, vous constaterez que nous ne pouvons plus traiter, au niveau central, les fraudes fiscales, sociales et le blanchiment. Tout cela est transmis aux arrondissements. La seule chose que nous faisons, c'est mener les premières enquêtes lorsqu'il n'y a pas de localisation de suspects ou auteurs mais, une fois localisés, nous passons la main et nous assurons le support technique de nos collègues.

En outre, la commissaire générale a pris la décision d'établir d'une part, des critères et d'autre part, d'évaluer leur respect pour juin 2017. Une première évaluation a déjà eu lieu en 2016, une sorte de mise en jambe.

Quels sont ces critères? D'abord, je dois mettre au point un management de la recherche et une gestion, un contrôle de gestion, très stricts des dossiers qui nous sont confiés, ceci afin de nous permettre de mieux calculer, de mieux évaluer l'appui que nous fournissons aux unités de terrain, une meilleure expertise, un meilleur appui qualitatif. Nous devons le démontrer. Nous devons assister aux MOTEM. Les MOTEM, c'est en fait une réflexion sur un modèle conceptuel de fonctionnement dans la lutte contre la criminalité, la fraude sociale, et la fraude fiscale. Dans chaque arrondissement, on met autour de la table les spécialistes, quel que soit leur département, de manière à ce que l'information circule et que l'on puisse mettre les meilleures personnes au bon endroit pour bien avancer dans les enquêtes.

Á ce sujet-là, bien entendu, les fiscalistes et les spécialistes de l'OCDEFO donnent un appui lorsque c'est demandé. Maintenant, il est laissé la liberté aux directeurs judiciaires qui, je vous le rappelle, sont au nombre de 14, de soit créer un MOTEM fixe, c'est-à-dire les collaborateurs dans le même bureau de manière permanente, ou un MOTEM qui se réunit, avec des contacts fréquents, mais qui ne se réunit que lorsque c'est nécessaire.

Je dois également fournir le nombre d'enquêtes autonomes que nous avons menées, les saisies que nous avons opérées sur la base de ces enquêtes autonomes, le nombre d'heures que nous avons prestées dans les enquêtes autonomes, le nombre de suspects ou d'auteurs que nous avons identifiés et *last but not least*, nous sommes tenus, et c'est tout à fait compréhensible, de ne pas construire un modèle concurrentiel avec les arrondissements.

Donc, lorsque j'ai reçu cette mission fin septembre, j'ai immédiatement introduit ce qu'on appelle un *service level agreement* avec mes 14 collègues directeurs judiciaires, qui l'ont accepté. Nous sommes maintenant dans un mode de coopération et de complémentarité, mais pas dans un mode concurrentiel.

Le **président**: Monsieur le directeur, MOTEM est l'abréviation de quoi finalement? Est-ce une abréviation?

Patrick Ludinant: TEM: team d'enquête mixte; MO, c'est en néerlandais: (…) onderzoeksteam.

Le **président**: D'accord. Vous disiez qu'on y retrouvait des représentants de différents services avec différentes expertises. Très concrètement, quels types d'expertises y retrouve-t-on?

Patrick Ludinant: Par exemple, dans le dossier Panama, on pourrait retrouver ce type d'enquête menée sous l'autorité du procureur du Roi. Je voudrais rappeler que les magistrats sont les véritables chefs d'une enquête, mais on pourrait très bien retrouver ce team réuni de manière temporaire. On va retrouver des gens des contributions, des gens du fisc, mais dans le respect, bien entendu, de la charte du contribuable; mais on pourrait arriver avec des gens de l'ONSS, des gens de la TVA pourraient être là, pour échanger des informations, et toujours, je dis bien, dans le respect de la loi.

Il faut se rendre compte que nous avons parfois des difficultés dans les dossiers financiers pour trouver le bon expert. Très souvent, les experts que nous requérons sont eux-mêmes des clients de nos "clients". Il faut savoir que, dans la plupart des dossiers que nous menons maintenant, nous voyons arriver des professeurs d'université ou de grands fiscalistes. Si l'un d'eux est fiscaliste du dossier A, on a parfois des difficultés à l'avoir comme expert dans le dossier B, parce qu'il peut y avoir des problèmes d'opposition, excusez-moi: de conflit d'intérêts.

J'en arrive bientôt à la fin de ce petit exposé. Comment ai-je organisé cet OCDEFO? En deux équipes de seize. C'est-à-dire à la fois huit policiers et huit fiscalistes. L'intérêt d'avoir des fiscalistes regroupés est qu'ils ont tous des spécialités tout à fait différentes. Cela permet, dans une enquête, de mettre deux ou trois fiscalistes - cela fut le cas dans le dossier Panama – pour aller plus vite et, surtout, je le répète, d'avoir les bons experts aux bons endroits.

Je vous ai parlé de deux coordinateurs judiciaires. Ce sont deux policiers qui sont des coordinateurs judiciaires par rapport aux cellules de soutien de la fraude TVA et de la fraude sociale organisée.

Quelques chiffres. En 2015, l'OCDEFO a mené 35 nouvelles enquêtes. Autrement dit, nous avons celles des années précédentes et les nouvelles (donc, 35). En 2016, nous en avons mené 28, entre autres le dossier Panama Papers. En 2015, nous avons obtenu cinq arrestations. En 2016, nous en sommes à dix arrestations. Oui, je puis vous assurer qu'il n'y a pas d'erreur de chiffres. Si nous avons saisi un peu plus de 20 millions d'euros en 2015, nous sommes, cette année-ci, à plus de 240 millions d'euros de saisie. Vous verrez peut-être par la suite, si les questions arrivent, que c'est avec des moyens parfois un peu pauvres en

capacité.

Pour le dossier Panama Papers, je me permets d'excuser le fait que je n'aborderai pas le dossier dans son contenu pour une raison qui vous est connue. Le procureur du Roi, M. Gérard, a donné des explications. Je suis tenu, tout comme mon collaborateur ici, à un devoir de réserve qui nous est imposé, car nous ne sommes pas les chefs d'enquête et nous ne pouvons pas communiquer. Par contre, sur les moyens qui ont été mis en place, je puis vous dire que nous avons presté en quelques mois 993 heures. J'ai engagé deux enquêteurs et trois fiscalistes. Nous avons quand même identifié 332 entités que nous pouvons signaler comme étant des entités répertoriées comme d'origine belge, où l'on retrouve 55 intermédiaires.

Qu'est-ce que les intermédiaires? Ce sont les gens qui sont les facilitateurs de la mise en place du système. Tous les autres sont, bien entendu, les bénéficiaires.

Voilà, monsieur le président, je pense avoir expliqué ce que nous avons fait par rapport à Panama Papers, avec le fait que je peux difficilement entrer dans le contenu. Nous avons rédigé quelques procès-verbaux, que nous avons communiqués. Il y a un choix de la magistrature quant au suivi. Tout ce que je puis dire, c'est que nous avons respecté ce qui nous est demandé dans les critères. Dès que cela a été localisé, ces enquêtes sont maintenant en route, parce qu'il y a eu une réunion voici une semaine, ou sont déjà dans les différents arrondissements afin d'être prises en charge par les différents policiers spécialisés.

Le **président**: Monsieur Wolter, souhaitez-vous ajouter quelque chose? Rien pour l'instant?

Patrick Ludinant: Monsieur le président, si je puis me permettre, car j'ai commis une faute personnelle en ne présentant pas mon collaborateur … Benoit Wolter est commissaire divisionnaire chez moi. C'est le patron précédent de l'OCDEFO. Maintenant, il est devenu mon adjoint immédiat, directeur de tout ce qui est opérations du service. Il a, bien entendu, toujours l'OCDEFO sous son contrôle - mais avec un autre commissaire divisionnaire, chef direct de l'aspect "activités journalières".

Le **président**: Je vous remercie. Votre présentation a été très brève. J'invite évidemment les commissaires à poser des questions qui permettent peut-être d'approfondir certains aspects.

Georges Gilkinet (Ecolo-Groen): Merci pour votre exposé. Je sais que vous avez un devoir de réserve, évidemment. Mais vous savez aussi que nous avons été très critiques sur la réforme de l'OCDEFO, et d'autres organes de la police fédérale, avec un renvoi vers les arrondissements des forces d'enquête.

Pouvez-vous mieux nous préciser le diagnostic de départ qui a, selon vous, conduit à cette décision? En d'autres mots, y avait-il, selon vous, des dysfonctionnements au niveau de l'OCDEFO? Ma perception est que l'efficacité et l'importance de la capacité d'enquête sont moindres aujourd'hui, dans ce pays qui est quand même relativement petit, face à des mécanismes de fraude qui sont hyper spécialisés, qu'elles ne l'étaient précédemment. J'ai l'impression qu'on peut être plus efficace en ayant une équipe avec des spécialités complémentaires, qui peuvent collaborer de façon centralisée, et aller néanmoins sur le terrain - la Belgique n'est pas si grande -, qu'en répartissant les forces d'enquête dans les différents arrondissements.

Pouvez-vous également, en termes d'expertise, nous expliquer les conséquences de cette décentralisation? Je me suis laissé dire que pas mal d'enquêteurs, qui avaient pu se constituer une certaine forme d'expérience dans la lutte contre la criminalité financière, ont quelque part jeté le gant et sont revenus à des spécialités moins pointues, dans le cadre de la mobilité interne. C'est le passé, on ne va pas pleurer infiniment sur le lait renversé.

De façon plus prospective, qu'est-ce qui devrait être mis en oeuvre selon vous pour retrouver une force, je vais le dire comme cela, mais je ne veux pas mettre en cause le travail des enquêteurs en le disant comme tel, pour retrouver une force de frappe plus importante? Estimez-vous que la répartition des tâches entre la police fédérale et les arrondissements est aujourd'hui optimale? Existe-t-il des difficultés? Arrivez-vous à trouver cette complémentarité? En termes de nombre d'enquêteurs et de spécialités des enquêteurs, estimez-vous que les équipes sont suffisantes?

Vous avez laissé sous-entendre, en citant le chiffre de 240 millions de saisies, que c'était avec des moyens très fragiles et légers, et à la limite avec des armes, dans le sens noble du terme, beaucoup moins efficaces que celles dont disposent les personnes que vous devez traquer.

Peut-être qu'un indicateur par rapport à cela serait de connaître le coût – je ne sais pas s'il y a une comptabilité séparée –, le coût annuel de l'OCDEFO, les enquêteurs, les moyens de fonctionnement, eu égard aux chiffres que vous avez cités (20 millions d'euros pour 2015, 240 millions d'euros pour 2016). Estimez-vous que davantage de moyens d'enquête pour l'OCDEFO pourraient augmenter encore – c'est une projection – les sommes récupérées? En effet, il y a les sommes qui sont récupérées, et il y a aussi toutes celles, difficiles à évaluer, que vous avez dû laisser échapper le cas échéant, faute de moyens.

Autre élément: vous avez abordé la difficulté dans le recours à l'expertise, de vous trouver face à des experts qui sont parfois impliqués en tant que conseils de certains dossiers. Quelle solution pourriez-vous proposer par rapport à cela? L'expertise ne pourrait-elle pas être interne aux services de police? Est-il toujours nécessaire d'externaliser? Devrait-on créer davantage un régime d'incompatibilité par rapport à certains experts? J'ai en mémoire, je ne citerai pas de nom, mais certains le reconnaîtront, le nom d'un avocat qui est très régulièrement commissionné dans des dossiers de soupçon de fraude fiscale, et qui est en même temps juge de complément. à. En termes d'incompatibilités, n'y a-t-il pas des choses à préciser dans le Code judiciaire?

Enfin, par rapport aux Panama Papers, vous nous avez cité un nombre d'heures de travail, un nombre d'entités qui ont été identifiées, des intermédiaires facilitateurs. Qui sont ces intermédiaires facilitateurs? S'agit-il de banquiers, d'avocats, de fiscalistes? Ceci afin de nous permettre d'orienter nos propres recherches.

Par rapport au volume des données que vous avez à exploiter, où en êtes-vous? 100 étant l'aboutissement des dossiers, êtes-vous plutôt au début de votre travail, à 20 % de l'exploitation des dossiers, ou plutôt déjà à la fin?

Si j'ai bien compris, vous avez renvoyé les dossiers vers les arrondissements pour la suite de l'exploitation des dossiers. Estimez-vous que les arrondissements ont les moyens, en termes de capacité d'enquête et de temps à consacrer à la criminalité financière, de mener à bien l'aboutissement de ces dossiers? Étant entendu que, comme vous l'avez signalé, il y a parfois des questions de délai qui sont importantes, non seulement par rapport au fait que des dossiers pourraient ne pas être jugés dans des délais raisonnables et donc être estimés prescrits; mais aussi parce qu'il y a parfois des sommes qui sont à saisir avant qu'elles ne s'en aillent dans la nature ou dans d'autres pays. Est-ce vraiment la manière la plus efficace d'agir par rapport à ces phénomènes de fraude?

Certes, il convient de respecter votre devoir de réserve mais je reste un peu sur ma faim après votre premier exposé assez neutre.

Benoît Piedboeuf (MR): Monsieur le président, j'ai une question générale et puis une question qui concerne votre service.

La question générale, c'est que nous avons procédé à l'audition de toute une série de banques, de banquiers, qui sont venus bomber le torse en disant qu'ils n'avaient rien fait et que c'était pas eux et que si c'était eux, c'était avant. On se rend compte que dans toute une série d'enquêtes, finalement, on n'arrive jamais jusqu'aux intermédiaires financiers, alors que l'on sait, et l'on vient encore de le voir avec les Bahamas Leaks, que la fraude internationale part souvent d'organismes financiers, et notamment d'organismes financiers belges.

Est-ce culturel? Quelle est la raison pour laquelle on n'arrive pas jusqu'aux responsabilités des banques? C'est une question générale parce que, franchement, cela nous interpelle, cela nous a interpellés et cela continue de nous interpeller compte tenu de l'actualité.

J'en viens à la question qui concerne votre service. Il y avait eu en 2013 un rapport de Catherine De Bolle avec une proposition de réforme. Le gouvernement précédent n'avait pas retenu cette réforme, cette optimalisation, telle qu'elle a été décrite. Le juge Claise avait déclaré que cette vision était une catastrophe sociétale. Le syndicat de la police a réagi dans le même sens.

Sans vouloir critiquer ce point de vue et ce rapport, j'aimerais comprendre pourquoi le fait de décentraliser serait nuisible aux enquêtes. En France, il existe un système qui s'appelle le Tracfin (traitement du renseignement et action contre les circuits financiers clandestins), qui est une forme de décentralisation, qui donne du pouvoir plus dans les arrondissements, dans les municipalités etc., qui étend un petit peu l'espèce de pieuvre d'analyse.

Pourquoi cela fonctionne-t-il France et pourquoi cela ne fonctionnerait-il pas chez nous? C'est simplement un éclaircissement que j'attends, parce qu'on prête au gouvernement la volonté de déstructurer les analyses financières et le travail

que vous faites. Pourquoi est-ce organisé autrement et cela fonctionne-t-il ailleurs et pourquoi cela ne fonctionnerait-il pas chez nous?

Luk Van Biesen (Open Vld): Dank u voor uw uiteenzetting, mijnheer Ludinant. Voor mij is het belangrijkste in deze commissie te weten welke onderzoeken u gedaan hebt in het kader van de Panama Papers. Ik zou niet graag hebben dat u het hebt over de dossiers zelf al dusdanig, maar inzake de rode draad in de verschillende gerechtelijke dossiers zou ik graag van u vernemen welke structuren en onwettelijkheden men heeft gebruikt en welke weg men heeft bewandeld. Wat hebt u daarvan teruggevonden? Welke obstakels hebt u gevonden, specifiek in het kader van de Panama Papers?

Welke wetgeving is volgens u aan uitbreiding of wijziging toe? Op welke manier kunnen wij in de toekomst dergelijke soorten van fraude vermijden? Wij moeten met deze commissie vaststellingen doen en lijnen trekken om die fraude in de toekomst te vermijden. De essentiële vraag is dus wat de rode draad was in de fiscale fraude, aan de hand van de dossiers die u gezien hebt. Wat zou het gevolg geweest zijn van andere wetgeving of meer machten op bepaalde niveaus? Had u dan bijvoorbeeld in het kader van de Panama Papers meer kunnen vervolgen dan vandaag, binnen het kader van het huidige wettelijke instrumentarium?

Brecht Vermeulen (N-VA): Mijnheer de voorzitter, mijnheer Ludinant, ik wil u bedanken voor uw toelichting en voor de beknopte maar heel duidelijke cijfers.

Wat mij opvalt – niet alleen mij, want de heer Gilkinet heeft er ook op gewezen –, is het opmerkelijke verschil tussen de cijfers van de inbeslagnames van vorig jaar ten opzichte van nu.

Ten eerste, wat is de aard van dossiers en criminele feiten die aan de grondslag hebben gelegen van de vaststelling dat het laatste cijfer plotseling zoveel hoger ligt? Wat is de precieze grondslag van de criminele feiten van de dossiers over die 240 miljoen euro?

Ten tweede, de BBI is in de Europese Unie een referentie op het vlak van risicoanalse. Ons systeem werd gekozen voor de opsporing van btw-fraude op Europees niveau. Onze BBI staat zelfs de Griekse belastingdienst bij in het opsporen van btw-carrousels.

Vorige sprekers hadden heel wat kritiek op de nieuwe rol van de CDGEFID..Op welke punten kan de CDGEFID de btw-carrousels beter bestrijden dan de BBI en vice versa?

Wij kregen op die vraag geen antwoord van de heer Claise.

U verklaart dat in het kader van de Panama Papers al enkele processen-verbaal zijn opgesteld. Nu zijn de dossiers in handen van de arrondissementen.

Hoe verloopt de samenwerking met de BBI, die eveneens een onderzoek naar de Panama Papers voert?

Marco Van Hees (PTB-GO!): Monsieur le président, mes propos iront dans le sens de celui de mes collègues.

Monsieur, je trouve que votre exposé a été un peu bref. J'aimerais avoir plus d'informations sur l'OCDEFO et sur le dossier Panama Papers.

Vous nous avez fait savoir ce qui restait à l'OCDEFO. Il serait intéressant de savoir ce qui a été retiré. Il serait également intéressant d'entendre M. Wauters sur la question puisque, si j'ai bien compris, il a dirigé cet organisme. Vous n'êtes peut-être pas dans une situation administrativement difficile. Il n'en reste pas moins qu'il serait intéressant de vous entendre sur la balance positive et négative. Qu'est-ce qui est plutôt négatif et positif par rapport à la situation passée, dans la nouvelle façon dont l'OCDEFO fonctionne et s'intègre dans un structure plus importante?

J'ai un peu l'impression – mais, peut-être, ne s'agit-il qu'une impression – qu'on a voulu dissoudre l'OCDEFO pour, ensuite, prendre en considération l'impact de cette décision sur les carrousels TVA, raison pour laquelle il a, finalement, été décidé de lui réattribuer ces derniers. De cette façon, il n'y avait plus rien à dire dans la mesure où les carrousels TVA étaient effectivement, en termes de montants, un argument de poids Mais peut-être y a-t-il des pertes dommageables au-delà de la question desdits carrousels?

Pour ce qui concerne les Panama Papers, vous avez également été assez concis. Si je peux comprendre que des noms ne puissent être cités, cela ne doit pas vous empêcher d'être plus explicite au sujet des processus, des catégories de personnes qui sont impliquées. Il faudrait pouvoir savoir de quelle manière ces dernières

sont impliquées. Quels sont les intermédiaires qui mènent au Panama, aux Bahamas, aux paradis fiscaux? Quels sont les chemins qui sont empruntés par ceux qui ont recours à ces paradis fiscaux? Quels est le profil de ceux qui profitent de ces derniers? Je ne vous demande pas de citer la famille de Spoelberch ou d'autres. Je souhaiterais savoir quel est le profil de ces personnes et ce qu'elles recherchent. Par exemple, quel type d'impôt cherchent-elles à éluder?

Quelles sont vos sources? Avez-vous pu obtenir toutes les informations des journalistes, sauf dans le cas où ils se doivent de respecter le secret de leurs sources? Si l'on considère les personnes impliquées dans le dossier Panama Papers, quel est en pourcentage le nombre de dossiers sur lesquels vous travaillez? Je n'ai pas retenu le nombre, mais toujours est-il qu'un certain nombre de noms de Belges ont été cités. Sur combien de dossiers liés à ces personnes travaillez-vous? Est-t-il question de 1 %, 75 % ou 100 % du nombre cité?

Si vous pouviez fournir des informations sur tous les points que j'ai soulevés, cela serait utile à notre commission.

Stéphane Crusnière (PS): Monsieur le président, lors d'une audition que nous avions faite sur le problème de l'OCDEFO, le juge Claise avait eu une expression assez imagée mais très parlante. Il parlait de l'OCDEFO comme un canard auquel on coupe les ailes, qui ne sait plus voler, et auquel, quelques semaines plus tard, on demande pourquoi il n'a plus volé. On a quelque peu l'impression qu'on se trouve dans cette situation-là, avec un bémol. Je constate que vous avez cité les chiffres au niveau des enquêtes par rapport à 2015-2016; cela signifie qu'un travail important est encore fait. Je pense qu'effectivement, c'est un service qui reste, qui restera et qui devrait rester bien utile et qui devra avoir les moyens suffisants pour travailler.

Je souhaiterais d'abord vous demander une réflexion par rapport à ce démantèlement annoncé, et puis retiré – on ne va pas refaire tout le débat. Vous avez évoqué un manque de moyens. S'agit-il de moyens humains, de moyens en termes de matériel, de moyens financiers? Il serait important pour nous que vous précisiez tout cela, surtout à la vue du nombre de "leaks", de Panama Papers, etc. C'est une matière pour laquelle nous devons avoir le courage de mettre les moyens afin de lutter efficacement contre cela. C'est en tout cas ce que les citoyens nous demandent aujourd'hui.

Vous avez évoqué la décentralisation. On peut constater que cette décentralisation a un effet aussi néfaste. Avant, les enquêteurs étaient plus spécialisés dans ces matières-là. Aujourd'hui, il nous revient que ces enquêteurs doivent commencer à faire toute une série d'autres enquêtes et perdent donc un peu leur "spécificité" financière, fiscale. Cela nuit *in fine* au maintien de cette expertise. J'aimerais vous entendre à ce sujet. Se trouve-t-on vraiment dans cette situation, devant une multitude de tâches, alors que précédemment les choses étaient plus spécialisées? Dans ce cadre-là, j'aimerais vous entendre sur une proposition que l'on pourrait faire, pour rejoindre ce que disait M. Piedboeuf. En France, il y a un parquet financier où on retrouve des enquêteurs, des juges, des substituts qui travaillent ensemble, spécifiquement dans le domaine financier. Cela vous parle-t-il? Pourrait-ce être une formule intéressante vers laquelle on devrait aller? Cela pourrait effectivement renforcer la spécificité du travail des enquêteurs et c'est un sujet dont on parle énormément afin de lutter contre le financement du terrorisme.

Cela pourrait être une des matières qui pourrait traitée par ces parquets financiers.

Vous avez parlé aussi de ces fameux MOTEM, vous avez évoqué différents partenaires sur place, qui travaillent ensemble. Vous avez cité la TVA. Je souhaite connaître le rôle de l'ISI. J'imagine que l'ISI est un partenaire? J'aurais voulu vous entendre sur ces relations avec l'ISI? Comment sont-elles réalisées? Comment cela se passe-t-il? J'aimerais mieux comprendre les interactions qu'il y a par rapport à ce personnel de l'ISI.

Par rapport aux experts et à leur indépendance, mon inquiétude est la même que celle dont a parlé M. Gilkinet dans sa question.

Plus spécifiquement sur le dossier Panama Papers, vous nous avez donné peu d'informations. Je comprends qu'il n'est pas évident, avec les dossiers en cours, de parler de celui-là. Vous avez cité cinquante-cinq intermédiaires, ce qui est un nombre assez important. Quel suivi est-il donné par rapport à ces intermédiaires? Comment travaillez-vous, sans citer des noms? Y a-t-il des enquêtes plus particulières? De quelle manière? Avec qui? Comment cela fonctionne-t-il? Y a-t-il un monitoring des actions qui sont encore menées actuellement par ces intermédiaires? J'aimerais essayer de comprendre. Cinquante-cinq intermédiaires, cela représente pas mal de dossiers. Je me doute que vous croulez sous les

dossiers. Vous faudrait-il, là aussi, rapidement, des moyens supplémentaires pour aller un peu plus loin et un peu plus vite dans les investigations pour que, *in fine*, il soit mis fin à toutes ces dérives?

Le **président**: Je passe la parole à M. Bourgeois, qui est professeur de droit fiscal à l'Université de Liège et est un de nos deux experts. M. Delanote s'excuse, il n'a pas pu nous rejoindre pour des raisons de santé.

Marc Bourgeois: Bonjour, j'ai quelques petites questions à caractère plus technique. Vous avez parlé de l'absence de modèle concurrentiel avec les arrondissements. Y a-t-il un cadre normatif pour cela? Ou bien cela repose-t-il sur des accords qui sont passés et des recommandations?

Vous avez parlé de la Charte du contribuable qui évoque plus largement la question des interactions avec l'administration fiscale, avec les enquêtes de l'administration fiscale. Pourriez-vous pointer des éléments de cette Charte du contribuable, de ce dispositif normatif qui pourraient être modifiés, si vous deviez faire des suggestions de modification dans le respect évidemment des points d'équilibre et des droits fondamentaux? Pourriez-vous faire des suggestions, des recommandations de modifications législatives à cet égard?

Vous avez parlé des fiscalistes qui accompagnent les policiers dans la structure. Ces fiscalistes, d'où viennent-ils en fait? Ces gens viennent-ils de l'administration fiscale, de cabinets d'avocats? Comment se déroule le processus de sélection? Quelle est techniquement la répartition des rôles avec les policiers à proprement parler. On a parlé de la nécessité de tracer la frontière entre ce qui relève de la légalité et de l'illégalité. On a vite des positions un peu … Par exemple, à l'époque, il y avait les sociétés de liquidités. Et certains disaient: "moi, je n'ai jamais vu une société de liquidités faite pour d'autres raisons que des raisons fiscales". Et d'autres disent non … On n'est pas ici dans le débat sur les sociétés de liquidités mais, enfin, il est vrai que c'est une question extrêmement sensible.

Il faut tracer la frontière évidemment entre la légalité et l'illégalité. Comment le déclenchement d'une enquête se passe-t-il par rapport à cela?

On a parlé de délai raisonnable tout à l'heure. Pourriez-vous identifier, dans vos processus au quotidien, les éléments qui pourraient être la cause d'une violation ou d'un dépassement de ce délai raisonnable, c'est-à-dire des éléments de ralentissement qui pourraient peut-être être levés par le biais de modifications normatives, de modifications législatives?

Êtes-vous confrontés à des blocages qui pourraient justifier, si je puis dire, des interventions normatives ou alors des recommandations organisationnelles de la part d'une commission comme celle-ci?

J'en termine. C'est vraiment un appel à des recommandations. Estimez-vous qu'il existe des défaillances dans les pouvoirs d'investigation qui vous sont reconnus? Ou bien, l'*instrumentum* qui se trouve dans vos mains vous paraît-il suffisant, suffisamment efficace pour les tâches …?

Une toute dernière question. On n'a pas parlé des collaborations internationales. De ce point de vue-là, estimez-vous que les dispositifs normatifs internationaux sont aujourd'hui suffisants pour les collaborations entre polices? Quelles améliorations suggèreriez-vous par rapport aux règles existantes et surtout par rapport à votre expérience de terrain quant à la mise en œuvre pratique des ces dispositifs de collaboration entre services de police?

Je vous remercie.

Le **président**: Merci, monsieur Bourgeois. J'aurais aussi, pour ma part, quelques questions, considérations. J'ai l'impression qu'au fur et à mesure de nos auditions, revient régulièrement la question de la centralisation et de la décentralisation et, donc, de l'OCDEFO en particulier. On se rappellera comme, sous l'ancienne législature, l'OCDEFO avait déjà été en ligne de mire et, finalement … Il y avait une note qui venait visiblement des services de Mme De Bolle et, puis, finalement, dans la sphère politique, sur la base d'un certain nombre d'interpellations, l'ancienne ministre de l'Intérieur avait plutôt décidé de reculer. Par contre, l'actuel ministre de l'Intérieur semble, lui, aller dans le sens souhaité par la hiérarchie de la police fédérale. On a donc l'impression que, du côté de Mme De Bolle et peut-être d'autres éléments de la police fédérale, il y a à nouveau cette volonté de, pourquoi pas à terme, faire disparaître l'OCDEFO comme service centralisé, comme force de frappe centralisée. Il se pose vraiment la question de savoir, en termes de gestion efficace des services de l'État, si c'est une bonne ou une mauvaise chose.

Faire disparaître un service où il y a la rencontre d'expertise fiscale, financière, juridique, policière, pour pouvoir, à l'échelle nationale, organiser une lutte efficace contre la criminalité financière, la fraude fiscale internationale en particulier, me semble pourtant relever du bon sens. La Belgique est un petit pays très connecté avec le reste du monde. Les fraudes, en général, ne se limitent pas à un arrondissement judiciaire. Vous pouvez très bien avoir un siège social dans un arrondissement, développer des activités ailleurs, aller chercher un financement dans une banque qui est installée dans l'autre arrondissement, etc. La fraude fiscale internationale n'a déjà pas de frontière par définition, elle en a encore moins entre les arrondissements.

Donc, je n'arrive pas à comprendre l'idée d'une décentralisation. C'est là que je souhaite avoir un peu votre éclairage.

Qu'il y ait, dans les arrondissements, des services qui puissent traiter des dossiers me semble bien entendu nécessaire, mais que l'on fasse disparaître un service centralisé avec suffisamment de capacité … Aujourd'hui, quand on regarde les quelques missions qui restent à l'OCDEFO, on entend parler aussi du départ de gens qui étaient à l'OCDEFO et qui quittent pour aller ailleurs – soit retourner dans une administration, soit peut-être intégrer d'autres services -, j'ai l'impression qu'on est face à un énorme problème. Est-ce qu'on n'est pas en train d'amoindrir la capacité qu'a l'État, qu'a la police de lutter efficacement contre la criminalité financière?

Je pense qu'à un moment donné, notre commission doit pouvoir cerner les motivations de la hiérarchie. Soit on ne se penche pas sur le sujet et ils continuent à œuvrer dans ce sens-là. Soit on en fait un vrai sujet. On ne pourra pas faire l'économie de ce débat et je me demande dans quelle mesure on ne devra pas prolonger nos auditions pour en avoir le cœur net et pour comprendre les motivations de ceux qui veulent couper les ailes de ce canard – pour reprendre l'expression du juge Claise - qui n'est pas vilain qu'est l'OCDEFO.

Ma deuxième question concerne les bases de données. Je me souviens – cela avait d'ailleurs fait quelques articles dans la presse – que déjà sous l'ancienne législature, on apprenait que l'OCDEFO - j'imagine que c'est la même chose pour d'autres services de police – n'avait pas vu son abonnement à la base de données EuroDB renouvelée. EuroDB n'est pas la seule base de données, il y a Dun & Bradstreet et d'autres, mais où en est-on aujourd'hui? Est-ce que les services de police en charge de la lutte contre la criminalité financière disposent de bases de données qui permettent d'introduire un nom et d'avoir les connexions économiques d'une personne? Savoir là où elle est administratrice, etc.

Visiblement, les informations qui sont ressorties d'un certain nombre d'auditions semblent faire apparaître que ces bases de données, pour le moment, ne sont pas mobilisables. De la même manière, y a-t-il, dans d'autres départements de l'État – donc pas nécessairement à la police mais peut-être dans d'autres administrations (ISI, etc.) – des bases de données dont l'accès pourrait être aussi prévu? Peut-être faut-il réformer un cadre légal, je n'en sais rien. Existe-t-il des bases de données qui pourraient être accessibles à l'ensemble des services de l'État?

Au fond, est-ce qu'on n'a pas un éparpillement des moyens entre, d'une part, les services administratifs et, d'autre part, les services de police? Et est-ce qu'il n'y aurait pas une utilité à créer des passerelles dans l'usage réciproque des bases de données des uns et des autres? Considérant bien évidemment qu'il y a la Charte du contribuable et qu'il y a, par ailleurs, le fait que les pouvoirs d'investigation de l'administration fiscale ne sont pas ceux de la police. Mais néanmoins, dans ce qui peut être accessible, ne faut-il pas envisager de créer une approche plus globale?

Je rejoins M. Bourgeois dans ma question de l'international. Comment s'organisent les contacts avec vos collègues enquêteurs de l'étranger, que ce soit la France, l'Angleterre, l'Allemagne, etc.? Est-ce qu'il y a un lieu de rencontre organisé? Est-ce qu'Europol joue un rôle? Est-ce qu'il y a d'autres instances, d'autres institutions qui permettent d'échanger de l'information?

Je souhaiterais également savoir si vous considérez que vous avez assez de capacité pour remplir vos missions. Évidemment, la décentralisation rend une vision globale un peu difficile, puisqu'il faudrait mettre à plat les différents services des arrondissements avec les vôtres pour voir si oui ou non, dans un certain nombre de dossiers, on constate une difficulté opérationnelle par manque de capacité.

Néanmoins, depuis votre observatoire, considérez-vous que vous disposez de suffisamment de moyens?

Autre point, la décentralisation ne permet pas

d'avoir une lecture très claire de l'état actuel du dossier Panama Papers. Ma question préalable est de savoir si les chiffres que vous nous avez fournis en termes d'ouverture de dossiers relatifs aux Panama Papers concernent uniquement la direction de la Lutte contre la criminalité grave et organisée, donc votre service, ou concernent l'ensemble des arrondissements. J'ai cru comprendre que ça ne concernait que votre office et que, dès lors, il faudrait aussi ajouter à la comptabilisation les dossiers ouverts dans les arrondissements.

J'ai cru également comprendre que le MOTEM n'était pas une structure fixe. Autrement dit, son fonctionnement est aléatoire et dépend des décisions managériales des différents directeurs d'arrondissement qui faisaient le choix ou pas de mettre les MOTEM en place et pour une durée et un objet déterminés. Est-ce que c'est ça ou est-ce que je me trompe? Est-ce que les MOTEM ont quand même une forme de pérennité? Autrement dit, est-ce que le MOTEM est quelque chose qui se réunit régulièrement ou qui se réunit à la discrétion des directeurs? Dans ce cas de figure-là, je m'interroge sur l'efficacité. La mise en place d'une structure qui va s'occuper de dossiers de criminalité financière ne doit-elle pas être permanente? Est-il efficace de la laisser dépendre du choix subjectif d'opportunités d'analyse d'un directeur d'arrondissement? Voilà quelques questions qui me semblent ne pas faire redondance avec ce qui a été dit. Je répète, chers collègues, je crois que cette histoire de décentralisation, de couper tout ce qui est centralisé, traduit une certaine vision de la hiérarchie de la police qui, me semble-t-il, peut être contestée et dont je ne vois pas pourquoi elle s'imposerait à nous. Je vous donne la parole immédiatement messieurs Ludinant et Wolter, à moins que vous ne souhaitiez avoir cinq minutes pour préparer la manière dont vous allez répondre.

Patrick Ludinant: Monsieur le président, je vous remercie. En effet, vu la richesse des questions, je remercie déjà tout le monde ici dans cette assemblée de cette belle richesse de questions, je voudrais avoir effectivement quelques minutes pour remettre, en ce qui me concerne, mes idées en place.

Le **président**: Pas de problème. Nous suspendrons cinq minutes. Je rappelle qu'à 16 h 00, nous avons l'audition du juge d'instruction Van Wambeke du parquet d'Anvers, attaché au tribunal de première instance d'Anvers.

La réunion publique de commission est suspendue de 15.06 heures à 15.12 heures.
De openbare commissievergadering wordt geschorst van 15.06 uur tot 15.12 uur.

Chers collègues, je vous propose de reprendre nos travaux. Je redonne immédiatement la parole à MM. Ludinant et Wolter.

Patrick Ludinant: Merci, monsieur le président. Je viens justement d'en discuter avec mon collaborateur et je voudrais quand même présenter mes excuses pour la brièveté de mon exposé. Comme je l'ai dit, si on dit beaucoup, il n'y a plus de place pour la discussion par après et si j'avais pris trois quarts d'heure d'exposé, monsieur le président, je crois que le juge d'instruction qui doit passer à 16 h 00 aurait été peut-être moins content. En tout cas, nous allons, nous aussi, faire le maximum pour essayer d'apporter un éclaircissement à toutes vos questions, du moins un maximum de questions.

Au tout début, on me demande quelle est l'approche que je peux donner aux critiques sur la réforme. Vous me permettrez, je ne peux rien dire à ce sujet-là. Je suis un directeur de la police fédérale. Je suis arrivé… Je suis personnellement un ancien mandataire directeur judiciaire. Et puis, comme j'ai pris en charge la DJSOC, je n'ai participé en aucune manière aux décisions stratégiques et de positionnement de l'autorité, de la décision policière ou autre. Donc, je mets, en ce qui me concerne, tout en œuvre pour rester loyal dans le développement de ce que nous faisons au niveau du service. Bien entendu, je pense que nous devons surtout envisager de stabiliser. Nous connaissons depuis quelques années des réformes sur réformes, une optimalisation. Je pense qu'il est maintenant temps d'un peu stabiliser l'approche pour commencer à pouvoir analyser de manière sereine ce qui se passe, ce qui s'est passé et où nous devons améliorer.

On m'a demandé si les changements, c'était à l'origine un dysfonctionnement de ces défauts. Non, du tout. Mais je pense que certaines choses ont peut-être été expliquées différemment. Je crois qu'il y avait surtout la crainte d'un troisième niveau d'enquête qui puisse s'installer quelque part dans les arrondissements en concurrence des arrondissements. Là, c'était vraiment le côté, je pense, qui a un petit peu agi. Mais, encore une fois, c'est un avis entièrement personnel. Je vous signale que je n'ai participé vraiment à aucune discussion.

Les capacités d'enquête, aujourd'hui. Pour

l'OCDEFO – et je vais répondre en même temps en transparence à d'autres questions posées par d'autres membres de cette honorable assemblée -, il me reste onze enquêteurs sur les seize, parce qu'en fait j'en ai cinq qui ont fait mobilité. Il y en a un qui est parti à la Commission européenne, un qui est parti en police locale et qui ne fait plus d'enquêtes financières – celui de la Commission européenne non plus – et les trois autres enquêteurs sont partis faire des enquêtes sur le terrorisme et ne font plus d'enquêtes financières non plus. Je pense avoir répondu un petit peu en transparence sur ce que je connais.

Maintenant, il faut savoir que la police fédérale, dans son ensemble, a un déficit de 20 % de capacités. Ces 20 % de capacités se reportent bien entendu sur toutes les spécialités au sein de la police, que ce soit la police de la route ou les enquêtes financières, monsieur le président. Et il faut savoir aussi qu'il y a eu une étude faite par un de mes collègues qui, je crois, est bientôt pensionné ou l'est déjà, c'est Jean-Pierre Doraene, que vous connaissez certainement de nom. Il a fait une étude qui s'appelle *Vitruvius* dans laquelle il apparaît que la moyenne d'âge des enquêteurs financiers est une des moyennes les plus élevées au sein de la police. Donc, avec ce qui se passe, avec les mobilités, avec le changement, l'optimalisation, il faut, comme je le disais juste avant, stabiliser, pouvoir compter un petit peu où nous en sommes, parce qu'il y a aussi certainement des collègues spécialistes qui ont pris leur retraite et, malheureusement, nous n'avons pas les moyens, je pense, sur le plan financier, pour, actuellement, recruter du personnel spécialisé.

Mon collègue va de temps en temps intervenir; comme cela vous pourrez avoir une précision, peut-être …

Benoit Wolter: En ce qui concerne les départs de cinq des collègues dont un vers la Commission européenne - ce sont des motivations différentes de celles de profils d'enquêteurs -, celui qui est parti vers la police locale (je les connais tous puisque j'ai dirigé le service pendant quelque temps), c'est pour d'autres perspectives de carrière. Tandis que les trois collègues qui sont partis vers la police fédérale, c'était deux couloirs plus loin dans le même bâtiment. Il faut mettre cela en perspective avec les deux flots qui se sont succédés, M. le président l'a rappelé tout à l'heure, à savoir qu'il y a deux ans déjà, on voulait faire disparaître l'OCDEFO. On a réussi à la maintenir à flot et puis on a voulu à nouveau la faire disparaître, il y a quelques mois. Donc, mettez cela dans la tête d'enquêteurs qui sont des enquêteurs spécialisés depuis des années, qui font de l'excellent travail, je peux vous le garantir. À un moment, ils me disent " Benoit, moi je n'en peux plus. Je n'ai plus aucune perspective, je veux partir ailleurs."

Cette chose-là est vraiment importante à intégrer parce que perte de capacité quantitative, oui, mais perte de capacité qualitative aussi parce que ce sont vraiment d'excellents enquêteurs. Les résultats de l'OCDEFO, ces dernières années, tendent à le prouver. Je voulais simplement vous le dire et on mettra cela en perspective tout à l'heure, avec la question de la centralisation/décentralisation des forces.

Patrick Ludinant: Ensuite, il y avait une petite question: si on augmente la force de frappe, peut-on avoir de meilleurs résultats? Je vais me permettre, monsieur le président, une image: un train de voitures n'avance qu'à la vitesse de la voiture la moins rapide. Et nous avons en Belgique un problème, un *bottleneck* sur le plan de la justice, parce qu'il manque de magistrats vraiment spécialisés tant au siège qu'à l'instruction, qu'à l'information - des magistrats spécialisés en matières financières. Si, en tant que services de police, nous engageons plus d'enquêtes financières, il faut pouvoir arriver en bout de course.

Pour répondre en même temps à une des questions de M. l'expert, arriver dans des délais raisonnables à un jugement, cela demande des magistrats qui connaissent. Je peux vous assurer que j'ai, dans mes amis, quelques avocats comme des magistrats. Ils disent que, dans des dossiers financiers, parfois, c'est assez facile de bloquer le dossier, parce qu'on entre dans des notions techniques et devant nous la magistrature, malheureusement, n'a pas assez de spécialistes pour faire face rapidement à toutes ces notions techniques. Et le délai s'allonge et nous dépassons le délai raisonnable. Je pense que c'est une réponse que l'on peut aborder; donc, oui une plus grande force de frappe, mais sur l'ensemble des forces de la répression.

Tout à l'heure, j'ai parlé de 240 millions d'euros, on reviendra peut-être sur les détails, mais je voulais préciser également pour les 20 millions d'euros et les quelques dizaines de millions d'euros des années précédentes, que ce sont des saisies sur le plan policier. Cela n'entrera dans les caisses de l'État que lorsqu'il y aura un jugement avec une confiscation. Nous ne pouvons donner qu'un exemple de ce que nous avons, nous, pu

mettre. Ces montants sont déposés à l'Organe central pour la Saisie et la Confiscation, sur un compte en banque etc., mais il faut d'abord qu'il y ait une confiscation au tribunal.

La répartition des tâches avec les arrondissements. Étant moi-même un ancien enquêteur et un ancien directeur judiciaire, j'étais très attentif à ne pas commencer à faire des tâches dans mes services qui peuvent être faites ou qui sont faites par les arrondissements. Les forces sont tellement peu nombreuses, avec nos problèmes de capacités nationaux, qu'il ne faut pas se mettre à plusieurs pour faire la même chose.

Il y a des concertations, des discussions qui existent entre enquêteurs, des contacts. S'il y a un directeur des opérations, qui est ici à ma droite, Benoit, c'est parce qu'il y a des questions par rapport à des dossiers. Bien entendu, nous discutons ensemble. En Belgique, le chef d'enquête est le magistrat. Très souvent, ces concertations se déroulent par l'intermédiaire du magistrat qui, par le bouche à oreille ou par les compétences, met autour de la table les meilleures personnes pour obtenir des résultats les plus probants et les plus rapides.

M. Gilkinet m'a demandé le coût de l'OCDEFO. Aujourd'hui, je ne peux pas vous le dire. Si M. le président le souhaite, il suffit de m'envoyer une petite demande, et je ferai une réponse écrite en demandant à nos services des Finances combien coûtent mes inspecteurs. Mais par contre, l'inspecteur des Finances du ministère des Finances réclame à la police fédérale, depuis le début de cette année, un million d'euros parce que nous devons maintenant payer les fiscalistes mis à notre disposition depuis l'arrêté royal de 2001. Avant 2001, il y avait une gratuité. Depuis le 1er janvier 2016, l'inspecteur des Finances du ministère des Finances réclame la régularisation de ce montant et seize fiscalistes coûtent 250 000 euros par trimestre. Ces fiscalistes sont intervenus dans tous les dossiers. Ils interviennent encore aujourd'hui dans tous nos dossiers et en appui de beaucoup d'autres dossiers dont l'enquête est au bénéfice des arrondissements purs. (…) Ils se dérangent.

Je voudrais très vite aborder la question concernant l'ISI. Pourquoi l'ISI ne peut-elle pas procéder en fraude TVA? Elle a une limitation. Dans le respect de la charte du contribuable, nous sommes avisés qu'il y a tout à coup un mouvement financier très suspect en TVA. Mais il faut être policier pour intervenir car il faut mener des perquisitions. L'ISI ne peut pas réaliser des perquisitions, éventuellement arrêter quelqu'un. S'il y a des devoirs qui doivent être réalisés en extérieur, des commissions rogatoires internationales, chacun a ses règles de fonctionnement différentes. Nous, en tant que policiers, c'est de faire cesser l'infraction. Parfois, les services financiers, c'est d'abord de récupérer l'argent. Si vous récupérez l'argent, mais que vous n'arrêtez pas le *modus operandi*, cela recommence.

Parfois, c'est bien de laisser passer une fois pour identifier correctement la chaîne de la criminalité et remonter à la tête de cette criminalité. Il y a vraiment une complémentarité. Nous nous entendons très bien avec l'ISI. La Charte du contribuable est là. Je reviens sur une partie de M. l'expert: je ne suis pas qualifié pour vous donner certains renseignements; je ne suis pas juriste ni fiscaliste. Un assouplissement de certaines parties de la Charte du contribuable permettrait parfois de gagner du temps. Par exemple, dans certains dossiers, il faut parfois que cela soit dans la presse pour que l'inspection des impôts puisse demander officiellement l'accès au procureur du Roi de l'arrondissement, et il n'aura l'accès que jusqu'à la date de la demande. Si par la suite, il y a des enquêtes qui se poursuivent, l'inspection des impôts n'a pas accès aux nouveaux éléments. C'est un exemple technique. Peut-être, Benoit, pourrais-tu aborder la question des enquêtes …

Benoit Wolter: Les enquêtes qui ont donné lieu à des saisies, qui ne sont pas encore des confiscations, sont des enquêtes qui, historiquement, relevaient de l'OCDEFO, au-delà de la liste qui a été limitativement énumérée par le Collège de procureurs généraux. Car les enquêtes prennent du temps: les résultats 2015-2016 sont parfois le fruit d'une enquête débutée avant 2013-2014. Cela comprenait également le blanchiment d'argent qui était une grosse part de notre activité. Cela comprenait également la fraude sociale grave et organisée qui était une très grosse part aussi de notre capacité d'enquête, avec des résultats qui devenaient assez prégnants ces dernières années, des carrousels TVA, de la fraude fiscale grave et organisée.

Quels sont les types de confiscation qui s'offrent à nous? Ce sont les confiscations d'argent: des comptes sont bloqués. Nous travaillons avec la CTIF qui nous avise de dénonciations. Nous intervenons rapidement, nous bloquons l'argent, dans un délai très court. Le bénéficiaire économique doit justifier ce transfert d'argent. S'il

ne le justifie pas, l'argent reste coincé et bloqué sur le compte en banque de la CTIF. Il s'agit de saisies d'argent, mais aussi des saisies immobilières: des immeubles entiers ont été saisis, que nous valorisons évidemment, pour vous donner les chiffres remis tout à l'heure … Nous réalisons des saisies de véhicules, en général de classe, qui sont également valorisées, comme nous pouvons le faire. Des saisies d'agendas et de carnets avec les parts sociales peuvent se produire. C'est plus sporadique, mais cela arrive également.

Les criminalités qui faisaient l'objet, avant cela, du *core business* de l'OCDEFO: carrousels TVA, fraudes fiscales, fraudes sociales graves et organisées. Dois-je compléter par d'autres éléments sur ce sujet?

Le **président**: Afin de bien comprendre, vu la reconfiguration des missions confiées à l'OCDEFO, des dossiers échappent-ils aujourd'hui par nature au champ de compétences de l'OCDEFO nouvelle mouture?

Benoit Wolter: La réponse est affirmative. De notre arsenal d'enquête, a été supprimé tout ce qui concerne le blanchiment d'argent, ce qui n'est pas négligeable.

Le **président**: L'OCDEFO ne s'en occupe plus de blanchiment d'argent?

Benoit Wolter: L'OCDEFO ne s'en occupe plus du tout, que cela soit de manière autonome ou en appui. M. le directeur l'a rappelé plus tôt, une grande partie de nos missions consiste à venir en appui des unités déconcentrées des polices locales ou fédérales. Je vous avoue que c'est bien plus souvent la police fédérale que lo,cale mais on doit être à disposition de toute la police intégrée. Donc en appui de ces dossiers-là on ne peut même plus venir en appui pour un dossier de blanchiment. Les dossiers de fraudes sociales graves et organisées (priorités du Plan national de sécurité) ne sont plus l'apanage de l'OCDEFO, alors même qu'en 2010, une équipe spécialisée en fraude sociale grave et organisée avait été mise sur pied, par le biais d'un protocole d'accord entre les quatre grands services d'inspection. Par ailleurs, la cellule de soutien (OCS) Fraude sociale a été détachée chez nous, avec une personne détachée des quatre grands services d'inspection. Donc la fraude sociale grave et organisée échappe dorénavant à l'apanage de l'OCDEFO.

Ces matières-là sont ou devraient, je n'en sais encore rien aujourd'hui, être reprises par les arrondissements. Il faudra voir au terme de l'année écoulée ce que les chiffres en matière de pilier judiciaire sur ce type d'enquête donneront quant à savoir si ces délocalisations sont efficientes ou non.

Avant, nous nous occupions des dossiers de fraude fiscale alors que maintenant, nous sommes limités aux dossiers de fraudes à dimension internationale et complexe. Alors que les dossiers de fraudes fiscales "supra-arrondissementales" (pour caricaturer) revenaient chez nous d'où la nécessité de travailler avec des experts et fiscalistes que nous avions.

Le **président**: Actuellement, lorsqu'un dossier de fraude fiscale est trans-arrondissement, comment les choses s'organisent-elles sur le terrain? L'arrondissement de Liège prend-il contact avec celui d'Anvers? Dans le cas où une société est installée à Liège alors que son maître d'affaires l'est à Anvers et que le circuit financier passe par une banque bruxelloise, comment concrètement les choses se font-elles? Une coordination doit s'organiser sur le tas alors qu'auparavant l'OCDEFO centralisait tous ces services et pouvait le faire directement. N'a-t-on pas complexifié les situations, créer une usine à gaz supplémentaire?

Benoit Wolter: Par le passé, deux manières de fonctionner étaient d'usage: soit l'OCDEFO gérait l'enquête parce qu'il était un service central ayant les dimensions supra-arrondissementales, voire internationales, soit l'OCDEFO coordonnait la collaboration entre les arrondissements. Il se fait que dans le processus d'optimalisation, nous travaillons avec un modèle de fonctionnement rédigé par notre directeur général qui confie l'exclusivité des enquêtes et leur coordination aux unités d'arrondissement, c'est-à-dire les polices d'arrondissement, les PJF.

Ceci étant, soit il y a une complexité soit une nécessité d'expertise soit une nécessité de coordination parce que plusieurs arrondissements sont impliqués et rien n'empêche, malgré ce modèle de fonctionnement, qu'un directeur de police judiciaire fasse appel à nous en demandant de coordonner l'enquête.

Patrick Ludinant: Ce qui arrive!

Benoit Wolter: Cela arrive, oui.

Patrick Ludinant: Cela arrive assez couramment pour des périodes assez brèves au cours d'une enquête. Si plusieurs arrondissements sont concernés, il reste que c'est le magistrat qui est le

chef d'enquête. Lorsque plusieurs arrondissements sont impliqués, les magistrats doivent d'abord s'accorder entre eux pour savoir qui reprend le dossier et, ensuite, l'unité de terrain compétente suit.

Benoit Wolter: Les matières pour lesquelles nous avons ce type de demandes dont particulièrement les demandes d'appui concernent la fraude sociale, qui nous a échappé. Á ce sujet, les arrondissements disposent de très peu d'expertise. Nous avons acquis cette expertise au cours des quatre à cinq dernières années, ce pour quoi nous sommes appelés en appui dans les arrondissements et ce, notamment grâce à une méthode d'enquête tout à fait novatrice.

Patrick Ludinant: Monsieur le président, puis-je me permettre de continuer sur le sujet soulevé par M. Gilkinet de savoir si les policiers ne pouvaient pas être formés en interne? Quid de cette problématique qui est un véritable problème à savoir l'incompatibilité de certains experts? Nous en avons un ici, je ne voudrais pas créer de schisme! Mais il est vrai que j'ai le sentiment que certains experts tirent de leur expérience en tant qu'expert des éléments qu'ils utilisent dans d'autres dossiers dans lesquels ils ne sont pas experts mais organisateurs et contrôleurs fiscalistes d'une société.

Monsieur Gilkinet, cinq ans sont nécessaires pour être juriste, quelques années supplémentaires pour être réviseur d'entreprise, tous les ans suivre des formations très pointues, devenir comptable et si possible devenir expert-comptable. On peut compter entre huit et neuf ans d'études impayables pour le budget de la police. On ne peut pas demander à un policier de payer et de suivre des cours. Par contre, je vous ai touché un mot des seize fiscalistes qui travaillent chez nous: ces collaborateurs ont ces connaissances.

Et nous n'avons pas de souci d'incompatibilité avec les enquêtes. Il faut savoir que ces fiscalistes ont la qualité d'officiers de police judiciaires. Ils font des perquisitions et rédigent des procès-verbaux, qui ont force de loi au niveau des cours et tribunaux. Nous avons un gain sérieux en termes de compétence, de rapidité et d'exécution. Comme je vous l'ai dit, nous avons reçu une instruction. Je suis en train d'essayer d'introduire un dossier auprès du cabinet pour demander: "Mais enfin, regardez ce qu'ils rapportent. Ne peut-on pas envisager de maintenir cette gratuité?". Mais, là, je dois vous avouer que c'est quelque chose qui nous échappe. Ce n'est pas de mon ressort.

Il ne faut pas oublier que les experts coûtent. Vous les payez, parfois après un an ou deux, mais ils sont payés en frais de justice. C'est quand même un peu particulier. Cela coûte, alors que nous avons, chez nous, dans une mutualisation des moyens, peut-être une opportunité d'avancer beaucoup plus rapidement et beaucoup mieux.

Benoit Wolter: Une petite incise au niveau des fiscalistes, parce qu'une question a été posée sur leur profil. Nous avons la chance d'avoir des fiscalistes d'horizons divers. Nous avons les TVistes, qui travaillent, comme vous vous en doutez, dans la détection des carrousels TVA. Nous avons aussi les fiscalistes qui viennent de la douane, des contributions directes et indirectes.

De l'expérience que j'ai de travailler avec eux, puisque j'ai pu travailler comme chef d'enquête avec eux, je puis vous garantir qu'il y a une très haute expertise de travail chez ces collaborateurs. Leur qualité de rédaction de procès-verbaux est irréprochable. Ils ont une approche totalement différente de celle du policier lambda, fût-il un enquêteur spécialisé financier, parce qu'ils ont un angle d'attaque qui est parfois novateur et très intéressant, car cela permet de développer ce que nous appelons dans notre jargon des "*alpha cases*" et de nouvelles méthodes d'enquête, qui permettent justement de contrer les organisations criminelles qui pensaient avoir trouvé un vide juridique dans leur manière de procéder.

Dans la répartition des rôles entre les fiscalistes et les officiers de police judiciaire et autres collaborateurs policiers, nous travaillons sur un pied d'égalité. Comme l'a dit M. le directeur, il y a des fiscalistes qui sont chefs d'enquête, avec un commissaire à leur côté qui est corédacteur, mais qui n'est pas le chef d'enquête. Il y a une totale confiance, parce qu'ils ont acquis une telle expérience et une telle expertise qu'ils sont absolument indispensables.

Patrick Ludinant: Je voudrais terminer cette première volée de questions avec cet aspect Panama.

Je vous ai parlé de 993 heures: ce sont les heures réellement prestées par l'ensemble des forces de l'ordre, monsieur le président. Donc, ce sont les collègues des arrondissements également. Des réunions ont eu lieu. Il faut bien imaginer que la DJSOC n'a pas décidé d'elle-même. Il y a eu des réunions avec des magistrats, qui ont clairement dit: "On va confier cet aspect, ce nettoyage – si je peux employer ce terme – ce *car-wash* de

l'information, à l'OCDEFO." Il y avait dans la presse quelque chose comme 830 ou 850 noms. Quand nous avons fait la comparaison, les doublons, les choses qui ne voulaient rien dire, des choses qui n'avaient rien à voir, je vous l'ai expliqué, nous arrivons à 332 noms pour lesquels on arrive avec une référence vers la Belgique.

Actuellement, environ 50 % de ces identités sont clairement localisées en Belgique, clairement identifiées et chaque entité a fait l'objet d'une fiche – non pas d'un procès verbal, mais bien d'une fiche. Tout à été remis à la magistrature de manière à ce que les poursuites puissent se faire dans les différents arrondissements. C'est en cours de distribution, selon moi. Mais il y a également cette offre qui a été donnée, et qui sera bien entendu suivie, c'est que dans le cadre de leurs enquêtes, ces collègues d'arrondissement auront l'appui des spécialistes de l'OCDEFO et des fiscalistes. Je pense que, dans certains cas, il y aura également des arrangements avec l'administration fiscale. Et là, c'est bien entendu le choix du chef d'enquête qui est le magistrat. Le parquet fédéral est toujours dans la coordination sur le plan magistrats. Nous, nous continuerons au niveau de l'OCDEFO, au niveau de la DJSOC.

Je vous ai parlé de 50 % identifiés; il en reste 50 %. Donc nous tentons de notre côté d'aller plus loin. Mais, vous aviez posé, monsieur Gilkinet, une question très simple: la légalité. J'ai un gros problème! Actuellement, nous n'avons aucun élément en main qui permette d'aller de manière certaine au tribunal parce que nous n'avons aucun document. Il y a les activités judiciaires en cours, mais pour l'instant, nous n'avons rien. En fait, les noms sont connus. Nous avons simplement des ressources internet. Nous avons fait un téléchargement et un suivi. J'ai la chance ou la malchance peut-être, au sein de la DJSOC, d'avoir une section qui ne s'occupe que du monitoring d'internet. Nous avons utilisé cette section pour absorber tout ce qui existait concernant les Panama Leaks.

Nous l'avons nettoyé, nous avons mis cela sous forme de tableau. Nous avons donc préparé le travail pour nos collègues, tel que cela nous est demandé dans nos critères d'attribution d'activité.

Georges Gilkinet (Ecolo-Groen): On a appris la semaine passée que des administrations fiscales allemandes et danoises avaient racheté les données. Si vous disposez de fichiers sources, cette difficulté de légalité serait-elle levée? Je pense que oui.

Patrick Ludinant: Je ne suis pas juriste. J'essaie, comme dit mon directeur général, qui n'est pas juriste non plus, d'être légaliste. Je pense que oui. Si nous avons à un moment donné des éléments obtenus de manière plus correcte, et de manière plus sûre qu'un texte sur internet, je pense que là, cela pourrait être discuté de manière plus positive et plus favorable en termes de justice. Mais vous me retirez un peu l'herbe sous le pied, parce que j'avais rapidement écrit deux-trois idées – pas de recommandations, qui suis-je pour recommander? – qui permettraient peut-être d'avancer mieux sur certains points, et notamment sur cette fraude fiscale.

La valeur des données, je viens de vous le dire, c'est ce qu'on a trouvé sur internet. Tout ce qu'on a fait, on l'a mis en page. Et pour le reste, il y avait également la question de savoir qui étaient ces facilitateurs. Pour l'instant, la grande majorité des identités, ce sont des bénéficiaires. Et il y en a quelques-uns qui sont à la fois considérés comme bénéficiaires et de l'autre côté un petit peu facilitateurs, c'est-à-dire qu'ils ont aidé à la création, ou ils sont renseignés comme tels. Je pense que c'est là que nous devons être extrêmement précis, comme nous n'avons pas des éléments certains et formels par des copies de documents.

De l'autre côté, on nous les renseigne, c'est internet qui nous dit que ce sont des facilitateurs. Par contre, nous voyons bien, dans les listes complètes, que nous avons des cabinets d'avocats, des fiduciaires, des personnes physiques. On parle de cinquante-cinq. De mémoire, il n'y en a pas cinquante-cinq d'identifiés. Nous sommes peut-être à une petite dizaine d'identifiés. Mais encore une fois, dans la grande majorité, ce sont à la fois des bénéficiaires et des organisateurs.

Benoit Wolter: Je souhaite apporter quelques précisions niveau des sources. M. Gilkinet soulevait le fait que des pays, notamment l'Allemagne, un Land d'Allemagne avait pu en acheter. Sauf erreur de ma part, ce qu'ils ont pu acheter, c'est peut-être la liste du Consortium des journalistes. Quelle est la fiabilité à donner à cette liste? Je pense que la meilleure liste, c'est celle qu'on va trouver au cabinet d'avocats. Parce qu'on ne sait pas savoir si cette liste a été travaillée, retravaillée, ou pas.

On en revient à ce que le directeur disait, à savoir quelle légalité, et surtout tout le processus de réflexion engagé avec la magistrature: quelle légalité donner à ces sources sur lesquelles on

travaille aujourd'hui. On va appeler un chat un chat: je pense qu'on ne fera pas l'économie – si on veut aboutir à quelque chose – de faire une commission rogatoire, si ce n'est au Panama, en tout cas au consortium à Washington. Sinon, je pense que les poursuites seront caduques.

Parmi les questions sur le Panama, est-ce que les capacités d'enquête seront suffisantes dans les PJF? Le directeur en a parlé. J'espère que oui. Sinon en tout cas, on est présent bien évidemment.

Parmi les questions plus génériques, il y avait la question de savoir pourquoi on n'aboutit pas dans les dossiers contre les institutions financières et bancaires. Vous posiez la question très opportune, monsieur. Il y a ce qu'on appelle la transaction pénale qui permet d'interrompre l'action judiciaire, l'action publique, et qui permet surtout d'éviter toute mauvaise publicité. Je pense qu'on fait souvent appel à cela. Il faudrait peut-être y réfléchir d'un point de vue normatif.

La question des obstacles rencontrés et pourquoi les enquêtes peuvent traîner: il y a ce qu'on appelle dans les enquêtes "les devoirs complémentaires" qui peuvent être demandés par la défense. Dans les dossiers financiers, qu'ils soient fiscaux ou de fraude sociale, je peux vous garantir qu'on a souvent, sinon systématiquement en face de nous, des avocats de très haut niveau, qui connaissent exactement les situations et exactement les procédures à mettre en place pour faire traîner les enquêtes. Et on arrive très, trop souvent à un dépassement du délai raisonnable.

Ce qu'on peut faire et qu'on met en place depuis quelques mois, sinon deux ou trois ans, c'est ce qu'on appelle le management de l'enquête. Le management de la recherche supplante toutes les enquêtes, puis on plonge dans le management de l'enquête; on se met autour de la table avec le chef de l'enquête, le magistrat et le directeur opérationnel et on dit voilà, "cette enquête-là, comment la voyez-vous, quelle ligne du temps?" Cela permet en tout cas de raccourcir les délais, sans tenir compte de ces devoirs complémentaires évidemment, les "Franchimont" comme on dit chez nous; ça empiète évidemment sur les enquêtes et sur le délai qui est souvent trop rapidement atteint.

Le **président**: Sur base des informations que vous nous donnez, à ce stade, vous avez fait un traitement de l'information, vous avez établi des fiches, pas des procès-verbaux, et vous les avez envoyées vers les magistrats. Donc, à ce stade, les informations sont à la disposition des magistrats qui décideront ou pas de poursuivre un certain nombre de travaux d'information, voire même, pourquoi pas, une mise à l'instruction. À ce stade, c'est là où on en est?

Patrick Ludinant: Tout à fait, monsieur le président.

Maintenant, il faut être clair. Ces discussions ont lieu avec tout le monde autour de la même table.

J'ai un devoir de réserve mais une politique a été définie par les magistrats entre eux quant à ce que l'on va faire.

Voilà. Ça je ne peux pas en parler mais il n'y a pas d'envie de ne rien faire.

Le **président**: Ce lieu où les magistrats parlent entre eux, c'est une coordination qui a lieu arrondissement par arrondissement ou qui a lieu au niveau centralisé au collège des procureurs généraux? Ou c'est en deçà?

Patrick Ludinant: C'est une coordination qui a eu lieu au parquet fédéral, monsieur le président, où l'ensemble des magistrats intéressés étaient présents, certains enquêteurs et bien entendu mon service. Nous avons communiqué nos informations et ensuite je pense, il y aura bien entendu des suites parce qu'on ne peut pas ignorer.

Je reviens sur ce que disais mon collègue, je pense qu'à un moment donné, il vaut mieux aller frapper à la porte du bénéficiaire et lui dire "on a vu, tu es pris, voilà ton amende, est-ce que tu acceptes de payer ou pas?" À ce moment-là, on va peut-être récupérer des sous pour l'État. C'est une chose, c'est très important. Et par ailleurs, peut-être limiter le nombre d'enquêtes dans lesquelles il faudra vraiment investiguer, avec des procédures lourdes, parfois un peu coûteuses. Parce que si on doit aller à l'étranger à plusieurs reprises, ce n'est pas gratuit.

Le **président**: Chers collègues, je crois qu'il est peut-être utile d'entendre le parquet fédéral. Je le soumettrai lors d'un prochain bureau.

Patrick Ludinant: Vous aviez parlé de Tracfin mais nous avons la CTIF en Belgique et ça fonctionne très bien. Je ne sais pas si vous avez entendu M. de Koster qui est le patron de la CTIF, ça fonctionne très bien. À titre d'information, je peux vous assurer que j'ai deux officiers de liaison de chez moi qui se trouvent… de la DJSoc, même

s'ils n'ont pas été prévus dans l'optimalisation, je les ai pris sur fonds propres, si je peux m'exprimer ainsi, ils y sont et nous avons un échange journalier. Il est clair que nous ne pouvons pas connaître le contenu des informations mais eux ont un accès à 100% des informations policières; donc lorsqu'eux, par rapport à leurs tâches et par rapport à la mission qui est la leur, voient quelque chose d'important, ils savent vérifier chez nous s'il y a des enquêtes, si la personne est connue, positivement ou négativement.

Et je peux vous informer aussi du fait qu'au sein de la section Terrorisme qui fait de l'information, j'ai un point d'entrée avec la CTIF également par un collègue financier, qui a les matières financières, et qui est là pour jouer éventuellement la courroie de transmission. Je pense que c'est important. Si M. de Koster est venu, il l'a certainement expliqué, lorsqu'il y a une dénonciation, à nouveau, cette dénonciation part vers la magistrature et c'est le magistrat qui est en charge de l'enquête qui va lui-même de son côté dire s'il poursuit ou non. Ça, ce sont des normes qui nous échappent, mais si le magistrat décide d'enquêter, ce sont les enquêteurs financiers des arrondissements qui prendront l'enquête et s'ils ont besoin d'un expert, s'ils ont besoin d'un appui, nous venons pendant x temps, quelques jours, quelques semaines, pour les informer sur les aspects techniques.

Benoit Wolter: Dans la question posée en ce qui concerne Tracfin, c'était de contextualiser et dire que chez Tracfin, ça fonctionne. Ce que le directeur dit est fondamental, et si vous n'avez pas invité M. de Koster, je vous invite à vraiment le faire parce qu'il a un avis très éclairé sur la situation de ce type de transactions financières et ensuite, il a une réflexion par rapport à l'analyse des flux financiers. Comme le disait M. Ludinant, les dénonciations vont vers le parquet, mais qu'en fait le parquet? Et c'est là que la question de contextualisation de tout à l'heure prend toute sa perspective et sa dimension: au niveau de Tracfin par exemple, quasiment 100 % des dénonciations de Tracfin donnent des résultats. Tandis que, sauf erreur de ma part et si ma mémoire est encore bonne, on arrive à environ 10% des dénonciations CTIF qui donnent un suivi opérationnel.

La réflexion d'une nouvelle procédure et d'une nouvelle manière de travailler au niveau de la CTIF, c'est de beaucoup plus contextualiser les informations pour aboutir à des dénonciations beaucoup plus ciblées. Mais je laisserai M. de Koster vous en parler le cas échéant. Je voulais simplement mettre ça en perspective avec ce qui se passe à Tracfin dont on parle plus facilement que de la CTIF, mais ce n'est pas la faute de la CTIF.

Patrick Ludinant: Je reviens à la question de l'illégalité, quelles sont les pistes suivies. Qu'a-t-on fait? On a fait simplement, comme monsieur tout le monde, mais de manière peut-être un peu plus approfondie. Nous avons rassemblé tous les articles de presse, nous les avons lus dans plusieurs langues, nous avons également regardé ce qui était à l'étranger et chargé ce qui était sur internet. Nous avons mis tout ça dans une belle boîte, on l'a secouée, comme je dis, et puis nous avons eu de beaux listings qui sont sortis.

Nous, notre première chose, c'était de sortir les noms. Et sachez que dans les fiches que nous avons communiquées, nous avons quand même signalé si les personnes étaient connues favorablement ou défavorablement au niveau policier et de la justice. Donc, je présume que si quelqu'un est dans cette liste et qu'il est connu pour trafic de drogue, j'ose espérer qu'on ira pas à l'amende fiscale mais plutôt vers l'enquête. On a cité des noms de familles. Peut-être qu'eux n'auront que l'amende; ça, ça nous échappe.

Benoit Wolter: Rapidement, j'en viens aux MOTEM et ensuite les banques de données.

En ce qui concerne les MOTEM, le projet d'arrêté royal n'a pas encore été traduit dans un texte qui doit s'appliquer à nous. MOTEM, ce sont les teams d'enquêtes mixtes, ce sont des constitutions d'opportunités. C'est-à-dire qu'un magistrat, dans un arrondissement, peut considérer que pour une enquête financière et sociale, parce qu'on parle de fraude sociale aussi, il y a lieu et il est opportun de constituer une équipe mixte, avec des fiscalistes, avec un représentant de l'ONSS, avec quelqu'un des douanes ou que sais-je encore. C'est vraiment des constitutions d'opportunités qui ne sont pas des services fixes; ils sont beaucoup plus flexibles et appelés à mourir une fois que l'enquête se termine.

D'où ce que monsieur le directeur disait tout à l'heure, à savoir que certains arrondissements ont mis cela en forme pour l'instant, mais de manière tout à fait épisodique.

Patrick Ludinant: À ce sujet-là, je vais me permettre de vous lire la définition qui vient de nos autorités supérieures, donc les autorités politiques.

“De creatie van een MOTEM in elk ressort is slechts een model om invulling te geven aan een concept van multidisciplinaire samenwerking. Door behoud van een centrale onderzoekscapaciteit kunnen de gedetacheerde fiscale ambtenaren en hun expertise beheerd worden op centraal niveau maar werken in ondersteuning van de FGP’s,” – dus de federale gerechtelijke politie – “wat nu ook het geval is. Bovendien wordt via deze manier van werken de expertise niet versnipperd maar gebundeld.”

Le **président**: Monsieur, je voudrais intervenir sur un point que j'estime important.

Cela veut dire que si dans un arrondissement, le parquet considère que la priorité, c'est de lutter contre les hold-up, les car-jacking ou le trafic de drogue, on pourrait assister à une mobilisation des moyens pour lutter contre ces délits et à une relégation au second plan des dossiers liés à la criminalité financière, à la fraude fiscale.

À partir du moment où la mise en place du MOTEM est un choix d'opportunité – je reprends ici le terme que vous avez utilisé – comment sommes-nous assurés, nous collectivité, que dans chaque arrondissement, on ne perd pas de vue qu'il est également important de lutter contre la criminalité financière et la fraude fiscale en particulier?

Autant avec l'OCDEFO, on avait un service centralisé dont l'objectif était essentiellement d'être opérationnel et d'avoir de la capacité dans ce domaine précis de la criminalité financière et de la délinquance économique, autant les MOTEM me semblent être aléatoires dans le fonctionnement, dans la durée de fonction. Vous comprendrez l'inquiétude que suscite tout cela. Votre responsabilité n'est pas ici mise en cause. Vous ne faites que nous informer de choses qui ont été décidés politiquement.

Patrick Ludinant: Tout à fait, monsieur le président.

Comme je l'ai déjà dit, je n'ai pas participé aux discussions.

Cela dit, il faut être conscient du fait que la police fédérale a une épine dorsale. Nous avons le Plan national de sécurité. Nous avons quand même un suivi d'activités et nous savons que nous devons travailler sur les dossiers relatifs aux matières financières. Donc, dire que dans un arrondissement, rien ne sera fait au niveau financier, c'est erroné. Il y aura toujours des enquêtes financières dans tous les arrondissements.

Conformément au Plan national de sécurité, il nous est de plus en plus souvent demandé d'avoir une approche axée sur le butin. Il est, selon moi, important de se dire que, quand des actes criminels sont commis, il ne faut pas que le crime paie quand même. Il faut aller chercher là où ça fait mal.

Permettez-moi de vous donner, monsieur le président, une image très simpliste de la criminalité. Il y a la criminalité familiale où l'on retrouve toutes les formes de criminalité (abus sexuels, problèmes liés à la drogue, etc.), mais cela reste dans un noyau familial. Il y a le terrorisme avec toutes ses conséquences, avec les grandes difficultés auxquelles nous sommes confrontés en termes de déstabilisation d'un État, d'un mode de vie. À côté de cela, il y a ceux qui veulent faire de l'argent, que cela s'inscrive dans le cadre d'un trafic d'être humains ou d'organisations criminelles liées au trafic de drogue ou autre; je veux faire de l'argent.

Là, lorsque nous sommes chargés de ce type d'enquête, il me semble que c'est à nous d'intervenir et d'aller chercher là où est l'argent. Dans les arrondissements, je puis vous en assurer, nombre de directeurs judiciaires (et j'en suis un ancien) sont attentifs à cet aspect. Donc je pense qu'il y aura toujours des enquêtes judiciaires.

La difficulté, comme je l'ai rappelé plus tôt, réside dans le fait qu'au moment de l'optimalisation, il y avait plus de 600 enquêteurs financiers au niveau national (de mémoire); l'âge fait ses ravages; certaines mobilités sont intervenues aussi: certains ont fait d'autres choix de carrière. Dans le futur, il faudra veiller à conserver cette expertise. J'ai appris hier que le recrutement dans les services et la mobilité n'avaient pas rencontré de succès parce qu'il n'y a pas de manœuvre financière pour la police fédérale. C'est un petit souci.

Certains dossiers très complexes doivent être centralisés. Il serait dommage qu'un dossier international dans lequel il n'y a pas d'argent à récupérer en Belgique mais pour lequel il faut malgré tout donner un appui aux autres pays dans le cadre de nos accords internationaux, monopolise et bloque une capacité d'arrondissement pour faire ce travail au détriment de l'enquête financière qui a un réel impact sur l'arrondissement.

Dans les dossiers communiqués aux arrondissements, il faut tenir compte de la compétence *ratione loci* de l'enquête. La personne ou la société possède son siège social dans l'arrondissement et dans ce cas, la magistrature est entièrement compétente pour cette enquête, même si les affaires menées par la personne sont nationales ou internationales. Il y aura les commissions rogatoires, les déplacements des policiers. Nous avons une compétence nationale et en international, les commissions rogatoires.

Monsieur le président, je ne sais pas si j'ai répondu à votre inquiétude tout à fait justifiée!

Benoit Wolter: Il y avait une question au sujet des banques de données, posée par M. le président. En effet, nous ne disposons pas à ce jour d'une banque de données économiques et financières. M. Ludinant vous en expliquera le cheminement. Nous travaillons sans base de données, ce qui rend les choses compliquées.

À cet égard, il y a en effet moyen de travailler avec les banques de données de nos partenaires et je cite celle de Dolsis notamment, qui serait très utile dans le cadre des enquêtes de fraudes sociales, qu'elles soient locales arrondissementales ou supra-arrondissementales.

C'est dans le pipe-line depuis… Moi, je suis arrivé en 2010. En fraude sociale, ça a commencé en 2011. Cinq ans après, je n'ai toujours pas accès, ni moi, ni la police locale. On avait fait des degrés de filtres pour pouvoir accéder aux informations disponibles dans cette banque de données. On est nulle part.

Autre exemple de non-aboutissement d'un dossier, je vais parler comme ça, c'est que j'avais fait une proposition à l'ONEM de croiser la banque de données ONEM avec la banque de données Sidis, qui est la banque de données des personnes en prison. Comme vous le savez, quand vous êtes en prison, vous ne pouvez pas percevoir d'indemnités de chômage puisque vous n'êtes pas sur le marché de l'emploi pour aller postuler à des emplois. Il se fait que, de notre expérience policière à beaucoup d'entre nous, des personnes détenues perçoivent encore des allocations de chômage. J'avais simplement fait une proposition technique de croiser les deux banques de données et j'ai reçu une fin de non-recevoir du partenaire du service d'inspection.

Je vais laisser la parole à M. Ludinant pour vous expliquer le processus d'absence de banque de données économiques et financières.

Patrick Ludinant: Je ne vais pas vous parler de Kafka mais j'y suis presque. Il y a trois ans, on a ouvert un marché public. Il faut savoir, avant que je n'entre pas dans le détail mais dans la situation que nous vivons, que si vous n'introduisez pas votre marché public pour la fin du mois de février, vous n'avez rien dans l'année. Vous devez comprendre cette lourdeur. Un marché public, une banque de données, ce sont des marchés publics qui avoisinent le million d'euros par an, au niveau base de données financières. Nous sommes donc obligés à un marché européen. Si nous n'introduisons pas le dossier complet avec validité par les juristes - le dossier avec tout ce qu'il doit comprendre, ce sont des dossiers de quelques dizaines de pages - avant la fin du mois de février de l'année, nous savons que nous ne pourrons pas probablement conclure le marché dans l'année. Or, les budgets sont annuels ce qui a comme conséquence qu'un budget pas dépensé cette année-ci, il est perdu et l'année d'après on doit recommencer ou alors on a le marché qui passe à l'année suivante mais on a perdu une année de budget.

Que s'est-il passé il y a trois, quatre ans? Un soumissionnaire a été désigné, l'autre est allé au tribunal en disant qu'il y avait un problème. C'est allé en appel. On n'a donc rien pu faire parce qu'il y avait un souci légal. La justice a tranché.

Quand je suis arrivé au 1er juillet 2015, le nouveau dossier était de nouveau, comme mon collègue le dit, dans le pipe-line, c'est-à-dire qu'on était prêt, le marché public était là. C'est un marché public d'à peu près quatre millions d'euros sur quatre ans, 3,6 millions d'euros plus TVA. Le marché public a été publié. Il y a eu deux candidats. Nous avons expertisé et, malheur pour nous, aucun des deux candidats ne répond au cahier des charges.

Donc, nous ne pouvons légalement pas accepter aucun de ces deux candidats. Nous avons dû repousser et refuser en disant: "On va recommencer encore l'année prochaine pour essayer à nouveau un marché public". Par contre, je peux vous assurer, monsieur le président, que nous ne sommes pas restés les mains dans les poches. Donc, j'entretiens depuis quelques semaines, depuis notre mauvaise nouvelle, des contacts avec le ministère des Finances. Je suis en train d'essayer de voir s'il n'y a pas la possibilité d'abord est-ce qu'on est d'accord et, si nous sommes d'accord, est-ce que l'on peut avoir la possibilité technique d'utiliser les bases de données des Finances. Il faut savoir que le

ministère des Finances a cette base de données de recherche d'informations financières. Ils l'ont. Et c'est assez amusant mais leur bâtiment est à 40 mètres du nôtre. Il faut savoir que l'on loue, que l'on paye à l'année un nombre de licences. Il faut simplement voir si c'est possible. À titre personnel, et ça n'engage que moi, je trouve qu'il est extrêmement dommage qu'au sein d'une même institution qu'est l'État fédéral, plusieurs ministères et plusieurs entités doivent écrire les mêmes programmes, les mêmes marchés publics pour peut-être pas la même finalité mais, en tout cas, pour les mêmes options d'emploi. C'est clair aussi, pour rassurer, il n'y a pas de partage des résultats. Ces bases de données, ça évite de chercher dans 20, 25 bases de données différentes. C'est un système centralisateur extrêmement important, très intéressant et j'y travaille aussi ainsi que d'autres bases de données. J'en profite ici, il y a une base de données aux Finances qui est très intéressante. Elle s'appelle Properties. Qu'est-ce que la base de données Properties? C'est une base de données qui permet, à tout instant, 24h/24, de savoir qui est propriétaire d'un bâtiment en Belgique. Ça n'a pas d'intérêt au niveau d'une enquête judiciaire. Pourquoi? Parce que là, nous demandons au magistrat, nous avons un réquisitoire et nous avons la réponse que nous pouvons utiliser en justice. Mais il y a actuellement des lois qui ont changé et, en matière de terrorisme et en matière de criminalité grave et organisée, nous pouvons faire des perquisitions 24h/24 ce qui pourrait améliorer sensiblement la sécurité de nos collègues parce qu'on pourrait savoir qui est le véritable propriétaire. On pourrait éventuellement le contacter, on pourrait avoir les plans des lieux, ce qui nous permettrait d'avoir une plus grande sécurité d'intervention. Mais là, c'est un aparté qui n'a rien à voir, vous m'en excuserez. Mais c'est un petit peu un appel parce que je pousse un peu de tous les côtés pour tenter d'avoir cet accès.

Le **président**: Les autres bases de données, celles qui ont fait l'objet d'un marché public mais dont vous pensez que vous pourriez peut-être y avoir accès néanmoins via la SPF Finances, elles vous permettent quoi concrètement comme information?

Patrick Ludinant: Monsieur le président, elles vous permettent d'avoir, en posant le nom de la société ou le numéro de TVA de la société ou le numéro de registre de la société ou le nom d'une personne - vous savez par exemple par rapport à la société -, tous les actes, toute sa comptabilité, les dépôts de comptabilité, les éventuelles poursuites par l'ONSS, les éventuels problèmes juridiques qui auraient pu avoir lieu, les changements d'actes qui ont été publiés. Si vous avez, par exemple, l'ensemble des administrateurs, lorsque vous cliquez sur cet administrateur, vous remontez dans l'autre sens. Quelles sont les sociétés dans lesquelles l'administrateur apparaît? A-t-il lui-même des difficultés par rapport à ces sociétés? Le numéro de TVA, c'est simple, cela ramène toujours à une société. Ce sont des bases de données qui nous permettent de gagner facilement des jours et des jours de recherche et de croisement d'informations, qui existent, mais dans des bases de données où on n'a même pas spécialement accès.

Je ne me suis pas trompé, Benoit?

Benoit Wolter: Non, pas du tout! Au niveau des banques de données, par exemple les db Dolsis, pour citer celles-là, quand vous êtes à la police locale et que vous faites des contrôles dans des *night shops* ou autres magasins fréquentés par un milieu interlope, cela vous permet notamment de savoir qui travaille derrière le comptoir. Ces banques de données donnent toutes ces informations-là qui sont fort utiles en temps réel.

Patrick Ludinant: Il avait été demandé ce qui a été retiré à l'OCDEFO. Si je ne me trompe, 54 moins 16, cela doit faire 38. Quand on a rendu l'OCDEFO, quand on a remis l'activité, il faut savoir qu'on n'y a pas ajouté l'état-major de l'OCDEFO. Donc, on n'a pas rendu le patron de l'OCDEFO, on n'a pas rendu les spécialistes financiers de l'OCDEFO, on n'a pas rendu les experts, comme l'analyste opérationnel. Moi, je le fais fonctionner au détriment des autres activités de la DJSOC, même de manière limitée, mais l'administration doit quand même un peu suivre par rapport à ce type d'unité.

On nous a supprimé le blanchiment, les fraudes sociales, les fraudes fiscales. Nous ne les traitons plus. Mais je vous assure que nous continuons à donner un appui. C'est parfois un petit peu interpellant car nous sommes toujours le point d'entrée national des dénonciations internationales en matière de blanchiment. En fait, nous jouons le facteur. Nous recevons la demande, nous identifions l'arrondissement et nous communiquons à nos collègues pour dire "tiens, voilà, c'est une enquête qui arrive".

Nos sources, j'en ai parlé. Nous n'avons pas pris de contacts avec les journalistes. Je veux être très clair. Je pense que c'est bien. Ils ont fait leur travail. Ils ont utilisé ce que je proposerai, non pas

dans mes recommandations, mais dans un petit avis à la fin. Ils ont utilisé ce que nous n'avons pas.

On a parfois l'impression avec nos collègues étrangers – parce que nous discutons avec nos collègues étrangers, monsieur le président – que certains journalistes en ont gardé sous le pied pour des périodes électorales. Et donc, nous voulons, nous, vraiment rester en dehors de tout débat de ce type. Donc, nous ne travaillons que sur ce que l'on trouve, sur ce que l'on voit et, si nous avons la chance d'obtenir des informations solides, c'est-à-dire tout à fait utilisables en justice, bien entendu, je pense que la donne pourra changer à ce moment-là et on pourra revoir peut-être l'évolution des enquêtes et peut-être avoir beaucoup plus de noms. Voilà sur l'aspect de la dimension internationale. Oui, on a des échanges. Oui, il y a eu des réunions. Oui, nous utilisons Europol. Nous avons SIENA qui est un système d'échange d'informations de type opérationnel. Nous avons les contacts bilatéraux, trilatéraux entre enquêteurs, les magistrats. Il faut se rendre compte qu'on se parle. Il faut se rendre compte qu'on échange.

On a parlé de l'achat. Donc, en fait, l'Autriche et un land allemand ont acheté les informations. Nous avons eu l'occasion de voir ce qu'ils ont acheté. En effet, plutôt qu'une liste de noms, ils ont acheté des documents officiels avec des contrats. Là, cela pourrait être intéressant car, éventuellement, si on a ces documents-là, on pourrait savoir quels sont les véritables bénéficiaires de l'offshore installée. Actuellement, on ne le sait pas. On sait qu'on touche une famille. On sait qu'on touche une société mais on ne sait pas qui est le véritable bénéficiaire. Est-ce que ce sont des enfants, permettant ainsi d'éviter les droits de succession sur des biens de valeur, de grande valeur? Est-ce tout simplement de l'argent mal obtenu que l'on cache et qu'on essaie de rapatrier dans une forme de blanchiment? Tout cela, nous ne savons pas le dire tant que nous n'avons pas les documents du moins certifiés conformes à l'original. Là, je reviens sur ce que mon collègue Benoit disait ici. Il n'y a, je crois, que la commission rogatoire: "Bonjour M. Fonseca Mossack, peut-on prendre une copie informatique de toutes vos données et de votre serveur?"

Ou alors de l'obtenir d'un autre pays qui l'a obtenu de la même manière, par échange international. Laissons agir les personnes qui ont ce pouvoir-là: nous ne le possédons pas, nous ne sommes que des soldats qui tentons de réaliser notre travail le mieux possible.

Le **président**: Excusez-moi, c'est une question que je souhaite poser à nos experts. À défaut d'avoir un cadre légal qui nous permet d'acheter des données, par échange international, que cela soit sur le plan administratif ou le plan judiciaire, pouvons-nous faire rentrer ces données dans une procédure, administrative ou judiciaire? "Antigone" semble ouvrir des perspectives assez intéressantes au niveau judiciaire mais quid d'une procédure fiscale au sens strict du terme?

Patrick Ludinant: Nous avons parlé de la problématique de la décentralisation. Nous ne pouvons pas parler d'aspects néfastes. Il y a tellement de niveaux d'enquête en matière financière (…). Je vous ai parlé en début de présentation de stabiliser l'évolution des services; c'est un premier but que nous devons atteindre, afin d'observer s'il n'y a quand même pas certains types, quitte à revoir que les grandes fraudes sociales et fiscales redeviennent centralisées, avec les moyens qui suivent. Peut être faudra-t-il revenir sur cette solution-là … Il faut d'abord mener une analyse après les mouvements qui sont en train de se finaliser. C'est la semaine dernière que les dernières mobilités de l'optimalisation ont eu lieu. Il s'agit d'une optimalisation décidée en 2014. Nous terminons seulement actuellement les mobilités internes dans les corps de police fédérale.

Vous aviez soulevé l'idée d'un parquet financier. Mais oui, bien sûr, c'est une réelle solution. Doit-il être fédéral ou par cour d'appel? Mais, oui, bien sûr! Là vous pouvez faire appel à des magistrats dans l'ensemble de la magistrature, c'est à dire le parquet, c'est une solution pour les poursuites, mais aussi envisager, et là je suis allé un peu trop vite, la magistrature assise. Il faut que les juges du fond soient des spécialistes en finances, aient la véritable connaissance. Il y en a mais, malheureusement, pas assez. Le résultat est le suivant: je parlais tout à l'heure d'un *bottleneck*, nous y sommes. Nous avons vingt-cinq enquêtes réalisées mais nous n'avons que deux magistrats qui peuvent, de leur côté, aller à la condamnation.

Là, vous avez directement des procédures. Vous parlez des Franchimont. Oui, c'est très bien pour le justiciable, mais pour nous, c'est un peu une catastrophe. Parfois, il faut quasiment recommencer l'enquête, parce que nous recevons tellement de devoirs qu'on doit refaire quasiment une enquête complète, avec les mêmes capacités. Et cela, bien entendu, c'est laissé à la discrétion du juge d'instruction ou du procureur du Roi de donner des suites à ces réquisitions, mais

ça arrive. Maintenant, ces Franchimont arrivent dans d'autres dossiers que les dossiers financiers, je peux vous rassurer.

En ce qui concerne le financement du terrorisme, la DJSOC ne s'en occupe pas. Donc, tant l'OCDEFO que d'autres services, nous ne nous occupons en rien du financement du terrorisme. Il y a juste un petit texte, qui est une directive concernant l'Office central de répression de la corruption où il est prévu que s'il y a de la corruption par rapport à un dossier de terrorisme, c'est de la compétence de l'OCRC. Je dois vous avouer que je me suis souvent posé la question: quand va-t-on trouver de la corruption dans un dossier de terrorisme?

On parle de financement du terrorisme, c'est beaucoup du micro-financement. Il y en a d'autres sortes. Je vais vous citer une autre conséquence de l'optimalisation et on va parler de finance: il n'y a plus réellement de base de données "Œuvres d'art", parce que ce n'est plus prévu dans mes services. Or, il semble que des études internationales renseignent l'œuvre d'art comme étant le troisième moyen de financement des organisations. Voilà …

Je reviens toujours sur ces experts. Je pense que nous avons les experts; ils se trouvent dans les tours des Finances, ils se trouvent dans les différentes administrations fiscales. Et je pense que c'est vers ces collègues-là que nous devons nous tourner, parce que ce sont justement ceux qui auront, dans mon esprit, le meilleur rapport qualité/prix – si je puis me permettre cette expression. Ils ont, bien sûr, un salaire qui est celui de l'État, ils ont les compétences, les connaissances et l'accès à certaines bases de données.

Je reviendrai là-dessus, mais ils ont des programmes qui permettent de faire des analyses qui nous aident. Et je trouve dommage que l'on doive aller s'adresser à des experts, à des sociétés d'expertise, à des comptables privés pour faire ce travail, alors que nous avons ce qu'il faut au sein du fédéral.

En parlant des bases de données, je veux aussi être précis – et c'est toujours une suite de cette Charte du contribuable –, il faut savoir que les fiscalistes mis à notre disposition depuis 2001 n'ont pas accès aux bases de données des Finances. Ils sont chez nous mais ils n'ont pas accès aux bases de données du ministère, parce que justement, on doit éviter, par exemple, que l'on fasse des recherches en TVA ou en contributions directes sur M. X ou M. Y sans passer par la voie de la magistrature et du réquisitoire. Donc, ils n'ont pas leurs accès.

Le **président**: Monsieur le directeur, pour respecter notre horaire de travail – surtout que je vois que M. le juge d'instruction est arrivé un peu plus tôt -, il va nous falloir tout doucement clôturer. Avez-vous encore un élément?

Patrick Ludinant: En ce qui concerne les éléments de M. l'expert, je lui propose de me les envoyer par écrit, via votre office. C'est vraiment très technique. Et nous fournirions nos éléments.

J'ai parlé de la collaboration internationale.

En ce qui concerne ce que vous avez demandé, monsieur le président, dans les arrondissements, cela se passe très bien. J'en ai parlé en abordant la compétence rationnelle (?), qui le joue.

Pour en terminer, j'avais quelques idées. Ce sont peut-être des idées un peu simples, mais qui, je pense, pourraient être porteuses. Pourquoi ne pas faire avec la fraude fiscale ce que l'on a fait avec le blanchiment: inverser la charge de la preuve? Vous avez quelqu'un que vous suspectez de fraude fiscale, vous l'accusez et à lui de prouver que ce n'en est pas. Nous allons gagner énormément de temps dans l'enquête, nous allons gagner en facilité.

Il y a un deuxième point, qui est très politique: il faudrait peut-être envisager une protection des lanceurs d'alerte. Il faut peut-être penser à ce qu'ils puissent être un peu – pas protégés, blanchis – mais arriver à un *modus* sur ce plan-là.

Encore deux petits points. Vous en avez parlé: la loi belge ne permet pas l'achat d'informations de ce type. Peut-être peut-on l'envisager, en cadrant clairement cette loi. Comme je l'ai dit, je ne suis pas juriste, mais il ressort de discussions avec des collègues juristes et des magistrats – M. le juge d'instruction pourra vraiment en apporter plus -, qu'on risquerait vraiment de glisser vers de la corruption nous-mêmes. Là, on doit être très attentif. Mais comme on l'a dit, l'Autriche et un Land allemand ont acheté …

Vous avez dit tout à l'heure qu'il fallait récupérer l'information. Mais je crois qu'ils n'ont acheté que ce qui les intéresse. Donc, oui, on peut peut-être croiser les informations pour voir s'ils ont des données qui concernent des Belges, mais on n'aura pas tout ce qui touche la Belgique.

La dernière chose est de, peut-être, pouvoir acquérir au sein des services de l'État, que ce soient les Finances ou les services de police, des applications pour faire de l'analyse de *big data*. C'est ce que les journalistes ont utilisé. Ils ont utilisé, dans des analyses, des *big data*. Sachez que pour les 180 000 sociétés qui ont été citées – les offshore des Bahamas Papers – le dossier est sur notre bureau.

Le **président**: Vous ne disposez pas actuellement d'outils vous permettant de faire de l'analyse *big data*.

Patrick Ludinant: Pas pour l'instant. Nous avons des projets de développements. Nous travaillons en international pour essayer de créer, d'obtenir ces programmes-là. Mais encore une fois, ce sont des programmes qui coûtent des centaines de milliers d'euros par an – nous devons les payer tous les ans – et donc c'est un investissement lourd.

Le **président**: Et vous n'avez pas les crédits budgétaires pour le moment pour le faire.

Patrick Ludinant: Absolument pas, monsieur le président. Nous n'avons pas de crédits pour cela.

Le **président**: Très bien. Je vous remercie beaucoup, monsieur le directeur, monsieur Ludinant, monsieur Wolter. Merci pour les réponses que vous avez bien voulu nous apporter. C'est vrai que l'introduction a été courte, mais je trouve que les réponses ont été plus denses, n'est-ce pas, monsieur Van Hees.

Patrick Ludinant: Monsieur le président, nous sommes bien entendu disposés, s'il y a des questions écrites, à y répondre par la suite.

Le **président**: Nous vous ferons donc parvenir les questions de M. Bourgeois, ainsi que celles de M. Gillkinet qui, visiblement, avait des questions qui nécessitaient une réponse écrite.

Georges Gilkinet (Ecolo-Groen): Sur les moyens.

Le **président**: Monsieur Gilkinet, est-ce que vous pouvez répéter votre question?

Georges Gilkinet (Ecolo-Groen): Cela a été enregistré, mais c'est celle-ci: l'analyse de coûts de l'OCDEFO, qui nous permettra de la mettre en regard des sommes qui ont été saisies annuellement. Je pense que c'est important.

Le **président**: D'accord. Je pense que M. Ludinant nous transmettra cela par écrit.

Audition de M. Christian Van Wambeke, juge d'instruction auprès du tribunal de première instance d'Anvers.
Hoorzitting met de heer Christian Van Wambeke, onderzoeksrechter bij de rechtbank van eerste aanleg te Antwerpen.

Le **président**: Chers collègues, je vous propose de redémarrer nos travaux sans transition. Nous accueillons M. le juge d'instruction Christian Van Wambeke, juge d'instruction auprès du tribunal de première instance d'Anvers. On se rappellera que nous avions souhaité pouvoir entendre au moins deux juges d'instruction. Nous avons déjà entendu votre collègue Michel Claise, juge d'instruction auprès du tribunal de première instance de Bruxelles. Nous avons fait le choix d'Anvers parce que c'est un très grand arrondissement aussi. Et, par ailleurs, un certain nombre d'affaires ont fait la une de l'actualité en lien avec les Panama Papers et avec certains secteurs économiques très précis.

Merci d'avoir répondu à l'invitation. Ce que nous souhaitons, c'est de pouvoir vous entendre d'abord sur votre pratique en matière de lutte contre la criminalité financière et notamment la grande fraude fiscale, celle qui recourt aux paradis fiscaux et en particulier sur les Panama Papers et la manière dont votre cabinet peut être amené à traiter ce genre de dossiers. Bien évidemment, il y a d'abord le rôle du parquet qui est central. Pourriez-vous nous dire votre expérience et nous donner votre point de vue sur le fonctionnement actuel de l'appareil d'État, que ce soit d'un point de vue administratif, d'un point de vue judiciaire en matière de lutte contre la criminalité financière?

Voilà. Si nous pouvions peut-être avoir une introduction d'abord? Peut-être pas trop longue pour laisser le temps aux commissaires de poser des questions. Monsieur le juge, vous avez la parole.

Christian Van Wambeke: Mijnheer de voorzitter, leden van de commissie, ik heb een korte nota opgesteld. Het is een beetje een persoonlijke getuigenis van het werk als onderzoeksrechter in een provinciestadje als Antwerpen.

Ik heb dat in drie delen opgedeeld. De werkwijze in mijn onderzoekskabinet of beter in het Antwerps onderzoekskabinet. Enige mogelijke problemen, dat gaat dan over de werking van onderzoeken in de ecofinsector, Dan heb ik, zonder belerend te

zijn, enige korte stellingen geponeerd.

Ik ben onderzoeksrechter in Antwerpen en ik ben dit al geruime tijd. Om even met de voeten op de grond te blijven, het is zo dat binnen de groepen onderzoeksrechters in Antwerpen – we zijn met elf – er geen enkele onderzoeksrechter exclusief gespecialiseerd is in financieel-economische zaken laat staan fiscale strafzaken, fiscale fraude.

Het is zo dat er in Antwerpen een beurtrol is. We zijn met twee, de heer De Hous en ikzelf, die ecofindossiers bij wijze van een soort voorkeurmaterie behandelen. In concreto betekent dit dat we meedraaien in de algemene dienstregeling van een onderzoekskabinet, dus ook weekenddiensten en alle zaken die bij een onderzoekskabinet horen zoals het behandelen van moord, overvallen en dergelijke. De ecofindossiers worden ons als extra toebedeeld.

Wat zijn ecofindossiers in Antwerpen? Wij hanteren een zeer functioneel criterium. Dat vermijdt ook alle discussies. Het is wat het parket ecofin noemt, wat zij vorderen. Alle vorderingen die door hen worden genomen, behandelen wij met twee.

In concreto betekent dit een aantal extra dossiers, per jaar voor mij 25 tot 30. Dit is geen groot probleem, omdat er ook een milderende invloed is van het aantal burgerlijke partijstellingen dat ons wordt toegewezen.

In concreto houdt dit in dat wij twee belast worden met de grote oplichtingen, genre fraude, faillissementsmisdrijven, sterfhuisconstructies, witwasdossiers maar geen witwasdossiers die causaal voortkomen uit een misdrijf maar autonome of abstracte misdrijven. Wat Cassatie omschrijft als: er is geen aanwijzing dat het van legale herkomst is of alle illegale herkomst is afgesloten. Dat is dus een soort abstract witwasonderzoek. Als laatste is er de fiscale fraude.

Om een idee te geven van de proportionaliteit van het aantal ecofindossiers van fiscale fraude, moet ik zeggen dat het eerder beperkt is, dat het eerder afneemt. Ik schat dat ik vorig jaar drie dossiers had. Het kan ook iets meer zijn. Dat is soms moeilijk af te lijnen.

Als onderzoeksrechter is men afwachtend. Men wordt geadieerd door de pdK. Het is het parket dat uiteraard het vervolgingsbeleid bepaalt. Daar is geen discussie over.

Wat zijn mogelijke redenen voor het afnemend aantal gerechtelijke onderzoeken in Antwerpen in fiscale strafzaken? Mogelijk is dat de una via-regeling, waarbij de fiscus meer dossiers draait. Mogelijk, ik gok maar, zijn er minder aanmeldingen van de Antwerpse BBI of doet het parket meer opsporingsonderzoeken.

Mogelijk is er ook een capaciteitsprobleem. Binnen het parket in Antwerpen zijn er een aantal magistraten weg. Dat is louter een vaststelling.

Wat zijn de gekende problemen in ecofin-gerechtelijke onderzoeken? Ten eerste is er het internationale aspect. Dat hebt u al gehoord van mijn collega en van andere mensen van de politie. De wereld wordt een dorp. Heel veel gerechtelijke onderzoeken worden al heel snel internationaal, bijvoorbeeld rondtrekkende dadergroepen en internationale druginvoer, uiteraard voor Antwerpen. Dat is des te meer het geval voor ecofinmisdrijven zoals belastingfraude en witwasmisdrijven. In sommige zaken zijn het bijna wereldwijde onderzoeken, waarbij men op een heel frequente wijze bevragingen of info uit het buitenland nodig heeft, zoals rekeninghistorieken, saldi en openingsdocumenten van bank-rekeningen.

Ook het strafrechtelijk beslag is voor een groot deel een buitenlands gegeven geworden. Daar knelt inderdaad het schoentje. Mijn persoonlijke mening is dat dit minder het geval is in het ter beschikking stellen van het juridische instrumentarium, maar wel in de dagdagelijkse toepassing. Buitenlandse medewerking binnen een onderzoeksgegeven is niet evident. Ik heb ter voorbereiding een actueel en lopend dossier nagekeken op data. Ik kan daarover niet in detail treden. Het betreft een zaak waarin een onderzoek wordt gevoerd over domiciliefraude gecombineerd met het klassiek afschermen van het wereldwijde inkomen en privévermogen, en een onderzoek naar het verwerven van onroerend goed in België via een vennootschap. Na een ruim onderzoek over de zetel van fortuin was, naar mijn oordeel, een rechtshulpverzoek en een rogatoire commissie naar Cyprus noodzakelijk. De juridische basis daartoe is heel simpel. Het instrumentarium is er: het Europees rechtshulpverdrag en de witwasovereenkomst in voege in België en Cyprus.

Ik wil louter enkele data op een rij zetten. Het rechtshulpverzoek is door mij opgesteld op 23 maart 2015 en vertaald op 30 maart. Op 8 april stuurt de Cypriotische autoriteit een standaardantwoordfax, overgemaakt aan de

bevoegde diensten.

Op 13 augustus 2015: geen aanwezigheid noodzakelijk van Belgische politie of magistratuur. Nu was dat net een zaak waar de aanwezigheid wel gewenst was, omdat wij in de feiten wilden kijken of een en ander louter een scherm was of een reële economische bedrijvigheid. Dat was net een zaak waar onze aanwezigheid, of minstens die van de Belgische politie, wel gewenst was.

Ik heb op dezelfde datum geantwoord: willen jullie jullie standpunt herdenken?

Op 16 november 2015 stuur ik een rappel met verzoek tot antwoord. Op 26 november 2015 krijg ik antwoord uit Cyprus, namelijk contactgegevens voor directe communicatie met de politieofficier. Ik bezorg dat antwoord aan de Belgische politie.

7 januari 2016, een hele tijd later dus: de Belgische politie meldt mij in een proces-verbaal: de vermelde telefoon, dus op Cyprus, wordt niet opgenomen, of men is niet aanwezig; per mail geen respons.

Op 3 maart 2016 krijg ik nogmaals opdracht een poging tot contact te leggen. En plots, op een mooie 7e septemberdag in 2016, komt er een laconieke fax van de vertegenwoordiger van de minister van Justitie van Cyprus: de centrale autoriteit geeft uitvoering; u kunt aanwezig zijn; wij zijn ter beschikking voor aanvullend verzoek en bijstand, zo nodig.

Intussen is een en ander uitgevoerd. Anderhalf jaar! Dat is een realiteit. Maar het kan erger. Het kan veel erger.

Met Hongkong hebben wij een goed bilateraal verdrag. Nogmaals: het instrumentarium is er. Wij stellen dus een rechtshulpverzoek op conform de letter, want in Hongkong moeten rechtshulpverzoeken conform de letter zijn, in de meest letterlijke zin van het woord.

Het ging om een grote witwaszaak, met vraag tot aflevering van de bankhistorieken van een tweetal vennootschappen. Dat werd een regelrechte uitputtingsslag, gestart door Hongkong. Ik kan het niet anders noemen.

De klassieke ingrediënten, helaas niet enkel in één zaak, van een uitputtingsslag zijn: uitleg vragen over bijvoorbeeld een Belgische vennootschapsvorm - ik schrijf: naamloze vennootschap; zij vragen: wat betekent dat?- of over een vermeend slecht vertaald woord; of gedurende een tijd niet antwoorden op herinneringsmails. Schermen met het doorspelen aan China voor de toestemming tot uitvoering; of stellen dat een bank de rekeninghistoriek en de documenten niet digitaal kan aanleveren en/of geld vragen voor het afleveren op papier daarvan; niets doen en niet meer antwoorden; dat zijn ook ingrediënten hiervan.

Ik heb in een kantschrift in mijn gerechtelijke dossiers een dergelijke houding en mijn handelingen bezigheidstherapie genoemd. Ik zou ook andere landen kunnen aanhalen, zoals Singapore, waar een bankdirecteur, weliswaar in een ecofinancieel diamantdossier – het had niet direct met fiscale fraude te maken – stelde op vrijwillige basis documenten te willen bezorgen en verklaringen te willen afleggen. Dat werd hem echter door de autoriteiten verboden, wegens het strafrechtelijk gesanctioneerd bankgeheim.

Het moet heel duidelijk zijn dat de interne Belgische hulp van onze centrale autoriteiten, de FOD Justitie, en eventueel van consulaten ter plaatse onberispelijk is. Idem dito voor de hulp van het federaal parket. Zo wens ik in een lopende fiscalefraudezaak van een groot Japans conglomeraat bepaalde info, in de precontractuele fase, om bepaalde zaken af te sluiten. De medewerking van bijvoorbeeld Daniel Bernard van het federaal parket is geweldig.

Er zijn geen problemen met de klassieke kernlanden van Europa, als men een gerichte en precieze inhoud geeft aan de rechtshulpverzoeken. Dat geldt ook, ik kan erover meespreken, voor Luxemburg en zeker voor Zwitserland. Zwitserland tolereert geen *fishing*. Daar kan men zeker van op aan. In België is *fishing* in de strafprocedure thans geen actueel probleemthema meer. Zwitserland tilt daar wel zwaar aan. Vraag dus niet aan Zwitserland of de heer x een rekening heeft bij een Zwitserse bank, want dat lukt echt niet. Men moet de gemotiveerde historiek van een concrete rekening vragen. Het onderzoek dient namelijk precies en gevorderd te zijn. De feiten motiveert men volgens de Belgische strafwet onder het begrip fiscale oplichting, naar Zwitsers recht zijn de kernbegrippen omvang, georganiseerd karakter en valsheid. De Zwitserse autoriteiten leveren dan de nodige bankdocumenten, de openingsdocumenten of wat men wil, af.

Ik heb daar nog twee opmerkingen bij. Het duurt soms lang, want de persoon wiens informatie wordt doorgegeven en ook de banken kunnen bij de Zwitserse centrale autoriteiten verzet

aantekenen tegen het doorgeven van die informatie, wat maanden extra tijd kan vragen. Er is uiteraard wel een specialiteitsregel, die bepaalt dat de informatie enkel voor een bepaald onderzoek en voor strafrechtelijke handelingen doorgegeven wordt.

Een tweede issue dat ik kort wil behandelen naast de internationale problemen, is de werkingscapaciteit van een onderzoeksrechter of een onderzoekskabinet in se. Dat gaat zowel over bijstand hieraan als capaciteit in se. Heel belangrijk is de relatie met de fiscus. Het charter van de belastingplichtige is er. Mijn ervaring is, en ik denk dat dit ook zo in de rechtsleer wordt gestipuleerd, dat dit probleem thans genuanceerder wordt benaderd. De facto stel ik vast, maar dat is een de facto gegeven, dat er uitwisseling is van bestaande info, zowel enerzijds als anderzijds. Ik kan een fiscale ambtenaar als getuige horen, alle bestaande info vragen. Bovendien, niet onbelangrijk, kan de fiscus na toestemming van het parket en na advies van de onderzoeksrechter, ook kennisnemen van gerechtelijke onderzoeken.

Heel belangrijk als bijstand zijn de gedetacheerde fiscale ambtenaren bij de parketten. In de praktijk wordt veeleer op hen een beroep gedaan door een onderzoeksrechter. Mijn ervaring is dat deze mensen, afkomstig van de BBI, echt de fiscale wetgeving en de praktijk kennen. Zij kunnen ook voor een gerechtelijk dossier, voor een gerechtelijk onderzoek, berekeningen maken naar de hoogte van het illegaal gegenereerd vermogen, laten wij zeggen: van de belastingfraude. Dit is ook een perfect instrument, uiteraard, voor een eventuele verbeuring door de bodemrechter. Zeer jammer is, en dan spreek ik over Antwerpen, dat wij daar na een aantal gekende problemen van drie op één zijn gevallen en dit gedurende jaren.

Over de politiediensten kan ik heel kort zijn. Ik vind dat de politiediensten van de FGP, ecofin en witwasequipes, goed werk leveren. Bovendien is naar mijn idee soms een beperkte equipe te prefereren boven een groot team.

De, in omvang, monsterzaken. Eén van de grootste zaken, denk ik, waarin ik ooit heb meegedraaid, is de zaak-Monstrey — een zestigtal kartonnen kaften, het kunnen er nog een tiental meer zijn — waarin thans een beslissing in eerste aanleg in Antwerpen is gevallen en waarbij een aantal mensen in beroep is gegaan. Het klinkt een beetje vreemd, maar in de kern is dat eigenlijk door twee tot drie politiemensen gedaan, op intensieve wijze.

Ten derde, wat betreft de interne capaciteit in een kabinet — onderzoeksrechter en kabinetsgriffier —, ik heb in mijn aanhef gezegd dat ik een omnipracticus ben en ook straatcriminaliteit en moord onderzoek. Ik wil dat ook graag zo houden. Dat is mijn persoonlijk standpunt. Alleen is het heel duidelijk dat ecofindossiers herlezen, structureren en herschikken veel meer tijd vergt dan gemeenrechtelijke dossiers. Ik wil zeker niet klagen. Ik kan getuigen dat in de rechtbank van Antwerpen met de voorzitter, en zeker met de huidige voorzitter, een dialoog over de werklast altijd mogelijk is.

Voorts wil ik enkele stellingen poneren zonder enigszins belerend te willen zijn.

Eerste stelling, het is in gerechtelijke onderzoeken, ook in ecofindossiers, belangrijk om van meet af aan af te lijnen. Ik weet dat dit een delicaat gegeven is. Als onderzoeksrechter is men eigenlijk geacht alles tot in de details te onderzoeken en lastens iedereen. Ik kan u verzekeren dat wij dan vijftien jaar bezig zijn. Ik noem dat onderzoeken oude stijl. Ik hoop dat dit volledig gedaan is.

Ik denk aan de zaak-Monstrey en aan een zaak die ik momenteel aan het onderzoeken ben over dubieuze taxshelters. Men denkt na over wat men kan onderzoeken binnen het formeel kader van de redelijke termijn. Mij lijkt drie tot vier jaar een maximum, want wij moeten het ook nog voor de rechter brengen. Het probleem is het criterium bij wat ik behandel en wat ik niet behandel. Nogmaals, het is als onderzoeksrechter delicaat, maar dit kan enkel in verstandhouding met het parket. Zolang het maar een objectiveerbaar en transparant criterium betreft, kan het volgens mij wel duidelijk. Ik ben tot op heden nog nooit teruggefloten.

Tweede stelling, probeer het Belgisch te houden in de mate van het mogelijke. Ga naar adviseurs in België. Ik denk bijvoorbeeld aan de kasgeldvennootschappen. Dus, opzoekingen in België bij adviseurs en netwerkopzoekingen in België kunnen veel bewijsgegevens opleveren.

Derde stelling, zoals ik daarnet heb gezegd, blijft het internationaal aspect in gerechtelijke onderzoeken een zorgenkindje. De troost is dat dit niet enkel bij fiscale fraude het geval is. De ervaring leert, en dan heb ik het over een heel groot, mondiaal witwasonderzoek, dat afspraken tussen landen, zoals Nederland, Israël en België,

wel tot op een bepaalde hoogte lukken, maar dat op een bepaald moment iedereen zijn eigen agenda heeft.

Ik heb daar geen kritiek op, maar ik stel vast dat in Nederland de (…)dienst gaat voor de korte termijn, de beslagen en minder of niet investeert in de grote ketting.

Ten vierde, wat ik daarnet zei: een maximaal gebruik van het instrumentarium en de hulp in het kader van de gewenste internationale strafrechtelijke samenwerking. Wij hebben veel verdragen: het Europees rechtshulpverdrag, de Schengen Uitvoeringsovereenkomst, het witwasverdrag, het bevriezingscertificaat. Wij hebben ook een autonome basis, met name de wederkerigheid, waarbij ook de centrale autoriteit, de FOD Justitie, blij is om te helpen.

Vijfde stelling, enig realisme. Er is een beperkte capaciteit. Niet alles en iedereen onderzoeken. In het algemeen, misschien val ik hiermee uit mijn functie als louter onderzoeksrechter, denk ik dat soms één onderzoek in één sector ook onrechtstreeks een recidiveontradend effect heeft voor de gehele sector. Ik denk aan een onderzoek dat ik gevoerd heb in de horeca, over manipulaties aangeleverde softwarekassa. Ik kan dat doortrekken naar mogelijk de diamantwereld en filmproducties.

Ten slotte, het totaalbeeld over gerechtelijke onderzoeken. Ik heb het daarnet ook gehoord van de vorige sprekers. Wat blijft is het probleem-Franchimont, de raadkamer. Het is een loodzware procedure. In de zaak-Monstrey heeft, als ik mij goed herinner, de raadkamer gedurende weken elke week een halve dag zitting gehouden speciaal voor één zaak.

Wij slagen er soms wel in, maar het blijft een sinecure om grote financiële zaken tot een, ik zal niet zeggen goed maar finaal, eindvonnis of eindarrest te brengen.

Tot daar, als inleiding, mijn persoonlijke ervaring als onderzoeksrechter in de ecofinsector in Antwerpen.

Le **président**: Merci, mijnheer Van Wambeke. C'était l'objectif. Y a-t-il des questions de la part de nos collègues? M. Massin? Pas d'autres questions? Alors, monsieur Massin, vous avez la parole.

Éric Massin (PS): Je vous remercie, monsieur le président. Je vous remercie, monsieur le juge, d'être venu et de nous avoir fait part de votre ressenti et de vos expériences. Je vais essayer de ne pas faire double emploi avec les questions posées au juge Claise, qui était venu à Bruxelles.

Vous nous dites qu'il y a deux juges en alternance, ecofin, mais que vous avez donc les dossiers qui viennent… les dossiers traditionnels, les dossiers normaux qui viennent en plus, je suppose, lorsque vous êtes de service. Est-ce que par rapport au cadre des magistrats que vous avez à Anvers, puisque, d'ailleurs c'était une des remarques du juge Claise, vous trouvez que ce cadre est adapté? Et au-delà de l'adaptation, est-ce que vous plaidez pour avoir un vrai juge ecofin en la matière, qui soit présent à Anvers?

Je vais peut-être vous poser toutes les questions, et après vous répondez, si cela ne vous dérange pas. Parce que comme cela, on évite de faire un dialogue.

Deuxième chose, vous l'avez entendu de la part de vos collègues, mais c'est quelque chose qui revient de manière lancinante. On parle de juges spécialisés en matière financière, mais qu'en est-il de l'ensemble des formations qui peuvent être assurées? Disposez-vous de moyens suffisants pour avoir les informations et les formations qui vous viennent, que ce soit du ministère de la Justice… ou alors, est-ce que vous les prenez vous-même à charge, que ce soit en matière de publications, ou en matière de pures formations qui pourraient être mises en place? Et on sait qu'en matière financière, c'est en général relativement pointu.

Au niveau des difficultés que vous pointez par rapport aux relations qu'il faut avoir sur le plan international… et on sait que la plupart du temps, les affaires financières ont souvent des ramifications internationales… parce que nous avons à connaître, malheureusement, aussi de paradis fiscaux en Europe, et pas nécessairement en dehors de l'Europe.

Croyez-vous que la création d'une véritable brigade financière au niveau européen serait de nature – je parle du plan policier, pour vous aider dans le cadre de vos enquêtes – à lever certaines difficultés? Deuxièmement, que pensez-vous de l'uniformisation, pour autant qu'il y en ait une, de certaines tenues d'enquête qui peuvent exister au niveau européen? À votre sens, quels seraient les obstacles qui devraient être levés prioritairement?

Je voudrais bien avoir votre avis par rapport à la situation des fonctionnaires de l'ISI qui sont

détachés, en fonction de leur qualité. Ils sont donc fonctionnaires du fisc, mais il y a des choses qu'ils ne peuvent pas faire. Croyez-vous qu'il faudrait leur donner plénitude de qualité d'officier de police judiciaire, pourquoi pas?

Vous parlez du principe de réalisme. C'est quelque chose qu'on peut imaginer, mais je vais vous renvoyer la balle pour vous demander votre avis. Vous avez parlé de l'effet dissuasif. Par exemple, lorsque vous menez une enquête dans le milieu des diamantaires, croyez-vous vraiment que l'accord fiscal qui a été conclu avec ce milieu va être de nature à faire disparaître la fraude fiscale organisée chez les diamantaires? C'est votre sentiment en tant que citoyen que je vous demande - pas de rentrer dans des affaires, on se comprend bien.

Marc Bourgeois: Vous avez évoqué au début de votre exposé l'absence de juge d'instruction spécialisé, en tout cas qui serait exclusivement ou plus que principalement affecté aux affaires financières. Considéreriez-vous qu'il s'agit d'une suggestion que vous pourriez faire? Vous avez dit apprécier pouvoir traiter d'autres dossiers, mais les exigences techniques et en termes de *know-how*, de connaissance, ne sont-elles pas devenues telles qu'il faudra finalement un magistrat d'instruction spécialisé dans ces domaines?

Je vais aller un peu plus loin et poser la question, puisque cela a été évoqué dans l'exposé précédent. La police manifestait en tous les cas le désagrément de ne pas avoir une magistrature assise, donc des juges et tribunaux qui soient en suffisance, spécialisés dans les matières financières. Est-ce que vous avez une expérience à ce propos?

Ma deuxième question porte sur la charte du contribuable. Est-ce que vous pensez qu'il y a des aménagements qui pourraient s'avérer opportuns au regard de votre pratique, à ce dispositif légal, que l'on qualifie de charte du contribuable? En fonction de votre expérience, est-ce que vous pensez que certaines règles pourraient faire l'objet de certains aménagements, tout en sachant qu'il faut conserver le point d'équilibre nécessaire, qui avait été trouvé à l'époque?

Vous avez parlé du Franchimont, qui est trop lourd. Quelles suggestions pourriez-vous faire, du point de vue de ce Franchimont, en termes d'aménagement ponctuel juridique légal pour éviter certains blocages que vous avez peut-être pu constater?

La dernière question a trait à la loi Antigone. Est-ce que cela a changé beaucoup de choses dans votre… Est-ce que la pratique est différente depuis l'adoption de cette loi? Est-ce qu'on en tient compte? Je suppose qu'on en tient compte mais en tous les cas, est-ce que vous avez pu constater que cette loi apportait quelque chose à votre pratique et aux risques d'erreurs potentielles qui sont en permanence présents?

Le **président**: S'il n'y pas d'autres questions, j'en aurai quelques-unes.

Monsieur le juge, ma première question concernera le secteur du diamant à Anvers. J'ai l'impression que chaque fois qu'il y a un grand scandale fiscal qui éclate, on retrouve dedans le secteur du diamant à Anvers. Je voudrais avoir un peu votre sentiment, est-ce que ce secteur connaît une sensibilité particulière à la fraude fiscale, au blanchiment? Dès lors, est-ce que, d'une manière ou d'une autre, il y a une stratégie dans le chef du parquet d'Anvers, des autorités judiciaires d'Anvers et par conséquent, dans le chef des juges d'instruction amenés à traiter les dossiers qui sont liés au secteur du diamant?

Bref, quel est votre point de vue par rapport à ce milieu économique qui semble particulièrement sensible à ce problème de criminalité financière? J'aimerais aussi avoir votre avis sur ce qu'il convient de faire pour prévenir en amont le phénomène.

Deuxième question. Il y a la transaction pénale. On sait précisément que dans le secteur du diamant notamment, il y a eu de grandes polémiques sur la question de la transaction pénale. Visiblement, il existait des divergences entre magistrats instructeurs, parquets, etc. Au-delà de cela, et je ne vous demande évidemment pas de rentrer dans les dossiers particuliers, quel est votre avis par rapport à la transaction pénale? On sait que la Cour constitutionnelle l'a annulée partiellement. Comment voyez-vous cet outil? Pensez-vous que ce soit un mal nécessaire vous permettant de régler des dossiers qui pourraient avoir une issue incertaine au niveau des procédures? Vous dites-vous dès lors qu'il est préférable de faire une transaction pénale pour passer à un autre dossier ou bien pensez-vous que ce soit une mauvaise idée qui ne résout rien, pouvant non pas engendrer de l'impunité, mais en tout cas encourager la fraude ("je fraude et, si je me fais prendre, je fais une transaction")? Estimez-vous, au contraire, que ce soit un bon outil de gestion dans la politique criminelle?

Troisième point. Le juge Claise nous disait que certaines personnes qui sont poursuivies n'ont pas de problème à se faire condamner en première instance, parce qu'elles savent que les cours d'appel sont tellement débordées et les cadres tellement insuffisants qu'elles auront une grande chance d'être acquittées en cour d'appel. Observez-vous la même chose à Anvers? Voilà les trois questions que je souhaitais vous poser.

Christian Van Wambeke: De eerste vraag ging, als ik het me nog goed herinner, over internationale aspecten en de werking van onderzoekskabinetten en dan diamant.

Ik heb het eigenlijk al gezegd, ik denk dat de werking en de bijstand van de politie prima is. Een Europese taskforce is volgens mij ook een goed idee, alleen rijst het probleem voor mij niet binnen de grenzen van Europa. Ik denk dat wij daar een vrij goed instrumentarium, een goede uitvoeringspolitiek en medewerking hebben.

De medewerking van de BBI is uitstekend. Ik denk dat – ik antwoord dan eigenlijk al op een volgende vraag – eerder dan te morrelen aan het charter van de belastingplichtige, wij meer bijstand nodig hebben van de fiscaal gedelegeerde ambtenaren van de BBI binnen een gerechtelijk landschap.

Ik heb een aantal vragen samen over Antwerpen en diamant. Het is goed dat u zegt dat ik er als burger op antwoord want ik vind het zeer delicaat als onderzoeksrechter, eigenlijk te delicaat om erop te antwoorden. Het is een beetje schizofreen.

Wij stellen vast dat de diamantsector in Antwerpen toch wel veelvuldig het voorwerp uitmaakt van onderzoeken, fiscale onderzoeken. Denken we maar aan de zaak-Monstrey. Helaas gaat het ook vaak over witwasonderzoeken, al wil ik dat zeker niet veralgemenen, in verband met druggerelateerde vermogens. Dat is een partieel beeld op de diamantsector dat ik niet wil veralgemenen.

Ik wil er ook aan toevoegen dat iedereen wel de problematiek binnen het parket kent. Dit speelt zich echter af binnen het parket. Ik tracht mij daar een beetje buiten te houden als onderzoeksrechter. Of er nu nog diamantdossiers worden gevorderd, weet ik niet. Ik heb er in elk geval geen meer. Dit is een beleidsoptie van het parket.

Inzake de suggestie om te specialiseren heb ik al duidelijk gemaakt – dit is mijn strikt persoonlijke idee – dat ik er nogal van hou om als onderzoeksrechter ook buiten het loutere ecofin-gebeuren te opereren, minstens voor een deel. Ik wil voeling met de gewone Antwerpse maatschappij houden, zonodig ook met de sociale sector.

Die suggestie is voor mij dus niet een echt goed idee. In het algemeen gesteld wordt alles gespecialiseerder. De advocaten worden gespecialiseerder of zijn al gespecialiseerd en de materies worden steeds omvangrijker en moeilijker. In abstracto zou het dus geen slecht idee zijn dat binnen Antwerpen één onderzoeksrechter zich in de materie zou specialiseren.

Dat idee is uiteraard al besproken. Het grote tegenargument ter zake is dat dan één onderzoeksrechter gespecialiseerd is. Als die persoon echter wegvalt omdat hij ziek is, met pensioen gaat of een andere functie gaat bekleden, zal een enorme leegte ontstaan. Eerlijk gezegd, twee exclusieve, gespecialiseerde onderzoeksrechters in Antwerpen is een idee dat de collega’s-onderzoeksrechters en de voorzitter niet leuk zouden vinden. Het zou ook een beetje van het goede te veel zijn.

Ik blader nog even door en kom bij Franchimont en Antigoon. Ik heb inzake Franchimont van de vorige spreker gehoord dat zij het soms meemaken dat zij door Franchimont een volledig onderzoek moeten herdoen.

Het valt op - gelukkig doe ik beide zaken, zowel gerechtelijke als fiscale zaken – maar in gemeenrechtelijke zaken krijg ik bijna nooit Franchimontverzoeken. Ik overdrijf nu wel een beetje. Indien ik in dossiers van diefstal met geweld, bijvoorbeeld een oude dame die wordt overvallen, of in dossiers van beroving en gewapende overval van bijvoorbeeld Carrefour twee Franchimontverzoeken per jaar krijg, is dat veel. Ik moet eerlijk bekennen dat zij meestal ook weinig to the point zijn en ik kan ze dan ook als onontvankelijk, want niet voldoende gemotiveerd, afwijzen.

Bij ecofinzaken is er sowieso een Franchimontverzoek. Met mijn kabinetsgriffier lach ik er soms mee. In Antwerpen hebben wij twee zittingen van de raadkamer. Wij hebben een zitting voor de aangehoudenen en ook een raadkamer *bis*. Aangezien ik nogal veel ecofinzaken doe, worden op die raadkamer *bis* veel ecofinzaken behandeld.

Het is bijna nooit zo dat een zaak in de raadkamer kan worden behandeld, er is altijd een Franchimontverzoek van een van de partijen en dan wordt de zaak onbepaald uitgesteld. Als men het dan afwijst, wordt daar ook tegen in beroep gegaan. Het is misschien een boude bewering, maar ik vind dat men met die Franchimontverzoeken en de Franchimontprocedure voor ecofinzaken een geweldig probleem heeft, een geweldig probleem naar duurtijd. Het is echt problematisch.

Le **président**: Monsieur le juge, est-ce que vous pourriez nous transmettre par écrit une proposition, une réflexion, - mais pas un mémoire, ça doit tenir sur une petite page - sur la manière dont on pourrait modifier la procédure pénale, en gardant à l'esprit l'importance de l'équilibre entre les droits de la défense et l'efficacité de la procédure, et l'évitement des procédures dilatoires? Mais une modification du dispositif Franchimont. Par exemple, la limitation du moment où on peut demander un devoir d'enquête, etc. Quelques idées.

Votre collègue Claise en a formulé quelques-unes. Peut-être que les vôtres pourraient aussi contribuer à notre réflexion, pour nos recommandations.

Christian Van Wambeke: Binnen welke tijdsperiode ziet u dat?

Le **président**: Vous avez le temps. Ça peut être dans quinze jours, un mois. Vous avez le temps.

Christian Van Wambeke: Dan was er nog de vraag of het Antigoonarrest een groot verschil uitmaakt voor de dagelijkse werking in een onderzoekskabinet. Ik verheel niet dat het een beetje een geruststelling is dat Antigoon er is. Er zijn op dit moment, dacht ik, behalve voor de taalwetgeving, in de Belgische strafprocedure geen formele nietigheden meer. Ik kan echter niet zeggen dat dit de werking wijzigt binnen een onderzoekskabinet. Het is een kleine geruststelling dat bepaalde formaliteiten…

We moeten er niet onnozel om doen; er was inderdaad een probleem met de tapwetgeving, de 90ter, maar daar is nu gelukkig de formele nietigheid uitgehaald. Dat geeft ook wel een zekere rust als onderzoeksrechter, maar ik geloof nooit dat dit een fundamenteel verschil is voor de werking van een onderzoekskabinet.

Er was ook nog een vraag in verband met de beroepsprocedures. Naar mijn ervaring – maar deze is misschien niet helemaal sluitend – is er in Antwerpen niet direct een probleem, noch wat de verwerkingscapaciteit van ecofindossiers van de correctionele rechtbank betreft.

Le **président**: Les cadres sont complets, à Anvers, au niveau de la magistrature assise?

Christian Van Wambeke: Dat zou ik eens mijn voorzitter moeten vragen. Er is natuurlijk altijd beweging. Ik durf het niet met zekerheid te zeggen, maar ik denk dat we er vier, vijf of zes te weinig hebben. Ik weet dat het tekort in bepaalde secties, de jeugdsectie en familiesectie, problematisch is. Maar eigenlijk is het op dit moment nog wel houdbaar, al zal mijn voorzitter hiermee misschien niet helemaal akkoord gaan.

Ik hoop dat ik niets vergeten ben. Ik heb geprobeerd om in een nutshell te antwoorden op de vragen.

Le **président**: Je vous remercie beaucoup, monsieur le juge. Est-ce qu'il y a d'autres questions, chers collègues?

Vincent Scourneau (MR): Monsieur le président, j'aurais souhaité poser comme question - c'est d'ailleurs quelque chose qui revient constamment, on a entendu certainement au moins une bonne dizaine de fois - que l'ennemi en matière de grande criminalité financière, en tout cas en matière de lutte contre la grande criminalité financière, c'était le temps. Le temps qui très souvent mettait en avant la notion de délai raisonnable. Que donc on ne pouvait pas, dans un délai raisonnable, faire juger en dernière instance l'affaire qui a parfois suscité beaucoup de devoirs d'enquêtes, des années de procédure – certainement des années, puisqu'on arrive à la notion de délai raisonnable.

J'aurais souhaité savoir, dans un dossier comme celui des Panama Papers, si, compte tenu de la technicité, de la complexité et, si j'ai compris tout à l'heure, l'état de la situation actuelle qui est, oserais-je dire, seulement au stade d'établissement de fiches – donc on n'est pas encore avec une attitude de justice, on est pour l'instant dans une procédure pré-information. Bref, on est loin du compte, en clair.

Est-ce que, avec cette notion de délai raisonnable, compte tenu justement de cette technicité, il y a éventuellement, de manière jurisprudentielle, une extension possible de cette notion? Quelle est, si on devait prendre, je dirais, un délai de référence, quel est le délai raisonnable? Est-ce que c'est

circonstancié à l'affaire? Est-ce que c'est une notion de temps qui est déjà cristallisée?

Je vois parfois que certaines enquêtes durent dix, quinze ans. J'ai vu, concernant une enquête que vous avez menée, qui n'avait pas été jusqu'à une condamnation pour des problèmes techniques de procédure, cette enquête avait duré 17 ans. Est-ce que, s'il n'y avait pas eu ces problèmes techniques, on n'aurait pas pu plaider le délai raisonnable? Bref, est-ce que ça a encore du sens d'arriver devant une juridiction lorsqu'on a dépassé un certain délai? Et quel est ce délai?

Le **président**: Je vous remercie, monsieur Scourneau. Monsieur le juge, j'avais aussi une question sur les transactions pénales. Votre sentiment sur la transaction pénale. Je pense que vous n'avez pas répondu.

Christian Van Wambeke: De redelijke termijn is volgens mij inderdaad een zeer belangrijk gegeven. U mag natuurlijk niet vergeten dat de redelijke termijn eigenlijk pas start vanaf het moment waarop een betrokkene als verdachte beschouwd wordt, vanaf het moment dat iemand in verdenking gesteld wordt of het moment waarop men ervan weet heeft dat er tegen een persoon een strafrechtelijke procedure lopende is. Het is een probleem.

In de zaak-Monstrey heb ik ook vastgesteld dat de bodemrechter… ik wil daar absoluut niets over zeggen… dat ook… zelfs daar heeft vastgesteld.

Ik vind persoonlijk dat de redelijke termijn een soort van fetisj is geworden. Dat gebeurt onder invloed van Europese rechtspraak en is misschien ook door rechtsleer tot stand gekomen. Naar mijn persoonlijke mening is de redelijke termijn een veel te grote fetisj. Soms lees ik in artikelen dat er zelfs een bepaalde termijn op gezet wordt, zes tot zeven jaar. Ik vraag me af waar men dat haalt. Als onderzoeksrechter en magistraat moet men nadenken. Men kan het niet maken om enkele honderden verdachten op te nemen in een dossier. Er moet dus een planning opgesteld worden voor het onderzoekskabinet.

Dat is juist, maar laten we alstublieft ophouden om daarvan een fetisj te maken. Ik stel dat vast in de rechtspraak. Ik ben geen bodemrechter, maar ik stel dat wel vast. Ik denk dat de spreker gelijk heeft. Enig realisme en enige souplesse inzake de redelijke termijn zou, zeker in financiële zaken, toch wel aangewezen zijn. Dat komt echter andere magistraten toe. Het is een zaak van de bodemrechter. Ik heb problemen met de al te strikte benadering van de redelijke termijn in de Belgische strafprocedure. Als dat ook uw idee is, dan geef ik u daar honderd procent gelijk in.

De vraag over de verruimde minnelijke schikking was ik inderdaad vergeten. Momenteel is dat een beetje van de baan. Toen er geruchten waren dat er een verruimde minnelijke schikking zou komen, was ik daarvan als rechter, zeker ook over de concrete uitwerking, absoluut geen voorstander, en al zeker niet in financiële zaken.

We mogen echter niet vergeten… Ik maak een criterium, ik beperk eventueel het aantal verdachten. Wat doet men met de rest? Voor de restcategorie is in bepaalde omstandigheden een verruimde minnelijke schikking door het parket wel te verantwoorden, als pragmatische oplossing. Dat is een beetje een *mixed* antwoord.

Le **président**: Très bien. Je vous remercie, chers collègues. Monsieur Scourneau, je vous en prie.

Vincent Scourneau (MR): Est-ce que je peux encore revenir sur la notion de délai raisonnable? C'est assez central.

Le **président**: Absolument.

Vincent Scourneau (MR): C'est quelque chose d'intéressant, dans le sens où, si je la comprends bien, c'est une notion qui, finalement, quelque part, anticipe la prescription. Si on est confronté à une prescription, on ne doit plus plaider le délai raisonnable. Cela vide un peu de son sens le délai de prescription. Délai qui, évidemment, permettait de soulever un moyen de procédure. Ce qui veut donc dire qu'en fait, la jurisprudence a redéfini une notion de temps pour exciper la responsabilité d'une personne inculpée. Vous avez dit tout à l'heure, ça c'est le juge du fond, c'est la jurisprudence… Est-ce que vous pourriez imaginer qu'on définisse à un moment, de manière légale, la notion de délai raisonnable? Définir cette notion serait alors évidemment annuler un effet de prescription. Si on doit réfléchir… la prescription n'a plus de sens. Ce serait finalement… Comment pourrions nous alors confronter une notion de délai raisonnable par rapport à une jurisprudence établie aujourd'hui qui vous met, quelque part, dans une situation de faiblesse?

Christian Van Wambeke: Ik heb er eigenlijk nog niet over nagedacht of men de redelijke termijn zou kunnen verankeren in objectieve legale wetgeving, zeker als men reeds de verjaringstermijn heeft. Ik denk dat dit heel

moeilijk is. Ik zie het niet direct zitten. Ik kan alleen maar pleiten voor een iets mildere en andere invulling door de bodemrechters van het begrip “redelijke termijn”, zeker in zaken van ecofin.

Ik weet dat er in die redelijke termijn veel zit. Men moet rekening houden met de complexiteit van de zaak, met de moeilijkheden die men ondervindt, met de houding van de verdachte. Dat is allemaal goed, daarmee wordt waarschijnlijk ook wel rekening gehouden. Ondanks alle inspanningen stel ik echter vast dat de bodemrechters heel vaak, zeker in ecofinzaken, de redelijke termijn overschreden vinden, wat ik persoonlijk ten onrechte vind.

Maar het verankeren in de wetgeving, daarover kunnen wij eens nadenken, maar ik denk niet dat dit een eenvoudige zaak zal zijn.

Éric Massin (PS): Ne confondons pas les notions, si on veut bien. N'essayons pas de mettre du doute non plus. La prescription, elle fait disparaître l'infraction. Le délai raisonnable ne fait pas disparaître l'infraction, simplement que l'infraction existe mais comme il y a un délai raisonnable pour être jugé qui est largement dépassé, on apprécie la peine par une simple déclaration de culpabilité par exemple. Mais ça ne fait pas disparaître l'infraction, tandis que la prescription en elle-même fait disparaître l'infraction. Je suis désolé de faire le juriste ici, je ne suis pas l'expert, mais, bon, ne confondons pas les notions, s'il vous plaît!

Le **président**: Mais les effets sont les mêmes.

Éric Massin (PS): Pas du tout! Les effets ne sont pas les mêmes. Dans un cas, j'ai une reconnaissance de culpabilité… Quand le délai raisonnable est passé, j'ai une reconnaissance de culpabilité qui est le minimum minimorum et puis la reconnaissance de culpabilité, elle est là! Ça veut dire que l'infraction, elle a été commise. Tandis que quand il y a la prescription, l'infraction n'existe plus!

Le **président**: Chers collègues, on ne va peut-être pas poursuivre à l'infini ce débat de droit. Cela inspirera les travaux de M. Bourgeois pour les étudiants.

S'il n'y a plus d'autres questions, je remercie, au nom de la commission, M. le juge Van Wambeke pour tous ces éclaircissements, ces apports.

Si vous avez l'occasion, sur la loi Franchimont, dans quinze jours ou un mois, une proposition de modification… Merci à vous.

La prochaine réunion aura lieu dans deux semaines parce que, la semaine prochaine, c'est la rentrée de la Chambre.

La réunion publique de commission est levée à 17.16 heures.
De openbare commissievergadering wordt gesloten om 17.16 uur.

BIJZONDERE COMMISSIE FRAUDE PANAMA PAPERS

van

DINSDAG 25 OKTOBER 2016

Namiddag

_____

COMMISSION SPECIALE FRAUDE PANAMA PAPERS

du

MARDI 25 OCTOBRE 2016

Après-midi

_____

La réunion publique de commission est ouverte à 14.06 heures et présidée par M. Ahmed Laaouej.
De openbare commissievergadering wordt geopend om 14.06 uur en voorgezeten door de heer Ahmed Laaouej.

Audition de
- M. Steven Vanden Berghe, président du Service des Décisions Anticipées en matières fiscales (SDA), SPF Finances;
- Mme Véronique Tai, membre du Collège du SDA, SPF Finances.
Hoorzitting met
- de heer Steven Vanden Berghe, voorzitter van de Dienst Voorafgaande Beslissingen in fiscale zaken (DVB), FOD Financiën;
- mevrouw Véronique Tai, lid van het College van de DVB, FOD Financiën.

Audition de
- M. Piet De Vos, chef de section Accords bilatéraux, Service d'encadrement Expertise et Support stratégiques, Service de la Réglementation, Direction Impôts sur les revenus internationaux, SPF Finances;
- Mme Martine Masy, conseiller au Service d'encadrement Expertise et Support stratégiques, Service de la Réglementation, Direction Impôts sur les revenus internationaux, SPF Finances.
Hoorzitting met
- de heer Piet De Vos, afdelingschef Bilaterale akkoorden, Stafdienst Beleidsexpertise en Ondersteuning, Dienst Reglementering, Directie Internationale Inkomstenbelastingen, FOD Financiën;
- mevrouw Martine Masy, adviseur bij de Stafdienst Beleidsexpertise en Ondersteuning, Dienst Reglementering, Directie Internationale Inkomstenbelastingen, FOD Financiën.

Le **président**: Chers collègues, nous commençons l'après-midi par l'audition du Service des Décisions anticipées. Nous accueillons M. Steven Vanden Berghe, président du Service des décisions anticipées et Mme Véronique Tai, membre du Collège.

Dans un premier temps, nous leur avions demandé essentiellement d'évoquer la question du point de contact Régularisation en lien avec la problématique des Panama Papers mais surtout en lien avec la problématique des paradis fiscaux de manière générale.

Ensuite, nous leur avions demandé d'élargir le champ de leur intervention. Il sera leur donc demandé de nous expliquer comment ils abordent la question des paradis fiscaux des territoires non coopératifs chaque fois qu'un dossier leur est soumis et dans lequel il apparaît qu'il existe à travers l'opération, les acteurs et les structures juridiques un lien avec un paradis fiscal ou ce qui est considéré comme tel.

Monsieur Vanden Berghe, madame Tai, je vous cède immédiatement la parole. Je vous propose de faire une première intervention de 20 à 30 minutes en vous répartissant la parole comme vous le souhaitez. S'il vous faut un peu plus de temps, faites-le moi savoir.

Steven Vanden Berghe: Mijnheer de voorzitter, geachte leden van de Panamacommissie, naar aanleiding van de vraag die wij hebben gekregen op 20 juli om toelichting te geven over het contactpunt regularisaties, hebben wij een presentatie opgesteld. Die presentatie zal vooral gaan over het contactpunt regularisaties, maar wij staan er uiteraard ook voor open om op andere vragen inzake de rulingdienst in zijn geheel een antwoord te verstrekken.

Het contactpunt regularisaties verwerkt in feite de regularisatieaangifte. Dat is niet nieuw. Op dit moment is een vierde ronde bezig.

De eerste ronde was de EBA-ronde, een ronde die niet bij het contactpunt regularisaties werd afgehandeld, maar voor de historiek van de regularisaties, vermeld ik die ronde wel graag even. De EBA werd uitgevoerd volgens de wet van 31 december 2003. Volgens die wet kon een

regularisatie enkel voor natuurlijke personen, dus niet voor rechtspersonen. Er konden sommen of kapitalen worden geregulariseerd die vóór 1 juni 2003 op een buitenlandse rekening stonden. Het toepassingsgebied van die wet was dus beperkt tot natuurlijke personen en sommen op een buitenlandse rekening. Daaronder vielen niet de niet-verjaarde beroepsinkomsten of nalatenschappen. In het kader van de EBA kon er geregulariseerd worden bij de financiële instellingen en ook bij de thesaurie. Die regularisaties konden in een beperkte periode, van 1 januari tot 31 december 2004, worden gedaan. Als tarief gold 6 % of 9 % van het kapitaal, dus er moest ofwel 6 % ofwel 9 % van het kapitaal betaald worden om geregulariseerd te kunnen worden. De regularisatie gebeurde anoniem ten opzichte van de fiscale administratie. Binnen de vijftien dagen moest er worden betaald. De uiteindelijke opbrengst van de EBA, in de begroting geraamd op 850 miljoen, was bijna 500 miljoen euro, waarvan 75 miljoen werd doorgestort naar de regio's. Die EBA werd niet door het contactpunt uitgevoerd, maar ik geef die informatie mee om de historiek te schetsen van de verschillende regularisatierondes die plaatsgevonden hebben.

De eerste ronde die wel door ons behandeld werd, werd in de praktijk de EBA-bis genoemd. Nadien kwam er nog een EBA-ter. Op dit moment zitten we in de EBA-quater.

Het toepassingsgebied is uitgebreid bij wet van 27 december 2005 tot niet enkel meer natuurlijke personen, maar ook rechtspersonen.

Het bleef wel beperkt tot de vennootschapsbelasting en de belasting voor niet-inwoners vennootschappen. Het gold bijvoorbeeld niet voor vzw's. Die vielen daar nog niet onder.

Welke inkomsten kon men op dat moment realiseren met de wet van 2005? Er waren drie categorieën: overige inkomsten, beroepsinkomsten en btw-handelingen.

Wat zat er in "overige inkomsten?" De meeste overige inkomsten waren: roerende inkomsten, onroerende inkomsten en een groot deel successierechten.

Van deze drie categorieën inkomsten, overige inkomsten, beroepsinkomsten en btw-handelingen, ging het in de overgrote meerderheid van de gerealiseerde inkomsten om overige inkomsten.

Waar moest dat gebeuren? Dit was de eerste keer dat het bij ons moest gebeuren, bij het Contactpunt Regularisaties. Het ging om een permanente regularisatieronde. Die ronde is begonnen in januari 2006 en is gestopt in juli 2013, op het moment dat de EBA ter van kracht is geworden.

De tarieven dan. Tijdens de eerste 6 maanden van de EBA bis moest men geen enkele boete betalen. Van 1 januari tot 30 juni 2006 moest men gewoon de belasting betalen. Zonder enige boete. Zowel voor roerend inkomen als voor beroepsinkomen. Men moest geen enkele boete betalen!

Het tarief is langzaamaan omhooggegaan: eerst waren het 5 procentpunten, uiteindelijk waren het 10 procentpunten. Maar op beroepsinkomsten werd ten tijde van EBA bis nooit een boete toegepast. De wet voorzag daar niet in. Het enige wat men moest doen, was de personenbelasting van 50 % betalen, zonder enige boete. Of men moest de 21 % btw betalen, zonder enige boete.

Op andere inkomsten, zoals de roerende inkomsten, was er wel een verhoging. Als daar staat 10 procentpunten betekent dat niet 10 %. Als een roerend inkomen aan 15 % belast werd, kwam geen 10 % daarvan erbij, zijnde 1,5 %, maar 15% werd 25 %. Zo moet u die 10 procentpunten lezen.

Er bestond ook fiscale en strafrechtelijke immuniteit. De aangifte kon worden ingediend door de persoon zelf of door bemiddeling van een gemachtigde. Onze ervaring is dat de meeste van die dossiers alleszins begeleid worden door advocatenkantoren maar in vele gevallen worden ondertekend door de aangever zelf.

Als contactpunt regularisaties zijn wij gehouden tot een heel strikt beroepsgeheim, dat zelfs nog verder gaat dan het klassieke beroepsgeheim dat ambtenaren van de FOD Financiën hebben. Wij mochten op basis van de wet zelfs geen afschrift doorsturen van een regularisatieaangifte aan onze collega's. Wij mochten dit alleen als er beroepsinkomsten in het spel waren. Als de BBI aan ons vroeg of wij hen konden bevestigen of persoon X een regularisatieaanvraag had ingediend, dan mochten wij daarop niet antwoorden op basis van de wet. Wij mogen daarop trouwens nog steeds niet antwoorden op basis van de huidige wet.

Betalingen moesten binnen de 15 dagen gebeuren. Dat is eigenlijk altijd zo gebleven.

Dan is uiteindelijk de EBA ter er gekomen, dat is de wet die slechts ongeveer zes maanden in

voege is geweest.

Le **président**: Sur la DLU bis, avez-vous cité des chiffres?

Steven Vanden Berghe: Je reviendrai sur les chiffres après.

De EBA ter is uiteindelijk zes maanden van toepassing geweest. Wat het toepassingsgebied betreft, degenen die een aangifte konden indienen, waren nog altijd de natuurlijke personen en de rechtspersonen, maar er was ook een uitbreiding tot de vzw's. Die konden ook een aangifte indienen. Dat punt werd uiteindelijk overgenomen in de nieuwe EBA quater.

Welke soort inkomsten kon men aangeven?
Dat waren weer die drie groepen: overige inkomsten, beroepsinkomsten en btw-handelingen. Er was wel voor de eerste keer in een vakje voorzien om fiscaal verjaard kapitaal aan te geven. Dat vakje was er nog niet in het kader van de EBA bis. In de EBA ter werd het dus voor het eerst mogelijk om ook fiscaal verjaarde kapitalen aan te geven. Ook die regeling werd overgenomen in het kader van de EBA quater.
Ook de EBA ter besloeg bij ons, het contactpunt regularisaties, een heel beperkte periode. U zult dat straks zien aan de cijfers. Het was een stormloop. Op bepaalde momenten stond heel ons onthaal vol met topadvocaten met valiezen en karretjes met regularisatieaangiftes.
De tarieven gingen omhoog. In de EBA bis zijn wij in de eerste zes maanden begonnen met geen enkele verhoging. Voor niet-verjaarde inkomsten bedroegen de tarieven daarna 15 % of 20 %, in geval van ernstige fiscale fraude. In de EBA ter was er ook voor de eerste keer voor de beroepsinkomsten een verhoging, ook met 15 of 20 %, idem voor de btw.
Voor de fiscaal verjaarde kapitalen, die voor het eerst geregulariseerd konden worden in het kader van de EBA ter, was er in een tarief van 35 % voorzien. Op het moment dat men de betaling deed en een regularisatieattest kreeg, had men fiscale en strafrechtelijke immuniteit. Andere nieuwe zaken in de EBA ter — die ook weer opgenomen werden in de EBA quater — waren het fraudeschema, dat toegevoegd moest worden, en de bondige verklaring.
In het kader van de EBA bis bezorgden wij aan de CFI zesmaandelijks een lijst van degenen die geregulariseerd hadden. In het kader van de EBA ter werd niet meer zesmaandelijks een lijst opgestuurd, maar werd systematisch het regularisatieattest opgestuurd, samen met de bondige verklaring, die bij de aangifte gevoegd was.
Nu komen wij aan de cijfers waarnaar daarjuist al eventjes werd gevraagd. In de EBA bis zijn het eigenlijk wel indrukwekkende cijfers. Uiteindelijk zijn er 26 000 aangiften ingediend waarvan meer dan 16 000 in 2013. In 2013 hebben wij maar 6 maand een EBA bis gehad. Dat wil eigenlijk zeggen dat er gedurende de eerste 6 maanden van 2013 16 000 aangiften zijn ingediend. Het aangegeven bedrag is 5,3 miljard euro, aangegeven inkomsten, waarvan 3 miljard euro in 2013. De totale opbrengst van de EBA bis is 1,5 miljard euro waarvan meer dan 1 miljard euro in 2013 en 2014.

Een meer gedetailleerd overzicht door de verschillende jaren ziet u in de tabel die nu op het scherm verschijnt. Dit zijn de cijfers zoals opgenomen in het jaarverslag 2015. U ziet daar een totale opbrengst van 1,5 miljard euro. In 2016 hebben wij de laatste dossiers met betrekking tot de EBA bis en de EBA ter gefinaliseerd. Begin van dit jaar zijn die afgewerkt. Eigenlijk moet u daar voor 2016 nog ongeveer 1 miljoen euro bijtellen om aan de totale opbrengst te komen in het kader van de EBA bis.

Dit heeft een immense inspanning gevraagd. Wij hebben daarvoor tijdelijke werkkrachten ingeschakeld. Een aantal stagiairs heeft bij ons gewerkt. Op een bepaald moment hebben wij, denk ik, met meer dan 100 mensen op die dossiers gewerkt om die allemaal te kunnen verwerken, hetgeen toch wel een serieuze inspanning was die wij hebben moeten leveren in 2013 en 2014.

In het kader van de EBA ter, de korte regularisatieronde die er eind 2013 geweest is, ziet u 6 000 aangiften. Het aangegeven bedrag was 2,5 miljard euro. De totale opbrengst was uiteindelijk 915 miljoen euro.

De volgende tabel toont een iets meer gedetailleerde opsomming van de opbrengsten. Wij komen daar tot een totaal bedrag van 915 miljoen euro. U mag daar nog ongeveer 20 miljoen euro bijtellen, hetgeen nog betaald is in 2016. Dus in 2016 is er in het kader van de EBA bis nog ongeveer 1 miljoen betaald en in het kader van de EBA ter 19 miljoen euro. Er is dus nog 20 miljoen betaald geweest uit de vorige regularisatierondes in 2016.

Marco Van Hees (PTB-GO!): Le point d'interrogation, c'est le rendement. Il y a simplement un point d'interrogation après "*opbrengsten".*

Steven Vanden Berghe: Et la réponse est 915 millions.

Marco Van Hees (PTB-GO!): OK. Je me demandais s'il y avait un doute quant aux chiffres.

Steven Vanden Berghe: Non, non. La réponse en recettes est 915 millions.

Mijnheer de voorzitter, dan komen wij eigenlijk bij de topic waarover wij in juli de vragenlijst hebben gekregen, namelijk het Contactpunt regularisaties. Hebben wij vermogensstructuren geregulariseerd, hoeveel structuren hebben wij geregulariseerd, welke banken waren daarbij betrokken? Dat zijn de vragen die wij hebben gekregen in juli van dit jaar.

Ja, wij hebben vermogensstructuren geregulariseerd. Dat stond zo in onze FAQ. Er stond ook in de parlementaire voorbereiding dat er vermogensstructuren geregulariseerd konden worden. Hier op de slide ziet u wat men daarvoor nodig had: een titularisattest van de bank en een document met de effectieve of economische begunstigde. De aangevers moesten eigenlijk ook verklaren dat de sommen die op naam van de Panamese vennootschap, die BVI-vennootschap, enz. stonden, eigenlijk werden beheerd voor hun rekening, voor de rekening van natuurlijke personen, dat zij de exclusieve genieters waren van die inkomsten en dat zij eigenlijk op elk moment vrij over die inkomsten konden beschikken. Dat waren de voorwaarden die op dat moment waren opgenomen in de transparantieverklaring, die eigenlijk weer zijn opgenomen in het kader van de EBA quater.

Een volgende vraag van de commissie was hoeveel van dergelijke structuren het Contactpunt regularisaties heeft geregulariseerd. Wij hebben daar geen exacte cijfers over. Dat wordt bij ons niet in een statistiek bijgehouden. Als u ons zou vragen hoeveel woningen in Zuid-Frankrijk wij hebben geregulariseerd, dan weten wij dat niet. Idem voor het aantal woningen in Toscane dat wij hebben geregulariseerd, het aantal levensverzekeringen dat wij hebben geregulariseerd. Dat weten wij niet, zoals wij dat ook niet exact weten met structuren.

Gelet op de gestelde vraag hebben wij wel een immense inspanning geleverd in de zomermaanden. Wat hebben wij gedaan? Tot het college van 12 november 2013 stonden er inzake regularisaties twee soorten dossiers op het college, dossiers met beroepsinkomsten, btw en structuren (groep A), en de andere (groep B). U ziet dat de grote pakken zijn geregulariseerd in 2013-2014. Voor 2012 en 2013 hebben wij de dossiers die in groep A zaten allemaal manueel uit de kelder gehaald. Voor dossiers van na 12 november 2013, dus dossiers die op het college geweest zijn na 12 november 2013, hebben wij een selectie gemaakt volgens de redenering dat structuren geen kleine dossiers zijn. Voor 10 000 euro gaat men geen structuur opzetten in Panama of in de BVI. Dat zijn de grote dossiers .

Wij hebben dossiers geselecteerd met een betaalde heffing van meer dan 500.000 euro.

Die twee samen hebben ertoe geleid dat wij 1 233 dossiers uit onze kelders hebben gehaald. Wij hebben die allemaal geopend en gekeken hoeveel structuren daar tussen zitten. Ik denk dat onze selectie vrij goed was want uiteindelijk zijn wij in die 1 233 dossiers aan 946 dossiers gekomen met structuren. Dit wil dus zeggen dat wij op basis van de selectie minimum 946 dossiers met structuren hebben geregulariseerd binnen het contactpunt regularisaties.

Die steekproef was tamelijk goed…

Le **président**: Quand vous dites ‘structures’, que visez-vous?

Steven Vanden Berghe: Zoals u straks zult zien, zijn structuren Panamese vennootschappen, BVI-vennootschappen, Liechtensteinse Stiftungen, Bahamastructuren en/of een combinatie van alles en nog wat boven en onder elkaar.

Dat zijn wat wij structuren noemen. Op die manier hebben wij ook de vraag van de Panama-commissie geïnterpreteerd. Dat zijn voor ons structuren, mensen die eigenlijk hun geld, dat aanvankelijk op een Luxemburgse of Zwitserse rekening stond, op een bepaald moment in een of andere Panamese of BVI- of Bahamavennootschap hebben geparkeerd, om de woonstaatheffing te ontwijken.

Daarvan hebben wij in het verleden minimaal 946 dossiers geregulariseerd.

De vraag van de commissie was ook welke banken daarbij betrokken waren.

Le **président**: Excusez-moi, je souhaite comprendre … Je m'excuse auprès du collègue Vanvelthoven qui avait rédigé le questionnaire, mais je n'ai pas en mémoire toutes les questions précises. Dans les structures, il y avait notamment des structures panaméennes, si j'ai bien compris. Mais s'agit-il des structures panaméennes qu'on retrouve également dans les Panama Papers, ou pas?

Steven Vanden Berghe: Wij hebben geen

toegang tot welke structuren in de Panama Papers zitten. Daar heb ik totaal geen idee van.

Le **président**: À un certain moment, l'ICIJ (International Consortium of Investigative Journalists) a rendu public l'accès aux sociétés impliquées dans le Panama Papers. Suite à cela, avez-vous fait un travail de recoupement?

Véronique Tai: Non!

Je voudrais quand même ajouter que le point de contact "régularisation" n'a pas de pouvoir d'investigation. Autrement dit, il ne nous appartient pas d'investiguer sur la base de listes publiées. Ce que nous avons fait, c'est le calcul du prélèvement des demandes de régularisation introduites auprès du point de contact régularisation.

Par ailleurs, comme suite aux questions posées par cette commission, nous avons regardé dans nos dossiers ceux en lien avec le Panama.

Le **président**: Si on considère la ligne du temps, le dossier vous est présenté; vous identifiez la structure panaméenne qui le caractérise; par la suite, arrivent les informations relatives aux Panama Papers.

Il est important, pour nous, de savoir si, entre le moment où un dossier vous a été présenté et le moment où il a été clôturé, les révélations relatives aux Panama Papers vous ont conduite, le cas échéant, à vous interroger quant à la suite à donner à un dossier ouvert s'étant avéré être lié aux Panama Papers. Cette question s'est-elle posée à vous, à un certain moment?

Steven Vanden Berghe: Ik ga er al vanuit dat de meeste van onze dossiers waren…

Eric Van Rompuy (CD&V): Waarover u het nu hebt gehad, zijn de dossiers die in het kader van de fiscale regularisatie werden aangebracht.

Steven Vanden Berghe: Tot eind 2013.

Eric Van Rompuy (CD&V): U hebt dan opgezocht van waar die mogelijk afkomstig zijn, in welke landen die structuren gevestigd zijn, enzovoort, en zo komt u tot die statistiek.

Van de Panama Papers, die zes maanden of een jaar geleden zijn gelekt, van die drie miljoen megabytes aan gegevens waarover wij in alle kranten konden lezen horen we dat er al 150 dossiers op de een of andere manier door de BBI werden onderzocht; u zegt dat u alleen hebt onderzocht wat in het kader van fiscale regularisatie is binnengekomen. Dus wat de Panama Papers betreft, daar hebt u als dusdanig…

Steven Vanden Berghe: Wij hebben daar ook totaal geen zicht op. U zegt dat de BBI 150 dossiers heeft onderzocht. Ik heb totaal geen weet van hoeveel dossiers het er precies zijn. Ik sluit dus niet uit dat de BBI, op het moment dat zij met het onderzoek bezig is, in die 150 dossiers theoretisch een vraag om inlichtingen kan sturen en dat die allemaal kunnen antwoorden dat ze al hebben geregulariseerd. Theoretisch kan dat, maar wij hebben er geen idee van of dat het geval is.

Wat wel belangrijk is, is dat de BBI met haar onderzoek is begonnen voor de goedkeuring van de nieuwe regularisatiewet. Het gevolg daarvan was dat wie al in de nieuwe Panama Papers zat, niet meer kon instappen in de nieuwe regularisatie.

U zou de BBI moeten vragen of er in de dossiers waarin zij nu een onderzoek voert in het kader van de Panama Papers er dossiers bijzitten die geregulariseerd zijn.

Wij hebben alleszins niet de lijsten in de kranten of die publiek bekend zijn, door onze databases gejaagd. Wij kunnen daarmee uiteindelijk weinig doen, behalve dat we het dan zouden weten.

Georges Gilkinet (Ecolo-Groen): La question qui me semble fondamentale est celle de la collaboration entre vos services et les services en charge de la lutte contre la fraude. Au-delà des informations que vous nous communiquez à nous, commission parlementaire, informez-vous a posteriori, éventuellement de façon anonymisée, puisque la loi vous empêche de communiquer sur les noms de personnes qui ont régularisé, des types de structures, de pays qui sont concernés, des banques qui sont concernées, de façon à ce que eux soient, par la suite, plus attentifs dans leur travail de lutte contre la fraude? Produisez-vous une information statistique utile au travail de bonne perception de l'impôt, qui est celui de vos collègues? Vous avez une mission particulière, régularisation a posteriori – on a son avis, on est pour ou on est contre – mais y a-t-il des échanges de données?

Steven Vanden Berghe: De enige uitwisseling die wij mogen doen in het kader van de regularisatiewet, is de uitwisseling naar CFI. Van iedereen die geregulariseerd heeft, sturen wij het attest door naar CTIF of CFI, met de bondige verklaring. Voor de rest hebben wij een immens

strikt beroepsgeheim in het kader van de regularisatiewet, waaraan wij ons moeten houden.

Welke soort structuren wij regulariseren, dat is allemaal vrij basic: gewoon zwart geld. Dat is het soort inkomen dat daar meestal zit, dat zijn meestal niet de heel complexe fiscale structuren. Eigenlijk is dat historisch zwart geld, dat daar meestal zit. Maar wij communiceren daarover niets, omdat wij dat niet mogen op basis van de wettelijke bepalingen. Wij kunnen naar jullie die banken ook niet communiceren; het enige wat wij wel hebben kunnen doen, zoals u ziet in de presentatie, is zeggen uit welke landen die banken zijn.

Le **président**: Monsieur Vanden Berghe, encore une question toujours sur le même sujet. Je vais poser ma question différemment. Qu'est-ce qui permet, dans le fonctionnement des services, d'éviter une situation où vous êtes en train de traiter un dossier de régularisation, alors que parallèlement l'ISI est en train de faire une enquête sur le même dossier? Qu'est-ce qui permet, dans le fonctionnement des services, d'éviter une situation comme celle-là qui, à la limite, pourrait pousser ceux qui vous ont présenté un dossier à essayer d'accélérer la régularisation avant que l'enquête de l'ISI n'aboutisse? Qu'est-ce qui, dans le cadre légal, permet peut-être d'éviter cela? Par ailleurs, qu'est-ce qui, dans les éventuels protocoles qui peuvent exister entre vous et l'ISI, peut éviter ce genre de problème, si tant est que ce genre de problème est évitable?

Vous comprenez ma question. Un dossier est introduit chez vous mais, parallèlement – sans même que vous ne sachiez peut-être qu'un dossier est en cours de régularisation – l'ISI mène une enquête. Comment fait-on alors?

Steven Vanden Berghe: De wet daarover is heel duidelijk. Zodra een onderzoek bezig is, heeft de regularisatie geen enkele waarde meer, ook al begint de BBI met een onderzoek en zou men nog snel snel regulariseren. De wet, zowel de EBA ter als de EBA quater, is duidelijk. Het regularisatieattest is dan zonder enige waarde.

Als de BBI met het onderzoek begint en een bericht van wijziging stuurt met een te betalen bedrag dan zal die belastingplichtige wel zelf boven water komen met zijn attest. Dat gebeurt wel. Op dit moment hebben wij geen enkele mogelijkheid om een communicatie te doen naar de BBI of een andere administratie binnen de FOD Financiën. Als er een wijziging in de wet komt, voor ons niet gelaten. Wij zullen die gewoon uitvoeren.

Een van de redenen van succes van de verschillende regularisatieaangiftes die uiteindelijk vele miljarden hebben opgebracht, is de discretie en het strenge beroepsgeheim. De dossiers zijn nooit naar buiten gekomen. De enige weg die er op dit moment is, is een belastingplichtige die zelf naar buiten komt om te zeggen dat hij al geregulariseerd is en niet meer moet worden onderzocht.

U stelde de vraag welke banken daarbij zijn betrokken. Uiteindelijk hebben wij aan onze juridische diensten de vraag gesteld of wij die informatie als ambtenaren mogen geven. Ik heb een gelijkaardige vraag ook naar de juridische dienst van de Kamer doorgestuurd: wij krijgen van de Panamacommissie de vraag welke banken bij die structuren zijn betrokken geweest. Mogen wij die geven?

Van onze juridische dienst was het antwoord duidelijk: neen, dat wij dat niet mochten geven. Wij hebben dat antwoord ook doorgestuurd aan de juridische dienst van de Kamer. Wij kunnen die ook niet geven op basis van het beroepsgeheim. Het enige wat wij wel hebben gedaan om u toch enige informatie te geven - dat was dan geen probleem – is de commissie laten weten waar die banken gelegen zijn die samenwerkten om die structuren op te zetten voor de Belgische klanten. Dan ziet u heel duidelijk in het schema dat maar twee landen betrokken zijn. Het gaat om Zwitserse banken en Luxemburgse banken. Dat zijn de grote “leveranciers” van de buitenlandse structuren.

Een vraag die niet werd gesteld, maar waar wij u toch ook een antwoord op willen geven. Waar zijn die structuren gelegen?

Dit is de wereldkaart, vooral van de Caraïben. U merkt heel duidelijk dat van de structuren die bij ons geregulariseerd zijn, zijn er 39 % afkomstig uit Panama. Liechtenstein staat op twee. BVI staat op drie en de Bahama’s staan op vier. Dat zijn ook de landen die regelmatig in het nieuws komen met allerhande *leaks*, en de rest is eigenlijk vooral met kleinere percentages. De grootste van de kleintjes zijn Saint-Vincent and the Grenadines, maar dit lijken mij allemaal landen te zijn vooral in de Caraïben.

Daarmee heeft u alleszins een indicatie, zonder dat we u de namen van de banken kunnen geven. Wij hebben minimum 946 dossiers met structuren geregulariseerd. Daarvan zijn er 39 % afkomstig uit Panama. Een ander groot deel uit Liechtenstein, de Bahama’s en BVI. Wij hoopten daarmee u de nodige informatie te geven. In de

zomermaanden hebben wij daar met vijf mensen dagdagelijks aan bezig geweest om dit allemaal op te zoeken.

De commissie heeft ook een meer concrete vraag gesteld, in casu welke Belgische banken waren betrokken bij de betalingen van de heffing? Uiteindelijk zaten alle banken daar tussen. Het is niet omdat iemand een structuur heeft in Luxemburg met een Zwitserse bank X. Die heffing werd betaald door alle Belgische banken. Die betalingen van de heffing hebben niets te maken met de structuur op zich. Wij zien soms betalingen van op de derdenrekening van de advocaat. Wij zijn voor die 1 200 dossiers moeten gaan kijken welk IBAN-nummer werd gebruikt en dit dan koppelen aan een bank. Die lijst werd u niet bezorgd want dat zou een overzicht zijn van alle Belgische banken. Dit wil eigenlijk absoluut niet zeggen dat die bank betrokken was bij het opzetten van die structuur, absoluut niet. Daarom hebben wij die cijfers niet opgenomen in onze lijst.

Wij staan open voor vragen met betrekking tot regularisaties.

Le **président**: Madame Tai, souhaitez-vous ajouter quelque chose? Y a-t-il une seconde partie dans la présentation? Non. Avant de passer la parole à M. Vanvelthoven, si je comprends bien, votre service juridique vous rend un avis conduisant à dire que vous ne pouvez pas donner le nom des banques qui sont impliquées dans les dossiers qui vous sont présentés, et qui ont eux–mêmes un lien avec un paradis fiscal, pour faire simple. Si j'ai bien compris … vous ne pouvez pas donner le nom des banques.

Véronique Tai: Mais c'est le secret professionnel au sens large.

Le **président**: C'est bien ce que j'ai compris. Par contre, êtes-vous habilitée à nous dire si, oui ou non, on retrouve dans ces dossiers des banques belges en général? Par exemple, dans les dossiers panaméens, retrouve-t-on des banques belges? M. Van Hees voudrait poser une question qui précise ma question.

Marco Van Hees (PTB-GO!): Si je peux me permettre, monsieur le président.

Le **président**: Je vous y autorise. Ne soyez pas désobligeant!

Marco Van Hees (PTB-GO!): Madame, dans votre graphique, effectivement, il y a le Luxembourg et la Suisse qui ressortent, mais il n'y a pas du tout la Belgique. Ce qui voudrait dire qu'il n'y a pas du tout d'établissements belges qui sont …

Véronique Tai: Mais c'est assez logique, parce que les banques belges sont intermédiaires et vont forcément retenir le précompte mobilier pour des résidents belges. Dès lors, vous ne pourrez jamais obtenir, effectivement, dans la liste, des banques belges.

Quel était l'objectif finalement, de tous ces contribuables, c'était, évidemment, de détenir ces avoirs à l'étranger …

Le **président**: Si vous pouvez clarifier la réponse, madame Tai, parce que cela m'échappe.

Véronique Tai: … afin d'éviter la retenue du précompte mobilier, c'est clair. Si vous passez par un intermédiaire belge, donc une banque belge, nécessairement la banque belge va retenir un précompte. Effectivement, la plupart de ces contribuables belges, pour éviter la retenue à la source, donc le précompte mobilier, passaient par des banques étrangères, en l'occurrence surtout suisses et luxembourgeoises. Il est évident qu'ils ont une obligation de déclaration spontanée ensuite à l'impôt des personnes physiques mais qu'ils ne le faisaient pas, voilà.

Le **président**: Donc vous répondez non à la question que je vous ai posée, si je comprends bien. On ne retrouve jamais de banques belges dans les fameuses 946 structures?

Véronique Tai: Mais non, jamais.

Le **président**: Dont acte.

Véronique Tai: Vous n'avez pas la moindre fraude au précompte mobilier belge, si vous voyez ce que je veux dire. Ce n'est pas le point.

Le **président**: Quand je parle d'implication, je ne parle pas nécessairement de transit des flux financiers ou des revenus financiers. Je peux parler aussi d'un service rendu dans l'organisation du circuit. Quand je parle d'implication, il s'agit d'implication au sens très large. Je ne parle pas que du circuit qu'empruntent les flux financiers notamment la rétribution des avoirs ou des placements. Je parle d'une implication en général.

Georges Gilkinet (Ecolo-Groen): Par exemple, la filiale suisse d'une banque belge.

Le **président**: Oui, par exemple.

Peter Vanvelthoven (sp.a): Sta mij toe even te verduidelijken waarom wij die vragen over de banken en de tussenkomst ervan stellen. Dat is,

omdat wij de banken hier in de Panamacommissie hebben ontvangen. De conclusie lijkt te zijn dat alle banken van niks weten. Zij weten niet dat er buitenlandse structuren zijn. Zij hebben nooit hun medewerking aan dergelijke structuren verleend. Hun klanten doen dat wel, maar zij weten dat niet. Met andere woorden, de klanten vliegen, zonder dat hun eigen bank het weet, op eigen initiatief naar Zwitserland of Liechtenstein. Daar zorgen zij ervoor dat die structuren kunnen worden opgezet. Dat is het verhaal, dat wij hebben gekregen van de Belgische banken die wij hier hebben gehoord.

Daarom wordt de vraag gesteld over welke banken het gaat. Wij weten immers dat Dexia en BNP Paribas en andere in verschillende andere landen zusterbedrijven of zusterbanken, waarvan wij het vermoeden hebben dat daar op de ene of de andere manier toch een doorverwijzing gebeurt. Het wordt niet hier gedaan. De banken verwijzen naar hun collega's in het buitenland. Daar worden de structuren opgezet.

Daarom stel ik de vraag en dring ik erop aan om een zicht te krijgen op de banken waarover het gaat, ook daaraan gekoppeld de banken in het buitenland.

Ik begrijp dat u wijst op het beroepsgeheim. Ik zou het advies echter graag zien. Ik weet niet of dat naar hier is opgestuurd.

Steven Vanden Berghe: Mijnheer de voorzitter, het advies is in augustus 2016 naar de commissie doorgestuurd. Wij hebben nadien geen enkele reactie meer ontvangen. Het is door ons naar het secretariaat van de commissie doorgestuurd.

Le **président**: Je demande à ce que l'on vous donne une copie immédiatement.

Peter Vanvelthoven (sp.a): Ik had het nog niet gezien. Ik had wel begrepen dat u zich op het beroepsgeheim zou beroepen. Ik begrijp het niet goed. Ik begrijp wel dat het gevoelig ligt wanneer u de link zou maken tussen een bepaalde bank en een bepaald dossier. Maar als wij in algemeenheid vragen welke de banken zijn, die dergelijke dossiers in het buitenland hebben, vraag ik mij af of dat onder het beroepsgeheim valt. Goed, u hebt uw juridisch advies, wij zullen dat bekijken. Ik weet niet of het te maken heeft met het feit dat het hier een openbare vergadering is. Kan het in gesloten vergadering wel meegedeeld worden? Dat is voor mij een erg belangrijk punt. Mijnheer de voorzitter, dit noodzaakt ons desgevallend, al is het slechts voor een halve dag, om de opdracht van onze commissie uit te breiden naar een onderzoekscommissie. Ik laat dat nog even in het midden.

Ik heb nog een bijkomende vraag hierover. Ik heb begrepen dat als men een regularisatieaanvraag doet en het gaat over structuren, er attesten moeten zijn van buitenlandse of Belgische banken, bankattesten die moeten aangeven wie de natuurlijke persoon is, die uiteindelijk de werkelijke genieter is van de inkomsten. Zijn dat allemaal attesten van buitenlandse banken of zijn het eventueel ook attesten van Belgische banken?

Steven Vanden Berghe: Dat zijn allemaal attesten van buitenlandse banken. Het gaat hier over mensen met gelden, meestal effectenportefeuilles, hetzij bij een Luxemburgse bank hetzij bij een Zwitserse bank. Op een bepaald moment, in 2005, is de spaarrichtlijn in werking getreden. Vanaf dan bestond het risico dat hetzij die informatie bekend zou worden aan België hetzij ze de woonstaatheffing zouden moeten betalen. Plots stonden die rekeningen op naam van een Panamese of een BVI-vennootschap. Dezelfde effectenportefeuille stond plots op naam van een Panamese vennootschap of een BVI-vennootschap. Maar het gevoel van de betrokkene was dat hij nog steeds met zijn Luxemburgse of Zwitserse bankier overleg had.

Soms komen er bij ons mensen die beweren dat ze zelfs niet beseften dat ze in een Panamese structuur zaten. Of dat klopt of niet, dat weet ik niet. Zij gingen één keer per jaar naar Luxemburg of Zwitserland om wat intresten op te halen en met Nieuwjaar te verdelen onder de kinderen en kleinkinderen. Zij moesten daar dan wat papieren ondertekenen. Zij zeggen dat ze plots in een Panamese structuur zaten.

Ik ken dat wereldje niet, ik ben daar niet in thuis. Ik ga gewoon voort op wat sommigen ons verklaren. Om een antwoord te geven op de vraag of daar Belgische banken bij zitten, op basis van hetgeen wij hebben uitgezocht de voorbije maanden: nee. Het zijn allemaal buitenlandse banken. Wij hebben ook geen link; in onze dossiers staat alleszins niet dat iemand door zijn Belgische bankier werd geadviseerd om naar Luxemburg of naar Zwitserland te gaan. Dat staat daar echt niet in, hoor. Dat verklaart men alleszins niet in de dossiers waarmee men bij ons komt. Men zegt dat men spaargeld had en één keer per jaar Zwitserland ging, of dat men een groepsverzekering heeft getrokken en daarmee naar Luxemburg is gegaan, of nog dat men een successie heeft gekregen en daarmee naar Luxemburg is gegaan. Dat zijn de types dossiers, soms met immens grote bedragen, waar het uiteindelijk over gaat binnen de regularisaties.

Peter Vanvelthoven (sp.a): Zijn er geen links met Belgische banken of tussenpersonen, niet in het kader van de regularisaties op zich, maar in heel het voortraject?

Steven Vanden Berghe: De regularisaties, uiteindelijk houdt dat in dat een betrokkene aangifte doet van een bepaald inkomen en dat wij de heffing berekenen. Dat was eigenlijk de taak van het contactpunt regularisaties. Daar zijn meerdere parlementaire vragen over gesteld, ook in het verleden. Heeft het contactpunt regularisaties onderzoeksbevoegdheid? Nee, wij namen uiteindelijk akte van het feit dat iemand zoveel wilde regulariseren en wij stuurden dan de heffing op. Dat was onze taak.

Als betrokkene een deel niet had geregulariseerd, dan was dat uiteindelijk zijn verantwoordelijkheid. Kwam daar nadien nog een onderzoek, hetzij van de BBI of van het parket… Er verschenen verhalen in de pers van degenen die maar een deel of deeltje geregulariseerd hadden; zij kunnen nog altijd met problemen zitten. Wij hebben eigenlijk gewoon een verwerking gedaan, in de zin van: dit wensen wij spontaan te regulariseren, stuur ons de heffing. Zodra de heffing betaald is, hebben wij een regularisatieattest opgestuurd.

Rob Van de Velde (N-VA): Eerst en vooral dank ik u voor dit interessante werkstuk en voor de oefening die u deze zomer hebt gemaakt.

Er is één punt dat mij opviel, met name dat mevrouw Tai zei: “maar evident; die waren eigenlijk van plan om de roerende voorheffing niet te betalen”. Bijna als een evidentie zei u dat dit te reden was waarom men vertrok, mevrouw Tai. Dat maakt mij angstig, want in de periode waar u over sprak, bedroeg de roerende voorheffing 15 %. Ondertussen is bedraagt ze 30 %.

Bij mij kwamen de volgende vragen op. Dat u dat met zo’n stelligheid zei, betekent dit waarschijnlijk dat dit voor de dossiers die u onderzocht om tot een resultaat te komen, de meest voorkomende reden was die u werd opgegeven? Ik verwachtte dat het verbergen van het karakter van de operatie waar die gelden uit voorkwamen een mogelijke reden was. Ik vind deze reden waarom mensen vertrekken echter ook interessante om erop door te gaan. Want als dat effectief de reden was, terwijl de roerende voorheffing op dat moment 15 % bedroeg, moeten wij ons echt bezinnen over hoe dit in de komende periode zal evolueren, en wat dan misschien de nieuwe routes zullen worden. Ik meen dat wij vooruit moeten durven kijken.

Vandaar mijn vragen. Hebt u daar een betere kijk op dan ik? Maakt de reden waarom men die stap zet, deel uit van het dossier? Kunt u daarover communiceren?

Véronique Tai: Maintenant que le précompte va être augmenté, la tentation est encore plus grande d'éviter ce précompte plus élevé. Peut-être qu'on peut embrayer aussi sur les rulings, parce que, depuis lors, il y a eu des initiatives législatives, que je vais peut-être synthétiser, pour éviter que les contribuables soient tentés à nouveau de disparaître du champ d'investigation du SPF Finances.

Toute une série de lois ont été prises en termes de reporting, à savoir de déclaration de comptes à l'étranger. Une des plus grosses initiatives, c'est la taxe Caïman ou autrement dit, comment éviter dans le futur qu'on ne paie pas l'impôt dû en plaçant son argent à l'étranger, notamment par des structures. C'est cette nouvelle loi qui non seulement oblige à déclarer tout argent détenu via des structures, des constructions juridiques, mais également l'obligation d'être soumis à l'impôt lorsqu'on détient via des constructions juridiques. Maintenant une pression est exercée effectivement pour ne plus détenir via des structures.

"Structure", c'est un beau mot, mais en fait, c'est très simple. On crée une personne morale et on ne joue pas le jeu de la personne morale. Donc cette personne morale n'a pas d'organe décisionnel et est juste un écran pour permettre de dire: "Je ne détiens plus ces fonds, c'est une société qui détient à ma place, et donc je n'ai plus rien à voir. Tant que cette société ne distribue pas de revenus, je n'ai plus rien à voir avec cela."

Pour la taxe Caïman, pas mal de questions ont été posées au Service des décisions anticipées, parce qu'effectivement, les contribuables s'inquiètent de voir comment cette loi va s'appliquer. C'est un élément. Est-ce que cela va permettre d'échapper à toute fraude?

Le deuxième élément, c'est l'échange d'informations, qui est loin d'être généralisé. Je crains que ce qu'on vous a montré là soit un peu obsolète, en tout cas en ce qui concerne les banques luxembourgeoises et suisses, puisqu'elles vont toutes être obligées de faire l'échange d'informations, et qu'il faudra aller ailleurs, c'est-à-dire auprès d'un pays qui ne pratique pas l'échange d'informations.

Rob Van de Velde (N-VA): Dat is de oefening die men zal moeten maken. In plaats van achterom te kijken naar wat we allemaal hebben ontdekt over

het verleden, moeten we vooral naar voren kijken om te zien welke gebieden vandaag te weinig informatie uitwisselen, welke de risicogebieden zijn waar nog naartoe kan worden gegaan en welke constructies daar worden toegepast. Daarop moet men de wetgeving aanpassen.

Katja Gabriëls (Open Vld): Geachte sprekers, ook namens onze fractie bedankt voor de inspanningen die u afgelopen zomer geleverd hebt. Een steekproef over vier jaar is niet niets. Zodoende kunt u aan onze commissie bepaalde informatie verschaffen en tabellen bezorgen, ondanks uw beroepsgeheim. Het beroepsgeheim hangt uiteraard automatisch vast aan het principe van regularisatie. Ongeacht of men voor of tegen is, zonder een ernstig beroepsgeheim is er geen sprake van fiscale regularisatie en dan zouden de opbrengsten er ook niet geweest zijn die u in de uiteenzetting genoemd hebt.

Ik heb in dat verband drie korte vragen.

Ik dacht dat er in 2015 op initiatief van minister Van Overtveldt spontaan werk werd gemaakt van het uitwisselen van de grensoverschrijdende rulings, de rulings met andere lidstaten. Dat was ook een actieplan van de OESO. De Europese Unie zet daar ook sterk op in. Graag had ik geweten hoeveel rulings u al uitwisselde in dat kader en of u ook teruggaat in de tijd, of u ook dossiers uit het verleden uit de kast halen.

Ten tweede, u hebt zelf cijfers vernoemd en het valt op dat EBA 3 veel meer opbrengt in verhouding met EBA 2. U hebt de grootste dossiers, van meer dan 500 000 euro als ik het goed begrepen heb, uit de kast gehaald. Waarschijnlijk zijn die dossiers zeer uiteenlopend, maar kunt u zeggen om welke gemiddelde bedragen het gaat als een dergelijk dossier bij uw dienst terechtkomt?

Ook hebt u enkele keren EBA quater aangehaald. U hebt een degelijke uiteenzetting gegeven over de drie EBA's en de verschillen ertussen. Kunt u misschien kort nog de verschilpunten met de EBA quater uitleggen? Gaat het enkel over hogere boetes of de uitbreiding van het aantal categorieën, of gaat het nog verder?

Eric Van Rompuy (CD&V): Ik vind uw cijfers zeer interessant. Ik wist niet dat er in het jaar 2013 zo'n gigantisch bedrag, bijna 3 miljard, is geregulariseerd. In het jaar 2013, in de vorige regeerperiode nog, is er dus een gigantische operatie gebeurd.

Als ik het goed begrijp, zegt u dat u alleen verantwoordelijk bent voor de heffingen. De commissie werkt in het kader van de Panama Papers. U zegt dat u de origine van de gelden die geregulariseerd worden alleen kunt vatten door bepaalde structuren te detecteren, maar dat u uiteindelijk alleen verantwoordelijk bent voor de heffing. Alles wat het strafrechtelijke of de fiscale fraude aangaat, is voor het parket of de BBI.

Wat uw bevoegdheden als publieke instelling betreft, is mijn vraag de volgende. Wat hebben het Contactpunt regularisaties en de Dienst Voorafgaande Beslissingen in fiscale zaken meer nodig in de wetgeving? U zit in een bevoorrechte situatie om in die zaken meer te doen dan wat wij kunnen doen. Wij hebben hier al verschillende mensen gehoord en wij botsen voortdurend op het onvermogen om aan de origine grip te krijgen op een aantal zaken. Wij willen dieper gaan. Wij zijn een bijzondere commissie. Het is de bedoeling de wetgeving te verbeteren om meer greep op de zaak te krijgen. Aan welke instrumenten ontbreekt het u?

Is er voldoende samenwerking met de andere diensten zoals de CFI en de BBI? Is er meer integratie nodig? Is het goed dat men met verschillende diensten werkt, een beetje los van elkaar? Ook die vraag houdt onze commissie bezig. Ik vind dat de BBI zeer goed werkt. U doet uw werk ook perfect. De CFI doet het ook heel goed.

Er is echter een gigantische stroom van constructies in Panama, Liechtenstein en, onlangs nog, de Bahama's.

Kunt u vanuit de praktijk en de dagelijkse werking suggereren welke soorten wettelijke instrumenten u erbij kunt of wilt krijgen om uiteindelijk te doen wat de doelstelling van de commissie is.

Het is een algemene vraag, maar probeer ze precies te beantwoorden.

Georges Gilkinet (Ecolo-Groen): Si je peux l'appuyer, parce que je pense que c'est la question centrale…

Le **président**: Monsieur Gilkinet, vous avez la parole.

Georges Gilkinet (Ecolo-Groen): Pour ce qui concerne le passé, vous fonctionnez dans des cadres légaux qui ont évolué. Pouvez-vous nous donner des informations encore plus précises que celles que vous avez recherchées pendant l'été? Je suppose que vous parlez des effets de la dernière régularisation, mais pouvez-vous faire le même travail pour les dossiers antérieurs ou bien

les archives ont-elles été détruites? Je ne pense pas, mais… En ce qui concerne les banques, vous ne voulez pas répondre. Vous avez un avis juridique. Pouvez-vous nous décrire les types de structures, de façon peut-être plus précise? L'ancienneté des structures? Leur mise en place correspond-elle à 2005 et à la mise en place de la directive Épargne? Ou sont-elles antérieures?

Je pense qu'il y a une vraie question, importante pour nous dans le cadre de notre travail de commission parlementaire, mais, je trouve, qui devrait aussi pouvoir être partagée avec vos collègues qui essaient de faire de la prévention et de la répression en matière de fraude fiscale. Plus les contribuables savent que l'administration fiscale est bien équipée pour repérer des problèmes de fraudes, qu'elle est capable de sanctionner des fraudes, plus naturellement le contribuable a un comportement civique. Plus il y a des trous dans la législation fiscale, plus il y a des possibilités, après, de régulariser à bon compte et plus la tentation est forte de néanmoins essayer de frauder.

Donc, pour le passé, est-ce que vous pouvez nous donner, oui ou non, davantage d'informations, y compris pour les dossiers avant 2012? Et, pour le futur, est-il imaginable qu'un service comme le vôtre, qui fait de temps en temps de la régularisation fiscale – nous, on n'aime pas, mais bon, vous faites ce que la loi vous demande de faire – puisse néanmoins avoir une vocation statistique, d'identification de types de structure nouvelle et puis… De façon anonyme, évidemment, puisqu'il y a un contrat avec la personne qui régularise. Mais informe l'ISI: "Attention, on voit un nouveau pays actif dans la fraude fiscale, on voit un nouveau type de structure. Soyez attentifs dans le cadre de votre travail!" Ces réflexions sortent-elles du cadre dans lequel vous devez travailler? Rendent-elles votre travail impossible? Moi j'ai la conviction que non. Est-ce qu'il faut rajouter un bout de loi pour le faire?

J'ai consulté, pour préparer cette audition, le rapport de la Cour des comptes de 2007. Déjà la Cour des comptes – c'était par rapport à la première DLU – pointait le manque d'échange d'informations entre vos services et les autres services, notamment le fait qu'une personne qui réalisait une DLU, mais qui maintenait ses avoirs à l'étranger – ce qui était possible pour autant que… - n'était pas exonérée de devoir payer un précompte – donc la Cour des comptes disait que, suivant l'exposé des motifs de la loi du 31 décembre 2003, ce fichier devait être mis à la disposition des services de taxation.

À l'époque, on disait "les données de ce fichier automatisé n'ont pas été transmises aux services de taxation". De même, mais je crois que ça s'est amélioré depuis lors, la Cour des comptes pointait le manque d'échanges avec la CETIF. Cela a été amélioré, allez-vous au maximum de ce que vous pouvez faire en termes de transmission d'informations ou faut-il adapter le cadre légal? Telles sont les questions centrales qui se posent!

Le **président**: Je reviens sur les relations avec l'ISI. De fait, si une enquête a été initiée par l'ISI, quand bien même vous n'auriez pas été informé et qu'un avis a été rendu dans un dossier, du fait de l'enquête, l'avis perd de son fondement ou il ne lie plus. Mais avant même une enquête, autrement dit un acte formel de type notification d'indices de fraude, demande de renseignements, avant même cela, il peut y avoir une révélation publique d'un courant de fraude fiscale, comme on le voit avec les différents *Leaks*. Lorsque vous avez connaissance d'un courant de fraude comme celui-là, vous mettez-vous dans une situation où vous interrogez sur le risque potentiel de la survenue à certain moment dans un dossier dont vous êtes saisi du début d'une enquête? Donc, bref, faites-vous preuve à ce moment-là d'une certaine prudence, d'une certaine réserve voire même d'une suspension de la procédure en attendant d'obtenir davantage d'informations sur l'évolution du dossier, voir s'il ne va pas faire l'objet par un service de l'administration fiscale - j'ai dit l'ISI, ça peut être l'AFER, ça peut être un autre service - et qui pourrait déboucher sur le début d'une enquête? Ou vous dites-vous: "Non, moi, tant qu'on ne m'indique pas qu'il existe une enquête, je continue le dossier comme si de rien n'était"? Autrement dit, agissez-vous malgré le cadre légal actuel, qui ne vous oblige, en effet, pas à mener vos propres investigations? Faites-vous, néanmoins, preuve d'une certaine prudence ou d'une certaine prévoyance dès le moment où des courants de fraudes sont rendus publics?

Marco Van Hees (PTB-GO!): Monsieur, madame, je vous remercie pour votre travail que je trouve très intéressant. Vous avez montré les banques, les pays, etc. Je le trouve tellement intéressant que j'ai l'impression qu'il y aurait moyen d'aller au-delà. Cela pose la question du secret professionnel que vous invoquez et que je trouve un peu étrange. Si on applique strictement le secret professionnel, on peut dire que ce que vous nous fournissez, c'est déjà violer le secret professionnel!

Toute la question est de savoir jusqu'où il faut strictement respecter ce secret professionnel, c'est-à-dire ne l'appliquer qu'aux bénéficiaires de la régularisation et pas aux autres, aux banques

par exemple, qui n'ont rien à voir avec les bénéficiaires de la régularisation ou à d'autres acteurs. Peut-être que si le service juridique se retranche derrière ce secret professionnel, on pourrait envisager de modifier les choses législativement pour créer une certaine et plus grande transparence. Je lance un petit signal à la commission.

Je parlais d'un travail très intéressant. Il y a les communications avec l'ISI. On vient d'en parler, je ne vais pas y revenir. J'aimerais en savoir davantage, sans forcément citer de nom, par exemple sur les chemins suivis par un candidat à la régularisation. J'imagine quelqu'un qui a un certain patrimoine et qui va dans des institutions de banque privée. Elles sont toutes là, à l'avenue de Tervuren notamment. On lui conseille d'aller dans la filiale suisse. Là, on lui conseille de construire une structure au Panama. Je suppose que ce genre de choses doit ressortir de vos dossiers. Je vois un signe négatif de la tête. Il serait en tous cas intéressant de savoir ce qui ressort ou non de vos dossiers. Ce sont les questions que l'on se pose dans le cadre de cette commission.

Que pouvez-vous nous dire sur les chemins, les intermédiaires, le rôle des banques? Parce que je vous entends dire que les banques ne sont pas forcément impliquées dans la structure …

Véronique Tai : Les banques belges.

Marco Van Hees (PTB-GO!): Vous parliez des banques belges, pas des banques luxembourgeoises et suisses. Les banques belges nous ont évidemment dit ici qu'elles n'étaient pas impliquées mais, si on pouvait suivre le chemin, on pourrait en savoir plus, évidemment. Peut-être que cela ressort par des dossiers. Je veux bien vous croire.

Je voulais également savoir si des régularisations sont refusées. Combien? Pourquoi? Y a-t-il des refus pour cause d'enquête en cours? Si oui, combien? Pour ce qui est des fuites dans les médias, vous avez répondu que vous ne regardiez pas la chose. Sur les 946 dossiers qui font l'objet des statistiques ici – je ne pense pas que ce soit indiqué – pourriez-vous nous donner le montant moyen et peut-être aussi une ventilation? Combien de dossiers y a-t-il en dessous d'un million d'euros? Combien y a-t-il de dossiers au-dessus de dix millions d'euros? Disposez-vous de ce type de données? Cela nous donnerait des informations intéressantes. Dans les dossiers ressort-il la motivation des régularisations? Vous me direz que cela semble évident. Oui, il y a un but fiscal mais il peut y avoir d'autres buts que fiscaux. Je suppose que cela ne ressort pas si, par exemple, il s'agit d'un trafic de drogue. Il y a, à mon avis, peu de chances pour que le candidat à la régularisation s'explique. Des éléments ressortent-ils quand même? Y a-t-il des dossiers pour lesquels aucune banque n'intervient? Est-ce un cas de figure qui existe, uniquement des intermédiaires autres que bancaires?

Pour ce qui est des exemples de structures, vous nous dites que c'est en fait tout simple, que c'est simplement une société, éventuellement un homme de paille. C'est tout simple. Il n'y a donc pas d'explication particulière à donner à ce niveau-là.

D'où ma demande du chemin. Vous nous direz ce qui se trouve dans les dossiers et qui permet de personnaliser un peu, de dire comment cela passe, par exemple, M. X fait ceci et puis cela, etc.

Si vous ne pouvez pas donner les noms des banques, pouvez-vous nous dire si toutes les banques ou la plupart des grandes banques de la place sont luxembourgeoises ou suisses et sont impliquées ou s'il y a vraiment une concentration sur une l'autre ou banque qui totaliserait les trois quarts des dossiers? C'est quand même une indication importante qui préserve votre secret professionnel.

Comment l'argent remonte-t-il vers le bénéficiaire en Belgique? De quelle manière le bénéficiaire utilise-t-il les revenus de l'argent qui se trouve dans une structure? Est-ce simplement la banque suisse qui fait un virement vers la banque belge par exemple? Ou va-t-on en Suisse pour retirer l'argent en cash? Ou utilise-t-on des cartes bancaires éventuellement anonymes? Ou fait-on des crédits "lombard" via une banque belge, je suppose? Quels sont ces mécanismes?

Benoît Dispa (cdH): Monsieur le président, je voudrais m'associer aux questions qui ont été posées concernant les relations avec les autres services de l'administration fiscale.

M. Gilkinet a fait référence à un rapport de la Cour des comptes de 2007. Si je ne me trompe, un rapport plus récent datant de 2013 a été rendu. Il s'agit d'un rapport d'audit du Service des décisions anticipées contenant une série de recommandations ayant trait notamment aux relations avec les services centraux des administrations.

Pourriez-vous me dire où en est la mise en œuvre de ces recommandations?Des difficultés sont-

elles rencontrées dans le cadre de l'application du protocole d'accord entre le Service des décisions anticipées et les services centraux? Sur la base du rapport de la Cour des comptes, des leçons doivent-elles être tirées au regard de la situation actuelle?

Je voudrais également revenir sur la question des mécanismes de blanchiment liés à des activités criminelles. En commission des Finances, j'ai retrouvé une déclaration de Jean-Claude Delepierre selon laquelle la CTIF n'était pas en capacité d'opérer la distinction entre des opérations de blanchiment émanant d'une fraude fiscale grave et des opérations similaires d'une organisation criminelle s'adonnant à des activités d'une autre nature. Dans cette déclaration de décembre 2013, il disait qu'à son estime, le SPF Finances était également dans l'incapacité de faire cette distinction. Dans le cadre de l'application des règles sur la régularisation, le Service des décisions anticipées est-il en capacité de détecter les régularisations qui pourraient être utilisées par des criminels à des fins de blanchiment?

Eric Van Rompuy (CD&V): Ik heb nog twee vraagjes. Het is voor een stuk al behandeld maar de kaaimantaks is vorig jaar december goedgekeurd en vóór de zomer werd die nog wat aangescherpt. Dat ging over 70 à 80 miljard op buitenlandse rekeningen. Men ging daar een rendement berekenen van 3 % en daar zou dan een belasting van 25 % op betaald worden. Ik resumeer. Het ging over 500 miljoen euro. Ik heb mij eens bevraagd, niet schriftelijk maar via een aantal mensen die daar dichtbij staan, en de belasting zou op dit ogenblik geen 500 miljoen euro opbrengen maar nog geen 40 miljoen euro. Dus die kaaimantaks is een totale mislukking aan het worden. Mijn vraag luidt: wat is de relatie tussen die kaaimantaks en uw instelling? U hebt er daarstraks allusie op gemaakt. Hoe komt het eigenlijk dat men geen zicht krijgt op wat men een doorkijktaks noemt? Hoe komt het dat men daar blijkbaar toch niet kan doorkijken? Waar schort het eigenlijk aan? Welk soort van instelling of van dienst van de overheid kan daar meer greep op hebben?

Ik heb ook nog een tweede vraag. Peter Vanvelthoven heeft een vraag gesteld en ik heb vandaag het antwoord in de krant gelezen. Men verwacht dat de fiscale regularisaties dit jaar nog 250 miljoen euro zullen opbrengen. Nu blijken dat dossiers voor 8 miljoen euro of zo, bijna nihil. Heeft dat volgens u te maken met de wetgeving en het feit dat Gemeenschappen en Gewesten – het Waals Gewest en het Brussels Gewest – daar geen medewerking aan verlenen of heeft het andere oorzaken dat die nieuwe regularisatie een echte flop is? Is dat ook uw ervaring? Welk soort dossiers komt daar binnen? Heeft het ook te maken met wat u daarstraks gezegd hebt, met name dat als de BBI daar onderzoek naar doet, dat eigenlijk de regularisatie stuit? Dat is trouwens een van de eerste punten geweest die we met de regularisatie besproken hebben. Van zodra er een onderzoek is van de BBI, dan kan er niet meer geregulariseerd worden.

Heeft dat er ook mee te maken? Dat is een meer algemene vraag. Wij zien met die Panama Papers de onmacht om een aantal dingen te doen.

Ten tweede, de kaaimantaks, wat is daar de oorzaak van?

Le **président**: Dank U, mijnheer Van Rompuy. Nous avons un scoop aujourd'hui. La taxe Caïman ne rapporterait que 40 millions d'euros. Il y a eu la sortie dans la presse de M. Vanvelthoven ce matin, maintenant celle de M. Van Rompuy! Je pense qu'il y a de bons scoops. Je tiens à rappeler que c'est M. Van Rompuy…

Eric Van Rompuy (CD&V): Dat zijn feiten, dat zijn cijfers! Dat heeft niets te maken met oppositie. Dat zijn feiten!

Ik ben dat soort insinuaties ook beu, als men hier een cijfer noemt, dat het is omdat men in de oppositie zit of dat de oppositie ongelijk heeft. Neen, de feiten zijn dat de kaaimantaks niet een tiende opbrengt van wat voorspeld werd. Ik ben dat soort insinuaties een beetje beu.

Le **président**: Et puis, il faut quand même rendre justice à M. Van Rompuy. Il a été le premier dans cette commission des Finances à avoir vu qu'à l'horizon 2018, il manquerait huit à neuf milliards d'euros. Il était ici et il avait fait le calcul début 2015.

Benoît Piedboeuf (MR): Il vous a montré la voie, monsieur le président.

Le **président**: Voilà, mais il fallait le voir. Je ne l'ai vu que quelques mois plus tard. Il faut être humble.

Peter Vanvelthoven (sp.a): Ik wil het ook even over de kaaimantaks hebben. Mevrouw Tai heeft gezegd dat zij daarover veel vragen krijgen. Gaan die vragen ook over het gebruik van wat wij dubbelstructuren of tussenstructuren noemen? Ik weet niet of dat het antwoord is op de vraag van collega Van Rompuy, maar ik weet dat heel wat fiscaal juristen de mening zijn toegedaan dat er

geen aangifteplicht is wanneer er tussenstructuren worden gebruikt. Krijgt u ook vragen over het gebruik van tussenstructuren? Wat is daarover het standpunt van de rulingcommissie?

Ten tweede, ik heb nu het advies over het beroepsgeheim kunnen lezen. Ik denk dat wij daar ook eens het advies van onze juridische dienst naast moeten leggen, want als buitenlandse banken die in hun eigen land niets onwettigs doen en graag hebben dat er veel klanten naar hen toe komen, nu degenen zouden zijn die niet graag zouden hebben dat hier is geweten dat zij aan dergelijke constructies meewerken, dan is dat een rare redenering om een beroepsgeheim op te baseren, denk ik. Ik neem aan dat u daar niet op zult antwoorden. Dat is voor de juristen, maar wat ons betreft, mijnheer de voorzitter, noopt dat tot verdere discussie, omdat ik echt wil weten welke buitenlandse banken hier een bepaalde rol hebben gespeeld, zij het dat het in hun eigen land wellicht wel wettelijk was, maar ik wil toch graag namen van banken hebben. Nogmaals, dat zal de discussie voor onze commissie zijn, maar mijn vraag ging vooral over de kaaimantaks.

Le **président**: Chers collègues, je propose de clôturer là les questions des commissaires. Je donne la parole à nos experts. Et puis alors, on permet au service des décisions anticipées de répondre. Je me tourne vers nos experts.

Marc Bourgeois: Alors, quelques petites questions tout d'abord…

Rob Van de Velde (N-VA): Juste une question, juste un élément.

Le **président**: Avant les experts?

Rob Van de Velde (N-VA): Oui, c'est assez important.

Ik heb een en ander ook opgevraagd. Ik vond die krasse uitspraken nogal straf. U kunt zeggen dat u de discussie beu bent, maar de stelligheid waarmee een aantal dingen worden geponeerd, ben ik ook beu.

Er is een nota van de FOD waarin de administratie aangeeft dat ze op dit moment geen enkele indicatie heeft om aan te nemen dat de opbrengst niet zal worden gehaald. Die bestaat. Ik wil die discussie met heel veel plezier aangaan, maar op dit moment is er geen enkele indicatie dat die opbrengst niet zal worden gehaald. Dus nog enige reserve wat dat betreft…

Le **président**: Monsieur Van de Velde, de quelle note parlez-vous? J'essaie de comprendre. Une note publique? Sur la taxe Caïman? Du SPF Finances?

Rob Van de Velde (N-VA): Mijnheer de voorzitter, de discussie gaat over de kaaimantaks.

Le **président**: Avez-vous une note du SPF Finances?

Rob Van de Velde (N-VA): Ik heb de nota opgevraagd en wij zullen die discussie voeren. De stelligheid waarmee hier wordt gezegd dat dit slechts 40 of 50 miljoen zal opleveren, dat vind ik nogal straf; dat is cru.

Wij zullen een en ander met alle plezier uitzoeken. Laten wij bij wijze van spreken en rechtbankgewijs stellen dat de vraag goed is, maar de insinuatie misschien niet juist is.

Le **président**: Cher collègue Van de Velde, nous sommes intéressés par la note. Si vous souhaitez nous donner une copie, nous sommes demandeurs.

Rob Van de Velde (N-VA): (…)

Le **président**: Alors, nous poserons des questions.

Je me tourne vers nos experts en leur demandant de bien vouloir nous excuser.

Marc Bourgeois : Aucun souci.

En ce qui concerne le contrôle de la valeur de l'attestation de régularisation, j'aurais voulu savoir quelle était la nature concrète de ce contrôle. Tout à l'heure, on a parlé de la valeur d'une attestation de régularisation. Y a-t-il déjà eu de la jurisprudence mettant en cause la valeur d'une attestation de régularisation? Existe-t-il, en fin de compte, un contrôle qui peut être réalisé à un moment donné sur la valeur de cette attestation de régularisation? Effectivement, vous n'avez pas de pouvoir d'investigation. On peut poser la question: souhaiteriez-vous, d'un point de vue législatif, pouvoir effectuer un contrôle à cet égard ou est-il préférable de laisser ce contrôle par ailleurs? Dès lors, comment ce contrôle est-il déclenché, techniquement parlant, par rapport aux attestations de régularisation qui ont été rendues?

Il existe dans la loi sur la régularisation, y compris celle de 2016, une exception à l'article 29 du Code d'instruction criminelle, ce qui n'empêche pas l'obligation de dénonciation à la CTIF de se maintenir. Cette exception à l'article 29 a-t-elle

une pertinence? Est-ce quelque chose qui peut être considéré comme une carence par rapport aux préoccupations qui ont été exprimées aujourd'hui ou n'est-ce pas le rôle du point de contact d'effectuer des dénonciations sur la base de l'article 29 du Code d'instruction criminelle?

La dernière question a trait à une intervention d'un fonctionnaire de l'ISI lors d'une audition qui a eu lieu il y a quelques semaines. Mme Van Duerm était intervenue pour souligner un biais lorsqu'un compte en banque détenu à l'étranger est découvert. Si on découvre l'existence d'un compte en banque détenu par une société à l'étranger, l'administration fiscale, après enquête, va pouvoir effectuer une imposition en prenant pour technique la sous-évaluation de l'actif à l'impôt des sociétés.

S'il y a régularisation fiscale dans le chef d'une personne physique, un impôt doit être versé sur les capitaux régularisés sous réserve de preuve contraire.

Par contre, quand vis-à-vis d'une personne physique on découvre un compte à l'étranger, qu'une investigation est menée par l'Inspection spéciale des impôts donc, en dehors d'une procédure de régularisation, alors aucune taxation du capital en tant que telle ne peut valablement survenir.

Sauf pour l'administration à démontrer que ce capital se compose de revenus non prescrits ou sauf à laisser évidemment la justice poursuivre pénalement.

Effectivement, je vais reprendre ce que disait Mme Van Duerm en néerlandais.

Daar is er een probleem en daarvoor wil ik een wetsaanpassing voorstellen. Dat is mijn fantasie, zou ik zeggen.

Ik spreek niet voor de BBI. Mijn idee is gewoon het niet aangegeven vermogen op de buitenlandse rekening belastbaar te maken aan dezelfde tarieven en condities uit de regularisatiewetgeving binnen de fiscale administraties, zodat er geen voordeel ontstaat door bij de fiscale administratie een onderzoek te hebben.

Dat zou nogal kras zijn, tenzij Justitie het dossier naar zich toetrekt. Dan zal zij eventueel in het kader van de witwaswetgeving bestraffen, dan is er geen dubbele bestraffing en moeten wij niks meer doen. Dat zou een mogelijkheid zijn. Anders vrees ik dat wij met handen en voeten gebonden zijn wat de particulieren betreft.

Et j'aurais voulu savoir ce que vous pensiez de cette proposition. C'est plutôt alors un avis d'intérêt général que je demande évidemment, par rapport à cela, mais de cohérence générale au sein du système, par rapport à la législation sur la régularisation fiscale. Je vous remercie.

Mark Delanote : Mijnheer Vanden Berghe, ik heb ook nog een paar vragen genoteerd. In verband met de EBA ter, u hebt ingeschat hoeveel structuren daar geregulariseerd werden. Is onder die EBA ter van die structuren ook telkenmale het kapitaal geregulariseerd? Hebt u daarvan een inschatting, verhoudingsgewijs? Hoeveel van die structuren hebben hun kapitaal geregulariseerd onder de EBA ter?

Hebt u kennis van een correlatie tussen een actief beleid van buitenlandse banken die hun cliënten aanmoedigen om zich in regel te stellen, en de toestroom van het aantal dossiers binnen de dienst?

Als u een structuur hebt, in eender welke constellatie - u hebt hier een aantal voorbeelden gegeven -, wordt die structuur dan altijd gekwalificeerd als een vorm van ernstige en/of georganiseerde fiscale fraude?

Ten slotte, u hebt een beetje toegelicht hoe de buitenlandse vehikels werken. In essentie hebt u gezegd dat het eigenlijk maar een scherm is dat men opgetrokken heeft om de toenmalige spaarrichtlijn te omzeilen. Dat is een beetje the banality of evil op dat moment, men koopt een product om dan toch maar niet de woonstaatheffing te moeten ophoesten. U zei dat men werkt met transparantieattesten. Uiteindelijk komt dat gewoon neer op een vrij klassieke regularisatie van een roerend inkomen, met eventueel - dat was het voorwerp van mijn eerste vraag - een regularisatie van het kapitaal.

Zijn er ook structuren geweest, Panamavennoot-schappen of andere vennootschappen, die zich als entiteit hebben geregulariseerd, die met andere woorden aangevoerd hebben dat de vennootschap an sich, als vehikel, als entiteit, als persoon, zich bezondigd heeft aan domiciliefraude?

Zij hebben met andere woorden gezegd een regularisatie te wensen in ven B. Zijn dergelijke dossiers u bekend?

Steven Vanden Berghe: Wij hebben heel veel vragen gekregen. Ik zal proberen een antwoord te geven op de meeste vragen. Vergeet ik iemand, signaleer het mij alleszins nadien.

De eerste vraag van mevrouw Gabriëls in verband met de uitwisseling van rulings, de minister van Financiën heeft vorig jaar het initiatief genomen om te anticiperen op richtlijnen die er komen vanuit de OESO en Europa door te beginnen met een spontane uitwisseling van rulings. Wij zijn een van de eerste landen geweest die daarmee zijn begonnen. In alle transparantie zijn wij die beginnen uit te wisselen. Die cijfers staan in het jaarverslag. Voor 2015 hebben wij 16 dergelijke rulings uitgewisseld, in 2016 ongeveer een 50-tal in het kader van de spontane uitwisseling van rulings.

Het grote werk moet de komende weken komen. In het kader van de OESO is er de verplichting tot het uitwisselen van rulings van gunstregimes, retroactief tot 2010. Wij zijn bezig met in de archieven te duiken om alle grensoverschrijdende rulings, met fiscale gunstregimes, uit te wisselen tegen het einde van dit jaar, retroactief tot 2010. Dat gaat, denk ik, over 5 à 600 rulings, die wij tegen het einde van het jaar moeten uitwisselen in het kader van de OESO.

De OESO neemt initiatieven en Europa neemt gelijkaardige initiatieven. Voor de OESO zijn het enkel een beperkt rulings in het kader van vaste inrichtingen, transfer pricing, tonnagetaks, wat men potentiële gunstregimes noemt.

In het kader van de Europese richtlijn zullen wij verplicht zijn om alle grensoverschrijdende rulings uit te wisselen.

Dat gaat ook retroactief zijn vanaf 2012. Dat bezorgt aan onze medewerkers die werken op dossiers in het kader van transfer pricing en internationale fiscaliteit, een immense werklast, maar dit is prioritair voor ons. Wij hechten heel veel belang aan de transparantie van de rulings.

Wij schrijven ons volledig in in wat de OESO zegt, in wat Europa zegt, in het kader van het uitwisselen van rulings. In volledige transparantie gaan wij die uitwisselen en zullen er de komende maanden honderden dergelijke rulings worden uitgewisseld, zowel in het kader van de OESO als in het kader van Europese richtlijnen.

Er was ook een vraag over het gemiddelde van de heffingen. Daarover staat ook een passage in het jaarverslag. In het kader van EBAbis komen wij aan heffingen van bijna 30 % gemiddelde heffing. In het kader van EBAter komen wij aan 36,5 % op het aangegeven inkomen.
Waarom gaat dat in crescendo? Dat is, één, omdat de roerende voorheffing de voorbije jaren in crescendo is gegaan; twee, omdat de boetepercentages die daarop van toepassing zijn, de voorbije jaren ook in crescendo zijn gegaan.

Wij hebben in onze presentatie op het verleden gefocust. Er is ook een heden. Er is een nieuwe regularisatieronde bezig, waarover vanmorgen ook cijfers in de krant stonden. Tot op vandaag hebben wij in het kader van de nieuwe regularisatieronde 28 dossiers ontvangen met een totaal aangegeven bedrag van ongeveer 26 miljoen euro.

Men ziet daar ook een evolutie in. In het kader van EBAbis was er een gemiddelde van 200 000 euro per dossier, in het kader van EBAter ongeveer 400 000 euro. Nu komen wij aan 900 000 euro. Dat is natuurlijk maar op 28 dossiers. Of we daar al conclusies uit mogen trekken, weet ik niet.

De wetgeving van de EBA quater die in juli is gestemd, is voor 90 % of 95 % eigenlijk een copy paste van de vorige wetgeving. Wat is daar wel belangrijk? Ik denk dat dit ook speelt in het kader van het succes of het gebrek eraan — sommigen hebben hier het woord “flop” gebruikt — van de EBA quater op dit moment. Ik denk dat er twee zaken van belang zijn. De tarieven zijn hoger. Het wordt duur. Wij hebben de voorbije weken, de heer Johny Pirron (coördinator binnen het Contactpunt regularisaties) en ikzelf, bijna dagelijks advocaten ontvangen in het kader van de EBA quater, om te informeren wat het hun cliënten gaat kosten. Wij hebben daar niet over te oordelen. Er zijn er die niet meer regulariseren omdat het te duur is. Dat is een persoonlijke keuze. Wij zijn ooit begonnen met roerende inkomsten te regulariseren aan 0 % verhoging. Wij zitten nu sowieso aan 20 %, zonder verrekening van de woonstaatheffing nog eens. Dit is duur blijkbaar voor sommigen.

Dan is er natuurlijk nog een belangrijk probleem voor het opstarten van de EBA quater, met name het ontbreken van samenwerkingsakkoorden met de Gewesten. Als er echt een succes moet komen van de regularisatie, merken wij alleszins bij ons dat men voor heel veel dossiers voor het indienen van aangiften, zit te wachten tot er een oplossing is voor de successierechten.. De oorzaak daarvan is eigenlijk een vernietiging door het Grondwettelijk Hof in september 2014 van de vorige regularisatiewet, waarbij het Grondwettelijk Hof heeft gezegd dat de EBA ter eigenlijk niet goed was, maar dat het goed was voor één keer en men alles zou laten wat er was. De wetgever moet daarmee nu rekening houden, met als gevolg dat de samenwerkingsakkoorden die vroeger niet moesten gesloten worden, nu wel moeten worden gesloten. Ik heb begrepen dat

men daar alleszins mee bezig is.

Vlaanderen heeft ook al de formele beslissing genomen om een regularisatie uit te werken.

Wat u in de EBA quater echter niet mag onderschatten, is het gevolg van artikel 11 in de nieuwe wet. Ik verduidelijk even. Vroeger namen wij, heel cru gezegd, akte van een aangifte en verwerkten ze. In de EBA bis kon men, zoals ik daarnet zei, enkel inkomsten realiseren. Er zijn daarbij 5,5 miljard euro inkomsten gerealiseerd, zonder enig kapitaal. In de EBA bis was er niet de mogelijkheid, om dat te regulariseren.

In het kader van EBA ter is voor de eerste keer wel die mogelijkheid tot regularisatie geboden. Een aantal mensen heeft daarvan ook effectief gebruikgemaakt. In de EBA ter hebben wij, inkomsten van 1,1 miljard en aan 1,4 miljard kapitaal. Ik geef gewoon sec de cijfers. In de EBA ter is 1,1 miljard inkomsten aangegeven en daar staat een kapitaal tegenover van 1,4 miljard.

Nu heeft men ingevolge van artikel 11 de mogelijkheid niet meer om enkel zijn inkomsten aan te geven en ook niet meer om ervoor te opteren om slechts een deel van het kapitaal aan te geven. In de wet staat nu dat men moet aantonen dat het kapitaal het normale regime heeft ondergaan. Dat is in heel veel dossiers een probleem. In de kranten van vanmorgen staat te lezen dat de advocaten erover klagen dat het contactpunt te streng is. Dat is, omdat de wet streng is. Men mag zich niet op ons, de uitvoerende instelling, fixeren. Het is immers uiteindelijk de wetgever die gewenst heeft dat men nu aan de hand van een schriftelijk bewijs moet aantonen dat het kapitaal het normale regime heeft ondergaan. Dat is in een aantal dossiers een probleem. Ik geef een voorbeeld.

Stel dat men 20 jaar geleden een groepsverzekering heeft gekregen, een belangrijke som, en dat men daarmee naar Luxemburg is gegaan. Waarom? Om de roerende voorheffing te vermijden. Maar die mensen hebben niets meer, zij hebben daar geen enkel document meer van. Met wat succes kunnen zij aantonen dat zij een groepsverzekering ontvangen hebben 20 jaar geleden, maar van de papieren van de Luxemburgse of Zwitserse bank hebben zij niets meer. Dat zijn eigenlijk dossiers die betrokkenen niet wensen te laten regulariseren. Zij komen dat niet laten regulariseren, want zij hebben daar al eens op betaald en willen daar geen twee keer op betalen.

Die wetgeving is wat ze is. Er staat uitdrukkelijk in de wet dat het moet worden aangetoond en niet aannemelijk gemaakt. In het kader van het witwasmisdrijf staat er dat u het “aannemelijk” moet maken om niet veroordeeld te worden in het kader van witwasmisdrijf. Hier staat “aantonen”. Ik denk dat dit echt de reden is waarom een aantal advocaten bij ons komt informeren wat wij daarmee gaan doen. Onze lijn is duidelijk. U, de wetgevende macht, hebt er uitdrukkelijk voor gekozen dat daar “aantonen” moet staan. Wij gaan dat dus ook op die manier toepassen.

Om te resumeren, wat zijn de redenen voor het tekort aan aanvragen? Hoge tarieven, ontbreken van samenwerkingsakkoorden en artikel 11, wat eigenlijk een immense verstrenging is ten opzichte van vroeger.

Er zijn ook wat vragen geweest in het kader van die structuren en al dan niet regulariseren van fiscaal verjaard kapitaal. Uiteindelijk hebben wij in onze selectie 946 dossiers geselecteerd. Daarvan zijn er 817 bij uit de EBA bis. Dat wil zeggen 817 dossiers waarin geen kapitaal is geregulariseerd omdat die mogelijkheid er op dat moment niet was. De wetgever bood die mogelijkheid niet. Van de 946 dossiers zijn er 817 EBA bis en 129 EBA ter.

En van die 129 in de EBA ter zijn er 57 die het fiscaal verjaard kapitaal hebben aangegeven en 72 die het fiscaal verjaard kapitaal niet hebben aangegeven. Wat het gemiddelde betreft, bij onze 817 EBA bis-dossiers bedroeg het gemiddelde aangegeven bedrag 538 000 euro per dossier. Een normaal EBA bis-dossier bedroeg 200 000 euro. In de 129 EBA ter-dossiers bedroeg het gemiddeld aangegeven roerend inkomen 1,2 miljoen euro. Dat is niet min. U moet maar eens proberen uit te rekenen wat daar tegenover staat aan kapitaal. Die 1,2 miljoen euro inkomsten beslaan meestal wel een periode van zeven jaar. Het bedrag moet dus wel door zeven gedeeld worden. In de 57 EBA ter-dossiers waarin een fiscaal verjaard kapitaal wel geregulariseerd werd, werd gemiddeld bijna 5 miljoen euro kapitaal geregulariseerd.

Ik ga over naar een reeks andere vragen. Ik denk echt dat het succes, of het gebrek daaraan, voor een groot stuk in de handen van de banken ligt. Zij zijn de stimulans om te regulariseren. Wij hebben alleszins de indruk dat de banken veel strenger zijn dan in het verleden. Zelfs bij dossiers — dit signaal krijgen wij soms — waarin men vroeger alleen de inkomsten heeft geregulariseerd en het kapitaal niet heeft overgebracht, wenst men dat kapitaal niet zonder bijkomende regularisatie. De bank zegt bijvoorbeeld: als u in EBA bis gestapt bent en uw kapitaal niet geregulariseerd hebt, dan kunt u in

het kader van EBA quater nog eens langskomen. Idem voor EBA ter. Hier kunnen wij de link maken naar de kaaimantaks. De manier waarop die structuren behandeld zijn, leek op een soort van kaaimantaks avant la lettre. Men keek erdoor. De kaaimantaks was er nog niet, maar men keek al door die structuren. Er was dus eigenlijk al een soort van kaaimantaks voor die er uiteindelijk was.

Dat was hoe wij die dossiers aanpakten. Wat was uiteindelijk de bedoeling van de kaaimantaks? De bedoeling van de kaaimantaks was om door de structuur te kijken die iemand had opgezet om zijn vermogen af te schermen, zodat de roerende inkomsten uiteindelijk worden belast.

Door de transparantieverklaring te ondertekenen zegt men eigenlijk dat die structuur om te “lachen” was. Ik kan daar een juridische uitleg aan geven zoals een fiduciaire benadering, artikel 344 paragraaf 2 enzovoort, maar daar komt het simpel op neer: dit was geen ernstige vennootschap, kijk daar gewoon door. Als u deze zomer het boek over de Panama Papers gelezen hebt, het kost 500 dollar per jaar om zo’n Panamese vennootschap te hebben. Wij zien hier dossiers met meer dan 1 miljoen euro roerend inkomen. Het is uiteindelijk peanuts als men dan 500 dollar per jaar moet betalen aan Mossack Fonseca en andere.

Hebben wij veel dossiers met betrekking tot de kaaimantaks? Ja. Voor ons is dat een nieuwe materie, waarover wij in het college alleszins heel veel discussiëren, ook deze morgen nog, waarbij wij kijken naar de wetsaanpassingen die er zijn geweest, naar de dubbele structuren, waar de heer Vanvelthoven ook over spreekt en waarover hij een parlementaire vraag heeft gesteld. Dit is nog niet zo specifiek op het college behandeld geweest, maar wij zullen alleszins het antwoord op de parlementaire vraag dat u hebt gekregen, moeten meenemen in het debat. Daar kunnen wij niet onderuit.

Eric Van Rompuy (CD&V): (…)

Steven Vanden Berghe: Neen, neen. Ruling. Het loopt wat door elkaar in de zin van regularisatie, kaaimantaks en dubbele structuren. Ik denk dat er al heel veel potentiële kaaimannen zijn geregulariseerd in het verleden. Wij hebben hier uiteindelijk al 900 dossiers die eigenlijk zonder ze te regulariseren, allemaal potentieel onder de kaaimantaks gevallen zouden zijn.

Die vallen er nu niet meer onder.

In het begin zijn er wat vragen geweest over ons beroepsgeheim. In alle duidelijkheid, als wij die namen van die banken moeten geven, zullen wij die geven. Maar u kunt van ons niet verwachten dat we ons beroepsgeheim schenden…. Artikel 337 WIB 92 zegt dat wij beroepsgeheim hebben, dat maakt een link met artikel 453 van het wetboek en dan komt artikel 458 van het Strafwetboek. Wij hebben geen zin om in de gevangenis te gaan zitten. U lacht ermee, maar daar staat wel in dat op schending van ons beroepsgeheim potentiële gevangenisstraffen staan. Misschien kan iemand ons de garantie geven dat dit geen schending van het beroepsgeheim is of misschien zijn er andere zaken mogelijk. Focus dit niet op ons persoonlijk, dat was een beetje mijn boodschap.

In het kader van overleg met andere diensten of binnen de administratie, wij zitten hier met onze twee petjes, dat van rulingdienst en dat van regularisatie. In het kader van ruling lopen de contacten met de centrale administratie heel goed. Er is daar ook een zesmaandelijks overleg, waar zowel mensen van AAFisc aanwezig zijn als van de AABBI. Dit loopt vlot. Wij hebben bijna nooit discussies over dossiers. Iedereen heeft daar een beetje zijn plaats gevonden. Wij bestaan ondertussen reeds meer dan tien jaar, wij zijn toch wel een volwassen dienst. De eerste jaren konden die vergaderingen wat heviger zijn. Op dit moment heeft iedereen zijn plaats wat gevonden. In het kader van regularisatiedossiers, op het vlak van overleg en structuren, dat zijn allemaal dossiers uit het verleden, soms uit het verre verleden. Er is geen systematisch overleg met de AABBI of met AAFisc of met het parket.

U zegt dat er een onderzoek is gestart, maar soms weten mensen niet dat een onderzoek is gestart. Dat kan een onderzoek bij het parket of bij de politiediensten zijn. Ook daar is bepaald dat van zodra het onderzoek bezig is, het regularisatieattest geen enkele waarde heeft. Bij mijn weten is er ook nog geen enkel regularisatieattest in vraag gesteld door de rechtbank. Wij krijgen soms dossiers waarbij men op het parket met een onderzoek bezig is en waarbij men mensen vraagt dossiers aan te geven bij de regularisatie.

Wij krijgen regelmatig vragen vanuit het parket of een bepaalde persoon heeft geregulariseerd. Wij krijgen daar bijna wekelijks of om de veertien dagen vragenover. Als men weet dat er geregulariseerd is, wordt het dossier soms opgevraagd. Dat gebeurt eigenlijk heel regelmatig.

Ik denk dat ik alles heb gezegd, tenzij een aantal mensen geen antwoord heeft gekregen.

Le **président**: Chers collègues, M. Vanden Berghe a-t-il répondu aux questions que vous lui avez adressées? Il a fait une réponse un peu plus générale, mais…. Mme Tai va le compléter.

Véronique Tai: De ce que j'ai noté… J'ai retenu qu'une question importante revenait souvent: c'était la collaboration entre les différents services. Mais bon. Je vais choisir un exemple récent, mais toujours est-il qu'il est instructif. Pour la taxe Caïman, effectivement, on a beaucoup de questions. On a un groupe de travail qui s'est créé entre les différents services: le service qui s'occupe de rédiger les textes, l'ISI; tout le monde est présent autour de la table et c'est clair que le SDA alimente avec des exemples concrets et des questions précises. On peut dire, quasi 90 %, voire 100 % de ce groupe de travail. Puisqu'on a les questions en amont. Et donc, on expose de manière anonyme, parce que c'est vrai que – bon, il n'y a pas toujours les noms, mais – on expose les questions, on explique un peu les structures qu'on nous présente, notamment les doubles structures. Donc, il y a vraiment un échange d'informations utiles sur le type de questions qui se posent, le type de structures qu'on voit, etc. Et à mon avis, avec ceci, on a une information beaucoup plus utile que l'information qu'on peut avoir sur la régularisation où, je le répète, c'est du passé. C'est terminé, ça, ces structures. On ne le verra plus. C'est trop tard. Donc, on doit se tourner vers l'avenir. Qu'est-ce que, finalement, on va mettre en place à l'avenir? Ce ne sera plus la même chose que ce que vous découvrez maintenant. Ça, c'est terminé.

Le **président**: Et à ce sujet, vous avez une idée de ce qui va se mettre en place à l'avenir?

Véronique Tai: On alimente le débat avec notre rapport annuel. Toute question posée au SDA, notamment, sur des futures structures – pas nécessairement personnes physiques, mais sociétés aussi – on le met dans le rapport annuel. Combien même c'est en *prefiling* donc je ne sais pas si vous avez tous assisté aux anciennes auditions. Mais notre service fonctionne un peu en deux temps. Il y a les demandes formelles introduites, mais en amont, il y a des demandes de *prefiling*. Pourquoi en deux temps? Ça, on nous l'a souvent reproché, je pense à tort. C'est que justement, il y a tout en amont un travail qui se fait avec le demandeur sur comment bien formuler la question, qu'est-ce qui est faisable, pas faisable, etc. Et ça aboutit finalement sur une demande. Alors, est-ce que c'est un problème? Non, parce que tout le travail qu'on effectue en amont, on le communique de toute façon, que ça soit… Voilà, dans le rapport annuel, vous avez systématiquement les *prefilings* qui ont reçu un sentiment négatif de la part du SDA.

C'est certainement, dans le rapport annuel qu'on vous envoie chaque année, la partie que vous devez analyser et qui est dirigée vers vous: "S'il vous plaît, là, regardez, on a une réponse négative. Il y a tout un chapitre sur les lacunes de la loi". C'est là qu'il faut commencer à piocher pour voir ce qu'il convient de faire à l'avenir.

Le **président**: Chers collègues, avez-vous d'autres questions ou estimez-vous qu'il a été répondu à vos interrogations?

Marco Van Hees (PTB-GO!): J'aurais plusieurs questions. Quels sont les autres intermédiaires que les banques? Comment l'argent remonte-t-il vers la Belgique?

Steven Vanden Berghe : Il n'est pas nécessaire qu'il remonte. L'argent peut aussi rester en Suisse ou au Luxembourg. On n'est pas au courant du fonctionnement. Eux, ils paient ce qu'il faut payer. Je pense qu'après, l'argent, pour la plupart, remonte effectivement en Belgique, mais ce n'est pas nécessaire.

On ne va pas demander aux gens maintenant que votre argent est devenu blanc, qu'allez-vous en faire? Allez-vous le donner aux enfants? Allez-vous acheter des maisons? On ne peut pas.

Marco Van Hees (PTB-GO!): Comment faisaient-ils pour toucher des revenus en Belgique avant d'avoir régularisé? C'est bien ce qui ressort des dossiers.

Véronique Tai: À mon avis, comme c'était des sociétés "de papier", dirons-nous, on a exigé la rédaction de la déclaration de bénéficiaire économique sans laquelle il n'était pas possible de régulariser. En effet, avec la simple attestation de titularité donnée par la banque, on avait un autre nom donc on ne pouvait pas faire le lien entre la déclaration et l'attestation de titularité. Il fallait donc trouver un *wording* qui soit acceptable pour la déclaration de bénéficiaire économique. Je peux vous dire que cela n'a pas été simple parce que chaque fois, la banque mettait son veto. Si vous disiez "je, soussigné monsieur X, déclare que j'ai utilisé une société fictive au Panama et que je souhaite régulariser", je peux vous dire qu'il n'y a pas une seule banque qui acceptait cette attestation.

Chaque mot est pesé dans cette attestation mais si vous lisez entre les lignes: "J'atteste que je peux à tout moment *ad nutum* à la première demande, je peux disposer des avoirs sur le compte de la société "fictive"". Cela dit tout.

Cela veut dire qu'effectivement ce n'était pas compliqué de retirer de l'argent de ce compte détenu par la société. Et j'imagine que pour autant que cette société avait des comptes, ce dont je doute, il suffisait d'utiliser le compte courant qu'on connaît partout. Comment je retire de l'argent de la société? Je fais un compte courant et c'est bon, j'imagine.

Le **président**: Merci. J'ai votre rapport sous les yeux. Je suis au chapitre V: Lacunes constatées par le SDA dans le droit positif belge. Vous pointez 7 cas dont 4 en TVA et 3 en contributions directes.

Véronique Tai: Et les cas négatifs. Tout le chapitre dans les cas négatifs. C'est un autre chapitre.

Le **président**: Dans les lacunes constatées dans le droit positif belge, ce sont 7 cas dont 4 cas en tant que TVA.

Véronique Tai: Si vous voulez les lacunes s'adressent plutôt au législateur. Effectivement, on n'arrive pas à trouver une solution dans le cadre légal actuel et les cas négatifs s'adressent tant au parlement qu'aux autres services administratifs. Vous aviez déjà souligné que cela pouvait arriver peut-être trop tard. C'est pour ça qu'il y a des groupes de travail qui se mettent en place dès qu'il y a une nouvelle loi qui sort car c'est justement à ce moment-là qu'on peut rédiger correctement les circulaires, que les services de contrôle peuvent avoir l'attention attirée sur certains mécanismes et donc c'est comme ça qu'on travaille en amont.

Le **président**: Je donne la parole à M. Gilkinet. Ensuite, je propose de clôturer pour que nous puissions passer à l'audition.

Georges Gilkinet (Ecolo-Groen): M. Vanden Berghe a cité des chiffres plus précis que ce qui était présenté dans le *power point*, notamment avec une subdivision des dossiers en fonction des DLU ter, bis. Vous disposez de notes plus précises que ce vous avez projeté.

Steven Vanden Berghe : J'envoie ces chiffres au secrétariat cet après-midi.

Georges Gilkinet (Ecolo-Groen): Je vous remercie. C'est la question que je voulais vous poser. Nous aurons un complément d'information utile, me semble-t-il.

Dans le cadre de la dernière DLU, il y avait une autre nouveauté, qui était le fameux schéma de fraude. J'aurais voulu entendre un commentaire de votre part sur l'utilité de cet ajout à la loi – si cela posait des difficultés aux personnes qui voulaient régulariser et si ces schémas de fraude ont été communiqués de façon "anonymisée" à vos collègues en charge de la lutte contre la fraude pour leur permettre d'identifier les mécanismes. Comme vous le disiez, madame Tai, on est toujours un peu en retard dans la lutte et il faut essayer d'imaginer les futurs schémas. Si nous savions le faire, ce sera évidemment facile.

Néanmoins, pouvoir comprendre la mécanique pour nos enquêteurs fiscaux – pas vous, mais vos collègues de la même administration fiscale qui poursuivent, je l'espère, les mêmes objectifs -, cela peut vraiment être utile. Donc, y a-t-il une transmission systématique, un travail d'analyse sur les cas-types et des avancées en matière de lutte contre la fraude grâce à ces schémas de fraude qui ont été communiqués par les personnes qui voulaient régulariser?

Steven Vanden Berghe: U hebt het altijd over constructies en fraudemechanismen. Dit is eigenlijk heel simpel.

C'est assez simple. C'est un boucher qui vient chez nous: "J'ai 1 000 euros par mois en noir et j'ai déposé ça sur un compte au Luxembourg". Ça, c'est le genre de mécanisme, c'est ce qui est repris dans le schéma de fraude où une commission est payée à l'étranger

Marc Bourgeois: (…)

Steven Vanden Berghe: C'est eux qui disent ça à nous. C'est pas des structures ou des mécanismes compliqués. Ce sont des mécanismes assez simples. Cela, ils le mentionnent dans leur schéma de fraude.

Ce n'est pas vraiment des trucs assez compliqués. Ce sont des choses assez simples. Quelqu'un qui travaille au noir et qui dépose l'argent au Luxembourg ou en Suisse. C'est tout ce qui se trouve dans le schéma de fraudeÀ un certain moment, ils ont dit: "OK, l'argent était dans une banque à Luxembourg ou en Suisse et on m'a proposé de mettre de l'argent dans une société panaméenne". C'est ce genre d'explication qu'on trouve dans le schéma de fraude.

Il n'y a pas de mécanisme compliqué qui est utile pour l'ISI ou pour le fisc. Ça on ne trouve pas dans le schéma de fraude.

Georges Gilkinet (Ecolo-Groen): Ce qui nous a été présenté dans le cadre des Panama Papers

par les journalistes est d'un degré de complexité plus élevé que ce que vous expliquez. On utilisait des *trustees*, des fondations… Est-ce que ça veut dire que ce type de dossier pour des montants, peut-être plus importants, n'utilise pas la possibilité de régularisation? Peut-être parce qu'ils estiment qu'ils sont suffisamment bien protégés par la qualité du mécanisme. C'est une hypothèse que je pose. Ressentez-vous la même chose que moi?

Steven Vanden Berghe: In heel veel dossiers is dat één structuur, maar wie zich wat meer wil afschermen, zet boven zijn Bahama nog een Panamese en daar nog wat trusts tussen.

Dat afschermen, is dat afhankelijk van grote portefeuilles? Wij zien soms heel grote portefeuilles met één structuur en kleine portefeuilles met een cascade van structuren. Hoe meer structuren, hoe duurder het is om dat te laten beheren.

Soms werkt men met twee of drie structuren boven elkaar, bijvoorbeeld een kaaiman, een trustee en een Liechtensteinse Stiftung. Uiteindelijk zit dat ook allemaal in de transparantie en wordt het scherm moeilijker, maar in de dossiers die men heeft gerealiseerd, heeft men daar allemaal door gekeken.

Véronique Tai: Oui, c'est ça. Je rejoins tout à fait Steven Vanden Berghe. Ce n'est pas très compliqué. C'est un peu comme un mille-feuilles; ça dépend un peu combien de feuilles on va mettre pour que l'écran soit totalement opaque. Au-delà de ça, ce n'est pas beaucoup plus compliqué. Je pense que la bonne question à se poser c'est de voir quels sont les États qui ne pratiquent pas l'échange d'informations concernant les comptes bancaires. Et une fois qu'on les a listées, quels sont les États qui acceptent encore de pouvoir créer une société sans substance économique. Une fois que vous aurez listé ces États, vous comprendrez tout de suite où va se trouver l'argent. Mais ce n'est pas plus compliqué que ça, en réalité. Je le crains.

Le **président**: Voilà. Je pense, chers collègues, qu'on peut clôturer. Vous interpelliez le législateur, madame Tai. Nous, ce que l'on va essayer de faire, me semble-t-il, dans cette commission, c'est de faire en sorte que pour un service comme le vôtre, quand il est saisi d'un dossier dans lequel apparaît, pour une raison ou l'autre, un territoire non coopératif, ça puisse fonctionner comme un signal vous amenant à rendre immédiatement un avis négatif. Il faut qu'on puisse, à un moment donné, si on veut lutter efficacement contre les paradis fiscaux, en arriver à considérer que, s'agissant d'un dossier pour lequel une décision anticipée est sollicitée, que la seule présence de cet élément constitue une fin de non-recevoir. Ou en tout cas que la demande soit acceptée mais débouche sur un avis négatif.

On se souviendra quand même du dossier d'une grande compagnie pétrolière, qui nous a quand même laissés très circonspects. C'était il y a quelques années. Et malgré les explications qu'on a bien voulu donner à un certain moment, on est quand même resté sur notre faim. Et ça concernait des montants considérables. Donc, moi, j'ai l'impression que le législateur que nous sommes va quand même devoir se pencher sur des cas qui font que d'office, l'avis rendu par votre service doit être négatif. Je ne vois pas comment on peut faire autrement. Et ce n'est pas manquer de confiance dans vos capacités à juger de ce qui est légal ou pas. Mais il me semble que face à des montages d'une grande complexité, qui transitent par ce genre de territoires non coopératifs, il faut peut-être une législation plus claire encore qu'elle ne l'est.

Voilà ma réflexion personnelle. Merci. Chers collègues, je vous propose de passer au deuxième point de notre ordre du jour.

Audition de
- M. Piet De Vos, chef de section Accords bilatéraux, Service d'encadrement Expertise et Support stratégiques, Service de la Réglementation, Direction Impôts sur les revenus internationaux, SPF Finances;
- Mme Martine Masy, conseiller au Service d'encadrement Expertise et Support stratégiques, Service de la Réglementation, Direction Impôts sur les revenus internationaux, SPF Finances.
Hoorzitting met
- de heer Piet De Vos, afdelingschef Bilaterale akkoorden, Stafdienst Beleidsexpertise en Ondersteuning, Dienst Reglementering, Directie Internationale Inkomstenbelastingen, FOD Financiën;
- mevrouw Martine Masy, adviseur bij de Stafdienst Beleidsexpertise en Ondersteuning, Dienst Reglementering, Directie Internationale Inkomstenbelastingen, FOD Financiën.

Le **président**: Chers collègues, je vous propose de reprendre nos travaux. Nous accueillons M. Piet De Vos, chef de section des services Accords bilatéraux du Service d'encadrement Expertise et Support stratégiques du SPF Finances, Direction Impôts sur les revenus internationaux et Mme Martine Masy mais qui est remplacée…

(…): (…)

Le **président**: Elle s'excuse, d'accord. Je vais donc immédiatement donner la parole à M. De Vos.

Comme vous pouvez l'imaginer, ce qu'on attend surtout de vous, c'est que vous puissiez nous expliquer, dans le service qui est le vôtre et qui est chargé à la fois de la mise en œuvre et de la conclusion des conventions préventives de double imposition, des accords bilatéraux, comment vous appréhendez la question des paradis fiscaux, des territoires non coopératifs, comment est-ce qu'on préserve le Trésor contre ce gendre de phénomènes à la lumière des Panama Papers. Je vous donne la parole pour une présentation générale d'une vingtaine de minutes à la suite de quoi je donnerai la parole à mes collègues. Je vous en prie.

Piet De Vos: Mijnheer de voorzitter, dames en heren, mijn collega Martine Masy laat zich verontschuldigen. Zij kan vandaag wegens ziekte niet aanwezig zijn. Ik zal dus alleen de honneurs waarnemen.

Alvorens in te gaan op de meer technische materie, wil ik eerst even schetsen welk werk ik doe, in welke dienst en waar die dienst zich situeert in de FOD Financiën. Ik ben medewerker van de dienst Internationale Inkomstenbelastingen. Dat is een onderdeel van de dienst Reglementering, van de stafdienst BEO. De stafdienst BEO, dienst Reglementering, is een stafdienst die ressorteert onder het toezicht van de voorzitter.

De opdracht van die stafdienst is de ondersteuning en de voorbereiding van het beleid voor de minister op het vlak van belastingen. Concreet zal de dienst Reglementering instaan voor het opmaken, voorbereiden en bestuderen van nieuwe wetgeving voor alle belastingen, uitgezonderd Douane en Accijnzen.

Ondertussen wordt een kopie van de slides rondgedeeld.

De dienst Reglementering is onderverdeeld in een aantal directies, elk per vakgebied van de belastingen, uitgezonderd Douane en Accijnzen. Het gaat over de diensten Inkomstenbelastingen-nationaal (Personenbelasting, Vennootschapsbelasting en belasting van niet-inwoners) Inkomstenbelastingen-Internationaal, BTW, Procedure-invordering en andere rechten en taksen.

Ons werk in de directie Internationale Inkomstenbelastingen kan ik opdelen in drie onderdelen.

Wij onderhandelen over fiscale verdragen. Het gaat over algemene dubbelbelastingverdragen, protocollen tot wijziging van dubbelbelastingverdragen, akkoorden die beperkt zijn tot de uitwisseling van inlichtingen, zowel bilateraal als multilateraal.

In tweede instantie vertegenwoordigen wij België op het vlak van belastingen in een aantal internationale organisaties, zoals de OESO, de Verenigde Naties, de Europese Unie en bijvoorbeeld het mondiaal forum inzake transparantie en uitwisseling van inlichtingen. Op dat forum kom ik later nog terug.

Ook een belangrijk deel van ons werk, vandaag de dag, gaat op aan het overleg met de Gewesten. Ik zal later toelichten dat de fiscale verdragen gemengde verdragen zijn. Wij moeten daarvoor in overleg gaan met de Gewesten, vanaf het ogenblik dat wij onderhandelingen starten.

Dat overleg met de Gewesten gebeurt op twee niveaus. Er is een werkgroep Gemengde Verdragen op het niveau van de FOD Buitenlandse Zaken waar er wordt beslist of een verdrag al dan niet gemengd is. Voor dat voorbereidend werk – omdat er nogal wat fiscale verdragen zijn en omdat er nogal wat discussie aan voorafgaat – hebben wij binnen de FOD Financiën een ad-hocwerkgroep opgericht die zich buigt over de fiscale verdragen. Ook de gefedereerde entiteiten nemen deel aan dit overleg.

Zoals ik al zei zal ik u in mijn uiteenzetting enerzijds iets vertellen over dubbelbelasting-verdragen en anderzijds over het luik transparantie en uitwisseling van inlichtingen. Ik denk dat het van belang is voor deze commissie dat u een goed zicht hebt op wat er allemaal beweegt op internationaal vlak, waar we nu staan en wat de bijdrage van België is in deze oefening.

Het eerste luik: dubbelbelastingverdragen. Ik zal u eerst en vooral een overzicht geven van wat een dubbelbelastingverdrag als objectief heeft, hoe het is opgebouwd en wat het doel is van een dubbelbelastingverdrag. Er zijn twee modellen van dubbelbelastingverdragen. Het OESO-model en het VN-model. Het Belgisch verdragsbeleid is gebaseerd op het OESO-modelverdrag. Ik zal ook kort even overlopen wat de verschillen zijn tussen dat OESO-modelverdrag en het Belgisch verdrag. Ik zal het ook even hebben over ons verdragsnetwerk, over een aantal belangrijke evoluties die de laatste tien jaar hebben plaatsgevonden op het niveau van

dubbelbelastingverdragen en ten slotte, niet onbelangrijk, zal ik ook even spreken over de BEPS-actie, Base Erosion and Profit Shifting. Mijn excuses dat ik soms wat afkortingen gebruik en Engelse termen, maar dat is het jargon. Dat heeft een grote impact op wat vandaag gebeurt op het niveau van dubbelbelastingverdragen. Ik zal daar ook even bij stilstaan.

De dubbelbelastingverdragen in het algemeen, het eerste luik. Een algemeen dubbelbelastingverdrag heeft een aantal belangrijke objectieven. Het eerste en belangrijkste is het vermijden van juridische dubbele belasting en ook van een economische dubbele belasting. Bij dit laatste hebben we het dan over verrekenprijzen tussen verbonden ondernemingen.

Daar komt men toe door in dat verdrag uit te maken wie welk inkomen mag belasten, dus het is een kwestie van heffingsbevoegdheid. In tweede instantie is er een standaardartikel dat dan uitmaakt op welke manier de woonstaat van de vennootschap, van de particulier, de dubbele belasting vermijdt.

Een dubbelbelastingverdrag bevat ook standaard een aantal artikelen onder de noemer van internationale bijstand. Dan gaat het over onderling overleg. Bij een conflict waarbij een particulier of een vennootschap wordt geconfronteerd met dubbele belasting en zich beroept op het dubbelbelastingverdrag, maar geen gelijk haalt, kan hij dus beroep doen op onderling overleg. Daar is een artikel voor voorzien. Er is een artikel inzake uitwisseling van inlichtingen en ook van internationale invorderingsbijstand. Een verdrag beoogt ook de dubbele niet-belasting te vermijden. Dan hebben we het voornamelijk over de opname van antimisbruikbepalingen en over bepalingen in het artikel inzake de vermijding van dubbele belasting die ook dubbele niet-belasting viseren. Dan hebben we ook een artikel inzake non-discriminatie, waarbij we bijvoorbeeld de verplichting op ons nemen om een vaste inrichting van een buitenlands bedrijf eigenlijk op dezelfde manier te behandelen als een Belgische inrichting.

Zoals ik u net zei, zijn er een aantal internationale modellen van dubbelbelastingverdragen. Het meest bekende is het OESO-modelverdrag. Dat bevat, naast een aantal definities, als kern van het verdrag een aantal artikelen waar telkens wordt uitgemaakt of de woonstaat of de bronstaat heffingsbevoegd is. Het OESO-model is opgebouwd op deze manier, dat dus voor de taxatie van onroerende goederen de liggingstaat, dus de bronstaat, heffingsbevoegd is. Bij bezoldigingen voor werknemers is de werkstaat, dus de bronstaat, heffingsbevoegd. Voor ondernemingswinst is het de liggingstaat van de vaste inrichting. Voor overheidsbezoldigingen is het ook normaal de bronstaat, dus de staat die het inkomen verschuldigd is, die heffingsbevoegd is voor dergelijk inkomen.

Voor royalty's, private pensioenen – het gaat over pensioenen die worden uitbetaald aan werknemers in de private sector – en meerwaarden – daar staat meerwaarden op aandelen, maar uiteindelijk gaat het ook over andere meerwaarden – is het in de regel de woonstaat die heffingsbevoegd is voor dergelijke inkomsten.

Voor een aantal inkomsten is er een gedeelde heffingsbevoegdheid. Dat betekent dat de bronstaat een belasting mag heffen en ook de woonstaat een stukje belasting heffen. Dat is voornamelijk het geval voor de taxatie van dividenden en intrest.

Ik kom tot het artikel inzake het vermijden van dubbele belasting. De woonstaat neemt de verplichting op zich om vermijding van dubbele belasting te verlenen. Daar bestaat een aantal methodes voor. De twee gebruikte methodes zijn de vrijstellingsmethode en de verrekeningsmethode. Bij de vrijstellingsmethode gaat men het inkomen dat mag belast worden of belast is door de bronstaat vrijstellen in de woonstaat. Bij de andere methode gaat men eigenlijk een verrekening toestaan, dus behoudt men het recht om het volledige inkomen van buitenlandse oorsprong te belasten en gaat men een vermindering geven van de belasting die is geheven in de bronstaat. België hanteert het OESO-Modelverdrag als uitgangspunt, niet alleen omdat het een belangrijk internationaal model is maar ook omdat het een uitgebreide commentaar bevat waarbij België zich aansluit. Dat is dus een belangrijk interpretatiemiddel voor staten als er conflicten opduiken wat betreft dubbelbelastingverdragen.

Naast het OESO-model is er ook nog het VN-model. Het belangrijkste verschil tussen het OESO- en VN-model is dat er aan de bronstaat meer heffingsbevoegdheid wordt toegekend. Dan hebben we het voornamelijk over hogere tarieven op het vlak van dividenden en intresten, dus alle intresten en dividenden die uit een bronstaat vertrekken mogen in die bronstaat aan een hoger tarief belast worden. Inzake royalties is er normaal ook een gedeelde heffingsbevoegdheid. Er is ook een ruimer begrip van een vaste richting. Dat wil zeggen als er een Belgische vennootschap in een

partnerstaat actief is, er al vlugger zal worden geconcludeerd dat die vennootschap aldaar over een vaste richting beschikt hetgeen de partnerstaat (bronstaat) recht geeft om belasting te heffen. Ook typisch in de context van het VN-model is een vergoeding voor technische bijstand waarover men op dit ogenblik besprekingen voert. Men wil op termijn in het VN-model komen tot een situatie waarin een betaling voor een dienstverlening of voor technische bijstand ook mag belast worden door de bronstaat. Dus relatief innoverend.

België heeft ook een modelverdrag. Dat is het modelverdrag van 2010 dat werd gepubliceerd op de website van de FOD Financiën. Ik overloop even met u de belangrijkste verschilpunten tussen het Belgisch model en het OESO-model.

Het Belgisch model bevat een aantal voordelen voor pensioenfondsen. Wij voorzien in ons verdrag altijd een definitie van een pensioenfonds en wij vragen ook altijd vrijstellingen voor dividenden en interesten die worden toegekend aan Belgische pensioenfondsen.

Wat betreft het artikel inzake de private pensioenen - pensioenen die worden betaald aan werknemers uit de privésector -, voorziet het OESO-model in een woonstaatheffing. In Belgisch model is dat een bronstaatheffing. De redenering achter die afwijking is dat het land waar er wordt gewerkt, het land is waar de gewezen werknemer een fiscaal voordeel voor de pensioenbijdrage heeft genoten en dus het land moet zijn waar het pensioen mag worden belast.

Daarnaast hebben wij ook een specifiek artikel voor bedrijfsleiders omdat wij nogal een aparte invulling hebben van het begrip bedrijfsleider. Daar gaat het over meer dan loutere bestuurders. Wij hebben ook te maken met bestuurders die dagdagelijks actief zijn in een vennootschap, werkende vennoten. Daar voorzien wij meestal dat de inkomsten uit dergelijke activiteiten hetzelfde worden behandeld als inkomsten uit een bezoldiging van een werknemer.

Wat betreft dividenden en interesten, hebben wij in ons model een vrijstelling van bronstaatheffing voor belangrijke deelnemingen die gedurende minimum 12 maanden wordt aangehouden. Dat is in lijn met wat er in ons nationaal recht staat. Wij hebben ook een vrijstelling voor interesten die worden betaald tussen vennootschappen of ondernemingen.

Ieder verdrag heeft ook een restartikel “andere inkomsten”. In dat artikel heeft België een subject to tax-bepaling opgenomen. Ik kom daarop straks terug wanneer we het hebben over vermijding van dubbele belasting of dubbele niet-belasting.

Wat betreft het artikel inzake vermijding van dubbele belasting en dubbele niet-belasting, het volgende. België heeft een kleine, open economie, met een relatief hoog tarief in de personenbelasting en de vennootschapsbelasting. Vooral de vennootschapsbelasting is daarbij van belang. Wij hebben specifiek geopteerd voor de vrijstellingsmethode, als het gaat over actieve inkomsten. Actieve inkomsten zijn alle inkomsten, behalve de passieve. De passieve inkomsten zijn dividenden, interesten en royalties. Voor alle actieve inkomsten passen wij de vrijstellingsmethode toe die erop neerkomt dat België de inkomsten vrijstelt die in het partnerland mogen worden belast of belast zijn. Wij hebben wel in de verdragen ingelast dat er een progressievoorbehoud van toepassing mag zijn. Hoewel die inkomsten zijn vrijgesteld, tellen die dus toch mee voor het bepalen van het tarief.

Wij hebben in de meeste verdagen, bijna in allemaal, ook een clausule opgenomen waardoor de gemeenten nog altijd het recht hebben om de aanvullende gemeentebelasting te heffen op die buitenlandse inkomsten die in principe vrijgesteld zijn.

In ons artikel voor de vrijstelling van buitenlandse inkomsten, actieve inkomsten, wijken wij af van het OESO-model. Dat is toch wel een belangrijke afwijking. Als het gaat over de vrijstellingsmethode gebruikt het OESO-model de termen “belastbaar” of “mag worden belast”. Inkomsten die in de partnerstaat mogen worden belast of belastbaar zijn, worden in de woonstaat – ik heb het over België als woonstaat – vrijgesteld. Het maakt in dat geval niet uit of er effectief een belasting is geheven of niet. Men moet als woonstaat in al die gevallen vrijstellen. Wij hebben het strikter gemaakt door de termen “belast” en “effectief belast” te gebruiken. Ik verwijs ook naar het arrest-Sidro. Dat is een arrest over wat de term “belast” betekent. Er is in de rechtspraak en rechtsleer veel discussie geweest over die term “belast”. In ons model van 2010 worden de termen “belast” en “effectief belast” expliciet toegelicht in de protocolbepalingen.

Wat betreft de vermijding van dubbele belasting op passieve inkomsten, interesten, dividenden en royalties dus, is de algemene regel in het Belgische modelverdrag dat voor interesten en royalty’s gewoon verwezen wordt naar de regels die bestaan in ons intern recht om dubbele belasting te vermijden. Dat betekent dat de regels inzake de forfaitaire buitenlandse belasting van toepassing zijn. Het verdrag verwijst dus gewoon

naar het interne recht.

Dit gebeurt in eerste instantie ook voor dividenden tussen vennootschappen. Voor intercompany-dividenden zal het verdrag in eerste instantie verwijzen naar de regels inzake de DBI om te bepalen of er in een bepaald geval een vrijstelling geldt. De DBI-regels vormen immers een vrijstellingssysteem.

In ons model wordt dit versoepeld, in die zin dat wij ook een vrijstelling geven voor dividenden die niet voldoen aan de kwalitatieve voorwaarden van de DBI-regelgeving. Dit betekent dat er abstractie wordt gemaakt van de belastingheffing van de vennootschap die de dividenden uitkeert of van de inkomsten die aanleiding hebben gegeven tot de dividenden.

Een belangrijke voorwaarde is wel dat deze regel enkel opgaat voor inkomsten uit een actieve bedrijfsuitoefening. Er moet dus een actieve bedrijfsuitoefening zijn, en de inkomsten moeten daaraan toe te rekenen zijn.

Als in een bepaald geval ook aan die regel niet wordt voldaan, zullen wij in ons modelverdrag een verrekening van buitenlandse bronheffing toestaan.

Al die regels gelden voor dividendbetalingen tussen vennootschappen. Het moet daarbij gaan om een belangrijke deelneming.

Voor andere dan belangrijke deelnemingen en voor dividenden, intresten of royalties die worden betaald aan private beleggers is er geen vermijding van de dubbele belasting. De natuurlijke persoon of de vennootschap in kwestie wordt dus dubbel belast.

Marco Van Hees (PTB-GO!): Donc, si un groupe belge a une filiale dans un paradis fiscal, laquelle aurait une activité effective dans ce paradis fiscal, la règle d'exclusion au niveau des RDT ne joue pas?

Piet De Vos : Non!

Marco Van Hees (PTB-GO!): Donc, j'ai bien compris. C'est un peu troublant quand même!

Piet De Vos: Ik weet wel niet wat u bedoelt met een belastingparadijs.

Le **président**: En matière de dividendes déductibles, les règles sont assez précises sur le niveau d'imposition dans le pays source.

Marco Van Hees (PTB-GO!): On y déroge! Dans le droit belge, on ne peut pas appliquer les RDT s'il s'agit… Je dis paradis fiscal pour simplifier. Dans ce modèle de convention, cette règle du droit belge ne joue pas. J'ai bien compris?

Piet De Vos: Als er een actieve bedrijfsuitoefening is.

Marco Van Hees (PTB-GO!): Si l'entreprise a une activité réelle…

Piet De Vos: Als het een brievenbusvennootschap is, geldt het niet. Als er geen reële activiteiten zijn, geldt die uitzondering niet.

Marco Van Hees (PTB-GO!): J'ai deux questions par rapport à cela. Quelle est la justification de déroger au droit belge? Des conventions sont-elles conclues effectivement sur cette base qui applique cette règle? Avec quels pays? Beaucoup de pays, mais qui ne sont pas forcément considérés comme des paradis fiscaux. Y a-t-il des cas de pays où la fiscalité est très faible et où l'on a conclu une convention sur la base de ce modèle avec cette règle-là?

Piet De Vos: Als u mij een concreet voorbeeld van een land geeft, kan ik kijken wat er juist met dat land is gesloten.

Waarom destijds werd geopteerd voor die afwijking, is omdat wij hebben gekeken naar de buurlanden: het Verenigd Koninkrijk, Nederland, Frankrijk, Duitsland. Daar werd diezelfde regel toegepast. Ons DBI-regime is in se veel strikter dan in de buurlanden. Dat wordt via een verdrag inderdaad afgezwakt, als er sprake is van een actieve bedrijfsuitoefening.

Le **président**: La question que pose M. Van Hees est quand même importante. Les dividendes sont déductibles à partir du moment où il y a la condition de durée de détention, du seuil de participation et puis surtout, il faut que les dividendes procèdent d'un bénéfice qui a été soumis à une fiscalité d'un niveau jugé suffisant. Si j'ai bien compris, ce que M. Van Hees vous pose comme question, c'est que ce type de convention favorise l'échappatoire à la condition du niveau de taxation. Donc, la question que pose M. Van Hees me semble assez claire, à savoir quels sont les pays avec lesquels ces conventions ont été conclues? Est-on en mesure d'identifier les pays avec lesquels ce genre de convention existe?

Piet De Vos: Ik kan u daarop niet direct antwoorden omdat ik mijn lijst moet raadplegen en

de verdragen moet bekijken, verdrag per verdrag. Maar er zijn er zeker. Ik weet ook niet wat u bedoelt met een belastingparadijs.

Le **président**: Non. Il faudrait peut-être avoir le Code des impôts sous les yeux. Cela faciliterait la tâche. Je me tourne vers nos experts.

Donc, il y a différentes conditions pour les dividendes déductibles au titre de RDT qui sont quand même le plus gros poste de déduction à l'impôt des sociétés, dont on dit d'ailleurs, dans l'inventaire des dépenses fiscales, qu'il ne s'agit plus d'une dépense fiscale mais que cela procède du système général d'imposition. Et, de fait, c'est une mesure induite par la directive mère-filiale début des années 90.

Dans les conditions qui figurent actuellement dans le Code des impôts sur les revenus, il y a une condition de durée de détention. Il y a une condition de seuil de participation. C'est 10 % ou 2,5 millions et, puis, il y a le fait que les dividendes doivent procéder d'un bénéfice qui a subi une taxation suffisante. Ma mémoire m'échappe sur le libellé exact. "Ne doit pas être soumis à un régime fiscal notablement plus avantageux", je pense que c'est cela le libellé mais je vois que M. Bourgeois consulte le CIR. Donc, on va être fixé sur le libellé.

Avec cette convention, on fait échapper à cette condition de niveau de taxation et, comme le dit M. Van Hees, il y a en effet une liste qui est adossée aux articles 202 et suivants du Code des impôts sur les revenus. Dès le moment où une convention comme celle-là est conclue, oublie-t-on la condition du niveau suffisant de taxation? Je pense qu'il serait intéressant de savoir ce qu'il en est. Quels sont les pays avec lesquels on a conclu ce genre de convention? Peut-être que, dans les faits, ces pays ont un système fiscal qui ressemble au nôtre. Peut-être. Mais, visiblement, à ce stade, il n'y a pas de garantie qu'on ne se retrouve pas lié avec des pays par convention où il n'y a pas de fiscalité comparable à la nôtre et considérée comme étant suffisante.

Marco Van Hees (PTB-GO!): Monsieur le président, si je peux me permettre, vu que cette condition relative à l'application des RDT dans le droit belge fait l'objet d'une liste (il existe une liste des pays considérés comme ayant une fiscalité avantageuse), la question à laquelle on aimerait obtenir une réponse, pas forcément dans l'immédiat, est de savoir, dans cette liste de pays considérés comme des paradis fiscaux dans la législation belge, quels sont ceux qui ont fait l'objet d'une convention où on applique ce modèle belge sur la question des dividendes des RDT. Pourriez-vous nous fournir cette liste? Le résultat sera peut-être de zéro mais si vous pouviez fournir ce travail d'analyse et nous le communiquer, ce serait assez intéressant.

Le **président**: Monsieur Bourgeois, avez-vous retrouvé le libellé exact?

Marc Bourgeois: Effectivement, il faut que la société soit assujettie à l'impôt des sociétés, ou qu'étant assujettie à l'impôt des sociétés, les dispositions de droit commun en matière d'impôt des sociétés ne soient pas notablement plus avantageuses qu'en Belgique. Il existe des régimes spécifiques pour certaines formes de sociétés. On examine aussi les dispositions dérogatoires.

Il faut savoir aussi que si mes informations sont bonnes, cette condition de taxation devrait connaître certaines adaptations si un accord intervenait sur la réforme de l'impôt des sociétés, avec une référence aussi aux dispositions exceptionnelles qui feraient l'objet d'une vérification par la suite. Cela fait partie des discussions sur la réforme de l'impôt des sociétés; on dit qu'on va étendre cette condition de taxation depuis quelques années déjà. Il est vrai qu'on va vers un renforcement de cette condition de taxation, je pense.

Le **président**: C'est-à-dire que le seuil de 2,5 millions par exemple n'est pas prévu par la directive mère-filiale. Donc, ça c'est un des verrous sur lesquels le gouvernement peut ou va peut-être travailler.

Je reprends en tout cas la question de M. Van Hees. Peut-on faire un *matching* entre la fameuse liste des pays dont on considère qu'ils ont un régime fiscal notablement plus avantageux au sens de l'article que vient de lire M. Bourgeois, et la liste des pays avec lesquels on a conclu une convention sur ce modèle-là, c'est-à-dire qui fait sauter la condition de niveau de taxation suffisant.

Marc Bourgeois: Je voudrais juste ajouter, par rapport à l'interprétation de ce qui est notablement plus avantageux: la loi prévoit une présomption lorsque le taux nominal est inférieur à 15 % ou lorsque le taux effectif, donc la charge fiscale effective, pour reprendre les termes en français, serait inférieur à 15 %.

Piet De Vos: Ik kan u kort een voorbeeld geven. Ik moet er eerst en vooral bij zeggen dat dit een model is. Daarom kan ik niet zomaar zeggen dat wij dit model of deze bepaling hebben met die en die landen.

Ik kan u bijvoorbeeld verwijzen naar een verdrag dat nog niet in werking is met het eiland Man. Het eiland Man staat op de lijst van DBI. Wij hebben daarvoor een minimale taxatievoorwaarde van 10 % in plaats van 15 % ingevoerd. Dit is dus niet exact het model.

Le **président**: Cela veut dire que par convention, il arrive à la Belgique de déroger au régime de droit commun qui figure au Code des impôts sur les revenus. En fait, c'est cela, le point central de la discussion que nous avons. Je crois qu'il est important pour les législateurs que nous sommes d'être conscients des moments où, par convention bilatérale, il est dérogé au Code des impôts sur les revenus. En termes d'information, c'est quelque chose d'important à savoir.

Marco Van Hees (PTB-GO!): La bonne question est: qui est l'auteur de ce modèle? C'est l'administration, le cabinet? Ce n'est pas le législateur, je pense.

Piet De Vos: Het model van 2010 is op politiek niveau afgestemd.

Marco Van Hees (PTB-GO!): Au niveau du cabinet du ministre des Finances?

Piet De Vos: Met alle kabinetten.

Ik herhaal dat dit een model blijft en afhankelijk van land tot land waarmee we praten, wijken we af van het model. Dat is niet gebetonneerd. Wij gebruiken het als algemeen uitgangspunt.

Le **président**: Objectivement, qu'une convention soit aussi un moment de négociation entre des États, où chacun va défendre des intérêts - certains peuvent défendre les intérêts de leurs finances publiques, d'autres l'attractivité de leur territoire -, une négociation s'ouvre. Mais il n'en demeure pas moins que, comme l'a montré la Cour des comptes dans un rapport édifiant assez ancien (au début des années 2000), mais très instructif, le régime des dividendes déductibles offre un espace d'évasion fiscale qui est très important. Il l'est d'autant plus que la Cour des comptes avait pointé le fait que l'administration fiscale ne procédait que très rarement à des vérifications approfondies. Autrement dit, elle ne se donnait pas les moyens de vérifier si, en effet, les dividendes procédaient du bénéfices qui avaient subis une taxation suffisante au sens de la loi telle qu'elle vient d'être rappelée par M. Bourgeois. Raison de plus pour être particulièrement vigilant quand, par convention, il est dérogé à ces conditions minimales dont l'objectif est, quand même, d'encadrer cette déduction - dont je rappelle qu'elle est le poste budgétaire le plus important en termes de manque à gagner à l'impôt des sociétés.

Je pense donc que, pour l'information de la commission, il est vraiment impératif d'avoir la liste des conventions ou plutôt des pays avec lesquels il a été conclu une convention où il est dérogé aux règles applicables en droit commun aux dividendes déductibles et, deuxième élément, de faire le *matching* entre la fameuse liste des pays dont on dit qu'ils ont une fiscalité notablement plus avantageuse et puis celle des pays avec lesquels des conventions ont été conclues sur ce modèle-là. Je crois qu'il nous faut ces informations, parce que l'enjeu se chiffre potentiellement en centaines de millions, voire en milliards. Nous sommes là sur des volumes qui sont gigantesques.

D'une convention comme celle-là on peut faire un usage d'optimalisation fiscale très sécurisé, puisque l'entreprise belge qui s'organiserait pour installer une filiale lui versant des dividendes se trouverait dans des conditions qui la mettraient à l'abri de toute rectification, puisqu'il existerait une convention préventive de double imposition lui permettant d'avoir une plus grande souplesse dans les conditions d'application du régime des dividendes déductibles.

Cela suppose qu'il y ait un approfondissement sur les raisons pour lesquelles, alors, telle convention a été conclue avec tel pays et pourquoi et avec telle motivation. Je crois que nous sommes ici un peu au cœur de la problématique.

Marco Van Hees (PTB-GO!): Parce que ça peut avoir l'effet d'une porte aussi pour l'ensemble de l'Union européenne. À partir du moment où il y a l'application de la directive mère-filiale, si ça entre au niveau de la Belgique dans l'Union européenne, après, on peut continuer la déductibilité vers d'autres pays européens.

Le **président**: On rappellera quand même que dans le BEPS, il y a un des points du plan d'action qui concerne le *Treaty shopping*. Ce type de convention offrirait des soutions de *Treaty shopping* qui me semblent tout à fait évidentes. Voilà, vous comprenez nos questions, je pense?

Piet De Vos: Je comprends tout à fait votre question.

Ik wou alleen nog even het volgende benadrukken. Er is een voorwaarde van actieve bedrijfsuitoefening. Het louter tussen plaatsen van een vennootschap is onvoldoende. Het verdrag zal niet kunnen worden ingeroepen als men louter

een tussenvennootschap gebruikt, omdat men dan eigenlijk geen actieve bedrijfsuitoefening heeft en ook geen recht zal hebben op de verdragsvrijstelling. Er blijft die voorwaarde van de actieve bedrijfsuitoefening. In tweede instantie, wij hebben ons met die regelgeving gealigneerd op de buurlanden.

Ik begrijp uw vraag echter wel. Wilt u de DBI-lijst vergelijken met de lijst van landen waarmee wij verdragen hebben? Bedoelt u dan dat wij letterlijk dezelfde bepaling hebben als in het model, want, zoals ik daarnet aanhaalde, er zijn afwijkingen?

Le **président**: Nous souhaiterions pouvoir disposer de la liste des pays où on déroge à la règle du niveau de taxation minimum. Nous pourrons ainsi la comparer avec celle des pays fixés dans un arrêté royal adopté par le gouvernement.

On se souviendra qu'à l'époque, il avait fallu batailler pour que cette liste soit mise à jour.

Cela nous permettra, en tout cas, de faire une comparaison et de voir si certains pays qui figuraient dans cette liste n'ont pas subitement changé de statut, suite à la conclusion d'une convention.

Pour être clair, je vous demande de bien vouloir nous fournir la liste des pays avec lesquels nous avons signé une convention prévoyant une dérogation au droit commun.

Piet De Vos: (…)

Le **président**: Nous pouvons effectuer le travail nous-même. Cela dit, si c'est vous qui le faites, nous nous en réjouirons car nous avons beaucoup de chats à fouetter.

Marc Bourgeois: Je voudrais simplement signaler que, dans la disposition du modèle belge, l'article 10 relatif aux dividendes prévoit un dispositif anti-abus selon lequel aucun allègement n'est applicable si le principal objectif ou l'un des principaux objectifs de toute personne impliquée dans la création, la cession des actions ou autres droits au titre desquels les dividendes consiste à tirer avantage du présent article au moyen de cette création ou de cette cession. Il serait donc intéressant de voir si, parallèlement à un allègement des conditions anti-abus (la condition de taxation), cette mesure, qui ressemble à une mesure générale anti-abus, mais qui est propre aux dividendes, fait l'objet d'une intégration dans les conventions. Si tel est le cas, cela donnerait une arme à l'administration pour empêcher que ne se développent des comportements d'évitement de l'impôt par ce biais.

Le **président**: Il est assez étrange d'être dans une situation où on a d'abord un assouplissement et puis, ensuite, une règle anti-abus. Il y a là quelque chose d'étrange. Je me permets d'insister car, je le répète, il s'agit d'enjeux qui peuvent se chiffrer rapidement en centaines de millions si pas plus. Voilà, on peut peut-être poursuivre.

Piet De Vos: Dan gaan we naar de volgende slide. Er is in het artikel inzake de vermijding van de dubbele belasting ook nog een bepaling opgenomen die vermijdt dat verliezen die worden geleden door buitenlandse vaste inrichtingen, twee keer in aftrek worden genomen. Dus het Belgische systeem voorziet erin dat verliezen van buitenlandse vaste inrichtingen in mindering komen van Belgische winst.

Op het ogenblik dat de buitenlandse vaste inrichting opnieuw winst maakt, is er een aftrek in het buitenland, terwijl er ook een aftrek in België is geweest. Om die dubbele aftrek te vermijden, is er een soort recapture van die verliesaftrek. We gaan dat stuk van die winst dus niet vrijstellen om double dip te vermijden.

Wij hebben in ons model een algemene antimisbruikbepaling die is gebaseerd op de jurisprudentie van het Europees Hof van Justitie, het arrest-Cadburry-Schweppes, waarin er wordt gesproken over een kunstmatige constructie, dus een weigering van belastingvoordelen indien die worden behaald of verkregen door een kunstmatige constructie.

Ik kom er later nog op terug dat wij die bepaling gaandeweg, in onze recentere verdragen, hebben vervangen door een bepaling, genre principal purpose tests. Dat is de bepaling die nu in het kader van BEPS als minimumstandaard naar voren wordt geschoven. Daar zal ik het later in het kader van BEPS nog eens over hebben.

Hier hebt u het overzicht van de algemene dubbelbelastingverdragen die België momenteel heeft met 93 landen en die in werking zijn. Daarnaast hebben wij nog een aantal verdragen die ondertekend zijn, maar nog niet in werking zijn. Daar staan een aantal verdragen bij die al heel lang geleden zijn ondertekend. Dan spreek ik bijvoorbeeld over 2006 voor Macau en Oman in 2008.

De reden waarom die verdragen nog niet geratificeerd zijn, is omdat België vanaf 2009 beslist heeft om geen enkel verdrag nog te ratificeren zonder een artikel 26, uitwisseling van inlichtingen, dat voldoet aan de OESO-standaard,

dat expliciet een paragraaf bevat waarin wordt verduidelijkt dat een intern bankgeheim geen beletsel kan zijn voor het uitwisselen van bankinlichtingen.

Om die reden zijn die verdragen nog steeds niet geratificeerd, omdat de landen in kwestie, Macau en Oman, dat zijn de twee voorbeelden van de lijst, nog niet bereid waren om een dergelijk artikel op te nemen.

Een andere reden waarom de ratificatie van een aantal verdragen al heel lang aansleept, is dat de meeste van die verdragen gemengd zijn en er goedkeuring nodig is in de zes parlementen. Dat durft wel eens aanslepen. Bijvoorbeeld Zwitserland, Qatar, Mexico, daar heeft het federaal niveau al goedgekeurd maar de gefedereerde entiteiten nog niet.

Wij hebben onderhandelingen lopen of afgerond met de landen die daar staan opgesomd. Paraf wil zeggen dat de onderhandelaars tot een akkoord zijn gekomen maar dat er nog geen ondertekening is. Met een aantal landen voeren we onderhandelingen voor een protocol artikel 26. Dus dat is een protocol dat de uitwisseling van bankinlichtingen specifiek mogelijk maakt. Met Frankrijk en Nederland wordt er momenteel onderhandeld. Met Frankrijk gaat het om een totaal nieuw verdrag. Het huidig verdrag is een heel oud verdrag, van 1963. Met Nederland wordt er onderhandeld om een aantal problemen van dubbele niet-belasting op te lossen en om het verdrag te moderniseren en om een aantal problemen op te lossen die eigenlijk in het onderling overleg niet opgelost raken.

Ik heb voor alle volledigheid ook maar Panama op de slide gezet. Met Panama wordt de focus gelegd op de uitwisseling van inlichtingen. Dus de minister had ons gevraagd om met Panama een bilateraal akkoord te sluiten voor de uitwisseling van inlichtingen op verzoek en op automatische wijze. Panama heeft zich in de maand juli – maar daar kan ik eigenlijk nog op terugkomen in het luik transparantie en uitwisseling van inlichtingen – geëngageerd om het multilateraal bijstandsverdrag te ondertekenen en om ook financiële gegevens op automatische wijze uit te wisselen. Wij prefereren nu dat af te wachten. Als Panama zich bij het Multilateraal verdrag aansluit, hebben we automatisch met Panama een verdrag dat uitwisseling van inlichtingen op verzoek en op automatische wijze mogelijk maakt. Dat is geen dubbelbelastingverdrag.

De landen die onderaan staan, zijn landen die ons hebben verzocht onderhandelingen met hen aan te vatten voor een nieuw verdrag of voor de herziening van een bestaand verdrag.

Ik maak nog wat kanttekeningen bij dat verdragsnetwerk en bij een aantal belangrijke ontwikkelingen.

Normaal worden wij ofwel door de partnerstaat ofwel via Buitenlandse Zaken ofwel door het Belgische bedrijfsleven of een andere belangengroep gevraagd of verzocht onderhandelingen op te starten. Wij kijken altijd of er Belgische belangen aanwezig zijn en ook of er sprake is van dubbele belasting. Dat zijn twee belangrijke voorwaarden, waaraan moet zijn voldaan, vooraleer wij onderhandelingen aanvatten.

Zoals ik daarnet al aangaf, is een dubbelbelastingverdrag altijd een compromis tussen het voorstel van twee landen, wat ook betekent dat een verdrag altijd op zichzelf moet worden bekeken en dat er altijd afwijkingen ten opzichte van het Belgische model zijn. Ten aanzien van ontwikkelingslanden, die meer aanhanger van het VN-model zijn, worden doorgaans in het kader van een compromis in een aantal verdragen ook bepalingen van het VN-model opgenomen.

U vindt op de slide een aantal voorbeelden.

Belangrijke evoluties in het Belgische verdragsnetwerk zijn de volgende.

In een advies van de Raad van State in 2010 is ons gewezen op het feit dat fiscale verdragen ook een gemengd karakter hebben. Dat heeft te maken met het feit dat de onroerende voorheffing in het toepassingsgebied van een dergelijk verdrag valt alsook dat een aantal artikelen betrekking heeft op meer dan de inkomstenbelastingen. Bijvoorbeeld, een artikel inzake uitwisseling van inlichtingen heeft in de meeste gevallen betrekking op alle belastingen die door een Staat of door de onderdelen van die Staat worden geheven.

Daardoor zijn de meeste Belgische fiscale verdragen gemengde verdragen.

Concreet heeft dat tot gevolg dat de gefedereerde entiteiten ook dergelijke verdragen ondertekenen en dat wij een aangepaste definitie van een bevoegde autoriteit in het verdrag opnemen.

Dat heeft ons werk enigszins bemoeilijkt. De partnerstaten zijn immers niet vertrouwd met de unieke Belgische situatie. Het vraagt dan ook altijd heel wat energie, om onze staatsstructuur uit te leggen en ook om uit te leggen waarom wij de gefedereerde entiteiten expliciet in het verdrag

willen opnemen.

Dat heeft ook de ratificatie en de goedkeuring van die verdragen aanzienlijk vertraagd. Dat is een probleem, waarmee wij leven of gaandeweg hebben leren leven.

Ik ga in op de uitwisseling van bankinlichtingen op verzoek. Vanaf 2009, zoals ik eerder heb aangegeven, sluit België enkel nog een verdrag met een partnerstaat als die artikel 26 van het OESO-model aanvaardt. Wij hebben al onze verdragspartners aangeschreven om een dergelijk artikel op te nemen. Dat werk is nog altijd gaande.

Een andere belangrijke evolutie is dat men vanaf aanslagjaar 2004 in de vennootschapsbelasting artikel 217 heeft afgeschaft. Dat artikel voorzag in een herleiding van de vennootschapsbelasting tot één vierde voor winst die afkomstig was van landen zonder verdrag. Door het afschaffen van die regel werd buitenlandse winst van Belgische vennootschappen plots belast tegen het volledige tarief en niet meer tegen een herleiding van de VNB tot één vierde. Wij zijn daarmee toch wel aan het werk moeten gaan. Enorm veel bedrijven actief in het buitenland hebben ons dan gevraagd om met bepaalde landen verdragen te sluiten door die gestegen belastingdruk door de afschaffing van artikel 217. Dat was een belangrijk punt.

Ik heb daarnet al eens gesproken over dividenden, over het model en het concrete verdrag. Met een aantal landen hebben wij voor de taxatie van actieve inkomsten een soort switchoverbepaling – om nog maar eens een Engelse term te gebruiken – waarbij de vaste inrichtingswinst, indien zij laag belast is, niet wordt vrijgesteld, maar aanleiding geeft tot een vermindering van de belasting. U ziet hier een paar voorbeelden staan: Macau, de Seychellen en het eiland Man. Voor het eiland Man is het een herleiding tot één tweede en niet tot één derde.

Wat de antimisbruikbepaling betreft, zijn wij ook geëvolueerd naar een bepaling van het type *principal purpose test*. Als het gaat om een bepaald inkomen, een bepaalde constructie of het oprichten van een vennootschap, wordt er gekeken naar de reden waarom de vennootschap is opgezet. Als een van de belangrijke doeleinden het verkrijgen van de voordelen van het verdrag was, dan zullen de verdragsvoordelen worden geweigerd door de toepassing van de *principal purpose test*-bepaling. In een aantal verdragen is die voor alle artikelen van toepassing, in een aantal andere verdragen hebben wij ze beperkt tot de artikelen 10, 11 en 12: artikel 10 slaat op dividenden, 11 op interesten en 12 op royalties.

Dat is de bepaling die nu, in het kader van de BEPS, normaal in alle verdragen zal worden opgenomen.

Peter Vanvelthoven (sp.a): U zegt net dat u, in het kader van de uitwisselingen van inlichtingen, de verschillende staten heeft aangeschreven om dit op te nemen in het dubbelbelastingverdrag. Dat is al van 2009 bezig begrijp ik. Duidelijk een werk van lange adem.

Heeft u het gevoel dat er landen of staten zijn die dit niet zien zitten? Als dit het geval is, is er dan een bepaald beleid om het verdrag op te zeggen of hoe gaat u daarmee om?

Piet De Vos: Wij hebben tot nu toe nog geen geval gehad. Wij hebben wel een verzoek gehad van een land dat met ons wilden onderhandelen, maar duidelijk te kennen gaven dat artikel niet te kunnen aanvaarden. Wij hebben dan ook geen onderhandelingen gestart.

Peter Vanvelthoven (sp.a): Het verdrag blijft dan lopen?

Piet De Vos: Er was geen verdrag met dat land.

Ik ga het in een tweede onderdeel hebben over de uitwisseling van inlichtingen en transparantie.

We zien wel dat zelfs de landen die weigeren of blijven weigeren toch overstag gaan. De evolutie is in gang gezet en is niet meer te stoppen. Iedereen gaat meedoen. Bij sommige landen duurt het wat langer. Die werken een beetje tegen in het begin, maar uiteindelijk doet iedereen mee. Dat is onze ervaring. Het is ondertussen een standaard geworden. Als je dat weigert, kom je op een of andere zwarte lijst terecht.

Nog een aantal evoluties wat betreft intern recht en verdragen. Wij hebben in ons intern recht en de belasting van niet-inwoners een *catch out*-bepaling ingevoerd. Die zorgt ervoor dat wij, in de gevallen dat België heffingsbevoegd is maar er internrechterlijk geen basis is voor de belasting van die niet-inwoners, toch kunnen belasten. Dat is een beetje een restbepaling in de belasting van niet-inwoners.

Wij hebben ook een *contract splitting rule* ingevoerd. Dat is een regel die nu in de BEPS ook wordt opgenomen. Bij de invoering van de Kaaimantaks ga ik niet te veel uitleg geven. Er is ook nog de rapporteringsverplichting aan niet-coöperatieve staten of staten met een lage belasting.

Kort nog even de BEPS. BEPS-actie 15 is een actie waarbij het de bedoeling is een multilateraal instrument op poten te zetten waarmee alle bestaande verdragen in een klap worden gewijzigd.

De tekst van dat instrument is nu klaar.

Doel is het implementeren van de minimumstandaarden en aanbevelingen aangaande BEPS in alle bestaande bilaterale verdragen. Een minimumstandaard is de opname van een preambule die verwijst naar het feit dat het verdrag niet enkel dubbele belasting vermijdt maar ook dubbele niet-belasting via ontwijking of misbruik viseert. Dat is niet onbelangrijk omdat de preambule een onderdeel is van de interpretatie van de context van het verdrag.

Een andere minimumstandaard is bijvoorbeeld de inlassing van een antimisbruik- en anti-ontwijkingbepaling. Er is keuze tussen een *principal purpose test*-bepaling en *de limitation on benefits*-bepaling.

De minimumstandaard vereist tenslotte ook de opname van artikel 25 van het OESO-model voor onderling overleg.
Landen die dit multilaterale instrument ondertekenen, verbinden zich minimaal tot deze standaard.

Daarnaast zijn er aanbevelingen die gemaakt zijn in het raam van de BEPS voor belastingverdragen en die ook in dit multilaterale instrument zitten. Daar is er vrijheid, is er flexibiliteit, om deze bepalingen wel of niet op te nemen.

Ik heb ze op een rijtje gezet.

Er is bijvoorbeeld een bepaling volgens dewelke een vrijstelling voor uitgaande dividenden enkel wordt toegekend als deze dividenden minstens 12 maanden zijn aangehouden. Er is ook een artikel over de taxatie van meerwaarden van vastgoedvennootschappen. Er is ook in arbitrage voorzien, een heikel onderwerp dezer dagen.

Verder zijn er bepalingen inzake hybride entiteiten en mismatches, om te vermijden dat men door een verschillende interpretatie van een bepaalde verklaring een dubbele niet-belasting krijgt.

De tekst is klaar. In principe verwacht men van alle landen die dit verdrag ondertekenen dat zij hun posities, opties en voorbehouden ten laatste op het ogenblik van ondertekening kenbaar maken. Deze is gepland voor midden 2017.

Wij gaan ervan uit dat het Belgisch modelverdrag dit modelverdrag zal worden aangepast aan de minimumstandaarden en bepaalde aanbevelingen van BEPS.

Heb ik nog tijd, voorzitter, of moet ik een beetje sneller gaan?

Le **président**: Non, je pense que nous arrivons de toute façon à la fin de l'exposé.

Piet De Vos: Er is nog een luik transparantie en uitwisseling van inlichtingen. Ik zal proberen wat sneller te gaan.

Wat betreft de uitwisseling van inlichtingen, er zijn een aantal instrumenten en fora die van belang zijn. Er is het Global Forum on Transparancy and Exchange of Information, waarvan 137 landen lid zijn, waaronder België. Dat forum heeft als taak om door middel van peer reviews na te gaan in welke mate de landen die zich hebben geëngageerd om die minimumstandaarden in te voeren, die engagementen in de praktijk nakomen, zowel op het vlak van wetgeving als van praktische toepassing.

Er hebben zich 137 landen geëngageerd om de standaard inzake uitwisseling van inlichtingen op verzoek na te leven. Er hebben zich 101 landen geëngageerd om de Common Reporting Standard na te leven. Dat is de standaard om de automatische uitwisseling van financiële gegevens te doen.

Aangaande uitwisseling van inlichtingen op verzoek zijn er drie pijlers die van belang zijn bij die standaard, namelijk het beschikbaar zijn van informatie, de toegang tot de informatie — daar komt de kwestie van het nationaal bankgeheim — en de mogelijkheid om die informatie te verschaffen aan de partnerstaat.

Beschikbaarheid en toegang gaat over het volgende. Is er informatie beschikbaar over wie de aandeelhouder van een vennootschap is, over wie deelnemer van een trust is, over wie de uiteindelijke gerechtigde is van een bepaald inkomen dat aan een entiteit wordt toegekend? Dat laatste is niet verenigbaar met de aandelen aan toonder. Er moet een minimale standaard zijn wat betreft het bijhouden van boekhouddocumenten en het detail ervan en er moet beschikbaarheid van financiële informatie zijn. Bankinlichtingen moeten dus beschikbaar zijn.

Die standaard kan op drie manieren worden bereikt, namelijk door het inlassen van een artikel 26 van het OESO-model, door het sluiten van een TIEA, een Tax Information Exchange

Agreement, een bilateraal verdrag dat beperkt is tot de uitwisseling van inlichtingen en door het multilateraal verdrag OESO/Raad van Europa te ondertekenen. Dat is het verdrag waarover ik het daarnet had, toen ik sprak over Panama.

Artikel 26 van het OESO-model regelt in principe de uitwisseling van inlichtingen op verzoek, automatisch en spontaan. Maar voor de uitwisseling van inlichtingen op automatische wijze moet er een bijkomend akkoord worden gemaakt tussen de Staten. Een overzicht van de Staten waarmee België een dergelijk akkoord heeft gemaakt, vindt u in de documentatie.

De criteria die van toepassing zijn bij uitvoering van dat artikel, heb ik samengevat. Eerst en vooral geldt het uitputtingsbeginsel. Alvorens er inlichtingen gevraagd kunnen worden aan een partnerstaat, moeten alle internrechtelijke middelen zijn uitgeput om die informatie te verkrijgen. Pas als die middelen uitgeput zijn, kan de andere Staat aangesproken worden. Het moet om relevante informatie gaan, dus geen *fishing*. Wel bestaat de mogelijkheid tot het versturen van groepsverzoe-ken als het gaat om een groep van belastingplichtigen die in dezelfde situatie zitten. Ik verwijs ook naar paragraaf 5 van het artikel 26 OESO-Model inzake de uitwisseling van bankeninlichtingen. Het internrecht mag geen beletsel vormen voor de uitwisseling van bankeninlichtingen; dat staat specifiek in deze paragraaf 5 opgenomen.

Een belangrijk punt is dat België in principe bankeninlichtingen kan uitwisselen met landen waarmee wij een verdrag hebben, zelfs als paragraaf 5 niet aanwezig is. Om de bankeninlichtingen te kunnen uitwisselen zonder paragraaf 5 in het specifiek verdrag, moet er bij de partnerstaat gewoon getoetst worden of die mogelijkheid daar bestaat. België heeft de mogelijkheid, maar zal dat dus enkel doen als de partnerstaat die mogelijkheid ook heeft, volgens het zogenaamd wederkerigheidsbeginsel. Met een heleboel landen kunnen wij nu bankeninlichtingen uitwisselen, hoewel er in artikel 26 geen paragraaf 5 is opgenomen in de specifieke akkoorden met die landen. Dat is toch een belangrijke nuance.

Tot slot, sedert 2009 pogen wij in alle nieuwe en alle bestaande verdragen de paragraaf 5 toe te voegen.

Er werd een vraag gesteld over de Tax Information Exchange Agreements. België heeft met enkele landen bilaterale akkoorden gesloten die beperkt zijn tot de uitwisseling van inlichtingen op verzoek. Daarbij is er dus geen sprake van automatische en spontane uitwisseling. Een lijst van die akkoorden vindt u in de documentatie.

Le **président**: Quelle est l'effectivité de ces conventions? Sont-elles mises en œuvre? De l'information arrive-t-elle de ces territoires qui ont une réputation plutôt sulfureuse et de non-coopération?

Piet De Vos: Er moet natuurlijk eerst een vraag gesteld worden, alvorens wij weten of het effectief is. Dus de effectiviteit van die verdragen wordt getoetst in de evaluatie door het mondiaal forum. Het mondiaal forum toetst alle instrumenten die er nu zijn wat betreft de uitwisseling van inlichtingen op verzoek en vraagt peer input. Elk land dat een verzoek tot informatie heeft gericht aan om het even welk ander land dat lid is van het mondiaal forum en dat eigenlijk geen antwoord heeft gehad of onvoldoende informatie heeft gekregen, kan dit aankaarten bij de evaluatie door het mondiaal forum. Dit kan leiden tot een negatieve beoordeling door het mondiaal forum.

Marco Van Hees (PTB-GO!): N'est-ce pas un peu le serpent qui se mange la queue? À partir du moment où l'on n'a pas d'informations sur les revenus ou les patrimoines dans ces pays, on n'a pas la possibilité de faire une demande et donc on n'a jamais d'informations. J'ai l'impression qu'on travaille en vase clos.

Piet De Vos: Er moet natuurlijk een aanleiding zijn. Men kan niet zomaar een verzoek richten aan een land zonder dat men weet of de belastingplichtige daar daadwerkelijk aanwezig is of een vennootschap heeft. Er moet een trigger zijn. Dat is de logica zelve. Anders kan men aan honderd landen groepsverzoeken sturen. Dat is “fishing”.

Wij verwachten veel van de automatische uitwisseling van financiële gegevens. Dit zal een idee geven van waar vennootschappen actief zijn, waar particulieren actief zijn. Dit kan aanleiding geven tot het vragen van inlichtingen op verzoek, maar men moet een trigger hebben.

Het multilateraal verdrag Wederzijdse Bijstand is een heel belangrijk verdrag omdat het ondertussen al door meer dan 104 landen is ondertekend.

Dan is er de automatische gegevensuitwisseling. Onder het multilateraal verdrag heeft men dus een verdrag gesloten dat de automatische gegevensuitwisseling regelt. Dat is ondertekend in 2015 door 84 landen en zal vanaf 2017-2018 worden geïmplementeerd.

De VS hebben deze piste niet gevolgd en volgen dus een zogezegd bilateraal FATCA-akkoord.

Bijkomend is er ook *country-by-country-reporting*. Dat is een minimumstandaard van het BEPS project waarbij België op het vlak van verrekenprijzen landenrapporten zal uitwisselen met andere landen die zich hiertoe hebben geëngageerd.

Hier vindt u het overzicht waar België op het ogenblik staat inzake de engagementen en evaluaties door het mondiaal forum.

Wij krijgen in 2017 een derde peer review over de uitwisseling van inlichtingen op verzoek, want de standaard is verder uitgediept. Er wordt nu gefocust op *beneficial ownership*, zijnde de identificatie van de uiteindelijk eigenaar van een entiteit of van de begunstigde achter een constructie.

Er zal normaal in 2018 een evaluatie plaatsvinden over de automatische gegevensuitwisseling door België.
Om te eindigen heb ik kort opgegeven welke interrechtelijke maatregelen België heeft genomen om de transparantie te verhogen. U hebt daar de verplichtingen die te maken hebben met de kaaimantaks, de rapportageverplichting van constructies in bepaalde landen, de opgave van betalingen aan landen zonder belasting of met lage belasting en de opgave van de buitenlandse rekeningen.
Oké. Alstublieft.

Le **président**: Dank u, mijnheer De Vos! Matière complexe s'il en est, mais qui est tout à fait importante dans le dispositif visant à résorber les espaces, au pire, de fraude fiscale ou, au mieux, d'optimalisation.

Avant de vous céder la parole, monsieur Van Hees, j'ai une question, si cela ne vous dérange pas.

S'agissant de la convention qui lie la Belgique aux États-Unis, il y a eu pendant longtemps la question des *partnerships* et des personnes qui, exerçant une activité en Belgique – professions libérales, au hasard – étaient en même temps membres de *partnerships* dans l'État du Delaware, par exemple. Cela leur permettait, par le biais de la convention belgo-américaine, de voir leurs revenus fiscalisés aux États-Unis alors que l'essentiel de leurs activités s'opérait en Belgique.

Ce problème existe-t-il encore ou y a-t-il eu des adaptations de la convention belgo-américaine? Les informations dont on disposait indiquaient que pas mal de personnes s'organisaient pour créer ce genre de structure aux États-Unis.

Monsieur Van Hees, vous avez des questions. Et puis, je me tournerai vers les experts ou les collègues.

Marco Van Hees (PTB-GO!): Monsieur le président, je vais poser une question d'ordre pratique.

J'ai l'impression qu'il n'y a pas encore de convention, donc d'échanges automatiques dans lesquels la Belgique est active.

Piet De Vos: Mijnheer Van Hees, wanneer wij het even niet over de financiële gegevens hebben, gebeurt er binnen de Europese Unie met de bestaande en in werking zijnde richtlijnen al uitwisseling van gegevens op automatische wijze. De richtlijn van 2011 voorziet in die mogelijkheid. In artikel 8 staan een aantal inkomsten-categorieën, zoals bedrijfsleiding-bezoldigingen, gewone bezoldigingen en levensverzekerings-premies. Die gegevens worden op automatische wijze uitgewisseld.

Dat dispositief is al in werking en wordt al gebruikt.

Marco Van Hees (PTB-GO!): Pratiquement, imaginons une personne étrangère qui crée une société anonyme en Belgique et qui touche des dividendes de cette société, la société devra retenir … Oui, je réfléchis en même temps de poser la question mais …

Le **président**: Ce n'est jamais mauvais de réfléchir, monsieur Van Hees. C'est toujours utile.

Marco Van Hees (PTB-GO!): Je me demande comment on va communiquer les revenus financiers d'une personne qui détient des participations dans une société belge dans un registre nominatif, sans qu'il y ait un compte bancaire, un compte-titres qui permet à la banque de communiquer les informations. C'est une question un peu pratique que je me posais. Comment va-t-on pouvoir communiquer ce genre de revenus financiers à l'étranger?

Le **président**: Je me tourne vers les experts pour voir s'ils ont des questions.

Marc Bourgeois: Monsieur le président, je voudrais poser une seule question. Il y a une discussion parfois sur l'introduction en tête des conventions et, de manière plus systématique, de l'équivalent d'une mesure générale anti-abus. Est-ce que cela fait ou cela pourrait-il faire partie de la

politique belge en matière de conclusion de convention de double imposition car, aujourd'hui, il y a des mesures anti-abus sur certaines dispositions? J'en ai cité une tout à l'heure sur les dividendes. Est-ce que ce serait une orientation possible d'avoir une espèce d'équivalent de l'article sur l'abus de droit, sur l'abus fiscal? Ou alors, il y a des travaux. Il y a des propositions aussi de mesures générales anti-abus dans les travaux qui se font au sein de l'OCDE, en particulier, on en parle aussi, dans le cadre du BEPS. Est-ce que cela pourrait être une orientation suivie par la Belgique dans sa politique fiscale internationale?

Mark Delanote: Ik heb nog twee kleine vraagjes. Bestaan er informatie-uitwisselingsinstrumenten waarbij de partnerstaat bereid is om ook informatie uit het verleden door te geven? Of ligt het doorspelen van informatie altijd in een punt in de toekomst? Wat is het land dat België benaderd heeft om een dubbelbelastingverdrag te sluiten, maar dat absoluut geen artikel 26 paragraaf 5 – of geen artikel 26 in zijn globaliteit, dat heb ik niet goed begrepen – wilde opnemen?

Dan heb ik nog een laatste vraag. Hoe komt het dat met bepaalde staten een dubbelbelastingverdrag wordt gesloten, inclusief een bijstandsmogelijkheid, dus een mogelijkheid tot uitwisseling van informatie, terwijl met andere landen enkel een TIEA wordt gesloten. Is dat een keuze van die landen of is dat een keuze van België om met bepaalde landen enkel een TIEA te sluiten en geen dubbelbelastingverdrag? Wat is eigenlijk de politiek die de keuze determineert?

Georges Gilkinet (Ecolo-Groen): Sur les traités qui ont été signés, il y a des noms qui sont toujours étonnants, parce que des pays qui sont assimilés dans la littérature internationale à des paradis fiscaux, qui ont été cités par le Service des décisions anticipées pour ce qui concerne la régularisation comme étant des pays où il y a souvent des structures fictives qui sont créées… Je pense que ces pays doivent signer des conventions d'échange d'informations pour pouvoir sortir de la liste des paradis fiscaux. Une fois la convention signée, fonctionne-t-elle? Est-elle utilisée?

Ce n'est peut-être pas à vous qu'il faut poser la question, puisque vous négociez les conventions. Quelle est la capacité d'utilisation par les services du SPF Finances de ces informations qui nous viennent de l'étranger et qui nous viendront encore plus demain avec l'automatisation de l'échange des données? Est-on prêts, au niveau du SPF Finances, à exploiter ces informations? Le cas échéant, qui doit-on interroger, quel est votre collègue du SPF Finances qu'on doit inviter ici pour savoir comment on s'organise pour exploiter correctement ces informations, pour rendre effectif ce mécanisme d'échange d'informations? Parce que c'est le souci qu'on a.

Le **président**: C'est une question fondamentale, effectivement. J'imagine que l'on va recevoir un grand nombre d'informations. Le SPF Finances dispose-t-il de suffisamment de moyens techniques et humains, que pour pouvoir gérer toutes ces informations et les traiter dans les délais d'imposition?

Je propose de vous céder la parole une dernière fois. Chers collègues, je clôturerai ensuite nos travaux car je pense que nos neurones risquent de surchauffer.

Piet De Vos: Eerst en vooral de vraag van de heer Van Hees over de dividenden. Voor alle duidelijkheid, ik sta niet in de praktijk maar ik weet wel dat de richtlijn ons op dit ogenblik niet verplicht om die gegevens uit te wisselen. De richtlijn verplicht ons enkel om die gegevens uit te wisselen indien ze beschikbaar zijn. Dus die gegevens zijn bij mijn weten momenteel niet beschikbaar, wat betreft de uitgekeerde dividenden, bijvoorbeeld als België bronstaat is. Worden ze ooit beschikbaar? Dat zal afhangen van de wetgever denk ik, of die een initiatief neemt om die inlichtingen beschikbaar te maken.

Dan, de vraag over de antimisbruikbepaling. Ik weet niet of ik die vraag heel goed begrepen heb. In principe is er het multilateraal instrument BEPS actie 15. Ik ga ervan uit dat België dat instrument zal ondertekenen. Ik denk dat het heel waarschijnlijk is dat België dat zal ondertekenen want wij steunen BEPS. In dat instrument zit er een algemene antimisbruikbepaling van het type PPT ("Principal Purpose test") en die vindt toepassing op alle artikelen van het verdrag. Er is nu consensus over dat dit een goede antimisbruikbepaling is. Ik denk dat de meeste partnerstaten die dit verdrag zullen ondertekenen — dat is mijn persoonlijke inschatting — ook die bepaling gaan nemen, wat niet onbelangrijk is omdat er symmetrie moet zijn. Meestal in verdragen is er voor de meeste gevallen symmetrie. Dat is wenselijk. Ik denk dat de kans dus heel groot is dat wij met veel landen de algemene PPT-bepaling in onze verdragen gaan kunnen inlassen. De vraag of er dan nog meer nodig is moeten wij geval per geval bekijken. Maar dan moet er telkens bilateraal gesproken worden.

Wat betreft de uitwisseling van inlichtingen en het

terugwerkend karakter, normaal is er geen terugwerkend karakter, maar er zijn een aantal instrumenten, zoals het multilateraal verdrag dat ik daarnet heb aangehaald in mijn presentatie. Dat biedt de mogelijkheid om in geval van bijvoorbeeld misbruik en fraude *d'office* een aantal jaren terug te gaan. Los daarvan is er nog een mogelijkheid, als men een overeenkomst heeft met een partnerstaat die dat verdrag ook heeft ondertekend, om zelfs nog verder terug te gaan, maar dat is bilateraal te onderhandelen.
Er is in het multilateraal verdrag dus *d'office* een mogelijkheid om een aantal jaren terug te gaan wat fraude en misbruik betreft.

Het land waarmee wij niet hebben onderhandeld omdat het paragraaf 5 van artikel 26 van het OESO-modelverdrag niet wilde opnemen, is Libanon. Daarover kan ik heel kort zijn. Om die reden is er geen onderhandeling geweest.

Omtrent de landen waarmee we een TIEA sluiten weet ik niet wat de precieze vraag was. In principe zit in al onze bilaterale algemene belastingverdragen een luik bijstand. Voor een aantal landen hebben wij ervoor geopteerd om Tax Information Exchange Agreements te sluiten omdat er daar weinig of geen economische belangen waren en ook geen problemen wat dubbelbelasting betreft. In eerste instantie heeft België die keuze gemaakt, maar dat neemt niet weg dat een aantal landen aan onze deur hebben geklopt om over algemene dubbelbelastingverdragen te onderhandelen. In principe beslissen wij zelf of wij op dat verzoek ingaan of niet.

Mark Delanote: Soms is het sluiten van een dubbelbelastingverdrag misschien ook een vereiste, opdat men al dan niet tot uitwisseling van informatie kan overgaan, vanuit die landen.

Piet De Vos: Een land kan niet worden verplicht om een algemeen verdrag te sluiten, puur omwille van de uitwisseling van inlichtingen. Een land moet bereid zijn om uitwisseling van inlichtingen te organiseren zonder dat er een algemeen verdrag is, hoewel een aantal landen dat wel poogt. Een land mag weigeren een dubbelbelastingverdrag te sluiten.

Mark Delanote: In dat geval loopt het land ook het risico dat het geen inlichtingen kan opvragen.

Piet De Vos: Het verhaal op dat vlak is dat de praktijk zal moeten uitwijzen of de akkoorden goed werken. Op dat gebied zijn er de bilaterale ervaringen maar ook het mondiaal forum, dat in principe capabel zou moeten zijn om na verloop van tijd te kunnen oordelen of een bepaald land bij een akkoord totaal niet meewerkt. Het kan ook naar een bepaald land persoonlijk zijn gericht, maar zelfs dan is het relevant. In principe is op dat punt het werk van dat forum heel nuttig.

Mijn persoonlijke mening is dat, wanneer de automatische gegevensuitwisseling op gang komt — wat wij met die gegevens doen, is nog een andere zaak —, er voldoende informatie ter beschikking is om gerichte onderzoeken te doen en naar bepaalde landen verzoeken te sturen. Op dat ogenblik weten wij pas of de akkoorden goed werken.

Ik kan u niet meegeven of ze door België nu al veel worden gebruikt. Ik hoop van wel. Ik kan ook niet onmiddellijk antwoorden op de vraag of alles in gereedheid is gebracht, om de inlichtingen op een heel nuttige manier te gebruiken. De organisatie van die werkzaamheden zit op het niveau van de Algemene administratie van de Fiscaliteit. U kan dus best de personen die aan het hoofd van die administratie staan, met name de heer Jacquij en de heer Leemans ondervragen over de stand van zaken inzake het verspreiden van de inlichtingen, die inderdaad massaal zullen binnenkomen alsook over de vraag of die inlichtingen bijvoorbeeld direct in het individuele dossier zullen binnenkomen dan wel of de inlichtingen direct zullen kunnen worden geconsulteerd.

Le **président**: La question du traitement des informations et des moyens dont dispose l'administration est une question politique. C'est une question qu'on n'a pas manqué de poser au ministre de Finances, lors de discussions budgétaires, sur laquelle il a apporté des réponses assez évasives. C'est là, me semble-t-il, qu'on doit repointer.

Georges Gilkinet (Ecolo-Groen): Monsieur le président, je serais demandeur d'inviter M. Jacquij pour connaître les moyens informatiques qui sont à disposition et la façon dont on va effectivement diffuser l'information, sans noyer l'administration. Avec ce paradoxe qu'on aura parfois plus d'informations venant de l'étranger que de l'intérieur du pays sur certains revenus.

Le **président**: Monsieur Gilkinet, on commence tout doucement à être saturé au niveau de l'agenda. Est-ce qu'on ne pourrait pas commencer par écrire un courrier à M. Jacquij pour lui demander de nous faire un topo et sur cette base, on décide ou pas si on l'entend? Objectivement, on a encore beaucoup de pain sur la planche.

Y a-t-il d'autres questions? Je vous propose d'atterrir.

Marco Van Hees (PTB-GO!): On peut demander à M. Jacquij les besoins informatiques et humains nécessaires.

Le **président**: Je demande au secrétariat de prendre bonne note de cela. Dans le cadre de l'échange automatique d'informations, processus dans lequel la Belgique s'inscrit de plus en plus.

OK. Très bien. Merci, monsieur De Vos, pour vos explications. Il s'agit d'une matière compliquée mais je pense que vous nous avez donné pas mal d'éclairages. Merci à vous.

La réunion publique de commission est levée à 17.43 heures.
De openbare commissievergadering wordt gesloten om 17.43 uur.

BIJZONDERE COMMISSIE FRAUDE PANAMA PAPERS

van

DINSDAG 08 NOVEMBER 2016

Namiddag

_____

COMMISSION SPÉCIALE FRAUDE PANAMA PAPERS

du

MARDI 08 NOVEMBRE 2016

Après-midi

_____

La réunion publique de commission est ouverte à 13.43 heures et présidée par M. Ahmed Laaouej.
De openbare commissievergadering wordt geopend om 13.43 uur en voorgezeten door de heer Ahmed Laaouej.

Audition de
- M. Philippe de Koster, président de la Cellule de Traitement des Informations Financières (CTIF);
- M. Jean-Claude Delepière, ancien président de la CTIF;
- M. Perry Timmerman, inspecteur-analyste adjoint, CTIF.
Hoorzitting met
- de heer Philippe de Koster, voorzitter van de Cel voor Financiële Informatieverwerking (CFI);
- de heer Jean-Claude Delepière, oud-voorzitter van de CFI;
- de heer Perry Timmerman, adjunct inspecteur-analist, CFI.

Le **président**: Chers collègues, nous accueillons, aujourd'hui, des représentants de la Cellule de Traitement des Informations Financières (CTIF): M. Philippe de Koster, président de la CTIF, M. Jean-Claude Delepière, ancien président de la CTIF, qui est venu à de nombreuses reprises en commission des Finances, tant à la Chambre qu'au Sénat, pour nous présenter les rapports annuels, M. Perry Timmerman, inspecteur-analyste adjoint à la CTIF. Nous sommes bien sûr familiarisés avec les missions de la CTIF. Je leur propose de prendre immédiatement la parole pour nous faire une présentation des rôles de la CTIF et ses moyens dans le traitement de la grande fraude fiscale internationale, en lien avec ses compétences, qui sont liées au blanchiment. Je vous donne immédiatement la parole, dans l'ordre que vous souhaitez.

Philippe de Koster: Mesdames, messieurs, je vais effectivement essayer, sur base du PowerPoint, que vous avez déjà tous dû recevoir, de vous présenter le rôle de la Cellule dans le cadre de la lutte contre le blanchiment de l'argent provenant de la fraude fiscale grave, organisée ou non, en relation avec le thème de votre commission c'est-à-dire l'affaire Panama. Vous avez les *slides*. Je vais pouvoir les passer rapidement en revue et insister sur quelques points qui me paraissent peut-être essentiels pour la suite de cet après-midi.

Dans un deuxième temps, après avoir donné la parole à M. Delepière, nous pourrons, si vous n'y voyez pas d'inconvénient, examiner plus précisément ce que nous faisons et ce que nous avons fait dans le cadre de la suite de la diffusion des Panama Papers.

Wat betreft de kerncijfers van de cel in 2015 (eerste *slide*), het aantal meldingen omvat de meldingen die wij krijgen vanuit de financiële en niet-financiële instellingen, van onze collega's in het buitenland en van administratieve overheden.

Sur ce premier élément, il faut notamment savoir que c'est sous ce vocable que nous recevons des déclarations du CAF, déclarations que nous qualifions de "déclarations article 33", selon notre loi. C'est-à-dire que le CAF peut nous transmettre toute une série de renseignements qui nous permettront d'exécuter nos missions habituelles. Ce fut, notamment, le cas cette année en ce qui concerne les Panama Papers.

Hetgeen wij kunnen toevoegen: wij vragen aan verschillende instellingen zoals de politiediensten, diensten van de Staat, magistraten en buitenlandse meldpunten of ze beschikken over meer informatie die wij kunnen gebruiken voor de behandeling van onze dossiers.

De laatste kolom is hetgeen wij hebben doorgemeld aan de parketten. De wet voorziet alleen in een doormelding van onze kant naar het federaal parket wanneer het gaat over financiering van terrorisme of terrorisme en naar het "gewone" parket als het gaat over alle andere onderliggende misdrijven.

Il serait intéressant d'examiner ce que j'appelle souvent une "usine à gaz", c'est à dire le schéma

dans lequel nous nous retrouvons et au centre duquel j'ai placé la cellule pour que nous puissions voir les différentes interactions entre nos différents partenaires et la manière dont la cellule est alimentée, les déclarations de soupçons des institutions financières, les fonctionnaires de l'État qui peuvent également nous dénoncer les faits de blanchiment d'argent dont ils auraient connaissance (notamment l'article 33) et aussi un point qui ne relève peut-être pas de votre commission mais qui pourrait en intéresser d'autres, comme les Finances, à savoir le point de contact de régularisation, puisque nous recevons également partiellement, les décisions des régularisations

Nous sommes informés par nos homologues étrangers, par les autorités judiciaires, par les services de police et par les services administratifs de l'État.
Nous transmettons les informations au procureur du Roi, au procureur fédéral et, par l'entremise de ces deux magistrats, aux autorités judiciaires étrangères et à nos homologues étrangers.
Nous pouvons également informer le CAF de certains dossiers qui sont communiqués aux autorités judiciaires et qui peuvent présenter un certain intérêt pour l'administration fiscale.
Een voorbeeld is het witwassen van drugsgeld. Omdat het gaat over geld, kunnen wij perfect beslissen dat het misschien interessant zou zijn voor de fiscale administratie om te weten dat een dossier aan het parket werd gemeld.

Si j'en viens aux criminalités sous-jacentes, je me suis, en tout cas, limité volontairement à l'année 2015. Nous pourrions vous communiquer les chiffres pour les années précédentes et faire peut-être des comparaisons. J'ai voulu tenir compte de 2015 et de la moitié en tout cas de l'année 2016. Vous verrez que, pour ce qui concerne la matière qui vous intéresse, la fraude fiscale grave organisée ou non, 52 dossiers ont été transmis par la cellule aux autorités judiciaires pour un montant de 235 millions d'euros.

J'insiste, monsieur le président, sur une précaution élémentaire. Le montant que vous trouvez là, c'est le montant des transactions suspectes qui nous ont été rapportées. Ce montant n'est pas obligatoirement, nécessairement égal au montant de la fraude fiscale. C'est tout ce que nous avons reçu. Nous voyons effectivement l'ensemble des transactions, mais cela ne veut pas nécessairement dire que tous ces montants sont nécessairement le pur produit de la fraude fiscale. C'est à charge des autorités judiciaires ou des autorités de poursuites de déterminer précisément ce qui va constituer, le cas échéant, le blanchiment de la fraude fiscale.

Le **président**: Monsieur de Koster, le tableau concerne-t-il bien les dossiers que vous transmettez au parquet?

Philippe de Koster: Ce sont les dossiers que nous transmettons au parquet.

Le **président**: Ce ne sont donc pas les chiffres des informations que vous recevez.

Philippe de Koster: Non, non!

Le **président**: Peut-être que nous aurons cette information plus loin dans le tableau. Ce qui est évidemment intéressant de pouvoir identifier, ce sont les informations que vous recevez en comparaison avec celles que finalement, vous transmettez au parquet. Je ne sais pas si nous rencontrerons ce chiffre plus loin.

Philippe de Koster: Monsieur le président, si on revient sur le premier tableau, les chiffres-clés de 2015, nous avons, pour 2015, reçu 28 272 déclarations de toutes les autres autorités financières, non financières, étrangères, etc. qui vont alimenter et desquelles nous allons tirer en tout cas les dossiers que nous transmettrons.

Le **président**: J'affine ma question. Sur ces 28 272, quelle est la proportion qui relève de la fraude fiscale grave organisée ou non? Si on n'a pas l'information maintenant, ce n'est pas grave. Je pense que cette information-là sera intéressante à verser au dossier. Éventuellement, par un petit e-mail…

Philippe de Koster: Je vous la communiquerai parce que je ne l'ai pas ou je ne la trouve pas directement dans mes *slides*. Je n'ai pas effectué en tout cas ce pourcentage.

Le **président**: Je vous remercie.

Philippe de Koster: Vous pouvez ainsi voir quelle importance revêt la fraude fiscale grave organisée ou non en 2015 par rapport aux autres dossiers que nous avons transmis. Je pense ici aux dossiers d'escroquerie, d'abus de biens sociaux qui sont les plus importants dossiers de criminalité. À côté de cela, il y a les dossiers de fraude fiscale, de trafic de main d'œuvre, de trafic illicite d'armes, de biens et de marchandises, la criminalité organisée étant une criminalité que je ne qualifierai pas de "fourre-tout" , mais qui est pourtant considérée comme telle quand on n'a pas la certitude d'avoir suffisamment bien identifié le type de criminalité qui pourrait intéresser le parquet.

Misschien ook interessant om te vermelden is de splitsing van het aantal dossiers.

Ce que nous avons fait, c'est la distinction entre les carrousels TVA – qui sont, d'après nous, une pure escroquerie fiscale – et puis toutes les autres fraudes. Là, vous avez ce pourcentage, cette évolution de dossiers au fur et au mesure. Vous voyez, en tout cas, la proportion des chiffres. Dans les autres fraudes, vous allez trouver des fraudes aux droits de succession; vous pourriez en trouver d'autres, qui sont totalement distinctes des carrousels TVA. Pour mémoire, vous verrez qu'en 2015, le nombre de carrousels TVA est excessivement bas, puisque la Belgique a la particularité de disposer d'une structure permettant de les détecter très vite et donc d'empêcher leur développement.

Inzake de al dan niet georganiseerde zware fiscale fraude heb ik een aantal interessante cijfers voor 2015.

Lorsque l'on parle de cette fraude fiscale grave, organisée ou non, la Cellule a la particularité de travailler non seulement dans des dossiers où c'est le Trésor belge qui est préjudicié (33 dossiers), mais nous découvrons également des mécanismes de fraude fiscale au préjudice de la France (8 dossiers), des Pays-Bas (3 dossiers), le Madagascar, le Singapour et la Pologne. Au total, ce sont 47 dossiers qui ont été communiqués aux autorités judiciaires avec évidemment des suites qui peuvent être données. C'est intéressant à savoir et à garder en mémoire parce que, monsieur le président, si vous me posez la question "qu'en est-il inversement?", vous avez la réponse en-dessous. Il y a uniquement le Luxembourg qui nous a communiqué un dossier où il pouvait y avoir des ressortissants belges impliqués dans une fraude fiscale qui pourrait concerner le territoire belge et Hong Kong qui nous a transmis un dossier que l'on a examiné. Vous voyez la différence de proportion. Nous ne travaillons pas, et nous ne l'avons pas fait en 2016 non plus, uniquement pour les autorités belges. Le territoire belge peut être utilisé pour blanchir le produit de fraude fiscale commise au détriment d'États étrangers. Petite remarque insidieuse, je souhaiterais vivement que les autres États proches, notamment la France ou les Pays-Bas, puissent faire de même et communiquer les dossiers de ressortissants belges au préjudice du Trésor belge. Malheureusement, je pense qu'il ne doit pas y avoir de ressortissant belge en France et aux Pays-Bas impliqué à tout le moins dans des dossiers de fraude fiscale.

Autres éléments importants, même s'ils ne relèvent pas directement de votre commission, ce sont des chiffres qui peuvent être intéressants sur la manière dont nous approchons le mécanisme directement ou indirectement de fraude fiscale. Régularisation fiscale. Je sais que l'on en parle. Plusieurs régularisations fiscales, il y en a quatre. Je peux vous rassurer, pour les deux premières, de 2004 jusque 2013, la Cellule n'était jamais qu'un notaire privilégié. Nous savions qu'il y avait des attestations de régularisation fiscale, nous en recevions une copie et nous étions simplement là pour attester que la régularisation présentée dans les organismes bancaires était bien conforme à celle que nous avions obtenue en copie des autorités fiscales. Nous ne pouvions strictement rien faire de plus dans ces deux types de régularisation fiscale.

La dernière, la DLU quater: il est beaucoup trop tôt pour dire ce qu'il en est puisque nous n'avons encore reçu aucun élément nous permettant de travailler sur celle-ci, qui date du 1er août 2016.

Sur la troisième régularisation fiscale, la DLU ter, nous avons, dans une certaine mesure, un peu plus de pouvoirs ou de possibilités, c'est-à-dire que nous ne sommes pas simplement des notaires. Nous pouvons faire certains types d'enquête ou vérifier déjà dans notre base de données s'il y a autre chose, s'il y a des éléments qui permettent de penser que la régularisation n'est pas seulement une régularisation fiscale, voire sociale. Cela n'a pas abouti à énormément de dossiers que l'on a pu diligenter de manière correcte. C'est seulement maintenant, dans les semaines qui ont précédé cette audition, que nous avons commencé à pouvoir travailler, avec l'aide, notamment, des autorités luxembourgeoises, sur certains types de dossiers particulièrement intéressants de régularisation fiscale qui nous semblent de fausses régularisations fiscales.

Une société tombe en faillite en 2008. Trois cents personnes au chômage. Les gérants ont apparemment commis un abus de biens sociaux ou autre chose en matière de faillite. Aujourd'hui, nous voyons pratiquement des sommes de 200 à 300 000 euros qui sont régularisées.

Si vous regardez cette loi de régularisation fiscale, la DLU ter, c'est extrêmement compliqué, mais nous pensons que nous avons la possibilité d'agir sur le blanchiment du produit, soit d'abus de biens sociaux, soit, en réalité, de banqueroutes frauduleuses, et de démontrer ou de permettre au parquet de démontrer que la régularisation fiscale pourrait être une fausse régularisation fiscale, arrêter tout et alors, à ce moment-là, revenir dans un système beaucoup plus classique. La

particularité, peut-être à signaler, est que nous devons aller vers le Luxembourg, et que les autorités luxembourgeoises nous ont déjà assurés de leur coopération puisque cela ne sera pas de la matière fiscale.

Vous voyez qu'on entre dans une matière qui ne vous concerne pas directement mais on tourne autour et à alentour. Il y a plusieurs manières d'approcher cette matière très particulière, d'une manière ou d'une autre.

Le **président**: Si je peux me permettre, monsieur de Koster, sans interférer dans le déroulement de votre exposé, il serait peut-être opportun d'y consacrer quelques minutes à la fin ou au moment qui vous paraîtra opportun. Comme vous pouvez l'imaginer, il y a deux semaines, nous avons été assez saisis par les révélations dans la presse d'un fonctionnaire de l'Inspection spéciale des impôts qui a déposé plainte, considérant qu'il y avait au moins pour 36 milliards d'euros de présomption de blanchiment d'argent à travers les régularisations fiscales. Tout cela est évidemment un peu surprenant et saisissant. Il serait peut-être intéressant d'avoir votre point de vue global. Non pas sur le fonds de l'affaire, parce que j'imagine que vous n'avez pas tous les éléments, mais sur les questions que cela pose du point de vue du droit. Puisqu'il y a eu des cadres légaux organisés par le législateur sur la régularisation fiscale, comment est-il possible qu'un haut fonctionnaire de l'administration de l'ISI en arrive à considérer que l'ensemble des montants régularisés sont constitutifs de blanchiment de capitaux?

Philippe de Koster: Mijnheer de voorzitter, ik kan onmiddellijk antwoord geven. Ten eerste waren we ook zeer verbaasd om al die artikelen te lezen.

Les fonctionnaires de l'État peuvent nous saisir des dossiers de blanchiment. Dans la presse, il était question de dossiers de blanchiment de fraude fiscale grave. Mon étonnement est double: pourquoi n'avons-nous pas été prévenus? Pourquoi ne nous a-t-on pas dénoncé les 61 000 dossiers? L'explication - et là je n'ose pas m'aventurer plus loin, … n'y a-t-il pas des discussions ou en tout cas des querelles internes au ministère des Finances puisque je reçois ces dossiers de régularisation à travers le point de contact de régularisation?

En bas du tableau … je me permets de faire cette parenthèse, car c'est la réponse directe à votre question.

Het grootste probleem voor de cel in verband met de regularisatie, is dat, ook al hebben we steeds gezegd geïnteresseerd te zijn om over het fraudeschema te beschikken, de wetgever neen gezegd heeft.

Ce qui est aussi très particulier - et nous n'avons rien voulu vous cacher -, dans certains dossiers, nous avons accès aux schémas de fraude non pas parce qu'ils nous viennent du point de contact "régularisation" mais parce que les gens qui font la régularisation et qui vont ensuite à la banque démontrer leur bonne foi ou leur nouvelle bonne foi livrent tout à la banque et la banque nous livre aussi les schémas de fraude.

Maar op basis van de wet is het onwettelijk; wij kunnen dat niet gebruiken.

Donc, on ne l'utilise pas. Mais nous voudrions l'avoir. Il s'agit ici d'un autre débat. Toutefois, nous souhaiterions que le législateur change son fusil d'épaule et nous le donne légalement.

Pour répondre à votre question, j'ai beaucoup de points d'interrogation. En effet, si on parle de blanchiment, de fraude fiscale grave et organisée, la voie la plus immédiate était le recours à l'article 33 de notre loi avec l'envoi chez nous des 61 000 dossiers.

Le **président**: Or, cela n'a pas été fait, si j'ai bien compris.

Philippe de Koster: Cela n'a pas été fait.

Je sais qu'un article de *La Libre Belgique* évoque la régularisation fiscale ou la cabale fiscale et le fait qu'on a marché sur les plates-bandes de la cellule. Non, on n'a pas marché sur les plates-bandes de la cellule. Ce fonctionnaire de l'ISI a, selon moi, utilisé une autre voie tout aussi légale, à savoir celle de l'article 29, § 2 du Code d'Instruction Criminelle.

Cela dit, pour ce qui concerne le blanchiment de l'argent provenant de la fraude fiscale grave organisée, on aurait pu recourir à l'article 33 de la loi et voir ce qu'il en était. Mais telle n'a pas été la voie choisie. J'attends donc d'être interpellé puisque je sais que les 61 000 dossiers doivent se trouver chez le procureur fédéral, et on verra bien ce que ce dernier nous demandera.

Ik kom nu tot een punt dat van belang is voor uw commissie, met name de lijst van de Panama Papers en wat wij daarmee hebben gedaan. Daarvoor geef ik het woord aan Perry Timmerman. Hij zal de uitleg daarover geven.

Perry Timmerman : Ik zal een woordje toelichting geven bij een stappenschema dat

opgesteld werd, om een kort beeld te schetsen van wat wij gedaan hebben met de lijst van de Panama Papers die wij van de dienst CAF gekregen hebben.

In theorie kan ik een onderscheid maken:

- Wij hebben een lijst van belastingplichtigen gekregen. Die werd ons door de dienst CAF meegedeeld.
- Wij hebben ook typische meldingen van banken, notarissen en revisoren, met verwijzingen naar de Panama Papers.

De ontvangen lijst bevatte natuurlijke personen en rechtspersonen. Die hebben wij gekruist met de gegevens van ons databank.

Het model is zeer simpel, zoals u kunt zien. Er is de doormelding naar het parket (PR) of de seponering, *le classement* (CL). Als de naam niet bekend is in onze databank, dan konden wij er niets meer mee aanvangen, want wij hebben geen concrete verrichtingen of rekeningen. Als de naam een hit opleverde in onze databank, dan zijn wij de rol van de betrokkene nagegaan. Was die direct of indirect? Met indirect bedoelen wij een hit in een dossier waarbij de betrokkene nooit opgenomen werd in het uiteindelijke verslag of waarvan zijn rol hoogstens een kleine voetnoot was, zonder een directe impact op het verhaal.

Als de rol van de betrokkene direct was, dan zijn wij de status van het dossier nagegaan. Als het geseponeerd werd, dan is er logischerwijze ook geen verder gevolg. Als het nog in behandeling was, dan zijn wij nagegaan of wij een concrete verrichting konden linken aan de Panama Papers. Als dat niet het geval was, dan zijn wij er ook niet verder op ingegaan. Als dat wel het geval was, dan restte de vraag of er sprake was van een witwasverrichting. Wij mogen namelijk niet vergeten dat onze cel de antiwitwascel is. Zonder een concrete witwasverrichting kunnen wij niet overgaan tot een doormelding aan het parket.

Ik kan er nog enkele kleine kanttekeningen bij plaatsen. Het probleem bij dit type dossiers is de oorsprong van het geld. Logischerwijze is die vaak heel moeilijk te achterhalen.

Een ander probleem is dat het fraudeschema ons niet mag worden bezorgd.

Is er ook sprake van ernstige fiscale fraude of een andere criminaliteitsvorm? Voorop staat dat wij altijd eerst een andere criminaliteitsvorm proberen te viseren, maar in dat type dossiers is de politionele informatie haast altijd nihil. Er rest ons dan nog de piste ernstige fiscale fraude, al dan niet georganiseerd.

De lijst die gekregen werd van de dienst CAF is eigenlijk een lijst van belastingplichtigen zonder rekeningen of verrichtingen. Een mailing is perfect mogelijk, maar heel arbeidsintensief. In enkele zaken hebben wij dat toegepast, maar het levert amper resultaten op. Trouwens, de banken zijn toch gebonden aan de meldplicht, dus als zij iets vaststellen, dan gaan zij logischerwijze over tot doormelding aan onze diensten.

Tot slot maak ik nog de volgende kanttekening. Wij hebben niet met elk land een memorandum of understanding. Met Panama hebben wij wel een akkoord sinds 2001. Er rijst daarbij wel een ander probleem, zijnde de kwaliteit van het antwoord. Wij hebben al een paar keer gerichte vragen gesteld aan Panama. Een probleem is al de termijn. In het beste geval krijgen wij van een buitenlandse partner na twee tot drie weken een antwoord, maar vanuit Panama is het een kwestie van maanden en soms krijgen wij gewoon geen antwoord. En als wij een antwoord krijgen en wij polsen naar de toestemming voor het gebruik van die inlichtingen, dan blijft meestal dat antwoord achterwege. Wij beschikken dan misschien wel over de info, maar wij kunnen die niet overmaken aan het parket.

Philippe de Koster : Monsieur le président, vous avez entendu l'exposé, en tout cas, théorique des inspecteurs qui travaillent sur le dossier. Je pourrai maintenant reprendre une certaine liberté et vous donner le point de vue non diplomatique du président de la cellule.

Première chose, nous avons reçu le 1er août 2016 la liste sur laquelle nous pouvions travailler, parce qu'elle était "checkée" et "recheckée" par le CAF. On reçoit 239-240 noms. Nous avons fait ce qui était dit: des *checks* pour voir ce qui existait chez nous. Nous sommes parvenus à identifier de ces 240 noms 98 personnes physiques ou morales déjà connues. Sur cette base-là, nous avons commencé à monter un ensemble de dossiers. Cela veut dire que, bien que nous n'ayons que des noms et pas nécessairement des renseignements bancaires, voire des transactions, nous le faisons quand même et essayons d'aller au plus loin qu'il nous est possible d'aller.

Au plus loin, pourquoi? M. Timmerman vous a dit qu'on pourrait faire des mailings. On ne le fait pas nécessairement parce qu'il faut en envoyer à toutes les banques en leur demandant d'identifier pratiquement 240 personnes. Vous imaginez ce que cela peut être. Il est vrai que le gouvernement, en particulier le ministre des Finances, nous a octroyé une possibilité qui consiste à accéder au CAP (registre

des comptes détenus par la Banque nationale). Mais, aujourd'hui, ce système auquel nous avons accès n'est pas encore tout à fait optimal, puisqu'il y a six mois de différence, que tout est encore manuel et qu'il n'y a donc rien d'informatisé. Peut-être l'année prochaine cela ira-t-il mieux.

Donc, nous faisons certaines choses, en sachant que la fraude fiscale et les Panama Papers constituent une chose. Mais nous avons d'autres éléments: le financement du terrorisme ou d'autres types d'infractions. Les cinquante personnes doivent se partager tous les types de dossiers.

Et nous avons des dossiers! J'ai donné des instructions, même si Perry et son équipe n'avaient pas tellement envie de le faire, parce que cela leur semblait inutile. Oui, nous interrogeons nos homologues étrangers. Oui, nous interrogeons notre homologue au Panama, parce que, depuis 2001, nous avons un accord de coopération entre la cellule de renseignement, ou l'équivalent au Panama, et la cellule belge. Oui, nous savons très bien que, d'emblée, ils ne voulaient rien communiquer en ce qui concerne les fraudes fiscales, les mécanismes de fraude fiscale ou les comptes offshore, mais ils doivent pouvoir identifier les bénéficiaires des comptes détenus chez eux. Nous attendons les informations.

Maintenant, je ne suis pas naïf. Je ne les aurai pas, ces informations, mais au moins, l'étape est effectivement entamée. Nous avons entamé ce processus. Pourquoi ai-je demandé à Perry et son équipe d'entamer ce processus? Monsieur le président, mesdames, messieurs, si vous reprenez un peu l'histoire récente, c'est quand même surprenant.

Les Panama Papers, on en parle le 8 avril. Remontons un tout petit peu dans le temps! 1er mars 2016, nouvelle liste des paradis dits fiscaux ou à taxation inexistante ou très faible: le Panama disparaît. Il n'est plus repris sur cet arrêté royal. Pourquoi? Parce que le 19 février 2016, le GAFI a décidé de considérer que le Panama était un territoire coopérant.

On peut continuer à remonter encore plus loin. Il y a deux ans, en 2014, a lieu l'évaluation du Panama par le FMI. Le rapport est ultra mauvais. Il faut faire certaines choses. La Belgique qui intervient notamment dans le Groupe Egmont dit: "il faut faire quelque chose et il faut obtenir une amélioration du Panama, sinon le Panama qui est une cellule de renseignement doit être mis à la porte du Groupe d'Egmont". On obtient des progrès, mais ce que l'on a également appris, c'est qu'entre les progrès législatifs et la situation réelle, entre la loi votée par le parlement et la manière dont on l'applique, il y a apparemment ce que l'on appelle des contre-lettres. La loi est là mais vous ne l'appliquez pas! En clair, vous ne donnez pas les renseignements!

Le 19 février 2016, le GAFI décide pourtant que le Panama est parfaitement coopérant et le ministre français, Michel Sapin, a d'ailleurs été fort embarrassé lorsque, devant parler de cela, il a demandé: "Pourquoi la France a-t-elle soutenu le fait que le Panama pouvait de nouveau revenir parmi les pays considérés comme coopérants, alors que vous saviez que...". Il y a effectivement tout cet embarras.

Je ne vais pas dire qu'il y a une certaine forme de naïveté ou d'hypocrisie. Il y a peut-être des enjeux qui vous dépassent, qui dépassent ce parlement et qui nous dépassent mais voilà où l'on en était. Pendant ce temps-là, nous avons pour l'instant pratiquement 86 dossiers. Dans ces 86 dossiers, sur la base de la liste fournie par le CAF, nous avons interrogé le Panama et nous attendons les réponses. Je pense que vous clôturerez vos travaux bien avant que nous ayons la réponse.

Le **président**: Nous recevons à la fin du mois le commissaire européen, M. Moscovici. Il sera peut-être utile de lui poser la question de savoir comment la Commission européenne ou comment l'Europe peut aider les États qui, à travers un certain nombre de leurs services, ont adressé des renseignements au Panama, à recevoir des réponses. C'est une des questions qu'on pourra leur poser.

Philippe de Koster : Mijnheer de voorzitter, de heer Delepière zou graag iets toevoegen.

Jean-Claude Delepière : Monsieur le président, je voudrais rebondir sur certaines choses qui ont été dites et qui ont fait l'objet de questions de votre part.

Vous avez évoqué les chiffres. Vous avez dit que j'ai été entendu à plusieurs reprises, notamment en 2013, où j'ai fourni à la commission de Finances de la Chambre des chiffres se rapportant à la fraude fiscale.

Il ne s'agit là que d'une partie de la réponse à votre question mais elle est assez explicite.

En effet, en 2008, 937 dossiers ont été transmis aux autorités judiciaires. Sur ces 937 dossiers, 62 concernaient la fraude fiscale grave et organisée.

En 2009, 1 020 dossiers ont été transmis dont 55

pour la fraude fiscale.

En 2010, il y en a eu 1 259 dont 123 pour la fraude fiscale.

En 2011, 71 sur 1 345 et en 2012, 59 sur 1 506.

Je voudrais préciser que ces 937 dossiers transmis qui correspondent en 2008 à 15 554 déclarations de soupçon.
Donc, vous avez 15 000 déclarations de soupçon, à la fin, vous avez de ça 900 dossiers qui sont transmis et de ces 900 dossiers, vous avez 62 dossiers qui concernent la fraude fiscale.

Il faut savoir que dès que nous recevons les déclarations de soupçon, la criminalité de base à laquelle se rapporteraient des faits de blanchiment est loin d'être connue en termes de preuves, ce qui est du ressort du parquet. Jusqu'à la décision de transmission, tout le travail consiste à établir s'il y a blanchiment et à quelle forme de criminalité grave il est lié.

Il est intéressant de comparer, sans doute dès le départ, dans les déclarations, les éléments qui pourraient déjà faire penser à la fraude fiscale. Mais nous ne les connaissons pas immédiatement. Les déclarations de soupçon sont réalisées par les établissements financiers et ils ne sont pas censés connaître la criminalité. C'est la cellule qui la détermine, en fin de course.

Le nombre de dossiers transmis semble peut être peu important, mais, comme je l'avais souligné en 2013, il y a la quantité de dossiers transmis aux autorités judiciaires, mais aussi les montants de ces dossiers. Là, on se trouve dans une proportion totalement inversée. J'ai considéré les valeurs depuis 2008, mais nous pourrions encore remonter dans le temps puisque la cellule a 23 ans.

Je voudrais faire une parenthèse: pour rappel, et cela ne doit jamais être perdu de vue, la fonction de la cellule est de détecter le blanchiment. Cela n'est pas une administration fiscale, cela n'est pas un service d'enquête fiscale policer, ce n'est rien de tout ça, c'est le blanchiment. Ce qui est très significatif et qui appuie sur la gravité du phénomène, c'est que, dès 1993, dès que nous avons commencé à travailler, la fraude fiscale s'est invitée dans la matière du blanchiment, tout d'abord par les carrousels. Nous avons très vite agi contre les carrousels. La loi de 1993 ne visait absolument pas le blanchiment lié à la fraude fiscale. Nous sommes 23 ans plus tard. Il y a 23 ans, le blanchiment, nous avions mis de côté la fraude fiscale. Il ne fait pas le perdre de vue. Nous pourrions croire que nous avons beaucoup progressé, mais nous avons progressé très lentement, beaucoup plus lentement que les fraudeurs et criminels organisés, qui, eux, se sont mis au goût du jour. Il ne faut jamais perdre cela de vue. Aujourd'hui, nous avons une commission qui discute de la fraude fiscale dans le cadre du blanchiment. Il y a 23 ans, nous mettions en place une législation moderne qui correspondait aux normes internationales, mais il n'était absolument pas question de parler de blanchiment de la fraude fiscale, ni même de fraude fiscale à l'égard du blanchiment.

Cette espèce de chape, de non-dits – parce que ça existait déjà, il ne faut pas se leurrer – était finalement, a fini par craquer, pas par la pression de l'administration fiscale, parce qu'on a vu au fur et à mesure que dans le blanchiment, on ne savait pas, on ne pouvait pas en parler, mais on ne savait pas éviter la fraude fiscale. Et on ne savait pas l'éviter, on a commencé, d'ailleurs, par revenir avec les carrousels à la TVA. Ça, on disait à l'époque: "Oui, carrousel, ce n'est pas une fraude comme les autres, c'est une fraude de criminel." Ce qui était vrai, d'ailleurs. Et donc on a commencé à ce moment-là à instaurer la fraude fiscale comme criminalité de base. Il ne faut pas oublier tout ça, historiquement.

Et puis, pendant des années – je vais vous dire jusqu'à quand – pendant des années, à part les carrousels à la TVA – et la Belgique qui était en pointe et qui avait rajouté la fraude fiscale grave et organisée, donc pas uniquement les carrousels… Sur le plan international, puisqu'on a parlé du GAFI, on ne parlait jamais ni de carrousel à la TVA, ni de fraude fiscale dans les réunions du GAFI. Et c'est pas un hasard.

Ça a changé, vous savez quand? En 2008. Vous voyez le trajet dans le temps. En 2008, pourquoi? Parce qu'en 2008, vous avez la crise des *subprimes*. Vous avez la crise qui provient de cette crise aux États-Unis et voilà les États-Unis eux-mêmes au GAFI qui viennent dire: "Oui mais, il faudrait quand même parler un petit peu de la *fiscal fraud* et il faudrait peut-être discuter de ça." Je vous passe les détails. C'est à ce moment-là, - il a fallu attendre 2012 – pour qu'en 2012, la loi belge soit enfin confortée – parce que nous connaissions déjà ça – soit enfin confortée par les recommandations du GAFI.

Donc vous voyez, et si je dis ça, c'est pour bien se rendre compte que c'est un phénomène qui ne démarre pas de Belgique. Ce phénomène de la fraude fiscale est un phénomène international. Quand on parle de ça, il ne faut jamais perdre ça de vue. Et je reviendrai sur la visite de M. Moscovici. Donc ça c'est une chose que je voulais

vous faire observer. La fraude fiscale, elle est présente depuis le début, pas parce qu'on l'a voulue – et au contraire, on ne le voulait pas – mais parce qu'elle est venue se montrer. Elle ne sait pas rester cachée.

Alors, en termes de montants, sur les 20 premières années, la CTIF a détecté, je le disais en 2013, presque 22 milliards et demi d'euros, uniquement dans les dossiers transmis.

Quel était le montant le plus élevé sur vingt ans? Vous avez deviné, c'est la fraude fiscale grave et organisée qui, sur vingt ans, arrivait à un montant total de 6,7 milliards. Suivie par quelle forme de criminalité? Ce n'est pas inintéressant non plus: la criminalité organisée avec un montant de 5,1 milliards. Donc, vous voyez à quel point nous nous trouvons là… Tous ces éléments que je vous mets montrent d'abord ce phénomène lancinant qui est là. Il est très important, même plus important que la criminalité organisée. Cela fait que l'on constate aujourd'hui que des journalistes sortent les Panama Papers. Mais ce n'est pas d'aujourd'hui que les services qui travaillent là-dessus le savent.

Quand j'étais venu, j'avais dit: "Ce qui est important, c'est la coordination et l'échange des informations au niveau national d'abord". Et c'est vrai que, depuis 2013 – ça serait vraiment de mauvaise grâce de ne pas le dire –, il y a des efforts qui ont été faits. Il y a un collège de coordination de la lutte contre la fraude fiscale et sociale. Il y a des avancées puisqu'on a finalement obtenu de pouvoir obtenir des déclarations de soupçon des administrations, notamment des Finances. Il y a toute une série d'avancées qui se sont faites mais, malgré cela, que constate-t-on? Que ces avancées, comme celles dont on a parlé du groupe Egmont où la Belgique et les Pays-Bas stigmatisent le Panama en disant "C'est bien joli. Ils ont une loi mais quand on les interroge, ils ne respectent pas la loi", il y a une pression d'un groupe international mais, malgré tout, ça ne suffit pas. Et on est reparti pour un tour.

Il y a les Panama papers, on va les interrroger. Qu'est-ce qu'on va avoir? On va devoir retourner, etc. Mais c'est au bénéfice de qui? De tous les gens non seulement qui blanchissent, mais là-dedans, des blanchisseurs les plus importants, c'est-à-dire je vous les cite parce que je crois que cela n'a pas changé: les fraudeurs fiscaux et la criminalité organisée. Alors qui est quoi là-dedans? Je le disais déjà à l'époque, la difficulté aujourd'hui n'est pas nouvelle; elle l'était en 2013, elle l'était avant, elle devient de plus en plus infranchissable, non seulement pour les cellules comme la CTIF, qui sont à la pointe au niveau international, mais ne parlons même pas après des autorités judiciaires (on en parlera peut-être). La difficulté, c'est qu'il devient quasi impossible pour les autorités d'un État d'obtenir à un moment ou à un autre, d'obtenir des preuves dans un délai raisonnable (ce qui est utilisé dans l'autre sens pour dire que les poursuites ont pris un délai raisonnable). On a des indices, peut-être, mais pas des preuves. Parce que vous avez effectivement cette ouverture.

Qu'est-ce qu'on sait faire sur le plan national? Il ne faut pas se leurrer. On sait se dire, oui, dans tel dossier, ça sent mauvais, il y a des indices, on va transmettre au parquet, etc. Mais on n'est pas sauvé à ce moment-là, il reste des obstacles infranchissables. Quand on aura les informations du Panama … Imaginons que M. de Koster interroge le Panama, qu'on reçoive les informations et que le Panama nous dise "oui, vous pouvez utiliser les informations mais uniquement à titre de renseignement, pas dans une procédure judiciaire". Qu'est-ce qu'on fait? On peut les transmettre au parquet en disant "attention c'est à titre de renseignement". Qu'est-ce que le parquet va faire? S'il a le temps, s'il a l'argent, s'il a l'autorisation, il va envoyer une commission rogatoire au Panama. Et là on n'est plus dans la loi préventive. Là on est dans le judiciaire (coopération internationale). On va recommencer dans la phase judiciaire avec toute une série d'obstacles, avec des recours de la part, peut-être, du cabinet Fonseca. Donc, on est parti pour la gloire! Quand on sait quelque chose, on va devoir refaire le même chemin. C'est la procession d'Echternach!

Vous voyez que tout cela, effectivement, n'est pas évident. Si je dis cela aussi, c'est que le mélange des structures criminelles et des structures de criminalité financière fait bon ménage. Je l'ai dit souvent: il n'y a pas une construction juridique au Panama pour les fraudeurs qui veulent blanchir l'argent de la fraude fiscale et les blanchisseurs des cartels de Sinaola au Mexique. Tous ces gens portent complet, petit costume, mallette en cuir, font des affaires, etc. Cela se mélange. C'est une image mais cela se mélange. Mais cela devient aussi difficile.

Là j'en viens à un autre aspect qui est l'aspect de la DLU et la question que M. le président a posée tout à l'heure. Je le disais aussi en 2013: on constatait effectivement la difficulté grandissante de faire la distinction entre le blanchiment de fonds provenant d'une fraude fiscale à l'époque grave et organisée et le blanchiment d'une autre activité d'organisations criminelles, par exemple, justement à cause de ce que je viens de vous

dire. On avait déjà eu des contacts, je le dis, avec le point de régularisation. On avait eu des contacts informels – et je dis honnêtement et librement aujourd'hui qu'ils n'ont pas été appréciés de tout le monde – et qui, finalement, se sont étiolés. Parce que la question que nous posions, que je posais, n'était pas une question d'avoir les informations concrètes des dossiers de DLU parce qu'à l'époque, nous n'étions que notaires. La question qui m'interpellait, c'était de demander à ces fonctionnaires: pensez-vous, justement vu la difficulté de faire cette distinction quant à l'origine des fonds, qu'une DLU dans laquelle vous intervenez, pourrait servir? Je leur posais la question: est-ce que cela pourrait servir (on nous le dit au niveau international), à blanchir autre chose? En d'autres termes, qu'il n'y ait pas du tout de fraude fiscale mais qu'on en profite, via la DLU, pour dire: on va faire un petit schéma fiscal et, comme cela, vous pouvez rapatrier des fonds qui proviennent, par exemple, du trafic de stupéfiants. Je demande: est-ce que c'est quelque chose de tout à fait incongru ou est-ce possible?

Je ne peux vous donner aucun preuve écrite, ni aucun témoignage, mais la réponse n'a pas été négative. Je suis donc interpellé par les déclarations de M. Anthonissen. En effet, à l'époque, j'ai posé la question et on a eu l'air de me dire de quoi je me mêlais encore. On m'a répondu que cela n'était pas impossible, que c'est ce qu'ils craignaient. Maintenant, je ne peux pas vous dire quelle est la probabilité. Mais c'est possible. Ce faisant, il faudrait se coordonner. Il n'est pas nécessaire de reprendre les dossiers avec le risque que d'aucuns invoquent à propos de la protection des données. Il faut se réunir et tenter de déterminer ce qui est dangereux. Tout cela n'a pas pu être fait. En effet, on semble dire que l'on sait, aujourd'hui, que la DLU a pu servir à blanchir une certaine somme d'argent issue de la fraude fiscale ou – je le suppose – d'une autre forme de criminalité.

Comme le disait, tout à l'heure, M. de Koster, quand je suis arrivé en 2013, il n'y avait pas de cas. Aujourd'hui, avec la cellule, on se trouve face à un cas. Il ne s'agit pas de trafic de stupéfiants, mais probablement de personnes qui évacuent de l'argent d'une société qu'ils déclarent en faillite en le blanchissant - auparavant, il aurait été question de banquiers frauduleux – et en le ramenant grâce à une DLU.

Aujourd'hui – c'est magnifique! –, on oublie le rôle des conseillers fiscaux et des autres bureaux de comptabilité à Panama, Singapour, Genève, etc. Si vous allez sur internet, vous verrez que ce sont les mêmes que l'on retrouve un peu partout. Ils peuvent, en tout cas, vous faire un magnifique petit schéma qui va démontrer que, quand on va par exemple à la DLU … Même chez nous, en allant avouer auprès d'un magistrat "il s'est passé ceci ou cela", comment croyez-vous qu'on ait la capacité de vérifier un petit conte, une petite histoire avec des factures, des sociétés, en sachant qu'au Panama il est possible de faire des prêts qui ne correspondent en aucune manière à la qualification juridique d'un prêt en Belgique? On va vous amener une belle petite histoire, un beau petit scénario. Qu'allez-vous dire? Visiblement, c'est fiscal. Personne ne sait le contrôler.

Toutes ces affaires ont été transmises au malheureux procureur, parce que mettez-vous cela en tête aussi, le procureur qui reçoit cela, il s'arrache les cheveux aujourd'hui. Que va-t-il faire avec tout cela? Il faut se poser la question: que va-t-il advenir de tout cela? Je n'en veux à personne et je n'attaque personne, je dis simplement que la suite logique aurait été effectivement une coopération, selon la loi aujourd'hui, peut-être à améliorer, etc., une coopération entre l'ISI de Gand, par exemple, ou le CAF (Service de coordination anti-fraude), puisqu'il faut passer par le CAF, et la Cellule pour dire "voilà, on a X dossiers, voilà ce qui s'est passé, voilà les schémas qu'on a, etc.". Là, on pourrait peut-être commencer à voir clair et la Cellule pourrait peut-être aussi faire un travail non pas en allant à la pêche, en faisant un mailing… C'est très bien d'avoir la possibilité de faire des mailings, c'est très bien d'avoir cette consultation aujourd'hui, pour laquelle il a fallu lutter de pied à pied, pour constater maintenant que le cadastre des comptes bancaires de la Banque nationale, ce n'est pas encore tout à fait cela…

Quand on attaque le Panama et que l'on dit que le Panama a une loi mais qu'il ne l'applique pas, il faudrait quand même que chez nous, quand on dit qu'il y a un cadastre des comptes bancaires, que ce cadastre soit à jour, parce que sinon, je vois difficilement pourquoi on critique le Panama. Excusez-moi d'être franc!

Le **président**: Monsieur Delepière, cela fait deux fois qu'on évoque le Point de contact central (PCC) de la Banque nationale. Si j'ai bien compris, leur base de données n'est pas à jour; il y a un retard. Un deuxième problème consisterait en l'accessibilité, qui semble laborieuse. M. de Koster parlait d'un accès manuel… je n'ai pas très bien compris. Il n'y a pas d'accès informatique, c'est un accès sur demande. Pourriez-vous nous en dire davantage?

Je m'excuse pour l'interruption mais vous reprendrez alors vos développements, monsieur Delepière.

Philippe de Koster : Monsieur le président, je voudrais intervenir rapidement sur le CAP-PCC.

Du temps où M. Delepière présidait la Cellule, il a essayé de faire toutes les démarches nécessaires pour que la Cellule puisse avoir accès à ce cadastre des comptes bancaires. Il n'a pas réussi ou du moins, il y avait une très forte résistance. Finalement, cela a pu se résoudre quelques semaines après son départ. N'y voyez donc pas, à mon avis, de lien quelconque. Simplement, il avait entamé le travail et le résultat a été obtenu. Oui, nous avons effectivement été reconnus ou, en tous cas, on nous a formellement donné l'accès sur le plan légistique.

Une question se pose toujours. C'est pour cela que je vous disais "interroger manuellement". En réalité, on doit toujours faire une demande écrite et envoyée. Il y a l'une ou l'autre personne de l'autre côté qui prend cette demande et qui checke une base de données qui a grosso modo six à sept mois de retard. En fait, la Banque nationale, puisque c'est là que se trouve cette base de données, doit récupérer les données de toutes les banques. Le mécanisme informatique n'a pas encore été développé pour que cela puisse se faire en temps réel. Je sais que normalement d'ici quelques semaines voire quelques mois, d'autres autorités, et notamment les autorités judiciaires, recevront également l'accès au CAP-PCC.

Quelle est la différence entre ce que nous faisons et cet accès au CAP-PCC? M. Timmerman vous en a parlé. Nous faisons un mailing. Les banques ont l'obligation d'y répondre. Nous pouvons envoyer un mailing à 80 banques dans lequel nous leur demandons: "Identifiez-nous M. X. A-t-il des comptes chez vous? Oui, non? Si la réponse est positive, merci de nous donner l'inventaire des comptes." Pour une personne, nous avons effectivement ce cadastre mais il faut bien s'imaginer ce que signifie envoyer un mailing à 80 banques qui vont nous répondre. Que doit-on faire? Il faut examiner toutes les réponses, trouver les comptes, faire quelque chose.

Le cadastre des comptes devrait effectivement permettre de nous éviter de faire ce mailing et d'opérer une interrogation en temps réel où tout nous arriverait. Ici, il y a toujours un gap d'à peu près six mois. Je sais que pour 2017, cela devrait être résolu. Mais c'est temporairement l'état de la situation. La loi autorise et octroie des possibilités mais la mise en application n'est pas toujours liée à l'implémentation et à la publication de la loi au *Moniteur belge*.

Jean-Claude Delepière : C'est exactement ce que je voulais faire remarquer. Il faut faire attention dans l'écoulement du temps – vous voyez, quand on parle de vingt-trois ans, il y a des choses qui se passent –, c'est de rester face à un phénomène dont on voit tous les jours la dangerosité. Si vous avez aujourd'hui des journalistes (Mediapart, etc.) qui dévoilent des choses, c'est significatif.

Si vous me posez la question: "Aviez-vous les informations que les journalistes ont?", je vais vous dire non. En tout cas, moi, je ne les avais pas. Mais cela ne nous étonne pas de voir tout cela. C'est un peu comme s'il y avait une boîte et qu'on ne savait pas ce qu'il y a dedans, mais qu'eux allaient tout à coup dans celle-ci et en sortaient des trucs. Cela ne nous étonne pas. On ne pensait pas qu'ils allaient sortir de la boîte des citrons alors qu'ils en sortent des pianos à queue. On savait que ce n'était pas de l'ordre du citron, mais que c'était quelque chose d'autre.

Il est bien que les journalistes le fassent, mais c'est quand même une fameuse interrogation de savoir qu'on n'a pas la capacité d'avoir des informations et que, lorsqu'on les a aujourd'hui, on a du mal à les faire travailler. On pense toujours qu'il manque des moyens. J'entends cela tout le temps. Bien sûr, il manque des moyens; il en manquera toujours. Mais, avec ceux que l'on a aujourd'hui, on peut les utiliser autrement, d'une manière beaucoup plus intelligente – dans le sens de l'*intelligence*, de l'information. Il y a de tels organismes. Ce que je vous dis, c'est qu'il faut veiller à ce que ces organismes fonctionnent et, lorsque la CTIF a accès à une banque de données, à ce que ne soit pas simplement un accès formel et qu'il soit le plus efficient possible.

Si je vous dis cela, M. de Koster l'a dit, c'est parce que, pendant des années, j'ai demandé cela – c'est une évidence qu'on reconnaît quand même aujourd'hui. Mais il m'a été répondu à l'époque, et je peux le dire aujourd'hui – cela ne me gêne pas – par le gouverneur de la Banque nationale à qui je posais la question: "Monsieur le président, cela: jamais. Vous pouvez l'oublier." J'ai toujours cette phrase en tête, je ne l'ai jamais oubliée.

Cela veut dire quand même qu'il y a des gens qui sont opposés à cela et qu'à un moment donné, il faut y accéder. Mais il ne faut pas être trop Bisounours et croire – c'est pourquoi j'aime prendre le Panama, mais je ne dis pas qu'on est comme le Panama – qu'il y a des systèmes comme le Panama où l'on fait des lois où vous avez des définitions juridiques, mais qui ne sont pas du tout comparables ou qui ne sont pas appliquées dans le même sens.

Le **président**: Monsieur Delepière, c'est quand même très interpellant sur le terrain de la fraude fiscale, de la criminalité financière. Six mois, c'est plus de temps qu'il n'en faut pour organiser son insolvabilité par exemple. Mais, sur un autre terrain, par exemple celui du financement du terrorisme, où c'est une course contre la montre, si les données sont périmées de six mois, pour pouvoir identifier un circuit de financement, un circuit financier, on est là face à un véritable problème. J'imagine que ce qui est vrai pour vous est vrai pour les enquêteurs de la police judiciaire ou d'autres services de l'État. Donc on est vraiment là face à un problème.

Jean-Claude Delepière : Ils n'ont pas accès.

Le **président**: J'imagine que mes collègues qui sont dans la commission d'enquête ont peut-être un peu creusé la question, mais je crois que c'est un vrai souci. À mon avis, on ne peut pas se permettre de vivre avec des bases de données qui sont périmées de six mois, que ce soit pour ce qui nous occupe ici, qui est déjà assez grave, mais pour les choses encore plus graves, notamment le financement du terrorisme.

Georges Gilkinet (Ecolo-Groen): Une suggestion à la commission, c'est qu'on invite éventuellement les représentants de la Banque nationale qui s'occupent du Point de contact central pour essayer de comprendre où sont les difficultés.

Était-ce une bonne idée de placer le Point de contact central à la banque nationale? C'est une autre question.

Le modèle qui nous a toujours inspirés en vue de la mise en place de ce Point de contact central, qui est lié à la levée partielle du secret bancaire qui a été obtenu par ce parlement en même temps qu'une loi de sinistre mémoire, c'est d'imiter le modèle français avec le fichier central des comptes FICOBA qui fonctionne assez bien, et là, en temps réel, jusqu'y compris une capacité d'enquête sur des mouvements financiers suspects.

Peut-être qu'on peut profiter de la présence de M. Delepière et de son successeur pour faire une étude comparée par rapport au TRACFIN en France qui, je pense, dispose de davantage de moyens d'enquête que la CTIF aujourd'hui, alors qu'on compare souvent les deux institutions. Je pense que, dans une perspective de recommandation, on pourrait avancer vers un modèle beaucoup plus intégré, et un échange d'informations avec des critères et des conditions très strictes d'utilisation évidemment, parce qu'il ne faut pas faire n'importe quoi, mais c'est le cas en France. Il pourrait rendre plus performants nos services de lutte contre la fraude et le blanchiment d'argent.

Rob Van de Velde (N-VA): Mijnheer de voorzitter, gezien we toch eventjes uitweiden over het onderwerp… Ik had het meegenomen als vraag.

Het is natuurlijk interessant wat deze regering heeft gedaan: het uitbreiden van die toegang en er ook voor zorgen dat de inhoud van die databanken en de opbouw ervan eens op de tafel komt. Wat mij nog interesseert is de opbouw van die database zoals ze vandaag is. Bij de unieke velden waarop moet worden geselecteerd, zijn daar naamgegevens bij of worden die omgezet naar bijvoorbeeld rijksregisternummers? Dat is natuurlijk een belangrijk gegeven als men in een dossier Jan Peeters tegenkomt, en er zijn er een paar in dit land, dan is het veel moeilijker om te selecteren en de juiste persoon te vinden dan wanneer men heel expliciete namen heeft. Mijn vraag is dan ook: hoe is dat opgebouwd?

Le **président**: Vous pouvez reprendre vos développements.

Philippe de Koster : Mijnheer Van de Velde, ik denk dat uw commissie iemand van de Nationale Bank moet uitnodigen omdat zij misschien een antwoord kunnen geven.

Wat de opbouw van de database betreft, ik weet dat een van de voorgestelde oplossingen enkele maanden geleden was een database op te starten binnen de witwascel. Volgens mij was en blijft dat een heel slechte oplossing. Wij moeten dan verschillende taken op ons nemen en dat is onze opdracht niet.

Et pour répondre à M. Gilkinet: en ce qui concerne FICOBA, la France, Tracfin et nous, je dirais que, eux, roulent effectivement – je vais essayer de me souvenir d'un modèle – en Renault Espace et nous, en 2CV. Mais on a accès à la même chose. On roule sur les mêmes autoroutes, mais pas à la même vitesse. C'est vrai que Tracfin a accès au FICOBA et que le FICOBA semble correspondre. Je pense également que ce que l'on appelle le CAP fonctionnera aussi.

Je crois que contrairement à ce que M. Delepière avait rencontré, c'est-à-dire une résistance absolue, moi je ne rencontre que des problèmes, en tout cas, de partenaires qui sont confrontés à des difficultés techniques. Mais vous avez raison, monsieur le président, quand on passe dans un

autre domaine – la fraude fiscale, c'est une chose, mais en matière de financement du terrorisme il faudrait que l'on puisse disposer d'informations le plus vite possible. Parce que si même moi je peux, entre guillemets, mettre un turbo sur ma 2CV, je ne risque pas, en tout cas, un excès de vitesse. Or, il y a des moments où il faut avoir un accès immédiat à l'information.

Op uw vraag, mijnheer Van de Velde, normaliter weten wij dat er een vermenging is van al wat bereikbaar is. Als alle data worden samengebracht in een CAP en daar alle controles worden uitgevoerd, kan men ook achterhalen of alle nodige en nuttige informatie over één persoon en zijn bankrekening of zijn verschillende bankrekeningen er wel is. Ook interessant zijn niet alleen de naam en de bankrekening, maar ook de geldoverschrijvingen van de ene bankrekening naar een andere. Dat is van groot belang voor ons als wij moeten werken of een analyse moeten laten uitvoeren.

Jean-Claude Delepière : Monsieur le président, je vais à nouveau évoquer le financement du terrorisme car, c'est ce que vous avez souligné qui nous a permis de procéder à des avancées.

En effet, la cellule ne constitue pas un service anti-terroriste ni un service fiscal mais, comme dans d'autres domaines, nous avons vu venir des choses.

En 2001, on prétendait que pour commettre un attentat terroriste, quelques milliers d'euros suffisaient.

Cependant, cela ne concernait que des actions commises par des loups solitaires alors qu'aujourd'hui, il n'y a pas que les loups solitaires qui nous menacent et que même ceux-ci sont manipulés par des réseaux ou par un État.

Aujourd'hui, cet État, même s'il n'est pas reconnu internationalement, possède des moyens financiers.

Nous sommes confrontés à ce problème de financement qui atteint des centaines de millions et même de milliards d'euros, liés au trafic pétrolier, trafic d'œuvres d'art, que l'on redécouvre, trafic de drogue et au blanchiment.
Nous constatons, depuis les attentats de l'année passée, un regain d'intérêt pour le domaine financier qui concerne le financement du terrorisme mais pas vraiment la criminalité financière et la fraude fiscale.
C'est ainsi que je m'étonne d'entendre dire qu'il faut lutter contre la criminalité financière liée au terrorisme, alors que les forces policières et judiciaires y dévolues n'ont jamais été aussi faibles et aussi pauvres.
Donc, il y a quand même des questions à se poser en la matière. Si demain il n'y a plus de question du financement du terrorisme, ne risque-t-on pas de retomber dans une sorte de léthargie? Donc, une question de temps se pose.

La deuxième chose que je voudrais faire remarquer, c'est qu'effectivement - notamment FICOBA est un bel exemple, mais il y a d'autres choses – on a aujourd'hui des organes de coordination. Mais il faudrait – je ne sais pas s'il faut créer quelque chose d'autre ou pas – une évaluation de l'effectivité, non pas des lois, mais de l'efficacité des lois. Tout est presque fait. Vous savez où tout est fait? La Belgique a été évaluée par le GAFI en 2015, pour son système anti-blanchiment et pour son système de lutte contre le financement du terrorisme. On a là une mine d'or sur la manière dont on évalue un pays par rapport à ces deux choses.

Mon message à moi c'était, une fois qu'on a été évalué par une institution internationale, pourquoi ne pas garder ce processus, et le faire en interne, pour savoir si on a: premièrement, des lois qui sont conformes aux risques et menaces que l'on doit appréhender; deuxièmement, si on a des lois conformes – on a, par exemple, un arrêté pour FICOBA, c'est très bien, on a des lois qui créent un collège de coordination, c'est très bien, on a donc les instruments, c'est très bien… deuxième vérification faite par les institutions internationales: est-ce que c'est effectif? Est-ce que ça donne des résultats? Nous, nous avons dû soumettre cela au GAFI, en disant: "Voilà, on a peu de résultats judiciaires, etc." Le GAFI a fait des recommandations et puis OK, on va refermer les bouquins et on en restera là. Cette évaluation, elle doit d'abord nous servir à nous, en interne, pour notre propre protection contre ces phénomènes.

Le **président**: Monsieur Delepière, le rapport du GAFI concernant la Belgique est-il disponible sur leur site Internet?

Jean-Claude Delepière: Oui!

Le **président**: Ou alors, si vous pouviez nous le retransmettre…

Philippe de Koster: Nous pouvons vous le transmettre…

Le **président**: Dans cette commission, certains commissaires avaient demandé, au président de la commission des Finances, l'audition du GAFI, concernant d'autres sujets. Nous avons toujours éprouvé des difficultés à obtenir qu'un

représentant du GAFI accepte un échange de vues avec notre commission. Le prétexte avancé par le GAFI est qu'ils n'ont pas de secrétariat, de structure, à proprement parler. Et donc, de guerre lasse, nous avons abandonné. Je ne sais pas si mes collègues se souviennent de cet épisode, qui a eu lieu il y a un peu plus d'un an. Si nous disposons du rapport du GAFI, cela pourra alimenter nos travaux et réflexions, pour le cas échéant, en tirer des leçons.

Philippe de Koster: Monsieur le président, cela devrait prendre 2 à 3 minutes, le temps d'obtenir un accès Internet pour que votre secrétariat puisse recevoir ce rapport GAFI. Nous en disposons sans aucune difficulté. Sans vouloir couper nécessairement la parole à M. Delepière, j'aimerais dire que je partage 99 % de son propos. Toutefois, je vais quand même le nuancer et revenir au problème qui nous concerne, les "Panama Papers".

Je suis d'accord avec ce qu'il dit et son opinion sur le rapport du GAFI sur la Belgique, mais vous devez quand même savoir qu'il y a deux semaines, un État a été jugé très efficace, en ce qui concerne la lutte contre le blanchiment d'argent, la lutte contre le financement du terrorisme, le meilleur au monde, il s'agit des États-Unis. Les États-Unis n'ont jamais, depuis des années, résolu la question du "Delaware": cela ne les préoccupe plus puisqu'ils sont les meilleurs en matière de lutte contre le blanchiment et le financement du terrorisme, et qu'ils sont terriblement efficaces.

Ils n'ont qu'un problème de Constitution. Peut-être que votre commission pourrait leur donner quelques avantageux conseils pour modifier la Constitution américaine et enfin résoudre le problème du Delaware qui, à mon sens, est pratiquement aussi, si pas plus important, que le défaut de coopération du Panama.

Jean-Claude Delepière: Je peux vous rassurer, on est à 100 % d'accord. Je dis simplement une chose: c'est que la méthode et ce que le GAFI impose à ses membres, c'est-à-dire cette évaluation qui est aujourd'hui très intéressante malgré tout. C'est vrai qu'il y a tout le contexte géopolitique etc. Je pense qu'il faut en tenir compte et il faut lire les rapports avec cette touche-là aussi. Mais elle est importante. La question de la fraude fiscale est un problème technique, mais c'est surtout un problème de géopolitique. Chaque État membre de l'Union européenne joue d'ailleurs son petit paradis fiscal à lui-même, il faut bien le dire. Et donc c'est comme ça dans le monde entier.

Ce que je voulais dire, c'est qu'il y a là une méthodologie d'autoévaluation dont on pourrait s'inspirer, notamment le fait que c'est très bien d'avoir des lois, c'est encore mieux de voir comment elles fonctionnent et, avant de les modifier, de faire une évaluation de l'efficacité et de voir si c'est nécessaire de mettre plus d'argent, plus de budget, plus de monde, ou s'il ne faut pas travailler autrement. Et ça, on le trouve dans les évaluations.

Peut-être pas dans les recommandations du GAFI, qui évidemment sont mises à la sauce politiquement correcte – ça, je suis d'accord avec Philippe de Koster – mais de reprendre l'exercice, de ne pas dire: "Oui mais c'est quoi, comment est-ce qu'on va faire?" Non, il y a là-dedans la base de s'autoévaluer de manière permanente pour savoir si, quand on a par exemple, je le redis, un accès à une banque de données, est-ce que cette banque de données est à jour, est-ce qu'on a vraiment accès, si la police a accès, si éventuellement elle a accès uniquement en matière de terrorisme, pas en matière de terrorisme, etc. Donc je crois qu'il y a ces questions-là.

Il y a des questions importantes aussi. On parlait de TRACFIN, du FICOBA. Il y a une différence énorme, aujourd'hui, entre TRACFIN et nous. Et ça, ça n'engage que moi, parce que j'ai une vision bien particulière là-dessus. C'est que TRACFIN fait partie du monde du renseignement en France. TRACFIN, comme les services américains, font partie du renseignement. La CTIF, pas.

La CTIF ne fait pas partie. Faut-il ou ne faut-il pas? C'est une question importante. Le renseignement financier doit-il relever plutôt du policier, plutôt du judiciaire ou du renseignement?

J'en arrive ainsi à mon dernier point qui a trait tant au financement du terrorisme que de la fraude fiscale. En 2010, j'ai fait une proposition à la Commission européenne qui a été balayée et qui est toujours balayée aujourd'hui. Je préconisais que l'on s'interroge sur un point. Au niveau européen, il y a des FIU dans tous les États membres. Ces FIU coopèrent. Je ne pourrais pas dire le contraire puisqu'il y a des MoU. Ils coopèrent. Il y a des directives.

Mais prenons le cas du financement du terrorisme pour rester en terrain neutre par rapport à la fraude fiscale. Lors des attentats du mois de novembre de l'année passée, on savait déjà – en effet, on avait déjà connu le cas en 2001, on avait connu le cas avec les attentats de Madrid – que le renseignement financier – peut-être pas tellement pour le blanchiment – était essentiel lorsqu'il est

question de détecter les gens, de savoir où ils sont, ce qu'ils ont fait, avec qui ils sont en lien, etc. Il est même plus intéressant que les écoutes téléphoniques. Et on oublie qu'un des développements de la suite des attentats vient effectivement de la collaboration entre la Belgique et la France sur la base d'informations uniquement financières qui ont permis de détecter, de localiser, etc. On s'est également rendu compte – à l'époque, j'étais encore à la cellule – que bien qu'on soit déjà fort avancé, le renseignement financier était sous-estimé, qu'il ne circulait pas bien et, parfois, pas bien du tout. Il circulait parfois dans certaines directions, mais pas dans toutes. Ce faisant, on perdait parfois beaucoup de temps à retrouver des informations dont on disposait déjà, sachant qu'on a pu retracer des déplacements à l'étranger, des pleins d'essence. En résumé, ce renseignement a été sous-estimé. À l'époque, on m'a demandé ce que l'on pouvait faire avec cela. Cela démontre, en tout cas, que grâce au renseignement financier, au renseignement humain, au renseignement provenant d'écoutes téléphoniques, au renseignement provenant de la surveillance internet réunis, on peut ou on devrait pouvoir réagir plus vite en cas d'attentat et même *a priori* en essayant de détecter ce qui est peut-être en train de se passer, même si ce n'est pas pour autant que l'on pourra empêcher qu'un attentat ne soit commis. En la matière le renseignement financier est essentiel.

Vous pouvez constater que l'on a assisté à des avancées en matière de financement du terrorisme au niveau national, européen, etc.
Mais je reviens à ma constatation initiale. La première directive anti-blanchiment date des années '90. Vous avez en matière policière Europol, qui organise la coordination, les échanges d'informations etc. entre les structures policières. Vous avez Eurojust, qui fait exactement la même chose en matière des enquêtes judiciaires intra-communautaires etc. On pourrait se dire "tiens, puisqu'il y a une législation préventive pour la détection des mouvements financiers, suspects, en matière de financement du terrorisme etc., pourquoi est-ce les États membres ne se doteraient pas comme Europol et Eurojust d'une structure Euro FIU?" qui pourrait, un moment donné, quand il y a un attentat, dire "voilà ce qui est encore mieux que FICOBA, c'est de pouvoir se dire tiens il y a eu des mouvements là-bas etc." C'est ce que les Américains font puisque FinCEN, c'est ça, FinCEN, c'est ce que pourrait être le Euro FIU. Et bien, non. Non, ça ne se fait pas, c'est toujours dans la bilatéralité, donc il faut que la CTIF ou TRACFIN prenne contact avec son homologue, ce qui ne l'autorise pas à ce moment-là par exemple de partager ses informations avec ses collègues néerlandais parce que c'est limité à la coopération bilatérale. Donc, on a comme ça un manque total de vision. Alors, on aimerait bien le faire en matière de financement du terrorisme mais imaginez qu'on le fasse en matière de Panama Papers. Horreur pour certains. Comment est-ce qu'on va faire tout ça? Comment est-ce qu'on va démonter? Ça devient beaucoup trop *touchy* et beaucoup trop sensible. Et donc, c'est mon analyse à moi et je n'impose à personne de la partager. Je pense que s'il y a une raison, cette raison doit aussi être cherchée là-dedans. Pourquoi est-ce qu'au niveau européen, on ne met pas en place cet instrument qui permettrait… et on pourrait commencer par le financement du terrorisme, comme ça on ne parlerait pas de ce qui peut gêner ou fâcher, mais pourquoi n'aurait-on pas cette structure où le renseignement financier pourrait être disponible… Non pas… Vous savez, les Américains se plaignent de cela. Enfin, ils se plaignent, ils ont noté ça au GAFI. Quand il faut savoir quelque chose en Europe, à quel pays faut-il s'adresser? Est-ce qu'il faut demander à la Belgique s'ils ont des traces financières relatives à un terroriste qui a débarqué aux États-Unis? Il faut s'adresser où. À Europol? Non. À Eurojust? Non. Donc, c'est vraiment quelque chose… Et la question, peut-être que ça serait intéressant que vous la posiez à Moscovici. Apparemment, la raison que j'ai toujours entendue – mais qui suis-je pour qu'on doive me justifier pourquoi on ne le fait pas? –, il paraît que c'est des questions de budgets et que le Parlement européen n'en voudrait pas. Mais c'est quand même, dans l'arsenal européen, pourquoi ne pas avoir cette structure qui est aujourd'hui inexistante?

Sauf que Europol a des visions sur cette information et sur le fait de se profiler comme le Euro FIU.

Le **président**: Merci, monsieur Delepière et monsieur de Koster. Je vous propose peut-être de donner la parole aux commissaires. Cela vous permettra, le cas échéant, de revenir sur certains points. Nous démarrons avec M. Gilkinet.

Georges Gilkinet (Ecolo-Groen): Je voulais rebondir sur la fin de l'intervention de M. Delepière parce que cette question de l'échange facilité d'informations entre pays européens et entre l'Europe et d'autres entités pour faciliter la lutte contre la fraude fiscale qui est de plus en plus internationale est absolument passionnante. Pour moi, elle est au cœur de la question. Vous dites: "Quand on soulève la question dans des réunions internationales, on sent tout de suite une hypersensibilité". Vous dites: "C'est trop sensible". Je voudrais mieux comprendre les mécanismes

de résistance à ce qui apparaît à mes yeux comme le bon sens eu égard aux centaines de millions d'euros, aux millards d'euros qui finalement échappent à l'impôt juste. Pouvez-vous encore plus précisément définir ces résistances? Parce qu'une fois qu'on les a définies, on est plus apte à essayer de les combattre par des recommandations précises. Je voudrais juste cette précision et je reprendrai la parole ensuite de façon plus structurée, monsieur le président, si vous le permettez.

Jean-Claude Delepière: Écoutez, je crois que c'est vraiment ça le nœud. Vous savez, quand vous proposez quelque chose et qu'on ne vous répond pas, qu'on ne prend pas ça en considération et qu'on fait autre chose, vous n'avez pas vraiment… Il y a deux choses: vous percevez… Moi, je l'ai perçu en 2010. Parce qu'on a fait cette proposition et il y avait d'autres services, d'autres cellules de renseignement financier autour de la table, autour de la représentante de la Commission à l'époque. Et nous avons tous été d'accord. TRACFIN, la cellule espagnole – je m'en souviens -, la cellule italienne, la Belgique. Ne vous étonnez pas que les Anglais n'était pas très chauds. Donc, il y avait quand même, je dirais… Les Hollandais aussi, d'une certaine manière. Et ça a été… En fait, ça a été mis de côté sans avoir de véritable réponse.

La réponse qui a été faite, enfin qui n'a pas été faite mais qui est venue dans les faits, c'est de dire pas question de créer, à l'égal d'Europol ou à l'égal d'Eurojust, une structure comme vous le dites, qui semble être la logique même.

Par contre, on pourrait prévoir de faire quelque chose au sein d'Europol. Là, que s'est-il passé? Il existe quelque chose aujourd'hui entre les différents FIU européens; c'est ce qu'on appelle le FIU.net. C'est un réseau d'échange d'informations - enfin d'échange -, en tout cas il s'agit de permettre de consulter les autres avec des signaux d'alerte, qui a été mis en place à l'époque par les FIU européens, notamment par ceux que j'ai cités, et qui étaient logés aux Pays-Bas. En 2010, ils étaient logés aux Pays-Bas auprès du ministère de la Justice.

Après cette proposition en 2010 de demander pourquoi ne pas créer un euro FIU – je ne peux vous citer que les faits, je n'ai pas la raison –, les Pays-Bas tout d'un coup ont dit "on ne veut plus garder ce FIU.net", donc ce premier réseau européen électronique. On doit le passer à quelqu'un. La Commission a dit ok, vous le passez à Europol.

Nous, la cellule belge, on s'est longtemps opposé à ce que ça aille à Europol, pas parce qu'on n'aime pas les policiers mais parce qu'on s'est dit que ça n'est pas logique. Les informations de la cellule ne sont pas des informations… ce qu'on reçoit dans les déclarations de soupçon, ce ne sont pas des informations qui peuvent directement entrer dans les canaux policiers. Ce sont des informations qui doivent être traitées, qui ne vont peut-être jamais sortir parce qu'il n'y a pas d'indice de blanchiment. On a donc mené un combat, qu'on a finalement perdu. Le FIU.net est quand même allé à Europol. Il a gardé sa structure du début et aujourd'hui, je peux vous dire que cette structure du début avec les gens qui y étaient, c'est fini. Le FIU.net, donc cette structure opérationnelle, la première structure opérationnelle d'un FIU européen, elle est au sein d'Europol.

Depuis, on n'entend plus rien. C'est-à-dire qu'il y a des développements aujourd'hui pour développer des applications, pour qu'on puisse faire du *data mining*, etc. mais avec des garanties que nous avons toujours demandé de respecter les spécificités des FIU, donc les spécificités de directives européennes créant un système préventif de détection des opérations de blanchiment.

Donc, on n'a jamais… On a dit, non, oui, c'est une bonne idée, mais ça ne peut pas se faire sous la forme d'une structure séparée. Et on ne voit pas… On sentait vraiment qu'il n'y avait pas ni de volonté au niveau de la Commission, ni de volonté politique au niveau du Parlement européen pour créer cette structure.

Évidemment, ça c'est un constat. Quelle est la motivation? La motivation, personnellement, je ne la comprends pas, puisqu'elle est logique. Elle est logique. On prend toutes les directives européennes, on prend cette centralisation de l'information. Elle est logique. Ça ferait gagner en termes de moyens… C'est considérable.

Aujourd'hui, il faut travailler en bilatéral. On peut utiliser le FIU.net, mais tenez-vous bien: il y a deux systèmes de coopération ou d'échange d'informations entre les FIU européens. Il y a le FIU.net, qui a progressé, qui est un bon outil, qui permet demain, si on envoie des informations via FIU.net à nos collègues hollandais, d'avoir ce qu'on appelle un *hit*, de dire: "Ah oui, il y a quelque chose là-bas."

Mais ce n'est pas le seul système. À côté de ça, il existe le Egmont Secure Web qui fait plus que le FIU.net. Là, vous pouvez échanger des informations. Le Egmont Secure Web, c'est les pays européens, mais c'est autant de pays tiers

qu'il y a de membres dans le groupe Egmont. Je ne sais pas combien il y en a.

(…): 180

Jean-Claude Delepière : 180. Vous allez me demander, mais je vais vous le dire tout de suite: où est-ce que ce système est logé? Il est logé aux États-Unis, le Egmont Secure Web. Que payons-nous pour être dans le Egmont Secure Web? Rien.

Alors, nous avons deux systèmes. Un européen et un international, disons, qui est fortement à connotation américaine, puisqu'il est logé là-bas, il fonctionne là-bas, et nos informations passent par ce circuit.

Donc, voilà encore une raison. Pourquoi ne pas avoir un système européen qui serait comme le Egmont Secure Web, qui ferait que, pour l'Europe en tout cas, on n'aurait pas la nécessité de devoir utiliser le système - appelons-le américain - du Egmont Secure Web? Mais on pourrait quand même garantir une confidentialité des données et l'échange de données, aussi bien dans le cadre de la lutte contre le terrorisme, qui semble aujourd'hui quand même nécessiter ce type d'intervention. Quand il faut plusieurs jours pour avoir des informations des Luxembourgeois sur l'utilisation de cartes de crédit ou de nos collègues suisses sur ce même genre de choses, etc. – bien que les Suisses ne soient pas directement concernés, mais c'est la même chose avec l'Espagne, avec la France, etc.

Pourquoi ne pas avoir eu l'année dernière un instrument qui aurait pu immédiatement, s'il était efficace, dire qu'il y a eu telle opération financière dans tel pays avec telle personne? On aurait ainsi pu faire une analyse opérationnelle en disant: "Voilà les liens avec tel paiement pour localiser un logement; on a loué là-bas quelque chose". Ce sont des informations qui sont très pertinentes dans ce cas-là. Il a fallu faire du porte-à-porte, du bilatéral. J'ai alors pensé qu'allait ressortir l'idée de créer, de dire: "Oui, c'est nécessaire". Toujours pas. Donc, je suppose que même la lutte contre le financement du terrorisme n'est pas un motif suffisant, mais si vous me demandez les motifs réels, je ne pourrais vous donner que mon sentiment. Je n'ai pas de motivation. Il faudrait peut-être demander quelles sont les motivations à ne pas aller au-delà des directives et de l'application par les États membres.

Vous savez, et j'en terminerai par là, on a vu cela dans notre dernière évaluation. Quand les États membres se retrouvent seuls à être évalués par le GAFI et qu'ils doivent supporter eux-mêmes les déficiences d'un manque de coordination et d'échange d'informations financières au niveau européen, ce sont eux qui sont rendus individuellement responsables, cela veut bien dire deux choses. Cela signifie qu'il y a une faille au niveau européen, mais que finalement il y a une non-responsabilité de fait et de droit au niveau européen, puisqu'ils ne sont pas évalués tels quels par le GAFI. Donc, cela retombe sur les États membres. Ce sont des failles, encore une fois, qu'un État membre seul ne peut pas combler, pas plus qu'il ne peut lutter seul contre les paradis fiscaux de manière générale ou par rapport aux dossiers qui arrivent dans sa juridiction, soit via la CTIF soit, après que la CTIF a transmis, au niveau des autorités judiciaires.

Le **président**: Monsieur de Koster, serait-il possible, parce que nous ne sommes pas nécessairement familiarisés avec FIU.net et Egmont Secure Web, que nous obtenions une petite note technique, qui pourrait tenir sur un A4 ou deux, une espèce de mise en contexte? Le cas échéant, pourrions-nous savoir ce qu'il serait souhaitable d'avoir? La recommandation de M. Delepière pourrait utilement venir en complément. Si nous avons cela dans quinze jours ou trois semaines, c'est très bien. À nouveau, je ne demande pas un mémoire, mais une note technique d'une page ou deux.

Philippe de Koster : Monsieur le président, il sera satisfait à vos souhaits ou aux souhaits de la commission.
J'apporterai mon point de vue, complémentairement à celui de M. Delepière, à la fin, en réponse aussi à M. Gilkinet. On est proches, avec des différences, mais on reste proches.

Le **président**: Chers collègues, je reprends le temps de parole. M. Van de Velde.

Puis M. Massin. Y a-t-il d'autres inscrits à ce stade? Non.

Rob Van de Velde (N-VA): Mijnheer de Koster, ik dank u voor de uitgebreide en interessante toelichting.

Terwijl wij hier zaten, hebben de ministers van Financiën op EU-niveau beslist de criteria en de processen die leiden tot een lijst van niet-medewerkende jurisdicties op te maken. Terwijl wij hier zitten, gebeurt dat. Dat is toch wel interessant om hier mee te geven.

Ik wil teruggaan naar pagina 4 van uw presentatie, waar u de kerncijfers voor 2015 meegeeft. U bent wat dat betreft een unieke partij

in het geheel, omdat u als een doorgeefluik zicht hebt op oorsprong, oorzaak en vervolg in het traject.

Wat mij ongelooflijk is opgevallen tijdens een aantal sessies - en u zult mij er meteen van verdenken dat ik dat om communautaire redenen zeg, maar dat is allerminst het geval -, is dat er een heel duidelijk verschil is in opvolging van dossiers als het over de verschillende Gewesten gaat.

Als ik de inkomsten van de BBI bekijk, zie ik daarin heel grote discrepanties. Dat is ons in de commissie meegedeeld. Als ik kijk naar de verschillen in regularisatie verjaard kapitaal bij het contactpunt Regularisaties, is daar een hemelsbreed verschil tussen de Gewesten. En zelfs de manier waarop dossiers van de BBI naar het parket gaan en de opvolging die het parket daaraan geeft, verschilt van Gewest tot Gewest.

Wij kunnen ons lange tijd zware benen maken over het feit dat wij nog altijd worden geconfronteerd met fraude. Dat is een belangrijk element en wij zullen daaraan zeker werken, maar een ander belangrijk element is de rechtszekerheid. Wet is wet.

Die wet en de toepassing ervan mogen niet verschillen over de locaties heen, tenzij daarvoor een wettelijk vastgelegde reden is. Maar als die er niet is, zoekt de belastingbetaler, en algemeen de burger, naar rechtszekerheid. Die moet overal dezelfde zijn. De burger moet ook vertrouwen hebben in zijn rechtsstaat en moet vertrouwen erin hebben dat zijn fiscaliteit op dezelfde manier wordt meegegeven.

Ik merk vandaag dat dat niet het geval is, maar ik doe daarover nog geen definitieve uitspraken.

Wat is er nu interessant aan uw cijfers? U hebt ze nu geglobaliseerd weergegeven. Wij zouden die nu moeten uitsplitsen per Gewest, zodat wij daadwerkelijk kunnen zien wat er met de input, de throughput, de output gebeurt.

Ik weet dat wij op andere niveaus, zowel bij de BBI als bij het parket, de opvolgingscijfers ook per Gewest en per kanton kunnen opvragen. Dat is nog het stukje dat ontbreekt.

Mijnheer de voorzitter, ik zou graag hebben dat u vraagt dat wij de cijfers, opgesplitst per Gewest, krijgen van de meldingen, de analyse en de doormeldingen, zodat wij de volledige analyse kunnen maken en weten waar het start en waar het eindigt.

Philippe de Koster : Wij kunnen niet onmiddellijk maar wel zo spoedig mogelijk een antwoord geven op de doormeldingen. Er zijn wel cijfers parket per parket. Voor de analyse zal dat heel moeilijk zijn. Voor de doormeldingen zal het ook niet gemakkelijk zijn. Waarom? Als een bank een melding doet, komt dat quasi altijd uit Brussel. De meeste compliancediensten van de banken zitten in Brussel.

Het dossier van een melding van een overschrijving van iemand die in Brugge woont naar iemand die in Namen woont, zal in het Nederlands worden opgesteld en omgekeerd.

Voor de doormelding van onze kant naar de verschillende parketten kunnen wij u perfect de cijfers onmiddellijk bezorgen, niet vandaag, maar wel morgen of overmorgen zonder al te veel moeite. Voor de analyse zal dat moeilijk zijn. Voor de meldingen moet ik dat nog bekijken. Wij kunnen duidelijk een onderscheid maken tussen de Nederlandstalige en de Franstalige dossiers.

Éric Massin (PS): Messieurs, merci de toutes les précisions que vous avez apportées de même que les chiffres que vous nous présentez concernant vos différents *slides*.

Tout d'abord, j'ai une première petite question qui pourrait être réglée relativement rapidement par rapport aux pages 3 et 4 de vos chiffres clefs 2015. Vous mettez les variations 2014/2015 concernant les déclarations, l'analyse mais pas concernant la dissémination. En disposez-vous ou non? Simplement pour pouvoir faire le comparatif.

Philippe de Koster : Un oubli qui sera réparé.

Éric Massin (PS): OK, je vous remercie. Je m'en doutais bien mais voilà. D'autre part, concernant les déclarations, elles sont relativement importantes venant du secteur financier. Dans l'absolu, cela peut se comprendre. Mais il y a quand même toute une série d'autres professions et pas nécessairement les professions du chiffre quoique elles devraient pouvoir être amenées à faire aussi pas mal de déclarations: les experts comptables, fiduciaires, conseillers financiers et autres. Mais bon, là on peut facilement voir qu'il y a une distinction entre le secteur financier, si je prends 2015, plus de 21 000, et 2 500 pour le secteur non financier. Mais il y a d'autres professions que les professions du chiffre. Avez-vous des ventilations dans le cadre de ce secteur financier au niveau des déclarations entre les professionnels du chiffre et les non-professionnels du chiffre mais qui sont cependant astreints à faire ces déclarations? Je crois que ce ne serait peut-être pas inutile de les transmettre à la

commission puisqu'on sait bien qu'il y a toute une série de professions qui sont astreintes à devoir faire ces déclarations. La plupart sont aussi astreintes à devoir respecter toute une série de normes déontologiques. Sont-ce des obstacles qu'on vous oppose éventuellement en la matière? Quelle est leur portée? Quels sont les enjeux concernant ces règles qui régissent ces professions?

Dans les différentes déclarations qui sont faites, vous transmettez les criminalités sous-jacentes. Je trouve que ce sont des éléments importants mais ça concerne uniquement les dossiers transmis au parquet. Il n'y a pas que ceux-là puisque j'ai des transmissions aux autorités administratives. Je suppose que vous pouvez aussi faire une certaine forme de ventilation par rapport aux dossiers qui sont transmis. Moi, je suis un peu frustré, je ne m'en cache pas. C'est que je ne sais pas quels sont les secteurs concernés. Je peux m'imaginer lorsque j'ai du trafic de main-d'œuvre clandestine quels sont les secteurs mais lorsque j'ai de l'escroquerie pas nécessairement, lorsque j'ai de la fraude fiscale grave organisée ou non pas nécessairement non plus, voire même de la criminalité organisée pas non plus.

Est-ce que vous disposez de ces informations? Connaissez-vous plus ou moins les secteurs qui seraient concernés? C'est vrai que, dans le cadre des Panama Papers, on a identifié certains secteurs. Ce serait peut-être bien de pouvoir avoir un tableau en la matière qui nous permettrait d'avoir ce type d'information et peut-être pas rien que pour l'année 2015. Pour tous ces chiffres, si vous en disposez pour les années antérieures, ce serait pas mal. Il faudrait voir si, en 2016, les transmissions d'informations ont eu un impact aussi sur les secteurs particuliers ou pas. D'ailleurs, ce serait bien aussi de voir si certains organismes qui travaillent beaucoup avec ces secteurs vous transmettent ces informations auxquelles elles sont normalement astreintes.

On a beaucoup parlé d'échange de données, de coordination que ce soit au niveau international ou européen. Vous avez précisé, plus particulièrement M. Delepière, que depuis 2013, donc le précédent gouvernement, la coordination et l'échange d'informations allaient mieux sur le plan national. Il y a un collège qui se réunit. Pouvez-vous me dire depuis 2013, en 2014 et 2015, voire même en 2016, s'il s'est réuni et combien de fois par an? Ces réunions améliorent-elles cet échange d'informations et cette coordination dont vous parliez tout à l'heure?

Par contre, j'ai retenu un élément qui est important. Vous parliez de l'examen par la Belgique du GAFI en 2015. C'est vrai qu'on parle beaucoup du GAFI. Ça devrait nous donner pas mal d'idées. Je ne sais pas s'il existe un service d'audit interne, au niveau belge, par rapport à l'ensemble des modes de fonctionnement. Je sais bien qu'au niveau du parlement, par contre, il existe en principe un examen des législations, une évaluation des législations qui devrait se faire. Je sais bien qu'on est souvent pointé en la matière parce qu'on ne le fait pas. Il faudrait peut-être aussi que le parlement s'en préoccupe à un moment ou à un autre.

Au-delà de ça, concernant la coopération, je me posais une petite question parce qu'on l'avait faite au niveau des banques ou des sociétés de placement qui avaient des centres ou des filiales consolidées ou pas au Luxembourg. Elle est apparue, en tout cas pour une banque bien précise. Mais depuis, paraît-il, tout a été nettoyé comme une petit peu partout, qu'il y avait énormément de collaboration avec le Panama, entre autres avec le cabinet Mossack Fonseca qui nous occupe beaucoup. Je me demandais puisque la réponse qui nous était faite, c'est qu'au niveau… Et ça, c'était sur le plan fiscal. Au niveau du Luxembourg, il y avait des vérifications qui se faisaient, aucun dossier n'était transmis vers la vérification en Belgique. Sur le plan bancaire, y a-t-il votre équivalent au Luxembourg? Je suppose puisqu'il y a quand même un dossier qui vous a été transmis si j'ai bien relevé les chiffres. J'essaye de le retrouver. Voilà, un dossier luxembourgeois qui vous a été transmis au sujet de ressortissants belges suite à des communications d'homologues étrangers. Un dossier en 2015. C'est intéressant mais s'il y a votre équivalent au Luxembourg, les indicateurs sont-ils les mêmes ou non? Parce que si les indicateurs sont les mêmes, je prends le point 1, aux pages 18 et 19 pour mes collègues néerlandophones, c'est l'utilisation de sociétés écran créées ou rachetées et ayant leur siège social dans un paradis fiscal ou un territoire *off shore* ou à l'adresse privée d'un des intermédiaires ou effectuant une opération atypique par rapport à l'objet social ou ayant un objet social incertain ou incohérent. Je ne comprendrais pas, si la CTIF a un homologue au Luxembourg qui fait exactement la même chose que vous, qu'il n'y ait pas plus d'information qui vous aient été transmises. Je ne sais si c'est à vous que je dois adresser cette question ou au Luxembourg mais je suppose que vous avez quand même quelques échanges avec les Luxembourgeois.

Vous parlez beaucoup de coopération. Je crois qu'il faut parler aussi, à un certain moment,

d'unification de dispositions. Ça vous en avez peu parlé. Je ne sais pas si des débats se font au niveau européen, au niveau de la Commission, au niveau des conseils des ministres, etc. Je crois que ce ne serait peut-être pas du tout inutile en la matière, parce que si l'on veut mettre un Interpol de la lutte contre la fraude fiscale organisée ou le blanchiment en matière de criminalité organisée, il faudrait quand même avoir aussi un minimum d'uniformisation fiscale en la matière, car autrement, on ne parviendra pas à faire grand-chose.

Je vais terminer sur la régularisation fiscale. Effectivement, avant, vous étiez un notaire; maintenant vous avez la possibilité de faire certains types d'enquêtes. On a entendu d'ailleurs les déclarations de M. Anthonissen dans la presse à cet égard. Vous savez aussi qu'il y a une nouvelle DLU qui va rentrer en ligne de compte. Je vois que vous recevez pas mal d'attestations, il y a peu de transmissions. Je peux comprendre qu'à un certain moment, ça demande énormément de travail et que vous avez expliqué que ce n'était pas nécessairement l'importance du personnel, mais malgré tout, c'est un élément important.

Ces attestations, comme maintenant vous avez d'autres possibilités, est-ce qu'elles donneront lieu, en ce compris avec la nouvelle DLU, à des transmissions plus importantes, ou non? De l'autre côté, peut-être quand même une petite question. Il s'agit de blanchiment de capitaux de la fraude. Je sais bien qu'en son temps, la question s'était posée. Comment le ministère des Finances parvient à régler ce problème par rapport aux capitaux qui font l'objet de DLU, vis-à-vis des relations avec vous?

Le **président**: Chers collègues, j'aurais peut-être dû le demander d'emblée, mais il est impératif qu'on démarre à 16 heures les auditions avec le secteur du diamant. Je vais donc demander à chacun d'être concis, et peut-être du côté de la CTIF aussi.

La parole est à M. Deseyn.

Roel Deseyn (CD&V): Mijnheer de voorzitter, ik zal heel beknopt zijn. Wat mij intrigeert, zijn de lijsten die door de FAG worden gepubliceerd rond belastingparadijzen of landen waarmee het moeilijk samenwerken is. U hebt zelf commentaar gegeven op Panama en de gebrekkige kwaliteit van de informatie. Panama is echter precies een van de landen die in de laatste uitgave van de lijst zijn geschrapt. Mijn vraag is of dit actief door uw dienst is ingebracht. Is er daarover een Belgisch standpunt? Hoe wordt dat standpunt voorbereid? Werd er gevraagd om zich daar niet rond te profileren? Dat zijn toch fascinerende zaken, ook gezien de veelheid van feiten die zich in Panama hebben afgespeeld. Dat is echter maar een scenario. We kunnen ook dergelijke redeneringen maken voor andere landen.

Ook het aantal meldingen in acht genomen – de slide staat hier nog… Als men niet goed weet wat ernstige en georganiseerde fraude is - een bemerking die wij vroeger al hebben gehoord en jullie hebben er ook allusie op gemaakt - dan krijgt men een toevloed van meldingen. De vraag is of er daar ook beleidsambities zijn die door uw dienst worden uitgewerkt of voorbereid, om dat wat te gaan invullen.

Ik wil ook nog eens peilen bij het panel naar de verwachtingen over de *country by country reporting*, wat men daar verwacht aan slagkracht in het licht van de problematiek die we hier behandelen.

Ten slotte, als ik even iets mag vragen rond het fenomeen bitcoin. Wat impliceert dat voor de filières en de transacties die nog moeilijker te traceren zijn of ontsnappen aan de radar? Hoe wordt daar actief aan gewerkt, eventueel ook binnen een internationale werkgroep? Ik denk dat het fenomeen zwaar onderschat wordt als ik mij informeer bij verschillende financiële instellingen.

Georges Gilkinet (Ecolo-Groen): Je voudrais revenir rapidement sur la régularisation fiscale. Ce qui est frappant à la page 13 du *slide* que vous avez projeté, c'est le nombre très peu élevé de transmissions de dossiers pour d'éventuelles poursuites. Ça ramène à la question de l'acte qui a été posé par M. Anthonissen, qui peut évidemment créer des difficultés à la justice vu le volume de dossiers transmis mais qui néanmoins, pose une question fondamentale sur la DLU initiale en tant que telle et sur la réécriture de l'article 505 du Code que vous remettez dans votre *slide*. Est-ce qu'il n'est pas illisible et donc inopérant? Est-ce qu'une recommandation que notre commission devrait formuler est de le réécrire pour qu'il soit effectivement opérant?

Par rapport aux opérations de régularisation fiscale qui ont été permises à plusieurs reprises, notamment au départ de la première DLU, est-ce qu'on n'a pas organisé une machine à blanchir la fraude – c'est ce que vous disiez entre les lignes me semble-t-il, mais je voudrais le formuler encore plus clairement – extraordinaire et donné l'occasion à des fraudeurs voire à des criminels, puisqu'il s'agissait parfois d'autre chose que de la fraude fiscale, de s'en sortir à très bon compte? Quelle est la capacité aujourd'hui de rouvrir ces

dossiers et d'avoir des possibilités de poursuites? C'est un peu la question que pose M. Anthonissen par l'acte qu'il a posé mais j'aimerais entendre votre point de vue sur le sujet, étant entendu que cela fera l'objet d'un suivi au sein de la commission des Finances. M. Philipsen doit venir nous donner son avis sur le sujet. J'interrogerai demain le ministre de la Justice également sur ce sujet passionnant.

Le **président**: Je me tourne vers nos deux experts, M. Bourgeois et M. Delanote.

Marc Bourgeois : Bonjour. Une petite question, très brève. La notion de fraude fiscale grave, organisée ou non, est-ce qu'il serait nécessaire d'aménager les indicateurs pour tenir compte de cet aménagement législatif? Est-ce que cela suscite des difficultés en pratique? Donc, identification du contenu de cette notion; depuis la modification législative, votre travail s'est modifié. Est-ce qu'il y a des recommandations à faire à cet égard?

En ce qui concerne les rapports avec le point de contact Régularisation, y aurait-il un conseil pratique en termes d'opérationnalité - le mot n'est pas beau, mais… - à faire et à intégrer dans le rapport de la commission spéciale? Devrait-il y avoir une transmission plus systématique de l'ensemble des dossiers? Une concertation pour l'identification du problème que vous avez soulevé tout à l'heure?

Autre question: la nouvelle directive anti-blanchiment apporte-t-elle des aménagements souhaitables à votre travail? On sait que la Belgique était déjà en avance sur l'infraction de fraude fiscale sous-jacente. C'est un des points importants de cette nouvelle directive. Mais des aménagements vous paraissent-ils souhaitables dans le cadre de la lutte contre la fraude fiscale?

La dernière question relève des travaux de cette commission. Elle a peut-être été peu envisagée jusqu'ici. C'est le mécanisme des lanceurs d'alerte et l'instauration d'un dispositif permettant d'organiser une certaine forme d'immunité, sous certains conditions, à l'égard de ces 'klokkenluiders'. Imaginez-vous que la cellule pourrait jouer un rôle dans ce cas puisqu'elle est le destinataire, aujourd'hui, de déclarations de soupçons, d'autorités qui sont précisément énumérées? Serait-il concevable d'élaborer un mécanisme dans lequel des négociations venant d'autorités qui ne sont pas reprises dans la liste des débiteurs, si je puis dire, de déclarations de soupçons, puissent s'adresser à la cellule pour manifester des soupçons, évidemment liés, directement ou indirectement au blanchiment?

Mark Delanote : Ik heb nog een klein vraagje dat verband houdt met het onderzoeksschema op pagina 15. Ik heb u misschien verkeerd begrepen. U zegt terecht dat u niet het bewijs van het witwasmisdrijf moet leveren. Dat is uiteindelijk de taak van het parket. Toch haalt u eigenlijk een aantal redenen aan – zo heb ik het toch begrepen – waaruit u opmaakt dat het eigenlijk heel moeilijk is om zelfs maar een indicatie te krijgen dat die misdrijven aanwezig zijn. Dat lijkt mij nogal scherp in contrast te staan met hetgeen wij hebben vernomen van bepaalde magistraten, die hier simpelweg komen verklaren dat het hebben van een Panamavennootschap eigenlijk enkel maar tot doel kan hebben om een onbekend vermogen met dubieuze oorsprong te verbergen.

Met andere woorden, als ik die twee stellingen tegenover elkaar plaats, zou men zich kunnen afvragen of u uw huiswerk niet te secuur doet. Het is een open vraag, maar ik wil daar graag even uw reflecties over.

Le **président**: *Dank u*! J'ai pour ma part deux-trois questions assez rapides. Tout d'abord, le service des décisions anticipées vous transmet-il de temps à autre des informations conformément à la loi de 1993? Je vous en parle en particulier, parce que le service des décisions anticipées joue un rôle en matière de régularisation fiscale et je vous avoue que l'audition de ce service m'a, en tout cas moi personnellement, laissé perplexe sur la disposition qu'ils avaient à considérer qu'ils devaient jouer un rôle en termes de prévention, sur le terrain, de la lutte contre la fraude fiscale. Mais enfin c'est une considération personnelle.

Deuxième point: les avocats sont-ils encore les mauvais élèves de la transmission d'informations? De la dénonciation, plus exactement? De rapport en rapport, on observait que finalement, il y avait quasiment – enfin, c'est proche de zéro, finalement - peut-être deux-trois, mais il me semble, dans mon souvenir, qu'on était proche de zéro.

Quelles recommandations pourriez-vous nous fournir pour, finalement, sortir un peu de cet état de fait où visiblement… Sauf à considérer que les avocats ne voient jamais passer par leur cabinet ou leur bureau des montages qui pourraient avoir une composante éventuelle de soupçon de blanchiment. Mais concrètement, considérez-vous là qu'il y a un problème d'effectivité de la norme? Puisque, si une catégorie entière de personnes visées par la loi sur le blanchiment ne collabore pas ou ne s'inscrit pas dans l'application de la loi, il y a là, me semble-t-il, un problème pour le législateur. Je pense que c'est quelque chose qui

doit nous interpeller.

Troisième question, ce sera l'avant-dernière: la question des conseillers fiscaux. Les auditions que nous avons menées nous ont permis de voir que cette profession, qui n'est pas protégée, qui n'est pas organisée, est finalement accessible à tout un chacun, puisque chacun peut se déclarer conseiller fiscal. N'y aurait-il pas lieu là d'adapter la loi sur le blanchiment? À moins que, selon vous, elle ne soit déjà tout à fait appropriée et adaptée! Mais dans l'hypothèse inverse, ne pensez-vous pas qu'il y a là nécessité pour le législateur d'essayer de revoir le champ d'application de la loi pour faire en sorte que ces gens qui proposent leurs services, d'ailleurs, sur internet - il suffit là aussi de s'amuser un peu avec Google – soient contraints de s'inscrire dans le dispositif de prévention du blanchiment? Et notamment en termes de dénonciation, le cas échéant?

Et enfin, l'OCDEFO. On le retrouve un peu dans le schéma que vous nous avez présenté en termes de sources de dénonciations. Il y a pour le moment une polémique politique, ne tournons pas autour du pot, sur l'avenir de ce service!

Certains nous expliquent que ce service est en train d'être démantelé, qu'il a, en tout cas, été vidé d'une grande partie de sa substance. Pensez-vous que si les choses devaient se confirmer, il y aurait là globalement une perte d'efficacité pour le système?

Je vous demande d'essayer peut-être en vingt minutes de nous concentrer les réponses. Je vous remercie.

Philippe de Koster: Merci, monsieur le président. Je vais essayer de répondre le plus succinctement possible mais aussi le plus précisément.

Monsieur Massin, concernant toutes vos questions par rapport aux statistiques et aux précisions, nous pourrons vous apporter des réponses d'ici une semaine. C'est vrai que l'option qui avait été prise était de ne pas livrer les statistiques dans le menu telles qu'on peut les trouver dans notre rapport annuel (troisième partie), puisqu'on les a extraites de là.

En ce qui concerne le collège pour les années 2013, 2014, 2015, je laisserai M. Delepière s'exprimer, mais je voudrais examiner certains des points que vous avez évoqués. Vous avez parlé de la commission d'évaluation des lois au parlement. Il est vrai que, finalement, au sein du gouvernement, le département des Affaires étrangères a entrepris de reprendre toute une série de coordinations multidépartementales, dans la mesure où quand on s'occupe de définir une position par rapport à la lutte contre le blanchiment d'argent, financement du terrorisme, une série d'institutions sont concernées: l'Union européenne, le GAFI, les Nations unies, peut-être l'UNESCO. Il y a là une représentation à avoir. Les Affaires étrangères le font. Elles le font d'autant mieux lorsque la Belgique a la présidence de l'Union européenne et qu'elle se plaît à ratifier toutes les directives en retard pour présenter un profil correct. Je sais que les Affaires étrangères jouent ce rôle et le jouent également avec les Régions.

Il y a le complexe de questions que vous avez posées par rapport à la coopération internationale en visant plus spécifiquement le Luxembourg. Je répondrai rapidement que premièrement, oui, on a un homologue au Luxembourg. C'est en fait le parquet luxembourgeois. M. Delepière avant qu'il ne parte à la retraite ou moi encore, à l'heure actuelle, appartenons tous les deux au ministère public. De ce fait, les contacts sont évidemment aisés et le FIU luxembourgeois est un FIU judiciaire. Donc là, c'est au sein des autorités judiciaires.

Par rapport à la matière qui vous intéresse spécifiquement, la fraude fiscale, oui, je dirais que là aussi, cela peut être une procession d'Echternach inversée.

À titre personnel, je voudrais vous donner mon avis. Il y a très longtemps, lorsque je travaillais à la Commission européenne, le Luxembourg avait déjà développé une politique très intéressante de lutte contre la fraude fiscale au niveau national.

En ce qui concerne la lutte ou la fraude administrative ou pénale, il importe discerner ce qui relève d'une sanction administrative, fût-elle de nature pénale, d'une sanction pénale.
Je voudrais vous signaler que dans la revue *Droit pénal de l'entreprise 2016.3,* vous pouvez trouver, en une dizaine de pages, une réponse à votre question concernant : "La fraude fiscale grave et le blanchiment de capitaux, une solution venue du Grand-duché de Luxembourg, voire de la Suisse".
Ces deux pays ont dû s'adapter par rapport aux recommandations du GAFI et introduire les notions de fraude fiscale simple, grave et aggravée, avec un autre système de répression comme la répression administrative, pénale ou judiciaire-pénale, sachant qu'une sanction administrative peut, au regard de la Convention européenne des droits de l'Homme, être considérée comme une sanction de nature pénale. N'y a-t-il pas là une voie à suivre? Je

pense que oui à titre personnel.
Dans ce cadre, je pense que nous pourrions nous référer à l'approche développée par la France et par Tracfin, qui me paraît tout à fait intéressante
Vous avez posé une question en rapport à la fraude fiscale grave, organisée ou non. Cette belle notion démontre qu'en Belgique, nous avons atteint un degré de surréalisme très élevé et que nous possédons une capacité à créer des concepts qui ne veulent pas dire grand-chose ou en disent beaucoup en cachant l'essentiel.
Pourquoi faire une distinction entre la fraude fiscale simple et la fraude fiscale grave, organisée ou non? Parce que, pendant des années, la fraude fiscale simple était organisée dans l'enceinte de la banque et se passait au Luxembourg. C'est la raison pour laquelle on a voulu exclure la fraude fiscale simple.
Nous devons rester logiques avec nous-mêmes. Lorsque je vois que le ministère public abandonne des pans entiers de l'action publique à l'administration, en matière de pollution ou de circulation routière, en arguant ne plus pouvoir rien faire sans sanctions administratives, faisons de même en matière fiscale!

L'administration fiscale, le CAF, l'ISI ne sont pas de méchants tyrans. Avec les bons avocats, et les bons conseillers fiscaux que nous avons, il y aura toujours un accord à trouver. Et mieux vaut une bonne transaction, une bonne évaluation payée, plutôt qu'une peine de prison que nous n'obtiendrons pas, car le dépassement du délai raisonnable interviendra. Vous trouverez une bonne partie de la réponse dans mes durs propos.

Monsieur Massin, concernant les filiales, il y a une tendance à revoir les faits différemment. Au sein de l'Union européenne, vous avez ces échanges d'informations intragroupes. Les informations circulent relativement bien pour s'assurer que les dénonciations peuvent avoir lieu, là où elles doivent avoir lieu. Sous réserve de ce que M. Delepière a dit par rapport à un euro FIU qui pourrait aussi être intéressant, j'aimerais vous entretenir de tout autre chose, lorsque nous parlons de filiales et succursales hors Union européenne.

Hors de l'Union européenne, il y a parfois quelques difficultés concernant certaines banques. Je ne reprendrai qu'une d'entre elles, elle n'est pas belge, c'était la Société générale en France, bien connue pour certaines activités bizarres, qui avait témoigné devant une commission parlementaire française, en disant: "Nous n'avons plus rien à voir au Panama", jusqu'au moment où les Panama Papers sont sortis et que nous avons retrouvé la Générale de Banque française dans ceux-ci, laquelle avait donc menti. Apparemment, mentir devant le parlement, cela ne peut poser un problème que quand on est ministre des Finances en France!

Vous avez là toute une série de mécanismes. Nous n'avons pas nécessairement la connaissance directe de ceux-ci. La cellule n'est saisie ou ne peut se saisir que parce que, soit une administration nous dénonce et utilise l'article 33 ou soit parce que les institutions financières ou tout autre déclarant nous fait une déclaration. Nous n'avons pas la capacité de nous auto saisir. Peut-être le faudrait-il! Je vais être franc avec vous: nous avons eu ce débat au sein de la cellule entre quatre intervenants. Le match s'est terminé avec deux "pour" et deux "contre". Il y a effectivement des risques.

Concernant les *klokkenluiders,* pourquoi ne pas imaginer ces sonneurs d'alerte? Mais je serais relativement prudent et je n'en vois pas l'intérêt immédiat, car si vous considérez les deux affaires que je connais, suisse et luxembourgeoise, concernant des sonneurs d'alerte, on en a fait grand cas, notamment de ce banquier suisse qui avait livré quantité de données à l'Allemagne. Nous en aurons peut-être également bénéficié. Vous lisez le jugement de la juridiction suisse qui l'a condamné : cette personne était animée, non pas par un souci éthique prononcé, mais par un appât du gain extrêmement prononcé.

Donc, la fraude fiscale, on gagne en l'organisant. On gagne aussi parfois en la dénonçant. Elle rapporte, en tout cas, certains bénéfices.

Pour ce qui concerne la régularisation fiscale, je suis désolé de devoir vous dire que je ne me rappelle plus la question que vous m'avez posée.

Éric Massin (PS): Elle est similaire à celle qu'a posée M. Gilkinet. Elle a trait au nombre peu élevé…

Philippe de Koster : Si vous me le permettez, je reviendrai sur ce point lors de ma réponse à la question de M. Gilkinet. À cette occasion, j'aborderai également la question de la réécriture du 505.

Je passe à une autre question.

Een andere vraag handelt over het probleem van Panama en de paradijzenlijst, als ik het mij goed herinner. Het is inderdaad merkwaardig dat we in België ten minste twee à drie lijsten hebben. Als ik al deze lijsten bekijk, de laatste van maart 2017, dan verschijnt Panama niet op de verschillende lijsten, behalve misschien op een van 2015 waar

Panama vermeld staat. Moeten wij daarover een algemeen standpunt op Europees niveau ontwikkelen? Ja, inderdaad, het zou misschien interessant zijn maar het zal moeilijk zijn, denk ik. Waarom? Omdat wij weten dat België een fiscaal paradijs is voor diegene die komt vanuit Frankrijk en vice versa of voor Nederlanders naar België of naar Luxemburg.

Que va-t-on faire? Quels pays va-t-on pouvoir mettre? Va-t-on exclure les pays européens? On pourrait essayer de trouver quelque chose.

Dat is helemaal niet gemakkelijk.

U vroeg naar bitcoin. Ik zie niet onmiddellijk de link tussen fiscale fraude en bitcoin. Niettemin is bitcoin een probleem voor mij als voorzitter van de cel. Ik ben niet zeker dat iedereen begrijpt wat er gebeurt, niet alleen met bitcoin maar met alle virtuele munten. Bitcoin is slechts een van de virtuele munten.

Het probleem is ook de technologie achter bitcoin of de virtuele munten: een blockchain. Het is geheim voor iedereen. Transactie met inscriptie. Niemand weet dus wat er gebeurt.

Wat is ook merkwaardig? De heer Delepière heeft ook gesproken over de tijd die wij zullen verliezen wanneer wij vragen stellen aan FIU's of andere landen. U moet weten dat het nu perfect mogelijk is om een financiële transactie tussen België en China te laten plaatsvinden in 240 nanoseconden. Men verdeelt dat tussen twee met computers. Het gebeurt in een fractie van een seconde. Het geld is weg. Wij kunnen dat niet meer vinden.

Dat is de technologie achter bitcoin. Alles is mogelijk. Het bestaat. Ik weet niet hoe men daarop in België zal reageren.

Ik moet ook een oefening afronden voor de regering, een risicomeeting van de financiering van terrorisme in België. Het gebruik van bitcoin zal daar het belangrijkste punt zijn.

Pour l'information de votre commission, vous devez savoir que les plates-formes d'échange de bitcoins sont reconnues au Luxembourg. Au Luxembourg, il y a moyen d'échanger des bitcoins contre des euros, certes luxembourgeois, mais il y a donc des plates-formes d'échange qui se passent au Luxembourg.

Monsieur Bourgeois, vous avez parlé, effectivement, d'aménagement des indicateurs de fraude fiscale grave, organisée ou non. Je me permettrai de vous renvoyer effectivement à cet article. Je pense, à titre strictement personnel, qu'il faut qu'on arrête ces indicateurs, et que l'on place ce qui pourrait être intéressant pour tout le monde: un seuil. Mais un seuil, non pas en ce qui concerne le blanchiment ou la fraude fiscale, mais simplement un seuil qui permettrait de déterminer ceci: ou bien on va en sanction administrative ou bien on va en sanction pénale. Que l'on arrête de parler de fraude fiscale grave, organisée ou non. Cela ne me paraît pas, en tout cas, intéressant.

En termes d'indicateurs, il est une chose que je voudrais signaler, puisque M. Gilkinet aimait bien comparer Belgique et France, CTIF et TRACFIN. Encore ce matin, j'ai transmis un dossier aux autorités françaises, à TRACFIN, terriblement intéressée de savoir qu'une vieille dame utilise et vide son compte en Suisse vers un compte relais en Belgique pour tout envoyer en France. Cela intéresse TRACFIN au plus haut point. On leur a transmis les informations. Qu'en font-ils? Ils disent: voilà, cette dame a déclaré son compte à l'étranger, oui, non? Si elle n'a pas déclaré, c'est une infraction, on prend, on saisit tout. Derrière cela, il y a une logique qui va peut-être effrayer beaucoup de monde.

En tant que président de la Cellule pour l'instant, je me pose parfois la question, et j'ai eu cette difficulté avec Perry, qui fait un excellent travail. J'essaie d'être pragmatique. Faut-il poursuivre le blanchiment de la fraude fiscale quand on peut lutter contre l'auteur ou pénaliser l'auteur de la fraude fiscale? Moi, je pense, et c'est ce que fait TRACFIN, qui utilise la voie de la transmission simplifiée. Par rapport à toutes les informations que nous leur envoyons, ils ne s'occupent pas de blanchiment de fraude fiscale. Ils prennent, et tout part vers Bercy. À charge pour Bercy de lutter contre la fraude fiscale ou, après cela, de renvoyer en fonction des problèmes de procédure, éventuellement pour un blanchiment de la fraude fiscale.

Alors la question que je me pose, c'est une question d'effectivité qui revient: est-ce vraiment à la Cellule, qui est l'organe de lutte contre le blanchiment de quelques criminalités sous-jacentes, d'être placée finalement à l'avant-poste, ou à un des avant-postes de ce que l'on pourrait faire en matière de fraude fiscale? Cela ne doit-il pas être l'administration fiscale, avec peut-être l'aide de la Cellule, qui repérera des montants financiers ou des mouvements financiers qui peuvent trouver leur explication dans la fraude fiscale?

N'oubliez jamais que, quand on parle de fraude fiscale, aujourd'hui, si on me soumet un dossier d'une personne qui envoie des fonds de Belgique vers la Suisse, certains, et certains magistrats,

diront: "ça, c'est de la fraude fiscale". Je leur répondrai: ce sera de la fraude fiscale l'année prochaine, quand la déclaration sera rentrée, pour autant que les mouvements ne soient pas déclarés.

Pendant six mois, le dossier ne pourra être traité et on me reprochera de perdre mon temps et de ne pas être actif.

Ne vaut-il pas mieux de transmettre le dossier à l'administration, lui laisser le temps de l'examiner et d'attendre cette déclaration? Ainsi, nous ferons peut-être preuve d'efficacité. Je ne dis pas que nous ne servons à rien, mais nous devons placer la meilleure arme dans les bonnes mains. En ce qui concerne le blanchiment en Belgique, nous n'utilisons probablement pas l'arme la plus efficace contre les auteurs de cette fraude.
Pour en revenir à la régularisation, nous pourrions faire beaucoup plus et agir plus efficacement en supprimant des obstacles existants
Monsieur le président, vous avez demandé si nous possédions les renseignements du service des décisions anticipées. À ma connaissance, non. Possédons-nous des renseignements précis du point de contact régularisation? Ce n'est pas le cas, hormis les décisions de régularisation. En effet, ces services ont pour mission de faire rentrer de l'argent ou d'éviter des mécanismes de fraude. Nous pourrions peut-être faire plus mais nous ne possédons pas de schéma de fraude, sauf par hasard.
De plus, lorsque nous sommes en possession de ce schéma, nous ne savons pas l'utiliser car, comme magistrat, lorsque j'ai accès à un document que je ne peux utiliser, je ne le ferai pas, pour ne pas risquer d'annuler définitivement la procédure.
Revoyons donc les choses et permettons peut-être, comme cela se fait en France, d'utiliser les transmissions simplifiées de TRACFIN vers les différentes administrations fiscales et sociales. Cet organisme ne monte pas de dossier de blanchiment; il procède à des analyses succinctes, décèle des informations utiles à certains services et les leur transmet. Il s'agit peut-être de la voie à suivre si nous voulons être plus performants.
Nu kom ik tot het probleem van bewijs en vermoeden. In zekere mate kan ik de magistraat begrijpen. Volgens mij ging het om de magistraat van het parket. Immers, een rechter zou hier zeker niet komen spreken over het verschil tussen bewijs en vermoeden.

C'est un des magistrats du parquet et j'appartiens au parquet. Nous n'avons pas la capacité d'investir dans la cellule, nous ne sommes pas des policiers.

Wat we wel moeten verzamelen, zijn inderdaad vermoedens. Ik gebruik de Engelse woorden: *intelligence* en *evidence*. *Intelligence* is voor ons, *evidence* is de taak van het parket. Soms vraagt het parket naar het bewijs in het verslag van de cel. Dat is onze taak niet; het parket moet toch iets doen. Soms, inderdaad, zult u rechters vinden die zeggen dat alle bewijzen in het verslag van de cel staan en dat dat genoeg is. Ja, inderdaad. Wij hebben gesprekken over deze problematieken en proberen ons best te doen met de zware of serieuze vermoedens. Wij zullen nooit een dossier melden aan het parket zonder serieus of zwaar vermoeden dat er een link is tussen het witwassen en onderliggende misdrijven. Maar vraag van ons niks meer dan dat. Als de procureur wenst dat wij de zaak bewijzen, dan moet de filosofie van de wet van 1993 volledig worden aangepast.

Concernant la quatrième directive certains points ont effectivement été améliorés et nous sommes relativement satisfaits. Nous ne pouvons pas obtenir plus. J'aimerais faire une remarque que je n'ai pas entendue: jusqu'à présent, la Cellule n'est pas compétente pour la fraude sociale. Pourtant, les régularisations ou la quatrième régularisation concernent aussi bien la fraude fiscale que la fraude sociale. Lorsque la loi transposant la quatrième directive sera votée, normalement, nous aurons ajouté la fraude sociale aux criminalités de base de la Cellule. Que voulez-vous que nous fassions: s'occuper du blanchiment, d'une incrimination que nous n'avons même pas dans notre criminalité sous-jacente?

Monsieur le président, concernant les conseillers fiscaux, pas protégés, pas organisés, un processus de dénonciation pourrait-il être entrepris? Cette idée est bonne à condition qu'ils aient un organe de contrôle et la Cellule ne veut pas être cet organe de contrôle. Nous ne pouvons pas être le contrôleur et celui qui doit recevoir les déclarations. C'est un mélange de genres, que nous avons effectué pendant des années. Si vous trouvez un organisme qui veut bien prendre en charge le contrôle de la profession de conseillers fiscaux, pourquoi pas. Nous pourrions effectivement l'organiser.

Pourrions-nous considérer des avocats comme des mauvais élèves de la transmission? Monsieur le président, je vous laisse la responsabilité de vos propos. Effectivement, il y a peu de déclarations, comme M. Delepière a déjà fait la remarque. Nous pouvons nous poser la question, notamment en matière de fiscalité ou de fraude fiscale. Sachant que les avocats n'ont pas

d'obligation de dénoncer leurs clients ou les gens qui viennent faire procéder à une évaluation de la situation juridique de leur patrimoine. Quand nous parlons d'une fraude fiscale, nous allons parler d'une évaluation juridique. Si vous avez un meurtrier qui vient vous dire: "Trouvez-moi la meilleure voie pour que le pactole que j'ai dérobé à la personne que j'ai tuée soit sauvegardé", c'est peut-être un peu différent. Mais en matière de fiscalité, nous sommes en plein dans l'évaluation juridique de la situation de la personne. Je me mets à la place de l'avocat: c'est une situation difficile. C'est difficile aussi car il y a une erreur fondamentale. Nous avons copié le système américain ou le système anglais, en oubliant que, là, la notion d'avocat est différente. Il y a ceux qui vont plaider et ceux qui font du conseil. Le GAFI ou les pays anglo-saxons voulaient ceux qui font du conseil. Mais nous avons une profession qui fait la défense et le conseil. Nous n'avons jamais adapté la notion.

Pour le reste, monsieur le président, je vous demanderais d'inviter les deux bâtonniers de Bruxelles, francophone et néerlandophone. Je les ai rencontrés tous les deux. Tous les deux sont convaincus qu'il y a des améliorations à entreprendre. Je parle de nouveau sous ma seule responsabilité. Quand nous voyons la profession d'avocat, il va devenir de plus en plus difficile de se lancer pour les jeunes avocats. Ils deviennent des proies pour les blanchisseurs, qui vont effectivement utiliser non pas l'intelligence des avocats, mais simplement les moyens mis à disposition, les comptes de tiers, etc.

On va simplement les utiliser comme des moyens de blanchir. Et donc, des jeunes avocats qui commencent avec peut-être peu de moyens, il faut qu'ils soient mieux encadrés. Le danger est là. Et donc, il y a cette prise de conscience à tout le moins des deux bâtonniers. Le mécanisme du recours au bâtonnier est maintenu et, dans la loi de transposition, pour la quatrième directive, le gouvernement a décidé de le maintenir. Ce n'est pas en tout cas l'option que défendrait la cellule mais la cellule n'est pas un organe politique. La cellule se dit simplement qu'on pourrait faire autrement. Mais c'est le gouvernement et le parlement qui décideront en fin de compte de la meilleure voie.

Pour l'OCDEFO, je ne répondrai pas à votre question, monsieur le président, parce qu'elle est trop chargée politiquement et parce que je ne vois pas ce que l'on pourrait en tout cas apporter. La seule précision que je peux indiquer, c'est que je regretterai vivement une incompréhension. Il y a, au sein de l'OCDEFO, le service de lutte contre les carrousels TVA. Ce service a été tellement performant depuis quinze ans qu'on n'a plus de carrousels TVA et il ne faudrait pas qu'à la police fédérale, on considère que puisqu'il n'y a plus de carrousels TVA, que l'on supprime le service. C'est là aussi renverser le raisonnement. C'est parce que justement ils ont une expertise très élevée, qu'il y a une collaboration avec le ministère de Finances, qu'il y a une collaboration avec la cellule et le service de l'OCDEFO qu'on est parvenu à éradiquer pratiquement en Belgique un phénomène qui reste en tout cas marquant dans les autres pays.

Mais pour le reste, il y a une décision qui est, au-delà en tout cas du technique, purement politique. Si vous permettez, si M. Delepière veut encore ajouter quelques mots, puisqu'on a dépassé le temps.

Le **président**: Brièvement, si je peux me permettre.

Jean-Claude Delepière : Monsieur le président, ce sera très bref. Tout d'abord, concernant les collèges de coordination. Je vais citer les secrétaires d'État. Il y a eu le secrétaire d'État, M. Devlies, qui a commencé ce collège. Ce collège se réunissait très régulièrement. Si je me souviens bien, il y avait une réunion fixe par trimestre et il y avait un plan d'action avec des obligations de transmettre l'évolution des différents points qui étaient mis, etc.

Je citerai qu'à l'occasion de ce collège-là, à cette époque-là, sur proposition de la cellule d'ailleurs, on a mis en place un groupe de travail pour discuter de l'opportunité et de l'intérêt de mettre en place une structure analysant la problématique des paradis fiscaux.

Au départ, ça devait être une structure multidisciplinaire. Et on a effectivement mis ça en place. Donc, pas tellement pour traiter des dossiers en particulier, mais pour déterminer quels étaient les risques et les menaces de paradis fiscaux par rapport, justement, à la situation belge, pour éviter – ce qui est arrivé par la suite – toutes les révélations Wikileaks et Panama papers. Ça a abouti à la mise en place d'une cellule paradis fiscaux au sein de l'administration des finances.
On a participé, une première année, après la mise en place de cette structure, à des discussions et, depuis, la CTIF en tant que telle n'est plus impliquée.

Le second secrétaire d'État, ça a été M. Clerfayt, ça a été avant M. Crombez. Avec lui, le rythme a été soutenu et on est arrivé jusqu'au nouveau gouvernement. Là, je dois dire que du temps où

moi, les quelques derniers mois avant le 31, je pense, en me souvenant, qu'il y a eu deux réunions qui ont été – je vous donne mon avis tel quel; ce n'est pas du tout politique, c'est une constatation d'expert – en-deça, dans le sens d'une rupture de la dynamique mise en place par M. Devlies et continuée par M. Crombez. C'est mon sentiment. Je pense que je ne dois pas être le seul des représentants à ces réunions. Après, je ne sais plus, peut-être que M. de Koster pourra préciser si ça a été remis en place.
Une dernière chose que je voudrais dire concernant l'OCDEFO - pas du tout parce que je veux faire une déclaration politique -, je rappellerais simplement que quand on a mis en place la CTIF et la loi du 11 janvier 1993, pour lutter préventivement contre le blanchiment – qui est quand même l'activité principale de toutes les organisations criminelles et la plus dangereuse: soit reprendre les bénéfices de ces activités et les réinsérer dans l'activité économique, dans les activités financières et donc, de les utiliser comme pouvoir de corruption – au même moment, le pendant policier a été l'OCDEFO.
Et je dois bien constater que vers la fin de mon mandat, sans jamais avoir été clairement informé – nous ne l'avons jamais été – mais j'ai la conviction profonde que si l'on devait démanteler et que si la volonté est de démanteler ce service, ça va porter un coup fatal à la lutte contre la criminalité financière en Belgique.

M. Gilkinet nous en a demandé la raison. Je n'en connais pas les motifs et je ne veux pas imaginer ce qu'ils pourraient être, mais je ne comprends pas, non seulement en tant que magistrat émérite, non seulement en tant que président honoraire de la Cellule, mais aussi en tant que citoyen ayant eu une vision privilégiée de ce genre de choses.
Donc je pense que le démantèlement pur et simple de l'OCDEFO, sans évolution vers un organisme plus performant, ce qui serait peut-être une bonne chose, représenterait un grand danger.

Le **président**: Je remercie MM. Delepière, de Koster et Timmerman pour toutes ces informations qui alimenteront utilement nos réflexions et nos travaux.

Je vous propose de passer au deuxième point de l'ordre du jour.

Audition de
- M. Ari Epstein, CEO de l'Antwerp World Diamond Center (AWDC);
- Mme Trisevgeni Stavropoulos, Head of Legal & Compliance, AWDC;
- Mme Karla Basselier, Head of Public Affairs, AWDC.
Hoorzitting met
- de heer Ari Epstein, CEO van het Antwerp World Diamond Center (AWDC);
- mevrouw Trisevgeni Stavropoulos, Head of Legal & Compliance, AWDC;
- mevrouw Karla Basselier, Head of Public Affairs, AWDC.

Le **président**: Chers collègues, je vous propose de reprendre sans tarder nos travaux.

Je souhaite la bienvenue à M. Ari Epstein, qui est CEO de l'Antwerp World Diamond Center, à Mme Trisevgeni Stavropoulos, Head of Legal & Compliance et Mme Karla Basselier, Head of Public Affairs de l'AWDC et je les remercie d'avoir répondu à l'invitation.

Je tiens tout d'abord, pour être tout à fait explicite, à dire ce qui suit. Notre commission spéciale n'est pas un tribunal. Et ce n'est pas parce que, pour des raisons X ou Y, on associe votre secteur à l'un ou l'autre dossier médiatisé que, pour autant, nous devons ici, d'une manière ou d'une autre, être les relais de je ne sais quelle approche qui serait faite de préjugés ou de stéréotypes. Nous sommes ici pour mieux connaître votre secteur, pour obtenir des informations, entendre votre point de vue, mesurer la sensibilité de votre secteur à certaines questions qui occupent le débat tant médiatique que politique. Nous sommes vraiment là pour essayer d'affiner ensemble notre réflexion, l'objectif étant d'aboutir à des recommandations qui permettront, dans l'intérêt général, d'améliorer le système légal, opérationnel et administratif en matière de lutte contre la fraude fiscale.

Je vous cède donc immédiatement la parole pour une trentaine de minutes, en suite de quoi la parole sera donnée aux commissaires.

Ari Epstein : Mijnheer de voorzitter, geachte commissieleden, dames en heren volksvertegenwoordigers, mijn naam is Ari Epstein. Ik ben CEO van het Antwerp World Diamond Center of AWDC. Ik heb vandaag twee leden van mijn managementteam meegenomen, namelijk aan mijn rechterkant mevrouw Trisevgeni Stavropoulos, hoofd legal en compliance, en aan mijn linkerkant mevrouw Karla Basselier, hoofd public affairs. Beiden zijn bijna voltijds bezig met de materie die ik vandaag zal toelichten, namelijk de controle op de diamanthandel en compliance.

AWDC is een private stichting die in 2007 is opgericht na de opsplitsing van de voormalige Hoge Raad voor Diamant in twee onderdelen: een commercieel bedrijf, HRD Antwerp, en een niet-commerciële organisatie die de integrale sector vertegenwoordigt en dat is AWDC. Als private

stichting kunnen wij geen leden hebben. Wij vertegenwoordigen alle bedrijven die actief zijn in de diamantsector, ongeacht hun grootte of activiteit, dus zowel grote als middelgrote en kleine ondernemingen. Communicatie is een belangrijk deel van ons takenpakket, naar de sector maar ook naast de pers naar de overheid en naar alle stakeholders van de Belgische diamantsector. Daarnaast neemt AWDC ook het voortouw in een aantal dossiers van algemeen belang. Wij denken dan aan veiligheid en beveiliging maar ook aan compliance en de toepassing van de antiwitwaswetgeving. Ten slotte is AWDC ook een van de drie partners in Diamond Office, het orgaan dat alle invoer en uitvoer van diamant in België controleert. Daar kom ik later op terug.

Om onze rol en verantwoordelijkheid met betrekking tot de materie die in deze bijzondere commissie besproken wordt goed te kaderen, verwijs ik naar de doelstellingen van onze organisatie zoals opgenomen in onze statuten. Daarin staat duidelijk dat onze organisatie tot doel heeft de diamanthandel en -nijverheid te bevorderen, te promoten, te vertegenwoordigen en te ondersteunen. Al wat wij ondernemen is dus in functie van het algemeen belang van de diamantsector. Wij zijn niet betrokken bij de bedrijfsvoering van individuele diamanthandelaars; noch onze rechtsvorm, noch onze statuten laten dit toe.

Vooraleer ik overga tot de kern van de zaak is het belangrijk om goed te begrijpen wat de diamantsector in België wel is. De hoofdactiviteit van ongeveer 1 700 geregistreerde diamanthandelaars is, zoals de naam het zegt, de handel in ruwe en geslepen diamant.

Diamant is een zeer bijzonder product, niet alleen omdat diamant de hardste materie is die wij op onze aardbol vinden of omdat diamant een zeer hoge prijs heeft in vergelijking met zijn gewicht, maar ook omdat diamant een product is met een enorme diversiteit: grootte, vorm, kleur en helderheid kunnen sterk verschillen.

De meerwaarde van een Belgische diamantair is dat hij diamant uit verschillende bronnen aankoopt en hiervan assortimenten maakt op maat van zijn klant. De klant kan een andere diamanthandelaar, een kleine juwelier of een grote retailketen zijn zoals Tiffany of Chopard. Elke klant heeft een zeer specifieke vraag naar diamant en daar speelt de diamanthandelaar een belangrijke rol.

België is dus de link tussen de ongeveer 10 grote mijnbedrijven/mijnlanden ter wereld en de meer dan 500 000 juweliers wereldwijd. Antwerpen is ook dé referentie in de wereld voor het slijpen van dure, bijzondere en complexe diamanten. Daarnaast was de financiering van de handel ook een grote troef van de Belgische diamantsector. Ik kom daar straks nog op terug.

Ons land is wereldleider in de diamantsector. Wij zijn afgetekend het belangrijkste handelscentrum voor ruwe diamant. Meer dan 80 % van alle ruwe diamanten worden in Antwerpen verhandeld. Op macro-economisch vlak is de diamantsector heel belangrijk voor ons land. 5 % van de totale uitvoer en maar liefst 15 % van de extra-communautaire uitvoer bestaat uit diamant. Het is het belangrijkste exportproduct van ons land buiten de Europese Unie. Ongeveer 1 700 bedrijven zijn geregistreerd als diamanthandelaar. De sector zorgt voor een directe en indirecte tewerkstelling van meer dan 30 000 mensen.

Diamanthandel is natuurlijk een zeer internationale activiteit. Ruwe diamant wordt ontgonnen in meer dan 20 landen. 81 landen nemen dan weer deel aan het Kimberley Process en mogen ruwe diamant in- en uitvoeren. Nog meer landen kopen of verkopen geslepen diamant. Volgens de statistieken van de Nationale Bank van België voerde ons land in 2015 geslepen diamant uit naar 90 andere landen, binnen en buiten de Europese Unie.

In totaal registreerde Diamond Office, waarvan ik de werking straks zal toelichten, in 2015 een totale in- en uitvoer van diamant van 48 miljard US dollars. Gemiddeld worden elke dag 550 zendingen diamant in- of uitgevoerd, goed voor een waarde van 220 miljoen US dollars.

Tussen de handelspartners van de diamanthandelaars zitten vaak landen die exotisch klinken. De grafiek op deze slide maakt deel uit van een hele reeks die AWDC heeft gemaakt voor de Nationale Bank van België en Febelfin, die een beter begrip wilden hebben van de activiteiten van diamantbedrijven.

Dit is een doorsnee van de waardeketen van een geïntegreerd diamantbedrijf. Dat is een bedrijf dat ruwe diamanten aankoopt, deze slijpt en de geslepen diamanten verkoopt of zelf verwerkt in juwelen. U zult zien dat zo'n bedrijf ruwe diamant kan aankopen, die worden ontgonnen in Rusland, Botswana of Canada, maar ook in landen zoals Guinee of Sierra Leone.

De ruwe diamant kan in eigen beheer of in onderaanneming worden geslepen. Dit gebeurt vaak in de klassieke slijplanden, zoals India, Sri Lanka, Thailand en Vietnam. Soms is het bedrijf ook aan de leveranciers verplicht om een deel van de ruwe diamanten te laten slijpen in het land van

oorsprong, zoals Botswana of Namibië. Soms worden de ruwe diamanten zelfs niet geslepen, maar doorverkocht in handelscentra zoals Antwerpen, Tel Aviv, Dubai of Mumbai. De geslepen diamanten worden dan doorverkocht aan bedrijven die juwelen maken in India, China, maar ook in Frankrijk, Italië of Zwitserland. Ook bij geslepen diamanten komt het vaak voor dat die worden doorverkocht aan andere diamanthandelaars in de centra die ik zonet heb vernoemd, maar bijvoorbeeld ook Hong Kong, Singapore of New York. Heel wat diamantbedrijven, zeker de grote, geïntegreerde bedrijven zoals dit, hebben een bijkantoor in deze diamantcentra geopend om van daaruit de transacties te coördineren.

Ik zal hierbij niet te lang stilstaan, maar ik wilde u toch een beeld schetsen van de geografische reikwijdte die een bedrijf kan hebben. Zoals ik zei, duiken er regelmatig landen op die exotisch klinken, zoals Panama, maar er is daarvoor vaak een goede reden.

In dit geval wil Panama zich opwerpen als draaischijf voor de diamanthandel in Latijns-Amerika. Daarom werd in 2015 de Panama Diamond Exchange, een diamantbeurs, opgericht.

Drie jaar voordien trad Panama reeds toe tot het Kimberley Process, waardoor ze ruwe diamanten mochten in- en uitvoeren.

Tussen België en Panama is er nog geen ruwe diamant verhandeld, wel geslepen diamant. In 2015 verhandelden België en Panama voor ongeveer 20 miljoen US dollar aan diamant.

Een aantal diamantbedrijven heeft daar al een bijkantoor geopend, dat zich vervolgens lid heeft gemaakt van de Panama Diamond Exchange. Ik wil hiermee aangeven dat transacties tussen Belgische en Panamese vennootschappen vanuit bedrijfseconomisch perspectief perfect verklaarbaar kunnen zijn.

Die handel in diamant, met Panama of met andere landen, wordt in ons land zeer streng gereguleerd en gecontroleerd. Ook op dit vlak zijn we de onbetwiste wereldleider. De vier controlegrendels die in België van toepassing zijn, vormen de hoogste internationale maatstaf.

Wat betekent dit concreet?

Voor men diamanten mag verhandelen, moet men toegang krijgen tot het beroep. Voor men handelsrelaties mag aangaan, moet men de KYC, de Know Your Customer-verplichtingen naleven, omdat diamanthandelaars onder de Belgische antiwitwaswetgeving vallen. Voor men financiële transacties mag doen, moet men aan de bank de nodige documenten geven, zodat ook zij hun controle, waaronder KYC, kunnen doen. Voor men kan in- en uitvoeren moeten de goederen door het Diamond Office worden gecontroleerd. Om ervoor te zorgen dat deze vier controlegrendels wel degelijk werken, is er de handhaving door de overheid, de sensibilisering door AWDC en de zelfregulering door de sector zelf en door de diamantbeurzen.

Diamanthandelaar wordt men niet zomaar. Enkel bedrijven die geregistreerd zijn bij de FOD Economie mogen diamant verhandelen. Om toegang te krijgen tot het beroep, moet men een aanvraag indienen bij de FOD Economie en moet men een heel aantal documenten overmaken. Dat alles is wettelijk bepaald in het koninklijk besluit van 30 april 2004 houdende maatregelen betreffende het toezicht op de diamantsector. Dit betekent dus ook dat de FOD Economie de registratie van diamanthandelaars kan afnemen wanneer zij bepaalde regels overtreden. Een strafrechtelijke veroordeling, bijvoorbeeld, kan aanleiding geven tot de intrekking van de registratie door de minister bevoegd voor Economie.

Eens geregistreerd als diamanthandelaar valt men onder de antiwitwaswetgeving. Dat is een bewuste keuze geweest van de Belgische wetgever. België gaat hierin een stuk verder dan de Europese antiwitwaswetgeving. De diamanthandelaar moet zijn klant of leverancier identificeren en deze gegevens verifiëren voorafgaand aan elke handelsrelatie.

Dat betekent dus ook wanneer het om kleine bedragen gaat en ook wanneer de transactie via de banken verloopt. De banken moeten natuurlijk zelf ook de opdrachtgever en de begunstigde controleren. Elk diamantbedrijf moet een antiwitwasverantwoordelijke aanstellen. Dat is de persoon die deelneemt aan de opleidingen en seminaries die AWDC organiseert, die het klantenacceptatiebeleid van de firma uittekent en uitvoert, die nieuwe klanten of leveranciers identificeert en deze gegevens verifieert, die elk jaar een omvattend antiwitwasverslag opmaakt en overmaakt aan de FOD Economie en dergelijke.

Om het bedrijf en deze persoon in het bijzonder te ondersteunen, heeft AWDC in de loop van de voorbije jaren een heel aantal initiatieven genomen, zoals de ontwikkeling van een klantenacceptatiebeleid dat de bedrijven kunnen gebruiken en standaardbrieven die diamanthandelaars naar hun klanten kunnen sturen om hun uit te leggen waar die

antiwitwascontroles voor nodig zijn. Sinds dit jaar bieden we de diamanthandelaars ook gratis toegang tot de Compliance Catalyst Databank van bureau van Dijk, dat gegevens over meer dan 250 miljoen personen en bedrijven bevat. Deze gegevens worden gekruist met internationale databanken, zoals sanctielijsten of lijsten van PEP's, *Politically Exposed Persons*.

Speciaal voor de diamanthandelaar zijn er nog een aantal extra verificaties ingebouwd, bijvoorbeeld een parameter die nagaat of een land wel lid is van het Kimberley Process. Het systeem zal ook aangeven wanneer de klant van een diamanthandelaar gevestigd is in een land met een hoog risico, zoals gedefinieerd volgens de Financial Action Task Force. De klant krijgt dan een duidelijke gele of rode kleur op de website. De antiwitwasverantwoordelijke kan in deze databank dus opzoeken of een nieuwe klant risicovol is of niet. Krachtens de antiwitwaswetgeving moeten diamanthandelaars er ook melding van maken wanneer zij getuige zijn van verdachte transacties. Daarop zal ik straks nog even terugkomen.

Een derde grendel wordt gevormd door de banken. Banken zijn essentiële spelers in de diamantsector. Daarover zal ik straks in detail uitweiden. In deze context is het belangrijk om te weten dat banken strenge eisen stellen aan hun klanten. Banken vallen immers ook onder de antiwitwaswetgeving en dragen ook een verantwoordelijkheid voor de transacties tussen opdrachtgever en begunstigde. Voor transacties in de diamantsector moeten bedrijven een heel aantal stukken bezorgen aan de banken. Voor elke transactie moet een factuur of een contract aan de bank bezorgd worden. Dat is iets dat in andere sectoren niet of zeker niet systematisch gebeurt.

Banken vragen ook altijd het Kimberley Process Certificaat wanneer het om ruwe diamant gaat, dit om er zeker van te zijn dat er geen conflictdiamant verhandeld wordt. Ten slotte vragen de banken ook om een officieel document dat bewijst dat de goederen gecontroleerd zijn volgens de regels van de kunst in het Diamond Office.

Diamond Office is een unieke samenwerking tussen AWDC, de dienst Vergunningen van de Federale Overheidsdienst Economie en de Algemene Administratie der Douane en Accijnzen van de Federale Overheidsdienst Financiën. Het is de *one-stop shop* voor de internationale diamanthandel. Alle zendingen van diamant die in- of uitgevoerd worden in ons land moeten door Diamond Office gecontroleerd worden. AWDC voorziet in administratieve ondersteuning aan beide FOD's en is een AEO, een *authorized economic operator*.

De FOD Financiën is verantwoordelijk voor de douanecontrole en de in- en uitklaring van de zendingen. Zij voeren ook *spot checks* uit op de zendingen.

De FOD Economie stuurt een team van zeventien beëdigde deskundigen aan die alle in- en uitgevoerde zendingen fysiek controleren. Alle zendingen – dat zijn dus die 500 à 550 pakjes per dag waarover ik het daarstraks had – worden allemaal geopend en de inhoud wordt gecontroleerd.

Wat wordt er gecontroleerd? Als het om ruwe diamant gaat, moet er een geldig Kimberley Process Certificaat aanwezig zijn. Klopt het gewicht van de goederen met het gewicht op de handelsdocumenten? Gaat het wel degelijk om het type diamant dat op de handelsdocumenten vermeld wordt? Vooral, zijn de goederen even veel waard als wat er op de handelsdocumenten staat?

Dit proces wordt herhaald voor elke zending. Om u een idee te geven, in 2015 werden ongeveer 120 000 pakjes diamant op deze manier gecontroleerd. Dit is uniek en bestaat nergens anders ter wereld. Diamond Office is een sterk instrument tegen fraude en witwas. Een van de meest voorkomende methodes om geld wit te wassen is het zogenaamde *trade-based money laundering*, het overwaarderen of onderwaarderen van de goederen dus. Dat wordt echter vrijwel onmogelijk gemaakt omdat de deskundigen telkens nagaan of de aangegeven waarde wel klopt met de realiteit. Ook transacties tussen verschillende entiteiten van één bedrijf aan een prijs die niet marktconform is, zullen opgemerkt worden door de deskundigen.

Fiscale fraude via *trade mispricing* wordt vrijwel onmogelijk gemaakt door Diamond Office. Dit is ook bevestigd door de Financial Action Task Force. In haar *Guidelines for Dealers in Precious Stones and Metals* van 2008 heeft zij Diamond Office erkend als een maatregel die het risico op *trade-based money laundering* significant verlaagt. Minister Geens heeft ook expliciet naar deze erkenning verwezen tijdens zijn toelichting aan de FATF in februari 2015.

De slagkracht van deze vier grendels staat of valt met de handhaving en de samenwerking tussen de verschillende overheidsdiensten en de sector. Wij staan permanent in dialoog met een heel aantal overheidsdiensten, de FOD Economie en

de FOD Financiën op kop, onder meer door de samenwerking in Diamond Office.

De FOD Economie is als voogdijdepartement voor de diamantsector onze sparringpartner voor heel wat initiatieven. Zij hebben het klantenacceptatiebeleid dat AWDC heeft uitgewerkt, goedgekeurd. Zij onderscheiden en ondersteunen onze antiwitwasseminaries en zetten hun handtekening op de certificaten die aan de deelnemers worden uitgereikt. Zij registreren natuurlijk ook de diamanthandelaars en beheren de website registereddiamondcompanies.be, de databank waarin men de gegevens van alle geregistreerde diamantairs kan terugvinden.

De FOD Economie heeft nu ook het initiatief genomen om het KB van 2004 te herzien en onder meer de voorwaarden voor de toetreding tot het beroep te verstrengen. AWDC is bij dit proces betrokken.

De FOD Buitenlandse Zaken zit de Task Force Diamant voor, die het Belgische standpunt in het Kimberley Process voorbereidt en coördineert, en waar overheid en sector informatie met elkaar kunnen delen.

Ook met de CFI, de Cel voor Financiële Informatieverwerking, hebben wij op zeer regelmatige basis contact.

Met al deze overheidsdiensten, maar ook met bijvoorbeeld de BBI, de FOD Justitie en Febelfin, bespreken wij momenteel de nieuwe risicoanalyse van de diamantsector. De Financial Action Task Force had de uitvoering van zo'n risicoanalyse aanbevolen in het evaluatierapport dat zij vorig jaar over ons land heeft gemaakt. Wij hebben hier onmiddellijk gevolg aan gegeven en hebben zelf aan de toenmalige staatssecretaris voor fiscale fraude gevraagd om een omvattende en geobjectiveerde analyse te maken van alle witwasrisico's die gepaard gaan met de diamanthandel.

De FOD Economie trekt die oefening en zal tegen het einde van dit jaar een nieuwe risicoanalyse bezorgen aan de minister van Economie, die uiteindelijk zal beslissen wat hij met dat document zal doen.

Handhaving is natuurlijk een taak van de overheid. De FOD Economie doet regelmatig *spot checks* in de diamantwijk, waarbij men diamanthandelaars onverwachts een bezoek brengt om te controleren of zij hun cliënteel wel voldoende geïdentificeerd hebben, overeenkomstig de antiwitwaswetgeving.

Bij niet-naleving kan de FOD Economie boetes opleggen. Handelaars die in overtreding zijn, worden ook verplicht deel te nemen aan een antiwitwasseminarie van AWDC.

De FOD Economie ontvangt jaarlijks de stockaangifte van de geregistreerde diamanthandelaars. Dat is een overzicht van de diamantvoorraad aan het begin en aan het einde van het jaar en van alle transacties die tijdens het jaar werden gedaan.

De FOD Economie beschikt over gedetailleerde informatie van alle transacties in Diamond Office en kijkt ook de antiwitwasverslagen na, die alle diamanthandelaars jaarlijks indienen. De FOD Economie kan al die gegevens kruisen, om op die manier gerichte controles te doen naar misbruik, fraude, enzovoort.

U moet begrijpen dat heel wat diamanthandelaars heel kleine bedrijven zijn, soms eenmanszaken. Voor die bedrijven is het vaak heel moeilijk om goed te begrijpen wat ze moeten doen en waarom. Als sectororganisatie vinden wij dat iedereen de regels moet naleven, klein of groot bedrijf, vertrouwd of niet vertrouwd met de materie.

Daarom zetten wij heel sterk in op bewustmaking en opleiding. Sinds 2013 hebben wij 23 infosessies en seminaries gehouden over de antiwitwaswetgeving. Deelnemers aan dat seminarie krijgen een certificaat. Dat document wordt vaak opgevraagd door banken, die zich ervan willen vergewissen dat hun klanten goed op de hoogte zijn van de antiwitwaswetgeving.

Diamanthandelaars kunnen ook permanent bij AWDC terecht voor alle vragen met betrekking tot de antiwitwaswetgeving. Zo helpen wij heel wat diamanthandelaars met het opstellen van hun jaarlijks antiwitwasverslag.

De Compliance Catalyst heb ik daarnet al besproken, dus daarover zal ik niet meer uitweiden. Waar ik wel even bij wil stilstaan, is het laatste punt, het meldpunt.

In 2015 publiceerde de Financial Action Task Force het wederzijds evaluatierapport van België. Een van de vele conclusies van het rapport was dat diamanthandelaars te weinig aan de bel trekken wanneer zij worden geconfronteerd met verdachte transacties.

Wij hebben die opmerking ter harte genomen en hebben meteen de bevoegdheden van ons intern meldpunt voor veiligheidsissues uitgebreid naar

witwas en fraude. In 2015 kreeg dat meldpunt al meteen 34 meldingen binnen. Dit jaar zitten we al aan 35 meldingen en het jaar is nog niet om.

Dat is een opmerkelijke stijging, in het licht van het feit dat er voordien jaarlijks maar een of twee meldingen waren. De meldingen die wij binnenkrijgen, signaleren wij onverwijld aan de Cel voor Financiële Informatieverwerking, die het geval nader onderzoekt.

AWDC neemt de kwestie dus heel ernstig op en blijft de bedrijven aanmoedigen om verdachte transacties te melden.

Op de volgende slide vindt u een overzicht van de initiatieven die wij hebben genomen en hun impact tijdens de voorbije jaren. 544 antiwitwas-verantwoordelijken namen al deel aan onze antiwitwasseminaries. 425 bedrijven gebruikten de *compliance catalyst*. Afgelopen jaar hebben wij al 631 vragen binnengekregen bij onze compliance- en antiwitwashelpdesk.

Op de laatste grafiek ziet u de exponentiële stijging van het aantal meldingen sinds de oprichting van het meldpunt. Dat laatste is ook de pers niet ontgaan. De pers, die vaak zeer kritisch staat ten opzichte van de diamantsector, heeft ook erkend dat de oprichting van het meldpunt ervoor gezorgd heeft dat het stilzwijgen of de omerta doorbroken werd, in tegenstelling tot de advocaten, die tien keer talrijker zijn, maar in 2015 slechts twee meldingen hebben gehad.

Naast bewustmaking en opleiding heeft de diamantsector ook bepaalde bevoegdheden om te reguleren. Zoals reeds gezegd, heeft AWDC geen leden, maar de vier diamantbeurzen in Antwerpen hebben er wel. Wie lid wil worden van een beurs, moet aan een aantal voorwaarden voldoen, waaronder het genieten van de steun van twee bestaande beursleden. Het lidmaatschap kan ingetrokken worden wanneer de gedragscode van de beurs overtreden wordt. De beurzen hebben ook een arbitragemechanisme om geschillen tussen leden te beslechten. De beslissingen van de arbitragetribunalen worden erkend door de Belgische rechtbanken. De beurzen hebben zelfs een protocol gesloten met de FOD Economie, waarin staat hoe beiden met elkaar samenwerken om de implementatie van de regels van het Kimberley Process te verzekeren.

Ik wil mijn presentatie beëindigen met een heel concrete problematiek die een grote impact heeft of kan hebben op het thema van uw commissie fiscale fraude. Het gaat om de houding van de Belgische banken tegenover de diamantsector. Het zal u inmiddels duidelijk zijn dat banken broodnodig zijn voor de diamantsector. In België mogen cashbetalingen maar uitgevoerd worden tot een maximumbedrag van 3 000 euro. Dat is voor onze sector natuurlijk een zeer laag bedrag. Door via banken te werken, bouwen diamanthandelaars bovendien een extra grendel in om zich te beschermen tegen risico's. Banken voeren zelf KYC-checks uit en zullen dus ook de klant van de diamanthandelaar natrekken. Banken zijn vooral broodnodig, omdat betalingen op een snelle, transparante en efficiënte manier uitgevoerd moeten worden, overal ter wereld.

Sinds de sluiting van de Antwerpse Diamantbank door de redding van KBC door de Belgische overheid en de daarop volgende verplichting van Europa in 2014 zijn ongeveer 500 diamanthandelaars naar een nieuwe bank op zoek moeten gaan, waar zij een nieuwe bankrekening konden openen.

AWDC heeft dat proces mee begeleid, onder meer via onze bank account helpdesk en heeft dus een heel goed zicht op de feedback die de diamanthandelaars kregen van de banken in België en die was choquerend, zeer choquerend zelfs.

Wij hebben met lede ogen moeten vaststellen dat banken geen diensten willen verlenen aan bedrijven die actief zijn in de diamantsector, niet omdat zij commercieel geen aantrekkelijk profiel zouden hebben, niet omdat hun boekhouding niet transparant is, niet omdat ze te klein of te groot zijn, maar gewoon omdat ze actief zijn in de diamantsector. Dat was het antwoord dat bijna alle diamanthandelaars hebben gekregen.

Banken kijken dus niet naar de individuele aanvrager, maar scheren de hele sector over dezelfde kam, de kam van de totale verbanning. In vakjargon heet dat blanket de-risking. Die praktijk wordt door de Financial Action Task Force veroordeeld. De argumenten die banken hiervoor aanhalen, zijn even talrijk als ze vaag zijn. Er wordt geschermd met de term compliance. Er wordt verwezen naar het risicobeleid, het gebrek aan kennis van de sector, de rendabiliteit, die laag zou zijn.

Al die zaken zouden geldige argumenten kunnen zijn om een bedrijf te weigeren na een grondige analyse van dat bedrijf, maar het is absoluut niet correct en zelfs onethisch en gevaarlijk om dat zo maar door te trekken naar een hele sector.

Is het normaal dat werknemers van AWDC, dat zijn dus geen diamantairs, van hun bank te horen krijgen dat ze voor de financiering van hun wagen beter naar een andere bank kunnen gaan, enkel

en alleen omdat ze werkzaam zijn in de diamantsector?

Houdt het steek dat naamloze vennootschappen met sterke balansen, een volledig transparante boekhouding, bedrijven die worden gecontroleerd door een bedrijfsrevisor, worden geweigerd door banken, enkel en alleen omdat ze actief zijn in de diamantsector?

Is het aanvaardbaar dat een start-up wiens businessmodel volledig draait rond het traceren van de diamant van de mijn tot het juweel, een schoolvoorbeeld dus, van de bank te horen krijgt dat al zijn diensten onmiddellijk worden opgezegd als ze hun bankrekening gebruiken om diamant aan te kopen?

Ik vind dat onethisch en gevaarlijk, omdat diamanthandelaars geen toegang meer krijgen tot de meest efficiënte en transparante manier om geld over te maken. Zonder bankrekeningen worden diamanthandelaars met hun rug tegen de muur geplaatst. Welke richting moeten zij uit om hun brood nog te kunnen verdienen? Moeten zij soms hun aankopen in cash betalen, goed wetende dat dit maar mag tot 3 000 euro?

Soms krijgen diamanthandelaars zelfs suggesties van banken, die ronduit hallucinant zijn. Zo hebben wij vernomen dat een bank een diamanthandelaar heeft aangeraden om zijn persoonlijke bankrekening te gebruiken voor zijn bedrijfsvoering. Nog erger, een bank raadde een diamantair aan om een bankrekening te openen in een offshoregebied, omdat er in België toch geen enkele bank een bankrekening voor hem zal openen. Dat zijn allemaal zaken die lijnrecht ingaan tegen alle inspanningen die het AWDC, samen met de overheid, in de voorbije 10 tot 15 jaar heeft geleverd. Wij veroordelen dat en zullen ook al het mogelijke doen om te voorkomen dat diamanthandelaars zich tot dergelijke praktijken wenden.

Ik hoor u al denken: waar zijn die 500 diamanthandelaars dan terechtgekomen? Het antwoord is: bij lokale filialen van Indische banken. Die filialen hebben de voormalige klanten van de Antwerpse Diamantbank voor een groot stuk geabsorbeerd. Hun diensten zijn echter niet vergelijkbaar met die van de Belgische banken. Ze zijn ook duur en de beslissingscentra van die banken liggen bij onze grootste concurrent, namelijk Mumbai. Het voortbestaan van de diamantsector, een strategische sector voor onze economie, een sector waarin wij de nummer één in de wereld zijn, leggen wij in handen van onze grootste concurrent. Dat is spelen met vuur.

Ik wil dan ook eindigen met een oproep en ik wil die doen als Ari Epstein, niet als CEO van het AWDC, maar als burger, een Antwerpenaar, een Vlaming, een Belg, die hier geboren en getogen is. Ik wil een oproep doen om snel een einde te maken aan deze ondraaglijke situatie. Wij moeten dringend de handen in elkaar slaan — de banken, de diamantsector en de beleidsmakers —, want anders zal het volgende parlementaire debat over de diamantsector niet meer gaan over de vermelding van diamanthandelaars in offshoredossiers of de bijsturing van de fiscaliteit voor de diamantsector. Nee, het zal gaan over hoe wij 30 000 mensen in en rond Antwerpen aan een nieuwe job moeten helpen, hoe wij die 5 % van onze export, die wij kwijt zullen zijn, zullen kunnen recupereren en welke nieuwe troeven wij zullen uitspelen wanneer wij internationale promotie maken voor ons land, nu wij de diamantsector kwijt zijn. Als burger van dit land hoop ik echt dat het nooit zover zal komen en reken ik op uw steun om de diamanthandelaars weer de mogelijkheid te geven om een bankrekening te openen.

Ik dank u en antwoord nu graag op uw vragen.

Le **président**: Merci, monsieur Epstein. Y a-t-il d'autres interventions?

Ari Epstein : Non.

Le **président**: Chers collègues, j'ouvre la discussion en remerciant M. Epstein pour toutes ces informations et la clarté de son propos. Qui demande la parole?

Luk Van Biesen (Open Vld): De problematiek van het verdwijnen van de Antwerpse Diamantbank en de afstoting door KBC is ons uiteraard niet onbekend. Ik steun ten volle uw oproep dat wij op een of andere manier de bankwereld ertoe zouden moeten kunnen bewegen opnieuw actief te zijn, want de 500 mensen die u meegeholpen hebt bij het zoeken naar een nieuwe bank, zijn uiteindelijk allemaal terechtgekomen bij banken die niet worden gecontroleerd door Febelfin. Dat zijn meestal Indische banken of instellingen die buiten het controlegebied van de meeste banken vallen.

Daarom zou het misschien niet slecht zijn dat deze commissie of de commissie voor de Financiën in het algemeen, nagaat of het niet mogelijk is dat de enige bank die nog voor 100 % een Belgische overheidsbank is, zolang dat nog duurt, zou worden verplicht om die activiteit en de controle daarop te doen. Het is immers heel moeilijk de diamantsector te controleren, indien wij geen financiële transacties meer kunnen

nazien. Ik versta u daarin voor 100 %. Mij lijkt de oplossing erin te bestaan — ik wil daarop uw antwoord — een overheidsbank te verplichten om de sector toch te alimenteren met rekeningen en transacties op die manier te kunnen laten volgen door de Belgische overheid en haar controleorganismen. Is dat geen betere oplossing dan wat vandaag gebeurt met het optreden van instellingen uit India?

Georges Gilkinet (Ecolo-Groen): Monsieur le président, je remercie nos invités d'être venus. Merci aussi pour votre exposé très complet. Si la commission Panama Papers, qui s'occupe de faire le point sur la lutte contre la fraude fiscale et la criminalité financière, a souhaité la venue de représentants du secteur du diamant – nous n'avons en effet pas invité d'autres secteurs économiques; vous l'avez souligné –, c'est parce que ce secteur a été identifié dans plusieurs dossiers de fraude fiscale. Je peux citer un rapport du GAFI, qui pointe le risque avéré de blanchiment d'argent via les diamants; on peut parler de transactions pénales qui concernent une firme importante, Omega Diamonds; le fait que des diamantaires figuraient apparemment dans les Panama Papers ou en tout cas dans les fichiers de la banque suisse HSBC.

Notre objectif est de mieux comprendre pourquoi le secteur du diamant – peut-être à tort; mais il y a tout de même des exemples médiatisés – semble davantage impliqué dans ce type de dossier et ce qu'il faut mettre en place pour éviter, dans le futur, l'émergence de nouveaux faits de fraude fiscale ou de criminalité financière.

Vous avez présenté la manière dont vous essayez d'organiser la *compliance* du secteur du diamant, les différentes strates de contrôle interne, mais j'aurais voulu entendre explicitement votre réponse au fait que le secteur du diamant semble, plus que d'autres, impliqué dans des faits de fraude. Trouvez-vous cela injuste? Trouvez-vous que ce sont des faits du passé? Cela s'explique-t-il et comment?

Une des conséquences de cela – et vous venez de le pointer – est qu'aujourd'hui, vous n'avez pas, en Belgique, d'interlocuteur bancaire reconnu, après la non-reprise de la banque spécialisée dans le diamant. Je pense que cela nous pose aussi des difficultés, parce que cela veut dire qu'il y a un secteur économique important, qui représente un volume d'affaires et d'emplois important, dont les activités bancaires ne sont pas gérées, et donc pas contrôlées, à partir de la Belgique. Vous avez une puissance économique certaine. Avez-vous déjà été en débat avec Febelfin ou avec d'autres grandes banques?

Il est vrai que vous avez cité une série d'arguments qui expliquaient les raisons pour lesquelles des banques ne souhaitaient pas être votre opérateur bancaire, alors que cela pourrait aussi leur rapporter de l'argent. Toutes les banques cherchent à avoir un maximum de dépôts. Je voudrais mieux comprendre ce phénomène.

Les banques estiment-elles que votre secteur est fortement à risque?

La troisième question est un peu à côté de la commission, mais vous avez fait référence au processus de Kimberley. C'est vrai que quand on pense au secteur du diamant - et c'est votre quotidien -, on s'interroge sur l'origine des diamants, sur la liaison entre la détention des diamants et des phénomènes de guerre dans les pays où on trouve du diamant. Ce n'est pas la Belgique, vous le savez. Le secteur a essayé de se réguler au plan international. Le processus de Kimberley est mieux que rien, mais de notre point de vue d'écologiste il est encore améliorable. Le secteur diamantaire belge est-il prêt à collaborer à une amélioration du processus de Kimberley, notamment par des contrôles externes plus systématiques? Est-ce que c'est quelque chose qui est discuté au plan international et auquel vous collaborez?

Rob Van de Velde (N-VA): Geachte sprekers, bedankt voor jullie bijdrage. Ik ben trouwens ontzettend blij dat u hier bent, want meestal sta ik hier als Antwerpenaar redelijk alleen om te proberen de vaak heersende negatieve stemming om te buigen. Vaak maken individuele spelbrekers het voor een hele sector ontzettend lastig, maar dat wordt niet altijd op die manier gepercipieerd en doorgegeven. Aan mijn collega-commissieleden heb ik al eens meegegeven dat ik onder de indruk ben van de procedures in uw sector en zeker van de manier waarop die in het hoofdkwartier in Antwerpen worden georganiseerd. De procedures kennen en ze zien, zal de commissieleden ook overtuigen van het feit dat zij met een sector te maken hebben die op een zeer accurate manier omgaat met haar product en die ook door de FOD Economie ongelooflijk sterk gecontroleerd en begeleid wordt. Ik ken geen andere sector waar dat zo visibel en aanwezig is. Dat wil ik nog eens onderstrepen vooraleer we tot de kern van het debat komen. Het is trouwens een sector die gebaseerd is op vertrouwen tussen de handelaars en de bewerkers onderling. Het lijkt mij dan nogal raar om als overheid ten opzichte van die sector geen vertrouwen te hebben. Dat vind ik een rare

kronkel die ik toch even wilde uitspreken.

Ik kom terug op de individuele spelbrekers. De heer Gilkinet verwees er zonet al even naar. Is dat voor een stuk oude cultuur, waar wij vandaag de gevolgen van zien? Het koninklijk besluit van 2004 dat de toegang tot het beroep regelt, heeft natuurlijk een wijziging aangebracht in de manier waarop men in de sector actief kon zijn. In bijvoorbeeld de Panama Papers en verschillende andere fiscale fraudedossiers die we bespreken, gaat het over beslissingen die genomen zijn in de jaren 90 en aan het begin van de jaren 2000. Mij lijkt het dat er een oude en een nieuwe cultuur bestaat. Is dat kwantificeerbaar? Hebt u daarin betere inzichten, die u ons kunt meegeven?

Misschien ook belangrijk in dat verband is de evolutie van het aantal handelaars en de werkers gedurende de laatste jaren. Hoe is dat geëvolueerd? Verliezen wij er nog altijd of komen er bij? Waarom groeien wij of waarom gaan wij achteruit?

Een ander belangrijk element is de fiscale behandeling. Wij hebben hier stevige discussies gehad rond de nieuwe fiscaliteit die wij wensen in te voeren voor de diamantsector. U hebt zelf aangegeven dat de stockaangifte een zeer belangrijk gegeven is in de opvolging van de fiscaliteit.

Als men in de fiscaliteit daarmee geen rekening houdt, dan is het logisch dat het kan mislopen, wat het verleden heeft uitgewezen. Wat is de reactie van de handelaars, nu er een duidelijk fiscale regeling op de tafel ligt? Hoe staan zij daartegenover?

Dan een tweede punt, waarnaar ook de heer Van Biesen al verwees. Het bankgegeven is uiteraard een ongelooflijk vervelende zaak. Ik ben als liberaal niet zozeer geneigd om mensen te gaan verplichten om iets te gaan doen, mijnheer Van Biesen.

Ik vraag mij af of de betere behandeling van stock en de betere opvolging van de fiscaliteit banken een indicatie zal geven dat er terug een vertrouwensband is tussen overheid en sector en dat dit misschien zal helpen om meerdere banken, breder, aan te zetten om zich toch open te stellen voor de sector. De betere fiscaliteit en een hernieuwd vertrouwen in de sector lijkt mij een belangrijke onderbouw voor de bankensector.

Misschien hebt u daarover al gesproken met Febelfin en bankinstellingen. Ik had graag uw commentaar daarop.

Le **président**: D'autres collègues souhaitent-ils intervenir? (*Non*)

J'aurais, pour ma part, deux ou trois questions.

Vous avez pointé le problème central, qui a justifié d'ailleurs notre invitation. C'est qu'il y a, pour le moment, un déficit d'image, qui est lié à des affaires qui, de manière récurrente et répétitive, ont fait apparaître, à en croire la presse, que certains acteurs liés au secteur du diamant apparaissaient dans des scandales de fraude fiscale: HSBC, les *leaks*, les Panama Papers. Nous verrons évidemment plus tard ce que la justice aura à en dire; celle-ci s'est déjà prononcée sur HSBC, mais elle doit encore trancher notamment sur les Panama Papers.

Cela ne fait évidemment pas bon genre. Et comme le secteur du diamant alimente aussi pas mal de fantasmes, dans la représentation collective, cela devient assez rapidement un débat politique.

Mais comprenons-nous bien: si je vous ai demandé de venir devant nous, ce n'est pas pour aborder la question de l'économie souterraine. Je ne prétends pas porter un jugement sur le fait qu'il y a, encore aujourd'hui, possibilité d'acheter une pierre brute sans la déclarer, puis de la revendre sans la déclarer. Je n'évoque absolument pas ce sujet-là, qui est un sujet à part entière et dont j'imagine à quel point il vous préoccupe, puisque vous avez, de ce point de vue-là, une réputation qui est plutôt positive. Elle fait aussi écho à ce superbe film de Nicole Garcia "Place Vendôme", avec Jacques Dutronc, qui a d'ailleurs eu l'autorisation de filmer, à Anvers, précisément à la bourse. On y voit en effet ce négociant qui devient un paria parce qu'il essaye de revendre une pierre taillée et il est considéré comme *personae non grata*, précisément parce qu'il ne respecte pas les usages. Donc, ce n'est pas le sujet. Et je ne pense pas que l'on puisse se prétendre qualifié ici pour pouvoir en juger.

Non, le sujet, c'est le suivant: à partir du moment où des acteurs économiques du secteur du diamant font de l'argent, il semble qu'ils aient une sensibilité particulière à s'inscrire dans des montages d'évasion fiscale, voire même de fraude fiscale. Autrement dit, je fais de l'argent, mais je vais m'organiser avec les produits qu'on me propose - cela peut être des facilitateurs, des banques, des conseillers fiscaux, des avocats – pour utiliser des structures *offshore* pour évacuer mes avoirs financiers et, au-delà, ne plus payer mes impôts en Belgique, alors même que j'ai construit ma richesse en Belgique.

C'est sur ce sujet-là que nous souhaitons vous entendre. Et j'observe que vous nous avez expliqué que vous aviez des contacts avec l'Inspection spéciale des Impôts. Autrement dit, vous êtes visiblement dans une espèce de démarche proactive avec l'administration fiscale pour essayer de voir comment vous pouvez, d'une manière ou d'une autre, appréhender le phénomène. Dans le dialogue que vous avez avec les acteurs du secteur du diamant, est-ce que vous évoquez aussi cette question de la sensibilité à la fraude fiscale internationale en leur disant que tout acte posé dans cette voie est de nature à porter préjudice à l'ensemble de la profession? Ceci est ma question fondamentale.

Ma deuxième question concerne l'Europe. Si vous considérez que vous faites l'objet d'une concurrence déloyale d'un point de vue économique, ne pensez-vous pas, fort des contacts que vous pouvez avoir dans la sphère politique, qu'il s'impose aussi d'amener de la régulation au niveau international? Parce que l'Europe reste un marché très important, que les places les plus importantes, s'agissant de l'industrie du luxe, de joaillerie, se situent encore, dans une large mesure, en Europe. Donc, il y a là un poids politique induit par des réalités économiques, qui permettrait peut-être, au niveau européen, de protéger votre marché à travers une meilleure régulation de pierres qui viendraient d'autres continents ou de pays extra-européens, et qui auraient ainsi un peu plus de difficultés à entrer sur le territoire européen pour y être revendues. Ceci vous permettrait - pourquoi pas? - d'avoir un peu plus de marge dans le respect que vous souhaitez d'un certain nombre de normes sociales, fiscales, de respect des législations internationales sur la provenance des diamants, etc.

En ce qui concerne le secteur financier, je pense que cela relève plutôt de la commission des Finances. La raison pour laquelle le secteur bancaire, aujourd'hui, considère qu'il y a des difficultés à offrir ses services aux clients du secteur du diamant, constitue un sujet à part entière. Disons les choses: un banquier qui refuse une affaire, c'est quand même rare. Donc, ils ont visiblement une inquiétude de se retrouver exposés. Je pense qu'il y a là quelque chose à cerner pour bien comprendre aujourd'hui la frilosité du secteur bancaire à votre égard.

Peut-être y aurait-il moyen de reconstruire avec eux une image en fonction d'un certain nombre de normes que le secteur bancaire pourrait aussi vous recommander.

Voilà les questions que je souhaitais vous poser.

Ari Epstein: Mijnheer de voorzitter, dames en heren, ik ga proberen alle vragen een voor een te beantwoorden, voor zover mogelijk in de taal dat ze gesteld zijn en indien ik bepaalde woorden niet kan vinden, zal ik overschakelen naar een andere taal.

Er zijn natuurlijk een aantal vragen die overlappend zijn. Ik ga proberen om die vragen natuurlijk ineens te beantwoorden.

Ik denk dat het belangrijk is om te beseffen dat betalingen in de diamantsector internationaal moeten gebeuren. Wij zijn heel vaak *US dollar-based*. Onze betalingen gebeuren in US dollar. Onze Belgische banken, spijtig genoeg, na de contractie die zij meegemaakt hebben naar aanleiding van de financiële crisis van 2008, zijn vooral gericht op het nationale, het regionale en het lokale. Belgische banken zijn vandaag vooral heel sterk in diensten zoals hypothecaire leningen, diensten naar lokale bedrijven die lokaal handel drijven, enzovoort. Waar het vaak complexer wordt, mijn inziens, is als het gaat om internationale betalingen. Onze Belgische banken zijn van een zekere grootte en vandaag, met *corresponding banks* overal ter wereld, is het voor Belgische banken minder evident geworden om dergelijke internationale transacties, na zo'n internationale contractie naar het lokale, nog te kunnen doen.

Ik denk dat het belangrijk is, en dat is niet enkel voor de diamantsector... Ik betwijfel ook dat er een causaliteit bestaat tussen dossiers. Het klopt wel dat wij in het verleden negatief in de pers zijn gekomen, maar dat er een causaliteit zou bestaan tussen de negatieve perceptie binnen de diamantsector en betalingsproblemen …. Er zijn *issues* van internationale betalingen in US dollars en die zijn gelinkt aan het openen van bankrekeningen. Ik denk dat - en om op uw vraag te antwoorden - wij reeds twee jaar in discussie zijn met Febelfin. Dat was een duidelijke vraag. Wij hebben reeds twee jaar geleden - wij zijn er mee begonnen in 2014 – discussies opgestart met Febelfin en dat is een proces dat wij doorlopen. Er worden vragen gesteld. Er worden extra verplichtingen rondom betalingen gevraagd, maar dat is een roadmap en die moet leiden naar het terug openen van bankrekeningen voor de diamantsector.

Dat is dus iets wat gaande is. Daar zijn wij al twee jaar mee bezig, maar de vooruitgang is bijzonder traag.

In België bestaat er een wetgeving voor natuurlijke personen. Elke natuurlijke persoon

heeft recht op een bankrekening. Andere landen, zoals Frankrijk, breiden die verplichting ook uit naar rechtspersonen. Er zijn mechanismen… In Frankrijk bestaat het niet dat een rechtspersoon naar cashbetalingen of naar betalingen die wij niet ondersteunen, wordt geduwd. Daar bestaat het niet dat een rechtspersoon geen toegang krijgt tot banken. Het is een levenslijn. Men kan vandaag niet meer functioneren zonder toegang tot banken en er zijn landen waar de respectieve parlementen en andere organen daarin wetgevende initiatieven hebben genomen om ervoor te zorgen dat dergelijke transacties kunnen plaatsvinden. Wij zijn dus niet het enige land ter wereld en wij zijn zeker niet het enige product ter wereld dat met moeilijkheden zit wat internationale betalingen betreft. De oplossingen bestaan in onze buurlanden. Er zijn dus manieren om te voorzien… Vandaag zijn het diamantairs, maar stel dat het morgen de bakkers, de slagers, de parlementariërs of de bankiers zijn die geen bankrekening meer kunnen openen. Men moet bekijken wat de mogelijkheden zijn, want in een maatschappij als die van vandaag, waar het AWDC ook volledig achter staat, zonder cashbetalingen en met de strijd tegen de fiscale fraude, is het onmogelijk om te overleven zonder bankrekening. De wetgever heeft dat ook ingezien voor natuurlijke personen. De vraag stelt zich of dat ook voor rechtspersonen zou moeten of kunnen.

Ik laat dat even buiten beschouwing. Wij zijn dus – om uw vraag te beantwoorden – reeds twee jaar in gesprek met Febelfin. België heeft vandaag inderdaad een aantal staatsbanken – die opmerking is gemaakt – die gemakkelijk dergelijke betalingen zouden kunnen doen. Het is trouwens niet bijzonder complex om diamantbetalingen te doen. Banken die tewerkstelling creëren, die tienduizenden mensen tewerkstellen… De *compliance desk* die noodzakelijk is om aan banktransacties te kunnen voldoen in de diamantsector is waarschijnlijk – gelukkig maar – iets zwaarder dan bij gewone transacties, maar het is zeker, zoals aangegeven, lucratief en de moeite om die betalingen te doen. Voor de bank is er dus geen enkele economische reden om het niet te doen.

Natuurlijk is in de diamantsector het product diamant, wat tot de verbeelding spreekt. Producten die tot de verbeelding spreken, komen inderdaad vaak negatief in de pers. Een aantal van die dossiers zijn historisch. Mensen van de generatie van ons drieën hier, worden natuurlijk niet of veel minder geconfronteerd met de zaken van vroeger. Als men kijkt naar de oude garde, klopt het dat het een sector is, en zeker was, die fraudegevoelig was. Maar wij nemen onze verantwoordelijkheid: we informeren, we sensibiliseren, we leiden op en dat vertaalt zich ook in de evolutieve cijfers die u kan zien.

We hebben ook de vier grendels die van toepassing zijn op de diamantsector: de toegang, de KYC, alle documenten die noodzakelijk zijn. Bovendien, en ik kan het belang daarvan niet voldoende benadrukken: *diamond office*, de fysieke controle op elke in- en uitvoer. Men komt aanstonds met de vraag rond het Kimberley Process. Er is geen enkele andere sector in dit land, geen enkele andere legale sector, die zo streng wordt gecontroleerd als de diamantsector. Geen enkele. Als men dat zou vergelijken met de havens in dit land, zou dat willen zeggen dat elke container zou worden opengemaakt, dat alle goederen uit de containers zouden worden gehaald, dat alle uit de containers gehaalde goederen zouden worden gewogen, geëvalueerd, geclassificeerd in de Harmonized System Classification Code van de Werelddouaneorganisatie en gewaardeerd door beëdigde experten die niets anders doen dan die specifieke goederen, die specifieke container evalueren. Ik kan u verzekeren, mijnheer de voorzitter, dat u geen verse groenten en fruit meer op tafel zou krijgen, omdat dit zo logistiek onhaalbaar is.

Voor diamant kan dit wel en gebeurt dat ook. Dat gebeurt niet sinds vorig jaar, dat gebeurt sinds 1944 al. Het Kimberley Process is maar een minimumvoorwaarde om te kunnen handel drijven in diamant. Men kan maar ruwe diamant importeren in zes plaatsen in Europa, waarvan België er één is. Men kan geen ruwe diamant importeren in Frankrijk, men kan geen ruwe diamant importeren in Italië, men kan geen ruwe diamant importeren in Spanje. Om ruwe diamant te importeren in die landen, dat is eigenlijk een *nervous centre*, en dat komt de controle en de transparantie ten goede, het feit dat men met een heel professioneel *entry point* zit, een douanekantoor zit, dat alle in- en uitvoer van diamant kan centraliseren. Geen enkel ander product in dit land wordt zo streng gecontroleerd als diamant.

Dat daardoor de pakkans vergroot, daar staan wij volledig achter. Dat is voor ons heel belangrijk. Dat wij worden vernoemd in die fraudedossiers betreuren wij ten zeerste en wij veroordelen fraude ten strengste.

Een kleine nuance. Wij worden eveneens democratisch verkozen. Die verkiezingen worden overzien door de FOD Economie. Wij hebben een democratisch mandaat om de diamantsector te vertegenwoordigen. Om de vier jaar wordt een

raad van bestuur verkozen en wij vertegenwoordigen 1 700 diamantfirma's.

Er zit daar een aantal rotte appels tussen en die moeten er onverminderd uit, maar men moet het kind niet met het badwater weggooien. De bedoeling is tot een cleane sector te komen. Ik denk dat we vandaag, door alle initiatieven, zowel van de federale overheidsdiensten die betrokken zijn bij de diamantsector als van de sector zelf, een lichtjaar verwijderd zijn van onze concurrenten en waarschijnlijk ook heel ver staan ten opzichte van andere producten, goederen en diensten van dit land.

Is het perfect? Neen. Is het voor verbetering vatbaar? Absoluut. Dat is ook de reden waarom wij zelf vragende partij zijn geweest voor een risicoanalyse om te bekijken welke risico's misschien nog niet zijn geïdentificeerd en of er misschien risico's zijn die wij hebben overzien.

Wij hebben verschillende federale overheids-diensten gevraagd om een risicoanalyse te maken. Dat is een oefening die wordt geleid door de FOD Economie. Daar zitten ook aan tafel de BBI, de gerechtelijke federale politie, de lokale politie, de FOD Justitie, Douane en Accijnzen en Febelfin.

Wij zijn al lang bezig met een geïntegreerd proces om de sector transparant te maken en te houden.

Le **président**: Les efforts que vous faites sont assez impressionnants. En effet, la pression que constitue la concurrence internationale est réelle. M. Van de Velde nous l'a bien expliqué, lors des débats sur la taxe Diamant.

Comme la menace est grande de tout perdre et puisque le gouvernement s'apprête à nous faire voter un nouveau texte relatif à la taxe Diamant – ce n'est pas rien! C'est quand même une dérogation à un principe constitutionnel. Il faut s'en rendre compte. Il est question de l'égalité devant l'impôt à laquelle on ne peut déroger que moyennant une loi. Il s'agit ici de quelque chose de très important – seriez-vous prêt à accepter l'idée que, si un acteur du secteur du diamant est condamné pour fraude fiscale, l'agrément pourrait lui être retiré. Autrement dit, seriez-vous prêt à vous inscrire dans une telle démarche car c'est votre crédibilité internationale qui est en cause? Cette crédibilité est entachée parce qu'on retrouve régulièrement des acteurs du secteur du diamant dans un certain nombre de scandales fiscaux avérés, tellement avérés qu'il y même eu des transactions dans l'affaire HSBC, etc. Puisqu'on en est là, admettez que si, demain, vous êtes condamné pour fraude fiscale, compte tenu de ce que met en place le gouvernement avec la taxe Diamant, compte tenu toute une série de révélations à répétition, on vous retire votre agrément car ce qui est en cause, c'est la survie de notre secteur.

Ari Epstein : Monsieur le président, si vous me le permettez, je vais répondre immédiatement à cette question très concrète.

La réponse est oui. Oui, parce que l'arrêté royal du 30 avril 2004 prévoit déjà la possibilité, pour le juge qui prend une décision dans un dossier de fraude, un dossier criminel donc, de retirer l'agrément qu'a le diamantaire pour pouvoir opérer. Cela arrive puisque le diamantaire n'a plus le droit d'importer et d'exporter le diamant, n'a plus le droit d'être actif dans le secteur diamantaire. Nous en sommes conscients. C'est une arme efficace qui est déjà utilisée. Il n'est donc pas nécessaire de faire passer d'autres lois. Une loi est déjà d'application aujourd'hui et nous la soutenons totalement.

En ce qui concerne le régime du diamant, c'est naturellement une initiative du ministre des Finances. Comme j'ai lu la loi, il ne s'agit pas d'une dérogation mais d'une application spécifique par rapport à la loi existante. Je pense que ce qui est très important, c'est que la Commission européenne, à travers la commissaire Vestager, qui n'a quand même pas été très favorable par rapport à Apple, avec des sanctions ou des demandes de sanctions assez lourdes, a décidé qu'il ne s'agit pas de soutien étatique illicite ou licite. Non, il ne s'agit pas du tout de soutien étatique. Pour nous, ce qui est très important, c'est d'avoir cette certitude administrative, cette certitude juridique. Ça ne nous dérange pas, au contraire, je pense que c'est une bonne chose, que la fiscalité soit tout à fait transparente mais le produit n'est pas "commoditisé". Nous n'avons pas de prix du produit quotidien. Ce n'est qu'au moment de la vente du diamant que nous savons exactement ce qu'il vaut. Donc, à travers ce système de régime diamantaire, on a enfin, en payant plus d'impôts, une sécurité, une sûreté administrative et fiscale. C'est en fait ça qui nous a partiellement donné une mauvaise image, mais je dois bien nuancer, la mauvaise image est une image de réputation nationale. Au niveau international, le secteur diamantaire anversois est perçu comme étant de loin le plus transparent, de loin le plus respectable, et c'est aussi la raison pour laquelle, quand nous participons à des missions royales ou des missions de la ville d'Anvers, nous sommes demandés à chaque fois pour donner ce petit *touch of glitter and glamour* à la mission parce que tout le monde au niveau international sait

bien que le secteur diamantaire est un secteur respecté, qui a une valeur ajoutée et qui a aussi 550 ans d'expérience. En effet, nous comprenons et nous savons que nous avons un problème au niveau médiatique national. Nous le savons et nous le reconnaissons.

Il y avait une question très, très importante sur le processus Kimberley. Je pense que c'est une question qui est, pour nous, un peu frustrante parce que nous demandons ce qu'on appelle en anglais un *equal level playing field*. Nous demandons que les règles du jeu soient appliquées de la même façon partout dans le monde, partout sur cette planète, et ce n'est pas le cas.

Donc, nos concurrents, que ce soit Mumbai ou Dubai ou Tel-Aviv, font les choses d'une façon moins régulative, font moins de lois à respecter et même les lois qui sont là ne le sont pas toujours. Nous sommes donc demandeurs; nous demandons nous-mêmes que ces lois en existence au niveau belge mais aussi au niveau européen soient d'application dans ces pays-là.

En fait, aujourd'hui, on voit quand même que le processus de Kimberley au niveau diamants de conflits a fait son travail car, aujourd'hui, il n'y a que deux pays qui sont dans la zone rouge. C'est la RCA, la République centrafricaine. Et la production maximale de la RCA est très limitée. Je vous ai cité les chiffres d'importation et d'exportation: 220 millions de dollars d'importation et d'exportation quotidiennement, donc par jour. Ce n'est même pas un jour d'importation et d'exportation sur le territoire belge qui est mis en question. Mais ce n'est pas assez. Nous demandons nous-mêmes une application minimale plus sévère au niveau du processus de Kimberley. Mais c'est un processus avec des pouvoirs de décision unanimes. Il faut que tous les autres pays, entre autres les pays qui ne font pas les choses tout à fait correctement, soient d'accord et naturellement, ils ne le sont pas. Mais, au niveau européen et aussi au niveau belge, je peux vous dire que la législation qui est d'application est bien plus féroce, bien plus sévère et bien plus draconienne – et nous le soutenons – que la législation minimale du processus de Kimberley. Et nous l'applaudissons et nous soutenons tout cela.

Marco Van Hees (PTB-GO!): Monsieur le président, excusez-moi. J'étais absent car j'étais retenu pour des questions dans une autre commission. J'entends M. Epstein parler de la taxe Carat ou taxe Diamant comme si c'était une initiative du ministre qui n'avait rien à voir avec le secteur. Mais est-il correct que cette taxe découle en fait d'une demande du secteur et ne fait finalement que mettre sous forme de projet de loi quelque chose qui est une revendication du secteur. Je ferai le lien. Vous me dites si c'est le cas ou pas mais, si c'est le cas, j'aimerais savoir pourquoi cette demande. Et aussi par rapport à la régularisation sur les stocks de diamants qu'il y avait eu dans les années 2000, autour de 2003 – je ne sais plus quelle année exactement –, quel a été l'aboutissement de cette régularisation? Pourquoi faut-il aujourd'hui une nouvelle taxe Carat qui, j'ai l'impression, est un peu la suite de cette régularisation car on fait, quelque part, abstraction ou on fait l'impasse sur le contrôle des stocks. C'est d'ailleurs un des problèmes qui se posent, me semble-t-il.

Le **président**: Vous pouvez soit répondre directement, soit dans votre développement plus général, compte tenu de ce que les parlementaires ont dit. C'est comme vous voulez.

Ari Epstein : Je préfère répondre spécifiquement là-dessus; je pense que c'est une question qu'il faut soumettre aussi au ministre. C'est une initiative du ministre des Finances. Est-ce que nous sommes contents de devoir payer plus d'impôts? La réponse est non. Mais comme j'ai été très ouvert, j'ai dit que pour nous, c'est important d'avoir une sûreté administrative et fiscale. Mais nous, après avoir lu la décision de Vestager qui dit clairement qu'il ne s'agit pas de soutien d'État, c'est une initiative qui vient du ministre et qui a été approuvée par la Commission européenne.

Marco Van Hees (PTB-GO!): Ce n'est pas une demande du secteur alors? C'est ce que vous me répondez?

Ari Epstein : Je vous dis clairement que c'est une initiative du ministre des Finances.

Marco Van Hees (PTB-GO!): Oui, mais cela peut être une demande du ministre qui fait suite à une demande du secteur. Je vous demande si cette forme de taxation était une demande du secteur.

Ari Epstein : Le secteur ne demande pas à payer plus de taxes.

Le **président**: Monsieur Van Hees, je vous renvoie au rapport de nos travaux dans les commissions. Je pense que la réponse à votre question s'y trouve. Je vous en prie, monsieur Epstein.

Ari Epstein : Je suis en train de regarder quelles sont les autres questions…

Le **président**: Ma question sur l'ISI. Est-ce qu'avec l'ISI, vous ne travaillez que sur, pour le dire simplement, la régularité comptable des opérations, et donc leur interaction avec la régularité fiscale, à ce que tout ce qui entre soit bien déclaré, et à ce que tout ce qui est vendu soit bien déclaré? Ce n'est que là-dessus ou est-ce que, avec l'ISI, vous évoquez aussi la problématique de la sensibilité manifeste de certains acteurs de votre secteur à des montages fiscaux internationaux qui transitent par des paradis fiscaux, pour dissimuler leurs avoirs, pour ne pas payer d'impôts sur les revenus de leurs avoirs etc.? Bref, avec l'ISI, vous évoquez les Panama Papers, HSBC, comment éviter que cela se reproduise, etc.?

Ari Epstein : Dans le cadre de l'analyse du risque que nous sommes en train de faire, la réponse est oui. Puisque nous sommes en train de faire l'analyse de risque où l'ISI est aussi présente, nous parlons de cela. Mais nous n'avons pas de contact avec l'ISI en ce qui concerne des dossiers individuels, puisque … Donc la réponse est oui, par rapport au risque, à l'analyse du risque que nous sommes en train de faire, et donc voilà. Oui.

Le **président**: Je vous pose la question, parce que l'ISI peut se constituer partie civile.
À partir du moment où l'ISI dénonce une fraude fiscale au parquet, elle peut se constituer partie civile. Je vous remercie d'ailleurs de m'avoir bien informé de la possibilité qui existe déjà pour un juge pénal d'assortir son jugement d'un retrait d'agrément. C'est peut-être quelque chose qu'il faut rappeler au pouvoir judiciaire. Je pense que cela doit faire partie des éléments d'information qui feront partie de nos recommandations. Et pas uniquement pour votre secteur. Vous n'êtes pas le seul secteur à être concerné par la fraude fiscale. Il ne faut pas non plus vous stigmatiser excessivement.

Benoît Piedboeuf (MR): Monsieur le président, un élément n'a pas été abordé. Ce serait dommage qu'il ne le soit pas. Face à la défaillance des banques et à l'impossibilité de pratiquer évidemment le paiement en liquide, l'opportunité de recourir à des monnaies électroniques, qui se répandent de plus en plus, est-elle à envisager? Est-elle déjà utilisée?

Ari Epstein : Très bonne question.

Pour nous, les monnaies électroniques sont utilisées de plus en plus par le secteur bancaire lui-même. Comme cela a été dit lorsque nous sommes entrés à 16 heures, il y a le FinTech et les *blockchains*. Mais il y a une différence entre tout cela et les *bitcoins*. Il faut bien faire la différence.

Les banques sont-elles en train de regarder vers la FinTech? Quand on lit les journaux, on constate que beaucoup de banques sont occupées à racheter des petites sociétés FinTech pour faire des transactions plus efficaces, plus rapides, mais aussi plus transparentes. Je pense que c'est une évolution qui va se faire dans tous les secteurs, inclus le secteur diamantaire. On voit que les banques sont en train de se tourner vers tout ce qui est FinTech et *blockchain*. Maintenant, ce dernier est un sous-élément de FinTech, parce que, pour faire du *blockchain*, il faut donner à chaque partie de la chaîne un …, comme un notaire qui donne un aval pour dire: cette partie de la transaction est correcte.

Il y a un risque, oui. En même temps, il y a une opportunité. Si chaque partie du paiement… Par exemple, si l'on dit que, pour faire un paiement (document Kimberley), cette partie du bloc est en ordre, qu'on est sûr qu'un document douanier d'importation et d'exportation (*diamond office*), qu'on connaît le client, à ce moment-là, si toute la chaîne est forte, la transaction pourrait se faire plus facilement. Il y a des opportunités potentielles, et les banques le voient, elles aussi, pour tous les secteurs en ce qui concerne le FinTech et les *blockchains.* D'un autre côté, y a-t-il aussi une possibilité de fraude quand il s'agit de *bitcoins*? Absolument.

Mais je peux vous dire que pour le secteur diamantaire, je n'ai pas encore entendu parler d'un paiement qui se serait fait en *bitcoin*. Je ne pense pas que cela ait eu lieu.

Le **président**: Avez-vous répondu à l'ensemble des questions? Chers collègues, y a-t-il encore des questions ou des interrogations?

Marco Van Hees (PTB-GO!): Je viens de voir une citation de 2014 de votre organisation qui dit: "Nous ne cachons pas que nous sommes partisans de la taxe Carat". Je me demandais simplement si vous aviez changé d'avis. Pourquoi en deux ans, y a-t-il une de différence dans vos propos?

Le **président**: Demain, nous reparlerons du projet de loi du gouvernement. Vous aurez aussi l'occasion de poser la question au ministre des Finances.

Ari Epstein : Je suis d'accord avec vous, monsieur le président.

Le **président**: Monsieur Van Hees, je vous

renvoie au rapport des travaux sur la taxe Carat. Le ministre des Finances a explicitement dit que la demande venait du secteur.

Je me tourne vers les représentants du secteur. Je vous remercie beaucoup. Je sais que vous aviez des appréhensions mais en même temps, je trouve que vous avez tenu des propos d'une grande clarté avec des éléments d'information très concrets qui nous sont vraiment très utiles. C'est l'occasion pour vous aussi de dégrossir finalement un peu cette image négative. Il n'y a pas meilleur endroit, à mon avis, pour le faire. Au nom de la commission, je vous remercie. J'espère qu'on aura l'occasion de poursuivre cette collaboration pour mieux comprendre votre secteur. Merci beaucoup.

La réunion publique de commission est levée à 17.45 heures.
De openbare commissievergadering wordt gesloten om 17.45 uur.

BIJZONDERE COMMISSIE FRAUDE PANAMA PAPERS

van

DINSDAG 22 NOVEMBER 2016

Namiddag

_____

COMMISSION SPECIALE FRAUDE PANAMA PAPERS

du

MARDI 22 NOVEMBRE 2016

Après-midi

_____

La réunion publique de commission est ouverte à 14.07 heures et présidée par M. Ahmed Laaouej.
De openbare commissievergadering wordt geopend om 14.07 uur en voorgezeten door de heer Ahmed Laaouej.

Audition de
- M. Arnaud Zacharie, secrétaire général du Centre national de coopération au développement (CNCD);
- M. Jan Van de Poel, responsable du département politique, 11.11.11.;
- M. Daniel Puissant, secrétaire du Réseau pour la Justice Fiscale (RJF);
- M. Ive Rosseel, collaborateur au service d'études "ACV", membre du "Financieel Actie Netwerk (FAN)".
Hoorzitting met
- de heer Arnaud Zacharie, secretaris-generaal van het "Centre national de coopération au développement (CNCD)";
- de heer Jan Van de Poel, diensthoofd beleidsdienst, 11.11.11.;
- de heer Daniel Puissant, secretaris van het "Réseau pour la Justice Fiscale (RJF)";
- de heer Ive Rosseel, medewerker studiedienst ACV, lid van het Financieel Actie Netwerk (FAN).

Le **président**: Chers collègues, je vous propose de débuter nos travaux. Je veux par avance excuser nos collègues qui sont retenus dans d'autres commissions – parce qu'il y a aujourd'hui un enchevêtrement de commissions – ou ceux qui devront rejoindre d'autres commissions; je pense en particulier à nos collègues qui siègent en commission du comité d'avis fédéral chargé des Questions européennes, où il y a l'audition de Mme l'ambassadrice de Grèce sur la question des migrants.

Nous accueillons aujourd'hui, conformément à la décision du bureau de la commission spéciale Panama Papers, des représentants de la société civile, plus particulièrement M. Arnaud Zacharie, secrétaire général du Centre national de coopération au développement (CNCD), M. Jan Van de Poel, qui est responsable du département politique 11.11.11, M. Daniel Puissant, secrétaire du Réseau pour la justice fiscale et M. Ive Rosseel, collaborateur au service d'étude ACV, membre du Financieel Actie Netwerk.

Je vais immédiatement vous donner la parole, dans l'ordre que vous souhaitez – vous vous êtes peut-être organisés préalablement – ou alors dans l'ordre des noms qui viennent d'être cités, c'est peut-être le plus simple. Je vous propose à chacun de nous faire un exposé de l'ordre de dix à quinze minutes, ce qui permettra alors à nos collègues d'assister à l'essentiel de vos interventions.

Arnaud Zacharie: Monsieur le président, mesdames, messieurs les commissaires, pour ce qui me concerne, j'aborderai la question des trois principaux canaux d'évasion fiscale internationale dont la plupart sont directement reliés aux Panama Papers. Lors de mon exposé, je tenterai d'établir le lien avec les différentes révélations liées aux *leaks* dans la presse. Après avoir présenté ces trois principaux canaux d'évasion fiscale, je vous présenterai les trois solutions possibles en vous expliquant où en sont les avancées politiques au niveau de l'Union européenne, de l'OCDE ou du G20.

Je vous rappelle que l'évasion fiscale internationale concerne autant les individus que les sociétés. Elle peut être légale ou non et, parfois, la frontière entre la légalité et l'illégalité est difficile à tracer, sachant que les manœuvres d'optimisation fiscale s'opèrent notamment dans le cadre de l'opacité des paradis fiscaux. Il n'est donc pas toujours simple d'avoir tous les éléments sur la manœuvre et le mécanisme dont question.

L'évasion fiscale représente plusieurs centaines de milliards d'euros chaque année. Pour ce qui concerne les pays en développement, le chiffre le plus souvent cité est celui du Global Financial Integrity qui s'élève à 1 000 milliards de dollars par an, ce qui représente huit fois la totalité de l'aide publique au développement. Mais, comme

vous l'avez, sans doute, entendu, le commissaire Moscovici a également cité le chiffre de 1 000 milliards d'euros pour l'Union européenne. Il s'agit donc d'un problème qui érode les budgets tant de nos pays industrialisés que des pays en développement.

Au-delà de ces opérations d'évasion fiscale, les recettes fiscales des États sont également touchées par le dumping fiscal qui constitue un autre problème et l'injustice fiscale dans la mesure où les classes moyennes sont souvent beaucoup plus imposées que les sociétés ou les populations les plus riches.

Avant d'entrer dans le vif du sujet, permettez-moi de vous citer quelques chiffres. Considérons les estimations des principaux auteurs ou organisations sur le volume des actifs financiers des ménages dans les paradis fiscaux et le manque à gagner fiscal que cela entraîne. Il est ici exclusivement question des individus. Vous pouvez constater que les estimations varient de 7,6 à 32 trillions de dollars. Pour ce qui concerne les impôts non perçus par an, suivant les estimations, il est question de 156 à 255 milliards de dollars. Il s'agit ici des actifs financiers des individus qui sont logés dans les paradis fiscaux.

Les Panama Papers ont mis à jour toute une série de fraudes ou d'évasions fiscales liées à des individus. Une des nouveautés par rapport aux *leaks* précédents, c'est qu'on a pointé plusieurs personnalités politiques, plusieurs chefs d'État, parfois de très haut niveau. On est dans des circuits qui peuvent remonter jusqu'à la tête d'États importants, comme on l'a vu dans le cadre des Panama Papers. Mais on voit aussi que le Panama est l'arbre qui cache la forêt. Il est en tout cas le cœur d'un réseau d'intermédiaires qui se développe à l'échelle internationale, quasiment dans tous les continents. C'est à Hong Kong en Asie et en Chine que le plus d'intermédiaires se situent, devant le Royaume-Uni, la Suisse, les États-Unis, le Panama, le Guatemala, le Luxembourg, le Brésil, l'Équateur et l'Uruguay.

En matière d'évasion fiscale, généralement légale, mais qui est celle qui entraîne le plus d'érosion des bases fiscales des États, c'est la manipulation des prix de transfert intra-firmes. Aujourd'hui, la majorité du commerce international représente des échanges intra-firmes, entre des filiales, des sous-filiales, la maison-mère d'une même multinationale. Il n'est pas difficile, pour un groupe multinational, de surfacturer ou sous-facturer les paiements pour des échanges de biens, de services ou pour des paiements de royalties entre des filiales d'un même groupe multinational. Cela permet de déclarer artificiellement des profits dans des paradis fiscaux et, a contrario, de ne pas déclarer des profits qui ont en réalité été réalisés dans des pays qui ne sont pas des paradis fiscaux. Cela entraîne des centaines de milliards d'euros d'évasion fiscale. Pour reprendre la question des pays en développement, c'est à peu près les deux tiers des 1 000 milliards de dollars par an qui sont estimés en évasion fiscale internationale en dehors des pays en développement, qui sont le fait de la manipulation des prix de transfert des firmes transnationales. Vous avez ici les estimations du FMI en 2015, en ce qui concerne les pays en développement et les pays de l'OCDE, aussi bien en centaines de milliards de dollars qu'en pourcentages du produit intérieur brut. C'est à additionner avec les estimations que j'ai présentées pour les individus. Cela atteint des centaines de milliards de dollars.

Vous voyez ici la comparaison entre l'évolution de l'aide publique au développement et l'évolution des flux illicites sortant des pays en développement, selon le *think tank* Global Financial Integrity. Pour chaque euro d'aide au développement envoyé dans les pays en développement, huit euros ressortent sous la forme de flux illicites. C'est un véritable frein au financement des objectifs de développement durable.

Évidemment, plus un pays est riche, plus le volume des flux illicites est important mais, quand on compare ces flux avec les richesses des différents continents, l'Afrique subsaharienne qui est la région la plus pauvre du monde est en réalité la plus touchée parce que cette évasion des flux financiers illicites représente plus de 5 % de son produit intérieur brut, alors que, pour les pays occidentaux, on est environ à 3,5 %.

Comme vous le savez, ces mécanismes touchent aussi nos pays industrialisés et la zone euro. L'amende de 13 milliards d'euros réclamée à Apple en Irlande a fait suffisamment de bruit. On pourrait dire, comme le font certains, que ces manipulations de prix de transfert, cette évasion fiscale internationale sont nécessaires parce qu'il y aurait des politiques fiscales confiscatoires. Ce n'est pas ce à quoi on assiste depuis les trente ou trente-cinq dernières années. On voit ici l'exemple de l'impôt sur les sociétés qui a fortement baissé. Si on prend le taux des pays de l'OCDE, on est passé de plus de 45 % à 25 % en moyenne. C'est un phénomène de dumping fiscal qui va évidemment continuer, ne fût-ce que par l'élection de M. Trump aux États-Unis qui a annoncé faire passer le taux d'impôt des sociétés de 35 % (taux actuel) à 15 %. Cela risque d'engendrer une course au moins-disant fiscal qui est un problème en soi.

Vous voyez ici une étude très récente qui vient d'être publiée sur les soixante-cinq premières économies dans le monde. En moyenne, on a une baisse de l'impôt des sociétés de plus de 15 %. On a une augmentation de la fiscalité sur les classes moyennes de près de 3 % et on a une baisse de près de 10 % de l'impôt sur le *top one percent*, donc sur le pourcent le plus riche. Ce dumping fiscal est aussi à mettre en relation avec cette injustice fiscale où ce sont les classes moyennes qui contribuent le plus, alors que les individus les plus aisés ou les firmes transnationales sont moins taxés. Et ici, on parle, en plus, de la valeur faciale des impôts. Cela ne prend pas en compte toute l'évasion fiscale que je vais aborder maintenant.

Comme je le disais en introduction, il y a trois principaux canaux d'évasion fiscale internationale. Le premier est le plus simple. C'est celui qui consiste, en tant qu'individu, à ouvrir un compte dans un pays tiers, généralement un paradis fiscal. C'est le cas du citoyen belge qui va, sans le déclarer, ouvrir un compte au Luxembourg ou en Suisse. Le cas de SwissLeaks a décrit toute une série de cas allant dans ce sens-là.

Il y a un deuxième canal d'évasion fiscale internationale du même type, mais qui est plus sophistiqué en ce sens que plutôt qu'ouvrir un compte à l'étranger en tant qu'individu, en son nom propre, on masque son identité via des sociétés, les trusts ou les fondations. Donc, les Panama Papers et, plus récemment, les Bahamas Leaks ou les SwissLeaks ont de nouveau détaillé toute une série de ces cas d'évasion, de fraude fiscale sophistiquée.

Enfin, le troisième canal est celui de l'optimisation fiscale, de la manipulation des prix de transfert, que j'ai déjà abordée en introduction, qui consiste, pour une firme transnationale qui dispose de filiales à travers le monde, à déplacer des profits des juridictions les plus taxées vers les juridictions les moins taxées et, éventuellement, dans des paradis fiscaux. Cela permet de déclarer artificiellement des profits dans des paradis fiscaux où les activités n'ont en fait pas eu lieu. Et les États où les activités économiques ont véritablement eu lieu enregistrent évidemment une perte fiscale nette.

Quelles sont les solutions pour chacun de ces canaux d'évasion fiscale internationale? En ce qui concerne la fraude ou l'évasion fiscale d'un individu qui va ouvrir un compte à l'étranger sans le déclarer, la solution est bien connue: instaurer un système multilatéral d'échange automatique d'informations fiscales. Cela veut dire que si un individu, un citoyen belge ouvre un compte au Luxembourg, l'administration fiscale belge sera directement informée de cette réalité. Cette solution couperait littéralement l'herbe sous le pied de ce type d'évasion fiscale internationale.

J'en viens au deuxième canal. L'échange automatique d'informations empêche toute fraude via l'ouverture d'un compte à l'étranger, mais cet individu qui voudrait ouvrir un compte à l'étranger, qui voudrait échapper au radar du fisc, peut évidemment utiliser une société de type fondation ou trust pour masquer son identité. C'est typiquement ce qu'on a vu dans le scandale des Panama Papers. C'est pourquoi il faut ajouter à la solution de l'échange automatique d'informations, la transparence sur les bénéficiaires de toutes ces sociétés, ces trusts et ces fondations, avec un registre public. Pour qu'on éradique définitivement de telles manœuvres, il faut qu'il y ait un registre public mondial; donc à l'échelle multilatérale.

Troisièmement, en ce qui concerne la manipulation des prix de transfert des firmes transnationales, il y a deux étapes. Il y a d'abord l'étape de la transparence; ce qu'on appelle le *country-by-country reporting*, la publication pays par pays des activités menées par les firmes transnationales et leurs filiales, c'est-à-dire quels sont les chiffres d'affaires, le nombre de salariés, les activités réelles qui sont enregistrées, les salaires, etc. Une fois qu'on a garanti cette transparence sur les activités des firmes transnationales, l'objectif est de calculer le bénéfice du groupe multinational de manière unitaire et de répartir équitablement, en fonction des rapportages pays par pays qui ont été communiqués de manière transparente, en vue de payer des impôts dans les pays où les activités ont effectivement eu lieu. Avec cette fiscalité unitaire, il n'y a plus de possibilité de sur- ou sous-facturer entre filiales et sous-filiales ou de faire transiter artificiellement des profits dans des paradis fiscaux pour ne pas payer ces impôts.

Au niveau politique, où en sommes-nous? Pour ces trois solutions, des avancées relativement importantes sont enregistrées depuis plusieurs mois, depuis plusieurs années à différents niveaux de pouvoir. En ce qui concerne l'échange automatique d'informations fiscales au niveau européen, un premier pas avait été opéré avec la directive européenne sur la fiscalité de l'épargne en 2003, où un échange automatique d'informations avait été décidé à l'exception de la Belgique, de l'Autriche et du Luxembourg. Comme vous le savez, cela a été corrigé depuis et l'échange automatique d'informations fiscales est généralisé par la directive de l'Union européenne de 2014. Cette évolution a été permise par le

FATCA, loi adoptée en 2010 et entrée en vigueur en juillet 2014 aux États-Unis. C'est une loi qui impose l'échange d'informations fiscales, mais malheureusement, de manière unilatérale, c'est-à-dire que les États-Unis ont imposé au reste du monde, et notamment à la Suisse, à l'Autriche et au Luxembourg, etc. – ce qui a permis de débloquer les choses au niveau européen – de communiquer automatiquement les informations sur les résidents américains qui ouvriraient un compte dans leur pays, à défaut les banques et autres s'exposent à de très importantes amendes, que devraient payer leurs filiales installées aux USA. Malheureusement, cet échange n'est pas totalement réciproque : en droit américain, l'application de la loi FATCA peut être remplacée par la conclusion d'accords (les IGA) d'échange avec les pays en cause. Le problème est que la plupart de ces IGA ne prévoient pas une réciprocité absolue. Cela constitue donc une véritable faille dans le dispositif.

Il y a toute une série d'accords qui ont été aussi négociés par l'Union européenne avec les paradis fiscaux "européens", Monaco, Lichtenstein, Suisse, Andorre, San Marin, par exemple. Comme vous le savez sans doute, l'OCDE a annoncé passer à l'échange automatique d'informations aux alentours de 2017, 2018, donc incessamment. Il faut savoir que ce que propose l'OCDE n'est pas un véritable système multilatéral mais ce qu'il appelle un système de *matching*, donc de croisement des offres et des demandes. Il y a 102 pays qui participent à ce jour au mécanisme de l'OCDE. Cela dépasse donc la sphère géographique des seuls pays de l'OCDE, même si c'est l'OCDE qui est à la manœuvre. La Belgique, à ce jour, a réalisé 46 croisements d'offres et de demandes, dont les 27 autres États membres de l'Union européenne.

En ce qui concerne la question du registre public, on a jusqu'à aujourd'hui, fonctionné suivant la logique de l'autorégulation et la logique du *Know your customer*. On part du principe que les banques connaissent leurs clients et peuvent donc facilement communiquer les éventuelles fraudes qui seraient constatées au fisc. On sait, depuis les Panama Papers et tous les autres scandales, que tout cela est tout à fait fantaisiste puisqu'on constate que ce sont les banques qui sont à la manœuvre pour instaurer, élaborer tous les mécanismes sophistiqués d'évasion fiscale liés aux trusts, aux fondations. C'est ce qui est très clair dans les révélations du Panama Papers. C'est pourquoi la solution doit de nouveau être celle de la transparence totale, c'est-à-dire la publication des bénéficiaires effectifs dans un registre public. On a une première avancée en 2015, avec la quatrième révision de la directive européenne anti-blanchiment. Une cinquième révision qui est en cours, initiée il y a quelques mois, en juillet 2016, par la Commission européenne, qui fait encore plusieurs pas en avant , en proposant un registre véritablement public et qui ne serait donc pas réservé uniquement à ceux qui peuvent démontrer un intérêt légitime, comme c'était le cas dans les propositions précédentes. Et cela s'applique à tous les trusts parce qu'il y avait notamment une faille dans les dispositifs précédents qui permettait des exceptions à certains trusts. Dès qu'on conserve un trou noir dans la finance internationale, les opérateurs qui ont les capacités de mettre sur pied des manœuvres très sophistiquées ont les moyens d'utiliser ces trous noirs.

L'objectif est évidemment d'abord d'adopter cette proposition de cinquième révision de la Commission européenne au niveau européen, mais d'élargir à l'échelle mondiale ce concept de registre public pour avoir la transparence totale à l'échelle multilatérale des bénéficiaires réels des trusts, des fondations et des autres sociétés servant à créer de l'opacité.

Enfin, au niveau du *country-by-country reporting*, donc le *reporting* pays par pays, celui-ci est entré partiellement en vigueur en Europe au niveau du secteur bancaire et du secteur extractif. C'était également le cas aux États-Unis en ce qui concerne le secteur extractif. Vous avez tous, j'imagine, entendu parler du système BEPS de l'OCDE qui propose un *reporting* pays par pays mais qui n'est pas totalement public. En tout cas, l'information est réservée aux administrations fiscales.

La Commission européenne, en avril 2016, donc il y a quelques mois, a fait une proposition. Un *reporting* pays par pays qui ne concerne que les firmes transnationales dont le chiffre d'affaires est supérieur à 750 millions d'euros. Donc, cela permet quand même à une grande majorité de firmes transnationales d'échapper au mécanisme. Et, puis, autant le *reporting* est pays par pays au niveau européen, autant les filiales extra-européennes sont agrégées. Donc, on n'a pas le détail, pays par pays, en dehors de l'Union européenne, sauf pour les filiales établies dans les pays inscrits dans une liste noire des paradis fiscaux qui reste encore à écrire

En ce qui concerne la deuxième étape, donc la taxation unitaire des firmes transnationales et la répartition des recettes entre les différents pays d'implantation où les activités ont effectivement eu lieu, cela existe déjà au niveau des États-Unis et du Canada mais avec une logique entre États

fédérés aux États-Unis et entre provinces au Canada. L'Union européenne propose donc, elle, une assiette consolidée commune pour l'impôt des sociétés. Donc, la proposition ici aussi est sur la table.

Donc, l'enjeu est le même que pour les registres publics. Il faut adopter cette proposition de la Commission européenne au niveau européen, même aller plus loin pour que cela concerne la majorité des firmes transnationales et pas uniquement celles qui ont un chiffre d'affaires supérieur à 750 millions d'euros, mais aussi - c'est notamment une demande des pays en développement - de créer une véritable organisation mondiale de la fiscalité pour élargir le cadre des négociations de l'OCDE aux Nations unies et de généraliser, à l'échelle mondiale, les trois solutions qui sont nécessaires pour éradiquer définitivement l'évasion fiscale internationale.

Jan Van de Poel: Mijnheer de voorzitter, ik dank de hele commissie om in deze discussie ook het middenveld te horen.

Wat Arnaud Zacharie in grote lijnen heeft gedaan, is heel goed aangeven waarom dit zo'n relevant dossier is, ook voor ons als ngo's die bezig zijn met internationale ontwikkeling, waarom wij dit zien als een ontwikkelingsuitdaging en daarrond al een aantal jaren heel actief zijn. Hij heeft ook de grote gaten aangeduid en in grote lijnen oplossingen voorgesteld. Ik zal dat allemaal niet herhalen.

11.11.11 en CNCD werken vaak en heel goed samen. Ik zal vooral proberen complementair te zijn aan wat de heer Zacharie heeft gezegd.

Ik wil even terugkomen op de impact op ontwikkelingslanden en wil die relevantie voor ons goed aangeven. Er is een issue dat nog niet aan bod is gekomen in de vorige presentatie, met name heel de discussie rond de bilaterale dubbelbelastingverdragen die ook België afsluit. Ik denk dat ook daar een belangrijk element ligt in de strijd tegen belastingparadijzen en grensoverschrijdende fiscale fraude.

Ik zal iets concreter zijn rond belastingparadijzen en uitwisseling van fiscale inlichtingen. Ik denk dat wij de grote discussie goed hebben geschetst, maar ik wil in mijn presentatie specifiek wat dieper ingaan op wat de rol van België dan zou kunnen zijn.

Wat de impact op de ontwikkelingslanden betreft, die wordt vaak vergeten in heel de discussie over internationale fiscale fraude, de strijd tegen belastingparadijzen, enzovoort.

De cijfers zaten ook in de presentatie van de heer Zacharie, maar deze weergave is nog iets duidelijker. Er zijn de *illicite financial flows*, die uit de ontwikkelingslanden stromen en dus verloren gaan voor ontwikkeling. We spreken van 1 000 miljard dollar per jaar.

Illicite financial flows is een breed begrip. Veel mensen maken meteen de associatie met corruptie of met illegale praktijken, ik denk aan illegale handel in ivoor, tropisch hardhout of diamanten. Dat zit ook in deze cijfers maar dit gaat slechts over een klein deel daarvan.

De grote meerderheid – wat wij onder *illicit financial flows* verstaan – is eigenlijk wat belastingontwijking en belastingontduiking heet via winstverschuiving en allerlei praktijken, waardoor ontwikkelingslanden er niet in slagen de meerwaarde die daar wordt gerealiseerd, ook effectief te belasten.

Ik heb daar de ODA, de officiële ontwikkelingshulp, waarvoor alle OESO-landen inspanningen leveren voor ontwikkelingshulp, naast geplaatst. Dat is 135 miljard euro per jaar. U merkt dat vanuit die analyse onze inzet in het hele dossier vertrekt.

Ik geef nog een paar cijfers. Ik wil niet te veel cijfers geven. Er zaten er immers al heel wat in de presentatie van Arnaud Zacharie. Wij graven echter nog even voort. Het gaat om recente cijfers van UNCTAD, dus van de Verenigde Naties, en van het IMF. Zij zijn er ook eigenlijk pas heel recent mee bezig. Het IMF, de Wereldbank en de Verenigde Naties zijn al decennialang bezig met het meten van armoede, rijkdom en inkomen. Recent zijn zij ook begonnen met het meten van wat verloren gaat of wordt verloren via praktijken zoals winstverschuiving en *base erosion* .

De cijfers zijn significant. Ik heb een paar cijfers op een rij gezet. Er is 100 miljard per jaar verlies aan belastinginkomsten voor ontwikkelingslanden door winstverschuiving, volgens de Verenigde Naties, de United Nations Conference on Trade and Development. Heel recent focuste hun jaarlijkse *flagship report* op dat gegeven.

Het IMF kwam ook met een recent rapport. De kostprijs van *base erosion* en *profit shifting* specifiek voor ontwikkelingslanden schatten zij op 200 miljard. Dat zijn natuurlijk schattingen. Dat is evident. Ze geven wel een grootteorde aan.

Ik heb nog een paar meer concrete landgerichte cijfers. Voor Peru, bijvoorbeeld, is er een onderzoek van een Latijns-Amerikaanse ngo, die

trouwens partner is van 11.11.11 en CNCD. De totale ontweken belastingen gedurende de voorbije twintig jaar door winstverschuiving door Yanacocha, een van de grote goudmijnen in Peru, schatten wij op 893 miljoen euro. De cijfers zijn niet tegengesproken. Voor Malawi, specifiek voor een Australische mijnbouwconcern, is dat 20 miljoen euro.

De impact is dus reëel en vormt een ontwikkelingsuitdaging, wat voor ons een essentiële vaststelling is, vanuit het punt waar wij ernaar kijken.

Ter vergelijking kunnen wij gaan kijken naar wat jaarlijks effectief door multinationals wordt betaald. Dat bedrag bedraagt 193 miljard euro. Als men dat vergelijkt, ziet men dat daar heel wat wins mogelijk zijn in het kader van het financieren van de uitdagingen, de Sustainable Development Goals, die wij voor ons zien, zoals klimaatverandering.

Met het voorgaande wilde ik nog even goed schetsen van welk punt onze analyse en onze aandacht voor het dossier vertrekken.

Concreter — en dat is nog niet aan bod gekomen in de presentatie van Arnaud — zijn eigenlijk de dubbelbelastingverdragen die ook België afsluit. Wij hebben daar als 11.11.11 een rapport over gepubliceerd. De kopieën waren op, zag ik deze morgen, maar misschien kan dit via het commissariaat van de commissie nog verspreid worden onder de leden.

Het dossier is op dat moment ook besproken in de commissie voor de Buitenlandse Betrekkingen, waar die verdragen effectief worden besproken, geratificeerd. Dat is al een van de zaken die men eigenlijk vaststelt, namelijk dat de dubbel-belastingverdragen, wat in essentie ook een fiscale discussie is, eigenlijk enkel besproken worden *end of pipe,* wanneer ze geratificeerd moeten worden binnen de commissie voor de Buitenlandse Betrekkingen, terwijl het eigenlijk interessant zou zijn om daar ook eens met de fiscale experts van het Parlement naar te kijken. Dat is een eerste vaststelling.

Concreet, wat wij eigenlijk zeggen in dat rapport is dat men met de dubbelbelastingverdragen op zich eigenlijk heel wat lovenswaardige doelstellingen nastreeft. Men gaat vermijden dat er dubbele belasting optreedt, wat op zich een heel logische doelstelling is. Men gaat dus de heffings-bevoegdheid verdelen, men gaat rechtszekerheid proberen garanderen, wat belangrijk is, via internationale samenwerking mogelijk maken enzovoort. Men heeft dus heel lovenswaardige doelstellingen, maar tegelijkertijd ziet men dat die verdragen vaak bepaalde misbruikstrategieën mogelijk maken die eigenlijk leiden tot dubbele niet-belasting. Dus de doelstelling om dubbele belasting te vermijden resulteert er vaak in dat men dubbele niet-belasting krijgt. Wij hebben die verhalen ook gezien bij de Panama Papers.

Ik geef een heel concreet voorbeeld dat interessant is, waarbij België betrokken is. Op een bepaald moment wil een Qatarese oliemaatschappij haar participatie in Oeganda verkopen aan een Britse maatschappij, wat dan gebeurt via een constructie op de Bahamas en Mauritius, eigenlijk vooral bedoeld om de meerwaardebelasting die in Oeganda bestaat te ontwijken, de enige denkbare reden om die constructie op te zetten, wat dus mogelijk wordt gemaakt door de verschillende verdragen tussen de verschillende landen. Dat is eigenlijk een belangrijke vaststelling in dat dossier.

Nu de actuele situatie in België. België is een actief land in heel dat verhaal. België heeft verdragen met 93 landen, 43 met specifieke ontwikkelingslanden. Wij hebben niet echt een beleid dat op papier staat, wij hebben wel een modelverdrag. Dat is gepubliceerd in 2010. Dat is de eerste vaststelling. Eigenlijk ontbreekt er daar een duidelijk beleid. Welke doelstelling willen wij eigenlijk nastreven met die verdragen? Wat is het beleid dat daar achter zit? Is dat een diplomatiek beleid van Buitenlandse Betrekkingen of een fiscaal beleid, waarbij men ook kijkt naar de impact op derde landen en het in essentie een instrument van ontwikkelingsbeleid is, een coherent ontwikkelingsbeleid? Dat is belangrijk.

Wanneer die beleidslijnen uitgezet worden, is het belangrijk om rekening te houden met de kosten-batenanalyse van een dergelijk verdrag. De baten, die ik al vernoemd heb, zijn duidelijk: het voorkomen van dubbele belasting, fiscale stabiliteit, internationale samenwerking, een zekere signaalfunctie — het sluiten van een verdrag tussen landen kan een positief signaal uitsturen. Er zijn echter ook kosten aan verbonden. Daarop wil ik nu de focus leggen, omdat dat belangrijk is.

De kosten zijn de volgende. In de verdragen zien wij dat exclusief of toch vooral de nadruk wordt gelegd op de rechten van de residentiejurisdictie, op de rechten van het land waar de economische actor gevestigd is, waar het internationaal bedrijf zijn zetel heeft. Die rechten primeren op de bronjurisdictie, waar de activiteit plaatsvindt en de economische meerwaarde effectief gerealiseerd wordt. Bij landen met symmetrische relaties, bijvoorbeeld Frankrijk en België, is dat niet zo

problematisch, omdat elk land een stuk verliest en een stuk wint. Bij landen met asymmetrische relaties, bijvoorbeeld tussen België en ontwikkelingslanden, waarbij de economische relatie vaak eenrichtingsverkeer is, bestaat er wel een systematisch probleem.

Een tweede vorm van kosten wordt gevormd door de systematisch lage voorheffing. De capaciteit van ontwikkelingslanden om dividendstromen en intreststromen te belasten, wordt systematisch verlaagd. Vaak is het argument dat die lage intreststromen gecompenseerd worden doordat extra investeringen het land zullen binnenstromen, maar in de realiteit zien wij dat dit eigenlijk niet klopt. Er ontstaat zodoende een erosie van de basis als belangrijk kostenelement van die analyse.

Sta mij toe om een voorbeeld te geven dat in het dossier ook aan bod komt. Ik vernoem als voorbeeld de dividenden tussen Rwanda en België. Mijn voorbeeld gaat over een vennootschap in Rwanda die tot een Belgische holding behoort. Volgens het OESO-model, volgens wat de OESO voorstelt, zou Rwanda het recht hebben die dividendstroom te belasten voor maximaal 15%. In het Belgisch verdrag zien wij echter specifiek dat wanneer die holding meer dan 25 % aandelen heeft in de Rwandese vennootschap, Rwanda die dividenden niet meer mag belasten (0 %). Dergelijke mechanismen, afwijkingen t.a.v de bestaande modellen van OESO en VN, moeten bestudeerd worden, want dat maakt ontwijkingen mogelijk. De investeringen kunnen telkens zodanig gestructureerd worden dat de dividendstroom of andere stromen van passief inkomen nooit belast wordt.

De volgende slide bevat, volgens de wetten van de presentatie, iets te veel tekst, maar ik laat ze toch even zien, vooral om aan te geven dat wij absoluut niet alleen staan in die analyse. De jongste jaren maken ook het IMF, de OESO zelf, academici en de Verenigde Naties die analyse en geven zij aan dat er wel degelijk een probleem is met de belastingverdragen. Het IMF zegt daarover: “Developing countries would be well advised to sign treaties only with considerable caution”, erop wijzend dat er wel degelijk een belangrijk *enjeu* ligt voor de manier waarop wij met die dubbelbelastingverdragen omgaan.

Ter zake kan men enkele concrete aanbevelingen formuleren. Ik meen dat men goed moet bekijken welke agenda het beleid inzake het fiscaal verdrag drijft. Met welke doelstellingen sluiten wij verdragen af met landen? Ik meen dat dit veel beter geformuleerd kan worden dan vandaag.

Er is ook de impactanalyse. In de internationale literatuur noemt men ze vaak de *spillover analysis*. Nederland heeft die gedaan, Ierland heeft die gedaan voor zijn verdragsbeleid. Dit is iets wat ook België perfect zou kunnen doen.

Belangrijk is de selectie van partnerlanden. Willen wij dit soort verdragen nog afsluiten met wat men “belastingparadijzen” noemt? Vandaag doen wij dat. Ik heb de lijsten met belastingparadijzen bekeken die in de Belgische wetgeving bestaan, in verband met de DBI-aftrek en de aangifteplicht voor betalingen.

Wij hebben verdragen met Montenegro, Oezbekistan, Macedonië, Moldavië, het eiland Man, Macau, Qatar, de Seychellen, Oman… Kortom, wij hebben een hele reeks verdragen afgesloten met landen die wij zelf belastingparadijzen vinden. De vraag is of dat wel een goed idee is. Zouden wij ons niet beter beperken tot bijvoorbeeld afspraken inzake informatie-uitwisseling, wat u hier in essentie interesseert.

Over het proces weten wij vandaag niets. Ik meen dat het Parlement daar beperkt, omzeggens niet, over wordt ingelicht. Wij weten niet welke onderhandelingen er lopen, en met welke doelstellingen. Het is pas wanneer een verdrag moet geratificeerd worden dat het in de Kamer verschijnt, met een discussie die eigenlijk te laat komt.

Ik meen dat de aanbeveling ter zake duidelijk is: publiceer een *roadmap*, zorg voor periodiek overleg met het Parlement, maak ruimte om die zaken tussentijds te bespreken en te evalueren. Ik meen dat daarmee veel te winnen valt.

Het is ook een kwestie van ontwikkeling, een soort *development proof* verdragsbeleid. Men moet specifiek kijken of wij in de ontwikkelingslanden niet bepaalde regimes installeren die eigenlijk schadelijk kunnen zijn voor die landen.

Een nieuw modelverdrag moeten wij sowieso opstellen. Dat is ook wat de OESO vraagt in het BEPS-project. Dat is daarstraks aan bod gekomen. Het BEPS-project gaat over *country-by-country reporting* en over heel veel andere dingen, ook over de verdragen. De OESO legt bijna een verplichting op het modelverdrag te herzien. Dit is een goed moment om die kans te grijpen en een ruimere analyse te maken.

Tot zover de dubbelbelastingverdragen.

Nu kom ik tot de uitwisseling van fiscale

gegevens, via akkoorden die daarover bestaan. Die uitwisseling is al als een belangrijk element aan bod gekomen. Ik zal niet alles herhalen. De heer Zacharie heeft die analyse gemaakt. De bilaterale basis, die lang de norm is geweest, is eigenlijk onvoldoende. Wij gaan nu naar een multilaterale aanpak, binnen de OESO, die er de facto op neerkomt dat wij nog altijd bilateraal zullen uitwisselen. Het is een soort matchmakingverhaal. Het werd al eens vergeleken met Tinder voor landen, voor mensen die de app kennen. Beide landen moeten "ja *swipen*" voordat er een relatie ontstaat. Er zitten heel wat belemmeringen op, zoals de confidentialiteit. De landen zelf kunnen die norm bepalen. Men zou dat beter ook multilateraal doen.

Een ander probleem, voor ontwikkelingslanden, is de reciprociteit. De uitwisseling kan enkel plaatsvinden als beide landen op dezelfde norm staan, terwijl er voor heel veel ontwikkelingslanden, zeker wat betreft de capaciteit om de automatische gegevens-uitwisseling te realiseren, nog heel wat werk is. In eerste instantie zou men misschien de reciprociteit niet bindend kunnen maken, op voorwaarde dat er een engagement is om die standaard te halen, zodat men ook ontwikkelingslanden het voordeel daarvan doet inzien en zij ook de vruchten daarvan kunnen plukken.

België maakt deel uit van de ad-hocwerkgroep binnen de OESO die daarover onderhandelt. Er is al een wet die de Common Reporting Standard, de manier waarop wij de gegevens verzamelen, invoert. Die is nu een jaar oud. Er zijn nog zaken die interessant zouden kunnen zijn om die nog te versterken. Een ervan is bijvoorbeeld de transparantie. Waarom zorgen wij er niet voor dat de financiële instellingen, aan wie nu gevraagd wordt al die gegevens te verzamelen, de gegevens ook op geaggregeerd niveau te publiceren? Waarschijnlijk kan de FOD Financiën dat het best doen. Zo verkrijgt men geaggregeerde data van de activa van ingezetenen uit een bepaald land in België. Dat soort informatie is zeer nuttig voor onderzoekers, ngo's en ook voor ontwikkelingslanden en pressiegroepen in ontwikkelingslanden, om hun werk te doen. Dat is op zich een kleine stap, waarmee men niet in de discussie over privacy komt, omdat men het op geaggregeerd niveau doet.

Uitwisseling op niet-wederkerige basis. Daarbij laat men toe dat landen in eerste instantie gegevens krijgen en daarmee aan de slag kunnen om dan op termijn een inhaalbeweging te doen en zelf ook gegevens aan te bieden. Nu loopt men het risico dat men een systeem van automatische gegevensuitwisseling krijgt dat alleen de happy few dient.

Zwitserland heeft dat op een bepaald moment zelf aangegeven. Men heeft gezegd: wij doen mee aan dat systeem, maar we wisselen alleen uit met landen – ik parafraseer even, want de exacte bewoordingen ontgaan mij nu – waarmee wij significante economische betrekkingen onderhouden. Lees: met een aantal landen doen we dat, maar met de meeste landen interesseert ons dat niet.

Men moet dus wel naar een inclusief systeem. Dat systeem kan slechts werken als iedereen meedoet. Op dat vlak zijn er een aantal zaken mogelijk om de inclusiviteit te garanderen.

Een laatste punt is het bankgeheim in België. Dat is ook iets waarnaar men moet kijken. Men kan moeilijk verwachten dat men helemaal transparant is over buitenlandse ingezetenen in België en vice versa maar niet over Belgische ingezetenen in België. Dat is een problematisch gegeven.

Ik heb nog een laatste kort punt over de strijd tegen de belastingparadijzen. Daarover bestaat een hele discussie. Wat is een belastingparadijs? Daar geraakt men nooit uit, denk ik. Het is op zichzelf ook geen binair gegeven, het is veeleer een spectrum.

Belangrijk is wel dat de geheimhouding en het gebrek aan transparantie nog belangrijker zijn dan de belastingdruk als dusdanig. Dat is een heel belangrijk aspect, als wij naar belastingparadijzen kijken.

De OESO heeft sinds 2009 een aanpak binnen een globaal forum, dat niet altijd even globaal is, met een proces van peer reviews, ratings enzovoort. Een andere aanpak is de blacklist. Ik heb hier de twee lijsten vermeld die in België bestaan rond belastingparadijzen.

De discussie is vaak heel politiek. In Europa zien wij dat nu. Er is opnieuw een discussie begonnen over een blacklist in Europa van wat dan belastingparadijzen zijn. Het is vrij snel een politieke discussie. Zal Luxemburg op die lijst staan? Zal Ierland op die lijst staan? Zwitserland?

Men krijgt dus heel snel een politiek geladen discussie, die niet altijd helpt. Als men dat doet, zal men objectieve criteria moeten hanteren en daarin consequent zijn.

Op het vlak van transparantie moet de eerste

prioriteit het *country-by-country reporting* zijn, maar heel wat multinationals vallen niet onder dat systeem. Kijk bijvoorbeeld naar de belangrijkste bedrijven in de mijnbouwsector in Sierra Leone.
Het gaat daar om relatief kleine multinationals die onder de OESO-treshold van een jaarlijks zakencijfer van 750 miljoen zittenmaar voor een economie als deze van Sierra Leone toch behoorlijk relevant. Door de bestaande *threshold* binnen het OESO-systeem van land-per-land rapportering zal bijna 90 % van de transnationale bedrijven in dat systeem. Met andere woorden, het systeem heeft maar een heel kleine impact op het probleem. Je moet bijgevolg *country-by-country reporting* verruimen naar alle transnationale bedrijven en die informatie publiek maken. Publieke registers, een ander belangrijk punt.

Inclusieve fiscale governance, wat bedoel ik daarmee? Dat is ook al aangehaald. We hebben eigenlijk voor elk probleem wel een wereld-organisatie: de Wereldgezondheidsorganisatie; de Wereldorganisatie van de posterijen en de telecommunicatie, maar niet een in verband met fiscaliteit. Dat is eigenlijk zeer bizar. Men heeft de OESO. Dat zijn uiteindelijk 33 landen. De OESO werpt op dat iedereen mag meedoen, aangezien de organisatie een inclusief framework heeft. Iedereen mag inderdaad meedoen om te implementeren, maar niet om te beslissen. Dat is eigenlijk in essentie het probleem. Dat is ook niet zo duurzaam, denk ik, om dat op lange termijn vol te houden. Er ligt een concreet alternatief op tafel, namelijk de versterking van een VN-expertencomité tot een intergouvernementeel orgaan, zodat men echt een wereldorganisatie rond fiscaliteit krijgt.

Met het laatste punt wat ik wilde maken, ga ik in op de vraag of dwangmaatregelen noodzakelijk zijn. Daarvoor zijn er blacklists nodig. Ik las gisteren nog een heel recent rapport, van november, van Joseph Stiglitz onder andere, die oorspronkelijk deel uitmaakte van de commissie die door Panama ingesteld was om te onderzoeken welke antwoorden Panama moest geven aan de publicitaire ramp die het land met de Panama Papers is overkomen. Hij heeft zich wel uit die commissie teruggetrokken, omdat de Panamese voorwaarde was dat men het rapport niet publiek wou maken. Men zou dus een rapport schrijven over transparantie, maar het zou niet publiek mogen zijn. Daar wilden die experts niet aan meedoen.

Het is een heel interessant rapport, waar wel wat in staat dat tot nadenken stemt. Bijvoorbeeld rond die dwangmaatregelen kan men denken aan het illegaal maken om een rekening te hebben in een land op de *blacklist*, een belastingparadijs, of om daar aandeelhouder te zijn in structuren in belastingparadijzen. Of voor een bank kan men het verbieden, het illegaal maken om relaties te hebben met instellingen in dat soort van jurisdicties. Dan is vaak het argument dat sommige regelgevende opties bepaalde structuren mogelijk maken die in andere landen niet kunnen. Wel, daar is ook een antwoord voor. Men kan interne reglementen aanpassen, zodat een en ander wel kan. Het probleem is eigenlijk: als men één gat openlaat, dan gaat alles door dat gat stromen.

Men staat dus voor de uitdaging om al de gaten te dichten.

Dat is, denk ik, het laatste wat ik wou zeggen. Vooral de belastingverdragen waren nog niet in de discussie aan bod gekomen. Ik denk dat het een hele uitdaging is voor de commissie om in dat verband initiatieven te nemen.

Le **président**: Nous avons auditionné le responsable de l'administration sur les conventions préventives de double imposition, abordées d'un point de vue technico-juridique. C'est un fonctionnaire spécialisé. Mais les éléments que vous nous apportez ici sont très importants pour comprendre les enjeux plus politiques, au sens propre du terme, qui sont attachés à cette problématique.

Je donne immédiatement la parole à M. Puissant.

Daniel Puissant: Merci, monsieur le président. Pour ceux qui ne le connaissent pas, le Réseau pour la justice fiscale rassemble une trentaine de membres - syndicats, associations, ONG et mouvements d'éducation permanente de Wallonie et de Bruxelles - qui mettent leurs forces en commun pour faire des actions et diffuser des informations pour une fiscalité plus juste et pour interpeller le pouvoir politique sur ces questions.

Pour nous, un enjeu très important de notre époque est le creusement des inégalités de revenus. Cette progressive disparition de la classe moyenne et cette paupérisation croissante renforcent populisme et xénophobie. La démocratie est vraiment en danger, et pas seulement de l'autre côté de l'Atlantique. Nos États, pourtant, disposent d'un levier important pour renverser cette tendance. Il s'agit de l'impôt et de son caractère redistributif. Hélas, on assiste plutôt, depuis quelques années, à une redistribution à l'envers. Je vous épargnerai évidemment la description d'une situation que vous connaissez aussi bien que moi mais une conséquence de la mondialisation financière, c'est

que les parlements nationaux, finalement, ne font plus la loi; ce sont les multinationales et les gros patrimoines, qui détournent les lois fiscales à leur avantage ou pratiquent la fraude fiscale à grande échelle.

C'est pourquoi nous apprécions très fort l'effort de cette commission pour analyser la situation et tenter, si on peut le faire, de renverser la tendance. Nous avons également suivi et apprécié les travaux de la commission d'enquête parlementaire sur les grands dossiers de fraude fiscale et ses 108 recommandations, dont certaines ne sont pas encore appliquées.

Après cette introduction, je voudrais parler de la situation du contrôle fiscal au Service public fédéral Finances et ses rendements en dégradation constante. À cet égard, le rapport 2015 du SPF Finances est éclairant. À l'impôt des personnes physiques, la capacité de contrôle est passée de 502 équivalents temps plein en 2013 à seulement 314 en 2015. Au total, par rapport à 2010, la diminution des contrôles à l'impôt des personnes physiques provoque une diminution annuelle des majorations du revenu de 615 millions d'euros. À l'impôt des sociétés, la capacité de contrôle est passée de 779 équivalents temps plein en 2013 à 584 en 2015. Et, de nouveau, par rapport à 2010, la diminution des contrôles à l'impôt des sociétés provoque une diminution annuelle des majorations de revenus de 1,39 milliard d'euros. À la TVA, pour les mêmes années, on est passé de 843 équivalents temps plein à 495.

Le nombre de contrôles a diminué de 50 % en 5 ans et les majorations de revenu de 66 % soit une perte annuelle de 377 millions d'euros de TVA mise en recouvrement. Enfin, l'Administration générale de l'Inspection des impôts qui est censée lutter contre la grande fraude fiscale: le nombre d'équivalents temps plein est passé de 590 en 2012 à 663 en 2015. On a donc engagé, en effet. Mais ce recrutement de nouveaux agents ne se concrétise pas encore dans des résultats puisque les suppléments enrôlés (impôts sur les revenus et TVA) passent de 1,16 milliards d'euros en 2012 à 698 millions d'euros – la moitié – en 2015. Et tout cela alors que les montages fiscaux sont de plus en plus complexes, compliqués à démêler sans parler de l'information en nombre qui va arriver, qui arrive suite à l'entrée en vigueur, comme on l'a dit tout à l'heure, des traités prévoyant l'échange d'informations entre les États, les administrations fiscales. Le travail augmente, le personnel diminue: on va droit dans le mur.

Le ministre Van Overtveldt a promis en juin dernier aux organisations syndicales de remplacer les départs anticipés des agents affectés aux missions de contrôle fiscal et douanier par de nouveaux recrutements: 1 pour 1. À cette heure, cet engagement ne s'est pas encore concrétisé. J'invite les commissaires ici présents à évidemment interpeller le ministre là-dessus.

Pour compléter l'information des commissaires sur la situation du SPF Finances, une audition des organisations syndicales représentatives du secteur nous paraît plus qu'utile.

J'en viens maintenant au cœur du sujet: la lutte contre la fraude fiscale internationale et l'évasion fiscale illégitime internationale. Je voudrais citer quelques anomalies. Le texte que je suis en train de lire vous sera communiqué car il s'agit parfois de détails assez précis.

Le point 1. L'accord conclu en 2005 entre l'Union européenne et la Suisse pour étendre à la Suisse le bénéfice des directives mères-filiales et intérêts redevances contenait, outre les exonérations de précompte mobilier prévues, un article limitant ces exonérations dans certaines circonstances quand les versements avaient lieu au régime suisse des sociétés holdings et des sociétés intermédiaires.

Cet accord a été traduit par tous les pays de l'Union européenne en droit interne ou en droit conventionnel, sauf en ce qui concerne la Belgique laquelle n'a jamais traduit cet accord en droit interne ou en droit conventionnel. Elle s'est contentée d'un avis au *Moniteur belge*, en 2005, annonçant les exonérations de précompte mobilier.

L'article 10 dudit accord n'est donc pas applicable dans les circonstances limitatives qui autorisent son application lorsqu'une société belge distribue des dividendes relatifs à des participations importantes. Cela autorise, depuis 2006, les sociétés étrangères qui distribuent des dividendes à des sociétés suisses holdings à devenir… on va dire résidentes fiscales belges – elles mettent leur résidence en Belgique au niveau fiscal – pour procéder au départ de la Belgique à des distributions de dividendes non précomptés qui seraient refusés dans leur État de résidence fiscale d'origine. Il s'agit d'une première anomalie. Pour les détails complémentaires, on pourra vous les fournir.

Deuxième anomalie. En 2010, le gouvernement belge adoptait une disposition déclarative relative aux versements opérés par les sociétés belges vers un paradis fiscal. Il s'agit évidemment d'une très bonne avancée. La seconde catégorie d'États considérés comme paradis fiscaux concerne des

États à fiscalité inexistante ou peu élevée pour laquelle le taux nominal de l'impôt des sociétés est inférieur à 10 %.

Et la chose bizarre, cette seconde catégorie ne reprend pas, par exemple, les sociétés panaméennes offshore dont le taux d'impôt des sociétés est de 0 % et les sociétés libanaises offshore (même chose, 0 % d'ISOC). Ces deux pays connaissent simultanément un régime de sociétés résidentes qui sont imposées à un taux normal et un régime de sociétés offshore, pour celles qui ne sont pas actives au Panama et au Liban évidemment, où là le taux d'impôt des sociétés est de 0 %. Surveillons donc cet aspect de Panama et Liban. Je vous invite également à suivre ce dossier.

Troisième anomalie. En 2009, la commission parlementaire d'enquête sur la grande fraude fiscale a adopté une recommandation sur l'introduction d'une disposition CFC (*Controlled Foreign Corporations*) qui permettrait de taxer les revenus d'une société basée dans un paradis fiscal si cette société était liée à une société belge. En 2016, cette disposition n'est toujours pas introduite. Donc, le parlement a voté ces recommandations à l'unanimité des partis démocratiques. Tenez-vous bien, en réponse à une question parlementaire en 2010, le ministre Reynders, à l'époque, avait indiqué que l'administration fiscale n'estimait pas nécessaire d'introduire une telle disposition – voyez-vous ça! – que le parlement avait pourtant estimé nécessaire d'introduire et qu'aujourd'hui l'Union européenne a également décidé d'introduire. Le dossier CFC est à suivre également.

Quatrième point. Les administrations fiscales du SPF Finances ne présentent aucune stratégie intégrée de lutte contre la fraude fiscale internationale et contre l'évasion fiscale illégitime internationale.

L'activité des administrations fiscales en la matière semble plus relever d'une intervention suivant les dossiers médiatiques, tels que les différents Leaks, sans vision intégrée. Ainsi, on ignore quelle est la position des administrations fiscales sur la mise en place d'un centre de contrôle des contribuables à hauts revenus, qui est une recommandation de l'OCDE.

Cinquième point. Comme le montre le récent rapport de la Cour des comptes, l'Administration générale de la Fiscalité ne se sert pas de la faculté de lever le secret bancaire en cas de déficit indiciaire. On ignore par ailleurs le nombre de cas de levée de secret bancaire en cas d'indice de fraude fiscale.

La loi qui a levé partiellement le secret bancaire prévoyait, à l'instigation des organisations syndicales membres du RJF, qu'il y ait une évaluation de cette loi. On parle maintenant du Kazakhgate, mais enfin l'évaluation de cette loi, qui devait être annuelle, n'a jamais été opérée. Petit rappel…

Sixième point, l'application des dispositions légales relatives à la baisse de la base imposable en matière de prix de transfert est considérée par l'Union européenne comme une aide d'État. Selon le ministre des Finances des Pays-Bas, alors président de l'Eurogroupe, l'application qu'en fait l'État belge ne respecte pas les standards internationaux et les principes internationaux en matière de prix de transfert. Qu'en est-il de la position du parlement à cet égard?

Septième point. À compter des revenus de l'année 2015, le Luxembourg – on en a parlé tout à l'heure – a abandonné le régime de la retenue épargne pour passer – dans le cadre de la directive épargne – à un régime de la communication des informations sur les revenus mobiliers perçus par les non-résidents, notamment les Belges. Les informations relatives aux revenus de l'année 2015 ont été fournies par les institutions financières à l'administration des contributions directes luxembourgeoises pour fin mars 2016. Comme l'indique l'instruction publique figurant sur le site de l'administration fiscale du Luxembourg, aucun précompte mobilier n'est retenu par le Luxembourg sur ces revenus mobiliers versés à des étrangers. Le Luxembourg a, en principe, courant 2016, transmis ces informations aux divers États de l'Union européenne. La Belgique a également reçu d'autres États membres des informations en vertu de l'application de la directive épargne. Pourtant, la Belgique devrait également avoir reçu les premières informations envoyées par l'administration fiscale américaine dans le cadre de la réciprocité en matière de FATCA (*Foreign Account Tax Compliance Act*). Le message figurant pourtant dans l'application tax-on-web invitait pour l'exercice 2016, donc revenus 2015, les contribuables à remplir leurs revenus étrangers, mais uniquement pour les revenus professionnels et immobiliers ainsi que les assurances étrangères, sans une quelconque mention pour les revenus mobiliers étrangers, alors que, pour les revenus 2015, le Luxembourg nous a évidemment envoyé des informations et d'autres pays. Donc, de nouveau, tax-on-web manque d'informations très précieuses si l'on veut contrôler fiscalement les gens – ce qui est loin d'être la priorité politique de ce gouvernement, même si les précédents n'ont pas fait beaucoup

mieux, il faut le dire.

Huitième point, l'administration fiscale vient de publier une instruction à l'attention de ses services quant au contrôle des informations en provenance de l'échange international automatique de données. Très bien. Sauf que rien n'est prévu concernant le contrôle des informations relatives aux revenus mobiliers étrangers! Vous allez me dire que c'est peut-être difficile à contrôler. En tout cas, il n'y a aucune instruction en ce qui concerne le contrôle de ces informations. Je vous pose la question. Est-il normal de faire percevoir un précompte mobilier sur les intérêts de source belge et de ne rien prévoir au titre de mesures de contrôle en ce qui concerne les intérêts de source étrangère? Je vous laisse réfléchir à cette question. Je n'ai évidemment pas la réponse.

Suivent quelques propositions, dans mon intervention, pour ne pas me contenter de dénoncer les choses mais pour faire aussi des propositions positives. Un rapport annuel et, à mon avis substantiel, devrait être adressé au parlement sur les divers développements de l'activité administrative en ce qui concerne la lutte contre la fraude fiscale internationale et contre l'évasion fiscale. C'était d'ailleurs prévu dans les recommandations de la commission d'enquête parlementaire sur les grands dossiers de fraude fiscale.

Que l'administration fiscale prenne la peine de vous informer correctement sur le travail qu'elle fait ou qu'elle est censée faire - cela me paraît le minimum - en matière d'actions de contrôle, de négociations de convention ou d'accord, de travaux de services spécialisés, de mesures légales et réglementaires, l'aspect discuté dans les groupes européens OCDE, la position de la Belgique. C'est un minimum que les parlementaires soient au courant de cela. Pourtant, un tel rapport est communiqué annuellement par l'administration fiscale néerlandaise au parlement de ce pays. On serait donc loin d'être les seuls à procéder de la sorte.

La deuxième chose que nous proposons, c'est un rapport annuel et substantiel qui devrait être adressé au parlement sur les dossiers de contentieux fiscal ayant des dimensions internationales. Ce type de rapport existe également en France. La commission permanente du Budget du Parlement français est informée sur ces dossiers de contentieux qui ont un aspect international et qui ont un ajout technique important.

La troisième proposition consiste en une audition annuelle contradictoire des responsables des administrations fiscales quant à la politique de sélection et de contrôle des dossiers et quant à la politique conventionnelle et internationale en matière de lutte contre la fraude fiscale internationale et contre l'évasion fiscale internationale. Ce rapport aussi, à mon avis, pourrait vous éclairer sur le travail réellement effectué sur le terrain par l'administration. Ce type d'audition existe au sein de la commission des Comptes publics du Parlement anglais notamment.

Enfin, une des exigences des organisations syndicales représentatives du secteur finances est de réintroduire un collège de la lutte contre la fraude au sein du ministère des Finances, avec des représentants des fonctionnaires pour faire remonter l'information venant de la base, du terrain, des contrôles. Il y a évidemment pas mal d'informations dont les gens sur le terrain disposent. L'administration de la Fiscalité et le SPF Finances en général est dirigé depuis une tour d'ivoire où la parole de la base est rarement écoutée. Il faudrait prévoir structurellement un dialogue entre les organisations syndicales et le SPF Finances à propos de ce qui se passe sur le terrain et des difficultés pour contrôler les dossiers. C'est un peu ce que j'ai abordé au début de mon intervention. Cela me paraîtrait quand même fort utile.

Le dernier chapitre que je voudrais aborder avec vous – il l'a déjà été dans les deux précédentes interventions -, c'est les revendications du Réseau pour une Justice fiscale et du Financieel Actie Netwerk en matière de transparence fiscale internationale. Nous réclamons:

1. des accords internationaux pour soutenir la transparence fiscale, notamment par la création de registres publics des bénéficiaires effectifs, réels des sociétés, des trusts dans le cadre de la transposition au niveau belge de la directive européenne anti-blanchiment, incluant ainsi la lutte contre la corruption et le terrorisme et l'injustice fiscale;
2. la publication des *rulings*, accords des multinationales. Le Service des Décisions anticipées est évidemment très actif, mais on trouve important qu'il y ait une publication, non seulement à destination des parlementaires, mais une publication publique des *rulings*, ceux-ci ayant évidemment été mis en place pour diminuer les taux d'imposition;
3. l'introduction d'une obligation de *reporting* public pays par pays (*country-by-country reporting*) pour toutes les entreprises multinationales dont le chiffre d'affaires dépasse 40 millions d'euros. Nous parlons actuellement d'un chiffre d'affaires de 750 millions de chiffre d'affaires; nous pensons qu'il faut descendre le seuil à 40 millions. Le *reporting* doit, à notre avis,

être public.

Le **président**: Merci, monsieur Puissant. De fait, il y aura le compte rendu de l'ensemble de vos déclarations. Si, néanmoins, vous aviez la possibilité de nous mettre cela sur papier – mais vous avez du temps pour cela – de telle manière que vos recommandations puissent être considérées, parce qu'elles sont tout à fait intéressantes.

De heer Rosseel heeft het woord.

Ive Rosseel: Ik ben Ive Rosseel, adviseur fiscaliteit bij het ACV. Voor ik bij het ACV begon, heb ik meerdere jaren ervaring opgedaan als inspecteur bij de FOD Financiën. Ik zal het hebben over de vraag of fiscale optimalisatie nog altijd mogelijk is en of het nog altijd mogelijk is om anoniem te zijn voor de fiscus.

Ik wil beginnen met nog eens duidelijk te maken hoe de Panama Papers precies in elkaar zitten. Ik lees daarover namelijk altijd foute zaken in de media. Soms is er ook verwarring, omdat verschillende begrippen door elkaar worden gehaald.

Het geld waarover wij het hebben, zit meestal niet in Panama, maar wel in Zwitserland en Luxemburg. Dat geld stond op naam van een titularis. Omdat de transparantiewetgevingen eraan kwamen, stelden de Zwitserse banken de klanten voor een keuze: ofwel zouden zij de gegevens van de klanten moeten meedelen aan hun woonstaat, ofwel was er een oplossing waarmee door het ondertekenen van een bepaald document “alle problemen qua transparantie opgelost zouden worden”. Die mensen wisten meestal niet echt dat zij eigenlijk een bedrijf in Panama opstartten, als zij zo’n document tekenden. Het ging om een soort *shell company*, waarvan er in Panama 100 per uur werden gemaakt. Via dat document gaven zij het juridische eigenaarschap van hun gelden aan een *nominee*. Zelf hadden zij, via een certificaat, een vorderingsrecht op die *nominee*. Via die constructie werd een achterliggende vennootschap titularis van een rekening in Zwitserland of Luxemburg.

Ook het systeem van de trusts werd daarvoor zeer vaak gebruikt. Dat is een soortgelijk systeem, waarbij er met drie actoren wordt gewerkt. De *settlor*, de eigenaar van de gelden, draagt de goederen over aan de *trustee*, die de juridische eigenaar is. Daarachter zit er nog een *beneficiary*, die de begunstigde is in wiens voordeel de *trustee* moet werken. De banken in Luxemburg en Zwitserland hebben daar heel intens aan meegewerkt.

Is anonimiteit nog mogelijk? Wij mogen niet vergeten dat de Panama Papers er gekomen zijn na een intern datalek. Ze zijn er niet gekomen door het resultaat van een of andere transparantiewet. De vennootschapswetgeving in landen als Panama zit totaal niet correct in elkaar. In Panama is er bijvoorbeeld ook geen aandelenregister en moet men ook geen jaarrekening indienen. Het lijkt dus nogal logisch dat bedrijven die daar worden opgestart, ook bijna volledige anonimiteit kunnen genieten.

Er zijn wel heel wat zaken op komst, bijvoorbeeld het UBO of Unofficial Beneficial Ownership Register. Tot op heden staat dat echter nog altijd in zijn kinderschoenen en wordt het nog altijd niet overal toegepast.

In vele landen valt er ook niks mee te delen, wanneer de achterliggende eigenaar moet worden medegedeeld. Indien een vennootschap bijvoorbeeld met aandelen aan toonder is opgericht en het land weet zelf niet wie de uiteindelijke aandeelhouder is, wat kan het dan uiteindelijk mededelen aan de landen die informatie moeten krijgen? Zij weten immers zelf niet wie de achterliggende eigenaar van bepaalde constructies is.

Ten slotte, ik wil ook nog eens wijzen op het feit dat op dit moment heel wat Zwitserse banken effectief naar de UBO of *unofficial beneficial owner* vragen.

Heel wat Zwitserse banken bieden op dit moment hun klanten een andere oplossing aan. Zij stellen voor in Delaware of in andere Amerikaanse staten, zoals Nevada, het geld te stockeren. Hoe raar het ook klinkt, een van de grootste belastingparadijzen ter wereld zijn de Verenigde Staten. Dat komt, omdat de Verenigde Staten een raar fiscaal beleid voeren. Bijvoorbeeld, in Delaware kan een vennootschap worden opgericht waarbij de namen van de managers en aandeelhouders geheim blijven. In Nevada weigert de staat zelfs info over vennootschappen aan de Amerikaanse fiscus door te spelen.

De Zwitserse banken werken vaak aan die constructies mee. Zij blijven zogezegd beheerder van de rekening die in de Verenigde Staten blijft staan. Er worden Zwitserse fondsen aangekocht. Het geld zelf en de vennootschap achter de titularis van de rekening bevinden zich echter in de Verenigde Staten.

Er zijn al een paar studies over geweest. Ook heel wat fiscale advocaten bevestigen die constructies.

Anton Van Zantbeek heeft dat in *Trends* gezegd. Onder andere Gerd Goyvaerts heeft dat ook al bevestigd.

Het is op zijn minst een rare evolutie dat de Verenigde Staten een van de grote belastingparadijzen ter wereld aan het worden zijn.

Een andere zaak die ik wil aankaarten, terwijl ik hier zit, is het systeem van de *freeports*. Dat is een systeem dat niet erg bekend is, maar dat ook wordt gebruikt om goederen en gelden te verbergen.

Een *freeport* is eigenlijk een soort economische vrijhaven, een neutrale zone. Goederen kunnen daarin eeuwigdurend in transit blijven. Het wordt vooral gebruikt, wanneer bepaalde goederen in een bepaald land binnenkomen, om niet direct douaneformaliteiten te moeten uitvoeren, zodat de invoerder even de tijd heeft, om bijvoorbeeld een afnemer voor die goederen te zoeken.

Het systeem wordt echter erg vaak misbruikt om juwelen, schilderijen en andere kostbaarheden in op te bergen en nooit meer het entrepot of de vrijhaven te verlaten. Achterliggend kunnen die goederen voortdurend van eigenaar wisselen, zodat het eigenlijk een soort nieuwe betalingsvorm voor de ultrarijken wordt.

Er bevinden zich dergelijke entrepots in onder andere Zwitserland en Luxemburg.

Ik heb een nota rondgedeeld waarin twee linken staan naar een onderzoek van de *New York Times* en een ander tijdschrift dat dit systeem ook volledig heeft bekeken en beschreven. Vreemd genoeg is dat systeem nog niet in de media gekomen, maar in Luxemburg en Zwitserland bevinden zich bijvoorbeeld *freeports*, die boordevol gestockeerd zijn met kunst, juwelen, antiek, oldtimers en noem maar op, onder de ideale klimatologische omstandigheden bewaard en anoniem voor fiscus en douane.

Tot slot wil ik ook nog eens wijzen op de kaaimantaks. Het systeem van de tussen-structuren is volgens veel fiscalisten nog altijd een *loophole*. Dat wordt ook bevestigd in heel wat publicaties. De antimisbruikbepaling zou daarop van toepassing zijn, zegt onze minister van Financiën, Johan Van Overtveldt. Dat is volgens mij hoogst onzeker voor oudere constructies. Dat wordt ook bevestigd. Onder andere Bloom Law heeft daarover al een publicatie gemaakt. De Europese Commissie is ook totaal niet optimistisch over de opbrengsten van de kaaimantaks. Dat rapport werd onlangs gepubliceerd.

Ik wil eindigen met een aantal aanbevelingen aan de commissie. Ten eerste, giraal betalingsverkeer met niet-EU-landen boven een bepaald bedrag zou automatisch moeten worden doorgegeven aan de fiscus. Tot slot, banken die niet meewerken aan informatie doorgeven zouden zwaarder moeten worden gesanctioneerd. Tot op heden zijn dat lage bedragen.

Het is zeer belangrijk dat de UBO-registers openstaan voor alle belanghebbenden, ook voor de fiscus. Er moet volgens mij een koppeling gebeuren met de Kruispuntbank van Ondernemingen.

Zoals ik daarnet al zei moet de kaaimantaks sluitend worden gemaakt. De tussen-structurenloophole moet worden gedicht. Er moet meer druk vanuit België op belastingparadijzen worden gezet.

Tevens is het ook bijzonder merkwaardig dat men heden nog het meest anoniem kan zijn in België zelf, want het Centraal aanspreekpunt neemt de saldo's en de verrichtingen van de rekeningen niet op. Als de fiscus toegang wil vragen, moet men een hele procedure doorlopen. Bij de directe belastingen moet men ook indicaties voor fraude hebben. Het Centraal aanspreekpunt zou volgens ons toegankelijk moeten zijn voor iedereen vanaf een bepaalde graad van inspecteur bijvoorbeeld. Het zou ook een instrument moeten zijn dat de fiscus veelvuldig kan gebruiken. Heden wordt dat bijna nooit gebruikt omdat het zo'n rompslomp is om er toegang tot te krijgen.

Dat zou een eerste stap moeten zijn in de richting van een vermogenskadaster.

Fraude zou zwaarder bestraft moeten worden. Wij zijn ook voorstander van de invoering van een klokkenluiderregeling.

Ten slotte, alle landen, ook ontwikkelingslanden, zouden moeten kunnen deelnemen aan internationale fora over fiscaliteit.

Naar mijn mening zou België een pioniersrol moeten spelen op het vlak van rechtvaardige fiscaliteit. Iedereen die correct zijn belastingen betaalt, kan daar volgens mij alleen maar beter van worden.

Dat was mijn betoog. U krijgt van mij een volledig uitgeschreven tekst. Als er vragen zijn, dan hoor ik ze graag.

De **voorzitter**: Ik dank u, mijnheer Rosseel.

Chers collègues, avant de vous donner la parole, je vous rappelle que, dans le cadre de nos travaux, nous avons l'audition de Pierre Moscovici, commissaire européen, le mercredi 30 novembre à 14 h 30.

Georges Gilkinet (Ecolo-Groen): Monsieur le président, je voudrais remercier les interlocuteurs. Je suis arrivé en cours mais ce que j'ai entendu était très précis et efficace en termes de recommandations.

Je suppose que vous jouez, en l'occurrence, bien votre rôle et que l'objet de cette commission est effectivement d'aboutir, au mois de février, monsieur le président, à la publication d'un rapport et, après la publication d'un rapport, parce qu'un rapport n'est pas une finalité, avec des exigences à l'égard de l'exécutif, en l'occurrence du ministre des Finances qui est en charge de la lutte contre la fraude fiscale.

J'en viens à la dernière intervention de M. Rosseel.

Hij was zeer vlug. Ik wou graag meer info krijgen over uw standpunt over de kaaimantaks. Dit is een zeer belangrijke taks voor ons. Wij delen uw standpunt over het feit dat het verre van perfect is om de fraude via fiscale paradijzen te bestrijden.

J'aurais voulu que vous puissiez développer un peu ce volet, étant entendu que c'est, très globalement, la position que nous avons défendue en analysant le texte avec le ministre des Finances. Plus concrètement, avez-vous élaboré un texte qui pourrait corriger toutes les failles de l'actuelle taxe Caïman, qui ne fonctionne pas? Pour le reste, pour ce que j'en ai entendu, l'intervention du Réseau Justice Fiscale, notamment, était tellement claire que je n'ai pas de question très utile sur les recommandations concrètes.

Peter Vanvelthoven (sp.a): Ik dank u voor de toelichting en vooral voor de aanbevelingen, die ongetwijfeld nog wel wat discussie zullen opleveren in deze commissie. Wij kunnen ons voor een groot stuk achter de aanbevelingen scharen.

Ik heb nog twee meer algemene vragen. In verband met de internationale dubbelbelasting-verdragen heb ik de suggestie gehoord die wij zeker wel moeten meepakken, namelijk dat deze materie inderdaad minstens ook, zo niet beter, in de commissie voor de Financiën zou moeten worden behandeld dan in de commissie voor de Buitenlandse Betrekkingen.

Voorts heb ik ook min of meer begrepen dat bij het sluiten van een dubbelbelastingverdrag, de nieuwe die wij de laatste tijd sluiten er vooral komen op basis van een bepaald punt dat moet geregeld worden. Moeten wij niet op een andere manier daarover nadenken, in die zin dat wij die zaken niet case per case bekijken maar dat wij, in het kader van het werk van deze Panamacommissie, het geheel ruimer bekijken?

Het tweede punt dat ik kort wil aankaarten, is het volgende. U hebt op een bepaald moment ook gesproken over het gemak waarmee de financiële instellingen voor hun cliënten, als de ene bron is opgedroogd, heel snel een ander interessant systeem voor internationale ontwijking — zo zal ik het voorlopig maar noemen — uit de kast halen. Hebt u er een idee van hoe wij die financiële instellingen ook voor een stuk meer verantwoordelijk kunnen maken voor dergelijk gedrag, een dergelijke zoektocht naar iets wat wij dikwijls moreel verwerpelijk vinden maar wat dan misschien juridisch of fiscaal nog net binnen de lijntjes valt, of tegen de lijntjes aanleunt? Moeten wij daar ook niet bepaalde stappen nemen?

Vincent Van Peteghem (CD&V): Ik dank u eveneens voor uw toelichting.

Ik heb een drietal vragen, waarvan de eerste over de *subject-to-tax* clausule. Als er een dubbelbelastingverdrag bestaat, dan kan de belastingplichtige in België vrijgesteld worden indien hij in het buitenland ook onderhevig is aan een belastingregime. Dat belastingregime in het buitenland kan echter net ook een vrijstelling zijn. Specifiek wil ik vragen hoe u staat tegenover de *subject-to-tax* clausule. Welke eventuele tekortkomingen komen daarin naar voren en op welke manier kunnen die verholpen worden?

Mijn tweede vraag slaat op het systeem van de *nominee shareholdership*. Bij *nominee shareholdership* treedt een derde persoon op als tussenpersoon om op die manier de rechtstreekse band tussen een belastingplichtige en de offshorevennootschap enigszins te doorbreken. Wie daar op het internet naar zoekt, vindt heel snel sites die reclame maken en uitleg geven over dergelijke mogelijkheden. Is die problematiek bij u bekend? Welke oplossingen zijn er mogelijk om dergelijke constructies de wereld uit te helpen? Is er daartoe bijvoorbeeld de nodige bijstand nodig van de financiële actiegroep en van de OESO?

Mijn derde vraag gaat over het Centraal aanspreekpunt. In het algemeen wil ik vragen hoe u het Centraal aanspreekpunt evalueert. Moet het uitgebreid worden naar bredere informatie-

vergaring? Zouden alle mogelijke bancaire gegevens erin gecentraliseerd moeten worden?

Als ik het Centraal aanspreekpunt vergelijk met de *automatic exchange of information* die door de OESO, de Europese Unie en FATCA wordt geïnitieerd, wat is dan uw visie op de bancaire transparantie in België? Doet er zich volgens u een probleem voor met het vrij verkeer van personen en kapitaal, indien blijkt dat de internationale en de Europese transparantie-vereisten strenger zijn dan die van de interne Belgische wetgeving?

In die context is het misschien ook eens interessant om te vragen wat jullie ervaring is met de Franse regeling. Hebt u eventueel contact met Franse collega's, want de Franse situatie zou eventueel als *best practic*e in België kunnen worden overgenomen?

Ik heb dan nog een laatste vraagje daarbij. De Cel voor Financiële Informatieverwerking stelde tijdens zijn hoorzitting voor om te pleiten voor een soort *eurofund*, een soort Europese instantie die alle informatie-uitwisseling inzake financiële gegevens harmoniseert, stuurt en coördineert. Onze vraag is eigenlijk wat jullie mening daarover is.

Rob Van de Velde (N-VA): Bedankt voor jullie toelichting, die ontzettend interessant is. Ik heb een paar kleine punten. In de aanbevelingen lees ik over de *freeports*. Het is een vorm die ik, eerlijk gezegd, nog nergens was tegengekomen. Hebt u daar zelf onderzoek naar gedaan? Of debiteert u gewoon wat er gelezen is in de *New York Times*?

Ten tweede, wat moeten we daarmee? Wat moet het Parlement hiermee? Wat moet de fiscus hiermee? Het is heel leuk en aardig om te weten dat er ergens goud en diamanten en kunstwerken liggen, maar wat moet de fiscus daarmee? Hoe pak je dat aan? Dat was een vraag.

Wat de kaaimanoplossingen betreft, daar zullen we het later wel eens over hebben. Het gaat trouwens om alle structuren, dus de SOPARFI-piste zullen we zeker en vast eens bekijken, maar ik geloof ze niet.

Een andere aanbeveling luidt: "Vooreerst zou men de Belgische banken kunnen verplichten om giraal verkeer met niet-EU-landen boven een bepaald bedrag door te geven aan de fiscus." Kunt u mij eens uitleggen welke relatie er bestaat tussen giraal verkeer en de fiscus? Ik zou graag weten hoe u dat ziet en wat daar de juridische basis voor is. Dan zou ik ook graag weten welke de hoogte van dat bedrag dan moet zijn. Als wetgever zullen we op een bepaald moment moeten proberen om daar *tangible*, tastbare dingen mee te doen. Ik vond dat een interessante suggestie, maar ik vraag mij af, ten eerste, wat de relatie is en, ten tweede, over welk bedrag het gaat.

Vincent Scourneau (MR): Ma question s'adresse plus précisément à M. Zacharie. Elle concerne surtout le secrétaire général du Centre national de coopération au développement (CNCD). Effectivement, dans un article publié sur le site du CNCD par M. Jean-François Pollet, le 19 février 2016, sous le titre *La Belgique protège le Panama, petit paradis fiscal*, l'un de vos chercheurs, M. Michel Cermak, pointait la signature d'un accord d'investissements entre le Panama et la Belgique, passé inaperçu et signé le 12 novembre 2015.

Cet accord bilatéral a été initié le 14 mars 2001 et a fait l'objet de nombreux amendements pour aboutir fin 2015. Peut-on, dès lors, écrire que ce traité d'investissement bilatéral soit passé inaperçu? Quatorze ans séparent 2001 de 2015, quatorze ans de toilettage, de négociations, d'amendements. Écrire que ce traité est passé inaperçu m'apparaît curieux, alors qu'il a fait l'objet de nombreuses négociations et qu'elles ont été faites en toute transparence. On peut les consulter.

Notons aussi que les remarques de M. Zacharie et de M. Cermak concernant les normes sociales et environnementales dans leur carte blanche de *L'Écho* du 10 novembre 2015 sont, me semble-t-il, intégrées dans le texte de l'accord. Je renvoie, par rapport à cet article de *L'Écho* publié en 2015, aux articles 5 et 6 de la convention. L'article a été publié sur votre site avant les révélations sur les Panama Papers. Au nom de cette commission Panama Papers, qui travaille maintenant depuis plus de six mois sur ce dossier en vue d'améliorer les dispositifs anti-fraude fiscale, puis-je vous demander si cet article correspond encore à l'intention prononcée du parlement, de l'État, à travers cette institution, et de la haute représentation de son président? Cet article correspond-il encore à l'actualité politique, en tous cas à celle de notre commission? Voilà ma première question à laquelle j'espère obtenir un écho de votre part.

Je me permets d'en glisser une deuxième qui m'apparaît curieuse. Les Panama Papers sont sortis dans la presse le 3 avril 2016. Je refais un peu les rétroactes et l'historique. On parle des Panama Papers de manière publique et magistrale – oserais-je dire – le 3 avril 2016, soit quelques semaines après la parution de l'article

du 19 février référencé sur votre site et quelques mois après votre carte blanche du 10 novembre 2015. Dans ces différents articles, que ce soit celui publié sur le site ou celui de la carte blanche, je m'interroge sur l'état de vos connaissances et de vos renseignements. Comment le CNCD a-t-il pu écrire dans cet article que les Panama Papers concernaient 350 000 sociétés offshore au Panama, alors que la presse n'en parle que plusieurs semaines, voire plusieurs mois plus tard?

Mon collaborateur a fait une recherche sur tous les articles de presse accessibles via Gopress et auxquels nous avons un accès facile. Aucun article ne fait référence à ce nombre plutôt exact et aux références que vous citez. Et donc la question est la suivante: avec-vous eu des contacts privilégiés, des contacts préalables? Étiez-vous mieux informé? Aviez-vous donc une relation avec les journalistes du cartel qui a déclaré ces l*eaks*?

Pour terminer, monsieur le président, si vous le permettez, l'article sur votre site attire l'attention sur le mécanisme d'arbitrage que la Belgique a accepté pour régler ses relations avec "ce petit paradis fiscal". Vous brandissez une autre inquiétude, celle de voir une de ces 350 000 sociétés offshore de droit panaméen attaquer la Belgique devant une cour d'arbitrage par le biais de leur maison-mère. Ma question est simple: faut-il arrêter de conclure des accords avec d'autres pays et ainsi priver nos entrepreneurs de s'exporter? Que proposez-vous comme alternative à ces accords qui soit acceptable par la Belgique et les pays étrangers?

Voilà, Monsieur le président, l'ensemble des questions.

Le **président**: D'autres collègues désirent-ils intervenir? Nous permettrons à M. Van Hees, quand il reviendra, de s'intercaler, puisqu'il l'avait demandé. Monsieur Delanote, avez-vous des questions?

M. Delanote est notre expert, avec M. Bourgeois qui s'excuse – j'ai oublié de le dire – pour des raisons de santé. M. Delanote enseigne à l'université de Gand et à la VUB.

Mark Delanote: Ik heb één specifieke vraag.

Als ik uw betoog goed begrepen heb, dan pleit u er nogal sterk voor om allerhande verrichtingen met obscure rechtspersonen, zoals u hen omschreef, te verbieden. Heb ik dat goed begrepen? Eventueel zouden ook alle betalingen aan dergelijke constructies aan de fiscus gemeld moeten worden. Ik vraag mij af of dergelijke maatregelen niet dubbelop zijn met de bestaande antiwitwaswetgeving of de preventieve witwaswetgeving, waarin heel wat personen de plicht hebben om allerhande verdachte transacties of het optreden van verdachte personen te melden aan de CFI, die een selectie moet maken en bepalen of er werkelijk iets verkeerds is aan het verhaal.

Of moet ik u anders begrijpen, in die zin dat de CFI eventueel alles wat met offshorestructuren te maken heeft spontaan moet doormelden aan de fiscus? Hebt u dat voor ogen? Ik weet niet meer precies wie het daarover had, maar het is mij niet helemaal duidelijk. U pleit voor meer verboden. Wij hebben dat nog gehoord in andere besprekingen. Ik denk, bijvoorbeeld, aan een verbod om te werken met een vennootschap waarvan de uiteindelijke gerechtigde niet geïdentificeerd kan worden of een verbod om transacties te doen met dergelijke personen. Is dat niet dubbelop met de bestaande antiwitwaswetgeving waarin al een gedeelte over detectie zit? Moet er dan misschien aan de witwaswetgeving gesleuteld worden? Moet die worden verstrengd of moet de CFI eventueel doormelden aan de fiscus? Ik hoor graag uw mening daarover.

Le **président**: Deux ou trois petites considérations, davantage que des questions. D'abord, je voudrais vous remercier: je pense que la société civile que vous représentez témoigne d'un très grand dynamisme sur le terrain de la lutte contre la criminalité financière et contre les paradis fiscaux et la justice fiscale. Il faut vraiment le saluer. Je trouve aussi qu'au cours de ces dernières années, vos analyses s'affûtent. Je ne veux pas employer un ton professoral mais j'observe vos travaux depuis quand même une bonne quinzaine d'années; je trouve que vous amenez au débat des analyses de plus en plus construites et fines. Donc, je pense que cela irrigue utilement, notamment, les travaux du parlement et du monde politique en général.

Je voudrais demander à M. Zacharie s'il peut prendre un peu de son temps pour nous expliquer comment s'organise la société civile au niveau international. Parce que, au fond, la problématique de la criminalité financière, les paradis fiscaux, la fraude fiscale, c'est un phénomène international. Comment une organisation comme la vôtre s'inscrit-elle dans une dynamique de société civile internationale pour apporter une réponse internationale, autrement dit, pour peser auprès d'institutions internationales? Vous en avez évoqué quelques-unes. Pour peser, par exemple, aussi, auprès de

l'Union européenne. Bref, quelle est la dynamique particulière de la société civile dans cette dimension d'organisation à l'échelle européenne ou internationale?

Le deuxième point concerne, en effet, les *free ports*. Je souhaiterais en savoir davantage. Pensez-vous, par exemple, sur la base de vos informations, que certains ports belges sont concernés? Y a-t-il des espèces de zones, je dirais, de fraude fiscale, présentes sur le territoire belge, à travers ces ports, j'imagine, maritimes? Donc, je rejoins là un peu les questions de M. Van de Velde.

Voilà les deux éléments que je souhaitais soumettre à votre attention. Je vous donne donc la parole, dans l'ordre que vous souhaitez.

Ive Rosseel: Mijnheer de voorzitter, ik ga een poging doen om te antwoorden op de vragen die gesteld zijn met betrekking tot mijn presentatie. Ik ga beginnen met de kaaimantaks. Mocht ik iets vergeten, vraag het gerust.

Met betrekking tot een oplossing voor de kaaimantaks: ik denk niet dat wij het warm water moeten uitvinden, heel wat fiscalisten hebben reeds een oplossing in de literatuur gesuggereerd, een oplossing die volgens mij correct is. Bijvoorbeeld, in mijn tekst heb ik de link gelegd naar een artikel van Denis-Emmanuel Philippe waarin deze een oplossing citeert – ik dacht dat het een oplossing van de sp.a was – om de woorden “rechtstreeks en onrechtstreeks” bij te voegen. Volgens mij is dat de enige manier om de kaaimantaks volledig sluitend te maken.

Dan is er het idee van de banken. Wat kan men doen om banken eventueel in het gareel te houden? Op dit moment houden Belgische banken de handen af van dergelijke constructies. In het verleden gebeurde het misschien, maar ik denk niet dat Belgische banken er op dit moment nog aan meewerken. Het gaat vooral over buitenlandse banken.

Om banken in het gareel te houden, kan men eventueel dreigen met het intrekken van de licentie en ook hogere boetes kunnen soelaas brengen. Ik ben er wel echt van overtuigd dat op dit moment Belgische banken hun handen zoveel mogelijk daarvan proberen af te houden, want ze hebben ook schrik daarvoor.

Dan was er een vraag over de nomineeproblematiek, hoe men dat kan oplossen. Dat is vrij moeilijk op te lossen, omdat die rechtsfiguren in die landen vaak gebruikt worden, ook de trustrechtsfiguur wordt vaak gebruikt. De enige mogelijke oplossing is om overal de eigenlijke eigenaar achter bepaalde constructies kenbaar te maken en bijvoorbeeld landen te verplichten om in bepaalde registers de eigenlijke eigenaar te noteren en om die registers openbaar te maken voor bijvoorbeeld de partijen en de fiscus. Dat is de enige mogelijke oplossing.

Op zich is er niets mis met de trustfiguur. Dat is een figuur die ook andere mogelijkheden heeft. Het wordt pas fout als een Belgische belastingplichtige die figuur gebruikt en die figuur uiteindelijk niet aangeeft in de personenbelasting. Die figuur wordt bijvoorbeeld ook gebruikt om de kinderen te onterven in bepaalde situaties. Belgische advocatenkantoren gebruiken die figuur soms. Dat gebeurt dan niet met het oog op fiscale fraude maar met het oog op bepaalde erfrechtelijke gevolgen. Men moet niet zeggen dat die figuur sowieso slecht is. Nee, die figuur wordt pas slecht als men die figuur misbruikt, volgens mij.

Wat het Centraal aanspreekpunt betreft, denk ik dat het vooral belangrijk is dat er effectieve bedragen in komen te staan, ook de verrichtingen en tak 21-, 23- en 26-verzekeringen. De saldo’s moeten worden toegevoegd aan de contractnummers, want op dit moment is dat niet het geval. Het moet vooral belangrijk zijn dat de fiscus, als die dat wil inkijken, volgens mij daar ook in kan. Op dit moment is dat wel mogelijk, maar bijvoorbeeld bij de directe belastingen moet men al aanwijzingen hebben van fraude en moet men al een hele procedure doorlopen. In de praktijk is er gewoon geen tijd om heel die procedure te doorlopen, dus wordt dat maar heel uitzonderlijk in bepaalde gevallen gedaan. Volgens mij moet het echt kunnen dat de fiscus daar veel vlotter aan geraakt en moet er ook een controlemechanisme worden ingebouwd, zodat dit niet zomaar geconsulteerd kan worden om bepaalde privégegevens van bepaalde personen in te kijken. Nee, er moet daar ook een soort registratie van zijn. Als achteraf blijkt dat er misbruik is, dan moet de persoon die ten onrechte die database heeft geconsulteerd, kunnen worden aangepakt. Het is toch totaal onlogisch dat van onroerende goederen de fiscus alle prijzen weet via STIPAD en dat hij eigenlijk niets weet van roerende goederen. Zij moeten een hele procedure doorlopen om die zaken te kunnen inkijken. Ik denk dat transparantie naar de fiscus toe op zich een goede zaak zou zijn.

Vraag 5 aan mij ging over de *freeports*. Ik denk niet dat dit in België heel vaak gebeurt, want een *freeport* is eigenlijk een soort douane-entrepot. Ik heb contacten gehad met mensen van de Belgische douane. In België is er toch wel meer

controle op dergelijke zaken. Ik ben helemaal zeker dat er in Luxemburg een *freeport* staat, die gebruikt wordt, zuiver en alleen, om kunstvoorwerpen, oldtimers en dure wijnen te stockeren. Als men naar de site van Kanaal Z gaat, kan men zelfs een filmpje zien waarin getoond wordt hoe zo'n *freeport* eruitziet. Daar zijn de ideale klimatologische omstandigheden voor kunst. Eigenlijk is dat misbruik van de douanewetgeving. Als men dat wilt aanpakken, moet men volgens mij in bepaalde landen de douanewetgeving aanpakken. De eeuwigdurende opslag van kunst in Zwitserland of waar ook ter wereld is eigenlijk oneigenlijk gebruik van een instrument dat daarvoor totaal niet dient.

Wat het giraal betalingsverkeer betreft, kan men daarvoor een juridische basis geven? Ik denk dat die op dit moment nog niet bestaat. Ik denk dat het belangrijk is dat als belastingplichtigen bepaalde transacties zouden doen boven een bepaald bedrag — men kan daarop een bepaald bedrag plakken, maar ik ben hier niet om te zeggen vanaf welk bedrag dat moet zijn; dat moet natuurlijk vanaf een aanzienlijk bedrag en niet vanaf 20 euro bijvoorbeeld — dus als men transacties doet tussen een particuliere persoon en ergens in het buitenland, daarvan dan melding moet gemaakt worden aan de fiscus. Is er niets aan de hand, dan is er niets aan de hand, maar het kan dan op zijn minst worden onderzocht.

Men kan ook een lijst van landen nemen, bijvoorbeeld enkel maar de belastingparadijzen, als men daar een bepaalde definitie op plakt, en enkel bij die landen melding doen. Maar op dit moment wordt de fiscus alleszins niet ingelicht daarover.

Een andere vraag ging over het verbieden van de trusts. Ik ben zeker niet voor het verbieden van die constructies. Ik ben ertegen dat dergelijke constructies gebruikt worden en niet worden aangegeven in de personenbelasting. Een offshore is niet altijd slecht en wordt ook gebruikt voor bepaalde legitieme doeleinden. Er zijn bijvoorbeeld mensen die een offshorebedrijf hebben omdat zij baggeraar zijn in Panama, Jan De Nul bijvoorbeeld. Bepaalde bedrijven zullen natuurlijk wel offshorebedrijven hebben. Maar als die gebruikt worden om belastingen te ontwijken, dan is er iets fout. Die personen moeten aangepakt worden.

Ik weet niet of er nog vragen waren over mijn tussenkomst.

Le **président**: Je vous avais demandé s'il y avait des ports maritimes belges concernés par le phénomène que vous évoquez, à propos des fraudes à travers les ports maritimes, pour les œuvres d'art, le diamant. À travers certaines zones dans les ports maritimes, il y a des espaces de fraude fiscale. Je souhaitais savoir si, à votre connaissance, la Belgique était concernée.

Ive Rosseel: Volgens mij wordt die praktijk in België niet gehanteerd. Ik ben heel zeker dat een en ander in Luxemburg wel gebeurt. In Luxemburg zijn er gebouwen die 24 uur op 24 uur bewaking hebben en waar eeuwigdurende kunstvoorwerpen worden opgeslagen die voortdurend van eigenaar wisselen, zonder dat iemand weet wie nu de echte eigenaar is van die Picasso of die Van Gogh of van een ander schilderij dat daar is gestockeerd.

Die informatie is op het internet heel gemakkelijk te vinden. Wanneer u een en ander googelt, kunt u zelfs een filmpje bekijken hoe het gebouw er binnenin uitziet.

Le **président**: Monsieur Van Hees, je propose que vous posiez vos questions maintenant.

Marco Van Hees (PTB-GO!): Je n'ai pas entendu les questions des collègues. S'il y a des redites, vous m'en excuserez.

M. Zacharie parlait de la baisse impressionnante de l'impôt des sociétés. Il serait intéressant de savoir ce que vous pensez du débat actuel au sein du gouvernement sur la baisse du taux de l'impôt des sociétés et de cet argument qui est toujours mis en avant et selon lequel on est obligés d'être attractifs – c'est un argument qu'on nous oppose beaucoup, y compris en matière de lutte contre la grande fraude fiscale – par rapport aux investisseurs et aux sociétés.

Il est intéressant que vous parliez des banques qui sont à la manœuvre en matière de grande fraude fiscale internationale parce que, justement, les banquiers que nous avons entendus ici nous ont dit – tous autant qu'ils sont, car nous en avons entendu beaucoup – qu'ils n'avaient absolument rien à se reprocher. Peut-être les choses ne se passent-elles pas en Belgique, mais ailleurs, quoique je me demande quand même – je ne sais pas si vous avez des informations à ce propos – en matière de gestion de fortune en Belgique… Parce que nous avons pas mal de gestionnaires, de *private banking* chez nous, avez-vous une idée de la manière dont cela s'organise? A priori, les clients riches, candidats à la fraude, vont d'abord dans ces bureaux à Bruxelles ou ailleurs.

Sur le montant minimum pour le *reporting* pays par pays, il y a eu une réponse de M. Puissant. J'allais demander quel montant vous proposiez.

Vous retrouvez-vous dans cette revendication?

Sur le fait de ne pas signer certaines conventions de prévention de la double imposition, et c'est une question que je pose à plusieurs intervenants, avez-vous votre modèle de convention, puisque la Belgique en a un avec des choses assez douteuses? Pensez-vous qu'il faut éviter de signer ces conventions comme règle générale, sauf peut-être avec les pays tout proches, ou dites-vous: "Oui, on peut les signer, mais selon le modèle suivant"? Vous pourriez alors nous en donner un.

Sur les anomalies que M. Puissant a pointées, cela allait assez vite; dès lors, certains éléments ne sont pas très clairs. Notamment sur les documents transmis au Luxembourg, des informations manquaient. Pouvez-vous préciser de quelles informations il s'agit?

D'une manière générale, que défendez-vous, que donnez-vous comme argumentation au niveau du respect du secret de la vie privée versus la publication de données dans les registres, dans les *rulings* et autres? Quelle est votre position et votre argumentation? Jusqu'où faut-il aller dans la publication? Faut-il seulement transmettre des informations au fisc ou aux organismes intéressés comme la CTIF ou faut-il vraiment ouvrir à l'ensemble du public toutes les informations qui peuvent concerner les *rulings* ou les multinationales?

Monsieur Rosseel, vous aviez fait une critique de la taxe Caïman, mais c'était assez rapide et sommaire. Pouvez-vous développer cette critique?

Rob Van de Velde (N-VA): Mijnheer de voorzitter, doordat ik nu aan het woord kom, intervenieer ik enigszins in de vragen van collega Van Hees, maar dat was eigenlijk niet mijn bedoeling.

Ik wilde het volgende zeggen. Ik hoop dat u door de antwoorden op mijn vragen zelf wel inziet dat het heel gemakkelijk is om een aantal dingen te roepen, terwijl er volgens mij ten gronde moet worden nagedacht over wat er echt kan. Inzake de bedragen van de Belgische banken is er geen juridische basis. Er is ook geen relatie tussen een bedrag dat wordt overgeschreven en de fiscus. Die relatie gaat uit van een vooringenomenheid dat bepaalde bedragen wellicht van fraude afkomstig zouden kunnen zijn. Daarom kom ik nu even terug op wat de heer Van Hees zei in verband met privacy. Evengoed kan bij iedereen een zendertje geplaatst worden om dagelijks alle activiteiten te volgen.

Dat soort niet-pragmatische en niet-doordachte oplossingen zomaar de straat opgooien, maakt natuurlijk dat mensen een heel raar beeld krijgen van wat er zich in de wereld allemaal afspeelt. Het idee van het verschil tussen de zogenaamd rijken en de zogenaamd niet-rijken wordt daardoor alleen maar verstevigd, waarop er naar mijn mening een maatschappelijk verkeerd debat volgt. Het gaat immers niet over mensen die veel geld hebben. Zo vernoemde u de kunsthandel in de *freeport*. Noch u, noch ik kan vandaag zien of de aankopen van die kunst gebeurd zijn met middelen die al dan niet een normale fiscale weg gevolgd hebben. Ik betreur dat wij, vanuit de harde vaststelling dat er absoluut fraude bestaat, afglijden naar voorstellen die absoluut geen steek houden. Daarmee wil ik u niet aanvallen. Ik wil behoeden dat ook onze commissie in de val trapt door de gemakkelijke aantijgingen, die wij allemaal kunnen verzinnen, te gebruiken als onderbouw voor wetgeving. Dat brengt ons volgens mij op een verkeerd spoor.

Om die reden heb ik die vragen gesteld en ik heb aangevoeld dat het antwoord dat u niet geeft… U zegt dat u hier niet zit om het bedrag van die transacties te bepalen, wat ik wel snap, maar dan kunt u er beter ook niets over zeggen, want u weet dat het niet kan omdat er geen onderbouw voor is. Ik wil meegeven dat ik het zeer pijnlijk vind als wij dergelijke voorstellen zouden meesleuren.

Benoît Dispa (cdH): Monsieur le président, je voulais avant tout remercier les quatre intervenants pour la qualité de leur exposé. C'est plutôt une question sur la méthode de travail que je désirais vous poser. Vous intervenez à l'occasion de cette commission Panama Papers, dans l'enceinte parlementaire. Vous intervenez régulièrement dans le débat public, au travers des prises de position, des publications, et tout cela nourrit une réflexion collective, c'est donc très utile. Nous pouvons vous en remercier.

Mais, dès lors que vos contributions prennent un tour technique de plus en plus pointu, au fil d'une expertise que vous avez accumulée, de connaissances que vous engrangez, au travers de vos multiples réseaux, ne serait-il pas utile de songer à établir un dialogue plus direct entre vos organisations et le SPF Finances? Ce dialogue-là existe-t-il? À intervalles réguliers, avez-vous la possibilité d'être entendus pour soumettre vos propositions, formuler vos critiques, entendre les points de vue de l'administration, des experts du ministre? Une plate-forme d'échanges - un espace de travail, non public, un lieu de rencontres et de discussions - ne pourrait-elle pas

être mise sur pied? Seriez-vous intéressé d'établir ce dialogue plus direct, plus directement opérationnel, plus technique peut être sur les thématiques que vous avez présentées ici, et avec des interlocuteurs qui représenteraient très clairement le SPF Finances, le département, le ministre des Finances lui-même? Cette plate-forme pourrait avoir lieu, non pas seulement quand un incident ou une polémique surgit, mais, à intervalles plus réguliers, de façon à nourrir un échange plus constructif.

Le **président**: C'est au moment où M. Dispa a pris la parole que la lumière s'est amplifiée. Je redonne la parole à la société civile.

Ive Rosseel: Ik zou eerst willen antwoorden op de vraag van de heer Van de Velde, al merk ik dat hij net de zaal verlaten heeft. Het is niet omdat een bepaalde wetgeving op dit moment nog niet bestaat, dat die er in de toekomst niet kan komen. Als iemand een heel grote som overschrijft naar een belastingparadijs als Panama, dan bestaat de kans toch dat dit niet correct is. Als daar dan melding van gemaakt wordt, kan dat gecontroleerd worden. Als er niets aan de hand is, is er geen probleem. Waarom zou dat niet kunnen? Het is niet omdat de wetgeving dat op dit moment nog niet toelaat, dat dit in de toekomst niet kan veranderen.

Wat de kaaimantaks betreft, denk ik dat mijn betoog duidelijk was en dat mijn tekst ook duidelijk was. Vooral de *loophole* met de tussenstructuren voor oudere constructies moet worden herbekeken.

Arnaud Zacharie: J'avais d'abord trois questions de la part de M. Scourneau. Je vais donc commencer par répondre à ces trois questions, en le remerciant de l'attention qu'il accorde aux articles qui sont publiés sur notre site web et dans les journaux. Il y avait donc une première question sur nos contacts privilégiés avec les journalistes qui ont sorti les révélations du Panama Papers. Nous n'avons pas de contacts privilégiés. Par contre, les 350 000 offshore de type *international business companies* qui sont relatées dans l'article avant les révélations des journalistes sont tout à fait publiques, puisqu'il suffit de prendre connaissance du rapport 2105 du *financial secrecy index*, qui est la principale référence en la matière, pour y lire qu'il y avait en effet, à la date à laquelle l'article a été publié, 350 000 offshore à Panama. Vous faites donc manifestement une confusion entre la totalité des sociétés offshore qui se trouvent à Panama, les *international business companies*, et celles liées au cabinet. Mossack Fonseca, qui était comme vous le savez au cœur des révélations des Panama Papers.

En ce qui concerne l'accord avec le Panama, et la question des normes sociales et environnementales, sur ce traité comme sur tous les autres, ce que nous essayons de faire comprendre, c'est qu'en effet, ces différents accords, que ce soient ceux négociés par la Belgique ou ceux négociés par l'Union européenne, comportent systématiquement un chapitre sur les normes sociales et environnementales, mais un chapitre qui n'est pas lié à un mécanisme de sanctions. Donc nous avons, dans tous les cas, des normes sociales et environnementales qui sont facultatives, alors que, en relation avec votre troisième question, comme vous le savez, il y a systématiquement une cour d'arbitrage qui jusqu'ici était l'ISDS. C'est donc une cour d'arbitrage privée. Dans le dernier traité négocié par l'Union européenne et dont on a beaucoup parlé au niveau wallon - le CETA -, on parle maintenant de l'ICS, donc, une cour d'arbitrage réformée.

Mais vous semblez minimiser le fait que les normes sociales et environnementales doivent être contraignantes. Or, la Belgique, tout comme l'Union européenne, tout comme la totalité des États membres des Nations unies, est tenue de respecter ses engagements de réaliser les objectifs de développement durable qui doivent être atteints en 2030. Et un des moyens privilégiés pour faire du commerce international et des investissements un levier pour le développement durable, est bien évidemment de garantir le respect des normes sociales et environnementales dans le commerce et les investissements, et donc de garantir un mécanisme de sanctions en cas de non-respect de ces normes.

Autrement, on a là quelques petits autocollants pour décorer mais finalement, ce n'est pas du tout appliqué et cela entraîne des effets contradictoires avec les engagements qui ont été pris dans le cadre des objectifs de développement durable.

Par ailleurs, vous semblez faire une corrélation entre l'existence d'une cour d'arbitrage privée dans un accord de commerce et d'investissement et la vitalité du commerce entre les pays concernés. Je n'ai lu cela nulle part. D'ailleurs, cela me permet, puisque vous citez une série de mes collègues, d'à mon tour citer un collègue du MR qui a répété au parlement wallon, concernant le CETA - et cela a été repris dans plusieurs journaux –, qu'il ne comprenait pas pourquoi la Wallonie refusait de signer un accord avec le Canada, alors qu'elle avait accepté de signer un

accord avec la Corée du Sud. Contrairement à ce qui est répété depuis des semaines, il n'y a pas de cour d'arbitrage, que ce soit ISDS ou ICS, dans l'accord entre l'Union européenne et la Corée du Sud. C'est d'ailleurs la raison pour laquelle vous n'avez entendu ni le CNCD-11.11.11 ni les organisations de la société civile dire quoi que ce soit par rapport à la signature de ce traité.

Tout ce que demande la société civile en la matière, c'est de garantir le respect des normes sociales et environnementales, donc d'avoir un mécanisme de sanctions qui rende contraignants les chapitres liés aux normes sociales et environnementales mais, *a contrario*, de ne pas inclure des cours d'arbitrage privées qui ne favorisent ou ne défavorisent en rien le commerce et les investissements, contrairement à vos affirmations.

En ce qui concerne la question d'Ahmed Laouej sur l'organisation de la société civile à l'échelle internationale, il y a deux réseaux privilégiés. D'abord au niveau des réseaux régionaux qui se coordonnent à l'échelle multilatérale, le réseau Eurodad en Europe rassemble des dizaines d'ONG du développement qui sont impliquées dans les questions de financement et de développement et donc, évidemment, dans les questions de justice fiscale internationale. Il existe Latindadd en Amérique latine et Afrodad en Afrique. Cela nous permet de travailler sur une base continentale mais aussi sur une base mondiale une fois que ces réseaux régionaux se réunissent.

L'autre réseau, c'est le Global Alliance For Tax Justice, qui a mis en réseau des acteurs de la société civile mais aussi des experts et notamment d'anciens banquiers qui ont donc l'expertise pour analyser toutes les données comme celles émanant des révélations dont il est question dans cette commission.

Sur la question de M. Van Hees concernant mon avis sur la proposition belge de réduire l'impôt sur les sociétés, je suis favorable à une simplification mais tout en gardant en vue la nécessité de garder des marges de manœuvre budgétaires, donc d'avoir un impact budgétaire neutre. On sait bien qu'aujourd'hui, on a 33,99 % mais que les grandes firmes transnationales qui utilisent toutes les manœuvres d'optimisation fiscale en sont bien loin. On pourrait partir du principe qu'en réduisant l'impôt des sociétés à 25 % par exemple, tout en supprimant toutes les niches fiscales, cela permettrait, en réalité, d'augmenter les recettes fiscales de l'État. Mais il ne faut pas oublier certaines niches, voire ne pas en créer, autrement, le taux effectif sera bien moindre que les 25 %.

Sur la question concernant l'attractivité et la course à la compétitivité, il est évident que l'argument de réduire l'impôt sur les sociétés, c'est celui de la compétitivité. Parce qu'on vit notamment dans une zone économique et monétaire unique et que si on joue sur les différentiels de fiscalité, cela va créer de la concurrence déloyale et on sera perdant. Il faut absolument mettre des garde-fous à ce dumping fiscal européen comme international.

L'harmonisation fiscale européenne est une nécessité. Un impôt européen minimal sur les sociétés devrait d'ailleurs être la priorité. Autrement, ce vers quoi on va, c'est que, au nom de la compétitivité, on va se retrouver avec, progressivement, des taxes qui seront réduites à néant. Tout le monde y perdra. C'est ce que j'appelle le syndrome du Tour de France. Si vous regardez le classement du Tour de France et que tout le monde est dopé à l'EPO, il y a une compétition, il y a un premier, un deuxième, un troisième, un quatrième mais ils se mettent tous la santé en l'air à force de prendre de l'EPO. Tandis que si on garantissait le fait qu'il n'y ait pas de dopage dans la course cycliste, le premier serait sans doute toujours premier, le deuxième serait sans doute toujours deuxième et ainsi de suite. La seule différence, c'est que le peloton serait en bonne santé. On peut donc dire que l'EPO est à la course cycliste ce que le dumping fiscal est à l'économie mondiale. Quand on parle de compétitivité, si on réduit les taxes pour être plus compétitif que le voisin mais que le voisin fait la même chose, il n'y aura pas de gain de compétitivité. Par contre, il y aura une érosion des recettes fiscales pour l'ensemble des États qui seront tous perdants. D'où l'urgence d'une harmonisation fiscale européenne. Mais, comme vous l'avez sans doute entendu dans la conclusion de mon intervention, l'urgence est également de créer une organisation mondiale de la fiscalité pour que les politiques fiscales soient gérées par la logique de coopération plutôt que par la logique de compétition.

Parce que la compétitivité sans limites risque de ne créer, finalement, que des perdants.

La dernière question portait sur le dialogue direct avec le ministre des Finances ou le SPF Finances. Nous ne sommes pas invités à de tels dialogues à ce stade. Mais, évidemment, si l'invitation était donnée, nous y répondrions favorablement, comme nous l'avons toujours fait avec tout décideur politique qui nous invitait à donner notre avis sur un dossier que nous

suivons de manière privilégiée.

Daniel Puissant: En ce qui concerne la réforme de l'impôt des sociétés, je souscris entièrement à ce qu'Arnaud Zacharie vient de dire et je rappellerai quand même que plusieurs études ont montré que la diminution de l'impôt des sociétés comme celle des cotisations patronales, en ce qui concerne en tout cas les sociétés multinationales, ne se traduisent pas par des augmentations d'emploi, mais simplement par des augmentations de cash-flow pour ces entreprises et n'ont donc pas beaucoup d'impact économique réel.

En ce qui concerne le respect de la vie privée, je mettrais ce principe en balance avec celui de l'équité fiscale. Je remarque que ce principe de respect de la vie privée n'est pas tellement pris en compte dans la lutte contre la fraude sociale – que ce soit au niveau des allocataires sociaux, CPAS, chômeurs. Donc, là, il faut voir que ce sont des montants beaucoup plus importants qui sont en jeu et que c'est vraiment du hold-up au niveau international qui se fait et qui n'a rien de comparable avec le travail au noir de quelques personnes défavorisées.

Pour le point qui concerne le Luxembourg, j'ai été un peu rapide. En deux mots, le Luxembourg communique, dans le cadre de la directive Épargne, les revenus mobiliers de ses résidents belges et des autres, évidemment. Le problème, comme je l'ai dit, est que, dans tax-on-web, il n'est pas prévu de case pour les revenus mobiliers étrangers. Donc, quelqu'un qui voudrait déclarer ses revenus mobiliers étrangers, ce n'est pas prévu dans tax-on-web. C'est une anomalie. Voilà le problème en ce qui concerne le Luxembourg, mais d'autres pays aussi bien sûr.

Arnaud Zacharie a répondu à la question: il n'y a pas de dialogue prévu entre le ministre des Finances, les administrations fiscales et la société civile. Nous sommes preneurs si on nous invite. Mais je rappellerai qu'un organisme existait et fonctionnait: le Collège de la lutte contre la fraude fiscale, qui organisait une concertation permanente entre des organisations syndicales représentatives du secteur des Finances et l'Autorité. Cela a fonctionné un certain nombre d'années. Ce n'est plus opérationnel. On se demande pourquoi, mais les organisations syndicales sont demandeuses d'une renaissance de cet organisme.

Jan Van de Poel: Ik zal de vragen één voor één proberen te beantwoorden.

Eerst de vragen van de heer Vanvelthoven, over de dubbelbelastingverdragen en de bespreking in de commissie voor de Financiën. Dat was ook één van de aanbevelingen van het Rekenhof. Het lijkt mij dat deze nog niet is opgevolgd. Ik denk ook niet dat dit alles zal oplossen, maar het lijkt mij wel logisch om dat soort zaken ook binnen de commissie voor de Financiën te bespreken.

Wat de tweede vraag betreft, hoe die beslissingen tot stand komen, dat is een zeer goede vraag. Ik heb er een paar keer op gealludeerd. Er zijn een aantal voorbeelden. Heel recent het verdrag rond de Seychellen, waarin men eigenlijk kan lezen in de memorie van toelichting dat er een vraag kwam vanuit de baggersector, heel specifiek, om dat verdrag op te stellen. Er is het verdrag van Hong Kong, met Hong Kong gesloten. Dat is al een paar jaar ouder, waar op dat moment werd gezegd: *this is the gateway to Europe*, om Aziatische investeerders eigenlijk een belastingvrije toegang tot de Europese markten te verschaffen.

Het is natuurlijk wel de vraag welk beleid daar eigenlijk achter zit. Is dat op vraag van een bepaalde sector? Op een bepaald moment denk ik dat de strategie was om zoveel mogelijk verdragen te sluiten, het maakte eigenlijk niet uit met wie, als er maar zoveel mogelijk verdragen waren. Ik weet niet of dat dan de beste manier is. Ik denk dat er twee zaken belangrijk zijn. Enerzijds de transparantie.

Luk Van Biesen (Open Vld): Het sluiten van belastingverdragen is toch een aanbeveling van de OESO?

Jan Van de Poel: Ja. Ik ben ook niet aan het zeggen om geen belastingverdragen te sluiten, om duidelijk te zijn. Ik denk gewoon dat u zich de vraag moet stellen: waarom, met welke doelstelling en met welke landen gaan wij het doen? In die zin is transparantie een goed idee. Wanneer de bevoegde administratie gegevens publiceert met welke landen een onderhandeling wordt opgestart, met welke doelstelling en welk proces voorzien is krijgen alle stakedolers – parlement, middenveld en bedrijfsleven – de kans vragen te stellen en een debat te voeren. In tweede instantie is een duidelijke beleidslijn gewenst, een soort strategienota zeg maar, met aandacht voor de impact van deze verdragen op ontwikkeling. Nu is er geen beleid, nu weten wij niet waarom wij dat doen. Men moet dus wel een kader maken waarom dat gebeurt. Opnieuw, ik pleit niet om er geen te hebben, ik denk dat men het op een goede manier moet doen.

Over de vraag van de heer Van Peteghem rond de *subject-to-tax clauses* is er ook een discussie geweest in de commissie voor de Buitenlandse

Betrekkingen. Daar zijn een paar academici ook aan bod gekomen. De consensus is dat de voorwaarde moet zijn dat er een effectieve belasting geweest is. Dat is de voorwaarde: is er effectief belast geweest? Dan kan er een vrijstelling zijn. Ik denk dat dit een verstandige optie is.

Er was nog een vraag van de heer Vanvelthoven over de responsabilisering van de financiële sector, van banken en van intermediaire instellingen.

Er zijn een aantal zaken. Men zou kunnen denken dat er ook een positieve verplichting is vanwege advocaten en intermediaire instellingen, om aan te tonen dat er een economisch motief is om een bepaalde structuur op te zetten en dat het motief ook expliciet wordt gesteld in een *filing*, waarin die economische motieven worden gestaafd. Dat is een idee. Er kan ook worden gedacht aan gedragscodes en aan een licentie, die kan worden ingetrokken, wat nog bestaat.

Qua sanctionering en boetes is het opvallend, wanneer wij kijken naar de wet over de automatische gegevensuitwisseling, die is goedgekeurd, dat de sanctie die in die wet is opgenomen tussen 1 000 euro en 2 500 euro bedraagt. Ik heb dat even opgezocht. In vergelijking met andere landen stellen wij vast dat die sanctie in Duitsland 50 000 euro en in Oostenrijk zowat 200 000 euro bedraagt. Het sanctieregime kan dus nog worden bekeken.

Dat sluit aan bij de vraag van de heer Delanote, namelijk dat wij vragen om heel veel zaken te verbieden en hoe ik dat eigenlijk zie.

Het punt dat ik daar vooral wil maken, is het volgende. Wanneer naar de OESO wordt verwezen, stel ik vast dat in 2009 de verklaring binnen de G20 — de OESO moest ze dan uitvoeren — de volgende was: "*the era of banking secrecy was over"* en ook "*we will impose sanctions*." Dat stond letterlijk in de politieke verklaring van de G20 op dat moment. Van die sancties is niet veel in huis gekomen. In andere dossiers doen wij dat wel. Wanneer landen ernstige mensenrechtenschendingen plegen, heffen wij wel sancties. Denk maar aan Noord-Korea en Iran. Dan blijkt dat niet zo moeilijk te zijn.

In dat dossier moeten wij ook over een effectief sanctiemechanisme nadenken. Opnieuw, als er een gat blijft, zal de druk op dat gat toenemen. In die zin is de oplossing wel redelijk binair. Ik word niet veel concreter ter zake, maar dat is de manier om erover na te denken.

De heer Van Hees had nog een vraag over welke verdragen wel en niet en welke modellen. Er bestaan twee modellen, namelijk behalve het OESO-model ook een VN-model, dat veel interessanter is voor ontwikkelingslanden en dat veel evenwichtiger is in die relatie. In die zin kunnen wij aan een gedifferentieerde aanpak denken. Een verdrag dat met bijvoorbeeld Canada of China wordt gesloten, heeft een andere context dan een verdrag dat met bijvoorbeeld Rwanda wordt gesloten.

Daarom valt er volgens mij veel te zeggen voor een gedifferentieerde aanpak, waarin dat VN-model voor ontwikkelingslanden een rol kan spelen. Ik ben niet de enige die dat zegt, ook de OESO heeft gezegd *to consider more thought* in de partners waarmee een verdrag wordt afgesloten. Ik ben er niet van overtuigd dat het een goed idee is om verdragen af te sluiten met belastingparadijzen. Waarom zou men überhaupt dubbele belasting vermijden voor een land dat niet belast? Dat risico op dubbele belasting is er dan natuurlijk niet.

Dan heb ik nog een laatste bedenking over de interventie van de heer Van de Velde. Ik wil niet concreet ingaan op de suggestie. Ze kwam ook niet van mij. We hebben heel veel gepraat over transparantie als oplossing. Voor mij is dat ook de *default option*. Daar is ook een economisch efficiëntieargument voor. Over *country-by-country reporting* wordt vaak gezegd dat het onze competitiviteit in gevaar brengt. Ik geloof dat eigenlijk niet, omdat de meest transparante bedrijven ook het meeste kapitaal zullen blijken aan te trekken. De investeringsbeslissingen kunnen efficiënter gebeuren. *Country-by-country reporting* aan de fiscus wordt al gedaan door kmo's die enkel in België actief zijn. Daar speelt ook een rechtvaardigheidsoverweging mee.

Ik begrijp de discussie soms niet goed over *automatic exchange of information*. Dat bestaat al. Als wij op reis gaan, worden de gegevens van onze paspoorten automatisch uitgewisseld tussen verschillende landen. Daar vormt dat geen probleem. Als het gaat over financiële gegevens, vinden we dat wel een probleem. Dat vind ik een beetje raar.

Le **président**: On peut aussi citer l'exemple des revenus professionnels. Ils sont connus par l'administration fiscale à la source même puisque les employeurs les transfèrent. Mais c'est vrai que dès qu'on parle de revenus financiers, tout d'un coup, cela devient plus compliqué.

Jan Van de Poel: Dat waren mijn antwoorden op

de vragen die zijn gesteld door de verschillende leden.

Le **président**: Très bien. Chers collègues, y a-t-il encore d'autres questions?

Georges Gilkinet (Ecolo-Groen): Je voudrais juste réitérer mes remerciements aux interlocuteurs… L'avantage par rapport à d'autres personnes que nous avons reçues, c'est votre liberté de parole. On reçoit des représentants des banques qui sont tous super clean. Quand on reçoit des fonctionnaires, ils sont liés à un devoir de réserve que vous n'avez pas. Vous avez provoqué certains membres de cette commission et je vous en remercie.

Le **président**: Chers collègues, je pense que…

Georges Gilkinet (Ecolo-Groen): (…)

Le **président**: Un peu de sérénité. S'il n'y a pas d'autres questions… M. Van Peteghem.

Vincent Van Peteghem (CD&V): Ik heb nog een opmerking in verband met de uiteenzetting van de heer Van de Velde. Hij verwijst naar het feit dat het niet mogelijk is om die informatie door te sturen naar de fiscus of naar de antiwitwascel.

In de programmawet van 1 juli 2016 staat een artikel 129 dat bepaalt dat het wel mogelijk is om die verrichtingen met fiscale paradijzen automatisch door te sturen en periodiek in kennis te stellen van de CFI. Dat betekent dat het wel mogelijk zou kunnen zijn om die informatie door te geven.

De vraag is of wij dat daadwerkelijk gaan uitvoeren en of wij dat gaan uitbreiden naar andere instanties. Men zou dat bijvoorbeeld ook naar de fiscus kunnen doorsturen en niet alleen naar de CFI.

Le **président**: Je pense que c'est davantage une question pour le gouvernement.

Je vous remercie pour vos éclairages et recommandations.

La réunion publique de commission est levée à 16.26 heures.
De openbare commissievergadering wordt gesloten om 16.26 uur.

BIJZONDERE COMMISSIE FRAUDE PANAMA PAPERS

van

WOENSDAG 30 NOVEMBER 2016

Namiddag

_____

COMMISSION SPÉCIALE FRAUDE PANAMA PAPERS

du

MERCREDI 30 NOVEMBRE 2016

Après-midi

_____

La réunion publique de commission est ouverte à 14.31 heures et présidée par M. Ahmed Laaouej.
De openbare commissievergadering wordt geopend om 14.31 uur en voorgezeten door de heer Ahmed Laaouej.

Audition de M. Pierre Moscovici, Commissaire européen aux Affaires économiques et financières, à la Fiscalité et à l'Union douanière.
Hoorzitting met de heer Pierre Moscovici, Europees commissaris verantwoordelijk voor economische en financiële zaken, belastingen en douane-unie.

Le **président**: Chers collègues, je vous propose de reprendre nos travaux, non sans accueillir comme il se doit M. Pierre Moscovici, commissaire européen, qui nous fait l'honneur d'être présent parmi nous pour avoir un échange de vues sur la question des Panama Papers mais, plus largement, la problématique des paradis fiscaux, de la fraude fiscale internationale.

Monsieur le commissaire, bienvenue.

Je vous propose de nous faire un petit exposé introductif. Nous savons que vous avez placé en tête de vos priorités la question des paradis fiscaux, de la lutte contre la fraude fiscale internationale, notamment au moment où les Panama Papers ont été révélés, mais bien avant cela si on regarde bien vos notes de politique plus générale.

À la suite de quoi, chers collègues, je vous donnerai la parole. Conformément à la décision du Bureau, il y aura un temps d'intervention de deux minutes par groupe. Ensuite, M. le commissaire répondra à vos questions en espérant que les choses puissent être respectées car nous sommes dans un timing serré.

Voilà, monsieur le commissaire, sans transition, je vous cède la parole.

Pierre Moscovici: Monsieur le président, mesdames et messieurs les députés, merci de m'avoir invité à participer aux travaux de votre commission aujourd'hui.

Je salue l'initiative de votre Chambre d'avoir créé cette commission spéciale pour s'attaquer, en fait, au-delà des Panama Papers, à la fraude fiscale. À ma connaissance, il s'agit de la seule commission spéciale Panama Papers mise en place par un parlement national dans l'Union, ce qui doit être souligné. Je sais que votre parlement, de toutes les façons, est très actif sur ces questions. Mes services ont d'ailleurs participé, je crois, l'an dernier, à une audition devant la commission des Finances et du Budget.

L'existence de commissions comme celle-ci, ainsi que les auditions qui sont menées par de nombreux parlements nationaux, pas dans un cadre de cette ampleur, viennent compléter et renforcer le travail de la commission d'enquête du Parlement européen, PANA, qui, comme vous le savez, succède à deux commissions "taxes" qui avaient déjà fait des propositions très importantes. Je suis persuadé, parce que j'appartiens à une commission qui se définit comme une commission politique, que l'implication des représentants de nos concitoyens est fondamentale pour s'assurer que ce type de scandale, que la presse a révélé ces deux dernières années, ne puisse plus se reproduire.

Vous êtes donc, je n'hésite pas à le dire, mais vous me direz si vous confirmez ce point de vue, des alliés précieux pour faire avancer ce que j'appelle, moi, la révolution de la transparence fiscale.

Je vais donc vous donner aujourd'hui un aperçu rapide de l'action de l'Union européenne en la matière et je me réjouis d'avance de l'échange ouvert et, j'en suis sûr, constructif, qui suivra.

Lorsque j'ai pris mes fonctions, il y a un tout petit peu plus de deux ans maintenant, je me suis engagé à faire en sorte que cette commission réforme en profondeur la fiscalité des entreprises

dans l'Union européenne. Et, de toute évidence, il fallait adopter une approche novatrice, et même pionnière, mettre en place un système d'imposition des sociétés, car c'est de cela dont il s'agit, qui soit plus juste, qui soit meilleur pour nos contribuables et nos entreprises et plus efficace pour nos États membres. Car il y a trois objectifs qui vont ensemble, et qui sont l'éthique et la transparence d'une part, la capacité des finances publiques à générer des ressources suffisantes d'autre part, et l'activité de nos entreprises, nécessaire à l'investissement et à la croissance, enfin.

Une question précise qui revient sans cesse dans le débat public est celle de savoir comment on peut promouvoir une plus grande justice sociale aux côtés des impératifs de croissance économique. À mon sens, la justice sociale va de pair avec la croissance et va de pair avec la transparence; ce sont trois notions indissociables. Je ne prétends pas que ce soit une question facile à résoudre, mais elle nous préoccupe, en réalité, depuis suffisamment longtemps pour que nous en fassions une vraie priorité politique. Et je n'hésite pas à dire que cette question de la transparence fiscale est devenue une des premières priorités politiques de l'Union depuis, justement, ces dernières années.

Nous sommes dans un contexte, vous le savez, où la légitimité de l'Union européenne à agir est remise en cause, où il y a un débat, où on se demande toujours: "Est-ce que l'Europe est nécessaire et est-ce qu'elle est utile?" Je suis persuadé que nous avons là un beau sujet de preuve d'Europe, parce que la transparence et la justice fiscales sont essentielles pour rétablir un pilier de la démocratie, qui est le consentement à l'impôt; parce que ces questions ne peuvent pas être traitées dans un cadre strictement national – que personne ne s'illusionne – et parce que l'Europe, déjà, produit des résultats en la matière.

C'est la raison pour laquelle la Commission européenne a identifié l'équité, en particulier dans le domaine de la fiscalité, comme l'une des priorités politiques de son mandat. Notre travail progresse considérablement, je crois pouvoir le dire, dans la poursuite de cet objectif, à la fois dans l'Union européenne, mais aussi à l'échelle mondiale, parce que nous agissons dans le cadre, vous le savez, des travaux du G20 et nous sommes, pour la plupart de nos nations aussi, des membres de l'OCDE.

Je vais passer en revue, si vous me le permettez, quelques-uns uns des principaux axes de notre stratégie sur l'équité fiscale.

Nous sommes maintenant dans un climat plus favorable, lié en partie, en grande partie en fait, à la pression des opinions publiques. Dans ce contexte, nous avons obtenu une plus grande coopération entre États membres sur des questions comme les rescrits fiscaux, autrement dit les prévisions d'impôts sur les sociétés des entreprises qui veulent investir, et les informations fiscales des multinationales.

Nous avons aussi élaboré de nouvelles mesures anti-abus pour nous attaquer à ce qu'on appelle les systèmes de planification fiscale agressive les plus répandus, qui sont des règles qui vont entrer en vigueur dès 2019.

J'ai également proposé, il y a à peine un mois, une nouvelle approche pour l'harmonisation de l'assiette fiscale de l'impôt des sociétés. Vous savez de quoi il s'agit: c'est l'assiette commune consolidée pour l'impôt sur les sociétés. En anglais, cette proposition s'appelle CCCTB. Elle était sur la table du Conseil depuis des années. Elle n'a pas abouti. Nous la reprenons avec la même philosophie, mais avec une approche un peu différente.

De quoi s'agit-il? La proposition de base commune deviendra obligatoire pour les entreprises de 750 millions d'euros de bénéfice annuel et intégrera toutes les dispositions récentes de lutte contre l'érosion des bases fiscales. Il ne sera plus possible pour les multinationales de jouer sur les différences entre les législations nationales pour éluder l'impôt. Je vais y revenir plus tard.

Pour autant, en dépit des progrès assez remarquables déjà accomplis, il ne faut pas se cacher que les fraudeurs parviennent encore à se cacher derrière des sociétés opaques offshore, espérant ainsi échapper à l'impôt. Là, on entre directement dans les révélations des Panama Papers, qui ont confirmé qu'il existe encore des pays dans le monde qui encouragent l'évasion et la fraude fiscales, que ce soit délibérément ou à cause des faiblesses de leurs structures de bonne gouvernance.

Donc, la Commission a décidé de s'attaquer résolument à ces comportements en proposant, le 5 juillet dernier, d'accorder aux autorités fiscales l'accès aux informations essentielles sur les individus qui se protègent et se cachent derrière une société-écran ou un trust. Grâce à cette proposition, dans chaque État membre, les autorités fiscales pourront accéder aux données collectées à des fins de lutte contre le blanchiment des capitaux.

Avec l'accès à ces informations, les autorités fiscales seront également en mesure d'identifier qui se cache derrière une société ou une structure opaque et, donc, de réagir rapidement aux situations de fraude et d'évasion fiscales. C'est d'autant plus important que l'évasion fiscale, le blanchiment d'argent, le financement du terrorisme – sujet majeur (et vous savez que le Conseil ECOFIN a adopté un plan d'action contre le financement du terrorisme) –, tout cela, sont des phénomènes qui sont liés et qui nécessitent une approche coordonnée entre nos États.

Je veux, d'ailleurs, puisque je suis devant ce parlement, souligner le soutien très fort que nous avons reçu de la part de la Belgique. L'accord du Parlement européen intervenu la semaine dernière avec une énorme majorité ouvre maintenant la voie à l'adoption définitive de cette mesure, puisque vous savez que les États membres ont, de leur côté, marqué leur accord informel en novembre.

Au-delà de l'identification des bénéficiaires, les récents scandales ont aussi montré que nous avions besoin d'une plus grande transparence sur les activités de tous les intermédiaires, ceux qui promeuvent, facilitent ou aident une planification fiscale agressive. Donc, nous voulons voir s'établir des règles européennes solides qui obligeraient aussi ces intermédiaires à rendre des comptes. Le 10 novembre – vous voyez que nous sommes dans une action presque à jet continu –, la Commission a lancé une consultation publique à ce sujet. Cette consultation permettra d'envisager la manière dont ces règles devraient être conçues. Au terme de la procédure de consultation, la Commission décidera des prochaines étapes qui pourraient inclure la préparation d'une proposition législative d'ici à la mi-2017, puisque nous travaillons, encore une fois, à flux tendus.

Une législation commune dans l'Union européenne en ce domaine pourra aussi, je le crois, être une source d'inspiration pour nos partenaires internationaux. D'ailleurs, il faut bien voir que nous fonctionnons à la fois du bas vers le haut et du haut vers le bas. Nous sommes dans le cadre des travaux du G20, mais nous voulons aussi inspirer ses travaux, nous voulons être des leaders en la matière.

Je suis heureux de constater que votre commission s'est déjà emparée de la question. L'audition en octobre dernier des responsables de direction de la lutte contre la criminalité lourde et organisée et de la police fédérale a permis d'apprendre que, sur les 332 entités belges clairement identifiées parmi les 850 citées par les Panama Papers, 55 sont en réalité des intermédiaires qui ont facilité la mise en place de montages d'évasion fiscale. Là, vous apportez vraiment de l'eau à notre moulin parce que c'est la preuve que nous devons agir. Ces intermédiaires ne sont pas une fiction. Ces intermédiaires sont là. Ils sont puissants. Ils sont effectifs et nous devons être capables de les connaître et de combattre aussi ce qui se produit.

Au-delà de la transparence fiscale, il nous a aussi fallu passer une autre phase, c'est-à-dire le cadre fiscal pour toutes les entreprises de taille européenne, qui ont une ambition européenne.

Je reviens sur l'accise que je proposais, il y a un mois. Son idée est de taxer les entreprises d'une manière qui reflète un véritable esprit du marché unique, grâce d'abord à des règles uniformes pour le calcul des bénéfices imposables; ensuite, une déclaration d'impôts unique à remplir par l'intermédiaire d'un guichet unique; troisièmement, un système de répartition des bénéfices entre les États membres, qui peuvent, suite, imposer leurs bénéfices à leurs taux nationaux.

En matière de lutte contre l'évasion fiscale, parce que c'est le sujet qui nous intéresse, l'accise est un instrument puissant pour prévenir l'évasion fiscale des entreprises, puisqu'elle est, je le redis, obligatoire pour les plus grandes multinationales. Elle va aussi intégrer les mesures déjà adoptées par les États membres dans la directive contre l'évasion fiscale, pour avoir une portée internationale. Nous ajoutons à ces dispositions une dernière mesure pour lutter contre les dispositifs hybrides avec des pays tiers.

Je pense que c'est une réforme majeure, massive, structurelle dans la position des sociétés, qui a le double mérite d'être pro-entreprise, puisque nous allons favoriser la recherche, favoriser l'innovation, favoriser l'investissement grâce à des mécanismes de super déductions fiscales, qui permettront de favoriser les entreprises, les start-ups, les multinationales qui investissent plus de 20 millions d'euros dans l'Union européenne et un dispositif très puissant de lutte contre l'évasion fiscale. C'est une mesure qui est bonne pour les entreprises, bonne pour la transparence fiscale, mauvaise pour les fraudeurs. J'en déduis qu'elle est bonne pour les citoyens. J'espère que les États membres qui ont été un peu réticents sur des formules antérieures, cette fois, seront vraiment à bord.

Je voudrais également dire un mot sur la taxe sur les transactions financières.

C'est un dossier qui me tient à cœur, sur lequel la Commission est pleinement engagée, même si vous le savez, ce n'est plus maintenant une proposition communautaire. C'est une coopération renforcée de dix pays, parmi lesquels se trouve la Belgique. Nous avons proposé de faire en sorte que le secteur financier, qui est moins taxé que le reste de l'économie, contribue de manière équitable aux finances publiques.

Je compte naturellement sur le soutien continu du gouvernement et du Parlement belges pour mener à bien cette bataille. Je sais qu'il peut y avoir des débats en Belgique. Il m'arrive de rencontrer souvent mon ami et collègue, le ministre des Finances belge.

Je vois que les choses ne sont pas simples. Il me semble pourtant que la place de la Belgique dans cette coopération renforcée doit être marquée et volontaire.

Voilà pour le volet interne, c'est-à-dire pour les dispositions entre les États membres.

Vous le savez, la bonne gouvernance fiscale ne sera pleinement effective que si elle s'étend au-delà de nos frontières. C'est pourquoi j'ai tenu à ce que mon action en matière de justice fiscale ait aussi une dimension internationale, y compris dans les relations avec les pays tiers.

De quoi s'agit-il? Comme vous l'avez vu, les États membres ont accepté, lors du dernier Conseil ECOFIN – vous voyez qu'à chaque Conseil, il y a des projets et des progrès –, l'idée d'établir une liste commune de pays et de territoires non coopératifs en matière fiscale. C'est le nom technique mais je vais appeler un chat un chat: c'est une liste noire européenne de paradis fiscaux. C'est de cela dont il s'agit. Cette démarche s'inscrit dans le cadre du programme de l'Union européenne pour une fiscalité plus équitable au niveau mondial. L'objectif est de promouvoir la bonne gouvernance fiscale au-delà des frontières de l'Union européenne et d'assurer une règle du jeu équitable – en anglais, un *level playing field* – dans ce domaine. Dans l'Union européenne, les États membres sont déjà soumis aux directives en matière de transparence et d'échange d'informations. Vous savez de surcroît que nous avons passé des accords d'échange d'informations avec d'autres pays comme la Suisse, le Liechtenstein, Andorre, San Marin, Monaco. Dans un autre domaine, on peut dire que le secret bancaire a vécu. C'est aussi important par rapport à des mécanismes que nous connaissons. Ces règles découlent des standards internationaux de l'OCDE, du G20; elles vont parfois au-delà. Par ailleurs, les États membres sont également soumis au code de conduite sur la fiscalité des entreprises dont les règles sont proches de celles qui sont appliquées au niveau de l'OCDE, qui fait, je le souligne, un travail remarquable pour faire converger les règles fiscales au niveau mondial. Nous avons une relation de travail tout à fait parfaite avec l'OCDE. Donc, il est logique que nous demandions à nos partenaires d'appliquer les standards internationaux en la matière.

Je me félicite de l'étape importante qui a été franchie lors de la dernière session du Conseil ECOFIN. C'était le 8 novembre 2016. Les États membres se sont mis d'accord d'un coup sur les critères et le processus qui doit aboutir à l'établissement de cette liste noire. Les États membres ont travaillé sur la base du tableau d'indicateurs qui a été présenté par la Commission en septembre dernier pour identifier les pays qui seront soumis à ce qu'on appelle un *screening*, un examen global. Il s'agit de la deuxième phase du processus. Les critères retenus par le Conseil sont au nombre de trois: la transparence fiscale, une fiscalité juste et l'engagement de respecter les standards minimaux du projet BEPS de l'OCDE.

En ce qui concerne la transparence, l'approche retenue par les États membres repose sur trois critères et est, dans une certaine mesure, alignée sur l'approche de l'OCDE. Il faudra prendre en compte l'échange automatique d'informations, c'est ce qu'on appelle le *common reporting standard*, l'échange d'informations sur demande et la ratification de la convention multilatérale concernant l'assistance administrative mutuelle ou, à défaut, l'existence d'un réseau d'accords bilatéraux avec tous les États membres.

Jusqu'au 30 juin 2019, les juridictions non coopératives devront satisfaire à deux de ces trois critères. Par la suite, les trois critères seront requis cumulativement. Pourquoi cette progressivité? Parce que, on le sait, il ne s'agit pas, encore une fois, de blâmer mais de faire évoluer ces territoires ou juridictions et, donc, il faut parfois un peu de temps pour adapter des législations nationales qui étaient construites sur un *business model*, comme on dit, ou qui reposait sur certaines activités financières vers quelque chose qui soit plus conforme aux standards mondiaux.

Je sais que certains objecteront que les critères de transparence ne sont pas assez ambitieux, qu'une approche aurait dû s'appliquer dès 2017. J'avoue que j'aurais préféré que le Conseil suive l'approche plus ambitieuse que la Commission avait proposée. En même temps, c'est la solution

qui a été retenue. Elle a ses raisons. Elle a sa raison. Et cela va vite. Le 30 juin 2019 arrivera très rapidement.

Permettez-moi ici de souligner que c'est votre pays, la Belgique, qui a suggéré cette solution en deux temps, faisant preuve, une fois de plus, de sa légendaire capacité à trouver des compromis qui est le sens même de l'existence du pays, d'une certaine façon. Je rends hommage à cette qualité si précieuse dans les discussions à Vingt-huit qui requièrent l'unanimité. L'existence de facilitateurs est précieuse.

L'approche de l'Union européenne va au-delà de la transparence. Elle est plus ambitieuse que celle qui est retenue par le G20 et l'OCDE. Je suis convaincu que nos travaux sur la liste de l'Union européenne encourageront les pays à respecter les normes de l'OCDE sur la transparence et à souscrire aux résultats de BEPS, même s'ils ne sont pas des pays de l'OCDE.

Maintenant que les États membres se sont mis d'accord sur les critères d'inscription sur la liste des pays tiers, ils doivent encore s'entendre sur les juridictions à examiner. Ils se sont engagés à le faire d'ici janvier 2017. On est en plein dans le *process*. Des contacts par écrit et, le cas échéant, des discussions bilatérales avec les juridictions concernées devront avoir lieu. Pourquoi? Je le redis, nous n'allons pas fixer notre liste tout seuls dans notre coin. On va discuter. On va voir avec les pays concernés s'ils sont prêts à faire évoluer rapidement leur législation et leurs standards. Ceux qui le feront seront sortis de la liste. Ceux qui ne le feront pas seront sur la liste finale.

Ce processus devrait aboutir à la mise en place de la liste d'ici à la fin de 2017. J'imagine que la liste – j'en suis même sûr – des pays sélectionnés en janvier sera beaucoup plus importante que celle que nous aurons à la fin 2017, ce qui est bien, au fond, parce cela voudra dire qu'entre-temps, des évolutions positives seront intervenues dans un certain nombre de territoires et de juridictions.

Je suis conscient de la sensibilité de cette question pour certaines juridictions. L'Union européenne travaillera en étroite collaboration avec les pays tiers en question, avec l'OCDE, avec les autres partenaires internationaux pour veiller à ce que le processus d'évaluation soit équitable. Encore une fois, il ne s'agit pas de faire de l'arbitraire. Il faut le processus soit transparent et collégial.

Et je vais vous dire, parce que j'ai beaucoup réfléchi à cette question, que l'inscription sur cette liste, comme sur toute liste, doit être conçue comme une solution de dernier recours. Elle ne concernera, en finale, que les pays tiers qui refusent de s'engager à respecter les normes fiscales internationales. Les inscriptions sur la liste et les sanctions éventuelles font actuellement l'objet de discussions. Ce sujet n'est pas mineur, parce qu'on ne fait pas juste une liste pour le plaisir de faire du *name and shame*, pour nommer et blâmer, mais bien pour qu'il y ait des sanctions effectives.

J'en termine – pardon, j'ai été un peu plus long que prévu, mais je voulais aussi vous dire ce que l'on fait. Je crois pouvoir dire que la Commission européenne – c'est une grande fierté pour moi – est pionnière pour enclencher cette révolution de la transparence. Et pour ma part, je n'ai de cesse de proposer aux États membres de renforcer nos défenses collectives contre la fraude et l'évasion fiscale.

Je suis assez satisfait de ce que nous avons accompli dans un laps de temps très court, mais en même temps très conscient que nous n'avons pas du tout solutionné tous les problèmes. Je sais que l'agenda de transparence fiscale va durer jusqu'à la fin de mon mandat à la Commission, et bien au-delà. Parce qu'il faut être conscient aussi qu'avec les nouvelles technologies, les subtilités juridiques, c'est une espèce de course aux armements permanente. Et on ne va pas trouver la pierre philosophale qui mettra d'un coup fin à tout.

Mais nous avons besoin pour cela de l'aiguillon de la société civile, des ONG, des médias, qui, il faut bien le reconnaître, ont fait un travail très utile – je ne vais pas me prononcer sur le statut de lanceur d'alerte, mais je pense qu'il y a eu là des révélations qui ont été finalement précieuses. Nous avons aussi besoin des parlements, du Parlement européen d'abord, mais des parlements nationaux aussi. Nous allons continuer à œuvrer en faveur d'un système fiscal plus transparent, qui offrira moins de possibilités de planification fiscale agressive à l'intérieur de l'Union européenne mais aussi au niveau international.

C'est la raison pour laquelle, dans cette démarche dont je souhaite le succès complet, nous avons besoin d'une coopération étroite avec les États membres. La Commission propose, ce sont eux qui décident, avec le Parlement européen – vous savez qu'il est très investi sur ces questions –, avec les parlements nationaux.

C'est pourquoi je compte sur votre soutien. Et je me réjouis de pouvoir échanger avec vous sur

cette base. Encore une fois, je suis très satisfait de cet échange. Je vous invite d'avance, au-delà de celui-ci, à continuer votre travail, à le rendre public, à valoriser ce qui se fait parce que, dans l'Union européenne, les parlements nationaux sont des instances plus que précieuses, voire déterminantes.

Le **président**: Je vous remercie, monsieur le commissaire, pour votre exposé introductif particulièrement intéressant.

Comme convenu, chers collègues, je vais vous donner la parole tout en prévenant notre hôte du jour qu'une traduction est assurée puisque, comme il l'a souligné à juste titre, notre pays est singulier dans la mesure où certains de nos collègues s'expriment en néerlandais et d'autres en français.

Je vous rappelle qu'une intervention de deux minutes par groupe est prévue.

Roel Deseyn (CD&V): Dank u voor uw inleidende beschouwing en uw engagement, mijnheer de commissaris.

Moet Europa in de toekomst in deze materie geen sterkere rol spelen? Ik verwijs daarvoor bijvoorbeeld naar de bevoegdheden die wij hebben afgestaan in het kader van de handelsverdragen. Zou het niet wenselijk zijn dat er ook een Europese toetsing of validering komt wanneer er belastingverdragen worden gesloten? Moet de bevoegdheid voor het hele pakket niet op het Europees niveau geplaatst worden zodat de fiscale competitie en de fiscale erosie tussen landen niet te groot worden?

Een belangrijk criterium, als er in dergelijke verdragen voordelen worden toegekend, is de economische activiteit. Het zou een doorslaggevend criterium moeten zijn. De pure constructies zouden moeten wegvallen. De Commissie doet inspanningen, maar in welke mate kan men zich op reële economische activiteiten baseren als men zo’n lijst uitwerkt? Dat is een vraag naar de objectieve of de politieke inslag, want zo’n lijst zou eigenlijk geen enkel taboe moeten hebben en rekening moeten houden met de regionale en lokale fiscaliteit. Ik denk bijvoorbeeld aan de Zwitserse kantons of zelfs bepaalde gebieden in de Europese Unie die nu de facto niet worden behandeld of als safe, clean en proper worden gekwalificeerd. Soms worden daarvoor technische bezwaren ingeroepen. Men zegt dat het administratief moeilijk is en men verwijst naar de SWIFT-codes. Het is moeilijk om alles te traceren. Dat zou echter geen beletsel mogen zijn om tot een betere oplossing te komen.

De lidstaten kijken uit naar het wetgevingspakket dat uit de inspanningen zal voortvloeien. Komen er verordeningen of richtlijnen of heel precieze constructies? Die zullen dan pedagogisch aanschouwelijk moeten worden gemaakt, daarin zal moeten worden duidelijk gemaakt wat wel en wat niet kan, welke constructies gevaarlijk zijn, welke constructies onderzocht moeten worden. Dat zal veel begeleiding vragen. De EU kan zich wel bij uitstek daarop profileren en er een mediacampagne over voeren. Het zou credibiliteit geven aan de EU, als zij zou zeggen dat het gedaan is met de belastingparadijzen, dankzij Europa.

Er is nog zoveel meer te vertellen, maar ik rond af, nu de twee minuten in zicht komen.

Ik wil u bedanken voor uw hart onder de riem voor de financiële-transactietaks. Er moeten in de komende dagen, ook in België, belangrijke knopen worden doorgehakt. Zoals u terecht zegt, zijn wij een land dat in staat is om een compromis te sluiten. Wij hebben er ons toe geëngageerd om daaraan constructief mee te werken. Ik hoop dan ook dat wij die kunnen realiseren, in een versterkte samenwerking met onze partners.

Stéphane Crusnière (PS): Merci, monsieur le commissaire, pour votre présence aujourd'hui et votre exposé. C'était effectivement quelque chose d'important.

Vous avez commencé en parlant des objectifs: une fiscalité plus juste, une fiscalité plus équitable. Évidemment, on ne peut que s'y retrouver car ce sont aussi les nôtres.

Effectivement, il existe plusieurs moyens pour y arriver – j'aurai l'occasion de revenir tout à l'heure aussi sur la TTF. Le premier des moyens, c'est lutter contre cette fraude fiscale qui empêche cette équité. Je dois dire que depuis que vous êtes entré en fonction, vous avez quand même déjà pris toute une série de mesures, lancé certaines initiatives. Déjà pour cela, je souhaitais vous féliciter.

J'ai deux questions précises dans la lutte contre la fraude fiscale.

Nous avons vu, lors de nos débats dans cette commission, qu'il n'existe effectivement pas de liste commune des États qui peuvent être reconnus comme étant un paradis fiscal. Je sais que c'est quelque chose qui vous tient à cœur. Vous l'avez déjà évoqué. Vous vous étiez d'ailleurs montré favorable à la création d'une liste

européenne avec une définition de critères précis. J'aurais voulu savoir où en est cette élaboration et si vous pouvez déjà nous parler un peu des critères et de leur définition.

L'autre question que je voulais vous poser, mais vous avez déjà partiellement répondu, concerne évidemment la problématique des intermédiaires financiers et des conseillers fiscaux. On a vu qu'ils avaient joué un rôle essentiel aussi dans le cadre du dossier des Panama Papers. Il faut dès lors prendre aussi des mesures très fortes par rapport à cela.

Vous nous avez parlé effectivement d'une consultation publique, mais je voudrais vous demander quelques précisions: en quoi consiste cette consultation publique et quel est le calendrier par rapport aux mesures qui devront être prises contre ces intermédiaires? Surtout, j'imagine que vous en avez déjà débattu avec les différents ministres des Finances soit de la zone Euro, soit de l'Europe entière. Là aussi, quelle a été la position de notre ministre des Finances en la matière?

Enfin, pour conclure, je voudrais vous parler de la taxe sur les transactions financières. Vous nous avez lancé une belle perche et je compte vraiment en profiter. C'est un point qui est très important pour nous. Nous sommes favorables à cette TTF, et vous savez que pour l'instant, nous menons ce débat dans notre pays. Nous avons l'impression, et c'est peut-être aussi la vôtre, que la Belgique est occupée à faire marche arrière du fait des prises de position de notre ministre des Finances. Cela a été confirmé par un fonctionnaire que nous avons reçu en commission et qui participait aux négociations de la TTF. Alors que, sous le gouvernement précédent, nous étions des précurseurs dans cette mise en place de la TTF, on a l'impression maintenant que la Belgique recule, ce que nous regrettons vivement, en tout cas mon groupe. J'aurais voulu avoir votre opinion. Et, je le répète, il faut effectivement, comme vous l'avez dit, un vif soutien de la Belgique en la matière.

Je vous remercie.

Le **président**: J'accorde trente secondes supplémentaires à ceux qui s'expriment plus lentement.

Rob Van de Velde (N-VA): Monsieur le président, je m'exprimerai en français par souci de facilité. Je compte sur une minute complémentaire.

Le **président**: Trente secondes en plus!

Rob Van de Velde (N-VA): Monsieur Moscovici, soyez le bienvenu.

Je suis flamand, mais je vais essayer de parler en français, parce que c'est un honneur de vous avoir ici et d'échanger des idées. Je vais être un peu plus critique que les autres.

Dans un débat tel que celui que nous avons aujourd'hui, il faut que l'on explore plutôt que de tout paralyser. Notre gouvernement est partenaire en matière de transparence financière. Nous avons d'abord continué avec l'UBO (*Ultimate Beneficial Owner*) que nous avons fait ensemble. Le gouvernement est partenaire en matière de transformation de la fiscalité des sociétés et entreprises. Quand on parle avec celles-ci, ce qu'elles veulent c'est la tranquillité fiscale et financière. C'est logique, parce que des investissements à long terme que les investisseurs font sur vingt-cinq à trente ans demandent un engagement, qui n'est pas un engagement de court terme. Donc, il faut pouvoir offrir – et c'est une nécessité qui s'impose à nous tous – une base fiscale qui soit à long terme et qui soit dotée d'une vision. Je pense que la meilleure solution pour attaquer la fraude, c'est d'enlever l'*incentive*. Autrement dit, il faut avoir une base de taxation facile à contrôler, à utiliser et à adopter. Mais, en contrepartie, il faut aussi être beaucoup plus fort en termes de justice. Dès qu'on a une base normale de taxation, il faut punir lourdement ceux qui ne se tiennent pas aux accords.

J'ai deux questions philosophiques et critiques.

Si vous aviez l'occasion d'y répondre, ce serait gentil. Vous êtes aussi contre l'érosion de la base fiscale. Nous nous rejoignons. Par contre, on voit une compétition croissante au niveau des bases fiscales. Le Royaume-Uni est en train de mettre ses armes au clair. Les Pays-Bas la diminuent, tandis que nous sommes en train de réfléchir. De plus, la philosophie des critères d'indication de paradis fiscal a changé: la transparence remplace les taux diminués. Cela veut dire que cette érosion va quand même prendre place. J'aimerais donc entendre vos idées à ce sujet.

Au niveau de la taxe transactionnelle, je ne vois pas l'élément pertinent: *it's just another tax*. Je ne pense pas non plus que cette taxe atteigne son but si tout le monde ne participe pas. S'il y a des exceptions, les marchés commenceront à se paralyser. Je pense que cela va perturber les marchés et certainement impliquer nos institutions financières, juste au moment où les choses se calment.

Par contre, au lieu de laisser la porte ouverte via d'autres pays qui ne participent pas, que pensez-vous d'une *cashless society*? On va directement au but en disant: on a une société sans cash. Point. De cette manière, la fraude sera possible à tracer tandis qu'actuellement, on laisse la porte ouverte et on impose une taxe.

Georges Gilkinet (Ecolo-Groen): Monsieur Moscovici, merci pour votre présence, merci pour le travail. Bravo pour les progrès. Avant vous, personne n'a travaillé vraiment cette question au sein de la Commission, elle est nouvelle. Voilà pour les fleurs.

Je serai critique sur la suite.

Si les progrès sont là, ils sont trop lents et insuffisants par rapport aux enjeux qui ont été révélés par la presse. La stratégie des petits pas ne suffit pas par rapport au fait que la base taxable de nos États, parce qu'ils se font concurrence d'un point de vue fiscal, se vide au profit de quelques acteurs. Donc, la Commission, aujourd'hui, essaie de résoudre le problème. Déjà identifier le problème et avoir la volonté de le résoudre est un premier élément mais ce qui est sur la table, nous semble-t-il, ne va pas encore assez loin.

Premier enjeu: la transparence. Effectivement, vous avez mis sur la table ce que nous défendons avec les Verts aux plans national et européen, le *reporting* pays par pays. Le problème est que le spectre des sociétés qui sont concernées est trop étroit à notre sens et il faudrait pouvoir élargir cette transparence à d'autres sociétés et aussi géographiquement, au-delà de la zone euro et de l'Europe. On sait effectivement que des États en dehors de l'Europe, mais parfois aussi en Europe, ne jouent pas parfaitement le jeu.

Deuxièmement, il faut avancer – pour moi, c'est l'idéal à atteindre, même si la fiscalité appartient toujours aux domaines nationaux – vers des bases taxables et des pratiques fiscales les plus cohérentes dans l'espace économique européen. C'est la seule manière de s'en sortir, selon moi. L'Europe a commis l'erreur par le passé – vous n'en êtes pas responsable évidemment – de laisser aux États Nations l'entièreté de l'autonomie en matière fiscale. Mais si on veut s'en sortir dans le contexte mondialisé qui est le nôtre, il faut absolument avancer dans cette direction.

Troisièmement, vous avez parlé de la taxe sur les transactions financières. Je regrette que mon pays ne figure plus parmi les moteurs de ce bel idéal, à la fois frein à la spéculation et contribution des placements financiers et du monde du capital au financement des besoins des États et à l'origine de la coopération au développement, même si cela a évolué. Je vous encourage vraiment à continuer à plaider en ce sens malgré les États et malgré la Belgique.

Enfin, c'est un progrès notable, je voudrais souligner que la Commission commence à s'intéresser aux pratiques de dumping fiscal des États. C'est fort bien. Ce n'est pas vous qui vous en chargez, c'est surtout la commissaire Vestager. Je voudrais vraiment vous encourager à être impitoyable à l'égard des États européens qui ne jouent pas le jeu, y compris l'État belge. Vous avez pointé des pratiques en matière d'*excess profit ruling* et il n'y a pas que la Belgique. Aussi, intéressez-vous au pays du président de la Commission européenne, même si c'est sans doute plus difficile. Franchement, il y a du travail en la matière!

Le **président**: Je donne la parole à M. Dispa du groupe cdH.

Benoît Dispa (cdH): Monsieur le commissaire, le cdH, c'est le Centre démocrate humaniste.

Pierre Moscovici: En voisin, en ami, je connais bien la politique belge et le cdH!

Benoît Dispa (cdH): Je dois vous dire que c'est un bonheur de vous entendre. Vous avez un discours fort, fondé sur le triptyque que vous avez mis en évidence au début de votre intervention: la transparence, la justice sociale et fiscale, la croissance des entreprises. Sur la base de ce constat, vous plaidez pour plus d'Europe. Cela fait du bien d'entendre ce discours, car il a de plus en plus de mal à passer.

Vous avez tenu des propos politiquement corrects à l'égard de la Belgique en vous réjouissant de la collaboration historique entre la Belgique et l'Union européenne et en saluant la capacité de notre pays à dégager des compromis. Si ce n'est pas faux, je dois quand même vous faire part d'une certaine inquiétude: j'ai le sentiment que notre pays, comme d'autres, devient plus frileux à l'égard de la construction européenne. Je pense que vous devez en être conscient.

D'ailleurs, les interventions que vous avez entendues jusqu'à présent doivent vous mettre en garde. L'adoption de la directive anti-évasion fiscale a quand même donné lieu – je le regrette vraiment – à certains atermoiements de notre part avant qu'un accord final puisse se dégager. C'était un signal négatif de notre part et je le déplore réellement.

Pour ce qui concerne le débat sur tout ce qui touche à l'harmonisation fiscale, de plus en plus de voix se font entendre pour plaider en faveur du maintien d'un certain nombre de niches fiscales, comme si c'était une nécessité, un impératif, en particulier pour des petits pays comme la Belgique. En outre, la taxe sur les transactions financières fait, aujourd'hui, explicitement l'objet de sans cesse plus de critiques.

Cela m'amène à penser – je le dis avec regret – que le gouvernement belge tient sur ce point un double langage. On adhère dans les principes – cela figure dans la déclaration de politique gouvernementale –, mais, dans la pratique, on multiplie les objections, les obstructions.

Je vous mets en garde contre ce double jeu qui ne me réjouit pas, mais qui menace, en quelque sorte, l'aboutissement de ce processus. Sur ce point-là en particulier, je vous demande d'argumenter votre position, y compris sur le plan politique puisque vous avez dit que vous étiez fier d'être membre d'une Commission politique. Sur le plan politique justement, quels sont les arguments que vous pourriez marteler au sein du Parlement belge pour convaincre ce pays historiquement européen de revenir à la pointe de l'intégration européenne sur cette question?

Par ailleurs, n'êtes-vous pas de plus en plus souvent confronté à des difficultés quand il s'agit de dégager un consensus sur les questions fiscales au sein de l'Union européenne? N'envisagez-vous pas la nécessité, à terme, de passer à un vote à majorité qualifiée? Ne serait-il pas plus facile de continuer à avancer sur ce terrain en contournant, en quelque sorte, les objections qui s'expriment, pour le moment, trop facilement?

Le **président**: Je vous remercie, monsieur Dispa.

Chers collègues, nous avons la chance d'avoir le support de deux professeurs d'université pour nous aider dans nos travaux. Je me tourne vers eux pour voir s'ils ont des questions à poser.

Je donne la parole à M. Marc Bourgeois, professeur à l'Université de Liège.

Marc Bourgeois: Monsieur le président, monsieur le commissaire, je tiens, tout d'abord, à vous remercier pour votre présence et pour votre exposé.

Monsieur le commissaire, vous avez parlé des critères repris sur lesquels un accord a été formalisé. Il est ici question de la liste des paradis fiscaux. Vous avez parlé du critère de la transparence. Vous avez également évoqué le critère de la fiscalité juste.

Va-t-on intégrer des taux effectifs d'imposition minima, de manière telle, alors, que se poserait le problème d'une réduction des taux officiels? Certains pays annoncent des taux très faibles. La Bulgarie a fait une annonce récemment d'un taux très très faible. Ne risque-t-on pas de rater sa cible? À tout le moins, ce critère-là va-t-il être repris?

Des mesures anti-abus émergent ça et là dans le cadre de directives. Il y a la directive mère-fille. Il y a eu la directive "fusions" par le passé. Et puis, maintenant, il y a la directive ATAD. On voit émerger des mesures anti-abus ça et là qui se recoupent à bien des égards. Une question qui peut être posée et émane des observateurs que nous sommes et peut-être de la pratique, c'est que ces mesures anti-abus contiennent des concepts très généraux qui sont sujets à interprétation, y compris dans la transposition. Elles se recoupent dans plusieurs hypothèses, dans plusieurs situations, de manière telle qu'on peut peut-être craindre que cela reste relativement cosmétique, si je puis dire. En effet, le processus d'intégration variera quand même d'un pays à l'autre dans la manière dont ces mesures sont transposées et dans la manière aussi dont ces mesures sont combinées les unes avec les autres. S'il faut attendre des arrêts de la Cour de Justice de l'Union européenne, on peut, à mon avis, attendre encore quatre à cinq ans. Cela ne risque-t-il pas de freiner le processus, même s'il est étroitement lié à ce genre démarche anti-abus?

La dernière question que je voulais poser a trait à l'impact de toute cette orientation sur l'évolution des conventions préventives de la double imposition. Il y a une dizaine d'années, la Commission européenne envisageait d'intégrer ces conventions par le biais soit, d'une convention multilatérale, soit, d'un modèle européen de convention. Cela fait-il toujours partie de projets ou est-ce un sujet qui est laissé à l'OCDE et sur lesquels la Commission n'interviendrait désormais que de manière marginale?

Le **président**: Je donne maintenant la parole à M. Delanote, professeur de droit fiscal à l'Université de Gand.

Mark Delanote: Mijnheer de commissaris, ik wil eerst even teruggrijpen naar de definitie van belastingparadijs, zoals ook aangehaald door collega Bourgeois.

Het is natuurlijk geen evidentie om een belastingparadijs te definiëren. Men kan die definitie op meerdere fronten verfijnen. Een eerste verfijning die aan de definitie kan worden aangebracht, is om niet enkel staten als een paradijs aan te merken, maar ook staatkundige onderdelen, dus delen van die staat. Is dat in die Europese definitie voorzien?

Een tweede aspect is een materiële verfijning van het begrip belastingparadijs.

Ik heb ook de vraag naar het eventuele tarief dat als drempel zou kunnen gelden om een staat als belastingparadijs te definiëren. Wordt in uw vooropgestelde criteria ook rekening gehouden met het feit dat een staat in gunstregimes zou voorzien voor bepaalde sectoren of ten aanzien van bepaalde types inkomen of bepaalde ondernemingen? Met andere woorden, dat het globaal belastingstelsel een fair stelsel is, maar waarbij er toch hiaten zijn ten aanzien van bepaalde groepen aan ondernemingen?

Dat is mijn eerste vraag met betrekking tot het concept belastingparadijs.

Een tweede vraag betreft de tussenpersonen, zoals die opduiken in de Panama Papers. Daarbij zitten ongetwijfeld ook fiscale adviseurs. Acht de Europese Unie het een van haar taken om dat beroep te reglementeren en bijvoorbeeld een verbod in te stellen voor niet-erkende adviseurs om fiscaal advies te geven?

Le **président**: Chers collègues, vous me permettrez de poser une seule question, en dehors du quota "groupes".

Mon inquiétude vient de l'éventuelle possibilité pour le Royaume-Uni, dans le cadre du Brexit, de, par exemple, adapter sa fiscalité pour l'amener, en impôt des sociétés, à un niveau équivalent à celui de l'Irlande, voire même plus bas que l'Irlande. Y a-t-il là une appréhension dans le chef de la Commission? Parce qu'évidemment, cela pourrait engendrer des réactions préjudiciables pour les autres États.

Je vais rendre la parole immédiatement à M. le commissaire, pour lui demander de bien vouloir apporter des réponses aux questions qui ont été posées.

Pierre Moscovici: Merci.

Beaucoup de questions en effet, beaucoup d'ambition, beaucoup d'engagement, et aussi des positions contradictoires, ce qui est la caractéristique même du débat démocratique.

Je commencerais par dire que l'ambition qui est la nôtre, c'est avant tout d'aider les États membres à se coordonner dans la lutte contre la fraude fiscale. Vous savez que la compétence de la Commission en matière fiscale est relativement limitée, même si, dans ce domaine particulier, celui du combat pour la transparence, nous avons pris des initiatives fortes qui, je pense, ont rehaussé ce niveau.

Quand je suis devenu commissaire à la fiscalité, je ne m'y attendais pas, et plusieurs collègues et d'autres m'avaient dit, voilà, c'est une matière aride et compliquée, mais c'est aussi un portefeuille vain, parce qu'on est toujours bloqué par la règle de l'unanimité. Il s'est avéré que le contexte socio-politique a fondamentalement changé la donne, parce que les États membres se sont aperçus tout à coup qu'ils ne pouvaient pas rester dans l'attitude classique de veto sur des sujets qui sont aussi fondamentaux sur le plan éthique et politique pour nos sociétés.

A été suggérée l'idée d'un contrôle européen sur les traités fiscaux, ce qui nous permettrait d'aller au-delà de notre rôle d'appui. Nous comptons sur la responsabilité des États membres là-dessus. A été également évoquée, dans un autre ordre d'idées, sur des réformes institutionnelles, la question du passage au vote à la majorité qualifiée sur les matières fiscales. C'est une thèse que je défends depuis très longtemps.

Cela fait maintenant plus de vingt ans que je suis dans la politique européenne. Mon premier mandat de député européen était en 1994. Mais j'avoue, là-dessus, avoir une ambition modeste. Pourquoi cela? Parce que je sais que pour passer à la règle à la majorité qualifiée en matière fiscale, il faudrait une modification des traités, et que celle-ci ne pourrait elle-même être faite qu'à l'unanimité, et qu'à l'évidence ceux qui sont contre le vote à la majorité qualifiée n'y consentiraient pas. C'est donc un combat que je conçois que les formations politiques mènent; c'est une idée que je partage; c'est aussi une illusion qu'à dire vrai, je ne nourris pas.

Sur la notion d'activité économique réelle, c'est la même que celle de l'OCDE. Cela se base sur des critères, qui sont objectifs, non contestés, non contestables en tenant compte des évolutions digitales; l'instrument que nous allons choisir en la matière à la suite la directive, qui est le véhicule le plus typique, le plus puissant en matière de fiscalité.

Il m'a été demandé ce qu'il en était de la consultation publique sur les intermédiaires. Je

n'ai pas les délais précis. Je peux simplement vous dire qu'elle est déjà en cours et que nous comptons présenter, cela vous donne une idée du moment où nous allons aboutir, une proposition avant l'été prochain.

J'entends ici les soucis qui ont été formulés concernant l'érosion de la base fiscale et je partage totalement le souci qui est le vôtre, le souhait qui a été exprimé de balancer, de faire avancer ensemble la croissance et la justice ou la justesse de l'impôt. Et notre démarche va au-delà des frontières de l'Union européenne.

L'objectif qui est le mien est de créer un niveau plus équitable pour tous les États au niveau mondial, raison pour laquelle nous nous inscrivons dans la démarche BEPS de l'OCDE que nous promouvons à la fois dans notre coopération avec cette organisation mais aussi dans les travaux du G20. Il se trouve que, par ailleurs, je représente la Commission, dans mon autre portefeuille, celui de commissaire chargé des Affaires économiques et financières, au G20 ou au G7-Finances, qui sont des cadres absolument privilégiés pour faire avancer les choses.

Cela me permet d'évoquer, au passage, la situation du Royaume-Uni, où je me trouvais il y a une semaine, où je rencontrais le chancelier de l'échiquier Phil Ammond. Le message que je lui ai fit passer est le suivant: nous ne souhaitons pas avoir à notre frontière, après le Brexit, une sorte de paradis fiscal. Ce que je souhaite, de manière concrète, c'est que le Royaume-Uni continue d'être un partenaire important dans la lutte contre l'évasion fiscale et la fraude fiscale à l'échelle de l'international. Ce pays demeurera un pays membre du G20;

Et l'expérience qui est la mienne depuis près de cinq ans que je siège au conseil ECOFIN (j'y étais d'abord comme ministre de l'Économie et des Finances de la France, maintenant, comme commissaire européen), c'est que, en ces matières-là, le Royaume-Uni, avec des gouvernements qui sont depuis le début des gouvernements conservateurs, a été plutôt un partenaire proactif.

Après surgit la question que vous avez évoquée des taux minimaux ou des taux effectifs. Il n'y a pas, dans le Conseil ECOFIN, sur ces sujets qui sont de l'ordre de l'unanimité, de consentement à l'idée d'un taux minimal. Au contraire, il y a, de la part d'un certain nombre d'États membres – vous en avez mentionné un, l'Irlande –, une réserve qui est tout à fait fondamentale, à laquelle j'ai d'ailleurs répondu. Il a été évoqué le rôle de la Belgique dans l'adoption de la directive anti-évasion fiscale. Il est vrai qu'à la fin, nous avons connu un épisode dont personnellement j'aurais préféré que nous fassions l'économie, qui a différé de quelques jours cette adoption. J'aurais franchement préféré que le gouvernement belge s'engage à la table du Conseil ECOFIN mais, en même temps, je comprends les difficultés, les exigences d'une coalition. J'ai moi-même fait partie du gouvernement de mon pays pendant sept ans; je sais de quoi il s'agit.

Toujours est-il que nous nous sommes engagés à ce qu'il n'y ait pas de taux minimaux. Il n'est pas de notre ressort de choisir à la place des États les taux d'imposition. Cela fait partie de la souveraineté fiscale, et on n'y reviendra pas. Je me suis engagé là-dessus et je le dis ici de manière très claire. On pourra avoir une sympathie philosophique ou politique pour cette notion, il n'y a pas de consentement en la matière et l'attachement à la souveraineté fiscale sur la fixation des taux est massif.

En revanche, la taxation effective, c'est une notion que je reprends totalement à mon compte, assure l'idée qu'il est indispensable que les multinationales paient leur juste part d'impôt là où elles créent des profits et qu'on n'ait pas de mécanisme d'imposition trop faible ou d'imposition zéro. Ce que nous voulons éviter, en quelque sorte, c'est la double non-imposition. De la même façon que nous voulons éviter la double imposition. Voilà ce que j'ai pu dire aux dirigeants du Royaume-Uni dans le domaine économique et financier. Après, nous verrons ce qu'il se passe en matière de Brexit. Toutefois, il est très important de garder ce cadre coopératif, en toute hypothèse, et dans la période qui précède le Brexit parce que les propositions que je fais actuellement devront être, pour beaucoup, adoptées à l'unanimité avec le Royaume-Uni. Pour la suite, nous devons continuer à coopérer.

Quant à la taxe sur les transactions financières, il n'est pas utile, et il serait franchement de l'ordre de la langue de bois de ma part, de cacher que ce projet vit actuellement un moment-clé, avec des aspects positifs – c'est-à-dire que nous avons à la fois maintenant sur la table tous les paramètres de ce que pourrait être une telle taxe – mais aussi ses aspects difficiles.

Je considère deux choses.

D'abord, je pense que ce n'est pas – vous avez évoqué avec moi les différences, je vais en évoquer aussi – juste une taxe de plus; que c'est aussi un legs de la crise financière, une exigence éthique, que les entreprises financières, dont la

taxation est quand même globalement plus faible que celle d'autres agents, contribuent à leur juste part à la résorption de la crise. Par ailleurs, nous savons aussi qu'il y a un certain nombre de biens publics dont le financement est nécessaire. J'évoquerai la lutte contre le réchauffement climatique, ou le développement. Au départ, la taxe Tobin avait cette forme d'affectation. Il ne s'agit pas d'affecter la taxe, mais il s'agit de ne pas oublier cette préoccupation-là. Et donc, je pense qu'il y a une place pour une taxe sur les transactions financières qui ait une base large, une assiette large, et un taux faible, voire très faible. Parce qu'on ne sera pas non plus dans les rendements qui étaient envisagés au départ.

Je considère qu'il y a un deuxième enjeu, qui est l'enjeu de la procédure de coopération renforcée elle-même. Vous me direz que c'est un terme un peu technique, mais cela compte quand même. À savoir que si nous sommes dans l'incapacité d'agir à 28, et que nous sommes aussi dans l'incapacité d'agir à 10, à ce moment-là, cela donne beaucoup de force à ceux qui plaident pour le blocage en matière fiscale.

Cette coopération renforcée a été choisie par onze pays. L'Estonie s'est retirée. Il en reste dix. Parmi ces pays, il y a les quatre plus grandes économies de la zone euro dont l'Allemagne et la France. Il se trouve que j'étais à l'origine de cette affaire comme ministre des Finances avec mon collègue Wolfgang Schäuble. C'est nous qui avons proposé la coopération renforcée. Plus l'Italie et l'Espagne. Et parmi les fondateurs, il y a la Belgique.

Je tiens fondamentalement, et je pousse à chaque fois, à ce que la Belgique continue de jouer un rôle utile et positif dans cette affaire. Je pense que plus d'Europe ne peut qu'aider sur les questions fiscales dans un contexte d'unanimité; que la coopération renforcée ne peut pas être une faillite car ce serait un recul par rapport à ce que nous souhaitons.

Justement, on m'interrogeait sur le "plus d'Europe". Encore une fois, cela fait plus de vingt que je suis dans les affaires européennes; j'ai été pendant six ans membre du Parlement européen et j'ai été pendant cinq ans ministre des Affaires européennes. J'ai siégé pendant sept ans au Conseil, dans les deux grands conseils Affaires générales et ECOFIN; j'étais le représentant de la France dans la convention qui préparait le traité constitutionnel. Je me définis comme un européen depuis longtemps.

Je pense qu'on cherche un peu le narratif, le récit européen en matière de résultats. Si beaucoup de nos concitoyens doutent aujourd'hui de l'Europe, c'est parce qu'ils se disent que ça ne marche pas. Là, nous avons un exemple d'un sujet qui marche. Encore une fois, je le répète, qui peut imaginer qu'on va lutter contre les paradis fiscaux d'une manière efficace, ou contre l'évasion fiscale ou la fraude fiscale, dans un cadre national? Ici, il y a des représentants de différents partis qui sont plus ou moins, comme on dirait en France, souverainistes, ou attachés au cadre national, et cela existe dans tous nos pays. Mais que personne ne s'illusionne: ni la France, ni la Belgique, ni l'Italie ni l'Espagne ni la Slovénie, ni la Pologne isolément ne peuvent lutter contre ces phénomènes. L'échelle pertinente, elle est mondiale. C'est le G20 ou l'OCDE. L'échelle minimale, elle est continentale.

Et j'ajoute que nous sommes en train de démontrer collectivement que nous produisons des résultats, là. Je pense que c'est un sujet où il y a des preuves.

Pour ce qui est de la liste des paradis fiscaux établie par l'Union européenne, plusieurs questions ont été posées, d'abord sur les critères retenus. La Commission a défini une vaste gamme de critères; le niveau de taxation était l'un d'entre eux, avec l'idée - je ne reviens pas sur les taux minimaux ou les taux effectifs -, d'une taxation zéro en matière d'impôt sur les sociétés. Cela existe dans beaucoup de pays. Pour moi, cela fait partie de ce qui définit un paradis fiscal.

C'est la raison pour laquelle a été adoptée une démarche en deux temps. Parce que j'imagine que c'est vrai que ce n'est pas simple, pour un pays dont le taux est zéro, dont le *business model* repose sur ce type de fiscalité, de tout de suite passer à un standard qui soit un standard mondial, et je ne suis pas choqué au final, qu'on ait ce délai. Mais quand même, je pense que cela fait partie, en effet, des critères pertinents. L'analyse est maintenant conduite par, précisément, le code de conduite. Cela n'a pas disparu, et moi, je continuerai à me battre pour que cette question soit présente dans les critères, notamment en ce qui concerne les effets à produire.

Les transpositions sont de plus en plus coordonnées, les initiatives s'enchaînent. Nous voyons un cadre complet qui est en train de se former. Enfin, les intermédiaires ont un rôle central dans la création et la mise en place de schémas abusifs ou agressifs.

Mon ambition, notre ambition, parce que ce n'est pas dans mon portefeuille, n'est pas de réglementer les professions car nous ne sommes

pas du tout dans la définition de professions réglementées en ce moment. Nous sommes plutôt dans le fait de chercher à diminuer le nombre de professions réglementées. C'est plutôt d'assurer la transparence des conseils.

Je crois beaucoup plus à la transparence qu'à la punition. Quand, par exemple, on est passé à la directive sur les rescrits fiscaux, moi, j'ai, depuis que je suis dans ces fonctions, l'intuition que c'est un peu, en matière fiscale, l'inverse de la loi de Gresham. Dire que, par exemple, le bon rescrit fiscal va chasser le mauvais, que la transparence va amener des standards qui sont de plus en plus élevés. Donc, je crois beaucoup à cela. C'est une étape fondamentale pour éviter que le contrôle fiscal soit guidé par des fuites plutôt que par une coopération loyale entre l'État et les professionnels. La démarche qui va être la nôtre sera plutôt de cette nature. Encore une fois: transparence, coopération plutôt que réglementation.

Enfin, j'en terminerai, puisque je suis ici dans le parlement belge, pour dire que je n'ai pas de leçon à donner à la Belgique. Au fond, les interrogations sur l'Europe ne sont pas belges. Elles sont partout. Elles sont présentes dans tous nos pays. Dans tous nos pays, il y a un débat démocratique sur ce que doit être l'Europe.

J'ai simplement, moi, deux convictions mais qui me sont personnelles et qui sont des convictions politiques, pas tant tenant à ma famille d'origine. Je suis un social-démocrate. Je le suis à la Commission comme je l'étais dans mes responsabilités nationales. C'est plus une réflexion philosophique et politique.

La première, c'est que je crois en effet qu'en ces matières, nous ne devons pas avoir peur de l'Europe. Je pense que l'Europe est un appui puissant et que la combinaison entre les initiatives de la société civile, les mouvements médiatiques et également tout ce qui va dans le sens du rôle des parlements est une bonne chose. Je dis au passage que sur le *country by country reporting*, le *reporting* pays par pays, je suis, moi, favorable à la publicité. Nous n'avons pas fini cette démarche.

Il ne suffit pas d'avoir une démarche qui soit celle de l'échange entre administrations, c'est déjà adopté. Il faut passer à la publicité vers le citoyen, le parlement, les ONG. Après, je peux avoir ce débat avec mes amis écologistes au Parlement européen car ils souhaiteraient une transparence mondiale. Nous devons ici prendre en considération le fait que nous ne pouvons pas forcément stipuler le légiféré pour autrui. Par ailleurs, il faut tenir compte de mécanismes de réciprocité économique et ne pas nous vulnérabiliser à l'excès. Mais le jour où il y aura une transparence au niveau des données fiscales et comptables pour toutes les entreprises, pour ce qui concerne leurs activités à l'intérieur de l'Union européenne, pour ce qui concerne leurs activités dans les paradis fiscaux quand vous aurez élaboré une liste, ce sera, vous l'avouerez, une percée. Et à ceux qui considèreront que le verre reste à moitié vide, je répondrai non, non et non. En effet, le jour où nous aurons fait cela, il n'y aura pas d'autre zone économique dans le monde qui aura assuré cette transparence. L'Europe est leader en la matière. Je m'en satisferais et j'aimerais que chacun s'en satisfasse dans la mesure où cela serait une première mondiale. Mais je sais qu'il y a encore beaucoup de réticences, de résistance à ce sujet.

Mon dernier mot concernera la Belgique.

J'ai une double conviction. Tout d'abord, j'ai la conviction que l'Europe est utile en la matière. J'ai également la conviction que même si les pays fondateurs ne sont plus ce qu'ils étaient, je ne crois pas beaucoup à la reconstitution de cette ligne dissoute des fondateurs; il y a plus d'hétérogénéité. On ne peut pas oublier les autres Il n'empêche que ces pays-là ont une responsabilité particulière à l'égard du projet européen. C'est en tout cas ma conviction. Quand je suis au parlement belge, je suis au parlement de Belgique, à savoir un pays qui est le siège des institutions européennes. Il est vrai pas de toutes puisque qu'il y a le Parlement européen à Strasbourg. Le Français que je suis ne l'oublie pas. Mais le siège des institutions européennes, c'est ici. C'est, d'une certaine façon, la capitale de l'Europe. Et la Belgique est un des pays fondateurs de l'Europe. Si j'ai un message à lancer – permettez-moi de sortir de ma condition, mais le responsable politique que je suis s'adresse ici à d'autres responsables politiques – ne l'oubliez pas!

Le **président**: Merci, monsieur le commissaire.

Avant de clôturer nos travaux, je voudrais remercier notre collègue Éric Van Rompuy, qui préside la commission des Finances, de nous avoir permis de trouver, avec la souplesse d'agenda, un moment pour pouvoir accueillir M. Moscovici.

Au nom de tous les membres de la commission Panama et de la commission des Finances, je souhaite vous adresser nos plus vifs remerciements pour cet échange, pour votre présence, mais aussi pour le travail que vous

accomplissez qui, comme cela a été dit, est tout à fait singulier à l'échelle européenne, mais également à travers l'Histoire. Je pense que vous avez vraiment donné une impulsion significative. De cela, je pense que vous devez aussi être remercié.

Chers collègues, nous allons clore la réunion, non sans remercier une fois encore M. Moscovici, à qui je vais remettre, en votre nom à tous, un petit présent. Ce ne sont pas des pralines, mais c'est une autre spécialité belge! Je vous laisserai la découvrir, bien évidemment.

La réunion publique de commission est levée à 15.38 heures.
De openbare commissievergadering wordt gesloten om 15.38 uur.

BIJZONDERE COMMISSIE FRAUDE PANAMA PAPERS

van

DINSDAG 10 JANUARI 2017

Namiddag

_____

COMMISSION SPÉCIALE FRAUDE PANAMA PAPERS

du

MARDI 10 JANVIER 2017

Après-midi

_____

La réunion publique de commission est ouverte à 14.05 heures et présidée par M. Ahmed Laaouej.
De openbare commissievergadering wordt geopend om 14.05 uur en voorgezeten door de heer Ahmed Laaouej.

Audition de
- M. Olivier Ruysschaert, substitut du procureur du Roi près le parquet de Gand;
- M. Kristof Lammens, substitut du procureur du Roi près le parquet de Gand.
Hoorzitting met
- de heer Olivier Ruysschaert, substituut-procureur des Konings bij het parket te Gent;
- de heer Kristof Lammens, substituut-procureur des Konings bij het parket te Gent.

Le **président**: Chers collègues, je vous présente mes meilleurs vœux pour l'année nouvelle, mais aussi pour celles qui suivent. J'espère que chacun d'entre vous verra ses vœux se réaliser et, surtout, sa santé être préservée – c'est quand même l'essentiel.

En guise d'introduction, je ne cache pas que mon intention est de clôturer notre cycle d'auditions. Évidemment, je serai à l'écoute des desiderata de chacun – nous verrons cela en Bureau. Mais l'heure est venue de commencer à procéder à la finalisation du rapport. Nos experts ont travaillé et continuent de le faire. Un document de travail sera fourni et discuté entre nous selon une méthodologie dont nous conviendrons. Cela fait plus de six mois que notre commission a été mise en place. Par ailleurs, je ne vous apprends rien en vous disant que toute une série d'autres commissions sont toujours en route. Je ne parle même pas des commissions Intérieur, Justice, Terrorisme. Il y a aussi Optima, Kazakhgate. Bref, il y a toute une série de commissions parallèles.

En outre, l'année 2017 sera chargée, puisque le gouvernement dépose d'importants projets de loi, sans compter les feuilletons budgétaires habituels. Donc, nous allons avoir beaucoup de pain sur la planche. Il est vraiment temps pour nous de clôturer. J'ai profité des quinze jours qui nous étaient impartis pour passer en revue tout ce qui avait été fourni comme documents. Il y a une masse d'informations des plus intéressantes et nous pourrons en tirer, je pense, un très bon fruit. Je vous soumets cela, car je ne suis évidemment pas seul à décider. Mon intention est celle-là. Je plaiderai en ce sens-là lorsque nous nous rencontrerons en réunion de Bureau.

L'ordre des travaux appelle l'audition du parquet. On se rappellera que nous avions eu M. Gérard pour le parquet de Bruxelles. Bien évidemment, il était indispensable de pouvoir entendre aussi des représentants du parquet néerlandophone, plus particulièrement du parquet de Gand. Plus particulièrement encore, nous accueillons aujourd'hui M. Olivier Ruysschaert, substitut du procureur du Roi près le parquet de Gand, ainsi que M. Kristof Lammens, lui aussi substitut du procureur du Roi près le parquet de Gand, que nous entendrons sur leur vision en matière de lutte contre la criminalité financière (la grande fraude fiscale en particulier), leurs analyses, leur ressenti, leurs propositions – nous l'espérons – s'ils constatent qu'il y a ici ou là un certain nombre de déficits juridiques, matériels ou opérationnels à combler.

Je vais donc leur céder immédiatement la parole. Puisqu'ils sont deux, je vais leur proposer de nous parler pendant une grosse demi-heure, à la suite de quoi ils échangeront avec la commission.

Olivier Ruysschaert: Leden van de commissie, wij zullen beginnen met ons kort voor te stellen. Naast mij zit Kristof Lammens. Hij is de teamleider van de fiscale sectie van het parket van Gent. Mijn naam is Olivier Ruysschaert. Ik ben sedert iets meer dan drie jaar werkzaam als fiscaal substituut. Daarvoor werkte ik op de afdeling Ecofin van het parket van Gent. Dat is een afdeling die zich veeleer bezighoudt met financieel en economisch gerelateerde criminaliteit.

Alvorens wij onze powerpointpresentatie met u overlopen, wensen wij van de gelegenheid gebruik te maken deze commissie te bedanken voor de uitnodiging en om ons op die manier de kans te geven onze visie en onze ideeën omtrent een aantal zaken mee te geven.

U zult zien dat de powerpointpresentatie is opgebouwd uit vier delen. Punt 1 gaat over het personeelskader en punt 2 over de werking van het fiscaal parket. Vervolgens zullen wij het hebben over internationale fiscale fraude en onze ervaringen daarmee, en daaraan gekoppeld over de uitwerking van een concreet strafdossier. Tot slot zijn wij zo vrij om deze commissie enkele aanbevelingen mee te geven.

Punt 1 gaat over het personeelskader. Op dit moment zijn wij met vier fiscale substituten werkzaam bij het fiscaal parket van Gent. Er loopt momenteel een postulatieprocedure voor een vijfde plaats. Daarvoor hebben zich drie kandidaten gemeld. Wij hopen dat wij onze nieuwe collega in de loop van de maand mei van dit jaar mogen verwelkomen. Dit wat de substituten betreft. Daarnaast is er ook een contingent gedetacheerde fiscale ambtenaren. Wat Gent betreft, zijn er drie plaatsen vastgelegd. Vorige week is bij ons een nieuwe collega van start gegaan, een derde fiscaal ambtenaar, ter opvolging van een dame die eind 2015 met pensioen is gegaan. Daarvoor is een aanwervingprocedure opgestart. Voor deze plaats van fiscaal ambtenaar waren er maar liefst vijftien kandidaten voor het parket van Gent.

Een belangrijke rol is daarbij weggelegd voor het directiecomité Financiën. Het draagt de kandidaten voor en stelt de reservelijst op.

Wij zijn blij dat wij als openbaar ministerie een advies hebben mogen geven, dat wij onze volgorde hebben mogen meegeven, en dat er effectief rekening gehouden werd met ons advies. Wij hadden daarvoor een selectiecommissie opgericht. Wij hebben dus zelf met de kandidaten kunnen spreken. Dat is voor ons van groot belang, omdat wij uiteindelijk zeer intensief met die mensen zullen moeten samenwerken.

Een ander punt is de uitbreiding, of althans de aangekondigde uitbreiding, van het aantal gedetacheerde fiscale ambtenaren. Er werd op dat vlak een aantal verklaringen afgelegd door de minister van Financiën en de minister van Justitie, onder meer op een strategisch seminarie dat plaatsvond op 10 mei 2016 en in antwoord op een vraag van de heer Gilkinet, ondervoorzitter van deze commissie.

Wij zijn zeer verheugd te vernemen dat er een uitbreiding van het aantal ambtenaren is aangekondigd, want wij hebben daarmee zeer positieve ervaringen. Die mensen betekenen voor ons een absolute meerwaarde. De ervaring leert ons dat het de beste eindresultaten oplevert wanneer zij worden ingezet in samenwerking met de politiediensten en in samenwerking met het parket. Dat levert de beste eindresultaten op, hetzij via een strenge veroordeling en een zware uitvoerbare verbeurdverklaring, hetzij via een hoge minnelijke schikking.

Dat is dus een punt dat voor ons van belang is, evenals de reservelijst. Ik heb gesproken over de postulatieprocedure voor fiscaal ambtenaar in Gent, waarvoor zich maar liefst vijftien kandidaten meldden. Uiteindelijk is er een lijst weerhouden van tien mensen. Wij kunnen de commissie meegeven dat de mensen die bovenaan deze lijst staan, zeer sterke kandidaten zijn, zeer gemotiveerde kandidaten. Die mensen staan echt te popelen om te beginnen.

Wij hebben het gehad over het personeelskader. Daarnaast willen wij ook een inkijk geven in onze werking. Wij hebben onze standplaats in Gent, maar onze bevoegdheid is natuurlijk wel wat ruimer dan de stad Gent. Wij zijn bevoegd voor het ressort van het hof van beroep van Gent. Dit betekent concreet de provincies Oost-Vlaanderen en West-Vlaanderen. Voor Oost-Vlaanderen zijn wij bevoegd om elk misdrijf te vervolgen. Voor West-Vlaanderen zijn wij bevoegd om fiscale misdrijven en samenhangende misdrijven te vervolgen. Bij samenhangende misdrijven kan bijvoorbeeld gedacht worden aan witwassen of misbruik van vennootschapsgoederen.

Wij kunnen u echter meedelen dat wij ons in de praktijk nagenoeg uitsluitend bezighouden met fiscalefraudebestrijding. Dat is onze corebusiness en er is in Gent dan ook een apart fiscaal team opgericht. Louter volledigheidshalve wil ik nog meegeven dat wij ook worden ingezet in een aantal permanenties, zoals nachtdiensten, weekenddiensten en zittingen. Op die manier behouden wij nog wat voeling met de algemene werking van het parket.

Een ander punt is de rekrutering. Wij moeten vaststellen dat wij vandaag in een goede periode zitten, wij zitten in een flow wat betreft mensen die bereid zijn om bij het fiscaal parket van Gent te werken, hetzij als substituut, hetzij als

gedetacheerd ambtenaar.

De waarheid gebiedt ons te zeggen dat het ooit anders geweest is. In sommige periodes was er maar één fiscaal substituut bevoegd voor beide provincies, met alle gevolgen van dien. Vandaag is het kader echter ingevuld. Dat is onder meer te danken aan een actieve rekrutering. Voorts kunnen wij ook aanstippen dat de onderlinge verhouding tussen de substituten uitstekend is en dat ook de samenwerking met de gedetacheerde fiscaal ambtenaren uitstekend verloopt.

Wij herhalen dan ook onze vraag om het aantal gedetacheerde fiscaal ambtenaren gevoelig uit te breiden.

Nu geef ik het woord aan mijn collega Kristof Lammens, die onder meer zal spreken over de minnelijke schikking en de bij ons gekende dossiers inzake offshoreconstructies.

Kristof Lammens: Eerst en vooral wil ook ik de commissie bedanken voor de uitnodiging, zodat wij onze standpunten en onze praktijkervaring met u kunnen delen.

Een eerste punt waarover ik het wil hebben, is misschien meteen al een beetje een aangebrand punt, met name de verruimde minnelijke schikking, de zogenaamde VVSBG. Het is een rechtsfiguur die wij in Gent vaak gebruiken. Daarom neem ik de gelegenheid te baat om dat onderwerp in deze commissie even ter sprake te brengen. Het maakt echt wel deel uit van onze dagelijkse werking en dagelijkse beslommeringen. Het is echt een wapen dat wij gebruiken in de strijd tegen fiscale fraude.

Wij zijn er ons van bewust dat dit onderwerp enigszins aangebrand is. Het is een rechtsfiguur die heel veel kritiek krijgt. Zowel in de pers, bij het grote publiek, alsook vanuit de politiek worden er veel kritische opmerkingen over gemaakt. Er wordt vaak pejoratief gesproken over de afkoopwet. Ik wil van de gelegenheid gebruikmaken om aan te stippen hoe wij deze rechtsfiguur gebruiken. En nadat u dat gehoord hebt, denk ik dat u het met mij misschien eens zult zijn dat de kritiek die vaak wordt geuit niet geldt voor de wijze waarop wij de figuur van de minnelijke schikking toepassen. En dit, los van hoe deze wet is ontstaan, waarover heel wat commotie bestaat. Ik zou willen vragen om de rechtsfiguur zelf te bekijken, abstractie makend van de manier waarop deze ooit werd ingevoerd, want daarover wil ik mij absoluut niet uitspreken. Men mag het kind echter niet weggooien met het badwater.

Sinds 2011 werden de mogelijkheden om minnelijke schikkingen af te sluiten zowel op procedureel als op materieel vlak enorm verruimd. Van bij het begin hebben wij de koppen samen gestoken en beslist om die rechtsfiguur te gebruiken. Wij wilden daarin wel een vaste beleidslijn ontwikkelen, want wij wilden vermijden om in elk dossier in eindeloze discussies te verzeilen met advocaten die telkens zouden proberen er een paar honderd of een paar duizend euro af te krijgen, of een paar procenten minder te betalen.

Wij wilden vermijden dat we in elk dossier in eindeloze discussies zouden terechtkomen met advocaten die telkens zouden terugkomen om er een paar honderd of duizend euro af te krijgen of om een paar procent minder te moeten betalen. Wij hebben van in den beginne gezegd een vaste beleidslijn te ontwikkelen waarvan wij slechts in hoogst uitzonderlijke gevallen zouden afwijken. Wij hebben die beleidslijn ook ontwikkeld in samenspraak met ons parket-generaal en tot onze vreugde, blijdschap moeten wij vaststellen dat die beleidslijn is doorgedrongen en dat daar absoluut veel gebruik van wordt gemaakt.

Ik kan u zeggen dat in een grote meerderheid van onze fiscale strafdossiers er op enig moment vragen worden gesteld door advocaten om eens te praten over een minnelijke schikking, of er mogelijkheden zijn. Het mondt niet altijd uit in een effectieve minnelijke schikking maar de vraag wordt heel vaak gesteld en vaak – ik zal er strak op terugkomen, ik zal u ook cijfers geven - mondt het wel degelijk uit in een effectieve minnelijke schikking.

Wat is nu die vaste beleidslijn? Wij hebben eigenlijk drie krachtlijnen vooropgesteld. Een eerste krachtlijn is dat iedere strafrechtelijke fiscale inbreuk die in ons strafdossier wordt vastgesteld integraal moet worden geregeld met de fiscus. Dus iedere fiscale fraude moet worden rechtgezet met de fiscus. Wij gaan daarin verder dan de fiscale verjaringstermijnen en kijken naar de strafrechtelijke verjaringstermijnen. Strafrechtelijke en fiscale verjaringstermijnen lopen niet gelijk. De fiscus kan in geval van fraude vijf jaar teruggaan, zeven jaar ondertussen, voorafgaand aan de opmaak van het strafdossier. Nu maken wij in de praktijk vaak mee dat wij een fraudemechanisme kunnen blootleggen dat jaar na jaar door iemand gebruikt wordt en het kan zijn dat wij tien, vijftien of twintig jaar in de tijd kunnen teruggaan. Strafrechtelijk treedt er dan geen

verjaring op. Als er ieder jaar met een eenheid van opzet een zelfde misdrijf wordt gepleegd, kunnen wij jaar na jaar in de tijd terugrekenen zonder dat er strafrechtelijk verjaring tussenkomt. In die gevallen eisen wij dus dat als die man komt praten met ons om een minnelijke schikking te krijgen dat hij ook die fiscaal verjaarde fiscale fraude zal rechtzetten. Dat is punt een.

Punt twee. Er zal dan een akkoord zijn met de fiscus en er wordt een bepaald bedrag aan belasting betaald. Op dat bijkomend te betalen bedrag aan belastingen zullen wij een minnelijke schikking berekenen die gelijk is aan 60 % van die bij te betalen belasting in geval van een natuurlijk persoon of 65 % in geval van een rechtspersoon. Waar komt die 60 % vandaan? Abstractie makend van de 65, het gaat over de 60 % om het makkelijker te maken. Vroeger in het fiscale wetboek en nog steeds in de fiscale wetboeken staat dat in geval een fiscale inbreuk wordt gepleegd met het oogmerk om te schaden of opzettelijk bedrieglijk oogmerk of oogmerk om te schaden, dat men dan minimaal een belastingverhoging van 50 % moet betalen.

Aangezien wij hier in het fiscaal strafrecht zitten, we zitten in criminele zaken, is er steeds sprake van bedrieglijk opzet en zal er steeds minstens een belastingverhoging van 50 % moeten worden betaald. Er moet dus al zeker 50 % bijbetaald worden. Daarbovenop rekenen wij 10 dan wel 15 %. En waar komt dit vandaan? Dat komt uit onze interne instructies. Het College van procureurs-generaal heeft in 2012 een COL uitgevaardigd waarin stond dat wij minimaal 10 % minnelijke schikking moesten vragen in geval van fiscale fraude.

Wij hebben dus een combinatie gemaakt van de normaal te betalen sanctie aan de fiscus en daarbovenop de minimum te betalen verhoging of schikking die wij moesten vragen van het parketgeneraal. 50 plus 10 is 60 of 50 plus 15 is 65 %.

Dat is ons tarief en ik kan u zeggen dat dit in de praktijk is doorgedrongen. Iedere advocaat die bij ons binnenkomt, kent ons tarief van 60 of 65 %. Dat deel van de discussie kunnen we al overslaan. Ze weten dat ze komen praten over welke belastbare grondslag er moet worden geregeld en daarbovenop wordt 60 of 65 % gerekend.

Er is nog een derde punt in onze beleidslijn. Het parket-generaal keurt iedere minnelijke schikking die wij voorstellen voorafgaand uitdrukkelijk goed. Wij doen een uitvoerig schriftelijk verslag aan het parket-generaal en zij antwoorden ons schriftelijk terug – ja of nee, u mag op deze manier dit dossier afhandelen via een minnelijke schikking.

Hoe ziet die 60 % er in de praktijk uit want dat is natuurlijk een nietszeggend percentage. Ik ga u een heel concreet cijfervoorbeeld geven. Iemand heeft als privé-persoon 1 miljoen euro zwarte inkomsten genoten. Daarop is in principe een tarief van 50 % personenbelasting van toepassing. Eigenlijk heeft hij 500 000 euro personenbelasting ontdoken. Hij zal alsnog die 500 000 euro personenbelasting moeten betalen. Zie ons eerste uitgangspunt: iedere inbreuk moet geregeld worden met de fiscus. Hij moet 500 000 euro betalen en op die 500 000 euro berekenen wij dan onze sanctie van 60 %, onze minnelijke schikking. Dat is gelijk aan 300 000 euro minnelijke schikking.

Wat heeft die man op het einde van de rit betaald? Hij heeft alsnog zijn 500 000 euro personenbelasting betaald die hij destijds had moeten betalen. Daarbovenop heeft hij 300 000 euro als minnelijke schikking betaald. Van zijn 1 miljoen zwart geld houdt hij nog 200 000 euro over. Ik merk hierbij op dat het hier gaat over in se geld dat verdiend is met een legale activiteit, iemand die beroepsactief is en daar belastingen op betaalt. Het is geen drugsgeld, geen geld van mensenhandel of weet ik veel wat. Het is in se geen crimineel geld, er is enkel geen belasting op betaald. Hij houdt dus nog 200 000 euro legaal verdiend geld over van zijn 1 miljoen maar als hij eerlijk zijn belastingen had betaald, had hij 500 000 euro over gehouden.

Dat is zowat de verhouding die wij in acht nemen. Als men dat ziet dan is die man wel degelijk effectief gestraft en heeft hij dit niet “afgekocht”. Ik vind dat een heel pejoratief begrip. Hij had illegaal geldgewin voor ogen en hij wordt gesanctioneerd. Hij moet ten eerste alsnog zijn belastingen 100 %, integraal en definitief terugbetalen aan de fiscus, en daarbovenop moet hij een forse boete betalen.

Ik denk dat dit toch een krachtig wapen is in de strijd tegen de fiscale fraude.

Le **président**: J'ai une petite question d'ordre technique. L'instruction de 2012 dont vous parlez, c'est une instruction du parquet général de Gand ou du Collège des procureurs généraux?

Kristof Lammens: C'est une instruction du Collège des procureurs généraux.

Le **président**: C'est une instruction du Collège des

procureurs généraux, pas du parquet général de Gand.

Kristof Lammens: Het gaat over de COL 6 van 2012, denk ik.

Marco Van Hees (PTB-GO!): Je voudrais poser une question purement technique. Tout cela s'entend donc sans pénalité au niveau du fisc? On considère qu'il n'y a pas d'accroissement fiscal. C'est directement vous qui appliquez la sanction. Le fisc n'en applique pas.

Kristof Lammens: Inderdaad, wij zitten ondertussen ook met *una via* in *non bis in idem*. Als een fraudeur ook een sanctie aan de fiscus zou betalen, zouden wij als parket buitenspel staan, want hij kan dan argumenteren dat hij reeds een boete heeft betaald die strafrechtelijk van aard is en hij dus geen tweede keer kan worden gestraft via strafrechtelijke weg, via het parket. De fiscus int dus de belastingen, desgevallend verhoogd met intresten, maar absoluut geen administratieve sancties. Wij bepalen de sanctie, maar dan in de vorm van een minnelijke schikking.

Wat zijn volgens ons de voordelen van de afhandeling via een minnelijke schikking?

Ik heb het al benadrukt en het is ook een voorwaarde in de wet bepaald: de fiscus wordt 100 % definitief en integraal vergoed. De belastingen moeten dus integraal zijn betaald vooraleer wij zelfs maar een minnelijke schikking mogen voorstellen. Er is dus eigenlijk 100 % zekerheid van inning van de achterstallige belastingen en dus vergoeding van het slachtoffer, in casu de fiscus, in tegenstelling tot een strafrechtelijke veroordeling, waarbij er nog een fase van strafuitvoering is die vaak problematisch verloopt. Men kan wel een veroordeling verkrijgen en een verbeurdverklaring en een geldboete, maar men moet die geldboete en die verbeurdverklaring nog geïnd krijgen. Als er dan geen beslagen zijn gelegd, dan wordt dat een zeer moeilijk verhaal, leert de praktijk ons. Dat is dus het grote voordeel: er is 100 % zekerheid van inning en van vergoeding van het slachtoffer.

Het tweede grote voordeel is dat er sprake is van capaciteitswinst op het niveau van de rechtbanken en de hoven. De rechtbanken konden er zich, tot voor het arrest van het Grondwettelijk Hof – waar ik straks op terugkom –, van afmaken met een simpele controle van de formele toepassingsvoorwaarden en het vaststellen van het verval van de straffen. Dat waren zeer korte vonnissen of arresten. De rechter had daar eigenlijk weinig werk aan. Ik zal straks nog wat verder ingaan op het arrest van het Grondwettelijk Hof.

Ook op het niveau van het parket is er sprake van een zekere capaciteitswinst, al wil ik wel meegeven dat er heel veel tijd kruipt in de onderhandelingen over minnelijke schikkingen. Wij hebben daarvoor meerdere vergaderingen met de advocaten. De fiscus wordt daar vaak bij geroepen. Wij zitten vaak met de drie partijen tegelijkertijd aan tafel om tot een correcte afhandeling van het dossier te komen. Op ons niveau is de capaciteitswinst dus misschien iets minder. Wij steken meer tijd in de afhandeling van de minnelijke schikking, maar achteraf moeten wij dan natuurlijk geen zitting organiseren en geen conclusies beantwoorden. Op zich zal er dus misschien een kleine capaciteitswinst zijn, maar die is niet al te groot.

Ik heb al gezegd dat er hier sprake is van een effectieve strafsanctie: iemand heeft financieel willen frauderen en wordt daarvoor gesanctioneerd waar het hem pijn doet, in zijn portefeuille. Hij moet ook effectief betalen, het is geen papieren veroordeling, hij is zijn geld echt kwijt. Het staat definitief op het geld van de ontvanger.

Een ander voordeel is dat wij sneller tot een resultaat komen, zowel wij als de verdachte. Dat is eigenlijk een van de voordelen voor de fraudeur: hij weet sneller waar hij aan toe is. Hij gaat onderhandelen met het parket en men komt tot een bedrag. Hij betaalt dat en is er van af. Als hij gaat voor de strafrechtelijke betwisting – u weet allemaal dat de processen in onze materie lang kunnen duren – dan leeft de verdachte ook een aantal jaren in onzekerheid, dus ook voor hem is er een zeker voordeel aan verbonden.

Het voordeel van vroeger, namelijk dat het misdrijf niet op het strafregister kwam, is ondertussen weggehaald. Wij zien op dat vlak in de praktijk echter geen problemen. Er is nog steeds vraag en interesse naar de minnelijke schikking, ondanks het feit dat de minnelijke schikking nu wel op het strafregister wordt vermeld.

Het argument van de klassenjustitie wordt ook vaak gebruikt. De manier waarop wij het toepassen, namelijk een percentage in functie van de gepleegde fraude, ondergraaft dat argument van klassenjustitie al gedeeltelijk. Iemand die veel fraudeert en dus veel belastingen zal moeten bijbetalen, zal ook meer minnelijke schikking

moeten betalen. Iemand die minder fraudeert, zal minder moeten betalen. In die zin is het argument van klassenjustitie volgens mij al enigszins ondervangen.

Ik heb nog een meer technische passage ingevoegd.

Wij kunnen vaak minnelijke schikkingen vragen die hoger zijn dan de boete die de rechter zou kunnen opleggen. In de wet op de minnelijke schikking staat dat wij als minnelijke schikking een in de wet betaald maximumbedrag aan geldboete kunnen vragen. Wij zijn echter niet gebonden door artikel 65 van het Strafwetboek, wat voor een strafrechter wel geldt. Een strafrechter kan, wanneer verschillende misdrijven worden voorgelegd, slechts één straf opleggen, zijnde de zwaarste straf. Dat artikel geldt enkel voor een rechter. Wij zijn geen rechter. Wij leggen een minnelijke schikking op. Wij kunnen dus, wanneer wij een feit van fiscale fraude, witwaspraktijk en valsheid in geschrifte vaststellen, zowel voor de fiscale fraude als voor het witwassen als voor de valsheid in geschrifte tot het maximum van de geldboete gaan. Wij kunnen dus als sanctie financieel meer geld recupereren of vragen dan een strafrechter kan opleggen. Wij kunnen daarentegen geen gevangenisstraf opleggen. Dat is de compensatie die in het systeem vervat zit.

Ik wil nog twee puntjes aanhalen die ik niet in de *slides* heb opgenomen, maar die ik bij de voorbereiding niettemin belangrijk vond om te vermelden.

De kritiek op het systeem van de minnelijke schikking is vaak dat het om achterkamerpolitiek zou gaan. Wij zouden in de beslotenheid van onze gerechtsgebouwen achter gesloten deuren met advocaten iets bedisselen en een bedrag uit de hoge hoed toveren. Ik kan u zeggen dat een en ander niet zomaar uit de losse pols wordt vastgelegd. Ik heb al vermeld dat wij een vaste beleidslijn hebben ontwikkeld. Wij zijn ook steeds met twee substituten samen tijdens de onderhandelingen, zodat er achteraf geen enkele discussie of verdachtmaking kan zijn over wat is afgesproken. Wij zijn steeds met twee.

Bovendien zit ook de BBI vaak mee aan tafel. De BBI moet ook haar fiat geven en heeft een vetorecht. De BBI kan, ondanks het feit dat iemand zijn belastingen betaalt, het parket toch nog verbieden een minnelijke schikking op te leggen. Dat is een tweede controlemechanisme.

Een derde controlemechanisme is dat het parket-generaal telkens toekijkt op de minnelijke schikking die wordt gesloten.

Er is dus een driedubbel controlemechanisme. Spreken van achterkamerpolitiek is volgens mij dan ook niet juist.

Tot slot, het arrest van het Grondwettelijk Hof.

Het Grondwettelijk Hof heeft gezegd dat er een probleem was met artikel 216bis zoals het thans gelibelleerd is.

Ik wil daarbij een aantal opmerkingen maken.

Ten eerste, het arrest van het Grondwettelijk Hof is niet geveld in een vernietigingsprocedure. Artikel 216bis bestaat nog steeds in onze rechtsorde, het is niet vernietigd door het Grondwettelijk Hof. Een arrest geeft altijd een prejudicieel geschil.

Ten tweede, moet men gaan kijken naar het beschikkend gedeelte van het arrest van het Grondwettelijk Hof en dat zegt eigenlijk:het artikel 216bis zoals het nu geïnterpreteerd wordt, dat de rechter geen daadwerkelijke controle met volheid van rechtsbevoegdheid kan uitoefenen op een voorgestelde minnelijke schikking, schendt de Grondwet en wordt ongrondwettig bevonden. Dat betekent ook dat, als dat artikel wordt geïnterpreteerd op een manier dat de rechter wel volheid van rechtsbevoegdheid heeft, dit artikel 216bis nog steeds toepasbaar is in onze rechtsorde.

Ik kan u zeggen dat we ondertussen al twee vonnissen hebben, van een rechtbank in Oost-Vlaanderen en in West-Vlaanderen, waarbij de correctionele rechtbank dus een minnelijke schikking ter beoordeling voorgelegd kreeg. Dat waren minnelijke schikkingen waarin de onderhandelingen al liepen voor het arrest van het Grondwettelijk Hof, of de minnelijke schikking al betaald was voor het arrest van het Grondwettelijk Hof, maar het verval van de strafvordering nog niet was vastgesteld. Daarin hebben zowel de rechtbank van West-Vlaanderen als van Oost-Vlaanderen gezegd: dat arrest ligt hier voor, artikel 216bis is niet vernietigd, wij gaan dit arrest grondwetsconform interpreteren, wij meten ons volheid van rechtsbevoegdheid aan en wij gaan met volheid van rechtsbevoegdheid oordelen over de minnelijke schikking die het parket heeft voorgesteld. In die beide gevallen heeft de rechtbank geoordeeld dat de voorgestelde minnelijke schikking proportioneel was, dat aan de toepassingsvoorwaarden voldaan was. Het werd

eigenlijk volledig goedgekeurd en heeft alsnog het verval van de strafvordering vastgesteld.

Dus in se is artikel 216bis wettelijk gezien en in de rechtspraktijk gezien nog steeds toepasbaar op heden, ondanks het arrest van het Grondwettelijk Hof. Wij passen ons aan aan de kritieken die zijn geformuleerd door het Grondwettelijk Hof en in die zin kan dat artikel thans nog toegepast worden.

Een aantal cijfers.

Op het moment dat wij vier jaar bezig waren met die minnelijke schikking, dat was in oktober 2015, hebben wij eens een round-up gemaakt van wat wij gedurende de laatste vier jaar hebben geïncasseerd via die techniek van de minnelijke schikking. Wij hebben op die vier jaar tijd aan 95 verdachten een minnelijke schikking voorgesteld, waarbij in totaal bijna 75 miljoen euro aan fiscale schulden werden betaald aan de fiscus. Dat is, nogmaals herhaald, geld dat effectief en definitief betaald is aan de fiscus, dat is voor geen enkele betwisting meer vatbaar. Daar bovenop is meer dan 26 miljoen euro aan minnelijke schikkingen betaald.

In totaal hebben wij dus dik 100 miljoen euro opgebracht op vier jaar tijd in het ressort Gent, dus provincies Oost- en West-Vlaanderen.

Voor het afgelopen jaar zijn de cijfers nog niet 100 % definitief, maar we zitten weer in diezelfde grootte-orde. Er is ongeveer 19 miljoen euro gerecupereerd bij de fiscus en er is een goede vijf miljoen aan minnelijke schikkingen voorgesteld en betaald in 2016.

Natuurlijk kan niet eenieder zomaar een minnelijke schikking krijgen. Wij houden wel degelijk rekening met de strafeis van 2 jaar. Artikel 216bis bepaalt: het parket mag maar een minnelijke schikking voorstellen als het op een schikking ten gronde niet meer dan 2 jaar gevangenisstraf zou eisen. Iemand met een zwaar strafrechtelijk verleden, een recidivist, een carrousellist, komt uiteraard niet in aanmerking voor een minnelijke schikking.

Ik kan u ook meegeven dat de techniek van de minnelijke schikking maakt dat wij meer dossiers kunnen behandelen dan wij zouden kunnen behandelen als deze rechtsfiguur zou worden afgeschaft. Mocht zij volledig verboden worden, zouden wij genoodzaakt zijn heel wat dossiers af te stoten, want wij kunnen die met onze capaciteit niet aan. Ook de rechtbank kan zeker niet alle dossiers die thans lopen in volledige strafvonnissen verwerken. Dit is iets wat ik toch wil meegeven.

Tot zover wat de minnelijke schikking betreft, die toch één van onze belangrijke troeven is in onze strijd om de fiscale fraude effectief aan te pakken.

Daarnaast heb ik een aantal andere zaken opgelijst.

Wij hebben sinds enige tijd de mogelijkheid om huiszoekingen te vragen via een zogenaamde mini-instructie. Dat betekent dat wij niet het hele dossier in een gerechtelijk onderzoek moeten steken. Wij moeten enkel een huiszoekingsmandaat vragen aan de onderzoeksrechter. Die levert dat huiszoekingsmandaat af of niet af. Hij heeft daar de beoordelingsbevoegdheid over. Daarna komt het dossier terug naar het parket, wat maakt dat de hele procedure van de regeling van de rechtspleging en het gerechtelijk onderzoek niet gevolgd moet worden.

De fase van de raadkamer en de KI, waar in de praktijk heel veel tijd verloren wordt door allerhande bijkomende onderzoeksdaden die gevraagd worden, kan zo vermeden worden. Wij kunnen overgaan tot de rechtstreekse dagvaarding, en wij zien dat dit in de praktijk een enorme impact heeft. Op zich was dit dus een zeer goede maatregel.

Een factor die het ons in de toekomst moeilijker kan maken, is de capaciteit op het niveau van het onderzoek, de recherchecapaciteit van de politie. Wij merken dat er nu minder politiemensen beschikbaar zijn om onze dossiers te voeren. Dat heeft in Gent concreet te maken met de leeftijdspiramide. Er zijn mensen die met pensioen gaan, en er is weinig instroom van onderuit. Heel wat ervaring gaat weg. Er gaat ook, en dat is begrijpelijk, laat daar geen misverstand over bestaan, veel capaciteit naar terreurdossiers. Maar op zich hebben wij dus niet zoveel beschikbare politiecapaciteit meer.

Hoe kunnen wij dit ondervangen?

Ten eerste, zoals al gezegd is, door de uitbreiding van het kader van gedetacheerde ambtenaren. Wij hebben daar zeer positieve ervaringen mee. Wij merken dat de dossiers die het beste resultaat kennen, vaak de dossiers zijn waaraan onze ambtenaren meegewerkt hebben.

Wij hebben ook een pool van ambtenaren klaarstaan op een reservelijst. Dat zijn echt

topmensen, dat kan ik u verzekeren, die willen beginnen. Hun aanwerving is dus een maatregel die op korte termijn kan worden genomen en die in de praktijk absoluut onmiddellijk effect zou ressorteren.

Dat zou een eerste manier zijn om de dalende politiecapaciteit te ondervangen.

Ten tweede, wij zitten met CDGEFID waarvan wij merken dat het afgebouwd wordt. CDGEFID was voor ons toch wel een nuttige politiedienst omdat zij arrondissementsoverschrijdende dossiers tot een goed einde kunnen brengen. Zij hebben vaak ook gespecialiseerde kennis over deelmateries van het fiscaal recht. Voor ons moet dat zeker niet worden afgebouwd. Als het dan toch wordt afgebouwd, moet zeker worden voorzien in capaciteit op decentraal, lokaal niveau.

Gent heeft als enig rechtsgebied de MOTEM, de multidisciplinaire onderzoeksteams die enige tijd geleden zijn ingevoerd. Die zijn nog niet ingevoerd zoals destijds het plan was. Het was de bedoeling om een team te maken met speurders van de federale politie met daarbij gedetacheerde ambtenaren, specialisten, IT-mensen van andere inspectiediensten om zo tot een gespecialiseerde pool van fraudespeurders te komen. Momenteel is de MOTEM alleen ingevuld met speurders van de federale politie. De rest kwam er nooit bij.

Dat zou een oplossing kunnen zijn, al merken wij dat de MOTEM in de praktijk vooral wordt ingezet in dossiers van sociale fraudes. Voor onze dossiers is dat niet echt een grote oplossing geweest. Wij merken in Gent dat zij, ik maak een inschatting, voor 80 % bezig zijn met dossiers van sociale fraude en slechts voor 20 % met dossiers van fiscale fraude.

Er moet wel degelijk een manier worden gevonden om ook politiediensten op gedecentraliseerd niveau te hebben die capaciteit vrijmaken om die fiscale fraudedossiers in de praktijk te behandelen.

Een laatste mogelijke oplossing zou de afschaffing van het Charter van de belastingplichtige kunnen zijn. Nu is het zo dat er een muur staat tussen de politiedienst, het parket en de fiscus in de behandeling van fiscale fraudezaken.

Ik denk dat de FOD Financiën de enige overheidsdienst is die dermate beperkt is in haar medewerkingmogelijkheden met het gerecht en ook de enige dienst is waar een rem is opgezet zodat zij niet met het gerecht kunnen meewerken.

Ik begrijp dat er in het verleden redenen waren. De strafvervolging die in de jaren 80 altijd door de administratie werd uitgevoerd kwam plots bij de parketten terecht, waar absoluut geen expertise aanwezig was. Zij bleven een beroep op de fiscus doen, waardoor de fiscus nog steeds die strafdossiers bleef draaien.

Vandaag is de situatie in Gent anders. Wij zijn heden met vier, binnenkort vijf, gespecialiseerde substituten. Bij ons is de expertise nu wel aanwezig. Het zou voor ons een enorme hulp zijn als wij dossiergebonden ad hoc bepaalde mensen bij de fiscus, die gespecialiseerde kennis in huis hebben, volledig zouden kunnen laten samenwerken met onze politiediensten.

Dat is een optie die we meegeven waarover nagedacht kan worden, hetgeen denk ik realiseerbaar zou moeten zijn.

Wat de strafrechters betreft geef ik u mee dat er in Oost- en West-Vlaanderen sprake is van één gespecialiseerde strafrechter, waarbij er in Oost-Vlaanderen sprake is van centralisatie, dus alle fiscale strafdossiers voor Oost-Vlaanderen worden in Gent behandeld, dus niet meer in Dendermonde, niet meer in Oudenaarde, enkel nog in Gent. Op zich is dat een goede evolutie. Centralisatie betekent ook dat er gelegenheid is tot specialisatie. We moeten er natuurlijk over waken, want één fiscaal strafrechter, als die ooit wegvalt geeft dat natuurlijk ook in de praktijk capaciteitproblemen. Er kan ook gedacht worden om misschien die pool van fiscale strafrechters uit te breiden.

We komen nu tot de meer internationale aspecten waarvoor deze commissie ook bezig is, Offshore Leaks, LuxLeaks, SwissLeaks, Panama Papers. Met al die dossiers hebben wij in Gent te maken gehad maar het zijn allemaal lopende dossiers dus daar kan ik eigenlijk weinig over zeggen. Wat ik wel nog wil meegeven is dat voorafgaand aan die vier, vijf leaks die er al geweest zijn er nog een leak geweest is. Dat ging over Liechtenstein, de LGT Bank. In 2008 hebben wij in Gent 3 dossiers binnengekregen. Dat waren dossiers afkomstig van de LGT Bank in Liechtenstein. Wat was daar gebeurd? Een medewerker van die bank had de bankgegevens gekopieerd op een cd-rom, had die verkocht aan Duitsland. De Duitse geheime dienst heeft daar fors geld voor betaald, heeft die mijnheer Kieber zoals hij zou heten volgens de Duitse persberichtgeving een valse identiteit gegeven en Duitsland heeft op basis van de zo verkregen gegevens strafvervolgingen ingesteld.

Daar is natuurlijk heel veel heisa over geweest maar uiteindelijk heeft het Duitse Bundesverfassungsgericht geoordeeld dat die gegevens naar strafrecht in Duitsland bruikbaar zijn.

Op die cd-rom stonden ook gegevens van een aantal Belgen. Die zijn dan via de geldende belastingverdragen ook door Duitsland aan België bezorgd. In een van die dossiers heeft dat geleid tot eigenlijk vrij zware strafveroordelingen, eerste aanleg, tweede aanleg, thans nog hangende voor cassatie. We moeten nog even afwachten wat cassatie daarover gaat zeggen maar zowel eerste als tweede aanleg hebben eigenlijk ook geoordeeld in België dat die gegevens bruikbaar waren in rechte. Ondertussen heeft ook het Europees Hof voor de Rechten van de Mens op 6 oktober 2016 zich over die LGT-zaak uitgesproken. Ook daar, weer op basis van een Duits dossier, heeft het Europees Hof voor de Rechten van de Mens gezegd dat die gegevens kunnen worden gebruikt, ook al zijn ze aangekocht via de Duitse geheime dienst.

Ik wou dat toch meegeven omdat het een punt is dat volgens mij in deze commissie ook aan bod gekomen is. Ook die vorige *leak*, die eigenlijk al verder staat op uitwerking van procedures, is dat probleem aan de orde geweest.

En dan zoals gezegd, ja, wij hebben meerdere leaks gehad maar dat betreft dus lopende strafdossiers. Daar kan ik weinig over zeggen. Wat de Panama Papers en SwissLeaks betreft kan ik zeggen dat wij een aantal dossiers hebben binnen gekregen, dat wij daarin una via-overleg met de fiscus gehad hebben, dat wij ondertussen beslist hebben welke dossiers via strafrechtelijke weg en welke via administratieve weg zullen worden afgehandeld maar meer kan ik daar momenteel niet over zeggen.

Daarnaast is er nog de ervaring met internationale aspecten. Wij merken de laatste tijd dat de fiscus steeds meer info binnenkrijgt of bij huisvisitaties bankuittreksels uit het buitenland vindt. Die dossiers komen ook bij ons terecht.

Er zijn ook de dossiers over de Optimaklanten, die ook al in de pers hebben gestaan. Die dossiers lopen allemaal. Ik kan er dus weinig over zeggen.

Mijn collega zal nu uitleggen hoe wij die dossiers in de praktijk aanpakken, op welke problemen wij daarbij stoten en welke oplossingen wij daaraan desgevallend kunnen bieden.

Olivier Ruysschaert: (…) en wanneer wij vaststellen dat een Belgische belastingplichtige een buitenlandse rekening of een buitenlands verzekeringsproduct heeft of wanneer wij zien dat iemand economisch begunstigde is van een offshorestructuur gekoppeld aan een of meerdere rekeningen… Hoe zit het met de bewijslast voor het openbaar ministerie en inzake witwaspraktijken?

Wij kunnen, ten eerste, meegeven dat bij ons de bereidheid er is om dergelijke dossiers te vervolgen, ook als dat betekent dat de initiële fraude zich heeft voorgedaan in een verder verleden. Wij kunnen dan via witwaskwalificaties bepaalde feiten omschrijven in een periode die strafrechtelijk niet is verjaard. Wij kunnen ook van de techniek van eenheid van opzet gebruikmaken, waarbij wij oude feiten met nieuwere feiten samennemen, indien zij van een zelfde feitencomplex deel uitmaken.

Dat is dus positief nieuws. Ook positief nieuws is de rechtspraak van het Hof van Cassatie, waaruit blijkt dat wij het basismisdrijf niet moeten omschrijven of vermelden.

Betekent dit dat wij een soort toverstok hebben of betekent dit dat het qua bewijslast zoveel eenvoudiger wordt, waarbij sommigen zelfs van het omkeren van de bewijslast spreken? Het antwoord op die vraag is enigszins genuanceerder. Uiteindelijk heeft het openbaar ministerie een bepaalde bewijslast en zal het strafdossier moeten aantonen dat de legale oorsprong kan worden uitgesloten. Wij zullen dat proberen te verduidelijken aan de hand van een voorbeeld, namelijk een vergelijking tussen een eenvoudige en een meer complexe situatie.

Voor de eenvoudige situatie zal ik een karikatuur gebruiken. Er is een politieploeg, die een controle doet en daarbij een voertuig, met name een bestelwagen intercepteert. Zij doorzoekt de bestelwagen en treft een enorm vermogen aan cashgeld, bijvoorbeeld tien miljoen euro, aan. De verdachten blijken jonge mensen te zijn, die gedurende hun leven zo goed als geen relevante fiscale inkomsten hebben aangegeven. Die jonge mensen worden verhoord en leggen bepaalde verklaringen af over de oorsprong of de herkomst van het vermogen. Zij leggen tegenstrijdige verklaringen af, de ene verklaring al gekker dan de andere. Dat is een karikaturale situatie. Er is een enorm vermogen en er kan worden uitgesloten dat er een legale oorsprong is. In dat geval is er uiteraard sprake van witwas, vervolging en veroordeling.

Een andere situatie is een moeilijkere casus. Laten wij zeggen het verhaal van een bedrijfsleider, of een gewezen bedrijfsleider, die in een verder verleden een bloeiend bedrijf had en waar wij nu vaststellen dat er een bepaald buitenlands kapitaal aanwezig is via offshoreconstructies. De vraag is dan hoe het verder moet. Ook dan rust er een bepaalde bewijslast op het openbaar ministerie: kan de legale oorsprong worden uitgesloten?

In dat ene voorbeeld kunnen wij er eigenlijk van uitgaan dat er geen legale economische activiteit was. In de tweede situatie is het verhaal iets anders.

In dat soort situaties zal de verdediging dan aantonen of proberen aan te tonen dat de inkomsten wel degelijk waren aangegeven. Of men kan proberen aan te tonen dat de inkomsten gewoonweg niet belastbaar waren. Dat is ook een mogelijkheid. Wij gaan dan eigenlijk graven in het verleden. Het verzandt dan een klein beetje in een soort historisch onderzoek waarbij wij de fiscale historiek in kaart brengen en waarbij wij uiteindelijk een afweging zullen moeten doen van legale inkomsten tegenover het buitenlands vermogen.

Een van de gestelde onderzoeksdaden is dan het nazicht van de fiscale dossiers. Wat heeft iemand gedurende heel zijn leven aangegeven aan de fiscus? Voor de recente jaren is het natuurlijk vrij eenvoudig, maar wij zien dat voor de verdere periode dit niet altijd aanwezig is. Hetzelfde met de aangiften in de personenbelasting. Heeft iemand gedurende al die tijd opgave gedaan van een buitenlandse rekening of van een bepaalde juridische constructie? Ook hier zien wij dat, wat betreft een verder verleden, dit niet altijd aanwezig is.

Wij weten dat de fiscus op een gegeven ogenblik een soort instructie of richtlijn heeft gegeven om die enorme hoeveelheid papieren dossiers te digitaliseren, in te scannen. Maar wij vermoeden dat het inscannen van die dossiers niet voor alle dossiers volledig gebeurd is. Daarnaast vermoeden wij dat er regelmatig gegevens worden verwijderd omdat de fiscus waarschijnlijk opslagcapaciteit wil vrijmaken op de servers. Voor het openbaar ministerie worden fiscale dossiers dus hoe langer hoe liever bijgehouden.

Daarnaast heb ik ook de aangiften van nalatenschappen en geregistreerde schenkingen. Stel dat wij in een strafdossier een vermogensoverzicht aantreffen daterend uit het jaar 2011 en dat betrekking heeft op buitenlands kapitaal via offshoreconstructies van een koppel en het koppel komt in 2012 te overlijden, dan stelt zich uiteraard de vraag of dit wel werd aangegeven. Wordt die informatie digitaal bijgehouden? Het antwoord is nee. De politiediensten gaan na wie het territoriaal bevoegde ontvangkantoor is. Die gegevens worden niet gecentraliseerd. Ik wil wel nog aanstippen dat voor Vlaanderen er vanaf 1 januari 2015 aangifte moet worden gedaan bij de Vlaamse Belastingadministratie in Aalst.

Nog belangrijker is het bankonderzoek, waar wij sowieso een beperking hebben van 10 jaar. Dit is een zeer belangrijke onderzoeksdaad, maar die wel heel veel tijd vergt van de politiediensten. Die informatie wordt door de meeste banken wel digitaal verstrekt, maar ook niet door alle banken. Dat is een eerste probleem. Ten tweede blijkt dat die informatie niet uniform wordt verstrekt. Het zou eigenlijk beter zijn dat ze wel uniform wordt verstrekt, want op die manier kunnen wij bepaalde tools ontwikkelen of bepaalde informaticatoepassingen, teneinde bepaalde transacties gemakkelijk te identificeren, zoals bijvoorbeeld cashstortingen of een link met het buitenland.

Een ander instrument zijn de zogenaamde rogatoire opdrachten of de verzoeken tot wederzijdse rechtshulp naar het buitenland. Wij hebben hier al positieve ervaringen met Luxemburg, Cyprus, Hong Kong en de Britse Maagdeneilanden. Met Panama zelf hebben wij geen ervaring. Verder willen wij ook nog aanstippen dat Luxemburg en Zwitserland zeer belangrijke landen zijn, omdat dit de landen zijn waar de rekeningen worden aangehouden. Het zijn ook de landen waar de cliënten hun geld achterlaten, omdat zij blijkbaar van oordeel zijn dat deze landen een bepaalde rechtszekerheid bieden.

Voorts is er nog het aspect van domiciliefraude. Uiteraard kan een Belgische belastingplichtige naar het buitenland verhuizen en elders belastingen betalen en uiteraard kan een firma haar zetel verplaatsen naar het buitenland en daar belastingen betalen. Maar men mag natuurlijk geen loopje nemen met de werkelijkheid, men mag niet veinzen of niet simuleren. Dat betekent voor de natuurlijke persoon dat de vraag zich stelt of die persoon effectief is verhuisd: waar is het centrum van de gezinsbelangen? Wat betreft de firma kunnen wij de vraag stellen of die firma wel effectief vanuit het buitenland geleid wordt.

Ten slotte zijn er ook nog bepaalde offshoreconstructies die wij als fiscaal transparant kunnen beschouwen, omdat de inkomsten eigenlijk enkel en alleen worden aangerekend of toegerekend aan de Belgische achterban. Dat is dan de persoon die de touwtjes in handen heeft.

Dit zijn zowat onze aanbevelingen. Sommige aanbevelingen zijn algemeen, andere aanbevelingen zijn concreter. De eerste aanbeveling is een dooddoener: voldoende middelen voorzien op elk niveau. De ketting is uiteraard maar zo sterk als haar zwakste schakel. Wij hechten ook heel veel belang aan de gedetacheerde fiscaal ambtenaren, maar dat had u wellicht al begrepen.

De tweede aanbeveling is het bijhouden van informatie door de fiscus, wat ons betreft hoe langer hoe liever.

Verder het behoud van de verruimde minnelijke schikking.

Wat betreft de informatieverstrekking door de banken zouden wij graag hebben dat dit uniform en digitaal wordt aangeleverd.

Verder pleiten wij ervoor om het begrip “ernstige fiscale fraude” op te nemen onder artikel 90 van het Wetboek van Strafvordering, want op die manier kunnen wij ook voor dit misdrijf een telefoontap vragen aan de onderzoeksrechter. Op die manier kunnen wij ook een pro-actief onderzoek opstarten. Dat zijn zaken die vandaag de dag niet mogelijk zijn.

Ten slotte wil ik nog iets praktisch meegeven. Wij stellen vast dat voor buitenlandse jaarrekeningen, die wij kunnen raadplegen op bepaalde websites, een speciale bankkaart nodig is en dat die bankkaart niet beschikbaar is bij de politie noch bij justitie. Het zou wellicht beter zijn dat dit wel zo is.

Dat zijn onze aanbevelingen. Wij verwijzen ook nog naar de nota die wij aan deze commissie bezorgd hebben. Uiteraard zijn wij bereid om verdere vragen te beantwoorden, waarbij wij er de voorkeur aan geven om deze vragen zoveel mogelijk gegroepeerd te bespreken.

Le **président**: Messieurs Ruysschaert et Lammens, je vous remercie pour cet exposé particulièrement intéressant. Je crois que c'est la première fois que l'on creuse de manière aussi profonde la question de la transaction pénale, avec des chiffres et des arguments.

Chers collègues, j'ouvre la discussion. Qui demande la parole? Mevrouw Smaers, mijnheer Van Biesen, mijnheer Van de Velde, M. Van Hees, M. Scourneau. À peu près tout le monde donc.

Griet Smaers (CD&V): Dank u voor uw toelichting vanuit de praktijk van de parketten. Wij hebben hier al verschillende sprekers gehoord vanuit verschillende hoeken van justitie, maar dit is toch nog meer een voorbeeld vanuit de praktijk.

U wees in uw toelichting op de cijfers van de inkomsten die in 2016 zijn behaald ten gevolge van de minnelijke schikking. U verwees ook naar het negatief criterium van de twee jaar gevangenisstraf die niet mag worden overschreden. Anders komt men niet in aanmerking voor de procedure van minnelijke schikking.

Als dat criterium zou sneuvelen, zei u, zouden jullie het werk niet meer gedaan krijgen. Kunt u preciezer zijn over de huidige werklast die de procedure inzake minnelijke schikking voor uw parket met zich meebrengt?

U hebt de cijfers gegeven voor de periode oktober 2011 tot oktober 2015 en voor 2016. Hoeveel mensen zijn het hele jaar door met dergelijke dossiers bezig? Hoe moet ik dat zien? Hoe verhouden de cijfers van de inkomsten zich tot de werklast en de inzet van het personeel? Stel dat u twee of drie mensen extra krijgt, wat zou dat betekenen in werklast en dossierafhandeling?

Waren er, naast de dossiers voor 2016 die u hebt kunnen afhandelen, nog meer dossiers of vragen die u niet hebt kunnen afhandelen omwille van een mogelijke beperking in de werklast?

Ik wil daar een beter zicht op krijgen. Wat is de consequentie van minder of meer personeel in de afhandeling van de minnelijke schikking?

Ten tweede, heb ik nog een vraag naar de problematiek van het charter van de belastingplichtige. U hebt het ook kort aangehaald in uw presentatie, u hebt kort de link gemaakt maar ik wou toch graag wat meer van u vernemen vanuit uw praktijk ook. Wat ziet u als mogelijke drempels, probleempunten op dit moment om meer te kunnen doen aan de problematiek die hier enkele zittingen terug is opgeworpen vanuit de Hoge Raad voor Justitie als ik mij niet vergis.

Zij hebben daar ook verwezen naar problemen die zich nu stellen met dat charter van de

belastingplichtige. Welke obstakels ziet u momenteel? Welke aanbevelingen heeft u eventueel om dat instrument terug beter te maken en te moderniseren, om er terug volop mee te kunnen werken?

Ten slotte, nog een derde vraag, de minister van Financiën heeft in zijn fraudeplan aangekondigd dat hij ambtenaren van de BBI het statuut van officier van gerechtelijke politie wil geven. Op die manier zouden de ambtenaren terug kunnen deelnemen aan de uitvoering van onderzoeksdaden. Wat is uw visie daarover? Ik dacht dat u daarnet had gezegd of toch had laten verstaan dat u dat idee verwelkomt. Wat zijn de mogelijke implicaties, ten eerste, naar uw werking en ten tweede, wat is de verhouding met de problematiek die ik daarnet aanhaalde van dat charter van de belastingplichtige? Zou dat al iets oplossen in navolging van de huidige problematiek of niet? Is dat voldoende, ja of neen?

Luk Van Biesen (Open Vld): Bedankt voor uw toelichting. Ik zou graag nog even willen doorgaan op de verruimde minnelijke schikking. Ik hoorde graag wat u daarover zei, namelijk dat voor u de wetgeving, of de reparatie van die wetgeving, vrij snel in ere hersteld mag worden, zodat men er effectief opnieuw van zou kunnen gebruikmaken. Betekent dat dat op dit ogenblik die dossiers geblokkeerd of gewoon uitgesteld zijn, wat de minnelijke schikking betreft? Wat doet u met de huidige dossiers betreffende de minnelijke schikking, nu die wetgeving tijdelijk on hold is gezet? Wat gebeurt er concreet met die dossiers? Mogen wij uit uw pleidooi van daarstraks verstaan dat wij binnen de commissie voor de Financiën de reparatiewetgeving snel moeten behandelen?

Ik had in de RTBF-studio's een gesprek met de heren Laaouej, Piedboeuf en Claise. Naderhand hebben wij nog even samengezeten en daar heeft de heer Claise herhaaldelijk aan ons gevraagd om initiatieven te nemen om de reparatiewetgeving over de minnelijke schikking zo snel mogelijk door het Parlement te jagen en ons niet te laten misleiden door andere dossiers, die bijvoorbeeld nu behandeld worden in een parlementaire onderzoekscommissie. Het gaat daarbij over verdachte handelingen in de totstandkoming van de wetgeving. Ik begrijp dat u grotendeels voorstander bent van de wetgeving als dusdanig. Kunt u ook aangeven op welke wijze wij in die reparatie moeten voorzien? De vraag is namelijk vrij groot. Ook de heer Claise drong erop aan. Ik meen dus dat wij in onze commissie voor de Financiën vrij snel van start moeten gaan met het voorstel van reparatiewet. Het mag niet aan de parlementaire onderzoekscommissie gekoppeld worden.

Hoe kunnen wij die wetgeving aanpassen? Wat gebeurt er met de dossiers die on hold gezet zijn? Over hoeveel dossiers gaat het? De heer Claise sprak over tientallen miljoenen euro, die gewoon voor het grijpen liggen. Die moest de fiscus krijgen in het jaar 2016, maar dat is dus niet gebeurd. Is dat voor de regio's waarvoor u verantwoordelijk bent ook het geval?

Ik zal het bij het onderwerp van de minnelijke schikking houden. Tot daar mijn vragen.

Rob Van de Velde (N-VA): Geachte heren, bedankt voor uw toelichting. Ik zal enigszins misbruik maken van uw aanwezigheid om wat breder vragen te stellen, in plaats van mij uitsluitend tot het Panamadossier te beperken, maar uiteraard blijf ik wel binnen het onderwerp.

Mijn eerste vraag gaat over de regularisaties met kapitaal. Er werd al over de minnelijke schikkingen gesproken. Door cijfergegevens komen we er stilaan achter dat er mogelijks een ongelijke behandeling bestaat tussen ofwel de verschillende geledingen van de BBI ofwel de verschillende parketten. Een van de twee zal aan de grondslag liggen, want in het aantal geregulariseerde dossiers hebben wij een ontzettend groot verschil gezien in dossiers met en zonder kapitaalaangifte in Vlaanderen ten opzichte van de Franstalige parketten, waarbij in de Vlaamse parketten tot 50 % kapitaal is geregulariseerd, tegenover 6 % in de Franstalige parketten. Ofwel zit dat bij de BBI, ofwel heeft het te maken met het vervolgingsbeleid.

Graag had ik van u gehoord of u indicaties hebt van een andere methodiek, van een ander vervolgingsbeleid? Daarmee kom ik terug tot het onderwerp dat wij vandaag bespreken. Het is niet onbelangrijk om te weten of alle parketten al dan niet op dezelfde manier optreden.

Mijnheer Lammens, ik maak een bruggetje naar een van uw uitspraken. U zegt dat u verder kunt teruggaan in de tijd dan de fiscale aanslagtermijnen. U stelde dat u de onderverdeling behoudt, waarbij de fiscus de belastingen oplegt, terwijl u bevoegd bent voor het strafrechtelijke en de boetes die te maken hebben met het fraude-element.

Dat is een terechte scheiding, maar als men over die termijnen gaat, hoe is het dan mogelijk dat de fiscus nog belastingen gaat vestigen over de

termijn van zeven jaar die dan al verstreken is? Kunt u daar even toelichting bij geven?

Ik kom dan even terug op de gelijke en ongelijke behandeling. U zegt dat u pas overgaat tot een minnelijke schikking als uw ambt merkt dat het gaat over fraudezaken die sowieso maar tot maximaal twee jaar gevangenisstraf zouden kunnen leiden, als zij gerechtelijk volledig uitgeput zouden worden. Als u over 'uw ambt' spreekt, gaat het dan over iets wat u lokaal hebt beslist of is dat een algemene regel die is afgesproken tussen de parketten? Is er een onderliggend document, staat het ergens in de wet? Waaruit bestaat dat, want hier kwam het over alsof u de beslissing nam?

Ik ga daarop voort. Is er afstemming tussen de parketten en onderlinge evaluatie? U hoort wel dat ik het een belangrijk element vind hoe dossiers in verschillende regio's worden opgevolgd. Hoe stemt u af? Worden er cijfers vergeleken? Wordt er met elkaar afgestemd welke acties er worden gevoerd enzovoort? Ik zou daar wat meer informatie over willen.

Tot slot, hoe is uw ervaring op het vlak van het vervolgen van fiscale fraude op het witwasmisdrijf bij andere parketten? Op een bepaald moment, indien men in een moeilijk dossier zit en de normale wegen tot een stop leiden, is het witwaselement natuurlijk een mogelijkheid om een dossier verder te trekken. Gebeurt dat ook zo bij andere parketten of bent u degene die daar het voortouw in neemt? Ter vergelijking, hoe is uw ervaring daaromtrent ten opzichte van andere parketten?

Vincent Scourneau (MR): Monsieur le président, je remercie évidemment nos deux invités qui ouvrent avec nous la réunion de reprise, qui est fort intéressante. Je leur adresse aussi mes bons vœux, transactionnels au demeurant puisque, cette fois-ci, j'ai entendu une bouffée d'oxygène pour la transaction. Je n'ai pas toujours entendu cela dans cet hémicycle. Je suis donc ravi d'entendre des personnes d'expérience, et qui la pratiquent très souvent, dire que la transaction n'est pas une justice de classe – ce qui avait souvent été dénoncé au sein de cet hémicycle.

Néanmoins, le parquet a l'opportunité des poursuites. Par voie de conséquence, j'aurais souhaité savoir si ce n'est pas une justice de classe, s'il n'y a pas un plafond ou plutôt un seuil à partir duquel se saisit le parquet pour mettre en œuvre toute cette procédure qui apparaît bien compliquée à travers vos explications. Cela nécessite des ressources humaines et beaucoup de mobilisation. Par voie de conséquence, des fraudes légères, qu'on pourrait trouver dans certains secteurs, ne seraient-elles pas, compte tenu des contingences que vous rencontrez, classées sans suite? Ou bien, dès que vous êtes saisi d'une plainte, quel que soit le montant, mettez-vous sur pied un dossier, indaguez-vous, le traitez-vous de la même manière qu'une grosse fraude?

Évidemment, quand on intervient un peu plus tard dans les questions, on doit s'intercaler dans celles qui ont été posées. Mes collègues en ont posé qui m'interpellent. Mon collègue Van de Velde vous a notamment interrogé quant à la dichotomie entre la prescription, oserais-je dire "fiscale", et le délit continu que vous avez défini au travers d'un fraudeur qui répéterait la même fraude d'année en année et qui rendrait celle-ci quasiment imprescriptible. Or je ne vois pas très bien comment s'emboîtent… quand vous dites que vous ne démarrez la transaction qu'à partir du moment où l'on a réglé l'aspect fiscal, si vous estimez que celui-ci se confond en termes de prescription, comment faites-vous si, pour prendre un exemple facile, vous avez constaté le délit répété quinze années de suite et que le fisc ne pourrait remonter qu'à sept années de rectification ou de régularisation? Allez-vous trouver un avocat qui va venir négocier par-devers vous dans ces conditions ou bien va-t-il simplement jouer le jeu fiscal et pas celui de la transaction?

Je pense que les autres questions ont été posées, mais j'aurais souhaité savoir *in fine* si nous sommes dans une période transitoire. En tout cas, c'est comme cela qu'on nous présente les choses, puisque je crois savoir que le ministre de la Justice n'a pas abandonné l'idée d'amender les textes concernant la transaction. Ce sera certainement débattu de manière plus approfondie dans une autre commission. Néanmoins, les personnes qui font aujourd'hui l'objet d'une enquête de vos services et qui ne peuvent plus bénéficier, ne sont-elles pas discriminées par rapport à celles qui avaient déjà un dossier pendant et pour lesquelles vous aviez éventuellement levé vos poursuites, le temps d'attendre cette loi de réparation?

Le **président**: Monsieur Van Hees, vous avez la parole.

Marco Van Hees (PTB-GO!): Oui, je ne vais pas polémiquer sur la question de la justice de classe, mais je pense qu'effectivement, lorsqu'on compare la situation de personnes qui commettent des délits parfois mineurs, qui n'ont

rien à voir avec la fiscalité, des voleurs de gaufres - on a connu des dossier réels - qui vont voler dans un supermarché pour des montants dérisoires, et qui se retrouvent avec des peines de prison, et que des personnes qui commettent des délits qui se chiffrent… ici, la moyenne de vos dossiers, ce n'est pas loin d'un million d'euros. Si on divise le nombre de… les montants que vous avez cités, les 75 millions, par 95 dossiers, on n'est pas loin d'un million d'euros en moyenne par dossier.

On a des situations où effectivement, ces personnes peuvent échapper notamment à la prison, alors que les montants sont beaucoup plus importants que pour des faits qui sont parfois vraiment mineurs. Voilà, c'est là que la comparaison peut se faire en termes de justice de classe.

Mais, et cela fait partie de mes questions, et justement, je vais en profiter pour la poser maintenant, c'est la question de la sanction de l'emprisonnement pour des faits de fraude fiscale grave. Est-ce que c'est quelque chose qui arrive? Est-ce que parfois, on met des gens en prison pour de la fraude fiscale? Pas en préventive mais vraiment en prison. Et est-ce qu'à votre avis, c'est quelque chose qui pourrait être utile à titre d'exemple, à titre de dissuasion? Le fait de dire: voilà, là on a vraiment un cas de fraude fiscale grave. Ce grand fraudeur, on le met en prison, parce que cela donnera un exemple. C'est souvent quelque chose qui est utilisé dans d'autres domaines de la justice, cet élément d'exemple, d'exemplarité, pour dire: voilà, chaque fraudeur sait maintenant qu'il risque la prison, c'est une des possibilités, ce n'est pas seulement un risque financier. Il y a un au-delà du risque financier, si on fait de la fraude fiscale. Est-ce que c'est quelque chose qui vous parle, dont vous parlez, sur lequel vous réfléchissez?

Et quelle est la conclusion de vos réflexions à ce propos?
Autre question: vous avez dit avoir besoin de personnel supplémentaire. Pour l'instant, si j'ai bien compris, vous avez trois substituts et trois agents du fisc détachés?

Kristof Lammens: Pour le moment, quatre, et en mai, on sera cinq substituts. Plus les trois détachés.

Marco Van Hees (PTB-GO!): Vous dites qu'il en faudrait plus. Et effectivement le directeur régional de Gand, M. Anthonissen, disait que s'il pouvait donner de ses agents à la Justice, il serait enthousiaste car c'est au niveau de la Justice que les problèmes de manque de personnel sont les plus criants. Pouvez-vous chiffrer votre demande? Quels seraient les besoins pour travailler vraiment convenablement à votre niveau? Combien de personnes en plus seraient nécessaires?

Sur la question de la transaction pénale, c'était effectivement intéressant de vous entendre. Avoir des gens de terrain qui parlent de leur expérience, c'est toujours intéressant, quelles que soient les conclusions qu'on peut en tirer. Quel est le pourcentage de dossiers qui aboutissent à une transaction pénale sur l'ensemble des dossiers fiscaux qui vont en justice? Sans parler des dossiers abandonnés.

La règle de la pénalité a été fixée à 60 %. Pour quelle raison? D'où vient cette règle? Qui l'a créée? Est-ce une spécificité de Gand ou appliquez-vous cette règle également ailleurs?

Toujours par rapport à ces 60 %, je constate que l'accroissement fiscal, la sanction administrative en cas de fraude est de 50 %. Donc, la différence n'est pas énorme entre une sanction administrative de 50 % pour fraude fiscale, et une sanction de 60 % chez vous en matière de transaction pénale. On peut donc se demander quel est l'intérêt d'avoir une sanction pénale à partir du moment où elle s'éloigne très peu de la sanction administrative.

Finalement, il n'y a pas vraiment un alourdissement très important de la sanction pénale par rapport à la sanction administrative. On se demande un peu quel est le rôle de la justice si c'est pour avoir simplement 10 % de différence.

Vous avez parlé d'un droit de veto de l'ISI. Si l'ISI décide qu'il n'y a pas de transaction pénale pour ce dossier, est-ce aussi une règle spécifique à Gand?

Le **président**: C'est dans la loi.

Marco Van Hees (PTB-GO!): C'est une règle légale? Ok. Alors, j'ai ma réponse.

Lorsque plus de deux ans de prison sont prévus, on n'applique pas la transaction. Pour quel genre de délits? Pouvez-vous donner des exemples ou préciser quels types de délits font qu'on serait sur une peine qui dépasse deux ans et une peine en dessous de deux ans, pour qu'on puisse concrétiser le propos?

Combien de dossiers cela représente-t-il dans

votre pratique par rapport aux 95 transactions pénales dont vous avez parlé sur quatre ans? Combien de dossiers n'ont-ils pas droit à une transaction parce qu'on dépasse cette gravité au niveau de la peine?

Quel est votre avis à propos de l'initiative de l'ISI de Gand, cette grande dénonciation faite aux différents parquets sur le capital qui n'avait pas été taxé lors des régularisations fiscales précédentes?

La transaction pénale est-elle possible s'il y a récidive? Si une personne faisant de la fraude fiscale est attrapée et qu'il est conclu à une transaction pénale, puis si la personne recommence plus tard, lui accorde-t-on à nouveau une transaction pénale? Y a-t-il une politique à cet égard?

Je vous ai posé la question des peines de prison. Je voulais connaître le pourcentage de dossiers qui viennent du fisc dans les dossiers que vous traitez et quelles sont les autres sources qui vous amènent des dossiers fiscaux.

Le **président**: Monsieur Van de Velde, si vous intervenez à nouveau, je vous demanderai d'être bref. Monsieur Gilkinet, vous avez la parole.

Georges Gilkinet (Ecolo-Groen): Je vous remercie, monsieur le président.

Je n'ai pas pu assister à votre exposé mais le fichier *Powerpoint* est particulièrement explicite. Je l'ai feuilleté pendant que les collègues parlaient. Pour commencer, j'aurais voulu vous poser quelques questions sur la transaction pénale, *minnelijke schikking.* C'est quelque chose qui me passionne.

Le **président**: Chacun ses goûts. On prend son plaisir là où on peut!

Georges Gilkinet (Ecolo-Groen): Monsieur le président, je vous rassure, j'ai d'autres plaisirs. Mais cette matière me passionne néanmoins. La Cour de cassation a cassé le texte actuel. Il me revient qu'on continue néanmoins, dans certains parquets, d'appliquer les transactions pénales en interprétant l'arrêt de la Cour de cassation, en corrigeant ce qui doit l'être avant que la loi soit, elle-même, modifiée par ce parlement. Avez-vous connaissance de ce type de faits dans d'autres parquets? Ou, vous-même, dans votre parquet, fonctionnez-vous comme tel en l'attente de la modification, de la correction de la loi suite à l'arrêt de la Cour de cassation? Que pensez-vous de cette pratique?

Sur la transaction pénale, dans votre pratique, qui prend l'initiative d'une transaction pénale? S'agit-il du parquet lui-même? Ou la personne qui est poursuivie peut-elle suggérer au parquet une transaction pénale? Y a-t-il une règle, une pratique en la matière? S'il y a une négociation en vue d'une transaction pénale, qui rédige le contenu de la transaction? Il me semble évident que cela devrait être le parquet. Mais arrive-t-il que ce soit l'avocat des personnes suspectées de fraude qui formule le texte de la transaction?

Vous avez expliqué les tarifs pratiqués: paiement de ce qui est dû, plus une amende de 60 % de ce qui est dû. Ce tarif est-il systématique ou négociable? Par exemple, s'il s'agit de faits anciens, proches de la prescription, pouvez-vous le diminuer? Qui en contrôle l'effectivité? Comme cela vient d'être rappelé, l'ISI, l'administration fiscale, doit valider le calcul. Mais une autre instance peut-elle le vérifier?

Vous avez rappelé la règle selon laquelle seuls les faits qui ne sont pas punissables de plus de deux ans de prison peuvent faire l'objet d'une transaction. Imaginez-vous, face à une vieille affaire, proche du délai raisonnable de jugement, de requalifier des faits – notamment avec usage de faux – pour les faire passer sous la limite raisonnable des deux ans et rendre des faits punissables pénalement de plus de deux ans de prison finalement acceptables et éligibles à une transaction?

Cela vous fait rire, monsieur … ?

C'est une hypothèse que je pose. Pensez-vous qu'en droit, ce soit quelque chose d'acceptable par principe?

Ce sont mes principales questions. J'en ai trois autres, que je poserai très rapidement.

De Tijd a publié une enquête remarquable à la fin du mois de décembre sur le nombre de Belges domiciliés à Monaco. Cela avait été multiplié par trois. Ce sont des Belges qui ont beaucoup d'argent et qui logent dans des appartements de 30 m^2 sans fenêtres ni terrasse. *De Tijd* était un peu étonné de cette information, même si le climat est meilleur à Monaco que chez nous. (*Rires*)

Sur la base de ce type d'informations, peut-il y avoir un PV initial, une initiative du parquet? Y a-t-il une enquête systématique à l'égard de citoyens belges qui seraient domiciliés à Monaco, dont on

connaît le régime fiscal? Y a-t-il une vérification systématique de l'effectivité de la domiciliation et de la vie à Monaco?

Deuxième point, vous demandez, dans vos recommandations, d'améliorer l'accès aux données bancaires pour le parquet et les services de contrôle. Cela me semble être une revendication, une recommandation intéressante. Pouvez-vous préciser le type de facilités que vous imaginez? Connaissez-vous le système français, FICOBA, le travail de la cellule Tracfin qui a montré son efficacité dans un autre dossier que je nommerai pas, mais auquel je pense très fort?

Enfin, avez-vous des statistiques pour ce qui concerne le délai de traitement moyen de faits de criminalité financière par rapport à des faits de droit commun? Si on vous dit que le traitement des dossiers de criminalité financière a tendance davantage à traîner que des faits de droit commun, validez-vous ou contredisez-vous cette assertion?

Si vous la validez, pouvez-vous m'expliquer pourquoi? Est-ce lié à la question des moyens mis au service de la lutte contre la criminalité financière, ou à d'autres éléments?

Eric Van Rompuy (CD&V): Mijnheer de voorzitter, ik dank de beide heren voor hun toelichting.

Wij zijn de Panama-commissie, maar we hebben ook een Optima-commissie. Ik heb daar de volgende vraag. De Nationale Bank heeft in 2016, een paar maanden vóór het faillissement, een speciale commissaris aangesteld die de afrekening van de bankactiviteiten moest opvolgen.

Aangezien er ook aanwijzingen zijn van mogelijke strafrechtelijke inbreuken, heeft de Nationale Bank een dossier bezorgd aan het parket van Oost-Vlaanderen, afdeling Gent. Deze vaststellingen werden eveneens bezorgd aan de FSMA. Ik ben gisteren naar de dataroom van de FSMA gaan kijken en ze staan daar inderdaad in.

Wij hebben een onderzoekscommissie. Het is duidelijk dat het parket op dit ogenblik een aantal zaken onderzoekt: onregelmatigheden in verband met financiële constructies, beleggingen van Tak 23-verzekeringen in Luxemburg, consultancyopdrachten, intragroepsverrichtingen en vastgoedactiviteiten, waarvoor de Optima Bank niet beschikte over vergunningen van het Beroepsinstituut van Vastgoedmakelaars.

Dat zijn heel wat zaken. Wij weten dat er een substituut is aangesteld, mevrouw Serlippens, en dat een aantal zaken wordt onderzocht. Men zegt dat men in het buitenland zoekt naar bepaalde klanten die daar beleggingen hebben gedaan.

Dat zijn heel wat elementen die in een bepaalde richting wijzen. De parlementsleden in deze onderzoekscommissie hebben toch vragen. U zegt dat u niets kunt zeggen over die zaken. Wat is de timing van een dergelijk onderzoek?

Als ik het goed hoor, werd de heer Piqueur nog nooit ondervraagd en heeft men ook het grote probleem dat de Optima Bank in faling is, dat al die dossiers door de curatoren worden bekeken en dat men eigenlijk niet goed weet hoe die structuren zijn ontwikkeld.

U zegt dat u met het parket en met alle mogelijke middelen verschillende dossiers bekijkt, maar er moet rekening worden gehouden met het geheim van het onderzoek, met het beroepsgeheim, met het vermoeden van onschuld, met het recht van verdediging. Met al die zaken worden wij ook geconfronteerd in een onderzoekscommissie.

Het is nu januari 2017. We zijn nu zes maanden na het faillissement van Optima Bank, dat in juni 2016 uitgesproken werd. Naar wat ik heb vernomen, is er in dat strafonderzoek nog geen enkele stap van enige significante betekenis gezet. Valt het maatschappelijk te verantwoorden dat dergelijke onderzoeken jaren kunnen duren?

U zegt dat u het werk nu beter aankunt dan vroeger, omdat het kader versterkt werd, wat u in staat stelt om sneller op te treden. Dergelijke dossiers verlopen in het buitenland echter veel sneller en veel doelmatiger. Hier staat men zes maanden na de feiten nog nergens. U mag natuurlijk niet onthullen wat er momenteel aan de gang is in die strafdossiers, maar hoe schat u de tijdsperiode in, in een dossier zoals het Optimadossier?

De heer Piqueur zegt dat hij nog jaren heeft, omdat hij zelfs nog niet ondervraagd werd. Hij komt heel graag naar het Parlement, want met onze onderzoekscommissie kunnen wij toch niets bewijzen. Hij hoopt bovendien dat wij enkele dingen zouden zeggen die in het strafrechtelijk onderzoek zouden interfereren.

Wij zullen uw aanwezigheid niet in de Optimacommissie vragen, want u bent nu hier aanwezig.

Le **président**: Je vous laisse une certaine latitude mais en effet, il y a une commission Optima ad hoc. Libre à la commission Optima, dans laquelle je siège aussi d'ailleurs, d'inviter le parquet de Gand. Vous comprenez? Sinon, on risque ici d'ouvrir un dossier à part entière. Pas de souci, on est dans le registre de la fraude fiscale; vous avez parlé de la branche 23 par le Luxembourg, etc. Mais il s'agit quand même d'un dossier à part entière qui fait l'objet d'une autre commission. J'attire votre attention là-dessus.

Eric Van Rompuy (CD&V): Mijnheer de voorzitter, ik wil hiervan gebruikmaken, nu de heren hier zijn. Zij hebben ook Optimaklanten. Ik wil gewoon weten wat de procedure is. Hoe verloopt zo'n zaak? Dat kan men evengoed toepassen op andere dingen, op de Panamadossiers, of op SwissLeaks, enzovoort.

Optima is wel duidelijker afgelijnd en meer beheersbaar, meen ik, omdat dat dossier in Gent, in Vlaanderen, gestart is. Dat is mijn vraag. Ik wou niet interfereren met uw commissie, zeker niet, maar ik meen dat wij van de aanwezigheid van de heren gebruik moeten maken. Over enkele weken moeten wij met de Panamacommissie de stap durven te zetten te beslissen wie wij zullen horen, en waarover. Daarom deze vraag.

Rob Van de Velde (N-VA): (…) want ik ben vergeten iets te zeggen. In de EBA1bis en -ter zijn de meeste dossiers geregulariseerd zonder kapitaal. Vaak ging het om oude dossiers waarin op een bepaald moment inkomsten zijn gegenereerd die wel aangegeven waren. Die zijn wel geregulariseerd.

Wat is volgens u het statuut van dat kapitaal? Wat zult u doen als u in de loop van de komende jaren die dossiers opnieuw tegenkomt, op een andere manier? Wat zult u doen met dat kapitaal?

Le **président**: Je me tourne à présent vers nos deux experts pour savoir s'ils ont des questions. Je profite aussi de l'occasion pour féliciter le professeur Bourgeois qui vient d'être titularisé à l'université de Liège. Félicitations au nom de l'ensemble de la commission!

Marc Bourgeois: Merci monsieur le président. Trois petites questions. La première concerne *una via.* Il existe une marge d'amélioration en termes de fonctionnement de cette procédure. Première question: existe-t-il une concurrence avec le fisc en termes d'application des sanctions? On sait que le fisc peut bloquer la voie du parquet tout simplement en imposant des sanctions. C'est d'ailleurs un des soucis que pose cette procédure en termes de séparation des pouvoirs. Que suggéreriez-vous en termes d'améliorations concrètes de cette loi?

Dans le plan d'action pour lutter contre la fraude, rendu public par le ministre des Finances, il est fait état d'un approfondissement de cette procédure *una via* et d'un traitement, si je puis dire, similaire, d'une part de la récupération de l'impôt par l'administration fiscale dans le cadre d'une procédure administrative, ou en termes de substitut total, la confiscation de l'avantage patrimonial dans le cadre d'une procédure pénale mais sans que le contentieux ne se retrouve en fin de compte devant la juridiction fiscale pour l'aspect fiscal. Qu'auriez-vous comme suggestion à faire de ce point de vue-là?

Un deuxième point a trait à la question de l'élargissement de l'article 29 alinéa 3 du titre préliminaire du Code de procédure pénale, Code d'instruction criminelle. On parle de concertation dans des cas concrets. Est-ce que l'hypothèse d'une concertation - vous avez déjà introduit cette idée, mais je souhaiterais approfondir l'idée car je pense qu'elle pourrait figurer dans le rapport - l'idée donc d'une concertation globale, générale avec le fisc, non pas sur des dossiers concrets et individualisés mais sur des dossiers abstraits, de manière à pouvoir anticiper l'évolution du choix de l'une des deux branches pour chacun des dossiers et que des directives plus concrètes soient émises.

Effectivement, par rapport à cela, je constate que beaucoup de fiscalistes se posent aujourd'hui beaucoup de questions sur l'opportunité de faire une régularisation. La réponse académique à cela consiste à dire que "oui, vous avez un risque de poursuite pour blanchiment", et certains me disent que le risque est extrêmement faible. Donc, est-ce que vous voyez des différences importantes de ce point de vue-là entre les différents parquets du pays?

La dernière question a trait à la découverte d'un patrimoine d'une personne physique à l'étranger. Vous avez dit qu'il était difficile de prouver l'illégalité de ce patrimoine. L'administration fiscale, en tout cas un fonctionnaire en son nom propre de l'administration fiscale, a émis l'idée d'introduire, dans la législation fiscale, une présomption d'illégalité de toutes les sommes découvertes sur des comptes à l'étranger, de manière telle qu'on ait un renversement de la charge de la preuve, comme cela existe d'ailleurs

en matière de régularisation aujourd'hui, où c'est celui qui régularise qui doit faire la preuve de la légalité du capital. Je voudrais avoir votre appréciation à ce propos. Je vous remercie.

Mark Delanote: Bepaalde vragen sluiten een beetje aan op hetgeen collega Bourgeois u al gevraagd heeft. Ik heb eigenlijk vier vraagjes.

U zegt altijd dat een voorwaarde voor een minnelijke schikking is dat ook de fiscaal verjaarde fraude geregeld moet worden met de fiscus. Ik vraag mij af wat de fiscaaljuridische grondslag is om die fiscaal verjaarde schulden te betalen? Wij zitten hier natuurlijk een beetje in een cirkelredenering, want u zegt dat als u dat niet regelt, er toch een vervolging komt, eventueel een verbeurdverklaring; dat zal in ieder geval gevorderd worden. Maar dan denk ik toch dat er een discrepantie is tussen de strafwet en het fiscaal recht. Is het bijgevolg niet beter, teneinde dergelijke discussies te vermijden, dat er in het WIB, en eventueel in andere fiscale wetboeken, in een duidelijk juridische grondslag wordt voorzien die toelaat om fiscaal verjaarde kapitalen te belasten, anders dan men vandaag doet door te werken, naar mijn aanvoelen, op basis van een oneigenlijk gebruik van de initiële taxatie? Dat sluit een beetje aan op de vraag van collega Bourgeois.

Mijn tweede vraag betreft veeleer het vervolgingsbeleid en de concepten van ernstige fiscale fraude. Is het niet raadzaam om het begrip “ernstige fiscale fraude” veel duidelijker te definiëren en de ernstige fiscale fraude ook tot het strafrechtelijk domein toe te rekenen, terwijl de gewone fiscale fraude eigenlijk gedepenaliseerd zou kunnen worden, maar dan uiteraard wel uitsluitend het sanctieprerogatief wordt van de fiscale administratie? En is het, daarop voortbouwend, niet raadzaam om ook een concept in te voeren van zeer — zeer! — ernstige fiscale fraude, die opnieuw op basis van objectieve parameters zou kunnen gedefinieerd worden en die niet, nooit, in aanmerking komt voor een minnelijke schikking? Dat is eigenlijk een substituut aan het huidige negatieve criterium dat er geen redenen zijn, of geen verwachting is dat een straf van meer dan 2 jaar zou kunnen worden gevorderd.

Een derde, kortere vraag. Het tarief minnelijke schikking, als ik het zo kan noemen, is 60 % of 65 %, 50 + 10 of 50 + 15. Maar van waar komt de differentiatie tussen het tarief voor een natuurlijk persoon, 10 % is eigenlijk uw supplement als ik dat zo kan noemen, en de 15 % die opgelegd wordt aan rechtspersonen?

Tot slot, mijn vierde vraag. U hebt gesproken over fiscaal transparante structuren. Wat zijn uw criteria om een structuur als fiscaal transparant te beschouwen?

Dat waren mijn vier vragen.

Le **président**: Messieurs, chers collègues, je vais essayer de poser rapidement mes questions car je voudrais que cette audition se termine à 16 h 00 afin que nous puissions entamer l'audition du Pr Masset. Cette dernière devait débuter à 15 h 30. Mais je me réjouis de l'intérêt que vous portez, chers collègues, à l'audition du parquet de Gand.

Pour ce qui concerne les transactions pénales, ma question porte sur l'idée de transparence, le huis clos, etc. Selon moi, nous ne pouvons pas vous faire de procès d'intention en disant qu'il y a une volonté de cacher, etc. Mais il faut se mettre à la place de ceux qui vous observent, à savoir les députés que nous sommes, les médias, l'opinion publique. Autant en matière fiscale, la loi est relativement claire: l'impôt éludé avec, le cas échéant, des sanctions. Vous avez fait état des 60 %. En revanche, dans d'autres domaines de la criminalité financière, les choses sont beaucoup moins claires. Il y a quelques années, une affaire a fait beaucoup de bruit. Je veux parler de l'affaire Bois Sauvage où il était question d'un délit d'initié et dans le cadre de laquelle le parquet avait fixé une transaction autour de 8 millions d'euros, sans que les gens ne puissent comprendre comment on en était arrivé à fixer ce montant. Je me demande si une communication immédiate ne devrait pas être faite sur la critériologie à partir de laquelle vous fixez le niveau de la transaction afin que les gens comprennent. Il est évident qu'en matière fiscale, cela sera plus facile. Mais cela devrait être également le cas dans toute une série d'autres domaines de la criminalité financière. Par ailleurs, dans quelle mesure le parquet ne devrait-il pas communiquer et faire savoir pourquoi tel montant a été déterminé de manière à ce que l'on puisse clarifier son cheminement dans un dossier dans le cadre duquel une transaction pénale est appelée à être fixée? En effet, la manière dont la justice est rendue a une incidence immédiate sur la cohésion sociale. Il ne faut pas sous-estimer cela.

J'en arrive ainsi à mon deuxième point. J'ai compris que les 60 % de sanctions que vous ajoutez au paiement de l'impôt éludé trouvent leur source dans une instruction du Collège des

procureurs généraux. J'ai bien compris comment vous arrivez à ces 60 %. Vous prenez en considération l'arrêté royal d'exécution du Code des impôts sur les revenus qui fixe à 50 % la sanction administrative applicable en cas de fraude fiscale. Ne perdons pas de vue que le fisc peut, sur la base du même arrêté royal, aller jusque 200 %.

N'y a-t-il pas matière à compléter cette instruction du Collège des procureurs généraux en disant: attention, les 50 % sont un minimum? Vous rajoutez déjà 10 %, c'est vrai, mais en cas de récidive ou en raison de la nature de l'infraction, dont on considèrera qu'elle est particulièrement grave ou parce que ce n'est pas simplement un chiffre d'affaires non déclaré, mais qu'il y a aussi un faux, par exemple, un circuit financier fallacieux, etc., bref, de quand même se redonner des marges et de ne pas vous enfermer dans un seul pourcentage de sanctions qui serait de 50+10 %, 60 %.

La troisième chose, et là je vais être direct: avez-vous assez de moyens financiers pour vos commissions rogatoires? Vous avez parlé du Luxembourg et de la Suisse, et c'est vrai que, a priori, aller au Grand-Duché de Luxembourg, cela ne coûte pas grand-chose, mais si vous devez aller à Hong Kong ou partout ailleurs dans le monde, en avez-vous les moyens? Les juges d'instruction, la magistrature, les policiers attachés aux enquêtes ont-ils assez de moyens pour mener leurs commissions rogatoires, singulièrement quand il y a des enjeux financiers pour le Trésor non négligeables?

Je ne peux évidemment pas m'empêcher de vous poser la question de savoir comment vous envisagez de traiter le dossier transmis par M. Anthonissen. On l'a entendu à plusieurs reprises dans cette commission, et aussi en commission Optima. Il pose un acte assez spectaculaire, c'est le moins qu'on puisse dire, mais êtes-vous inondés? À un moment donné, allez-vous être face à une montagne de documents, de dossiers à analyser? Comment allez-vous gérer cela? La question qu'on vous pose peut être posée évidemment aux autres parquets du pays, mais concrètement, vous, à Gand, comment allez-vous faire et quelle méthodologie allez-vous mettre en place?

Pour le reste, j'aimerais vous poser une question que je poserai aussi à M. Masset. C'est vrai que, sur papier, on pourrait se dire que l'administration fiscale dispose de suffisamment de délais d'imposition. Il y a le délai ordinaire de trois ans, le délai spécial de sept ans en cas de fraude fiscale. Il y a aussi le délai extraordinaire, qui permet d'établir un impôt dans les douze mois à compter de l'action judiciaire à partir du moment où elle a donné lieu à une décision coulée en force de chose jugée. On pourrait se dire qu'avec cela, ils ont de quoi faire.

Dans les faits, on s'aperçoit qu'en raison de l'opacité qui a été mise en place par les fraudeurs, parfois, il y a des années qui pourraient échapper à rectification, parce que malgré tous ces délais, si on a une fraude, en effet, qui s'étale sur une dizaine d'années, parce qu'on a beaucoup parlé de la KB Lux, de Beaulieu etc., c'était la commission spéciale, ou d'enquête parlementaire, de 2000, mais n'oubliez pas aussi les dossiers Bongiorno, Biorim: ces fraudes s'étalaient sur plus de dix ans.

Donc, le fisc peut être désarmé, indépendamment des solutions qu'offrent *Una Via* et la transaction pénale, sur des fraudes qui s'étalent parfois sur une décennie. La voie ne pourrait-elle pas être de clarifier le cadre légal de la constitution de l'administration fiscale comme partie civile?

J'imagine que, lorsque vous recevez une plainte de l'ISI, elle est régulièrement accompagnée d'une constitution de partie civile. Ce n'est peut-être pas toujours le cas, mais j'imagine que c'est souvent le cas. En tout cas, vous pouvez peut-être, là aussi, nous éclairer. Mais que permet d'obtenir cette constitution de partie civile? Il me semble que la jurisprudence de la Cour de cassation est assez restrictive. Donc, ma question est simple. Aujourd'hui, par le biais d'une constitution de partie civile, l'administration fiscale, donc l'État belge, peut-elle obtenir réparation du dommage subi en raison du fait que, par le comportement culpeux des fraudeurs, l'administration fiscale n'a pas été en mesure d'établir les impôts dans les délais légaux, qu'ils soient spéciaux, ordinaires ou extraordinaires? Là, l'administration fiscale a une arme qui peut, de fait, permettre de rétablir l'État dans ses droits.

Voilà les questions que je souhaitais vous poser. En vous remerciant, j'espère que nous pourrons clôturer autour de 16 h 00.

Kristof Lammens: Mijnheer de voorzitter, wij zullen proberen zo gestructureerd mogelijk te antwoorden.

Mevrouw Smaers, u vroeg welke workload wij hadden in de periode 2011-2015 en hoeveel dossiers wij aankunnen. Momenteel hebben wij op

het fiscaal parket, uit mijn hoofd, tussen de 300 en de 350 dossiers in behandeling voor de provincies Oost-Vlaanderen en West-Vlaanderen. Dat is eigenlijk iets te veel, naar mijn aanvoelen. Wij zitten aan ons maximum.

Welk voordeel zou het hebben als wij meer ambtenaren krijgen? Wij worden op zich goed bemand. Tot voor kort was er slechts in drie plaatsen voorzien als fiscaal substituut, dat werd dan opgetrokken naar vier en heel recent naar vijf. Dat is een zeer goede evolutie. Wij moeten natuurlijk ook zien dat de rest van de keten mee kan volgen. Wij zien nu vooral op het niveau van de politie dat daar de capaciteit eigenlijk onvoldoende is om al het werk dat wij, binnenkort met vijf substituten, aan de politie kunnen geven, te kunnen verwerken. In die zin is het heel belangrijk dat ten minste het aantal gedetacheerde ambtenaren zou, bijvoorbeeld, verdubbelen, zoals de minister van Financiën en de minister van Justitie hebben aangekondigd, en dat dat zo snel mogelijk zou gebeuren. Momenteel zitten wij met een tekort aan politiemensen. Dat is zeker waar.

Ik heb ooit een vergelijking gemaakt, toen wij de cijfers hebben opgesteld van wat de minnelijke schikking de eerste vier jaar van toepassing heeft opgebracht, tussen de situatie vier jaren voordien, dus voordat de minnelijke schikking verruimd werd, en de vier jaar nadien.

Wij hebben vastgesteld dat in de periode voorafgaand aan de minnelijke schikking in totaal in 16 dossiers een vonnis of een arrest is geweest, waarin een belangrijk aantal jaren gevangenisstraf is uitgedeeld, in totaal 22 jaren, maar dat er naar geldboetes toe slechts iets meer dan 300 000 euro aan geldboetes is uitgesproken en dat er op het vlak van verbeurdverklaringen ongeveer 9 miljoen euro werd verbeurdverklaard. Er werd ook 12 keren een vrijspraak uitgesproken, 7 keren een overschrijding van de redelijke termijn en 34 keren de verjaring. Voorafgaand aan de minnelijke schikking waren er vaak negatieve resultaten voor de rechtbank.

Wij hebben dat dan gekoppeld aan hetgeen de minnelijke schikking de eerste vier jaar heeft opgebracht. Dit is beperkt tot het arrondissement Gent, want ik had geen cijfers voor heel het ressort. Voor Gent hadden wij via die minnelijke schikking in totaal 62 miljoen euro gerecupereerd, in de zin van belastingen en minnelijke schikkingen samen. Daarnaast zijn er ook nog vonnissen geweest waarin veroordelingen werden uitgesproken. De belangrijkste vaststelling is dat er geen enkele keer nog een overschrijding van de redelijke termijn of een verjaring is uitgesproken.

Het kan toeval zijn, maar ik denk dat het ook wel te maken heeft met de figuur van de minnelijke schikking. Het heeft ook te maken met het feit dat de dienst beter bemand is geraakt, maar ook die minnelijke schikking heeft daarin een rol gespeeld. Die minnelijke schikking maakt echt wel capaciteit vrij op het niveau van de rechtbank. Als die rechtbank bedolven wordt onder fiscale strafdossiers – dat zijn dossiers waarin ellenlange conclusies worden uitgewisseld, waarvoor de rechters vaak speciale zittingen moeten uittrekken om die kunnen afhandelen – dan neemt dat natuurlijk de nodige tijd in beslag. Rechters zijn ook maar het aantal dat ze zijn en zo'n fiscale zaak komt er vaak bovenop. Wij merken dat dat in de praktijk toch wel problemen gaf.

Door die minnelijke schikking zijn er heel veel dossiers die niet meer tot bij de rechtbank komen. Eigenlijk is er capaciteit vrijgemaakt om de betwiste zaken in een deftiger tijdspanne te behandelen.

Olivier Ruysschaert: Ik wil misschien nog iets toevoegen in verband met de opmerking hoe het dan zit met de strafeis van twee jaar als vereiste voor het opleggen van een minnelijke schikking. Het is de straf in concreto, die telt, en niet in abstracto. Er zijn weinig misdrijven waar de minimumgevangenisstraf twee jaar bedraagt of lager. Via ons Strafwetboek gaat er in de praktijk op de misdrijven meestal een minimumgevangenisstraf staan van een maand. Het is eigenlijk de concrete strafeis die een procureur in gedachten heeft voor een verdachte die telt en niet hetgeen in de wet omschreven staat.

Wat daarbij van heel groot belang is, zijn natuurlijk de antecedenten van de betrokkene. Wij hebben inderdaad al veel minnelijke schikkingen gesloten, maar ik kan mij persoonlijk geen dossier herinneren waarin een verdachte een strafregister had, behoudens misschien verkeersinbreuken. Ik kan mij geen dossier herinneren met ernstige, relevante antecedenten op het vlak van fiscale fraude.

Er werd ook de vraag gesteld wie dat beslist. Dat is uiteraard een beslissing die als organisatie wordt genomen en die, mits schriftelijke verslaggeving aan het parket-generaal, ook moet worden goedgekeurd.

Wat het initiatief van de VVSB betreft, kunnen wij stellen dat in de praktijk de vraag komt van de advocaten van de verdediging en niet uitgaat van het openbaar ministerie.

Kristof Lammens: Wat in dit geval ook nog relevant kan zijn om te vermelden, is het volgende. Het kan zijn dat u een strafdossier voor u hebt liggen waarvoor u meer dan twee jaar zou vragen als u ermee naar de strafrechter zou stappen. U weet echter ook dat de wet als voorwaarde stelt dat voor een minnelijke schikking de fiscus integraal moet worden vergoed en de integrale vergoeding van het slachtoffer is natuurlijk een verzachtende omstandigheid die kan maken dat u, indien er geen regeling is met de fiscus, misschien drie jaar zou eisen, maar indien iemand zijn slachtoffer integraal vergoedt, kan het wel maken dat uw concrete strafeis onder de twee jaar komt te zitten. Dat blijft natuurlijk een heel subjectief criterium. Niemand kan in mijn hoofd kijken wat ik zou vragen. Dat is geen objectief criterium, maar het wordt wel met de nodige ernst bekeken, kan ik u verzekeren.

Dan was er nog een vraag naar het charter van de belastingplichtige, hoe zou dat u in de praktijk kunnen helpen. Momenteel is het echt wel zo dat wij geen beroep kunnen doen op mensen van de fiscus op het moment dat we ze misschien wel nodig zouden hebben. Het enige moment dat er nu wel bestaat om vrijuit van gedachten te wisselen is een una-viaoverleg. Op een una-viaoverleg kan vrijuit gepraat worden. Dat is ook het enige moment dat wij met de fiscus kunnen communiceren. Maar soms zou het echt wel nuttig zijn dat die fiscus ook als deskundige zijn mening zou kunnen laten gelden, hetgeen absoluut verboden is en dus in praktijk ook uiteraard niet gebeurt. Daar zou dat dus echt wel een zeer concreet verschil kunnen maken. Ik kan me bijvoorbeeld een situatie voorstellen dat de fiscus iemand wil controleren die mordicus weigert om mee te werken. Die laat de fiscus niet binnen. Dan is de fiscus bijna verplicht om een klacht in te dienen bij ons. Dat maakt dat wij dan misschien tot een huiszoeking overgaan maar dat we daar geconfronteerd worden met een ganse boekhouding. Uiteindelijk is het dan denk ik geen werk voor parket en politie om heel die boekhouding te gaan analyseren. Eigenlijk is dat werk voor de fiscus. Dat zou in dit geval dan bijvoorbeeld een concreet voorbeeld kunnen zijn dat we zeggen goed, de man wil echt niet meewerken, we gaan dan toch een huiszoeking doen, we gaan dat dossier in die zin opbouwen en dan laten we iemand van de fiscus in concreto ad hoc in dit dossier werken als deskundige, om dan heel die analyse te doen. Als we daar de politie ook mee moeten belasten, dan gaan we helemaal zonder voldoende capaciteit zitten op politieniveau.

Ik denk dat dat een heel concreet voorbeeld kan zijn, waar dat charter ons zou kunnen helpen. Men kan ook denken aan de situatie waar we met heel specifieke materies, bijvoorbeeld transfer pricing, iets heel technisch waar maar een aantal mensen knowhow in hebben, worden geconfronteerd. Die gaan zich dan vaak bij de fiscus bevinden, die gaan zich niet bij de politie bevinden. Dat zouden nog concrete dossiers kunnen zijn, waarvan we denken dat het echt nuttig zou zijn als iemand van de fiscus ons bijstand zou kunnen leveren. Ik denk dat dat misschien twee concrete voorbeelden kunnen zijn.

Wat de huidige stand van de minnelijke schikkingen betreft ten gevolge van het arrest van het Grondwettelijk Hof, ik heb er al allusie op gemaakt. We hebben momenteel de instructie gekregen om geen nieuwe onderhandelingen op te starten en de lopende onderhandelingen mogen worden voortgezet maar het wordt eigenlijk afgeraden. Maar het mag, afgeraden is niet verboden. Sommige dossiers zijn eigenlijk zo ver gevorderd dat het eigenlijk bijna contractbreuk zou zijn als men niet tot de finish overgaat.

Momenteel zijn er dus echt wel dossiers lopende, gerechtelijke onderzoeken, full gerechtelijke onderzoeken, waar we nog geen gebruikgemaakt hebben van die mini-instructie. Want bij mini-instructie wordt de strafvordering niet aanhangig gemaakt en geldt de hypothese van het Grondwettelijk Hof niet. Dus via mini-instructie kunnen we nog steeds een minnelijke schikking aanbieden. Dat wou ik even meegeven. Er zijn momenteel dus dossiers lopende, full gerechtelijk onderzoek, die in aanmerking zouden kunnen komen voor een minnelijke schikking waar we ook al concrete vragen hebben gekregen maar wij moeten zeggen goed, neen, het kan niet, het is een dossier waar nog geen onderhandelingen lopende waren op het moment dat dat arrest van het Grondwettelijk Hof is tussengekomen en wij dus geen onderhandelingen mogen opstarten.

In die zin zijn wij echt wel vragende partij opdat de toestand zo snel mogelijk gedeblokkeerd wordt. In welke zin moet die gedeblokkeerd worden? Er zijn die twee vonnissen, van Oost- en West-Vlaanderen, die daarvoor richtinggevend kunnen zijn. Geef de rechter volop de bevoegdheid te oordelen over de volledige minnelijke schikking die wij hebben voorgesteld. Laat hem de

opportuniteit de bedragen te bepalen, en geef hem de volle rechtsmacht. Ik meen dat dan aan de kritiek van het Grondwettelijk Hof voldaan is, en dat wij dan verder kunnen werken met deze rechtsfiguur, die in de praktijk toch zeer vaak gebruik wordt.

Olivier Ruysschaert: Er was ook een vraag inzake de aflijning van het begrip “ernstige fiscale fraude.” Daar is al heel veel inkt over gevloeid. Een pasklaar antwoord kunnen wij niet geven. Er zijn wel enkele criteria, zoals het gebruik van valse stukken, de omvang van de fiscale fraude, en de omvang van de fiscale fraude in verhouding tot de activiteit. Er circuleren ook bedragen, bijvoorbeeld van 100 000 euro. Wij stellen echter vast, in de dossiers waarin wij vervolgen, dat men daar een stuk bovengaat.

Ik wil wel nog een opmerking meegeven, omdat ik weet dat deze vraag veel gesteld wordt in de rechtsleer. Men moet, als men una via zo snel mogelijk doortrekt, zo snel mogelijk beslissen: via de fiscale weg of via de strafrechtelijke weg.

Wij willen hier wel meegeven dat als men zulke criteria wil vastleggen, men goed moet kijken naar het beslissingsmoment. Heel vaak komen er dossiers binnen, bijvoorbeeld na een CFI-melding, met lage bedragen, duidelijk lager dan de genoemde criteria voor ernstige fiscale fraude, maar dat uit verder onderzoek, door verder te spitten in bijvoorbeeld in het bankonderzoek, blijkt dat men aan bedragen komt die veel verder gaan dan dat.

Dit is een heel belangrijke opmerking die wij willen meegeven. De merites van het strafdossier blijken niet altijd in het begin. Ook het omgekeerde kan zich voordoen. Een dossier kan zich aanbieden als “ernstig” en “georganiseerd,” terwijl nadien blijkt dat er toch veel minder in zit. Dit is een punt dat wij zeker willen meegeven.

Als men vaste criteria wil invoeren, is de vraag: of dat in de praktijk werkbaar is. En vooral zijn wij vragende partij om op een of andere manier evaluaties mogelijk te maken wanneer blijkt dat het strafonderzoek een andere richting uitgaat dan aanvankelijk vooropgesteld was.

Kristof Lammens: Er zijn ook vragen gesteld over het verschil tussen fiscale en strafrechtelijke verjaringstermijnen. Hoe wordt dat in de praktijk opgelost? Is er geen sprake van onrechtmatig gebruik van fiscale verjaringstermijnen?

Ik geef het voorbeeld van een man die 15 jaar gefraudeerd heeft. Die man zal voor mij 15 jaar moeten regelen. In principe kan de fiscus inderdaad geen regeling voor de fiscaal verjaarde jaren geven. In de praktijk heb ik al gemerkt dat dan in onderling overleg tussen de fiscus en de verdediging de verjaarde jaren worden toegekend aan een niet-verjaard jaar. Dat wordt theoretisch toegekend aan een verkeerd aanslagjaar. In onderling akkoord kan alles, zegt de fiscus.

Worden er toch principiële bezwaren gemaakt, dan biedt artikel 2 16bis ook een oplossing. Er is de mogelijkheid voor het parket om voorafgaand de afgifte van illegaal genoten vermogensvoordelen te vragen.

Men kan dat perfect berekenen. Men regelt met de fiscus het niet-verjaarde gedeelte. Voor wat fiscaal verjaard is, gaat men zelf berekenen hoeveel belastingen ontdoken zijn. Men gaat voorafgaand aan u vragen om alsnog die ontdoken belasting in de vorm van een voorafgaande afgifte van vermogensvoordelen te storten op rekening van de ontvanger van de penale boeten. Daarbovenop gaan wij de minnelijke schikking berekenen.

Er zijn twee mogelijkheden. Ofwel rekent de fiscus het in akkoord toe aan een recenter aanslagjaar. Dat is in de feiten niet correct, dat geef ik toe, maar het is een praktijk die bestaat. Ofwel wordt het gedaan onder de wel juridisch correcte vorm van artikel 2 16bis, voorafgaande afgifte van vermogensvoordelen. Er zijn dus wel mogelijkheden om dat in de praktijk op te lossen.

Rob Van de Velde (N-VA): Ik heb twee korte bijvragen. Ten eerste, zou u dat niet liever in een wettelijk kader vervat zien? Moeten wij bekijken of dit al dan niet kan?

Ten tweede, dit lijkt mij een creatieve oplossing die afhangt van het individu. In dit geval is dat Gent, waar men naar een oplossing gaat zoeken om daar toch een mouw aan te passen. Gebeurt dat overal op dezelfde manier?

Ik vind het wel belangrijk dat die rechtszekerheid geldt over de hele lijn en voor iedereen op dezelfde manier.

Kristof Lammens: Voor alle duidelijkheid, die oplossing is een oplossing waar ikzelf buiten sta. Ik vraag dat dit wordt geregeld met de fiscus. Kan het, dan kan het. De fiscus moet maar verklaren dat het geregeld is.

Uiteraard verzin ik die creatieve oplossingen niet.

Of dat in andere parketten gebeurt, weet ik niet. Ik kan mij indenken dat er in Antwerpen ook wel al gevallen zullen zijn geweest, maar ik kan geen concrete voorbeelden geven.

Olivier Ruysschaert: Een andere vraag die werd gesteld, is hoe het zit met fraudeurs en gevangenisstraffen. Vliegen fraudeurs de gevangenis in?

Ik heb zelf niet echt weet van dat er een bestraffing is in de zin dat een persoon, niet in het kader van een hechtenis, maar gewoon qua strafuitvoering, effectief naar de gevangenis gaat. In het buitenland zijn er wel voorbeelden, zoals in Duitsland, met die voetbalmanager van FC Bayern München.

Dat heeft uiteraard te maken met de preventieve functie. Er is de preventieve functie van de Strafwet en de algemene preventieve functie. In die zin is een bestraffing een afschrikwekkend middel.

Op zittingen vorderen wij wel een gevangenisstraf, maar uiteindelijk is het aan de rechter om de straf uit te spreken. Wij stellen vast dat veel verdachten een blanco strafregister hebben en dat bepaalde beklaagden niet naar de gevangenis worden gestuurd. Dat is een vaststelling die wij kunnen doen.

Marco Van Hees (PTB-GO!): Tout à l'heure, votre collègue parlait des 22 années de prison sur une période antérieure.

Kristof Lammens: Dat is het totaal, een optelling van alle gevangenisstraffen die uitgesproken zijn in zestien verschillende dossiers inzake fiscale fraude, gespreid over meerdere jaren.

Marco Van Hees (PTB-GO!): Et maintenant, vous dites qu'il n'y a pas de prison. Donc, j'essaye de comprendre.

Kristof Lammens: Er wordt een gevangenisstraf uitgesproken. Er is een verschil tussen het uitspreken van een gevangenisstraf en het uitvoeren van een gevangenisstraf. Wij weten allen dat er in België onder de drie jaar niet zoveel wordt uitgevoerd.

Le **président**: Cela peut être assorti d'un sursis.

Kristof Lammens: Er werd ook opgemerkt dat de belastingverhoging uit de fiscale wetboeken 50 % bedraagt en dat wij maar 60 % vragen. De genoemde 50 % kan zelfs tot 200 % gaan. Het klopt inderdaad. Naar mijn aanvoelen echter zal de fiscus vaak, in het sluiten van akkoorden, op 30 % uitkomen. 10, 20 of 30 % zijn meer gangbare tarieven die in akkoorden worden gehanteerd. Boetes van 50 % die effectief en zonder enige betwisting betaald worden, zijn eerder zeldzaam. Die 60 % is in een akkoord en wordt effectief betaald.

Olivier Ruysschaert: Er werd gevraagd welke middelen er aanwezig zijn om rogatoire opdrachten uit te voeren. In ieder geval is de juridische basis aanwezig om rogatoire opdrachten naar het buitenland te organiseren. Er moet een onderscheid gemaakt worden tussen de onbemande rogatoire opdrachten, die weinig middelen vergen, en de bemande rogatoire opdrachten. Voor heel veel dossiers bestaan onbemande rogatoire opdrachten, zodat de vraag naar middelen natuurlijk minder relevant is. Voor de bemande regatoire opdrachten zijn er hiërarchische kanalen die beslissen of de middelen al dan niet worden vrijgemaakt. Voor belangrijke dossiers zien wij er geen probleem in dat die middelen ook effectief worden vrijgemaakt.

Kristof Lammens: Er werd een vraag gesteld omtrent de eventuele concurrentie tussen de fiscus en het parket in verband met belastingverhogingen. Het una via-overleg is daarin volgens mij de oplossing. Het una via-overleg moet er zijn aan het begin van het strafdossier, maar ook als het dossier loopt, hebben wij het una via-overleg om heel concreet aan het einde van de rit te bepalen wie er wie zal sanctioneren. Er bestaat in dat verband nog een ander arrest van het Grondwettelijk Hof. Vroeger werd de uitvoering van belastingverhogingen die de fiscus opgelegd had, automatisch geschorst als er een strafonderzoek loopt, maar dat is door het Grondwettelijk Hof vernietigd.

Wij hebben ons in de praktijk daarmee op twee manieren geconformeerd, namelijk, enerzijds, door ons in onze vordering gerechtelijk onderzoek vooral te focussen op de natuurlijke personen achter de rechtspersoon, zodat de fiscus de handen vrij heeft, om de rechtspersoon desgevallend alsnog met een sanctie te kunnen belasten. Wanneer, anderzijds, de fiscus inzage in onze dossiers komt nemen, verbinden wij daaraan uitdrukkelijke voorwaarden. Zij mogen geen belastingverhogingen opleggen aan die personen die wij in onze toelating tot inzage vermelden.

Wij zijn ter zake alweer creatief geweest, zij het binnen de perken van de wet, om tot heel concrete afspraken te komen tussen ons en de

fiscus, zodat er op dat vlak geen wielen aflopen en wij niet met een strafdossier worden geconfronteerd waarin heel wat capaciteit is geïnvesteerd, maar waarbij wij op het einde van de rit merken dat de fiscus iemand toch al dan niet een beperkte belastingverhoging heeft opgelegd, waardoor ons werk dus voor niks is geweest.

Olivier Ruysschaert: Mijnheer de voorzitter, wij kunnen daaraan ook nog de criteria van het una-viaoverleg toevoegen, die in de praktijk meespelen. Die criteria zijn natuurlijk, ten eerste, het "ne bis in idemprincipe"*, dus de vraag of er effectief al een fiscale sanctie is opgelegd. Er is, ten tweede, ook het subsidiariteitprincipe, dat een heel belangrijk principe in het strafrecht is. Dat omhelst de vraag of de middelen van de fiscus volstaan, om een bepaalde fraudecasus aan te pakken.

In de praktijk zijn er nog een aantal andere criteria, zoals uiteraard de politiecapaciteit. In de wetgeving is ook ingeschreven dat de politie op een una-viaoverleg aanwezig kan zijn. Ik kan u melden dat zulks ook gebeurt. Het heeft immers geen zin een dossier strafrechtelijk te vervolgen, indien er geen politiecapaciteit aanwezig is.

Uiteraard is er als criterium ook de vraag welke onderzoeksmaatregelen men voor ogen heeft. Wil men huiszoekingen doen, rogatoire opdrachten uitvoeren of dies meer?

Dat zijn zowat de criteria die wij in de praktijk hanteren, om te beslissen of wij een dossier al dan niet strafrechtelijk zullen behandelen.

Kristof Lammens: Mijnheer de voorzitter, ik wou nog even op de aanslagtermijnen terugkomen.

De vraag is gesuggereerd of niet in nog extra aanslagtermijnen voor de fiscus moet worden voorzien.

Bij de aanslagtermijnen die nu meestal worden gehanteerd, kan de fiscus de fiscale ontdoken inkomsten die uit het strafdossier blijken en vijf jaar voorafgaand aan de opstart van het strafdossier alsnog taxeren. Dat beperkt dus de periode dat het strafdossier loopt tot vijf jaar daaraan voorafgaand.

Dat lijkt veel, maar in de praktijk is dat vaak niet veel. Er kan dus aan worden gedacht die termijnen uit te breiden.

Dat is een eerste punt.

Een tweede punt dat ik hier wil maken, is dat de bijzondere aanslagtermijn enkel geldt voor directe belastingen en niet voor de btw. Voor btw kan de fiscus zeven jaar in de tijd terugkeren. Ieder jaar dat verstrijkt, is een jaar btw verloren.

In de praktijk worden wij dus vaak geconfronteerd met de fiscus die ons komt melden dat een jaar is verstreken en dat zij, omdat wij nog niet rond zijn met het dossier, een bepaald bedrag aan btw zal verliezen. Zij vraagt dan wat zij moet doen.

In de praktijk rijst met het gevaar van *non bis in idem* dus ook een probleem. Er zou aan kunnen worden gedacht een dergelijke gelijkaardige bijzondere termijn te creëren. Voor btw is er immers geen aanslagtermijn.

Ik weet niet of dit rechtstechnisch kan, maar het is iets dat in de praktijk wel nuttig zou kunnen zijn.

Er werd nog gevraagd hoe de klacht van de heer Anthonissen zal worden behandeld. Dat is een lopend strafdossier, daar kan ik weinig over zeggen. Ik kan u enkel zeggen dat er wel op nationaal vlak gecoördineerd wordt gewerkt. Het federaal parket vervult daar een coördinerende functie. Meer kan en mag ik daar niet over zeggen.

Olivier Ruysschaert: Er was ook nog een vraag over de bankbevraging. Er werd vergeleken met het buitenland. Het is natuurlijk wel zo dat in het verleden de verschillende banken individueel dienden bevraagd te worden, maar dat wij sinds medio 2016 een bankbevraging kunnen doen bij het centraal aanspreekpunt van de Nationale Bank. Zij worden gevoed door de financiële instellingen, die één keer per jaar lijsten doorgeven van cliënten, rekeningen, saldo's. Dat is natuurlijk maar een foto op een bepaald moment. Ik dacht dat het op 31 maart was dat zij dit doorgeven. Het wordt ook gevoed door de aangiftes in de personenbelasting of hetgeen de belastingplichtigen hebben aangegeven als buitenlandse bankrekening. Wij kunnen dit bevragen voor de voornaamste misdrijven die voor ons van belang zijn, zoals witwassen en fiscale fraude. Wij merken in de praktijk dat dit wel werkt, dat wij heel snel antwoord krijgen en dat dit wel een tijdswinst voor ons oplevert.

Kristof Lammens: Er was een vraag van de heer Van Rompuy omtrent Optima. U hebt zelf al aangegeven dat het moeilijk is voor ons om daarop te antwoorden. Inderdaad, zo'n dossiers duren hun tijd. Ik kan u wel zeggen dat daar op politieniveau momenteel echt wel zwaar

geïnvesteerd wordt in dat dossier, dat kan ik u verzekeren. Voor het overige is het moeilijk daar een timing op te plakken, men weet eigenlijk nooit waar men uitkomt.

Los van dit dossier, in het algemeen is het zo dat men op een bepaald moment tussenkomt, een huiszoeking doet, een massa gegevens verzamelt. Papieren gegevens, digitale gegevens, moeten allemaal verwerkt en geanalyseerd worden. Dat is een fase die wel wat duurt. Men heeft slechts de politiecapaciteit die er is. Pas daarna kan men komen tot concrete elementen en kan er overgegaan worden tot verhoor en het verder uitwerken van hetzelfde schema. De huiszoeking zelf duurt één dag, maar daarna heeft men meerdere weken of maanden nodig, afhankelijk van het dossier en van de massa gegevens die in beslag worden genomen, om deze te bekijken. Het kan maar zo snel gaan als het kan gaan. Ik denk dat dit dossier echt wel prioriteit krijgt, maar ja…

Olivier Ruysschaert: Ik wil ook nog opmerken dat het dossier in kwestie een gerechtelijk onderzoek betreft, dus geen opsporings-onderzoek, dus niet onder leiding van een substituut, maar onder leiding van een onderzoeksrechter.

Een *full* gerechtelijk onderzoek betekent ook met regeling van de rechtspleging, maar met de mogelijkheid tot bijkomende onderzoeksdaden enzovoort.

Over het gerechtelijk onderzoek spreekt u van zes maanden. U kan dat veel of weinig vinden, maar in de praktijk is dat voor een gerechtelijk onderzoek slechts een prille periode.

Eric Van Rompuy (CD&V): Kunt u het onderscheid tussen beide onderzoeken nog eens maken?

Olivier Ruysschaert: Er is een gerechtelijk onderzoek en een opsporingsonderzoek.

Bij een opsporingsonderzoek behoudt de substituut of parketmagistraat de leiding van het onderzoek. Wij voeren het onderzoek, geven opdrachten aan de politie en beslissen wanneer een dossier is afgerond. Wij kunnen dan rechtstreeks voor de correctionele rechtbank dagvaarden.

Bij een gerechtelijk onderzoek – dit weet iedereen en dit is ook aan bod gekomen in de commissie Fiscale Fraude van 2009 – gaat het wat trager, want daarbij is er de regeling van de rechtspleging. De onderzoeksrechter draagt daarbij het dossier. Na het einde, wanneer het dossier is afgewerkt, wordt het medegedeeld aan het parket, dat een eindvordering instelt. Dan is er een hele procedure voor de raadkamer en voor de kamer van inbeschuldigingstelling, die natuurlijk heel veel werk hebben. Dan worden daar plots karretjes binnengereden met pakken dossiers en dan moeten zij over belangrijke zaken beslissen, wat natuurlijk niet zo evident is. Dat kan wel wat tijd vergen.

In dit geval is het een gerechtelijk onderzoek onder leiding van onderzoeksrechter Serlippens, dus geen substituut.

Dat is het verschil tussen een opsporingsonderzoek en een gerechtelijk onderzoek.

Kristof Lammens: Ik weet niet of hiermee ieders vragen werden beantwoord.

Rob Van de Velde (N-VA): Wat zult u doen als u in 1bis, ter, dossiers tegenkomt waarin het kapitaal niet geregulariseerd is, waarbij de normale weg niet werd gevolgd?

Kristof Lammens: Ik kan u zeggen dat wij met dergelijke dossiers al werden geconfronteerd. Wat ons betreft, blijft er dan een witwasprobleem over. Wij moeten wel bewijzen dat het kapitaal geen legaal kapitaal is. Als wij dat kunnen aantonen, blijft die persoon met een witwasprobleem zitten en zal hij, wat mij betreft, worden vervolgd.

Rob Van de Velde (N-VA): Dat is duidelijk.

Eric Van Rompuy (CD&V): Dit is de Panamacommissie en het woord Panama is hier bijna niet gevallen. Wat is daarin de stand van zaken?

Kristof Lammens: De Panamadossiers zijn lopende dossiers. Wij hebben er een twintigtal binnengekregen. Wij hebben een una-viaoverleg gehad met de fiscus om te beslissen welke dossiers via de strafrechtelijke en welke via de administratieve weg afgehandeld zullen worden. Die dossiers zijn zeer recentelijk lopende. Dat is het enige wat ik daarover momenteel kan zeggen.

Le **président**: C'est ce qui nous avait été dit également par M. Gérard et même par la direction de la police fédérale: les dossiers sont à peine initiés.

Marco Van Hees (PTB-GO!): Il n'y a pas eu de réponse sur la plainte de M. Anthonissen.

Le **président**: C'est vrai.

Kristof Lammens: Daarop heb ik ook geantwoord. Het is een lopend dossier en het wordt op het centrale niveau gecoördineerd door het federale parket. Verder kan ik ook daarover weinig zeggen.

Le **président**: Je vous remercie pour la qualité des échanges.

Monsieur Gilkinet, même si nous avons déjà dépassé l'heure prévue depuis 40 minutes, je vous permets une dernière intervention, comme je l'ai fait pour les autres.

Georges Gilkinet (Ecolo-Groen): J'ai posé une question sur la transaction amiable, pour savoir qui prenait l'initiative. Vous avez dit que c'est la personne prévenue.

Et j'avais une deuxième question: est-ce qu'il arrive que l'avocat de la personne prévenue rédige un projet de transaction? Ou s'agit-il bien d'une initiative du parquet?

Kristof Lammens: Wij moeten wel degelijk de minnelijke schikking opstellen en wij moeten in de minnelijke schikking de feiten waarop die betrekking heeft, in tijd en ruimte omschrijven. Wij moeten dus zeggen op welk artikel er een inbreuk is, voor welk bedrag, in welke periode en door welke persoon. Wij stellen die op, niet de advocaten.

Le **président**: Je tiens vraiment à vous remercier pour la qualité des questions et des échanges. Je voudrais aussi remercier les deux représentants du parquet de Gand parce c'était très instructif. Une fois encore, merci d'avoir accepté d'être entendus par la commission. Nous allons donc passer au second point prévu à l'ordre du jour avec l'audition du professeur Masset. Merci à vous!

Audition de M. Adrien Masset, professeur extraordinaire à la Faculté de Droit de l'Université de Liège.
Hoorzitting met de heer Adrien Masset, buitengewoon hoogleraar aan de Rechtenfaculteit van de Universiteit van Luik.

Chers collègues, je vous propose de poursuivre nos travaux sans transition et sans interruption. M. Masset prend place. Je rappelle que M. Masset est professeur à la faculté de droit de l'Université de Liège où il enseigne notamment la procédure pénale. Il est spécialisé en droit pénal bien évidemment mais aussi en droit pénal des affaires. Il collabore au Tax Institute de HEC Liège et de l'Université de Liège et est avocat aux barreaux de Verviers et de Liège. On a donc à la fois une approche académique mais aussi la pratique de terrain.

Pour rappel, la raison pour laquelle nous avons souhaité pouvoir entendre un spécialiste de la procédure pénale, c'est qu'à de nombreuses reprises, lors de nos auditions, il a été observé qu'il y avait ici et là des éléments, dans notre organisation judiciaire mais aussi dans les textes de loi qui organisent la procédure pénale, qui pouvaient constituer des freins à une certaine efficacité en matière de lutte contre la criminalité financière et la grande fraude fiscale en particulier.

Vous vous souviendrez de ce que certains magistrats nous ont dit à propos de l'usage, abusif selon eux, de la loi Franchimont, et notamment la capacité de demander des devoirs d'enquête à peu près à n'importe quel moment, mais aussi à un moment où la procédure et les enquêtes sont déjà très loin et où, finalement, le caractère dilatoire apparaît comme étant la raison fondamentale ou essentielle de la demande de devoir d'enquête complémentaire.

On se souviendra également que certains auraient pointé les manques de moyens, et aussi une espèce de difficulté à y voir clair dans la répartition des rôles entre le fisc et le parquet. Tout cela nous semblait également de nature à justifier l'audition de M. Masset.

Et puis, de manière plus générale, le parquet, la justice a-t-elle suffisamment de moyens juridiques à sa disposition pour pouvoir lutter efficacement contre la fraude fiscale grave et organisée, ou n'y aurait-il pas matière, au contraire, à revoir un peu le système pour aller vers davantage d'efficacité?

Nous évoquerons, j'imagine, aussi les dimensions internationales de la fraude fiscale et la manière dont l'État, en particulier la justice, est armé ou pas suffisamment pour y arriver.

Il y a aussi le point plus particulier de la problématique de l'usage des preuves obtenues de manière illégale ou irrégulière. Pourriez-vous nous reclarifier un petit peu le contexte juridique contemporain et de voir s'il n'y a pas là aussi matière, pourquoi pas, à clarifier juridiquement? Et en tout cas, peut-être, de pouvoir obtenir les

mêmes développements en procédure administrative et en procédure pénale? Il y a là un point qui doit être aussi clarifié pour nos travaux. Je fais évidemment référence à la jurisprudence Antigone.

Voilà, il y a du pain sur la planche. Je cède immédiatement la parole au Professeur Masset, que je remercie pour sa patience.

Adrien Masset: Je vous remercie, monsieur le président. Je vous remercie tout d'abord de m'avoir invité. Je vous dirai le plaisir que j'ai eu également à entendre les deux parquetiers de Gand. C'était aussi intéressant pour moi.

Mon intervention, qui sera le préambule aux questions que vous pourriez poser, c'est tout d'abord d'insister – et je crois que le plan vous a été distribué – sur un principe qui est évidemment élémentaire pour un juriste: c'est le principe de légalité du droit en toutes matières, spécialement en droit pénal, comme en droit fiscal. Je dis cela parce que j'ai été surpris, dans l'intitulé même des travaux et dans la direction prise, actuellement. C'est la distinction qui doit être faite, précisément, entre l'évasion fiscale et la fraude fiscale.

Je crois qu'on a peut-être trop tendance à confondre les deux. Je suis de ceux-là qui, comme légalistes et attachés à ce principe de légalité, considèrent que l'évasion fiscale n'est pas une infraction et que chacun en Belgique, en tout cas jusqu'à présent, a encore le droit de choisir la voie la moins imposée, dès lors qu'il reste dans le cadre de la légalité, alors que la fraude fiscale est précisément définie comme visant à ne pas respecter la régularité des règles. Il y a donc une différence fondamentale.

Quand on réfléchit actuellement, dans le cadre de votre commission Panama, il y a assurément des dossiers qui sont présentés au départ comme de l'évasion fiscale et qui vont évoluer vers de la fraude fiscale, mais il y en a, par contre, qui sont présentés comme étant de la fraude fiscale et qui sont purement et simplement de l'évasion fiscale. J'ai été surpris, enfin non, plutôt intéressé d'entendre la question posée par M. le professeur Bourgeois relativement à des fonds dont le caractère illicite n'est pas déterminé. Les règles de preuve actuellement en Belgique laissent entendre que ce placement est de l'évasion fiscale tant qu'il n'est pas démontré qu'il s'agit de fraude fiscale.

Un autre principe important est, bien évidemment, la présomption d'innocence. Il n'est pas mauvais qu'un professeur de procédure pénale le rappelle.

Il y a naturellement une différence essentielle entre procédure pénale, qui suppose qu'une infraction soit démontrée; cette infraction qui est démontrée est l'œuvre, finalement, d'un tribunal; si la personne est coupable, une peine est prononcée et ce tribunal intervient, puisqu'il appartient au pouvoir judiciaire de manière indépendante et impartiale – alors que, dans la procédure fiscale, c'est une partie intéressée. Vous parliez tout à l'heure de la constitution de partie civile, éventuellement du fisc. Le fisc est une partie. Donc, lui accorder des pouvoirs plus importants en qualité d'expert pose problème. On ne peut pas être à la fois expert et partie à une procédure. Il ne faut pas mélanger les genres. Ce sont aussi des principes juridiques très affirmés.

Donc, la procédure fiscale repose sur le fisc, qui appartient au pouvoir exécutif, bien sûr, avec des pouvoirs importants qui lui sont accordés par les différents codes. Celui qui en subit les foudres, s'il n'en est pas content, a évidemment un droit de contestation judiciaire. Ce sera un tribunal indépendant et impartial qui déterminera la position de chacun.

"Les moyens contraignants dans la procédure fiscale et dans la procédure pénale", ai-je écrit avec un peu d'audace, " laissent entendre que la Belgique est clairement un État doté de forts pouvoirs policiers". J'avais d'abord écrit: "un État policier". C'est un peu sévère. Mais on ne peut pas dire qu'en Belgique, on manque de moyens légaux. Lorsque l'on compare, dans une perspective de droit comparé, les pouvoirs dont disposent les organes de poursuite en matière pénale en Belgique par rapport à d'autres pays, on peut considérer que la Belgique n'est pas mal dotée du tout. Concevez donc, à titre de rappel, que le procureur du Roi, lorsqu'il mène une information préliminaire, a des pouvoirs fort importants! Je les ai tous détaillés ici. Je ne vais pas les reprendre, mais je vais simplement dire deux mots par rapport à la récolte de données sur les comptes bancaires et les transactions bancaires. Il suffit d'un dossier ouvert au sein d'un parquet, un numéro de notice, pour que le parquet soit autorisé à interroger, par un réquisitoire "toutes banques" comme on l'appelle, tous les organismes bancaires qu'il souhaite, qui sont obligés de lui communiquer l'ensemble des comptes des titulaires, des numéros de compte, des opérations, des soldes. C'est un pouvoir extrêmement important si l'on se rapporte à la protection de la vie privée. Ce pouvoir-là est évidemment essentiel dans une lutte contre la

fraude fiscale, ne serait-ce qu'au niveau du parquet. On dit toujours que le parquet a peu de pouvoir de contrainte. Il en a un qui est exceptionnel, bien évidemment.

Le prolongement de cette mesure d'investigation est de tenir des fichiers, de faire du recoupement informatique – c'est bien le moindre qu'on puisse attendre -, mais aussi pratiquer des saisies, des saisies conservatoires, et observons bien que ces saisies, qui sont pratiquées tant par le parquet au niveau de l'information que par le juge d'instruction, j'en parlerai tout à l'heure, ces saisies sont conservatoires, et elles ne pourront être levées qu'en cours de procédure, ce qui est exceptionnel. Les levées de saisie sur les comptes bancaires sont exceptionnelles dans la pratique. Par contre, elles vont subsister jusqu'à l'aboutissement de la procédure pénale devant le juge du fond. On dit parfois que cela prend six, sept ans pour y arriver.

Et dans ce cadre-là, cette saisie aura préparé la confiscation, si l'intéressé est coupable. La confiscation pourra s'opérer de manière utile et efficace sur les fonds qui ont été saisis. Par contre, si rien n'a été saisi, évidemment l'intéressé aura mis le temps à profit pour se rendre insolvable, et la confiscation sera de simple forme, purement, et n'aura pas beaucoup d'impact. C'est une petite réserve que l'on verra tout à l'heure. Donc les pouvoirs du ministère public dans le cadre de l'information sont, me paraît-il, dans une vue également comparative, importants.

Les pouvoirs complémentaires du juge d'instruction! À cet égard, on glisse dans une instruction préparatoire, avec quelqu'un qui est un juge à part entière, qui instruit, on le dit suffisamment, à charge et à décharge. Et on voit que cette instruction préparatoire va donner des pouvoirs plus importants au juge d'instruction par rapport au procureur du Roi.

Alors, ce n'est pas tous les pouvoirs. Par exemple, les écoutes téléphoniques ne peuvent pas être menées dans tous les dossiers d'instruction. Elles ne peuvent l'être que pour certains types de criminalité. Et on y retrouve, précisément, la criminalité de blanchiment, on ne peut évidemment pas parler de fraude fiscale sans gérer l'argent de la fraude fiscale qu'on met très rapidement dans une mise à l'instruction, où on vise la prévention de blanchiment, et on y vise également, de manière quasiment, pour ainsi dire, systématique, la prévention d'organisation criminelle, l'article 324bis du Code pénal. Parce que précisément, ces deux qualifications donnent des pouvoirs encore plus majorés au juge d'instruction. Ce sont ces pouvoirs-là que je décris notamment.

Alors, bien sûr, le juge d'instruction, on le sait, délivre surtout le mandat d'arrêt. Petite parenthèse, pour répondre à M. Van Hees: effectivement, il y a peu de condamnations pénales à des peines d'emprisonnement ferme prononcées par les tribunaux correctionnels. Par contre, en droit pénal des affaires, la réalité est que la peine se purge en détention préventive, même si cela constitue une hérésie juridique. La peine se purge à ce moment-là. Comme le dossier vient plusieurs années plus tard devant le juge du fond, celui-ci va considérer que la peine a déjà été suffisamment supportée durant la détention préventive.

La personne, généralement, est déjà d'un âge plus ou moins mûr ou plus ou moins avancé. Quelqu'un qui n'a pas de casier judiciaire. Quelqu'un qui a des perspectives de réinsertion. Et donc dans le schéma judiciaire actuel, ces personnes sont les premières, évidemment, à pouvoir prétendre à ces mesures de faveur que peuvent être la suspension du prononcé ou bien le sursis pour ce qui dépasse la détention préventive. Et donc c'est bien évidemment au niveau de la détention préventive que les choses chauffent réellement pour les chefs d'entreprises aux prises avec des dossiers de fraude fiscale.

Mandat de perquisition: avec cette extension, qui a été faite récemment par la mini-instruction, on peut donc recourir à la perquisition par le biais d'une mini-instruction.

Commission rogatoire internationale: les deux membres du parquet de Gand en ont parlé; et la recherche dans les systèmes informatiques.

Tout ce qui est les mouchards modernes, tout ce qui est téléphonie bien évidemment. On n'imagine pas le nombre de mails que l'on peut saisir dans une perquisition. Dernièrement, je prenais possession d'un dvd scanné dans le cadre d'une instruction. Il y avait 127 000 pages de communications mails qui ont été scannées et saisies par les services de police! Vous imaginez le travail policier. On descend en perquisition. On sort avec des caisses et des caisses, des disques durs, des clés USB qui ont été copiées sur les systèmes informatiques. On se retrouve dans un dossier pareil avec 127 000 pages.

Bien sûr que c'est une recherche au travers de mots clés mais d'abord, pour comprendre le

processus, c'est évidemment déjà très particulier. Il est inévitable que ces enquêtes prennent énormément de temps pour ne serait-ce qu'échafauder une conception, un principe qui est sous-jacent à la fraude. Donc, là, on peut comprendre la difficulté du travail policier d'avaler toutes ces informations. C'est vrai que comme usager de la justice, on découvre le produit en quelque sorte fini. Lorsque c'est devant le tribunal, c'est évidemment le produit fini qui aboutit mais il y a évidemment un travail d'ampleur qui a été effectué auparavant.

Les devoirs d'instruction du juge d'instruction sont évidemment importants, soutenus par de nombreuses possibilités légales. Je dois vous dire que je conçois encore difficilement plus de pouvoirs. Je ne vois pas ce qui manque réellement de manière efficace, sauf à réduire certaines garanties, mais on parlera tout à l'heure des garanties et des causes de nullité.

Je vous le disais. Il faut, dans cette criminalité axée sur le profit, retrouver le butin. Si on ne l'a pas retrouvé durant l'enquête préliminaire (information ou instruction), la confiscation ne sert à rien. Elle sera prononcée mais elle ne pourra pas être exécutée. Il fallait donc aussi donner des pouvoirs, après le jugement définitif, au ministère public pour récupérer et retrouver le butin. C'est donc l'enquête pénale d'exécution qui est en vigueur depuis 2014 qui permet, après condamnation, au procureur du Roi de poursuivre son enquête après jugement pour retrouver les avantages patrimoniaux dont la confiscation a été prononcée, par exemple.

La règle *Una Via* a été adoptée. J'ai dit qu'une hirondelle ne faisait pas le printemps. Effectivement, il y a des difficultés d'application. Il demeure que c'est une voie qui est tout à fait sensée et efficace pour alléger et pour partager la charge de travail entre ce qui mérite des poursuites pénales et ce qui mérite un traitement purement fiscal.

En ce qui concerne les difficultés de l'enquête pénale, c'est aussi à celles-là que vous êtes confrontés dans votre commission d'enquête. Le constat n'est pas tellement différent de celui qui avait été fait lors de la commission d'enquête grande fraude fiscale en 2009. La récolte des premiers éléments est particulière. L'analyse est effectuée par les enquêteurs spécialisés et/ou par des juges d'instruction spécialisés face à la technicité de la matière. On entend bien que, dans les grands tribunaux, on a effectivement des juges d'instruction qui sont spécialement affectés aux affaires économiques et financières.

Ils sont quatre ou cinq ou même cinq ou six à Bruxelles. Ils sont également quelques-uns à Anvers et à Gand. Ils sont deux à Liège. Donc, dans les « petites » divisions de tribunaux, il n'y a plus, maintenant, de juge d'instruction économique et financier. Il y a également une centralisation suite aux récentes réformes du paysage judiciaire. Faut-il aussi que ces magistrats soient suffisamment formés? Ce sont d'abord des juristes. Ils ont également la formation de juge d'instruction. Il faudrait aussi qu'il y ait une formation plus importante en matière économique, financière et fiscale. C'est une réalité qui a été constatée, il y a bien longtemps.

Comme je vous le disais, la difficulté du travail policier est de collecter des informations en vrac, de se retrouver devant des caisses et des caisses de documents, de les analyser, de les classer, et de les comprendre. Il y a évidemment des délais importants entre les informations qui sont rapportées et les investigations qui peuvent être faites. Effectuer une perquisition n'a pas beaucoup de sens si on ne sait pas exactement ce que l'on cherche, où se trouve l'éventuel "ventre mou" du dossier. Des hypothèses doivent évidemment être établies avant de procéder à une perquisition. Le facteur temps est évidemment très problématique pour l'enquête. Comme je l'ai déjà évoqué, il y a une réserve, à savoir l'imprescriptibilité. Le parquet peut se donner le temps sans gêner le travail du fisc. L'infraction de faux en écriture est une infraction et son usage est, pour ainsi dire, imprescriptible tant que la personne tire un effet utile du faux. Autrement dit, tant que la contestation fiscale n'est pas définitivement terminée, il continue à tirer profit du faux. Et quand la contestation fiscale est-elle définitivement terminée? Pas avant que le volet pénal ne soit tranché puisque le pénal va suspendre le fiscal. Donc, il y a de très nombreux dossiers qui traitent de situations qui datent des années 80, qui sont seulement jugées maintenant. J'ai encore en tête un exemple tout à fait récent. Il s'agit d'opérations des années 80 qui rejaillissent encore en 2017, sans prescription. Pourquoi? Parce que les faux se sont enchaînés d'année en année. Il n'y a donc pas véritablement de difficulté quant aux délais.

Par ailleurs, pour ce qui concerne le blanchiment, depuis 1995, gérer au quotidien des avoir illicites, gérer une société qui a été constituée de manière fictive, tant que vit la société, il y aura des actes de blanchiment. Donc, il n'y a pas de difficulté liée au délai légal. Le temps qui passe n'est pas

juridiquement une difficulté. Il y a une difficulté au niveau de la réserve du délai raisonnable, mais pas, selon moi, pour ce qui concerne la prescription en l'état actuel des textes et de la jurisprudence.

Il y a évidemment des difficultés pour obtenir les autorisations nationales et internationales pour procéder à des investigations à l'étranger. On sait que certains pays sont plus accueillants que d'autres lorsqu'il s'agit d'enquêter sur leur territoire. Il faut donc composer avec de nombreux recours qui sont effectués selon le système juridique. Vous aurez assurément entendu des juges d'instruction se plaindre de cette difficulté.

Mais là, c'est évidemment une collaboration internationale, ce qui va au-delà des observations qui peuvent être faites au sein de cette propre commission.

La transparence internationale est évidemment un élément essentiel et la quatrième directive anti-blanchiment qui va entrer en vigueur le 1er juillet 2017 impose cette création d'un registre des bénéficiaires effectifs des sociétés et des autres entités juridiques. Ce serait évidemment une avancée importante puisque beaucoup d'enquêteurs et de magistrats le disent, ils se heurtent à l'opacité de certaines structures protégées par certains systèmes juridiques étrangers. Par cette directive anti-blanchiment, la quatrième, on pourrait espérer que ce seuil puisse s'évacuer.

Le secret bancaire a été levé de plus en plus, aussi bien en 2011 que par après, et les dernières avancées au niveau européen démontrent cette levée progressive du secret bancaire, cette communication entre les différents États, les différentes administrations, pour pouvoir *screener* au maximum la situation patrimoniale de chacun.

L'assistance d'experts judiciaires est également problématique puisqu'il faut trouver des experts mandatés par le juge d'instruction ou par le procureur du Roi qui ont cette capacité d'être disponibles, efficaces, pertinents, respectueux de la présomption d'innocence, effectuant un travail rapide et efficace pour des montants qui, selon le tarif criminel, ne sont évidemment pas très importants. Ils sont peu nombreux, ces experts judiciaires au pénal, à se précipiter en matière financière. La plupart font quelques dossiers par année mais ce n'est pas souvent dirigé vers la pure fraude fiscale, et d'autres sont pour ainsi dire appointés de certains juges d'instruction et ont alors une activité plus importante. Mais cela pose aussi quelques difficultés bien évidemment. Il y a là-bas aussi une réflexion à avoir concernant les experts judiciaires parce que le travail d'avancement de l'enquête dépendra aussi de l'arrivée de ces rapports d'expertise. Il n'est pas rare que le travail des enquêteurs soit pour ainsi dire terminé et qu'il faille attendre deux ou trois ans avant d'avoir le dépôt du rapport d'expertise parce que, là aussi, c'est un travail d'ampleur bien évidemment. C'est un travail qui est mal rémunéré, c'est un travail qui est souvent rémunéré a posteriori, quand il ne faut pas attendre un ou deux ans pour en être rémunéré. Les experts judiciaires s'en plaignent aussi, vous pourriez peut-être en entendre également. Il y a là-bas une réalité qui est difficile.

C'est aussi en matière fiscale le fait qu'on entende les personnes suspectées en fin de dossier, en fin d'enquête, parce que pour les interroger de manière intelligente, de manière efficace, il faut évidemment avoir des biscuits dans son escarcelle, il faut pouvoir les confronter à des constatations d'experts, à des pièces qui ont été analysées.

À l'inverse de la criminalité de droit commun - un hold up, une agression de personne en rue - dans le cadre de laquelle l'interrogatoire du suspect peut intervenir assez rapidement, en matière financière, il intervient toujours en fin de processus, ce qui retarde évidemment aussi l'intervention de la Justice, puisqu'il y a moins de pression à interroger rapidement quelqu'un. Lorsque quelqu'un est placé après un hold-up en détention préventive, le dossier est, par essence, urgent, puisque le suspect est en détention préventive. C'est ce qui explique aussi qu'en matière de droit pénal des affaires, les détentions préventives interviennent parfois des années après la commission des faits. On comprend pourquoi puisque la personne est interrogée seulement après quelques années. Donc, ce sont des difficultés qui sont réelles.

Vous avez parlé, en présentation de mon intervention, monsieur le président, des difficultés soulignées par certains magistrats quant au dédale de la procédure pénale d'instruction et de fin d'instruction. Là-bas, on ne peut pas recueillir les preuves n'importe comment. Dès lors, bien sûr, des débats vont s'engager en fin d'instruction ou en cours d'instruction sur la régularité de la procédure.

On ne peut pas se cacher l'idée qu'en droit pénal des affaires, on glisse de plus en plus dans un débat vers la qualité de l'enquête que vers le fond

du dossier. Le fond du dossier est souvent occulté. Pensez que dans l'affaire KB-Lux, il n'a été nullement plaidé sur la régularité des opérations. Le centre du débat dans l'affaire KB-Lux a été uniquement la régularité de l'enquête et les décisions ont été ce qu'elles ont été. Plusieurs dossiers de QFIE ont été de la sorte. Le dossier de Croÿ a été de la sorte également. Dans ces dossiers qui sont parfois importants, le curseur est déplacé sur la régularité de la procédure. Parfois, cette procédure est arrêtée. Parfois, elle ne l'est pas.

Le parquet a parfois aussi un intérêt majeur à conclure une transaction pour éviter précisément ces difficultés de procédure. Vous faisiez référence à l'affaire Bois sauvage. Il y avait là-bas aussi des difficultés de procédure et de preuves, lorsque le dossier a été introduit devant le tribunal correctionnel pour aboutir à la transaction que vous évoquiez.

Les déboires, ai-je indiqué ensuite, de la transaction élargie en matière pénale où, effectivement, cette transaction élargie en matière pénale, fait bonne mesure des intérêts du fisc, puisque le fisc a ce droit de veto. Si la personne ne règle pas les impôts éludés – ce qui est exigé par l'administration fiscale – on ne peut pas avancer dans une transaction élargie en matière pénale, en tout cas jusqu'à présent.

Là-bas, c'est un créancier super privilégié, vais-je dire, comme l'ONSS l'est en cas de fraude sociale. Donc, il y a là-bas un intérêt pour le fisc à conclure un accord rapidement en étant certain de récupérer immédiatement, rapidement des montants qui sont versés. Et ce ne sont pas nécessairement des montants qui ont déjà été saisis, loin de là! Les intérêts du ministère public sont conservés puisque c'est lui qui accepte. Il est maître de la procédure. On ne peut pas forcer le ministère public à conclure une transaction, bien évidemment. Mon expérience d'avocat m'enseigne également que c'est aussi bien le parquet que la défense qui tirent les premiers pour avoir ces premiers contacts en matière de transaction.

Je me rappelle d'un dossier particulier où le parquet proposait des transactions à 500 euros à tout qui voulait l'entendre comme suspect, parce qu'il y avait une soixantaine de prévenus devant le tribunal et que ce dossier était pour ainsi dire ingérable. Il ne faut pas croire que c'est nécessairement la défense qui propose cette mesure. Le parquet a aussi un intérêt en termes de capacité judiciaire, de timing et d'issue des poursuites. Mais c'est une bouteille à encre. On peut en reparler lors du débat, si vous le souhaitez.

Bien sûr, il y a les 108 recommandations de la commission d'enquête parlementaire sur la grande fraude fiscale en mai 2009. Certaines ont été bien exécutées. D'autres sont restées au balcon. Et c'est ainsi que j'ai indiqué que tout cela est au milieu du gué. Il est inévitable que dans l'ensemble des recommandations, certaines n'aient pas été complètement exécutées contrairement à d'autres. C'est un équilibre à trouver.

Je me lance dans une observation qui est peut-être plus polémique: c'est le pourquoi du succès des lanceurs d'alertes et des consortiums journalistiques. Votre commission Panama trouve sa source dans ces révélations qui ont été ainsi faites. J'indique qu'il y a un affranchissement des règles dont la violation du secret professionnel. Concevons bien que les agents du fisc sont tenus par le secret professionnel. Concevons bien que les agents des administrations policières, du parquet judiciaire sont tenus par le secret professionnel, que les employés de firmes d'audit sont tenus par le secret des affaires et que ces informations qui remontent ainsi auprès de ces consortiums sont, pour la plupart, obtenues au bénéfice d'une violation de ces règles de droit.

On est dans une question d'équilibre. Est-ce bien, est-ce mal? Ce n'est pas mon propos. Il faut savoir que des règles imposent le secret professionnel et le secret de l'instruction. Ici, ce sont des dossiers qui démarrent sur une violation délibérée de règles de droit. C'est aussi à réfléchir dans un cadre beaucoup plus général, bien évidemment.

Cela doit d'autant plus l'être qu'alors que les preuves qui sont irrégulières ou qui sont illégales, auparavant étaient systématiquement écartées et ne pouvaient pas servir de preuve, ont été admises de plus en plus par la jurisprudence et même traduites en termes légaux dans cette loi Antigone, article 32 du titre préliminaire du Code de procédure pénale, où on peut utiliser des preuves irrégulières ou des preuves illégales. Méconnaître la loi n'a plus maintenant de conséquence procédurale.

À l'époque, j'avais fait une petite étude juridique sur la manière dont les magistrats, avant la loi Antigone, appliquaient cette jurisprudence Antigone. On voyait qu'il y avait encore plus ou moins 50 % de décisions où les juges refusaient

d'appliquer la jurisprudence Antigone, disant que cela touchait à des principes fondamentaux, à l'équité de la procédure, etc.

La Cour de cassation a, ensuite, rétabli son propre bon ordre et a fait savoir que le juge ne pouvait pas se dispenser de l'appréciation des critères Antigone. Enfin, elle a indiqué que les trois critères étaient obligatoires.

On observe maintenant, d'un point de vue statistique, que pour ainsi dire toutes les preuves irrégulières quelle que soit l'irrégularité – évidemment, sauf torture – passent le cap de la loi Antigone. Pourquoi? Parce que cela touche rarement à la fiabilité de la preuve. Au cours des perquisitions, on a quand même trouvé des éléments, même si on n'a pas respecté les règles, même si c'est un juge de police qui a signé l'ordonnance plutôt qu'un juge d'instruction. Peu importe la manière dont a trouvé, c'est quand même la même chose qu'on a trouvé. Donc, la fiabilité de la preuve n'est plus un critère suffisant. Pour ce qui concerne la preuve qui a été obtenue au mépris d'une règle de nullité, il y a de moins en moins de règles prévues à peine de nullité. La dernière qui a été supprimée avait trait aux écoutes téléphoniques. La loi pot-pourri II a supprimé la cause de nullité lorsque l'ordonnance du juge d'instruction n'est pas suffisamment motivée.

Le troisième critère est celui de l'équité de la procédure. Mais cette dernière se juge à la fin du procès. Obtenir l'écartement d'une preuve irrégulière durant une instruction est maintenant pour ainsi dire un cas d'école.

Par conséquent, la jurisprudence Antigone devenue loi Antigone aboutit à un estompement complet de la norme. Ce sont des règles protectrices des droits individuels qui, lorsqu'elles sont bafouées, n'entraînent aucune sanction. On peut quand même utiliser ces preuves à côté d'autres. Même des preuves qui découlent de cette irrégularité seront utilisées dans le procès pénal. On se trouve donc à un tournant de la procédure pénale. Les choses n'ont jamais été aussi compliquées en Belgique avec des règles à n'en pas finir, des articles 90ter, 90sexies etc. pour réglementer toute une série d'actes d'enquête. Et si le policier ne respecte pas ces règles, les preuves irrégulières peuvent quand même être utilisées. On en arrive à un système un peu kafkaïen où de plus en plus de règles sont énoncées sans qu'il n'y ait de sanction procédurale. Est-ce un bien ou un mal? C'est au parlement de légiférer et d'y réfléchir.

Pour conclure, en matière de lutte contre la grande fraude fiscale, il faudrait, selon moi, – cela serait un atout absolu – avancer vers une transparence totale, c'est-à-dire une collaboration internationale poussée à son maximum. Cela suppose certains sacrifices en termes de droit au respect à la vie privée. Est-ce ou non souhaitable?

On a parlé, tout à l'heure, de renversement de la charge de la preuve. En matière fiscale, on a adopté, il y a déjà plusieurs années, la mesure anti-abus de droit. Prenons quelqu'un qui pratique de l'évasion fiscale. Avec cette mesure anti-abus de droit, on va pouvoir rendre son montage non opposable au fisc.

L'étape suivante sera que ce montage n'est pas opposable dans des poursuites pénales et qu'on pourra retenir ce montage pourtant légal, peut-être comme infraction. Si on renverse la charge de la preuve, ce sera évidemment à l'intéressé de ramener tous ces éléments-là. Il en ramènera peut-être certains, d'autres pas, mais on arrive alors à une situation qui peut paraître difficile. Le tout est donc de voir si la fin fiscale justifie les moyens. C'est évidemment une option politique qui doit être prise.

Sur la situation actuelle, je relisais, en préparant cette audition, les travaux de la commission de 2009. On y faisait référence notamment au fait qu'on devrait travailler beaucoup plus au niveau de la population pour qu'il y ait un consentement accru du contribuable à l'impôt. C'est peut-être un vœu pieux mais c'est en tous cas un beau credo. Je ne sais pas si on y arrivera un jour.

J'observe aussi qu'il y a une concurrence fiscale entre États, que la Belgique doit aussi balayer devant sa porte; pensons aux centres de coordination, aux intérêts notionnels. Il y a des aides fiscales qui sont présentées comme déloyales, des aides d'État qui sont présentées comme déguisées. Lutter contre cette concurrence fiscale entre États permettrait évidemment de lutter contre cette évasion sinon cette fraude fiscale.

L'utopie, c'est évidemment l'égalité fiscale au niveau européen ou au niveau mondial. Peut-être une assiette commune consolidée pour l'impôt des sociétés. Est-ce une utopie ou pas? Cela demande en tous cas beaucoup de bonne volonté au sein de nombreux États au niveau européen et au niveau mondial.

La solution qui serait radicale et qui est peut-être

contestable, c'est évidemment la pénalisation, d'abord fiscale et ensuite pénale, du choix de la voie fiscale la moins imposée par les contribuables et leurs conseillers. On met beaucoup le focus actuellement sur les conseillers en matière d'ingénierie fiscale, des spécialistes en matière fiscale, ce que je ne suis assurément pas, en matière pénale peut-être mais pas en matière fiscale.

Ces conseillers, lorsqu'ils conseillent un mécanisme d'évasion fiscale, ne font que leur métier. Ils conseillent une voie qui est légale et qui est pour le moment le choix de la voie la moins imposée. Faut-il leur imposer des obligations de dénonciation, de transparence? Peut-être? Mais alors là, c'est évidemment dans le cadre d'un autre registre.

Voilà ce que j'avais préparé, monsieur le président, pour ma présentation.

Le **président**: Merci, monsieur Masset. J'ouvre la discussion. Y a-t-il des questions?

Georges Gilkinet (Ecolo-Groen): Oui, merci, c'est passionnant. Vous commencez et vous terminez par la même chose: la différence entre évasion fiscale et fraude fiscale. La situation, c'est que les États sont privés de ressources très importantes et sont en difficultés budgétaires importante, ce qui engendre des mesures qui, en matières sociale et économique, sont difficiles.

C'est une situation qui profite à une certaine catégorie de la population plus qu'à une autre. Pour cacher de l'argent, il faut avoir de l'argent à cacher pour commencer. C'est donc une vraie question éthique que vous posez et à laquelle il est difficile de répondre. Mais moi, je m'interroge pour savoir s'il ne faut pas rendre illégal ce qui n'est pas éthique. Et l'évasion fiscale n'est pas éthique. Je ne dis pas que la recherche de la voie la moins imposée est toujours problématique, mais quand c'est dans des proportions telles qu'on a pu les connaître par les Panama Papers, il y a vraiment un problème. Je plaide en tous cas pour trouver des évolutions légales qui permettent de sanctionner ce type de comportements.

Je voudrais vous entendre sur ce que vous avez relevé, une suggestion reformulée par un de nos experts, c'est le renversement de la charge de la preuve par rapport à des biens qui sont à l'étranger et dont le contribuable devrait prouver la légalité. Est-ce que vous trouvez que c'est une piste qui est acceptable?

En ce qui concerne la transaction pénale, vous n'y avez pas fait référence, mais je sais que vous êtes un des experts qui a été entendu par le Sénat en 2011, juste après que la commission des Finances ait très rapidement voté un amendement qui change fondamentalement la façon de rendre le droit en Belgique. Si vous pouviez faire un commentaire sur votre expérience de l'époque et votre ressenti d'expert par rapport au fait que cette manière de légiférer, ça m'intéresse.

Mais en tant qu'expert, est-ce que vous ne considérez pas que cela change fondamentalement la façon dont la justice est rendue dans notre pays? Avec éventuellement des avantages d'efficacité qui ont été en tous cas défendus par les interlocuteurs précédents, mais néanmoins une évolution, en termes sociétal, vers un modèle qui est beaucoup plus une justice négociée qu'une justice qui est rendue. Et ce n'est pas le genre de choses qui… Enfin, ce sont quand même des lois fondamentales. Je ne dis pas que c'est la Constitution, mais on ne change pas comme ça le Code d'instruction criminelle. Est-ce que vous pensez que cela a changé fondamentalement les choses en Belgique?

Sur l'application de la transaction pénale, vous avez expliqué cet exemple où le parquet avait une soixantaine de prévenus, enfin vous l'avez abordé rapidement, et proposait une transaction à cinq cents euros pour chacun d'entre eux, sans doute pour pouvoir alléger le dossier. Pensez-vous que, d'un point de vue éthique, il soit acceptable que deux prévenus, pour une même affaire, vont avoir un traitement différent: l'un va payer parce qu'il sait le faire ou parce qu'il en a envie pour être libéré, tandis que l'autre va finalement être jugé, alors qu'il est concerné par la potentielle même faute? Une différence de traitement n'intervient-elle pas en fonction d'une différence de fortune? Un juge se trouve face à moins de prévenus, mais avec un montant plus élevé que cinq cents euros, qu'une personne est capable de payer, mais que les autres sont incapables de verser. L'un va être libéré des charges qui pèsent sur lui, tandis que les autres devront aller au bout d'un procès qui n'est pas toujours agréable. Cela ne pose-t-il pas une question d'égalité face à la loi et à la justice?

Vous dites que le parquet, et cela m'intéresse aussi, peut refuser la transaction. Les interlocuteurs précédents ont dit que l'initiative venait du prévenu, en tout cas des avocats qui peuvent suggérer une transaction pour s'en sortir et que le parquet peut refuser cette transaction. Ce refus s'appuie-t-il uniquement sur des éléments subjectifs d'opportunité ou y a-t-il des

règles ou une jurisprudence sur les raisons de ce refus, par exemple par rapport à la gravité de la faute et au montant d'impôt qui aurait été éludé? Il est important de pouvoir le préciser.

La dernière question que je voudrais vous poser concerne le facteur temps. Dans votre point 7, vous identifiez les difficultés de l'enquête pénale. C'était le cas dans le dossier KB-Lux, dans celui des sociétés de liquidités ou dans le dossier de Croÿ, que vous avez cité. C'est particulièrement frappant en matière financière de constater le délai entre la faute initiale et le jugement *in fine*, avec parfois des prévenus qui sont décédés – parce qu'ils ne sont pas tous jeunes. Cela peut donner une impression d'inefficacité de la justice en matière de lutte contre la criminalité financière et, dès lors, un sentiment d'impunité par rapport à ce type de faits, surtout si on les compare à des faits de droit commun qui peuvent conduire, par ailleurs, à une justice de plus en plus expéditive. C'est là que peut se développer ce sentiment de justice de classe entre le voleur de pommes et le criminel financier.

Que peut-on proposer comme modification, en termes de procédure, pour raccourcir les délais de traitement des dossiers financiers? Vous avez expliqué la difficulté d'établir les preuves, le fait que le prévenu est interrogé en dernier. Peut-on prévoir un suivi plus régulier de mise à l'instruction plus rapide des dossiers? On entend parfois que ce type de dossier traîne avant d'être traité parce qu'il n'y a finalement pas beaucoup de juges qui s'y intéressent, en l'occurrence trop peu de juges financiers par rapport aux besoins. Avez-vous un commentaire en tant qu'observateur sur le sujet?

Griet Smaers (CD&V): Mijnheer de voorzitter, ik heb toch nog één vraag.

Dank u voor uw toelichting, professor. Ik heb begrepen dat er op 21 december 2016, dus heel recentelijk, aan de Europese Commissie een voorstel van richtlijn gepresenteerd is om witwassen strafbaar te stellen. Daarin zouden onder andere minimumregels naar voren geschoven worden voor de definitie van strafbare feiten en voor de vaststelling van sancties in Europees verband.

Hierin wordt ook een aantal belastingmisdrijven opgenomen. U verwees daarnet naar het feit dat er internationaal nog heel wat onduidelijkheid is over de aanpak, en dergelijke.

Zou zo’n richtlijn een bijdrage kunnen zijn om de fraude beter gecoördineerd aan te pakken? Kunt u vanuit uw expertise en vanuit uw achtergrond duiden welke verschillen er bestaan tussen de Europese lidstaten inzake het strafbaar stellen van witwassen en inbreuken op belastingwetten? In welke mate kan zo’n Europese richtlijn bijdragen tot een betere internationale aanpak van witwassen en belastingmisdrijven?

Marco Van Hees (PTB-GO!): Monsieur le président, j'ai une question sur les preuves irrégulières. L'impression générale de votre exposé, monsieur Masset, est que l'on est super armé en Belgique pour combattre la fraude fiscale. On se demande même si cette commission spéciale revêt encore un sens tellement le portrait que vous brossez semble idyllique. J'ai l'impression qu'il l'est peut-être même un peu trop.

S'il y a souvent des lanceurs d'alerte, vous parlez de violation du secret de l'instruction, il s'agit de personnes qui ne sont pas nécessairement liées au secret de l'instruction - Il y a peut-être un secret professionnel qui les lie - ou de journalistes, mais ceux-ci ne sont pas liés au secret de l'instruction. En la matière, je ne pense pas que ces personnes émanent de la justice, du fisc ou de l'appareil policier.

Sur les preuves irrégulières, là aussi, vous nous dites finalement que grâce à la loi Antigone, quasiment toutes les preuves passent. Pouvez-vous nous préciser le genre de preuves qui ne pourraient pas passer? Estimez-vous que le portrait que vous avez dressé sur les preuves irrégulières vaut à 100 % et qu'aujourd'hui, grâce à la loi Antigone, toutes les preuves peuvent d'office passer ou nuancez-vous ce propos? Voulez-vous nous communiquer le type de preuves qui sont problématiques? Certaines preuves restent-elles problématiques? Vous nous avez cité plusieurs affaires, où vous nous disiez justement l'inverse: KB-Lux, QFIE. En ce qui concerne l'affaire Prince de Croÿ, vous nous disiez avoir plaidé sur la régularité de l'enquête et non sur le fond et souvent en obtenant gain de cause sur l'irrégularité des pratiques. Donc… L'affaire de Croÿ n'est pas très lointaine. Le jugement est assez récent. Quelles sont les preuves qui sont considérées comme irrégulières et empêchent de s'intéresser au fond?

Marc Bourgeois: Monsieur le président, tout d'abord, quant à la possibilité de conférer à certains fonctionnaires de l'administration fiscale la qualité d'officier de police judiciaire, on peut évidemment discuter. Il y a des questions d'opportunité, certes, mais ce titre a été conféré à

certains fonctionnaires par le Code pénal social, donc des inspecteurs sociaux qui sont revêtus de la qualité d'officier de police judiciaire et par le Code de droit économique aussi. Donc, cette idée de conférer la qualité d'officier de police judiciaire a déjà été mise en œuvre dans d'autres matières. Qu'est-ce qui pourrait faire la spécificité du droit fiscal et de l'administration fiscale par rapport à cela?

En ce qui concerne la position de la justice, l'absence de relation étroite entre la justice et l'administration fiscale provoque l'impossibilité de mobiliser les compétences de l'administration fiscale en cas de poursuite judiciaire en matière de fraude fiscale, sous réserve des fonctionnaires détachés qui jouent un rôle très considérable. Cela nous a été dit. En revanche, l'ISI se plaint d'être privée, pendant la période de détachement, de fonctionnaires de très bon niveau, ce qui pose évidemment un certain nombre de questions.

Compte tenu de la complexité de la matière et de l'absence de formation suffisante de beaucoup de gens au sein des parquets, la mission de ces derniers n'est-elle pas impossible en raison de leur impossibilité de mobiliser, autrement que par des fonctionnaires détachés qui ne sont pas nombreux, les compétences du fisc? Ne serait-il pas possible de revoir sur ce point la Charte du contribuable? Existe-t-il des contraintes juridiques – je ne parle pas des arguments d'opportunité politique. Il est ici question du rôle du parlement et non des experts – qui pourraient aller à l'encontre de cette mobilisation plus importante de l'administration fiscale?

J'en arrive ainsi à mes deux dernières questions. Avez-vous un avis sur le rôle de l'OCDEFO, la super police d'enquête en matière d'affaires financières et fiscales? Vous savez qu'il y a des projets de réforme ou que des réformes ont déjà été mises en œuvre en la matière? Avez-vous un avis concernant le rôle qu'il joue ou qu'il a joué par le passé?

Je reviens sur une question relative aux capitaux fiscalement prescrits. À votre avis, les parquets sont-ils dotés des pouvoirs suffisants pour pourvoir faire la preuve du caractère illégal et frauduleux des capitaux qui se trouvent à l'étranger? Certes, les pouvoirs sont suffisants, mais les personnes qui mettent en œuvre ces pouvoirs ont-elles les compétences pour les mettre en œuvre de manière efficace? Cela rejoint une question que j'ai posée tout à l'heure. À savoir, n'y a-t-il pas, au niveau de certains parquets, un risque en réalité très faible de poursuites en matière de blanchiment d'argent émanant de la fraude fiscale, parce que ce n'est pas une priorité ou parce que les preuves sont beaucoup trop difficiles à fournir?

Mark Delanote: Professor Masset, op 28 september van vorig jaar is de heer Paul Gérard, substituut bij het parket van Brussel, naar hier gekomen. Hij heeft een specifiek probleem aangekaart. Wanneer exotische rechtspersonen vervolgd worden, zegt hij, verschijnt wel vaak een advocaat voor die entiteit, maar het parket, en naderhand de rechtbank, blijken niet in de mogelijkheid te zijn om de identiteit te onthullen van de uiteindelijke gerechtigde. Men slaagt er blijkbaar niet in — dat is de werkhypothese — om de identiteit te verhullen van de persoon die achter de vervolgde rechtspersoon zit.

De heer Gérard heeft in dat perspectief aan de commissie de aanbeveling geopperd, gesuggereerd om in een wettelijke mogelijkheid te voorzien om aan die rechtspersoon, of aan de advocaat die de rechtspersoon vertegenwoordigt, de verplichting op te leggen om de identiteit van die uiteindelijke gerechtigde te onthullen.

Eerste vraag ter zake. Is dit een probleem dat u ook herkent en in de praktijk ziet opduiken?

Tweede zaak, daarbij aansluitend is de vraag gerezen of een dergelijk eventueel wettelijk ingrijpen niet zou botsen met het zwijgrecht. Als de identiteit wordt onthuld van de uiteindelijke gerechtigde, dan dreigt de persoon in kwestie zichzelf te incrimineren. Ziet u daar een probleem met het zwijgrecht? Ik verwijs ook een beetje naar het onderscheid tussen wilsafhankelijke en wilsonafhankelijke elementen. Ik heb daar zo mijn eigen idee over, maar ik wil ook graag het uwe kennen.

Le **président**: Merci, professeur. J'aurai deux ou trois questions et considérations.

Tout d'abord, les auditions que nous avons eues avec les magistrats allaient toutes dans le même sens, c'est-à-dire qu'ils ne se plaignent pas d'un manque de moyens procéduraux. Ils ne disent pas qu'il faut modifier la procédure pénale et le Code d'instruction criminelle pour leur donner davantage de moyens de coercition. En général, leurs interventions portaient davantage sur la question des moyens matériels. On nous expliquait, par exemple, qu'au niveau de la cour d'appel de Bruxelles, il manquait un certain nombre de magistrats, de sorte qu'un retard s'accumulait. Quelques-uns ont pointé, en effet, certaines

réformes en cours tantôt au niveau de l'appareil policier – on a évoqué l'OCDEFO –, mais aussi les projets gouvernementaux en cours qui ne les rassurent pas sur le terrain de l'organisation judiciaire.

Bref, c'était davantage sur les moyens que sur les aspects strictement juridiques, sauf la loi Franchimont. Là, clairement, des exemples à l'appui assez significatifs, ils nous ont indiqué que cette loi répondait évidemment à des besoins, à la suite de l'affaire Dutroux, à la fois pour les parties civiles, mais aussi pour les personnes qui avaient à répondre d'un certain nombre de préventions ou d'inculpations. Bref, cette réforme non négligeable était finalement utilisée à des fins dilatoires. Ils nous indiquaient qu'il serait bon, peut-être, de pouvoir, d'une manière ou d'une autre, résorber les possibilités d'utiliser la loi Franchimont à des fins dilatoires, notamment s'agissant des devoirs d'enquête complémentaires qui arrivent en bout de course et qui retardent les procédures.

Deuxième élément. Je vois la trame de votre intervention qui insiste très fortement sur les libertés publiques, le droit au respect de la vie privée, la présomption d'innocence. Tout cela est évidemment important. De fait, nous devons être attachés, me semble-t-il, c'est mon avis personnel, à un équilibre entre les libertés publiques et l'ordre public. Il n'en demeure pas moins qu'une certaine criminalité financière, en particulier la fraude fiscale, a un impact dévastateur sur l'intérêt général, la cohésion sociale et les finances publiques, dès le moment où, dans un État, c'est le cas de la Belgique, selon plusieurs études comparatives, on atteint des niveaux d'économie souterraine très importants. On n'est pas non plus en position très favorable, s'agissant de grands courants, non pas simplement d'économie souterraine, mais de fraudes fiscales destructrices d'impôts. On le voit, en effet, dans un certain nombre d'affaires de ces dernières années ou avec les scandales à répétition de ces derniers mois et de ces dernières années avec les différents Leaks. L'État belge, le Trésor, bref la collectivité est victime de ce type de comportement qui, à un certain moment, aboutira à des conséquences qui seront supportées par l'ensemble de la population.

Cela veut dire qu'il n'est pas illégitime pour l'État qui, finalement, ne fait que représenter les intérêts de la collectivité, que ce soit la justice ou l'administration fiscale, de pouvoir, d'une manière ou d'une autre, se prémunir contre cela et de pouvoir réagir avec une grande efficacité, soit de manière curative, répressive, soit de manière préventive. Je fais ici une nouvelle fois la distinction entre le fait d'avoir accès à un certain nombre de leviers de pouvoir coercitif et la capacité de les mettre en œuvre. En la matière, il n'y a pas que la responsabilité du législateur, il y a aussi celle de l'exécutif. À ce sujet, vous avez entièrement raison.

Troisième point qui me semble très important. Il faut relativiser l'idée selon laquelle nous serions dans un État policier qui, sur le terrain de la criminalité financière, démontrerait une efficacité parfaite. On est loin du compte, notamment, parce qu'un fraudeur fiscal intelligent veillera non pas simplement à éluder de manière illégale l'impôt, mais aussi à organiser son insolvabilité. Il fera en sorte que son butin ne soit pas récupérable. J'évoque cela parce que la difficulté de l'administration fiscale, comme d'ailleurs celle du parquet, c'est de pouvoir lutter en temps réel contre un courant de fraude fiscale. Autrement dit, au moment où on découvre le courant de fraude fiscale, il est peut-être déjà trop tard. Dans le meilleur des cas, l'administration fiscale établira l'impôt dans les meilleurs délais. Mais cela ne veut pas encore dire qu'elle récupérera le moindre euro. Du point de vue du parquet, on stoppera peut-être la fraude fiscale, poursuivre le cas échéant, amener devant un tribunal et, éventuellement, obtenir des peines, des sanctions pénales, mais le butin aura disparu et il deviendra impossible d'obtenir quoi que ce soit tant sur le plan fiscal que sur le plan de la confiscation pénale et, a fortiori, un éventuel dédommagement à titre de partie civile dans le chef de l'administration fiscale. Si bien qu'à mon estime, ce qui manque dans notre organisation, c'est la possibilité d'agir en temps réel face à un courant de fraude fiscale qui est détecté. En effet, mettez-vous à la place de l'administration fiscale. Elle a ses pouvoirs d'investigation qui sont ce qui sont, qui ne sont pas négligeables, mais qui ne permettent pas non plus de prendre des mesures très coercitives ni de stopper immédiatement une fraude fiscale qui se déroule devant ses yeux.

Si bien que chaque jour qui passe, le Trésor perd de l'argent. Il n'y a pas de possibilité, autrement dit, de s'adresser, dans le cadre d'une procédure qui serait organisée dans la loi, à un juge, pour lui dire: "Écoutez, là, j'ai besoin d'avoir des pouvoirs complémentaires qui me permettent de stopper une fraude." Sauf à essayer le droit commun, en tentant sa chance devant le juge des référés, en se disant: "Tiens, là, il me semble que je suis victime d'un dommage et je vous demande, pourquoi pas, de désigner un administrateur provisoire, un séquestre, etc." Mais encore faut-il

un titre pour le faire. Or, vous n'avez pas encore ce titre, puisque vous êtes dans une phase de détection. Vous n'avez pas encore établi d'impôt, vous n'avez pas de titre exécutoire, vous n'avez pas grand-chose. Petite nuance: les choses peuvent peut-être s'envisager différemment, s'agissant d'un impôt direct ou indirect. Sous cette réserve-là, le fisc est spectateur. Vous me direz qu'il peut déposer plainte au parquet. Oui, il peut le faire, mais cela ne veut pas encore dire que le parquet va immédiatement réagir. Il va réagir sur la base de ses propres procédures. Va-t-il mettre à l'information? Va-t-il mettre à l'instruction? Le temps que des premières mesures soient prises, que ce soit une perquisition ou autre chose, à nouveau, la fraude fiscale se sera déjà clôturée, et l'argent aura peut-être déjà disparu.

Donc, dire que nous sommes dans un État qui, sur le plan policier, est suffisamment doté pour faire face à la criminalité financière, j'émettrais une réserve. Une grande réserve, sur la base, en particulier, de ce que je viens d'évoquer. Des cas ont défrayé la chronique, où des gens évacuaient par jour un million d'euros. Un million d'euros par jour était évacué vers l'étranger, dans le cas d'une grande fraude fiscale, qui touchait à la TVA, aux impôts directs, aux lois sociales, etc.

Enfin, sur la loi Franchimont, on va peut-être vous entendre car cela me paraît aussi important. Et pour le reste, je rejoins les questions qui ont été posées, en particulier celle de M. Bourgeois concernant la qualité d'officier de police judiciaire, que l'on retrouve d'ailleurs dans certains pays aussi. Dans certains pays l'administration fiscale dispose de la qualité d'officier de police judiciaire, pas tous les fonctionnaires, mais certains. Il serait utile d'avoir votre avis à ce sujet.

Adrien Masset: Merci à chacun d'avoir ainsi posé quelques questions. Monsieur Gilkinet, en ce qui concerne le renversement de la charge de la preuve, c'est une piste acceptable. Je vous dirai qu'elle a déjà été acceptée dans le Code pénal.

L'article 43*quater* du Code pénal prévoit déjà ce renversement de la charge de la preuve pour quelqu'un qui a été condamné en matière de blanchiment dans le cadre d'une organisation criminelle ou pour fraude fiscale grave. Si par la suite, on voit que cette personne a encore des avoirs qu'elle ne peut pas justifier, on peut effectivement confisquer ces avoirs, sauf à cette personne de prouver ce qu'il en est.

C'est évidemment à l'opposé du système pénal, qui est fondé sur des principes qui datent de bien longtemps et qui sont la présomption d'innocence et la charge de la preuve pesant sur l'accusation. Le partage de la charge de la preuve, c'est déjà une avancée. Le renversement, c'est une révolution complète. Là, il faut bien se rendre compte qu'on s'écarte alors complètement des critères traditionnels. Reste à voir ce que c'est que l'équilibre et ce qu'il reste encore du procès équitable, dont la présomption d'innocence est quand même un des premiers piliers fondamentaux.

En ce qui concerne l'article 216*bis* et la transaction, vous avez été aimable de rappeler que j'avais été entendu comme expert avant l'adoption de la loi d'avril 2011. J'étais de ces trois experts qui, effectivement, avaient souligné l'impossibilité technique d'adopter le texte proposé pour l'objectif qui était de régler la situation des infractions économiques et financières. Effectivement, c'était une relative surprise de voir la manière dont le pouvoir parlementaire fonctionnait, mais ça n'a pas été au-delà de cette observation, bien évidemment.

Vous parlez de justice négociée. Je crois que c'est dans l'air du temps. La transaction en matière pénale est une justice négociée, parce qu'imposer des montants de 200 % pour transiger, c'est bien beau, mais jamais personne n'acceptera. Pour transiger, il faut être deux, évidemment, donc il faut aussi un intérêt pour celui qui est poursuivi, un intérêt à transiger. Et donc avoir des exigences trop importantes pour éteindre des poursuites pénales, l'objectif sera peut-être louable mais il sera en tout cas raté, parce qu'il n'y aura plus beaucoup de prévenus qui accepteront ce principe. Beaucoup choisiront alors le risque du procès avec les aléas pour la procédure elle-même.

Justice négociée, c'est tout à fait récent aussi, en matière pénale. Parce qu'on doit dégraisser le système pénal traditionnel. Qu'on pense à la peine de travail autonome. Elle n'est possible que si le prévenu l'accepte. La peine de probation, c'est possible uniquement si le prévenu l'accepte. La médiation avant jugement, là aussi, il faut que la personne soit en aveux et qu'elle accepte.

C'est tout à fait dans l'air du temps. On parle aussi de l'idée criminologique qu'une peine acceptée est plus porteuse qu'une peine imposée de manière autoritaire.

En ce qui concerne la différence de traitement entre ceux qui pourraient payer une transaction et ceux qui ne le pourraient pas, vous savez que,

dans la transaction, il y a une somme à payer, il y a un minimum légal et un maximum légal. Le parquet doit toujours se fixer entre ce minimum et ce maximum. Il y ajoute bien sûr les confiscations tantôt obligatoires en matière de blanchiment, tantôt facultatives pour les autres infractions. Il doit veiller à ce que le fisc soit désintéressé, l'ONSS aussi, et il doit veiller à ce que l'intéressé reconnaisse sa responsabilité civile envers les victimes. Le fisc touche ce à quoi il a droit, l'ONSS aussi. La partie civile se dispense d'un procès, elle a une reconnaissance de responsabilité, elle peut donc être indemnisée et recourir aux voies d'exécution si elle l'entend, s'il n'y pas de paiement de ce qui est incontestablement dû à la partie civile. Le ministère public perçoit des confiscations, perçoit une somme d'argent et perçoit aussi, on l'oublie trop souvent, les frais de justice. Les frais de justice dans une affaire de fraude fiscale se situent rarement en dessous de 50, 60 ou 70 000 euros. Il y a aussi la certitude de récupérer les frais de justice.

La jurisprudence, c'est que le parquet ne va pas, en matière de fraude fiscale, proposer une transaction si la personne a déjà des antécédents. On l'a dit, c'est exact. Elle ne va pas l'imposer si la fraude paraît socialement difficilement défendable ou un peu emblématique et que cela mérite un procès. C'est une question d'opportunité mais avec des contrôles qui interviennent puisque le substitut n'est pas seul à la manœuvre; il y a évidemment ces accords transactionnels rédigés nécessairement par le parquet. Ces accords transactionnels sont de toute façon signés par deux substituts. La pratique est celle-là, ce n'est pas la seule autorité qui négocie. Le substitut qui reçoit un avocat dans son bureau pour parler de transaction en matière pénale est toujours accompagné d'un autre substitut ou d'un assistant fiscal. D'autre part, ces accords ne sont effectifs que s'ils sont avalisés par le parquet général, où le titulaire du dossier au parquet général en matière économique et financière a également son mot à dire.

Et, depuis récemment, bien sûr, cet arrêt de la Cour constitutionnelle qui va imposer le contrôle d'un juge, notamment sur l'importance de ce qui est conclu comme accord. Je vous dirais que j'ai également eu des transactions pénales, en matière d'escroquerie par exemple où la personne pour éteindre les poursuites réglait 250 euros. Et donc, je ne crois pas que, dans l'éventail des personnes qui sont poursuivies pénalement, il y ait cette masse importante de personnes qui ne puisse pas régler une somme d'argent pour éteindre les poursuites, dans cette fourchette légale précisément. Il y a un minimum. Il y a un maximum. Et si sa situation personnelle est prise en considération, la somme d'argent pour éteindre les poursuites peut être évidemment proche du minimum. Cela s'est déjà vu également.

Donc, effectivement, les affaires qui défraient le plus la chronique sont des affaires où des montants sont très importants mais la pratique quotidienne de la transaction en matière pénale, c'est aussi des dossiers beaucoup moins importants, sur des montants qui sont relativement réduits et qui peuvent être supportés plus ou moins facilement par les personnes en question.

Le facteur temps a toujours été une difficulté. Vous l'avez dit. Il ne faut pas arriver à une justice expéditive. Je vous dirais que c'est surtout une question de capacité. Alors, augmenter les pouvoirs du fisc pour arriver à mieux alimenter les parquets, pour amener à plus de poursuites, cela suppose une meilleure capacité policière. Cela suppose une meilleure capacité du parquet. Cela suppose une meilleure capacité des juridictions d'instruction pour renvoyer devant les tribunaux mais surtout une meilleure capacité des tribunaux correctionnels, et encore plus au niveau de la cour d'appel. On vous l'a dit. Il y a une chambre financière à la cour d'appel francophone de Bruxelles qui a été supprimée faute de magistrats. On fixe actuellement les affaires à pratiquement deux ans devant la cour d'appel de Bruxelles. Il y a effectivement là-bas un engorgement inquiétant. C'est une question d'entonnoir, la justice pénale. Donc, si on écarte trop au départ, il faut d'autres moyens – c'est peut-être la transaction – pour absorber ces différentes couches de l'entonnoir bien évidemment.

Le secret professionnel est effectivement au centre des notions et des dossiers des lanceurs d'alerte et le secret de l'instruction est aussi un secret professionnel, bien évidemment. Les preuves irrégulières, on ne va pas passer en revue tous les pouvoirs des différents substituts ou des différents juges d'instruction mais je peux prendre des exemples en matière de saisies. Je peux prendre des exemples en matière d'écoutes téléphoniques, en matière de repérages téléphoniques, de preuves ADN. Dans tous ces domaines-là, on voit qu'il y a des libertés qui ont été prises avec les normes prévues de manière fort spécifique par les différents articles du Code de procédure pénale et ces irrégularités ont néanmoins été couvertes.

C'est cette observation sur plusieurs années qui

me permet de dire qu'on avance, malheureusement, tout doucement vers un écartement presque systématique de l'argument des preuves irrégulières.

M. le professeur Bourgeois avait raison de pointer que déjà, dans le rapport de mai 2009 de la première commission d'enquête, il était suggéré d'octroyer la qualité d'officier de police judiciaire aux agents du fisc. Nous sommes aujourd'hui en 2017. Le Code pénal social et le Code de droit économique sont arrivés après cette suggestion. Cela a été accepté dans le cadre de ces matières techniques. Ce n'est pas encore le cas pour la plupart des agents du fisc. La spécificité réside précisément dans le fait que le fisc est une partie au procès. Il peut se constituer partie civile. Comme vous y avez fait référence, c'est généralement pour demander un dommage moral ou parce qu'un surcroît de travail est imposé aux membres de l'administration. Dans la mesure où c'est une partie au procès, accepter qu'une partie au procès ait cette qualité de recherche des infractions et de collecte des preuves, c'est aussi sur le plan des principes quelque chose à laquelle il faut réfléchir, ce plus en matière fiscale qu'en matière sociale ou économique.

Étendre la charte du contribuable est peut-être une possibilité. Vous avez dit que c'est mission impossible pour les fonctionnaires détachés. Je crois que, selon le rapport de la première commission d'enquête, ces fonctionnaires spécialisés en matière fiscale étaient plutôt un échec. Ces fonctionnaires détachés n'étaient pas suffisamment nombreux. Comme vous l'avez dit, cela déséquilibre également les services de l'ISI. En tout cas, je constate que les policiers de l'OCDEFO sont d'une redoutable efficacité. Il s'agit du type d'enquêteurs qu'il faut précisément dans ces dossiers. En effet, ils sont formés à ces matières et ils sont habitués au facteur temps, au facteur de collecte, etc. Je considère que c'est une police qui doit être privilégiée, si on veut une lutte efficace contre la grande fraude fiscale.

Pour ce qui concerne les capitaux qui sont fiscalement prescrits, les preuves sont effectivement difficiles à trouver. Le parquet a-t-il suffisamment de moyens et de compétences pour prouver ces éléments? Il ne peut être question que de l'allègement de la charge de la preuve, mais là aussi on s'écarte des principes traditionnels. Sur la base de mon expérience, je peux vous dire que s'écarter des principes traditionnels, c'est bien gentil, mais le problème réside dans le fait que l'on rencontre une criminalité spécifique.

Et lorsque le texte est voté, c'est un texte qui va s'appliquer tous azimuts, pour tout type de criminalité. Donc, c'est finalement l'histoire du pied dans la porte. On l'a vu en 1993, lorsqu'il s'agissait d'étendre le délai de prescription de l'action publique des délits pour les porter de trois à cinq ans. C'était pour sauver une affaire, bien connue à l'époque, de la prescription. C'était une matière économique et financière. Et donc, il a été dit, lors des débats parlementaires que l'on allait réserver cela aux affaires économiques et financières. Puis, le texte a été voté et il s'applique à tous les délits sans distinction.

La prescription a ses mérites. Elle a ses défauts. La difficulté des réformes actuellement, c'est que, pour répondre à une problématique particulière, on embrasse de manière beaucoup trop large et, puis, finalement, le texte n'aura véritablement d'effet que sur ce pourquoi il n'a pas été véritablement créé. C'est aussi une constatation qui peut être faite.

Concernant l'obligation de révéler l'identité de la personne, effectivement, les enquêteurs se heurtent souvent à l'identification des bénéficiaires économiques. J'ai fait référence à une avancée qui pourrait être faite par la quatrième directive anti-blanchiment. L'avocat qui est présent a un mandat de la part de son client. Il n'est pas obligé de révéler l'identité de son client. Le droit de défense est encore celui-là et, bien sûr, l'obliger à donner l'identité, c'est vraiment le prototype de l'auto-inculpation. Ce serait possible si le législateur le décidait mais, de nouveau, on s'écarte fondamentalement de grands principes et, si on s'en accommode dans cette procédure-là, on s'en accommodera vite aussi, petit à petit, dans d'autres procédures.

Prenons l'exemple de la mini-instruction. Celle-ci a été trouvée en 1998 contre l'avis de la commission Franchimont. Elle a été votée au parlement contre l'avis de cette commission. Elle a été réservée à quelques actes bien spécifiques et, puis, on l'a étendue à d'autres actes et on vient enfin de l'étendre à la perquisition. C'est vraiment l'histoire du pied dans la porte.

La loi Franchimont utilisée à des fins dilatoires: les magistrats qui vous disent cela sont aussi des adversaires de la défense. Ces magistrats voient cela d'une manière comme un magistrat peut les voir, parce que le magistrat du ministère public ne demande qu'une chose, c'est que son dossier avance. Le magistrat de la chambre du conseil ne demande qu'une chose, c'est que le dossier

avance. Le magistrat du tribunal correctionnel ne demande qu'une chose, c'est que le dossier avance. Et où place-t-on encore la possibilité de défense dans une procédure qui, jusqu'à présent, est quand même totalement inquisitoire? Quand l'intéressé a-t-il réellement la possibilité de se défendre, c'est-à-dire de demander l'exécution de devoirs à décharge? Durant l'information, il n'a pas cette possibilité-là. Rien n'est prévu. On n'a pas le droit de demander des devoirs complémentaires.

On peut en écrire mais on n'est même pas obligé de recevoir une réponse. Et si on reçoit une réponse ou si on essuie un refus, on n'a pas de droit de recours. Donc, ce n'est pas un droit. Durant l'instruction, là effectivement, c'est reconnu. Si c'est reconnu comme non fondé, le juge d'instruction auquel on le demande le dit, la chambre des mises éventuellement saisie le dit. Et voilà, on a perdu peut-être quelques mois. En tout cas, dans la formalisation de la requête, l'intéressé est obligé de dire pourquoi il demande ce devoir complémentaire. Il y a un travail qui devrait être fait de manière complémentaire au point de vue criminologique et statistique, c'est de voir le nombre de requêtes en devoirs complémentaires qui ont été acceptées. Parce que j'en connais de nombreuses qui ont été acceptées, où le juge d'instruction se félicite qu'on ait demandé ce devoir. Effectivement, il y en a dans certains dossiers, où c'est présenté de manière dilatoire, ne nous cachons pas la face. Bien évidemment que cela existe! Mais ce n'est pas la norme évidemment, même si, dans certains dossiers, cela peut pénaliser le dossier, cela peut imposer quelques retards. Cela explique aussi que la procédure est inquisitoire. Il faut parfois attendre la fin du dossier pour demander des devoirs utiles. Il faut avoir aussi la lecture complète du dossier à ce moment-là. C'est seulement depuis récemment que la défense peut demander à voir la photocopie physique du dossier durant l'instruction. Auparavant, c'était l'obligation d'aller au greffe, de dicter, de prendre note pour des dossiers qui font des cartons et des cartons. Le travail de la défense n'était pas facilité à ce moment-là.

J'entends bien, monsieur le président, qu'il y a un équilibre à trouver et que la collectivité est victime. Assurément, chacun souscrit à ces observations. C'est le rôle du législateur, c'est de trouver l'équilibre entre les libertés publiques et la défense des intérêts de la société. Cela a toujours été le problème de la procédure pénale et le tout est de voir où on fixe ce curseur, selon les époques, selon les criminalités. En matière de terrorisme, le curseur sera placé plus de ce côté-là que de l'autre. Doit-on le placer au même endroit pour la criminalité financière? C'est, au fond, au législateur de le dire.

Lutter en temps réel n'est pas facile. La mesure ne serait-elle pas de demander à toute société de déposer un cautionnement important pour, si elle venait à délinquer, de pouvoir se servir de ce cautionnement? Peut-être. J'observe en tout cas que pour les carrousels TVA, cette criminalité a fort diminué. Auparavant, c'était un véritable gouffre pour l'État. L'État a pu s'organiser au niveau des différents services pour détecter plus tôt, par des collaborations, ces carrousels TVA que l'on voit, paraît-il, de moins en moins actuellement.

Pour les QFIE, il y a eu une modification de la législation pour éviter ce processus qui a dérapé dans beaucoup de situations. Il y a par ailleurs, je l'ai dit, l'enquête pénale d'exécution pour récupérer ces fonds qui auraient disparu. Bénéficier de fonds pendant des années et des années dans la clandestinité est aussi un art difficile, me paraît-il.

Observons quand même qu'on peut très vite prendre des mesures coercitives puisqu'un dossier peut être ouvert à l'information sur base d'un soupçon, même pas besoin d'un indice. Un simple soupçon suffit pour ouvrir une information. Une saisie pourrait déjà être opérée à ce moment-là. Je l'ai dit tout à l'heure: les saisies conservatoires qui sont effectuées, il y en a très peu qui voient la saisie levée avant la fin de la procédure.

Le **président**: Merci beaucoup. M. Gilkinet a une question complémentaire.

Georges Gilkinet (Ecolo-Groen): Merci pour vos réponses. Il y a une précision et une question complémentaire. Vous avez expliqué, par rapport à ma question de savoir si le parquet pouvait refuser la transaction, qu'il y a une question d'opportunité, etc, et puis qu'il y avait un contrôle, puisque deux substituts signent et que ça doit être avalisé quand c'est le parquet général. Quand on est au niveau de l'appel et que c'est le parquet général qui intervient, qui le contrôle? C'est le procureur général?

Adrien Masset: De ma pratique, c'est l'avocat général qui est en charge du dossier qui traite le dossier. Il y a un chef de section du parquet du Procureur du Roi qui vérifie le tout. Et c'est souvent le chef de section lui-même qui traite ces

dossiers de transaction. Il n'y a pas de niveau hiérarchique, si ce n'est le procureur général, mais qui n'est pas dans la pratique amené à vérifier chacun des dossiers où il y a une transaction. C'est l'avocat général qui décide ce qu'il en est.

Georges Gilkinet (Ecolo-Groen): Il n'y a pas vraiment le même contrôle au degré d'appel …

Adrien Masset: Parce qu'on est au parquet général. Il y a un moment donné où on est au dernier niveau, bien évidemment.

Georges Gilkinet (Ecolo-Groen): Au niveau de la modification de la loi, c'est une question sans doute à …

Adrien Masset: Ce dont je vous parle, c'est la pratique actuelle, bien évidemment.

Georges Gilkinet (Ecolo-Groen): Suite à l'arrêt de la Cour de cassation, on pourrait envisager de préciser cet élément.

Adrien Masset: Oui, mais la Cour constitutionnelle impose – et j'imagine que la modification législative, si elle intervient, ira dans ce sens – une motivation sur l'opportunité, sur l'importance. Mais suivant mon expérience, je peux vous dire que les substituts faisaient déjà cet exercice. Dans leurs propositions de transaction qui étaient rédigées par les deux substituts, ils motivaient déjà parce qu'ils voulaient éviter certains reproches dans des affaires spécialement d'Anvers. Ils voulaient éviter qu'on leur reproche d'avoir été trop proches ou trop éloignés d'une partie civile, de la défense. Dans la pratique, les substituts motivent aujourd'hui leur choix.

Georges Gilkinet (Ecolo-Groen): La procédure est secrète. Ils peuvent motiver une pièce, mais personne n'a accès à cette dernière.

Adrien Masset: Dans le cas de la transaction élargie, dans l'actuelle version qui est toujours texte de loi, la juridiction en chambre du conseil ou le tribunal correctionnel doit constater l'extinction de l'action publique. Donc, le document en question est déposé au dossier. Le tribunal correctionnel ou le juge de la chambre du conseil exerce le contrôle de légalité et il lit à cette occasion les motifs qui ont présidé à la conclusion de la transaction.

Georges Gilkinet (Ecolo-Groen): C'est donc aussi un contrôle d'opportunité.

Adrien Masset: Non. Parce que l'opportunité, c'est dire oui ou non. C'est le parquet qui prend cette décision. Le tribunal correctionnel ne peut pas dire que vous n'auriez pas dû conclure une transaction. Le tribunal ne peut pas dire que le dossier lui paraît tellement énorme qu'il faut un débat public. Le tribunal peut uniquement contrôler la légalité. L'opportunité des poursuites comme l'opportunité d'éteindre les poursuites par une transaction appartient au parquet suivant l'organisation actuelle des juridictions et de la procédure judiciaire.

Georges Gilkinet (Ecolo-Groen): Donc le contrôle est limité à la légalité.

Adrien Masset: Bien sûr. C'est un contrôle limité. Depuis maintenant plusieurs années, la pratique veut que les substituts motivent eux-mêmes. Ils n'ont pas l'obligation de le faire, mais ils le font pour se protéger.

Georges Gilkinet (Ecolo-Groen): Se protéger de quoi et de qui puisque le document est secret? D'une commission d'enquête parlementaire? Ce genre de situation est rare!

Adrien Masset: Se protéger de suspicions, de propos tenus ultérieurement. On lit tous la presse. On sait que certains substituts ont eu quelques soucis, il y a quelques années, suite à des transactions. Il est évident que les substituts sont maintenant très prudents.

Georges Gilkinet (Ecolo-Groen): L'aspect que je n'avais pas abordé directement, même si je vous ai parlé des risques de prescription et des délais, c'est le principe du délai raisonnable. Vous expliquez qu'en matière de criminalité financière et fiscale, pour ces dossiers longs par leur nature et aussi, parfois, par manque de moyens, la notion de délai raisonnable s'interprète-t-elle de la même façon en matière fiscale et de criminalité financière, eu égard aux caractéristiques de ces dossiers, et en matière civile ou bien l'interprétation est-elle un peu différente?

Adrien Masset: Non. En réalité, le dépassement du délai raisonnable tient en pratique presque uniquement au temps où le dossier est resté au point mort. Il n'y a eu aucun acte d'enquête et d'instruction. C'est relativement rare. On observe généralement que la violation du délai raisonnable est entre le moment où le dossier est communiqué par le juge d'instruction au substitut pour que ce dernier rédige ses réquisitions de renvoi ou de non-lieu – et, là, il n'est pas rare de voir deux ou trois ans pendant lesquels le dossier

reste sur le bureau du substitut, qui n'a pas le temps de se consacrer à un dossier qui comporte peut-être quarante cartons, car il a d'autres dossiers et, donc, il ne peut consacrer tout le temps nécessaire à cet effet. Il doit voir tout le dossier, il doit voir à charge de tous les suspects et tous les faits qui sont présents dans le dossier. Ce n'est pas un mince travail. Un avocat se concentre sur la situation de son propre client. On ne peut donc pas comparer. Le travail de substitut est d'ampleur en fin d'instruction. Là, on voit souvent un délai qui est long.

Par ailleurs, on voit aussi un délai entre le moment où le substitut communique son dossier au juge d'instruction parce qu'il a terminé son réquisitoire et le moment où le dossier est prêt pour être fixé en Chambre du conseil. Parfois, il y a un délai de plusieurs mois, six mois, parfois un an, où le dossier n'est pas fixé parce que d'autres l'ont été avant celui-là. Ce sont les deux endroits essentiels où il y a violation du délai raisonnable.

Georges Gilkinet (Ecolo-Groen): Le dépassement du délai raisonnable s'apprécie en fin de dossier. L'erreur est en début de dossier. C'est au moment du jugement …

Adrien Masset: Oui, c'est en fin de dossier qu'on va l'apprécier, sauf si – comme cela s'est déjà vu dans certains dossiers – le dépassement du délai raisonnable est déjà consacré durant l'instruction parce que le juge d'instruction n'a pas rappelé un expert à terme régulier ou que le dossier est resté à l'expertise pendant deux ans.

Georges Gilkinet (Ecolo-Groen): Y a-t-il alors classement sans suite?

Adrien Masset: Non. Alors, le dépassement du délai raisonnable … Soit les preuves ne sont plus susceptibles d'être apportées – dans ce cas, c'est l'irrecevabilité des poursuites, parce que les droits de la défense sont violés; c'est extrêmement rare - soit c'est une diminution de peine (article 21 *ter* du Titre préliminaire du Code de procédure pénale) qui est alors accordée.

Mais c'est quand même une simple déclaration de culpabilité. Donc la personne est quand même déclarée coupable. Elle doit payer des indemnités civiles, des frais de justice, etc.

Georges Gilkinet (Ecolo-Groen): Vous avez peut-être vu où je voulais en venir. L'interaction entre le dépassement du délai raisonnable et la possibilité de conclure une transaction pénale ou l'importance de la transaction pénale, c'est quand même un peu improbable, je trouve, d'utiliser le délai raisonnable pour requalifier une faute.

Adrien Masset: Tout ce que je peux vous dire, monsieur Gilkinet, c'est que c'est un moyen légal.

Georges Gilkinet (Ecolo-Groen): Ce n'est pas illégal?

Adrien Masset: C'est un moyen légal.

Georges Gilkinet (Ecolo-Groen): Je disais improbable.

Le **président**: Gardez-en pour la commission Kazakhgate, monsieur Gilkinet. Ce sera l'occasion d'y revenir.

Merci beaucoup, monsieur Masset. Merci pour votre patience et merci pour les éclairages que vous avez pu nous apporter. Merci encore.

La réunion publique de commission est levée à 17.38 heures.
De openbare commissievergadering wordt gesloten om 17.38 uur.

BIJZONDERE COMMISSIE FRAUDE PANAMA PAPERS

van

DINSDAG 28 MAART 2017

Voormiddag

_____

COMMISSION SPECIALE FRAUDE PANAMA PAPERS

du

MARDI 28 MARS 2017

Matin

_____

La réunion de commission est ouverte à 10.07 heures et présidée par M. Ahmed Laaouej.
De commissievergadering wordt geopend om 10.07 uur en voorgezeten door de heer Ahmed Laaouej.

La mise en oeuvre des recommandations de la commission d'enquête parlementaire sur les grands dossiers de fraude fiscale – Audition de
- M. Didier Claisse, conseiller à la Cour des comptes
- M. Rudi Moens, conseiller à la Cour des comptes
De tenuitvoerlegging van de aanbevelingen van de parlementaire onderzoekscommissie over de grote fiscale fraudedossiers – Hoorzitting met
- de heer Didier Claisse, raadsheer bij het Rekenhof
- de heer Rudi Moens, raadsheer bij het Rekenhof

Le **président**: Bonjour, chers collègues. Je remercie la Cour des comptes d'avoir répondu avec célérité à notre invitation. Je rappelle que le rapport de la commission d'enquête parlementaire sur les grands dossiers de fraude fiscale, adopté par la Chambre le 14 mai 2009, prévoyait en sa recommandation n° 106 que les ministres compétents fassent rapport annuellement à la Chambre sur la mise en œuvre des recommandations, ce rapport devant être soumis préalablement pour analyse à la Cour des comptes.

Comme vous le savez, un rapport n'a pas été transmis chaque année, tel que prévu par la recommandation n° 106. Il ne s'agissait que d'une recommandation, il est vrai. Mais il nous a paru nécessaire, dans le cadre des travaux de la commission spéciale Panama Papers, de faire en sorte que ce rapport puisse être établi, si bien qu'après de nombreux contacts avec, à la fois, le ministre de la Justice et le ministre des Finances, ceux-ci ont pu envoyer un certain nombre d'informations à la Cour des comptes, Cour des comptes qui, cependant, était particulièrement occupée par l'analyse des documents budgétaires du gouvernement. Je pense en particulier au budget initial 2017, ce qui explique que la Cour des comptes n'a pas pu humainement, matériellement, nous rendre un rapport rapidement.

Néanmoins, il faut pouvoir reconnaître que, début mars, elle nous a envoyé un rapport détaillé, circonstancié, ce dont je la remercie parce qu'elle a donné priorité à ce travail, ce qui est aujourd'hui plus qu'utile. Nous allons donc procéder aujourd'hui aux auditions. J'accueille en particulier M. Didier Claisse ainsi que M. Rudi Moens, conseillers à la Cour des comptes. Nous allons leur demander de faire une présentation de leur rapport. Je rappelle que c'est un rapport d'analyse sur la base de documents fournis par les ministres compétents. Je vous demande d'en tenir compte lors des échanges. Monsieur Claisse, monsieur Moens je vous cède immédiatement la parole.

Didier Claisse: Monsieur le président, (…) croyez bien que nous avons tout fait pour vous faire parvenir, dans les meilleurs délais, notre rapport d'analyse. Le principal est que nous soyons là, aujourd'hui.

Monsieur le président, mesdames, messieurs les députés, en guise d'introduction, je voudrais préciser quelques éléments de contexte.

La Chambre des Représentants a adopté, le 14 mai 2009, le rapport final de la commission d'enquête parlementaire sur les grands dossiers de fraude fiscale. Ce rapport comprend, comme cela vient d'être indiqué par le président, 108 recommandations. Parmi celles-ci, la recommandation n°106 prévoit, comme vous le savez, que les ministres compétents fassent rapport annuellement à la Chambre sur la mise en œuvre des recommandations. Ce rapport doit être soumis pour analyse à la Cour avant d'être examiné par la commission des Finances et du Budget. Votre commission Panama Papers a

néanmoins exprimé le souhait de nous entendre à ce sujet.

Cette procédure a été appliquée une première fois en 2010-2011. Les rapports des ministres ont fait l'objet d'une analyse par la Cour des comptes qui a transmis celle-ci à la Chambre le 4 mai 2011. La Cour a commenté son rapport d'analyse au cours d'une réunion de la commission des Finances et du Budget du 5 juillet 2011, une nouvelle réunion de cette commission s'étant, par ailleurs, déroulée le 27 février 2015.

En 2016-2017, cette procédure a été appliquée, pour la seconde fois, le 16 septembre 2016. Le ministre de la Justice a transmis un nouveau rapport à la Chambre des Représentants. Les ministres de l'Intérieur et des Finances ont, pour leur part, transmis conjointement un rapport le 20 octobre 2016.

Comme le prévoit la recommandation n°106, la Cour des comptes a examiné ces rapports et a transmis son analyse au président de la Chambre des Représentants, le 8 mars 2017. J'insiste sur le fait qu'il s'agit d'une analyse des rapports des ministres compétents sur la base des informations recueillies notamment auprès des administrations et non pas d'un audit qui impliquerait des investigations menées par les auditeurs de la Cour et un débat contradictoire avec les entités auditées et les ministres concernés.

Le rapport d'analyse de la Cour des comptes comporte deux parties. La première partie comprend une analyse globale du niveau de réalisation des recommandations en 2016 ainsi qu'une analyse plus détaillée de certaines recommandations regroupées autour de huit thèmes.

La deuxième partie, quant à elle, consiste en un tableau dans lequel la Cour reprend, pour chacune des recommandations, le niveau de réalisation et ses commentaires sur le rapport des ministres, commentaires accompagnés, le cas échéant, de nouvelles informations reçues.

Lors de cet exposé, nous reviendrons essentiellement sur la première partie du rapport. Nous n'analyserons pas l'état d'avancement de chaque recommandation émise par la commission d'enquête parlementaire et pour cause, puisqu'il y en a quand même 108. Mais nous présenterons une vue globale de la mise en oeuvre des recommandations et nous reviendrons sur quelques points d'attention regroupés selon dix thématiques.

En termes de méthode, pour établir son analyse et ses observations, la Cour s'est basée sur les informations contenues dans les rapports transmis par les ministres. Elle constate toutefois que certaines recommandations n'ont pas été commentées par les ministres concernés. Tel est le cas des recommandations n° 15, n° 87 et n° 91.

En outre, les informations transmises par les ministres ne permettent pas toujours d'évaluer le degré de réalisation des recommandations. Pour ces raisons, la Cour des comptes a sollicité des renseignements complémentaires auprès du SPF Finances, bien entendu, mais aussi du SPF Justice et de la police fédérale. Le Collège des procureurs généraux, interrogé, n'a pas été en mesure, quant à lui, de répondre dans les délais souhaités.

Par ailleurs, certaines recommandations n'ont pas été analysées. Il s'agit de six recommandations dont la mise en oeuvre relève de la compétence exclusive de la Chambre (recommandations n°s 6, 94, 95, 102, 103 et 107) et de deux recommandations qui n'appellent pas de commentaires particuliers, dans la mesure où elles concernent le mode de rapportage à la commission parlementaire. Je parle ici des recommandations n° 106 et n° 108.

Enfin, la Cour n'a pas été en mesure d'évaluer le niveau de réalisation de deux recommandations. Tout d'abord la recommandation n° 2, par laquelle la commission recommande que le ministre de la Justice use, s'il échet, de manière motivée, de son droit d'injonction positive en matière fiscale, cette recommandation relevant en effet de l'opportunité et de la responsabilité politique propre du ministre. L'autre recommandation est la recommandation n° 80, qui concerne la compétence des équipes de police attachées aux enquêtes. Cette recommandation n' a pas été évaluée, dans la mesure où les informations nécessaires que nous avons demandées aux services concernés de la police faisaient tout simplement défaut.

L'analyse de la Cour des comptes a donc porté sur 98 des 108 recommandations.

Je passerai dans quelques instants la parole à M. Stas, premier auditeur réviseur et à Mme Véronique Simonis, première auditrice réviseuse, qui vont successivement vous présenter l'état d'avancement de certaines recommandations liées à un certain nombre de problématiques. Je vous cite ces problématiques: la loi *una via*, la problématique des règlements à l'amiable - la problématique de la transaction pénale élargie comme on l'appelle parfois -, le droit de grâce du ministre des Finances, les

rulings, les échanges d'informations internationaux et les accords de coopération, les intermédiaires financiers et les conseillers fiscaux, l'organisation des moyens de la Justice, l'Office central de la lutte contre la délinquance économique et financière et enfin la collaboration entre l'ISI et l'Office européen de lutte anti-fraude, autrement dit l'OLAF.

Après ces exposés, mon collègue le conseiller Rudi Moens présentera en guise de conclusion une vision globale du niveau de réalisation des recommandations en 2016.

Mark Stas: Dames en heren, goeiemorgen. Zoals reeds gezegd door raadsheer Claisse, willen mijn collega, mevrouw Simonis, en ikzelf, graag even stilstaan bij een aantal concrete aanbevelingen. U weet reeds dat wij voor de analyse zijn uitgegaan van de verslagen van de drie ministers. De ministers van Financiën en van Binnenlandse Zaken hebben dat gezamenlijk gedaan, de minister van Justitie apart.

Na een eerste lezing van die verslagen waren er voor ons een heleboel onduidelijkheden. Sommige antwoorden waren volgens ons ook onvolledig en daarom hebben we per mail vele tientallen bijkomende vragen gesteld, zowel aan de drie beleidscellen als aan de drie FOD's. We hebben de antwoorden daarop ontvangen tussen oktober en, het laatste nog, januari. Die antwoorden hebben we grotendeels gebruikt om onze commentaarkolom, die u vindt in de bijlage, uit te werken.

U weet ook dat we er om redenen van duidelijkheid voor gekozen hebben om alle aanbevelingen een label te geven. We hebben er drie genomen. Dat heeft het voordeel van de duidelijkheid, maar natuurlijk gaat daardoor ook enige nuance verloren.

We hebben gekozen voor de kwalificaties "niet uitgevoerd", "in uitvoering" of "uitgevoerd". Soms kan het heel simpel zijn. Wanneer er een wetswijziging werd gevraagd, is die hetzij uitgevoerd, dat is bijvoorbeeld het geval bij aanbeveling 39, waar de bijzondere bewijskracht van een proces-verbaal inzake directe belastingen nu ook in de wet is opgenomen. Soms is het gewoon niet uitgevoerd. Aanbeveling 38 bijvoorbeeld. De wetswijziging was gevraagd om ook inzake directe belastingen administratief bewarend beslag mogelijk te maken. Dat is er niet gekomen.

Maar naast zo'n eenmalig feit zoals een wetswijziging, kunnen aanbevelingen ook betrekking hebben op een inspanning die continu moet worden volgehouden. Ik verwijs hierbij naar aanbeveling 5, die een intensifiëring vraagt van sectorale en thematische controleverrichtingen. Daar heeft het Rekenhof, en mede ook op basis van zijn auditactiviteiten, kunnen vaststellen dat die revolutie binnen de FOD Financiën echt wel heeft plaatsgevonden en dat die jaar na jaar nog verder wordt uitgediept.

Soms echter moesten we ook vaststellen dat de toestand er voor individuele aanbevelingen ook op achteruit kan gaan. Dat is bijvoorbeeld het geval voor de una-viawetgeving. Wij hebben dat kunnen vaststellen doordat die analyseoefening ook in 2011 al eens gebeurd is. In 2013 heeft de toenmalige staatssecretaris Crombez ook een lijst opgesteld van de graad van uitvoering. Als wij nu vergelijken wat we nu vaststellen in 2016, zien we dus inderdaad voor een aantal aanbevelingen een terugval.

De una-viawet, die er gekomen is met uitvoering van aanbeveling 7 en die geleid heeft tot een wet in 2012 is gedeeltelijk vernietigd, zoals u weet, door het Grondwettelijk Hof bij een arrest van 3 april 2014.

Staatssecretaris Sleurs heeft in de commissie voor de Financiën van 27 februari 2015 herstelwetgeving in het vooruitzicht gesteld. Zij hoopte dat toen nog te realiseren tegen juni 2015. Die herstelwetgeving is er nog niet, maar volgens de verslagen van de ministers van Financiën en Justitie is een gemengde taskforce daarmee belast.

Wij hebben de beleidscel Financiën naar een timing gevraagd en ook naar de processen-verbaal van die vergaderingen om te kunnen nagaan of er vooruitgang werd geboekt. Het antwoord van de beleidscel was dat er alleen interne werkdocumenten zijn en dat een timing moeilijk te geven is, ook al gezien de recente ontwikkelingen in de rechtspraak.

Over die recente ontwikkelingen in de rechtspraak wil ik het toch even hebben. Het klopt dat het Europees Hof voor de Rechten van de Mens in een arrest van 15 november 2016 ogenschijnlijk heeft beslist om het verbod op dubbele bestraffingen, dus het non-bis-in-idembeginsel, te verlaten, maar veeleer dan echt een wijziging van zijn standpunt lijkt het erop dat het EHRM op grond van vrij specifieke kenmerken van het concrete geval – het was een Noorse zaak – aanstuurt op een betere afstemming van fiscale en strafrechtelijke procedures.

Een ander voorbeeld waarin een stap terug werd gezet, betreft de aanbevelingen 36 en 37. Die

strekten ertoe een systeem van minnelijke schikking in te voeren en een register van de door de administratie onderhandelde minnelijke schikkingen jaarlijks voor analyse aan het Rekenhof voor te leggen.

Zoals bekend, is het enigszins anders verlopen. Er is een systeem van minnelijke schikkingen ingevoerd, maar het was geen systeem dat berustte bij de administratie van Financiën, wel een systeem waarbij het parket de leidende rol kreeg toebedeeld en de fiscus alleen voor de fiscale misdrijven een soort van vetorecht kreeg.

Ook hier heeft het Grondwettelijk Hof inmiddels, op 2 juni 2016, die afkoopwet deels ongrondwettelijk verklaard wegens gebrek aan rechterlijke controle op die minnelijke schikkingen. Ook hier moest er dus reparatiewetgeving komen. Wij hebben inlichtingen ingewonnen bij de beleidscel van de minister van Justitie. Daar wist men ons te melden dat er een wetsontwerp afgehandeld zou zijn en dat dit momenteel voor bespreking voorligt in de interkabinettenwerkgroep.

Het register waarin die minnelijke schikkingen moeten worden gerepertorieerd en dat moet worden voorgelegd aan het Rekenhof, is er vooralsnog niet gekomen. Er is reeds heel veel discussie over geweest. Zo bleek dat bij Financiën noch bij Justitie men in staat was om dat register op te maken. Dat is ook hetgeen de minister van Financiën in antwoord op een parlementaire vraag in juli 2016 heeft geantwoord. Hij zei dat het door interpretatieverschillen vooral in het verleden onmogelijk bleek om die lijst op te maken. Maar blijkbaar zijn zowel de minister van Justitie als de minister van Financiën van plan om het nu wel te doen. De opdracht zou zijn gegeven. Het zal voornamelijk van de parketten moeten komen.

Hoe dan ook, stel dat wij inderdaad over zo'n lijst beschikken in de toekomst, dan wil het Rekenhof toch benadrukken dat in een verslag over zo'n inventaris wij weinig meer kunnen doen dan de globale cijfers over aantallen, over bedragen en ook – zodra er meerdere jaren voorhanden zijn – over tendensen te duiden. Want het Rekenhof heeft geen inzage in gerechtelijke dossiers die aan de minnelijke schikking ten grondslag liggen.

Dan wil ik het nog even hebben over de aanbevelingen 63 en 64, die handelen over het genaderecht, waarover de minister van Financiën beschikt, nog krachtens een zeer oude wetgeving uit 1831. Dat genaderecht gaat natuurlijk niet over de eigenlijk verschuldigde belastingen maar wel over de belastingverhoging en de boetes. De bedoeling is om dit anders te organiseren. Dat is ook wat de parlementaire onderzoekscommissie uit 2009 vroeg. Zij wil dat het geen persoonlijk prerogatief van de minister meer vormt. Over dat onderwerp hebben wij de voorbije zeven jaar toch wel enige correspondentie gevoerd met de minister en zijn beleidscel.

De denkpiste om de bevoegdheid van het genaderecht onder te brengen bij de fiscale bemiddelingsdienst leeft al jaren. De minister heeft ons recentelijk ook laten weten dat de wetteksten daarvoor in onderzoek zijn bij de stafdienst B&O van de FOD Financiën.

De aanbevelingen voorzagen erin dat de verzoeken tot kwijtschelding zouden worden geïnventariseerd en daarna het voorwerp zouden uitmaken van een jaarlijks verslag door het Rekenhof.

Ik ga verder met drie aanbevelingen die te maken hebben met de rulings, namelijk nrs. 67, 68 en 69. In het verslag van 2009 werd erop aangedrongen om twee zaken te realiseren. Ten eerste, er werd voorgesteld om buitensporige fiscale constructies niet langer toe te laten. Ten tweede was er een vraag naar meer transparantie, niet alleen over de genomen beslissingen, maar ook over dossiers die werden ingetrokken vooraleer een beslissing werd genomen.

De gevraagde aangepaste kaderregeling voor de ruling is er niet gekomen. Wij hebben van de Dienst Voorafgaande Beslissingen een aantal argumenten gekregen waarom men denkt dat die niet nuttig is. Zij stellen dat een ruling die zou ingaan tegen het interne of internationale recht toch niet bindend zou zijn voor de fiscus. Bovendien stellen zij dat zij zeer voorzichtig zijn geworden. Zij leveren namelijk geen rulings meer af in domeinen die de voorbije jaren onder vuur lagen, met name de *excess profit rulings* en de rulings inzake *profit participating loans*.

Wat de gevraagde transparantie betreft, alle beslissingen worden sinds 2015 individueel gepubliceerd, in tegenstelling tot de voorbije jaren, waarin er ook collectieve beslissingen werden gepubliceerd. Ook de negatieve beslissingen en de afgesloten prefilings met een algemene draagwijdte worden opgenomen in het jaarverslag. Daarenboven zijn de EU-lidstaten vanaf 1 januari 2017 verplicht om via een standaardformulier automatisch inlichtingen uit te wisselen wanneer het gaat over grensoverschrijdende fiscale rulings.

Als ik het goed voorheb, wisselde België recentelijk, nog vóór die verplichting werd ingevoerd, ook al spontaan bepaalde rulings uit.

Wij hebben trouwens nog maar vorige week van een collegelid van de DVB vernomen dat de dienst voortaan ook belangrijke negatieve beslissingen zou publiceren op zijn website, in de vorm van flashinfoberichten.

Tot slot wil ik het nog hebben over enkele aanbevelingen uit het laatste deel van het verslag van 2009, die allemaal vallen onder de titel “Internationaal”. Dat geeft een vrij divers beeld, zeker omdat de informatie, zoals verstrekt door de ministers, soms nogal summier is.

Sommige zaken zijn zonder meer uitgevoerd, zoals aanbeveling 101 om een taskforce “Belastingparadijzen” op te richten. Die is er gekomen en is opgericht in de schoot van het Comité Anti-Fraude bij de BBI.

Ook uitgevoerd is aanbeveling 88 dat ertoe strekte transacties van ondernemingen met een belastingparadijs spontaan aan te geven. Die verplichting, met een ondergrens van 100 000 euro, staat ingeschreven in artikel 307 van het WIB.

Andere aanbevelingen waren eerder geformuleerd in de zin van een inspanningsverbintenis. Te denken valt aan aanbeveling 86 die pleit voor het bevorderen van nieuwe vormen van internationale uitwisseling. Het verslag van 2009 had het dan uitdrukkelijk over internationale fiscale controles én aanwezigheid van functionarissen in het buitenland.

De minister van Financiën geeft in zijn antwoord enkele voorbeelden daarvan, maar wij moeten vaststellen dat, buiten de gezamenlijke fiscale controles met enkele buurlanden, de voorbeelden meestal enkel slaan op de verruiming van rechtsgronden door wetgevende initiatieven en niet echt op het stellen van onderzoeksdaden in het buitenland, of zelfs maar de aanwezigheid in het buitenland van Belgische belastingambtenaren.

Ik wil het ook hebben over aanbeveling 96 die stelde dat de fiscus zou moeten worden aangespoord om administratieve samenwerkingsakkoorden te sluiten met landen waarmee België een dubbelbelastingverdrag had. In het verslag van de minister van Financiën is daarover geen enkele informatie gegeven, maar als wij kijken naar de website van de FOD zien wij dat er in februari 2017 12 van die administratieve regelingen bestaan en tijdens een audit van het Rekenhof in 2011 kregen wij te horen dat België 40 partnerstaten had uitgenodigd om daarover onderhandelingen op te starten. Op basis daarvan zijn er toen 10 samenwerkingsakkoorden gesloten.

Een vergelijking van de beide lijsten leert dat in de voorbije 6 jaar de lijst is uitgebreid met Canada en Rwanda. We hebben een bijkomende vraag gesteld naar actualisatie van de stand van zaken van die onderhandelingen maar we hebben daar geen antwoord op gekregen.

Tot hier voorlopig mijn uiteenzetting. Ik dank u voor uw aandacht en ik geef graag het woord aan mijn collega, mevrouw Simonis.

Véronique Simonis: Monsieur le président, mesdames, messieurs les députés, je vais tout d'abord compléter l'information que vous a donnée M. Mark Stas concernant l'échange international d'informations dans le cadre de la lutte contre la fraude fiscale, et plus particulièrement les recommandations 89 à 91 et 97. Ensuite, j'aborderai des points plus spécifiques et l'état d'avancement des recommandations liées à ces points.

En ce qui concerne l'échange international d'informations dans la lutte contre la fraude fiscale, pour ce qui concerne certaines recommandations telles que la 89 ou la 90, on peut considérer qu'elles sont exécutées. Par contre, en ce qui concerne les recommandations 91 et 97, ce n'est pas le cas.

Depuis 2009, la Belgique a signé plusieurs *Tax Information Exchange Agreement*, les fameux TIEA, ce qui correspond à la recommandation 89. Donc, un TIEA se limite à l'échange de renseignements fiscaux. Il est en général conclu lorsqu'il n'existe pas de CPDI, de convention préventive de double imposition avec le pays partenaire, ou lorsqu'il n'y a pas beaucoup d'échanges entre la Belgique et ce pays. Pour l'instant, il y a 11 TIEA signés et qui sont en vigueur. Il y en a 9 qui sont signés et qui ne sont pas encore entrés en vigueur.

La Belgique a également conclu d'autres accords et traités que ces fameux TIEA qui concernent l'échange de renseignements fiscaux sur demande ou automatique, notamment avec l'OCDE.

En ce qui concerne l'insertion systématique d'une clause anti-abus dans chaque convention conclue ou à conclure, ce qui correspond à la recommandation 90, le ministre a indiqué que l'introduction d'une clause générale anti-abus via un traité multilatéral est actuellement en cours de discussion à l'OCDE et ce traité concernerait 104 pays. Cette clause générale fait partie des

standards minimums et des recommandations qui concernent les BEPS, *Base Erosion and Profit Shifting*, qui sont à inclure dans les CPDI existantes.

De son côté, l'administration nous a indiqué que la plupart des CPDI et des protocoles signés par la Belgique contiennent déjà une ou plusieurs mesures anti-abus.

Maintenant, nous en arrivons aux deux recommandations qui, elles, ne sont pas réalisées. Il s'agissait de la recommandation 91 qui visait à subordonner l'application des CPDI conclues avec les paradis fiscaux à un *ruling* préalable, paradis fiscaux au sens de l'arrêté d'exécution du Code des impôts sur les revenus. Pour cette recommandation, le ministre des Finances n'a apporté aucune réponse quant à l'état d'avancement de la recommandation.

En revanche, l'administration a, pour sa part, estimé que cette recommandation était difficile à mettre en œuvre pour divers motifs parmi lesquels figure la définition d'un paradis fiscal qui diffère dans l'arrêté royal d'exécution et dans les notions admises par l'OCDE, l'obligation de renégocier toutes les CPDI actuellement en vigueur ainsi que l'impossibilité de conditionner l'application d'une CPDI à un *ruling* préalable, si on s'en réfère à la définition légale de la décision anticipée et à diverses dispositions de la loi du 24 décembre 2002 qui a instauré les décisions anticipées.

Enfin, la recommandation 97 qui préconisait de ne pas conclure de CPDI avec des paradis fiscaux n'est pas non plus exécutée. À ce propos, l'administration nous a indiqué que la Belgique entame des négociations en vue de conclure des conventions préventives de double imposition, s'il existe un intérêt économique, c'est-à-dire la présence de sociétés belges dans ce pays partenaire ou l'existence d'investissements de ce pays en Belgique et s'il est effectivement question de double imposition pour les entreprises ou les particuliers.

Le ministre a repris, dans son rapport, textuellement cette intervention de l'administration. Peut-on en conclure que, si cela s'avère nécessaire et selon les circonstances, une CPDI pourrait être conclue avec un paradis fiscal? La réponse de l'administration n'est pas claire à ce sujet.

Je dois ajouter que dans un rapport de la Cour des comptes de février 2011 sur la coopération internationale des administrations fiscales, il nous avait été précisé que la Belgique ne concluait pas de CPDI, s'il n'y avait pas la clause qui concernait l'échange d'informations bancaires.

Voilà pour ce qui concerne l'échange d'informations au niveau international.

Je vais à présent aborder les recommandations qui concernent les intermédiaires financiers et les conseillers fiscaux. Ces recommandations étaient les recommandations 47 à 52, dans le rapport de la commission de 2009. Elles se rapportaient aux intermédiaires financiers et aux conseillers fiscaux, c'est-à-dire les comptables, les réviseurs d'entreprise, les notaires, les avocats, les banquiers. Comme vous le savez, ces intermédiaires doivent informer la CTIF lorsqu'ils ont connaissance ou qu'ils soupçonnent qu'une opération qui va être exécutée est liée au blanchiment de capitaux ou au financement du terrorisme.

Déjà en 2009, la commission parlementaire avait relevé que malgré leur implication avérée dans certains montages frauduleux, les intermédiaires financiers et les conseillers fiscaux n'étaient pas systématiquement poursuivis. En 2011, la Cour des comptes avait également souligné que ce groupe des intermédiaires, au sens large du terme, était celui qui avait le moins progressé.

Depuis, la loi du 11 janvier 1993 a été modifiée à plusieurs reprises. Cette loi impose la communication d'informations à la CTIF. Elle a transposé en droit belge la troisième directive anti-blanchiment européenne pour mettre la législation belge en conformité avec les recommandations formulées par le GAFI. Elle précise maintenant certaines obligations qui concernent les conseillers fiscaux et financiers, et elle élargit certaines dispositions de la loi aux professions non financières, toujours en lien avec les recommandations du GAFI.

Cependant, et c'est le bémol, aucune modification légale n'a été adoptée en vue d'instaurer un alourdissement de la peine qui frapperait ces conseillers fiscaux qui seraient instigateurs de montages frauduleux, comme la recommandation 49 le réclamait. Il n'y a pas non plus de modification légale pour prévoir des sanctions spécifiques non facultatives, ce qui était l'objet de la recommandation 50.

Enfin, selon le SPF Finances, aucun protocole n'a été conclu depuis 2009 entre le SPF et les notaires, les avocats, les réviseurs, les banquiers en vue de renforcer leur collaboration. Aucun cadre légal n'a été adopté pour encadrer les protocoles de collaboration qui seraient éventuellement signés entre l'administration et le secteur privé, ce qui était l'objet de la

recommandation 47.

Dernière information: la quatrième directive européenne anti-blanchiment mise à jour en juillet 2016 renforce et explique certaines dispositions en matière de lutte contre le blanchiment et la fraude fiscale. Elle harmonise a minima les sanctions applicables aux conseillers financiers et fiscaux, adapte certaines modalités des obligations qui leur incombent, mais ne comporte pas véritablement de nouvelles obligations dans leur chef. La transposition de cette directive en droit national est en cours de réalisation mais pour l'instant, aucun projet de loi n'a été déposé à la Chambre.

Point suivant. L'organisation des moyens de la Justice pour lutter contre la fraude fiscale était une préoccupation majeure de la commission; elle portait notamment sur l'organisation des moyens judiciaires appelés à lutter contre la fraude et les recommandations 11 à 30 y étaient relatives.

En synthétisant comme suit les actions prises pour exécuter ces recommandations, au niveau du parquet, le cadre des substituts spécialisés en matière fiscale a augmenté en passant de 16 à 30 entre 2012 et 2016. C'était la recommandation 19. Et le nombre d'agents du SPF Finances pouvant être détachés auprès des parquets a lui aussi augmenté, passant de 18 à 33. Je précise qu'il s'agit là du cadre parce que, en réalité, il y a 12 assistants fiscaux en fonction. Il y en avait 12 à l'époque, il y en a toujours 12 actuellement.

Nous n'avons cependant pas connaissance d'une évaluation des besoins réels pour la lutte contre la fraude fiscale par le Collège des procureurs généraux, ce qui était l'objet de la recommandation 18 qui pourrait objectiver ces besoins.

Actuellement, il y a 14 substituts spécialisés en matière fiscale qui sont en fonction et 14 places vacantes ont été publiées en juillet et octobre 2016. L'allocation spécifique dont bénéficie le substitut spécialisé en matière fiscale n'a pas été revue depuis son introduction en 2001, ce qui était l'objet de la recommandation 22. Ça, c'est pour ce qui concerne le parquet.

Au niveau du siège, un cadre de huit juges répressifs, spécialisés en matière fiscale, a été créé par la loi du 25 avril 2014 (recommandation 19). Ceux-ci bénéficient du même supplément de traitement que les substituts spécialisés en matière fiscale, donc ce traitement qui n'a pas été revu depuis 2001.

Au niveau de l'instruction, il n'y a aucun cadre spécialisé. La loi du 25 avril 2014 a simplement prévu la possibilité qu'un ou plusieurs juges d'instruction traitent prioritairement des infractions en matière fiscale. Ils ne bénéficient pas d'une allocation spécifique au traitement de dossiers fiscaux, ce qui était l'objet de la recommandation 21. Voilà pour ce qui concerne l'organisation des moyens de la justice.

Je vais passer ensuite à l'Office central de lutte contre la délinquance économique et financière (l'OCDEFO) qui faisait l'objet des recommandations 76 et 77. Ces recommandations visaient à évaluer les effectifs policiers nécessaires, les augmenter et améliorer leur formation aux délits financiers.

Le gouvernement a, quant à lui, opté pour une autre voie qui était la restructuration de l'organisme. Fin 2015, l'OCDEFO a adopté une nouvelle forme et sa capacité a été fortement réduite. La majorité du personnel de l'organisme a été transférée aux arrondissements judiciaires et ses missions ont été revues.

Alors que, précédemment, dans le cadre de la police fédérale, qui datait de 2010, 70 équivalents temps plein étaient prévus pour l'OCDEFO, le nouveau cadre de 2015 prévoit deux équipes composées de huit personnes. S'ajoutent à ces équipes un coordinateur chargé de la lutte contre la fraude à la TVA et un coordinateur chargé de la lutte contre la fraude sociale. Cela fait au total 18 équivalents temps plein, venant des 70 équivalents temps plein de 2010.

En outre, le nombre d'enquêteurs effectivement en fonction est inférieur au nouveau cadre. Sur le total des 18 équivalents temps plein, seuls 14, si l'on compte les deux coordinateurs, étaient en fonction au 31 décembre 2016.

Il faut peut-être un peu nuancer ces constatations. Selon les informations fournies par la police fédérale, chaque direction judiciaire déconcentrée de la police judiciaire fédérale dispose d'enquêteurs spécialisés en criminalité économique et financière, pour un total de 489 équivalents temps plein au 30 septembre 2016. Il n'est toutefois pas possible d'affirmer que ces enquêteurs sont uniquement affectés à ces missions spécifiques. Je reprends les termes de la réponse que nous avons reçue: "Dans la pratique, les enquêteurs participent de manière transversale à des enquêtes liées à plusieurs phénomènes ou sont engagés temporairement à plein temps dans un phénomène qui n'est pas celui attribué à leur section. "

Pour ce qui concerne l'évaluation en moyens de

personnel policier nécessaires tant à l'OCDFO qu'au sein des services judiciaires d'arrondissement, la recommandation 76 a été exécutée dans le rapport Vitruvius. Toutefois, vu l'importance des changements réalisés en 2015, notamment à l'OCDFO, la Cour des comptes recommande une nouvelle évaluation.

16 fiscalistes du SPF Finances sont détachés à l'OCDFO. Ce qui permettrait de dire que la recommandation 82 qui visait à permettre aux policiers de se faire assister par des experts externes est réalisée.

La collaboration de l'ISI avec l'OLAF était l'objet de la recommandation 85. Elle mettait l'accent, dans les cas de montages frauduleux internationaux, sur la nécessité de prévoir une approche coordonnée entre services fiscaux belges, l'OLAF et les services étrangers de la lutte anti-fraude. L'OLAF est un organe de la Commission européenne.

Il est doté d'une autonomie budgétaire et administrative destinée à garantir son indépendance opérationnelle. Sa mission générale est de protéger les intérêts financiers de l'Union européenne et de lutter contre la fraude, la corruption et les fautes commises au sein des institutions européennes ayant des conséquences financières.

Des négociations entre l'OLAF et l'ISI ont bien été initiées en novembre 2009 afin de conclure un accord de coopération. Celle-ci nécessitait un cadre juridique de référence propre à chaque entité ainsi que des mesures permettant de respecter les procédures et ne pas invalider les résultats de la collaboration.

Le **président**: On vous demande visiblement de parler plus lentement, pour l'interprétation.

Véronique Simonis : C'est ce que j'ai compris, oui.

En août 2012, trois ans plus tard, le projet de coopération est quasiment finalisé, mais les discussions sont unilatéralement rompues par l'OLAF. L'ISI a indiqué ne pas en connaître les raisons.

En janvier 2014, deux ans plus tard, l'OLAF transmet une nouvelle version du projet à l'ISI, mais toute idée de réciprocité dans l'échange d'informations a été retirée de ce nouveau projet qui vise dorénavant exclusivement les seuls intérêts financiers de l'Union européenne. L'OLAF a refusé de renégocier ce projet. Malgré des tentatives de concertation, les négociations entre l'ISI et l'OLAF pour conclure ce protocole ont échoué.

L'ISI regrette qu'une telle source d'information lui reste inaccessible. Malgré cet échec, elle a mis en place d'autres collaborations, notamment avec l'Union Benelux et via des groupes de travail plus spécifiquement chargés de réfléchir à l'échange de connaissances, de pratiques, d'expériences en matière de carrousel TVA et de fraudes dans l'e-commerce.

Pour ma part j'ai terminé. Je passe la parole à M. le conseiller qui va conclure nos interventions.

Rudi Moens: Mijnheer de voorzitter, ik zal een poging tot synthese doen.

Globaal komen wij op basis van informatie die wij hebben gekregen tot de conclusie dat er van de 98 in dit verslag onderzochte aanbevelingen 44 gerealiseerd zijn, 26 in uitvoering of deels uitgevoerd zijn en 28 niet uitgevoerd zijn.

Die cijfers moeten toch een beetje worden genuanceerd omdat ze eerst en vooral niet het belang en de draagwijdte van de aanbevelingen weerspiegelen, aanbevelingen die variëren van heel verregaand tot eerder punctueel.

Zoals collega's Stas of Claisse al hebben aangegeven, is er daarnaast ook een zekere beoordelingsmarge bij de indeling in de categorieën. Van sommige aanbevelingen die door ons als uitgevoerd worden beschouwd, kan ik mij inbeelden dat sommigen, naargelang de al dan niet strikte interpretatie van de tekst van de aanbevelingen, misschien eerder zouden opteren voor deels uitgevoerd of omgekeerd.

Ook de categorie in uitvoering of deels uitgevoerd dekt verschillende ladingen, gaande van “er is een werkgroep opgericht, maar er zijn nog geen concrete resultaten” tot “de aanbevelingen is grotendeels, maar nog niet helemaal uitgevoerd”.

Uit de cijfers blijkt niettemin dat er een duidelijke progressie is in vergelijking met de vorige evaluatie. Het gaat om een verdubbeling van het aantal uitgevoerde aanbevelingen tegenover 2011. In 2011 zaten we op 22, nu op 44, uiteraard met de kanttekeningen die ik zonet maakte.

Zes jaar is natuurlijk een vrij lange periode, dus ik laat het aan u over om te oordelen of het glas nu halfvol of halfleeg is. We moeten echter ook concluderen dat er toch wel heel wat aanbevelingen zijn die niet of slechts in beperkte mate zijn uitgevoerd.

Op wetgevend vlak werd er, zoals mijn collega's meer in detail hebben vermeld, een aantal belangrijke initiatieven genomen, zoals de una-viawet, die hier herhaaldelijk is voorbijgekomen, een nieuwe antimisbruikregeling, de verruimde minnelijke schikking, een wettelijk kader voor *datawarehouse* en datamining, de invoering van zwaardere maximumstraffen bij ernstige fiscale fraude, enzovoort. U vindt een meer volledig overzicht in de bijlage bij ons rapport.

Tegelijkertijd dient te worden vastgesteld dat de toepassingsmodaliteiten soms nog verder moeten worden bepaald, en dat over sommige aspecten rechtsonzekerheid heerst. Er werden zelfs beroepen tot vernietiging ingediend bij het Grondwettelijk Hof. Reparatiewetgeving na de vernietiging van sommige artikelen blijft voorlopig nog uit, al zegt men ons dat er wel volop aan wordt gewerkt.

Ook op organisatorisch vlak en op het terrein werden heel wat maatregelen getroffen, zoals de uitbreiding van een aantal personeelskaders, het toekennen van bijkomende middelen en het organiseren van thematische en sectorale controles. Maar ook hier is er vaak een gemengd beeld, bijvoorbeeld omdat de invulling van de kaders vertraging oploopt.

Ten slotte, op sommige domeinen, zoals de aanbevelingen in verband met de financiële tussenpersonen, zijn de realisaties veeleer beperkt.

Uit analyse van de aanbevelingen waarvoor geen of weinig vooruitgang is geboekt, blijkt dat er twee soorten situaties kunnen worden onderscheiden.

Ten eerste, er zijn de aanbevelingen waarover er in principe een grote mate van consensus is, maar waarbij de technische uitwerking moeizaam verloopt. Die groep vormt volgens ons de grootste groep. Een klassiek voorbeeld is de vereenvoudiging van de fiscale wetgeving. Vrijwel iedereen is het erover eens dat die dient te worden nagestreefd, maar voorlopig gaat het nog steeds de andere kant uit. De zesde staatshervorming heeft het er niet eenvoudiger op gemaakt. Het aantal codes op het aangifteformulier voor de personenbelasting is nog verder toegenomen en in de vennootschapsbelasting werd een aantal nieuwe aftrekken ingevoerd.

Ten tweede er zijn ook aanbevelingen waarvoor een voldoende draagvlak nog lijkt te ontbreken of waarover althans geen consensus is. Dat is bijvoorbeeld het geval voor de aanbeveling die ertoe strekt om grotere prerogatieven te verlenen aan de belastingadministratie, bijvoorbeeld door de bevoegdheid toe te kennen om huiszoekingen te verrichten en inbeslagnames te doen. U kunt lezen in onze bijlage dat er toch wel onenigheid of allerminst een consensus bestaat of lijkt te bestaan over die aanbeveling.

Een andere vaststelling is dat de ministers voor heel wat niet-uitgevoerde aanbevelingen verwijzen naar de taskforce Justitie-Financiën, die de opdracht kreeg om de aanbevelingen concreet uit te werken. Voor 16 van de niet-uitgevoerde aanbevelingen is dat het geval. Er zijn echter geen officiële verslagen van de vergadering van die taskforce beschikbaar, waardoor het moeilijk is om de vooruitgang van de werkzaamheden te beoordelen.

Zoals mijn collega al gezegd heeft, hebben wij zelf geen inzage gekregen in de documenten van de taskforce om de eenvoudige reden dat zij nog worden beschouwd als werkdocumenten waarover geen consensus is. Het enige wat wij weten is dat die taskforce tot op heden achtmaal vergaderd heeft, tweemaal in 2015, vijfmaal in 2016 en eenmaal in 2017. Volgens de informatie die ons werd verstrekt, geeft die taskforce momenteel prioriteit aan de una-viareparatiewetgeving.

Nog een slotopmerking. Indien het de bedoeling zou zijn om deze aanbevelingen van de parlementaire onderzoekscommissie, die toch al dateren van 2009, ook in de toekomst verder op te volgen volgens de wijze die is voorgeschreven – het rapport wordt eerst opgesteld door de bevoegde ministers waarna vervolgens een commentaar wordt gevraagd aan het Rekenhof – dan menen wij persoonlijk dat het raadzaam zou zijn om over te gaan tot een actualisering. Daarbij kunnen aanbevelingen wegvallen, gelet op de gewijzigde context, de internationale evolutie of de argumentatie die door de uitvoerende macht naar voren wordt geschoven, maar er kunnen om dezelfde redenen ook aanbevelingen worden toegevoegd.

Tot daar mijn korte synthese. Wij zijn samen met onze medewerkers ter beschikking voor uw eventuele vragen.

Le **président**: Merci aux représentants de la Cour des comptes. J'ouvre donc l'échange en vous redemandant de bien vouloir tenir compte du fait que la Cour des comptes s'est basée sur les documents fournis par les ministres. La parole sera donnée à M. Crusnière, M. Van de Velde, M. Van Biesen, M. Gilkinet, M. Van Hees et M. Dispa.

Stéphane Crusnière (PS): Je remercie évidemment la Cour des comptes pour son travail et pour l'exposé du jour. Il est toujours très intéressant d'avoir ce regard aussi sur les différentes recommandations. On voit effectivement qu'il reste encore pas mal de travail. Sur l'ensemble des recommandations, 28 ne sont pas réalisées et 26 sont réalisées partiellement.

Il y a aussi une série de recommandations auxquelles la Chambre était tenue. Il s'agit par exemple de la recommandation 94 qui décidait d'envoyer en commission des Finances les traités internationaux. Je siège également en commission des Relations extérieures, où l'on a régulièrement des débats à ce sujet, mais on se dit souvent que de bénéficier aussi de l'expertise de la commission des Finances en la matière serait intéressant.

On parlait aussi dans la recommandation 95 de la création d'une sous-commission de suivi de ces conventions. Ce n'est pas encore d'application. La décision ressortit à notre parlement. J'aimerais avoir votre avis sur la question. Cette recommandation de porter les traités fiscaux au sein de la commission des Finances vous semble-t-elle pertinente?

Globalement, on constate que l'organisation de la justice a été un peu pointée. Je vais revenir plus spécifiquement sur l'OCDEFO. Il y a un point sur lequel je voudrais insister et je veux vous remercier d'avoir mis le doigt sur un des problèmes. En effet, on a constaté le démantèlement de l'OCDEFO. Il faut appeler un chat un chat. On nous dit constamment que "c'est parce qu'on a voulu recentrer les activités auprès des différents parquets". Mais je siège également en commission Terrorisme, où nous avons eu de longues auditions en la matière de la part de l'OCDEFO comme des parquets. Vous avez mis le doigt sur un problème très juste. Malheureusement, les enquêteurs et les juges, chargés de traiter les domaines fiscaux, ne font pas que cela dans les différents parquets et c'est souvent le problème, surtout dans le contexte que l'on connaît actuellement. Les problèmes fiscaux sont souvent relayés en second plan.

On peut donc dire que, contrairement à ce qui avait été fait au cours des années précédentes, où nous avions mis en place une série de moyens et d'éléments d'organisation de la Justice, la décision qui a été prise par ce gouvernement détricote, malheureusement, certaines avancées. On peut le regretter. Je vous remercie en tous cas d'avoir pointé cette problématique-là.

On entend constamment qu'on a voulu détricoter l'OCDEFO pour remettre les gens sur le terrain mais, dans la pratique – d'après ce qui nous a été dit en commission Terrorisme – ce n'est pas du tout comme cela que cela se passe. Malheureusement!

Vous mettez à un moment aussi le doigt sur la problématique des juges d'instruction. Malheureusement, rien n'est fait pour encadrer leur travail, que ce soit au niveau du cadre ou de la formation. J'aimerais avoir quelques précisions à ce sujet.

Toujours dans le domaine de la justice, si je puis m'exprimer ainsi, vous avez pointé aussi le fait que l'on n'a pas énormément avancé vers l'octroi à certains agents de la qualité d'officier de police judiciaire. Au sujet du pouvoir de perquisition, j'aimerais savoir si vous avez pu, dans le cadre de votre analyse, mener des réflexions et engranger des avancées. Où en est-on? On a l'impression que la volonté politique manque clairement en la matière, même si vous notez aussi dans votre rapport, que ce sujet devra faire l'objet d'une réflexion plus pointue pour déterminer les limites qui séparent les différents pouvoirs. Une série de remarques pertinentes figurent dans le rapport. Je voudrais des précisions sur ce point. Où en est-on? Ces choses figuraient dans les recommandations et ne sont pas encore mises en oeuvre actuellement.

Vous avez évoqué *una via.* On connaissat le problème de l'arrêt de la Cour constitutionnelle, mais on nous avait promis que quelque chose serait fait en la matière, que le gouvernement prendrait une décision à ce sujet. Je pense qu'une *task force* interministérielle s'est d'ailleurs réunie à de multiples reprises entre 2015 et janvier 2017, mais j'aimerais savoir si, dans la limite de vos constatations, vous avez pu faire le point sur ce dossier et voir où il en est.

Un mot aussi peut-être sur les intermédiaires fiscaux. Ce point était également important et on constate,, dans les différents dossiers dans la commission Panama, qu'il s'agit vraiment d'acteurs essentiels dans le domaine fiscal bien évidemment. On a l'impression, et vous le dites, qu'ils restent généralement à l'abri de sanctions, même si la quatrième directive va mais malheureusement *a minima*, harmoniser ces dernières. J'aimerais savoir si vous avez une idée par rapport à ce qui se serait fait en la matière, des raisons pour lesquelles les intermédiaires semblent toujours passer entre les lignes.

Pourtant, le premier rapport de 2011 évoquait déjà le fait que rien n'avait été fait depuis lors. Selon vous, comment se fait-il que, les

intermédiaires semblent passer systématiquement un peu entre les lignes?

Je voudrais encore faire une remarque, selon moi, importante. En matière de simplification administrative, vous constatez malheureusement aussi que rien n'avance et que ladite simplification est loin d'être réalisée. Qu'est-ce qui "coince", d'après vous?

Pour ce qui concerne les *rulings*, vous avez dit, tout à l'heure, que tout était publié. Mais on publie tous les *rulings* qui sont effectivement acceptés. Ne pensez-vous pas qu'il serait aussi intéressant de publier ceux qui sont refusés ou ceux qui avaient été acceptés et ensuite retirés? J'aimerais vous entendre au sujet de cette question précise. Ne pensez-vous pas que c'est l'ensemble des *rulings* qui devrait être publié?

Je voudrais, enfin, dire un mot sur l'échange d'informations. En la matière, il y a eu certaines avancées, mais, dans votre rapport, vous constatez également que les arrêtés royaux d'exécution de la loi du 3 décembre 2012 doivent encore être pris pour avoir un échange optimal. À ce niveau, avez-vous également constaté certaines avancées? Ces arrêtés d'exécution sont-ils prêts à être, enfin, publiés?

Rob Van de Velde (N-VA): Mijnheer de voorzitter, ik zal het expliciet niet politiek houden. Ik zou de vorige spreker een aantal opmerkingen kunnen meegeven, maar ik zal dat laten.

Eén ding valt mij op in het verhaal, waar ik trouwens ontzettend tevreden en blij mee ben dat u het op deze manier hebt gedaan, dat is organisatie Justitie 11 en 12. Bij 11 stond: “Het College van procureurs-generaal moet ertoe aangespoord worden bij het bepalen van het strafrechtelijk beleid prioriteit te verlenen aan de bestrijding van grote fiscale fraude”. U zegt dat de kadernota Integrale Veiligheid de strijd tegen de fiscale fraude vermeldt en dat is terecht. Twaalf: “Voor de parketten prioriteiten bepalen.” Dat is natuurlijk een aanbeveling die ongelofelijk breed geïnterpreteerd kan worden.

U zegt daar, en ik geloof wat u zegt: “Het College van procureurs-generaal heeft volgens zijn jaarverslag dat in 2016 werd gepubliceerd, van de strijd tegen fraude”, hier valt het woord “fiscale” ook al weg, “een van zijn vijf prioriteiten gemaakt”.

Ik verwijs naar een opmerking van gisteren dat dat eigenlijk niet in de praktijk zou zijn omgezet. Vooral, er is de tegenstelling tussen de algemene opmerkingen zoals “het wordt vermeld in het jaarverslag; het maakt deel uit van de prioriteiten” en een zinsnede zoals “er is een gecoördineerde aanpak van witwaspraktijken en op fiscale fraude”, en vooral, er is een gelijkgeschakelde aanpak, waarbij alle parketten op dezelfde manier en met evenveel bravoure te werk gaan”.

Concreet is mijn vraag aan u of u, achter wat u hier hebt gezet, meer informatie hebt. Zijn daar ook gesprekken over geweest? Of hebt u gewoon aan de minister gevraagd hoe een en ander in mekaar zit en heeft die vervolgens geantwoord waar wat staat? Ik wil gewoon weten of er daar meer achter zit dan wat u hier publiceert.

Een tweede element wil ik puur als opmerking meegeven.

Uw opmerking over de taskforce was heel terecht. Ook voor ons is de taskforce een *black box*, waarbij het wachten op Godot is, tot er iets uitrolt. Ik moet eerlijk bekennen dat voor mij het Parlement niet moet wachten, tot op de ene of de andere manier een wit vlaggetje wordt gehesen.

Wij hebben nu een voorstel. Het zou verstandig zijn dat de taskforce, zelfs al heeft hij het over denkprocessen en is hij bezig met het uitwerken van een aantal pistes, regelmatig aan de Kamer rapporteert.

Ik haak op dat vlak volledig in op wat u meegeeft. Het is immers een heel terecht punt, ook wegens de tijdsdruk die kan ontstaan. Het Parlement moet veel meer op dergelijke denkprocessen wegen dan wij vandaag doen.

Ik dank u in elk geval voor de belangrijke hint. Ik zou echter ook graag weten wat achter de parketten zit.

Luk Van Biesen (Open Vld): Mijnheer de voorzitter, ik dank, ten eerste, het Rekenhof hartelijk voor de heel belangrijke studie.

Ik heb in het Parlement als ondervoorzitter de onderzoekscommissie in 2007, 2008 en 2009 kunnen meemaken. Ze kwam tot een aantal aanbevelingen. Het is dan uiteraard erg interessant na te gaan welke evolutie er ter zake is en op welke manier de verschillende regeringen en Parlementen met die aanbevelingen hebben gewerkt.

Ik breng even in herinnering dat het ook belangrijk was dat toen een aantal echt politieke beslissingen in die aanbevelingen stond. De politieke beslissingen waren op dat ogenblik het opgeven van het bankgeheim, de minnelijke schikking, de *una via* en een aantal andere fundamentele beslissingen, zoals de

belastingverdragen met de uitwisseling van gegevens.

Alle kiemen daarvan zijn terug te vinden in het rapport van 2009. Globaal bekeken, is er met die belangrijke politieke beslissingen bij de aanbevelingen meestal wel minstens een aanhef geweest. Ze zijn zelfs meer in concreto uitgewerkt.

Onderwijl zijn een aantal aanbevelingen op grondwettelijke of andere bezwaren gestuit, zoals de *una via* en de minnelijke schikking.

Mijnheer de voorzitter, collega's van het Rekenhof, in dat verband blijf ik voor een stuk op mijn honger. Ik vernoem als voorbeeld de minnelijke schikking. Er bestaat grondwettelijk bezwaar tegen minnelijke schikkingen. Vrijwel automatisch ontstaat er een pingpongspel. De minister zegt dat er nu een parlementaire onderzoekscommissie betreffende de minnelijke schikking bestaat. In die commissie wordt er echter niet gesproken over de inhoud van de minnelijke schikkingen, maar wordt de totstandkoming van de wet geanalyseerd.

Ondertussen blijft er wel een vacuüm bestaan. Er wordt immers gewacht op het rapport over de totstandkoming van die wetgeving, terwijl het probleem zelf niet ten gronde wordt aangepakt. Als de problemen verholpen worden, zou de minnelijke schikking opnieuw van toepassing worden, wat eigenlijk gevraagd wordt door iedereen die daarmee bezig is in de parlementaire onderzoekscommissie. Zelfs leden die meer aan de andere kant van het politiek spectrum staan, hebben duidelijkheid gevraagd.

Ik heb enigszins de indruk dat, eens de aanbevelingen er zijn, de wet er komt, maar dat er daarna pingpong gespeeld wordt tussen Justitie en Financiën. Dat voelen we ook soms in deze commissie. Uiteindelijk leidt dat niet tot een verbetering, actualisering of wederinvoering van de wet.

Mijnheer de voorzitter, ik vind dat wij in dat verband ook een krachtig signaal moeten geven met onze commissie. Er zijn aanbevelingen geformuleerd. Stuit men onderweg op een grondwettelijk bezwaar, dan moet men trachten dat op te lossen. De taskforce, die regelmatig samenkomt, kan dat onderzoeken. Tussen april 2015 en vandaag is de taskforce veertien of vijftien keer samengekomen, maar niemand kent het resultaat van die taskforce. Als toenmalig lid in de onderzoekscommissie en thans weer als lid in een onderzoekscommissie, stuit mij dat toch een beetje tegen de borst.

Mijnheer de voorzitter, in de rapportering van onze werkzaamheden van de commissie Panama Papers zouden wij dus niet alleen dat verslag in bijlage moeten opnemen, maar ook daaruit een aantal dingen halen die vastzitten, waarover wij aanbevelingen formuleren, zodat wij die zaken deblokkeren. Wij moeten vragen dat het pingpongspel tussen de parlementaire onderzoekscommissie, de minister van Justitie en de minister van Financiën, dus tussen regering en Parlement, wordt stopgezet.

Daarnaast zijn er nog enkele andere aanbevelingen, zoals aanbevelingen in verband met het Comité F, die het Parlement toekomen. Welnu, de voorzitter van de commissie voor de Financiën is hier nu ook aanwezig. De commissie voor de Financiën moet, mijns inziens, het voortouw nemen wanneer er specifiek staat dat een aantal aanbevelingen niet werd onderzocht omdat het behoort tot de bevoegdheid van het Parlement.

Ik neem daar een voorbeeld van, diegene die – het zal u niet verwonderen – een beetje onder onze invloed tot stand is gekomen, namelijk die aanbeveling 6 over het Comité F. Dat behoort tot de bevoegdheid van de Kamer en daar doet het Rekenhof geen onderzoek naar. Maar dat zouden wij toch ook op een of andere wijze moeten bekijken. We moeten dus met andere woorden de aanbevelingen niet alleen aan de regering overlaten, het Parlement moet ook deze gaan detecteren dewelke in het Parlement zouden moeten bekeken worden.

Ik zou dus rond dit thema – die aanbevelingen die nog niet tot stand gekomen zijn of nog niet volledig uitgevoerd zijn – toch ook graag een initiatief zien van de commissie voor de Financiën, van het Parlement zelf, om die aanbevelingen te realiseren ofwel ze niet te realiseren maar dan duidelijk het standpunt daarin te hebben.

Een ander voorbeeld naast het Comité F is het Charter van de belastingplichtige. Ter zake werden in de vorige legislaturen wel bepaalde initiatieven genomen, onder andere door staatssecretaris Clerfayt. Er waren verschillende werkgroepen maar dan is het weer een stille dood gestorven en er is eigenlijk alleen binnen de una-via-wetgeving een kleine aanpassing gebeurd. Voor de rest is daar opnieuw geen actualisering van het Charter van de belastingplichtige gekomen.

Ik zou dus ook op dat vlak willen bekijken hoe wij de aanbevelingen die door het Parlement moeten gerealiseerd worden kunnen heropnemen en het

pingpongspel tussen de ministers kunnen oplossen en dit verwerken in de aanbevelingen die Panama Papers. Dat lijkt me logischer dan datgene wat de heer Moens op het laatst gezegd heeft.

Wat is de bedoeling van de Kamer? Is het de bedoeling dat we elk jaar deze lijst gewoon aanvullen met wat is er het laatste jaar is gebeurd of gaan we – en dat hoop ik toch – die commissie Panama Papers dermate gebruiken dat alle aanbevelingen op een of andere wijze terugkomen in het rapport en dat dit rapport vanaf dan een nieuwe start is naar het Rekenhof en de ministers toe om jaarlijks een update te maken van wat er van die aanbevelingen is gekomen. Maar dan moeten we ook zeker zijn dat alle aanbevelingen die er in 2009 bijstonden opnieuw opgenomen worden in het geheel.

Dat is een voorstel dat ik wil doen, een voorstel ook eigenlijk of het Rekenhof die werkwijze eerder ziet zitten dan datgene wat u daar op het einde gezegd hebt, mijnheer Moens, gewoon elk jaar een actualisatie door de ministers.

Een actualisatie door het Parlement, lijkt mij ook wel belangrijk. Het zou goed zijn te weten wat de commissie voor de Financiën daarmee gedaan heeft, wat het Parlement zelf daarmee gedaan heeft. Op die manier komen we tot een geajourneerd element maar dan vertrekkend vanuit de nieuwe aanbevelingen die dikwijls ook op andere aanbevelingen verder borduren vanuit het verleden. Dat we tot zo’n document zouden komen lijkt me logisch en dat we daar dan een afspraak zouden kunnen maken met het Rekenhof op welke wijze dit op jaarlijkse basis of op tweejaarlijkse basis – mij is het eender – maar op voldoende opportune wijze wordt herbekeken. Dat is eigenlijk datgene wat ik hierover wou zeggen.

Voor specifieke punten gaan we natuurlijk de ministers ondervragen, en het Parlement zichzelf, daar moeten wij het Rekenhof niet ondervragen. Ik denk dat het Rekenhof zijn werk gedaan heeft, waarvoor dank. Nu is het weer aan ons en aan de ministers om dit verder uit te werken.

Le **président**: Merci monsieur Van Biesen. Je me permets de faire le point sur la méthodologie par rapport à ce que M. Van Biesen vient de dire.

Si vous observez bien le projet de rapport dont nous discutons pour l'instant, il intègre déjà un certain nombre de recommandations de 2009 qui n'ont pas eu de concrétisation pour la raison suivante: par prévoyance, j'avais quand même donné à nos experts les documents transmis par le ministre des Finances et le ministre de la Justice qui étaient des documents factuels transmis à la Cour des comptes, pour leur permettre de déjà nourrir nos réflexions et le projet de rapport.

Si vous observez bien, on retrouve, dans le projet de rapport de notre commission spéciale, un certain nombre d'éléments de 2009. Pas tous. M. Van de Velde a par exemple déposé une proposition de modification du projet de rapport pour ajouter le comité F. Mais il est vrai qu'on n'y retrouve pas l'ensemble des recommandations de 2009 restées sans suite.

Ce que moi je propose, c'est de faire travailler nos collaborateurs, qu'ils se réunissent, qu'ils puissent identifier dans le rapport de 2009 ce qui ne figure pas encore dans le projet de rapport, et d'en faire une batterie d'amendements qui pourraient compléter notre travail. Je le répète, pas mal de choses se retrouvent déjà dans le projet de rapport. Un petit groupe de collaborateurs pourrait donc se réunir et déposer un projet d'amendement global pour le projet de rapport. Je pense qu'on pourrait procéder ainsi.

Deuxième point de méthodologie. On ne demandera pas à la Cour des comptes d'évaluer le rapport de 2009 et le futur rapport de 2017. Je crois qu'à l'avenir, il faudra demander d'évaluer le rapport de 2017 qui intègre le rapport de 2009.

Georges Gilkinet (Ecolo-Groen): J'en parlerai à mon collaborateur, monsieur le président.

Un tout grand merci à la Cour des comptes. Ce travail était nécessaire. C'est sans doute la dernière fois qu'on vous demandera d'évaluer les recommandations de 2009. Je pense qu'il sera important de vous demander, quand on adoptera les recommandations de la présente commission, de le faire également. Je trouve en effet que les chiffres parlent: 44 recommandations mises en œuvre sur 108 ou 109. J'estime que c'est nettement insuffisant.

Effectivement, elles ne se valent pas, comme vous l'avez souligné. Quand je relève celles qui n'ont pas été mises en œuvre ou celles qui ont été appliquées dans un sens contraire – je pense à l'OCDEFO, qui est l'exemple le plus frappant… La réponse qui vous a été donnée –"on a décentralisé" – n'est pas valable. On a décentralisé, on a créé les MOTEMs (équipes mixtes d'enquête multidisciplinaire) dans les polices décentralisées, mais c'est une création théorique. Sur le terrain, il n'y a rien.

Donc, on n'a pas instauré de régime de pénalité à

l'égard des intermédiaires financiers. On n'a pas établi de transparence sur les *rulings*. On n'a pas interdit certains accords avec des paradis fiscaux. On n'a pas ramené vers la commission des Finances les discussions relatives à la négociation de conventions bilatérales. Nous pouvons en citer d'autres.

Nous vous prenons, comme toujours, un peu à témoin de nos discussions politiques. C'est un peu comme lorsque vous venez présenter vos réflexions sur le budget, c'est un peu le "jeu" – si nous pouvons l'appeler ainsi. D'un point de vue qualitatif, vous l'avez déjà fait en relevant certaines recommandations qui n'avaient pas été mises en œuvre. Mais, au-delà du rapport 44 sur 108-109, pouvez-vous nous donner une appréciation qualitative? Avez-vous l'impression que ce qui a été appliqué était le plus important ou au contraire, que l'on a laissé de côté ce qui était le plus ambitieux?

Le rapport de 2009 est le résultat d'un consensus ambitieux. J'ai parfois le sentiment que l'on a fait du *cherry picking* dans le chef des gouvernements sur la mise en œuvre des recommandations, en conservant celles qui intéressaient les membres du gouvernement et en laissant de côté celles qui apparaissaient un peu plus délicates. Avez-vous une appréciation de la qualité des quarante-quatre recommandations qui ont été appliquées?

Vous l'avez dit: certaines sont actualisées, tandis que d'autres sont dépassées par les faits ou par des accords internationaux.

Président: Luk Van Biesen.
Voorzitter: Luk Van Biesen.

Il faut le prendre en compte. Il ne faut pas être fétichiste de ce qui était bien en 2009. Néanmoins, il y a des recommandations qui restent toujours aussi valables et qui n'ont pas encore été mises en œuvre et qui devront, je pense, figurer dans notre nouveau rapport.

J'espère, monsieur Van Biesen – puisque vous faites fonction de président – que vous serez toujours aussi d'accord qu'en 2009 qu'il faut trouver une manière de sanctionner ceux qui se rendent complices de fraude. Parce que c'est absolument essentiel de pouvoir le faire.

Je ne pense pas qu'il faut être plus long dans cette réaction. Je réitère mes remerciements à la Cour des comptes, mon constat d'échec de la part de ceux qui ont été en charge de la mise en œuvre des recommandations depuis 2009. 44 sur 109. Et j'entends bien, en tant que membre de la commission Panama Papers, que nous puissions revenir à la charge sur des recommandations essentielles qui ont été mises de côté par les différents gouvernements, pour que la lutte contre la fraude soit une réelle priorité.

Marco Van Hees (PTB-GO!): Monsieur le président, je remercie évidemment la Cour des comptes pour son travail de vérification. Peut-être une question quand même sur les dix recommandations qui n'ont pas fait l'objet d'analyses. Par exemple, la recommandation 106 qui dit justement que le gouvernement doit régulièrement faire le suivi de ces recommandations et que la Cour des comptes doit le vérifier. Finalement, vous avez fait quelque part une analyse ou en tout cas un commentaire oralement. Je vois aussi que sur la recommandation 6 sur le comité F, il n'y a pas d'analyse à proprement parler, mais il y a quand même des éléments d'explication qui sont fournis.Simplement, pouvez-vous préciser, quand vous dites qu'il n'y a pas d'analyse, quelle est la raison?

Finalement, vous donnez quand même des éléments d'explication. Est-ce que cela n'aurait pas été mieux de tout mettre pour qu'on puisse avoir une vue globale sur ce qui a été réalisé ou pas sur l'ensemble des recommandations? Petit détail. Je tenais à le dire et éventuellement à avoir une réflexion de votre part par rapport à ça.

Sinon, c'est vrai que sur le bilan global, on se rend compte qu'il y a plus de recommandations qui ne sont pas réalisées, ou en tout cas pas totalement, que de recommandations réalisées, surtout si on ajoute les 110 non analysées.

Le bilan est quand même globalement négatif en ce qui concerne la réalisation de ces recommandations, malgré le temps écoulé. Ce retard est interpellant. En espérant que ce soit un retard et qu'on continue à progresser. Il va peut-être y avoir une nouvelle dynamique avec la présente commission.

Sans compter que dans les recommandations réalisées, des choses peuvent être discutées. La transaction pénale est un vaste débat. On dit que, sur le secret bancaire, la recommandation est réalisée. Mais il est vrai qu'elle manque de clarté. Finalement, aujourd'hui le secret bancaire est à moitié levé mais il est plus facile pour le fisc d'avoir des éléments d'information de banques étrangères que d'avoir ceux des banques situées en Belgique.

Pour l'OCDEFO, on fait exactement l'inverse de ce qui avait été recommandé.

Sur ce qui concerne les *rulings*, la recommandation 67 visait à éviter les constructions fiscales agressives. Je suis interpellé lorsque vous dites qu'on a un service de décisions anticipées qui balaie d'un revers de la main cette recommandation. On a un peu l'impression d'avoir un État dans l'État qui décide de choses de manière souveraine. C'est interpellant. Si on prend l'exemple de l'*excess profit ruling*, qui découlait d'une loi sur l'impôt sur le revenu mais qui à mon avis, était interprétée de manière abusive, il a fallu la condamnation de l'Union européenne pour que ce genre de construction fiscale agressive soit abandonné. Ça ne venait pas du tout de la Belgique. C'est interpellant.

Sur les moyens de la justice, j'aimerais avoir un éclairage supplémentaire, si vous en avez. Il est encore une fois interpellant de voir que le cadre augmente mais que la réalité stagne, voire régresse.

Que ce soient les substituts ou on passe de 16 à 30 théoriquement mais en fait de 16 à 14 ou les agents détachés qui passent théoriquement de 18 à 33 mais en fait ils restent à 12. Est-ce que vous avez des éléments d'explication supplémentaires sur ce décalage entre la réalité ou pas? D'où vient le blocage éventuel?

On a deux cas différents. On a les agents détachés. Est-ce un problème du côté du détachement ou du côté administration ou du côté justice? Pour les substituts, c'est quoi? C'est un problème budgétaire ou des situations conjoncturelles particulières: par exemple qu'il y aurait eu des affectations supplémentaires vers la lutte antiterroriste qu'on aurait dû… Voilà, est-ce plutôt conjoncturel ou est-ce une lame de fond?

Sur l'OCDEFO, interpellant aussi ce que vous donnez comme éléments d'information. La question que j'ai envie de vous poser, si je vous ai bien compris, est-ce qu'on peut dire qu'il n'est plus possible aujourd'hui de calculer le nombre d'équivalents temps plein qui sont affectés à la criminalité financière? Est-ce qu'on a créé un brouillard, une machine à fumée comme dans certains concerts? Ça me rappelle un peu.. Je pense que c'est aussi la Cour des comptes qui avait fait cette observation sur la taxe Caïman où on ne pouvait pas voir le rendement de la taxe Caïman. On a l'impression qu'ici c'est le même genre de construction, de machine à fumée. Est-ce qu'on peut dire qu'il n'est plus possible de calculer le nombre d'équivalents affectés à la criminalité financière au niveau de ses antennes régionales?

Pour l'OLAF, connaissez-vous sa motivation? Ici, clairement, il y a un refus de donner des informations. C'est motivé par quoi? Pouvez-vous me répondre?

Benoît Dispa (cdH): Monsieur le président, à mon tour, je voudrais adresser des remerciements aux conseillers de la Cour et au premier auditeur réviseur ici présents ainsi qu'à tous les services.

Le travail peut paraître un peu fastidieux pour ceux qui en ont la charge, puisque vous devez faire une sorte de suivi de recommandations qui remontent quand même à 2009. Je pense que les services de la Cour doivent savoir, et notre gratitude doit leur être communiquée, que l'exercice qu'ils ont fait est vraiment un exercice salutaire, d'abord parce que, vous l'avez dit, monsieur le président, on a tendance à multiplier un peu les commissions spéciales et commissions d'enquête et il est important de se préoccuper du suivi donné à ces commissions. C'est donc vraiment un travail utile que de revenir un petit peu sur ce qui avait été suggéré à l'époque et voir dans quelle mesure les choses ont évolué ou pas. Cela s'inscrit aussi dans une préoccupation plus large d'évaluation des politiques publiques et c'est une préoccupation que l'on doit avoir plus largement que ce n'est le cas actuellement.

Un remerciement un peu plus particulier que je veux vous adresser, c'est que je trouve aussi qu'il y a un effort pédagogique qu'il faut saluer, en particulier dans la première partie de votre rapport. Le regroupement thématique des recommandations permet finalement d'avoir une approche très claire des différents sujets, en particulier des sujets qui réclament vraiment une attention toute particulière. Merci pour ce travail qui doit être utile et vraiment nous servir dans la suite de nos réflexions au sein de cette commission.

Sans vouloir ici nourrir une polémique qui n'a pas lieu d'être, en tout cas pas avec la Cour des comptes, on ne peut quand même pas s'empêcher de souligner qu'il y a, à tout le moins, un certain nombre de manquements qui apparaissent au vu de ce rapport. Je souligne d'abord que les ministres étaient censés faire rapport annuellement et qu'on est vraiment très très loin du compte, même si on peut se réjouir qu'un deuxième rapport ait finalement été fourni. Mais, enfin, on est loin de ce qui avait été escompté.

Je relève que les rapports fournis par les ministres, même s'ils ont le mérite d'exister, sont tout de même incomplets, puisqu'un certain nombre de recommandations n'ont tout

simplement pas été commentées par les ministres. Pour d'autres recommandations, les informations fournies se sont avérées insuffisantes, en tout cas pour évaluer le degré de réalisation, de mise en œuvre de ces recommandations. Je souligne le chiffre qui est dans votre rapport: 26 % de non-réalisation. C'est quand même assez dur, huit ans après l'adoption du rapport de 2009.

Je veux souligner également que sur certains points, il y a une détérioration de la situation par rapport à l'évaluation antérieure, et vous l'avez vous-même évoqué dans votre présentation orale. C'est objectivement très inquiétant. C'est la problématique de la loi *una via*. En effet, l'arrêt de la Cour constitutionnelle a finalement dégradé la situation, sans que l'on ait pu encore élaborer une loi réparatrice. Non seulement on ne progresse pas suffisamment vite mais, sur certains point, on régresse.

Ce qui apparaît comme le manquement le plus choquant, à la lecture du rapport, concerne les moyens dévolus à l'OCDEFO. Sauf erreur de ma part, c'est le seul sujet sur lequel la Cour, à travers son rapport, formule elle-même une recommandation. Vous l'avez dit, madame, la Cour recommande de procéder à une nouvelle évaluation dès lors qu'une réorganisation a eu lieu. Je me trompe peut-être, il y a peut-être eu d'autres recommandations, mais je ne les ai pas relevées. Ici, au-delà de l'analyse et d'un rapport de suivi, il y a une recommandation faite par la Cour et, si c'est bien la seule, cela démontre certainement que le sujet est effectivement très problématique.

Là-dessus, on peut clairement considérer que les options prises par le gouvernement sont aux antipodes de ce qui avait été recommandé. C'était quand même une recommandation qui faisait l'objet d'un consensus. Au lieu de renforcer l'appui policier comme le demandait la recommandation n° 77 si je ne me trompe, c'est à un démantèlement que l'on a assisté. Là, franchement, je pense qu'il y a un problème majeur et je souscris à l'idée d'une nouvelle évaluation. J'aurais tendance à souhaiter que la Cour elle-même puisse s'impliquer éventuellement dans cette évaluation si c'est possible. Je crois que la précédente avait été faite uniquement par la police judiciaire, mais je trouverais intéressant que vous puissiez peut-être conforter un peu cette nécessité d'une évaluation en y participant, éventuellement, si c'est possible. Et si l'évaluation ne se faisait pas dans le chef de la police judiciaire, peut-être pourriez-vous revenir à la charge dans des rapports ultérieurs.

Monsieur le président, je voudrais poser deux questions précises d'éclaircissements. L'une concerne les observations que vous faites à propos de la justice. C'est en page 6 de la première partie de votre rapport. Vous avez expliqué que l'élargissement du cadre du parquet était en fait une illusion puisque dans la pratique, si j'ai bien noté les chiffres que vous avez notés, il y avait douze substituts spécialisés, et il y en a toujours douze.

Qu'en est-il pour ce qui concerne le siège? En effet, vous dites qu'un cadre de huit juges répressifs spécialisés a été créé par la loi. Ce cadre est-il effectif? Est-il complet ou existe-t-il aussi une divergence entre le cadre théorique et la réalité pratique? Si c'était le cas, cela serait vraiment inquiétant. Autant on peut regretter la situation au niveau de l'OCDEFO, autant on pourrait s'inquiéter pour ce qui concerne la justice, si l'écart devait se confirmer.

Je voudrais poser une deuxième question précise. M. Van Hees a également évoqué ce point. Il s'agit de la relation avec l'OLAF. Manifestement, les négociations ont échoué. Ce sont les mots que vous utilisez. Disposez-vous d'informations sur les raisons de cette fin de non recevoir qui est quand même assez choquante? À votre connaissance, des initiatives ont-elles été prises au niveau ministériel ou gouvernemental pour essayer de renouer les fils de la négociation et revenir sur cet échec objectivement très insatisfaisant?

Enfin, monsieur le président, je voudrais insister pour que, sur la base de cet excellent rapport, on injecte, assez rapidement, dans le futur rapport de la commission Panama Papers les recommandations qui n'auraient pas été suivies d'effets. Il est vrai qu'on peut le faire, comme cela vient d'être suggéré. Je voudrais également que les ministres puissent également être entendus très rapidement sur la base ce de rapport afin d'avoir une explication ainsi que leur vision des choses.

Comme M. le conseiller Moens l'a dit, je peux entendre qu'un certain nombre de recommandations tardent à être mises en œuvre en raison de difficultés techniques objectives. Politiquement, il est plus inquiétant de constater qu'un certain nombre de recommandations qui avaient fait l'objet d'un consensus feraient maintenant l'objet d'un désaccord. C'est manifestement le cas pour les prérogatives qu'il faudrait ou pas donner à l'administration fiscale.

Il y a également manifestement des interrogations concernant les travaux de la *task force*. Je plaide

donc vraiment pour que l'on puisse entendre rapidement les ministres de façon à lister les recommandations qui posent problème. Après avoir entendu leurs explications, on pourrait convenir que certaines recommandations doivent être abandonnées ou envisagées à la lecture de nouveaux éléments.

En tout cas, on ne peut pas se satisfaire du rythme quinquennal que les ministres ont pris. La première évaluation de leur part remonte à 2011. La deuxième a eu lieu en 2017 ou en 2016.

Je ne voudrais pas que le rapport suivant se fasse en 2022! Nous avions espéré un suivi annuel. Nous constatons qu'il est quinquennal et ce n'est pas acceptable. Il faut absolument passer à la vitesse supérieure. Ceci vaut aussi pour nous-mêmes, vous l'avez souligné. Il est vrai qu'au niveau du parlement, il y a peut-être un questionnement à porter sur les initiatives législatives qui ont peut-être tardé. Mais, en toute hypothèse, il m'apparaît que les ministres ne peuvent s'abriter derrière leur rapport de 2016 et attendre encore cinq ans pour revenir alors qu'il y aura de nouvelles recommandations et que beaucoup d'eau aura coulé sous les ponts. Il faut vraiment passer à la vitesse supérieure et je remercie la Cour des comptes de nous inciter à le faire.

Eric Van Rompuy (CD&V): Aansluitend bij wat de collega's gezegd hebben, vind ik het belangrijk dat het Rekenhof gekeken heeft welke van al die aanbevelingen werden uitgevoerd. De Panamacommissie wijst immers uit dat ons instrumentarium nog niet volstaat om zulke zaken te voorkomen. Dat is de bedoeling van deze onderzoekscommissie. Het is goed dat wij het warm water niet uitvinden maar dat wij de aanbevelingen van de commissie van 2009 opvolgen. Ik vind het intellectueel heel interessant dit punt per punt te bekijken en na te gaan wat er nog te doen is. Eén van de opdrachten van de Panamacommissie is de nefralgieke punten, de punten waarop er duidelijk nog mankementen zijn, te verhelpen.

Eén van uw algemene aandachtspunten gaat over fiscale tussenpersonen en fiscale raadgevers, over wie u ook zegt dat zij in het algemeen gespaard blijven van sancties. Het gaat daar wel dikwijls over witwassen en fiscale fraude, enzovoort, maar wij hebben ook in deze commissie moeten vaststellen — gisteren is dat hier ook vermeld — dat men op een aantal tussenpersonen, onder meer op de banken, gewoon geen greep heeft.

De vraag is, en het Rekenhof is daar zeer duidelijk over, hoe deze commissie zal omgaan met de aanbevelingen 47 tot 52 inzake de financiële tussenpersonen. Dat zijn de personen die deze constructies mee opzetten. Wij hebben daar in het verleden onvoldoende inzicht in gekregen, deels doordat wij gevat werden door het beroepsgeheim en de procedures die daarmee gepaard gaan. Ik meen dat de vaststellingen die u ter zake gemaakt hebt, belangrijk zijn.

U merkt in uw aandachtspunten ook op dat u omtrent de aanbevelingen 11 tot 30, over het aanwerven van substituten met een specialisatie in fiscale aangelegenheden — het kader bestond uit 17 en er zijn er nog 14 bijgekomen — terecht opmerkt dat dit heel belangrijk geweest is voor de opbouw naar het onderzoeken van fraude in fiscale aangelegenheden. Het is belangrijk dat die substituten in dienst genomen zijn. De fraudebestrijding in het algemeen hangt samen met het personeel, met de kwaliteit van het personeel, met de inzet van middelen.

Ons is door de minister gezegd dat er 100 nieuwe ambtenaren in dienst zouden komen. Volgens de minister werden 96 nieuwe ambtenaren in de diensten van de BBI opgenomen. Volgens de administratie werden 99 ambtenaren aangeworven. U merkt echter op dat het jaarverslag meldt dat het personeel van de BBI met 50 ambtenaren is uitgebreid. Uiteindelijk zegt het Rekenhof dus dat er geen 100 maar slechts 59 nieuwe ambtenaren zijn bijgekomen. Dat is bijna slechts de helft. Mijn vraag is dus hoe u aan de verschilpunten komt in cijfers met de minister, de administratie en het jaarverslag. Zijn daar verklaringen voor?

Een tweede punt waarover u terecht ook opmerkingen maakt, is de Centrale Dienst voor de Bestrijding van de Georganiseerde Economische en Financiële Delinquentie. De aanbevelingen hadden tot doel de benodigde politiecapaciteit in te schatten en uit te breiden alsook de politieambten beter met de financiële delicten vertrouwd te maken. Er is een herstructurering gebeurd. U merkt terecht op dat de decentralisatie niet aan de efficiëntie van de dienst ten goede komt. U merkt in aanbeveling 76 het volgende op. Wij hebben ook hoorzittingen met de politieparketten en experts. Er is gebleken dat CDGEFID als centrale dienst net enorm effectief is in het bestrijden van de fraude, maar dat door de decentralisatie van een groot deel van zijn bevoegdheden de dienst veel van zijn slagkracht heeft verloren.

Mijnheer de voorzitter, wij moeten die aanbeveling en de uitvoering ervan eens heel grondig

bekijken. Wij moeten ook bekijken of door de detachering van 16 fiscalisten vanuit de FOD naar de CDGEFID de slagkracht is verhoogd en ook of er niet te veel decentralisatie is gekomen, waardoor de benadering veel moeilijker is. Mijn vraag is of ik het juist interpreteer dat er een nieuwe raming van de personeelsbehoefte zou moeten worden gemaakt, nu de dienst in kwestie is hervormd. Dat is een van de punten.

Mijn derde punt betreft de una-via-wet, waarover collega Van Biesen nogal lyrisch deed. Die wet zou een van de grote doorbraken geweest zijn. Ik heb het dossier niet zo goed gevolgd, maar na de kritieken van het Grondwettelijk Hof kunnen we ook niet om de volgende vaststelling heen. Er komt wel een soort taskforce bijeen, maar ook het Rekenhof moest vaststellen dat er heel weinig vorderingen gemaakt zijn en dat die werkzaamheden heel weinig resultaten opgeleverd hebben.

De una-via-wetgeving valt gedeeltelijk onder Justitie, maar dit is toch een van de belangrijke punten van onze Panamacommissie. Voor inbreuken op de fiscale wetgeving moet dat instrument toch veel meer operationeel gemaakt worden. Ik dank het Rekenhof, omdat het bij het zoeken naar informatie daarover tot die vaststelling gekomen is.

Mijn laatste punt gaat over aanbeveling 101, volgens dewelke er binnen de FOD Financiën een taskforce belastingparadijzen moet worden opgericht. Volgens het Rekenhof is dat gebeurd in de schoot van de dienst CAF. Volgens jullie is er echter niet in een specifiek personeelskader voorzien voor die cel. Volgens het Rekenhof zijn er momenteel vier analisten parttime, voor 60 %, toegewezen aan die cel. Die vaststelling is wel belangrijk. Hoe kan die cel doortastend gemaakt worden? Hoe kan men de informatiestroom op een efficiënte wijze nakijken op kunstmatige constructies? In hoeverre zal die dienst nog productiever kunnen werken, indien men jaarlijks een stroom van informatie krijgt via de automatische uitwisseling van bancaire gegevens? Wat als de drempel van 100 000 euro zou worden verlaagd?

Mijnheer de voorzitter, wat betreft aanbeveling 101 van het Rekenhof over de belastingparadijzen, waarmee de Panamadiscussie toch begonnen is, moeten wij vaststellen dat men het personeelskader voor de taskforce belastingparadijzen dringend moet herwaarderen en versterken. Dat is een van de belangrijke zaken die ik geleerd heb uit de aanbevelingen van het Rekenhof. Ik denk dat dit ook belangrijk is.

Globaal gezien dank ik het Rekenhof dus voor zijn werk maar het toont ook aan dat er nog heel wat zaken moeten uitgewerkt worden. Wat de Panamacommissie betreft, ik zit hier maar als plaatsvervanger dus ik heb de laatste besprekingen niet meegemaakt, maar wij moeten zien dat wij het warm water niet uitvinden maar effectief het kader creëren waarin er echt operationeel aan die zaken kan gewerkt worden. I

k denk voornamelijk aan de tussenpersonen. Gisteren is mij dat toch ook weer enorm opgevallen. Wij kunnen hier nog allerlei aanbevelingen doen, maar als de tussenpersonen niet duidelijk kunnen gevat worden dan kunnen wij eigenlijk nooit greep krijgen op de internationale georganiseerde belastingontwijking of fraude.

Ik dank het Rekenhof omdat zij een kader hebben gecreëerd waarin onze aanbevelingen heel duidelijk gesitueerd kunnen worden en dat wij daar werk van kunnen maken.

Le **président**: J'invite nos deux experts à intervenir, s'ils le souhaitent.

Marc Bourgeois: Dans la deuxième partie, l'analyse et le commentaire des recommandations, vous parlez d'une probabilité que le pouvoir de remise des amendes par le ministre passe dans les mains du Service de conciliation fiscale. Est-ce quelque chose d'objectivable aujourd'hui? Quel est l'état d'avancement? À un moment donné, il est fait état d'une différence entre l'impôt sur les revenus et la TVA. Encore une fois, cette différence a-t-elle un sens? D'où ressort-elle?

La deuxième question a trait au *non bis in idem*. On a parlé tout à l'heure de l'arrêt A. B. contre Norvège de novembre 2016 de la Cour européenne des droits de l'homme de Strasbourg. L'impression est que la Cour européenne aurait abandonné le principe du *non bis in idem*. Est-ce le cas ou est-ce plutôt une question de nuance et de rationalisation?

La troisième question a trait au commentaire de la recommandation sur l'abus fiscal (article 344 du Code des impôts sur les revenus). Il s'agit de l'abus de droit en matière fiscale dans le Code des impôts sur les revenus et dans le Code des droits d'enregistrement et de succession. Dans le commentaire qui est donné, à la page 12 de la version française, il est fait état qu'à plusieurs reprises, cette mesure suscite ou engendre beaucoup d'insécurité juridique. Est-ce objectivable et vérifié dans la pratique parce que, d'abord, le Service des rulings se prononce sur

l'abus fiscal avec une base juridique certes contestable?

Vous dites à un moment donné que les fiscalistes avancent que c'est une mesure empreinte d'insécurité juridique. D'ailleurs, un recours en annulation a été introduit et la Cour a rendu ses arrêts et donné un certain nombre d'éléments pour objectiver, si je puis dire, l'analyse de cet article 344. Est-ce une position de la Cour des comptes de dire que c'est une mesure qui est difficilement praticable parce qu'insécurisante de manière fondamentale ou s'agit-il simplement d'un constat non objectivé selon lequel des fiscalistes disent que c'est insécurisant?

Le **président**: Je me tourne maintenant vers la Cour des comptes. Je conçois que les questions sont nombreuses. Faites pour le mieux en termes de synthèse. N'hésitez pas si vous avez besoin de deux ou trois minutes quoique vous me direz que vous avez l'habitude.

Didier Claisse: Que de questions! Nous allons procéder avec ordre et méthode. Pour ma part, je vais commencer par aborder les questions posées en français par un certain nombre de députés.

Avant toute chose, je voudrais dire que la Cour des comptes partage plusieurs des préoccupations qui ont été exprimées par les uns et les autres. Cela étant, même si cela a été dit, je crois utile de vous rappeler que le rapport que vous avez sous les yeux n'est pas un rapport d'audit, mais un rapport d'analyse. Donc, nous sommes très clairement tributaires des informations qui nous ont été transmises par les SPF et les cellules stratégiques. Par conséquent, nous ne sommes pas du tout en première ligne pour apporter des réponses "définitives". D'ailleurs, comme l'a rappelé M. Dispa, je pense que les ministres sont les mieux placés pour répondre à ce genre d'analyse de la Cour. Il me semblait important de vous le rappeler.

Ce qui me semble aussi important de vous rappeler, c'est que certaines recommandations nécessitent des mesures uniques, tandis que d'autres nécessitent des mesures continues. Par ailleurs, vous aurez aussi compris que certaines sont relativement simples à mettre en œuvre. À côté de cela, vous avez des recommandations complexes à mettre en œuvre. Si je pense, par exemple, à la recommandation concernant la simplification de la législation fiscale, chacun comprendra que cela implique non seulement des mesures continues, mais aussi d'une complexité qui n'échappera à personne, certainement dans le cadre de la sixième réforme de l'État.

Monsieur Crusnière, vous avez raison. Toute une série de recommandations non seulement n'avancent pas, mais sont en recul. L'exemple le plus frappant, c'est l'Office central de lutte contre la délinquance économique et financière. En effet, non seulement les missions de cet Office ont été transférées aux arrondissements judiciaires, mais de plus on est passé d'un cadre de septante personnes – le cadre (TO 2ter, je crois) de la police prévoyait en effet septante personnes pour cet Office – à un cadre de seize personnes. Et encore, ce cadre n'est pas pleinement occupé! Là, je pense qu'on peut, d'une certaine façon, parler d'un recul.

Il y a aussi des reculs, ou je dirais plutôt des stand-by. Si vous prenez deux mesures tout à fait intéressantes telles que la mesure *una via* de la recommandation n° 7 ou le règlement amiable, donc la transaction pénale élargie, je dirais que l'affaire est encommissionnée. Pourquoi? Parce qu'il y a des problèmes juridiques et que des recours ont été introduits devant la Cour constitutionnelle. On a donc encommissionné, sans que ce terme soit péjoratif. Les SPF en question ont créé une task force qui, il est vrai, s'est réunie un certain nombre de fois. Je suis mal placé pour dire qu'ils se sont trop ou pas assez réunis.

Toujours est-il que je pense qu'ils se sont réunis huit ou neuf fois depuis qu'ils existent. Á ce jour, on ne voit pas encore beaucoup d'avancées. Là, je dirais que la situation est en stand-by. À côté de cela, toute une série de recommandations avancent, et tant mieux. Comme l'a rappelé mon collègue Rudi Moens, nous sommes passés de 22 recommandations exécutées en 2011 à 44. On ne peut donc pas dire qu'il n'y a pas d'avancées. Je dirais plutôt qu'on est dans le scénario d'une procession d'Echternach: on avance, on recule… C'est l'impression que j'ai quand je lis le rapport. Cela n'a pas reculé mais cela n'a pas franchement non plus avancé.

Monsieur Crusnière, vous parliez des juges d'instruction. Je voudrais mettre votre intervention en parallèle avec celle de M. Dispa qui nous parlait des substituts, donc du parquet spécialisé et des juges du siège spécialisés en matière fiscale. C'est vrai qu'on a augmenté les cadres pour ces deux catégories de magistrats. Mais il est vrai aussi, quand vous lisez l'annexe volumineuse jointe au rapport, que le cadre n'est pas rempli. C'est un peu le même syndrome que pour l'office policier.

Les juges d'instruction sont les plus mal lotis puisque, au niveau de l'instruction, aucun cadre

spécialisé n'a été prévu. La loi de 2014 – postérieure aux travaux de la commission – n'a prévu que la possibilité qu'un ou plusieurs juges d'instruction traiteraient prioritairement des infractions en matière fiscale. En revanche, ils ne bénéficient pas d'allocation spécifique au traitement des dossiers fiscaux, qui est prévue pour les deux autres catégories de magistrats, même si les montants n'ont plus été revus depuis un certain temps.

Vous avez évoqué également la problématique des officiers de police judiciaire. Une recommandation dit qu'il serait peut-être intéressant de revêtir certains agents du fisc de la qualité d'officier de police judiciaire, avec tout ce que cela implique en termes de perquisitions. Vous savez comme moi que tout le monde n'est pas d'accord avec ce principe.

Il y a malgré tout, dans un État démocratique tel que le nôtre, un certain nombre de principes importants. La séparation des pouvoirs en est un. Et je me demande si reconnaître la qualité d'officier de police judiciaire à des agents du fisc – c'est une question, je ne suis pas du tout spécialisé dans cette matière – ne constitue pas, quelque part, une violation du principe de la séparation des pouvoirs. C'est d'ailleurs la conclusion à laquelle un groupe de travail d'universitaires est arrivé. Ce n'est pas moi qui l'invente. Apparemment, il y a un problème juridique aussi à ce niveau-là.

Una via, j'en ai parlé. Le problème, c'est le *non bis in idem*. La task force, je vous en ai parlé. Pour la problématique des intermédiaires financiers, il est vrai qu'on n'a peut-être pas avancé suffisamment au niveau de cette recommandation, parce que l'implémentation de la recommandation est très largement tributaire des directives européennes (la troisième directive anti-blanchiment et plus récemment la quatrième). Vous savez qu'une directive, cela se transpose. Forcément, cela prend un certain temps.

Par contre, vous avez raison quand vous dites que ces directives mettent à charge des intermédiaires toute une série d'obligations qui, au fur et à mesure que le temps passe, sont un peu plus lourdes chaque fois. Le problème, comme cela a été dit par certains intervenants, c'est que les sanctions, si sanction il y a, concrètement, on ne voit pas très bien ce que cela donne. On n'a pas l'impression que la recommandation avance.

En ce qui concerne la simplification de la législation fiscale, c'est la bouteille à encre. Bouteille à encre rendue d'autant plus compliquée par la sixième réforme de l'État, puisque vous savez que d'année en année, depuis cette réforme de l'État, le nombre de codes fiscaux ne cesse d'augmenter sur nos déclarations d'impôt. Vous savez aussi que les Régions ont des compétences en la matière. Bref, c'est un chantier de grande envergure. On ne peut pas dire qu'on ait beaucoup avancé jusqu'à présent. C'est une certitude.

Pour les rulings et les arrêtés d'exécution dont vous avez parlé, je cèderai la parole à M. Stas. Tant que j'y suis, je vais quand même poursuivre dans la foulée. M. Gilkinet posait la question de l'appréciation que nous aurions globalement par rapport à l'implémentation des différentes recommandations.

Je répète que nous sommes tributaires des SPF concernés et qu'en termes qualitatifs, nous n'avons pas à nous prononcer. Ce que nous pouvons vous dire, objectivement, c'est ce qui se passe. En tout cas, de ce qu'on nous dit qui se passe. Je répète, nous n'avons rien audité. L'appréciation de la qualité ne nous appartient pas. Nous sommes là sur un terrain qui relève davantage de l'opportunité ou de la politique. Donc, sur ce point, je resterai relativement prudent.

M. Van Hees, quant à lui, évoquait la recommandation n°106, qui est la recommandation en application de laquelle nous vous avons fait parvenir notre rapport. C'est vraiment ce qui nous occupe aujourd'hui. Encore une fois, je ne peux vous répéter qu'une chose, c'est que nous sommes tributaires des ministres. Donc, interrogez les ministres! Je pense que ce sont eux, me semble-t-il, qui sont à même de vous apporter les réponses.

Quant au Comité F, une recommandation le concerne effectivement. Pourquoi n'a-t-on pas abordé cette recommandation? Simplement parce que la mise en œuvre de cette recommandation relève de votre compétence. Je me souviens qu'un groupe de travail avait été créé au sein de la Chambre il y a quelques années à ce sujet-là, parce que c'est une recommandation qui implique une décision de la Chambre. Nous pouvons participer aux commissions que vous voulez mais nous ne sommes absolument pas en première ligne concernant la création de ce Comité F et encore moins dans la création d'une commission qui serait chargée de réfléchir à cela.

Je pense que j'ai fait rapidement le tour des questions auxquelles je pouvais vous répondre.

Rudi Moens: Mijnheer de voorzitter, misschien kort enkele tussenliggende opmerkingen voor ik

het woord geef aan de medewerkers, in het bijzonder mevrouw Simonis die zal pogen om enkele punctuele vragen te beantwoorden. Mijn collega heeft het toch al duidelijk gezegd: wij zullen natuurlijk proberen om naar best vermogen op een aantal zaken te antwoorden, maar dit was, zoals u weet, geen echte audit. Het was meer een inventarisatie die wij hebben gemaakt op basis van de informatie die ons is verstrekt door de minister, die ook heel ruim is, met 108 aanbevelingen. Sommige specifieke vragen over punctuele aanbevelingen dienen eerder tot de minister te worden gericht, denken wij.

Er werd een paar keer de vraag gesteld over welke informatie wij nog beschikken. Eigenlijk moet ik zeggen dat, voor zover ik kan nagaan, quasi alle informatie die wij hebben – of toch bijna alle belangrijke informatie – is geïntegreerd in de tabellen in de bijlage. Normaal gezien zou alles wat enigszins substantieel is, daarin moeten staan.

Het grote gemis, zoals hier al herhaaldelijk is gebleken – u legt allemaal terecht de vinger op de wonde – is de *black box* van de taskforce. Wij hebben dat enkele malen gevraagd aan de beleidscel, waarop – wandelen gestuurd is een groot woord – ons werd gezegd dat er niets van die aard is wat men ons kon bezorgen, waar een consensus over is of waar er officiële stukken zijn. Ik kan u wel preciseren over welke aanbevelingen de taskforce zou hebben vergaderd, zonder dat er dan stukken zijn die wij ter inzage hebben gekregen. Het betreft de aanbevelingen – ik neem aan dat dat in het verslag zal komen – 3, 4, 7, 16, 30, 33, 43, 44, 46, 48, 49, 50, 51, 53, 74 en 75. Dat zouden er 16 moeten zijn.

Er werd terecht opgemerkt dat sommige aanbevelingen heel breed zijn. Aanbeveling 12 over de parketten, die werd aangehaald door een van de parlementsleden, is daar een mooi voorbeeld van. Ik geef toe dat wij soms moesten kiezen tussen ‘uitgevoerd’ en ‘deels uitgevoerd’ of ‘in uitvoering zijnde’. In dit geval kan ik mij best inbeelden – ik heb het ook al aangegeven in mijn slotconclusie – dat wij ook hadden kunnen zeggen ‘deels uitgevoerd’ of ‘in uitvoering’, want het is natuurlijk een heel, heel brede aanbeveling.

Over het algemeen hebben wij dus niet zoveel concrete informatie bijkomend op wat hier in zit. Dat geldt ook hier. Wat wij weten, is dat er bepaalde elementen staan, bijvoorbeeld in het schrijven van de minister van Justitie, waar hij zegt dat een aantal parketten, zoals het parket van Brussel, een gespecialiseerde pool heeft opgericht voor economische, financiële en fiscale dossiers – dat soort zaken –, maar echt bijkomende diepgaande informatie hebben wij niet.

Dat was volgens mij ook niet de bedoeling van dit werk. De bedoeling was eerder het schetsen van een globaal beeld, om jullie een idee te geven van de voortgang van de aanbevelingen. Het gaat om 108 aanbevelingen en wij kunnen natuurlijk geen diepgaande audit maken van al die aanbevelingen.

Dat brengt mij ook bij het laatste punt dat ik even wil behandelen, met name het verdere verloop. Zoals de heren Laaouej, Van Biesen en anderen suggereren, denk ik dat wij de manier van werken verder kunnen optimaliseren door ook rekening te houden met andere aanbevelingen die ondertussen zijn opgedoken en die in deze commissie ongetwijfeld bekend zijn. Of er al dan niet reeds een consensus over bestaat, weten wij niet, want wij baseren ons nog op de lijst van 2009.

Vanzelfsprekend zijn wij bereid om ook in de toekomst de opvolging te verzekeren als het Parlement daarom vraagt. Weliswaar, zoals u al gemerkt hebt, hebben wij enkele beperkingen, ten dele door het aantal personeelsleden. Het is een heel breed spectrum, dus wij willen vragen om enigszins tot een shortlist te komen die het voor ons werkbaar maakt. In de mate dat het om meer aanbevelingen gaat, zullen wij dat natuurlijk ook naar best vermogen doen, maar dan zal onze commentaar minder diepgaand zijn.

Daarnaast moet u weten dat wij vaak niet over informatie uit eerste bron beschikken. Wij moeten noodzakelijkerwijze via de minister en zijn administratie passeren, wat de nodige tijd vergt. Wij krijgen de informatie ook niet altijd even gemakkelijk.

We denken wel dat het van belang is dat de procedure wordt gevolgd zoals die al in de huidige aanbevelingen stond, in die zin dat eerst de minister en zijn administratie een rapport maken, dat vervolgens aan ons college en aan onze medewerkers wordt voorgelegd, waarbij wij trachten om bijvoorbeeld een synthese te maken of om onduidelijkheden op te sporen of om bepaalde zaken kritisch tegen het licht te houden door interviews met de administratie en door een eventuele toetsing aan andere informatie waarover wij beschikken. De eerste informatie zit natuurlijk bij de ministers.

Didier Claisse : Il me reste deux points ponctuels à soulever. Le premier a été évoqué par un des intervenants et avait trait aux conventions préventives de la double imposition. L'intervenant

faisait référence à la recommandation n° 94 prévoyant de renvoyer systématiquement pour avis à la commission des Finances et du Budget de pareilles conventions. L'idée ne me paraît pas mauvaise, mais pour la même raison que celle indiquée à M. Van Hees, cette compétence revient à la Chambre et n'avons, dès lors, pas grand-chose à ajouter.

Le second point est relatif à l'intervention de l'expert faisant référence au droit de grâce ou de remise du ministre de la Justice reposant sur de très vieilles dispositions dépassées et désuètes. J'ai comparé ce matin ce que les ministre avaient écrit en 2011 et en 2016 et le constat en est que rien n'a changé. Je vous confirme que cela n'a pas avancé d'un iota. La réflexion dure effectivement depuis cinq ans maintenant.

J'attire donc la commission sur cette réflexion qui, semble-t-il, tarde à accoucher d'une solution.

Véronique Simonis : Á la question de M. Dispa quant à savoir si le cadre du parquet et des juges du siège est complet. En 2009, le cadre des substituts spécialisés en matière fiscale était de seize. Il a été augmenté actuellement à trente. Sont en fonction quatorze substituts. Par ailleurs, un appel à candidature a été lancé pour quatorze autres.

Pour ce qui concerne les juges du siège, au moment du rapport 2009, il n'y avait pas de juges consacrés à la lutte contre la fraude. Le cadre a été porté à huit. Actuellement, il y en a six en fonction. Un appel est en cours pour un juge supplémentaire.

Il y a également eu la question posée par M. Van Hees concernant l'OLAF. Étions-nous au courant des raisons de cette brusque rupture? Non, nous n'avons pas d'explication si ce n'est que le ministre a évoqué, dans un courrier qu'il nous a envoyé, éventuellement un changement de manager à la tête de l'OLAF. C'est à prendre évidemment avec beaucoup de prudence parce que ce n'est qu'une supposition. Pour le reste, nous n'avons pas d'informations.

Pour ce qui concerne le Comité F, je complèterai l'information fournie par M. le conseiller Claisse. Trois propositions de loi ont été déposées en 2009, pour lesquelles la Cour a été interrogée sur l'incidence budgétaire. Ces propositions n'ont pas abouti. Je rappelle que la Cour s'était exprimée le 27 avril 2011 devant la commission des Finances à ce propos. On avait demandé à la Cour des comptes d'expliquer en quoi le Comité F était une bonne ou une moins bonne solution. Par conséquent, il y a eu des travaux parlementaires à ce propos. Je dirais donc que nous avons déjà été associés d'une certaine manière à la conception d'un Comité F.

Concernant l'ISI et la question de M. Van Rompuy sur les variations de chiffres entre le rapport annuel, l'administration et le ministre, je pense que l'explication réside dans le fait que le ministre vous donne les chiffres bruts, c'est-à-dire les gens qui sont engagés et qui rentrent, mais il ne vous donne pas ceux qui sortent. Par exemple, en 2016, 15 personnes ont été engagées. Par contre, il y a eu 24 départs définitifs. Par mobilité interne, 5 personnes sont entrées dans les services de l'ISI, mais 10 personnes en sont sorties. Cela fait au total -14 personnes pour l'année 2016. Je pense que les fluctuations de chiffres dépendent du point de vue où l'on se place, si on vous donne uniquement les engagements ou si on vous donne les fluctuations de personnel. C'est comme ça que nous en arrivons à 55 et non pas à un peu plus des 90 annoncés. C'est à mon sens l'explication de ces variations de chiffres.

Pour ce qui concerne les intermédiaires financiers, je ne peux que constater qu'effectivement, il n'y a pas eu de modification légale concernant l'alourdissement des sanctions. Nous n'avons pas à nous prononcer sur le bien-fondé ou non de cet alourdissement des sanctions et, effectivement, les directives européennes sont progressivement transposées dans la législation nationale mais, là non plus, nous n'avons pas de jugement à porter sur la qualité des directives, des conditions et des obligations qu'elles contiennent pour les intermédiaires financiers.

Quant à savoir pourquoi ils ne sont pas souvent poursuivis, là encore, je n'ai pas d'opinion à ce sujet. Je pense que les magistrats, la justice ou éventuellement les fonctionnaires des Finances pourraient davantage vous renseigner à ce propos.

Pour ce qui me concerne, je pense …

Marco Van Hees (PTB-GO!): Monsieur le président, si je peux me permettre, j'avais posé la question sur les fonctionnaires du fisc détachés au parquet. Vous avez montré que le cadre avait augmenté mais la réalité pas. Avez-vous une explication sur ce qui bloque?

Véronique Simonis: Non, nous n'avons pas reçu d'explication. Nous avons juste la constatation et les informations reçues. Comme les conseillers vous l'ont exposé, nous aurions une explication si c'était un audit parce que, là, on aurait été vérifier le point de vue …

Le **président**: Ce n'est pas un rapport d'audit, vous travaillez sur la base des documents fournis. Je le répète pour la troisième fois.

Marco Van Hees (PTB-GO!): L'administration aurait pu donner des informations.

Véronique Simonis: Elle a simplement donné les chiffres.

Le **président**: Ce n'est pas un rapport d'audit et, pour le reste, on ne peut pas poser des questions d'opportunité à la Cour des comptes. Ce n'est pas son job.

Marco Van Hees (PTB-GO!): Monsieur le président, ce n'est pas une opportunité. Je demande simplement si on a des informations sur la raison.

Le **président**: Non, non. Je ne dis pas que vous avez posé une question d'opportunité. Je rajoute, en plus du fait qu'on ne peut pas demander à la Cour des comptes des informations qui relèveraient d'un audit, qu'on ne peut pas lui demander de se prononcer sur des questions d'opportunité. Ça, c'est notre job à nous.

Véronique Simonis: Monsieur le président, M. Bourgeois a posé une question concernant l'article 344 relatif à la mesure anti-abus.

La notion d'insécurité juridique repose sur nos lectures de différents articles de doctrine, sur la jurisprudence. Il ne s'agit pas d'une opinion personnelle sur la valeur de cette disposition. Cela relève aussi de nos participations à différents colloques à l'occasion desquels les intervenants exposent la faiblesse éventuelle de cette disposition.

Mark Stas: Ik heb nog een klein aantal aanvullingen.

Allereerst was er de vraag van de heer Crusnière over *una via*. De vraag was of wij kennis hebben van de stand van zaken van de reparatiewetgeving. Dat is hier al verschillende keren aan bod gekomen. Die zaak zit bij de taskforce. Wat weten wij over de taskforce? Zo goed als niets. Het enige wat wij meegedeeld kregen, is de samenstelling ervan. Er zetelen mensen in van de beleidscellen, van de BBI en van de ruimere administratie.

Het feit dat de taskforce geen vast secretariaat heeft, heeft tot gevolg dat er ook geen processen-verbaal opmaakt worden maar enkel interne werkdocumenten. Het aantal vergaderingen bedraagt bij ons weten op dit moment 8.

Hij had ook een vraag over de ruling. Zou het niet nuttig zijn ook de beslissingen te publiceren van rulings die niet aanvaard werden? Ik meen dat ik daar het best de letterlijke tekst van aanbeveling 69 bijneem. Die luidt: “Minstens eenmaal per jaar de mechanismen en de principes publiceren die geweigerd zouden zijn geweest mochten de dossiers niet zijn ingetrokken voor hun beslissing werd genomen.”

Daar zitten vele voorwaardelijke wijzen in. Ik begrijp het probleem. Het ligt waarschijnlijk eerder aan het systeem van de *pre filings*, de fase die vooraf gaat aan het aanvragen van een ruling. Ik heb het eens nagekeken. In 2015 zouden er meer dan 1 300 *pre filings* geweest zijn. Dat is een vrij informele procedure, die niet leidt tot een officiële beslissing, en die niet noodzakelijk leidt tot het aanvragen van een ruling. Op dit moment worden die zaken inderdaad niet bekendgemaakt. Het lijkt mij ook niet altijd evident dat te doen. Men moet daarvoor, hypothetisch, veronderstellen wat de beslissing zou zijn als er echt een ruling was ingediend, en dat dan communiceren. De vraag is dan of dit breed gecommuniceerd moet worden, met volledige transparantie voor het publiek, of dat het naar bepaalde fraudediensten moet gaan.

Wij hebben die aanbeveling inderdaad gelabeld als “uitgevoerd” maar ik meen dat er ook reden genoeg is om te zeggen dat zij niet uitgevoerd is.

De heer Van Biesen had het over de minnelijke schikkingen. Hij vraagt ook naar het resultaat van de taskforce. Hier opnieuw: wij weten het niet!

Over het aspect van het pingpongspel. We kunnen toch niet anders dan toegeven dat in het huidige systeem, zoals het nu ontworpen is en zoals het niet echt in de gedachten was van de commissie 2009, het zwaartepunt wel degelijk ligt bij Justitie. Financiën heeft een dubbele taak gekregen. Financiën moet nakijken of de belastingen betaald werden en zij hebben ook een soort vetorecht. Maar de verdere, al dan niet afhandeling berust volledig bij Justitie. Ik heb de indruk dat men daar bij Financiën ook vrij weinig kennis van heeft.

De heer Van Hees over de ruling. De vaststelling dat de dienst Voorafgaande Beslissingen nogal autonoom te werk gaat, bijvoorbeeld inzake de *excess profit rulings*. Ik kan daar alleen maar herhalen dat het systeem voorlopig on hold is gezet en dat de recente programmawet een procedure heeft opgezet om het onterechte voordeel terug te vorderen mits bepaalde correcties die dan ook weer mogen worden doorgevoerd.

Een vraag van de heer Van Rompuy over aanbeveling 101, het personeelskader van de cel Belastingparadijzen bij het CAF. Het klopt. De informatie die wij hebben doorgekregen, is dat er vier man parttime werkt. De vraag van de heer Van Rompuy was hoe men effectief kan werken met zo'n klein kader. Moet dat niet worden geëvalueerd en versterkt? Ik heb daar niet echt een antwoord op. Het verwondert ons ook enigszins. Anderzijds denk ik dat het niet zo is dat die vier parttimers ook effectief de controles verrichten. Ik denk dat het eerder moet worden vergeleken met het werk zoals uitgevoerd door de dienst TACM die een analyse, een risicoanalyse maken en dan dossiers selecteren voor controle. Op die manier moetejn zij de operationele diensten, de AAFisc en waarschijnlijk vooral de BBI op hun beurt aansturen.

Er was ook een vraag over de una-via-wetgeving, met name of het Europees Hof voor de Rechten van de Mens met zijn recent arrest het principe van *non bis in idem* heeft verlaten. Ik het arrest zelf niet gelezen. Ik heb wel een artikel gelezen dat erover ging. Volgens het artikel mag men niet stellen dat het hof het principe *non bis in idem* zou hebben verlaten, gelet op de heel specifieke omstandigheden van de Noorse zaak. In Noorwegen zou er al een redelijk grote afstemming zijn tussen de administratieve sancties en de strafsancties en zou men bijna kunnen zeggen dat ze een globaal systeem uitmaken. Bovendien bleek ook uit de feiten dat de administratie al rekening had gehouden met een latere behandeling voor de strafrechter en dus haar eigen sancties al wat gemilderd had en dat omgekeerd ook de strafrechter hetzelfde had gedaan. Dus wat ik las in dat artikel, was dat het EHRM er vooral op aanstuurt dat de administratieve en de penale sancties beter op elkaar zouden worden afgestemd.

Le **président**: Je remercie les représentants de la Cour des comptes pour leur éclairage et leurs nombreuses explications. Je pense que c'est très intéressant. Au minimum, nous joindrons le rapport de la Cour des comptes à notre rapport de commission spéciale et, comme je l'ai dit, nous mettrons en place un petit groupe de travail avec les collaborateurs pour essayer d'amener un amendement qui regrouperait tout ce qui doit encore être concrétisé et qui nous vient de 2009.

Merci à vous tous, chers collègues. Je vous donne rendez-vous demain. Au nom de la commission, je souhaite remercier tout particulièrement Mme Machtens qui est directrice de cabinet du président de la Cour des comptes et qui va bientôt, me dit-on, prendre sa retraite. Je voudrais souligner à quel point la collaboration avec elle rend les choses beaucoup plus faciles. Le dévouement qu'elle consacre à son institution rejaillit aussi sur la qualité des travaux du parlement. J'en veux pour preuve le rapport qui vous a été présenté aujourd'hui dans des délais tout à fait exceptionnels. Je vous remercie beaucoup de m'appuyer dans cette démarche. Merci à elle. Vous lui transmettrez mes félicitations.

De openbare commissievergadering wordt gesloten om 12.28 uur.
La réunion publique de commission est levée à 12.28 heures.

Audition de
- M. Werner Langen, président de la commission d'enquête sur le blanchiment de capitaux, l'évasion fiscale et la fraude fiscale (PANA) du Parlement européen;
- M. Jeppe Kofod, co-rapporteur de la commission PANA du Parlement européen;
- M. Petr Jezek, co-rapporteur de la commission PANA du Parlement européen;
- M. Sven Giegold, membre de la commission PANA du Parlement européen.
Hoorzitting met
- de heer Werner Langen, voorzitter van de onderzoekscommissie belast met de witwaspraktijken, belastingontwijking en belastingontduiking (PANA) van het Europees Parlement;
- de heer Jeppen Kofod, co-rapporteur van de commissie PANA van het Europees Parlement;
- de heer Petr Jezek, co-rapporteur van de commissie PANA van het Europees Parlement;
- de heer Sven Giegold, lid van de commissie PANA van het Europees Parlement.

Le **président**: Chers collègues, je vous propose de débuter nos travaux. Au préalable, j'attire votre attention sur le fait que nous avons fixé une réunion du bureau élargi, groupe de travail commission Panama Papers, mardi prochain à 14 h 00.

J'ai le plaisir d'accueillir une délégation de nos collègues du Parlement européen, membres de la commission d'enquête mise en place au Parlement européen pour traiter de la question des Panama Papers et plus généralement des paradis fiscaux. Je me réjouis de souhaiter la bienvenue à M. Werner Langen, président de cette commission d'enquête et membre du groupe politique PPE, M. Jeppe Kofod, co-rapporteur et membre du groupe SD, M. Petr Jezek, co-rapporteur et membre de l'ALDE et M. Sven Giegold, membre de la commission d'enquête et membre du groupe politique Greens.

Vous vous rappellerez, chers collègues, que, assez rapidement, nous avions considéré qu'il était utile de bien mesurer la dimension européenne et internationale de la problématique. Celle-ci a d'ailleurs guidé nos travaux et se traduit aujourd'hui dans un certain nombre de recommandations contenues dans le projet de rapport que nous sommes en train d'examiner. L'objectif de notre rencontre et de l'accueil de cette délégation du Parlement européen est de prendre connaissance des informations qu'ils voudront bien nous transmettre quant à l'évolution de leurs travaux, aux directions prises par ceux-ci, aux constats qui leur apparaissent aujourd'hui déjà incontournables et de voir aussi les perspectives qu'ils peuvent se donner dans le cadre des conclusions qu'ils tireront de leurs travaux actuels.

À la demande de nos collègues du Parlement européen, il nous faudra aussi répondre à certaines de leurs questions sur l'état d'avancement de nos travaux, les perspectives que nous envisageons. Je demanderai à chacun de faire preuve de cohésion par rapport à nos réflexions et de ne pas trop s'avancer sur ses singularités.

Toutefois, nous pourrons dire un certain nombre de choses et qui, me semble-t-il, feront consensus.

Ils nous demanderont aussi pourquoi nous nous sommes transformés en commission d'enquête. Là, je demanderai à M. Van Biesen, premier vice-président, de répondre et de retracer les motivations.

Je remercie nos collègues européens d'avoir accepté notre invitation. Je vais leur céder la parole en demandant à M. le président Langen de distribuer la parole à ses collègues pour nous informer au mieux.

Werner Langen: Monsieur le président, chers collègues, si vous le permettez, je vais utiliser la troisième langue officielle du Royaume de Belgique, l'allemand.

Ich möchte also Deutsch sprechen und darf mich zuerst sehr herzlich bedanken für die freundliche Begrüßung, auch im Namen der Kollegen, und wir sind als Untersuchungsausschuss im Europäischen Parlament mitten in der Arbeit. Wir, Herr Präsident, haben uns gesehen und gesprochen im Januar, bei einer offiziellen Tagung der nationalen Parlamentarier im europäischen Parlament, und ich hatte den Eindruck, die belgischen Kollegen hier sind sehr weit fortgeschritten mit ihren Ermittlungen. Deshalb lassen Sie mich zu Beginn, neben der Vorstellung der Kollegen, drei Sätze zu unserem Verfahren vielleicht sagen. Also, neben mir sind die beiden Ko- Berichterstatter und der Koordinator der Grünengruppe. Wir repräsentieren vier der

acht Fraktionen im europaïschen Parlament und wir sind mitten in der Arbeit. Wir haben also bisher an die zwanzig Anhörungen gemacht, vier Fact-Finding Missions, drei stehen noch auf dem Programm, nach Portugal, nach Zypern und in die Schweiz. Wir wollen in der Sommerpause den ersten Berichtentwurf durch die Berichterstatter präsentieren und wir haben ein Mandat, das auf ein Jahr beschränkt ist und das um ein halbes Jahr maximal verlängert werden kann. Wir werden also unsere Arbeit im Dezember 2017 beenden. Zur Bedeutung insbesondere der Panama Papers brauche ich nichts zu sagen. Wir haben nach den jüngsten Informationen, am Wochenende ist wieder jemand aufgefallen aus der politischen Elite, die Ehefrau des Ministerpräsidenten von Malta, hat eine Briefkastenfirma gegründet und dort eine Million Dollar eingezahlt. Und das wird in Malta sicher national geregelt. Insgesamt haben wir in den Panama Papers zwölf frühere Regierungschefs, 140 frühere Politiker und Offizielle aus insgesamt 50 Staaten und 511 Banken, die in diesem Skandal nach den Ermittlungen der Panama-Papiere auftauchen. Uns geht es dabei nicht darum, Einzelne heraus zu greifen, sondern wir wollen an der Struktur, die dem zugrunde liegt, etwas ändern. Im Rahmen der Gesetzgebung, die wir als Mitgesetzgeber im Europäischem Parlament auf der Grundlage der Vorschläge der Kommission, zur ??? etwa über die Geldwäsche, Country By Country-Reporting, Transparenzvorschriften, etc., um nur einige Beispiele zu nennen. Wir wollen vor allen Dingen aber auch politischen Druck ausüben, damit im Ministerrad die Steuerfragen, Steuerhinterziehung, Steuervermeidung und auch Geldwäsche intensiver beraten werden. Und ich kann das den Kollegen hier deutlich sagen, wir haben das Gefühl, dass Teile der Mitgliedstaaten, vertreten durch den Rat, eine helle Freude daran haben, unsere Arbeit zu blockieren. Ich will ein Beispiel nennen. Im vorigen Jahr, am 20. Juli 2016, hat die Gruppe der Mitgliedstaaten Code of Conduct getagt und sie hat ein Briefing-Note herausgegeben, diese Gruppe, wo alle Mitgliedstaaten vertritten sind um Steuerfragen zu regeln. Und das Dokument war uns zur Verfügung gestellt worden über die Kommission aber nach Zustimmung des Ministerrates. Hat insgesamt 43 Seiten und von diesen 43 Seiten sind 40 Seiten vollständig geschwärzt, weil der Ministerrat verhindern will, beziehungsweise die Gruppe Code of Conduct, weil die verhindern wollen, dass der Öffentlichkeit die Verhaltensweise einzelner Mitgliedstaaten bekannt wird. Das ist eine, aus meiner Sicht, ein totaler Boykott unserer Arbeit und das werden wir auf Dauer auch nicht hinnehmen. Unabhängig davon sind wir heute hier um von Ihnen zu lernen, um Ihre Zwischenergebnisse zu erfahren und ich würde sagen, wenn Sie uns berichtet haben, werden die beiden Ko-Berichterstatter als erste das Wort ergreifen und wir beiden, Herr Giegold und ich, werden uns den Fragen anschliessen. Nochmals herzlichen Dank. Ich muss zugeben, das ist das erste Mal, das ich im belgischen Parlament war. Im flämischen war ich schon mal, aber im belgischen Parlament, das erste Mal, obwohl ich schon knapp 23 Jahre Mitglied des Europäischen Parlaments bin. Vielen Dank nochmals für die Einladung.

Le **président**: Je vous remercie.

Je dois vous indiquer, chers collègues, qu'à ce stade nous sommes en train d'examiner le projet de rapport qui nous a été soumis par les deux experts qui ont accompagné nos travaux et, en particulier, les professeurs Delanote et Bourgeois, respectivement professeurs à l'Université de Gand et de Liège.

S'agissant de l'examen d'un projet de rapport, comme dans tout processus parlementaire, des approches et appréciations peuvent varier en fonction des sensibilités des uns et des autres. Pour répondre à votre question, nous avons dessiné un certain nombre d'axes qui ont constitué aujourd'hui la charpente du projet de rapport. Il nous a semblé nécessaire d'approfondir la problématique du rôle que peuvent jouer les autorités de contrôle et, en particulier les administrations fiscales, qui sont au premier plan de la lutte contre la grande fraude fiscale (la fraude fiscale internationale et celle des paradis fiscaux) et, au-delà, des autres administrations (du pouvoir judiciaire, les parquets et juges d'instruction) qui oeuvrent également selon des procédures qui leur sont propres et qui sont différentes de celles des administrations fiscales, à pouvoir développer une approche à la fois efficace et à la hauteur des enjeux posés par la problématique des paradis fiscaux et de la fraude fiscale internationale.

De ce point de vue, il a semblé à la commission nécessaire d'approfondir un processus déjà en cours d'une meilleure coordination des services en charge de la lutte contre la fraude fiscale, car il y a non seulement l'administration fiscale et la justice, mais aussi la cellule anti-blanchiment, les autorités de contrôle du secteur financier et toute une série d'autres services qui, tant sur le plan national que sur le plan international, doivent développer une meilleure coordination et, sans considérer qu'il y a lieu de jeter la pierre à l'un ou à l'autre service, de se dire que, en matière de renforcement de l'efficacité de cette coordination, on pourra toujours mieux faire. Autrement dit, l'objectif n'était pas de clouer au pilori, de pointer une forme de

culpabilité particulière à charge de l'un ou l'autre service, mais de se demander comment améliorer la coordination.

Deuxième élément, deuxième axe qui semble tout à fait évident à la lecture des auditions que nous avons eues, c'est le rôle des intermédiaires. Il y a les intermédiaires financiers, les banques, les conseillers fiscaux, toute une série de professions qui d'une manière ou d'une autre, ont partie liée avec la mise en place potentielle de montages qui pourraient s'avérer frauduleux. Là, l'objectif est de pouvoir clarifier l'état actuel de la législation, et de réfléchir à une manière… ça peut prendre la forme d'une déontologie renforcée, d'une mise à jour du cadre législatif actuel, pour davantage responsabiliser ces différents intermédiaires.

Je ne vous cache pas que le rôle des banques a été particulièrement étudié. Nous avons fait le choix de procéder aux auditions des plus grandes banques de Belgique. Je ne vais pas vous en faire la liste. Mais également de banques dites 'de gestion de patrimoine'. Ce sont des banques de taille plus modeste mais qui se donnent comme objet social et comme activité économique particulière de gérer les patrimoines. Nous avons procédé à leur audition et il nous a fallu constater qu'aucune d'entre elles – et je ne vous surprendrai sans doute pas – ne nous a dit qu'elle était aujourd'hui impliquée dans les Panama Papers ou dans d'autres types de scandales.

Évidemment, nous ne pouvions nous contenter du simple avis des banques. C'est la raison pour laquelle nous avons demandé aux services de l'État (l'Inspection spéciale des impôts, le parquet, la cellule anti-blanchiment et le service des décisions anticipées qui a été chargé depuis un certain nombre de législatures d'organiser les procédures de régularisation fiscale) de nous donner des informations précises sur l'éventuelle implication de banques belges dans les processus des Panama Papers.

De ce point de vue, chers collègues du Parlement européen, les auditions que nous avons eues se sont tenues à huis clos. C'est la raison pour laquelle les informations que nous avons reçues de ces différents services de l'État ne peuvent pas à ce stade être rendues publiques compte tenu du huis clos décrété. Cela étant, les conclusions apparaîtront dans les rapports à venir.

Je laisserai le soin à mon collègue, M. Van Biesen, premier vice-président mais aussi aux autres collègues qui souhaitent s'exprimer sur le sujet, le soin de vous expliquer pourquoi nous nous sommes transformés en commission d'enquête.

Il y a un troisième axe, lié à la problématique des lanceurs d'alerte. Comme vous le savez, un certain nombre de procès retentissants existent à travers l'Europe, en particulier au Grand-Duché de Luxembourg, dans un dossier qui n'est pas tout à fait le Panama Papers, mais le LuxLeaks, qui n'est pas à proprement parler un dossier de fraude fiscale avérée mais plutôt qui pose la question de la planification fiscale dite agressive, selon certains vocables, et où, visiblement, un certain nombre de lanceurs d'alerte sont ciblés dans des procédures de nature pénale ou civile. Il nous a semblé utile d'y réfléchir, pour voir s'il n'y avait pas lieu de proposer un cadre légal qui rende possible la transmission d'informations dès lors qu'un certain nombre d'intérêts jugés supérieurs sont atteints, considérant que le Trésor, les finances publiques peuvent être un de ces intérêts qui supposent la mise en place de ce genre de procédure. Mais là aussi, on doit pouvoir évidemment avoir un équilibre entre le droit à l'information, la préservation des intérêts fondamentaux, l'évitement de révélations dilatoires et diffamatoires et, en même temps, la protection des personnes qui, d'une manière ou d'une autre, décident de porter à la connaissance du grand public ou des autorités d'ailleurs, un certain nombre d'informations. Ce qui, évidemment, pointe le fait que sans doute, sans l'IC IG, il n'y aurait sans doute pas les Panama Papers, les Bahamas Leaks ou, avant cela, les Offshore Leaks. Il y a évidemment lieu de trouver les bons équilibres.

Il y a aussi des singularités qui tiennent à la Belgique, et en particulier la procédure pénale qui a subi, suite à une affaire dramatique que nous avons connue dans les années '90, un grand bouleversement, avec ce qu'on appelle la loi Franchimont. Je ne vais pas entrer dans les détails. Mais il apparaît qu'il y a lieu aujourd'hui, à la lumière de ces réformes de la procédure pénale qui ont été introduites dans notre droit positif, de s'interroger sur l'adéquation de la procédure pénale avec la nécessité d'une lutte contre la criminalité financière qui doit pouvoir être efficace, en préservant évidemment les droits de la défense et la présomption d'innocence, ce genre de principes fondamentaux, mais qui visiblement aujourd'hui est confrontée à des problèmes procéduraux qui retardent certaines procédures pénales qui concernent des

dossiers de criminalité financière.

C'est ainsi que la Belgique a quelques affaires qui prennent parfois plus de dix ans et qui concernent des gros dossiers de fraude fiscale. Cela évoque peut-être certaines choses pour vous, mais je pense en particulier à l'affaire KB Lux, un exemple parmi d'autres, où on se rend compte qu'après 14 ans, on aboutit finalement à une forme de non-lieu, une forme de non-aboutissement de la procédure pénale, alors qu'il y a eu un grand investissement de la part des services de l'État, de la justice, de l'administration, pour finalement aboutir à un résultat qui ne répond pas aux attentes compte tenu du dossier.

Le cinquième axe, chers collègues du Parlement européen et vous ne serez pas surpris, c'est évidemment la collaboration internationale. Ne nous mentons pas: la problématique des paradis fiscaux est une problématique internationale. Autrement dit, ceux qui conçoivent les montages de fraude fiscale ne connaissent pas les frontières. D'ailleurs, c'est même le propre du recours aux paradis fiscaux que de ne pas connaître les frontières.

Et c'est la raison pour laquelle, de ce point de vue-là et sur cet axe-là, c'est nous qui nous retournons vers vous pour savoir aujourd'hui quelle est l'impulsion qui sera donnée au niveau européen pour renforcer précisément cette approche intégrée européenne et internationale de lutte contre les paradis fiscaux. L'organisation mondiale et les principes de souveraineté, les principes de territorialité qui dominent le droit pénal comme le droit fiscal empêchent une administration comme l'Inspection spéciale des impôts, autrement dit notre fer de lance belge pour lutter contre ce phénomène, de pouvoir procéder à des enquêtes qui lui permettraient de se projeter en dehors de ses frontières.

Il est bien normal que le monde s'appuie sur le principe de la souveraineté nationale, mais il n'empêche que nous devons nous poser, comme législateur, la question de savoir comment nous pouvons, face à cet écueil de la souveraineté nationale, à travers laquelle certains en profitent pour nous spolier, pour porter atteinte à nos intérêts fondamentaux, comment nous pouvons y répondre. Et là, je ne trahis pas de secret et je reste dans la cohésion générale de la commission pour dire que nous pensons que la réponse doit être européenne et internationale. Nous souhaitons bien évidemment pouvoir vous entendre à ce sujet.

Je vous rappelle, chers collègues européens, que nous avons auditionné M. Moscovici. Il nous a expliqué un certain nombre de choses et, à titre personnel, comme président de cette commission, je lui ai dit une chose très importante: "Si au moins nous pouvions avoir une liste européenne des paradis fiscaux. Si au moins les États de l'Union européenne pouvaient s'entendre sur une liste commune des paradis fiscaux, nous pourrions déjà avoir une avancée non négligeable".

Bien entendu, dans la foulée de cette coopération, peut-être à côté de l'OLAF, à côté d'autres services de l'Union européenne, pourquoi ne pas avoir un service intégré de lutte contre les paradis fiscaux au niveau européen? C'est une recommandation qui est formulée dans le projet de rapport et qui me semble avoir reçu l'assentiment de l'ensemble des commissaires. Il y a toute une série d'autres choses, mais voilà les grands axes, qui me semblent importants.

Nous sommes essentiellement là pour vous écouter, chers collègues du Parlement européen. Si d'autres commissaires veulent compléter mes propos, ils sont les bienvenus. Mais nous souhaitons aussi savoir comment vous voyez les choses et si vous partagez comme nous l'idée qu'il faut en faire plus au niveau européen pour lutter contre ce fléau qui malheureusement nous nuit tous.

Jeppe Kofod: Alllow me to speak English, if that’s okay. First of all: thank you for enabling this meeting for us. It is really, really important. Let me be quite brief, so we can have a discussion.

The priorities you listed, better coordination, the role of intermediaries, better protection of whistle blowers, international collaboration, listing tax havens and so on, these are the same topics and the same issues we have on the table. As you know, our mandate in the European Parliament for the inquiry committee is to look at post money laundering, tax evasion and tax avoidance, and whether the current rules are implemented and enforced in a proper way and also whether there’s new posts we need to improve and to test changing in the future. So it is really important.

In the inquiry committee, we have this really broad mandate. We are looking both at the corporate side but mainly, after the Panama papers – of which we celebrated the one year anniversary yesterday, as you all know - also at the more personal side of it, the personal income and wealth side of it. What you saw in the Panama papers basically is that you, if you are wealthy enough, can buy yourself an immunity, through an opaque structure of legal entities, thrusts, corporations, foundations, shell companies and so on. So one big fight is also (?) the fight for transparency.

The fight for transparency, parallel with what we are doing in the European Parliament now in this committee, is also what the Commission and Parliament are doing right now, I mean the country by country reporting and wether it should be public. Country by country reporting, also outside the EU, is a big issue. There is a CCCTB which will make the corporate tax systems in Europe more efficient. There is the protection of whistle blowers, a kind of European framework for that will be very important. There is also the role of the intermediaries. The commission wants to come up with something at the end of the year to strengthen their responsibility.

Our point of view is that, when we look at our investigations in the Panama Committee, we see that the role of intermediaries is huge, they are essential and we need some real sanctions, not only self-regulating code of conduct principles for lawyers, accountants, wealth managers and banks. We need some real sanctions if they help, for example, with money laundering. We have huge cases of money laundering coming out through Europe in banks for example and very small penalties. That is a clear conclusion.

Also what you said about enlisting tax havens or secrecy havens: it is very important it is done in a very efficient and proper way.

Then I would like say also, in the European Union and among ourselves we need to clean up the mess. There are several things we need to do. On the corporate taxation side, we have had the code of conduct crew for business taxation for almost 30 years now. In this code of conduct group we discussed, when we build a single market, how we can avoid having a handful of cross-border tax regimes. This has not worked very well. Basically, what we see now in that code of conduct group for business taxation is that our member states, on the council side, work in secrecy, they work in anonymity, and they are very reluctant to face our cross-border handful of tax regimes. That is a big issue. We need to reform that. We need a vision for the future on this issue.

Then also, if you look at the European Union, there are many of our countries that still have business models that are in a way serving tax avoidance and even tax evasion in some instances, or are very weak on implementing anti-money laundering legislation. All of this needs to be strengthened. So the idea is of a commission or the EU as such having a much stronger coordination role. The law enforcement side, for instance Europol, or the financial supervisory side, and other institutions will be very important. What the European Parliament did in the TAXE 2 report, coming out of the TAXE special committee, was actually to recommend that we have a tax body, so to speak, in the European Union that could be much more efficient on this.

So, this was to mention some of the ideas that are on the table. But basically, my last comment will be, we see that, as long as we exist and you exist, when we have special inquiry committees or special committees, both in the European Union, in the Parliament, but also in member states, it gives awareness to the public that we are doing something about this issue, there is pressure on our governments, on our institutions to deliver.

So, what I also want to say here is that I am concerned about the future. Our mandate will expire by the end of this year. But what about 2018 and 2019 and so on? We need to continue this fight, because we will not be finished by the end of this year.

I think in your report as well, there will be a lot of recommendations that need to be followed through in the coming years. So there we also have some concerns about how to continue in the future.
I will stop here, but I think it will be very interesting to hear your ideas as well.

Le **président**: Chers collègues, la méthodologie que nous allons préconiser a déjà été utilisée en 2009 dans

le cadre d'une autre commission d'enquête. Elle consiste à confier à la Cour des comptes belge le soin d'assurer le suivi de la mise en œuvre des recommandation de manière factuelle. En Belgique, la Cour des comptes est une institution qui jouit d'une très grande crédibilité en raison de son grand professionnalisme et qui aide le parlement dans ses travaux sur toute une série de sujets. Nous avons d'ailleurs pu compter sur son concours pour évaluer un certain nombre de mises en œuvre de recommandations d'autres commissions qui ont un lien avec nos travaux.

En termes de méthodologie, nous allons donc demander à une institution, à savoir la Cour des comptes, d'assurer le suivi de la mise en œuvre de nos recommandations.

Monsieur le président, si vous le permettez, je souhaiterais demander à M. Van Biesen d'expliquer pourquoi nous avons décidé, à un certain moment, de transformer notre commission en commission d'enquête.

Luk Van Biesen (Open Vld): Mijnheer de voorzitter, ik zal de Nederlandse taal gebruiken zodat alle talen aan bod komen.

Ik wens even op het eerste puntje van de voorzitter terug te komen. Wij hebben reeds een onderzoekscommissie Fiscale Fraude gehad tussen 2007 en 2009 aan de hand van drie typische fiscale fraudestructuren. Dat waren toen kasgeldvennootschappen, Definitief Belaste Inkomsten (DBI) en *transfer pricing*, voornamelijk het verleggen van de belastbare basis van het ene land naar het andere land.

Aan de hand van deze onderzoekscommissie werd er inderdaad een rapport opgesteld. Er werden 107 aanbevelingen gedaan. Het is daaraan dat de voorzitter terecht refereert. Het is het Parlement dat de opdracht heeft, na het neerleggen van de aanbevelingen. U hebt daarstraks gezegd dat de samenstelling van uw delegatie sterk politiek verschillend is en dat het de vier grote fracties betreft. Wel, het toenmalige rapport van 2009, werd quasi unaniem gedragen en werd in de plenaire zitting quasi unaniem goedgekeurd.

Dit betekent ook dat de opvolging dient te gebeuren. Wij hebben zeer recentelijk – in Nederland is dat de Rekenkamer -, van onze externe auditor van het Rekenhof die de analyse maakt van de uitgaven- en de inkomstenstroom van alle overheden in dit land, - zij maken ook doelmatigheidsanalyses – een ranking ontvangen of die aanbevelingen effectief werden uitgevoerd.

Dit is ook een element dat telkenmale aan bod komt, bij elke minister of staatssecretaris, want in dit land hebben wij telkenmale een minister - nu is het de minister van Financiën – die belast is met de fiscale fraude. Wij hebben eigenlijk de laatste 10 jaar telkenmale een aparte staatssecretaris gehad die zich specifiek met het thema fiscale fraudebestrijding bezighield waardoor er toch heel wat van die aanbevelingen effectief reeds omgezet zijn in Belgische wetgeving.

Die aanbevelingen gaan niet alleen over die specifieke casus waarover ik het daarstraks had, over die drie soorten van vennootschappen, maar gingen toen, in grootteorde, over aanbevelingen, over het ene fiscale én juridische instrumentarium. Hoe kan men het best strafrechtelijk aanpassen? Daar zijn bijvoorbeeld, om maar een aantal ideeën te geven, de dubbelbelastingverdragen en het idee om dat gegeven te koppelen aan bepaalde elementen van inlichtingen. Daar is bijvoorbeeld ook het bankgeheim grotendeels gesneuveld, de una-viaweg, de minnelijke schikking. Dat zijn een aantal dingen die toen in dat rapport voor de eerste keer naar voren zijn gekomen en die een decennium later effectief door de verschillende regeringen en parlementen zijn uitgewerkt.

De commissie die we nu hebben is een bijzondere commissie. Ze heeft niet dezelfde bevoegdheid gehad als de vorige, om specifiek in dossiers te gaan graven. Wij hebben daarom een bijzondere commissie ingesteld, die de bedoeling heeft om het hele instrumentarium, zowel juridisch als fiscaal na te kijken om te zien welke elementen er nog moeten worden aangepast. We zitten nu in het laatste stadium, waarin we tot een aantal aanbevelingen zijn gekomen. Deze aanbevelingen zullen de aanbevelingen uit het verleden grotendeels verfijnen of verbeteren. Er zullen een aantal nieuwe aanbevelingen zijn, zodat de strijd tegen de fiscale fraude gemakkelijk kan worden gevoerd en opgevolgd.

Waarom zijn we dan uiteindelijk wel overgestapt naar een onderzoekscommissie? We waren namelijk tot de vaststelling gekomen dat in de bijzondere commissie iedereen van Barcelona was. “I know nothing, I’m from

Barcelona." leek het basisidee te zijn van elke bank of elke gesprekspartner die langskwam. Daarom hebben we gevraagd om specifiek voor een aantal dossiers een onderzoekscommissie te mogen zijn. Zo konden we dieper graven naar bepaalde gegevens in de verschillende dossiers die uit de Panama Papers gekomen zijn.

Wat ik u daarnet vertelde van de vorige commissie, heeft er eigenlijk toe geleid dat we moeten erkennen dat de Panama Papers zelf, niet veel nieuwe dossiers aan het licht hebben gebracht. Bij de BBI gaat het uiteindelijk om een handvol dossiers. Als we spreken over strafrechtelijke vervolging, gaat het zelfs om minder dan een handvol dossiers die daaruit gekomen zijn. We hebben dus eigenlijk niet veel nieuwe structuren ontdekt.

U zegt me dat we politici in de ranking gevonden hebben. Bij ons is er geen enkele politicus gelinkt geweest aan de Panama Papers. Dat geeft weer dat de evolutie toch wel sterk verschillend is geweest. Dat heeft volgens mij ook te maken met onze meer stringente opvolging van de laatste decennia. De meeste dossiers waren reeds gekend en werden reeds strafrechtelijk of fiscaal vervolgd.

We hebben ons dus getransformeerd naar een onderzoekscommissie om dieper te kunnen graven. Daardoor zijn we meer te weten gekomen over de financiële tussenpersonen: welke banken hebben met welke filialen of met welke externen gewerkt. Daaruit hebben we dus gegevens kunnen halen die voor ons nodig waren om de verdere aanbevelingen te kunnen doen om fiscale fraude in de toekomst beter te kunnen bestrijden.

Dat is volgens mij een samenvatting van de zeer korte periode waarin we omgeschakeld zijn naar een parlementaire onderzoekscommissie.

Le **président**: Monsieur le président, une des motivations qui nous a conduits à demander non pas votre audition mais un échange de vues s'appuyait sur ce rapport qui vous a été adressé par les services du Parlement européen qui concernait le rôle des conseillers, des intermédiaires dans les schémas révélés par les Panama Papers. C'est notre collègue M. Deseyn qui a attiré notre attention sur ce point.

C'était d'autant plus important pour nous que, comme vient de le dire mon collègue M. Van Biesen, nous souhaitions approfondir le rôle des intermédiaires et des conseillers fiscaux parce qu'on sait bien que dans les grands montages de fraude fiscale internationale, il faut des intermédiaires et des cerveaux qui pensent le montage.

Je vais passer la parole à M. Deseyn pour qu'il puisse en dire davantage sur ce qui a retenu son intérêt à la lecture du rapport adressé à la commission Panama Papers du Parlement européen. Monsieur le président, je vous cèderai ensuite la parole pour les compléments d'intervention que vous souhaiteriez.

Roel Deseyn (CD&V): Het is heel fascinerend om uit te zoeken wie precies de facilitator en de adviseur is voor bepaalde montages en constructies. Dat was ook een grote frustratie van deze commissie tijdens de hoorzittingen. Daar werd gezegd: het zijn praktijken uit het verleden, het zijn andere filialen, het zijn dochterondernemingen, het is een ander management …, alsof de juridische entiteit ieder jaar opnieuw geboren werd, wat natuurlijk fictie is.

In de rapporten lezen we over de betrokkenheid. Enerzijds zijn er de adviezen en anderzijds de andere dan bancaire aspecten. In de rapporten die door u zijn voorbereid, spreekt men van de big-fourkantoren van percentages van 0,15 % betrokkenheid bij alle offshores. Dan is de vraag natuurlijk waar al de andere tussenpersonen, de trustkantoren, de offshoredienstverleners zitten. Het is wellicht onze collectieve bezorgdheid hoe daar dan verder op zal kunnen worden ingespeeld.

We hebben namelijk moeten vaststellen dat we wat *tax planning* betreft nu slechts het topje van de ijsberg hebben gezien. Altijd werd de verdere discussie ten gronde afgevoerd met de idee dat het gaat om praktijken uit het verleden. Als we zien wat voor een klein percentage van het aantal dossiers nu onderzocht is omdat ze in de openbaarheid zijn gekomen, doet ons dat natuurlijk vermoeden dat er tal van structuren nog niet geïdentificeerd zijn. Ik bedoel dat niet alleen geografisch, buiten wat nu in de PanamaLeaks en de OffshoreLeaks naar voren is gekomen, na de SwissLeaks en de LuxLeaks.

De grote vraag blijft natuurlijk hoe het toezicht vanuit Europa maar ook vanuit de lidstaten daarop kan worden vergroot, zonder dat men steeds afhankelijk is. We zitten namelijk met het probleem dat de toezichthouders ook beperkt zijn tot hun nationale opdracht. Er zou meer coördinatie van het onderzoek moeten zijn met collega's uit het buitenland, voor een deel ook onder Europese voogdij. Het zal dus ook gaan over aansprakelijkheid en over financiële instellingen.

Ik ben wat aan het nadenken over hoe wij dan politiek een uitweg kunnen vinden in die grote discussie. Het is heel duidelijk dat er nog veel ontsnapt aan de radar. Het is zeer opvallend dat er anno 2016-2017 niemand van iets weet, alsof dat allemaal in een vorig tijdperk is gebeurd. De informatie over wie de breinen achter de schermen zijn, is heel karig.

Le **président**: Je vais immédiatement redonner la parole à notre homologue Langen, du Parlement européen.

Je voulais juste attirer votre attention sur le fait que, pour ce qui concerne la Belgique, les données factuelles et les occurrences Panama Papers s'élevaient à un peu plus de sept cents. Á ce stade, l'Inspection spéciale des impôts a ouvert un peu plus de deux cents dossiers pour différentes raisons, notamment parce que des choses se recoupaient ou que l'ISI n'a pas considéré que telle occurrence nécessitait un dossier. En tout cas, à ce stade, sur les sept cents occurrences révélées, deux cents font l'objet d'un dossier d'enquête administrative.

Par contre, du côté de la justice, ce sont plus de trois cents dossiers qui sont ouverts, avec une part d'intermédiaires – autrement dit, au-delà des contribuables –, d'autres acteurs connexes, puisque l'administration fiscale ne vise évidemment que les contribuables. La justice peut viser beaucoup plus largement. Au-delà de ceux qui sont concernés comme contribuables, il y a aussi l'environnement. Là, ce peut à nouveau être des intermédiaires.

Bien entendu, tous ces services sont liés par le secret professionnel. Nous n'avons donc pas l'identité des personnes concernées. D'ailleurs, ce n'est pas l'objectif. Vous avez ainsi une idée des masses concernées.

Werner Langen: Danke, Herr Präsident. Ich möchte nur eine kurze Vorbemerkung machen bevor ich den beiden Kollegen das Wort gebe. Das Thema Intermediaire ist ein ganz wichtiges Thema, weil Sie unterschiedliche Regulierungen haben, Steuergeheimnis für die Steuerberater, Anwaltsgeheimnis, etc., und die Kontrolle, ob man die Gesetze einhält, nur sehr beschränkt möglich ist. Ich habe das eben rausgehört, das ist auch unser Anliegen. Ich will ein Beispiel nennen. In den Beratungen in Luxemburg, 403 Betroffene gibt es in den Panama Papieren aus Luxemburg, darunter 102 Banken und 301 Anwälte. Gegen 73 Banken wurde ein Ermittlungsverfahren eröffnet mit Ergebnissen der unterschiedlichen Art, aber nur gegen einen einzigen Anwalt. Und die Kammer hat gesagt, dass ist eine Frage der Selbstregulierung. Wir haben unsere Leitlinien. Wir kontrollieren uns selbst und niemand ist wirklich dahinterher gewesen. Das ist ein wichtiges Thema. Und das zweite, was Sie zum Rechnungshof gesagt haben, da ist es natürlich auf der nationalen Ebene etwas leichter, den Rechnungshof zu beauftragen. Wir haben auch Gutachten unseres Rechnungshofes, das ist der europäische, aber dort sind alle 28 Mitgliedstaaten vertreten. Also, wenn wir ein Kontrollgremium kreieren, müssten wir das schon von der Einflussnahme der Mitgliedstaaten, meine ich, stärker trennen. So, das waren meine beiden Vorbemerkungen zu diesem Thema und ich darf jetzt Petr Jezek das Wort geben. Bitte sehr.

Petr Jezek: Thank you mister chairman. Ladies and gentlemen, I am grateful for this possibility to exchange views. It has already revealed that we deal with the same issues. As was said, the main findings are the role of the competent authorities and on the other hand the role of the intermediaries.
As you said, chairman, not only the issues we are dealing with, but also the answers seem to me very similar or identical. You ask whether we would be also in favour of the EU and international answer to do more at the EU and international level. Very much so. It does not come as a surprise of course that the European Parliament Committee is in favour of more actions at the EU-level. But it is reassuring to hear it here, the awareness of the need to coordinate and to exchange information.

When it comes to the international level, it is clear that if we do not want to lose the track of money illicitly

leaving Europe, there must be a world wide net of international treaties, multilateral treaties and bilateral agreements. But the situation is not that much reassuring, despite of what has been achieved at the level of OECD and in other multilateral fora.
Our committee has visited the United States recently. Delaware is a place that is considered by many as a tax haven. We wanted to discuss a possible cooperation against tax avoidance, money laundering and things like that. But I am afraid that in the current situation it does not seem that there is an open season for that in the US.
Similarly, we visited the United Kingdom. Although we were not met by any politicians, the officials we talked with were already of worry, the authorities were at independent standpoints already??? As we know that the majority of the shell companies of the Panama Papers were in the British Virgin Islands, it also raises questions and worries.

But on the positive front, as we work on our findings and reports, in parallel as you know there is going on the revision of the EU anti-money laundering directive. There is again the effort of the European Parliament to make the register of beneficial owners fully accessible to the public, which we deem as a quite significant step, because as we all know the main problem is secrecy, which allows to create and maintain shell companies and flows of illicit money. So hopefully we can achieve at least a large accessibility to the register, not to speak about full accessibility. That would be a significant step forward, together with a country-by-country reporting, which was already mentioned.

Le **président**: Monsieur Sven Giegold, je vous en prie.

Sven Giegold : Merci, monsieur le président.

Vielen dank, Herr Vorsitzende.
I will speak English, as the informal fourth language of Belgium. Perhaps that is the best compromise.

I come from North Rhine-Westphalia. I would like to open a few more concrete points, which might be interesting for you, and/or are of interest for us. As you know, the tax administration in Germany, mainly led by the authorities in North Rhine Westphalia, bought so far eleven sources of data, mainly from Switzerland and Luxembourg, but also from Liechtenstein. We have shared that information with our partner countries. As you were pointing out, you have experience with the Panama source data. I would be quite interested to know what is the Belgian experience with the data we shared with you. So how many dossiers were opened? How much taxes could you collect? Maybe you cannot answer directly, but it would be very interesting for us to know whether that information was actually useful.

The second question I have concerns our common neighbour, Luxembourg. I think we have the same problems. You have tax fraud as a criminal offence. In Luxembourg, it is only so after a certain threshold of 200 000 euros. Often, if you ask for legal cooperation with the authorities in Luxembourg, you cannot prove yet that the damage was 200 000. So basically, you have to have a really completed dossier which you often cannot get easily, in order to get the full cooperation by the partner authorities in Luxembourg.

We have similar problems with Switzerland. Also therefore I would like to know your experience, country-by-country, in the cooperation on the administrative side and on the legal side in these cases. So, could you provide us, even if not now, with your experience and what has to change in Europe to make the promise of full legal and administrative cooperation happening?

A last point I would like to raise perhaps is a bit more sensitive. We learned during our work that in Luxembourg, when the savings tax directive was introduced, the banks converted bank accounts from private individuals into corporate bank accounts, into life insurance contracts and sometimes into funds. So there were different types of conversion in order to avoid that the source tax would have to be paid.
As you know, until 2009 Belgium also had the same regime: no automatic information exchange but the source taxation. Could you provide us with evidence, and could your committee work on the Belgian banks and find out whether you had the same business model to convert money which was held before by private individuals? I would suspect some of them were citizens of North Rhine-Westphalia, but also your French neighbours and so on. So who held money in Belgium, that was converted from private bank accounts into non-source taxed instruments? Can you help your partner countries to chase these tax evaders? It would be

very interesting, after the meeting or during the meeting, to get clear signs of support to find the ones who used Belgium in order to avoid the obligations which they had as citizens.

Le **président**: Cher collègue, je vous remercie.

Voilà un certain nombre d'informations précises. Je tenterai d'y répondre point par point. Au sujet de la problématique des échanges de données dans le cadre d'un certain nombre de dossiers retentissants pour lesquels l'administration fiscale allemande a réussi à obtenir un certain ombre d'informations et dont elle a fait profiter un certain nombre d'États (en particulier, je pense aux dossiers HSBC et SwissLeaks ainsi que toute une série d'autres), nous avons entendu l'Inspection spéciale des impôts qui nous a fourni une série d'informations quant au suivi réservé dans le cadre de grands dossiers ayant une ampleur européenne, avec des chiffres assez précis dont je vous propose de vous transmettre les informations que nous avons reçues publiquement.

Si vous souhaitez que nous soyons plus précis encore, j'ai la possibilité d'interroger l'administration fiscale. Je vous suggère de me fournir un certain nombre d'informations complémentaires et je ne doute pas, que dans un délai raisonnable, je pourrai revenir vers vous. Ceci est proposition méthodologique. Nous les avons dans un certain nombre de documents mais de mémoire, je ne les connais plus.

Le second point sur lequel vous souhaitez nous interroger, c'est sur l'état qualitatif de la coopération administrative internationale et judiciaire internationale. Je retiens des auditions d'un certain nombre de magistrats, de représentants du parquet, de juges d'instruction que, sur le terrain de la coopération judiciaire, (je viendrai par la suite sur la coopération administrative) l'appréciation était plutôt positive. À travers Europol en particulier, et Eurojust notamment, il me semble avoir retiré des auditions qu'il y avait du côté de la magistrature belge, le constat que les choses allaient dans le bon sens, sans difficulté particulière. Cependant, ils ont à chaque fois insisté sur la nécessité de renforcer ladite coopération

Visiblement, ce que je retire comme enseignement, c'est que, dans les dossiers particuliers dont ils sont saisis, lorsqu'ils ont besoin de l'aide et du concours de leurs homologues européens, je dis bien "européens", il y a un suivi intéressant qui leur est donné par rapport à leurs propres procédures.

Du point de vue de l'administration fiscale, le message n'était pas aussi clair. Néanmoins, il me semble avoir compris aussi de M. Philipsen, qui est l'administrateur général de l'Inspection spéciale des impôts, qu'il y avait, là aussi, des avancées notables. En même temps, à nouveau du fait de la problématique de la territorialité fiscale et de l'absence d'une approche intégrée sur le plan opérationnel, il est l'un de ceux - et je partage son avis, du reste -qui regrettaient qu'il manque toujours une approche intégrée opérationnelle au niveau européen.

Autrement dit, la question qui se pose est de savoir si nous devons rester dans une logique de coopération et d'échange d'informations et si nous ne devons pas faire un pas plus loin avec une véritable institutionnalisation européenne de la lutte contre les paradis fiscaux - pour ne prendre que ce segment particulier de la lutte contre la fraude fiscale.

Chers collègues, n'hésitez pas à ajouter des informations. J'essaie de traduire ce qui m'a semblé relever principalement des auditions. Bien entendu, je demanderai à notre expert, M. Delanote, de compléter mon propos. Sur le terrain de la taxe sur les comptes d'épargne - c'est ainsi que vous l'avez libellée -, je comprends en réalité que vous évoquez la retenue à la source dans le cadre de la Directive épargne. C'est bien de cela qu'on parle. Rappelons que la Belgique était l'un des pays qui demandaient, à l'époque, une exception pour la retenue à la source, plutôt que de faire de l'échange automatique d'informations, avant de rejoindre ce dernier train. Je dois vous dire que la Belgique a été confrontée à cette substitution dont vous parlez, au passage de revenus visés par la directive vers des produits de placement non visés par elle. Il y a beaucoup de littérature à ce sujet, en particulier sur la transformation en produits d'assurance vie.

D'ailleurs, je dois aussi vous informer que notre parlement a mis en place une autre commission d'enquête, qui vise une banque particulière appelée Optima, dont l'un des volets consiste précisément en une espèce de montage présumé - nous devons respecter la présomption d'innocence - de transformation d'un certain courant de flux financiers pour les faire échapper à la directive Épargne.

Donc, la Belgique en tant que telle a été victime de ce type de procédé, victime avérée ou victime présumée. Pour le reste et la question que vous me posez, je vais être tout à fait transparent avec vous. C'est une question que nous ne nous sommes pas posée dans le cadre de la commission Panama Papers, de savoir si nous, territoire fiscal belge, nous causions sur ce point particulier du préjudice à nos États voisins. Ce n'est pas un sujet que nous avons approfondi. Je retiens cependant la question que vous nous posez. Je proposerai de l'approfondir, peut-être dans un cadre plus large des travaux de la commission des Finances.

Je retiens que la Belgique n'a pas seulement à se poser la question de savoir si d'autres lui nuisent mais de savoir si elle-même ne nuit pas aux autres.

Cela étant, nous avons des taux de précompte mobilier en Belgique qui sont assez substantiels. Je ne perçois pas immédiatement l'intérêt qu'il y aurait pour des gens de venir déposer leurs avoirs en Belgique. Mais c'est une question qui mérite d'être creusée.

Voilà ce que je pouvais dire. Je vais donner la parole à M. Delanote pour compléter mon propos. J'en profiterai pour vous poser deux questions complémentaires.

Êtes-vous inquiets du Brexit? Pensez-vous qu'il va nous conduire à avoir un nouveau grand paradis fiscal aux portes de l'Europe? Question un peu provocatrice, vous m'en excuserez.

Quelles leçons tirez-vous de l'épisode Rubik? Finalement, vous me rappelez l'épisode Rubik où un grand nombre d'États européens ont négocié séparément avec la Suisse. Certains ont abouti dans leurs négociations, d'autres, comme la Belgique, ont voulu et puis se sont rétractés. Ne pensez-vous pas que c'est symptomatique du fait que nous ne faisons pas face avec assez de cohésion à la problématique des territoires avantageux fiscalement, pour utiliser un euphémisme.
Je donne la parole à M. Delanote pour compléter mes propos parce que mon ressenti n'est peut-être pas le sien, et surtout mon savoir, par rapport à ce qui nous a été dit en audition.

Mark Delanote: Mijnheer de voorzitter, ik denk dat u al vrij volledig geantwoord hebt op de verschillende topics. Ik wil nog even ingaan op de drie zaken die u hebt aangehaald, met name de problematiek van de gekochte informatie, de vraag naar de bruikbaarheid en het gevolg dat daaraan gegeven wordt in de Belgische context.

Die informatie wordt gebruikt. De essentiële vraag die naar aanleiding van die gekochte informatie opduikt, is vaak de vraag – in het kader van de verdediging dan - of die informatie hoe dan ook kan worden gebruikt voor taxatiedoeleinden. Daar is ondertussen rechtspraak rond op Belgisch niveau, maar ook op Europees niveau. Deze commissie heeft ook de bedoeling om antwoorden op die vragen te vinden en aanbevelingen te doen op basis daarvan.

In ieder geval heb ik begrepen dat dit voor u een bijkomend element is. Ik heb u horen zeggen dat informatie wordt gekocht door autoriteiten in het buitenland. Een bijkomend element dat hier in de Belgische commissie aan bod is gekomen is de vraag of de Belgische autoriteiten daarin een grondslag kunnen vinden die toelaat dat informatie ook daadwerkelijk gekocht wordt.

Dat is een heikel vraagstuk. Worden hier immers geen klokkenluiders aangespoord? Gaat men zo niet uitlokken dat informatie wordt ontvreemd om die dan door te verkopen aan autoriteiten? Dat is een bijkomende vraag die in de commissie gesteld wordt.

U verwees in tweede instantie ook naar de moeilijkheid waar men, zoals in Luxemburg, een bepaalde drempel van 200 000 euro vooropstelt. De fraude moet ter hoogte zijn van dat bedrag vooraleer er sprake is van criminele fraude, een gesanctioneerde fraude op strafrechtelijk niveau.

Zal dit de bijstand vanuit België verhinderen? Ik volg daarin de voorzitter. Voor zover wij het begrepen hebben, lijkt met name Luxemburg de laatste jaren steeds meer bereid om effectief bijstand te verlenen aan België, zowel in administratieve onderzoeken als in strafrechtelijke.

Ik denk dat die drempel van 200 000 euro vooral van belang zal zijn voor de effectieve uitwerking van de witwasmeldingen die in Luxemburg gaan gebeuren. Als men die lichtere vormen van fraude of niet-kwantificeerbare vormen van fraude, want daar gaat het eigenlijk over, als de bankinstelling meent dat die drempel niet is bereikt, dan is er ook geen melding. Dan kan misschien ook geen gevolg worden gegeven aan een dossier dat in realiteit misschien veel groter is dan het op het eerste zicht lijkt. Dus het werken met een drempel is, denk ik, vooral vanuit de witwasmeldingen potentieel problematisch.

In een Belgische context werken we eigenlijk met een ander criterium wat de witwasmeldingen betreft. We gebruiken de notie “ernstige fraude”. Dat is natuurlijk ook een appreciatie die men moet maken op het moment dat men met bepaalde feiten wordt geconfronteerd, maar dat is in ieder geval ruimer dan een louter kwantitatieve drempel. Het is ook een voorwerp van betwisting, uiteraard. Is die term “ernstig” op zich duidelijk genoeg? Ons Grondwettelijk Hof zegt van wel, maar wij horen toch nogal vaak bekommernissen in het veld dat dit een moeilijke inschatting vergt.

Dan, uiteindelijk, wat de problematiek van de spaarrichtlijn betreft. Dat is een probleem dat wij erkennen, maar wij hebben dat probleem uiteraard vooral bekeken vanuit ons perspectief: in welke mate zijn de belangen van de Belgische Schatkist geschaad geweest door het feit dat men om de spaarrichtlijn te ontwijken, onder meer ook offshore-entiteiten ging oprichten? Dat is in ieder geval als één van de oorzaken gedetecteerd, ik denk een evidente oorzaak, van de ganse problematiek. We hebben inderdaad gezien dat de spaarrichtlijn aanleiding heeft gegeven tot een extrapolatie van constructies, offshoreconstructies, die opgezet geweest zijn.

Wat we ook hebben gezien is dat in het kader van de regularisaties die in België gebeurd zijn, heel wat dergelijke entiteiten aan de oppervlakte zijn gekomen in het kader van de fiscale regularisatie en de bijhorende strafrechtelijke amnestie die daaraan werd gekoppeld. Daar hebben we gezien dat met name uit Luxemburg dossiers naar voor zijn gekomen, waar er sprake was van Panama-vennootschappen.

Door het Contactpunt Regularisaties werden de Panamavennootschappen, net omwille van het feit dat algemeen werd erkend dat die entiteiten bestonden om de spaarrichtlijn te ontwijken, als – ik mag de term misschien niet op die manier gebruiken – relatief banaal benaderd, in die zin dat aan die entiteiten zonder meer een transparante fiscale behandeling werd toegekend. Het contactpunt erkende als het ware dat de entiteit maar bestond als een product om aan de spaarrichtlijn te ontsnappen.

Wat misschien ook interessant is op het vlak van de problematiek van onder meer levensverzekeringen, hoewel het opnieuw vanuit Belgische perspectief is bekeken, is dat daarvoor in België een aangifteverplichting bestaat, die aan belastingplichtigen is opgelegd. Zij moeten in hun aangifte melding maken van het bestaan van onder meer buitenlandse levensverzekeringsproducten.

Ik weet niet in welke mate dat in andere landen bestaat, maar dat geeft toch een juridische grondslag, een verplichting die aan de rechtsonderhorigen wordt opgelegd om minstens het bestaan van die buitenlandse levensverzekeringen kenbaar te maken.

Is dat het wondermiddel? Neen, dat is het niet. Ze kunnen immers uiteraard nog altijd niet worden aangegeven. Er is echter in ieder geval een wettelijke verplichting en dus ook een stok achter de deur om de betrokkene te sanctioneren indien hij zijn producten in het buitenland niet aangeeft.

Aldus heb ik de grote lijnen aangevuld met wat de voorzitter ook al heeft medegedeeld.

Le **président**: Merci, cher professeur. Monsieur le président, je vous en prie.

Werner Langen: Merci beaucoup, monsieur le président. Je ne sais pas de combien de temps nous disposons encore.

Le **président**: De manière générale, nous prévoyons deux heures pour la tenue de nos réunions. Comme nous avons débuté nos travaux à 16 h 00, vous avez de la marge.

Werner Langen: Le premier minister de Hungary is …

Ich möchte zu drei Punkten kurz etwas sagen. Das eine, eines unserer Hauptanliegen ist das Register der wahren Eigentümer, bei Briefkastenfirmen. Das Register. Wir haben einen Beschluss, dieses Register soll öffentlich zugänglich sein. Der Ministerrat hat gesagt, es soll nur auf Anfrage den Behörden zugänglich werden. Wir sind jetzt im Moment im Trilogverfahren. Wie wird dieses Register ausgestaltet? Das ist ein der wesentlichen Punkte um nachzuweisen, wer ist der wirkliche Eigner eines Vermögens, einer Briefkastenfirma, eines Bankkontos. Das ist das erste. Das ist einer unserer Hauptpunkte. Der zweite Punkt, der offen ist, ist die Kompetenzen der europäischen Staatsanwaltschaft. Wenn ich richtig informiert bin, hat nicht nur Deutschland Bedenken gehabt, sondern auch Belgien, nämlich die föderalen Staaten haben dort Bedenken angemeldet, weil sie sagen, wir sind auf der Ebene unserer Länder organisiert und wir haben Probleme damit. Das dritte ist die Frage, wie wirkt sich der Brexit aus. Wir sind im Moment am Anfang der Verhandlungen. Es ist die gemeinsame Strategie der 27 Mitgliedstaaten und des Parlaments, in diesen Fragen wenig zuzulassen. Aber, in Europa, Herr Präsident, Sie haben ja gesagt, wir müssen auch in Europa mal schauen, dass die Steuergestaltung und die Möglichkeiten der Steuerhinterziehung reduziert werden. In Europa haben wir insgesamt 34 Steuerparadiese, insofern als es Überseegebiete sind, die zwar normal der Steuergesetzgebung unterliegen, die aber keiner kontrolliert. Das Beispiel Großbritannien. In Großbritannien gelten im Prinzip die gleichen Gesetze, aber wir haben sowohl von den Aufsichtsbehörden als auch von den Betroffenen gehört, die Gesetze gelten, aber wir machen sie, wir legen sie selbst aus, es kontrolliert keiner. Gesetze ohne Kontrolle sind nichts wert. Frankreich hat eine Reihe, insgesamt 34 Steuerparadiese der Mitgliedsstaaten der europäischen Union, die es gibt. Da muss eine Regelung her. Das ist, das wird ein weiteres Thema sein. Und der letzte Punkt, wie werden wir Brexit oder auch die Schweiz oder auch USA, die Vorschläge der USA, Sie wissen, im berühmten Applecase in Irland, da ging es um die Frage eines Taxrulings. Der gleiche Fall ist Amazon in Luxemburg. Dort haben die Behörden zugestimmt, dass nur der Anteil des Umsatzes und des Gewinns, der auch das relativ kleine Luxemburg oder das relativ kleine Irland entfällt, der Steuer unterliegt, nicht mehr, die anderen Teile unterliegen nicht der Besteuerung. So kommt es, dass Apple nur 0,05 Prozent seiner Umsätze in Europa, Nordafrika, Russland und in Teilen des Nahen Ostens versteuern musste. Das ist aber nun eine Frage der Steuergestaltung der Mitgliedstaaten. Und in den USA, den Fall Apple habe ich jetzt seht intensiv studiert. In den letzten zehn Jahren sind 130 Milliarden US Dollar in Steuerparadiesen, auch in Europa, geparkt worden, die Apple nicht versteuert hat, weil der Steuersatz in den USA bei 38 Prozent lag. Und Präsident Trump will den jetzt für repatriierte Gewinne auf zehn Prozent. Gestern hat er den Vorschlag gemacht, senken und allgemein von 38 auf 15 Prozent. Das heißt, dort ergibt sich die Notwendigkeit der Anpassung. Und wenn ich auf einen letzten Punkt hinkommen will, das sind zum Beispiel Steuerrabatte auf Lizenzen und Patente. Da ist die Niederlande mit fünf Prozent beim normalen Steuersatz von 25 Prozent ein Steuerparadies, wenn man so will. Belgien beim normalen Steuersatz von 34 Prozent hat 6,8 Prozent Besteuerung auf Patenten und Lizenzen. Malta bei 35 Prozent hat null Besteuerung auf Patenten und Lizenzen. Und insgesamt haben elf Mitgliedstaaten Taxrulings, Sondervereinbarungen mit Einzelunternehmen. Und insgesamt 14 Mitgliedstaaten Sonderregelungen für Patente. Das heißt also, dieser Teil, der nicht Steuerhinterziehung, sondern aktiver Steuergestaltung ist, muss in den gemeinsamen Debatten ebenfalls eine herausragende Rolle spielen, nach meiner Meinung. Denn es wird nicht irgend nur genügen, dass wir die Steuerhinterziehung bekämpfen, sondern wir müssen einen Konsens finden, einen europäischen, wenn man so will, über Mindestbedingungen der Besteuerung, damit wir nicht gegenseitig uns die Steuern streitig machen und über hohe Steuersätze die Unzufriedenheit in unserer Bevölkerung, der arbeitenden Bevölkerung, beim Mittelstand weiter schüren wollen.

Le **président**: Merci, monsieur le président. Je pense que vous devez nous quitter pour assister à la séance plénière. Aussi, je ne prolongerai pas nos travaux. Je voulais simplement vous informer sur le fait que relativement au dossier de la déduction des revenus de brevet, le gouvernement a fait passer un projet de loi qui réforme le mécanisme fiscal dans le cadre d'un processus concerté avec la Commission européenne. Si vous le souhaitez, je peux vous transmettre la loi telle qu'adoptée par le parlement. À mon avis, cela va peut-être modifier l'analyse que vous portez sur ce dossier, avec la liberté de l'apprécier selon les orientations que vous souhaitez.

Pour le reste, je me permets une petite suggestion par rapport au Brexit. Ne convient-il pas de veiller à ce que l'Europe, dans sa négociation avec le Royaume-Uni, introduise cet élément-là pour veiller à ce que la City de Londres ne se transforme pas en gigantesque paradis fiscal et bancaire qui absorbe les avoirs financiers pour l'instant localisés en Europe. Je ne veux pas dire autre chose sinon qu'au Parlement européen, vous avez peut-être plus de latitude pour interpeller les négociateurs sur ce sujet.

Werner Langen: Ja, wir haben bezüglich des Brexits unsere Resolution gefasst. Wir haben dann jäh verhandelt. Wir haben unsere eigene begleitende Gruppe und das Thema Verhinderung eines neuen Steuerparadieses steht auf der Agenda. Aber, der Kollege Giegold wird das gleich ergänzen, es ist im Grunde zurückgestellt bis nach den britischen Wahlen. Vorher werden wir keine konkreten Ergebnisse haben. Die werden jetzt am 6. oder 8. oder 9. Juni stattfinden. Und das Thema ist ganz hoch auf der Agenda und ich glaube, dass wir das zu einem der Hauptpunkte machen müssen.

Sven Giegold: Je vous remercie d'aborder cette question. À mon avis, il est vraiment très important de lancer une initiative au Parlement européen mais aussi dans nos gouvernements nationaux afin de prendre cette question-là au sérieux. En même temps, il est très important de voir que le Royaume-Uni avec ses îles Caraïbes et d'autres comme Jersey, a déjà les plus grands paradis fiscaux du monde. C'est pourquoi, il ne faut pas créer ces paradis fiscaux. Ils existent déjà.

Avec d'autres pays membres, le Royaume-Uni a bloqué, au sein de l'Union européenne, des actions pour arrêter ce modèle de business. C'est la raison pour laquelle le Brexit peut aussi constituer une possibilité de lancer le débat avec Londres pour arrêter ce modèle de business parce que, comme vous le savez, on a l'unanimité sur les questions fiscales au sein de l'Europe. Pendant les négociations sur le Brexit, on n'a pas de blocage sur les décisions fiscales. À mon avis, c'est pourquoi il faut lancer ce débat pendant le Brexit pas uniquement pour baisser des taux d'imposition mais aussi pour arrêter d'utiliser le centre de Londres pour les échanges très forts avec les paradis fiscaux qui font partie de la communauté financière de Londres. Ce serait, selon moi, une véritable opportunité de briser ce modèle de business qui n'est pas loyal envers les autres pays membres de l'Union européenne.

Le **président**: La City de Londres pourrait devenir un hub demain vers les paradis fiscaux au plan international et, en tout cas, britannique.

Werner Langen: Ich möchte sehr herzlich Dank sagen. Es war eine interessante Diskussion. Wir werden vor der Sommerpause unseren Berichtentwurf haben. Der wird dann im Parlament diskutiert, auch verändert, beschlossen. Ich würde vorschlagen, wir senden Ihnen sofort nach Erstellung, er wird wahrscheinlich in Englisch erstellt, diesen Berichtentwurf zu und wir wären dankbar, wenn wir von der Gegenseite Ihren Berichtentwurf ebenfalls erhalten können, weil ich der Meinung bin, wir Europäer können von Ihrer Kompetenz und Ihren Erfahrungen lernen. Nochmals vielen Dank, auch für die Bewirtung und die Freundlichkeit und ich darf den Kollegen sehr herzlich danken im Namen meiner Kollegen.

Le **président**: Monsieur le président, je vous transmettrai évidemment volontiers notre rapport ainsi que la liste des annexes qui sont issues de nos auditions, qui seront rendues publiques, de manière telle que vous puissiez choisir celles qui vous intéressent le plus.

Avant de nous quitter, je vais, au nom de la commission, vous remettre un petit présent qui, à mon avis, sera une belle traduction, aussi, du savoir-faire belge, en espérant qu'il pourra aussi sceller une collaboration future fructueuse. Merci à vous.

*

* * *